BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
37 F
5

VALERII

MAXIMI

MORALIVM EXEMPLORVM LIBRI

Nouem, ſumma diligentia caſtigati, ac fideliſſimis eruditiſſimo-
rum uirorum Oliuerij. ſ. Arzignanenſis, Iodociq; Aſcen-
ſij Badij commentarijs enarrati, Quibus addita ſunt
quatuor & uiginti exempla, nuper Aldi manutij
induſtria inuenta, eiuſdem Aſcenſij
commentarijs exornata.

CVM DVPLICI INDICE,

Altero quidem capitum, altero
uero eorum quæ toto
opere notatu di-
gna uiſa ſunt.

Inſunt præterea Theophili uiri eruditiſſimi pe-
rutiles lucubrationes, quæ tibi non medio-
cri erunt (ſi huius authoris uirtutes opti-
me noſce uolueris) adiumento.

Eme & fruere.

VENETIIS

M D XXXVI

Ad Reuerendiſſimum in Chriſto patrem & dñm dominum Petrũ de Brutis benignitate Diuina Epiſcopũ Catharenſem Oliuerius Arzignanenſis.

QVAMQVAM Mihi negatiuum erat ociũ Reuerẽđ. Pater, ut inter graues & cõtinentes erudiẽdæ iuuẽtutis aliarũq; rerũ multarũ occupationes, nihil à me ꝓmi nihil ædi poſſe uideretur, qđ elaboratũ ingenio, lucubratũ induſtria in literario ſenatu digne recitari probariq; poſſet, negare tñ ipſe non potui, nec ſas eſſe duxi Iacobo Leoniceno Clariſſimi uiri Olboni filio & mihi ſpirituali quadã neceſſitudine cõiuncto præſertim à me iuſta peteti & præclara cupiẽti, ut Vale. Max. monumenta, q̃ uolumine breui cõprehenſa multis interdũ obſcuriora uideri ſolent, q̃cunq; poſſem oratione explicarẽ, in mediũq; ꝓferrem ad humanitatis & diſciplinæ ꝓpagationẽ ad cõem ſtudioſorum hoſum utilitatẽ. Cui quidẽ hoc à me ſæpius efflagitanti multũ ac diu reluctatũ fuiſſe, non negauerim qm̃ ſuſcipe tanti authoris interpretationẽ q̃ non modo facultate conſeq, ſed etiã cogitatiõe cõplecti difficile foret, quippe ubi oĩa ferme oĩum rerũ exẽpla, & multis & penè innumerabilibus tã græcorũ q̃ latinorum uoluminibus eſſent non minus diligenter inquirẽda, q̃ fideliter referenda non meũ eſſe cenſebã, q̃ uererer reprehenſione doctorũ hoĩum atq; prudentum, ſed eoꝝ qui malori ocio, acriori ingenio, exquiſitiori doctrina, præſtantiori ſtudio de ſe talia ꝓfiteri & eon equi pſſit. Sed cũ huiuſcemodi eri nuper facta eſſet ab impreſſoribus æditio q̃dã temeraria ſatis ut arbitror, & ea falſo quidẽ Olboni oratoris eximii titulo adũbrata, ut eius auctoritate uenalior fieret ac præcioſior, id mihi neceſſe quodãmodo duxi, qđ Iacobũ Leonicenum magnopere uelle intelligerem. nec aliter boni uiri gratiq; diſcipuli officium tueri poſſe uidebã, niſi præceptorẽ optimũ de me, de patria, de literis, de lingua noſtra, de Romana dignitate optime meritum quibus poſſem ſtudio, & induſtria uindicaſſem, & à turpiſſima quam uidebatur inuſtas nota terſiſſem. nam cum boni ſi quid in nobis eſt id totum ab uberrimo tanti p̃ceptoris fonte manarit, hæc quoq; cõmentaria noſtra ſi quid ualent ad eum eſferantur neceſſe eſt. Et cum eo malignitatis & impudentiæ quorũdã impræſſorũ acceſſerit auaritia, ut dum ſuæ utilitati conſulant alienæ dignitati inſidiari non dubitent, quippe qui pallacini cuiuſdam imperiti hominis nugas à doctiſſimo uiro Calphurnio non ſolum dãnatas, ſed ita reiectas, cum eius limatiſſimæ correctioni traderentur ut diceret ſe male noua cõponere q̃ iam mendoſa corrigere, has inquam nugas tãto uiro aſcribere auſi fuerunt. Satius eſſe duxi periclitari quid poſſent exiguæ ingenii mei uires, q̃ rei magnitudine deterritũ ab officio omnino deſiſtere. Nam ſi minus quantũ uelis afferaa boni, at quantum poſſis attuliſſe laude non careat. neque enim ubi ſunt ſua præmia debent ſtudia noſtra langueſcere, qđ non eò perueniamus quo uoluntas ferat, ſed multomagis intenti ut officioſi hominis aliquo potius numero uideamur fuiſſe q̃ nullo. Itaq; feci eoq; propẽſius, quo rẽ iſtam non ſolum honeſtã & utilẽ, ſed propè neceſſariam eſſe iudicarem, nẽ præclara adoleſcentulũ ingenia obſcuris aliorum ambagibus, uel ut uerius dicam, deliramentis in maximos deducerentur errores, turpiſſimãq; rerũ ignorãtiam, falſas & fictas hiſtorias lectitando. Quantũ uero utilitatis afferat Valeriana diligentia ſui ſtudioſis, uel ex eo cognoſci poteſt, ꝙ nullum fermeho minum genus inueniri poſſit, cui non aliqua ex parte conſuluiſſe uideatur, cum ille per oĩa ferme omnium ſcriptorũ monumenta, tanquã per redolentia prata diſcurrens, multiplici flore ueſtita, pulcherrimarum rerũ ueluti florum ſpecioſiſſimã ſibi coronã confecerit, digniſſima queq; legendo, nam uirtutis & uitii nullum genus reliquit intactum, unde habeant homines, & imitari quod cupiant & fugere qđ oporteat. hoc. n. õpere ſuo, ut præceptoris mei uerbis utar, cõplexus eſt diuinarum humanarũq; rerum p̃cipua queq; ut ab egregiis illa q̃dẽ uiris ædita deligi potuerẽ. Hic. ſ. habetur quo iure hoĩes egregiam laudem, qua ue iniuria dedecus omnem incurrerint. Habent ſacris religionibus dedicati quo pietatis honore colent faſq; bonũ ꝙ, qua deinde turpitudinis nota metuant ſcelusq; neſaſq;. Habent rerum publi. reges & principes, quibus eas inſtitutis maiorũ meliores efficere poſſint, quibus & artibus ſeditiones in populum ferere pernicioſi homines conſueuerint, ut earum artium turpitudinem abominẽtur. Habent adoleſcẽtes, quæ nã egregiæ indolis preclara facinõra imitentur, quæ rurſus indignitatis & ignauiæ conuitia declinent. Hic fortitudinis & patientiæ fructus uberior. Hinc cõſtantiæ gloria maior exõritur. Hinc rebus omnibus modum iponere diſcimus, ut ĩ amicitiis gerẽdis ac amicis, ne aut in his remiſſiores, aut illis uehementiores q̃ oporteat ſimus. hinc abſtinere à flagitiis, continere libidines, tolerare pauperiem, turpia uereri, pietatẽ colere, ſeueritatẽ obſeruare docemur. hinc nobis coniugalis amor carior efficitur, amicitia iocundior, liberalitas clarior, humanitas præſtantior, elementia nobilior. huius præceptis inſtruuntur, qui gratitudinis laudem ſibi comparare ſtudent, qui obnixius ingratitudinis nomen effugere contendunt. Huius peritia maiorem in modũ iuſtitia colitur, fides obſeruatur, pudicitia retinetur. Huius admonitione maxime iuuantur, q̃ ſapientius conſulere, Aſtutius prouidere, induſtrioſius agere uoluerunt Hinc quoq; ocioſa ſenectus inuenirr põt quo ſe ſtudio oblectet atq; negocio, hinc luxuries atq; libido q̃ deteſtabilis ſint facile percipitur Hinc crudelitas, Ira, Odium, Auaritia, ſuperbia, Impotentia, Perfidia, q̃ contrariæ ſint naturæ hominum planius oſtenditur. Poſtremo qm̃ Valerianæ diligentiæ non poſſumus omnia narrata percurrere, ex his ſatis conſtare arbitror q̃ perutilis ſit liber iſte, ubi uirtutum oĩs generis imagines collocatæ ſint, ille quidem multo expreſſiores & imitari potius q̃ intueri iocũdæ, quas non ære aut marmore phidias, aut Apelles ſiue Lyſippus, ſed tm̃ libris ſuis ſcriptor diligentiſſimus reliquerit incorruptis literarum monumentis perpetuo duraturas, quas ĩpudentiſſima quadam temeritate neſcio qs attingere auſus, dũ ſpectãdas bolbus illuſtriores ſe reddere poſſe putat, maxime deformes & obſcuriſſimas reddidit. quare nos multorum & clariſſimorum hominũ, tam græcorum q̃ latinorum hortatu compulſi, & eorum ope atq; opera adiuti, Illas in ſuum Priſtinũ decorẽ reuocare ac reſtituere curauimus, & fœliciter ſatis nos aſſecutos eſſe ſperamus. Hoc igitur opus noſtrum qualecũq; eſt tuæ reuerendiſſimæ dñationi dedicatum ad te mittimus, ut illud dũ licet ꝑ occupationes rotũ ꝑcurras, & ſi tanta dedicatione tibi dignũ uidebitur tuo nomini iubeas inſcribi, ut tua auctoritate munitũ audacius prodeat in publicum, nã iudicio tuo cõprobatũ ſatis ſcio malignitatis aculeos non ualde poſſe exhorreſcere. Quis enim niſi male ſanus iudicium improbaret æquiſſimi uiri doctrina & literis excellentis, ingenio & ſapientia p̃diti, iuſtitia & integritate referti, fide & innocentia probati, religione & ſanctimonia pleni, q̃ probitatis defenſor malignitatis oppugnator, perpetuã ſibi pro nobis contra improbos propugnationem ſuſcipere conſueuerit? Non cõmodum uidetur eſſe reuerendiſſime pater, in perorata iam præfatione noſtra tuas uelle laudes recenſere, quæ quidẽ eiuſmodi ſont, ut unaquæq; ſuum tempus ſuũ locum ſuam ocationem deſideret. Nam brutoꝝ familiam toto orbe celebratã & tanta originis uetuſtate refertam, ut primã Romanæ libertatis parens, eiuſdẽq; ſeueriſſima cuſtos fuiſſe dicatur, ſi nunc in mediũ afferre, & explicare uoluero tantæ primordia domus per tot ducta uiros antiqua ab origine gẽtis, ſi p̃terea tuã inclytam patriam urbem Venetã, in qua nat°, in qua educatus, in qua ad honores & dignitates prouectus es, quæ oĩum iudicio atq; cõſenſu merito dr̃ Maris Regina, orbis conſilium, regũ, principum, & oĩum gẽtium profugiũ, libertatis patrona, iuſtitiæ parens, religionis mater, fidei columen. Italiæ ſplendor, in qua omnis illa ſpartanorum Athenienſium & Romanorum ſepulta potentia & gloria reuiuiſcit, Si deniq; tuas eximias uirtutes, quibus merito uideris eũ omnibus & eorum qui maximi habentur, & ſapientia animi, & innocentia uitæ, & magnitudine conſilii, & liberalitate naturæ, & excellentia doctrinæ, & ſcientia rerum, & religionis obſeruantia, & fidei conſtantia, & omni deniq; laudis genere poſſe conferri, ſi hæc inquam omnia commemorare uoluero,

non erit mihi oratio claudenda, ſed hiſtoria magis inchoanda. Itaqꝫ omittam atqꝫ in aliud tempus differam, & ſi noſtrū multarum uigiliarum munus tibi gratum fuiſſe cognouero. Primū illud, ut nomini tuo imprimatur operam dabo. Alia deinde parabo dominationi tuæ deſtinanda. Nam quicquid literis, quicquid ſtudio, quicquid induſtria, quicquid ingenio conſequi potero id totum ad arbitrium tuum referam Quos autem in hoc opere ſum auctores imitatus, quoſqꝫ dictorum meorum teſtes adduco, Hiſtoricos, Poetas, Oratores, Grammaticos, atqꝫ Philoſophos Græcos, Latinos, & Hebræos. Numero ſupra centum & uiginti, Omnes hic breuiter collecti oculis tuis ſubiiciuntur.

Plinius de hiſt.na.	Fauorinus	Hermippus	Martialis	Plato
Plinius de uiris illuſ.	Aemilius probus	Diocles	Petrarcha	Archimenides
Titus Liui. Patauin.	Quintus Curtius	Plini.Orator	Archilochus	Syropus
Marcus Cato	Aſinius Pollio	Marcus Cicero	Theocritus	Criſippus
Aulus Gellius	Oroſius	Quintilianus	Homerus	Solon unus è Septem
Lucius Florus	Ioſepus	Demoſthenes	Symonides	Heraclydes
Saluſtius Criſpus	Diomedes	Demetrius	Plautus	Antiſthenes
Valerius Antias	Macrobius	Theopompus	Heſiodus	Diogenes
Iuſtinus	Clodius Licinius	Theodectes	Pacuuius	Ariſtippus
Solinus	Euſebius	Neucrates	Syllius	Pythacus unus è ſeptem
Frontinus	Fauonius	Iſocrates	Ariſtoxenus	Ariſtophanes
Vegetius	Caſſiodorus ſiculus	Virgilius	Seruius Honoratus	Eſchines
Iulius Celſus	Diodorus ſiculus	Horatius	Priſcianus	Theophraſtus
Iulius Cæſar	Helius Spartianus	Iuuenalis	Aſconius Pedianus	Caliſthenes
Suetonius	Strabo	Perſius	Varro de ligua latina	Cares
Cornelius Balbus	Dionyſius Alicar.	Lucretius	Nonius Marcellus	Apuleus
Cornelius Nepos	Plutarchus	Lu.Craſſus Orator	Feſtus Pompeius	Dicearchus
Fabius	Tuditanus	Ouidius poeta	Laurentius Valla.	Apollodorus
Selius	Eutropius	Lucanus	Ioannes Tortellius	Thraſylus
Gellius	Thucidides	Terentius	Leonardus aretinus	Socrates.
Sabinus Maſurius	Herodotus	Seneca	Beatus Thomas	20
Seruius Sulpitius	Philiſtius	Statius	Beatus Auguſtinus	
Lactantius Firmianus	Ptolemæus	Propertius	Beatus Hieronymus	
Pomponius mella	Quadrigarius	Ennius	Ariſtoteles	
24	24	24	24	

Compendioſa Vita Valerij Maximi.

VALERIVS Maxi. ciuis Ro. Patricio genere natus omnem pueritiam & magnam Adoleſcentiæ partem literis percipiendis & honeſtis artibus dedit, inde ſumpta uirili toga ſe contulit ad rei militaris diſciplinam. ubi aliquandiu ſtipendia feciſſe & in Aſiam cum ſexto Pompe. nauigaſſe dicitur. unde reuerſus cum uideret ſe patriæ ſuæ tam bene dicendo ꝙ benefaciendo poſſe prodeſſe, à quo incœpto ſtudio militiæ gloria deuenerat, eodem regreſſus ſtatuit urbis Roma. exterarumqꝫ gentium facta ſimul ac dicta memoratu digna, ut ipſe fatetur, literarum monumentis commendare quod fœliciter & glorioſe conſecutus eſt. Floruit autem Tyberii Cæſ. temporibus & ſub eius imperio hanc ſcripſit hiſtoriam, cuius etiam numen inuocat. Imperatores enim Roma. cum uirtute ſua iuſte ſanctecqꝫ geſſiſſent imperium diuino celebrantur honore & in deorum numerum transferebantur, unde etiam diuos Imperatores appellamus. genus uero ſuum paternum à gente Valeria, Maternū à Fabia duxiſſe fertur. unde Val. Maxi ex utraqꝫ familia ei nomen eſt, de cuius morte certi nihil poteſt afferri.

Primi Libri.

De ſeruata religione	cap.1.	car.2.
De neglecta religione	cap.2.	car.7.
De ſimulata religione	cap.3.	car.11.
De auſpiciis	cap.4.	car.11.
De ominibus	cap.5.	car.12.
De prodigiis	cap.2.	car.15.
De ſomniis	cap.7.	car.20.
De miraculis	cap.8.	car.26.

Secundi Libri.

De inſtitutis antiquis	cap.1.	car.34.
De diſciplina militari	cap.2.	car.49.
De iure triumphandi	cap.3.	car.54.
De cenſoria nota	cap.4.	car.58.
De maieſtate	cap.5.	car.58.

Tertii Libri.

De indole	cap 1.	car 61.
De fortitudine	cap.2.	car.63.
De patientia	cap.3.	car.72.
De his qui humili loco nati clari euaſe.	cap.4.	car.74.
De his ꝗ à parētibus claris degenerauerūt.	cap.5.	car.78.
De his qui cultu corporis ſibi nimiū idulſerunt.	ca.6.	ca.77.
De fiducia ſui	cap.7.	car.78.
De conſtantia	cap.8.	car.83.

Quarti Libri.

De moderatione animi	cap.1.	car.87.
De his qui ex inimicis iuncti ſunt amicitia	cap.2.	car.94.
De abſtinentia & continentia	cap.3.	car.96.
De paupertate	cap.4.	car.10C.
De uerecundia	cap.5.	car.104.
De amore coniugali	cap.6.	car.102.
De amicitia	cap.7.	car.108.
De liberalitate	cap.8.	car.112.

Quinti Libri.

De humanitate	cap.1.	car.114.
De gratitudine	cap.2.	car.120.
De ingratitudine	cap.3.	car.123.
De pietate erga parentes	cap.4.	car.129.
De pietate erga fratres	cap.5.	car.132.
De pietate erga patriam	cap.6.	car.134.
De parentū amore & indulgentia in liberos	cap.7.	car.137.
De parentū ſeueritate aduerſus liberos	cap.8.	car.138.
De parentū modera. aduerſus ſuſpectos liberos.	ca.9.	car.139.
De parētibus qui obitū filiorū forti aio tulerunt.	c.10.	ca.140.

Sexti Libri.

De pudicitia	cap.1.	car.124.
Quæ libere dicta aut facta ſunt	cap.2.	car.142.
De ſeueritate.	cap3.	car.149.
De grauiter dictis aut factis	cap.4.	car.153. 157
De iuſtitia	cap.5.	car.155.
De fide publica	cap.6.	car.158.
De fide uxorum erga uiros	cap.7.	car.160.

De fide ſeruorum erga dominos cap. 8. car. 60.
De mutatione morum & fortunæ cap. 9. car. 62.
De ſublimitate à ſtatu humili cap. 10. car. 64.
Da uarietate caſuum cap. 11. car. 64.

Septimi Libri.

De fœlicitate cap. 1. car. 68.
De ſapienter dicta aut facta cap. 2. car. 69.
Vafre dicta aut facta cap. 3. car. 75.
De Stratagemate cap. 4. car. 79.
De repulſia cap. 5. car. 81.
De neceſſitate cap. 6. car. 85.
De teſtamentis quæ reſciſſa ſunt cap. 7. car. 85.
De teſtamentis quæ rata manſerunt cap. 8. car. 187.
Qui aduerſus opiniones hominum hæredes habuerunt. capitulo nono car. 188.

Octaui Libri.

Infames rei quibus de cauſis aut damnati aut abſoluti ſunt, capitulo primo. car. 189.
De priuatis iudiciis cap. 2. car. 193.
Quæ mulierea pro ſe aut aliis cãs egerũt cap. 3. car. 194.
De quæſtionibus cap. 4. car. 195.
De teſtibus cap. 5. car. 195.
Qui q̃ in aliis uindicarunt ipſi cõmiſerũt cap. 6. car. 196.
De ſtudio & induſtria cap. 7. car. 197.
De ocio cap. 8. car. 103.
Quanta uis eloquentia eſt cap. 9. car. 103.
Quantum momentum ſit in pronunciatione & apto motu corporis cap. 10. car. 105.
Quam magni effectus artium ſint cap. 11. car. 106.
Quæ nulla arte effici poſſunt cap. 12. car. 107.
Suæ quemq; artis & aucto. & diſputatorem optimum eſſe, capitulo. 3. car. 108.
De ſenectute cap. 14. car. 108.
De cupiditate gloriæ cap. 15. car. 111.
Quæ cuiq; magnifica contigerunt cap. 16. car. 113.

Noni Libri.

De luxuria cap. 1. car. 218.
De crudelitate cap. 2. car. 222.
De ira & odio cap. 3. car. 226.
De auaritia cap. 4. car. 229.
De ſuperbia & impotentia cap. 5. car. 230.
De perfidia cap. 7. car. 231.
De ui & ſeditione cap. 7. car. 232.
De temeritate cap. 8. car. 233.
Quantum ualet error cap. 9. car. 234.
De ultione cap. 10. car. 235.
Dicta improba aut facta ſcelerata cap. 11. car. 236.
De morte non uulgari cap. 12. car. 239.
De cupiditate uitæ cap. 13. car. 241.
Quam exquiſita cuſtodia uſi ſunt quibus ſuſpecti domeſtici fuerunt cap. 14. car. 243.
De ſimilitudine formæ cap. 15. car. 244.
De his qui infimo loco mendacio ſe clariſſimis familiis inſerere conati ſunt cap. 16. car. 245.

Finis.

¶ Tabula alphabetica rerum particularium.

A Terius Ruffus manu retiarii ſe confodi per ſomnum uidit quod die ſequenti factum fuit. De ſomniis, capitulo propioribus, libro primo. car. 23.
Atilius aulola etiam à medicis creditur mortuus rogo poſitus ſe uiuere proclamauit. de miraculis, lib. 1. capitu. aliquid admirationis. car. 30.
Actius poeta Iulio Cæſari in collegium poetarũ uenienti nũquam aſſurrexit, quia in comparatione communium ſtudiorum ſe ſuperiorem eſſe confidebat. de fiducia ſui, lib. tertio capitulo magno ſpatio. car. 81.
Actius poeta à Bruto honoratus. de cupiditate gloriæ, libro octauo capitulo ſimiliter. car. 111.
Agathocles ſyracuſarum rex Carthaginienſes ab obſidione urbis ſuæ in Africam tranſeundo amouit. de ſtratagemate lib. ſeptimo, capitulo Agathocles. car. 181.
Ageſilaus leges licurgi quæ de indemnatis ſupplicium ſumi uetabant abſoluit, & punitis ſontibus illico reſtituit, lib ſeptimo de ſapienter dictis, capitulo nihil. car. 174.
Agamennonis in immolatione iphigeniæ affectus qualiter à pectore expreſſus, libro octauo quædam ar. capitulo quid ille. car. 107.
Alcibiades cædem ſuam uidit per ſomnium. de ſomnis, libro primo capitu. Alcibiades quoq;. car. 25.
Idem pericli auunculo perſuaſit, ut ſi pecuniæ expenſæ rationem non poſſet reddere ſic faceret quod non redderet. de iodole, libro tertio, capitulo & ut à græcia. car. 62.
Alexander macedo. rex Calandrum ſe occiſurum per ſomniũ uidit. de ſomniis cap. Quam bene. libro primo. car 23.
Idem patientia pueri ſibi cum turibulo aſſiſtentis in ſacrificio delectatus eſt. de patientia, lib. tertio cap. Vetuſto. car. 72.
Idem literis admonitus ut Philippi medici uitaret inſidias potionem ab eo datam hauſit, & tunc ei legendas dedit. de cõſtantia, libro tertio, cap. Alexander. car 87.
Idem Xenocratis philoſophi amicitiam emere uoluit, philoſophus uero uendere noluit, de abſtinen. libro quarto, capitulo Aeque. car. 100.
Idem ſenem militem frigore confectum in ſede ſua igni propinqua ſedere fecit. de humani. cap. commemoratione lib. quinto. car. 118.
Idem moriens dextram cuicunq; uolenti deoſculandam tradidit, capitulo eodem. car. 118.
Idem Dario offerenti ſibi partem regni cum filia dixiſſetq; permenion ſi Alexander eſſet ſe ea conditione uſurum, reſpõdit & ego uterer ſi permenion eſſem, de gra. di. aut fact. lib. ſexto, capitulo quantus. car. 155.
Idem agaſonis aſtutia occidit aſinum, uafre dicta &c. capitu. cum Alexander, libro ſeptimo. car. 177.
Idem ſe pingi ab apelle & fingi à liſippo tantummodo uoluit. q̃ magni artium effectus ſint, capitulo quantum, libro octauo. car. 107.
Idem Anaxarcho dicenti innumerabiles mundos eſſe me miſerum, loquit, quod ne uno potitus ſum, de cupiditate gloriæ capitu. Nam Alexandri. lib. octauo. car. 111.
Eiuſdem uirtus tribus inſolentiſſimis gradibus exultauit. de ſuperbia, capitu. ſatis multa, libro nono. car. 231.
Alexander quidam hiſtoricus qui librum illirici tractus compoſuit ſcripſit dando nam quingentos annos uixiſſe & nulla ex parte ſeneſcere. de ſene. libro. 8. c. Alexander. car. 111.
Alexand. alter rex & amans uxorem & timens cum ad eam accedebat barbarum quendam ſtricto gladio præire iubebat quæ tandem ira concita eum occidit. Quam exqui. cu. ca. hoc rege, lib. nono. car. 243.
Alchimenes uulcani effigiem mirabilem fabricauit Athenis quam magni effectus arti. capitu. tenet, lib. 8. car. 207.
Amphiarai ſepulchrum in formam & conditionem templi ueneratum. quæ cuiq; magnifica conti. libro octauo, capitu. eodem. car. 117.
Albinus propter falſas ſuſpitiones ab exercitu lapidibus obrutus eſt de temeritate, cap. age, lib nono. car. 234.
Anaxagoræ prudens reſponſum, capitulo nec parum de ſap. dic, libro ſeptimo. car. 174.
Reuerſus ad patriam uidens poſſeſſiones ſuas deſertas. non eſſem, inquit ſaluus niſi iſtæ periſſent. de ſtatu. capitulo quaſi, libro octauo. car. 100.
Anaximenis aſtutia auertit animũ Alexãdri à lãpſacena urbe diruenda. uafre dicta &c. cap. lampſacenæ. lib. 7. car. 178.
Antigenides tibicen diſcipulo cãtum populo non approbante dixit mihi cane & muſis de fidu. lib. 3. c. adiicià. car. 81.
Anacharſis leges telis aranearum comparabat ſapienter dicta. de ſapienter dic. aut fa. cap. quam porro. lib. 7. car. 124.
Anaxarchus tyrãno eum torquente linguam ſibi abſcidit, & in uultum illius abiecit. de patientia, cap. talia. lib. 3. car. 73.
Antigon' pyrrhi extincti corpus cremauit honorifice oſſaq; in epyrum ad fratrem miſit. de humani libro quinto capi. cuius tam. car. 119.
Antipater poeta natali ſuo febre implicabatur eodemq; natalis die defunctus eſt. de miraculis, capitulo at poeta libro primo. car. 33.
Antiochus magnus rex regni ſui parte mulctatus Po. Ro. gratias egit quod modicis regni terminis uteretur. de animi moderatione, capitu. ultimo, libro quarto. car. 94.

Et de luxuria, capitulo Antiochus, libro nono. car.2[?]1.
Antonius auguſti centurionem ad ſe adductum cum blandi=cijs aut minis ad amicitiam ſuam non poſſet allicere inco=lumitatem illi tribuit. de con. ca. Non indignabuntur libro tertio. car.85.
Antonia forma & ætate florens mariti cineribus nulli nuben=do fidē exhibuit. de ab. cap. antonia, li. quarto. car.97.
Antiochus occiſus ab uxore loadice. de ſimilitudine formæ, capitu. regi, libro nono. car.244.
Antius reſtio ſerui aſtutia à morte ſeruatur, de fidelitate ſeruo=rum. capi. ultimo, libro ſexto. car.162.
Apollo aurea ueſte nudatus egit, ut ſacrilegæ manus inter frag menta reperirentur abſciſſæ. de neglecta religi. capitu. acer, libro primo. car.8.
Apelles pictor à quo ſolo Alexander pingi uoluit. Quā ma gni effectus artium, cap. quantum, libro octauo. car.107.
Apius cenſor potitiorum ritum ad ſeruorum miniſteriū trans tulit. de neglecta religione, cap. Hercules, lib.1. car.7.
Idem dicebat negocium melius Romano Populo commit=ti quam ocium. Sapienter dicta, capitulo apium claudium, libro ſeptimo. car.169.
Idem cum eſſet ob claſſem amiſſam damnandus hymbris be neficio tutus euaſit, de iudicijs, capi apius, libro.7. car.190.
Idem exercitui ſuo odioſus, male pugnauit. de ira & odio, ca pitulo illa uero, libro nono. car.237.
Ariſtomenis cor pilis refertum fuiſſe traditur. de miraculis, ca pitulo Nec illius, libro primo. car.33.
Armonia leronis regis filia cum nutricis filia hoſtili manu tru cata eſt. de fortitudine, cap. ultimo, libro tertio. car.71.
Archita Tarentinus uillicum ſuum quia iratus punire noluit. de animi moderatione, cap. Tarentinus, lib.4. car.98.
Attaxerſes ochi ſororem uiuam capite deorſum uerſo defo dit, de crudelitate, cap. apertior, libro nono. car.115.
Ariſtophanis dictū elegans non oportere in urbe nutrire leo=nem ſin autem ſit alitus ei obſequi conuenire. ſapienter di=cta, capitulo ariſtophanis, lib.7. car.171.
Ariopagitarum iudicium. infames rei, capitulo, eodem libro octauo. car.193.
Ariſtoteles Caliſtenem ad Alexandrum mittens eum monuit ut ſileret aut iocundiſſime loqueretur, cap. Ariſtoteles. De ſapien. dic. libro ſeptimo. car.173.
Argathonius gaditanus. lxxx. annis patriam ſuam rexit. qua=draginta natus acceſſit ad regnum. de ſenectute, capi. arga=thonius libro octauo. car.210.
Ariobarzanes filio Capadociæ regno ceſſit. de parentū amo. capitu. at ſeleucus, libro quinto. car.138.
Ariſtides Temiſtocles conſilium utile fore dixit ſed non iuſtū. de iuſticia, cap. alterius, libro ſexto. car.158.
Idem patria iuſſus exceſſit. de ingratis, capitulo Ariſtides, li bro quinto. car.127.
Artemiſia regina ſepulchrum uiro condidit quod inter ſeptē mundi miracula ſcribitur. de am ore coniu. capitu. ſunt & alienigeni, libro quarto. car.107.
Archimedes ſyracuſa capta à milite truncatus eſt. de ſtudio, ca pitulo archimedis, libro octauo. car.202.
Atalus rex Aſiam teſtamento legauit Popu. Ro. de gratitudi ne, capitu. liberalis, libro quinto. car.123.
Idem de liberalitate capitulo Quæri lib. quarto. car.113.
Attilius ſeranus & Luci' ſcribonius ædiles ludos matris deū diſcretis locis ſenatus & populi ſoluerunt. de inſtitu. capitu. per quingentos, libro ſecundo. car.41.
Attilius colatinus inter luctatum conſulem & Valerium præ torem de triumpho ſententiam protulit, de iure triumphā=di, capitulo Ob leuia, libro ſecundo. car.54.
Attilius alter Cæſaris miles nauali maſilenſium bello abſciſſa dextra ſiniſtra hoſtilem puppi tenuit & demerſit de fortitu. capitu. nec attilium, libro tertio. car.68.
Attilius regulus Carthaginem crebris uictorijs contundens ſcripſit ſenatui ut ei ſucceſſorem mitteret quia morte uillici agello ſuo deſerto non erat unde uxor & filij alerentur. de pauper. cap. eiuſdem, libro quarto. car.103.
Idem reſectis palpebris machina incluſus in qua undiq; acuti ſtimuli eminebant uigilia extinctus eſt. de crudeli. capitulo tranſgrediamur, libro nono. car.234.
Attilius alter, ſed eiuſdem generis ruſticæ rei dabat operam, cum à legatis ſenatus ad ſumendum Romani Populi im=perium inuitaretur, de paupertate, capitulo attilium, libr. quarto. car.101.
Athenienſes thimagoram occiderūt eo quòd darium regem perſarum more blande ſalutauerat. de ſeueritate, capi. athe=nienſes, libro ſexto. car.153.
Idem decem imperatores ſuos cum uictoria uenientes neca=uerunt, de temeritate, cap. ultimo, libro nono. car.2[?]4.
Aſinius pollio quendam centum & triginta annis uixiſſe tradit de ſenectute, capitulo argathonis, libe.8. car.210.
Aulus fuluius filium in caſtra Catilinæ euntem retraxit & ſup=plicio mortis affecit de parentum ſeueritate aduerſus libe. ca pitulo nec minus, libro quinto. car.139.
Aulus albinus ob ſuſpitionē ab exercitu lapidibus obrutus eſt. de temeritate, capitulo age, libro nono. car.[?]14.
Auguſtus medici ſomnio monitus philippico bello quia æger lectica uectus eſt. de ſomnis, capitulo primo, libro primo. car.1[?]6.
Idem dicta improba, capi. ultimo, libro nono. car.238.
Euiuſdem tempore inuentus eſt qui ſe filium octauiæ ſororis ſuæ diceret. de his qui infimo loco nati, capitulo. Nec diui, libro nono. car.245.
Aulus poſthumus dictator apud regillum lacum cum tuſcu lanorum duce pugnauit. de miraculis, capitulo Multa etiā, libro primo. car.26.
BErenicæ mulieri ſoli inter fœminas gymnico certamī ni intereſſe conceſſum eſt. Quæ cuiq; magni, libr. octauo capi. ultimo. car.217.
Eadem occiſorem filij occidit. de ultione, capitulo clare, li bro nono. car.235.
Bias ex patria ſua quam hoſtis inuaſerat uacuus fugiens om nia bona ferrè ſecum dicebat, de ſapienter dictis, cap. Bias, libro ſeptimo. car.172.
Idem dicebat ſic in amicitia homines debere uerſari ut me=minerint eos ad graues inimicitias poſſe conuerti. de aſtutia capitulo Bias, libro ſeptimo. car.ead.
Brennus apolinis templum ingreſſus in ſe manus conuertit. de neglecta religione, cap. Acer, libro primo. car.8.
Blaſius ſalapiam patriam ſuam Hannibali ſubiectam Roma nis tradidit. de conſtanti. capitulo complura, libro tertio. car.91.
Brutus conſul primus cum arunte tarquinij filio concurrens exanimis cum hoſte pariter cutrit. de pie. erga patri. c. bru=tus, libro quinto. car.134.
Idem filios occidit, de parentum moderatione aduerſ. ſuſcep. fili. capitu. lucius, libro quinto. car.139.
Idem dementiam finxit. uafre dicta, capitulo quo in genere, libro ſeptimo. car.175.
Brutus alter iuſſu M. Antonij occiſus. de cupiditate uitæ, capi. quid Brutus, libro nono. car.242.
Bula fœmina decem Romanos intra canuſium educauit. de li berali. capitu. itaq;, libro quarto. car.113.
CAlanus indus ardenti rogo ſe ſuper imiens dixit Ale xandro in breui te uidebo. de miraculis, capi. quæ tam, libro primo. car.32.
Calfurnia uxor Cæſaris nocte præcedente die mortis uidit per ſomnium eum multis uulneribus confoſſum. de ſom=nijs, cap. primo, libro primo. car.20.
Calidius bononienſis &c. capitulo calidius. de iudicijs, libro octauo. car.192.
C. Afrania cauſas agens ſic ſe geſſit ut improbæ mu=lieres affraniæ uocentur, libro octauo, capitulo cala. car.194.
Calphurnius piſo Ticium præfectum q; arma tradidiſſet ho=ſtibus, affecit contumelia. de diſciplina militari, ca. Lucius quoq;, libro ſecundo. car.53.
Camillus precatus eſt ut ſi cui deorum nimia fortuna Popu=li Romani uideretur in ſe uerteret. de ominibus, capitulo primo, libro primo. car.12.
Cambiſes malum iudicem excoriari fecit & filium ſuper pel=lem eius ſedere, de ſeueritate, capitulo ultimo, libro ſexto. car.153.
Campani Romanos ad caudinas furcas ſub iugum miſſos benigne receperunt, de humanitate & clementia, capitulo campani, libro quinto. car.119.

Camillus

Camillus magiſtrum nobilium puerorum quos ad illum duxerat cum his ad eorum patres remiſit, de iuſtitia, capitulo camillo, libro ſexto. car. 155.

Idem cenſor cum poſthumio damnauit eos qui celibes ad ſenectutem peruenerant, de cenſoriis, capitulo ſecundo libr. ſecundo. car. 52.

Idem capta à gallis urbe ab exilio reuocatus eſt, & dictator factus, de animi moderatione capitulo uix iuuat, libro quarto. car. 88.

Idem in exilium miſſus de ingratitudine, capitulo hunc ingratum, libro quinto. car. 123.

Carneades manum ad menſam ponere obliuiſcebatur, & cum criſipo diſputaturus eleboro ſe purgabat, de ſtudio & induſtria, capitu. carneades. libro octauo. car. 200.

Carundas tyrius legem tulerat ut qui concionem cum ferro intraret interficeretur, & quia contra legem fecit ſeipſum occidit, de iuſtitia, capitulo ultimo, libro ſexto. car. 158.

Carthaginienſes regulum morte crudeliſſima occiderũt. de crudelitate, cap transgrediamur, libro nono. car. 224.

Idem Hannibalem à conſpectu ſuo amouerunt. de ingratitudine, capitu. at ne, libro quinto. car. 122.

Idem Xantippum eorum ducem domum uehentes in mari ſubmerſerunt, de perfidia, capitulo uerum, libro nono. car. 212.

Caſtor & pollux apud lacum iuturnæ uiſi ſunt, de miraculis, capitu primo, libro primo. car. 22.

Caſſius à pyndaro ſeruo ſuo ſe iubente occiſus, de fide ſeruorum, capitulo alia, libro ſexto. car. 162.

Idem filium ſuum de amicorum conſilio crimine affectati regni damnauit & necari iuſſit, de ſeue. paren. capitulo huius. libro quinto. car. 139.

Caſſius parmenſis apud athenas per ſomnium ſuum uidit interitum, de ſomniis, capitulo uincit, libro primo. car. 22.

Cato prior dictus portius L. flaminiũ ſenatu mouit, quia mulieris arbitrio tempus cuiuſdam perituri ſtatuit. de cenſo. nota. capl. Horum, libro ſecundo. car. 56.

Idem puer rogatus à latinis ut pro ipſis apud auunculum intercederet conſtanter negauit, de indole, libro tertio, capit. hic ſpiritus. car. 63.

Idem gladium ſibi in pugno elapſum hoſtiumq; pedibus ſubiectum uiolenter eripuit. de forti. capitulo fœlicior, libro tertio. car. 66.

Idem literarum latinarum monumenta ornauit militarem diſciplinam adiuuit. de his qui humili. capi. Marci uero. libro tertio. car. 75.

Idem ab inimicis in quæſtionem pub. euocatus tiberiũ gracchum inimicum ſuum iudicem aſſumpſit. de fidu. ſui, capl. cato, libro tertio. car. 80.

Idem annum agens, lxxxvi. cauſam ſuam egit. Idem literas græcas & latinas ſenex didicit. de ſtatu. libro octauo capitulo cato. car. 197.

Idem quæ cuique magnifica con. capitulo poteſt, libro octauo car. 226.

Idem tranſmarinam prouinciam imperio petens eodem cibo eodemq; uino quo nautæ uſus eſt, de abſti. capit. age, libro quarto. car. 99.

Idem cum Luc. Mario legem tulit contra imperatores qui falſum numerum occiſorum hoſtium aut amiſſorum ciuium retulerunt. de iure triumphan. capitulo ob leuia, libro ſecundo. car. 54.

Cato poſterior uticenſis dictus quia ibi ſeipſum occidit. de fortitudine, capitu. tui quoq; libro tertio. car. 26.

Idem græcis literis dedit operam, de ſtudio, libro octauo capitulo Cato. car. 197.

Eiuſdem uita continentiſſima quia ex eodem utero & continentia nata eſt & cato. de abſtinentia, capitulo uerum, libro quarto. car. 96.

Idem in ciuilibus bellis ſecum habuit filium & xii. ſeruos tantum ibidem, capitulo multum. car. 99.

Eidem prætura negata. de republica capitulo ultimo, libro ſeptimo. car. 123.

Eidem ex cypro uenienti ad ripam tyberis occurrerunt conſules cum toto ſenatu. Quæ cuiq; capitulo poteſt, libro octauo. car. 226.

Idem contra literas Ponti. libere dicta capitulo quid, libro ſexto. car. 147.

Eundem cum iuſſu Cæſaris conſulis duceretur in carcerẽ uniuerſus ſenatus ſecutus eſt. de maieſtate, libro ſecundo, capi. Marcum. car. 20.

Cecilia Metelli nepoti ſuæ omen petens nuptiale in ſacello ſuo ſedem dedit de omi. cap. at cecilia, libro. i. car. 13.

Catilina filium puberem & unicum ut aurelia oreſtilla ei nuberet ueneno occidit. de luxuria, capitulo uerum præcipue, libro nono. car. 221.

Idem M. Cicer. in ſenatu dicente incendium ab eo excitatum dixit ſi aqua non potero, ruina extinguam. dicta improba, capitulo Lucius, libro nono. car. 236.

Cæſar iulius dum bouem ſacrificaret cor in extis repertum nõ eſt, de prodigiis, cap. Cneum libro primo. car. 18.

Idem de ſomniis, libro. i. cap. Sed quoniam. car 20.

Idem caſſio in acie philippenſi ut uiuens ſe obtulit, de miraculis, capitulo facta mentione, libro primo. car. 29.

Idem in neruiorum bello male pugnanti militi ſcutum detraxit & in pugnando acriter bellum reſtituit. de fortitudine, libro tertio, capitulo ſed. car. 29.

Idem alio bello aquiliferum in fugam uerſum retraxit, de fortitudine, capitulo eodem, libro tertio. car. 62.

Idem naulcula tranſire conatus eſt adriaticum. de temeritate, capitulo tertio, libro nono. car. 233.

Idem moriens tribus & xx. confoſſus uulneribus togam demiſit ut pars corporis inferior recta colaberetur, de uerecundia, cap. quam præcipuam, libro quarto. car. 105.

Idem oblato ſibi Pompeii capite fleuit & illud multis odoribus cremandum curauit. de humanitate, capitulo hæc, libro quinto. car. 117.

Idem catonis morte audita ſe illius gloriæ inuidiſſe dixit & illum ſuæ eiuſq; bona liberis illius ſeruauit, capitulo Catonis ibidem. car. 117.

Idem aſiam petens à piratis captus ſe redemit. ſed illos paulo poſt crucifixit. de uarietate. cap. G. autem, lib 6. car. 126.

Idem eloquentia floruit, quanta ſit uis eloquentiæ, ca. diuus, libro octauo. car. 204.

Ceſius ſiculus flaminio abiit, de ſeruata religione, capitu. cõ ſimili, libro primo. car. 3.

Ceſſeius eques Roma. à cæſa. induci non potuit ut filium abdicaret. de paren. amore aduer. liberos capitu. non tam, libro quinto. car. 137.

Coſtilius Mancinus in Hiſpaniam iturus nauem conſcendens uocem audiuit dicentem Mancine mane. de prodigiis, capitulo flaminii, libro primo. car. 17.

Cyri ſuperioris potentia aſtyage auo ſuo per ſomnium ſignificata eſt. de ſomniis, capitulo nec cyrus, libro primo. car. 24.

Idem beneficio filii uſq; ad illud tempus muti. tunc uocalis effecti ſaluatus eſt, de pietate erga pa. capitu. Quis enim, libro quinto. car. 132.

Idem militum ſuorum omnium tenebat nomina, de ſtudio, capitu. ultimo, libro octauo. car. 202.

Cimonis pueritia. ſtolida ſed adoleſcẽtia ſalutaris. de uarietate caſuum, capitulo cimonis, libro ſexto. car. 166.

Idem patris ſui ſepulturam uoluntariis uinculis emit, de pietate erga paren. c. nec te, libro quinto. car. 131.

Cimon alter ubere filiæ in carcere alitus eſt, ibidem, capitulo idem prædicatum, libro quinto. car. 131.

Cinegirus abſciſis manibus nauem hoſtium dentibus tenuit, de fortitudine, cap. nec Attilium, libro tertio. car. 28.

Cyppo genytio portam egredienti in capite cornua apparuerunt, de pietate erga patriam, capitulo genytio, libro quinto. car. 134.

Claudius pulcher ſcænam uarietate colorum adumbrauit. de inſti. anti. capitulo claudius, libro ſecundo. car. 43.

Claudius centũmalus à catone damnatus eſt ꝙ domum ſuppreſſa eius conditione uendiderat. de priuatione in capitulo primo libro octauo. car. 193.

Claudia uirgo ueſtalis patrem triumphantem à uiolentia tribuni ſeruauit. de pietate erga paren. capitulo magna, libro quinto. car. 130.

Eadem quia fratrem ſuum Claudium optauit reuiuiſcere mulctata eſt de iudiciis, capitu. adiciatur, lib. 8. car. 192.

Clearchus militibus ſuis dicebat imperatorem potius quam

hoſtem metui debere, de diſcipli.milita.capitulo clearchus libro ſecundo car.54.
Cleobis & biton parentes per ignes uexerunt, de pie. erga paren. capitu.notiora, lib.quinto. car.131.
Clodia.xv.&.c.expleuit annum. de ſenectute capitulo muliebris, libro octauo. car.209.
Cornelius gallus & T. ethereus inter uſum puerilis ueneris abſumpti ſunt, de morte non uulg. capitulo Cornelius, libro nono. car.240.
Cornelius triumuir in carcere moritur, de pudicitia, capitulo Caius feſcen. lib. ſexto. car.144.
Cota P. Aurelium uirgis caeſum inter pedites poſuit quia eius culpa ager incenſus fuerat, de diſciplina militari, capitulo nam, libro ſecundo. car.50.
Creſus uidit per ſomnium filium ferro moriturũ, de ſomniis, capitu. efficax, libro primo. car.24.
Codrus ut patriam liberaret incognitus hoſtibus ſe occidendum tradidit. de pietate erga patriam, capitulo At externa, lib. quinto. car.136.
Cretes quos odiunt mala conſuetudine uti optant. Sapienter dicta, capitu. ultimo, libro ſeptimo. car.175.
Craſſus ex locuplete pauper eſt factus, de uarietate caſuum, capitulo Quid Craſſo, libro ſexto. car.165.
Criſippus uolumen exactiſſimae ſubtilitatis reliquit, de ſtu. ca. ceterioris, libro octauo. car.201.
Curtius in hiatum terrae ſe armatus in mediam partem iniecit, de pietate erga patriam, capitulo cum autem, libro quinto. car.134.
Coma predo ductus ut interrogaretur de conſciis, operto capite innixus genibus inter manus cuſtodum expirauit de morte non uul. c. ſunt & externae, lib.9. car.240.
Cornelius Scipio dictus eſt ſerapio quia illi erat ſimilis, de ſimili. formae, capitu. eximiae, libro nono. car.244.
DArius per fidem à magorum crudeli tyrannide liberauit, de fortitu. cap. age lib. tertio. car.69.
Idem loco parietibus ſepto cineribus completo homines necabat. de cru. ca. ochus lib.9. car.255.
Damaſippus capita principum ciuitatis hoſtiarum capitibus miſceri iuſſit. de crude. capitulo damaſippus, libro nono. car.123.
Darii mater, de amicitia, capitulo quod ita, libro quarto. car.111.
Damon & phydias, ibidem, capi. damon. car.111.
Daphitas ſophiſta deludens apollinis reſponſum deluſus eſt, de miraculis, capitulo non inuitus, libro primo. car.12.
Deiotarus omine fretus abſtinuit ab ore domus que nocte ſequenti ruit. de ominibus. capitulo.1. lib.1. car.12.
Demoſthenes patrem habuit ſaeculo ſuo uix notũ. de his qui infimo loco nati. cap. ultimo, libro.3. car.76.
Idem ancillam à reddenda pecunia apud eam depoſita liberauit, uafre dicta &c. capitulo demoſthenis libro ſeptimo. car.178.
Idem demoſthene primam literam exprimere non potenti, de ſtudio, cap. graeca, lib.8. car.198.
Demadis dictũ ſapiens, ſapienter dicta, capitulo demadis, libro ſeptimo. car.174.
Democritus diues admodum retenta parua ſumma reliquum patriae donauit. de ſtudio, capitulo at democritus, libro octauo. car.200.
Decius latino bello fidem ſomnii ſecutus ſe deuouit & occidit de ſomniis. cap. illud, libro primo. car.21.
Idem de pietate erga patriam, capitulo publius li.5. car.134.
Decius lelius de amicitia, ca. ab hoc, libro.4. car.110.
Dionyſius maior ſpoliatis deorum ſuorum templis iocabatur, de ne. reli. cap. ſiracuſis. libro primo. car.9.
Idem de ſomni. capitu. intra priuatum & capitu. ſequenti, libr. primo. car.25.
Dyogenes Alexandri munera reſpuit ſed ut à ſole ei non obſtaret petiit. de abſtinen. libro quarto capitulo alexand. & ſequenti. car.101.
Dionyſius filius ex tyranno inops factus pueros apud corinthum literas docuit. de uarietate caſuum. capit. Dionyſius. libro ſexto. car.167.
Dionyſius ſiracuſanus monitus ut deorum amicorum caueret inſidias dixit ſe uelle potius uita carere quam amicos & inimicos iuxta ponere. de conſtantia. capitulo quem ſyracuſanus, libro tertio. car.87.
Idem apud megaram exul cum principem urbis adire uolens non admitteretur ait forſitan & nos cum in ſtatu eſſemus aliquid tale fecimus, de animi mode. capitulo nequaquam, libro quarto. car.95.
Diphilus tragoedus pronunciando uerba illa miſeria noſtra magnam manum direxit in Pompeium, quae liber: dicta capitu. diphilus, libro ſexto. car.148.
Decius brutus accii poetae uerſibus aditus templorũ quae ex manubiis conſecrauerat adornauit. de cupiditate gloriae libro octauo. capitulo ſimiliter. car.221.
Eidem pro redemptione cuiuſdam urbis aurum promittenti, reſponſum fuit ferrum à maioribus ſibi traditum quo urbẽ tuerentur non aurum quo libertatem ab cinaro imperatore emerent druſum intra coniugis charitatem clauſum tenuit, de abſtinentia, cap. druſum lib. quarto. car.96.
Duo archades eorum unus per ſomnum uidit alterum ab hoſpite occidi & factum eſt, de ſomniis, capitulo ultimo lib. primo. car.26.
Duobus ex fratribus in acie concurrentibus alter alterum interemit quo cognito ſe occidit, de pietate erga fratres, capi. ultimo, libro quinto. car.133.
Duae mulieres gaudio extinctae ſunt uiſis filiis quos putabãt mortuos, de mor. non uul. libro nono capitulo uiſ ueri. car.239.
EGypti extra urbem contra aulum gabinum educti iuſſi que caſtra ſua uallo cingere opus id locari publice decreuerunt de luxuria. capitulo penultimo, libro nono. car.222.
Egeſias philoſophus praeſentis uitae mala tãto lepore animis ingerebat ut plurimis uoluntariae mortis cauſam ingeneraret. Quanta ſi uis elu. capitu. ultimo, libro.8. car.205.
Egnatius Metellus uxorem quia uinum biberat occidit, de ſeueritate, capi. egnatii, libro.6. car.152.
Elia familia. xvi. numero unam domũculam habebat & unũ in agro ueiente fundum, de paupertate, libro.4. capit. quid elia & capitulo ſequenti. car.103.
Elius praetor picum capiti ſuo incidentem occidit. de pietate erga pat. cap. genitius, libro quinto. car.130.
Elius mantia contra Pompeium multa libere protulit. libere dicta cap. elius, libro ſexto. car.147.
Elanicus ait quoſdam in etholia ducentos expleſſe annos, de ſene. cap. Helanicus, libro octauo. car.210.
Emilius paulus obitum filiorum forti animo pertulit, de paren. qui obi. filiorum & cap. clarum. lib.5. car.141.
Emilius Lepidus puer progreſſus in aciem, occidit hoſtem ſeruauit ciuem. de indole. capitulo Aemilius, libro tertio. car.61.
Epaminundas fortiter pugnando pro patria lancea trãſfixus interiit. de fortitudi. capitulo excellentiſſimos, libro tertio. car.70.
Idem munus ſordidum ſibi commiſſum ſpecioſiſſimum reddidit, de fiducia. cap. non patiuntur, libro.3. car.82.
Eneas deos troia aductos lauinii collocauit. Aſcanius bis albam tranſtulit ſponte tamen primum ſacrarium petierunt, de miraculis, cap. referam, libro.1. car.19.
Equicius tribu. pleb. cum praetore glaucia & ſaturnino tribu. ſeditionem fecit. de fortitudine capitu. item cum, libro tertio. car.67.
Eſculapius Rutilium luci ſibi conſecrati uiolatorem occidi fecit, de neglecta reli. capitulo nec minus, libro primo. car.8.
Idem de miraculis. ca. ſed ut. lib.1. ab epidauro Romam accerſitus peſtem ſedauit. car.22.
Egles athleta mutus cum ſibi praemium uictoriae eriperetur uocalis euaſit ibidem. capi. egles ſamius. car.32.
Eſopus tragedus filium habuit perditae non ſolum ſed & furioſae libidinis. de lux. cap. caius. car.218.
Eſchilus poeta huic aperto in loco ſedenti aquila ſuperuolatans teſtudinem capiti eius illiſit & occidit, de morte non uul. cap. eſchili. libro nono. car.244.
Eſopus hiſtorico hortenſi cauſas agenti aſſiſtebat. Quantum ſit momentum &c. capitulo Quintus autem, lib. octauo. car.205.

Eſchines

Eſchines apud rhodū exul ſuam & demoſthenis orationem recitauit ibidem, cap. ultimo. car. 106.

Ephialtes patrem pueri quē unice diligebat flens & dolens cō demnauit. de conſtantia, cap. proxi. lib. 3. car. 86.

Ethiopes ut Herodotus ſcribit. xxx. & c. annos tranſgrediuntur, de ſenectute, capitu. huius regis, lib. 8. car. 210.

Epimenides gnoſius. cap. & epimenides uixit annis, ut theopompus ref-rt, ibidem. car. ea.

Eumenes rex aſiæ perſeum bellū parare aduerſum Romanos ſignificauit quod ante perfectū fuit ꝗ ſciri potuerit de inſtit. anti. cap ergo, libro ſecundo. car. 37.

Euclides à platone lectus eſt ut ſacræ aræ conductoribus conſuleret, quia geometer. ſuæ quemq; artis capitulo Platonis, libro octauo. car. 108.

Eufranor pictor cum mercurii imaginis ſuperiores partes excellentiſſime cōplexus eſſet, inferiores cōplere non potuit Quædā nulla arte &c. cap primo lib. octauo. car. 207.

Euripides matrem habuit olerum uenditricem, de his qui humili loco nati cap. ultimo, lib. tertio. car. 76.

Ethruſci uiuorum corpora mortuis alligata tam diu tenebant donec putreſcerent, de crudelitate. capitulo penul. libr. nono. car. 226.

FAbius maximus concentu ſoricis audito dictaturam depoſuit. de religione ſeruata. capitulo occentuſq;, lib. primo. car. 3.

Idem rus petens Marco Craſſo narrauit quæ in ſenatu acta erant, ob quæ à conſulibus obiurgatus eſt. de inſtit. antiq. capitu. maiores. car 36.

Idem à filio conſule inuitatus ut inter ſe & lictorem procederet, noluit quia contra morem, de inſti. anti. capitu. maxima, libro ſecundo. car. 38.

Idem ad filium conſulem legatus miſſus citatus quia equo non deſcenderat, dixit. Non filii imperium tuum contempſi ſed experiri uolui &c. de inſtitu. anti. capi. eodem, libro ſecundo. car. 38.

Idem trabeatos equites Idibus Iulii tranſuehi inſtituit, ibidem capitulo equeſtris. car. 39.

Idem cum P. Decio forenſem turbam in quatuor tribus deſcripſit ibidē cap. equeſtris. car. ea.

Idem Minutio magiſtro equitum ſibi equato temeræ ſumpto prælio periclitanti opem tulit, de gratis, capitulo Fabio, libro quinto. car. 121.

Eodem adoleſcente magis infame nil illo ſene ornatius aut ſpecioſius. de mutatione morum capitulo nil, libro ſexto. car. 163.

Idem Nolanum peditem & Lucanum equitem ſtrenuæ operæ ſed fidei dubiæ uafro conſilio ad ſe traxit. uafre dicta capit. Fabius, libro ſeptimo. car 176.

Idem filium ſuum & illuſtrem ne cōſul crearetur cum populo egit ne imperium in una familia cōtinuaretur, de animi mod. cap. Fabius, libro. 4. car. 88.

Idem ethruſcis & ueientibus ſuperatis triumphum tenuit qa eo bello frater eius corruerat, de pieta. erga fra. capitu. M. ueco, libro quinto. car. 133.

Idem captiuos ab Hannibale redemit agrum quem unicum habebat uendidit, de liberalitate. capitulo ſecundo, libro quartō. car. 122.

Idem ſeculum unum uixit. i. centum annos, de ſenectute. cap. quintus autem, libro octauo. car. 209.

Idem quinq; conſulatibus ſalubriter geſtis moriens ſumptus funeri defuit ſed de publico lactus eſt. lib. 5. de gratitu. capi. magnum. car. 151.

Fabricius cenſor Cornelium Rufinum ꝙ x. pondo argentea uaſa haberet ab ordine ſenatorio mouit, de cenſoria nota. capitu. quid de. libro ſecundo. car. 57.

Idem de ſannitibus quos in cliētela habebat remiſit oblata de abſtinentia, cap. idem ſenſit, libro. 4. car. 98.

Fabius pictor munera quæ legatus priuatim ab thola rege acceperat in ærarium miſit, de abſtinen. capitu. Atq; huic. lib. quarto. car ea.

Fabius gurges. de eodem & ibidem. car. ea.

Fabius ceſo ob agrariam legem equitibus odioſus eos in hoſtem ducere non potuit, de ira, capitulo manlio, libro nono. car. 227.

Fabius rutilianus contra dictatoris præceptum cum ſannitibus pugnauit & uicit, de forti. cap ſtrennus, lib. 3. car. 65.

Idem quinquies conſul legatus cū filio ad periculoſum bellū ire non tenuit, de parentum amore. cap. 1. lib. 5. car. 117.

Fauſtus filius ſyllæ à caſſio colapho percuſſus eſt quod proſcr ptionem paternam laudaret de indole. capitulo cuius, libro tertio. car. 62.

Fauonius Pompeio faſcia candida crus alligatum habenti, non refert inquit, qua in parte corporis diadema ſit libere dicta capitu. cui, libro ſexto. car. 147.

Falaris tyrannis, ab agrigētino populo lapidibus obrutus eſt. de patientia, cap. incipiam, libro tertio. car. 73.

Fœminæ in ſacris bachanalibus ſtrupatæ à cognatis domi necatæ ſunt, de ſeueri. c. conſimili, libro ſexto. car. 152.

Fidias ſimulachrum iouis olympi ſculpſit præſtantiſſimum, de fiducia, cap. fidias, libro tertio. car. 82.

Idem clipeo mineruæ effigiem ſuam incluſit, de cupi. gloriæ, capi. Nam, libro octauo. car. 212

Focion in ſententia ſua perſtitit, & ſi in contraria in melius ceſſerit, de conſtantia, capt. phocion, lib. 3. car. 86.

Idem in eculeo ab Athenien. poſitus eſt cum mortui oſſa extra patriam eiecta, de ingratitudine capitulo phocion, lib. quinto. car. 138.

Filius curionis ſexcen is ſextertium alieni æris aſpexit cōtractū de luxuria, cap. conſimilis, libro nono. car. 220.

Flaminius conſul apud thraſimenū cum Hannibale congreſſus eſt, de prodigiis. cap. C. autem, lib 1. car. 16.

Flaminius alter philippum regem Macedoniæ uicit & triumphauit, de grati. cap. at flaminii, libro quinto. car. 121.

Fuluius Flac. obſedit capuam ubi uelitum uſus à Q. Neuio inſtitutus eſt, de inſtitutio. antiqua. capitulo uelitum, libro ſecundo. car. 40.

Idem filium de parricidio ſuſpectum hæredem inſtituit, de parentum aduer ſi. mo. cap. idem fecit, libro. 5. car. 140.

Idem de iure triumphandi. cap. 3. triumphum ſibi decretum repudiauit de iure triumphandi, capitulo quid facias, libro ſecundo. car. 55.

Idem litteras ſenatus reis fauentes manu ſiniſtra tenuit lictorem lege agere iuſſit, de conſtant. capitulo ſecundo libro tertio. car. 83

GAius figulus uitio comitiorum ē gallia reuocatus eſt, & ſe conſulatu abdicauit, de religione ſeruata, capit. laudabile, libro primo. car. 3.

Gaius claudius propter exta parum curioſe admota flaminio abiit, ibidē, cap. conſimili. car. 3.

Gaio Flaminio ſoricis concentus magiſterium equitum ademit ibidem, cap. occentuſq;. car. 3.

Idem de iuſtitia, cap. cum T. libro ſexto. car. 157.

Gaius Fabius gallis capitolium obſidentibus ſacra gerens in quirinalem collem per medias hoſtium ſtationes uenit ibidem, capitulo eodem. car. 156.

Idem cum in æde ſalutis parietes pinxiſſet & nomen ſuū his ſcripſit. de cupidi. gloriæ, c. illa, libro. 8. car. 213.

Gaius Marius omine ab aſello aquam petente fugit ad mare & traiecit in Africam. de ominibus capitulo. G autem. libro primo. car. 13.

Idem poſt triumphos cantaro ſemper potauit liberum patrem imitatus qui ex illuſtribus, cap tulo penulti. libro tertio. car. 78.

Idem militem capite cenſum elegit contra antiquam conſuetudinem, de inſtitutis antiquis, capitulo laudanda, libro ſecundo. car. 40.

Idem duas cohortes uim cimbrorum mire ſuſtinentes in ipſa acie contra conditionem fœderis ciuitate donauit dicens ſe inter armorum ſtrepitum uerba iuris ciuilis audire non potuiſſe, de gratitudi. capitulo Nam. G. quidem Marii, libro quinto. car. 132.

Idem druſum nepotem ſuum tribunum à milite iure cæſum pronunciauit quia eū de ſtupro cōpellauerat, de pudicitia, cap. hoc monuit, libro ſexto. car. 145.

Idem ex ignobili & inhonorato ampliſſimis honoribus functus eſt, de uarietate caſ. ca. Iam G. Marius, libro. 6. car. 165.

Idem inter ticinium & faniam ſumptus arbiter iudicauit. de priuatis iu. cap. multo, libro octauo. car. 198.

Idem id ꝙ in L. Saturnino puniuit ſub ſylla incidit. Qui quem alijs &c. cap. G. autem Marius, libro. 8. car. 196.

Idem M. antonium occidi fecit caput eius mēſæ apoſitū lætis manibus tenuit. de crude. capi. cuius. lib. 9. car. 223.

Euſdē legatus ad Syllam miſſus pro legionibus accipiendis à militibus obtrūcatus eſt, de ſedi. cap. cū g. m. li 9. car. 233.

Gaium Marium alterum ſeruus eius ut eum ſyllanæ crudelitati eriperet interemit, de fide ſeruorum, capitulo conſulem, libro ſexto. car. 161.

Gaius caſſius orantibus rhodiis ne cunctis ſimulachris deorū ſpoliarentur ſolum relicturum. de ominibus capite conſentaneo libro primo. car. 14.

Idem fauſtum Syllæ filium paternam proſcriptionem laudātem colapho percuſſit. de indole, capitulo. cuius filium. libro tertio. car. 62.

Idem errore lapſus putans exercitum bruti eſſe deletum in ſe manus uertit, quantum ualet error. capitulo nam. G. caſſiū, libro nono. car. 234.

Gaius gracchus per quietem uidit T. Fratrem ſuum dicentem ſe nulla ratione uitare poſſe ne eo fato periret quo ipſe occiderat, de ſomniis, capitulo. G. autem gracchu, libro primo. car. 22.

Idem ſeruo ſuo ſe occidendum tradidit, de fide ſeruorum, ca. æque, libro ſexto. car. 161.

Idem cum ad populum concionabatur retinebat poſt ſe ſeruū cum fiſtula muſicæ peritum. Quantum ſit mo. in pronun. ca. i libro octauo. car. 105.

Gaius Antonius ſcænam auro prætexuit, de inſtitutis antiqs capitu. claudius, libro ſecundo. car. 43.

Idem catilinæ uictor abſterſos gladios in caſtra retulit, de iure triumphādi, cap. Quintus Catulus, libro. 2. car. 55.

Gaius geta. a. L. Metello, & Cn. domicio cēſoribus ſenatu poſtea cenſor eſt factus, de cenſoria nota, capit. Turpis, libro ſecundo. car. 58.

Gaius flauius ſcriba ius ciuile per multa tempora abditum uulgauit, de inſtitu. antiquis, ca. ius ciuile, libro. 2. car. 44.

Eodem prætore creato quia ignobilis nobiles annulos abiecerunt & equorum faleras, de ira, capitulo nam quis, libro nono. car. 227.

C. ſempronius atracinus apud ueruginem pugnans cum uolſcis acies eius equis delapſa in hoſtes erupit, de fortitudine cap. reddendus. libro tertio. car. 65.

Gaius duellius reuertens à cœna præcedente tibicine & fidicine incedebat, de his qui cul. co. capitulo. G. autem, libro tertio. car. 78.

Gaius piſo palicano conſulatum priuſq̄ adipiſceretur eripuit, de conſtantia. cap. G. etiam, libro tertio. car 84.

Gaius bleſius interrogatus ſi gracchus dixiſſet ut faces tēplo iouis ſubderet. Reſpondit ſe facturum, de amicitia, cap. inimicus, libro quarto. car. 109.

Gaius uetienus quia digitos dexteræ manus ſibi abſcid. & uiculis perpetuis damnatus eſt, de. ſeu. ca ne tn. C. li. 6. car. 151.

Gaius decianus quia in oratione ſua, de morte ſaturnini queſtus eſt accuſationis ſuæ damnum tulit de iudiciis, capit. at Scipioni, libro octauo. car. 192.

Gaius plotius non patiens ſeruorum ſuorum torturam quam pro eius latebris patiebantur iugulum præbuit, de fide ſeruorum, cap. adiunxit, libro ſexto. car. 161.

Gaius coſconius ſeruilia lege reus uitio p̄ſoni abſolutus eſt, patronus uero dānatus de iudiciis, cap. G. ēt. lib. 8. car. 191.

Gaius uiſeli. ab actione octaciliæ mulieris ſnia galli aquilli abſolutus eſt, de priua. iudi. ca. G. uiſelius, lib. 8. car. 194.

Gaius aquilius magnæ auctoritatis uir ibidem. car. ea.

Gaius ticinius cum ſamia uxore à gaio mario in ea cauſa ſumpto iudice dānatus eſt, ibidem, cap multo. car ea.

Idem gaius Marius minturnis carreratus erat & cum ad eum occidendum cymber q̄dā miſſus fuiſſet territus maieſtate uiri aufugit, de maieſta. c. g. etiam, lib. 2. car. 60.

Idem auide ciuile hauſit ſanguinem à tēpliſ tñ & aris deorum abſtinuit, de iure triumphi. c. lu. cinna lib. 2. car. 56.

Idem ſeditiones ſaturnini tribu. plæbi ſedauit & populum ad uindictam impulit. de forti. ca. item quum tribu. libro tertio. car. 67.

Gaius fimbria ſcæuola in funere. G. Marii iugulari decreuerat dicta improba. cap. non tam atrox, li. nono. car. 236.

Gaius licinius ſtolo legem tulit ne q̄s ultra quingenta iugera poſſideret cōtrafaciens damnatus eſt. Qui quæ in aliis &c. cap. Mar. uero. libro octauo. car. 196.

Gabinius ab accuſatoris inſolentia abſolutus eſt licet reus, infamis &c. c. Au. Gabinius, lib. 8. car. 90.

Gemellus domi ſuæ lupanar inſtituit, de luxuria, capitu. æque libro nono. car 220.

Gyges rex lydiæ petens ab Apolline an aliquis ſe eſſet fœlicior Reſpondit q̄ aglaius is erat arcadum pauperrimus ſed ſuo contentus. de felicitate. cap. clara, lib. 7. car. 169.

Gorgias Leontinus annū agens. vii. & cētū interrogatus quare tandiu uellet uiuere, ait q̄a nihil habeo q̄ meam ſenectu. accuſem. de ſene. c. gorgias, lib. octauo. car. 110.

Idem omnes ætatis ſuæ præſtans in conuentu poſcere qua de re quiſq̄ audire uellet auſus eſt, quæ cuiq̄ magni. capit. gorgiæ, libro octauo. car. 217.

Gorgia epirota dū mater efferretur utero elapſus uagitum dedit, de miraculis, cap. gorgiæ, libro primo. car 21.

Glaucia prætor ſeditionem faciens. a. g. mario ſcauro hortante repreſſus eſt, de fortitudine capitulo item quum, libro tertio. car. 67.

Idē bitultum regē auernorū in colloquio cœpit & Romā nauē miſit, de p̄fidia, cap. gneum. lib. nono. car. 232.

Idem ſcaurum in iudicium Populi uocauit ſeruus ſcauri ad eū acceſſit accuſatorem quem contra dominum inſtructus is ad dominum uinctum remiſit, de iuſtitia, capitulo cuius, libro ſexto. car. 157.

Gnei ſcipionis filia exiſtens in Hiſpania nupta & ex ærario dotata eſt, de pauptate, ca. itaq̄, lib. quarto. car. 104.

Gneo Scipione Africani ſuperioris filio & cicereo ſcriba præturam petente cicereus, & ſi ſuperior illi tñ ob patris uerecundiam ceſſit, de uerecundia, capitulo nos autem, libro quarto. car 105.

Gneus carbo iuſſu Pompeii interemptus eſt quem adoleſcentem & de paternis bonis certamen protexerat de ingratitudi. cap. quo te. libro quinto. car. 126.

Idem ab exercitu uita priuatus eſt q̄a diſciplinam militarem aſtringere uoluit, de ſeditione. c. uiti. lib. nono cap. 233.

Idem uel frater eius ad ſupplicium ductus petiit à militibus ut ſibi aluum leuare liceret quo diutius uitam traheret. de cupi. ui. cap. Gn. libro nono. car. 242.

Idem Africanum à ruina numantiæ uenientem rogauit ut p morte T. Gracchi aliquid loqueretur libere dicta, capitulo quid, libro ſexto. car. 146.

Gneus Cornelius Scipio quia in Hiſpania ire recuſauit dicens q̄ recte facere neſciret damnatus eſt, de ſeueritate. cap. gne autem Cornelius, libro ſexto. car. 151.

Hala magiſter militum ſpurium melium regnum affectantem occidit de ingratitudine capitulo hala. libr. quinto. car. 125.

Hannibal per ſomnium uidit iuuenem ſibi à ioue miſſum inuadendæ italiæ ducem, de ſomniis, capitulo Hannibal. libro primo. car. 23.

Idem ſenatui Ro. redimendorum. 6. millia captiuorum poteſtatē fecit, de diſcipli. mili. capitulo conſimilis, libro ſecundo. car. 52.

Idem dux belli apud pruſiam regem dixit illi an tu uitulinæ carunculæ quam imperatori ueteri mauis credere, cum ille diceret hoc ſibi extis non ſignificari. de fidu. ca. Hannibal. libro tertio. car. 82.

Idem corpora æmilii Pauli Tyberii Gracchi. M. Marcelli. quātum in ipſo fuit honore ſepulturæ mandauit de humani. capitu. facta, libro. 5. car. 129.

Idem à Romano conſule nauali uictus bello miſit Carthaginem quæſitum an pugnare deberet, de uafre &c. capitu. Hannibal, libro ſeptimo. car. 178.

Idem cum totius italiæ uaſtaret fabii fundum intactum reliquit ut illum ſuſpectum ſuis redderet, capitulo itidem, ibidem. car. ea.

Idem cannenſi bello ſolem & puluerem à terge habere curauit. Stratage. cap. quid Hannibal, libro ſeptimo. car. 182.

Eundem poſt tot uictorias Carthaginen. à conſpectu ſuo ſubmouerunt. de ingrati. cap. at ne libro quinto. car. 126.

Idem flumine gelo ponte conſtructo de Romanorum cadaueribus duxit exercitum. de cru. capit. horum dux, libro nono. car 224.

Idem captiuos onere itinere feſſos prima parte pedum recisa relinquebat

ſa relinquebat. Quos in caſtris duxerat uſq; ad mortem loricem pugnare cogebat. ibidem. car.ea.

Idem campana luxuria fractus eſt de luxu. c. at campana, libr. nono. car.211.

Idem nonum agens annum altaria tenens iurauit cum primum per ætatem poſſet ſe Romano Populo hoſtem futurum, de ira, cap. quam uehemens lib. oono. car.229.

Idem ſignificare uolens quanto odio Carthaginenſes & Romani diſſiderent excito cum pede puluere tunc finiri bellum inquit cum omnes partes illius pulueris conueniſſent ibidem. car.ca.

Idem poſt cánenſem pugnam neminem ſuorum ciuium admiſit in caſtris nec reſponſum per interpretem dedit. de ſuperbia, cap. Hannibal, libro nono. car.231.

Hamilcar dux Carthaginien. dum obſideret ſyracuſas audiuit in ſomnio ſe die proxima intra urbem illam cenaturum & factum eſt, quia captis caſtris eius in urbem eſt ductus de ſomniis, capitu. at Cartha. libro primo. car.25.

Idem quatuor puerulos ſuos intuens tot leoninoa catulos in perniciem Romani Imperii alere ſe iactabat, de ira. capitulo quam uehemens, libro nono. car.229.

Haſdrubal à ſeruo quodam cuius dominum occiderat interẽptus eſt, de patientia, capitulo ultimo, lib. 3. car.74.

Eiuſdem & Xantippi inſidiis regu. captus eſt. de religiooe, capitulo ſed quæ libro primo. car.6.

Hanno dux Carthaginen. Olbiam oppidum defendens & fortiſſime dimicans corruit, de humanitate capitulo, atque li. quinto. car.115.

Idem ad colloquium Roma. conſulum ire non timuit cũ ſocius eius Hamilcar oon auderet, de fide publica. capi. ſpecioſa, libro ſexto. car.159.

Idem poſt cánenſem pugnam conſuluit Carthaginẽ. de ſapiẽter dictis, capitulo ſed neſcio lib. ſeptimo. car.174.

Hercules de neglectis religionis ſuæ ſacris de apila uindictam ſumpſit nam. 30. ex iis eodem anno extincti ſunt, de neglecta relig. cap. Hrecules lib. primo. car.7.

Heluius cinna Trib. ple. ex funere Cæſaris domum rediens p Cornelio cinos à populo diſcerptus eſt, de errore capit. C. heluius, libro nono. car.234.

Herodorus hyſtoricus ſcrib. æthiopes centum 30. annos uiuere, de ſenectute, capitulo huius regis. lib. 8. car.210.

Herennius ſiculus cum in carcere duceretur illiſo in poſtem capite extinctus eſt, de mor. non uul. capitulo acer. libro nono. car.240.

Hypſicratea uxor mitridatis in uirili habitu per aſpera loca ſecuta eſt, de amore coniu. capitulo hypſicratea, libro quarto. car.107.

Hircius & panſa pro republica dimicantes corruerunt, de gra. cap. C. Marii, libro quinto. car.122.

Hybreas cuidam ſeruo conſimilis fuit de ſimilitudine formæ capitu. hybream libro nono. car.245.

Hippo fœmina ab hoſtili claſſe capta ſe in mari præcipitem dedit, de pudicitia, cap. atq; libro ſexto. cap.145.

Homerus poeta quia quæſtionem à piſcatoribus poſitam ſoluere non potuit dolore abſumptus creditur, de morte non uulga. capi. non uulgaris, libro nono. car.241.

Hortenſia pro ſe & ordine matronarum fœliciter cauſam egit, quæ mulier. apud magiſtratum &c. c. ulti. lib. 8 car.295.

IAſon à quibuſdam iuuenibus quos à Traſillo quodam cedi conceſſerat extinctus eſt, de ultione. capitulo ultimo libro nono. car.236.

Iaſoni phæreo quidam uulnus intulit quo uomicam ei rupit quæ à medicis ſanari non poterat de miraculis, capitulo diuinæ, libro primo. car.31.

Iero rex ſyracuſanus, ſeditione cũ tota ſtirpe ſua interiit, de fortitudine, capi. ultimo libro tertio. car.71.

Idem. 90. uixit annis de ſenectute capitulo. Iungam, libro octauo. car.109.

Igootus pater de filio dubitans quia ſibi parabat inſidias expertus eſt, de parentum mo. &c. capitulo ultimo, libro quinto. car.140.

Ieronymus tyrãnus à Theodoro grauiſſimo uiro per tormenta parricidii conſcios extorquere non potuit, de patientia, capitu. in theodoro, libro tertio. car.71.

Iſocrates. 94. annum agens librum compoſuit, de ſtu. capit. atq; libr. octauo. car.198.

Iunius bubulcus & M. Valerius cenſores L. Antonium ſenatu mouerunt q uxorem repudiaſſet abſq; conſilio amicorum, de cenſoria nota, capitulo horum, libro ſecundo. car.56.

Inſtituendorum ludorum cauſæ traditur de inſtitu. anti. capitu. Per quingẽtos libro ſecundo. car.41.

Vibius accius uexillum intra punicũ proiecit uallum de fort. cap. cæterum, libro tertio. car.67.

Iulia Cæſaris filia uiſa ueſte Pompeii cruentata exanimis concidit & partum eiecit. de amore con. capitulo conſimilis, libro quarto. car.107.

Iunonis ſimulachrum q à ueiis Romam uehebatur interrogatũ an Romã migrare uellet, Reſpondit ſic de miraculis capitulo nec minus libro primo. car.27.

Iuuentius talpa receptis literis q ſupplicationes à ſenatu ei decretæ erant gaudio expirauit, de morte non uulga. capi. ſed minus, libro nono. car.239.

LAbienus admonuit Scipionem ut forti militi armillas donaret, de cupidi. gloriæ, capitulo Atq;, libro octauo. car.212.

Lacedæmonii libros archilochi extra urbem portari iuſſerunt quia eorum impudicam lectionem putabant, de ſeueritate cap. Lacedæ. lib. 6. car.152.

Idem Philip. Macedo. reſponderunt ſi quid eis morte grauius imperaret ſe mortem præiaturos, grauiter dicta, capitulo penul. libro ſexto. car.155.

Lartes Tolũnius rex ueientium colluſori ſuo per iocum dicẽs cecinit, ſatellitibus occidẽdi Romanorum legatos cauſam dedit, de errore, capitu. ultimo, lib. 9. car.235.

Legati Romanorum cum apud Tarentum graues iniuriaa paſſi eſſent quæſti non ſunt, de in. ant. capitulo relatis, libro ſecundo. car.38.

Legati Lacedæmonienſes Athenis ſpectantes ludos ſenem quendam ſeſſum receperunt. de uere. capitulo ultimo, libro quarto. car.105.

Lectorius Cn. Gracchum in ponte ſublicio quoad potuit texit ſed ui obrutus gladio ſe confodit, & in Tyberim iecit de amicitia, capitu. io eadem, libro quarto. car.109.

Leonidas ſpartanus cum trecentis militibus toto Xerſis exercitui ſe obiecit, de for. capitu. hoc loci, lib. 3. car.10.

Lentulus Spin. uerſatilem locum argentatis choragiis adornauit, de inſtitutionibus antiquis, capitulo claudius, libro ſecundo. car.43.

Lentulus Marcellinus grauia uerba cõtra Pompe. libere locutus eſt, libere di. capitulo Cn. enim Lentulus, libro ſexto. car.147.

Liuius druſus uiribus & acie oculorum deficiens ius ciuile interpretatus eſt, de ſtudio cap. conſimilis, libro. 8. car.197.

Licurgus uir optimus lege ſaluberrimas patriæ dedit tandẽ patria pulſus eſt, de ingratitudi. capitulo neminem, libro quinto. car.126.

Liuius ſalinator uicto Aſdrubale cum ouncistum eſſet aliquos fugere ait eis, oportere parci ne hoſtibus tantæ cladis nuncii deſint domeſtici, de fidu. capitulo liuius, libro tertio. car.80.

Idem interrogatus cur cũ hoſte tam cito pugnare uellet Reſpondit ut ex hoſte gloriam aut ex proſtratis ciuibus gaudium capiam, de ira, capitulo. 2. libr. 9. car.226.

Idem in umbria apud methaurum flumen, cum Clau. Nerone Haſdrubalem uicit, Stratag. capitulo Illud quoq;, libro ſeptimo. car.180.

Liſippus fictor tantus in arte fuit ut Alex. ab alio fingi noluerit, de effectu artium, capitulo quantum, libro octauo. car.207.

Liuia rutili ſeptimo & . 90. uixit annis, de ſenectute, capi. muliebris, libro octauo. car.209.

Licinius macer uir prætorius repetundarum reus ne bona ſua hoſte ſubiicerentur ſnlam morte præuenit de mor. nõ uul. capitu. conſimili, lib. nono. car.240.

Liõus fimbria iudiciũ de uiro bono nunq̃ finire uoluit. ſapienter dicta, cap. quid illud, lib. ſeptimo. car.170.

Licinius Hoplomachus petiit patri ſeni interdici bonis, quo breuiter functo omnia conſumauit, qui quæ in alios commi. cap. primo, libro octauo. car.196.

Lucius lamia rogo impoſitus uocem emiſit, de miraculis, capitulo aliquid, libro primo. car 30.
Lucius quincius cinci. minuòum conſulatum deponere compulit. de diſc plina mili. cap. age. lib. ſecundo. car. 51.
Idem de animi modera. cap. age, libro quarto. car. 88.
Lucius minutius conſulatum depoſuit, de diſciplina militari, capitu age, lib. ſecundo. car. 51.
Lucius Marcius Tri. mili. occiſis in Hiſpania ſcipionibus, reliquias exercituum mira uirtute collegit nec tamen triu. quē aſſumpſit ſenatui pla uit, de iure triūphā. cap. 2. li. 2. car. 54.
Eiuſdem concionantis capite flamma effulſit, de prodi. capi. æque, libro primo. car. 25.
Idem quæ cuiq mag. conti. cap. ſed neſcio, lib. 8. car. 226.
Lucius Marius, & Marcus cato tulerunt legem pœnam impèratoribus imponentem qui falſum numerum cæſorum hoſtium aut amicorum ciuium retuliſſent. de iure trium. capi. primo, libro ſecundo. car. 54.
Lucius interrogauit glorium ſi grac. iuſiſſet an faces templo Iouis ſubderes ne. reſpondit ſic. de ami. capitu. Lucio. libro quarto. car. 209.
Idem cum Scipione amico in maris littore concas & calculos lectitauit, de ocio, capitulo par. lib. octauo. car. 205.
Lucius opimius fregelanis, ad deditionem cōpulſis nō triumphauit, de iure trium. cap. ſapientiores, libro. 2. car. 55.
Lucius cinna auide humanum hauſit ſanguinem à templis tamen & aris abſtinuit, de iure trium. capitulo Lucius libro ſecundo. car. 56.
Lucius ſylla de ciuilibus bellis nullum geſſit triumphum, ibidem, capi codem. car. ea.
Idem cum immolaret uiſa angue aruſpicis hortatu exercitum mouit & fortiſſima ſamnitum caſtra cœpit, de prodig. capitu. Lucius ſcylla, libro primo. car. 26.
Idem clamidatus & crepidatus inceſſit, Qui ex illu. capi. Lucius quoq, libro tertio. car. 77.
Idem Pompeio priuato caput adaperuit, ſella ſurrexit equo deſcendit de grati. cap. C. Marii, libro. 5. car. 228.
Idem ſeruum proditorem domini ſui manumiſit & de ſaxo tarpeio deiici fecit, de iuſtitia, capitulo iam Lucius libro ſexto. car. 257.
Idem uſq ad quæſturam uita uino & libidine inquinata egit qui poſt modum tanta geſſit, de mutatione morum, capit. ultimo, libro ſexto. car 265.
Idem præturæ repulſam tulit qui poſtea leges nouas condidit & ueteres abrogauit, de repulſis, capitulo quid tam, libro ſeptimo. car. 283.
Idem traditione iugurtho mariæ ab ocho factā annulo ſuo ſculptā habuit, de cupiditate gloriæ, ca. luci, lib. 8. car. 222.
Idem urbem totam & partes Italiæ ciuili ſanguine inundauit de crudelitate, cap. Lucius ſylla, lib nono. car. 222.
Idem puteolis tanta concitatione efferuit ut ſpiritum cruore commixtum nimius euomeret, de ira, capitu. quid ſylla libro nono. car. 228.
Lucius Antonius à ſenatu motus eſt q uxorem nullo amicorum conſulto repudiauit, de cenſoria nota, capitu. horum, libro ſecundo. car. 56.
Lucius flā. à ſenatu motus eſt q tempus ſulpitii cuiuſdam ad arbitriū mulieris ſtatuit. cap. ſicut ibidem. car. ea.
Lucius ſeptimuleius. C gracchi caput abſcidit & pilo p urbē tulit. de auaritia. ca. cæterū. lib. nono, car. 229.
Lucius equitius in cuſtodia ductus à populo conuulſis clauſtris ereptus eſt. de ſeditione. cap. 2, lib. nono. car. 249.
Lucius Cornelius merula in iouis ſacrario ſibi incidit ne ludibrio eſſet. de morte non uulgari. capitu. qua tempeſtate, libro nono. car. 232.
Idem Hannonis corpus amplo funere extulit qui fortiter pugnando corruerat. de huma. cap atq, libro. 5. car. 215.
Luctatius conſul. & Valerius prætor pœnorum claſſem deleuerunt. luctatio triūphalis decretus eſt. Valerio negatus, de iure triūphā. cap. 2. libro ſecundo. car. 54.
Lucretia à ſexto tarquinio uim paſſa gladio ſe transfixit. de pudicitia. cap. ſux, libro ſexto. car. 242.
Lucius furius Philippus cenſor Metellū pluresq Ro. equites ademptis equis pu. inter ærarios retulerunt. de cenſoria nota. cap. turpis. libro ſecundo. car. 58.
Idem legatuem ſenatus pro roſtris exprobrans alios ſenatui opus eius dixit. libere di. capitulo Lucius. libro. 6. car. 146.
Lucius Metellus cenſor. getam ſenatu mouit. de cenſoria nota cap. turpis, libro ſecundo. car. 58.
Lucius gelius filium de ſtupro in nouercam parricidio ſuſpectum ſenatus conſilio abſoluit. de paren. aduer. ſuſceptos liberos mode. cap. lucius gellius. lib. quinto. car. 239.
Lutullus conſul Scipionem æmilianum ex Hiſpania in affrica petendi auxilii gratia miſit. de maieſtate. capitulo nec filii, libro ſecundo. car. 60.
Lucius ſempronius & M. Valerius cenſores. xi. iuuenes equis pu. ſpoliatos in numerum ærariorum retulerunt. de cenſo. no. cap. equeſtris. libro ſecundo. car 58.
Lucium ſicinium dentatum cencies & uigecies in acie deſiē diſſe authores, & M. Var. tradunt. de for. capitu. ſed quod, libro tertio. car. 69.
Lucius Craſſus conſul in Gallia carbonem docuit à ſe patrem ſuum fōr de ſua fuiſſe damnatum. de fidu. capitu. cuius factum, libro tertio. car. 80.
Idem cum Cn. Carbonem detuliſſet ſeruus illius ſcrineum attulit plura continens quibus opprimi poterat, q ut ſignificatum erat ad illum cum ſeruo uincto remiſit. de iuſti. capit. nec aliter, libro ſexto. car. 257.
Idem conſulatum petens nunquam induci potuit ut præſente Scæuola ſucero ſuo populo ſupplex fieret. de uerecundia, capitu. ac ne, libro quarto. car. 205.
Idem Gn. Domitio obiectanti ſibi luxuriem columnarum maiorem illius cooſeſtim oſtendit. de luxu. c. Co. domitius. libro nono. car. 219.
Idem in M. Marcellū ferens teſtimoniū uanus apparuit de teſtibus. capi L. quoq Craſſus. lib. 8. car. 295.
Lucius Lentulus littus prænauigans uidit rogum ipſi fortunæ pudendum in quo Pompeii corpus cremabatur. de mirreculis capi. iam quidem, libro primo. car 30.
Idem conſularis lege cecilia repetundarū dānatus cenſura ademptus eſt. de uarietate caſuū. cap. primo lib. 6. car. 264.
Lucius piſo de graui crimie accuſatus cum humū pſtratus pedes iudicū oſcularetur os eius ceno repletū ſeueritatē in miſericordiam uertit. de iudiciis. c. item Lucius lib. 8. car. 290.
Lucius reginus tribunus plæbis Scipionē in carcerē cōiectum cuſtodia liberāuit & fugæ eius ſe comitē fecit, de amicicia. cap. L. autem, libro quarto. car. 209.
Lucius aluanius urbe à gallis capta cōiugem & liberos plauſtro uehena deſcendere iuſſit, & uirgines ſacra portantes impoſuit. de religione cap. obruitur. libro primo. car. 5.
Lucius furius bibaculus prætor arma ancilia tulit quāuis huius muneris uacationem haberet ibidē cap. obruitur. car. 5.
Lucius paulus omen arripuit contra pſen regem cuius bellum ei decretū erat q filia ſua pſan periſſe diceret catulus cui erat de ominibus. ca. quid illud, lib. primo. car. 23.
Lucii petilii agro duæ archæ repertæ in quarū una libri quidam erant qui in conſpectu Populi deuſti ſunt. de religione capi. magna, libro primo. car. 6.
Lucius atracinus à cauſæ dictione ſociorum fauore liberatus eſt, de inſti. capit. ſumma. lib. ſexto. car. 256.
Lucius mumius. de repulſis. cap. quinto, libro. 7. car. 282.
Lucius domitius paſtorē qui aprum uenabulo occiderat cruci ſiſixit quia telum teneri inhibuerat. de ſeueritate. cap. æque tenax. lib. ſexto. car. 252.
Lucius ſcipio ſtatuam clamidatam & crepidatam in capitolio poſuit. de his qui cul. capitulo Lucii uero, li. 3. car. 77.
Lucius ſcribonius cū Attilio ſerano ædilis in ludis matris deū locis ſenatum à Populo diſcreuerunt. de inſti. anti. capit. per quingentos. libro ſecundo. car. 42.
Lucius flaccus & M. Antonius duronium ſenatu mouerunt q legem de coercendis conuiuorum ſumptibus Trib. plæbis abrogauerat de cenſoria no. capitulo M. autem libro ſecondo. car. 57.
Lucius Iulius cum claudio nerone & Liuio ſalinatore ſecondi punici belli tempore cenſuram geſſit, de cenſo. no. capit. age, libro ſecundo. car. ea.

Marcellus ab aruſpice monitus ne quid cum hoſte temere conaretur nocte ſpeculandi cauſa cum paucis egreſſus occiſus eſt. de prodig. capitulo & conſulatus, libro primo. car. 27.
Marcus craſſus multis edoctus prodig. ne cum hoſte confligeret

geret cum filio occiſus eſt, & deletus exercitus, ibidem. cx. non ſi ait libro primo. car. 18.

Idem relicta ſibi in quodam teſtamento repudiauit, de auaritia, capitulo primo, libro nono. car. ee9.

Marcus Antonius cum in conuiuio caput cuiuſdam ſenatoris eſſet allatum ſe eum non cognoſcere dixit, de ſuperbia, capitulo tetrum, libro oono. car. 210.

Idem duronium ſenatu mouit q legem de cohercendis conuiuiorum ſumptibus abrogauerat, de cenſo. nota capitulo. M. autem libro ſecundo. car. 57.

Idem ſeruo ſuo commiſit ut corpus M Bruti cum paludamẽto ſuo ſepeliret q cum non feciſſet, in eum animaduertit, de humanitate. cap. M. Anto. lib. quinto. car. e17.

Marrus Antonius diſertus quæſtor in Aſiá proficiſcens apđ brunduſium edoctus, ſe apud L. Caſſium prætorem poſtulatum ſtatim regreſſus eſt & abſolutus, de fiducia capitulo contra, libro tertio. car. 82.

Marrus Concetheg. propter exta parum curioſe admota Flaminio abire coactus eſt. de religione, capitu. conſimili, lib. primo. car. 3.

Marcus Attilius reg. de hoc ſupra in. c. Marcus Aemilius porcinna qui nimis altam domum in alſienſi agro conſtruxit mulctatus eſt, de iudiciis & c. capitulo admodum, libro octauo. car. 293.

Marcus Aemilius porrina prætor cáni filiæ quæ matrem occiderat non diremit, infames & c. cap. atq lib. 8. car. ea.

Idem contra Anthiochũ de hoc uide in P. M. B. omine ſuum uidit interitũ, de ominibus, cap. marci ẽt, lib. 1. car. e4.

Idem ultimũ initurus bellum quibuſdam contradicentibus, inquit, hodie aut recte erit aut nihil curabo, grauiter dicta, cap. Marcus, libro ſexto. car e54.

Mar. Aquilius cum poſſet glorioſe mori mithridati turpiter malu t ſeruire, de cu. ui. capitu. M. libro nono. car. 242.

Marcus Coriolanus cum ob ingentia eius facta à conſule muneribus donaret nil aliud niſi captiui cuiuſdam ſalutem & equum quo in acie utebatur uoluit, de abſtinen. cap. deinceps, libro quarto. car. 97.

Idem precibus ueturiæ matris caſtra ab urbe mouit, de grati. cap. ſecundo, lib quinto. car. 5eo.

Et de pietate erga patrẽ. C. Coriolanus Marcus Sraurus Athletarum inſti. certamina, de inſti. antiq. capitu. athletarum, libro ſecundo. car. 44.

Idem cum accuſatus eſſet dixit uarius ſeuerus Marcũ Scaurum accuſat, Scaurus negat, uti creditis populus uarium repulit de fiducia, cap eodem, libro tertio. car. 80.

Idem. x. ſeſuocum & v. & triginta milliũ nummũ ſurrepit patrimoniũ, de paupertate, cap. M. autem lib. 4. rar. e04.

Marcus Attilius glabrio auream ſtatuam patri in Italiam primus appoſuit, de inſtitu, anti. cap. ſtatuá lib. 2. car. 44.

Marcus & Decius filii Bruti Romæ gladiatorium munus dederunt, ibidem. car. ea.

Idem M. Scaurus, contra C. Memiũ. & C. Flauium repetundarum reos teſtificatus eſt, de teſtibus, capitulo. M. etiam libro octauo. car, e95.

Idem Sraurus Romanis apud atheſim, impetu cimbrorum fuſis fugientibuſq miſit ſe oſſibus eius in acie occiſi libentius occurſurum quam ſic uiſurum. de ſeueritate paren. ca. M uero, libro quinto. car 293.

Manlius torquatus filium etiam prouocatum quia ſe inſcio pugnauit ſecuri percuſſit, de diſcip. milita., capitu. at noſtra, libro quinto. car. 50.

Idẽ patrẽ à trib. plæ. q a ei diem ad populũ dixerat timore illi illato liberauit, de pie. erga pa. c. lucio, lib. 5. car. 139.

Idem gallum eum prouocantem ſingulari pugna necauit à quo torque. aſſumpta torquatus dictus eſt, de fortit. libro. tertio. cap. eodem & car. 66.

Idem ſenatui dubitanti an latinos ordinẽ ſuum reciperent prohibuit, Grauiter dicta, ca. ciuitatẽ, libro ſexto. car. e53.

Eidem in urbẽ cũ triũpho ingredienti nullus iuuenũ ei obuiá proceſſit, de ira, capitulo Manlio, libr. nono. car. 227.

Idẽ uiuente annis adeo ebes fuit ut à patre operi ruſtico deputaretur, de mutatione mo. cap. ſecundo. lib. 6. car. 162.

Marcus marrellus ſyracuſas cœpit nec triũphauit, de iu. trium. capitu. quin etiam, libro ſecundo. car. 55.

Idẽ apud padũ gallorũ regẽ ſuperauit occidit & arma ioui ſeretro dicauit, de for. cap. ne: Marci, libro tertio. car. 64.

Idem de animi mod. ca. atq. M. marcel. q Hannibalem uinci poſſe & ſyracuſas capi docuit improbauitq legatorum à ſenatu querelis eos in clientelam admiſit, lib. 4. car. 89.

Idem ſyracuſis captis ex alto ruinam aſpiciens lachrymas continere non potuit de humani. ca. agr, lib. 5. car. 125.

Idem claſtidio & ſyracuſis potitus cum honori & uirtuti templum cõſecrare uellet à collegio uetitus eſt augurum quaſi una edes duobus diis dicari recte non poſſit, quia & c, de reli. cap. non mirum libro primo. car. 4.

Maſiniſſa dentes eburneos ex fano Iunonis ablatos apportari iuſſit, de neglecta reli. cap at non, lib. 1. car. 9.

Idem. 90. egreſſus annũ ut hymbre ac frigore caput tegeret nũquá adduci potuit, de ſenectute. ca. Iungam, li. 8. car. 209.

Marcus málius ex arce q gallos depulerat præcipitatus eſt de ſeueritate, cap. primo, libro ſexto. car. 249.

Marcus lepidus cũ ſeditioſis copiis extinctus eſt, de iure triumphandi, capitu, quintus, libro ſecundo. car. 55.

Marrus ualerius Maxi. cenſor L. antonium ſenatu mouit quia uxorẽ repudiauit, de cen. no. cap. horum, lib. 2. car. 56.

Marcus attilius regulus filius alterius reg. cenſ. M. metulium & c. de cenſoria nota, cap. turpis, lib. ſecundo. car. 58.

Marcus meſſala cenſoria nota perſtrictus quia ignominia uirtutem acuit cenſor factus eſt, de cenſ. no. ca. ulti. li. 2. car. ea.

Marcus attilius alter, uel marcus papirius ſecundũ Liuiũ, Gallo ſibi barbam permulcenti Scipionẽ capiti inflixit, de fortitu. cap. magnum, lib. 1. car 64.

Marcus ſeuius ſeua loco tuendo præpoſitus ſcuto trito & uiginti i ctibus perfoſſo eiutoq oculo ſuper ingentem ſtragẽ quam fecerat corruit, de fortitudine, capitulo claſiccam, libro tertio. car. 68.

Marcus perpenna ariſtonicum regem cœpit. Craſſianæ ſtragis punitor extitit. de iis qui infimo loco nati, capi. non paruus libro tertio. car. 75.

Idem de ſenectute, cap. Iam libro octauo. car. 109.

Marco peliano conſulatu prius q adipiſceretur a deptus eſt, de conſtantia, cap. C. etiam piſone, libro. 3. car. 84.

Mar. bibulus filiorum ſuorum occiſores quos cleopatra à ſe uinctos miſerat ei remiſit dicens, uindictam hanc eſſe ſenatus & non ſuam, de animi modera. capitulo ad exter. libro quarto. car. 9e.

Marci flarci corpus trucidatum & pẽnates ab imis eruti fundamentis de ſeueri. cap. q tum ergo libro ſexto. car. e50.

Marcus curius iuuenem quẽdá edicto non reſpondentẽ bona eius ſub haſta uendidit, de ſeue. cap. Id factum, li. 6. car. 152.

Idem legatos ſamnitũ magnum auri pondus offerentes repulit de abſtinentia, cap. marcus aũt, libro. 4. car. 97.

Marrus antonius diſertus nullam ex rationibus ſuis ſe ſcripſiſſe dicebat, q a & c. ua. dcá. c. Iam marci antoni, lib. 7. c. 176.

Eiuſdem ſeruus cõtra eũ uehementiſſime tortus in nullo eũ læſit de fide ſeruo. cap. ſecundo, libro ſexto. car. 160.

Marrus lectorius q puerum de ſtupro appellaſſet accuſatus ẽt pter mortem ipudicitiæ crimine damnatus eſt, de pudicitia capitu. libidinoſi libro ſexto. car. 144.

Marcus caſtricius cõſ. iuſſa detractans audiuit ego habeo multos annos, quæ lib. dic. ca. M. etiam, libro ſexto. car. 148.

Marcus claudius ob turpem pacem cum corſis factam in carcere necatus eſt, de ſeueritate capitulo ſeueritatis, libro ſexto. car. e50.

Marcus uoluſius proſcriptus ſtipem ignoto habitu quærens in bruti caſtra uenit, de uafre dictis & factis, capitulo ueniam, libro ſeptimo. car. 177.

Marcus Aemilius ſcaurus flauius repetundarum reus, ob recentem memoriam abſolutus eſt, de te. capitulo. M. etiam, libro octauo. car. 195.

Marcus terentius Varro uno ſæculo quo uixit quam ſtilo fuit uiuacior, de ſtudio, capitulo tercatius, libro octauo. c. e97.

Marcus fuluius flacchus monenti, & oranti ſenatui ne quaſdam leges induceret non reſpondit, de ſuper capitu. primo libro nono. car. 230.

Marcus druſus trib. plæb. L. philippum conſulem miſit in carcerem ad ſenatũ non uit. ſed ad ſe uenire iuſſit de ſuperbia, capitu. ſecundo, libro nono. car. 230.

Magius chilo. m. marcel. qui à Cæſare ſeruatus fuerat occidit Mdicta improba, capi. conſternatum, libro nono. car. 237.

M. Aemilius lepidus cũ Fuluio Flacco cẽſor factus inimicitias depoſuit q ex inimicis, cap. 2. lib. 4. car. 94.

Idẽ filio ptolemæi regis egypti tutor à ſenatu datus quem ipſe tutorem relinquerat, de fide pu. cap. 2. lib. 6. car. 159.

M. menenius agrippa auctor pacis inter ſenatũ, & plebẽ adeo pauper obiit ut pecunia populi ſepultus fuerit, de paupertate, capitulo quantæ, libro quarto. car. 102.

M. plaucius mortua uxore gladio incubuit & eodem rogo cremati ſunt de amore con. capitulo eiuſdem, libro quarto. car. 106.

M. Brutus ptes bruti ſecutus, à m. Antonio occiſus eſt, de amicitia, capi. iungendus, libro quarto. car. 110

Marcus agrippa & Decius Lælius grandi & fructuoſa coniuncti amicitia referuntur. de ami. cap. ab hoc, lib. 4. car. 62.

Mars contra Bruttios & lucanos cũ Ro. decertãtes Ro. opem præſens attulit, de mirac. cap. q̃d martis, libro. 1. car. 28.

M. Cotta Cn. Carbonem à quo pater eius damnatus fuerat iudicio affixit, de pietate. erga patrem capitu. hanc pietatem libro quinto. car. 130.

Metellus pontifex maximus poſthumium conſulẽ ire in Africam neglectis ſacris paſſus non eſt, de religio. capit. metellus, libro primo. car. 3.

Metellus numidicus ſpectans quo tenderẽt ſaturnini tribuni plæbis conatus abiit in exilium. de conſtan. cap. metellus, libro tertio. car. 84.

Idem in Aſia exulanti literæ redditus ſui traditæ ſunt, is uero mutato uultu gaudium intra ſe continuit, ſicq̃ conſtat pari uultu exulem reſtitutum fuiſſe, de animi modeſtia capit. numidicus. libro. 4. car 91.

Metellus macedonicus cũ Africano minore acerrimo aio diſſidebat at tñ morte eius audita cõcurrite, inq̃t, ciues quia mœnia urbis noſtræ euerſa ſunt, ibidẽ, cap. ſentio. car. 90.

Metellus pius conſul, pro calidio rogabat populũ q̃ is tri. ple. legem tulerat q̃ pater eius reſtitueretur, de grati. cap. metellus uero, libro quinto. car. 122

Idem conſul in Hiſpania multa luxuria plena tulit, de luxuria cap. quid enim, libro nono. car. 220.

Idem hyſtrioni ſimillimus fuit, de ſimilitudine formæ, capit. generoſiſſimus, libro nono. car. 244.

Metellus celer Cn. Sergiũ dãnauit q̃a matrifamiliæ pecuniam promiſit, de pudicitia. cap. metellus, libro. 6. car. 144.

Meſius ædilis ludos florales fecit Catone ſpectãte ſed receſſit, de maieſtate, cap. eodem, lib. 2. car 60

Midæ dormienti formicæ in os grana tritici congeſſerunt, de prodig. cap. midæ, lib primo. car. 20.

Milo inſciſam quercũ adegit manus ſed excuſſis cuneis manus euellere non potuit & à feris comeſus eſt, de mor. nõ uulg. cap. iungam, libro nono. car. 241.

Mithridates una epiſtola. 80. millia Roma. per Aſiam diſperſa occidi fecit. de crudeli. cap. tã Hercule, lib. 9 car. 224

Idem bellũ cũ patre, de regno paterno geſſit, dicta improba, cap. mithridates, libro nono. car. 238

Eiuſdem filia laodice regina duplici ordine dentium nata eſt, de miraculis, cap. mithridatis, libro primo. car. 33.

Miltiades in carcere & uinculis ab Atheniẽ. mori coactus eſt, de ingratitu. cap. bene, libro quinto. car. 127.

Minucius mag equitũ Fabio æquatus ſponte imperiũ depoſuit de grati. cap. Fabio autem, libro quinto. car. 121.

Molor rhetor prius exterarum gentiũ in ſenatu ſine interprætre auditus eſt, de inſti. antiquis. c. Ergo lib. 2. car 37.

Muſichanes mithridatis filius æger à ſenatu curatus & in patriam miſſus eſt, de humani. & clemen. capitulo confecto, libro quinto. car. 115.

Mulier quædam à philippo temulento damnata prouoco inquit, ad philippum ſobrium, libere dicta, capitulo inſerit, libro ſexto. car. 149.

Item alia orabat pro incolumitate Dionyſii. ibidem. car. eadẽ.

Munatius flaccus in oppido acceſſeres obſeſſus oẽs quos amicos eius cenſuit iugulatos è muris præcipitauit, de crude. c. munatius, libro nono. car. 223.

Nero Tyberius & Liuius ſalinator ex inimicis iuncti ſũt amicitia qui ex inimicis iuncti, &c. capit. ſexti, libro quarto. car. 94.

Idem Haſdrubalem apud methaurum fluuium occiderunt de ſtratagẽ. ca. illud quoq̃. lib. 7. car. 180.

Naſimenis uxor filii & filiæ ſtupro ſuperueniens obmutuit, de miraculis, cap. mirabilior, libro primo. car 31.

Numantini à Scipione obſeſſi humanorũ corporum dapibus uſi ſunt, de neceſſitate, cap. Numantini, lib 7. car. 185.

Octauius, conſul dirũ omen quemadmodum uidit ita uitare non potuit, de prod cap. Iã. lib. 1. car. 17.

Opimius fregelanis ad deditionem compulſis triumphum petiit nec obtinuit, de iu. triũ. capitulo tertio, libro ſecundo. car. 55

Oratius cocles in ponte ſublicio æthruſcorum uim ſuſtinuit et in Tyberim ſe præcipitauit, de forti. ca. 1. lib. 3. car. 63.

Otryadis pugna. de fortitu. cap. otryade, lib. 3. car. 70.

Omalum puero ſuo faciens damnatus, infames, cap. non ſupprimenda, libro octauo. car. 193

Octauius balbus triũuiros fugiens cũ iã eſſet in tuto audiensq̃ filius trucidabatur regreſſus ſe neci q̃ euaſerat obtulit, de indul. patrum, cap. ſed neſcio, lib. quinto. car. 137.

Oratius puluillus audita filii morte edem dedicans, manum, à poſte non mouit, de paren. mode. &c. capitulo, horatius pul. libro quinto. car. 140.

Oratius unus ex trigeminis oratiam ſororem ſuam occidit, de ſeueritate, cap. Horatius, libro ſexto. car. 152

Opimius conſul. C. gracchi caput. ſepiſmuleio auro repenſaturum promiſit. de auari. capitulo cæterum, libro nono. car. 229.

Idem ob ſororis necẽ à Tullio rege damnatus à populo abſolutus eſt. car. eadẽ.

Pauſanias poſt maxima opera edita Aſiæ moribus effœminatus eſt, de inſtitutio. an. capitulo quod cos. libro ſecundo car. 46

Idem philippum ut gloria potiretur, occidit, de cupiditate gloriæ, cap. quorum, lib. 8. car. 213.

Papyrius curſor Fabiũ magiſtrum equitũ quia cõtra eius edictum pugnauerat uirgis cædi iuſſit. de diſ. mili. capitu. eiuſdem, libro ſecundo. car. 52

Idem de fortitudine, cap. ſtrenuus, libro tertio. car. 65.

Idem faliſcos ab ira populi Ro. in eo ſæuire cupiens liberauit de iuſtitia cap. eodem, libro ſexto car. 156.

Idẽ pullariũ ante aciem miſit in eius pectus primũ hoſtiũ pilũ directũ eſt, ſapienter dicta cap. papyrius, lib. 7. car. 170

Papyrius maſſo cum pro re bene geſta triumphũ non impetraſſet in albano monte triumphauit, de his qui cul. cor. capitulo nam, libro tertio car. 78

Pauli æmilii lecto funebri legati mace. ſe ſponte ſubiecerunt de maieſt. cap. hoc quidẽ, libro ſecundo car. 59.

Idẽ cum macedo. opibus urbis Romæ paupertatẽ expuliſſet nil ſibi retinuit, de abſtinen. cap. at per ſe lib 4. car. 98

Idem perſem regem genibus ſuis obuolutum erexit & iuxta ſe ſedere fecit de humanitate, capitulo iucii, lib. 5. car. 117

Pedanius cẽturio ſub ualerio flacco uexillum in caſtra hannibalis tulit, de forti cap. cæterum, libro tertio. car. 67

Paſelius iuris ciuilis ſcientia clarus nulla ui induci potuit, ut de aliqua re quã triumuiri dederat formulã componeret libe. dicta, cap. age libro ſexto. car. 148

Petilium conſulem aduerſus ligures fortiter pugnantẽ occidi milites ſui paſſi ſunt, de diſci. mili. cap. age. lib. 2. car. 52

Idem uerò montem expugnans cui leto nomen erat dixit hodie letum capiam ea die mortem cœpit, de omi. capitul. cõſentaneo, libro primo car. 24

Perſes rex apud albã relegatus mortuus eſt, & funere pu. à ſenatu elatus eſt, de huma. c. cõſimili, libro quinto car. 115

Pericles fuit uir ſummæ & ſuauiſſimæ eloquentiæ. Quanta fit uis eloquẽ. cap. pericles autem, libro octauo car. 204

Idem ſophocli collegæ dixit prætorem non ſolum manus ſed etiam oculos habere continentes, de abſtinẽ. capitulo acne, libro quarto. car. 100

Idem cum propter eclipſim ſolis Athe. turbarentur ratione oſtenſa eos à metu abſoluit quam magni effectus ac. capitu. ſed ut. libro octauo car. 206

Idem intra quadriduum duobus optimis filiis ſpoliatus uultum retinuit priſtinum, de paren. mo. capitulo princeps, libro quinto car. 141.

Petilini Romanis ſeruando fidem piriclitati ſunt, de fide publ. idem libro ſexto car. 160.

Perhillus inuentor tauri ænei de crude. c. ſæuus, lib. 9. ca. 226.

Penetrales dii à Lauinio alatis in his priſtinũ ſacrarium repetierunt, de miracu.cap.referam, libro primo car.29.

Pythagoras ut literis daret operam plurimas regiones perua gatus eſt, de ſtudio, capitu. Atq;, lib.8. car.198

Eidem tantus honos habitus eſt, ut quicquid deberet pro cauſa ſufficeret eum dixiſſe, quæ cuiq; magni. con.ca. Ceterũ, libro octauo. car.215

Pyndarus in Gymnaſio dormiens mortuus eſt de mor.non uulga.ca. at pyndarus, libro nono car.241

Polydamus in ſpelunca ꝑꝑ hymbrem ſugiens ipſa ruente oppreſſus eſt ibidem, cap.ultimo car.242

Piſo conſulatum pelicano prius ꝗ adipiſceretur eripuit de cõſtan.cap. Caium et piſonem, libro tertio. car.84

Pittachus meritis ſuis dominium adeptus eſt ſolum quid contra eum poſſet ad mouit, de animi modera. capitulo pittaci. libro quarto car.95.

Pyrrus iratus ꝙ tarentini in conuiuio uerbis dehoneſtauerãt audiens ꝙ ebrii hoc dixiſſent placatus eſt de humanitate, cap.æque, libro quinto car.218

Idem Romanorũ legatis caſtra ſua petentibus quo ornatius reciperentur miſit obuiam, ipſe uero eis ad portam occurrit ibidem, cap.eod. car.ea.

Idem cum pecunia ex fano proſerpinæ rapto nauigaret ui tẽpeſtatis cum tota claſſe uicinis deæ litoribus illuſus eſt, de negle.reli.cap. Tam me, libro primo car.8

Piſiſtratus iuueni qui filiæ in publico oſculũ dederat induiſit de huma.cap.non tam, libro quinto car.118.

Idem eloquentia tanta ualuit ut athe. ſibi uerbis ſuæ imperium traderent, quanta ſit uis eloquentiæ, capitulo piſiſtratus, libro octauo. car.104

Philemon propter ficus ab aſello comeſtas riſu extinctus eſt, de morte non uulga.cap.philemonẽ, lib.9. car.241.

Philon architectus & arte ſua & eloqñtia mirabilis ſuæ quẽq; artis &c.capitu.gloriantur, libro octauo car.208.

Philippus ma.alex.filium monet ne ſibi fidos putet quos pecuniis concillat. Sapiẽter dicta, cap.age.lib.7. car.171.

Phileni fratres amore patriæ uiui defoſſi ſunt, de pie.erga patriam cap.ſequitur, libro quinto car.136.

Idem monitus ut à quadriga caueret quadriga in capulo gladii pauſaniæ celatam non uitauit.de mi.capitulo eodem, libro primo. car.32.

Poſthumius conſul Africam petens à Metel.poteſt.ne ſacra deſereret euocatus eſt, de relig.ca.Metel.lib.1. car.3.

Pompeius Cæſarem ſugiens apud paphũ omine territus eſt, de ominibus, cap.pompeius, libro primo. car.14.

Idem legatus po.Ro.à gẽtio rege captus ardenti lucernæ digitum admouit, de patiẽ.cap.pompeii, lib.3. car.72.

Idem uictus à Cæſare cum apud lariſſam populus ei obuiam pergeret, ite, inquit, & officium hoc uictori præſtate, de ue recun.cap.pompeius libro quarto. car.105

Idem multis prodigiis monitus erat ne ultimam belli fortunã cum Cæſare experiretur, de prodigiis, capitu.Cn. etiam pompeium, libro primo car.18.

Idem aquæ decurſu per ſemitas ante oẽs æſtiuum minuit calorem, de inſti.anti.cap.Cneus, libro.2. car.42.

Eiuſdem caput rogi inops portatur qui Tigranis tempora inſigni regio texerat.de huma.cap.qua præclarũ. Et hoc idem cap.hæc lucii, libro quinto. car.117

Idem priuato L.Sylla dictatore caput adoperuit ſella aſſurrexit &c.de gratitu.ca.C.Marii, lib.v. car.122.

Idem Cn.Carbonem à quo adoleſcens protectus fuerat occidi mandauit, de ingra.capi.quo te lib.5. car.126

Idem theophanẽ methelineum cerum ſcriptorem ciuitate donauit, de cupi.glo.cap.ne pompeius, libro octauo. car.211

In eundem multa & maxima fortuna cõtulit. Quæ cuiq; magni, ca.iam quæ, libro octauo car.215

Idem hipſeum nobilem uirum pedibus ſuis proſtratum iacentẽ reliquit, de ſuperbia, cap.Cn.autem, lib.9. car.230.

Idem uibius ingenuus & publicius libertinus ſimiles fuerunt, de ſimili.for.cap.magno, libro nono car.244.

Pontius aufidianus ſeruum filiam ſuam ſtuprari procurauerat ipſum & ipſam occidit de pudicitia, capitulo nec alio, librb ſexto. car.143.

poliſtratus & ypolides philoſophi eadem die nati ſunt & mortui de miraculis, cap.hoc loco, lib.primo car.33

poſthumus tyburtinus filium qui non ſuo iuſſu pugnauit ſecuri percuſſit. de diſcipli. mili.capitulo At noſtra, libro ſecundo. car.50.

poſthumus cenſor cum Camillo eos qui celibes ad ſenium peruenerunt æra in ærarium inferre iuſſerunt, de cenſo. nota. capitulo.2.libro.2, car.56.

porſena nuncium qui ad eum occidendum perrexerat remiſit incolumem, de patientia, ca.quid enim, lib.3. car.72.

pompilius ienas legatus ad antiochũ re.Syriæ, mandata ſenatus detulit graui.d.cap.Cn.uero, lib.6. car.154.

portia M.Catonis filia audita morte bruti mariti ſui carbones ardentes hauſit, quia ferri copia non dabatur, de amore cõiug.cap.tuor, libro quarto car.107.

põponius agmẽ C.gracchũ in ſequentiũ in porta capena uſq; ad mortem tenuit, de amici.ca.in eadem, lib.4. car.109.

populus Romanus Aſiam bello captam attalo regi dono dedit, de liber.cap.Queri, libro quarto car.113

populi ira, miles conſulari imperio prælatus eſt, de ira ca. age, libro nono. car.227.

polemon uir perditæ uitæ xenocrs.philoſophi ſcolam intrauit ubi totam luxu.exuit, de uarietate caſuum capitu. perditæ, libro ſexto car.166

policrates ſamiorum tyrannus omnium fortunæ donoſus in uertice montis crucifixus eſt, ibidem.c.ad inuidiã. car.157.

publius luci.ueſtalem uirginem etiam ignis parum diligentem cuſtodem flagro amouit, de reli.capitulo aduciendum libro primo. car.4.

publio uolumnio ſeruo ſulpitio conſulibus bos locutus eſt, & alia uiſa prodigia, de prodig.capitulo præcipuæ, libro primo. car.16.

publius craſſus ſummo ſtudio & diligentia latinã didicit linguam, de ſtu. cap.iam p.craſſus, lib.octauo car.198

publius clo.inceſti reus ut abſolueretur matronas & pueros iudicibus tribuit. de lux.cap.pu.aũt libro nono. car.220

publius ſeruilius conſularis per forum tranſiens contra reum quidam dixit teſtimonium & damnatus eſt, de teſtibus, capitu.ulti.lib.octauo. car.196.

publius pulcher accuſatus inceſti à tribus lentulis unum ex his ſuo texit patrocinio qui ex inimicis &c.capitulo cicero, libro quarto car.95.

publius melius concupitæ dominatiõis reus capite damnatus eſt, domus eius area iacta æquimelii traxit uocabulum, de ſeueritate, cap.eodem libro ſexto. car.150

publius ſempro.ſophus uxorem repudiauit ꝙ ſe inſcio ludos ſpectauit ibidem, capit.iungendus. car.152.

publius memius in libertum ſibi admodum gratum animaduertit ꝙ filiæ ſuæ iam puberi oſculum dedit, de pudici.capi. quid.p. car.143.

publius philos duos inimicos hiſpaniã recturus ſecum legatos ire coegit, de fidu.cap.bellica, libro tertio. car.80.

publius atilius philſcus filiam ſuam ſtuprũ paſſam interemit, de pudici.libro ſexto capi.dicerem. car.143.

publius mucius tri.plæ.nouẽ contribunos uiuos cremari iuſſit de ſeueritate.cap.idem ſibi, libro ſexto car.150.

publicia & Lucinia quia uiros necauerunt à propinquis earũ ſtrangulatæ ſunt, de ſeueritate, capit.publicia, lib.6.car.152

publicola dolobella dubiam qſtionẽ ad iudices ariopagitas miſit. Infames &c, cap.ulti.lib.8. car.193.

platoni puerulo in cunis iacẽti apes mel labris inſeruerunt de prodigiis, cap.formicis, libro primo. car.20.

Idẽ aduerſus ſeruum uehementer iratus uindictã amico cõmiſit, de animi modeſtia, cap.nimis, lib.4. car.92.

Idem beatum orbem terrarum futurum aiebat cum ſapientes regnarent aut ſapere cœpiſſent, ſapienter dicta, capitulo iam pla.libro ſeptimo car.173.

Idẽ ſacræ cõductores de hoc ſecũ deliberantes ad euclidem remiſit. Suæ artis &c.cap.platonis, libro octauo car.208

Idem ipſe ſapientiſſimus ut ſapientior fieret orbem peragrauit de ſtudio, cap.plato libro octauo car.199.

pluton iouis è manibus circunſtantium patrem ut eum occiderent eripuit, de pietate erga patrem, capitulo ultimo, libro quinto. car.132.

praxiteles ſculptor uulcani uxorem ſculpſit in marmore tantæ pulchritudinis ut à complexu cuiuſdem tuta nõ fuerit, Quã magni eſſe.cap.cuius coniugem, lib.8. car.207.

Prodigia, de prodigiis, cap. præcipue & cap. eiuſ. lib. 1. car. 16.
proſerpina theſauri eius ſpoliator Romam tractus in carcere mortuus eſt de neg. relig. capitulo tā me. li. 1. car. 8.
pruſias Rex bithiniæ filiū habuit q pro ſuperiori ordine dentium unum os habuit æqualiter extentum de miraculis, cap. quid, libro primo. car. 33
Eidem Romā uenienti q̄tuor obuiā miſſus eſt & Romæ cō ducta domus. de humani. c. idē ſenatus, li. quinto. car. 115
Priuernates ſenatui urbe reſpondentes impuniti & ciuitate donati ſunt. libere dicta, cap ſecūdo. li. ſexto. car. 146
Ptolomæus rex Egypti à fratre pulſus p ſenatum reſtitutus eſt de humani. capitulo nec egyptus, libro quinto. car. 115
Ptolomæus phiſcō ſororē fratri ſuo nuptam ſibi nubere compulit, de luxuria, cap. Iam Ptolo lib. nono. car. 222
Idem filium q̄ ex uxore eadē q ſorore genuerat in cōſpectu ſuo occidi fecit, de crudelitate, capi. Iterū, lib. nono. c. 225
Ptolomæus rex Cypri cum pecūia piturum ſe uideret ea naui impoſita ut demergeret & hoſtem ea priuaret mergere nō ſuſtinuit., de auaritia, cap. odio. libro. nono. car. 230
QVintus Fuluius Flaccus quia tegulas ex iunioris templo abſtulit poſt graues pœnas expirauit, de negle. religio. c. Quintus autem lib. 1. car. 8.
Idem fratrem ſenatu mouit. de diſci. mi. cap. quintus libro ſecundo. car. 50.
Quintus pleminius theatro pſerpinæ ſpoliato Romā tractus in carcere obiit. de negle. re. cap. tam me lib 1. car. 8.
Quintus nauius cēturio dū capua obſideretur uelitum uſum inſtituit. de inſtit. anti. cap. uelitum, libro. 2. car 40.
Quintus catulus ſpectantium conſenſum uelorum umbraculis texit de inſti. anti. cap. religionē, lib. 2. car. 43.
Idem M. Lepido collega ſuo cū ſeditioſis copiis extinctæ cū moderato gaudio regreditur, de iure triumph. cap. Quint. Catulus, libro ſecundo. car. 55.
Eundem Populus Romanus ad ſydera uſq uexit. Quæ cuiq magni, con. cap. Qu. etiam Catulū, lib. 8. car. 216.
Eiuſdem prima ætas multi luxus & delitiarum fuit, de mutatione morū, cap. quis ignorat, libro ſexto. car. 163.
Idem à Mario mori iuſſus recenti calce illito multoq igne calefacto cubiculo incluſus ſe peremit, de mor. non uul. cap. ma. libro nono. car. 239.
Quintus Valerius ꝓtor colatini iudicio triumpho caruit, de iure triumph. cap. 1. libro ſecundo. car. 54.
Quintus ſalinator, de cenſo. no. cap. age, lib. 2. car 67.
Quintus metellus repetundarum cauſam dicens tabellas rationum protulit quas uidere uoluerunt non in tabulis ſed in uita eius argumenta ponentes, d: maie. capitulo ſed quid, libro ſecundo. car. 59
Idē ab obſidione cuiuſdam urbis diſceſſit ne filii in conſpectu patris trucidarentur, de huma. cap quintus, lib. 5. car. 116.
Idē uicta carth. neſcire ſe illa uictoria boni an mali reip. acceſſerit inquit, ſapienter dicta, cap. qnti quoq lib. 7. car. 170.
Eiuſdem beneficia à prima uitæ die uſq ad ultimā cōmemorantur, de fœlici. cap. uideamus, lib 7. car. 168.
Idem interrogatus ab amico de quadam re occulta agit deſine, nam ſi conſilii mei interiorem tunicam conſcientia ſenſero ſtatim eam cremabo. ſtratagema. cap. tulo memorabilia, libro ſeptimo. car. 18 c
Quintus cæpio claris functus honoribus in publicis uinculis depoſuit ſpūm, de uarie. caſuum. c. Craſſum, lib. 6 car. 165.
Quintus cotius à duobus celtiberorum fortiſſimus prouocatus ſingulari certamine uicit. de fortitudine capitu quorū, & ſe libro tertio. car. 68.
Quinto Fa filio Q. Fabii maximi allobrogi bonis interdictū eſt. Qui à paren. cla. capi. age, libro. 3. car. 76.
Quitus ælius tubero cōtetus ꝑtonis repulſus quia triclinium ſormiter ſtrauit, de repulſis. cap. quintus, lib. 7. car. 182.
Quintus hortenſius nepotem habuit infamiſſimum q à parē. cla. dege. cap. Iam, libro tertio. car. 77.
Idem filium propter eius nequitiam inuiſum habebat tū eum hæredem inſtituit, de paren. aduer. ſuſce I. mo. cap. quinti autem libro quinto. car. 140.
Idem non minus in decoro corporis motu quam in eloquētia poſuit, q̄tum ſit momentū, cap. quintus, lib. 8. car. 205.
Quintus antiſtius uxorem repudiauit q occulte loquentē cū quadam libertina uiderat. de ſeueritate, capitulo nec aliter, libro ſexto. car. 152.
Idem aſcripta ſibi in quodam falſo teſtamēto recepit de aua. cap. ſecundo, libro nono. car 229.
Quintus Fabius maximus pecunia ꝓ captiuis Hannibali ſoluit & fraudatus ea publice tacuit. magiſtrum equitum ſibi dictatoriæ quatum patienter tulit, de conſtan. cap. atq & capitu. ſeque. libro tertio. car 84.
Idem q̄a P. craſſo errans aliquid occultū narrauit à conſulibus obiurgatus eſt, de inſti. cap. maiores lib. 2. car. 36.
Quintus Fab. ſeruilianus pœnas à filio dubiæ caſtitatis exegit de pudicitia, cap. quintus uero, libro ſexto. car 143
Quintus Fabius labeo inter neapolitanos & nolanos fines diremit, uafre dictr. c. qntus Fab. libro. 7. car. 176.
Quintus Scæuola augur Mariū hoſtem iudicare noluit Sylla iubente & exitium, ibi truculentius minitante de conſtan. cap. cæterum, libro tertio. car. 84.
Item quæſtiones de iure ꝑtorio conſulebantur ad Furium & Caſcilium conſulentes mittebat, ſuæ quenq artis, & c. cap 2. lib. 8. car. 208.
Idem cum teſtimonium dixiſſet ualde eum quem dixerat leſurum adiecit ita ſibi credi debere ſi alii idem aſſererent quia unius teſtimonio credere peſſimi exempli eſt, de animi modeſtia, cap. q animi, lib. quarto. car. 90.
Quintus Cæcilius Metellus conſulatus repulſam paſſus poſt modum de pſeudo Philippo duxit triumphum, de repulſis, cap. quintum autem, lib. ſeptimo. car. 182
Quintus uarius tri. pl. l. peſtiferam tulit in qua ipſe idē incidit, qui quæ in ali &c. capitu. ultimo, libro. 8. car 297.
Quintus cincinnatus conſulatus honorem continuari ſibi paſſus non eſt quia contra ius, de animi modera. capitulo age, libro quarto. car. 88.
Idem quatuor iugerum agrum poſſidenti dictatura dilata eſt de pauper. cap. æq, lib. quarto. car. 103
Quintus Caſſius occidendi ſui gratia cum pugionibus deprehenſos recepta pecunia dimiſit, de auaritia, capitulo. 3. libro nono. car. 229
Quintus Pompeius ad exercitum Cn. Pompeii miſſus à militibus truncatus eſt, de ſeditione, capitulo quintum, libro nono. car. 233
Quintus Fabius gurges pictór & ugolinus Legati ad Ptolomæum munera priuatim ab eo accepta in ærarium poſuerunt, de abſtinentia, capit atq huic, lib. 4. car. 98
Quinto tuberoni conſuli ætholorum legati uaſa argentea cū obtuliſſet cum eis abire iuſſi ſunt. Ibidem. cap. curii. car. ea.
Quintus pap. patellam & ſalinum habuit, de paupertate capitulo tn. C. libro quarto. car. 102.
quintus conſidius rep. propter ſeditionem Catilinæ conſternata cum ingentem ſummam haberet in ſenore nil exegit, de liberali. cap in quinto, libro quarto. car. 113.
quinti claudii ſtatua in templo matris deū poſita tēplo bis exuſto manſit intacta de miracu. cap. 1. libro. 1. car. 26.
Quintus criſpus badium contra hoſtem ſuum nune ferum pugnare uolentem traiecit, de humanitate, capitu. quid de qnto, libro quinto. car. 116.
quint max. rex filiū unicū ſūmæ pietatis & magnæ ſpei amiſit & patienter tulit, de paren. mode. c. quintus lib. 5. car. 140.
quintus flauius, apud populum reus, cum. 14. tribuum ſuffragiis damnatus eſſet accuſantis odio abſolutus eſt inſa. &c. cap. quintus, lib. octauo. car. 192.
REx quidā ſubtilis iudicii, oblitū ſibi dyadema ante q̄ capiti īponeret uerba ualde notanda protulit, Sapienter dicta. cap. rex ēt &c. lib. 7. car. 175.
Reginæ cypriorum currus aſcenſuræ corporibus mulierum gradibus utebantur quo melius pedes ponerent, de lux. ca. ſed tamen, libro nono. car. 222.
Romulus & remus lupercalium morem inſtituerunt, de inſti. anti. capitu. equeſtris, libro ſecundo. car. 36.
Idē ab Acróne ceſſinentiū regem prouocatus eū occidit & ſpolia regi ſer etro retulit, de fort. capitu. redeo, li. 3. car. 63
Idem à ſenatu in curia apud paludem capræ laceratus eſt, de ingrati. cap. primo, libro quinto. car. 123.
Rutilius conſul ex ludo gaurelii ſcauri uitandi in ferendi locus rationem inuenit, de inſt. anti. c. armorum, lib. 2 car. 40
Idem de diſciplina mili. capit nam. p. Rutilius Qu. Fabiū generum ſuum quia negligentia aciem amiſerat, prouincia iuſſit excedere,

excedere, capitulo eius, libro ſecundo. car.49.

Idem in Sicilia operas publicanis dedit ſiculis leges dedit eos a fugitiuorum bello liberauit, de ſubli. &c. capitulo at.p. libro ſexto. car.264.

Idem publicanorum conſpiratione ꝑcuſſus in Aſiam abiit in exilium cui Aſiæ ciuitates legatos miſerunt obuiā. de maieſtate capitulo quid damna. libro ſecundo. car.60.

Idem amico dicenti ſibi quid mihi tua amicitia opus, ſi q̄ rogo non facis. Reſpondit quid mihi tua ſi propter te ali q̄d inhoneſte facturus ſum grauiter. c.p.adſ, lib.6. car.254

Romani omnes ſecundo punico bel. ærario exhauſto mirabiliter contulerunt, de pie. erga patriam. capitulo age, libro quinto. car.235

Idem urbe à gallis capta panem de capitolio proiecerunt, de Strategemate. cap. illud quoq;. libro ſeptimo. car.280

Roſcius hiſtrio nullum ſpectātu populo geſtū fecit niſi quem domi prius meditauerat, de ſtudio, capitulo oec Roſcius. libro octauo, car.298.

Idem hortenſio cauſas agente aſtitiſſe ut ſoro peritos geſtu, referet in ſcenam, Quantum ſit momentum. c. quintus āt horenſius, libro octauo. car.205.

Romanæ matronæ legem opiam de ornatu mulierum tolli procurauerāt de luxuria, cap. urbi. lib. nono. car.219.

Romāus populus de ſeditiōe ꝑ totū titulū, lib. nono. ca.256.

SAmii prienenſibus auxilium implorantibus ſibyllam eis deriſus gratia miſerunt, de ominibus capitulo adiici. libro. primo. car.24.

Saturninus uetulio proſcriptū ſe audiens aſſumptis prætoriis inſignis in Siciliam euaſit, de aſtutia. capitulo aliquanto, libro ſeptimo. car.269

Sānites quia conſilium herēni ponti ſpreuerunt ſub iugum miſſi ſunt. Sapienter dicta. c. ne Sānites. li. ſeptimo. car.274

Saguntini cum uim hannibalis ſuſtinere non poſſent incēdio cum carris omnibus ſumpti ſunt, de fide publi. capitu. poſt duorum. libro ſexto. car.259.

Seruius tullius dormiente flamma circa caput eius micuit imperium ſibi enuncians, de prodigiis, cap.2. car.29.

Seruio ſulpitio &c. P. uolānio conſul. bos locutus eſt & alia ꝓdigia uiſa ibidem, cap. præcipue. car.26.

Sextus pompe. cum operis auctore Pomp. īterfuit funeri mulieris ueneno pereuntis, de inſtitu. anti. cap. duæ etiam libro ſecundo. car.47.

Sergius orata penſilia balnea & alia luxuriæ inſtrumenta inſtituit, de luxuria, cap. ſecundo, libro nono. car.259.

Sergius galba octo mil. iuuentutis trium ciuitatū luſitaniæ pertim occidit. de perfidia. ca. ſergius libro.9. car.231

Idē contra Cæſarē uenditione bonoꝝ Pompei exprobrādo. libere dicta, cap. iam ſeruii galbæ, libro ſexto. car.148

Idē à libōio tri. ple. accuſatus cū iam ꝓ ſe nihil recuſaret liberos ſuos paruulos flēs cōmendare cœpit, quo facto mitigata cōtione pœnā induiſit inſa. &c. c. cū à libōe. li.8. car.189.

Semiramis regina Babyloniā perditā recuperauit, de ira capit. ultimo, libro nono. car.219.

Sempronia Scip. Aemiliani uxor ut quēdā qui Tyberii fratris ſui dicebat filium agnoſcere compelli non potuit. de cōſtantia, cap. qui d fœm. libro tertio. car.85.

Septē ſapiētes aureā menſam piſcatoribus captā apollini tradiderunt, de animi modeſt. c. huius uiri. libro quarto. car.93.

Sext° liuius ſalinator cū tiberio nerone cōſul ex inimico amicus eſt factus. Qui ex inimicis. ca. ſecūdi, lib.4. car.94.

Sextus tarquinius gabios dolo cœpit ſtratagemate. cap. at ne libro ſeptimo. car.280.

Seruius terētinus ꝓ domicio bruto occiſoribus ſe obiecit, ſed cognitus euaſit, de amici. ca. iungendus, lib.4. car.210.

Sextilius. G. quēdā cæſarē qui eū a grauiſſimo deſcenderat crimine inimico iugulandū tradidit, de ingra. capit. quō enim libro quinto. car.225.

Sextus titius innocens qā ſaturnini imaginē domi hūit dānatus eſt. Infames &c. ca. ſextum, lib.8. car.192.

Scipio naſica conſule corſica reuocatus eſt, quia comitia conſularia non rite facta fuerant. de religione, capitulo laudabile, libro primo. car.5.

Idem apparatum ſcænicorum ſub haſta uendi fecit & ne ſedentes ludos aſpiciant, de inſtitu. anti. cap. Veliturn lib.2. c.40.

Idem tiberium gracchum trucidauit nec triumphum duxit, de iure triumphan. cap. quinetiam. car.55.

Idem ædilitatē petens repulſam paſſus eſt q̄a ab uno petiit manibus ambularet, de repulſis, ca. publius adſ, lib.7. car.281.

Idem tyberium gracchum quædā cōtra rēpublicā molientem obtrūcauit, de fortitu. cap. togæ, libro tertio. car.66.

Idē apollinis monitu à peſſimunte acceſſitā deā manibus & penatibus recepit. Quæ cuiq; magni, ca. uerū, lib.8. c.214.

Idem plæbe propter annonā obſtrepente dixit tacete quirites plus enim ego q̄ uos quid reipublicæ expediat itelligo. de fidu cap. in quacunq;, lib. tertio. car.79.

Idem ſub titulo legationis ꝑgamū receſſit & ibi uiuendi finem fecit, de ingrati. cap. quis ignorat, libro quinto. car.224.

Simōides nauigatur°, cū nauē ad littus appuliſſet mortui corpus inhumani ſepelit, à quo admonitus ne ſequenti die nauigaret quod fecit, qui inde nauē ſoluerunt abſorti ſunt, de ſomniis, cap. longe, libro primo. car.24.

Eidem cœnanti nunciatum eſt duos iuuenes eum petere, egreſſus neminem reperit & domus corruit, de miraculis, cap t. æque, libro primo. car.32.

Idem octuaginta annos docuiſſe carmina & in eorum certamina deſcendiſſe ſe gloriatur, de ſtudio, capitulo Simonides, libro octauo car.202.

Scipio Africanus ſuperior uicta carth. transfugas Rom. crucifixit latinos ſecuri ꝑcuſſit, de diſciplina milita. cap. nihil, libro ſecundo. car.52.

Eidem ob recuperatas hyſpanias triumphus decretus nō eſt, de iure triumph. cap. quin etiam, lib 2. car.55.

Eidem antiochus rex filiū captum remiſit, de maieſt. capit. ſed quid mirum, libro ſecundo. car.59.

Ad Africanum eundem inter lumina uilla duces latronū uenerunt & ut deum uenerati ſunt, ibidem. car.ea.

Eidem conſulatus citior legitimo tēpore datus eſt. quæ cuiq; magnifica cō. capi. 2. libro octauo. car.214.

Idem apud Siciliā aliq̄n gymnaſiæ dedit operā palioq; & crepidis uſus eſt, qui ex illuſtri. cap. primo. car.27.

Idem in Hiſpaniam quartū & uigeſimum agens annum nullo illuc ire audente miſſus eſt cum imperio ubi ciuitatem Badiam obſideret, adeuntibus tribunal ſuum ſtatuit ut craſtina die in æde quæ intra urbem erat adeſſent qui a ibi eis ius diceret quod & factum eſt. de fiducia, capitulo primo, libro tertio. car.78.

Idem tracto in Africam exercitu ſpeculatores Hannibalis admiſit in caſtra & cuncta uidere paſſus eſt, nec quicq̄ de uelibus hannibalis aut conſiliis percunctatus eſt, de fiducia, capitu. eodem, libro tertio. car.ea.

Idem cum à Lælio Scipio fratre ſuo cuius ipſe in Aſia legatus fuerat certæ pecun æ ratio quæreretur prolatuiq; liber eſſet expenſarum indignatus de ea re dubitari quæ ſuo ipſo legato adminiſtrata eſſet abſceiſſit, ibidem.

Idem cum dies dicta eſſet ad populum cōſcendit roſtra & corona triumphali capiti impoſita ſequente ſenatu equeſtri ordine uniuerſa plæbe perrexit in capitolium, ibidē.

Eidem uoluerunt maiores ſtatuas ponere ī comicio in roſtris curia, in ipſa iouis maximi eccleſia, multaq; ſublimia, ſed ipſe paſſus non eſt, de animi modc. capitulo non defuit, libro quarto. car.82.

Idem cum T. Graccho diſſidens amicus factus cui & filiam ſuam corneliam dedit uxorem, qui ex inimicis capitulo clarum, libro quarto. car.95.

Idem capta Carthagine uirginem eximiæ formæ illuſtri progenie ortam oblatam ſibi parentibus & ſponſo eius intactam reſtituit. De abſtinentia, capit. quarto. lib.4. car.96.

Idem Ennii poetæ effigiem in monumentis gentis Corneliæ locari uoluit, quod ingenio ſuo operea eius illuſtrata putaret de cu. gloriæ, cap. ſuperior, lib. octauo. car.222.

Idem expugnata Carthagine literas per ciuitates miſit ut ornamenta templorum ſuorum à pœnis rapta depoſceret de humanita. cap. Africani, libro quinto. car.116

Idem patrem ſuum cum Hannibale apud ticinium Flu. pugnantem & ſaucium ſeruauit, de pietate erga paren. capitu. eodem. libro quinto. ca.129.

Idem ſenatum orauit ut prouinciā fratriq; ſuo reſtitueret ſeq; ei legatum iturum promiſit, de pietate erga fratres cap. atq; hæc libro quinto. car.132.

Idem poſt Cānenſem cladem reliquias exercitus Italiam de

ſerere diſtracto gladio inhibuit, de pietate erga patriam capitulo non eſt extinctus, libro quinto. car.115.

Idem neuem nobilium cartha, onuſtam.& à ſe deductem dimiſit. quia dixerunt ſe legatos ad ſe miſſos, de fide pu. huius exemplum, libro ſexto. car.e59.

Idem ab ingreta patria exulans ignobilis uici accola uitem finiuit, de ingrati. capitulo priore, libro quinto. car.124.

Idem turpe eſſe dicebat in re militari dicere nõ putabã. itẽ negabat aliter cum hoſte confligere debere quam aut ſi occaſio adueniſſet aut neceſſitas. ſapienter dicta, capitu. ſcip. libro ſeptimo. car.170

Idem ex Sicilia traiecturus in africam iuuenum trecentorum equos ſumpſit, & arma quæ Romanis fortibus uiris tradidit illos autem inexpertos dimiſit. Vafre capitulo Scipio libro ſeptimo. car.175.

Idem cum duabus quinq̃remib' ad ſiphacẽ ex Hiſpania traiecit in Africã, de temeritate. cap.1. lib.9. car.211.

Scipio eiuſdem Africani filius ab Antiocho rege captus patri redditus fuit. car.ead.

Idem præturam turpiter adeptus à propinquis ſedere & ius reddere uetitus eſt annuluſq; in quo patris effigies ſculpta erat detraxerunt. Qui à paren. cla. dege. capitulo quid enim libro tertio. car.76.

Scipio Metellus capta naue in qua uehebatur, gladio ſe tranſfixit, de forti. ca. eodem, libro tertio. car.66.

Scipio Aſiaticus antiochũ regẽ uicit & Aſiã imperio populi Romani ſubiecit, peculatus rñ reus factus in carcerem duct' eſt iuſſus, de ingrati. cap. Talia lib.4. car.124.

Scipio Africanus poſterior auctor fuit ut in ludis matris deũ ſenatus à populo diuerſis locis ſederent quæ res fauorem ei abſtulit uulgi. de inſtitutio. anti. capitulo per quingentos, libro ſecondo. car.41.

Idẽ conſul in Hiſpaniã miſſus numantiam cœpit exuſſit, & ſolo æquauit, de diſcip. mili. cap 2. lib 2. car.49.

Idem punito euerſo iperio exterarum gentium tranſfugas in ædendis ſpectaculis fratris obiecit, ibidem, capitu. nam poſterior. car.53.

Idem à lucullo cõſule ex Hiſpania miſſus in Africã Maſiniſſa & carth. de pace tanq̃ imperatorẽ habuerunt, de maieſta. capitu. nec filii, libro ſecundo. car.60.

Idem cum ualidã urbem obſideret quibuſdã ſuadentibus ut quædã faceret rñdit non eſſe eiuſdẽ aliquos accipere & timere, de fiducia, cap. auiti, libro tertio. car.79.

Idem hoſtem ſingulari certamina prouocãtem interemit, de fortitu. cap eodem, libro ſecundo. car 66.

Idẽ & lælius ocio dediti, nõnunq̃ caietæ & laurẽti littoribus concuras & calculos lectitarunt, de ocio, ca. 2. li 8. car. 203.

Idem tyberium gracchũ iure cæſum cuidam interroganti reſpondit orto inde murmure taceãt, inquit, quibus Italia nouerca eſt non ſolutos uereor quos ligatos adduxi libere dicta cap. Quid Phi. lib 6. car.146

Idem populus conſulatus dedit prouincias Africam & hiſpaniam ſine ſorte conceſſit. quæ cuiq; m a. c. tredũt, li. 8. c. 1e4.

Idem cottam apud populum accuſauit & nocens abſolutus eſt ne accuſatoris potentia reus abeſſe uideretur, libro octauo capitulo ſed quemadmodũ de iudiciis. car.e91.

Idem cenſor factus dixit ſe omnia rite facturum ſi daretur ſibi collega uel non daretur. Grauiter dicta capitulo nihilo, libro ſexto. car.153.

Idem cum inter partes contentio eſſet de altero duorum in Hiſpa. contra uiriatum mittendo cunctis eius ſententiam expectantibus, dixit neuter mihi placet quia unus nil habet alteri nihil ſatis eſt, ibidem. eadem. car.ea.

Idẽ duabus urbibus numantiæ & carth. euerſis occiſorem domi inuenit mortis punitorẽ in foro non reperit, de ingratit. cap. nihilo, libro quinto. car.124.

Scitæ dario fines eorum ingreſſo interrogãti quem finẽ fugæ aut pugnæ initiũ facturi eſſent. Reſponderunt cum ad parẽtũ ſepulchra ueniſſent ſciturũ qualiter pliari ſolerent, de pietate erga paren. ca. ſicut, libro quinto. car.e31.

Siculus quidam dicẽti prætori ſe admirari cur ſibi ſimilis eẽt cũ pater ſuus nunq̃ in ſicilia fuerit. Reſpondit ſed meus Romæ fuit, de ſimili formæ, cap. ille, lib.9. car.245

Siphax numidiæ rex captiuus apud tyburi mortuus de publico ſepultus eſt, de humanitate. cap. illud quoq;, li.5. car.115

De eodẽ. de uarietate caſuum. ca. ſequitur, lib.6. car.168.

Scæua uel Scæuola cæſaris miles britãnico bello i ſcopulo mirabilem edidit pugnam, de forti. capitulo. Claſſicam uero, libro tertio. car.68.

Senatus poſt cannenſem cladem ultra.30. diem luctũ extendi uetuit. Matronæ candida uti ueſte, & aris thura dare coactæ, de religione, cap. Sed lib.e. car.6.

Idem cum aduerſus hannibalem claudium Neronem & liuiũ ſalinatorem conſul mitteretur acerrime diſſidentes omnes i gratiam reduxit. Sapienter dicta, capitu. cum aduerſus, libro ſeptimo. car.e70.

Idem cum Ptolomæus rex ægypti ſe filio ſuo tutorem reliquiſſet M. Aemilium lepidum uirum integerrimum ad tutelam pueri Alexandriam miſit de fide publica, capitu. cum Ptolomæus, libro ſexto. car.e59.

Idem tegulas marmoreas quas Fuluius Flaccus ex templo iunonis laciniæ tulerat reportari curauit, de neglecta religio. cap. Quintus autem. libro primo. car.8.

Idem certo loco qui ſcenaculum dicebatur conueniebat ut inde citius ueniret in curiam de inſtitu. antiquis capitulo ſed ut libro ſecundo. car 47.

Idem cartha. captiuos ſine precio reddidit. Siphacem & perſem reges funere pub. extulit. Muſophoni maſſaniſſæ filio pruſiæ bitiniæ regi impendia fecit Ptolomæus regi ægypti à minore fratre pulſo opem tulit, de humanitate, & clemen. capitu. ſecundo cum pluribus ſequentibus, libro quinto. car.1e5.

Idem duabus mulieribus capuanis urbe capta libertatem & bona reſti. de grati. cap atq; li. quinto. car.110.

Item cum tymocares ambrachienſis promiſiſſet fabricio ſe pyrrhum ueneno necaturum ſcripſit ei, ut aduerſus tales inſidias ſe cautius ageret. de iuſtitia, capitulo tymochares, lib. ſexto. car.156.

Socrates ex phænaretæ matre & marmorario patre editus ad tam clariſſimum gloriæ lumen acceſſit, de his qui humili loco nati. cap. ſed ut, libro tertio. car.76.

Idem cum tota ciuitas athenien. triſtem ſententiã tulerat, de quibuſdã nullis terroribus induci potuit ut conſentiret, de conſtantia, cap. ſocratis lib tertio. car.86.

Idem cum Athenis cauſam diceret & lyſias ei quandam orationem ſuplicem attuliſſet, aufer, inquit iſtam. Nam ſi adduci poſſim ut eam in ultimam ſcythiæ regionem perorarem merum meipſum morte mulctandum concederem. graui. dicta, cap. ſocrates, libro ſexto. car.155.

Idem nil à diis immortalibus petẽdum eſſe dicebat niſi ut bona tribuerent. Sapienter dicta, capitulo ſocrates, libro ſeptimo. car.17e

Idem ætatis iam prouectæ fidibus dedit operam ſatius iudicans eius artis uſum ſero q̃ nunq̃ diſcere de ſtudio, cap. ſocratem libro octauo. car.201.

Idem cum filiolis interpoſita arundine cruribus luſit & ſi ab alcibiade riſus eſt, de ocio. cap. idq;, lib.8. car.203.

Solon multum de patria ſua meritus ſenectutẽ exul cypri exegit. de ingrati. cap. iam ſolon. lib.5. car.e27

Idem neminem dum uiueret beatum dici debere putabat Sapienter dicta cap. age, libro ſeptimo. car.e72.

Idem fato proximus audiens aſtantes colloqui erexit caput & interrogatus quare hoc feciſſet. Reſpondit ut cum id quod dicitis didicero moriar. de ſtudio capitulo nam ſolon. libro octauo. car.202

Sophocles ætate ſenior interrogatus an uenereis uteretur. inquit dii meliora libenter enim iſtinc. tanquam ex aliqua furioſa profugi dominatione, de abſti. capitu. ſophocles, libro quarto. car.100.

Idem gaudio mortuus eſt. de morte non uulga. capit. ſophocles, libro nono. car.24e.

Spurius caruilius primus uxorem ſterilitatis cauſam repudiauit de inſti. anti. capitulo repudium, libr. ſecundo. car.35.

Spurina cum multarum matronarum ſollicitaret oculos oris decorem uulneribus confodit, de uerecundia, cap. quod ſequitur, libro quarto. car.e05.

Spurina alter aruſpex Cæſari ut proximos triginta dies caueret quorum ultimus Idus Martii erat quo die, cum Cæſar illi diceret, an neſcis Idus Martias ueniſſe, & ille. An ſcis illa ſibi nõdum præteriſſe, de effectu artium, capitulo

Spurinæ,

Spurinæ, libro octauo. car.206.

Spartanen quidam magiſtratus repulſam paſſus gaudere ſe dixit, ꝙ patria ſua aliquos ſe meliores haberet grauiter dicta, capitulo ultimo, libro ſexto. car.255.

Staſipus te grates amicis hortantibus ut quem in adminiſtratione rei publicæ habebat Aemelium uirum, alter bonum ſubmoueret, negauit ſe facturum ne quem locum bonus tenebat malus occuparet, de animi mode. ca. non minoris libro quarto. car.93

Spurius Caſſius ſuſpitione concupitæ donationis occiſus & domus ſuæ ruinæ oppreſſus, de ſeuerita. cap. par indignatio, libro ſexto. car.150.

Sulpitio ſacrificanti apex elapſus è capite abſtulit ſacerdotium, de religione capitu. at ſulpicio, libro primo. car.3.

Sulpitius gallus uxorem, ꝙ foris aperto capite uerſitam cognouerat repudiauit de ſeur. capitulo horridum, libro ſexto. car.252

Sulpitio betico & lecinio ſtolone conſul. ludi inſtituti ſunt de inſti. anti. capitulo Per. libro ſecundo car.41.

Sulpitia quinti Fului Flacci uxor matronarum Romanarũ iudicio cæteris caſtitate prælata eſt quæ cuiꝗ magni con. capitulo merito, libro octauo. car.216.

Sulpitia uxor Lentuli cruſtellonis matre uetante clam uirum proſcriptum in ſicillam ſecuta eſt, de fide uxo. capit. ultimo. libro ſexto. car.160.

Scæuola pila luſiſſe traditur, alea etiam & calculis aliquando uacaſſe, de ocio, capitulo Scæuola, libro octauo. car.203.

Idem Aſiam prouinciam tam iuſte rexit ut ſenatus magiſtratibus illuc ituris illum in exemplum adducerent que cuiꝗ magni. conti. capitulo at ne, libro octauo. car.215.

TAles philoſophus interrogatus an facta hominum deos fallerent, inquit nec cogita. Sapienter dicta. capi. mirifice, libro ſeptimo. car.273.

Tarquinius priſcus. M. tullium duumuirum inſutum culleo in mari abiici iuſſit quia librum ſacrorum ciuiliũ quem in cuſtodia habebat corruptum ſcribendum tradidit, de religione capitulo tarquinius, libro primo car.6.

Tarquinio ſuperbo ueientibus & ethruſcis cum Valerio publicola Ro. conſule pugnantibus tantus horror repente inceſſit ut uictores fugerent, de miracu. capitulo Vale. libro primo. car.28

Tamyris regina ſcytarum caput cyri abſciſum in utrem ſanguine humano plenum abiici iuſſit, de ultione, capi. clare, libro oono. car.235.

Tarpeiam uirginem, tacius ſabinorum rex induxit munere, ut in arcem cui pater eius tarpeius præerat eum induceret, de perfidia capitul. Romulo, libro nono. car.232

Teogenes numantinorum dux deſperatis rebus ſuis incenſa urbe cum ciuibus ſe flammis iniecit, de forti. capitu. Ac ne libro tertio car.72

Terentius uarro apud cannas infeliciter dimicauit, de neglecta religione, capitulo primo. car.7.

Teren. culeo quia à Carthaginenſi. captus à Scipione recuperatus fuerat eum triumphantem cum pileo ſecutus eſt de gratis. capitulo tam hercle, libr. quinto. car.121.

Theſeus poſt multa beneficia Athe. preſtita actus in exilium. ſchyron in ſiluam tumulum habuit de ingra. capitulo detrahe. libro quinto. car.126

Themiſtocles cum patriam ſuam principem græciæ reddiſſet exulem eum Xerſis regis opem petere compulit ibidem, capitulo Themiſtocles. car.227.

Teramenes à 30. tyrannis Athen. uenenum coactus ſumere incunctanter hauſit, de fortitudine capitulo ac ne, libro tertio. car.72.

Teſtamenta quædam iure facta reſciſſa ſunt, quedam que reſcindi poterant rata manſerunt quędam contra opinionem hominum hæredes habuerunt, de teſtamentis quæ reſciſſa ſunt cum duobus titulis ſequentibus, libro ſeptimo. car.185.

Tertia æmilia Africani prioris uxor ſciens unam ex ancillis uiro gratam diſſimulauit & poſt mortem uiri eam maritauit, de fide uxorum, capi. atꝗ ut, libro ſexto. car.160.

Terentia ciceronis uxor centum & tribus uixit annis, de ſenectute, capi. muliebris libro octauo. car.209.

Theopõpus hyſtoricus poſteritati tradidit memoriam illius qui templum diane epheſie incendere uoluit ut fama eius ex hoc per orbem diuulgaretur, de cupiditate gloriæ, capitulo ultimo libro octauo. car.223

Theodorus cinereus liſimacho ſibi crucem minitanti, inquit mea nihil humi an ſublimi putreſcam libere dicta. capitulo ultimo libr. ſeptimo. car.243.

Themiſtocles ut ab oppugnatione patriæ ſuæ que eum exulare coegerat abſtineret hauſto tauri ſanguine uita exceſſit, de pietate erga patriam capitulo themiſtocles, libro quinto. car.136.

Idem tam triſtem egit adoleſcentiam ꝙ abdicari a patre meruit & matrem ſuſpendio mori coegit, de uarietate caſuũ ca. piget, libro ſexto. car.166.

Idem interrogatus à quodam cui potius filiã traderet pauperi, ſed ornato, an diuiti parum probato. Reſpondit malo uirum qui pecunia ꝙ pecuniam quæ egeat uiro, Sapienter dictis, cap. Ac ne, libro ſeptimo. car.273.

Idem omnium ciuium ſuorum nomina memoria tenuit & breuis more ſpacio græce linguæ commercium habuit, de ſtudio. ca. quali porro. libro octauo. car.200.

Idem plæruncꝗ noctes ducens in publico uerſabatur interrogatus quid hoc eſſet, dicebat quia me trophæa myltiadis excitant, de cupiditate gloriæ, capitulo ſed melius, libro octauo. car.212.

Tyberius gracchus monuit augures ꝙ in comiciis conſul à ſe factis erratum fuerat ob quæ conſules qui iam in prouincias ierant reuocati ſunt, de religione, capitulo laudabile, libro primo. car.36

Idem flaui hoſtis ſui inſidiis in locum tractus eſt ubi à magone pœnorum duce occiſus eſt, de prodig. capitulo minus, libro primo. car.17.

Idem cum. G. claudio in iudicium tractus abſꝗ collega abſolui noluit, de iuſtitia, capitulo cum tyberius, libro ſexto. car.257.

Tyberius alter interempto ſenatu cuncta per plæbem agi debere minitans à Scipione Naſica peremptus eſt, de fortitudine, cap. togæ quoꝗ, libro tertio. car.66.

Tyberius imperator à ticinio in germeniam ad fratrem druſum languentem cum magno labore & periculo feſtinus acceſſit de pietate erga fratres, capitulo hoc exemplo, libro quinto. car.133.

Tineius centurio explorator miſſus à caſſio & rediens cum ipſum extinctum compeſſiſſet confeſtim, ſe occidit, & ſuper illum exanimem ſe iniecit, de erore, capitulo Titinei libro nono. car.225.

Tygranes rex armenie filium habuit tigranem uel ſaciaſtrum qui contra eum ſpirauit bellumꝗ geſſit, dicta impro. capitulo ꝙꝙ libro nono. car.238

Titus aufidius Aſiatici publici particulam tenuit poſt modum totam Aſiam pro conſulari imperio adminiſtrauit de ſublimitate à ſta. hu. capitulo primo, libro ſexto. car.264.

Titus ueturius, plotium qui uerberibus affecerat eum accuſauit, ſenatus plocium coniecit in carcerem, de pudicitia capitulo concionis, libro ſexto. car.244.

Tiberii. & G. gracorum corpora inhumata iacuerunt de ſeueritate, capitulo ulguit, libro ſexto. car.150.

Tullius cicero ſumma Romanæ eloquentiæ glorioſiſſimus literarum compoſitor fons abundantiſſimus, de inſtie. antiquis, capitulo Quapropter, libro ſecundo. car.37.

Idem urbe pulſus per ſomnium uidit mario iudicante reditum ſuum, de ſomniis, capitulo ac ne, illud quidem, libro primo. car.22.

Eidem proſcripto apud caietam degenti M. Pompilius lenax caput abſcindit & in urbem portauit, de ingratitudine, capitulo ſed ut libro quinto. car.125.

Idem orationem pro gallo habuit contra M. Calidium accuſatorem Quantum ſit momenti in pronuo. &c. capitulo, Nam M, Cicero, libro octauo. car.205.

Eiuſdem teſtimonium reprobatum fuit, de teſtibus capi. quid M. Cicero, libro octauo. car.196.

Turilius lucum æſculapii uiolauit in ipſo occiſus eſt, de neglecta religio. cap. nec minus, libro primo. car.8.

Tuſculani camillo ad delẽdam eorum ciuitatem cuncti togati uenerunt obuiam afferentes exercitui neceſſaria, capit. tuſculanis de uafræ dictis. lib.7. car.179.

Idem ciuitati donati Romana de pompilia tribu.ſe uindica runt de ult. capitulo tri.p.c. lib.nono car.215

Turia uxor Q. Lucretii uirum ſuum proſcriptum à trium uiris ſeruauit, de fide uxorum, capi.penul.lib.ſexto car.160

Tulus uolſcorum dux ſuos ad pacem cum Romanis pronos aſtute concitauit ad bellum, de uafre dictis capitulo at uolſcorum, lib.ſeptimo. car.179.

Tulius Hoſtilius, cũ fidenatibus pugnans aſtutia ſua exercitum ſuum territum alacrem reddidit, de ſtratagemate capitulo omnibus, libro ſeptimo. car.179

Tucia uirgo ueſtalis cribo hauſit aquam. Infames, & c.cap. eodem, libro octauo. car.196

Tulia carpentum ſuper corpus occiſi patris agi iuſſit, dicta improba, capitulo primo, libro nono. car.236

Tulus hoſtilius fulmine ictus cum tota domo conflagrauit de morte non uulg. ra. tullus, lib. nono. car.239

Traſibulus liberare cupiens patriam à tyrannica ſeruitute egregio facto elegantius uerbum adiecit, de amore erga patriá, capitulo ab eodem, libro quinto. car.136

Triumuiri quia in officio ſuo negligẽtes fuere à trib.ple.damnati ſunt. Infames &c.c. poſſumus, & capitulo ſequenti. libro.octauo. car.192

Tribunorum collegium cotta collegam ſuum creditoribus ſatisfacere recuſantem compulerunt, de iuſticia, capitulo magnam, libro ſexto. car.157.

VAlerio publicola cum tarquino uenientibus hetruſcisq; pugnante è proxima ſilua uox ingens audita eſt in hunc modum uno plus hetruſci cadent Romani exercitus uictor abibit, de mirac. capitulo ualerio libro.primo. car.28

Idem poſt exactos reges conſul poteſtatem ſuam, minuit ædes ſuas quia alio loco erant diruit. de animi mode. capitulo atq;, libro quarto. car.87.

Idem adeo pauper diſceſſit ut funeri impenſa deeſſet, ſed de publicó facta eſt, de paupertate.c.regio, lib.quarto car.101

Idem plæbem diſſidentem à patribus eloquentia ſua ſanauit, & ſenatui ſubiecit quanta ſit uis eloquẽtiæ capitu.regibus, libro.octauo. car.201

Valerius uir locuplex ruſticæ uitæ laborantibus tribus filiis ſuis uſq; ad deſperationem medicorum ſecutus oraculum inuentamq; ditis patris aram & ſacris rite peractis filios reduxit incolumes. Hanc aram. Valerius publicola ludis prius & lectiſternis factis ut prius erat terra obrui fecit de inſtit. antiquis.c cum ingenti & ſequenti, libr. car.42.

Valerius coruinus prouocatus ad ſingularem pugnam à gallo quodam coruo iuuante gallum occidit, de fortitu. capitulo eodem libro tertio car.64

Idem centeſimum complens annum integris uiribus non ſolum urbanis ſeruiens ſed etiam agreſtibus, de ſenectute, capitulo Marcus Valerius lib.octauo. car.209

Valerius flac.hortando ſuos cum pediano centurione hannibalis caſtra irrupit, de fortitu. capi.cæterũ, lib.ter. car.67.

Idem tempore ſecundi punici belli uitam luxurioſam egit ſed poſtea qui luxuriæ exemplum fuerat, modeſtiæ & ſanctitatis fuit, de mutatione morũ, capitulo Caius quoq;, libro ſexto. car.163.

Volunnius partes bruti & caſſii ſecutus poſſe fugere ad Antonium rogauit ut ad locum ubi Lucullus amicus eius iacebat mortuus duceretur & ibi occideretur q; factum eſt, de amicitia, capi. lucio aũt libro quarto. car, 109

Vxor Haſdrubalis capta Carthagine cum filiis incendium ardentis patriæ ſe iniecit, de fortitudi. capitulo uerum, libro.tertio. car.78

Vxores miniorum qui mori ea nocte debebant impetrato à cuſtodibus aditu mutata cum eis ueſte remanſerunt & ipſos abire paſſæ ſunt, de amore coniu. capitulo ultimo, libro.quarto. car.108.

Veſtæ numen diſcipulam æmiliæ ueſtalis uirginis ab omni extinctis ignis reprehenſione ſeruauit, de religione, capitulo maxime, libro primo. car.4.

Verginius filiam ne à decemuiro pateretur ſtuprum occidit de pudicitia, cap. uerginius, libro ſexto. car.145

Vxor orgiagontis à centurione uim paſſa eum occidi fecit & caput eius ante pedes mariti iecit ibidem, capitulo uehementius. car.145

Vxores theutonicorum cum non impetraſſent ut ad ueſtales uirgines mitterentur laqueo ſe ſuſpenderunt ibi dẽ. car ea.

Vrbanus panopionis ſeruus aſſumptus ueſtibus domini & annulo dominum poſtico clam emiſſum ſe occidi pro domino paſſus eſt, de fide ſeruorum, capitulo quid urbani, libro ſexto. car.161.

Ventidius aſculo capto in triumphum ductus de parthis poſtmodum triumphauit, de ſublimit. ab infi.ſtat. capitulo ultimo libro ſexto. car.164.

Vaccæ in auentino ſacrificata urbem Romanam totius orbis dominam reddidit, uafre dicta.c.ſeruio, lib.7. car.175.

Volſinenſium urbs dum ordinata fuit caput hetruriæ habebatur eadem in luxuria lapſa in profundum malorum & turpitudinis decidit, de luxuria capitulo quæ & libro nono. car 221.

Viriatus in amicorum manibus interemptus eſt, de perfidia, cap. uiriati, libro nono. car.232.

Vectius ſalaſſus ab uxore occiſus eſt, di. impro. aut.fac. capitulo ne uectius, libro nono. car.237.

XAntippus Lacedæmon à carthaginienſibus quorum dux fuerat in mari demerſus, de perfidia cap. uerum, libro nono. car.232

Xenocrates teſtimonium dicturus cum de modo iuris iurandi cauſa ad aram acceſſiſſet à cunctis iudicibus iurare inhibitus eſt, de maieſtate, cap.ultimo lib.2. car.62.

Idem interrogatus cur maledicto nõ reſponderet, ait q̃a dixiſſe me aliquando pœnituit tacuiſſe nunq̃. Sapienter dicta.ca. quid xenocratis, libro ſeptimo. car.173.

Idem à ſcorto temptatus per totam noctem ad intemperantiam corrumpi non potuit, de abſtinentia. capitulo æque, libro quarto. car.110.

Xenophon audita morte filii fortiter pugnantis patienter tulit de patre q obi fi c. Xenophon lib.quinto. car.141.

Idem quendam latrorum regem octingentis annis uixiſſe tradit patrem uero ſexcentis, de ſenectute. capitulo ultimo libro octauo. car.212.

Xenophilus centum quinq; uixit annis omnis humani incõmodi expers in ſummo perfectiſſimæ doctrinæ ſplendore, ibidem capitulo biennio. car.ea.

Xerſes huius in exercitu cum tranſiret in græciam equa leporem peperit, uinum miſſum in pateram etiam tertio in ſanguine eſt conuerſum, de prodigiis, capitulo in exercitu, libro primo. car.19.

De eodem, de maieſtate, capitulo dandũ, lib. ſecundo. car.62.

Et de ſuperbia, capitulo iam Xerſes, libro nono. car. 241.

ZEnon Philoſophus phalarim tyranno ab agrigentino populo lapidibus obrui fecit, de patien. capitu.inciptam, lib.tertio. car.73.

Zenon alter clearcho tyranno à quo tortus erat auream dentibus abſcidit ibidem, capit. eiuſdem. car.ea.

Zeuſis pictor. depicta helena non quæſiuit iudicium hominum &c. de fiducia capitulo Zeuſis. lib.tertio. car.82

Zeleuchus locrenſis quia filius eius contra legem ſuam fecerat unum oculum ſibi, filio alium fecit erui, de iuſtitia capitulo nihil, libro ſexto. car.258.

FINIS.

TABVLA Omnium vocabulorum in margine poſitorum: ſecundum ordinem Alphabeti.

A Ante B C & D

Abrogare. 195.
Academia. 100.
Acceptū fertur 39
Achilles Romanus .69.
Achilles fidibus cāc. 203
Accipere & auferre. 9.
Accius Tullus aſtu uolſcos ad arma cōci. 179
admeti uxor ꝑ uiro mori ſuſtinuit. 106.
Adoraturi in oriente uertebantur. 13.

A ante E F G & L

ædilis officium 7
ægritudo 8
ægeles Samius 31.
æginainſula 225.
ælius mantia 147.
æmulatio duplex 212
æquitius ſe filiū Gracchi ſimulabat 212.
æſopus tragœdus 205
affrania cās agebat. 194.
agyllina 5.
albana caſtra 221
alcibiadis mors 25.
alcibiadis indoles 63.
alcibiadis uita diſſimilis. 167.
alexandri ſuperbia 231
alexandri mors 33.
alexandro ꝑdcā mors 32
alexandri cōtinētia 96
alexander inuictus 101
alexandri morientis humanitas 118
alexander iracund' 128.
allobroges 77

A Ante M N & P

amicitiæ uis 110,
amphiarai templum 217
anaxagoræ fortitudo in obitu nati. 142
anaxienis uafre dem 178
anaxagoras ſcientiæ deditus. 100.
ancilia 5
antium 27.
antigoni macedōis hūanitas in pyrrhum. 119.
antiochi luxuria 221
appius unde cæcus. 7
appius claud' us auſpiciū contempſit 190.
appii ſenectus, 209
appius Claudi. plæ. inuiſus. 227.
apolliatis 159.
apolloola 15
aphricus locus 240

A Ante Q R & S

arcana 37.
areopagus 46
ariopag' & ariopagi. 193
aricia urbs 194
ariſtocratia 199
Ariſtobolus rex. 216.
ariarates ab Antonio interemptus. 246.
Ariſtōlcus Eumēis. fi. 65
Ariſtidē Athenienſes relegarunt. 117.
armorum ludus. 40.
armamentariū Athenienſium. 208.
artus & membra 185
artifex à ſutore reprehēſus. 208

A Ante T & V

attalica aulæa 220.
athleta. 31
atheni. ingratitudo. 128
attina urbs 22
attilius regulus 58
attilius ſeranus unde dictus. 102.
atrox Catilina apud ſe natum 237
atys Cræſi filius 132
aufidius ex publicano ꝑ conſul Aſiæ 164
auguſtus ſomnio ſeruatus. 20.
auſpicādi cōſuetudo. 34.

B Ante A E I & L

Bacchus 37.
Bacchanalia 152
Bactra urbs 229
Bagrada flu. 34.
Balbus ſalutem filiæ ſuæ præpoſuit 137
Beatus qui. 174.
bellum ſociale 56.
Bellum numantinū 17.
Berouices 236
Biantis dictum 172
Bias prienenſis. 178
Bloſii fides & amor in gracchum. 109.

B Ante O R V & Y

Bos locuta. 16.
Boſphori duo 185.
Bouem occidiſſe fraudi fuit. 193.
Brachata gallia 48
Brenni mors 8
Brutus gloriæ cupid' 211
Bruti Lucani 28
Bruti fatum. 110.
Bruti charitas erga patriam 134.
Bruti philippenſis fiducia. 154.
Bubulus 293.
Byzantium ciuitas. 239.

C Ante A

Caretæ oppidi Cæſa. 19
Cæſo cincinati fi. 102.
Cæſaris, in morte uereccundia. 105
Cæſaris latebræ 166
Cæcilius in Lucullū parum memor 188
Galii ruffi uita & res 95.
Ca. cæ. orato. mors 113.
Calcuius 203.
Caliſthenis mors 173.
Campus martius 42
Camilli moderatio. 88
Camillus abſens dictator dictus 88.
Camilli iuſtitia in faliſcos. 154.
Camillus lo Tuſculanos. 179
Campana luxuria 221
Cannenſis clades 186
Cannæ 255
Cantarus 78
Cantharis 149
Capreæ 33.
Capite cenſi quando primum milites 40
Carthaginieſium crudelitas. 224.
Carbaſus 4
Cares 14
Carne pluit 16
Carræ urbs 18
Carthaginenſes īgrati erga Hannibalem 126.
Carbo conſul 148
Carth. legati pulſati. 169.
Carneades ſtudiis intentus. 100
Carthaginienſium perfidia. 132
Carbo ter conſul. 213
Caſtor & pollux in acie Romana pugnāt 26
Caſellius iuriſcōſult' 208
Catōis ǵtis maieſtas. 60.
Catonis indoles. 62
Cato homo nouus. 75
Cato quoties accuſat' 80
Catonis continentia. 99.
Catuli mors 239.
catonis uticēſis mors. 117
catonis uirtutes tres potiſſimæ. 197
catonis effigies in ſenatu poſita. 214.
catulus pōpeii laudibus non inferior 216.
catilinæ luxuria. 121.
catulus luctatius 123.
caudina clades. 119.

C Ante E & H

cenſorinus 88
centobrica urbs 116.
cereris ſacrificium 3
cereris ſacra ī alba ueſte 7
chilo marcelli interfector. 237.
chobriga 114
chosagia 43

C Ante I & L

ciceronis exilium 21
cicuta 47
cicatrix 186
cimbri qui. 119
cimonia adoleſcentia hominū opione ſtul. 166
cinna conſul 17
cinegri uirtus 68
cinnæ proſcriptiō. 125
cippi pietas erga patriam. 134.
circi quot in urbe 21
ciaſtidium 4
claudii nerōis animi moderatio. 90
Clearchus ſpar dux 54.
cleobis ex bithon. 112.
clodi' īceſti poſtulat'. 95
clodius Aeſopi fili'. 218.
clodii inceſtus 220.
cn. Fla. ſcriba 44.
clytus ab alexandro occiſus. 228.

C Ante O

comæ mors 240.
concubia nox 13
conſultus 19.
conſualia 41.
conſum. qui. 41
contentus 44.
conſulum quid 91.
conſortium 94.
conſulum literæ ad pyrrhum 256.
conchulæ 205
corona uallaris. 18
cortina 30.
corbitare 77
coriolani pietas erga matrem 119.
cornelia mors pro uiolato adoleſcentis pudore. 144.
comeliæ pōpeii filia 310.
coſconius lege ſeruilia accuſatus 191.
cotta à Scipiōne Naſica accuſatus. 191
cottæ eloquentia. 204

C Ante R V & Z

crater & cratera 10.
craſſus à pthis deletus. 18
craſſi oratoris mors. 156
craſſi iuſtitia erga carbonem. 157
crepidæ. 77.
criſpus adulterii reus 147
crœſi ſomnium 24.
crudelitatis exempla 222
culeus 6.
cunabula. 61.
curii continentia 97
curtii pietas in priā. 134
cybeles templum 3
cypriorum luxuria. 222.
cyri memoria 202.
cyſenis regina Thracum. 225.

D Ante A & E

Damon' & pythias. 111
Darii crudelitas 225.
Decius. P. D. F. I. pro patria ſe deuouit. 135
Decoctor 165
Decem uiri 67
Decii pietas pro ſalute patriæ. 134.
Deducere uerſus 82
Deiotarus rex. 32.
Demoſthenis genus. 76
Demoſthenis aſtuta defenſio. 178
Dēoſthenis īduſtria 198
Demaratus corinthius 75
De nominibus in bundus. 32.
Deſtinare. 24.
Deus & diuus. 18.
Deū nec hoīē facta nec cogitata fallunt. 173

D Ante I O & V

Diagoras Atheos. 20.
Dionyſii aſtus & crudelitas in locrenſes 167
Diphilus pompe. inuectus. 148.
Diſcretum. 41
Diſceptator. 60.
Diuertere. 26.
Documentum. 2
Doctrina qd pſtet. 131.
Dodona oppidum. 217.
Domitii æquitas erga ſcaurum. 157.
Domitii & craſſi iurgia propter ædificia 219
Druſi mors. 133
Druſi inſolentia. 130.
Duellius. 78.
Duplex diuinādi gen' 2

E Ante F G L P & Q

Efferatum. 7
Egnatius Metellus 252
Eleuare. 18
Epamioūdæ uirtus. 70.
Ephori ꝗ poteſtate. 94.
Epirus 96.
Epimēides diutiſſime uixit. 110.
Equa leporem peperit. 29

E Ante R T V & X

Error à temeritate diſtat. 134.
Etruſcam diſcipliam quando facerent Romani 3.
Eufranor ſtatuarius & pictor. 207.
Euporus an philocrates gracch. occiderit incertum eſt. 262.
Euripidis genus. 81
Euripidis fatum. 241.
Excubatio 212
Ex profeſſo. 89
Extor. 8

Externus & heſternus 1.
Exurda 38.

F Ante A E I & L

Fabii maximi modera- tio. 82
Fabritii conductia 98.
Fabritii æqtas erga Pyr- chum 156.
Fabritius Max. nolanum militem qua ante in fi de retinuit. 176
Fabius cunctatione ſua remp. ſeruauit 179.
Fabius plæbi inuiſus 117
Faſces & lictores 3.
Faſtidioſe & faſti. 39.
Faſtorum libri unde ini tiū habuerint. 17.
Fatalis. 27.
Fidis & fidicula. 102
Filiæ pietas erga patrem damnatum 192
Filiorum pietas in parē- tes. 151.
Fimbriæ ſapienter fa- ctum. 170.
Fimbriæ ſcelerate di- ctum. 236.
Flamines 3
Flaminio 4
Flaminii triumphus 119
Flagrantia 111
Fœlix & fauſtus 19.
Fœlix pauper 101.
Fortuna muliebris 18.
Fortunæ morumq; mu tatio. 142.
frugalitas 5
Fuluius flaccus trium- phum contempſit 55
Fulmen unde 206.
Fuluii leges 130.
furius philus 80.

G Ante A E & L

Gabinius cinctus. 6.
Galba perfidus in luſita- nos. 189
Gaudium perimit 239
Gaza 20
Gelli moderatio in filiū animaduertentis. 139.
Gēoniæ ſcalæ quæ 251
Genius bonus. 22
Geſtire. 59.
Gladiatores 21.
Globus quid 136.
Gloriæ apud militē plu- riſquam aurum. 212.

G Ante O R & Y

Gorgiæ aurea ſtatua ere- cta. 217.
Gratulari. 2
Gradus 41.
Gratitudo mater omniū uirtutum. 120
Gracchana ſeditio. 150.
Gracchbo concionanti fi- ſtu modos dabat 205
Gracchi caput auro repē

ſum. 119.
Gymnoſophiſtarum pa tientia. 74.
Gymnaſium. 125.

H Ante A & E

Hannibal apud pruſi- am. 82.
Hannibalis humanitas pud cannas. 119.
Hānibal quas clades Ro ma. intulit. 253.
H annibalis mors. 124.
Hannibalis faſtus 132
Harpago filius epulādus appoſitus. 24
Haurio. 21.
Hegeſias cyrenaicus 205
Helicon mons. 20.
Helenæ pulchritudo. 82.
Herennii mors. 240.

H Ante I O V & Y

Hieronis ſyracuſani Ty- rannis. 71.
Hieronis ſenectus 124.
Himera. 25
Hipſeus ābitus reus. 130
Hortenſii patientia con- tra filium. 140
Hoſpitalia iura 125

I Ante A M N & O

Iaſon. 136.
Impendium 135.
Inauſpicato 26
Inuidiam nemo effuge- re. 112
Iouis olympi ſimula- chrum. 82.

I Ante S T & V

Iſiaci ſtipē rogabāt. 177
Italica ſeueritas 42.
Iuno moneta cur. 19.
Iunius Bubulcus. 112
Iuppiter feretius. 63
Iuſiurandi ſanctitas. 58.

L Ante A

Lacedæmoniorum in- gratitudo erga lycur- gum. 126
L ætus mons. 24.
Laticlauium 126
Laurus ante fores. 56

L Ante E

Lectiſternium. 35.
Legitimus amor. 106
Leonide uirtus. 29.
Lex frumentaria. 22.
Lex Papia. 75
Lex oppia. 129.

L Ante I

Liber & uolumen 2
Liber unde. 85.

Libidinis impetus. 96.
Liberalitas quæ 112
Libertas dictorum facto rumq;. 146
Literarum oblitus. 31

L Ante O

L Ante V

Lubrica. 66.
Lucrinus 228.
Lu. philippus de pompe io. 115.
Lucus. 9
Lu. Scipio Aſiaticus 192
Lucretiæ pudicitia. 142
Luc. Scip. Aſiaticus dā- natus. 191.
Ludi plæbei. 21
Ludi inſtaurati 179
Lunæ defectus pro oſtē- to. 106.
Lupercalia. 39.
Luſtrum quid. 96.
Luxuria damnatur. 128.
Lyſimachus leoni obie- ctus 128

M Ante A

Magica ars à Romanis neglecta. 1
magna græcia. 199.
Malignus uirtutis inter- pres. 40.
Mantinæa 70
Manubiæ. 99.
Mancipia. 104.
Manlii Torquati pietas erga patrem in ſe du- rum. 129
Manlius filium ſecuri p- cuſſit. 22.
Marii caſus uarii. 13
Martius nati obitum for titer tolerauit 141
Marc. Antonius orator inceſti reus. 150.
Marii iunioris interi- tus. 160
Marius & fœlix, & mi- ſer. 166.
Mar. annæus filium teſta mento præterit. 186
Marii uita diſſimilis. 110
Mar. Antonii' oratoris eloquentia. 104.
Marioquæ magnifice cō tigerunt. 115.
marius in Mithrida- tem. 133
Martius eques Hiſpanias retinuit 15
Marianum bellum 56
Marii maieſtas. 60.
Mariana mōumenta 102
Marathon ciuitas. 128
Maſiniſſæ gratitudo er- ga populū Ro. 110
maſiniſſæ ætas 124
matronæ repetunt orna menta. 129

M Ante E

meditatio. 36
megulia 104.
melita inſula 9
melius damnatus 160
memmius accuſator Ga binii. 190.
menſæ duæ 36.
menenius agrippa plæ- bem patribus cōcilia- uit. 204
menianum. 240
mercurius infernus. 47
metellus in liberorum complexibus expira- uit. 268
Metaurus Fluuius. 181
Metellus pius. 282
Metelli ſenectus. 109
Metelli pii in Hiſpania luxuria. 220
Metellus in hiſpania 218
Metelli numidici conſtā tia 84
Metelli gratitudo in cal- lidium. 211
Metellus ad mortē uſq; fœlix. 168
Meuii crudelitas pro fi- liæ pudore. 243

M Ante I O & V

Miltiades in carcerem conIectus. 217
Militis pietas qui fratrē ignar'. occiderat. 133
Minutii temeritas. 84
Minutius æquatus Fa- bio. 125
Minutii erga fabiū gra- titudo. 121
Mirmilonicum genus ar maturæ. 23
Miracula. 26
Mutus. 17
Mithridatis crudeli- tas. 124
Mitridates pōtifex. 124
mithridatis mēoria. 102
mitylenæus Pōpeio ca rus. 125
moderatio. 87
mors Philippi. 32
mulieris libertas in Dio nyſium. 149
mulieres quæ diu uixe- re. 210
munus exitiale. 151
murex. 79

N Ante A & E

Naſicæ fiducia. 79
Natura materiæ arti- fex. 53
Natalis. 48
Neceſſitudo. 36
Negociū pſtatorio. 169
Nerulorum gens. 67
Nero claudius & Salina tor ſimultates depo- ſuerunt. 171
Nero oppreſſit aſdruba lem. 280

N Ante I O & V

Nili inundantis cā. 290
Nomenclator. 112
Numantinum bellū 40
Numantiæ excidiū. 185

O Ante B C D & M

Obſeruatio. 41
Obtrectari. 85
Occaſus omnium. 64
Occhi crdelitas. 125
Octacilius i ſicilia bello punico ſecundo. 196
Odium. 126
Omaſum. 193
Omnium ubi. 13.

O Ante P R S & V

Opima ſpolia. 65
Oratæ luxuria. 129
Ortiagontis uxo. 155
Oſcitare. 149
Oſtrea lucrina. 129
Ouatio. 55

P Ante A & E

Pallium. 37
Pænoplō pſcriptus. 162
Papyri ſeueritas. 52
Papyriorum gens. 55
Par amicorum. 61
Patris clemētia erga im pium filium. 140
Patibulum crucis. 113
Paulus i macedoniā 23.
Pauſanias. 46.
pauli æmilii maieſtas 59
pauli Aemilii continen- tia. 98
paulus Aemelius aliquo ties repulſus. 182
pauſanias philippum in teremit. 115
pauſanias alter. 113
periclis fortitudo in tole rāda filio' morte 141
peruicaces. 201
Periclis eloquentia. 204
perpenna diu uixit. 109
perfidia. 231.
pertinax in bonum. 4
perpendere. 18
perſes macedoniæ rex 37
pertinas amicitia. 111
perſes macedonum rexa paulo captus 117
peſinus unde. 3.
petronii fidū pectus 110.
petilinorum fides in Ro ma. 160

P Ante H & I

pheræi 31
phidias 10
phæbas 20
phocionis idignatio 128
piaculum 51.
picenus ager unde. 126.

mictoris

Pictoris opus. 108.
Pinarii 7.
Pirithous & Theſeꝰ. 120
Piſones à Numa 52.
Piſiſtrati hũanitas ĩ adoleſcētē petulantē. 118.
Piſo à Claudio pulchro accuſatus 190.
Piſiſtratus eloquētiæ dominatum arripuit 104.

P Ante L & O

Platonis genus 92.
Plonis reſpõſum Dionyſio. 199.
Platonis modeſtia. 108.
Policrates in omni uita fortunatus 167.
Põpeia cæſaris uxor 196
Pompeii trophæa. 116.
Pompeius Cato 2.
Pompeii mors 29.
Pomerium quid. 57.
Pompeii patientia. 72.
pomponius 109.
põpeius ab Achilla ſeptimioꝗ trucidatus. 117
põpeius abſolutus. 195.
popilius lenas Ciceronis interemptor 125.
popilia tribus 135.
potitii 7.

P Ante R & T

præſto eſſe 38.
præmium 46.
prætexere cauſam 58.
prata Quintia. 101.
prienæ 24.
proſerpinæ templum locris 8.
proſcripti qui. 61.
propinare 72.
pronunciationi quantũ demoſthenes tribuerit. 106.
prouerbium 145.
ptolomæi luxuria. 121.
ptolomæi crudelit. 125.

P Ante V & Y

publi. & Lucius cauſarũ actores 198.
pugio 129.
pullus. a. um. 18.
puluinaria 89.
pupia tribus 102.
puteoli 128.
pyrrhi humanitas in Tarentinos. 118.
pyrrhus Rom. captiuos gratis reſtituit. 128.
pytaci Tyrannis 93.
pythagoræ labor in diſcendo. 198.
pythagoræ mors. 199.
pythagoræ honos 126

Q Ante I

Q. metellus. 49.
Cincinatus 52.
Petilius Coſſ. à Liguribus interfectus. 53.
Q. Flaminius 56.
Q. Fã. ira ac ſpe ſuperior. 84.
Quintii Cĩcinati moderatio. 88.

R Ante E H O & V

Rebellis 52.
Regũ ſollicitudies 184.
Religio. 2.
Religiõis ſimulatiõ. 46.
Remiſſio animorũ. 43.
Repetundarum. 59.
Retiarius 23.
Romæ obſidio. 81.
Romanorum continẽtia. 99.
Romanorũ fides in ptolemæum. 159.
Roſcius in Scæna clarus. 198.

S Ante A

Saguntinorum fides erga pop. Roma. 159.
Saliorum collegium. 5.
Salinator. 95.
Salinator iram in popu. Rom. diſſimulare nõ potuit. 126.
Sapientes ſeptem. 199.
Sardanapalus in Aſſiria. 108.
Sardia oppidum. 132.
Sariaſtis factum deteſtabile. 138.
Satyriſcus 25.
Saturnini ſeditio 150.
Saturni nomen inuliſum. 192.

S Ante C

Scæuola Aſiam ſanctiſſime rexit. 115.
Scænicus. 41.
Scæna. 43.
Scæuolæ uirtus in Britãnos. 68.
Scæuola unde. 72.
Scæuolæ auguris cõſtãtia. 84.
Scantinii damnatio. 144.
Scaurus repetundarum reus. 191.
Scaurus teſtis contra Flauium. 195.
Scæuolæ modeſtia 108
Schola. 37.
Scipionia accuſator. 79.
Scipionis Aphri. modeſtia. 90.
Scipionis in po. Roma. merita. 124.
Scipiõis Africani pietas erga patrem. 129.
Scipionis Africani pietas erga fratrem. 133.
Scipio fraud captus 259.
Scipio à Næuio notatus. 163.
Scipionis non ignare dicta. 170.
Scipio trecentos equites Romanos ſine publica pẽſa armauit. 175.
Scipio gloriæ cupid. 121
Scipionis honores. 124.
Scipionis temeritas. 133
Scorta. 49.

S Ante E & I

Seianus contra Cæſarem. 138.
Semeſtris infans locutus. 16.
Senectuti habitus honos. 36.
Senaculum. 39.
Senatus motus. 56.
Sequeſtris periurii. 120.
Series. 2.
Seruii Tulii pueri caput arſit. 15.
Seruilius conſul inuiſus plæbi. 118.
Seuerus 149.
Sextertium 79.
Signum prælii, 14.
Signator teſtamẽti. 186.
Sigilla textoria. 121.
Simonides. 24.

S Ante O & p

Sõcrati ærea ſtatua erecta. 172.
Socratis dictum ſapiẽtia plenum. 171.
Socrates. 20.
Socrates philoſop. 201.
Solonis exilium. 187.
Somnii mira fides. 12.
Sophocles à labore nũquam abſtinuit. 101.
Spartanæ uenatrices 45
Spurina aruſpex. 106.
Spurina adoleſcens faciem uulneribus dformauit. 105
Spurii melii cædes. 125.

S Ante T V & Y

Statui. 62.
Staſippi moderatio. 93.
Stipulari. 54.
Studiũ & induſtria differunt. 197.
Sublitius pons 5.
Subſeſſor. 35.
Subſeſſor alieni matrimonii 171.
Sigillare. 69.
Sulpitii galli ſeueritas in uxorem. 152.
Sulpitiæ caſtitas. 116.
Sulpitia flacci uxor. 216.
Sumere. 66.
Sura pcõſul ĩ ſicilia. 245

S Ante Y

Sylla gloriæ cupidꝰ. 121
Syllæ crudelitas. 121.
Syllæ mors. 128.
Sylophõſãnii tyrãnꝰ 122
Syllæ repulſa. 183.
Syllæ ſacrificanti prodigium. 16.
Syllæ dominatus. 56.
Symphonia. 44.
Syracuſæ. 9.
Syracuſæ ui captæ. 89.

T Ante A & E

Tabernacula. 133.
Tamyris uita mortem filii. 135.
Tantum non. 108.
Tarentum. 38.
Tauromi nium 50.

T Ante E

Tegulæ. 8.
Tegæum. 92.
Tempeſtas. 6.
Templorũ ornamenta conflata. 184.
Temeritas quid. 133.
Tertio ſcipiõis uxor pelicem patiens. 160.
Terracina oppidum. 192
Terentia ſaluſtio nupſit. 109.
Teſtamenta rata aut reſciſſa. 185.

T Ante H & I

Thermopylæ. 70.
Theogenis. 71.
Theodori patientia. 73.
Themiſtoclis erga patriam pietas. 136.
Thẽiſtoclis induſtria. 102
Theodectis retorica. 123
Tibe. Grac. mors. 17.
Tibicem in epulis. 37.
Tiberi. Grach. moderatio. 89.
Tiberii cæſa. erga Druſum fratrẽ amor. 133.
Tibe. Grac. filii tres. 132
Timantes pictor. 107.
Tinæi pietas ĩ caſſiũ. 135

T Ante O R & V

Torquatus unde. 64.
Torquati ſeueritas contra filium. 139.
Traſimenus. 138.
Trebia ciuitas 52.
Tribu moueri. 42.
Triumphandi ius 54.
Triginta tyranni. 93.
Tributum. 98.
Trigemina porta. 109.
Triple uiut creati. 150
Trophæum. 49.
Tubero repulſam paſſus. 182.
Tuditanus. 7
Tulli hoſtili genus. 74.
Tulliæ crudelitas contra patrem. 136.
Tullius annalis paternæ necis author. 137.

V Ante A & E

Vacatio. 5.
Valerius max. Sex. põp. comes. 112
Valerii aſſentatio. 108.
Valerius cor. cẽtenarius ſenex. 109.
Valerii ornamenta. 118
Varrus flu. 24.
Varrus tri. ple. 80.
Varronis induſtria. 127.
Veientes romanos legatos uiolauerunt. 135.
Velia. 5.
Veneficii quæſtio quando Romæ 44.
Ventidius fortunæ beneficio illuſtris. 164.
Verriculum. 93.
Verecundia quæ. 104.
Veturius in eũ qui ſe de ſtupro interpellauerat. 144.

V Ante I L M & N

Viator tribunitius. 120.
Vibii uirtus 67.
Villicus. 2.
Virtus oibꝰ expoſita. 74
Viriatus contra Ro. bella geſſit. 132.
Vita erumnoſa. 48.
Vltioni adhibendus modus. 135.
Vmbracula. 43.
Vnguentorũ multitudo in ſyllæ funere. 106.
Vnio à cleopatra abſũptus. 118.

V Ante O T & V

Volones cur dicti. 135.
Volſcinẽſiũ luxuria. 122
Vtica ciuitas 66.
Vulturni Fluuii natura. 182.
Vulcãi claudicatio. 107

X Ante E

Xenophontis cõſtãtia ĩ morte filii. 142.
Xenocrates pbus. 166.
Xenophili ſenectus. 125
Xerſis ſuperbia. 131.

Z Ante A E & O

Zaleuchus filio non pepercit. 158.
Zenocleates. 73.
Zeuſis pictor. 81.
Zopyrus perſa. 180.

FINIS.



¶VALERII Maximi Factorum, ac dictorũ memorabilium. Liber primus, ad Tiberiũ Cæſarem.

PROLOGVS.

VRBIS ROMAE, EXterarumq; gentium facta, ſimul ac dicta memoratu digna, quæ apud alios latius diffuſa ſunt: q̃ ut breuiter cognoſci poſſint: ab illuſtribus collecta authoribus deligere conſtitui: vt documenta ſumere uolentibus longe inqſitionis labor abſit. Nec mihi cuncta cõplectẽdi cupido inceſſit. Quis enim omnis çui geſta, modico voluminum numero comprehenderit? Aut quis compos mentis, domeſticç, peregrinæq; hiſtoriæ ſeriem, felici ſuperiorũ ſtilo conditam, uel attentiore cura, vel preſtantiore facundia, traditurum ſe ſperauerit? Te igitur huic cœpto, penes quem hominum, deorumq; conſenſus, Maris: ac Terræ regimen eſſe voluit, certiſſima ſalus patriæ Cæſar inuoco: cuius cœleſti prouidentia, virtutes, de quibus dicturus ſum: benigniſſime fouentur: vitia ſeueriſſime vindicantur. Nam ſi Priſci Oratores ab Ioue Opt. Maxi. bene orſi ſunt: ſi excellentiſſimi Vates a numine aliquo pncipia traxerũt: mea puitas eo iuſtius ad fauorẽ tuũ decurrerit: quo cętera diuinitas opinione colligitᷣ: tua pñti fide, paterno, auitoq; ſyderi par vſ: quorꝫ eximio fulgore, multũ cærimoniis noſtris iclitæ claritatis acceſſit. Reliquos. n. deos accepimus. Cæſares dedimus. Et qm̃ initiũ a cultu deorum petere in animo eſt: de conditione eius ſummatim diſſeram.

OLIVERIVS.

VRBIS ROMAE, exterarumq; gentium facta ſimul, ac dicta memoratu digna quæ apud alios latius diffuſa ſunt. In hac prefatione Valerius ſeruat quod proprium eſt exordii, ut attentionem captet: & docilitatem. Proponit enim quibus de rebus dicturus ſit & ſe rem utilem ſcripturum pollicetᷣ, idq; quam breuiſſime facturum. Beneuolentiam quoq; comparat a perſona ſui cum officium ſuum ſine arrogantia laudet: extenuat quoq; meritum ſuum: cum dicat: ſe non tantum ingenio: & induſtria ualere, ut omnia complecti poſſit: neq; confidat, ea etiam: de quibus tractaturus ſit: ſe uel ornatius, vel copioſius quam cæteros eſſe ſcripturum. In reliqua uero parte nihil aliud agit: niſi ut plane aduletur Tiberio, nam inuocat eius numen: quod proprium eſt poetarum: idq; ſine adulationis ſuſpitione fieri nõ poteſt. ¶ Vrbis Rome: eo ordine hiſtoriam exequitur: quo nunc proponit: nam ubi primo domeſtica ponit exempla: deinde externa ſubiungit. ¶ Exterarumq; gentiũ. Quia omnia ferme omnium rerum exempla: ex multis: & pene innumerabilibus tam græcorum quam Latinorum uoluminibus: in unum congeſta propoſuit. Exterarum dicitur & externarum, nam & exter inuenitur Statius: exter honos dixit. Virg. lib. iiii. Et nos fas extera quærere regna: at li. vi Externiq; iterum thalami. Heſternus uero aſpiratum cum, ſ, aliud eſt: nam ab heri deducitur. ¶ Facta ſimul ac dicta: ut quiſq; recte fecerit: aut dixerit: oculis noſtris ſubiciatur. ¶ Quæ apud alios: utilitatem oſtendit operis ſui dicit enim apud alios eiuſmodi prolixe tractata eſſe & ob eam rem non facile comprehendi poſſe. ¶ Latius diffuſa ſunt: latius diſperſa ſunt: ut non breuiter cognoſci poſſint, & breuiter. Bene hic breuiter: quia apd̃ alios latius: ſic quidem ita percipi oportet: quemadmodum apud eos ſcripta inueniuntur. ¶ Illuſtribus authoribus: Ab authoritate etiam comparat fidem ſcriptis ſuis ¶ Documenta. Hic nititur beneuolos reddere auditores: qui profitetur ſe illis minuere laborem. ¶ Documenta: exempla & monumenta uirtutis: uel uicii, uirtutis ad ſuadendum: uicii ad deterrendum: ut alterum immittemur alterum fugiamus. ¶ Labor abſit: Nam alioquin neceſſe foret ut apud multos eiuſmodi exempla inuenirentur: quod ſine maximo labore confici non poſſet. ¶ Nec mihi cuncta complecten. quia non ſatis eſt ad beneuolentiam contrahendam officium ſuum laudare: niſi id quoq; extenuaueris: ideo hoc facit & attentionem parat cum breuiter id ſe facturum polliceatur. Nam cum dicit: ſe nolle cuncta complecti ſignificat ſe hiſtoriam breuiori libro uelle comprahendere. ¶ Quis enim omnis æui. Non enim, inquit, ego mihi: uiribuſque meis ita confido: ut audeam omnia polliceri: immo uero de multis pauca perſcribam: neq; enim ita ingenio meo fretus ſum: ut ornatius quam cæteri ſcriptores ſcribere audeam. ¶ Voluminum numeros: utpote nouem libris hoc inter uolumen & librum intereſt: quod uolumen ſignificat partẽ operis: non autem totum librum: liber uero & pro toto codice: & pro uolumine accipitur. Idq; Pli. oratoris teſtimonio comprobatur: qui dixit libri tres in ſex uolumina propter amplitudinem diuiſi. ¶ Aut quis compos mentis: bene dixit: niſi ſtultus fuerit. nam qui ſupra uires aliquid audet: hic prope inſaniam acceſſiſſe uidetur. Vnde Flaccus. Sumite materiam ueſtris: qui ſcribitis æquam. Viribus: et uerſate diu quid ferre recuſent. Quid ualeant humeri. Quis ergo, inquit, niſi male ſanus audeat cæteros ſcriptores eloquentia & induſtria ſuperare? ¶ Seriẽ: ordinem aſerendo: hoc eſt ordinando dictam. ¶ Felici: fœcundo: & copioſo. ¶ Superiori: maiori: & elegantiori. ¶ Conditam: compoſitam. ¶ Quis ſperauerit: quaſi dicat nemo. ¶ Te igitur penes quẽ iam adulari incipit: ſic & Virgil. Tuq; adeo: quem mox: quæ ſint habitura deorum. Concilia incertum eſt: & cætera. Nec mirum eſt: quod tã plane aduletur: non enim mos eſt ſcriptoribus inuocare. Hoc autem loco inuocat imperatorem quaſi deum: quod ſine adulatione facere non poteſt: quod mos non ſit. Liui. Cum bonis potius hominibus: uotiſq; ac precationibus deorum: dearumq; ſi ut poetis: nobis quoque mos eſſet libentius inciperemus, ut orſis tanti operis ſucceſſus proſperos darent. ¶ Conſenſus hominũ. Quia dii: & homines ita conſenſerunt: ut totius orbis terrarum: mariſq; imperium obtineres. Certiſſima ſalus patriæ: quia ſalus patriæ in te uno poſita eſt, nam imperatores per adulationem parentes patriæ dicebãtur: quod Ciceroni non per adulationem datum fuit poſt extinctam nefariam Catilinæ coniurationem in conſulatu ſuo. Iuue. Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit. ¶ Virtutes fouentur: & uicia uindicantur. Id fortaſſe dicit quod facere deberet, ut uirtutes foueret: & uitia uindicaret. cum enim dicimus hominem aliquid magnum

Exter. Exter-nus. Heſter-nus.

Liber Volu-men.

Series.

Docu-mẽtum.

ſacere: ſi facit confirmamus: ſi non facit hortamur ut faciat. ¶ Fouentur. Suſtentantur. ¶ Nam ſi priſci oratores: oſtendit ſe rectius inuocaſſe Cæſa. numen quam cæterorum deorum: quos ab oratoribus & poetis inuocari conſuetum eſt: dicit enim ſi antiqui oratores: & poetæ ab aliquo numine incepere hi a Ioue: illi ab alio numine: ego quo minor ſum cæteris: hoc iuſtius ad te confugio: quem uidemus diuinos honores meruiſſe: ꝙ autem priſci oratores inuocauerint numina antequã orationes inchoarent: oſtdit Vir. in. ix. Aene. Præfatus diuos ſolio rex infit ab alto. Nam & Ser. in enarratione huius carminis ſic inquit. More antiquo nam maiores nullam orationem niſi inuocatis numinibus inchoabant: ſicut ſunt omnes orationes Catonis: & Gracchi: nam generale caput in oĩbus legimus. Vnde Cicero per irriſionem ait. Si quid ex uetere aliqua oratione Iouem ego optimum maximum &c. ¶ Ab Ioue. o. m. Cice. in oratione contra clodium. Quo circa te capitoline: quem propter beneficia populus Romanus optimum: propter uim maximum appellauit. Item libro. iii. de finibus bonorum & maiorum. Cum dicimus Iouem optimum maximum: eundemq; ſalutarem: hoſpitalem: ſtatorem: intelligi uolumus ſalutem omnium in ſua eſſe tutela. ¶ Numine: quia ita incipere ſolebant oratores antiqui. ¶ Orſi ſcilicet exordia ſumpſere. ¶ Numine, ut ab apolline: a libero: a cerere. Vnde Vir. Vos o clariſſima mundi: Lumina labentem cælo quæ ducitis annum: Liber & alma Ceres. ¶ Cætera diuinitas: cæteri inquit dii tantum opinione colliguntur, id eſt, tantummodo homines opinantur: cæteros eſſe deos ꝙ eos nunquam uiderint ¶ Cæſares autem uident. ergo cæterorum deorum quidem fides eſt: ſed incerta. Cæſarum autem preſens & certa quia dii cæſares oculis ipſis conſpiciuntur: ergo quando de cæſaribus fides eſt certior, atq; preſentior quam de cæteris diis, tanto iuſtius ego tuũ numen inuocaui: quam cæterorum deorum ab oratoribus: & poetis inuocantur. Paterno: auitoq; ſyderi. Pli. lib. i. na. hiſto. dicit: non multo poſt obitum. C. Cæſaris in ludis: quos faciebat auguſtus ueneri genitrici: apparuiſſe ſydus crinitum per. vii. dies in regione cæli ſub ſeptentrionibus: quod oriebatur circa uodecimam horam diei: Eo ſigno ſignificari uulgus credidit, Cæſa animam inter deorum immortalium numina receptam. ¶ Et hoc teſtatur ipſe Pli. ex uerbis auguſti: qui quidem interiori gaudio ſibi illud natum: ſeſeq; in eo naſci interpretatus eſt: hoc inquit ſalutare terris fuit. Vnde Vir. Ecce dionei proceſſit Cæſa. aſtrum. In cuius tamẽ carminis expoſitione. Seruius non ueneri genitrici: ſed patri Cæſari funebres tunc celebraſſe ludos auguſtum dicit. Bene ergo dixit paterno auitoq; ſyderi. id eſt, ¶ Paterno Octauiani ¶ Auito. Iulii Cæſaris. ¶ Cærimoniis noſtris: quia maxima lætitia celebrantur ſacra patris: & aui: quorum diuinitate auctæ ſunt cærimoniæ noſtræ. ¶ Reliquos enim deos accepimus: Nec immerito quidẽ factum eſt: ut uirtute Iulii Cæſaris romani dicerentur deorũ auctores. ¶ Accepimus ſcilicet ab aliis gentibus. ¶ Dedimus ſcilicet a nobis. ¶ Et quoniam initium. Quando quidem huc animus intendit: ut principium noſtrum ſummatur a religione: ab ea dicere incipiemus.

ASCENSIVS.

VRBIS Romæ. More oratorio: quo ordine rem proſecuturus eſt, proponit. Deinde inueterato ſui temporis errore, inuocat non deum ipſum patrem luminũ, unde omne datum, & omne donum perfectum eſt deſcendens, ſed Tyberium Cæſarem, quem recepto iam tum conſenſu in diuorum numerum aſciſcit: quem quidem errorem Laurentius Valla: ut acri uir eſt ingenio, acerbe ſatis deteſtatur. Poſtremo loco propoſita exequitur ut ſuis locis declarabimus. In propoſitione reddit lectorem ex ordine rerum, quo prius, domeſtica, quam extera ſe ſcripturum dicit, docilem, ex difficultate ſuſcepti negocii attentum, & ex utilitate, & breuitate, beneuolum, ſimulq; breuitatem, ne uitio detur, purgat, ut cum ordine latius aperiemus. quem ab ultima primæ periodi parte auſpicabimur, quia fere in conſtruendo, & reſoluendo, contrarius eſt ordo, ut quæ hic ultima fuerint, ſint illic fere prima Ordo, igitur eſt. Conſtitui. id eſt, maturo conſenſu, & præuia deliberatione ſtatui, deligere. id eſt, de multis legere, & decerpere, facta ſimul, ac dicta urbis Romæ, & gentiũ exterarum id eſt, aliarum nationum extra ciuitatem Romanam, digna memoratu. id eſt, que memorentur, hoc eſt recitentur, & ad memoriam reducantur. Notum eſt, Valla authore: omnes urbes oppida poſſe dici, præter Romam. quæ tãtum urbs dicitur, uſq; adeo, ut ſi per ſe ponatur, urbs Roma intelligatur, quo circa poſſit ſuperflua uideri appoſitio, nam ſatis eſſet urbis, exterarumq; gentium, uerum quia dignitas quædam ex nobilitate rerum geſtarum acereuit Romæ, noluit id nomen premittere, unde autem Roma dicta ſit, an ab Romulo, an ab Ruma: an ab ῥώμη in aliis authoribus, ubi plus ſermonis, quam morũ elegantiam uenera mur. diſquirendum cenſeo. Bene autem preponit facta, utpote, in quibus plus eſt ponderis. & quæ plus ad imitandum ſultant, quam dicta. Et reuera, Romani prius præclare facere ꝙ dicere cœperunt, quæ ſcilicet facta & dicta, ſunt diffuſa apud alios ſcilicet authores, ſeu ſcriptores, latius id eſt, extenſius, & diffuſius, quam ut elegans ſermo dici poſſet etiam, quã quæ in eadem elegantia, & ſententia poſſint cognoſci breuiter, ut modo cognoſci poterunt, conſtitui inquit ea deligere, electa. id eſt, excerpta cum iudicio ab authoribus illuſtribus. id eſt, claris, nihil ergo triuiale, aut protritum adducetur, ideo autem conſtitui, ut labor longæ inquiſitionis abſit uolentibus. id eſt, iis qui uolent aut uoluerint. Credo autem uolentibus datiuum eſſe communem nam ablatiuum termini a quo regit, ut abſum domo &c. Sumere. id eſt, capere per ſe documenta. id eſt, exempla, & monumenta, quibus moneantur, quid in faciendo aut dicendo, & imitari, & deuitare debeant, qui maximus eſt legendæ hiſtoriæ fructus, unde Liui. in præfatione. Hoc illud eſt præcipue in cognitione rerum ſalubre ac frugiferum, omnis te exempli documenta in illuſtri poſita monumento intueri, unde tibi tuæq; reip. quod imitere capias, unde fœdum inceptu, fœdumq; exitu, quod uites &c. ¶ Nec (ne forte prolixitate detereris) cupido. id eſt, cupiditas complectendi cuncta ſcilicet facta, & dicta memoratu digna: inceſſit. id eſt, irrepſit mihi. dicitur etiam inceſſo te, quaſi laceſſo. Quis enim comprehenderit modico numero uoluminum geſta omnis, æui. q. d. nemo, in ea tamen re ingentem laudem meruit Antonius ſabellicus. Aut quis (ſi uidelicet magno uoluminum numero omnia complecti tentauerit) compos mentis. id eſt, non inſanus, ſperauerit ſe traditurum, uel attentiore cura, uel preſtantiori facundia ſeriem. id eſt, rapſodiam, & coordinationem hiſtoriæ domeſticæ, id eſt ciuitatis tuæ, & peregrinæ id eſt externæ conditam felici. id eſt fœcundo & benefortunato ſtilo ſuperiorum. id eſt priorum ſcriptorum, quaſi dicat etiam nullus. Et eſt argumẽtatio ſic concludens. Qui quæ ab aliis ſcripta ſunt, reponunt, difficillime poterunt omnia complecti, nam paucis uoluminibus non poterunt omnia dicere, & prolixis, aut eadem ſimiliter dicent, & erunt ſuperuacanei, ac ridiculi, aut cura attentiore ſcilicet ad ueritatem reſeruandum, aut facundia præſtantiore, quod polliceri uidetur arrogantis animi, aut ſibi non ſatis conſtantis. Alterutrum tamẽ polliceri habent. qui alios imitari uolunt. Quia ut inquit in dicta præfatione Liuius, dum noui ſemper ſcriptores, aut in rebus certius allaturos aliquid ſe, aut ſcribendi arte rudem uetuſtatem ſperaturos credunt. ¶ Te igitur huic cœpto &c. poſtquam propoſuit, inuocat, ut dixi. Tyberium Cæſarem tẽpi magis inſeruiens quam ueritati. Quo uitio, aut adulationis, aut meticuloſitatis laborauerunt & Luc. qui Neronem inuocat, & Martialis, qui domitianum teterrima hominum monſtra. Sed ſtilum contraham, ideo breuis futurus, ꝙ ab Oliuerio bene dicta, neq; inculcare, neq; delere uolui. Ordo igitur eſt. Igitur quia hoc facere conſtitui. O Cæſar Tyberii, uidelicet appoſitorie, certiſſima ſalus patriæ ſcilicet noſtræ (unde pater patriæ dici mereatur) ego inuoco id eſt in fauorem & auxilium uoco, te penes quem id eſt in cuius poteſtate, conſenſus hominum, & deorum (forte propter auſpicia fauſta deorum addit) uoluit regimen. id eſt imperium maris, ac terræ eſſe, cuius cæleſti prouidentia uirtutes, de quibus ſum dicturus, fouentur benigniſſime, & uitia uindicantur ſeueriſſime. Probat deinde, ꝙ cum rite inuocet, Nam ſi priſci oratores, ut Cato, Gracchi, & cæteri (de quibus Oliuerius exacte) orſi ſunt, id eſt exordia fecerunt incipientes bene. id eſt decenter, aut potius ab Ioue optimo maximo, epitheta ſummo deo congrua, qui cum optimus dicitur, intelligitur ſumme bonus & ſumme ſciens, nam bonos etiam ſcientes dicimus, cum maximus potentiſſimus. Si excellentiſſimi uates. id eſt poetæ ut Orpheus, Homerus.

tus, Verg. traxerunt principia. ſ. canendi. A numine. i. deo ali quo, mea paruitas, ideſt modicitas decurterit eo iuſtius ad tuum fauorem, quo legendum eſt, ꝙ ideſt quia. Cetera diuinitas, ideſt cæterorum, qui cum homines eſſent, pro diis recepti ſunt, colligitur opinione, ſcilicet hominū, ideſt perſuaſione, tua ſup. diuinitas, uidetur fide, ideſt fideli approbatiōe, preſenti, ideſt corā oculis noſtris uerſanti, par ideſt æqualis, ſydere paterno, ſcilicet Octauii patris tui adoptiui, & auito, ideſt Iulii Cæſa. Octauii Augu. patris adoptiui, quorum, ſcilicet duorum imperatorum, Iulii, & Octauii fulgore, quia ſyderi dixit eximio, acceſſit. i. additū eſt multum iclytæ claritatis noſtris cerimoniis. i. ſacrificiis, nā per ſydus, quod i eorum ludis apparuit, ratificata fuit eorum diuinitas, & approbatæ Romanæ cærimoniæ. Probat alia uia, quod dixit. Nos enim accipimus, ſcilicet ab aliis nationibus, preſertim a troianis, teliquos deos, quia apud alios natos, & nos dedimus ſup. aliis Cæſ. ſup deos quos alii quoꝗ colerēt. Et quoniam In animo eſt, ideſt conſtitui petere initium, ſcilicet dicendi, a cultu deorum, eius diſſeram. i. diſerte, hoc eſt expreſſe diſputabo, de cōditione. i. origine, qua conditū eſt, eius. ſ. cultus deorum.

De cultu deorum. Cap. I.

MAiores, ſtatas, ſolēneſꝗ cærimonias pontificum ſcientia: Bene gerendarū rerum authoritates, augurum obſeruatione: Apollinis prædictiones, uatum libris: Portentorum depulſa, hetruſca diſciplina explicari voluerunt. Priſco etiam inſtituto rebus diuinis opera datur: Cum aliquid commēdandum eſt, precatione: Cum expoſcendum, voto: Cum ſoluendum, gratulatione: Cum inquirēdum, vel extis, vel ſortibus: impartito eum ſolenni ritu ſacrificio. quo etiam oſtentorum, ac fulgurum denunciationes procurantur.

OLIVERIVS.

MAiores ſtatas. Aggreditur nunc quod pollicitus eſt, ut exempla proponat memoratu digna, & primo quidem de religione quibus facile percipi poteſt, eam pre cæteris curæ fuiſſe maioribus, ut nihil ne minimum quidem prætermitterent, quod ad religionem ꝑtinere uideretur. Primo igitur dicit de inſtitutis maiorū, quæ ad religionem ſpectabant, ꝙ illi omnibus in rebus diligentiſſime ſeruabant. Eſt autem religio uirtus, quæ ſuperiori cuidam naturæ, ideſt deo cultum cærimoniamꝗ affert, dicta a relegendo teſte Cice. lib. de na. de. qui ſuperſtitioſos a religioſis ita diſtinguit, ꝙ totos, inquit, dies precabantur, & immolabant: ut ſui ſibi liberi ſuperſtites eſſent, ſuperſtitioſi ſunt appellati, quod nomen primo latius patuit. Qui autem omnia, quæ ad cultum deorum pertinerent, diligenter retractarent, & tanꝗ relegerent, dicti ſunt religioſi ex relegendo. Maiores, Antiqui & ueteres illi quorū mores fuere meliores, nam ipſi deorum cultum præ cæteris rebus procurarunt, maiores & minores quotiēs de priſcis, & poſteris dicimus, numero tātum plurali declinatur. Statas cærimonias, ſtatæ cærimoniæ, ut uult Feſtus Pompeius, dicebantur, ſacrificia, quæ certis quibuſdam diebus, & ſtatuit celebrabantur. Vnde Cato. Sacra ſtata, & ſolēnia ſancta deſeruiſti: alii ſtatas pro ſtatutas dicunt, quidam etiam Iouis ſtatoris ſacra. Sed feſti melior eſt ſententia, & expoſitio. Solēnes, anniuerſaria ſacrificia, quæ ſingulis quibuſꝗ annis fiebant, nam ſolēnis a ſolo, & anno componitur. Cærimonias, cærimoniæ apud latinos generaliter dicuntur omnes ritus ſacrificiorum, a cerete oppido, ut ipſe paulopoſt dicturus eſt, uel a charitate ut aliis placet. Pontificū ſcia, iure canonico, ut nos nūc dicimus, ſiue pontificio, nā pontifices docebant, quibus templis, quibus diis, quo tempore, quo ritu, quibuſꝗ in hoſtiis ſacrificia fieri debent. Gerendarum rerum, Quia ſacrificia, quæ pro rebus gerendis ſuſcepiſſent, earum rerum auctoritate confirmata ſolēnia habebantur, niſi imperator rem cum hoſte cōmiſſurus, taurum marti immolaſſet, & poſtea uictoriam conſecutus eſſet, id ſacrificium ex re bene geſta comprobatum ſolenne habebatur, nam ex eo quod rem bene geſſiſſent intelligebant, ea ſacrificia diis accepta fuiſſe, & ita confirmata auctoritate, ſolennia haberi incipiebant. Augurum obſeruatione, ut quæ capris auſpicus augeres diis grata & probata fuiſſe dixiſſent, ea ſolēnia haberent. Apollinis prædictione, uatum, ut quæ ſacrificia phœbades oraculo Appollinis fieri debere dixiſſent, ac diis placere, haberentur ſolennia, ſicut ſæpe conſultus Apollo, quomodo ſacrificia fieri deberent, uel ad iram deorum placandam, uel ad uictoriam conſequendam, uel ſi quid aliud opus eſſet, reſpondebant phœbades, uel tauro, uel agno, uel hoc ritu, uel illo, uel Ioui, uel Marti, uel his, uel illis ſacrificium eſſe faciendum. Vatum, phœbadum, nam phœbades Apollinis uates dicuntur, erant autē uirgines ſic a phœbo denominatæ, quæ templum Apol. ingreſſæ, cum ad ipſius adita, hoc eſt penetralia ueniſſent, Apollineo ſpiritu afflatæ, futura prædicebant. Libris portentorum depulſis, ideſt ſuperſtitioſorum hominum reiectis libris, nam ut Liuius tradidit, Sacrificuli quidam externi uenerunt Romam, qui ſuperſtitione potius ꝙ religione animos hominum aſtringerent. Aut libris portentorum depulſis, quia Romani nunꝗ magicam artem admittere uoluerunt, quod Vergi. per Didonē teſtari uidetur, cum eam ita loquentem inducit. Teſtor cara deos & te germana, tuumꝗ, Dulce caput, magicas inuitam accingier artes, ubi Seruius. Cū multa, inquit, ſacra Romani ſuſciperent, magica ſemper dānarunt. Cic. quoꝗ & Plin. magicos, & mathemathicos impugnant. Auguſti. quoꝗ in ciuitate dei tradit, aduerſus magicas artes legem xii. tabularum eſſe. Libris ergo potentorum, ideſt magorum, qui portentis quibuſdam denunciatis, in terrorem homines conuertunt, ita ut eos ſui compotes eſſe non ſinant. Hetruſca diſciplina, ſecundum morem hetruſcorum, quem a thage in agro targinienſi didicerunt, nam inde ſacra, & cærimonias omnes Romani ſumpſerunt. Conſtat enim hetruſcos omnis diuini cultus ſtudioſiſſimos fuiſſe, hæc autem omnia Cice. in oratione contra. P. Clodium pleniſſime oſtendit, qui illorum, inquit, prudentiam, non dicam aſſeꝗ, ſed quanta fuerit perſpicere poſſunt, qui ſtatas, ſolenneſꝗ cærimonias, pontificum rerum bene gerendarum auctoritates, auguria fatorum, ueteres prædictiones Apollinis, uatum libros, portentorum explanatiōes hetruſcorum diſciplina cōtineri putarunt quæ tanta eſt, ut noſtri memoria primum, italici belli funeſta principia, poſt ſyllani, cinanicꝗ temporis extremum pene diſcrimen, tum hanc recentem urbis inflammandæ, delendiꝗ imperii coniurationē non obſcure pauloante prædixerit. Explicari, euolui, exponi, diffiniri. Priſco etiam inſti non ſolum, inquit, in obſeruando cultu deorū hetruſcam diſciplinam ſecuti ſunt Romani, ſed & alii ritus quidam ſacrificandi a ueteribus inſtituti ſeruantur, ergo priſco inſtituto, quia non ſolum ſacrificatur ſcdm hetruſcam diſciplinam, ſed etiam ſcdm inſtitutionem maiorum, nā ſicut illa maiores inſtituerunt, ita quæ ſequuntur, maiorum inſtitutis ſunt præcepta. Rebus diuinis opera datur, ideſt ſacrificia diis exhibentur, nam diuinis rebus operam dare nihil aliud eſt niſi ſacrificare. Cum aliquid commendādum, ut cum aliquod bellum ſuſciperent, & diis exercitum. P. R. commendarent, diis ſacrificabant, deinde cum iam bello ſuſcepto prælium inituri eſſent, numinibus aliquid uouebant, uel templum, uel aram, uel munus aliquod, ſi Po. R. uictoriam conceſſiſſent, poſtremo uictoria potiti, quam a diis petierant, in actione gratiarum uota perſoluebant, & hos ritus oſtendit inſtituiſſe maiores. Commendandum Ordinem ſecutus rectiſſimum, cum dicat, commendandū præcatione expoſcendum uoto, ſoluendū gratulatione, primo enim anteꝗ bella ſuſciperentur, commendabātur exercitus, deinde cū prælium commiſſum fuerat, uotis expoſcebatur uictoria, poſtremo uictis hoſtibus quod uotum fuerat, cum gratiarum actione perſoluebantur ergo commendandum ſuſceptis bellis, expoſcendum cōmiſſis, prælis ſoluendum, debellatis hoſtibus, & deuictis belloru caſibus. Gratulatione. Quia diis gratias agebant pro re bene geſta, nam gratulari, cū ad deos refertur, gratias agere, alias uero cum alio pariter de re aliqua, lætari ſignificat. Cum inquirendum, uel extis, uel ſortibus. Sunt, inquit, & alii ritus ſacrificandi a maioribus inſtituti, ut cum irati ſunt dii, & ſacrificiis iram eorum placare uolumus, primo inquirendum eſt, cur irati ſint, & poſtꝗ explorata fuerit ira deorum, pro qualitate piaculi adhibendum eſt ſacrificium, explorabatur autem ira deorum, uel per exta, uel per ſortes, per exta hoc modo, ſi

Religio.

Pomp. Cato.

Phœbas.

Magica ars a romanis neglecta.

Gratulari.

triſtia fuiſſent, uel pallida, uel aliqua parte mutilata, ſignificabant deos iratos eſſe, ſi uero læta, uigétia, & integra, dii ſignificabantur eſſe placati. ¶ Vel ſortibus. Duplex fuit apud priſcos præcipuum diuinandi genus per ſortes, unas quidem ſortes Virgilianas appellabant cum aperto Virg. codice, deſtinati, qui occurriſſent uerſus excipiebantur, de quo genere helius Spartianus i adriani uita, quo quidem tempore cum ſollicitus de imperatoris erga ſe iudicio uirgilianas conſuleret ſortes, in hos incidit uerſus. Quis procul ille auté ramis inſignis oliuæ. Sacra ferens noſco crines, incanaq; menta, Romani regis, primam q legibus urbé, Fundauit, curribus paruis, & paupere terra. Alterum fuit ſortiũ genus uetuſtiſſimũ, a ſacerdotibus confictum reſponſiſq; oraculorum non diſſimile, quod iſcripta foliis arborum, tabelliſq; diuerſorum euentũ; eulogia ad deorum puluinaria erant ita diſpoſita, ut quod petitioni conducere uideretur, artificio quodam in ſpem, uel in metum ſuſcitantem inducerét, hinc illud Liuii lib. xxii. ſortes attenuatas, unamq; excidiſſe ita ſcriptam. Mauros telum ſuum concutit. Quomodo fierent procurationes idem Liui. docet. ¶ Impartito, adhibito ſolenni ritu. primo inquirẽdum eſt, poſt inquiſitionem pro qualitate piaculi adhibendum eſt ſacrificium, ergo ubi cauſam cognouiſſent, iræ deorum in extis uel ſortibus ſtati expiabantur ritu ſacrorum. ¶ Quo. ſ. ſacrificio: non eodem dicit ſacrificio purgari denunciationes fulgurum: & oſtentorum: quo purgabant ea: q̃ ſortibus: uel extis inq̃ſita ſunt: ſed alio ſacrificio: uidelicet ſacrificio oſtentorum. ut uerbi gratia ſi lapidibus pluiſſet nouendali ſacrificio expurgabatur quia nouem diebus ſacrificiis operam dari oportebat. Liui: id multis in locis, ſed lib. v. ſecũdi punici belli. ꝑ aliquot; inquit, dies conſules diuinis rebus operam dederunt, & per omnes dies ſacrum nouendiale fuit. ¶ Ac ful. ut ſi tecta publica de cœlo tacta fuiſſent, maiorib⁹ hoſtiis expiari oportebat. ¶ Denunciationes. quia denunciabant aliquid inſtare reip. ꝓcurantur, expiantur, purgantur.

ASCENSIVS.

Maiores ſtatas. Quemadmodum promiſit de religionis, & deorum cultus origine, diſſerit, docens quorũ authoritate diuerſa eius genera fulciantur, ut cum ordine explanabimus. Ordo autem eſt Maiores ſup. noſtri, ideſt priſci Romani, uoluerunt cærimonias, ideſt operationes, aut res diuinas, aut ſacrificationes, ſtatas, ideſt certo die cõſtitutas. & ſolennes, ideſt anniuerſaria ſacra, quæ ſolẽniter ſemel quotãnis fiebant, explicari ſcientia pontificum .i. iure pontificio, quod nunc canonicum dicunt, & uoluerũt authoritatem bene gerendarũ rerum, ideſt auſpicia. ¶ Explicari, ideſt declarari & denunciari, ideſt obſeruatione .i. animaduerſione augurũ, & uoluerunt prædictionem .i. uaticinia, & oracula apollinis, explicari libris uatum, præcipue ſybillinis, & uoluerunt depulſa .i. depulſiones, & amotiones portentorum, quæ mali quippiam portenderent, explicari diſciplina hetruſca, quia hetruſci in ea ſuperſtitione periti ſſimi habebantur. Hæc autem, quam in uno dumtaxat exemplo cognoui, uera mihi uidetur lectio qua ſuos quæq; authores habet, cærimonia, alii legũt omnia in ablatiuo, præter principium, ut ſit ordo, maiores noſtri uoluerunt cærimonias, ſtatas, & ſolẽnes explicari, ſcientia pontificum, auctoritate rerum gerendarum, obſeruatione augurũ, prædictione Apollinis, depulſis portentorum, hetruſca diſciplina, quæ lectio certe, non placet, præcipue in ſecundo articu. nam quæ eſſet authoritas bene gerendarum rerum, qua cærimoniæ explicentur. Sed pergamus ſuum cuiq; iudicium relinquentes, id tamen (tacere enim non poſſum) quod ſequitur lectionem noſtram, cui ſimile eſt approbat. Opera datur rebus diuinis, ideſt cærimoniis & ſacrificiis etiam quaſi dicat non tantum dictis modis, ſed etiam aliis priſco, ideſt ex anti-

¶ De cerere placanda.

TAntum auté ſtudium antiquis nõ ſolũ ob ſeruande, ſed ẽt ãplificãdæ religionis fuit vt florẽtiſſima tũ, & opulentiſſima ciuitate. xii. principũ filii S.C. ſingulis Hetruriæ populis, ꝑcipiẽdæ ſacrorũ diſciplinæ gr̃a traderent Cereriq; q̃ more græco venerari iſtituerant, ſacerdoté a Velia: cũ id oppidũ, nondũ ciuitatis noĩ accepiſſet: Chalcitanã peterẽt, vel vt alii dñt Caliphenã: ne deæ vetuſtis ritibus perita deeſſet Antiſtes. Cui⁹ cũ in Vrbe pulcherrimũ tẽplũ haberent: gracchano interitu moniti ſibyllinis libris, vt vetuſtiſſimã Cererẽ placarẽt. Ennã qm̃ ſacra eius inde orta credebãt. xv. viros ad eã propitiandã miſerunt. Itẽ matri deum ſæpenumero imperatores noſtri, cõpotes victoriarum, ſuſcepta vota Peſſinuntem profecti ſoluerunt.

quo inſtituto, ideſt more, utpote præcatione, cum aliquid ut alicuius ſalus aut honur, eſt commẽdandum, ſcilicet diis, uoto, ideſt re uota, cum aliquid eſt expoſcendum, ideſt quaſi iuſte a deo petendum gratulatione, ideſt quaſi gratiarum actione, cum aliquid eſt exoluendum, ſcilicet deo pro ſuſcepto beneficio, & extis, uel ſortibus, cum aliquid eſt inquirendum. Exta ſunt eminentiora inteſtina, ex quibus iudicabãt. Sortes in hetruria inuẽtæ dicuntur, demonum nimirũ fraude, unde eas latere q̃ noſci præſtet. ¶ Sacrificio impartito, ideſt diis, nõ uoto, ſed iam impenſo, cum peragendum ſit ritu ſolenni, quia prius offerebant, & deinde operabantur, quo, ſcilicet ſacrificio licet non eiuſdem rei, denũciationes oſtentorum, ac ſuis gurum, ideſt quæ augures, aut aruſpices denunciauerunt procuranda procurantur, ideſt cura præuia, ne quod minuãtur, eueniat, purgantur.

THEOPHILVS.

Maiores ſtatas. Non abre priſci Grammatici inter officii ſui ptes, haud ultimam ſtatuerunt poſituræ rationem, Nicanorq; in eo genere tantum ſtudii collocauit, ut inde ſ στιγματίας appellari meruerit. Emendatus enim codex, niſi diſtinctus eſſet, qui poteſt? Ecce cõfuſo in hoc Valerii capite textu oratiõis, aut nullus, aut certe inſulſus extabat ſenſus. Accepit hæc (ut ad rem ueniam) Vale. ex Ciceronis culus in ea, quam de Aruſpicum reſponſis inſcripſit oratione uerba ſunt hæc. Ego uero primum habeo auctores, ac magiſtros religionum colendarum maiores noſtros, quorum mihi fuiſſe tanta ſapientia uidetur, ut ſatis ſuperq; prudentes ſint, qui illorum prudentiam non dicam aſſequi, ſed quanta fuerit proſpicere poſſunt. Qui ſtatas, ſolenneſq; cærimonias pontificatu, rerum bene gerendarum auctoritates, augurio fatorum. Veteris prædictiones Apollinis. ¶ Vatũ libris, Portentorum explanationes, Hetruſcorum diſciplina contineri putarunt &c. Ex iis arbitror, ut apparet, aliter eſſe diſtinguenda cõmota, q̃ compitalici magiſtri conſueuerunt hoc ordine, atq; ſenſu. Maiores noſtri ſtatas, & ſolennes cærimonias. pontificum ſcientia uoluerunt explicari, nam tota ſacrificandi ratio a collegio pontificum petebatur, ut diſcimus ex Cicer. Liuioq;. Sed auctoritatem rerum bene gerendarum uoluerunt explicari obſeruatione augurum, quippe Romani publice niſi auſpicato, nihil inchoabant, ut auctor eſt ipſe Tullius. Prædictiones, & Apollinis oracula Vatum, ideſt Sybillarum, uel Martiorum libris. Depulſa uero portentorum, ideſt procurationes ad auertendas portentorum minas. Etruſca diſciplina explicari uoluerunt. Priſco etiam inſtituto, ideſt ueteri ſacrorum conſuetudine, impartito ſacrificio: cum ſolenni ritu rebus diuinis opera datur, quomodo præcatione aliquid eſt commendandum, quomodo eſt expoſcendum uoto, quomodo exoluendum gratulatione, quomodo inquirendum, uel extis, uel ſortibus, repetendum ſemper eſt, priſco inſtituto rebus diuinis opera datur, per ſingula commota, ſicut illud, explicari uoluerunt in ſuperioribus. Hæc eſt Elegans, & uera Georgii Merulæ expoſitio, quam Dominus eruditus admodum iuuenis eius auditor excepit, & mecum communicauit. Is affirmabat Merulam iuſſiſſe induci, uerbum peragendum, quia ſenſum deſtrueret. Aliqua Codrus Vrceus & Raphael Rhegius ad hanc rem prodiderunt, ſed utroq; prior, ut accepi, Merula iam promulgarat, & ſi præuentus eſt editione, nõ propterea ſua laude fraudari debet.

OLIVERIVS.

TAntũ aũt ſtudiũ commẽdat antiquos, quod adhibuere ad religionẽ colendã cum, inquit, hetruſci eo tempore cæteris gentibus religione præſtarent: ſenatuſcõſulto decem principum filii ſingulis ciuitatibus hetruriæ tradebantur, ut plene diſciplinam ſacrificandi perciperent, cuius rei Cicer. meminit libro de diuinatione dicit enim Bene apud

Etruſcã diſciplinam q̃ti facerent Romãi

maiores

maiores noſtros ſenatus tum, cum florebat, imperium decreuit, ut de principum filiis ſex electi, ſingulis hetruriæ populis, in diſciplinam traderentur, ne ars tanta propter tenuitatē hominum, & religiōis auctoritatem adduceretur ad mercedem, & quæſtum, in quo tantum a Val. de numero diſſentit. ¶ Tantum autem ſtudium. Tametſi hæc religio ſuperſtitio potius dicenda ſit, quippe dæmonum cultrix. & quæ uerum deum non inuenerat, hæc tamen exempla non parū nobis prodeſſe poſſunt, nam ſi dæmonum cultores adeo religionis obſeruantes fuiſſe uidentur, quid nobis faciendum eſt, qui uerum deum uera religione colimus, & ueri cultus certa præmia expectamus? ¶ Florentiſſima tum. Reſpicit illud, quia dici poſſet, hoc ideo faciebant Ro. ut placatis diis urbem ſuam ex parua magnam, ex paupere ditem facerent, immo, īquit, ciuitas tum erat florentiſſima, & opulentiſſima. ¶ Cereri quoq;. Hinc quoq; diligentia, quam circa religionem habuere maiores, oſtendi poteſt, q cum uellent cereri ſuo ritu ſacra celebrari, miſerunt in græciam, unde ſacrificia orta eſſe dicebantur, deinde in Siciliam, quia inde ceres pro dea coli cœpiſſet, cum filiam ſuam Proſerpinam a Plutone raptam inquireret, inde enim ſacra Cereris principium habuiſſe credebāt, ergo nequid omnino deeſſet, nullum locum prætermiſerunt, ubi dea aliquando culta diceretur. ¶ Cereri quoq;. Ad ſpeciem ſenſim deſcendit, ergo cereri ad honorem cereris ¶ More græco. Ne ſi mutato ritu ſacrificaretur, piaculum committeretur. ¶ Sacerdotē. Tantum ſtudium fuit, ut etiam ſacerdotem peterent, quæ docta, & perita antiſtes, ſacrificia deæ ſuo ritu, & more celebraret. Fiebant autem cereris ſacra a ſolis matronis, teſte Liuio. lib. ii. ſecundi punici belli. Sacrum, inquit, anniuerſarium cereris intermiſſum eſt, quia nec lugentibus facere id fas eſt, nec ulla illa tēpeſtate matrona luctus expers fuerat. ¶ A uelia. Velia oppidum eſt calabriæ, ſic a paludibus, quibus circundatum eſt, appellatum, nam eli ſignificat paludem, daſea uero, hoc eſt aſpiratio in digama conuertitur, ideſt in. v. conſonātem, ſicut multis in nominibus fieri ſolet, ut henetus uenetus, heſpera ueſpera, & multis aliis ſimiliter. ¶ Vetuſtis ritibus, deeſſet antiſtes. Ne quid de ritu ſacrorum eius prætermitteretur. ¶ Perita, Quæ ſacrorum eius peritiam haberet, ritēq; ſacrificare & ſciret, & poſſet. ¶ Antiſtes, ſacerdos, ab ante ſtando, eſt autem cuſtos, & princeps templi. ¶ Cuius cum in urbe pulcherrimum templū. Nec ſatis habuere maiores accerſitam a uelia ſacerdotē ſacrificandi peritam, quæ uetuſto ritu cereri ſacrificia faceret, quin etiam cum in urbe templum ei conditum eſſet ampliſſimum, & oſtentis ciuitas laboraret, moniti libris ſibyllinis, ut cererem uetuſtiſſimam placarent, Ennam. xv. homines miſerunt ad eam placandam, quoniam inde ſacrificia eius principia, ut diximus, habuiſſe credebantur, nam Etna mons eſt Siciliæ a poetis decantatus, & in cuius radicibus eſt eiuſdem nominis oppidum, teſte Stra. lib. vi. in deſcriptione Siciliæ, dicit enim Cetoripis autem propinquum eſt, exile ſane oppidum uocatum Enna, ex monte conſenſuros accipit, atq; tranſmittit, hic enim primus montis aſcenſus inchoat, illuc miſſi fuere legati. Nam cum ꝓſerpina cereris filia cum cyane nimpha & ſirenibus flores colligeret a Plutone rapta eſt, mater inſcia a quo ſibi filia ſurrepta fuiſſet, errādo cum tempus ei diurnum non ſufficeret, noctu eam facibus accenſis per triuia, & quadriuia ululando querebat, unde permāſit in eius ſacris, ut certis diebus a matronis exerceatur ululatus ad imitationē eius. ¶ Moniti libris ſibyllinis, hoc etiam refert Lactan. de falſa religione, dicit enim rep. tandem perturbata ſeditionibus & oſtētis, cum moniti eſſent carminibus ſibyllinis, cererem debere placari, legatos Ennam miſerunt. ¶ Item matri deum, & hoc eſt ſeruatæ religionis exemplum non mediocrem, q imperatores Ro. quæ matri deum pro conſequenda uictoria in bello uota feciſſent, eadem peſſinuntem profecti, cum ſumma deuotione perſoluerent, q ibi numen eius coleretur in primis. ¶ Item, Ruſſus uel ſimiliter non ſolum cereri, ſed etiam matri deum eſt habitus honos ¶ Compotes uictoriarū, cum uictorias obtinuiſſent. ¶ Peſſinuntem. Oppidum eſt Phrigiæ, ubi Cybeles ſimulacrum colebatur, quod cum a peſſinunte oraculo apollinis Romam trāſlatum eſſet, apud Scipio. Naſicam conſenſu ſenatus collocatum eſt, quia reſponſum fuerat ab oraculo, ut cum Romam dea ueniſſet, tum curarent, ut eā qui uir optimus eſſet, Romæ hoſpitio acciperet, de cuius aduentu ſuo loco dicemus lib. viii. c. ultimo.

Cereris ſacrificium.

Velia.

Cybeles templum.

ASCENSIVS.

TAntum autem ſtudium. Vt uere, & pie monet Oliue. Ingens nobis propoſita eſt cura obſeruandæ piæ religionis cum priſci romani ſuperſtitionis ſacrilegæ, nedum ſtultæ, & ab impiis ſpiritibus in perniciem, ac ſeruitutem generis humani introductæ, tam anxie obſeruantes fuerint. Quis itaq; uerbis explicet, q̄tum debeamus ſaluatori noſtro, qui nos non ſolum a peccati iugo, ſed etiam a ſuperſtitione miſerrima liberauit? Nihil enim miſerius q̄ quos mortales nouerimus, tanq̄ deos uenerari, tantumq; deorum numerum cōſtituere, ut nulla fere uirtus, nullumq; uitium ſit, quod non diuinitate donauerit ſtulta gentilitas, unde honorem, uirtutem, uictoriam, pallorem, febrem, fortunā, ut numina adorabāt, & ſi quis dicat a prudentioribus creditum unum fuiſſe numē, Nam ut Pli. aſſerit: fragilis, & laborioſa mortalitas in partes iſta & digeſſit plures, fragilitatis ſuæ memor, ut portionibus quiſq; coleret, quo maxime indigeret, dicam perpaucos fuiſſe, aut nullos. qui id ſyncere crederēt, nam ſi unius dei ueri cætera numina membra quedam crediſſent, non cenſuiſſent inter ſe tam diuerſa, ut uno ſacello coli non poſſent. Nos enim ſic ſanctorum communionem credimus, ut quod uni placere conſtet, omnibus placeat. Verum iuxta inſtitutum noſtrū ordinem proſequamur. Autem pro ſed tātum ſtudium, ideſt tam ſtudioſus conatus, non ſolum obſeruandæ religionis, ſcilicet ſemel inſtitutæ, ſed etiam amplificandæ religionis fuit antiquis, ideſt priſcis Romanis, ut ciuitate ſup. exiſtente, tum florentiſſima, & opulentiſſima, quæ res negligentiam religionis generare ſolent, In aduerſitatibus enim & timore deum inuocamus unde illud, primus in orbe deos fecit timor, & illud Gre. Mala quæ hic patimur, ad eum nos ire compellunt, iuxta quod pſal. Ad dominum cum tribularer clamaui &c. Et cōtra. impinguatus eſt dilectus meus, & recalcitrauit. decem (Cicero ſex dicit) filii pricipum, ideſt maiorum ciuitatis, cum pauperimus quiſq; nunc religioni deſtinetur, niſi honores eum q̄ſtu potentiores inuitent, traderentur ſenatuſconſulto. i. ex decreto ſenatus ſingulis populis hetruriæ, ſunt qui. xii. populos hetruriæ fuiſſe dicant, & ab illis. xii. lictorum numerum ſumptum, unde centū uiginti fuerint filii mittendi aut ſecundum Ci. lxxii. qui numerus diſcipulorum Chriſti fuit, traderentur dicit gratia diſciplinæ ſacrorum pcipiendæ, in qua hetruſci habebantur peritiſſimi. Et (repete a ſuperiore, nam lectio condependet) ut peterent cereri. i. ad honorem cereris chalcitanā uel ut alii dicunt, caliphenam ſacerdotem, ideſt que eſſet ſacerdos cereri, q̄. ſ. Cererem. Inſtituerant. i. inceperant aut propoſuerāt uenerari more græco, ideſt ut græci, a quibus primū uenerata eſt eam uenerabantur, peterent, dico a uelia, cum hæc ſcriberētur oppido calabriæ, cum id oppidum nondum, ideſt nō adhuc accepiſſet, nomen ciuitatis, non omnia ergo oppida ciuitates conſtituunt, ſed ea dumtaxat, in q̄bus communibus legibus, & iure conſtituto ſolēniter uiuitur, q̄ dignitatem nunc galli traxerunt ad ea oppida, in quibus eſt epalis ſedes cum & aliæ ciuitates ſint. Pertinet aūt ad ſtudium religionis q opulentiſſima ciuitas non dedignata ſit ab oppidulo nondū ciuitate ſacerdotē petere, notū aūt eſt ſacerdotem cōis eſſe generis unde hic fœmininū eſt, ideo aūt petierunt. Ne Antiſtes. i. princeps ſacerdotū, perita. i. exercita, uetuſtis ritibus deeſſet deæ. ſ. Cereri. Cuius. ſ. deæ, cum haberent pulcherrimum templum in urbe, & pollutum ſup. haberent, aut eſſet interitu gracchano, quia alter gracchorum in eo interiit, antiqui ſup. aut maiores noſtri, moniti libris ſibyllinis, a ſibylla Cumana ſcriptis, & ad Tarquiniū allatis, in quibus fata Romana continebantur, ut placarent cererem uetuſtiſſimā, aut uetuſtiſſimo more, aut antiquiſſimā, q eam a prima ciuitatū inſtitutione coluiſſent mortales, Nam non eſt ciuitas ſine legibus, legū aūt inuētrix Ceres, Vnde Maro, legiferæ cereri dixit, miſerunt Ennam oppidulū ſiciliæ, non procul ab Ætna mōte, de qua dicit Stra. lib. vi. Intra inſulam eſt Enna, modicis q̄dem poſſeſſa inquilinis, ſuper collem iacēs, in qua Cereris ædes eſt. Ea montanas amplectitur planicies totas arabiles, &c. xv. uiros ad eam ꝓpitiandam, q̄m credebāt ſacra eius. ſ. deæ Cereris orta inde. Item matri deū Oſtendit ſimil. diligentiā factam in ſeruanda religione circa cultū matris deū Cybeles noīe, cuius cum antiq̄ſſima ueneratio peſſinunti eſſet in phrygia, miſerūt ſæpe illuc ad gratulādū poſt obtentā uictoriā. Declinatur aūt peſſinus peſſinūtis, ut hiericus hiericuntis, opus opuntis, amathus, amathūtis.

terrorem coruorum, qui plerunq; ſacrificantibus ſuperuenientes, non obſeruantibus exta ſacerdotibus, correpta protinus auferebant, ſcdm alios, quia æſtatis tempore, cum caloe intenſius ferueret, ut Pileum ferre non poſſent, nec capite detecto eſſe liceret, ad ſatisfactionem huius, & temperamentum illius uirgam illam lanatam in capite geſtabant. ⁋ Ad bellum. Mittebatur enim cum imperio. ⁋ Sacris. Quæ. ſ. marti debebat & facere ſolebat, quia Martialis flamẽ eſſet. ⁋ Multa indicta. Iniuncta pœna, ſi urbe egrederetur. ⁋ Religioniq; ſummum. Nunc cauſam ſubiungit, quare hoc exemplum poſuerit, ut oſtendat maiores nihil habuiſſe potiſſimũ preter religionẽ, quoniam iuſtam cauſam ſubiungit, cur ille ſe religioni ſubiecerit. Nam ſi ſacra Martis deſeruiſſet, quo ſperare potuiſſet Martem ſibi futurum ꝓpitiũ.

THEOPHILVS.

Velia. non Calabriæ, ſed Lucaniæ ciuitas, de qua Strabo, Pliniusq;, & Gelius ex Higynio. ⁋ Gracchano interitu. Cice. de ſignis in Verrem in deſcriptione Siciliæ. Apud patres, inquit, noſtros atroci, ac difficili reip. tempore, quomodo Tibe. Graccho occiſo, magnorum periculorum metus ex oſtentis portenderetur. P. M. L. Calphurnio Conſſ aditum eſt ad libros Sibilinos, a quibus inuentũ eſt, Cererem antiquiſſimã placari oportere. hæc Cl. Locum Codrus explicauit. ⁋ Etnam, quidam ſcribendum putant Ennã cum Liuio Silliocq; & aliis auctoribus, inde Ceres Ennea author obſcæni carminis. Enneæ Cererem nurus frequentauit. ⁋ Peſſinuntem, Corrige Peſinuntem, ſicut apud Liuiũ frequenter admonuit Ianus Herodiani teſtimonio, quum minutianus ubiq; Peſinuntẽ per perã ſcripſiſſet. Herodiani uerba ſunt hæc. Cybeles, inquit, ſimulachrum decidiſſe ferũt in quendam phrygiæ agrum: cui nomen Peſinunti a caſu eius ſimulachri factum putant, ibi enim a principio comparuiſſe. Licet apud alios comperiam, pugnam illic illum phryga. Tantalumq; lydum inter ſe cõſeruiſſe, ſiue de uia ortam, ſiue potius ob raptũ ganymedis, quomodocunq; diu æquis uiribus decertatum foret ac peremulti utrinq; cecidiſſent nomẽ ex ea clade loco eſſe impoſitũ. hic etiam fama fert Ganymedẽ ipſum, trahentibus in diuerſa, amatoris, ac germã i manibus uita eſſe orbatum, ſublatumq; è medio, pro calamitatis ſolatio relata ad Iouem raptorem fabula, diuinis fuiſſe honoribus affectum.

Peſinus unde.

OLIVERIVS.

Metellus uero pontifex maximus Sub cui' poteſtate ceteri omnes põtifices, & ſacerdotes poſiti erãt. Vnde etiam maximus dictus eſt, quia reliqui omnes ipſo erant inferiores. ⁋ Eundemq; flaminem, ideſt ſacerdotem, Flamines, ut Varro teſtatur, dicti ſunt, q caput uinctum habent filo, & cognomẽ accipiunt ab eo deo cui ſacra faciunt, ſed partim ſunt aperta, ut Mart. Vulcanalis, obſcuriora partim, ut dialis à Ioue, furialis à furia, cuius in faſtis feriæ erant furiales. Liui. uero ſcri. numam flaminem Ioui aſſiduum ſacerdotẽ creauiſſe, inſigniq; eum ueſte, & curruli regia ſella adornaſſe huic duos flamines adieciſſe, Marti unum alterum quirino. Creati ſunt etiã a pontifice maximo flamines, & à dictatore in oppidis, ſeu municipiis, ſcribunt Cic. & Liui. ergo flamen dictus ut quaſi filamẽ à filo lanæ, quo caput uinctũ habebat, q apto oĩno capite eſſe non liceret. Dio tñ alicarnaſe li. ii. à flãma aſſumpta, inqt, oĩ diuini cultus inſtõne, atq; conſcripta in octo diuiſit ptes, quot erant ẽt ſacrorũ ordines, tradidit aũt unam ſacroꝝ miniſterioꝝ conſtitutionem triginta curiõibus, quos dixi hoſtias imolare publicas ꝓ curris, ſecundã uero iis, q uocantur à græcis ſtephenori, à Ro. uero flamines, quos à geſtatione pileoꝝ & infularũ, quas adhuc ferunt, flãmam uocantes, hoc noĩe appellant. inueni ẽt qui dicant, ideo flamines dictos eẽ quaſi filamines, q in ſummo flaminis apice eſſet uirgula qdã lanata. i. uirgula, in cuius extremitate modica lana erat alligata, qđ conſtat ab Aſcanio apud albã prio fuiſſe inſtitutũ, & ſcdm quoſdã ad

Flamines.

⁋ De metello pontifice.

Metellus vero Ponti. Max. Poſthumiũ conſulem, eundemq; Flaminem Martialem ad bellum gerendum Africam petentem, ne a ſacris diſcederet: multa indicta, vrbem egredi paſſus non eſt. religioniq; ſummum imperium ceſſit: quo tuto ſe Poſthumius Martio certamini commiſſurus non videbatur: cærimoniis Martis deſertis.

⁋ De Tiberio Graccho.

Laudabile. xii. faſcium religioſum obſequiũ: laudabilior q̃tuor & viginti in conſimili re obediẽtia. a Tiberio enim Graccho, ad collegium augurum literis ex ꝓuincia miſſis: quibus ſignificabat ſe cũ libros ad ſacra populi pertinentes legeret: animaduertiſſe vitio tabernaculũ captum, comitiis cõſularibus, q̃ ipſe feciſſet: eaq; re ab auguribus ad ſenatum relata: iuſſu eius. C. Figulus e Gallia, Scipio Naſica e Corſica Romam redierunt: & ſe conſulatu abdicauerunt.

⁋ De. P. C. M. Cor.

Conſimili ratione poſt. P. Cœlius, Marcus, Cornelius. M. Cethegus: &. C. Claudius propter exta parũ curioſe admota aris deorum immortalium, variis temporibus, belliſq; diuerſis, Flaminio abire iuſſi ſunt, coactiq; etiam.

⁋ De Sulpitio.

At Sulpitio inter ſacrificandum e capite apex prolapſus, eidem ſacerdotium abſtulit.

⁋ De Fabio Maximo.

Occentuſq; Soricis auditus, Fabio Maxi. dictaturam. C. Flaminio magiſterium equitum deponendi, cauſam præbuit.

ASCENSIVS.

Metellus uero pontifex M. ſenatuſconſulto, & quaſi communi totius ciuitatis decreto tranſit ad ſingulorum, & primo ſummi põtificis in ſeruanda religione, authoritatem, & flaminis Martialis obediẽtiam, nam utriq; laudi dat, & illi, q iuſſerit, & huic & obediuerit.

THEOPHILVS.

⁋ Famines. Dio. ait flamines à flammeis appellatos, non ut iſti legunt à flamma. grecus. n. Dio. codex habet, flamma uocant, & ita Parraſius olim caſtigauit. ⁋ Multa indicta, Immo dicta ex antiqui. exemp. Nam multa dicit ſole, non indici. ⁋ Inconſulto. d. ueuſti codices hoc non habent. At ſaltem ſi placet, emenda, inconſulto eo, ſcilicet Poſthumio.

OLIVERIVS.

Laudabile. Tiberius gracchus ſequentis anni conſules creauerat. C. Figulum. & Scipionem naſicam, q cum magiſtratum iniiſſent, & in prouincias uterq; ſuam diſceſſiſſent, paulopoſt à Tiberio Graccho, qui tunc proconſul erat in aſia, literæ miſſæ ſunt ad collegium augurum, quibus ſignificabat, ſe uicio conſules creaſſe, non recte capto tabernaculo, hoc autem ſe cognouiſſe, dum libros augurales inſpiceret Augures enim continuo rem deferunt ad ſenatum, qui ſtatim iuſſit utrumq; Romam redire, ſeq; abdicare magiſtratu. ⁋ Duodecim faſcium. Faſces erant inſignia conſulatus à faſciculis uirgarum ſecuribus alligatis, quas lictores conſuli præferebant ad terrorem, lictores autem à ligando dicti ſunt, quod nocentes ad palum ligarẽt, uirgiſq; cæderent, & ſecuri ꝑcuterent, erant autem. xxiiii. quorum. xii. cũ alteri conſuli totidem parebant, ergo. xii faſcium. i. unius conſulis obedientia laudabilis fuit, quia poſthumius, qui conſul erat, &. xii faſces habebat, paruit pontifici, ſed quatuor &. xx. i. duorum conſulum obedientia laudabilior fuit. ⁋ Obſequium. Obedientia, & in bona parte accipitur, at illud terentianum, obſequium amicos, ueritas odium parit, ꝓ aſſentatione quedam uidetur accipi, cum dicat Donatus, obſequium aſſentator debet, ueritatem amicus. ⁋ A Tiberio, qui eos conſules uitio creauerat. ⁋ Collegium, augures plures erant, & qui in eodem magiſtratu plures ſunt, collegæ dicuntur, ipſorum uero cœtus collegium ⁋ Animaduertiſſe. Compræhendiſſe, aĩaduertere cũ acuſatiuo ſine præpoſitione cõſiderare, & comprehendere ſignificat. Ci. Animaduerti Brute

Faſces lictores

Aiaduerſ- Aiaduerſio.

ſæpe

ſæpe Catonem animaduertere cum actio cum præpoſitione in aliquem iuſta de cauſa punire, hinc fit animaduerſio punitio. ☞ Vitio ca. tabe. Plu. ita diffinit quid ſit capere uicio tabernaculum ſi tabernaculum, inquit, cœpiſſet is, qui augurium capturus eſſet, ita ut anteq̃ auſpicium cœperis, aliquid aliud egiſſet, quod ad augurium non pertineret, tamen id tabernaculum uicio captum eſſe dicebatur, & ſi auſpicia cœpiſſet in eo, nihil ualebant. Cice. quoq; lib. de diuinatione ita, inquit, quid apud te ſcriptũ eſt de Tib. grac. nonne, & augurum, & auſpicum comprobat diſciplina, qui cum tabernaculum uitio cœpiſſet imprudens quod in auſpicato pomerium tranſgreſſus eſſet, comicia conſulibus creãdis habuerit ☞ Libros ad ſacra perti. Vel augurales, uel ſibyllinos. ☞ Comiciis conſu. Quæ ad creandos conſules habuerat. Comicia ut ſcr. Aſconius, furrunt ædilitia, pretoria tribunitia, & conſularia. Aulus uero Gelius dicit comicialia fuiſſe curiata, alia cẽturiata. Comicium autem erat locus dictus, teſte Varrone, q̃ ibi cohibãt comiciis curiatis magiſtratus creandi cauſa, nam in campo Martio eligebatur magiſtratus, habitis comiciis, de ordie autem comitiorũ multa apud Liuium plura apud Diony li. viii ubi de coriolani dãnatione loquitur, uidere licet ☞ Corſica, hæc inſula procul eſt è ſardinia. lx. ſtad. auct. Stra.

ASCENSIVS.

LAudabile, tranſit ad aliũ exemplum dicẽs. ☞ Laudabile ſup. fuit obſequiũ religioſum duodecim faſciũ, ideſt conſulis. cui. xii. erãt lictores cũ faſcibus, ſed ſup. obedientia quatuor & xx. ſup. faſcium ideſt duorum conſulum, ſup. erat laudabilior. ☞ Enim pro quia, literis miſſis à Tiberio grac. ex prouincia ad collegium augurum, quibus, ſcilicet literis ſignificabat, ſe animaduertiſſe cum legeret libros pertinentes ad ſacra populi, ſcilicet Romani, animaduertiſſe dico, tabernaculum captum uitio comiciis conſularibus, ideſt quibus conuenerant ad conſules creandos. q̃. ſ comicia ipſe, ſcilicet tyberius feciſſet, & ea re relata ab auguribus ad ſenatum.

THEOPHILVS.

GRaccho. Gracchus, & ortus ſine aſpiratione dici debere. Var. ait, & ortum quidem q̃ in eo oriantur omnia. Gracchum uero à gerendo, q̃ eius mater. xii. menſib' eum geſtauit, unde à gracilitate corporis, ut quidam uolunt, gracchus, ſed conſuetudo, & gracchos, & hortos cum aſpiratione uſurpauit. hæc olim Ianus ex charſrot recitauit.

OLIVERIVS.

COnſimili ratione, Eadem ratio fuit q̃ tres flamines ſacerdotium deponere ſunt coacti, quia uidelicet parum diligenter exta altaribus admouiſſent. ☞ Exta parum curioſe, quia cæſa uictima, & immolata ſacerdotes primo lance impoſita debebant exta diligenter altaribus admouere, deinde quaſi ſacrata ſuſcipere, & ſic, ueſci, quod cũ illi negligenter feciſſent ſacerdotio priuati ſunt. ☞ Conſimili ratione, ut religioni cederent. ☞ Admota, oblata, appropinquata. ☞ Flaminio, Sacerdotio flaminis, nã ſicut à pontifice pontificatus dicitur, ſic à flamine, hoc eſt ſacerdote flaminium ſacerdotium. ☞ Coacti, quia ſacerdotio abire nolebant.

ASCENSIVS.

¶ De Publio Licinio.

ADiiciendum his, quod. P. Licinio pontĩfici Maxi. virgo veſtalis, quia quadam nocte parum diligens æterni ignis cuſtos fuiſſet: digna viſa eſt: quæ flagro admoueretur.

¶ De virgine Aemilia.

MAximæ vero Virginis Aemiliæ diſcipulam extincto igne, tutã ab omni reprehenſione Veſtæ numẽ præſtitit. qua adorante, cum carbaſum, quam optimam habebat: foculo impoſuiſſet: ſubito ignis emicuit.

¶ De Marcello, & templo Honoris.

NOn mirum igitur ſi pro eo imperio augendo, cuſtodiendoq;, pertinax eorum indulgentia deorum ſemper excubuit, quod tã ſcrupuloſa cura, paruula quoq; momenta religionis examinari videntur: quia nunquam remotos ab exactiſſimo cultu cærimoniarum oculos habuiſſe noſtra ciuitas exiſtimanda eſt. In qua cum Marcellus quintum conſulatũ gerens, templum Honori, & Virtuti, Claſtidio prius, deinde Syracuſis potitus, nuncupatis debitum votis conſecrare vellet: a collegio pontificum impeditus eſt: negãte vnam cellam duobus diis recte dicari. futurum enim, ſiquid prodigii accidiſſet in ea: ne dignoſceretur, utri rem diuinã fieri oporteret: nec duob', niſi certis diis vna ſacrificari ſolere: ea pontificũ admonitione effectũ eſt: Vt Mar. ſeparatis ædibus, honoris, ac Virtutis ſimulachra ſtatueret: neq; aut collegio põtificũ authoritas ampliſſimi viri, aut Marcello adiectio ipenſæ, ipedimẽto fuit: quo minus religionibus ſuus tenor, ſuaq; obſeruatio redderetur.

COnſimili &c. Ordo eſt, Publius Cælius. M. Cornelius Cethegus, & C Claudius iuſſi ſunt, & etiam coacti, quod plus eſt ideo autem coacti, quia parere recuſauerunt, unde cogentium non coactorum hoc loco commendatur religio, coacti itaq; ſunt conſimili ratione plus, ideſt deinceps uariis tẽporibus, & bellis diuerſis, abire flaminio, ideſt ſacerdotio, ꝓpter exta admota, ſcilicet ab eis, aris deorum immortalium parum, ideſt nõ ſatis curioſe, ideſt accurate. Vbi ſignandũ curioſum non ſemper in malum accipi, nam hic uitio datur. non curioſe egiſſe.

OLIVERIVS.

AT Sulpitio iter. Ob nullam aliam rẽ Sulpitius ſacerdotio priuatus eſt, niſi q̃ apex è capite ceciderat, erat autem apex in ſummo flaminis pileo uirga lanata, ut ſupra diximus, hoc eſt, in cuius extremitate modica lana erat alligata. Virg. Ecce leui ſummo de uertice uiſus iuli Fundere lumen apex, & circum tempora paſci.

ASCENSIVS.

AT ſulpitio. Superiores, qui propter exta nõ ſatis curioſe admota aris uidentur ſatis iuſte coacti a bire flaminio, ſeu ſacerdotio, q̃ uulgo dicimus degradari.

OLIVERIVS.

COncentus. Vix, inquit, creati fuerant dictator, & magiſter equitũm, cũ ſacrificantes uocem ſoricis audiuere, & magiſtratum deponere coacti ſunt. Pli. ait concentu ſoricum dirimi auſpicia, annales referti ſunt.

ASCENSIVS.

OCcentuſq; &c. Alii cõcentus legunt, ſed rectius occentus quaſi à ſtrependo ſonus factus intelligatur.

THEOPHILVS.

¶ Cõcentus, Lego occentus ex antiquis codicibus.

OLIVERIVS.

ADiiciendum his. In æde deæ ueſtæ ignis æternus ſeruabatur, cui ſemper una ex ueſtalibus diligentiſſima cuſtos adhibebatur, quæ uigilando ſeruaret, ne aliquo caſu extingueretur ignis forte, accidit ut una oppreſſa ſomno ignem extingui permiſerit, quod cum pontifici cognitum eſſet, flagellis tota ferme confecta eſt. Li. viii. ſecundi punici belli, plus, inquit, omnibus, aut nũciatis peregre, aut uiſis domi prodigiis terruit animos hominum, ignis in æde ueſtæ extinctus, ob q̃ cauſam cæſa flagro eſt ueſtalis uirgo, cuius cuſtodia eius noctis fuerat iuſſu pontificis. P. Liui id q̃q̃ nihil portẽdentibus diis cæterum, quia negligentia humana acciderat, tamen & hoſtiis maioribus procurari, & ſupplicationem haberi ad ueſtæ aram placuit. ☞ Virgo ue. ideo uirgines ueſtales perpetuum ignem ſeruabant, ut ad ſimulacrum cæleſtium ſyderum cuſtos imperii flamma uigilaret, teſte Floro, qui dicit. Numa Pompi. focum imprimis ueſtæ uirginis colendum dedit, ut ad ſimulacrum cæleſtium ſyderum cuſtos imperii flamma uigilaret. Alii dicunt, q̃ ideo ſeruabant, ut ſignificarent, ſe ita perpetuo puras, & inuiolatas eſſe debere, ſicut inuiolatus ſeruabatur ignis, his enim teſte Liuio ſtipendium de publico dari ſtatuit Numa pompi. qui hoc ſacerdotium inſtituit, ut aſſidue templi antiſtites eſſent, eaſq; uirginitate, & aliis cærimoniis uenerabiles, & ſanctas fecit, eſt autem ueſta quæ ἑστία græce dicitur, hanc autem terram eſſe perhibent, quam

ignem habere manifeſtum eſt. Fla. admoueretur, uerberibus cederetur.

ASCENSIVS.

ADiiciendum his, & cætera. adducit ſcrupuloſæ obſeruationis exempla, quæ ſi non aliud, hoc tamen utilitatis nobis afferre debent, ut memores ſimus quantum in uera religione obſeruanda diligentiæ habere debeamus, cũ ethnici in ſuperſtitione ſua tam anxii obſeruatores fuerint, ut pro igne per negligentiam extincto, ſacerdotula eius cuſtos flagris ſit admota, idest uirgis acriter cæſa.

OLIVERIVS.

MAximæ uir. Dion. alicar. deficiente, inquit, aliquando negligentia quadam igne cuſtode tunc eius æmiliæ, aliaq; uirgini nuper electarum, & tunc diſcentium tradente, cuius curam perturbationem fuiſſe tota in urbe, multam & inquiſitionem per pontifices, ne pollutio aliqua circa ignem ſacerdotibus extitiſſet, tunc autem æmiliam ferunt inſontem quidem, ſed dubitandam ex huiuſmodi caſu pontificibus, ſacerdotibus, & aliis uirginibus manus ſuper aram tendẽtem ita dixiſſe, ueſta urbis Romæ cuſtos, ſiquidem pie, & iuſte ſacra tibi perfeci, annis paulominus .xxx. & animum purũ habens, & corpus caſtum, demonſtra mihi ſiſq; auxilio, neq; paruipendas ſacerdotem tuam, morte mori miſerrima, ſi uero impium aliquod geſtum eſt à me, meo ipſius ſupplicio urbis pollutionem expia, hæc dicentem, & ſcindentem à carbaſea ueſte, qua tunc amicta erat, faſciam, poſt preces factas, iecisſe eam ſuper aram dicunt, & ex frigido multo ante, nullamq; ſeruante ſcintillam cinere flammam emicuiſſe multam per carbaſum, ita ut nec ciuitati luſtratiõe, nec nouo opus eſſet igne; dicit ergo Vale. illa quidem, quæ negligens fuerat, flagellis cruciata, at uero æmilia, tametſi neſcio quomodo ignis extinctus eſſet, tantam tamen animo religionem concepit, ut cum ſupplex deæ miſericordiam imploraret, foculo carbaſum ſuũ ſuper imponens, metuit incenſo carbaſo, ignem extinctum ſuſcitare, ad id ego ualet aduerſatiua coniunctio uero, illa quidem pœnas dedit negligentiæ. At uero hanc tu tam præſtitit numen, & eſt argumentum, quod nõ ſolum à pœna, ſed etiã à repræhenſione tutam ſeruauerit, nam non minor plerunq; ſolet eſſe repræhẽſio q̃ pœna. ¶ Diſciplina. Cuſtodiendi ignis. ¶ Carbaſum. Materiam poſuit pro forma, eſt enim carbaſus tenuiſſimi lini genus, quod nunc & frequentiſſime pro uelo ſumitur, & eſt metonymia, Foculo. Diminutiuũ à loco, eſt autem focus locus, ubi fouetur ignis ipſum uero elementum ignis eſt, ergo foculo loco, ubi erat ignis extinctus. ¶ Non mirum igitur. Nunc dicit, quid nam pro tanta religionis diligentia Pop. Roma. meruerit ut uidelicet, deos propitios ſemper habuerit, qui pro imperio ſuo non ſolum conſeruandõ, ſed etiam augendo inuigilauerit.

Carbaſus.

ASCENSIVS.

MAximæ uero. Contra dicit, approbata eſt diligentia Aemiliæ etiam dea approbante, ut Oliue. latius declarat. Ordo eſt. Vero pro ſed quaſi dicat econtrario, Numen, ideſt diuinitas ueſtæ, quæ nutu, quæ uultu, facit, aut dea ipſa præſtitit diſciplinam, ideſt religioſam obſeruationem q̃ à maioribus, ut diſciplina accepit.

THEOPHILVS.

MAximæ uirginis. Maximæ dignitatis nõ familiæ nomen eſt, aut proprium. Nam maxima ſic appellatur, ut Pontifex Maxi.

OLIVERIVS.

NOn mirum igitur. Quando quidem igitur adeo diligentes in ſeruanda religiõe fuere Ro. nihil eſt, quod quiſq; admiretur, ſi tanta fuerit deorum indulgentia in conſeruando, augendoq; imperio Ro. ¶ Pertinax, Perſeuerans, & notandum pertinacem plerũq;, & in bonam partem accipi poſſe, ut hoc loco, cum in malam ut plurimum poni conſueuerit, eſt enim pertinax is, qui ubi non debet, tenax, & obſtinatus eſt, ſed hoc loco pertinacem curam perſeuerantem dixit. ¶ Scrupuloſa. Solicita, & exquiſita diligentia, ut nihil omnino prætermitteret, nam ſcrupulus lapillus breuis eſt, qui breuitate ſua ferme non uidetur, ſed calcatus ſolicitudinem creat, unde ſcrupulum ſolicitudinem, & difficultatem dicimus. Te inieci ſcrupulum, & ſcrupuloſum ſolicitum & anxium dicimus. ¶ Paruula. Sicut de occentu ſoricis, de apice lapſo. ¶ Momenta, Inclinatiões. ¶ Examinari, exquiri. examen proprie dicitur lingua bilancis, hoc eſt libre, q̃ rectiſſimam eſſe oportet, cum aliquid penſamus, quæ ſi huc, aut illuc inclinauerit, plus, minuſue eſſe intelligimus id, quod pẽſamus, & propterea examen interdum dicitur iudicium. Vnde Perſius. Examen ue improbum in illa, caſtiges trutina, examen dicit iudicium, ſ. Po. Ro. ¶ Exactiſſimo, exquiſitiſſimo, nam exigere, preter alias ſignificationes, exquirere quoque ſignificat ¶ Cærimoniarum. Cerimoniæ, ut ipſe Paulo poſt dicturus eſt dictæ ſunt, quia urbe à gallis capta, cum ueſtales uirgines, ſimulacra deorum ex hoſtibus erepta traducerent, cærete oppidum potiſſimum conuenere, ubi benigne fuerunt hoſpitio ſuſceptæ, donec à gallis ciuitas per Camillum recuperata, & liberata fuit, in huius beneficii memoriam Ro. præſtiterunt, ut omnis cultus diuinus, omniſq; ſacrorum ritus cærimoniæ dicerentur à cærete oppido. ¶ In qua cum Mar. Marcellus conſul primo claſtidium galliæ ciſalpinæ oppidum, quod nunc caſtigium dicitur, oppugnãdo fortiter cœperat, deinde magno labore, atq; uirtute ſiracuſas expugnauerat, itaq; ex duorum oppidorum expugnatione duobus diis uota fecerat, honori, ſcilicet & uirtuti templum ædificaturum, parta uictoria Romam uenit, & cum uota perſoluere uellet utriq;, ſcilicet templum unum ædificare, pontificẽs reſtitere, quia dicerent, id contra religionem eſſe. Liui. ſecundi punici belli lib. vii de hac impeditiõe ſic breuiter refert. Conſulum alter. Q. Criſpinus ad exercitum, quem. Quin. Fla. humerat cum ſupplemento in lucanos eſt profectus. Marcellum aliæ, atq; aliæ obiectæ animo religionis tenebant, in quibus, q; cum bello galli. ad claſtidiũ ædem honori, & uirtuti uouiſſet, dedicatio eius à pontificibus impediebatur q; negabant unam cellam duobus diis recte dicari, q; ſi de cælo tacta, aut prodigii aliquid in ea factum eſſet, difficilis in ea procuratio foret, q; utri deo res diuina fieret, ſciri non poſſet, neq; enim duobus, niſi certis diis, rite una hoſtia fieri ita addita uirtutis ædes à properato opere, neq; tamen ab ipſo ædes eæ dedicatæ ſunt, tum demũ ad exercitum, quem priore anno uenuſiæ reliquerat, cum ſupplemento proficiſcitur. ¶ Nuncupatis, Votum duplex eſt, conceptiuum, & nuncupatiuum. Conceptiuum, quod animo, & mente ſolum concipitur, ſed uerbis non exprimitur. Nuncupatiuum uero, quod nominatum uoce declaratur, atq; uouetur, ut ſi dixero, ſi ualetudinem recuperauero, ſtatuam argenteam in templo Mariæ uirginis conſtituam, & erigam. Qui uota nuncupaſſent, ea libellis inſcripta templorum porticibus affigebant. ¶ Siquid prodigii, ut ſi ſerpẽs in eo templo apparuiſſet dignoſci non potuiſſet ab utro profectum, & illud oſtentum eſſet, propterea nec utri eſſet ſacrificandum, aut ſi templum de cælo tactum fuiſſet, pari ratione dignoſci non potuiſſet, quomodo illud expiandum eet. ¶ Rem diuinam fa. Sacrificare ſignificat. ¶ Niſi certis diis. Vt polluci & caſtori, ut Apollini & dianæ, ut ueneri & adoni, ut cybele & atti. hæc numina ſocietatem quandam inter ſe habere dicebantur. Itaq; ambobus una ſacrificabatur, præſertim caſtori, & polluci, ita tamen, ut utriq; ſuus haberetur honos, & ideo Marcel. coactus eſt hac admonitione, & ſuperſtitione pontificum, non unam ædem duobus diis, ſed duas ædificare, & conſecrare. ¶ Separatis ædibus, ædes licet plurali numero, ut plurimum, priuatum uniuſcuiuſq; domum ſignificet, ſingulari uero templum, tamen in plurali plerunq; & pro templo accipitur, ut hoc loco, ſunt qui dicant cum adiectione aliqua eſſe dicendum, ut in æde ſacra, in æde pacis, in æde apollinis, eodem modo in plurali, ut ſacræ ædes, deorum ædes, aut nympharum ædes, ſi uero abſolute dixerimus ædes, domum tantummodo deſignare, & propterea apud iuriſconſultos inueniri ædes pro omni ſpecie ædificii. ¶ Collegiu, quia collegium non reſpexit ampliſſimi uiri auctoritatem uoluit enim religionis ritum, ſanctitatemq; ſeruatam, nec duplicata quidem impenſa Marcellum à ſoluendo uoto deterruit, nam duo templa conſtituit, qui unum tantummodo uouerat, & in hoc Va. diſſentit à Liuio, qui non dedicata ab eo fuiſſe dicit, ſicut ſupra oſtendimus. ¶ Adiectio impenſæ. Acceſſio expenſæ, ut ubi templum unum uotum eſſet, duo dedicarentur. ¶ Suus te. Suus ordo, ſuaq; lex. ¶ Obſeruatio. Honor, & reuerentia ut religio ſuum ordinem, ſuamq; obſeruationem retineret. Differt tñ inter obſeruantiam, & obſeruationem, quia

Pertinax in bonũ.

Examinare.

Claſtidium.

Obſeruatio.

obſeruatio

obſeruatio pro quadam animaduerſione accipitur in modum ſpeculationis, obſeruantia uero eſt ueneratio quædã, & honoris exhibitio.

ſe, uidelicet binarum ædium fuit impedimento. Marcello, qua uota perſoluit, non fuit, dicit, impedimento, quo minus .i. ut non ſuus, id eſt debitus tenor, & ſua obſeruatio redderetur religionibus.

De lucio Furio Bibaculo.

OBruitur etiam tot illuſtribus conſularibus L. Furius Bibaculus: exemplicꝫ locum uix poſt Marcellum inuenit. Sed pij ſimul, ac religioſi animi laude fraudãdus non eſt: qui prætor a patre ſuo collegii Saliorum magiſtro iuſſus ſex lictoribus præcedentibus arma ancylia tulit. quanuis vacationẽ huius officii, honoris beneficio haberet. Omnia nãque poſt religionem ponenda ſemper noſtra Ciuitas duxit etiam in quibus ſummæ maieſtatis cõſpici decus uoluit. Quapropter nõ dubitauerũt ſacris imperia ſeruire. ita ſe humanarum rerum futura regimen exiſtimantia, ſi diuinæ potentiæ bene, atq; conſtanter fuiſſent famulata. Quod animi iudicium in priuatorum quoq; pectoribus uerſatum eſt; Vrbe enim a Gallis capta, cum Flamen Quirinalis, uirginesq; Veſtales ſacra onere partito ferrent. eaſq; Pontem Sublicium tranſgreſſas, & Cliuum, qui ducit ad Ianiculum, deſcendere incipientes L. Aluanius plauſtro coniugem, & liberos uehens aſpexiſſet, propior publicæ religioni, quam priuatæ charitati, ſuis, ut plauſtro deſcenderent, imperauit, atq; in id, Virgines, & ſacra impoſita, omiſſu cœpto itinere, Cerere oppidum prouexit, ubi cum ſumma ueneratione recepta grata memoria, ad hoc uſq; tempus hoſpitalẽ humanitatẽ teſtantur. Inde enim inſtitutum eſt, ſacra Cærimonias uocari, quia Ceretani ea, infracto reipub. ſtatu, perinde, ac florente, coluerunt. Quare agreſte illud, & ſordidũ plauſtrũ tẽpeſtiue capax cuiuſlibet fulgentiſſimi triũphalis currus, uel æquauerit gloriam uel anteceſſerit.

ASCENSIVS.

NOn mirum. Tranſiturus ad religionis in Marcello narrationem more ſuo præfatur dicens, igitur, id eſt quandoquidem tam anxie religionem ſeruarint, ut concentu ſoricis mouerentur, nõ mirum ſupple eſt, ſi indulgentia id eſt opera clementer impenſa pertinax, id eſt perſeuerans, quaſi obſtinato animo, unde licet in bono ſit hoc loco tñ neſcio quid quaſi nimiũ, ſiquid in his nimium eſſe poſſit, notatur, tractum eſt uerbale a pertinendo, id eſt perpetuo tenendo contra omnes eripere uolentes, indulgentia uero ab indulgendo, indulgere autem eſt clementi, aut facili animo operam dare, & quaſi diſſimulando ignoſcere, unde mollis educatio liberorum indulgentia, authore Quintiliano, uocatur, & quia deus quando citra condignum punit, immo miſericorditer ignoſcit, aut culpã remittit, nobis quodãmodo indulgere uidetur, id eſt affectione paterna peccata noſtra tegere, ideo indulgentiam pro uenia eccleſia liberius ſæpe q̃ uocabulum patiatur, accipit, non tamen tam abſurde, ut nonnulli cauillantur. Si inquã pertinax indulgentia eorum deorum, id eſt talium quales coluit, excubuit, id eſt more excubantium intenta fuit, & quaſi uigilans cum utrunque. Hominis non dei ſit, pro eo id eſt tali, & tam religioſo imperio augendo, & cuſtodiendo, ne imminuatur, quod, id eſt quia quoq;, id eſt etiã paruula momenta, id eſt pondera religionis, ut eſt concentus ſoricis, uidentur examinari, id eſt experiri, diſcuti tam ſcrupuloſa, id eſt anxia cura. quia noſtra, id eſt romana ciuitas nunquam, id eſt nonnunquam non eſt exiſtimanda, id eſt iudicanda, aut cenſenda, habuiſſe unq̃ oculos remotos ab exactiſſimo cultu cærimoniarum. id eſt rerum diuinarũ. In qua ſcilicet ciuitate cum Marcellus gerens. v. cõſulatum uellet, potitus prius claſtidio oppido, in ciſalpina illis, nobis, tranſalpina gallia, deinde potitus ſyracuſis urbe opulentiſſima in Sicilia, hoc eſt poſtquam uoti compos factus eas urbes expugnauerat, conſecrare honori ſcilicet deo ſic dicto, & uirtuti ſcilicet bellicæ. id eſt fortitudini, quæ proprie uirtus dicitur, templum ſcilicet commune debitum, ſcilicet illis, uotis, nuncupatis, id eſt expreſſis uocaliter, & non ſolum animo conceptis, impeditus eſt a collegio pontificum, negante, id eſt quod collegium negabat. unam cellam (quam imperiti capellam uocant) id eſt ſacellum dicari, id eſt conſecrari, recte id eſt decenter duobus diis. Quorum diuerſa eſſent numina? Enim pro quia ſup. dicebant futurum ſup. eſſe, ſi quid prodigiũ accidiſſet, in ea ſcilicet cella, ne id eſt ut non dignoſceretur, utri ſcilicet deorum oporteret rem, ſcilicet diuinam fieri, nec ſolere ſacrificari, id eſt unum ſacrificium fieri, duobus diis, niſi certis, ut polluci, & caſtori, apollini & dianæ & ſimilib⁹, quorum una, aut ſubalterna putaretur poteſtas. Effectũ eſt ea admonitione, ut Marcel. ſtatueret ſimulacra honoris, & uirtutis, ædibus ſeparatis, neq; aut autoritas ampliſſimi uiri, uidelicet Marcelli, fuit impedimento collegio pontificum, quia ei obtemperatum eſt, aut adiectio, id eſt incrementum impẽ

OLIVERIVS.

OBruitur tot illuſtribus cum ancylia. xii. ſalii per urbem, uetuſto more, geſtarẽt, illiq; ſacro urbis prætor intereſſet. Luci. Fu. bibaculus, forte pater eius tunc ſaliorum magiſter iuſſit eum ancylia tollere, & ferre per urbem, tanquã non prætor, ſed unus eſſet e ſaliis, paruit ſummum prætoris imperium præcepto patris, quanq̃ honeſte negare potuiſſet, quoniam officii maioris gratia uacationem & immunitatem habebat, tamẽ quoniã, quod diis exhibetur officium laudabile ſemper habetur, & eſt, non duxit indignũ ancylia ferre præeuntibus lictoribus, fuit autem prætor ſecundo pu. bel. Obruitur, quaſi, inquit, Fur. bibaculus opprimit ut emergere uix poſſit in tanto fulgore, & claritate ſuperiorũ exemplorum. Conſularibus. Vir conſularis dicitur, qui aliquando geſſent conſulatum ſicut prætorius qui præturam, Cenſorius, qui cenſuram adminiſtrauerit. Vix poſt marcellum. Vix dignus eſt, inquit, q ſubiungatur Marcello. Sed pii. Quia paruit patrui. Religioſi. quod principi ſaliorum collegii. Collegii ſaliorum, Salii, ut Liu. tradit. xii. in urbe fuere a Numa cõſtituti, & marti gradiuo conſecrati, qui totidem ancylia per urbem cũ ſaltibus geſtabant, atq; tripudiis, canentes ueterem mamurii memoriam ancylia uero ſcuta erans, quæ oras. id eſt extremitates habebant in ſimilitudinem labiorum. Vnde & ancylia dicta ſunt ab oris, quæ ſunt circum labrum, ſecundum alios uero ab auſu qua ciuitas laborabat, tunc cum de cælo lapſum eſt ſcutum, conſtat enim regnante Numa breue ſcutum, atq; rotundum de cælo lapſum, de quo Ouidi. Ecce leui ſcutum uerſatum leniter aura. Decidit a populo clamor ad aſtra uenit. Conſulti deinde auruſpices reſponderunt, ibi futurum totius orbis imperium, ubi ſcutum illud ſeruaretur, quo accepto reſponſo, & honoris gratia, & quo idem tutius ſeruaretur, ne ab hoſtibus ſurripi poſſet. Numa Pompili. xli. alia ad ſimilitudinem cœleſtis illius fabricari iuſſit, quæ fuere in templo Martis repoſita, & cum duodecimo ſacerdotes adoleſcentes numa ipſi Marti gradiuo delegiſſet, illiſq; dediſſet inſignia pictas tunicas, & ſuper tunicas Aeneum pectori tegmen, iuſſit ipſa cœleſtia arma, quæ ancylia nominauit, ſuſpenſa collo ab aliis per urbem portari, cum ſalio, atque tripudiis carmina decantari. & ſalii dicti ſunt a ſalu. teſte Ouidio, qui dicit. Iam dederat ſaliis a ſaltu nomina dicta. Armaque. & ad certos uerba canenda modos. Inter cætera carmina hoc fuiſſe dicunt. Veterum mamurii memoriam, quia cum numa acciuiſſet undiq; fabros, qui ſcuta alia cœleſti ſimilia fabricarent, inuentus eſt quidam Mamurius, qui cæteros artificio ſuperauit, nam adeo ſimilima fecit, ut a cœleſti diſcerni non poſſent. Iuſſus itaq; primum petere quod uellet, nihil aliud petiiſſe dr, niſi ut Salii ancylia geſtantes per urbem canerent in ueterẽ Mamurii memoriã. Vnde Oui. Tũc ſic mamurius

Saliorum collegium. Ancylia.

ℂ De Caio Fabio.

EAdem reip. tempeſtate. C. Fabius Dorſo memorabile exẽplum ſeruatæ religionis dedit. Namq; Gallis capitolium obſidentibus, ne ſtatutum Fabiæ gentis ſacrificiũ interrumperetur: Gabino ritu cinctus, manibus, humeriſq; ſacra gerens, per medias hoſtium ſtationes, in quirinalem collem peruenit: ubi omnibus ſolenni more peractis, in Capitoliũ, poſt diuinam uenerationem uictricium armorum perinde, ac uictor, rediit.

merces mihi gloria dixit. Nominaq; extremo carmine noſtra ſonent. Idq; ſacedotes operi promiſſa uetuſto. Præmia perſoluunt mamuriumq; uocant, Fuit autem tantæ reuerentiæ ſaliorum collegium ut aphricanus non erubuerit unũ fieri de ſaliis teſte. L. lib. vi. de bel. Mace nec. L. Furius Bibaculus, ut in hoc exemplo patri ſuo ſaliorum magiſtro parere recuſauit quamuis prætor eſſet, omnes autem ſalios ex gente patricia fuiſſe creatos teſtatur Dio. de antiquitatibus Ro. dicit enim. Sexta autem pars inſtitutionis circa diuina his diſtributa eſt, qui uocantur a Ro. ſalii, quos numa ipſa ex patriciis creauit iuuenes xii. ſpectatiſſimos deligens, quorum ſacra manent in palatio, uocanturq; palatini. Hi quidem agonales, a quibuſdam uero collini uocati ſalii, quorum quidem ſacrarium in collino eſt mõte, poſt Numã conditum ab hoſtilio rege ex uoto, quod idem bello ſabino nũcuparat, hi autem ſalii omnes iactatores quidem ſunt, & laudatores armatorum deorũ Solennitas autem eorũ eſt circitus panatenea menſe Martio, q̃ ſumptu agitur publico, multaq; alia de his Dio. tradit, quæ hic referre longum, & tedioſum eſſet. Sex lictoribus conſul. xii. lictores habebat, prætor ãt ſex. ℾ Vacationem, quia præ-

Vacã: tio.

tura faciebat illum huius officii, & laboris immunẽ, ergo uacationem Immunitatem officii. ſ. geſtandi ancylia ℾ Honoris, Magiſtratus ſ. præturæ Omnia poſt religionem. i. oia cædere religioni. ℾ Etiam in quibus, Subauditur ea, hoc eſt imperia. ℾ Summæ ma. de. Vt in conſularibus, prætoriiſq; uiris ℾ Regimen Exiſtimabant ſe reges eſſe futuros. ℾ Bene, atq; cõſtanter, bene utrunq; coniunxit, quia neceſſarium nam potuiſſent bene certo tempore ſeruire, ſed non conſtanter. i. perſeueranter, ideo dixit bene & conſtanter. ℾ Quod animi iudicium. Vere inquam maiores noſtri ita exiſtimarunt, ſe futuros reges, ſi diligenter, piæq; religionem ſeruarent, ut nihil, q̃d ab eius fructum pertineret, omitterẽt, nam &. L. Aluanius quamuis plebeius eſſet, & humilis, in diis immortalibus tãtã reuerentiam exhibuit, ut liberorũ ſuorũ curã religioni poſtpoſuerit. ℾ Veſtales uirgineſq;, uirgines deæ ueſtæ conſecratæ ℾ Onere partito, quia æqua portione diuiſerant inter ſe ſimulachra deorũ & reliqua ſacra, quæ cum multa eſſent, niſi a multis ferri non poterant. ℾ Sublicũ pontem. Sublicium, quaſi ſub Lucium, nam ſublucari purgare ſignat, unde ſubliciũ, lignum purgatiuũ ergo pons ſublicius pons ligneus a ſublicis dictus, ſunt enĩ ſublicia ligna, quæ ſuſtinent pontem, hic autem primũ factus eſt a pontificibus, & ſæpe reſtitutus, unde etiã pontifices dicti ſunt. ℾ Cliuum. Cliuus dicitur locus molliter arduus. ℾ Ad ianiculum. Quia ianiculum amnem tiberis ponte coniunxit, dictum, quod ianua ſit euntibus in hetruriam. ℾ L. Alua, hæc idem L. teſtatur li. v. dicit enim Flamen interim quirinalis, uirgineſq; ueſtales, omiſſa rerũ ſuarũ cura, quæ ſecum ferenda ſacrorũ, quæq;, quia uires ad omnia ferenda deerant, relinquenda eſſent conſultantes, quiſue ea locus fideli aſſeruaturus eſſet cuſtodia opomũ ducẽt, condita in doliolis ſacello proximo ædibus flaminis quirinalis, ubi nunc deſpui religio eſt defodere, cætera inter ſe onere partito ſruuntur uia, quæ ſublicio ponte ducit ad ianiculum. in eo cliuo eas cũ. L. alua. de plebe Ro. homo conſpexiſſet, plauſtro coniugem, ac liberos habens inter cæteram turbam, quæ inutilis bello ex urbe excedebat, ſaluo etiam tum diſcrimine diuinarum, humanarumq; rerum irreligioſum ratus, ſacerdotes publicos, ſacraq; Po. Ro. pedibus ire, ferriq; ſe, ac ſuos uehiculo conſpici deſcendere uxorẽ, ac pueros iuſſit, uirgines, ſacraq; in plauſtrum impoſuit, & cærete, quo iter erat, ſacerdotibus ꝑuexit. ℾ Propior. i. publicæ

Cærete oppi. Agyllina.

religioni magis conſentiens ℾ Cærete oppidum, indeclinabile eſt, ſicut præneſte, hoc autem oppidũ primũ appellabatur agyllina, ſed cũ latini ingrederentur hanc urbem, & ignorantes nomen eius inquirerent, oppidani, q̃ græci erãt, exiſtimãtes ſe ſalutari, aut optimum eſſe putantes, ſi eos prius ipſi ſalutarent, reſponderunt χαῖρε in de ciuitati nomen remanſit, ut cære, ſiue cærete diceretur, & q̃ a dixi eſſe indeclinabile, ſunt tamen qui uolũt declinari, hoc cærete huius cæretis. Li. tamẽ ut ſupra uidimus. hoc cære indeclinabile dixit, & nomen patriũ, hic & hæc cæres huius cæretis. Virg. lib. vi. Eſt ingens gelidum lucus prope cæretis amnem, qui teſte Seruio minio dicitur, ut idem lib. x. Qui. cærete domo qui ſunt minioꝛs in aruis, fuit autem cerete, ut uult Strabo, a pelaſgis e theſſalis profectis conditum, & a thyrrenis aduerſus agyllinos belligerantibus denoiatũ, cũ quidã murum ſubiens urbis nomen ꝑcũctaretur, pro reſponſo a theſſalis, accepit ſalutem renunciantibus χαῖρε q̃d tuſ bonũ omẽ accipientes captã urbẽ ſub mutato uocauere noie. x. aũt milibus paſſuũ diſtat ab urbe ℾ Teſtantur, teſtificantur & quaſi ꝓbat. ℾ inde, ex hac hoſpitalitate ℾ Quare agreſte illud. Tãtum ualuit occaſio ſuſcipiendi ſacra Ro. ut plauſtrum agreſte par, uel etiam maius fuerit, & haberi potuerit, triũphali currui, q̃ tanto ornamento & apatu inſtructus impatores ad capitolium uehere conſueuerat. Tempeſtiue capax, q̃ ſuo tpe onus accepat egregium. ℾ Anteceſſerit, ſupauerit, fulgẽdiſſimi quãtocũq; apparatu ornatiſſim' fuerit.

ASCENSIVS.

OBruitur &c. Ordo eſt, Furius Bibaculus, uir clarus q̃dem, ſed non conſularis, obruitur id eſt opprimitur etiam tot illuſtribus ſup. uiris, conſularibus id eſt qui conſulatum geſſerint, uix inuenit locũ exempli. i. ut eius exẽplum de obſeruata religione recitetur poſtquam Marcellum, de quo iam dictũ, ſed. q. d. licet poſt conſulares, tñ non eſt fraudandus laude animi pii ſimul ac religioſi. ℾ Qui prætor. i. cũ eſſet prætor iuſſus a pr̃e ſuo magiſtro collegi ſaliorum, q̃ ꝑſul dici poſſet. i. primus ſacerdotum Martis. dũ ancylia ferrent per urbem ſaliẽtũ, tulit arma. ſ. martis ancylia dicta. ſex lictoribus ꝑcedentibus, cum conſulibus duodeni eſſent, quamuis haberet uacationem. i. exemptionem huius officii. ſ. portandorum ancyliũ, uel ancyliorum, utrumq;. n. dicitur, beneficio honoris. ſ. prætorii. Namq; noſtra. i. Romana ciuitas, duxit ſemper oia habenda poſt religionem. i. cultum deorũ, etiam ſup. illa in q̃bus uoluit decus ſũmæ maieſtatis conſpici. Quapp impia. i. imperatores, non dubitauerunt ſeruire ſacris. i. rebus diuinis, exiſtimantia. i. iudicantes ſe futura. i. ſe futuros, regimen. rectores rerũ humanarum, famulata. i. ſi fuiſſent famulata. i. ſi ipſi fuiſſet famulati. (Nam ut ſeruitia pro ſeruis paſſim ponũtur, ita impia ꝓ imperatoribus ponit) bene. & conſtanter potentiæ diuinæ. ℾ Quod animi iudiciũ tranſit ad aliud exemplũ di. Q̃d iudiciũ animi uidelicet diuina humanis eẽ anteponenda, uerſatũ eſt quoq; in pectoribus priuatorũ. i. non gerentium magiſtratũ, aut, ut dicunt, officiũ publicũ Vrbe. n. uidelicet Roma capta a gallis, cum flamem. i. ſacerdos q̃rinalis. i. Quirini. ſeu Romuli, & uirgines ueſtales, q̃ illis erant, quales nobis ſanctæ moniales, ferrent. i. portarent, ſacra. i. res ſacras, onere ꝑtito. i. inter ipſas diuiſo, & Lucius Aluanius uehens plauſtro. i. curru coniugem, & liberos aſpexiſſet eas trãſgreſſas põtẽ ſubliciũ. i. ligneũ tyberi ĩpoſitũ, & ĩcipientes deſcendere cliuũ. i. de cliuo, q̃ ducit ad ianiculũ ſuburbiũ urbis, qua in hetruriam itur. ℾ Propior. i. uicinior, hoc eſt magis ꝓpinquus in affectione religioni publicæ, quam charitati priuatæ, imperauit ſuis, ut deſcenderent plauſtro, atq; omiſſo itinere cœpto prouexit cærete oppidũ ſic ab euentu dictum, uirgines. ſ. ueſtales, & ſacra ĩpoſita in id. ſ. plauſtrũ, ubi ipſa ſacra recepta cũ ſũma ueneratione teſtantur uſq; ad huc tẽpus, quo hæc ſcripta ſunt humanitatem hoſpitalem. idest in hoſpitalitate exhibitam, memoria grato. ob gratitudine conſeruata. Enim pro quia, inſtitutum eſt inde, ſacra, id eſt ees diuinas uocari cærimonias (quaſi a cærete, cum tamen a cerere alii malint, nam prima corripitur) quia ceretani coluerũt ea perinde. i. æqualiter in ſtatu reipubli. fracto, ac florente. Quare illud plauſtrum agreſte, & ſordidum, capax ſcilicet maiorum. i. tempore diuinorum tempeſtiuæ. i. in tẽpore neceſſitatis, uel æquauit, uel anteceſſerit gloriam cuiuſlibet currus triumphalis, ſubaudi etiam fulgentiſſimi.

Oliuerius.

ℭ De. P. Cornelio & Bebio Pamphilo COSS.

MAgna conſeruandæ religionis etiam Pub. Cornelio: & Bebio Pamphilo COSS. apud maiores noſtros acta cura eſt. Siquidem in agro Lucii Petilii ſcribæ ſub Ianiculo cultoribus terram altius verſantibus, duabus arcis lapideis repertis: quarum in altera ſcriptura indicabat corpus Numæ Pomponii filii fuiſſe: in altera libri reconditi erant latini ſeptem de iure pōtificum, totidemq; græci de diſciplina ſapientiæ, latinos magna diligentia aſſeruandos curauerunt: Græcos, quia aliqua ex partæ, ad ſoluendam religionem pertinere exiſtimabantur: Petilius prætor Vrbanus ex authoritate ſenatus per Victimarios facto igne in cōſpectu populi cremauit. Noluerunt enim priſci uiri quicquam in hac ciuitate aſſeruari: quo animi hominum a deorum cultu auocarentur.

OLIVERIVS.

EAdem reipubli. tempeſtate, Cum capitolium obſideretur a gallis, quo pauci admodum Romani ciues, urbe iam capta, confugerant, inter cæteros erat C. F. dorſo cui pariter & familiæ ſuæ quirini ſacra fuerant demandata, ut certo tempore ea in quirinali colle celebrarent, cum igitur ſacrorum dies inſtaret, iamq; urbem totam galli occupaſſent, non dubitauit ſalutem ſuam pro deorum ſacris exponere, nam de capitolio deſcendit, & gabino ritu incinctus per medias hoſtium acies in quirinalem collem peruenit, debita ſacrificia peregit, & in capitoliū ſaluus & incolumis rediuit, ꝙ idem Li. Teſtatur, eodem lib. dicit enim Sacrificium erat ſtatutum fabiæ genti in quirinali colle ad id faciendum. Caius Fabius dorſo gabino cinctus ritu, ſacra manibus gerens, cū de capitolio deſcendiſſet, per medias hoſtiū ſtationes egreſſus, nihil ad uocem cuiuſq;, terroremue motus, in quirinalē collem peruenit, ibiq; omnibus ſolenniter peractis, eadem reuerſus, ſimiliter cōſtanti uultu, graduq; ſatis ſperans propitios eſſe deos, quorum cultum, ne mortis quidem metu prohibitus deſeruiſſet, in capitolium ad ſuos rediit ſeu attonitis gallis miraculo audaciæ, ſeu religione etiam motis, cuius haud quaquam neligens eſt. ℾ Eadem tempeſtate. Eadem calamitate, ſed & tempeſtas aliquando, pro tempore ponitur. in qua ſignificatione frequenter utitur Sal. Dorſo. Multi legunt dorſo ſuo, ſed ut Li. & Cic. Docent, dorſo cognomen fuit, ergo legentium imperitia ſuo additum eſt. ℾ Interrumperet. Nā ſtatuto die ſacra quirino exibebant. ℾ Gabino ri. inci. Videlicet toga per tergum reiecta ſub lacerto, ita ut ad dexteram partem laciniam traherent. & ſub ueſte exteriore laciniæ manus dextera teneretur, hoc factum eſt, quia cum gabini ſacra celebrarent, hoſtes ſuperuenere, illi autem reiecta per tergum lacinia ueſtis, ut eſſent expeditiores, hoſtem inſecuti fuderunt, atq; fugarunt, de hoc ritu Luca. turba minor ſequitur ritu ſuccincta gabino. ℾ Perinde. Non aliter quam ſi hoſtes uiciſſet, qui uictores urbem occupauerant.

Tēpeſtas.

Gabin' cinctus.

ASCENSIVS.

EAdem Reip. tempe. Affert C. Fabii dorſonis in ſeruanda religione memorabile exemplum ab Oliuerio ſatis explicatum. Ordo igitur textus ē. C. I. Caius profertur tamen Gaius, quia a gaudio prænomen illud inditum uolūt. Fab. ideſt in gēte fabia, quæ a fabis quas feliciter ſeuit, cognomen ſumpſit, dorſo ſcilicet nomine aut agnomine nam quæ aliis cognomina aut agnomina aliis poſſunt fieri noia, dedit eadem tempeſtate. ideſt calamitate reipu. id eſt qua reſpu. Romana multis urgebatur aduerſitatibus, exemplum memorabile. id eſt memoratu dignum, religionis ſeruatæ. id eſt obſeruatæ, & non prætermiſſæ, Namq; gallis. ſ. ſenonibus obſidentibus capitolium. id eſt arcem tarpeiam a capite humano cū fundamenta eius iacerentur, illic inuento, aut ꝙ caput eēt urbis dictū, ne ſacrificium ſtatutum gētis fabiæ. id eſt ſtatuto die a fabia gēte. Quirino fieri ſolitum interrumperetur. id eſt prætermitteretur, ipſe cinctus ritu. id eſt more Gabio. id eſt toga per tergum reiecta, & ſub lacerto altera eius lacinia, aut nexa aut tenta, gerens manibus, humeriſq; ſacra. id eſt ſacrificiis neceſſaria, peruenit per medias ſtationes hoſtium (Stationes autem ſunt ubi, aut naues, aut milites ſtant ad tempus, erectæ uidelicet, & erecti in omnem occaſionem, & reſiſtendi, & inuadendi, ſumpto uocabulo a ſtando, quod qui in periculo ſunt aut diu quieſcere nolunt, ſtare dicamur) in collem quirinalem, ubi Quirino ſacra fiebant, & eſt unus e ſeptem collibus Romæ. Vbi. id eſt in quo colle, omnibus ſcilicet ad ſacrificium pertinentibus, peractis more ſolenni, rediit in capitoliū perinde ac, id eſt tanquam uictor euaſerit, aut quia iam hoſtes per quorum ſtationes euaſerat, uiciſſe ſibi uidebatur, aut quia poſt ſacrificium de uictoria ſpei plenus erat, aut quia in cinctu gabino exierat, ut gabini olim uictor rediiſſe uiſus erat, poſt diuinam uenerationem, armorum uictricium quibus Romulus uictor euaſerat, quibus uerbis ſignificat haſtam, aut aliud quippiam armorum Quirini illic fuiſſe, cui diuinos exhibebant honores. Niſi forte de cinctu gabino, in quo ut gabini olim, ipſe iam uicerat intelligi malis.

OLIVERIVS.

MAgna conſeruandæ religionis. Liui. de bello macedonico libro decimo. Eodem inquit anno in agro. L. Petilii ſcribæ ſub iaculo, dum cultores altius moliuntur terram, duæ lapideæ arcæ octenos ferme pedes, longæ quaternos latæ, inuentæ ſunt, operculis plumbo deuinctis, literis latinis, græciſque utraq; arca inſcripta erat in altera Numam pompilium Pomponii filium regem Romanū ſepultum eſſe, in altera libros Numæ Pompilii ineſſe, eas arcas. cum ex amicorum ſententia, dominus aperuiſſet. quæ titulum ſepulti regis habuerat, inanis inuenta ſine ullo ueſtigio corporis humani, ac ullius rei per tabem tot annorum omnibus abſumptis, in altera duo faſces candelis inuoluti, ſeptenos habuere libros, non integros modo, ſed recentiſſima ſpē. vii. libri latini de pontificio erant. vii. græci de diſciplina ſapientiæ, quæ illius ætatis eſſe potuit. Addit Antias Val. pythagoricos fuiſſe uulgatæ opinioni, qua creditur pythagoræ auditorem fuiſſe numam, mendatio probabili accommodat fidē, primo ab amicis, qui in re præſenti fuerunt libri lecti, mox pluribus legentibus cum uulgarentur. Qu. Petilius prætor urbanus ſtudioſus legendi hos libros. L. Petilio ſumpſit, & erat familiaris uſus quod ſcribam eum quæſtor. Qu. Petilius in decuriam legerat, lectis rerum ſummis, cum animaduertiſſet pleraq; diſſoluendarum religionum eſſe. L. Peti. dixit, ſeſe eos libros in ignem coniecturum eſſe prius quam faceret, ſe ei permittere uti ſi quod ius ſeu auxilium ſe habere ad eos libros repetendos exiſtimaret, experirentur id integra ſua gratia eum facturum. Scriba ad tribunos pleb. adiit, a tribunis ad ſenatum res eſt reiecta, prætor ſe. & iuſiurandum dare paratū eſſe alebat, libros eos legi, ſeruariq; nō oportere, ſenatus cenſuit ſatis habendō, ꝙ prætor iuſiurandum polliceretur. libros primo quoq; tempore in comitio cremandos eſſe, precium pro libris quantum. Qu. Petilio prætori, maiorique parti tribunorum plebis uideretur, domino eſſe ſoluendum, id ſcriba non accepit, libri in comitio igne per uictimarios facto in conſpectu populi cremati ſunt. De numero. Pl. Plinius libro decimo tertio natu. hiſto. uarias refert ſcriptorum opiniones, ut alii. xiiii. alii plures, alii pauciores fuiſſe dicant. L. Petilii ſcribæ. Varro non Petili, ſed Terent. agrū fuiſſe dicit, teſte Auguſtin. de ciui. dei, quod ita ſoluitur, ut intelligamus agrum fuiſſe Petilii, eius cultorem fuiſſe Terent. lib. de diſciplina ſapientiæ. ideſt de philoſophia, erant enim compoſiti de ſapientia, uidelicet quid eſſet ſapientia, Sapientia aūt eadē eſt, q̄ phia. Sed phi, ut plurimū, irreligioſi eē ſolent, nihil .n. credūt, ꝙ rōne naturali probari poſſit. Petilius ꝑtor, cū ad ꝑtorē delati eēnt, iurauit contra rēpu. eē, ut legerentur, q̄ a ad ſoluendā religionē q̄ reſp. fouebatur, ptinerent ℾ Victimarios Per miniſtros uictimarū, q̄ uictimas ligabāt cultrū, aq̄, et molā parabant & reliq̄, q̄ ſacris erant neceſſaria, uictimarii dicebātur erant igitur miniſtri ſacrificiorū ℾ Auocarentur. Amouerentur, abſtraherentur. ℾ Noluerūt. n. Reddit ratione, cur id fecerint maiores, ut animos Romanorum religioni deditiſſimos eſſe oſtenderent. In hoc autem imitati ſunt lacedæmonios: qui archilochi libros, qui contra religionem eſſent, exportari e ſua ciuitate iuſſerunt.

❡ De Tarquinio rege.

TArquinius autem rex: M. Tullium Duūuirum, quod librū ſecreta ciuilium ſacrorum continentem, cuſtodiæ ſuæ commiſſum, corruptus Petronio Sabino deſcribē dum dediſſet: culeo inſutum in mare abiici iuſſit. idq; ſupplicii genus non multo poſt parricidis lege irrogatum eſt. Iuſtiſſime quidem, qa pari uindicta parētum, ac deorū uiolatio, expianda eſt.

❡ De Marco Regulo Attilio.

SEd quæ ad cuſtodiam religionis attinent, neſcio an omnes. M. Attilius Regulus præceſſerit, qui ex uictore ſpecioſiſſimo, iſ[?]diis Haſdrubalis, & Xantippi Lacedæmonii ducis ad miſerabilem captiui fortunam deductus, ac miſſus ad. S.P.Q.R. legatus, ut ex ſe & uno, & ſene, complures Pœnorum iuuenes penſarentur: in contrarium dato conſilio, Carthaginem petiit non ignarus ad quam crudeles, quamq; ēt merito ſibi infeſtos deos reuerteretur, uerum qa his iurauerat, ſi captiui eorum redditi nō forent, ad eos ſeſe rediturum. Potuerunt profecto Dii immortales, efferatam mitigare ſæuitiam. cæterum quo clarior eēt Attilii gloria, Carthaginienſes moribus ſuis uti paſſi ſunt, tertio Punico bello religioſiſſimi ſpiritus tam crudeliter nexati. Vrbis eorum interitu, iuſta exacturi piacula. Quanto noſtræ ciuitatis Senatus uenerabilior in deos, qui poſt cannenſem cladem decreuit, ne matronæ vltra. xxx. diem luctus ſuos extenderent, uti ab his ſacra Cereris peragi poſſent, qa maiore pene romanorum uirium parte inexecrabili, ac diro ſolo iacente, nullius pœnates mœroris expertes erant. Itaq; matres ac filiæ, cōiugesque, & ſorores, nuper interfectorum abſterſis lachrymis, depoſitiſq; doloris inſignibus, candidā induere veſtem, & aris thura dare coactæ ſunt. qua quidem cōſtancia obtinendæ religionis magnus cæleſtibus iniectus eſt rubor: ulterius aduerſus ſæuiendi gentem, quæ ne iniuriarum quidem acerbitate ab eorum cultu abſterreri potuerit.

ASCENSIVS.

MAgna &c. Laudat factum petilii, qui authoritate ſenatus quoſdam libros numæ, qui contra religionem facere uidebantur, cremandos curauit. Qđ non omnes fortaſſis laudandum cenſerent: quia peiores ſuſpicari liceat, ꝗ fortaſſis erant, aut etiam non nihil ad noſtram pietatē faciens continuiſſe, quod in aliis arcis cōpertum eſt. Sed illud aſſerere planum diuinantium eſſet. Mihi certe piū uidetur ea concremaſſe, quæ contra religionem facerent, etiam ſi non bona erat, nam bonam putabant Et nobis ex hoc exemplo curādum, ſi quid contra religionē noſtram oouerimus, id ſtatim aboleamus. Titulus autem inſcite poſitus eſt, nihil enim conſules egerūt. Ordo ē magna cura conſeruādæ religionis acta eſt apud maiores noſtros i. priſcos Ro. etiam. P. Cor. & Bebio Pamphilo conſulibus, id eſt cum illi eēnt conſules. Si quidem. id eſt quia cultoribus ſcilicet terrarū, uerſantibus. ideſt fodiendos inuertentibus, altius. id eſt profundius, terram, i agro lucii petilii ſcribæ (Var. tamen, ut eſt apud Auguſt. de ciui. dei. Teren. fuiſſe dicit, ſed forte Petilii dn̄s erat fundi. Ter. cultor, aut cōductor) duabus arcis lapideis reptis. ideſt poſtꝗ repertæ erant duæ arcæ. ❡ In. ꝗrū altæra ſcriptura, quæ erat in froote, idicabat corpus numæ filii Pomponii ſcđi regis Romanorum fuiſſe. i. ex titulo cognoſcebatur quod in altera arcarum fuerat corpus numæ, in altera. ſcilicet arca libri ſeptem latini de iure pontificum, & totidē. i. alteri ſeptē græci de diſciplina ſapientiæ erant recōditi. i. diligenter cōſeruati Patres ſup. ubi id reſciuerunt per prætorem urbanum curauerunt latinos ſup. libros aſſeruandos. id eſt ut aſſeruentur magna diligentia. Petilius. ſ. Quinius nō lucius prætor urbanus cremauit in conſpectu populi, qoia i comitiis, igne facto per uictimarios, id eſt qui uictimas cremandi, & mactandi curam habebant, cremauit, dico græcos, quia exiſtimabantur pertinere ad ſoluendam, ideſt relaxandam, & imminuendam religionē (Bene ſolueodam dicit, ſiquidem a religando dictam uolūt) ex aliqua parte. etenim pro quia priſci uiri noluerunt quicquā aſſeruari, ideſt cuſtodiri, in hac ideſt noſtra. hoc eſt Romaoa ciuitate, quo, ideſt per quud animi hominum auocarentur a cultu deorum.

THEOPHILVS.

VIctimarios, Sacerdotes, aut ipſi percutiebāt uictimas: & Agones appellabantur, aut ipſis tenentibus, alter impigebat cultrum, quem uictimarium uocabant, & popam. Virgi. Supponunt alii cultros, hæc ex Aelio Spartiano, Lutatio, Placido, Phoca grammatico. Propertius. Succinctiq; calent ad nuua ſacra Popæ. M. Tullium, Dionyſius, Alicarnaſeus. M. uocat Attilium: dubium tamen, utri de ueræ lectionis incolumitate magis oporteat credi.

OLIVERIVS.

LIbrū ſecreta ciuiliū ſacroꝝ cōtinentē Vnū ex libris ſybillinis fuiſſe itelligem' eiuſmodi āt libri occulte ſeruabātur, & ſecrete, quoniam igitur duumuir id patefecit, quod celari oportuit, iuſto ſupplicio affectus. ❡ Eſt corruptus. ſ. pecunia. ❡ Duū uirū. Duo primū fuere tm̄modo, ꝗ libris ſibyllinis ꝑꝑciebātur, & hi erāt patritii, deīde. x. ꝑfecti ſūt poſtea. xvi. uſq; ad ſyllana tēpora, poſtremo. l. fuerunt, & licet fuerint plures in his tamen. ii. uirorum nomen remanſit. ❡ Culeo inſutum. Culeus erat corium lupinum, in quo gallus, ſerpēs, & ſymia includebantur, deinde, qui eiuſmodi ſupplicium meruiſſet, inſuebatur hoc culeo, & in mare uel in proximum fluentem, pijciebatur, pœna autem erat, qa gallus ſerpentem, ſerpens ſymiā, ſymia hominem inſequebatur, hoc autē ſupplici genus parricidis irrogatum eſt P. Maleolus, matre iterēpta, primus omnium inſultus culeo in mare præcipitatus eſt. ❡ Multo pꝰ. Quia uſq; ad tempora ſyllæ & Marii, qui ſexageſimo fuerunt ab urbe condita anno, hoc lege pōpeiana, datū eſt ad populū. ❡ Irrogatum, Iniūctum, impoſitum. ❡ Iuſtiſſime quidem, ꝓbat hāc Po. Ro. ſn̄iam iuſtiſſimā fuiſſe, ꝗ uoluerūt pricidas hoc eodē ſupplicii gn̄e affici. ❡ Vindicta pœna a præcedēte, qđ ſequitur nā ex pœna ſeqtur uindicta. ❡ Expiāda Purgāda.

Decem uiri. Culeus

ASCENSIVS.

TArquinius autem Rex probat iudiciō Tarquinii regis in re ſere ſimili dicens. Tarquinius āt rex iuſſit M. Tullium duumuirum. i. fungentē cū altero uiro officio cuſtodiendi ſacros libros, et ut vero ſimile eſt, ſybillinos, inſutū culeo. i. ſacco coriaceo, abiici in mare, q. i. quia, ipſe corruptus, ſcilicet pecunia, dediſſet Petronio ſabino deſcribendū, i. de archetypo ſcribēdum, aut tranſcribendum librum continentem ſecreta ſacrorum ciuiliū commiſſum. i. creditū ſuæ cuſtodiæ. ❡ Et id genus ſupplicii, uidelicet inſutum culeo cū ſymia, cane, et gallo gallinaceo immergendi in mare, irrogatum. i facta rogatione, illatum eſt lege. ſ. ſancita publice, multo poſt. Alii legunt, ut aldinus codex atteſtatur, non multo poſt quarum lectionum utra ſit uerior, calculus iudicet, ad rem nihil refert parricidis, ideſt interfectoribus pārentum, & quidem iuſtiſſime ſupple irrogatum eſt, quia uiolatio parentum, ac deorum eſt expianda, id eſt purganda pari, id eſt æquali uindicta, id eſt pœna, & ultione. Merito tamen debetur grauior dei contemptori, quam patris etiam occiſori, niſi quod parricida omnis deum in mandatis contemnit. Sane expiare eſt intuitu pietatis, ideſt ut deum placemus, malum, & malos de medio tollore.

OLIVERIVS.

SEd quæ ad cuſtodiam. Hic. M. Attilius Regulus fuit, qui primo punico bello, poſt grauiſſimas Carthagi. clades illatas, tandem inſidiis haſdrubalis, & Xanthippi lacedæmonii ducis captus & Carthaginē ductus Romam miſſus ē ad ſenatū. ut ipſius permutatione oēs Carthagioienſium captiui reſtituerentur, contentiq; ſolo eius ſacramento, nullo alio de reditu ſuo ualde illum aſtrinxerunt, hoc in ſenatu cum Attilius expoſuiſſet, primus de hac re ſententiam

rogatus

rogatus negauit pro ſe uno, & ſene, tot iuuenes, & ualidos hoſtibus eſſe reddendos, in cuius ſententiam facto ſenatuſcõſulto, non redditi ſcilicet captiuis, cũ, ut in patria remaneret, a familiaribus, & liberis enixe rogaretur, qui dicerent, neſas non eſſe perfidis fidem non ſeruaſſe, nulla ratione adduci potuit ut a fide deſiſteret, maluit ergo ad certum ſupplicium redire, quam iuſiurandum uiolare. poterat hic ſaluti ſuæ conſulere, ſed quamuis ſe ſciret ad ſæuiſſimum hoſtem rediturum, tamen religionem ſeruandum eſſe putauit, nouis namq;, & exquiſitis exemplorum modis excruciatus eſt, & enim reſectis palpebris in machinam coniectus eſt cui erant aculei præfixi, uel claui cuſpidibus acutis in interiorẽ partem uerſi, tractaq; eſt per totam ciuitatem machina: & in omnes partes uerſata, deniq; poſt multos cruciatus in mare deiecta. Cicero in oratione contra piſonem. Nec mihi ille. M. Attilius regulus, quem Carthaginien. reſectis palpebris, illigatũ in machina necauerunt, uigilando ſupplicio uidetur affectus. Supplicium enim fuiſſe uenenũ a Carthagi. quo tempore Romam ad ſenatum pro captiuorum permutatione legatum miſere, quod eiuſmodi fuit, ut non ſtatim eum interimeret, ſed mortem in die proferret eo conſilio, poſtea uero graſſante ſenſim ueneno, cor tabeſceret, alii aliter ferunt de huius uiri ſupplicio. dicunt enim quod eũ carthaginenſes in atras. & profundas tenebras cladebant, ac diu retendum, poſt ubi ſol uiſus erat ardẽtiſſimus, repente educebant, & aduerſus ictũ ſolis oppoſitum continebant, atq; intendere in cælum oculos cogebant, palpebraſq; eius, ne coniuere poſſet: ſurſum deorſum ductas inſuebant. Tuditanus autem ſonno diu prohibitum, atq; ita uita priuatum refert, idq; ubi Romæ cognitũ eſt nobiliſſimos

Tuditanus.

pœnorum captiuos liberis reguli a ſenatu deditos, & ab is in armario muricibus præfixo deſtitutos, eadem inſomnia cruciatos interiiſſe ¶ Adcu. Ad conſeruationem religionis, Neſcio. q d. credo ita mihi uidetur. Speciosiſſimo, Pulcherrimo & glorioſiſſimo. ¶ Miſerabilẽ. Deſcribit fortunæ ſtatũ. que fecit ut Attilius qui ſemper multis præliis uictor extiterat, in captiuitatem deuenire. ¶ Complures. Singula ſingulis opponit ¶ In com Quia prius rogatus ſententiam dicere cenſuit, non reddendos. ¶ Non q; igna. Hoc idem affirmat Ci. in paradoxis. Dicit enim. Neq; ego. M. regulum erumnoſum, nec infelicem, nec miſerum unquam putaui. Non enim magnitudo animi cruciabatur a pœnis, non eius grauitas, non fides, non ulla uirtus, nõ deniq; tot uirtutum preſidio munitus animus tantoq; comitatu uirtutum ſeptus cum corpus eius carperetur, carpi ipſe certe non potuit. Item libro tertio de officiorũ. Nec uero tum ignorabat ſe ad crudeliſſimum hoſtem, & ad exquiſita ſupplicia proficiſci, ſed iuſiurandum ſeruandum putabat. ¶ Quanquam merito ſibi infeſtos, quippe quorum multa funera ediidiſſet. ¶ Verum quia. Subauditur, rediit, & aduertatur, ſed quia dixerat, non quod ignarus, ac. ſi diceret, ſi non erat ignarus cur redibat, ſed rediit. quia iurauerat his ſe rediturum. ¶ Potuerunt profecto dii. Hic quaſi deplorat indignam Attilii Reguli mortem, dicit enim ſi quid pietatis eſt, potuerunt dii lenire efferatam carthaginienſium crudelitatem. ¶ Efferatam. Exaſperatam more ferarũ, eſt enim a feris ſumpta tráſlatio. ¶ Cæterum quo quamobrem id non fecerunt dii, declarat quia uoluerunt, ut clarior eſſet Attilii gloria. ¶ Tertio punico bello tametſi nunc quidem id carthaginenſibus conceſſere dii, tamen poſt aliquot annos, de illis graues, quamuis ſeras ſumpſere pœnas, nam urbem eorum deleuit æmilius Scipio. Primum namq; bellum confecit Luctatius. Secundũ aphricanus ſuperior. Tertiũ Scipio æmilianus, qui dictus eſt aphricanus inferior. Conſtat autem, teſte Eutropio, carthaginem, anno ſeptingenteſimo poſtquam condita fuit. fuiſſe deletam. ¶ Quanto noſtræ ciuitatis ſenatus. Poſt canenſem cladem, q̃ accepta eſt. Terentio, var. & Paulo æmilio conſulibus, apud cannas apuliæ uicum, hac maxime clade nobilitatum, ubi ſupra .l. hominum milia a pœnis cæſa fuiſſe traduntur cum Paulo æmilio conſule, tantus mœror ciuitatem inceſſit, ut omnes in luctu, & ſqualore poſiti eſſent, nec ulla domus tanti mœroris expers inueniretur, & propterea cereris ſacra, quæ niſi per matronas in candida ueſte celebrari licebat, ſuo ritu pfici nõ poſſent quia lugentibus intereſſe non liceret, ſenatus iuſſit, ne ultra .xxx. diem flerent matronæ: ut ſacra cereris perficere poſſent. Liuius lib. i. belli punici ſecundi. Tum priuatæ quoq;, inquit, per domos clades uulgatæ ſunt adeoq; totam urbem cõ

Efferatum.

pleuit luctus, ut ſacrum anniuerſarium cereris intermiſſum ſit quia nec lugentibus id facere eſt fas, nec illa in ulla tempeſtate matrona luctus expers fuerit itaq; ne ob eandem cauſam alia quoq; ſacra publica deſererentur, ſenatuſconſulto diebus triginta luctus eſt finitus. ¶ Maiore pena Romanorum, Quia duo conſulares exercitus ad internitionem peope cæſi fuerãt. ¶ Nullius penates. Nulla domus ¶ Doloris inſignibus. Atris ueſtibus. ¶ Candidam induere ueſtem. Quod in candida ueſte cereri ſacrificaretur a matronis teſtatur. Oui. lib. x. Meta. Feſta piæ cæreris celebeabant annua matres. Illa, quibus niuea uelatæ corpora ueſte. Primitias frugum dant ſpicea ſerta ſuarũ. Quã quidem conſtantia Tanta, inquit, religionis diligentia habuere Ro. ut poſtea dii populum Romanum, tam pium, tamq; religioſum cladibus affici tam grauiter non ſint paſſi. ¶ Magnus ruboe, Erubuerunt, inquit, dii ulterius in gẽtem tã diligentem, & obſeruantem cultus eorum ſæuire.

Cereris ſacra in alba ueſte.

ASCENSIVS.

SEd in his q̃ ad cuſto. &c. Vltimo fere loco affert admirabile Marci Reguli exẽplũ in iureiurãdo religioſe ſeruãdo q; ſi ob religionẽ ſyncerã, & pietatẽ illuminatam, fide nõ admixto gloriæ mũdanæ fermẽto, q; innumeros Romanorum ad necem impulit, perpetratum fateamur: non eſt cur martyrio coronatis compaeandum negemus, qui licet ante lucem natus eſt, tamen pie credendum eſt, aut mitius cum eo ubicunq; eſt, agi, aut etiam fœliciter. ¶ Quid enim maius potuit præſtare, aut patriæ charitati, aut fidei datæ, quam uitam impendere, & ſæuiſſima adire toementa? Nota eſt hiſtoria. Ordo autem eſt Sed neſcio, id eſt dubito, an. M. Attilius Regulus præceſſerit, Omnes ſcilicet mortales, aut Romanos ſup. in his, quæ pertinent ad religionem, quia nullus maiore pignore eam ſtabiliuit, qui ſcilicet regulus deductus inſidiis haſdrubalis pœnorũ imperatoris, & exantippi lacedæmonii ex uictore ſpecioſiſſimo, quia antea ſæpe glorioſiſſime uicerat, ad miſerabilem fortunã captiui, q a ab illis in mari p inſidias captus ẽ, ac miſſus legatus. i. orator, & interp̃s, ac caduceatoe (uulgus ambaſiatorẽ uocaret) ad ſenatũ Populũq; Ro. ut cõ piures iuuenes pœnorũ pẽſarẽtur. i. æſtimarentur ex ſe, & uno & ſene, quia licet unus eẽt, & ſenex, Carthaginienſes putabãt, eũ tãti eẽ ſuis quãti multos iuuẽtutis ſuæ milites petiit i. rediit Carthaginẽ cõſilio dato. ſ. a ſe in cõtrariũ. pſuaſit. n. ne fieret pmutatio, non ignarus i. certus, & pſcius. ¶ Ad q̃. i. quantũ crudeles, & ad q̃ infeſtos ẽt merito ſibi deos reuerteretur. Verũ. i. ſed quia iurauerat his, ſcilicet Carthaginienſibus, ſi captiui eorum non forent redditi: ſeſe reditũ ad eos. iõ ſup. rediit, Profecto dii immortaies potuerunt mitigare ſæuitiam efferatam. i. ferino more immane. Cæterum. i. ſed quo i. ut gloria. Attilii, ſcilicet reguli eſſet clarior, dii ſunt paſſi Carthagin uti moribus ſuis, ſemper perfidi, & immanes fuerant. Qui ſi mites in regulum fuiſſent, non eſſet tam clara reguli fides. Nam pepigiſſe cum illis putari poſſit. Quod idem martyribus chriſti, ex tyrannorum crudelitate contigit, paſſi dicit ſunt exacturi, id eſt exacte poſtulaturi iuſta piacula, id eſt ſupplicia, ſpiritus ſcilicet reguli, religioſiſſimi uexati tam crudeliter. ut Oliue. recitat, exacturi inquam piacula. ¶ Quanto. Exemplum eſt religionis ſeruatæ in ſenatu Roma. inhibente matronis luctum, ut cærimoniis aptæ ſint, & in matronis, quæ paruerunt, mandato, quocirca nouus præponendus eſſet titulus, ſed neſcio, quæ religio me tenet, in ſeruandis exemplaribus, qualia inuenerim, dummodo aptum non ſit mendum Oedo eſt. Quanto uenerabilior, id eſt uenerantior, & obſeruantior. ſcilicet quã Carthaginen. (capitur enim actiue uenerabilis hoc loco pro eo, qui obſeruat) ſupp. fuit ſenatus ciuitatis noſtræ, id eſt Romanæ (quia Romanus eſt, qui loquitur, & quia mixtum eſt argumentum de ſeruata, & non ſeruata religione, aptum eſt tranſitiui ad titulum ſequentem) qui ſcilicet ſenatus decreuit, id eſt ex decreto ſanciuit, poſt cladem cannenſem. id eſt quam Romani acceperunt ab Hannibale apud cannas uicum apuliæ, prius ignobilem. ¶ Ne matronæ, ſcilicet Romanæ extenderent luctus ſuos, id eſt apparatus, & pompas lugubres (nam interiores doloees inhiberi non poſſunt) ultra diem .xxx. uti, id eſt ut ſacra Cereris poſſent peragi, ab iis ſcilicet matronis, quia a ſolis matronis, & non lugentibus, ne non ad gaudium inuentæ proſerpinæ, ſed ad luctum amiſſæ facerẽt, celebrari poterant, iõ autem inhibuerunt, quia maiori pene parte uirium Romanorũ iacente in ſolo execrabili ac diro, ga

bis illic victi ſunt Romani, quaſi deorum ira, penates id eſt lares, & familiæ, nullius ſcilicet domus, aut matronæ (potius quam mœroris) erant expertes mœroris. Itaq; quia decretū erat, matres, ac filiæ coniugesq;, & ſorores interfectorum: nu per, id eſt tunc pauloante, coactæ ſunt induere ueſtem candidam, id eſt ſtolam albam, & hoc lachrymis abſterſis, & inſignibus doloris, id eſt ueſtibus lugubribus: quæ puellæ, ſeu atræ erant, depoſitis, & coactæ ſunt dare thura aris. Qua quidem, id eſt certe (ponitur tamē potius ornatus gratia) conſtātia religionis obtinendæ, id eſt obſtinato animo ſeruādæ, magnus rubor, id eſt pudor eſt iniectus cœleſtibus: ſæuiendi ulterius in eam gentem (certū eſt poſt canenſem uictoriam, qua Hanni. uti neſciuit, res eius ſp in peius ruiſſe, & romanas ad melius peruiſſe) ſcilicet romanam, quæ ne quidem acerbitate iniuriarum (ſuperſtitioſe dictum quaſi uero dii iniurii ſint ſi temporaliter, aut etiam in æternū nos perire ſinant, quantumuis ſacrificulos) potuerit abſterreri a cultu eorum, id eſt deorum. Noue etiam abſterreri dicit, quaſi ſentiret, ideo periiſſe, ꝙ religioſi eſſent: quod iudæis aliquando accidit, qui ut ſabbato quieſcerent i cædi ſeſe permittebant.

quot annos. Quia in memoriam Romanis redit, id factum fuiſſe contra maieſtatem populi Romani Expiatum, expurgatū i quia ſeruilis conditionis puerū excubiis Iouis pſecerat.

¶ De Neglecta Religione. Cap. II.

¶ De Varrone conſule dimicāte cum Carthaginienſibus.

CReditum eſt Varronem conſulem apud cannas, cum Carthaginienſibus tam infeliciter dimicaſſe ob irā Iunonis: quod cum ludos circenſes Aedilis faceret in Iouis optimi Maximi templo, eximia facie puerum Hiſtrionem ad excubias tenendas poſuiſſet. ꝙ factum poſt aliquot annos memoria repetitum, ſacrificiis expiatum eſt.

¶ De Potitio non obſeruante ſacra.

HErcules quoq; detractæ religionis ſuæ, & grauem & manifeſtam pœnam exegiſſe traditur. Nam cum Potitii ſacrorū eius ritum, quem pro dono genti eorū ab ipſo aſſignatum, uelut hæreditarium obtinuerant: authore Appio Cenſore, ad humile ſeruorum miniſterium tranſtuliſſent, omnes, qui erāt numero ſuper. xxx. puberes intra annum extincti ſunt. Nomenq; Potitium in duodecim familias diuiſum prope interiit. Appius uero luminibus captus eſt.

ASCENSIVS.

CReditū eſt Secūdus titulus eſt de neglecta religione, in quo nō minor ſuperſtitio Romanorū, & illuſio dæmonum conſpicitur, immo aliquanto euidentior. Nam miſeri mortales ſe ob negligenter celebratos ludos cladē accepiſſe putabāt, & forte acceperāt quos tū melius fuiſſet penitus fuiſſe omiſſos. At dices dii iuſſerant ſibi eos rite celebrari, fateor, ſed quia iuſſerunt, ſignificauerunt, ſe non deos eſſe, ſed malignos ſpiritus (qui per id genus ſpectacula animas mortalium captabant, & ut non intermitterentur aut ne negligenter fierent, perſuaſerunt occulta inſpiratione mala, q̄ euenerant propterea eueniſſe: cum uero ſimilius ſit, alias fuiſſe euentorū cauſas ſed futuram ab illis poſtea cognita, ſiue ex aſtris, ſiue ex alia rerum diſpoſitione tali negligētiæ, aut ante, aut poſt euētum imputaſſe fieri etiam potuit, ut deo pmittente propter eorū affectatā cæcitatē, dæmones, talē rem extitū qualē mētid fuerant, procurarint. De q̄ re ſane, docte, & abunde diſputat diuus Aug. in. i. li. de Ci. d. Ordo eſt. Creditum ē Varronē. ſ. Caiū Te. cōſulē dimicaſſe tam infeliciter, ut. ſ. eū dimicaſſe cōſtat, cū Cartha. apd cānas uicū apuliæ, ob irā Iunonis, ꝙ cū ipſe ædilis. i. cū eēt ædilis, faceret ludos circēſes. i. Romanos a circo dictos, poſuiſſet i tēplo Iouis optimi maximi ad excubias tenēdas, puerū hiſtrionē, id eſt ludium, ac minimum, q. fere molles erat. facie eximia, q̄ aut ipſe ædilis captus erat, aut populus capi poterat, aut ꝙ ſeruus erat, alioquin qd retuliſſet? Quod ſcīn repetitum memoria. i. reductum in memoriā poſt aliquot annos eſt expiatum. i. purgatum ſacrificiis.

OLIVERIVS.

CReditum eſt. Varronē conſulem, tranſit ad neglectam religionē, hic autem Var. qui. C. Terentius dictus eſt, loco nō ſolum humili, ſed etiam ſordido natus erat, teſte Liuio: nam patrem eius lanium fuiſſe dicit: ipſum inſtitorem mercis, filioq; hoc ipſo in ſeruili eius artis miniſterio uſum. Is iuuenis ex eo genere quæſtus: pecunia a patre relicta, animum ad ſpem liberioris fortunæ adiecit, togaq;, & forum placuere, proclamando ꝓ ſordidis hominibus, cauſiſq; aduerſus rem famamq; bonorum: primo in notitiam populi deinde ad honorem peruenit. ¶ Tam infeliciter, Quia ut ſupra diximus: cæſa fuiſſe feruntur plus quam. l. milia romanorum. & ſupra. xx milia capta cum ipſo imperatore Paulo ¶ Aedilis faceret, Aliud officium erat ædilis curulis, aliud plebei, quidnam eſſet officium curulis Cicero Verrinarum lib. ulti. oſtendit. Nunc ſum, inquit, deſignatus ædilis, habeo rationem, quid a populo Romano acceperim, mihi ſanctiſſimos ludos maxima cum cærimonia Cereri libero, libereq; faciendos, mihi floram matrem, populo, plebiq; ludorum celebritate placandum, mihi ludos antiquiſſimos, qui primi Romani ſunt nominati, maxima cum dignitate, ac religione Ioui, Iunoni, Mineruæ eſſe faciendos: mihi ſacrorum ædium procurationem, mihi totam urbem tuendam eſſe commiſſam ob earum rerum, laboremq;: & ſolicitudinem fructus illos datos: antiquiorem ſententiæ dicendæ locum, togam, prætextam, ſellam curulem, ædiles plebei ædibus tantum præerant. l. ii. ff. de ori. iu. ſic inſcribitur. Itemq; ut eſſent, qui ædibus præeſſent, in quibus omnia ſcita ſua plebs deferebat: duos ex plebe conſtituerant, qui et etiā ædiles appellati ſunt. ¶ Circenſes ludi, Erant idem, q & romani ſicut idem Cice. eo dem loco teſtatur, hi fiebant in honorem Iouis, Iunonis, & Mineruæ. ¶ Puerum hiſtrionem. Sūt qui uelint hiſtrionem ab iſtria dictum: quia primus, qui romæ ſcænicam artem exercuit, ab hiſtria uenerit, alii non ab iſtria, ſed ab hetruria accitos Romam hiſtriones fuiſſe dicunt, erant autem hiſtriones, qui latine ludii dicuntur, qui perſonati in ſcæna comœdias, & tragœdias agebant, uoce, & corporis geſtu: de quibus Ci. in Para. Hiſtrio. inquit, ſi paululum ſe moueat extra numerum, aut ſi uerſus pronunciatus eſt ſyllaba una breuior, aut longior, exibilatur, exploditur. Poſt ali-

OLIVERIVS.

HErcules quoq; detractæ. Sicut graui ſupplicio Iupiter ultus eſt numē ſuū, & Hercules, q cum Potitii antiquiſſimæ familiæ eius ſacris ꝓpoſiti eſſent & ab ipſo iſtituti, cūq; poſt aliquot annos ſuadēte Claudio, ad ſeruorum miniſteriū ſacrificia tranſtuliſſent, iratus oēs illius familiæ paruo tempore interemit, Appium luminibus priuauit. ¶ Detractæ: Diminutæ. ¶ Potitii ſacrorū ritū, Hercu. ut auctor eſt Liui. pꝰ occiſum cachū ꝑꝑ abactas boues, cū eēt ad euādrū deductus ſe Iouis filiū p cachi mortē uirtute probauit, ob q̄ rem ab euādro benigne eſt hoſpitio ſuſceptus, & pro numine habitus, deniq; ara maxia eſt ei cōſtituta, qd Herculi Delphicus Apollo i Italia fore ꝑdixerat, & Carmenta mr Euādri multo antea fuerat uaticinata, cū ergo de ſuo armēto ad ſua ſacrificia boues dediſſet inuenti ſunt duo ſenes, Pinarius, & Potitius, qbus q̄liter ſe uellet coli oſidit. ſ. ut manc, & ueſperi ei ſacrificaretur, perfecto itaq; matutino ſacrificio, cū circa ſolis occaſum eēnt ſacra repetenda. Potitius prior aduenit, Pinarius poſtea extis iā conſumptis: unū iratus Hercu. ſtatuit, ut pinariorum familia tantum miniſtra eſſet epulantibus potitiis, & complentibus ſacra, unū & pinarii dicti ſunt a ***** quæ grecæ dr fames, nā ſenem illū, ut uult. Ser. conſtat alio nomine fuiſſe nuncupatū. Vnde Virgi. Pr. muſq; potitius auctor. Et domus herculei cuſtos pinaria ſacri ¶ Auctore Ap. Quia Appius auctor fuerat ut hoc ſacrificiū transferetur ad miniſterium ſeruorum. Sciendum eſt ꝙ teſte Macro. ſaturnalium li. i. Sacris herculis mulieres intereſſe non licebat. ¶ Luminibus captus: Oculis & luce priuatus. De hoc Appio dicemus libro ſeptimo. c. de ſenectute, fuit autem qui cum Pyrrho epirotarum rege pa-

Aedilis officiū.

Potitiū.

Pinaril.

Appius unde cecus.

n quibus ille petebat conditionibus fieri diſſuaſit anno ab ꝛe condita.cccclxi teſte Eutropio lib.ii.

ASCENSIVS.

HErcules quoqꝫ ſignificat, quæ uindicta proſecutus ſit hercules ſuorum ſacrorum ad ſeruos tranſlationem, in quo mirabile eſt, quomodo eū pro deo coluerint, em mortuum non ignora e, ſed forte de diuis, aut diis is ex hominibus id ſenſe, quod uulgus de ſanctis nā n paucis perſuaſum eſt, ſan s ſacro aliquo morbo ſui atemptores perſequi, quaſi o morborum ſint autho eo quod precibus ſubinde o remedia impetrent. Sed lo eſt. Hercu. quoqꝫ, id eſt m traditor a ſcriptoribus an ium Romanorum exegiſſe grauem & manifeſtam pœ n religionis ſuæ detractæ, t imminutæ & uilipenſæ. m cum potitii antiquiſſimi Romani tranſtuliſſent ritū rorum eius (quem ſcilicet ri n obtinuerant uelut hæredi um aſſignatum ab ipſo, ſci therculæ genti eorum, ideſt iorum pro dono) authore pio cenſore ad humilem mi erium ſeruorum, omnes ſci t potitii puberes, qui erant cr.xxx.numero extincti ſūt ra annū, id eſt ſpatio unius i, & nomen potitium diui n in.xii.familias interiit prō id eſt quaſi totum, Appius o author tranſlationis ca s ē luminibus .i. excæcat⁹.

OLIVERIVS.

ACer etiam ſui numinis uindex Apollo, Apollo nihilo ſegni⁹ & ipſe ſui men ulius eſt. Cū enim Sci Aphricanus iſerior cartha em militibus diripiendam eſſiſſet, quidam appollinis plum ingreſſus eius ſimū um aurea ueſte indutū ſpo e tētauit, quare indignatus ollo id egit ut ſacrilegæ ma s inter fragmenta ueſtis, & brias a corpe abſciſſæ repe tur. ⁋ Inter fragmēta, Inter fimbrias Acer uideꝛ. Vehemēs ſper ultor ⁋ Brēnus gallorum dux, hic fuit, quo duce Ro capta & incenſa fuit, ſecūdum quoſdā. ⁋ Apollinis tēplū, hac ſpoliatione tēpli meminit Iuſti. ⁋ In ſe manus uertit. tinctu numinis hoc eſt inſtigante numine ſeipſum gladio aſſixit, quia eius templum ingreſſus fuerat uiolaturus.

ASCENSIVS.

ACer ſui &c. Ingenioſe ne ſuos ſacrilegii taxet apertius meminit de uindicante deo ꝙ de iis de quibus uindi ctam ſumpſit dicens. Apollo etiam quaſi dicat non ſo n Hercu. ſup. acer id eſt uehemens & acerbus uindex numi ſui, ſcilicet læſi, qui carthagine oppreſſa a romanis ſub Sci ne minore, nudatus ueſte aurea, egit id, ut manus ſacrile , ideſt quæ ſacrilegium commiſerant, inuenirentur abſciſæ m dicit a quo, quaſi a numine factum ſit, cum forte a pe tibus partem prædæ factum putes) inter fragmenta, ſcilicet icæ unde ea non intertexto ſed obducto auro erat Bren s &c. Affert ſecundum exemplum de uindicta apollinis in ilegium Brenni ducis gallorum in gallogræcia qui cum phicum templum ſpoliaſſet in furorem uerſus ſibi manū ulit Ordo eſt. Brennus dux gallorum ingreſſus templum ollinis delphis, ideſt quod erat opulentiſſimum apud del

⁋De Apolline vindicante ſe de ſacrilegio.

ACer etiā ſui numinis vindex Apollo: qui Carthagine a Romanis oppſſa, veſte aurea nudatus, id egit: vt ſacrilegæ manus inter fragmenta eius abſciſſæ inuenirentur. Brenus Gallorum dux, Delphis, Apollinis tēplū ingreſſus. Dei voluntate in ſe manus vertit.

⁋De Turulio.

NEc minus efficax vltor contēptæ religionis filius quoqꝫ eius Aeſculapius, qui conſecratū tēplo ſuo lucū a Turulio præfecto Antonii, ad naues ei faciendas, magna ex parte ſuccīſum dolens inter ipſum nefarium miniſteriū deuictis partibus Antonii, impio Cæſaris morti deſtinatum Turulium, manifeſtis numinis ſui viribus in eum locum quē uiolauerat: traxit: effecitqꝫ ubi ibi potiſſimum a militibus cæſarianis occiſus eodem exitio, & euerſis iam arboribus pœnas lueret & adhuc ſuperantibus, impunitatem conſimilis iniuriæ pareret, ſuamqꝫ venerationem quā apud colentes maximam ſemper habuerat: Deus multiplicauit.

⁋De quinto Fuluio.

QVintus autē Fuluius Flaccus impune non tulit: quod in cenſura tegulas marmoreas ex Iunonis Laciniæ templo in edē Fortunæ Equeſtris, quam Romæ faciebat, tranſtulit. Negatur enim poſt hoc factum mente conſtitiſſe; quin etiam per ſummam ægritudinē animi expirauit: cum ex duobus filiis in Illyrico militantibus, alterum deceſſiſſe, alterū grauiter audiſſet affectū. cuius caſu mot⁹ Senatus, tegulas Locros reportādas curauit: decretiqꝫ circunſpectiſſima ſanctitate impium opus Cenſoris retexuit.

phos, uertit manus in ſe, ideſt ſeipſum itteremit, uoluntate dei ſcilicet Apollinis.

THEOPHILVS.

IN ſe manus uertit. Quomodo dolorem uulnerum ferre non poſſet, ut Trogus autumat ut Pauſanias, impar inuidiæ, quæ flagrabat apud ſuos ob rem male geſtam. ⁋ Ingreſſus. caſtiga aggreſſus. Apol. enim templum Brennus ingreſſus non eſt. niſi templum pro finibus accipias, & luco templi.

OLIVERIVS.

NEc minus efficax ultoc. Deuictis partibus bruti caſſii Cæſa. interfectorum Octa. Antonius & lepidus inter ſe orbem diuiſerunt. Octaui. occidentem plagam. Antonius orientem. Lepidus meridianam obtinuit. Et cum Octauiam Octauii ſorore Antō. duxiſſet uxorem, ut inita confœderatio uim maiorem poſſet habere, ſe contulit in ægyptum, ubi captus illecebris cleopatræ reginæ diuortii libellum paulo poſt miſit Octauiæ. Quare indignatus Auguſtus bellum intulit Antonio, quem cū Cleopatra nauali prælio apud leucadem ambrachiæ promontorium ſuperauit. Cuius cladis acceptæ cauſam illam fuiſſe dicunt, ꝙ Anto. præfectum quendam in lucum Aeſculapio conſecratum ad ligna ſuccidenda nauium conficiendarum gratia miſiſſet, nam caſus ita tulit ut eo ipſo tempore quo ligna cedebantur, Antonii partes deuincerentur, ubi lucum cædēdo uiolauerat. ⁋ Lucum. Lucus dicitur quaſi luce carens, & per anthiphraſim dictus eſt, quia non luceat, nam arborum denſitate radii ſolis lucum penetrare non poſſunt. Sic enim Seruius, ſic Priſcianus ſentiunt, multa nomina per antiphraſim dicta eſſe, ut bellum, parcæ lucus, alii de luco aliter ſentiunt ſed hos ego ductores habeō. ⁋ Miniſteriom. Dum exciderentur trabes. ⁋ Lueret, perſolueret. ⁋ Superantibus, ſcilicet arboribus, hoc eſt reſtantibus. ⁋ Impunitatem: ne quis poſtea id impune auderet facere.

ASCENSIVS.

NEc minus. Nec, id eſt & non, & Aeſculapius filius eius, ſcilicet Apollinis, non minus efficax ultor ſup. fuit religionis contemptæ, qui dolens lucum, id eſt, ſyluam in cæduam & ſacram, conſecratum templo ſuo .i. ad obſeruantiam templi, ſuccīſum ſup. eſſe ex magna parte a Turulio præfecto Antonii ad naues faciendas ei, ſcilicet An. partibus Antonii deuictis, id eſt poſtquam partes Antonii erant deuictæ inter ipſum nefarium miniſterium .i. dū adhuc naues fierent traxit. ſ. æſculapius. Turulium deſtinatum morti imperio Cæſa. ſ. Auguſti, manifeſtis uiribus ſui numinis .i. ſuæ diuinitatis in eum locū. ⁋ Scilicet lucum, quem uiolauerat, & effecit ut ipſe Turulius occiſus a militibus Cæſ potiſſimum ibi cum alibi occidi potuiſſet, lueret pœnas eodem exitio, & id eſt, ſimul arboribus euerſis, & pareret .i. acqreret arboribus adhuc ſuperātibus, ideſt extātibus, impunitatē cōſimilis iniuriæ, ne euertantur, & deus. ſ. Aeſculapius multiplicauit uenerationē ſuā (poſſeſſiue ut pote) quam habuerat maximam apud colentes.

OLIVERIVS.

QVintus autem Fuluius flaccus. Hic etiā oſtenditur maiorē diligentia quam in ſeruanda religione habuere: ne quid animo prætermitterent expiandō, qđ dijs aliquo mō diſplicere cognouiſſēt: abbreuiator I ſuli Fuluius, inqt, flaccus cenſor tēplum Iunonis laciniæ tegulis marmoreis ſpoliauit ut ædem quā dedicauerat tegeret. Huius fuit uxor ſulpitia, quæ ut Naſica iudicio ſenatus omnium optimus, ſic matronarum ſententia omnium caſtiſſima iudicata fuit. ¶ In cēſura. Dum cenſor eſſet, qui alienos mores damnare conſueuerat, ipſe in ſacrilegium incidit.

Tegula

¶ Tegulas, tegulæ dicūtur, quibus tecta teguntur, unde a tegendo dictæ ſunt tegulæ: ſunt et hymbrices ab hymbre dictæ.

Hymbrices.

¶ Iunonis laciniæ. Lacinius latro fuit nobiliſſimus, qui extrema italiæ multis latrocinijs infeſtabat, hunc Hercules cū occidiſſet ad expiationē loci placationemque iunonis, quæ ſibi irata dicebatur, ei templum dedicauit, & a nomine latronis iunonem laciniam appellauit. Virg. Hinc ſinus Herculei ſi uera eſt fama tarenti Cernitus, attolit ſe diua lacinia contra. Alij dicunt a rege conditore fuiſſe nōminatum templum illud, de quo diuerſas ſcriptorum ſententias inuenio, ubi ſitum fuerit, nam Val. cum dicat in fine huius exempli, cuius caſu motus ſenatus, tegulas locros reportandas curauit, innuere uidetur locris fuiſſe templum iſtud. At Liuius libro quarto ſecundi punici belli circa principium crotonæ fuiſſe oſtendit cum in deſcriptione illius urbis dicat. In urbe nobile templum ipſa urbe erat nobilius laciniæ iunonis ſanctum omnibus, circa populis, & paulo infra. Templum, inquit, inclytum diuitijs etiam non tantum ſanctitate. At Stra. libro ſexto poſt fines crotoniatas eſſe uult. Poſt Scyllaceum, inquit, crotoniatasum fines ſunt, & Iapigum tria promontoria, deinde laciniæ Iunonis templum ſuperiori ætate locupletiſſimum, doniſq; frequentiſſimis plenum. Theocritus uerſu in quadam ægloga ex parte orientali propinquum crotonæ eſſe ſignificat, conſtat tamen promontorium lacinium in regione Locrenſi fuiſſe, teſte Plin. natu. hiſt. lib. iij. in deſcriptione locrorum. In eadem fortunæ. Templum deæ fortunæ, quæ inſidens equo fabricata fuerat, & erecta. ¶ Tranſtulit ſcilicet locris Roma. ¶ Mente com. mente ſana fuiſſe. ¶ Per ſummam ægritudinem per ſummum dolorem, & animi perturbationem, nam ægritudo tam animi quam corporis,

Aegritudo.

dicitur, ægrotatio corporis tantum male ualenus, In illyrico in bello, quod geſſit P.R. aduerſus perſem macedoniæ regem & illyricos fuit. ¶ Circumſpectiſſima, diligentiſſima, & clariſſima. ¶ Retexuit. Deleuit, tranſlatio ſumpta a textoribus nam qui texunt fila in ordinem redigunt, qui uero retexunt opus in ordinem redactum delent, ergo retexuit, deleuit, & emendauit.

ASCENSIVS.

QVintus autem Ful. Taxat neglectam ſeligionem a Quinto Fuluio cenſore in transferendis tegulis, quam ſi deus nunc ſtatim puniret in ablatis ſacris, grauem in multos uideremus animaduerſionem, cū multo tñ grauior eos maneat. Ordo eſt. Quintus autem Fuluius flaccus non tulit. id eſt non abſtulit, aut non tranſegit impune id eſt ſine punitione, quod tranſtulit in cenſura ſupple ſua, tegulas marmoreas ex templo Iunonis laciniæ, q̃ ad locros colebatur, in ædem. i. templum fortunæ equæſtris, quam ædem faciebat Romæ Enim pro quia, negatur conſtitiſſe mente id eſt compotem, aut compos fuiſſe mentis poſt hoc factum quinetiam. id eſt, in ſuper expirauit per ſummam ægritudinem id eſt, afflictionem animi, cum audiſſet alterum ex duobus filiis militantibus in illyrico deceſſiſſe ſcilicet de hoc mundo id eſt mortuum eſſe, & alterum affectum grauiter. id eſt graui morbo. Cuius ſcilicet. Quinti. Fuluii caſu. id eſt, calamitate ſenatus motus curauit tegulas reportandas locros, & retexuit, id eſt diſſoluit impium opus cenſoris, circumſpectiſſima id eſt prudentiſſima ſanctitate decreti.

¶ De Pleminio legato Scipionis.

TAm me hercule, quā Pleminii legati Scipionis in theſauro Proſerpinæ ſpoliando ſceleratam auaritiā iuſta animaduerſione vindicauit. Cum enim eū uinctū Romā protrahi iuſſiſſet, ante cauſæ dictionem in carcere teterrimo genere morbi, conſumptus eſt. pecuniam Dea eiuſdem Senatus imperio, & quidem ſummam duplicādo, recuperauit. Quæ. quod ad Pleminii facinus pertinuit, bene a patribus C. vindicata. Quod ad violentas regis Pyrrhi ſordes attinuerat: ſeipſam potenter, atq; efficaciter defendit. coactis enim Locrenſibus ex theſauro eius, magnam illi pecuniam dare: cum onuſtus nefaria preda nauigaret: vi ſubitæ tempeſtatis tota cū claſſe, vicinis deæ litoribus illiſus eſt. in quibus pecunia incolumis reperta, ſanctiſſimi theſauri cuſtodiæ reſtituta eſt.

OLIVERIVS.

ITa me Her. tam ſenatus retexuit opus cenſosis quam uindicauit auaritiam &c. Pleminii legati pleminium legatum Scipio. locris. cum præſidio Po. Ro. præfecerat, qui præter multa facinora, quæ fœda nimis & indigna in locrenſes ediderat, templum quoque proſerpinæ, quod ibi nobiliſſimum, & opulentiſſimum fuerat, nimia auaritia tactus, dirripuit, nam ibi theſaurum ingentem repoſuerunt locrenſes quem ex ipſius proſerpinæ luco confecerāt, cum ibidem magni quottidiani prouentus imponerentur.

Proſerpinæ tẽplũ locris

Quare legatus theſauri cupiditate captus pecuniam ſurripuit quod ubi reſciuit ſenatus, legatum Romam uinctum deduci iuſſit, Cognita deinde cauſa, ubi culpæ affinem eſſe intellexit, in carcerem trudi iuſſit, ubi pedīculari morbo, ut quidam uolunt, ante cauſæ dictionem conſumptus eſt. Verum non minus ipſa ſe dea quam eius numen ſenatus uindicauit Conſtat enim teſte Li. lib. ix. ſecundi punici belli poſt direptionem ſacræ pecuniæ tantum omnibus ſacrilegio contactis iniectum eſſe furoris, ut numinis inſtinctu omnes inter ſe, dux in ducē, miles in militem hoſtili quadam rabie conuerterentur, nam rapto poculo argenteo ex oppidani cuiuſdam domo, peraltioſa ſtatim orta eſt ſeditio inter Plemi. de tribunos militum, ubi accenſa pugna uulneratis, ceſiſq; nonnullis, cum Plemi. de tribunis tanquam ſeditionis auctoribus pararet ſumere ſupplicium, illorum milites ex recenti uictoria ferociores facti ex omnibus locis ad opem ferendam concurrunt, qui cum uiolata uirgis tribunorum corpora uidiſſent, in multo impotentiorem iram accenſi ſine reſpectu non maieſtatis modo, ſed etiam humanitatis in legatum mulctatis lictoribus impetum faciunt, ipſumq; a ſuis interceptum & ſecluſum hoſtiliter lacerarunt, & prope exanguem, naſo, auribuſq; mutilatis relinquunt. Quibus rebus ad Scipionem delatis, qui tunc erat meſſanæ, poſt paucos dies locros cum exercitu uenit, & cognita cauſa tribunis ſontibus iudicatis, & in uincula coniectis, ut romam ad ſenatum mitterentur, meſſanam rediit. Ple. impotēs iræ tribunos ad ſe attrahi iuſſit, laceratoſq; omnibus ſupplicijs quæ pati corpus ullum poſſit, interfecit, nec ſatiatus uiuorum pœna inſepultos proiecit, ſimili crudelitate in locrenſium principes eſt uſus, quos ad conquerendas iniurias ad. P. Sci. profectos audiuit. Hunc igitur cathenis uinctum Romam tractum fuiſſe ferunt, & in carcerem coniectum, & ante dictionem cauſæ mortuum, Clodi. tamen Licini. in lib. iii. rerum Romanarum refert, hunc ludis uotiuis, quos Romæ aphricanus iterum conſul faciebat, conatum per quoſdam, quos precio corrumperat, aliquot locis urbem incendere, ut frangendi carcerem, fugiendiq; haberent occaſionem. Patefacto deinde ſcelere delegatum in tullianum ex ſenatuſconſulto, ibiq; teterrimo mortis genere conſumptum. ¶ Ante cauſæ dictionem, Antequam dies ſtatuta ueniret, ut cauſam diceret. ¶ Teterrimo genere morbi ſcilicet pediculari morbo, ergo teterrimo, fœdiſſimo, aſperrimo. Pecuniam ſenatus, ubi quantitatem pecuniæ ſenatus intellexit, quam abſtulerat legatus, duplicem reddi iuſſit. ¶ Quæ quantum ad Pleminii, Pyrrhus cū e Sicilia rediens locros claſſe preteruueheretur, inter alia fœda, quæ in locrenſes facinora ædidit, theſauros quoq; proſerpinæ intactos ad eam diem ſpoliauit, atq; ita pecunia in naues impoſita, ipſe terra eſt profectus. Claſſis poſtero die fœdiſſima tempeſtate lacerata fuit, omneſq; naues, quæ ſacram pecuniam habuerant, in littora locrenſia reuectæ. Liui. lib. ix. ſecūdi belli punici, ubi de Pleminio loquitur, nā auaritia, inquit, ne ſacrorum quidem ſpoliatione abſtinuit, nec alia modo tēpla uiolata, ſed proſerpinæ etiam intacti omni ætate theſauri, præterquam

præterquam ꝙ à Pyrrho, qui cum magno piaculo ſacrilegii manubias rettulit, ſpoliati dicebantur, ergo ſic ante regiæ naues laceratæ naufragiis, nihil in terram integri præter ſacrã pecuniam deæ quam aſportabant extulerant ium quoq; alio genere cladis eadem illa pecunia omnibus contactis ad ultionem templi furorem adiecit, hac igitur tanta tempeſtate & clade ſuperbiſſimus rex edoctus deos eſſe, pecuniam omnem conquiſitam in theſauros Proſerpinæ referri iuſſit, nec tamen illi unq̃ poſtea proſperi quicquam euenit. Pulſuſq; Italia turpiter ſatis ignobili atq; inhoneſta morte temere nocte ingreſſus argos occubuit. Senatus igitur quantum ad. Pleminium pertinet, deam ultus eſt, quod uero ad pyrrhum ſpectat, dea ſeipſam uindicauit. ¶ Sordes, auaritiã, ſic enim maiores auaritiam ſordes appellarunt, quia nihil hominem faciat ſordidiorem q̃ auaritia Saluſtius. Auaritia pecuniæ ſtudium habet, quam nemo ſapiens concupiuit, ea quaſi malis uenenis imbuta corpus, animumq; uirilem effœminat. ¶ Nefaria quia cõtra fas, hoc eſt ius diuinum acceperat. ¶ Vicinis deæ, haud procul à locris. ¶ Illiſus, ipact*. ¶ Sanctiſſimi theſauri, Theſaurus, ppriẽ eſt locus, ubi pecunia, uel alia res præcioſa ſeruanda reponit.

ASCENSIVS.

TAm me Hercule. Continuatur ſermo ſuperiori. Nam ordo eſt. me Hercule tam ſpectata ſanctitate retexuit ſenatus impium factum Quinti Fuluii, q̃ ideſt quantum iuſta animaduerſione uindicauit ſceleratam auaritiam Pleminii legati ſcipionis in ſpoliando theſauro proſerpinæ. Cum enim iuſſiſſet eum pertrahi uinctum Romam, conſumptus eſt ante cauſæ dictionem, ideſt purgationem facti, teterrimo, ideſt duriſſimo genere morbi in carcere. ¶ Dea, ſcilicet proſerpina, recuperauit imperio eiuſdem ſenatus pecuniam, ſcilicet ablatam, & quidem duplicando ſummam quia nõ eſt ſatis ablatum reſtituere in ſacrilegio ¶ Quæ quod &c. Proſequitur ſacrilegium Pyrrhi regis epyrotarum in eodem theſauro, & eiuſdem deæ in eum animaduerſionem ordo eſt. Quæ ſcilicet dea proſerpina, bene uindicata eſt à patribus cõſcriptis, ideſt à ſenatu Ro. quod, ideſt quantum, alii legunt q̃tum, pertinuit ad facinus Pleminii, ſcilicet legati Scipionis, & quod attinuerat ad uiolentas ſordes, id eſt rapinas ſordidas Pyrrhi regis, qui cum rex eſſet opulentiſſimus & nobiliſſimus, non debuit gloriam ſuam ſacrilegio inquinare, defendit ſeipſam, aut ipſa defendit ſe potenter, atq; efficaciter, quia ablata recepit. Enim pro quia locrẽſibus coactis, ideſt poſt q̃ locrenſes fuerant coacti dare illi, ſcilicet Pyrrho magnam pecuniam, ex theſauro eius, ſcilicet deæ, cũ nauigaret onuſtus præda nefaria, illiſus eſt cum tota claſſe litoribus uicinis deæ, ideſt templo ipſius proſerpinæ, ui tempeſtatis ſubitæ, ideſt ſubito ortæ, in quibus, ſcilicet litoribus pecunia reperta incolumis, ideſt non ſubmerſa, nec imminuta à Pyrrho reſtituta eſt cuſtodiæ ſanctiſſimi theſauri. Hoc autem gẽnere uindictæ q̃ſi bolo quodam obiecto ineſcauerũt dæmones mortalium mẽtes, nam cum ſcirẽt legem dei animis noſtris inſcriptam, qua iudicamus furtum, nedum ſacrilegium iniquum eſſe, uindictam intulerunt non à ſcelere, ut abſtinerent, ſed ut idolatriæ firmius inhærerent, nihil enim ab hoſte generis humani expectandum, quod non in maius uergat detrimentum.

THEOPHILVS.

AT qui, Valerius hoc nõ ait. Antonii partes ad Aeſculapii lucum ſuperatas id quod hiſtoriæ fides nõ habet ſed Antonii fractis opibus ad actium ab Octa. duci iuſſum Turuliũ à militibus eſſe interemptũ in ipſo potiſſimũ luco, quem ſucciderat, in quo manifeſta numinis Aeſculapii uis apparet. ¶ Pleminii Antiq codices, partim Poſthumũ Leuini legunt, partim P. Leuinii, nec affirmare quiſquam poteſt hoc an illo modo rectius apud Liuium ſcribatur. Lubricus enim lapſus eſt à P. Leuino in Pleminium.

¶ Externa. De Maſiniſſa Rege.

AT non ſimiliter Maſiniſſa Rex numidarum: cuius cum præfectus claſſis Melitam appuliſſet: eq; fano Iunonis dentes eburneos eximiæ magnitudinis ſublatos: ad eum pro dono attuliſſet: vt comperit vnde aduecti eſſent: quinqueremi reportãdos Melitam, inq; templo Iunonis collocandos curauit. inſculptos gentis ſuæ literis. ſignificantibus regem ignorantem eos accepiſſe: libenter deæ reddidiſſe: factũ Maſiniſſæ animo: q̃ punico ſanguini cõueniens: q̃q̃ quid attinet mores natione ppẽdi? in media barbaria ortus, ſacrilegium reſcidit alienum.

OLIVERIVS.

AT non ſimiliter Maſſiniſſa, hic fuit Pyrrhõ longe diſſimilis, qui nõn modo ſacrilegium non commiſit, uerum etiam commiſſum emendauit. Nam cũ eburneos dentes de Iunonis templo ſublatos ſibi dono datos eſſe cognouit, ei q̃ primum reſtituendo curauit, quod eo magis laude dignum fuit, ꝙ cum barbarus eſſet, alienum ſacrilegium emendare uoluerit. ¶ Melitam, inſula in ſiculo mari poſita haud longe à Sicilia periculoſo diſiuncta mari, ut teſtatur Plin. lib iii. na. hiſto. & Cic. uerrinarum, in hac autem fuit oppidum eiuſdem nominis, à quo non longe in promõtorio fanum Iunonis fuit antiquum ſumma cum reuerentia celebratum, de quo ſublati fuere dentes eburnei ſupradicti. Melita uero penultimã corripit. Ouid. de faſtis. Fertilis eſt melite ſterilis uicina coſiræ. Inſula quam libyci uerberat unda freti. De hac iſula Li. xxi. lib. à lilibeo inquit, conſul hierone cum claſſe regia dimiſſo, relictoq; prætore ad tuendam Siciliæ oram, ipſe inſulam melitam, quæ à Carthagi. tenebatur, traiecit. Dentes eburneos, elephanthinos ¶ Literis, ſcilicet libycis. ¶ Ignorantem, neq; illos accepiſſet, ſi iunonis fuiſſe exiſtimaſſet. ¶ Libẽter red. poſt q̃ reſciuit de templo iunonis fuiſſe ſublatos, & laudat Vale. Maſſiniſſæ factum, ꝙ propinquior fuerit regali animo q̃ punico, tametſi ſanguine, & natione punicus eſſet, tamen ſuæ quodammodo oblitus uidebatur. ¶ Quam pu q̃ pro non dixit, Sanguini, quia conſtat magnificum fuiſſe, & liberalem regem, quod maxime cognitum eſt poſt q̃ ſe ſocium fecit Po. Ro. ¶ Quamq̃ quid quid, inquit, opus eſt mores ex nationibus conſiderare, cum in media barbarie natus ſit maſſiniſſa, qui non modo aufugit ſacrilegium ſed ab alio commiſſum correxit, & emendauit. ¶ Mores na. pp. ſicut de Themiſtocle legitur, quem ſeriphio cuidam reſpondiſſe ferunt, nec ſi athenienſis eſſes, clarus unq̃ extitiſſes, nec ego, ſi ſeriphius eſſem ignobilis, Cum ille patriam diceret Themiſtocli dediſſe nobilitatẽ. ¶ Perpẽdi, æſtimari, tranſlatio ſumpta à penſante, nã qui penſat pondus æſtimat ¶ Reſcidit, deleuit, cuius uerbi p̃teriti penultimam contra cæterorum naturam corripuit. Oui. Nam cælo terras, & terris abſcidit undas.

Melita inſula.

ASCENSIVS.

AT non &c. Superius exemplum mixtum quodammodo erat, quia de externo rege, ſed in italia ſcem patrante, cum pleminii domeſtici uiri mentione, nunc externum affert, quod etiam duplex eſt, Nam quantum ad ſacrilegium præfecti claſſis pertinet, neglectæ religionis eſt, quantum uero ad Maſſiniſſæ reſtitutionem, obſeruatæ eſt religionis exemplum. ¶ Ordo, At maſſiniſſa rex numidarũ, & amicus. Ro. Po. pater iugurthæ, de quo Salu. non ſimiliter, ſcilicet pyrrho ſup. fecit, cuius cum p̃fectus claſſis appuliſſet ſup. claſſe melitam, ideſt ad eã inſulam, quæ in carthaginis erat ditione, in mari ſiculo poſita. Virgi. in tertio Aene. datiuo conſtruxit terminum ad quem dicẽs, Hic me digreſſum ueſtris deus appulit oris, hic acuſatiuo iungitur gratia p̃poſitionis, uel aduerbialiter, ſcd̃m autem uallam ſubauditur ſe, aut naue quia acuſatiuũ eſt, unde non dices, ego appuli, ſed appulſus ſum (ſic tamen legitur) & præfectus attuliſſet ꝑ dono ad eũ ſcilicet maſſiniſſam, dentes eburneos, hoc eſt elephãtinos, miræ magnitudinis, ſublatos è fano iunonis ut, ideſt poſt q̃ cõperit, ideſt reſciuit unde, ideſt de quo loco eſſent aduecti, curauit reportandos, quinqueremi ſup. nau. ideſt habente quinqueremorum ordines, melitam, ideſt in melitam inſulæ eiuſdem nominis urbem, & collocandos in templo iunonis, inſculptos literis ſuæ gentis, ideſt numidicis, ſignificanti bus regem accepiſſe eos ignorantem, ſcilicet ꝙ ſacri eſſent, & reddidiſſe deæ libenter q̃ſi dicat uolentem, & ſcientẽ. Factũ. i. qd̃ factũ eſt cõuenientius i. cõſonantius aĩo maſſiniſſæ, q præter morẽ gentis fidus & iuſtus erat, q̃ ſanguini punico, q a ſere ꝑ

ſidi & ſacrilegi ſunt pœni, à pœnus aūt fit punicus, ut à pœna punio, & à mœnibus munio uerſa dipthongo in u lōgum, ubi nos legimus conuenientius, alii legunt conueniēs, unde Oli. exponit q̃ pro non, ut ſit ſactum q̃, ideſt non conueniens &c. Quāquam, ideſt tametſi quid attinet, ſcilicet ad ueram cenſuram, mores pendi. ideſt æſtimari & appretiari, natione, ideſt à loco, in quo contingit naſci. quia ubiqꝫ terrarum, & boni & mali, non q̃dem naſcuntur, ſed nati fiunt (multum tamen ad mores facit patria, ſed plus diſciplina) Maſſiniſſa ortus in media barbarie, quia in numidia, reſcidit, ideſt diſſoluit, & irritum fecit ſacrilegium alienum, ideſt ab alio cōmiſſum, unde quantum ad maſſiniſſam ſuperioris tituli eſt argumentum.

habens nauigationem & cætera. Plin. quoqꝫ lib. iiii. natu. hiſto. aſſerit hanc urbem eſſe in Achaia, hinc eſt q̃ uehementer admirer Seruium in expoſitione carminis illius georgicorum. Taygetiqꝫ canes domitrixqꝫ epidaurus equorum, dixiſſe epidaurum eſſe ciuitatem epiri equis nobiliſſimam, ſed in culpa librariorum factum eſſe arbitror, qui nominis ſimilitudine decepti epidaurus p̄ epidannus ſcripſerit, q̃q̃ omnes tam ueteres q̃ nouiter impreſſi codices, quos legerim, epidaurus habeant. in hoc igitur epidauro achaiæ ciuitate æſculapius religioſiſſime colebatur, cuius ſimulachrum fingebatur barbatum, quippe qui deus eſſet medicinæ, apollinis uero eius patris imberbe, hic ergo uidens auream barbam æſculapii è mento pendentem, eā demi iuſſit, incongruum eſſe dicens, patrem imberbem, & filium eſſe barbatum.

¶ De Dionyſio.

SYracuſis genitus Dionyſius, tot ſacrilegia ſua, quot iam recognoſcimus, iocoſis dictis proſequi voluptatis loco duxit. fano enim Proſerpinæ ſpoliato Locris: cū per altum, ſecundo vento, claſſe veheretur, ridens, amicis, videtis ne, ait, quam bona nauigatio ab ipſis diis immortalibus ſacrilegis tribuat: Detracto etiā Ioui olympio magni pōderis aureo amiculo, quo eum Tyrannus Hiero è manubiis Carthaginienſium ornauerat: iniectoqꝫ ei laneo pallio: dixit, æſtate grauem eſſe aureū amiculum, hyeme frigidum, laneum autem ad vtrunqꝫ tempus anni aptius. Idem Epidauri Aeſculapio barbam auream demi iuſſit: quod affirmaret: non conuenire patrem Apollinem imberbem: ipſum uero barbatum conſpici. Idem menſas argenteas, atqꝫ aureas, è fanis ſuſtulit. Quodqꝫ in his more græciæ ſcriptum erat, bonorum deorum eas eſſe: uti ſe bonitate eorū prædicauit. Idem victorias aureas, & pateras, & coronas, quæ ſimulachrorum porrectis manibus ſuſtinebantur: tollebat: & eas ſe accipere: non auferre, dicebat. perquam ſtultū eſſe argumentando: a quibus bona precamur: ab hiis porrigētibus, nolle ſumere. Qui tametſi debita ſupplicia non exoluit: dedecore tamen Filii, mortuus pœnas rependit: quas viuus effugerat. Lento enim gradu ad vindictam ſui diuina procedit ira: tarditatemqꝫ ſupplicii grauitate compenſat.

OLIVERIUS.

SYracuſis genitus Diony. Nunc de tyranno dionyſio loquitur, qui ualde diſſimilis fuit Maſſiniſſæ, nam hic adeo religiones cōtempſit ut iocabundus multa ſacrilegia commiſerit, & q̃q̃ ipſe pœnas euaſerit, eius tamen filius grauiſſimas pœnas dedit. Nā regno pulſus corinthum ſe cōtulit, ubi præ inopia litterarū ludum in publico aperire coactus eſt. ¶ Syracuſis ge. bene inq̃ dixit non oportere mores natione perpendi, cum maſſiniſſa in media barbarie natus ſacrilegium emendauerit. Diony. uero ſyracuſis genitus, quā conſtat urbem græcorum fuiſſe præſtantiſſimam, ubi ſtudia humanitatis exercebantur, nō tamen ab ingenio ſuo diſcedere potuit, qui ſacrilegia multa cōmitteret. ¶ Syracuſis, Ac ſi diceret, In qua mores & philoſophorū præcepta uigebant Syracuſæ teſte Cicerone uerrinarum lib. vi. omnium græcarum urbium maxima atque pulcherrima fuit. Recognoſcim⁹. Quia nota ferme ſunt omnibus eius ſacrilegia. ¶ Proſequi, narrare. ¶ Ioui olymp. templum fuit Iouis olympii in urbe Acarnania haud procul à ſyracuſis, ſicut uult Cice. in uerrinis. Alia, inquit, urbs eſt haud procul à ſyracuſis, cui nomen eſt acarnania, in qua olympii Iouis antiquiſſimum fanum eſt. Amiculo. Paruo amictu, hoc eſt palliolo. ¶ Manubiis carthaginienſium. Quas à Sci. affricano ſuperiore acceperat. ¶ Epidauri æſculapio barbam, Epidannus urbs eſt Epiri, quæ nunc Dyrrachium dicitur, epidaurus uero teſte Soli. lib. de memorabilibus mun. ubi loquitur de Achaia, urbs eſt Achaiæ; quærno nemore redimita, & æſculapii delubro percelebris, dicit enim Inachus achaiæ amnis argolicū ſecat tractum, & reliqua, deinde ſubiungit: Epidauro decus eſt æſculapii ſacellum, cui incubantes ægritudinum remedia capeſſunt de monitis ſomniorum, unde & æſculapius epidaurius ſæpe dictus eſt. Ouid. de Pon. Afferat ipſe licet ſacras epidaurius herbas. Sanabit nulla uulnera cordis ope. Strabo lib. viii. in deſcriptione locorum achaiæ, epidaurus, inquit, antea epitaurus uocabatur, eam cares Ariſtotele teſte occuparunt, ſicut & hermionem, redeuntibus uero heraclidis Iones ex attica tetrapoli, ideſt quaternas urbes cōtinente, eos ad argos comitantes etiam in unis cohabitare mœnibus, hæc autem non parum inſignis eſt ciuitas, præſertim ex æſculapii claritate nobilitata, quem uaria morborum genera curaſſe ſomniati ſunt homines, erat uero templum ægrotantium multitudine uſqꝫ quaqꝫ refertum, pendētes uſqꝫ tabellis, in quibus ſanati langores erāt inſcripti, quēadmodum & in Coa fiebat inſula pariter & trica. Sita urbs eſt in ipſo ſaronici ſinus receſſu intimo, ſtadiis. xv. circuitam

Syracuſæ.

¶ Idem menſas argenteas. Mos fuit apud antiquos, ut menſæ argēteæ in deorum templis conſecrarentur, in his autem inſcribebatur titulus των αγαθων θεων, ideſt bonorum deorum, hic ubi literas legiſſet, iniquū ſane, inquit, eſſe deorum bonitate nō uti. ¶ Victorias aureas inſignia uictoriæ. Cice. uictoriolas dixit diminutiuum. Victorias, Deæ uictoriæ ſtatuas, mos fuit apud maiores, ut imperatores ex hoſtibus parta uictoria, ſtatuas quaſdā, & imagines deæ uictoriæ conſecrarent. Quintilianus de inſtitutione oratoria lib. ix. Themiſtocles, inquit, aureas uictorias conflare uolebat, pateras & coronas ſicut apud antiquos fiebant ¶ Porrectis manibus; quaſi offerri uiderentur. ¶ Accipere, non auferre. Differentia inter accipere & auferre. Nam id accipitur, quod ultro datur, auſertur uero quod ab inuito extorquetur, ergo accipimus datū, auferimus negatū. ¶ A quibus bona p̄camur. Nos deos, inquit, quotidie p̄camur, ut nobis bona cōcedāt, & cū ultro offerunt, accipere recuſabim⁹? ¶ Qui tametſi debita ſupplicia. Cice. de natura deorum libro ultimo oſtendit hunc feliciter mortuum. dicit enim hunc nō olympius Iupiter fulmine percuſſit, non æſculapius miſero, diuturnoqꝫ morbo tabeſcentem interemit, at qui in ſuo lectulo mortuus in triūphantis modum in rogū illatus eſt, eāqꝫ p̄tātem, quā per ſcelus nactus eſt, quaſi iuſtā, & legitimā hæreditatis loco filio ſuo tradidit, ſed iſ eā diutius retinere nō potuit, nam regno pulſus ludi magiſter factus eſt, & in triuio literas docuit & hoc modo patris pœnas filius dedit. Sed de huius ſacrilegi regis morte Iuſtinus uehementer à Ci. diſſentit, non. n. feliciter mortuum in ſuo lectulo iacentē, ſed à ſuis crudeliter necatum fuiſſe dicit in fine lib. xxi. ſuorum epithomatū. dicit enim Dio. quem pauloante non Sicilia non Italia capiebat, aſſiduis belli certaminibus uictus, fractuſqꝫ ad poſtremū inſidiis ſuorum interficitur, ſed magis Cic. credendum eſt. At Corne. nepos dicit hunc manu forti, belliqꝫ peritū fuiſſe, & quod in tyrāno non facile reperitur, minime libidinoſum, non luxurioſum, nō auarū fuiſſe, nulliuſqꝫ rei cupidū, niſi ſanguinis, perpetuiqꝫ imperii, oēm eamqꝫ rem erudelem ¶ Dedecore filii, de quo multa Iuſti. li. xx. ut diximus, ſed quod hanc rem p̄tinet, dicit illū in ſegnitiem lapſum ſaginā corporis ex nimia luxuria, oculorūqꝫ ualitudinē contraxiſſe adeo ut non ſolem, non puluerem, nō deniqꝫ ſplendorem ipſius lucis ferre poſſet, pulſum deinde ſyracuſis corinthū fere cepiſſe, ibiqꝫ humillima queqꝫ tutiſſima exiſtimantē in ſordidiſſimū uitæ genus deſcēdiſſe, non contentā in publico uacari, ſed

Accipe auferre

cari, ſed potare, nec conſpici in popinis, lupanaribus, ſed totis diebus reſidere, cum perditiſſimo quoq; de minimis rebus diſcepetace, pãnoſum, & ſqualidum uideri riſum libentius præbere ꝗ captare, in macello præſtace, & quod emere non poterat, oculis deuorare, nouiſſime ſe ludi magiſtrum profeſſum pueros in triuio docere, unde Oui. lib. de ponto. ille ſyracuſia modo formidatus i urbe. Vix humili duram reppulit arte famem, ergo dedecore filiũ quẽ ex rege potentiſſimo ludi magiſtrum fecit eſſe fortuna. ⁋ Lẽto enim gradu ad uindictam. Sententia pulchra & generalis huicq; loco maxime accõmodata, uidelicet improbo, ꝗuis ſeras, tamẽ graues manere pœnas, Sic & Hor. Raro antecedẽtem ſcelestum pœna deſerit pede claudo, pœna ſenſim proſequitur nocẽtem. ⁋ Tarditateq; ſupplicii. Sicut i Dionyſio Dionisii filio, qui ſyracuſis pulſus corinthi litterarum ludum aperire coactus eſt, legitur etiã ꝙ obſonia uendiderit.

De Thymaſitheo principe Liparitanorum.

IN quam ne incideret Thymaſitheus Liparitanorum princeps cõſilio ſibi aliter, atq; uniuerſæ patriæ, vtili prouidit exemplo. Excepta namq; i freto a ciuibus ſuis Piraticã exercentibus, magni ponderis aurea cratera, incitatoq; ad eam partiendam populo. vt comperit a Romanis pythio Apollini decimarum nomine dicatam, eam Delphos perferandam curauit.

ASCENSIVS.

SYracuſis &c. Ponit multa exempla de ſacrilegio Dionyſii tyranni ſiculi, quem acriter taxat, eo ꝙ non in barbara terra, ſed ſyrscuſana, ubi græcorum ſtudia & mores uiguere, natus à prauo ingenio non ſit retractus. Ordo eſt. Diony ſcilicet ſuperior, genitus ſyracuſis urbe clariſſima in Sicilia, duxit loco uoluptatis, idest habuit utrem uoluptuoſam, proſequi dictis iocoſis, idest iocolari dicacitate, & ſalibus impiis, tot ſacrilegia ſua quot iam recognoſcimus, idest recenſemus. Fano enim proſerpinæ ſpollato, ſcilicet ab eo locris, ideſt in ea urbe uicina Siciliæ cum ueheretur claſſe per altum, ſcilicet mare, uento ſecundo, idest proſpero quia à tergo flante, ridens ait amicis, ſaltẽ ſimulatis per metũ, quia ueros amicos non meruit habere, ò amici uidetis ne ꝗ bona nauigatio tribuatur ſacrilegis quaſi dicat nobis, ab ipſis diis immortalibus ⁋ Detracto ẽt &c. Ordo eſt. Etiam amiculo, idest genere quodam amictus, aureo magni ponderis detracto. t. poſt ꝗ ipſum detraxerat, Ioui olimpio, quo. ſ. amiculo hiero tyrannus. ſ. ſiciliæ ante eum ornauerat eum. ſ. Iouem, è manubiis, idest parte præde duci cõpetente Cartha. i. quas Scip. abſtulerat Carthaginẽſibus & hieroni dederat, & pallio laneo iniecto ei. ſ. Ioui, hoc eſt idolo eius, dixit amiculum aureum eſſe graue, & ita moleſtum æſtate, & frigidum hyeme, aũt ꝑ ſed laneũ ſup. amiculum eſſe aptius ad utrũq; tp̃s anni. unde patet neutri eſſe generis, forte quia amiculus ab amicus diminutiuũ eſt, unde flaccus in epiſto. Diſce docendus adhuc ꝗ cẽſet amiculus, & ita legendum erit graue non grauem, niſi forte grauẽ dixeris amiculum, & laneũ ſup. palliũ aptius ſed nõ placet adiectiua enim ad proximũ ſubſtãtiuum adiiciuntur. ⁋ Idẽ epidauri Ordo eſt. Idem ſ. Diony. tyrãnus iuſſit barbã auream demi. i. abſtrahi æſculapio apollinis filio, & medicorũ principi epidauri, ubi præcipue colebatur, & unde eius nomẽ in ſpecie draconis Romã aliqñ accitũ crediderunt, iuſſit aũt demi, ꝙ affirmaret non conuenire. i. non eſſe decens & conueniens Apollinẽ patrẽ æſculapii conſpici imberbem, idest læuem, & ſine barba, uero pro ſed, ipſum. i. æſculapium barbatum. Qui ideo barbatus fingebatur, & pingebatur, ꝙ cum medicorũ habitus eſſet peritiſſimus, & grauiſſimus, barba illi congrueret, Apollinem autem imberbem, ꝙ per eum (eſt. n. ſol) oĩa uirent. Vnde. Solis eſt phœbo bacchoq; æterna iuuẽta. Et decet intonſus crinis utrunq; deum ⁋ Idem, ſcilicet Dionyſius tyrãnus, ſuſtulit &. i. abſtulit, ſurripuit, è fanis ædibus ſacris, menſas argenteas, atq; aureas quodq;, idest & ꝙ, idest quis ſcriptum erat in his. ſ. menſis more græco, quia græci, ut res ſacræ noſcerentur, inſcripſerunt eas nominibus deorũ, eas. ſ. menſas eſſe bonorũ deorũ, ipſe prædicauit. i. prius, ac palam dixit, ſe uti bonitate eorum. i. deorum. Nam bonos beneficos interdum uocamus. ⁋ Idem, ſcilicet tyrannus, tollebat. i. auferebat, uictorias. i. imagines uictoriarum, quas uictores in rei memoriam in deorum manibus poſuerant, & pateras uaſa patentia, galli taſſias uocant, & coronas aureas quæ ſuſtinebantur, manibus ſimulachrorum porrectis, idest extenſis, quaſi quod ſuſtinerent porrigentibus, & dicebat ſe accipere, ſcilicet à dantibus eas, ſcilicet uictorias, coronas, & pateras aureas, non auferre, ſcilicet ab inuitis, argumentando, idest pro ratione adducendo, eſſe perquam, idest ualde ſtultum, nolle ſumere bona ab his, ſcilicet diis, porrigentibus ſup. ea. ⁋ A quibus precamur, ſcilicet ut porrigant bona. Qui ſcilicet Dionyſio. tametſi non exoluit debita ſupplicia ſcilicet in uita, tamen mortuus rependit, idest perſolu.t pœnas. ⁋ Dedecore, idest per dedecus filii, ſcilicet Dionyſii iunioris, qui regno turpiter pulſus erat, quas effugerat uiuus. Enim pro quia, diuina ira procedit ad uindictam ſui, idest ad ſe uindicandam, hoc eſt ad uindictam faciendam de iniuria ſibi illata, gradu lento, idest tardo, & compenſat tarditatem, idest dilationem ſupplicii, grauitate ſupplicii, quia tanto grauius punit, quanto tardius. Quod licet ſit pie dictum & ſatis conformiter ad fidem noſtram, tamen non ſatis fideliter ſentit, eum luiſſe ſupplicia in dedecore filii, quod ſolum in opinione uiuentium ad defunctum pertinuit, quia uero nõ grauiores multo dat pœnas in inferno. Sed loquitur quaſi nullus ſit infernus, aut nihil maneat in homine, quod illuc detrudatur. Contra, ſancte ſuperius dixit manibus ſimulachrorum, quaſi non deos cenſeat, ſed effigies deorum, ac idola, ſicut reuera erant habitacula dæmoniorum.

THEOPHILVS.

VIctorias. Victoriolarum ſigilla porrectis ſtatuarum manibus imponebant, ut in antiquis numiſmantibus eſt uidere. Sed & ipſum Nemeſis ſimulachrum uictoriolarum ſigilla ſuſtinuiſſe legimus, eaque. Enchiridia græce dici non latebit athenæi ſtudioſum.

OLIVERIVS.

IN quam ne incideret Thymaſi. Thymaſitheus liparitanorum princeps, ualde, inquit, diſſimilis fuit Dionyſi. nam ille multa ſacrilegia. committebat, hic commiſſa corrigebat, licet enim pyraticam exerceret, tamen ut ſenſit prædam ex Romanis captam apollini conſecratam eſſe, reddendam curauit. Camil. cum in obſidione ueiorum decimam prædæ partem uouiſſet apollini, ſi potiretur urbe, poſt aliquot annos urbe capta dixit Populo Romano religionem tueri, quare coactus Populus Romanus decimam prædæ partem exoluere, tanta in camillum exarſit inuidia, ut illum die dicta miſerit in exilium, uerum ut religione ſolueretur, ex hac decima craterem fieri iuſſit apollini deportandam, quecum deportaretur, atque claſſis Roma. ad Liparem inſulam perueniſſet, capitur à liparitanis piraticam exercentibus, erat tum in ſummo magiſtratu Thymaſitheus, romanis uir ſimilior ꝗ ſuis, qui legatos, donumq; & deũ, cui mitteretur, & doni cauſam ueritus, ipſe multitudinem ſuam, quæ ut diuideretur præda efflagitabat, metu iuſtæ religionis impleuit, adductoſq; in publicum hoſpitium legatos cũ præſidio etiam nauium delphos proſecutus eſt Roma. inde ſoſpites redierunt, hoſpitium & amicitia cum Thymaſitheo ex ſenatuſcunſulto publice factum, donaq; illi publice data. De hac decima & uoto legitur, ꝙ cum propter eius ſoluendæ maximam difficultatem grauata longis tributis plebe, exhauſtoq; diutinis bellis ærario, ſeditio appareret in urbe, matronæ cœtibus ad eam rem conſultandam habitis, cõmuni decreto pollicitæ, tribunis militum, aurum, & omnia ornamenta ſua in ærarium detulerunt, grata ea res, ut quæ maxime ſenatui unquam fuit, honoremq; ob eam munificentiam ferunt matronis habitum, ut pilentis, ad ſacra, ludoſq;, carpentis feſto profeſtoq; uterentur ⁋ Vtili exemplo, Vt etiam ad alios tale poſtea exemplum manaret, ut religioni uenerationem habere uellent. ⁋ Aurea cratera. Dicitur hic crater terris. Vir. Crateres magnos ſtatuunt, & uina coronant. Item alibi. Tum pater Anchiſes magnum cratera corona. Induit, impleuitq; mero, dicitur & hic cratera, teſte Statio libro thebaidos decima. Et bacchus in altos crateras,

Pilentis uſæ matronæ qñ pmũ
Crater
Cratera

¶ De vindicta cereris in Alexandri milites exercita.

MIleſia Ceres, Mileto ab Alexandro capta, milites, qui templum ſpoliaturi irruperant: flamma obiecta priuauit oculis.

¶ De Perſarum in Apollinem religione.

PErſæ mille nauium numero Delum cõpulſi: templo Apollinis religioſas potius manus, quam rapaces adhibuerunt.

¶ De Religione Athenienſiũ, qui philoſophos ẽt irreligioſe diſputantes nõ tulerunt.

ATheníenſes Diagoram philoſophum pepulerunt: quia ſcribere auſus fuerat: primum ignoraſſe an dii eſſent: deinde ſi ſint, quales ſint. Iidem Socratem dãnauerunt, quod nouam religionem introducere videbatur. Iidem Phidiam tulerunt: quamdiu is marmore potius, q̃ ebore Mineruam fieri debere dicebat: ꝙ diutius nitor eſſet manſurus: ſed ut adiecit, & vilius, tacere iuſſerunt.

& inuenitur hæc cratera, quod magis in uſu eſt, ut hoc loco. Li. pari ratione dixit lib. v. auream crateram fieri placuit, nam ab accuſatiuo græco, ut quidam uolunt, fit nominatiuus latinus κρατῆρα hæc cratera, quod in pleriſq; nominibus fieri ſolet, ut panthera. ¶ Pythio apollini, Pythius apollo dictus eſt à pythone ſerpente, quem interfecit, qui & python & phyton dicebatur, unde cum p aſpirato, & ſine aſpiratione ſcribi poteſt, & ſic pythium & phytium apollinem dicimus, eiuſq; ludos phytia, ſeu pythia. Oui. meta. lib. i. Inſtituit ſacros celebri certamine ludos. Phytia perdomitæ ſerpentis nomine dictos, quidam uero ſunt. qui uolunt phytiũ deriuari à πυνθάνομαι, hoc eſt ab interrogatiõe, eo ꝙ apollinis oraculum frequenter interrogaretur, melior tamen eſt ſuperior expoſitio.

ASCENSIVS.

IN quam &c. Affert exemplum nõ neglectæ, ſed ſeruatæ religionis, cuiuſmodi & alia ſed in multis exemplaribus pretermiſſa ſunt, de hoc autem ſatis ampliter Oliue. diſputat. Ordo igitur ẽ. In quam, ſcilicet deorum uindictam, aut iram ne Thymaſitheus priceps liparitanorum, ideſt populorum lipares inſulæ unius ex æolis, incideret, ipſe ſup. prouidit conſilio, ideſt conſulte & prudenter, exemplo utili aliter ſibi, atq;, ideſt q̃ uniuerſæ patriæ, quia ſibi prouidit, cum gloriæ incremento ex religionis obſeruatæ laude, patriæ, quia ad prædam auidior erat, tantummodo ad uindictæ euaſionem. Hæc autem lectio in aldina impreſſione eſt, Oli. legente conſilio ſibi, & aliis, atq; uniuerſæ patriæ utili prouidit exemplo, licet minus placet, nam fruſtra adddere tur, poſt, & aliis, atque uniuerſæ &c. ¶ Lege ergo conſilio ſibi aliter, atq; uniuerſæ &c. (Namq; pro quia, cratera aurea, ideſt poculo ex ſolido auro.) Declinatur autem hic crater huius crateris penul. lon. uel crateros, unde accuſatiuus hũc crateta, à quo, ut in aliis quibuſdam fit, nominatiuus primæ mutato genere, hæc cratera ræ, ſicut à ſtater fit ſtatera, à caſſidem uel caſſida, hæc aſſida &c. immenſi ponderis, quia octo talentorum, ut Sabellicus atteſtatur, utpote, quam Ro. dicauerant Apollini pythio apud delphos, nomine, ideſt ex debito, decimarum, ſcilicet uotarum à camillo ex omni preda ueientana, que nimirum ingens erat. Ea igitur cratera, excepta. i. per inſidias, aut inuaſiones capta, in freto, ideſt mari una cũ legatis ipſam deferentibus, à ciuibus, ideſt ſubditis ſuis liparitanis, exercentibus pyraticam, ideſt latrocinium maritimum, & populo incitato. ideſt prouocato ob eius prætium & immenſitatem ad partiendam, ideſt condiuidendum eam ut. i. poſtq̃ comperit, ſcilicet apollini dicatam fuiſſe, curauit eam perferendam una cũ lagatis romanis, delphos, ubi erat apollo pythius templi princeps.

MIleſia &c. hoc exemplum, & multa ſequentia in paucis uoluminibus comperiuntur, de quorum acceſſione ſcripſit aldus Manutius ad eorum inuentorem in epiſtola ſua nuncupatoria, cuius tale eſt exemplum. ¶ Miletos ſeu miletus urbs eſt clariſſima in finibus Ioniæ & curiæ lanitio nobilitata, unde fit adiectiuum non miletus, ſed mileſius, quam urbem cum Alexander Mag. cepiſſet & militibus diripiendam dediſſet, milites in templum Cereris ad ipſum ſpoliandũ irrumpentes, ſunt à dea excæcati, obiecta oculis illorum flamma. Nihil enim efficacius facit ad excæcationem q̃ nimius fulgor ex obiectione flammarum in tabulas æneas. Ordo eſt. Ceres Mileſia, ideſt ab Mileſiis uenerari ſolita, Mileto, ſcilicet urbe capta ab Alexandro, ſcilicet magno priuauit oculis i. uſu oculorum, hoc eſt uſu, milites. ſ. Alexãdrinos, qui irruperant, ideſt per uim intrauerant tẽplũ, ſpoliaturi, ideſt ut ſpoliarent templum, priuauit dico oculis, flamma, ideſt nimia reſplendentia obiecta oculis.

PErſæ &c. Affert exemplum potius ſeruatæ q̃ neglectæ religionis. Nam de neglecta religione uerius eſſet exemplum, quod de eiſdem perſis recitat Sabellicus æneadis tertiæ lib. ii. qui cum delphicum templum ſpoliare tentaſſent, fulminibus, & fœda tempeſtate, & duorum ſcopulorũ è parnaſi uertice ſubito caſu ad quatuor millia obruti ſunt. Ordo hic eſt. Perſæ compulſi, ſcilicet ui uentorum delũ. i. ad eã inſulam, que patria apollinis, & dianæ dicitur & ubi inſigne habuit templum oraculis clarum, numero mille nauium, tot enim Xerſi fuiſſe Aeſchilus eſt author, cum centum octoginta atticas naues contra illas ſtetiſſe dicat. adhibuerunt tẽplo apollinis, quod in delo ẽ, manus potius religioſas, quia donaria auxerant, q̃ rapaces, quia nihil abſtulerunt.

ASCENSIVS.

ATheníenſes &c. Affert tria exempla ſeruatæ religionis ab atheni. & totidem neglectæ à diagora, Socrate, & phidia. Diagoras enim philoſophus uulgo ἄθεος, ideſt Diagoras.
ſine deo dictus eſt, eo ꝙ deos Atheos
negauit, & omnem deorum opem, qui (ut Cicer. lib. iiii. de natu. deo. dicit) cum Samothraciam ueniſſet, atq; ei quidam amicus dixiſſet, tu qui deos putas humana negligere, nonne animaduertis ex tot tabulis pictis q̃ multi uotis uim tempeſtatis effugerint, in portumq; ſalui peruenerint? Ita fit, inquit. Illi enim nunq̃ picti ſunt, qui naufragia fecerunt, in mariq; perierunt quaſi dicat qui ſalui euaſerant etiam euaſuros fuiſſe. tametſi nulla nuncupaſſent uota, atqui perierant, licet uероſimile ſit, non minora nuncupaſſe, non minus tamen periiſſe. Unde ex his qui perierãt potius cõcluderet, aut deos non eſſe aut opem nullam ferre q̃ ex ſaluis contra. Socrates Socrates.
autem (qui teſte Cicerone in prologo quinti tuſcu. libri, philoſophiã euocauit è cælo, & in urbibus collocauit, domoſq; introduxit, & cœpit de uita, & moribus rebuſq; bonis, & malis quærere, quamobrem, ut ſcripſit Solinus Non ſolum cõſenſu hominum, uerum etiam oraculo apollinis fuit ſapientiſſimus iudicatus) immerito fuit ab Anyto homine diuite & factioſo, & à Melito accuſatus, & per Ariſtophanem poetam comicum in comœdia, quas nebulas inſcripſit, falſo criminatus ꝙ nebulas coleret, & Athenien religionibus detractaret, & pubem ſeduceret Sunt autem qui aſſerant Socratẽ prædicaſſe unum ſolum deũ more iudæorum, de quibus Iuue. Nil præter nubes, & cæli numen adorant, unde nebulas coluiſſe criminabatur, & cum ſuperſtitiones multas dãnaret religioni detrahere culpabatur. Phidias uero ſtatuarius fuit Phidias
clariſſimus authore Quintil. lib. xii. tam diis q̃ hominibus effingendis artifex melior, In ebore uero lõge citra æmulum, uel ſi nihil niſi Mineruam athenis, aut olympiũ in Elide iouem feciſſet. cuius pulchritudo adieciſſe aliquid etiã receptæ religioni uidetur, adeo maieſtas operis deum æquauit. Verũ ut hoc loco innuitur, cum laudatus ꝙ mineruã in ebore ſic effigiaſſet. dixiſſet melius in marmore effigiari, ꝙ candor in marmore diuturnior eſſet, ſicut reuera eſt, nã marmor, quo uetuſtius, eo ſplendidius, at ebur uetuſtate croceum colorem attrahit, lubenter ab atheni. auditus eſt, at cum adieciſſet, etiã uilius ex marmore q̃ ex ebore haberi, tacere iuſſus eſt, ꝙ male uideretur de religione athẽ. ſentire, ut q̃ impenſæ pcerent in deæ cultu, qđ illi nolent. Ordo eſt. Athẽ. pepulerant. ſ. ex urbe ſua, diagorã philoſophũ, qa fuerat auſus ſcribere, ignoraſſe ſup. ſe primũ, an dii eſſent, deiñ ſi ſint, q̃les ſint cuius ignorationis prior ps durior eſt, qa pauci noſcũt, q̃les ſunt dii oẽs tñ boni credũt, eos bonos eẽ ꝙ iuſtos, ac bñficos, qđ ille negabat,

gabat, unde pro utroq; dicto damnatus eſt. Idem ſ. Atheni. damnauerunt ſocratem, q; uidebatur introducere nouam religionem, non tamen introduxit. Vnde penitentia ducti ſunt athe. ſed ſera, preſertim q; Platonem pro præceptore ſuo orantem audire noluerint. Iidem. ſ. athen. tulerunt, ideſt paſſi ſunt, & libenter audiuerũt phidiam, ſcilicet ſtatuarium peritiſſimũ, q̃diu is dicebat Mineruam debere fieri potius marmore q̃ ebore, q; ideſt quia nitor, ideſt ſplendor, & candor eſſet manſurus diutius in marmore, ſcilicet q̃ in ebore, ſed ut. i. poſtq̃ adiecit, &, ideſt etiam uilius. i. minore impenſa, quia uilius ẽ athenis marmor etiam parũ q̃ ebor, ipſi iuſſerunt ſup. eum tacere, ut qui neſciret, quid diceret, aut qui non recte ſentiret de animo athenië. qui ſ dea colenda non quærerent impenſæ parcere,

Diomedõ &c. Hoc quoq; exemplum ſeruatæ, non neglectæ religionis eſt. Quocirca ſuſpicari licet ut ſublata fuerant multa exempla, ita perperam locata. Quid enim minus negligẽs religionis ipſo Diomedonte, qui ne ad mortem quidẽ proficiſcẽs eam negligere potuit? Cum. n. contra preſcriptum magiſtratus Athenienſibus cum aliis ducibus feliciter q dem pugnaſſet, ad mortem tamen damnatus eſſet, q; remp. manifeſto diſcrimini commiſiſſet, non recuſauit mortem, ſed unum obteſtatus eſt, ut uota pro ſalute exercitus à ſe nuncupata pſoluerentur. Ordo eſt, Diomedõ unus ex decem ducibus, qui pepererãt eadem pugna Athe. uictoriam quia hoſte uicerunt, uero pro ſed, ſibi ſup, ipſis pepererant, ideſt acquiſiuerant dãnationem, ideſt ſentẽtiã mortis, q; contra edictum pugnaſſent, cum duceretur iam ad ſupplicium mer tum. nihil locutus eſt aliud, q̃ ut uota nuncupata, ideſt expreſſa uoce ſuſcepta, ab ipſo, ſcilicet Diomedonte, pro incolumitate exercitus, ſoluerẽtur, ſcilicet à ciuitate Athe.

Numa Pompilius. Titulus hic totus erat ſublatus, aut forte interciderat, ſed ut conſulto ſublatum putem, id facit, q; nihil magis religionem à numa inſtitutam authoritate, ac fide priuet, q̃ dicere ſimulatum eſſe eius cum Aegeria congreſſum. Si enim numa credidit, non ſatis auguſta fore populo, quæ indiceret ſacra, niſi Numinis alicuius intercederet authoritas, multum fidei eius detraheret, quiſquis diceret ficticium eſſe eius inuentum. Quo circa cum ſenatus approbauerit cremandos libros Numæ, q; religionem labefactarent, q̃to magis hunc titulum cenſuerit delẽdum, qui Numæ authoritatem detraxerit. de hoc tamen commento Numæ ſic dicit Liui. lib. I. ab urbe condita. Omnium primũ rem ad multitudinem imperitam, & illis ſæculis rudem efficaciſſimã, deorũ metum iniiciendum ratus eſt, q cum deſcendere ad animos ſine aliquo commento miraculi nõ poſſet, ſimulat ſibi cũ dea ægeria cõgreſſus nocturnos eſſe, eius ſeſe monitu, q̃ acceptiſſima diis eſſent, ſacra inſtituere. Et paulo poſt. Lucus erat quẽ mediũ ex opaco ſpecu fons perẽni rigabat aquã quo q̃ ſe perſæpe Numa ſine arbitris uelut ad congreſſum deæ inferebat, camœnis eum lucõ ſacrauit, q; dearũ ſibi cõſilia cũ cõiuge ſua ægeria eſſent, & ſoli fidei ſolẽne inſtituit. Hæc ille. Sicut ergo Moyſes uere aſſeruit ſe legem à deo, dei digitiſq; ſcriptam accepiſſe, ita ethnici quoq; legum latores numinis alicuius interpoſuerunt authoritate, ſcientes difficile eſſe hoĩem homini parere. Ordo eſt. Numa Põp. q fuit ſecundus Romanorũ rex, uolebat uideri cõgreſſus nocturnos eſſe ſibi cũ dea ægeria. (Quæ nympha erat, aut dicta, ut regi maior eẽt authoritas, ſicut herſilia Romuli cõiunx, p nympha eſt tota, aut uulgo credita, q; ſpiritus ſuccubi pro deabus fontium, montium, arborum, fluminum aut marium ſeſe mortalibus exhibebant) ideo autem id uolebat, ut obligaret, ideſt deuinceret. P. R. ſacris, ideſt rebus diuinis, quas alioquin non obſeruaſſet, & uolebat uideri ſe inſtituere ſacra, quæ forent accepta diis immortalibus.

De Diomedonte.

Diomedon unus ex decem ducibus, qui eadem pugna Athenienſibus victoriã, ſibi vero damnationem pepererunt: cũ iam ad meritum ſupplicium duceretur: nihil aliud locutus eſt: q̃ vt vota, pro incolumitate exercitus, ab ipſo nuncupata ſoluerentur.

De Simulata Religione. Cap. III.

Numa Pompilius, vt Populũ Ro. ſacris obligaret: volebat videri ſibi cum Dea Aegeria cõgreſſ⁹ eſſe nocturnos: eiuſq; monitu ſe: quæ accepta diis immortalibus ſacra forent, inſtituere.

De Scipione Africano.

Scipio Africanus non ante ad negocia publica, vel priuata ibat: q̃ in cella Iouis capitolini moratus fuiſſet. & ideo Ioue genitus credebatur.

De Lucio Sylla.

Luci. Sylla quoties prælium committere deſtinabat: paruum Apollinis ſignũ Delphis ſublatum: in conſpectu militum complexus: orabat uti promiſſa maturaret.

De Quinto Sertorio.

Quintus Sertorius per aſperos Luſitaniæ colles Ceruam albam trahebat: ab ea ſe, quænã aut agenda, aut vitanda eſſent: p̃dicans admoneri.

ASCENSIVS.

Scipio &c. Secũdum exemplum ſimulatæ religionis de Scipione Aphricano maiore, de quo Sabellic⁹ Aeneadis quintæ lib. iiii. Fuit Sci. non tantũ ueris uirtutibus mirabilis, ſed ab ætate etiam ineũte in earum oſtentatione noua quadam arte compoſitus. Iã inde ex quo uirilem togã ſumpſit, nullo die priuatam ullã, aut pub. rem prius egit q̃ in capitolium aſcenderit, ibiq; in ſecreto ſedens multum temporis ſolus terreret. Addunt quidem ante lucanis horis eum in locum uentitare ſolitum, ne canibus quidem, qui ad cuſtodiam capitolii alebantur illi allatrantibus. Fama præterea tenuit, quæ huic uulgatæ de homini opinioni aſtipulatur, eum immanis anguis concubitu à matre cõceptum. (Quod in Alex. Philippi filio eueniſſe græcorum quidam prodiderunt) obſeruatamq; aliquando in materno cubiculo ſerpentis ſpeciem, quæ hominum interuentu continuo oculis euaneſceret. Sed quonam modo hæc contingere potuerũt, aliorum erit eſtimatio. Miraculi huius fides (quod ſatis conſtat) non ſolum non eſt ab eo illuſa, ſed cum uitæ inſtituto, tum rerum ab eo geſtarum gloria uehementer aucta. hæc ille. Ordo eſt, Sci. aphricanus non ibat ad negocia publi. uel priuata, antequam moratus fuiſſet, ideſt aliquantulum ſolus fuiſſet in cella Iou. capitolini, & ideo quia Iouis authoritate ſe omnia facere ſimulabat, creditus eſt genitus Ioue. in ſpecie tamen ſerpentis, ſicut Alexander ma. ſe Iouis Ammonii filium etiam ab eo in ſpecie ſerpentis genitum iactitabat, tametſi ſubinde matre id afferentẽ argute reprimebat.

Lucius ſcylla &c. Tertiũ exemplũ eſt de Lucio ſcylla, q mira geſſit, & ſpecioſam in mariũ uictoriũ in tyrãnidẽ uertit. Is aũt, ut ſuis fiduciã faceret, hẽbat ſecũ imaguncula apollinis delphis ſublatã, in quo q̃ſi apollinis numen ieſſet, illudq; ſibi ꝓpitium hẽret, orabat eam prælia initurus, ut promiſſam uictoriã maturaret ſimulans uidelicet ob religionẽ ſibi ꝓmiſſam uictoriã. Ordo eſt. Lucius ſcylla, q primus dictaturam inuaſit, & tabulam proſcriptorum ꝓpoſuit, quoties deſtinabat. i. proponebat, cõmittere præliũ, complexus conſpectu militum, paruum ſignum i. ſimulacrum & imaginem apollinis, ſublatum, i. ſubductum, aut clam ſubtractum delphis, orabat ſup illud, uti. i. ut maturaret i. acceleraret promiſſa, quaſi dicat promiſſam uictoriam.

Quintus Sertorio. Quartum exemplum eſt de Sertorio, in quo licet ad numinis, cuius fauorem ſimulabat dignitatem reſpexiſſe uideatur author, quia poſt Iouis à Scipione ſimulatum fauorem, Apollinis recitauit, & nunc poſt apollinis dianæ, tñ potius tẽporum ſequitur rationem, nam cum dignitate præcedat Iupiter ægeriam ſane cum diana ſit uenatrix, eiq; Ceruã ſacra, uideri poſſet p Ceruam intellexiſſe Dianam. Quã quidem ceruam Sertorius non ſimulaſſe dicitur, ſed reuera habuiſſe rerũ gerendarum indicẽ, Vnde ſabellicus de eo Enneadis. vi. li. iiii.

¶ Externa de Minoe Cretæ inſulæ Rege.

Minos Cretenſium Rex nono quoq; anno quoddã præaltum, & vetuſta religione conſecratum ſpecus ſecedere ſolebat, & in eo moratus, tanquã a Ioue, quo ſe ortum ferebat: traditas ſibi leges prærogabat.

¶ De Piſiſtrato Athenienſium Tyranno.

Piſiſtratus in recuperandam Tyrãnidem, quam amiſerat: ſimulatione reducentis ſe in arcem Mineruæ eſt vſus. cum per oſtentationem ignotæ mulieris, quæ Phia uocabat: formatæ ad habitum Deæ, Athenienſes deciperet.

¶ De Lycurgo Lacedæmoniorum legiſlatore.

Lycurgus, conſilio Apollinis, grauiſſimæ Lacedæmoniorum ciuitati: leges compoſitas ferre ſe, perſuaſit.

¶ De Seleucho.

Seleuchus ſub nomine Minerue apud Locrẽſes prudentiſſimus habitus eſt Bacchanaliũ ſacrorum mos nouus inſtitutus, cum ad pernitioſam veſaniam iretur: ſublatus eſt.

¶ De Auſpiciis. Cap. IIII.

¶ De Luctatio.

Lvctatius, qui Primum Punicũ bellum confecit: a ſenatu prohibitus eſt ſortes fortunæ præneſtinæ audire: auſpiciis enim patriis, non alienigenis rempu. adminiſtrare oportere: iudicabant.

Ceſſatum eſt aliquot dies Sertorio uehementer ſollicito, ꝙ Cerua quam penes ſe religioſe habuerat, aliquandiu nullibi locorum extitiſſet, qua demũ conſpecta, ſpei plenus ſuos in aciem eduxit, hæc ille. Sertorium autem perpenna in hiſpania ſuſtulit, uirum ingenti in patriam & in marem pietate. Ordo eſt. Quintus Sertorius trahebat per aſperos colles luſitaniæ regionis hiſpaniæ, ceruam albam, prædicans ſe admoneri ab ea quæ nam eſſent agenda, & quæ nam uitanda. In quo facto, ut ex Sabellico colligere licet, non tam ipſe ſimulator religionis ꝗ neꝗ ſpiritus in forma ceruæ, alioquin non fuiſſet uehementer ſollicitus in eius amiſſione, nam ſimilem facile induxiſſet.

Minos &c. docet externos quoq; legum latores ex ſimulata numinis authoritate legibus à ſe latis fidem & uenerationem peperiſſe. Ponitq; primum exẽplum Minois regis Creten. q tam iuſte regnaſſe, & iudicaſſe dicitur uiuus, ut mortuus ſit habitus iudex apud iferos, unde Vir. Aenei. vi. Queſitor minos urnam mouet. datiq; putantur illi coniudices Aechus & Rhadamanthus, eo ꝙ ipſi ſeuere iudicarint, nam ſecundum eundem Maronem ſequitur eadem cura tellure repoſtos, ideſt quales hic uixerint tales illic habentur, & eadem affectione. Ordo eſt. Minos rex Cretẽſiũ ſolebat nono quoq; anno, ideſt ſemel per ſingulos nouem annos. Is autem numerus antiquis ſacris erat obſeruatiſſimus. forte ꝙ ter ternarium includat. omne autem trinum perfectum. Vnde maro Aene. v. Præterea ſi nona diem mortalibus almum Aurora extulerit. Noſtri quoq; neſcio, an ſuperſtitioſe nouẽdierum cærimonias in multis obſeruant ſecedere. i. ſeorſum à conſpectu mortalium incedere & ingredi, in quoddã ſpecus. i. antrum, præaltum. i. pꝫ cæteris profundum, & conſecratũ uetuſta religione. i. obſeruantia, & moratus. i. poſtꝗ moram traxit in eo, prorogabat aũt p̄ærogabat. i. ꝗdam p̄rogatione, & eminentia authorizabat, leges ſi quas ferebat tanꝗ traditas ſibi ab Ioue. quo. ſ. Ioue ferebat. i. afferebat ſe ortũ. i. progenitum, ex auropa, cum uerius eſſet Xanthi regis Cretenſium ex europa filius, ſed quia iuſte uixit & ſancte iudicauit, primusq; ut atteſtatur Ariſto. in æthicis & polliticis Cretenſibus leges dedit, Iouis eſt filius creditus.

Piſiſtratus hippocratis filius, doctrina & eloquentia inſignis facile Atheni. rẽpu. occupauit, uno Solone refragante. Fuit aũt ſæpe electus ſemel quidẽ à megadis & aliorum principũ aduerſæ factionis uiris, prius ꝗ tyrãnidẽ ſtabilire potuiſſet, orta inde inter libertatis aſſertores diſcordia, Megades, pactis cũ piſiſtrato filiæ nuptiis eũ in urbem reſtituit, phya muliere prægrãdi ſtatura, nouo ſchemate ornata, & in currũ impoſita, quæ p urbem circũuecta p minerua Piſiſtratũ reſtituẽdũ clamitabat, ludibriũ (inqt Sabel. ennea. ii. li. vi) uel barbaris gẽtibus pudendũ, nõ modo ciuitati ſapientiæ ſtudiis pri. ipi oli futuræ. Idẽ tñ paulopoſt q̃a filiam megadis quã uxorẽ duxit, nõ ut uxorẽ tractauit rurſus expulſus ẽ. Ex hoc aũt ludibrio facile patet, q̃nto errore tenebãtur tunc mortales, q niſi ſe deã aliq̃ñ uidiſſe putarẽt non tã facile credidiſſent phyam eſſe deam. dubitare autem licet, an ab ea galli omnia id genus muliebria fantaſmata phaias uocent, ſed ordo eſt. Piſiſtratus eſt uſus in, ideſt ad recuperandam tyrannidem, ideſt dominationem in athenas, quam amiſerat ſimulatione mineruæ reducentis ſe in arcem, hoc eſt ſimulauit ſe reduci in arcem urbis, per Mineruam deã athenis ſumme uenerabilem, cum deciperet athe. per oſtentationem mulieris ignotæ, quæ uocabatur phya, formatæ ad habitum deæ, ideſt mineruæ erat enim prægrandis, & habitu deæ ſpectabilis.

ASCENSIVS.

Licurgus legiſlator prudentiſſimus perſuaſit ciuitati lacedæmoniorum qui ſunt ſpartani & lacones grauiſſimæ, quia rigidiſſime uixerunt, ſe ferre leges compoſitas conſilio Apollinis, qui prudentiſſimus deorum eſt habitus, unde uaticinia illi addicuntur, ſic tamen ut ab Ioue ea acceperit unde æne. iii. Quæ phœbo pater omnipotens mihi phœbus apollo, prædixit &c.

Seleuchus; exemplum hoc pannoſum, & male conſutis panniculis contextum, nam neq; qui ſit ſeleuchus ſatis aperit, nec qui locrenſes, quia tamen inter externa ponitur de locrenſibus græciæ intelligam, qui azolæ à malo odore dicti ſunt. Præterea nihil ad rem facit, ꝙ Bacchanalia dicit ſublata, quæ Romæ nimirum ſublata ſunt. Vnde id fruſtrum ad aliud caput aſſuẽdum putem. De Bacchanalium autem abolitione late ſcribit poſt Liuium & alios, Sabel. Enne. v. libr. vii. docens compertum indicio hiſpalæ mulieris, & ebutii eius amatoris in illis ſacris à nullo flagitii genere ceſſatum, pluraq; inibi fieri uirorum ꝗ fœminarum ſtupra, ſi qui minus dedecoris patientes eſſent pro uictimis imolari, unde poſt acerrimã innoxios utriuſq; ſexꝰ aiaduerſionẽ, conſulibus dicit datum negocium, ut Romæ ac in tota Italia Bacchanalia diruerent. Dicta aũt erant Bacchanalia à Baccho, cuius ſacris initiati furore corripiebanꝭ, unde Bacchari uerbum notat furere. Ordo eſt. Seleuchus eſt habitus prudentiſſimus apud locrenſes. ſ. azolas in græcia iuxta phocidẽ, unde locri in brutiis italiæ iuxta illud æne. iii. hic & narritii poſuerunt mœnia locri ſub nõie Mineruæ, q̃a eius ſe conſiliũ ſequi, & dictabat, aut q̃a ſe pro ea geſſit, qđ minus uidetur, cũ uir deam male agat Mos nouus Bacchanaliũ inſtitutus (ut opinor Romæ) eſt ſublatus, ideſt penitus extinctus cũ iretur. ſ. fere ab oibus ad ueſaniã pernitioſam, quia in omne flagitium, ut dictum eſt.

Lvctatius &c. Ponit exempla de auſpiciis, aut religioſe, captis, aut perperam neglectis. Atque ita, poſtꝗ de religione in generali egit, tractat de ius ſpeciebus, nam auſpicia, & auguria, non ſortes, miracula, prodigia & oſtenta, quæ diuinationis ſunt partes, ad religionem pertinere putabantur, cum meræ ſint ſuperſtitiones, niſi diuina intercedat authoritas, quod addo, quia ſorte electus eſt mathias. Sane auſpiciũ dictum eſt ab auium inſpectione augurium ab auium garritu. quibus cõfinia ſunt aruſpicina, & extiſpicina ab hoſtiarum & extarum inſpectione, ſunt & aliæ diuinationum ſpecies, ut quando ex igne futura iudicabant, dicitur pyromantia, quando ex aq̃, hydromãtia,

quando

¶ De. C. Cor. Hiſpalo.

CAius Cornelius Hiſpalus prætor peregrinus M. Pompilio lenate. L. Calp. cõſuli. edicto Chaldeos circa decimũ diem abire ex vrbe, atq; Italia iuſſit: leuibus, & ineptis ingeniis, fallaci ſyderum interpretatione, quæſtuoſam mendaciis ſuis caliginem iniicientes. Idem: q Sabazii, Iouis cultu ſublato, mores Romanos inficere conati ſunt, domos ſuas ſpetere coegit.

¶ De. L. Aemilio Paulo.

LVcius Aemilius Paulus conſul, cum Senatus Iſidis & Serapis Phana diruenda cenſuiſſet: eaq; nemo opificum attingere auderet: poſita pretexta ſecurim arripuit, tẽpliq; eius foribus inflixit.

¶ De. L. Tarquino.

LVcius Tarquinus Rex cẽturiis equitum, quas Romulus auſpicato cõſcripſerat alias adiicere cupiens: cum ab Decio Accio Nauio augure prohiberetur: offenſus interrogauit: poſſet ne fieri, quod ipſe mente cõceperat: poſſe fieri dicente: iuſſit nouacula cotem diſcindi: q̃ Decius allata: adminiſtrato incredibili facto effectũ ſuæ ꝓfectiõis oculis regis ſubiecit.

¶ De Tiberio Graccho.

TIberius Gracchus, cum ad res nouas pararetur. auſpicia domi prima luce petiit: q̃ illi per quam triſtia reſponderunt: & ianua egreſſus ita pedẽ offendit, ut digitus ei decuteretur: tres deinde corui in eũ aduerſum occinentes: partem tegulæ decuſſam ante ipſum protulerunt. quibus ominibus contemptis a Scipione Naſica pontifice maximo decuſſus capitolio: fragmento ſubſellii ictus procubuit.

¶ De publio Claudio.

PVblius Claudius bello punico primo, cũ prælium nauale committere vellet: auſpiciaq; more maiorum petiiſſet: & pullari', non exire pullos cauea, nunciaſſet: abiici eos in mare iuſſit: dicens, q̃a eſſe nollẽt: bibant.

¶ De. L. Iunio.

LVcius Iunius. P. Cl. collega neglectis auſpiciis, claſſem tempeſtate amiſit: damnationiſq; ignominiam uoluntaria morte præuenit.

quando ex terra, gæomantia, & ex manuum lineamẽtis chiromãtia ſed cum hec ſine iactura morum neſcii poſſint, parce de eis agam. Ordo eſt. Lucti. qui confecit, ideſt finiuit, primum bellum punicum, ideſt Cartha. geſtum à Ro. cum pœnus fuerit autem tria inſignia, prohibitus eſt à ſenatu audire aut potius adire conſulendi grat'a ſortes fortunæ preneſtinæ, que apud preneſte colebatur, enim pro quia ſenatores iudicabant oportere ſup. eum adminiſtrare rempu. ſ. Ro. auſpiciis patriis. q. d. domeſticis, & non alienigenis, ideſt aliunde genitis, aut captis.

CAius &c. exemplum eſt de exactis caldæis, ideſt aſtrologis ex aſtrorum horoſcopo futura iudicantib' que ees parum ad auſpicia facit, unde mixta & ſuffarcinata ſunt hec quoq; exempla. Ordo eſt. C. Cornelius hiſpalus pretor peregrinus iuſſit edicto ſcilicet publico. M. Pō. lenate. & L. Cal. ſeu Calphurnio conſulibus, ideſt dum illi eſſent cõſules, caldæos, ſcilicet profeſſores aſtrologiæ abire ex urbe, atq; italia ſcilicet tota citra legam intra decimũ diem, ſcilicet ab edicto, utpote iniicĩetes leuibus, & ineptis ingenils, ſcilicet uulgi (prudentibus enim non poterant perſuadere) caliginem, ideſt obſcuram prædictionem rerum quæſtuoſam, ideſt lucroſam. ſup. ex fallaci interpretatione ſyderum, quia licet ſydera non mentiantur, eorum iudices ſæpe mentiuntur.

LVcius &c. hoc exemplũ auſpicia ſenatus confirmat, cum ordine aperiã. Ordo autem eſt. Lu. æmilius. Pa conſu. cum ſenatus cenſuiſſet phana, ideſt templa, aut ſacra edificia iſidis & ſeraphis numinum egyptiorum diruẽda ſup. eſſe, ideſt dirui oportere, & nemo opificum auderet ea attigere, arripuit ſecurim iſtrumẽtum ferreum à ſecando dictũ, pretexta, ideſt ueſte patricia, poſita, ideſt depoſita, & inflixit foribus eius templi, in quo illã colebantur.

LVcius Tarqui. Hoc exẽplum mirabiliter auxit auguriorum obſeruationem, cum miraculi tam manifeſta uis ſit ut theologi noſtri dubitent, qua uis factum prædicent. Nam ſi dæmoniaca, cum natura id fieri non poſſit, mirum eſt eandem poteſtatem demonibus promiſſam aliis dicẽtibus, non uere inciſam cotem, ſed aut ui, aut natura fiſſam fiſſa, demoniorum fraude, aut auguris preſtigiis celata, incidi uiſam, de hoc lib. ideſt ab urbe cõ. ex ea, inquit, re auguriis ſacerdotioq; augurum tantus honos acceſſit, ut nihil belli domiq; poſtea niſi auſpicato gereretur concilia, exercitus uocati, ſumma rerum, ubi aues non admiſiſſent, dirimerentur, neque tunc Tarqui. de equitum centuriis quicquã mutauit &c. Ordo eſt. Lucius. T. ꝑpriſcus, rex Romanorum cupiens adiicere centuriis equitum, quas romulus conſcripſerat auſpicato id eſt capto auſpicio, erant autem Rãnen. Tatienſes: Luceres, nouas, ſcilicet Centurias, ut plures haberet equites, cum prohiberetur equites ab decio accio nauio ſeu neuio (ut Dio. legit) augere, niſi ſup. auſpicato id facere, offenſus, ideſt propter inhibitionem, interrogauit illudens artem authore Liuio ne pro an id, quod conceperat mente, ideſt animo, poſſet fieri, & ſup. augure iam capto augurio, & conſultis auibus, dicente, ideſt reſpondente. poſſe fieri, iuſſit cotem, que duriſſimus eſt lapis, diſcendi nouacula, ideſt cultro raſorio, quia dixit ſe id mente concepiſſe, qua, ſcilicet cote allata, decius, ſcilicet augur incredibile facto adminiſtrato, ideſt per eum, ut miniſtro deorum patrato, ſubiecit oculis regis effectum, ideſt efficaciam ſuæ profeſſionis, unde ſtatua accii capite uelato, quo in loco res acta eſt, in comitio uidelicet erecta eſt cum cote ad rei memoriam.

ASCENSIVS.

TIberius. G. Affert tria omina ſiue oſtenta. Tiberio. G. necem portendentia quæ quia contempſit, necem non euaſit. Erat autem homo ſeditioſus, qui ut plebi placeret, legem agrariam nõ ſine ſeditione motam, aut tulit, aut ferre parauit. Ea autem exigebat, ut agri à. P. R. acquiſiti, qui fere in patrum conſcriptorum, & paucorum nobiliũ erãt poſſeſſione æquis portionibus ciuibus condiuiderentur. Nota eſt de gracchis (Nã Cai' quoq; gracchus frater huius eadẽ de cauſa periit) hiſtoria. Ordo igitur eſt. Tiberius. G. cum pararetur. i. diſponere ad res nouas, utpote ad legem agrariam promulgandã, periit prima luce auſpicia domi. ſ. ſuæ, inquirens an ꝗ pararet, ſuccederent, ꝗ auſpicia reſponderunt illi, per q̃. i. ad modum ualde triſtia. i. aduerſa & egreſſus ianua offendit, ideſt leſit ad obiectum lapidem, aut limẽ, ita pedem, ut digitus, ſcilicet pedis decuteref, ideſt de ſtatione quateretur ei, deĩde, ideſt tertio loco tres corui occinentes, ideſt rauca uoce clamãtes, in eum aduerſum, ideſt oppoſitum, ut protulerunt ante ipſum partẽ tegulæ decuſſam, ſcilicet detecto ꝗbus oĩbus, quia multa ſunt, aut ominibus contemptis, quia nihilominus proceſſit, decuſſus. ſ. in terram in capitolio, in q̃d fugerat à Scip Naſica pontifice maximo ꝓcubuit. ſ. in mortẽ, ictus. i. ꝑcuſſus fragmento, ideſt fruſto ſubſelli. i. ſcabelli illic arrepti.

PVblius &c. Sicut de obſeruata, & de neglecta religione diſtinctim locutus eſt, ita de obſeruatis, & neglectis auſpiciis loqui inſtituiſſe uidetur, nam hoc, & præcedens, & ſequens exemplum de neglectis eſt auſpiciis. Ordo eſt Publius Claudius cum uellet committere cum carthaginienſi. prælium nauale, bello punico primo, nam tria leguntur, & petiiſſe more maiorum, ideſt priſco inſtituto, auſpicia, ideſt ex auium aſpectu [illegible] rem ſtabiliri, & pullarius, ideſt augur, q ad hoc pullos aſſeruabat nunciaſſet pullos non exire cauea, nam ex geſtu exeuntium iudicabãt, iuſſit eos abiici in mare, dicẽs, quia nolunt eſſe, ideſt capere eſcam egreſſæ caueam, bibant. ſ. in mare proiecti. Is autem infeliciter pugnauit.

LVcius Iunius colleg. ſ. in cõſulatu Publii Claudii, amiſit claſſem tẽpeſtate. i. aduerſa diſpõne uentorũ, & aq̃rũ, auſpiciis neglectis i. cõtẽptis & ꝑuenit morte uoluntaria, quã ſibi intulit ignominiã dãnatiõis ſ. à ſenatu, ſi uixiſſet.

CVm Metellus, ſcilicet Lucius homo patricius, & pontifex maximus iret, ideſt iter faceret petens tuſculanũ, ſcilicet agrum, duo corui aduolauerunt in os, ideſt faciem eius aduerſum, ideſt obiectam illis ueluti impedientes iter, & uix. i. cum magna difficultate exuderunt, ideſt obtundendo effecerunt ut rediret domum, ædes ueſtæ arſit noctu pro nocte inſequente. ſ. reditũ eius, in quo incendio Metel. ſeruauit palladium, ideſt ſimulacrum palladis exilio traductum aptum inter ipſos ignes, ſeruauit dico incolume, ideſt illæſum, ipſe tamen orbam luminibus exegit ſenectam authore Plynio libr. vii. de quo. Iuue. ſaty. iii. uel qui Seruauit trepidam flagranti ex æde Mineruam.

MArco &c. Cum Cice. opera Antonii triumuiri proſcriptus in Caietana uilla deliteret, miſſi ſunt qui eum occiderent, caputq; Romam ferrent, quam rẽ coruus illi manifeſto augurio p̃monſtrauit. Vnde dicit. Mors imminens Marco Ciceroni, eſt prædicta ſup. illi auſpicio, id eſt auis aſpectione, cum enĩ eſſet in uilla Caietana, iuxta caietam urbem maritimam italiæ, coruus auis nigra, & ita mortis prænuncia, excuſſit in conſpectu eius, ferrum horologii id eſt quod i horologio ſolari umbras faciebat motũ loco, ſcilicet ſuo, & tetendit ꝓtinus ad ipſum, ſcilicet Ciceronem, poſt motũ ferrum, quo iudicaret illi non ſupereſſe horam uitæ, ac tenuit morſu laciniam. ideſt pendulam partem togæ ſup. eius donec Seruus nũciaret milites ueniſſe ad occidendum eum.

ASCENSIVS.

MArcus Brutus unus interfectorum Iulii Cæſa. cũ eduxiſſet in philippicis iuxta pharſaliam, reliquias exercitꝰ ſui aduerſus Cæſa. ſcilicet Auguſtum, & Antonium, ſcilicet triumuirũ, duæ aquilæ aduolauerunt, ſcilicet in apertum aerem, ex diuerſis caſtris, q̃ altera ex caſtris bruti, altera ex caſtris hoſtilibus & edita pugna inter ſe ea, ſcilicet aquila, quæ fuerat ex parte bruti, ideſt quæ ex eius caſtris proceſſerat, fugit mulctata, ideſt afflicta ab aduerſaria, male, ideſt multum, & in malum ſuum, & ita ſignificabat exitum pugnæ futuræ.

De Metello.

CVm Metellus Pontifex Maximus Thuſculanum petẽs iret: corui duo in os eius aduerſum veluti iter impedientes, aduolauerunt, vixq; excuderunt: vt domum rediret, inſequente noctu ædes Veſtæ arſit, quo incendio Metellus iter ipſos ignes raptum palladium incolume ſeruauit.

De Marco Tullio Cicerone.

MArco Ciceroni mors iminẽs auſpicio predicta eſt: cũ enim in villa caietana eſſet: coruus in cõſpectu eius horologii ferrũ loco motũ excuſſit: & protinus ad ipſum tetendit: ac laciniam togæ eo vſq; morſu tenuit: donec ſeruus ad occidendum eum milites veniſſe nunciaret.

De Marco Bruto.

MArcus Brutus cũ reliquias exercitus ſui aduerſus Cæſarẽ, & Antoniũ, eduxiſſet: duæ Aquilæ ex diuerſis caſtris aduolauerunt: & edita inter ſe pugna ea, q̃ ex parte Bruti fuerat: male multata fugit.

Externa De rege Alexandro.

CVm rex Alexander vrbem in Aegypto cõſtituere vellet: architectus Domocrates, cum cretam non haberet: polentaq; futuræ vrbis lineamenta deduxiſſet. ingens auium multitudo ꝓximo lacu emerſa polentã depaſta eſt: qđ ſacerdotes ægyptiorum interpretati ſunt aduenarum frequentiæ alimẽtis ſuffecturam vrbem.

De Deiotaro Rege.

DEiotaro vero regi, omnia fere auſpicata gerẽti, ſalutaris aquile ↄſpectus fuit: qua uiſa abſtinuit ſe ab eius tecti uſu: q̃ nocte inſequenti ruina ſolo æquatũ eſt.

De Ominibus. Cap. V.

OMinum etiam obſeruatio aliquo contactu religionis innexa eſt, quoniam nõ fortuito motu ſed diuina prouidentia conſtare creditur: quæ effecit: ut Vrbe a Gallis deleta: deliberantibus P. C. vtrũ Veios migrarent: an ſua mœnia reſtituerent: forte eo tempore, e præſidio cohortibus redeuntibus: cẽturio in Comitio exclamaret: Signifer ſtatue ſignum, hic optime manebimus. ea enim voce audita, & Senatus accipere ſe omen reſponſo, & plebs circumfuſa approbauit. ...

DEiotarõ uerõ regi, Tranſit ad omnia & recte quidem, nam religioni coniunguntur ea, quæ non ſine numine diuum eueniunt. Deiotarus rex ciliciæ fuit qui cum aquilam uidiſſet declinantem in tectum, ab eius uſu ſe quam primum abſtinuit, ſequenti uero nocte corruit tectum, Cicero libro de diuinatione quid hoſpitem, inquit, clariſſimum, & optimum uirum deiotarum regẽ commemorem, qui nihil unq̃ niſi auſpicato geſſerit, qui cũ itinere quodam propoſito & conſtituto reuertiſſet, aquilæ admonitum uolatu, concläue illud ubi erat manſurus, ſi ire perrexiſſet, proxima nocte corruit, itaq; ut ex ipſo audieram, perſæpe reuertit ex itinere, cum iam progreſſus eſſet multorum dierum uiam. ¶ Auſpicato, quia nihil ferme niſi captis auſpiciis gerebat, auſpiciũ autem ab aſpiciendis auibus dictum eſt. ¶ Solo æquatum. Quia corruit. ¶ Deiotaro hoc. exemplum non eſt de omine, ſed de auſpiciis, in quo Oliuerius propter exemplaris deprauationem deceptus eſt. Ordo eſt. Vero ſed. cum ſuperiora fere malum portenderent, conſpectus ſeu conſpectio aquilæ fuit ſalutaris deiotaro regi quem Cicero defendit, gerenti fere omnia auſpicata, ideſt auſpicio præuiſa (ſunt qui auſpicato legant nec minus placet) qua, ſcilicet aquila uiſa abſtinuit, ideſt alienauit ſe ab uſu eius tecti, ideſt alti ædificii, quod æquatum eſt ſolo, ideſt terræ plane, ruina, ideſt per ruinam ſequenti nocte. Deiotarus rex.

THEOPHILVS.

DEiotarus, rex armeniæ minoris & tetrarcha gallogræciæ, hircius in rebus Cæſa. qui ſiciliæ, uel ciliciæ regem ſuſpicantur parum diligentes hiſtoriæ ſunt. ¶ Veios migrare hinc. Illa indignatio in Neronẽ Roma domus fiet Veios migrate Quirites, ſi non & ueios ocupat iſta domus.

OLIVERIVS.

CVm rex Alexander, ſcilicet magnus uellet conſtituere urbem, ſcilicet Alexandriam in Aegypto, democrates architectus, ideſt princeps ædificiorum, faciendorum, & præcipue mœnium, cum non haberet cretam, ideſt terram albam, & deduxiſſet lineamenta futuræ urbis, polenta, ideſt genere pultis ex farre candido ingens multitudo auium emerſa, ideſt exiſtens, aut quæ euolauerat proximo (ſunt qui legant primo) lacu, depaſta eſt, ideſt abſumpſit aut deuorauit, polentam, quod uocabulum Ouidius etiam neutrale protulit. in metamorphoſeo. dulce dedit teſta quod coxerat ante polenta, quod ſcilicet auſpicium ſacerdotes ægyptiorum ſunt interpretati, ſcilicet dicentes urbem ſuffecturam alimentis frequentiæ, ideſt multitudini aduenarum.

OLIVERIVS.

OMinum obſeruatio declarat quare omina religioni ſubiungat Cicero libro de diuinatione. Non ſolum, inquit, deorum uoces pythagorei obſeruauerunt, ſed etiam ominum quæ uocant omina, quæ maiores noſtri, quia ualere cenſebant, idcirco omnibus rebus agendis, quod bonum, fauſtum felix, fortunatumq; eſſet, præfabantur. ¶ Contactu, coniunctione, & affinitate. ¶ Et præſidio, è loco, ubi præſidia poſita fuerant. ¶ Hic optime manebimus Ecce omen, nã ab ore dicit omen quaſi orimen, q̃cquid ex ore egreditur. Ominis.

egreditur. ſ Senatus accipere ſe ideo hoc dixit quia in poteſtate uidentis & audientis erat, an accipere an reſpuere id uoluerit. ſ Eueſtigio Statim, tractum inde, quia cum aliquid repente fieri uolumus ita dicere ſolemus antequā eueſtigio moueare hoc exeqre. ſ Proſperis auſpiciis. ſ romuli & remi, quorum alteri ſex, alteri .xii. uultures apparuerūt. Veientanæ urbis appellatione. Vt quemadmodum primo Romanum uocabatur poſtea Veientanum appellaretur. Inclitæ uictoriæ, quam Romani ex Veientibus pepererant, urbe eorum capta direptaq;. ſ Infundi miſceri. ſ Huius tam præclari. Liui. dictator, inquit, Camil. Capta Veiorum urbe præcones edicere iubet. ut ab inermi turba abſtineatur, is finis ſanguinis fuit deinde inermes capti, & ad predam miles permiſſu dictatoris diſcurrit, qui cum ante oculos eius aliquanto ſpe atq; opinione maior. maioriſq; precii rerum ferretur, dicitur manum ad cælum tollens precatus eſſe dictator, ut ſi cui hominum deorumq; nimia ſua fortuna Populiq; Roma. uideretur, ut eam inuidiam lenire ſuo priuato incommodo quā minimo publico Populique Roma. liceret, conuertentem ſe inter hanc uenerationem traditur memoriæ prolapſum cecidiſſe, idq; omē pertinuiſſe, poſtea ab euētu rem conlectātibus uiſum ad damnationem ipſius Camilli, clademq; captæ deinde urbis Roma. quod poſt paucos accidit annos. ſ Tam præclari operis author Vt reſtituerētur mœnia urbs Ro. nam ipſe fuit qui ab exilio reuocatus, collectis reliquiis exercitus Po. Roma. qui apud Aliam fluuiū paucis ante diebus turpiter fuſus fuerat, atq; fugatus ex urbe gallos eiecit. Inuidia, ob captam urbem ueiorū quam totius hetruriæ opulentiſſimam fuiſſe conſtat. Et quia felicitas illa uidebatur eſſe nimia, ueritus eſt, ne cui deorum faceret inuidiam. ſ Eius ſe quæ ſua magnitudine diis etiam feciſſet inuidiam. ſ Lap. c. Nam ſicut mos erat adoraturus cum ſe orientem uerſus conuertiſſet prolapſus cecidit, hoc idem affirmat Ci. lib. de na. de. ſ Qua op. dānatus .n. fuit die dicta ſibi a. L. Apuleo tribuno plæ. de qua damnatione dicemus lib. v ca. de ingratis. Merito hic laudat Camillū, difficile diſcrimen eſt, inquit, utrum maior laus fuerit uiciſſe ueios, an oraſſe deos, ut in ſe malum omē conuerterent ſ Victoria igit ut & pietas inter ſe certarunt, quia non facile diſcernens, utrum laudanda magis ſit uictoria Camilli, an ipſa precatio. ſ Auxiſſe bona, Deuictis ueis. Mala, deprecatione ſua.

Adoratum in orientē uertebantur.

ita: Senatus accipe omen ſe reſpondit eueſtigioq; Veios tranſeundi conſilium omiſit. Quam paucis uerbis de Domicilio futuri ſummi imperii confirmata eſt conditio. Credo indignum diis exiſtimantibus, proſperis auſpiciis Romanum nomen ortum. Veientanæ urbis appellatione mutari, inclitæq; victoriæ decus modo abiectæ Vrbis ruinis inſundi. Huius preclari operis author Camillus, cum eſſet precatus, ut ſicui deorum nimia felicitas. Po. Ro. uideretur: eius inuidiā, ſuo aliquo incōmodo ſatiaretur, ſubito lapſu decidit quod omen ad damnationem, qua poſtea oppreſſus ē: pertinuiſſe uiſum eſt merito autem de laude inter ſe victoria, & pia præcatio ampliſſimi viri certauerunt, æq enim virtutis eſt, & bona patriæ auxiſſe, & mala in ſe transferre voluiſſe.

De Lucio Paulo & filia.

Quid illud? quod L. Paulo conſuli euenit, quam memorabile? cum ei forte eueniſſet, ut bellum cum rege Perſa gereret, & domum e curia regreſſus filiolam ſuam nomine Tertiam: quæ tum erat admodum paruula, oſculatus, triſtē animaduerteret, interrogauit quid ita eo vultu eſſet: quæ reſpondit Perſam periſſe. deceſſerat autem Catellus, quem puella in delitiis habuerat nomine Perſa. arripuit igitur omen Paulus, exq; fortuito dicto quaſi certam ſpem clariſſimi triūphi animo præſumpſit.

tem prætulit. At marius ſibi aquas petēdas intellexit, quod quia proſpere fecit obſeruatum eſt, & ſcriptis mandatum, at ſi in mari periſſet, nulla ominis mentio fuiſſet. quin adeo omina, auſpicia. auguria, & id genus portenta nihil efficaciæ credebantur habere, niſi in capientibus & ratificantibus, ut uoluntaria haberetur eiuſmodi ſeruitus Ordo eſt. Obſeruatio ominum eſt etiam innexa aliquo contactu religionis quoniam ſup. ominis obſeruatio credit conſtare non fortuito motu, ſed diuina prouidentia, quam rem ſuæ credulitati prætendūt fere diuinatores affirmantes, q̄ ſiunt ab aſtris dependere, & iō prænoſci poſſe, quæ ſcilicet obſeruatio effecit, ut urbe ſcilicet Roma deleta præter capitoliū a gallis & ſup patribus conſcriptis deliberantibus, id eſt conſulentibus, utrum migrarent ueios iam captos a Camillo, an reſtituerent mœnia ſua, cohortibus redeuntibus, forte eo tempore quo conſultatio fieret, e præſidio, ideſt urbibus, quibus præſidio fuerant, centurio exclamaret in comitio, ideſt in eo campo, quo ad ſuffragia populus coire ſolebat, o ſignifer ſtatue, id eſt fige in terram, ſignum. id eſt uexillum, nos manebimus optime hic, enim pro quia ea uoce audita, ſenatus reſpondit ſe accipere. ideſt acceptum habere, omen & omiſit e ueſtigio. id eſt illico conſilium tranſeundi Veios. Quam. ideſt o quantum paucis uerbis eſt confirmata. ideſt ſtabilita condictio, de domicilio ſummi imperii futuri. i. ubi nam monarchia arcem haberet, credo diis exiſtimantibus indignum ſup. eſſe, nomē Romanum ortum proſperis auſpiciis, mutari appellatione urbis Veientanæ, ideſt ut Romani deinde ueientes dicerentur, & decus inclytæ uictoriæ, infūdi ruinis urbis modo id eſt paulo āte abiectæ. ſ Huius &c. Ordo dependet a ſuperiore, nam talis eſt. ſ Camillus auctor huius tam præclari operis, ut ſcilicet ueii caperentur, & eo non migrarentur aut ut reſtituerentur mœnia urbis, cum eſſet præcatus, ut ſi felicitas Populi Romani uideret, cui ideſt alicui deorum nimia, ſicut Aeneidos ſexto. Nimium Romana propago Viſa potens ſuperis. ſ Inuidia eius ſcilicet dei ſatiaretur & ita ſedaretur aliquo incommodo ſuo. ſ. præcantis camilli, decidit. ideſt deorſum in terram cecidit, ſubito lapſu. ideſt inopino caſu, quod omen ſcilicet caſus uiſum eſt pertinuiſſe ad damnationem ſcilicet camilli, qui oppreſſus eſt poſtea, quia in exiliū actus āt pro ſed, uictoria & pia præcatio ampliſſimi uiri uidelicet Camilli, certauerunt merito inter ſe de laude id eſt utri maior laus deberetur enim pro quia, eſt æq; i. æqualiter, aut eq;, id eſt æqualis uirtutis, & auxiſſe bona p̄riæ, quod fecit per uictoriam, & uoluiſſe transferre in ſe mala ſ. patriæ, quod precatus eſt.

ASCENSIVS.

Ominum etiam &c. Poſt auſpicia tractat omina prætermittitq; more ſuo præludiū ad aptū tranſitum faciendum, unde facile patet, quod etiam aldus animaduertit, ſuperius exemplum non pertinuiſſe ad omen. Omen autem eſt quando uox ex ore alicuius excepta, cum ad aliud propoſitum ſit dicta, ad alterius rei euentum ab excipiente eam applicatur. Neq; tamen ab ore duntaxat capitur, nam & factum pro omine ſæpe animaduerſum legimus ut in caſu Camilli proximo loco dicetur, & in procurſu aſelli ad fontem quem marius pro omine ſequutus eſt. Sic equorum lapſus, leporum occurſus, & id genus alia pro ominibus obſeruata legimus, miſera mortalium ſuperſtitione, & certiſſima dæmoniorum illuſione, quæ eo ſeruitutis genere homines deuinctos præmebant. Nam quid aſelli procurſus ad fōtem ad marium pertinuit? Certe ſiti potius quam fame oppreſſus fō

OLIVERIVS.

Quid illud omē camilli memorabile fuit. At quod ſequitur non minori memoria dignum. Nam cū macedonicum bellum. L. Pau. ſenatus extra ordinem decreuiſſet, & ea ipſa die domum ad ueſperas rediiſſet filiolam ſuam Tertiam, quæ tunc erat paruula, admodum oſculans animaduertit, triſtiorem. Quam cum interrogaſſet quid ita triſtis eſſet, mi pater, inquit, perſa, periit, tum ille arctius puellam complexus, accipio, inquit, mea filia omē. Erat autem mortua Catella eo nomine, quam puella habuerat in delitiis. Lautem Paulus omen accepit perſam macedonum regem, aduerſus quem ſibi decreta fuerat prouincia. eo

Paulus in macedoniā.

bello periturum, quod & factũ eſt, quamuis uiuus ductus fuerit in triumphum. Iuſti. li. xxxiii. Dum hec aguntur inquit metu iã periculoſi belli ro. Aemi. Pau. creat, eiq; extra ordinem macedonicum bellum decernunt, qui cum ad exercitũ ueniſſet non magnam morampugnæ fecit, pridie quam conſereret bellum, luna nocte defecit, triſte id oſtenſum Perſeo omnibus præſagiẽtibus, fineq; macedonici regni portendi uaticinantibus. ⁋ Cum re, diuerſis modis hoc nomen declinatur perſeus perſei, qua declinatione uſus eſt Iuſt. ut ſupra uidimus, cum dixit, triſte id oſtẽtũ perſeo, ſimili modo & Li. lib. x. bel mace. multis in locis ut ibi uidere licet, declinatur et perſes huius perſis, ut ſentire uidetur Ser. honoratus. qui Salluſtii utitur exẽplo in hiſtoriis quem librum amiſimus, ubi probare intendit ſubtractam eſſe literã .ſ. huic nomini achilli, & in eo uerſu. Troas reliquas danaum atq; immitis Achilli, dicit enim propter omiotelcuton detraxit .ſ. literam, quæ plerunq; pro ſybillo habetur, nõ ſolum neceſſitatis, ſed etiã euphoniæ, cauſa ut Sal. A principio urbis ad bellum perſi macedonicum pro perſis, item perſa huius pſæ ut hoc loco:

ASCENSIVS.

Quid illud. Affert eui dentis ominis exẽplum dicens. Quid illud idest, quid diſcedum putas de illo omine quod euenit Lucio. P. ſ. æmilio conſuli, quam, id eſt quantum ſup. putas memorabile, id eſt memoratu dignum ſit. Cum eueniſſet ei ſorte, quia conſules ſortiri ſolebant inter ſe prouincias, aut ſorte legendum eſt quia extra ſortem decreta eſt ei prouincia, ut gereret bellum cum perſa (propriũ eſt nomen) rege ſcilicet Macedoniæ, & egreſſus e curia domum, oſculatus filiolam ſuam Tertiam nomine, quæ erat tunc paruula admodum animaduerteret triſtem interrogauit quid ita id eſt cur eſſet eo ſcilicet tam mœſto uultu? Quæ reſpondit perſam periſſe. Autem pro ſed catellus ideſt paruus canis nomine perſa (nam canes a fluminibus, aut regionibus aut colore nomina ſæpe ſumunt) quem puella habuerat in deliciis, deceſſerat. id eſt mortuus fuerat, nõ tamen cani captum uidetur uocabulum, non enim decedit. id eſt de loco cedit, quod pit ut anima bruti, nam corpus manſit. Igitur quia fauſtum erat uiſum, paulus ſcilicet æmilius, arripuit, id eſt auide accepit, & ratum habuit omen, ideſt ab ore prolatum rei euentum, & præſumpſit, ideſt percepit hanc rem antequam contingeret, & ſumpſit animo ſcilicet ſuo, ideſt cogitatione, edicto fortuito, ſcilicet puellæ, quaſi certam ſpẽ triumphi clariſſimi, quem poſtea de perſa egit, unde Macedonicus dictus eſt.

OLIVERIVS.

At cæci me Ci. lib. de diuin. L. flaccum flaminem Marti. inquit, audiui, cum diceret cæciliam Metel. cum uellet ſororis ſuæ filiam in matrimonium collocare, exiſſe in quoddam ſacellum ominis capiendi cauſſa quod fieri more ueterum ſolebat cum uirgo ſtaret, & cæciliam ſella ſederet neq; diu ulla uox extitiſſet, puellam defatigatam petiſſe a matertera, ut ſibi concederet paulliſper, ut in eius ſella requieſceret, illam autem dixiſſe uere mea puella tibi concedo ſedes meas, quod omen res conſecuta eſt, ipſa enim breui mortua eſt, uirgo autem nupſit, cui Cæcilia nupta fuerat. ⁋ At cæcilia me. ſcilicet uxor, ut Hectoris andromache, & deiphobe glauci. ⁋ More priſco, mos enim fuit apud maiores, ut cum puellæ maturæ uiro, & plenis iam nubiles annis eſſent in templis excubarent, & ibi ſtantes omen acciperent futuri mariti ⁋ Concubia nocte, Intempeſta nocte. Var. de lingua latina. Intempeſtum celius dicebat, cum tẽps agendi eſt nullum, quod alii concubium appellarunt, q; fere tunc omnes cubarent, eſt ergo prima pars ſomni, Eius rei petendi nuptialia. ⁋ Locum reſidendi, Vt feſſa non nihil ſe recrearet. ⁋ Mora quadam indulgentia, & cõmiſeratione puellæ commota.

Concubia noc

De Cæcilia Metelli.

At Cæcilia Metelli dum ſororis filiæ, adultæ ætatis Virginis, more priſco, nocte concubia nuptialia petit, omen ipſa fecit. nam cum in ſacello quodam, eius rei gratia aliquam diu perſediſſet: nec aliqua uox propoſito congruens, eẽt audita, feſſa longa ſtandi mora puella, rogauit materteram: ut ſibi paulisper locum reſidẽdi accommodaret: cui illa ego uero (inquit) libenter tibi mea ſede cedo. quod dictum ab indulgentia profectum, ad certi ominis proceſſit euentum, quoniam Metellus, non multo poſt mortua Cæcilia, uirginem, de qua loquor, in matrimonium duxit,

De Caio Mario, & ominis obſeruatione.

Caio autem Mario obſeruatio ominis procul dubio ſaluti fuit, quo tempore hoſtis a Senatu iudicatus, in domum Fanniæ Minturnis cuſtodiæ cauſa deductus eſt: animaduertit enim Aſellum, cum ei pabulũ obiiceretur: neglecto eo, ad aquam procurrentem. quo ſpectaculo, deorum prouidentia, quod ſequeretur, oblatum ratus: alioquin etiam interpretãdarum religionum peritiſſimus: a multitudine, q̃ ad opẽ illi ferendã cõfluxerat: impetrauit: ut ad mare perduceret, ac protinus nauiculã cõſcẽdit eaq; in Africã puectus, arma Syllæ uictricia effugit.

ASCENSIVS.

At Cæcilia. Aliud affert omẽ ex ore Cæciliæ Metelli dicens. At id eſt ſed Cæcilia Metelli ſcilicet coniũx dum more priſco. ideſt ueteri inſtituto, petit nocte cõcubia, id eſt quã mortales ſimul cubare ſolent, & quieſcere, nuptialia, ideſt pertinentia ad nuptias, filiæ ſororis, uirginis .i. quæ erat uirgo ætatis adultæ, id eſt iam maturæ uiro, ipſa fecit, non accepit omen, nam cũ perſediſſet i quodã ſacello .i. parte, tẽpli capellã nunc uocant aliquandiu, gratia eius rei. ideſt nuptialiũ ominum cauſa nec aliqua uox congruens propoſito id eſt pertinens ad nuptias lia uirginis eẽt audita, puella feſſa longa mora ſtandi, cogauit materteram .i. matris ſuæ ſororem, cæciliã uidelicet. ⁋ Vt Accommodaret ſibi paulisper id eſt paululum temporis locum reſidendi. Cui illa ſcilicet, cæcilia, inquit, ego uero. ideſt certo & ſeno, cedo tibi mea ſede, ideſt do tibi ſedem meam, ut ſedeas, quod dictum profectum ab indulgentia, ideſt clementi affectione in puellam, proceſſit ad euentum certi ominis, quoniam Metellus duxit in matrimonium uirginem, d qua loquor, cæcilia mortua .i. cũ eẽt mortua, nõ multo p'.

OLIVERIVS.

Caio autem. Cum. P. Sulpi. tribunus plæbis auctore. C. Ma. perniciosas leges promulgaſſet, ut exules reuocarentur, noui ciues libertiniq; diſtribuerentur in tribus ut & conſul Ma. aduerſus Mitrida. ponti regem dux crearetur, & aduerſantibus conſulibus. Qu. Pompe. & L. Syllæ uim intuliſſet, occiſoq; Pompei conſulis filio genero ſyllæ. L. Sylla conſu. in urbem cum exercitu uenit, & aduerſus factionem Sul. & Ma. in ipſa urbe pugnauit, eamq; expulit. Ex quo xii. a ſenatu hoſtes, inter quos conſul Mari. & filius iudicati ſunt P. Sul. cum in quadam uilla lateret indicio ſerui ſui retractus, & occiſus eſt. C. Marius filius in aphricam traiecit. C. M. pater Minturnas delatus in paludibus delituit, eo ſyllani milites, eũ ueniſſent ac diligenter, & accurate eius ueſtigia indagarent, nec eũ inuenirent, paſtorem haud longe conſpicati rogant primo indicent Marium, fluctuantẽ deinde, & diſſimulantem minis, & terrore perfundunt, qui ubi ſe a militibus circumfundi, & telis undiq; peti uidit Marium indicat, itaq; captus Marius Miturnaſq; defertur, & in domum fanniæ mulieris publicæ cuſtodiendus traditur ad quem occidendũ Seruus publicus natione cimber miſſus inermem, & ſqualore obſitum maieſtate tanti uiri commotus ſtricto iam gladio interficere non ſuſtinuit, & tremebundus abiecto ferro refugit, clamitans geminata uoce, non poſſum interficere Marium, tum Minturnenſes maieſtate uiri capti incolumem præſtiterũt hinc ergo cum abiturus exiſſet e domo, animaduertit aſellum neglecto pabulo, quod obiectum ei fuerat, ad aquam contẽdentem quo uiſo omen arripuit, intellexitq; ſibi ſalutem nauigatione quærendam eſſe, & ſtatim ipetrauit a minturnenſibus, ut ſibi publica nauis traderetur, quo facto ſe contulit in aphricam, & ibi uires comparauit, quibus priſtinam fortuna & dignitatem

Marii caſus uarii.

& dignitatem breui recuperauit ſicut ſuo loco oſtendemus. ſ Fanniæ, qui defendit in iudicio. ſ Alioquin, inſuper. ſ Periſſimus, qui maximam augurii peritiam haberet. ſ In aphricam. Vbi comparato exercitu cum ſe cinnæ coniunxiſſet urbem cœpit, & priſtinam dignitatem cum magno inimicorũ exitio recuperauit.

Cypri, ubi præcipue colebatur uenus quæ paphia dicta. Virgi. inde paphum ſublimis abit, ſedeſq; reuiſit. Læta ſuas &c. κακοβασιλέα malum regem ſicut Ptolomæum expertus eſt. ſ Non tulit diſſimulanter, non occultauit illud quod mente conceperat.

ASCENSIVS.

Caio autẽ Mario. Omẽ hoc in facto, non in uerbo captum, nam cum aſinũ animaduertiſſet marius, neglecto pabulo terreſtri, ad aquam bibendam profugere, intellexit neglectis terreſtribus auxiliis ad marinum aufugiẽ properandum quod quia fecit & proſpere illi forte ſucceſſit, religioni a miſeris mortalibus aſcriptũ eſt. Sabellicus author eſt aſinum, qua potuit uoce omen confirmaſſe. Nam ingẽti, inqt uoce uelut claſſico quodam edito, ad ſontem petulca geſticulatione procurrit. Ordo eſt. Autem. id eſt ſed obſeruatio ominis. ſ in facto fuit Caio Mario uidelicet priſco, qui ſepties conſul antequam moreretur fuit, ſaluti id eſt ad ſalutem, id eſt ſeruationem uitæ, ſic.n. ſalus ſere accipitur, eo ſup. tempore, quo tempore, Ipſe iudicatus hoſtis ſenatus, ſcilicet Romani deductus eſt cauſa cuſtodiæ, id eſt ut cuſtodiretur, donec Romam traheretur, minturnis, id eſt ad uillam iuxta paludes, in quibus repertus erat, in domum faniæ. Oliuerius dicit mulieris, credam uiri dicendum, nam ſabellicus uocem ſenis, a quo occultus fuerat, audita dicit, & in Terentio, uiri nomen eſt, Enim pro quia. ſ Animaduertit, ſcilicet cum minturnenſium nemo auderet in eum manum mittere. cum ne cimber quidem id auſus fuiſſet, & cum abire permiſiſſent, aſellum procurentem ad aquam ſcilicet fontalem, cum pabulum id eſt nutrimẽtum obiiceretur ei, eo ſcilicet pabulo neglecto .i. prætermiſſo, tanquã ſpreto, Quo ſpectaculo ratus ſup. eſt, oblatum ſup. eſſe ſibi prouidentia deorum, id quod ſequeretur, alioquin id eſt qui alio quoque modo eſſet periniſſimus, minime tamen literatus religionum, quæ ad diuinationem pertinerent, interpretandarum, ideſt exponendarum quod portenderent, impetrauit a multitudine, præſertim minturnenſium, quæ confluxerat ad opem ferendam illi, ut produceretur ad mare, ac protinus conſcendit nauiculam, & prouectus ea ſcilicet nauicula in aphricam effugit arma ſyllæ uictricia ſcilicet tunc utpote a quibus uictus fuerat.

ℭ De Pompeio magno.

Pompeius vero magnus in acie Pharſalica victus a Cæſare: fuga quærens ſalutem: curſu in inſulam Cyprum, vt aliquid in ea virium contraheret: claſſem direxit. Apelleníq; ad oppidum Paphum, conſpexit in littore ſpecioſum ædificium gubernatoremq; interrogauit: quod ei nomen eſſet, qui reſpondit κακοβασιλέα vocari. quæ uox ſpem eius, quantulacũq; reſtabat, comminuit. Neq; id diſſimulanter tulit. auertit enim oculos ab illis tectis, ac dolorẽ, quẽ ex diro omine conceperat, gemitu patefecit.

ℭ De Marco Bruto.

Marci etiam Bruti dignus, admiſſo parricidio, euent⁹ eſt omine deſignatus. ſiquidem poſt illud nefarium opus, natalem ſuum celebrans: cum græcum verſum exprimere uellet: ad illud potiſſimũ Homericum referendum animo tetenditur, ἀλλά με μοῖρ᾽ ὀλοὴ Λητοῦς ἔκτανεν υἱός. qui deus, Philippenſi acie, a Cæſare & Antonio ſigno dato, in eum tela conuertit.

ℭ De Caio Caſſio.

Conſentaneo uocis iactu. C. Caſſii aurẽ fortuna peruellit. quæ orantibus Rhodiis: ne ab eo cunctis deorũ ſimulachris ſpoliarentur, Solem a ſe relinqui reſpondere voluit. ut rapaciſſimi uictoris inſolentiam, dicti tumore, protraheret, abiectumq; macedonica pugna, non effigiem Solis, quam tantummodo ſupplicibus ceſſerat: ſed ipſum ſolem re uera relinquere coegit.

ASCENSIVS.

Pompeius uero magn⁹ uictus ſcilicet a Cæſare in acie pharſalica. id eſt conflictu apud pharſaliam urbem emathiæ, quærens ſalutẽ. id eſt ſeruationem uitæ, & reipub. fuga, id eſt fugiendo direxit curſu, id eſt cum celeritate claſſem in cyprum inſulam, ut contraheret, id eſt congregaret, aliquid uirium, id eſt copiarum, quæ utres ſunt exercitus in ea ſcilicet inſula, & appellens ſcilicet claſſem. ſ Aut ſe ad oppidum paphum ſcilicet noie, ſi præpoſuiſſet paphum, non præpoſuiſſet ad conſpexit in litore ædificium ſpecioſum, & interrogauit gubernatorem, ſcilicet nauis, quod nomẽ eẽt ei ſcilicet ædificio, qui reſpondit uocari cacouaſilea .i. malũ regem. Nam cacos dicitur malus, & βασιλέα Baſileus profertur tamen uaſileus rex, quæ uox comminuit ſpem eius ſcilicet Pompeii quantulacũq; reſtabat, quia non ſperabat ſe bonum regem inuenturum. Neque tulit .i. paſſus eſt id. id eſt eam ſpei depõnẽ aut indignationem ſuã diſſimulãter auertit enim oculos ab illis tectis, ſcilicet tam mali ominis, ac patefecit gemitu, id eſt gemendo dolorem, quem cõceperat ex diro .i. execrabili omine.

OLIVERIVS.

Marci etiam Bruti Nota eſt hiſtoria quomodo bru. & Ca. Cæ. in ſenatu multis uulneribus confoderunt, q̃ tamen ſuo loco dicemus ſed quod ad hunc locum ptinet, cum Bru. poſt patratum homicidium ſacrificaret natali ſuo interpretes ut mos erat animum adiecit ad carmen Hom. ἀλλά με μοῖρ᾽ ὀλοὴ Λητοῦς ἔκτανεν υἱός. Sed me parca ferox latonæq; obruit infans. Alius uero ſic traduxit, ſed me ſors miſera & latonæ perdidit infans. Et ita factum eſt, nam in campis philippicis, ubi congreſſus eſt cum Auguſto & M. An. forte ita cecidit, ut ſignum belli futuri præponeretur ab Auguſto & Anto. ſignum apollinis nam mos erat ut commiſſuri prælia, deum aliquem ſignum pugnæ præponerent, ut. C. Ma. Martis ſimulacrum. Sylla delphici apollinis, Cæſ. ueneris genetricis. Ergo quia apollinis ſignum propoſuit auguſtus, omen quod factum eſt uerſus ille quodam modo impleuit, quia in ea pugna ſuperatus eſt, in qua ſignum fuerat apollo latonæ filius. Admiſſo parricidio, hoc non ſine adulatione dictum eſt, uult enim Vale. Cæſarem. patrem patriæ fuiſſe. ſ Natalẽ, Mos fuit apud antiquos ut natalia principes ſua ſolenniter celebrarent. Vir. Phillida mitte mihi. m. eſt natalis. ſ Signo. da. Vt milites Cæſariani, & Antoniani a militibus bruti & caſſii dignoſcerentur. Sig nũ præſit.

OLIVERIVS.

Pompeius uero omen futuræ cædis factum eſt pompeio Cæſ. arma fugienti, nam in acie pharſalica uictus cum inſulam cyprum peteret, ut inde uirium aliquid contraheret, uidit a longe eminens ædificium, & interrogauit quod ei nomen eſſet, reſponſum eſt κακοβασιλέα quo audito mœſtus intellexit, ſe malum regem experturum. Pompeius magnus, cuius magnitudo totum orbem cõplexa fuit nam Ci. in Cati. inuecti. iiii. paucis uerbis oſtdit. quãta fuerit pompeii rerum geſtarum magnitudo, dicit enim Pompeii res geſtæ atq; uirtutes continentur iiſdem, quibus ſolis curſus regionibus, ac terris continetur. ſ Pharſalica, theſſalica, nam regio illa diuerſis nominibus fuit appellata emonia, theſſalia, pharſalia, macedonia, emathia, campi philippici, prout eam diuerſi reges occuparunt. ſ Contraheret, colligeret, congregaret. ſ Oppidum paphum, oppidum eſt

ASCENSIVS.

Marci &c. Affert omen pernicioſum Bruti dicens. Euẽtus, ideſt exitus rei, etiam Marci Bruti nõ ſolum Põpeii, dignus parricidio admiſſo, dum Cæſarem patrẽ patriæ, & etiam ſuum occidit. Nam Cæſar tribus & uiginti uulneribus confoſſus eſt uno duntaxat gemitu ad primum ictum emiſſo. Marcum enim brutum in ſe graſſantem intuitus, græcis uerbis dixiſſe fertur. Et tu fili. hoc eſt etiam tu fili me occidis, qui in te paterno ſum animo. Euentus dico Mar

ci Bruti deſignatus eſt.i.præfiguratus, omine. Siquidem.i. quoniam ipſe celebrans poſt illud nefarium opus, uidelicet cædem iuin Cæſ. ⁋ Natalem ſuum id eſt diem, quo natus fuerat, cum uellet exprimere uerſum græcum.ſ.aliquem lepidū, & feſtiuum, nam tales multi ſunt apud græcos, tetendit animo, id eſt animus illi tractus eſt potiſſimum ad referendum illud homericum quod latine ſonat, Sed parca id eſt deafato rum fera.id eſt crudelis in me, & iſans.ideſt filius latonæ ſemper iuuenili forma, uidelicet apollo, perdidit me. Qui deus ſcilicet apollo datus à cæſ.ſcilicet Auguſto & Antonio eius ſocio, ſigno, id eſt ut ſit ſignū ſeu uexillum, ſup. in acie, id eſt conflictu philippēſi, ideſt pharſalico, conuertit ſcilicet animando eos, quibus ſigno erat tela in eum ſcilicet Marcum brutū. Vir. etiam eſt author in bello actiaco contra Antonium & cleopatram Auguſtum uſum apolline, Quinetiam nonnunquam ſeſe pro apolline geſſit, ad quod alludens idem Maro in Buco. dixit. Caſta faue lucina, tuus iam regnat apollo.

OLIVERIVS.

Conſētaneo uocis iactu, pari ratiōe Caſſius Bruto affinitate coniunctus quippe qui Iuniam bruti ſororem duxerat uxorem fecit ſuæ futuræ mortis omen, cū rogantibus rhodiis, aliqua ſibi deorum ſimulachra relinqui. ſolem a ſe relinqui, reſpondiſſet, nā quod ille per ludubrium dixit, ſuo euentu fortitus eſt, quia re uera ſolem reliquit. ⁋ Solem relinqui, ſimulachrum ſolis, hoc autem per ludibrium dixit, quippe quem ferre nun poterat ꝑ magnitudine. Memoratur enim a ſoli. unum ex ſeptem mirabilibus mundi, erat autem centum uiginti ſex pedum imago ænea, & fuſilis facta quam a ſe caſſius relinqui, dicebat. Inſolentia Superbia, nam quanto maior erat timor uicti, tāto magis uictori ſuperbia creſcebat ⁋ Protraheret manifeſtaret, uel augeret ⁋ Ipſum ſolem, quia cum uictus eſſet, & cum omnibus copiis in hoſtium ptātem ueniſſet, ſibi mortē conſciuit.

ASCENSIVS.

Conſentaneo uocis iactu. Fortuito, inquit, omine Caſſius autem Cæſaris percuſſor, & Bruti perneceſſarius, ſui exitus euentum protulit. Nam orantibus rhodiis dum rhodum ſpoliaret ēt deorū ſimulachris, ut aliquid eis relinqueret, ſolis, inquit, relinquo (id autem tam ingens erat, ut auferri integrum non poſſit, quod ideo forte tam ingens fecerant, ꝙ in ſolis ſe credebant tutela, propterea quod nulla dies tam nubia, in qua ſol non uideatur ipſis rhodiis) Et quia qui ſolem relinquunt, uitam quoq; relinquunt, ideo omen fuit uitæ ab eo relinquendæ. Ordo eſt. Fortuna.i. fortunatus, aut ꝓſperus euentus peruellit aurem. C. Caſſii id eſt admonuit Caium Caſſium, Quia enim auris dedicata eſt memoriæ, uellere autem eſt memorem facere. Vnde in bucoli. Maro. Delius aurem uellit. & pro, id eſt admonuit. Et in roſa. Mors autem uellens uiuite ait uenio admonuit autem futuri exitii, cōſentaneo ideſt conformi ad euentum rei, iactu. id eſt ſuperba emiſſione uocis. id eſt dicti, aut reſponſi, quæ ſcilicet fortuna uoluit ſup. Caſſium reſpondere rhodiis orantibus, ne ſpoliarentur ab eo ſcilicet Caſſio, cunctis ſimulachris deorum, ſolem, id eſt ſolis ſimulachrum (niſi forte de ſole intellexerit Caſſius, ut qui quotidie rhodiis uiſitur) relinqui a ſe Ideo autem uoluit eum fortuna ſic ſuperbe reſpondere, ut protraheret, id eſt extenderet & ampliaret, inſolentiam.i. ſuperbam petulentiam uictoris ſcilicet Caſſii ſuperbiſſimi, tumore. ideſt inflatione dicti, id eſt reſponſi tam ſuperbi, & fortuna coegit Caſſium abiectum ſcilicet a ſpe uictoriæ, priuſquam uictus eſſet, pugna macedonia ideſt macedonica ad Philippos contra Auguſtū geſta relinquere, non effigiem ſolis, quam conceſſerat. id eſt conceſſerat, tantummodo ſupplicibus, ſcilicet Rhodiis, ſed re uera ipſum ſolem id eſt lucem huius mundi cum uita, forte, quod hallucinatus cum ſuos uideret hoſtes credidit, & ita ſolem. id eſt lumen nondum mortuus reliquit.

⁋ De Petilio.

Annotatu dignum illud quoq; omen: ſub quo Petilius conſul in Liguria bellum gerens occiderit, Nam cum mōtem, cui Leto cognomen erat, oppugnaret: interq; adhortationem militum dixiſſet: hodie ego lethum utiq; capiam inconſideratius præliando fortuitum iactum uocis letho ſuo confirmauit.

⁋ De Externis ominibus.

Adiici noſtris duo eiuſdem generis alienigena exempla non abſurde poſſunt. Samii Prienenſibus auxilium aduerſus Carras implorantibus, arrogantia inſtincti pro claſſe, & exercitu, ſibyllam eis deriſus gratia, miſerunt: quam illi, uelut diuinitus datum præſidium interpretati, libenter receptam, uera fatorum prædictione: uictoriæ ducem habuerunt.

OLIVERIVS.

In liguria. Ligures imis alpium iugis adherentes inter uarum & macram fluuios, implicitoſq; dumis ſiueſtribus, maior aliquāto labor eſt inuenire quā uincere. Varrus Fluuius eſt grandis ex alpibus fluēs galliam tranſalpinā a ciſalpina ſeparans uetuſtiſſim⁹ Italiæ terminus. Macra fluuius eſt ex initio apēnini, fluēs inter ligurum mōtes & demū iuxta lunam ciuitatem defluit in mare tyrrhenum. Lætus mons Varrus flu.

ASCENSIVS.

Annotatu dignum &c. Affert omen petillianæ necis ſumptum, & ab inopito, aut non animaduerſante & ab æquiuoco uocabulo, nā cum ſe letum montem eo nomine capturum diceret, letum id eſt mortem cœpit. Ordo eſt. Illud omen, ſub quo petilius conſul gerens bellum in liguria parte illa italiæ galliæ italis ciſalpinæ contermina, occiderit, id eſt mortem obiuerit, ē ſupp. quoq;, id eſt etiam dignum annotatu, ideſt annotetur, quia mirabile eſt. Nam cum ipſe Petilius oppugnaret montem cum caſtello, aut ſaltem caſtris cui ſcilicet monti cognomen erat letum, & dixiſſet inter adhortationem militum, id eſt dum milites adhortaretur, utiq;, id eſt certe, ego capiā hodie letum, ut intellexit, montem, id eſt ipſe præliando inconſideratius, confirmauit ſuo leto.i nece, & fato, iactum fortuitum, id eſt incertam aleam, alludit enim ad iactum aleæ, aut emiſſionē caſualem uocis, id eſt dicti illius, quod iactu quodam fit unde a uerberando uerbum dictum uolunt.

OLIVERIVS.

Samii prien. Cum prienenſes graui bello premerētur, auxilium petierunt a ſamiis. Samii ut qui ab illis eſſent alieni, quaſi ridentes ſe ſybillam miſſuros reſponderunt, nā ex ſybillis una fuit ſamia. Prienenſes ergo, quod irridentes ſamii promiſerant læto animo acceperunt, & hanc quaſi ducē belli conſtituentes gloriosam ex hoſtibus uictoriam reportarunt ⁋ Prienenſibus priene ciuitas eſt ioniæ, biantis patria, auctor Stra. lib xiiii. Cui principium eſt, reliquum eſt, ut de ionibus, carībuſq; dicamus &c. ubi nominatis xii. ciuitatibus, in quibus & priene ſubiungit, nam hæc ſunt. xii. Ioniæ ciuitates, & paulo inferius, ubi de ſingulis mentionem facit. poſt meandri, inquit, oſtia eſt prienenſium littus, ultra quod priene eſt, & micale mons feris, & arboribus plenus. Item paulopoſt, priene, inquit, a quibuſdam cadme appellatur, quoniam philotas eius conditor e boetia uenit, e priene fuit Bias hunc ex. vii ſapientibus de quo hipponax ſic, inquit, & diſceptari quā Bias prienenſis melius. ⁋ Aduerſus car. caræ po. inſulani piraticam exercentes famoſi fuerunt, uicti a minoe, ut Tucydides & Sai. dicūt auctor Ser. in expoſitione illus carminis Vir. hic lelegas caraſq; ſagittiferoſq; gelonos. At Stra. dicit populos eſſe cariæ regionis, quæ contermina eſt Ioniæ, uidelicet inter Ioniam & liciam poſitæ hos etiam aliquando ſub minoe fuiſſe dicit, & inſulas habitaſſe, hinc arbitror inſulanos dictos fuiſſe, & cares carrium declinauit, ſunt & carræ primæ deci. in ſyria eodem teſte li. vi. in deſcriptione ſyriæ, dicit enim tigrano certa & ioca, quæ ſunt circa caras, Nicephoriū, & Chobriza & Sinnaca, in qua Surina parthorum Imperator Craſſum dolo captum interemit unde Luca. ayrias latio maculauit ſanguine carras. ⁋ Deriſus gratia, pro deriſione. ⁋ Diuinitus. Quaſi diuina prouidentia eis data foret. ⁋ Vera fatorum reddit rationem, cur læti acceperunt.

Priene

Cares.

Chobdza.

Aſcenſius.

¶De Apolloniatarum omine.

NE Apolloniatæ quidem pœnitentiam egerunt: qui, cum bello illyrico preſſi: Epidannios ut ſibi opem ferrent: oraſſent: atq; illi flumen vicinum mœnibus ſuis nomine Aeantem in adiutorium ſe mittere dixiſſent: accipimus, quod datur reſponderunt. eiq; primum in acie locū perinde ac duci aſſignauerunt. ex inſperato enim ſuperatis hoſtibus, ſucceſſum ſuum omini acceptum referentes, & tūc Aeanti ut deo immolauerunt: & deinceps omnibus præliis duce vti inſtituerunt.

¶De Prodigiis. Cap. VI. De Seruio Tullo.

PRodigiorum quoq;, quæ aut aduerſa, aut ſecunda acciderunt, debita propoſito noſtro relatio eſt. Seruio Tullo etiam tum puerulo dormienti, circa caput flammam emicuiſſe domeſtici oculi annotauerunt. Quod prodigium Priſci tarquinii regis vxor Tanaquil admirata, Seruium ſerua natum in modū filii educauit: & ad regum faſtigiū euexit.

ASCENSIVS.

ADilci &c. Adiicit duo externa a prienenſibus acceptū alterum ab apolloniatis. Cū enim ſamii per deriſum pro præſidio ſybillam dediſſent prienenſibus aduerſus carras. aut quod illis opus cenſerent prudentia, aut muliere duce, illiq; tāquā fauſti ominis ſybillam acceptaſſent, eius diuinatione ſeruati ſunt. Et cū epidannii apolloniatis etiam p deriſum Aeantem, quo nomine fluuius erat, adiutorem aſſignaſſent, inuentes forte, quod illum tranſgrederentur, apolloniatæ omen accipientes, æantā. id eſt aiacē. hoc eſt eius imaginem ſumptam pro ſigno ſibi conſtituerunt ducem tranſgreſſiq; amnem uicerunt. Ve cum ordine latius aperiā. Ordo autem eſt. Duo exempla alienigena. i. externa (declinatur autem adiectiue alienigenus. a. um.) eiuſdem generis. i admirabilis ominis, poſſunt adiici non abſurde. ideſt non impertinenter noſtris. ideſt Romanis exemplis (Simile autem eſt de Cyrtheo ſeu Tyrtheo poeta, d quo flaccus in arte. Poſt hos inſignis homer⁹ Cyrtheuſq; &c. ubi rem aperuimus) Samii. i. inſulani illi, inſtincti arrogantia. id eſt ſuperbia quadam, unde contemptus oritur & deriſio, prienenſibus. ideſt ciuibus prienes ciuitatis in Ionia, implorātibus id eſt cum implorarent hoc eſt quaſi plorādo orarent, auxilium aduerſus carras qui uicini ſunt populi, poteſtq; accuſatiuus dici tertiæ miſerūt eis gratia deriſus. ideſt deriſionis pro claſſe & exercitu. ideſt loco claſſis & exercitus Sybillam. ideſt fœminam diuinæ ſcientiæ, ac mentis peritam, hoc eſt uatem, quæ ſamia a uarrone, & lactantio dicitur. Vnde patet dominicum illud nullum prophetam acceptum in patria, quia ut rem uilem miſerunt ſybillam ſamii quam ut precioſam acceperunt prienenſes, unde addit, quam ſcilicet ſybillam illi ſcilicet prienenſes, interpretati uelut præſidium datum diuinitus habuerunt receptam libenter ducem uictoriæ prædictione uera. ideſt per ueram prædictionē, & præmonitionem, fatorum. ideſt futurorum euentorum prius ignoratorum, nam ſcientes quid futurū eſſet, & ita qd tentarent, & quid uitarent, facile hoſtem ſuperarunt.

THEOPHILVS.

CAras. A caria, quam Strabo, Mella, Pliniuſq;, & Ptolomæus Aſiæ contribuunt, a qua nomen gentile Car apud Plutar. Singulariter, & plurali numero Cares, ii plæraſq; tenuerunt Aegei maris inſulas, & in iis Con unde caris antea dicta eſt, ut ſcribit Hellanicus, oram maritimam nauibus habebant infeſtam. Neq; quod ait Seruius auctoritate Thucididis & Salluſtii præter hiſtoriam uideri debet. Caras enim Minos nauali prælio uictos cycladibus expulit, inſulaſque eas in ſuam poteſtatem redegit, ut meminit etiam Libanius. Ad Virgilii tamen expoſitionem nihil ii faciunt. Carræ uero per duplex. R. urbs Meſopotamiæ Craſſi clade nobilis. auctor Plinius, & Stepha. & hanc Luca. intelligit. Vt parum perite faciant qui confundunt. ¶ Aeantem es & Aos idem fl. eſt, ut Hecatæus & Strab. tradunt Apolloniatū fines irrigās, a monte Laemo caput tollit, Adriatico mari infunditur, ad aiacem nihil attinet.

OLIVERIVS.

Apollonia. APolloniatæ, Apollonia plurium urbium nomen fuit unius in epiro conſtitutæ, de qua nunc agitur, alterius in creta. iii. in thracia. iiii. in ſyria ¶ Lātē, actūs latinus a nomine græco ueniens [illegible] id eſt aiacem, & quia aiax unus ex heroibus fuit ideo hunc ſe libenter accipere reſponderunt & ſimulachrum eius quaſi ducem ſemper habuerunt.

¶ Acceptum re. i. quicquid felicitatis ex ea re ſunt conſecuti, id omini totum adſcribentes, & illi quaſi gratias agentes. nā æanti tanquam deo poſtmodum immolarunt.

ASCENSIVS.

NE quidem. i. ſed nec etiam apolloniatæ. i. ciues Apolloniæ urbis in Epyro, egerunt pœnitentiam. ideſt nō pœnituit eos, quod cum preſſi bello illyrico oraſſent Epidannios uicinos ſuos, ut ferrent ſibi opem atq; illi. ſ. Epidānii dixiſſent, ſe mittere in adiutoriū flumen uicinū mœnibus ſuis hoc eſt apollionatarum (Et ē bona reciprocatio, quia reſpicit primum, hoc eſt principale ſuppoſitum) nomine Aeantē. id eſt quod flumen nominabatur græce [illegible] Aeas (quo modo aiax ab illis ſcribitur. & profertur, declinatur huius æantis ſuſcepto n quod i recto nullis græcis antes eſt, ſed accipitur interdum ab as is. us ut gigantis. ſymoentis opūtis) non inq̄ egerunt pœnitentiam, quod dixerunt accipimus quod datur. ſ. auxilium, Aeantem uidelicet, hoc eſt aiacem, & aſſignauerunt ei. ſ. æāti hoc eſt eius imagini perinde ac duci, primum locum in acie. n. pro quia hoſtibus ſuperatis. i. cum hoſtes eſſent ſuperati ex inſperato. i. p̄ter ſpem, ipſi referentes omini. ſ. quod acceperint ſucceſſum ſuum acceptum. id eſt fatentes ſe accepiſſe ab omine, & cā ominis approbati talē ſucceſſum (Acceptum. n. ferre cum datiuo ē aio indicare ſe accepiſſe q̄ additur ab illo, q̄ in datiuo ponitur. Vt ſoli xp̄o genus humanum ſalutē ſuā acceptā ferre debet.) &. i. pariter tūc immolauerunt æanti, ut deo, & inſtituerunt uti deinceps in oībus p̄liis æāte ſup. duce. Quia tñ ueterū ſuperſtitio tenuit fluuius eiuſdē nois deos p̄eſſe, uti tyberis & Tyberinus inuocatur apud Maronem, nō abſurdū forte eſſet dicere apolloniatas flumis ſui tanquam dei imaginē, & nō aiacis ſibi ducem conſtituiſſe, ſed in priore ſententia Oliuerium ſequimur, Liberum tamen eſt, cum author non diſcernat, utramlibet amplecti.

OLIVERIVS.

PRodigiorum quoq;. Recte, inq̄t, ominibus prodigia ſubiunguntur, ſunt. n. inter ſe quadā affinitate coniuncta, & uī hoc loco cū Ci. ſentire Vale. q̄ a p̄dicēdo dcā ſint prodi gā & non ut quidam uolunt a porro, & adigendo, nam cum monſtrū aliquod apparet ſiue bonū, ſiue malum prædicat, prodigium appellatur, Ci. li. de na deo. Prædictiones & præſenſiones & rerū futurarū qd aliud declarant, niſi q̄ futura ſunt, omnibus oſtdi, monſtrari, portendi, p̄dici ex quo illa oſta, monſtra, portenta prodigia dr̄, ergo plane oſdit a p̄dicendo dicta eſſe prodigia. Pri Tar. re Hic diſſentit a Liuio qui nō anci Marci, ſed Pri. Tar. uxorem fuiſſe dicit, q̄ ut prodigiorum peritiſſima cognouit Ser. Tullū puerū dormientem, cuius caput flamma corripuiſſet, clarum aliqñ euaſurum, qui etiam regiæ maieſtati in rebus afflictis ſuccurreret Itaq; cum quidam famulariū aquā ad extinguēdū incendiū afferret, a regina p̄hibitū ferūt, ſedatoq; tumultu moueri puerum uetuiſſe, donec ſua ſponte experrectus eſſet, tū adducto in ſecretū uiro Tanaquil uides ne tu puerū hunc, inquit, quē tam humili cultu educamus. ſcire licet, lumen quōdam rebus noſtris dubiis futurū, præſidiūq; regiæ afflictæ. proinde materiam ingentis, publice priuatimq; decoris, oī indulgētia noſtra nutriamus, inde puerum liberorū loco cœptum haberi, erudiriq; artibus, quibus ingenia ad magnæ fortunæ cultū exercitantur, euenit facile, q̄ diis cordi eēt, iuuenis euaſit uere indolis regiæ, nec cum quereretur gener e tarquinio q̄ſq̄ Ro iuuentutis ulla arte conferri potuit, filiā q; ei rex deſpondit quo deinde cæſo, tanaquilis arte & conſilio in regnū ſu- Seruii. Tulii pueri caput arſit.

bſtitutus fuit. Pſi de uirib. illuſt Ser. inquit, tullus. P. Cornicu lani & Ceretiæ captiuæ filius, cum in domo Tarquinii priſci educaretur, flammæ ſpés caput eius amplexa eſt, hinc Virg. ſumpſit illud Ecce leuis ſummo de uertice uiſus Iuli fundere lumen apex tactuq; innoxia mollis lambere flamma comas & circum tempora paſci & reliqua ad aſcaniũ. I. referẽs quod fuit in Ser tu, Oui. ait Vul. filiũ fuiſſe. Namq; pater tulli uulcanus Ocretia mater. Præſignis facie corniculana fuit. Hãc ſecũ Tanaquil ſacris de more peractis, iuſſit in ornatum fundere uina focum. Hæc inter cineres obſceni forma uirilis. Aut fuit aut uiſa eſt, ſed fuit illa magis. Iuſſa foco captiua ſedet, conceptus ab illa, Ser. a cælo ſeminà gentis hẽt. Signa dedit genitor tunc cum caput igne coruſco Contigit, inque comis flã meus arſit apex ſ Serua na. I. ſentit non eſſe ſerua natum, ſed captiua. Dicit. n. hic quacunq; de cã tãtus honos habitus credere prohibet ſerua natum, eũ paruumq; ipſum ſeruiſſe eorũ magis ſententiæ ſum, qui corniculo capto. Ser. Tulli, q princeps in illa urbe fuerat, grauidam uiro occiſo uxorem, cũ ſter, reliqs captiuas cognita eẽt ob unicam nobilitatem, ab regina Romana prohibitam ferunt ſeruitio partum Ro. edidiſſe Priſci Tarquinii domo inde tanto beneficio mulieris, familiaritate aucta, & puerum ut in domo a paruo educatum, in charitate atq; honore fuiſſe ſortunam matris quod capta patria in hoſtium manus uenerint, ut ſerua natus crederetur feciſſe, nam omnis captiua ſerua dicitur.

ℂ De Martio.

AEq; felicis euentus illa flamma, quæ ex. L, Martii ducis duorũ exercituum: quos interitus Publi. & Cnei Scipionum in Hiſpania debilitauerat, capite concionãtis eluxit. Namq; eius aſpectu pauidi adhuc milites, priſtinam recuperare fortitudinem admoniti octo & triginta hoſtium millibus cæſis: magnoq; numero in poteſtatem redacto, bina caſtra, Punicis opibus referta, ceperunt.

ℂ De Lacu albano.

ITem cum bello acri, & diutino Veiẽtes a romanis intra mœnia compulſi capi nõ poſſẽt eaq; mora nõ minus obſidentibus, quam obſeſſis intollerabilis uideret exoptatæ uictoriæ iter miro prodigio dii immortales patefecerunt. Subito enim Albanus neq; cæleſtibus anctus imbribus, neq; inũdatione ullius amnis adiutus ſolitum ſtagni modũ exceſſit: cuius rei explorandæ gratia legati ad Delphicum oraculũ miſſi retulerunt. præcipi ſortibus: ut aquã eius lacus emiſſam per agros diffunderent. Sic enim Veios in poteſtatem populi Romani uenturos. Quod priuſquam legati renunciarent: Aruſpex Veientium a milite noſtro: quia domeſtici interpretes deerant: raptus: & in caſtra perlatus, futurum dixerat. Ergo ſenatus duplici prædictiõe monitus eodem pene tempore, & religioni paruit: & hoſtium urbe potitus eſt. Nec parũ proſperi ſucceſſus eſt: quod ſequitur.

Seruis regna dabunt, captiuis fata triumphos.

OLIVERIVS.

AEq; felicis, cum cæſis in hiſpania duobus Scipionibus deleti Ro. exercitus, amiſſæq; hiſpaniæ uiderentur uir unus retinuit, eaſdemq; reſtituit, erat in exercitu Ro. L. Ma. ſeptimii filius eqs Ro. impiger iuuenis animiq;, ingenii aliquãto maioris ğ pro fortuna, in qua erat natus, ad ſummam indolem acceſſerat. Cn. Scipio. diſciplina ſuper qua pẽe tot annos omnis militiæ artẽ edoctus fuerat, is ex fuga collectis militibus, & quibuſdam de præſidiis deductis haud eõtemnendum fecerat exercitum coniunxeratq; ſe. T. Fonteio. P. Sci. legato, ſed tantum preſtitit eques Ro. auctoritate, inter milites atq; honore, ut caſtris circa hiberum cõmunitis, eũ ducẽ exercituum comitiis militaribus creauerit, hic igitur in magna rerum difficultate cum ad conſilium prima ſpẽ temerarium magis quam audacem adieciſſet animum, ut ultro caſtra hoſtium oppugnaret, ne ſubita res, & nocturnus terror nã id proxima nocte facturus uidebatur, ſuæ fortunæ conſilium perturbaret, alloquẽdos prius & adhortandos milites ratus aduocata concione, orationem habuit, cui concionanti flammam fuſam e capite dñt ſine eius ſenſu magno pauore circunſtantium militum, quo pdigio moti alacriori animo eum ducem, ſecuti, maiorem hoſtibus cladem intulerunt ğ acceperant, nam nocte atq; die bina hoſtium caſtra ceperunt, & ad internictionem hoſtes ꝑpe ceciderunt. hic ergo uirtute ſua ultus eſt Cn. & P. Scipi. cũ maiori parte exercitus cædem, quos celtiberi tranſfugientes prodiderant. ducibus Cartha. Magoni & Giſgoni quam uictoriá conſecutus eſt nulla re magis ğ celeritate, de quo Frõ. lib. i. c. x. L. M. eques Ro. qui reliquis exercitus p̃fuit, cũ a propinquo bina caſtra penorũ paucis militibus paſſuũ diſtarent, cohortatus milites proxima caſtra intempeſta nocte adortus eſt, & cum hoſtem uictoriæ fiducia incõpoſitum aggreſſus, ne nuncios quidem cladis reliquiſſet, breuiſſimo tp̃e militi ad requiem dato, eadem nocte capti fama rei geſtæ progreſſus, altera eorum caſtra inuaſit, ita bis ſimili uſus euentu, deletis utrobiq; penis amiſſas. Popu. Roma. hiſpanias reſtituit.

Martius eqs hiſpaias retinuit.

ASCENSIVS.

PRodigiorum quoq; & cæ. Poſt omnia narrat ꝓdigia, inter quæ mihi hoc uidetur intereſſe, q omen eſt dcm̃ aut factũ pñti quidem negocio ſubſeruiens ſed ab accipiente in rem futurã etiá ualens, ut q Tertia æmilii filia perſam periſſe dixit ad catelli mortem pertinuit, ſed pſ ad pſæ regis exitum conuertit. Prodigium uero pñti ſtatui nihil cõfert ſed futurũ portendit. unde a pro. ideſt ante & ago inter poſito ut ſæpe fit, dr, eo q ſignis rem tam bonã ğ malã agat, antequã eueniat. V niſomnia pharaonis ab Ioſipo explanata, ſi ſacta fuiſſent ut in ſomnis apparuerũt, prodigia dici potuiſſẽt. Sicut flãma e uertice Seruii Tulii emicãs non pñtem illi gloriam. ſed futuram indicauit, ad ğ alluſit Maro æneí. ii. dicens. Ecce leuis ſumme de uertice uiſus iuli, Fundere lumen apex, tactuq; innoxia molli, Lambere flamma comas & circũ tpa paſci &c. In principio ponit author ad rerũ continuationem proludium dicens. Relatio. i. recitatio, & narratio ꝓdigiorũ, ğ acciderunt aut aduerſa, aut ſecũda (aliter proponit ğ exeqtur nam prius ꝓſpera exequetur) eſt quoq;. i. ẽt debita noſtro propoſito. i. ptinẽs ad iſtitutũ opus Seruio &c. Ponit primũ exẽplũ dicens. Oculi domeſtici. i. domeſticorũ. & familiarũ. Tanaqlis, ğ erat uxor Tarquinii priſci (pro quo. qdã hic legerũt, ut Oliuerius adnotauit anci regis uxor, ſed in exẽplo Aldino legitur, priſci Tarqnii regis uxor) annotauerunt. i. obſeruauerũt flãma emicuiſſe Seruio Tulio ẽt tum. i. tũc adhuc puerulo dormienti. ſ. in regia, emicuiſſe dicit, circa caput q prodigiũ Tanaquil uxor tarquinii priſci regis. ſ. Romanorum, mirata. ideſt admirans. aut ubi admirata fuerat, educauit Seruium natum ſerua. ideſt captiua nobili tñ ſanguine, in modũ filii. i. pinde ac ſi fuiſſet filius, & euexit. ſ. tali educatione, ad faſtigium. Id eſt, culmen regium, quia ex ſeruo regẽ fecit. Vnde Iuuena.

ASCENSIVS.

AEq; felices &c. Affert ſecundũ exẽplũ ſuperiori multũ ſimile, de quo quia Oli. ſatis ampliter loquitur colligamus ordinem, qui talis eſt. Illa flãma, quæ eluxit capĩte Lucii Martii ducis duorum exercituũ. ſ. Romanorum militantium in hiſpania, quos exercitus, Interitus. i. interemptio Publii & Cnei ſcipionum debilitauerat in hiſpania, Lucii dico concionantis. i. ad milites concionem, ſeu orationem adhortatoriam hñtis, ſup. fuit euẽtus. i. exitus æq; felicis, ac ſup. flamma, ğ apparuit in capite Seruii Tulli. Namq; milites pauidi, ꝓ pauentes, adhuc. ſ. ob cladem pauloante acceptam, admoniti aſpectu eius ſcilicet flammæ, recuperare fortitudinem priſtinam. i. quá ante cladẽ habuerãt, quaſi prioris ſtatus, cũ priſcũ ſit prioris ſæculi ceperunt bina caſtra. i. duo munimenta exercituum ſubdio degẽuum (Bene dicit bina ſine diſtributione, quia caſtra in hac ſignificatione tantum pluraliter dicimus) referta. i. oppleta oppibus punicis. i. carthaginienſibus aut quas aduxerant, aut quas coaceruauerant, & hoc octo & triginta milibus hoſtium cæſis, id eſt occiſis, & magno numero, ſcilicet hoſtiũ redacto in ptãtem. i. capto. Bene ꝑponit

minorem

minorem numerum dicendo octo & triginta & cætera.

bito inundare ſolet. ¶ Cuius rei explorandæ gratia, legati .ſ. Romani miſſi ad oraculum .i. reſponſum uocale aut quod orando impetrari ſolebat (unde ſybilla æneí. vi. increpando. Ceſſas in uota preceſq; dux, aut Aenea? neq; enim ante dehiſcent Attonitæ magna ora domus) retulerunt .i. reportauerũt pro reſponſo, præcipi ſortibus .i. ab reſpõſis dei, unde flaccus in arte. Dictæ per carmina ſortes, ut diffunderent per agros aquã eius lacus .ſ. albani emiſſam .ſ. ſtagno aut alueo ſuo. Enim pro quia, ſup. reſpõſum eſt Veios uenturos ſic .i. per tale opus in poteſtatem Po. Ro. quod quid attineret ad Veiorũ captionem, nemo dicere poſſet, niſi ꝙ futurũ ut bis captionem dæmones præuidentes, tali illuſione ſuperſtitionẽ mortalium augeri cupiebãt, ut quicquid præciperent, licet nulla conſtaret ratio, exequerentur. Quod .i. ꝗ rẽ .ſ. ueios ſic poſſe capi priuſꝗ legati renunciarẽt. .ſ. pſibus cõſcriptis, aruſpex ueientum captus a nro .i. Romano milite, & perlatus in caſtra. .ſ. ad indicandũ de eo, quia interpretes .i. expoſitores prodigiorum, domeſtici .i. Romani deerant, dixerat futurũ. Ergo ſenatus monitus duplici prædictione .ſ. apollinis delphici per legatos, & aruſpicis, ueientis, pene eodem tẽpe, & .i. ſimul paruit religioni .i. mandato religioſo deorum, quia aꝗ diffundẽdã curauit, & potitus ẽ urbe hoſtium, hoc eſt ueios cœpit.

¶ De Lucio Sylla conſule.

LVcius Sylla conſul Sociali bello: cum in agro Nolano ante prætorium immolaret ſubito ab una parte aræ prolapſam anguem proſpexit. qua uiſa Poſthumii aruſpicis hortatu continuo exercitum in expeditionem eduxit, ac fortiſſima Sannitum caſtra cepit. quæ uictoria futuræ eius ampliſſimæ potentiæ gradus, & fundamentum extitit.

¶ De Caio Volumnio & Seruio Sulpitio.

PRæcipuæ admirationis etiã illa prodigia, quæ. C. Volumnio, & Seru. Sulpitio cõſ. in urbe noſtra inter initia, motuſq; bellorũ acciderunt. Bos nanq; mugitu ſuo in ſermonem humanum conuerſo, nouitate mõſtri audientium animos exterruit. Carnis quoq; in modum nimbi diſſipatæ partes ceciderunt, quarum maiorem numerum præpetes diripuere aues. reliquum humi per aliquot dies, neq; odore tetro, neque deformi aſpectu mutatum, iacuit. Eiuſdẽ generis mõſtra alio tumultu credita ſunt. Puerũ infantem ſemeſtrem in foro Boario triumphum proclamaſſe. Alium cum elephantino capite natum. In Piceno lapides pluiſſe. In Gallia lupũ vigili e vagina gladium abſtuliſſe. In Sicilia ſcuta duo ſanguinem ſudaſſe. Etiam metentibus cruentas ſpicas in corbem decidiſſe: Cerites aquas ſanguine miſtas fluxiſſe. Bello etiam Punico ſecundo conſtitit Cn. Domitio bouem dixiſſe. Caue tibi roma.

OLIVERIVS.

ITem cum bello acri. & huius hiſto. auctor eſt. L. ab urbe condi lib. iii. Cice quoq; libro de di. quid quod in annalibus, inquit, hẽmus ueienti bello cum lacus albani præter modum exereuiſſet, ueientem quendam nobilem ad nos profugiſſe, eumq; dixiſſe ex fatis quæ ueientes ſcripta haberent, ueios capi non poſſe, dũ lacus is redundaret, & ſi lacus emiſſus lapſu & curſu ſuo ad mare profluxiſſet perniciofum Po. Ro. ſin autem ita eſſet eductus, ut ad mare peruenire nõ poſſet, tum ſalutare noſtris fore, ex, quo illa mirabilis a maioribus noſtris aquæ albanæ facta deductio eſt. cum autẽ ueientes bello feſſi legatos ad ſenatum miſiſſent tum ex his quidam dixiſſe dicitur, non omnia illum tranſfugam auſum eſſe ſenatui dicere, in eiſdem. nã fatis ſcriptum ueientes habere fore ut breui a gallis Ro. caperetur, quod quidem ſexennio poſt ueios captos factum eſſe audiuimus hæc Cice. at Li. cũ prodigium apparuiſſet, ut lacꝰ albanus præter modum exereſceret, ita ut per agros diffunderetur, nulla eius inundationis cauſa extrinſecus apparẽte, nõ ſolum ad ro. ueniſſe quæ ſupra diximus referentẽ, ſed delphos quoq; oraculum ſciſcitatum legatos miſiſſe ro. refert, qui reſponſum retulerunt, nõ prius ueios capi poſſe, quam lacus ille ꝑ agros unda proflueret oraculi autẽ uerba hæc fuere, ro. aquam albanam caue lacu cõtineri, caue in mare manare, ſuo flumine ſinas. emiſſam per agros rigabis, diſſipatamq; riuis extingues, tum tu inſiſte audax hoſtium muris memor, quam per tot annos obſides urbem ex ea tibi his, quæ nunc pandũtur fatis uictoriam datã. ¶ Acri Aſpero, & uehementi. ¶ Capi non poſſent, quia mœnia eſſent alta, & loco editiſſimo poſita, ut non ſolum ædificiis, ſed etiam natura loci tuta eſſent ¶ Eaq; mora, ideſt quis non minus detrimenti pãtiebantur obſidentes quam ueientes obſeſſi. ¶ Imbribus, ꝙ effuſi imbres cecidiſſẽt. ¶ Sortibus oraculo nam ſortes pro oraculis ſæpiſſime ponuntur, eo ꝙ ſortes e uaſe ducerentur, quibus oracula reddebantur ad ea, de quibus interrogaretur ſacerdos. ¶ Ami. ra. quia ſimulauit uelle de priuatis cum prodigiis conſulere. ¶ Domeſtici quia ro. adhue non habebant aruſpicinam. ¶ Dupli præ. Et ꝙ oraculum delphis prædixerat, & ꝙ aruſpex ueientanus ſignificauerat lacum deriuari per agros.

ASCENSIVS.

ITem cum bello. Huius quoq; ut fere reliquorum exemplorum hiſtoria, ſatis explicatur ab Oliuerio, quocirca textum enodabimus cum ordine, qui hic eſt. Item cum ueientes populi italie nõ ſane longe a roma quorum urbs ueiorum. compulſi a Romano .ſ. populo, aut exercitu, bello acri & diuturno, intra mœnia .ſ. ueiorum, non poſſent capi, quia ſe mœnibus tuebantur, & ea mora uideretur intollerabilis, nõ minus obſidentibus .ſ. Romanis, quam obſeſſis .ſ. ueientibus dii immortales (immo prodiis habiti maligni ſpiritus) patefecerũt iter .i. aduẽ uictoriæ exoptatæ .ſ. a Romanis, prodigio miro, id eſt mirando. Lacus enim albanus exceſſit ſubito modum ſolitum .i. menſuram conſuetam ſtagni .i. alueí intra quẽ ſtagni. id eſt alueí quem ſtagnare ſolebat, neq; auctus imbribus cæleſtibus, id eſt pluuia uehementi, ab aere delapſa, nam cælum pro aere nonnunquam dicimus unde uolucres cæli, neq; adiutus inundatione, id eſt influxu alterius amnis, qui ſuſ

OLIVERIVS.

NEc p. p hoc fuit ſociali bello, cuius cauſa inde nata eſt, qđ Druſus tri. Ple. promiſerat ſociis latini nominis ſi cum ſenatu ſentirent, eiuſq; partes aduerſus equeſtrem ordinem, cum quo propter iudicis grauiter diſſidebat, tueretur, daturum operam, ut in ciuitatem ro. acciperentur, ſed occiſo paulopoſt druſo cum præmium latinis negaretur, irati a ſocietate. P. R. defecerunt, & Ro. bellum indixerunt. Diuerſi contra hos miſſi ſunt imperatores, inter quos & L. ſylla, qui profectus in ſamnium aduerſus noiam primo duxit exercitum. Nolani extra mœnia cum copiis, & præſidiis poſuere caſtra. Sylla igitur cum deos de pugna conſuleret, anguis ſubito apparuit. Interrogato aruſpice, quid anguis ille portenderet, reſpõſum eſt, ut magno aio caſtra hoſtium inuaderet, quo facto uictoria potitus eſt. ¶ Sociali. b. ꝙ geſtũ eſt contra eos, qui a ſocietate. P. R. defecerunt. quod alio noie bellũ latinũ uocatur. ¶ Futuræ. a. p. Nã opes ſuas hic ſylla cœpit augere, & hac uictoria clarior factus maiora ſuſcipere non dubitauit.

Bellum ſociale.

Syllæ ſacrificanti ꝓdigium.

ASCENSIVS.

NEc parum & c. Ordo eſt Nec .i. & nõ, & ſup. prodigiũ quod ſequitur eſt ſucceſſus non parum .i. multum proſperi. Lucius ſylla conſul bello ſociali .i. cum latinis, ꝗ prius ſocii fuerant geſto, cum immolaret in agro nolano .i. nolæ urbis ſiti prætorium .i. tabernaculum prætoris, proſpexit anguem .ſ. fœmellam prolapſam ſubitõ ab una parte aræ, qua uiſa, eduxit continuo exercitum in expeditionem .i. opus bellicum, hortatu poſthumi aruſpices accepit fortuiſſima caſtra ſamnitum. quæ uictoria extitit gradus, & fundamentum eius potentiæ futuræ ampliſſimæ .i. mediũ, aut occaſio perueniendi ad eã Notandum eſt, quod anguem prolapſum dicit de fœminino ſed ſexum diſcernit.

OLIVERIVS.

PRæcipuæ admirationis. L. multa refert apparuiſſe prodigia ante gallorum aduentum, quæ futurum urbis minaretur excidium, dicit enim eo anno cælum uiſum ar

dere, terra ingenti concuſſa motus eſt Bouem locutam, cui rei priore anno, cui fides non fuerat, creditum eſt inter alia prodigia, quæ multa fuere carne pluit, quem imbrem ingens numerus auium uolitando rapuiſſe fertur quod intercidit ſparſum ita iacuiſſe aliquot dies ut nihil odor mutaretur præcipue, nõ ſolum, qua diximus prodigia admirãda ſunt, ſed etiam quæ ſequuntur. Mugitum in h. ſe. bos, quæ ante mugire conſueuerat humanis uerbis locuta ẽ, nã dixiſſe fertur, caue tibi Ro. ſed primo creditũ ñ eſt, ſecundo uero cum hoc idem prodigium enunciatum eſſet, fides haberi cepta eſt. Carnis. q. in. in Pli. lib. ii. præter hæc, inquit relatum eſt in monumenta inferiore cælo lactæ, & ſanguine præluiſſe. M. Acilio. C. portio conſ. & ſæpe alias carne ſicut. L. uolumnio. Ser Sulpi. cõſu. eamq; non perputruiſſe, quod non diripuiſſent aues. In modum nimbi, nimbus uẽtus cũ pluuia, eſt etiam dẽſitas nubis in tempeſtate obſcura. Præpetes aues, ſunt quarum uolatu futura prænoſcimus, hoc ẽ auguria faciunt, dictæ præpetes, quaſi priora petentes, quia priora petunt uolantes. Nec odore, quia nec deformes erant carnes nec tabo, & ſanie, aut alia corruptione fetents, non odore non aſpectu uariarunt ſe carnes ille, ſed eundem quoq; uigorem retinuerunt, quem prius habuere, & odorem. Liu. pu. be. lib. i. Romæ, inquit, circa urbem multa ea hyeme prodigia facta, &c. Seme. vi. menſium, ideo autem dixit ſemeſtrem, quia potuiſſet eſſe infans loquens ſine admiratione, ut in bimatu, & infra, ſed ſemeſtris loqui ſine miraculo non poteſt. In ſo. boa. li. dicit in foro olitorio. locutum, clamaſſe, io triumphe. Elephantino ca. ſine dubio hoc abominandũ fuit. Lapides plu. dicimus lapides, & lapidibus. Vigili, q nocturnas facit excubias Sanguinem. ſ. ſignificat laborem bellicum, qui poſtea ſecutus eſt. Cruentas ſpi. hæc ab ancio ciuitate uolſcorum nunciatum eſt In. c. ſecundum uetuſtũ more locutus. Caue ti. Ro. hoc dicit. L. fuiſſe bel. mac. cæterites. L. hoc idem ſcribit.

Bos locuta. Carne pluit.

Semeſtris. Infans locutus

ASCENSIVS.

PRæcipuæ admirationis, &c. Ordo eſt. illa prodigia, q̃ acciderunt in urbe nr̃a, hoc eſt Romana, inter initia, & motus bellorum, hoc eſt inter initia motuum bellorũ, aut inter initia, quia iam decreto erant bella, & motus, quia nondum quicquam motum erat, Caio uolumnio, & Seruio Sulpitio conſulibus, ideſt dum illi erant deſignati conſules, ſup. ſunt etiam admirationi præcipue. i. ſingularis. Namq; bos. ſ. fœmella, hoc eſt uacca, ut omnes interpraetantur, mugitu ſuo. i. ſibi naturali, conuerſo in ſermonem humanum, ga locuta eſt, exterruit animos audientium nouitate monſtri. i. inauditi prodigii. Partes quoque carnis diſſipatæ ceciderunt in morem nimbi. i. denſi imbris. Quarum. ſ. partium carnis, maiorum numerum aues præpetes. i. feſtinæ, & priuſquam caderent eas petentes, aut ad auguria aptæ, diripuere more uidelicet hirundinum, reliquum. ſ. partium carnis. i. quod relictũ erat, & non dereptũ ab auibus, iacuit humi. i. ſuper terram per aliquot dies, neq; mutatum tetro odore, quia non contraxit fœtorem, neq; mutatũ deformi aſpectu, quia quod putrefactum eſt, & odore & aſpectu deforme eſt, caro autem illa nequaquam; unde concluditur non fuiſſe corruptam. Eiuſdẽ paucis recitat complura ꝓdigia non minus ſtupenda dicens. Monſtra. id eſt prodigia eiuſdem generis, credita ſunt alio. i. diuerſo, aut uario tumultu ſcilicet bellico. uidelicet puerum infantem ſemeſtrem. i. ſex menſes natum proclamaſſe in foro boario, quod romæ eſt triumphum id eſt clamando, io triũphe: denunciaſſe futurum triumphum, & creditum eſt alium. ſ. infantem natum cum capite elephantino, & creditum eſt, lapides pluiſſe id eſt in morem pluuiæ decidiſſe, in piceno ſup. agro, & creditum eſt, lupum abſtuliſſe uigili, forte tamen non uigilanti, gladium ẽ uagina in gallia, Et duo ſcuta ſudaſſe. i. ſudantium modo emiſiſſe ſanguinem, in Sicilia, Etiam ſup. creditum eſt ſpicas cruẽtas. ideſt cruore perfuſas decidiſſe metentibus. i. iis qui metebant, in corbem. id eſt uas uimineum, in quod colliguntur ſpicæ, dum intenſius eſt cauma. Aquas cærites, in cerete oppido fluxiſſe mixtas ſanguine. Conſtitit. id eſt pro manifeſto tentum eſt, etiam bello punico, ideſt carthaginenſi ſecundo, Bouem dixiſſe Cneo Domitio, O roma caue tibi.

De Caio Flaminio.

CAius autem Flaminius inauſpicato conſul creatus cum apud lacum Traſimenũ cum Hannibale conflicturus, conuelli ſigna iuſſiſſet: lapſo equo ſuper caput ei9 humi proſtratus eſt, nihilq; eo prodigio inhibitus ſigniferis ſigna moueri ſua ſede poſſe negantibus, malum, ni cõtinuo ea effodiſſent, minatus eſt. Verum huius temeritatis utinam ſua tantum non etiam Po. Ro. maxima clade pœnas pependiſſet. in ea namq; acie. xv. milia Ro. Cæſ. vi. milia capta. xx. milia fugata ſunt. Cõſulis obtrũcati corpus ad funerandum ab Hannibale quæſitum eſt. qui quantum in ipſo fuerat Romanum ſepelierat imperium.

OLIVERIVS.

CAius autem Fla. Li. de. ii. bel. p. Ci. de di. Quid bello, inquit. punico ſecundo, nõne. C Flaminius cõſul ſigna neglexit rerũ futurarũ magna cũ clade reipu. qui exercitu luſtrato cum aretiũ uerſus caſtro mouiſſet, & contra Hanni. legiones duceret, & ipſe, & equus ante ſignum Iouis ſtatoris, ſine cauſa repente cecidit, nec eam rẽ habuit religioni obiecto ſigno, ut peritis uidebatur ne committeret prælium. Idem cum tripudio auſpicaretur, pullarius diem prælii committendi differebat, tũ Flamini. ex eo queſiuit, ſi nec poſtea quidem pulli paſcerentur, quid faciendum eſſe cenſeret, cum ille quieſcendum eſſe reſpondiſſet. Flamini. præclara, inquit, auſpicia. ſi eſurientibus pullis res geri potuiſſet, ſaturis nihil gereretur. Itaque ſigna conuelli, & ſequi iuſſit, quo tempore cum ſignifer primi haſtati ſignum non poſſet loco mouere, nec quicquam proficerent, plures cum accederẽt. Flamini nunciata ſuo more neglexit, itaq; tribus horis conciſus exercitus atq; ipſe interfectus eſt. In au. aduerbialiter dictum eſt, ut falſo conſulto præcario auſpicato Pri. Lacum traſi. peruſinum lacum, qui nomen accepit a menio monte. Conuelli ſi. in terra ſuper ſigna defigebantur. Lapſo. lib. i. Fla. cum ocius conuelli ſigna iuberet, & ipſe in equum inſiluiſſet, equus repente corruit, conſulemq; lapſum ſupra caput effudit. Verum huius temeritatis, ſed utinam, inquit, temeritatis huius pœne in caput ſuum redundaſſent, non enim reſpu. tantum detrimenti paſſa fuiſſet. Ad funerandum, ad funus faciendum, ut ſepulturæ mandaret.

Inauſpicato.

ASCENSIVS.

CAius autem flaminius creatus conſul inauſpicato, id eſt nõ captis auſpiciis, aut infeliciter cum conflicturus ideſt manus conſerturus. Cum Hannibale Carthaginienſi: duce apud lacum tranſimenum, ideſt peruſinum a uicino monte dictum iuſſiſſet ſigna, ideſt uexilla haſtis impoſita, conuelli, ideſt terra extrahi & moueri, proſtratus eſt humi, id eſt in terram, equo lapſo ſuper caput eius; & ipſe nihil inhibitus, id eſt retractus ab incepto, licet inhiberetur, eo prodigio, id eſt oſtento futuri caſus, ſigniferis negantibus. ideſt cum inſuper ſigniferi negarent ſigna poſſe moueri ſua ſede. id eſt a terra cui inhærebant, minatus eſt ſup. ſigniferis, malum ideſt, uerbera, aut necem, niſi effodiſſent ea ſcilicet ſigna continuo. Verum, id eſt ſed. utinam ipe. C. flaminius pependiſſet. ideſt perſoluiſſet pœnas, ideſt mulctam huius temeritatis, tantum, ideſt duntaxat ſua clade, & non etiam maxima clade populi romani quod tamen non fecit. Namq; pro quia. xv. millia Romanorum ſunt cæſa in ea acie. vi. milia Ro. ſunt capta & . xx. milia ſunt fugata. ideſt in fugam uerſa. unde colligitur. xli. milia. in eo prælio contra Hannibalem ſtetiſſe. Corpus conſulis ſcilicet. C. Flaminii, obtruncati. id eſt cui caput erat ablatum, quæſitum eſt ab Hannibale, hoc eſt iuſſu Hanni. ad funerandum. ideſt funus faciendum ad ſepulturam pertinens, qui ſcilicet conſul quantum fuerat in ipſo, ſepelierat ſup. ſecum imperium Roma. quia niſi dii proſpexiſſent actum fuiſſet de imper. Roma. Poſſet etiam dici qui ſcilicet. Hanni. quantum in ipſo fuit, ſepelierat cum conſule imperium. Ro. quia niſi fata reſtitiſſent potuiſſet Imper. ro. extinxiſſe. Verum quia hæc dicit author ad deprahenſionem temeritatis conſulis, ſequar priorem expoſitionem.

Oliuerius.

De.C.Hoſtilio.

FLaminii autem præcipitem audaciam. C. Hoſtilius Mancinus veſana perſeuerãtia ſubſequitur: cui conſuli, in Hiſpaniam ituro, hæc prodigia acciderunt: cum Lanuuii ſacrificium facere vellet: pulli cauea emiſſi in proximam ſyluam fugerunt, ſummaq; diligentia quæſiti, reperiri nequiuerunt: cumq; ab Herculis portu, quo pedibus peruenerat: nauem conſcenderet: talis vox ſine vllo authore ad aures eius peruenit. Mancine mane. qua territus, cum itinere conuerſo Genuam petiſſet: & ibi ſcaphã eſſet ingreſſus: anguis eximiæ magnitudinis viſus è conſpectu abiit. ergo numerum prodigiorũ numero calamitatũ æquauit: infelici pugna: turpi fœdere: deditione funeſta.

Aliud de Tito Grac.

MInus miram in homine parum confiderato temeritatem Titi gracchi grauiſſimi cius exitus triſtis, & prodigio denunciatus, nec euitatus cõſilio, facit. Cõſul. enim cum in Lucanis ſacrificaſſet angues duo ex occulto prolapſi, repente hoſtiæ: quam immolauerat, adeſo iocinore, in eaſdem latebras ſe retulerunt: ob id deinde factum. inſtaurato ſacrificio idem prodigii euenit. Tertia quoq; cæſa victima, diligẽtiusq; aſſeruatis extis, neq; allapſus ſerpentũ arceri, neq; fuga impediri potuit? quod quamuis Aruſpices ad ſalutem imperatoris pertinere dixiſſent: Gracchus tamẽ non cauit, ne perfidi hoſpitis ſui Flauii inſidiis, in eum locum deductus, in quo Pœnorum Dux Mago cum armata manu delituerat: inermis occideretur.

OLIVERIVS.

Bellum Numātinum.

FI amminii autẽ precipitem, non minus obſtinatus fuit Hoſtilius, ut aduerſus deorum uoluntatem bellum ſuſciperet cum numantinis, nam hoc ſuo bello numantino, ſicut ſuo loco dicemus, nam lauinii deos conſulenti cum eſca pullis in cauea eſſet obiecta, illi ſtatim eſca neglecta in proximum lucum profugerunt, quo prodigio nihil territus cũ in prouincia proficiſcens claſſem è portu Her. ſolueret, uocẽ audiuit dicentem. Mancine mane, deinde cum genuam reuerſus eſſet, uidit ſerpentem immẽſæ magnitudinis, tamẽ his tot prodigiis nihil motus pergit ire in prouinciam, ubi demum prodigia cladibus adequauit, nam cum ingẽti ſtrage uictus eſt ab hoſtibus, deinde fœdus turpiter cũ hoſtibus iniuit, poſtremo traditus eſt à ſenatu hoſtibus ad ſupplicium. ☞ Veſa. non ſana.i.ſtulta. ☞ In hi. quia duxit exercitum contra numãtinos. ☞ Pulli è ca. Ro. moris fuit teſte Ser. ꝙ in cõiciis agendis, & bellis gerendis & pullularia captarẽtur auguria. ☞ Portu. h. u delicet de liguria ubi portus eſt Her. moneci, nã cõponitur ex μονος quod eſt ſolus, & οικος domus, & teſte Ser ideo putant her. ſic dictũ, uel ꝙ pulſis omnibus illic ſolus habitauit, uel ꝙ in eiuſtem plo nũquam deorum quiſpiã ſimul colitur, ſicut in templo Iouis colitur Minerua, & Iuno. in templo ueneris, cupido. Stra. de liguribus loquens ait. monecus præterea portus, ſtatio quædã eſt, non magnarũ, non multarũ capax nauiũ, templum habens Her. cognomento moneci, qm̃ is in eo habitat ſolus. ☞ Infelici pu. quia uictus eſt cum ingenti multitudine à paucis, nam fuere. xxx. milia ro. à. iiii mlibus numantinorum ſuperata. ☞ Turpi fœ. quia ſe in hoſtium poteſtatem dedit, & in iuſſu Po. Ro. fœdus iniquis conditionibus fecit cum numantinis, ☞ Deditione fu. quia ſena. cenſuit, ut hoſtibus traderet, & Po. Ro. religione ſeruaret.

ASCENSIVS.

FI aminii autem &c. Affert ſimile exemplum cõtemptorum prodigiorum in. C. Hoſtilio dicens. Aut pro ſed, Caius Hoſtili. Mã. ſubſequitur, ideſt imitatur perſeuerãtia, ideſt pertinacia ſua, ſup. ueſana. i. multum inſana. Legi poſſet etiam ſic perſeuerantia ueſana. C. Hoſtilii mãcini ſubſequatur. precipitem, ideſt temerariam audaciam flaminii, cui. ſ. Caio Hoſtilio conſuli, ituro, ideſt cum uellet ire in hiſpaniã, hac prodigia, que ſequuntur, acciderunt. Cum uellet facere lanuuii in eo oppido italiæ ſacrificiũ, pulli emiſſi cauea, ut, ſcilicet paſcerent & ex paſtu futura pullarius diiudicaret, fugerunt in ſyluam proximam, & queſiti ſup. cum ſumma diligentia nequiuerant reperiri, & cum conſcenderet nauem à portu herculis, ſcilicet monæci, quo, ideſt ad quem peruenerat pedibus uox talis, qualis ſequitur peruenit ad aures eius ſine ullo authore. mancine mane. qua, ſcilicet uoce territus, cum itinere conuerſo, petiſſet Genuam urbem liguriæ præcipuam & eẽt ibi ingreſſus ſcapham, ideſt nauiculam anguis eximiæ magnitudinis uiſus, ideſt poſtq̃ apparuerat, abiit è conſpectu; ergo quia ea tria prodigia contempſit, ipſe æquauit numerum prodigiorum numero (ablatiuus eſt) calamitatum, uideltcet infelici pugna quam fuga pullorum ſignificauit, turpi fœdere, iniqs condõnibus cum Numantinis icto, quod uox minata eſt, & deditione funeſta, quia eius funeris. i. mortis cã. Sena. n. cenſuit, ut hoſtibus traderetur, & fœdus irritum fieret, quã quidem deditionem, angu s, qui forte genium eius ſe ſimulabat, euaneſcendo portendit.

OLIVERIVS.

MInus miram. Tib. Gra. prouinciam Lucanlã tenebat proconſul bel. pu. ſecundo, in qua ſacrificanti triſte ꝑdigium apparuit, nam ad exta ſacrificio ꝑpetrato angues duo ex occulto prolapſi edere iecur conſpectiq; repente ex oculis abierãt, id cum aruſpicum monitu ſacrificium inſtauraretur, atq; intentius exta reſerata ſeruarentur, iterum ac tertio tradunt iibato iecinore intactos ãgues abiiſſe, cum aruſpicis ad imperatorẽ id pertinere prodigium premonuiſſent, & ab occultis cauendũ hominibus cõſultum eſſet, nulla tñ prouidentia fatum iminens moueri potuit, nam hoſpitis dolo præcipitatus in inſidias cum paucis occiditur, hoſpes autẽ fuit Fla. Luc. caput eius partis, que cum Ro. ſtabat, nam lucanoꝝ pars ad Hannibalẽ deſerat, is mutata uoluntate locũ gratiæ querens apud penũ neq; tranſire, neq; trahere ad defectionẽ Luſatie habuit, niſi imperatoris Ro. & eiuſdẽ hoſpitis proditi capite, & ſanguine fœdus cum hoſtibus ſanxiſſet. Cõuenit. n. cum magone Car. duce, ut ſi Ro. tradidiſſet imperatorẽ libe ri cum ſuis legibus in amicitiã Luca. uenirent, cuius rei data, acceptaq; fide Grac. inuitat ad reliquã Lucaniæ partẽ in ditione accipienda quam à pœnis defecturã pollicebatur, ſi modo imperatorẽ Ro. uidiſſent, nam antea partẽ maximam ceperat Gra. igitur uerbis hoſpitis fraudem abeſſe credens cũ lictoribus, & turba equitum è caſtris profectus, duce hoſpite in inſidias precipitauit. ☞ Minus. m. nã in quo uir clariſſimus peccat, ſi in eodem leuior peccauerit, minus erit mirandum. ☞ Temerit autem, temeritas dicitur cum aliquid ſine conſilio, & cogitatione facimus, conſilium uero eſt aliquid faciendi, aut non faciendi, excogitata rõ. dicit ergo eum prodigiũ triſtis exitus denunciatum eſſet Ti. Grac. nec illud conſilio ẽt uſus uitare potuerit, minus mirandum uidetur de temeritate mancini, quia & ipſum pariter fata traxerunt. ☞ Angues du. ex. oc. pro. adeſo iecore in eaſdem latebras ſe contulere. multa ꝑdigium faciunt nam anguis eſt ſubdolũ & callidum animal, quod ſignificat hoſtes futuros callidos & aſtutos, iecur præterea membrũ uitale eſt, quod mortem conſuli prædicebat, ꝙ in latebras ſe contulerint ſignificabat fore, ut in iſidiis hoſtes delitеſcerent ☞ Ex o. quia neſciebant unde ſe proriperent. ☞ Ieco. Iecoris & iocinoris dicitur teſte Pri. ☞ Idem ꝑdigii, quia cum renouaſſet ſacrificium, reuerſus anguis ille iecoris parte ambeſa, ſe ab oculis hominum proripuit. ☞ Extis aſ. Diligenter cuſtoditis, ne diriperentur, exta dicuntur inteſtina ab extãdo. i. eminendo, ſunt enim partes, qua intra corpus eminentiores ſunt. ſicut iecur. cor. pulmo. ſplẽ. ☞ Cauit, preuidit. ☞ Ne p. ho. Cum apud maiores iura hoſpitii ſancta, & inuiolata fuiſſet. Vir, Iupiter hoſpitibus, nam te dare iura loquuntur, ꝑfidus aũt dr̃ qui fidẽ uiolat. ☞ Inſidiis, utpote qui proficiſceretur impacatos, huius Ti. oſſa ro. deportanda dedit Hanni. militibus Ro. ut uidebimus in ca. de humanitate.

Tibe. Grac. mors.

ASCENSIVS.

MInus &c. Ordo eſt exitus Titi (non Tiberii) Gra cuius grauiſſimi triſtis. i. doloroſus, & denuntiatus ꝑdigio,

quod ante eum euenerat Facit temeritatem in homine parum conſiderato .i. parum prouidenti, & futura non ſatis conſideranti, minus mira, quia minus mirandum eſt, ꝙ homo incõſideratus per temeritatem triſtem habuerit exitum, ꝗ ꝙ ciuis grauiſſimus nequiuerit prodigii triſtis exitum uitare. Enim pro quia, ipſe Titus Grac. conſul cum ſacrificaſſet, ad inquirendũ exitum belli per exta, in lucanis ſcilicet campis angues duo ꝓlapſi repente ex occulto, retulerunt ſe repente in latebras eaſdẽ unde ſcilicet prolapſi acceſſerant, & hoc iocinore, ideſt iecore hoſtiæ, quam Grac. immolauerat adeſo, ideſt abſumpto deinde ſacrificio inſtaura .i. in latum priorem innouato, ob id factum, ꝙ anguis iecur ederat. Idem pro eue. quia iterum abſumptum eſt iecur hoſtiæ ab illis, Tertia quoq;, ideſt etiam tertia uictima cæſa, & extis aſſeruatis .ſ. à ſacrificulis, diligentius, ſcilicet ꝗ prius, aut multũ diligenter, neq; elapſus ſerpentum, neq; fuga ſerpentũ potuit pediri, quin .ſ. iecur ederent, & ſufugerent, quod .ſ. ꝓdigium ꝗuis aruſpices .i. qui haram inſpectabant, & inde iudicabant, dixiſſent pertinere ad ſalutem imperatoris (qđ Virg. æñ. v. in ænea imitatus eſt) & ita nõ fuit temeritas in eo, ꝗñ Gracchus Imperator non cauit .i. non euetuit, ne deductus inſidiis flaui hoſpitis ſui perfidi, in eum, locum, in quo mago dux penorum delituerat, cũ armata ma. i. exercitu armato, occidere .ſ. ab eo inermis.

¶ De Marcello.

ET Conſulatus collegium, & erroris ſocietas, & par genus mortis à Tito Graccho, ad Marcelli memoriam me trahit. Is enim captarum Syracuſarum, & Hannibalis ante Nolana mœnia à ſe primum fugere coacti, gloria iaflammatus. cum ſummo ſtudio niteretur: vt Pœnorum exercitum aut in Italia proſterneret: aut Italia pelleret: ſolenniq; ſacrificio volũtates deorum exploraret, quæ prima hoſtia ante foculum decidit eius iecur ſine capite inuentum eſt. proxima iocinoris duplex caput habuit. quibus inſpectis Aruſpex triſti uultu, non placere ſibi exta, quia prima trunca, ſecunda nimis læta apparuiſſent: reſpõdit. Ita monitus. M. Marcellus ne quid temere conaretur. in ſequenti nocte ſpeculandi gratia cum paucis egredi auſus à multitudine hoſtium in Bruttiis circumuentus, æque magnum dolorem, ac detrimentum patriæ, interitu ſuo attulit.

¶ De Octauio conſule.

IAm Octauius Conſul dirum omen quẽadmodum timuit: ita vitare non potuit: è ſimulachro enim Apollinis per ſe abrupto capite: & ita infixo humi, vt auelli nequiret: armis à collega ſuo Cinna diſſidens, preſumpſit animo ea re ſignificari exitum ſuum. in quem metus augurii, triſti fine vitæ incidit: ac tum demum immobile Dei caput terra refigi potuit.

erroris, ſcilicet in ſpe de prodigii exitu, & par, ideſt ſimile genus mortis, trahit me à Tito Graccho, ideſt à narratione extus eius, ad memoriam Marcelli. Is enim inflãmatus gloria ſyracuſarum, urbis in Sicilia opulentiſſimæ, captarum, ſcilicet à ſe, & Hannib, coacti fugere primum à ſe, ſcilicet Marcello, ante mœnia nolana cum niteretur ſummo ſtudio, ut auproſterneret exercitum pœnorum in Italia, aut pelleret italia, & exploraret, ideſt exquireret uoluntates deorum, ſacrificio ſolẽni, eius ſup. hoſtiæ, ꝗ hoſtia decedit patria ante foculum, ubi aſſeruabatur ignis ad ſacrificii uſum, iecur eſt inuentum ſine capite, ideſt patria & eminentiſſima parte, proxima ſupp. hoſtia habuit duplex caput iocinoris, (Sic antiquis declinabatur iecur, nam illis rectus erat iocinor, ſicut itiner unde itineris.) ¶ Quibus inſpectis aruſpex triſti uultu .i. hñs triſtem uultum, reſpondit exta non placere ſibi, ideſt non portendere lætum exitum, q a prima apparuiſſent trunca, ideſt imminuta, ablato iecoris capite, & ſecunda nimis læta, quia duplicato capite, & ita Marcus Mar. monitus ne quid conaretur temere, auſus egredi cum paucis nocte inſequenti gratia ſpeculandi, circũuentus in bruttiis à multitudine hoſtium attulit interitu ſuo patriæ, ſcilicet ro. æque magnum dolorẽ ac detrimentum, ideſt dãnum.

OLIVERIVS.

ET Conſulatus collegium, conſules in apulia. Qu. criſpinus & M. Mar. Hãni. ſe oppoſuerãt cum copiis bel. punico ſecundo, tumulus erat ſyluestris inter punica & Ro. caſtra à neutris prius occupatus, quia Ro. qualis eſſet ps eius, quæ uergeret ad hoſtiũ caſtra ignorabant, Hãni. inſidiis quẽ caſtris aptiorem eum crediderat, Itaq; nocte ad id miſſas aliquot numidarum turmas medio in ſaltu condiderat, Ro. occupandi loci cupiditas inceſſit, ne ſi occupatus ab Hanni. foret, in ceruicibus haberent hoſtem, itaq; conſules cum paucis equitibus exploratũ profecti in inſidias præcipitarunt, ubi Marce. pugnando fortiter cecidit. Criſpinus grauiter ſaucius euaſit, immolaſſe eõ die quidam prodidere memoriæ conſulẽ Mar. & prima hoſtia cæſa iecur ſine capite inuentum. In ſecunda omnia comperuiſſe ꝗ aſſolent, auctum etiam uiſum i capite, nec id ſane aruſpici placuiſſe, ꝙ ſecundũ trunca & turpia exta nimis læta apparuiſſent. M. ꝗuis admonitus eſſet, ne quid temere ageret tamen ducentibus fatis id conſilio uitare non potuit. ¶ Colle. Ti. gra. & Mar. collegæ fuerant in conſulatu. ¶ Erroris ſo. quia uterq; in inſidias temere precipitauit. ¶ Par genus mor. quia uterq; fuit inſidiis oppreſſus. ¶ Is ca. ſyr. quia ſyracuſas diu obſeſſas tandem cœpit, ubi Archimedes ingenti arte diu claſſe ro eluſerat. ¶ Hannibalis Cor. Mar. primus fuit, qui ad nolam, Hanni. uinci poſſe docuit, & cum exercitu deleri, hæc quoq; fuit ex tribus unus, qui ſpolia opima Ioui feretrio conſecrauit, cæſo Vindonaro gallorũ rege. ¶ Prima hoſtia, hoſtia immolabatur anteꝗ ad hoſtes proficiſcerentur. ¶ Victima, poſt partam uictoriam cum diis gratias agerent, dicta uictima ꝙ uicti ſunt hoſtes ¶ Capite, principio. ¶ Triſti mœſto. quia uidebat periculũ ducibus imminere. ¶ Temere, inconſulte. Hanni. M. corpus ſepeliendũ curauit.

ASCENSIVS.

ET conſulatus &c. Tranſit apte ad narrationem de Marcello dicens. Et, ideſt ſimul collegium conſulatus, qa ſimul conſulatum geſſerunt, & ſocietas, ideſt paritas

OLIVERIVS.

IAm Octa. cõ. Octa. & cinna cõſu. fuerunt. Sed cinna conſulatum tanꝗ tyrãnidẽ exercens ſeuiebat in ciues, & legem ferre uolebat de reuocandis, quos ſenatus hoſtes iudicauerat, & hoc modo tyrãnidẽ affectabat. Oct. uero huic aduerſabatur, & eius conatibus ſumma ope reſiſtebat. igitur cum inter ſe tantopere diſſentirent, & Octa pars melior ciuitatis ſequeretur, ex urbe pellitur cinna, quo eiecto, Cor. merulã in eius locum ſubſtituere patres. Eadem tempeſtate marius è ciuitate pulſus à ſylla in hiſpania ingentes copias comparauerat, qui ut cinnam audiuit electum ex urbe, ad eũ ſtatim legatos de coniungendis exercitibus miſit, cinna id ſe facturum libenter reſpondit ad hæc uelle ſe marium legionibus præeſſe, utpote qui belli dux peritiſſimus eſſet. Marius negat ſe priuatũ conſuli preferri oportere. Ceterũ nihil, quod ad priſtinã dignitatẽ recuperandam ptineat prætermiſſurũ igitur in italiam traductis copiis, quas in hiſpaniã contraxerat, marius cinnæ coniungitur, exercitum ad urbem ducunt, ſed primo hoſtiã que viii milibus paſſuum diſtat ab urbe poſt auentinum capiunt, poſtremo exercitum ad urbem ducunt, cinna Oct. pro tribunali ſedentem obtruncat, caput eius roſtris affigit, multi & alii nobiliſſimi ciues ceduntur, inter quos & M. A. orator, cuius caput diu manibus pertractatũ Marius menſæ appoſuit & cum aliis poſtea roſtris affixit, quẽadmodum, iungitur cum ſuperiori marc. quidem non timuit Oct. uero timuit, ſed uitare non potuit preſumpſit preſagiuit animo. ¶ Triſti fi. quia occiſus eſt à cinna, & eius caput roſtris affixum. Cinna conſul.

ASCENSIVS.

IAm Oct. Ordo eſt. Iam, que uox continuatiua hec eſt. Octauius conſul non ille, qui auguſtus poſtea dictus eſt, ſed collega Cinnæ in conſulatu, quemadmodum timuit dirum omen, ideſt oſtentum & prodigium, ita non potuit uitare. Enim pro quia, capite abrupto per ſe, quia neſciebatur facti author alius ꝗ deus ipſe, è ſimulachro apollinis. (Ergo & ipſi credebant non ſimulachrum eſſe apollinem ſed apollinis tabernaculum, quin etiam multi ſolem, lunã, heſperũ & c.

non

non apollinẽ, dianam, uenerem, &c. ſed eorũ faces, aut ſedes eſſe cenſebant) & capite infixo humi, in quam ceciderat, ita .i. tam firmiter, ut nequiret euelli. Diſſidẽs armis à collega ſuo cinna nomine, præſumpſit .i. ante euentum ſumpſit, & indicauit animo exitum ſuum ſignificari ea re, hoc eſt ſe, qui caput bonorum eſſet caput amiſſurum, in quem, ſcilicet exitum, metus augurii, incidit triſti fine uitæ, quia reuera obtruncatus ẽ, & caput eius ludibrio habitũ, ac caput dei, hoc eſt ſimulachri dei apollinis immobile, ſcilicet prius potuit tum demum refigi, ideſt euelli terra Refigi & figi contraria ſunt.

retur cũ à militia Cæ. exuit, cũ ægre cæſar illũ dimitteret, quẽ ante conſpectum patria Cæſum fuiſſe conſtat. ¶ Tot ſigna, quia ſigna militaria in poteſtatem hoſtium uenere, que deinde augusto imperante recepta ſunt. ¶ Strues, cumulos, aceruos. ¶ Vellẽ, uellẽ, inquit Va. hanc cladẽ placidius dicere poſſe, ſed omiſſis gratioſis uerbis cogor uera fateri. ¶ Sed re, ſcilicet loquor. ſic. d. ſ. quia dii ubi nobis oſtenderunt ſigna quibus quod geſturi ſumus, ſibi non placere ſignificant, iraſcũtur ſi contra eorum uoluntatẽ fecerimus. ¶ Excandeſcunt, iraſcuntur affectu, non paſſione, excandeſcere ꝓ iraſci, ſed igni ira comparatur. ¶ Præferet. qa conſilia humana admonitiõibus deorum anteponũt.

¶ De. M. Craſſo.

NOn finit nos. M. Craſſus inter grauiſſimas Ro. imperii iacturas numerandus hoc loco de ſe ſilẽtium agere. plurimis, & euidentiſſimis: ante tantam ruinam monſtrorũ pulſatus ictibus (ducturus enim erat à Carris aduerſus parthos exercitum) pullum ei traditum eſt paludamentum, cum in prelium exeuntibus album, aut purpureum dari ſoleret: mœſti, & taciti milites ad principia conuenerunt: qui uetere inſtituto cum clamore alacri accurrere debebant. aquilarum altera uix conuelli à primipilo potuit: altera ægerrime extracta in contrariam, ac ferebatur partem, ſeipſam conuertit. Magna hæc prodigia: ſed & illæ clades aliquanto maiores: tot pulcherrimarum legionum interitus, tã multa ſigna hoſtilibus intercepta manibus, tantum Romanæ militiæ decus, Barbarorum obtritum equitatu, optimæ indolis Filii cruore paterni reſperſi oculi corpus imperatoris inter promiſcuas cadauerum ſtrues auium, ferarumq́ laniatibus obiectum. Vellem quidem placidius: ſed relatu uerum eſt. Sic deorũ ſpreti præmonitus excandeſcunt. Sic humana cõſilia caſtigantur: ubi ſe cæleſtibus præferunt.

OLIVERIVS.

NOn finit. cum tres Ro. principes quadam inter ſe conſpiratione cõueniſſent, ut conflatis opibus remp. pro ſua uoluntate uerſarent prouincias inter ſe partiti ſunt, ita ut galliam Cæ. Italiam Pomp. parthiã Craſ. obtineret ſed parthia prouincia facta eſt nulla intercedente belli cauſa, neq; enim parthi po. Ro. ulla iniuria laceſſiuerant, uerum qa Craſ audiuerat Arſacidem, uel ut alii dicunt Orodem parthorum regem auri & argenti locupletiſſimum eſſe, inhians eius opibus, non prius agere deſtitit cum Cæſ. atq; Pompeio, q̃ obtinuit ut ea ſibi prouincia decerneretur, ſperans inde ſe locupletem rediturum magis quã glorioſum, cõſtat. n. Craſſum

Craſſus a pthis deletus ciuem fuiſſe auariſſimum, Ci. li. iii. de finibus bonorũ & malorum. Rectius, inquit, diues q̃ Craſſus, qui niſi eguiſſet. nunq̃ euſratẽ nulla belli cã tranſire uoluiſſet. Sed res ſibi ꝑter ſpem & opinionẽ euenit, cum enim in parthiã duxiſſet exercitum, & regi caput offertur, quod habuit ille ludibrio, nam ferunt aurũ in os liquidum cũ hac exprobratione infudiſſe, aurũ ſitiſti, aurũ bibe, utpote, qui ſemp diuitiarũ ſtudioſiſſimus fuiſſet, ita ut diuitis cognomen acciperet, unde floius, caput, inqi, craſſi reciſum cũ dextera manu ad regẽ deportatum ludibrio fuit, neq; indigne, aurũ. n. liquidũ in rictũ oris infuſum eſt, ut cuius animus arſerat auri cupiditate eius & mortuũ & exãgue corpus auro ureretur. Alii m dñt, quod ueritati magis accedit Parthorum regẽ edixiſſe, quicunq; caput ad ſe craſſi detuliſſet ei ſe tantũdem auri repenſaturũ ex eo calliditate ingenii militem uſum euocato craneo plumbũ liquidũ inſtillaſſe & hãc calliditatem regẽ probaſſe, qđ uero ad rem pertinet huic aduerſus hoſtes exercitum ducenti multa adparuere prodigia q̃bus poterat ab incepto deterreri, ſi mens non leua fuiſſet uel fata potius ro. tuliſſent nã proditur memoriæ xi. legiões Ro. in ea pugna fuiſſe deletas. ¶ Inter. g. qa ut dixi. xi. legiones amiſere Ro. ¶ A car. De quibus ſupra ſatis dictum eſt. ¶ Pullũ.

Carræ urbs Pullus a. um.

i. nigrum. & atrum, nam pullus la. lũ. dr niger. a. um. Virgi. Reice ne maculis infuſcet uellera pullis. lu. Pullati proceres, hoc eſt atra ueſte. Paludamentũ Veſtis impatoria. ¶ Ad prin. principes appellantur, qui ſecunda acie locãtur. nam cum uelites primi ita leuiter ꝑliũ cõmittãt, ut q̃ primũ hoſti cedãt, eo eũ cũ hoſte cõgreſſus dignus nõ eſſe ur, q̃ pugna appellet, unde principia, hoc eſt pricipes ſupſeq̃ntes inſignes armis, uiribus q; ferocius pugnãt hiq; primã pugnã cõmittere dñr, ergo ad principia, hoc eſt ad primã aciẽ, q̃ poſt uelites, & ferẽtarios remanet, eo q; ipſi pugnã reuera incipiãt, nã uelitum præludiũ magis q̃ pugna eſſe uidebat. Ter. ego uero poſt principia oĩbus inſignẽ dabo, ſcđa acies erat principiũ, ſiue haſtatorũ, tertia ſubſidiariorũ. ¶ Altera æger. uexillorum, nã uexilla ro. depictã aqlã habebant. Lu. ſigna pares aqlas & pila minantia pilis. itẽ alibi, & notæ fulſere aqlæ Romanaq; ſigna. ¶ Optime in q. L. Craſ. dicebat hic bello galli. ſub Cæſ. militãs multa facinora uirtutis ediderat, & cũ pr in hanc, expeditionẽ ꝓficiſce

ASCENSIVS.

NOn finit &c. Pulchre tranſit ad Marci Craſſi exitum triſti ꝓdigio ſignificatum dicens. Mar. craſ. numerandus inter grauiſſimas iacturas imperii ro. quia cũ eo plurimi extincti ſunt, & paulo poſt reſ. oppreſſa eſt, non ſinit. i. non patitur, nos agere ſilentium. i. nos ſilere de ſe hoc loco utpote pulſatus. i. grauiter admonitus ut quem pulſando monemus, plurimis & euidentiſſimis ictibus, ideſt pulſationibus, monſtrorum. i. prodigiorum aduerſorum, ante tantam ruinam. i. priuſq̃ reſpu. tantam faceret iacturam. ¶ Enim pro quia paludamẽtum. i. indumẽtum imperatoriũ pullũ. i. nigrũ & funebris coloris traditũ eſt ei ducturo exercitum à carris urbe medorum aduerſus parthos, cum paludamentum album, aut purpureũ ſoleret dari exeuntibus in prelium. Item milites cõuenerunt ad principia que archiua uulgo uocant, aut ad ſcđa in aciebus loca meſti & taciti, qui debebant accurrere inſtituto. i. more uetere cũ clamore alacri. i. alacriter clamantes. Præterea altera aquilarum (nã duæ erant Romanis pro ſignis) uix. i. cum ſumma difficultate potuit conuelli. i. terra extrahi, à primipilo. i. primo uexillifero, altera. ſ. aquilarũ, ideſt reliqua extracta ægerrime. i. cum ſummo labore cõuertit ſeipſam in partẽ contrariam, ac. i. q̃ ferebatur. Hæc prodigia ſup. ſunt, aut fuerũt magna, ſed illæ clades, quas Craſſo duce reſp. accepit, ſup. fuerunt, & ideſt etiam maiores aliquanto, utpote interitus tot pulcherrimarũ legionum. ſ. romanarum tam multa ſigna i. uexilla militaria (præter enim aquilas duas erãt q̃ plurima alia ſigna) intercepta manibus hoſtilibus, ſunt tñ poſtea ab Auguſto recepta, & tantũ decus militiæ Romanæ obtritum. i. in terrã cõculcatum, equitatu barbarorum. ¶ Oculi paterni, ideſt ipſius Craſſi patris, reſperſi, cruore filii. ſ. Iunioris craſſi, optimæ indolis. i. q erat optia indole præditus, & corpus iperatoris. i. ipſius Craſſi, abiectum laniatibus. i. deſcerptionibus auiũ, & ferarum inter ſtrues cadauerũ ꝓmiſcuas. i. cõfuſas ubi tam boni q̃ ignaui, tam nobiles q̃ ignobiles iacebant. Ego quidem. i. certe, uellem ſup. referre, aut loqui. (Verba. n. loquelæ ſæpe ſupprimuntur, & pulchra eſt in re triſti eclipſis, ubi ſingultus uerba ſurripere uſr) placidius, ideſt plauſibilius, & amœnius, ſed uerũ eſt relatu. i. ut referatur à me, aut, ſed uerum eſt relatũ ſup. à me quo clarior eſſet locutio, ſed exemplaria, que uidi habent relatu, ut ſit ſicut dixi, ſed quod dixi uerum eſt relatu, ideſt dum refertur, aut ſed uerũ. i. iuſtũ eſt relatu. i. ut referat ſicut geſtũ eſt Sic. i. hoc modo, ꝑmonitus deorum i. in ſuis ꝑmonitoibus ſpreti, excãdeſcũt. i. ua uehemẽti inflãmant, & ſic cõſilia hũana q̃ uana ſæpe ſũt caſtigantur. ſ. tã duriter ubi. i. qñ ꝑferunt ſe celeſtibus. i. diuinis.

THEOPHILVS.

ALbum, aut purpureũ ¶ imp. utebantur albo, aut purpureo paludamento. Hircius in rebus cæſ. Nã cũ Scipio ſagulo purpu. ante regis aduentum uti ſolitus eẽt

dicitur Iuba cum eo egiſſe. non oportere illum eodē uti ueſtitu atq; ipſe uteretur. Itaq; factum eſt illico, ut Sci. ad album ſe ueſtitum transferret, & ita caſtigandum docuit tanus ex anti qui. cod. & hoc loco Val. cum prius album legeretur. ¶ Aquilarum altera. Hoc oſtentum refert et Diony. aquilāq; Ro. ſignū docet aureā fuiſſe, non pictam. uerba Dionis adieci ſicut à meo parente Demetrio tranſlata ſunt in latinum. Signum quod aquila dicitur, eſt ædicula parua, in qua aquila collocatur aurea. quam geſtari mos ē in omni iuſto exercitu à ſignifero, præfixam longiſſimo cōto, qui, quo terræ depangi poſſit, in acutā cuſpidem deſinit.

¶ De Cn. Pompeio.

CNeum etiam Pompeium Iupiter omnipotens abunde monuerat: ne cum C. Cæſare vltimam belli fortunam experiri cōtenderet. egreſſo à Dyrrhachio aduerſa agmini eius fulmina iaciēs, examinibus aptum ſigna obſcurando, ſubita triſtitia implicatis militū animis, nocturnis totius exercitus terroribus: ab ipſis altaribus hoſtiarum fuga: ſed inuictæ leges neceſſitudinis, pectus alioquin procul ab amentia remotum, prodigia iſta iuſta æſtimatione perpendere paſſæ non ſunt. Itaq; dum ille eleuat authoritatem ampliſſimā; & opes priuato faſtigio excelſiores: omnia ornamenta, q̄ ab ineunte adoleſcentia ad inuidiam vſque contraxerat: ſpatio vnius diei confregit. Quo cōſtat in delubris deū ſua ſponte ſigna conuerſa militarem clamorem, ſtrepitumq; armorum, adeo magnū Antiochiæ, & Ptolemaide, auditum, vt in muros concurreretur: ſonum tympanorum Pergami abditis delubris editum: palmā uiridem Trallibus in æde Victoriæ, ſub Cæſaris ſtatua inter coagmenta lapidum iuſtæ magnitudinis enatam. quibus appareret cœleſtium numen, & Cæſaris gloriæ fauiſſe: & Pompeii errorē inhibere voluiſſe. Tuas aras, tuaq; ſanctiſſima tēpla, Diue Iuli veneratus oro: vt propitio, ac fauenti numine tantorum caſus virorum ſub tui exempli præſidio, ac tutela deliteſcere patiaris. Te eni accepimus. eo die, quo purpurea veſte velatus aurea in ſella conſediſti, ne maximo ſtudio Senatus exquiſitum, & delatum honorem ſpreuiſſe videreris prius quā exoptatum ciuium oculis cōſpectum tui offerres. cultui religionis, in quam mox eras tranſiturus, vacaſſe: mactatoq; opimo boue cor in extis nō reperiſſe: ac reſponſum tibi à Spurina Aruſpice, pertinere id ſignum ad vitam, & conſilium tuum; quod vtraq; hæc corde continerētur erupit deinde eorum paricidium, qui dum te hoium numero ſubtrahere volunt: deorū concilio adiecerunt. Clauditur hoc exemplo talium oſtentorū domeſtica relatio: ne ſi vlterius Romana apprehēdero, è cœleſti tēplo ad priuatas domos, non conſentaneos vſus tranſtuliſſe videar. Attingā igitur externa, q̄ latinis inſerta literis, vt authoritatis minus habent, ita aliqd gratæ varietatis afferre poſſunt.

OLIVERIVS.

CNeum Pōpeium multa prodigia ſuperiores admonuere duces. ſed non pauciora pompeium à ſuſcipienda cum Cæſar. pugna auertebant ſi modo fata tuliſſent. ¶ Vltimam ſ. quia de ſumma rerum pugna iſta fuit, ubi cum uniuerſo exercitu fortunā belli expertus eſt. ¶ Contenderet, eniteretur. ¶ Aduerſa ia. Luc. inque oculis hominum fregerunt flumina nubes. ¶ Examinibus apum. Luc. nec non innumero cooperta examine ſigna, quod prodigium ſignificabat multitudinem nocituram eſſe Pompeio. Vnde Vegetius de re militari Nihil magis obſuit Pompeio q̄ exercitus numeroſa copia, quod & etiam ſenſiſſe fertur, dixit enim nihil aliud portendere apes q̄ numeroſam militum copiam. ¶ Nocturnis, conſtat flammā quandam clariſſimam in caſtris Pompei emicuiſſe in Cæſaris caſtra uergentem, quæ ſignificabat magnam Pompeii gloriam ad Cæſarem tranſituram, ex eoq; terrorem iniectū uniuerſo exercitui, qui & alis uiſis monſtris territus eſt. Lu. Hinc trepido concuſſa tumultu caſtra fremunt, hoſtiarum fuga Luc. Admotus ſuperis diſcuſſa fugit ab ara Taurus, nā cum altaribus hoſtias admouiſſet, illæ ſtatim fugam proripuerunt. ¶ Sed inui. ſed fatis inquit, reſiſtere non potuit Pōpeius q̄q̄ prudentia & conſilio plurimum ualeret, loquitur autem ſcd̄m Stoicos, qui omnia dicebant fatali neceſſitate contingere, quod falſiſſimū eſt, & à uera religione alienum, nam ſi ſic eſſet, ſequeretur, illud abſurdiſſimum, ꝙ nec conſilium, nec doctrina, nec uoluntas quicquam ualeret, & fruſtra humano generi liberum datum eſſet arbitrium, ſequeretur & illud, ut quicquid homines ſine uirtute, ſine conſilio facerent, non uirtuti neq; conſilio, ſed neceſſitati potius eſſet aſcribendum, & propterea dānari quiſq̄, uel præmio affici non merito poſſe uideretur, ꝙ non uoluntate rectum quicq̄, uel turpe feciſſet, ſed fatis ita uolentibus, de fato Sene. in queſtionibus natu. quid enim intelligis fatū? exiſtimo neceſſitates rerum omnium actionūq;, quas nulla uis rūpat. ¶ Alioqui præterq̄ ꝙ in hoc parū prudens fuit. ¶ Perpēdere, examinare, conſiderare, tranſlatio ſumpta à penſantibus. ¶ Itaq; dum ele. nam ex auctoritate ſua Pompeius cum Cæſare pugnam ſuſcepit, ſenatus.n. prodigiis credendū eſſe dicebat. ¶ Eleuat, minuit, tollit, & eſt tranſlatio ſumpta à cumulo, de quo q̄tum eleuas tantum minuis, unde Perſius. nū quid turbida Roma eleuet accedas. ¶ Auctoritatem, quia uoluit ſenatus conſilium ſequi. ¶ Opes. p. Pom. opes iam inceperant maiores eſſe q̄ ciuicæ, neq; enim contentus erat cū cæteris æquo iure uiuere, ſed omnes opibus ſuperare uolebat. ¶ Faſtigio, altitudine. ¶ Ab ineunte, adhuc adoleſcens antēq̄ conſul eſſet de aphrica triumphauit, quod nulli Ro. ad eam diem contigiſſe legitur. ¶ Inuidiam, quia tantæ opes erāt Pōpeii, ut oēs inuidia laborarēt. ¶ Quo conſtat, quia Pōpeius hæc omnia admiſit, ideo ſibi prodigia multa apparuerunt, nec ſolum quæ ſupra diximus ſed etiam quæ ſequuntur. ¶ In delubris. Iulius celſus li. de bel. ci. prodigia iſta cōmemorat, dicit enim elide in templo mineruæ repetitis, atq; enumeratis diebus, quo die prælium ſcd̄m Cæſ. fecit ſimulachrum uictoriæ. qd̄ ante ipſam mineruam collocatum erat, & ad ſimulachrū mineruæ ſpectabat ad ualuas ſe tēpli limēq; conuertiſſe, eodem die Antiochiæ in ſyria bis tantus exercitus clamor & ſignorū ſonus exauditus ē, ut ī muris armata ciuitas diſcurreret, hoc idem Ptolemaide accidit, pergami in occultis & reconditis tēplis, quo præter ſacerdotes adire, nefas eſt, q̄ græci adyta appellāt, tympana cecinerunt. Item trallibus in templo uictoriæ, ubi Cæ. ſtatuam conſecrauerant, palma per eos dies in tecta inter coagmenta ex pauimento extitiſſe oſtendebatur. ¶ Antiochiæ, quæ ciuitas eſt in ſyria, quā condidit ſeleuchus antiochi filius. ¶ Ptolemaide, q̄ ciuitas eſt pentapoleos inter ægyptū & Aphrycā olim teſtibus Seru. & Stra. barce appellata. Ci. Ad lentulum Eſſe tui & ueſtri imperii dignitatis, Ptolæmaide, aut aliquo propinquo loco rege collocato. ¶ Adytis, Adytū locus eſt ī tēplo quem adire nemini fas ē niſi ſacerdoti, & eſt dictio græca, nam δύω ſignificat ingredior. ¶ Sub Cæſaris ſtatua, Tralenſes Cæſa. ſtatuam quandā erexerant, ſub qua per iuncturas lapidum pauimento palmam pullulaſſe conſtat. ¶ Inter, Propter. ¶ Coagmenta, coniuncturas. ¶ Iuſtæ magnitudinis, Tam magnam, ut creſcere ſolent. ¶ Errorem ne Pompe ſe fortunæ committeret. ¶ Tuas aras. ¶ Hic aperte Cæſari adulatur, conſtat enim ab Auguſto fuiſſe Cæſari dedicatas aras, & templum, ergo non ſine adulatione commemorat Cæſarem fuiſſe temerarium, ꝙ & ipſe contemptis prodigiis in periculum ſuum corruerit, ideo ueniam petit, ſi contra eum dicturus erit. ¶ Diue Iuli. nota eſt differentia inter diuum & deum, ut deum æternum, diuum ex homine factum dicamus. ¶ Propitio, ephegeſis eſt, nam dii nobis propitii ſunt, cum nobis fauent. ¶ Sub tui ¶ De negligentia ſcripturus quā Cæſa. adhibuerit in probandis prodigiis, quaſi ueniam petit, & dicit ſe ideo exemplum eius poſiturum, non tam ut ipſum reprehendat, q̄ ut per eius exemplum cæteri, de quibus dixit, minori reprehenſione digni cenſeantur, nam ſi deus

Perpendere.
Eleuat.

Deus
Diuus.

prodigium

prodigium neglexiſſe probatur minus mirum eſt mortalem hominem tale quicquam incurriſſe. ¶ Et enim accepimus.

Cæſa. Cum ſenatus nouos, & inuſitatos honores Cæſa. decruiſſet, die ſtatuto, quo accepturus eos in ſenatũ uenturus erat ſacrificauit, nec cor uictimæ quam immolabat inuentum eſt, reſponſum itaq; eſt ab aruſpice, id prodigium ad ſalutem eius p̃tinere, itaq; cum Cæſ. in ſenatum ire recuſaret, Decius Brutus qui auctor & princeps coniurationis erat, inſtabat, & monebat, ac liberius arguebat, non decere ſenatum uniuerſum pro uno, & eo cui magnificentiſſimos honores demandare uelit, ne quicq̃ conuocatum ſuſpitionem eo die tantæ inſolẽtiæ aufugeret, itaq; Cæſ. perſuaſus in ſenatum uenit, ubi teſte Sueto. tribus & triginta plagis interfectus eſt, honores aũt, quos illi ſenatus decreuerat, erant ut perpetuo dictator eſſet, ut omnibus prouinciis niſi Italiæ præeſſent, ut terra mariq; coronam geſtaret præter q̃ in Italia. Sueto. alia præter hæc prodigia apparuiſſe commemorat. Cæſ. futuram cædem ſignificantia, ut illud cum capuæ euerterentur lege Iulia uetuſtiſſima ſepulchra, tabula ænea in monumento, in quo dicebatur, capis cõditor capuæ ſepultus, inuenta eſt, litteris uerbiſq; græcis hac ſententia, quando oſſa capis detecta eſſent, fore ut Iulo prognatus manu conſanguineorum necaretur, magniſq; mox Italiæ cladibus uindicaretur, cuius rei ne quis fabuloſam aut commentitiam putet, auctor eſt Cornel. Balbus familiariſſimus Cæſa. Rurſus illud, equorum greges, quos in traiiciendo rubicone flumine conſecrauerat, ac uagos & ſine cuſtode dimiſerat, comperit pertinaciſſime ſe à pabulo abſtinere, ubertimq; flere. quod Virg. tetigiſſe uidetur in ægloga daphnidis in qua Cæſ. mortem ſub nomine daphnidis, ut quidam uolunt, deplorat cum dicit. Non ulli paſtos illis egere diebus. Frigida daphni boues ad flumina, nulla neq; amnem libauit quadrupes nec graminis attigit hærbam. Item aliud, immolante aruſpice auem regaliolum cum laureo ramulo pompeianæ curiæ ſe inferentem uolucres uarii generis ex proximo nemore proſecutæ ibidem diſcerpſerunt. ¶ Purpurea. Triumphali ueſte indutus. ¶ Exquiſitum, Excogitatum, diligenter inuentum. ¶ Priuſq̃ ex, uidetur quodammodo Cæſa. excuſare, q; prodigia non ſeruauerit, ne, ſcilicet uideretur contempſiſſe honores, quos ſibi ſenatus ſtudioſiſſime deferebat. Cice. lib. de diuina. Quid inquid Cæſarem putamus, ſi diuinaſſet fore, ut in eo ſenatu, quem ex maiori parte ipſe coaptaſſet in curia Pompeiana, ante ipſius Pompeii ſimulachrum, tot centurionibus ſuis ſpectantibus à nobiliſſimis ciuibus partim etiam à ſe omnibus rebus ornatis trucidatus ita iaceret, ut ad eius corpus non modo amicorum, ſed ne ſuorum quidem quiſquam accederet, quo cruciatu animi uitam acturum fuiſſe putas? ¶ Exoptatum, quia pauci admodum contra te coniurauerant, uniuerſa tamen ciuitas tibi fauebat. ¶ Religionis, ideo dixit, quia poſt mortem in deorum numerum tranſlatus eſt ergo religionis, in quam mox tranſiturus eras, ut quemadmodum tu eo die ſacrificabas, ita paulopoſt tibi quoq; ſacrificandum eſſet in numerum deorum relato. ¶ Opimo pingui, & ſacrificiis idoneo. ¶ A ſpurina aruſpice.

Spurina aruſpex. Spurina prædixerat Cæſari diem mortis ſuæ, ut caueret, erant autem idus Martiæ hoc eſt à Kalend. uſq; ad idus, nam omnes illos dies ei periculoſos eſſe prædixerat, unde legitur, q; cum idus adueniſſent ſine ulla noxa ſua. Spurinam irridens, & tanquam falſum autem redarguens Cæſar dixit, adſunt Kalendæ ô ſpurina, cui adſunt quidem reſpondit, ſed nondum præterierunt. Item cum in capitolium iret Cæſar multitudine ſtipulatus dixiſſe ſpurinam ferunt. Sol tendit ad occaſum, quia reſpondiſſe dicitur Sol bene tendit. ¶ Ad. ui quia uita & cõſilium à corde proueniunt, nam cor uitale membrum eſt, & ideo Cæſar. de utroq; periclitabatur. ¶ Erupit, exit cum impetu exortum eſt parricidium, ſcilicet bruti & caſſi, & aliorum qui manus intulerunt Cæſari, & maxime caſſii, qui primus lethale uulnus intulit, parricidium autem ad adulationem dixit, q; uerum patrem patriæ occiderit. Cic. ad Caſ. Luget. amicus tuus furorẽ iudicis primum in ſtatua, quam poſuit in roſtris, inſcripſit parenti optime merito, ut non modo ſicarii, ſed etiam patricidæ iudicemini. ¶ Claudatur hoc, nunc concludit dicens, non congruum eſſe ut facta Cæſaris, qui diuinos iam conſecutus eſt honores, ad priuata hominum exempla transferamus quaſi à diuinitate ad humanitatem deſcendamus, & ideo ſed domeſticis exemplis, quæ ad prodigia ſpectant, finem imponere uelle dicit. ¶ Exemplo, ſcilicet Cæſ. qui uiſis prodigiis in periculum lapſus eſt. ¶ Ad priuata. Ne à diuorum exemplis ad mortalium ducumenta tranſeamus. ¶ Inſerta, permixta. ¶ Vt minus, quia græci, à quibus exempla petuntur, ſemper aſſentatores fuerunt, & magis gloriæ, q̃ ueritati ſtuduerunt. Vnde Salu. Atheni. res geſtæ, ſicut ego exiſtimo, ſatis amplæ magnificæq; fuerunt. Verum tamen aliquanto minores q̃ fama feruntur, ſed quia prouenere ibi ſcriptorum ingenia magna, per terrarum orbem Athenienſium facta pro maximis celebrantur. ¶ Grata ua. Reſpondet tacitæ queſtiõi, nã dici poſſet, ſi græca latinis literis inſerta minus auctoritatis habent, cur ea tradis? habent quidem, ſed uarietas ipſa non nihil delectationis affert, etiam ſi conceſſeris minus auctoritatis habere latinis litteris prodita, ipſa tamen uarietas quandam affert delectationem.

ASCENSIVS.

CNeum etiam Pompeium. Ordo eſt Iupiter omnipotens, ideſt deus pater à iuuando dictum, & ſolus omniapotens monuerat etiam abunde. Cneum (profertur ut Gneum) Pompeium, qui magnus dictus eſt. Ne contenderet, ideſt firmato animo moliretur, experiri ultimã fortunam, belli cum Caio Cæſare. admonuerat (dicit) iaciens fulmina aduerſa agmini eius, ſcilicet Pompeii egreſſo à dyrrachio urbe epyri, obſcurando ſigna, ſcilicet militaria, ideſt uexilla examinibus, ideſt fœturis apum, quæ ex aluearibus ſuis nuper euolauerunt, animis militum implicatis ſubita triſtitia, & nocturnis terroribus totius exercitus, & fuga hoſtiarum ab ipſis altaribus Sed leges inuictæ neceſſitudinis, ideſt fata ineuitabilia, non ſunt paſſæ, ideſt non permiſerunt, pectus, ſcilicet Cnei Pompeii, remotum aliquando (immo ſi ciceroni & cæteris reipubli. ſtudioſis credimus, fere ſemper ſed callide loquitur author, cum enim conſilia & facta Pompeii omnia damnare non poſſet, eatenus innuit damnanda, quatenus contra cæſarem facerent, idq; in gratiam Tyberii cæſaris, qui niſi cæſar uiciſſet, imperium non habuiſſet) procul ab amentia, ideſt quod aliquando prudentia utebatur, perpendere iuſta æſtimatione iſta prodigia, ſcilicet iam dicta. Itaq; dum ille, ſcilicet Pompeius, eleuat, ideſt deprimit, & minoris q̃ ſit æſtimat authoritatem ampliſſimam, ſcilicet ſenatus ſecundum Oliuerium, ſed malim dicere cæſaris, quem præ ſe contempſit Pompeius, nam pati noluerunt, ut Lucanus cecinit, cæſar ue priorem Pompeiuſue parem, unde ſuperior iudicatus eſt Pompeius, qui pari poteſtate neminem pati uoluit q̃ cæſar, qui maiore, & opes, ideſt facultates excelſiores faſtigio priuato, ideſt priuati hominis, hoc eſt opus cæſaris; quem priuatum agere uolebat, cum tamen eius gloria & potentia maior eſſet q̃ quæ etiam in faſtigio, ideſt culmine priuati hominis ageretur, uult ergo dicere, quod quia cæſaris maieſtatem eleuaret, & de ſe maiora uiribus ſentiret; penitus corruit (Oliuerius tamen aliter exponit) unde addit confregit ſpacio unius diei, ſcilicet in pugna pharſalica, omnia ornamenta, quæ contraxerat, ideſt conflauerat, & cumulauerat uſq; ad inuidiam, ſcilicet deorum, & hominum ab ineunte adoleſcentia, ideſt ab eo tempore, quo primum inciperet adoleſcenturire. Quo ideſt propter quod factum eius conſtat, ſigna, ideſt effigies deum pro deorum conuerſa ſua ſponte in delubris, ideſt templis deum. Propriæ, in quibus ſimulachra erant lignea, quaſi deliberata, ideſt decorticata, & conſtat clamorem militarem, & ſtrepitum armorũ auditum Antiochiæ & Ptolemaide (Seruius dixiſſet ptolemaidi) ut concurreretur, ſcilicet à ciuibus, aut uigilibus in muros, & conſtat ſonum tympanorum, quibus nunc quoq; Alemani in bello utuntur, editum pergami in delubris, ideſt phanis abditis, ideſt ſecretis, hoc eſt adytis ipſis (non tamen dices adytis delubris ſed delubrorum) & conſtat palmam uiridem iuſtæ magnitudinis enatam Trallibus urbe lydiæ, aut potius phrygiæ, in finibus cariæ, nam in utriuſq; ſunt tralles, in æde uictoriæ, ſcilicet deæ ſub ſtatua cæſa. inter coagmenta lapidum. Quibus, ſcilicet prodigiis appareret numen, ideſt uoluntatem diuinam cæleſtium, ſcilicet deorum, & ideſt ſimul fauiſſe gloriæ cæſ. ſcilicet Iulii, & uoluiſſe inhibere errorem Pompeii. Hoc uidetur contrarium illi, ſed inuictæ leges neceſſitudinis, ſed ſic eſt, quod deus ſcit ineuitabiliter futurum, ut euitabile libero propoſuit arbitrio. Tuas aras. Quia mentem Pompeii magni dixit aliquando hallucinari

natam. Poſſet aliquis dicere cæſa. quoq; erraſſe, φ prodigiis admonitus non cauerit, quam rem quia inficias ire non poſſet, cum nihilominus aſſerat, & pnus aſſeruit cæſa. eſſe in deorum numerum relatum ſatetur diuos quoq; dum in humanis ageret, poſſe errare, ſed præcatur, ut panatur per ſuum errorem magnorum uirorum errorem defendere & tua ſanctiſſima templa, & ita tibi diuinitatē demens. Ordo eſt. O diue Iulii, ſcilicet Cæſa. ego ueneratus tuas aras pailaris numine ſup tuo propitio, ac fauēte caſus, ideſt lapſus & errores tantorum uirorum, quanti dicti ſunt erraſſe, deliteſcere, id eſt abſcondi ut protegantur, ſub præſidio, ideſt prætextu, ac tutela, ideſt protectione tui exempli, quia quod in diuis non reprehenditur, non uidetur reprehenſibile in mortalibus. Dico tui exempli enim pro quia, nos accepimus te uacaſſe eo die, quo uelatus ueſte purpurea, ideſt triumphali conſediſti in ſella, ideſt ſede q̃ſi ſede aurea. Ne uidereris ſpreuiſſe honorem exquiſitum, & delatum ſup. tibi maximo ſtudio, ideſt annixu, ſenatus, priuſquam offerres oculis ciuium conſpectum tui, ideſt tuæ (ut uulgo dicunt) perſonæ. Exoptātum ſcilicet populo, accepimus inquam te uacaſſe, id eſt optiam unicam dediſſe dicto die cultui religionis, ideſt uenerationis, deorum, In quam eras tranſiturus mox, quia qua ueneratione deos coluiſti, mox colendus eras, & accepimus te boue opimo, ideſt pingui mactato non reperiſſe cor in extis, ideſt inter exta, ac reſponſum, ideſt dictum cum quæreres, quid illud prodigium portenderet, tibi à Spurina aruſpice, id ſignum pertinere ad uitam & ad conſilium tuum, q̃d ideſt quia hæc utraq;, ſcilicet uita & conſilium, continerentur corde, quia cor eſt fons uitæ, primum & ultimum membrorum uiuentium, & in eo uidetur ſedes prudentiæ, unde cordati prudentes habentur, ſicut ergo defuit cor, ita denunciabat illi breui præſertim ad idus martias uitam defuturam, & conſilium, quia in ſenatum inermis ſe contulit, deinde parricidium eorum, ſcilicet Bruti. Craſſi. & aliorum coniuratorum, qui dum uolunt te ſubtrahere numero hominum, adiecerunt te concilio, ideſt cœtui deorum, erupit, ideſt exortū eſt quaſi ex ea re occaſionem deinde ſumpſerint. Claudatur hoc & cætera, domeſticorum exemplorum finem faciens, dicit. Relatio domeſtica, ideſt de domeſticis, talium oſtentorum, ideſt prodigiorum claudatur, ideſt finiatur, hoc exemplo, ſcilicet Iulii Cæſa. ne ſi appræhendero ulterius, ideſt ultra Iulii Cæſa. exemplum. Romana ſup. exempla, uidear tranſtuliſſe uſus non conſentaneos, ideſt repugnantes, & inuitos è templo cæleſti, in quo Cæſa. eſt, ad domos priuatas, in quibus reliqui fere Romani ſunt. Igitur ego attingam externa ſup. prodigiorum exempla, quæ inſerta, ideſt immixta literis latinis. Vt habent minus authoritatis quā haberent, ſi græca in ea forma, q̃ græce ſcripta ſunt, recitarērur, & ita pnt afferre aliq̃d uarietatis gratæ. i. utilis ad delectōnē, & memoriā.

THEOPHILVS.

NOctumis terroribus. Panicos terrores intelligit. Pauſanias de exercitu Breni. Noctu terror eos inuadit panicus. Nam nulla de cauſa trepidationes ab hoc ipſo deo dicunt eſſe plura Suidas, & Strategematon primo polyænus ex hiſtoria ⸿ Auctoritatem .a. Qui naſi quid habet, ad auctoritatem Cæſa. referet, non autem Pompeii. ⸿ Adytis.d. Adita græci uocant occulta, ac remota templa, quo p̃ter ſacerdotes adire fas non eſt. Hæc ex Diuo cæſa. Nomen eſt (ut uocant grammatici) ſubſtantiuum, quare Valerius inuſitate dixiſſet adytis delubris. Itaque placet antiqua lectio ab dictis delubris, idemq; ſignificat quod penetralibus. ⸿ Cor in extis non reperiſſe, Polyænus macedo tradit, hoc in caſtris accidiſſe, conſternatoſque militum animos à Cæſare facere erectos. Quid, inquit, mirum, ſi rationis expers animal corde careat.

❡ De Equa pariente Leporem externa.

IN exercitu Xerxis, quem aduerſus prouinciam Græciam contraxerat, eque partu Leporem editum conſtat. quo genere monſtri tanti apparatus ſignificatus eſt euentus. Nā qui Mare claſſibus, Terrā pedeſtri operuit exercitu: ut fugax animal, pauido regreſſu, regnum ſuū repetere eſt coactus. Eidem montem Athon iuxta Idam tranſgreſſo, prius quam Athenas deleret, Lacedæmonis inuadenda: conſilium agitā ti, admirabile inter cœnam prodigium incidit: infuſum nāq; patere eius vinum, in ſanguinem nec ſemel. ſed iterum, & tertio conuerſum eſt. Qua de re conſulti magi monuerunt: vt ſe ab incepto propoſito abſtineret: & ſi quod veſtigium in veſcordi pectore ſenſus fuiſſet: cauere potuiſſet, ante de Leonida, & Spartanis abunde monitus.

OLIVERIVS.

IN exercitu xerxis. Hoc exemplum traditur ab herodoto, quod in exercitu Xerxis perſarum regis, quem aduerſus græcos innumeroſum, ac prope incredibilem duxerat, equa leporem peperit, quod turpiſſimam regis fugam, que ſubſecuta eſt, ſignificare uoluit, eſt enim lepus timidiſſimum animal. ⸿ Tanti apparatus, Quia ſicut Demoſthenes tradit, quatuor millibus & ducentis nauibus, & decies centenis milibus militum Mardonio uni ex ducibus ſuis in græcia, relictis cum paucis admodum, & exigua rate, utpote piſcatoria ſcapha, trepidus in ſuum regnum refugit, nam in græciam alii alium numerum traduxiſſe ferunt, ego uero totum exercitum fuiſſe legi quinquies mille millia & ducenta octogintaduo millia, q̃ ſumma potius oſtentatione q̃ fide digna, quæ modo omnem excedere uideatur. ⸿ Eidem montē Athon. Hoc quoq; prodigium ſignificat triſtem exitum Xerxis, qui antequam inuaderet Lacedæmonem cū ſignificaret, & uinum pateris infunderet, ſubito uinum in ſanguinem conuerſum eſt, quod prodigium itidem eueniſſe Diduni Virgilius dicit. Vidit thuricremis cum dona imponeret aris, Horrendum dictu, latices nigreſcere ſacros, uiſaq; in obſcenum ſe uertere uina cruorem. ⸿ Montem Athun, Mons eſt Macedoniæ tante altitudinis, ut uſque ad inſulam Lemnon umbram protendere dicatur, diſtat autem Lemnos à Macedonia octoginta ſex milibus paſſuum. Statius libro quinto Thebaidos. Ingenti tellurem proximus umbraueſtit Athon, nemorumq; obſcurat imagine pontum, Inuenitur, Athon & Athos. Iuue. Velificatus Athos. Virgilius in æneí. Quantus Athon, aut quantus erix, hic igitur mons quamq̃ eſſet altitudinis admirandæ ut ſupra diximus tamen iuſſu Xerxis mille quingentis paſſibus abſciſſus eſt, & nauigabilis factus, ut tradit He. unde Iuuena. Olim uelificatus athos. Structum etiam fuiſſe pontem ſupra mare helleſpōtum ab Abydo urbe Aſiæ uſq; in Seſton urbem europæ. Idē teſtatur He. quod & Luc. tetigit cum dixit. Talis fama canit tumidum ſuper æquora Xerxem, Conſtruxiſſe uias, multū cum pontibus auſus Europamq; Aſiæ Seſtonq; admouit Abydo. Inceſſitq; fretum rapidi ſuper helleſponti. Non curū zephyrumq; timens, cum uela ratesq; In medium deferret Athon. ⸿ Athenas, quas relictas ab athenienſibus, qui arma ferre poterant, Xerxes ſolo adæquauit, fugientibus in Lacedæmonem conſilio Themiſtochlis, & relictis imbellibus. ⸿ Agitanti, tractanti, ut Lacedæmonem inuaderet. ⸿ Nec ſemel, ſed iterum ac tertio, quia ſæpius reſtaurauit ſacrificium, & ſemper illud idem apparebat prodigium. ⸿ Qua de re conſulti magi, cum petiiſſet à magis conſilium, conſultus enim dicitur, à quo conſilium petitum fuerit, conſultor uero qui petit, quāq̃ inconſultus dicatur ſine conſilio, hoc eſt, cui non eſt datum conſilium, quod petierit, unde Virgilius libro tertio inconſulti abeunt, ſedemq; odere ſibyllæ, inconſultos dixit ignaros rerum, & ſine conſilio, hoc eſt quibus nun eſt datum conſilium à ſybilla, eſt enim Cato conſultus, cōſultor ...lius eius, magi dicebantur apud ſyros ſapientes, uel quos Roma. augures appellant ⸿ Ac incæpto propoſito, inuadendæ Lacedæmonis. ⸿ Vecordi, inſano ⸿ De leonida, nam leonidas ſpartanorum rex cum trecentis millibus apud thermophylas perſis in græciam ex aſia tranſeuntibus occurrit, & ita cum Xerxis exercitu pugnauit, ut ipſum regem aliquoties à ſede ſua conſternatum in fugam conuerteret, ſed multitudine militum oppreſſi ſunt ſpartani. Hæc hiſtoria ſuo loco plenius tractabitur in capite de fortitudine.

Aſcenſius.

Equa le porē peperit.

Athos mons.

Conſultus.

Leo... dæ uirt.

ASCENSIVS.

IN exercitu Xerxis. Affert externa exempla & primum de Xerxe perſarum rege omnium pulcherrimo, ac opulentiſſimo minime tamen felici dicens. Conſtat leporem editum, ideſt in lucem datum, ac natum partu equæ, hoc eſt equam peperiſſe leporem in exercitu Xerxis, quem contraxerat aduerſus prouinciam græciæ. Quo genere monſtri, euētus, ideſt exitus tanti apparatus, quantus raro alias legitur, eſt ſignificatus, lepus enī eſt animal timidum, & fugax, & ita ſignificauit exitum apparatus bellici, quem fecit Xerxes. Nam is qui operuit mare claſſibus, terram exercitu pedeſtri, eſt coactus repetere regnū ſuum regreſſu pauido, quia in una ſcapha ſedens, ut animal fugax, uidelicet lepus. ¶ Eidem &c. affert ſecundum exemplum externum de eodem Xerxe dicens. Admirabile prodigium incidit inter cœnam, id eſt inter cœnandum eidem uidelicet Xerxi; trangreſſo Athon montem inter macedoniam & thraciam iuxta Idam, & agitanti conſilium Lacedæmonis, ſcilicet urbis ſpartanæ inuadendæ priuſquā deleret athenas. Incidit, dicit admirabile prodigium. nam uinū infuſum pateræ, ideſt poculo eius patenti (galli taſſiam dicunt) conuerſum eſt in ſanguinem, nec, ideſt & non ſemel ſup. tantum ſed iterum, ideſt ſecūdo & tertio, de qua re magi. qui perſarum ſunt ſapientes & diuinationis periti, conſulti, ideſt rogati conſilium, aut ſententiam ſuam, monuerunt ſup. Xerxem, ut abſtineret ſe à propoſito incœpto, ideſt ab Lacedæmonis inuaſione. Eſt autem urbs hæc. Lacedemon ur hic Lacedæmonius. Et ſi quod, ideſt aliquod etiam minimum ueſtigium ſenſus, ideſt rationis & prudentiæ fuiſſet in pectore uecordi, ideſt experti cordis, ideſt prudentiæ, uidelicet Xerxis ipſe potuiſſet cauere monitus abunde ante à leonida rege lacedæmoniorum, & à ſpartanis, ideſt populo lacedæmonio, nam lacedæmon etiam ſparta dicitur, eſt autem urbs laconiæ unde uiri lacones, mulieres lacenæ dicuntur.

¶ De Mida.

MIdæ vero, cuius imperio Phrygia fuit ſubiecta: puero dormienti formicæ in os grana tritici congeſſerunt. parentibus deinde eius quorſum prodigium tenderet, explorantibus, Augures reſponderūt: omnium illum mortalium futurum ditiſſimū: nec vana prædictio extitit. Nam Midas cunctorum pene regum opes, abundantia pecuniæ anteceſſit: infantiæq; incunabula vtili deorum munere donata, onuſtus auro, atq; argēto gazis pēſauit.

¶ De Platone aliud mirum.

FOrmicis Midæ iure, meritoq; apes Platonis prætulerim. illæ enim caducæ, ac fragiles, hæ ſolidæ, & æternæ felicitatis indices extiterunt. dormientis in cunis paruuli labelis mel inſerendo. Qua re audita, prodigiorum interprætes ſingularem eloquii ſuauitatem ore eius emanaturam dixerunt. At mihi quidem illæ apes non montem Hymetum thymi flore redolentem, ſed muſarum Heliconios colles omni genere doctrinæ virentes, dearum inſtinctu depaſtæ, maximo ingenio dulciſſima alimenta ſummæ eloquentiæ inſtillaſſe videntur.

OLIVERIVS.

MIde uero regi. De quo poetæ fabulati ſunt, quicquid manibus attigiſſet in aurum conuerti. Cicero. Midæ illi phrygio, cum puer eſſet, dormienti formicæ in os grana tritici congeſſerunt, ditiſſimum fore prædictum eſt, quod euenit. ¶ Omnium, quia nullus propemodum fuit ante midam qui tantum auri, omniumq; diuitiarum genus poſſideret. ¶ Vtili, nullæ fruges ſunt tritico meliores. ¶ Gazis. Gaza lingua perſica ſignificat apud latinos
Gaza. diuitias ſicut enim ſub diuitiarum genere intelligimus multas opes ita lingua perſica ſub nomine Gaze intelligimus maximas diuitias.

ASCENSIVS.

MIdæ uero. Affert tertium exemplum prodigiorū externorum de mida rege phrygiæ opulētiſſimo dicēs. Vero pro ſed, formicæ congeſſerunt midæ, cuius imperio ſubiecta fuit. ſ. poſtea phrygia, puero, ideſt cum adhuc eſſet puer, dormienti in os grana tritici deinde augures reſpōderunt parentibus eius explorantibus quorſum, ideſt ad quē euentum prodigium ſup. illud tenderet, illum ſcilicet puerū midam futurum ditiſſimum omnium mortalium, nec prædictio extitit. i. fuit, aut emerſit uana, ideſt mendax. Nam Midas anteceſſit abundantia pecuniæ opes pene cunctorum regum, atq; ipſe onuſtus auro & argento penſauit, ideſt compenſauit gazis, ideſt diuitiis, Incunabula infantiæ, ſcilicet ſuæ, donata ut dicunt dotata, & aucta munere deorum utili, quia tritico nihil utilius. Quæ uerba ſunt ſatis aperta, habent tñ ſenſum obſcurum, nam dubitem an intellexerit author, midam pro deorum munere ab incunabilis ſuſcepto illis repoſuiſſe incunabula auro & argento referta, an potius midam pro granis tritici ſibi in os congeſtis, auri & argenti uim coaceruaſſe, & ita prodigio deorum, fato ſuo reſpondiſſe.

OLIVERIVS.

FOrmicis, hoc ſimile eſt ſuperiori, ſed in hoc diſtant, q; illud ad diuitias hæc ad eloquentiā ſpectare uidetur, nam formicæ tritici grana in os midæ congerentes diuitias portendebant, apes uerō Pla. labellis inſidentes, mellaq; ſtipantes, ſuauiſſimā eloquentiam ſignificant. ¶ Apes Platonis, Cic. Platoni cum in cunis dormienti paruulo apes in labellis conſediſſent, reſponſum eſt illum ſuauitate orationis fore præclarū, ita præuiſa ē infanti futura eloquentia, dignum eſt inqt Vale. ut Platonis apes midæ formicis præferantur. ¶ Caducæ & fragiles, quippe quia in ptāte fortunæ poſitæ pro eius libidine modo huc, modo illuc transferūtur, nullo loco, nullo tpe certe ſtabileſq; poſſidentur. ¶ Eterne felicitatis. Vis tanta eſt eloquētiæ, ut immortalē hominē efficere poſſit, nam Platonis nomen ut uidemus, uiget apud oēs, uirtus enim in cuius genere ponitur eloquētia cū ſapientia cōiuncta, eſt hoīs certa poſſeſſio, q̄ ſola clara, æternaq; habetur, ut nec eripi, nec ſurripi poſſit, non naufragio non incēdio amitti, non ui tēpeſtatū, non impiorum pturbatione mutati, qua qui prædıti ſunt, ſoli felices ſunt, ſoli diuites, qui poſſident res fructuoſas, & ſempiternas. ¶ Qua re audita, aruſpices interrogati, quid ſibi uellet prodigium, reſponderunt ſummā ex ore Platonis eloquentiā aliquando emanaturam eſſe, nam Home. eloquentiæ ſuauitatem melli comparauit, dixit enim ex cuius ore melle dulcior fluebat oratio. ¶ Emanaturā Exituram, fluxuram. ¶ At mihi quidem, Sed illæ apes inquit Vale. ſiquis ſententiam meam requiſierit, nō uidentur de flore thymi ex hymeto mel collegiſſe, ſed de elicone monte inſtīctu muſarum ſuauiſſimos eloquii fontes hauſiſſe. ¶ Hymetū. Hymetus mons eſt atticæ regionis, qui teſte Solino oīum græcorū montium obtinere principatum, & floribus ſemper abundat. Oui. Vertice de ſummo ſemp florentis hymeti, pari ratione Iuue. dulciſq; ſenex uicinus hymeto, ex hoc eodē mōte marmorum cruſtæ, & trabes marmoreæ ſuceauabantur, dicente Oratio in odis contra mœcenatē, qui in ædificando nimis ſumptuoſus eſſe uidebatur. Non ebur, neq; aurum renidet in domo lacunar, non trabes hymetiæ. ¶ Eliconios, mōs eſt, ſedm Pliniū atq; Solinum bœotiæ, & eſt iuxta thebas, & auctore Strabone in lib. ix. phocidi regioni uicinus locatus ꝓcul à parnaſo circiter quindeci milia paſſuum, eiq; emulus altitudine & circuitu, qui & ipſe apollini quoq; ſacer & muſis eſt, unde eliconiades muſæ appellatæ ſunt. Lucretius, adde eliconiadū comites, quorum unus homerus, eſt igitur helicon muſis conſecratus mons non aūt collis montis parnaſi, ut Ser. atq; Tortellius exiſtimant, in tranſlatione perſiſtit.

Platōis eloquētia p̄digio ſignificata.

Helicō mons.

ASCENSIVS.

FOrmicis Midæ. Bonoſilo cōnectit quartum exemplū, quod eſt de Platone exemplo iii. dicens. Ego prætulerim iure & merito formicis, midæ. i. quæ in os midæ triticum congeſſerunt, apes Platonis, q̄ in os Platonis mel collegerunt. i. pro quia illæ. i. prius dictæ, hoc eſt formicæ midæ,

exciterunt indices, i. prænunciæ, felicitatis caducæ, ac fragilis, qualis eſt diuitiarum ſcdm Saluſtiũ, hæ. ſ. apes Platonis exciterunt indices felicitatis ſolidæ, & æternæ inſerendo labellis. ſ. Platonis paruuli dormientis in cunis, mel quod cœleſte eſt donum, unde in principio quarti Geor. Protinus ærei mellis cœleſtia dona exequar &c. quo nihil eſt dulcius. Qua re, id eſt quo prodigio, audita, id eſt diuulgato, interpræres ꝓdigiorum, dixerunt ſingularem ſuauitatem eloquii, emanaturam, effluxam ore eius. At. i. ſed illæ apes uidêtur quidem mihi, depaſtæ. i. ubi fuerint depaſtæ nõ hymetum montem atticæ, redolentem flore thymi, herbæ fragrantis, qua ueſcuntur auidiſſimæ apes. Vnde in buco. maro. Dumq́ thymo paſcentur apes &c. Sed heliconios colles muſarum. i quos muſæ rerum inuentrices excoluiſſe dicuntur in bœotia, non procul à phocide uirentes, nõ thymo ſed omni genere doctrinæ, uidentur inquam depaſtæ illos colles inſtinctu dearum, uidelicet muſarum, inſtillaſſe maximo ingenio. ſ. Platonis, qui diuinus ob id dictus eſt, alimenta dulciſſima eloquentiæ ſummæ, quia ſummæ ſapientiæ ſũmã coniunxit eloquentiam.

guſtum uc. exempla hæc ita coniungit, ut à narratione ſua diſcedere non uideatur. Auguſtus inquit ita ſomnio paruit. Artorii, ut excubaret in acie, exemplum capiebat à patre ſuo Iulio Cæſ. nam Auguſtus Cæſ. adoptiuus filius fuit, pater igitur quia noluit uxoris ſomnio parere, pœnas dedit, nam à parricidis in ſenatu crudeliter trucidatus eſt. ☞ Præter naturalẽ, Præterq̃ ꝙ Auguſtus cautus erat, acceſſit & patris exemplũ ut ſomnio pareret. ☞ Vigorẽ. Nam plurimum ualebat ingenio, & i perſpiciẽdis rebus ſubtilis. ☞ In terris. Quia poſtea uixit in cœlis. ☞ Calphurniã nocte, Sueto. lib. primo. Calphurnia uxor imaginata collabi faſtigium domus, maritumq́ in gremio ſuo confodi. Item paulo ſuperius, ea nocte inq̃t, cum illuxit dies cædis, & ipſe ſibi uiſus eſt per quietem interdum ſupra nubes uolitare, aliam cum Ioue dextrã iungere. ☞ Ad illum ne muliebri. Ne uideretur Cæſar muliebribus ſõniis deterritus noluiſſe ſenatus morem gerere uoluntati, ideo ſpreto ſomnio ſenatum adiit. ☞ Non eſt inter patrẽ & filium, Quia occurrebat illud ꝙ ipſe patre ſapientius feciſſe, ideo dicit non eſſe comparationẽ faciendã inter patrem & filium, nam alter paratum iter habebat in cælum, alter magnarum rerũ laborẽ referebat. Anteq̃ diuinos honores accideret ☞ Nõ eſt. Non conuenit, non licet. ☞ Pendentem. Quia non ſtabilis eſt fortuna, nec ſtatus rerũ humanarum.

ℭ De Somniis. Cap. V.

SEd quoniam diuitias Midæ, diſertumq́ Platonis ſomnium attigi: referam: quam certis imaginibus, multorũ quies adumbrata ſit. quem locum vnde potius ordiar: quam à diui Auguſti ſacratiſſima memoria? eius medico Artorio ſomnum capienti nocte, quam dies inſecutus eſt: quo in campis Philippicis Romani inter ſe exercitus concurrere, Mineruæ ſpecies oborta præcepit, vt illum graui morbo implicitũ moneret: ne propter aduerſam valetudinem proximo prelio non intereſſet: quod eum Cæſar audiſſet: lectica ſe deferri in aciẽ iuſſit: vbi dum ſupra vires corporis pro adipiſcẽda victoria excubat: caſtra eius à Bruto capta ſunt. Quid ergo aliud putamus: quam diuino munere effectum ne deſtinatum iam immortalitati caput, indignam cœleſti ſpiritu fortunæ violentiã ſentiret? Auguſtũ vero præter naturalem animi in omnibus rebus ſubtiliter proſpiciendis vigorem, etiam recens & domeſticum exemplum: vt Artorii ſomnio obtemperaret: admonuit. Audiuerat enim Diui Iulii patris ſui vxorem Calpurniam nocte: q̃ is vltimam in terris egit: in quiete vidiſſe: multis eum confectum vulneribus in ſuo ſinu iacentem: ſomniiq́ atrocitate vehementer exterritam: rogare non deſtitiſſe vt proxia die à curia ſe abſtineret. At illum: ne muliebri ſomnio motus id feciſſe exiſtimaretur: ſenatum, in quo ei parricidarum manus allatæ ſunt: adire contendiſſe. Non eſt inter patrem, & filium, vllius rei comparationem fieri præſertim diuinitatis faſtigio iunctos: ſed iam alter operibus ſuis aditum ſibi ad cælum inſtruxerat: alteri longus adhuc terreſtrium virtutum orbis reſtabat. Quapropter ab hoc tantummodo pendentem mutationem ſtatus cognoſci, ab illo etiam differri Dii immortales voluerũt, vt aliud cælo decus daretur: aliud promitteretur.

OLIVERIVS.

SEd quoniam Tranſit ad capitulũ de ſomniis, quæ uera Apparuerunt, & primo quidem ſomnium narrat Artorii medici, quod ad ſalutẽ Auguſti Cæſa. pertinuit, nam huius ſomnii monitu ab exitio, quod iminebat liberatus eſt. ☞ Diuitias, propter formicas. ☞ Diſertum, propter apes. ☞ Referã quam certis imaginibus, cum duo ſint uaticinandi genera, unũ artis, alterũ naturæ ſomnia ſunt ex his, quæ à natura proueniunt. Cic. lib. de diuina. Sed omittamus oracula, ueniamus ad ſomnia, de quibus Chryſippus diſputans multis & minutis ſomniis colligendis facit idem, quod Antipater ea conquirens, q̃ Antiphontis interpretatione explicata declarat. ☞ Imaginibus cer. q a exitus declarauit imagines illas ſomniorũ ueras fuiſſe. ☞ Adumbrata, reſpexit ad imagines, quæ

Auguſti ſomnio ſeruatus. adumbrari dicuntur. ☞ A diui Auguſti ſacratiſſima memoria non poteſt ab aſſentatione diſcedere Vale. ſomnium autem eiuſmodi fuit cum in campis Philippicis exercitus duo ſtratſent Romanorum, hinc Octauiani & An. inde Bruti atq́ Caſſi & proximo die manus eſſet conſerturi, Artorius medicus Octauiani ſomniũ accepit, ut admoneret Octauianum ne poſtero die ꝑ ualetudinem in cubiculo iaceret, qđ cum feciſſet ab imminenti mortis periculo liberatus eſt, nã captis forte caſtris brutiani milite, Octa tentoriũ ingreſſi lecticã eius, in qua illũ cubantem eſſe putabant, gladiis transfixerunt, fuit aũt Octa. ut inquit Sueto. dc. xii. Cæ. ſomniorũ obſeruantiſſimus, uiti ut neq́ ſuum, nec alienũ cõtẽpſerit unq̃, dicit. n. philippẽſi acie q̃uis ſtatuiſſet nõ egredi tabernaculo ꝓp ualetudinẽ, egreſſus tñ eſt amici ſomnio monitus, ceſſitq́ res proſpere, quoniam captis caſtris eius lectica, quaſi ibi cubans remanſiſſet, cõcurſu hoſtiũ confixa, atq́ lacerata eſt. ☞ Quam dies in ſe. eſt. i. nocte, qua diẽ preceſſit, quo manus cõſerturi erãt exercitus ro. ☞ Implici. affectũ, laborantẽ morbo. ☞ Ne deſti, quia ẽt uiuus templa meruerat, ut Ora præſentiq́ tibi diuinos largimur honores. Iurandaſque tuum per nomen ponimus aras. ☞ Aut.

ASCENSIVS.

SEd quoniã &c. More ſuo gradu munit ad ſomniorum narrationem quã ſuperioribus affinem dicit, eo ꝙ in illis dictũ eſt de iis ꝓdigiis, q̃ dormientibus Midæ & Platoni cõtigerunt; unde dicit. Sed qm̃ ego attigi diuitias midæ, ſcilicet illi dormienti deſtinatæ ſunt aut quas fere mortales ſõniant, & attigi ſomnium Platonis diſertũ. i. qui ſignificabat illum diſertum fore, referam. i. recenſebo, q̃ certis imaginibus quies, id eſt dormitio multorum, ſit adumbrata, id eſt ſopita, aut potius umbris, id eſt fantaſmatibus affecta. Deinde tranſiens ad exemplum de Artorio medico auguſti, qui de ipſo ſomniauerat dicit. Quem locum. i. tractatũ de ſomniis. ☞ Võ ordiar. i. ordine quodã incipiã potius q̃ à ſacratiſſima memoria diui Augu. q. d. à nullo deinde incipiens narrare dicit. Species mineruæ oborta, id eſt obſeruata, & præter cogitationẽ orta, & apparens Artorio medico eius, ſcilicet Auguſti Cæſ. capienti ſomniũ. i. dormienti nocte quam dies quo Romani exercitus Caſſi. ſ. & Bruti ex una parte, & Auguſti & An. ex altera concurrere. i. cõflixerũt poſt concurſum inter ſe in cãpis philippicis. i. pharſalicis, eſt inſecutus, hoc eſt nocte ꝓcedẽte cũ conflictũ, ꝑcepit ſup Artorio, ut moneret illũ. ſ. Auguſtũ implicitũ graui morbo. i. grauiter ægrotantẽ, ne non interesset i. ut nõ abeſſet prelio, ꝓximo i. ꝓxime futuro, ꝓp aduerſam ualetudinẽ, hoc eſt ægritudinẽ. i licet eſſet æger. Quod. i. quã rẽ cũ Cæſar. ſ. Auguſtus, audiſſet iuſſit deferri in aciem. i. locũ cõflictus, lectica, q̃ ægrotati ſolent deferri humeris ſuis, ubi. i. in q̃ acie, dũ ipſe Auguſtus excubat. i. intentus eſt, & uigilat, nõne dicit excubare in lectica iacentem, ꝓ uictoria adipiſcenda (ergo à deponenti fere quattuor deducuntur participia) ſupra uires corporis, caſtra ei' ſunt capta à Bruto, & ita ſi

in eis

In eis manſiſſet, una cum eis captus fuiſſet. Quid ergo puta mus (aut putemus potius) aliud .ſ. de ſomnio, quam id effe ctum eſſe diuino numine .i. diuina prouidentia, aut ut alii le gunt diuino munere .i. bñficio, aut dono ne caput .ſ. Auguſti deſtinatum .i. à diis addictum iã ſtũ immortalitati. & ita diuini tati (quia uiuenti decreti ſunt illi diuini honores, ut Oli. reci tat) ſentiret uiolẽtia fortunæ q̃ etiam optimis ducibus inter dum inimica eſt, indignã ſpiri tu cœleſti, qualis erat iã tũ Au guſti. Auguſtũ &c. Trãſit ad ſomnium obortum pro iulio dicẽs uero, pſed, exẽplũ recẽs & domeſticũ, q̧ Iulio pſi eius adoptiuo oblatũ ẽ admonuit etiam Auguſtum pter naturalẽ uigorem animi .ſ. ideſt pter ui gilantiam eius in proſpicien dis ſubtiliter omnibus rebus, admonuit dico, ut obtempe raret .i. acquieſceret, & pareret, ſomnio artorii .ſ. medici. Eñ p qa audiuerat Calpurnia (alii calphurniam ſcribunt) uxorẽ diui Iulii patris ſui .ſ. adoptiui uidiſſe in quiete .i. ſopore, aut ſomno nocte q̃ is, ſcilicet Iu lius egit ultimam, in terris, qa die ſequenti occiſus eſt, eum .ſ. Iulium iacentem in ſuo .ſ. calphurniæ ſinu cõfectũ .i. ad ne cem cæſum multis uulneribus. Et audiuerat Calphurniam, exterritam uehementer atrocitate .i. diritate ſomnii, non deſti tiſſe rogare .ſ. maritũ ſuũ Iulium. ut abſtineret ſe à curia .i. ab in greſſu in ſenatũ, die proximo .i. pxime ſecuturo. At .i. ſed au dierat illũ .ſ. Iuliũ pſem ſuũ contendiſſe .ſ. contra monitum uxoris adire ſenatũ, in quo manus patricidarum .i. coniurato rũ in pſem pſiæ ſunt allatæ .i. p unm illatæ ei, iõ ãt contendiſ ſe, ne exiſtimaretur feciſſe id .i. abſtinuiſſe à curia, motus ſom nio .i. in ſõnio muliebri, q̧ plerunq̧ uanum ẽ. Et ſi qs dicat, ergo ſapientius egit filius q̃ pr. Quã q̃ poſſet rñdere, ſeq̃l ã nõ ſtare qa cætera nõ ſunt paria, nã filius pſis exẽplo erat admo nitus maluitq̃ñ in adulationẽ rñdere, q̧ iõ res nõ eſt ſimilis qa pater iam multa uirtute ſibi aditum in cœlum muniuerat & ita dii noluerũt ipm diutius in terris agere filio aũt .ſ. Augu ſto reſtabant adhuc multa in terris pro mortalium ſalute ges renda. Ordo eſt conueniens comparationem ullius rei .ſ. fœli citatis, aut prudentiæ, fieri inter patrem .ſ. Iulium & filium .ſ. Auguſtum, pferti iunctos faſtigio diuinitatis .i. cũ uterq̧ ſit ſummum diuinitatis gradum aſſecutus. Sed alter .ſ. pr, hoc eſt Iulius, inſtruxerat iam .ſ. cũ ſõnio muliebri moneretur ſena tum non ingredi ſibi aditum ad cælum operibus ſuis .ſ. iam peractis, longus orbis .i. circum actus uirtutum terreſtriũ .i. in terris exercẽdarum reſtabat adhuc alteri uidelicet filio adopta to, hoc eſt Augu q̃ pp dii immortales uoluerunt mutationem ſtatus .ſ. mortalis in immortalem pẽdentem .i. imminentem, haud dubium adhuc, cognoſci tñ mõ ab B .ſ. Iulio, q pſom nium uxoris cognouit mutationem ſtatus ſui, ſed non diſtu lit, quia nihilo ſius in curiã ſe contulit, ubi uitã cũ morte mu tauit. q. d. iuliũ cognouiſſe q dẽ mutatiouẽ uitæ ſuæ, ſed no luiſſe euitare, quo citius immortalis efficeretur & dii uoluerunt mutationẽ ſtatus differri ẽt ab illo .ſ. Auguſto, q cognouit ſe quoq̧ aliqñ deũ futurũ ſed diſtulit euitãdo manus bruti, q̧ dii ita fieri uoluerũt, ut aliud .i. alterum illorũ duorũ, decus daret cælo cui Iulius additus eſt, aliud .i. alterũ decus .ſ. Auguſtus p mitteretur qa pſi uirtute cælũ quidẽ meruit, ſed pp utilitatẽ q̃ hoibus pſtitit, diſtulit. Hic locus ſubobſcurus mihi uiſus ẽ; p pea q̧ hoc fere de pximiore .i. poſteriore dicto dr & illũd de remotiore, quocirca diceretur, ab hoc .i. Auguſto, ab illo ui delicet Iulio, quod ſiquis dicere uelit, non ſit legendum diffe ferri ſed adiri, ut ſi dii uoluerunt mutationem ſtatus cogno ſci tantummodo, & non adiri ab hoc .i. auguſto. & uolue runt ipſum adiri etiam ab illo ſcilicet Iulio. Quia tamen ex emplaria habent differri, non adiri, & ſequentium membro rum prius reſpicit Iulium, poſterius auguſtum, ſequar prio rem expoſitionem, quum neutrũ ponat Oliuerius, ſed ita ſit ubi difficultas eſt, nihil dicunt commentarii. Poſſet etiam legi illi etiam deferri, ubi eſt ab illo etiam differri, q̃ lectionem ſi quid immutare auſim, maxime ſequar.

THEOPHILVS.

NVmine, exẽplaria antiqua q̃dã hñt, munere. Animi motum in uetuſtis aliquot codicibus, motũ nõ legit.

De. P. Decio, & M. Torquato.

ILlud etiam ſomnium magnæ admirationis, & clari exitus, quod eadẽ nocte duo COSS. P. Decius &. T. Manlius Torquatus latino bello, & graui, & periculoſo, non procul à Veſuuii montis radicibus poſitis caſtris uiderunt. Vtriq̧ enim quidam per quietis ſpeciem prædixit, ex altera acie imperatorem, ex altera exercitũ, diis Manibus, Matriq̧ Terræ deberi. Vtrius autem dux copias hoſtium aggrederetur, ſuper q eas ſeſe ipſum deuouiſſet, uictoriam habiturũ id luce proxima COSS. ſacrificio, uel expiaturis, ſi poſſet auerti, uel ſi certum deorum etiam monitu viſum foret, executuris, hoſtiarum exta ſomnio congruerunt. Conuenitq̧ inter eos cui9 cornu prius laborare cœpiſſet: ut is capite ſuo fata patriæ lueret, quæ neutro formidante, Deciũ depopoſcerunt.

OLIVERIVS.

ILlud etiam ſomnium P. Decius ille .q. filius, qui primus ex deciis cõſul fuit eum eſſet tribunus militum, Valerio & Aulo. Cor. conſulibus. à ſamnitibuſq̧ premeretur Romanus exercitus, cũ pericula præliorum iniret audacius, moneretur q̧, ut cautior eẽ. dixiſſe fertur, quod extat in annalibus ſibi in ſomniis uiſum eſſe, cum in mediis hoſtibus uerſaretur occidere cum maxima gloria. & tum quidẽ incolumis exercitum obſidione liberauit, poſt triennium autem cum conſul eſſet, deuouit ſe, & in aciem latinorum irrupit armatus, quo eius facto ſuperati ſunt, & deleti latini cui9 mors ita glorioſa fuit, ut eandem concupiſceret filius. Liui9 ab urbe condita li. viii. cũ conſules inquit duobus ſcriptis exercitibus ad capuam, quo iam latini ſociiq̧ conuenerãt caſtra locaſſent, utriq̧ conſuli eadem dicitur uiſa ſpecies in quiete uiri maioris humano habitu auguſtioriſq̧ dicentis ex una acie imperatorem, ex altera exercitũ diis manibus, matrique terræ deberi utrius exercitus imperator legiones hoſtium, ſuperq̧ eas deuouiſſet eius populi patris uictoriam fore, hos ubi nocturnos uiſus inter ſe conſules contulerunt placuit auertendæ deum iræ cã uictimas cædi ſimul, ut ſi ex eis eadem, quæ ſomno uiſa fuerant, portenderentur. Alteruter conſulum fata impleret, ubi reſponſa aruſpicum inſidenti iam animo tacitæ religionis congruerunt, tum adhibitis legatis, tribuniſq̧ & imperiis pro palam expoſitis, ne mors uoluntaria conſulis exercitum in acie terreret, comparant inter ſe ut ab utra parte cedere. Ro. exercitus cœpiſſet, inde ſe conſul deuoueret pro Po. Ro. Quiritibuſq̧. Item Paulo inferius, Inſtructis inquit ſicut ante dictum eſt ordinibus proceſſere in aciem, Manlius dextro. Decius leuo cornu præerat. Primo utrinq̧ æquis uiribus eodẽ ardore animorũ gerebatur res, deinde à leuo cornu haſtati Ro. non ferẽtes impreſſionem latinorum, ſe ad principes recepere, in hac trepidatione Deci. Conſul M. Valeriũ magna uoce inclamat, deorũ inquit ope Valerio opus ẽ agedũ pontifex public9 Po. Ro. præit uerba qbus me p legionib9 deuoueam. pontifex eum togam prætextam ſumere iuſſit & uelato capite, manu ſubter togam exerta, ſuper telum ſubiectum pedibus ſtantem ſic dicere, Iane, Iuppiter, mars pr, quirine bellona, lares, diui nouenſiles, dii indigetes, dii quorum eſt ptãs noſtrorum hoſtium, diiq̧ manes, uos pcor ueneror, ueniã peto, feroq̧ uti Pop. Ro. quiritũ uim uictoriãq̧ properetis hoſteſq̧ Po. Ro. quiritum terrore, formidine, morteq̧ afficiatis, ſicut uerbis nuncupaui, ita pro republi. quiritum exercitu, legionibus, auxiliis Po. Ro. quiritum legiones auxilia atq̧ hoſtium mecum diis manibus deuoueo, hæc ita precatus, lictores ire ad. T. Manlium iubet, maturæq̧ collegæ ſe deuotum pro exercitu nunciare, ipſe cinctus ritu gabino armatus in equum inſiluit ac ſe in medios hoſtes immiſit, conſpectus ab utraq̧ acie aliquando auguſtior humano uiſu ſicut cælo miſſus piaculum omnis deorum iræ, qui peſtem à ſuis auerſam in hoſtes ferret, Itaq̧ omnis terror pauorque cum illo ratus, ſigna primo Latinorum turbauit, deinde in totam penitus aciem peruaſit, euidentiſſimum id fuit, quod quocunque equo inuectus eſt, ibi haud ſecus quam peſtifero ſydere icti pauebant, ubi uero corruit obrutus telis, inde iam haud dubie conſternatæ cohortes latinorum fugam, uaſtitatem que late fecerunt. La tino bel. Quando latini à ſociis Romanis defecerunt.

VITTORIO EMAN...

¶ Periculoſo, Bene periculoſo quia latini populi iiſdem armis eadem militiæ diſciplina utebantur,& Romanis pares opibus erant. ¶ Veſuuii. Mons eſt campaniæ. Matri. ſom nium. ¶ Luce proxima. Poſtera die ubi illuxit, primo quidē tentarunt piacularibus hoſtiis auertere, ne poſſent iram deorum, ſed idem in extis quod uiderant in ſomniis, futurū cognouerunt ¶ Conuenit, Ex pacto inter ſe ita conſtituerunt. ¶ Neutro re quia uterq; paratus erat ſine trepidatione ſe ꝓ patria deuouere.

De. ſiue Tor. lueret, ideſt purgaret, aut aboleret, ſuo capite, id eſt uita, fata, ſcilicet aduerſa patriæ, ideſt quæ patriæ imminuiſſent. Quæ, ſcilicet fato depoſcerunt decium, ſcilicet cōſu. Neutro ſcilicet conſulum formidante ſcilicet ſe pro ſalute exercitus morti obiicere.

SEquitur æque ad publicam religionem pertinens ſomnium cum plebeis Ludis quidam pater familias per Circum Flaminium, pri⁹quam pompa induceretur ſeruum ſuū uerberibus mulctatum, ſub furca ad ſupplicium egiſſet: latino homini ex plebe: Iupiter in quiete præcepit vt COSS. diceret ſibi preſultorem Ludis circenſibus proximis non placuiſſe, quæ res, niſi attenta ludorum inſtauratione expiata eſſet ſecuturum non mediocre vrbis periculum. ille veritus ne cum aliquo incommodo, ſup religione ſūmum implicaret imperium, ſilentium egit. Eueſtigioq; filius eius ſubita vi morbi correptus, interiit. Ipſe etiam ꝑ quietem ab eodē deo interrogatus, an ſatis magnam pœnam neglecti imperii ſui pependiſſet, in propoſito perſeuerans, debilitate corporis ſolutus eſt. actum demum ex conſilio amicorum, lectica ad tribunal. COSS. & ide ad ſenatum perlatus, ordine totius caſus ſui expoſito, magna cum omnium admiratione, recuperata membrorum firmitate, pedibus domum rediit.

ASCENSIVS.

ILlud etiam ſomnium. Narrat ſomnium decio & torquato oblatum quod manifeſte dæmonum fraude ſuū ſortitum eſt effectum ut pulchre ſabellicus ennea. iiii. li. ſiui. argumentatur quia ſi per talē deuotionem. i. ſui ad mortem addictionem poſſet quis hoſtilem exercitum ſic deuouere ut neceſſario cadat non opus eſſet, niſi aut ſtolido, aut ſuperſtitioſo, aut gloriæ cupido aut deſperante de uita, aut graui⁹ ſupplicium timente imperatore, ad hoc ut aliena uirtus frangatur. deinde fieret, ſi utrinq; duces ſe deuouerent, an ne ambo exercitus caderent ꝙ ſi ſic quis eſſet in deuotione fructus Sed ordo eſt. Illud etiam ſomnium (quod duo conſules Pu. Decius & Titus Man. Torqua. ſ. cognomento dictus, uiderunt eadem nocte, bello latino. i. cum latino populo qui defecerat ꝑ. Ro. geſto. & iō & graui & periculoſo, ga[…]mis, animis, & diſciplina fere pari utebantur. i. caſtris poſitis nō procul à radicibus ueſuuii mōtis campaniæ italicæ) ſup. fuit magnæ admirationis, & clari. i. euidentis exitus. Enim pro quia. Quinā deus, prædixit utriꝗ per ſpeciem uiſionis, quæ in quiete ſolet fieri, imperatorē. i. primū ductorē, deberi diis manibus i. inferis, & terræ matri. ſ. animantium fere omnium, ex altera acie. ſ. duarum, aut ex romana, aut ex latina, & exercitum deberi illis ex altera. i. ex reliqua, acie in qua imperator non ceciderit, Autem pro ſed prædixit utrius. ſ. aciei, ſiue huius ſiue illius, dux aggrederetur copias hoſtium, & deuouiſſet. i. morti addixiſſet ſolenni præce ſeipſum ſuper. i. ultra eas copias, aut iō ſuper eas dixit, ꝙ deuoti ſuper ſtragem occiſorum ſe tandem demittere ſolent, ſicut dido ſuper cadauera Iuli & Aeneæ ſe daturā fuiſſe dicit æn. iiii. Natumq; patremq;. Cū gn̄e extinxem, & memet ſup. ipſa dediſſem, ſup. eū ducē habiturū uictoriā, non tn̄ pro ſe, ſed pro ſuis, niſi eo mō quo martyres tyrannos uicerant, q̄a ne morte q̄dem frangi potuerunt, aptior eēt lectio habituram ut ſit rā aciē habituram uictoriā ꝙ ſi oīo legēdū contendas biturum tn̄ placerēt more antiquo cū fœminino coniungendum, ut ſit utrius acie dux ceciderit, eā aciē biturū (ꝙ nunc diceremus, hiturā, multa āt ſunt id genus apud antiquos exempla, ut p⁹ Aulū Gel. collegit neſtor calepinus, atq; alii) uictoriam, poſſet tn̄ dici eū ducē biturum uictoriā, licet ipē ceciderit uerū ſabellicus dicit ſic. Vtrius exercitus imperator ſe ſuper hoſtium cateruas deuouiſſet eius populi uictoriā fore. Conſulibus uel expiaturis i. purgaturis, & abe uentu malo muniturus. i. cū uellēt uel piare id. ſ. ſomniū luce proxima. i. proxime in ſeq̄nti die ſacrificio ſi. ſ. prodigiū illud poſſet auerti. i. euitari aliquo ſacrificio, uel executuris i. executioni daturi. i. quū uellent ſi mutari non poſſet quod dii monuerant, ipm̄ exequi, ſi uiſum foret, certum. i. teſtificatum etiā monitu deorum, qui per extorum diſpoſitionem tunc præcipue admonere credebantur, exta hoſtiarum. ſ. Cæſ. congruerunt. i. concordia fuerunt, ſomnio. i idem portendebant, q̄d ſomnio iuſſerant, ꝙ pro & quia euitari nō poterat quod dii in ſomniis monuerant. Conuenit. ideſt pactum factum eſt inter eos, cuius, pro utrius (duo enim ſūt) eorum cœpiſſet prius laborare. ideſt in periculo eſſe, ut is, ſcilicet conſulum, ſiue

THEOPHILVS.

NOn ꝓcul à ueſuuii mōtis radicibus poſitis caſtris. Hic locus arguit I peritiam eius, qui nuper opuſculum de uiris illuſtribus Suetonio uendicauit, in quo perperam legitur, in decio cōſul bello latino collega Manlio Tor. poſitis apud Veſerim fluuium caſtris, & infra, in ipſo Torquato Latinos apud Veſerim fluuium Decii collegæ deuotione ſuperauit. utrobiq; caſtigandum Ianus admonet apud Veſuuium, teſtimonio Liuii Valeriiq;. Sed impudentiſſimus plagianus is qui nouiſſime libellum curauit imprimendum, Veſtigia Iani ſecut⁹ in aliis omnibus, in hac una correctione non potuit. Nam quotpe Catu. cotta Cor. nepotis titu. multis in locis à Iano correptum codicē publicauit, uſus Iano non uenerat, ut auditoribus ſuis comicaret. Itaq; bell⁹ ipreſſor, q nihil ex ſe unq̄ peperit, adminiculo ducis orbatus, fœde lapſus eſt in errorē.

OLIVERIVS.

SEquitur æq; ad publicam religionem. Illud ſomnium ad deos pertinuit, ut eorum uoluntas impleretur, ſed hoc quod ſequitur non minus ſpectabat ad religionem omnes hiſtorici Ro. Fabii. Gelii, Celſi, & Liui⁹ In primis hāc teſtantur hiſtoriā Ci. quoq; li. de diui. refert, ꝙ bello latino, dum ludi uotiui maximi primum fierent, ciuitas ad arma repente excitata eſt, itaq; ludis intermiſſis inſtaurati paulopoſt conſtituti ſunt, qui antequam fierent cum populus conſediſſet, & ſeruus per circum uirgis cæderet furcam ferens, dictus ē deinde cuidam ruſtico Romano dormienti uiſus eē Iupiter per quietem, qui dixerat præſultorem ſibi non placuiſſe ludis, idq; ab eodem iuſſum eſſe ſenatui nunciare, illum non auſum eſſe, iterum idem iuſſum, & monitum, ne uim ſuam experiri uellet, nec tum quidem eſſe auſum, exinde filium eius eſſe mortuum, eandem in ſomniis admonitionem fuiſſe tertiam, tum etiam debilem factum rē ad amicos detuliſſe, quorum de ſn̄ia lecticula in curiā eſſe delatum, cumq; ſenatui ſōmium enarraſſet, pedibus ſuis ſaluū domum reuertiſſe, itaq; ſomnio approbato à ſenatu ludos illos iterum inſtauratos memoriæ proditum eſt. ¶ Plebeis ludis. Quos teſte aſconio Exactis regibus pro libertate plebis, aut pro reconciliatione fecerunt. Dio. uero alicarnaſeus li. ii. circa finē hos ludos ſenatum fieri decreuiſſe dicit, cū nuncupata eſſent uota ab Aulo Poſthumio dictatore pugnaturo cum deſciſcentibus latinorum urbibus, conantibuſq; Tarquinum in regnum reſtituere decreuiſſe quotannis in ſacrificia, atq; certamina quingentas argenti minas, & uſq; ad bellum punicum hoc impediſſe in eam ſolennitatem, ipſos deinde ludos quales eēnt, & q̄uo fierent longa oratione deſcribit, q̄d q̄a longū nimis eēt referre ꝓtermittā. ¶ Quidā paterfamilias, Liu. li. ii. Mane ſeruū q̄dā paterfamiliæ nondum cōmiſſo ſpectaculo ſub furca cæſum medio egerat circo. Macro. Saturnaliū. i. dicit hoc fuiſſe anno ab urbe condita quadrageſimo ſeptuageſimoquarto, & patrem familias uocatū Acroniū maximū ¶ Circū flaminiū. Tres cōſtat circos fuiſſe in urbe Ro. maximū, flaminiū & neronianū. Flaminius āt circus dictus eſt nō ꝙ flaminius q̄ſq̄ ut nōnulli putāt ædificari iuſſerit, ſed ꝙ in pratis flamineis fuerit cōſtructus. Vnde Liuius. Ea, inquit, in pratis flamineis oīa in concilio plebeis acta, quæ nunc circum flaminium appellāt. Plutarchus in problematibus. Quid eſt, ꝙ circus flaminius dict⁹ eſt an

Somnii mira fides.

Ludi Plebei

Circi quot in urbe.

eſt'an ꝙ flamineus quidam priſcus cum ciuitati agrum, reliquiſſet, equæſtribus ludis eius fructu & uectigalibus utebantur' nam cum pecunia ſuppeteret, uiam quoq; flamineam munierunt. ☞ Præſultorem. Luſorem, qui præſiluerat hoc eſt præſaltauerat, priuſquam ludi inchoarentur. ☞ Circenſibus, qui proxime celebrati fuiſſent nam ludi plebei magni Romani circenſes eodem nomine appellabantur, dicti ſunt autem circenſes, teſte Seruio, à circum & eēſes, quia rudis antiquitas, quæ nondum ſpectacula ſabricatum ornatum deduxerat inter enſes & gladios locis uirentibus ludos agebāt & in medio loco munera collocabant, ut Virg. Munera principio ante oculos, circoq; locantur in medio, eratq; ludicrum ut equi iunctis curribus à circi carceribus diſcedentes, ex uno latere circi decurrerēt, & cum ad ſummam aduentaſſent, ſe deinde diuerterent, & ex alio latere recurrētes ad primam uſq; circi metam reducerentur, ne igitur luſoribus per fugam locus eſſet ignauiæ, circum eos diſponebantur milites ſtrictis gladiis, unde circenſes dicti ſunt quaſi circum enſes, uel ut alii uolūt, à circuitu, erāt autem curule certamen, hoc eſt quadrigarum curſus. Virgi. Centum quadriiugos agitabo ad flumina currus ☞ Attenta inſtauratione diligenti, & accurata renouatione ludorū.

ASCENSIVS.

Sequitur æq; & c. Hoc exemplum adhuc manifeſtiore d[illegible]orum, fraude mortalium oculis obiectum eſt, ad [illegible]orum uidelicet ſanctiorem celebrationem pertinens quaſi uero ad deorum religionem pertinerent, & nun potius ad morum ſubuerſionem de qua re argute diſputat diuus Aug. lib. de ciui. dei viii. ca. xlii. Ordo eſt. [illegible]quitur ſomnium pertinens æq; ac ſuperius ſup. ad religion[illegible] publicam. ☞ Cū quidam paterfamilias Atronius uidelicet maximus egiſſet. i. impuliſſet ad ſupplicium ſub furca, ideſt cruce ludis plebeis ideſt tempore quo ludi plebei celebrari debebant, ſeruum ſuū mulctatum ſcilicet prius uerberibus id eſt uirgis, aut flagellis per circum flaminium, in quo futuri erant ludi, priuſquā pōpa. i. ſolennis apparatus ad celebrandos ludos induceretur, Iupiter cui eiuſmodi ludi facti erāt, præcepit homini latino ex plebe. plebeo, & non patritio; in quiete, ideſt cum dormiret ut diceret conſulibus, præſultorem, ideſt eum à quo facta ſūt præludia, & præuiæ ſaltationes, hoc eſt miſerum illum ſeruū qui ad ſupplicium ducebatur, non placuiſſe ſibi ſcilicet ioui, ludis circenſibus proximis, ideſt ultimo loco celebratis, & eſt amarum ſcomma. q. d. Iupiter cū ludi, qui feſtiui, & celebres ac letitiæ pleni eſſe deberent, mihi fieri deberent, nō decuit eos à moeſti ſerui & eiuſdem malefici ſupplicio, & miſerabili ſaltu auſpicari, quæ res. i. quod erratum niſi eſſet expiata. i. emendatum, & caſtigatum, attenta, ideſt diligenti, & accurata inſtauratione, ideſt de integro celebratione ludorum, dixit ſup. non mediocre, immo maximum periculum urbis ſcilicet Romæ, ſecuturum. Ille ſcilicet hō plebeius, ueritus, ne impliearet religione, ideſt metu deorum, aut inſtauratione religioſa ludorum, ſummum, utpote conſulari imperium cum aliquo incommodo ſuo, quia timebat, ut mendax ab illis in carcerē detrudi, aut uerberibus affici, aut mulctam dare, egit ſilentiū ideſt nihil dixit. Et filius eius correptus ſubita ui morbi interiit, ideſt mortuus eſt, e ueſtigio, ideſt continuo poſt. Ipſe etiā interrogatus per quietem, ideſt in ſomnis ab eodem deo. ſ. ioue, an pependiſſet. ideſt perſolniſſet ſatis magnam pœnam imperii ſui neglecti ideſt eo ꝙ neglexiſſet imperium ſuum, quia ſiluiſſet, perſeuerans in propoſito ſcilicet tacendi, ſolutus eſt debilitate corporis, ideſt paralyticus factus eſt omnibus membris luxatis, ac tum demum perlatus lectica ex conſilio amicorum ad tribunal conſulum, & inde ad ſenatum ordine. ideſt ſerie caſus ſui expoſito. ideſt declarato, ideſt cum rem omnem eo ordine, quo dictum eſt conſulibus, & ſenatui enarraſſet, rediit domum, non in lectica, ſed pedibus ſuis cum magna admiratione oīum. ſ. qui id uiderāt, & hoc ſir mit. te mēbrorū recuperata. Quæ res ſic potuit fieri, ut nōrint dæmones filium eius tunc moriturū ipm in ualitudinem illā ex mœrore, aut alioqn caſu, aut ſe ꝑmiſſiōe diuina illius corpus infeſtaturos, ſed paulopoſt incolumitatem illi rediturum, aut potius ſe ab infeſtatione quieturos, ut talis miraculi ludibrio mortales irretirent ad ludorū exactiorem celebrationem, cū in ipſis nihil, aut deo, aut bonis moribus dignum cōtineretur.

☞ De. M. Cicerone.

AC ne illud quidem inuoluendum ſilētio inimicorum conſpiratione urbe pulſus. M. Cicero, cum in uilla quadam campi Atinatis diuerſaretur, is animo in ſomnum profuſo, per loca deſerta, & inuias regiones uaganti ſibi. C. Marium conſulatus ornatum inſignibus, putauit obuium factum interrogantē cum quid ita, tam triſti vultu, incerto itinere ferretur, audito deinde caſu quo conflictebatur, cōpræhendiſſe dexteram ſuam, ac ſe proximo lictori in monimentum ipſius deducendum tradidiſſe quod diceret ibi eſſe ei lætiorem ſtatus ſpem repoſitam. nec aliter eueuit. Nam in æde Iouis Mariana. Senaſcon. de reditu eius eſt factum.

OLIVERIVS.

AC ne illud quidem. Cic. li. de di ubi quintū frēm de ſe loquente inducit. Venio, inqt, nunc ad tuū ſomniū, audiui equidem ex teipſo, ſed mihi ſæpius noſter Saluſt. narrauit cum in illa fuga nobis glorioſa, pſiæ calamitoſa i uilla quadam campi atinatis manneres, magnamq; partem noctis uigilaſſes, ad lucem deinde arcte & grauiter dormitare cœpiſſes, & ꝗꝗ iter inſtaret, tibi ſilentium fieri iuſſiſſe, neq; paſſum eſſe te excitari, cum autem experrectus eſſes hora ſecunda, ſæpe te tibi ſomnium narraſſe uiſum tibi eſſe cum in locis ſolis mœſtus errares. C. Marium cum faſcibus laureatis quæ rere ex te quid ita triſtis eſſes, cumq; tu te patria expulſum ui eſſe dixiſſes, præhendiſſe eum dexteram tuam, & bono animo te eſſe iuſſiſſe, lictoriq; proximo te tradidiſſe ut te in monumentum ſuum d[illegible] & dixiſſe in eo tibi ſalutem fore tum & ſe exclamaſſe Saluſt[illegible] rat reditū tibi celerē & glorioſum paratum, teipſum uiſum in ſomnio delectari, nam illud mihi ipſi celeriter nunciatum eſt ut audiuiſti in monumēto marii de tuo reditu magnificentiſſimum illud ſenatus conſultum eſſe factum, referente optimo & clariſſimo P. Lētulo conſule, idq; frequentiſſimo theatro incredibili clamore, & plauſu comprobatum, dixiſſe te nihil arpinati ſōnio fieri potuiſſe diuinius. ☞ Villa. In domo agreſti. non uilla proprie eſt domus in agris. Virgi. Et iam ſumma procul uillarum culmina fumant. Attinatis. Mons eſt campaniæ ab attina urbe iuxta pontinas paludes poſita deriuatus, & eſt nomen gentile attina ab ærumna & morbo dicta eſt, quem uicinæ paludes inferebant ἄτη græce latine. i. ſgſiat ærumnam, ꝗꝗ Virg. dicat Attina potens, tiburq; ſuperbum. ☞ Inſignibus. Videlicet lictoribus præcedentibus, ipſo uero prætextam gerente, ſicut mos erat ☞ Lictori proximo. nam ex lictoribus unū ſp hēbant ꝓximū cōſules. ☞ Monumentū. Sacellū marianū. ubi fuerant eius monumēta, & ita accidit, nā ut diximus cū Cic. totius ferme italiæ cōſenſu reſtitutus eēt i ſacellū Marii, i quo ſcm fuerat ſenatus cōſultū de eius reditu, deductus eſt, & ingēti ſenatus conſenſu liberatus, ſummaq; cum dignitate reſtitutus, ſcimus. n. quō. M. Ci. lege appii claudii tribu ple. lata, ꝙ ipſe ciues Ro. in dicta cā dānatos occidiſſet, i exiliū pulſus fuerit. ☞ In æde Io. Mariana ꝗ Marius in honorem iouis cōdiderat, ibiq; monumenta ſua collocauerat.

Cicero. exilium

Attina urbs.

ASCENSIVS.

AC ne, ſiue nec illud qdē & c. ꝓſequitur ſomniū d. q per C. Mariū cōpatriotā ſuū (uterq;. n. arpinas fuit) iā defunctū & in ſomnis apparentē de ſuo in pſiam reditu admonitum dictitabat Ordo eſt. Ac ne illud qdē ꝙ ſequitur ſomnium eſt ſup. inuoluendū. i. implicandum ſilentio, hoc ē non eſt ſilendum. M. Cicero pulſus. urbe. ſ. Roma ꝙ bis contigit, ſed prius glorioſe rediit poſterius iuſſu Antonii conniuente Auguſto crudeli & iniqua cæde ſublatus eſt, de priore ergo proſcriptione loquitur, conſpiratione inimicorum præſertim nobilium ut Appii Claudii, & aliorum inuidorū moleſte ferentiū, qd homo nouus tm̄ gloriæ in toga meruiſſet, quantum quiſquam eorum in armis, uū criminabātur il. ū q catilinam cethegum, & cæteros coniuratos, ciues Roma. in dicta cauſa damnatos occidiſſet. ☞ Cū diuerſaretur in quadā uilla. i. domo ruſtica, campi atinatis, iuxta atinam urbē, is

ſcilicet Cicero animo perfuſo in ſomnum.ideſt cum haberet animum profuſum in ſomnum,putauit,caium Marium or-natum inſignibus cõſulatus ſcilicet lictoribus & faſcibus.xii.(ſepties.n.conſul fuerat)factum obuiam ſibi ſcilicet Ci.uaganti,id eſt ſibi uagari uiſo per loca deſerta & regiones iuias(q᷑ in regibus ſolet mortis putari omẽ)& ſup.interrogantẽ eum ſcilicet Ci.Quid ita,ideſt cur ferretur incerto innere uultu tam triſti,ideſt habens uultũ tam mœſtum. Deinde Mariũ audito caſu,quo Ci.conflictabatur comprehendiſſe manũ ſuam ſcilicet Cicero.(qui hæc putauit,unde ad primum ſuppoſitum fit reciprocatio) ad Marium tradidiſſe lictori, id eſt miniſtro publico portandi faſcem uirgarum cum ſecuri ante conſulem proximo ideſt proxime è duodecim aſtanti ſe ſcilicet ciceronem deducendũ in monumentum ipſius,ideſt ſacellum marianum,ubi erãt eius monumenta, ꝙ ideſt eo ꝙ diceret ſpem lætioris ſtatus eiſe repoſitam ſcilicet Ciceroni,ibi.ideſt in ſacello Mariano Nec euenit aliter ſcilicet quam ſomniauerit Cicero ſibi dictũ. Nam ſenatuſconſultum de reditu eius ſcilicet Ciceronis in urbem eſt factum ſcilicet præſidio lentuli,in æde iouis Mariana,ideſt à mario ioui conſtituta.

THEOPHILVS.

ATtinatus campi. Vide ne potius legere ſit Arpinalis.eo nãq; ci.pulſus urbe conceſſit,ut latis conſtat eius teſtimonio.

OLIVERIVS.

CAio autem Grac imminentis caſus Atrocitas. Tiberius Grac.uir magnæ auctoritatis duos filios habuit ſeditioſiſſimos uiros, Tiberium & caium Grac.quorum uterq; eodem exitio perierunt,nam Tiberius maior natu,dum legem agraria contra ſenatus auctoritatem ferre moliretur,ut ager ſtellas,qui bello & armis captus fuerat,inter omnes æqualiter diuideretur,à Scipione naſica interceptus eſt.erat.n.lex illa magnæ ſeditionis cã q̃a nobiles de poſſeſſione cedere cogebantur,itaq; cũ magnæ Tiberii opes,& legem oino laturus eẽt,q̃ populus,quod ſibi conducibilẽ fore uidebat,libenter acciperet.Scipio naſica uidens id fieri cõtra rẽpublicã tergiuerſanteſq; cõſules,inq̃t.Quicunq; uult rempublicã eẽ ſaluam,is me ſequatur,& ita fractis ſubſellis impetum fecit in roſtra,& uno ictu Tiberiũ occidit,haud ita multo pʼ C.Grac.Tiberii fratris effigiem uidit in ſomniis dicentis,quantum uellet cunctaretur,
Lex frumentaria
tñ eodẽ ſibi letho,quo ipſe interiiſſet,eſſe pereundum, idq; cælius tradit,ſe ab eodẽ.C.Graccho audiuiſſe,anteq̃ tribunʼ plebis factus eẽt,ꝙ ẽt euenit.cũ.n.creatʼ tribunus eẽt,multas leges ſenatui pinuſas tulit,inter quas & frumentaria q̃ iubebat,ut ſemiſſibus & triẽtibus frumenta plebi diuiderentur alteram agrariam,eandẽ q̃ & frater tulerat,tertiã quoq; ut ſexcenti eq̃tes miſcerentur ſenatoribus.& eq̃ſtrẽ ordinẽ ita ꝑuertit.hic continuato magiſtratu,& latis legibus cõplens in Italiã colonias deduxit,& unã i ſola dirute cartaginis, quo ipſe triũuir coloniã deduxit denique ſeditioſus cũ auẽtinũ mõtem cũ multitudie armata opp̄ſſiſſet à.L.Opimio,q̃ populũ conuocauit occiſus ẽ,& ita ſõniũ adipleuit.De Gracchis multis in locis dicturi ſumus,ut res poſtulabit itaq; uariabitur hiſtoria fortaſſe pro diuerſa authoꝝ ſnia.Quo ille. Nã ſicut ille à Scipione cæſus eſt,ita hic à L.Opimio interfectus.Cælius. Hoc ſomnium authoritate cælii probat.

De C.Graccho.

CAio autem Graccho. imminẽtis caſus atrocitas palam,atq; aperte,per quietem denunciata eſt.ſomno enim preſſus Tiberii Gracchi fratris effigiem uidit dicẽtis ſibi nulla,ratione eum vitare poſſe,vt eo fato non periret: quo ipſe occidiſſet.Id ex Graccho prius,quam tribunatum,in quo fraternum exitũ habuit iniret,multi audiuerunt.Cælius etiã certus Romanæ hiſtoriæ author ſermonẽ de ea re ad ſuas aures,illo adhuc uiuo,peruenisſe ſcribit.

De Caſſio Parmenſi

VIncit huiuſcemodi ſomnii dirum aſpectum,quod ſequitur.Apud Acciũ.M.Antonii fractis opibus,Caſſius Parmẽſis,qui partes eius ſecutʼ fuerat: Athenas confugit ubi concubia nocte,cum ſollicitudinibus,& curis mẽte ſopita,in lectulo iaceret,exiſtimauit,ad ſe venire hominem ingentis magnitudinis coloris nigri,ſqualidum barba,& capillo demiſſo.Interrogatumq; quiſnam eſſet,reſpondiſſe κακοδαίμονα.perteritus deinde tam tetro viſu,& nomine horrẽdo,ſeruos inclamauit.Sciſcitatuſq; eſt:ſi quem talis habitus,aut intrantem cubiculum,aut exeuntem uidiſſent.quibus affirmantibus neminẽ illuc acceſſiſſe,iterũ quieti,& ſomno ſe dedit,atque eadem animo eius obuerſata eſt ſpecies.Itaq; fugato ſomno lumen intro ferri iuſſit:puerosq; à ſe diſcedere vetuit.Inter hanc noctem,& ſupplicium capitis,quo eum Cæſar affecit,paruulum admodum tempus acceſſit.

ASCENSIVS.

CAio autem. Argumentum patet,nec ordo obſcurus eſt ne nihil tñ dicã ita retexitur. Aũt pro ſed atrocitas caſus(q̃a ob leges populares occiſus eſt à Lucio Opimio)imminentis.C.Graccho eſt denũciata ipſi C.Grac.palã,& aperte per quietem,ideſt in ſomnis.Enim pro quia,ipſe p̄ſſus ſomno.Vidit effigiem.i.ſimulachrum Tibe.Grac.fratris ſui dicentis ſibi,eum nulla.i.non ulla non poſſe uitare ulla ratione ut non periret,eo fato,ideſt genere mortis fatalis (ut hæc ſẽtit minus catholicæ fidei cõuenienter)quo ipſe occidiſſet(ab occidendo media breui),ideſt occubuiſſet cæſus à Scipione naſica,ut prius dictum eſt.Multi audiuerunt id,ſcilicet hominum ſic factũ eẽ,ex Graccho ſcilicet Caio,priʼ quam iniret tribunatum,ideſt prius quam factus eſſet tribunus plebis,in quo tribunatu habuit exitum fraternum.id eſt ſimilem exitui fratris quia ob conſimilem cauſam ſimilem accepit necem,Cæliʼ etiam certus author Roma.hiſtoriæ ſcribit ſermonem de ea re perueniſſe ad aures ſuas,illo ſcilicet C.Grac.adhuc uiuo ideſt uiuente.

OLIVERIVS.

CAſſius Parmenſis.Deuictis Antonio & cleopatra apud actium promontoriũ,ut ſupra dictum ẽ.Caſſius hic q̃ ſecutus erat Anto.partes timens exitum ne.ſ.occideretur ab interfectoribus quos miſerat Octauianus,ut perſequerẽtur omnes,qui ſibi aduerſi fuiſſent,Athenas profugit & ſe in diuerſorio quieti dedit,ibi hæc horrida ſomni ſpecie obuerſata eſt ſibi mortẽ paulopoſt futurã denuncians. Concubia.Prima parte ſomnii,nam nox concubia,& nox intempeſta eadem ferme eſt ut ſupra diximus.Sollicitudinibus.Sollicitudines,& curæ ſæpe ſomniũ excitant,ſæpe ẽt debilitato corpe in ſomnũ reſoluũt,ſicut ẽt hoc loco.Demiſſo uſq; ad pectus demiſſa barba.tale quiddam uiſum eſt bruto In cãpis philippicis,ut in eius uita Plutarchus tradit κακοδαίμονα Malum dæmonem,duo ſunt ſpũs,qui dantur hoĩ.bonus & malus.bonʼ rõe uocabuli dæmon appellatur.nã dæmon apud græcos intelligentiã ſignĩat,& ita intelligitur bonus angelus cacodæmon malus angelus,nã κακὸς maiũ ſignĩat,unũ Vir.Quiſq; ſuos patimur manes,q̃a ut inq̃t,Ser.cũ naſcimur duos genios ſortimur.hoc eſt duos ſpũs,unũ qui hortatur ad bona,alterũ q̃ deprauat ad mala q̃bus aſſiſtentibus,aut aſſerimur ad meliorem uitam,aut condẽnamur ad deteriorẽ.Itẽ ſeq̃nti quaſi ꝑ ſõniũ deluſus eẽt.Fugato pulſo ſ āt nõ multo pʼ tpe ab interfectoribus.Octa.occiſus eſt. Genius bonus.

ASCENSIVS.

VIncit &c. Affert dirius ſomnium dicens. Somnium ſup.quod inſequitur ſcilicet caſſii parmenſis uincit.i.ſuperat dirũ aſpectũ huiuſcemodi ſomnii,quod factum eſt Graccho,ut dictum eſt.Opibus.M.An.fractus apud actiũ Epiri promontorium,ubi cum cleopatra ab auguſto uictus eſt(unde Maro æne.viii.In medio claſſes æratas actia bella cernere erat totũq; iſtructo marte videres,Feruerẽ leucatẽ &c.) caſſius permenſis,qui ſecutus fuerat partes eius ſcilicet Anto. confugit athenas,ubi cum iaceret in lectulo.nocte concubia ideſt alta,qua mortales ſimiliter requiem capere ſolent,mente ſopita.i.inuoluta ſollicitudinibus & curis quia timebat arma auguſti uictoris,& partes Anto.perſequentis,exiſtimabat hominem

bat hominem ingentis magnitudinis coloris nigri, ſqualli-
dum barba.ideſt habente barbam ſqualidam.ideſt ſquallo
re & ſitu immundam, & capillo demiſſo, ut habent qui in
carcere diu detenti ſunt, & exiſtimauit eum interrogatum,
quiſnam eſſet reſpondiſſe κακοδαίμονα cacodæmona. ideſt
malum dæmonem, ideſt genium eius malignum. deinde pe-
rteritus (pulchre mutat dicēdi
ſtilum, Nam de ſuperioribus
quæ in ſomnis uerſata ſunt di
xit, exiſtimauit, de iis quæ uigi
li contigeret ut de certis loqui
tur) ululatum tetro & nomine
horrēdo, quale eſt cacodæmō
inclamauit, ideſt intro ad ſe cū
clamore uocauit, ſeruos, & ſci
ſcitatus. ideſt poſt q̄ diſquiſiuit,
ſi uidiſſent quem, ideſt aliquē
talis habitus, ideſt figuræ &
ornatus intrātem cubiculum
ſcilicet ſuum, aut exeuntem, q
bus ſcilicet ſeruis affirmātibus
neminem acceſſiſſe illuc.i.in
cubiculum eius (unde conſtat
Caſſium cui ſibi tam anxie
timeret, ſeruos habuiſſe pro fo
ribus cubiculi excubātes. Alio
qui id ſciſcitari non decuiſſet)
dedit iterum quieti & ſomno
ſe, ideſt iterum obdormiuit, at
que eadem ſpecies eſt obuerſ
ideſt obiecta animo eius. Itaq;
ſomno fugato, ideſt per umō
excuſſo, iuſſit lumen introferri,
& uetuit pueros, ideſt ſeruos
ſuos diſcedere à ſe. Tempus ad-
modum paruulum interceſſit
inter hanc noctem, & inter ſup
plicium capitis, quo Cæſar ſci
licet auguſtus affecit.ideſt mā
dauit afficiendum, eum ſcilicet
Caſſium.

THEOPHILVS.

Quo ipſe occidiſſet. aliqui codices anti
qui legunt quo ipſe
propulſus e capito
lio occidiſſet. Supplicium ca
pitis. Caſſius parmenſis in partibus Bruti & Caſſii tribu. mi
litum fuit, quibus uictis Athenas ſe recepit. Q. Varius ab Au
guſto miſſus, ut eum interficeret, ſtudentem reperit, eoq; pe
rēpto, ſcrinium cum libris tuliſt, unde multi crediderūt Thyeſtē
Caſſii Parmenſis fuiſſe, ſcripſerat.n. multas alias tragœdias
Caſſius ut auctor eſt Porphyrio. necem ſibi maturauit, quā
dā epiſtola, qua nō tū, ut piſtoris, ſed ut Nummularii nepo
tem taxabat Auguſtū. Plini inter authores hēt & Caſſium, cu
ius acre ingenium laudat Horatius ad Tibullū. Quid nūc te
dicā facere in ragione padana, ſcribere quod Caſſii Parmen
ſis opuſcula uincat.

OLIVERIVS.

Propioribus tñ, Quamuis ſomnium, quod ſupra dixi
certis admonitionibus declaratum fuerit tñ quod ſequi
tur certioribus, denunciatū fuiſſe uī. Lineis, Spaciis,
lō.q. à paruū interuallū fuit ab eō, q̄ uiderat, ad id q̄ poſtea fuit
quēadmodū linea breuiſſimū ſpaciū eſt lō oñdere uoluit par-
uū admodū interuallū fuiſſe ab eo, q̄ uidit, ad id, q̄ poſtea ſen
ſit. Gladiatorū munus. Quidā ludos funebres edebat in ho
norē pñs ſui, q. gladitores dimicātes protulerat, & hoc erat
quaſi ad inferias mortuorū, exiſtimebāt.n. ſi ſāguinē effudiſſet
ad umbrarū expiationē ptinere, gladiatores at dicebātur q ſin
gulari certamie dimicabāt gladiis donec aut occideret alter
aut ſe uictū fateretur. Retiarii. Gladiatorū alter mirmillo, al
ter retiarius dicebat, retiarius pugnabat aduerſus mirmillonē &
teſte Feſto ita dicebat nō te peto, ſed piſcē peto, q̄d me fugis
gallice. mirmillonicū genus ē armaturæ gallicæ. ideo & galli
mirmillōes ſūt appellati. iō ãt piſcē dicit, q̄ã eorū galea piſcis

Gladiatores

Retiarios.

Mirmillonicū

effigies erat illud āt gallicæ armaturæ genus ā pittaco mity
leneo ano ex ſeptē ſapiētibus prio inuētū fuiſſe traditur, cū di
micaturus eſſet cōtra frynonē quendā Athenienſem pro fini
bus patriæ. occultabat igitur pittacus ſub clipeo rete quod
dā, quo deinde iacto frynonem ſic implicuit, ut ſe mouere
non poſſet, & ita uictus eſt unde Iuuenalis. Vicit & hoc mō
ſtrum tunicati fuſcina gracchi.
Item alibi. Inter pinarij pl. iu
uenes, iuuenuſq; laniſtæ. ergo
ſi piſcem in apice galeæ gla
diatores geſtabāt, recte utebā
tur retibus, quibus capiuntur
piſces. Narrauit. An ſcilis, in
qt, q̄d ego uiderim in ſōnis
me.ſ.a retiario occīdi. Diſcuſ
ſo. Quia illū metuere ueluerūt.

gen' ar mature

De Atterio Ruſo.

Propioribus tamē (ut ita dicam) lineis Atterij Ruſi equitis Romani ſomnium certo euentu admonitum eſt: qui cum gladiatorium munus Syracuſis ederet: inter quietem Retiarii ſe manu confodi uidit: idq; poſtero die in ſpectaculo cōſeſſoribus narrauit: Incidit deinde: ut Proximo ab equite loco: Retiarius, cum Mirmillone introduceref cuius cum faciem uidiſſet idē dixit ab illo ſe Retiario trucidari putaſſe. protinuſq; inde diſceder euoluit, illi ſermonē ſuo metu eius diſcuſſo, cauſam exitii miſero attulerunt. Retiarius enim in eum locum cōpulſo mirmillone, & abiecto, dum iacentem ferire conatur transfectum gladio Atterium interemit.

Externa. De Hannibale.

Hannibalis quoq; ut deteſtādum Romano ſanguini et a certæ prædictionis ſomnium, cuius non vigiliæ tantum, ſed et ipſa quies, hoſtilis imperio noſtro fuit. hauſit enim propoſito, & votis ſuis conuenientē imaginem, exiſtimauitq; miſſum ſibi à Ioue, mortali ſpecie excelſiorem iuuenem, inuadendæ Italiæ ducem, cuius monitu, primo veſtigia nullam in partem ſecutis oculis, mox humani ingenii, prona uoluntate vetita ſcrutandi pone reſpiciens, animaduertit immenſæ magnitudinis ſerpentem concitato impetu omne quicquid obuium fuerat proterentem poſtq; eam magno cum cœli fragore erumpentes nimbos, lucemq; caliginoſis inuolutam tenebris. Attonitus deinde quidnam eſſe monſtri ecquid, portenderet, interrogauit. hic Dux Italiæ: uides, inquit vaſtitatem, proinde ſile & cætera tacitis permitte fatis.

ASCENSIVS.

Propioribus tamen &c. Affert exemplū ſōnii q̄ Atterio cōtigit dicitq;, ut exēpla inter ſe connecteret. Tamē, ideſt tametſi multū cō formis fuit Caſſii cū ſomnio exitus, tñ ſomniū Atterii Ruſi equitis Romani, ideſt qui erat de ordine equeſtri Romæ, admonitum eſt, certo euentu, lineis.i.ſpaciis temporū q̄ per lineas in horologiis agnoſcuntur, quia agitur, metaphora eſt dicit ut ita dicam, propioribus .i. uicinioribus, quia minus erat ſpacii inter admonitionem & euentum q̄ in Caſſio. Qui. ſ. Atterius cū munus.ſ. ſpectaculū populo q̄ſi muneri exhibitum gladiatoriū.i. quo duo gladiatores inter ſe certare ſolebant, quibus noīa ex officio erāt mirmillo &c. Retiarius, Mirmillo autē piſcem in galea habebat quem retiarius capere nitebatur dictitans ſubinde, piſcem peto, te non peto, cur me fugis galle: ederetur ſyracuſis. ideſt in ea urbe ſiciliæ principe in qua tunc erat atterius uidit inter quietem, ideſt cum dormiret, ſe confodi manu retiarii, & narrauit conſeſſoribus, ideſt iis cum quibus ſedebat, poſtero. ideſt ſequenti eam noctem die in ſpectaculo, id ſcilicet uiſum aut ſomnium ſuum, deinde incidit, ideſt forte accidit, ut retiarius cum Mirmillone, ideſt pár illud gladiatorum introduceretur ſcilicet in arenam. hoc eſt ſpacium medium ad uſum certantium relictum, loco proximo ab equite, ideſt ab eō in quo Atterius eques ſedebat, cuius ſcilicet retiarii, cum idem ſcilicet eques Ro. uidiſſet faciem. dixit ſe putaſſe trucidari ab illo retiario, & uoluit protinus diſcedere inde: ideſt ab illo loco, aut ſpectaculo illi ſcilicet conſeſſores, qui illud audiuerant, metu diſcuſſo. ideſt ablato, hoc eſt poſtquam ademerant illi metum, ſermone ſuo, aſſerentes uidelicet ſtultum eſſe adhibere fidem ſomniis, ſeq; cauturos, ne q̄ illi uim inferret retiarius, attulerunt miſero cauſam exitii. Enim pro quia Mirmillone compulſo ſcilicet per fugā in eū locū, ubi eques ſedebat, & abiecto.ſ. lapſo, aut à defenſione ſui amoto, aut lege obiecto.ſ. ictui, retiarius dum conatur ferire iacentem.ſ. Mirmillonem, Interemit Atterium tranſiectū gladio. Ergo gladium quoque non ſolum rete tenebat Retiarius.

OLIVERIVS.

Hannibalis quoq;. Narrat Hannibalis ſomnium Liuius ſecundi punici belli lib i. inquiete dicit Iuuenem ab eo uiſum fuiſſe diuina ſpecie, qui ſe à Ioue diceret ducem in italiam Hannibali miſſum, proinde ſequeretur, neque uſquam à ſe deflecteret oculos, pauidum primo nuſquam circunſpicientem aut reſpicientem ſecutum, deinde

cura humani ingenii cum quidnã id eſſet, qđ reſpicere uetit⁹ eſſet, agitaret animo, temperare oculos animos nequiuiſſe, cum uidiſſe poſt ſe ſerpentem mira magnitudine cum ingenti arborum & uirgultorum ſtrage ferri, ac poſt inſequi cũ fragore cœli nimbum, tum quæ molles ea, quid ue prodigii eſſet quærentem, audiuiſſe uaſtitatem italiæ eſſe. pergeret porro ire, nec ultra inquireret, ſineretq́ fata in occulto eſſe. Cice. li. de diui. Hannibalem, inquit cum cœpiſſet Saguntũ uiſum eſſe in ſomniis à Ioue in deorum concilium uocari, quo cum ueniſſet, iouem imperaſſe, ut italiæ bellum inferret, ducemq́ ei unum ex cõcilio datum, quo illum utentem cum exercitu progredi cœpiſſet, ne reſpiceret imperaſſe illum autē diutius ferre non potuiſſe, elatumq́ cupiditate reſpexiſſe, tũ uaſtam beluam, & immanē uiſam circumplicitam ſerpentibus, quacunq́ incederet, omnia arbuſta uirgulta tecta peruertere, & eum admiratum quæſiſſe de deo, quidnam illud eēt tale monſtrum, & deum rñdiſſe, italiæ eſſe uaſtitatem præcipiſſeq́, ut pergeret protinus, qđ retro, & à tergo fieret, ne laboraret. ⸿ Vigiliæ, Non ſolum dum uigilaret, ſed etiam, dum quieſceret, agitabat animo peſtem Italiæ inferre. ⸿ Hauſit, Vidit haurio. Polyſemus ſermo eſt, multa enim ſignificat, aliquãdo ferio. Virg. Et latus hauſit apertum, aliquando uideo, ut hauriat nunc oculis ignem crudelis ab alto dardanus, interdum audio, ut uocemq́ his auribus hauſi. plerunq́ ſorbeo, ut ille impiger hauſit, ſpumãtem pateram & pleno ſe proluit auro, quamuis ibi. Ser. dicat hauſit accepit. ergo pro loci qualitate accipiendum eſt. ⸿ Excel. Auguſtiorem mortali habitu. ⸿ Securus oculis, Qđ humani ingenii proprium eſt, ut nitatur in uetita ⸿ Pone, Poſt. ⸿ Proterentem, proculcantem, omnia proſternentem. ⸿ Nimbus uentus cum pluuia, ſed interdum pro nube ponitur, ut Virgi. Heu quia nam tanti cinxerunt æthera nimbi: aliquando pro pluuia, ſiue hymbri, ut denſus ruit æthere nimbus ⸿ Fragore. Tonitru, & proprie fragor dicitur fractarum rerum ſonitus ſiue ſtrepitus. Portenderet. Significaret. Hic portenta dicuntur, quæ aliquid futurum ſignificãt. ⸿ Permitte fatis. Relinquas diis ſollicitudines, nihil aliud dicere uoluit, niſi ut fata Carthaginienſium in occulto reliqueret, nam ſi huius belli exitus declaraſſet, nulli dubium, quod ab incœpto deſtitiſſet.

Haurio.

ASCENSIVS.

HAnnibalis &c. Proſequitur externa & primo de Hanni. dicens. Somnium quoq́ Hanni. ducis Carth. ut .i. quemadmodum ſup. fuit deteſtandũ ſanguini Romana. ita ſup. fuit certæ .i. non fallentis, nec falſæ prædictionis ideſt prænuntiationis. Cuius .ſ. Hanni. non tantum uigiliæ, ſup. fuerunt hoſtiles, ſed etiam ipſa quies .i. dormitio fuit hoſtilis, imperio noſtro, ideſt Ruma. enim pro quia, ipſe hauſit ideſt auide accepit in quiete imaginem, ideſt phantaſticam repreſentationem, conuenientem propoſito, & uotis ſuis exiſtimauitq́ iuuenem excelſiorem ſpecie mortali miſſum ſibi à Ioue ducem Italiæ inuadēdæ, cuius ſcilicet iuuenis monitu nullam, i. non ullam, non ſecutus in ullam partem ueſtigia ſup. eius, hoc eſt iuuenis, primo ideſt à principio oculis, ideſt conuerſione oculorum ad ueſtigia eius, hoc eſt quem iuuenem primo ſecutus eſt nullo modo obſeruando ueſtigia eius, nec inueſtigando oculis quis eſſet (Sunt qui legant ſecutis, ut ſit oculis Han. ſecutis .i. ſequētibus in nullã partē prio) mox .i. paulo poſt reſpiciens (ſi eēt ſecutis legēdũ, legerē ēt reſpiciētibus) pone i. poſt ſe uoluntate ingenii humani prona .i. inclinata aut appetente (ſed noue dedit adiectiuo prona gerundiũ in dī) ſcrutãdi uetita animaduertit ſerpentē imēſæ magnitudinis, pterentem .i. ante faciē eius terrentē, & proculcantem impetu concitato omne quicquid fuerat obuiã, & ita indicauit Hanni. ſimiliter faciendum, poſtq́ .i. & poſt animaduertit poſt eã .ſ. ſerpentē. ⸿ Nimbos .i. uentos pluuios erũpētes cum magno fragore cæli, ideſt aeris, hoc ē cum magno tonitru, & lucem, ideſt fulgentem inuolutam tenebris caliginoſis, deinde attonitus .ſ. ex tam horribili rerum facie, interrogauit, quidnam monſtri eſſet, & quid portenderet, ideſt porro, ideſt in futurum tenderet, & præmonſtraret hic, ideſt tūc dux .ſ. qui apparuerat ei prius, ut iuuenis diuina ſpē, nūc ut ſerpens formidabilis, inquit, tu uides uaſtitatem, ideſt aut amplitudinē italiæ ſic obruendã aut uaſtationem italiæ, per te futuram, proinde, ideſt ideo ſile, & permitte cætera fatis tacitis, ideſt non diuulgatis per te, aut tacitis, ideſt tacendis, ut diues inacceſſos ubi ſolis filia lucos, &c. ideſt non accedendos, & Aut illaudati neſcit Buſiridis aras, ideſt non laudandi, aut nihil quod laudis eſt habentis. Aut lege, tacitus, ut ſit, tu tacitus pmitte cætera fatis.

⸿ De Alexandro.

QVam bene Macedoniæ Rex Alexãder per quietem, uiſa imagine, præmonitus erat: ut uitæ ſuæ cuſtos eſſet diligentior, ſi eum etiam cauendi periculi cõſilio fortuna inſtruere uoluiſſet. Namq́ Caſſandri peſtiferam ſibi dexteram ſomnio prius cognouit, quã exitu ſenſit. exiſtimauit enim ſe ab illo interfici: cum eum nunq̃ uidiſſet. Interpoſito deinde tempore: poſtquam in conſpectum ueniſſet, nocturni metus patefacta imagine, ut Antipatri filium eſſe cognouit: adiectio uerſu græco, qui fidem ſomniorum eleuat: præparati iam aduerſus caput ſuũ ueneficii, quo occidiſſe Caſſandri manu creditur: ſuſpitionem animo repulit.

OLIVERIVS.

QVam bene macedoniæ rex Alexã. Alexãder macedo uidit ī ſõniis iaginē neſcio q̃ eũ admonentē, ut diligētior eēt ſuæ uitæ cuſtos, qm̃ peſtifera Caſſandri manu pitur⁹ eēt, qđ ēt fcm̃ eſt. nã Iolaus Caſſãdri frater pincerna erat Alexãdri & nuper uenerat, ita q́ facultatē dedit accuſare uolētib⁹ Caſſandrũ, & nonnulli proxime uenerãt, qui dicerent ⸿ Antipatrem cum filiis egiſſe, ut Alexãdrũ ueneno necarent q́ cũ illi dicerent pñte Caſſandro, tũ ille quid audes, inquit, dicere, hoīes qui tã procul uenerunt, nulla nobis iniuria affectos cauillari, & inde, ingt, eo magis quia procul uenerunt ſcire nõ poſſumus qđ idicant, hic eſt, inquit, illa Ariſto. Ironia qua utitur, ut in utranq́ partem arguat, deinde cũ uidiſſet Caſſãder more priſco adorari Alexã. quia res noua eſſet, riſu ſtatim proſecutus eſt. Alexan. indignatus capillis manibus iniectis, ipm̃ terq́ quaterq́ terræ colliſit. Haud multo poſt, ſicut antea dcm̃ eſt ex Antiocho rege Caſſander poculũ uenenatum Alexandro propinauit. Venenũ ãt frigidã aq̃ fuiſſe de nonacride regione, q̃ guttatim de petra ſtillat, q̃ aqua nõ niſi in ungulis equi, uel aſini deferri pōt hãc aquã cũ hauſiſſet Alexander, ſubito dolore proſuſus eſt, Alexander natus eſt anno ab urbe cõdita .cccLxxxv. teſte Solino capit. de Aſia. quo die flagrauit templũ Dianæ epheſiæ. Cice. de na. de. li. ii. Diana cũ in partu olympiadis adeſſe uoluiſſet domo abfuit. De cuius morte Iuſtinus lib xii. Pli. & Herodo. ſed in primis Plutar. in uita Alexandri. ⸿ Ab illo Caſſandro, erat. n. antipatris filius, q paulo poſt ſõniũ uenit, ſed anteq̃ ueniret, illũ in ſõniis uiderat. ⸿ Adiecto uerſu græco Sunt qui dicunt hunc fuiſſe uerſum. ⸿ Eleuat minuit, tranſlatio, ut diximus, à cumulo, dicit ãt credendũ non eſſe.

Alexandri mors.

ASCENSIVS.

QVã bene &c. Recitat ſomniũ Alexãdri macedonũ regis, quo monitus qdē fuerat periculũ uitare, ſed cõſiliũ uitãdi defuit, q̃a fidem nõ adhibuit. Duplex n. eſt donũ dei & ſcire qđ uites, aut facias & conſilium, ac animus uitandi, ſeu faciendi. Et contra aliud eſt uerum prædicere aliud prædictis fidem mereri. Vnde de Caſſandra dr̃ æneid. ii. Tunc etiam fatis aperit caſſãdra futuris Ora dei iuſſu non unquam credita teucris. Ordo eſt. Quam, ideſt ò quantũ bene præmonitus erat. ⸿ Alexander .ſ. magn⁹ rex Macedoniæ, imagine uiſa per quietem. i. dũ dormiret, p̄monitus dico erat, ut eſſet diligentior cuſtos uitæ ſuæ, q̃a dictũ ei erat, q́ potio letalis per Caſſandrũ afferebatur. ſi fortuna uoluiſſet inſtruere eum ēt conſilio .i. propoſito, & uoluntate p donũ conſilii, cauendi. i. fugiendi piculi. Namq́ prius cognouit ſomnio .i. in ſomnio & ſimulachro ſibi oblato p ſomniũ, dexteram caſſandri peſtiferam .i. afferentem peſtem, ideſt potionem letalem, quam ſenſit, ideſt percepit exitu, ideſt euentu ſup. dexteram eius. Enim pro quia, ipſe exiſtimauit

m:uit ſe interfici ab illo.ſ.Caſſandro, cum nunquam uidiſſet eum Deinde tempore.ſ aliquantu interpoſito, poſtquam ueniſſet in conſpectu ſ alexandri imagine nocturni metus pate facta.i.cum agnouiſſet illum eſſe, à quo interfici uiſus fuerat ut id eſt poſtquam cognouit.ſup. Caſſandrum eſſe antipatri filium, adiecto uerſu græco qui eleuat.id eſt diminuit & minoris facit fidem ſomniorum. i.quæ de ſomniis haberi poſſit repulit animo, ideſt reiecit ex animo ſuſpitionem ueneficii.id eſt potionis letalis, & in morté ueneni necantis, quá ſtyges aq̃ partem fuiſſe traditum eſt præparati iam, quia allati à Caſſãdro, aduerſus caput ſuum.id eſt in perniciem uitæ eius quo ſcillcet ueneficio aut uenenata potione creditur occidiſſe.i.occubuiſſe, manu Caſſandri.ſcilicet ipſum porrigentis.

De Simonide Poeta.

Longe indulgentius Dii in Poeta Simonide cuius ſalutarem inter quietem, admonitionem conſilii firmitate roborauerunt. Is enim, cum ad litus nauem appuliſſet, inhumatumq; corpus iacens ſepulturæ mandaſſet, ad monitus ab eo, ne proximo die nauigaret: in terra remãſit, qui inde ſoluerãt, fluctibus, & procellis in conſpectu eius obruti ſunt ipſe lætatus eſt: quod vitam ſuam ſomnio quam naui credere maluiſſet. Memor autem beneficii elegãtiſſimo carmine æternitati cõſecrauit. Melius illi, & diuturnius in animis hominum ſepulchrum cõſtituẽs, q̃ in deſertis, & ignotis arenis ſtruxerat.

OLIVERIVS.

Longe indulgẽtius. Hoc ſomnium Cic.lib.de diui.refert dicit.n. Quid illi duo ſomnia, quæ celeberrime commemorantur à ſtoicis quis tandem poteſt contemnere unum de Simonide, qui cũ ignotum quẽdam proiectum mortuum uidiſſet, eumq; humaſſet, haberetque in animo nauim conſcendere, moneri uiſus eſt, ne id faceret. ab eo quem ſepultura affecerat, ſi nauigaſſet eum naufragio eſſe periturum, itaq; Simonidem rediiſſe, periiſſe cæteros, qui tũ nauigaſſent. Simonides. Indulgentius; Indulgentiores fuere dii in Simonidem quam in Alexãdrũ Simonides Liricus fuit, à quo Simonidia metra dicuntur. Conſilii firmitate, Nõ enim ſatis erat in ſomniis prædixiſſe exitum. niſi etiam prædictum caueret. nam prædictio mali magis nocet, niſi cautio adhibetur. Corroborauit admonitioni quam uiderat in ſomniis conſilium adhibuit. Aeternitati, quia liricum carmen ſcripſit, cuius poſtea per aliquot annos memoria manſit diuturnior. Iuxta illud Propertii. At nõ ingenio quæſitum nomen ab æuo. Excidet ingenio ſtat ſine morte decus. Ignotis, peregrinis. Vir. Nudus in ignota palinure iacebis harena.

ASCENSIVS.

Longe indulgentius. Ordo eſt. Dii ſup. egerunt, aut fecerunt, aut præmonuerunt, indulgentius.i. Affectantius illi opitulando, in Simonide ſup. poeta, quam in Alexandro quia in Simonidem ſimul & prænoſcendi periculi beneficium, & fugiendi conſilium contulere, in Alexandrum tantum prænoſcendi. Vnde addit, Cuius.ſ. Simonidis poetæ admotionem ſalutarem, id eſt ſalutiferam inter quieté, ideſt factam quieſcendum. roborauerunt.i ſtabiliuerunt, & confirmauerunt. firmitate. Conſilii. Enim pro quia, is, ſcilicet Simonides, appuliſſet nauem ad littus, & mandaſſet ſepulturæ corpus iacens, ſcilicet in littore naufragio facto à mari eiectum, inhumatum, ideſt inſepultum, admonitus ab eo. ideſt eius corporis umbra, aut ſpiritu (per ſomnium aut ſomnium ut quidam textus habent ſed uacat, cum prius dixerit, inter quietem) ne nauigaret die proximo, ideſt proxime futuro, remanſit in terra, illi qui ſoluerunt, ſcilicet naues inde, id eſt ab ea terra, ideſt qui eo die nauigabant, obruti ſunt, ideſt ſupiti & cooperti fluctibus & procellis, ideſt undis impetuoſis, & uentoſis. in conſpectu eius, ſcilicet ſimonidis ſtantis adhuc in littore. Ipſe ſcilicet ſimonides lætatus eſt, quod maluiſſet credere, id eſt committere quaſi fidei, ſomnio. ideſt uiſioni nocturnæ quam naui uitam ſuam. Autem pro ſed, ipſe conſecrauit æternitati memoriam beneficii, ſcilicet accepti ab eo, quem ſepeliuerat, carmine elegantiſſimo, conſtitues illi, ſcilicet defuncto ſepulchrum melius, & diuturnius in animis hominum quam ſtruxerat, ſcilicet prius in harenis deſertis, & ignotis. hoc eſt in littore peregrino.

THEOPHILVS.

Per ſomniũ admonitus. Vetuſtam quædam exẽplaria, non habent illa uerba per ſomnium. Sed duntaxat ab eo admonitus. Memoriam Antiqui codices legunt. Memor autem, ut uerbum cõſecrauit, ad umbram referas, à qua monitus.

De Crœſo.

Efficax & illa quietis imago, quæ Crœſi regis animum maximo prius metu deinde etiam dolore confecit. Nam è duobus filiis & ingenti agilitate, & corpis dotibus præſtãtiorem, imperiiq; ſucceſſioni deſtinatũ Atym exiſtimaut i ſerro ſibi ereptum. Itaq; quicquid ad euitandam denunciatæ cladis acerbitatem pertinebat, nulla ex parte patria cura ceſſauit auertere. Solitus erat iuuenis ad bella gerãda mitti, domi detẽtus eſt. Habebat armamẽta riñ omnis generis telo℞ copia refertum: id quoq; amoueri iuſſit. gladio cinctis comitibus utebaꝛ vetiti ſunt ꝓpius accedere neceſſitas tamen aditum luctui dedit. Cum enim ingentis magnitudinis ap, Olympi montis culta, crebra cum agreſtium ſtrage, vaſtaret inuſitatoq; malo regium imploratum eſſet auxilium: filius à patre extorſit, vt ad eum opprimẽdum mitteretur, eo quidem facilius, quod nõ dentis: ſed ferri ſæuitia in metu reponebaꝛ. Verũ dum acri ſtudio interficiendi ſuem omnes ſunt intenti pertinax caſus imminentis violentiæ lanceã petendæ fere gratia miſſam, in eum detorſit, & q dem eam potiſſimũ dexteram nefariæ cædis crimine voluit aſpergi, cui tutela filii à patre mãdata erat quamq; Crœſus imprudentis homicidii ſanguine uiolatam, hoſpitales veritus deos, ſupplicem ſacrificio expiauerat.

OLIVERIVS.

Crœſi ſomniũ

Efficax et illa. Crœſus rex Lidie duos filios habuit unum mutum, alterum incolumen, pater autem uidit in ſomniis illum, qui uocalis erat ferro periturum eſſe. curauit igitur, ut omne telũ remoueretur ab eo. ipſum etiam cũ æqualibus ſuis, cum quibus uiuere conſueuerat, ſine telo eſſe uolebat. deniq; cum nihil agere permittebat quo poſſet ferro perire forte ita accidit, ut eo tempore aper immẽſæ magnitudinis totam illam regionem uaſtaret, agreſtes uero ad regiã conuenere petẽtes Atym. qui uenatione delectabatur. quibus rex ita reſpondit. inſtrumẽta ſe quidem daturum. ꝛætia. canes, filium uero non conceſſurum metuens ſomnium, qđ uiderat. Eodẽ tpe uir qdã externus ad Crœſum uenerat rogans regem, ut cædem ſuam expiaret. Interrogatus quis eẽt unde ueniret reſpõdit Adraſti filius ſum, uel ut alii dicunt Migdordii, fratrem meum inuitus occidi, & à patre pulſus rebus omnibus priuatus, tum rex miſericordia captus eum cæde expiauit, & in regno retinuit, deinde Adraſti (ſic enim de nomine patris appellabatur) cognita induſtria. rex ei filium Atym commendauit. Sed cum tandem præcibus agreſtium uictus eſſet rex, ut filium concederet, miſit in uenationem, Adraſto prius magnopere commendatum. forte caſus ita tulit, ut hunc adoleſcentem uenationem uerſantem Adraſtus cum haſtam torqueret in aprum infeliciter Atym medium tranſfixerit, & occiderit. qui cum mortuus ad patrem delatus eſſet, in magnos quæſtus, lachrymaſque reſoluitur pater, & ipſum præcipue adcuſabat Adraſtum quod cui filium demandaſſet, is potiſſimum occidiſſet. Adraſtus ſe nihil expurgans, mortem non reſpuebat, Rex ubi uidit illum caſu, non uoluntate cædem illam perpetraſſe, & propterea impatienter dolentem, uita donauit quantum in ſe fuit, ſed cum funus Atys proſecutus eſt Adraſtus, in eius ſepulchro ſeipſum quaſi inferias occidit. Deſtinatum, deputatum. Virg. Et qui me deſtinat aræ. Deſtinare.

¶ Stragæ, quia multi agreſtes peribant, nam ſtrages dicitur cæſorum corporum ruina ¶ Non dentis ſic quoqꝫ Herodo. tradit hæc ratione filio conceſſiſſe, ut ad uenationē iret, quia ſcilicet non dente ſed ferro moriturū ſomniauerat. ¶ Sacrificio expiarat. hæc mos à grecis ſumptus eſt, ut qui homicidiō perpetraſſet, à regibus expiaret. Oui. Faſt. Ha nimium faciles qui triſtia crimina cædis. Fluminea tolli poſſe putatis aq̄.

pro toto. i. dextera pro homine. Crœſus & huic errori ueniā dedit, ſed Adraſtus non admiſſa uenia ſeipſum tanquam inferias Atys interemit, ut Oli. recitat. Quapropter hiſtoriarum narratione illius recitatione contentus fere ſuperſedeo.

¶ De Cyro.

NEc Cyrus quidem ſuperior, inuictæ fatorum neceſſitatis, paruulum argumētum eſt: cuius ortus ad imperium totius Aſiæ ſpectantis, maternus auus Aſtiages duos prænuntios ſomnii fuſtra diſcutere tētauit. Mandanen filiam ſuam, ꝙ in quiete viderat vrina eius omnes Aſiaticas gētes inundaſſe, non Medorum excellentiſſimo, ne in eius familiam regni decus transferret, ſed Perſarū modicæ fortunæ viro collocādo, natūqꝫ Cyrū exponi iubēdo quia ſimiliter quietis temporibus exiſtimauerat, genitali parte Mandanes enatam vitem, eo uſqꝫ creuiſſe donec eunctas dominationis ſuæ parteis inumbraret. fruſtratus eſt enim ſeipſe, Nepotis felicitatem, cœleſtium iudicio deſtinatam, humanis conſiliis impedire conando.

ASCENSIVS.

EFicax &c. Affert triſte, ſed uerax ſomnium Crœſi lidorum regis ditiſſimi, & ut uideri uoluit, beatiſſimi dicens. Et. i. etiam illa imago. ideſt repreſentatio, aut uiſū quietis, ideſt ſomnii, quæ confecit animum Crœſi regis, pꝛimo maximo metu, deinde etiam maximo dolore, fuit ſup efficax, id eſt effectum reddens, ꝙ admonuerat. Nā Crœſus exiſtimauit. ſ. ſomniando Atym præſtantiorem de duobus filiis. ideſt inter duos filios quos habuit, & ideſt ſimul, ingenti agilitate ſcilicet corpis, & dotibus ſup cæteris corporis Nā agilitas quoqꝫ dos corporis, quia tamē ex ſpiritu prouenit nam non pro corporis mole, ſed pro ſpiritus uiuacitate agiles ſumus, uidetur diſtinguere dotes corporis ab agilitate, ut inter dotes corporis ſint, quæ à corpore dependent, ut proceritas i. pulchritudo, robur membrorū, ſpēs &c. præſtantiorem dico, & deſtinatum. ideſt animo Crœſi addictū & ut deberet ordinatū, ſucceſſioni imperii. i. regni lidiæ. Itaqꝫ quia id exiſtimauerat, cura pr̄ia. i. pr̄na nulla. i. non ulla, non ceſſauit ex ulla parte auertere. i. amouere, & impedire, qcqd pertinebat ad acerbitatem cladis denunciatæ. ſ. in ſomnio inuitādā. i. accelerandā. (Textus fere habet euitādā, ſed cōtraria ſit ſnia, nā auertere, qđ euitet ē nolle euitare) Iuuenis ſ. Atys ſolitus erat mitti. ſ. à pr̄e, ad bella gerenda, & ſup poſt ſomniū patris, detentus eſt domi. Iuuenis hēbat armamētarium. i. repoſitoriū armorū refertū copia ois gn̄is telorū, pr̄ ſup. iuſſit id quoqꝫ amoueri. ſ. à filio. Iuuenis utebatur. ſ. prius, comitibus cinctis gladio, ſup poſtmodum hi uetiti ſunt accedere ꝓpius ſ. ad iuuenem, tamen neceſſitas. i. uiolentia ineuitabilis fati dedit luctui. i. dolori pr̄is, aditū. i. acceſſum, hoc eſt anſam & medium quo fieret. Quum. n. aper. i. porcus ſilueſter, ingentis magnitudis, uaſtaret. i. deſtrueret, uaſta reddēdo. ſ. ſata, aut uineta, montis olympi, qui illic quoqꝫ eſt. nam quatuor in locis ponitur olympus, cum crebra ſtrage i proſtratione & nece agreſtium. ſ. colonorū, qui ipm̄ pellere aut interficere ſperabant, & auxilium regiū eſſet imploratū, malo inuſitato. i. cōtra malū inſuetū, filius extorſit. i. multa prece, quaſi ui obtinuit, ut mitteretur ad opprimendum eum. ſ. aprū, qdē. i. certe eo facilius ſup. extorſit. ¶ Qđ nō ſæuitia dētis, quo ap armatus ē, ſed ferri reponebatur i metu nā exiſtimauit pr̄ ſomniis filiū ſibi ferro adēptū. Verō dū oēs q cum Aty miſſi erāt, fūt itenti acri ſtudio interficiendi ſuē. i. porcū ſup. ſylueſtrē, hoc ē aprū illū caſus ꝑtinax uiolentiæ immētis. i. inſtautis neceſſitatis. hoc eſt à fato prædeſtinatus torſit in eum ſ. iuuenē, hoc eſt filium regis Atym, lanceam. i. haſtam, aut cuſpidem miſſam, gratia feræ petendæ. ideſt ut uulneret aprum ferocem, & quidem ideſt certe pertinax ille caſus uoluit eam dexteram potiſſimum. i. præ omnibus aliis, cui tutela filii erat mandata à patre, hoc eſt dexteram Adraſti iunioris, aſpergi crimine cædis nephariæ. id eſt filii eius à quo de parricidio purgatus fuerat, & à quo cuſtodiam filii receperat, quáqꝫ. i. & quam dexteram, hoc eſt cuius dexteræ totum hoceſt Adraſtum, uiolatum ſanguine homicidii iprudentis. i. ab imprudente commiſſi, quia imprudens fratrem occiderat. Crœſus ueritus deos hoſpitales (quia enim Adraſtum hoſpitio ſuſceperat, ueritus eſt, ſi eum non iuuaret deos hoſpitales ideſt hoſpitalitatis authores habere inimicos) expiauit ſacrificio ſupplicem. i. ſupplicantem, ut ſit pars

OLIVERIVS.

NEc Cyrus quidē. Aſtiages medorum rex uidit in ſomniis filiā ſuā Mandanen urina totam aſiam inundaſſe, ut tradit Herodo. ut uero Iuſtinus refert uidit ex naturalibus filiæ, quam unicā habebat, enatam eſſe uitem, cuius palmite omnis Aſia obrūbraretur, conſulti aruſpices reſponderunt ex filia naſciturum eſſe nepotem, qui totam Aſiā imperio ſubigeret, eiqꝫ regnū adimeret quo reſponſo territ9 Aſtyages, neqꝫ claro uiro, neque ciui filiam ſuam, ne paterna maternaqꝫ nobilitas nepotis animos extolleret, ſed ex gente obſcuratum temporis perſarum Cambiſi mediocri uiro in matrimoniū tradidit, Ac ne ſic quidem ſomnii metu depoſito grauidam ad ſe filiam iuſſit acciri, ut ſub aui oculis partus necaretur, natus infans datur occidendus Arpago regis archanorum participi. Is ueritus ne ſi ad filiam mortuo rege ueniſſet imperium, qa nullum Aſtyages uirilem ſexum genuerat, illa necati infātis ultionem, quoniam à patre non potuiſſet, à miniſtro exigeret. Mithridati paſtori regii pecoris puerum exponēdum tradit. Forte eodem tempore & ipſi paſtori natus filius erat uiuus, ut Iuſtinus refert, ut alii uolunt mortuus, eius igitur uxor audita regii infantis expoſitione, rogat ſummis precibus ſibi perferri oſtendiqꝫ puerum, cuius ꝑcibus fatigatus paſtor reuerſus in ſyluam inuenit iuxta infantem canem fœminam paruulo ubera præbentem, & à feris, alitibuſqꝫ defendētem, motus & ipſe miſericordia, qua motam eſſe canem uiderat, puerum refert ad ſtabula, eadem cane anxie perſequente, quē ubi in manum mulier accepit, ueluti ad notam alluſit, tantuſque in illo uigor, & dulcis quidam blandientis infantis riſus apparuit, ut paſtorem ultro rogaret, ſuum pro illo partum exponeret, permitteretqꝫ ſibi, ſiue fortunæ ipſius, ſiue ſpei ſuæ gratia puerum enutrire, atqꝫ ita permutata ſorte paruulorum hic pro filio paſtoris educatur, ille pro nepote regis exponitur nutrici deinde nomen ſpacho fuit, quia canem Perſe ſic uocant, puer deinde iam adultus cum imperio uſus inter paſtores eſſet, Cyri nomen accepit, mox rex inter ludentes ſorte delectus, cum per laſciuiam contumaces flagellis cecidiſſet, à parentibus puerorum querela regi delata eſt, indignantibus à regio ſeruo ingenuos homines ſeruilibus uerberibus affectos, ille acceſſito puero, & interrogato quid ita eſſet, cū nihil mutato uultu feciſſe, ſe aut regē reſpondiſſe, admiratus cōſtātiam, in memoriam ſomnii reſponſiqꝫ reuocatur, atqꝫ cum, & uultus, & ſimilitudo, & expoſitionis tempora & paſtoris confeſſio conuenirent, nepotem agnouit, & quoniam defunctus ſibi ſomnio uideretur, agitato inter paſtores regno, animum minacem duntaxat in illo fregit, cæterū Harpago amico ſuo infeſtus in ultionem ſeruati Nepotis filium eius interfecit, epulandumqꝫ patri tradidit. Sed Harpagus ad tempus diſſimulato dolore, odium regis in uindictæ occaſionem diſtulit. Interiecto tempore cum adoleuiſſet Cyrus, dolore orbitatis admonitus, ſcri. ei, ut ablegatus ab auo in perſas fuerit ut occidi cum paruulum auus iuſſerit, ut beneficio ſuo ſeruatus ſit, ut regem offenderit, ut filiū amiſerit, hortatur, ut exercitum paret, & pronam ad regnū uiam ingrediatur, medorū tranſitionem pollicitus. Epiſtolam quia palam ferri nequibat regiis cuſtodibus oēs aditus obſidentibus, exenterato lepori inſerit, lepuſqꝫ in perſas Cyro ferendus fido ſeruo traditur, additaqꝫ retia ſunt, ut ſub ſpē uenationis dolus lateret. Lectis ille litteris, eadem ſomnio aggredi iuſſus bellum medis infert.

Harpago fili9 epulandos appoſitus

De Dionyſio.

INtra priuatum autē habitum Dionyſio Syracuſano adhuc ſe continente, Himera quæ dam, nō obſcuri generis fœmina, inter quietem opinione ſua cœlum conſcēdit: atq; ibidem deorum omnium luſtratis edibus, animaduertit prævalentem virum flaui coloris, lētiginoſioris, ferreis cathenis vinctum, Iouis ſolio, pedibuſq; ſubiectum. interrogatoq; iuuene, quo gratia conſiderandi cœli, duce fuerat vſa: quis nam eſſet: audiuit illum Siciliæ, atq; Italiæ dirum eſſe fatum: ſolutumq; vinculis multis vrbibus exitio futurum: quod ſomnium poſtero die ſermone vulgauit. Poſtquam deinde Dionyſium inimica Syracuſarum libertati, capitibuſq; inſontium infeſta fortuna cœleſti cuſtodia liberatum: velut fulmē aliquod otio, ac tranquillitati iniecit, Himera eū mœnia inter effuſam ad officium, & ad ſpectaculum eius turbam intrantem vt aſpexit hūc eſſe, quem in quiete viderat: vociferata eſt. Id cognitum tyranno curam tollēdæ mulieris dedit. Tutioris ſomnii mater eiuſdem Dionyſii: quæ cum eum conceptum vtero haberet: parere viſa eſt Satyriſcum: conſultoq; prodigiorum interprete clariſſimum, ac potentiſſimū Graii ſanguinis futurum, certo cum euentu cognouit.

fert. Aſtyages meritiſui in Harpago oblitus, ſummā belli eidem committit, qui exercitum acceptum ſtatim Cyro per deditionem tradit, regiſq; crudelitatē perfidia defectionis ulciſcitur, quod ubi Aſtyages audiuit, contractis undiq; auxiliis, ipſe in perſas proficiſcitur, & primo impetu Perſarum acies in fugam conuertit, quibus fugientibus matres, & uxores eorum obuiam occurrerunt, orant, ut in prælium reuertantur, cunctantibus illis ſublata ueſte, obſcœna corporis oſtendunt, rogantes num in uteros matrū, & uxorū uellent refugere? Hac repreſſi caſtigatione in præliū redeunt, & facta impreſſione, quos fugiebant fugere compellunt. In eo prelio Aſtyages capitur, cui Cyrus nil aliud q̄ regnum abſtulit, ſeq; in illo nepotem magis q̄ uictorē egit. ⁋ Superior, ideo dixit quia fuit ēt Cyrus inferior, de quo in Catone maiore multa Cic. dicit, ad quem Alex. cū ueniſſet, illi arbores ſua manu inſitas oſtendit. ⁋ Argumentum, indicium. ⁋ Prænūcios, quaſi duo præſagia. ⁋ Mandanen, declarat ſomnia, quæ fuere prænuntia ortus Cyri, qui uniuerſæ Aſiæ imperaturus eſſet. Fruſtratus, uere, inquit, fruſtra tentauit, qui dum uult fata cauere, in ipſa fata incidit.

ASCENSIVS.

NEc Cyrus &c. Recitat ſomnium habitum de Cyro, de quo ga Oli. ſatis prolixe diſſerit, Ordo eſt. Nec .i. & non, & quidem Cyrus ſuperior .i. prior tempore (nā fuit eo alter Cyrus poſterior) eſt non paruulū, immo magnū argumentum .i. approbatio, aut mediū probandæ neceſſitatis factorum inuictæ .i. Ineuitabilis, Cuius .ſ. Cyri, ortus .i. natiuitatis, ſpectantis ad imperium totius Aſiæ, Aſtyages auus maternus, quia pater. ⁋ Mandanes matris eius, tentauit fruſtra diſcutere, ideſt diſſoluere, & irritos facere duos prænuncios, ideſt duo præſagia ſomnii Si loco relatiui, cuius ponatur antecedens, Cyri. ordo ſit. Aſtyages auus maternus Cyri fruſtra tentauit excutere duos prænuncios. Forte legendum ſit, diuos prænuncios, ſed duo illi ſomnia fuiſſe dicunt, alterum, quo uidit Mandanē totam regionem urina profundētem, alterum quo uidit ex eadem uitem enatam, cuius palmites totam aſiam umbra ſua tegerent, prænuncios dico ſomnii .i. q erant in ſomnio, prænuncii ortus Cyri ſpectantis ad imperiū totius Aſiæ tentauit autem diſcutere, collocando, ideſt uxorē dando Mandanen filiam ſuam, non excellentiſſimo medorum, ne decus regni transferetur in familiam eius (q̄ .i. quia uideret urinam eius, ſcilicet Mandanes filiæ ſuæ inundaſſe .i. obruiſſe aut unda quadam inuoluiſſe, omnes gentes Aſiaticas, & ita ſomniorum interpretes dicebant, unde urina ſit proditurum partum, qui totius Aſiæ imperium occuparet) ſed collocando eam uiro modicæ fortunæ perſarum, ideſt habenti modicum fortunæ inter perſas, uidelicet cambyſi, & iubendo Cyrum natū .ſ. ex Mandane, exponi .i. foras ferri in deſertum, aut ſiluestrē aliquem locum feris deuorandum, quia exiſtimauerat ſimiliter temporibus quietis .i. cum dormiret, uitem natā genitali parte Mandanes creuiſſe eo uſq; .i. donec inumbraret ideſt umbra ſua tegeret, omnes partes dominationis ſuæ .ſ. Aſtyagis, deinde probat, q̄ fruſtra tētauit enim pro quia, ipſe fruſtratus eſt ſe conando impedire conſiliis humanis felicitatem nepotis, ſcilicet Cyri, deſtinatam, ideſt illi addictam iudicio cæleſtium, ideſt deorum.

OLIVERIVS.

INtra priuatum autem habitum. Antequā Dionyſius Syracuſarum regnum occuparet, cum adhuc priuatus eſſet mulier quædam exiſtimauit, ſe in celum aſcendiſſe, & ſibi ducem datum eſſe, qui eam duceret per cælum, ut regiones illas contemplaretur, cum ad Iouem introducta eſſet, uidiſſe ſub eius pedibus catenatum iuuenem, quo ſoluto magnum exitium Syracuſanis immineret, Interiectis deinde aliquot annis, cum Dionyſius Rex creatus eſſet, & ciues obuiam prodiſſent officii gratia in his etiam multæ matronæ erant, quæ diis ſupplicationes facerent. Ingreſſo igitur ciuitatem cum mulier illum conſpicata foret, magna uoce clamauit, hunc illū iuuenem eſſe, quem uiderat in ſomniis, & hoc mulieris dictū adeo excitauit animum Dionyſii, ut eam de medio tolli iuberet. Occupauit aūt imperiū xxv. ſuæ ætatis anno, & regnauit annis xlii teſte Ci. lib. v. Tuſculanarum quæſtionum. ⁋ Priuatum habitum, non habentē imperiū. ⁋ Himera, nomē erat mulieris. Himera ⁋ Lētiginoſi, lentiginum pleni, qui color in rubrū ſemper tēdit. Eſt enim lentigo in uultu nota rubicunda. ⁋ Effuſam, ex ædibus tam officii q̄ ſpectaculi gratia. ⁋ Tollendæ, interficiendæ mulieris. ⁋ Altioris ſomnii. Cic. lib. I. de diui. mater, inquit, Dionyſii eius, qui Syracuſanorum tyrānus fuit, ut ſcriptum apud Philiſtium eſt, & doctum hominem, & diligentem, & æqualem temporum illorum, cū p̄gnans hunc ipſum Dionyſiū aluo cōtineret, ſomniauit ſe peperiſſe Satyriſcum, huic interpretes ſomniorum, qui gallicei in Sicilia tum nominabantur, reſponderunt, eum quē peperiſſe, clariſſimū Græciæ diuturna cum fortuna fore. Satyriſcum, paruum ſatyrū, eſt enim diminutiuū græcum, nam diminutionē formæ Satyriſcus. græce ſunt aliæ i ἀριον ut ἀνθρωπάριον homūcio, aliā in ιδιον ut στιχίδιον uerſiculus, aliā in ισκος ut λογισκος indum oratiuncula. Et ſicut beatus Augu. dicit deluſa gentilitas pro diis celebrabat Faunos, Satyros, Nymphas. Sunt autem Satyri animalia diu uiuentia, aduncis naribus, & cornua in frontibus habentia. Caprinis pedibus, homunciorum ſimilitudinem referentia, naſcuntur autem teſte Plinio & habitant in receſſu inſulæ Canopeæ in finibus æthiopiæ, & præter figuram nihil oris humani habent, Satyriſcum ergo quaſi aſperum corruptorem. ⁋ Potentiſſimum, quia Satyri mira agilitate corporis mouentur, ſunt enim ut diximus homelli ſylueſtres, nudi, mordaces, ſaltatores ⁋ Clariſſimum quia pro diis habebantur Satyri. ⁋ Certo euentu, id re uera fuit, nam & Italiæ partem cū Sicilia non minimam imperio tenuit.

ASCENSIVS.

INtra priuatum &c. Narrat ſomnium himeræ ſiculæ mulieris de Dionyſio tyranno, dicens. Aūt pro ſed Dionyſio ſyracuſano .i. ſyracuſis in ſicilia orto, continente ſe adhuc intrà habitum priuatum .i. hominis priuati, hoc eſt nullo fungentis magiſtratu, aut imperio .i. cum Dionyſius nondum regnum Siciliæ per tyrannidem occupaſſet. Quædam femina non obſcuri, ideſt ſatis clari generis Himera .ſ. nomine, conſcendit ſua opinione .i. quantum opinata eſt cælum inter quietem .i. dum quieſceret, atq; ſedibus deorum omnium luſtratis ideſt circum inſpectis ibidem animaduertit uirum præualentem, coloris flaui, ideſt ut dicunt rufi, & oris lentiginoſi, ideſt facie, in qua multæ erant lentigines, ideſt maculæ ſubrubræ, uinctum, ideſt ligatum catenis ferreis, ſubiectum ſolio, ideſt regali ſedi, & pedibus Iouis ſicut tyranni ſub martyrum pedibus à noſtris ſculpuntur, & pinguntur, & iuuene, quo duce, ideſt cuius ductu fuerat uſa gratia conſiderandi, aut conſcendendi cæli, interrogato quiſnam eſſet ſcilicet ille uinctus, audiuit illum eſſe dirum fatum ideſt perniciem, aut flagellum Siciliæ atq; Italiæ, & ſolutum, ideſt ubi eſſet ſolutus, futurum

multis urbibus exitio, ideſt ad exitium, & euerſionem, quod ſomnium ipſa Himera uulgauit ſermone ideſt narrando multis, die poſtero .i. eam noctem inſequente deinde, poſtquã fortuna inimica libertati ſyracuſanũ, & infeſta, ideſt uim inferens, capitibus inſontium, ideſt innocentum, iniecit Dionyſium liberatum cuſtodia cœleſti, quia id ſignificabat, ꝙ pedibus Iouis ſubiectus iacebat, Iſpm non exiturũ in perniciem, niſi quando dii eum ſoluerẽt, ideſt quãdo id permitterent, iniecit diuo ocio, ac tranquillitati ueluti fulmen aliquod, tunc ſup. Himera, ut ideſt poſtquã aſpexit eum intrãtem mœnia inter turbam effuſam ad officium .i. honorem debitum ei exhibendũ obuiam prodeundo, & ſpectaculum eius, quia in regali pompa ſpectabatur, uociferata eſt, ideſt uoce magna clamauit, hunc .ſ. Dionyſium eſſe quem uiderat ĩ quiete, ſcilicet uinctũ ſub ſolio Iouis. Id cognitum tyranno, ideſt ubi tyrannus id cognouit, dedit tyrãno .ſ. Dionyſio, curam mulieris tollendæ, ſcilicet de medio uiuentiũ, ne talia uociferando, coniurationẽ cõcitaret. ¶ Altioris, alii legunt tutioris, tangit autem ſecũdum ſomnium factum de Dioniſio, ſed matri eius dicẽs. Mater eiuſdem Dionyſii, fuit ſup. ſomnii altioris .i. ſublimioris, & diuinioris, aut profundioris, & occultioris ſignificationis. Quæ .ſ. mater cum haberet eum .ſ. Dionyſium cõceptum utero, uiſa eſt ſup. ſibi, parere Satyriſcũ .i. paruum ſatyrum .i. animal cornutum, & aduncis naribus, & pedibus caprinis, & interprete prodigiorum conſulto, ideſt interrogato cõſilium, cognouit cum certo euentu, ideſt quod euentus, qui poſtea contigit certum reddidit, ſup. partum ſuum, hoc eſt Dionyſium, futurum clariſſimum atq; potentiſſimum ſanguinis Graii, ideſt græcanici, ſup. ſuo tempore.

THEOPHILVS.

MOenia intrantem. Dionyſius Hermocratis f. ut ſyracuſas optimis ciuibus orbatam facilius occuparet, eos q parum proſpere bellum geſſerant aduerſus Carthaginienſes, proditionis accuſauit quorum partim damnati partim fuga ſaluti ſuæ conſuluerunt, formidoloſo mox ingruente bello, ad exercitum cum imperio neceſſario miſſus eſt, unde reuerſus ingenti fauore exceptus à popularibus inſidias in ſe parari ſimulauit, impetratoque corporis præſidio tyrannum ſe conſtituit, hiſtoriæ partem recitat Polyænus ſtrategematon .v. ¶ Altioris. In antiquis exemplaribus habetur tutioris, & caſtigatius. ¶ Prodigiorum interprete. Cicero de diuinatione libro priore. Huic inquit interpretes portentorum, qui Galleatæ, tum in Sicilia nominabantur, reſponderunt, ut ait Philiſtus &c. Sed eorum uatum nomen apud eum deprauatum corrige monitu Parrhaſii Galeotæ, nam Stephanus ait, τινὰς δ' ἔτι γαλεώτας μάντεις τινὰς σικελῶν. Aliqui tradunt inquit Galeotas in Sicilia uates eſſe. Sed hæc à Parrhaſio diſtinctius epiſtolicarum .q. iiii.

¶ De Amilcare.

AT Carthaginiẽſium dux Amilcar, cum obſideret Syracuſas inter ſomnium uocem exaudiſſe credidit nuntiantem, futurum, vt proximo die in ea vrbe cœnaret. Lætus igitur perinde, ac diuinitus promiſſa victoria, exercitum pugnæ cõparabat, in quo inter Siculos, & Pœnos orta diſſenſione, caſtris eius Syracuſani ſubita irruptione oppreſſis, ipſum intra mœnia ſua vinctum pertraxerunt. Ita que magis ſpe, quam ſomnio deceptus, cœnauit Syracuſis captiuus: non, vt animo præſumpſerat, victor.

¶ De Alcibiade.

ALcibiades quoq; miſerabilem exitum ſuũ haud fallaci nocturna imagine ſpeculatus eſt, quo enim pallio amicæ ſuæ dormiens opertum ſe viderat, eo interfectus, & inſepultus iacens, contectus eſt.

OLIVERIVS.

AT Carthaginienſium dux. Amilcar pœnorum dux, dum Syracuſas Siciliæ urbem clariſſimam obſideret, exiſtimauit ſe in ſomniis audiſſe uocem nunciantem, fore, ut ſequenti die Syracuſis cœnaret, quod ſomnium cum ad uictoriam pertinere arbitratus eſſet, exercitum inſtruxit ad pugnam, ut potiretur urbe, ſed forte ita accidit, ut inter pœnos, & Siculos transfugas, qui erant in eius exercitu maxima oriretur diſſenſio, quam Syracuſani ſentientes eruptione facta pœnorum caſtra cæpere, & Amilcarem uinctum in urbem traxere, ubi cœnauit captiuus, & hoc pacto impletum eſt eius ſomnium, non autem eo quo animo preſumpſerat. ¶ Inter ſiculos, uel qui transfugerant, uel certe qui cum carthaginienſibus ſocia arma coniunxerant, & confœderati erant. ¶ Magis ſpe. quia credebat ſe uictorẽm cœnaturum, ſed uictus cœnauit.

ASCENSIVS.

AT Carthaginem. dux. Recitat ſomnium Hamilcaris ducis Cartha. non ſatis fœliciter ab eo interpretatum, nam cum ſibi promiſſum ſomniaſſet, ſe poſtridie eius ſomnii ſyracuſis cœnaturum, urbẽ ex eo ſomnio capere ſperans, ipſe captus in ea cœnauit. Ordo eſt. At ideſt econtrario quaſi dicat non ſimili euentu Hamilcar dux Carthaginieſi, credidit exaudiſſe, ideſt manifeſte audiuiſſe, inter ſomnium, ideſt ſomniando, cum obſideret ſyracuſas urbem primariam Siciliæ, uocem nunciantem, futurum ſup. eſſe, ut cœnaret proximo die in ea urbe, ꝗ obſidebat. Igitur ipſe lætus perinde .i. ſimiliter ac .i. ac ſi uictoria promiſſa ſup. eſſet diuinitus .i. à deo (poſſunt tamen ſine uerbo dici ablatiui in deſignatione ſequele poſiti) comparabat ideſt congregabat, aut inſtruebat exercitum pugnæ, ideſt ad pugnam contra Syracuſanos. In quo .ſ. exercitu collecto ex ſiculis, qui partes Carthagiñ. fouebant, & ex pœnis, diſſenſione orta inter ſiculos & pœnos, quia neutri alteris parere uolebant; Syracuſani uidentes exercitus diſſenſionem, caſtris eius .ſ. Hamilcaris oppreſſis .i. poſtꝗ oppreſſerant caſtra eius, ſubita irruptione, quam faciebant, egreſſi portis, pertraxerunt ipſum .ſ. Hamilcarem, uinctum, intra mœnia. Itaq; .i. & ſic ipſe deceptus magis ſpe quã ſomnio, non enim falſum erat ſomnium, ſed ultra ſpes eius fecit ipſum falſo interpretari, cœnauit ſyracuſis .i. in ſyracuſanorum urbe, captiuus, non uictor ut preſumpſerat .i. inaniter perceperat, animo .i. opinione Vbi quod Valla diligenter ſcripſit, meminerit lector preſumptio, & preſumptuoſus, item preſumere à doctis fere nunquã accipi in uulgata ſignificatiõe.

OLIVERIVS.

ALcibiades quoq; miſerabilem. Lyſander Lacedæmonius athenienſes diu obſeſſos tandem in ſuam poteſtatem redegit, & omnem reipu. ſtatum permutauit, impoſitis triginta pretoribus, qui in totidem euaſere tyrannos, quorum primus Critias fuit, qui cum uideret Alcibiadẽ plurimum gratia, & auctoritate ualere apud Pharnabazum perſarum regem, ſcripſit Lyſandro, niſi daret operam, ut de medio tolleretur Alcibiades, nihil eorum, quæ Athenis conſtituerat, ratum fore. Lyſander ubi hoc cognouit miſit ad Pharnabazum nuncium, qui diceret Lacedæmones renunciare illi ſocietatem, quæ cum Rege erat, niſi uel mortuum uel uiuũ ad ſe mitteret Alcibiadem. Pharnabazus clementiam, & fidẽ ſuam maluit quam opes regias minui. Itaq; duos miſit. Fuſimenum, uel ut alii Suſametrem & Bagoum, qui Alcibiadem interficerent. Hi cum non auderent ferro aggredi uirum fortiſſimum, ligna intulerunt, & tugurium, in quo cum amica quadam erat Alcibiades, incenderunt. Ille ſtrepitu flammæ excitus ueſtimenta omnia ſuper ignem iniecit, & cum familiari ſeruo & amica euaſerunt, ſed tandem à multitudine militũ occiditur, tum mortuum mulier ueſte ſua opertum cremauit incendio tugurii. De hoc uiro dicetur in cap. de mutatione caſus, & fortunæ. Alcibiadis. mors.

ASCENSIVS.

ALcibiades &c. Ordo eſt. Alcibiades quoq;, ideſt etiam quaſi dicat non modo Halmicar, ſed & Alcibiades Athenien. ſpeculatus eſt, ideſt uidit imagine, ideſt repreſentatione nocturna, ideſt facta per quietem, haud, ideſt non fallaci, quia ita euenit ut ſpeculatus eſt, ſed forte non ita, ut ſperauerat. Enim pro quia, ipſe interfectus, & iacens inſepultus, ſic derelictus ab interfectoribus miſſis à Pharnabazo; contectus eſt; ideſt coopertus, & in rogum miſſus eodẽ pallio amicæ ſuæ .i. concubinæ, quo pallio ipſe dormiẽs uiderat ſe opertum.

rem. Somniauerat enim ꝙ amica ſua ſe nudum pallio ſuo cooperiret, quod ad illam ingreſſus illi narrauit, ſed cum tugurium incenſum eſſet à percuſſoribus, & tamen elapſus eſt, in fuga oppreſſus & interfectus, tantiſper inſepultus iacuit, donec amica eodem incendio elapſa, ipſa, ipſum pallio ſuo cooperiret.

ℂ De duobus Arcadibus.

PRoximum ſomnium, & ſi paulo eſt lõgius: propter nimiam tamen euidentiã, ne omittatur: impetrat. Duo familiares Arcades iter vna facientes, Megaram venerunt: quorum alter ad hoſpitem ſe contulit: alter in tabernam meritoriam diuertit. Is, qui in hoſpitio erat vidit in ſomniis comitem ſuum orantem: vt ſibi Cauponis inſidiis circumuento ſubueniret. poſſe enim celeri eius accurſu ſe imminenti periculo ſubtrahi: quo viſo excitatus proſiluit: tabernamq́, in qua is diuerſabat̃: petere conatus eſt. Peſtifero deinde fato eius humaniſſimum propoſitum tanquam ſuperuacuum damnauit: & lectũ ac ſomnum repetiit. Tunc idem ei ſaucius oblatus obſecrauit: vt qui vitæ ſuæ auxilium ferre neglexiſſet: neci ſaltem vltionem non negaret. Corpus enim ſuum à Caupone trucidatum: tum maxime plauſtro ferri ad portam ſtercore coopertũ. tam conſtantibus familiaris præcibus compulſus protinus ad portam encurrit, & plauſtrum, quod in quiete demonſtratum erat: cõpræhendit: Cauponemq́ ad capitale ſupplicium perduxit.

ℂ De miraculis. Cap. VI.

MVlta etiam interdiu: & vigilantibus acciderunt, perinde ac tenebrarũ, ſomniiq́ nube inuoluta, quæ, quia vnde manauerint: aut qua ratione conſtiterint: dignoſcere arduum eſt: merito miracula vocentur. Quorum é magno aceruo in primis illud occurrit. Cum apud lacum Regillum Aulus Poſthumius dictator, & Tuſculanorum dux Manilius Octauius magnis viribus inter ſe concurrerent: ac neutra acies aliquandiu pedem referret: Caſtor, ac Pollux Romanarum partium propugnatores viſi, hoſtiles copias penitus fuderunt.

OLIVERIVS.

PRoximum ſomnium. Excuſat prolixitatē ſomnii, quod narraturus ē, quod Cic. lib. de diuinatio prodit. Cum duo q̃dam archades familiares iter una facerent, & Megarã ueniſſent, ad Cauponem alterum diuertiſſe ferunt, alterum ad hoſpitem, qui cum cœnati quieſcerent, concubia nocte uiſum eſſe in ſomniis ei qui erat in hoſpitio, illum alterũ orare, ut ſubueniret, ꝙ ſibi à caupone pararetur interitus, eum primo perterritum ſomno ſurrexiſſe, deinde cum ſe collegiſſet. Idq́ uiſum pro nihilo habendum eſſe duxiſſet, recubuiſſe, tum ei dormienti eundē illum uiſum eē rogare, ut quoniam ſibi uiuo non ſubueniſſet, mortem ſuam, ne inultam eſſe pateretur, ſe interfectum in plauſtrum eſſe à caupone conjectum, & ſupra ſtercus iniectũ petere, ut mane ad portam adeſſet, priuſq̃ plauſtrum ex oppido exiret, hoc uero ſomnio eũ commotum, mane bubulco preſto ad portam fuiſſe, queſiſſe ab eo, quid eſſet in plauſtro, illum perterritũ aufugiſſe, mortuum erutum eſſe, cauponem re patefacta pœnas dediſſe, q̃d hoc ſomnio dici diuinius põt? ℾ Euidentiam, quia adeo perſpicuum eſt, ut non ſit pretermittendum. ℾ Megaram, urbem græciæ, & eſt no latiuus huius nominis Megara formatus ab accuſatiuo græco ſicut crathera. ℾ Circunuento. Decepto. ℾ Diuerſabatur. Hoſpitabatur,

Diuertere. nã diuertere, eſt ad diuerſa uertere, ſeu de uia in hoſpitiũ, unde diuerſorium locus, ad quem de uia diuertimus, ſcilicet domus hoſpitalis. Damnauit, quia ſeipſum accuſabat, ꝙ eiuſmodi ſomniis crederet. Necis ſaltem ultionem, ne centum erraret annos quia inulti, & inſepulti centum errabant annos. Virg. centum errant annos, uolitantq́ ea flumina circum. Lu. Vmbraq́ erraret craſſus inulta. ℾ Capitale, quia magiſtratibus tradidit, ut eum capite punirent.

ASCENSIVS.

PRoximum &c. Textus eſt apertus, & lectu iocundus. Ordo tamen ne quis eum deſyderet eſt. Somnium proximum i. quod proximo loco narrabitur, etſi. i. q̃q̃ eſt longus, ſcilicet quam par ſit, paulo, ideſt modico, ideſt licet ſit aliquantulum prolixum, tamen impetrat, ideſt ubtinet ne omittatur, propter euidentiam, quia tam euidens, & manifeſtum eſt. Duo arcades familiares iter facientes, ideſt euntes, aut eundo una, ideſt pariter, uenerunt Megaram, ideſt in eam urbem, quorum alter contulit ſe ad hoſpitem, ideſt amicum cum quo hoſpitalitatem habebat, eam autem eſt, ut gratis reciperent, & reciperentur hoſpites mutuo, quotiens alter ad alterius ſe diuerteret ædes, alter, ideſt reliquus, qui non habebat illic hoſpitem, diuertit in tabernam meritoriam, ideſt mercede recipientem aduenas, hinc forte tractum eſt, ꝙ taberna uulgo pro caupone accipiatur, cũ ſit ex tabulatis & aſſeribus conſtructa potius ad uendēdas res q̃ ad recipiendos hoſpitio homines apta. Is qui erat in hoſpitio uidit in ſomniis comitem ſuum, ideſt ſocium itineris orantem, ut ſubueniret ſibi circumuento inſidiis cauponis, enim pro quia, dixit ſup. ſe poſſe ſubtrahi periculo imminenti, quia caupo parabat eum iugulare, & paulo poſt iugulauit, celeri accurſu eius, ſcilicet qui in hoſpitio erat quo uiſo, ideſt ſomnio excitatus, ſcilicet is, qui ĩ hoſpitio erat, proſiluit, ſcilicet extra hoſpitium & conatus eſt petere ideſt adire tabernam, in qua is, ſcilicet alter diuerſabatur. Deinde damnauit, ideſt reprobauit propoſitum ſuum humaniſſimũ. i. pietate humana digniſſimũ, tanq̃ ſuperuacuum, fato eius. ſ. comitis ſui peſtifero. i. lethali illi, & repetiit lectũ, ac ſomnium, tunc idem. ſ. comes, oblatus & ſaucius. i. uulneratus in necem uſq́, obſecrauit. i. ob ſacra rogauit, ut ipſe qui neglexiſſet ferre uitæ ſuæ auxilium non negaret ſaltem neci. i. cædi ultionem. Enim pro quia, ſup. dixit, corpus ſuum trucidatum, ideſt truculenter cæſum à caupone. i. domino tabernæ, ferri plauſtro i. uehiculo, maxime, ideſt precipue tum. i. eo tempore, quo hæc dicebat, ad portã coopertum ſtercore. i. fimo immundo, ut nemo quæreret q̃d eueheret. Is ſup. qui in hoſpitio erat compulſus tam conſtantibus præcibus familiaris ſui, cucurrit protinus. i. eueſtigio ad portam, & compræhēdit plauſtrum ideſt currum, aut uehiculum, quod demonſtratum erat in quiete, & perduxit. ſ. criminando ipſum apud iudices cauponem ad ſupplicium capitale. i. mortale, quod de eo ſic conuicto ſumptum eſt.

THEOPHILVS.

MEgaram, megara ciuitas ad Iſthmum mediis Atticæ Bœotiæq́ finibus, in umbilico Peloponneſi, nomen habuit à Megareo, quem genuit Apollo, uel ægeus ex Pandione natus Erecththei filio, cui pater extitit Vulcanus, uel ab aſperitate regionis, ut alii ſentiunt. Hæc ex Strabone Pauſaniaq́ & Stephano, quæ tũc à nominatiuo formaretur ſi megar in eo caſu dici poſſet, id quod apud auctores inuenit nemo.

OLIVERIVS.

MVlta etiam interdiu & uigilantibus. Tranſit ad capitulum de miraculis, quæ ueluti ſomniis cæcitatis nube adumbrata hominibus apparuerunt, nam miracula ſunt cognitu difficillima, ſicut ſomnia, ſunt autem miracula q̃cunq́ præter naturæ uſum eueniunt. ℾ Conſtiterint. Qua ratione, facta ſint, & euenerint. ℾ Cum apud lacum. Hanc hiſtoriam Liuius libro ſecundo commemorat, de miraculo uero nullam prorſus mentionem facit, tantum dicit ædem Caſtori dictatorem uouiſſe, nec id affirmat, ſed ita fieri dicit. Plutarchus uero & Cic. auctores ſunt, ꝙ dum Romani cum Tuſculanis bellum haberent, duce Aulo poſthumio dictatore, & apud lacum regillum pugna commiſſa ad multum diei tracta foret & in neutram partē uictoria inclinaret, uiſi ſunt Pollux & Caſtor pro Ro. fortiter pugnare, qui copias hoſtium penitus profuderunt. Dio. lib. vi. poſt pugnæ narrationem. In hac, inquit, pugna dicitur poſthumio dictatori, & qui cum eo erant in acie equitibus apparuiſſe duos iuuenes, & forma

Miracula. Caſtor & pollux in acie Romana pugnãt.

magnitudine longe ſuperiores uiris, quos nunc noſtra natura nutrit, pubeſcereq́ incipientes, ducentes equitatum Roma. & qui obuiam latinorum irent ferientes haſtis, propellentesq́, & cohortantes ſocios, poſtq́ fuga latinorum captionem q́ caſtrorum ſuorum inclinante iam die in ueſperis uiſi eſſe in Romano fore eodē habitu adoleſcentes dicuntur duo bellicas induti ſenas, proceriq́ & pulcherrimi, eandem habentes ætatem, facięmq́ ſeruantes tanq̄ redeuntium ex prælio, ſpecie pugilum, equoſq́ madidos ſudore adducentes, aſcēdentemq́ aiunt deinde utrinq́ equos abluere ad ſcaturiginē quæ manat iuxta templum ueſtæ, lacum faciens profundum peruium, multis ciſcitantibus & ſi quid eſſet ab exercitu nouum diſcere poſtulantibus, narraſſe eos pugnam, ut fuerat & q́ uiciſſent Romani nunciaſſe, diſcedentesq́ inde dicunt eos ex foro à nemine uiſos amplius die poſtero acceptis literis à dictatore cognouerunt de apparitione numinum in prælio & eos fuiſſe Caſtoris & Pollucis ſimulachra.

De P. Vatinio.

Item bello Macedonico. P. Vatinius, Reatinæ præfecturæ vir, noctu vrbem petēs, exiſtimauit duos iuuenes, excellentis formæ, albis equis reſidentes, obuios ſibi factos nunciare, die, qui præterierat Perſen regem, à paulo captum: quod cum ſenatui indicaſſet: tanquā maieſtatis eius, & amplitudinis, vano ſermone contemptor: in carcerem coniectus. poſtquam Pauli literis illo die Perſen captū apparuit & cuſtodia liberatus: & inſuper agro, ac vacatione donatus eſt. Caſtorem vero, & Pollucem, etiam illo tēpore pro imperio popu. Roma. excubuiſſe cognitum eſt, quo apud lacum Iuturnæ, ſuum, equorū q́ ſudore abluiſſe viſi ſunt. Iunctaq́ fonti ædes eorum, nullius hominum manu reſerata patuit.

ne donatus eſt, nec illud prætermittam, licet nōn ad rem ſed quia ſimile eſt huic, quo tempore Cato erat. Vticæ quidam nocte ueniens nunciauit Catoni die tertia ante commiſſum certamen caſtra Scipionis capta fuiſſe Cæſaremq́ uictorem Scipionem & Iubam cum paucis euaſiſſe, reliquas copias funditus deiectas, hoc legitur in uita Catonis. ☞ Reatinæ præfecturæ, quia præfectus erat reati, ac ſi diceres præturæ uicentinæ, erant quædam præfecturæ, ad quas mittebantur à prætore Vrbano præfecti, ut fundi, & formiæ ceræ, priuernum, anagnia, reate, norſia, arpinum & alia. ☞ A paulo, ſcilicet Aemilio, de quo ſupradictum eſt in capitulo de Ominibus. ☞ Vacatione. Immunitate, & ut uulgo dicimus exemptione. ☞ Lacum Iuturnæ. Nymphæ. Iuturna fons iuxta Numicum fluuium dictus, ut quidam uolunt à Iuturna Turni ſorore, quæ à Ioue compreſſa imortalitate donata eſt, & Numici fluminis Nympha facta, iuxta hunc fōtem ædes erat. Caſtoris & pollucis. ☞ Iūcta haud procul erat à fonte templum, quod ſponte ſua uiſum eſt aperiri. Vacatio

ASCENSIVS.

Multa etiam &c. Tranſit ad narranda miracula, quæ p̄ſertim uigilantibus diuina, nō humana ope uiſa ſunt unde magis ſtoice quam epicurice ſentit. Epicurei enim negabant deum curare mortalia. ☞ Aut quicquam miraculi in terris facere, unde Horatius de miraculo quod circa thus liqueſcens per ſe in aris aeri dicebatur, dicit ſermonum libr. i. Credat iudæus appella, Non ego, namq́ deos didici ſecurum agere æuum, Nec ſi quid miri faciet natura deos id. Triſtes ex alto cæli dimittere tecto &c. Ordo textus nunc eſt. multa etiam acciderunt inter diu. ideſt durante die quaſi intra diē, & uigilantibus, & ita licet tam nocte q̄ interdiu tamen non ſomniantibus, ut ſuperioribus, perinde ac, ideſt non aliter quam ſi fierent inuoluta nube tenebrarum & ſomnii, quæ quia arduum, ideſt difficile eſt dignoſcere, ideſt diſcernendo noſcere, unde emanauerint, ideſt orta ſint, aut qua ratione conſtiterint, ideſt facta ſint, uocentur merito miracula, quorum, ſcilicet miraculorum illud, quod proxime ſequitur, occurrit, ſcilicet memoriæ, in primis è magno aceruo, ideſt cumulo exemplorum, deinde incipiens narrare dicit ☞ Quum &c. Recitat miraculum caſtoris & pollucis, ordo eſt. Quum Aulus Poſthumius dictator, ideſt ſummo illo magiſtratu, à quo non licebat prouocare, ſed audiendum erat eius dicto, fungens, & Octauius Mannilius dux Tuſculanorum, concurrerent inter ſe magnis uiribus, ac neutra acies, neq́ Romani dictatoris, neq́ tuſculani ducis, referret, ideſt retro ferret, cecipiendo ſe in caſtra, pedem, ſcilicet ſuum aliq̄diu, ideſt per pluſculum temporis. Caſtor & pollux, dii illi ex fratribus geminis facti, uiſi, ideſt apparentes, propugnatores, ideſt defenſores partium Romanarum, fuderunt, ideſt proſtrauerunt penitus copias hoſtiles, utpote tuſculanas.

OLIVERIVS.

Item bello Macedonico. P. Vatinio, Cicer. lib. de natura deorum. Et in noſtro, inquit, populo, & in cæteris deorū cultus, religionumq́ ſanctitates exiſtunt in dies maiores, atq́ meliores, idq́ euenit non temere, nec caſu, ſed quod etiā preſentiam ſuam diui declarant, ut apud Regillum bello latinorum, cum poſthumius dictator cum Octauio Manilio tuſculano prælio dimicaret, in noſtra acie caſtor & Pollux ex equis pugnare uiſi ſunt, & recenti memoria idem tyndaride Perſen uictum nunciauerunt. P. Vatinius auus huius adoleſcentis, cum ei præfectura Reatina Romam uenienti noctu duo iuuenes in equis albis dixiſſent regem Perſen illo die captum, ſenatui nunciaſſet, primo quaſi temere reipub. locutus eſſet, in carcerem coniectus eſt. Poſtea à Paulo literis allatis, cum idem dies conſtitiſſet, & agro à ſenatu & uacatione

ASCENSIVS.

Item bello macedonico. Narrat ſecundum miraculum, quod per eoſdem, contigit dicens. Item publius Vatinius uir præfecturæ reatinæ, ideſt unus eorum qui reati præfecti erant petens bello macedonico, ideſt quo tempore. P. Aemilius perſam regem macedoniæ bello petiit, petens dico noctu urbem, ſcilicet Romam exiſtimauit duos iuuenes excellentis formæ, ſcilicet Caſtorem & pollucem, licet eos non agnouit, reſidentes ſup. in equis albis, & ſupp. factos obuiam ſibi, nunciare Perſan regem, ſcilicet macedoniæ de quo in titulo de Omine dictum eſt, captum die, qui præterierat, ſcilicet proxime, à Paulo, ſcilicet Aemilio. Quod, ideſt quam rem cum indicaſſet ſenatui, ſcilicet Rom. ideſt ordini ſenatorum, coniectus in carcerem tanquā contemptor maieſtatis, & amplitudinis eius, ſcilicet ſenatus, ſermone uano, ideſt mendaci, & futili, quale & ſenatui allatum non decuit, poſtq̄ apparuit literis, ideſt per literas, Pauli, ſcilicet æmilii ad hoc miſſas, Perſam captum illo die, qua uatinius indicauerat, ipſe Vatinius, & ideſt ſimul liberatus eſt cuſtodia, ideſt carcere noxiorum, & donatus eſt inſuper, id eſt ſupra liberationem agro ac uacatione, ideſt immunitate; & exemptione ab omni onere publico. ☞ Caſtorem uero &c. Affert tertium exemplum de iiſdem, locutum autem de Caſtore & polluce indicat particula etiam, quæ conſociatiua eſt. Atque ita tertium traditur de illis exemplum. In quo mirari poſſis cum græci ſint quomodo Romanis qui ex troianis traxerunt originem toties opitulati ſint. Verum facile poſſit occurri, inter deos non eſſe ſimultatem, niſi homerus, & eum inſecutus Maro etiam deorum contentiones uſque ad uulnera interdum inducant. Nam uenerem uulneratam dicunt, dum filio ſuppetias ferret, unde illud Aenei. x. in perſona ueneris, mea uulnera reſtant. Verum dicerent, homerum, & cæteros poetas in talibus figmentis hominum mores per deos exprimere uoluiſſe, quos & preſens miraculum imitandos innuit. Nam ſi aut ueros deos, aut immortales, & in plures effectos credas, unde illis ſudor? de quo iam dicemus. Vtcunq; autem eſt conſtat Romanis perſuaſum eſſe Caſtorem & Pollucem illis auxiliares ſæpe fuiſſe, unde eos Horatius inuocat. Sic fratres Helenæ, & cætera. unde, ordo eſt. Vero pro ſed, cognitum eſt Caſtorem, & Pollucem excubuiſſe, ideſt uigilaſſe pro imperio Populo Romano etiā illo tempore, quo uiſi ſunt abluiſſe ſudorem ſuum, & equorum ſup. ſuorum ex recenti pugna pro Romanis obita, apud lacum Iuturnæ, ſcilicet Nymphæ, cuius lacus erat apud Numicum fluuium, & ædes eorum ſcilicet Caſtoris & Pollucis,

funcťa,

ancta, Ideſt proxima fonti, ſcilicet Iuturnæ, patuit reſerata nullius hominum manu, ſed ſup. deorum, qui tamen cre debantur homines fuiſſe. Sed mire dicit, cum homines ne get ſudaſſe, non enim dii quantumuis ſtrennuam nauarent operam, ſudarent, niſi dicas ſudorem illum non fragilitatis, aut agitationis nimie cauſa apparuiſſe, ſed ut ex eo Romani ſcirent, quam acriter pro ſe dii illi certarant.

De Peſtilentia.

SEd vt cæterorum quoq; deorũ propenſum huic vrbi Numen exequamur: triennio continuo vexata peſtilentia ciuitas noſtra, cum finem tanti, & tam diuturni mali, neque diuina miſericordia, neq; humano auxilio imponi videret: cura ſacerdotum inſpectis ſibyllinis libris, animaduertit: non aliter priſtinam recuperari ſalubritatem poſſe, quam ſi ab Epidauro Aeſculapius eſſet accerſitus. Itaq; eo legatis miſſis vnicam fatalis remedii opem authoritate ſua, q iam in terris erat ampliſſima, impetraturam ſe credidit; neq; eam opinio decepit: pari namq; ſtudio petitum, ac promiſſum eſt præſidium: eueſtigioq; Epidauri Romanorum legatos in templũ Aeſculapii, quod ab eorum vrbe quinq; millibus paſſuum diſtat perductos: vt quicquid inde ſalubre patriæ laturos ſe exiſtimaſſent, pro ſuo iure ſumerent, benigniſſime inuitarunt. Quorum tam promptam indulgentiam Numen ipſius Dei ſubſecutum: verba mortalium cæleſti obſequio comprobauit. Siquidem is anguis, quem Epidaurii, raro: ſed nunquam ſine magno ipſorum bono viſum, in modum Aeſculapii venerati fuerunt: per vrbis celeberrimas partes, mitibus oculis, & leni tractu labi cœpit, triduoq; inter religioſam omnium admirationem conſpectus, haud dubiam præ ſe appetitæ clarioris ſedis alacritatem ferens, ad triremem Romanam perrexit, pauentibusq; inſitato ſpectaculo nautis, eo conſcendit, vbi Q. uinti Ogulinii legati tabernaculum erat, inq; multiplicem orbem, per ſummam quietem eſt conuolutus. Tum legati perinde, atq; exoptatæ rei compotes, expleta gratiarum actione, cultuq; anguis à peritis excepto, læti inde ſoluerunt, ac proſperam emenſi nauigationem, poſtquam Antium appulerunt: Anguis, qui vbiq; in nauigio remanſerat: prolapſus in veſtibulo ædis Aeſculapii: Myrto frequentibus ramis diffuſæ: ſupereminentem excelſæ altitudinis palmam circundedit, perq; tres dies poſitis, quibus veſci ſolebat: non ſine magno metu legatorum, ne in triremem reuerti nollet Antienſis templi hoſpitio vſus, vrbi ſe noſtræ aduehendum reſtituit: atq; in ripam Tyberis egreſſis legatis, in inſulam, vbi templum dicatũ eſt, tranſnauit: aduētuq; ſuo tempeſtatem, cui remedio quæſitus erat: diſpulit.

THEOPHILVS.

REatinæ prefecturæ uir. non ex magiſtratu, ſed oppido Reate, quod erat præfectura, de cuius ſignificatu plura Ianus in commentaria Cæſ. & Iulus diſputauit ex Hygini conſtitutionibus, & aliis auctoribus qui nondum prodierunt in uulgus.

OLIVERIVS.

SEd ut cæterorũ, Hoc miraculum, & à Liuio primi punici belli libro primo memoriæ proditum fuit, qui quoniam non extat, breuiter ab aliis ſic traditur. Romani ad peſtilentiam, reſpõſo monẽte, ad Aeſculapium Epidauro accerſendum decem legatos principe, Qui, Volumnio, uel potius Vgolino miſerunt, qui cum eo ueniſſent, & ſimulachrum ingens mirarentur, anguis è ſedibus ſuis elapſus uenerabilis, non horribilis per mediam urbem, cum admiratione omnium ad nauem Romanam perrexit, & ſe inuolutum tabernaculo conſpirauit, legati eum uehentes Antium prouecti ſunt, ubi per molitiem maris anguis proximum Aeſculapii fanum petit, & poſt paucos dies ad nauem redit cum aduerſo Tiberi ſubueheretur in proximam inſulam deſiluit, ubi templum ei conſtitutum, & peſtilentia mira celeritate ſedata eſt. Auguſtinus de ciuitate dei libro tertio. Aeſculapius inquit ab Epidauro Romam abiuit, ut periciſſimus medicus in urbe nobiliſſima artem glorioſius exerceret. Ouidius lib. ultimo metamorphoſeon hanc late deſcribit hiſtoriam ſiue fabulam. ¶ Propenſum. Inclinatum, extenſum. ¶ Humano conſilio. Quia humana remedia nõ proficiebãt, nec ulla in parte iuuabant ab Epidauro. De quo ſatis ſupradictum eſt. ¶ Fatalis ſalubris, hoc loco in quo ſalus Po. Roma. Fatalis. poſita foret, nam fatalis interdum mortalis dicitur, ut Virgil. Scandit fatalis machina muros. ¶ Auctoritate ſua. Quanq; nulla eſſet Popu. Romano cum Epidauriis amicitia, neq; ſocietas ¶ Pari namq;. Non minus ſtudioſe, inquit, Epidaurii conceſſerunt q̃ Romani petierunt. ¶ Præſidium. Subſidium auxilium, ſed inter præſidium auxilium & ſubſidium hoc intereſt, q; præſidium alteri loco impoſitum utile ſit, ut milites in arce collocati præſidium dicitur, & datur, uel imponitur ſemper præſidium à potentioribus, auxilium ab externis ſubſidium, quod poſtea inuenitur, & à minoribus datur, ſed confunditur iſta proprietas, & aliud pro alio ſæpiſſime ponitur. ¶ Salubre, q; patriæ ſalutem afferret. ¶ Quorum tam promptam. Quia non minus ipſe deus uiſus eſt conceſſiſſe Romanis, quã ipſi Epidauri conceſſerant. ¶ Militibus oculis. Quaſi boni aliquid Romanis promitteret. ¶ Leni tractu. Placido non impetuoſo manſueto, ut appareret felicitatem afferre Romanis. ¶ Præſeferens. Oſtendens, dicimus enim præſefero, præſefers, præſefert. oſtendo, dis, nam qui ante ſe aliquid portat, illud ſine dubio oſtendit. ¶ Pauentibus. Cum omnes terrore perculſi eſſent, & legati in primis tam nouo miraculo, ille recta uia peruenit ad tabernaculũ Qu. Vgolini, & in eo quaſi ſua ſede conſtitit, locus autem ille dignior erat in triremi Romana. ¶ Multiplicem orbem In multas ſpiras, gyros ſignificat autem lõgitudinem ſerpentis, qui multipliciter inuolutus eſt. ¶ Perinde atq;. Tamquam propoſiti ſui compotes. ¶ Antium, Volſcorum ciuitas fuit, à qua oriũda fuit camilla Volſcorum regina, diſtat ab hoſtia, teſte Strabone, ſtadia. cc. & lx. ¶ In ueſtibulo ædis. Quia templum Aeſculapii erat in littore haud procul ab Antio. ¶ Mirto. Mirtus erat denſis ramis, eſt autem arbor ueneri conſecrata, unde Virgil. Veneri gratiſſima mirtus. ¶ Tyberis inſulam. Exactis regibus ſenatus cenſuit, eorum bona populo diripienda tradere, ut ea præda coactus populus reges poſtmodum recipere non auderet, erat autem ager haud procul ab urbe regibus deſtinatus, quem græci *αρισταγον* uocant, qui Marti conſecratus Martius deinde cãpus dictus eſt, forte ita accidit ut cum è ciuitate reges eiicerentur, læta ſeges in agris eẽt, que regibus dedicata erat, uerum tanto odio Romani flagrabãt reges, ut omnia, quæ regum forent, diripienda & deſtruenda cenſerent, hanc igitur ſegetem, quia ueſci equos, aut homines nephas eſſe ducebant, cum corbibus meſſem in profluentem deiecerunt, culmus etiam ſegetis, obice neſcio qua in medio alueo retẽtus circuit ad eam planicie, ut longo tempore poſt ſoli data area ibi fierent ædificia, ubi etiam templũ Aeſculapii cõditum eſt, & hũc locum inſulam appellarunt teſtis eſt Ouidi. lib. ultimo metamor. Scinditur in geminas partes circumfluus amnis Inſula nomen habet, Liuius de bonis regis, quæ reddenda ante cenſuerant, res integra defertur ad patres, ibi uicti ira uetuere reddi, uetuere in publicum redigi, diripienda plebi ſunt data, ut contacta regia præda, ſpẽ in perpetuum cum his pacis amitteret ager Tarquinorum qui inter urbem & tiberim fuit conſecratus Marti Martius deinde cãpus fuit, forte ibi tamen ſeges farris dicitur fuiſſe matura meſſi, quem campi fructum, quia religioſum erat conſumere, deſectam cum ſtramento ſegetem, magna uis hominum ſimul immiſſa corbibus fudere in Tiberim, tenui fluentem aqua, ut mediis ſolet caloribus, ita in uadis hæſitantis frumenti aceruos conſediſſe illitos limo, inſulam deinde paulatim, & aliis quæ fert temere flumen eodem inuectis factam poſtea additas

Antium

Mirtus.

credo moles manu quoq; adiutum, ut tam eminens area, firmaq; templis quoq;, ac porticibus ſuſtinendis eſſet. ¶ Tempeſtatem. Peſtem.

ASCENSIVS.

SEd ut cæterorum quoq; &c. Ergo, hactenus locutus eſt de miraculis Caſtoris & pollucis. Nũc uero exemplũ affert de Aeſculapio, q̃ in ſerpentinæ facie cõſpectus, & Romam (aut eius loco malignis ſpiritus) delatus peſtilentiam ſedauit, quæ aut ſua ſponte erat ceſſatura, aut non amplius à dæmoniis ipſis excitanda. Ordo eſt. Sed ut nos exequamur idest ex ordine narremus, numen, idest diuinam potentiã quoq;, idest etiam cæterorum deorum, propenſam, idest propitiam & inclinatam huic, idest noſtræ urbi, idest ad auxilium & defenſionem Romæ, Ciuitas noſtra, idest Romana, quia Romanus eſt, qui loquitur, uexata, idest grauiter infeſtata triennio, idest ſpacio trium annorum, continuo, idest non interrupto peſtilentia, idest pernicioſiſſimo illo morbo, cum ipſa ciuitas uideret finem tanti, & tam diuturni mali, neq; imponi miſericordia diuina, idest per miſericordiam dei, neq; auxilio humano, ut opere medicorum; Cura (ſi eſt nominatiui caſus ordo eſt) ſacerdotum animaduertit .i. conſiderauit libris ſybillinis lectis .i. poſtq̃ legerat libros ſybillinos, in quibus cõtinebantur facta Romana, aut ſi Ablatiui caſus eſt; ordo eſt. Ciuitas animaduertit cura .i. per diligentiam ſuam inſpectis libris ſybillinis, ſalubritatem priſtinam, idest prioris ſtatus eorum, non poſſe recuperari aliter q̃ ſi Aeſculapius, qui Apollinis filius pperitiam medicinæ, dum uiueret, habitus eſt, acceſſitus .i. uocatus Romam, ab Epidauro. Itaq; .i. & ita legatis miſſis eo, uidelicet epidaurum, ciuitas ſup. noſtrã .i. Romana, credidit ſe impetraturam authoritate ſua .i. per aut propter authoritatem ſuam, quæ erat ampliſſima in terris, unicam, idest ſingularem opem remedii fatalis .i. à fatis ad hoc ordinati, uidelicet acceſſum Aeſculapii ad urbem. Neq; opinio decepit eã ſcilicet ciuitatem Romanam Namq; pro quia, præſidium, idest protectorium ciuitatis Aeſculapii numem, eſt petitum, ſcilicet à Romanorum legatis, ac promiſſum, ſcilicet ab epidauriis pari, idest æquali, ſtudio, idest opera ſtudioſa, q̃ pro quia, epidauri, idest ciues epidauri urbis, Inuitarant, aut benigniſſime legatos Romanorum pductos e ueſtigio, idest ſtatim, audita petitione eorum, priuſquã ueſtigia mutaſſent, unde & ſtatim dictum, q̃ quaſi à ſtante, & nihil adhuc moto quid factum, aut fieri aut futurum dicamus, in templum Aeſculapii, quod diſtat ab urbe eorum, ſcilicet epidauriorum quinq; millibus paſſuum, inuitauerunt dico, idest blãde adhortati ſunt, ut ſumerent pro ſuo iure .i. authoritate qua pollebant, aut pro ſuo arbitrio quicquid exiſtimaſſent ſe laturos .i. portaturos in urbem ſalubre .i. ſalutiferum patriæ .ſ. ſuæ hoc ẽ Romæ, dicendo quicquid inuenerunt penes ſe non eſſe numen dei, ut illud traduci ſine ipſius aſſenſu poſſit, ſed ſiue ſimulachrum dei ſiue donarium aliquod peterent, ad illos laturos. Quorum, ſcilicet epidauriorum indulgentiam, idest conceſſionem tam promptam, idest tam facilem, & paratam, numen ipſius dei, ſcilicet Aeſculapii, ſecutum, idest ſubſecutum, aut imitans, comprobauit, idest ratificauit obſequio. idest morigeratione cœleſti, uerba mortalium. ¶ Scilicet Epidauriorum, qui inuitauerant legatos ſumere quicquid ſalubre patriæ putarent quod non potuiſſent præſtare ſine numinis obſequio. Eſt autem obſequium ab obſequẽdo dictum quã do quid, quod ſua ſponte non ſequeretur, ob alterius uoluntatem, aut utilitatẽ ſequitur, & facit, uñ illud comicũ. Obſequiũ amicos, ueritas odiũ parit. Q̃ñ ergo deus, quod mortales pmittunt, & efficere non pñt cõprobat, tunc obſequiũ præſtat (Siquidẽ .i. qm̃, is anguis) quẽ Epidaurii .ſ. populi, uiſum raro ſed nunq̃ ſine magno bono ipſorũ uenerati fuerunt .ſ. antea, in modũ Aeſculapii, quia credebant in eius ſpẽ Aeſculapium uideri. ¶ Cœpit labi .i. ſerpere, oculis mitibus, & ita fauorabilibus & tractu leni, quod placati animi indicium erat, per celeberrimas ptes urbis, & conſpectas triduo, idest ſpacio triũ dierũ (hoc credo authore confirmatus Valla cenſet contra Seruium per actũm temporis ẽt continui non eſſe uenuſtiorẽ locutionem) inter admirationem omnium religioſam .i. uenerabundã, pſeferens .i. manifeſta geſtiõe indicans & oſtẽtans haud dubiam .i. certam alacritatẽ ſedis, idest habitatiõis firmæ clarioris quia clarior multo erat roma q̃ epidaurus, perrexit ad triremem Romanam, qua, ſcilicet legati aduecti fuerant & nautis pauentibus ſpectaculo inuſitato, idest ob inuſitatum & inſuetum ſpectaculum, anguis ſup. conſcendit eo .i. in eũ locum nauis, ubi erat tabernaculum Quinti Ogulini ſeu Hugolini legati, idest principis illius legationis, & eſt obuolutus per ſummam quietem, in multiplicem orbem, idest ſpiram & girum, unde oſtẽditur oblongus fuiſſe. Tum legati perinde atq;, idest tanq̃ eſſent compotes rei exoptatæ expletã actione gratiarum, quam epidauriis egerunt & cultu anguis idest modo colendi anguem, excepto, idest ſi dicatur diſcẽdo à peritis, idest ab iis qui bene nouerant, nam antea apparuerat epidauriis. Vnde manifeſtum ẽ quod prius dixi, malignũ ſpiritum in ea ſpẽ in qua quia hominem decepit damnatus ẽ, uoluiſſe ab homine coli, ſoluerunt inde, idest ab littore epidaurico læti, emenſi proſperam nauigationem .i. emetiendo mare proſpera nauigatione uſi poſtq̃ appulerunt .ſ. triremem ſuam, antium oppidum illud haud procul ab Roma, olim tũc ſup. anguis qui remanſerat ubiq; in nauigio, prolapſus, idest labendo egreſſus, circundedit in ueſtibulo ut, idest dicunt .i. ſani æſculapii diffuſæ myrto, frequentibus ramis .i. habentis diffuſam myrtum arborem, cuius frequentes erant rami, porticũ ædis circũdedit dico, idest amplexus eſt palmam, ſcilicet arborem excelſæ altitudinis ſupereminentẽ .ſ. myrtis .i. caput altius extollentem, & iis ſup. cibis, quibus anguis ſolebat ueſci (ut uetus putaretur) poſitis ſup. ante eum per legatos per tres dies, nõ ſine .i. cũ magno metu legatorum ne nollet (Idẽ eſſet, ſi dicatur, ut nolet) reuerti in triremem, uſus .i. per triduum illud hoſpitio antiati, ut illud quoq; templum religione deuinciret, reſtituit ſe ad uehendum urbi noſtræ .i. in urbem noſtrã hoc eſt Romam atq; legatis, ſcilicet Romanis egreſſis .ſ. naui in ripã tyberis anguis tranauit (aut antiqua orthographia tranſnauit) in inſulam .ſ. uicinam, ubi templum eſt dicatum .ſ. Aeſculapio poſtea, & diſpulit ſuo aduentu tempeſtatem, ſcilicet peſtilentem, hoc eſt peſtilentiam ipſam, cui ipſe quæſitus erat remedium, hoc eſt effecit, pro quo faciendo accerſitus erat.

¶ De Furio Camillo.

NEc minus voluntarius in vrbem noſtrã Iunonis tranſitus. Captis à furio Camillo Veiis, milites iuſſu Imperatoris ſimulachrum Iunonis Monetæ, quod ibi precipua religione cultum erat: in vrbem tranſlaturi, ſede ſua mouere conabantur: quorum ab vno per iocum interrogata Dea, an Romam migrare vellet: velle ſe reſpõdit. Hac voce audita, luſus in admirationem verſus eſt, iamq; non ſimulachrum, ſed ipſam cœlo Iunonem petitam, portare ſe credentes, læti in ea parte Auentini montis in qua nunc tẽplũ eius cernimus, collocauerunt.

OLIVERIVS.

NEc minus uolũtarius in urbem noſtram Iunonis trãſitus. Liuius. Cum iam humanæ opus egeſtæ à ueiis eſſent amoliri tũ deum dona, ipſoſq; deos, ſed colentiũ magisq̃ rapientiũ modo cœpere, nãq; delecti ex oĩ exercitu iuuenis pure lautis corporibus, cãdida ueſte, q̃bus deportanda Romã regina Iuno aſſignata erat, uenerabundi tẽplũ iniere, primo religioſe admouentes manus, q̃ in ſignũ more uetuſto niſi certæ gentis ſacerdos attrectare non eſſet ſolitus, deinde cũ quidã, ſeu ſpiritu diuino tactus, ſeu iuuenili ioco, uis ne Romã ire Iuno dixiſſet: annuiſſe, cæteri Romani ẽ cla mauerunt, inde fabulæ adiectũ eſt, uocẽ quoq; dicentis uelle auditam motã certe ſede ſua parui momenti adminiculis ſeq̃ntis modo accepimus leuẽ, & facilem tranſlatu fuiſſe, integrãq; in auentinum æternã ſedem ſuã, quo uota Romani dictatoris uocauerant, pet latã, ubi in tẽplum ei poſtea idẽ, qui uouerat Camillus dedicauit. ¶ Iunonis monetæ, Iuno moneta à monẽdo dicta eſt, ut ſentire uidetur Cic. II. de diui. dicit enim atq; ẽt ſcriptũ à multis cum terremotus factus eſſet, ut ſue plena procreatio fieret, uocem ab æde Iunonis ex arce extitiſſe, quocirca iunonem illam appellatam monetam.

ASCENSIVS.

NEc minus &c. Affert miraculum, quod ſub Camillo factum multa à iunone, quod ne laboremus ſcire, quomodo

quomodo fieri potuerit Liuius ſatis explicat non uere contigiſſe, ſed nutu ſimulachri cum forte ſimul interrogaretur, & moueretur, inuentum ſabulæ locum, ut dicatur reſpondiſſe, uolo, mutorum ei (ut ſunt ſimulachra) loquelæ ſunt eorum nutus. Author tamen deam uere locutam īterpretatur, quod ſi eſt, dæmonem in ſimulachro locutum facile dixerimus. Ordo eſt. Nec, ideſt & non, & trāſitus Iunonis ſcilicet monetæ in urbem noſtram. ſ. romam, non ſup. fuit minus uoluntarius, immo æquæ uoluntarius, ac tranſitus æſculapii. Enī pro quia, Veii urbe potente in Italia, captis à furio Camillo, qui uir clariſſimus, & alter ab romulo urbis conditor eſt habitus, milites ideſt qui pro bello gerendo æra merebānt trāſlaturi iuſſu Imperatoris, in urbem noſtram, ideſt Romam, ſimulachrum Iunonis monetæ à monendo dictæ, quod. ſ. ſimulachrum erat cultum ibi, ideſt Veiis, precipua religione conabantur mouere, ſcilicet ipſum ſimulachrū, ſup. à ſede ſua ab quorum, ſcilicet militum, uno, dea interrogata per iocū, an uellet migrare, ideſt tranſire habitatum Romam, reſpondit (ut Liuius ſentit nutu) uelle ſup. ſe. Luſus, ſcilicet iocularis, quia non ſerio interrogauerat, uerſus eſt in admirationē, hac uoce audita, iamq;, ideſt & iam, hoc eſt deinceps, milites læti credentes ſe portare non ſimulachrum, ſed ipſam Iunonem petitam cælo, ideſt de cælo tranſlatam, collocauerunt ſup. ipſum, ſimulachrum in ea parte montis auentini in qua nos cernimus (de tēpore ſuo loquitur author) iam enim non extat, templum eius, ſcilicet Iunonis. Ex his patet, Romanos & cæteros gentiles diſtinxiſſe ſimulachra deorum ab ipſis diis & deabus Verum in hoc errabant, ꝙ eos, quorum, ſimulachra ponebant, deos eſſe credebant, quinetiam deos fieri poſſe putabant aut deos in ea deſcendere, ſed hæc alibi ſunt diſputanda.

OLIVERIVS.

Fortunæ muliebris. Cum Coriolanus in exilium miſſus eſſet, ꝙ frumentum diſtribui populo uetaret, ad etruſcos profugit, & ab his imperator electus urbem magnis copiis inuaſit, & eam graui obſidione præmebat, miſſi ſunt ad eum primo legati, qui agerent de pace cum eo, qui nihil obtinere potuerunt, iterum idem miſſi, non recipiuntur in caſtra, miſſi deinde ſacerdotes cum infulis, æquæ ſine affectu redierunt ſtupebat ſenatus, trepidabat populus, uiri, ac pariter mulieres imminens exitium lamentabantur, tunc matronæ ad Veturiam matrem coriolani, Volumniāq; uxorem frequentes coeunt, id publicum conſilium, an muliebris timor fuerit, parum conſtat, peruicerunt certe, ut & ueturia magno natu mulier, & Volumnia duos paruos ex marito ferens filios ſecum in caſtra hoſtium irent, & quam armis uiri defendere urbem non poſſent, mulieres precibus lachrymiſq; defenderent, ubi ad caſtra uentum eſt, nunciatūq; Coriolano adeſſe ingens mulierum agmen, ut qui nec publica maieſtate in legatis, nec in ſacerdotibus tanta offuſa oculis animoq; religione motus eſt, multo obſtinatior aduerſus lachrymas muliebres erat deinde familiarium quidam, qui inſignem mœſtitia inter cæteras cognouerat Veturiam inter nurum nepoteſq; ſtantem, Niſi me fruſtrantur, inquit oculi mater tibi coniunxq; adſunt, & liberi, Coriolanus prope, ut amēs conſternatus, à ſede ſua cum ferret matri obuiæ complexum mulier in iram ex præcibus uerſa, ſcire, inquit, uolo, priuſquā complexum accipiam ad hoſtem ne, an ad filium uenerim captiua, mater ne in caſtris tuis ſim, in hoc me longa uita & infelix ſenecta traxit, ut primo exulem, deinde te hoſtem uide-

De ſimulachro Fortunæ.

Fortunæ etiam muliebris ſimulachrum, ꝙ eſt i Latina via ad quartum milliarium, eo tempore: cum æde ſua, conſecratum: quo Coriolanum ab excidio Vrbis maternæ p̄ces repulerunt: non ſemel, ſed bis locutum conſtitit: prius his uerbis. Rite me matronæ uidiſtis: Riteq; dedicaſtis.

De Valerio Publicola.

Valerio autem Publicola COS. q poſt exactos reges bellum cum Veientibus, & Hetruſcis geſſit: illis Tarquinio priſtinum imperium reſtituere: Romanis nuper partam libertatem retinere cupientibus: Hetruſcis, & Tarquinio in cornu dextro, prælio ſuperioribus: tantus terror ſubito inceſſit: vt nō ſolum victores ipſi profugerent, ſed etiam pauoris ſui conſortes ſecum Veientes traherēt: cui rei pro argumento miraculum adiicitur ingens. repente vox è proxima ſylua Arſia, quæ ore Syluani in hūc pene modū miſſa traditur. Vno plus Hetruſci cadent. Romanus exercitus victor abibit. Miram dicti fidem digeſta numero cadauera exhibuere,

rem, potuiſti populari hanc terram, que te genuit, que te aluit, niſi te peperiſſem, roma non oppugnaretur, multa inſup addidit cōplorādo, q̄bus, & uxoris, & paruulorꝫ fletibus motus matrē cōplexus, expugnaſti, inq̄t, iram meā patriā præclibus huius motus, cuius utero delatus ſum, q̄uis merito mihi inuiſam dono, cōtinuoq; agrū Romanū hoſtilibus armis liberauit, i cuius rei memoria ſenatus cenſuit templum fortunæ muliebri dedicandum in latina uia ad quartum lapidē ubi res acta fuerat, quoniam fortunatiores in liberanda patria fuerant mulieres q̄ uiri, nā ut, inquit, Liuius non inuiderunt laudes ſuas mulieribus uiri Romani, adeo ſine obtrectatione aliæ gloriæ uiuebatur. Huius igitur deæ ſimulachrum bis locutum fuiſſe tradunt auctores. Rite uidi. Tum cum nobis propitia fuit. Rite dedicaſtis, quia ſimulachrum illud dedicarunt mulieres. Plu. dicit ꝙ mulieres collata pecunia ſimulachrum illud compararunt, & dedicarunt. Fortunæ muliebris.

ASCENSIVS.

Fortunæ &c. Vt probet exemplum ſuperius cuius fides maxime Vacillat affert exemplum ſimulachri fortunæ muliebris quod bis locutum dicit, ſed haud dubiæ demonum fraude, q̄ in ſimulachris ſubinde loquebantur ut in uita Bartholomei Apoſtoli legimus. Ordo eſt. ſimulachrum etiam, non ſolum Iunonis, ſed etiam fortunæ muliebris, que mulieres fortunare credebatur (ut uero Plutar. in eo libro, quem de fortuna Romanorum & uirtute Alexandri ſcripſit docet Romani plurimū fortunæ debere putandi ſunt ſed ſtulto errore ad hoc inducti ſunt ut fortunam deam credant, ad q̄ dicit Iuuenalis. Nullum numen habes ſi ſit prudētia, ſed te, Nos facimus fortuna deam, cæloq; locamus. Et iō Auguſtinus in libro primo de ciuita. dei, non à fortuna, ſed à deo Romanos imperium accepiſſe, ut autoramētum & mercedem uirtutum ſentit) quod ſup. ſimulacrum eſt in uia latina ad quartum milliarium .ſ. ab urbe, conſecratum eō tempore cum æde ſua quo præces maternæ, ideſt Veturiæ matris & uxoris Coriolani ſ. Martii à Coriolis deuictis agnomen illud ſortiti, repulerunt, ideſt retro abire fecerunt Coriolanum, ſcilicet Martium, ut dixi filium. Veturiæ ab excidio urbis. ſ. Romę ſimulachrum dico fortunæ &c. conſtitit locutum non ſemel ſup. tantum, ſed bis prius non dicam, priuſq̄ conſecratum eſſet, ne ſit repugnantia in uerbis, ſed prius, ideſt priore loco, aut, ut dicunt uice, his uerbis. O matronæ, uos uidiſtis merite, & dedicaſtis merite, ergo poſt conſecrationem locutū eſt.

OLIVERIVS.

Valerio autem publicola conſule, qui poſt plebis amator publicola dictus, poſt reges exactos, conſul cum bruto creatus in ſuſpitionem cum ueniſſet affectati regni, ꝙ uidelicet ædes ſuas in ſūmo ueliæ ædificaret, iuſſit oēm ædificandi materiam in planum deferri, tollendæq; ſuſpitionis gratia in radicibus montis, atq; ima ualle conſtruxit ædificiū. Illis, ſcilicet ueientibus, & etruſcis Inceſſit. Ingeſſit, inuaſit, & tam cum accuſatiuo q̄ cum datiuo conſtruitur, ut hoc loco cum datiuo. Veientes. Qui principes erant etruſcorum & ita primum miraculum fuit, ꝙ uictores in certa cauſa terrerentur. Argumento. Ad confirmationē pauoris illius. Miram ſi. q a dinumeratis utriuſq; exercitus cadaueribus, id poſtmodum uerum fuiſſe re ipſa cōpertū eſt Digeſta. Diſtincta, atq; diſcreta cadauera Ro. ab etruſcis ut dinumerari poſſent.

ASCENSIVS.

Valerio &c. Reliqua iam dicemus id præmonitum uelim illic, Etruſcis & Tarquinio &c. meliorem eſſe or-

dinem. Tantus terror ſubito inceſſit etruſcis, & tarquinio ſuperioribus prælio, in dextro cornu &c. Valerio &c. Recitat miraculoſam. Syluani uocem è ſyluis auditam dicens. Autem proſed. Valerio publicola conſule, ideſt cum Valerius publicola eſſet conſul, qui. ſ. publicola geſſit bellum cũ ueientibus etruſcis poſt reges, ſcilicet Tarquinium ſuperbum, & eius filios & per eos alios omnes, qui futuri erant, exactos. i. ignominoſe repulſos urbe, illis, ſcilicet Veientibus & Etruſcis cupiẽtibus reſtituere Tarquinio imperiũ priſtinum, ideſt quod prius habuerat, qui ad ſui reſtitutionẽ maxime induxerat Porſenam regem etruſcorum ne exigendorum regum impunitate cognita, reliqui populi exemplũ ſumant, qd mittentur, Romanis ſup. cupientibus retinere libertatem partam nuper. i. tunc paulo ante, etruſcis & Tarquinio ſup. euntibus, aut, ut dicũt exiſtentibus, ſuperioribus prælio. i. uincentibus in cornu dextro. ſ. acie inſtructæ tantus terror inceſſit. i. inuaſit ſubito ſcilicet etruſcos, ut non ſolum ipſi uictores. ſ. etruſci, q paulo ante fuerant uictores, profugerent ſed traherent etiam ſecum uientes cõſortes ſui pauoris, qui tñ in ſiniſtro cornu bellabãt. Cui rei adiicitur ingens miraculum pro argumento. i. pro eius cõprobatione, poteſt & meo quidẽ iudicio rectius illud ingens addi ſequenti ſic. Miraculũ adiicitur u delicet ingens uox, que traditur miſſa è proxima ſylua arſia ſ. nomine ore Syluani. i. dei ſyluarum in hũc modum. Etruſci cadent plus. i. amplius uno. ſ. milite, Romanus exercitus abibit uictor quia uno minus cecidit. Corpora, ſcilicet Cæſorũ digeſta numero, ideſt ab utraq; parte numerata, exhibuere miram fidem dicti, q a ita inuentum eſt, ut dictũ erat.

¶ De. C. Fabricio.

QVid Martis auxilium: quo victoriã Romanorum adiuuit: non ne memoria celebrandum eſt: cum Brutii: atq; Lucani, odio incitatiſſimo, maximiſq; viribus Thurinæ vrbis peterent exitium, ac præcipuo ſtudio eius incolumitatem C. Fabricius Lucinus COSS. protegeret, reſque ancipiti euentu, collatis vnum in locum vtriuſq; partis copiis gereretur: Non audẽtibus Romanis præliũ ingredi, eximiæ magnitudinis iuuenis primum eos hortari ad capeſſendam fortitudinem cœpit. deinde, vbi tardiores animaduertit: arreptis ſcalis per mediam hoſtium aciem ad contraria caſtra euaſit: & admotis: vallum cõſcendit: Inde voce ingenti clamitans factum victoriæ gradum. & noſtros ad aliena caſtra capiẽda: & Lucanos, Brutioſq; ad ſua defendenda, illuc traxit: vbi conſerti dubio certamine terebantur, ſed idem impulſu armorum ſuorum proſtratos hoſtes: iugulãdos, capiendoſq; Romanis tradidit. xx. enim millia cæſa: quinq; millia cum Statio Statilio duce vtriuſq; gentis, & tribus atque. XX. millitaribus ſignis capta ſunt. Poſtero die cum COS. inter honorandos, quorum ſtrennua opera fuerat vſus: vallarem coronam ei ſe ſeruare dixiſſet: a quo caſtra erant oppreſſa: nec inueniretur qui id præmium peteret: cognitum pariter, atq; creditum eſt Martem patrem tunc populo ſuo affuiſſe. Inter cætera huiuſce rei manifeſta indicia, galea quoq; duabus diſtincta pinnis: qua cœleſte caput tectum fuerat: argumentum præbuit. Itaq; Fabricii edicto ſuppicatio Marti eſt habita: & à laureatis militibus, magna cum animorum lætitia oblati auxilii teſtimonium ei eſt redditum.

OLIVERIVS.

Brutii Lucani

MEmoria celebrandũ. Memoratu dignum Syluan' uoce Ro. iuuit, mars uero facto. Brutii atq; Lucani ſunt Italiæ regiones haud procul à Calabria, Lucani ſunt inter cãpaniã & abrutiũ uel ut alii dñt, it r apulos, & calabros qui teſte Pli. ſunt à ſannitibus oriundi. Stra. uero li. v. circa pricipiũ dicit, Lucaniã inter tyrrhenũ, ſiculũq; linus poſitã eſſe, huic q dem à Silari uſq; lacũ, hinc aũt à Metapõto uſq; ad thurios, ad ipſam uero cõtinentẽ à ſannitibus uſq; ad iſthmũ, q. à thuriis in cerillos extẽditur prope lacũ, ſupra hos dicit eẽ bruthios cheroneſum habitãtes, q à Luc. brutiorũ nomẽ accepe runt, qm Lucani brutios rebelles, fugitiuoſq; uocãt, nã brutios dicit antea fuiſſe Lucanoꝝ paſtores à qbus transfugerãt. ¶ Thurinæ. Oppidũ eſt calabriæ in ſinu tarẽtino poſitũ crotoni cõterminũ, qd olym thuriũ dicebatur à grecis conditũ, author eſt Stra. hæc igitur ciuitas erat Romanis fœdere & ſocietate coniuncta, & ideo defendebatur à Pop. Ro. ¶ Ancipiti, Dubia fortuna in neutrã partẽ inclinata re. ¶ Vallũ, Dr munimentũ caſtroꝝ, uel foſſa, unde uallare, circũdare, ꝓtegere, munire, uallũ, munimẽ qd fit de palis acutis, uallus uero maſcu. generis palus acutus, ſiue q genibus iunctis ambulat. ¶ Inde, Ẽ ſummo loco, hoc eſt uallo. ¶ Factum vi. gradũ, quia ſcalas admouerant uallo. ¶ Idẽ, Quẽ Martem fuiſſe credendum eſt. ¶ Inter ho. Dum honoraret. ¶ Vallarem co. qua donari ſolebant, qui primi uallũ aſcẽdiſſent erant aũt graminea, quia gramen Marti conſecratũ, eſt militares coronæ, ut Gelius tradit,

Corõa uallaris

multifariæ ſunt, quarum que nobiliſſimæ ſunt, has ferme dicit eſſe, triumphalẽ, obſidionalẽ, ciuicam, muralẽ, caſtrẽſem, naualem, ea eſt quoq; corona, que oualis dr, eſt uẽ poſtrema oleagina, qua uti ſolebant, qui in prælio non fuiſſent, ſed triũphum procuraſſent, triũphales coronæ erãt aureæ, q imperatoribus ob honorẽ triũphi mittebãtur, id uulgo dicebatur aurũ coronatũ, hæ antiquitus è lauro fuerãt poſt fieri ex auro cœptæ. Obſidionalis eſt, quã hi qui liberati obſidione dabant ei duci, qui liberaſſet, ea corona graminea fuit obſeruarí q; ſolitum, ut fierent è gramine, quod in eo loco generatũ eſſet, in quod clauſi erant, qui obſidebantur. Hanc coronam S. P. Qu. Ro. Qu. Fabio maximo dedit bello pœnorũ ſcdo, ꝙ urbẽ Ro. obſidione hoſtiũ liberaſſet. Ciuica corona appellatur quam ciuis, à quo ſeruatus eſt in ꝑlio in teſtimonio uitæ, ſalutiſq; receptæ dabat, & fiebat è fronde querna, quoniam ciuibus, uictuſq; antiquiſſimus ex quercu capi ſolit' ſit, fiebat ẽt ex illice, quod genus ſupiori proximũ eſt, ac ciuica corona. L. Gellius uir cenſorius in ſenatu Cicer. conſulem donari à repu. cenſuit, ꝙ eius opera eſſet atrociſſima illa Catilinæ cõiuratio detecta indicataq;, muralis corona, qua donabatur ab imperatore, q primus murũ ſubiiſſet, inq; oppidum hoſtiũ per uim aſcendiſſet. Iccirco quaſi muri inſigniã pinnis decorata erat, caſtrẽſis corona eſt qua donabat ĩperator eum qui primus hoſtium caſtra pugna introiuiſſet, ea corona inſigne ualli habebat, naualis coronã, q donari ſolebat maritimo prælio qui primus in hoſtium nauiũ armatus trãſiliſſet ea quaſi nauiũ roſtris inſignita erat, muralis aũt & caſtrẽſis & naualis fieri ex auro ſolebant,

oualis uero corona mirtea erat, ea utebant ĩperatores, q ouãtes introibant urbẽ, ouãdi necnon triũphandi cã, cũ aũt bella nõ rite inita, neq; cũ iuſto hoſte geſta forẽt, aut hoſtiũ nomẽ humile, & nõ idoneũ fuiſſet, ut ſeruoꝝ piratarũ, aut deditionẽ repẽte factã, abſq; puluẽ, ut dici ſolet icruẽtaq; uictoria obueniſſet, cui facilitati aptã eẽ ueneris frõdẽ crediderũt ꝙ nõ Mar. ſed qſi Venere' qdã triũphus foret hãc Mirteã coronã. M. Craſ. bello fugitiuoꝝ cõfecto cũ ouãs rediret inſolẽter a ſenatus eſt, ſenatuſq; cõſul faciẽdũ curauit, ut è lauro nõ mirto coronaret. De ouatiõe ueteres ſcrip. inter ſe diſſenſiſſe accipio ꝑim. n ſcrip. q ouarẽt introire ſolitos, equo inuectos, & Sabi. Maſuri' pedes ingredi ouantes dicit, ſeq̃ntibus eos nõ militibus, ſed uniuerſo ſena. ouare ãt alii à militũ uoce, alii ab oue q ſacrificabãt dcm̃ uolunt, olympiæ celebri græciæ ſpectaculo pugiles deiectis aduerſariis oleaſtro iſigniri ſerto mos erat Pli quoq; de his multa li. xxii & li. xxxiii. ¶ Nec iueniret, q a nemo ſe dignũ ducebat eo ꝓmio. ¶ Martẽ prẽm, quia de Marte creditũ ẽ natos fuiſſe Romu ẽ Remũ urbis cõditores, & ro. giũs autho. ¶ Duab' diſtincta pinis. Cilſtis ita quo pingi ſolebat, unde Virgi. Viden, ut geminæ ſtant uertice Criſtæ. Et pater ipſe ſuo ſuperum iam ſignat honore. ¶ Argumentum. Indicium. ¶ Oblati. ſ. a Marte. Virgi. locus.

ASCENSIVS.

QVid Martis &c. Recitat miraculoſum exemplum de auxilio Martis, quo Romanos iuuiſſe putatus eſt, dicens. Quid: modus eſt interrogandi ad uetuſtatem

ſtatem faciens, auxilium, Martis quo adiuuit uictoriam Romanorum, nonne celebrandum eſt, ideſt celebre reddendum memoria.i.memoratione frequenti.q.d.maxime. Quũ Bruti, atq; Lucani populi Italiæ peterent odio incitatiſſimo, & maximis uiribus exitum, ideſt euerſionem, & perniciem aut deſtructionem ultimam Turinæ urbis in calabria, & cau⁹ Fabricius Lucius. aut ut alii legunt Lucinius conſul ſcilicet, Romanos, prſtegeret præcipuo, ideſt maximo ſtudio, incolumitatem, ideſt ſalutem, & conſeruatiõem eius ſcilicet urbis. ⁋ Et res ſcilicet bellica gereretuc euentu ancipiti, ideſt dubio, & incerto in utram partẽ uictoria ſe inclinaret, copiis utriuſq; partis collatis in unũ locum, Romanis non audentibus ingredi prælium, Iuuenis eximiæ magnitudiis (quẽ Martem fuiſſe poſtea creditũ eſt) cœpit primum hortari eos .ſ. Romanos ad capeſſendum fortitudinem. ſ. animi, deinde ubi.i. poſtq̃ aiaduertit .ſ. Romanos tardiores, q̃a nihil uerbis mouebãtur, euaſit p̱ mediã aciẽ hoſtiũ ad caſtra contraria.i.hoſtilia, ſcalis.ſ. ad uallũ tranſcendendũ arreptis, & ſcalis admotis.ſ ad uallum, conſcendit uallũ, quod ex uallis.i. ſtipitibus & ceſpitibus fieri ſolebat, p̃poſita foſſa. Inde clamitans uoce ingenti, quod Marti maxĩe conuenit, gradũ.i. anſam aut aditum, factũ uictoriæ traxit illuc, ubi ipſe erat, & .i. ſimul noſtros.i. Ro. ad capienda caſtra aliena, quia hoſtiũ, & lucanos, & brutios ad defendenda ſua. ſ.caſtra ubi.i.apud que caſtra, ipſi ro. cõferti.i. congreſſi & manũ conferẽtes dubio certamine terrebantur ſed idẽ .ſ. iuuenis, hoc eſt Mars, tradidit hoſtes p̱ſtratos impulſu armorũ ſuorũ Ro. iugulandos & capiendos, hoc eſt alios iugulandos, alios capiendos. Enl p̱ q̃a, uiginti millia.ſ hoſtiũ cæſ.i. occiſa ſunt q̃nq; millia capta ſunt cũ Statio Statilio duce utriuſq; gẽtis, & cũ tribus, atq; .xx. ſignis militaribus die poſtero quum conſul.ſ. Fabri. inter cæteros honorandos .i. dũ cæteros honore afficeret, quorũ ſtrẽnua opa fuerat uſus, dixiſſet ſe ſeruare coronã uallarẽ ei, à quo caſtra erant oppreſſa. talis.n. corona debebatur ei, q̃ prius uallũ hoſtile tranſcenderit, nec inueniretur ſup. q̃ſpiã, qui peteret id p̃miũ. ſ. uallarẽ coronã. ⁋ Cognitũ ẽ pariter, & creditũ, Martẽ patrẽ .ſ. Ro. P. q̃a primi Romanorũ regis Romuli pater ẽ habitus, affuiſſe.i..auxilio fuiſſe tũc populo ſuo. Galea quoq; diſtiocta duabus pinnis.i. acuminibus & caſtris, qua caput cæleſte, uidelicet Martis fuerat tectum p̃buit argumentũ.i. approbationẽ, inter cætera manifeſta indicia, ideſt demonſtrationes huius rei.ſ. q̃ à Marte fuerant adiuti Roma. Itaq;.i.& ita, ſupplicatio, ideſt ut noſtri dicunt, rogatio, ſeu proceſſio, eſt habita Marti, edicto.i. ex publico mandato Fabricii & teſtimonium auxilii oblati.ſ. Marte eſt redditum ei.ſ. Marti, à militibus laureatis, ideſt lauro coronatis, cum magna lætitia animorum.

OLIVERIVS.

Eferã nũc q̃d ſuo ſæculo cognitũ manauit ad poſteros.i. q̃ traditione paſſim per uenit ad poſteros non ex monimentis literarũ repetitũ ⁋ Penetrales deos. Penates notum eſt q̃uõ Aeneas à Troia penates aduectos ſecũ comites adduxit, ut Virg. Ilium in italiam portás uictoſq; penates, uel q̃ melius eſt penetrales.i. genios, ſicut Plutarc. q̃ geniorũ nomẽ aſſumũt. hoc ẽt in penetralibus conſecrãt, q̃ cũ ſpũ tenues ſũt iſinuãt ſe corp̄ibus, Diony. alicarnaſeus de antiq̃tatibus Romanorũ lib.i. dum cõderetur, inquit, urbs Alba miraculũ quoddam maximũ fuiſſe dr, extructo.n. ſacris deorum, quos æneas troia extulit, & Lauini collocãuit tẽplo locũ habẽte inacceſſibilem, atq; ſacris in hoc delubrum Lauino tranſlatis, Albam ſequenti nocte clauſis tum maxime foribus, neq; læſis ulla ex parte parietibus, aut tectis i uentos eẽ aiõt deos lauini, p̱mutatis ſedib⁹ ſup priſca ſedilia. trãſlatoſq; deide Alba iterũ lauinio cũ p̃catiõibus, & placitis ſacrificiis i eõdẽ rediſſe locũ dubitãtibus ãt hoĩb⁹, q̃d facto opus eẽt in tali negocio, cũ neq; ſine diis p̄rius habita ſedignũ ducerẽt neq;

⁋ De Diis Troianis mirum.

Eferam nũc q̃d ſuo ſæculo cognitũ: manauit ad poſteros. Penates deos Aeneã Troia aduectos Lauinii collocaſſe. Indẽ ab Aſcanio filio eius Albam, quam ipſe condiderat: tranſlatos, priſtinum ſacrarium repetiſſe, & quia id humana manu factum exiſtimari poterat relatos Albam, uoluntatem ſuam altero tranſitu ſignificaſſe. Nec me præterit de motu, & uoce deorum immortalium, humanis oculis, auribuſq; percepto, quam ancipiti opinione æſtimatio uerſetur, ſed quia non noua dicuntur, ſed tradita repetuntur, fidem authores uendicent, & noſtrum ſit, inclytis literarum monimentis conſecrata, perinde, ac uana non refugiſſe.

in relictã iã habitatiõem rurſus reuerti, ſententiam tandem inuenerunt, quæ uiſa eſt utriq; rei abundæ ſatisfacere, ut ſimulachra ſuo loco permanere ſinerent, homines aũt à deorum cultum, Alba rurſus lauinium colonos traducerent, fuerũtq; qui miſſi ſunt ſacrorum curatores ſecenti cum omnibus reb⁹ ſuis, dux autem cõſtitutum eſt ipſis Egeſtus hos quidẽ deos Romani penates uocant. qui uero in linguam græcam nomen ipſum conuertunt, alii patrios appellant, alii Genethlios ſunt & qui Eteſios, alii autem Mychios alii Erclos, uidetur autem unuſquiſq; horum ſecũdum aliquid contingentium ipſis fuiſſe cognomen, multa præterea dicit de figura, & forma eorum, quæ longum eſſet referre, quæ qui ſcire deſyderat apud ipſum Dionyſium legat. ⁋ Albam quæ à ſitu porrectæ in dorſo urbis, longa dicta eſt ut teſtatur Liui. decade ab urbe condita. ⁋ Sacrarium priſtinum, priorem locum ſacratũ, unde fuerant aduecti, nam ſacrarium proprie dicitur locus in templo, ubi ſacra reponuntur. ⁋ Relatos albam. Reportatos albam quia putabant non per ſe deos priſtinam ſedem lauinii repetiſſe, ſed humana ope eos fuiſſe tranſlatos, rurſus albam tranſtulerunt. ⁋ Nec me p̃terit. Occurrit tacitæ q̃õni Valerius. non facile his miraculis eſſe credendum, quæ de motu & uoce deorum referuntur, nam plerunq; falſa ſunt, & multi ea ſe uidiſſe, uel audiſſe putant, q̃ non ſunt. nec fuerunt reſpondet ergo, & dicit nõ ſe ea nunc primum tradere, ſed ab aliis tradita commemorare, ut dr in prohemio dixit, q̃ apud alios latius diffuſa ſũt. Sed quia non noua dñr. Duplex ſenſus oideri p̃õt, aut.n. inquit, credẽdum eſt his auctoribus, maxime qui non noua & inaudita referunt, ſed ab antiquis tradita repetunt. aut certe utcunq; ſit nulla huius ad me uituperatio p̱tineat credatur auctoribus, à quibus hæc ipſa ſumuntur exẽpla, noſtrum ſit ea non contẽpſiſſe tanq̃ uana. ⁋ Non me p̃terit Honeſtus dicẽdi modus, nõ me p̃terit. nõ me fugit, non me latet.i. ſcio, idẽ eſt, nõ ſum ignarus, non inſcius & multa huiuſcemodi inueniuntur ſynonima. ⁋ Humanis oculis, q̃tũ p̱tinet ad motũ ⁋ Auribus, q̃tũ ad uocẽ ⁋ Ancipiti opinione. Scio inq̃t hoies uanã opinionẽ habituros eẽ his de rebus, q̃ ad deos p̱tinent, quia alii uera, alii falſa eẽ exiſtimabũt. ⁋ Sed quia nõ noua, ſed tradita repetuntur. ego, inquit, nõ ea primus narro, ſed ab aliis tradita refero. ⁋ Fidẽ aucto. uendicent. Ergo q̃ primi ea ſcripſerũt, hi uideant, q̃uõ credenda ſint. ⁋ Refugiſſe reſpuiſſe.

ASCENSIVS.

Eferam &c. Recitat miraculũ factũ p̱ deos troianos ab Aenea in italiam aduectos dicens. ego referã.i. recitabo nunc ſup. miraculũ quod cognitum ſuo ſæculo, ſcilicet quo contigit, manauit.i. proceſſu temporis peruenit ad poſteros, ideſt notitiam poſterorum. uidelicet Aeneam filium Anchiſæ ex uenere collocaſſe Lauinii urbe in latio à Lauinia filia latini, & uxore Aeneæ dicta, deos penates aduectos, ſcilicet in italiam troia, ideſt exilio, & inde tranſlatos ab Aſcanio filio eius ſcilicet Aeneæ albam, ſcilicet longam, quam ipſe, ſcilicet Aeneas condiderat, repetiſſe ſacrarium priſtinum, ideſt ſacellum, in quo prius ſacrati fuerant lauinii. Et quia id poterat exiſtimari. ideſt iudicari factum ſup. eſſe manu humana relatos albam ſignificaſſe, ideſt declaraſſe ſuam uoluntatem, altero, ideſt ſecundo tranſitu ab alba. in Lauinium. Nec præterit me, ideſt nõ ignoro, quam ideſt quantum ancipiti, ideſt dubia opinione, exiſtimatio, ideſt iudicium de motu & uoce deorum immortalium perceptꝰ oculis quantum ad motũ & auribus q̃tũ ad uocẽ uerſetur.i. agitetur. Sed quia non dicuntur noua.i. recenter excogitata ſed repetuntur tradita.ſ. à maioribus, authores i aſſertores, & primi ſcriptores earum rerum uendicent i uſurpent ſibi fidem i. credulitatem hoium, & noſtri m ſup. officiũ ſit nõ refugiſſe p̱inde ac.i. tanq̃ uana conſecrata iclytis.i. nobilibus

monumentis literarum.

THEOPHILVS.

¶ Sacrarium penetrale.

¶ De Diuo Iulio.

FActa mentione urbis, è qua primordia ciuitas noſtra traxit. Diuus Iulius fauſta ꝓles eius ſe nobis offert, quem. C. Caſſius nunquam ſine præfatione publici parici dii nominandus cum acie Philippenſi ardentiſſimo animo perſtaret: uidit humano habitu auguſtiorem, purpureo paludamento amictum, minaci uultu, & concitato equo, in ſe impetum facientem: quo aſpectu perterritus, tergum hoſti dedit uoce illa prius emiſſa. Quid enim amplius agas: ſi occidiſſe parum eſt. Non occideras tu quidem Caſſi Cæſarem. Neque enim extingui ulla diuinitas poteſt, ſed mortali adhuc corpore utentem uiolando, meruiſti, ut tam infeſtum haberes deum.

OLIVERIVS.

FActa mentione urbis. Exemplum quod ſequitur cum ſuperiori coniungitur hoc modo quandoquidem, in quit albæ mentionem fecimꝰ recte nunc de Iulio Cæſare dicamus, qui ab Iulo albæ conditore fuit oriundus cuius numen caſſio minatum eſt, cum in campis Philippicis cum Augusto dimicaretur. ¶ Primordia. Nam inde oriundi ſunt Romulus & Remus Roma. urbis conditores Diuus Iulius. Nam ab Aſcanio, qui & Iulus dictus eſt, poſtea Iulius Cæſar & Iuliorum familia deſcendit unde Virgili. & a magno demiſſum nomen Iulo. ¶ Fauſta proles. Nunquam de Cæſare mentionem ſine adulatione facit. ¶ Felix, & fauſtum Roma. appellabant felicem, & hyliarem ut uult Plutar. in uita Syllæ. ¶ Caius Caſſius. Satis conſtat. Brutum & Caſſium principes fuiſſe coniurationis in Cæſarem, qui cum partes reip. tuendas ſuſcepiſſent, Octauianus cum Antonio cōiunctus aduerſus eos copias maximas compararunt, & cum bellum in campis Philippicis utrinq; collatum eſſet inter ipſam dimicationem imago Cæſ. quæ equo uehebatur, purpureo paludamento ſe obtulit Caſſio, & acri uultu minabundus perſequi inſtitit, tunc caſſius terrore perculſus. tandem ab illius imaginis conſpectu ſe auertit, & fugiens magna uoce clamauit quid aliud ſupereſt ſi occidere uirum, parum eſt. Nunquam ſine præfa Putidiuſculus Vale. errat qui tāta, tamen apta utebatur adulatione, nunquam Caſſius inquit nominandus ē, quin ei præponatur, hæc præfatio, publicus parricida Caſſiꝰ quia publicum parentem occidit Cæſar Auguſtiorem, Venerabiliorē & præſtantiorem humano habitu quam ſcilicet homini conueniat, nam Auguſtus locus dr̄ augurio conſecratus, quaſi ſanctus, uel à geſtu, uel à guſtu auium dictus, nam locus is, uel quem aues depaſtæ fuiſſent, uel in quo geſtum aliquem expreſſiſſent ſacer eſſe putabatur. ¶ Concitato, ſubditis calcaribus equos. ¶ Quid enim amplius, Verba ſunt Caſſii ſeipſum alloquentis. ¶ Agas. ſ. Cæſeri quandoquidem non ſatis fuit occidiſſe. ¶ Non occideras, Quodammodo reſpondet Valerius caſſio cum quadam inuectiua, & magna cæſaris adulatione.

Felix & fauſtu.

ASCENSIVS.

FActa mentione urbis. Congruo pede progreditur ad narrandum miraculum, quod per Iulium Cæſarem factum aſſentatone recitat dicens. Mentione urbis. ſcilicet Troiæ è qua, noſtra. i. Romana ciuitas traxit primordia. I. prima exordia & originem, (quia Aeneas uir Troianus Iuli ex creuſa filia priami fuit pater, Iulus autem albam condidit & populo dotauit, ex albani autem regis filia natus Romulus, à quo Roma condita) facta. i. quia in ſuperiore exemplo fecimus mentionem deorum penatium troia auectorū, ideo ſup. diuus Iulius. ſ. cæſar. Priores fauſta. i. fauore deorū aucta, & felix, eius ſcilicet troiæ, unde Maro æneí. i. Naſcetur pulchra troianus origine cæſar. Iulius à magno demiſſum nomen Iulo, offert nobis ſe ſcilicet recitandum quem ſcilicet Iulium caius caſ. nunquam nominandus ſine præfatione. i. præuia appellatione in deteſtationem eius parricidii publici, quod uidelicet commiſit. in remp. occidendo patrem pſtiæ, uidelicet quum. i. quādo perſtaret animo ardētiſſimo in acie philippenſi, ubi cum Bruto cōtra Auguſtum & Anto, dimicauit auguſtiorem. i. diuiniorem & celebriorem habitu. i. diſpoſitione, aut aſpectu & facie humana. i hoi conuenienti. hoc eſt uidit forma diuina amictum paludamento, ideſt indumēto imperiali purpureo, facientem impetum in ſe uultu minaci, & equo concitato, ideſt ad impetum, & curſum inſtigato. Quo aſpectu Caſſius territus dedit hoſti tergum ideſt uertit ſe in fugam uoce illa. ideſt nobili, & iam diuulgata emiſſa prius. Quid enim agas amplius, ſi parum eſt occidiſſe. Quæ uox uidetur reſpondere tacitæ murmurationi Caſſi, qui uiſo Cæſ. aut putans uidere cæſ. dixerit ſecum. Atqui Caſſi nihil egiſti, ſi adhuc hoſtem habes cæſ. ad quod caſ. fateor ſed amplius nō potuit. quid enim amplius agas, ſi parum eſt occidiſſe quaſi dicat nihil uidetur potius ad abolendum hoſtem quam eum occidere, unde illd̄ Iuuena. Nulli grauis eſt percuſſus Achilles, & tamen mihi parum eſt occidiſſe quia adhuc occiſum habeo infeſtum, cui ſic occurrit author noſter. Tu quidem ò caſſi non occideras cæſ. neq; enim diuinitas poteſt extingui, ulla ſup. re aut ui. aut uia. Sic potius dixero, quam ulla diuinitas, ut ſit nominatiui caſus, plus enim momenti habet & authores ita loquuntur, ut fœminino utantur ſimili uoce abſolute, ſubaudiendo uia, aut rōne, ut in buco. Maro. Et ſi non aliqua nocuiſſes mortuus eſſes, & in æneí. i. Si qua fata ſinantur, ubi non uacat qua, ſed multum ponderis habet Neq; tamen hoc loco penitus negem, ulla eſſe nominatiui caſus cum ſententia ſit non parui momenti, uidelicet neq; .n. diuinitas ulla. i. quis una. q. d. uel minima ē ex hoīe facta mō ſit diuinitas pōt extigui ſed tu uiolando cæſarē. ſup. utentem adhuc corpore mortali. meruiſti ut haberes ſup. eū deū. i. iam effectum deum, tam infeſtum. i. in te uim inferentē.

OLIVERIVS

IAm quidem Lucius Len. Pompeius in acie pharſalica uictus à cæſ. in ciliciam, atq; inde in cyprum profugit trāſiturus in ſyriam, ſed ubi cognouit conſenſu omnium anthiochenſium, ciuiumq; Romanoꝝ qui illic negociarentur arcem ante captam eſſe excludendi ſui cauſa nunciosq; dimiſſos ad eos, qui ſe ex fuga in finitimas ciuitates recepiſſe dicerentur antiochiam adirent, id ſi feciſſent, magno eorum capitis periculo futurum, depoſito adeundæ ſyriæ conſilio, pecuniaq; à ſociis ſublata, & à quibuſdam priuatis ſumpta & æris magno pondere ad militarem uſum in naues impoſito duobusq; milibus hominum armatis, quos partim ex familiis ſocietatum delegerat, partim à negociatoribus coegerat quousq; ex ſuis quiſq; ad hanc rem idoneum exiſtimabat, peluſium peruenit, ibi caſu rex erat Ptolomæus puer ætate magnis copiis cum ſorore cleopatra bellum gerens quam paucis ante menſibus per ſuos propinquos, & amicos regno expulerat, caſtraq; cleopatræ, non longo ſpatio ab eis caſtris diſtabant, ad eum Pompe. legatos miſit, ut pro hoſpito, atq; amicitia patris alexandria reciperetur atq; illius opibus à calamitate tegeretur, ſed qui ab eo miſſi erant confecto legationis officio, liberius cum militibus regis colloqui cœperunt, eosq; hortari ut ſuum officium Pompeio præſtarent, ne ue eius fortunam deſpicerent, in hoc erant numero cōplures Pōpeii milites quos ex eius exercitu acceptos in ſyria gabinius Alexādriam traduxerat belloq; confecto apud Ptolomeum patrem pueri reliquerat, bis tūc cognitis rebus amici regis, qui propter ætatem eius in procuratione erant regni, ſiue timore adducti, ut poſtea prædicabāt ne ſolicitato exercitu regio Pompeius, alexandriam, ægyptumq; occuparet, ſiue deſpecta eius fortuna, ut plerunq; in calamitate ex amicis inimici exiſtunt, his qui erant ab eo miſſi palam liberaliter reſponderunt, eumq; ad regem uenire iuſſerunt, ipſi clā conſilio inito. Achillam præfectum regium ſingulari hominem audacia & L. Septimium tribunum militum ad interficiēdum Pom. miſerunt, ab his liberaliter ipſe appellatus & quadam Septimii noticia productus, quod bello prædonum apud eum ordinem duxerat, nauiculam paruulā conſcendit cum paucis ſuis, & ibi ab Achilla & Septimio iterficitur, hæc ex commentariis Iulii cæſ. de bello ciui. conſtat igitur corpus

Pōpeii mors.

eius

eius in mare proiectum, & caput ad regem delatum poſt ali quos dies corpus eius à fluctibus maris in littus eiectum, cũ lignis ſcaphæ cuiuſdam, quæ naufragio perierat, comburere tur à Philippo, & à quodam alio Romano ſene. L. Lentu lus illac nauigans fumum è longe conſpicatus commilitio nibus ſuis, inquit.

& ambiguum cecinit reſponſum, nihil inquit, ad te hoc ro manæ bellum eubœæ cellam obtinebis. ſ Abruperat, Remo uerat diſtulerat ſ Delphicæ cortinæ, Appollinei templi. Cor tina locus dicitur, unde reſponſa dabantur, ſic dictus quod il lic cor uatia tenderetur. i. intenderetur, & repleretur numine, uel quod certe ibi cora tenerentur. .i. puella, nam cũ puella antrum ingreſſa eſſet, continuo inſtinctu numinis afflabatur adeo, ut oĩa q̃ à prĩ cipio mundi fuerunt, uſq; ad id tp̃s & q̃ futura eẽnt, cuncta nouiſſet, uñ Vir. Nouit oĩa ua tes, uel dicta eſt cortina, qđ ibi certa rñſa darẽtur q̃ſi certina, auctor Seruius ſũt ẽt q putãt cortinã eẽ tripodem apollinis corio pythonis tectum. ſ Coe git. Quaſi nolentẽ pp id q; ſeq tur, nã quãto maiore numinis afflatu puella inſtigabatur cũ ſpũs ille diſceſſiſſet, rñſo dato tanto debilior efficiebatur, uir go ſicuti hoc tpe uidelicet, ſi forte quẽpiã ſpũs aliquis ue xauerit, ita debilis redditur eo ſublato, ut plerunq; uitã amit tat. ſ Certæ ſortes Certa rñſa nã ſortes ſingraſi erãt in q̃bus rñſa inſcripta cõtinebãtur. ſ In itimã ptẽ. Ad locum q; græci. & latini aditũ appellãt. ſ Nimius haſtus. Quia nimio ſpũ repleta illiua uim ſuſtinere nõ põt. ſ Horrendo. Horribili uel uenerabili, ut arboribus ſuus horror ineſt ſ Cœllam, Sepul chrum, ubi corpus eius condi tum fuit. ſ Rhamnũta, Ciuitas eſt eubœæ, ubi colitur fortuna unde etiam rhamnuſia appel lata eſt. Ouidius lib y. triſtium Exiget ad dignas ultrix rham nuſia pœnas, Lucanus de hoc appio. Effugis ingentis tanti dĩ ſcriminis expers, bellorũ Ro. minas, ſoluſq; q̃etem, euboici uaſta lateria cõuallæ tenebris. itẽ paulo infra. Heu demẽs nul lõ belli ſentire fragorem. Tot mundi caruiſſe malis, præſtare deorũ, Excepta q̃a morte põt ſecreta tenebris. Littoris euboi ci memorando condite buſto. Qua maris ãguſta facies ſaxo ſa caciſtos. Et tumidis ifeſta colit, qua, numina rhamnus. Sũt qui dñt regionia, ubi tẽplũ ãphiarai, & phidiacæ nemeſis. ſ Cariſtos. Ciuitas euboiæ uñ cariſtiũ marmor Strabo. libro .x in deſcriptione euboiæ. In ripa inquit ſub monte cariſtus conſiſtit. cui uicina ſunt ſtyra & marmorium, paulo infra ſubiung. Ad cariſtium lapis naſcitur quem pectunt, nent, textum inde mantilia conficiuntur egregie contexta, ea ubi ſordeſcunt in flammam proiecta non ſecus emundan tur. quam ſi maculas elueris. ſ Calcidico. Nam chalcis urbs metropolitana eſt in euboia. ſ Saliorum. Qui duode cim erant ſicut ſupradiximus. Martis ſacerdotes, qui per ur bem ancilia arma, ferre conſueuerãt. ſaltantes & hoc carmen canentes, ueterem mamurii memoriam. ſ Sacrario. Vbi ancilia ſeruabantur, ubi etiam lituus conditus erat baculus Romuli incuruus, nam lituus dicitur incuruus, & à ſummo leuiter inflexus baculus qui ab eius quo canitur litui ſimilitu dine nomen inuenit ut ait Cicero libro de diuinatione. Hoc autem lituo utebantur augures ad deſignanda in aere ſpa tia, quæ templa appellari uoluerunt, unde extemplo ad uerbium auguriale, Inter hæc uero ſpacia captabantur auguria, quomodo captarentur dicemus ſuo loco. Fun

Cortina.

De Lucio Lentulo.

IAm quidem. L. Lentulus litus prænauigãs in quo Cn. Pompeii magni, perfidia Ptolemei regis interempti corpus conſciſæ ſcaphæ lignis comburebatur ignarus caſus eius cum ipſi fortunæ erubeſcendum rogum uidiſſet: commilitionibus dixit. quid ſcimus an in hac flamma Cn. Pompeius cremetur? diuinitus miſſæ uocis miraculum eſt. Atq; hoc quidem hominis. illđ tñ ore ipſius Apollinis editum, quo Appii interitum ueridica Pythicæ vaticinationis fides præcurrit. Is bello ciuili quo ſe Cn. Pompeius a Cæſaris concordia peſtifero ſibi, nec reipubli. vtili conſilio abruperat, euentum grauiſſimi motus explorare cupiens (viribus namq; iperii Achaiæ præerat) Antiſtitem Delphicæ cortinæ, in intimam ſacri ſpecus partem coegit deſcẽdere. vñ vt certæ conſulentibus ſortes petuntur: ita nimi9 diuini ſpũs auſtus reddẽtibus peſtifer exiſtit. Igitur impulſu capti numinis inſtincta virgo. horrendo ſono vocis Appio, inter obſcuras verborum ambages, fata cecinit. Nihil enim inquit ad te hoc Romanæ bellum. Eubœæ cellam obtinebis. Atis ratus conſiliis ſe Apollinis moneri, ne illi diſcrimini intereſſet: in eam regiõem ſeceſſit, quæ inter Rhamnũta nobilem Attici ſoli partẽ. Cariſtũq; calcidico freto vicinã iteriacẽs celiæ Eubœæ nomen optinet: vbi ante Pharſalicũ certamen morbo conſumptus prædictum à deo locum ſepultura poſſedit. Poſſunt & illa miraculorum loco referri, quod deuſto ſacrario ſaliorum, nihil in eo præter lituum Romuli integrum repertum eſt. Quod ſeruii Tulli ſtatua, cum ædes fortunæ conflagraſſet, inuiolata permanſit. Quod Q. Clau. ſtatua in ueſtibulo templi matris deũ poſitam, bis ea æde incendio cõſumpta, prius Pub. Naſica Scipione, & L. Beſtia. Item M. Seruilio, & L. Lamia. CÓSS. in ſua baſi flammis intacta ſtetit.

ASCENSIVS.

IAm quidem &c. Subinfert miraculũ q; L. Lẽtulo nõ cogitanti factum eenſet. nã non niſi miraculo eueniſſe putat, quod de Cn. P. magni caſu ſibi ignoto ptulit. Quã quidem uocem, ſi à diuino præmonitus emiſiſſet, nĩ ad ſpũm peopheticum referrẽt, li cet proprie prophetia nõ ſit niſi de futuris ſed quæ præterita aut pñtia ſciuntur & enunciãt diuinitus prophetiis æqualẽt. Ordo ãt eſt. Iã quidem conti nuatiuæ ſunt particulæ plus ad ornatũ q̃ itegritatẽ orõnis facientes. L. Lentulus prænauigans littus. ſ ad Caſium montem in Aegypto, in quo corpus Cnei. P. magni iterfecti pfidia Ptolemæi regis. ſ. ægypti (quia ut Luca. dicit ab eo defẽdi meruerat) comburebatur lignis ſcaphæ. i. nauiculæ conſciſſæ. i. aut colliſæ, aut fiſſæ ad hoc, ut facilius ſtruatur in pyram, quũ ſup. Lentu. ignarus caſus eius. ſ. Põpeii, uidiſſet rogũ. i. pyrã icẽſã, erubeſcẽdũ ipſi fortũæ (q̃a turpe uidebat ſortunæ eũ quem tot triumphis decoraſſet, tam humili rogo à clientulo uno furtim. funerandũ reliquiſſe) dixit comilitionibus.

OLIVERIVS.

NVnquid ſcimus an hac flamma Cn. Pompei9 cremetur? Plutar. in uita Pompeii poſtera lquit die. L. Lentulus horum ignarus è cypro nauigãs iuxta littus uectus ut funereã pyrã inſpexit, Philippumque iuxta inſidere, quis utiq; iniquis fatis hic geſcit parumperque amens factus ductiſq; ſuſpiriis. Forte inquit tu hic es magne pompei. Stra. oſtendit in caſio monte fuiſſe ſepultum. Caſius inquit mons eſt quidã accumulatus in promontorii modum aquarum inops in, eo magni Põpeii corpus iacet, et Iouis caſii templum, & non procul inde magnus iugulatus fuit, & ab ægyptiis dolo iteremptus Lucius Lentulus, littus prænauigans. Poſt profligatum Pompeium in campis emathiis. ſ Magni Nam de uicto Mitridate, & Tigrane magnus appellatus eſt. ſ Erubeſcendum rogum. Quaſi inquit ſortuna erubuiſſe debuit tam uili rogo tanti uiri corpus concremari. ſ Diuinitus, exprimit quare miraculum fuerit, neq; enim uidebatur eſſe miraculum. ſ Illud tantum ore quia tametſi phœbas reſponſum dedit tamen hoc inſtinctu numinis fecit. ſ Veridica, quod ſemper certiora apollo reſponſa dabat. ſ ia bello ciuili quo ſe pompeius à Ceſare, Orto inter Cæſarem & pompeium ciuili bello. Appius quidam Romanus qui præfectus erat chaiæ prouinciæ, cũ huius belli euentum explorare uellet, ut ſciret utram partem tuto ſequeretur, delphos profectus templum Apollinis petiit, ubi cum in interiorem antri ſacratiſſimi partem phœbadem deſcendere coegiſſet uirgo repleta numine horrendum

¶ De Attilio.

ALiqd admirationis ciuitati noſtre Attilii etiam Auiolæ rogus attulit: qui & a medicis, & a domeſticis mortuus creditus, cum aliquādiu humi iacuiſſet: elatus, poſtquam corpus eius ignis corripuit uiuere ſe proclamauit, auxiliumq́ Pedagogi ſui (nam is ſolus ibi remanſerat) inuocauit, ſed iam flammis circundatus, fato ſubtrahi non potuit. Lucio quoq́ Lamiæ prætorio uiro, æque uocem ſuiſ ſe ſuper rogum conſtitit.

autem hic lituus, ut tradit Plutar. in uita Romuli, baculus ipſius Romuli cōſeruatus in pallatino colle uſq́ ad Gallor tpa à qbus capta incenſaq́ Roma fuit ſed poſtea erectus à Camillo hoſtibus inter altiſſimos cinerum cumulos illæſus, cū omnia ignis conſumpſiſſet, inuentus eſt. Etiam lituus, ut dicit Feſtus genus buccinæ incuruæ qua qui cecinerit liticem dicitur Virgil. Et lituo pugnas inſignis obibat, & haſta, item a libi ipſe quirinali lituo paruaq́ ſedebat. Succinctus trabeo. Cū ædes fortunæ. In qua ſtatua Seruii Tulli regis Romanorū erecta fuit, ideo autem in templo fortunæ poſita, quaſi imperium Romanum amplum, & fortunatum reddidit, hic. n. primus fuit, qui cēſum ſtatuit in urbe Roma. ¶ Quod Quin. Claudiæ. Hæc uirgo ueſtalis fuit, quæ innocens cum ſtupri accuſata eſſet conſcientia freta deam rogauit, ut aliquo inſigni miraculo ſuam omnibus oſtenderet innocentiam, cū preces effudiſſet, & nauis in qua dea conſederat, longe abeſſet à portu, nec humana ui moueri poſſet, anitentibus nauis hæc dexteræ ſuæ tantum impulſu ſine aliquo adminiculo, eā ſubegit in portum. quo uiſo, cuncti eam falſa ſuſpitione liberarunt, & tum demum innocētem eē crediderunt, & ita à futuro iudicio abſoluta, de qua Plinius de uiris illuſtribus. Suetonius de. xii. Cæſaribus, Liuius decade ſecundo punici belli mentionem faciunt, & Ouidius lib. faſtorum. iiii. ſicut ſuo loco monſtrabimus in capitulo de iudiciis. ¶ Veſtibulo in aditu eſt enim ueſtibulū locus ante fores, ſic dictus q̄ ianuam ueſtiat q̄uis alii à ue & ſtando deductum exiſtiment in qua ſnia eſt Aulus Gelius. ¶ Matris deum. Cibeles quæ diuerſis nominibus appellabatur, mater deum, Cibele & rea. In ſua baſi. in ſuo fundamento, nam Baſis dicitur extremitas columnæ in infimo poſita nam quæ in ſummitate eſt epiſtilus appellatur.

ASCENSIVS.

QVid ſcimus an Cneus. P. cremetur in hac flamma ſcilicet tam exigua? Miraculum eſt ſup. in ea reſactum, uocis miſſæ. i. emiſſæ dictus. i. ex dei inſpiratione, non enim ab homine ſciri potuit q̄ ſi ab humano præſagio ꝓlecta dicatur, miraculo careat. Atq́ hoc quidem hominis &c. Connectendo ſequentia prioribus, dicit miraculoſam uocem lentuli emiſſam ore humano, ſequētem uero ore tm̄ diuino, utpote Apollinis, unde ſciendum ē pythias uirgines ſic à deo (aut demonio) afflari ſolitas ut peritus inſanire uiderentur, & ſacro furore corripi, ſic ut non ipſæ loqui uiderentur. ſed deus in ipſis. Ordo eſt. Atq́, hoc q deq́, proxime dictum eſt, uidelicet lentuli quaſi oraculum quoddam, eſt editum i. emiſſum ore hois illud, quod ſeqtur editum eſt ore tantum ipſius apollinis, loquentis. ſ. in pythia aut phœbade, quo ſcilicet dicto aut uaticiio fides ueridica uaticinationis pythicæ. i. pythicæ puellæ à deo poſſeſſæ præcurrit. i. anteceſſit celeriter interitum appii. ſ. præfecti Achaiæ Is ſ. Appius cupiens bello ciuili. i. tpe, quo bellū ciuile gerebatur quo. ſ. bello Cneus. P. abrumperat ſe à concordia Ca. ſ. Iulii conſilio peſtifero. i. leuſero ſibi, ſcilicet Pompeio, nec utili reip. q̄a multi ciues in eo interiere, & reſp, à uictore Cæ. occupata eſt, (quod tamen negat Valerius eum iniuſte feciſſe) cupiens inq̄ explorare euentum. i. exitum, grauiſſimi motus, ná q́ ipſe Appius (ut reor) pulcher, præerat achaiæ uiribus imperii. i. pleno imperio, coegit antiſtitē. i. principem, cortinæ. i. tripodis, aut loci ſecretioris, hoc eſt oraculi, quod illic dabatur delphicæ. i. apud delphos, deſcendere in intimam. i. profūdiſſimam partem ſpecus, ideſt antri ſacri, unde. i i qua ſpecus parte intima, ut ideſt quemadmodum ſortes. i. oraculo, aut reſponſa, petuntur certæ. ideſt minus dubiæ ea nimius hauſtus ſpiritus diuini. ideſt ipſius apollinis exiſtit peſtiferi, ideſt letalis, reddentibus ſuo reſponſa, hoc eſt pythiis, ſeu phebadibus hoc eſt uirginibus ſacerdotulis phoebi. Nā nimio furore correptæ non poterant mentiri, nihil enim de ſuo dicebant ſed deus quecunq́ uolebat per ipſas pronūciabat, ſed ubi furor eas dimiſit, expirare ſolebant, ſicut à demonibus

obſeſſæ grauiter affliguntur dum exire compellūtur. Et ideo id ſcientes phœbades inuitæ deſcendebant, unde dixit eam coactam ab Appio. Igitur uirgo (tales enim præficiebantur oraculo) inſtincta. i. inſtigata impulſu numinis capti ideſt cōcepti, cecinit appio fata ideſt reſponſa fatalia, inter obſcuras ambages uerborum, hoc eſt obſcuris uera inuoluens, ut de ſybilla dicit maro, horrendo ſono uocis per quem ſignificabatur poſſeſſa à deo. Etiam ꝓ quia ipſa inquit, ò Romane, ſcilicet Appi hoc bellum ſcilicet futurum inter Cæſarē & pōpeium. nihil ſup. pertinet ad te, quia tu obtinebis cellam eubœæ. ideſt i loco cui id nominis erit, ante quam pugna cōmittetur ſepelieris, id autem non ſic itellexit appius. Vnde addit. At ſcilicet ſed is ſcilicet Apius, ratus ſe moneri conſiliis apollinis, ne intereſſet illi diſcrimini, ideſt periculo pugnæ ¶ Seceſſit in eam regionem quæ interiacens inter rahmnūta, appoſitoriæ, nobilem partē ſoli attici. & chariſtum, ſcilicet urbem uicinam freto, ideſt mari calcidico, obtinet nomen cellæ eubœæ, ubi, ideſt quo loco ipſe conſumptus morbo, ideſt mortuus ante certamen pharſalicum, quod inter Cæſarem, & Pompeium iuxta pharſaliā geſtum eſt, poſſedit locum prædictum à deo pro ſepultura. i. illic ſepultus eſt. ¶ Poſſunt, & cætera. Paucis tria miracula recitat dicens, & ideſt etiam illa, quæ ſequuntur, poſſunt poni loco miraculorum, quod ſacrario, ideſt repoſitorio ſacrorū, ineptiores ſacriſtiam uocant, ſaliorum, ideſt ſacerdotum martis a ſaliendo in portandis ancilibus dictorum, deuſto. i. concremato, nihil eſt repertum in eo integrum, præter Roma. l. non aut tubam claiſonam, ſed baculum incuruum, quo augures utebantur, & reges pro ſceptro. ¶ Item q̄ ſtatua Seruii Tulli regis Romani, permanſit inuiolata, quum ædes fortunæ conflagraſſet, & tamen ſtatua hæc fuiſſe intelligitur in ea, aliqui non eſſent miraculum. ¶ Item quod ſtatua quintæ claudiæ uirginis ueſtalis, poſita in ueſtibulo, ideſt priore ſtatione & quaſi introitu. uulgus portale uocat, templi matris deū ſcilicet cybelis, ſtetit in ſua baſi, ideſt fundamento, intacta flammis ea æde ſcilicet matris deum conſumpta incēdio bis pri ideſt priore ut dicunt, uice publio Scipione naſica, & Lucio beſtia conſulibus. Item ideſt iterum (putem legendum iterū) Marco ſeruilio & Lucio Lamia conſulibus, ideſt quo anno conſules erant.

THEOPHILVS.

EVbœæ celam pertinax in oibus Valerii codicibus inoleuit menda q̄ ianus à ceteris diſſimulatam deprehendit oium primus. nobis indicauit apud Liuium belli Macedonici lib. i. Sinus inqt Euboicus eſt, quē cœla uocāt, ſuſpectus nautis ita Liui. ubi parraſius admonuit eē caſtigandum Cœla. Nam Stra. Geographiæ. x. πρωτοντις ευβοιας ταυθι λεγουσι μεταξυ αυλιδος και τερπιμι γεραιστον τοπον. ideſt primū oium eubœæ cœla. dr̄, inter aulidē Gereſtūq́ medius locis, Ptolemæ. Geræſtus inqt portus caphareus promontorium, cœla eubœæ, q̄uis interptes apd̄ utrunq́ caua trāſtulerunt, aut q̄ eſt idē. concaua, non minus imprudenter q̄ ualla, qui ichthy in tucidide promōtoriū, piſcem conuertit. Hunc ipſum locum Va. intelligit. in eoq́ cœla eubœæ legendum ianus affirmat epiſtolicarum qōnū ſecūdo cui Luca. in qnto pharſaliæ cōcinit, ex ꝑſona pythiæ uatis ad Appi. Effugis ingentes tanti diſcriminis expers Bellorum ò Romane minas, ſoluſq́ getē euboici uaſta lateris cōualle tenebis & paulopoſt inſultans Appio. Secreta tenebis, Littoris euboici memorando condite buſto. Nā ꝑ uaſtā cōuallē, perq́ littoris euboici ſecreta. Cœla ſinū deſignauit. ¶ Rhamnunta. Rhamus attice uincus ex Acantide tribu dictus à ſenticetis. Auctor Euſtathius & eo priores alii plures. Liui. locus.

OLIVERIVS.

ALiquid admirationis ciuitati noſtræ attilii auiolæ rogus. Plinius lib. vii. Auiola inquit conſularis in rogo reuixit, & qm̄ ſubueniri non poterat, præualēte flāma uiuus crematus eſt ſimilis caſus in. L. lamia prætorio uiro

traditur

oaditur, nam Aelium Tuberonem prætura functum à rogo relatum Meſſala Ruffus, & pleriq; tradunt. ┌ Elatus. ſ. ad rogum, ut crematur, & bene dixit elatus, nam efferri proprie dī cadauer. ┌ Pædagogi, quia mos erat, ut cum cadauer rogum proſecuti eſſent cæteri oēs inde deſcenderent, unus tantum remaneret, quoad uniuerſum corpus exureretur, Pædagog' autē dicitur a uocabulo græ. παιδὸς ꝙ ſignificat puerū ἀγωγος ductor, igitur, pædagog' ē cuſtos pueri, qui eum ducit & de moribus eius curam agit ſicut & Leonides magno ī honore fuit apud Alexandrum, cuius erat pædagogus. ┌ Lucio lamiæ, his temporibus fuit Cice. & ſicut in epiſtolis depre hendimus, magna Ci. familiaritate coniunctus.

ASCENSIVS.

Aliquid &c. affert duo quæ, ꝙ raro euenire ſolent, miraculo aſcribi pōt, cū tū naturaliter fieri po ſuerint, ut ſpūs uidelicet ſopit' igni excitetur. Ordo ē rogus. i. pyra incenſa ad cōburendum corpus Atilii à uiolæ attulit ciuitati noſtræ. i. R o. aliquid admirationis, qui creditus mortuus, & à medicis, & à domeſticis, quū iacuiſſet aliquandiu humi. i. ſuper humum elatus. ſ. ædibus ſuis, ut in rogum ducatur, poſtquā ignis corripuit corpus eius proclamauit ſe uiuere, & inuocauit auxilium pædagogi. ſ. ſui in pueritia ductoris. Nam is. ſ. pædagogus remanſerat ibi ad rogū ſolus, ſed ipſe Atilius iā circundatus flāmis non potuit ſubtrahi fato. i. neci, Conſtiut. i. manifeſtum fuit quoq;. i. ēt, uocē fuiſſe æq; .i. æqliter, ſup rogū. i. poſtquam īmiſſus fuerat rogo, Lucio lamiæ uito prætorio.

doctrinā lſarū inuidiſſe. ┌ Quod āt dicit efferēdo, p'lat ī trāſlatione ga ſicut ſæpe diximus. efferri ꝓprie cadauerū eſt.

ASCENSIVS.

Quæ minus admirabilia &c. Tranſit ſuo more ad externa miracula recitanda dicēs. Quæ. ſ. iā dicit proximo loco miracula, caſus Pāphili fereti, aut pheræi. i. ciuis pheraū urbis ꝓpinque pylo aut meſſeniæ facit minus admirabilia, ga ipſe eſt magis admirabilis. Quē. ſ. pamphiliū plato ſcribit iacuiſſe decē diebus inter eos q ceciderant acie. i. ī ꝑlio, & īpoſitū rogo biduo poſtquā ſublatus eēt inde .i. ex ſtrage occiſorū, reuixiſſe, ac narraſſe q̄dā mira uiſa. ſ. à ſe tpe mortis, ꝙ certe ſtupendum eſt miraculū, & ſi uerū eſt, deo uero attribuēdū. Et qm̄ tranſit ad miraculorum memoriæ īterruptionē in quodā ꝑſo Athenienſi dicens. Et qm̄ nos ſumus trāſgreſſi ad externa. i. aliena à Romanis quidam uir Athenienſis erudiniſſim', quū excepiſſet capite. ſ. ſuo ictū lapidis, oblitus eſt tm̄mō lſarū q̄bus inſeruiuerat. i. inſudauerat præcipue, retinens cætera oia, q̄. ſ. ſciuerat, memoria tenaciſſima, de quo caſu dicit auctor. ┌ Dirū, ac malignū uulnus ꝑcuſſit aio. i. in pte memoratiua, q̄ ab aio dependet. erupit acerbitate nocēdi potiſſimū in eū locū, uidelicet repoſitoriū ſciæ, qua lætabatur maxie, & hoc ſēſibus ſcrutatis. i. rimatis quaſi de induſtria. i. data (ut dn̄t) opa, utpote efferendo. i. extinguendo, ſicut hō, q efferetur tā extinctus eſt (un̄ ſpecioſa utitur metaphora) ſingularē doctrinā. i. hoc loco ſciam hoīs, pleno funere iuidiæ, q̄ſi dii illi ſingularē illā doctrinā iuiderint alioq̄n. n. aut illi' memoriā reliq̄ſſent, aut cæterorū quoq; abſtuliſſent. ┌ Cui. ſ. uiro eruditiſſimo, ſi nō erat fas ꝑfrui. i. ad finē uſq; uitæ frui, talibus. i. lſarū ſtudiis, utilius aliq̄o fuit. i. fuiſſet illi ſi īpetraſſe. ſ. à deo aditū. i. acceſſū, aut īgroitū ad illa. ſ. ſtudia, q̄ caruiſſe dulcedie eoꝝ. ſ. ſtudiorū iā ꝑcepta, ga nihil ē īfelicius q̄ fuiſſe ī aliq̄ re, & maxie literaria felicē.

Externa.

Quæ minus admirabilia Eri pamphilii caſus facit, quem Plato ſcribit inter eos, qui in acie ceciderant. x. diebus iacuiſſe, biduoq; poſtquam inde ſublatus eſſet impoſitum rogo reuixiſſe: ac mira quædam, tempore mortis uiſa, narraſſe: Et quoniam ad Externa tranſgreſſi ſumus, quidam Athenis uir crudituſſimus, cum ictum lapidis capite excipiſſet, cætera oia tenaciſſima memoria retinens: literarum tantummodo, quibus præcipue inſeruiuerat: oblitus eſt. Dirum, malignumq; uulnus in animo percuſſi, quaſi de induſtria ſcrutatis ſenſibus in eū potiſſimū locum, quo maxima lætabatur: acerbitate nocēdi erupit: ſingularem doctrinam hominis pleno inuidiæ funere efferendo: cui ſi talibus ſtudiis perfrui fas non erat utilius aliquanto fuit ad illa aditum non impetraſſe quam, iam percepta, eorum dulcedine caruiſſe.

⁋ De Nauſimenis vxore.

Mirabilior tamen ſequentis caſus narratio Nauſimenis. n. Athenienſis uxor, cū filii, ac filiæ ſuæ ſtupro interueniſſet: inopinati monſtri perculſa conſpectu & in præſens tempus ad indignandum. & in poſterum ad loquendum obmutuit. Illi nefarium cōcubitum uoluntaria morte penſarunt hoc modo Fortuna ſæuiens huic uocem, iis uitam ademit: illi propitia donauit.

OLIVERIVS.

Quæ minus admirabilia. Tranſit conuenienter ad externa. Hæc, inq̄t, miracula, q̄ ſupra diximus miranda fuerunt, ꝙ illo eo die quo mortui erant, rogo ſuper impoſitos uiuere cognouerunt. At hic, cuius exemplum ponitur ceſus in acie per dies. x. cum iacuiſſet, deinde biduo, poſt elatus, & rogo ſupimpoſitus magna uoce clamauit, & ſe uiuere, & ita exunctu quamprimum rogo liberatus, multa q̄dē admiratione & ſtupore digna ſe tpe mortis uidiſſe narrauit. ┌ Fereti. Alii legunt phæræi, quod melius eſt, ſine dubio à ciuitate pheræ, nam pheræ eſt ciuitas in agro propinqua pylo, & ſub imperio Agamenonis, uel ut Stra. uult in meſſaniæ. pheræ āt, inq̄t ad meſſenium agrum ꝑtinent ┌ Biduoq; ergo. xii. diebus exanimis iacuerat. Et qm̄ ad externa Athenienſem quendam ꝑſōm narrat cō diu in ſtudiis literarum uerſatus eſſet adeo ut excelleret, forte incidit ut quidam caput eius lapide percuteret & ſtatim ſubſecuta ē res q̄dē mira dictu, ꝙ literaꝝ. ſ. oblitus eſt, cum cætera tenaciter memoria retineret. Pli. lib. vii. na. hiſt. Nec aliud, inq̄t, ē æq; fragile in hoie morborū, & caſus iniurias, atq; ēt metus ſentiens, alias ꝑticulatim a'ias uniuerſa. ictus lapide oblitus eſt literas tm̄ & prælato tecto lapſus m̄ris, & affiniū, propinquorum q; capit obliuionē. Alius ægrotus ſeruorū, ēt ſui uero nōis oblitus ē Meſſala coruinus orator. ┌ Dirū. Deteſtatur quodāmō hunc caſum Vale. ꝙ quaſi dedita opa ſenſibus hoīs ꝑſcrutatis, eū potiſſimū eripuerit à quo uoluptatē maximā capiebat. ┌ Dirum quaſi ab ira deoꝝ ꝓuenīēs. ┌ In aīo poti' q̄ corpore. ┌ Pleno inuidiæ funere Plenus inuidiæ ſum ſignifico mihi multos īuidere. uſi doctrinam lſarū à caſu maligno ſublatā, funis iuidiæ plenū appellat. q. d. caſū tā acerbū huic hoī

Pherzi.

Lfarū oblitus

THEOPHILVS.

Heri pāphili. Macro. ī ſōniū Scipiōis ille Plato. inq̄t, ſecretorū relator. Er q̄dā noīe fuit, natiōe pāphili' miles offō, q cū uulnerib' ī ꝑlio acceptis uitā effudiſſe uiſus xii. demū die īter cæteros una ꝑēptos ult. eēt honorandus igne ſubito ſeu recepta aīa, ſeu retēta, q̄cq̄d emēſis inter utramq; uitā diebus, egerat uideratue, tanq̄ publicū profeſſus inditiū, hūano gn̄i nunciauit. Hæc ille ut itaq; legēdū potius eris ex analogia ſicut Ser Seris, q̄ uel eri uel creus un̄ lubriomē da pheretis à q̄buſdā ſcribitur. & inepte exponitur.

OLIVERIVS.

Mirabilior tn̄. Mirabilis q̄dē fuit ſupior caſus ꝙ ictu lapidis lſarū doctrinā amiſerit, ſed hic qui ſeq̄tur mirabilior. Mulier q̄dā athenienſis, cū filios in adulterio deꝑhendiſſet, monſtri nouitate perculſa, loq̄lā uocēq; amiſit ┌ Mirabilior, alii legunt miſerabilior, ſed cū de miraculis tractetur, melius ſtat lſa mirabilior. ┌ Inopinati, ga nunq̄ tale q̄c quā cogitaſſet. ┌ Cōſpectu, ꝙ uideret tm̄ cos facinus admittere, ┌ Ad indignandū ut tp̄a q̄dē indignabūda reꝑhēdere potuerit. ┌ Illi ne. c. ubi cōſideraret turpitudinē ſuā q̄tūq; nefas cōmiſiſſēt ſibi uitā ademeret. ┌ Illi ꝓ q̄ quo dicturus ſū donauit uocem.

ASCENSIVS.

Mirabilior &c. Iocūdo ꝓgreſſu narrat miraculū ꝙ cōtigit uxori Nauſimenis athenienſis dicēs. Mirabilior, uel ut alii legūt miſerabilior, certū āt ē, ꝙ miſerabilia

ſit dubitari adſt poſſis, an miſerabilior, cum ſuperior non uſ miſerabilis, ſed beatus, ſi inter beatitudines reponeuda ſit à mortuis excitatio. Certum etiam eſt, quod ſit mirabilis, ſed an ſuperiore mirabilior dubites, quum mirabilius ſit mortuum iam decem, & amplius dierum reuixiſſe ꝙ mulierem præ nimio ſtupore obmutuiſſe. Quocirca non damnem eos qui miſerabilior legunt. Ordo eſt Tñ.i. Tametſi ſuperior caſus eſt mirabilis uel miſerabilis tñ narratio caſus ſequentis eſt mirabilior aut miſerabilior Vxor Nauſimenis Athe. cum interuẽiſſet ſtupro i. coitui filii et filiæ ſuæ, ipſa perculſa cõſpectu monſtri.i. mõſtruoſi coit' inopinati, quia nõ opinata fuerat poſſe cõtingere obmutuit. i. muta facta eſt. i. ſimul ad indignandum. i. ex indignatiõe uehementer ad obiurgandum in pñs. i. pro tpe illo preſẽti, & ad loquendum in poſterum, quia nulla deinceps locuta eſt illi. ſ. filius & filia Nauſimenis uxoris penſarunt i. cõpenſando. i. æqualia repẽdẽdo expiarunt morte uolunteria, quia ſibi necem intulerũt, & ita ſcḋm ueritatem non expiarunt prius malum ſed grauiore auxerunt ſortiter tñ illis temporibus uiſi ſũt agere qui nece ſua enorme facinus ulti fuerunt. Fortuna ſæuiens. i. cum illis ſæuiter agens, ademit. i. abſtulit, hoc modo uitam its. ſ. filio & filiæ inceſtis, & uocem huic. ſ. mr̃i, & ſup. fortuna propitia. i. clemens & induigẽs, donat ſup. uocem illi. i. alteri, utpote illi, de quo ſequens narratio.

OLIVERIVS.

Aegles Samius A Egles Samius. Aul' Gellius. Samius, inqt, athleta nomẽ illi fuit, Aegles cum añã non loquens fuiſſet ob ſimilem dr̃ cãm loqui cœpiſſe. nã cũ in ſacro certamine ſortitio inter ipm̃ & aduerſarios non bona fide fieret, ſed ſortẽ nois fallam ſubiici aiaduertiſſet, repente in eũ q id faciebat ſeſe uidere qd faceret magnũ inclamauit, atq; is oris uinculo ſoluto, per oẽ i de uitæ tps nõ tu bide, neq; adhæſe locutus ẽ. Tale qddã legitur de filio Crœſi regis, q cũ mutus uixiſſet i ſalute pr̃is uocẽ recuperauit, ſicut in capi. de pietate dicemus

Athleta ¶ Athleta. certamen ſignificat certatorem ¶ Aegles Declinaſ ægles æglæ, ſicut anchiſes anchiſæ, uel ægles ægils. ¶ Vocalis de mu. fa. eſt uocalis, quia uocem acquiſiuit. nã uocalis dicitur, qui uoce utitur.

ASCENSIVS.

A Egles Samius athleta. i. pugil mutus, cum titulus & p̃mium uictoriæ, quam fuerat adeptus. ſ. in ſacro certamine eriperetur ei. ſ. per falſam ſortẽ, euaſit uocalis. ſactus eſt loq̃ns, accenſus indignatione. i. cũ ex nimia indignatione conatus loqui, reuera loqui cœpit, ſicut & filius Crœſi de quo Iuſtinus & Olim hoc loco &c.

OLIVERIVS.

E Pirotæ ad dr̃am Gorgiæ Leontini, de quo dicemus lib. viii. ca. ult. ¶ Origo, fuit admirabilis ¶ Nõ, tm̃, multi literam hãc corruptã eẽ exiſtimantes, legũt nõ tm̃ ex ipſo genitoris rogo, ſed & cunas aſſecutus, qui ab intelligentia hmõi dicendi gñis adhorrent, non tm̃. n. eſt, quod græce dicitur ... i. ferme ita poſt lucem ſupfluo adiiciunt, ſed ergo h. d. ferme ex ipſo genitoris rogo, uitã & cunas aſſecutus, q a parum admodum fuit, quin rogo ſup iniiceretur añq̃ puerã uagitum ederet, & recte q dẽ, quid eſt. n. ferme cecidit, niſi iã tum non cecidit parum abfuit, quin caderet & eſt peculiare di-

¶ De Aegle Samio.

A Egles Samius Athleta mutus: cũ ei uictoriæ, quã adeptus erat titulus: et premium eriperetur: indignatione accenſus, uocalis euaſit.

¶ De Gorgia Epirota.

G Orgiæ quoq; Epirotæ fortis, & clari uiri origo: qui i funere matris ſue utero elapſus: inopinato uagitu ſuo lectum ferentes conſiſtere coegit: nouumq; ſpectaculum patriæ prebuit: non tantum ex ipſo genitricis rogo lucem, ſed etiam cunas aſſecutus: eodem enim momento temporis, altera iam fato functa parit: alter ante elatus: quam natus eſt.

¶ De quodam Iaſone.

D Iuinæ fortunæ uulnus Pheræo Iaſoni qdam exitii eius cupidus intulit. Nam cũ inter inſidias gladio cũ percuſſiſſet. Vomicam, q̃ a nullo medicorum ſanari potuerat: rupit: ut hominẽ peſtifero malo liberaret.

¶ De Simonide.

A Eq; diis immortalibus acceptus Simõides: cuius ſalus ab imminenti exicio defenſa, ruinæ quoq; ſubtracta eſt. Cœnanti enim apud Scopam in Cranone (quod eſt in Theſſalia oppidum) nunciatum eſt duos iuuenes ad ianuam veniſſe, magnopere rogantes, ut ad eos continuo ꝓdiret, ad quos egreſſus neminem reperit ibi. Cæterum eo momento temporis triclinium, in quo Scopas epulabaẽ collapſum, & ipſum, & oẽs cõuiuas oppreſſit. Quid hac felicitate locupletius, quam nec Marc, nec Terra ſæuiens extinguere ualuit.

ctum Valerii, quo frequenter utitur.

ASCENSIVS.

G Orgiæ &c. Ordo eſt. Origo quoq; Gorgiæ epyrotæ i. cuius epyrus erat patria, uiri ſortis & clari (qui elapſus utero mr̃is ſuæ in funere. i. cũ mortua portareẽ ad rogũ coegit uagitu ſuo inopinato ferẽtes lectũ. i. feretrũ, aut lecticã l qua ptu defunctæ p̃ce puæ afferri ſolẽt cõſiſtere. i. manere ſtãtes, & apire loculũ) origo dico gorgiæ p̃buit pr̃iæ. ſ. ſuæ epyro nouũ. i. i ſolitũ ſpectaculũ aſſecutus, mire mutat genus, nã quũ reſpiceẽ debeat ad ſuppoſitũ origo reſpicit ad nomẽ gorgiæ, perinde noi ac ſi uo dixiſſet gorgias quoq; ortu ſuo &c ſpectaculũ præbuit pr̃iæ aſſecutus nõ tm̃ lucẽ. i. uitalẽ auiã, ex ipo rogo genitricis, cui ſaltẽ uicinus erat nõdũ cũ mr̃e in eũ miſſus, ſed ẽt cunas. i. repoſitoriũ iſantile, nã mr̃is loculũ, ſeu pheretrũ habuit ꝓ primis cuius. n. ꝓ q a alter, utpote mr̃ parit eodẽ momento tpis functa fato. i. p functa. i. mor ẽdi munere, hoc ẽ p functa, iã i. pauloante, & alter. i. filius gorgias poſtea dictus elatus eſt. i. ad rogũ cũ mr̃e defũcta portatus añ i. prius q̃ natus eſt, ꝙ ne fiat nobis cautio eſt. nã ptus ẽt nõdũ maturus à mr̃e ſeparatur. Oli. uult legendũ tm̃ nõ pro ferme, ſine particula, ſed ut ſit aſſecutus tm̃ ff. i. ferme lucẽ ex ipo rogo genitricis, & cunas ſed aptior eſt lectio nõ tm̃, ſed ẽt ſunt q legãt nouũq;, ſed uacatq;, niſi cõnectat uerbũ p̃buit cũ uerbo coegit, ſed tunc origo abſolute ponatur.

OLIVERIVS

V Omicã. Vomica ꝓpriæ dr̃ ulcus latens à uomẽdo quia ruptũ euomit ſaniem. uomica ſcḋm Noniũ Marce. locus eſt concauus & uetuſtatem ambeſus, ſcḋm alios genus apoſtematis. p ꝙ emittuntur uiſcera.

ASCENSIVS.

D Iuinæ &c. Recitat miraculoſã, aut certe mirãdæ felicitatis ſanationem Iaſonis pherei dicens. Quidã intulit Iaſoni phereo, uulnus diuinæ fortunæ. i. fortunatiſſime felicitatis, itulit dico cupidus exitii. i. ĩteritus eius, nã cũ ꝑcuſſiſſet eũ gladio ĩter inſidias, rupit uomicã. i. cõgeriẽ putredis l corpe latẽtẽ, q̃ à nullo medico potuerat ſanari (Qḋ arguit, aut nõ ſatis ꝑitos fuiſſe chirurgicos, aut nõ auſos uuln' aperire, qḋ inimicus apuit) rupit, dicit, itaut liberaret hoiem malo peſtifero. i. necẽ illaturo, niſi ab illo ſic ruptũ fuiſſet.

THEOPHILVS.

P Hereo Iaſoni. pheræorũ tyrã Iaſõ, fuit ĩ patoriis artibus iſtructiſſimus, ut polyen' Mace. ſtratagematõ. vi. refert.

OLIVERIVS.

A Eq; diis. Hic ẽ ille Simõides de quo ſupra mentio facta ẽ in ca. de ſõniis, ꝙ nauigaturus ꝑ quietẽ monitus ẽ, ut corpus ĩhumatũ ſepulturæ mãdaret, ꝙ ut faceret cõſilio nauigandi ſupſedit, & ita naufragiũ euaſit ꝙ paſſi ſũt cũ qbus nauigaturus erat. Hũc igitur dicit bñficiũ quoq; ſalutis à diis accepiſſe. quos Caſtorẽ & pollucẽ fuiſſe creditũ ẽ. cũ enim apud Scopã cœnaret, & oẽs diſcũbentes iam in medio conuiuio conſtitiſſent, nunciatũ eſt duos iuuenes ueniſſe, qui Simonidem allocuturi uocarent. ille egreſſus. dũ q̃rit iuuenes illos qui nulli erant ante oſtium. interea cœnaculũ ubi epulabantur corruit, & qui in eo cœnabant obruti ſunt Sol. uer. de mi. mon. non intelligit Simonidem, ſed Pyndarum poetam

tam lyricū, qui in honorē Polluci & Caſtoris carmina ſcri. Dicit enim Pyndarum lyricum e conuiuii loco, cui imminebat ruina ne cum cæteris interiret, ſoris ſecus Caſtor & Pollux uocauerunt, inſpectantibus uniuerſis, quo effectum eſt, ut ſolus impendens periculum euaderet. Ci.li.de oratore.li. Simonides. gratiam inquit habeo Simonidi illi Ceo, quem primum ſerunt artem memoriæ protuliſſe, dicunt.n.cum cœnaret Cranone in theſſalia Simonides apud Scopam fortunatum hominem, & nobilem, cecinisset q id carmen, quod in eo ſcripſiſſet, in quo multa ordinandi cauſa poetarum more, ī Caſtorem ſcripta & pollucē fuiſſent ferunt nunciatum Simonidi, ut prodiret, iuuenes ad ianuam ſtare duos quoſdam, q eum magnopere uocarēt, ſurrexiſſe illum, prodiſſe. uidiſſe neminem, hoc interim ſpacio conclaue illud, ubi epularetur Scopas concidiſſe ea ruina ipſum cum cognatis oppreſſū interiſſe. Sequitur deinde qūo artem memoriæ inuenerit. Hoc idem teſtatur Qui.li.xi.de inſti.ora ubi multa alia tradit & in primis diſſentionem eſſe inter auctores, cui carmen illud ſcriptum fuerit. Scopæ an aliis, quos commemorat, & cuius fuerit domus pharſali, an ſcopæ. Itē dicit ſibi uideri fabuloſū de tindaridis, ſcopas autem, ut Pli. refert. fuit etiam ſculptor marmorarius, cuius opera, quæ & ubi Ku. idem. Pli. tradit. ☞ Si. Hic primus fuiſſe dicitur, qui memoriam artificioſam inuenit. ☞ Exitio defenſa. propter illud corpus; quod ſepulturæ mandauit. ☞ Triclinium coe. à tribus lectis ſtratis, ubi epulari ſolebant antiqui, dicitur aūt Triclinium à tris & κλίνη idest lectis, tres.n. lecti ſternebantur, in quorum uno dñs epulabatur. in altero uxor cum reliqua eius familia aſſidebat. in tertio uero amici, & reliqui, qui ſuperueniſſent. Nam tres menſæ apponebantur apud maiores, & iuxta menſas totidē thori, ubi diſcumberent Iuue. primo ſinge loco, quo tu diſcumbere iuſſus, & ſubdit Tertia ne uacuo ceſſaret culcitra lecto. ergo triclinium locus ubi conuiuabantur. Quin loquens de hoc Simonide ait. Vix, eo limen egreſſo triclinium illud ſuper conuiuas corruit. Cic. uero eundem locū traduxit conclaue dicēs. Hoc interim ſpatio conclaue illud concidit. Aliquibus uero aliis diſcubitorium magis traducere placuit, & à Triclino Architriclinus dicitur princeps cœnaculi. Nec mare propter id, q naufragium euitauit. ☞ Nec to. ad id q ruinā ſubter fugit beneficio deorum.

ASCENSIVS.

Aeque &c. Recitat miraculoſam euaſionem mortis in ſimonide, quem prius meminit ſubmerſionem euaſiſſe. Ordo. eſt Simonides ſup fuit æque. i. equaliter, ut Iaſon phereus, acceptus. i. aut gratus, aut placens, diis immortalibus, cuius ſalus defenſa. i. protecta ab exitio. ſ. ſubmerſionis ſubtracta eſt quoque ruinæ. ſ. conclauis, aut cœnationis. Enī pro quia nunciatum eſt ſimonidi cœnanti apud Scopam uirum diuitem in Cranone, quod oppidū eſt in theſſalia, duos iuuenes. ſ. Caſtorem & pollucem, ueniſſe ad ianuam rogantes magnopere, ut ſup. Simonides prodiret. i. exiret continuo ad eos (poſſet dici etiam ad ſe, propter participium rogantes) ad quos. ſ. iuuenes Simonides egreſſus neminem repperit ibi Cæterū. i. ſed Triclinum. i. cœnatio triū lectorū diſcubitoriū capax, ī quo Scopas dñs dom⁹ epulabat. collapſū eo momēto tpis, quo ſimōides exiuerat, oppſſit, &. i. ſimul ipm. ſ. dñm dom⁹ ſcopā, & oēs cōuiuas q̄d locupletus. i. dit⁹, aut abundātius, hac felicitate. ſ. ſimōdis. q̄. ſ. felicitatē, nec mare ſæuiēs, cū ut patuit in capite de ſōniis, nauē, q̄ Simōides niſi prio monitus fuiſſet ī greſſurus erat, obruit nec terra ſæuiēs. i. caſus triclinii ī terra poſitu, ualuit extiguere. q. d. nihil cū duplex ſit, & euidentiſſima.

THEOPHILVS.

Cranone. Cranon urbs eſt theſſaliæ regionis, quā Pelaſgiorem uocant, ad pſa temp., Hecateus auctor in Europa. Eiuſdem nominis altera ciuitas Athamaniæ contributa, à Cranone Pelaſgi filio dicta, in cuius finibus duos tantummodo uideri coruos inter miracula retulit Callimacus, & Teopompus. In Bel. Mace. Li. oppidi meminit ab impreſſoribus inuerſa dictione, quam ianus emendauit.

☙ De Daphida.

Non inuitus huic ſubnecto Daphidam: ne quis ignoret quantum interfuerit cecinisse deorum laudes, & numen obtrectaſſe, Hic, cum eius ſtudii eſſet, cuius profeſſores Sophiſtæ vocant ineptæ, & mordacis opinationis, Apollinem Delphis irridēdi cauſa, conſuluit an equum inuenire poſſet, cum omnino nullum habuiſſet: cuius ex oraculo reddita uox eſt, inuenturum equum: ſed ut eo perturbatus, periret. inde cūm iocabundus, quaſi deluſa ſacrarum ſortium fide, reuerteretur: incidit in regem Attalū, ſepenumero à ſe cōtumelioſis dictis abſentem laceſſitum, eiuſque iuſſu ſaxo, cui nomē erat Equi, præcipitatus: ad deos uſque cauillādos, dementis animi iuxta ſupplicia pependit.

OLIVERIVS.

Non inuitus. Liptote ē cum minus dicimus, & plus ſignificamus. Non inuitus libentiſſime ☞ Cecinisse laudes, ſicut Simōides qui uerſu laudes Pollucis & caſtoris complexus eſt. ☞ Numē obtractaſſe. inuidia quadam pſecutum eſſe. Inuidia eſt minoris aduerſus maiorem. obtractatio eſt inter pares uel obtractaſſe uituperaſſe, ut obtrectare ſit aliquem cum inuidia maledictis lacerare. Sophiſtæ, qui aſtutiis, & argutiis ſuis id, quod falſum eſt, uerum oſtendere nituntur. Sunt igitur cauillatores, & alterum ſermonum moleſti interpretes; quod nomen quamuis à ſopho dicatur quaſi æmulator ſapiæ, tñ non nunquam pro ſophiæ, & ſciæ calumniatore accipitur, ipſo uidelicet apparente, non exſte ſopho. ☞ Ineptæ, quia ea q̄ dñt, ſp per contrarium interpretantur. Ineptus āt dr, q nec rei, nec tpis nec loci, nec pſonæ, rōnem habet, hoc eſt nulli rei aptus eſt. ☞ An equū inuenire poſſet, hæc erat calliditas, ut ſiue rñderet inuenturum illū equū eē, ſiue non deus oīno deluſus eſſe uideretur, nā ſi rñdiſſet inuenies, exiſtimabat ſe decepiſſe numen, quia non inueniri poſſit quod nō ſit amiſſum. Si uero dixiſſet, non inuenturum, itidē credebat poſſe irrideri, q ipſe uidelicet ſciret, non poſſe inuenire q nō amiſerit. ☞ Sed ut eo deturbatus periret. i. ex equo deiect⁹ præceps peribis. ☞ Iocabundus iocanti ſimilis, uel re uera iocans. noīa.n. in bundus deſinentia non ſimilitudinem, ſed rei effectum ſignificant ut ſentit Valla. ☞ Attalum, regē Aſiæ. ☞ Saxo, monte. nam ſaxū pro monte. Virgi. Saxi de uertice paſtor. ☞ Cauillandos, ad cauillandos non tm homines ſuis argutiis, ſed etiam deos. Cauillari eſt proprium ſophiſtarum, ponitur etiam pro calumniari, & deridere ☞ Iuſta ſupplicia, meritas pœnas, quia illum Attalus iuſto quidem affecit ſupplicio. De noībus ī bñdus.

ASCENSIVS.

Non inuitus. Tractat exemplum miraculoſi, & diuinit⁹ pdicti exit⁹ uitæ daphidæ cuiuſdā ñ ſatis noti hoīs ſed e⁹ exitū ad religionē mortalibus icutiēdā efficax eſt argm̄. ☞ Ordo āt ē. Ego ſubnecto. ſ. quodā ſilo dicēdi nō īuitus. i. libētiſſimus. ſ. ſimōidi pio daphidā hoiem ipiū ne qs ignoret. i. ut qs ſciat, q̄tū iterfuerit, cecinisse laudes deorū, ut fecit ſimonides caſtoris & Pollucis, quoꝝ ope poſtea ſeruatus fuit & obtrectaſſe. i. cōtumelioſis uerbis affeciſſe, numē. i. deū aliquē, & hoc loco Apollinē Hic. ſ. Daphida, cū eēt eius ſtudii, e⁹ pfeſſores. i. ex pfeſſo ſectatores, uocātur ſophiſtæ. i. apparētes, ſed cauilloſi pñi, cōſuluit ī iterrogauit q̄ſi cōſulendī gra, Apollinē delphis. i. ī tēplo delphico, & cū eēt ſup. opinionis, ſeu opinatiōis (ut alii legūt) ieptæ q̄a nulla caliditas cōtra deū ualet, uñ p cōtrariū Sta. in Achilleide. Quis diuū fraudib⁹ obſtet, & mordacis, q̄a apollinis oraculū eo mō falſitatis arguet uolebat, cōſuluit dicere ā irridēdi, an poſſet iuenire equū cū nullū oīno habuiſſet ſup equū. Ex c⁹. ſ. apollinis oraculo. ī. rñſo, ḋ rebus futuris ex ore dei plato uox ē reddita ipm ſup. uēturū equū, ſed ut ipe piret eo. ſ. equo pturbatus. Inde cū ipſe daphida iocabūdus q̄ſi fide ſacraꝝ ſortiū deluſa reuerteretur, icidit ī Attalū regē. ſ. aſiæ laceſſitū à ſe. ſ. q icidit ī manus eius hoc ē à daphida dictis cōtumelioſis abſentē. ſ. lōge diſtātē ab eo & ipe pcipitatus ī deorſū deiectus, iuſſu eius ſaxo, cui nomē erat eq, pepēdit iuſta ſup. aī demētis q̄a ad deos uſque cauillandos.

THEOPHILVS.

Sophiſtæ. Rhetores ātiq Sophiſtas apellabant, ut philo. auctor ē, & Mar. uictorius ī Rheto. Ci. Rhetor ē, inqt,

qui docet ſiteras, atq; artes tradit eloquentiæ. Sophiſta eſt apud quem dicẽdi exercitum diſcitur &c. eius ergo generis daphida fuit ex Telmeſſo, qui commentatus in Homerum negat Athenienſes expeditionis in Troiam participes exitiſſe, de cuius fato Suidas eadem, quæ Valerius. Aliter autem Strabo Geographiæ .xiiii. Mons ait Thorax appellat in quo tradũt in crucem ſublatam Daphitã grãmaticam, quod reges uerſibus inceſſeret πορφυρεοι μωλωπεσ αποῤῥιν ματα γαζιολυσ υμαχου λυδων αρχετε και φρυγιων, ideſt Purpurei uibices ſcobs opum lyſimachi uos ne Lydis et phrygiæ imperatis, ex quo illud in prouerbium ceſſit. caue Thoracẽ. Daphitas i ſuperiore diſticho, Purpureos uibices ex Aridice ioco dixit. Nam, quomodo regis libert' ad opes nuper euect' philoſophos ad conuiuiũ congregaſſet, & irridendo minutulas eorum queſtiones ſcire ſe uelle dixiſſet; cur ex nigra & alba ſaba pulmentum unius coloris edatur. Aridices indigne ferẽs tu nobis, inquit, abſolue, cur de albis & nigris loris ſimiles maſculæ gignantur. hæc in Valerium Ianus ex quinto Symposiacorũ Plutarchi dictauit. Vnde totidem uerbis, & Macrobius. Cui nomen erat equi. Valerio, Suidas, & eo prior Cice. concinit hunc in modum. Quid enim ſi Daphitæ fatũ ita fuit de equo, cadere, atq; ita perire, ex hoc ne equo, qui eũ equus non eſſet nomen habebat alienum. Sed illud obſeruandum Daphitam per. T. à Strabõe, à Suida Daphidam per. d. notari, q in quibuſdam Valerii codicibus eſt legere.

ℭ De Rege Philippo.

EOdem oraculo Macedonum Rex philippus admonitus, ut a quadrigæ uiolentia ſalutem ſuam cuſtodiret: toto regno diſſũgi currus iuſſit, eumq; locum, qui in Bœotia quadriga uocatur ſemper uitauit, nec tamen denunciatum periculi genus effugit: nam Pauſanias in capulo gladii, quo eum occidit: quadrigã habuit cælatam.

ℭ De Calano

QVæ tam pertinax neceſſitas in patre, & filio Alexandro conſimilis apparuit. Siquidẽ Calanus Indus ſua ſpõte ſe ardentiſſimo rogo ſuperiacturus, interpellatus ab eo ecquid, aut mandaret, aut dicere uelet. breuite, inquit, uidebo: nec id ſine cauſa: quia uoluntarium eius e uita exceſſum rapida mors Alexandri ſubſecuta eſt.

OLIVERIVS

EOdem oraculo. Sicut illi uerum prædixit Apollo, ita quoq; philippo Macedonum regi hic cum quereret ex oraculo qua morte periturus eſſet reſſum accepit ut quadrigas uitaret, tum Philippus quadriges oẽs ex regno ſuo iuſſit amoueri. locus etiam qui quadriga appellabatur, ab eo ſtudioſe uitabatur, ſed nulla potuit ratione fata uitare nam occiſus à pauſaniæ adoleſcentis gladio, in cuius capulo quadriga fuerat inſculpata, hac autem de cauſa dicitur pauſanias occidiſſe philippum, quod cum interrogaſſet Hermoclem, qoo pacto ſibi poſſet glorioſum non comparare, reſpõdiſſe, dicitur ſi uirum nobiliſſimum occideret. hoc autem Valerius ſentit, ſed aliter Iuſtinus. dicit enim q philippus macedonum rex iam ætate prouectiori regis attali ſororem, uel ut Plu dicit filiam Ceopatrã uirginem olimpiadi ſuperinduxit uxorem quod quidem illa grauiter ferens cum Alexandro filio iam cum dicitur iniiſſe conſilium contra philippũ. Forte ita accidit, ut atralus cum Cleopatra filia conuiuium celebraret, ad quod pauſaniam adoleſcentem inuitarunt qui cũ uino paulo largius inuitatus eſſet, eo turpiter abuſi ſunt omnes. adoleſcens poſtquam reſipuit, & contumeliam, quam per uiolentiam paſſus erat, recognouit, ſæpe de iiuria ad philippum conqueſtus eſt. Ille iocabundus pauſaniam dimittere hinc uehementius indies de ea re inſtare. cupere tantam iniuriam ulciſci, ſed cum forte quadam occurriſſet Alexander, apud eum conqueſtus eſt de hac iniuria ille dicitur græce iambicum uerſum pronunciaſſe eum qui dedit, eum qui accepit ſcilicet interfice. quod etiam factum eſt, nam occupatum anguſtiis, philippum in tranſitu obtruncat. de quo latius in ca. de Cupiditate gloriæ dicemus, ſed in eo miraculum fuit, quod gladio occiditur qui quadrigam impreſſam habebat in capulo.

Mors Philippi.

ASCENSIVS.

EOdem oraculo &c. Narrat fatalem, atq; ineuitabilem, & propterea miraculoſam mortem philippi Macedõnum regis. Ordo eſt philippus rex macedonum, monitus eodem oraculo, ſcilicet delphico, ut cuſtodiret ſalutem ſuam à uiolentia quadrigæ iuſſit currus diſiungi, ideſt diſſolui toto regno ſcilicet ſuo, ut nullæ in eo ſint quadrigæ & uitauit, ſemper ſcilicet poſt oraculum eum locum, qui uocatur in Bœotia quadriga, nec tamen effugit genus periculi denunciatum. Nam pauſanias adoleſcens habuit quadrigam ideſt quattuor equorum currum cælatam, ideſt ſculptam, ideſt ut dicunt manubrio gladii, quo occidit eum.

THEOPHILVS.

LOcum, qui in Bœotia quadriga uocatur: Autoremq; tibi reddat in Bœotia. Quadrigam non facile inuenias. Harma græcũ nomẽ expreſſit oppidi Tanagreorum finibus attributi, ſi pauſaniæ credimus, ab amphiarai caſu. de quo plura Strabo. Memoratur & in Attica Harma ad caſtellum phylen. Ergo Valeri. Harma latine quadrigam uocauit.

OLIVERIVS.

QVæ, tam pertinax. Cũ Alexander darium uiciſſet, & babilonem ſubegiſſet audiuit in india eſſe, qui ludũ Gymnoſophiſtæ exercerẽt. dicebantur aũt Gymnoſophiſtæ nudi philoſophi. ideo autẽ nudi uiuebant, quia dicerent naturam omnibus rebus humanis prouidiſſe, nec quicquam deeſſe uoluiſſe, quemadmodũ igitur cætera animalia his contenti eſſẽt, quæ ſibi natura ſuppeditaſſet, ita homines uitam ſuam informare debere ut nihil præter quod eis natura dediſſet, inquirerent. hi philoſophi erant qui ſummum bonum in uolupeate ponebant ſummũ malum in dolore. Hos igitur uidendi magno deſiderio captus eſt Alexander, & inter cæteros Calanus quidam præſtare audiebatur, cum hoc maximam familiaritatem iniuit Alexander & eum ſecum adduxit, ſed cum anno uitæ ſuæ .lxxiii. ad eos dolores forte perueniſſet, ut eos ulterius ferre nõ poſſet, nam aluo uexabatur, rogum ſibi ſtruxit, & aurea lectica ſuperimpoſita incubuit ſtramentis opertus, ut eos aufugeret, in quibus ſummum malum ſtatuebat, deide Macedones obſecrauit, ut illum letitiæ diem cum rege ſimul potantes exigerent, quem paucis poſt diebus Babylone uiſurum ſe dixit, atq ita breui futuram Alexandri mortem prædixit, qui Babylone periit, ſicut ſuo loco dicemus. Alexander uero mortuo Calano cõuiuia celebrari iuſſit, ſed antequam moreretur, eũ rogault ſiquid uellet ut diceret, qui nihil aliud reſpondiſſe fertur niſi, te propediem Babylone uidebo. Cic. li. de diui. i. Calanus indus cum deſcenderet in rogum ardentem ò præclarum inquit, diſceſſum è uita, cum ut Herculi contigit mortali corpore cremato in lucem animus exceſſerit Cumq; Alexander eum rogaret, ſiquid uellet, ut diceret optime, inquit, propediem uidebo te. quod etiam contigit. ruſus de hoc Calano mentionem facit lib. ii. Tuſ. queſtionũ & Stra. in deſcriptionẽ indiæ plurima de his Gymnoſophyſtis, atq; Calano.

Alexandri prædicta mors

ASCENSIVS.

QVæ &c. Affert exemplum de Alexandro Philippi filio dicẽs Quæ neceſſitas .i. uiolentia fatalis, tã pertinax. ideſt ineuitabilis in patre. ſ. Philippo, apparuit ſimilis &. i. etiam in Alexandro filio. ſ. ei' hoc eſt philippi. Siquidem Calanus indus quia unus e Gymnoſophiſtis ſuperiacturus. ſ. in lectica aurea ſe rogo ardentiſſimo. i. in rogum ardentiſſimum, interpellatus. i. ab inſtituto paulispet impeditus, dum interrogaretur, ab eo. ſ. Alexandro ecquid ideſt anne aliquid mandaret, aut uellet dicere, inquit, ego uidebo te ò Alexander, breui. ſ. tempore (Quin etiam, q eandem rem recitant, locum addunt, dicunt enim dixiſſe breui te Babylone uidebo) nec ſup. dixit, id ſine cauſa, quia rapida. i. nimis ſubita mors Alexandri ſubſecuta eſt uoluntariũ exceſſum è uita eius. ſ. Calani.

OLIVERIVS.

Tyrus ciuitas phoeniciæ inter omnes memoranda, teſte Curtio.

ASCENSIVS.

Regios &c. Pulchre præparat narrationem plebei exempli dictus. Caſus remigis. ſ. cuiuſdam equat magnitudine miraculi interit⁹ regios, ut philippi Alexandri & aliorum, quem. ſ. remigem haurientem. i. euacuantem in litore tyriorum, ſentinã, ideſt receptaculum ſordiũ in baſe nauis, cum fluctus abiciſſet è naui, fluctus cõtrarius retulit eũ pcuſſum altero. id eſt oppoſito latere in nauem, ſcilicet unde excuſſus iã erat. Itaq. i. & ita gratulatio fuit pmixta cõplorationi ſimul miſeri, quia iã excuſſi in mare, ac felicis, quia relati in nauem ui oppoſiti fluctus.

Pompe. ſcilicet magno.

OLIVERIVS.

Necilli⁹ quidem paruæ admirationis. Hunc ſoli. Strabone noiatũ fuiſſe tradit quẽ Varonis teſtimoniõ centum trigiota quinq; milia paſſuum proſpexiſſe dicit. ſolitumq; exeuntem à Carthagine claſſem punicam numerumq; nauiũ ex lilybetana ſpecula manifeſtiſſime notare. quod idem teſtatur Pli. yii. nat. hiſto. Cic. tradit iliadem omnem ita ſubtiliter io mẽbranis ad hoc ſcriptam, ut teſta nucis clauderetur. Oculis. Hunc lincẽis oculis fuiſſe dicunt. A lilybeo portu. ſ. Siciliæ. Nam lilybeum promontorium eſt Siciliæ, multum autem à Sicilia ad Carthaginem diſtare dicitur & ut tradit Soli. centum triginta quinq; milia paſſuum interſunt. Admirabilius Ariſtomenis. Athenienſes cũ Meſſenis bellum graue & longum geſſere, meſſeniorum dux fuit Ariſtomenes, qui tanta calliditate fuiſſe dicitur ut ſæpe Athenienſes deciperet quorum ſæpe urbem ingreſſus, & aliquando captus atq; in uincula coniectus calliditate ſua aufugerat, q cum ſemel atq; iterum & tertio feciſſet, conſtituerunt Athenienſes illum rurſus captum interficere, quod etiam fecere, ſed admirati uerſutiam hominis uoluerunt eius capti, & occiſi cor inquirere, q execto corpore piloſum inuenerunt. Pilis refertum, nam qui pilis abundant, ſolẽt aſtutiores eẽ.

De quodam Remige.

Regios interitus magnitudine miraculi Remigis caſus equat, quẽ in litore Tyriorum ſentinam haurientem, cum è naui fluct⁹ abieciſſet, altero latere repcuſſũ, cõtrarius fluctus i nauẽ retulit. Itaq; miſeri ſimul, ac felicis cõplorationi pmiſta fuit gratulatio.

De Pruſia filio regis Bithyniæ.

Quid illa: non ne ludibria Naturæ in corporibus humanis fuiſſe credẽda ſunt: tolerabilia quidem, quia ſæuitia caruerunt cæterum & ipſa miraculis annumeranda. Nam & pruſiæ regis filius eodem nomine, quo pater, pro ſupiori ordine dentium, vnum os æqualiter extentum habuit, nec ad ſpeciem deforme, nec ad uſum ulla ex parte incommodum.

De filia Mithridatis regis.

Mithridatis vero regis filia Dripetie laodice regina duplici ordine dentium deformi admodũ comes fugæ patris, à pompeio deuicti, fuit.

De Linceo.

Nec illius quidem paruæ admirationis oculi, quẽ cõſtat, tã certa acie luminũ vſũ eſſe. vt à Lilybæo portu Carthaginienſium, egrediẽtes claſſes intueret. Oculis eius admirabilius Ariſtomenis Meſſenii cor: quod Athenienſes, ob eximiam calliditatẽ exectum pilis refertum inuenerunt, cum eum aliquoties captum: aſtutia elapſum cepiſſent.

De Antipatro Poeta.

At poeta Antipater Sidonius, omnibus annis tantũmodo die, quo genitus erat febri implicabatur. Cumq; ad vltimam ætatẽ perueniſſet: natali ſuo certo illo circuitu morbi conſumptus eſt.

OLIVERIVS.

Quid illa nonne? qa à propoſito diſcedere uideba t, reddit rationem, cur hæc uideantur ſuperioribus ſimillima. Nonne ludibria, qa natura in corporibus humanis quodãmõ ludere uiſa eſt, uoluiſſe & noua quædam facere. Cæterũ quia nã pueniunt, & præter naturam fuerunt. Nã & pruſia. Poſt præfationem ſequitur narratio eorum, quæ à natura fuere aliena. Os æqualiter extentum, os unum tenus ore continuatũ Solinus. Quidam cum dentibus procreantur. ut Gn. Papirius Carbo. ut. M. curio dentatus. ob ideo cognominatus, quidam ẽt uice dentium continui oſſis armantur ſoliditate, qualem filium Bythinioeũ regis pruſias. Abbreuiator, pruſias, inquit, rex Bythiniæ omnium humilimorum fautor, atq; uictorũ à Nicomede filio, adiuuante Attalo rege Pergami occiſus eſt, Habebat alium filium, qui pro ſupiore ordine dentium enatũ habuiſſe unũ os cõtinẽs dr. Pli. li. yii. hiſt. Alioq uice dẽtiũ cõtinuo oſſe uno gignũtur ſicut Pruſiæ regis Bithyniorum filius ſupma pte oris. Ad uſum. Ad uẽdũ, nã ita cõmode epulabatur, ſicut cæteri, q i plures ptes diuiſos hñt dentes.

ASCENSIVS.

Nec illius paucis abſoluit alia miranda in uirtute ſenſitiua, io membris in morbis hominum & i ſimilibus dicens, Nec quidem oculi illius, uidelicet ſtrabonis aut lincei ſup. ſunt, aut fuerunt admirationis paruæ, imo maximæ, quem conſtat eſſe uſum iã certa acie. i. acumine luminũ, i. oculorum, ut intueretur. i. iſpiceret à lilybeio promontorio Siciliæ, claſſes egredientes portu Cartha. Oculis &c Ordo eſt. Cor. Ariſtomenis Meſſenii ſup. fuit admirabilius oculis eius. ſ. iã dicti, q. ſ. cor Athenienſ exectum. i. ſecando pectus eius extractũ, ob calliditatẽ eximiã, q putabant hre ſedẽ in corde. inuenerunt refertũ pilis, hoc ẽ piloſum, ſeu hirſutũ cũ cepiſſent, cum captũ. ſ. prius aliquoties, ſed elapſum aſtutia.

ASCENSIVS.

Quid illa &c. Ordo eſt. Quid illa ſup. credẽda ſunt fuiſſe. nõne credẽda ſunt fuiſſe ludibria naturæ in corpibus humanis. q. d. maxie, qdẽ i. certe tñ tolerabilia, qa caruerunt ſæuitia, cæterorũ. i. ſed qtũ ẽ de reliquo, &. i ẽt ipa annumeranda ſunt miraculis. Nã fili⁹ Pruſiæ regis bithyniæ, eodẽ noie quo pater, hoc eſt ẽt pruſias dictus habuit pro ſuperiori ordine dẽtiũ. i. loco ſupioris ordinis dẽtiũ unũ os extentum æqualiter nec ſup. habuit ipm ad ſpẽm deformæ, nec ad uſum icõmodũ in ulla pte.

THEOPHILVS.

Quod athenienſes. Herodo, Plu, Rhianus, Polyænus, Pauſanias, & *Stephanus* in mentione ciuitatis Andaniæ tradit à Spartianis exectũ, nec aliter hiſtoriæ fidem cõſtare Ianus exiſtimat. Itaq; corrige Lacedæmonios.

OLIVERIVS.

Mithrida. regis ponti hoſtis. P. R. ad quem debellãdũ primo ſylla deide Luculus. poſtremo Pomp. miſſus eſt, qui bellũ illũ confecit. Hunc igitur poſt profligatũ exercitũ fugientẽ filiã hãc comitatã fuiſſe Cic. dicit.

ASCENSIVS.

Mitridatis &c. Ordo ẽ. Vero p ſed Dripetie filia mitridatis regis, nata laodice regia, duplici ordie dẽtiũ. admodũ. i. multũ deformi, fuit cões fugæ pris deuicti à

OLIVERIVS.

At poeta Antipater. Hic quo die natus erat, eodẽ ſp febri laborabat oibus ãnis, & cũ diu uixiſſet poſtq ætatis ſuæ tps deſtinatũ appropinqſſet, eo die & eodẽ gñe morbi conſumptus eſt.

ASCENSIVS.

At. i. ſed. Antipr poeta ſidonius iplicabat febre oibus ãnis, uno tñmõ die, quo genitus erat, & cũ perueniſſet ad ultimã ætatẽ, conſũptus ẽ natali ſuo. i. die quo natus fuerat illo certo. i. iſfalibili circuitu. i. per circulum anni reditu morbi.

OLIVERIVS.

PAtrimonii poſſidendi, quia cõiter poſſidebant patrimonia à parentibus relicta, & ex his cõiter impenſas faciebant ſtudiorum, quibus operam dabant. ⸿Tam equalem. Quis, inquit, hanc concordiam, & amicitiam ac ſocietatem deo non tribuit. Liberis, ſ. ſicut in filia Mithridatis. Aut in rege. ſ. pruſia. ⸿Viris eruditiſſimis Polyſtrato, & hipoclide ⸿In uate. ſ. antipatre. ⸿Homine fortis ignotæ ſcilicet ſtrabone, qui tam acutam aciem habuit. ⸿Omnis bonæ quia ex natura bona, & mala omnia comparantur ſecũdum philoſophorum ſciam, quorum Plato princeps eſt qui dicit, nihil niſi ex ante ſubiecta natura procreatum eſſe, quod à noſtra religiõe alienum eſt, nam deus oĩa ex nihilo creauit, ſed naturam poſſumus accipe naturantem, & non naturam naturatam. ⸿Ne ipſa quidem. ne dum philoſophi, qui rerũ naturalium ſciam habuerũt Nõ magis, inquit, ratiõem reddere poſſem, cur hæc miracula in eiuſmodi hominibus natura eſſe uoluerit. ⸿Quam qui ꝓ quo. Syluestres capreas. Pli. li. xxv. ceruas non capreas dicit Simplicius, inquit. Ceruæ mõſtrauere elaphoboſcõ, de qua diximus. Item eiſinẽ à partu dictam, oſidere, ut indicauimus dictamnum, uulneratæ, eo paſtæ, ſtatim decidentibus telis. Nam lib. viii. dixerat, dictamnũ herbã extrahendis ſagittis mõſtrauere percuſſæ eo telo, paſtuq; eius herbæ eiecto ⸿Capreæ, ſunt capreæ ſylueſtres & capreæ domeſticæ, ſed in Creta capreæ ſylueſtres cõfixæ ſagittis, ſi mõ periculũ inſtantis mortis euadere poſſint, per ſe ad dictam herbam confugiunt qua guſtata & tela uim ueneni repellunt, qđ quidem à ſecreta quadam naturæ ratione proficiſcitur auxilium dictami. Dictamus penultimam producit. Virg. lib. xii. Dictamũ gñitrix cretæa carpit ab ida. ⸿Tantũ non. i. ferme, inquit, ipſa natura ſuis manibus eas deducit ad remediũ dictami ſaluberrimũ. ⸿Concepta, comeſta. ⸿At in Cephalenia, Pli. lib. viii conſtat in luſitania circa Vlyſiponem oppidum & tagum amnem, equas fauonio flante obuerſas animalem cõcipere ſpm̃, idq; partum fieri, & gigni perniciſſimũ ita, ſed trienniũ uitæ nõ excedere, ꝙ ẽt beatus Auguſti. confirmat li. de ciui. dei, ꝙ æque uidelicet ore aperto uentos excipientes, cõcipiant unde Vir. Sic oẽs uerſæ in Zephirum ſtant rupibus altis, exceptantq; leues auras, & ſæpe ſine ullis coniugiis uento grauidæ mirabile dictu. Solinus in proximis, inquit, Vlyſipponis æq̃ laſciuiunt, mira fœcunditate nam aſpirante fauonii uento concipiunt & ſitiẽtes uiros aurarũ ſpũ maritantur. Varro quoq; dicit, in ulteriore Hiſpania uerno tpe equas nimio calore commotas contra frigidiores plagas & uentos ora patefacere ad ſedandum calorem, & eas exinde concipere, ederecq; pullos, licet ueloces diu tñ minime duraturos. Ex alto, qa in edito loco cõſiſtũt, ut uentos cõmodius capiãt. Vñ uir. Stant rupibus altis. ⸿Aut hoc ẽt. Soli. cõmemorat templũ Crotonæ eẽ Iunoni cõſecratum cuius ara expoſita ẽ apto aeri, ita ut ab omni regione uenti ꝑflantes in ea ſpirare poſſint, & tñ illic cinerem ſacrorũ immobilem permanere. ⸿Quaꝓpter. Nec ẽt rationẽ reddiderim, quãobrẽ natura uoluerit. ⸿Crotonæ, q̃ ciuitas Calabriæ, & eſt genitiuus aduerbialiter poſitus, ac ſi diceres uicentiæ. ⸿In Caleno agro. à calibus quod oppidum eſt in Campaniæ dictum pluraliter hæc cales calium

Natura materiæ artifex.

Capreæ

⸿De Poliſtrato & Hipoclide,

HOc loco apte referantur Poliſtratus, & Hippoclides philoſophi eodem die nati, eiuſdem præceptoris Epicuri ſectam ſecuti: patrimonii etiam poſſidendi, alẽdæq; ſcholæ communione cõiuncti, eodemq; momento temporis ultima ſenectute extincti, tam æqualem fortunæ pariter, atq; amicitiæ ſocietatem, quis non ipſius cæleſtis Cõcordiæ ſinu genitã, nutritam, & finitam putet? Quapropter hoc potiſſimum fuerit, aut in liberis potẽtiſſimi regis aut in rege clariſſimo, aut in vate ingenii florentis, aut in viris eruditiſſimis, aut in homine fortis ignotæ, ne ipſa quidem omnis bonæ, malæq; materiæ fœcunda artifex Natura, rationem rerum reddiderit. non magis, quam qui ita ſylueſtres capras, Cretæ genitas, tantopere dilexerit, quas ſagittis confixas ad ſalutare auxilium herbæ Dictami, non tantum ſuis manibus deducit, ſed efficit, vt concepta ea, continuo & tela, & uim ueneni, vulneribus reſpuant. Aut in cephalenia inſula, cum omnia ubiq; pecora hauſtu aquæ quotidie recreentur, in ea pecudes maiore ex parte anni ore aperto ex alto ventos recipientes, ſitim ſuam ſedare inſtituerit. Aut quapropter Crotonæ in templo Iunonis Laciniæ aram ad omnes ventos immobili cinere donauerit potiſſimum. Vel quare alteram in Macedonia: alterã in Caleno agro aquam proprietatẽ uini, qua homines inebrientur, poſſidere voluerit. Nõ admiratione iſta, ſed memoria proſequi debemus Cum ſciamus recte ab ea plurimum licentiæ vendicari: penes quam infinitus cuncta gignendi labor conſiſtit.

quia homines inebrientur, nõ ſecus, ac ſi uinum bibiſſent. Licentiæ plurimum uendicari, qui plurimum laboris ſuſtinet, hic debet aliquanto plus licentiæ ſibi cæteris aſſumere, ergo cum tantus ſit naturæ labor, ut per eam cuncta gignantur, non mirandum eſt, ſi dum uires ſuas oſtendit, tñ ſibi licentiæ uendicat, ut pleraq; faciat, quorum cauſam hominibus ignotam eſſe uelit. ⸿Gignẽdi de natura naturante intelligit, ſed ſi uere intelligitur natura naturans, deus eſt.

ASCENSIVS.

HOc loco &c. Ordo eſt. Poliſtratus, & Hippoclides philoſophi referãtur, id eſt recitentur apte hoc loco, quia ſimile quiddã paſſi ſunt, referantur dico. i. referẽdo dicãtur, nati eodem die, & ſup. ſecuti ſectam eiuſdem præceptoris, uidelicet epicuri, & coniuncti ẽt cõione patrimonii poſſidendi, & ſcholæ alẽdæ & extincti eodem momento temporis, ſup. in ultima ſenectute. Quis non putet tam æq̃lem ſocietatem fortunæ. i. rerũ externarũ, pariter ac amicitiæ genitam. nutritam. i. adultam, & finitam ſinu ipſius concordiæ cæleſtis. q. d. merito nemo non putet, hoc eſt unuſquiſq; putet. Quapropter hoc fuerit potiſſimum. i. quæ fuerit potiſſima ratio, cur hoc, ꝙ dictum eſt, eueniret potiſſimum, aut in liberis potentiſſimi regis, ut pote in filia mitridatis, aut in rege clariſſimo uidelicet Pruſia, aut in uate florentis ingenii. ſ. Simonide, aut Antipatro, aut in uiris eruditiſſimis, ut in Atheñ. illo, & in his ſectatoribus Epicuri Poliſtrato et hippoclide, aut in homine fortis, ideſt condõnis ignotæ, ut in Strabõne illo linceis oculis prædito, ne quidem ipſa natura. ſ. naturans utpote artifex fœcunda omnis materiæ bonæ & malæ, reddider. t. i. reddere poſſit rationem rerum. ſ. quæ contigerunt. Non magis. Optimo pede progreditur ad recitanda mira, quæ in ratione aut etiã uitã carentibus natura producit dicens. Non magis ſup. rationem rerum ſupra dictarum reddiderit natura quam quid ita. i. cur aut q̃ ratione, ipſa ſup. dilexerit tantopere capreas ſylueſtres genitas cretæ. i. in creta inſula (Sunt qui legant qui ita certum enim eſt qui quaſi ablatiui caſus ẽ nominatiuo quid aduerbiliter ſæpe poni pro quo ut. Qui fit Mecœnas &c. certũ etiam eſt, quid ita particulam aptam interrogationi ſolere poni pro cur, aut quare quocirca legam, qui ita niſi ſequatur tantopere nam ita tantopere dicendo uidetur ita redundare. Quod non uacat, ſi quid ita ꝓ una ponatur particula) quas ſcilicet capreas confixas ſagittis natura deducit tantum non, ideſt non ſolum, ſuis manibus. ideſt naturali inſtinctu, ad auxilium ſalutare herbæ dictami. ſ. ſcilicet nomine, quæ in creta ſponte naſcitur, efficitq;. i. ẽt ut ea. ſ herba concepta. i. in uentrem redacta à capreis, ipſæ capreæ reſpuant. ideſt eiiciant quaſi expuendo & euomẽdo una cum herba uulneribus. ſ. ſagittarum, & ita non ſolum ẽ uentre, ſed ubicunq; fuerint uulnera, & tela, & uim ueneni, quo armari ſolent ſagittæ. Aut (repete quid ita. i. cur) in Cephalenia inſula, quam luſitaniæ uicinam hic Oliue. ut inuuere cũ altera ſit, aut ſaltem Cephalenia inſula maris Ionii, cum, ſcilicet ita ſit, ꝙ pecora recreentur, ubiq; quotidie hauſtu aquæ, cur natura inſtituerit pecudes ſedare ſitim ſuam recipientes. ſ. in pulmonẽ, uentos ex alto. ſ. aere, ore aperto. ex maiore parte anni, quia non in ſuprema bruma in ea ſ. inſula. uacat illud in Cephalenia, aut in ea, niſi alterum gratia alterius poſitum

dicas

dicas. Nam ſatis eſſet aut in Cephalenia. & cætera. Neq; tametſi aquæ ex aere concipiunt in Hiſpania neceſſe ſit dicere pecudes illic ſolum aere loco potus ueſci, aut quapropter natura donauerit potiſſimum .i. maxime omniū aram in templo Iunonis laciniæ, Crotone .i. quod templum habet crotonæ, quæ eſt ciuitas Calabriæ Iuno, cinere immobili ad omnes uentos quia peracto ſacrificio, & incenſa uictima ut hoſtia cinis derelictus in ara à nullo uento agitatur. uel quare natura uoluerit, alteram aquam idest fontem unum, in Macedonia, & alteram aquam, idest alterum fontem in agro calleno, iuxta cales oppidum campaniæ italicæ, poſſidere proprietatem uini, qua homines inebrientur. Nos debemus iſta .i. iſtiuſmodi miracula naturæ, proſequi, non admiratione, quia non eſt mirum ſi natura tantum poteſt, ſed memoria cum ſciamus plurimū licentiæ .i. auctoritatis, aut potentiæ, cuius non conſtet nobis ratione, uendicari .i. appropriari ſibi ab ea .ſ. natura naturante, penes quam .i. in cuius poteſtate, conſiſtit labor infinitus .i. officium immenſum gignendi cuncta .ſ. quæ uult.

ictu. nam tela in eum contorta penetrare non poterant. ¶ Baliſtarum tormentis .i. machinis, quibus ſaxa maiora mittuntur, ſed hoc loco balliſta ſine dubio uſ ſignificare ſaxum mai' quod machina mittitur, & dicitur balliſta βαλλειν à iaciendo unde lectum eſt etiam balliſtas talentarias eſſe .i. lxx. librarum ſaxa, unde hoc loco ſequitur. ſilicum crebris, & ponderoſis uerberibus ſed balliſta à græcis accipitur pro tormento mœnia concutiente in qua ſignificatione ſæpius inuentū eſt apud poetas Ouid. li. i. de triſtibus. Quā graue balliſtæ mœnia pulſat onus. Lucanus pro inſtrumento haſtam quandam iaciente accepiſſe uidetur, cum ait. Neq; .n. ſolis excuſſa lacertis, lancea, ſed tēſo balliſtæ turbine rapta. Procubuiſſe, poſtquam tandē tranſfixa ſagitta occubuit.

¶ De mirabili magnitudine & longitudine Serpentis.

AT quia ſupra vſitatam rationem excedentia attigimus, ſerpentis quoq; a Tito Liuio curioſe pariter, ac facunde relatæ fiat mentio. Is enim ait, in Africa apud Bagradam flumen tantæ magnitudinis anguem fuiſſe, vt Attilii Reguli exercitū vſu amnis prohiberet: multiſq; militibus ingēti ore correptis, compluribus voluminibus caudæ eliſis, cum telorum iactu pforari nequiret: ad vltimum baliſtarum tormentis undiq; petitam, ſilicum crebris, & ponderoſis verberibus procubuiſſe, omnibuſq; & cohortibus, & legionibus ipſa Carthagine uiſam terribiliorem: atq; etiam cruore ſuo gurgitibus imbutis, corporiſq; iacentis peſtifero afflatu, vicina regione polluta Romana inde ſūmouiſſe caſtra, dicit, belluæ corium C.xx. pedū longum, in urbem miſſum.

THEOPHILVS.

DIctami. Dictamus eſt herba paſſim proueniens in creta, de cuius ut inter naturæ miracula refert Ariſtoteles eadem, quæ Valerius. apud Aratum mallotes Zenodotus διχταιωνῳδῃ Dictamum putat intelligēdum uel ex eo, quod odorum uocat. Ad faciles .n. partus hæc herba ſuſternitur, unde Euphorion ieithias ea coronatas inducit. ¶ In Macedonia Vitruulus architectō, & Plini. in Paphlagonia.

OLIVERIVS.

A Tito Li. Hoc miraculum Liuius narrat in ſecunda decade primi punici belli, quam nos amiſſimus Aulus Gel. li. yi. ca. iii. Tubero, inquit, in hiſtoriis ſcriptum religt, bello primo punico. Attiliū Regulū conſulē in Aphrica caſtris apud Bagradam flumen poſitis prælium grande, atq; acre feciſſe aduerſus Serpentem inuſitatæ immanitatis. cumq; magna totius exercitus conflictione, balliſtis, atq; catapultis diu oppugnatum, eiuſq; interfecti longum corium pedes. C.xx. Romam miſiſſe, Pli. lib. yiii. Nota eſt, inquit, in punicis bellis ad flumen Bagradam. à Regulo imperatore baliſtis tormentiſq; ut oppidum aliquod expugnata ſerpēs. C.xx. pedū longitudinis pellis eius maxillæq; uſq; ad bellū Numātinum durauere in templo. ¶ Apud Bagradam fluuiū qui præter uticam labitur. quæ diſtat .xxx. milia paſſuum à Carthagine, ¶ Vſu amnis, quia non audebant appropinquare milites fluuio ut aq̄ ide haurirēt ¶ Voluminibus, q̄a longitudine caudæ corripiebatur milites complures, & ita illos pmebat, ut necaret. ¶ Liſis, diſſipatis, laceratis. ¶ Telorum

Bagrada flu.

ASCENSIVS.

AT quia &c. Affert ad cætera miranda naturæ ſerpentis ad Bagradam repti ſtupendam longitudinem dicens. At .i. ſed q̄a nos attigimus ſupra .i. in ſuperioribus exēplis, excedentia rationem uſitatam. i. conſuetam, quia multorū ratio à uobis reddi non poteſt, mentio ſerpentis relatæ .i. recitatæ à Tito Liuio curioſe pariter ac facunde. fiat quoq;, idest etiam ſup. à nobis. Enim pro quia, Is, idest Titus Liuius ait anguem fuiſſe in aphrica apud Bagradam flumen tantæ magnitudinis, ut prohiberet, idest arceret exercitum, Attilii Reguli uſu amnis, idest aquatione, & multis militibus correptis, idest raptim reuocatis ingenti ore, ſcilicet anguis, aut ſerpentis compluribus uoluminibus, idest ſpiris, aut annulis caudæ eliſis, idest effractis, cum nequiret perforari iactu telorum, ait ſup. ipſam petitam (frequenter, & anguem, & ſerpentem fœminino genere pronunciat Valerius) ad ultimum, idest tandem undiq;, idest ex omni parte, tormentis balliſtarum, idest machinarum iaculantium ligna, lapides, & ſimilia procubuiſſe. idest proſtratam eſſe crebris, & ponderoſis uerberibus ſilicum, idest lapidum duriſſimorum, & ſup. ait, ipſam ſerpentem uiſam omnibus, & cohortibus, & legionibus ſup. Romanis, terribiliorem ipſa Carthagine, quam ſerpentem illam (ſi textus haberet, & Carthagine diceret de cohortibus, & legionibus punicis loqui) Atque dictus Liuius dicit ſerpentem ſummouiſſe, ſcilicet occaſionaliter, Romana caſtra inde, idest ab eo loco gurgitibus, idest fluctibus aquarum imbutis, idest poſtquam imbuerat gurgites aquarum ſuo cruore, & uicina regione polluta, idest infecta, & corrupta peſtifero afflatu corporis iacentis, idest proſtrati Dicit etiam Liuius, corium belluæ, idest immanis ſerpentis longum cxx pedes miſſum in urbem .i. Romam. Sūt qui legunt, quod ſi eſt ſubauditur longitudine, ut ſit longū longitudine. cxx. pedum.



ℭ Valerii Maximi Liber Secundus.

ℭ De Inſtitutis antiquis.

DIVES, ET PRAEpotens naturæ regnum ſcrutatus, in iiciam ſtylum tam noſtræ urbis, quã cæterarum gentiũ priſcis, ac memorabilibus inſtitutis. Opus eſt enim cognoſci huiuſce uitæ quam ſub optimo principe felicẽ agimus, quæ nam fuerint elementa: ut eorum quoq; reſpectus aliquid præſentibus moribus proſit.

ℭ De Nuptiis.

APud antiquos non ſolum publice, ſed ẽt priuatim nihil gerebatur, niſi auſpicio prius ſumpto. quo ex more nuptiis etiã num Auſpices interponuntur, qui quãuis auſpicia petere deſierint, ipſo tamen nomine veteris conſuetudinis ueſtigia vſurpantur. Fœminæ cum uiris cubantibus ſedentes cœnitabãt. quæ conſuetudo ex hominum conuictu ad diuina penetrauit. Nam Iouis epulo ipſe in lectulum Iuno, & Minerua, in ſellas ad cœnam inuitabantur. quod genus ſeueritatis ætas noſtra diligentius in Capitolio, q̃ in ſuis domibus ſeruat, videlicet quia magis ad rem pertinet dearum, quã mulierum diſciplina contineri. Quæ vno contẽtæ matrimonio fuerant, corona pudicitiæ honorabantur. Exiſtimabant enim eum præcipue matronæ ſyncera fide incorruptũ eſſe animum, qui poſt depoſitæ virginitatis cubile in publicũ egredi neſciret, multorum matrimoniorum experientiam, quaſi legitimæ cuiuſdam intemperãtiæ ſignum eſſe credentes.

OLIVERIVS.

DIues & ꝑpotẽs naturæ regnũ. Incipit nũc ſecũdus liber in quo ferme hæc omnia continentur, Inſtituta maiorum diſciplina militaris, ius triumphandi, cẽſoria nota, & uirorum maieſtas. Facit aũt præfationẽ qua nos reddit attentos cũ oñdat quibus primo de reb' dicturus ſit, uidelicet de inſtitutis maiorum, quæ ad id ptinent ut uitæ nr̃æ pſiti eorũ exemplis conſulere poſſimus. Captat inſuper bñuolentiã ab Impatore Tiberio. cũ dicat ꝙ ſub ei' imperio. ſ. uiuaſ ad cõfirmãdum ſtatum pñtem exempla hæc proficiũt. Vtitur uero trãſitione, colore rhetorico, cum quibus de rebus dixerit, et de quibus dicturus ſit breuiter oſtẽdit, poſtq̃, in qt de ptãte naturæ ſuperiori capitulo diximus, nũc de priſcis inſtitutis dicere icipiemus. Sũt aũt iſtituta mores rõne, & cõſilio cõprobati. Diues triũ gñrum eẽ hoc loco apte uidemus dita uero à dite inuenitur. ¶ Initiã ſtilũ, ſcribere incipiã. Nã inijcere eſt immittere, inſerere, iponere, ab in & iacio, quaſi intro iacere Initiare uero ſbuere, ſctificare, innouare, hoc loco inicere incipere ſignat unũ inicũ principiũ. ¶ Cæterarum quia non domeſtica ſolũ, ſed externa quoq; commemorabo. ¶ Sub optimo principe. ſ. Tiberio, nec ſine adulatione. h. d. ¶ Elemẽta. principia unde quattuor elementa rerũ oĩum primordia pñi eẽ uoluerũt, ꝙ ab his gignerentur cuncta, & iõ per ſimilitudinẽ cuiuſlibet rei principiũ, non abſurde dicimus elemẽtum. Pñtibus moribus, nã uetera exẽpla pñtib' auctoritatẽ pſtant. nã q̃to maioris auctoritatis eẽ uidebunt hi, à q̃bus hæc documẽta manauerint, tanto ea ẽt nobis uidebuntur eſſe ſanctiora.

Diues triũ generum.

ueteribus ac prioris ſæculi, ac memorabilibus, ideſt quæ et antiquo ſunt & memoratu digna ram noſtræ i. Romae urbis, ideſt ciuitas hoc loco, quam cæterarum gentium. Enim pro quia, opus eſt, id eſt operæ pretium elementa, ideſt primas inſtitutiones, & ſemina huiuſce uitæ, quam agimus felicem ſub optimo principe, uidelicet Tyberio, cognoſci, ideſt ut cognoſcãtur, quæ nam, ideſt qualia fuerint si eſſet cognoſce aut cognoſcere facilior eſſet ordo. Iõ opus eſt ut reſpectus, ideſt conſideratio, eorum, ſcilicet elementorum proſit quoq;, deſt etiam aliquid, ideſt in aliquo moribus præſentibus id eſt æui præſentis. Ideo enim antiqua legimus, ut ſi bona ſint imitemur.

OLIVERIVS.

APud antiquos. Hoc inſtitutum apud Liuium lib. i plane dignoſci poteſt, ubi dicit non prius regnũ acceptum fuiſſe à Numa Põpilio ſecundo Romano rege quam deus auſpicus ille cõſuleret. Is enim in loco edito aſcendens lituo ſpatia deſcripſit in cælo ab oriente, ab occidente, à meridie, à ſeptentrione, proſpiciens quantum oculi ferre poterant & partem ab oriente appellauit anticam, ab occidente poſticam, à meridie dextram, à ſeptentrione ſiniſtram. deinde cum operto capite ſteтиſſet, animo concepit, quæ auſpicia, & qua parte mitti uellet, quibus miſſis, continuo rex creatus eſt, & i regnũ acceptus. ¶ Auſpicio, ab aſpectu auium, ꝙ propter earum aſpectum, inteligebatur, quid placeret, diſpliceret ue diis. ¶ Ipſo tamen nomine, qui eo qđ auſpices appellantur tametſi auſpicia non petant, apparet tamen eos aliquid ex conſuetudine maiorum, qui omnibus in rebus auſpiciis utebãtur retinere. Vnde Lucanus in receptione Martiæ Catonis ait cõtentiq; auſpice Bruto. ¶ Auſpicia, ab aſpiciendis auibus ut dixi, ſiue præpetibus, ſiue oſcinibus, nam præpetes aues erant, quæ uolatu ſuo futura prænunciabant, oſcines uero quæ non uolatu tantum ſed etiam garritu ſignificabant, q̃ inſtare uiderentur. ¶ Fœminæ hoc inſtitutum ſatis abhorret à conſuetudine noſtra, & indecorum eſt, ut uiri cœnantes recubent, quam conſuetudinem adhuc græci ſeruant. cubito enim innixi, ſiue proſtrati, & iacentes epulantur. Sedentes. Viri quidem recubabant ſtrati mulieres uero ſedebant. Legitur in uita Catonis quod paulo antequam

Auſpicia eãdẽ cõſuetudo.

ASCENSIVS.

DIues & præpotens eõ gruo progreſſu, tranſiit ad ſecundi libri farraginem ſiue argumenta. Nã in primo de rebus diuinis pulchro ordine tractauit, ita ut à dei cultu, & mirabilibus ad naturæ miracula ſit progreſſus, cũ tñ natura ſine deo nihil poſſit, immo natura, q̃ naturantẽ uocant deus ipſe ſit, nunc aũt, q̃ proximæ ad res diuinas accedunt utpote inſtituta, ac mores hominũ primo loco proſecuturus dicit. Ego ſcrutatus regnum naturæ diues, & præpotens (unde patet, nomina in es neutrum genus non penitus reſpuere, ut depoſitum tibi ſoſpes erit &c.) iniciam ſtilũ. i. ſcribendi munus, inſtitutis. i. moribus uiuendi priſcis, ide t

ſe uticæ interimeret ſedens cœnauerit, quemadmodũ poſt ciuile bellum conſueuerat, nam ante, niſi cum dormiret, ſp ſtabat uel nunqua iacebat. ❡ Cœnitabant quia ut refert Seruius, & Iuue. teſtatur, apud maiores prandia nõ fuerãt in uſu. unde Iuue. Auus fercula ſeptem. ſecretu cœnauit auus & ſunt qui dicant primum qui prandii conſuetudinem in urbem Romanã introduxerit fuiſſe Marium propter illud carmẽ Exul ab octaua Marius bibit, ego uero ante Marium & priſcum & arpinatem prandia in uſu fuiſſe legi. Pli. li. xxxiii ubi loquitur de Qu. Aelio Tuberone L. pauli genero Q. Aeliũ inquit cum legati ætolorum in conſulatu prandentem in fictilibus adiſſent. miſſa ab his uaſa argentea non accepiſſe. Conſtat autem hunc Aelium multo ante fuiſſe quam Marium. Conuictu. Iam temporibus Valerii hæc conſuetudo ſenſim aboleuerat apud holes ſed in epulo Iouis adhuc ſeruabatur, erat autem epulum Iouis, quod alio nomine lectiſternium dicebatur. In capitolio enim ſtratis tribus lectulis, cõuiuiũ apponebatur tribus diis Ioui, Iunoni, & Mineruæ, uel ut tradit Liuius, ſex. ut paulo infra. Iupiter uero. i. ſimulachrum Iouis ſtatuebatur in lectulo recubans, Iuno & Minerua in ſellis conſidebant, ſed appoſitis epulis, non ipſi dii, ſed ſeptem epulones cõuiuia celebrabant. Quare autem inuenta fuerint lectiſternia Liui. lib. y. docet. Dicit enim grauis, peſtilenſq; omnibus animalibus æſtas excepit urbem. cui inſanabili perniciæ, quando nec cauſa nec finis inueniebatur libri Sybillini ex ſenatuſconſulto aditi ſunt duumuiri ſacris faciundis lectiſternia, tunc primum in urbe Romana facta per dies octo Apollinem, Latonamq;, & Dianam, Herculem, Mercurium, atq; neptunum tribus quam ãpliſſime tum apparari poterant ſtratis lectis placore, priuatim quoq; id ſacrum celebratum eſt tota urbe patentibus ianuis promiſcuoq; uſu rerũ omnium in propatulo poſito, notos ignotoſq; paſſim aduenas in hoſpitium ductos ferunt, & cũ inimicis quoq; benigne & comiter ſermones habitos iurgiis & litibus temperatum. uictis quoq; dempta in eos dies uincula, religioni, deinde fuiſſe, quibus eam opem intuliſſent uinciri. Auguſtinus quoq; de ciuitate dei de his mentionem facit. ❡ Conuictu. Alio nomine conuiuium dicimus, nam à cõuiuen dicitur, eo quod inter ſe conuiuere ſolent eſt enim conuiuere ſimul uiuere. ❡ Quod genus, ætate noſtra inquit conſuetudo iſta minime ſeruatur. ❡ Quia magis Plus auctoritatis habent exempla deum quam mulierum. ❡ Quæ uno contentæ matrimonio fuerant. Homines ſic exiſtimant, id eſſe uteriſſimum pudicitiæ ſignum uno poſtquam ſemel tantum cum uiro uixerint, & uno contentæ marito, & ita eſt profecto, nã ut inquit Iuuenalis, Ocius illud extorquebis, ut hæc oculo contenta ſit uno. Eiuſmodi autem mulieres, quæ uno tñ matrimonio contentantur. μονογαμοι græce dicitur, ideſt monogamæ, unius matrimonii. ❡ Corona pudicitiæ honorabantur, quaſi pudiciſſime dicerentur. ❡ Matronæ. ſup. quæ nõ tranſierant ad ſecunda uota. ❡ Sincera fide puta ſincerum dicitur purum, quaſi ſine cæra ſicuti mel purum dicimus. qđ ſine cæra eſt. ❡ Poſt depoſito uirginitatis cubile. ideſt poſt primas nuptias, in quibus uirginitas deponitur. ❡ In publicum egredi. neſcire publicari. ❡ Legitimæ intemperantiæ quia licebat quidem ſecundas uel tertias agere nuptias, ſed tamen non. ſuſpitione fiebat libidinis cuiuſdam intemperatæ, & ideo legitimam intemperantiam appellat.

Lectiſterniũ.

❡ De primo repudio.

REpudium inter uxorem, & uirum, a cõdita urbe uſq; ad uiceſimum & quingẽteſimum annum nullum interceſſit. Primus autem Spurius Cabillius uxorem ſterilitatis cauſa dimiſit. qui quanquam tolerabili racione motus uidebatur: reprehenſione tamẽ non caruit: quia nec cupiditatem quidem liberorum, coniugali fidei præponi debuiſſe arbitrabãtur ſed quo matronale decus uerecundiæ munimento tutius eſſet, in ius uocan ti matronam corpus eius attingere non permiſerunt: ut inuiolata manus alienæ tactu ſtole relinqueretur.

ASCENSIVS.

APud antiquos. Memoraturus inſtituta antiquorũ bñ auſpicatur ab auſpiciis nuptiarũ ut quod ſint antiquiſſimum, & firmiſſimum in humana ſocietate uinculũ. Docet itaq; primum curis, qui nuptiis pẽeſt ex parte ut uiri auſpex dicatur. Namq; fœminæ præeſt pronuba dicitur (quia inquit antiqui nihil ſine auſpicio faciebant. Ordo eſt nihil. i. nulla res nuliũ ue negociũ gerebatur apđ antiquos. i priſcos romanos, nõ ſolũ publice ſed etiã priuatim. i. i re priuata niſi ſumpto prius ex quo more auſpices interpõnuntur etiam nunc nuptiis, qui ſcilicet auſpices, quamuis deſierint petere auſpicia, tñ ueſtigia ueteris conſuetudinis uſurpantur, ideſt in uſum adducuntur ipſo nomine. Fœminæ. &c. quia poſt matrimonium ſequitur conuictus narrat conuiuendi modum dicens fœminæ cœnitabant ſup. apud antiquos (q; ex titulo intelligitur (cum uiris cubantibus. ideſt iucuṇue ſitis, & fere iacentibus, quæ conſuetudo penetrauit. i. penitus tranſiuit à conuictu. i. conuiuiis hominum, ad diuina. i. res diuinas, hoc eſt ad facrificia, & officia, quæ exhibentur diis Nam in epulo. i. ſoleni epulatione, & uiſceratione, Iouis. i. qđ ſupp. nomine Ionis offerebatur in templum ipſe. ſ. Iupiter tanq; princeps, ut a quo facta eſt denominatio, inuitabatur ad cœnam ſup. in lectulũ. i. ut cũ ſimulachro ſuo q; in lectulo erat ad epulum appoſitum, dignetur adeſſe in lectulo, & Iuno & Minerua. (Tres enim illi inter magnos deos habebantur) inuitabantur in cœnam in ſellas. i. ut deſcendant in ſellas. i. ſedes (nam ſella pro ſeda dicitur.) Quod genus ſeueritatis (ut. ſ. fœminæ, quæ maiores ſũt ad cubandum ſederent uiris cubantibus) ætas noſtra ſeruat diligentius in capitolio. i. in ſacrario ſummorum deorum, quale tunc erat in capitolio. quam in domibus ſuis. i. priuatis, uidelicet. i. uidere licet cur id faciat, qui pertinet magis ad rẽ. i. utilitatem contineri. i. conſtringi diſciplina dearum mulierũ Alii legunt diſciplinam, ut ſit diſciplinam dearum contineri. i. obſeruari magis quam mulierem. ❡ Quæ uno &c. Videt narrando ordinẽ rerũ reſpexiſſe. Nã primo nubent fœminæ deinde cum uiris cœnitant. tum ſi ita contingit, ut uiris ſuperſtites ſint, aut uiduuæ manent, aut ad ſecundas trãſeunt nuptias laudat autem eas quæ unis contentæ fuerint nuptiis q; ſi & religionis noſtræ principes ſic laudant, ut in iuueneulis poſtim ſecundas non damnent, melius enim eſt nubere quam Ordo eſt Vero pro ſed fœminæ ſup quæ fuerãt contentæ uno matrimonio, honorabantur. ideſt ad honorem coronabantur corona pudicitiæ. Enim pro quia maiores ſup. noſtri exiſtimabant. i. iudicabant eum animum præcipue matronæ eſſe incorruptum, ſyncera fide. i. propter ſynceram fidem, qui ſup. animus, neſciret egredi in publicum. i. nolit per ſecundas nuptias conſpectui mortalium expori, poſt cubile uirginitatis depoſitæ. i. poſtquam in primo matrimonio uirginitatẽ depoſuerãt, credentes experientiam multorum matrimoniorum eſſe ſignũ cuiuſdam intemperantiæ.

OLIVERIVS.

REpudium. Dicit hoc inſtitutum apud antiquos ſeruatum fuiſſe. Centeſimum & quinquageſimum annũ. A. G. diſſentit à Vale. li. iiii. c. iii. Dicit enim memoriæ traditum eſt quingentis fere annis poſt Romam conditam, nullas rei uxoriæ neq; actiones, neq; cautiões in urbe Romana, aut in latio fuiſſe, quoniam profecto non deſiderabantur nullis etiam tunc matrimoniis diuertentibus, Seruius quoq; Sulpitius in lib quem compoſuit de dotibus, tum primum cautiones rei uxoriæ neceſſarias uiſas eſſe ſcripſit, cum Spurius Carbilius, cui ruga cognomentum fuit, uir nobilis diuortiũ cũ uxore fecit qa liberi ex ea corporis uicio nõ gignerentur anno urbis conditæ quingenteſimo uigeſimo tertio. M. Attilio. P. Valerio conſulibus, atq; is Carbilius traditur uxorẽ, quam dimiſit, ægregie, cariſſimamq; moro eius gr̃a habuiſſe, & iuſiurandi religionẽ aio, atq; amori præuertiſſe, q; iurare à cenſoribus coactus erat, uxorem ſe liberorum habendorũ gratia habiturũ Alio loco dicit. idem Gellius hoc diuortium feciſſe de amicorum conſilio q; ſterilis eſſet Dionyſ Qđ aũt ait, hæc de mulieribus pulchre ſe habuerit, teſtis fuit diuturnita. conſtat. n intra qngentos uiginti annos nullum Romæ fuiſſe diuortium, centeſima & triceſima olympiade conſulibus M. Pomponio & C. Papirio, q; primus uxorem ſuam dimiſiſſe dr̃ Spuriũ Carbilius uir non obſcurus iurare coactus à cenſoribus liberorũ gr̃a ſe matrimonium colere, erat ãt eſ-

¶ De uſu uini mulieribus interdicto.

Vini vſus olim Romanis fœminis ignotus fuit: ne. ſ. in aliquod dedecus prolaberentur: quia proximus à libero patre intemperantiæ gradus: ad inconceſſã venerem eſſe conſueuit. Cæterum ut non triſtis earum & horrida pudicitia, ſed honeſto comitatis genere temperata eſſet, indulgẽtibus maritis & auro abundanti, & multa purpura uſæ ſunt: & quo formam ſuam concinniorem efficerent: ſumma cum diligentia capillos cinere rutilarunt. Nulli enim tunc ſubſeſiores alienorum matrimoniorum oculi metuebantur: ſed pariter & uidere ſancte, & aſpici mutuo pudore cuſtodiebantur.

coniunx ſterilis, quo tñ facto q̃ ꝗ̃ neceſſitatem populo iuſſus fuit. ¶ Sterilitatis cã. Vitio corporis, ꝙ uidelicet filios non cõciperet, Vocati. ſ. uiro, ꝗuis nonnulli diuortium fecerint, hoc tñ inſtitutum ſeruauere, ut matronarũ corpora, quæ in ius uocarentur, ab obſtetricibus non pertractarentur, ut pudicitiæ decus inuiolatũ maneret hoc autem fiebat, qñ mulier, q̃ ſterilis eſſe dicebatur, non ſua cauſa hoc fieri dicebat, & ideo adhibebãtur obſtetrices, quæ illius corpus pertractarent, ſed earum quæ in ius uocabantur non pertractabant. ¶ Inuiolata ſtole. Nolebant ne ueſtem quidem attingi mulieris in ius uocatæ, ut honor mulieris omnino ſeruaretur, & ſtole caſus nominatiuus eſt & græcẽ [illegible] hæc ſtole huius ſtoles, & proprie ueſtis muliebris ad talos uſque demiſſa.

ASCENSIVS.

Repudium. Locutus de fœminarum in matrimonio hõeſtate, affert & uirorum patientiam, qui multis annis libellum repudii dare ignorauerant dicens. Nullum repudium. i. nullum diſſidium nullaque ſeparatio per repuditionem alterius coniugum interceſſit, ideſt interuenit inter uxorem & uirum uſq; ad uigeſimum & quingenteſimum annum ab urbe condita duorum ordinem immutat, nam moris eſt prius uiros quam mulieres dicere, & poſt centum numerum minorem poſtponere. ¶ Verum alii textus habent centeſimum quinquageſimũ ¶ Autẽ pro ſed, Spurius Carbilius dimiſit primus uxorem cã ſterilitatis, quanquam uidebatur motus ratione tollerabili, tñ nõ caruit reprehenſione, quia maiores ſup arbitrantur ne quidem. i. non etiam liberorum cupiditate debuiſſe præponi fidei coniugali, qua ſcilicet indiſſolubilitas ꝓmittitur, ſed quo ideſt ut decus matronale. i. mulieris, quæ ut mater fiat, licet ſacta non ſit nupſerit, eſſet tutius munimento uerecundiæ non permiſerunt uocanti, ſcilicet uiro matronam, ideſt uxorem ſuam in ius, ideſt ad iudicem, ut dicta cauſa ſterilitatis legitime daret libellum repudii, attingere corpus eius, ideſt non ꝑmiſerũt experiri, an ſterilis eſſet, ut ipſa inuiolata tactu man⁹ alienæ relinqueretur ſtolæ. i. ueſti matronali. i. non priuatur ob repudium, aut potius ſic. ut ſtole, ideſt ueſtis matronalis relinqueretur inuiolata tactu manus alienæ.

THEOPHILVS.

Centeſimum, uigeſimum legẽdum uidetur, ex Dionyſio, Seruio Sulpitio, Gellioq;.

OLIVERIVS.

Vini uſus. Hõc inſtitutũ, quod apud maiores fuit non memoria ſolum uerumetiam laude uidet eſſe digniſſimum, quod mulieres Roma. ſine uſu uini fuerint, idq; Vale. ualde probat, ſicut & probandum eſt hoc autem ideo cenſuerunt, quia uidelicet ad inconceſſam libidinem ꝓximus ſit gradus, nam ubi uino calent mulieres, facile labuntur in libidinem, unde Teren. ſine Cerere & Baccho friget uenus, putabant ergo mulieres pudicas eſſe poſſe, ſi uino ſe abſtinerent & ſine dubio uinum eſt magnũ libidinis irritamentum, unde Aulus Ge. de noctibus atticis dicit non minori pœna affici conſueuiſſe mulieres, quæ uinum bibiſſe deprehẽderentur, quam ſi aut probrum, aut adulterio commiſiſſent, pœna autem capitalis erat. Dionyſi. quoq; libro primo Delinquens inquit uxor in aliquo iudice & magnitudinis pœne dominum ſortiebatur eum qui leſus erat. cognati namq; ſimul cum uiro de his iudicabant in quibus erat corporis corruptio de eo, ꝙ peccatorum omnium uĩ græcis minimum, ſi qua inuenta eſſet mulier uinum bibens, nam utraq; hæc mulctari morte cõceſſit Romu. Metel. quia uxore uinum bibiſſe depꝛehendit eam interemit. Romæ autem & in uniuerſo latio, uino quod priſca lingua temetum appellatur, mulieres abſtinebant, unde etiam abſtemiæ dictæ ſunt lauretam, paſſum murenã, pro uino bibebãt, cognati eorũ oſculũ afferebant, ut ſi uinum bibiſſent deprehendere poſſent. ¶ A libero patre intemperantiæ. Ex ebrietate proficiſcit libido. ¶ Libero. Baccho nam liber ille uĩ eſſe, qui uini aliquanto plus Liber
ſumpſerit q̃ neceſſe foret, utpote oĩa ſibi licere exiſtimans & unde
hinc liber nomen accepit. ¶ Comitatis genere, tẽperata eſſet Bacchus
indulgen. ſuauitatis, ſeueritas, & remiſſio duæ ſunt extremitates, comitas media eſt inter utranq; nam omnis uirtus ĩ medio duarum extremitatum poſita eſt ſeueritas eſt cum aliquis ne punctũ q dem à ueritate diſcedit, Remiſſio cum oĩa animi quadam oblectatione remittit, comitas utranq; temperat extremitatem, nam & ſi ſeueritas uirtus eſt, non tamen uſq; adeo ad calculum redigẽdi ſunt mores. ¶ Conciniorem Conuenientiorem, ſpecioſiorem, nec à cano deducitur, ut quidam exiſtimant, quod ſi eſſet, concinus penultimam breuem haberet, quæ longa eſt, ſed cinus erat potionis gen⁹, ꝙ è diuerſis rebus fieri ſolebat, q rerum uarietas. ſuauem potionem reddebat unde concinum dicitur conueniens, & congruũ, & concinare ſignificat facere Plautus, auceps priuſquam eſcam effundit cõcinauit aream. ¶ Capillos cinere rutilarunt. Hanc conſuetudinem & mulieres, noſtræ facile ſeruant, ut cinere calefacto rubicundos capillos reddant. ¶ Rutilarunt, Rubicundos reddiderunt nam rutilium dicimus rubicundum, fulgidum clarum coruſcum inde Rutilare. fulgere, rubicundum facere. ¶ Nonnulli enim occurrit tacitæ q̃ſtiõi, quia diceret aliquis, hõc uiros uxoribus non debuiſſe permittere, quæ fortaſſe his ornamentis, formoſiores factæ, amores aliorum in ſe elicere potuiſſent, & iuuenum animos ſollicitare, reſpondit ergo Valerius dicens, ideo conceſſiſſe uiros mulieribus hunc ornatum quia adulteros non metuebant. Tunc illis temporibus, cum pudori maximus honor habebatur. Subſeſſorum Inſidiatorum, ſubſeſſor proprie dicitur, qui delitescit ad alium occidendum per inſi- Subſeſſor.
dias, nam ſubſidere dicuntur qui uias obſident, ut per inſidias uiatores intercipiant. Virgil. ſubſedit adulter, unde hoc loco pro oppreſſoribus alieni thori accipitur, & eſt ſubſtantiuũ nomen ſubſeſſor, ſoris. Videre. & Hæc duo cuſtodiebantur mutuo pudore, & ut mulieres caſtæ uiderent adoleſcentes, & pariter caſtæ uiderentur ab ipſis.

ASCENSIVS.

Vini uſus. Quod ad conuictũ pertinet docet abſtemias fuiſſe matronas Romanus dicens uſus uini fuit olim ignotus fœminis Romanis. ſ. ne prolaberentur aliquod dedecus (q a ut dicit Naſo) Turpe iaceus mulier multo madefacta lyeo, ſed aliam cauſam affert, quam & diuus Hiero. ſic affert. Venter mero æſtuans facile deſpumat in libidinem, unde addit. Quiã proximus gra. intempe. conſueuit eſſe à libero patre. i. uino, ut ſit inuentor pro inuento, ad Venerem inconceſſam. i. ad coitum illicitum, ut in adulterio ſi Potæ enim mulieres, magis calent, & minus uerentur. Ceterum ut pudicitia earum eſſet non triſtis. & pro. i. horrida. i. inculta, & aſpera aſpectu, ſed eſſet temperata honeſto genere comitatis. i. ſuauitatis in maioribus ipſe fœmine Ro. uſe ſunt, & . i. ſimul auro abundante. i. ornatu ſeu mundo aureo frequẽti ut in anulis, & monilibus & multa purpura. i. purpureo indumento, & hoc maritis indulgentibus. i. ex indulgentia quadam ipſis ea cõcedentibus, aut ſuppeditantibus. Et quo. i. ut efficerent formam ſuam concinior rm. i. cõpoſitiorem, ipſæ fœmine rutilarunt. i. rutilos, ac rubicundos, effecerunt cum diligẽtia. i. accurate capillos ſup. ſuos cinere. ſ. calefacto aut ad lixium faciendum comparato. Id autem tunc ſine iactura pudicitiæ faciebant. Enim pro q a, nulli oculi ſubſeſſores, ideſt inſidiatores alienorum matrimoniorum metuebantur tunc ſed oculi cuſtodiebantur tunc pariter & uidere ſancte. i. corru ptione turpis deſyderii & aſpici mutuo pudore. i. ſeruata honeſtate tam in aſpicientibus quam in aſpectis.

THEOPHILVS.

Capil.

CApil. Ru. rutuli coloris ſtudioſæ mulieres antiquæ fuerunt unde Rutuliarum, cognomina traxerunt, ut Affranii teſtimonio docet Feſtus.

¶ De Sacello deæ Viriplacæ.

QVoties vero inter uirum, & vxorē aliquid iurgii interceſſerat, in Sacellum deæ Viriplacæ, quod eſt in palatio, veniebant: & ibi inuicem locuti, quæ noluerant, contentione animorum depoſita, concordes reuertebantur. Dea nomen hoc a placandis viris aſſecuta fertur. veneráda quidem, & neſcio an præcipuis, & exquiſitis ſacrificiis colenda. vtpote quotidianæ, ac domeſticæ pacis cuſtos, in pari iugo charitatis ipſa ſui appellatiōe uirorum maieſtati debitum, ac fœminis reddens honorem. Huiuſmodi inter cōiuges verecundia, quid inter cæteras neceſſitudines nonne apparet conſentanea? nam ut minimo iudicio maximam uim eius ſignificem, aliquādiu nec pater cum filio pubere, nec ſocer cum genero lauabatur. Manifeſtum igitur eſt tantum religionis ſanguini, & affinitati, quātum ipſis diis imortalibus tributum, quia inter iſta tam ſancta vincula, non magis, quam in aliquo ſacrato loco nudare ſe nefas eſſe credebatur. Conuiuium etiam ſolenne maiores inſtituerunt, idq; Chariſtia appellauerunt, cui præter cognatos, & affines nemo interponebatur: ut, ſi qua inter neceſſarias perſonas querela eſſet orta, apud ſacra menſæ, & inter hilaritatem animorum, fautoribus Concordiæ adhibitis, tolleretur.

OLIVERIVS.

INuicem locuti, ut uerbi gratia, ſi dixiſſent, nō recte feciſti, qui me uerbo læſiſti, nec tu quidem quæ male reſpondiſti, ſed hoc tibi remitto uir inquit, & item ignoſco tibi ait uxor, & hoc modo placati inde diſcedebant. ¶ Quotridianæ, quia ſæpe accidere ſolet, ut inter uirū & uxorem aliquid oriatur, non ſatis ſincerum. ¶ In q; pari iugo. Cōiunctione, & pari copula uiri & uxoris, & bene pari, quia quantum uir uxori. tantum & uxor uiro debet. ¶ Sui appellatione, quæ partē uirorum, & partem continet fœminarum, nam in eo quod uirilem, i eo ꝙ uniuerſum nomen fœminini generis eſt, partem continet mulieris, habet igitur prolationem fœminini generis, ſed & maſculinum incluſum, Neceſſitudines, [Neceſſitudo.] Neceſſitudo dicitur coniunctio tam ſanguinis quam amicitiæ, plerūq; etiam neceſſitatem ſignificat. ¶ Conſentanea. Cōgrua conuenlens. ¶ Nam mi. Hoc, inquit exemplo maximo pōt eſſe iudicio, quāto in honore habita fuerit pudicitia. ¶ Minimo, quia res quamuis minima ſit, tamen uim maximam habet. ¶ Filio pub. filio adoleſcente, eſt enim puber, qui ad adultam ætatem peruenit, qua. xiiii. anno terminatur, à pub. i. corporis pudentia dictus, quod ea loca tunc primum lanuginē ducunt qui tunc puberes eſſe putabantur cum. xiiii. annum īpleuerint, quamuis alias nondum pubeſcant, tunc tñ ex habitu corporis pubertatem oñdunt & generare poſſunt, dicitur ēt pubis, unde eius compoſitum hic & hæc impubis Virg iupubis Iuli dixit pubes uero collectio iuuenum, hoc eſt iuuēius, ut ſtudioſa pubes ipſa quoq; ætas pubes dicitur, & pubertas pubes lanugo barbæ pars pudenda corporis. Cic. lib. officiorum i. c. de uerecundia. Quid inquit more noſtro uenuſtius cum parentibus puberes filii, cum ſoceris generis, præſertim natura ipſa magiſtra. ¶ Nudare, deponere ueſtimenta, quibus depoſitis, quodammodo pudorem deponebant, ſicut ſcri. Heſio mulier ſimul eum ueſte pudorem exuit. ¶ Sanguini, ad id refertur qui dixit pater cum filio non lauabantur. ¶ Affinitati, ad id quod gener cum ſocero. ¶ Conuiuium etiam ſolenne Triplex eſt conuiuium, ſcilicet philoſophicum cui tantum philoſophi & ſapientes interſunt, de ſcientiis diſputantes, alterum politicum. i. ciuile q̄ fit à ciuibus, & ad hoc inuitantur affines, & cognati, fit autem maxime in feſtis ſolēnibus, utputa in feſtis natiuitatis, & ſimilibus Tertium uulgare appellatur, quod uulgaribus fit. ſed de politico loquitur hoc loco quot autem debeant eſſe conuiuæ. A. Gelius declarat lib. xiiii. c. x. Solenne à ſolo, & anno dicitur ſolennis q̄d ſemel in anno celebrari conſueuerit, ſæpe etiam pro ſingulari accipitur. ¶ Chariſtiam, gratificationem à græco deducitur nam gratifico ſignificat ¶ Interponebatur, nemini intereſſe licebat. ¶ Neceſſarias, neceſſitudine coniunctas, nam illos neceſſitate coniunctos dicimus qui uel amicitia, uel propinquitate, uel affinitate copulati ſunt ¶ Sacra menſæ i. epulas, nam omnia, quæ menſis apponuntur, ſacrata putabantur quia ex his antequam ueſcerentur, primitias ſemper deo offerebant. ¶ Fautoribus. ſ. cognatis, & affinibus, & quia erant inter ſe ſanguine coniuncti, ideo lauebant potius cocordiæ.

ASCENSIVS.

QVoties &c. Affert aliud inſtitutum maiorum circa uiri placam deam in cuius ſacellum, conuenientes coniuges poſt diſſidium reconciliabātur, ſed quia à placando uiro dea nomen ſortiebatur licet uiri ſe placabiles exhibebant, tñ eoꝝ maieſtas ſeruabatur, & muliebris honor non imminuebatur, honeſtū. n. eſt uxori uirum placare. Ordo eſt. Vero. i. ſed quoties aliquid iurgii interceſſerat inter uirum & uxorem, ipſi ueniebant in ſacellū. i. paruū templū deæ uiriplacæ quod eſt in palatio i. uico illo antiquiſſimo Romæ quē euāder coluiſſe dr, & ipſi locuti ibi Inuicem i ultro, citroq;, quæ uoluerunt, hoc eſt declarantes cām iurgii, aut iniuriæ alteri illatæ, & q̄uo læſus, aut læſa uelit placari, ipſi reuertebātur. ſ. domum concordes, & hoc contentione aiorū depoſita. Dea fertur aſſecuta. i. obtinuiſſe hoc nomen. ſ. uiriplacæ, à uiris placandis. i. pacatis faciēdis (& ita penul. eſt longa, quæ à placeo eſſet breuis) Quidē i. certe ueneráda ſup. eſt ea dea, & neſcio an colenda ſup. ſit, ſacrificiis p̄cipuis, & exquiſitis, utpote cuſtos. i. conſeruatrix pacis quotidianæ, ac domeſticæ, in pari. i. conſimili iugo charitatis. i. dilectionis reddens ipſa appellatione ſui. i. ipſo noīe, quo appellata eſt, maieſtati uirorum, ac fœminis debitum honorem quia licet uiri ſummiſſius in ꝰ agabant quod ad mulieres petitionem in ſacellum deſcendebant & forte magis placari cupiebant quã mulieres placare, quinetiam ſæpe uiri non placabātur, ſed placabant læſas coniuges, tñ q̃a à uiris placandis dea nomē ſortita erat, ſexui maieſtas ſeruabatur. ¶ Hmōi &c. docet ex antiquo inſtituto uerecundiam q̃ inter coniuges ſuperiori exemplo comprobauit, cæteras quoq; neceſſitudines dicere, ut parētum erga liberos dicens. Hmōi. uerecundia inter coniuges, quid ſup facit inter cæteras neceſſitudines. i. neceſſarias coniunctiones, ut ſunt ſanguinis, & legum, nonne apparet conſentanea ſup rōni, hoc eſt congrua, & decens. q. d. maxime. Nam ut ego ſignificem notificem, & declarem, maximam uim. i. ptātem eius. ſ. uerecundiæ inter neceſſarios cæteros iudicio minimo. (Eſt autem honeſta anthitheſis maximam, & minimo) nec pater lauabatur aliquandiu cum filio pubere. i. pubeſcente nec ſocer. i. maritus uxoris lauabatur cum genero, ne uidelicet aſpectu turpītudinem maxime inceſtam prouocarentur. Igitur quia hoc cauebant manifeſtum eſt tantum religionis. i. caſti timoris & obſeruantiæ tributū ſup eſſe, ſanguini ꝑ patrem & filios & affinitati ꝑ ſocerum & generum, quantum ipſis diis īmortalibus. Quia credebatur eſſe nephas ſe nudare inter iſta ſctā uincula. i. neceſſitates dictas, non magis (legendum puto magis, aut maius ſine negatione) aut nō minus quam in aliquo loco ſacro. Conuiuium &c. Affert aliud inſtitutum inter neceſſarios quod ad concordiam conciliandam maxime pertinebat dicens. Maiores. ideſt ſuperiores Romani, inſtituerunt etiam conuiuium. i epulum ſolenne, & appellauerunt id chariſtiam i. gratificationem, cui. ſ. conuiuio nemo interponebatur præter cognatos, & affines. Vt ſi qua querela eſſet orta inter perſonas neceſſarias i. cōnſanguinitate, aut affinitate coniunctas, ſup. ea tolleretur. ideſt amoueretur, aut aboleretur apd ſacra. i. ſacras cerimonias menſæ, & inter hilaritatem menſæ, & hoc fautoribus concordiæ adhibitis. Quia aderant ſemꝑ fautores concordiæ, ad quos lis referebatur.

OLIVERIVS.

SEnectuti, ita, inquit, adoleſcentes in honorem habuere ſenes ut communes adoleſcentibus patres eſſe uideren

❡ De honore impenſo ſenibus à iuuenibus.

SEnectuti iuuentus ita cumulatum, & circũſpectum honorem reddebat, tanquam maiores natu adoleſcẽtium communes patres eſſent. Quo circa iuuenes, Senat⁹ die, utiq; aliquem ex patribus C. aut propinquum, aut paternum ad curiam deducebant, affixiq; ualuis expectabant, donec reducendi officio etiam fungerentur, quam quidem voluntaria ſtatione & corpora, & animos ad publica officia ſuſtinenda impigre roborabant breuiq; proceſſu morarum claram in lucem virtutum ſuarum verecunda laboris meditatiõe ipſi doctores erant. Inuitati ad cœnam, diligenter quærebant. quinam ei conuiuio eſſet interfuturi. ne ſenioris aduentum diſcubitu præcurrerent, ſublataq; menſa priores conſurgere, & abire patiebantur: è quibus apparet cœnæ quoq; tempore quam parco: & quam modeſto ſermone his præſentibus ſoliti ſint uti.

❡ De maioribus dantibus exemplum virtutis iuuenibus.

MAiores natu in cõuiuiis ad tibias egregia ſuperiorum opera carmine comp̄henſa pangebant, quo ad ea imitanda iuuentutem alacriorem redderent. Quid hoc ſplendidius? quid etiam utilius certamine? pubertas canis ſuum honorem reddebat, defuncta virium curſu ætas ingrediẽtes actuoſam vitam fauoris nutrimentis proſequebatur. Quas Athenas? quam ſcolam? quæ alienigena ſtudia huic domeſticæ diſciplinæ prætulerim, Inde oriebantur Camilli, Scipiões, Fabricii, Marcelli, Fabii: ac ne, ſingula imperii noſtri lumina ſimul percurrendo, ſim longior, inde (inquam) cæli clariſſima pars diui fulſerunt Cæſares. adeo autem magna charitate patriæ tenebantur ut arcana cõſilia patrũ C. multis ſeculis nemo Senator enũciauerit. Quintus Fabius maximus tãtummodo, & is ipſe imprudentiam de tertio Punico bello in dicendo, quod ſecreto in curia erat actũ. Publio Craſſo rus petens, domum reuertenti in itinere narrauit, memor eum triẽnio ante queſtorem factum, ignaruſq; nondum à Cenſoribus in ordinẽ ſenatorum electum. quo vno modo etiam iis, q iam honores geſſerant, aditus in curiam dabatur ſed quãuis honeſtus error Fabii eſſet, uehementer tamen à COSS. obiurgatus eſt. Nunquam enim taciturnitatem optimum, ac tutiſſimum adminiſtrandarum rerum uinculum, labeſactari volebant.

Senectuti habitus honos.

tur nam, ut inquit Gellius, nulli rei maior honos tribui quã ætati ſolitus, Maioreſq; natu à minoribus colebãtur ad deũ prope & parentũ uicem, atq; omni in loco, omniq; ſpecie honores priores potioreſq; habiti ſunt, à conuiuio quoq;, ut ſcriptum eſt antiquitatibus, ſeniores à minoribus domũ reducebantur, eumq; morem accepiſſe Ro. à lacædemoniis traditum eſt apũd quos Lygurgi legibus maior omnium rerum honos maiori ætati habebatur, ſed poſtquam Soboles ciuitati neceſſaria uiſa ẽ, & ad prolem populi frequentandam præmiis, atq; inuitamentis uſus fuerit. tunc ante lati quibuſdam in rebus, qui uxorem qui liberos haberent, ſenioribus, neq; liberos, neq; uxores habentibus ſicuti capite legis Iuliæ priori & conſulibus faſces ſumendi poteſtas ſit non qui plures annos natus eſt, ſed qui plures liberos quam collega, aut in ſua poteſtate habet, aut bello amiſit, ſed ſi ꝑ utriq; numerus liberorum eſt, maritus, aut qui in numero maritorum eſt præfertur, ſi uero ambo mariti & patres totidem liberorum ſunt tum ille priſtinus honos inſtauratur, qui maior natu eſt prior faſces ſumit. Super his autem qui & cælibes ambo ſunt aut parem numerũ filiorum habent, aut mariti ſunt & filios nõ habẽt, nihil ſcriptum in lege de ea re eſt ſolitos tñ audio qui lege potiores eſſẽt faſces primi mẽſis collegis concedere, aut longe ætate prioribus nobilioribus multo aut ſecundum conſulatum ineuntibus. ❡ Cumulatum. Plenum, perfectum, ãplum. ❡ Circunſpectum. Honorabilem quod omni ex parte diligenter obſeruarẽt, Quo circa iuuenes. Quo ſenatus hẽretur, uidelicet ſeniores cum curiam congregabantur. ❡ Patribus com. multi ſunt, qui exiſtimant omnes ſenatores ab initio conſtitutæ curiæ patres cõſcriptos fuiſſe appellatos, qđ omnes uno tẽpore ſimul ſcripti eſſent, ſed uehementer fallũtur, nã ut tradit Liui. Romu. ab initio curiam inſtituit, & cẽtum delegit ſenatores, ſiue ꝙ numerus ille ſufficere uidebatur, ſiue quod plures nõ erãt qui delegi poſſent, deinde cũ imperium Ro. auctũ eſſet, & opus eſſet pluribus conſulantibus, alii centum additi ſunt, regnante tarquinio priſco qui ſuperioribus additi ſunt appellari conſcripti. i. cum aliis ſcripti, deinde procedente tp̃e oẽs conſcripti fuere appellati, pr̃es ãt dicti, ꝙ non ſecus pr̃iæ curam hẽbant q̃ pr̃es filiis hñt. ſenatores uero à ſenectute. ❡ Affixi. oñdit diligentẽ curã adoleſcentũ, ut nec punctũ q̃dẽ horæ à ualuis diſcederent affixi ergo inhærentes. ❡ In ſtatione appellat expectationem illam quandam ſtationem, nam ſtationes loca ſunt ante fores caſtrorum, ubi ſtare cuſtodes caſtrorum conſueuerunt, & à ſtando dictæ ſunt ſtationes q̃q̃ & ipſi cuſtodes ſtationes ſæpe uocãtur. Statio quoq; ubi ad tp̃s ſtant naues portus eſt ubi hiemant in motus ab acceſſu uentorum, uoluntaria autem dicit ad differentiam ſtationis caſtrorum, nam forte excipiebantur qui cuſtodias facerent, & ſicut illa fortuita. ſ. ſortem, ita hæc uoluptaria ſtatio erat. ❡ Corpora. Ad ſuſtinendos labores. ❡ Alios, Ad perſeuerantiam. ❡ Impigre, prompte. ſtrenue. ❡ In lu. in manifeſtatione Exercitatione nam græci dicunt, μελετῶ quod nos meditor. inde μελέτη meditatio quando adoleſcẽtes principium alicuius actionis ineũt, antequã ad rem ipſam tractandam ueniant, non nihil ingenium ſuũ & uires exercebant, & appellatur meditatio. i. exercitatio. ut cum iuuenes in campo Martio exercebantur equum aſcẽdere, iaculum mittere curſu, paleſtra contendere, & hæc quædam præludia dicebantur. id ẽ meditationes. ❡ In lu. cum. tẽpus eſſet, in quo uirtutes ſuas oſtẽtare poſſent. ❡ Ipſi do. q̃a magno in honore ſenes hẽbãtur, & ea proſequebantur, q̃ ad maieſtatem eorum ueneranda pertinebant, doctores efficiebantur. ❡ Inuitati ad hoc quoq; inſtitutum ſeruabatur, ut ſi ad cœnam inuitati fuiſſẽt, uel à propinquis, uel à ſodalibus priuſquam diſcumberent diligenter ſciſcitarentur, qui nã eſſent uenturi ad cœnam, ne diſcumbendi offõ ſenem quẽpiam peruenirent. ❡ Ne ſe. ne ãtequam ſeniores ueniſſent, & ſuo quiſq; loco diſcubuiſſent, eos diſcubitum præuenirẽt, ꝙ eis non mediocri uitio aſcribi intelligebatur. Menſa. ſ. ſecunda, nam duabus menſis tantũ maiores utebãtur, una carni ſ altera pomorum. Virg. & mẽſæ gratæ ſecũdæ. ❡ Priores. Noſtris temporibus contrarium eſt, nam iuniores priores ſurgunt. ❡ Ex quibus, Ex hac diligentia apparet quam moderati fuerint in ſermone.

Meditatio.

Menſæ duæ

ASCENSIVS.

SEnectuti &c. Addit honeſtatem inſtituti circa obſeruãtiam ſeniorum dicẽs ❡ Iuuentus. i. multitudo iuuenum, reddebat ſenectuti i. ſenioribus, honorem ita cumulatum. ideſt auctum, & circũſpectum. ideſt accurate proſpectum, tanquam maiores natu ideſt ſeniores eſſẽt cões patres adoleſcentum, quocirca. ideſt quapropter iuuenes ducebant ideſt honorifice comitabantur ad curiam aliquem ex patribus conſcriptis, aut propinquum ſcilicet conſanguinitate, aut amicum paternum utiq;, ideſt certe ſi non ſemper ſaltem, die ſenatus, ideſt quo congregati erant ſeniores, & ipſi affixi. i. firmiter adherentes ualuis ſcilicet curiæ in qua tenebatur ſenatus expectabant, donec fungerentur etiam. ideſt præter officium in curiam ducendi, quo iam perfuncti erant, officio reducendi, ſcilicet domum. qua quidem ſtatione uoluntaria. i. ſpontanea ipſi iuuenes corroborabant, id eſt confirmabant, & corpora, & animos, ad officia publica ſuſtinenda impigre, id eſt ſtrenue,

nue, & ipſi, ſcilicet iuuenes, erant uerecunda meditatione.i. exercitatione laboris, in aperta.i. manifeſta luce, ideſt manifeſtatione uirtutum ſuarum doctores.ſ.aliorum, quia ſæpe plus opera docent ꝙ uerba & hoc breui ſucceſſu morarũ.i. dilationum temporũ. Deinde aſſerens aliud exemplũ de honeſto iuuenum inſtituto dicit, Iuuenes ſup. inuitati ad cœnam quærebant, ideſt inquirebant diligenter, qui nam eſſent interfuturi et conuiuio, ideſt ad quod inuitati erant ne præcurrerent diſcubitu, ideſt diſcumbendo aduētum ſenioris, & iuuenes mēſa ſcilicet ſecunda, hoc eſt appoſitione ſecundorum ferculorum, ſublata, ideſt depoſita, hoc eſt poſtquam erat ablata patiebantur ſeniores ſup. conſurgere, & abire priores quia honeſtatis gratia tenebant illi ſocietatem, donec illic placebat, nũc autem peracto conuiuio honeſtatis eſt, ante ſeniores ſurgere. Ex quibus, ſcilicet rebus apparet, quoq;, ſcilicet etiam, ꝙ ideſt quantum parco, & ꝙ ideſt quantum modeſto ſermone iuuenes ſoliti ſint uti tempore cœnæ his, ſcilicet ſenioribus preſentibus, quia per argumentum à minori, ſi non auſi ſint ſurgere ante ſeniores, multo minus loqui.

OLIVERIVS.

MAiores natu. diligentes quidem erant iuuenes in uenerandis ſenibus at non minus in ſormandis ad capeſſendas uirtutes iuuenibus ſtudioſi, diligenteſq; ſenes erant, idq; exempla uirorum illuſtrium præteritorum, & eorum clariſſima geſta declarant. ¶ At ti. ubi erant tibicines, qui
Tibicẽ i epulis. canebant præclarorum uirorum res geſtas. Cato in originibus dicit ſolitos eſſe in epulis canere conuiuas ad tibicinem de clarorum uirorum uirtutibus, Idem Tullius lib. I. tuſculanarum quæſtionum. Sero igitur poetæ noſtris, uel agiti, uel recepti, ꝙꝙ eſt in originibus, ſolitos eſſe in epulis canere conuiuas ad tibicinem de clarorum hominum uirtutibus. Item eodem lib. q. iiii. nam cum carminibus ſoliti illi eſſe dicantur & præcepta quædam ꝙ occulous traderet, & mētes ſuas à cognitionũ intentione catu, fidibuſq; ad tranquillitatem traducere grauiſſimus auctor in originibus dixit Cato. morem apud maiores hunc epularum fuiſſe, ut deinceps, qui accubarent, canerent ad tibiam clarorum uirorum laudes, atq; uirtutes carmine comprehenſa, quæ carminibus celebrata erant.

¶ Pangebant. Canebant. ¶ Alacriorem. Promptiorem æmulationem, quaſi quandam inflammati animi adhortatione. ¶ Quid hoc. Commendat hanc maiorũ conſuetudinem. ¶ Pubertas adoleſcenti, apuber etiam dicitur ille, qui primam barbæ lanuginem mittere cœpit græci. Iulo appellant. Vnde Iulus dictus eſt Aſcanius. Canis ſenioribus, & iuuenes ſeniores obſeruabant ut ſenes uiciſſim iuuenes ad honores prouehebant. ¶ Defuncta aliter effecta, ideſt uiribus exhauſta. ¶ Ingredientes, qui ingrederentur uitam agendis rebus occupatam, & ubi opus aliquid agendum erat. ¶ Vitam ac in qua remp. adminiſtrare & honores gerere cœpiſſent. ¶ Athenas, quia conſtat athenas urbem fuiſſe nobilem, ex qua artis diſciplina
Schola manauit ad noſtram. ¶ Quam ſcholam ſcilicet philoſophorum qui præceptis uitam humanam inſtituunt, & ſcribitur ſchola per aſpirationem teſte Feſto. nam σχαλω, ideſt uaco deducitur, quia cæteris rebus, omiſſis ſtudiis liberalibus uacare pueri debent. ¶ Quæ alienigena ſtudia, Notanda conſtructio, cũ dixeris alienigena, quaſi declinetur alienigen⁹ na. num. quod antiquorum fuit, nunc tantum hic & hæc alienigena. ¶ Inde oriebantur, ꝙ ita ſit res ipſa declarat, ab hac enim uiri præſtantiſſimi nati ſunt, qui imperium peperere Ro. ¶ Camilli. Similes camillo, & cæteris. ¶ Ne ſim longior, ſcilicet in dicendo quaſi dicat ut uno concludam uerbo. ¶ Adeo autem magna ꝙ amantiſſimi reipub. fuerint Ro. ex hoc inſtituto deprehenditur, ꝙ quæ in ſenatu decreta fuiſſent arcana tenebantur.

¶ Arcana ſecreta, componitur ab arca, nam ſicut quæ reponũ
Arcana tur in arca, ſecreta ſunt ita arcana conſilia dicimus quæ in pectore ueluti arca concluduntur. ¶ Tertio. p. b. ſæpius agitatũ eſt de tertio punico bello, tertio dixit, quia fuit primum, & ſecundum primum, quod confecit C. Lutatius, in quo M. A. Regulus captus fuit, & graui ſupplicio affectus, ſecundũ, cui finem impoſuit Scipio aphricanus ſuperior, tertium P. Scipio Aphricanus inferior confecit, conſtat ſæpius agitatam fuiſſe hanc rem in ſenatu, quia duo præſtantiſſimi uiri inter ſe diſſentiebant Cato, ſcilicet & P. Scipio naſica, nam Cato ſentiebat bellum inferendum, & ſuccedente uictoria euertendam eſſe carthaginem, quæ ſæpe fœdera frangeret, totienſq; rebellaret. At Scipio contra relinquēdam eſſe ut bellum illud exercitatio quædam foret iuuentuti Romæ. quæ belliis aſſueta, ocioſa eſſe nullo modo poſſet. ¶ Verebatur enim id futurum, quod euenit, ne ſubacta carthagine, debellatiſque exteris gentibus, cum deeſſent hoſtes, in ſeipſos arma conuerterent, tamen ſecundum Marci Cato ſententiam factum eſt ſenatuſconſultum, ut bellum carthaginienſibus inferretur, & ſubacta carthago euerteretur. Cicero in Catone maiore, ubi Catonem inducit de ſe loquentem, ego inquit, quum Carthagini iam diu malo cogitanti bellum ſit inferendum, multo antea denunciaui, de qua uereri non deſinam, antequam illam exciſam cognouero. ¶ Memor. Dicit quare per imprudenciam hoc fecerit Fabius credebat enim hunc in numerum ſenatorum electum, quia meminerat triennio ante fuiſſe quæſtorem, & poſt quæſturam patebat aditus ad ordinem ſenatorium. ¶ Aditus in, ut & ipſi ſenatores curiam ingredi poſſent ¶ Honeſtus, quia ſe legitime excuſabat, ꝙ crederet illum ſenatorem eſſe. ¶ Obiurgatus, increpitus iurgium inter amicos, lis eſt inter inimicos. ¶ Optimum atque, recte dicit, nam cum aliquid conſilii capitur de gerenda republica & preſertim cum de bello agitur, feliciter euenire ſolet, ſi occultum fuerit. Adminiſtrandarum. ¶ Quia ea taciturnitas eſt, quæ facit, ut res optimæ gerantur. ¶ Labefactari. Corrumpi.

ASCENSIVS.

MAiores &c. Recitat inſtitutum maiorum circa exempla recitanda minoribus dicens. Maiores natu. ideſt ſeniores, pangebant, ideſt pſallebant in conuiuiis ad tibias, egregia opera ſuperiorum, ideſt anteceſſorum, comprehenſa carmine, ideſt uerſu poetico, quo, ideſt ideo ut redderent, ideſt reficerent, iuuentutem, ideſt multitudinem iuuenum, alaciorem ad imitanda ea, ſcilicet egregia opera ſuperiorum, ideſt ſuperioris temporis. Quid hoc. affert inſtitutũ de mutuo certamine maiorum, & minorum inter ſe, ex quo tot egregios imperatores Rome natos aſſerit dicens. ¶ Quid ſup. eſt ſplendidius, quid etiam ſup. eſt utilius hoc certamine.i. concertatione honeſtate uitæ maiorum, & minorum inter ſe quaſi dicat nihil quia pubertas, ideſt puberum cœtus, reddebat, ideſt exhibebat canis, ideſt caneſcentibus, hoc eſt ſenioribus ſuum, ideſt debitum honorem, & ætas defuncta curſu uirium, ideſt, quæ expleuit curſum, ſeu exercitum uirium corporalium (quia ut dicit in officiis Cice. Senibus deminuendi ſunt labores corporis) proſequebatur nutrimentis fauoris, ingredientes uitam actuoſam, hoc eſt adoleſcentes. Quas athenas, ideſt quæ gymnaſia literaria athenien. ſimilia, & quam ſcholam, & quæ ſtudia alienigene prætulerim, ideſt preferre debuerim huic diſciplinæ domeſticæ quaſi dicat nullas, nullam & nulla. ¶ Quia Camilli. Scipio Fabricii Marcelli. Fabii oriebantur inde, ideſt ex domeſtica illa diſciplina, ac ne ego percurrendo ſimul ſingula lumina noſtri, ideſt Romani imperii, ſim longior, ideſt prolixior inꝗ, ideſt dico ꝙ diui Cæſ. ut Iulius Augu. & Tyb. Cæ. appoſitoꝛ clariſſima pars, ideſt qui Cæla. ſunt clariſſima pars cœli, in eorum qui cœlos tranſlati putantur, fulſerunt, inde, ideſt ex ea domeſtica diſciplina. ¶ Adeo autem &c. Recitat aliud inſtitutum de celandis arcanis curiæ amore patriæ, ne quid ex reuelatione detrimenti pateretur dicens. Maiores ſupple noſtri tenebantur adeo magna charitate patriæ, ut nemo ſenator enuntiauerit multis ſæculis, conſilia patrum conſcriptorum, ideſt conſiliariorum ſenatus, Quintus Fabius. M. tantummodo, ideſt ſolummodo, & is ipſe qui ſolus id fecerat, narrauit per imprudentiam publio Craſ. quod factum erat in curia ſecreto de tertio bello punico, ideſt Carthaginien indicendo, ideſt denunciando narrauit dico in itinere, petens rus, craſſo reuertenti domum, memor eum, ſcilicet P. Craſſum factum ſupp. fuiſſe, quæſtorem triennio ante, ſcilicet ꝙ illi ſecretum illud cõmunicarat, & ignarus eum nondum electum à cenſoribus in ordinem ſenatorium, quo uno, ideſt ſolo modo, ſcilicet per electionē cenſorum, aditus dabatur in curiam ét iis, qui geſſerant iam honores.i. alios magiſtratus. Sed ꝗuis error fabii eſſet honeſtus, tamen ipſe obiurgatus eſt uehementer à conſulibus. Enim pro quia, ipſi conſules, & cæteri maiores nunꝗ uolebant taciturnitatem, appoſitoriæ optimum, ac tutiſſimum uinculum rerum adminiſtrandarum labefactari, ideſt corrumpi, & debilitari, aut infringi.

ſummopere laudari, hoc ideò dicit, quia ruſticitatem quandā ſibi obiiciebant, q̃ à literis ſe abſtinuiſſet, quia minime idoneus eſſet eiuſmodi humanitatis ſtudiis, ſed hic laudandus ē, q̃ ſe militaribus ſtudiis exercuerit, ſicut Saluſt. uoluit, dicit .n. mario ad capiendū conſulatum præter familiæ uetuſtatem, omnia abunda erant, induſtria, probitas, militiæ magna ſciētia, & reliqua, Paulo infra dicit ubi primum ætas militiæ patiens fuit, ſtipendiis faciēdis nō græca facundia, neq; urbanis munditiis ſeſe exercuit, item in oratione ad populū, nō ego, inquit, græcas literas didici, q̃m parū placebat eas diſcere, q̃ ad uirtutē doctoribus nihil proficerent. ¶ Rigoris. Duritiæ, q̄a durus ad ſtudia literarum fuit. Cice. p̄ Archia poeta, & ipſi illi Caio Mario, qui durior ad hec ſtudia uidebatur, iocundus fuit. ¶ Gemina laurea. Quia triumphantes coronati albinis equis iunctis capitolium præcedentibus captiuis & ſubſeq̄nte exercitu, & uniuerſo ferme populo uehebātur. ¶ Numidicis. Nam in Numidia Iugurtham uicit, & prouinciam illam Ro. ſubegit iperio. Germanicis. Quia Gallos, Teutōas, Senones, Cibros, & Tugurinos, qui inundatione, aquarū patria pulſi, cum in Italiam diſcendiſſent, cum liberis, & coniugibus eo animo ut aut nouas ſedes impetrarent, aut pulſis Ro. ipſi regnarent, is uirtute ſua fudit, atque deleuit. Teutōas priores aggreſſus apud ſextias aq̄s ſub ipſis alpium radicibus, Cibros deinde in italia inter Veronam, & Tridentū in cāpo quē canidiū uocant, ſiue ſauidiū. Pli. de uiris illuſtribus. C. Marius inquit, ſepties cōſul, arpinas, loco humili natus primis honoribus p ordinē functus, legatus, Metello in numidia criminando cōſulatū adeptus, Iugurtham captū ante currum egit, in primum annum cōſul ultro factus Cibros in Gallia apud aquas ſextias Teutonas, in Italia in cāpo ſauidio uicit, de hiſq; triūphauit, de hoc germanico triūpho latius dicemus in ca. de pudicitia ¶ Credo. Supple hoc feciſti. ¶ Alienigena exercitatione, utpote græca quaſi alterius ingenii. apud Plut. illud de mario legitur ſolitum dicere ridiculū eſſe illorū diſcere literas, quorū magiſtri ſeruirent. ¶ Quis ergo? Quærit, & deinde r̄ndet, quis nā fuerit ille author, q̄ primus auſus fuerit græcā linguā introducere in curiā Ro. q̄ adeo celebris eſt, ut aures ſenatus græca facundia obtūdantur. ¶ Quis ergo q̄ſiquidem ita ſeruabant dignitatē ſuam Ro. ut nemo in ea curia, niſi latine loqui poſſet. ¶ Exurdantur, obtunduntur uſq; adeo nunc
Exurda oēs græce loquuntur ut quodāmodo obtundantur aures cū nihil græce loqui audiāt. ¶ Molo. Molo appollonius rhodius fuit apud quē eloquentiæ ſtuduiſſe. Ci. conſtat. ¶ Rhetor. inter rhetorem & oratorem hoc intereſt, q̃ rhetor eſt artis profeſſor, ideſt qui de arte præcepta tradit, orator qui ex arte dicit. ¶ Quem honorem, nec id quidem immerito conceſſum eſt. Moloni, nam ipſe auxerat Cicero ingenium, in quo Roma. florebat eloquentia. ¶ Conſpicuæ fel. Dicit inuenire ſe Arpinatem ſummæ felicitatis fuiſſe, ſiue illum contemptorem literarum dixeris, ſiue amatorem, nam uterq; de municipio arpinati fuerant Cice. ſcilicet & C. Mari. ¶ Glorioſiſſimum. c. ſ. marium. ¶ Abundantiſſimum fon. Cice. Arpinatum refertur ad utrunq;, nam arpinas eſt oomen patrium, & ſignificat da oppido arpinati.

ASCENSIVS.

QVapropter, &c. Commendat ſeueritatem licet ſubruſticanam Caii Marii per apoſtrophē ad ipſum dicens. Quapropter. i. propter q̃ cauſam iam dictam, O Cai Mari, tu nō es dānandus crimine rigoris ruſtici qui uictor ſup. iā exiſtens, noluiſti ſenectutem tuam coronatam gemina laurea, & illuſtrem trophæis numidicis ob deuictum Iugurtham. ¶ Et germanicis, ob deuictos Cimbros, & Theutonas, fieri politiorem facundia gentis deuictæ, ideſt qui alienigena lingua uti noluiſti, credo ne exiſteres, ideſt euaderes ſeruus transfuga, ideſt deſertor patrii ritus, exercitatiōe alienigena, ideſt externa ingenii ſ. tui, ideſt ne te exercendo in linguis alienis ritus quoq; alienos imbiberes. quis ergo. Subinfert ſpecialem audientiam factam moloni Rhodio præceptori .M. Tulii in rhetorica, & cum uterq; tam marius q̃ Cicero eſſet arpinas, addit utrunq; fuiſſe feliciſſimum, Marium in contemnenda eloquentia, Ciceronem in ſectanda. Ordo ē. Ergo ſi latine loqui omnes oratores cogebantur, & Marius laudatur, q̃ alienas linguas diſcere nolebat, quis patefecit ianuam, ideſt quis aditum fecit, huic ideſt noſtri temporis conſuetudini, qua aures curie, ideſt ſenatorum in curia exurdātur, ideſt obtunduntur nunc actionibus græcis, reſpondet ut opinor. ¶ Molo rhetor. ſ. Rhodius q acuit ſtudia Marci Cic. Nāq; conſtat eum. ſ. molonem auditum in ſenatu abſq; interprete ante omnes, ſcilicet alios oratores gentium exterarum. Quē honorem ipſe cepit, ideſt accepit non imperio, quoniā adiuuerat ſummā uim eloquentiæ Romanæ, q̄ erat in Cice. Arpinas. i. natus arpini, ſiue illinc oriūdus, ſup. eſt dicendus felicitatis conſpicuæ. i. claræ, ſiue uelis. i. quis uelit intueri ſiue glorioſiſſimum contēptorem literarū ut. C. Marium unicū. i. ſingularē in ea re, ſiue fontem abundantiſſimū. ſ. literarū, & præſertī eloquentiæ, unicū. i. ēt ſingularem, uidelicet Marcum Cice. uterq; enim (ut dixi) arpinas fuit.

¶ De more, quem maiores obſeruabant in vrbe.

MAxima autem diligētia maiores hunc morē retinuerūt: nequis ſe inter Coſ. & proximum lictorem: quamuis officii cauſa vna progrederet̃, interponeret. filio dumtaxat & ei puero ante patrē COS. ambulandi ius erat. Qui mos adeo pertinaciter retentus eſt, vt Q. Fabius maximus quinquies COS. vir etiam pridem ſummæ authoritatis: & tunc vltimæ ſenectutis à filio COS. inuitatus: vt inter ſe, & lictorem procederet: ne hoſtiū ſamnitum turba, ad quorum colloquium deſcendebant: elideretur: id facere noluerit. Idem à ſenatu legatus miſſus ad filium COS. Sueſſam: poſtquā animaduertit eum, ad officium ſuum extra mœnia oppidi proceſſiſſe: indignatus quoq; quod ex lictoribus nemo ſe equo deſcendere iuſſiſſet: plenus iræ ſedere perſeuerauit: q̃ cum filius ſenſiſſet proximo lictori, vt ſibi appareret, imperauit. cuius voci Fabius continuo obſecutus, non ego, inquit, fili ſummum imperium tuum contempſi: ſed experiri volui: an ſcires COS. agere. nec ignoro quid patriæ venerationi debeatur: verum publica inſtituta à priuata pietate potiora iudico.

OLIVERIVS.

MAxima aūt. Semper conſules Pomp. xxiiii. lictores p̄cedebant, & ſecures uirgarum faſciculis alligatas geſtabant, q faſces diſcebantur. ¶ Filio. ſ. conſulis & hoc Principū filii ſeruant tēpe noſtro. ¶ Ius poteſtas. Fabius maxi. in ſamnitibus bene ſignauit. ¶ Pridem, priori ætate, cōmendat Fabiū à multis partibus, à potentia eum dicit maximus, dignitate cum dicit quinquies cooſul, ab authoritate dum dicit, uir ſummæ auctoritatis, ab ætate dum dicit, ultimæ ſenectutis. ¶ Id no. Ne à maiorum conſuetudine diſcederet. ¶ Deſcendere ſcilicet ad conditiones pacis componendas, cæſis, ſcilicet ſamnitibus. ¶ Idem ſe, inter cætera maiorum inſtituta, illud quoq; memoratu dignum eſt, & neminem uoluere ad conſulem equo inſidentem uenire, ſed honoris gratia anteq̃ conſuli appropinquaſſent, deſcendere, quod exemplo eiuſdē Fabii comprobat, qui cum legatus ad filium conſulem miſſus eſſet, atq; illi filius honoris gratia prodiiſſet obuiam, nec præmiſiſſet lictorem q iuberet ſe q̃ primum equo deſcendere & filio peditem preſto eſſe, indignatus noluit ſponte deſcendere quod ubi animaduertit filius, iuſſit proximo lictori patri ut imperaret ad ſe pedes uenire, qd ſummopere laudauit pater, & ſimul paruit dicto filii. A. Gel. li. ii. c. ii. facti conſules Sempro. grac. iterūq; Fab. maximus filius eius qui priore anno erat conſul, ei conſuli pater procul obuiam in equo uehens uenit, neq; deſcēdere uoluit, q̄a pater erat, & q̃ inter eos ſciebat maxīa concordia cōuenire, lictores non auſi ſunt deſcendere iubere ubi iuxta uenit tū conſul ait, deſcendere iuba qd poſtq̃ lictor ille, q appellabat cito intellexit, maximū deſcēdere iuſſit Fab. imperio paruit & filiū collaudauit, cū peruiū qd populi eſſet retineret. ¶ Idē. ſ. Fabi. miſſus legatus pſeuerauit ſedere in equo plenus ira Filium conſulem. Fabi' quiritem.

De mira conſtantia legatorum Ro.

RElatis Qui. Fabii laudibus, offerunt ſe mirificæ conſtantiæ viri, qui legati à ſenatu Tarentum ad res petendas miſſi: cũ grauiſſimas ibi iniurias accepiſſent, vnus etiam vrina reſperſus eſſet, in Theatrum (vt eſt conſuetudo Græciæ) introducti: legationem quibus acceperant verbis, peregerunt. de his, quæ paſſi erant, queſti nõ ſunt: nequid vltra ac mãdatum eſſet: loquerẽtur. intimiſque pectoribus eorum: antiqui moris reſpectus dolore, qui ex contumelia grauiſſimus ſentitur: conuelli nõ potuit. finem profecto fruendarum opum, quibus ad inuidiam diu abundaueras Tarentina ciuitas: quæſiſti. Nam, dum horridæ virtutis inſeipſum connexum ſtabilimentum, nitore fortunæ pſentis inflata faſtidioſæ æſtimas: in prævalidũ imperii noſtri mucronem, cæca, & amẽs irruiſti.

¶ Sueſſam. Ciuitas eſt Campaniæ ubi erat cum imperio. ¶ Officium ſuum, ut honoris gratia patri obuiam prodiret. ¶ Quod poſtq̃ animaduertit Seneca, ſi conſulem, inquit, aut prætorem uidero, omnia quibus honor haberi honori ſolet, faciam, equo deſcendam, caput adoperiam ſemita decedam. ¶ Quod cum filius ſenſiſſet, ubi filius intellexit patrem in equo ſedere de induſtria.

Præſto eſſe

¶ Appareret præſto adeſſe, nã apparere inter alia ſignificata preſto adeſſe quoq; ſignificat. unde apparitores dicti prætorum miniſtri ſunt, eo ꝙ præſto adſint. ¶ Non ego, inquit, excuſat ſe filio pater. ¶ Non ignoro, ſcio quid pietatis patri filius debeat, ſed hæc paterna pietas debet cedere maieſtati cõſulari. ¶ Pietati pri. pietas priuata eſt quam patri filius debet, publica uero, quæ ſummo imperio debetur, qualis eſt conſulatus, ut poſt habita pietate paterna, publica maieſtas ueneretur.

ASCENSIVS.

MAxima &c. Commemorat inſtitutum ambulandi cum conſulibus dicens autem pro ſed maiores, ideſt priſci Roma. retinuerunt maxima diligentia hunc morem, ne quis interponeret ſe inter conſulem, ſeu conſules, & proximũ lictorem, ideſt miniſtrum publicum, q̃uis progrederetur, ideſt deambularet una, ideſt pater cum eo, coram offici. honoris exhibendi (dubium eſt utrum de conſule, an de altero homine loquatur, ſi de conſule, ut uero ſimile eſt, loquitur ſic exponitur q̃uis cõſul progrederetur, ideſt obuiam exiret cauſa officii, ſi de altero ſic, q̃uis is progrederetur. i. inambularet una cum conſule cauſa officii) ius ambulandi ante patrem conſulem erat duntaxat filio & ei puero. i. non prouectiori ætate. Qui mos. ſ. ambulandi cum conſule eſt retentus adeo pertinaciter. i. conſtanter, ut. Qui Fabius maximus quinquies conſul; & uir etiam pridem. i. antea ſummæ authoritatis, & tunc ultimæ ſenectutis inuitatus à filio conſule Vt proce. inter ſe. ſ. conſulem & lictorem, ſcilicet primum, ne turba ſamnitum hoſtium ad quorũ colloquia deſcendebant. ſ. paciſcendi gratia eliderent. ſ. à Fabio pater & comitibus eius noluerit facere id, ideſt contra morẽ proxime conſulẽ ingredi. ¶ Idem &c. Affert exemplum eiuſdem fere rei de eodem Q. Fabio dicens Idem. ſ. Q. Fa. Maxi. miſſus à ſenatu legatus, ideſt functurus officio conſulari, ſi filius conſul deficeret, ad filium conſulem, Sueſſam, ideſt in illud oppidũ Apuliæ, poſtq̃ animaduertit eum. ſ. filium ſuum conſulem proceſſiſſe extra mœnia, ideſt muros oppidi ad officium ſuum. i. ſibi patri exhibendum, & indignatus quoq;. i. &t ꝙ nemo ex lictoribus iuſſiſſet ſe. ſ. fabium patrem deſcendere equo perſeuerauit ſedere, ſcilicet in equo, plenus iræ: i. indignationis, quod quum filius. ſ. Fabius gurges ſenſiſſet, imperauit proximo lictori ut ſup. pater aut lictor appareret. i. pariturus adeſſet ſibi, ſcilicet filio conſuli. q. d. non debet indignari pater. ¶ Quod lictor primus mihi apparet, cum ex ueteri inſtituto ita fieri debeat. Cuius. ſ. filii conſulis uoci Fabius. ſ. pater obſecutus, ideſt obtemperans continuo, inquit, ò fili, ego non contempſi ſummum imperium tuum, ſed uolui experiri, an ſcires agere conſulem. (Quo reſpõſo uidetur mihi pater prudentior q̃ filius plus, nam cum ſentiret filium ſibi non ceſſurum, nec ex ea re filio inuidia oriretur, in eius laudem uertit). Nec ignoro quid debeatur, ſcilicet à filiis, uenerationi patriæ, ideſt paternæ, uerum, ideſt ſed ego iudico inſtituta publica potiora pietate uidelicet priuata, quod apud Aulum Gellium ita diſcernitur, ut in actione pub. filius magiſtratus patri præferatur, in priuata contra.

OLIVERIVS

Tarentũ

REl̃atis. Quin. Fabii. Tarentum oppidum eſt in litore maris poſitum, & theatrum maius habet in pſpectũ maris expoſitũ, qđ Tarentinis cã maximarum calamitatũ fuit, nam cũ Tarentini ludos forte celebrantes claſſem Ro. non longe à littore maris nauigantem proſpexiſſent, qui frumentatum, ut quidam dicunt, in Apuliam ierant, hoſtem rati in eas impetum fecerunt & ſpoliatis domum reuerſi ſunt, ad eos miſſi ſunt legati, qui quererentur iniurias illatas, & res de more repeterent, qui cum iniuriis affecti eſſent, ac unus urina perfuſus in theatrum intromiſſi, legationem ſibi à ſenatu demandata expoſuerũt, de iniuria quam acceperant, ne uerbum quidem unũ fecerũt. ¶ Florus Tarentum, inquit, ẽt lacedemoniorum opus, Calabriæ quondam & Apuliæ totiuſq; Lucaniæ caput tum magnitudine, & muris, portuq; nobili, tum mirabili ſitu, quippe in ipſis Adriatici maris faucibus poſita in oras noſtras, Hiſtriam Illiricum, Epirum, Achaiam, Aphricã, Sicilia uela dimittit. Imminet portu ad proſpectum urbis theatrum, quod quidẽ cauſa miſeræ ciuitati fuit omnium ſuarum calamitatum, ludos forte celebrant, cum remigantes littori Rom. claſſes inde uident, atq; oſtentati emicant, ſine diſcrimine inſultant, qui n. aut unde Romanis, nec ſatis norant. Aderat ſine mora querelam ferens legatio, hanc quoq; fœdius per obſcœnam, turpẽq; dictu contumeliam uiolant, ex hinc bellũ. Q. Fabii. qui adeo perſeuerans fuit in ſeruandis inſtitutis. ¶ Tarentum, quia claſſem Romã: Tarentini diripuerant, & duumuirum, qui claſſi præerat occiderant. ¶ Græciæ, nam ibi quondã magna Græcia appellata eſt. Hoc Cice. oſtendit multis in locis, & præcipue in Catone ma. Dicit ergo, ut eſt conſuetudo græciæ. ¶ Verbis, ut nec adderent quicquam, nec diminuerent. ¶ Antiqui moris, uidelicet ut non plus i legatione diceretur q̃ à ſenatu, uel à populo mandatum eſſet. ¶ Dolore, nullus dolor maior eſt q̃ qui ex contumelia naſcitur, nam inquit, ille. Aſperat in medio dãna dolore pudor. ¶ Finẽ pfecto; Sicut legimus in hoſtia, nullus unq̃ in urbe pulchrior aut ſpecioſior triumphus intrauit ante hunc diem, nil niſi pecora Volſcorum greges Sabinorũ, carpenta Gallorũ, & fracta Samnitum uidiſſes arma. Tunc ſi captiuos aſpiceres, erãt Moloſſi, Theſſali, Macedones Brutius, Appulus, atq; Lucanus, Si põpas, aurũ, argentũ, purpura ſigna tabulæ, Tarentinæq; deliciæ, ſed nihil libentius Po. Ro. aſpexit, quam illas, quas timuerant cũ curribus ſuis beluas, q̃ non ſine ſenſu captiuitatis ſubmiſſis ceruicibus uictores equos ſequebantur. ¶ Quibus ad inuidiã diu abundaueras, bene ad inuidiã dixit, nam Tarentinorũ opes ampliſſimæ aliquando fuere, rẽ ſuam ciuilem populari ptãte gerentes democratia, nã claſſe maxima cunctos ſuperauerunt accolas, pedireſq; ad millia triginta in expeditiões miſere equitũ uero tria millia: ductores aũt equitum mille. Pythagoricã quoq; pħiam amplexati ſunt in primis Archytas ſingulariter, q diutius eius ciuitatis princeps eminuit, inde poſterioribus annis illecebroſæ inualuere deliciæ pp fortuñas nimiũ ſecundas, adeo ut plures totius populi ludos, feſtaſq; celebritat. quotãnis agerent, q̃ reliquos anni dies. Eã ob rẽ in deterius urbanũ regimẽ ferebatur, cuius flagitiorũ unũ illud documentũ eſt; ꝙ externis uti imperatoribus coacti ſunt, cõtra Meſapios n. & Lucanos Alexandrũ Moloſſorũ regẽ acerſierunt, antea quoq; Archidamũ Ageſilai filiũ, poſtea Cleonymũ & Agatoclẽ, deindẽ Pyrrhũ quo tpe aduerſus Ro. bellũ cõflauere, auctor Strab. ergo finitimæ ciuitates oẽs tantæ rerũ oium affluentiæ inuidebant, uel quia tantopere pp diuitias eas elata, ut populi uicini ſuperbiam tuam ſubſtinere non poſſent. ¶ Horridæ, duræ ad labores tollerandos, non mollis propter luxum diuitiarum. ¶ Virtutis. ſ. Romanæ in ſeipſum connexum, ideo dicit, quia nullo extrinſecus adminiculo uirtus indiget, ſed ſeipſa cõiecta eſt, nam Romani tantas uires habebant, ut per ſe bellum ſine aliorum auxilio gerere poſſent, hoc ideo dicit, quia Ta-

tentini multorum populorum, & ciuitatum armis adiuti ſuere, nã Moloſſi, Theſſali, Macedones, Brutii, Campani, Apuli, Lucani atq; ipſe clariſſimus græciæ rex Pyrrhus pro Tarentinis Incitatiſſimo animo cõſurrexerunt, & ſocia arma iunxerunt Roma. ſuis contenti opibus, & armis aduerſus tot populorum potentiam, non ſolum audacter, ſed ẽt feliciter bellum geſſere. ¶ Faſtidioſe exiſtimans, paruiſaciẽs alii habent faſtuoſe, & ſignificat ſuperbe, declinatur autẽ faſtus faſti, & ſignificat librũ in quo faſti dies continentur, nã faſti ẽt libri dicebantur quos conſules habebant, in quibus reges, & conſules ſcribebantur à faſcibus dicti idest à poteſtatibus, unde Ouidii libri Faſtorum dicuntur, quod in his de faſtis diebus tractatur faſti uero dies erant quibus licebat fari cum populo, nefaſti quibus fari non licebat, & ut dixi cum eiuſmodi librum ſignificat, ſecundæ eſt declinationis, licet aliquando, & quartæ inueniatur in hac ſignificatione, ſed raro, faſtus enim quartæ tedium, ſuperbiam, contemptumq; ſignificat Virg. Stirpis achileæ faſtos, iuuenemq; ſuperbum. Ser. in expoſitione huius loci. Faſtus, inquit. i. ſuperbiam, & eſt quartæ declinationis, nam liber, qui dierum habet computationem, ſecundæ declinationis eſt, unde erraſſe uidetur Luc. dicendo, Nec meus eudoxi uincetur faſtibus annus.

Faſtidioſe.
Faſti

tunæ, irruſti cæca, & amens in mucronem, idest ſtimulum noſtri, idest Romani imperii præualidum, quia per ipſum paulo poſt periit.

OLIVERIVS.

SEd ut à luxu. Vale. quia uidebatur quodammodo ab eo egreſſus eſſe, quod inſtituerat, inquit, quia diximus de luxu Tarentinorum, & eorum ſuperfluitate, quæ illos ad eam inſaniam deduxerit, ut Roma. irritare auderent, nunc reuertar ad rigidiſſima maiorum noſtrorũ inſtituta. ¶ Luxu. quia cõſtat hanc urbẽ opulentiſſimã fuiſſe, & omnium rerum abundantem. ¶ Antea ſenatus. ¶ Hoc quoq; inſtitutũ ſeruatum eſt. ¶ Senaculum, eo quod locum illum ſenatores frequentare ſolebant. ¶ Edicto, uidelicet, ut præcones mitterentur qui hoſtiatim ſenatores in curiam uenire iuberent. ¶ Ambiguæ laudis. Laudat hoc propoſitum illi enim ambigue cuiuſdam fidei uidẽtur eſſe ciues qui non ſponte, ſed iuſſu quodammodo coacti rempubli. gerant. ¶ Ambiguæ, bene dixit ambiguæ, quia fortaſſe niſi cogerentur, nõ uenirent. ¶ Laudis, Laudandum quidem eſt, quod in curiam ueniunt, ſed uituperãdum, quod dictum expectẽt. Quicquid iperio cogitur, quicquid enim fit imperio alterius id imperanti potius aſcribendũ eſt quam agenti. ¶ Acceptum refertur honeſta locutio, refero hoc beneficium tibi acceptũ, idest hoc quicquid eſt beneficii tibi dico eſſe aſcribendũ, & fateor à te recepiſſe, & aliud referre in acceptum, quod à uulgo lingua uernacula dici ſolet facere notationem de ſoluto.

Senaculum.
acceptũ fertur.

SEd vt à luxu perditis moribus, ad ſeueriſſima maiorum inſtituta tranſgrediar: antea ſenatus aſſiduam ſtationẽ eo loci peragebat: qui hodie quoq; ſenaculum appellatur. nec expectabat, vt edicto contraheretur: ſed inde citatus protinus in curiam veniebat. ambiguæ laudis ciuem exiſtimans, qui debitis Ro. Po. officiis non ſua ſponte, ſed iuſſus fungeretur. quia quicquid imperio cogitur, exigenti magis, quam præſtanti acceptum refertur.

¶ Aliud inſtitutum contra trib. ple.

ILlud quoq; memoria repetendum eſt, quod trib. ple. intrare curiam nõ licebat: ante valuas autem poſitis ſubſelliis decreta patrum attentiſſima cura examinabant: vt ſi qua ex eis improbaſſent: rata eſſe non ſinerent. Itaque veteribus S.C. T. litera ſubſcribi ſolebat: eaque nota ſignificabatur: illa trib. quoq; cenſuiſſe: qui quamuis pro commodis plebis excubabant: inq; imperiis compaſcendis occupati erant: inſtrui tamen ea argenteis vaſis, & annulis aureis publice præbitis, patiebantur: quo talium rerum vſu, authoritas magiſtratuum eſſet ornatior. Quorum quemadmodum maieſtas amplificabatur, ita abſtinentia arctiſſime conſtringebatur. Immolatarum enim ab his hoſtiarum exta, ad Quæſtores Aerarii delata, veniebant. Sacrificiiſq; P.R. tum deorum immortalium cultus, tum etiam hominũ continentia inerat. Imperatoribus noſtris quam ſacras manus habere deberent, apud iſta altaria diſcentibus, continentiæq; tantum tribuebatur: vt multorum æs alienum, quia prouincias ſinceare adminiſtrauerant à ſenatu perſolutum ſit. Nã quorum opera, publicam authoritatem ſplendorem ſuum procul obtinuiſſe viderant: eorum dignitatem domi collabi indignũ, ſibiq; deforme eſſe arbitrabantur.

ASCENSIVS.

RElaris &c. recitat conſtantiã legatorum Romanorum dicẽs. Laudibus Q. Fabii ſup maximi relatis. i. recitatis uiri mirificæ cõſtantiæ offerunt ſe ſup dicẽdos aut referendos, quientes legati miſſi à ſenatu Tarẽtum ad res repetendas, quum accepiſſent ibi, uidelicet Tarenti grauiſſimas iniurias, & unus ẽ ſup. eorum reſperſus eſſet ẽt urina. i. lotio ipſi introducti in theatrũ idest ſpectaculum publicum, ut eſt conſuetudo Græciæ, unde innuit tunc Græcos tarentum incoluiſſe, peregerunt, ſcilicet in præſentia totius populi, legationem, idest cauſam, cur, ad quam miſſi fuerant, uerbis ſupp. illis, quibus acceperant, ſcilicet eam agendam à ſenatu, & non ſunt queſti de his, quæ paſſi erant, ne loquerentur quid, idest aliquid. ¶ Vltra ac. idest quam mandatum eſſet ſupp. eis à ſenatu, & reſpectus, idest conſideratio antiqui moris, ſcilicet nihil ultra mandata loquendi non potuit conuelli, idest abſtrahi aut expelli pectoribus eorum dolore, idest per dolorem animi, qui ſentitur, idest ſentiri ſolet, grauiſſimus ex contumelia, hoc dicto, per apoſtrophen alloquitur auctor Tarentinos dicens. O ciuitas Tarentina tu profecto, idest reuera, quæſiſti, idest tentaſti inuenire finem, idest exitum opum fruendarum, quibus, ſcilicet opibus abundaueras ad inuidiam ſupp. uſque. Nam dum tu æſtimas, idest appretiaris ſtudioſe, idest cum contemptu. ¶ Stabilimentum uirtutis horridæ, idest rigidæ, qualis erat in legatis Romanis connixum, idest innitens in ſeipſum, idest in nihil extrinſecus proueniens, cuiuſmodi ſunt res, fortunæ (ſunt qui legant connexum, idest conuolutum in ſeipſum) æſtimas dico, aut exiſtimas inflata nitore idest ſplendore, & ſtrepitu, preſentis, ſcilicet temporis fortunæ

ASCENSIVS.

SEd ut &c. Apta tranſitione more ſuo tranſit, ad exemplum ſpontanei officii i Romanis dicens. Sed ut ego tranſgrediar, à moribus perditis luxu, idest propter luxum & abundantiam opum, ut Tarentinorum, ad ſeueriſſima inſtituta, idest mores ſeueriſſimos maiorum ſupple noſtrorum, idest priſcorum Romanorum unde minores orti ſunt. Senatus, idest cœtus ſenatorum peragebat ante, idest olim aſſiduam ſtationem eo loci, idest in eo loco, qui quoque, idest etiam hodie appellatur ſenaculum, idest ſenatorum conuenticulum, nec expectabat, ut contraheretur, idest congregaretur, edicto ſcilicet conſulari, ſed ſenatus citatus, idest uocatus inde idest ẽ ſenaculo illo, ueniebat protinus in curiã exiſtimans, idest iudicans, ciuem ambiguæ, idest incertæ laudis (Qui enim non faceret niſi coactus, non eſt laude dignus, quando autem quis cogitur prius quam inuitetur, dubium eſt, an ſponte facturus fuiſſet, etiam non coactus) quod ſcilicet ciuis fungeretur officiis debitis reipub. non ſua ſponte ſed iuſſus, quia quicquid cogitur imperio, refertur acceptum, idest debetur adiudicari magis exigenti. ſ. ob debitum quam præſtanti. ſ. ob imperium alterius.

OLIVERIVS.

ILlud quoq;, hoc quoq; inſtitutum Romani ſeruabant, ne uidelicet tribuni plebis curiam intrarent, quod poſtea uulgatũ eſt, nam temporibus Cic. poterant tribuni curiã intrare. ¶ Subſelliis, ſubſellia ſunt minorũ magiſtratuũ ſedes,

ſicut ſellæ curules amicorum dicuntur, ſunt etiam ſubſellia, ut quidam uolunt, ſedes & pulpita, in quibus ſpectabantur ludi, unde Perſius Troſulus exultat tibi per ſubſellia lenis Cicero tamen in epiſtola ad Apium, ſubſellia, per cõtemptũ ſenatorum roſtra appellauit, cum dixit. Ad me literas miſeris longi ſubſellii ut Pompeius noſter appellat. ¶ Veteribus. Ideo dixit, quia poſtea hæc conſuetudo aboleuit. ¶ Pro commodis. Quamuis, inquit Tribu Pleb. reipu. commodã curarent tamen paſſi ſunt magiſtratibus argentea uaſa, & annulos aureos ex publi. dari ut eorum maieſtas amplificaretur. ¶ Vſu. Eiuſmodi inſignibus precioſis non nihil auctoritatis addi uidebatur magiſtratibus. ¶ Veniebant. uendebãtur. ¶ Immolatarum. Quia ipſi, qui magiſtratum gerebãt immolabant, nam quanto dignior perſona erat, quæ immolabat, tanto dignior deorũ cultus. ¶ Continentia, neqꝫ enim permittebatur inteſtinis ueſci, quod certe maxima laudedignum erat ꝙ noſtri tanti ea faciunt, ac illi continentiam pluris faciebant. ¶ Sanctas manus, integras, corruptas, innocentes. ¶ Continentiæ tantum tribuebatur, ideſt tanti faciebant continentiam nam tribui multum alicui eſt aliquem magnificare. ¶ Sinceræ, pure, innocenter, & caſte ſcilicet prouincialium hominum rebus intactis. ¶ Splendorem. Nam innocentia præfectorum in prouinciis erat ſplendor quidam nominis Ro.

ASCENSIVS.

ILlud quoqꝫ addit uetus Tribunorum plebis inſtitutum officioſum in rempub. dicens. Illud quoqꝫ eſt repetendũ memoria ideſt memorandum, ꝙ non licebat tribunis plebis intrare curiam, ideſt ſenatum, aut locum, ubi ſenatus habebatur, autem pro ſed tribuni plebis examinabant attentiſſima cura decreta patrum ſubſelliis, ideſt ſedibus minorum magiſtratuum, poſitis ante ualuas, ſcilicet curiæ, quia in illis ſedebant, ut ſi qua, ideſt aliqua improbaſſent ex eis, ſcilicet decretis patrum, ipſi non ſinerent, ſupple ea eſſe rata. Itaque, ideſt & ita, T litera, quæ ſignificabat tribuno plebis, ſolebat ſubſcribi, ideſt in infima parte ſcribi, ſenatuſcõſultis ueteribus, ſed ſignificabatur ea nota, ideſt ſigno T, literæ, tribunos quoque, ideſt etiam cenſuiſſe, ideſt approbaſſe, aut decreuiſſe illa, ſcilicet decreta patrum, aut ſenatuſconſulta. qui, ſcilicet tribuni, quanquam excuſabant, ideſt uigilabant. Pro commodis plebis, & erant occupati in imperiis compeſcendis, ideſt refrenandis imperioſitatibus nobilium, tamen patiebantur ea, ſcilicet imperia, ideſt nobiles, quorum erat imperare, inſtrui, ideſt ornari, uaſis argenteis, & annulis aureis præbitis publice, ideſt ex publico ærario, quo ideſt ut, authoritas magiſtratuum eſſet ornatior uſu talium rerum. Quorum &c. Recitat ſeueritatem circa ſacrificia dicens. Quorum, ſcilicet imperiorum, aut ſummorum magiſtratuum, quemadmodum maieſtas amplificabatur, ideſt dilatabatur, ſcilicet ex permiſſione talium ornamentorum, ita conſtringebatur, ideſt comprimebatur arctiſſime abſtinentia, ideſt per abſtinentiam (ſunt qui addunt malorum) ſed meliores textus non addunt. Enim pro quia extra hoſtiarum immolatarum ab his, ſcilicet ſummis magiſtratibus, ueniebant, ideſt uendebantur delata ad quæſtores, id eſt ut uulgo dicunt receptores ærarii, ideſt publicæ pecuniæ, & ita licet honorem uictimandi habebant, non tamen commodi (Textus fere habent, ueniebant, ſed à ueneo uenibãt legendum eſt, dicimus enim ibam non iebam.) Et tum, ideſt ſimul, cultus deorum immortalium, tunc etiam continentia hominum inerant ſacrificiis Popu. Roma. & hoc imperatoribus noſtris diſcentibus apud iſta altaria, ꝗ ideſt quantum ſanctas, ideſt impollutas ab omni rapina manus debe rent habere. Et tantum, ideſt tam multum tribuebatur, cõtinentiæ, ſcilicet à rebus alienis, ut æs alienum, ideſt debitum, multorum, ſcilicet ciuium Romanorum, ſit perſolutum à ſenatu, quia adminiſtrauerant ſincere, ideſt ſine corruptione prouincias, ſcilicet quibus præfuerant. Nam ipſi arbitrabantur indignum, & deforme ſibi eorum dignitatem collabi domi, quorum opera ideſt operatione, & diligentia uiderant authoritatem publicam obinueniſſe, procul, ideſt in longinquis oris ſuum ſplendorem.

¶ De ordine Equeſtri.

EQueſtris vero ordinis iuuentus, omnibꝰ annis bis vrbem ſpectaculo ſui, ſub magnis authoribus celebrabat, die Lupercalium, & equitum probatione. Lupercaliũ enim mos à Romulo, & Remo inchoatus eſt tunc cum lætitia exultantes, quod his auus Numitor Rex Albanorum eo loco, vbi educati erant: vrbem cõdere permiſerat ſub monte Palatino, hortatu Fauſtuli educatoris ſui: quem Euander Argiuus conſecrauerat, facto ſacrificio, cæſiſqꝫ capris epularum hilaritate, ac vino largiore prouecti: diuiſa paſtorali turba cincti omnes pellibus immolatarum hoſtiarum, iocantes obuios petiuerunt. cuius hilaritatis memoria annuo circuitu feriarum repetitur. Trabeatos vero equites idibus Iulii Quin. Fabius tranſuehi inſtituit. Idem cenſor cum P. Decio ſeditionis finiendæ gratia: quia Comitia in humillimi cuiuſqꝫ poteſtatem redacta acceſſerant: omnem forenſem turbam, in quatuor tantummodo Tribus deſcripſit: eaſqꝫ Vrbanas appellauit: quo tam ſalubri R. P. facto, vir alioqui bellicis operibus excellens, Maximus cognominatus eſt.

OLIVERIVS.

EQueſtris uero iuuentus ſcilicet equites Roma. q ex nobilitate iuuenum erant. ¶ Spectaculo, quia ſe ſpectandos populo præbebãt. ¶ Die lupercalium, ideſt die quo lupercalia celebrabant, id eſt dies feſtos in honorem pannis. Lupercalia ludi erant ſolẽnes inſtituti à Romulo & Remo ſub monte Palatino, ubi expoſiti fuerunt. Nota eſt hiſtoria quo pacto Romulus & Remus fratres expoſiti fuerũt ab Amulio, cum in ſicco unda illos deſtituiſſet, ex proximis montibus lupa deſcendens in pueros incidit, & infantibus mammas adeo miti præbuit, ut humanum ſenſum habere uideretur, ſuperuenit inter ea Fauſtulus regis paſtor, qui pueros Laurentiæ uxori ſuæ educandos tradidit. Scimus deinde quum aduiti facti Numitorem auum ſuum occiſo Amulio in regnum reſtituerunt, & factum eſt ut in ipſis locis, ubi expoſiti fuerant, lupercalia exercerentur, quod ludicrum ab Euandro antea inſtitutum fuerat, erat autem ubi eiuſmodi pa- Lupercalia.
ſtores congregabantur, & pellibus immolatarum ouium, cibo, potuqꝫ repleti laſciuientes inuicem concurrebant, & ſe mutuis ictibus earum pellium pulſitabant, liceum Panna uenerantes, hanc autem opinionem induxerant, ut quæ mulier ſterilis ſe ludentibus obtuliſſe, & eorum ictibus colliſa fuiſſet, fœcunda efficeretur, unde Iuuenalis. Nec prodeſt agili palmas præbere luperco. Ouidius Faſto. ii. Nupta quid expectas, non tu pollentibus herbis. Nec prece, nec magico carmine mater eris. Excipe fœcundæ patientis uerbera dextre lam ſacer optatum nomen habebit aui. Nam fuit illa dies duræ cum ſorte maritæ. Reddebant uteri pignora cara ſui. Lupercales autem dicti ſunt à lupis arcendis, hoc enim ſacrificio exiſtimabant lupos ab ouibus arceri. De lupercalibus alii alia dicunt, ſunt enim qui tradunt paſtores nudos modo pellibus cinctos eiuſmodi ludos celebrare conueniſſe, lora pro manibus gerentes, quibus quoſqꝫ cederent, laruiſqꝫ tectas facies habentes de nuditate uaria, & incerta ratio affertur Plut. in Antonii uita, ſi breuiter, inquit, erat ſolemnis lupercaliũ dies. Cæſaris autem triumphali ueſte amictus in roſtris ſedebat currentes lupercos inſpecturus, currunt enim & nobilium iuuenum, & eorum, qui magiſtratum gerunt complures, nudi, atqꝫ cincti, loris albis obuios ferientes. ¶ Equitũ probatione. Luſtrandis equitibus, ideſt cum equites tranſuehebantur, nam, ut Liuius docet, equites ſe cenſoribus oſtendebant, quod inſtitutum primo à Quint. Fabio cenſore, cui maximo cognomen erat, traditum, manauit ad poſteros, tranſuehebantur autem idibus quintilibus. ¶ Fauſtuli. Regii pecoris magiſtri. ¶ Facto ſacri, ſcilicet Panni deo ruſticorũ ludus lupercal dicebatur ab arcẽdis lupis, ut dixi, nã ita Panna placari

na placari credebant, qui lupos ab ouibus expelleret. ¶ Immolatarum ouium. Quarum pellibus ſe cingebant partim tenentes manibus, interſe, ut dixi concurſantes ſe pulſitabant, & erat opinio, ut ſi mulier ſterilis occurriſſet, fœcunda redderetur. ¶ Epularum, quia epulabantur, & uescebantur carnibus. ¶ Diuiſa quia in duas partes ſe diuidebant, & ita inter ſe concurrebant tanquam pugnantes. ¶ Geſtierunt. Lætitiam geſtu corporibus oſtendebant, nam geſtire proprie eſt habitu corporis lætitiam oſtendere. ¶ Feriarum. Feſtorum, nam feriæ dies feſti dicti ſunt à feriendis uictimis. ¶ Circuitu. Circuitus dicitur, eo q; ſol incipiens ab uno ſigno zodiaci cum ad ſignum redierit, annus dicitur exactus. ¶ Trabeatos, Plinius iunior tradit. Quin. Fabium Rullum primum ex ea familia ob uirtutem maximam inſtituiſſe ut equites Roma. idibus quintilibus ab æde honoris equis inſidentes in capitolium tranſirent, eundem cenſorem libertinos tribus amouiſſe. Liuius libro nono Fabius, inquit, concordiæ cauſa ſimul ne humillimorum in manu comicia eſſent omnem forenſem turbam excretam in quatuor tribus coniecit, urbanaſq; eas appellauit adeo q; eam rem acceptam gratis animis ferunt, ut max mi cognomen, quod tot uictoriis non pepererat, hac ordinum temperatione pararet, ab eodem inſtitutum dicitur, ut equites Idibus quintilibus tranſueherentur plerunq;. ¶ Trabeatos, trabea ueſte indutos, nam trabea ueſtis erat, quam honoratus quiſque ſuper tunicam ſumebat, nunc prætextam uocant, quã in extremitate purpuram habebat circuntextam, & duo tantum erant cenſores. ¶ Redacta. Calliditate nobilium. ¶ Forenſem turbã, Clientum libertinorum, & ſcribarum. ¶ Deſcripſit, Diuiſit, & proprie deſcribi dicuntur. ¶ Vrbana, Vt uocabuli dignitas illos leniret. ¶ Alioquin, Præter hoc, quod inſtituit cenſor. ¶ Bellicis operibus, Nam fuit ille, qui primo tempu. calamitoſo illo Hannibalis tempore afflictam & prope perditam cunctando reſtituit.

ASCENSIVS.

EQueſtris &c. Recitat inſtituta antiqua circa ordinem equeſtrem, & à Quint. Fab. introducta dicens. Vero pro ſed iuuentus, ſcilicet multitudo iuuenum, ordinis equeſtris, qui ſecundus erat Romæ. Tres enim erant, primus patrum & patriciorum, ſecundus equitum, & tertius plebeiorum celebrabat omnibus annis urbem ſcilicet Romam, ſpectaculo ſui, ideſt exhibendo ſe inſpectandam, ſub magnis auctoribus, ideſt illius rei inceptoribus, bis, ſcilicet die lupercalium, & probatione equitum, ideſt equitum luſtratione, quam galli monſtram uocant. Enim pro quia, mos lupercalium, ideſt feſtorum illorum inchoatus eſt à Romulo & Remo, tunc cum ipſi exultantes lætitia, q; Numitor eex Albanorum auus ſupp. eorum, permiſeret his, ſcilicet Romulo & Remo condere urbem, ſcilicet Romam, eo loco, ubi fuerant educati, uidelicet ſub monte palatino, & hoc hortatu Fauſtuli educatoris ſui, ſcilicet Romuli & Remi, Quem, ſcilicet montem Euander argiuus, ideſt græcus quia archas conſecrauerat, ſcilicet Ioui. Enim pro quia ſacrificio facto, & capris cæſis, ideſt mactatis prouecti, hilaritate epularum, ac uino largiore, & hoc turba paſtorali diuiſa, omnes, ſcilicet qui tunc ſub Romulo & Remo aderant, cincti pellibus hoſtiarum immolatarum, ipſi ſupple locantes peruerunt obuios. Cuius hilaritatis memoria repetitur anno circuitu feriarum. Vero pro ſed Quintus Fabius inſtituit equites. ¶ Trabeatos, ideſt trabea ueſte honorata inſtructos tranſuehi, ſcilicet ante conſpectum populi in capitolium, Idibus iulii, ideſt quintilis menſis, prius dicti, q; à Martio quintus eſſet, ut Auguſtus, qui ſextus eſt, ſextilis. ¶ Idem, ſcilicet Quintus Fabius cenſor ideſt cum eſſet cenſor cum Publio Decio, graua ſeditionis finiendæ, quia comitia, ideſt iura eligendi magiſtratus in comitiis, ideſt coitionibus Populo Romano acceſſerant, ideſt aduentarant, redacta, ſcilicet fraude potentiorum in poteſtatem cuiuſque humillimi ideſt abiectiſſimæ conditionis, excepta ſeruili, utpote clientulorum, & plebeiorum, deſcripſit, ideſt diuiſit, omnẽ turbam forenſem, ideſt in forum conuenire ſolitam, tantummodo in quattuor tribus & appellauit eas urbanas, quo facto, tam ſalubri, ideſt utili ad ſalutem reip ub. ſeu Populi Romano ipſe uir excellẽs alioquin, ideſt etiam alter opibus bellicis, cognominatus eſt maximus.

¶ De C. Mario.

LAudanda etiam populi verecundia eſt: q impigre ſe laboribus, & periculis militiæ offerendo, dabat operam ne imperatoribus, capite cenſos ſacramento rogare eſſet neceſſe: quorum nimia inopia ſuſpecta erat: ideoq; his publica arma non cõmittebantur. Sed hanc diutina vſurpatione firmatam conſuetudinem C. Marius Capite cenſum legẽdo militem, abrupit. Ciuis alioqui magnificus, ſed nouitatis ſuæ conſcientia, vetuſtati non ſane propitius, memorq;: ſi militaris ignauia humilitatem ſpernere perſeueraret: ſe à maligno uirtutum interprete velut capite cenſum imperatorem compellari poſſe. Itaq; faſtidioſum delectus genus, in exercitibus Romanis obliterandum duxit: ne talis notæ contagio ad ipſius quoq; gloriæ ſugillationem penetraret.

OLIVERIVS.

LAudanda. Id etiam pertinet ad maiorum conſuetudinem. ¶ Impigre, Se laboribus offerendo. ¶ Dabat opera, Capite cenſi dicebantur, qui pro ſuo capite tributi nomine æra pendebant & ſine ſuffragiis erant. Nam horum nihil præter perſonam cẽſebatur, quorum enim res cenſebantur in claſſes coniiciebantur totus Populus Romanus, in quinque claſſes diſtinctus erat, ita ut qui centum millia æris, uel eo plus, poſſiderent, primæ claſſis eſſent, ſecundæ claſſis erant qui intra cẽtum uſque ad quinque & .lxx. millium cenſum haberent, tertiæ uero qui quinquaginta millium æris haberent, quartæ ad uigintiquinque deſcendebant cenſum, quintæ, qui undecim poſſiderent, reliqua multitudo, quæ citra hunc cenſum poſſediſſent, uel proletarii uel capite cenſi dicebantur. A. G. libro ſecundo qui in plebe Romana tenuiſſimi, pauperrimique erant, neque amplius quam mille quingentum æris in cenſum deferebant proletarii appellati ſunt, qui uero nullo, aut perquam pauco ære cenſebantur, capite cenſi uocabantur, & erant immunes militia. ¶ Rogare, Quia rogabantur, omnes, ut nomina darent, & in manus, ac uerba imperatoris iurarent hoc modo, iuratis ne omnes quocunque uos duxero me libere ſecuturos, nec ueſtrum quenque iniuſſu meo à ſignis diſceſſuros, reſpondebant, iuramus. ¶ Quorum nimia inopia ſuſpecta erat. Propter nimiam inopiam non admittebantur ad militiam, in qua Romanum imperium ſtabiliri conſueuerat, quia paupertate homines plerunque ad maleficia compelluntur. ¶ Caius Marius. Dicit Caium Marium hanc conſuetudinem abrupiſſe, ut ex uerbis Saluſtii in iugurtino legitur, dicit enim Marius milites ſcribit non ex more maiorum, nec ex claſſibus, ſed uti cuiuſque libido erat capite cenſos, pleroſque id factum, alii per inopiam bonorum militum, alii per ambitionem conſulis memorabant, quod ab eo genere celebratus, auctuſque erat & homini potentiam quærenti egentiſſimus quiſque opportuniſſimus. ¶ Sed nouitatis ſuæ conſcientia. Ideo ad militiam capite cenſos admiſit. Marius contra conſuetudinem &, inſtituta maiorum, quia & ipſæ ſibi conſcius erat nouitatis, & inopiæ ſuæ, nam præter uirtutem animi, corporiſque paruas poſſedit diuitias, adeo ut à maligno uirtutis interpræte capite cenſus appellari potuerit Imperator, noui autem homines dicuntur, qui ab humili ſtatu ad ſummum dignitatis gradum aſcendunt, ut Marius, qui ex municipio arpinati pauper admodum Romam prouectus ſummos honores adeptus eſt. ¶ Vetuſtati non ſane, propitius, quia inſtitutum aboleri uoluit antiquum. ¶ Militaris ignauia humilitatem ſpernere, ideſt ſi milites diuites quidem & opulentos, ſed ignauos, humiles uero, ſed uirtute & robore præditos iure militari contemnere pateretur. ¶ Maligno uirtutum interpræte, Malignus uirtutum

Capite cenſi q̃ primũ milites

Malignus uirtutis interpres.

¶ De P. Rutilio Conſule.

ARmorum tractãdorum meditatio à P. Rutilio COS. C. Mallii collega militibus eſt tradita. Is enim nullius ante ſe imperatoris exẽplum ſecutus, ex ludo C. Aurelii Scauri doctoribus gladiatorum accerſitis, vitandi, atq; inſerendi ictus ſublimiorem rationem legibus ingenerauit. Virtutemq; arti, & artem rurſus virtuti miſcuit: vt illa impetu huius fortior, hæc illius ſcientia, cautior fieret.

¶ De vſu Velitum primo reperto.

VElitum vſus eo bello primum repertus eſt: quo Capuam Fuluius Flaccus imperator obſedit. Nam eum equitatui cãpanorum crebris excurſationibus equites noſtri: quia numero pauciores erant, reſiſtere non poſſent Q. Neuius Centurio è peditibus lectos expediti corporis, breuibus, & incuruis ſeptenis armatos haſtis, paruo tegmine munitos, veloci ſaltu iungere ſe equitantibus & rurſus celeri motu dilabi inſtituit: quo facilius equeſtri prælio ſubiecti pedites, viros pariter, atq; equos hoſtium telis inceſſerent. Eaq; nouitas pugnæ vnicum campanæ perfidiæ debilitauit auxiliũ. Ideoq; authori eius Neuio adhuc honos eſt habitus: proximus militaribus inſtitutis ad vrbana caſtra ideſt theatra gradus faciendus eſt: quoniam hæc quoq; ſepenumero animoſas acies inſtruxerunt. Excogitata namq; cultus deorũ, & hominum delectationis cauſa: non ſine aliquo pacis, rubore, voluptatem, & religionẽ, ciuili ſanguine, ſcænicorum portentorum gratia, macularunt: quæ inchoata quidem ſunt à M. eſſala, & Caſſio Cen. Cæterum authore P. Scipione Naſica: omnem apparatum operis eorum ſubiectum haſtæ venire placuit. Atq; etiam S.C. cautum eſt: ne quis in vrbe propinſue paſſus mille ſub ellia poſuiſſe: ſedẽſue ludos ſpectare vellet: Vt ſcilicet remiſſioni animorum iniũcta ſtandi virilitas, propria Romanæ gentis nota eſſet.

Interpres dicitur, qui uirtutem hominis æſtimat, non per ipſam, ſed per diuitias, ac fortũæ qualitaté. Ergo maligno. Maliuolo & iniquo. ¶ Faſtidioſum, Superbum, nam omnis ſuperbia naſcitur ex faſtidio. ¶ Delectus. Genitiui caſus eſt, & eſt delectus militum electio, uel deſcriptio. ¶ Obliterandum, Abolendum. ¶ Notæ, Infamiæ ipſius Marii. ¶ Contagio. Infectio pollutio. ¶ Sugillationem. Notatiõem ignominiæ, ut quo ſigillo capite cenſis infamiæ nota ſuiſſet impreſſa, eodem ſibi inureretur.

ASCENSIVS.

LAudãda &c. Affert aliũ inſtitutum populi Roma. circa rem militarem dicens. Verecundia etiam populi. ſ. Ro. laudanda ſup. eſt ẽt qui, ſcilicet populus, offerendo ſe impigre, ideſt ſtrenue, laboribus, & periculis militiæ dabat operam, ne neceſſe eſſet imperatoribus rogare ſacramẽto, ideſt iuramento, quod milites tanquam rem ſacram imperatori præſtabant, cenſos capite, ideſt pauperes, & abiectos, qui incenſum præter caput parum afferebant, quorum, ſcilicet capite cenſorum nimia inopia erat ſuſpecta, quia qui nihil habent, quod admittere timeant domi, non tam uiriliter dimicant, & citius pellici poſſunt ſaltem pecunia propoſita ut ad hoſtes tranſeãt, aut ſuſpecti, ꝙ potius rapinæ q̃ rei bene gerendæ intenti forent, ideoq; armata publica non cõmittebantur his. i. huiuſmodi ciuib⁹ ¶ Sed hanc &c. Dicit Marium dictum inſtitutũ abrupiſſe hoc ordine. Sed Caius Marius abrupit hanc conſuetudinem firmatã diutina uſurpatione. i. lõgo uſu, legendo militem cenſum capite. i. dum cenſus fieret æſtimatum nihil debere in rem pu. conferre præter caput. Marius inq̃ ciuis alioquin, ideſt in quouis alio facto magnificus. ¶ Sed cõſulæ no. i. quia ſe nouit hominem nouum. i. qui prius in familia ſua ad eũ honorem, quem adiuerat utpote conſulatem, peruenerat, nõ ſane, ideſt non multum, propitius, ideſt idoneus, & utilis uetuſtati, ideſt nobilibus memorq; ſi ignauia militaris perſeueraret, ſpernere humilitatem, ideſt abiectionem nouorum hominũ, ſe poſſe compellari à maligno interprete uirtutum, ut qui uirtutem inuertat, idq; uitio det, quod honori dandũ ſit, uelut. i. tanq̃ imperatorem cenſum capite. Itaq;. i. & ita dixit, ſcilicet utile. i. iudicauit faſtidioſum. i. ſuperbum, & contentioſum genus delectus. i. eligendi milites de multis, obliterandũ. i. delendum in exercitibus Romanis, ne contagio talis notæ. ſ. humilitatis capite cenſorum, penetraret quoq;. i. ẽt ad ſugillationem. i. denigrationem gloriæ ipſius. ſ. C. Marii.

OLIVERIVS.

Armorum ludus

ARmorum tractandorum meditatio. Exercitatiõ, & præiudium Dicit à P. Rutilio hanc emanaſſe diſciplinam, ut milites ſimulachra pugnæ quædam inſtituerent, antequam ad uerum pugnandi cum hoſtibus certamen accederẽt, diſcebant autem à magiſtris gladiatorum artem uitandi ictus, atq; inferendi, legitur de hoc P. Rutilio ꝙ cum frater eius conſulatum impetrare non potuiſſet, dolore periret. Cice. tuſculana quarta, ægre tuliſſe P. Rutilium fratris repulſam conſulatus ſcriptum apud Fabium eſt, ſed tamen tranſiſſe modum uideatur, quippe qui ob eam cauſam à uita receſſerit Plinius natu. hiſto. libro ſeptimo. P. Rutilius, inquit, morbo leui impeditus nunciata fratris repulſa in conſulatus petitione illico expirauit. ¶ Ex ludo, Scilicet funebri, nã gladiatores exhibebantur ad ludos funebres, qui plerunq; eo uſq; certabant ut uel caderet, uel ſanguinem effunderet, eorum alter & ſe uictum fateretur, ꝙ ſi accidiſſet, placulum illud plurimum diis placere arbitrabantur, & ad animarum expiationem plurimum pertinere, dicit ergo tunc à ludis funebris Caii Aurelii gladiatorum accitos fuiſſe magiſtratos qui iuuentutem Romanam laſciuientem hac arte inſtruerent. ¶ Legibus Arte uelitum. Nunc narrat quiſnam fuerit inuentor uelitum, ſunt autem uelites milites qui alio nomine rorarii, alio etiam ferentarii appellantur dicti ſunt autem uelites græco nomine ἀπὸ τοῦ βάλλειν. i. à iaculando, eo ꝙ tela tantum miſſilia ſecum gerant quæ iaculantur in hoſtes. Rorarii uero dicti eo ꝙ tela in modum rotis ſpargerent, ferentarii eo ꝙ tela geſtabant qua in hoſtem ferri poterant.

ASCENSIVS.

ARmorum &c. Recitat aliud inſtitutum militare dicens Meditatio, id eſt exercitatio armorum tractãdorum eſt tradita militibus à Publio Rutil. conſule, collega Caii Mallii, ideſt qui ſimul cũ C. Mallio conſul fuit. Enim ꝓ quia, is, ſcilicet Rutilius, nullius ideſt non ullius, non ſecutus exemplum alicuius imperatoris ante ſe, ingenerauit ideſt introduxit legibus, ideſt per leges à ſe latas, ſubtiliorem rationem uitandi ictus, atq; inferendi ictus, ut faciunt gladiatores, quos dimicatores uocant, & hoc doctoribus, ideſt magiſtris gladiatorum accerſitis ex ludo, ideſt ut dicunt ſchola gladiatoria C. Aurelii ſcauri, ſcilicet laniſtæ, & miſcuit arti uirtutem, & rurſus uirtuti artem, i. fecit, ut ad uirtutem priſtinam militum Romanorum accederet ars gladiatoria, ut illa, ſcilicet ars fieret fortior impetu huius, ſcilicet uirtutis, & hæc, ſcilicet uirtus fieret cautior ſcientia, ideſt per ſcientiam illius, ſcilicet artis, hic non liceret dicere cautior q̃ ſcientia, non etenim eſt ablatiuus rei exceſſæ, ſed ſeptimus caſus inſtrũ intrinſeci.

OLIVERIVS

CApuam, Capua ſecundum Titum Liuium à campanorum fertilitate dicta alii uolunt à capi duce denominatam eſſe. Strabo uero à capite dictam plane oſtendit, ꝙ aliarum ciuitatum ſit caput dicit enim libro quinto cũ autem urbes duodecim populoſæ forent Capuam perinde, ac illarum caput nominarunt. Hæc autem ciuitas bello punico ſecundo à Populo Romano defecit ad Hannibalem. ¶ Excurſationibus, qui ſæpe è mœnibus erumpentes incurſabant in Romanos. ¶ Expediti, Agiles corpore, quia nõ admodum armis onerati erant. ¶ Breuibus, & incuruis. Vnũ ſequitur ex reliquo, nam telum, quo breuius eſt, eo etiam rigidius. ¶ Et incuruis haſtis, ſignificat eas fuiſſe non admodum craſſas, quæ dum contulcarentur, incuruari poſſent. ¶ Paruo tegmine, breui ſcuto. ¶ Veloci ſaltu. Quia didicerant milites exercendo ſe agili ſaltu in equos conicere, & de-

inde

inde cum cœpiſſent hoſtes, deſilerent. ita primo impetu equites eſſe dicebantur, ergo ueloci ſaltu, quia in clunes equorum aſcendebant agili ſaltu & cum ad pugnam peruentum eſſet, deſiliebant, & ita duplici pugna equitatum hoſtium deludebant. ſ Delabi, Celeriter deſcendere, ſcilicet ab equis. ſ Inceſſerent, Inuaderent. Eaq; no Hac nouitate rei deterriti, hoſtes facti ſunt imbeciliores. ſ Auxilium, Scilicet equitatum. ſ Cãpanæ perfi. Quia defecerant à Romanis. ſ Proximis mi. inſti. Dicturus de ſpectaculis ita trãſit, ut nõ ex abrupto trãſire uideatur, ut dicat non eſſe diſſonum, quod in theatris fit ab eo, quod in caſtris fuerit dicit ergo diximus đ bellis quæ foris geruntur, nunc dicẽdum eſt de certaminibus, quæ intra urbem fiunt uidelicet in theatro ſ Militaribus Non enim multum intereſt, inter ſpectacula & militarem diſciplinam.

Gradus. ſ Gradus, Tranſitus. ſ Quoniam hæc. Oſtdit quomodo ſimilitudinem habeant ſpectacula cum militari diſciplina quia uidelicet plerunq; exorta ſunt bella in theatro ꝓpter animorum iracundiam, adeo ut ciuilis ſanguis excitaretur. ſ Animoſas aci. inſtru. Quia ut dixi ciues plerunq; inter ſe dũ alii aliis fauent hiſtrionibus occidebantur. ſ Excogitata iuuenta, quia cauſa ſpectaculorum fuit, ut colerentur Dii. & homines quoq; oblectarentur. ſ Cultus deo. quia, ut paulo poſt dicturus eſt in honorem deorum ludi edebantur. ſ Nõ ſi. ali. p. ru. quia reuerentia diuini cultus in pace retinere debebat homines, nam in ſummo otio ſpectacula eduntur, in q̃bus cum rixæ orirentur quodammodo initiebantur. ſ Volu. quantum ad hominum delectationem. ſ Reli. quantum ad deorum cultum. ſ Gratia ſcæ. por Bene dixit portentorum propter fabulas poetarũ, quæ in Scænis recitabantur, nam portenta dicuntur miracula quæ excedũt rerum naturam, et quia hæc in Tragœdiis narrantur, quæ præter conſuetudinem fiunt, hominumq; naturam, ideo portenta appellauit uel certe portentorum, id eſt mioorum, quos portenta appellauit propter perſonas, quas induunt, aut portentorum dixit, quia monſtroſũ quodammodo uſ'q; ciuis inſurgat contra ciuẽ ſine cã & ſpe pacis. ſ Aucto. P. Scipione, quia in ſenatu rettulit & ſecundum ſententiam eius factum eſt ſenatuſconſultum, ut ſub haſta uẽderetur, Aug. de ciui. dei dicit. Caueam theatri ſenatum conſtruere molientem ab ea diſpoſitione & cupiditate cõpeſcuit. P. Scip. Naſica perſuaſitq; oratione grauiſſima, ne græcam luxuriam uirilibus patriæ moribus paterentur obrepere. Hoc autem homine nemo ſuo tempore melior, nemo ſanctior in urbe fuit. hic ille eſt, qui omnium optimus à ſenatu iudicatus dignuſq; ductus. apud quem Deorum mater, quæ publice A peſinunte uehebatur, per aliquot dies diuerteret. Sedens lu. ſpe. nolebat, inquit, ludos ſedendo ſpectare, ſed ſtando, ut ſi ſpectacula ederentur, omnes ſtantes expectarent, ut ſtando robuſtiores efficerentur. ſ Remiſſioni animorum. Vt non ſolum in laboribus, & periculis adeundis, ſed etiã dum animi laxamenta quærerent, utilitatem quandam præ ſe ferrent. quia ut Liui. ait Romanus, eſt fortia pati, ergo remiſſioni, id eſt laxamento. Remiſſio aiorum.

ℂ Mos ludorum.

PEr quingentos autẽ, & quinquaginta octo annos, Senatus Populo miſtus, ſpectaculo ludorum interfuit. Sed hunc morem Attilius ſeranus, & L. Scribonius ædiles, ludos Matri deum facientes, ſuperioris Africani ſententiam ſecuti diſcretis Senatus, et populi loci ſoluerunt, eaq; res auertit vulgi animum, & fauorem Scipionis magnopere quaſſauit. Nunc cauſam inſtituendorum ludorum ab origine ſua repetam C. Sulpitio Pætico C. Licinio Stolone COSS. intoleranda uis ortæ peſtilentiæ ciuitatẽ noſtrã à bellicoſis operibus reuocatam domeſtici, atq; inteſtini mali cura afflixerat. Iamq; plus in exquiſito, & nouo cultu religionis, quam in ullo humano conſilio poſitum opis videbatur. Itaq; placandi cæleſtis numinis gratia, compoſitis carminibꝰ uacuas aures præbuit ad id tempꝰ Circenſi ſpectaculo contenta, quod primus Romulus raptis virginibus ſabinis Conſualium nomine celebrauit. Verum, vt eſt mos hominum paruula initia pertinaci ſtudio proſequendi, venerabilibus erga deos obſequiis iuuentus, rudi, atq; incompoſito motu corporum iocabunda, geſtus dedit, eaq; res Ludium ex Hetruria accerſendi cauſam præbuit, cuius decora pernicitas vetuſto ex more Curetum: ydorumq;, à quibus Hetruſci originem traxerunt nouitate grata Romanorum oculos ꝑmulſit: & quia Ludius apud eos Hiſtrio appellabatur, ſcenico nomen hiſtrionis iditum eſt paulatim deinde ludicra ars ad ſatyrarum modos perrexit, à quibus primus omnium poeta Liuius, ad fabularum argumenta ſpectantium oculos, animos tranſtulit. Iiq; ſui operis actor, cum ſæpius à populo reuocatus, uocem obtudiſſet, adhibito pueri, & tibicinis concentu, geſticulationem tacitus peregit. Attellani autem ab Oſcis acciti ſũt: quod genus delectationis italica ſeueritate temperatum: ideoq; uacuum nota eſt: nam neq; tribu mouetur, neq; a militaribus ſtipendiis repellitur: & quia cæteri ludi ipſis appellationibus unde trahantur, apparet: non abſurdum uidetur Secularibus initium ſuum, cuius generis minꝰ trita notitia eſt, reddere.

ASCENSIVS.

VElitum &c. ꝓcedit ad alia inſtituta & inuenta militaria dicens. Vſus ueſitum, id eſt, expeditorum militum, repertus eſt primum eo bello, quo Fuluius Flac. imperator obſedit Capuã, urbẽ potentiſſimam in campania italica, Nam quum equites noſtri, id eſt Romani quia pauciores erant numero nõ poſſẽt reſiſtere equitatui campanorũ crebris excurſationibus, id eſt facientium crebras excurſiones. Quin. Næuius centurio inſtituit milites ſup. lectos è peditibus exiſtentes corporis expediti, armatos ſeptenis haſtis id eſt ſeptem iaculis ſingulos, breuibus, & incuruis, & munitos paruo tegmine, inſtituit dico iungere ſe ueloci ſaltu equitantibus. Et dilabi rurſus motu celeri. quo, id eſt ideo ut pedites ſubiecti facilius prælio equeſtri, inceſſerent, id eſt laceſſerent telis, uiros pariter, atq; equos hoſtium. E. ea nouitas pugnæ debilitauit unicum, id eſt ſingulare auxilium perfidiæ campanæ, uidelicet equitatum eius. Ideoq; honos eſt habitus adhuc Næuio auctori eius. ſ. rei. Proximus &c. Tranſiens à caſtris militaribus ad urbana. id eſt ad theatra in quibus eſt etiã ſua militia, id eſt exercitatio, recitat antiquorum ſeueritatem in ſpectando, nam ſtantes non ſedentes ſpectare permittebantur. Ordo eſt Gradus, id eſt paſſus, aut tranſitus proximus inſtitutis militaribus eſt faciẽdus ad caſtra urbana, id eſt theatra, exponit quæ ſint caſtra urbana, dicens ea eſſe theatra, id eſt ſpectandi loca. Quoniam hæc quoq;, id eſt etiam hæc. i. urbana caſtra, hoc eſt theatra inſtruxerunt ſæpe numero acies animoſas aut quia uiriliter in arena decertabant, & ex inſpectatione animi tyronum ad cædem imbuebantur aut quia etiã in ſcænicis ſpectaculis, ſæpe ingens eſt animorum, & uerborum conflictatio, aut potiſſimum (nam id ſenſit author) quia non minore contentione digladiantes in arena contendebãt quam in uera acie. Namq; theatra ſup excogitata, id eſt inuenta cauſa cultus deorum, ut per ludos ſolennes (quem cultum diuus Aug. in li. de ci dei merito irridet, cenſetq; à malignis ſpiritibus excogitatum) & cauſa delectationis hominum, ut homines ſpectando oblectamenta capiant, macularunt non ſine aliquo rubore pacis (per hoc enim cognoſcebant, quod ſine uicio in pace longa uiuere neſcirent. unde Iuue. paci longæ omnia luxuriæ mala imputat dicens. Nunc patimur longæ pacis mala, ſæuior armis luxuria incubuit uictumque ulciſcitur orbem &c. macularunt inquam uoluptatem, & religionem (nam utriuſq; cauſa introducta dixit) ſanguine ciuili, id eſt effuſione ſanguinis ciuilis inter ſpectandum auccta

tandum ſuſ. gratia portentóſorum ſcænicorum, quia alii aliis
fauebant uſq; ad conflictum quæ ſcilicet theatra aut portenſ
ta ſcænica, ſunt quidem inchoata à meſſala & Caſſio cenſori
bus, cæterum, ideſt ſed, placuit authore *P. Scipione*. Naſica
omnem apparatum operis eorum uenire, ideſt uendi ſubie
ctum haſtæ, ideſt auctioni aut ſectioni publicæ factæ ſub ha
ſta. Atq; cautum eſt, ideſt inhibitum, etiam ſenatuſconſulto,
ne quis uellet poſuiſſe ſubſellia ad ſedendum, ue pro uel. ☞ Se
dens ſpe. lu. in urbe, ue pro uel propius, ſup. urbem, ſup. uſq;
ad mille paſſus, quod millibre dicitur, utq; ſcilicet utilitas ſtā
di iniuncta remiſſioni, id eſt laxamento animorum eſſet no
ta propria gentis Roman. nam ſiue tunc quidem, cum uolu
ptati operam dabant, utilitatis immemores erant, uero ſimi
le eſt, ipſam eorum eſſe propriam.

OLIVERIVS.

PEr quingentos & .lviii. annos. Iam inquit, quingenti
& quinquagintaocto anni fluxerunt, ex quo ſenatus
cum populo mixtus ludis ſemper interfuit. ☞ Hūc mo
rem, Scilicet mixtim, confuſe ſpectādi ludos. ☞ Aediles, Qui
ludos ædere ſolebant, à quibus etiam, ut quidam uolunt di
cti ſunt. Matri deum fa. Facientes ludos, qui in honorem ma
tris deum celebrabantur, & Megaleſia dicebantur ἀπὸ τῆς με
γάλης a magna & matre Deorum. Nam ita græce dicitur
μεγάλη μήτηρ magna mater, de quibus Li. in bel. mace. In
quit. M. Iunius brutus ædem magnæ matris deū in palatio
dedicauit, & ludos ob eam dedicationem factos Megaleſia
appellauit. & μέγα quod eſt magnum deductū uocabulū.
Diſcretum. ☞ Diſcreti, diuiſi ſeparati ☞ Et. p. l. Quia loca ubi ſederet popu
lus & ubi ſenatus uoluerunt eſſe diſcreta, & ſeparata, & non
permixta ſicut ante. ☞ Eaq; res, inquit, Scipioni peperit ioui
diam, quia id gratia populi feciſſet, quoniam dedignaretur
una cum populo ſpectare ſenatum. ☞ Auertit animum, ſcilicet
à fauore Scipionis. Nūc cām Inſtituendorū ludorum proſeq
tur narrare Val. quo Initium ludi ſumptum fuerit quod à Ti
to Liuio lib. vii. decadis ab urbe condita prolixe tractatur.
☞ Domeſtici atq; inteſtini mali curia ab otio, Inquit alia rerum
orti ſunt, cum tamen peſtilentia urbem inuaſiſſet, nec reme
dium ullum inueniri poſſet, niſi Deorum ira placaretur, nam
humanæ opes ad auertendum peſtilentiam parum prodeſſe
poterant. ☞ Reuocatam, remotam à bellis externis. ☞ Dome
ſtici, Quia maior cura à minori animos deterreret, nam
maior cura eſt unicuiq; ſalutis ſuæ aliarum rerum ☞ Inteſtini,
quod ad ſalutem cuiuſq; pertinebat ut maior illum cura do
maret. ☞ Iamq; adeo increuerat peſtilentia, ut humanæ opes
nihil ſufficere poſſe uiderentur. ut auxilium potius à Diis ꝗ
ab hominibus petendum eſſe uideretur. ☞ Nouo magno quo
dam cultu, ut aliquid genus colendorum Deorum exquiſi
tum Inueniretur. ☞ Itaq; placandi cæleſtis numinis gratia, an
te hac inquit, Po. Ro. nullos alios ludos ſpectauerat, præter
quam circenſes, qui alio nomine magni, & Romani appella
bātur, quo genere ſpectaculi ad eam uſq; ætatem Po. Ro.
contentus fuerat. Compoſitis. ca. i. himnis in quibus deorū
laudes continebantur, hunc morem Virg. tetigit, ubi dicit.
Dant motus incompoſitos & carmina dicunt. ☞ Quod pri
Conſualia. mus Ro. Quod quidem ſpectaculum & ludi ſunt primum
à Romulo conſualia dicti, nam Romulus cū equeſtris ima
go Neptuni in fundamentis urbis reperta fuiſſet ei ludos ꝗ
tu potuit apparatu conſtituit, & populos uicinos ad hos lu
dos ſpectandos inuitari iuſſit. Cæteri frequentes conuenere
Sabini etiam paſſim & uxores cum liberis omnes affluxere,
quippe qui propinquiores erant cum benigne hoſpitio ſu
ſcepti eſſent, nouamq; urbem tam breui opibus uiriſq; aucta
perluſtrati eſſent, ad Ludos conuenerunt, ubi cum omnes
ſpectaculo intenti eſſent, iuuentus Ro. ad uirgines rapiēdas
compoſito diſcurrit, eas ſibi uxores adiungunt ut, quod ali
ter obtineri nequierant, nam cum per legationem Roma
ni ad affinitatem uicinas urbes ſæpius inuitaſſent, idq; ſemp
denegatum ſibi fuiſſet, utpote genti nouæ ui graſſandum
eſſe cenſuerunt. Romulus igitur poſt raptum Sabinarū ima
ginem illam equeſtrem Neptuni cōſum appellauit, & ludos
conſualia quaſi cōſilium Dei, quia poſt inuentam illam ima
Conſus qui. ginem ſubito conſilium cœpiſſet rapiendarum uirginum p
ludorum ſpectaculum, De conſualibus tradit Plut. fama diu
uulgata à Romulo cuiuſdam Dei aram conditam ſub terra
inuentam eiq; Deo conſo nomen indiderunt, ſiue à conſi
lio, quod conſiliarius foret, ſiue Neptunus equeſtris. ara eſt in
circo maximo poſita, quæ reliquum tēpus latet in equeſtri
bus autem certaminibus aperitur hæc condita ſub terra eſt,
quoniam conſilium arcanum eſſe oportet, ludi igitur in ho
norem huius Dei inſtituti à Romulo conſualia dicta. Diony
ſius alicar. de antiquitatibus Romanis, Sacratam, inquit, il
lam ſolennitatem nunc etiam Romani perficiunt conſualia
uocantes, in qua etiam ara ſubterranea conſtructa iuxta cir
cum maximum circumfoſſa terra ſacrificiis, quæ & ingētib⁹
ſolennitatibus colitur, curruſq; æquorum agitur iunctorum,
& non iniunctorum, uocatur autem is Deus cui hæc perficiū
tur, Conſus à Romanis, ac propterea ſubterranea con araeā
dicunt, quod hic Deus terram habeat, ego uero alterū quoq;
ſermonem audiui, quod hi quidem dies feſti Neptuno agan
tur, q; q; curſus & equites huic etiam deo fiant, ara uero po
ſtea genio cuidam arcano conſtructa fuerit occultorum cō
ſiliorum duci atq; cuſtodi. Neptuno enim Interea nec domi
tori terræ neq; à græcis, neq; à barbaris ara uſq; erigitur, ue
ritas autem ubi lateat, difficile eſt dicere. ☞ Vt eſt mos ho. ita
ferme cōſuetudo eſt, ut omnia tenui principio oriantur. ☞ Ve
nerabilibus uerbis, Carminibus compoſitis in honorē Deo
rum ☞ Io. abunde geſtus adiecit, Quia iocos inter ſe iacta
bant, eaq; res, quia non ſolum carmina canerent. ſed etiam
motu corporum geſtus facerent cauſa fuit, cur à Lydia uo
carentur Hiſtriones. ☞ Ludium, Romanum nomen eſt, nam
Tuſco uerbo dicitur Hiſtrio. ☞ Decora, Venuſta. quicquid fit
quod decet, dicitur Decorum ☞ Pernicitas, Velocitas, ut per
nicibus ignea plantis Vir. ☞ Cuius de perni. uetuſto ex more
Curetum. Curetes populi ſunt Cretæ, qui hoc canendi, ſaltā
diq; genus primi inueniſſe dicuntur ad uſum militiæ, ſiue ad
cultum Deorum ſiue magis ad fabuloſam Iouis originem,
nam hæc omnia Stra. lib. x. inouit circa medium, ubi de Cu
retibus diuerſas auctorum ſententias referens, dubiam eo
rum ethimologiam his uerbis eſſe oſtendit, quo fit ut multi
fariam noſcendi nominis rationem, & ethimologiam Cu
retes habere facile copioſeq; uideantur credibile eſt, & armi
ſeram illam ſaltationem ab iis prius introductam, qui circa
comam, atq; ſtolam exercitati fuere, qui Curetes uocarentur
quod quidem negocium occaſionem illis præbuiſſe credide
rim ut fortiores in re militari cæteris euaderent, & uerſatam
lo armis uitam haberent paulo inferius, armiſona, inquit, ſal
tatiu, militari de more, & Hypercha, & Pyrricus ipſe inditio
ſunt, qui huiuſmodi repertor exercitii pro iuuenibus, ad mili
tarem periciam fuiſſe perhibetur. Apparet ergo ex his uerbis
ad uſum militiæ hoc ſaltationis genus fuiſſe repertū, ſed alio
loco dixerat, hac armorum agitatione in Deorum ſacris uſos
fuiſſe ubi Deorum miniſtros illos nominat tales, inquit, dæ
mones quoſdam, deorū ue miniſtros Curetas uulgant, dein
de ſubiungit, quidam uero res Cretenſes, ac phrygias edidere
ſacrificiis nonnullis implicitas, partim aliquo pacto conten
tas, uti Iouis infantiam in Creta educati. matriſq; Deorum,
cerimonias in phrygia, & in Idæ Troianæ locis celebrandas,
quibus ſane in ſermonibus magna uarietas eſt, cum alii eoſ
dem eſſe Curetas, & Corybantes, & Caberos, & ideos dacty
los, & Telchines oſtendant, alii cognatos inter ſe, & puſillas,
quaſdam ipſarum diſias inter eos eſſe diſtinguant. in hoc au
tem uniuerſi tradunt quoſdam ſpiritibus afflatos, & bacchi
chos, inq; armorum agitatione tumultuoſa, & cum ſtrepitu,
& fragore, cymbaliſq;, & tympanis, & armis, item etiam ti
biis uociferationibus inter ſacrificandum ſtupefaciētes, inq;
miniſtrorum habitu publica modo quodam ſacra iactitātes.
Rurſus ad fabulam Iouis alio loco referens ait, Hos Cure
tas nominabant adoleſcentes quoſdam armiſonam quādam
cum ſaltibus agilitatem edentes, proferentes quandam de Io
uis origine fabulam, &c. nam ipſam fabulam deinde narrat.
item paulo infra ubi Homeri carmina refert, Cretenſem etiā
rem his adiungit hoc modo ſedes Curetum, religioſiq; etiā
Iouis genitores ubi tibiæ, ubi triplices criſtæ, ubi Byſſa &c.
Thyrſum orbem hunc mihi Coribantes excogitarunt. Cu
retes autē fuiſſe non ſolum in Creta, ſed in Eubœa, Aetolia, &
Acarnania idem auctor cum multis in locis, tum ibi potiſſi
mum oſtendit. ubi ait. Itaq; eodem inſignitos nomine cure
tas ipſos appellari, qui in Eubœa ſunt, quiq; in ætolia, & in
Acarnania, hinc eſt quod Lu. dicit li. iii. Curetas feroces po
pulos in Dalmatia. Quos alit adriatico tellus circumflua pon
to.

Diſcretum. to. Apud quos Mar. Ant. fuit à Pompeianis clauſus cũ maximo diſcrimine. Lydorumq́ à quibus thuſci originem traxerunt. Nam Thuſci dicti ſunt Lydi, quõ ex lidia coloni uenerunt in thuſciam, duce Tyrrheno Atys filio. Stra. li. v. Tyrrhenos, inquit, Romani Aetruſcos appellant atque Tuſcos, græci uero Tyrrhenos hoc eos nomine nominarũt à Tyrrheno Atys filio, qui ex Lydia colonos hanc in regionem ſicuti traditur, dimiſit. Atys enim ex prognatis Her. & Omphales cum ſterilitate & fame populũ emittere cogeretur, è duobus filiis ſorte iacta Lydium Lydiæ regni ſucceſſorem tenuit Tyrrheno autem maiorem applicans, populum foras abire iuſſit, hanc ille tandem ingreſſus oram de ſuo uocauit noie tyrrheniam, Lydos autem hoc genere ſaltationis uſos eſſe idem auctor multis in locis oſtendit Plau. quoq; ſub ſilice populi hanc propriam lydorum eſſe dicit. Plin. uero li. iii. Lydia, inquit, à quorum rege tyrrheni mox à ſacrificiorum ritu lingua græca, thuſci ſunt cognominati. de fabulã Curetum hymbribus deletorum, & ex fungis reſtitutorum, mihi hoc loco uidetur dicendum. ¶ Scænico, Miniſtro ſcænæ, qui par-

Scẽicus tes aliquas agit ſcænæ. ¶ Liuius poeta, De hoc Cic. li. Tuſ. i. ſenus poeticam nos accepimus annis fere quadringentis decem & octo poſt Romam conditam, Li. fabulam dedit. ¶ Fabularum, Reprehenſiones ciuium, ſalibus enim quibuſdam ciues irridebant. ¶ Perrexit, peruenit. ¶ Satirarũ mo modus dr̃ uerſuum menſura, certa lege diffinita, ergo modos modulationes appellat ſatyrarum. Ex carminibus, quæ primo incompoſita agebantur res eo proceſſit, ut ſatyri efficerentur & comœdiæ, & tragœdiæ. ¶ Sui op. a. Quia cœnebat & cantum nutu corporis mitabatur. ¶ Reuo. ¶ Cum finierat adeo populo placebat, ut ſæpius ad principium reuocaretur agendi. Sed cum raucam uocem feciſſet, puerum acciuit, qui caneret uoce & alterum, qui tibia, ipſe uero modus, & cantus agere cœpit motu corporis ¶ Tacitus non narrãs quia ante narrabat, & deinde geſtum corporis dabat, ¶ Atelani, Ludi proprie ſunt comicorum, uidelicet in quibus comœdiæ agũtur in theatro. Atellani erant ludiões qui iõ ſunt acciti ab atellis, quia peritiores erant quam Ro. Atellæ ciuitas eſt campanorum quorum luxuria in hmõi ludis nimia erat, & iõ apud campanos inhoneſtiſſimi erant, ſed à Ro. deinde magna ſeueritate correcti. ¶ Ab oſcis ac. Oſci dicti ſunt campani, q̃ in campania ſerpentes abundent, Ver. Oſcorumq́ manus capuẽſes exponit. Ser. Nam oſcus campania lingua ſigñat ſerpentem, uel ſecundum alios dicti ſunt oſci, quaſi obſcœni à quadam cicatrice quam habent in fronte, quæ reddit eos obſcœnos. Hora. in Sermonibus At illi fœda cicatrix, ſetoſam leui frontem turpauerat oris, campanum morbum ſed melior eſt ſuperior expoſitio. Stra. in deſcriptione campaniæ Oſcus ſeparat Capuenſi ¶ Italica ſe. iõ dicit, qua cum apud græcos. ironice ciues Athe. comœdi rep̃henderẽt, cautũ eſt lege apud Ro. ne id adeo ſolute fieret. immo ẽ. ſenſim res eo proceſſit, ut nulla eiuſmodi uirorũ reprehenſio contineretur, ſed aliud genus carminis inuentum eſt, q̃ poſtea Satyricum eſt appel-

Italica ſeueritas. latum. ¶ Italica autem ſe. iõ dixit, quia uult Italiæ propriam eſſe ſeueritatem, ſicut Græcorum fuit eloquentia, & liberaliũ artium ſtudium. Satyrica, ut inquit, Diome. eſt apud Græcos fabula, in qua item Tragici poetæ non reges, aut Heroes, ſed ſatyros induxerunt ludendi cauſa iocandiq́ ſimul, ut ſpectator inter res tragicas ſerias, ſatyrarum quoq; iocis & luſibus delectaretur, & ut Hora ſenut. mox etiam agreſtes ſatyros ornauit. Cl. in procemio. Tuſ qõnũ, annis quaſi quadringentis poſt Romam conditam Li. fabulam dedit C. Claudio cæci filio & Tuditano conſulibus. Idem Dio. Tertia eſt ſpẽs fabularum inquit, latinarum, quæ à ciuitate oſcorum Atella in qua primum captæ Atellanæ dictæ ſunt argumẽtis, dictiſq́ iocularibus ſimiles Satyricis fabulis græcis. Vacuũ, iõ aũt non erat ludi genus uituperandum, quoniam iuuentus Romana inter ſe carmina iactare conſueuerit. Nam neq; à tribu mouetur. Oñdit quare ignominioſum non erat q. a. ſ. à tribu non mouebatur, ex quo apparebat non eſſe ſeruile. Nam is dr̃ in tribu eſſe, qui ſuffragiũ ferre põt. omnis enim Po. Ro. per tribus diuiſus eſt atq; Centurias qui infamis fuiſſet tribu

Tribu moueri mouebatur. Et quia cæteri. De aliis ludis minus incertum ẽ, unde originem habuerint, nam nomine ſuo facile comprehendi poteſt, ludi Apollinares, q̃ in honorem Apollinis fiebant, circenſes à circuitu, ut ſupra diximus, uel à circum & enſes. Magaleſia [Greek] i. à magna Dea magni, & Romani, eo q̃ in honorem Iouis fierent. Atellani ab atellis ciuitate oſcorum. i. campaniæ. unde Acciti fuerunt hiſtriones ſed ſæcularium ludorum origo obſcura uſ, non enim à nomine cognoſci poteſt. ¶ Sæculares, ideo dicti ſunt quod poſt ſæculum ſemel tm̃ hi ludi celebrarẽtur. ideſt poſt centum annos. nam ſæculum eſt centorum annorum ſpacium. ¶ Trita, Vſitata, conſueta tranſlatio eſt ſumpta à ueſte, quæ proptee longam conſuetudinem teritur.

ASCENSIVS.

PEr quin. &c. commendat antiquorum modeſtiam in ſpectandis ludis, eo q̃ ſenatores mixti plebeis, ſpectabant, ſed poſt annos quingentos & lyni. diſcreti ſunt. Ordo eſt. Senatus. i. ordo ſenatorius, interfuit ſpectaculo ludorum. ſ. ſcænicorum, & ſolennium, mixtus, ideſt non diſcretus loco populo per ãnos quingẽtos, & quinquagintaocto. Sed Atti. Seranus, & L. Scri. Aediles ſ. ciuiles, ad quos pertinebat ludos inſtruere facientes ludos matri Deum, quæ Megaleſia dicebantur, ſecuti iniam Aphricani. ſ. Scipiõis, ſuperioris. i. maioris, q̃ carthaginem tributariam fecerat, ſoluerunt hunc morem. ſ. mixtum ſpectandi, & hoc locis ſenatus, & populi diſcretis. Et ea res. i. diſcretio ſenatus à populo auertit animum uulgi. ſ. à fauore Scipionis quaſſauit. i. labefecit magno pere. i. uehementer fauorem Scipionis. i. quo Scipionis prius fautum fuerat. Nunc &c. quia ludorum mentionem fecit, docet à quibus, & qũo inſtituti ſint dicens. Ego repetam nunc cãm ludorum inſtituendorum. i. cur primum inſtituti ſint, ab origine ſua. Caio Sul. Bætico, & Caio Lici Stolone cõſulibus, ideſt quo anno. ii. conſules erant uis. i. uehementia, & copia intoleranda. i. intolerabilis, quia maxima peſtilentia orta affixerat ciuitatem noſtrã reuocatam ab operibus bellicoſis, cura. i. ſollicitudine mali domeſtici atq; inteſtini, quia in uiſceribus ciuitatis graſſantis. Et iam plus opis. i. auxilii uidebatur poſitum in exquiſito, & nouo cultu religionis quam in ullo conſilio humano. Itaq;. i. & ita ciuitas ſup. nr̃a, p̃buit carminibus cõpoſitis grã numinis. i. Dei cæleſtis placãdi, aures uacuas. i. non occupatas alieno ſonitu ut bellico, aut forenſi contenta. i. q̃ ciuitas fuerat contenta ad id tp̃s, ſpectaculo circenſi. i. q̃ in circo exhibebatur nondum. n. theatrum erat, & ſcænicos ludos non norat, q̃ ſup. ſpectaculum circenſe. Romulus celebrauit primus nomine conſualium uirginibus ſabinis raptis. i. qñ rapiebat uirgines ſabinas, ut Ro. po. qui tũc uirorum duntaxat erat uxores à uicinis negatas hẽret ut Liu. ſite docet li. i. ab urbe condita. Verum. i. ſed, ut. i. quemadmodum, aut ſcd̃m q̃ mos hoium eſt proſequendi pertinaci ſtudio. ſ. continuandi, & augendi paruula initia, iuuentus ſ. Romana iocabunda. i. luſitans, dedit obſequiis uenerabilibus erga deos. Geſtus. i. motus, & ſaltationes, rudi atq; incompoſito motu corpis. Et ea res p̃buit cãm. i. occaſionem accerſẽdi. i. aduocandi ex hetruria, ludiũ. i. hiſtrioné. qui ludendi peritus eſſet, cuius. ſ. ludii, pernicitas. i. agilitas, & uelocitas in motu corporis decora i. honeſta & ſpecioſa, atq; ita plauſibilis, ex uetuſto more curetum populorum in creta. Et lydorum, à q̃bus ſ. lydis etruſci traxerũt originẽ p̃mulſit. i. oblectauit nouitate gratã. i. delectabilẽ, q̃a oia noua placent, oculos Romanorum. Et q̃a ludius. ſ. lingua Ro. appellandus, appellabatur apud eos hiſtrio, iõ ſup. nomen hiſtrionis inditũ. i. impoſitum. eſt ſcænico. i. actori in ſcænis. Deinde ars ludicra perrexit. i. peruenit paulati ad modos. i. uerſus ſatyrarũ, à q̃bus ſcilicet modis, Liui. ſ. andronicus, poeta tranſtulit primus omniũ oculos & aĩos ſpectatiũ, ad argumenta fabularũ, q̃a primus fabulã egit. unde addit. Et is actor, id ẽ recitator & luſor ſui operis, quũ ipſe ſepius reuocatus à populo ſcilicet in ſcænam ad agendũ. obtudiſſet. i. hebetaſſet uocẽ ſup. ſuã Ipſe pegit tacitus ideſt tacẽs geſticulationem concẽtu pueri & tibicinis adhibito. Aũt pro. ſed atellani, ideſt attellanæ fabulæ actore, acciti, ideſt accerſiti ſunt ab oſcis, populis etruriæ q̃ genus delectationis, ſcilicet attellanæ, tẽꝑatũ ſup. eſt (q̃a nimis laſciuulum erat ſeueritate italica. Et iõ uacuũ eſt, ideſt caret nota, ſcilicet infamiæ Nã neq; (actor ſup. atellanæ fabulæ) mouetur tribu ut q̃) ludicram artem exercebant, tribu mouebantur, ita ut ñ hẽrent in tribu ſua ſuffragia danda, neq; repellitur à ſtipendiis militaribus. Et q̃a apparet. i. manifeſtũ eſt, uñ cæteri ludi trahantur, ipſis appellationibus. i. noibus eorũ, non uſ abſurdũ reddere ſæcularibus ſup. ludis ſuũ initiũ, cuius generis ſcilicet

ludorum notitia eſt minus trita, ideſt uulgata.

ngenti apparatu fecit, quos centeſimo quoq; anno (is enim terminus ſæculi) fieri mos. hæc ille ſæculares igitur à ſæculo dicti ſunt.

THEOPHILVS.

HVnc mo. Hoc eē ſcrī Val. Antias auctorē ludis Roma. quos fecerunt Aediles curules, Attilius Seran⁹ & T. Scribonius Libo, idq; eos feciſſe iuſſu cēſorū Sex. Aelii Pæti, & C. Cor Cethegi. Sic.n. Ianus apud Aſconium caſtigauit Antiatis inuerſum nouiſſima clauſula teſtimōiū. Sed illud obſeruandū prænomē Aedilis Scribonii, in Aſconio. T. legi in Va. L ¶ Ludos matri deum Va. antias & Liu. ait Ludis Ro. Ci. Megaleſiacis eius uerba ſūt hæc. Nā q̄d ego de illis ludis loquar, quos in palationū maiores aū tēplū matris magnæ fieri celebrariq; uoluerunt, quibus primū aū populi conceſſum &c. unū ſuſpicari licet eoſdē fuiſſe ro. & megaleſiacos ludos, ut in Li. Ianus admonuit. ¶ Africani ſniam ſecuti Ci pro cor. de maieſtate. P. Inquit, africanus ille poſterior dī non ſolū ſapientiſſimis hominibus, qui tum erant uerum à ſeipſo ſæpe accuſatus ē q̄ cū conſul eēt cū. T. longo paſſus eſſet tū plurima à populari cōſeſſu ſenatoria ſubſellia ſeparari. In ea āt q̄ p⁹ aliquot annos habuit de haruſpicū reſſo, non paſſum eē Scipionem ſed ipſum auctorem fuiſſe dandi eū locum ſenatoribus haud obſcure ſignificat, inde Valerius ait, Africani ſententiam ſecuti. ¶ Superioris Africani uetuſti codices habent poſterioris & ita legendum putabit, q cunq; non indigens eſt hiſtoriæ, temporumq;. ¶ Dedit, Exēplaria duo reuerendæ uetuſtatis, & exploratæ fidei legunt adiecit. ¶ Liuius, Liui. Andronicus (ut eſt apud Sueto.) grāmaticus, & poeta ſemigræcus utraq; ligua domi, foriſq; docuit, nihil amplius quam græcos interpretabatur, & ſi quid ipſe latine compoſuiſſet, prælegebat. ob ingenii meritum, manumiſſus à Liuio Salinatore, cuius erudiebat liberos, olympiade centeſima duodequinquageſima ſcriptitandis, agendiſq; in Scæna Tragœdiis claruit. auctor Hierony. in Euſebium. ¶ Reuocatus. Nāquom placeret iterum atq; iterum, exposente populo, prodibat in Scænam. Et hoc eſt, quod ait Liuius ludi Scenici Romani biduum inſtaurati. Similiterq; de cæteris idētidē. ¶ Attellani, Attella ciuitas Oſcorū, mediis inter Neapolim Capuáq; finibus, unū gētile nomen Attellanus, Attellæ numero multitudinis ēt dr, hodieq; Auerſa ſu⸗ giora Po. ll. Strabo Stepha. horūq; teſtimonio Parrhaſius in Liuiū ¶ Italica ſeueritate, quorū ꝓpria grauitas eſt. Hic auctor obſcæni carminis cum uenies latio ſupercilium. Papinius ad Vxorem de Neapoli, Quid laudem littus, libertatemque Menandri, Quam Romanus honos, & graia licentia miſcet, quem nodum Ianus, ut multos apud hunc poetam, primus omnium ſoluit. ¶ Sæculares, Tytus Liuius libro. cxxxyi. Ludos, inquit, ſeculares Cæſar

¶ De quodam Valeſio.

CVm ingenti peſtilētia Vrbs ātiqua, agri q; uaſtarentur: Valeſius uir locuples ruſticæ uitæ duobus filiis & filia ad deſperationem uſq; medicorum laborantibus aquam calidam iis à foco petens genibus innixus Lares familiares, ut puerorum periculū in ipſius caput transferrent, orauit orta deinde uox eſt habiturū eos ſaluos, ſi continuo flumine Tyberis deuectos Tarentum portaſſet. Ibiq; è Ditis patris, & Proſerpinæ ara petita aqua calida, quam illi deſideratēt, recreaſſet. Eo prædicto magnopere confuſus, quod & longa, & pīculoſa nauigatio impabat, ſpe tamen dubia præſentem metum uincēte pueros ad ripam Tyberis protin⁹ detulit. Habitabat enim in uilla ſua ꝓpe uicum Sabinæ regionis Heretum, ac lintre Hoſtiam petens nocte concubia ad Martium campum appulit: ſitientibuſq; ægris ſuccurrere cupiens, igne in nauigio ſuppetente, ex gubernatore cognoſcit, haud procul apparere, fumū, & ab eo iuſſus egredi Tarentum (id nomen ei loco eſt) cupide arrepto calice aquam flumine hauſtam eo, unde fumus erat obortus, iam lætior pertulit. diuinitus dati remedii quaſi ueſtigia quædā in propinquo ſe exiſtimans nactum. Inq; ſolo magis fumante, quam ullas ignis habente reliquias, dum tenaci⁹ omen apprehendit, contractis leuibus, & quæ ſors obtulerat, nutrimenti pertinaci ſpiritu flammam euomuit, calfactamq; aquam pueris bibendam dedit qua potata, ſalutari quiete ſopiti, diutina ui morbi repente ſunt liberati. patriq; indicauerunt uidiſſe ſe in ſomnis neſcio à quo Deorum ſpongia corpora ſua pertergi, & præcipi, vt ad Ditis patris, & Proſerpinæ aram à qua potio ipſis fuerat allata, furuæ hoſtiæ immolarētur, Lectiſterniaq;, & ludi nocturni fierent. Is qui eo loci nullam aram uiderat, deſiderari credens, vt à ſe conſtrueret, aram empturus in urbem prexit, relictus, qui fundamentorū conſtituendorū grā terram ad ſolidū foderent. Ii domini impium exequentes, cū ad. xx, pedum altitudinē humo egeſta perueniſſent, animaduerterunt aram Diti patri, Proſerpinæq; inſcriptam. Hoc poſtquam Valeſius nuntiante ſeruo accepit: omiſſo emendæ ꝓpoſito. Hoſtias nigras, quæ antiquitus furuæ dicebant, Tarēti imolauit: ludoſq;, & Lectiſternia continuis tribus noctibus, quia totidem filii periculo liberati erant, fecit.

OLIVERIVS.

CVm ingenti peſtilentia urbs antiqua agri. Quia nō ſolum ciues, ſed etiam agreſtes peſtilentia implicìti corrumpebantur. Nam ager dicitur omne territorium, ut ager Vicentinus, Veronenſis &c. Accipitur plerunq; profundo unde agellus diminutiuū hoc loco plane territorium ſignificat. ¶ Ad deſperatiōem Quia nullum remedium medici inueniebant contra ualetudinē illam. ¶ Lares, Genii dicuntur naturæ dei. Lactātius Hi & geniorum nomen aſſumunt, q̄ græce lares dæmones interp̄tantur, orauit ergo, ut trāſportarent in caput ipſius puerorū morbum. ¶ Genibus innixus, Aut geſtum tangit accedentis ignem, uel quod uerius eſt q̄ orationem fecit ad deos penates flexis genibus. ¶ Ibiq;, ex eo oſtendit, quo modo poſſent recuperare ualetudinem. Eo prædicto magnopere confuſus. Quia uidebatur longū iter, ideo quaſi animo perturbatus erat, ſed tantus mœrus fuit, ut in certam ſpem ſubigeret præſens metus, ſcilicet mortis filiorum, quia metus mortis filiorum uincebat, ¶ Habitabat, Oſtendit haud procul à uilla ſua tyberim fluxiſſe. Vicinum Sabinæ regionis, quia præterlabitur tyberis. ¶ Eretū, Quia petentibus Tarentū neceſſe eſt ingredi mare Tyrrhenum. ¶ Per hoſtiam, Nam hoſtia eſt haud procul ab urbe utpote octo millib⁹ paſſuū qua defluit Tyberis in mare. ¶ Lintre ¶ Fluuiali naue linter enim genus eſt naiculæ breuis fluminibus traiciendis aptæ. Vir. Cauat arbore lintres. ¶ Nocte concubia, intempeſta nocte, prima parte ſomni ¶ Ad martium campum, Qui tunc extra urbem fuit, ſicut oſtendit Liuius Dicit enim tarquiniorum agere, qui inter urbem & Tiberim fuit cōſecratus Marti, martius deinde campus fuit, & cætera. ¶ Suppetente, ſubminiſtrāte, uel ſufficienter exiſtēte. ¶ Tarentum, hoc etiā oſtendit Seruius. Dicit enim partem aliq̄ Tyberis in urbe appellari Tarentum quod Ouidius quoq; teſtatur in lib. Faſto. ubi, inquit. Iamq; ratem monitu doctæ carmentis àd amnem. Egerat, Et fuſcis obuius ibat aquis, Fluminis illa latus cui ſunt uada iuncta Tarēti, Aſpicit & ſparſas per loca ſola caſas, Ergo Tyberis in aliqua parte ſui uocatur Tarentum à terendo q̄ ripas, ſcilicet terat, in aliquam uero, fretum appellatur à feruore. ¶ Solo magis fumante, Locus ille fumabat, nec tamen ulla ſigna apparebāt exhalātis ignis. ¶ Spongia, Quaſi omnem morbum hauriret. ¶ Pertergi, demulceri, & mundari. ¶ Aqua, potio. Nam ex eo loco, ubi Ditis patris ara ſubterranea erat, fumus ille exhalauerat. ¶ Furuæ, nigræ. unde fures etiam dicuntur q̄ in furuo, ideſt nigro

Cāpus martius

tempore

per noctis ſurentur. Antiqui ſuperis immolabant alba aīalia Inferis uero nigra. Vergi lib.vi. Duc nigras pecudes, ea prima piacula ſunto ꝛ Lectiſternia, Quia tribus continuis noctibus ea ſacrificia fiebant, dicebantur autem lectiſternia (ut ſupra diximus) à ſternendis lectis, quibus Deorum ſimulachra ſuper imponebantur. ergo lectiſternia, quibus ſe ſternentes tota nocte uigilabant. ꝛ Relictis ſcilicet famulis. Altitudinem? Profunditatem. Nam altitudo, tam de faſtigio quam de profundo dicitur unde cælumq́ profundum dixere poetæ, & altum mare. nam altum & ſuperiorem, & inferiorem altitudinem ſignificat. teſte Seruio, quia menſuræ nomen eſt altitudo, ſicut etiam faſtigium dicimus plerunq́ profunditatem, Ver. Forſitan & ſcrobibus, quæ ſint faſtigia quæris. ꝛ Inſcriptam, Quia notis quibuſdam ſignificabatur aram illam Diti patri, Proſerpinæq́ conſecratam.

ASCENSIVS.

Cum ingenti &c. Recitat (ut promiſit) originem ſecularium ludorum, quæ antique ſuperſtitionis pleniſſima eſt dicens. Cum, ideſt quādo, urbs āliqua ſcilicet Roma, & agri, ſcilicet uicini, (Sūt qui legāt urbes, atq́ agri &c.) uaſtarentur, ideſt uaſti, & uacui cultoribus fierent, ingenti peſtilentia, Valeſius uir locuples uitæ ruſticæ duobus filiis, & filiam laborantibus, ideſt cum duo filii & filia laborarent, ſcilicet morbo, uſq́ ad deſperationem medicorum, ideſt uſq́ adeo, ut medici eos deponerent, & nihil de eorū ſanitate ſperarent, petens iis, ſcilicet filiis & filiæ aquam calidam à foco orauit innixus, ideſt incumbens genibus, ideſt ſup genua ſua Lares familiares, quibus focus ſacer erat, ut transferrent periculum puerorum, ideſt liberorum, in caput ipſius .ſ. orantis patris Deinde uox eſt orta ualeſiū ſup. hiturū ſup. eſſe eos .ſ. filios & filiam ſaluos, ſi portaſſet eos deuectos, ideſt deorſum uectos, continuo flumine Tyberis Tarentum, ideſt in eum locum qui ſic dictus erat, ſed intellexit in id oppidum ſatis longinquum ab urbe. Et ſi recreaſſet, ideſt refocillaſſet, & refrigeraſſet eos æſtuantes, ibi. ideſt Tarenti, aqua, quam illi deſiderarent. petita ex ara calida calefacta per ſacrificium. Ditis, id eſt Plutonis patris, ſcilicet inferorum, & Proſerpinæ uxoris eius. Confuſus, ideſt diſturbatus magnopere eo prædicto, id eſt uaticinio, ſeu oraculo quod ideſt quia nauigatio, & longa, & pericoloſa imperitabatur, ſcilicet à Diis laribus, tamen ſpe dubia, ideſt incerta uincente præſentem, ideſt qui tūc aderat metum de periculo nauigationis, detulit protinus, ideſt ſtatim pueros, ſcilicet ſuos, ad ripam Tyberis, Enim pro quia, ipſe habitabat in uilla ſua, ideſt domo ruſtica prope Heretum uicum regionis Sabinæ, ac petens Hoſtiam, ſcilicet urbem ad Tyberim ſitam, lintre, ideſt nauicula, quaſi excauata arbore facta, appulit ſcilicet lintrem nocte concubia, ideſt qua cubitum ferebatur, ad, ideſt iuxta campum Martium, qui tunc extra urbem fuit, & cupiens ſuccurrere ægris, ſcilicet liberis ſuis ſitientibus, igne in nauigio. ideſt qui erat in nauicula ſuppetente, ideſt non ſufficiente, hoc eſt deficiente, cognoſcit ex gubernatore, ſcilicet nauigii, fumum apparere haud procul, ideſt è proximo & iuſſus ab eo, ſcilicet gubernatore nauigii, egredi, Tarentum (id ſcilicet Tarentum eſt loco nomen) ipſe calice, ideſt poculo accepto, cupide, quia iam ſpe erat plenus, audito nomine Tarenti, pertulit aquam hauſtam, flumine uidelicet Tyberi, eo, ideſt ad locum unde fumus erat obortus, exiſtens iam lætior, & exiſtimans ſe nactum, quaſi ueſtigia quædam remedii dati diuinitus, ideſt à diis laribus indicati, in propinquo, ſcilicet Tarento, non in urbe illa remota, & dum apprehendis tenacius. i. conſtantius, omen, ex nomine Tarenti oblatum in ſolo, ideſt ſolida terra magis. fumante quam habente ullas reliquias ignis, leuibus nutrimentis ideſt fomentis ignis, quæq́, id eſt & quæ aut quæcunq́ ſors obtulerat contractis, ideſt rapiim conſtructis, euomuit, ideſt elicuit pertinaci ſpiritu, ideſt continuo flatu, flammam, & dedit pueris, ideſt liberis ſuis aquam calfactam, ideſt calefactam igne illo, bibendam, qua ſcilicet aqua pota, aut ut potata, ut alii legunt, ipſi pueri, ſopiti, ideſt ubdormientes, quiete ſalutari, liberati ſunt repente diutina ui morbi, & indicauerunt patri ſup. ſuo uidelicet, Valeſio ſe uidiſſe in ſomnis, ideſt dum ſopiti erant, corpora ſua pertergi, ideſt per omnem partem tergi, ſpongia, neſcio à quo Deorum, ideſt ab aliquo Deorum, quem quis eſſet, ignorabant, & indicauerunt præcipi ab illo Deo, ut hoſtiæ furuæ, ideſt nigræ (unde æneid. vi. Duc nigras pecudes, ea prima piacula ſunto) immolarentur ad aram Ditis patris, & Proſerpinæ, ſcilicet reginæ infernæ, à qua ſcilicet ara, potio fuerat allata ipſis & præcipi, & lectiſternia, lectiſtrati, in quos Dii uocarentur, & ludi nocturni fierent. Is uidelicet Valeſius pater qui eo loco, ideſt in eo loco nullam aram uiderat, credens deſiderari, ideſt expeti à Diis, ut ſup. ara conſtrueretur à ſe, perrexit in urbem, ſcilicet Romam empturus, ideſt ut emat à domino fundi aram. i. locum ad inſtruendam aram, relictis ſcilicet ſeruis qui foderent terram ad ſolidum, ideſt profundum, ubi ſolidum ſolet eſſe ædificiorum fundamentum, gratia fundamentorum uidelicet aræ conſtituendorum. Ii ſcilicet relicti ſerui, exequentes imperium domini, cum egeſta, ideſt excauata, & exportata humo, ideſt terra perueniſſent ad altitudinem ideſt profunditatem uiginti pedum, animaduerterunt, ideſt adnotauerunt aram inſcriptam, ideſt titulo addictam Diti, ideſt Plutoni patri, & Proſerpinæ. Quocirca dicēdum, eſt aut ueterem illic aram terræ incremento occultatā fuiſſe. Nam in locis ſacris præſertim, ubi ſepulturæ ſunt, terra altius ſurgere ſolet, aut Demoniorum callidicate aram ſubterraneam effectam (Poſtquam Valeſius) Sic enim antiquitus dicebatur, qui poſtea Valerius, ſuam prior littera ſæpes profertur, ut mulieres Parhiſienſium documento ſunt ideſt accepit hoc ſcilice aram inuentam eſſe, accepit dicit ideſt intellexit, ſeruo nunciante, omiſſo propoſito, aræ emendæ. immolauit Tarenti, ideſt in dicto loco ſic uocato. hoſtias nigras quæ antiquitus dicebantur furuæ, & fecit ludos, & lectiſternia tribus noctibus continuis, quia totidem ideſt tres filii, & liberi (erant duo filii, & filia, ſed conceptorie dicuntur tres filii) erant liberati periculo ſcilicet mortis ꝑpter morbū.

THEOPHILVS.

Quom ingenti peſtilentia. Varro de Scænicis originibus libro primo cur inſtituti ſint aliter narrat Quom multa portenta fierent (inquit) & murus & turris, quæ ſunt inter portam Collinam & Aeſquilinam de cælo eſſent, tacta, & ideo libros Sybillinos decemuiri adiſſent, renunciauerunt ut Diti patri, & Proſerpinæ ludi Tarentini in campo Martio fierent, tribus noctibus, & furuæ hoſtiæ immolarentur, utique ludi centeſimo anno fierent. ꝛ Antiqua ueniſſt codices, antiqua uerbum non habent ergo uel eradendum, uel emendandum eſt atq́, ut non Roma ſolum, ſed proximi quoq́ fines eius morbi contagione eſſent implicitı. ꝛ Fretum. Hoc animaduertere oportet, multas in Aethruria ciuitates, iis, quæ in latio referuntur, haberi cognomines, ut Ferentinum, etiam ſi Ptolomæus Ferentiū, Stra. tamen Ferentinum utcunq́ in Tuſcia Ferentini potius in Latio Ferentinates dicuntur, de quibus ipſe Pli. ut in Stephano Ferentani & Ferentii, non tamen à Ferentino Ferentinorẽ, ſed à Ferento Sabinorum oppido, aut ſamnitum, de quo Halicar. Diony. xvii hiſtoriarum uolumine, ut hoc fortaſſe illud ſit, de quo uale. habitabat (inquit) ſecundo libro, in uilla ſua prope uicum Sabinæ regionis Ferentum, etiam ſi corrupte Fratum legitur. Non ſum neſcius Eretum id à quibuſdam ſcribi ex Strabone, Liuioq́, nec improbo. Tibur, inquit, Strabo & Eretum uici potius quam oppida. Idem paulopoſt. Via, inquit, Salaria, in quam & Nomentana concidit, ubi Sabinorum uicus ſupra Tyberim Eretum nomine. Antoninus quoq́ ab urbe, inquit Eretum diſtat duodeuiginti. M. P. Diony. Eretum inquit Sabinorum fuit oppidum. Ver. Ereti manus omnis oliui, fereq́ Mutiſcæ. porro Eretum is uidetur locus eſſe, qui mons. Eretum, & corrupta uulgo dictione mons rotundus uocatur. Hæc Hermolaus. ꝛ Dedit Antiqui codices habent, detulit.

OLIVERIVS.

Valerius Publicola. Valeſius ludos & ſolennia ſecularia fecit liberandorum filiorum cauſa. Valerius Publicola liberandæ ciuitatis gratia quæ peſte grauiter corrupta fuerat. Hic fuit Valerius, ille qui exactis regibus primus in urbe conſulatum geſſit cum Iunio Bruto. Nam collatinus Lucretiæ coniux cum Bruto creatus ob nomen, & genus regium coactus eſt abdicare ſe magiſtratu, & urbe excedere quoniam de gente Tarquinia foret, hic illi deinde ſucceſſit. ꝛ Studio, Cupiditate. Succurrendi ciuibus, qui peſtilen-

❡ De P. Valerio publicola.

CVius exẽplum Valerius publicola, qui primus COSS. fuit, ſtudio ſuccurrendi ciuibus, ſecutus, apud eandem aram publice nuncupatis uotis, cæſiſq; atris bobus Diti maribꝰ, fœminis proſerpinæ Lectiſternioq;, ac ludis trinoctio factis, aram terra, vt ante fuerat obruit.

❡ De Q. Catulo.

REligionem ludorum creſcentibus opibus ſecuta lætitia eſt. Eius inſtinctu Q. Catullus Campanã imitatus luxuriam primus ſpectantium conſeſſum uelorum vmbraculis texit.

❡ De Cn. Pompeio.

CNeus Pompeius ante omnes, aquæ per ſemitas decurſu æſtiuum minuit feruorem.

❡ De Claudio pulchro.

CLaudius pulcher ſcenam uarietate colorum adumbrauit, uacuis ante pictura tabulis extentam, quam totam argento C. Antonius: auro Petreiꝰ: ebore Q. Catulus prætexuit. Verſatilem fecerũt Luciꝰ & Cinna locum, quẽ argentatis choragiis P. Lentulus Spinther adornauit. tranſlatũ antea phœniceis indutum tunicis M. Scaurus exq̃ſito gn̄e ueſtis cultum induxit. Nam gladiatorum munus primum Romæ datum eſt in foro Boario, Appio Claudio Q. Fuluio COSS. dederunt M. & Decius filii Bruti funebri memoria, patris cineres honorando.

ſta laborabant. ❡ Atris, Furuis, nigris. ❡ Trinoctio, per ſpacium trium noctium Lautícia proprie dicitur magnificentia conuiuii & elegantia, unde etiam mundicia, dicimus lauticiam, quibus in conuiuiis uti conſueuerunt, & deriuatur à lauo lotum, uel lautum hic accipitur pro magnificẽtia.

ASCENSIVS.

CVius ſcilicet Valerii exẽplum Valerius publicola qui primus cõſul fuit ſcilicet cum Bruto, exactis regibus ſecutus .i. imitatus, aut tunc imitans, ſtudio .i. cupiditate, & diligente conuentu ſuccurrendi ciuibus ſcilicet peſtilentia laborantibus, atris ideſt furuis aut nigris bobus cæſis apud eandem aram ſcilicet Tarentinam, & hoc uotis nuncupatis, ideſt pronuntiatis conceptis uerbis, publice ideſt nomine publico, aut coram multis, maribus ſup. bobus cæſis, Diti. ideſt Plutoni, & fœminis ſcilicet bobus cæſis, Proſerpinæ, ideſt ad honorem eius & lectiſternio, ac lectis factis trinoctio, ideſt ſpacio trium noctium, obruit aram terra, ut ante, ſcilicet obruta, ideſt cooperta erat, quia inferis dicata.

THEOPHILVS.

TRinoctio, cõtinuis tribus noctibus. Auſonius in Grypoternario Trina tarentino celebrata trinoctio ludo.

OLIVERIVS.

QVin. Catulꝰ. Pli. li. xy. primus omniũ Catulus linteis in theatro, umbrã fecit & byſſina, uel à primus in theatrum duxit. ❡ Campanam luxuriam, quia & ipſi campani omnium rerum opulentia abundare eiuſmodi apparatibus utebantur. ❡ Spectantium conſeſſum, Conſeſſus dicitur extructus locus, ubi ad ſpectaculum populus conſedit. Vir. li. y. Conſeſſus medium tulit, extructoq; reſedit dicit etiam conſeſſus ſpectantium multitudo, & populus ut eodẽ libro. Hic totum caueæ conſeſſum ingentis & ora, Prima patrum magnis Salius clamoribus ſplet. ❡ Vmbraculis. Sicut ſunt aulæa, nã aulæis texit ſcænã, ſub qua ludi celebrabantur, & q̃ a ſole defendebant ideo umbracula appellauit. Vmbracula

ASCENSIVS.

REligionem. Docet incrementa ludorum ex luxu & apparatu dicens. Lautitia, aut Lautia .i. Lautus apparatus, & magnificentia ludorum, ſecuta eſt religionẽ ludorum, quia prius religioſe agebantur, & hoc copioſius .i. facultatibus, & diuitiis Creſcentibus Quin. Catulus imitatus luxuriam Campanam .i. qua campani frui ſolebant, inſtinctu eius. ſ. Lautitiæ ſunt tamen, qui Letitiæ legant Texit primus umbraculis uelorum, ſcilicet Linteorum, conſeſſum .i. multitudinem ſimul ſedentium. cum diu ſtetiſſent, ſpectantium .i. inſpectantium Ludos.

OLIVERIVS.

PEr ſemitas decurſu aquæ. Aquam riuulis deduxit per theatrum.

ASCENSIVS

CNeus Pompeius, ſcilicet magnus minuit ante omnes, ideſt primus omnium feruorem æſtiuum decurſu aquæ per ſemitas, ideſt aqua in riuulos ſecta, &

per theatrum ducta.

THEOPHILVS.

CNeus Pompeius. Is enim manſurum theatrum è quadrato lapide primus Romæ ſtruxit, ut ſcri. Tacitus, antea temporarium fuit.

OLIVERIVS.

CLaudius pulcher. Hic eſt ille Clau. qui primo puni. bel. non paſcentibus pullis, & per contemptũ religionis mari demerſis, q̃ſi biberent, quando eſſe nollent nauali prælio ſuperatus fuit, d̃ quo ſuo loco dicemus. Ebore. q; eburnea & ſpecioſior, & ſtabilior eſſe. ❡ Verſatilemq; fecerunt. Duplex erat Scæna, aut uerſatilis, aut ductilis, uerſatilis cum rota machinis quibuſdam ſubito uertebatur, & aliã atq; aliam picturæ ſpeciẽ oſtendebat. Ductilis cum hac atq; illac ducta, & iacta rota o͞is pictura nudabatur interior & ſicut Seruius ait in Georgi. Virgi. lib. iii. exponens carmẽ illud uel Scæna ut uerſis diſcedat frontibus, utq; purpurea intexti tollunt aulea Britãni. apud maiores Theatri gradus tantum fuerunt. Nam ſcæna ex lignis ad tempus fiebat, unde hodie quoq; permanſit cõſuetudo, ut cõponantur Pegmata ideſt gradus a ludorum Theatralium editoribus. Scæna autem fiebat, aut uerſatilis aut ductilis uerſatilis tunc erat cum ſubito rota machinis quibuſdam conuertebatur & aliã picturæ ſpeciem oſtendebat. Ductilis tunc erat cum tractis tabulatis hac atq; illac ſpecies picturæ nudabatur interior. hoc etiam Varro & Suetonius commemorant. erat autem Scæna teſte Caſſiodoro pars illa Theatri, quæ ab uno eius cornu ad aliud ducebatur cũ coopertura, & principium habuita ruſticis, eodem teſte. cũ ad decantanda incondita carmina ruſtici ſibi adumbrationes parabant. ❡ Choragiis. Choragia dicuntur inſtrumenta ſcænarum, ideſt apparatus απο του χορου, ideſt à multitudine minorum, de quibus Virgilius. Purpurea intexti tollunt aulea Britani. ❡ Lentulus Spinter. Quia minimo ſibi per ſimili in ſuo conſulatu uidenti cognominatus eſt, fuit autẽ tempore Cice. ut uidere poſſumus in Epiſtolis ad Atticum. ❡ Tranſlatam antea Phœniceis, Puniceis, puniceus & phœniceus idem eſt. Nam pro pleruñq; ponitur pro daſea, ut φοινικος græci dicunt nos punicũ. ❡ Traſlatum, quod inde ſumpſerat colorem, unde etiã phœniceus puniceus dicitur. Nam gladiatorum munus. Dixit, de his q̃ adornauerunt Scænam. Nunc narrat, qui primum inſtituerũt artem gladiatoriam. ❡ Romæ datũ eſt, Liuius hoc dicit Marcus Decius Brutus munus gladiatorũ in honorẽ patris ſui defuncti primus edidit in foro Boario. ❡ Gladiatorũ, ludi funebres appellati ſunt, cũ paria gladiatorũ, uel duo uel plura, dabãtur, ut cuiuſq; facultas erat. Erant autẽ gladiatores, ut ſupra diximus, qui ſingulari certamine gladiis inter ſe dimicabant. donec alter eorum, uel occideretur uel ſe uictum fateretur, & ſi ſanguis ſpargebatur, exiſtimabant inferorum, expiationem fore. ❡ Foro boario, Vbi uenduntur boues. Scæna. Choragia.

ASCENSIVS.

¶ De Athletis.

ATHletarum certamen à M. Scauri tra-ctum eſt munificentia.

¶ De prima Statua aurea in italia.

STatuam auratam, nec in ulla parte Italiæ q̃ſquam prius aſpexit, quam à M. Attilio Glabrione equeſtris patri poneretur in æde pietatis. eam autem ædem P. Cornelio Lentulo, & M. Bebio. Pamphilo COSS. ipſe dedicauerat cõpos uoti factus Rege Antiocho apud Termopylas ſuperato.

¶ De Cn. Flauio uulgante Ius ciuile.

IVs ciuile per multa ſæcula inter ſacra, cærimoniaſq; Deorum immortalium abditum, ſoliſq; Pontificibus notum Cn. Flauius libertino patre genitus, & ſcriba, cum ingenti nobilitatis indignatione factus Aedilis Curulis uulgauit: ac faſtos pene toto foro expoſuit, qui cum ad uiſendum ægrum collegam ſuum ueniret, neq; a nobilibus, quorum frequentia cubiculum erat cõpletum: ſedendi loco reciperetur ſellam Curulẽ afferri iuſſit, & in ea honoris pariter atq; cõtẽpt⁹ ſui uindex, conſedit.

CLaudius pulcher adumbrauit. i. cooperuit Scænam. i. umbraculum, in quo fabellæ agebantur, uarietate colorum. i. uariis coloribus extentum. i. explicatum, antea. i. prius quam id faceret Claudius, tabulis uacuis. i. carentibus pictura. Quam. ſ. ſcænam Caius antonius prætexuit. i. incruſtauit, totam argento, petreius prætexuit totã auro. ¶ Et Qu. Catulus prætexuit totam ebore. Lucius & Cinna conſules fecerunt locum uerſatilem. i. aptum ut quibuſdam machinis uertatur ad aliam picturæ ſpeciem oſtendendam quam, P. Lẽtulus Spinter adornauit choragiis. i. inſtrumentis agendarum fabularum, argentatis. i. argento tectis, aut decoratis. Marcus Scaurus induxit exquiſito. i. eleganti, & diligẽter queſito genere ueſtis cultum. i. ſcænicum, tranſlatum: ſ. ab aliis nationibus, & indutum antea tunicis phœniceis. i. rubicundis. Nam gla. &c. Compẽdioſe tranſit à ſcænarum apparatu ad gladiatorum munus, ac ſi dicat, hi quidem Scænam inſtruxerunt. Nam munus gladiatorum datum eſt Romæ primum in foro Boario, Appio Clau. & Qu. Fuluio conſulibus. dederũt ſup. illud Marcus & Decius filii Bruti honorãdo cineres patris ſcilicet ſui; hoc eſt Bruti, memoria funebri. Credebãt. n. miſeri mortales rem gratam facere inferis & manibus præſertim cæſi, ſi à gladiatoribus populo ad ſpectaculum datis ſanguis inter dimicando funderetur.

THEOPHILVS.

PEtreius. Exemplar ãtiquum legit. P. Cetelus, aliud. P. Retelus. ¶ Verſatilem &c. Codices inter ſe non conueniunt, in quibuſdam legitur. Verſatilem fortunæ locũ choragiis argẽtatis. P. Len. Spinter adornauit, in aliis hunc in modum Verſatilem fecerc locum, quem argentatis &c. Anti qui ſic. uerſatile fecerunt, Lu & Cinna locum, quem &c. Satis indicaſſe exemplariorum fidem uacillare. Solertis ingenii facile quid uero proprius accedat, intelliget. ¶ Foro boario, alii forum boarium dictum malũt ab æreo tauri ſimulachro de quo li. xii. Tacitus igitur à foro Boario, ubi æreum tauri ſimulachrum aſpicimus.

OLIVERIVS.

AThletarum. Athletæ ſunt, qui lacertis, & brachiis inter ſe luctantur ἀθλητὴς ſermo græcus eſt.

ASCENSIVS.

CErtamen Athletarum. i. pugilum tractum eſt. i. originem ſumpſit à munificentia Marci Scauri.

OLIVERIVS.

STatuam &c. nam. M. Attilius in honorẽ patris ſui Glabrionis ſtatuam erexit, quam Antiochum regẽ Phil. iuuante ex Aſia pepulit, idem etiam Aetolos euicit, & ad honorem uictoriarũ, quas pater cõſecutus erat, nũc pellẽdo ex Aſia Antio. nunc Aetoles ſubigendo ſtatuam erexit. Nec. n. aureæ unq̃ ſtatuæ erectæ fuerant, his q̃ bñ rẽ geſſiſſent. Acilius Glabrio nequis in errore trahatur. A. Gl. qui ſuperauit Anti. Pietatis, æde ex uoto dedicata eq̃ſtrẽ ſtatuã pr̃i poſuit. ¶ Cõpos uo. q̃ obtinuerãt, q̃ optauerat uel certe, quia uouerat ſe ſtatuam illã eſſe facturum, ſi uictoriã conſeq̃retur aduerſus Antiochum. ¶ Apud Thermopylas. Thermopilæ ſũt anguſtiæ q̃dã montis Oete, ut uult Stra. lib. ix. in deſcriptione montis Oetæ. qui Græciam eo pacto diuidit, quo Apenninus Italiam dicit enim hi uero Oetam montem poſſidebant mons ipſe ab oriente ac Thermopylis in occidentem uſq; ſinum ambracium extenditur, quodam etiam modo per lineas rectas mons iſte montanã ſcindit regionẽ, à gnaſo uſq; pindum barbariſq; ſuperiacentibus, iſtius pars una uergens i Thermopylas Oeta uocatur, lõgitudinis ad ſtadia. xxx. aſperitatis & celſitudinis non mediocris, longe autem excellentiſſim⁹ ad Thermopylarum tractum, ibi enim cacumen attollitur & in rupes acutas præruptas, præcipiteſq; finitur. paruum & anguſtum uiatoribus à littore locros petentibus & ex Theſſalia derelinquit tranſitum. ipſum quidem trãſitũ pylas. i. portas, & anguſtias uocitant atq; thermopylas, ſunt. n. ibi prope thermæ. i. calidæ aquæ magno in honore, ut Herculi conſecratæ. Liui. uero lib. y. de bello Macedoni. dicit montem eſſe longiſſimũ qui mediam ita Græciam diuidit ſicut Appẽninus ſuo dorſo ſcindit Italiam.

Thermopyle

ASCENSIVS.

STatuam &c. Tranſit ad alia inſtituta ſuperiorum non diſſimulis dicens. Quis quam nec in urbe, nec ulla parte Italiæ aſpexit prius ſtatuam auratam. i. auro incruſtatam, aut tectam, quã ſup. ea poneretur equeſtris à M. Attilio Glabriõe patri ſup. ei⁹. ¶ In æde id eſt fano pietatis ſcilicet deæ. Autem pro ſed ipſe. ſ. M. Atti. glabrio. dedicauerat ſcilicet pietati, eam ædem Pu. C. L. & M. Bebio Pamphi. cõſulibus, factus compos uoti, & hoc Antiocho rege ſuperato apud Thermopylas, id eſt anguſtias illas montis Oetæ.

OLIVERIVS.

IVs ci. Hoc etiam Liui. narrat ab urbe con. li. ix. dicẽs Cn. Flaius ciuile in penetralibus repoſitum uulgauit, Faſtus in albo poſuit, ut quãdo cum populo agi liceret ſciri poſſet. Geli. Cn. inquit Flau. patre Libertino natus ſcriptum faciebat, iſq; in eo tempore ædili curuli apparebat, quo tempore ædiles ſurrogabant, eumq; pro tribu ædilem curulem renũciarunt. at ædilis, qui comitia habebat, negat accipere, neq; ſibi placere, qui ſcriptum faceret eum ædilẽ fieri. Cn. Fla. Anii filius dicitur tabulas poſuiſſe, ſcripto ſeſe abdicaſſe, iſq; ædilis curulis factus eſt idem. Cn. Fla. Anii filius dicitur ad collegã ueniſſe uiſere ægrotum, & in cõclaue poſtq̃ introiuit, adoleſcentes ibi cõplures nobiles ſedebant, hi contẽnentes eum aſſurgere ei nemo uoluit. Cn. Fla. Anii filius ædilis id artiſſe dicitur ſellãq; curulem iuſſit ſibi afferri, eam in limine appoſuit, ne quis illorum exire poſſet, utiq; hi homines inuiti uiderent ſeſe in ſella. ¶ Ius ci. quod. xii. tabulis cõtinebatur. has cõditas ſeruabant pontifices, eum cæteris ſacris, ac cærimoniis. ¶ Inter ſa. cæ. i. penetrabilibus, ubi Dii penates celebrabantur nec iuris ciuilis ſcientiam præter pontifices quiſquam habebat. ¶ Soliſq;. quia ſoli pontifices ſeruabant libros. ¶ Libertino patre cuius pater aliquando ſeruierat. ¶ Et ſcriba, quia ſeruile faciebat offim. nam ſcripturam exercebat, quæ apud Ro. ſeruile habebatur olim, quanquam apud nos nec liberale q̃dem dici poſſit, & ex eo quæſtum ille cõparabat, ¶ Indignatione, quia indignum uidebatur, ut qui ſeruili conditione natus eſſet, ad curulẽ dignitatem proueheretur. ¶ Vulgauit. in apertum expoſuit, ut ab omnibus cognoſci poſſent. ¶ Faſtos Faſti libri erant in quibus continebantur dies, quibus cũ populo agi liceret, & quibus non liceret, ſed à priori denominati ſunt. ſ. à fando. Nam dies quibus cum populo fari licebat faſti, quibus uero non nefaſti. Ci. pro. L. Murena, faſtos, inquit uulgus non habebat, erant in magna potentia, qui cõſulebantur, à quibus etiam dies tanquam à Chaldeis petebantur, inuentus eſt, ſcri. Cn. Fla. qui cornicum oculos confixerit, & ſingulis diebus ediſcendos faſtos populo propoſuerit. Pli. li. xxxiii. Frequentior autem uſus annulorum non ante Cn. Fla. deprachẽditur. hic nã q; publicatis diebus feſtis. quos

Cn. Fla. ſcriba.

Faſti.

¶ De Veneficiis in vrbe.

VEneficii qđ & moribus, & legibus Ro. ignota, cõplurimum matronarum pateſacto ſcelere orta eſt, q̄ cũ uiros ſuos clandeſtinis inſidiis ueneno perimerẽt vnius ancillæ indicio protractæ, pars capitali iudicio damnatæ, centum ſeptuaginta numerũ cõplerũt. Tibicinum quoq; collegium ſolet in foro uulgi oculos in ſe conuertere, cum inter publicas, priuataſq; ferias, actiones perſonis tecto capite, uariaq; ueſte uelatis cõcentus edit. Inde tracta licentia quondã ueriti in æde Iouis quod priſco more factitauerant, ueſci. Tibur irati ſe contulerunt: quorum miniſterio ſenat⁹ deſerta ſacra non æquo animo ferẽs, per legatos à Tiburtib⁹ petiit, ut eos gratia ſua Romanis templis reſtituerent: quos illi in propoſito perſeuerantes, interpoſita feſte epulationis ſimulatiõe, mero ſomnoq; ſopitos, plauſtris in urbem deuehẽdos curauerunt. quibus & honos priſtinus reſtitutus, & huiuſce luſus ius eſt datum. perſonarum uſus pudorem circumuentæ temulentiæ cauſam habet.

populus à paucis principib⁹ quotidie petebat, tantã grãm plebis adeptus ẽ alioquin libertino p̄re genitus & ip̄e Appii cæci ſcriba, cuius hortatu excepat eos dies cõſultando aſſidue ſagaci ingenio promulgaueratq;, ut ædilis curulis crearetur cum Qu. Antio p̄neſtino, q paucis añ diebus hoſtis fuerat, p̄teritis C. Petilio & Domitio, quoꝝ p̄res cõſules fuerãt. Aditũ. Flauio ut ſimul tribunus plebis eſſet quo facto, tanta ſenatus indignatione exarſit, annulos ab eo abiectos fuiſſe in antiq̄ſſimis repiat annalibus. ¶ Scriba fuit. n. ſcriba Appii cæci, ut Pli. teſtat. hẽtur. ff. de ori gi. iuris. ¶ Toto foro, Forum, ſunt, q dicũt à phorõneo Inachi p̄re dictũ eẽ; q primus cõſtituit leges apud græcos. Eſt ãt locus conuentui, & exercẽdis litibus relict⁹, ubi ciues cõueniunt. Eſt forũ quoq; locus mercati, ꝙ ꝓ reꝝ q̄ uẽduntur qualitatibus notatur, ut forũ boarium, in quo boues uẽdũtur uinariũ i quo uinũ, frumãtariũ in quo frumẽtũ, & ſic de cæteris rebus. ¶ Nobilibus, à iuuentute nobiliũ. hoc. quoq; Li. nararat. ¶ Sellã cu. Sella curulis appellatur, uel à curibus ciuitate Sabinorũ, unde hoc genus tractũ eſt à Ro. ſicut & toga p̄texta, uel ꝙ ſellæ illi rotæ ſubiectæ eẽnt ut in quancunq; partẽ ciuitatis uehi, & impelli poſſet. Nã q2 iuriſdictionẽ habebãt & ciuitas magna erat, iõ multis in locis iura dare cogebantur. ¶ Cõtemptus ſui, ꝙ cõtemneretur à nobilitate eſt enim genitiui caſus.

ASCENSIVS.

IVs ci. &c. Paucis recitat iuris ciuilis occultationẽ ex antiquo iſtituto, & eius publicationẽ factã ab hoĩe libertino p̄re nato, ꝙ nõ ſine morſu quodã explicat, quaſi à mere libero hoĩe fieri nõ potuiſſet, Ordo eſt. Cn. Flauius genitus à p̄re libertino .i. libertinæ cõditionis, ut q libertate donatus fuerat, cũ prius ſeruus fuiſſet, & ſcriba .ſ. Appii cæci factus ædilis .i. cũ ædilis eẽt, & ita ædiũ ſacrarũ, & eoꝝ, q̄ in eis eſſent, cura hẽret, uulgauit .i. in uulgi cognitionẽ detulit, cũ ingenti indignatione nobilitatis .i. nobiliũ ius ciuile .i. ciuiũ romanoꝝ, abditũ .i. occultũ ꝑ multa ſæcula inter ſacra, & cærimonias deorum immortaliũ, & notũ .i. cognitũ ſolis pontificibus. ac ſup. idem Cn. Flauius expoſuit .i. legendos dedit, toto foro .i. ꝑ totũ forũ .ſ. litiũ. Faſtos .i. libros continentes dies faſtos, & nefaſtos Qui .ſ. dictus Cn. cũ ueniret ad uiſendum .i. uiſitandũ, aut uidendũ collegã ſuum .i. coædilem ægrum .i. ægrotantem, neq; reciperetur loco ſedendi .i. in quo ſedere poſſet, à nobilibus, quorũ frequentia cubiculũ, ſcilicet ægroti erat completum. Iuſſit ſellam curulem, ideſt quo ipſe ædilis curulis dum officio fungebatur, utebatur, afferri .ſ. in cubiculũ & conſedit .i. locũ cæpit, & ſedit in ea exiſtẽs uindex .i. uſurpator honoris ſui, & pariter uindex .i. ultor contemptus, id eſt uilipenſionis ſui, ideſt quo uel qua contemptus fuerat.

THEOPHILVS.

SCriba, Probus Aemilius in Eumene Caediano. Apud nos, inquit, reuera (ſicut ſunt) mercenarii, ſcribæ exiſtimantur.

OLIVERIVS.

Veneficii quõq; Romæ.

VEneficiis, Liuius quoq; lib. viii. Cum primores inquit ciuitatis ſimilibus morbis eodem ferme omnes euentu morerentur, ancilla quædam ad Q. Fabium maximum ædilem curulem indicatura ſe cauſam publicæ peſtis ꝓfeſſa eſt, ſi ab eo ſibi fides data eſſet, haud futurum noxæ indicium. Fabius confeſtim rem ad conſules, conſules ad ſenatum referunt conſenſuq; ordinis fides indici data, cum patefactum eſt muliebri fraude ciuitatem premi matronaſq; ea uenena coquere, & ſi ſe ſequi ex templo uelint manifeſto dep̄hendi poſſe, ſecuti indicem, & coquentes quaſdã medicamẽta, & recondita alia inuenerunt, q̄bus in forum delatis et. xx. matronis apud quas deprehenſa erant per uiatorem accitis duæ ex eis Cornelia ac Seruilia patriciæ utraq; gentis, cum aut medicamenta ſalubria eſſe contenderent ab conſulante indice bibere iuſſæ ut ſe falſum, comentas arguerent. ſpacio ad colloquendum ſumpto, commoto populo in conſpectu omnium rem ad cæteras retuliſſent: haud abnuentibus, & bibere epoto medicamẽto ſua met ipſæ fraude omnes interierunt, comprehenſæ ex templo earum comites magnum numerum matronarum indicarunt, ex quibus ad. clxx. dãnatæ, neq; de ueneficiis ante eam diem Romæ quæſitum eſt. ¶ Perimerent, abſumerent, occiderent, necarent. ¶ Pars iſtarum ſcilicet. clxx. fuerũt capitali ſupplicio affectæ ꝓpter admiſſum ſcelus, & hæ potiſſimum fuere pauperes, aliarum uero pœna permiſſa fuit earũ maritis propter infamiam, & dedecus. ¶ Tibicinum quoq; col. Liui. Tibicines, inquit, ꝓhibiti à proximis cenſoribus erant in æde Iouis ueſci, quod traditum antiquus erat ægre paſſi Tybur uno agmine abierunt. adeo ut nemo in urbe eſſet, q ſacrificiis præcineret, eius rei religio tenuit ſenatum legatos Tybur miſerunt, ut darent operam, ut homines Romanis reſtituerentur Tyburtini benigne polliciti primum accitos eos in curiam, hortati ſũt, ut reuerterẽtur Ro. Poſtq̃ ĩpelli neq̃bant, cõſilio haud adhorrẽte ab ĩgeniis hoĩum eos aggrediuntur die feſto, alii alios ꝑ ſpẽm celebeãdaꝝ cãtu epulaꝝ cã inuitãt, & uino, cuius auidũ ferme genus ẽ oneratos ſopiũt, atq; ita in plauſtra uictos cõiiciũt Romã deportãt, nec prius ſeſe ꝙ plauſtris ĩ foro relictis plenos crapulæ eius lux opp̄ſſit. ¶ Tũc cõcurſus populi factus ẽ, ĩpetratoq;, ut manerẽt, datũ ut triduũ quotannis ornati, cũ cãtũ, atq; hac, q̄ minime ſolẽnis ẽ licẽtia ꝑ urbẽ uagarẽtur reſtitutũq; in æde ueſcẽdi ius iis, q ſacris p̄cinerẽt. De tibicine Oui. fa. li. vi. Cur uagus icidit tota tibicẽ ĩ urbe, Quid ſibi ꝑſonæ, qd toga lõga uolũt. Oculos ĩ ſe cõuertere, q2 uulgus dicẽs tibicines ꝑ urbẽ ĩcedere ꝑſonatos ĩ eos oculos cõiiciebant. Publicas priuataſq; ferias, ſiue publice, ſiue priuatim ſacrificia fiebãt feriæ antea dicebatur, dies q̄bus hoſtiæ feriebãtur. Actiões .ſ. q2 agũt ipſi tragœdias, ſiue comediis tibiis canẽtes. ¶ Cõcẽtus edidit, cãtus cõcordes, & bñ cõuenientes iter ſe. Nã cõcẽtus ẽ, ꝙ græci ſymphoniã dñt. ¶ Priſco more. id & idignitus tulerũt. q2 hoc antea freq̄nter fecerãt. ¶ In ꝓpoſito, uidelicet ĩ ſuis ĩceptis ꝑmanẽtes. ¶ Honor priſtinus, ut ꝑſonati ꝑ urbẽ ĩcederẽt, ut ĩ æde Iouis ueſci poſſẽt. ¶ Perſonarũ uſus, primus ꝑſonaꝝ iuẽtor, teſte Hora. ĩ poetica, fuit. Aeſcyl⁹ poeta, ꝑſona pallæq; repertor honeſtæ. Aeſcylus & modicis inſtrauit pulpita tignis. Cã ãt cur uſi fuerint ꝑſonis hæc ẽ .ſ. pudor adeptæ temulẽtiæ Nã q2 ipſis pudori erãt temulẽtos fuiſſe ĩ urbẽ reuectos, petierũt ut liceret uti ꝑſonis ad caput tegẽdũ. Hoc ẽt Oui. li. fa. oñdit dicẽs. Callidus, ut poſſit ſpẽm numerũq; ſenatus. Fallere, ꝑſonis ĩpat ora tegi. Concentus. Symphonia.

ASCEN.

VEneficii qđ &c. Docet ueneficiũ diu romæ ignotũ fuiſſe, ſed tãdem nimis uulgatũ, & acriter uĩdicatũ dicens Qđ .i. iq̄ſitio ueneficii .i. de ueneficio ignota, & moribus, & legibus ro. (Præponit decenter mores, q2 ob mores inſtitutæ ſunt leges) orta eſt Rõæ ſcelere .i. ueneficio. cõplurimũ matronaꝝ pateſacto .i. manifeſtato aut cõperto, q̄ .ſ. matronæ cũ ꝑimerent uiros ſuos inſidiis cladeſtinis .i. occultis. Pars ꝓtractæ .ſ. ĩ ius ip̄e ꝑtim, ĩditio .i. indica. & reuela. unius ancillæ, dãnatæ iudicio capitali .i. q̄ ĩ caput hoc eſt uitã eaꝝ aiaduerſũ eſt cõpleuerũt nu. clxx. ſup. captũ, aut matronaꝝ. ¶ Tibicinũ &c. Docet antiquũ ius tibicinũ, & eorum ĩ urbem reuectionem dicens. Collegiũ quoq; tibici .i. canentiũ tibiis ſolebat cõuertere ĩ foro .ſ. rerũ uenaliũ oculos uulgi in ſe quũ .ſ. qñ edidit iter publicas, & priuatas feries .i. uacatiões ab ope

& lite,

& ſite, hoc eſt dies feſtos, & inter publicas, & priuatas actiones, ſcilicet fabularum edidit uico concentus, ideſt ſymphonias perſonis. ſ. diuerſarum qualitatū ſimulacris, Galli fallaces aſpectus, ideſt faulx uiſages appellant, qualibus utuntur qui eſt ſcænica actione in Flandria quæſtum in priuato faciunt, uelatis capite tecto, & ueſte uaria. Alii legunt uelati, ut referatur ad tibicines, ſic collegium edidit, hoc eſt tibicines ediderunt, capite tecto perſonis, & uelati uaria ueſte. Inde, ideſt ex ea re, aut deinde licentia, ideſt mala, & ad libitum faciendi cōſuetudine tracta uetiti quondā ideſt quodam die uſci in æde Iouis, quod, ideſt quam rem, ipſi factitauerant more priſco, ideſt ueteri inſtituto, irati. ſ. ob eam rem contulerunt ſe. i. abierunt, Tiburtum, ideſt ad illud oppidum uicinū, quorum. ſ. tibicinum miniſterio. i. officio, aut famulatum, ſenatus ferens non æquo. i. iniquo omnino ſacra. i. ſacrificia deorum eē ſup. deſerta. i. deſtituta, & priuata, petiit à Tiburtibus. i. populo tiburtino per legatos, ut reſtituerent tēplis. Ro. eos. ſ. tibicines gratia ſua. i. qua apud illos ualebant Quos ſcilicet tibicines perſeuerantes in propoſito. ſ. non redeundi Romā. ſ. tiburtes curauerunt deuehendos plauſtris ideſt uehiculis, aut curribus, in urbem. ſ. Romā, ſopitos. i. obrutos mero. i. puro uino, quod biberunt, & ſomno; & hoc ſimulatione epulationis feſtæ. i. ad die feſtum detinentis, interpoſita, quia ſimulauerunt ſibi feſtū eſſe die, quo genio indulgerent, & ita mero obrutos in currum coniecerunt, dormienteſq; Romam auehendos curauerunt. ¶ Quibus. ſ. tibicinibus iam Romam aduectis, & i. ſimul, honos priſtinus, ſcilicet ueſcendi in æde Iouis, eſt reſtitutus, & ius huiuſce, ideſt huiuſcemodi, luſus, propter cuius licentiam exacti fuerant, eſt datū. i. permiſſum eis. Vſus perſonarum, ideſt ut tibicines perſonis uterentur, conſuetudo habet pudorem temulentiæ, ideſt ebrietatis circumuentæ. i. per circūuentionē, & impoſitionē, ac deceptionem cōmiſſæ, cauſam. ſ. propter quā permiſſus eſt.

THEOPHILVS.

Tibicinum quoq; collegium. Plutar. in quæſtionibus. Quid eſt inquit, quod idibus Ianū. permiſſum eſt, ut tibicines muliebri habitu urbem luſtrent? An propter cauſam, qua dr̄. Magnis. n. ut uidetur, fruebant honorib', quos illis Numa Pō. propter ſanctitatem, ac deorum cultum cōtulerat, iis, poſtea per Tri. conſulari poteſtate ſpoliatos urbe extceſſerunt, quos quō uehementer requirerent (nā religione tāgebantur animi, q ſine tibiis rem diuinā facerent) ꝗ primū reuocandos cenſuerunt, ſed quō accerſiti non paruiſſent, ac Tyburi, quo ſe initio contulerant, manere uelle ſe dicerent. ¶ Libertus quidam clam magiſtratus adiit, ſeq; eos reducturum policitus eſt. Conuiuio igitur laute, & opipare apparato quaſi rem diuinam feciſſet tibicines inuitauit. Aderant in conuiuio mulieres, uox in ſomnis ducitur ſaltationibus ac ludis omnia perſtrepunt. Tum de repente quō patronum libertus adeſſe diceret, & uehementer pturbatus uideretur, hominib' perſuaſit, ut ſtati currus conſcenderent pellibus circuntectos ac Tybur perueherentur è ueſtigio, hoc autem dolo fiebat. Nam quomodo ignarus illis, & per noctem, ac uinum nihil cernentibus currus circunduxiſſet, omnes ante quam illuxiſſet Romam, præter opinionem reportauit. Erant autem eorū plærīq; ornatu muliebri, propter comeſſationem, ac uigilias ornati. Sed poſtea ꝗ perſuaſi à magiſtratibus, & plane reconcilati ſunt, inſtitutum eſt eo die, ut eodem habitu ornati per urbem incederent. Actiones. Ex antiquis exemplaribus unum non habent hoc uerbum.

De modo comedendi antiquorum.

FVit etiam illa ſimplicitas antiquorum in cibo capiendo humanitatis ſimul, & continētiæ certiſſima index. Nam maximis uiris prandere, & cœnare in propatulo uerecūdiæ non erat. nec ſane ullas epulas hēbant: qs populi oculis ſubiicere erubeſcerent. erant āt adeo continentiæ attenti: ut frequentior apud eos pultis uſus, quā panis eſſet. Ideoq; in ſacrificiis mola, quæ uocabatur, ex farre, & ſale, conſtat. exta farre ſparguntur. & pullis, quibus auſpicia petūtur: puls obiicitur primitus enim ex libamentis uictus ſui; deos eo efficatius, quo ſimplicius placabant. Et cæteros quidem ad benefaciendum uenerabantur. Febrem autem ad minus nocendum templis colebāt quorum adhuc unum in palatio alterum in area Marianorum monimētorum. tertium in ſumma parte Vici longi extat. In eaq; remedia, quæ corporibus ægrorum adnexa fuerant, deferebantur. Hæc ad humanæ mentis æſtus leniendos cum aliqua uſus ratione excogitata, cæterum ſalubritatem ſuam induſtriæ certiſſimo, ac fideliſſimo monimento tuebantur: boneq; ualetudinis eorum quaſi quædam mater erat frugalitas, inimica luxurioſis epulis: & aliena nimie uini abundantiæ, & ab omni immoderato ueneris uſu, auerſa.

OLIVERIVS.

SImplicitas, eſt & bona ſimplicitas & mala, Cœnare in propatulo, in publico in aperto ante fores ſuæ cuiuſq; domus, hinc ait, q Iuue. conqueritur ſuorum temporum mores, quia priſca illa uiuendi norma declinaſſent, q uidelicet ſuæ ætatis homines maiorum inſtituta mutaſſent propter luxuriam epularum, dicit enim, Quis fercula, ſeptem, ſecreto cœnauit auus. ¶ Subiicere erubeſcerent, & profecto id ſine rubore facere potuerant, cum epulæ eiuſmodi eſſent, quę ab omnibus ſpectari poſſent. Erant adeo continentiæ. Adeo inquit perfecta utebantur continentia, ut frequentius uterentur pultibus ꝗ pane. ¶ Puls, genus cibi eſt, quod ex farina, & aqua mixto ſale conficitur. ¶ Mola. Ouidi. de Faſtis, hoc idem oſtendit dicens. Ante deos homini quod conciliare ualeret. Far erat & puri lucida mica ſalis. Plinius libr. xviii. natura. hiſto. Pulte autem, inquit, non pane longo tempore uixiſſe Romanos manifeſtū eſt quoniam inde & pulmentaria hodie quoq; dicuntur. Et Ennius antiquiſſimus uates obſidionis famem deſcribens officia eripuiſſe plorantibus liberis patres commemorat. Et hodie ſacra priſca atq; natalium pulte fritilla conficiuntur, uidetur q; iam puls ignota Græcię fuiſſe, quā Italiæ polenta, mola igitur cōficiebatur, ut Serui. tradit ex farre, orno, & ſale, orno farre. i. eo anno orto, far aūt eſt genus frumenti grādioris. ¶ Et pullis. Nam in cauea pulli ſeruabantur, & cum bellum cū hoſtibus cōmittere uellent, primum auſpicia capiebant obiecta pulte, quam ſi ſumpſiſſent, ut pars in humum caderet, bonum erat auſpiciū, ſi reſpuiſſent, Diis non placere dicebant, id bellum ſuſcipi. ¶ Libamētis, libare proprie eſt partem & primitias diis fundere λείβειν græce, latine ſignificat fundere, quia primā partē libantes in ignē quaſi primitias fundētes, ſe Diis ſacrificare dicebant. ¶ Febrem aūt. Ad aliud trāſit inſtitutum. Vici longi, qui uicus longus appellabatur In eaq; remedia deferebantur. Ea remedia quibus ualetudinē priſtinā recuperaſſent ægroti in tēpla febris deferebāt, ſicut apud nos ſyngraphi, qbus ad febrē depellendā utuntur, nonnulli recupata ualetudie, ad tēpla deferuntur, alii uero inceduntur. ¶ Annexa, ſicut eiuſmodi ſyngraphi, ita illi ſortes, qbus liberati eſſent in tēplis, ſuſpēdebāt. ¶ Hæc ad humanæ mētis. Ad mētis qdē ſanitatē diuinū q̄rebatur auxiliū, qd̄ uero ad ſalubritatē corporis ptinebat, eā frugalitate, & parſimonia tuebātur. ¶ Mētis æſtus qa ſunt ēt corporis æſtus, uidelicet cū ægritudie laborat. ¶ Leniendos, ſedandos. Sed quō dicit mētis æſtus leniri, cū iam ea remedia corporibus annexa fuiſſe dixerit, non pōt fieri quin mens p ægritudinē corpis aliq̄tulū, & ipſa laboret. ¶ Vſus po. utilitatis cū aliqua rōne, ideo dixit aliqua, qa eſt alia certior rō ualitudinis ſeruandæ. ¶ Excogitata, inuenta. ¶ Bonæ ua. quia ēt eſt mala. Nā ualetudo mediū eſt uocabulū, qd in utranq; partē accipitur. ¶ Mater erat frugalitas. Nā ex frugalitate naſcitur bona ualetudo, frugalitas media eſt inter pdigalitatem & auaritiā, cū nec nimis parce rebus utimur nec nimis luxurioſe. Eſt igitur moderata per ſimoniam cibi & potus. Inimica luxurioſis epulis, ſicut ex epulis luxurioſis morbus medicorum inducitur, ita ex frugalitate bona ualetudo conſeruat. ¶ Veneris uſu, quia ab utroq; incenditur libido. Nam ut inquit, Teren. Sine Cerere, & Baccho friget uenus, uitabant igitur maiores crapulationem, ut tuerentur ſalubritatem uitabant uinum, ne deuenirent in dementiam, uitabant luxuriā, Frugalitas.

ut ſeruarent caſtitatem induſtria, doctrina ſtudium, uigilātia, indulgere, ideſt operam dare ſtudio, induſtria dicitur aſſiduitas, cura, labor, pertinacia, inſtantia, induſtria eſt frequens exercitium circa rem honeſtam induſtrioſus, ſtudioſus, laborioſus, efficax.

ASCENSIVS.

FVit & &c. Proſequitur antiquorū inſtitutum in comedendo dicens. Illa ēt ſimplicitas antiquorum in capiendo cibo fuit ſup. olim, index certiſſima humanitatis, ideſt benignitatis, & continentiæ .ſ. à luxu. ¶ Nā prandere. Et cœnare (ergo prādia tunc quoq; nota erant) in propatulo .i. patenti loco non erat uerecundiæ uiris maximis. Nec habebant ſane .i. omnino ullas epulas, quas erubeſcerent, ſubiicere oculis populi .i. omniū conſpectui exponere. ¶ Et ſup. priſci illi erant adeo .i. uſq; adeo attēti continentiæ .ſ. à luxu, & illicito uſu rerum, ut uſus pultis .i. cibi uulgaris confecti ex farina & aqua, aut lacte, eſſet frequentior apud eos quā panis, q̃ ſolidior ē cibus. Ideoq; .i. & ideo ſup res, quæ uocabatur mola in ſacrificiis, utpote, ſine qua ſecundū Seruiū, nulla fiebant ſacra, cōſtat .i. cōficitur, ex farre, et ſale, & aqua extaſ. hoſtiarū unde futura inquirūtur, ſpargunt farre, quo puls cōfici ſolet, & puls obiicitur, ut ueſcantur pulli quibus, ideſt per quos auſpicia petuntur .ſ. à diis per augures. Enim pro quia, priſci ſup. Romani, placabant deos primitus ex libamentis .i. oblationibus ſui uictus .i. eius quo ueſcebantur, uidelicet farris cū ſale, & aqua, eo .i. tanto efficatius, quo ſimplicius. Et quidem .i. certe, ipſi uenerabantur cæteros .ſ. deos, & deas, ad benefaciendū .i. ut benefacerent, aūt pro ſed. ¶ Ipſi colebant febrē .i. deam, ad minus nocendū .i. ut minus noceret, templis .ſ. tribus, quorū .ſ. tēplorū febris unū extat adhuc in palatio, alterū .ſ. ſecundū extat adhuc in area .i. ſpaciolo, monumentorū marianorū, ideſt quæ à mariis illuc ſtructa erant, tertiū ſup. templū febris extat in ſumma parte uici longi. (Qd dicit extat adhuc .i. nōdum periit, intellige tpe, quo hæc ſcripſerit) & remedia, quæ fuerunt annexa corporibus ægrorū .i. laborantiū febri deferebantur in ea .ſ. templa febris poſt ſanitatē receptam, aut naturæ, aut Dei ueri non febris (ut credebāt), beneficio, aut dæmoniorum uexare deſinētium calliditate, hæc .ſ. remedia, que corporibus annexa erant, excogitata ſup. erāt .i. inuenta cū aliqua ratione uſus ad æſtus humanæ mētis, qui phreneſim ſæpe excitant, leniendos .i. ſedandos, cæterum .i. ſed priſci ſup. Romani tuebantur .i. protegebant ſalubritatem ſuam .i. ſuorū corporū ſoſpitatē, certiſſimo, ac fideliſſimo monimēto induſtriæ ſup ſuæ & frugalitas, ideſt ſobrietas erat, q̃ ſi mater quædam bonæ ualetudinis .i. ſoſpitatis eorum, frugalitas tāq̃ inimica epulis luxurioſis, & aliena nimiæ abundantiæ uini, & auerſa, ab omni immoderato uſu ueneris, ideſt coitus non legitimi.

THEOPHILVS.

VIci longi. Vicus longus urbis, decima quarta regione transtiberim redditur à P. Victore.

OLIVERIVS.

Sparta næ uenatrices

IDem ſenſit. Trāſit ad externa. Proxima propinqua, & q̃ſi conformis grauitatis Spartana ciuitas Lacedæmon. occata autem Sparta poſtquā maioris iuuētutis parte longo, & graui bello conſumpta permiſſum fuit mulieribus Vt cum quibuſcunq; uellent, ſine diſcrimine concōberent, unde qui nati ſunt, partheniæ quoq; appellati ſunt, quaſi uirginales, dicit ergo Spartanos conſimilem Romanis habere grauitatem uult enim primas partes continentiæ Romanos tenuiſſe. Romanis deinde Spartanos ſecundos fuiſſe. adeo Spartani luxuriæ contemptores, & laboribus patientes fuere, ut ēt uirginibus eorum, teſte Cice. lib. ii. tuſcu. quæſt. magis paleſtricus puluis uenaticus labor & militia in ſtudio fuerit quā

¶ Externa, de ciuitate Spartana.

IDem ſenſit proxima maiorum noſtrorū grauitati Spartana ciuitas, quæ ſeueriſſimis Lycurgi legibus obtemperans, aliquandiu ciuium ſuorum oculos à contemplanda Aſia retraxit, ne illecebris eius capti, ad delicatius uitæ genus prolaberentur, Audierant enim lautitiam inde, & immodicos ſumptus, & omnia non neceſſaria uoluptatis genera fluxiſſe. primoſq; Ionas unguenti, coronarumq; in conuiuio dandarum, & ſecundæ menſæ ponendæ conſuetudinem, haud parua luxuriæ irritamenta reperiſſe: ac minime mirū eſt, quod homines labore, ac patientia gaudentes, tenaciſſimos patriæ neruos: externarum delitiarum contagione ſolui, & hebetari noluerunt: cum aliquāto faciliorem virtutis ad luxuriam, q̃ luxuriæ ad virtutem tranſitum viderent.

fertilitas filiorum, unde & uarium habitum ab aliis Virginibus fere cōſueuerant, dicente Vir. Virginis os habitum, q̃ gētes & uirginis arma Spartanæ. ¶ Aliquādiu. Per dcc. annos et amplius ſe ab Aſia abſtinuerunt, continenter uiuentes legibus nunq̃ mutatis. Ci. in oratione pro L. Flacco. Lacedæmonii, inquit, ſoli toto orbe terrarum ſeptingētos annos amplius unis moribus, & nunq̃ mutatis legibus uixerunt. Poſſet hec quis quodāmodo exorari, cur non exempla Atheinienſiū Lacedæmoniorū proponat exēplis, cum ſapientia uirtuti bellicæ uideatur anteponenda? Reſpondet quia Lacedæmon cōformis eſt Romæ i uirtute bellica, ideo præpoſuit Athenis. ¶ Voluptatis ergo difuit eſſe quandam uoluptatem hominibus conceſſam. Primoſq; Ionas. Aut erant Ionas, qui & ipſi pars Aſiæ eſſe creduntur, ſunt certe in extremitate minoris Aſiæ uerſus nos primum inueniſſe, ut coronati epularētur, hos ēt ſecundas menſas inſtituiſſe, cum antea una tantum menſa uterentur. ¶ Ionas, ſunt ut dixi ſcdm quoſdam pars Aſiæ, quī tū & ipſi Græcā habent linguā nā Ionica lingua una eſt ex quinq; Græcis, ſed magis eſt regio græca poſita, teſte Pō. inter Cariam & Aeolā, & Iones primi fuerunt, q legatos Cyro miſſerunt, ut in fidē amicitiāq; ſuā uellet eos accipere, qui urbanæ ſatis, & facete legatis dr reſpondiſſe, nā Aeſopi fabulā illis expoſuit, q̃rens nunq̃d audiuiſſent piſcatorē quēdā ad littora maris ueniſſe, q ſuauiter canens piſces conuocare ſtudebat, q cū aliquādiu ceciniſſet, nec piſces cantu mouerentur, indignatus retia iecit, q̃bus implicitos piſces cū ad littora traxiſſet, & ſup herbā expoſuiſſet, illi ſaltare q̃ primū cœperunt, tū piſcator deſinite inquit cōtumaces ſaltare, nā cū canerē, id facere noluiſtis, nūc uero cū nolim ſaltatis, ita uos cū ſocietatē meā ultro eā me uobis offerente habere potuiſtis, eā quodāmodo reſpuiſtis, nunc uero cū petitis, cōſequi nō poteritis. ¶ Secundæ men. ſ. pomorū & aliorū eiuſmodi fructuū, nā ſecundā menſam Poma eſſe ēt Vir. oñdit cū dicit. Et menſæ grata ſeræ, cū de pomis loq̃retur. ¶ Ac minime mirū eſt, q collaudat hoc ppoſitū Spartanorū, q uoluerint ciues ſuos Aſiam frequentare, q facilior eſſet tranſitus à uirtute ad uitia. Tēaciſſimos, robuſtiſſimos pp ſeuerā, ac triſtē uiuendi rōnē. ¶ Neruos, robur. ¶ Hebetari, obtundi, effœminari.

ASCENSIVS.

IDē ſenſit. Apte, utpote à cōſimilibus moribus docto ſtilo orationes pgreditur ad inſtituta externa & prio Lacedæmoniorū dicens. Ciuitas Spartana .i. Lacedæmon pxia grauitati maiorū noſtrorū (imo in multis pcedens) ſenſit idē .ſ. de frugalitate, quod Roma, q̃ .ſ. ciuitas Spartana, obtēperās .i. obediens ſeueriſſimis legibus Lycurgi retraxit aliquādiu .i. p aliquot annos, oculorū ſuorū ciuiū, à contēplanda Aſia .i. arcuit à contēplatione luxuriæ, q̃ in Aſia tūc erat, ne .ſ. ciues ſui capti illecebris eius .ſ. Aſiæ plaberentur ad genus uitæ delicatius .ſ. q̃ prius uſi fuerant. Enim p quia ipſi Spartani, ſeu Lacedemonii, audierāt lautitiā .i. exq̃ſitū apparatū in uictu, & imodicos .i. magnos ſumpt9, & oīa gñā uoluptatis non necīa .i. ſupflua, fluxiſſe, idē .i. ex Aſia. ¶ Et audierāt Ionas .i. populos Ioniæ, eſt aūt actūs pluralis tertiæ à nominatiuo Iones, & uox triſyllaba, repiſſe primos, cōſuetudinē unguēti, & coronarū dandarū in cōuiuio, & ſcdæ menſæ, q̃ pomorū erant, ponende .ſ. in cōuiuio, appoſitione haud pua .i. q̃ res ſunt non parua, ſed maxia irritamēta luxuriæ. Ac minime .i. nullo modo mirū eſt q hoīes, ut erāt Spartani gaudētes labore, ac patiētia, no uerunt neruos tenaciſſimos patriæ .i. p quos patria maxīe cōſeruabatur utpote laborē & potentiā, ſobrietatēq; ſolui, & hebetari .i. obtuſos fieri cōtagione .i. turpi cōicatiōe, deliciarū exte narū, cū uiderēt tranſitū uirtutis ad luxuriā faciliorē ſup. eſſe aliquāto quā luxuriæ ad uirtutē, quā rē fecit amiſſio iuſtitiæ origioalis illis qdē ignota tāq̃ cauſa, ſed i effectu notiſſima.

Oliuerius.

De Pauſania.

Quod eos non fruſtra timuiſſe dux ipſorum Pauſanias patefecit. Qui maximis operibus editis: vt primum ſe Aſiæ moribus permiſit, fortitudinem ſuã, effœminato eius cultu, mollire non erubuit.

De Ciuitate ipſa.

Eiuſdem ciuitatis exercitus non ante ad dimicandum deſcendere ſolebant: quam Tibiæ concentu: & Anapæſti pedis modulo cohortationis calorem animo traxiſſent, vegeto, & crebro ictus ſono, ſtrenue hoſtem inuadere admoniti. Iidem ad diſſimulandum, & occultandum vulnerum ſuorum cruorem, puniceis tunicis in prælio vtebãtur: non vt ipſis aſpectus earum terrorem: ſed ne hoſtibus fiduciæ aliquid afferret.

De Athenienſibus.

Egregios virtutis bellicæ ſpiritus Lacedæmoniorum, prudentiſſimi pacis moribus, Athenienſes ſubſequuntur: apud quos inertia è latebris ſuis langore marcens, in forum perinde ac delictum aliquod protrahitur, fit ꝙ vt facinoroſæ, ita erubeſcendæ rea culpæ.

De Areopago.

Eiuſdem vrbis, & ſanctiſſimum conſilium Areopagus, quid quiſq; Athenienſium ageret: aut quo nam quæſtu ſuſtentaretur diligentiſſime inquirere ſolebat: vt homines honeſtatem: vitæ rationem momores reddẽdam eſſe, ſequerentur.

OLIVERIVS.

Pauſanias. Quod eos &c. Corroborat exemplo hanc opinionem. Nam Pauſanias cum multas, magnaſq; res geſſiſſet, ubi ſe moribus aſiaticis dedit, ita corruptus eſt, ut conſilia prodendæ patriæ cum rege perſarum iniret. Hic pauſanias cum aduerſus Xerſen perſarum regem opulentiſſimum miſſus multas atq; præclaras inde uictorias retuliſſet, & plurimum incremẽti Lacedæmoniorum adieciſſet imperio ſenſim uitã ſuam in mores Aſiaticos labi permiſit, deinde eo uſq; proceſſit res, ut cum Xerſe ita conueniret ſe illi imperium Lacedæmoniorum proditurum eſſe, ſi filiam ſibi in matrimonium dediſſet id uulgatum cum lacedæmones reſciſſent. Pauſaniam exilio mulctarunt, uel ut alii dicunt, accuſatus ab Argilao adoleſcente, quo abutebatur turpem mortem ſubire coactus eſt, maximis operi.edi.q Mardonium ſatrapẽ natione Medum, & perſarum regis generum manu fortẽ, & conſilii plenum cum ducentis millib' peditum, & uiginti equitum haud ita magna manu apud plateam uicit. ⸿ Molliri. mollem facere, & effœminatã reddere.

ASCENSIVS.

Quod eos &c. Perpetuo ſtilo rem ꝓſequitur dicens. Quod .ſ. neruos tenaciſſimos patriæ ſolui contagione delitiarũ Pauſanias dux ipſorum .ſ. Lacedæmoniorum patefecit eos .ſ. lacedæmonios timuiſſe, non fruſtra .i. non ſine cauſa, qui .ſ. pauſanias maximis operibus editis .i. poſtq̃ maxima opera ediderat, & confecerat, ut primũ .i. tam cito, ut permiſit ſe moribus Aſiæ nõ erubuit emollire, ideſt mollẽ facere, fortitudinem ſuam cultu eius, uidelicet Aſie effœminato, ideſt in fœminatam molliciem deducto.

OLIVERIVS.

Anapæſtim pedis modulo. Anapæſtus pes eſt, qui primas duas ſyllabas breues habet, ultimam longam, per huius ergo pedis modulationem uolebant intelligi primo, concurſu celeriter, & impetuoſe cum hoſte pugnandum eſſe, ut ſi quomodo poſſent primo conflictu cõficerent hoſtem, quod ſi hoſtem prima acie profligare nequirent, firmiter & præſſo pede pugnandum. Nec prius moueri oportere, quam hoſtem confeciſſet. Aulus Gellius dicit Lacedæmones non carmine tybiarum, & cantu, & ſignis, ſed tybicinum moduſis in præliis utebantur. ⸿ Vegeto, ſtrenuo, & forti, ac robuſto quantum ad ultimam ſyllabam crebro quantum ad duas primas ſyllabas, quæ breues ſunt. ⸿ Nõ ꝙ ipſis, non ꝙ terrorem ſanguis afferret, nam aſſueti erant pati, & fortia ferre.

ASCENSIVS.

Eiuſdem &c. Ordo eſt. Exercitus eiuſdem ciuitatis, uidelicet Spartanæ, ſolebant non deſcendere ad dimicandum, ideſt non inire periculum dimicandi, ante, ideſt prius quam traxiſſent animo calorem cohortationis concentu tybiæ. ⸿ Et modulo pedis anapæſti, qui ex duabus breuibus, & longa conſtans incundi prælii formam indicat, admoniti uegeto, ideſt uiuaci, & uigoroſo ſono ictus, ſcilicet, indicati per anapæſtum in ultima ſyllaba, & crebro ſono ictus quantum ad duas priores ſyllabas pedis indicati celeriter inuadendum eſſe, inuadere hoſtem ſtrenue, ideſt acriter, ita ut ſubita ſit inuaſio, & conſtans pugna. Idem ſcilicet Lacedæmonii utebantur in prælio tunicis puniceis, ideſt rubicundis ad occultandum cruorem uulnerum ſuorum, non ſupple id faciebant, ꝙ, ideſt q̃ aſpectus earum, ſcilicet tunicarum ſanguinolentarum, afferret ipſis, ſcilicet Lacedemoniis terrorem (quia puſillanimes, quales non erant Lacedæmonii, ſtatim uiſo ſanguine ſuo labaſcunt animo) ſed ne aſpect' earum tunicarum cruentatarum, afferret hoſtibus aliquid fiduciæ, quando enim uulneratus, quis conſpicitur, eum non diu pugnaturum confiditur.

OLIVERIVS.

Egregios uirtutis bellicæ ſpiritus Lacedæmoniorum. Quemadmodum illi in bello præſtantes fuerunt, ita Athenienſes in pace. Plato in timæo hanc ciuitatem commendans dicit. Fuit olim athenienſium ciuitas longe ceteris præſtans morum bonitate, ac potentia uirium, bello, & pace memoranda. Hæc ille. Apud quos inertia, non aliter inquit apud Athenienſes inertes homines puniuntur, ac ſi delictũ aliquod perpetraſſent, eſt autẽ iners qui ſine arte hoc eſt ſine exercitatione uiuit, nulli .ſ. ſe honeſto ſtudio applicans, & poſuit inertiam pro homine inerti, ideſt rem pro homine. ⸿ E latebris ſuis, quia per otium in occulto uitam agunt. Nam proprium inertis eſt in otio & in tenebris deliteſcere. ⸿ Languore, torpore, & otio quod inducit languorem. ⸿ Perinde ac delictum tanquam homo delicto obnoxius eſſet in forũ protrahitur, ut puniatur.

ASCENSIVS.

Egregios, &c. Tranſit ad mores Athe. quos dicit in pace excelluiſſe, ut lacedæmonios in bello. Ordo eſt. Athenien. prudentiſſimi moribus pacis, ideſt in pace ſeruandis, ſubſequuntur (quaſi minor ſit uirtus in pace q̃ in bello gerendo.) egregios ſpiritus uirtutis bellicæ lacedæmoniorum, apud quos .ſ. Athenië. inertia, ideſt ignauia, & uita ſine arte, & induſtria marceſcens, ideſt putreſcens langore, ideſt torpore, in latebris ſuis, ideſt ganeis, popinis, & aliis locis illecebroſis, & propterea occultis, protrahitur in forum, ideſt iuridice reprehenditur, & diiudicatur, perinde, ideſt pariter, ac ideſt ſicut aliquod delictum, & ipſa inertia fit rea, id accuſatur culpæ ut facinoroſæ ita erubeſcendæ, hoc eſt apud Athenienſes deſides inertes, hoc eſt nihil boni tempore pacis agentes, ita puniebantur, & cõdemnabantur, ut facinoroſi.

OLIVERIVS.

Areopagus. Areopagus. Areopagitarum officium erat ſimile Romanis cenſoribus. Areopagus uicus erat Athenis, ſic dictus à templo Martis, quod haud procul inde foret. Nam interpretatur uilla Martis αρης enim Martem [illegible] fontem ſignificat inde Areopagus, quod illic iudicium Martis aliquando à diis latum ſit. Nam fabula talis eſt, Mars homicidii accuſatus uocatus eſt in ius palladi conceſſum fuit, ut athenis iudicium haberetur, & duodecim dii conſeſſum Iouis honeſtarunt, ſex maribus à dextris, & ſex deabus à ſiniſtris aſſidentibus

Plutone, Neptuno, Vulcano, Marte, Mercurio, & Apolline à dextris, à ſiniſtris uero Iunone, Cerere, Venere, Veſta, Pallade, & Diana, & cum totidem ſentētiis damnarentur quibus abſoluebantur, pallas ſuffragium his adiecit, qui illum abſoluebant, & ita abſolutus eſt. Inde aūt fabulam fictam eſſe arbitror, ꝙ ibi teſte Pli. primum capitis iudicium actum fuerit, ibi autem cōſilium erat Athenienſium, & iudicia ferebātur, quæ exquiſitiſſima hēbantur. ⸿ Vt homines honeſtatē. Reddit rationem, cur ita facerent, quia niſi probaretur ratio uitæ ſuæ, pœnā darent nō mediocrem.

ASCENSIVS.

EIuſdem & c. laudat inſtitutum Athe. in areopago dicens. Areopagus. i. uicus martis, ubi iuſtitia exercebantur apud Athe. & .i. etiā ſanctiſſimum. i. inuiolatiſſimū conſilium eiuſdem urbis, ſcilicet Athe. ſolebat inquirere diligentiſſime quid quiſq; Athe. ageret, aut quo quæſtu .i. lucro, aut qua acquiſitione rerū ſuſtētaretur, ut homines ſequerentur honeſtatem, memores, ideſt momoria repetentes rationem uitæ eſſe reddendā.

THEOPHILVS.

AReopagus. Athenis curia, in qua capitis iudicia agebantur. Areopagus appellatus, eo ꝙ in edito ſitus, arios. i. Martius, qa de cede cognoſcit, cui Mars præeſt, uel ꝙ ibi Mars cām dixit necati allirrhothii filii neptuni, quē interemit ob illatam uim alcippæ eius filiæ, quam ſuſtulit ex agraulo Cecropis, ut Hellanicus auctor eſt in primo, uel ut autumat Aeſchylus, ꝙ amazones caſtra habuerunt in eo Martis filiæ. Poſteritas. Vetuſta exemplaria legunt poteſtas.

OLIVERIVS.

EAdem bonos ciues, & hoc inſtitutum athe laude digniſſimum fuit ꝙ pmia uiris optimis reddebantur, ſic enim ad uirtutes incitantur. Honor eſt exhibitio reuerentiæ in teſtimonium uirtutis ut uult philoſophus in æthicis. Periclis, pericles orator maximus, ac philoſophus doctiſſimus fuit, qui reipubli. Athenien. quadraginta annis mira quadam prudentia gubernauit, & illi habitus eſt honos, ut ſuo loco dicemus. ⸿ Siue rem ſiue perſonam. Nam maxime gloria homines ad uirtutem concitantur, ſicut ille Solō unus è ſeptem putabat rempub. duabus rebus contineri, præmio & pena, ut hinc boni ad uirtutes inuitentur, illinc malia flagitiis arceantur. In huius quoq; ſententiam & Oui. de Pōto carmen edidit. Laudataq; uirtus, creſcit, & Imenſum gloria calcar habet ⸿ Siue rem, quia res illa bene inſtituta ſit nam ut infra dicit. Honos eſt uirtutis uberrimum alimentum. ⸿ Siue perſo. Cui tale premium debetur. ⸿ Nam & uirtutis. Sic etiam Ariſtoteles dicit honorem eſſe reuerentiam & dignitatis collationem, quæ datur in teſtimonium uirtutis. ⸿ Initium caperet, ut ipſe princeps eſſet huius inſtituti ⸿ Age quid illud inſtitutum athenarum. Inſtitutum fuit athenis, ꝙ ſiquis manūmiſſus à domino poſt libertatem ingratus extitiſſet, libertate priuaretur. Sunt uerba legis Siue domini ſeruum manumiſſum in ſeruitutem uindicantis. ⸿ Quem domi ſceleſtum. Si domi inimicus es, non eris reipub. amicus, uel ſi domi iniquus reipub. non eris iuſtus. — Premiū

ASCENSIVS.

EAdem ciuitas. i. athe. introduxit primo cōſuetudinē decorandi bonos ciues corona, cingendō caput periclis, illius ciuis Atheneſi clarūum, ideſt illuſtre, ob bonū cunſiliū, & fortia geſta, duobus ramulis aut (ut alii habent) ramuſculis, oleæ ideſt arboris oliferæ apud athe primū, ut quidā uolūt repertæ. Probabile inſtitutum. i. qđ inſtitutum atheſi. eſt probabile Cōmendabile ſiue uel intuentē. i. effectū ipſum. Nā per talē uiā prouocantur ciues ad fortiter agēdū, ſiue perſonā, hic eſt pericles, qui talē honorē bene meritus fuerat. Nā & honos. i. honor, eſt uberrimū alimētū. i. nutrimētū uirtutis, unde Naſo laudataq; uirtus, creſcit, & immenſum gloria calcar habet. Et pericles ciuis ille Athe. dign⁹ ſup. erat, ut eſſet iis, à quo potiſſimū poſteritas caperet initiū talis muneris i. coronæ oleaginæ dandi. ⸿ Age. & c. Proſequitur inſtitutū Athe. circa gratos & ingratos dicens. Age adhortandi uox eſt, ut diligentius rñdeatur. quod. i. quale ſup. eſt illud inſtitutum Athe. ꝗ. i. ꝗtum memorabile .i. dignū memoria ꝙ libertus i donatus libertate conuictus. i. probatus à patrono. i. manumiſſore, ingrat⁹. ſ. in patronū fuiſſe, exuitur iure libertatis. i. reuocatur in ſeruitutē. Patronus ſup. reuocās libertum in ſeruitutem, inquit, ego ſuperſedeo. i. prætereo, & deſino habere te impiū æſtimatorem. i. appretiatorem, tanti muneris, ꝗtū ē libertatis ciuē. i. in numero ciuiū, hoc eſt nō reputo te amplius ciuē, nec poſſum adduci, ut credā utilē ſup. eſſe, aut fore urbi, quē cernā domi. i. in patremfamilias ingratū & ita ſceleſtum. i. iniquum. Igitur qm̄ neſciſti eē liber, abi, & eſto. ſ. poſt hac ſeruus.

⸿ De eodem.

EAdem bonos ciues corona decorandi, primo cōſuetudinem itroduxit, duobus oleæ connexis ramulis clarum Periclis cingendo caput. Probabilem inſtitutum ſiue rē, ſiue perſonā intueri velis. Nam & virtutis vberrimum alimentum eſt Honos: & Pericles dignus à quo talis muneris dandi poſteritas, potiſſimum initium caperet: Age quid illud inſtitutum Athenarum? quam memorabile? quod conuictus à Patrono Libertus ingratus, iure libertatis exuitur. ſuperſedeo te, inquit, habere ciuē tanti muneris impium æſtimatorem. Nec adduci poſſum: ut eredam vrbi vtilem, quem domi ſceleſtū cerno. abi igitur, & eſto ſeruus: quoniam liber eſſe neſciſti.

⸿ De Maſſilienſibus.

INde Maſſilienſes quoq; ad hoc tempus vſurpant diſciplinæ grauitatem: priſci moris obſeruantia, charitate Popu. Roma. præcipue conſpicui: qui tres in eodem manumiſſiones reſcindi permittūt: ſi ter ab eodem deceptum dominum cognouerint: quarto errori ſubueniendū non putant: quia ſua iam culpa iniuriam accepit: qui ei ſe toties obiecit. Eadem ciuitas ſeueritatis cuſtos acerrima eſt. nullum aditum in ſcænam mimis dando: quorum argumenta maiore ex parte ſtuprorum continent actus: ne talia ſpectandi cōſuetudo, etiam imitandi licentiam ſumat. Omnibus autem, qui per aliquam religionis ſimulationem alimenta inertiæ querunt: clauſas portas habet: & mendacem, & fucoſam ſuperſtitionem ſubmouendam eſſe exiſtimans. Cæterum à condita urbe gladius eſt ibi: quo noxii iugulanē: rubigine quidem exeſus, & vix ſufficiens miniſterio: ſed index in minimis quoq; rebus omnia antiquæ conſuetudinis momenta ſeruanda.

OLIVERIVS.

INde Maſſilienſes quoq;. Hi maxima fuerunt amicitia. Po. Ro. deuincti adeo, ut cū cæteræ ciuitates à P. Ro. defeciſſent, hi ſoli in fide, & officio permanerēt, quod & tpe belli ciuilis fecerunt, unde Stra. lib. iiii. Maſſilienſes inquit, Ro. Po. amicitiā conciliarunt, qui cum illis, permultum utiles eſſent, magnū ex ipſis ſuſceperūt incrementum, & paulo infra. Tum uero ex Po. Ro. amicitia eximia felicitate florebant in Pompeiana aduerſus Cæſarem ſeditiōe, cum uictæ parti ſeſe addixiſſent magnam ſuæ feli. iac. fe. Inſtitutum autem fuit, ꝙ ſiquis comperiſſet ſeruum ſuum, quem libertate donaſſet ingratum eſſe, uſque ad tertiam libertatem, poſſet ſe ingratitudinis uitio ulciſci. ſi poſt tertia libertatem rurſus eum libertum faceret, non haberet ius in ſeruū illū ⸿ Qui ei ſe toga. qui ſeſe totiens periculo obiecit ſi poſtea periculi pœnam dederit, nullum habet, quem accuſet, niſi ſeipſum. ⸿ Maiori ex parte, quia ſunt nonnullæ, quæ ſtuprorum non habent, ut apud Plautum aulularia captiui duo. ⸿ Talia ſpe. cō. nam quæ frequenter ſpectantur, ea quoq; licentius committi poſſe uidentur, ita nobis perſuademus, nam niſi eiuſmodi, licerent, non concederentur ſpectari, conceduntur autem ergo licet. ⸿ Religionis ſimulationem dum ſimulant ſe religioſos eſſe, ut à labore ſint alieni nā tunc erant nonnulli, qui ſimulabāt religionē, ꝗ potius erat ſuperſtitio. ⸿ Mendacē, falſam, & ſimulatā. ⸿ Fucoſam, non ſincerā, ſed apparētē. ⸿ A condita ur. Hec urbs eſt in ſinu Galliæ tranſalpinæ, teſte Strabo libro tertio qui dicit. Quo loco is, qui ſinus uocatur Gallicus diffunditur inq; eo Maſſilia, & Narbo ſunt urbes clariſſimæ, uel te. Solino, — Religionis ſimulatio.

Solino, in Narbonenſi ꝓuincia à focéſibus quondã fugatis. Perſarũ aduentu.xlv.olympiade cõdita ſunt Iuſti. uero dicit, phocẽſes anguſtia terræ coactos, mare curioſius exercuiſſe, piſcãdo, mercãdo, plerũq; ẽt latrocinio, qđ illis tẽpibus decus erat. Vir. Cõuectare iuuat ꝑdas, & uiuere rapto. Prædãtes ergo ueniſſe in finẽ Gallicũ ad hoſtiũ amnis rhodani, & eius loci amenitate captos, domũ rediſſe & ſuoꝝ cõplures ſollicitaſſe, q tãdẽ duce ꝓueniẽtes Maſ. cõdidere. ⸿ Rubigine qdẽ exeſus, ꝑ nimia ueluſtate, rubigo glad. ñ illũ prope corrupit.

ſectantur ſubmouendã eſſe. ſ. ab urbe ſua. Cæterũ. i. ſed, gladius, quo noxii. i. ſontes, & maleficio conuicti, iugulantur. i. necantur, eſt ibi ab urbe cõdita. i. ab eo tpe quo primũ urbs earũ fuit cõdita, qdem. i. certe, exeſus. i. corroſus, & partim corruptus, rubigine. i. uitio illo ferri, diu ſine uſu lenti, & uix ſufficiens miniſterio. ſ. decollandi, aut iugulandi, ſed iudex. i. monſtrator, & ſignificator, uſa momẽta. i. diſcrimina, aut efficaciæ ſeu ut dicunt importãtiæ, antiquæ cõſuetudinis ſeruanda ſub eſſe, quoq;. i. ẽt in minimis rebus. q. d. nedum in maximis.

⸿ De duabus Arcis.

DVæ etiam ante portas eorum Arcæ iacent: altera, qua liberorum, altera, qua ſeruorum corpora ad ſepulturæ locum plauſtro deuehuntur. ſine lamẽtatione ſine planctu, ſine luctu, funeris dies, domeſtico ſacrificio, adiectoq; neceſſariorũ conuiuio finitur. Etenim quid attinet humano dolori indulgere? aut diuino numini inuidiam fieri? quod immortalitatem ſuam nobiſcum partiri noluerit. Venenũ cicuta temperatum in ea ciuitate publice cuſtoditur: quod datur ei, qui cauſas ſexcentis (Id enim Senatus eius nomen eſt) exibuit ꝑꝑ quas mors ſit illi expetenda: cognitione virili, beneuolentia temperata: que neq; egredi vita temere patitur, & ſapienter excedere cupienti celerem fati viam ꝓbet. vt vel aduerſa, vel proſpera nimis vſi Fortuna: (vtraq; enim finiendi ſpiritus: illa ne perſeueret: Hæc ne deſtituat rationem præbuerit) cõprobato exitu, terminetur. Quam conſuetudinẽ Maſſilienſium non in Gallia ortam: ſed è Græcia tranſlatam inde exiſtimo: quod illam etiam in inſula Cæa ſeruari animaduerti, quo tẽpore Aſiã cum Sex. Pomp. petens. Iulide oppidum intraui. Forte enim tunc euenit, vt ſummæ dignitatis ibi fœmina: ſed vltimæ iam ſenectutis, reddita ratione ciuibus, cur excedere vita deberet: ueneno cũ ſumere ſe deſtinarit: mortemq; ſuam Pomp. præſentia clariorem fieri magni æſtimarit. Nec præces eius vir ille, vt omnibus virtutibus, ita humanitatis quoq; laudibus inſtructiſſimus, aſpernari ſuſtinuit. venit itaq; ad eam: facundiſſimoq; ſermone, qui ore eius quaſi è beato quodam eloquẽtiæ fonte manabat: ab incœpto conſilio diu nequicquam reuocare conatus, ad vltimum propoſitum exequi paſſus eſt. que. xc. annum trãſgreſſa cum ſumma & animi; & corporis ſynceritate: lectulo quantum dignoſcere erat, quotidiana cõſuetudine cultius ſtructo recubans: & innixa cubito: tibi, inquit, Sex. Pom. Dii magis, quos relinquo, q̃ quos peto, gratias referant quia nec hortator vitæ meæ, nec mortis ſpectator eſſe faſtidiſti. Cæterum ipſa hilarem Fortunæ vultum ſemper experta: ne auiditate lucis triſtem intueri cogar: reliquias ſpiritus mei proſpero fine, duas filias, & vnum nepotum gregem relictura ſuperſtitem, permitto. Cohortata deinde ad concordiam ſuos, diſtributo eis patrimonio. & cultu ſuo, ſacriſq; domeſticis maiori filiæ traditis poculum, in quo venenum temperatum erat, conſtanti dextera arripuit. Tunc defuſis Mercurio delibamẽtis, & inuocato numine eius, vt ſe placido itinere in meliorem ſedis infernæ deduceret partem cupido hauſtu mortiferam traxit potionem: ac ſermone ſignificans quaſnam ſubinde partes corporis ſui rigor occuparet: cum iam viſceribus eum, & cordi imminere eſſet locuta: filiarum manus ad ſupremum opprimendorum oculorum officium aduocauit, noſtros autem, tametſi nouo ſpectaculo obſtupefacti erãt: ſuffuſos tñ lachrimis dimiſit.

ASCENSIVS.

INde. Trãſit ad mores Maſ. populoꝝ in ꝓuincia Gallicana, q ex phocẽſibus originẽ traxerunt dicẽs. Maſ. conſpicui. i. illuſtres obſeruãtia moris priſci l. antiq & ꝓcipue charitate. P. R. uſurpãt quoq; inde ſ. poſt Ath uſq; ad hoc tps, grauitatẽ diſciplinæ, qm̃ ſ. maſ. permittũt tres manumiſſiones reſcindi. l. reuocari, in eodẽ. ſ. manumiſſo, ſi cognouerint dñm ſ. manumiſſorẽ, deceptũ ter ab eodẽ. ſ. manumiſſo, & non putãt ſubueniẽdũ q̃rto errori, qa ſi q̃rto, qs manumiſerit, & poſtea ſe erraſſe oſiderit, nõ reuocabat in ſeruitutẽ manumiſſus qa q̃ter inuẽtus ẽ, malus ſemp talis futurus cẽſendus eſt, quaſi dñs accepit iniuriã, iã. ſ. q̃rto loco, ſua culpa, utpote q abiecit ſe toties ei. ſ. ſeruo malo libertate donato. ⸿ Eadẽ &c. Proſeq̃tur alterũ ſeueritatis Inſtitutum maſ. à diuo Aug. in li. de ci. dei magnope laudatũ dicẽs. Eadẽ ciuitas maſ. ẽ accerrima cuſtos ſeueritatis nullũ. i. ullũ, nã dando mimis ullũ additũ in ſcenã. i. agẽdarũ fabularũ locũ, quoꝝ ſ. mimoꝝ, hoc ẽ hiſtrionũ mores hoium geſtu corpis imitãtiũ, argumẽta. i. mãæ, ut res tã ueræ q̃ fictæ, q̃s agũt, cõtinent ex maiore parte actus ſtuproꝝ. i. illicitorũ coitũ, iõ autẽ nullũ aditũ dedit, ne cõſuetudo ſpectãdi talia. ſ. lubrica, & carnalia nõ ſ. res obſcœnæ oculis, ſed auribus uerbis q̃tũ fieri põt captis ſubiiciũtur, ſed qa ex geſtu & pſonarũ hitu, potiſſima uoluptas depẽdebat, ſpectari potius q̃ audire dicebãtur, ſumat. i. p ſe capiat ẽt licẽtiã. i. malam cõſuetudinẽ, aut pmiſſionẽ imitãdi. ſ. turpia, ut ſtupra, aũt pro ſed ciuitas maſ. habet portas ſ. urbis ſuæ clauſas oibus, q que ſũt alimẽta inertiæ l. ignauiæ, & ocioſitatis. p aliquã ſimulationẽ religionis, qa multi ſub ꝑtextu religionis mollẽ & inertem uitã, ẽt tunc ſectabantur, ſemp enim religionibus addicti ab externis fuerunt immunes, niſi ſumma urgente neceſſitate, habet dicit portas clauſas, exiſtimans ſuperſtitionem mendacẽ, & fucoſam. i. palliatã nã reuera tales molliciem uitæ

OLIVERIVS.

DVæ ẽt. Hanc ẽt cõſuetudinẽ Maſſi. ſeruabant, ꝙ & duas arcas ante urbem ſuã cõſtituere, in quarũ altera ſeruorũ corpora, in altera liberorũ portarentur ad ſepulchrũ, & cũ cadauer ad funus effertur, nemo eſt q lugeat, & pectora plangat. Plauſtro, nõ humeris hoium ad ſepulchrũ efferebãtur cadauera, ſed plauſtro. ⸿ Lamentatiõe, q̃relarũ. ⸿ Plãctu, pulſatione pectorũ, nec q̃reis, nec plãctibus funera ſuorũ cõmitabãtur. ⸿ Funeris dies lugendi funeris. ⸿ Domeſtico, qa domus funeſta dr eius, qui mortuus eſt. ⸿ Etenĩ qđ attinet. Laudat hoc ꝓpoſitũ, & iſtitutũ maſ. dicens nil aliud facimus dũ, q̃relis, & lachrymis inſiſtimus, niſi ꝙ dolorẽ nr̃m augemus, & inuidiã deoꝝ ꝓuocam⁹ ⸿ Indulgeri, operã dari, ſicut Cice. dicit. Nõ intelligis duplicari dolorem ⸿ Immortalitatẽ ꝙ nos immortales facere noluerint, ſicut ipſi ſunt. ⸿ Cicuta tpamentum. Cicuta uenenoſa herba eſt, teſte Plin. lib. xxv. natu. hiſtor. q cicuta, inquit, quoque uenenũ eſt, publica Athe. poena inuiſa, ad multa uſus nõ omittendi, ſemen habet noxium & reliqua. ⸿ Sexcentis Senatoribus. ſ. qui ſexcenti erant, nã cõſiliũ eorũ ſexcenti appellantur Strabo libro. iiii. Cæterum Maſſilienſes rem urbanã p optimates, & ariſtocratiam regentes, oẽs legũ æquitate ſuperant cõſilium ſexcentis ex uiris inſtituentes, qui quo ad uita ſuperſit, id honoris genus habent, quos timidos, ideſt honorificos appellant. xv. uero ſenatus ſunt principes, q bus q̃ ad manus prompta obueniunt moderari, & regere datum eſt, ruſus, ex his. xv. tres ſunt præſides qbus plurimũ poteſtatis attribuitur, uerũ ex his nemo timidus creatur, qui liberos non habeat, ne ue de ciuium ſanguine tertiam per generationẽ ortus ſit. Mors expetenda, qui iuſtam cãm moriendi ſe probauerint habere, his publice hoc uenenũ hauriendum datur. ⸿ Temperata beneuolentia, ꝙ eos nolint temere mori uirili, de his qui uiriliter mori uolunt, ordo eſt.

Cicuta.

De ritu Maſſilienſium.

SEd vt ad Maſſilienſiũ ciuitatem, unde in hoc diuerticulum exceſſi: reuertar: intrare oppidum eorũ nulli cum telo licet. præſtoq́ eſt, qui id cuſtodiæ gratia acceptũ, exituro reddat. vt hoſpitia ſua quemadmodum aduenientibus humana ſunt: ita ipſis quoq́ tuta ſint.

Cognitione uirili temperata cum beneuolentia, cognitio uirilis eſt de his, qui fortiter mori uolunt, quæ temperatur hac beneuolentia, ne ſine cauſa moriantur. ⁋ Sapienter, hoc pertinet ad uirilem cognitionem. ⁋ Nam utraq́, utraq́, inquit, fortuna tam diuerſa quam proſpera cauſam moriendi præbet hominibus. Nam ſi aduerſa fuerit, nolũt in ea diutius permanere, ſi ꝓſpera, dubitant ne deſerat eos, & in aduerſam incidant. ⁋ Iulide op. eſt inſulæ. Cææ. ⁋ Clariorẽ fieri, ut mors ſua præſentia Pompeii celebraretur. ⁋ Inſtructiſſimus, paratiſſimus, munitiſſimus. ⁋ Inſana in hec uno inſana erat, ꝙ mori uolebat. ⁋ Sinceritate, integritate. Sincerus dicitur ille, q plane purus eſt ſine ulla mixtione malitiæ, ut mel ſine cera ſincerum dicimus. ⁋ Dii, quos relinquo, ſcilicet ſuperi. Quam quos peto, ſcilicet inferi. ⁋ Nec ho. vi. meæ, quoniam à propoſito eam reuocare ſtuduerat. ⁋ Ipſa epi. eſt, ipſe lego, ipſe legis, ipſe legit. Nam ad omnem perſonam referri poteſt. ⁋ Sacriſq́ dii: ut diis penatibus ſacrificia facerent. ⁋ Maiori fi. ita mos erat, ut maioribus natu ſacra domeſtica traderentur. ⁋ Conſtanti. firma, & non tremebunda. ⁋ Deſuſis me. liba. ideo Mercurio libauit, quia dicitur animabus præeſſe Vir. Animas ille euocat orco, pallentes alias

Mercurius infernus.

ſub triſtia tartara mittit, eſt autem deorum nuncius, qui nõ ſolum diis ſuperis, ſed inferis quoq́ miniſtrat. Placido itinere, æquo non aſpero quia, planiore in campos elyſios. ⁋ Deſuſis, autem dixi factis ſacrificiis uel in terram fuſis, anteq̃ libaret, fudit aliquantulum potionis in terrã. ⁋ Subinde, deinceps quia dicebat, quomodo rigor primo pedes occupaſſet, deinde ad genua perueniſſet, poſtea ad cor aſcendiſſet. ⁋ Opprimẽdorum occul. claudendorum oculorum. Vir. Preſſi ue oculos, & funera laui. conſuetudo enim erat ut propinquiores mortuis lumina clauderent. ⁋ Tamen aduer. ad id, quod dixit obſtupefacti, q̃ ſi dicat: ſi ſtupefacti eramus, nõ debeam flere.

ASCENSIVS.

DVæ autem &c. Recitat inſtitutum Maſſiliẽ. de duabus arcis, ideſt feretris, aut capſulis, ſeu capulis, quibus omnium cadauera ad ſepulturam deferebantur, in altera liberorum, in altera ſeruorum dicens. Autem prõ ſed duæ accæ, ideſt ciſtæ, ligneæ quibus efferrebantur cadauera iacent ante portas eorum, uidelicet Maſſilieñ. altera ſupp. arca, iacet ante portam, qua corpora liberorum deuehuntur plauſtro ad locum ſepulturæ, & altera qua corpora ſeruorum deuehũtur plauſtro ad locum ſepulture. Et dies funeris finitur. i. tranſigitur ſine planctu. i. concuſſione membrorum præ dolore, & ſine luctu. i. ſigno doloris in ueſtitu, ſacrificio domeſtico, & conuiuio neceſſariorum. i. cõſanguinitate, aut affinitate neceſſaria coniunctorum, adiecto, ideſt addito quaſi impertinẽti. Etenim (laudat inſtitutum Maſſilen. in temperamento luctꝰ dicens.) Etenim. i. & certe quid attinet. ſ. ad rẽ. i. quod prodeſt, aut idulgere. i. nimis incũbere dolori humano. i. pp hõis mortalitatẽ orto, aut inuidiã fieri numini diuino, ꝙ ipſum numen diuinũ noluerit partiri. i. cõicare ſuam ĩmortalitatẽ nobiſcum q. d. nihil. Et recte id diceret, ſi deus nos imortales eſſe uoluiſſet. Nihil. n. iniuſte, aut uult, aut nõ uult. Verũ uoluiſſet qdẽ deus nos eſſe imortales, ſi ꝓtoplaſti obediẽtes eẽ uoluiſſent. ⁋ Venenũ &c. Recitat aliud Maſ. inſtitutũ, tunc quidẽ laudabile, ſed nunc, ſi fieret deteſtabile. Nã ns, qbus ſocietate uite honeſta petebatur, mors potio uenenata ad hoc publice aſſeruata, cũ nemini liceat ſuæ necis accelerationẽ petere. Ordo ẽ uenenũ tpatũ. i. dilutũ cicuta. i. ſucco herbe frigidiſſimæ, cuſtoditꝰ pub. i ea ciui. uidelicet Maſ. qd ſup. uenenũ datur ei, q exibuit. i. expoſuit, & declarauit ſexcẽtis. ſ. ſenato. aut iuridicis uiris (id. n. eſt nom ſena.) eius. ſ. ciuitatis cãs, pp q̃s mors ſit expetẽda. i. honeſte, aut rõnabiliter petenda illi, & hoc cognitione uirili. i. uiriliter mori cupientiũ ſpata bñuolẽtia. ſ. iudicũ, q̃ neq́ petitur temere. i. ſine iuſta cã egrediuita, & ꝓbet cupiẽti excedere. ſ. uita, ſapiẽter. i. iuſta de cã celerẽ uitã ſau. i. mortis, ut uſi fortuna, uel nimis aduerſa, uel nimis proſpera (utraq́ eni fortuna ꝓbuerit. i. ꝓbere poterit, rõnẽ ſpiritus. ſ. uitalis, finiendi, illa. ſ. aduerſa, ne perſeueret, hæc. ſ. proſpera ne deſtituat. i. derelinquat, quia ſummum infelicitatis genus) ut Boetius ſentit (eſt fuiſſe infelicem, & ideo qui aliquo uehementi gaudio delibuti erant, ut Cherea ille in Eunucho Terẽtii, emori exoptabat ne gaudium ægritudo contaminet aliqua) utinq̃ uſi tali fortuna uehementer bona, aut mala terminentur exitu. ſ. uitæ cõprobato. Quam conſuetudinem &c. dicit eſſe conſuetudinẽ è Cæa inſula tráſlatã, idq́ probat exemplo cuiuſdam mulieris ſic mortẽ obeuntis dicens. Quã conſuetudinẽ Maſſilieñ. ego exiſtimo non ortã in Gallia, ſed tranſlatam è græcia, inde. i. ex ea re, ꝙ ego animaduerti illam ſeruari etiã in Cæa inſula, ſup. eo tpe quo tpe ego petens Aſiam cũ Sexto Põ. (nõ illo priſco ſed ſui tpis uiro) intraui oppidũ Iulide. ſ. nomine. Euenit enim forte tũc ut fœmina ſummæ dignitatis, ſed iã ultimæ ſenectutis, rõne, cur deberet excedere uita reddita ibi ciuibus, deſtinauit. i. decreuit ſe cõſumere ueneno æſtimauit, ideſt cenſuit magni ſup. prætii eſſe mortẽ ſuam fieri clariorem ꝓſentia Pompeii, uidelicet Sexti. Nec ideſt & non, & uir ille, uidelicet Sextus Pom. inſtructiſſimus. i. ornatiſſimus, & maxime ꝓditus, ut omnibus uirtutibus, ita quoq́ ideſt etiã laudibus humanitatis, ideſt clementiæ, non ſuſtinuit, ideſt non paſſus eſt, ꝓces eius. ſ. fœminæ aſpernari, ideſt uilipendi. Itaq́ ipſe uenit ad eam, & conatus eſt diu ne quicq̃. i. fruſtra ſermone facũdiſſimo, qui manabat ore eius. ſ. Pompeii, quaſi e quodã fonte eloquẽtiæ, beato, ideſt abundãte. Quæ. ſ. fœmina, tranſgreſſa annũ. xc. ſ. ætatis ſuæ cũ ſumma ſinceritate. i. puritate, & animi & corpis, recubans in lectulo ſtrato cultius quotidiana conſuetudine, quantũ erat, ideſt dabatur dignoſcere, & innixa cubito, inqt, o Sexte Pompeii. dii magis, quos relinquo. i. ſuperi, aut mũdi huius rectores, quã quos peto. i. quã inferi, referãt tibi gratias, qa nec faſtidiſti, ideſt non contẽpſiſti ſupbe. eſſe adhortator uitæ meæ, ne ſpectator mortis. Cæterũ. i. ſed ipſa, ideſt ego, experta ſemꝑ uultũ fortunæ hilarẽ. i. fauorabilẽ mihi, ne cogar auiditate. i. ꝓpter auiditatẽ uitæ, intueri. i. inſpicere ſup. fortunã aut uultũ eius triſtẽ. permitto. ſ. diis inferis, aut ꝑmuto cũ morte reliquas ſpiritus mei. i. quod reliquũ eſſe poſſit uitæ, fine ꝓſpero qa relictura duas filias, & unũ gregem. i. multitudinẽ nepotum e filiabus ortorũ, ſupſtitem. i. poſt occaſum, & mortẽ meam ſtaturũ, & in uita ꝑmanſurũ. Deinde ipſa fœmina cohortata ſuos. ſ. neceſſarios ad concordiã patrimonio diſtributo eis, & cultu ſuo, ſacriſq́ domeſticis traditis maiori filiæ, arripuit dextra cõſtanti, ideſt conſtãtis animi indice, poculum, in quo uenenũ erat temperatũ. Tunc. i. deinde delibamentis, ſeu libamentis. i. oblationibus potiõis ꝓlibatæ deſuſis. ſ. in terram, mercurio, ideſt ad honorẽ mercurii, & numine, ideſt diuino auxilio eius ſcilicet Mercurii inuocato, ut deduceret ſe placido itinere in meliorem partẽ ſedis inferi, ideſt apud inferos habendæ, traxit. i. attraxit & imbibit cupido hauſtu potionem mortiferã, quia uenenatã. ⁋ Ac ſig. ſermone, ideſt in loquendo, quaſnã partes corpis ſui, rigor. i. torpor mortis occuparet, cũ eſſet locuta eũ ſ. rigorẽ, aut ſi legatur, eã uidelicet potionẽ uenenatã, uñ rigor ille oriebat imminere. i. appropinqre iã uiſcerib9, & cordi, aduocauit manus filiarũ ad ſupmũ. i. ultimũ officiũ, uidelicet oculorũ opprimẽdorũ. i. claudẽdorũ, qa a morientib9 derelinquunt patẽtes, aũt ꝓ ſed, ipſa demiſit nros. i. Põpeii, & meos cæterorũq́ ro. tametſi erãt obſtupefacti nouo ſpectaculo, tñ dimiſit ſuffuſos lachrymis. Quo dicto idicat ſuũ & cæterorũ ro. clemcuã,

THEOPHILVS.

COa. Cæa. legẽdũ nõ Coa. qm̃ legtur Iulidẽ intraui. Satis. n. cõſtat ex Plinio Iulidẽ unũ eſſe ex oppidis inſulæ Cææ patriã Simonidis melici. ⁋ Iulide, corrige Iulidẽ. Iulis. n. Cææ oppidũ ab eiuſdẽ noĩs fõte dem. Steph. auctor ẽ.

OLIVERIVS.

SEd ut ad Maſſi. Nunc redit ad ꝓpoſitũ. ⁋ Diuerticulũ. digreſſionẽ. digreſſio eſt ab eo d uertit, qđ dicere cœperat. ⁋ Vt hoſpitia ſua quemadmodũ, ipſi hoſpitales benigne ſumerẽt peregrinos, ita ipſi ab hoſtibus tuti eſſe poſſent.

ASCENSIVS.

SEd ut &c. Redit ad narrationem inſtitutorum Maſſilienſium dicens. Sed ut ego reuertar ad ciuitatem Maſſilienſem, unde ego exceſſi. i. extra uagatus ſum, i hoc diuerticulum,

clulũ.i.in narratione inſtituti Cæe inſulæ. Nulli.i.non ulli,nõ icet ulli intrare oppidũ eorũ.ſ. Maſſili,cũ telo.i.armis inuaſiuis de longe iaculari ſolitis,& præſto eſt,qui reddat exituro ſ. peregrino Maſſiliam egredi uolẽti,ſ.ſ.telum acceptum.ſ. ab intrante,gratia cuſtodiæ. Vt hoſpitia ſua.ſ. Maſſi. quemadmodũ ſunt adeũtibus humana.i.benigna,ita ſint tuta quoq; idest etiam Ipſis ſcilicet Maſſilienſibus.

terentur,ſed ut fortes & magnanimos decet. Vir. Pulchrũq; mors ſuccurrit in armis. Lamentabantur. Contra uero ſi iacuiſſent in lecto metuebant mortem, & ideo triſtabantur, q; ignauiter quodammodo, & turpiter perituri eſſent. Hoc idẽ Cice.lib.Tuſcu.queſtio.ii.

OLIVERIVS.

PEcunias mu. Opinio antiquorũ ſatis deridẽda. Apud inferos, dicebant tu mihi x.aureos mutuab's,& ego tibi poſtea totidẽ apud inferos reddã. Quia perſuaſum habuerunt. Credebant ad aliam migrari uitã ſecundũ Metẽplychoſim. Dicerem ſtul. Damnarẽ,inquit,eorũ ſtultitiã, niſi hoc idẽ ſenſiſſet Pythagoras. Braechati. Quãuis oĩs Gallia comota uno noĩe appellata,teſte Pli li.iiii.natu. hiſto.in tria populorũ gña diuiſa eſt, uidelicet in belgicos,aqtanos,& celtcos,ſiue lugdunẽſes,qd idẽ & Cæſar in pricipio comẽtariorũ ſuorũ affirmat,tñ inueni nonnullos ex noſtris, q dicunt triplicem Galliã, brachathã,comotã,& togatã eſſe,comatam eſſe,q̃ Lombardia dr, & Galli inſubres. Togatã ab alpibus uſq; ad mare Britãnicũ tendere. Brachatã Narbonenſem puinciã & oẽm regionẽ, q̃ adiacet rheno. q̃ multas habet partes Burgũdiã, Lotoringiam, Flandriã, Coloniã, & terrã Ligonenſiũ. Palliatus, græcus, qa ut ſupra diximus pallio utebantur græci, Pythagoras quidem credebat animas hominum immortales eſſe, ſed ex uno corpore in alia corpora tranſire, nec uſpiam inferos eſſe.

Braccha ta Gallia.

De more, quem obſeruabant Galli.

HOrum mœnia egreſſo, vetus ille mos Gallorum occurrit:quos memoria proditum eſt:pecunias mutuas: q̃ his apud inferos redderentur, dare. quia perſuaſum habuerint,animas hominum immortales eſſe,dicerem ſtultos,niſi idem Brachati ſenſiſſent: quod Palliatus Pythagoras credidit.

De Gallis.

AVara,& fœneratoria Gallorum Philoſophia. Alacris, & fortis Cimbrorum, & Celtiberorũ: qui in acie gaudio exultabant,tanquam glorioſe,& feliciter vita exceſſuri. lamentabantur in morbo quaſi turpiter, & miſerabiliter perituri.

De Celtiberis.

CEltiberi etiam nefas eſſe ducebant, prælio ſupereſſe:cum is occidiſſet: pro cuius ſalute ſpiritum deuouerant. Laudanda vtrorumq; populorum animi præſtantia:quod & patriæ incolumitatem fortiter tueri, & fidem amicitiæ conſtanter præſtandam arbitrabantur.

De Thracia.

THraciæ vero illa natio merito ſibi ſapientiæ laudem vendicauerit:quæ natales hominum flebiliter:exequias,cum hilaritate celebrat: ſine vllis doctorum præceptis: verum conditionis noſtræ habitum preuidit. Remoueatur itaq; naturalis omnium animalium dulcedo vitæ: quæ multa & facere, & pati turpiter cogit:ſi ea mortua,aliquanto eius felicior,ac beatior reperietur finis.

ASCENSIVS.

AVara &c. Tranſit ad mores Cibrorũ,& celtiberorum dicens philoſophia gallorũ ſic mutuo dãtium eſt ſup.auara & fœnatoria,quia plus recipere ſperabãt q̃ dederãt ſed ſup.philoſophia cimbrorũ,& celtiberorũ eſt alacris,& fortis,q.ſ.cimbri & celtiberi exultabãt gaudio in acie: i.qñ cũ periculo uitæ pliabantur, tanq̃ exceſſuri uita glorioſe,& fortiter. Et lamentabantur in morbo .i. qñ afficiebantur morbo quaſi perituri turpiter, & miſerabiliter.

OLIVERIVS.

CEltiberi ẽt. Proſequitur aliud inſtitutũ eorũ fuiſſe, ut cum milites ducẽ ſuum amiſiſſent, mortuo duce,ſe interfici malebant, qd legitur in uita Sertorii. Pro cuius ſalute ſpũm deuouerant, quia in bellum pficiſcentes iurabant in manus imperatoris ſe pro ſalute illius fortiter pugnaturos.

ASCENSIVS.

CEltiberi ducebant.i.exſtimabant ẽe nefas eſſe ſupereſſe prælio,quum is occidiſſet,uidelicet princeps eorũ pro cuius ſalute ipſi deuouerant.i.morti addixerãt ſpñ. i.uitã ſuam. Præſtantia animi utrorũq; populorũ eſt laudanda,q;.i.quia,&.i.ſimul,tueri.i. tuebantur fortiter incolumitatem patriæ,& arbitrabantur fidem.i.fidelitatem præſtandam amicitiæ.

ASCENSIVS.

HOrũ mœnia &c. Secundũ locorũ ſitũ pulchre tranſit à Maſſiliẽ. ad gallicanos mores,dicens Vetus ille mos gallorũ occurrit mihi egreſſo mœnia horũ.ſ. Maſſil. quos.ſ. Gallos,proditũ eſt memoria dare pecunias mutuas, aut mutuo,q̃ redderentur,his,ſcilicet mutuo dantibus,apud inferos,quia habuerunt perſuaſum,animas hominum eſſe immortales, dicerem ſupple Gallos ſtultos (qui reuera in eo facto errabant, non q; animas Immortales credebant,ſed q; talia commertia apud inferos putabant,ut pecunia opus haberent,niſi forte eo animo dabant,ut pro datis amore dei mercedem reciperent) niſi bracchati,ſcilicet Galli hoc eſt bracchis induti ſenſiſſent, idem quod Pythagoras palliatus credidit.ſ. pecuniam mutuo datam,apud inferos recipi.

OLIVERIVS.

AVara & fœni. qui philoſophantur, ut dicant animas eſſe immortales,& ideo pecunias mutuo accipiant; ſed nunc optimum illum fœneratorem eſſe dicimus, qui egentibus opem preſtat, quaſi qui pro uno centuplum expectet, adeo & hæc reuera quæſtum nullum maiorem facere poteſt q̃ pecuniam pauperibus effundere, compenſationem illius à deo promiſſam expectans,ſed apud ignaros noſtræ fidei uana fuit opinio. Alacris,læta atq; iucunda,& oſtẽdit utramq; rationem, qui in acie gaudio exultabãt qui cum prælio commiſſo periculis ſe expoſitos uiderent lætabantur Iulius Cæſ. lib. vi. Druides inquit perſuadent animas non interire ſed ab alus poſt mortem tranſire ad alios. Glorioſe, q; fortiter pugnantes morerentur in acie id ſibi honorificum, & glorioſum fore credebant, qu a non,ut ſegnes,& ignaui morerentur...

OLIVERIVS.

THraciæ uero. Aliud Inſtitutum. Natio, regio thraciæ; Sapientiæ, nam re ipſa potius q̃ doctrina,& pceptis philoſophiæ pſtant. Celebrant, frequentant. Quæ na. duo dicit, & naſcẽtes flere, & morientes lætitia pſequi conſueuiſſe, ideo autem naſcentes deflebant, qſi labores, & humanæ uitæ pericula ſubeuntes; morientes uero hilaritate pſequebantur, quaſi labores illos & pericula relinquentes, illud autem aduertendum eſt natalem, & per ſe plenum eſſe, ut hoc loco, & apud Virgi. Meus eſt natalis iola, & adiectionem recipere, ut apud Terẽ. Porro autem alio ubi erit puero natalis dies, & apud Iu. Natali coruine die mihi dulcior hæc lux. Hoc autem inſtitutum thracum ideo magis admiratione pſequendum eſt, quia apud cæteras gentes, & præſertim apud Roma. In omnibus ſacrificiis caſtitas ſeruabatur, niſi cum dies natalis celebraretur, in quo libenter uoluptatibus operam dabant, So. in ca. de thracia. Apud plurimos, inquit, luctuoſa ſunt puerperia, denique recentem natum fletu patens excipit, contra uerſum læta ſunt funera adeo ut exemptos gaudiis proſequantur. Sine ul. docto. prece. non q; philoſophi præcipiant, ſed q; hoc ex ratione humanæ uitæ collegerint, quia & ortus uitæ humanæ pericula ſubit & laboris, mors autem finis eſt. Sine ul. do. pre. co magis gaudendum q; ipſi potius à natura habuere quam ex ullius doctrinæ perceptione. Habitum ſcilicet prouidit naturam humanã. q̃ miſerrima, & fragilis eſt. Remoueatur na ui dulce. Niſi nos inquit, nimia uitæ cupiditas tenuerit, intelligimus uitæ introitũ miſerabiliorem fore q̃ exitum, nam uite cupiditas cogit plerunque nos multa turpiter facere, aut turpiter pati.

Natali.

Vita erũ noſa

☞ Vi dul. ideo dixit, quia omne animal rationale, & irrationale uiuere appetit.

ASCENSIVS.

THraciæ. Proſequitur mores thracum dicens. Vero ꝑ ſed, illa natio thraciæ, uendicauerit ſibi merito laudes ſapientiæ, quæ. ſ. natio celebrat natales hominum flebiliter, & exequias hominũ hilaritate ſine ullis præceptis doctorũ. i. docentiũ philoſophorum. Verum. i. ſed, ipſa præuidit habitum noſtræ conditionis. i. ſtatus uitæ, nam naſcentes huius mũdi miſerias ingredimur morientes ſi boni fuimus, ad uitam beatam tranſimus. Igitur quia hæc ſapiẽter fecerunt thraces, naturalis dulcedo uitæ omniũ animalium. Remoueatur. ſ. ab animis nr̃is quæ. ſ. dulcedo uitæ cogit, & facere, & pati multa turpiter, ſi ea. ſ. dulcedine uitæ mortua, finis eius reperietur felicior, ac beatior aliquanto.

¶ De moribus & ritu Lyciorum.

QVocirca recte Lycii, cum iis luctus incidit, muliebrem veſtem induunt: vt deformitate cultus cõmoniti, maturius ſtultũ ꝓiicere mœrorẽ velit.

¶ De fœminis indicis.

VErum: quid ego fortiſſimos in hoc genere prudentiæ viros laudem? Reſpiciãtur Indorum fœminæ: quæ, cum more patrio complures eidem nuptæ eſſe ſoleant: mortuo marito, in certamen, iudiciumq; veniũt, quam ex iis maxime dilexerit. victrix gaudio exultans, deductaq; à neceſſariis: lætum præferens vultum: coniugis ſe flammis ſuperiacit: & cum eo, tanquam feliciſſima, crematur. ſuperatæ cum triſtitia, & mœrore in vita remanẽt. Protrahe in medium Cimbricam audaciam. Adiice Celtibericam fidem. Iunge animoſam Traciæ ſapientiam. Annecte Lyciorum in luctibus abiiciendis callide quæſitam rationem: Indico tamẽ rogo nil eorum præferes. quem Vxoris pietas, in modum genialis tori propinq; mortis ſe cura conſcendit.

¶ De punicis fœminis, & fano Veneris.

CVi gloriæ, punicarum fœminarum, vt ex comparatione turpius appareat, dedecus, ſubnectam. Sicæ enim, fanum Veneris eſt: in quod ſe matronæ cõferebãt: atq; inde procedẽtes, queſtum dotis, corporis iniuria contrahebant: honeſta nimirum, tam inhoneſto vinculo, coniugia iuncturæ.

OLIVERIVS

DEfor. cul. Siquidem uirum uideas, muliebri ueſte indutũ, deforme ſpectaculum uidebis. ☞ Lycia, lyciæ prouincia eſt in minori aſia ab oriente iuxta pamphiliam, ab occidente Cariã. uel ut Sol. tradit Ciliciæ confinis in ea ciuitas eſt nomine patara, in qua Apollinis oraculum erat, cæteris claritate præſtantius unde uir. Lycias ſortes appellat Apollinis oracula qui in lycia reſponſa dabat. In Lycia eſt mons ille chimera notabilis, & ubiq; celeber, de cuius uertice ignis exalat, ſicut & in Sicilia æthna, in cãpania mõs ueſeuius ignem euomit.

ASCENSIVS.

QVocirca. Apte, quia à conſimili argumento trãſit ad mores Lyciorũ dicẽs. Quocirca. i. quapp. Lydi. ſ. populi, recte ſup. ſentiunt aut faciunt, quia cum luct⁹ incidit iis ipſi induunt ueſtẽ muliebrẽ, ut ipſi commoti deformitate cultus. i. ueſtitus, uelint ꝓiicere maturius. i. celerius mœrorẽ ſtultũ, quia ꝑ re irrecuperabili aſſumptum.

VErum &c. Infert exemplum indicarum fœminarum, eum earundẽ laude dicẽs. Verum quid. i. ad quid ego laudẽ fortiſſimos uiros in hoc genere prudentiæ quæ. ſ. paruifaciunt hanc uitam q. d. fruſtra, cum fragilior ſexus in ea re plus laudis mereatur. Nam reſpiciantur fœminæ indorũ quæ cũ ſoleant eſſe complures nuptæ eidem. ſ. uiro, more patrio, ueniunt marito mortuo, i. poſtq̃ maritus eſt mortuus, In certamen. i. contentionẽ, & iudicium. ſ. grauiſſimorũ uirorum, q̃. ſ. uxorem ex eis. ſ. com pluribus maritus dilexerit maxime, uictrix. i. iudicata maxie dilecta fuiſſe, exultans. i. tripudians gaudio, & deducta à neceſſariis. i. proximis parentib⁹ præferens. i. ante ſeferẽs, & oñdens lætum uultum ſupiacit ſe flãmis. i. in rogum ſeu ignẽ ardentem, coniugis. i. quo cadauer mariti comburitur, & crematur cũ eo tanq̃ ſup. eſſet feliciſſima, ſuperatæ. i. minus dilectæ iudicatæ remanent in uita cũ triſtitia & mœrore. Protrahe &c. loquens de excellentia huiuſmodi factũ in tẽperatione ad aliorũ facta dicit, protrahe in mediũ, quia res collatæ cõparari poſſunt, dum ſimul cõſpiciuntur audaciã cimbricam idest cimbrorũ exultantiũ, dũ in prælio cadunt, à duce fidem in ducẽ, & principem, celtibericã. i. celtiberorũ populorũ excelsis, & hiberis conſtantium, qui duce cadente ſupſtites eſſe recuſant, iunge animoſam ſapientiã thraciæ. i. thracum, exequias gaudio celebrantiũ, & natales luctu, annecte rõnem lyciorum queſitã. i. inuentam callide in abiiciendis luctibus, quia turpe eſt in ueſte muliebri diu conſpici, tñ tu nihil eorũ præferes i. plus laudandũ iudicabis rogo. i. igni incenſo, indico i. indicorũ maritorũ, quem. ſ. rogũ pietas uxoris. i. uxor pia in maritũ, ſecura. i. ſeorſum à cura mortis ꝓpinq;, cõſcẽdit ſ. læto uultu, & apparatu in modũ thori genialis. i. quo gñationi ꝓlis à cõiugib⁹ opa dari ſolet.

OLIVERIVS.

VErum qd ego. Sed quid de fortitudine mulierũ dicã? ☞ In hoc ge. qđ paruifaciãt uitã Soli. de india apud eos uero, quibus ad uiuendi rõnẽ exactior cura eſt, etiã multæ uxores in eiuſdẽ uiri coeunt mrimoniũ, & cũ maritus deceſſerit aliqũ apud grauiſſimos iudices, ſuã queq; demeritis agunt cãm, & q̃ offõ quaſi cæteris præſtantior ſniam uicerit, iudicantium hec palmæ refert præmiũ, ut arbitrio ſuo cõſcẽdat rogũ coniugis, & ſupremis ſemetipſam det eius infensis cæteræ cũ nota uiuunt Cic. li. tuſ. q̃ſti. q̃one. v. Mulieres, inq̃t, in India, cũ earũ cuiuſuis mortuus uir fuerit, in certamen incidit, indeq; ueniunt, q̃ plurimũ dilexerit uir (plures. n. ſingulis ſolẽt eſſe nuptæ) q̃ uictrix eſt, ea læta ꝓſeq̃ntibus cunctis una cũ uiro in rogũ imponitur, aliæ uictæ mœſtæ diſcedunt. ☞ In certamen iudiciũq; Quia primo certãt inter ſe, & ex certamine deinde ſequitur iudiciũ. Tanq̃ feliciſſima inſtar felicitatis. ☞ Superatæ, ſicut illa læta moritur ita cæteræ triſtes i uita ꝑmanẽt q̃ ſuperatæ ſunt. ☞ Protrahe in mediũ. Cõparat hãc mulierum fortitudinẽ his oibus exẽplis, qua ſupra poſuerat ☞ Cymbricã audacia, q fortiter in bello moriuntur. ☞ Celtibricã fidẽ, q ſe morti ꝓ ſalute iperatoris ſui deſtinant. ☞ Thraciæ ſapiam, q natales ſuos lugẽt, in morte uero gaudẽt. ☞ Lyciorũ, q muliebrẽ ueſtẽ accipiunt, cũ ſibi lugendũ fuerit ☞ Indico tñ ro. indicarũ mulierum, hoc eſt ex india, tamen q̃uis hæc omnia laudanda ſint.

ASCENSIVS.

OLIVERIVS.

DEdecus flagitium. ☞ Sycæ urbis punicæ. ☞ Corporis iniuria, uidelicet ſtupro nulla. n. maior corporis iniuria eſſe põt q̃ ſe impudicas facere. Hoc ẽt refert Hero. mulieres anteq̃ ad nubilẽ ætatẽ peruéniſſent ad tẽplũ uenire cõſueuiſſe, & corpus ſuũ in publicũ exponẽtes, eoq; dotẽ ſibi cõparare ſolitas fuiſſe. ☞ Honeſta cõiugia, quia conſtat poſt coniugium illas omnium caſtiſſimas mulieres fuiſſe.

ASCENSIVS.

CVi gloriæ. Affert turpe inſtitutũ punicarũ mulierũ nõ ſine odii in punicũ nomẽ ſuſpitione, nã & cypriæ idẽ factitaſſe leguntur. Ordo ẽ. Cui gloriæ. ſ. indicarũ mulierũ ego annectã, dedecus. i. dedecẽs, & turpe flagitiũ fœminaꝝ punicarũ ut ipſum dedecus appeat turpius ex cõparatiõe (quia ſi mediũ cõparatũ uni extremo hẽt rõnẽ alterius, unũ extremũ cõparatũ ad alterũ egregiæ elucebit.) Enĩ ꝑ quia, fanũ. i. tẽplũ Veneris eſt ſycæ i. in ea urbe aphrycæ, in qđ. ſ. phanũ matronæ. i. q̃ matresfamilias aut erant, aut eẽ uolebãt, cõferebãt ſe, atq; ꝓcedentes inde. ſ. in pub. cõtrahebãt. i. accumulãt q̃ſtũ. i. lucrũ. i. acq̃ſitione dotis iniuria. i. ſtupro corporis, quia uitiũ ueneris in corpus peccat, nimirũ i. certe (& eſt ironia, cum tñ cõſtet caſtiſſimas deinde uixiſſe) iuncturæ. i. iniuriæ cum maritis, cõiugia honeſtatã ĩhoneſto ui. ſ. dotis ex q̃ſtu meretricio.

THEOPHILVS.

SYcæ, ciuitas ẽ e regione Byzãtii, q̃ ſtrabo ſingulariter appellat. Sycẽ. Eſt & eiuſdẽ nois altera Alexãdriæ ꝓxia à Syceo Titane, quẽ à tergo dũ ꝑmerẽt hoſtes, ad ſe fugiẽtẽ terra mr̃ in ſinũ recepit, eiuſq; loco remiſit arborem ficũ.

Oliuerius.

OLIVERIVS.

NAm perſa. Hoc quoq; tradit Hero. inter cætera, ut cũ primum pueri cœpiſſent loqui, eos ueritatem dicere aſſueſcerent, ſi uero aliquid minus uerum dixiſſent, acriter puniebantur, deinde hoc quoq; inſtituerant, nõ prius filios uiderent quã ad ſeptem annos perueniſſent, ne tenellæ ætatis charitate corriperentur ut ſi mortui eſſent, minus dolerent eorum interitum. Nam uſq; ad. vii. annum ſolet ætas illa in nimio diſcrimine uitæ uerſari propter uermes.

ASCENSIVS.

VEnio nunc. Cum præfatione more ſuo tranſit ad diſciplinam militarem, q̃ ſpẽs inſtitutorum eſſe uidetur unde decenter poſt inſtituta tractatur, eam autem cõmendans ait. Ego uenio. i. tranſeo nunc ad præcipuum decus, & ad ſtabilimentum Ro. imperii ſeruatum ſincerum, & pro, id eſt incolume ſalutari pſeuerãtia ſup. uſq; ad hoc id eſt noſtrum tps (loqtur ãt de ſuo tpe author, nã nũc penitus perit) utpote ad uinculum tenaciſſimum diſciplinæ militaris, in cuius ſ. diſciplinæ ſinu, ac tutela i. protectione ſtatus pacis beatæ. i. omnium bonorum abundantis, acquieſcit ſerenus id eſt purus à uitio & tranquillus à motu externo. Nam durante exercitio militari nemo pacem diſturbare auſus eſt.

¶ De inſtituto probabili Perſarum.

NAm perſarum admodum probabile inſtitutum fuit: q; liberos ſuos non prius aſpiciebant q̃ ſeptimum impleſſent annum: quo paruulorum amiſſionem æquiore animo ſuſtinerent.

¶ De Numidis.

NE Numidæ quidem reges uituperandi: qui more gentis ſuæ nulli mortaliũ oſculum ferebat. Quicquid enim in excelſo faſtigio poſitum eſt: humili & trita conſuetudine quo ſit uenerabilius, uacuum eſſe conuenit.

¶ De Diſciplina militari. Cap. II.

VEnio nunc ad præcipuum decus, & ad ſtabilimentum Ro. imperii, ſalutari perſeuerantia tempus ſincærum, et incolume ſeruatum militaris diſciplinæ tenaciſſimum uinculum. in cuius ſinu, ac tutela ſerenus tranquilluſq; beatæ pacis ſtatus acquieſcit.

¶ De Scipione.

PVblius Cornelius Scipio cui deleta Carthago auitum cognomen dedit. COSS. in Hiſpaniã miſſus: ut inſolẽtiſſimos Numãtinæ urbis ſpiritus ſuperiorum ducum culpa nutritos contunderet, eodem temporis momẽto, quo caſtra intrauit, edixit, ut omnia ex iis, q̃ uoluptatis cauſa comparata erant, auferrentur, ac ſummouerentur. Nam conſtat tum maximum inde inſtitorũ, et Lixarũ numerũ, cum duobus millibus ſcortorum abiiſſe. Hac turpi, atq; erubeſcenda ſentina uacue factus exercitus noſter, qui pauloante, metu mortis, deformi ſe fœderis ictu maculauerat: erecta uirtute, recreataq;, acrem illam, et animoſam Numantiam incendiis exuſtã, ruiniſq; pſtratam, ſolo æquauit. Itaq; neglectæ diſciplinæ militaris indicium, Mãcini miſerabilis deditio ſeruatæ merces, ſpecioſiſſimus Scipionis, triumphus, extitit.

ASCENSIVS.

NAm perſarũ &c. Ne externas nationes uituperio proſequi conſtituiſſe putetur, dicit eas quidẽ dãno, ſed non omnes nationes. Nam inſtitutum perſarum fuit probabile admodum. i. ualde quod non prius aſpiciebant liberos ſuos, quam. ſ. liberi, impleſſent. vii. annũ. ſ. ætatis ſuæ quo id eſt ideo ut ſuſtinerent. id eſt perferrent amiſſionẽ paruulorum, ut potenon uiſorũ, animo æquiore id ẽ placatiore & minus dolore excedenti.

OLIVERIVS.

NE numidæ quidem. Dicit reges numidas ſeruaſſe, ut nemini oſculum darent, nam qui, inquit, in ſummo dignitatis gradu cõſtituti ſunt, non debent ſe nimium familiares hoibus reddere ¶ Faſtigio, ſummo gradu uenerabilius. nam quicqd rarum eſt, id etiam precioſum quæ uero ſunt nimium conſueta, ea ſolent uiliora quoq; haberi.

ASCENSIVS.

NE numidæ quidẽ. Laudat grauitatem regum Numidarum utens ea forma dicendi, qua uti ſolem dum aliqd alicui attribuimus, cui minime conuenire uideat. Idq; cui attribuimus inter ne & quidem ponimus, ut hoc loco author noſter dicens. Ne qdem. i. non etiam reges numidæ, quum ſint maxime barbari, & perfidi, ſunt uituperandi ſup. in inſtituto, q; dicet, qui. ſ. reges, nulli mortalium. i. hoium, ferebant oſculum. Enĩ pro quia conuenit. i. cõueniens eſt, quicquid poſitũ eſt in excelſo faſtigio. i. culmine honoris, & dignitatis eſſe uacuũ cõſuetudine humili. i. demiſſa & abiecta & trita. i. uulgata inter plebeios quo. i. ad hoc, ut ſit uenerabilius, quia nimia familiaritas contemptum parit.

OLIVERIVS.

PVblius Cor. Scipi. Primum exemplum ſeruatæ diſciplĩæ Scip. Aphricanus inferior eum ſucceſſiſſet prioribus ducibus, qui oppugnauerant numãtiã, & aphricam & præcipue Mancino q à numantinis cum exercitu obſceſſus ad turpem deditionem uenire coactus eſt, exercitum, qui licentiori diſciplina à priſtinis moribus lapſus fuerat, añ oia incorruptum eſſe curauit, & expurgauit. quo facto Ro. priſtinum uigorem, & cõſuetam uirtutẽ recepere. ita ut facile ſuperiorum ducum errata emendauerit & ſibi nomen auitũ, & laudẽ cõpauerit. Origo & cã belli numanuni teſte Floro fuit, q; Egidẽſes ſocios & conſanguineos Ro. manibus exceperant Numantini, qui pro illis quoq; deprecati nihil obtinuerunt, & cũ ab oĩ bello rum contagione ſe ſubtrahere uellent pacem à Ro. petieſt, q in iti fœderis pũũ, & condõnẽ iuſſi ſunt arma deponere, qd barbari ægrius acceperũt q̃ ſi manus abſcinderẽtur. Itaq; repudiatis cõdõibus bellũ indictum eſt aduerſus quos miſſi ſunt primo. Qui. Põ. qui ob infirmitatem, ut uult Li. li. iiii. pacem cũ illis fecit, & numantini fœdus maluerunt, cũ illũ debellare potuiſſent. deinde. M. Põ. q fuſus fugatuſq; fuit à Numantinis, cũ qbus pacem factã ſenatus irritã cenſuerat, poſtea miſſus eſt Hoſtilius Man. q eũtemptis auſpiciis atq; prodigiis, ut uidimus in ca. de pdigiis, uictus à numantinis, & caſtris exutus, cũ ſpes nulla ſeruãdi exercitus eſſe pacem cũ his fecit ignominioſam, q̃ ratã ſenatus eſſe uetuit, dedecuſq; talis flagitii deditione mancini expiauit. nam i ea pugna. xxx. mil. Ro. à quatuor milibus numantinorũ eſtincta fuerãt poſtremo opus fuit eo ĩpatore, q carthaginem euerteret, miſſus igitur eſt Sci. aphricanus q primũ, ut diximus corruptũ licentia, luxuriaq; exercitũ, ad gñroſiſſimã militiæ diſciplinã reuocauit. oia. n. deliciarũ inſtrumenta recidit Duo millia ſcortoꝝ è caſtris eiecit, militem quot die in ope habuit &. xxx. dierum frumentũ ac ſeptenos uallos ferre cogebat, ægre pꝛonus incedenti dicebat. cũ gladio te te uallare ſciens, uallũ ferre deſtinito, alii nimiũ parũ hilarit ſecutũ ãpl us iuſto ferre iuſſit, ne q; id ſe reꝓhendere qm̃ melius ſcuto q̃ gladio uteretur, quem militem extra ordinem deꝓhendit, ſi Ro. eſſet uerbis, ſi extraneus uirgis cecidit. iumenta qdem oia, ne exoneraret milites,

Numãtinũ bellũ

OLIVERIVS.

VEnio nunc ad præcipuum de. & ſtabil. Ro. imperii. Expedito inſtitutorum tractatu ad alium tranſgreditur, ubi de diſciplina militari continetur. ¶ Stabilimentum, quia re militari po. Ro. non modo tm̃ cõparauit imperium, ſed partum quoq; ſeruauit. ¶ Salutari perſeuerantia aſſiduitate quadam ſalutari, q̃ Ro. fuit ſalubris ĩperio. Nunquã. n. Ro. à diſciplina rei militaris declinauerũt. ¶ Sincerũ, iuiolatũ. ¶ Tenaciſſimũ uinculũ, q̃a nullo mõ pmiſerũt diſciplinã militarẽ ſolui. ¶ Serenus, trãqlluſq; ſine ꝑturbatione bellorũ externoꝝ. ¶ Trãqllus, ſine diſſẽſiõe ciuiũ, alibi pacẽ ſerẽo tpi bellũ nubilo cõpat, ut uidelicet ex nubilo cælũ ſerenũ hilari aſpectu ſentitur, ſic bellũ pace imutatũ, multũ gaudiũ ſolet afferre. Ci. Eo aio gerẽda ſũt bella ut ſine iniuria i pace uiuatur.

uendidit. Acrius igitur in caſtris ꝙ in cāpo cū milite ſuo ꝙ cū numātinis ſibi ꝑliandū fuit, ꝙppe a ſiduis, & inuſtis, & ſeruilibus maxie opibus attrita ferre plenus uallū, q arma neſcirent luto ignari. qui ſanguine nollent, iubebantur, celones, ſarcinæ, niſi ad uſum neceſſariæ amputabantur, tanti eſſe exercitum, quanti imperatorē uere ꝓditū ē, & ſic redacto in diſciplinā milite cōmiſſa acies, ꝙ nemo uiſu ꝑ ſe nō ꝗ ſpauerat, factū eſt, ut fugiētes numantinos uideret, de quorū debellatione alio loco dicemus. nam hoc ꝗ tū ad diſciplinam militarē ptinet diximꝰ. de ꝗ Frō. li. iiii. ca. i. Sci. inquit ad numātiā corruptum ſupiorū ducū ſecordia exercitū correxit. dimiſſo ingēti lixarū numero, redactis ad munus quotidiana exercitatione militibus. qbus cū frequens iniungeret iter portare cōpluriū dierū cibaria ipabat, ita ut frigora, & ibres pati uada fluminū pedibus traiicere aſſueſcerēt milites, exꝓbrātē ipatorē timiditatem & ignauiā, & frāgentem delicatioris uſus ac parū neceſſaria, & expeditiōi uaſa, ꝙ maxie notabiliter accidit .ſ. neuio tribuno ple. cui dixiſſe traditur Scipi. mihi paulisꝑ tibi & reipu. ſꝑ neceſſarius neꝗquā eris. ¶ Supiorū ducū culpa. Q. Pompei. M. Pompilii, & mācini quorū unus .ſ. Pōp. re infecta, ut diximus, diſceſſit alter fuſus, fugatuſqꝫ fuit à numantinis tertius iniuſſu ſenatꝰ turpe fœde cū hoſtibus fecit, ꝙ ſenatus ratū nō hūit, itaqꝫ Sci. miſſus ad accipiendū exercitū cū oī gñe hoim inutiliū expurgauit, & ſub eo milites Ro. audaciā cū priſtina uirtute recuparūt. Sci. uero nomē auitū ſecutus eſt, ut africanus diceret, nā celtiberos, uaceos, cātabres, & alios populos i Hiſpania uicit & ſubacta africa Carthagi. deleuit, numantiā ferro fameqꝫ cōſūpſit. Sūmouerētur, remouerētur, i hoc exercitu .lx. mil. militū fuerēt. Inſtitoꝝ, iſtitores dñr, q iumenta qbus uenalia uehūtur, agunt. erant .n. negociatores q res exculenta, à loco ad locū trahebāt dci ſunt iſtitores, eo ꝙ iſtāt iumētis, ꝗ mercibus ſuis onerata ipellunt ad locū, ubi merces emere, ſeu uendere cōſueuerīt. Lixaꝝ, lixæ dñr mercenarii, q exercitus i expeditōe ſequuntur, ꝓprie āt dñr miſtri militū, q aꝗ militibus afferūt. Nā antiq lixā aꝗ dixerūt, uñ elixū aꝗ coctū, & elixare aꝗ mollire. ¶ Scortoꝝ, ſcorta dñr meretrices à ſcortis, ꝗs pelliculas

Scorta. appellabāt antiq qbus icubare ſolebāt, et q a meretrices nō aliter uiris ſubiiciūtur, ac pelliculæ ꝓpea ſcorta appellaſt. Turpi & er. ſe. Sentina ꝓprie eſt aꝗ fœdiſſima i fundo nauis ꝗ uomitū nautis ꝓuocat. uñ Sentina dcā eſt à ſentiendo, eo ꝙ malo ſentiatur odore ꝑ trāſlationem exercitus purgamēta ſentinā appellat. Deformi fœ. ict. q a turpe fœdus. ictū fuerat iter mancinū & numantinos, ꝙ P. R. iprobauit, ꝙ eius iniuſſu fcm fuiſſet. Acrem, fortem, aioſum, q a cū ad extremā necātem numantini redacti eſſent, ne i Ro. ptātem uenirent cumulū ipſi i foro reꝝ olm ſuaꝝ erexerīt & uxores, ac liberos. i. deiñ ſubiecto igni iniecerīt. Cōſtat Numantios fortiſſimos fuiſſe uiros. Ser. li. ili. Numantia igt nobiliſſima ciuitas eſt, ꝗ bello celti. ꝙ aduerſus P. R. geſtū eſt uirtutem ꝓpriā oſtauit, ꝙ .xx. ꝑdurauit annū. cōplures. o. exercitus cū ipatoribus ad iternionem detracti nouiſſime āt numāti obſidiōe cīcti diuturna patientia collerāt. ¶ Indiciū, Deditio Mancini indicauit, ꝙ eſſet negligere diſciplinā militarem. triūphus Scipionis ꝑmiū extitit ei, qui militarem diſciplinā iam prolabentem ſuſtinuit, & in priſtinum ſtatū redegit. ¶ Mancini, Cū ille fœdus cū numātis turpe, & ignominioſum ꝑcuſſiſſet, q a id. P. R. ñ ꝓbauerat ipe auctor hoſtibus deditus eſt, ut oi religiōe populus ſolueretur.

ASCENSIVS.

PVbliꝰ &c. Primū exemplū affert ꝺ Pu. Cor. Sci. dicens Pu. Cor. Sci. ſ. aphricanus mior, cui Carthago delata. i. aſſignata à ſenatu, ut ea expugnet, dedit cognomen auitum q a ide africanus dctūs eſt, ut auus eius. i. africanus maior dictus fuerat, cōſul. i. cum eſſet cōſul, miſſus i hiſpaniā, ut cōtunderet. i. cōtereret, & deꝑmeret iſolentiſſimos ſpiritus. i. numantinorum ciuium nutritos culpa ducum. ſ. Ro. ſupioꝝ. i. añ Sci. i Hiſpa. miſſoꝝ edixit i. publice mādauit eodem momto tpis quo itrauit caſtra. ſ. ro. ut oia ꝗ cōpata erāt eā uoluptatis auferentur, ac ſummouerent ex his. ſ. caſtris. Nā cōſtat maximum numerum iſtitorum. i. negotiatoꝝ, & lixaꝝ. i. miſtrorum militibus in iis, q ipi facere deberent, famulantium, cum duobꝰ millibꝰ ſcortorum. i. turpi coitui ſeſe exponentium, ut uero ſimile eſt utriuſqꝫ ſexus abiiſſe tum. i. tunc poſt edcm, ide. i. ex caſtris ro. uacue factus. i. euacuatus hac turpi, atqꝫ erubeſcenda ſentina. i. ſordium hoc eſt ſordiſſimorum hoim colluuie, q maculauerat ſe paulo añ defomi ictu fœderis. ſ. ꝑcuſſi inter Mancinum & numantinos, metu mortis, uirtute. ſ. priſtia erecta & recreata. i. poſtꝗ ipe exercitus recepit uirtutem priſtinam per diſciplinam militarem eqꝫuit ſolo, illam acrem, & aioſā numantiam. ſ. prius exuſtam īcendiis, & proſtratam ruinis. Itaqꝫ. i. & ita, deditio miſerabilis Mancini, q q a fœdus non approbabatur à ſenatu, hoſtibus deditus eſt, fuit indicium. i. ſignum militaris diſciplinæ neglectæ. i. ꝙ eā neglexerat, & triumphus ſpecioſiſſimus Scipionis de numantinis fuit merces. i. ꝑmium, ſeruatæ ſ. diſciplinæ, militaris.

¶ De Metello.

EIus ſectam Me. ſecutus, cum exercitum in Africa Iugurtino bello nimia Spu. Albini indulgentia corruptum. COSS. accepiſſet: omnibus imperii neruis, ad reuocandam priſtinæ diſciplinam militiæ connixus eſt. nec ſingulas partes apprehendit, ſed totam continuo, in ſtatum ſuum redegit. protinus namqꝫ Lixas è caſtris ſummouit, cibumqꝫ coctum uenalē proponi uetuit, in agmine neminem militum miniſterio ſeruorum, iumentorumqꝫ (ut arma ſua & alimenta ipſi ferrent) uti paſſus eſt caſtrorum ſubinde locum mutauit eadem, tanquam Iugurta ſemper adeſſet, uallo, foſſaqꝫ aptiſſime cinxit. qd ergo reſtituta continentia? qd reperita induſtria profecit. Crebras ſcilicet uictorias, & multa trophea peperit ex eo hoſte: cuius tergum, ſub ambitioſo imperatore, romano militi uidere non cōtigerat. Bene etiam illi diſciplinæ militari aſſuerunt: qui neceſſitudinum prerruptis uinculis, ultionem, uindictamqꝫ læſæ, cum ignominia domuū ſuarum exigere non dubitauerunt. Nam P. Rutilius COSS. eo bello quod in Sicilia cum fugitiuis geſſit Q. Fabium generum ſuum quia negligentia Tauromiuitanam arcē amiſerat, prouincia iuſſit decedere.

OLIVERIVS.

EIus ſectam Me. Frō. lib. iiii. ca. i. Q. Metellum bello Iu- Q. Metellus.
gurtino ſimiliter lapſam diſciplinam pari ſeueritate reſtituit, cum inſup ꝓhibuiſſet alia carne, quam aſſa elixaue milites uti Sectam. eſt tranſlatio ſumpta a philoſophis, nā qui Socr. aut Ariſt. opinionem ſequuntur, ſectam ſeq dñr à ſecando dcā eo ꝙ in diuerſas opiniones ſecarentur, hoc eſt diuiderentur, ꝗuis ſi diligentius conſideremus ea quæ ipi ſumebant, oino tñ ad uirtutē ſpectare inueniemus. ¶ Iugurtio be. bello ꝙ geſtum fuit contra iugurtam ſolēt. n. bella à deuictis hoſtibus. denoiari. ¶ Spu. Al. Sp. albi. primus fuit q conſul, & imperator miſſus à ſenatu contra Iugurtā molliter nimis ac licenter exercitum habuerat, ut apud Sal. uidere licet. ¶ Neruis, nam nerui corpis uires ſunt, eodem mō neruos ipi uires & potentiā appellat. ¶ Nec ſin. p. nec, ingt ſenſim milites corrigere cœpit, ſed eodem momto tpis uniuerſum exercitum purgauit. Singulas ptes, ut ſenſim milites ad rectam diſciplinā redigeret. ¶ Cibumqꝫ co. nolebant, ut cibaria, & eſculenta ꝓponerentur uenalia ne milites cibo præparato ueſcentes molliores redderentur. ¶ Neminem mi. i. gregariorum. nam centuriones, decuriones & tribuni militum ſuos habebat milites & gregarii dicebātur, q nulli ꝑſunt ordini, ſed de grege ſūt. ¶ Miniſterio. nec ſeruos habebant, q ſibi miſtrarent. ¶ Iumentorumqꝫ, ꝗ ſarcinas ſuas ueherent. ¶ Alimenta. cibaria, qbus i dies ueſcerentur. ¶ Subi. deiñ, ut ipo itiere milites exercerentur. ¶ Eadem. tanꝗ iugurta. Cum caſtra freꝗnter moueret, ſp ea uallo, foſſaqꝫ circundabat tanꝗ hoſtis inſtaret. ¶ Quid. e. nunc probat, quid Metel. fecit. Multa trophea. Tropheum dr̄
honor, q hoſtibus uerſis i fugam cōparatur, dictum α τρεπω Tropheum.
i. conuerſione. græci conſuetudinem iduxerīt, ut uictores tropheum ſtatueretur, erat autē columna marmorea, ubi litere in ſculpebantur, quibus uictos hoſtes terga dediſſe ſignificabatur.

tur. Multa trophea Dux, q hoſtilē ī fugam conuerteret, tropheum merebatur q uero ultra certum numerū hoſtiū occiderat, ita ut plenā uictoriam conſequeretur, triūphū mereri dicebatur. Sane nonnunquam & arbor, ī q̄ hoſtiū ſpolia affigebantur, & id ædificiū, in quo res geſtæ ſcribebantur, trophea illius dicta ſunt, ut marii cimbria. Ser. ſup. x. æñ. refert q̄ Sa. in hiſ. de Pom. deuictis Hiſpanis trophea in pyreneis iugis conſtituit, ex quo more in urbibus finguntur in arcubus exædificatis. Vir. dicit æneam de Mezentio tropheum conſtituiſſe cū ait in. xi. deciſis undiq̄ ramis. conſtituit tumulo fulgētiaq̄ induit arma, Mezēti ducis exuuias tibi magne tropheu, dedit æneæ tropheum, Vir. nondū plenā uictoriā cō ſecuto q occiſo Mezen. fugauerat exercitū. Ambi. in. Sp. albino, q uidelicet quęreret ſe tm̄mō militibus gratum facere, ut cupiditati & libidini militū obſequeretur. Videre non contigerat anq̄ Metel. pręēt exercitui. Bn̄ ēt illi, laudat illos, q milites ſuos ad diſciplinā militarē reuocarit. ſ Aſſuefit pſtes, hoc ē ꝓpitii fuerit, & fauerit. ſ Præruptis uinc. dēptis, q̄ obliti ſint illos ſibi neceſſitudine cōiunctos eē. ſ Læſæ. ſ. diſciplinæ militaris ſ P. Rutilius conſul eo bello quod cum fugitiuis. i. ſeruis, quorū dux & auc. fuit Eunus. Nam dum is cum cæteris ſeruis in ergaſtulis teneret & hitu corpis, & uiribus pſtās ſup ſimulatiōe ſyriæ deæ eos ad libertatē cōpādā adhortās i unū cōtraxit ad nu. lx. mil. Hōc āt ut numīe quodā īſtinctus facere uideretur, nucem enucleatā ſulphure ſtipatā & igne in os ſumebat, & inter uerba quaſi flāmā amittere uidebatur. Multi iperatores Rō. cōtra hos miſſi cū exercitibus deleti ſūt. Tandem M Perpenna eos apud ætnā lōga obſidiōe pſſos fame confecit. ſ Taurominitanā. arcē. Taurōinio mons ē Siciliæ, & ſupra illū ciuitas q̄ Ro. Coloniā eē dixit Ptolemeus At Stra. urbē nō mōtē eē oñdit li. vii. in deſcriptione Siciliæ, cū dicit Vrbes uero extāt ad latus eumpū efficiens primū Meſana, deiñ Taurōiniū, & Cathana, & ſyracuſæ &c. coloniā āt Romanā fuiſſe alio loco oñdit eodē li. ubi dicit Ciuitas āt frequētiores hēt accolas q̄ cathana, nā & hitatores admiſit ro.

Tauro-miniū. plurimos pauciores āt q̄ utraq̄ hēt Taurōiniū fuiſſe uero occupatam à fugitiuis alibi oñdit his uerbis. Eunus cū fugitiuis obſidione pſſus illā. ſ ætnā, de qua loqtur, præcipuis affecit cladibus uixq̄ tandem à Ro. euulſi ſunt, eadem mala perpeſſi Cathanenſes, & taurōinitani, aliiq̄ complures, & reliqua Iuxta taurominium optimi piſces capiebantur tpe Romanorum. unde Iuuenalis, Mullus erit domino quem miſit oriſica, uel quem Tauromitanæ rupes, nam à tauromìnio Tauronitanus deducitur. uñ Lu. tauroninitanā uicūt feruore Carybdim. ſicut à gadibus gaditanus. à drepano drepanitanus.

ASCENSIVS.

Eius ſectam &c. Affert exemplum obſeruationis diſciplinæ militaris à Metel. Numidico dicens. Metel. ſcilicet Numidicus ſecutus ſectam. ideſt doctrinam in re militari, eius ſcilicet Scipionis Numantini, cum ipſe conſul acepiſſet exercitum ſcilicet Romanum in africa bello iugurtino ideſt quod contra iugurtam gerebatur, corruptum nimia indulgentia, ideſt laxitate in obſequendo militum uoluptati, cōnexus eſt omnibus neruis, ideſt totis uiribus iperii. i. ptatis qua ipſe imperator fungebatur ad reuocādā. i. reſtituendā diſciplinā militiæ priſtinæ. i. q̄ exercitus prius habuerat. Nec apphendit partes ſup. diſciplinæ militaris, ſingulas. i. unamq̄q; ſeorſum ſed redegit continuo totam in ſtatū ſuū. Nāq; ipſe ſūmouit ptinus. i. porro tenus aut ſtatim lixas. i. miniſtros militum mercede conductos, ad aq̄ ferēdā &c. onera obeūda. &

De Cotta.

Nam C. Cotta P. Aurelium pecunioſā, ſangiune ſibi iunctum, quem obſidioni Liperitanæ. ad auſpicia repetēda. Meſſanam trāſiturus præfeeerat, uirgis cæſum, militiæ munere inter pedites fungi coegit quod eius culpa ager incenſus, & pene caſtra erant capta.

De Quin. Fuluio.

Quintus ēt Fului. Flaccus Cenſor Fuluium fratrem cohortem legionis, in qua Tri. militum erat: iniuſſu conſulis domum dimittere auſum, ſenatu amouit, tam digna exēpla, tam breuiter, niſi maioribus urgerer. non referrentur Quid enim tam difficile factu, quam copulatæ ſocietati generis & imaginum, deformem in patriā reditum indicere: aut communioni nominis, ac familiæ, ueteris propinquitatis ſerie coherenti, uirgarum contumelioſa verbera adhibere: aut cenſorium ſupercilium aduerſus fraternam charitatem diſtringere: Dentur hæc ſingula quāuis claris ciuitatibus, abunde tamen gloria diſciplinæ militaris inſtructæ uidebuntur.

uetuit cibū coctū proponi uenalē, ut. ſ. coquendi labore exercerentur, Et neminē. i. non aliquē, nō ē paſſus aliquē militū uti in agmine. i. dū ageretur, ſeu ſcenderet, & caſtra mutaret exercitus miſterio ſeruorū, & iumentorū, ut. ſ. milites ferrent ipſi. i. ꝓpriis humeris arma ſua, & alimenta ſua. Et ipē mutabat ſubinde. i. p īterualla tpis locū caſtrorū. i. tētoriorū exercitus ſub dio agentis & cinxit eadē. ſ. caſtra aptiſſime uallo & foſſa tā q̄ iugurta. ſ. rex numidiæ adeſſet ſp. ſ. ea oppugnaturus. Ergo qd cōtinentia reſtituta, & q̄ induſtria repetita pfecit! Rñſio Scilicet. ſ. ſcire licet qd pfecerit qa pepit crebras uictorias & multa trophea ex hoſte. ſ. iugurtha, cuius uidere tergum non contigerat militi. ſ. Ro. ſub ipatore ro. ambitioſo, uidelicet Spurio Albino, q ambiēdo milites eis nimiū indulſerat Bñ ēt &c. ordo eſt. illi ēt aſſuerūt. i. auxilio fuerūt bñ. i. cōueniēter diſciplinæ militari, q pruptis uinculis neceſſitudinē. i. non pcētis ſuis neceſſariis, ut Torquatos, q in filiū aiaduerſuerūt, nō dubitauerūt exigere ultionē & uindictā leſæ. ſ. diſciplinæ, aut maieſtatis ipialis, cū ignominia domuū ſuarū. i. ꝓpinquorum. Nam Publius Rutilius conſul iuſſit eo bello, qd geſſit ī Sicilia cū fugitiuis, hoc eſt contra fugitiuos, duce Euno Q. Fabius generū ſuū. i. filiæ maritū, decedere ꝓuincia. ideſt egredi ſicilia, quia amiſerat arcem taurominitanam, negligentia ſcilicet ſua.

Nam. C. Cotta. P. Aurelium C. Cotta conſul cū Liparem æoliam inſulam obſideret, aiaduertit, non recte tabernaculū captū eē igitur ad reſtaurāda auſpicia iturus eēt. P. Aureliū languie ſibi cōiūctū obſidioni pfecit q negligētius milites in armis habuiſſet p eruptionē oppidani uallū incendio cōſumpſerunt, & pene caſtra ceperunt, & ob hāc cauſam cōſul reuerſus, recognita. P. aurelium uirgis cæſum inter pedites militare coegit.

ASCENSIVS.

Et C. Cotta Coegit Publium Aureliū fuluū pecunioſam ſcilicet cognomento Iunctum ſibi ſanguine. i. conſanguineum quē tranſiturus Meſanam. i. ad eam urbē ſiciliæ, ad repetēda auſpicia pfecerat obſidioni liperitanæ cæſum. i. pcuſſum uirgis fungi munere militiæ iter pedites q. i. qa ager erat icēſus, & caſtra erant pene. i. q̄ſi capta culpa eius.

OLIVERIVS.

Quintus ēt Ful. fla. Fron. lib. iiii. Fuluius Flac. cenſor ingt Fuluium fraternū ſuum, q a legionē, in qua tribunus militum erat iniuſſu conſulis dimiſerat à ſenatu mouit. Senatu amouit. Duplex erat cenſoria nota in eqtes, aut. n. ſenatu mouebantur ſi erant inter ſenatores. aut equo publico priuabantur, ne uidelicet ſtipēdium de publico daretur. ſ Tri. mi. Tribuni militē perant trib. millibus hominū. Primipilus. cc. Centurio quatuor manipulis manipulus uero primo e deiñ cōduplicatus ducētorū militū fuit, & dicti ſunt manipuli à faſciculis palearū, quos manipulos dicimus nam adhuc pauper. P. R. pro uexillis manipulos palearū ꝑtica ſuſpenſos geſtare ſolebant uñ & manipularis miles dictus eſt Ouid ꝑtica geſtabant ſuſpenſos acta maniplos. Vnde maniplaris noīa miles hēt. Alii dñt centuriones tm̄ cētū militibus pfuiſſe, & idē nomen accepiſſe, q magis tenēdū eſt p ncis ſimilitudinē, pfecti cohortibus perant. cohors aūt conſtat ex qngetis & quinquaginta quinq; peditibus. & lxvi. eqtibus, turma erat xxx. nam turma dicta eſt quaſi terina, q ex una quaq; centuria terdeni deligebantur, & fiebant turmæ. legati legionibus præerant, legio aūt ab eligendo dr ut uult Veg. de re mi. qa hoc uocabulū deſiderat eorū fidem, atq; di-

ſigentiam q̄ milites ꝓbant ex decē aūt cohortibus plena legio conficiebatur, q̄ hēbat. vi. milia centū peditū. eq̄tes ſeptingentos, & .xxx. ſed pro diuerſitate tp̄ū uariatus eſt numerus. tribunorū militariū, ut hēt i. ff. oſtm̄ fuit milites i caſtris cōtinere, ad exercitationē ꝑducere, claues portaꝝ ſuſcipere, uigilias ſterdū circuire frumtatiōibus cōmilitonū itereſſe, frumtū ꝓbere, mēſuræ fraudē cohibere delicta ſcdm̄ ſuā auctoritatē his modis caſtigare, pricip iſfreq̄nter itercē q̄relas cōmilitonū audire, ualetudinarios iſpicere officiū regēūs exercitū ñ iml dāda, ſed ēt cōſeruāda diſciplina cōſiſtere. ¶ Lipitiæ, lipe una ex iſulis æoliis, c⁹ Sol. una cū reliq̄s mētionē facit & oēs ſuo nomīe deſcribit, ſūt. n. ſeptē. Ver. de lipe iſula. ſicaniū iuxta lat⁹ æoliāq̄, erigitur, lipem, ſumātibus ardua ſaxis, & à lipe Lipitanus ut hoc loco, & lipeus ꝗ Iu. brachia uulcanus lipea nigra taberna. E. Fla. hæc ſcm̄ eſt bel. ſeruili, q̄ i ſicilia geſtū eſt. ¶ Tā di. ex. Excuſat ſe quodāmō Vale. q̄ exēpla rei militaris breuiter nimiū narrauerit, q̄ ſe diē nō fuiſſe factuꝝ niſi multa alia ſe offerrent q̄ maiora ſūt. ¶ Gētis familiæ, ſicut ſul. q̄ ſrem ſenatu amouit. ¶ Imaginū, maiorū ſplēdor, & uirtus ac egregia facinora poſteroꝝ imagies dicebātur i īgies q̄a poſteri cogitatione reꝝ caꝝ q̄ ꝑclare geſtæ fuerāt à maioribus, ad uirtutē ſcēdebātur, ut illas imitarent & reuera ēt imagies, & ſtatuas erigere ſolebāt, ut poſteri ituētes eas ipa cogitatiōe uiroꝝ excellētiū ad uirtutē accederent. ¶ Cōiōni cōiūctiōi, ñ ſicut fecit coacta q̄ pecuniolā ſanguie ſibi cōiūctū ex eq̄te peditē fecit. ¶ Supcilio. auſteritas ſeueritas à ꝑcedente, q̄ ſequitur nā i ſupcilioꝝ toruo motu q̄dā triſtitia, & ſeueritas iōſditur ¶ Diſt. minari, uel exercere, & eſt trāſlatio à gladiatoribus, q̄ gladiū i cōcertatorē ſuū nudāt. ¶ Dentur hic ſi igt ciuitates q̄ rex potitæ ſūt ſingulæ unū aliq̄ eorū exemploꝝ hērēt, q̄ oñdimus tñ abūde uiderentur diſciplinā militarem obſeruaſſe. Tñ. q̄uis ſingula ſingule ciuitates exempla hebāt. ¶ Gloria q̄a gloriari poſſūt i ipis ciuitatibus diſciplinā fuiſſe ſeruatā.

ASCENSIVS.

Q Viatus &c. Affert tertiū exemplū eiuſdem ſeueritatis in neceſſ ſuos dicens. Qui ēt Ful. Flac. cenſor. i. cū eſſet cēſor, amouit ſenatu. i. priuauit dignitate & ordie ſenatorio. Fuluiū frem ſup. ſuū, auſum dimittere domū iniuſſu cōſulis cohortem legiōis, i qua erat ¶ Tribunus mi. Tā dignā. i. memoratu exempla nō referret ſup. à me tā breuiter. i. tā paucis uerbis, niſi urgeret maioribus. ſ. exemplis. Eñ ꝑ q̄a q̄d eſt tā difficile ſcū. i. ut fiat, q̄ idicere ſocietati gñis, & imaginū. i. ſtemmatū, copulatæ. i. cōiūctæ reditū i p̄riā, ut fecit Rutili⁹. deformem. i. turpem ac adhibere cōioni nq̄is aut coherenti. i. ei q̄ coherebat familiæ. i. ad familiā ſerie. i. ordiata deductiōe ueteris ꝓpingtatis, cōtumelioſa uerbera uirgarū. Vt fecit Cota aut diſtrigere. i. denudare & uibrare ſupciliū cenſoriū. i. ſeueritatem cenſoriā aduerſus charitatem ſ̄raā. Vt fecit. Q. Ful. q̄ d. nihil. Vñ addit. Dentur hæc. ſ. dcā exempla, ſingula ciuitatibus, q̄uis. i. q̄tūuis claris tñ uidebātur iſtructæ gloria diſciplina militaris. q. d. Qua ergo gloria iſtructa dicetur Ro. q̄ hæc oia habet? Vnde addit. OLI.

G Enere cuiuſlibet uirtutis. ¶ Proprio ſanguine. ſ. filiorū. ¶ Spe. q̄ uictores extitēt ¶ Priuati. i. q̄ eorū filii uirgis ceſis & ſecuri ꝑcuſſi ſūt, igt q̄tū ad rēp. ſpecioſe q̄tū ad priuatā lugebres ꝓpter mortem filiorū. ¶ Gratul. q̄ uictores euaſerint. ¶ Lugendi q̄ filios amiſerint. ¶ Igitur ego, Ergo q̄a

¶ De Poſthumio Tiburto, &. T. M. Tor.

A T nr̄a urbs, q̄ oi gñe mirificoꝝ exēploꝝ rū totū orbē terrarū repleuit, impatorū ꝓprio ſanguine manantes ſecures: ne turbato militiæ ordine, uindicta deeſſet è caſtris publice ſpecioſas: priuatim lugubres duplici uultu recepit: incerta gratulandi prius, an lugendi offō fungeretur. Igitur ego quoq̄ hæſitante aio uos bellicarum rerum ſeueriſſimi cuſtodes Poſthumi Tiburte, & mali Torquate memoria, ac relatione cōplector, q̄a aiaduerto fore: ut pondere laudis, q̄ meruiſtis, obrutus, magis imbecillitatē ingenii mei detegā, q̄ ur̄am uirtutē, ſicut par eſt repntē. Tu nāq̄ poſthumi Dictator, Aulum poſthumiū, quē ad gñis, penetraliūq̄ ſacroꝝ ſucceſſionē ꝓpagandā genueras: cuius infantiæ blādimenta, ſinu, atq̄ oſculis fouetas: quem puerū literis: quē iuuenē armis inſtruxeras ſanctū forte, amantē tui, pariter ac p̄riæ, q̄a non tuo iuſſu, ſed ſua ſponte, p̄ſidio progreſſus hoſtes fuderat uictorē ſecuri feriri iuſſiſti, & ad hoc imperium pagendū, paternæ vocis miſterio ſufficere ualuiſti: nā oculos tuos, certū ſcio, clariſſima in luce tenebris offuſos. ingēs opus ai tueri nequiſſe. Tu itē Manli Torquate latino bello COSS. filiū, q̄ ꝓuocatus à Geminio Metio duce Thuſculanorū ad dimicā ꝗ te ignaro deſcenderat, glorioſam uictoriam, & ſpecioſe ſpolia referētē abripi à lictore et īmodū hoſtiē mactari iuſſiſti, ſati⁹ eē iudicās p̄rem forti filio, q̄ p̄riā militari diſciplina, carere.

res magna fuit, ac prope icredibilis, teſte Liuio, q̄ dicit hoc apud poſteros plus admiratiōis hiturū q̄ fidei dicit ergo uereor, ne uirtuti ur̄æ ñ parem relatiōem adhibeā, igitur, q̄a illi icerti erāt, fungerentur offō gratulādi, an lugendi, pari rōne cū illis ego quoq̄ dubito. ¶ Tu nāq̄. Ab hac opiniōe diſſentit Li. dicit. n. nō duos fuiſſe, q̄ filios occidi iuſſerit, ſed unū nec poſthumiū, ſed Manliū torquatū, hoc āt i cōiecturā adducit, Cur Manlius nō poſthumius exiſtimādus ſit, q̄ filiū uegis cædi et ſecuri ꝑcuti iuſſit, q̄ Mānliana, ñ poſthumiana ipa ſūt appellata. nā i cōſuetudiem uenit ut cū aliqs nimia ſeueritate uteretur diceretur. en Manlia nō ipſū quem crudelitatis titulū poſthumius prior occupaturus fuit. nā multis an̄ annis poſthumius fuit q̄ Mānlius. Sed de hac re nō nihil dubitare uꝭ Liu. q̄a nōnulli ſie tradidet ſcriptores duos. ſ. fuiſſe, q̄ filios occidi iuſſerint, ſed exiſtimare ſe dicit ſcriptores, q̄ poſthumii fuerat aſcripſiſſe Torquato, uel Cota potius, & q̄a nōnulli hiſtorici ita retuleſt ſe quoq̄ ta cī tū ꝑterit noluiſſe. Poſthumiū filiū. hoc fuit teſte Gel. anno ab urbe cōdita. cccxii. bello fidenati. ¶ Penetraliū ſacrorum. mos erat antiqtus ut domeſticis ſacris, ex filiis maiores, natu p̄ſicerentur. ¶ Propagandā, āpliſicandā, trāſlatio ſumpta à uitibus, nā ꝓpagari dr̄ uites, cū ab arbore ſub terrā flagella deducuntur ¶ Cuius iſantiæ blādimenta. Hæc oia deſcribit, q̄ p̄r i educatiōe filii facere ſolet, ut rem an̄ oculos ponat. ¶ Armis ut iā adultus arma tractare diſceret. Sāctū. reſpectu p̄ris q̄ pietatem p̄rnā ſanctā habebat Fortem, q̄a fortis bellator erat. Item ſanctū moribus, fortem uiribus multa in unū congerit Vale. quorū cogitatiōe & reſpectu p̄r à filii cæde deterreri potuerat, ut maiorē fortitudinem ai in poſthumio fuiſſe oñdat, q̄a oia poſthabuit, ut diſciplinā militarem ſeruaret incorruptā. ¶ Amantem tui pariter, & p̄riæ, pietate q̄ parentib⁹ pariter, & p̄riæ debem⁹. Præſidio ubi eū locaueras cū cohorte ſua ſponte egreſſus eſt, ut manus cū hoſtibus cōſereres. Progreſſus, q̄a à p̄ſidio i paliantes, & incōpoſitos hoſtes ꝓceſſerat, eoſq̄ fuderat. ¶ Et ad hoc pagendū ipiū. potuiſti igt ipare lictoribus, ut lege agerent, nam cū magiſtratus, de nocentibus ſuppliciū ſumerent, lictoribus dicere ſolebant. age, lege. Nā oculos. Dixi te hoc tam crudele ipio i filios, uoce tua exequi potuiſſe, nā te uultū auerſum a tanta ſupplicii fœditate habuiſſe certe ſcio. ¶ Ingens animi opus. Opus ai erat ſuppliciū, quo filiū affici. ¶ Tu item, Manli torquate, Id fuit Volcorum equi colorumq̄ bello, ut uult Liu. Gellius uero dicit. tum hoſtes erant fidenates, ſed hoc q̄ ſeq̄tur fuit bello latino. Cato tñ apud Sellu. in oratione contra coniuratos dicit, hoc fuiſſe bel. Gallico. & appellat hunc Aulum Manlium Torquatum. Huic Torquato poſt cædem filii p̄riā cum uictoria redeunti nemo iuniorum ꝓceſſit obuiam. fuit āt p̄ribus carus, iuuenibus, & tunc ſp iuius, ſicut i ca. de Ira & odio dicemus, ubi h̄ hiſtoria pleni⁹ tractabitur. ¶ Satius eſſet iudicans, exemplo filii tui ſtatuet, ut poſtea alii diſciplinam militarem ñ uiolarent.

ASCENSIVS.

A T urbs nr̄a. i. Ro. ciuitas. ¶ Quæ replet totum orbem terrarum oi gñre exemploꝝ mirificoꝝ i. mirabilium factorum recepit ſecures ipatorum manantes ſanguine ꝓprio, quia ob eis genito, ne uindicta deeſſet, ordine militiæ turbato recepit dico duplici. i. ambiguo uultu, quia ſpecioſas publice. i. q̄tum ad remp. & lugubres priuati. i. q̄tum

ad

ad ipſorum imperatorum, qui in filios animaduerterũt dolorẽ recepit inq̃ incerta, an fungeretur prius offõ gratulandi ꝑ bonũ publicũ, an lugendi propter dolorẽ priuatũ. ¶ Igit quia ſupra fidem uĩ pro conſeruanda diſciplina militari in filios animaduertiſſe. Ego quoq; (inquit author) ò poſthumi tyburte, & ò Manli Torquate ſeueriſſimi cuſtodes rerũ bellicarum, complector uos memoria.i. in mente, ac relatiõe .i. recitatiõe in ſcripto uerba repræſentare aĩo heſitante.i. ambiguo & dubio. quia ego animaduerto.i. aĩo conſidero, fore.i. futurũ eſſe ut ego obrutus .i. oppꝛ̃ſſus pondere.i. mole laudis, qua meruiſtis detegã.i. apertiã, & oñdã magis imbecillitatem ingenii mei, q̃ repñſentem.ſ. legentibus aut audientibus relationẽ hanc. Nãq; tuo poſthumi dictator .i. cũ eſſes dictator. Iuſſiſti Auliũ poſthumiũ.ſ. filiũ tuũ, quẽ genueras ad ſucceſſionẽ gñis.i. ꝓgeniei quia pater quodãmõ in filio uiuit, & ad ſucceſſionem ſacrorum penetraliũ.i. maxime familiarium q̃ penatibus à pře familias fiebant. unde Aulus iſte, primogenitus patri ſucceſſurus erat, propagandam.i. ꝑ propagationem cõtinuãdam Cuius.ſ. poſthumi filii tui blãdimenta infantiæ i. quẽ infantem blandiẽtẽ tu foueras. ideſt molliter educaueras, ſinu.i. in cõplexu brachiorum, & oſculorũ.i. in cõplexu paterno, quem puerum.i. cũ eſſet puer, tu inſtruxeras.i. ornaueras, & erudieras literis, & quẽ iuuenẽ.i. cũ eſſet in iuuenta ætate, tu inſtruxeras armis.i. pitia militari, entem, aut ut uulgarius dicam exiſtẽtem ſanctũ.i. incorruptũ, fortem, & amantem pariter tui, ac pñæ, iuſſiſti inq̃ eũ uictorẽ .ſ. hoſtiũ, feriri ut feriatur collũ eius, ſecuri.i. ferreo inſtrumẽto quo ſontiũ colla ſecantur, quia ipſe progreſſus ꝑſidio.i. extra caſtra non tuo iuſſu.i. iꝑio ſed ſua ſponte.i. propria authoritate fuderat hoſtes.ſ. fidenates. Et tu ualuiſti ſufficere.i. ſatis eẽ miniſterio uocis paternæ.i. mandato uocali iubendo lictoribus, ut eum ſecuri feriant. ¶ Ad hoc imperium.ſ. de nece filii peragendum, nam ſcio certum.i. certe aut ut rẽ certam. aut ſcio certo oculos tuos offuſos tenebris.i. caligĩe mœrore nimio in luce clariſſima.ſ. aut mentis, quia rectiſſime pro pñia ſenſit, aut diei, nequiuiſſe intueri ingens.i. excellens opus aĩ. Item.i. conſimiliter. Tuo manli Torquati conſul latino bello iuſſiſti filiũ.ſ. tuũ referentem.ſ. ex hoſte glorioſam uictoriã, & ſpecioſa ſpolia, quia cæſo prouocatore, abripi.ſ. à cõplexu militum quibus chariſſimus erat, à lictore.i. miniſterio lictoris, & mactari in modum hoſtiæ, ꝙ.i. q̃a ipſe prouocatus.ſ. ad certamen à Geminio Metio duce Tuſ. deſcenderat ad dimicandum.ſ. cũ hoſte te ignaro, it. ꝯ plusq̃ ignaro q̃a prohibuerat q̃cq̃ ſe abſente in hoſtẽ moliri iuſſiſti inq̃ iudicãs eẽ ſatius.i. eligibilius, & melius, patrẽ uidelicet. teipſũ carere filio forti, q̃ patriam.ſ. Romam carere diſciplina militari.

¶ De Lucio quintio Cincinnato.

AGe quanto ſpiritu putamus vſum L. Quintium Cincinnatum Dictatorem eo tempore quo deuictis Equiculis, & ſub iugum miſſis L. Minutium conſulatum deponere coegit: quod caſtra eius hoſtes iiſdem obſederant? indignum enim maximo imperio credidit, quem non ſua uirtus, ſed foſſa, vallumq; tutum præſtiterat, cuiq; uerecundiæ non fuerat arma Romana metu trepida clauſis portis continere. Ergo imperioſiſſimi. XII. faſces, penes quos, ſenatus, & equeſtris ordinis, & vniuerſæ plebis ſummum decus erat: quorumq; nutu Latium, ac totius Italiæ vires regebantur contuſi atq; fracti dictatoriæ ſe animaduerſioni ſubſtrauerunt. Ac ne inulta foret gloria militaris: COSS. delicti omnis vindex punitus eſt. His (vt ita dicam) piaculis, Mars impũ noſtri pater: ubi aliqua ex parte à tuis auſpiciis degeneratũ erat: numen tuum propitiabatur. nota affinium, & cognatorum, & fratrum, filiorumq; ſtrage, ignominioſa conſulũ eiuratione.

THEOPHILVS.

LVgẽdi uetuſti codices hñt, alloquendi, ꝙ nõ diſplicet Alioq̃ iterdũ ſolari ſignãt. Inde Catulus. Qua ſolatus es allocutione & infra paululũ ꝙ libet allocutionis.

OLIVERIVS.

Quin. Cincinatus.

AGe q̃to Lu. Quintiũ cincinnatũ. de hoc uiro dicem⁹ in ca. de moderatione, & pauptate quod uero ad diſciplinã militarẽ ꝑtinet, cũ ꝑuaſtatis agris ſubito equorũ, & uolſcorũ incurſu alter conſulum L. Minutius ad uitionem miſſus eẽt, illi neq; fortuna neq; uis aĩ in ea re gerenda fuit, nã cũ apud nõ procul ab hoſte caſtra poſuiſſet, nulla clade accepta pauidus inter caſtra ſe continebat, ꝙ ubi ſenſere hoſtes ex metu alieno creuit audatia & primo caſtra expugnare adorti, cum non ſuccederet, ad obſidionem conuerſi munitionibus circundant quod ubi Romam perlatum eſt obſideri.ſ. conſule, & exercitum tantus pauor & trepidatio urbem inceſſit, ut dictator ẽ q̃ primũ dici placeret dictuſq; ẽ conſenſu omnium ¶ Quintius Cincinnatus, qui tum erat in agris & ruſtico inhians opi audito pñiæ ſtatu, & honorem & laborem pium prono aĩo ſuſcepit profectuſq; confeſtim, ſcripto exercitu oĩbus ultro noĩa dantibus ſpe certa ſub tali duce uincendi, diſpoſito rerũ ſtatu die proximo ſub noctem Roma egreſſus, alacritate mirabili, mediaq; nocte ad hoſtem ꝑueniẽs, & conſulem, & exercitum obſidione liberauit, hoſtes ut exprimeretur tandẽ cõfeſſio, ſubactã domitãq; eſſe gentẽ ſub iugũ miſit, fiebat aũt iugũ ex tribus haſtis duabus humi defixis ſuperq; eas una tranſuerſa deligata ſub hoc iugo dictator hoſtes ueluti totidem boues miſit. Caſtris hoſtium receptis, plenis oĩum rerũ (nudos.n. miſerat) ꝑdã omnem ſuo tm̃ militi dedit, conſularẽ exercitũ, conſulẽq; ipm increpans, carebis iq̃t ꝑde pte miles ex eo hoſte, cui prope ꝑdæ fuiſti, & tu. L. Minuti dõec conſularem aĩum incipias habere, legatus his legionibus ꝑeres, ita ſe Minutius abdicat cõſulatu iuſſuſq; ad exercitũ manet ſed adeo tũ iꝑio meliori animo manſuete obediẽtes erãt ut bñficii magis q̃ ignominiæ hic exercitus memor & coronam auream dictatori libræ põdo decreuerit, & proficientẽ eũ patronũ ſalutauerit. ¶ Equiculis. populis, qui ſunt aui procul à Roma. ¶ Indignũ.n. putabat illũ nõ eſſe iꝑio dignũ q ſe, exercitumq; ſuum non uirtute, ſed uallo, foſſaq; tutatus eẽt. ¶ Arma Ro. q ſp uictricia fueſt. ¶ Ergo iꝑioſiſſimi. xii. faſces. Nũc extollit cõſulatũ, ut maiorẽ ẽe pœnã oñderet, ꝙ nec illis q̃dẽ dictator pepcerit q ſummũ iꝑiũ gerebat. ¶ Nuu. nã q̃to maiorẽ uim, & ptãtẽ cõſulatus oñdit tãto eius magis oñdit ſeueritatẽ dictaturis. ¶ Decus ornamtũ. nã oẽs Romani ordĩes ſub iꝑio dictatoris erãt poterat.n. & plebi, & ſenatui. & eq̃ſtri ordini iꝑare q̃cq̃d uoluiſſet dictator. ¶ Ad ne leſa. ne res militaris foret iulta, q alio rũ delicta punire cõſueuit, ipe punitus eſt. ¶ His, ut ita dicam piaculis. Cõuertit ſermonẽ ſuũ ad martẽ Valerius & eſt apoſtrophe dicẽs, ò Mars iõ fuere iꝑatores Ro. adeo ſeueri ut numen tuũ his pœnis. placarent, ſi q̃d cõtra te fuiſſet admiſſum. ¶ Piaculis. pœnis. nã piaculũ ſigñat pœnã, remedium, delictũ. mortẽ denĩq; ipſam, ergo piaculis, expiatiõibus. ¶ Paternã. à Marte originẽ ſumpſiſſe dñr Romulus & Remus. ¶ Degeneratũ peccatũ, & delictũ aliq̃d cõmiſſum eẽt, nã degenerare eſt à gñre exire, uel ab aliqua re alienum eẽ. ¶ Nota ignominioſa. ¶ Eiuratione priuatiõe, nã eiurare eſt extra ius facere, quemadmodũ dicimus exaugurare extra auguriũ facere, ſicut eiurare cõtra ius, uel extra ius facere ergo iuratiõe, abdicatione, nam cũ cõſulatũ ineunt in remp. iurant, cũ deponunt, eo iureiurando ſoluuntur.

Piaculum.

ASCENSIVS.

AGe q̃to & c. Recitat ſimul exẽplũ ſeruatæ à Quin. Cincinato, & neglectæ diſciplinæ militaris à Lucio. M. dicens. Age adhortandi uox q̃to ſpũ putamus Lucium Q. Cincinatum dictatorẽ uſum, eo tpe. Quo equulis populis illis italiæ deuictis, miſſis & ſub iugum coegit Lucium. M. deponere cõſulatum, ꝙ iidẽ hoſtes.ſ. Equuli, obſederant caſtra eius uidelicet Minutii añ aduẽtum dictatoris.n. pro quia. Cincinatus ſup. credidit ſup. eum uidelicet Minutium (quẽ nõ uirtus ſua, ſed foſſa & uallum ꝑſtiterat tutum.ſ. ab hoſte, cuiq; .i. & cui nõ fuerat uerecundia.i. q non erubuerat, arma Ro. trepida.i. armatos Ro. trepidantes metu.i. ꝑ timore contineri portis.ſ. caſtrorum clauſis) indignum maximo iꝑio, uidelicet conſulatu in Ro. Ergo quia dictator ita cenſuit xii. faſces.ſ. uirgarum cum ſecuri iꝑioſiſſimi.i. maximi imperiũ

De Papirio.

EIuſdem ordinis: quod ſequitur, papirius Dictator cum aduerſus imperium ei' Q. Fabius Rutilianus magiſter equitum exercitum iu aciem eduxiſſet: quanquam fuſis Samnitibus in caſtra redierat: tamen neq; uirtute eius, neq; ſucceſſu, neq; nobilitate motus. uirgas expediri, eumq; nudari iuſſit. O'ſpectaculũ admirabile & Rutilianus, & magiſter equitum, & victor, ſciſſa veſte, ſpoliatoq; corpore, lictorum ſe uerberibus lacerandũ præbuit, ut in acie exceptorum vulnerum nodoſis ictibus cruore renouato, uictoriarum, quas modo ſpecioſiſſimas adeptus erat, titulos reſpergeret. Precibus deinde ſui exercitus, occaſionem Fabio confugiendi in urbem dedit: ubi fruſtra ſenatus auxilium implorauit. Nihilominus enim papirius in exigenda pœna perſeuerauit. itaq; coactus eſt pater ei' poſt Dictaturam tertiumq; conſulatum: rem ad populum deuocare, auxiliumq; Tri. plebis ſupplex pro filio petere: neq; hac re ſeueritas papirii refrenari potuit. Cæterum, cum ab uniuerſis ciuibus, ipſiſq; Tri. plebis rogaretur teſtatus eſt, non pœnam illam ſe Fabio: ſed Po. Ro. & Tri. concedere poteſtati.

dices penes quos erat ſummum decus. i. ornamentum ſenatus & ordinis, equeſtris, & uniuerſæ plebis (in tot. n. ordines po. Ro. diſtinctus erat). Et quorum nutu. i. eis ornati uoluntate, uel ſigno capitis indicata, latium. i. nobiliſſima illa pars italiæ ac uires totius italiæ regebantur, contuſi atq; fracti ſ. à dictatoria ptāte ſubſtrauerunt ſe, ai aduerſioni. i. conſideratæ & ordinaræ punitioni dictatoriæ. i. Cincinati dictatoris, ac ne gloria cõſularis foret multa. i. ſine ultione læſa, conſul uindex ois delicti. i. penes quē eſt omne delictum aliorum punire punitus eſt. ſ. à dictatore. O' Mars pater imperii noſtri i. Roma. quia primi regis pater habitus eſt ubi. i. poſtq̃ degeneratũ erat. i. minus generoſe agendo diſceſſerat, à tuis auſpiciis. i. præclaris inceptis numen tuũ. i. diuina maieſtas tua quæ nutu quæ uis facis propitiabatur. i. piacabat, his. i. huiuſmodi. (ut ita dicam. i. ſi mõ liceat ſic dicere) piaculis. i. pinatiõibus, & purgationibus delicti. Videlicet nota. ſ. infamiæ affinium, q̃ Rutilius notauit. Q. Fabium generum ſuum cognatorum, qua Cotta pecuniolam diffamauit, & Fratrũ, qua Flaccus cenſor Fuluium fratrem inſignem reddidit, & ſtrage filiorum. i. Poſthumii & Manlii, & exauratione. i. exauthoramento ac priuatione ſacramenti, quod Milites imperatori exhibebant ignominioſa, quia poſſet eſſe honeſta, ut ſi ob ualetudinē, aut uulnera accepta, aut religionem aliquã quis ſe magiſtratu abdicarit, conſulum ſ. Minutii ſed ad rem extolleudam de ſingulis præterq̃ de filiis (cum tñ ab aliis ēt unus cenſeatur) pluratiue loquitur.

OLIVERIVS.

EIuſdem ordinis Papirius dictator. Fronti. li. iiii. L. Papirius curſor dictator Fabium Rutilium magiſtrũ equitum, q aduerſus edictum eius q̃q̃ proſpere pugnauerat, uirgis popoſcit cædi ſecuri percuſſurus, nec contentione, aut precibus militum, conceſſit animaduerſionem, eumq; profugientem Romam proſecutus eſt, nec ibi quidem remiſſo prius ſupplicii metu, q̃ ad genua eius & Fabius cum patre prouolueretur, & pariter ſenatus & populus rogarent. Liuius uero multo prolixius ſcribit hiſtoriam. Fuit hoc bello ſamnitico, cui cum. L. Furius Camillus conſul præeſſet morbo implicitus dictatorem dixit Papiriũ Curſorem, qui ſibi Quin. Fabium Rutilianum magiſtrum equitum dixit, quibus in caſtra profectus pauiopoſt dictator in urbem ad auſpicium petendum acerſitur, imperat magiſtro equitum, ut ſeſe locu teneret nec abſente ſe cum hoſte confligeret. Fabius cum poſt profectionem dictatoris per exploratores comperiſſet perinde omnia ſoluta apud hoſtes, ac ſi nemo Romanus in ſamnio eſſet ſeu ferox adoleſcens indignitate accenſus, quod omnia in dictatorem uiderentur repoſita eſſe, ſeu occaſione bene gerendæ rei ductus, exercitu inſtructo paratoque profectus ad hoſtes conflixit. Ea fortuna pugnæ fuit ut nihil relictum ſit quo ſi affuiſſet dictator res melius geri non potuerit, non enim dux militi, nec miles duci defuit uiginti milia hoſtium ea pugna cæſa dicuntur, Quod ubi Romæ cognitum eſt, dictator incenſus ita redit in caſtra, Fabiũ accerſi iubet, ſpoliariq;, ut de illo ſumeret ſuppliciũ milites reiectis lictoribus Fabiũ tutantur, iãq; ſeditio maxima apparebat, nox eam diremit, Fabius interea Romam profugit, & auctore patre apud ſenatum de iniuria dictatoris conqueritur. Demum ſuperueniente dictatore, tribunorũ omniũ, ac Po. Ro. fidem implorat, qua nihil ſibi proficiente, fluctuabat eius uita, niſi q populus ad pces, & obteſtationē conuerſus, ut ſibi pœnã magiſtri equitum dictator remitteret. Tribuni quoq; inclinatam rem i preces ſub ſecuti orare dictatorē inſiſtũt ut ueniã errori humano ueniam adoleſcentiæ. Q. Fabii Rutiliani daret ſatis eum penarum dediſſe, iam ipſe adoleſcens, iam pater M Fabius contentionis oblitu, procumbere ad genua, & irã deprecari dictatoris, Tunc dictator ſilentio facto, bene habet quirites, uicit diſcipliã militaris, uicit Imperii maieſtas, ñ noxæ eximitur. Q. Fabius, qui contra edictum imperatoris pugnauit. ſed noxæ damnatus donatur. P. R. donatur tribunitiæ ptãti precarium, non iuſtum auxiliũ ferenti. ¶ De gente Papiria. Ci. epiſtolarũ familiarium li. ix. epiſtola ad Petũ. Tandem inquit inſanire tibi uideris ita ingt, ſed tñ mi Petæ, quid tibi uenit in mentem? negaret Papirium quenquam niſi plæbeium fuiſſe nunquam? fuerunt. n. patricii minorũ gentium, quorum princeps. L. Papirius. M. Vigilanus qui cõſul cum. L. Sempronio Atratino fuit cũ ante cenſor cum eodē fuiſſet. annis poſt Romã conditã trecentis. xii. ſed cum papiſii dicebãtur poſt hunc. xiii. fuerunt ſela curuli ante. L. Papiriũ craſſum, qui primum papiſius uocari deſitus eſt, is dictator cũ Luci. Papirio Curſore magiſtro equitum factus eſt annis poſt Romam conditam trecẽtis. xv. & quadriennio poſt cõſul cum duellio hunc ſecutus eſt papirius curſor homo ualde honorat'. Neq; uirtute, q uicerat. Neq; ſucceſſu, quia felix fuerat. Nobilitate, quia patricius erat de fabia gente. O'ſpectaculum exagerat rem iſtam. cruore renouatione uulnerum quæ ab hoſtibus acceperat nondum cicatrices ſanatæ erant. ¶ Vulnerum quæ nondum obductæ erant. ¶ Nodoſis ictibus. ſ. uirgarum. ¶ Dedit occaſionem fugiendi. ¶ Diſpendio pœnæ non q ita putaret, ſed quia rogauerant milites, ut punitionem illã in ſequentem diē differret. Papirius. q ubi ſcm eſt nocte Fabius in urbem confugit. Poſt dictaturam, tertiumq; conſulatum, quia Fabius pater eius q & dictator, & conſul fuerat, coactus ad auxiliũ populi confugere atq; illius opem implorare. ¶ Vniuerſus. Quia uniuerſus Po. Ro. Papirium ſupplex rogabat, ut eum ſibi condonaret, hæc papirii ſeueritas ſic totius exercitus animum à dictatore auertit, ut proximo cum ſamnitibus prælio hoſtes debellari potuerint niſi milites duci ſuo gloriam inuidentes, uincere uoluiſſent.

ASCENSIVS.

EIuſdem ordinis Affert alterius dictatoris in cõſimili ſeueritate. exēpiũ dicens. Id ſup. q ſeqtur eſt ſup. eiuſdem ordinis. ſ. dictatorii. Nam ſup. Papirius dictator quum Quintus Fabi. Rutilianus, magiſter equitum, & ita ſecundus à dictatore in exercitu, ſicut comeſtabilis olim ſecundus ab rege fuit, eduxiſſet aduerſus Ideſt contra imperium eius. ſ. papirii exercitum. ſ. Romanum. In aciem, ideſt prælium (non q acies ſit præliũ ſed quia hic pro prælio accipitur, niſi ſit in aciem hoſtilem) quanquam ſup, Rutilianus redierat in caſtra ſamnitibus fuſis & ita uictis tamen neq; motus, ideſt à propoſito reuocatus, uirtute eius, ſcilicet Rutiliani, neq; ſucceſſu. i. proſpera pugna, neq; nobilitate eius iuſſit uirgas expediri. i. è faſcibus euolui, & iuſſit eũ ſ. Rutilianũ nudari, ut uirgis cederetur. unde exclamat author. O'ſpectaculum admirabile. Et. i. ſimul Rutilianus, ut nobiliſſimus, cui ob ſolum nomen parcere debuerit & magiſter eqtum, & ita pñti magiſtratu fungens, & uictor, & ita ob rem paulo añ bene geſtam clarus ueſte ſciſſa, & corpore ſpoliato. i. ignominioſe nudato, præbuit ſe lacerandum uerberibus lictorum, ut reſpergeret titulos uictoriarũ, quas adeptus erat mõ. i. paulo antea, ſpecioſiſſimas. i. honeſtiſſimas, reſpgeret dico cruore uulnerũ exceptorũ in

acie

acie renouato, nodoſis ictibus .ſ. uirgarum. Deinde Papirius dedit precibus .i. ob preces ſui exercitus, fabio ſ. Rutiliano occaſionem confugiendi in urbem quia cum imponunt pro eo intercederent, & lictores ab eius cæde repellerent ligatúq; ſoluerent, patefacto abitu, aut ut alii uolunt precibus exercitus ultione in poſterum dilata nocte, in urbem ſe proripuit, ubi implorauit, ideſt plorãdo orauit auxilium ſenatus, fruſtra, quia ſenatus in dictatorẽ nil potuit. Enim pro quia Papirius .ſ. dictator nihilominus perſeuerauit in pœna .ſ. capitali exigenda, quod durũ erat in tali culpa, unde per alluſionẽ dictum putem à marone pœnas cũ ſanguine poſcunt. Itaq; .i. & ita pater eius .ſ. Fabii, qui ẽt Fab. dictus eſt coactus eſt poſt dictaturam, & tertium cõſulatum .i. poſtq̃ ſummis honoribus functus erat deuocare rem ad populũ .ſ. Romanũ, & petere ſuplex auxilium tribunorum plebis pro filio neq; ſeueritas papirii .i. dictatoris, potuit refrenari .i. cohiberi à perſecutione ultionis, hac re .i. ſupplicitate tanti uiri. Cæterum .i. ſed cum rogaretur ab uniuerſis ciuibus, & tribunis plebis teſtatus eſt, ſe concedere .i. condonare illam pœnam, nõ Fa. ſed populo Roma. et poteſtati tribunorum.

ℂ De L. Calpurnio.

LVcius quoq; Calpurnius piſo COSS. cũ in Sicilia bellum aduerſus fugitiuos gereret: & Titius equitum præfectus, fugitiuorum multitudine hoſtium circumuẽtus arma his tradidiſſet: his præfectum ignominiæ generibus affici iuſſit: eum toga laciniis abſciſſis amictum diſtinctaq; tunica indutum, nudis pedibus à mane noctem uſque ad principia, per omne tempus militiæ, adeſſe. Interdixit etiam ei conuictum hominum vſumque balnearum: turmaſque equitum, quibus præfuerat, ademptis equis in funditorum alas tranſcripſit. magnum profecto dedecus patriæ, magno Piſonis decore uindicatum eſt. quoniam quidem id egit Piſo, ut qui cupiditate uitæ adducti, cruce digniſſimis fugitiuis trophea de ſe ſtatuere conceſſerant, libertatiq; ſuæ ſeruili manu flagitioſum imponi iugum non erubuerunt: amarum lucis uſum experirentur. mortemq; quam effœminate timuerant: uiriliter optarent.

ℂ De Q. Metello.

NEc minus piſone acriter Q. Metellus, qui cum apud Trebiam res gereretur: collocatas a ſe in quadam ſtatione quinque cohortes, atque ex ea viribus hoſtium depulſas, repetere eandem ſtationem eueſtigio iuſſit: non quod ſperaret ab iis amiſſum locum recuperari poſſe: ſed ut præteritæ culpam pugnæ, inſequentis certaminis manifeſto periculo, puniret: edixit etiam, ut ſi quis ex his fugiens caſtra petiiſſet, pro hoſte iterficeretur. qua ſeueritate compreſſi milites, corporibus fatigatis, & animis deſperatione uitæ implicatis, loci tñ iniquitatem, multitudinemq; hoſtiũ ſuperarunt. humanæ igitur imbecillitatis efficaciſſimum duramentum eſt Neceſſitas.

OLIVERIVS.

LVcius quoq; calpurni⁹. Hoc quoq; fuit bel. fugitiuo, q̃ in Sicilia geſtũ eſt cum. L. Calpurnius prouinciam obtineret, & bellum aduerſus eos gereret. Titius, q̃ p̃fectus erat equitum. in inſidias cecidit fugitiuorum, & cũ undiq; circumuẽtus euadere nullo mõ poſſet, illis arma tradidit. Ipſe uero cũ eq̃tibus euaſit. Conſul calp q̃ contra diſciplinã militare feciſſet, ut q arma hr̃et, his depoſitis in prãtẽ hoſtiũ ueniret, ipm hac pœna mulctauit, ut ſciſſa lacinia togæ, pedibuſq; nudis in conſpectu uigilum ſtaret inter principes, quoſq; illud præſidium mitteretur hoc etiam Frontinus affirmat lib. iii. c. i. Dicit enĩ L. Piſo. C. Titium præfectum cohortis, quæ loco fugitiuis ceſſerat titio togæ præciſo, ſoluta tunica nudis pedibus in pn̄cipiis, quotidie ſtaret dum uigiles uenirent, iuſſit conuiuiis, & balneo abſtinere. Piſonum domus à Numa Pompilio duxit originem, teſte Horatio in poetica, ubi loquitur ad Piſones Vos ò Pompilius ſanguis carmen reprehendite. ℾ Fugitiuorum, Seruorum, qui bellum in Siciliam mouerant. ℾ Laciniis. a fine ſimbris, quæ lacerando dictæ ſunt. ℾ Principia, id eſt prima acie donec militarent. ℾ Fuditorum. genus eſt militiæ uiliſſimum, de equitibus facti ſunt funditores, qui fungis glandes in hoſtes torquebant ℾ Alas ordinẽ, ſed proprie alæ ſunt equitum, ſic dictæ, q̃ pedites tegant alarum uice. ℾ Magnum profecto dedecus. Decus imperatoris eſt ſeruare rem militarem. dedecus uero corrumpere. ℾ Decor, gloria, & ornamentum. ℾ Quoniam fecit enim Piſo ut qui ſe tam turpiter dediſſent, his tam ſordidis hominibus. qui erant cruce digni, uitam morte grauiorem ducerent, nam hæc ſupplicia, q̃ ignominiæ plena erant faciebant ut mori maluiſſent. ℾ Seruili manu fugitiuorum ſeruorum.

Piſones à numa

ASCENSIVS.

LVcius &c. Affert ſeueritatem Lucii Calpurnii in Titũ equitum præfectum ob neglectam diſciplinam militarem dicens. Lucius quoq; Calpurnius ſeu (ut alii ſcribunt) calpurnius Piſo, conſul, cum, ideſt quando gereret bellum in ſicilia aduerſus fugitiuos .i. ſeruos, qui à dominis fugerant, & titius præfectus equitum, circumuentus multitudine fugitiuorum hoſtium .i. eorũ, qui fugitiui, & hoſtes erant tradidiſſet his arma iuſſit præfectum .ſ. Titium, affici his generibus ignominiæ, iuſſit ſup. eũ amictum toga abſciſſis laciniis .i. fimbriis, & indutum tunica diſcincta .i. diſſoluta in ſignũ ignauiæ, & molliciæ adeſſe nudis pedib⁹ à mane uſq; ad noctem. Ad principia .i. primam ſtationẽ in acie, ut ab omnib⁹ aduenientibus conſpici poſſet aut ut inermis hoſti obliceretur per omne tempus militiæ, ideſt quo deinde militabat. Et ipſe interdixit ẽt ei, conuictum hominum, ideſt ne cũ aliquo conuiuium iniret, & uſum balnearum (Ex hoc loco patet, interdico ẽt actõm regere cũ datiuo. nam ſecũdum Vallam dicendum eſſet cõuictu, & uſu) & tranſcripſit turmas equitum quibus præfuerat .ſ. Titius in alas funditorum i. uiliſſimorũ peditum ẽ fũdis glandulas iacientium, & hoc equis ademptis .i. ablatis eis profecto .i. reuera, magnum dedecus patriæ quia turpe erat tam degeneres educaſſe eq̃tes, eſt uindicatũ, & ita purgatũ decore .i. honeſto facto Piſonis .ſ. cõſulis. Q̃m quidẽ .i. q̃ſiquidẽ Piſo egit id ut q adducti cupiditate uitæ cõceſſerant fugitiuis .ſ. ſeruis digniſſimis cruce .i turpiſſima morte, ſtatuere trophea de ſe, ꝓpter arma eis tradita, & nõ erubuerãt iugum flagitioſum .i. ſubiugationẽ flagitioſam, imponi ſuæ libertati, manu ſeruili, experirentur, uſum lucis .ſ. huius uitæ amarum, & optarent uiriliter mortẽ q̃ timuerant effœminate .i. molliter, & quaſi mulliebriter.

OLIVERIVS.

NEc minus Piſone. Quin. Metellus, Frontinus lib. iiii. cap. primo. Quin. Metellus nũmidicus, inquit, in hiſpania quinq; cohortes, quæ locũ amiſerant, teſtamẽtũ facere iuſſit, eas deinde ad locũ recuperandũ remiſit, minatus non niſi poſt uictoriam recepturũ, cũ igitur inhiberentur facere teſtamentũ intelligebant niſi uincerent ſe morti deſtinatos, eſſe, & hoc mõ expreſſa eſt illis neceſſitas ut pulſis hoſtibus locum recuperarent, unde fuerant deiecti. Qui. Metellus. Hic fuit ille. Q. Metellus. qui Iugurtham numidiæ regẽ prius dare terga coegit, de quo multa Salu. ℾ Trebiam. hæc ciuitas eſt in celtiberia quæ pars eſt hiſpaniæ. ℾ Statione q̃dã iuſſerat quinq; cohortes locũ quendã ſeruare ne caperetur ab hoſtibus. ℾ Manifeſto, quia uolebat oẽs occidi, & pro ſcelere pœnã luere. ℾ Ac de. y q a ſe in manifeſtius periculũ irruere uidebãt, iõ ferociores facti locũ receperũt, nihil n magis ualet ad difficillima obtinẽda, q̃ deſperatio uitæ, unũ Vir. Vna ſalus uictis nullã ſperare ſalutẽ. Humanæ ig: f. Ex quo, inq̃t, cognoui põt neceſſitatẽ eſſe, q̃ homines imbeciles facit eſſe fortes. Trebia ciuitas.

ASCENSIVS.

NEc minus &c. Adducit Quinti. Metel. ſeueritatem in eadẽ re dicens. Nec Quin. Metellus ſup. egit minus acriter Piſone .i. quã Piſo. qui cum res gereretur apud

Contrebiam alii Treblam ſegunt, urbem Celtiberiæ, iuſſit quinq; cohortes collocatas à ſe in quadam ſtatione, atq; depulſas ex ea.ſ.ſtatione.i loco, in quo ad tempus ſtarent, uiribus hoſtium repetere eueſtigio.i.ſine cunctatione, eandẽ ſtationem, non q; ſperaret locum amiſſum ab iis poſſe recuperari ab iis, ſed ut puniret culpam pugnæ præteritæ. i.prius ab eis male geſtæ, manifeſto periculo certaminis inſequentis. Edixit etiam, ut ſi quis ex iis fugiens, ſcilicet a ſtatiõe illa petiſſet caſtra interficeretur pro hoſte, ideſt tanquam eſſet hoſtis. qua ſeueritate milites compreſſi, & corporibus fatigatis & animis implicatis deſperatione uitæ, quia uidebantur, aut ab hoſtibus aut à ſuis interficiẽdi tñ, ideſt nihilominus ſuperarunt, ideſt uicerunt iniquitatem loci, quia difficile erat recuperare locum amiſſum, & ab hoſte occupatum, & multitudinẽ hoſtiũ. Igitur neceſſitas eſt duramentum.i. ſtabilimentum, & corroboramentum efficaciſſimum imbecillitatis humanæ, id eſt quo imbecillitas humana perſeuerat & durat.

THEOPHILVS.

Contrebiam uetuſti codices aliquot habent trebiã, Cor. Nepos apud contrebiam oppidum cohortes loco pulſas redire, & locũ recipere iuſſit oppidi Contrebiæ Liui. in hiſpaniæ mentionẽ memini ut hinc appareat impreſſoris eius inſcitia, qui Cornelii nepotis opuſculum Sueto. uindicat, is oppidum cantabriæ pro contrebia ſubſtituit ĩpudentiſſimus in ſceuolæ cognomento, quod eſt cordus, in Decii patris hiſtoria, quæ cũ Coſſo confuſa citra mentionẽ Decii prius erat item decii filii, quæ per initia ſtatim legebatur inuerſa, in nomine duelli, Calatini, calpurnii, flammæ, Nabidis Ortiagontis, & aliis centũ caſtigationes Iani ſequitur, & in eum facit argutias ac ſi Trãquilli lucubrationes in Cornelium temere transferrat. Hoc uerum ſit, niſi luce clarius, in huius operis calce demoſtra uero, Cornelii Nepotis eſſe non Tranquilli, ſicut is ſtultiſſime ſuſpicatur.

OLIVERIVS.

In eadem pro. Fa. Ma. hic præerat eidem prouinciæ, ideſt Hiſpaniæ, qui cum totam pene Romano ſubegiſſet imperio, omnes qui ad hoſtes transfugerant captos præciſis manibus dimi ſit, qui tametſi natura manſuetioris eſſet ingenii, tamen ut cæteris terrorem incuteret, ne tale aliquid facere auderent uoluit illos amputatis manibus exemplo cæteris eſſe. Tantiſper Dum uindicaret diſciplinam militarem. ⸿ Seueritatem, inter ſeuerum, comem, & crudelem hoc intereſt. Seuerus dicitur rigidus, qui nec prece, nec precio, nec miſericordia poteſt à iuſtitia deduci, & interpretatur quaſi ſequens uerum Comis uero dicitur is, qui ſeueritatem habet cum quadam manſuetudine coniunctam. Crudelis eſt, qui præter iuſtitiam, & æquitatem graſſatur in omnes. ⸿ Omnium enim Nam Hiſpaniam totam. Quintus Fabius imperio ſuo ſubegit. ⸿ Vt trunca præ ſe, Hoc ideo fecit ut exemplo illi cæteris forent, dum manus præciſas præ ſe ferrent. ⸿ Rebelles ita, qui bellum renouare uoluerunt, nam rebelles dicuntur contumaces, eo quod ducis imperio parere recuſant.

Rebelles.

⸿ Diſtractæ, Amputatæ. ⸿ Documento. Exemplum cæteris præbuerunt, ne tale quicquam facere mollirentur, aut auderent.

⸿ De Q. Fabio.

In eadem prouincia Q. Fabius Max. ferociſſimæ gentis animos contundere, & debilitare cupiens manſuetiſſimum ingenium ſuum ad tempus depoſita elementia, ſæuiore uti ſeueritate coegit. omnium enim, qui ex præſidiis Ro. ad hoſtes transfugerant, captiq; erant manus abſcidit, ut trunca præ ſe brachia geſtantes, metum defectionis reliquis inicerent. rebelles itaq; manus à corporibus ſuis diſtractæ inque cruento ſolo ſparſæ, cæteris, ne idem committere auderent, documento fuerunt.

⸿ De Aphricano ſuperiore.

Nihil mitius ſuperiore Aphricano: Is tamen ad firmandam diſciplinam militarem, aliquid ab alieniſſima crudelitate ſibi amaritudinis mutuandum exiſtimauit, ſi quidem deuicta Carthagine, cum omnes: qui ex noſtris exercitibus ad pœnos tranſierant in ſuam poteſtatem redegiſſet, grauius in Romanos, quam in latinos transfugas animaduertit. Hos enim tanquam patriæ fugitiuos crucibus affixit. Illos autem tanquam perfidos ſocios ſecuri percuſſit. Non proſequar hoc factum vlterius: & quia Scipionis eſt: & quia Romano ſanguini, quamuis merito perpeſſo ſeruile ſupplicium, inſultare non attinet. Cum præſertim tranſire ad ea liceat quæ ſine domeſtico uulnere geſta narrari poſſunt.

ASCENSIVS.

In eadem. Ordo eſt. Quin. Fabius maxim. cupiens contundere, & debilitare animos gẽtis ferociſſimæ, in eadem prouincia, ſcilicet celtiberia, aut hiſpania, coegit ingeniũ ſuum manſuetiſſimum uti ad tempus, ⸿ Seueritate ſæuiore, ideſt, multum ſæua, aut magis ſæua quam prius, & hoc clementia depoſita ad tempus. Enim pro quia, abſcidit manus omnium, qui transfugerãt ex præſidiis Romanorum ad hoſtes, & qui capti erant ut ipſi geſtantes præ ſe, ideſt ante ſe brachia trunca.i truncata abſciſſis manibus, iniicerẽt reliquis metum defectiõis.i.trãſfugiendi ad hoſtes. Itaq;, ideſt & ita manus rebelles diſtractæ à corporibus ſuis, & ſparſæ in ſolo cruento, fuere cæteris documẽto, ne auderent committere idem, ſcilicet crimen defectionis.

OLIVERIVS.

Nihil mitius ſuperiore Aphricano, quaſi minus mirum ſit, hanc ſeueritatem in cæteris fuiſſe cum hoc idem à Scipione Aphricano factum fuerit, quo nemo mitior. Nam cum Carthagínienſes bello uiciſſet, urbemq; eorum cepiſſet. omnes qui ab exercitu Romano ad hoſtes transfugerant, cum in poteſtatem ſuam redigiſſet. aſperius ĩ romanos animaduertit quam in externos, ciues enim ſupplicio affecti ſunt. alii uero ciuili. Nihil mi. Si naturam, inquit, Scipionis conſideres nihil mãſuetius ferme inueneris, ſed hæc propter ſeruandam militarem diſciplinam incorruptam ſeipſa deficere, & ad peregrinã ſibiq; longe alieniſſimã crudelitatem labi coacta eſt. ⸿ Mutuandum. Quia non ſuum erat crudelitate uti, ſed à barbara, & immani gente pro tempore ſibi mutuo ſuſcipiendum eſſe exiſtimauit, tantiſp dũ uiolatã militarẽ diſciplinã merito ſupplicii gñre uindicaret. ⸿ Inſultare. per deriſionẽ inuadere, p cauillationẽ irridere. ⸿ A dea.ſ. externa, hoc eſt de his dicere, qui non fuerunt Romani in edendis populoꝝ ſpectaculis. Quia in ludis q populo edebantur, plerunq; faciebant canes, & uenatores pſeq feras. Vñ Ter. Lauinio aduerſario ſuo obiecit, q in comœdiã tragœdiaꝝ portenta induxerit adoleſcẽtulũ ceruã uidere fugiẽtẽ, & ſectari canes & eã iplorare ut ſubueniat ſibi. Martialis, & Iuue. de theatrali uenatiõe multa dicũt.

ASCENSIVS.

Nihil mitius &c. Vt Romana reſpu. gloria militari præcellit, ita & exemplis ſeruatæ diſciplinæ militaris, unde affert exemplum Scipionis aphricani maioris dicens. Nihil mitius ſupple fuit, ideſt nemo mitior aphricano ideſt Scip. ſuperiore ideſt priore (nam duo fuerunt) tamen.i. tametſi fuit mitiſſimus, is exiſtimauit aliquid amaritudinis, id eſt acerbitatis mutuandum, ideſt mutuo accipiendum ſup. eſſe ſibi ob crudelitatẽ alieniſſimã ſibi, ideſt ſuo ingenio ad diſciplinam militarem firmandam ideſt ſtabiliendam. Siquidẽ, ideſt quoniam carth. deuicta quum redegiſſet in ſuam poteſtatem omnes, qui tranſierant exercitibus noſtris.i. Ro. ad pœnos, ideſt Cart. ipſe animaduertit, ideſt ultionem exercuit grauius in transfugas Ro.i. Romanæ ciuitatis quam in latinos .i. ſocios. Nam affixit hos.i Ro. crucibus tanquam fugitiuos patriæ. ideſt à patria ad hoſtes transfugerant, ſeruos autem

pro ſed percuſſit, ideſt percutiẽdos mandauit ſecuri, illos .ſ. latinos, tanq̃ ſocios pfidos. Nõ proſequar hoc factum. ſ. Scl. ulterius, hoc eſt uerbis contumelioſis aut expoſitoris contumeliæ in ea latentis, & quia eſt Scip. hoc eſt uiri laudatiſſimi, & quem taxare nefas ſit, & q̃ non attinet, ſcilicet ad rẽ, ideſt non decet, inſultare, ideſt per irriſionẽ improperare ſanguini Roma. perpeſſo ſupplicium ſeruile, quamuis, ideſt quantũuis merito, ideſt peccato ſuo, præſertim quum liceat tranſire ad ea, quæ poſſunt narrari geſta ſine uulnere domeſtico, id eſt ſine leſione Pop. Romani. quod in ſequentibus facit.

OLIVERIVS.

ET Lu. Paulus De hoc ſatis ſupradictum eſt in capi. de ominibus q̃ bellum macedonicum extra ordinem huic ſenatus decreuerit, quod cum ſumma felicitate, et gloria confecit, regem uicit. ¶ Eiuſdem culpæ fugitiuos. ¶ Proterendos. Conculcãdos peſſundandos. ¶ Aſpero enim & abſciſſo, imperatores, & duces exercituum, ſi militem quẽpiam à militari diſciplina declinãtem punierint, tametſi id iuſte, & merito faciant, tamen id inſolentia potius quadam feciſſe indicantur, quia crimen in iudicium non uenit ſed cõmiſſum continuo punitur, qđ etiam fieri neceſſe eſt, nam ſi per diſpendia iudiciorum expectandum eſſet, ut de iure diſceptaretur, nimis creſceret gladiatorum licentia. ¶ Abſciſſo, compendioſo, & breui.

ASCENSIVS.

NAm Aphr. poſte. ideſt minor imperio punico euerſo, quia carthaginem deleuit obiecit feris beſtiis, ut leonibus in edendis ſpectaculis populo transfugas exterarum gentium, ideſt qui cũ imperatori Romano iurati fuiſſent, ad hoſtes tranſierant, à quibus recepti ad ſupplicium fuerunt. ¶ Et Lucius Paulus, ſcilicet macedonicus, Perſe rege, ſcilicet Macedoniæ ſuperato, quia capto & in triumphũ ducto, ſubſtrauit homines eiuſdem generis, ideſt externi, & eiuſdem culpæ, ideſt transfugas, proterendos elephantis, qui eos conculcantes proterebant, Obiecit inquam ille feris & hic ſubſtrauit elephantis, exemplo utiliſſimo, ſcilicet rei Romanæ, ut alii cauerent trãſfugere, ſi tamen permittitur, ſubaudi mihi æſtimare, ideſt appretiari, humiliter, ideſt abiecta, & uili acta excellentiſſimorum uirorum, ut erant iã

¶ De Africano Poſteriore.

NAm poſterior Africanus, euerſo Punico imperio, exterarum gentium tranſfugas, in edendis populo ſpectaculis, feris beſtiis obiecit. Et L. paulus Perſe rege ſuperato, eiuſdem generis, & culpæ homines elephantis proterendos ſubſtrauit. vtiliſimo quidem exemplo: ſi tamen acta excellentiſſimorum virorum humiliter æſtimare, ſine inſolentiæ reprehenſione permittitur. Aſpero enim, & abſciſſo caſtigationis genere militaris diſciplina idiget: quia vires armis conſtant. quæ vbi à recto tenore deſciuerint: oppreſſura ſunt: niſi opprimantur.

¶ De L. Martio tribuno militum.

SEd tempus eſt eorum quoq; mentionem fieri: quæ iam non à ſingulis, verum ab vniuerſo ſenatu pro militari more obtinendo, defẽdendoq; adminiſtrata ſunt: Lucius Martius Tribu. militum, cum reliquias duorum exercituum Publii, & Cnei Scipionum, quos arma punica in Hiſpania abſumpſerant: diſperſas mira virtute collegiſſet: earumq; ſuffragiis dux eſſet creatus: ſenatui de rebus actis à ſe, ſcribens, in hunc modum orſus eſt. L. M. Proprætore, cuius honores vſurpatione vti eum patribus C. non placuit. q̃a duces à populo, non à militibus ſolerent creari. quo tempore tam anguſto, tamq; graui, propter immane reip. damnum etiam Trib. militum adulandus erat. Quoniam quidem ad ſtatum totius ciuitatis corrigendum vnus ſuffecerat. ſed nulla clades, nullum meritum valentius militari diſciplina fuit. Succurrebat enim illis, q̃ animoſa ſeueritate Tarentino bello maiores eorũ vſi fuiſſent. In quo quaſſatis & attritis reip. viribus, cum magnum captiuorum ciuium ſuorum numerũ à Pyrrho rege vltro miſſum recepiſſent: decreuerunt: vt ex iis, qui equo meruerant: peditũ numero militarent: qui pedites fuerant: in funditorum auxilia tranſcriberẽtur. ne ve quis eorum intra caſtra tenderet: ne ve locum extra aſſignatum vallo, aut foſſa cingeret: ne ve tentorium ex pellibus haberet: recurſum autem iis ad priſtinum militiæ ordinem propoſuerunt. ſiquis bina ſpolia ex hoſtibus tuliſſet. quibus ſuppliciis compreſſi, ex deformibus Pyrrhi munuſculis, acerrimi hoſtes extiterunt. Parem iram aduerſus illos ſenatus diſtrinxit qui apud Cannas remp. deſeruerunt. Nam, cum eos grauitate decreti vltra mortalium conditionem relegaſſet: acceptis à M. Marcello literis, vt eorum ſibi opera ad expugnatiõem Syracuſanorum vti liceret: reſcripſit indignos eſſe, qui in caſtra reciperentur, cæterum ſe ei permittere: vt faceret, quod expedire reip. indicaſſet. dum nequis ex eis munere vacaret: aut dono militiæ donaretur: aut in Italiam, donec hoſtes in ea eſſent, accederet, Sic enerues animos odiſſe virt9 ſolet. Age, quam grauiter ſenatus tulit: quod Quintum Petilium COSS. fortiſſime aduerſus Ligures pugnãtem, occidere milites paſſi eſſent. legioni neq; ſtipendium anni procedere: neq; æra dari voluit: quia pro ſalute imperatoris, hoſtium telis ſe non obtulerãt. Idq; decretum ampliſſimi ordinis, ſpecioſum, & æternum Petilii monimentum extitit ſub quo in acie, morte, in Curia, vltiõe clari cineres eius acquieſcunt. Conſimili animo: cum ei

dicti. ſine reprehenſione inſolentiæ, quia inſolentis uidetur diminuere laudem tantorum uirorum ea autem immiaui uidetur, dum frigide narratur. Declarat, q̃re utili exemplo, aut cur in ea re maximopere laudandi ſint dicti imperatores, enim pro quia diſciplina militaris indiget genere caſtigationis aſpero, & abſciſſo, quale eſt dum membrum putridum abſcinditur aut abſciſſo, ideſt compendioſo abſciſſa omni mora, quia uires militum conſtant armis, quæ, ſcilicet arma, ubi deſciuerint, id eſt per defectionem, & ſeditionem diſceſſerint ab itinere recto, ideſt ab æquo & iuſto. Sunt, qui legant tenore, ideſt perpetuo tramite recto, aut potius recti ſunt oppreſſura, ſcilicet in quos impetum fecerint, niſi opprimantur, ſcilicet ab illis mature.

OLIVERIVS.

LVcius Martius tribunus Mi. Pu. & Cn Scipiones diu in hiſpania contra carthaginienſes bella feliciter geſſerunt, carthaginienſes Aſdrubalem & Magunem aduerſus eos cum magnis copiis miſerunt, & cum eos Romani aliquandiu perſecuti eſſent, illi uero ſe in tutiora loca recepiſſent, & nõnunq̃ pauci Romani ex multis uictoriam reportaſſent, Celtiberi, qui cum Romanis erant precio corrupti ad carthaginienſes defecerunt & forte diuiſis exercitibus, duo fratres biſariam bellum gerebant, ut tandem aliquando ei finem imponerent, ſed deſtituti à celtiberis, in quibus ſpes maxima erat uictoriæ (quippe qui ſupra. xxx. milia eſſent) intra paucos dies ab hoſtibus oppreſſi ſunt, & duo imperatores Romani cũ magna parte exercitus deleti ſunt quod reliquũ fuit uirtute. L. Martii tribuni militum in unum coactũ eſt, & dux eſt à militibus electus, qui cum intellexiſſet hoſtes ob rem bene geſtam lætitiam agitantes, quaſi omnes Romanorum copias deletas crederẽt & propterea ſe negligenter haberent, milites ad concionem uocauit, & adhortatus eos ad hoſtes inuadendos, cum inter concionandum (ut diximus in capitulo de ominibus) ſubito flamma è capite eius emicuiſſet, læti milites omen acceperunt, & ducem Martium ſecuti ad caſtra hoſtium, eos cibo ſomnoq; oppreſſos confecerunt, hic ergo Martius cum de rebus geſtis ad ſenatum ſcriberet, hoc Titulo uſus eſt. L. Martius proprætor. S. P. Q. R. S.

Hannibal ſex millium Romanorum, quæ capta in caſtris habebat, redimendorum poteſtatem feciſſet: conditionem ſpreuit, memor tantam multitudinem armatorum iuuenũ, ſi honeſte mori voluiſſent: turpiter capi nõ potuiſſe. quorum neſcio Vtrum maius dedecus fuerit, quod patria ſpei, an quod hoſtis, metus nihil. in his repoſuerit: hæc ꝑ ſe, ille ne aduerſus ſe dimicarent: parui ducendo, Sed eum aliquoties ſenatus pro militari diſciplia ſeuere excubuerit: neſcio an tunc præcipue, eum milites, qui Rhegium iniuſto bello occupauerãt: mortuoq; duce Bubelio M'. Ceſium ſcribã eius, ſua ſponte imperatorem delegerãt: carcere incluſit, ac M. Furio Flacco Tribuno ple, denunciante, ne in ciues Romanos aduerſus morem maior̃ animaduerteret. nihilominus propoſitum executus eſt. Cæterum minore eum inuidia vt id perageretur: quinquagenos per ſingulos dies virgis cæſos, ſecuri percuti iuſſit, eorumq; nullum ſepulturæ mandari, mortemq; lugeri vetuit.

P.D. quo genere tituli cum ſenatus ulterius uti noluit, ut cum tribunus creatus eſſet à populo, ſe proprætorẽ diceret quod id à militibus accepiſſet. ¶ Adulandus hoc uerbum apud ueteres cõmune fuit, ſicut multa alia, teſte Priſciano. Tarentino bello, cũ Tarentini bellum cum Po. Ro. haberent Pyrrhum regem epyrotarum in Italiã acciuerunt, quo in bello attritæ primo ſunt uires Pop. Rom. cum igitur pyrrhus magnum numerum captiuorũ cepiſſet, ſine redemptione omnes Po. Roma. condonare uoluit, in quo ſentẽtia Appii Claudii cæci fuit, ne reciperentur priſtino ſtatu, igitur qui equites fuerant in peditum numerum qui pedites in funditorum a'as tranſcripti ſunt, & aliis conditionibus alligati, unde Frõtinus li. iiii. c. i. Appii Claudi ſnĩa ſenat9 eos qui à Pyrrho rege Epirotarum capti, & poſtea remiſſi fuerũt, equites ad pedites redegit pedites ad leuem armaturã omnibus extra uallum iuſſis tendere, donec bina hoſtiũ ſpolia ſinguli referrẽt ¶ Magnum captiuorum, enim Fuerunt, autem ducenti, teſte Iuſtino libr. xviii. qui, inquit pyrrhus ducẽtos captiuos milites gratis Romam remiſit, ut cognita uirtute eius, Romani cognoſcerent liberalitatem. ¶ Meruerant. militauerant. Luca. ære merent paruo. ¶ Tenderent. Tentoria haberent. Vergil. hic ſæuus tendebat Achilles. ¶ Vallo & foſſa. Volebat, ipſos hoſtibus expoſitos eſſe. ¶ Expellibus, ſed ex tela tantum. ¶ Quibus ſupplicíis. His, inquit, legibus, & conditionibus tam aſperis milites illi munuſcula fuerant Pyrrhi idem illius acerrimi hoſtes fuerunt. ¶ Parem iram ſenatus, Frontinus lib. o quarto capitu. primo Fululo & Appio Claudio Conſſ. milites ex pugna canenſi in Siciliã à ſenatu relegati poſtulauerunt à conſule. Marco Marcello ut in prælium ducerentur, ille ſenatum conſuluit, ſenatus negauit ſibi placere committi his rempubli. quam deſeruiſſent. Marcello tamen commiſit facere, quod uideretur, dum ne quis eorum munere uacaret, ne ue donaretur, ne ue quod præmium ferret, aut in Italiam deportaretur, dum pœni in ea fuiſſent. Liuius legatis militum qui relegati poſtulabant ut in prælium ducerentur. Marcellus id nec iuris, nec poteſtatis ſuæ eſſe dixit, ſenatui ſcripturum ſe, omniaq; de ſententia patrum facturum eſſe, literæ ergo Marcelli ad nouos conſules allatæ ac per eos in ſenatu recitatæ ſunt, conſultuſq; de his literis ita decreuit ſenatus militibus, qui ad cannas commilitones ſuos pugnantes deſeruiſſent ſenatui nihil uideri rempub. committendam eſſe, ſi. M. Claudio proconſuli aliter uideretur, faceret, quod è republica. fideq; ſua duceret, dum ne quis eorum munere uacaret, ne ue dono militari uirtutis gratia donaretur ut in italiam reportaretur, donec hoſtis in terra italia eſſet. ¶ Diſtrinxit. nudauit, trãſlatio ſumpta à gladio. ¶ Vltra mor. con. Quia conditiones illorum morte ipſa atrociores fuerũt. ¶ Munere ua Dum ne quis illorum uacationem haberet militiæ, uidelicet ut ſemper militiam gererent. ¶ Aut dono, ut ſi etiam fortiter geſſiſſet nullo munere militari donaretur. ¶ Sic enerues. Sic uiriles, & uirtute præſtantes molles, & effœminatos odiſſe ſolent, quia Romani ſemper uiriles fuerunt. ¶ Age quam, ſenatus tulit. De hoc in. c. de Ominibus abunde ſatis dictum eſt, nam hic. Q. Petilius fuit, qui dixit hodie lætum captam, ſcilicet montem, ubi fortitee pugnando occubuit, Frontinus lib. iiii. capitu. I. cum à liguribus in prælio. Q. Petilius interfectus eſſet decreuit ſenatus uti ea legatio in cuius acie conſul fuerat occiſus, tota infrequens referretur, ſtipẽdium ei non daretur annuum, æra reſcinderentur. ¶ Nec ſtipendia proce. ſequentis anni. Neque æra dari, quæ meruerant, duplici ergo ſtipendio priuauit. ¶ In curia ultione, ꝑpter decretum ampliſſimi ſenatus. ¶ Cõſimili aio. Liui. deca. ii punici belli, Hannibalem dicit ſecundum proſperam ad cã-

Quin. Petili9. Cõſſ. à liguri b9 inter fectus.

nas pugnam, captiuos Romanos quod nunq̃ antea fecerat, benigne ſatis fuiſſe allocutum, eiſq; ſe redimendi poteſtatem feciſſe, præcium conſtituiſſe in capita, equiti quingenos nummos, tricenos pediti, ſeruo terdenos, & quamquam, q̃ aliquantum adiiciebatur equitibus ad id præcium, quo pepigerãt dedentes ſe lætos tamen quamcunq; conditionem accepiſſe, romamq; legatos miſiſſe, ſenatũ non redimendos cenſuiſſe, diſſuadente in primis. T. Manlio Torqua. priſcæ, & nimis duræ ſeueritatis uiro, qui præter alias rationes, eorum ignauiam inſectatus illam afferebat, quod cũ P. Sempronio tuditano, aufugere potuiſſet. Cic. officiorum li. ultimo circa finem. Octo hominũ millia, inquit, tenebat Hannibal non quos in acie cepiſſet, aut qui periculo mortis diffugiſſent, ſed qui relicti i caſtris fuiſſent à Paulo & Var. conſule, eos ſenatus non cenſuit redimendos cum id parua pecunia fieri potuiſſet, ut eſſet inſitum militibus noſtris, aut uincere, aut emori. ¶ Sex millia Romanorum, in numero diſſentit à Cicero. & à Liuio, qui octo millia fuiſſe dicunt. ¶ Ille ne adu. ſe. Ne pro ut poſuit aperte hoc loco. ¶ Qui rhe. in b. Frontinus eodem lib. & cap in legione, inquit, quæ rhegiũ oppidum iniuſſu ducis diripuerat, animaduerſum eſt, ita ut quatuor millia tradita cuſtodiæ necarentur, præterea ſenatus conſulto cautum eſt, ne quem ex eis ſepelire, aut lugere fas eſſet, abbreuiator Liuii, non Romanos, ſed campanos fuiſſe dicit. Campana, inquit, legio, quæ rhegium occupauerat obſeſſa, ſeditione facta, ſecuri percuſſa eſt. ¶ Eorumq; corpora. Ad mortem uſq; ſeuire tolerabile eſt, ultra mortem inhumanum ſicut de Achille legitur, qui in Hectorem mortuum ſæuit. Vergilius Ter circum iliacos raptauerat hectora muros, Exalumque auro corpus uendebat Achilles.

ASCENSIVS.

SEd tp̃s eſt mẽtionẽ fieri, quoq;. i. ẽt eorum, q̃ iam adminiſtrata ſunt, non à ſingulis. ſ. imperatoribus, ſed ab uniuerſo ſenatu pro more militari obtinendo, & defendendo. L. Martius tribunus militũ, cũ collegiſſet mira uirtute reliquias duorũ exercituũ, uidelicet Publii & Cnei Scipionum quos, ſcilicet Scipiones arma punica, ideſt Carthaginienſes, abſumpſerant in Hiſpania diſperſas, ſcilicet poſt ducum cædem, & eſſet creatus dux ſuffragiis, ideſt uotis, aut uocibus earum, ſcilicet reliquum ipſe ſcribens ſenatui de rebus actis à ſe ſcriptum eſt in hunc modum. Lucius Martius proprætor, ideſt foris fungens officio prætoris. Cuius, ſcilicet proprætoris honoris uſurpatione non placuit patribus conſcriptis eum uti, ideſt ut amplius utatur, quia duces ſolerent creari à populo, ſcilicet toto in comitiis, non à militibus, ſcilicet tantum, in caſtris qui tamen mos poſtea inualuit. Quo tempore tam anguſto, ideſt anxietatis pleno, & tam graui, ideſt duro, & moleſto, propter immane, ideſt maximum damnum Reipubli. etiam tribunus militum erat adulandus, ideſt adulatione in officio retinendus, quoniam quidem unus, id eſt ipſe ſolus, ſuffecerit ad corrigendum ſtatum totius ciuitatis, quia pene deperditum reſtituit, ſed nulla clades fuit ualentior, ideſt plus potuit & nullum meritum fuit ualentius diſciplina militari, quia maluiſſent nouam clauem accipere & tribunum ſibi iratum conſtituere, q̃ diſciplinam militarem frangere. Succurrebat enim illis, ſcilicet patribus conſcriptis q̃, ideſt quantum animo ſeueritate maiores eorum fuiſſent uſi in bello Tarentino, in quo uiribus reipubli. quaſſatis, id eſt concuſſis & attritis, ideſt imminutis, & abſumptis, cum recepiſſent magnum numerum ciuium ſuorũ miſſum à pyrrho rege ultro, ideſt ſine præcio, dixit enim, ut Cicer recitat apud Enniũ, Dono ducite, doq; uolentibus magnis diis, decreuerunt. i. ſniam tulerunt ut ſup. ii ex his qui meruerant, ſuiſcet æra

cet æra & ſtipendia equo.i.qui equites fuerant, militarent nu mero peditum,ſcilicet gregariorum , & qui fuerant pedites , tranſcriberentur in auxilia,ideſt ſupplementum,funditorum ideſt uiliſſimorum peditum non cominus,ſed è minus bellā tium.Et decreuerunt,ne quis eorum tenderet, ideſt tentoria fi geret,intra caſtra,ne ue cingeret uallo.i.ſepimento ex ualiis.i. ſtipitibus,& terra facto,aut foſ ſa locum aſſignatum ſup.eis , extra.ſ.caſtra,ne ue.i. & ne ha beret tentoriū ex pellibus. Aūt pro ſed , ipſi propoſuerunt iis recurſum ad priſtinum ordinē militiæ ſiquis tuliſſet ex hoſti bus bina ſpolia .i. duorum à ſe occiſorū , quibus ſuppliciis illi à Pyrrho remiſſi compſſi.i.an guſtiati,extiterunt .i. euaſerunt acerrimi hoſtes Pyrrhi, ex de formibus munuſculis Pyrrhi, quia dono eos emiſerat , tan quam indignos,qui præcio re dimantur , Ennius tñ (ut dixi) aliter interpretatus eſt id Pyr rhi donū. Parem &c. Senatus. ſ.romanus diſtrinxit.i. exercuit parem i.conſimilē iram, aduer ſus illos,qui deſeruerunt remp pub.ſ.fugiendo, apud cānam uicum apuliæ , ubi Romanus exercitus ab Hānibale profliga tus eſt.Nam cū ſenatus relegaſ ſet eos.ſ.milites,in Siciliam,ui delicet,ultra cōditionē morta lium,ꝗa mortalibus nihil gra uius morte accidere poſſe uide tur,& tñ illis relegatio illa mor te acerbior uiſa eſt , literis acce ptis à M.Marcello,qui tunc in Siciliam miſſus erat, ut liceret. i.quibus Marcellus à ſenatu pe tiit,ut liceret ſibi uti opera eo rum ad expugnationē ſyracu ſanorū,reſcripſit.ſ.ſenatus,eos eſſe indignos,qui reciperentur in caſtra.ſ.Roma. Cæterum.i. ſed reſcripſit ſe permittere ei .ſ. Metello , ut faceret quod iudi caſſet expedire Reipub.dum.i. dūmodo,nequis.i.non aliquis ex eis.ſ.qui fugerant,uacaret. i.uacuus eſſet munere.i. onere militari , aut donaretur dono militiæ.i.inſigni præmio rei bñ geſtæ,aut accederet in Italiā, donec hoſtes eſſent in ea.Sic uirtus ſolet odiſſe animos ener ues.i.molles,& ībelles. Age ꝗ.i.ꝗrum,grauiter tulit.i. paſſus eſt ſenatus,ꝙ milites erant paſſi.Q. Petiliū conſulē pugnantē fortiſſime aduerſum ligures , occidere.i. occumbere & mori ut autem ſciatur ꝗtum grauiter tulerit dicit, ſenatus neq; uo luit ſtipendiū.i.ſtipem quæ pendebatur.i.ſoluebatur anni.i.ꝓ anno ſequente integro,ꝓcedere i.ulterius ratum haberi,neq; uoluit æra.ſ.tā debita dari,quia non obtulerunt.i non obie cerunt ſe telis hoſtiū pro ſalute imperatoris.Idq; decretū am pliſſimi ordinis,uidelicet patrū conſcriptorum extitit ſpecio ſum,& æternū monimentū.i.ſepulchrū memoratiuum. Peti lii.ſ.conſulis interempti,ſub quo.ſ.monimento,cineres eius , acquieſcunt clari morte in acie.ſ.obita, & clari ultione , in cu ria.ſ.ſenatoria aut acquieſcunt in acie clari morte , & in curia clari ultione.i.animaduerſione in milites ignauos. ☞ Conſi mili &c. Proſequitur eiuſdem exempla dicens. Senatus quum Han.feciſſet ei poteſtatem redimendorū ſex millia Romano rum, qui, ſcilicet ſex millia habebat in caſtris capta, aut quos Romanos habebat in caſtris captos ſpreuit conditionem,id eſt noluit eos redimere memor tantam multitudinem iuuenū armatorū,ſi uoluiſſent,honeſte mori nō potuiſſe capi.Quoꝝ ſ.militū,aut milium neſcio utrū maius dedecus.i.probrū fue rat ꝙ patria nihil ſpei repoſuerit in his, an ꝙ hoſtis nihil met⁹ repoſuerit ī his,aut ī eis hec.ſ.ꝑtia ducēdo.i.eſtimādo ꝑui ut

☙ Externa exempla.

LEniter hoc Patres C.ſi Carthaginienſiū ſenatus in militiæ negotiis procurandis violentiam intueri velimus:à quo duces bella prauo conſilio gerentes: etiam ſi ꝓſpera fortuna ſubſecuta eſſet:cruci tamen affigebantur.quod bene geſſerant, deorum immortalium adiutorio:quod male cōmiſerant, ipſorum culpæ imputantes.

☙ De Clearcho.

CLearchus vero Lacedæmoniorum dux egregio dicto diſciplinam militiæ continebat.Identidem exercitum ſui auribus inculcando,a militibus imperatorē,potius,ꝗ hoſtem metui debere: quo aperte denunciabat futurum:ut ſpiritum pœnæ impenderent: quem pugnæ acceptum ferre dubitaſſent. Idq; à duce precipi non mirabantur maternarum blanditiarum memores:quæ exituros eos ad prælian dum monebant: vt aut viui cum armis in conſpectu earum venirent,aut mortui in armis referrētur.hoc intra domeſticos parietes accepto ſigno, ſpartanæ acies dimicabant.Sed aliena proſpexiſſe tantummodo ſatis eſt:cum propriis multoque vberioribus,& felicioribus exemplis gloriari liceat.diſciplina militaris acriter retenta,Principatum Italiæ Romano imperio peperit:& multarū vrbium,magnorum Regum, validiſſimarum gētium regimen largita eſt.fauces Pontici ſinus pateſecit:Alpium , Tauriq; montis conuulſa clauſtra tradidit:ortumq; è paruula Romuli caſa totius terrarum orbis fecit columen . Ex cuius ſinu quoniam omnes triumphi manarunt:ſequitur vt de iure triumphandi dicere incipiam.

ſup.pugnarent,ꝓ ſe,ille ducēd opuſ,ne dimicarēt aduerſum ſe. Sed cum ſenatus excubuerit i.uigilauerit aliquoties pro diſci plina militari ſeuere,cōſeueritate, & grauitate,neſcio an ſup. excubuerit ꝓ diſcipina mili ꝑcipue tunc cum incluſit carce re milites,ꝗ occupauerant.ſ. inuaſerant rhegium .ſ.oppidum bello iniuſto.i.non legitime indicto, & Bubelio duce mor tuo delegerant.M.Ceſium ſcri bam eius, quem nunc Cancela rium dñt,ſua ſponte.i.nō inui tati à ſenatu,imperatorem, ac. M.Furio Fla.tri.ple.denunciā te,ne.ſ.ſenatus animaduerteret in ciues Ro. aduerſus.i.contra morē maiorū,executus eſt ni hilominus ꝓpoſitū .i. ultimo ſupplicio eos affecit Cæterum. i.ſed,ut id perageretur cū mi nore inuidia,ſenatus iuſſit qn quaginta.ſ.eorū, aut qnquage nos eos cæſos uirgis ꝑſingu los dies,ꝑcuti ſecuri.i.decolla ri,& nulli.i non ulli, & corpo ra eorum nō mādari ulli ſepul turæ,& uetuit mortem eorum lugeri.

THEOPHILVS.

QVotpe Pyrrhus Epi rotarum Rex in Ita liam copias traiecit aduentu eius deter riti Rhegini ſimul ꝙ Car.tunc mari dñantes metuebant Po. Ro.opem atq; ꝓſidiū poſtula runt . Miſſi à romanis ad eos milites aliq̄diu urbē tutati,fidē ciuitati ſeruauerunt Erāt nume ro quatuor millia hominū , q bus duces ꝑerant Decius & Cā panus.Sed tandem Mamertino rum exemplo permoti, & eos tanti facinoris cōſpiratores ha bentes,ipſi quoq; Rheginis fi dē uiolant.tū rei oportunitate tū Rheginorū opulentia pelle cti , ciues alios ex urbe depel lunt , alios cedunt , deniq; ue Mamertini Meſſanā , ita Rhe gium detinent romani, ſi hāc Rheginoꝝ calamitatē graui, & iniquo aio ferrent , ſupiorib⁹. tñ bellis occupati,ſubſidiū ferre nō poterāt. Cōfecto demum bello Regiū ꝓfecti.urbē obſederunt,ac tādē expugnarunt in terfectis cōpluribus,ꝗ ī ipſa ēt uictoria ꝑſcii,qd paſſuri forēt, ſi ſupuiuerent,uſq; ad extremū fortiſſime repugnarunt.ccc.ſo lū uiuen ꝑtātē redacti,quos Romā eueſtigio emiſſos Coſ ī forū ꝓducti,ac uirgis cedi,& tādē ſcdm priē morē ſecuri ꝑcu ti fecerūt,quo & illi ſcelerati facinoris pœnas darēt,& ipſi ſuā erga ſocios fidē,ꝗtū fieri poſſet cōfirmarēt hic hiſt i. Polybi⁹.

ASCENSIVS.

LEniter.Apte tranſit ad externa,& prio ad ſenatus Cart. exēpla dicens.Patres cōſcripti ſ.Romani ſenatus ſup.fe cerunt leniter.i.parum uehementer, hoc.ſ. quod dictū eſt,ſi uelimus intueri uiolentiam ſenatus Carthag.in negociis militiæ procurandis à quo,ſcilicet ſenatu,ducens,ſcilicet Car. gerentes bella prauo conſilio.i.modica prudentia , ēt ſi pro ſpera fortuna eſſet ſubſecuta , tñ affigebantur cruci,affigeban tur inq̄ cruci ab ſenatu imputante adiutorio deorum immor talium,quod bene geſſerant,& culpæ ipſorū.ſ.ducū,qd com miſerant male.i.conſules.Sunt,qui legant imputātes, ſed or do non ſtat,niſi dicamus.Et erant imputantes &c .quod da tū eſt à ſtilo orationis ualerianæ abhorrens.

OLIVERIVS.

INculcando.ingerendo.☞ Vt ſpi.pæ.im.Ex eo , inquit, ꝙ dicebat magis imperatorē ꝗ hoſtem metui debere ſigni ficat fore,ut uitam ꝗ honeſte pugnando effundere nō du bitaſſent,eā ꝑ pœna delicti turpiter amiterēt hoc ēt Frōtinus.

Clearchus ſpart. dux.

Clearchus dux lacedæmoniorum exercitui dicebat, imperatorem pluſquam hoſtem metui debere, ſignificans eos, qui in prælio dubiam mortem timuiſſent, certum ſi uixiſſent de ſe manere ſupplicium, ut intelligerent ſibi poſt præliũ mortem certam expectandam eſſe. ¶ Maternarum de.me. Legitur, ꝙ mater quædam cum Diropetrion filium audiſſet ignauũ, & matre indignũ, illum ſuis manibus extinxit, unde & uerſus conſtant. Hunc timidum mater Diropetrion ipſa necauit. Nec dignum matre, nec lacedæmonium. Matres autem filios in præliũ exeuntes breuibus admonebant dicẽtes, aut hunc, aut in hoc, uidelicet uel hunc clipeũ, referas uiuus, uel ĩ hoc mortuus referaris. ¶ Fauces.p.ſi. De hoc ait Cic. in oratione pro Archia poeta. populus.n.Ro. aperuit Lucullo imperante pontum, & regis opibus quondã & natura regiõis uallatum, nã Lucullus contra Mitridatẽ regẽ pont. miſſus ẽ, & uictoriæ aditũ patefecit, quã amplã poſtea Põ. conſecutus eſt. ¶ Validiſſimarũ gen P.Q. Flaminius in græciã miſſus eã uniuerſam Romano ſubegit ĩperio, & liberam eẽ uoluit, unde cum præco iuſſus eſſet ad hanc uocẽ canere, uidelicet ut græciam liberã eſſe nunciaret, tantus dr̃ clamor ſubſecutus, ut aues ſupra uolantes hoc clamore repercuſſæ in terrã prolapſæ ceciderint, ut ſupra notatũ eſt. ¶ Parua Ro.c. Tuguriũ illud ĩ quo Romulus adhuc paſtoralem uitam agens, dr̃ habitaſſe, qđ poſtea ro. refecerunt ſuo tẽpore in parẽtis ſui memoriam ſempiternam.

ASCENSIVS.

Clearchus uero &c. Paucis percurrit exẽpla externa, afferens duo lacedæmoniorũ, & purgans, ꝙ nõ plura afferat externa, eo ꝙ tot ſupſint domeſtica, unũ cum laude Romanæ diſciplinæ titulũ hunc claudit. Ordo aũt eſt. Vero pro ſed, Clearchus dux lacedæmoniorũ cõtinebat, ideſt cõſeruabat diſciplinam militiæ egregio dicto inculcando idẽtidem, ideſt per interualla temporis auribus exercitus ſui, imperatorem debere potius metui à militibus ꝗ hoſtem. Quo ſcilicet dicto denunciabat aperte futurum, ut ipſi impenderẽt pœnæ, ideſt ultioni ab imperatore expectandæ, ſpiritum .ſ. uitalem, quem dubitaſſent ferre acceptum, ideſt impendere pugnæ, ſcilicet honeſte. Et ipſi milites lacedæmonii non mirabãtur id præcipi à duce. Memores, ideſt eo ꝙ eſſent memores blanditiarum maternarum, id eſt utilium iuſſorum matrum ſuarũ, ꝗ abeuntibus dabant, cũ aliarũ nationũ matres blandiri ſoleant, unũ ſeuera illarũ mãdata ſpecioſe blãditias uocant, ꝗ .ſ. matres potius ꝗ blãditiæ maternæ monebant eos exituros ad p̃liandũ, ut aut uenirẽt uiui in cõſpectu earꝫ cũ armis .i. non amiſſis illis, nec abiectis, aut referent mortui i armis utpote in clypeo, aut ſcuto. Acies ſpartanæ, ideſt lacedæmonię dimicabãt hoc ſigno, ideſt uexillo hoc eſt hoc monitu loco uexilli accepto intra parietes domeſticos, quia à matribus. Sed ſatis eſt ꝓſpexiſſe, ideſt de longe uidiſſe, tãmodo aliena ſup. exempla militaris diſciplię, cũ liceat gloriari exemplis ꝓpriis, ideſt domeſticis, & multo uberioribus ac felicioribus. Nã ſup. diſciplina militaris retenta acriter peperit imperio Ro. principatũ italiæ & largita eſt, ſup. ei regimen magnarũ regũ, & ualidiſſimarũ gentium, & patefecit ei fauces ſinus pontici .ſ. maris & tradidit clauſtra alpium, & tauri montis conuulſa .i. ui diſtracta, & fecit ipſum imperiũ romanũ ortũ è parua caſa .i. humili tugurio Romuli, columẽ .i. faſtidiũ totius orbis terrarum. Ex cuius .ſ. imperii ro. ſinu qm̃ oẽs triũphi manarunt, ſequitur i. conſequẽs eſt, ut dicere icipiã de iure triũphandi.

¶ De iure triumphandi. Cap. III.

OB leuia prælia quidam imperatores triumphos ſibi decerni deſiderabãt: quibus vt occurreretur: lege cautum eſt, nequis triumpharet, niſi qui ꝙ millia hoſtium vna acie cecidiſſet. Non enim numero, ſed gloria triumphorum excelſius vrbis noſtræ futurum decus maiores exiſtimabant, cæterum ne tam præclara lex cupiditate Laureæ obliteraretur: legis alterius adiutorio fulta eſt: quã L. Marius, & M. Cato Tri. ple. tulerunt. pœnam enim imperatoribus minatur: qui aut hoſtium occiſorum in prælio, aut amiſſorum ciuium falſum numerum, literis ſenatui auſi eſſent referre, iubetꝙ eos, cum primum vrbem intraſſent, apud Quæſtores vrbanos iurare de vtroꝙ numero vere ab his ſenatui eſſe ſcriptum. Poſt has leges iudicii illius tempeſtiua mentio introducetur. in quo de iure triumphandi inter clariſſimas perſonas & actum, & excuſſum eſt. Luctatius COSS. &. Q. Valerius prætor. circa Siciliam inſignem Pœnorum claſſem deleuerant. quo nomine Luctatio. COSS. triumphum Senatus decreuit Cum autem Valerius ſibi quoꝙ eũ decerni deſideraret: negauit id fieri oportere Luctatius: ne in honore triũphi minor poteſtas maiori æquaretur. pertinaciuſꝙ progreſſa contentione, Valerius ſpõſione Luctatium prouocauit, non ſe petiturum triumphum, niſi ſuo ductu, punica claſſis eſſet oppreſſa, nec dubitauit reſtipulari Luctatius. Itaꝙ iudex inter eos conuenit Attilius Calatinus, apud quem Valerius in hunc modum egit. Cõſulem ea pugna in lectica claudum iacuiſſe: ſe autem omnibus imperatoriis partibus functum. Tunc Calatinus prius, ꝗ Luctatius cauſam ſuam ordiretur. quæro, inquit, Valeri à te, ſi dimicandum nec ne eſſet: contrariis inter vos ſententiis diſſediſſetis. vtrum quod COSS. an quod PR. imperaſſet: maius habiturum fuerit momentum? Reſpondit Valerius non facere ſe cõtrouerſiam, quin priores partes COSS. eſſent futuræ. Age deinde, iquit, Calatinus. Si diuerſa auſpicia accepiſſetis, cuius magis auſpicio ſtaretur? Item reſpondit Valerius, COS. Iam me hercule, inqt, cum de imperio, & auſpicio, inter vos diſceptationẽ ſuſceperim, & tu vtroꝙ aduerſarium tuum ſuperiorem fuiſſe fatearis: nihil eſt, ꝙ vlterius dubitem. Itaꝙ Luctati, quamuis adhuc tacueris, ſecũdum te litem do, Mirifice iudex quod i manifeſto negotio tempus teri paſſus non eſt. probabilius Luctatius, quod ius ampliſſimi honoris conſtanter defendit. Sed nec Valerius quidem improbe: quia fortis, & proſperæ pugnæ vt non legitimũ, ita ſe dignum præmium petiit.

OLIVERIVS. — Triumphandi ius

OB leuia p̃lia iperatores triũphos. Trãſit ad capitulũ de triũphis, & oſtendit iperatores Ro. non niſi de maximis uictoriis triumphaſſe, nam lege cautũ erat, ne cui triumphus decerneretur, niſi quinꝙ millia hoſtiũ una acie ꝓſtrauiſſet. Erat aũt triumphus maximus honor ꝗ dabatur iperatoribus R. ꝗ q̃tuor albis equis inaurato currui iunctis, capite laurea coronato ĩ capito. uehebantur, ꝓcedentibus captiuis catenatis, & ꝓeunte ſenatu in Iouis optimi maximi tẽpliũ deuicti imolato tauro albo ad ꝓprias ædes redibant, ꝗ aũt primus in urbe Ro. triũphauerit, uaria eſt ſcriptorũ ſnĩa, nã alii camillũ, alii tarqniũ priſcũ, alii Val. pu. fuiſſe tradunt. ¶ Obliteraretur, obliuiõi traderetur deleretur. ¶ Fulta ẽ. Nec.n. lex illa p ſe ſatis ualida erat potuiſſent n. iperatores cupiditate triũph. falſum occiſorũ hoſtiũ nũ. referre. ¶ Luct. Ca. cõ. Hic cõtra pœnos Siciliã inuadẽtes miſſus eſt ꝗ cũ nauali p̃lio itereſſe nõ poſſet pp malã corporis ualetudinẽ. Q. Va. p̃tor claſſem hoſtiũ deleuit, tpe quoꝙ cõſulatus lutati i diuerſæ aqrũ, igniũꝙ cladesm pene urbẽ abſũpſerũt. ¶ Reſtipulari. — Stipulari. Stipulari ſignĩat ſtipẽ, hoc eſt pecuniam obligare, tractũ aũt eſt à ſtipe, ꝗ ſpecies erat numiſmatis ſtips aũt dicta eſt à ſtipando nam antiqui pecuniam penſare nõ numerare ſolebant quam pecuniam æs graue Liuius appellat & Plin. libr. xxxiii. militum, inquit, ſtipendiorum, hoc eſt ſtipis ponderandæ, penſatores libripendes dicuntur, unde etiam nomina nummis remanſerunt apud antiquos à penſatione ſicut aſſis, dodrans, quadrans, uncia, minæ, denarius, & ſimilia, ergo pecuniã

ergo pecuniam non in loculis ſeruare ſolebant, ſed in theſauris ſtipare, & condenſare, nam ſtipare eſt in locum anguſtum reponere, ergo reſtipulari eſt retro ſe obligare, ideſt contra ſpōſionem à Valerio factā pecuniam obligare. ¶ Conuenit placuit. ¶ Iudex. Attilius cala. Hic conſul cum à pœnis in locum circūſeſſum temere exercitū duxiſſet. M. Calpurnii tribuni militum uirtute & opera euaſit, qui cum trecētis militibus eruptione facta hoſtes in ſe cōuerterat omnes. De attilio Calatino Cic. in Cato. maiore, Quāta auctoritas fuit in Lucio Cæcilio Metello quanta in Attilio Calatino, in quem illud eulogiū unicum primatium populi fuiſſe uirum, notum eſt carmen inciſum in ſepulchro. ¶ Claudum, quia conſul morbo erat īplicitus, miſſus eſt hic Valerius prætor. ¶ Vtrum, an non. Tātum ualet, nec ne. ¶ Litem do, ideſt dico, & eſt uerbū iuris, uerbi ſignificatio et apud grammaticos inuenitur. Virg. Sed tū iſte deus, qui ſit, da Tytire nobis, ergo dare litē eſt ius diſceptationis dicere. ¶ Vt non legitimum. Quia ſibi legenō debebatur, ſed conſuli.

rio cōſulis eſſet parēdū Deinde Cala. inquit, age ſi accepiſſetis diuerſa auſpicia, cuius .i. utrius ueſtrū auſpicio ſtaretur magis? Va. rñdit item .i. ſimiliter, conſulis .i. q̄ ſtaretur magis auſpicijs cōſulis. Et Calatinus ſup inquit, iā me Hercule .ſ. ita iudicante ut uerū dico, cū ſuſceperim inter uos diſceptationem imaginariā de imperio, & auſpicio, & tu ò Valeri fatearis aduerſarium tuum .ſ. Luctatum conſulē fuiſſe, ſi ita eueniſſet, ſuperiorē in utroq; tā in imperio q̄ in auſpicio, nihil eſt quod dubitē ulterius .ſ. de cā ueſtra. Itaq; .i. & ita ò Luctati, ego do litem .i. iudico ſecundū te .i. pro te, q̄uis tacueris adhuc, mirifice ſup. egit iudex, q̄ uel q̄ non eſt paſſus tps teri .i. fruſtra tranſigi in negocio manifeſto. Luctatius ſup. egit ꝓbabilius. q̄ defēdit cōſtanter ius ampliſſimi honoris, uidelicet conſularis. Sed nec V aquidē improbe, ſup. egit q̄ a ipſe fortis petit præmiū pugnæ pſperæ .ſ. geſtæ, ut non legitimū, q̄a ex lege debebatur cōſuli ita dignū ſe quia uir fortis erat.

¶ De Cn. Fuluio Flacco.

Qvid facias Cn. Fuluio Flacco, qui tam expetēdum aliis honorem triūphi, decretum ſibi à ſenatu ob res bene geſtas ſpreuit ac repudiauit? Nimirum non plura percerpens, quam acciderunt. Nam vt vrbem intrauit: continuo quæſtione publica afflictus, exilio mulctatus eſt, vt ſi quid religionis inſolentia commiſiſſet: pœna expiaret.

¶ De Q. Fuluio.

Sapientiores igitur Quintus Fuluius, q Capua capta: & L. Opimius, qui Fregellanis ad deditionem compulſis, triumphandi poteſtatem à ſenatu petierunt. Vterq; editis operibus magnificus: Sed neuter petite rei compos. Nō quidem inuidia Patrum C. cui nunquam aditum in curia eſſe voluerunt: ſed ſumma diligentia obſeruandi iuris: quo cautum erat: vt pro aucto imperio, non pro recuperatis, quæ Po. Ro. fuiſſent Triumphus decerneretur. Tātum enim intereſt adiicias aliquid an detractum reſtituas: quantum diſtat beneficii initium ab iniuriæ fine.

ASCENSIVS.

OB leuia &c. Locutus de triūphis Romanis præmittit duas leges latas de iure triūphandi dicens, Quidnā imperatores .ſ. Romani, deſiderabant triumphos decerni ſibi ob q̄dam prælia leuia .i. facilia, & modici ſudoris, q̄bus uix occurreretur .i. reſiſteretur, cautū eſt lege ne q̄s triūpharet, niſi cecidiſſet .i. interemiſſet una acie quinq; millia hoſtiū. Enim ꝑ q̄a, maiores .i. priſci Romani exiſtimabant decus urbis noſtræ futurū excelſius, non numero .i. multitudine triumphorū, qui q̄ plurimi fuiſſent ſi ob leuia prælia triumphare licuiſſet, ſed gloria .ſ. triūphorū, q̄ ex difficultate, & magnitudine uictoriæ naſcitur. Cæterū, ne tā clara lex obliteraretur .i. deleretur, aut antiquaretur, cupiditate laureæ .ſ. coronæ triūphalis, ipſa eſt fulta adiutorio alterius legis, q̄ L. Marius & Marcus Cato trib. ple. tulerunt. Enim ꝑ q̄a lex ſup. illa minatur imperatoribus pœnā, q̄ auſi eſſent referre literis .i. ſcribere ſenatui, falſum numerū hoſtium occiſorū in prælio, aut ciuiū amiſſorū, iubet eos .ſ. iperatores triumphum petēns, quū primū intraſſent urbem iurare apud quæſtores urbanos, uere ſcriptū eſſe ab his ſenatui de utroq; numero .ſ. tam hoſtium q̄ ciuium cæſorum. Mentio iudicii illius, in quo tractā & excuſſum eſt inter clariſſimas pſonas, introducetur tēpeſtiua .i. opportuna & debita ſerie poſt has leges .ſ. iam dictas. Luctatius conſul & Q. Vale. prætor, deleuerant inſignem claſſem pœnorū circa Siciliam, quo noīe .i. gratia, cuius merit, ſenatus decreuit luctatio conſuli triumphum. Aūt pro ſed, cum Val quoq; deſideraret eū .ſ. triumphū decerni .i. addici, aut adiudicari ſibi luctatius negauit id oportere .i. decere (hoc loco) fieri, ne minor poteſtas utpote prætoria, equaretur maiori .ſ. conſulari, in honore triumphi & contentionem progreſſa pertinacius, Vale. prouocauit Luctatium ſponſione .i. depoſitione tanti q̄ti intereſſe poſſet, non ſe petiturū .i. quo ſpopondit, & depoſuit ꝓbare, ſe non petiturū triūphum, niſi punica claſſis eſſet oppſſa ſuo ductu, nec Luctatius dubitauit reſtipulari .i. ecōtrario deponere. Itaq; Atti. Cala. conuenit. Iacuiſſe in lecto, cla. ea pugna, ideſt dū pugna fieret, qua claſſis oppreſſa erat ſe aūt functum oībus partibus Iperatorus. Tunc Calatinus, inq̄t, priuſq; Luctatius ordiretur cām ſuā, ò Val. ego q̄ro à te, ſi uos diſſetis ſententiis .i. ſi fuiſſetis diſcordes in ſententiis dimicādū nec ne eſſet .i. utrū dimicandū eſſet an nō, utrū id q̄d conſul imperaſſet, an id quod prætor i peraſſet, fuerit habiturū maius momentū, ideſt plus authoritatis ad mouendā rem ad executionē. Va. rñdit, ſe nō facere cōtrouerſiā .i. nō diſſentire, nec ſufficiā ri, q̄n priores .i. potiores ptes eſſent futuræ cōſulis .i. q̄ri imperio

OLIVERIVS.

Qvid facias. Cn Ful. Flac. Hic Ful. Flac. triūphum cotēpſit, q̄ primo ſubegit uareolos in illyrico, deinde alio tpe alpios ligures domuit miſſus quoq; in auxilium maſſiliēſiū, aduerſus Saluios galloſq; fines maſſilienſiū depopulabātur demū cum ætolis bellauit, q̄ cum ambratiā ciuitatē cordiu machinis expugnare tēptaſſet, nec eam capere poſſet ad extremā neceſſitatē oppidani cōpulſi ſupplices conſulem orarunt, ut eos in deditionē accipere uellet, q̄d ille oīno facere recuſauit, nec prius flecti potuit q̄ precibus rhodii cuiuſdam Aeticrā ſenatu imperatū eſt, ut eos in deditionē acciperet, quod grauiter tulit ſenatus, uiſus eſt enī cōtra religionē feciſſe, ſupplices in deditionē uenire uolentes, repudiare. ¶ Ob res bene geſtas. Quia oēm Aetoliā Romano ſubegit imperio. Nimirū nō p. p. q̄ ac. Quaſi mens eius pſaga eſſet futuri q̄a uidelicet poſt triūphū mulctandus eſſet exilio, ſi triūphaſſet. ¶ Percerpēs. Sine dubio abundat ſenſus, enī à ſuperiori pendet, nimirū non plura facies q̄ acciderunt. ¶ Quæſtione publica, q̄a in iudiciū accitus eſt, q̄ oppidanos in deditionē accipere noluiſſet, q̄d contra religionē eſſe uidebatur. ¶ Mulctatus, punitus. ¶ Expiaret purgaret ¶ Inſolentia, qua triūphū contēpſiſſe iudicatus eſt huius enim inſolētiæ reus exilio damnatur.

Fuluius Flaccus triūphū cōtēpſit

ASCENSIVS.

Qvid facias &c. Affert contrariū exēplū utpote eius q̄ triūphū cōtēpſit, ſed pſagio quodā imminentis contumeliæ dicens. Quid facias. Cneo Fuluio Flac. qui ſpreuit, & repudiauit honorē triūphi decretū ſibi à ſenatu. Ob res bene geſtas tam .i. tantopere expetendum aliis .i. quē alii tātopere expetiſſent, Nimirū .i. haud dubie præcerpens .i. antequam euenirent, carpens de infortunio ſuo non plura q̄ acciderunt .ſ. paulopoſt. (Sunt qui legant percepens quod Oliuerius uacare ſentit, ſed mihi placet præcerpens legere.) Nam ut .i. ſtatim poſtq̄ intrauit urbem .ſ. Romā, afflictus continuo quæſtione .i. inquiſitione de uita eius publica mulctatus eſt exilio .i. pro mulcta tulit exilium, ut ſi commiſiſſet quid .i. aliquid religionis .i. contra religionem, inſolentia .i. per inſolentiā ſuā, aut quia oppidanos in deditiōem ſuſcipere noluerat, aut q̄ ſacrū illum honorem ſpreuerat, expiaret .i. purgaret illud, pœna .i. mulcta exilii.

OLIVERIVS.

Sapientiores igitur. Q. Ful. & L. Opimius His triūph' à ſenatu denegatus eſt, q̄ q̄c q̄d p eos geſtū fuerat, ad acceſſionem iperii nō ptinebat, nihil .n. iperio Ro. p ipſos additū, ſed reſtitutū fuiſſe uidebatur, quod amiſſum fuerat, triūphare n non niſi, qui imperiū auxiſſent, lege licebat.

ASCENSIVS.

SApientiores igitur &c. Ex ſuo iudicio cenſet eos, q cum repulſa triumphum petierunt, ſapientiores eo qui reſpuit in qua re ſentire uidetur Cneum illum Fuluium Flaccum ſi triumphũ ſibi decretum non repudiaſſet, exilii pœnã non fuiſſe daturum. Ordo eſt igitur quia Cneus Fuluius, q reſpuit triõphum male mulctatus eſt Q. Fului. q capus urbe præcipua campaniæ italicæ & Lucius opimius, qui fregellanis ad deditionẽ compulſis petierunt à ſenatu p̃tãtem triumphandi ſapientiores ſup fuerũt q̃ Cneus Fului⁹ co q̃, qui triũphũ petit ſede repu. optime meritũ ſignãt. Vterq; ſup. fuit magnificus, operibus editis.i. præclare geſtis, & in lucẽ datis, ſed neuter ſup fuit cõpos rei petitæ hoc eſt triumphi, non quidẽ ſup. compos non fuit inuidiã i.pp inuidiã patrũ conſcriptorũ, cui ſ.inuidiæ nunquam uoluerunt eſſe additum.i. acceſſũ in curiã, ſed ſumma diligentia iuris obſeruandi, quo, ſcilicet iure erat cautum.i. cautè ſancitũ ut triumphus decerneretur pro imperio.ſ. Romano aucto, nõ pro recuperatis ſup. ſ. rebus, aut oppidis, quæ fuiſſent ſup. prius Po. Ro. Etenim pro gratũ intereſt.i. diſtat & refert an ſup. adiicias aliquid.ſ. ad imperium, aut aliud caput an reſtituas detractum.i. inter augere, & recuperare imperium, q̃tum inter beneficii, quod facit q rem auget diſtat à fine iniuriæ quem facit, qui ablata recipit.

¶ De P. Scipione, & Marco Marcello.

QVin etiam ius, de quo loquor: ſic cuſtoditum eſt. vt P. Scipioni ob recuperatas Hiſpanias M. Marcello ob captas ſyracuſas triumphus non decerneretur: q̃ ad eas res gerendas, ſine vllo miſſi erant magiſtratu probentur nunc cuiuslibet gloriæ cupidi: qui ex deſertis montibus, Myoparonumq; pyraticis roſtris, laudis inopes laureæ ramulos feſtinabunda manu decerpſerũt Carthaginis imperio rupta Hiſpania, & Siciliæ caput abſciſſum ſyracuſæ, triumphales iungere currus nequiuerunt, & quibus viris? Scipioni, & Marcello, quorum ipſa nomina inſtar ſunt æterni triumphi, Sed clariſſimos ſolidæ, vereq; virtutis authores, humeris ſuis ſalutem patriæ geſtantes, & ſi coronatos intueri ſenatus cupiebat: iuſtiori tamen reſeruandos laureæ putauit. His illud ſubnectam: Moris erat ab Imperatore triumphũ ducturo, COSS. inuitari ad cœnam. deinde rogari, vt venire ſuperſedeant: ne quis eo die, quo ille triumphauerit: maioris in eodem conuiuio ſit imperii. Verum quamuis quis præclaras res, maximeq; vtiles reipu. ciuili bello geſſiſſet: imperator tamen eo nomine appellatus non eſt: neq; vllæ ſupplicationes decretæ ſunt: neq; aut ouans, aut curru, triumphauit, quia vt neceſſariæ iſtæ, ita lugubres ſemper exiſtimatæ victoriæ ſunt. Vt pote non externo, ſed domeſtico partæ cruore. Itaq; & Naſica Tiberium Gracchum, & C. Metellus Opimii factiones mœſti trucidarunt.

¶ De Q. Catulo.

QVintus Catulus, Marco Lepido collega ſuo cum omnibus copiis ſeditioſis extincto, moderatum præferẽs gaudium, in vrbẽ reuertitur C. etiã Antonius Catilinæ victor abſterſos gladios in caſtra retulit.

OLIVERIVS.

PRobentur nũc Hironia eſt, nam damnat duces, qui ex minima uictoria triumphum petebant. ¶ Cuiuslibet. & nimiæ, cuiuſq; laudis. ¶ Ex deſertis montibus quod modice laudis eſt, nam pugnare ubi nemo reſiſtit, nulla difficultas eſt. ¶ Myoparonum, nauium pyraticarum. Myoparo dicitur ſcapha.i. nauicula, et nauis pyratica, unde & ipſi pyratæ Myoparones aliq̃n dñr. ¶ Ramulos, Diminutiuo utitur, ut laudẽ eorũ paruã admodũ oñdat eſſe Feſtinabunda, q non dũ res geſſerant, q̃bus merito ſibi triũphus decerneretur. ¶ Abrupta, a dẽpta. ¶ Eo noĩe, ea de cã. ¶ Ouans, uuabat q hoſtes i

Ouatio fugam uertiſſet, q aũt ouabat equo albo p urbẽ uectus in capitoliũ aſcendebat, & ibi ouẽ ſacrificabat, uñ ouare dictũ eſt, ut Ser. placet. Feſtus Põp. dicit ouare dictũ eſſe à uoce eorũ q ouantẽ ſubſeq̃bant. ¶ Itaq; naſica Tib. gracchũ De cedæ gracchorũ ſatis ſupra dictũ eſt in cap. de ſomniis. Metellus uero ſimili modo. Opimium necauit.

ASCENSIVS.

QVinẽt &c. Oñdit idẽ ius ſeruatũ in aliis uiris & iis q dẽ facile principibus dicẽs. Quinẽtius.ſ. triũphandi de quo loquor, eſt cuſtoditũ.i. obſeruatũ ſic, ut triũphus non decerneretur Pu. Scipioni ob Hiſpanias recupatas, nec ſup. M. Marcello ob.i. pp Syracuſas captas.ſ. ab eo, q.i. q a miſſi erant ad eas res gerẽdas, ſine ullo magiſtratu. i. ſine additione magiſtratus, nõ.n. miſſi erant, ut cõſules, aut ut dictatores, aut p̃tores, &c. ſed ut priuati cũ authoritate tamẽ pub. Probentur.i. cõmendentur, nunc poſtq̃ eſſes uiri p tantis rebus non obtinuerunt triũphũ, & ita eſt ironia, cupidi cuiuſlibet gloriæ qui inopes laudis.ſ. ueræ, aut cõſtruatur cũ ramulos ſic, qui decerpſerunt manu feſtinabunda.i. nimis accelerãte, ex montibus deſertis & ita ignotis, ramulos laureæ inopes laudis.ſ. ueræ, & ex roſtris, pyraticis myoparonũ.i. paruarum nauiũ ſup. coronam naualem aut ẽt lauream triumphalẽ ſed inopem laudis. Hiſpania abrupta.i. uirtute Scip. auulſa imperio Carthaginis, & ſyracuſæ caput Siciliæ.i. princeps urbium in Sicilia abſciſſum.ſ. ab imperio Carthaginis uirtute Marcelli, neq̃uerunt iungere currus triũphales, & quibus uiris ſup. nequiuerunt iungere? Reſpondet Scipioni, & Marcello quorũ noĩa ipſa, ſunt inſtar.i. æquiparatio æterni triũphi. Sed etſi.i. q̃q̃ ſenatus cupiebat intueri clariſſimos authores ſolidæ, & ueræ uirtutis geſtantes humeris ſuis ſalutẽ patriæ coronatos.ſ. triũphali corona, tamen putauit eos ſup. reſeruandos laureæ iuſtiori.i. iuſtius ſuſceptæ. ¶ His illud &c. Addit exempla de modeſtia in ciuili bello dicẽs. Ego ſubnectã his.ſ. iam dictis illud ſ. quod ſequitur. Moris erat cõſules inuitari ad cœnã ab imperatore ducturo.i. qui ducturus erat triumphũ, deinde rogari ut ſuperſedeant.i. omittant uenire ad cœnam, ne quis eo die quo ille triumphauerit ſit i eodem cõuiuio maioris imperii. ſ. q̃ triumphãs, quia conſul maior eſt nõ triumphãs, q̃ triumphans non cõſul. Verum q̃uis quis geſſiſſet bello ciuili, res p̃claras & maxime utiles reipu. tñ non eſt appellatus imperator eo noĩe.i. ea de cã, aut ob id meritũ, neq; ullæ ſupplicationes.i. quas rogationes, & proceſſiones dicimus, decretæ ſunt ſup. ei, hoc eſt ad eius honorẽ, neq; aut ouauit.i. ouans pedibus ingreſſus eſt, ut in minori uictoria facere ſolebant, aut triumphauit curru, quia uictoriæ ſ. ciuilis belli uictoriæ exiſtimatæ ſunt neceſſariæ, ita exiſtimatæ ſunt ſemper lugubres, utpote partæ, ideſt acquiſitæ, non cruore externo ſed domeſtico, ¶ Itaq;.i. & ita, &.i. ſimul naſica.ſ. Sci. & Metellus trucidãrũt mœſti, & ita nõ libẽter, naſica ſup. trucidauit Tiberiũ Grac. & metellus factiones.i. cõſcios, et fautores, factionis, Opimii ciuis Romani. Sic legit Oliue. alii legunt ſic. Et Opimius Caii Gracchi factiones, &c.

THEOPHILVS.

ET. Opimius C. Gracchi factiones. Satis ex Annio floro conſtat & Appiano C. Grac. fretũ comitum manu fatale familiæ ſuæ capitolium inuaſiſſe, inde proximorũ cæde depulſum, qũo ſe in Auentinum recepiſſet, inde quoq; obuia Senatus manu ab Opimio conſule oppreſſum.

OLIVERIVS.

QVintus Catulus & M. Lepi. cõſules creati erãt ſed cũ M. Lepi acta L. Syllæ reſcindere uellet, & ab eo p̃ſcriptos in ciuitatẽ reſtitui, & eorũ bona q̃ Sylla, & populo & amicis ſuis donauerat ipſis reddi. Q. Catul. ex cõſenſu bonorũ reſiſtebat actionibus illius, cũ igi factionibus obtinere non poſſet q̃ cupiebat, in Aetruriã p̃fectus ĩgẽtes ibi copias cõparauit, cõtra quẽ miſſi ſunt. Q. Catu. & Cn. Põpe. illũ haud ita multo poſt fuderunt, atq; fugarũt, ille rurſus ſe i Aetruriã, deinde in Sardinia cõtulit, & ibi morbo, & peſtilentia periit, Luca. ut Catulo iacuit lepidus. ¶ Abſterſos gladios. Quaſi ciuilẽ ſanguinẽ abominarentur. ASCEN.

QVintus Cat. Affert tertiũ ciuilis uictoriæ ſine lętitia publica exẽplũ dicens Qu. Cat. reuertitur in urbẽ

præſe

præſeferens.i.ſignis quibuſdã oſtendens, gaudiũ moderatũ M. Lepido triumuiri, collega ſuo.i qui cũ cõſul creatus fuerat extincto cũ oĩbus copiis.i exercitibus ſeditioſis. Caius &c. aſſert & quartũ eiuſdẽ rei exemplũ dicẽs. Caius ẽt Antonius collega eice in cõſulatu uictor Catilinæ, ſaltem per legatũ, nam ipſe pedibus æger adeſſe non poterat, ut Salluſtius dicit, præſtio (Catilina aũt ꝑ Sallu. notiſſimus eſt, cõiurauerat.n. in rẽpublicã & nobilitatẽ Rom. cũ lẽtulo, Cethego, aliiſq; perditis ciuibus) retul.i gladios i caſtra abſterſos.ſ. ſanguine ciuili.

De Cinna.

Lucius Cinna, & C. Marius hauſerant quidem auidi ciuilem ſanguinem: ſed non protinus ad templa deorũ, & aras tetenderũt. Iam L. Sylla, qui plurima bella ciuilia confecit: cuius crudeliſſimi, & inſolentiſſimi ſucceſſus fuerunt: cum conſummata, ac conſtructa potentia ſua triumphum duceret: vt Græciæ, & Aſiæ multas vrbes, ita ciuium Ro. nullum oppidum vexit. Piget, tedetq; per vulnera reipub. vlterius procedere. lauream nec ſenatus cuiquam dedit, nec quiſquam ſibi dari deſiderauit, ciuitatis parte lachrymante. Cæterum ad Quercum pronæ manus porriguntur: vbi ob ciues ſeruatos corona danda eſt: qua poſtes Auguſtæ domus ſempiterna gloria triumphant.

De Cenſoria nota. Cap. IIII.

Caſtrenſis diſciplinæ tenaciſſimũ vinculum, & militaris rationis diligens obſeruatio admonet me, vt ad cenſuram pacis magiſtram, cuſtodẽq; trãſgrediar. Nam vt opes P. Ro. in tantum amplitudinis imperatorum virtutibus exceſſerunt: ita probitas, & continentia cenſorio ſupercilio examinata eſt, Opus effectu, par bellicis laudibus. Quid enim prodeſt foris eſſe ſtrenuum, ſi domi male viuitur? Expugnentur licet vrbes: corripiantur gentes: regnis manus iniiciantur: niſi foro, & curiæ officium, ac verecundia ſua conſtiterit, partarum rerum cœlo cumulus æquatus, ſedem ſtabilem non habebit. Ad rem igitur pertinet noſſe: atq; adeo recordari acta cenſoriæ poteſtatis.

OLIVERIVS.

marianũ bellum

Lucius Cin. & C. Mari⁹ ẽi urbe electi diuerſis factionibus, hic à ſylla, ille ab Octauio ꝓuo tẽpis interſtitio, cõparatis atq; cõiunctis exercitibus patriæ bellum intulerunt, nã cũ Marius carcere liberatus, ut in ca. de ominib⁹ plenius uidemus ſe in Africã contuliſſet, audiſſetq; Romæ contentionẽ ortã eſſe inter cinnã, & Octauium, utpote uir bellicoſiſſimus ex mauruſiis equites in Africam cõparauit, & ex agris robuſtiſſimos quoſq; delegit, impletiſq; ſexaginta nauibus ex ea uirorũ multitudine, Romã uerſus nauigauit, ſeq; cinnæ pauloante expulſo Ro. cõiunxit. q ſegnicibus factis iam Romanis, atq; ẽt deſidia, & ſegnitie ducũ primo hoſtiã, deinde ianiculũ, poſtremo urbem ipſam occuparũt, quã uelut terrã hoſtilẽ diripuerunt & miſerabili cæde repleuerunt, poſt hanc igitur uictoriam Cinna & Mari. de ſuis inimicis non triũpharunt. ꝶ Aras &c. ut de uictoria parta diis gratias agerent, ſacrificantes more triũphantiũ.

Syllæ dñatus

ꝶ Lucius Syl. q. p. b. c. ſilla multa bella ciuilia confecit, primũ aduerſus Mariũ, & Sulpi. orta de ꝓuincia ponti ſeditione, nã cũ Mithridaticũ bellũ ſylle, qui tum conſul erat, demandatum foret. Q. Sulp T. Ple. aduerſæ factionis homo legem tulit, inuito ſenatu. ut Mario Mithridatica prouincia caderet, cui rogationi cum reſiſtere Sylla, ſumma ope uellet. Sulpitius cũ armata manu in eum impetum fecit, ſtragem ingentem circa eũ edidit, ubi Pompeii filius adoleſcens nobiliſſimus cæſus eſt. Sylla inter cædem difficulter elapſus clam nocte in caſtra contendit exercitũ omnem aduerſus Sulpitium & Mariũ cõcitauit, & cæſis legatis, qui ad accipiendũ exercitũ miſſi fuerãt ad urbem properauit, quã hoſtiliter igreſſus cædibus & incendio repleuit, nam dum hoſtes ſpectat ſuorum nullam cõnem habet, ſontes & inſontes opprimit deinde ſedato tumultu imperio potitus aduerſus Mithridatem profectus eſt, ubi cum paulopoſt audiſſet Marium & Cinnam coniunctis exercitibus urbem cepiſſe, totamq; hoſtiliter diripuiſſe, & ciuium ac in primis amicorum ſuorum fœdã edidiſſe ſtragem icto cũ rege fœdere, compoſitiſq; rebus in prouincia, Romam uenit. ꝶ Et primo apud Capuã cum mario iuniore, & conſule Norbano feliciter pugnauit, ſupra. vii. hoſtium mil. cecidit, intra Capuam Norbanũ incluſit. M. quoq; Lucullus unus ex ducibus ſuis apud fidentiã ſexdecim cohortes aduerſus quinquaginta duxit & eas fudit, atq; fugauit, uictoq; decem & octo millia trucidauit, hoſtem caſtris exuit. Sylla paulopoſt alterum cõſulem Scipionem ſpe pacis oſtentata, & eius legiones occidit rurſus cum mario iuniore qui exercitum reparauerat haud procul ab urbe cõgreſſus cũ ingenti hoſtiũ ſtrage uictor euaſit, nam ad xx mil. cæſa. & viii. capta ab eo fuiſſe dicuntur. Mariũ præneſte fugiſſe, multa quoq; eius præfectos Pompeiũ, Craſſum, Metel. ſeruiliũ prælia ſe inter cõmiſſa quia magna, ẽt Romanorũ copias deuicere, ultimũ IIII prælium fuit ſub ipſis mœnibus urbis cũ Teleſino quodã ſamnite, & Lãponio eius ſocio, in quo parum abfuit, quin funditus deleretur, ſed tandẽ aſpirante fortuna, illos ꝓfligauit non ſine magna ſuorũ clade, urbẽ deinde ingreſſus ſex milibus ex eqſtri ordine in forũ ꝓductis, crudeliter cæſis ꝓſcriptionẽ ſenatorũ, & aliorũ ciuium ac in primis diutium fecit miſerabilẽ. ꝶ Conſtricta, conſerta, cõdẽſa ꝶ Multas urbes. Solebant triumphantes urbes uictas in triũpho pictas ducere. ꝶ Græcia & aſia, inter cæteras duxit ⁋ Athenas. ad qrcũ pronæ manus porrigũtur. Qui ciuẽ ſeruaſſet, qrna corona donari cõſueuerat, unde ẽt legimus. corona qrna Cice. fuiſſe donatũ, q ciues ſeruaſſet ut ſupra diximus. ꝶ Ante poſtes Iulii Cæ. erat antiqua qrcus ex qua Roma. decerpere ſolebãt, ubi coronã alicui dare uoluiſſent, Laureã. Non ſolũ non dabatur triũphis, uerũ ẽt teſte Cicero in Philippicis, ocatione ultima, ſine lauro nullæ fiebant ſupplicationes.

Laurus añſores

ASCENSIVS.

Lucius Cinna &c. Affert & alia ciuilis uictoriæ ſine triũpho exẽplo dicẽs Lucius cinna & Marius hauſerunt q dẽ auidi.i. exiſtentes auidi, aut auide ſanguinẽ ciuilem ſed non tetẽderunt protinus.i. ſtatim, ut urbẽ eſſent igreſſi. ad tẽpla, & aras deorũ, ut triũphãtes, & ouantes fecerãt, & ſicut in ſupplicationibus fiebat. Nã Lucius Sylla &c. Affert etiam Sylle in ciuili uictoria exemplũ dicens, Nam Lucius Sylla, q confecit.i. conſumauit, & exhauſit, plurima bella ciuilia & ſup. cuius ſucceſſus fuerunt crudeliſſimi, q a ſpecioſa in mariũ uictoria turpiſſime abuſus eſt, in ſanguinẽ ciuilẽ imaniter ſæuiens, & per dictaturæ ꝑpetuæ uſurpationẽ rẽpu. opprimens cũ duceret triũphum potentia ſua exiſtente ſup. cõſummata, atq; cõſtructa. Vt.i. quẽadmodũ uexit.ſ. in triũpho ſuo, multas urbes.ſ. dictas, Græciæ & Aſiæ, qs deuicerat, ita nullũ oppidũ ciuiũ Romanorũ ſignãs per hoc, ſe nõ de ciuibus, licet eſſet crudeliſſimus, ſed de externis triumphare. Deinde auctor claudens hunc tractatũ, nã externorũ triũphorũ nõ meminit, qſi ſolius Ro. ſit triũphare dicit. Piget.i. miſeratiõe afficit, & tedet ꝓcedere ulterius ꝑ uulnera reipu. hoc callide facit, ne de Cæſ. triumphis dicere cogatur, quẽ neq; uituperare audeat, nec uere laudare poſſit. Nec ſenat⁹ dedit cuiq ſ. uictori in bello ciuili lauream; nec qſq̃.ſ. ciuiũ deſiderauit laureã dari ſibi, ꝑte ciuitatis lachrymãte.ſ. ꝓ deuictis alterius factionis ciuibus. Cæterũ. ſed manus.ſ. ſena. porriguntur.i extendũtur ꝓnæ ad qercũ.i. ad qrnã coronã dãdã, ubi .i. quoties corona.ſ. qrna eſt ob ciues ſeruatos q ſ. corona qrnã ſeu qrcea, poſtes domus auguſtæ.i ꝗ ſius Iul. Cæſ. aut alterius augurio cõſecratæ triũphãt gloria ſẽpiterna, q a parens p̃riæ obſeruatos ciues dict⁹ eſt, aut q a æternã meruit gloriã q ſ̃ꝫ ſeruauerit ciuẽ. OLI.

Caſtrenſis diſciplinæ, conuenienter, inquit, admoneos militari diſciplinæ cenſura ſubiungere. ut enim illa belli, ſic hæc pacis cuſtos eſt, atq; magiſtra, quæ imperiũ Roma. per incorruptam rei militaris, diſciplinã, ad maximas

opes, amplitudinemq́ prouectum, ſua ſeueritate, q̃ diutiſſimæ conſeruauit, Liuius. Cenſuræ initiũ fuit rei à paruo origine ortæ, q̃ deinde tanto incremento aucta eſt, ut morũ diſciplinæq́ Roma penes eam regimen ſenatus equitũq́ centuriũ, decoris dedecoriſq́ diſcrimen ſub conditione eius magiſtratus publicorum ius, priuatorũq́ locorũ uectigalia P. R. ſub nutu, atq́ arbitrio eſſent primi aũt cenſores fuerunt Papirius, Semproniuśq. ☞ Probitas ad fidẽ. ☞ Continentia, ad moderationem. ☞ Supercilio. Auſteritate, & rigiditate cenſoria, nam ſuperciliũ ꝓ ſeueritate ſæpiſſime ponitur, Vir. conueniens latio pone ſupercitiũ, interdũ pro ſuperbia ponitur. ☞ Opus effectu par. Quia non minorem efficatiã habet in ciuibus conſeruata continentia, & probitas q̃ in bello diſciplina militaris ☞ Niſi foro, & curiæ, niſi iuſte ſapienterq́ reſpu. adminiſtrata fuerit Iperium q̃tũlibet magnũ facile corruet. ☞ Foro, ubi iudicia exercẽtur. ☞ Curiæ, ubi ſententiæ dñr.

ASCENSIVS.

CAſtrenſis & dicturus de Cenſoria nota præfatur dicens. Tenaciſſimũ uinculũ diſciplinæ Caſtren. i. quæ in caſtris ſeruata eſt, & diligẽs obſeruatio rõnis militaris admonet me, ut tranſgrediar ad cenſuram. i. ad deſcriptionẽ cenſuræ, magiſtram, & cuſtodem pacis. i. quæ cenſura facit, ut in pace decenter uiuatur. & ui pax diutius cuſtoditur. Nam ut id eſt quemadmodũ, opes. i. diuitiæ & facultates, ac potentie populi Romani, exceſſerunt. i. excreuerunt, in tm̃ amplitudinis quantũ. ſ. habuiſſe notum eſt, uirtutibus, i. per uirtutes imperatorum ita probitas, & continentia examinata eſt. i. excuſſa, & cenſa, atq́ iudicata, ſupercilio cẽſorio. i. grauitate cenſoꝝ. Opus. i. quæ res eſt opus par. i. æquale effectu. i. in utilitate ipſa & ualore, licet nõ, in labore laudibus bellicis. Enim pro quia, qd prodeſt ſtrenuũ eſſe foris. i. belli aut in bello, ſi uiuitur male domi. q. d. nihil. Quia licet urbes expugnantur. i. uincantur, & capiantur, & gentes corripiantur. i. ſimul in ſeruitutẽ, aut ſaltẽ in ſubiectionẽ rapiantur & manus iniiciantur regnis. i. in ſeruitutẽ redigantur, regna tñ ſup. Niſi offm. i. debitũ munus & exercitũ, & uerecundia ſua. i. debita, & propria, conſtiterit foro. ſ. iudiciali, & curiæ. ſ. ſenatoriæ cumulus. i. aceruus rerũ partaꝝ. i. acquiſitarũ uirtute bellica, æquatus cælo. i. ad cælũ uſq́ congeſtus, non habebit ſedem ſtabilem. i. permanentiam igitur. i. & ideo pertinet ad rẽ. i. utilem, hoc eſt utile eſt noſſe adeo. i. omnino quod plus eſt recordari acta poteſtatis cenſoriæ.

OLIVERIVS.

COelibes. Sine uxoribus, nã cælebs dicit, qui ſine uxore uiuit, quaſi cæleſtẽ uitã ducẽs. ☞ Aerariũ. i. certã pecuniæ quantitatẽ, fecerunt. n. ærarios ærarii autem obnoxii dicebantur ærario. Accedit his additur, q̃ à fortuna eſtis conſecuti longam uacationẽ, hoc eſt longum tꝑis ſpacium. ☞ Præſtandi huius numeris. Scilicet gignendi filios. ☞ Nodoſam ſtipẽ, ꝑ hoc illos auaros oñdit, & ob eam cãm cælibes uixiſſe, q̃ timerent, ne uxorẽ & liberos alere poſſent, nam aua ut dicuntur fortunas multis nodis plenas congerere.

☞ De Camillo, & Poſthumio.

CAmillus, & poſthumius cẽſores æra pœnæ nomine eos, qui ad ſenectutem cælibes peruenerant: in Aerarium deferre iuſſerunt, iterum puniri dignos: ſi quo modo de tam iuſta conſtitutione queri ſunt auſi. Cum in hunc modum increparentur. Natura vobis quemadmodum naſcendi, ita gignendi legem ſcribit, parenteſq́ vos alendo nepotum nutriendorum debito (ſi quis eſt pudor) alligauerũt. accedit etiam iis, quod in fortuna longam præſtandi huiuſce muneris vacationem eſtis aſſecuti: cũ interim conſumpti ſunt anni veſtri: & mariti, & patris nomine vacui. Ite igitur, & nodoſam exoluite ſtipem vtilem poſteritati numeroſæ.

☞ De M. Vale. Max. & C. Iunio.

HOrum ſeueritatem M. Valerius Maxi. & C. Iunius Brutus Bub. cenſores in cõſimili genere animaduerſiõis imitati L. Antonium ſenatu mouerũt: quod q̃ virginem in matrimonium duxerat, repudiaſſet: nullo amicorum in cõſilium adhibito. At hoc crimẽ neſcio an ſuperiore maius. illo namq́ coniugalia ſacra ſpreta tantum. Hoc etiam iniurioſe tractata ſunt. optimo ergo iudicio cenſores indignum eum aditu curiæ exiſtimauerunt.

☞ De Porcio Catone.

SIcut porcius Cato L. Flaminium: quem è numero Senatorum ſuſtulit: quia in prouincia quendam dãnatum ſecuri percuſſerat: tempore ſupplicii ad arbitrium, & ſpectaculum mulierculæ cuius amore tenebatur: electo. & poterat inhiberi reſpectu conſulatus: quem is geſſerat, atq́ authoritate fratris eius Titi Flaminii. Sed & cenſor, & Cato, duplex ſeueritatis exemplum, eo magis illum notandum ſtatuit: quod amplisſimi honoris maieſtatem, tam tetro facinore inquinauerat. nec indignum penſi duxerat, iſdẽ imaginibus aſcribi meretricis oculos: humano ſanguine delectatos, & Regis Philippi ſupplices manus.

ASCENSIVS.

CAmillus. Affert exempla cenſoriæ notæ dicẽs Camillus, & poſthumius cenſores iuſſerunt eos qui peruenerant cælibes. i. ſine uxore, & liberis ad ſenectutẽ, deferre in ærarium. i. repoſitoriũ pecuniæ publicæ æra. ſ. ſignata. i. pecuniã, nomine. i. rõne & titulo pœnæ. i. multæ dignos puniri iterum. i. ſecunda pœna, ſi auſi ſint q̃ri. i. cõqueri, quo. i. aliquo modo de tam iuſta cõſtõne, quum increparentur. ſ. a cẽſoribus in hũc modum. Natura ſcribit. i. præſcribit uobis ò cælibes, legem quẽadmodum naſcendi, ita gignendi. q. d. nihil eſt naturalius q̃ unũquodq́ generare ſui ſimile alioqui ſpecierũ cũ indiuiduis perirent, & parentes. ſ. ueſtri alligauerunt. i. deuinxerunt & obligauerunt uos alendo, uos debito nepotũ. i. ſuorũ, hoc eſt filioꝝ ueſtrorũ nutriẽdorum, ſiquis pudor eſt ſup. uobis, quia turpe ẽ nolle reddere quod ea lege, ut reddas acceperis, Accedit. i. addit ẽt iis. ſ. rõnibus q̃ uos eſtis aſſecuti in fortuna. i. rebus ueſtris, uel à fortuna longam uacationem. i. ceſſationẽ muneris huiuſce præſtandi. i. liberoꝝ alendi cũ interim anni ueſtri ſunt conſumpti uacui. i. carentes nomine & mariti, quia uxorẽ nõ habetis, & patris, quia liberis caretis, igitur quia alioqui inutiles eſtis, ite & exoluite ſtipẽ nodoſam. i. multis nodis in loculis, aut ſacculo, abſtruſam pecuniã, utilem. i. que utilis ſit poſteritati. i. poſteris, licet ex aliis generis numeroſæ. i. multi nõent.

ASCENSIVS.

HOrũ &c. Marcus Vale. maximus, & C. Iunius Bru. bubulc⁹. ſ. cognomento cenſores. i. cũ eſſent cenſores imitati ſeueritatẽ, horum ſ. iã dictorũ in cõſimili genere aiaduerſionis, amouerunt ſenatu Luciũ Anto. q̃ repudiaſſet ſup. eam quã duxerat in matrimoniũ uirginẽ, nullo amicorum adhibito in conſiliũ. At. i. ſed neſcio (inq̃t author) an hoc crimẽ ſup. ſit maius ſuperiore. Namq́ pro q̃a, cõiugalia ſacra. i. ſacramenta matrimonialia, ſunt tm̃. i. dũtaxat ſpreta, quia nõ ſuſcepta, illo. ſ. ſuperiore crimie in celibatu ꝑmanentiũ, & ſunt tractata ẽt iniurioſe, hoc. ſ. poſteriore crimine uxorem temere repudiantis. Igitur quia tã iniurius fuit in uxorẽ ſacra matrimonialia, cenſores exiſtimauerũt optimo iudicio eũ indignũ aditu curiæ. i. q̃ amplius curiã adiret aut potius intret.

OLIVERIVS.

SIcut Porcius Cato. Liuius decade belli Macedonici, cũ hanc hiſtoriã dupliciter tradat, à Valerio oĩno diſſentire uŕ, nã & Catonis & Valerii antiatis ſniam adduceẽs ait Cenſores M. Por. & L. Va. metu mixta expectatione ſenatũ legerunt. vii. mouerunt, & ex quibus unum genere, & nobilitate, & honoribus L. Quin Flac. conſularem patrũ memoria inſtitutũ fertur, ut cenſores motis à ſenatu ſcriberent notas, Catonis, & aliæ quidẽ acerbæ orationes extant in eos quos, aut ſenatorio loco mouerit, aut q̃bus equos ademit, longe grauiſſima in L. Q. Fl. oro eſt inter cætera obiecit ei Philippũ pœnũ carum ac nobile ſcortũ Roma in galliam prouinciam ſpe ingentiũ donorũ perductũ, eũ p laſciuiam quum cauillaretur, exprobrare cõſuli plæpe loiũ, qd ſub ipſum ſpectaculũ

Quin. Flami. Senatus motus.

gladiatorũ

gladiatorum abductus à Roma eſſet ut obſequium amator ei uenditaret, forte epulantibus his, cum iam uino incaluiſſent nunciatum in conuiuio eſt nobilem Boium cum liberis transfugam ueniſſe conuenire conſulem uelle, ut ab eo fidem pr̃s acciperet introductum in tabernaculum per interp̃tem alloqui conſulem excepiſſe inter eius ſermonem. Q. ſcorto. uis tu, inquit, quoniã gladiatorum ſpectaculum reliquiſti. iam hunc Gallum morientem aſpicere & cum is uix dũſerio annuiſſet ad nutum ſcorti conſulem, ſtricto gladio, q̃ ſupra caput pendebat, loquenti gallo caput primum percuſſiſſe, deinde fugienti fidemq̃. P. R. & eorum, qui aderant imploratis, latus trãſfodiſſe, Val. Antias, ut q̃ nec Catonis orõnem legiſſe & fabulæ ſineautore editæ crediſſet, aliud argumentũ ſimile, tñ libidine, & crudelitate peragit. Placentiæ. formoſam mulierem, cuius amore deperiret, in conuiuiũ accerſitam ſcrib. Ibi iactantem ſeſe ſcorto inter cætera retuliſſe quam acriter q̃nes exercuiſſet, & quam multos capitis dãnatos in uinculis hr̃et, quos ſecuri percuſſurus eſſet, tum illã infra eum accubantem negaſſe unquam uidiſſe quenquam ſecuri ferientem & peruelle id uidere. hic indulgentem amatorem unum ex damnatis extrahi iuſſum ſecuri percuſſiſſe. Facinus atrox ſiue eo modo quo cenſor obiecit, ſiue, ut Vale. tradit commiſſum eſt inter pocula atq̃ epulas; ubi libare diis dapes, ubi bene præcari mos eſſet, ad ſpectaculum ſcorti procacis in ſinu conſulis recubantis mactatam humanam uictimam eſſe! & cruore menſa eeſperſam in extrema oratione Cat. conditio fertur, ut ſi id factũ negaret, cætera quæ adieciſſet ſpõſiõe defenderet ſeſe, ſi fateretur, ignominia neſua quemquam dolturũ cenſeret! eum ipſe uino, & uenere amẽs ſanguine hominis in cõuiuio iuſſiſſe. ℞ Ampiſſ. honores maieſtatem. Quia ut dixerat Cato tam flagitioſa tam perdita libido ſibi probari non poterat, quæ cum probo priuato cõiunxerat imperii decus. ℞ Auctoritate fratris. T. Flaminii, qui totam græciam ſubegerat, & iuſſu ſenatus. Populiq̃ Ro. liberam fecerat, & Philippo regi macedonum magnam imperii partem ademerat, quam in græcia occupauerat. Cenſor & Cato, In his duobus nominibus ratio quædam ſeueritatis continetur ℞ Notandum, ignominia afficẽdũ. ℞ Nec di. pẽ. du. Duo, inquit, tam contraria exempla fratrum imaginibus inſcribi conſideratione appetebat. multi legunt indignum, ut ſit non dignum penſi ſed penſi duxerat. i. conſiderauerat, ut ducere penſi, ſit conſiderare & erit abſolutus ſenſus. Vnde Ci. in Catone maiore. ubi Catonem de ſe loquentem introducit inuitum loqui fecit, ut fortiſſimi uiri T. Flaminini fratrem Flã miniũ è ſenatu eiecerim ſeptẽ annis poſtquã cõſul factus fuiſſet, ſed notandam deputaui libidinem, ille enim cum eſſet conſul in gallia exhortatus in conuiuio à ſcorto ẽ, ut ſecuri feriret aliquem eorum qui in uinculis eſſent damnati rei capitalis, hic. T. fratre ſuo cẽſore, qui proximus ante me fuerat elapſus eſt, mihi uero & flacco neutiq̃ probari potuit tam flagitioſa, tam perdita libido, quam cum probo priuato coniungeret imperii decus. ℞ Et regis Philippi, quem uicerat T. Flaminius eius frater.

ASCENSIVS.

SIcut Porcius Cato ſup. exiſtimauit i dignum aditu curiæ L. Flami. quem ſuſtulit. i. ſubſtraxit è numero ſenatorũ quia percuſſerat ſecuri. i. decollauit in prouincia ſ. gallicana quẽdã dãnatũ. i. adiudicatũ ultimo ſupplicio, tp̃e ſupplicii electo. i. eo q̃ elegerat tp̃s ſupp icii. ſ. ab eo ſumẽdi. Ad arbitriũ, & in ſpectaculũ. i. ĩſpectãdo oblectamentũ, mulierculæ, cuius amore tenebaſ. Et ſup. Cato poterat inhiberi. i. arceri ab illa cẽſura reſpectu. i. ex cõſideratiõe cõſulatus quẽ is. ſ. Luci⁹ geſſerat. atq̃ authoritate ſr̃is eius. uidelicet Ti. Flamini, uiri grauiſſimi. Sed & cẽſor & Cato. i. ſed q̃a cẽſor erat, & idẽ cato, q̃ licet cẽſor ñ fuiſſet, ſeuer⁹ tñ appoſitorie duplex exẽplũ ſeueritatis alteꝝ uidelicet, q̃a cẽſor, alteꝝ q̃a Cato ille Cenſorius ſtatuit. i. conſtituit eũ notandum ſcilicet nota ignominiæ eo magis, quod inquinauerit tam tetro. i. fœdo cum abominatione facinore maieſtatem ampliſſimi honoris, uidelicet conſularis, & imperialis, nec ideſt qui non dux erat, ideſt nõ iudicauerat & cenſuerat; penſi ideſt iudicii & æſtimationis, id eſt non putauit pẽſandum, & iudicandum eſſe, indignum. ſup. oculos &c. ut ſit locutio duco penſi, qualis illa boni, æquiq̃ conſulo, penſum enim accepimus pro iudicio de prætio rerum, quod pendendo dignoſcitur, unde hominem inſipientem, & improuidum, ac nullius iudicii dicimus, nihil penſi habere. Põt ẽt cõſtrui eſt indignum, ut ſit locutio qualis illa uergiliana magnorum haud unquã indignus auorũ, & ordo, nec duxerat indignũ immo dignum penſi. i. ut expendatur, & iudicetur ab iis q̃ nouerint, oculos meretricis. i. illius mulierculæ quam depibat, aſcribi iiſdem imaginibus .i. cæris, aut ſtemmatis maioꝝ (nam ſtemmatum imaginib⁹ aſcribebantur noĩa, & iſignia facta uirorũ, quo circa ad imaginem L. Fla. uult author aſcribẽdos eſſe oculos meretriculæ ad quos oblectandos gallũ percuti iuſſerat, ſicut idi imaginem Titi Flaminii fr̃is eius, & manus Philippi regis ſupplices) ordo itaq̃ eſt oculos meretriculæ delectatos ſanguine humano, utpote galli capti. & manus ſupplices Philippi regis ſ. macedoniæ ſeſe Tito flaminio fr̃i luci dedentis.

De Fabricio Lucino.

QVid de Fabricii Lucini cẽſura loquar narrauit enim omnis ætas, & deinceps narrabit: ab eo Cor. Rufinum duobus Cõſulatib⁹, & dictatura ſpecioſiſſime functum quod decem pondo vaſa argentea comparaſſet, perinde ac malo exemplo luxurioſum, in ordine ſenatorio retentum non eſſe. ipſæ medius fidius mihi literæ ſæculi noſtri obſtupeſcere videntur: cum ad tantam ſeueritatem referendam miniſterium accommodare cogũtur, ac vereri, ne nõ noſtræ urbis acta commemorare exiſtimentur. Vix enim credibile eſt intra idem pomerium decem pondo argenti, & inuidioſum fuiſſe cenſum: & inopiam haberi contemptiſſimam.

OLIVERIVS.

QVid de Fa. Lu. cen Gelius lib. iiii. cap. viii. Fabrici⁹ inquit, Lucinius magna gloria uir, magniſq̃ rebus geſtis fuit. P. Cornelius Rufi. manu quidem ſtrenuus, & bellator bonus, militariq̃ diſci. peritus admodum fuit ſed furax homo & auaritia acri erat, hunc Fabri. non probabat, neq̃ amico utebatur. oſuſq̃ eũ morũ cã fuerat, ſed cũ tp̃ibus difficillimis cõſules creandi forent & is Rufi. peteret cõſulatũ cõpetitoreſq̃ eius eſſent imbelles, q̃ dã, & futiles, ſumma ope annixus eſt Fabri. ut Rufi. conſulatus deferretur eam rem pleriſq̃ admirantibus, q̃ hominem auarũ, cui eẽt inimiciſſimus creari conſulẽ peteret, quẽ hoſtiliter oderat. Fabri inquit eſt q̃ miremini, ſi malui compilari q̃ uenire. hunc Rufinum poſtea bis conſulatu, & dictatura fũctum cenſor Fabri. ſenatu mouit ob luxuriæ notã, q̃. x. pondo lib. argenti factitaret. Idem Pom. Eadem mœnia. pomerium, inquit Liuius uerbum, ſolum intuente, poſtmœnium interpretantur eſſe. Eſt ãt pomeriũ magis circa murũ locus, quem in cõdendis urbibus quõdã æthruſci qua murũ ducturi erant, certis circa terminis inaugurato conſecrabant, ut neq̃ interiore parte ædificia mœnibus continuarẽtur. quæ nũc uulgo ẽt cõiunguntur, & extrinſecus puri aliquid ab humano cultu, pateret ſoli hoc ſpacium, quod neq̃ habitari, neq̃ arari fas erat Non magis, q̃ poſt murũ eſſet quam q̃ murus poſt id pomeriũ Romani appellarunt. ℞ Inuidioſum cenſum Apud antiquos de parſimonia Romanorum priſcorũ uide Au. Gel. li. ii. cap. xxiiii. ℞ Inopiam, Aetate Valerii.

Pomerium q̃d

ASCENSIVS.

QVid loquar de cenſura Fabricii lucini. q. d. non ſatis explicare poſſim. Enim pro quia, omnis ætas. ſ. p̃terita narrauit, & omnis ætas. ſ. futura narrabit deinceps. Corne. Rufi functũ ſpecioſiſſime ducibus conſulatibus, & dictatura, non eẽ retentũ ab eo in ordine ſenatorio. Immo excluſum perinde, ac. i. uelut, luxurioſum .i. incõtinentẽ in ſuppellectile domeſtica, malo. i. pnicioſo, exẽplo, eo q̃ cõparaſſet uaſa argẽtea. x. pondo. i. librarũ. Qd̃ q̃a factũ uald̃e ſeuerũ eſt, & ab ea ſeueritate multũ remiſſum erat tp̃e authoris. addit cũ iuramẽto illius æui. Mediusfidius .i. ita me fili⁹ Iouis. ſ. Hercules iudicet, aut ita Iouis me iuuet

fides, ipſæ litteræ ſæculi noſtri, quo ego in hoc ſæculo natus hæc ſcribo uidentur mihi obſtupeſcere, quũ cogũtur accommodare miniſteriũ ad tantã ſeueritatẽ referendã, ac uidentur uereri ne exiſtimentur nõ cõmemorare æternæ urbis, in q̃ longe alter nunc uiuitur, ſed ſup. alterius. Vix enim credibile eſt, & .i. ſimul cenſum .i. poſſeſſionẽ decẽ pondo .i. librarum argenti, fuiſſe inuidioſum, ita ut poſſidentem ſenatu amoueret, & inopiam hn̄. ſ. ſpe authoris contemptiſſimam .i. deſpicatiſſimam, intra idem pomeriũ .i. eadem mœnia unius urbis Contemptã ãt fuiſſe inopiã ſatyrici late docẽt, nũ Flac. in epiſtolis. Hos ſolos aio ſape, & bñ uiuere quorũ, cõſpicitur nidis fundata pecunia uillis. Et Iuue. Quantum quiſꝗ ſua nũmorũ ſpectat in arca Tm̃ habet & fidei. Idem. Nil habet infelix pauptas durius in ſe. Quã ꝙ ridiculos hoies facit. Et Naſo. Dat cenſus honores, cenſus amicitias, paup ubiꝗ iacet, & mille talia alibi.

OLIVERIVS.

TRibunus ple. Iunia lege non poterat quis tribunus eſſe, niſi plebei⁹ ſed poſtea alia lege lata, & patri creari cœperũt, ut hoc loco Duronius ſenatu amotus eſt, quia tri. ple. legẽ de cohercendis ſumptibus cõuiuiorũ abrogauerat. ¶ Abrogauerat, penitus ſuſtulerat, & ſubuerterat. abrogatur lex, q̃ pœnitus tollitur. Derogatur legi, cũ aduerſus eã cõtraria lex lata fuerit. Nam poſterior derogat priori. Freni ſunt tranſlatio ſumpta ab eqs, qui frenis cohibentur. ¶ Perpetiendi participium paſſiue poſitum. ¶ Rubigine uetuſtatis, Legẽ abrogemus, q̃ uetuſtati ſeueræ cõſueuit. ¶ Obſitũ. Circundatũ. ¶ Rubigine. Veluti rigore.

ASCENSIVS.

MArcus ãt Antonius, & Luci. Flac. cẽſores mouerũt Duroniũ ſenatu .i. collegio ſenatoꝝ, ꝙ ipſe tribunus plæbis .i. cũ eẽt tri. ple. Abrogauerat .i. antiquauerat, & reuocauerat legẽ de cohercẽdis ſũptibus cõuiuioꝝ. Cã notæ .i. iſamiæ, pp q̃ amouebatur ſenatu, ẽ ſup. mirifica. Eñ ꝓ ꝗa, q̃ .i. q̃lẽ putas ipudẽter Duronius cõſcẽdit roſtra .i. editũ illũ locũ, uñ edicta pob. fiebãt & ad populũ uerba dicturus. i. eo inſtituto, ut dicat illa, q̃ ſequũtur. O qrites freni ſunt iniecti uobis nullo mõ ꝑpetiẽdi .i. tolerãdi. Nã uos eſtis alligati, & aſtricti amaro uinculo ſeruitutis. Eñ ꝓ ꝗa, lex eſt lata, q̃ iubet uos eẽ frugl .i. parcos, & ad frugẽ cõſeruãdã itẽtos. Igit ꝗa lex illa tolerabils nõ eſt, abrogemus .i. aboleamus, iſtud, ſcilicet Durum imperium, obſitum .i. obductũ, rubigine .i. uitio illo, quale ferrũ cõtrahit, uetuſtatis horridæ .i. aſperæ, & incultæ. Et .n. ꝗd opus, eſt libertate, ſi nõ licet perire luxu uolentibus, perire .i. ꝑdius eſſe luxu .i. ſi nõ licet, ut libet uiuere, & ſua cõſumere. q. d. nihil. Et ſunt uerba durooũ à cenſoribus poſtmodũ taxata. Quod addo, ne qs ineptulus dicat Valeriũ hæc dixiſſe, recitat enim, non dicit.

¶ De M. Antonio, & L. Flacco.

MArcus autem Antonius, & L. Flaccus cenſores Duroni ſenatu mouerunt, qđ legem de coercendis cõuiuiorum ſumptibus latam tribunus Ple. abrogauerat: mirifica notæ cauſa. Quam enim impudenter Duronius roſtra conſcendit, illa dicturus Freni ſunt iniecti nobis quirites nullo modo perpetiendi: aligati, & conſtricti eſtis amaro uinculo ſeruitutis. lex. n. lata eſt: quæ nos eſſe frugi iubet. abrogimus igitur iſtud horride uetuſtatis rubigine obſitum imperium. & enim quid opus eſt libertate: ſi uolentibus luxu perire non licet.

¶ De C. Nerone: & L. Salinatore.

AGe, par proferamus æquali iugo uirtutis, honoremque ſocietate iunctum, inſtinctu autem æmulationis animo diſſidens, Cl. Nero, Liuiuſque Salinator ſecundi Punici belli temporibus firmiſſima reip. latera quam diſtrictam ſimul egerunt cenſuram: Nam cum equitum centurias recognoſcerent: & ipſi propter robur ætatis etiamnum eorum ẽ numero eſſent: ut eſt ad Poliãuẽtum tribum. p reco lecto nomine Salinatoris, citandum nec ne ſibi, eſſet heſitauit: quod vt intellexit Nero, & citari collegam: & arma, & equum vendere iuſſit. quia populi iudicio damnatus eſſet. Salinator quoꝗ eadem animaduerſione Neronem perſecutus eſt, adiecta cauſa, quod non ſincæra fide ſecũ in gratiam rediiſſet. Quibus viris ſiquis cœleſtium ſignificaſſet futurum, ut eorum ſanguis illuſtrium immaginum ſerie deductus, in ortum ſalutaris principis noſtri confiueret: depoſitis inimicitiis. arctiſſimo ſe amicitiæ fœdere iunxiſſent ſeruatã ab ipſis patriam, communi ſtirpe ſeruandam relicturi. Salinator vero quattuor, atꝗ triginta Tribus inter ærarios referre non dubitauit, quod cũ ſe damnaſſent poſtea COSS. & Cenſorem feciſſent prætexuitꝗ cauſam: quia neceſſe eſſet eas alterutro facto crimine temeritatis, vel periurii teneri: Vnam tantummodo tribum Metiam uacuã nota reliquit quæ cum ſuffragiis ſuis, vt non dãnatione, ita nec honore quidem dignum iudicauerat, Quam putemus cõſtantis, & prævalidi illum ingenii fuiſſe: qui neꝗ triſti iudiciorum exitu compelli neꝗ bonorum magnitudine adduci potuit: quo ſe blandiorem in adminiſtratione reip. gereret.

OLIVERIVS.

AGe par proferamus. Tangit duorum cenſorum ſeueritatem, qui æmulatione quadam, & odio inuicem laborante cenſuram inter ſe rigide nimis exercuerunt. Nam alter alterum damnauit. ¶ Par, ſubſtantiue poſitum, & ſemper de duobus dr̃ ut par amicorum, par boum. ¶ Virtutis. Quia uterꝗ res magnas, atꝗ præclaras pro republica geſſit. ¶ Honorum. Quia ambo. conſules, & cenſores ſimul fuerant. ¶ Firmiſſima latera, quia alter cã fuerat, ut Aſdrubal, q̃ uenerat in ſupplementum Hanibali cum omni exercitu, ut Italia deleretur, alter ut Hannibal ex Italia diſcedere cogeret & eſt tranſlatio à corpore ſumpta, ut enim lateribus corpora ſtabiliuntur, ita his duobus reſpu. confirmata uidetur. ¶ Diſtrictam, ſeueram. ¶ Nam cum equi Oſtendit quomodo ſeueritatem exercuerint. nam Liui. ſalinator legẽ đ uendendo ſale artiſſimam tulerat, populo ualde moleſtã ex quo paulo poſt damnatus eſt à populo, poſt hanc dãnationẽ euſdẽ populi ſuffragiis conſul primo, deide cẽſor creatus eſt, cũ igitur, idibus quintilibus equites de more tranſueherentur, Claudiuſꝗ ac Salinator ob robuſti copis uires, adhuc in numero equitum eſſent. poſtq̃ ad tribũ. polliã uentũ eſt, in qua nomẽ Salinatoris erat, illius nomie, à ſcriba lecto præco dubitabat, an tanti uiri nomen dãnatum efferret, quod cũ collega eius Nero aiaduertiſſet, iuſſit præconẽ expreſſe, & audacter nomen ſalinatoris excire, & illũ equũ uendere coegit, ꝗa dãnatus eẽt à populo. ¶ Recognoſceret, recẽſeret ¶ Robur, q̃uis grãdioris eſſet ætatis. ¶ Præco Tabellio noia eqtũ legebat. p̃co uero noiabat ergo noluit p̃co dãnatũ aliqñ Salinatorẽ dicere. ¶ Dãnatus. poſt primũ cõſulatũ quo legẽ tulit, ne qs ſalẽ uẽdere poſſet. cũ antea ius oibus eẽt uendendi ſalis, uñ & Salinatoris agnomen accepit. ¶ Aiaduerſionẽ pœna. ¶ Adiectã cã. Quod nõ ſincæra fide hoc ãt argumento poterat oibus eſſe. ꝙ non ſincæra fide in grãm rediiſſet quia non ſatis habuerat Salinatorẽ à populo damnatum eſſe, niſi & ipſe, illum cenſoria nota afficeret. Quibus uiris hoc in gratiam Tiberii dicit Vale. qui ab utraꝗ gente ducit originem. paternum genus à Claudio Nerone. Maternum ab Appio C. Pulchro, qui ab Appio Cæco deſcenderat deducebatur. Quomodo ergo dixit eorum ſanguis ſerie &c. quia inſertus hic Tiberio Liuiorum familiæ materno auo in eã adoptato. ergo à familia Liuiorum ducebat originem, quod maternus auus in familiam Liuiorum adoptatus eſſet quæ quamuis plæbea fuerit tamen octo conſulatibus functa eſt, duabus cenſuris, dictatura & magiſterio equitum floruit, ¶ Principis. ſ. Tiberii ¶ Seruatam ab ip. p. deuicto Aſdrubale, Hanniba fratre. ¶ Communi ſtirpe, Tiberio & Nerõe. ¶ Inter æra. re. Obnoxios, & obligatus ærario faceret.

Prætexere cauſam.

ret.❡ Prætexuitq̃ cauſam, Cauſam Salinator præſcriptis, curibus damnaſſet, & hanc adducebat. quod uel illum iniuſte damnaſſent, uel poſt damnationem indignum adminiſtratione reipu. conſulem primum, deinde cenſorem creaſſent, & utebatur dilemate. Nam ita arguebat, aut me iuſte damnaſtis pro lege quam tuli de ſale uẽdendo, aut iniuſte, ſi iniuſte, ſine dubio cenſoria nota digni eſtis, quia nihil à uobis iniuſte damnandum eſt, cum integri eſſe debeatis, ſi uero iuſte nunquam conſulatum mihi tanq̃ indigno, & cenſuram demandare debuiſtis, nam quem. P.R. ſemel damnauerit, eũ procul dubio indignum adminiſtratione reipu iudicauit, tanquã periurii cenſoria animaduerſione digni fuiſtis. ❡ Prætexuit. Præſcripſit, & eſt tranſlatio ſũpta à textore, nam ante q̃ pannũ texant, uerſicolores quaſdã lineas faciunt, quas uulgo dicunt caput panni, ſicut in panno eſt ꝓtextũ, ſic & in pagina, Temeritatis. Quod iniuſte damnaſſẽt. ❡ Periurii. Quia tribus iurabant ſe honores & magiſtratus his demandaturas, qui digni uiderentur admiſtratione reipu. ſed ſemel dã. natus ab omnibus tribubus ꝓter unã indignus eẽ uidebatur qui rempu. adminiſtraret offõ publico. ergo tribus periuriũ cõmiſiſſe uidebantur cum dãnato Salinatori conſulatum, & cenſurã demandarũt ❡ Vna tm̃ tribũ. Cic. in oṙone cõtra Rullum, & cõtra Verrem. & i Philippicis dicit, has trib⁹ fuiſſe. xxxv. ❡ Ita ne ho. quidẽ. Si poſtquã ſemel dãnatus eſſet. ❡ Quã pu. Laudat conſtantiã Salinatoris. ❡ Conſulentis, ꝓuidentis deliberantis. ❡ Exitu, Damnatione. ❡ Honore, q̃ iterum creatus conſul eſſet, & cenſor.

❡ De Marco Val. & L. Sempronio.

EQueſtris quoq; ordinis bona, magnaq; ꝑs quadringenti iuuenes cenſoriam notam patienti animo ſuſtinuerunt, quos M. Val. & P. Sempro. quia in Sicilia ad munitionũ opus explicandum ire iuſſi, facere id neglexerãt, equis publicis ſpoliatos in numerum ærariorum retulerunt.

❡ De M. Attilio Regulo, & L. Furio.

TVrpis etiam metus pœnam Cẽſores ſumma cum ſeueritate exegerũt. M. enim Atilius Regulus, & L. Furius Philippus M. Metellum Quæſtorem, compluresq; equites romanos: qui poſt infeliciter commiſſam Cãnenſem pugnam cum eo abituros ſe Italia iurauerant: direptis equis publicis inter ærarios referẽdos curauerunt: eoſq; graui nota affecerunt: qui cum in poteſtatem Hannibalis veniſſet, legati ab eo miſſi ad ſenatum de permutandis captiuis neq; impetraſſent: quod petebant: in vrbe manſerũt quia & romano ſanguini fidem præſtare conueniens erat: & M. Attilius Regulus cenſor perfidiam notabat: cuius pater per ſummos cruciatus expirare, quam fallere Carthaginienſes, ſatius eſſe duxerat. Iam hæc cenſura ex foro in caſtra tranſcendit: quæ neq; timeri, neq; decipi voluit hoſtem. Sequuntur duo eiuſdem generis exempla, eaq; adieciſſe ſatis erit. Geta, Cum à L. Metello, & Gn. Domitio Cenſoribus ſenatu motus eſſet poſtea cenſor factus eſt.

ctus ſerie illuſtrium imaginum i. clarorum natalium confluere tin ortum. Principis noſtri. ſ. Tyberii, ſalutaris. ſ. reipu. ꝙ ꝑ adulationẽ dicit, ipſi iunxiſſent ſe arctiſſimo fœdere amicitiæ. inimicitiis. i. ſimultatibus & æmulationibus depoſitis, relicturi patriam ſeruatam ab ipſis. ſ. contra pœnos, ſeruandã communi ſtirpe, quia affinitates inter ſe contraxiſſent Salinator uero non du. referre inter ærarios. i. fiſco addictos, aut obligatos ærario, quattuor atq; triginta tribus. ſ. Ro. à tribuendo. uidelicet tributo dictas, quod cum damnaſſent ſe uidelicet Salinatorem ob legem de ſale, feciſſent poſtea cõſulem & cenſorem; et ꝓtexuit cauſam. ſ. errati earum, quia neceſſe erat eas teneri alterutro facto. ſ. damnationis, aut electionis, crimine temeritatis, ſi immeritum condemnaſſent, aut periurii, ſi indigno honores illos contuliſſent, quo quidem periurio q̃plurimi in electione magiſtratuum polluũtur, iurati enim optimum. hoc eſt maxime dignum ſe electuros, plurimum dantem eligũt religi. ſ. ſalinator tm̃ unam tribum, uidelicet Metiam uacuã nota. ſ. infamiæ, quæ. ſ. tribus Mætia, ut. i. quemadmodum, non iudicauerat in ſuffragiis ſuis eum. ſ. Sali. dignum damnatione, nec quidem. i. non ẽt cum magis uideretur dignũ indicauerat honore. Quã. i. q̃ tã conſtantis & præualidi ingenii putemus illũ. ſ. Sali. fuiſſe, qui neq; potuit compelli triſti exitu iudiciorum, neq; potuit, adduci magnitudine honorum quo. i. ut gereret ſe blandiorem in adminiſtratione reipub. q. d. nimirum maxime.

ASCENSIVS.

AGe, adhortãdi uox, proferamus par. i. numerũ primũ parẽ iunctũ. i. colligatũ æquali iugo uirtutis, & ſocietate honorũ, autẽ pro ſed diſſidens. i. diſcurdãs, hoc eſt ꝙ par hoim diſſedit, & diſcors fuit aĩo, inſtinctu. i. ꝓpinſtinctũ æmulationis. i. zelationis, & inuidiæ. Claudius Nero. & Liui. Salin. i. firmiſſima latera. i. firmiſſimi ſuſtentatores, & ꝓtectores reipu. tꝑibus ſcdi belli punici. Egerũt ſimul cenſurã diſtrictã. i. ſeuerã Nã cũ recognoſcerent. i. recenſerẽt, & ut dñt, uiſitarẽt, centurias eqtũ, & ipſi eſſent etiã num. i. nũc pro tũc adhuc è numero. i. de numero eorũ. ſ. eqtũ, ꝓp robur ætatis i. q̃a in prouecta ætate, qua cẽſores creabantur, adhuc robuſti erãt, ut. i. poſtq̃ uẽtũ eſt ad Poliã tribũ. ſ. citãdã ad offm̃ militare, in qua tribu erat Salinator, & ꝓco. i. tabellio, & pronunciator nominũ, ac proclamator, lecto nõie Salinatoris. i. poſt q̃ ſcriba legeret in ſerie eqtum citandorum nomen hæſitauit. i. dubitauit, an ſup. ſalinator eſſet citandus ſibi. i. à ſe, nec ne. i. an non alii legunt citandum ſup nomen eius. i. pronunciandum inter damnatos à Po. Ro. Quod. i. quam hæſitationem, ut. i. poſtquam Nero intellexit, iuſſit collegam. i. concenſorem ſuũ Salinatorem citari. i. pronũciari inter dãnatos, & iuſſit ſup. eum uendere arma & equum, quia damnatus eſt ſcilicet prius iudicio populi, ob ſalis uendendi legem. Salina. quoq; perſecutus eſt Neronem, ſcilicet claudium collegam ſuum, eadem animaduerſione, cauſa adiecta, quod non rediſſet ſecum in gratiam, fide ſincæra, cũ tñ collegæ omnem æmulationem deponere deberent. Quibus uiris ſigñs cœleſtiũ. i. deorũ ſignificaſſet futurũ, ut ſanguis eorum decu

OLIVERIVS.

PAtienti animo, ꝙ nõ indignãti ſint, ſe fuiſſe dãnatos. ❡ In Sicilia, bello ſeruili, de quo ſupra dcm̃ eſt. Nã cũ ſeruos in montes Romani cõpuliſſent, & iter euadendi claudere uellẽt, munitiones erãt explicãdæ ꝑ montes, qđ cum milites iuſſi facere neglexiſſent, & cenſoria nota puniti ſunt. alii dñt hoc factũ fuiſſe in liparitana obſidione ſub Aurelio Cotta. ❡ In ærariorũ numerũ ut capite cenſi eſſent, uelut æra tribuni nomine perſoluerent.

ASCENSIVS.

EQueſtris &c. Ordo eſt bonaq; pro. i. magna pars ordinis equeſtris. ſ. quadringenti iuuenes, ſuſtinuerunt aĩo patienti notã cenſoriã, quos M. Vale. & Publius Sem. retulerũt in numerũ ærariorum i. qui pœnã pecuniariam in ærarium conferrent. aut ut capite cenſi eſſent ſpoliatos equis publicis. i. à repu. datis quia iuſſi in Sicilia ire ad explicandum. i. extendendum opus munitionum, neglexerant facere, id. i. eo ſic pulchre extenuat culpam quia nõ eſt ueroſimile neglexiſſe ire, ſed noluiſſe.

OLIVERIVS.

TVrpis etiam me. cen. Non ſolum mores, & facta ſed animorum quoq; affectus damnabant cenſores Romani ut exemplo timiditatẽ eorum damnauit rigida cenſura, qui poſt Cannenſem cladem uiribus patriæ diffidẽtes, & eam paulo poſt ruituram. uel certe in hoſtiũ poteſtatẽ uenturam metuentes, Italiæ deferendæ conſilia inierant, hoc fuit ſecundo punico bello. nam L. Cæcilius Metel. quæſtor cum pluribus auctor fuerit coniurandi ex italia diſcedere poſt pugnam apud Cannas infeliciter commiſſam, ſediã Scipionem prohibuiſſe conſtat, cui ſumma rerum per illius

De Marco Valerio.

ITem M. Valerius, Meſſala cenſoria nota perſtrictus cenſoria poſtmodum poteſtate imperauit. Quorum ignominia uirtutem acuit robore enim eius excitati omnibus viribus incubuerunt, ut digni ciuibus uiderentur: quibus dari potius, quam abiici cenſura deberet.

De Maieſtate, Caput. V.

ESt & illa quaſi priuata cenſura maieſtas clarorum virorũ ſine tribunalium faſtigio, ſine apparitorum miniſterio potẽs, in amplitudine ſua obtinenda. Grato enim, & iucũdo introitu animis hominum illabitur admirationis prætexta velata: quam recte quis dixerit longum & beatum honorem eſſe ſine honore. Nam quid plus honoris tribui potuit COSS. quam eſt datũ reo Metello? qui cum cauſam repetundarum diceret: tabulæq; eius ab accuſatore expoſtulatæ, & ad nomen inſpiciendum circa iudicium ferrentur: totum conſilium ab earum contemplatione oculos auertit. ne de aliqua re, quæ in his relata erat, uideretur dubitaſſe. non in tabulis, ſed in uita Q. Metelli argumenta ſincære adminiſtratæ prouinciæ legenda ſibi iudices crediderunt. indignum rati integritatem tanti viri, exigua cæra, & paucis literis perpendi.

exercitus reliquias maximo cõſenſo delata fuerat & dum de rep. conſultaret, nunciatur fruſtra illum conſultare ꝙ perdita ſpes omnis eſſet, quoq; deſperata, & cõplorata iam demum reſpu. foret propterea ꝙ pleriq; nobiliſſimi iuuenes, quorum principes eſſet L. Cæcilius Me naues, & mare ſpectarẽt, ut deſerta patria ad nouas ſedes acquirendas irent, quo nuncio attonitus ſtupore, & miraculo rei Scipio, omni conſultatiõe dimiſſa, ad hos talia conſilia agitantes citatiſſimo equo peruenit, & ſtricto ſuper conſultantium capita gladio iurauit, ſe interſecturum quicunq; diſcedere temptaſſet hos deinde reſtituta repu. cum in ciuitatem rediſſent, à cenſoribus condẽnatos fuiſſe dicit Vale. ❡ Inter ærari. de. Qui æra tributi nomine pendebant, & nihil aliud habebant in ciuitate. Eoſq; graui nota affecerunt Hannibalis pleroſq; ex Ro. i caſtris captiuos habebat, & Ro. multos ex Car. cum igitur Hãni. cum captiuis Roma. conueniſſet, ut Ro. proficiſceretur, & permutationem captiuorum in ſenatu impetrarent Ideq; ſi facerent Ro. remanerent, ſi non poſſẽt ad ſe in caſtra redirent, cum ſacramento adacti ad hanc rem è caſtris paulo proceſſiſſent, pleriq; ex his cauillationibus nihil profuturis uſi, ut ſe ſacramento liberarent regreſſum tã ꝗ ſuarũ rerũ obliti ſimulantes in caſtra reuerterũt deinde Romam ſe contulerunt ut ẽt ſi permutationem captiuorum nõ impetraſſent, iureiurando abſoluti uiderentur, & ſic Rome remanerent, quod cum ſenatꝰ accepiſſet, uinctos Hannibali mittendos iurauit. deinde etiã cenſoria nota puniuit. In hanc hiſto. Val. non à Liuio diſſentit, non .n. ad permutationem captiuorum, ſed ad ſuam ipſorum redemptionem impetrandã ueniſſe legatos dicit Liui. nam illis redimendi ſe poteſtatem fecerat Hanni. propoſito in eorũ capita precio pro conditione cuiuſq; nec à legatis, qui pro hac re ad ſenatũ mittebantur de reditu, uades alios popoſcit, ꝗ eorũ fide cõtentus. ſ. ſacramento, q deinde uſi ea ꝗ ſupra diximus, fallaci cauillatione, à cenſoribus grauiori nota puniti ſunt, ſed Au. Gellius quaſi cũ Valerio ſentire uidetur libro ſeptimo, capitulo decimooctauo. Iuſiurandum, inquit apud Rom inuiolatũ, ſanctẽq; habitũ ſeruatũ eſt, id ẽt moribus legibuſq; multis oſtẽditur, & hoc ꝙ dicemus ei, rei non tenue argumentũ eſſe põt prælio Cannenſi Hannibal Carthaginienſiũ imperator ex captiuis noſtris electos decem Romã miſit. Mandauitq; eis, pactuſq; eſt, ut ſi Po. Ro. uideretur, permutatio fieret captiuorum pro his, quos alteri plures acciperet dare argenti pondo libram & ſemi libram. hoc prius ꝗ proficiſcerentur in iuſiurandum eos adegit redituros eſſe in caſtra punica, ſi Romani captiuos non permutarent, ueniunt deinde Ro. decem captiui. mandatum pœni imperatoris exponunt, permutatio ſenatui non placita, parentes. cognati, affineſque captiuorum amplexi eos poſtliminio in patriam rediiſſe dicebant. ſtatumque eorum incolumen integrumque eſſe, ac ne ad hoſtes redire uellent, orabant, tum octo ex iis poſtliminium iuſtum non eſſe ſibi reſponderunt, quoniam periurio uincti forent, itaque uti iurati erant, ad Hannibalem profecti ſunt, duo reliqui Romæ manſerunt, ſolutoſq; eſſe ſeſe, ac liberatos religione dicebant, quoniam cum egreſſi caſtra hoſtium fuiſſent commenticio conſilio regreſſi eodem die tanquam ſi ob aliquam fortuitam cauſam iſſent, atq; ita iureiurando ſatisfacto rurſum iniurati abiiſſent. Hæc eorum fraudulentiæ calliditas tam eſſe turpis exiſtimata eſt ut contempti uulgo deſpectique ſint, cenſores eos poſtea omnium notarum, & damnis, & ignominiis affecerunt quoniam quod facturos dictitauerant, non feciſſent. Cor. autem nepos in libro exemplorum quinto, id quorum literis mandauit multis in ſenatu placuiſſe, ut hi q redire noluiſſent, datis cuſtodibus ad Hannibalem deducerentur, ſed eã ſententiam numero plurium, quibus id non uideretur ſuperatam, eos tñ, qui Hannibalẽ non rediiſſent, uſq; adeo inteſtabiles inuiſoſq; fuiſſe, ut tædium uitæ ceperint, necemq; ſibi conſciuerint. Duplicem tamen & Liui. ſuper hac re opinionem tradit. ſicut apud eum uidere licet. ❡ Conueniẽs, nam fidem ſeruare ſemper conſueuere Romãi. ❡ Marcus enim Attilius Regulus, hic filius fuit illius Attili Reg. qui crudeliſſima ſupplicia apud Carthaginien. forti animo ferre quã iuſiurandum uiolare maluit. cuius hiſtoriam ſupra in capi. de religiõe notauimꝰ Ci. multis in locis Vale in capi. de crudelitate Iam hæc cenſura ex ſoro in caſtra, non ſolum urbana, ſed etiam caſtrenſis fuit.

Iuſiurãdi ſanctitas.

Attilius Regulꝰ non

ASCENSIVS.

TVrpis etiam me. &c. Ordo eſt Cenſores exegerunt etiam pœnam turpis metus cum ſumma diligentia. ❡ Enim pro quia. Mar. Attilius Regulus, & Lucius Fu. Philippus iurauerunt Marium Metellum quæſtorem, et complures equites Romanos qui iurauerant poſt pugnam Cannenſem commiſſam infeliciter ſe abituros Italia cũ eo referẽdos inter ærarios. i. capite cenſos, aut æris in ærarium conferendi obnoxios, & affecerunt eos graui nota. ſ. ignominiæ, qui quum ueniſſent in poteſtatem Hannibalis, miſſi ab eo legati. i. tanquam oratores, & interceſſores ad ſenatum de captiuis permutandis. i. ut pro Roma. redditis redderent pœnos, neq;. i. & non impetraſſẽt quod petebant, manſerunt in urbe. i. nõ redierunt ad Hannibalem. Quia & . i. ſimul conueniens erat ſanguini Roma. preſtare. i. exhibere fidẽ i fidelitatem in re ſancte promiſſa, & M. Attilius regulus cenſor notabat. i. nota ignominiæ afficiebat perfidiam. i. uiolationẽ fidei. Cuius. ſ. Mar. Atti. reg pater eiuſdem nominis duxerat eſſe ſatius. i. melius, & ſanctius, expirare. i. ſpiritum emittere per ſummos cruciatus, de quibus alibi dictum eſt, quam fallere Cartha. quibus pro ſimili cauſa miſſus iurauerat ſe ſi nihil impetraret, rediturum. Hæc cenſura. ſ. uiolatæ fidei tranſcendit iam ex foro. ſ. iudiciali, in caſtra. ſ. militaria. Quæ ſcilicet cenſura, neq; uoluit hoſtem timeri, ut fecerat Mar. Metellus timens Hannibalem cum timore italia abire parabat, neq; decipi. ut fecerant illi legati. Sequuntur duo exempla eiuſdẽ generis. ſ. cẽſoriæ notæ, & ſatis erit adieciſſe ea Geta (quis hic ſit cõmentarii non dicunt, difficillimũ aũt ſit diuinare, nec magni refert) cum eſſet motus ſenatu à Lu. Metello & Cn. Domitio cenſoribus, factus eſt poſtea cenſor.

OLIVERIVS.

PErſtrictus. damnatus. ❡ Quorum ignominia uirtutem paruit, qui alliis tribus nota cẽſoria dãnati, uirtutis poſt modũ fuere ſtudioſiores. ❡ Dari. ut eam adminiſtrarẽt. Quam ob. ut punirentur.

Aſcenſius

ASCENSIVS.

Item Mar. Meſſala, perſtrictus.i.dãnatus aut præſſus Nota cenſoria, imperauit poſtmodũ poteſtate cenſoria. Quorum.ſ.duorum ignominia acuit uirtutem ſup.eorum. Enĩ pro quia ipſi excitati rubore eius.ſ.ignominiæ incubuerunt omnibus uiribus, ut uiderentur ciuibus digni, quibus cenſura deberet potius dari, ut alios cẽſerẽt, quam obiici, ideſt opprobrio dari, quod ea notati fuerant.

rorum uirorum ſine faſtigio tribunalium, ideſt iuridictionis celſitudine, & ſine miniſterio apparitorum.i.publice famulantium ſatellitum, potens in obtinenda amplitudine ſua. Enim pro quia, ipſa illabitur animis hominum introitu Grato, ideſt utili, & iucundo, ideſt delectabili, uelata, ideſt cooperta, prætexta, ideſt ueſte nobilium. admirationis, quia præclarorum uirorum maieſtatẽ minores cum admiratione obſeruant. Quam, ſcilicet maieſtatẽ quis dixerit, ideſt appellauerit recte, aut duxerit, ideſt cenſuerit recte eſſe honorem, Longum, ideſt diuturnum, & beatum, ideſt bene habentem ſine honore, ideſt magiſtratu publico. Nam quid &c. Probat qđ dixit exemplo Metelli dicens. Nam quid plus honoris, ideſt uenerationis potuit tribui conſulibus, quam datum eſt Metello reo, ideſt in ius uocato, qui, ſcilicet Metellus cum diceret cauſam repetundarum.i.ſe purgaret de repetundis.ſ.pecunils à prouincia ſpoliata, ut accuſatores dictitabant, & tabulæ eius.i.libelli contra eum facti poſtulatæ fuiſſent ab accuſatore.i ut eas.aut eos accuſator exhiberet, & ferrentur circa iudices ad inſpiciendum nomen.ſ.accuſati, aut debitum quod petebatur, ſed potius nomen, totum conſilium.ſ.conſeſſus iudicum auertit oculos à contemplatione earum.ſ.tabularũ ne uideretur dubitaſſe de aliqua re quæ erat relata in his.ſ.tabulis iudices crediderunt argumenta.i.approbationes prouinciæ adminiſtratæ ſyncære.i.incorrupte, legenda ſup.eſſe ſibi, non in tabulis, ſed in uita Quinti Metelli.rati.i.arbitrantes, indignum ſup.eſſe integritatem tanti uiri perpendi.i.eſtimari, exigua cæra.i.cærata tabula, & paucis literis.ſcilicet accuſatoris in ea ſcriptis.

De rege Antiocho, & ſuperiore Africano.

Sed quid mirũ, ſi debitus honos à ciuib⁹ Metello tributus eſt, quem ſuperiori Africano etiam hoſtis præſtare non dubitauit? Siquidem rex Antiochus bello quod cum Romanis gerebat: filium eius à militibus ſuis interceptum honoratiſſime excepit, regiiſq; muneribus donatum, ultro, & celeriter patri, remiſit, quanquam ab eo tum maxime finibus imperii pellebatur. Sed & rex, & laceſſitus maieſtatem excellentiſſimi uiri venerari: quam dolorem ſuum vlciſci maluit.

OLIVERIVS.

Est & illa cen. quaſi priuata. Dicturus de maieſtate præfatione utitur, oſtẽdens quid ſit maieſtas quare hoc ſuperiori coniicietur. nam ſicut cenſura ĩquit eſt publicus magiſtratus, ſic maieſtas eſt priuata quædam dignitas q̃ hominem reddit honoratum. Eſt autem maieſtas uirtutis, & probitatis quædam excellentia ſine magiſtratu ſine imperio, ſine fortunæ adminiculo honoratum reddẽs hominem. ¶ Faſtigio, nam ut cenſura excellentiores homines facit, ſic & maieſtas, quæ non extrinſecus ſed propria uirtute cõparatur eius qui iuſte prudenter, & moderate uixerit ¶ Sine ap. alii magiſtratus, & dignitates apparitoribus miniſtris, & tribunali, uariiſq; ſignibus utuntur. At maieſtas, quæ uirtute comparatur, illis non indiget. ¶ Apparitorum, apparitores miniſtri ab apparendo dicti apparere aũt præſto eſſe ſignificat, ut ſæuiq; in limine regis apparent. Potens ſine ullo extrinſecus adminiculo. Grato.n. & in. Grato quia placet, iucũdo quia delectat, ut Ci.cuius officia iucundiora.ſ.mihi ſæpe fuerunt, nunquam tñ gratiora. ¶ Prætexta prætexta eſt quam ſupra ueſtem honoratus quiſq; accipit, ita & maieſtas uſ q̃dã hoĩs eẽ prætextam. ¶ Recte ita commode inq̃t aliquis interpraetari poſſet, longũ honorem eſſe, q̃a ſp honore efficitur. ¶ Longũ uſq; ad extremum ſuæ uitæ tp̃s durat. Conſulatus annus eſt. Cenſura trium annorum, dictatura ſemeſtris, ceteriq; magiſtratus ad certum tp̃s, hæc uero ꝑpetua eſt ¶ Sine honore, ſine magiſtratu. Nã q̃d plus honoris reo Metello? Metel. Numidiæ prouinciæ præfuit & ex ea clariſſimum duxit triumphum unde & numidicus appellatus, deinde repetundarum poſtulatus eſt ille repetundarũ accuſari dicebatur, qui creditus eſſet prouinciam. uel ſocios Popu. Roma. pecunia expilaſſe, uel iudicium tuliſſe, quod in ſua commoda caderet: ideo repetundarum accuſari dicebatur utpote qui pecunias repetere, hoc eſt reſtituere, & reficere tenebatur, uel quod ab eo pecunia, uel alia res iniuſte ablata repetebatur ergo tanta fuit huius hominis maieſtas apud omnes ut cum tabulæ in quibus, accuſatio continebatur, circa iudices ab accuſatore deferrentur, eas iudicum nemo uidere uoluerit. Cice. Atticum libro tertio epiſt. xi. cuius Principium eſt. Quæris ex me. quæ mihi res, inquit multo honorificentior uiſa eſt quam aut illa cum iurare tui ciues xenocratem teſtimonium dicentem prohibuerunt aut cum tabulas Metelli numidici, cum hæ, ut mos eſt circum ferrentur, noſtri iudices aſpicere noluerunt. ¶ Tabulæ, ideſt libelli, in quibus uel acta prouinciæ, ideſt uniuerſæ prouinciæ adminiſtrato, uel accuſatio cõtinebatur. Cice. rurſus de hoc Metello in oratione pro Archia poeta, Metel. inquit homo ſanctiſſimus modeſtiſſimuſq; omnium tanta diligentia fuit, ut ad iudices uenerit, & unius hominis litura ſe commotum dixerit. ¶ Sed in uita Quin. Metelli argumenta. Quia ſemper integerrime uixerat. ¶ Exigua cæra, parua tabella. ¶ Perpendi, Aeſtimari, iudicari. Tractum eſt à penſantibus, qui ſemper diligenter inſpiciunt.

Repetũdarum,

ASCENSIVS.

Est, & illa quaſi pri. &c. Proſequitur de maieſtate priuata clarorum uirorum quam per modum præfationis quodãmõ deſcribit, & commendat dicens. Eſt & ideſt etiã illa quaſi priuata cenſura, uidelicet maieſtas. ideſt dignitas, & ut uulgus diceret maioritas, & præeminentia, cla-

OLIVERIVS.

Sed quid mirum, ſi debitus. Bellum Romanis erat cum Antiocho Aſiæ Rege. ad quod gerendum cum Lu. Scipio frater ſuperioris Aphricani petiſſet, ut mitteretur tantumq; bellum huic ſenatus, populuſq; Ro. demãdare dubitarent, magiſq; in. C. Lælium eius collegam, nam hi duo tum conſules erant, & uterq; prouinciam ſumma ambitione depoſcebat, inclinati oĩm animi uiderentur, Scipio Aphricanus pietate commotus in fratrem profeſſus eſt ſe legatum in prouinciam iturum, ut in ca. de pietate dictum ſumus, qua pollicitatione factum eſt, ut Lu. Scipio impetraret Aſiæ prouinciam ſibi decerni. Profectus igitur cum frẽ Africanus ſecum in bellum filium perduxit, qui ab hoſtibus interceptus, & ad regem productus, ab eo honorificẽtiſſime tractatus, & multis regiis muneribus donatus gratuito patri remiſſus eſt, tanti facta eſt ẽt ab hoſte Scipionis maieſtas. ¶ Sed quid mi. q.d. nulli mirũ uideri debet tantũ à ciuibus tributũ eſſe Metel. cũ hoſtes multo pluris æſtimaſſe Scipionem iudicentur. ¶ Interceptum, in anguſtiis captum. Quanq̃ licet ab eo tunẽ potiſſimũ ẽ regno pelleretur.

ASCENSIVS.

Sed quid mirũ ſup. eſt. q.d. nihil ſi honos.i. honor debitus eſt tributus Metello à ciuibus, quem.ſ. honorem ẽt hoſtis non dubitauit præſtare Africano.ſ. Sci. ſuperiori.i. maiori, & prius nato. Siquidem i.qm̃ Antiochus rex Aſiæ excepit honoratiſſime bello, quod gerebat cum Romanis filiũ eius.ſ. Scipiõis itereeptũ.i. captũ à militibus ſuis.ſ. Antiochi, & remiſit ultro.i. nõ req̃ſitus, & celeriter in quo duplicatur bñficiũ, q̃a ut uulgo dicitur, qui cito dat bis dat, patri.ſ. Scipioni ſup. filiũ donatũ.i. dono ornatũ muneribus regiis.i. à rege acceptis, & forte regalibus.i rege dignis, hoc loco. q̃q̃ Antiochus pellebatur tũ maxime finibus ĩpii.ſ. Ro. aut ſuis, q; ſidẽ recidit, nã de finibus cõtendebãt, ab eo.ſ. ſcipione patre. Sed, &, ideſt pariter rex, ideſt licet eſſet rex, & ita cum omnia magnifice facere deceret, & laceſſitus. ideſt prouocatus ad irã ob bellum illatũ, & ita in hoſtẽ ſæuiter agere poſſet, tñ maluit uenerari maieſtatem uiri excellentiſſimi, quam ulciſci dolorem ſuum.

OLIVERIVS.

AD eundem Africanum, hoc omnibus perſpicuum, & illuſtre fuit ſummæ maieſtatis exemplum, poſt maximas res geſtas, clariſſimosq; triumphos. Scipio ab ingrata patria urbe pulſus in exilium ire coactus eſt in uillam.ſ. Linterninam, ubi cum prædones, quorum magna in illis locis copia erat, audito Scipiõis nõie eſſent maximo uidẽdi uiri deſiderio concitati, ad eum facto grege uenerunt, Scipio non ad ſui contemplationem, ſed uim inferendã uenire ꝑdones exiſtimãs, amicorum atq; clientũ q̃bus potuit domũ ꝑſidiis munit, q; ubi ſenſere ꝑdones, abiectis armis dimiſſisq; militibus Ianuæ appropinquãtes magna uoce clamaſt, ut à Scipione & cæteris, q̃ itus eẽnt exaudiri poſſent nõ ſe hoſtes, aut inſidiatores, ſed uirtutum ſcipiõis admiratores ueniſſe cuius cõſpectũ atq; colloquiũ mirũ immodũ deſiderarent, qua uoce cõfirmatus ſcipio reſerari fores, & oẽs itromitti iuſſit qui maxima illũ ueneratione tanq̃ cœleſte numen, omniũq; uirtutũ ſacrariũ proſecuti ſunt. ¶ In linternina uilla. hoc idem commemorat Val. ubi agit d̃ ingratitudine, nã dicit, q; igrata patria benemeritum ſcipionem intra ſua mœnia habitare non paſſa, ſed ilinterninã uillã abire coegerit. ¶ In linterninã uillã. dicerem uillã hoc loco pro domo in agro linternino poſita accipi debere, cuius ꝓpria eſt ſignificatio, niſi hunc locum Vale. in eã. ingratitudine uicũ appellaret Dicit .n. cuius clariſſima opa iniuriis pẽſã do, uici ignobilis eã ac deſertæ paludis accolã feceſt, ubi ualde à ſtrabõe diſſentit nõ.n. uicũ, ſed oppidũ iuxta mare poſitũ dicit eſſe. Stra. i deſcriptiõe Cãpaniæ ꝓpe mare iq̃t poſt ſinueſſam Linternũ ẽ oppidũ, ubi prioris ſcipiõis cognomẽto Africani ſepulchrũ iacet ibi .n. extremã conſumpſit ætatẽ, omiſſis ꝑ aliquorũ ſimultatẽ reipub. negociis. ¶ Appatũ, armorũ. Nã ſe armis munierat. ¶ Cõſpectũ, ut uiderẽt. ¶ Congreſſum. Vt loq̃rentur nã cõgreſſus colloq̃ũ d̃r, & cõſertio pugnæ. ¶ Donis, Vt ſunt ſerta & thura patere coronæ, & ſimilia, q̃ añ deorũ imortaliũ ſimulachra ĩ donũ maiores ponere cõſueuẽt, ea prædones añ ſcripionis pedes poſita relinq̃runt. ¶ Geſtientes, lætitiã geſtu quodã oñdentes, nã geſtire ẽ corpis geſtu letitiã oñdere, q; ẽ rõne caretiũ Virg. de auibus. Et ſtudio incaſſum uideas geſtire lauãdi. Geſtire

¶ De Africano Scipione.

AD Africanum eundem in linternia villa ſe continentem, complures prædonũ duces videndum eodem tempore forte confluxerunt, quos cum ad vim faciendam venire exiſtimaſſet: præſidium domeſticorum in tecto collocauit. eratq; in his repellendis, & animo, & apparatu occupatus. quod vt prædones animaduerterunt, dimiſſis militibus, abiectiſq; armis, ianuæ appropinquant: & clara voce nuntiant Scipioni: non vitæ eius hoſtes, ſed virtutis admiratores veniſſe conſpectum, & cõgreſſum, tanti viri quaſi cœleſte aliquod beneficium expetentes. proinde ſecurum ſe nobis præſtandum præbere ne grauet: Hæc poſtquam domeſtici Scipioni rettulerunt, fores reſerrari, eoſq; intromitti iuſſit, qui poſtes ianuæ tanquam aliquã religioſiſſimam aram, ſanctumq; templum venerati, cupide Scipionis dexteram apprehenderũt. ac diu oſculati, poſitis ante veſtibulũ donis: quæ deorum immortalium numini conſecrari ſolent quia Scipionem vidiſſe contigiſſet, ad lares proprios reuerterunt. Quid hoc fructu maieſtatis excelſius? Quid etiam iucundius? Hoſtis iram admiratione ſui placuit Spectaculo præſentiæ ſuæ: latronum geſtientes oculos obſtupefecit. Delapſa cœlo ſidera hominibus ſi ſe offerant, uenerationis amplius non recipient.

¶ De Paulo Aemilio.

HOc quidem uiuo Scipioni, illud autem Aemilio Paulo exanimi contigit. Nam cum exequiæ eius celebrarentur: ac forte tunc principes Macedoniæ, legationis nomine Romæ morarẽtur: funebri lecto ſpõte ſua ſeſe ſubiecerunt. quod aliquanto maius videbitur, ſiquis cognoſcat lecti illius frontem macedonicis triumphis fuiſſe adornatam. Quantum enim paulo tribuerunt propter quem gentis ſuæ cladium indicia, per ora vulgi ferre non exorruerunt? quod ſpectaculum, funeri ſpeciem alterius triumphi adiecit. Bis enim te paule Macedonia urbi noſtræ illuſtrem oſtendit, incolumen, ſpoliis ſuis: fato functum, humeris.

ASCENSIVS.

AD africanum &c. Ordo eſt complures duces prædonum. i. ſpoliatorum hoim, & obſeſſorum uiarum, confluxerãt forte eodẽ tpe ad uidendum eũdem africanum continentem ſe in uilla Linternina, quæ erat non longe à mari & paludibus, quos.ſ. prædones, quum ſcipio exiſtimaſſet uenire ad uim faciendã. i. ad eũ occidẽdum, aut ſaltem ſpoliandum collocauit in tecto. i. in ſuprema parte dom᷑ ꝑſidiũ domeſticorũ. i. familiariũ ſuoꝝ quos ſecũ hẽbat. eratq; occupatus & animo. i. cogitatione, & apparatu. i. molimini exteriori, in repellendis. ſ. prædonibus à uilla ſua, quod ut. i. poſtquam prædones animaduerterunt, militibus ſup. ſuis dimiſſis, & armis abiectis, appropinquanti Ianuæ. ſ. uillæ, & nũciant ſcipioni clara uoce, ueniſſe ſup. ſe non hoſtes uitæ eius, ſed admiratores uirtutis eius expetentes conſpectum, & congreſſum tanti uiri, quaſi aliq̃d bñficium cœleſte. i. cœlitus datum. Proinde. i. & iõ ſup. nũciãtes dicebãt, ne grauetur ſe ꝑbere ꝑſtãdũ. i. exhibendũ nobis. i. oculis nr̃is, ſecurum. i. ſecorſũ à cura Poſtq̃ domeſtici retulerũt hoc ſcipioni iuſſit fores reſerari & eos intromitti, q̃ uenerati poſtes Ianuæ, tanq̃ aliq̃ arã religioſiſſimã, & tẽplũ ſctm̃ apꝑhenderunt cupide dexterã ſcipiõis ac diu oſculati. ſ. dexterã eius donis poſitis. i. poſtq̃ poſuerãt dona, añ ueſtibulũ. i. primũ igreſſum uillæ hoc eſt domus ruſticæ, q̃. ſ. dona, hoc eſt qualia ſolẽt cõſecrari, numini. i. diuinitati deoꝝ imortaliũ redierũt ad lares ꝓprios, læti, q̃a cõtigiſſet ſup. eis, uidiſſe ſcipionẽ. Quid ſup. eſt excelſius hoc fructu maieſtatis. i. hac obſeruãtia, & ueneratione, q̃ maieſtatẽ uiri illi hoſtes, & ꝑdones obtuleſt. q̃ d. nihil uñ addit. Ipſe ſcipio placauit irã hoſtis. ſ. antiochi admiratiõe ſui. i. q̃a illi admirationi fuit, & obſtupefecit. i. hebetauit ſtupore quodã, oculos latronũ, geſtiẽtes. i. ꝑ nimio gaudio exultantes, & ſe cõtiere nequeũtes, ſpectaculo. i. delectatiõe ex iſpectũ ſuæ pñtiæ. Si ſidera delapſa cœlo offerãt ſe. ſ. uidẽda hominibus, nõ recipiẽt amplius. i. aliq̃d plus uenerationis. ſ. q̃ Scip. ob maieſtatẽ ſuã recepit.

OLIVERIVS.

ILlud ãt æmilio Pau. q; uiuo ſcipiõi cõtigit, idẽ Pau. æmi. uitæ muneribus defũcto euenit. nã cũ diẽ ſuũ obiſſet, forte legati ex macedonia miſſi, tũc erãt urbe totius ꝓuinciæ pricipes, q̃ nõ mõ fun᷑ comitãtes ſua pñtia celebrare, ſed ipſm pauli corpus ſuis hũeris efferre uoluerit, q; illi ꝑfecto fuit honorificentiſſimũ ſuiſq; uirtutib᷒ maxie dignũ. Cõſtat .n. paulũ Impatorẽ fuiſſe cõtinẽtiſſimũ, ut q̃ multa bella cõfecerit, multos populos ſubegerit, multas ꝓuincias domuerit, in ſumma tñ paupꝑtate uixerit uñ illud celebratur de hoc uiro præconiũ, q; cũ multis milibus hoſtium ſupatis Hiberiã totã ſubegiſſet, & cel. oppida cepiſſet, ne dragma ditior in pr̃iã redierit. Macedonicis triumphis. q̃a pñm Mace. regẽ debellauerat, & de ipſo glorioſe triũphauerat. in exeqis ãt ſummoꝝ uirorũ præferebantur iſignia honorũ q̃bus in uita perfuncti fuiſſent. Indicia. uidelicet triũphũ depictũ, q̃ idicabãt ab eo, q̃ ferebatur mortuus, Macedoniã fuiſſe ſuperatã. Bis. n. Semel, uiuum, cũ de ea ſupata triumphaſſt, deinde mortuũ, cũ te ad ſepulturam ſuis humeris deportauit. ¶ Fato functum mortuum. Pauli æmilii maieſtas.

ASCENSIVS.

HOc quidẽ. Recitat exemplum de maieſtate Pau. æmi. poſt mortem eius dicens. Hoc q̃dẽ. ſ. quod proxime dictum

De Aemiliano Scipione.

NEc filii quidem tui Scipionis Aemiliani quem in adoptionem dando, duarum familiarum ornamentũ eſſe voluiſti: maieſtati parum honoris tributum eſt. cũ eum adoleſcentem admodum à Lucullo COSS. petendi auxilii gratia ex Hiſpania, in aphricam miſſum Carthaginiẽſes, & Maſſiniſſa Rex de pace diſceptatorem uelut COSS. & imperatorem habuerunt. Ignara quidem fatorum ſuorũ Carthago. Orientis enim illud iuuentæ decus, deorum atq; hominum indulgentia ad excidiũ eius alebatur: ut ſuperiꝰ cognomen aphricanum capta, poſterius euerſa corneliæ genti daret.

De P. Rutilio.

QVid damnatione? quid exilio miſeriꝰ? At qui P. Rutilio cõſpiratiõe publicanorum pculſo, authoritatẽ adimere non ualuerũt: Cui Aſiam petenti, omnes puinciæ illiꝰ ciuitates, legatos eius ſeceſſum operientes obuiam miſerũt. exulare aliquis hoc loco, an triumphare iuſtius dixerit?

De Mario.

CCaius etiam Marius in profundum ultimarum miſeriarum abiectus, ex ipſo uitæ diſcrimine, beneficio maieſtatis emerſit. miſſus enim ad eum occidendum in puata domo Minturnis clauſum ſeruus publicus, natione Cimber, & ſenem & inermem, & ſqualore obſitum, ſtrictum gladium tenens, aggredi nõ ſuſtinuit: ſed claritate uiri obcæcatus, abiecto ferro attonitus inde, ac tremens fugit. Cimbrica nimirum calamitas oculo hominis perſtrinxit: deuictaq; ſuæ gentis interitꝰ animum comminuit. etiã Diis imortalibꝰ indignum ratis ab uno nationis eius interfici Marium, quam totam deleuerat: Minturnenſes autem maieſtate illius capti, compreſſum iam, & conſtrictum dira fati neceſſitate, incolumen præſtiterunt. nec fuit eis timori aſperrima Syllæ uictoria, eum præſertim ipſe Marius eos à conſeruando Mario abſterrere poſſet.

dictum, eſt contigit ſcipioni uiuo.i.uiuenti, illud autem, qđ ſequitur contigit Pau. æmi. exanimi.i.mortuo. Nam quum exeq̃æ eius celebrarentur, ac principes Mace. morarentur forte tunc Romæ, nomine.i.ratione, aut prætextu legationis ipſi ſubiecerũt ſe in humeros ſuos, ut ferrent ſponte lecto funebri.i.quo funus eius ferebatur, quod ſ.factũ macedonum uidebitur maius.i. difficilius aliquanto, ſiquis cognoſcat frontem i.ſummam, & primã ptẽ illius læui fuiſſe adornatã triũphis Macedonicis.i.rebus macedonũ in triũpho ab eo ductis. Quantũ.n.tribuerit Pau.ſ.æmi. Mace. pp quem nõ hæc horruerit ferre pora uulgi indicio.i.ſigna, & monumẽta cladiũ calamitatũ ſue gẽtis Qđ ſpectaculũ adiecit funeri.i.põpe funebri, ſpẽ.i.imaginẽ. alterius triũphi.n.p qz, ô Pau.ſ.æmi. Mace. oñdit te bis illuſtrem urbi nſæ.ſ.Ro. uidelicet ſemel oñdit te incolumen illuſtrẽ ſpoliis ſuis & ſcđo oñdit te functum fato.i. mortuũ illuſtrẽ humeris.ſ.ſuis. qbus principes eiꝰ te ad ſepulturam honorifice efferebant.

OLIVERIVS.

NEc filii qdem. ſuperior aphricanꝰ filiũ habuit adeo tenuis & exilis näæ, ut nec filios qdẽ pcreare poſſet ut ex ſuo noĩe genus ppagaret, filiũ à Pau. æmilio in adoptionem accepit, q deinde Aphricanus inferior dictus ẽ, eo q aphricam deuicerit & carthaginem funditus euerterit. ¶ Duarum.ſ.æmilianæ, & ſcipionum. ¶ Cum eũ adoleſcentes admodum ſcipio cũ Lucio imperatore militabat Hiſpania qui prouinciã cũ exercitu tenebat & cum ad ſupplementum exercitus uti uellet auxilio carthaginienſium, nam tũ erãt tributarii carthaginẽ. ſcipionem i africã miſſit adhuc adoleſcẽtẽ, quem cũ maſaniſſa uidiſſet diſceptatorẽ pacis inter ſe, & carthaginienſes continuo delegit. ¶ Diſceptatorẽ cognitorẽ ¶ Diſceptator dĩ q iter duos diſſidẽtes elegitur ad litem iudicãdã ¶ Maſiniſſa rex numidarum. Velut con. cũ admodũ adoleſcens. ¶ Ignara qui.ſa.ſ.ca qa neſciebat carthago, qtũ exitii ſibi ab hoc ſcipione ipenderet. ¶ Superius co. À ſupiore Africano Carthago facta ẽ. P.R. tributaria ab iferiori uero fũditus euerſa ſcipionũ ãt familia à gente cornelia originẽ duxit.

Diſceptator

ASCENSIVS.

NEc fi. qui. &c. Perſtat in apoſtrophe.i.cõuerſione ſermonis ad abſentẽ, immo ad defunctũ dicens. Nec q dẽ parũ, immo multũ honoris, tributum eſt maieſtati filii tui.ſ.Scipionis Aemiliani, quẽ tu dando in adoptionẽ.ſ.Scip. maiori. uoluiſti ſup ipm eẽ ornamẽtũ duarũ familiarũ.ſ. Aemilior & Scipionũ. Tũc inq̃ ẽ tributũ eũ Cartha. & maſiniſſa rex numidiæ hẽrent eũ adoleſcentẽ admodũ.i.ualde.ſ. adhuc miſſum à lucullo cõſule gratia petẽdi auxilii.ſ.à Carthag. ex Hiſpania in aphricã, habuerunt dico diſceptatorẽ de pace.i.examinatore petitionũ, & querelar utriuſq; partis, ut pacem inter eos conciliaret, uelut conſulem, & imperatorem quia ad eius quodammodo arbitrium retulerunt Carthago quidem ſup. habuit eum uelut imperatorem, ignara.i.minime præſcia fatorum.i.malorum ſibi ab eo impendentium. Enim pro quia illud decus iuuente ocientis.i.creſcentis alebatur indulgentia.i.largo fauore deorum atq; hoim (q a gfam inuenit in oculis regis, & populorum) ad excidium eius.ſ. Cartha. ut ipſa corthago capta & tributaria facta daret genti corneliæ in qua ſunt Scipiões, cognomen aphricanum ſuperius.i.maioris, aut ſuperioris, & ipſa euerſa.ſ. ab hoc ſcipiõe daret eidem genti cognomen aphricanum poſterius.i.poſterioris, ſeu minoris. Hinc patet cognomẽ & cognomẽtũ ſæpe pro agnomie accipi eo quod agnomen à poſteris uſurpatũ in cognomen tranſit ut ſcipionum, licet aphricanum nõ niſi meritis dabatur.

THEOPHILVS.

MAnſaniſſa, ita græci codices habẽt, & aliquot etiam ex antiquis latinis, non ut uulgo ſcribitur Maſiniſſa.

OLIVERIVS.

QVid dãnatione q exilio. P.R. utuir ſummæ inocẽtiæ, cũ legatis C Mutii pconſulis, uel ut alii dñt qſtor ptoris aſiæ pēſſet, ab iniuriis publicanorũ aſiam defenderat nam, publicanos uectigalia aſperius exigentes prohibuerat miſeratione ciuitatũ cõmotus qui cũ poſtea iperio finito Romam rediſſet, eum publicani læſæ maieſtatis accuſarent, qđ uectigalia P.R. exigi phibuiſſet ualuit accuſatio, & exilium pulſus eſt nam eqſtri ordini p uiſus penes quẽ tũ iudicia erãt læſæ maieſtatis uel ut alii dñt repetũdarũ iniuſte damnatus urbe eiectus eſt, cui in exilium pficiſcentis omnes aſiæ prouinciæ ciuitates honoris gratia legatos obuiam miſerunt, & eũ honorificentiſſime ubiq; ſuſceperunt de cuius fortuna, de cõditione dicetur in capit. de mutatione fortunæ.

Marii maieſtas.

ASCENSIVS.

QVid damnatione &c. Affert exẽplũ maieſtatis in Rutilio dicens. Quid ẽ miſerius damnatione.ſ.in publico iudicio, & q d eſt miſerius exilio.q d. nihil. Atq;.i ſed tñ dãnatio, & exiliũ nõ ualuerũt adimere authoritatẽ Pu. Ru. pculſo.ſ.ſnia eqſtriũ iudicũ cõſpiratione.i.pp cõſpirationẽ publicanorũ.i.eorũ, q publicũ uectigal ademerant quos ab exactione iniuſta phibuerat Ru. Cui.ſ.exuli petẽti aſiã oẽs ciuitates illius puinciæ miſerũt obuiã legatos opientes.i.expectãtes ſeceſſũ eiꝰ.i.donec i aliquẽ locũ ſecederet, quem exilio caperet, de quo facto qrit author dicẽs. Dixerit aliq s hoc loco rutiliũ exulare, an iuſtius triũphare.h.d. haud dubie triumphare.

OLIVERIVS.

CAius adit Marius. Hæc hiſtoria ſupius annotata eſt in ca. de ominibus. nã Marius Syllæ ipetũ fugiens Minturnas delatus i paludibus delituit. eo cũ ueniſſent Syllani milites. q pſequebãtur eũ iditio paſtoris i dicatũ, è paludi

bus extractũ in cuſtodiã phaniæ cuiuſdã mulieris tradideſt, Et cũ paulo p⁹ ad eũ occidẽdũ cymber ſeruus miſſus eẽt ma ieſtate uiri percuſſus ſtricto iã gladio interficere non ſuſtinuit ſed tremebundus abiecto ferro refugit clamitans, non poſſũ Interficere Marium. ad cuius uocẽ exciti Minturnenſes accur rerunt, & uiri maieſtate commoti deiñ aſelli omniũ, Naui impo ſitum liberum abire permiſeſt qui in Aphricã delatus ingentes copias cõparauit. Cinnæq; coniunctus ad urbem properauit, qua capta multorũ ciuiũ ſanguine iniuriam ſuã ultus ẽ. ⸿ Vltimarum miſeriaꝝ, qa hoſtis patriæ iudicat⁹ eſt. ⸿ Emerſit. liberatus eſt. ⸿ Priuata domo, Phaniæ cuiuſdam mulieris. ⸿ Sed claritate uiri, quia claritas quædam ex ipſius uultu irradiare uidebatur. ⸿ Cimbrica calamitas. Non inqt fulgor marii, quem ſeruus ille ſe uidiſſe dicebat illũ à propoſito occidendi deterruit, ſed qa meminerat hunc genti ſuæ magnam cladem itulisse. ſuorũ igitur calamitas ſibi oculos perſtrinxit. Nec fuit timori, Nec timueſt minturnenſes illum abire permittere, cũ uictorẽ ſyllã eẽ pſpicerent. Aſperrima uictoria, qa ex aſia uictor redierat. Cũ pſertim ipſe Marius à conſeruãdo mario. nã poterãt minturnenſes cogitare qtũ exitii ipſis cõſeruantibus Mariũ immineret, cũ mariũ ipm adeo afflictum eſſe conſpicerent.

ASCENSIVS.

CAius etiã Marius abiectus in profundũ miſeriarũ ultimarũ, ultra q̃s nullæ ſunt, emerſit. i. euaſit ex ipo diſcrimine. i. piculo uitæ bñficio maieſtatis. i. pp maieſtatẽ ſuã. Eñ .p qa Seruus publicus. Cibernatiõe, miſſus ad occidẽdũ eũ clauſum i puata domo, miturnis. i. apud miturnas paludes, nõ ſuſtiuit. i. nõ ualuit, aut, nõ fuit ſufficiens, tenens gladiũ i. licet teneret gladiũ ſtrictũ i. nudatũ aut euaginatũ, aggredi eũ, & ſenẽ, & inermẽ & obſitũ. i. optũ ſq̃lore. i. ſitu, & alia i mũditia carceris, ſed ipſe ciber obcæcatus claritate uiri abiecto ferro. i. gladio nudato, fugit ide attonitus ac tremẽs. Nimirũ. t. qa haud dubie calãitas cibrica. i. q̃ cibria mario uſq; ad iternitionẽ occiſi paſſi fuerãt, pſtrixit. i, terrore clauſit, oculos hoĩs. ſ. ad eũ miſit, & interitus gẽtis ſuæ deuictæ. ſ. à mario cõminuit. i. labefacit, aim eius ẽt diis imortalibus ratis. i. cẽſentibus idignũ ſup. eẽ, mariũ iterfici ab uno eius natiõis, q̃ deleuerat totã, ſaltẽ, q̃ i italiã trãſcẽderat. Aũt .p ſed Minturnenſes i. eius loci icolæ, capti maieſtate illius. ſ. marii pſtrẽit ipm mariũ cõpreſſum iã, & cõſtrictũ. i. anguſtiatũ, dira necãte fati. i. ipendentis mortis, qa pximi erãt hoſtes eius icolumẽ. i. ſaluũ. Nec aſpria uictoria ſyllæ, q paulo añ multos uicerat, fuit eis timori pſerti cũ ipſe marius ſ hõ crudelis, & ipioſus poſſet abſterrerẽ eos à cõſeruãdo mario. ſ. illo quẽ cõſeruabãt, qa mortuus nulli, uiuus ẽt cõſeruatoribus aliqñ nocere potuit. Eſt & alter ſenſus, & meo qdẽ iudicio melior, quẽ etiã Oliuerius ſeqtur, ut ſit ordo. ipſe Marius tã miſerabilis, & afflictus poſſet abſterere eos à cõſeruãdo Mario, ne ſimile paterentur.

OLIVERIVS.

MArcũ quoq; Catonem. non minus porciũ catõe à Cæſaris iniuria liberauit maieſtatis excellẽtia. nã cũ publicani peterent uectigaliũ remiſſionẽ eos tertia pte mercedũ. C. Cæſar liberauit, & ne i locatiõe nouorum uectigalium immoderatius leges ferrentur .p palam admonuit cato contra cæſarem nolebat q̃cq̃ publicanis remitti, ſed eos uniuerſa uectigalia pſoluere Nam publicani conquerebantur quod uectigalia nimis dura ſoluere cogerentur. Cato igit ro gatus ſniam dicere ne qd eo die in ſenatu cõfici poſſet, quia cõtra remp. id eẽ uidebat, orõnẽ ſuã lõgiorẽ hẽbat, q cũ ſenſiſſet Cæſar eũ p lictorẽ iuſſit in carcerẽ duci. Tũc uniuerſus ſenat⁹ Catonẽ ſecutus ẽ. Cæſ. id grauiter ferre ſenatũ ſentiens dimitti iuſſit Au. Gel. li. iiii. ca. x. C. inqt Cæſ. cõſ. M. Catonem ſniam rogauit Cato tem, de qua cõſulebatur (qm nõ ẽ repu. uidebatur) perfici nolebat. eius rei gratia ducendæ lõga oratione utebatur, eximebatq; dicendo diem. erat. n. ius ſenatori, ut ſniam rogatus diceret, qe qd uelet, & quoad uellet. Cæ. cõſul uiatorẽ uocauit, eũq; cũ finẽ nõ faceret philoſophandi loq̃ntẽ & in carcerẽ duci iuſſit. ſenatus cõſurrexit & pſeq̃batur Catonẽ i carcerem. hac iuidia facta Cæſ. deſtitit, & demitti Catonem iuſſit. ⸿ Fortis, & ſincæræ uitæ. Vnũ ſeqtur ex altero, q. n. fortis, ẽ iuſtus eſt, cõtinens eſt integer eſt. Virtutes. n. inter ſe adeo connexæ ſunt ut altera ſine altera eſſe nõ poſſit ſincæræ igitur uitæ, qa nemo illũ unq̃ potuit gřa, neq; pce, neq; precio à recto deducere. Abſtraheret qa, diẽ cõſumi uolebat ⸿ Diuini ai, à conſuetudine adulandi non diſcedit.

Catõis quanta maieſtas.

⸿ De Marco Porcio Catone.

MArcum quoq; porcium Catonem admiratio fortis, ac ſincæræ uitæ, adeo venerabilem Senatui fecit, vt cum inuito C. Cæſare COSS. aduerſus publicanos dicendo in curia diem extraheret, & ob id eius iuſſu à lictore in carcerem duceretur: vniuerſus Senatus illum ſequi nõ dubitaret: quæ res diuini animi perſeuerantiam flexit.

⸿ De eodem.

EOdem ludos florales, quos Meſſius ædilis faciebet, ſpectante populus, vt Mimæ nudarentur: poſtulare erubuit. quod cum ex Fauonio amiciſſimo ſibi vna ſedẽte cognouiſſet: diſceſſit è theatro: ne pſentia ſua ſpectaculi conſuetudinem impediret. quem abeuntem ingenti plauſu populus proſecutus, priſcum morẽ iocorum in ſcænam reuocauit, confeſſus plus ſe maieſtatis illi vni tribuere: quam vniuerſo ſibi vendicare, quibus opibus quibus imperiis: quib⁹ triumphis hoc datum eſt? exiguum viri patrimonium, aſtricti continentia mores: modicæ clientelæ: domus ambitioni clauſa, paterni generis vna imago minime blanda frons: ſed omnib⁹ numeris perfecta virt⁹. quæ quidem effecit: ut ſiquis ſanctum, & egregium ciuem ſignificare velit: ſub nomine Catonis definiat.

ASCENSIVS.

MArcũ &c. Affert exempla maieſtatis in Catone dicẽs. admiratio uitæ fortis, atq; ſincæræ. i. q̃ erat de uita, forti, & ſincera Catõis fecit quoq;. i. etiã Mar. Porciũ Catonem adeo. i. in tm admirabilem ſenatui, ut cũ. i. qñ extraheret. i. cõſumeret diem dicẽdo in curia aduerſus publicanos, ideſt qui publicam pecuniam recipiebant, non dubitaret ſequi illum. ſ. catonem abeuntem in carcerem, quæ res. i. qđ factum ſenatus flexit perſeuerantiam animi diuini. ſ. Iulii Cæſ. quem poſtea in deorum numerum relatum credidit ſtulta illa gentilitas,

OLIVERIVS.

EOdem ludos flo. Ludi florales in honorem deæ Floræ Romæ celebrabãtur, in quibus obſcæna q̃dam cõmittebantur, & illud in primis q mimæ nudabantur. Vnde Lactan. Firmianus, meretrices igt flagitãte populo nudatis corpibus in floralibus mimorũ fũgebãtur offõ, & ppea mimas eas Val. appellat hos igitur ludos cũ miſſius ædilis faceret, & ad ſpectaculũ eorũ catu ueniſſet, populus petere erubuit, ut meretricrs nudarentur, ludoſq; peragerent. Fauonius catonem admonuit populũ impediri præſentia illius, ne ludos ſpectaret quippe quo præſente, petere non auderet, ut meretrices nudarentur. Ludoſq; peragerent, quod cũ audiſſet cato continuo diſceſſit è theatro. ⸿ Quod cum ex fauonio ordo eſt, diſceſſit è theatro, cum Fauonium ita monentem audiſſet ò cato cur in theatrum ueniſti cum iocos Martiales nouiſſes ſacrũ dulce floræ, hoc ãt genere metri Martia. uſus eſt in primo ſuorũ epigrãmatũ, Noſces iocoſe dulce tũ ſacrũ floræ feſtoſq; luſus & licentiã uulgi cur in theatrum cato ſeuere ueniſti an ideo tantum ueneras, ut exires? Martiales. quia in campo Mar. agebantur hi ludi. ⸿ Iocos, ludos. nam Iocus in uerbis, ludus in rebus eſt. ⸿ Sacrum. d. floræ hoc eſt Martiales iocos ⸿ Dulce, iocundum, & populo gratum. ⸿ Ingenti plauſu, quo ſignificabat placere ſibi catonem diſcedere, ut priſtina ludorum conſuetudo reuocaretur in theatrum. ⸿ Priſcum mo. ut meretricis nudæ nimirum fungerentur officio. ⸿ Confeſſus. Significauit, inquit, populus hoc plauſu plus maieſtatis, & honoris uni catoni tribuere, quam ſibi uniuerſo, nam quod præſente catone fieri non fuerant paſſi id ſe uniuerſo ſpectanti paſſi ſunt. ⸿ Vendicare. aſciſcere. ⸿ Modicæ

dicæ clientelæ, Quia non multos ſecum diceb at cliẽtes, ſicut alii principes Ro. ꝩ Vna imago. ꝩ Non multas maiorũ ſuorũ imagines habebat, ſed unius patris ſui catonis. ꝩ Minimæ blã da, immo ſeuera, Liptote eſt ꝩ Ominibus numeris, ideſt par tibus. Nam uirtus quatuor partes habet, Iuſtitiam prudentiã fortitudinem, & temperantiam.

ſtatis Harmodii, & Ariſtogytonis fratrum Athenienſium, qui cum indigne ferrent tyrannidem in libera ciuitate regna re, die feſto conuenerunt, ut tyrannum occiderent, nam tyrã nis Athenis à Piſiſtrato icepit, quo mortuo Hipercus & Hip pias in regnum ſucceſſerunt, tunc ergo Hippias regnabat, in quem die ſolenni cum populus conueniſſet, impetum facere ſtatuerunt, ſed cum id parum proceſſiſſet, Hippercum fratrẽ occiderunt. A. Gellius lib. xvii. cap. xxi. Targuini filio, inquit, regnum obtinente Romæ cui cognomen ſuperbus fuit hiſ demq; temporibus occiſus eſt Athenis ab Harmodio & Ariſtogytone Hippercus Piſiſtrati filius Hippiæ tyranni fratre. itaq; hi adoleſcentes quantum in ſe fuit urbem tyrannide liberare conati ſunt, licet non liberarint tamen Athenienſes effigies æneas in honorem eorum erexerunt, quas cum Xerſes cepiſſet Athenas in regnũ ſuum tranſtulit, deinde Seleucus rex Aſiæ qui poſt Alexandrum regnauit, cum Athenis potitus eſſet, ab Athenienſibus uiſus eſt honorificentiſſime tractari, quod cum perſpexiſſet, ut rem gratam populo faceret, ſtatuas illas in ſuam priſtinam ſedem reportandas curauit. Et cum tranſueherentur Athenas, ad Rhodios forte appullerunt, qbus ueluti deorum ſimulachris lectiſternia exhibuerunt. ꝩ Aſperſa uarieta. ut eadem ſæpius repetita faſtidium, ſic mutata delectationẽ afferunt. ꝩ Puluinaribus, Puluinaria loco erant in templis, quæ alio nomine lectiſternia dicebantur, in quibus deorum ſimulachra locabantur. ꝩ Tãtum uenerationis quantum diis immortalibus exhibebatur.

❡ Externa De Harmodio, & Ariſtogitone.

Dandum eſt aliquid loci etiã alienigenis exemplis: vt domeſticis aſperſa, varietate ipſa delectent. Harmodii, & Ariſtogitonis, qui Athenas tyrãnide liberare conati ſunt: effigies æneas Xerxes rex, ea vrbe deuicta, in regnum ſuum tranſtulit, lõgo deinde interiecto tempore Seleucus in priſtinam ſedẽ reportandas curauit. Rhodii quoq; eas vrbi ſue appulſas, cum in hoſpicium publice inuitaſſent: ſacris etiam puluinaribus collocauerunt. Nihil hac memoria felicius: quæ tantum venerationis, in tam paruulo ære poſſedit.

❡ De Xenocrate.

Quantum porro honoris Athenis Xenocrati ſapientia pariter: ac ſanctitate claro, tributum eſt? cum teſtimonium dicere coactus, ad aram acceſſiſſet: vt more eius ciuitatis iuraret: omnia ſe vere retuliſſe: vniuerſi iudices conſurrexerunt: proclamaruntq;: ne iuſiurandum diceret: quodq; ſibimetipſis poſtmodum dicendæ ſententiæ loco remiſſuri non erant: ſinceritati eius concedendum exiſtimarunt.

ASCENSIVS.

Eodem &c. Affert aliud eiuſdem exemplum dicens. Eodem. ſ. Catone, ſpectante. i. cũ idẽ ſpectaret ludos, florales. i quos deæ floræ facere ſolebant, quos Meſſius ædilis faciebat. ſ. tunc, populus erubuit poſtulare, ut mimæ, id eſt meretriculæ, quæ florã meretricem que ad eos ludos faciẽdos grandem pecuniam reliquerat repreſentabant in ludis illis nudarentur, quia nudæ agere ſolebant. Quod ideſt quam rẽ, cum cognouiſſet Ex Fãuonio, ſ. uiro amiciſſimo ſibi, ſedente una, ideſt in uno loco cum illo, diſceſſit theatro ne inpediret præſentia ſua conſuetudinem ſpectaculi (Hoc autem factum non erat uere laudabile, ſed ꝑ errore illorum, qui ad religionem pertinere putabant meretricum corpora denudari, ſed quam religionem? profecto ꝙ maligni ſpiritus mentes mortalium ad illecebras carnis mefcabant) Quem, ſcilicet Catonem abeuntem populus proſecutus eſt ingenti plauſu, quia ſeuerlitatem eius etiam inuiti laudabant, ſed imitari nolebant, reuocauit in ſcænam, ideſt ad ſpectaculum, priſcum morem iocorum. i. meretricum nudarum, ſicq; agentium, confeſſus. ſ. populus eo facto cõfitens, ſe tribuere maiſtati illis. ſ. Catonis plus ꝙ uendicare ſibi uniuerſo, quia potius illo preſente omittebant quod illi diſplicere notant, qui expetabant, quod ceteris omnibus placebant Quibus opus, ideſt diuitis & facultatibus? quibus imperiis? quibus triumphis eſt hoc datum. ſcilicet ut populus ab eo quod ſibi placere abſtineret, eo qđ uni diſplicere norit, quaſi dicat nullus. Et tamen patrimoniũ uiri, ſcilicet Cato. cui tantum tribuebant, ſup. fuit exiguum, id eſt modicum, mores ſup. fuerunt aſtricti, ideſt uincti continẽtiã, quia tam rigide continentiam amplexus eſt, ut ſi eam dimittere uoluiſſet, non potuiſſet, aut ſaltem non decuiſſet, cliẽtelæ, ideſt pauperum ipſum colentium familiaritates, paucæ ſup. fuerunt, domus clauſa ſup. fuit, ambitioni, ideſt cupiditati honorum. Vna, ideſt unica imago paterni generis ſupple fuit in ſtemmate, frons ſupple fuit ei minime blanda, ſed uirtus perfecta omnibus numeris, quæ reuera in ſolo deo eſt quæ quidem uirtus effecit, ut ſiquis uelit ſignificare ciuem ſanctum, & egregium, definiat ſupple eum ſub nomine Catonis.

THEOPHILVS.

Martialis & dulce ſacrum floræ. Hæc in antiquis aliquot etiam codicibus leguntur, imperitia librariorum auctoritate Mar in margine notata ad hi. Vale. tranſpoſita confuſo ordine & ſenſu. Nam Val uti Mart. teſtimonio per utriuſque ætatem non potuit, alter enim Tiberio blanditur alter Domitiano. Numeris, Immo præſtat ad plenitudinem numerorum referre, de qua Macro. in Somnium Scipionis abunde diſputat. Ouid. Quæ mihi uentura eſt, ſi quidem, eſt uentura ſenectus, Quum deſit numeris ipſa iuuenta ſuis!

OLIVERIVS.

Dandum eſt aliquid loci ẽt alienigenis exemplis tranſit ad externa. Primum autem exemplum eſt maie

ASCENSIVS.

Dandum eſt aliquid &c. Tranſit ad externa. ſic tamen, ut uix illis locum putet pre multitudine exemplorum Romanorum. Vnde dicit. Aliquid loci, ſcilicet in hac deſcriptione maieſtatis, eſt dandum etiam exemplis alienigenis. i. alienigenarũ, (ſed more ſuo declinat alienigenus a. um.) ut ipſa aſperſa domeſticis delectent uarietate Xerſes rex, ſcilicet Perſarum tranſtulit in regnum ſuum effigies Aeneas, id eſt ex ære factas Harmodii & Ariſtogytonis tyrannicidarum qui conati ſunt liberare Athenas tyrãnide, ſcilicet Hyppiæ, & Hipparchi. i. tranſtulit dico ea urbe deuicta. Deinde lõgo tpe interiecto Seleuchus curauit, ſup. effigies illas reportandas in priſtinam ſedem. i. locum, non ubi prius ſederant ſed fuerant erectæ. Quoq; p. & Rhodii ſup. ciues collocauerunt etiam ſacris puluinaribus, ſcilicet lectiſterniorum, in quæ deos inuitare ſolebant eas, ſcilicet effigies appulſas urbi ſuæ, ideſt ad urbem ſuam cum inuitaſſent publice in hoſpitium, Nihil ſupple eſt felicius, ideſt beatius hac memoria, quia, ſcilicet diuinis donatæ ſunt honoribus, quæ ſcilicet memoria poſſedit tantum uenerationis in tam paruulo ære. Sed uere dicit beatus Hieronymus, multorum corpora uenerari in terris, quorum animæ cremantur in inferno.

OLIVERIVS.

Quantum porro, aliud exemplum maieſtatis Xenocratis, fuit autem Xenocrates peripateticus philoſophus, de quo in ca. de continentia latius dicemus, qđ ad hunc locũ pertinet tanta fuit huius hois maieſtas, & fides apud Athe. ut cũ Athenis mos eẽt, ut nullius in iurati teſtimoniũ admitteretur, huic ſoli iuſiurandũ Athe. remitterent, ſicut Ci. ut dixim⁹ ad Atti. Cũ iurati etiã ciues Xeno. teſtimoniũ dicentẽ prohibuerũt. ꝩ Sanctitate ſan

ctitas eſt optima uiuendi ratio. ¶ More eius ciuitatis, Quia mos erat teſtimonium primo perhibere, deinde ſe uera dixiſſe iurare. ¶ Dicendæ, ſcilicet.i.quia iudices iurauerunt ſe iuſte ſententiam eſſe daturos. ¶ Remiſſuri, Remittimus quomodo aliquem quod facere oportet, concedimus, quod iure ſuo aliquis facere non pōt. ¶ Sincæritati, puritati & integritati.

ASCENSIVS.

Q Vantum &c. Ordo eſt porro, id eſt Cæterum aut ſed quantum honoris eſt Athenis tributum Xenocrati claro ſapientia pariter ac ſanctitate, quod plurimum, Quia quum ipſe coactus dicere teſtimonium acceſſiſſet ad aram, ut iuraret, more eius ciuitatis, ſcilicet Athenieſi. ſe retuliſſe, ideſt enarraſſe, & dixiſſe, aut depoſuiſſe omnia uere, uniuerſi iudices conſurrexerunt, ꝓclamaruntq;, ne diceret iuſiurandum, & exiſtimarunt concedendum ſincæritati, id eſt integritati eius, ſcilicet Xenocratis id ſupple uidelicet iuramētum, quod non erāt remiſſuri ſibimetipſis poſtmodum ioco ſententiæ dicendæ quia cum ſentētiam dicere cogerentur, ſacro adacti ſunt ſe uere, iudicaturos.

¶ Valerii Maximi Liber Tertius Incipit.

OLIVERIVS.

A Ttingam nunc primũ hui⁹ Tertii libri caput de indole. Eſt autem indoles future probitatis ſpecimē quod in puero apparet, aliqñ pro incremento uirtutis ponitur. Liuius lauia indoles in Lauinia, ut tutelā muliebri res latina, & regnum auitum paternumq; puero ſteterit. ¶ Cunabula, nutrimenta, tractum ab infantibus, qui in cunis nutriuntur. ¶ Elementa, abuſiue omnium rerum principia dicuntur, græci [illegible] dicunt.

ASCENSIVS.

A Ttingam nunc &c. primus Tertii lib. Ti. eſt de indole, de qua præfatur ſic. Ego attingam nunc quaſi quædam cunabula, ideſt ſeminaria, & elementa uirtutis, & referam geſtus animi peruenturi tempore procedente ad ſũmum cumulum gloriæ datos, ideſt emiſſos ab eo, i quo erat talis indoles, cum certo experimento, indolis ideſt inſolitæ, & ingenitæ uirtutis olim in effectum proditura. ¶ Aemilius Lepidus progreſſus puer etiam tum, ideſt tunc cum adhuc puer eſſet, in aciē, ſcilicet inſtructam ad pugnam interemit hoſtem, & ſupple, ſeruauit ciuem. Cuius operis tam memorabilis index eſt ſtatua bullata, ideſt inſignita bulla quæ eſt ornamentum pueritiæ & incincta prætexta, ideſt ue-



¶ Valerii Maximi Liber Tertius.

¶ De Indole. Cap. I.

ATTINGAM nunc quaſi cunabula quædam, & elemēta virtutis: animique præcedente tempore, ad ſummum gloriæ cumulum peruenturi, certo cum indolis experimento: datos geſtus referam.

¶ De Aemilio Lepido.

AEmilius Lepidus puer etiam tum ꝓgreſſus in aciem, hoſtem interemit: ciuem ſeruauit. cuius tam memorabilis operis index eſt in capitolio ſtatua bullata, & incincta pretexta S. conſulto poſita. Iniquum.n. putauit eum honori nondum tempeſtiuum videri: qui iam virtuti maturus fuiſſet. Præcurrit igitur Lepidus ætatis ſtabilimentum, fortiter faciendi celeritate: duplicemq; laudem ē prælio retulit: cuius eum vix expectatorem anni eſſe patiebantur. Arma enim infeſta, & diſtricti gladii, & diſcurſus telorum, & aduetantis equitatus fragor, & concurrētium exercituum impetus, iuuenibus quoq; aliquantulũ terroris incutit. Inter quæ Aemilia gentis pueritia, coronam mereri, ſpolia rapere valuit.

ſte puerorum nobilium antequā uirilem togam acciperent. (Quia hic mores queruntur, qui prouectiorum ſunt cibi, nō uerior circa uocabulorum uim, quia tamen eis ignotis nihil ſcitur. Sciat rudior lector, bullam fuiſſe rem factam ex auro, argento, aut alio metallo in formam cordis, & concauam, in qua contra faſcinum contenta erant remedia, eaq; dependebant de collo puerorum preſertim nobilium, ut in cordatos uiros euadūt faſcinum uincant, & à turpibus locis ſocis, & factis arceātur, ad quæ prætexta maxime conducebat. Ea enim habebat partē ſenatoriæ ueſtis prætextam, & ueſtimento puerili annexā, ut patricii noſcātur, qua.xiiii. anno ſūpta uirili toga exuebant) poſita ſenatus.i. per decretum ſenatus i capitolio.i. arce tarpeia. Enim pro ga ſena. ſup. putauit iniquū eū uideri nō dum tempeſtiuū honori, id ē ut honoretur, & tali ſtatua qui fuiſſet, iā maturus uirtuti.i. ad exercendam talē uirtutem. Igitur Lepidus præcurrit celeritate faciendi fortiter ſtabilimentum.i. firmamētū ætatis, hoc eſt ante etatē, fortiter egit. Et retulit duplicē laudē.i. hoſtis interfecti & ciuis ſeruati ē ꝑlio c⁹ ſpectatorē anni uix patiebāt eū eē.

OLIVERIVS.

A Emilius Lepidus. Hoc fuit ſub Tyberio Grac. bello celtiberico. ¶ Statua bul. Bulla erat inſigne puerorū, & præſertim nobilium, qđ à collo in pectus deſcendebat, qa in pectore conſiliū eſt, hoc iō fiebat ut oſñderetur etas illa adhuc ſub alterius conſilio poſita eſſe nā βουλη cōſilium ſignabat, in pectus deſcēdebat qa in pectore, ut dixi conſtat eſſe cōſiliū. Macro. dicit ingenuis pueris cōceſſum, ut cordis figurā in bulla añ pectus annecterēt q̃ inſpiciētes ita demũ ſe hoies cogitarēt ſi corde ꝓſtarent. hoc eſt ſapiētia & magnanimitate, togā quoq; ꝑtextā his additā ut ex purpure rubore ingenuitatis rubore regerēt. Priſ. Tar. filiū ſuū annos.xviii. natū, q hoſtē manu ꝑcuſſerat, & ꝓ cōcione laudauit, & bulla aurea, prætextaq; donauit, inſigniēs puerū ultra annos fortē ꝑmiis uirilitatis, & honoribus, nā ſicut ꝑtexta inſigne magīratuū ab aethru.acce. regnāte Tul. ita bulla geſtamē erat triūphantiū, q̃ i triūpho ꝑſe gerebāt ipera. hinc deductus mos, ut ꝑtexta & bulla in uſū puerorū nobiliū uſurparentur, ad omen & uota cōciliandæ uirtutis ei ſimilis cui ꝑmiis i ānis mūera iſta ceſſerūt. Cunabula

ASCENSIVS.

P Retexta, ueſte purpurea q̃ utebant nobiles pueri uſq; ad.xiii. an. qua poſtmodũ depoſita, in capitolio uirilē togam ſumebāt ex quo deprehenditur puerum Prætexta.

puerum fuiſſe Aemilium, quo tempore hoſtem in acie interemit. Stabilimentum ætatis, uidelicet uirilitate, tunc enim ſtabilis dicitur ætas. Duplicemq; laudem, ꝙ hoſtem interfecit & ciuem ſeruauit, unde etiam quernam coronam meruit. Vix ſpectatorem. Auſus eſt bellum inire, quod alius in ea ætate ſpectare timuiſſet. Iuuenibus, nedum pueris. Arma enim inſeſta. Declarat, quare alius in ea ætate bellum ſpectare timuiſſet. Inſeſta, inimica, cum arma armis contraria ſunt Stricti, nudati. Diſcurſus, cum hinc inde tela iactantur.

OLIVERIVS.

Catōis indoles

Hic ſpiritus ne. M. quidē Catonis. Quantum futuræ, uirtutis ſpecimen & documentum à pueritia de ſe Cato dederit, & in hoc, & in ſequenti exemplo uidere licet, cum iudicia ab equeſtri ordine in ſenatoriam dignitatem eſſēt tranſlata, eaq; ſibi uellet equeſtris ordo uendicare, ſenatus. M. Druſium tribunum pleb. creauit, ut ſenatus partes tueretur, hic ut facilius conſequeretur, quod ſenatus cupiebat, latinis ciuitatem promiſit, ut eorum auxilio aduerſus equeſtrē ordinem uteretur. Eo tempore Druſus catonem, cuius auūculus, erat, alebat. cum igitur legati latinorum ad eum ueniſſent, ut promiſſam ciuitatem à populo impetrarent, etiam ipſo potiſſimum Druſo interprete. catonem puerum conſpicientes rogarunt, ut ſibi apud auunculum auxilio eſſe uellet ad ciuitatem obtinendā, qui ſe id nequaǭ facturum cōſtanti uultu reſpōdit. Præceps iterum, ac ſæpius legati nec ǭ ǭ iterarunt. Tandem, ut animum pueri experirentur, in excelſam ædium partem aſcenderunt, & ſe inde illum præcipitaturos affirmarunt niſi ſibi obſequeretur, nihilo magis à propoſito deterreri non potuit, tum latini; gratulemur inquiunt nobis, hunc puerum eſſe nam ſi ſenator eſſet, non obtinendi modo ſpem ullam haberemus, ſed nec petendi quidem. ☞ Interpellatus interrogatus ☞ Tenero animo præ. in ea tenera ætate totius ſenatus officium adimpleuit. ☞ Perſeuerantia fuit, ut latinos ab impetranda ciuitate repulerit.

ℭ De Marco Catone.

Hic ſpiritus ne Marci quidē Catonis pueritiæ defuit. Nam cum in domo M. Druſi Auunculi ſuis educaretur: & ad eum tribunum tunc P. Latini de ciuitate impetranda conueniſſent: à Q. Popedio latinorum principe, Druſi autem hoſpite rogatus, vt ſocios apud Auunculum adiuuaret, conſtanti vultu nō facturum ſe reſpondit. Iterum deinde: ac ſæpius interpellatus in propoſito perſtitit. tūc Popedius in excelſam ædium partem eleuatum abiecturū ſe eum inde, niſi precibus obtemperaret: minatus eſt. nec hac re ab incepto moueri potuit. expreſſa eſt itaq; illa vox hominum. gratulemur nobis Latini, & Socii, hunc eſſe tam paruum: quo ſenatore ne ſperarem quidem nobis ciuitatem licuiſſet. tenero ergo animo Cato totius curiæ grauitatem percepit: perſeuerantiaq; ſua latinos, iura noſtre ciuitatis apprehendere cupientes: repulit.

ℭ De eodem Catone.

Idem cum ſalutandi gratia prætextatus ad Scyllam veniſſet: & capita proſcriptorum i atrium allata vidiſſet: atrocitate rei commotus, pædagogum ſuum Sarpedonem nomie interrogauit: quapropter nemo inueniretur: qui tam crudelem Tyrannum occideret: cumq; is, nō voluntatem hominibus, ſed facultatem deeſſe, quod ſalus eius magno militum præſidio cuſtodiretur: reſpondiſſet. vt ferrum ſibi daret: obſecrauit. affirmando. perſacile ſe eum interfecturum: quod in lecto illius conſedere ſoleret. Pædagogus & animum Catonis agnouit: & exhorruit ꝓpoſitum. eumq; poſtea ad Syllam excuſſum ſemper, adduxit. Nihil hoc admirabilius. Puer in officina crudelitatis deprehenſus, victorem non extimuit: tum maxime COSS. Municipia Legiones: equeſtris ordinis maiorem partem trucidantem. ipſum Mariū, ſiquis eo loci ſtatuiſſet, celerius aliquid de fuga ſua: quam de Syllæ nece cogitaſſet.

ASCENSIVS.

Hic ſpiritus & c. Recitat indolē. i. indicem futuræ grauitatis, & conſtantiæ in M. Catone dicens. Hic ſpiritus, ſcilicet tam acer, ac animoſus, qui fuit in Aemilio, ne quidem, ideſt non etiam defuit pueritiæ. Marci Catonis. Nā cum educaretur in domo Marci Druſi auunculi ſui, & latini conueniſſent ad eum, ſcilicet druſum auunculum, Catonē tunc tribunum pleb. ideſt qui tunc tribu. pleb. erat de ciui. impetranda, ideſt ut ciuitate Roma. donarentur, & ciues efficerentur. Cato ſupple rogatus à Qu. Popedio principe latinorum, autem pro ſed hoſpite druſi, ſcilicet auunculi. catonis, ut adiuuaret ſocios, ſcilicet Roma. imperii, uidelicet latinos aut ſocios, ideſt eoſdē latinos, quorū Popedius princeps erat, apud auunculum. ſ. Druſum, rñdit cōſtanti. i. intrepido uultu ſe nō facturū, deinde interpellatus. i. ſollicitatus precibus, iterum. i. ſecundo, ac ſepius, perſtitit. i. perſeuerauit in propoſito Tunc Popedius minatus eſt ſe abiecturū eum eleuatum. i. ſurſum portatum (Ergo eleuo non ſemper denotat diminuere,

ut ualla ſentit) in excelſam partem ædium, proiecturum dico inde. i. ab illa parte deorſum, niſi obtēperaret. i. acquieſceret ꝑcibus nec, ideſt non etiam hac re, ideſt tātis minis potuit moueri ab incepto, ideſt à propoſito non orandi pro eis. itaq; i. & ita, illa. ſ. nobilis uox hominum quæ ſequitur eſt expreſſa, ideſt ob uehementem admirationem cōſtantiæ catonis emiſſa. O latini, & ſocii gratulemur nobis, ideſt ducamus bene nobiſcum actum eſſe, hunc. ſ. Catonem eſſe tam paruum, quo ſenatore, ideſt ſi fuiſſet ſenator, ne quidem ſperare ciuitatem licuiſſet, nedum obtinere. Ergo cato percepit tenero animo. i. cum adhuc eſſet puer, grauitatem totius curiæ, & repulit perſeuerantia ſua latinos cupientes apprehēdere iura ciuitatis nſæ.

OLIVERIVS.

Proſcriptorꝫ capita. Qui proſcribebantur, eorum noia ſcripta in tabella in foro exponebantur, & ius oibus erat eos interficiendi, illi uero ut intellexiſſent ſe eſſe ꝓſcriptos, cōtinuo ſe è ciuitate proripiebant. Eorū uero bona pro arbitrio ꝓſcribentis tractabantur, ſed multi anteq; proſcriberent, dep̄hēſi occidebantur & eorū capita deferebantur ad Syllā. ☞ Pædagogus, eius ductor & cōmunes, nam pædagogus dicitur qui, pueros ducit, & gubernat παῖς παιδὸς puer ἄγω duco, inde ἀγωγός. Ductor. ☞ Quod in lecto illius, ſæpe cato puer à pædagogo ad Scyllam ſalutatum ducebatur, quē Scylla, ꝙ nobiliſſimus erat, in lectum ubi cōſidebat, ſuſcipere ſolebat, nam antiqui tribus lectis ſtratis epulabantur, ut ſæpe dictum eſt. ☞ Excuſſum, exquiſitum nunquid latens ferrum haberet. ☞ Nihil hoc admirabilius, Deſcribit Catonis animum. ☞ Officina crudelitatis ideſt in carnificia eo, inquit, tēpore potiſſimum Cato uictorem Scyllam non timuit, quo maxie crudelis apparuit. ☞ Tā ma. cō. Norbanum & Scipionem his, enim conſulibus Scylla Romam regreditur à mithridate, poſtǭ intellexit captam urbem à Mario, & aduerſus ſe ingentes exercitus eſſe comparatos, apud Capuam ſub amne Vulturno ſigna concurrunt, & ſtatim Norbani fuſus exercitus omnes Scipio. copiæ oſtentata ſpe pacis oppreſſæ obſeſſaq; curia, ſic de ſenatu quaſi de carcere, qui uulgarentur educti, propoſita eſt illa ingens tabula, & ex ipſo equeſtris ordinis flore ac ſenatu duo millia electi qui mori iuberentur. ☞ Equeſtris or. ma. par. ſ. duo millia delecta ſunt ad ſupplicium. ☞ Statuiſſet, poſuiſſet. nam à ſiſto uenit. ☞ Ipſum Marium puer facinus excogitauit, quod ipſe Marius nunquam excogitaſſet in tanta Syllæ uictoria, & potentia.

Proſcripti qui

Statuā

ASCENSIVS.

Idem. ſ. Marcus Cato, cum p̄textatus, ideſt adhuc puer ueniſſet ad Syllam gratia ſalutandi ſup. eum, & uidiſſet capita proſcriptorum allata in atrium. ſ. Syllæ, commotus atrocitate rei, interrogauit pædagogum ſuum. i. pueritiæ ſuæ ductorem Sarpedonem nomine, quapp nemo inueniretur, q occideret tam crudelē tyrannū. Quumq;, ideſt & quū. i. qñ, is ſup. pædagogus reſpondiſſet, non uoluntatem, ſed facultatē deeſſe hoibus, ꝙ ſalus eius uidelicet Syllæ cuſtodiretur, magno præſidio, ideſt cuſtodia & protectione militum, obſe-

erat uti, ut ferrū daretur ſibi, affirmando ſe interfecturū eū pſa le.i.ſine difficultate, q.i. qa ſoleret cōſedere in lecto illius pædagogi, &c.i.ſimul agnouit animū Cat & exhorruit ppoſitū ſup.eius, & adduxit ſemp poſtea, ad ſyllā eū excuſſum.i. exqſitū. An aliqd telū latens ſub ueſte haberet. Nihil ſupp.eſt, hoc.ſ. aio, aut facto mirabilius. Nā puer.ſ. Cato deprehenſus.i. pter opinionē inuentus in officina crudelitatis, hoc eſt in atrio ſyllæ, quē non putarat tā crudelem, non eximuit uictorem.ſ. marii Syllā, trucidantē tum.i. tunc maxie.i.præcipue, conſules municipes, legiōes, & ſup. maiorē partem ordinis eqſtris. Si qs ſtatuiſſet ipſum Mariū, uirū maxime audacem, q cymbros uicerat illo loci.i.i illo loco, ubi ſibi ferrū dari poſtulauit cato, cogitaſſet celerius aliquid de fuga ſua q̄ de nece Syllæ, qđ quidē uero ſimile eſt, ſed minus mirabile, Mari enim nō catonis uitæ iſidiebatur Sylla.

ℭ De Caio Caſſio.

C Vius filium Fauſtum C. Caſſius: condiſcipulum ſuum in ſchola proſcriptionem paternam laudantem, ipſumq cum per ætatem potuiſſet, idem facturum minitantem, colapho percuſſit. dignā manum, quæ ſe publico parricidio non contaminaret.

ℭ Externa.

E T vt à græcis aliquid: Alcibiades ille, cuius neſcio vtrum bona, an vitia patriæ perniciosiora fuerint. illis enim ciues ſuos decepit: his afflixit: cum adhuc puer ad Periclē auunculum ſuum veniſſet, eumq ſecreto triſtem ſedentem vidiſſet: interrogauit, quid ita tantam in vultu confuſionem gereret. at illo dicente mandato ſe ciuitatis Propylæa Mineruæ, q̄ ſunt ianuæ arcis, edificaſſe: conſumptaq in id opus ingenti pecunia, non inuenire quo pacto miniſterii rationem redderet: atq ideo conflictari. Ergo, inquit, quære potius, quemadmodum rationem nō reddas. itaq vir ampliſſimus, & prudentiſſimus, ſuo conſilio defectus puerili vſus eſt, atq id egit vt Athenienſes finitimo implicati bello, rationibus exigendis non vacarent. Sed viderint Athenæ, vtrum Alcibiadem lamententur, an glorientur, quoniam adhuc inter execrationem hominis & admirationem, dubio mentis iudicio fluctuat. Nos quia iam initia, procurſusq virtutis pateſecimus: actum ipſum proſequemur. cuius ponderoſiſſima vis, & efficaciſſimi lacerti, in Fortitudinem conſiſtunt.

OLIVERIVS.

C Vius fi. Exemplū indolis C. Caſſii. fuit aūt hæc Caſ. qui Cæſ interfecit i ſenatu. ℱ Fauſtū, Sylla poſt uictoriā creatus dictator ppetuus uoluit ſe felicē liberos uero fauſtos, hoc eſt marē Fauſtum, & fœminā fauſtā appellari. ℱ Cōdiſcipulū, eiuſdem præceptoris diſcipulū. ℱ Que ſe publico parricidio, qa caſſius cum Bruto Cæſarem interfecerunt, quaſi parentē patriæ, hoc ideo dicit, ne læderet Auguſtum, ex eoq laudaſſet caſſium. ℱ Colapho, ſignat ictū pugno clauſo inflictū.

ASCENSIVS.

C Vius.ſ. ſyllæ filiū Fauſtū nomine ſunt qui huius legant ſed tunc uideretur de Catonis filio loqui. C. Caſſius pcuſſit colapho exiſtem cōdiſcipulū ſuū, in ſchola.i. ludo literario, laudātem pſcriptionē paternā.i. quo pater ei' Sylla tot ciues Ro. pſcripſerat, & minantē ipſum.i. ſe facturum idem.i. eādem, aut ſimilem pſcriptionem cū potuiſſet, dicerē potuerit, aut poſſit, qa tunc de futuro loqtur p ætatem dignā manū ſubaudio, ut ſit ō dignā manū, aut cenſeo manū illam Caſſi, q̄ Fauſtū pcuſſit, eſſe dignā, ne cōtaminaret ſe pricidio publico.i. parentis pīæ uidelicet Iulii Cæſa. quod per adulationem dicit, Nā eo nomine ab aliis laudatus eſt caſſius.

OLIVERIVS.

E T ut à græcis. De hoc uiro ſatis dictū in ca. de Sōniis et latius dicemus in. ca. de Mutatione ſtatus, & fortunæ. ℱ Aliqd.ſ. ſumamus. ℱ Ille cui ac ſi diceret, ille alcibia-

Alcibiadis idoles. des cuius indoles ſpē maximā futuræ pbitatis ciuibus afferebat. Iuſt. de Alcibiade. Erat ætatis flore, & fortunæ ueneratione nec minus eloquentia inter Athe. inſignis, ſed in recōciliādis amicitiarū ſtudiis q̄ in retinendis uir melior, qa morū uitia ſub umbra eloqntiæ prio latebant. ℱ Vtrū bo. nā ſi uirtutes cōſideres, nullus eo fuit uirtute pſtantior, ſi uitia nullū ſceleſtiorem inueneris. ℱ Bōa no. igenuū, eloqntia, diuitiæ, forma pſtans, ciuiū fauor, eximia potentia. ℱ Vitia, Libido, ambitio iperii, cupiditas, ſupbia, arrogantia. ℱ Decepit illis.ſ. bonis, qa primo ſummā de illo ſpē utiliſſimū fore illū ciuitati ciues conceperunt, ſed cū adultam ætatem peruenit, ſua ſpe fruſtratos eſſe intellexerunt. ℱ Is afflixit, ſcilicet uitiis. ℱ Confuſionem, perturbationem, & triſtitiam. ℱ Secreto, ut triſtes facere ſolent. ℱ Propylæa, ſignificat ueſtibulum, ſed greco uocabulo uſus eſt, quia græca tractatur hiſtoria, nam προ ſignificat ante πυλη portam, unde προπυλαιον. ſed diphthongum recipit. ciuitas mandauerat pericli, ut ianuas arcis mineruæ edificari curaret & p. de pub. data eſt pecunia, hic uero ingētē pecuniā ſ hoc opere cōſumpſit, unde & Demetrius phalerius teſte. Cic. lib. de offi. ſcđo uituperat periclē, q tantā pecuniā in præclara illa ppylæa proiecerit.i. in eo ædificio pfuderit. ℱ Afflictari grauiter cruciari. ℱ Defectus deſtitutus, cui ſuū defuit conſiliū. ℱ Finitimo bel.ſ. Peloponenſi. ℱ Rationibus.ſ. pecuniæ, quā in ædificio illo cōſumpſerat. ℱ Lamententur, pp uitia. ℱ Glorientur, pp uirtutes. ℱ Execratione, ad uitia pertinet. ℱ Admira. ad uirtutes refert. ℱ Nos ini. qñquidē, inqt, de ſigno uirtutis diximus, uidelicet de indole, dicamus nunc de ipſa uirtute, ſcilicet fortitudine. ℱ Efficaciſſimi lacerti, ualidiſſima robora.

ASCENSIVS.

E T ut à græcis aliqd &c. Frigide admodū qa unico, & ambiguo exēplo externa tranſigit quaſi in ſolo P. R. uera fuerit indoles. Ordo eſt. Et ut aliqd ſup. exēpli ſumatur à græcis. Alcibiades ille.ſ. nobiliſſimus ciuis Athe, cuius neſcio utrū bona.ſ. animi, q̄ in alio ſint uirtutes dicendæ, an uita fuerint pniciosiora.i. maior pnicie patriæ, ſup. eius, hoc eſt Athenis. Enim pro qa, ipſe decepit ciues ſuos, illis.ſ. bonis ſaltē apparētibus, qa niſi in eo apparuiſſent, nunq̄ illi reip. gubernacula cōmiſiſſent, & afflixit & ciues ſuos his.ſ. uitiis, cū adhuc ſup. ens aut (qđ Valla pſcripſit in hoc ſenſu) exiſtēs, puer, ueniſſet ad periclē auunculū ſuū, & uidiſſet eū ſedentē triſtē ſecreto.i. in loco ſeparato ab aliis, interrogauit, qd ita.i. cur ita gereret.i. preſe ferret cōfuſionē.i. turbationē animi, in uultu? At illo.ſ. piclē dicentem, ſe ædificaſſe mādato ciuitatis ppylæa.i. ueſtibulū, aut ſi ſic uertere liceat, anteportale mineruæ.i. tēpl. eius q.ſ. ppylæa ſunt ianuæ arcis.ſ. Athe.i. qua mineruæ erāt ſacra, ut Romæ in capitolio Iouis, uñ in bu. Ma. Pallas, quas cōdidit arces. Ipſa colat, & igenti pecunia cōſumpta i id opus.i. in eius operis ædificationē (repete dicentē). ℱ Se nō inuenire, quo pacto.i. mō redderet rōnē miniſterii.i. accepti, & ipenſi, inqt.ſ. alcibiades (nā hoc eſt uerbum particulæ in capite poſitæ) ergo quia reddendæ rōnis modū inuenire nequis, quære potius quēadmodū non reddas rōnem.ſ. miniſterii.i. adminiſtrationis tuæ. Itaq.i. & ita uir ampliſſimus & prudentiſſimus, uidelicet pericles, de quo Perſius. Magni pupille pericli, defectus. ideſt deſtitutus ſuo.i. pprio conſilio, uſus eſt puerili, ſup. cōſilio, atq egit id ut Athenien. implicitī bello finitimo non uacarent rōnibus.ſ. impēſis exigendis. Sed uiderint Athenæ. q.d. author, id nihil ad me utrum, lamententur Alcibiadē, q tam callidus fuerit, an glorientur.i. iactent gloriabundi, q tantæ indolis puerū haberēt, qm fluctuatur.i. more fluctuātis maris huc & illuc agitatur (& eſt iperſonaliter dictū) dubio iudicio mētis inter execrationē hois.i. an dērept eius uita tā callide occultata execrari admirationē ſup. eius, qa in utranq ptē fuit uehementiſſim' & hoc dicto tranſit ad Titulū de fortitudine, de quo cōtinuo ſic profatur. Nos & qa, &c. q.d. cenſeant Atheñ. de alcibiade ſuo, ut uelint, nos qa patefecimus iā initia, & pcurſus.i. priores excurſus & oſtētamenta uirtutis, hoc eſt indolē, proſequemur ipſum actum, ideſt effectū indole, cuius.ſ. actus ſtudioſi, uis & lacerti efficaciſſimi.i. inſtrumenta, quibus potiſſimum in opus exit, conſiſtunt in fortitudine.

THEOPHILVS.

V Trum bona &c. Probus Aemilius, in Alcibiade natura quid efficere poſſet, uidetur experta. Conſtat enim inter oēs, q de eo memoriæ pdiderunt nihil illo fuiſſe

lo fuiſſe excellentius, uel in uitiis, uel in uirtutibus. Γ Periclē. a.ſu. Probus Aemi. Alcibiadis uictricū fuiſſe periclē ſcri. Educatus, inquit, eſt in domo periclis (priuignus.n.ſuus fuiſſe dr) erud tus à Socrate Suidæ monimenta Valerio cōcinunt. Plu. eoq; prior plato tñ dicunt Alcibiadem ſub tutela periclis relictum, unde Perſius, ex perſona Socratis ad Alcibiadem. Magni pupille periclis.

tus, locus per quem labitur aqua. Γ Munimenti, p̄ſidii. Γ Altu. ſuſtinendo Horatium.

ℂ De Fortitudine. Cap. II.

ℂ De Horatio Coclite.

NEc me præterit: conditor vrbis noſtræ Romule, principatum tibi hoc in genere laudis aſſignari oportere. Sed patere obſecro vno te præcurri exemplo: cui & ipſe aliquantum honoris debes: quia beneficio illius effectum eſt: ne tam præclarum opus tuum Roma dilaberetur. Hetruſcis in vrbem, ponte Sublicio irrumpentibus Horatius Cocles extremam eius partem occupauit: totumq; hoſtium agmen: donec poſt tergum ſuum pons abrumperetur: īfatigabili pugna ſuſtinuit: atq;, vt patriam periculo imminenti liberatam vidit: armatus ſe in Tyberim miſit: cuius fortitudinem dii immortales admirati incolumitatem ſincæram ei preſtiterunt. Nam neq; altitudine diſiectus, quaſſatusue: neq; pōdere armorum preſſus: nec vllo vorticis circuitu actus: nec telis quidem quæ vndiq; congerebantur, læſus: tutum natandi euentum habuit. Vnus itaq; tot ciuium, tot hoſtium, in ſe oculos conuertit: ſtupentes illos admiratione: hos inter lætitiam, metūq; heſitantes. Vnuſq;, duos acerrima pugna conſertos exercitus, alterum repellendo, alterum propugnando, diſtraxit, Deniq; vnus vrbi noſtræ tantum ſcuto ſuo, quantum Tyberis alueo, munimenti attulit: quapropter diſcedentes Hetruſci dicere potuerunt. Romanos vicimus: ab Horatio victi ſumus.

OLIVERIVS.

NEc me prætererit. Dicturus de fortitudine, hoc ca q̄dā p̄mittit excuſationē, q̄ non incipiat à romulo conditore, & urbis Romanæ parente, quē multa fortiter feciſſe cōſtat, Hor. Cocles fuit autem hu9 uiri pugna, & uirtus mirabilia, ac ppemodū incredibilis, defenſus n. pons ſublicius p ipſum contra oēm exercitū Hethruſcorū, donec à tergo fractus pons precluſuſq; hoſtibus aditus indignante rege, ac ſtupente exercitū, q uir unus, iſq; monoculus, ut qui iam alio prælio alterum amiſiſſet, tñ contra tot armata hominū milia auſus fuiſſet. Γ Fracto ponte, ipſe, ut erat armatus ex alto in Tyberim ſe p̄iecit, & ad ſuos ſoſpes enatauit, niſi q in caſu ipſe, ut quidam tradidere ſagitta femur traiectus claudus euaſit, qđ cū ſibi poſt ipſis ſpactum (ut perhibent) in petitione honoris obiectū eſſet ut uitium, magnifica prorſus & facto par rñſio. p ſingulos, inquit, grades admoneor triumphi mei, huic tātæ uirtuti non ingrata ciuitas fuit ſtatua illi in comitio poſita, & de publico donatus ager, ter quantū uno die circunducto aratro poſſet amplecti. Sic honore ſimul, & cōmodo auctus in preſens, & in poſterum rei fama plures admiratores reptura q̄ creduios. Frōti.li.ii.c.ul. Hor. cocles, urgente Porſenæ exercitu, iuſſit ſuos p pontē redire ī urbē, eūq; ne caſu ſeq̄retur hoſtis intercidere, qđ dū efficitur, in caput eius ppugnator ipſe inſeq̄ntes detinuit, audito deniq; fragore pontis abrupti deiecit ſe in Alueū, eūq; inermis, ſed uulnerib9 oneratus trāſnatauit. Seneca. ad Lucil. Epiſt. xx. cuius principiū ē. Epiſt. tua &c Hor. īngt. Cocles ſolus īpleuit pontis anguſtias ademit ſibi reditū, dū iter hoſti auferret. iuſſit ēt diu præmentibus reſiſti, donec reuulſa ingenti ruina tigna ſonuerit, poſtq̄ reſpexit utq; extra p̄iculū eſſe patriā p̄iculo ſuo ſenſit, ueniat ſi q̄s uult me euntē ſeq, dedit q; ſe in p̄ceps & non minus ſollicitus in illo rapido alueo fluminis ut armatus q̄ ut ſaluus exiret retento armorū decore tā tutus redit, q̄ ſi ſponte ueniſſet Cic. lib. parad. i. Quæ uis Horatiū coclitē contra hoſtiū copias tenuit in ponte ſolū: Pli. de uiris illuſtribus. Porſena rex æthruſcorū, ingt, cū Tarq̄nios in urbē reſtituere tentaret, & prio īpetu Ianiculū cepiſſet Hor cocles illo cognomie, qđ in alio p̄lio oculū amiſerat, p ponte ſublicio ſtetit, & aciē hoſtiū ſuſtinuit, donec à tergo interrūperetur, cū ī Tyb. decidit, & armatus ad ſuos traſnatauit, ob hoc ei tñ agri publice datū, q̄tū uno die arare potuiſſet, ſtatua, quoq; in Vul. poſita, Hæc igit̃ hiſt. à multis authoribus tradit̃. Γ Diſiectus, in diuerſas p̄tes diſtractus, q ppe q̄ ex a to deciderit potuit dirūpi. Γ Vorticis, aquarū reuolutiōis p̄funde. Vortex teſte. Q. li. viii. de Inſti. ora. p̄prie eſt contorta in ſe aq̄, uel q̄cq̄d aliud ſimiliter uertitur. Γ Act9 ag. iter lētitiā metūq;. Lætabat̃. iuitatē cōſeruatā eē, metuebat tñ uirorū perire. Γ Conſeruatos exer. Cōſertæ manus dicuntur, cum inter ſe hoſtes dimicāt Γ Alueo. Alueus eſt medius amnis, qui aquā fluminis cōtinet, uidelicet fluminis meatus, ...

ASCENSIVS.

NEc me prete. Affert primū exemplum fortitudinis de Hora. coclite cum purgatione, q non prius dixerit de fortitudine Ro. dicēs. Nec. l. & nun, ô Romule cōditor noſtræ urbis .ſ. Romæ, non præterit me. i. ſcientiā meā non fugit, q̄a bene ſcio oportere principatū in hoc genere laudis, uidelicet ob fortitudinē aſſignari tibi, ſed obſecro patere i. ſine, & permitte, p̄curri id ut preeurratur tibi uno exēplo ſ. coclitis, cui & .i. etiā ipſe i. tu debes aliquantū honoris. i. uenerationis honorificæ, q̄a effectū eſt beneficio illius .ſ. de quo dictum eſt, Horatii Coclitis, ne Roma tam p̄clarum opus tuū dilaberetur. i. periret. Hetruſcis ſub Porſena rege irrūpentibus urbē .ſ. Romā ponte ſublicio. i. p pontē ſubliciū, q̄a ex liciis copactū. Hor. cocles occupauit p̄tē extremā .ſ. ab urbe, & p̄ximā hoſti, eius ſ. pontis, & ſuſtinuit pugna infatigabili. i. indefeſſa, q̄a ipſe erat infatigabilis, totū agmē hoſtium, donec pons abrūperetur poſt tergum ſuū, atq; ut i. poſtq̄ uidit patriā liberatā periculo īminenti .ſ. ab hetruſcis armatus, ut erat, miſit ſe in Tyberim, cuius fortitudinē dii immortales admirati preſtiterunt ei incolumitatē ſincerā, q̄a ſaluus ad ſuos enatauit, licet ſcdm quoſdam ſaucius, cōtra quos hic author ſentit dicens. Nā neq; diſiectus .i. in diuiſas p̄tes iact9 et iactu diſtractus. Eſt (nā ſolēt aq̄ uiolēto īpetui reſiſtendo nōnūq̄ q̄ ſe in ipſas iaculatur findere, niſi conſtrictis cruribus ſe dimiſerit, ſūt tñ q̄ legūt delectus ut ſit deorſū in p̄fundū uſq; iactus, & ſtrat9) ue p uel, q̄ſſatus. i. cōcuſſus, ita ut luxa, & diſſoluta hēerit mēbra, altitudine. i. pp altitudinē, unī ſe demiſerat, nec actus. i. uectus ullo circuitu. i. gyro uorticis. i. reuolutiōis aq̄rū p̄fundarū nec q̄dē læſus telis, q̄ cōgerebantur. i. ī ipſum unū ſimiligerebant̃, undiq;. i. ex oī p̄te, ſaltē à q̄ hoſtes ſtabant, habuit euētū natādi tutū .ſ. deorū munere ab oī offenſiōe, itaq;. i. & ita, ipſe unus i. ſolus cōuertit ī ſe oculos tot ciuiū, & tot hoſtiū illos .ſ. hoſtiū oculos ſtupētes admiratiōe, & hos .ſ. ciuiū oculos, hoc ē ciues ipſos, nā p̄tē p toto accipit, hæſitātes. i. dubios iter lætitiā q̄a uidebāt eū fortiter agere, & poſſe euadere, & metū, q̄a timebāt, ne deficeret, aut mergeretur, aut telis opprimeret̃, & ipſe unus diſtraxit. i. ī diuerſa traxit, & ſeparauit duos exercitus cōſertos i. cōmixtos pugna acerrima repellēdo alterū .ſ. hoſtilē, & p̄pugnādo. i. defendēdo alterū .ſ. ro. exercitū, nā niſi ſe mediū īterpoſuiſſet, & hoſtē à pōte arcuiſſet, neceſſe fuiſſet, aut urbem capi, aut q̄ iā fugerāt, in pugnā redire. Deniq; ipſe unus attulit urbi nr̃æ tñ munimēti. i. p̄tectiōis ab ingreſſu hoſtiū, ſcuto ſuo, qđ telis hoſtiū obiecerat, q̄tū Tyb. attulit Alueo ſuo. i. aq̄rū receptaculo. Quapp Hetruſci diſcedētes potuerūt dicer̃ nos uicimus Ro. ſ. cæteros in fugā uerſos: & uicti ſumus ab Hora. coclite, q̄ unus eos ab ingreſſu arcuit.

THEOPHILVS.

INcolumitatē ſincerā ei p̄ſtiterūt Theotimus Italicarū rerū ii. dum tranaret ad ſuos ictū telo alterū amiſiſſe ſcr. oculū. Γ Clœlia, Plu. hāc hiſt. refert ī claris mulieribus, & Macedo Polie, v ii. ſtrategē. illud obſeruandū uel Clœliā citra aſpirōnē cū Plu. ſcribendū, uel Cochā cū Polyæno, q̄ño uariante exēplarium fide non conſtet utrum ſit melius.

ℂ De Clœlia virgine.

IMmemorem me propoſiti mei Clœlia pene facit eadem enim tempeſtate, certe aduerſus eundem hoſtem & in eodem Tyberi inclytũ auſa facinus: (Inter cæteras enim virgines obſes Porſenæ data hoſti)nocturno tempore cuſtodiam egreſſa, equum conſcendit: celeriq́ traiectu fluminis non ſolum obſidione, ſed etiam metu patriam ſoluit. Viris puella lumine uirtutis preferenda.

ℂ De Romulo.

REdeo nunc ad Romulum: qui ab Acrone Ceninenſium rege ad dimicandum prouocatus: q̄q̄ & numero, & fortitudine militum, ſuperiorem ſe crederet: tutiuſq́ erat toto cum exercitu, q̄ ſolum in aciem deſcendere: ſua potiſſimum dextera, omen victoriæ rapuit: nec incepto eius Fortuna defuit. Occiſo enim Acrone: fuſiſq́ hoſtib⁹, opima de eo ſpolia Ioui Feretrio retulit. hactenus iſtud: quia publica religione cõſecrata virtus, nulla priuata laudatione indiget.

ℂ De Cornelio Coſſo.

A Romulo proximus Cornelius Coſſus eidem deo ſpolia conſecrauit. cum Magiſter equitum Ducem Fidenatium in aciẽ congreſſus interemiſſet. magnus initio huiuſce generis inchoatæ gloriæ Romulus: Coſſo quoq́ multum acquiſitum eſt: qui imitari Romulum valuit.

OLIVERIVS.

IMmemorem. Aliud exemplũ Clœliæ uirginis immemorem ideo dixit, quia ſe modo unũ exemplũ præpoſiturũ Romulo dixerat, ergo quaſi ſui ꝓpoſiti uſ immemor, cuius rei memoriã, & tãtæ uirtutis p̄miũ ſtatua illi eq̃ſtris in foro ſcd̃m T. L. ſcd̃m uero Seruium in uia ſacra poſita fuit, Pli. de uiris illuſtrib⁹. Porſena clœliã uirginem inter obſides accepit, q̃ deceptis cuſtodibus nocte caſtris eius egreſſa, equum quem ſors dederat, arripuit, & Tyberim traiecit, à Porſena ꝑ legatos repetita reddita, cuius ille uirtutem admiratus, cum q̃bus optaſſet, in patriam redire permiſit, illa uirgines, & pueros quid-m elegit quorũ ætatem iniuriæ obnoxiã ſciebat, huic ſtatua equeſtris in foro poſita eſt, Clœlia per diphthongum ſcribitur. ſ. Clœlia Virgi. Rupiſq́ innaret Clœlia uinculis. ℾ Inclytũ gloriosũ, nam κλυτος clarus & glorioſus dr̃ idest ualde, unde inclytus, ualde glorioſus. ℾ Porſenæ. d. huius nominis penultimam Martiale corripuit, cum dixit hanc ſpectare manum Porſena nõ potuit. ℾ Obſes, obſides dicuntur quaſi obfides, qui ergo ob fidem dati ſunt ſeruandam obſides dicuntur, uel ab obſidione, ut quidam uolunt.

ASCENSIVS.

IMmemorem &c. Quia precatus Romulum, ut pateretur uno ſe præcurri, & nunc alterum affert propter temporis conformitatem exemplum dicere, Clœlia, ſcilicet uirgo romana facit me mei immemorẽ propoſiti, quia ꝓpoſuerat unũ tantũ anteq̃ Romuli exemplũ afferret Clœlia dico auſa inclytum facinus eadem tẽpeſtate, certe, ideſt aut ſaltem, quia paulo poſt contigit aduerſus eundem hoſtem, ſcilicet Porſenam regem hetruſcorum, & in eodem Tyberi, in quo Cocles memorabile facinus enatando edidit. Enim pro quia ipſa Clœlia data Porſenæ regi hetruriæ hoſti obſes, ideſt ob fidem fœderis icti ſeruandam, inter cæteras uirgines egreſſa tempore nocturno cuſtodiam, ideſt locum quo aſſeruabatur, cum cæteris, conſcendit equum, & ſoluit patriam non ſolum obſidione ſed etiam metu. Celeri tractu fluminis, ideſt quia celeriter in equo traiecit flumen, & Romam aufugit, unde eius uirtutem admiratus Porſena, repetiit quidem tam per legatos, ſed receptam cum quibus uellet comitibus, abire permiſit quæ cum iniuriæ obnoxios delegiſſet, miratus rurſus puellæ prudentiam, & cæteras uirtutes, urbem obſidione ſoluit, æſtimans ex eius, & ſcæuolæ uirtute, qualis ſit cætera Romana pubes, per occaſionem ergo patriam obſidione liberauit, Puella præferenda uiris lumine uirtutis, nam ſexu præire nõ poterat.

OLIVERIVS.

REdeo nunc ad Romulum. Poſt raptas ſine more Sabinas, aliarumq́ finitimarum fœminas, inter quas Ceninenſes mota ſunt bella. Ceninenſes ira magis q̃ conſilio rem gerentes, primo impetu fuſi ſunt, atque fugati. Rex eorum Acron à rege romulo interfectus, qui ad ſingulare certamen, ut Vale. tradit, fuerat prouocatus. cuius occiſi Romulus opima ſpolia Ioui feretrio obtulit. Duo deinde ſecuti ſunt Romulum, qui opima ſpolia retulerunt occiſis imperatoribus M. Marcellus & Cornelius Coſſus, ſunt autem Opima ſpolia, quæ dux duci detraxerit, dicta uel ab ope, ut uult Var. uel ab opere ut ſentit Plutar. cum ſit opus egregiũ, clariſſimũ ducẽ belli parẽ ſibi ductorẽ ſuperare. Vnde Vir. i. x. Aut ſpoliis ego iam raptis laudabor opimis. ℾ Ad dimicãdũ prouocatus, in hoc Vale. diſſentit à Liuio, non enim prouocatũ Liuius, ſed in acie dimicantem, & imperatorio munere fungentem occidiſſe, quod idem ſentit Diony. ſed intra urbẽ hoc factum fuiſſe dicit cũ capta urbe illi cũ armata multitudine occurriſſet. ℾ Omen. ſ. uictoriæ, q̃a poſtea uicti ſunt hoſtes. ℾ Ioui feretrio, Iupiter feretrius dicebatur à feretro inſtrumento, de quo ſuſpendebantur ſpolia erat feretrũ ligneum inſtrumentum ad id apte fabricatum ut ſpolia ferret. i. ſuſtineret. Liu. lib. i. Romulus, ĩquit, duce hoſtium occiſo urbem p̃io impetu capit, inde exercitu uictore ducto, ipſe cũ factis uir magnificus tum factorum oſtẽtator haud minor, ſpolia ducis hoſtiũ cæſi ſuſpenſa fabricato ad id apta ferendo gerens in capitolium aſcẽdit, ibiq́ cum ea ad quercum paſtoribus ſacram depoſuiſſet, ſimul cũ dono deſignauit templo Iouis, fines, cognomenq́ addidit deo, Iuppiter feretri, inquit, hic uictor romulus rex regia arma, ferro, tẽplumq́ his regionibus, quas modo animo metatus ſum dedico, ſedẽ opimis ſpoliis, quo regibus, ducibuſq́ hoſtium ceſis me auctorem ſequentes poſteri ferẽt. ℾ Opima ditia, utpote regia. ℾ Publica reli. quia romulus in deorum numerũ trãſlatus nulla indiget priuata laudatione, ſed per ſe ipſum laudationem amplam habet, utpote conſecratus.

Iupiter feretri

ASCENSIVS.

REdeo nunc ad Ro. qui prouocatus ab Acrone rege Ceninenſiũ, q̃ uicini erant urbi populi, ad dimicandum, ideſt concertandũ, q̃q̃ ipſe Romulus crederet ſe ſuperiorem, & numero, & fortitudine militum, & tutius erat ſup. cum deſcendere in aciem, ideſt diſcrimen pugnæ, cum toto exercitu q̃ ſolum, corripuit potiſſimum, ideſt è multis aliis, omen uictoriæ. ſ. animo præceptæ, dextra. ſ. ſua. ſ. uirtute dextræ ſuæ, neq́ fortuna defuit incepto eius. Occiſo enim Acrone, & hoſtibus fuſis, retulit, id eſt reportauit Ioui feretrio i. à feretro inſtrumẽto, ad quod ſpolia ſuſpendebantur ſic dicto, ſpolia opima de eo. ſcilicet rege occiſo, ea enim dicebantur opima ſpolia quæ principi exercitus occiſo detracta erant. Hactenus iſtud ſupple à me dictum eſt ſine alia laude, aut commendatione facti, nam uirtus ſcilicet Romuli conſecrata publica religione, quia Romulus in deorum numerum erat relatus, nulla laudatione priuata.

OLIVERIVS.

ROmulo proxi. ſecundus poſt Romulum Cor. Coſſ. opima ſpolia retuliſſe fertur cæſo Larte Tolũnio fidenatum duce, in qua re dicit Liui. ſe à cæteris diſſentire ſcriptoribus, qui eandem rem tradunt, ꝙ illum tribunum militum fuiſſe dicant, quando rem tantam geſſit, ſe uero duabus rationibus commoueri, ut credat illum fuiſſe conſulem, altera ꝙ ea tantum ſpolia opima dicuntur, quæ dux duci detraheret, neminem autem ducem eſſe, niſi cuius auſpicio res geratur, altera ꝙ titulis ſpoliorum oſtendit illum conſulem fuiſſe, & ea ſpolia cepiſſe. ℾ Proximus, ſecundus. ℾ Eidem deo Ioui feretrio. ℾ Magiſtrum equitum, conſulari poteſtate. ℾ Ducem fide, Lartem Tolũniũ, magnus initio huius glorie. Nam primus fuit Romulus, q̃ opima ſpolia dicauit, ſecundus Cornelius Coſſus. tertius uero Marcellus, ideo ordine ponit neq́ enim plures unquam inuenti ſunt, qui huius generis gloriã uirtute ſua conſequi ualuerint.

Opima ſpolia.

Aſcenſius.

ASCENSIVS.

A Romulo &c. Celebrat eum, ꝙ ſecunda intulit opima ſpolia dicens. Cor. Coſ. cōſecrauit eidē deo. ſ. Ioui fere trio, ſpolia. ſ. opima proximus à romulo longo tñ interuallo cū ipſe magiſter equitum congreſſus in aciem interemiſſet ducem fidenatū. ſ. Lartē Toluñium, & declinatur Lar lartis &c. Romulus ſup. ē magnus. ſ. ſine cōparatione initio gloriæ huiuſce generis. ſ. ferendi opima ſpolia, incboatæ. ſ. à ſe, quia primus ea intulit. Multum quoq; ſup. gloriæ huiuſce generis acquiſitum eſt Coſſo, qui uoluit imitari Romulum.

De Marco Marcello

NEc Marci quidem Marcelli memoriam ab his exemplis ſeparare debemus. in quo tantus animi vigor fuit: vt apud Padum Gallorum regem ingenti exercitu ſtipatum: cum paucis equitibus inuaderet: quem protinus obtruncatum, armis exuit: eaq; Ioui Feretrio dicauit.

De T. Manlio Torquato, & Scipione.

EOdē & virtutis, & pugnæ genere vſi ſunt T. Manlius Torquatus, & Vale. Coruin⁹ & Aemilianus Scipio. Hi etiam vltro prouocatos hoſtium duces interemerunt. ſed quia ſub alienis auſpiciis rem geſſerant, ſpolia Ioui Feretrio non poſuerunt conſecranda. Item Scipio Aemilianus, cum in Hiſpania ſub Lucullo duce militaret: atq; Intercatia præualidum oppidū circunſederet: primus mœnia eius conſcendit neque erat in eo exercitu quiſquam aut nobilitate, aut animi indole, aut futuris actis, cuius magis ſaluti conſuli, & parci deberet. Sed tunc clariſſimus quiſq; iuuenum, pro amplificanda, & tuenda patria, plurimum laboris, ac periculi ſuſtinebat, deforme ſibi exiſtimans: quos dignitate præſtaret: ab iis virtute ſuperari. Ideoq; Aemilianus hanc militiam, aliis propter difficultatem vitantibus, ſibi depopoſcit.

OLIVERIVS.

NEc Marci quidem Marce. Cum aduerſus boios, & inſubres, ꝙ nunc Mediolanenſes dicuntur, quibus cum erat Viridomarius, uel ut alii dicunt Britomarus gallorum geſatarum dux, cū ingenti exercitu ferme decem milium militum M. Marcellus miſſus eſſet cū quingentis, aut paulo amplius militib⁹, & paucis equitibus, apud padum uniuerſum exercitum fudit, atque fugauit, regē ipſum tanto exercitu ſtipatum obtruncauit. Erat autem hic Vindomarius inter Gallos eximia corporis magnitudine, armatura auro, & argento, ac uariis diſtincta coloribus fulgoris inſtar perlucida, quæ ubi Marcellus pulcherrima ex toto conſpicatur agmine, ea futura medicatus, ꝗ concepta deo uota perſolueret, nā in ea pugna Marcel. opima ſpolia Ioui feretrio uouerat, uirū igitur adhortus haſta ꝑfodit, & moribundū ex equo ꝓſtrauit & ita opima ſpolia cū ingēti gloria in pſiam reportauit. Liui. lib. xx. M. Claudius Marcel. cōſul occiſo inſubriū gallorū duce Viridomario opima ſpolia retulit. Florus Galli inſubres Britomaro duce nō prius ſoluturos ſe baltea, ꝙ capitoliū aſcēdiſſent iurarāt, factū eſt, uictos. n. Aemilius in capitolio deſcēdit mox Arioniſto duce uouere de noſtrorū militū ꝑdam, Marti ſuo torquē, intercepit Iupiter uotū, nā de torqbus eorū aurū tropheū Ioui Flaminius cœpit. Viridomario rege Romana arma Vulcano ꝓmiſerant, alioquin uota ceciderunt, occiſo. n. rege Marcellus tertia poſt Romulum patrē feretrio Ioui arma ſuſpendit. ¶ Gallorum regem. Viridomariū, ut alii referunt Britomarum. ¶ Stipatū, circundatum.

ASCENSIVS.

NEc Marci &c. Celebrat quoq; eū, ꝙ tertia intulit dicēs. Nec q̃dē. i. nō ēt dēmus ſeparare memoriā Marci Marcelli ab his exēplis, in quo. ſ. Marcello tātus uigor animi fuit, ut inuaderet cū paucis eqtibus utpote qngentis, apud Padū fluuiū italiæ, regē gallorū. ſ. geſſetarū uiridomarum aut britanorū noīe ſtipatū, ingenti exercitu quē. ſ. regē gallorū obtruncatū protinus, ipſe Mar. exuit armis, & dicauit ea, ut opima ſpolia, Ioui feretrio.

OLIVERIVS.

EOdē & v. &. p. g. cū Titus Mālius Tor. Gallū q̃ndā inſultantē & ro. fortiſſimū queq; ad pugnā ꝓuocantē audiuiſſet & ad dictatorem acceſſiſſet at iniuſſu tuo dictator nunq̃ extra ordinē pugnauerī, nō ſi certā uictoriā uideā, ſed ſi ꝑmiſeris, oñdā ꝓfecto illi belue, me ex illa familia ortū ꝙ gallorū agmen ex rupe tarpeia deiecit, itaq; ꝑmiſſu dictatoris in certamē ꝓgreſſus cū utriq; dimotæ acies ad pugnæ ſpectaculū cōſtitiſſent, gallū prio & lingua ab irriſu exerentē, & ma-

Torquatus un.

gnitudine, ꝓceritateq; eximiū interficere, & de collo ſibi torquē aureū detraxit cū cæteris ſpoliis à quo etiā Tor. appellat⁹ eſt. Eſt aūt ornamentū colli ex auro cōtorto cōfectū. ¶ Va. coruinus. Conſu. e Camillo Furii camilli filio contra gallos bellō gerebatur, ubi cum utrinq; ſtationibus quietis tēpus tereretur, gallus magnitudine, atq; armis inſignis in medium proceſſit & ꝑ interpretē ſilentio facto haſta ſcuto cōcuſſo, unum ab exercitu Rom. qui ſecum ferro decernat ad pugnā prouocat. M. Valerius tribunus militum adoleſcens permiſſu conſulis in medium armatus proceſſit, & initio prelio coruus in galea Valerii contra hoſtem conſedit, qui cum letus oēm accipiens deos uel deas qcūq; miſiſſent prepetē illā ꝑcatus, ut ſibi adeſſent, auis non ſolum ſedem ſemel captam tenuit, ſed quotieſcunq; prælium iniretur leuans ſeſe, oculoſq; hoſtis roſtro, & unguibus petiuit. Val. hoſtē tali ꝓdigio perterritum obtruncauit deinde Coruino cognomen additū. ¶ Itē Scipio æmilianus. Hic eſt ꝙ deleta Carthagine, ſublata Numantia dictus eſt Africanus inferior igitur qdo Lucullo imperatore militiam gereret, prouocatus ad pugnam hoſtem interemit oppidi, quod expugnabatur primus ipſe mœnia cōſcendit, aliaque egregia belli facinora edidit, quibus futuræ magnitudinis ſuæ omnibus certiſſima daret indicia, Pli. de uiris illuſt. Pub. Scipio æmilianus Pauli Macedonici filius à Scipione africano adoptatus in Macedonia cum patre agens uictū Perſem tam pertinaciter ꝓſecutus eſt ut media nocte redierit i caſtra, Lucullo in Hiſpania legatus apud Intercatiam oppidū prouocatorē ſingulari certamine uicit, muros hoſtiles ciuitatis primus aſcendit, tribunus in africa ſub Tito. M. imperatore octo cohortes obſidione uallatas conſilio, & uirtutem ſeruauit, à quibus corona obſidionali aurea donatus. ¶ Sub Lu. duce, qui aduerſus celtiberos bellum gerebat, cui ſucceſſit. M. Marcello qui Vaceos, cantabros, alioſq; ingratos Po. Ro. ſubegit imperio. ¶ Neq; erat in eo exercitu. Si quē ꝑſtantē uirū exercitus ad reip. cōmoda ſeruare uoluiſſet, nemo erat Scipio. ꝑferendus & tñ ipſe piculum mortis ꝓ amplificāda pſia ſubire nō dubitauit. ¶ Aut fu. ac. erat. n. Carthagi. euerſurus ꝗ ſemꝑ impio eo. infeſtiſſima fuit. ¶ Hanc militiā. ſ. occidēdi hoſtes, aſcēdēdi muros, & mœnia.

ASCENSIVS.

EOdē & affertur cōplura fortitudinis exēpla, ex ſingulari certamine ꝑ ꝓuocationē orta dicēs. M. Mālio Tor. ſ. primus cognomine dictus, & Val. Cor. ēt primus eius agnominis, uſi ſunt eodē gñe & uirtutis, & pugnæ, qa hi etiā ſicut ſupiores iteremerunt duces hoſtiū nō oēs tñ duces exercitus ſaltē primarii fuerūt, ꝓuocantes ultro, priuſq̃ eſſent laceſſiti, ſunt ꝙ legant ꝓuocato, ſed contra hiſtoriā, & mentē authoris eſt. Quidā ēt textus hñt Et Aemilia. Scip. ſed ꝑperā qa nō eſt ſimile eius facinus, & poſtea ſeorſum narratur, uñ aut ꝓuocati legentur, aut ꝓuocantes, Sed qa geſſerāt rē ſubalternus auſpiciis, uidelicet cōſulū ſuorū, iō ſup. nō poſuerunt ſpolia ſ. opīa, cōſecrāda Ioui feretrio. Itē Scipio Aemilianus quū militaret in Hiſpania ſub Lucullo duce atq; Intercali ꝑualidū oppidū. ſ. Hiſpaniæ circūſederetur, ipſe primus cōſcēdit mœnia eius. Neq; qſq̃ erat in eo exercitu, cuius ſaluti dēret magis cōſuli & pci, aut nobilitati. i. ꝑꝑ nobilitatē, aut idole aī, aut futuris actis, ꝙ ex indole ſpari poterāt. Sed rē i. ea tēpeſtate, clariſſimus qſq; iuuenū. i. oīs, ꝙ inter iuuenes Ro. clarus erat ſuſtinebat plurimū laboris, ac periculis pro pſia amplificanda. ſ. hoibus, & imperio, & tuēda ſ. ab hoſtibus, exiſtimās deforme. i. turpe ſibi ſuperari ab his uirtute, quos ꝑſtaret. i. excelleret dignitate. ſ gñis, & maiorū honoribus, ideoq; Aemilianus depopoſcit. i. exegit ſibi hanc militiam, ideſt hoc militare opus, aliis uitantibus ſup. eam propter difficultatem.

De M. Attilio.

Magnum inter hec fortitudinis exẽplũ antiquitas offert. Romani Gallorum exercitu pulſi, cum ſe in Capitolium, & in arcem conferrent: inqꝫ his collibus morari omnes non poſſent: neceſſarium conſilium in plana parte vrbis reliquendorum ſeniorum ceperunt: quo facilius iuuentus reliquias imperii tueretur. Cæterum ne illo quidem tam miſero: tanqꝫ luctuoſo tempore, ciuitas noſtra virtutis ſuæ oblita eſt. Defuncti enim honoribus, apertis ianuis, in curulibus ſellis, cum inſignibus magiſtratuum, quos geſſerãt: ſacerdotiorumqꝫ, que erant adepti conſcederunt: vt & ipſi in occaſu ſuo ſplendorem, & ornamenta vitæ præterite retinerent, & plebem ad fortius ſuſtinendos caſus ſuos prouocarẽt. Venerabilis eorum aſpectus primo hoſtibus fuit. & nouitate rei, & magnificentia cultus, & ipſo audaciæ genere commotis. Sed quis dubitaret: qui & Galli, & victores, illam admirationem mox in riſum, & in omne contumeliæ genus conuerſuri eſſent? Non expectauit igitur hãc iniuriæ maturitatem C. Attilius, Verum barbã ſuam permulcenti Gallo ſcipionem vehementi ictu, capiti inflixit: eiqꝫ propter dolorem ad ſe occidendum ruenti, corpus cupidius obtulit. Capi ergo virtus neſcit, patiẽtia dedecus ignorat. Fortunæ ſuccũbere triſtius omni fato ducit. noua, & ſpecioſa genera interitus excogitat: ſi quiſquã interit, qui ſic extinguitur.

Occaſus omniũ

OLIVERIVS.

Magnum inter hæc. Hoc exẽplum ſatis abunde Valer. quod tñ multo diffuſius Liui. oſtendit. ¶ Pulſi Ro. apud aliam Fluuium, unde alieſis dies appellatus ab hac clade inter religioſos habitus eſt, nihil.n. cum populo eo die agere licebat ¶ His.e.nam capitolium in collibus poſitũ erat, collibus ergo capitolii. ¶ Morari non poſ propter anguſtias. ¶ Tamqꝫ lu. utpote capta urbe ¶ In cu.ſ ſellæ curules dicebantur (ut quidam uolũt) à curro, eo qꝫ ſubiectas rotas in modum currus haberent, nam cum magna ciuitas eſſet & ius in multis urbis partibus reddendum foret, quo facilius id fieri poſſet, ſellæ ſubiectas rotas habebant, ut in quamcumque partẽ impelli poſſent. Alii dicunt à curribus ſabynorũ urbe, à quibus & alia magiſtratus inſignia acceperant Ro. & ſic primã corripit. Ver. currib' ſue Sabinis. His ãt ſellis tñmõ patricii magiſtratus utebãtur. A. Ge. tamen li.iii.c. xviii. Vocabuli iſtius, inquit ratio dicitur quam C. Baſſus in commentariis ſuis ſcriptam reliquit. Senatores n. dici in ueterum ætate qui curulem magiſtatũ geſſiſſent curru ſolitos honoris gratia in curiam uehei. in quo curru ſella eſſet, ſupra quam conſiderent. q̃ ob eã cãm curulis appellatur, ergo Gellius à curru uult eſſe dicta Liui. haud pœnitet, inquit, eorũ ſniæ eſſe, quibus & apparitores, & hoc genus ab æthruſcis finitimis. unde ſella curulis, unde toga pretexta ſumpta eſt magiſtratuũ ro. ornamenta ab æthruſcis ſũpta fuiſſe. cũ alii plures auctores tũ Stra. li. iiii. plane teſtatur dicit, enim nam memoriæ peodikum eſt, ut triumphalia ornamenta, Inſigniaqꝫ conſularia, & ſimpliciter magiſtratuum decora in Roma. urbem à Tarquinis tranſlata ſunt. ¶ Cum inſigni, ſcilicet pretexta, & ſceptro. ¶ In occaſu ſuo, In ruina urbis uel morte eorũ. ¶ Ex ple. ad for. nam cum uiderent principes ſuos aduerſam ſortiter ferre fortunam, ac malle honeſte mori q̃ turpiter uiuere, nec ipſi malis uincerentur. ¶ Venerabilis, Dicit quod primo fecerit galli. ¶ Nouitate, quia nunquã antecedẽtia tale quicq̃ uiderant. ¶ Cultus, qui regia ueſte induti erant. ¶ Audaciæ quã inermes dũ hoſtes urbẽ ſuam diriperent, In ſellis cum ſceptris eburneis conſederant. ¶ Quin & galli uictores, Auget rem ipſam cum dicit uictores, nam cum ab ipſa natura ſit gallis inſita, atqꝫ ingenita ſuperbia, q̃to inſolentiores eſſe debent poſt uictoriam. ¶ C. Atti. Liuius dicit, fuiſſe M. Papirium curſorem. ¶ Barbam ſuam uſqꝫ in pectus denuſſam, ſicut mos erat ¶ Scipionem, quo reges, & duces bellorũ utuntur, uenit autẽ à græco, unde & Scipio ille prim' appellatus eſt, qui patrem cecõper urbẽ ducere ſolebat, quaſi patris baculus, quo ſuſtentaretur, ac tegeretur. ¶ Inflixit, impegit. ¶ Virtus, hoc eſt homo uirtute præditus, ẽt ſi capiaſ corpus. ¶ Patientiæ de hoc loco non uirtutem patientiam accipimus, eſt enim patientia cũ uirtutem determinat laborioſarũ cum perſeuerantia perpeſſimo. ¶ Dicit exiſtimat ¶ Si q̃ſq̃, correct o. ¶ Qui ſic extinguitur, quia nõ moritur, ſed gloriã ſibi ſempiternã cõſequitur, nam ut ait Cice. qui per uirtutem perit, non omnino interit.

ASCENSIVS.

Magnum inter hæc fortitudinis &c. Recitat exemplũ fortitudinis i Caio. A tpe quo urbs à gallis capta erat dicẽs Antiqtas offert magnũ exẽplũ fortitudinis, inter hæc ſup exempla Romana, Ro. pulſi. ſ. apud aliam fluuium exercitu.i. ab exercitu Gallorũ, cum, conferrent.i reciperent ſe In capitolium, & in arcem.i. quicquid capitolio in arce tarpeia erat annexũ, & non oẽs poſſunt morari in his collibus.ſ. capitolinis, aut tarpeiis, ceperunt cõſiliũ ſeniorũ reliquẽdorum in parte plana urbis.i. in pede collium, quo.i. ideo, ut iuuẽtus.i. multitudo iuuenũ, tueretur facilius reliquias imperii, q̃a nec ſeniores defendere poterunt nec locus utroſqꝫ capere. Cæterum.i. ſed ciuitas noſtra.i. romana ne quidẽ.i. non ſaltẽ illo miſero, & luctuoſo tpe oblita eſt ſue uirtutis.n.ſ. quia, defuncti honoribus.i. qui ſummos magiſtratus geſſerant, & tunc non gerebant cõſederunt.ſ. in domibus ſuis apertis ianuis, In ſellis.i. ſedilibus, curulibus.i. a curibus acceptis, aut q̃bus pro curribus primi magiſtratus utebantur, dũ in eis p urbẽ portabãtur. Cũ inſignibus magiſtratuũ, quos geſſerant, & ſacerdotiorũ, q̃ adepti erant, ut &.i. ẽt ipſi retinerent In occaſu.i. interitu ſuo ſplendorẽ, & ornamẽta uitæ præteritæ, & puocarẽt.i. excitarent plebẽ ad ſuſtinendos caſus ſuos fortius, cũ ẽt ſummis honoribus functi, iiſdẽ cladibus afficerentur. Sic author interpretatur pro maiorũ ſuorũ factio cõprobando. Cæterum uero ſimilius eos, id eo conſilio feciſſe, ut maieſtati religionis, cuius galli ſemper fuerunt obſeruãtiſſimi, ab iniuria tuti eſſent. Manifeſtũ eſt.n. oĩs mortales religione ſemp fuiſſe coercitos, unde à religando dictã uolunt. Quod nõ ignorãs ſummus iudeorum pontifex i pontificali habitu Alex. ma. occurrit & ueniã obtinuit, ſed hec aliis quoqꝫ exiſtimanda in medio reliquo aſpectus eorũ ſeniorũ in habitibus illis ſedentium, fuit primo uenerabilis hoſtibus commotis, & ideſt ſimul nouitate, ideſt propter nouitatem rei, & magnificentia cultus. Sed quis dubitaret (hoc ad purgandam temeritatem eius, quem laudatum uult affert). Quin & galli, qui natura feroces ſunt, & uictores, qui in uictoria multo uiolentiores, & inſolentiores ſunt, eſſent conuerſuri mox illam admirationem, in riſum, ideſt deriſum, & in omne genus contumeliæ, quaſi dicat nullus, cum tamen multis liceat hodie quoqꝫ dubitare. Igitur quia non erat ſpes eo pacto euadendi, Ca. Attilius non expectauit maturitatem ideſt conſummationem hanc iniuriæ, ſcilicet paulopoſt inferẽdæ, uerum, ideſt ſed inflixit uehementi ictu ſcipionem, ideſt baculum, gallo permulcenti, ideſt leniter quaſi ad deriſum tractandi barbam ſuam, capiti, ideſt in caput. Et eſt honeſta locutio, inflixit gallo, ideſt ad perniciem galli capiti, ideſt in caput pro eo quod eſt inflixit capiti galli &c. & ipſe cupidus, ſcilicet honeſti exitus obtulit corpus ſup. ſuum ei, ſcilicet gallo percuſſo, ruenti, ideſt celeriter accurrenti, ad occidendum ſup. eũ propter dolorem, quem accepit, qꝫ ſcipione ictus eſſet, Ergo quia Attilio capto animus eius captus non erat, uirtus neſcit capi, patientia, ſcilicet uiri fortis, neſcit, ideſt non admittit dedecus, ideſt oprobrium, & ducit, ideſt æſtimat, triſtius omni fato, ideſt morte, ſuccumbere fortunæ, ideſt fateri ſe uictũ à fortuna aduerſa, & ita uirtus excogitat noua, ideſt inſolita, & ſpecioſa genera interitus, ſi ideſt ſi modo concedamus qꝫ quiſquam, interit, qui extinguitur ſic, quaſi dicat non interire aut obire, ſed abire, aut tranſire ad meliora loca tales dicendi ſunt.

OLIVERIVS.

Reddendus

¶ De C. Sempronio.

REddendus eſt nunc Romanæ iuuentuti debitus gloriæ titulus. Q. Catulo, Sẽpronio atracino COSS. cum Volſcis apud Veruginem parum proſpere dimicante: ne acies noſtra iam inclinata propelleretur equis delapſa ſeipſam centuriauit: atq; hoſtium exercitum irrupit, quo dimoto proximum tumulum occupauit: effecitq;: Vt omnis Volſcorum in ſe conuerſus impetus, legionibus noſtris ad confirmandos animos ſalutare laxamentum daret. Itaq; cum iam trophæis ſtatuendis cogitarent, p̃lium nocte dirimente victores ne, an uicti diſcederent, incerti abierunt.

¶ De Fabio Maximo.

STrenuus ille quoq; flos ordinis equeſtris: cuius mira virtute Fabius MAX. Rutilianꝰ magiſter equitum bello, quod aduerſus Sãnites gerebatur: male commiſſi prælii crimine leuatus eſt. Namq; Papyrio Curſore propter auſpicia repetenda in vrbem proficiſceute caſtris præpoſitus: ac vetitus in aciem exercitum ducere: nihilominus manus cum hoſte, ſed non tam feliciter. quam temere conſeruit, ꝓcul enim dubio ſuperabatur. Cæterum optimæ indolis iuuentus, detractis equorum frenis, vehementer eos calcaribus ſtimulatos in aduerſos Samnites egit obſtinataq; animi præſtantia extortam manibus hoſtium victoriam, & cum ea ſpem maximi ciuis Rutiliani, patriæ reſtituit, Qualis deinde roboris illi milites? qui vehementi ictu remorũ concitatam fugæ punicam claſſem, nãtes lubrici pelagi, quaſi camporum firmitate pedites, in litꝰ retraxerunt? eiuſdem temporis, & notæ miles: qui cannenſi prælio, quo Hannibal magis vires Romanorũ contudit, quam animos fregit, cum ad retinenda arma inutiles vulneribus manꝰ haberet ſpoliare ſe conantis Numidæ ceruicem complexus: os naribꝰ, & auribꝰ corroſis deforme reddidit. Inq; plenæ ultionis morſibus expirauit, ſepone iniquum pugnæ euentum, quanto interfectore fortior interfectus pœnus. n. in victoria obnoxius, morienti ſolatio fuit. romanus in ipſo fine vitæ vindex ſui extitit.

REddendus eſt nunc. Liuius diſſentit ab hoc ſcribit. n. cum Sempronio Atratino Quin. Fabium Iubilianũ conſulem tunc fuiſſe creatum Sempronio uolſcorum prouinciam forte euenisse. Cũ igitur cõtra hoſtes, qui ſepe uicti fuerãt à rõanis, exercitum duxiſſet, fortuna conſtantiſſima Po. Roma. fretus, oĩa temere ac negligenter agere cœpit. Itaq; cum primo concurſu non ſubſidiis firmata acie, non equite apte locato romãi impetũ fere non poſſent, deĩn pedẽ referentes, eum ſe feroci⁹ hoſtes inferrent, undiq; cederentur, ne quicquam Sempronio conſule obiurgãte, adhortanteq; ſextus Tempãius decurio equitũ exclamat, ut eq̃tes, q̃ remp. saluã eẽ uelient ex eq̃s deſiliant, quo facto, continuo pugna omnibus locis reſtituta eſt, & in aciem recurſum. Tempanius cum eq̃tibus, qui ſe in pedes exceperant, in conſertiſſimos hoſtes incurrit, quacũq; incedunt ferro uiam faciunt. Tunc uolſcus ĩperator ſignũ dat, ut armatis militibus loc⁹ detur qui ſcutis obiectis Romanos à ſuis excludant, q̃ ubi factũ eſt, interclusi eq̃tes ad ſuos prorumpere non poterant. igitur cũ his uehemẽtius hoſtes intrarent cumulũ ꝓximum occupant ubi ſe in orbẽ tutebantur nec ante noctẽ pugnandi finis fuit, ibi Tẽpanius uſq; ad lucem ſuos metu inſidiarum tenet deinde cum ſpeculatores nunciaſſet, à uolſcis caſtra eſſe deſerta, lætus a tumulo ſuos in caſtra Roma. deduxit ¶ Apud ferruginem. nomen oppidi cuius nedum ueſtigia extant. ¶ Centuriauit in centurias peditum ſe conlecit. ¶ Omnis Volſcorum impetus nam uolſci uerſi ſunt ad tumulum oppugnandum.

ASCENSIVS.

REddendus eſt &c. Ordo eſt debitus titulus gloriæ eſt nunc reddẽdus iuuentuti Romanæ. Quinto Catu. Sempronio Atracio conſule dimicante parũ ꝓſpere cum uolſcis apud Verruginẽ oppidum uolſcorũ. i. cũ conſul illic parũ proſpere dimicaret, ipſa iuuẽtus delapſa eq̃s. i. ubi celeriter deſcenderat equis ne acies nr̃a. i. Romana iam inclinata. ſ. ad fugam propelleretur. i. procul pelleretur & in fugam uerteretur centuriauit. i. in centurias more peditũ conie cit ſeipſam, atq; irrupit. i. ui inuaſit exercitum hoſtium, & excepit impetum ſcilicet eorum, qui iam pedites pellere cœperunt quo ſcilicet impetu hoſtili dimoto occupauit tumulum ideſt collem proximum. effecitq;, ut omnis impetus uolſcorum conuerſus in ſe. ſ. iuuentutem Romanam, daret legionibus noſtris idem cæteris peditibus romanis ad fugam ſpectãtibus laxamentum ſalutare. i. remiſſionem pugnæ unde ſalutem conſecuti ſunt, ad animos ſup. eorum confirmandos. Itaq;. i. & ita, cum. ſ. Volſci cogitarent iam. ſ. priuſquam equis deſiluiſſet iuuẽtus Ro. de tropheis ſtatuẽdis. ſ. de ſpoliis Rõanorũ p̃li dirimẽtes. i. interſecãtes nocte ꝓliũ q̃a ad noctẽ uſq; ꝓtractũ ẽ, abiert icerti. ne ꝓ an diſcederẽt uictores an uicti.

OLIVERIVS.

STrenuus. q. i. ſi. Liui. li. viii. decados ab urbe condita, à Valerio, ut multis in locis, ſic in hac quoq; diſſentit hiſtoria. nõ. n. male cõmiſſum præliũ, ſed oblata occaſione rei bene gerendæ ita ſuſcepiſſe pugnam cum hoſte ita rem geſſiſſe, ut nihil i ea pugna defuerit, quo ſi abfuiſſet dictator. ¶ Strenuus fortis & acer ¶ Magiſter eq̃tũ dictator ſibi magiſter equitũ ſp dicebat, uñ ẽt dictator appellatus ẽ, uel q̃ diceretur à populo, hoc eſt crearetur, uel q̃ ſibi magſtum eq̃tũ diceret, præerat aũt eq̃tibus magiſter eq̃tũ dictator uero legionibus, & uniuerſo exercitui, & erat ſummus magſtus in urbe Romana ſine prouocatione, & ſemeſtris tm̃. ¶ Propter au. re. quia male capta fuerãt, nã erat tabernaculũ uitio captũ. ¶ Egit, cõcitauit. ¶ Obſtinataq; aĩ hoc loco in bonã ꝑtẽ accipitur. i. ꝑſeuerantis aĩ pn̄ia hoc eſt fortitudine ¶ Extortam, per uim ablatam. Qualis de ĩ hoc fuit primo punico bello, cuius auctor non extat quiſquam ex antiquis ſcriptoribus quia ĩ negligentiam in dies magis cadentibus litteris perierint. T. Liuii decades. At Leonardus aretinus uir græcæ, & latinæ litteraturæ peritiſſimus, ac ſolertiſſimus hõ ex cõmentariis græcis, quæ potuit in latinũ traduxit. Cũ igitur rationali duce. G. Duellio punicã claſſem in fugã cõuertiſſent circa Siciliã, ne lubrica illam fugiẽtem aliter ſe adipiſci poſſe uiderent, nonnulli ex romanis ſe in undas immiſeſt, & eã cõſecuti i litꝰ retraxeſt hoc tangit Cice. lib. de ſenectute. ¶ Vehementi ictu. ſ. impulſi. Fugæ, ad fugã. ¶ Lubricis pelagi. Lubricũ dr̃, q̃ labitur dum tenetur, ut anguis, & piſcis ergo lubricũ, ꝑ q̃ labitur ſicut aq̃ & eſt ſubſtantiue poſitũ. ¶ Cãporũ firmitate tanq̃ eſſẽt in cõtinenti terra. ¶ Eiuſdem generis & notæ mili. Notiſſima hæc ẽ hiſtoria, & à nobis diligenter ſatis notata. ¶ Notæ. i. laudis, non infamiæ, licet quidã notæ .i. infamiæ & ignominiæ, dicant, eo q̃ ignominioſa Romanis fuerit cannenſis clades, ſed non de bello hic. ſ. de militis & fortitudine & uirtute agitur. ¶ Inutiles. q̃ eſſent obtruncatæ. ¶ Ceruicem. c. s. ulnis tametſi uulneribus cõfectas, & prope abſciſſas manus haberet. ¶ Os faciem. ¶ Sepone ſeiũge ſepara ¶ Obnoxius, obſtrictus.

ASCENSIVS.

STrenuus &c. Affert aliud eiuſdem iuuentutis exẽplũ dicens. Ille quoq; flos ordinis eq̃ſtris, cuius mira uirtute Fabius Maximus Rutilianus magiſter eq̃tũ ſup. in bello q̃ gerebatur aduerſus Samnites leuatus eſt. i. liberatus crimine p̃li male cõmiſſi, ſtrenuus ſup. eſt. Nã papyro curſore. qui tunc conſul, ac imperator erat, proficiſcente in urbem ſ. Romam, ꝓp auſpicia repetenda, quia tabernaculũ uitio erat, ipſe Fabius præpoſitus caſtris ſup. tuendis, ac uetitus. ſ. à conſule ducere exercitum in aciem cõſ ruit nihilominus. i. q̃q̃ eſſet uetitum manus cum hoſte, ſed non tam feliciter quam teme

re.n.pro quia, ipſe ſuperabatur.ſ ab hoſte procul dubio. Cæterum.i.ſed iuuentus optimæ indolis.i.ingenitæ uirtutis. detractis freni s equorum.i.poſtq̄ detraxerat equis frena, eglt.i. impulit, eos.ſ.equos ſtimulatos.i.punctos, uehementer calcaribus, in ſamnites aduerſos.i.contra poſitos, & reſtituit præſtantia auimi obſtinata.i.per fortitudinem ſuam inuincibilē patriæ.ſ Romæ uictoriam extortam.i.ui extractam manibus hoſtium, & reſtituit cum ea.ſ.uictoria, ſpē maximi cuius ſ.rutiliani, quæ periiſſet Qualis deinde roboris &c. Affert aliđ iuuētutis Romane miræ ſtrenuitatis exēplū dicens. Deinde qualis roboris ſup. fuerunt milites illi qui nantes lubricis.i.per lubrica pelági, retraxerunt in littus, quaſi pedites in firmitate cāporū hoc eſt perinde.ac ſi pedites in campo firmo ſtetiſſent. claſſem punicam.i.Carthaginien.concitatā fugæ.i ad fugā uehemēti ictu.i.ipulſu remorū.q.d.admirandi roboris ſuit Nam cum carthaginien.claſſem fugientem uiderent, & eam manibus ſuis aſſequi non poſſent eo q̄ tardiores eſſent, ſeſe in mare demiſerunt, & nando eam aſſecuti ſunt, & in littus retraxerunt.

Qđ certe uix credibile eſt. Nam ut demus aſſecutos claſſem, decem in naui poſſunt centum in aquis, aut ačcere à claſſe, occidere, mō fugientibus aliquid reliquūm eſſet af Eiuſdem &c. Ordo eſt Miles eiuſdem temporis & notæ.i.eſtimationis, & ualoris, tracta metamophora à nota æris l. moneta, nam eiuſdem notæ, & ponderis numini, eiuſdem æſtimantur ualoris, qui cum haberet ſupple in prælio cannenſi ideſt apud cannas uicum apuliæ à Romanis infeliciter commiſſo, quo ſcilicet prælio, Hannibal dux carthaginen. magis contudit, id eſt concuſſit q̄ fregit animos Romanorum manus inutiles, ideſt in idoneas ad retinenda arma ſup. ſua, uulneribus, ideſt propter uulnera accepta complexus, ſcilicet iacentis ceruicem i.poſteriorem partem colli numidiæ.i.militis è numidia, ecuriantis ſpoliare ſe.i.militem Rom. (id.n.eſt principale ſuppoſitum ad quod de reciprocatio fit) reddidit os ſup. eius, hoc eſt numidiæ deforme, hoc eſt faciem eius deformatā narib⁹ & auribus, ſup eius corroſis.i.mordicus abreptis. & expirauit in morſibus plenæ ultionis. Sepone.i.ſeclude iniquum euentū pugnæ utpote, q̄ fortiores & pro iuſtiore cauſa, quia p defenſione patriæ occubuerant, q̄to ſup. fuit aut dicendus eſt interfectus fortior iterfectore? q d multo.n. p qa. pœnus obnoxius.i.obſtrictus noxæ & pœne in uictoriā.i.cum eēt uictor fuit morienti.ſ. Ro ſolatio. qa ſolabatur malū malo repēdēs qđ tñ modicū ē ſolatiū, niſi q̄tenus temp. ſuā iuuit. Romanus extitit in ipſo finæ uindex i ultor ſui.i.necis ſuæ.

De P. Craſſo.

Militis huius in aduerſo caſu tam egregius, tamq; virilis animus: quam relaturus ſum iperatoris P. enim Craſſus cum Ariſtonico bellum i Aſia gerēs, a Thracibus, quorum is magnum numerum in præſidio habebat: inter Eleā, & Smyrnam exceptus, ne in ditionem eius perueniret: dedecus, ac cerſita ratione mortis effugit. Virgam enim, qua ad regendum equum vſus fuerat, in vnius barbari oculum direxit: qui vi doloris accenſus, latus Craſſi ſica confodit, dum ſe vlciſcitur: Romanum imperatorem maieſtatis amiſſæ turpitudine liberauit. Oſtendit fortunæ Craſſus, quam indignū virum tam graui contumelia afficere uoluiſſet, quoniam quidem iniectos ab ea libertati ſuæ miſerabiles laqueos prudenter pariter ac fortiter, rupit: donatumq; iam ſe Ariſtonico: dignitati ſuæ reddidit.

OLIVERIVS.

PV. enim Craſſus. Cauſa huius belli hæc fuit. Attalus q philomator cognominatus eſt, teſte Stra. lib. xiii. ubi de rebus attali loquitur, res aſiæ regni ſui. Po. Ro. heredē reliquerat. Ariſtonicus Eumeni filius poſt mortem Attali hoc regnum inuaſit, miſſus eſt ergo contra illum P. Craſſus cum exercitu, & imperator, & pontifex, q̄ nunquam antea factum erat, ut dux ſimul exercitus, & pontifex mitteretur, ex quo etiam creditum eſt rem male proceſſiſſe. Captus itaq; Craſſus à Thracibus, qui uenerant in auxilium Ariſtonici, cū duceretur ab his. qui eum interceperant, uirgam qua equum ducere ſolitus erat in oculum unius eorum, à quibus ducebatur direxit, adeo ut illi oculum excuteret, quo facto ira incenſus ille hunc gladio transfixit, & ita fortiter potius mori uoluit, quam in captiuitate uenire & in ſeruitute turpiter uiuere. Sed poſtea contra Ariſtonicū miſſus. C. Perpēna illū uicit cepit & in uinculis habuit imperiumq; Aſiæ recoperauit. Aqli⁹ Aſiatici belli reliqas confecit, mixtis (nefas) ueneno fontibus ad deditionē quaſdā urbiū. Quæ res, ut maturā ita infamē

Ariſtōicus. Eumenis F.

reddidit uictoriā, quippe cum contra fas deum, moreſq; maioreſq; maiorum medicaminibus impuris in id tēpus ſacroſancta Ro arma uiolaſſet ¶ Inter. E. & . S. oppida ſunt maioris Aſiæ. Smyrnam teſte Hero. in uita Hone. conſtruxit Theſeus Theſſalus, & eam ab uxoris ſuæ, quæ Smyrna dicebatur, monumento denominauit, quam à lydis euerſam, ab antigonu ſuſcitatam fuiſſe dicit Str. li. xiiii qui & à Val. in hac hiſto. diſſentit. non.n. P Craſſum captum ſed in prælio fortiter pugnaudo occubuiſſe dicit. nam poſt deſcriptionem Smyrnæ q̄ ſatis ambitioſe deſcribit & ea omnium pulcherrima m eē dicit, & ea. Hom. tēplum, ac ſtatuam, qm̄ poeſā illum ſibi uēdicent, ſtatim ſubiungit Hoc ī loco Dolabella Treboniū obſidione cœpit, unum ex his, q diuum Cæſarem dolo occiderunt, & multas partes urbis diruit. Poſt Smyrnam ſunt Leucæ oppidum, quod Ariſtonicus poſt attaliphilomatoris obitum ad defectionē perduxit, qui putās ſe eſſe è regia ſtirpe, imperium ſibi uēdicare cogitauit quare ab eo excidit circa Cumanum agrum ad epheſios nauali prelio ſuperatus. Aſcendens uero in mediterraneam hominū inopum, ac ſeruorum, ab libertatem uocatorum, quos heliopolitanos appellabant, tumultuariam manum congregauit, primumque Tyatira agreſſus eſt, deinde capta Apollinide, alia caſtella capiebat. Sed non diu reſtitit, nam continuo ciuitates exercitū miſere, Nicomedes quoq; Bithinius, & Cappadocum reges auxiliū tulere poſtea quinq; legati à Ro. miſſi. deinde exercitus, & conſul P. Craſſus, deinde M. Perpenna, qui capto Ariſtonico, & Romam miſſo bellum abſoluit. Ariſtonicus ipſe in carcere mortuus eſt. Perpenna morbo abſumptus. Craſſus cum quidem eum apud leucas adoriretur, in prælio occubuit. Poſtea manlius Aquilius conſul cum. x. legatis miſſus prouinciam in eam gubernationis formam compoſuit, quæ adhuc durat. Diſſentit etiam à plutarcho de M. Perpenna que dicere à Pompeio fuiſſe ſuperatum, & occiſum. ¶ Smyrnam huius urbis mœnia melas amnis præterfluit, de Elea nullam prorſus mentionem facere. Str. ¶ Exceptus, per iſidias captus ¶ Accerſita rōne excogitata, & quæſita arte quadam. ¶ Sica, genus teli admodū breuis, & acuti, quo latrones & uiarū obſeſſores utuntur, unā & ſicarii dñr. ¶ Prudenter, qa ſciuit rōnē mortis iuenire. ¶ Fortiter, quia forti aio fuit ad moriendum. ¶ Do. q̄tū quidem ad uoluntatem hoſtium id enim eſt principale ſuppoſitum.

ASCENSIVS.

Militis huius &c. Subnectit exēplū fortitudīs in īpatore & pōtifice Craſſo dicens. Aius militis huius.ſ. pxime dicti, ſup. fuit tā.i. tm̄ egregius & tā uiriliter i caſu aduerſo, q̄.i. q̄đ egregius, & uiriliter fuit aius ipatoris, quem relaturus ſū. Pu.n. Craſſus gerēs i Aſia bellū cū Ariſtonico filio Eumeni ob regnū attali, exceptus.i iſidiis captus iter Eleā & Smyrnā urbes aſiæ à thracibus, quorū is.ſ. Ariſtōicus hēbat magnū numerū i pſidio.i.cuſtodia.ſ.urbium, aut corpis ſui effugit dedecus.i.infamiā rōne mortis accerſita.i.ad hoc faciendū q̄ſita ſeu uocata, & inuenta, ne perueniret in ditionem eius.ſ. Ariſtonici, docet quē effugiens. Eū, p qa, direxit.i.dirigendo ipulit i oculū unius barbari.i.eorū, à q̄bus ad hoſtem trahebatur uirgā, q̄ fuerat uſus ad regēdū equū q accenſus.i. īflātus ira, ui.i. pp uim, & uehemētiā doloris, cōfodit.i.trāſegit. Sica.i.pugiōe latus craſſi.ſ ipatoris capti, & dū ille barbarus ulciſcitur ſe liberauit ipatorē Ro turpitudīe maieſtatis amiſſæ, qa ſi uiuus in hoſtis ptātē ueniſſet ex ipatore ſeru⁹ deueniſſet. Craſſus oñdit fortūæ.ſ. p hoc factū, q̄.i. q̄tū idignū uirū.ſ.tā graui cōtumelia, ipa fortuna uoluiſſet afficere tā graui cōtumelia hoc ē fortiter q̄rēdo mortē, oñdit ſe dignū, q ita nun debuerit capi ſed meliore fortunæ uti qm̄ q̄dē.i. quando

quidem

quidem ipſe rupit prudenter pariter, ac fortiter laqueos miſerabiles, iniectos libertati ſuæ, ab ea. ſ fortuna. quæ eum ut Ariſtonico ſeruiret, capere permiſit, & ipſe reddidit libertati ſuæ ſe donatum. i. deſtinatum iam ariſtonico. i. ut dedatur ad ſeruiendum ariſtonico.

plo, R̄ndit īpator habet ſe bn̄, q̄a dedecus deditionis morte effugit. Ordo ēt eſſe pōt, r̄ndit militibus Cæſarianis quærentibus, ubi nam imperator eſſet, iperator habet ſe bene, ut cenſeantur datiui, & cum ſeptimi caſus ualuit tm̄ eloqui, quantū ſatis erat æternæ laudi ad teſtanda. i. teſtimonio ipſius facti ꝓbandam magnitudinem animi.

THEOPHILVS.

Elæam & Smyrnā. Elæa ciuitas Aeolidis in Aſia nauale pergamenorum, quæ Cidenis antica uocabatur, opus (ut eſt apud Stephanū) Meneſtei, Philon. Eleam præterea reddit in mediis Sidonis & tyri finibus oppidum Phœniciæ. Elæa Bithynorum ſcd̄m Myſiam nauale, portuſq; Aethiopiæ tres eius nominis inſulæ Elæa per ſimplex medium urbs italiæ, de qua plura Stra. Liuius Aeolicæ meminit in bello macedōico, quod enarrans olim Ianus hæc omnia recitauit.

¶ De Scipione.

Eodem mentis propoſito vſus eſt Scipio. Nāq; infeliciter Cn. pōpeii generi ſui defenſis in Africa partibus, claſſe Hiſpaniā petēs. eā animaduertiſſet nauē: qua uehebat ab hoſtibus captā: gladio p̄cordia ſua trāſuerberauit. ac deinde proſtratus in pupi, quærentibus cæſarianis militibus. ubi nam eſſet iperator Reſpondit, imperator bene ſe habet. tantūq; eloqui ualuit, quantum ad teſtādam animi magnitudinem, æternæ laudi ſatis erat.

¶ De Catone.

Tvi quoq; clariſſimi exceſſus Cato Vtica monimentum eſt: in qua ex fortiſſimis vulneribus tuis, plus gloriæ, quam ſanguinis manauit. Siquidem conſtantiſſime in gladium incumbendo, magnum hominibus documentum dediſti: quanto potior eſſe debeat ꝓbis dignitas ſine vita q̄ Vita ſine dignitate.

OLIVERIVS.

Eodem mentis propoſito uſus Scipio poſt delatas Cn Pompeii magni partes in cāpis philippicis Scip. cum ſexto Pompeio magni Pompei filio, & catone, aliiſq; cōpluribus ſe in Africā ad regem Iubam contulerunt, & ibi ingenti exercitu comparato bellum aduerſu Cæſarem rurſus geſſ. re, in quo bello cum pompeianis fuſis. ſfugatiſq; Cæſarianis, caſtra arripuiſſent, teſte Plutarcho, eo die actum fuiſſet de re Cæſari, niſi cæſar & aſinius pollio auxillum conferentes fugam inhibuiſſent quare beneficio quodam fortunæ adiutus, tandē uictor euaſit tum ex Africa Scipio claſſe in Hiſpaniam ſe tranſferre parabat, cum milites cæſariani claſſem proſequentes adepti ſunt. & interrogantibus, ubi nam claſſis impatoris eēt. r̄ndit ipſe Scipio, bn̄ ſe habet ipator, cū iā pectori gladiū iflixiſſet, ne in ptātē hoſtiū ueniret. Seneca de Scipiōe in epiſtola ad lucillū. xxv. Sollicitum te eſſe ſcribis, ſi oſtēdero nō tm̄ fortes, uiros, hoc monimētū efflandæ aīæ cōtēpſiſſe, ſed quoſdā ad alia ignauos. in hac re æq̄ſſe aīum fortiſſimū. ſicut illū Cn. Pōpeii ſocerū ſcipionē, q̄a cōtrario in Aſricā uēto relatus cū teneri nauē ſuā uidiſſet ab hoſtibus ferro ſe tranſuerberauit & q̄rentibus ubi ipator eſſet, ipator inq̄t bn̄ ſe hēt, uox hæc illū parē maioribus fecit & fatalē Scipionis in Africa gloriā nō eſt iterrūpi paſſa multū fuit carthaginē uincere, ſed āplius mortē. ſ Infeliciter. Dī. Cæſari, cū audiſſet aduerſarios ſuos uetuſto quodā cōfidere uaticinio, q̄ ꝑ in africa uincere fatale Scipionū gn̄ri foret, haud facile dictu eſt, ſiue ut hoſtiū ipatorē Scipionē ꝑ iocū floccipenderet, ſiue ut ſerio ſibi id uendicaret auguriū q̄ndā ex corneliorū familia hoīem ſane abiectū, & deſpectiſſimū Scipionē, cognoīto ſalutionē iter p̄liādū ꝓ unde exercitus ducē ꝓpoſuit ita ut cū hoſte interdū cōgredi cogeretur, & quaſi eadē fortuna ex noīe Scipionis frueretur.

ASCENSIVS.

Eodē mētis ꝓpoſito. Laudat ſcipiōis ſoceri Cn̄. Pōpeii fortitudinē in cōſciſcēda ſibi morte q̄ ut diuus Augu. in li. de ciui. dei de morte Catonis uticenſis loq̄ns, & uere, & docte declarat, nemo merito laudauerit. Non. n penes nos ē aīa q̄ deus cuſtodiēdā nobis, donec eā euocauerit, dedit. ꝓ libito eiicere, neq; q̄ ſeipſm necat īmunis eſt homicidii. neq; fortitudis, ſed puſillanimitatis ē argumētū, ne duriore patiantur ſeuiora ſubire. Sed hæc aliorū ſit cēſura, nos ꝓ iſtitutī nr̄i breuitate ōrdinē ꝓſequamur. Ordo igitur eſt, Scipio ſocer Cn. Pōp uſus ē eodē ꝓpoſito mētis, quo. ſ. craſſus, Nāq; ꝓ q̄a ꝑtibus Cn. Pōp gn̄ri ſui. i. mariti filiæ ſuæ defenſis ī Africa iſeliciter q̄a īteruētu Cæ. & polliōis uictæ erāt petēs hiſpaniā claſſe. quū aiaduertiſſet nauē q̄ uehebat captā ab hoſtib⁹ trāſuerberauit gladio p̄cordia ſua. i. i tegumēta cordis, ī quo uitæ ſedes, ac deī ꝓſtratus ī puppi q̄rētibus militibus Cæſarianis. i. milites Cæſariāi q̄rerēt, ubi nā eēt ipator. ſ. ipſe Sci

OLIVERIVS.

Tvi quoq; clariſſimus exceſſus Cato. de catone Vticēſi loquitur, q̄ iam profligatis reip partibus & in farſalia duce Pompei, & in africa ſexto Pōpei filio, ubi nulla ſibi libertatis potiundæ ſpē ſupeſſe uidit, maluit dignitati ſuæ quam uitæ conſulere. Pla. enim quē in manibus hēbat de immortalitate animæ librum perlegens, cubiculum igreſſus gladio incubuit, excitati ſerui accurrunt, tranſfixum iueniunt ſ Dominū accuſant, qui ſibi mortem conſciſceret, hortati deinde uulnus religant & ſalubria ſtatim adhibent medicamenta. Illæ uero pœnitentiam ſimulans, cum ſe requieſcere uelle dixiſſet, remotis arbitris uulnus reſoluit, & digitis, quia teli poteſtas eſſet erepta, dilacerauit, donec ſpiritū emiſit, de hoc Cæſar dictitare ſolitus erat inuidiſſe gloriæ ſuæ, q̄ ſub eius eſſe noluiſſet imperio nam is erat cato, qui niſi liber, & cum dignitate uiuere potuiſſet, quem uticenſes honore ſepulturæ decorarunt, Seneca de catone eadem epiſtola Tu mihi cum ad contemnendam mortem uentum fuerit, catonem narrabis, quid ni ego narrarem. ultima illa nocte Plato. librum legētem poſito ad caput gladio, duo hæc in reb⁹ extremis inſtrumenta perſpexerat, alterum ut uellet mori, alterum ut poſſet. Compoſitis ergo rebus, utrunq; componi fractæ, atq; ultimæ poterant. id agendum exiſtimauit, ne cui catonem aut occidere liceret, aut ſeruare contingeret, & ſtricto gladio quem uſq; ad illum diem ab omni cæde purum ſeruauerat, nihil inquit egiſti fortuna omnibus conatibus meis obſtando, non pro mea adhuc ſed pro patriæ libertate pugnaui, nec agebam tanta pertinatia, ut liber, ſed ut inter liberos uiuerem. nunc quoniam deploratæ ſunt res generis humani, cato deducatur in tutum impreſſit deinde mortiferū corpori uulnus, quo deinde obligato à medicis, cum minus ſanguinis haberet, minus uiriū animi, idem iam non tantum Cæſ ſed ſibi iratus, nudas in uulnus manus egit, & generoſum illum contemptorem, omnis potentiæ ſpiritum non emiſit, ſed eiecit. Augu. de ciuitate dei. lib. i damnat hunc cato. ſ Vtica, ciuitas eſt triginta milibus paſſuum à carthagine, diſtans ubi cato ſibi mortem intulit, unde dictus eſt uticenſis. Vtice ciuitas

ASCENSIVS.

Tvi quoq;. Commendat fortitudinem Cat. uticenſis quem in ſui cæde diuus Augu. (ut dixi) docet, neq; iuſte feciſſe, quia contra dei inſtitutionem hominem innocentem occidit, neq; prudenter, quia filium ad uitam ꝑ deditionem ſeruandam hortatus eſt, quod conſilium ſi bonum fuit ipſe quoq; ſequi debat (q̄q̄ Tul in officiis, oſtendit eam fuiſſe cato. conſtantiam ut honeſte dedit non potuerit) neq; fortiter, quia timore maioris incommodi. Ordo eſt O cato. utica oppidum in Africa Ro. ditionis. eſt monimentū. i. teſtimonium quoq;. i. etiam tui clariſſimi exceſſus. i. exitus uitæ per illationem manus in te, in qua. ſ urbe, plus gloriæ q̄ ſanguinis manauit ex uulneribus tuis fortiſſimis. i. fortiſſime illatis, & acceptis. Siquidem tu incumbendo fortiſſime in gladium dediſti hominibus magnum argumētum (quia magni uiri factum plus mouet quam alterius) quanto potior dignitas ſine uita debebat eſſe probis, quam uita ſine dignitate, q̄lis eſt in ſeruitutem redactis.

¶ De Porcia Catonis filia, & Bruti vxore.

CVius filia minime muliebris animi, quæ cum Bruti viri ſui conſilium, quod de interficiendo Cæſare ceperat: ea nocte, quam dies teterrimi facti ſecutus eſt, cognouiſſet: egreſſo cubiculum Bruto cultellum tonſorium, quaſi vnguium reſecandorum cauſa popoſcit: eoq; uelut ſorte elapſo, ſe vulnerauit. clamore deinde ancillarum in cubiculum reuocatus Brutus, obiurgare eam cepit. quod tonſoris præripuiſſet officiũ. Cui ſecreto Porcia: non eſt hoc, inquit temerarium factum meum, ſed in tali ſtatu noſtro amoris mei erga te certiſſimum indicium. Experiri enim volui, ſi tibi propoſitum ex ſententia parum ceſſiſſet quã æquo animo me ferro eſſem interemptura.

¶ De catone maiore.

FElicior progenie ſua ſuperior Cato, à quo porciæ familiæ principia manarũt. qui cũ ab hoſte in acie vehementi periculo peteretur, vagina gladius eius elapſus decidit quem ſubiectum præliantiũ globo, atq; vndiq; hoſtilibus pedibus circundatum: poſtquam abeſſe ſibi animaduertit: adeo conſtanti animo in ſuã poteſtatem redegit: vt illum non periculo oppreſſus rapere, ſed metu vacuus ſumere videret: quo ſpectaculo attoniti hoſtes, poſtero die ad eũ ſupplices pacem petentes venerunt.

¶ De P. Scipione. Naſica

TOgæ quoq; fortitudo, militaribus opibus inſerenda eſt: quia eandem laudem foro, atq; caſtris edita meretur: Cum Tibe. Gracchus in tribunatu profuſis largitionibus: fauore populi occupato, Rẽpu. oppreſſam teneret: palamq; dictitaret: interempto ſenatu, omnia per plebem agi debere. in ædem fidei publicæ conuocati Patres C. à COSS. Mutio ſcæuola quid nam in tali tempeſtate faciundum eſſet: deliberabant, cunctiſq; cenſẽtibus, ut COSS. armis Remp. tuereẽ: Scæuola negauit ſe quicquam ui eſſe acturum. Tunc Scipio Naſica, quoniam inquit, COSS. dũ iuris ordiuem ſequitur: id agit: ut cum omnibus legibus Romanum imperiũ corruat: egomet priuatus, uolũtati vr̃æ me offero ducem, ac deinde leuam manum aperte togæ circũdedit: ſublataq; dextera proclamauit. Qui rẽpu. ſaluam eſſe uolunt: me ſequantur, eaq; uoce, cunctatione bonorum ciuium diſcuſſa. Gracchũ cum ſcelerata factione, quas merebatur pœnas: perſoluere coegit.

CVius filia minime muliebris animi. ¶ Portia huius, quem ſupra diximus catonis filia, & Bruto, qui cæſ. interfecit matrimonio copulata, cognito mariti conſiliõ quod de interficiendo Cæſ. ceperat priori die quam maritus tantum facinus aggrederetur, accepta nouacula, ſibi manum ſauciauit, reuocatus deinde. Brut⁹ illam acriter obiurgauit, q; tonſoris officium in icidendis unguibus, ſic. n. illa ſimulauerat, præripuiſſet. tum illa remotis arbitris, non hoc inquit temere feci, uolui namq; tentare poſſe ne forti aĩo mihi mortẽ inferre, ſi res tibi parũ proſpere ſucceſſiſſet, hæc poſtea audita uiri morte, cũ illi ſupereſſe nullo mõ conſtituiſſet, carbones ardentes cõiecit in os ac deuorauit, nulla alia mortis uia reperta oĩ genus oẽ telorum inde eſſet amotum, & ita nouo genere mortis cõſumpta eſt. Hæc portia, ut habetur i uita cat. primo bibuli uxor fuit ex quo duos ſuſcepit filios. ¶ Cultellũ tõſorium. Nouaculam dicit à nouandis hoibus dictam. Ci. lib. offi ii. Diony. cultellos metuens tõſorios, carbone cãdente capillos adurebat. Temerarium, inconſideratum & ſine ratione factum. Præripuiſſet, præoccupaſſet Obiurgare, ꝓprie dixit, nam iurgium eſt inter amicos & cõiunctos. ¶ Tali ſta. noſtro amoris mei erga te, quæ uiri ſui conditionem ſibi cõem eſſe uolebat. ¶ Ex ſẽtentia, ex uolo.

ASCENSIVS.

CVius. ſ. Catonis filia. ſ. portia. ſup fuit animi minime muliebris, q̃a maxime uirilis. Quæ cum cognouiſſet cõſiliũ Bruti uiri. i. mariti ſui, quod cepat i. iniuerat de interficiendo Cæſare cognouiſſet dico ea nocte, q̃ ſecutus ẽ dies teterrimi facti quo. ſ. Cæſar interfectus ẽ, Bruto egreſſo. i. poſtq̃ Brutus egreſſus erat cubiculũ, popoſcit cultellũ tõſoriũ. i. nouaculã q̃ſi cã. i. ſub p̃textu unguiũ ſecãdoꝝ, & uulnerauit ſe eo uelut elapſo. ſ. è manibus deiñ Brutus reuocatus i cubiculũ clamore ancillarũ, cœpit obiurgare eã q͛ p̃ripuiſſet offm̃ tõſoris, cui⁹ ẽ uti cultro tõſorio, Cui portia ingt ſecreto hoc fcm̃ meũ non eſt temerariũ, ſed eſt certiſſimũ indiciũ amoris mei erga te hoc ſtatu nr̃o. ſ. tã piculoſo. Volui. n. expiri, ſi ꝓpoſitũ. ſ. tuũ d̃ occidẽdo Cæſ ceſſiſſet i. ſucceſſiſſet paꝝ ex ſnia. i. uolũtate tua q̃. i. q̃tũ æquo aĩo eẽm iterẽptura me ferro. i. ferreo cultello.

OLIVERIVS.

FElicior progenie ſua Cato. Hic, ut Iuſtinus tradit lib. xxxiii. fuit Cato cenſorini filius & oratoris maximi qui cum forte ſub Paulo æmilio bello maced. ſtipendia faceret, die quo certamen atrox commiſſum fuerat inter confertiſſimos hoſtes, dum fortiter pugnaret, equo delapſus, pedeſtre prælium aggreditur. nam cadentem manipulus hoſtium cum horrido clamore uelut iacentem obtrũcaturus circumſteterat. At ille citius corpore collectio magnas ſtrages edidit, cum ad unum opprimendum undiq; hoſtes conuolarent, dum procerum quendã petit gladius è manu elapſus in mediam cohortem hoſtium decidit, ad quem recuperãdum umbone ſe protegens inſpectante utroq; exercitu inter mucrones ſe hoſtium immerſit, recollectoq; gladio multis uulneribus exceptis ad ſocios cum clamore omnium reuertitur, huius audaciam cæteri imitati uictoriã pepere. nã hoſtes poſtero die ſupplices ad pacem petendam uenerunt. Cic. li. de ſenectute, ubi catonem de ſe loq̃ntem, inducit. Redeo inquit ad me, quartũ gero annum et octogeſimum, uellem equidem idem poſſe gloriari, quod cyrus, ſed tñ queo dicere, non me quidem his eſſe uiribus, quibus miles bello punico, aut q̃ſtor eodẽ bello, aut cõſul in Hiſpania fuerim quadriennio poſt cũ Tribunus militaris depugnaui apđ Termopylas. M. Ar. Glabriõe cõſule. Principia, q̃a princeps fuit porciæ familiæ. ¶ In acie, Perſæ regis & P. æmiliũ. ¶ Globo, multitudine. ¶ Rapere, per uim ab alio capere. ¶ Sumere ſponte ſuſcipere. Sumere

ASCENSIVS.

FElicior. Affert exẽplũ fortitudinis in catone maiore, quo eum felicius uſũ dicit hoc ordine Cato ſupior, q̃ idẽ maior a quo principia familiæ Portiæ manarũt. i. fluxerunt. ¶ Felicior ſup. fuit eſſet liber metu. Quo ſpectaculo hoſtes attoniti uenerũt poſtera die ad eũ petentes pacẽ. Ergo dies ẽt pro tẽpore condiſtincta noctis interdum fœminini generis eſt, q̃a hoc loco interdiu uenisſe intelligimus.

OLIVERIVS.

CVm T. Gracch⁹ hæc ſupius hiſtoria notata eſt i capitulo de ſomniis. refertur ãt pleniſſime ab Apiano belloꝝ ciuiliũ ſcriptore diligentiſſimo. nõ eſt igitur hoc loco repetenda. quod uero ad rem pertinet, illud ſatis erit dixiſſe Scipionẽ Naſicã uirũ fortiſſimũ, cũ uideret remp. ꝑditũ iri, tergiuerſante cõſule Mutio ſcæuola, atq; ẽt negante, rem armis, aut ui geſtuꝝ, cæteris quoq; torpeſcentibus inuoluta ſiniſtra manu, ſublataq; dextra magna uoce proclamaſſe, q̃cunq; rẽp. uult eẽ ſaluã ſequatur me, & ſeditioſiſſimũ uirũ T. Gracchũ cũ ſcelerata factiõe pœnas dare coegiſſet, nã ferme à uiginta ſenatorib⁹ cæſus ẽ. ¶ Profuſis imoderatis, imẽſis. ¶ Fidei. publicæ. ſic illi tẽplo nomen erat. ¶ Ordinẽ iuris q̃a uolebat lege agi cõtra ſeditioſos ¶ Factione, conſpiratione ſequa tũ. oĩ factio malorũ conſpiratio dicitur.

ASCENSIVS.

TOgæ &c. Affert exemplum fortitudinis in toga. i. tpe pacis,

De C. Mario Sene.

ITem cũ Tri.Pl. Saturninus, & prætor glaucia, & Equitius deſignatus Tri.pl. maximos in ciuitate noſtra ſeditionum motus excitaſſent: nec quiſquam ſe populo concitato opponeret: primum M. Aemilius Scaurus C. Marium conſulatum ſextum gerentem hortatus eſt: ut libertatem: legeſq; manu defenderet: protinuſq; arma ſibi afferri iuſſit. quibus allatis, vltima ſenectute confectum, & pene dilapſum corpus induit, ſpiculo q; inixus, ante fores curiæ conſtitit. ac paruulis extremi ſpiritus reliquiis ne reſp. expiraret: efficit. præſtantia enim animi ſui ſenatũ, & equeſtrem ordinem ad vindictam exigendam impulit.

De Diuo Iulio.

SEd vt armorum, & togæ ſuperius, ita nunc etiam ſiderum clarum decus Diuum Iulium certiſſimam ueræ uirtutis effigiem repræſentemus: cum innumerabili multitudine, & feroci impetu Neruiorum, inclinari aciem ſuam Videret, timidius pugnanti militi ſcutum detraxit, eoq; tectus: acerrime præliari cœpit. quo facto fortitudinem per totum exercitum diffudit: labentemq; belli fortunam diuino animi ardore reſtituit. Idem alio prælio legionis Martiæ aquiliferum ineundæ fugæ gratia iam conuerſum, faucibus comprehenſum, in contrariam partem detraxit, dexteramq; ad hoſtem tendens, quorſum tu, inquit, abis? illic ſunt: cum quib9 dimicamus, & manibus quidem vnũ militem, adhortatione vero tam acri omnium legionũ trepidationem correxit, vinciq; paratas, vincere docuit.

pacis, aut domi factum dicens fortitudõ quoq; togæ.i.togati, hoc eſt in urbe agentis, inferenda eſt operibus militaribus quia meretur eandem laudem edita foro, in quo ſunt togati, atq; caſtris, in quibus ſunt armati, unde Cicero cedant arma togæ. Quum Tyberius Gracchus teneret remp. oppreſſam, largitionibus.i.largis donationibus corrumpendi gratia profuſis.i.immoderatis, in tribunatu.i.quo tempore tribunis plebis fuerat, & fauore populi occupato.ſ.largitiõibus, ita ut non eſſet locus alteri fauendi, ut dictaret.i.frequenter dicere, palam.i.manifeſte coram multis, omnia debere agi per plebem, ſenatu interfecto.i.ſenatũ interfeciſſet, patres conſcripti conuocati publice, quia à Scæuola conſule, aut in ædem.i.templum fidei publicæ.ſ.deæ, deliberabant.i.conſultabant, quid nam faciundum eſſet in tali tẽpeſtate.i.tempore tam proceloſo, & periculoſo, & cunctis cenſentibus, ut conſul tueretur rempu.armis, Scæuola ſcilicet conſul negauit ſe acturum eſſe quicquam ui, Ideſt per uim, Tunc Scipio Naſica inquit, quoniam cõſul dum ſequitur ordinem iuris negantis contra ciuem quicquam ui agi, agit id ut Romanum imperiũ corruat cum omnibus legibus, ego met priuatus.i.nullo magiſtratu fungens, offero ueſtræ uoluntati me ducem. Ac deinde circumdedit aperte.i.manifeſte, togæ.ſ.ſuæ leuam manum hoc eſt inuoluit leuã ſuam toga, & ita forte legendũ ſit toga, & dextra ſublata.i.ſurſum lata & erecta proclamauit Qui uolunt rempu.eſſe ſaluã ſequantur me, & cunctatione.i.mora, & hæſitatione ciuium bonorum diſcuſſa.ſ.exanimis eorum, ea uoce ſcilicet tam uiri coegit Gracchum.ſ.Tyberiũ perſoluere pœnas, quas merebatur cum factione ſcelerata. Ideſt & factioſos cum eo, quia Gracchum rapta parte ſubſellii ſtrauit.

OLIVERIVS.

ITem cum Tribu ple.Saturninus. Hæc hiſtoria dicetur in capitulo de conſtantia exemplo. Metellus autem Numidicus, Item in capitulo de ſeueritate exemplo ideoq; & M. Flacc.i.Quod uero ad Scauri fortitudinem pertinet non dubitauit, cum eſſet ætate confectus, & uideret, Saturninum grauiſſimas in populo ſeditiones excitare, perſuaſo prius Maro conſule qui aduerſæ factionis eſſe cõſueuerant ad ſenatus partes tuendas, & arma induere, & ſenatum aduerſus Saturninũ concitare, donec illũ oppreſſit. Fuit ãt Aemilius Scaurus, teſte Salu. uir nobilis impiger, factioſus, auidus, potentiæ, honoris, diuitiarum, cæterum callide uitia ſua occultans. ☞ Equitius qui ſe Tyberi Gracchi filium faciebat. ☞ Confectũ, debilitate, & ſenio conſumptũ. ☞ Præſentia animi.i.fortitudine.

ASCENSIVS.

ITem quum &c. Affert aliud fortitudinis in urbe exemplum dicens. Item quum Saturninus tribuniſple. & Glaucia prætor. Et Equiti9 deſignatus, ideſt in futurum ãnum declaratus tribu.ple. excitaſſent in ciuitate noſtra maximos motus ſeditioonum, nec quiſquam opponeret ſe populo concitato Mar. Aemylius, ſcaurus, uir nobilis, & factioſus, hortatus eſt. primum Caium Marium gerentem ſextum conſulatum, ut defenderet manu, ideſt ui. & ut dicunt facto libertatem & leges.ſ.romana, & Marius hortatu illius, iuſſit protinus arma afferri ſibi, quibus.ſ.armis allatis, induit corpus ſuum confectum.i.debilitatum ultima.i.ſuprema ſenectute, & pene dilapſum.i.uix amplius ſtare ualens, & inixus ſpiculo.i.telo acuti ferri, conſtitit ante fores curiæ, ac effecit paruulis reliquiis extremi ſpiritus.i.animoſitatis ultimæ, ne reſp. expiraret.i.extingueretur. Impulit.n. præſtantia animi ſui.i.fortitudine ſua, ſenatum, & ordinem equeſtrem ad exigẽdã uindictam.i.à plebeis factioſis

OLIVERIVS.

SEd ut armorum, & togæ de Fortitudine Cæſaris dicturus prohœmio quodam utitur, in quo plane aſſentatur, cum dicat eius uirtutem diuinam potius fuiſſe quam humanam. Hæc autem hiſtoria in ipſius Cæſaris commentariis habetur. ☞ Syderum, qđ in ſydus tranſlatum Romani eſſe credebant. propterea q; cũ Auguſtus funebres illi ludos faceret, medio die ſtella uiſa eſt quam Cæſaris eſſe credidere. Vnde Verg. Ecce Dionei proceſſit Cæſaris aſtrum. Aſtrum quo ſegetes. ☞ Neruiorum impetum, Neruii ſunt Galliæ trãſalpinæ & Germaniæ Populi qui nunc Magdunenſes dicuntur, & teſte Plutarcho denſiſſimas incolunt ſyluas, qui in profũdiſſimo nemore filiis & ſuppellectili collocatis cum ſexaginta milibus hominum contra cæſarem prodiderunt bello gallico, tam cruenta ſæua, & obſtinata pugna dimicarũt, ut à ſexaginta milibus ad quingeotorum numerum peruenerint, & ex patriciis qui quadringenti numero erant, tres ſuperfuere incolumes. animis adeo obſtinatis, & perſeuerantibus pugnam ſuſtinuerunt, ut exercitum pene in fugam coegerint nam uerſo in fugam equitatu, ſeptimam, & duodecim legiones circunuenere. & uniuerſos centuriones trucidarũt. Cæſar ubi uidit territos ſuos cædere & aciem inclinari ſcutum militi cuidam ſegnius, timidiuſq; pugnanti detraxit, eoq; tectus in fortiſſimos hoſtes ſe contulit, ibiq; fortiter pugnãs exercitum pene labentem reſtituit, ingentiq; uictoria potitus eſt. Ex hac tanta Neruiorem pertinacia, quæ ſibi murum ex cadaueribus fecerant. uatum eſt prouerbium. Romanorum perſeuerantia Neruiorum tandem uicit peruicatiam. ☞ Idem alio prælio Hoc fuit bello, quod in Africa geſſit cõtra Scipionem magni Pompei ſocerum, de quo ſatis ſupra dictum eſt. ☞ Legionis Martiæ. Sic illi legioni nomen impoſuerat. ☞ Aquiliferum, ſigniferum nam Aquila, ut diximus, in uexillis depicta Romanorum inſigne fuit. ☞ Faucibus, nam una manu utranq; oris partem comprehendit. Neruio rũ gens

ASCENSIVS.

SEd ut armorum &c. Sub adulatione ſolita recitat exemplum fortitudinis in Iulio Cæſare dicens. Sed ut, ideſt quem admodum ſup. repreſentauimus ſuperius, decus armorum, & togæ.i.tam foris quam in urbe fortiter geſtorum ita repreſentemus nunc etiam clarum decus ſyderum utpote Iulium.ſ.Cæſarem, diuum.i.inter deos relatum appoſitoriæ certiſſimam effigiem.i.imaginem, aut exemplar ueræ uirtutis Cum.i.quando ſup.is uideret aciem ſuam inclinari, ſcilicet ad fugam, aut repelli à ſtatione ſua innumerabili multitudine. feroci impetu Neruiorum, quos Tornaceñ.ſeu Tornateñ q;

dam nunc dici putant, alii aliter, detraxit militi pugnanti timi dius, ideſt non ſatis ſtrenue, ſcutum, & tectus eo, ſcilicet ſcuto cœpit præliari acerrime quo facto diffudit fortitudinem per totum exercitum, quia omnes eum imitantes fortiter agere cœperunt, & reſtituit diuino ardore animi, fortunam belli labentē, ideſt labefactā prius, mire dicit reſtituit fortunam, qua ſi fortitudo fortunæ domine tur, ut ſapiens aſtiis. ¶ Idem, ſcilicet Iulius Cæſar, detraxit alio prælio, ſcilicet quod i afri ca contra Scipionem Pompeii magni generum commiſit, aquiliferum, ideſt ſigniferū & ut dicunt uexilliferum, legiōis Martiæ, quæ maxime ſtrenua erat, & Aquilam ſignum habe bat, conuerſum iam gratia fugæ ineundæ, ideſt incœptā dæ detraxit dico comprehenſum, ideſt areptum faucibus in partem contrariam. id eſt in hoſtes, à quibus iam auerſus erat & tendens dextram ad hoſtem inquit, quorſum abis tu?ii ſupple cum quibus dimicamus. i. præliamur ſunt illic in illa parte, non in iſta ad quam ſpectas Et correxit manibus quidem unum militem, uidelicet aquiliferum. uero pro ſed, adhortationetam acri trepidationem omnium legionum, & docuit ſupple legiones paratas uinci, quia ad fugam ſpectabant uincere ſupple hoſtes à quibus pene uictæ erant.

manæ uirtutis actum. Quia Cæſa. fortitudinem diuinam fuiſſe dixerat.

¶ PELIgnæ cohortis. Pelignum oppidum latinū eſt, à quo peligna cohors dicta, qui ſocii romanorum, in eorum uene rant auxilium. ¶ Latinis. Quia latina erat. ut dixi peligna cohors.

¶ De Vibio, & Valerio Flacco, & Pedanio centurione.

CAeterum vt humanæ uirtutis actum exe quamur, eum Hannibal Capuam, in qua Romanus exercitus erat: obſideret: Vibius Aceus Pelignæ cohortis præfectus, vexillum trans punicum vallum piecit: ſeipſum, ſuoſq; commilitōes, ſi eo hoſtes potiti eſſent: exe cratus, & ad petendum ſubſequente cohorte pri mus impetum fecit. quod ut Valerius Flaccus tri bunus tertiæ legionis aſpexit: conuerſus ad ſuos ſpectatores, inquit, vt Video, alienæ Virtutis huc venimus, ſed abſit iſtud dedecus à ſanguine nr̄o ut Romani gloria cedere latinis uelint. Ego cer te aut ſpecioſam optaui mortem: aut felicem audaciæ exitum, uel ſolus p̄currere paratus ſum. His auditis, Pedanius Centurio cōuulſum ſignū dextra retinens iam hoc, inquit, intra hoſtile uallum mecum erit, pinde ſequāt: qui id capi nolūt & cum eo in caſtra pœnorum irripuit, totamq; ſe cum traxit legionem. Ita trium uirorum fortis temeritas, Hannibalem pauloante ſpe ſua Capuæ potitorem, ne caſtrorum quidem ſuorum potien tem eſſe paſſa eſt.

ASCENSIVS.

CAeterum & cæterū. Aſſert fortitudinem eorū qui protecerunt ſigna in hoſtium caſtra, aut cuneum ut ea milites repetendo hoſtiū caſtra caperent, aut eos mouerent, dicens. Cæterum, ideſt ſed ut nos exequemur actum humanæ uirtutis (nam ſuperiora duo Iulii exempla diuinæ uult eſſe uirtutis) quum Hannibal obſideret Capuam urbē principalem campaniæ Italicæ, in qua exercitus Roma. erat, Vibius Accius præfectus cohortis pelignæ, quæ erat ex ſociis imperii, prolecit uexillum trās uallum punicū. i. in caſtra carthaginien. execratus, ideſt maledictione, & anathemate, & diris execrationibus proſecutus ſeipſum, & ſuos commilitōes. ſi hoſtes eſſent potiti eo, ſcilicet uexillo ideſt ſi illud in poteſtate ſua retinerēt, & ipſe primus. fecit impetum ad petendum, ſcilicet ex hoſtium caſtris, id ſcilicet uexillum, & hoc cohorte ſubſequente, quod ideſt quā rem, ut. l. poſtq Valerius Flaccus tribunus. militum, tertiæ cohortis uidit, conuerſus ad ſuos inquit, nos (ut uideo) uenimus huc ſpectatores.

¶ ALIEnæ uirtutis, ſed iſtud dedecus abſit à noſtro ſanguine, ut Romani uelint cedere latinis, ſcilicet de gloria fortitudinis. Ego certe optāui, ſemper, aut huc ueniens, aut mortem ſpecioſam, ideſt pulchram, unde Maro, pulchrumq; mori ſuccurrit in armis, aut felicem exitum audaciæ ſcilicet repetendi uexilli ex hoſtium caſtris paratus ſum præcurrere, ſcilicet in hoſtium uallum, uel, ideſt etiam ſolus, ſi nullus ſequi uelit. His auditis Pedanius centurio retinens dextra ſignum conuulſum, ſcilicet è terra, in qua fixum fuerat inquit, hoc ſcilicet uexillum, quod teneo erit iam mecum intra hoſtile uallum, proinde. ideſt & ideo ſequantur ſupple me, qui uolunt id capi. ſcilicet ab hoſtibus, & irrupit in caſtra pœnorum, cum eo, ſcilicet uexillo, quod tenebat & traxit ſecum totam legionem, ita, ideſt & ſic, temeritas fortis, ideſt ex fortitudine animi orta, cum tamen non fuerit uera uirtus, licet felicem exitum ſecuta trium uirorum, ſcilicet Vibii, Valerii, & Pedanii, ne quidem, ideſt non ſaltem paſſa eſt. Hannibalem potitorem paulo ante ſpe ſua, ideſt ut fruſtra, licet forte non uane ſuperabat, Capuæ, ſcilicet urbis eſſe potientem, ideſt potitorem (nam nomen eſt, licet potior genitiuum rerum regat. ſubaudiendo imperio) caſtrorum ſuorum quod illis exutus. & in fugam uerſus eſt.

OLIVERIVS

CAeterum ut humanæ uirtutis actum. More ſuo Valerius diſſentit à Liuio in hac hiſtoria, uam Liuius decadæ ſecundi punici belli dicit. poſt cannenſem cladem cum multæ ciuitates Romanis defeciſſent, in primis Capua non paruum Romani imperii uinculum, & columen defeciit. ad quam recuperandam cum ſuas omnes Romani uires intendiſſent, nec minori animo defenderetur à pœnis, longo bello, & obſidione oppreſſa famem ſentiebant propter depopulatos agros prohibitamq; ſementem. Hanno dux carthaginenſis ab Hannibale miſſus quo operam daret, ut frumenti copia fieret campanis, haud procul à Beneuento caſtra po ſuerat, quem cum Furius conſul Romanus, cui prouincia illa euenerat, per exploratores excepiſſet frumentatum, cum parte exercitus eſſe profectum caſtra hoſtium cum expeditis militibus pauloante lucem adoritur, tantumq; pauoris in iecit, ut ſi in plano caſtra poſita fuiſſent, primo impetu capi potuiſſent, ſed eos altitudo loci, & munimenta defenderunt, prima luce atrox prælium fuit nec uallo modo tutabantur pœni, ſed detrudebant quoq; per ardua nitentes hoſtes uicit tamen pertinax uirtus. nam Romanus imperator ab incepto deſiſtere cōſtituerat, q; ſine militum ſuorum pernicie magna id obtineri non poſſe uideret, iamq; receptui canere iuſſerat, cum clamor militum aſpernantium tam ſegne imperium diſiecit eis conſilia proxima portæ hoſtium erat cohors

Vibii uirtus

pelligna cuius præfectus Vibius Accius, uexillum trans uallum hoſtium tranſiecit. execratus inde ſeque cohortemque, ſi eius uexilli hoſtes potiti eſſent, princeps ipſe per uallum, foſſamque in caſtra hoſtium irrupit cum tota cohorte. Hunc deinde ſecutus eſt Valerius Flaccus tertiæ legionis tribunus, cuius imitatione accenſus. T. Pedanius centurio, uexillum è ſigniferi manibus ereptum intra uallum coniecit dicens, & ſignum, & hic centurio iam intra caſtra hoſtium erit. quicunque me ſaluum, & uexillum eſſe uoluerit, ſubſequetur, nec detractarunt eius manipulares tam glorioſum certamen. Caſtra, uirtute horum capta, & direpta ſunt, magnaq; cædes facta. nam ſupra ſex milia hoſtium cæſa ſupra ſeptem milia capta cum alia ingenti præda. ¶ Hu

THEOPHILVS.

PElignæ cohortis. Peligni ex Ilirico orti, inde enim profecti ductu uolſcorum regis, cui cognomen fuit luculo, partem Italiæ, occuparunt. Huius fuerunt nepotes Pecinus, à quo Pecinates & Pelicus à quo peligni. Verius, Strabo, Plinius. Ptol. oſtendunt eſſe gētem pelignorum non oppidum.

OLIVERIVS.

Quorum

QVorum uirtuti, Illorum, qui Hannibalis, uel ut tractat Liuius, annonis caſtra inualerant, & ceperant. ℞ Achilles, ad ſimilitudinem Achillis illius, qui apud Troiam à Paride cæſus fuit. ℞ Non exequar, non narrem. ℞ Erant autem, parentheſis eſt Ireſium nomen proprium cuiuſdam celtiberi. ℞ Sagulum, ueſtis militaris uariis coloribus contexta. Virgi. Virgatis lucent ſagulis. ℞ Vtroq; Roma. & Celtibero. catus à nautis, læua puppim apprehendit. nec prius deſtitit, q̃ nauem illam profundo ſubmerſit Sueto. in uita Cæſa. Attilii nauali ad Maſſiliam prælio iniecta in puppem hoſtium dextra abſciſſa, memorabile illud apud græcos cynegiri exemplum imitatus tranſiluit nauẽ umbone obuios agens. ℞ Parum iuſta notitia. Quia non adhibita fuit eloquentia, quæ illi præclaro facinori cõueniret. At uero græci in laudando cynegiro omnem dicendi copiã & ornatum adhibuere.

De Q. Cotio.

QVorum uirtuti nihil cedit Q. Cotius qui propter fortitudinem Achilles cognominatus eſt. Nã vt reliqua eius opera non exequar: abunde tamen duobus factis, quæ relaturus ſum: quantus bellator fuerit: cognoſcetur. Qu. Metello COSS. legatus in Hiſpaniam profectus, Celtibericum ſub eo bellum gerens, poſtquam cognouit à quodam gentis huius iuuene ſe ad dimicandum prouocari, (erat autem illi forte prandẽdi gratia poſita menſa) relicta ea, arma ſua extra uallum deferri, equumq; duci clam iuſſit, ne à Metello impediretur. Et illum Celtiberum inſolentiſſime obequitantem conſectatus interemit, detractaſq; corpori eius exuuias ouans lætitia in caſtra retulit. Idem Pireſum nobilitate, ac virtute omnes Celtiberos præſtantem, cum ab eo in certamen pugnæ prouocatus eſſet: ſuccumbere ſibi coegit: nec erubuit flagrantiſſimi pectoris iuuenis, gladium ei ſuum, & ſagulum. utroque exercitu ſpectante, tradere. Ille vero etiam petit: vt hoſpitii iure inter ſe iuncti eſſent: quando inter Romanos, & Celtiberos, pax foret reſtituta.

De Attilio.

NEc Attilium quidem præterire poſſumus: qui cum decimæ legionis miles ꝑ C. Cæſaris partibus maritima pugna præliaretur: abſciſſa dextra: quam Maſſilienſium naui inieceerat: leua puppim apprehendit: nec ante dimicare deſtitit. quam captam profundo mergeret. quod factum parum iuxta notitia patet.

De Cynegiro.

AT Cynegirum Athenienſem ſimili pertinacia in conſectãdis hoſtibus uſum: uerboſa cantu laudum ſuarum Græcia, omnium ſeculorum memoriæ litterarum ꝓconio inculcat.

ASCENSIVS.

QVorum uirtute & cætera Recitat mirabilem fortitudinem Qu. Cotii, q ob eam Achilles cognominatus eſt, dicẽs. Quorum, ſcilicet rtium iam dictorum uirtuti Quin. Cotius nihil cedit, qui propter fortitudinem eſt cognominatus Achilles. Nã ut non exequar, ideſt præteream reliqua opera eius tamen cognoſcetur abunde duobus factis ſupple eius, quæ ſum relaturus, quantus bellator fuerit. Ipſe ſupple profectus in Hiſpaniã legatus, & hoc Quin. Metello conſule gerẽs ſub eo bellum Celtiberi cum poſtquam cognouit ſe prouocari ad dimicandum à quodam iuuene huius gentis, ſcilicet celtiberice (autem pro ſed menſa erat illi poſita, forte, ſcilicet tunc gratia prandendi) iuſſit ea. ſ. menſa relicta arma ſua deferri, & equum duci clam extra uallum ideſt munitionem caſtrorum, ne impediretur à Metello, ſcilicet conſule. Et conſectatus illũ celtiberũ ob equitatem i circa uallum equitantem, inſolentiſſime, interemit ſup. eum, & retulit in caſtra exuuias, ideſt ſpolia, detractas corpori eius ouãs lætitia. Idem ſcilicet Coti⁹ coegit Pireſium præſtantem, ideſt equantem aut uincentem nobilitate, aut uirtute omnes celtiberos, ſcilicet reliquos. ſuccũbere ſibi cum eſſet prouocat⁹ ab eo in certamẽ pugnæ. Nec iuuenis flagrãtiſſimi pectoris .i. animi. ſ. Pireſius erubuit tradere ei, ſcilicet Cotio uictori gladium ſuum & ſagulũ ſuũ .i. indumentum militare. uariorum colorum, utroq; exercitu ſpectante. Ille uero uideſicet Cotius, aut forte idem pireſius petiit etiam, ut eſſent iuncti inter ſe iure hoſpitii, quando pax foret cõſtituta inter Roma. & celtiberos.

THEOPHILVS.

COtio ueteſti quidam codices habent. Qu. Ocio. quidam etiam, Qu. Tetio tu uide ne legendum ſit cotta, de quo Suidas. Cotta inquit telo quam tragolam uocant utebatur. eoq; tentatus uulnus inſerebat, ut hominis torace muniti uno duntaxat ictu coſtas tranſadigeret, terræq; infligeret.

OLIVERIVS.

NEc Attillium quidem Conflato iam ciuili belio. Cæſar eum Maſſiliam ueniſſet, obiectæ ſunt ei portæ. nã Maſſilienſes erga rẽpu. in fide, & offõ fuerſt Cæſarẽ uero cõtra rẽpu. arma ſumpſiſſe eredebant, q̃re iratus cæſar claſſem eo direxit ubi cõmiſſa nauali pugna attilius decime legionis miles, cũ maſſiliẽſi nauẽ apphẽdiſſet dextra, ea trũ

ASCENSIVS..

NEc Attiliũ quidẽ &c. Affert mirum fortitudinis exẽplum in Atilio milite Cæſariano dicens. Nec quidem poſſum præterire Attilium, qui cum eus ſup. miles decimæ legionis præliaretur pugna maritima ante urbem Maſſilien. pro partibus Cæſ. ſcilicet contra pompeium dextera quam iniecerat naui Maſſilien. abſciſſa i. poſtquam dextera illi erat abſciſſa, apprehendit leua, ideſt ſiniſtra, ſcilicet manu puppim, ideſt poſteriorem partem, nauis, nec deſtitit dimicare. ideſt certare, cum his qui in nauim erant antequam mergeret profundo. ſ. aquarũ, captam ſ nauem iliam, quod factum patet notitia parum iuſta. i non ſatis ampla, uel quia ſcriptores ſilentio præterierũt. Luca. tamẽ meminit, uel quia non eſt uero ſimile, unum hominem & eum altera manu captum nauim tantam ſubmerſiſſe, niſi forte prius cõuulſam dicamus, & per unius infeſtationem non potuiſſe ſuccurri rimas obſtruendo.

OLIVERIVS.

AT Cinegyrum. Hoc geſtum eſt bello Perſico, quod Athenienſes aduerſus Darium Perſarum Regem fecerunt, de quo Iuſtinus lib. ii. Cynegiri quoq; militis inquit Athen. gloria magnis ſcriptorum laudibus celebrata eſt, qui poſt prælii innumeras cedes cum fugientes hoſtes ad naues egiſſent, onuſtam nauẽ dextra manu tenuit nec prius dimiſit, quam manum amitteret, tum quoq; amputata dextra manu, tunc nauem ſiniſtra comprehendit, quam & ipſã cum amiſiſſet ad poſtremum morſu nauem detinuit, tantam in eo uirtutem fuiſſe dicunt. ut non tot cædibus fatigatus nõ ambabus manibus amiſſis uictus, ad poſtremum truncus, ueluti rabida fera dentibus dimicauerit. Cinegyri uirtus

ASCENSIVS.

AT Cinegirum. Occaſionem Attilii, quia ſimile eſt ei⁹ facinus illi, quod in Cynegiro Athenien. celebratur interſerit ipſius exemplum licet externum dicens. Acid eſt è contrario cum parum notum ſit attilii factum græcia uerboſa, ideſt multorum uerborum cantu. i. in decantatione laudũ ſuarũ inculcat ꝓconio. i. per præconium literarum, memoriæ omnium ſeculorum cynegirum athenien. uſum ſimili pertinacia in conſectandis hoſtibus, immo maiore, amiſſis utriſq; manibus, mordicus nauem retinuit, ut etiam Aulus Gel. commemorat.

OLIVERIVS.

Claſſicam Attilii. Hoc bello ciuili geſtum eſt quod inter Cæſarem fuit, atq; Pompeium iuxta Dyrachium. nam cum Cæſar ad expugnandas arces Dyrachii, ubi commeatum omnem, & belli apparatum Pompeius repoſuerat, exercitum duxiſſet, Pompe. breuiori itinere per mare nauigauit, quo Cæſarem ſi fieri poſſet celeritate preueniret. qd ubi uidit ex uoto ſibi non ceſſiſſe, nam Cæſar pauloante illius aduentum ſedes occupauerat, locum, qui dicitur petra haud procul à mœnibus Dyrachii poſitum cœpit. ibiq; caſtra locauit. Erat autem loc⁹ ille ſic nauigationi opportun⁹ ut ex tota aſia, & regionibus, quas Pompeius teneret commeatus, eo facile comportari poſſet, hunc igitur locum Cæſa. munitionibus undiq; claudere cæpit, obſidione Pompeius, & fame præmeretur, quod parum ſibi profuit, nam cum locus ille (ut dixi) ad commeatum ex multis partibus recipiẽdum eſſet accommodatus maiori ferme inopia obſidentes quam obſeſſi laborabant. Põpeius tñ tantam indignitatẽ ferre non potuit ut qui numero militum ſuperior eſſet, obſideri pateretur. inde ergo erumpere ſtatuit cum exercitu, quod cum feciſſet ea parte, qua erat caſtellum in muris, q in Scæua fortiſſimo uiro cum præſidio tenebatur, ſtatuit id expugnare caſtellum, q tanta pertinacia, & fortitudine, cum aliorum militum, tum in primis. Scæuæ centurionis defenſum fuiſſe conſtat ut in caſtello nemo fuerit omnino militum, q non uulneraretur, quatuorq; ex una cohorte centuriones oculos amiſerunt, & cum laboris ſui periculiq; teſtimonium afferre uellent. milia ſagittarũ circiter. xxx. in caſtellum coniecta Cæſ. renunciauerunt, ſcutoq; ad eum relato Scæuæ centurionis iuẽta, ſunt in eo foramina ducenta. xxx. quem Cæ. ut erat per ſe meritus, & de repu. donauit milibus ducẽtis æris atq; ab octauis ordinib⁹ ad primipilũ ſe traducere pronunciauit, eius. n. opa quia caſtellum conſulatum eſſe ex magna parte conſtabat. cohortem poſtea duplici ſtipendio, frumentoq;, & ſpeciariis militaribuſq; donis ãpliſſime donauit, de hoc Scæua. Sue. i uita Cæ. Scæua, igt excuſſo oculo tranſfixus fœmore, & hũero c. &. xx. ictibus ſcuto pforato cuſtodiã portæ cõmiſſi caſtelli retinuit, Luca. de hoc multa li. vi. Ille poſt hãc Atti. ſ. Hic. ſ. Sceua ꝑ Tuũ uero Scæuola iexupabilẽ, cũ Cæ. ñ ſatis hẽet pſcripſiſſe oẽm occidentalẽ ptẽ, in Britãniã, q alter orbis traditur à poetis traiicere uoluit, & cũ forte expectaret, ut æſtus decurreret & uadũ relinqretur, ut ſui trãſire poſſent cũ quatuor ipſe milibus i ſcopulũ naue traiecit. Britãni eos eggrediũtur. ſolus his Sceuola qnq; telis. q ſatis eẽnt qnq; milibus tota die pugnã ſuſtinuit. laudat ergo Sceuolã q forti ter i naui fecerit, & ueniã petierit à Cæ. q nõ fortiter pugnaſſet, ſicut forte uoluiſſet ipator. cũ tñ ſupra hũanas uires pugnauerit. ꝑ In. v. p. t. n. ſ. in mari, & in terra, q duo pcipue ſunt elementa in quibus rerum natura conſiſtit. nam uocem qua uſus eſt, ad Cæſ. in terram uirtuti comparat, qua uſus eſt in mari. ꝑ Claudere Bri. inſulæ Fine. Virg. Ante diem clauſo cõponet ueſper olympo. ꝑ Regreſſu ſuo, quia mare fluuit ad lunæ curſum, hic autem locus ãguſtis adeo clauditur montibus, ut de ſuperiori loco telũ in littus adigi poſſit. ꝑ Quinq; militum diurno prælio ſuffectura. Tela quæ quinq; militibus ſufficere potuiſſent, ſi a mane uſq; ad uefperum dimicaſſent. ꝑ Vmboni, Vmbo ꝓprie umblicus, hæc eſt media. ps ſcuti. ꝑ Ita ac pudor. Iraq; uincerentur ab uno. ꝑ Pudor quod unus tantæ multitudis impetum ſuſtineret. ꝑ Tragula genus teli grandioris, quod tormento mittitur. No. Mar. dicit eſſe quam in terram ſuperius dixi emiſiſſe. Dixit enim, ò imperator ignoſce mihi, qđ mecum arma nõ tulerim. Nã ita ab imperatore ueniam petere ſolebant ſecundum morẽ militiæ, q per ignauiam arma in pugna amiſiſſent. ſed hic per ignauiam nõ amiſerat, immo per uirtutem in hoſtium corpora coniecerat. ꝑ Magnus prelio, quo unus tantæ multitudinis barbarorum, uim tulit, & ĩpetũ. ꝑ Maior diſciplinæ. Quia uiſo I, patoſmemit petere ueniã ab eo q ſecũ arma nõ portaſſet. ꝑ Virtutis æſtimatore. ſ. à Cæſ. Centurionatus, qa ex milite cẽturio factus eſt.

Scæuolæ uirtus in Britannos.

¶ De M. Scæua, & Scæuola.

Claſſicam Attilii gloriam, tereſtri laude M. Scæua eiuſdem imperatoris cẽturio ſubſecutus eſt. cũ enim pro caſtello: cui præpoſitus erat, dimicaret: Cn. q Pompei præfectus, iuſſu ei⁹, ſummo ſtudio, & magno militum numero ad id capiendum mitteretur, omnes, qui propius acceſſerant, interemit: ac ſine ullo regreſſu pedes pugnans, ſuper ingentem ſtragem, quam ipſe fecerat: corruit: cuius corpus capite, humero: femore ſaucio oculo eruto, ſcutũ centum &. xx. ictibus per foſſum aperuit. Tales in caſtris diui Iulii diſciplina milites aluit, quorũ alter dextera, alter oculo amiſſo hoſtibus inhæſit. Ille poſt hanc iacturam victor: Hic nec hac quidem iactura victus. Tuum uero Scæuola inexuperabilem ſpiritum in vtraq; parte rerum naturæ qua admiratione proſequar, neſcio: quoniam excellenti virtute, dubium reliquiſti, iter Vndas ne pugnam fortiorem edideris: an in terra uocem emiſeris. Bello namq; Gallico, quo. C. Cæſar nõ contentus opera ſua litoribus Oceani claudere: Britannicæ inſulæ cœleſtes iniecit manus, cum commilitonibus rate tranſuectus, in ſcopulum uicinum inſulæ, quam hoſtium ingentes copiæ obtinebant, poſtquam æſtus regreſſu ſuo ſpatium, quo ſcopulus, & inſula diuidebantur, in uadum tranſitu facile redegit ingenti multitudine barbarorum affluente cæteris rate ad litus regreſſis, ſolus immobilem ſtationis gradum retinens, vndiq; ruentibus telis. & ab omni parte acri ſtudio ad te inuadendum nitentibus: quinq; militũ diurno prælio ſuffectura Pila, vna dextera, hoſtium corporibus adegiſti ad ultimum diſtricto gladio audaciſſimum quemque modo umbonis impulſu modo mucronis ictu depellens: hinc Romanis, illinc Britannicis oculis incredibili, dum cernereris, ſpectaculo fuiſti. poſtquam deinde ira, ac pudor cuncta connari feſſos coegit, Tragula femur traiectus, ſaxique pondere ora contuſus, galea iam ictibus diſcuſſa, & ſcuto crebris foraminibus abſumpto, profundo te credidiſti ac duabus loricis onuſtus, inter vndas, quas hoſtili cruore infeceras: enataſti. viſoq; imperatore armis nõ amiſſis, ſed bene impenſis, cum laudem mereris ueniã petiiſti. Magnus prælio ſed maior diſciplinæ militaris memoria. itaq; ab optimo uirtutis æſtimatore tum facta, tum etiam Verba tua centurionatus honore donata ſunt.

ASCENSIVS.

Claſſicam &c. Affert exẽplum miræ fortitudinis in Scæua eiuſdem Cæſ. milite dicens, Marcus uidelicet Iulii Cæſ ſubſecutus eſt, qa poſterior tempore, licet non minor gloria laude terreſtri. i. in terris pta gloriam claſſicam. i. naualem. Attilii Q uum. n. dimicaſſet pro caſtello. i. parte murorum, quibus Cæſ. Pompeianos obrepſerat apud Dyrachium, cui. ſ. caſtello præpoſitus erat. ſ. à Cæſ. & præfectus Cnei Pom. niteretur potius q mitteretur iuſſu eius. I. Põpeii, ſũmo ſtudio. i. conatu, & magno numero militum ad capiẽdũ id. ſ. caſtellum, ipſe Scæua interemit oẽs q acceſſerant propius ac ipſe pugnãs pedes. i. pedeſter, nõ eqs, ſine ullo regreſſu. i. retroceſſione, corruit ſ. tãdẽ ſup ingentẽ ſtragẽ. ſ. cadauerũ q ipſe fecerat ſternendo Põpeianos. Cuius corpus apparuit. ſ. poſtq pugna remiſſa ẽ, capite ſaucio. i. uulnerato hũero ſaucio, fœmore ſaucio oculo eruto, pfoſſũ cẽtũ, & uiginti ictib⁹. Tales &c. Poſt narrationẽ factorũ. ꝓſequitur ca debita laude aliudq; exẽplũ iſert, ſed ſic ãbigue, ut neſcias eiuſdẽ ſit, an alteri⁹ ſceue, nã qa textus hẽt utrobiq; idẽ nomẽ hñt, et cẽturio natu i Britãnia donatũ dicit, ipſumq; cẽturionẽ iã fuiſſus ut de eodẽ loq, Sed qa cõmẽtarius legit illic, tuũ uero ſcæuola nõ ſceua pticula uero aduerſatiua ẽ, ut de alio loq, nã nõ ut ꝓcedere hic. ſ. Scæua, ne hac qdem iactura uictus, tuũ uero Scæua, &

ua, & ſi eodē loquatur, unde diuiſim legero, ſed ordo hic eſt. Diſciplina diui Iulii aluit tales milites, quales ſunt Atilius & Scæua in caſtris ſ. ſuis, quorū alter. ſ. Atil. inhæſit hoſtibus dextera ſup. amiſſa alter. ſ. Scæua oculo amiſſo. ille. ſ. Atilius uictor ſup. exiſtens, poſt hanc iacturam. i. amiſſionē dextræ, quia nauem hoſtilē demerſit. hic. ſ. Scæua, ne quidem hac ia/ctura. i. amiſſione oculi uictus ſupp. fuit quia loco non ceſſit, nec hoſti: aditū fecit, licet occu/buerit. ¶ Tuū uero &c. Proſeq tur ut dixi, aut tertiū, quod po tius, dicā militem Cæſarianū, aut eundē Scæuam, qui priuſq̃ ad Dyrachiū caderet, egregiū edidit in Britānia facinus. Quē ſi placet eundem eſſe dicamus uero non pro ſed accipi, ſed ꝓ ſerio ſic. O Scæua neſcio uero ideſt reuera, aut ſerio, q̃ admira tione ꝓſequar tuū ſpiritum in/exuperabilem in utraq; parte re rū naturæ. i. aqua, & terra. Quo niā tu reliquiſti excellentē uirtu te. i. ꝓꝓ excellentem uirtutē tuā dubium, ne ꝓ an, ediderís for/tiorem pugnā inter undas an emiſeris fortiorem uocē in ter ra. Namq; tu trāſuectus bello gallico, quo Caius Cæſa. non contentus claudere. i. termina/re, opera ſua littoribus oceani, iniecit Inſulæ Britānicæ, quæ nunc anglia dr̄ manus celeſtes i. diuinas, & poſtea in cælū trāſ ferendas, tu in quam tranſuectus rate cum quatuor cōmilito/nibus in ſcopulū uicinū, quem ingentes copiæ hoſtiū obtine bant, poſtq̃ æſtus maris redegit ſuo regreſſu, quia refluit illic mare, ſpacium quo ſcopulus. ſ. ille in quem aſcenderas, & inſu læ diuidebantur ab inuicem, in uadū facile tranſitu, q̄a dereli/ctū ab aqua ingenti multitudine barbarorū affluente. i. in mo/rē fluctus, quum iā receſſerat, ubi aptā eſt metaphora cæteris. i. cōmilitonibus, q̄ quatuor erant, regreſſi. rate ad littus, adegi ſti inq̃ (retinens ſolus gradū ſtationis immobilem, telis inuen tibus undiq;, & ſup. barbaris nitentibus ab oī parte ſtudio a/cri ad inuadendū te) corporibus. i. in corpora hoſtiū, una dex tra. i. tua unius pila ſuffectura prælio diurno. i. unius diei ſpa/cio, quinq; militum tot enim aſcenderant in ſcopulum ab ho ſte tuendum, ſed quatuor abierant relictis manenti telis unde unus quinq; militum munus obiens quinq; militum adegit in corpora hoſtiū pila. i. tela Romanis ꝓpria ad ultimū cum forte deeſſent tela, tu depellens audaciſſimum quæq; ſ. ho/ſtium, ut q̄ proxime acceſſerat modo. i. interdū, ipulſu umbo nis i. incuruaturæ mediæ in clypeo, modo. i. interdū ictu mu/cronis, fuiſti dū. i. donec cernereris ſpectaculo incredibili. i. in/credibiliter mirabilis, oculis. ſ. te ſpectantibus, hinc. i. ex una ꝑ te Roma. illinc. i. ex altera parte britannicis, Deinde poſtquā ira, & pudor quia pudori erat tot ab uno uinci, coegit, ſcili/cet britannos feſſos conari cuncta, ideſt ſimul omnia tu traie ctus femur. i. habens femur traiectum tragula. i. grandi telo, contuſus ora i. habens faciem contuſam, pondere ſaxi, & ga/lea iam diſcuſſa. ſ. è capite ictibus. ſ. telorū, & ſcuto abſumpto i. annihilato, iam crebris foraminibus credidiſti, ideſt commi/ſiſti uelut fidei profundo. ſ. aquarū, ac conuſtus duabus lori/cis. i. integumentis, q̄ ex loris olim fieri ſolebāt, enataſti, ideſt euaſiſti natando inter undas quas infeceras. i. tinxeras, ſangui ne hoſtili, Et uiſo Imperatore uidelicet Cæ. armis non amiſſis ſed bene impenſis, quia in corpora hoſtilia inflixis, quod uti/liſſimū eſt eorū impendiū, cū mereris. ſ. ex ea re, laude, petiſti ueniā. i. q̄ arma ſi oia referes, petiſti dico ens, aut hñdus, ma gnus ꝑlio, q̄a fortiter dimicaſti, ſed maior memoria diſcipline militaris q̄a noſtri quid miles iperatori deberet in multos. n. ai aduerſum eſt, nō q̄a male pugnarant, ſed q̄a diſciplinā tranſ/greſſi erāt. Itaq;. i. & ita. idē i. ſimul facta tua, rō. i. ſimul ēt uer/ba tua, donata ſunt pro præmio, ab optime ſtimatore. i. cen/ſore, & appretiatore uirtutis, uidelicet Caio Cæſare, honore

centurias, quia ex milite gregario centurionē fecit, unde qui [illegible] is Scæua, qui ad Dyrachium fortiter occubuit, cēturio erat, [illegible] roſimile eſt eundē fuiſſe, licet in contextu uideatur diſcrep[illegible] tia, quod non eſt magnopere mirandū nam qui collect[illegible] faciunt opera, faſtidio prius collectorum religendi ſub[illegible] ticulos minus apte aſſuunt.

¶ De Lucio Sicinio Dentato.

SEd quod ad præliatorum excellentem forti/tudinem attinet: merito L. Sicinij Dentati commemoratio omnia romana exempla fi/nierit. cuius opera: honoreſq; operū. vltra fidem Veri, excedere iudicari poſſent: niſi ea certi authores inter quos Marcus Varro monimentis ſuis teſtata eſſe voluiſſent. quem centies & viges/ſies in aciem deſcendiſſe tradūt: eo robore animi, atq; corporis vtētem, vt maiorem ſemper victo/riæ partem traxiſſe uideretur. ſex &. xxx. ſpolia ex hoſte retuliſſe. quorum in numero octo fuiſſe cum quibus ſpectante utroq; exercitu ex prouo/catione dimicaſſet. xiiii. ciues ex media morte ra/ptos ſeruaſſe. quinq; &. xl. uulnera in pectore ex cepiſſe tergo cicatricibus uacuo nouē triumpha/les imperatorū currus ſecutū totius ciuitatis ocu los in ſe numeroſa donorum pompa conuerten/tem, præferebantur enim aureæ coronæ octo. Ciuicæ. xiiii, Murales tres. obſidionalis una, tor/ques. clxxxiii. Armillæ. clx. Haſtæ. xviii. Phale/re. xxv. ornamenta etiam legioni, nedum militi ſatis multa.

THEOPHIL[illegible]

V[illegible] tuiā petiſti [illegible] pter amiſſa [illegible] impera. in[illegible] tiſſet, & pugnaſſet, in[illegible] ſubdit, magnus prælio; ſed maior di/ſciplinæ militaris memoria.

OLIVERIVS.

SEd q̄d ad præliatorū, in/ter fortiſſimos bellatores, laudis & gloriæ, quum oīum fortitudinē ſuperaſſe ui/deatur. nā toties ꝓuocatus cū hoſte ſingulari certamine dimi/cauit, tot hoſtiū ſpolia uictor ex acie reportauit, tot ciues ca ptos è manibus hoſtium rede mit, & à morte liberauit, tot uulnera excepit, tot deniq; ui/ctorias cōſecutus eſt, ut oīum fidē exuperare poſſit, niſi à cer tiſſimis, & ſumma auctoritate ſcriptoribus, tam græcis q̄ lati nis eius res geſtæ memoriæ ꝓ ditæ forent, atq; in primis à M. Var. linguæ latinæ teſte certiſ/ſimo, ſimiliter ab Aulo Gel/lio uiro grauiſſimo, pael rōne à Soſioo, qui de hoc ſic breuiter tradit. Præualuiſſe apud Ro. L. Siciniū dētatū, titulorū numerus oſidit, tribunus hic pl. fuit nō multos poſt exactos reges Spu. Tarpeio. Aurelio Aterio conſulibus, idem ex ꝓuocatiōe uictor octies quadragies q̄n/quies aduerſas habuit cicatrices, in tergo nullā notā, ſpolia ex hoſte trices quater cœpit, in faleris, haſtis, pilis, armiliis, coro/nis tricenta xii. dona meruit, nouem imperatores, qui oga ei uicerunt triūphantes ꝓſecutus eſt, hunc ob fortitudinē Achil/lē tradunt fuiſſe nūcupatū, Aulus Gel. L. Sicinius dentatus tribu/nus ple. fuit, Spurio Tarpe. Aurelio Aterino conſulibus. Hic plus q̄ credi poſſit, & debeat ſtrenuus bellator fuit, ob ingen/tem fortitudinē Achilles Ro. appellatus eſt is pugnaſſe in ho/ſtē dr̄ centū, & uiginti preliis, cicatricē à tergo, nullā aduerſas q̄nq; &. xl. tuliſſe, coronis eſt donatus aureis octo, obſidiona/li una, muralibus tribus, ciuicis xiiii. torq̄bus tribus, & octo/ginta armillis, plus cētū &. lx. haſtis, duo de. xx. faleris. Itē do/natus eſt quinquies uicies populi militaria habuit multiiuga in his ꝓcurator plæriq; triūphauit cum iperatoribus ſuis triū/phos nouem, hæc ille. Dion. quoq; Alicarna. multa de hoc ui/ro tradit, quæ longum eſſet recenſere. Idem ēt facit Pli. de na. hiſto. lib. xxi. cap. v ¶ Honoreſq; operum, inſignia uictoriarū ideſt præmia ſibi data ex uictoriis comparatis. ¶ Teſtata, affir mata. ¶ Sex & triginta ſpolia, que ab hoſtibus eripuerat ſin/gulari certamine ſuperatis. ¶ Traxiſſe. vi. Quaſi maior pars ui/ctoriæ eius eſſent ciues, qui in manus hoſtium deuenerant. ¶ Tergo. c. v in quo ſignificabatur illum non fugiſſe. ¶ Nouē i. nouem triumphantes imperatores ſecutus fuerat qui opera ſua teſte Soli. uicerant. ¶ Totius c. ut magis in L. Dentatū q̄ in impatorē oculos conicerent. ¶ Pōpa, ordine ſequēdū, i quo ēt uictoriarū inſignia ꝑferebantur. ¶ Ciuicæ. xiiii. erant aūt ci/uicæ quernæ. ¶ Murales, aureæ ¶ Obſidionalis, gramineæ. ¶ Torquæs, Ornamenta colli ex auro torta confecta, unde ēt torquæs dicti ſunt. ¶ Armillæ, ornamenta brachiorū, à tegē/dis armis. i. ſuperioribus brachiorum partibus.

Achilles. Romanus.

ASCENSIVS.

SEd quod &c. Claudit exēpla romanorū ciuium admi/rabili, & non minus felici fortitudine Lucii Sicinii denta ti dicens, ſed cōmemoratio Lucii Sicinii dentati, finierit, ideſt terminauerit merito (quia maxima eſt, & ex rhetorico in ſtituto maxima, quæq; autem in fronte, aut in calce locanda ſunt) oīa exempla romana, q̄d. i. quatenus attinet ad excellen/

tem fortitudinē præſtatorū. Cuius .ſ. Lucii Sicinii opa, & honores .i. p̃mia operū poſſent iudicari excedere .i. excellere aut excellētiā habere, ultra fidem ueri .i. ultra q̃ uero ſimilē eſt niſi certi authores (iter quos ſup. eſt Marcus Varro) uoluiſſent ea eſſe teſtata .i. teſtificata ſuis monimentis .ſ. literarū hoc eſt ſcriptis. Quē .ſ. Luciū tradunt .ſ. certi authores deſcendiſſe in aciē .i. obiiſſe p̃iculū dimicandi cēties & uicies (non dicam uigeſies, niſi ſic ſcriptū antiqua fides ꝓbarit) utentē eo robore .i. firmitate animi, atq; corporis, ut uideretur traxiſſe ſemper .ſ. ad ſe maiorē p̃tem uictoriæ, & quē tradunt, retuliſſe .i. reportaſſe ex hoſte ſex & .xxx. ſpolia in quorum numero (repete tradunt) octo fuiſſe ſup. eorū, cū quibus dimicaſſet ex prouocatione .ſ. ad ſingulare certamen, utroq; exercitu ſpectante, & quem tradunt ſeruaſſe .xiiii. ciues .ſ. Ro. raptos ex media morte .i. cum minimū abeſſent à cæde. & excepiſſe in pectore quinq; & .xl. uulnera (diligenter obſerua q̃ Valla præcipit, de numero minori p̃locando intra .xx. & .c. & poſt locando poſt centū, & añ .xx uſq; adeo, ut ex eius obſeruatione, Valla præceptū colligiſſe cenſeri poſſet) tergo ſup. ente, aut manente uacuo cicatricibus, uſi nunq̃ terga uertiſſe hoſti probatur, & tradunt eum ſecutū nouē currus triumphales imperatorū, cōuertentē in ſe oculos totius ciuitatis, numeroſa .i. copioſa pompa donorū q̃ ab imperatoribus ob rē bene geſtam receperat. Enim pro qa octo coronæ aureæ ob ſingularem uirtutem p̃ferebātur ſup ei coronæ ciuicæ .ſ. quernæ obſeruatū ciuem .xiiii. tres .ſ. coronæ murales ꝙ inter primos tranſcenderat muros, quæ aureæ erant, & una obſidionalis, ꝙ exercitū obſeſſum ſingulari uirtute liberauerat, repete præferebantur. Torq̃s .i. ornamenta colli ex auro intorto galli cathenas uocāt .clxxxiii. armillæ .i. ornamēta brachiorū .clx. haſtæ .xviii. Phaleræ .i. ornamēta equorū xxv. appoſitoriæ ornamēta .i. q̃ oia ſunt ornamenta, ſatis multa .i. ſuffectura, ēt legioni, nedū .i. ne dicā ſolū. aut nō ſolū militi ſup. uni, repete p̃ferebant illi ſeq̃nti currū triūphalē.

fuſus eſt. ℣ T. Iubelius. Vnus ex principibus cāpanis de q̃bus ſumendū erat ſuppliciū. ℣ Aio tuo, maius q̃ credere poſſes. ℣ Quē, uirū illum. laudat eius fortitudinē, ſi adeo fortis fuiſſet in fide Ro. ſeruanda nunquam capua diſciuiſſet à Romanis. ℣ Sugillare, ut per cædē ſuā, ac liberorū, & coniugis Fului crudelitas ad inuidiā eſſet inſignis. ℣ Quam ſen. uti miſericordia, Per q̃ icolumis eſſe poterat. Sugillare

❡ De T. Iubelio Campano.

ILle quoq; ex pluribus corporibus in vnum magna cum admiratione Calibus cruor confuſus eſt, in quo oppido cum Fuluius Flaccus propter campanam perfidiam principes ciuitatis ante tribunal ſuum capitali ſupplicio afficiēdos iudicaret: literiſq; à ſenatu acceptis finem pœnæ eorum ſtatuere cogeretur, ultro ſe ei T. Iubelius Taurea campanus obtulit & q̃ potuit clara voce, quoniam, inquit, Fului cupiditate tāta hauriendi ſanguinis noſtri teneris: quid ceſſas in me cruentā ſecurim diſtringere? vt gloriari poſſis: aliquanto virum fortiorem q̃ ipſe es, tuo iuſſu eſſe interemptum, eo deinde libēter id ſe eſſe factu rum, niſi ſenatus voluntate impediretur: affirmāte: at me, inquit, cui nihil Patres C. præceperunt, aſpice, oculis tuis quidem gratū, animo vero tuo maius opus edentem, protinuſq; interfecta cōiuge, ac liberis: gladio incubuit. quem virum illum putemus fuiſſe qui ſuorum, ac ſua cæde teſtari voluit: ſe Fulii crudelitatem ſugillare: q̃ ſenatus miſericordia vti maluiſſe.

❡ Externa De Dario.

AGe Darii quantus ardor animi. qui, cū ſordida, & crudeli Magorum tyrannide Perſas liberaret, vnumq; ex iis obſcuro loco abiectum corporis pondere vrgeret: præclari operis ſocio plagam ei inferre dubitanti, ne dum Magum petit ipſum vulneraret: tu vero, inquit, nihil eſt quod reſpectu mei timidius gladio vtaris. vel per vtrumq; illum agas licet. dum hic quam celerrime pereat.

ASCENSIVS.

ILle quoq;. Quia de ciuib' ſe nō plura dicturū ſignauit affert exēplū fortitudinis in uiro cāpano dicens. Ille quoq; cruor .ſ. nobiliſſimus, utpotē Iubelii, & liberorū, ac uxoris eius, cōfuſus .i. cōmixt' eſt, calibus .i. in eo opido campaniæ, in unū .ſ. aceruū, ex pluribus corporibus, cū magna admiratione .ſ. tā eorū, q fa ctum audierant, q̃ q uiderant. In quo oppido (ergo cales oppidū) cū Fuluius Flac. conſul ro. iudicaret principes ciuitatis afficiēdos capitali ſupplicio añ tribunal ſuū, ꝑp ꝑfidiā cāpanā qa cāpani ad Hānibalē defecerant, & cogeretur ſtatuere pœnæ .i. punitioni eorū .ſ. principū ciuitatis finē, & hoc lris acceptis à ſenatu .ſ. Ro. T. Iubelius Taurea, cāpanus .ſ. natione, obtulit ei .ſ. Fuluio, ultro .i. nō req̃ſitus, & inq̃t, uoce q̃ .i. q̃tū potuit clara, ò Fului, q̃m teneris tanta cupiditate hauriēdi ſanguinis noſtri, quid ceſſas diſtringere .i. denudare in me, ſecurim cruentam .i. cruore occiſorū illitā, ut poſſis gloriari aliq̃n .i. olim, aut gloriari uirū fortiorē aliq̃to q̃ ipſe .i. tu es, eē interemptū tuo iuſſu? Deinde eo .ſ. Fuluio dicentē ſe facturū eū ſe libenter id .i. enim occiſuorū, niſi impediretur uoluntate ſenatus. At .i. ſed (inquit) aſpice me, cui patres cōnſcripti nihil p̃ceperunt, edentē opus gratū q̃dē oculis tuis, uero ꝓ ſed, maius aio tuo, qa ſimile in ſimili caſu nō auderes, & ꝓtinus .i. ſtati hoc dicto, ipſe interfecta cōiuge, & liberis ſup. interfectis incubuit gladio .i. gladiū ſe demiſit in cōſpectu cōſulis Ro. uñ author. Quē .i. q̃lē uirū putemus illū fuiſſe q uoluit teſtari .i. approbare, & teſtificari, cæde ſua (Valla diceret ſui) ac ſuoꝝ .ſ. liberorū, & cōiugis, ſe maluiſſe ſugillare .i. denigrare, & infamē reddere, crudelitatē Fulii q̃ uti miſericordia ſenatus, q pœnæ principū finē ſtatuere iuſſerat. q. d. haud dubie fortiſſimum.

OLIVERIVS.

ILle quoq;. Cāpani ut ſupra diximus cū ad Hānibalē defeciſſent, & Romani deinde ciuitatē illorū torpeſcentē iam Hāni. fortuna in ſuā p̃tātē redigiſſent. Fuluius Fl. cōſul aſperioris ingenii hō principes ciuitatis, q defectōis auctores extiterāt, Cales, & teanū ducēdos curauit ut de illis ſuppliciū ſumeret cōtra collegæ ſui uoluntatē, q rē ratā ad ſenatū reiiciendā eſſe cēſebat, ille ueritus futurum, qđ euenit ut à collega ſup hac re lr̃e ad ſenatū mitterentur, idq; fore ſibi īpedimētū, quo minus ſuā in cāpanos uoluntatē expleret, p̃uenit ipſe celeritate ſua, nā cū eq̃tatu ꝓfectus nocte eſt Teanū, & de cāpanis, q illic hēbantur in cuſtodiis ſūpto ſupplicio, Propat cales ꝓficiſci, & quū iā ꝓducti eēnt cāpani, ut capite mulctarentur, ſreſu p̃uenerunt à ſenatu q̃bus finē exigendæ pœnæ de cāpanis ſtatuere cogebatur q̃s acceptas, nec reſolutas cū in gremio repoſuiſſe p̃coni īpauit ut lictorē lege agere iuberet, qđ cū feciſſet, ea q̃ de Iubelio ī lr̃a cōtinentur, d cā ſunt. ℣ Ex pl. c. Hoc dicit, qa hic Iubelius uxorē prius, & liberos, deinde ſemetipſum interficit ꝑp ingentē aī magnitudinē. ℣ In. v. Nō ex pluribus corporibus, in unū corpus fuſus eſt cruor, ſed in unū p̃mixtus ē, qa uxore, & liberis iterēptis ſup his pectori gladiū infigens exp iās corruit, & ita multorū cadauerū cruor in unum confuſus eſt.

OLIVERIVS.

AGe Darii q̃tus Cābyſes Cyri regis Perſarū filius ꝑ q̃ eté monitus eſt Smerdim regnaturū ſeq; regno expulſum iri. ueritus ergo ne à fr̃e regno exueretur, Comatim ut uult Iuſt. Prexaſpem q̃ndā (ut Hero.) miſit, q fr̃m interficeret ipſe uero telo caſu quodā in ſœmore ictus diē ſuū obiit interea magus q̃dā noīe Smerdis regnū occupauit anteq̃ rex periret. ubi Cambyſes Smerdim regnare intellexit. ℣ Prexaſpē interrogat, cur mandatū ſuum non ſit executus, credebat, enī Smerdim hunc fratrē ſuum eſſe, ille affirmat ſe fratrē illius occidiſſe, ut reuera fecerat, rex Prexaſpem in carcerem cōiici iubet, quo facto haud ita multo poſt rex morit, Prexaſpes carcere liberatur, q poſtea in locū editū aſcendit, quaſi ſimulata ſtultitia ridiculum, qđ facturos eſſet & congregato populo, conuenerant enim oēs mirantes, quid nā facturus eſſet, & cōfeſſus eſt ſe Smerdim regis fratrem illius iuſſu interfeciſſe, quo facto ſe præcipitem dedit princeps ciuitatis & ſi antea dubitauerant hunc, qui regnaret Cambyſæ fratrem, q̃q̃ & ipſe Smerdis appellaretur, atq; illi perſimilis, tamen quia nunquā ꝓdibat in lucem, & maxime confeſſione Prexaſpæ iā pro certo habere

¶ De Leonida.

HOc loci Leonidas ſpartanus nobis occurrit: cuius propoſito opere exitu nihil fortius. Nam cum. CCC. ciuibus apud Thermopylas toti Aſiæ obiectus, grauem illum & mari, & terræ Xerxem, nec hominibus tantum terribilem. ſed Neptuno quoq; compedes, & cælo tenebras minitantem, pertinacia virtutis ad vltimam deſperationem redegit. Cæterum perfidia, & ſcelere incolarum eius regionis & loci opportunitate, qua plurimum adiuuabatur ſpoliatus occidere dimicans, q̃ aſſignatam ſibi à patria ſtationem deſerere maluit. Ideoq; tam alacri animo ſuos ad id prelium quo perituri erãt cohortatus eſt, vt diceret ſic. prandete commilitones mei tanquam apud inferos cænaturi. mors erat denunciata. Lacedæmonii perinde ac victoria eſſet promiſſa ductori intrepide paruerunt.

to habere ceperunt hunc regis fratrem nõ eſſe, huc accedebat φ cũ rex multas concubinas, filiam quoq; Otanæ cuiuſdam principis haberet, pater ut rem exploratam haberet, filiæ præcepit, ut diligenter aiaduerteret, cũ rex profundiori ſomno captus eſſet nunq̃d aures haberet. Nam huic Cambyſes dũ eſſet in regno aures iuſſerat auelli, ut dignoſceretur à fratre, cui & uultu, & noie ſimilis erat, filia mox detulit ad patrem ſine auribus regem eſſe, hæc cum rẽ certã feciſſet, hunc qui regnaret Cambyſæ regis fratrem nõ eſſe, multi ex principibus ciuitatis coniurant patriam Tyrãnide liberare, itaq; cum Darius, & reliqui ſecum primores ciuitatis ad regiã armati conueniſſent, à cæteris quos ad ſui corporis cuſtodiã rex habere conſueuerat ꝓhibebantur ultimã portã intrare, ibiq; cũ Darius Smerdiũ regẽ amplexus humi ꝓſtrauiſſet, unuſq; ex ſociis telum in corpus regis dimittere dubitaret, tuendũ Smerdiũ uulnera recipit, Dariũ quoq; trãſfigeret telum, inquit, Darius per utrunq; corpus agas, dum hic pereat q̃ celerrime, in hac hiſtoria Valerii opinionẽ ſecuti ſumus qui multũ diſſentit à Iuſtino. ¶ Tyrãni de mago illo, qui ſe per dolum regẽ fecerat. ¶ Obſcuro loco, Vbi lux nulla erat. Vel pro etiam utrunq; Meum ſcilicet, & huius.

ASCENSIVS.

AGe darii & c. Bono ordie ꝓcedit, nã primũ intulit exẽpla mere domeſtica, deiñ ſemiexternũ, nũc mere externũ dicẽs. Age, adhortãdi uox eſt. q. d. attende, aut diſcere, q̃tus ſup fuit ardor animi darii, unius ex principibus Perſarum, qui cũ liberaret Perſas, ſordida & crudeli tyrãnide magorũ, præſertim Mergidis, qui ſe fratrem Cãbiſe mentiebatur & urgeret. i. opprimeret pondere corporis ſ. ſui, unũ ex his. ſ. magis, Mergidẽ noie abiectũ. i. ꝓſtratum loco obſcuro, inq̃t, ſocio ꝑclari operis. i. tirãnicidii dubitanti inferre plagã ei. ſ. mago, ne uulneraret ipſum. ſ. Darium incũbentem ſup magũ, dũ petit, aut peteret magum, uero. i. certe, nihil eſt quod ideſt propter quod tu utaris gladio timidius, ideſt cum timore, reſpectu mei, ideſt ne me uulneres. licet agas, ideſt impellas, illum, ſcilicet gladium tuum, uel. i. etiam per utrunq;. ſ. me & tyrannum. i. dummodo hic. ſ. tyrãnus pereat q̃ celerrime, ideſt ualde celeriter.

THEOPHILVS

DArii. Sunt qui legant Gobryæ ex Herodoto & Trogo, cuius hiſtoriarum primo uerba ſunt hæc Ipſi corripiuntur à pluribus, quorum alterum Gobryas amplexus magnum, cunctãtibus ſociis, ne ipſum pro mago trãſfoderent, quia res in obſcuro loco gerebatur, uel per ſuũ corpus adigi ferrum mago iuſſit, fortuna, tamen ita regente, illo incolumi magus interficitur, hæc Trogus, & eo prior Hero.

OLIVERIVS.

Thermopyle

HOc loci Leonidas Spartanus. Cum Xerſes Perſarum, & totius Aſiæ rex exercitum infinitæ multitudinis, ut potè decies centena millia militum in Græciã traduceret, ut eã ſuo imperio ſubigeret, lacedæmonii Leonidã principẽ ciuitatis cũ trecentis ciuibus miſerunt, q̃ in anguſtiis Thermopylarũ ſe perſis offerret, & tranſitum eorũ in græciã ꝓhibiturus eſt aũt mons longiſſimus, qui ita greciã diuidit ſicut Apeninus Italiã, teſte Liuio de bello Macedonico lib. v. Strabo uero uult eſſe anguſtias montis, Oetæ ut ſupra diximus ibi Leonidas, cum trecentis ciuibus, quo ſecum duxerat tanta uirtute dimicauit, ut non ſolum multos, ac prope innumerabiles ex hoſtibus de monte repulerit, ſed etiam rex ipſe ter de fide ſua cõſternatus fuiſſe dicatur, multos ex ſatellitibus, quos ad cuſtodiã ſui corpis ſeruabat, quoſq;. αναγους hoc eſt immortales appellabat, eoſq; Leonidas ſuperauit, & docuit eſſe mortales, itaque apparebat Xerxem ſibi tranſitum in græ

clam uiribus quidẽ aperire non poſſe, niſi agreſtis incola regi locũ aperuiſſet, per quẽ in cacumen montis euadere poſſet. Rex illũ multis muneribus donatũ multitudini ſuæ ad montem ſcandendum ducẽ dedit, quos cum iam ſuperiora loca tenentes Leonidas conſpexiſſet enim uero cognouit ſe diutius reſiſtere non poſſe, nec eo tñ remiſſior ad pugnam eſt factus quin ẽt ſuos ita allocutus eſt, ut diceret eos ita prãdere, tanq̃ cenaturos ad iferos, hi duci ſuo tanquã triũphos, ac uictoriam permiſiſſet intrepide paruerunt & ita pugnantes oẽs pro patria fortiter occubuerunt. Multis tamen prius ex hoſtibus interfectis. Vnde de hoc Stra. lib. ix. In deſcriptione Thermopilarum Leonidas, iquit, ſane paucis adiunctis finitimis contra tot Perſarum millia hominũ ualentiſſimorũ tunc ope locorũ obſiſtit, donec alio per mõtana circũeuntes tramite barbari ipſi leonidæ cõmilitones conciderunt, & tunc in cõem cunctoꝝ tumulũ eorũ polyandrium, ad eſt & inſculpta in colũna. Spartanorũ iãte uulgata inſcriptio. Dic lacedæmoniis hac hoſpes parte iacere, dum illorum rigidis legibus obſequimur. ¶ Grauẽ, Perniciosum, q̃a nec mare, nec terra eũ ſuſtinere poterant. Sed, Neptũno cõpedes. Quia dr̃ Xerxes Bizantiũ ponte iunxiſſe uel φ mare nauibus ſtrauit ut dicit Iuſti. Propterea compedes ur̃ inieciſſe Neptũno. ¶ Tenebras cæ. q̃a multitudine ſagittarũ cælo tenebras inducebat, & ſolis lucem auferebat.

ASCENSIVS.

HOc loco ſeu hæc loci. Vtrũq;. n. legitur. Recitat mirabilẽ uirtutẽ Leonidæ, & cæterorũ ſpartanorum dicẽs. Leonidas ſpartanus. i. lacedæmonius, nam ſparte, ſeu ſparta ẽt lacedæmon dr̃ occurrit nobis. ſ. memorãdus hoc loci, aut hoc loco, uidelicet inter uiros fortiſſimos, cuius. ſ. leonide ꝓpoſito, q̃a uoluit hoſtẽ arcere à patria ope, q̃a inumeros occidit exitu q̃a iãdẽ fortiſſime cecidit, nihil eſt fortius. Nã ipſe cũ trecẽtis ciuibus. ſ. lacædemõiis, obiectus toti Aſiæ. i. exercitui, quẽ ex tota Aſia cõtraxerat Xerxes, apud Termopylas. i. anguſtias illas montis. Oetæ dictas, quaſi portas calidarum aq̃rũ. ¶ Redegit ꝑtinacia. i. infragibili cõſtantia uirtutis ad ultimã deſperationẽ Xerxẽ illũ grauẽ. i. moleſtũ & mari, & terræ & non modo terribilẽ hoibus, ſed minitãtẽ quoq; Neptũno. i. deo maris cõpedes, q̃a Helleſpontũ ponte iũxit, & colaphis cæſum, q̃ſi cõpedibus cõſtrictũ ſeminatus eſt, minitantẽ cælo tenebras, q̃a multitudine teloꝝ terris umbras induxit, ita ut q̃ ſub illis erant, poſſent putaſſe cælo lucem deeſſe. Cæterum. i. ſed, ipſe ſpoliatus opportunitate loci qua plurimum adiuuabatur, ſpoliatus dico, ꝑfidia, & ſcelere icolarum, quia unus ex incolis regionis docuit à tergo aditũ in montem, unde Leonidas depugnabat, uiſo aũt hoſte, maluit occidere. i. occubere dimicans, q̃ deſerere ſtationem aſſignatã ſibi à patria, ut. ſ. in ea ſtaos hoſtes arceret. Ideoq;, quia maluit occidere q̃ fugere cohortatus eſt ſuos. ſ. ciues illos trecentos, ad id prelium, quo, erant perituri quia, non erat ſpes euadendi, cohortatus inquã eſt aio tam alacri, ut diceret ſic. O cõmilitones mei prandere tanq̃ cænaturi apud inferos. ſ. in cãpis elyſiis. Mors erat denũciata ſ. hoc dicto, & tñ ſup. lacedemõii ꝑuenerũt ductori. ſ. ſuo Leõide, itrepide ꝑinde ac. i. ſi aliter q̃ ſi uictoria eẽt ꝓmiſſa.

THEOPHILVS.

LEonidas Spartanus. Quum Xerxes in terram græciam cũ decies centẽnis armatorũ millibus aduentaret à lacedæmoniis q̃ngenti duce Leonida miſſi ſunt, ut anguſtas Thermopilarũ fauces, occuparent, Epulabatur, & ecce ingens barbarorum uis à ſummis ingruit iugis, quos ubi Leonidas aſpexit, prãdete, inq̃t, cõmilitones, tanq̃ apud inferos cenaturi. Tunc facto in Perſas impetu multis cõfoſſus telis ad Xerxem peruenit, eiq; diadema arripuit, occiſi cor à Xerxe excẽtũ ſetis hirtũ inuentum eſt, hiſtoriam refert Ariſtides re

rum Perſicarũ primo. ⸿ Neptuno cõpedes. Quũ oborta mari tempeſtas pontem, quo Xerſes iunxerat Helleſpontũ diruiſſet, ille turus actus, Helleſpontũ trecentis plagis affecit, compedeſq; grauiſſimas in ipſum deiecit, cũ hac inſultatione. Dominus hac acerba pœna te plectit. auctor Herodotus, & Iuuenal. Ipſum compendibus, qui uinxerat. Ennoſigeum.

Imperatore, quibus deinde pugnantibus duo ex argiuis Agenor & Chromius ſuperſtites uictoriã in urbem renunciant, post ſummã poſtea quietem Othryades, qui ſupfuerat, ſemifractis initens haſtis Cæſorum ſcuta corripiens Trophæum erexit, ex proprio inſcribens cruore Διι τροπαιῳ οὐχῳ, idest Ioui in cuius poteſtate ſunt Trophea, dehinc orta utrinq; diſcordia Amphictyones quum in rem præſentẽ uenißent, uictoriam Lacedæmoniis adiudicant. ut Chryſermus Peloponeſiacorum tertio tradit, & Herodotus.

⸿ Thyreatium ſolũ. Thyrea de qua certamen inter Argiuos & Lacedæmonios fuit, in mediis utriuſq; ciuitatis finibus poſita, dr & thyre numero multitudinis ex contractione, un incole thyreatæ, ut tegeatæ, & gñe fœminino thyreatis. hec Steph. ⸿ Leuctram. Leuctra numero multitudinis, & neutro genere declinatur, ex Stra. Plu. Suidæ monimentis Euſtachio, ceteris Pauſanias και ες λευκτρα αφικνει τοι ταβοιωτα.

De Othryade.

Othryade quoq; pugna pariter, ac morte ſpecioſa, Thyræatium laude, q̃ ſpatio latius ſolum cernitur qui ſanguine ſuo ſcriptis literis direptam hoſtibus victoriam, tantum non poſt fata ſua in ſinũ patriæ cruento trophæi titulo retulit.

De Epaminunda.

EXcellentiſſimos Spartanæ virtutis prouẽtus, miſerabilis lapſus ſequitur. Epaminũdas maxima Thebarum felicitas, idemq; Lacedæmonis prima clades, cum vetuſtã eius vrbis gloriam: inuictamq; ad id tempus publicam virtutem, apud Leuctram, & Mantineã, ſecundis præliis contudiſſet: traiectus haſta, ſanguine, & ſpiritu deficiens, recreare ſe conãtes primum an Clypeus ſuus ſaluus eſſet: deinde an fuſi hoſtes penitus forent, interrogauit. que poſtquã ex animi ſententia comperitur: non finis, inquit, commilitones meæ vitæ, ſed melius, & altius initium aduenit. Nunc enim veſter Epaminundas naſcitur: quia ſic moritur. Thebas ductu, & auſpicus meis caput Græciæ factas video: & fortis, & animoſa ciuitas Spartana iacet armis noſtris abiecta. amara dominatione Græcia liberata eſt. orbus quoq;, non tamen ſine liberis morior: quoniã mirificas filias Leuctram, & Mantineam relinquo è corpore deinde ſuo, haſtam educi iuſſit, eoque vulnere expirauit. Quod ſi eum Dii immortales victoriis ſuis perfrui paſſi, eſſent: ſoſpes glorioſior patriæ mœnia non intraſſet.

OLIVERIVS.

OThryadæ quoque pugna pariter ac. Athenienſes & Lacedæmonii de agro Thyreatiũ inuicem diſſidebant, & cũ de hoc utrinq; exercitus pugnaturi conſtituiſſent, ne magnã cladẽ acciperent totius belli fortunam trecentis militibus cõmiſerunt, q̃ utriq; pro ſuo dimicarent exercitu, & dum hi pugnarent, reliqui oẽs in caſtra diſcederent, in hac pugna tanta aiorum pertinacia certatum eſt, ut cæteri oẽs occubuerint unus tñ Othryades pugnæ ſupſtes extiterit q̃ ne ſolus in caſtra rediret, ſeipſum inter hoſtilia cadauera gladio tranſfixit, & ſanguine proprio ſcuto ſuo literas inſcripſit ενικησα. Uici deinde cum è caſtris utrinq; oẽs exiſſent ad colligẽda cadauera ut ſepulturæ mandarentur nec aliqua rõne ſecerni poſſet, utri uictores fuiſſent Othryadæ corpus inter cadauera Athenienſiũ repertum eſt, cũ ſcuto ubi uictorie Titulus erat inſcriptus, ex quo cognitũ eſt ipſum uictorẽ ſupſtitem fuiſſe, & ita conſenſu Athenienſ. lacedæmonii Thyreatiũ agrum ſpatio quidem anguſtum ſed laudibus amplũ deinceps poſſederunt. ⸿ Spatio, quia paruo ſpacio circũſcriptus erat locus ille. Ordo aũt literæ eſt, ſolũ Thyreatium latius laudẽ q̃ ſpatio cernitur ſpecioſa pugna pariter, ac morte othryadæ. ⸿ Direptat. nõ p. ſ. ſ. in. ſ. i. ferme. & quaſi poſt mortem ſuã nam parum aberat à morte cum ſanguine ſuo uictoriæ titulũ ſcuto ſuperioſcripſit, ac ſi diceret in ipſo mortis articulo, & eſt modus dicendi tantum non pro ferme Valeri. propemodum peculiaris.

ASCENSIVS.

OThryadæ &c. Ordo eſt, Solum quoq; Thyreatium. i. quod Thyræates colunt, cernit. i. conſpicitur, latius id eſt extenſius, laude Othryadæ, ſcilicet Lacedæmonii illius ſorte ſic dicti, q; Otrii eſſet filius, ſpecioſa pariter pugna, ac morte q̃ ſpacio, ideſt extenſione locali, ſic Oli. legit, Alii non morte, ſed mors legunt quibus libẽtius accedo propter particulam quoq;, ut ſit ordo. Pugna quoq; pariter, ac mors Othryadæ, ſpecioſa ſupple eſt, cuius ſupple laude ſolum Thyræatium cernitur latius qui ſpacio, & ſupple qui retulit in ſinum patriæ cruento titulo Trophei, utpote literis ſcriptis ſanguine ſuo, uictoriam direptam hoſtibus. ſ. Athe. tantũ non. i. dumtaxat poſt ſua fata. i. poſt mortem uoluntariam, noluit enim ſuperuiuere cæteris cæſis, ut qui eius ſcripta legerunt, interpretati ſunt, potuit tamen fieri, ut accepto letali uulnere, ſed ſpiritu nondum ſopito ea ſcripſerit, & eo ſolo uicerit, q; cæteri ſimilia ſcribere, aut non potuerint, utpote iam defuncti, aut non curauerint minus pro patriæ gloria attenti.

THEOPHILVS.

OThryadæ. Argiuis, ac lacedæmoniis de Thyreatæ agro diſceptantibus amphictyones ſtatuerunt, ut utriq; pugna cõmitterent, & ager uictoribus adiudicaretur. Itaq; lacedæmones Othryadem, Argiui Terſandrũ creát

OLIVERIVS.

EXcellentiſſimos Spartanæ ciuitatis. Epaminondas bellicæ artis gloria pſtans primus docuit Lacedæmonios, qui græciæ regnũ occupauerant uinci poſſe, & eorum opes frangi, nam apud leuctra primo fudit, atq; fugauit illorũ exercitum, cum Cleombroto duce, qui tanta cum ſpe fuerat à Lacedemoniis aduerſus Thebanos miſſus, ut nihil prorſus de uictoria dubitarent, qui cũ ad Leuctra uenißet, ac diligenter hoſtium uires, & conſilia cognouiſſet, tandem intellexit illos omnibus rebus eſſe ſuperiores, ſed quoniam tanta cum opinione ciuium uenerat Cleombrotus ut redire non poſſet niſi cum magna ciuium offenſione, rem pugnæ commiſit, & à Thebanis Epaminonda duce ſuperatus, magnam patriæ ſuæ cladem intulit, adeo ut niſi eſſet accitus ex ægypto Ageſilaus, actum eſſet de re Lacedæmoniorum erat enim ad eam neceſſitatem peruentũ, ut mulieres arma ſumere coactæ fuerint, ad urbis mœnia defendenda, rurſus apud Mantinæam cum utrinq; exercitus cõſtitiſſent ueritus Thebanos in acie ſegnius pugnaturos his uerbis & oratione hortatus eſt, ut diceret captiuitatem uxorum, liberorum, Patriæ ſibi ante oculos proponerent, ipſis quoq; urbis mœnia ſolo paulopoſt adæquandam niſi fortiter agerent, quibus animati Thebani ciues Lacedæmonios acri pugna ſuperarunt. Frontinus lib. i. cap. xi. Epaminondas inquit dux Thebanorum aduerſus Lacedæmonios dimicaturus, ut non ſolum milites uiribus ſuis, uerum etiam affectibus iuuarentur, pronunciauit in concione deſtinatum Lacedæmoniis, ſi uictoria potirentur omnes uirilis ſexus interficere uxoribus autem eorum, & liberis in ſeruitutem adductis Thebas diruere qua concione concitati primo impetu Thebani Lacedæmonios expugnauerunt, de hoc uiro & Cicero. in epiſtolis ad L. Luceium dicit enim quem noſtrum ille moriens apud Mantineam Epaminondas, non cum quadam miſeratione delectat? qui cum demum ſibi ſpiculum auelli iubet, poſtq̃ ei percunctanti dictum eſt, clipeum ſaluum eſſe, ut etiã in uulneribus dolore æquo animo cum laude moreretur.

Epaminondæ uirtus.

⸿ Inuictam publicam uirtutem. Quia & ſi multi ex lacedæmoniis oppreſſi ſunt publice, tñ omnium bellorum ad id tẽpus ſuperiores extiterant. ⸿ Leuctram, & Mantinæam. Leuctra oppidum eſt Bœotiæ haud procul ab Helicone iuxta lebadiam &

Mantinæa.

ꝺiam & Cheronæ, teſte Stra. lib. ix. in deſcriptione bœotiæ, dicit enim iacet aūt Heliconis & cheroneæ medium iuxta coroneā, Leuctra in eo tractu ſunt ubi epaminondas lacædemonios ingenti ſuperans prælio, eorū calamitatis & cladis initiū reperit, ex eo.n. tpe græciæ principatū ultra recuperare nequiuerunt, quem prius adepti tenebant, pſertim poſtq̃ ſecundo apud Mātinæā congreſſi rem infeliciter geſſerunt unq̃ tñ illis q̃q̃ hunc in modū afflictis permanſit, ut nullorū aliorū ditioni ſubacti ſintuſq; ad R. imperiū. à qbus eis habitus perdurat honos ꝓp regendæ ciuitatis ꝓbitatem monſtratur ſane locus ipſe in uia q̃ ex platæis ducit ad theſpias Mantinea uero fuit in Arcadia eodem teſte, ſed ut uult, nunc non extat, nā Epaminōdas, inqt Mantineā, ſuperis ſecunda pugna Lacedæmoniis, illuſtrem redidit, in qua & ipſe obiit, hæc autem euanuit. ¶ Sed me. & al. initium uitæ, qa fama uirtutis meæ apud poſteros æterna manabit. ¶ Ciuitas ſpar. Sparta metropolis ciuitas eſt Lacedæ. hoc eſt principalis, quæ alio noīe Lacedæ. dr q̃q̃ nōnulli uelint Lacedæ. regione eſſe, Spartam uero urbem. Iuſt. lib xi. Thebani, inquit, auxiliātibus Athe. bellum his intulere. ſ. Lace. q̃ ciuitas ex infimis incrementis uirtute Epaminōdæ ducis ad ſpem imperii græcię erecta eſt.

ASCENSIVS.

Excellentiſſimos. Affert pulchrū fortitudinis exēpliū in Epaminōda Thebano dicens. Lapſus miſerabilis uirtutis ſpartanæ.i. Lacedæmoniæ, ſequitur excellētiſſimos ꝓuentus uirtutis ſpartanæ Epaminōdas maxima felicitas Thebarū, & idem prima clades.i. calamitas lacedæmoniorū, eum.i. poſtq̃ contudiſſet.i. tundendo oppræſſiſſet uetuſtam gloriā eius urbis, uidelicet lacedæmonis, & uirtutem publicam, ideſt totius ciuitatis inuictam ad id tempus, contundiſſet dico ꝓ̄liis ſecundis.i. proſperis ſibi, & ſuis, apud Leuctrā, & Mantineam.i. loca illa, in quibus feliciter cū ſpartanis pugnauit, traiectus haſta.i. habens corpus traiectum haſta, & ſup. deficiens ſanguine, & ſpiritu ſ. uitali interrogauit, ſcilicet amicos conātes ſe recreare.i. conſolando reparare uires animi eius primū, an clypeus ſuus eſſet ſaluus, quia turpiſſimum erat clypeum abiicere, deinde, an hoſtes forēt fuſi penitus, quæ, ſcilicet duo poſtquā comperit ex ſententia animi i. ex uoluntate ſua.i. ita ſe habere ut uoluit, inquit, ò commilitones, non finis uitæ meæ aduenit, ſed melius, & altius initiū uitæ ſup uenit enim ꝓ ga. Epaminondas uidetur ſcilicet dux, naſcitur nunc .ſ. in eterna memoria, quia ſic. ideſt tam glorioſe moritur (Pulchre ſe laudans in tertiā tanq̃ de altera loquitur perſona. Simile aūt cum illo ſentiens eccleſia noſtra, celebrat ſanctorū martyrū natalitia, quo die hinc ad æterna migrauerunt regna.) Ego uideo Thebas factas ductu. ſ. meo, & auſpiciis meis. ſ. felicitate & ꝓuidentia mea caput.i. principem ciuitatem græciæ & ciuitas ſꝑtana fortis, & animoſa iacet abiecta.i. uilis effecta armis noſtris, græcia eſt liberata, amara dñatione.i. tyrannide lacedæmoniorū. Ego quoq;.i. etiā morior, orbus.i. carens natura i, aut carnali prole, non tñ morior ſine liberis, qm̄ relinquo Leuctram & Mantineam.i. memorias uictoriarum mearum, apud leuctrā prius, & nunc apud Mantineam mirificas filias. .i. loco mirificarū filiarū. Deinde.i. illis dictis iuſſit haſtam, qua traiectus erat duci.i. leniter trahi è corpore ſuo, & expirauit, ideſt ſpiritum emiſit eo uulnere. Quam ſi.i. dato, q dii imortales paſſi eſſent eum perfrui.i. ad ſatietatem uitæ, aut ad extremum fati frui uictoriis ſuis ipſe ſoſpes, ideſt ſanus, & incolumis non intraſſet glorioſior, ideſt plenior ueræ gloriæ mœnia patriæ. ſ. thebarū, ſup. q̃ intrauit hoc dicto, & facto.

¶ De Theramene & Theogene.

Ac ne Theramenis quidem Athenienſis in publica cuſtodia mori coacti, parua mentis conſtantia: in qua triginta Tyrannorum iuſſu porrectam veneni potionem non dubitanter hauſit, Quodq; ex ea ſuperfuerat iocabundus illiſum humo clarum edere ſonum coegit. Reddenſq; ſeruo publico, qui eam tradiderat: Critiæ, inquit, propino. vide igitur vt hoc poculum ad eum continuo perferas. erat autem is ex. xxx. tyrannis crudeliſſimus. profecto eſt ſupplicio ſe liberare tam facile ſuppliciū perpeti. Itaq; Theramenes perinde ac in domeſtico lectulo moriens, vita exceſſit. Inimicorum eſtimatione punitus, ſuo iudicio finitus. Sed Theramenes à literis, & doctrina virilitatem traxit. Numantino vero Theogeni ad conſimilem virtutē capeſſendam: quaſi magiſtra gentis ſuæ ferocitas extitit. perditis namq; & afflictis rebus. Numantinorum, cum omnes eius ciues nobilitate, pecunia honoribuſq;, præſtaret: vicum ſuum, qui in ea vrbe ſpecioſiſſimus erat: contractis vndiq; nutrimentis, ignis incendit protinuſq; ſtrictum gladium in medio poſuit: ac binos inter ſe dimicare iuſſit: ut uictus, inciſa ceruice ardentibus tectis, ſuperiaceretur. qui cum tā forti lege mortis omnes aſſumpſiſſet: ad ultimum ſeipſum flammis immiſit.

OLIVERIVS.

Ac ne Theramenis quidē Athe. ſubactis Athenięſibus, ut diximus in. c. de Somniis Lyxander Lacedemoniorū dux triginta ꝑtores impoſuit q paulopoſt facti ſūt. xxx. tyrāni. nā illorum opera ſublato de medio Alcibiade, cuius metu reprimebantur ſæuire ceperunt in plebem Athenienſem, & in populum uniuerſum crudelē tyrannidem exercere, nam tanti ultoris uidelicet Alcibiadis metu liberati, miſeras urbis reliquias cædibus, & rapinis crudeliter exhauriunt, qđ cū Theramenii uehementer diſpliceret, eorū libidinibus ſepiſſime obſtaret iniecto falſo crimine, in carcerē cōiecerunt, eiq; uenenatū poculū paulopoſt hauriendū miſerunt, qđ cū forti animo, & indubitanter hauſiſſet, quod poculū uenenatū miſſum in fundo remanſerat, & tunc terre incuſſit dicēs. Hoc Critiæ ꝓpino, erat aūt unus ex triginta, hi uero fuerunt à thraſibulo eiecti, & critias interemptus. ¶ Critiæ propino. Quaſi diuinans quod futurū erat, ut exigerentur oēs & critias occideretur. Cic. lib. i. Tuſcu. Quā me delectat, iquit, theramenes q̃ elato animo eſt, & ſi. n. flemus, cū legimus tñ non miſerabiliter uir clarus emoritur, q cū ēt coniectus in carcerē. xxx. tyrānorū iuſſus uenenumq; ut ſiciens ebibiſſet, reliquū ſic è poculo eiecit, ut id reſonaret, quo ſonitu reddito arridens ꝓpino, inquit, hoc pulchro critiæ, q in eū fuerat deterrimus, græci. n. in cōuiuiis ſolent noiare, cui poculū tradituri ſint. Iuſſit uir egregius in extremo ſpū cū iā ꝑcordiis ſuſceptā mortē contēneret, uereq; ei, q uenenū ꝑbuerat, mortē eā eſt auguratus q̃ breui conſecutus eſt. ¶ Profecto eſt rā fortiter mori. Tā conſtanter mori ē ſe ſupplicio mortis liberari. ¶ Inimicoꝝ ex. ſtimatione, inimici qdem de morte pœnas dediſſe illū credebant, ipſe uero mortē pœnarū finem eſſe iudicauit. ¶ Literis & doctrina, Eſt endiadis.i. doctrina literarū. ¶ Numātino uero Theogeni. Cū Numantiā obſidet Scip. poſterior cōplures oppidanos ex urbe progreſſos ad colligēda frumenta pallantes ꝑ agros occidere uetuit, q̃ diceret eo facilius qcqd frumenti eſſet in urbe cōſumpturos eſſe quo plures eſſent, nā qđ portabatur in urbem per eos, q exierant ad paucorū dieru uſum, erat igitur cōſumptis oībus q̃ ad uictū pſtarent, deſperatiſq; ſuciorū, & aliorū auxiliis cū iam famis extremitatem diutius tolerare nō poſſent, ne in ſeruitutem uenirent cōſilio Theogenis ſe inuicem tradentes neci oēs occubuere, ſed de hac fame, & neceſſitate uidebimus lib. vii. c. de neceſſitate. ¶ Præſtaret, Superaret, excelleret. ¶ Vicum ſuū. Quē habitatiōe ſua totum occupauerat. ¶ Tam forti lege. Vt inter ſe de uita certarent.

Propinare.

Theogenis.

ASCENSIVS.

Ac ne Ther. Affert exemplū fortitudinis Theramenis ciuis, & philoſophi Athe, in carcere potionem uenenatam à tyrānis miſſam forti alo haurientis. Ordo eſt, Ac ne qdem.i. non ēt cōſtātia mentis theramenii Athe. coacti mori in pub. cuſtodia.i. carcere parua ſup. eſt, immo magna, i qua. ſ. cuſtodia, aut mentis cōſtantia, hauſit non dubitāter potionem ueneni porrectam iuſſu. xxx. tyrannorū, & ipſe iocabundus.i. per iocū irridens, coegit id qđ ſuperfuerat ex ea. ſ. potione quia totū bibere non uoluit, illiſum humo.i. in humum.i. fortiter iactū in terram edere.i. emittere ſonū, clarum & reddens ſeruo publico ſup. ꝑtem aliq̃ potionis, q ſ ſeruus tradiderat ſup. eam potionem, inqt, ego, ꝓpino ſup. ſimilem hauſtū, aut potionem Critiæ, ſcilicet tyrāno. q.d. expectet ent,

ℂ De vxore Aſdrubalis.

VErum vtæque P.R. inimicæ vrbis excidium referã: Carthagine capta vxor Aſdrubalis exprobrata ei ĩpietate, qđ à Scipione ſoli ſibi impetrare vitam cõtentus fuiſſet, dextra leuaq; tres cõmunes filios, mortem non recuſantes, trahens incendio ſe flagrantis patriæ obiecit.

ℂ De duabus puellis Syracuſanis.

MVliebris fortitudinis exemplo, æque fortẽ duarum puellarũ caſum adiiciã. Cũ peſtifera ſeditione Syracuſarum, tota regis Gelonis ſtirps euidẽtiſſimis exhauſta cladibus ad vnicã filiam Harmoniã virginem eſſet redacta: & in eam certatim ab inimicis impetus fieret: nutrix eius, æqualem illi puellam, regio cultu ornatã, hoſtilibus gladiis obiecit, q̃ ne cum ferro quidem trucidaret: cuius eſſet conditionis, ederet: proclamauit admirata illius aium Harmonia: & tantæ fidei supereſſe nõ ſuſtinuit. Reuocatoſq; interfectores profeſſa que nã eſſet: in cædem ſuam conuertit. Ita alteri tectum mendacium: alteri veritas aperta, finis vitæ fuit,

ſtas breui uitæ ſuæ exitum. (Nam in conuiuiis qui datum poculum biberunt, ſolent cui faueant nouum propinare) igitur quia Critiæ propino, uidelicet i. proſpice, ut perferas continuo hoc poculum ad eum. ſ. Critiam. aũt pro ſed, is (inquit autor) erat crudeliſſimus ex. xxx. tyrannus. deinde autor laudans factum theramenis à prudentia dicit. ⸢ Profecto perpeti ſupplicium tã facile eſt liberare ſe ſupplitio Itaque .i. & ita Theramenes exceſſit uita perinde ac .i. tanquam eſſet moriens in lectulo domeſtico, punitus exiſtimatione .i. iuditio inimicorum. ſ. tyrãnorũ, finitus ſcilicet punitione largiore, & huius uitæ miſeriis, iuditio ſuo. i. ut ipſe indicabat, & interpretabatur. Sed Theramenes traxit uirilitatem. i. aſoſitatem, & fortitudinem, qua uſus eſt à literis & à doctrina quia multa legerat, & audierat, ac docuerat, q bus aduerſa fortiter toleranda didicerat. Numantino uero ꝑpetuo contextu tanquam principiũ ſeq̃ntis narrõnis ex fine ꝓcedẽtis, dpẽdeat cõnecti autor narrationẽ ſuam. q. d theramenes quidem ex literis fortitudinẽ didicerat, uero pro ſed Theogeni Numantino. i. uni ex ꝓncipibus Numantiæ urbis hiſpaniæ, quam Scipio ad excidium compulit, ferocitas gentis ſuæ. i. qua fere omnes numantini prediti eſſe ſolent, extitit quaſi magiſtra, ad Capeſſendam. i. obeundam ſimile uirtutẽ Namque rebus Numantinorum perditis, & afflictis, cum ipſe peeſtaret. i. ante iret, omnes ciues eius. ſ. numantiæ (alioqui diceret ſuos) nobilitate, pecunia, & honoribus incendit uicũ ſuum. qui erat ſpecioſiſſimus in urbe, & hoc nutrimentis. i. fomentis ignis, hoc eſt lignis, & aliis combuſtilibus contractis undique, & poſuit protinus i. ſtatim, ut incendium inualuit, gladium ſtrictum. i. nudatum in medio, ac iuſſit ſic ciues, dimicare inter ſe binos. i. duos. & duos ea ſup. lege, ut uictus ſuperiaceretur tectis ardentibus ceruice inciſa. i. habens ceruicem inciſam, qui cum abſumpſiſſet omnes, tam forti lege mortis qua alter alterum cogebatur occidere immiſit ſeipſum flammis. i. in flãmas ad ultimum, cum non haberet, à quo immiteretur. Sed in euentu rei, ut uerba ſonãt, difficultas eſt ſi enim bini dimicauerint, & tantũ uictus in flammas iniectus ſit, uideretur dumtaxat altera ps ciuitatis abſumpta, uñ dãm, ſic dimicaſſe, ut oẽs mori parati fuerint, nã uictor unius ſinebat ſe uinci ab altero, ratus pulchrius ſic mori q̃ hoſtibus dedi, aut ſibi manũ inferre, cũ ergo Theogenes ultimũ ſic cõfeciſſet penuria adactus ſeſe in ignem imiſit. THEOPHI.

THeramenis. Teramenes Iſocratis auditor agnonis. F. ex actice tribu Stiria. qui rogationes alias tulit, & duas in primis improbas, ex Arginuſis in humationẽ militum ſuffragante ſibi Callixeno trigintaque Tyrannorum dominatũ, quo populus opprimeretur. Itaque ſortitus eſt dignum uita finem, ab iis. enim triginta ſublatus eſt iuditio Critiæ. Sunt qui dicant ab ara auulſum quo confugerat, ob ingeniũq; uerſatile Cothurnũ, uocatũ q in ſeditione utrarumque partium eſſet, inſeruienſque temporibus utilitatem fide potiorem hẽret, ut Cothurnus uiris & mulieribus æque conuenit. uidetur & hoc inſtituiſſe tria pænarũ genera, uel ſub haſtam bona publicari, uel cicutam ſorbere, uel exulare. Natus apud Inſulam Cæam ab Agnone adoptatus eſt à thucydide tamẽ laudatur. ⸢ Literis, & doctrina. Nam ſtudio ſapientie claruit, & preter Iſocratem, Prodicochio dedit opera. Scripſit autem declamationum libros tres, idem de ſimilitudine ſermonis, de cõparationibus, de figuris & alia q̃dã. OLIVE.

VErum, ut æque Po. Ro. Cartha. capta. idẽ Scipio poſterior Cartha. q̃ ſuperior tributariam fecerat, expugnauit, in cuius euerſione cũ Haſdrubal in Scipionis deditionẽ ueniſſet, eius uxor indignata, q ſe liberiſq; cõtẽptis ſibi ſoli cõſuluiſſet, ne in captiuitatẽ ueniret, ſecum duos filios mortẽ nõ recuſantes in arcis faſtigia trahẽs, ſe cũ illis in urbis incẽdiũ ꝑcipitẽ dedit, fuit aũt huius Haſdrubalis uxor, q filiam ſuã noie Sophoniſbã Syphaci numidarũ regi dederat uxorẽ, ne in Ro. ſocietatẽ ueniret, ſecũdo punico bel. q̃ q̃dẽ & ipſa nihil à matre degenerãs miſſo à Maſiniſſa, q ꝑ nuptiaꝝ occaſionẽ uolebat illã à captiuitate uĩdicare, cũ nõ poſſet, ueneno illud fortiter hauſit. ⸢ Exprobrate, improbata impietate, qđ ſui & liberorũ obitus eſſet.

ASCENSIVS.

VErũ ut æq̃. Ad filiũ oſtõ nis in aliis reſpicit ſimilẽ aium in aliis ſimilẽ euẽtũ, in aliis par. in aliis diſꝑ ſtã diũ, uñ hic dicit. Verũ ut referã excidiũ urbis æq̃. i. æq̃liter inimicæ P. R. ut fuit Numãtia, uidelicet Carth. Carthagie capta uxor Haſdru. ĩpietate exprobata i. ĩpropata, & ꝓprio data ei. ſ. Haſdrubali, q ſuiſſet contẽtus ĩpetrare ſibi ſoli uitã à Scipio. trahẽs dextera & leua .i. utraq; manu, tres filios cões. ſ. inter ſe hoc eſt Haſdrubalẽ, & ipſam, non recuſantes mortem. i. mori, paratos obiecit ſe Icendio patriæ flagrantis, ideſt ardentis.

OLIVERIVS.

MVlieris fortitudinis exẽplo æq̃. cum pæſtifera Hyero ſiracuſaꝝ rex P. R. Amiciſſimus fuit ſcđo punico bel. hic aũt filiũ habuit Gelonẽ, à quo Hiero natus eſt, qui cã fuit extinguẽdæ regiæ ſtirpis, nã mortuo Hierone, atq; patre, cũ eſſet admodũ puer, & regno imaturus tutoribus tũc cõmendatus eſt, & amicis, q eius ingeniũ ad ꝑcipitandũ in oĩa uitia acceperunt, q̃ ita cernẽs futuꝛa Hiero uiſio ſenecta dr̃ uoluiſſe liberas ſyracuſas reliq̃re, ne ſub dñatu puerili ꝑ iudibriũ bonis artibus partũ, firmatũq; interiret regnũ ſed eius cõſilio reſiſtere filiæ, q̃ ꝑcibus & blãdiciis pellexerunt ſenẽ, ut regnũ relinq̃ret nepoti, itaq; tutores. xv. puero tunc relig̃t, quos ꝑcatus eſt moriens, ut fidẽ erga P. R. q̃nq̃ginta annos à ſe cultã, inuiolatãq; ſeruarent, qđ longe ſecus factũ eſt, nã eo mortuo mala puero ſuadentes ĩpulerunt, ut Romana ſocietate deficeret, regioq; habitu, & cultu auguſtiori cũ purpura, & diademate ſatellitibus undiq; ſtipatus ad terrorem hoium incederet, qđ nunq̃ antea pater, nec auus fecerat, ex quo in puerũ Tyrãnidem exercentem facta eſt cõiuratio, ubi nõ ſoiũ rex occiditur, ſed uniuerſa ſtirps regis Hironis funditus tollitur, in ea igitur ꝓſecutione factũ eſt, quod Valerius memorat. Hieroni ſyracuſani tyrannis.

ASCENSIVS.

MVliebris &c. Affert ultimũ exemplũ fortitudinis idq; muliebris dicens. Ergo adiiciã exemplo fortitudinis mulicbris, q̃ fuit in uxore Haſdru. caſum duarũ puellarũ æq̃ forte. Quũ. i. qñ, tota ſtirps. i. ꝓgenies regis Hironis eſſet redacta ad unicã filiã Harmo. ſ. noie pæſtifera ſeditione ſyracuſaꝝ. i. ſyra. in Sicil. late dñantiũ, cladibus euidentiſſimis i. manifeſtiſſimis, & ĩpetus fieret ab inimicis certati in eã. ſ. unicã puellã, nutrix eius ſubiecit gladiis hoſtilib' puellã. ſ. ignobilẽ æq̃lẽ illi. i. eiuſdẽ æui, & magnitudinis cũ illa ornatã cultu regio. i. regali, hoc eſt regis filia digno q̃. ſ. puella ſubornata, cũ ne q̃dẽ. i. nõẽ tcũ trucidaret ferro, ederet. i. explicaret, cuius cõdõnis eſſet (q̃a maluit mori q̃ ſe explicãdo harmo. q̃ uera filia regis erat ꝓdere) Harmo. admirata aium illius. ſ. puelle, ꝓclamauit. ſ. ſe eſſe regiã ꝓlẽ, non illã, q̃ interficeretur, & nõ ſuſtinuit ſupeſſe. i. nõ ualuit ſilere ut ſupſtes eſſet tãtæ fidei. i. fidelitati, & cõuertit interfecturos. ſ. illius puellæ, in cædẽ ſuã. i. ſui. Profeſſa. i palã locuta, q̃ nã eſſet. Ita. i. & ſic mendaciũ tectũ. i. celatũ fuit finis uitæ alteri. ſ. puellæ ignobili, & ueritas apta. i. manifeſta fuit finis uitæ alteri. i. Harmo. q̃ uera erat regia ꝓles.

THEOPHILVS.

TRes, hunc numerum uetuſta nõ habent exemplaria. ⸢ Hieronis, antiqui codices habent, Gelonis.

Oliuerius.

De Patientia. Cap. III.

EGregiis pariter virorum, ac fœminarum operibus fortitudo ſe oculis hominum ſubiecit: Patientiamq́ in mediũ procedere hortata eſt. non ſane infirmioribus radicibus ſtabilitam, aut minus generoſo ſpiritu abundãtem: ſed ita ſimilitudine iunctam, vt cum ea, vel ex ea nata videri poſſit.

De mutio Scæuola.

QVid enim iis, quæ ſupra retuli: facto Mutii conuenientius? cum a Porſena rege Hetruſcorum vrbem noſtrã grauiter ac diutino bello, vrgeri ægre ferret: caſtra eius clam ferro cinctus intrauit: immolantemq́ ante altaria, conatus eſt occidere ceterum inter molitionem pii pariter ac fortis propoſiti oppreſſus nec cauſam aduẽtus texit: & tormenta quantopere contemneret mira patientia oſtendit. peroſus enim (credo) dexteram ſuam ꝙ eius miniſterio in cæde regis vti nequiſſet. iniectam foculo exuri paſſus eſt. Nullum profecto dii immortales admotum aris cultum attentioribus oculis viderunt: ipſum quoq́ Porſenam oblitum periculi ſui vltionem ſuam vertere in admirationem coegit. Nã reuertere, inquit, ad tuos Muti: & eis refer, te quum vitam meam petieris à me vita donatum Cuius clementiam non adulatus. Mutius triſtior porſenæ ſalute: q̃ ſua lætior vrbi ſecum æternæ gloriæ cognomine Scæuolam reddidit.

OLIVERIVS.

EGregiis uirorum pariter. Fortitudo, ĩquit, ſe oculis noſtris ſubiecit, quæ hortata eſt, ut patientiam in medium ueniret, que uel cum ea, uel ex ea nata uideri poteſt, nã fortitudinis partes ſunt patientia, & perſeuerantia. Infirmioribus radicibus, Nam laudis & gloriæ radices habet patientia. Cum ea, tãquam ſoror. Ex ea, tanq̃ filia.

ASCENSIVS.

EGregiis Hac præfatione tranſit ad exemplã patientiæ dicẽs Fortitudo ſubiecit ſe oculis hominum, id eſt manifeſtauit ſe hominibus, egregiis, ideſt excellẽtibus operibus pariter uirorum, ac fœminarum, & ipſa fortitudo hortata eſt, patientiam procedere in medium, ſane. i. certe, aut nõ ſane. i, cum multo infirmioribus radicibus ſtabilitam, aut habundãtem ſpiritu minus generoſo, ſed coniunctam ita ſimilitudine, ut poſſit uideri nata, uel ex ea tanquam filia, uel cum ea tanquam ſoror.

OLIVERIVS.

Sceuole uirtus QVid enim his idita eſſe Mutius. q. Scæuola dictus eſt, clariſſima nobis documenta reliquit. A' Porſena, æthruſcorum rege, ad cuius opes ea tempeſtate florentiſſimas Tarquinius cum ſcelerata ſtirpe pulſus ex urbe cõfugerat. Immolantẽq́ ante altaria in hoc Vale. à Liuio diſſentit, non enim ſacrificãtem. ſed milites recenſentem una cũ ſcriba in caſtris, & ſtipendium dantẽ dicit Liui. & Mutiũ, qui ad regis cædem uenerat errore ductum ꝓ rege ſcribã obtruncaſſe, ꝙ ille corpis cultu nihil fere à rege diſtaret, comprehenſum deinde cũ Regii ſatellites retraxiſſent, ante tribunal regis diſtitutum, & tum quoq́ inter tantas fortunæ minas metuẽdum magis q̃ metuentem dixiſſe, Romã ſum ciuis. C. Mutiũ uocant, hoſtis hoſtem occidere uolui, nec ad mortem minus animi eſt, q̃ fuit ad cædem, & facere & pati fortia Rom. eſt nõ unus ego in te hos animos geſſi. lõgus eſt poſt me ordo idẽ petentium decus proinde in hoc diſcrimen ſe iuuat accingere, ut in ſingulas horas capite dimites tuo ferrũ, hoſtemq́ in ueſtibulo habeas regiæ hoc tibi iuuentus Ro. bellũ indicimus, nullã aciem, nullũ prælium timueris, uni tibi cũ ſingulis res erit. tunc regẽ ſimul ira incenſum, periculoq́ cõterritũ ad terrẽdũ adoleſcentẽ, q metu pœnaꝝ expromeret, qd illud eſſet, quod ꝑ ambages minaretur, tormẽta afferri, & ignem parari iuſiſſe, quo tanq̃ uictima imolaretur, illũ uero, ut regi oſtẽderet q̃ facile tormẽta cõtẽneret, dextrã foculo iã incenſo, ſpectantibus
Scæuolam unde omnibus inieciſſe, & exuri paſſum eſſe, inde Scæuolam fuiſſe noiatum, quaſi ſine uola, hoc eſt ſine media parte manus, q̃ uola dr̃, unde dicitur inuolare. Diony. qui hanc hiſtoriã multo prolixius narrat, nullam prorſus de hac patientia mentionem facit. Inter .m. p. pa. Paratum dũ pararet piiſſimũ propoſitũ adimplere. Quia pro patria liberãda id facere. Fortis, quia mortem non formidaret. Cauſam ad. quia ingenue confeſſus eſt ſe ad occidendũ regem ueniſſe. Adulatus. Nã Mutius quaſi remunerans meritum, qñquidem, inquit, rex eſt apud te uirtutis honos, ut beneficio tuleris à me, ꝙ minis nequiſti. ccc. cõiurauim⁹, iuuẽtutis Ro. principes ut in te hac uia graſſeremur, mea pria ſors fuit cæteri, ut cũq́ ceciderit, primi quo ad te oportunũ fortuna dederit ſuo quiſq́ tpe aderit.

ASCENSIVS.

QVid enim his &c. Affert primũ exemplum patiẽtiæ dicens. Enim pro quia. q. d. bene dixi patientiam poſſe uideri natam ex fortitudine, uel cum fortitudine, quia quid eſt conuenientius, ideſt minus differens his, ideſt cum his, aut ab his, quæ retuli. i. recitaui ſupra. ſ. dando exempla fortitudinis, facto. i. q̃ factum, Mutii. ſ. Scæuole poſtea dicti. q. d. nihil. Cum. ſ. Mutius, ferret ægre urbem noſtrã, hoc eſt Romã, urgeri. i. premi à Porſena rege Etruſcorum, bello graui, ac diutino, immo obſidione longa, ipſe cinctus ferro, ideſt habens ſecum ſicam, intrauit caſtra eius clam, ideſt à nemine perceptus, & conatus eſt occidere. ſ. Porſenam, immolantẽ ante altaria. ſ. deorum. Liui. dicit, ꝙ ſcribam eius occiderit, ꝓ illo, ut Oliuerius recitat. Cæterum, ideſt ſed, ipſe Mutius oppreſſus, ideſt ab incepto iã cognito prohibitus, inter molitionẽ, ideſt difficilem executionem propoſiti pariter pii, quo ad patriam, non quo ad deos, ſi imolantem diis obtruncare uoluit, ac fortis quia paratus erat pacto eo trucidari, alioqn cum non eſſet ſpes euadendi, temere rem molitus eſſet, nec texit, ideſt non celauit cauſam aduentus, quia profeſſus eſt ſe ueniſſe, ut regẽ obtruncaret, & oſtẽdit mira. i. miranda patientia, ideſt in exuſtione manus, q̃topere, ideſt q̃tũ contẽneret tormenta. Enim pro quia per æquo. i. peroſus odio habẽs, credo. i. ut credo dexteram ſuam, ꝙ nequiſſet ꝓ nequiuiſſet uti miniſterio eius, ſcilicet dexteræ in cæde, ideſt occaſione regis, ſcillicet Porſenæ, paſſus eſt ſup. eã iniectã foculo. i. igni (ut ſit locus pro locato) exuri. Nullũ i. non ullũ, ꝑfectõ. i. re uera, dii imortales, nõ uiderunt ullum cultum admotum. i. applicitum aris, oculus attentioribus, q̃ ſup. factimus Mutii. Et ſup. mutius coegit quoq́ ipſum Porſenam, oblitũ periculi ſui, uertere ultionẽ ſuam in admirationẽ Nam inquit, õ Muti reuertere ad tuos, & refer. i. enarra eis te cum petieris. i. inſidianter ſectatus ſis uitam meã donatũ ſup. eſſe à me uita. Cuius clemẽtiã Mutius nõ adulatus. i. nõ adulatorie laudans triſtior ſalute Porſenæ, q̃ lætiore ſua. i. non tã lætus ꝙ ſic euaſit, q̃ triſtis, ꝙ Porſenã nõ interemit, reddidit uebi. ſ. Romæ ſe Scæuolã, cũ cognomine ſeu agnomine æternæ gloriæ, q̃a cũ prius tñ Mutius diceretur rediit dicẽdus Sceuola, q̃ſi ſæuus i uolã. i. manũ ſuã, q̃ illi ꝑpetuã peperit gloriam.

THEOPHILVS.

FActo Mutii &c. Mutii Scæuolæ patientiã mileſius Ariſtides hiſto. iiii. refert, ut Liui. exẽplũ pene par Agathaechides Samius rerum perſicarũ ſcdo memorat. Xerſes inquit, ingruebat in græciã, cũ quinquies centenis hominum millibus, ac ad artemiſium ſtabat in ancoris. Athenieñ. itaq́ ꝑturbati fratrem Themiſtoclis Ageſilaũ miſerunt exploratum tametſi pater Neocles utranq́ eũ amiſiſſe ꝑ quietem uiderat is inter barbaros habitu perſico, qũo uerſaretur, errore duct⁹ interemit Mardoniũ regii corporis ſtipatorẽ, quẽ Xerxen putabat. Cõprehenſus & ad regẽ tractus imolaturã offendit ad Solis arã. in q̃ dexterã iponens, qũo aliq̃diu uim ſuppliciorũ ſine ullo gemitu toleraſſet è uinculis emiſſus ẽ, hac adiecta uoce, hmõi ſunt oẽs Athe. ꝙ ſi nondũ credis, leuã quoq́ initiã. Quo ſpectaculo territus Xerxes Ageſilaũ ſeruari iuſſit hec ille.

OLIVERIVS.

Pōpeii patiētia.

POmpeii ēt laudibus. Pōpeius in Aſia legatus cum per illyricū nauigaret, interceptus eſt ab illyricis, & cum à Gentio illyricorum rege, & hoſte P.R. conſilia publica prodere iuberetur, digitum lucernæ ardenti admodū exuri paſſus eſt, ut oſtenderet nec ſupplicio quidē mortis induci unq̄ poſſe, ut conſilia publica indicaret, quo facto, & regi deſperationem induxit tormentis ex ſe quicq̄ cognoſcendi, & cupiditatem amicitiæ cum P. Roma. iungendæ, hunc regē Lucinius conſul bello poſtea ſuperauit, cum uiolata fide rebellaſſet, qui cum uxore & liberis Romam miſſus eſt. ⸿ Incuſſit, iniecit, induxit. ⸿ Ad ciuilium bel. Hoc ideo dixit quia commemorationem fecerat. C pompeii qui poſtea bellum ciuile geſſit.

De Pompeii patientia.

POmpeii etiam probabilis virtus, qui dum legationis officio fungeretur, à Gentio rege interceptus: cum ſenatus conſilia prodere iuberetur: ardenti lucernæ ad motum digitum cremandum præbuit: eaq̃ patientia regi ſimul & deſperationem tormentis quicq̄ ex ſe cognoſcendi excuſſit: & expetendæ P. R. amicitiæ magnam cupiditatem ingenerauit. Ac ne plura huiuſce generis exempla domi ſcrutando: ſæpius ad ciuilium bellorum deteſtandam memoriam progredi cogar: duobus Romanis exemplis contentus: quæ vt clariſſimarum familiarum cōmēdationem: ita nullum publicum mœrorem cōtinent externa ſubnectam.

Externa.

VEtuſto Macedoniæ more Regi Alexādro nobiliſſimi pueri præſto erant ſacrificanti: è q̄bus vnus thuribulo accepto ante ipſum aſtitit: in cuius brachio carbo ardēs delapſus eſt quo etſi ita vrebatur vt aduſti corporis eius odor ad circunſtantium nares p̄ueniret: tamen & dolorem ſilentio preſſit: & brachium immobile tenuit: ne ſacrificium Alexādri aut excuſſo thuribulo impediret: aut edito gemitu aures regias aſpergeret. Rex quoq̃ patientia pueri magis delectatus: hoc certius perſeuerātiæ experimentum ſumere voluit. Solito enim ſacrificauit diutius: nec hac re eum à propoſito repulit, ſi huic miraculo Darius inſeruiſſet oculos: ſciſſet eius ſtirpis milites vinci non poſſe, cuius infirmam ætatem tanto robore præditam animaduertiſſet. Eſt & illa vehemens, & conſtans animi militia, literis pollens venerabilium doctrinæ ſacrorum Antiſtes Philoſophia, quæ vbi pectore recepta eſt hominum, inhoneſto, atq̃ inutili affectu depulſo, totum in ſolidæ virtutis munimento confirmat, potentiuſq̃ metu, ac dolore facit.

ASCENSIVS.

POmpeii etc. Ordo eſt uirtus, ſup. patientia Pompeii. ſ. magni ſup. eſt aut fuit etiam probabilis, ideſt cōmendabilis, qui dum fungeretur officio legationis, ideſt oratoris, aut caduceatoris, interceptus. i. in itinere captus, à Gentio ſeu Genitio rege illyricorū cum iuberetur. ſ. ab eo prodere ideſt reuelare conſilia ſenatus præbuit digitum admotum lucernæ, ideſt lāpadi, aut candelæ ardenti, cremandum, & excuſſit ea patientia. i. per eam patientiam, regi, & ideſt ſimul deſperationem cognoſcendi q̄c quā ex ſe tormentis, ideſt p̄ tormenta, & ingenerauit regi magnam cupiditatem amicitiæ populi Ro. expetendæ. Ac ne cogar progredi ad deteſtandam memoriam. i. commemorationem bellorum ciuilium, qualis à pomp. cum Cæſare, geſſit ſcrutando ſæpius exempla, huiuſce generis. ſ. patientie. domi. i. domeſtica, ego content⁹ duobus exemplis romanis, quæ. ſ. duo exempla, ut continent cōmendationem clariſſimarum familiarum ita nullum publicum mœrorem continent, q̄a nihil adhuc in ciues geſſit Pomp ideo ſup. ſubnectam ſupple exempla externa.

OLIVERIVS.

VEtuſto Macedoniæ more Hoc tractatur à Plutarcho in uita Alexandri regis macedonum, cui ſacrificanti cum plures nobiliſſimi adoleſcentes ambitioſe adminiſtrarent, unus ſumpto thuribulo præſto aſtitit, in cuius brachium ignitus carbo delapſus dolorem creauit, quem tandiu puer paſſus eſt, quoad ſacrificaret Alexāder, nam nec brachiū mouere, ne excuſſo thuribulo perturbaret ſacrificantem, nec uocem emittere, ne effœminationem aut ullam animi mollitiē indicaret, auſus eſt, Alexāder quoq̃ hac re cognita in longū diſtulit ſacrificiū, ut pueri patiētiā multo magis probaret.

Præſto eſſe

⸿ Præſto erāt, appebāt, miniſtrabant. ⸿ Carbo ardēs. i. pruna. ⸿ Odor, q̄ græce dr̄ nidor, latinæ uſtrina ab urendo. ⸿ Et dolorē ſilētio p̄ſſit. Duo dicit in q̄bus mira pueri patiētia ſignabat nec mouiſſe brachiū, nec uocē q̄dē ullā emiſiſſe. ⸿ Aſp̄geret. Turbaret, ipleret, oblōaret ⸿ Certius, Firmius, expectādo nū q̄d puer uocē emitteret. ⸿ Diuti⁹ ſacrificauit, in longius diſtulit ſacrificiū. ⸿ Si huic miraculo Dar. Si Dari. i. q̄ hoc miraculū cōſpexiſſet, intellexiſſet profecto, eius gentis milites uinci non poſſe, cuius puerilem ætatem tāta patientia præditam cognouiſſet. ⸿ Eius ſtirpis, gentis, ſcilicet Macedonum. ⸿ Eſt & illa uehemens, ita quidem & militaris diſciplinæ, ratio hominū animos patientia corroborat, atq̃ confirmat, & laborum patiētiſſimos facit, ſed hoc idem facit philoſophia. ⸿ Animi militia Patientia, quæ à philoſophia naſcitur. ⸿ Venerabilium ſacrorum antiſtes. Veluti quædam ſacerdos quæ præcepta tradit, quibus homines ad bene, beateq̃ uiuendum inſtituuntur. ⸿ Doctria uenerabilium ſacrorum. Quibus ex homine uitiis pelluntur, & in eum uirtutes inducuntur. ⸿ Quæ ubi pectore, philoſophia ſi ab homine recepta fuerit, & omnia ex eo uitia depellit, & eum robore uirtutis confirmat, ita ut nullo animi affectu ab officio diſcedat. ⸿ Potentioremq̃ metu. Facit ut homo metum uincat, atq̃ dolorem, quia nec metu, nec dolore præſentis mali ab officio diſcedit.

ASCENSIVS.

VEtuſto, &c. Primū externorum exemplorū eſt de puero Macedonico ſane q̄ mirando, de quo dicit ſic, Pueri nobiliſſimi præſto, ideſt præſentes & auxiliares erant Alexandro regi ſacrificanti uetuſto more macedoniæ, è quibus, ſcilicet pueris unus aſtitit ante ipſum thuribulo, id eſt uaſe, in quo thus cremari ſolebat accepto. ſ. cum carbonibus incenſis, in cuius, ſcilicet pueri brachium delapſus ē carbo ardens quo, ſcilicet carbone, q̃ ſi. i. q̄q̄ puer ita utebatur ut odor corporis eius aduſti p̄ueniret ad nares circunſtantiū, tñ &. i. ſimul preſſit dolorem ſilentio, quia nihil dixit, aut ingemuit, & tenuit brachium immobile, ne aut impediret ſacrificium Alex. thuribulo excuſſo. i. amoto à loco debito, aut elapſo è manibus, aut aſpergeret aures regias, gemitu edito. i. ſi gemitū edidiſſet. Rex quoq̃ ſcilicet Alexander, delectatus magis patientia pueri, uoluit ſumere hoc. i. tanto, aut de hoc certius experimentum perſeuerantiæ, ſacrificauit enim diutius conſueto. i. q̄ conſuetus erat nec rapuit eum. ſ. puerum à propoſito. ſ. perpetiendi, hac re. i. diuturnitate ſacrificandi. Si Darius rex perſarum. qui poſtea ab Alexandro uictus eſt, inſeruiſſet oculos huic miraculo. i. mirabili facto pueri Macedonici, ſciſſet. i. ſciuiſſet, milites eius ſtirpis non poſſe uinci, cuius. ſ. ſtirpis Macedonicæ animaduertiſſet ætatem infirmam, utpote puerilem, præditam tanto robore. ſ. animi. Et hæc tria patientiæ exempla per ignem ſunt comprobata, ſequentia ſunt per philoſophiam conciliata, de quibus quaſi præfatus dicit. Eſt & illa &c. Ab iis exemplis in quibus uiri ſumma generoſitate & nobilitate præditi, ad mirabilem, aut oſtenderunt, aut oſtendere parati erant, patientiam, cum præfatione tranſit ad philoſophorum. i. ſapientia, & doctrina præſtantium patientiam, tranſiturus etiam ad ſeruilem, unde dicit. Eſt &, ideſt etiam illa uehemens, & cōſtans, militia animi, pollens, ideſt multum potens literis, uidelicet philoſophia antiſtes, ideſt præſes, uenerabilium ſacrorū doctrinæ, quæ, ſcilicet Philoſophia, ubi. i. poſtq̄ recepta eſt pectore hominum, confirmat ſup. ipſum pectus hominum,

ctus hominum, totum in munim ento. i. præſidio ſolidæ uirtutis & facit ipſum potentius metu, ac dolore. i. q̃ ꝙ metuat, ac doleat, & hoc affectu ihoneſto. i. turpi, ac inutili depulſo. Cuius rei addit exemplum.

De Zenone Eleatæ.

INcipiam autem à Zenone Eleate, qui cum eſſet in diſpicienda rerum natura maximæ prudentiæ, inque excitandis ad uigorem iuuenum animis promptiſſimus, præceptorum fidem exemplo virtutis ſuæ publicauit, patriam enim egreſſus, in qua frui ſecura libertate poterat: Agrigentum miſerabili ſeruitute obrutum, petiit: tanta fiducia ingenii, ac morum ſuorũ fretus vt ſperauerit & Tyranno, & Phalaridi ueſanæ mentis feritatem à ſe diripi poſſe: poſtquam deinde apud illum plus con ſuetudinem dominationis, quam conſilii ſalubritatem valere animaduertit: nobiliſſimos eius ciuitatis adoleſcẽtes, cupiditate liberandæ patriæ inflammauit. cuius rei cum indicium ad tyrannum manaſſet, conuocato in forum populo: torquere eum uario cruciatus genere cœpit, ſubinde quærens quos nam conſilii participes haberet. at ille nec eorum quẽpiam nominauit: & proximum quemq;, ac fidiſſimum tyranno, ſuſpectum reddidit, increpitanſq; Agrigentinis ignauiam, ac timiditatem, effecit, vt ſubito mentis impulſu concitati Phalarim lapidibus proſternerent. Senis ergo vnius eculeo impoſiti non ſupplex vox: nec miſerabilis eiulatus: ſed fortis cohortatio totius urbis animum fortunamq; mutauit.

De alio Zenone.

EIuſdem nominis philoſophus, cum à Nearcho tyranno, de cuius nece conſilium inierat: torqueretur, ſupplicii pariter, atque indicandorum gratia conſciorum: doloris uictor, ſed vltionis cupidus, eſſe dixit, quod ſecreto audire eum admodum expediret: laxatoque eculeo, poſtquam inſidiis oportunum tempus animaduertit: aurem eius morſu corripuit: nec ante dimiſit, quam & ipſe uita, & ille corporis parte priuaretur.

OLIVERIVS.

Zeno eleates.

INcipiam autem à Zenone. Fuerũt duo Zenones, Iunior & ſenior de utroq; tractat Vale. ſed de his quoq; Heraclides, Demetrius, & Antiſtenes plene loquuntur. de Iuniore loquitur hic Vale. Eleate, ꝙ ab Elea ciuitate fuit. ⸿ Diſpicienda, diligenter inueſtiganda, nã diſpicere contemnere ſigñat. ⸿ Ad uigorẽ. Ad magnitudinẽ aĩ, ne eorum aĩ inertia, molles, & tardi efficerentur. ⸿ Præceptorũ fidem. i. bonus præceptor, ꝙ uerbis præcipit reipſa, & exemplo cõfirmat, neq; n. aliter fidem præceptis facere poſſet, niſi ipſa re probaret, & uita, ꝙ uerbis alios aſtringere nititur. ſoluerentur omnia q̃ cunq; traderet, ſi à præceptis uita ex aliqua p̃te diſſentiret, hic ergo quæ præcipiebat aliis aſſe facienda, prior ipſe opere comprobabat. ⸿ Patriã egreſſus. Dicimus egredior urbem & urbe. patriã & patria. ⸿ Agrigentũ Siciliæ oppidum, unde ſal agrigentinus, cui Solino teſte longe alia eſt cætero ſale natura, ut igni impoſitus reſoluatur, ut aquæ uel alteri liquori crepitet, ueluti torreatur, cæterarum ſalinarum metalla quæq; ſunt, aut agrigentino, aut centuripino proxima funguntur cauterium miniſterio. nam illic exculpuntur ſigna ad facies hominum uel deorum. ⸿ Tyrannõ & Phalari. in nomine ipſo emphaſim facit, quia Phalaris omnium crudeliſſimus fuiſſe traditur, delectabatur ſemp crudelioribus tormentis. unde ingenioſus ille Athenienſis faber nomine Perillus, putans regi ſe maxime gratificaturũ, ꝙ crudeliſſimus eſſet, nouum & inſandum tormenti genus excogitauit, & illi pariter oſidit ut tauro æneo homines includerentur, & ſubiecto igne fiſtulis quibuſdam ſpiritũ emittentes mugientis bouis uocem imitarentur, quod tamen ipſe inuentor primus expertus eſt, teſte Oui. lib. iii. Triſtibus, dicit enim ut munus munere penſes. Deprecor ingenio munere digna meo Dixerat & Phalaris pœnæ mirãdæ repertor. Ipſe tuũ præſens imbue dixit opus. ⸿ Proximum quemq; hoc ideo fecit ut regi deſperationem excuteret ſcilicet nominatis proximis, & fideliſſimis eius, & ſe deſtitutum eſſe intelligeret. ⸿ Increpitãs hoc modo miror ignauiam ueſtram Agrigentini, ꝙ pro his, quæ tollero uos huic tyranno ſeruire decernitis. Cice lib. ii. Tuſcula. quæſtionum proponatur inquit Zeno Eleates qui perpeſſus omnia potius quam conſcios delendæ tyrannidis indicaret.

ASCENSIVS.

INcipiam autem. ſ. dare exẽpla ſolide patientiæ à philoſophia profectæ à Zenone Eleates qui cũ eſſet maxime prudentiæ in natura rerum diſpicienda, ideſt ſcrutanda & diſquirenda, & promptiſſimus in animis iuuenum excitandis ad uigorem, ſcilicet uirtutum publicauit fidem, id eſt fidelitatem præceptorum, ideſt eorum quæ præcepit, exemplum uirtutis ſuæ. i. bonæ operatiõis, quæ cõpendioſius & efficacius docet q̃ uox ulla, unde ſcriptum eſt. Cœpit Ieſus facere, & docere. Enim pro quia, ipſe Zeno egreſſus patriam uidelicet Eleam, unde Eleates dictus, in qua. ſ. patria poterat frui libertate ſecura. i. ſine anxietate ulla, petiit Agrigentũ oppidũ Siciliæ, obrutum, id eſt oppreſſum miſerabili ſeruitute, quia à phalaride tyranno ſeuiſſimo, fretus tanta fiducia ingenii, ac morum ſuorum. i. tãtum cõfiſus in ingenio, & moribus ſuis, ut ſperauit feritatem ideſt ferocitatem, aut ſilueſtritatem mentis ueſanæ. i. prauæ & non ſanæ, poſſe diripi i. depelli celeriter à ſe. i. opa, & monitione ſua, & tyranno, cum omnis tyrannus uideatur incurabilis, & Phalaridi i. et tyranno, qui ſæuiſſimus erat. Nam cum continuo ſi quis tyrannum potuiſſet conuertere ad bonam mentem, Phalaridem conuertiſſet. ⸿ Deinde poſtquã ipſe Zeno animaduertit conſuetudinem damnationis. i. tyrannidis, plus ualere (quia difficile eſt cõſueta reiiquere) apd̃ illum. ſ. Phalaridẽ, q̃ ſalubritatem conſilii, inflammauit nobiliſſimos adoleſcentes eius ciuitatis. ſ. Agrigentinæ cupiditate liberandæ p̃riæ i. à ſeruitute tyrannica per necẽ eius Cuius rei inflammationis illius ſ dictũ. i. idicatio & delatio, cum manaſſet. i. perfluxiſſet ad tyranum, tyrannus conuocato populo. i. poſtquam uocauerat populum in forum cœpit torquere eum. ſ. Zenonem uario genere cruciatus, querens. i. interrogans ſubinde. i. p' iterualla, quoſnam h̃ret participes cõſilii. ſ. ſui. Aũt. i. ſed ille. ſ. zeno, nec nominauit quempiam eorum, quos reuera p̃cipes habuerat, ac reddidit proximum quemq;, & fidiſſimum quẽq; tyranno, ſuſpectũ tyranno, & increpitans. i. cũ increpatione exprobans agrigentinis ignauiã, ac timiditatẽ, effecit ut ipſi concitati ſubito impulſu mentis, proſternerent. i. in terram ſternerent Phalarim. ſ. tyrannũ lapidibus. i. obruendo eum arreptis lapidibus (Declinatur ãt hic phalaris, uel phalaridis ſicut paris, unde iuxta regulã Seruii quæ talia uult duntaxat in gtõ & dtõ creſcere, in actõ phalari facit) ergo non ſupplex uox, nec eiulatus miſerabilis, ſed fortis cohortatio unius ſenis. ſ. zenonis ĩpoſitĩ eculeo. i. illi inſtro tortorio. mutauit animum, quia prius ſeruire paratus erat, & fortunam, quia cæſo tyranno ex ſeruis liberi facti ſunt totius urbis. i. ciuitatis Agrigentinæ.

THEOPHILVS.

COnſueto. Vetuſta exemplaria hñt. conſulto. ⸿ Agrigẽtũ, Siciliæ ciuitas ab amne ꝓximo, ut ſentit Duris, uel ab Agrigento Iouis, & Aſteropes oceani filiæ, ut in ſuis originibus refert Ianus. Agrigentũ græce uocatur Acragas. unde Polybius oppidum ſimul, & amnem dictum putauit à bonitate ſoli, ut Aceagas quaſi ακραγυς i. ſumma terrarum propter ubertatem.

OLIVERIVS.

EIuſdem nominis philoſophus Diogenes laerti' de uita philoſophorum diſſentit à Valerio. nõ. n. duos fuiſ-

ſe zenones, qui cruciati fuerint, ſed unum ſeniorem nec duos tyrannos, ſed unum Clearchum cuius tormenta ſuperauit. Ego autẽ hunc errorem inde manaſſe crediderim quod & heraclides dicit, q alii mordicus abſcidiſſe aurẽ, ut Vale. alii naſum, ut Demetrius, alii neutrum factum eſſe dicũt, inter quos Antiſthenes, ſed linguam abſciſſam, & dentibus concuſſam, i eius faciem expuiſſe. Alii unũ hæc omnia feciſſe, & aut ſiue naſum mordicus abſcidiſſe, & cum omnino coniurationis ꝑferre cogeretur, linguam dentibus conſciſſam in os tyranni conſpuiſſe, quo facto, ciues tyrannum lapidauerunt, & inde ortum, ut hæc duo feciſſe uiderentur, atq; alterum pro altero poſitum. nam conſtat zenonẽ ſtoicum ad nonageſimũ ætatis annum perueniſſe, ſemper integrum, & incolumen, ac ſine morbo, & ut refert Appollonius, cum abiret ex ſchola lapidem offendiſſe, digitum perfregiſſe ac manu terram ferientem dixiſſe, ex Niobe uenio, quid me uocas, & continuo ſe ſtrangulantem interiiſſe. alii uero dicunt, q cum gingiuarum dolore laboraret, conſilio medicorum ſe à cibo duos dies cõtinenter abſtinuit. quo facto ita conualuit, ut medici eum quouis genere cibi permitterent, ut hic q ſe ſatis in uita fuiſſe diceretur in ieiuniis ꝑſiſtens inædia cõſumptus eſt. De Clearcho ducæ lacedæmoniorum loquitur libro. ii. cap. ii. Lapſaco pro ipſe Lapſatus ab eculeo.

Nicocreontem cypri Tyrannum acerrimum inimicum, cuius odii principium inde ortum eſt, quod cum Anaxarchum Alex in conuiuio aliquando interrogaſſet, quid nam de cœna illa ſentiret, cuncta magnifice inquit ò rex, uerum oporteret iam ſatrapæ, cuiuſdã caput apponi, Nicocreontem ſemper intuens, quo ille indignatus poſt Alexandri mortem, cum Anaxarchus naui forte ueheretur, diuinitusq; Cypro apuliſſet, ab illo captus crudelibus pœnis affectus eſt, nam eũ tyrannus malleis ferreis cædi iuſſit, hinc illud celebre dictũ geminaſſe dicitũde, tũde Anaxarchi ſacculum. nam Anaxarchum nihil teris, pro ſacculo corpus intelligebat, pro Anaxarcho ipſius animam interiorem. Cic. lib. ii. Tuſcu. de Anaxarcho demetrio cogitetur, q cũ Cypri in manus Nicocreõtis regis incidiſſet, nullum genus ſupplicii deprecat' eſt, nec recuſauit, ſunt qui dicunt hũc precíſam linguam in os tyranni conſpuiſſe. ¶ Inuicem, Viciſſim, qa ſicut ille tormentis, ita hic maledictis. ¶ Multorum aures, Deplorat quodammodo Anaxarchi fortunam. ¶ Attonitas ha. Obſtupefecerat. ¶ Terræ com. Quó conſtituta ſit. ¶ Ambitum maris, Quod terras Ambi. ¶ Syderũ mo. Quia alia ſidera alium curſum hñt ¶ Totiuſq; deniq; mun. i. cæli. & græcæ dixit. nam κόσμος mundus & cælum dicitur.

¶ De Anaxarcho.

TAlis paciẽtiæ æmulus Anaxarchus, cum à Tyranno Cypriorum Nicocreonte torqueretur, nec vlla ui inhiberi poſſet: quo minus amariſſimorũ cum maledictorum uerberibus inuicem ipſe torqueret: ad ultimum amputationem linguæ minitanti: non erit, inquit effœminate adoleſcens hæc quoq; pars corporis mei tuæ ditionis. protinusq; dentibus abſciſſam, & conmanducatam linguam, in os eius ira patẽs expuit. Multorum autem aures, illa lingua & in primis Alexandri regis admiratione ſui attonitas habuerat: dum terræ condicionem: ambitum maris, ſyderũ motus, totiusq; deniq; mundi naturã prudentiſſime, & facundiſſime exprompſit. pene tamen occidit glorioſius, quam uiguit. quia tam forti fine illuſtrem profeſſionis actum comprobauit, Anaxarchiq; non uitam modo deſeruit; ſed mortem redidit clariorem.

¶ De Theodoro.

IN Theodoro quoq; uiro grauiſſimo Hieronymus tyrannus tortorum manus fruſtra fatigauit. Rupit enim uerbera: fidiculas laxauit: ſoluit eculeum, laminas extinxit prius, q̃ efficeret: ut tyrannicidii conſcios indicaret. Q uin

ASCENSIVS.

EIuſdem nominis immo, ut multi uolunt, idem philoſophus, ſed non ſtat eundem fuiſſe ſecundum mentem authoris, qui Agrigenti, & Spartæ paſſus ſit, quo circa authorem ſequentes, licet ab eo alii diſſentiant, dicamus ſic. Philoſophus eiuſdem nominis. utpotè Zeno ſenior cum torqueretur. ſ. in eculeo ſeu equuleo, à clearcho tyranno Lacedæmonio, de cuius nece inierat. i. ceperat conſilium, torqueretur inquam pari. et gratia ſupplicii. ſcilicet q meruiſſe putabatur, & gratia conſciorum indicandorum, ipſe uictor doloris, ſed cupidus ultionis, dixit eſſe. ſ. ſibi ideſt ſe habere, quod expediret. i. utile eſſet, admodum. i. ualde cum. ſ. tyrannum audire ſecreto. ſ. in aurem, & eculeo, in quo tenſus erat laxato. i. remiſſo, & ſoluto, ut ipſe liber caput ad aurem tyranni admoueret, poſtquam animaduertit tempus ſup. eſſe opportunum inſidiis, corripuit morſu, ſcilicet dentium, aurem dicam auriculam tyranni, nec dimiſit ſup. eam, anteq̃ & i. ſimul ipſe. ſ. phi. priuaretur uita, quia in eo facto expirauit, & ille, ſcilicet tyrannus priuaretur parte corporis, utpotè auricula potius quam aure.

THEOPHILVS.

CLearcho. Antiqui codices, partim Clearcho, partim Learcho, partim Nearcho, quam lectionem probat Ianus. Apud enim Suidam ſic eſt, zeno Teleutagoræ F. Eleates, aſſectator, & æqualis Pithagoræ, democritiq; nam floruit olympiade . lxxviii. Xenophanis auditor fuit, is quum tentaſſet à tyrannide Nearchi, uel, ut alii, Diomedontis Eleam patriã liberare cõprẽſus, & idicare conſcios iuſſus, linguã ſuã mordicus ãputauit. atq; i tyranni faciẽ expuit, demũ cõiectus in mortariũ, crebris ictibus contuſus expirauit.

OLIVERIVS.

TAlis patientiæ æmulus Anaxarchus, Anaxarch' Diomedis Smyrnæ, ut qdam dicũt, ut alii uero Metrodori chii auditor olympiade centeſima, & uigeſima uiguit hic ẽt cũ Alex. cõgreſſus ẽ, & de rerũ natura apd eũ acutiſſime diſputãs. in eius familiaritatẽ ſe facile iſinuauit, habuit

ASCENSIVS.

TAlis pa. &c. Deſcribit admirabilem patientiam, & cõſtantiam in paſſione ipſius Anaxarchi philoſophi, dicens Anaxarchus philoſophus. emulus. i. imitator talis patientiæ. ſ. Zenonis proxime dicti, quum torqueretur à Nicocreonte tyranno Cypriorum, nec poſſet inhiberi. i. inhibendo impediri, quo minus. i. ut non, ut ipſe non torqueret eum. ſ. tyrannum, inuicem. i. uiciſſim, aut econtraria, uerberibus. i. flagellis, aut ictibus maledictorum amariſſimorum conuiciorum, & maledictionum, ſeu execrationum, nam alia non habebat uerbera, inquit, minitanti. ſ. tyranno ad ultimum amputationem lingue, ò adoleſcẽs effœminate. i. mollis, ut fœmina, aut muliebria turpiter patiens, aut ignaue more mulierum agẽs, hæc quoq; pars corporis mei. i. in lingua non erit ditionis. i. ptãtis tuæ, & expuit protinus linguã ſup. ſuã abſciſſam, & cõmanducatã. i. maſticatã dentibus in os ei' . ſ. tyranni patens. i. apertum ira ꝑpirã, ut fit. Aũt ꝑ ſed, illa lingua. ſ. q̃ ſic expuit, humerat aures multorũ, & in primis Alexandri. ſ. magni regis, uidelicet macedoniæ, attonitas. i. ſtupefactas admiratione ſui. dũ ipſa lingua prompſit. i. explicauit prudentiſſime, & facundiſſime conditionem terræ. i. quũ terra eſſet condita, ambitum. i. circuitum maris uidelicet oceani orbem fere terrarũ circundantis, motus ſiderum. & deniq; ẽt totius mundi. i. uniuerſa deo creati. Tñ. i. tametſi ſic mortuus eſt Anaxarchus, ipſe occidit pene. i. quaſi glorioſus q̃ uiguit. i floruit in pholos. dũ uiueret, qa cõprobauit tã forti fine illuſtrem. i. clarũ actũ profeſſionis. ſ. philoſophicæ. i. oñdit ſe talẽ eſſe, q̃lẽ quẽlibet eẽ debere docuerat, & nõ mõ deſeruit uitam Anaxarchi, ſed reddidit morte clariorem,

OLIVERIVS.

IN Theodoro quoq; uiro. Cõiuratio in tyranni caput facta indicat per Galonem quendã æq̃lẽ Hieronymi ẽt inde à puero in omnia familiaria iura aſſuetum, iudex unũ ex cõiuratis Theodon, à quo ipſe nominatus erat, nominare potuit, q cõphenſus ex tẽplo, traditusq; Andromodoro, torquẽdus de ſeipſo haud cunctanter faſſus conſcios celabat poſtremo cũ oibus intolerandis humanæ patientiæ cruciati- Theodon pacientia.

bus

bus laceraretur uictum malis ſe ſimulans, auertit à conſciis ſ inſontes indicium Thraſonem etiam auctorem conſilii mentitus, nec niſi tam potenti duce confiſus rem tantam auſuros fuiſſe. nominabat autem eos, quorum capita uiliſſima fingenti inter dolores gemituſq; occurrerunt maxime animo tyranni credibile indicium Thraſo nominatus fecit, itaq; ex tempo traditur ad ſuppliciũ, adiectiq; pœna ceteri iuxta inſontes, tum ſociorum nemo dum conſcius conſilii diu torqueretur, aut latuit, aut fugit, tm illis ĩ uirtute, ac fide Theodori fuit fiduciæ. tantumq; ipſi Teodoro uirum ad arcana occultanda. Fidiculas. Neruos, & chordas tortiles, quibus tormenta dantur. eſt enim diminutiuũ à fidis. Laminas. Scilicet ferreas. Extimuit, Scilicet candẽtes, & accenſas. Satellitem, ſcilicet Thraſonem quẽ licet Valerius non nominet, Liuius tñ ita noĩatũ fuiſſe dicit Theodorus. xx. fuiſſe lectum eſt, inter quos fuit hic Syracuſanus. quẽ etiam de re militari ſcripſiſſe legimus. Apud indos uero patientiæ Solide his ait, indi gymnoſophiſtas habent, qui abortu uſq; ad ſolis occaſum contentis oculis orbem candentiſſimi ſideris cõtuentur, in globo ignis rimantes ſecreta quædam harenisq; feruentibus perpetem diem alternis pedibus inſiſtunt. Stra. lib xv de his multa, quæ quia longa nimis prætermittenda duxi, uerum illud ad hanc rem ſatis erit, ꝙ Oneſicritus ſcr. ſe miſſum ab Alex. ut cum gymnoſophiſtis loqueretur, ꝙ Alexan. audiuiſſet eos nudos ſedere, & tolerãtiam exercentes ĩ honore maximo hẽri, ad hos ueniſſe & xv. homines inueniſſe xx. ſtadiis ab urbe alium in alio geſtu, uel ſtantem, uel ſedentem, uel iacẽtem nudum, & uſq; ad ueſperam immotũ poſtea in urbem deſcẽdere. ſed omnium difficillimum eſſe ſolem perpeti adeo calidũ ut nemo alius nudis pedibus. ſ. in meridie per terram ire facile ferret. locutumq; cũ uno eorũ noĩe Calamo, q poſtea uſq; in Perſiã Alex. ſecutus eſt, nec illud ꝑtermittendũ cenſeo, ꝙ Ariſtobolus dicit, uidiſſe ſe ſophiſtas duos ex taxillis utroſq; bragmanas, alterũ ſeniorem tonſum, alterũ iuniorem comatũ, quos diſcipuli ſequebãtur hos deĩñ ad Alex. menſam aſſiſtentes cenare. & patientiã docere, poſtea in locũ quendã proximũ ſecedẽtes, ſeniorẽ ſupinũ, & ſolẽ, & himbres tolerare iã. n pluebat uere incipiente. iuniorẽ uero in altero pedeſtãtẽ lignũ tricubitale ambabus manibus ſublatũ, ſuſtentare pede ãt iã defeſſo rurſum in alterum ĩmutare, atq; ita quotidie ꝑſeuerare, ex his continentiorẽ uiſum fuiſſe iuniorẽ q cũ aliquandiu regẽ ſecutus fuiſſet, domũ reuerſus eſt, & eo relicto iuſſit, ſi qd uellet ad ſe ueniret. Alterum uſq; ad extremum ſecutũ, & ueſtem & uita apud regẽ immutaſſe & cũ à qbuſdã increparetur reſpondiſſe, ꝙ lx. exercitationis annos compleſſet, quos promiſerat Alex. filius eius dona plurima dediſſe, de his quoq; Pli. lib. vi. nat. hi. & Luca li. iiii. mentionem facit. Ci. li. v. Tuſc. queſtionũ, inquit, quæ barbara india uaſtior, & agreſtior, in ea tamen gente primũ, hi qui ſapientes habentur, nihi ætatem agunt, & caucaſi niues hic malemq; uim perferunt ſine dolore, cumq; ad flammam

Gymnoſophiſtarum patientia.

ſe implicauerint, ſine gemitu aduruntur gymnoſophiſtæ adeo ſibi patientiam, quaſi propriam uendicant ut uitam ſuam nudi ſemper ducant. unde etiam gymnoſophiſtæ dicuntur, ꝙ nudi philoſophentur, ut ſupra diximus. Durantes, Dura reddẽtes. Modo flammis ſine. Aut quia ut dixim', harenis feruentibus perpetem diem alternis pedibus inſiſtunt, aut quia gymnoſophiſtæ cum diu ſeſatis uixiſſe arbitrarentur, inſtructo rogo uiui comburi patiebantur Legitur etiam de Socrate apud A. G. li. ii. c. i. ꝙ ſtare ſolitus eſſet pertinaci ſtatu ꝑdius, atq; pernox a, ſummo lucis ortu ad ſolem alterum oriẽtem inconueniens, immobilis, iiſdem ueſtigiis, & ore, atq; oculis in eundem locum directis cogitabundus, tanquam quodam ſeceſſu mentis, atq; animi facto à corpore temperantia quoq; fuiſſe eum tanta traditũ eſt, ut omnia uitæ ſuæ tempora ualetudine inoffenſa uixerit.

etiam ſatellitem, in quo totius dominationis ſumma quaſi quodam cardine uerſabatur falſa criminatione inquinandum, fidum lateri eius cuſtodẽ eripuit: beneficioq; patientiæ, non ſolum, quæ occulta fuerunt, texit, ſed etiam tormenta ſua ultus eſt: quibus Hierony. dum inimicum cupide lacerat: amicum temere perdidit. Apud indos uero patientiæ meditatio tam obſtinate uſurpari creditur, ut ſint, qui omne uitæ tempus nudi exigant, modo Caucaſi montis gelido rigore corpora ſua durantes: modo flammis ſine vllo gemitu obiicientes, atq; haud parua his gloria contemptu doloris, acquiritur, titulus namque ſapientiæ datur. Hæc è pectoribus altis, & eruditis orta ſunt.

De quodam Seruo.

ILlud tamen non minus admirabile quod ſeruilis animus cœpit. Seruus barbarus Aſdrubalem quod dominum ſuum occidiſſet, grauiter ferens, ſubito aggreſſus interemit. Cumq; comprehenſus omni modo cruciaretur: lætitiam tamen quam ex vindicta cœperat, in ore conſtantiſſime retinuit. Non ergo faſtidioſo aditu virtus excitata ingenia viuida ad ſe penetrare patitur. Neque hauſtum ſui cum aliquo perſonarum diſcrimine largum, maligaum ue præbet ſed omnibus æqualiter expoſita, quid cupiditatis potius, quam quid dignitatis attuleris æſtimat, inq; captu bonorum ſuorum tibi ipſi pondus examinandum relinquit: ut quantum ſubire animo ſuſtinueris: tantum tecum auferas. Quo euenit, vt & humili loco nati, ad ſummam dignitatem conſurgant, & generoſiſſimarum imaginum fœtus in aliquod reuoluti dedecus, acceptam à maioribus lucem in tenebras conuertant. quæ quidem planiora ſuis exemplis redduntur, ac prius de iis ordiar, quorum in meliorem ſtatum facta mutatio, ſplendidam relatu præbet materiam.

ASCENSIVS.

IN theo. q. & c. ordo eſt. Hiero tyrannus ſ. aut ſyracuſarum, fatigauit quoq; fruſtra manus tortorum, in Theodoro ſyracuſano uiro grauiſſimo Enim pro quia Hiero. ſup. per tortores, rupit ſ. in corp' Theodori uerbera. i flagella, laxauit. i. ſic tetendit, ut laxæ fierent', fidiculas i. chordas tortorias, ſoluit. i. diſſoluit aculeum. i. inſtrumentum ligneum, de quo q torquebantur, dependebant extinxit. ſ. corpore Theodori, laminas ſ. ardentes priuſquam efficeret, ut. ſ. Theo. indicaret conſcios tyranicidii. Quin ẽt ipſe Theo. ingnãdo. i. maculãdo ſatellitẽ. ſ. Hiero. thraſonẽ noĩe. ĩ quo ſumma totius dñationis. i. tyeannidos, uariabatur quaſi in quodam cardine. i. ut ianua in cardine uerſatur, eripuit lateri eius fidũ cuſtodẽ, q a Tyrannus credẽs uera loçutũ amicũ fideliſſimũ necãdũ mandauit, & ipſe Theo. ñſolũ texit bñficio patiẽtiæ ea ſup. q̃ fuerit occulta, ſed ẽt ultus ẽ ſua tormẽta q a tyranno grauiſſimũ itulit damnum, unde addit, qbus. ſ. tormentis dum Hiero. lacerat cupide inimicũ, uidelicet Theo perdidit temere. i. ꝑ temerariã crudelitatem. Amicũ. ſ. thraſonem. Apud indos &c. Recitat patientiam indorum (ut opinor gymnoſophiſtarum) dicẽs. Vero pro ſed meditatio. i. exercitatio patientiæ. creditur uſurpari. i. in uſum adduci apud indos tam obſtinate. i. ꝑtinaciter ut ſint q exigãt. tranſigant oẽ tps uitæ nudi, durantes i. durancientes mõ. i. interdũ corpora ſua gelido rigore. i. frigidiſſima aſperitate, caucaſi montis mõ. i. interdũ abiicientes, corpora flammis ſine ullo gemitu. Atq; haud parua gloria acquiritur his contemptum doloris, & titulus ſapientiæ datur. Hæc. ſ. ſuperius dicta de patientia philoſophorum orta ſunt è pectoribus altis. i. deſt profundæ prudentiæ, aut magnanimis, & eruditis.

THEOPHILVS.

THeodoro. Antiqua exemplaria habent omnia Theodoro.

OLIVERIVS.

ILlud tamen ſeruus barbarus quidam Haſdrubalẽ ob irã interfectũ obẽq domini palam obtruncat cõprehenſuſq; Serui patientia

à circunſtantibus haud alio quam ſi euaſiſſet uultu tormentis quoq; cum laceraretur, eo fuit habitu oris, ut ſuperante læticia dolores ridentes etiam ſpeciem præbuerit. Iuſtinus in fine ſuorum epitomatum, ubi de laudibus Hiſpaniæ loquutur. Sæpe tormentis inquit pro ſilentio rerum creditarū ſunt mortui, adeo illis fortior taciturnitatis cura quam celebratur, eadē etiam bello punico ſerui illius patientia, quæ ultus domini necem in tormenta riſu exultauit, ſerenaq; læticia crudelitatē torquentium uicit. ⸿ Omnimodo. Omni genere ſuplicii. ⸿ Cōſtantiſſime retinuit. Quia ſemper ridebat. ⸿ Non ergo faſtidioſo. Ergo inq̄t uirtus non faſtidit quēq̄ cuiuſq; conditionis ſit ad ſe penetrare. ⸿ Viuida Feruida, & uiuacia. nā ſegnis contrariū uiuido, uū & quaſi ſine igne dicitur. Cum aliquo perſonarū diſcrimine. Non facit uirtus ſicud perſonarū exceptores, qui magnos, & dignitate præſtantes admittunt, humiles uerò & abiectos reiiciūt. ⸿ Malignū. Anguſtū, ut ſub luce maligna. ⸿ Inq; ea. Tibi igi curā relinquit, q̄tum ex ea capere uelis tantumq; tecū ſemper habes q̄rū tui ai magnitudo cōplexa fuerit, nec eiuſmodi eſt uirtus, ut his ſe q̄dem totam p̄beat illius perexiguam partem concedat, ſed æqualiter ſe oībus exponit nā ſi magni aī fueris ut ex ea te multum capere poſſe confidas, multū tibi ex ſe auferre p̄mittit, q̄ ſi puſillanimis fueris parū ex ea conſequeris, unde carmen Nobilitas ſine mente ruit, ſapiēcia uiles eleuat. haud uirtus refugit, quicū que ſequetur. ⸿ Splendidā re. Nā oēs libenter audiunt eos, qui ex hūili loco nati ſunt ad ſummū dignitatis gradum euaſiſſe & ita non ex abrupto trāſitum facit ad ſequens capi.

Virtus olbus ex poſita

ASCENSIVS.

Illud tñ cōtinuatur ſupiori, ut ſit q̄uis ſupiora à ſapiētib⁹ & igenuis facta ſunt, tū ſed illū. ſ. exēplū patientiæ q̄ alus ſeruilis cepit. i. cōcepit nō minus admirabile ſup. ē Seruus barbarus, utpotè punicus grauiter ferens, q̄ ſup. Aſdrubal. occidiſſet dñm ſuū aggreſſus Aſdrubalē ſubito iteremit ſup. eū. Quoq; i. & quū. i. quis ipſe ſeruus cōp̄heuſus. i. captus cruciaretur oī modo. i. oī gñe cruciatus, tñ. i. nihilomin⁹ retinuit in ore. i. uultu, lætitiā, q̄ cepat ex uindicta. ſ. q̄ ita dominū ultus fuerat. Non ergo &c. Occaſione ſeruilis uirtutis docet uirtutē in oī mortaliū conditione poſſe reperiri, faciēs aptā paraſceuē. i. p̄paratione ſeq̄ntis tituli. Ordo eſt. Ergo q̄a in ſeruo quoq; repta eſt uirtus patiētiæ cū fortitudie aī, uirtus excitata. i. prouocata in dignitate alicuius rei, uſi peripatetici irā fortitudinis miniſtrā cēſuerūt, nō patitur ingenia uiuida. i. nō torpentia, ſed uegeta penetrare ad ſe, aditu faſtidioſo. i. ſuperbo, & humilis cōditionis cōtēptore, neq; præbet hauſtū ſui largū uel malignū. i. exiguū. i. nō iſundit in hoies parce, aut abūde cū aliquo diſcrimine. i. differentia, aut acceptione perſonarum. i. diſcretionū ſtatus, ſed expoſita. ſ. ad accipiēdū, oībus. i. cuiuſcunq; conditionis fuerint, æqualiter, æſtimat. i. perpēdit, & reputat potius q̄d cupiditatis. i. affectionis, & deſiderii attuleris. ſ. ad eam obtinendā q̄ q̄d dignitatis, & reliquit tibi ipſi. i. pro arbitrio tuo examinandum, ideſt diſcernendum, & diiudicandum pondus, ideſt magnitudinem. Aut ualorem in captu bonorum ſuorū, ita ut tantum auferas tecum. ideſt de bonis uirtutis quantum ſuſtinueris ſubire animo. Quo ideſt q̄ rem euenit, ut &, ideſt etiam nati humili loco. i. in humilibus

⸿ De iis qui humili loco nati clari euaſerunt. Cap. IIII.

INcunabula Tulli Hoſtilii agreſte tuguriū cepit, eiuſdē adoleſcentia in pecore paſcēdo fuit occupata. validior ætas imperiū Romanum rexit: & duplicauit. Senectus excellentiſſimis ornamentis decorata in excellentiſſimo maieſtatis faſtigio fulſit. verū Tullius & ſi magni, & admirabilis incrementi, domeſticū tamen exemplum eſt.

⸿ De Tarquinio Priſco.

TArquinium autem priſcum ad Romanū imperium occupandum fortuna in vrbē noſtram aduexit alienum, quod exactum alieniorem, quod ortum Corintho, faſtidiendum quod mercatore genitum: erubeſcendum, quod etiam exule Demarato natum patre. Cæterum tam proſperum conditionis ſuæ euentum, induſtrium, pro inuidioſo, glorioſum, pro inuiſo reddidit. dilatauit enim fines Ro. Po. cultum deorum nouis ſacerdotiis auxit. numerum Senatus amplificauit. equeſtrem ordinem vberiorem reliquit, quodq; laudum eius cōſumatio eſt, præclaris uirtutibus effecit, ne hoc ciuitas penitentiā ageret: quod regem de finitimis potius mutuata eſſet quam de ſuis elegiſſet.

familiis, conſurgant ad ſummam dignitatem & fœtus, id eſt filii generoſiſſimarum imaginum, ideſt clariſſimorum patrū quorum imagines ſunt reuoluti in aliquod dedecus conuertant lucem acceptā à maioribus in tenebras. Quæ quidem. ſ. diſcrimina filiorum, aut ſuccedentium redduntur planiora. i. faciliora ad cognoſcendum, ſuis exemplis. i. ſi de eis adducantur exempla, Ac ordiar. i. incipiam dicere prius de his, quorum mutatio facta in meliorem ſtatum præbet materiam ſplendidam relatu. i. ad referendum aut ut referatur, quia pulchrū eſt referre eos, qui ex humili loco ad ſummam gloriam emerſerunt.

OLIVERIVS

INcunabula Tulli Hoſtilii. Conſtat tullū hoſtiliū tertium romanorum regem humili loco natum in caſa paſtoris fuiſſe educatum. hūc Liui. dicit nepotē fuiſſe illius Hoſtilii qui fortiter pugnans aduerſus ſabinos in lacū Curtiū lapſus eſt, qui deinde locus hoſtilius dictus eſt. Dionyſi. pluſimum diſſentit à Val. nam in principio li. iii. hūc genere honeſto, & opibus potentem fuiſſe oñdit, dicit. n Numa Pōpilio mortuo factus iterū ſenat⁹ reip. dñs in eodē gñe regiminis, nec inuito populo p̄manēdi cē fuit, conſtituitq; iterū ex ſenioribus in p̄finitū q̄dā dierū numerum p̄ſuturos urbi inter reges, à q̄bus deinde is, quē populus oīs p̄tulit. Tullus hoſt. rex dictus eſt, eius autē genus hoc fuit, ex urbe Medullia quā ab albanis conditam romulus fœdere ſuſcipiens. Ro. coloniā fecerat uir q̄dā gñoſus & opibus pollēs Hoſtilius noīe ro. cōmigrās uxorē duxit ex gñe Sabinorum ſeruili filiā, eā ipſam q̄ gentilibus ſuis fœminis bello Sabino cōſuluerat legationē ſuſcipiēdā p̄ uiris ad p̄res, q̄q; etiā uiſa erat cōciliādorum ducū cā fuiſſe p̄cipua, hic igitur uir multis in ſuis bellis ſub Romulo militans claris editis facinoribus, bello ſabino iteriit, filiū relinquēs unicū ſepelituq; regibus i optimo fori loco. uirtutē eius teſtantis tituli in p̄ſcriptione dignatus, ex hoc āt filio uiro facto, & illuſtē ducēte fœminā Tullus hoſtil. ē genitus, uir prōptus, & alacer, q̄ rex deiñ creatus eſt cū ſuffragiis ciuilibus de eo ſatis ex lege, tū uero numa fœdis auguriis firmāte q̄ populo uiſa erāt &c. ⸿ Impiū ro. Quia eius auus ſe bello ſabino fortiter geſſit, Rex Romæ creatus ē. ⸿ Duplicauit, Quia oēm populū albanū. Roma traduxit, euerſis menib⁹ & ſolo p̄ſtratis. hæc cā fuit q̄ bello fidenati iſidi fueſt P. R. ⸿ In altiſſimo ma. fa. q̄a iā ſenex aium religiōib⁹ adiecit quo ātea nihil mius ad regnū p̄tiere putauerat.

Tulli Hoſtilii genus

ASCENSIVS.

INcunabula &c. Q̄ão i ſupiore p̄ſatus ē affert. primū exē. eorum q̄ humili loco nati clari euaſerit. idq; de Tullo ho. rege Romanorum dicēs. Tugurlū agreſte. i. hūilis caſa i agro cepit icunabula. i. primordia uitæ Tulli ho. iii. Ro. regis, Adoleſcētia eiuſdē fuit occupata i pecore paſcēdo. i. paſtoralis ætas ualidior & uirilis rexit ipiū Ro. & duplicauit. i. i duplū auxit ipm̄ ſenect⁹. i. ultima etas eius decorata excellētiſſimis ornamētis, fulſit i excellentiſſimo faſtigio. i. culmie maieſtatis. Verū tullus, & ſi. i. q̄q̄ eſt exēplū magni & admirabilis icremēti. i. eorū q̄ ex minimis maximi facti ſunt, tñ eſt exēplū domeſticū i. ex nō alienigena ad iperiū Ro. acciti.

OLIVERIVS.

TArqniū aūt. Hic eſt Tarqnius Priſcus, à quo ſupbus deiñ natus eſt. exactū. Ciuitate eiectum. nā exigere inter alia

ter alia ſignificata, & expellere ſignificat, unde Ter. ſpectan-
dae, an exigendae ſint fabulae, huius aūt expulſionis cā fuit, ꝙ
pater Tyrannidem Eupili fugiebat. Exactū Dion. lib. iii. Non
exactū ſed ſponte diſceſſiſſe dicit. cū multarū ex mercatura pe
cuniarū dñs factus eſſet nā occupāte ingt corinthū ſeditione,
& inſtante brachiadis cypſelli tyrannide, cū haud tutū uideret-
tur ſub tyrannide uiuere homi
nem pſertim multa poſſidētē
eūq; ex familia factioſis opima-
tum, cōpoſitis rebus ſuis quaſ-
cunq; erat fieri poſſibile, corin
tho ſoluens profectus eſt, ha-
bēſq; amicos multos ex ethru
ſcis, & bonos propter cōtinua
commertia, maximeq; Tarq-
niis urbe magna aliquando &
foelici domum ſibi ibi cōſtruit
& uxorem genere illuſtrem du
cit, &c. ℞ Faſtidiendum. Contē
nendum ulli conditione homi
nem. ℞ Erubeſcendum. Quod
filius exulis regnauerit Romae
nam huius pater Demaratus
Demaratus corinthius
exul patria ſe ad Tarqnios cō-
tulit, & ibi duxit uxorem, ex
qua Aruntem & Lucumonē
genuit. Arūs grauida uxore re
licta mortem obiit ante patrē
ſuum qui haud ita multo poſt
cum diem ſuum obiturus eſſet
ignorans nurum ferre uentrē,
immemor in teſtando nepo-
tis. ſolū Lucumonem reliquit.
haeredem, & puero in nulla ſor
te bonorum nato Egerio co-
gnomē inditum eſt. Lucumo
cum omnium bonorum heres
relictus in ſummis diuitiis eſ-
ſet uxorem nobilem duxit Tanaqlē, q̄ cū uirum ſuum tarq-
niis non ſatis pro dignitate honoratum eſſe uideret, migran
di Romam conſilium dedit uiro, ubi ois repentina ex uirtute
nobilitas fieret, & cū ad ianiculū uentū eēt carpēto ſedenti cū
uxore, aqla ſuſpēſis demiſſa leniter alis pileū auſert, ſuperq;
carpentū cū magno clangore uolitās, rurſus uelut miniſte
rio diuinitus miſſa repoſuit id omen laeta dr̄ Tanaql accepiſ-
ſe & cōtinuo uirū cōplexa alta ſpare iuſſiſſe, hic igitur cū bñ-
ficiis multorū ſibi ciuiū bñuolētiā conciliaſſet, eo uſq; pceſ-
ſit ut i ſummā Anci regis familiaritatē ueniret, à quo libero-
rū ēt tutor iſtitutus eſt, & poſt mortē Anci regni ite rcepit.
℞ Dilatauit. Prorogauit, nā Sabinos bello ſupauit. & eis colla
tiā ademit, q̄cq̄d agri circa collatiā erat, oēmq; latinū nomen
domuit, & multas latinoꝝ ciuitates P. R. ipio ſubegit uideli-
cet Apiolas corniculas Ficulneā. Cameriā cruſtomeriū. Cul
tū deorū nouis ſacerdotiis. Quia augurū collegiū ſummo in
honore hr̄i uoluit, adeo ut nihil priuati uel publice ageretur
niſi prius captatis auſpiciis, ꝙ inde ſcm̄ ē, q̄a cū uellet curiis à
Romulo iſtitutis nouas edere curias, Nauius augur id iſidiis
prius p auguria cōſultis. fieri poſſe negabat. Rex uero eius ar
ti fidē eleuās, conſule, igr̄ aues fieri ne poſſit ꝙ aio concipio
ꝙ cū ille captatis auguriis fieri poſſe rñdiſſet cape igi hāc cotē
eāq; nouacula diſcīde. At ille incōtinenter accepit ac ſecuit, tūc
rex cepit, & artifidē, & auguribus honorē maximū adhibere.
℞ Numerū ſe. Quia centū pr̄es adiecit ordini ſenatorio, q mi-
norū gentiū appellati. ℞ Equeſtrē ordinē. Quia cēturias iſtitu-
tas Romulo auxit, ut i tribus cēturiis mille & tric. eqtes eēnt.

ASCENSIUS.

TArquiniū &c. Cōdepēdet ſupiori à ſic. Aūt, p ſed fortūa
aduexit i nrām urbem ad occupandū ipiūm. Tarq-
niū priſcū, ꝙ dicit ad drām targnii ſupbi alienū. ſ. ab i
pio Ro. i. multū remotū, ꝙ exactū. i. expulſum à ſuis, alieno
rē. i. magis abhorrentē & remotū ab eodem ipio, ꝙ ortū Co
rintho, & ita extra Italiā faſtidiendū. i. merito p faſtū reiiciendū.
dū. ꝙ genitū mercatore erubeſcendū ꝙ natū pr̄e Demarato
ēt exule. Caeteꝝ. i. ſed euentū, (ergo in noiatiuo ē dr̄) tā pſpe
rū cōditionis ſuae. i. ſtatus eius reddidit. i. fecit idustriū. i. ſagaci
igenio p iuidioſo. i. loco eius cui iuideat, & glorioſum p iui
ſo. i. loco iuiſi. ℞ Eñ, p gaipe dilatauit fines P. R. & iñxit cultū
deorū nouis ſacerdotiis, & amplificauit numeꝝ ſenatus, & reli
qt ordinē equeſtrem uberiorem. i. abundantiorem, & auctio
rē, quoq;. i. & ꝙ cōſumatio. i. perfectio laudū eius eſt effecit p
claris uirtutibus, ne haec. i. noſtra ciuitas ageret penitentiam,
& mutuata eſſet. i. mutuo acce
piſſet potius regē de finitimis.
ſ. populis utpote hetruſcis, quā
elegiſſet de ſuis.

De Tullo ſeruio rege.

IN Tullo uero Seruio fortuna praecipue ui-
res ſuas oſtendit Vernam huic urbi natum,
regem dando: cui quidem diutiſſime imperi
um obtinere: quater luſtrum condere: ter-
triumphare contigit. ad ſummam autem unde
proceſſit: aut quo peruenerit: ſtatuae ipſius titu
lus abunde teſtatur: ſeruili cognomine: & regia
appellatione perplexus.

De Varrone.

MIro quoq; gradu Varro ad conſula-
tum ex macellaria patris taberna con
ſcendit: & quidem fortuna parum du
xit, ſordidiſſime mercis capturis inq-
nari ſolito. XII. faſces largiri niſi etiam L. Aemi
lium Paulum dediſſet collegam, atq; ita ſe in ei⁹
ſinum infundit ut cum apud Cannas culpa ſua ui
res P. R. exhauſiſſet, paulum quoq; qui pꝉium
committere noluerat, occidere pateretur, illum
in urbe incolumen reduceret. Quinetiam ſena
tum gratias ei agentem quod redire uoluiſſet,
ante portas eduxit: excuditq;, ut grauiſſimae cla
dis authori Dictatura deferretur.

OLIVERIUS.

IN Tullo uero ſeruio. Tota
hiſtoria repetenda quae in
primo li. dicta eſt in ca. de
prodigiis ſuit autē ſcđm fabu
las ut diximus. Vulcani filius
& Ocreciae. ℞ Vernam. Seruū
ex ancilla natum Pli. de uiris il
luſtribus. Seruius tullus inquit
publi Corniculani & Ocreciae
captiuae filius cū in domo tar-
qni priſci educaretur flammae
ſpecies caput eius complexa ē.
℞ Titulus ipſius ſtatuae. q alta i
ſcriptus eſt. Seruii tulii regis
Ro. ſtatua. Seruili cognomine.
Quia dicit ſeruii quod à ſeruo
nomen habuit quamuis Liu.
patrem huius ſeruium appella-
turo eſſe principem in cornicu
lo ciuitate, & probat hunc nō
ſeruum fuiſſe, nec ſerua natū.

ASCENSIUS.

IN Tullo uero &c. ordo eſt
Vero pro ſed fortuna oſtē
dit praecipue uires ſuas in
Tul. ſeruio rege Ro. dādo ſup.
eū natū uernā. i. ſeruum ex an-
cilla. Liui. tñ uult duntaxat ex captiua natū regem huic. i. no-
ſtrae urbi cui. ſ. Ser. contigit. i. licet. difficile ſit datū eſt obtinere
imperium diutiſſime & condere quater luſtrū. i. luſtrationem
ciuium. i. inquiſitionem quot eſſent, & quantum poſſiderent,
quod quinto quoq; anno fiebat unde luſtrum pro quinquen
nio deinde uſurpatum, & triumphare ter ut Liui. late li. i. do-
cet āt pro ſed ad ſummam. i. ut ſummatim eius fortunam di
cā titulus ſtatuae ipſius teſtatur abūde uñ proceſſerit, q̄a ex ſer
uitute, aut quo peruenerit quia ad regnum Romanum, per-
plexus. ſ. utrunq; cognomine ſeruili, & appellatione regia. In
ſcriptum enim erat. ſtatua Seruii Tulli Romanorū regis, aut
Seruius Tullius Romanorū rex in uocem autem ſeruii, aut
Seruius uult author denotandum, ꝙ prius fuerat Seruus, cū
Liuius à patre id accepiſſe uelit.

OLIVERIUS.

MIro quoq; gradu Var. Quam humili loco hic ſit na-
tus oñdimus in capitulo de neglecta religione. cū igi
tur fauore plebis patribus nequicq̄ reſiſtentibus con
ſul creatus eſſet. cū L. Paulo grauiſſima clades illa tantopere
celebrata à ſcriptoribus apud cannas apuliae uicum fuit ꝶ ōa-
nis illata. cuius cā & actor fuit hic Terentius, Varro. Macella
ria. Non laniena, ſed ubi obſonia uendebātur à Macello quo
dam qui cum patriam prodere uoluiſſet, damnatus eſt, & ca
pite punitus, aedes eius ſolo adequatae, in area ubi aedes fuerāt
uēdi coepeſt obſonia. ℞ Capturis. Quaeſtibus haec captura dr̄
℞ Excudit, expreſſit, tranſlatio à fabris, qui ferrū cudentes cu-
iuſpiam inſtrumenti forma efficiunt.

ASCENSIUS.

MIro quoq;. Ordo eſt. Varro. ſ. Terentius conſcendit
quoq; miro gradu. i. proceſſu, ex taberna macellaria
patris i. ubi pater obſonia in macello uenditabat, ad
conſulatum. ſ. romanum, q̄ ſummus tunc erat ſaltem ordina
tius mgſtatus, Et quidem. i. & certe (ſic āt melius q̄ equidem,
legitur, nam equidem eſt, quaſi ego equidem, unde Cice. &
Ver. primae tantum perſonae iungunt) fortuna duxit parum.
i. exiſtimauit parum eſſe. xii. faſces largiri ſolitos inquinari ca
pturis. i. callido quaeſtu, ſordidiſſimae mercis niſi dediſſet etiā

ſup. ei Lucid Aelium paulum, uirum uidelicet nobiliſſimum collegam .i. conſulem, atq; fortuna infudit ſe in ſinum eius .ſ. Terentii Varronis, ita ut quum ipſe exhauſiſſet ſua culpa .i. temeritate populi Ro. apud Cannas uicum apuliæ, ubi cum Hannibale male pugnauit pateretur quoq; paulum .ſ. Aemilium, qui nolebat prælium committere, quia uidebat non eſſe expediens, occidere .i. occumbere, & ſup. reducere illum .ſ. Varronē caput omnis cladis, incolumen .i. ſaluū, in urbem .ſ. Romam. Quinetiam eduxit ſ. fortuna ſenatum agentem ante portas .ſ. urbis gratias q; rediré uoluiſſet, & fortuna excudit aut excudit .i. fabre effecit, ut dictatura .i. maximus ille, à quo nulla erat ꝓuocatio magiſtratus, deferretur .i. mandaretur, authori cladis grauiſſimæ, ſcilicet cannenſis, hoc eſt idem Varroni.

OLIVERIVS.

NOn paruus conſulatus rubor M. perpennæ. Hic græcus fuit, & in urbem peregrinus uenerat deinde cum ſe gratioſiorem patribus feciſſet, & magnas opes comparaſſet, eo proceſſit res, ut cum comitia haberentur auſus fuit petere conſulatum, quē & obtiuit. multa hic rei militaris documenta dedit, adeo ut prius pene conſul q̄ ciuis miſſus gr̄a Ariſtonicū fuit ut ſupra diximus. nā Ariſtonicus rex Eumenii filius Aſiam Attali regis toto Po. Ro. legatam occupauerat, aduerſus quem P. Licinius Craſſus, & idem pontifex maximus, quod nunquam antea factum fuerat, cū exercitu miſſus, qui rem infeliciter gſſit & per inſidias interceptus occubuit, poſtea uero M. perpēna exercitum aduerſus hūc Ariſtonicum duxit, & eum ſuperatum in deditionem accipit, ac de illo triumphauit, deinde cum Sertorius hoſtis patriæ iudicatus fuit, hic ſocius eius fuit. Pompeius, & Metellus conſules aduerſus ſertoriū Hiſpaniā cū exercitibus miſſi ſunt ubi cū Sertorius oībus fere p̄liis uictor euaſiſſet, ad ulumū ꝓditione ſuoꝝ occiditur, cuius ꝓditionis princeps fuit M. perpenna, q deiñ ſucceſſit ei, & cū Pōpeius intelligeret, ſe rem hēre cū uno duce, & longe inferiore Sertorio, rex cohortes obiecit ei, quæ tanq̄ populatum irent ꝑ agros euagarentur, & ſpem bene gerendæ rei Perpennæ facerent, q; ei ita euenit, nā ubi cohortes Romanas pallantes per agros aiaduertit, eos toto cum exercitu ſuo ad inſidias pertraxerunt, ubi cum milites uiuū ꝑpennā ad Pōpeiū deduxiſſent, eū lege papia interfici iuſſit, utpote, q hoſtis patriæ iudicatus eſſet. Namq; potētiæ eius. bene dico M. ꝑpennā lege papia Pōpeiū interfici iuſſum, eū pſem illius iudicio ſcabeili tribuni plebis damnatum ſe ciuē Romanū, & ciuis Romani iura uſurpātē, in priſtinas ſedes redire coegeīt. ☞ In priſtinas ſedes. in græcia. nomē adūbratū, tranſlatio à pictoribus q primo qda formā imaginis adūbrāt, deiñ coloribus illā diſtinguunt, & ſic in imaginē redigūt, adūbrare ꝓprie ē alicui' rei formā iducere, ergo nomē adūbratū. q a pricipia qdē M. ꝑpēnæ ſummæ claritatis, & gloriæ formā iduxeīt, ſed exitus formā illā adūbratā i uerā ſplēdoris imaginē exprimere nō potueīt. ☞ Falſus cōſul eſſe non debuit. ☞ Caligis, ſimile iꝑiū caduc' triūphus i. caducū, & obſcurū quemadmodū eſt caligo q̄ cum ſol uehementior impulerit eam continuo diſſipat.

Lex papia

ASCENSIVS.

NOn paruus rubor, &c. Duplex eſt lectio & ita duplex ordo nam alii textus habent Marci ꝑpennæ, alii Marcus ꝑpenna, ſcdm priores ordo erit. Rubor cōſulatus Marci perpennæ, nō paruus ſup. eſt, aut fortunæ, aut ciuitati Romanæ ſecundum poſteriores ſic M. perpēna ſup. eſt nō paruus, immo magnus rubor cōſulatus utpotē qui cōſul ſup. fuit antequam ciuis quia græc' erat, & ita conſulatui rubor iniectus eſt, q; cum ſit ſummus ciuium honor, non ciui delatus ſit, ſed ſup. Marcus perpenna, utilior aliquādo reip. in bello gerendo, Varrone .ſ. Teren. dicto Enim pro quia ipſe cœpit Ariſtonicum regem .ſ. Aſiæ, & extitit punitor ſtragis craſſianæ .i. Craſſi, qui à thracibus interceptus, à milite uirga in oculū percuſſo, à quo ad Ariſtonicum trahebatur, occiſus eſt. ☞ Cum interim mors eius .ſ. Perpennæ, cuius uita triumphauit .i. qui in uita triumphos duxit, damnata eſt lege papia, quia hoſtis patriæ iudicatus eſt, cum ſertorio, cuius in Hiſpania ſocius, & cū mortis fuerat tandemq; captus, & ad Pompeium perductus, lege papia, ultimū ſupplicium tulit, nāq; (q.d certum eſt mortem eius dānatā, q a ēt poſt mortē eius) Romani ſup. cogerūt patrem illius .ſ. perpennæ complexum .i. uſurpantem iura ciuis Romani nihil pertinentia ad ſe cū eſſet peregrinus utpotē græc' petitum iudicio Sabelli .ſ. tribuni plebis, redire in priſtinas ſedes .ſ. in græciā. Ita .i. & ſic nomen Marci perpennæ adumbratū .i. obſcuratum, & conſulatus falſus .i. non uere aditus, cū eius capax nō fuerit, & imperiū ſimile caliginis .i. tenebrarum, & triumphus caducus .i. cuius gloria non diu durauit, ꝑegrinatus .i. more peregrini conuerſatus eſt, improbe ī urbe aliena, quia peregrini officiū eſt non eſſe curioſum de rebus ciuitatis, in qua peregrinatur, is autem ſummos eius honores uſurpauit.

De M. Perpenna.

NOn paruus conſulatus rubor M. Perpēna, utpotè qui COSS. ante: quā ciuis ſed in bello gerendo vtilior aliquanto reip. Varrone imperatore. regē enim Ariſtonicum cepit: Craſſianæq; ſtragis punitor extitit. Cum interim cuius uita triūphauit: mors Papia lege damnata eſt. Namq; patrem illius, nihil ad ſe pertinentia ciuis Romani iura complexum, Sabelli iudicio petitum, redire in priſtinas ſedes coegerunt. Ita Marci perpennæ nomen adumbratum: falſus Conſulatus calliginis ſimile imperium: caducuſq; triumphus, aliena in vrbe improbe peregrinatus eſt.

De M. Porcio Catone.

MArci vero Porcii catonis incrementa publicis votis expetenda fuerunt qui nomen ſuum Tuſculi ignobile, romæ nobiliſſimū reddidit. Ornata ſunt enim ab eo literarum latinarum monimenta adiuta diſciplina militaris. aucta maieſtas ſenatus ꝓrogata familia, in qua maximum decus poſterior eſt ortus Cato.

OLIVERIVS.

MArci uero Portii Catonis Plin. de ui. illu. M. Portius Cato genere Tuſculanus à Vale. Flacco Romam ſollicitatus tribunus militum in Sicilia, quæſtor ſub Scipione fortiſſimus, & p̄tor iuſtiſſimus fuit in p̄tura Sardinia ſubegit, ubi ab Ennio græcis litteris iſtructus conſul celtiberos domuit, & ne rebellare poſſent, literas ad ſingulas ciuitates miſit, ut muros diruerent, cum unaquæq; ſibi ſoli imperari putaret, fecerūt. Siriaco bello tribunus militum ſub M. Atilio Glabrione occupatus thermophilarum iugis præſidium hoſtium depulit. Cenſor L. Flaminium conſularem ſenatu mouit, q; ille in Gallia ad cuiuſdam ſcorti ſpectaculum eiectum è carcere in conuiuio iugulari iuſſiſſet. Baſilicam ſuo nomine primus fecit, matronis ornamenta erepta inopia lege repetentibus reſtituit, accuſator aſſiduus malorum, galbam octogenarius accuſauit, ipſe quadrigies quater accuſatus glorioſe abſolutus, Carthaginem delendam cenſuit, Imago huius funeris gratia produci ſolet, Plutarchus dicit hunc genere tuſculanum fuiſſe, & priuſquam ad militiam, atq; remp. ſe cōferret in agro paterno circa ſabinos uixiſſe. cuius cum maiores prorſus ignobiles eſſe uiderentur. ipſe Cato M. patrem. ut uirum bonum, fortem, ac in re militari uerſatum efferre laudibus, catonem etiā proauum, ſæpenumero p̄miorum honore ab imperatoribus laudatum & quinq; bellantium equorum, quos inter dimicandum amiſerat p̄ciū fortitudinis ſuæ teſtimoniū à populo ſibi reſtitutum refert, cum ex more Romani eos, q generis gloria carentes, à ſe ipſis initiū caperent nois ſui nouos homines quemadmodū & ipm catonem appellarent, ipſe ad gloriam ſibi magiſtratus ſe nouum eſſe rebus uero geſtis ac uirtute maioꝝ uetuſtiſſimū p̄dicabat principio aūt tertio noie non Cato ſed Priſcus uocabatur conſequenti tempore Cato ei uirtutis cognomentū extitit, nam Romāi eo, in quo multarū rerū uſus ac experientia ſic Catonē nominant. Hæc Plutarchus in uita catonis. ☞ Incrementa, pricipia ita quidē

Cato homo nouus

M. perpennæ

M.perpennæ egregia fuere primordia,exitus minus probabiles habuerūt,ſed M.Portii Catonis uitæ totius tenor idē extitit. Tuſculi,municipii Ro.Monumenta,hiſtoriæ,nam librū de originibus ædidit.uidelicet de quacūq; familia Romana unde originem habuerit,& q̃d à quaq; gente accepit roma, idē ſummus orator fuit.Hor.in poetica.Cū lingua Catonis, & Enni ſermonē patriū ditauerit. Ci.li.de oratore.iii.Quid inquit M.Catoni præter hanc politiſſimam doctrinā trāſmarinā,atq; aduenticiā defuit nā q̃a ius ciuile non didicerat,cāſ nō dicebat,aut q̃a poterat dicere,ius negligebat,aut utroq; gñe,& laborauit,& p̄ſtitit,nō propter hanc ex priuatorū negociis collectā gl̄am tardior in rep.capeſcenda nemo apud populū fuit fortior,nemo melior ſenator,& idē optimus imperator,deniq; nihil in hac ciuitate tp̄ibus illi ſciri,diſciue potuit,quod ille nō tū ēt inueſtigauerit,& ſciuerit,tū ēt conſcripſerit,&c. Adiuta militaris diſciplina,q̃a bello omnē ferme Hiſpaniā impio populi Ro ſubegit dictu,& auſpiciis ſuis. Aucta maieſtas,q̃a i ordinē ſenatoriū electus. Prorogata,propagata. Poſterior ortus,qui Vticenſis dictus eſt.

ASCENSIVS.

M Arci &c. Affert laudabile incremētū M.P.Catonis dicēs Vero pro ſed.q.d.econtrario incremēta.ſ.honoris & gloriæ Marci porcii,Catonis,fuerūt expetēda publicis uotis,q̃ reddidit nomē ſuū ens ſup.Ignobile tuſculi,in illo oppidulo. nobiliſſimum Romæ.Enim pro quia monumenta literarum latinarū ſunt ornata.i.exculta ab eo,diſciplina militaris adiuta ſup.eſt ab eo,maieſtas ſenatus eſt aucta ab eo,& familia.ſ.Porcia prorogata.i.propagata,& extenſa eſt ab eo,in qua ortus eſt Cato poſterior,maximum decus.ſ.Romæ,quod miror adiecisſet cum contra Cæſarem ſenſerit.

Externa, De Socrate.

SEd ut Romanis externa iungamus: Socrates nō ſolū hoīum cōſenſu,uerū ēt Apollinis oraculo ſapientiſſimus iudicatus Phœnarete matre obſtetrice & Sophroniſco Patre marmorario genitus,ad clariſſimum lumen gloriæ exceſſit.neq; immerito,Nā cū eruditiſſimorū virorum ingenia in diſputatione cæca vagarentur,menſuraſq; Solis,& Lunæ,& cæterorum ſiderum loquacibus magis quam certis argumentis explicare conarentur,totius etiam mundi ambitum complecti auderent: primus ab his indoctis erroribus abductum animum ſuum i intima conditionis humanæ,& in ſeceſſum pectoris repoſitos affectus ſcrutari coegit.ſi virtus per ſeipſam æſtimetur,vitæ magiſter optimus.

De Euripide, & Demoſthene.

QVam matrem Euripides: aut quem patrem Demoſthenes habuerit: ipſorum quoq; ſeculo ignotum fuit: alterius autem matrem olera: alterius patrem cultellos venditaſſe: omniū pene doctorum literæ loquuntur, ſed quid aut illius tragica,aut huius oratoria vi clarius?

ter dictis. Cū eru.cæteri philoſophi in cognitione naturali tp̄s tererent primus ip̄e,relicta naturali,moralē philoſophiā in q̃ hoīes rōnē bñ,recteq; uiuēdi ſpecularentur inuenit. Menſuraſq; ſolis.i.magnitudinē ſolis lunæ,& cæterorum ſyderum. Solis,quē alii duplo.alii triplo terra maiorē dñt Lunā æq̃ magnā,ac terrā dñt,magis loq̃cibus,q̃buſdā cōiecturis ducebantur q̃ certis rōnibus,ut de his rebus diſputarent. Intima.ſ.parte uidelicet aīo. Repoſitos affectus,iraſcibilem cōcupiſcibilem,rationalē ex q̃bus quaſi fontibus omnes animi perturbationes deriuantur.

ASCENSIVS.

SEd ut iung.Romāis ſup.exēpiis,externa,Socrates iudicatus ſapientiſſimus,nō ſolū cōſenſu hoīum,uerū ēt Apollinis,genitus phænarete matre obſtetrice.i.q̃ p̄turiētib' operā locabat,& Sophroniſco patre marmorario.i.qui marmora polibat,aut ſculpebat,exceſſit.i.euaſit,clariſſimū lumen gloriæ.Neq; imerito.i.& nō ſine merito ſuo eo peruenit nā cū igenia uirorū eruditiſſimorū,uagarētur.i.icerta agitarentur,i diſputatione cæca.i.rerū,quarum uerā cognitionē hr̄e nō poterant,& conarētur explicare argumentis magis loquacibus q̃ certis,menſuras ſolis lunæ,& cæterorū ſyderū,& auderent cōplecti ambitū.i.circuitū ēt totius mūdi.ipſe pri' coegit animū ſuū ab his idoctis.i.idoctorum,aut iductis.ſ.ab aliis erroribus,in intima.i.intimam partē cōdōnis humanæ.i.ad ſcrutāda p̄cordia,quorū laus,aut uitupatio naſcitur ex p̄cordiis eorū,& p.i.in affectus.i.potentias aīæ repoſitas.i.locatas,i ſeceſſu.i.ſecreto pectoris,ens ſup.aut exñs,optimus magiſter uitæ,ſi uirtus æſtimetur per ſeipſam.i.ſine reſpectu ad commoda publica. aut priuata,quia philoſophando,& contemplando optime uiuitur,ſed utilius reip.fortiter agendo.

THEOPHILVS.

IMmo Catonis origines Italiæ ciuitatū continebant origines unde nomen,& ſi non ſatis plenum titulum propoſiti ſui uidetur amplexus ut placet Verrio,q̄uo p̄grauent ea quæ ſunt rerum geſtarum.P.R.

OLIVERIVS.

SOcrates non ſolum,hic fuit Athenīēſis philoſophus clariſſimus,ex pago alopocenſi.filius Sophroniſci marmorarii,& phanaretæ obſtetricis. Fuitq;,ut q̃dā ferūt Anaxagoræ p̄mū auditor deīn Archelai.cui ſucceſſit in ſcola,hic aīaduertēs ſpeculatiōis nālis nullū fructū eē,q̄tū ad cōmoda uitæ ſpectaret,primus ethicā hoc ē moralē philoſophiā iuenit relicta naturali.nā teſte Cic.in prologo q̃nti libri Tuſc.q̃ſti.primus de cælo philoſophiā euocauit,& in urbibus collocauit i domoſq; itroduxit,& coegit.de morib',& uita rebuſq; bonis,& malis q̃rere.q̄obrē ut ſcri.Soli.nō ſolū conſenſu hoīum,uerū ēt Apollinis oraculo fuit ſapiētiſſimus iudicatus nā igreſſū forte apollinis tēplū phithia.i.phebas Apollonica ita illū excepiſſe ſertur. Salue ſapiētiſſime oīum fuitq; orator p̄ōptus,acer primus teſte Fauorino cū Aeſchi è diſcipulo oratoriæ artis cāpos apuit,fuitq; illi cura ēt corporeæ exercitatiōis atq; erat p̄clari habitus,ut dixit Laerti.unde ſuadebat diſcipulis ſuis,ut ſe crebro tuerētur i ſpeculo,ut q̃bus eēt corpis dignitas à natura donata,eā itegrā nullo uitiis corruptā cōſeruarēt,q̃bus uero negata fuiſſet,uirtute cōpararēt ut aīoſi nō corpe hoībus placerēt militauitq; q̃nq; & Xenophontē ab equo deiectū i p̄lio facto uiriliter ſuſcipiēs ſaluum reddidit,fugientibus Athenienſibus uniuerſis in bello naua li uicit uictoriāq; Alcibiadi cōceſſit,quē ipſe teſte Ariſtippo ſuis manibus armauerat,de quo alia dicemus in.c.de ſapiē

OLIVERIVS.

QVā matrē Euripides,conſtat hunc in familiaritatē Socratis maximam & iura ueniſſe,adeo ut ſint qui dicāt Socratē fuiſſe,qui ſcripſit tragædiā Euripidis.Syropus ēt dicit Euripidis linguā.Socratem iuuiſſe,& Ariſtophanes dicit Socra fuiſſe Euripidem,hæc hiſtoria notabitur in ca.de fiducia. Demoſtenis p̄rem Plutar. Demoſtenē nolatū fuiſſe dicit,illūq; teſte Theopompo hiſtorico,uirū p̄bū,& hōeſtū macheropiū cognominatū,ab officio gladio⁊,q̃ athenis egregiam,multiſq; artificibus ſeruis inſtructā hēbat,q̃ & Iuuenalis affirmat in ſatyra oībus i terris cū dicat.Quē pr̄ ardentis maſſæ fuligine lippus.A carbone,& forcipibus,gladioq; parante icude,& luteo uulcano ad retora miſit matrē uero eius Aeſchines tradit ex barbara muliere,& Athenienſi quondā exule natā,id uerū ſi nec ne,icertū eſt.nā ad falſam calūniā id obiectū Demoſteni ab Aemulo putātur.fuit āt Demoſtenes orator oīum maximus,ut ſub oratoris noie apud græcos Demoſtenes itelligatur,ſicut apd nos Cic & cōſtat q̃dē paruū admodū orphanū fuiſſe,q̃ cū ſe à tutoribus ſuis deceptū fuiſſe cognoſceret,ſtatuit oīno artē oratoriā aſſeq pleniſſime,ut ab his ius ſuū aliq̃n repoſceret,ſed oia à nā ſuo p̄poſito hēbat aduerſa,q̃ tū ſtudio & induſtria ſupauit,ut i ca.de iduſtria dicemus. Quā matrē.Theopōpus teſte Gellio dicit Euripidis matrem olera uendentem quottidianū ſibi uictū miſerabiliter quæritaſſe. Demoſthenis genus

ASCENSIVS.

QVā matrem.Citat alia duo exempla eorum qui ex ignotis parentibus ad ſummā nobilitatē emerſerūt dicens. Quā.i.quo noie matrem Euripides poeta in tragœdia clariſſimus,habuerit,aut quem

.i.quo noīe patrem Demoſthenes orator apud græcos ſummus, habuerit, ignotū fuit, quoq̧.i. ēt ſæculo.i. æuo ipſorum. Aūt ,p ſed, litteræ pene oīum doctoꝝ loquūtur.i. atteſtātur, matrem alterius.ſ. Euripidis, uenditaſſe olera, & pr̄em alterius .ſ. Demoſthenis uenditaſſe cultellos. Sed q̄d clarius ſupple eſt aut tragica ui illius.ſ. Euripidis, aut oratoria ui huius.ſ. Demoſthenis: quaſi dicat nihil.

res erant p̄turæ, qui cū in cāpū martiū ueniſſet in honore ſcriba Cicereius Scipionis prælatus eſt. ſed hic motus reuerentia q̄dā p̄ris eius, cuius ſcriba fuerat, conceſſit illi præturam quā tū cognati eius adminiſtrare non ſunt paſſi. Diximus Regulum aduerſus regiam claſſem antiochi feliciter pugnaſſe, ad Mionenſum, rhodiis iuuantibus. Africani filius captus ab antiocho patri remiſſus eſt. Cicereius ſcriba

De iis qui à parentibus claris degenerauerunt. Caput. V.

Sequitur duplicis promiſſi pars adopertis illuſtrium virorū imaginibus reddenda, quoniam quidem ſunt referendi, qui ab earum ſplendore degenerauerūt teterrimis ignauiæ: ac nequitiæ ſordibus, imbuta nobilia portenta.

De Scipione ignobili filio Africani.

Quid enim monſtro ſimilius: quam ſuperioris Africani filius Scipio? Qui in tanta domeſtica gloria ortus à paruulo admodum regis Antiochi præſidio capi ſuſtinuit: cum ei voluntaria morte abſumi ſatius fuerit, quā inter duo fulgentiſſima cognomina patris: & patrui, altero oppreſſa Africa iam parto, altero iam maiore ex parte recuperata Aſia, ſurgere incipiente manus vinciendas hoſti tradere, eiuſq̧ beneficio præcarium ſpiritū obtinere, de quo mox L. Scipio ſpecioſiſſimum Deorum, Hominumq̧ oculis ſubiecturus erat triumphum. Idem præturæ petitor candidam togam adeo turpitudinis maculis obſoleſactam in campum detulit, vt niſi gratia Cicerei, qui patris eius ſcriba fuerat: adiutus eſſet, honorem à Po. impetraturus non uideretur. quanq̄ quid interfuit vtrum repulſam, an ſic adeptam p̄turam domum referret? quam cum propinqui ab eo polui animaduerterent: id egerunt, ne aut ſellam ponere, aut ius dicere auderet. Inſuperq̧ è manu eius anulū, in quo caput Africani ſculptū erat: detraxerunt. Dii boni quas tenebras è quo fulmine naſci paſſi eſtis.

De filio Q. Fabii degenere.

Age Q. Fabii Max. Allobrogici: & ciuis & iperatoris clariſſimi fili⁹ Q. Fabius Max. quam perditā luxuria vitā egit, cuius vt cætera flagitia oblitterentur, tamen abūde illo dedecore mores nudari poſſunt, quod ei Qu. Pompeius prætor urbanus, paternis bonis interdixit: neq̧ in tanta ciuitate, qui illud decretum reprehenderet: inuentus eſt. dolenter enim homines ferebant pecuniam, quæ Fabiæ gentis ſplendori ſeruire debebat, flagitiis diſiici. Ergo quem nimia patris indulgentia hæredē reliquerat: publica ſeueritas exheredauit.

THEOPHILVS.

Quam matrem Euripides. Ea Clito dicta eſt. quam ueteris comedia poetæ uelut olera uendere ſolitam notant hiſtoria tamen Philochori tradit Euripidem materno, paternoq̧ ſtemmate clariſſimum.

OLIVERIVS.

Sequitur duplicis promiſſi pars. Sequitur, inquit, pars promiſſa, in qua de his, qui a maioribus ſuis degenerauerūt, tractandum eſt. ⁋ Adopertis.ſ. à poſteris patefactis. ⁋ Degenerauerunt alieni facti ſunt. ⁋ Portenta, quaſi portenta, quæ enim contra naturam ſunt portenta dicuntur. ⁋ Nobilia, quia à nobiliſſimis parētibus nati ſunt.

ASCENSIVS.

Sequitur &c. Ordo eſt pars ſcilicet altera promiſſi.ſ. in paraſceue ante ſuperiorem titulū, duplicis.i. duo mēbra cōplectentis, quorum alterum iam abſolutum eſt, ſequitur reddēda.i. quæ reddi debet imaginibus illuſtrium uirorū, adopertis.i. offuſcatis per degenerem prolem. quoniam q̄dē.i. quando q̄dē referendi ſupple ſunt ii, qui degenerauerunt .i. per ignobilitatem aī defecerunt ab ſplendore earū.ſ. imaginum illuſtrium uirorum, appoſitoriæ portenta.i. monſtra nobilia.i. qui ſic degenerantes ſunt nobilia portenta, imbuta ideſt infecta, teterrimis ſordib⁹ ignauiæ, ac nequitiæ.

OLIVERIVS.

Paruulo admodū regis antiochi. Scim⁹ quomodo L. Scipio frater ſuperioris Africani conſul ſortitus ſit prouinciam Aſiam, ut bellum aduerſus Antiochum gereret, quam ſenatus eo libērius cōceſſit, quo⁹ frater Africanus ultro pollicitus eſt ſe in Aſiam iturum illi legatum. L. ergo Scipione & Africano fratribus exercitum traiicientibus in Aſiā nuncii ueneſt debellatū utrinq̧ eē à terra, q̄ppe ab Atti. Reg. mari āt ab Aemi Primo igitur aduentu eoꝝ legatos pacē petentes antiochus ad eos mittit peculiare donū Afri. ferentes filiū ei⁹ quem rex paruo nauigio traiicientem ceperat hūc aūt regis muneribus donatū ad patrem remiſit. pax regi data parte ,p̄uinciæ adempta uſq̧ ad montem Taurū, ⁋ Altero patre q̄ Africanus cognominatus ab oppreſſa Africa. ⁋ Altero, patruo qui Aſiaticus dictus eſt recuperata Aſia. ⁋ Precarium, quod p̄cibus obtinetur, & eſt uerbū iuris ⁋ Deorū, hoīumq̧, q̄a curru triumphans uectus eſt in capitoliū, ubi dii, & hoīes illū ītuebātur. ⁋ Idem p̄turæ petitor, hic & Cicereius, qui ſcriba patris eius fuerat cōpetito

ASCENSIVS.

Quid.n. &c. Affert primum exemplū Scipionis filii Scipiōis Africani maioris dicēs. Enim pro quia, q̄d ſup. fert ſimilius monſtro, quā Scipio filius Scipionis Afri. ſuperioris.i. anterioris, aut maioris.q.d. nihil utpotè, qui ortus in tanta gloria domeſtica.ſ. patris ſui ſuſtinuit.i. paſſus eſt capi à præſidio regis ātiochi admodum.i. ualde paruulo, quū ſatius.i. eligibilius fuerit ei abſumi morte uoluntaria, uidelicet inſerendo ſibi manum q̄ tradere manus uinciendas hoſti, & obtinere ſpiritum præcarium, ideſt uitam quaſi precibus redemptam beneficio eius.ſ. hoſtis, inter duo fulgentiſſima cōgnomina.ſ. patris, & patrui, id eſt fratris patris altero.ſ. cognomine patris pacto.i. acquiſito iam Africa oppreſſa, & altero.ſ. patrui cognomine, q̄ Aſiaticus dictus eſt incipiente ſurgere. recuperata Aſia ex maiore parte. de quo, ideſt hoſte. Lucius Scipio.ſ. patruus eius ſubiectur⁹ erat mox.i. paulopoſt oculis deoꝝ, & hoīum ſpecioſiſſimum triumphum. ⁋ Idem &c. Ordo eſt Idē.ſ. Scipio ſuperioris Africani filius petitor p̄turæ.i. tp̄e comitiorum candidatus in campū martiū ad petendā p̄turā deſcēderet, detulit in cāpū.ſ. martiū, togā cādidā qua īduebātur ī ſignū cādoris aī, nulla ābitione, aut auaritia polluti, adeo obſoleſcām.i. cōtaminatā maculis turpitudis.i. obſcœnitatis, ut niſi eēt adiut⁹ g̃ra Cicerei (nā ſūt, q̄ illi oblatā dicāt p̄turā) q̄ fuerat ſcriba p̄ris eius, n̄ uideretur ipetraturus ſup fuiſſe honorē.ſ. p̄turæ à populo. Quā q̄.i. tāetſi q̄d interfuit utrū referret domū repulſam an p̄turā adeptā.i. acq̄ſitā ſic.i. p̄cario. & cū dedecore.q.d. nihil q̄.ſ. p̄turā cū ,p̄ping.ſ. cōſāguinitate, aī aduerterēt pollui ab eo. id egeſt.i. ita terrueſt eū ne.i. ut n̄ auderet aut ponerē ſellā currulē.i. ſedē p̄toriā, aut dicere ius.i. iudicare iter litigātes. Inſup.i. & ſup h̄, detraxeīt è manu ei⁹ anulū, ī quo erat ſculptū caput Afri.ſ. maioris hoc āt faciebāt, ne eo q̄cq̄ temere ſignaret, nā ī anulo ſigna ſua ferre, ut nūc multi hēbāt. Dii boni exclamatio modeſta, q̄s.i. q̄les tenebras.i. offuſcatiōes claritatis, nois, & famæ, paſſi eſtis naſci equo.i. q̄li fulmīe.i. uehemētiſſime lumīe, ut ex Afri. maiore.q.d. maximas è maximo.

⁋ Maculis, ſordibus uitiorum inquinatam, ſic per conceſſionem quaſi turpiter. ⁋ Sellam currule poneret, ut ius diceret.

OLIVERIVS.

Age Qu. Fabii. Ma. hic fuit, q̄ aduerſus allobroges, & Bituitū auernotū regem ſcdm quoſdā felici pugna dimicauit,

ℭ De filio Clodii pulehri.

POſſedit fauorē plebis Clodius Pulcher, ad hærenſq; Fuluianæ ſtolæ pugio, militare decus muliebri imperio ſubiectum habuit, quorum filius Pulcher præterquam quod eneruem, & frigidam iuuentam egit, perdito etiā amore vulgatiſſimæ meretricis infamis fuit: mortiſq; erubeſcendo genere conſumptus eſt. abdomine enim auide deuorato, fœdæ, ac ſordidæ intemperantiæ ſpiritum reddidit.

ℭ De Hortenſio Corbione.

IAm Q. Quidem Hortenſii, qui in maximo & ingenuorum ciuium: & ampliſſimorum proventu: ſummum authoritatis, atq; eloquētiæ gradum obtinuit nepos Hor. Corbio: omnibus ſeortis abiectiorem, & obſcœniorem uitam exegit, ad vltimumq; lingua eius, tam libidinis cū ctorum inter lupanaria proſtitit: q̄ aui pro ſalute ciuium in foro excubuerat. Animaduerto in quā periculoſum iter proceſſerim. Itaq; meipſum reuocabo: neſi reliq eiuſdem generis naufragia cō ſectari perſeuerauero, aliq inutili relatione impliceer. Referam igitur pedem: deformeſq; vmbras in imo gurgite turpitudinis ſuæ iacere patiar, Satius eſt enim narrare qui illuſtres Viri in cultu, ceteroq; uitæ ritu, aliqua ex parte nouando, ſibi indulſerunt.

micāuit, ná. xx. mil. hoſtium ea pugna cæſa dicuntur, & eum Bituitus Romá ueniſſet, ut ſenatui ſatiſfaceret, hoc eſt, ut ſe excuſaret, q̄ à ſe bellum illud nō eſſet ortum, & ꝓpterea ſibi ignoſci, & pacem dari peteret. Albam miſſus traduus eſt in cuſtodiam, & cum ſcdm pacem non uideretur, filium eius Congonectiarum in Imperio eſſe, ne motum aliquem in prouincia concitaret. ipſe quoq; Ro. accitus eſt. Var. tn̄ lib. ult. c. vi. de ꝑfidia dicit, hunc regem Bituitū non à Bablo uictumq; neq; ſpōte Ro. ueniſſe, ſed à C. Domitio perfidia captū & Rom. miſſum fuiſſe, quod factum ſenatus nec probare, nec reſcindere noluit, ſed regem Albam cuſtodie cá relegauit, quod ſi ſic eſt, Fab. rem t m̄ cum allobrogis habuit. ℾ Allobrogi, qui allobroges uicit. ℾ Perditā, corruptam, ſceleratá ℾ Paternis, bonis Interdixit ab adminiſtratione bonorū paternorū prohibuit. ná omnia bona paterna in luxum, & libidines profundebat & eſt pulcherrimus dicendi modus, Interdico tibi aq̄ & igni, qua conſtructione oēs idonei utunt. Pli. Aqua & igni interdixit ei, q in ſuas leges nō iuraſſet. Cic. in ora. ubi tuleras, ut mihi aqua, & igni interdiceretur, & hac conſtructione referti ſunt authorū lib. ℾ Nimia patris Indulgentia, qa tametſi filium prodigum uideret, tn̄ cū reliquit hæredem.

Allo broges

ASCENSIVS.

AGe, adhortādi uox. q. d. Sed attende quæſo, quá. i. q̄tum perditam uitā luxuria. i. ꝑ luxuriam egit Q. Fa. Ma. filius Q. Fa. maximi allobroci. i. q uicit allobroges gallos ſcdm alios in delphinatū, ſecundū alios in ſubaudia &c. i. ſimul ciuis clariſſimi, qa domi clariſſime uixit, & imperatoris clariſſimi, qa bellū ſpecioſiſſime geſſit Cuius. ſ. filii, licet. i. demus ut cætera flagitia obliterentur. i. deleantur, & non memorentur, tn̄ mores ſup. eius praui, poſſent nudari. i. detegi, abunde illo dedecore. i. probro, q̄ Pōpeius ꝑtor urbanus interdixit ei. i. arcuit eum à bonis paternis neq; (ne dicamus id temere ab eo factum) ſup. q̄ſq̄ inuentus eſt in tanta ciuitate, q̄ta tunc erat Ro. q reprehenderet illud decretū. ſ. ꝑtoris urbani. Enim ꝓ quia hoies ferebant dolenter pecuniā, q̄ debebat ſeruire ſplendori gentis fabiæ diſiici. i. dilapidari flagitiis. i. obſcœna uita unius filii. Ergo ſeueritas pub. exhæredauit ſup. eū quē indulgētia. i. nimia facilitas, & benignitas p̄ris reliq̄rat heredē.

OLIVERIVS.

POſſedit fauorē plebis Clodius. Tā & ſi clodius pulcher ſeditioſiſſimus fuerit, tamen plurimū ualuit in . . pu nam tri. plc. fuit in tribunatu ſuo cice. adiecit cū ſe totum plebi inſinuaſſet conſtat aūt omnes clodio ſemper potētiæ patriciorum aſſertores fuiſſe, præter hunc unū, de quo loquimur, qui ut cice. eiicere ciuitate, non dubitauit renunciare generi patricio & ſe plebeium facere, nā lex erat q̄ patricium quemq; tribunū fieri uetabat, hoc igitur cuidam plebeio, & minori natu ſe in adoptionem dedit, ſuadente hoc C. Cæſare conſule, nam quodā loco deplorante cice. ſtatum reipu. iraſcū dicunt Cæſarem in cām plebis clodium adduxiſſe, qui continuo tri. ple. factus fauorem plebis poſſidere cepit. Vel poſſedit fauorem plebis id, qa ut ait Suet. de gente claudia quia notiſſimum eſt claudios omnes dignitates atq; potentiæ patriciorū aſſertores unicos fuiſſe, excepto dumtaxat P. clodio, qui ob expellendum urbe cice. plebeio homini atq; natu minori in adoptionem ſe dedit. ℾ Fuluianæ ſto. p. Metoymia ſtolam pro ipſa muliere Fuluiana ponit, pugionem pro homie militari, nā pugione milites utuntur, hic Fuluiam uxorem habuit, quā deinde mortuo clodio M. An. duxerat uxorē, q̄ aūt pugionē uellatorē, & hominem militarem appellat ēt ci. pugiunculum Hiſpanienſem Cn. Piſonem appellat, iudens in conatū eius, qui una cū Catilina contra patriam cōſpiraſſet, qui prætor in Hiſpania miſſus ab eq̄tibus Hiſpanis, ut dicit Salu. interfectus eſt. ℾ Poſſedit fauorem. Hoc dicit etiā ſi Clodius ciuis ſeditioſus erat & uxorius, tn̄ uirtutes magnas cum uitiis habuit coniūctas, ſed filius eius flagitiis oībus adeo abruptus fuit, ut nullam omnino uirtutis imaginē habuerit. ℾ Eneruē, effœminatá, & mollē. ℾ Frigidá ſecū ꝓprie ardor iuuenū ſit ℾ Vulgatiſſimæ meret. ac ſi diceret de medio lupanari corpus inter omnes uulgantis, quod flagitioſus eſt q̄ ſi cōſuetudinē habuiſſet cū aliq̄to pudentiore. ℾ Abdomine. Abdomē dr̄ durum, & ſolidum, pingue, & laridum. Iuue. Teneræ placát abdomine porcæ.

ASCENSIVS.

POſſedit etc. Clod. inquit pulcher filius eiuſdē nominis, (qd̄ ferre contingebat) p̄rem hōſt clarū & matrem clariorē & tn̄ turpiſſimā uitam turpius finiuit. Ordo eſt Clodius pulcher, poſſe (. q. d. ſi aliud nihil ſpecioſe egit, tn̄ ex eo clarus eſt, q̄ poſſedit) fauorem plebis, quia in plebeiá familiā ſe adoptandū dederat, & pugio. i. ipſe uir militaris pugione uti ſolitus adhærens per matrimoniū ſtolæ matronali hōeſtati fuluianæ i. fuluiæ uxoris. i. ſuæ, habuit decus militare ſubiectū iperio muliebri. i. ſic obſequenter uxori uixit, & tn̄ ab adulterio abhorruit, ut uxori ſubiectus uideretur, unde filius laſciuæ uitæ exemplū ab eo non accepit, uxor etiam eius mr̄onalem non polluit ſtolam, quia caſte cū marito licet imperio ſe uixit. Quoꝝ. ſ. duorum filius, pulcher. ſ. cognomento paterno præter q̄. i. ultra q̄ egit iuuentá i. iuuenilem ætatem eneruē i. mollē & frigidá. i. pigrā fuit ēt infamis amore ꝑdito. i. ꝑ quē ipſe ꝑditus erat, aut aliud nihil q̄ ad ꝑdendū eū utili. meretricis uulgatiſſime. i. libidini expoſitus, & cōſumptus eſt. i. extinctus, erubeſcendo gñe mortis. Enim ꝓ quia, abdñe. i. pingui ſup. illo, aut ſumine delicato deuorato auide, reddidit ſpiritum fœdæ ac ſordidæ intemperantiæ. i. intemperantis uitæ.

OLIVERIVS.

IAm Qu. q̄dē Hortenſii. Hic eloq̄ntia tn̄ ualuit, ut ſæpius dubitatū ſit, uter ipſius & cice. principatū obtineret. ℾ Prouentu co. & in hoc maxīa gloria extitit Hortenſii, q̄ cum magna ingenioꝝ copia uigeret, tn̄ inter cætera eius eloq̄ntia eminuerit. ℾ Corbio, qa tanq̄ corbes oīa deuorabat paterna bona, nā ſunt, q dicant hoc nomen accepiſſe à cupiditate deuorádi, nā corbitare eſt auide deuorare, uñ Pla. corbitant dixit. ℾ Lingua c. t. i. e. ꝓ. i. uulgo ſe libidinis cunctoꝝ recōciliatorē, ꝓfitebatur ℾ Proſtitit ꝓſtrare ꝓprie eſſe uenalē exponere. Ergo proſtitit, ꝓ ꝑtio ſtetit qa ſe conciliatorē libidinis uulgo ꝓfitebatur. ℾ Aīaduertit, Reꝑhendit quod āmō ſeipſum, q̄ forte procedendo noiaturus ſit aliquē, cuius deinde pœnitebat. ℾ Deformes. v. umbras qui à maioribus ſuis degenerauerunt & claras maiorum ſuoꝝ imagines flagitiis ſuis quaſi umbra q̄dam operuerunt, ſicut ſupra dixit, adopertis illuſtriū uirorum imaginibus. ℾ Gurgite, baratro. ℾ Satius eſt. n. melius, inquit, eſt de his dicere, qui ex illuſtribus uiris in ueſte, & cætero cultu ſibi licentius quam mos patrius requirebat indulſerunt.

Corbitare.

ASCENSIVS.

IAm Qu. quidē & cætera. Nam & q̄dem expletiuæ ſunt coniunctiones ad continuationem, & ornatū, nihil ad cōſtructum facientes. Nā ordo eſt, Hor. corbio nepos Qui. Hor. (q obtinuit ſūmū gradū authoritatis. Et eloq̄ntiæ i maxi

mo prouentu.i.fœtura ciuium & ingenuorum, & ãpliſſimorũ Romæ tẽpeſtate illius fuerũt.)excgit.i.uſq; ad mortem egit. uitá abiectiorem, & obſcœniorẽ oĩbus ſcortis.i.pſtitutis libidini utriuſq; ſexus, & ad ultimum cum ad patiendum turpia in idoneus eẽt eius.i.lenocinium, & conciliatio turpium amorum p linguam pſtitit.i.pſſo ſtetit inter lupanaria .i.pſtantiũ meritoria, tam.i.tñ libidini cũctorũ q̃.i.q̃tum lingua ſup.aud. ſ.hortenſii oratoris excubuerat in foro.ſ.iudiciali pro ſalute ciuium, hoc aũt dicto reprimẽs ſe paraſceuẽ ad ſequentẽ titulũ facit dicens. Aia duerto.i.conſidero in q̃.i.q̃tum piculoſum iter proceſſerim, quia periculoſum, ſane eſt clariſſimarum fãmiliarum dedecora recenſere, Itaq;.i.& ita ego reuocabo me ipſum, ne ſi pſeuerauero cõſectari, reliqua naufragia.i.pditionem honoris, & rerũ, ut per naufragia oĩa amittuntur, eiuſdem gñis.i.pditorũ filiorum implicere aliq̃ relatione inutili.i. q̃ mihi tacuiſſe melius fuerit. Igitur referam pedẽ.i.retrocedam ab ea narratione, in q̃ nimis proceſſerim, & patiar umbras deformes.i.turpiſſimas, & ignobiliſſimas aliorũ uitas, ut Ci.iunioris ut Neronis, & aliorum multorum, ſed potiſſimũ Nerone, iacere.i.abſconditas, in gurgite.i.uoragine turpitudinis ſuæ. Enim pp quia Satius eſt narrare, qui uiri illuſtres indulſerunt.i.nimiũ permiſerunt ſibi, in cultu, & cætero ritu uitæ nouando ſupp.eum ex aliſqua parte.

¶ Qui ex illuſtribus in ueſte aut in cætero cultu licentius quam mos patritius permittebat, indulſerunt.

¶ De P. Scipione. Caput. VI.

PVblius Scipio, cum in Sicilia augendo exercitũ traiiciẽdoq; in Africã oportunũ quærendo gradum. Cartaginis ruinã animo volueret, inter cõſilia, ac molitiones tantæ rei: operam gymnaſio dedit: pallioque, & crepidis uſus eſt: nec haere ſegniores, punicis exercitibus manus intulit: ſed neſcio an ideo alacriores: quia uegeta & ſtrenua ingenia, quo plus receſſus ſumunt, hoc uehemẽtiores ĩpetus edunt. Crediderim etiã fauore eum ſociorum uberiorem ſe adepturũ eſtimaſſe, ſi uictum eorum: & ſollẽnes exercitationes comprobaſſet. ad quas tum ueniebat cum multum, ac diu ſatigaſſet humeros, & cætera membra militari agitatione, firmitatem ſuam probare coegiſſet, conſiſtebatq; in illis labor eius in iis remiſſio laboris.

¶ De L. Scipione.

LVcii vero Scipionis ſtatuam clamidatam, & crepidatam in capitolio cernimus. quo habitu videlicet, quia aliquando vſus erat effigiem ſuam formatam poni voluit.

¶ De L. Sylla.

LVcius quoq; Sylla, cum imperator eſſet, chlamydato ſibi, & crepidato Neapoli ambulare deforme non duxit.

THEOPHILVS.

LIngua libidini proſtitit. Nam fellabat.

OLIVERIVS.

PVb. Scip. cũ in Sici. Hanc Liui. tradidit hiſto. deca. ii. pu. bel. ┌ Augendo, q̃ in Sici. ſupplebat exercitum, quem in Afri. traiecturus erat capta car. noua. ┌ Reuolueret, cogitaret. ┌ Molitiones, apparatus, uel conatus. ┌ Gymnaſio, pro. n. d. i. paleſtra ubi ſe iuuenes exercebant. ┌ Pallio. q. quod genus ueſtis græci pħi habebant, & utebantur, erat uſq; ad talos demiſſa. ┌ Crepidis, Sunt q̃ a ſonitu.i.crepitu pedũ cum ſoleis crepidas dictas uelint, eſt tñ græca dictio nã κρηπῖδος dr̃
Crepidæ
uulgo plamulæ, eo aũt ab acctõ græco formatus noĩatus latinus. Dicerem à crepo uerbo deduci. niſi græcũ nomen eſſet, q̃d latinã etymologiã non recipit, teſte Gel. li. xiii. q̃ dicit oĩa. n. ferme id genus, q̃bus plantarũ calces tñ in fine teguntur cetera ppe nuda, & teretibus habenis iuncta ſunt ſoleas dixerũt nõnunq̃ græca uoce crepidulas. Ser. tñ dicere fuiſſe tuſca calciamẽta, q̃ corrigiis ad pedes ligabantur, cũ Vi. dixerit. Et tyrrhena pedũ circundant uincula plãti. Ser. exponit crepidas, q̃s prio habuere ſenatores, poſt eq̃tes, deinde milites, uñ Hor. in Sermo. Sapiẽs ſibi crepidas nunq̃ nec ſoleas fecit. Perſi. tñ uĩ uelle calciamenta fuiſſe græcorũ, non hic, q̃ io crepidas graiorum ludere geſſit. Vegeta, uiuida, ipigra. Plus, ſeceſſus, recreationis. ┌ Cũ multũ ac diu. Multũ intenſionis eſt diu longitudinis tpis. Multũ, ut ſiquis una hora ſe uſq; ad laſcitudinẽ exerceret. Diu ſi toto die laboraret. ┌ Agitatione, exercitatioĩe militari. ┌ In his remiſſio. ſ. exercitatioĩbus ſolennibus.

ASCENSIVS.

PVb. Sci. &c. Recitat itaq; primũ exemplũ dicẽs Pu. Sci. cum.i.q̃ ipſe augendo exercitum in Sicilia, & q̃rendo gradum.i.modum aĩo oportunũ.i.idoneum traiiciendo.i.ad traiiciendum.ſ.exercitum in Afri. uolueret animo.i. ruinam meditaretur, ruinam Cartha. dedito operam Gymnaſio, ideſt paleſtræ (ut Oliue. interpretatur, aut ut mihi placere exercitationi in re literaria, nam quid pallium aut crepide ad palæſtram, niſi forte non ut paleſtrita, ſed ut iudex interfuerit? quod tñ uero ſimile non eſt Nam ut decet in alienis exercitiis qui nuper aduenerat, ſtatim iudex extiterit, dicam igitur) aut potius exercitationis literariæ inter conſilia, ac molitiones, pooderoſos conatus tantæ rei quanta erat Cartha. ruina, & ipſe uſus pallio.i.indumẽto græcanico, maxime philoſophico & crepidis.i.altis calciamentis philoſophorum, quod uocabulum licere grecanicum ſit latini tñ pro ſuo uſi quaſi à crepitu, quem faciunt in cedẽdo, nã ſi græco κρηπῖς prima produceretur, nec ideſt à ſe intulit hac re, ideſt propter hanc rem, ideſt propter illam remiſſionẽ, exercitibus punicis, ideſt Carthag. manus, ſcilicet ſuas ſegniores, ideſt torpentiores, & tardiores, ſed neſcio an ſup. intulerit, ideo alacriores, ideſt magis ſtrẽuas. Quia ingenia uegeta, ideſt uigoroſa, & uiua, & ſtrenua, ideſt acria, quo ideſt quanto plus receſſus, ſcilicet à labore, hoc eſt remiſſionis & recreationis ſumunt hoc, ideſt tanto uehemẽtiores impetus edunt ideſt emittunt. Ego etiam crediderim, id eſt credere poſſim eum exiſtimaſſe ſe adepturum uberiorẽ, ideſt copioſiorem fauorem ſociorum, ſi comprobaſſet, ſcilicet idem faciendo uictum, ideſt modum uiuendi, & exercitationes ſolemnes eorũ, ad quas.ſ. exercitationes ipſe ueniebat tũ.i.tunc, quũ.i.q̃ñ, aut poſtq̃, fatigaſſet multum, ac diu humeros ſup. ſuos, & coegiſſet cætera mẽbra ſupp. ſua probare in oſtendere firmitatẽ ſuam, agitatiõne militari, q̃ pp quia labor eius conſiſtebat in illis.ſ. exercitatiõibus militaribus & remiſſio laboris conſiſtebat in his.i.poſterius dictis hoc eſt exercitationibus græcanicis, & ut uiſum eſt literaris.

OLIVERIVS.

LVcii uero Scip. De hoc ſatis ſupradictũ eſt cui Aſia prouincia à ſenatu eo libẽtius demãdata fuit, q̃ frater eius Africanus pollicitus fuerat, legatum ſecum illo iturũ, ex qua prouincia cum uictor rediiſſet Aſiaticus dictus. ┌ Crepidatam, crepidis munitam & ornatam.

ASCENSIVS.

LVcii &c. Ordo eſt. Vero.i.ſed Nos cernimus q̃ adhuc extabat tpe, quo hæc ſcripta in cap. ubi ſtatuæ triũphãtium ponebãtur, ſtatuam Lucii Sci.ſ. Aſiatici chlamidatã.i.indutam aut ornatam chlamyde.i.ueſte militari, & crepidatam.i.habẽtem crepidas ad pedes uidelicet, quo habitu q̃ uſus fuerat aliq̃ñ uoluit effigiẽ ſuam formatam.i.ſculptam poni.ſ.in capitolio, hoc eſt uoluit eo habitu effigiem ſuam poni quo aliquando uſus fuerat.

OLIVERIVS.

LVcius quoq; Sylla, q̃ aduerſus mitridatẽ miſſus fuit q̃ prouinciã Marius ſibi dari inuito ſenato p populũ, aut ſuæ factionis principes cũ uellet, exorta eſt ſeditio, inde bellum inter ipſum & Sillam, ut ſupra dictum eſt. ┌ Sibi chlamydato, & crepidato. Notanda conſtructio, nam ambulo ſimilium copulatiuum, ut ambulo rectus ſicut incedo, ut Vir. incedo regina, Iouiſq; Et ſoror, & coniunx.

ASCENSIVS.

LVcius quoq; ſylla cum eſſet imperator, non duxit, id eſt non exiſtimauit deforme clamydato, ideſt ornata clamyde, & crepidatõ, ideſt ſubnixo crepidis, ambulare neapoli.

ſet alicui ſpectaculo, uſus eſt corôna Myrthea, qua ouantes coronari ſolebant, pro laurea, ideſt loco laureæ coronæ, qua triumphantes, & triumphales utebantur.

ℂ De Caio Duellio.

CAius autem Duellius, qui primus naualem triumphum ex Pœnis rettulit, quotienſcūq; epulaturus erat: ad funalem cereum præeunte tibicine, & fidicine: à cæna domum reuerti ſolitus eſt: inſignē bellicæ rei ſucceſſum, nocturna celebratione teſtando.

ℂ De Papyrio Maſſone.

NAm Papyrius quidem Maſſo, cum bene geſta Reipu. triumphum à ſenatu nō impetraſſet: in Albano monte triumphā di & ipſe initium fecit, & cæteris poſtea exemplum præbuit, proq; laurea corona, cum alicui ſpectaculo intereſſet: myrthea vſus eſt.

ℂ De C. Mario.

ITem C. Marii pene inſolens factum? Nam poſt Iugurthinum, Cimbricumq;, & Theutonicum triumphum, cantharo ſemper potauit. quod Liber pater indicum ex Aſia ducēs triumphum hoc vſus poculi genere ferebatur: vt inter ipſum hauſtum vini. victoriæ eius ſuas victorias compararet.

ℂ De M. Catone.

MArcus autem Cato Prætor M. Scauri cæterorumq; reorum iudicia nulla indutus tunica, ſed tantūmodo amictus prætexta, egit. ſed hæc atq; his ſimilia virtutis aliquid ſibi in conſuetudine nouanda licētia ſumentis inditia ſunt. Illis autem, quæ deinceps ſubnectam: quantam ſui haberi fiduciam ſoleat, cognoſcetur.

OLIVERIVS.

CAius aūt Du. qui primus, is q̄dem primus nauali ꝑlio uictor ex pœnis trīūphū duxit, ſed ante ipſum bellum nauale geſſit cum Cartha. Scipio, qui æquo Marte diſceſſit, ei deinde ſucceſſit Appius Claudius, qui poſt uictoriā cum in patriam rediret, ui ſubitæ tempeſtatis exercitum ferme omnem amiſit, quod ideo ſibi contigiſſe putant nonnulli, q̄d popularem diſciplinam contempſiſſet, poſt hūc igitur miſ- Duelliꝰ ſus eſt C. Duellius, qui intra .lx. dies claſſem .c. & .lx. nauium tāta celeritate parauit, ut creditum ſit munere deorum arbores in naues fuiſſe conuerſas, quo facto machinas etiam adiunxit ferreas quibus catenatæ naues ita ſtarent, ut incontinenti pugnare uiderētur, & ita commiſſa pugna uictoriam egregiam conſecutus eſt, & claſſis hoſtiū partim ſubmerſa, partim in hoſtium poteſtatem redacta eſt, ex quo de pœnis ſpecioſiſſimū egit triumphum. Pli. C. inquit Duellius primo pu. bel. dux cōtra car. miſſus cum uideret eos multum in mari poſſe claſſem magis ualidam q̄ decorā fabrefecit & manus ferreas, in uſu hoſtium primum inſtituit, qui inter pugnandum hoſtiū naues apprehendit, qui uicti & capti ſunt, Hamilco dux claſſis Cartha. fugit, & à ſenatu quæſiuit, quid faciendum cenſeret omnibus ut pugnaret clamantibus, feci, iquit, & uictus ſum. ſic pœnam crucis effugit, nam apud pœnos dux re male geſta puniebatur. Duel. conceſſū eſt, ut prælucentem funali, & præcinente tibicine à cæna publice rediret. Cicero in Catone maio. C. inquit, Duellium Marci filium, qui pœnos primus claſſe deuicerat, redeuntem à cæna ſenem ſepe uidebam, puer delectabar crebro funali, & tibicine, quæ ſibi nullo exemplo priuatus ſumpſerant, tantum ei licentiæ dabat gloria. I. quoq; Florus poſt narratam pugnam naualem. Duellius, inquit, imperator non contentus unius diei triumpho per uitam omnem ubi à cæna rediret, prælucere funalia, precinere ſibi tibias iuſſit, quaſi quottidie triumpharet.

ASCENSIVS.

CAius autem Duellius qui primus rettulit, ideſt reportauit triumphum naualem, ideſt in nauibus partum ex pœnis, ideſt Carthagi. quotienſcunq; erat epulaturus, ideſt celebri conuiuio affuturus, ſolitus eſt reuerti domum ad funalem cæreum, ideſt faculam ceratam quam q: torta ſit, torſam uulgus uocat, tibicine, ideſt canenti in tibiis, & fidicine, id eſt canente fidibus hoc eſt chordis præeunte, teſtando celebratione, ideſt pompa illa nocturna, ideſt qua noctu utebatur, inſignem ſucceſſum rei bellice, quo in bello uſus fuerat.

OLIVERIVS.

NAm Papirius Maſſo. Re bene geſta, quia deuicerat Samnites.

ASCENSIVS.

NAm continuatiua, aut diſcretiua particula, authori familiaris, quaſi dicat dico Duellium uſum funali cæreo, nam Papirius maſſo, cum ideſt quando republica bene geſta, ideſt quam remp. bene geſſerat, & adminiſtrarat, deuictis ſannitibus, non impetraſſet à ſenatu triumphum, & ideſt ſimul, ipſe fecit initium triumphandi in monte Albano, ubi latinæ celebrari ſolebant, & in cunabula erāt gentis Romanæ, & ideſt ſimul præiuit aliis exemplum triumphandi, ſcilicet in monte Albano. poſtea & cum intereſ-

OLIVERIVS.

ITem C. Marii, inſolentia carpitur Marii, qui cum debellaſſet Iugurtham, Cymbros atq; Teutones, ſe libero patri, qui (ut ait Solinus) primus Indiam ingreſſus de indis triumphauit, ſimilem eſſe uolebat, nam cātaro potabat, quia hoc uaſis genere liberum patrem uſum fuiſſe dicunt, cui ſe Marius comparare non dubitabat in hunc quodammodo inuehitur Pli. lib. xxxiii. ubi loquitur de luxuria dicere, enim hinc ali quis ueterum, ut C. Mar. poſt uictoriam cymbricam cantaris potaſſe liberi patris exemplo traditur, ille arator arpinas, & manipularis iperator. ℂ Cantaro, cantarus uas uinarium, Cātarꝰ quo maiores in ſacris Bacchi uſos fuiſſe dicunt, & anſam habebat. Vnde Vir. in ſileno. Et grauis attrita pendebat cantarus anſa eſt cantarus teſte Var. per quem aque ſaliunt.

ASCENSIVS.

ITem factum C. Marii eſt ſup. pene inſolens, ideſt petulentiæ aut proteruiæ plenum, nam poſt triumphum iugurthinum, & Cymbricum, et teuthonicum, ideſt quē duxit de iugurtha, cymbris, & theuthonibus potauit ſemper cantharo, ideſt uaſe anſato ad ſacrificia bacchi apto, q;, ideſt, quia, liber pater. ſ. Bacchus ducens ex Aſia (ſic uulgo legitur, dubitem tamen, an legendum ſit ex india) triumphum inclitum, ideſt glorioſum, ferebatur uſus hoc genere poculi, ut cōpararet uictorias ſuas uictoriæ eius, ſcilicet bacchi inter ipſum hauſtum uini, ideſt dū aut quoties uinum biberunt.

OLIVERIVS.

MArcus aūt Cato. M. Scauri iudiciū egit. Accuſatus āt fuerat repetundarū Scaurus à Triario adoleſcēte, q; auare ꝓuinciā Sardiniā adminiſtraſſet. cato prætor iudiciū, q, a eſtate agebat, ſine tunica exercuit cāpeſtre ſub toga cinctus, in forūq; ſic deſcēderat, iuſq; dicebat idq; reperat ex ueteri cōſuetudie, ſcdm q̄ & Rōuli ſtatuæ Capuæ in capi. & roſtris eāilli fuerūt togatæ ſine tunicis, q̄bus uerbis ſignabat, illos aliq̄n ſic in forū deſcēdiſſe. ℂ Cæterūq; reoꝝ. Decorū eſſe uidebatur adoleſcētibus principes ciuitatis accuſare, & in iudiciū trahere, q: nō illoꝝ opibus, nō potia, non auc ate deterrerentur. Nulla tunica, ſed tm̄mō ꝑtexta ac ſi diceres ueſte ſola ſup interuallā ſine dyploide nā tūica ueſtis iterior. Toga uero & ꝑtexta exterior. ℂ Nouāda, ergo ſignat h̄ aliq̄n ſcm̄ fuiſſe.

ASCENSIVS.

MArcus aūt cato ꝑtor. i. cū ꝑtor eſſet, cū iudicia. i. ſniam tulit de crimine Marci Sca. repetundarū rei, & cæterorū reoꝝ, & nulla tunica. i. ueſte iudiciali īdutus, ſed tm̄ amictus ꝑtexta. i. ueſte, q̄ uel priuati dūmodo ingenui uti poterāt. Sed hæc, atq; ſimilia ille ſunt indicia uirtutis ſumētis. i. uſurpāti ſibi aliq̄d licētie. i. inſolē. in noua cōſuetu. i. inducēdo nouos ritus, hoc aūt dicere uerituꝛ fortaſſe aliq̄d dānare in catone, de quo dcm̄ uolumē à Senē. ſe potius lauꝺaturū ebrietatē pp catonē, q̄ dānaturū catonē pp ebrietatē ℂ Ille aūt &c. B us eſt ꝑfatio, & q̄ſi paſceue ſeq̄ntis tituli, uñ dicere. Aūt, ꝑſeds cognoſcetur ille. ſ. exemplis, q̄ ſubnectā deinceps, q̄tā fiduciā ſui, ſoleat ſup. aliq̄s hr̄e aut legēdū ē hi: fiducia, q: potꝰ credā.

OLIVERIVS.

De Fiducia ſui. Cap. VII.

De P. & Cn. Scipionibus.

PV. & Cn. Scipionibus in Hiſpaniam cũ maiore parte exercitus acie punica oppreſſis: omnibuſq; prouinciæ eius nationibus Carthaginienſium amicitiam ſecutis nullo ducũ noſtrorum illuc ad corrigendam rem proficiſci audente. P. Scipio quartum & vigeſimum annum agens iturum ſe pollicitus eſt. Quæ quidem fiducia Po. Ro. Salutis, ac victoriæ ſpem dedit. Eademq; in ipſa Hiſpania vſus eſt. Nam cum oppidum Badiã circumſederet: tribunal ſuum adeuntes, in ædem quæ intra mœnia hoſtium erat: vadimonium in poſterum diem facere iuſſit, continuoq; vrbe potitus, & tempore, & loco, quo prædixerat: ſella poſita ius eis dixit. Nihil hac fiducia generoſius: nihil prædictione verius: nihil celeritate efficatius nihil etiam dignitate dignius. Nec minus animoſus, minuſue proſper illius in Africam tranſitus: in quam e Sicilia exercitum Senatu vetante traduxit: quia niſi plus in ea re ſuo, quam Pa. COS. conſilio crediſſet: ſecundi punici belli finis inuẽtus non eſſet. Cui facto par illa fiducia: quod poſt quã Africam attigit: ſpeculatores Hannibalis in caſtris deprehenſos, & ad ſe perductos, nec ſupplicio affecit nec de conſiliis, ac viribus pœnorũ percunctatus eſt. Sed circa omnes manipulos diligentiſſime deducendos curauit. Interrogatoſq; an ſatis ea conſideraſſent, quæ ſpeculari iuſſi erãt prandio dato ipſis, iumentiſq; eorum, incolumes dimiſit. quo tam pleno fiducie ſpiritu prius animos hoſtium: quam arma contudit. Verum ut ad domeſtica eximiæ eius fiduciæ acta veniamus, cũ à L. Scipione ex Antiochenſi pecunia. HS. quadragies ratio in curia repoſcerẽt: prolato ab eo libro: quo acceptæ, expenſæq; ſummæ continebantur: refelliq; inimicorum accuſatio poterat: diſcerpſit: indignatus de ea re dubitari: quæ ſub ipſo legato adminiſtrata fuerat. quinetiam in hunc modum egit. non reddo P. C. ærario veſtro. HS. quadragies rationem alieni imperii miniſter: qđ meo ductu, meiſq; auſpiciis bis millies. HS. vberius feci. Neq; enim adhuc puto eo. malignitatis ventum: vt de mea innocentia querendum ſit. Nam cum Africam totam poteſtati veſtræ ſubiecerim: nihil ex ea quod meum dicerem præter cógnomen retuli. Non igitur me pecuniæ, non Fratrem meum Aſiaticæ gazæ auarum reddiderunt: ſed vterque noſtrum inuidia magis, quã pecunia locupletior eſt. tam conſtantem defenſionem Scipionis vniuerſus Senatus comprobauit.

PVb. & Cn. Scipiõ. poſt cæſos in Hiſpania Scipiones fratres cum duobus exercitibus, non Italiæ iam maior q̃ Hiſpaniæ cura Romanis erat & exercitus augeri, & imperatorem mitti placebat, nec tamen quem mitterent ſatis conſtabat ubi duo ſummi imperatores intra dies. xxx. cecidiſſent, qui in locum duorum ſuccederet extra ordinaria cura diligendum eſſe, cum alii alium nominarẽt, poſtremum eo decurſum eſt, ut populus pro conſule creando in Hiſpania comitia haberet, diemq; comitiis edixerunt, conſules primo expectauerant, ut qui ſe tanto imperio dignos cenſerent, nomina profiterentur, quæ ut deſtituta expectatio eſt, redintegratus luctus accepte cladis deſideriũq; imperatorum amiſſorum. Mœſta itaq; ciuitas prope inops cõſilii, comitiorum diem, tamẽ in campum deſcendit, atq; in magiſtratus, circũſpectant orã principum aliorum alios intuentium, fremuntque adeõ perditas res deſperatumque de repub. eſſe, ut nemo audeat in Hiſpania imperiũ accipere, cũ ſubito P. C. Scipio filius eius Scipionis, qui in Hiſpania ceciderat quatuor & xx. ferme annos natus, profeſſus eſt ſe petere in ſuperiorem, unde conſpici poſſet loco conſtitit. in quẽ poſtq̃ omnium ora conuerſa clamore, atq; fauore ominati extemplo ſunt felix fauſtumq; imperium, iuſſi deinde iure ſuffragium ad unũ omnes non cẽturie modo, ſed ẽt hominis P. Scipioni imperium in Hiſp. iuſſerunt, & hic fuit ille fatale dux qui Hannibalem ex Italia quã ſedecim ferme annos poſſederat, inuitum extraxit, & Carthaginẽ P. R. tributariam fecit. Oppidum Badiã A. G. de Africano ſuperiore admiranda quædam de annalibus excepta cõmemorat quibus illũ dicit creditum eſſe diuine uirtutis & originis hoiem nã eadem ferme de ipſius natiuitate cõmemorat. q̃ de Alexandro græci tradidere ſcriptores, ut oñdemus in .e. de his q̃ cuiq; magnifica contigerunt. De uita uero inter cætera hoc quoq; dicit ſolitum fuiſſe noctis extremo ante diluculũ in capl. uentitare, ac iubere aperiri cellã Iouis ac ibi ſolũ diu demorari, quaſi cõſultantẽ de rep. cũ Ioue æditũoſq; illius tẽpli ſæpe eſſe demiratos, qꝙ ſolum id tpis in capl. ingredientẽ canes ſemp in alios ſæuientes, neq; latrarent, eũ neq; incurrerent. Has uulgi opiones de Sci. cõfirmare, atq; approbare uidebantur, dicta factaq; eius plera q; admirãda, ex q̃bus ẽ unũ eiuſmodi, aſſidebat, oppugnabatq; oppidũ in Hiſpa. ſitũ mœnibus, defenſoribus ualidũ, & munitũ, re ẽt cibaria copioſũ, nullaq; eius potiũdi ſpẽs erat, & quodã die eius in caſtris ſedens dicebat, atq; ex eo loco id oppidũ procul uidebatur tũ è militibus qui in iure apud eã ſtabant, unus interrogauit ex more in quẽ diẽ, locũq; uadimoniũ promitti iuberet & Scipio manũ ad ipſam oppidi, qđ obſidebatur, arcẽ ꝓtendens perendie, ingt, ſeſe ſiſtant eo i loco atq; ita die ſactũ tertio, in quẽ uadari iuſſerat oppidũ captũ eſt in eodẽ quoq; die i arce eius oppidi, ſicut ꝓdixerat, ius dixit Hæc A. G. Vadimoniũ i poſterũ. Iuſſit eos, q̃ ſuum tribunal adibãt dare uadimoniũ aſſiſtendi ſe in poſterũ diẽm ædem, quã intra mœnia cõſpicatus eſt. ❡ Vadimoniũ, ſponſionẽ, nã ſicut à teſte teſtimoniũ, ita à uade uadimoniũ. Sed inter uades, & ſponſores hoc intereſt, qꝙ uades publici, ſponſores priuati dĩr. ❡ Nihil ac fiducia, extollit Scip. fiduciã laudibus nõ imeritis ❡ Prædictione, uaticinatione. ❡ Dignitate dignius. i. qđ magis ad eius dignitatem pertineret.

OLIVERIVS.

NEc minus aloſus. Scip. debellata Hiſpa. totaq; in Ro. dictionẽ in redacta, cũ pte exercitus Ro. rediit, cui ſenatus extra urbẽ datus eſt ubi expoſitis, q̃ in ꝓuincia geſſiſſet, petiit ut Africa ſibi in ꝓuincia decerneretur, in q̃ oẽm belli molẽ conuerteret. Cui rogationi. Q. Fa. maximus inuidia (ut qdã dicunt) cõmotus, ſumma ope interceſſit, q̃ re non Africa, ſed Sicilia ei ꝓuincia data eſt in q̃ ubi primũ uenit, exercitũ parauit q̃lẽ ad eã militiã, q̃ iã aio conceperat, longinq̃ & grauem oportere exiſtimauit, robuſtiſſimũ quẽq;, & maxĩe uoluntariũ ex cibns deligendo quẽ paulopoſt inſcio, ac iuito ſenatu traiecit in Africã, atq; eo tpe, quo maxĩe ab ea opinione deterreri poterat, qꝙ Siphacẽ Numidaꝝ regẽ, quo cũ ſupiori æſtate publicũ fœdus inierat, & i eis opib⁹ magnã uictorie ſpem poſuerat à R. ad Cartha. ꝑ nuptiaꝝ occaſionẽ defeciſſe audierat, nihil tñ eius fiduciã frãgere aut debilitare potuit Frõ. li. i. c. de cõſtituendo ſtatu bel. Scip. i quit, manente in Italia Hãniba. trãſmiſſo in Africã exercitu neceſſitatẽ Cartha. ipoſuit reuocãdi Hannib. Sic à domeſticis finibus hoſti ſe trãſtulit bel. ❡ Cui facto, Non minoris fiduciæ factũ illud fuiſſe ut, qđ cũ Hãni. reuocatus in ptriam ad opem laborantibus ciuibus ſuis nulla mora ferendã ex Italia, q̃ vi. ferme annos bello poſſederat retractus haſdrumtũ oppidũ ueniſſet, & iñ Zamã ꝓfectus eſſet (abeſt aũt Zama. v. dierũ itinere à Cartha.) ꝑmiſit ſpeculatores, q̃ res R. ꝑ ipatorẽ & caſtra diligenter explorarent, q̃ excepti à cuſtodibus R. & deducti ad Sci. ſũt, Scipio iuſſit eos tractos tribunis militũ, omiſſo metu uiſere oia, ꝑ q̃ caſtra q̃ uellent, duci iuſſit, pcunctatuſq; ſatin ꝑ cõmodũ oia exploraſſẽt, datis, q̃ proſeq̃retur retro, ad Hanni remiſit. ❡ Hoc idem feciſſe Publiũ Vale. Liuium tradit Eutropius lib. ii. cum enim cepiſſet

Sicut illud factum. quod cum ad neceſſarium Reipu. vſum pecuniam ex ærario promi opus eſſet: idq; Quæſtores, quia lex obſtare videretur, aperire non auderent: priuatus claues popoſcit: patefactoq; ærario, legem vtilitati cædere coegit q̃ quidem fiduciam conſcientia illa dedit: quia meminerat omnes leges a ſe eſſe ſeruatas. Non fatigabor eiuſdem facta identidem referẽdo: quoniã nec ille quidem in conſimili genere virtutis edendo, fatigatus eſt. diem illi ad populũ M. Næuius Tri. ple. aut (ut quidã memorant) quo Petilii dixerant, qui ingenti frequentia in forũ deductus, roſtra conſcendit: capitiq; ſuo corona triumphali impoſita, hac ego, inquit, Quirites die Cartha. magna ſperantem: leges noſtras accipere iuſſi proinde æquum eſt uos mecum ire in Capitolium ſupplicatum ſpecioſiſſimam deinde eius vocem æque clarus euentus ſecutus eſt. ſiquidẽ & ſenatum totum, & vniuerſum equeſtrem ordinem, & cunctã plebem Iouis OP. Max. puluinaria petens, comitem habuit. Reſtabat vt Tri. apud populum ſine populo egeret: deſertuſq; in foro cum magno calumniæ ſue ludibrio, ſolus moraretur. cuius deni tandi ruboris cauſa, in capitolium proceſſit: deq; accuſatore, Scipionis venerator eſt factus.

piſſet exploratores, iuſſit eos per caſtra duci, & oſtendi ſibi omnem exercitum, deinde dimitti, ut nunciarent Pyrrho, quecũque uidiſſent, quæq; à Romanis agerentur. ⁋ Verum, ut dixi mus de fiducia Scipionis, qua uſus eſt in caſtris, dicamus nũc de illa, qua domi, ideſt in ciuitate uſus eſt. ⁋ Quum à L. Scipione hoc exemplum A. Gel. commemorat, cum inquit, à M. Catone à trib. ple. qui à M. Catone comparati & inducti fuerant, accuſarentur, ꝙ pecuniam, & prædã uſurpaſſet bello Antiochenſi captam, librũ detulit in quo ſumma pecunie continebantur, & ſtatim in cõſpectu omnium diſſidit poſſẽ, inquit, reddere rationem, nec me ipſum contumelia afficiam quando quidem ærarium ueſtrum bis milies ſextertio uberius fecerim. ⁋ Eximie excel. eximius dr̃, quaſi ex aliis except⁹, hoc eſt excellens, nam eximere excipere ſignificat. ⁋ A L. Scipione repoſceretur, quem pecuniam, prædamue antiochẽſem uſurpaſſe dicebant. ⁋ Sextertiũ pro ſextertiorũ, quod raro fieri à neutro ſyncopã inuenies apud iuniores, ſed antiqui ponebant, ut modium pro modiorum, nam modius maſculini generis eſt, ſextertiũ uero neutri, niſi hoc loco pro maſculino accipiatur. Eſt aũt ſextertiũ dipondius, & ſemis, pondo uero libellã ſignificat, teſte Var. Pli. lib. xxxiii. Placuit, inqt, denarius ꝓ decem libris æris, quinarius ꝓ quinq;, ſextertiũ pro dipodio, & ſemiſſe. ⁋ Sũme ſupputationes. ⁋ Ro ma. noſtrã ætatẽ ad eam malignitatem peruenisse. ⁋ Sed uterq; no. locupletior. Cõparatiuus cõparatur alteri cõparatiuo. ⁋ Præter. c. ſ. Africani, q̃a ab Africa ſupata Africanus dictus eſt, & agnomen debuit dicere, qd̃ eſt nomen ab euentu, uel à factis impoſitũ, ſed plerumq; confundunt auctores. ⁋ Sicut, & illud factum. Hoc depræ̃ditur fuiſſe celtiberico bello qd̃ Caius Sempronius Tuditanus prætor contra celtiberos geſſit in quo ipſe fere cũ toto exercitu occiſus eſt. itaq; cum opus eſſet pecuniam ex ærario depromi ad reficiẽdum exercitum, nec q̃ſtores id aperire auderent, ꝙ lex obſtare uideretur, nam lex erat, ut ex ærario pecunia non depromeretur, niſi ultima iã neceſſitate cogente, Scipio priuatus ærarii claues popoſcit, & patefacto ærario legem utilitati parere coegit. ⁋ Promi. excipi. ⁋ Non fa. Hoc exemplum A. Gellius ponit li. iiii. cap. xviii. nam Scipionem à M. Næuio accuſatũ dicit, ꝙ pecuniam accepiſſet ab Antiocho rege, ut conditionibus gratioſis, & mollibus pax cũ eo fieret Po. Ro. nomine. Scipio. inquit, Africanus antiquior, q̃ta uirtutum gloria perſtiterit, & q̃ fuerit altus aio, atq; magnificus, q̃ sui conſcientia ſubnixus pluribus ex his, quæ dixerit quæq; fecerit declaratũ eſt, ex quibus ſunt hæc duo exempla eius fiduciæ, & exuperantiæ ingentis cum M. Næuius trib. ple. accuſaret eum ad populum, diceretq;, accepiſſe à rege Antiocho pecuniã, ut cõditiõibus gratioſis, & mollibus pax cum eo P. R. nomine fieret, quedã item alia crimina daret indigna tali uiro, tum Scipio prefatus q̃ dignitas uitæ ſuæ, atq; gloria poſtulabat, memoria, inquit, repeto, diem eſſe hodiernum, quo Hãnibalẽ penum imperio noſtro inimiciſſimum magno prælio uici in terra Africa, pacẽq; & uictoriam uobis peperi inſuperabilem. Non igitur ſimus aduerſus deos ingrati, & cenſeo relinquamus nebulonẽ hũc. Eamus nunc ꝓtinus Ioui opio max. gratu. Id cũ dixiſſet auertit, & ire in cap. cepit, cũ cõcio uniuerſa, q̃ ad ſniam de Sci. ferendã, cõuenerãt relicto tri. Sci. in capi. comitata, atq; inde in ædes eius cũ letitia, & gratula ſolẽni ꝓſecuta eſt. ⁋ Referẽdo. i. dicẽdo, q̃a ille nec fatigat⁹ faciẽdo ẽ. ⁋ Diẽ dixerat, accuſauerat q̃a eo ſp̃ dicẽdæ cãe dies ſtatuebat, hoc eſt, ut certa die ſe defenderet. ⁋ Corona triũphali, non aũt lugubri ueſte, ut mos reorum eſt, qd̃ maximum fuit fiduciæ ſignum. ⁋ Hoc die Quirites, ac ſi diceret, concipite animo ueſtro Quirites hunc eſſe diem illum, quo Carthagini leges noſtras impoſui & huic imperio noſtro ſeruire coegi. ⁋ Puluinaria, lectiſternia, quæ in templo Iouis optimi maximi fuerunt.

Sexter tium. | Scipionis accuſator

ASCENSIVS.

Publio & Cn. Scip. oppreſſis cum maiore parte exercitus. ſ. Romani in Hiſpa. acie. i. ab acie punica, & omnibus nationibus eius ꝓuinciæ ſecutis amicitiam Cartha. nullo ducũ noſtrorum. i. Roma. audente ꝓficiſci illuc ad corrigẽdã rem. ſ. bellicam male geſtã P. Sci. agens quartum & . xx. annũ pollicitus eſt ſe iturum. ſ. in Hiſpaniã, q̃ quidẽ fiducia. i. ꝑ q̃ fiduciã, ipſe dedit Po. Ro. ſpẽ ſalutis ac uictoriæ. ⁋ Eademq; &c. Et uſus eſt eadẽ ſ. fiducia, in Hiſpania cum circunſederet. i. obſideret oppidũ in Hiſpania, Badiũ. ſ. nomine, ſunt qui Badiã ſcribant, iuſſit ad euntes tribunal ſuum ut. ſ. ius diceret litemq; ſolueret, facere uadimoniũ. i. cõſtituere alterũ alteri diem datis uadibus, in diem poſterum. i. proxime ſequentem in ædẽ. ſ. q̃dam publicam, quã monſtrauit, & q̃ erat intra mœnia hoſtium, & potitus eſt continuo. i. paulo poſtq̃ id dixerat, urbe. ſ. dicta & ſella. ſ. curuli, aut tribunali poſita. i. poſtq̃ poſuerat ſellam, ideſt ſedem iudiciariã, & tp̃e, q̃a craſtino, & loco, quia in monſtrata æde dixit eis ius. ſ. ſniam de lite, de quo facto auctor affert more ſuo cõmendationẽ dicens. Nihil eſt g̃rioſius hac fiducia, nihil eſt uerius hac ꝑdictione, qua prædixit ſe id effecturũ, ꝙ effecit, qd̃ licet ita euenit priuſq̃ tñ eueniret, q̃a impediri poterat, multa erant ueriora, nihil ſup. eſt efficatius celeritate ſup. hac, q̃ ꝙ uoluit ac prædixit cõtinuo effecit, nihil ẽt ſup. eſt dignius. i. præſtantius, & decentius, ac dignitate. i. præſtantia iperatoria in magnifico dicto & facto. Nec minus &c. Affert continuo alia de eiuſdẽ Scipionis fiducia exempla dicens. ⁋ Nec trãſitus illius. ſ. Scipionis in Africã, ad Carthaginẽ debellandã, ẽ ſup. aut fuit minus aioſus. i. animoſe factus. (Sæpe auctor epitheta efficientis effectui dat) ue ꝓ uel minus ꝓſper. ſ. qua fuit expugnatio oppidi illius in Hiſpania, in qua. ſ. Africã traduxit exercitũ è Sicilia ſenatu uetante. i. poſtq̃ uetuit, probat, ꝙ proſper fuit, quia niſi crediſſet in ea re plus conſilio ſuo q̃ patrũ cõſcriptorum, finis ſecundi bel. pu non eſſet inuentus. Qui quia inuentus eſt modo, laudatur factum cũ tñ qui contra patris prohibitionem fecerat, iure cæſum dixerit. ⁋ Cui facto &c. affert tertium eiuſdem rei, & uiri exemplum dicens: Cui facto. ſ. tranſitus in Africam illa fiducia, ſcilicet eiuſdem Scipio. par i. ſimilis, & æqualis ſup. fuit ꝙ poſtq̃ attigit Africam, nec affecit ſupplicio, nec percunctatus eſt, ideſt nec ſciſcitatus eſt, de conſiliis aut uiribus penorum ſpeculatore, ideſt exploratores Hannibalis depræhenſos in caſtris. ſ. Romanis, & perductos ad ſe uidelicet Scipionem. ⁋ Sed curauit. i. diligenti cura mandauit eos ducendos diligentiſſime circa omnes manipulos. i. globos militũ Romanorũ ſub uno uexillo militantiũ, & dimiſit eos interrogatos, an cõſideraſſent ſatis ea quæ erant iuſſi ſpeculari. i. explorare, aut diſquirere, dimiſit dico incolumes prandio dato. i. poſtq̃ prãdium dederat ipſis & iumentis eorũ uenerant. n quo minus agnoſcerent ſedentes more negotiatorũ, aut colonorũ in iumentis, non equis. Quo ſpũ tã pleno fiduciæ, ipſe Scipio prius contundit. i. concuſſit aĩos hoſtiũ, q̃ arma hoſtiũ. ⁋ Verũ &c. Affert quartũ exemplum ſed, quod in urbe actũ dicit. Ordo eſt. Verũ, ut ueniamus ad acta domeſtica eius fiduciæ eximie. Cum ratio ſeſtertii quadragies, ideſt de quadraginta ſeſtertiis, hoc eſt centum libris, nam ſeſter-

¶ De Scipione Aemiliano.

AVitiſpiritus egregius ſucceſſor Scipio Aemilianus, cum vrbem præualidã obſideret: ſuadentibus quibuſdam, vt circa mœnia eius ferreos murices ſpargeret: omniaq; vada tabulis plumbatis cõſterneret: habẽtibus clauorum cacumina: ne ſubita eruptione hoſtes in præſidia noſtra impetum facere poſſent: reſpondit nõ eſſe eiuſdem: & capere aliquos velle, & timere.

¶ De SC. Naſica.

IN quãcumq; memorabilium partem exemplorum cõuertor, velim, nolimue in cognomine Scipionum, hæream neceſſe eſt. cui. n. licet hoc loci Naſicam præterire fidentis animi, dictiq; clariſſimum authorem? Annonæ caritate increbreſcente C. Curiatius Trib. Pl. productos in cõcionem. COSS. compellebat: Vt de frumento emendo, atq; ad id negotium explicandũ mittendis legatis, in curiam referrent. Cuius inſtituti minime vtilis, interpellandi gratia Naſica contrariam actionem ordiri cepit. obſtrepẽte deinde plebe, tacere quæſo quirites, inquit: plus enĩ ego, q̃ vos quid Reip. expediat: intelligo. qua voce audita omnes pleno venerationis ſilentio, maiorem authoritatem eius quam ſuorum alimentorum reſpectum egerunt.

fium i. ſemi ad tertium continet duas libras, & ſemis. Sane hæſitaſſe uidentur de uocabulo ſeſtertium, nam Oliue. dicit duꝛe poſitum, quo circa alii textus ſubiecerunt libras, quaſi uero libras recte ponatur, cum ſit ordo ratio libras. Quo circa iubet mihi pro grammaticorum inſtitutione paucis aperire. Regulæ duæ ſunt de ſyncopa, inter ſe fere contrariæ. Prior, quoties dictio, ſiue ꝑ appoſitionẽ, ſiue ꝑ compoſitionem, nomini numerali iungitur uenuſte ſyncopatur, ut mille nũmũ, duum uirũ &c. Poſteriorẽ. Neutri generis nomina ſingulari nõ carẽtia ne genitiu' cũ noiatiuo, actõ, & uocatiuo ſingularibus coincidant, ſyncopẽ refugiunt, quo circa non dicã tẽplum, ſcãnũ in genetiuo plurali, ſi tñ ſingulari caruerit, ſyncopã non refugerint, ut duum aĩalium. Quia igitur ſeſtertium neutrum eſt, ſingulare habens non recte diceret ſeſtertium, ꝑ ſeſtertiorum, & ruſus, qñ numerali iungitur aptius ſyncopã patitur, quo circa peritiores, ut in neutrã partem peccent, ſingulari utuntur eũ aduerbio, ut ubi dicere poſſem, dedi tibi decem ſeſtertiũ, aut ſeſtertia dicã decies ſeſtertiũ, hoc igitur loco, quia præponitur ꝑticula rõ q̃ genitiuũ efflagitat, dr bis ſeſtertii. Quũ inq̃ rõ. i. calculus, et ſupputatio, ſeſtertii q̃dragies ex pecunia Antiochẽſi i. expenſa in bello contra Antiochũ, poſceretur i curia à Lucio Scipione fratre ipſius publii, de quo nunc loquitur, lib. quo ſũmæ acceptæ. ſ. pecuniæ, & expenſæ tenebãtur, ꝑlato. i. in medium adducto ab eo. ſ. L. Sci. & ſup. quũ accuſatio inimicoꝝ poterat refelli, ponendo. ſ. calculũ, cum oĩa eſſent debitæ ꝑſcripta. Pu. ſup Scipio diſcerpſit. ſ. librũ rationũ, indignatus dubitari de ea re, q̃ fuerat adminiſtrata ſub ipſo legato. i. cũ eſſet legatus fratri miſſus. Quinẽt. i. inſuper egit. i. cauſam ſuã, & fratris in hũc modum. O' patres conſcripti, non reddo miniſter. i. cum fuerim miniſter alieni imperii, q̃a legatus Lucii fratris ueſtro ærario rõnem ſeſtertii quadragies, q̃ l. ſ. ærariũ, ego feci meo ductu, & meis auſpiciis i. rũ eſſem imperator, & princeps belli, uberius. i diutius, & auctius ſeſtertio bis milies. i. quia intuli in ærariũ bis mille ſeſtertia. i. quinquies mille libras. Neq; n. puto uentũ ſup. eſſe adhuc eo. i. ad id malignitatis, ut ſit q̃rendũ. i. inq̃rendũ de innocentia mea, nam quum ſubiecerim ꝑtati ueſtræ totã Africã, nihil retuli ex ea re quod diceretur meum niſi cognomen. ſ. Africanũ, quia ex deuicta Africa, Africanus eſt dictus, igitur gazæ. i. diuitiæ congeſtæ punicæ non reddiderunt. i. non fecerunt me auarũ, non ẽt gazæ Aſiaticæ reddiderũt fratrem. ſ. Luciũ auaꝝ. Sed uterq; noſtrũ eſt locupletior ſup. factus magis inuidia q̃ pecunia Hæc ille, de quo author Vniuerſus ſenatus comprobauit. i. tantã habuit ıã conſtantẽ fiduciã Scipionis. ſ. pub pro ſe, & Lucio loquẽtis. ¶ Sicut ſup. uniuerſus ſenatus comprobauit, & ideſt ẽt, illud factum. ſ. eiuſdem Scipionis, q' l quia cũ. i. qñ opus eſſe ad neceſſariũ uſum reipu. pecuniam promi ex ærario. i. repoſitorio publici æris, hoc eſt pecuniæ & quæſtores qui claues ærarii habebant non auderent etiam aperire id. ſ. ærarium, quia lex uideretur obſtare ipſe Scipio priuatus, ideſt nullum tunc magiſtratum gerẽs popoſcit claues, ærario patefacto, ideſt aperto coegit legem cedere utilitati. Quam quidem fiduciam, dedit illa conſcientia, quia meminerat omnes leges eſſe ſeruatas à ſe quia per eum Hannibal, qui urbi, & legibus minabantur excidium, Italiam deſerere coactus fuerat. ¶ Non fatigabor referendo, id eſt recitando identidem. i. interdum facta eiuſdem, qm̃ nec ilſequidem. ſ Pub. Scipio fatigatus eſt in edendo, ideſt emittendo præclarũ facinus. ſ. in conſimili gñe uirtutis. Marcus Nævius tribunus plebis, aut ut quidam memorant duo petilii dixerant. i. aſſignauerant, & indixerant illi diẽ ad populũ. i. quo die caſum diceret, & ſe purgaret coram populo, qui deductus in forum ſupple cum ingenti frequentia, conſcendit roſtra. i. locum, unde edicta fiebãt roſtris nauium antiarum munitum, & corona triumphali impoſita capiti ſuo, inquit, ò Quirites, ego iuſſi hac die, Cartha. ſperantẽ magna. i. magnas res, utpotè imperiũ Ro. poſſe euertere, accipere leges noſtras i. Ro. quia tributaria facta eſt proinde. i. ideoq;, aut & ideo, equum eſt uos ire mecũ in capitoliũ, ſupplicatũ. ſ. diis ad ſup. gratias agendas. Deinde, inqt, Val. euentus æque clarus ſecutus eſt ea uocem. Siquidẽ. i. qñ quidẽ ipſe petens puluinaria Iouis, optimi maximi, habuit ſenatum, & totũ uniuerſum ordinem æqueſtrẽ, & cunctam ple. ſ. ignobilem comitẽ. ſ. itineris. Reſtabat. i. adhuc expectabatur ut tribunus ageret apud populum ſine populo, & ipſe deſertus in foro cũ magno ludibrio calumniæ ſuæ, moraretur ſolus cuius ruboris. i. uerecundiæ deuitandi. i. fugiendæ cauſa. i. ut deuitaret ruborẽ, ꝑceſſit in capitoliũ. i. arcẽ Romanã & factus eſt uenerator Scipionis, ex accuſatore. i. qui prius fuerat accuſator Scipionis.

OLIVERIVS.

SCipio Aemilianus (hic ut ſæpe dictum eſt) de gente Aemilia fuit Pauli filius in gentẽ Scipionum adoptatus hic ille fuit Africanus, qui Carthe. euertit, & Numantiam ſuſtulit, urbes duas potentiſſimas. & P. R. infeſtiſſimas. Cum igitur inter calatiam Hiſpaniæ urbem præualidam obſideret uel, ut alii putant. Numantiam, multi hoſtium eruptionem metuentes ſuadebant tribulos, ferrataſq; tabulas circa mœnia ſpargendas eſſe, qui hoſtes ab eruptione deterrerent, quibus reſpondit, non eſſe uiri fortis uelle hoſtes capere eoſdemq; timere. ¶ Præualidam urbem inter calatiam, ut quidam putant, quæ eſt in Hiſpa. uel ut alii uolunt numantiam. ¶ Ferreos murices, Murex proprie dicitur acumen ſaxi. Vir. Et acuto murice remi obnoxii crepuere, ſed pro una q̃q; re acuta ponitur, ut hoc loco pro trigono poſuit ferreos murices, qui ſunt cuiuſmodi tribuli, qui naſcuntur in lacubus, & ſtagnis qui in q̃cunq; partem ceciderit, ita cadunt, ut unum acumen extet erectum Ferreos murices dixit, ad differentiam naturalium muricum, uidelicet tribuloꝝ. ¶ Plumbatis tabulis, ut profundo aq̃ ſummergerentur. ¶ Qui. n. licet, pro quo licet. Murex

ASCENSIVS.

AVIti &c. Ordo eſt. Scipio æmilianus, ſcilicet Paulus egregius ſucceſſor ſpiritus auiti. i. maioris africani, quum obſideret urbem præualidam, quibuſdam ſuadentibus, ideſt cum quidam ſuaderent, ut ſpargeret circa mœnia eius, murices ferreos ſic effigiatos, ut quocunq; iaciantur ſemper unum ſtimulũ habeant erectum, & ut cõſterneret omnia uada tabulis plumbatis, ut mergerentur in profundum, & ita laterent, tabulis dico habentibus cacumina, ideſt acuta clauorum extenſa, ne hoſtes, poſſent facere impetum in noſtra, ideſt romana præſidia, eruptione ſubita, reſpondit ſupple illis non eſſe eiuſdem, ſcilicet imperatoris, & uelle capere aliquos, & timere.

OLIVERIVS.

IN quacunq; Annonæ increbreſcente caritate, quanta animi fiducia fuerit, Scipio Naſica ex hoc exemplo cognoſci facile poteſt, qui totius Populo Romano furorem ſolo uerbo compreſſit, nec metuit ſæuientis populi impetum. ¶ Increbreſcente, ingraueſcente. ¶ Caritate cariſtia, & Naſicæ fiducia

fſla, & inopia. ⸿ Minime utilis, quia hoc idē cognouerat alias periculoſum fuiſſe libertati romanę. ⸿ Interpeliendi, impediē di. ⸿ Obſtrepente uociferante, & tumultuante ple.

⸿ De Liuio ſalinatore.

Liuii quoq; Salinatoris æternæ memoriæ authoritate tradendus animus. qui cum Aſdrubalem exercitumq; Pænorum in Vmbria deleſſet: & ei diceretur, Gallos, ac Ligures ex acie ſine ducib⁹, & ſignis ſparſos, ac Palantes parua manu opprimi poſſe: reſpondit: in hoc eis opportere parci: ne hoſtibus tātæ cladis domeſtici nuncii deeſſent.

⸿ De P. Furio. Philo.

Bellica hæc præſtātia animi togata illa, ſed non minus laudabilis, quam Publius Furius philus. COS. in ſenatu exhibuit Q. enim Metellum Q. q; Pompeium conſulares uiros vehementer inimicos ſuos, cupidam ſibi profectionem in prouinciam Hiſpaniam, quā ſortitus erat, identidem exprobrantes, legatos ſecum illuc ire coegit. fiduciam nō ſolum fortē, ſed pene etiam temerariam exhibens: quæ duobus acerrimis odiis latera ſua cingere auſa eſt: vſū q; miniſterii vix tutum in amicis, ē ſinu inimicorum petere ſuſtinuit.

ASCENSIVS.

In q̄cunq; &c. Recitat fiduciam alterius Scipionis utpotē Naſicæ purgans quodāmodo, ꝙ tm̄ in uno cognomine immoretur, ac dicens. In q̄cunq; parte exemplorū memorabilium conuertor, hoc eſt me cōuerto, & animum applico, neceſſe eſt, ut ſup. hæreā. i. immorer, uelim noliue in cognomine ſcipionum. n. pro quia ci ui. licet. q. d. nulli præterire hoc loci. i. in hoc loco, ubi de fiducia agitur, Naſicā. ſ. Scipionē, clariſſimum authorem animi fidentis. i. fiducialiter audentis, & dicti. i uerbi fidentis. i. ex fiducia dicti. Caritate. i. præcioſitate, annonæ. i. uictualium increbreſcente. i. crebriore, & auctiore exiſtente, ac euadente, Caius curiatius tri. ple. compellebat cōſules productos in cōcionem. i. congregationem populi, ut referrent. i. conſultationem facerent, in curia. i. coram ſenatu, de frumento emendo, atq; de legatis mittendis ad id negocium ſ de emendo frumēto explicandum. i. ut dicunt expediendū. Gloria cuius inſtitut. i. moris, minime utilis ſ reipu. (quia p hoc ærarium penitus exhauriretur ſi i publica fame ex ærario frumentū ematur) interpellandi. i. impediendi, Naſica cepit ōrdiri. i. ordine contexere & dicere, actionē contrariā. i. qua agebat ad non emendū publice frumentū, deinde plebe obſtrepente. i. ſtrepitu, & murmure orationē eius turbāte, inquit ò quirites, q̄ ſo tacete, ego enim plus intelligo quid expediet reip. q̄ uos oēs egerunt. i. oſiderunt authoritatem eius. ſ. Naſicæ, maiorem ſup. eſſe q̄ reſpectum alimentorū ſuorum, & hoc ſilentio pleno uenerationis, q a qui cū loq; uelit, ſilet, ut alter loquatur, illū ueneratur.

OLIVERIVS.

Liuii quoq; Salinatoris. Hoc fuit ſecundo punico bello nam cum Haſdrubal cum multis ſimilibus hominum in Italiam deſcendiſſet, ut ſe Hannibali fratri coniugeret, quod ſi factum fuiſſet. olum ferme iudicio actum fuiſſet de imperio Roma. Eo forte anno conſules erant, Claudius Nero, & Liuius Salinator. Claudio prouincia euenerat Hannibal. Liuio uero Haſdrubal, forte nuncii, qui ad Hanniba, cū literis mittebantur à fratre, à uagis per agros populatoribus Roma. intercepti ad Claudium conſulem deducuntur, qui lectis literis per interpretes, & ex captiuis percunctatione facta non eſſe tempus ratus quo conſiliis ordinariis prouinciæ quiſq; ſue finibus per exercitus ſuos cum hoſte deſtinatoà ſenatu bellum gereret, literis Haſdrubalis Romam miſſis ad ſenatum, edoctiſq; patribus, quid ipſe pararet, quid item illis parandum eſſet de toto exercitu, quod roboris erat, delegit ſex milia pedito, decem millia eqtum, & ad collegam q̄tis maximis itineribus potuit contendit. ⸿ Nocte clam hoſtibus Romana caſtra ingreſſis, ſuadet collegæ prima luce, pugnam cum hoſte ſuſcipere multis in contrarium cenſentibus, tantiſper differendum eſſe, donec feſſum uia & uigiliis reūceret militem, ille ne conſilium ſuum, quod tutum celeritas feciſſet, morando temerarium faceret, inſtat pugnæ ſignum dari. quo facto ſequenti die in aciem utrinq; deſcenſum eſt, ſed id moram attulit pugnæ, ꝙ Haſdrubal prouectus ante ſigna cum paucis ſcuta uetera hoſtium notauit, quæ antea non uiderat, ſtrigoſiores equos uidit, & auctum exercitum Romanum cognouit. Territus q̄ primum receptui cani iubet, ſe q̄nti nocte tacitus aufugit, quē Ro. exercitus pria luce inſecut⁹ apud Metaurū fluuium, quē ille trāſnare nequiuerat, aſſecutus eſt, ibi conſerto prelio, quinquaginta ſex millia hoſtium cum ipſo imperatore cæſa, quinq; millia & quadrata capta ſunt, dinīq; reddita eſt æqua Cannenſis clades, in eo igitur prælio tāta ſanguinis & cædis ſocietas cæperat Ro. uictores, ut poſtero die cum eſſet nunciatum Liuio gallos ciſalpinos, ligureſq; qui aut prælia non affuiſſent, aut inter cædē aufugiſſent, uno agmine abire ſine certo duce, ſine ordine ullo, aut imperio poſſe, ſi una equitū alia mitta omnes deleri. Sint aūt Liui. q ſuperſint aliq nuncii, & hoſtiū cladis, & uirtutis nr̄æ. ⸿ In umbria. Vmbria iter Sabinam, & Tuſciam poſita eſt, teſte Strab. qui dicit lib. v. Cæterum in Sabinæ & Tuſcia medio umbria iacet monteſq; tranſgreſſi uſq; Ariminum Rauenamq; procedunt, & ideo à multis pars Tuſciæ dicitur in iugis apennini montis poſita in partes Italiæ Sunt autem loca iuxta Spoletum dicta Vmbria à uocabulo græco, quod eſt ὄμβρος, id eſt imber, eo ꝙ, ut tradunt hiſtoriæ tempore aquoſæ cladis imbribus ſuperfuerit. Sunt qui dicant nunc appellari patrimonium.

ASCENSIVS.

Liuii &c. Recitat aliorum fiduciam, & primo ſalinatoris dicens, Animus quoq; Liuii ſalinatoris tradendus ſupple eſt, æternæ memoriæ Q. ſ. ei et ſalinator, cum deleſſet pro deleuiſſet in umbria regione illa Italiæ, Haſdrubalem ducē Carthaginieſi. Et excercitum penorum, cum quibus galli ciſalpini pugnauerunt, & diceretur, ſcilicet ab exploratoribus ei, ſcilicet ſalinatori gallos ac ligures, quoq; nobiliſſimi ſunt genuenſes, ſparſos, ac palantes, ideſt uagantes ex acie, ideſt extra aciem ſine ducibus, & ſignis poſſe opprimi parua manu, ideſt paruis copiis reſpondit oportere parci eis, ſcilicet gallis, & liguribus in hoc ideſt ad hoc, ne nuncii domeſtici tantæ cladis deeſſent hoſtibus.

OLIVERIVS.

Bellica hæc. Fiducia Pu. Furii pene accuſanda magiſq; probanda, quippe qui ſibi acerrimos inimicos Qui. Metellum Qu. q; Pompeium in adminiſtratione prouinciæ legatos aſſumere non dubitauerit, eorumq; conſilio, & ope iuuari, à quibus cauendum maxime uideretur. ⸿ Togata, quia in urbe hoc factum fuit. ⸿ Pene temeraria. Ideo dixit pene, nequid grauius in tantum uirum dixiſſe uideretur. ⸿ Vſumq; miniſterii, ſcilicet bellici. ꝙ miniſterium uix amicis tuto committitur, id inimiciſſimis demandauit. Furius Philus

ASCENSIVS.

Bellica &c. Affert fiduciam plenam animoſitatis Furii philidi. hæc preſtantia animi, ſcilicet iam dicta eſt, ſup. bellica, ideſt in bellica oſtenſa, illa, ideſt q̄ dicturus eſt, eſt ſup Togata, ideſt domi oſtenſa, ſed non minus laudabilis, q̄, ſcilicet fiduciam Pu. Furius Philus conſul, ideſt quum eſſet conſul, exhibuit in ſenatu, enim pro quia, ipſe coegit Q. metellum & Quin. Pompeium uiros conſulares, ideſt qui iam conſulatum geſſerant, uehementes inimicos ſuos exprobrantes, ideſt opprobrio dantes identidem, ideſt interdum, aut aliquando, ſibi, ſcilicet Philo profectionem cupidam, ideſt cupiditatem profectionis in Hiſpaniam prouinciam q̄ erat ſortitus, ideſt quam forte obtinebat cum altero conſule miſſa, coegit dico eos ire ſecum illuc, ideſt in Hiſpaniam legatos, ideſt ad hoc miſſos ut ſecundariam illi operam nauarent, ad hoc, enim legati imperatoribus dabantur, & ut ex hoc patet, imperator ſibi legatos, quos uolebat pronunciabat, ſicut dictator magiſtrum equitum, coegit in q̄ exibens, ideſt oſtēdens in eo facto, fiducia nō ſolum fortē, ſed ēt pene. i.

quaſi temerariam quæ .ſ. fiducia auſa eſt cingere latera ſua duabus acerrimis odiis .i. uiris ſe odio habentibus, & q̃ ſuſtinuit .ſ. præualuit petere ſinu inimicorum uſum miniſterii .ſ. legationis, uix tutum in amicis, quia etiam amici detractant ſubinde fortiter agere ad gloriam alterius augendam.

❡ De L. Craſſo.

CVius factum, ſi cui placet: neceſſe eſt L. etiam Craſſi, qui apud maiores eloquentia clariſſimus fuit: propoſitum nõ diſpliceat. nam cum ex conſule prouinciã Galliam obtineret: atq; in eam Cn. Carbo, cuius patrem damnauerat: ad ſpeculãda acta ſua ueniſſet: non ſolum eum inde non ſummouit: ſed inſuper locũ ei in tribunali aſſignauit. nec ulla de re, niſi eo in conſilium adhibito, cognouit. Itaq; acer, & vehemẽs Carbo, nihil aliud Gallica peregrinatione cõſecutus eſt q̃ vt animaduerteret, ſontem patrẽ ſuũ, ab integerrimo viro in exilium miſſum.

❡ De Catone ſuperiore.

CAto vero ſuperior ſæpenumero ab inimicis ad cauſæ dictionem vocatus, nec vllo vnq̃ crimine conuictus, ad vltimũ tantum fiduciæ in ſua innocẽtia repoſuit. ut ab his in quæſtionẽ publicam deductus. T. Gracchum, à quo in adminiſtrationem Reip. ad multum odium diſcidebat: iudicem depoſceret. Qua quidem animi præſtantia, pertinaciam eorum inſectandi ſe inhibuit.

❡ De M. Scauro.

EAdẽ M. Scauri fortuna, æq̃ ſenectus longa, ac robuſta: idẽ animus: qui, cũ pro roſtris accuſaretur: qđ à rege Mithridate ob Rẽp. prodendam, pecuniã accepiſſet: cauſam ſuam ita egit. Eſt.n. Quirites iniquum cũ inter alios vixerim: apud alios me rõnem vitæ reddere. Sed tñ audebo vos quoq; maior pars honoribus, & actis meis intereſſe nõ potuit: interrogare. Varius Sucronenſis M. Aemilium Scaurũ regia mercede corruptum, imperium P. R. ꝓdidiſſe ait M. Aemilius Scaurus huic ſe affinẽ eſſe culpæ negat vtri creditis? cuius dicti admiratiõe populus commotus, Varium ab illa dementiſſima actione, pertinaci clamore depulit.

OLIVERIVS.

CVius factum, ſi cui placet. Luc. Craſſus Cn. carbonis de quo nunc agitur patrem damnauerat, pretores aliquot dãnati fuerant, eo ꝙ auare, & crudeliter prouincias adminiſtrauerant, ſed hic Cn. Carbo damnatus fuerat, ꝙ cũ C. Graccho Fuluio graccho triũuiris diuidendo agro creatis ſeditionem cõcitauerat bello etiam aduerſus cymbros infeliciter pugnauerat, hic quoq; trib ple. rogationem tulerat ut eundẽ trib. ple. quotiens uellet creari liceret. q̃ rogationem P. Scipio grauiſſima oratione diſſuaſit. Gracchus contra ſuaſit, his igitur de cauſis L. Craſſus eum dãnatum exulare coegit. ❡ Ad ſpeculanda acta ueniſſet, nunquid iniuſtum, minuſue honeſtum aliquid in prouincia committeret, cum ius prouincialibus hominibus diceret.

ASCENSIVS.

CVius factum, &c. Aptiſſimo contextu (ut ſere ſemper) ſubnectit fiduciã Craſſi oratoris ſane q̃ mirabilem, & quæ oñdit oratorem apte definitum uirũ bonum dicendi peritũ. Ordo eſt. cuius .ſ. Phili factum, ſi placet cui .i. alicui neceſſe etiã, ut ſup. propoſitum, Lucii craſſi, qui fuit clariſſimus eloquentia apud maiores ſup. noſtros, non diſpliceat immo etiam, placeat eidem. Nam quum conſul obtineret Galliam prouinciã, atq; cneus carbo eius patrem craſſus ſup. damnauerat .ſ. exilio ueniſſet in eam .ſ. prouinciam. ❡ Ad ſpeculan da acta ſua .ſ. craſſi non ſolum non ſubmouit .i. non depulit eum, ſcilicet Carbonem, inde, ideſt de prouincia ſua, quod tamen potuiſſet, ſed inſuper aſſignauit ei, ſcilicet Carboni locum in tribunali, ideſt in ſede iudiciaria nec cognouit .i. & non decreuit aut diſquiſiuit iudicare de ulla re, niſi eo, ſcilicet carbone adhibito in conſilium. Itaq;, ideſt & ſic carbo acer & uehemens, ſcilicet ultor, ſi potuiſſet paternæ damnationis, nihil aliud conſecutus eſt ex peregrinatione Gallica, q̃ ut animaduerteret, ideſt conſideraret, patrem ſuum ſontem, ideſt culpabilem, & ſic meritum eſſe miſſum in exilium ab integerrimo uiro, ut qui in oculis inimici omnia gerere audebat.

ASCENSIVS.

CAto uero ſuperior uocatus, ſcilicet in ius, ſæpenumero ab inimicis ad dictionem cauſæ, ideſt ad defenſionem ſui, nec conuictus unquam ullo crimine (ut Oliue. diligenter recitat, quo circa quæ aducerem, ſi ille non adduxiſſet, ſciens, uolenſq; prætereo) repoſuit ad ultimum ſcilicet uitæ tãtum fiduciæ in innocentia ſua ut deductus ab his, ſcilicet inimicis ſuis in quæſtionem, ideſt inquiſitiõem, publicam, ideſt factam aut faciendam à magiſtratu publico, depoſceret, id eſt de multis poſceret iudicem, ſcilicet cauſæ ſuæ Tyberiũ Gracchum à quo diſſidebat .i. diſſentiebat, & ſimulantem ſouebat in adminiſtratione reipu. ad .i. uſq; ad multum .i. copioſum odium. Qua quidem præſtantia, ideſt inuincibilitate animi inhibuit pertinaciam eorum, ſcilicet inimicorum ſuorum inſectandi ſe .ſ. Cato. quia amplius non auſi ſunt eum inſectari.

OLIVERIVS.

Cato quoties accuſat°

CAto uero ſuperior. Hic cato teſte Plinio, quadragies quater accuſatus, & glorioſiſſime ſemper abſolutus ẽ. Plutar. uero quinquagies dicit fuiſſe accuſatum, nam calũniatum, inquit in rep. cato. non fuit expers, nam ubicũq; inimicis accuſationis argumentũ, accuſationemq; præſtabat in cauſa dicenda magno cũ diſcrimine uexabatur, ferme .n. quinquagies ei diem dictam eſſe ferunt poſtremo ſex &. lxxx. natus annos accuſatus, uulgatũ illud dixiſſe aiunt, difficillimum eſſe cũ inter alios hoies uixerim, apud alios de his criminibus rñdere, q̃ ab aduerſariis obiecta ſunt ut in .c. de ſtu. & induſtria dicturi ſumus. ❡ A quo in adminiſtratiõe reip. diſſidebat. obtrecta .n. egit cũ Tib. nã uterq; in Hiſpa. ꝑclara facinora ediderat.

OLIVERIVS.

EAdem M. Scauri. Cõparat & magnitudinẽ animi & longitudinem uitæ M. Scauri ætati magnitudiniq; animi Catonis Vale. ſed diſſẽtit ab aliis ſcriptoribus. nã Pli. de uiris illu. dicit accuſatũ fuiſſe, ꝙ conſilio eius bellum ſociale concitatum eſſet, Aſconius pedianus refert apud Qu. Varum accuſatum fuiſſe, cum ob negatã ſociis latini nominis ciuitatem nobilitas infeſta eſſet. Q. Varius trib. pleb. legẽ tulit ut quæſtiones haberentur corum, quorũ opera ſocii contra Po. Ro. arma ſumpſiſſent. — Varius trib. ple. — inimici primo M. Scauri exiſtimantes, ſe inueniſſe rationem opprimendi Scaurum, egerũt, ut in iuditiũ traheretur accuſatus quod pecunia corrupus excitaſſet arma contra Po. Ro. hic eo tẽpore ægrotabat amici & cognati hortabantur ne uellet cõtra ualitudinem ad q̃ſtionem accedere, illa ſua maxima innocentia fretus maximaq; pectoris fiducia munitus in forũ deſcendit, & paucis uerbis cauſam dixit, nam. Q. Varius, inqt M. Scaurum regia pecunia corruptum remp. prodere uoluiſſe M. Scaurus huic ſe culpæ affinem eſſe negat utri magis credendum eſt? ❡ Inter alios q̃ inter uos, nam apud maiores ueſtros uixi, uos autẽ uitam meam per ætatem noſcere nõ poteſtis. ❡ Apud alios, q̃ apud uos. ❡ Varius Seuerus Veronenſis. Aſconius dicit Varium Hiſpanum fuiſſe nominatum. ❡ Pertinaci clamore. Quia accuſatori ab omnibus uehementer ſucclamatum.

ASCENSIVS.

EAdem &c. ut filum propoſitum conſeruaret comparat Scaurum Catoni dicens. Eadem fortuna que .ſ. catonis fuit ſup. Marci Scauri, quia ſimiliter ſæpe accuſatus eſt, cum eſſet innocens Et ſenectus ſup. eius fuit eque longa, ac robuſta, ut ſup. catonis, & idem animus ſup fuit, qui cum accuſaretur pro roſtris .i. ante roſtra .i. locum illum, unde publica pronunciabantur edicta, & ita in conſpectu totius populi, ꝙ accepiſſet pecuniam à mithridate rege .ſ. bithyniæ, ob remp. prodendam, egit cauſam ſuam ita .i. ſic ſe purgauit. Eſt enim ideſt .n. uero, hoc eſt certe, ò quirites iniquum cum uixerim inter alios .ſ. patres ueſtros, qui fere mortui ſunt, me reddere rationem uitæ, apud alios .ſ. uos quaſi dicat poſt tanta interualla temporum. Sed tamen .i. nihilominus audebo interrogare

uos quorum

uos quorum maior pars nõ potuit.ſ.per ætatem, intereſſe honoribus,& actis meis,interrogatio autem talis erat, Varius ſeuerus ſucroneñ.i.ex ſucrone oppido Hiſpaniæ iuxta ſucronẽ fluuiũ (qui labitur inter Carthaginem nouam, & hiberum flu. ut author eſt Strabo lib.iii. Sic autem uerior eſt lectio, quam ſi Veroneñ.legatur, Hiſpanus enim ſuit) ait Marcum Aemiliũ Scaurum, & ita ciuem Romanum (pulchre autem de ſe ĩ tertia perſona loquitur, ut quicunq; de ſe, aut nomĩe ſuo magnifice ſentiunt, ut Aenei.v Quæ munera niſo digna dabis &c.) corruptum mercede prodidiſſe.ſ.mithridati imperium populi Romani, Marcus Aemilius Scaurus negat ſe eſſe affinem.i. uel proximum huic culpe. utri creditis .ſ. utrum homini peregrino & nihil de uobis merito an ciui tot annos apud uos tã innocenter, & fortiter uerſato? Cuius dicti admiratione pop. Ro.cõmotus, qui naturale eſt ſuis pluſq̃ externis tribuere, depulit pertinaci clamore Variũ ab illa dementiſſima.i.dementiſſime cepta actione .ſ. contra Scaurum.

ſeueritatem.i.rigorem exactæ iuſtitiæ, cũ liceret uitare id.ſ.tribunal, beneficio legis Memiæ, quæ, ſcilicet lex, uetabat nomina eorum, qui abeſſet cauſa reipu. recipi, ſcilicet ad accuſationem, aut ad litem ſubeundam tantiſper dum abeſſent, tamen recurrit in urbem. Quo conſilio pleno tam bone fiduciæ, cõſecutus eſt, ideſt obtinuit, tum, ideſt ſimul abſolutionem celerem, tum, ideſt ſimul. ꝓfectionem honeſtiorem, quia meliorem de ſe opinionem relinquens.

❡ De M. Antonio.

CONtra M. Antonius ille diſertus, Non. n. reſpuendo, ſed amplectẽdo cauſæ dictionem, quam innocens eſſet: teſtatus eſt. Quæſtor proficiſcens in Aſiam, Brundusium iam peruenerat. vbi literis certior factus inceſti ſe poſtulatum apud. L. Caſſium prætorem, cuius tribunal propter nimiam ſeueritatem Scopulus reorum dicebatur, cum id vitare beneficio legis Memie liceret: que eorũ, qui Reip. cauſa abeſſent: recipi nomina vetabat: in vrbem tamen recurrit, quo tam pleno fiduciæ bonæ conſilio: tum abſolutionem celerem, tum profectionem honeſtiorem conſecutus eſt.

❡ De ſenatu Romano.

SVnt & illa ſpecioſæ fiduciæ publica exempla. Nam cum eo bello, quod aduerſus Pyrrhum gerebatur: Carthaginienſes C. ac XXX. nauium claſſem in præſidium Romanis Hoſtiam vltro miſiſſent: ſenatui placuit: legatos eorum ad ducem ire: qui dicerent P. R. bella ſuſcipere ſolere: que ſuo milite gerere poſſet, proinde claſſem Carthaginem reducerẽt. Idem poſt aliquot annos cannẽſi clade exauſtis Romani imperii viribus, ſupplementum exercitus in Hiſpaniam mittere auſus, fecit, ne hoſtiliũ locus caſtrorum, tum maxime Capenam portam armis Hannibale pulſante, minoris veniret, quam ſi illũ Pœni non obtinerent. ita ſe gerere in aduerſis rebus quid aliud eſt, quam ſæuientem fortunam, in adiutorium ſui, pudore victam conuertere?

OLIVERIVS.

COntra M. Antonius ille Hic eſt ille M. Antonius orator, quem Cice. lib. de oratore loquentem inducit hic quæſtor in Aſiam proficiſcebatur, & cum Brundusium uſq; perueniſſet, amicorum literis certior factus crimine inceſti accuſatum, omiſſo quod iã inceperat itinere Ro. reuerſus eſt, q̃uis lege mæuia accuſationem iſtam uitare potuiſſet, ibiq; cauſam ſuam tanta cum eloquentia, & laude peregit ut ſtatim abſolutus fuerit, deinde ſecurior. & honeſtior in prouinciam proficiſceretur, q̃q̃ et fide ſerui quem iudices in quæſtiõibus habere uoluerunt, adiutus defenſuſq; fuerit, ut uidebimus in ca. de fide ſeruorum. ❡ Cauſæ dictionem, defenſionem cauſæ. ❡ Poſtulatum, accuſatum, & tunc iungitur cum genitiuo, ut poſtulo te furti. ❡ Inceſti. Committitur inceſtus cum uirgine ſacrata, cum parente, cum ſorore, cum ſanguine coniuncta dictus uel non caſtus, uel ã ceſto Veneris zona. ❡ Scopulus reorum nam quẽadmodum nauigantes ſcopulo illiſi naufragium faciunt, ita apud tribunal huius, qui accuſabantur, pro maiori parte periclitabantur. ❡ Memiæ legis, quam Mæuius tulit de his, qui publice mitterentur in prouincias ad publica negocia peragenda, ut ſi accuſarentur, eorum nomina à iudicibus non admitterentur. ❡ Abſolutum celerem, nam ſi non rediſſet, abſolutus non eſſet, donec annum magiſtrum perfeciſſet, & ſic in urbem rediſſet crimine grauis.

Inceſt⁹

ASCENSIVS.

COntra, ideſt contrario modo ſupple fecit Marcus Antonius ille, ſcilicet orator clariſſimus, diſertus, ideſt dicendi peritus (non enim teſtatus eſt, quam, ideſt quantum innocens eſſet reſpuendo dictionem. Cauſæ, ideſt defenſionem, ſed amplectendo, quia pro ſe cauſam dicere uoluit) quæſtor, ideſt publicæ pecuniæ debitorum inquiſitor, & debiti receptor proficiſcens in Aſiam, peruenerat Brunduſium, ideſt ad oppidum, illud maritimum in italia, ubi factus certior, ideſt edoctus literis, ſcilicet ad ſe miſſis, ſe poſtulatũ, ſcilicet ad ſupplicium, hoc eſt accuſatum inceſti, ſcilicet crimine apud Lucium Caſſium prætorem, cuius tribunal dicebatur ſcopulus, ideſt præcipitium, aut naufragium reorum quia rari admodum inde ſalui euaſerant aut enauigarant, ꝓꝑ nimiã

THEOPHILVS

VEronẽſis. Alii codices habent ſucronenſis. Aſconius etiã pedianus Hiſpanum fuiſſe ſcribit. ❡ Memiæ. Quædam exemplaria legunt Næuiæ.

OLIVERIVS.

SVnt & illa. Mago Carthaginienſis dux in auxiliũ Ro. cum ducentis & triginta nauibus miſſus ut tradit Iuſtinus ſenatum adiit dicens, ægre pati Carthaginienſes, ut in Italia Roma. à peregrino hoſte infeſtarentur, & q̃m externo hoſte premerentur, auxilium miſiſſe, ut externis quoq; opibus adiuuarentur gratiæ à ſenatu actæ, & naues remiſſæ ſunt qui dicerent. Romanos, ea bella ſuſcipere, quæ ſuis uiribus gerere poſſent. ❡ Vltro ſponte, nõ rogati. ❡ Suo milite. Specioſa locutio, cum ſingularem ꝓ plurali numero ponimus, ut Armato milite complent. ❡ Idem poſt aliquot. Cum à Romanis obſideretur capua. Hãnibal ut ab ea obſidione Roma. obſtraheret, quia non aliter ſociis ſubuenire poſſe uidebat, ad oppugnandam urbem Roma exercitum duxit & ad Anienem fluuium tria millia paſſuum ab urbe caſtra locauit, ibi cum ſtatiua haberet, ſenatus milites i ſupplementum Hiſpaniæ miſit, & agrum in quo eſſent hoſtes, publice uendidit, quod ubi per captiuos cognitum eſt Hannibali, id adeo ſuperbum, adeoq; indignum ſibi uiſum eſt q; cum ipſe ad mœnia urbis Roma. armatus ſederet, milites ſub uexillis in ſupplementum aliarum prouinciarum mitterentur, & eius ſoli, quod ipſe bello captum poſſideret haberetq; Romæ inuentum emptorẽ eſſe, qui nihil diminuto præcio mercaretur, ut extemplo uocato præcone tabernas argentarias, q̃ circa forum Romanum eſſent iuſſiſſet uenire, ſed emptor non eſt inuentus. ❡ Veniret uenderetur. ❡ Pudore uictam, quia fortunam quodammodo pudet, cum uiderit illum, in quem totiens ſæuitiam exercuerit, adeo fortem atq; magnanimum eſſe.

Rõe obſidio

ASCENSIVS.

SVnt & illa & cætera poſt ſingulorum fiduciam agit de totius ſenatus fiducia, de qua dicit ſic, ſunt & ideſt etiã illa exempla publica, ideſt totius ſenatus, per quem reſpu. fere gubernabatur, ſpecioſæ, ideſt honeſte fiduciæ. Nam cum Carthaginieñ qui tum Romanis amici erant, miſiſſent Roma. ultro, ideſt nõ rogati in præſidium, ideſt ad protectionem, eo bello, quod gerebatur, ſcilicet à Romanis aduerſus Pyrrhum regem epyri, claſſem centum, ac triginta nauium hoſtiam, ideſt ad illud uſq; oppidum ſuper tyberim ſitum, placuit ſenatui legatos ire, ideſt ut legati irent ad ducem eorum, ſcilicet Carthaginieñ. uidelicet magonem, qui dicerent Populo Romano ſolere ſuſcipere bella, quæ poſſet gerere ſuo milite, proinde, ideſt & ideo reducerent claſſem carthaginieñ, ſcilicet unde abduxerant eam. ❡ Idem, ſcilicet ſenatus Roma.

auſus mittere ſupplementum exercitus in Hiſpaniam, uiribus Romanis exhauſtis, ideſt licet uires Romanæ eſſent exhauſtæ aut ubi erãt exhauſtæ, clade cannenſi, ideſt accepta apud cannas, poſt aliquot annos, ideſt aliquot annis poſt bellum cum Pyrrho geſtum, fecit, ſcilicet per eã fiduciam, ne locus caſtrorum hoſtilium, ideſt ubi hoſtes caſtra habebant, ueniret, ideſt uenderetur Romæ, minoris, ideſt minore prætio, q̃ ſi pœni non obtinerent illum Hannibale pulſante, ideſt q̃uis Hannibal pulſaret, maxime tum, ideſt tunc præcipue armis, ſcilicet inuaſis portam capenam, ideſt q̃ itur capuam, que capua tunc ab Hannibale tenebatur. Gerere ſe ita, ideſt tam confidenter in rebus aduerſis, quid aliud eſt q̃ fortunam ſæuientem cõuertere in adiutorium ſui, id eſt quo ſe iuuaret, uictam pudore? quaſi dicat nil aliud eſt. immo poſt illud factum fortuna, quaſi pœnitentia ducta ab Romanis ſtetit.

De Accio poeta.

MAgno ſpacio diuiſus ẽ à ſenatu ad poetam Accium tranſitus. Cæterũ vt ab eo decentius ad externa tranſeamus: producatur in medium. Is iulio CAE. ampliſſimo, & florentiſſimo viro, in collegiũ poetarum venienti nunquã aſſurrexit: non maieſtatis eius immemor: ſed quod in comparatione cõmunium ſtudiorum, aliquanto ſuperiorem ſe eſſe confideret. quapropter inſolẽtiæ crimine caruit: quia ibi voluminum, non imaginum certamina exercebantur.

OLIVERIVS.

MAgno ſpatio. q̃q̃ inq̃t, à ſenatu ad poetam Accium tranſitus uidetur abruptus, tamen ut aptius, atq; decentius ad externa tranſeamus, eius exẽplum in mediũ proferemus. Collegium. p. cæſar in collegio poetarum ſe coaptare uoluit. Voluminũ, qui plura carmina ediſſet, nõ p̃clara belli facinora geſſiſſet.

ASCENSIVS.

MAgno ſpacio &c. Ne ineptus uideatur trãſitus à ſenatu ad poetam unum, pulchre purgat dicens. Tranſitus à ſenatu ad Accium poetã eſt diuiſus magno ſpacio, cæterum, ideſt ſed, ut nos tranſeamus decentius ab eo, ſcilicet accio poeta ad externa ſup. exempla, quorum p̃ria de poetis erunt, p̃ducatur ſup. Accius in medium. Is. ſ. accius poeta, nunq̃ aſſurrexit. i. nunq̃ ſurgendo in aduentu honorem præbuit Iulio cæſari uiro ampliſſimo, & florentiſſimo uenienti in collegium poetarum, non immemor maieſtatis eius. ſ. Iulii Cæſaris, hoc eſt ſciens quidem, q̃ta eſſet maieſtas eius ſed q; conſideret ſe eſſe ſuperiorem. ſ. q̃ Iulium, aliq̃to in comparatione cõmunium ſtudiorum, uidelicet artis poeticæ, quapp. Accius caruit crimine inſolentiæ. i. ſuperbæ arrogantiæ, quia certamina uoluminum i. librorũ à ſe editorum & non imaginum. i. ſtemmatum maiorũ exercebantur ibi. i. in eo collegio poetarum, per q; innuit author, aliquem in uno loco præferendũ, q in alio poſt habẽdus ſit, ut ſacerdos in adminiſtratione ſacramentorum, uel regi præferendus eſt: qui in cænis diuitum ẽt cui ſæpe poſtponitur, quod q̃ decenter faciant, uiderint ipſi.

Externa, De Euripide tragico.

NEc Euripides quidem Athenis arrogãs viſus eſt. cum poſtulante populo, vt ex tragœdia quadam ſententiam tolleret: progreſſus in ſcænam, dixit: ſe vt cum doceret, non vt ab eo diſceret, fabulas componere ſolere. laudanda profecto fiducia eſt: quæ æſtimationem ſui, certo pondere examinat, tantum ſibi arrogans, q̃tum à contemptu, & inſolentia diſtare ſatis eſt. Itaq; & quod Alceſtidi tragico poetæ reſpondi probabile. apud quem eum quereretur: quod eo triduo non vltra tres verſus maximo impenſo labore deducere potuiſſet: atq; is, ſe centum perfacile ſcripſiſſe gloriaretur: ſed hoc inquit intereſt: quod tui in triduum tantummodo mei vero in omne tempus ſufficiẽt. alterius enim fœcundi curſus ſcripta, itra primas memoriæ metas corruerunt, alterius cunctãte ſtylo elucubratum opus, per omne æui tempus plenis gloriæ velis feretur.

OLIVERIVS.

Euripidis gen. NEc Euripides q̃dem Athenis. Tragicus iſte poeta fuit clariſſimus, ut ſupra diximus, Euripides dictus, teſte Priſciano li. ti. de octo partibus orationis, ab euripo ea maris parte, q̃ eſt inter Eubœam & bœticam, q̃m eo die natus ſit quo Athenienſes, cum perſis in euripo bellum gerentes, uictoriam ſunt conſecuti, de cuius progenie atq; fortuna, Hæc gellius. Euripidi poetæ matrẽ Theopõpus agreſtia olera uendentem uictũ quæritaſſe dicit: patri autẽ, eius nato illio reſponſum eſt à chaldæis, eum puerũ cũ adoleuiſſet, uictorẽ in certaminibus fore. Id ei puero fatũ eſſe pater interp̃tatus, athletã debere eẽ, roborato, exercitatoq; filii corpe olip: à certaturũ eũ inter Athletas pueros deduxit, ac p̃mo q̃dẽ in certamiẽ ambiguã ætatẽ receptus nõ eſt, poſt Eleuſino Theſæõ certamine pugnauit, & coronatus ẽ, mox à corpis cura ad excolendũ ai ſtudiũ tranſgreſſus, auditor phiſici anaxagoræ & rhetoris produci. in morali autem philoſophia Socratis tragœdiam ſcribere natus annos duodeuiginti adortus eſt philochorus refert in inſula Salamina ſpeluncam eſſe tetram & horridam, in qua euripides tragœdiã ſcriptitauit, mulieres fere omnes maiorem in modũ exoſas ſibi fuiſſe dicit, ſiue q; abhorruerit mulierem coitu, ſiue q; ſimul duas uxores habuerat, q; id decreto ab Athenień. facto ius eſſet, quarũ matrimonii p̃tedebat eius odii in mulieris Ariſtoph. meminit. de cuius morte dicetur in ca. de morte non uulgari, hic nonagintaduas dĩ ſcripſiſſe tragœdias, in quibus decies quinquies uictor euaſit, cũ in theatro diuerſorum poetarũ tragœdiæ recitarẽtur, cuius patrem Mneſarchũ, matrem Cliſtonem fuiſſe legimus. A contẽptu, & inſolentia. Duæ extremitates ſunt, à quarum utraq; uitioſa eſt, audacia, & timiditas uirtuti tñ audacia propitior eſt inter has media eſt fiducia uirtus. A cõtemptu. quantũ ad timiditatem. Inſolentia, q̃tũ ad audaciam. Deducere. Tranſlatio ſumpta à filantibus, quæ tenuiter filla deducunt, præſertim, q̃ precioſa eſſe uolunt. Eodem modo qui magnæ auctoritatis, & ponderis carmina cõdunt, deducere dicuntur. Virg. in bucolicis. Paſcere oportet oues, deductum dicere carmẽ. Fecundi curſus, quia ex eius ore facile carmina currebant. Gloriæ, quia per uniuerſum orbẽ eius carmina celebrãtur. Deducere uerſus

ASCENSIVS.

NEc quidem. i. non ẽt Euripides poeta tragicus, uiſus eſt arrogans, athenis cũ. i. qñ, populo poſtulante, ut tolleret. i. demeret, ex tragœdia. ſ. q̃ fecerat, q̃ndã ſñiam. i. dictũ, cuius ſñia diſplicebat, p̃greſſus in ſcænam, ubi tragœdiæ agebantur, dixit ſe ſolere cõponere fabulas, ut doceret eũ. ſ. populum, nõ ut diſceret ab eo & ita innuit ſñiam illã licet diſpliceret laudandam eſſe, unde ait author. Profecto. i. reuera, fiducia ſup. Euripidis, laudanda ſup. eſt, quæ examinat. i. penſat, & diſcernit æſtimationẽ i. ap̃pretiationẽ ſui certo. i. debito pondere arrogans. i. ſumens, ac uendicãs ſibi tñ, q̃tũ ſatis ẽ diſtare à contemptu. ſ. ſui, quo cõtẽnatur, & inſolentia. i. inſolenti arrogantia, q̃ alios contẽnat, q̃ duo uidentur extrema. Itaq;. i. & ita ẽt probabile. i. cõmendabile eſt, id q̃d ſup. Euripides reſpondit Alceſtidi poetæ tragico. apud quẽ. ſ. Alceſtidẽ, cum. ſ. euripides, q̃reretur. i. familiariter, q; non potuiſſet deducere. i. p̃ficere ita, ut in locũ tragœdie apte deduci poſſent eo triduo. i. ſpacio trium dierum nõ ultra i. non ſupra tres uerſus, & tñ maximo labore impẽſo, atq; is. ſ. Alceſtides, glorietur, ſe ſcripſiſſe perfacile centũ, ſupp. uerſus. Euripides ſup. inquit, ſcripſiſti q̃dẽ centũ, & ego non niſi tres ſed hoc intereſt inter uerſus tuos, & meos, q; tui ſufficient. ſ. p̃ſtare tñmodo in triduũ quia q̃d cito fit cito perit, maxime ſi careat arte, uero pro ſed mei, ſup. uerſus ſufficiẽt in oẽ tẽpus Probat aũt author id dictũ eſſe probabile, quia uerũ. Enim p̃ quia ſcripta alterius. ſ. alceſtidis, curſus fecundi. i. uberis partus aut ut alii legunt fecundi. i. proſperi ſucceſſus, corruerunt intra primas metas. i. primos terminos, memoriæ. ſ. recẽtis, hoc eſt q̃tum durare potuit, poſtq̃ ſemel ẽent audita memoria, nõ: enim iterũ tranſcripta aut lecta ſunt, opus, alterius. ſ. Euripidis,

elaboratum

elaboratū ſtilo cunctante.i.immorante, & nõ currente, ſed ex-pectante donec aptus uerſus eſſet aio conceptus feretur per omne tp̃s æui, uelis (tranſlatio à nauibus) plenis gloriæ.

OLIVERIVS.

ADiiciam eiuſdē ſcænæ Hic muſicæ artis pitiſſimus fuiſſe traditur, & diſcipulū habuiſſe in eo gn̄e non mediocriter eruditum, ſed parū populo gratum, ac ꝓpemodū contemptibilē, qđ ſæpe fieri ſolet i omni cuiuſq; artis genere, qđ cum uidiſſet eius præceptor, ut oſtenderet artem ex oi parte ꝑfectam, ēt ſi contēnatur per ſe tā ſatis laudabilē aſtantibus cūctis, & audiētibus diſcipulo dixit, mihi cane & muſis, quia uidelicet ars perfecta ēt ſi à nullo probetur, tamen per ſeipſa ſatis laudabilis eſt. ☞ Adiiciam ſc.nã in ſcæna recitātibus tragœdias mimis tibiæ ſemper adhibebātur. ☞ Parum feli. populo ſe approbanti, quia in eo genere artis parum erat populo gratus. ☞ Lænocinio defecta .i. blanditiis, uidelicet externa laude deſtituta, nam quēadmodum lænones adoleſcentibus blandiūtur, ſic ēt fortuna modo huic modo illi blanditur, & fauet. ☞ Domeſtico iudicio, quia ſcit iam ſibi obligatā eſſe laudem.

ℭ De Antigenida.

ADiiciam ſcænæ eiuſdem exemplum: Antigenidas tibicē diſcipulo ſuo magni ꝑfectus, ſed parum feliciter populo ſe approbanti, cunctis audientibus, dixit: Mihi cane & Muſis, quia videlicet perfecta ars fortunæ lenocinio defecta: iuſta fiducia non exuitur. Quamq; ſcit ſe laudem meritam: eam, & ſi ab aliis impetrat: domeſtico tamen acceptam iudicio refert.

ℭ De Zeuſi pictore.

ZEuſis autem cū Helenam pinxiſſet: quid de eo opere homines ſenſuri eſſent expectandum non putauit: ſed protinus hos verſus græcos adiecit.

Ου νεμεσις τρωας τε, και ευκνημιδας ἀχαιους.
Τοιηδ' αμφι γυναικι πολυν χρονον αλγεα πασχειν
Αινως αθανατῃσι θεῃς εις ωπα εοικεν.

Adeo ne dexteræ ſuæ multum pictor arrogauit: vt ea tantū forma comprehenſum crederet: quātū aut Leda cæleſti partu edere: aut Homerus diuino ingenio exprimere potuit.

ℭ De Phidia.

PHidias quoque Homeri verſibus egregio dicto alluſit. Simulachro .n. Iouis olympii ꝑfecto, quo nullū præſtantius, aut admirabilius humanæ fabricatæ ſunt manus: interrogatus ab amico, quo nam mentem ſuam dirigens, uultum Iouis propemodū ex ipſo cœlo petitū, eboris lineamentis eſſet amplexus, illis ſe verſibus quaſi magiſtro vſum reſpondit.

Η και κυανεῃσιν επ' οφρυσι νευσε κρονιων
Αμβροσιαι δ' αρα χαιται επερρωσαντο ανακτος
Κρατος απ' αθανατοιο. μεγαν δ' ελελιξεν ολυμπον.

ASCENSIVS.

ADiiciam &c. Affert exēplum fiduciæ in antigenida tibicine dicēs. Adii. exemplum eiuſdem Scænæ .i. quod contigit in Scæna, dū fabulæ agerētur. Antigenidas ti. i. cantor in tibiis, & fiſtulis aliis dixit diſcipulo ſuo magni profectus .i. qui in muſica, & arte canendi in fiſtulis multum ꝑfecerat ſed approbanti .i. exhibenti ad probādum, ſe populo parum feliciter, quia licet ex arte caneret, tn̄ non placebat, dixit inq̄ illi diſcipulo cunctis audiētibus, cane mihi & muſis, ideſt peritis artis & arti ipſi, aut inuentricibus eius muſis. Videlicet q̄a ars pfecta, defecta .i. deſtituta lenocinio .i. blandimento, & applauſu fortunæ, non exuitur fiducia iuſta .i. bona de ſe opinione pro merito. Quamq; .i. & q̄ (ſunt enim duæ particulæ diuiſim cõſtruendæ ſic) & refert .i. reportat eam laudem, quā ſcit ſe meritam, etſi .i. q̄q̄ non imperat ab aliis, tamen refert acceptam ſupple à iudicio domeſtico, ideſt aut conſcientiæ ſuæ, aut eorum qui artem norint, quales ſunt in eodem ludo inſtituti aut inſtituentes.

OLIVERIVS.

Zeuſis pictor

ZEuſis autem cum Helenam pinxiſſet, inter primos ſuæ ætatis pictores hic præcipuum locum obtinuiſſe fertur, quem Plinius tantam ex ea arte gloriam, & opes comparaſſe dixit, ut gratuito pingere, & elargiri opera ſua non dubitaret, exiſtimans illa non ſatis digno prætio poſſe compenſari, dicitur in certamen deſcendiſſe cum parrhaſio & ab illo ſuperatus, nam cum detuliſſet uuas tanto ſucceſſu depictas, ut aues in Scænam aduolarent, parrhaſius detuliſſe fertur linteum pictum traditur, ita ueritate repreſentata ut zeuſis alitum iudicio tumens flagitaret tandem, remoto linteo oſtendi picturam, atq; intellecto errore ingenuo pudore palmā ei cõceſſerit, hic uero in fœmineo corpore pingendo cæteris omnibus antecellit, nam ut Cicer. meminit in arte ueteri acrotoniatis ingenti pretio conductus, ut Iunonis templum, qđ illi magnificum ſatis condiderant egregiis figuris locupletaret, poſt abſolutum opus, ut excellentem muliebris formæ pulchritudinem muta in ſe imago contineret Helenæ dixit ſe uelle pingere ſimulacrum, petiit à crotoniatis uirgines, quas omnium formoſiſſimas haberent, illi publico de conſilio uirgines in locū unū conduxerunt, & pictori quas uellet eligendi ꝑtātem dederunt, ille aūt ex oibus quinq; delegit, in quibus ueriſſimū pulchritudinis iudicium hēret, neq; .n. putauit oia q̄ ad uenuſtatē quereret in uno ſe corpore poſſe reperiri. Pli. uero li. xxxv. n̄ id feciſſe crotoniatis ſed agrigētis, zeuſis ingt tantus diligētia fuit, ut agrigentis facturus tabulā q̄ in tēplo iun. lacinia publicæ dicarent, inſpexerit uirgines eorum nudas, et quinq; elegerit ut qđ in quaq; laudatiſſimū eſſet pictura redderet. Qđ uero ad eius fiduciā ꝑtinet cū Helenā pinxiſſet, non expectauit hoium iudiciū de opere tanto ſed ſtatim fiducia maxia ductus ſuum ipſe opus Ho. uerſibus cõprobauit, his uidelicet. ου νεμεσις τρωας και ευκνημιδας αχαιους, τοιηδ' αμφι γυναικι πολυν χρονον αλγεα πασχειν, αινως αθανατῃσι θεῃς εις ωπα εοικεν Haud turpe eſt troas, fulgentiſq; ære pelaſgos, Coniuge ꝓ tali diuturnos ferre labores, Aeternis facies nimis ē æq̄da deabus. Alii ſic tranſtulerunt. Non dedecus troas, & achiuos ære nitentes, pro tali ſufferre nuru, lacrimabile bellum Aeternis certe eſt nimis aſſimulanda deabus.

Helenæ pulchritudo.

ASCENSIVS.

ZEuſis ēt pictor excellentiſſimus, cum pinxiſſet helenā non putauit expectandū, qđ hoies eſſent ſenſuri .i. iudicaturi de eo ope. Sed protinus adiecit hos uerſus, quos Oliue. recitat, latine autē ſonant. Haud turpe eſt troas, & pelaſgos ſeu acheos fulgentes ære .i. æreis armis, ferre pro tali coiuge labores diuturnos, ſeu ut græce ſonant multi tp̃is, q̄a facies eſt nimis æq̄da deabus æternis .i. imortalibus. Adeo ne i. nõne, aut næ .i. certe adeo multū pictor arrogauit .i. ſumpſit & attribuit dextræ ſuæ ut crederet tm̄ formæ .i. formoſitatis cõprehenſum ea .ſ. dextra, q̄tū .ſ. formæ, aut leda uxor tyndari potuit edere partu cæleſti .i. ex conceptu Iouis, q cū ea in ſpecie cygni concubuit (ut fabulæ hn̄t) & ex ouo concepto helenā genuit, aut q̄tū homerus potuit exprimere diuino igenio.

OLIVERIVS.

PHidias quoq; homeri uerſibus. Statuarius hic nobiliſſimus fuit, tanta fiducia præditus, ut teſte Macrobio, cū Iouem olympium pingeret, interrogatus de quo exēplo diuinam mutuaretur effigiem, iſſdit archetipum Iouis in his ſe tribus homeri uerſibus inueniſſe. η και κυανεῃσιν επ' οφρυσι νευσε κρονιων. αμβροσιαι δ' αρα χαιται επερρωσαντο ανακτος κρατος απ' αθανατοιο μεγαν δ' ελελιξεν ολυμπον, qui uerſus ſic ſunt in latinum traducti, Atq; ſupercilio Saturnius annuit atris. Ambroſiæ fluxere comæ de uertice regis, Aeterni aſt nutu magnum cõcuſſit olympū. De ſupciliis, & crinibus ſe totū Iouis uultum collegiſſe ait, de quo Plin. lib. vii. na. hiſt. Phidiæ. Iupiter ingt olympius quottidie artifici excellentiæ teſtimoniū perhibet. Ruſus lib xxxii. Phidiam clariſſimū eſſe ꝑ oēs gentes, q̄ ædem Iouis olympii fama itelligunt nemo dubitat, ſed ut merito laudari ſciant ēt, q opa eius non uiderunt ꝓferemus argumenta parua, & ingenii tm̄ neq; ad hoc Iouis olympii pulchritudie utemur, nõ Mineruæ Athenis factæ amplitudine, cū ſit ea cubitorum .xxvi. ebore. hæc ex auro con-

Iouis olympi ſimulachrum.

ſtat ſed in ſcuto eius in quo amazonū prælium cælauit, ambitu eiuſdem concaua parte & gigantum dimicationem in ſoleis uero laphitarum & centaurum adeo monumenta omnis artis illi fuere, in baſi aūt q̃d cælatum eſt, dii ſunt .xxx. numero noſcentes, uictoriā mirabilem præcio mirabimur ēt ſerpentes qui ſub ipſa cuſpide æream ſphingem habēt, hoc Pli. Quint. lib. vii. de inſtitutione oratoria, hunc dicit in diis, q̃ oībus fingendis longe meliorem fuiſſe artificem, in ebore uero longe citra æmulum, uel ſi nihil niſi Mineruā athenis, aut olympiū in elide Iouē feciſſet, cuius pulchritudo adieciſſe aliquid, etiā receptæ religioni uī, adeo maieſtas opis deum æquauit, Cic. quoq; lib. tuſ. queſt. i. Quid eni Phidias ſui oris ſimilem ſpeciē adeo artificioſe incluſit in clypeo Mineruæ, cū inſcribere nō liceret, q̃ ea conuulſa tota opis colligatio ſolueretur. ¶ De cælo petitum. ſi Iouem ipſum in cælo q̃ō ſtare conſueuit, aliq̃ñ uidiſſet melius certe non effinxiſſet. ¶ Eboris liniamentis, q̃a imagines ex ebore formatæ ex liniamentis conſiſtunt. Vel liniamentis, hoc eſt adumbrationibus.

¶ De Epaminunda

NOn patiuntur me tenuioribus exemplis diutius inſiſtere fortiſſimi duces. ſiquidem Epaminundas, cum ei ciues irati, ſternendarum in oppido uiarum contumeliæ cauſa curam mandarent (erat enim illud miniſterium apud eos ſordidiſſimum) ſine ulla cunctatione id recepit: daturumq; ſe operam, ut breui ſpecioſiſſimum fieret, aſſeuerauit. mirifica deinde procuratione, abiectiſſimum negotium, pro ampliſſimo ornamento expetendum Thebis reddidit.

¶ De Hannibale.

HAnnibal vero, cum apud regem Pruſiam exularet: Authorq; ei committendi prælii eſſet: atq; is non idem ſibi extis portendi diceret: antu, inquit, vitulinæ carūculæ, q̃ īperatori veteri mauis credere, ſi verba numeres breuiter: & abſciſe ſi ſenſum æſtimes, copioſe, & valenter. Hiſpanias enim direptas. Po. Ro. & Galliarum, ac Liguriæ vires in ſuam redactas poteſtatem & nouo tranſitu Alpium iuga patefacta, & Traſimenum lacum dira inuſtum memoria. & Cannas punicæ victoriæ clariſſimum monimentum, & Capuam poſſeſſam: & italiam laceratam, ante pedes hominis effudit: vniuſq; hoſtiæ iecinori, longo experimēto teſtatam gloriam ſuam, poſtponi æquo animo non tulit. & ſane quod ad exploranda bellica ſacrificia, æſtimādoſq; militares ductus attinebat: omnes foculos, omnes aras bithyniæ, Marte ipſo iudice, pectus Hannibalis prægrauaſſet.

ASCENSIVS.

PHidias quoq; (Statuari⁹ erat) alluſit egregio dicto uerſibus .i. aduerſus homeri. n. pro q̃a, ſimulachro Iouis olimpii perfecto. ſ. ab eo quo. ſ. ſimulachro, nullū. i. non ullū manus humanæ non ſunt fabricatæ ullū præſtantius, aut admirabilius, iterrogatus ab amico, q̄m. i. ad q̃d exemplar mentale, aut quam ideam ipſe dirigens mentem ſuam. i. oculos mentis ſuæ, amplexus eſſet. i. expræſſiſſet, liniamentis. i. ſubtilibus ſculpturis, & celaturis eboris. i. in ebore formatis, uultum iouis petitum propemodū. Ideſt quaſi ex ipſo cælo. i. q̃lem haberet Iupiter in cælo reſpondit ſe uſum illis uerſibus. ſ. homericis, quaſi magiſtro qui ſic ſunt traducti latine (author tamen græcos ſubiecit, quos Oliue. recitat) Atq; ſaturnius. i. ſaturni filius Iupiter, annuit. i. aſſenſum p̄buit, atris ſuperciliis, & comæ ambroſiæ, ideſt ambroſio odore pfuſæ, quem tamen imitari non potuit (ſed loco eius colorem ſubiecit) fluxere de uertice regis æterni, aſt concuſſit totum olympum nutu. i. dum caput nutando moueret. Quam rem, ſi imitari potuit, mirabilis haud dubie fuit artifex, ut qui ſpiritum uitalem ſtatuæ dediſſe uiſus ſit.

OLIVERIVS.

NOn patiuntur me. Ad exempla memoratu digniora tranſgreditur, quippe de clariſſimis, & ducibus, & regibus dicturus, primum autē de Epaminunda proponit exemplum, cuius adeo fiducia munitū pectus fuiſſe tradit, ut cum eius ciues irati uel inuidia ducti, ſternendis uiis quaſi uiliſſimo officio ignominie gratia præfeciſſent, ille munus non cunctanter, nec faſtidioſe ſuſciperet, dicens effecturum ſe breui, ut illud miniſterium, quod ſic apud eos ſordidiſſimum haberetur, ſpecioſiſſimum ac ſummæ dignitatis eſſet, quod etiam euenit ex quo apparet nō homini magiſtratum, ſed magiſtratui hominem dignitatem afferre, conſtat āt Epaminundam oium thebanorum ducum fuiſſe clariſſimū, adeo ut teſte Iuſtino, cum illo nata, & extincta omnis patriæ gloria fuiſſe uideatur, nā poſt illū thebani memorabile nullū bellū unq̃ geſſere, nec uirtutibus, aut rebus geſtis, ſed cladibus inſignes ſp fuere. Fuit ēt philoſophus ſummus, ex quo dubiū hoibus reliq̃t, uir ne melior, an dux fuerit, nā & imperium non ſibi, ſed patriæ q̃ſiuit, pecuniæ parcus adeo fuit, ut funebris ſumptus defuerit, gloriæ quoq; non cupidior q̃ pecuniæ. q̃ppe recuſanti omnia imperia ingeſta ſunt honoreſq; ita geſſit, ut ornamentum non accipe ſed dare ipſi dignitati uideretur, iā litterarū ſtudiū iā p̄hiæ doctrina tātā ut mirabile uideret, unde tam inſignis militiæ ſcia homini inter litteras nato. Aemili⁹ probus hunc oībus ferme uirtutibus ornatū fuiſſe cōmemorat, prudentia, æquitate, modeſtia, ſapia, rei militaris peritia, animi & corpis fortitudine, cōtinentia, clemētia, patientia uero tanta, ut non ſolū populi, ſed etiam amicorū facile ferret iniurias, adeo ueritatis amatorē fuiſſe tradit, ut ne ioco quidem mentiretur, adeo taciturnitatis ſeruatorem, ut cōmiſſa cuncta celaret, ſtudioſū quoq; audiendi, ex quo facile diſci poſſe arbitrabatur, multaq; alia de hoc uiro memoriæ prodidit, quæ lōgum eſſet enarrare. ¶ Mirifi. pro quod maxima cura, & diligentia illud munus exercuerit, ex quo facile cōminui pōt quod nō uirtutibus ex dignitate, ſed dignitatibus ex uirtute honor accedit. ¶ Abiectis uiliſſimum. ¶ Expetendum, deſiderandum.

ASCENSIVS.

NOn patiuntur &c. Tranſit ad maiorum uirorū exempla dicens. Duces fortiſſimi non patiuntur me inſiſtere diutius exemplis tenuioribus, qualia ſunt in arte pingēdi, aut ſculpendi. Siqdem. i. q̄m epaminundas dux thebanorū clariſſimus, cum ciues irati mādarent ei cauſa contumeliæ, curam uiarum ſternendarum in oppido. ſ. thebano (probat, q̃d contumeliæ cauſa enim pro q̃a illud miniſterium erat apud eos ſcilicet ciues thebanos ſordidiſſimū) receperit id. ſ. miniſteriū ſine ulla cunctatione. i. mora, aut hæſitatione, & aſſeuerauit. i. inſuper affirmauit, ſe daturum operam, ut ſup. illud miniſteriū fieret breui. ſ. tpe ſpecioſiſſimum, deinde reddidit mirifica p̄curatione. ſ. ſua, qua in eo miniſterio procurando, uſus eſt, negotium abiectiſſimum. ſ. prius expetendū thebis, ideſt apud thebas pro ampliſſimo ornamento.

OLIVERIVS.

HAnnibal uero cū apud regem Pruſiam. Pruſias rex Bithyniæ fuit, apud quem Hannibal exulabat, poſtq̃ uictus à Romanis tanq̃ rupti fœderis auctor depoſcebatur ad pœnas, q̃d meminit Cic. lib. de diui. Rex inq̃t Pruſias, cū Hannibali apud eum exulanti depugnare placeret, negabat ſe audere, quod exta prohiberent. mauis tu, inquit, carūculæ uitulinæ magis q̃ ueteri imperatori credere? nam cum eumene ponti rege tunc bellum habebat rex pruſias, & prælio nauali dimicabat, nā illū terreſtri prælio ſuperauerat, Conſulebat Hannibalē pruſias nunquid pugnā cum hoſte committere. & cum Hannibal committendam eſſe conſuleret, reſpōdit rex, id ſibi extis non portendi. Tum indignatus Hannibal mauis inquit uitulinæ carūculæ q̃ ueteri imperatori fidem habere? quibus uerbis rex cōmotus præliū ſuſcepit, & hoſtes ſuperauit. Hac aūt aſtutia uſus eſt Hannibal, qui ſtrategemate, oīq; callididate plurimū ualebat, iuſſit lagenas fictiles omnium generum ſerpentibus repleri, & media pugna in naues hoſtium conīici pontici primum illudebant dicentes, q̃ō cum fictilibus lagenis pugnare poterunt, quia armis non poſſunt? deinde cum iniecti ſerpentes p naues ferueſcere cœperūt tū deniq; hoſtes ancipiti malo pterriti, in fugam naues uerterunt. Portendi ſignificari. ¶ Carunculæ. Diminutiuo uſus eſt ad rē ipſā multo magis extenuandam. Veteri imperatori. Ecce magna fiducia.

Hannibal. apud pruſiam

ﬁducia Hiſpanias direptas. Breuiter perſtringit cuncta Hannibalis geſta, quæ decade.ii.puni.bel.pleniſſime referũtur. ⸿ Nouo tranſitu quia nemo ante Hannibalẽ cum exercitu tranſierat alpes, ſuitq; tranſitus ille difficilis, & pernicioſus Hanniba li, qppe, ubi multa hoium millia, & inedia & difficultatibus cõſumpta pierunt. ⸿ Hiſpanias, ulteriorẽ, & citeriorẽ quas abſtulerat P.R. ⸿ Traſimenum lacũ, ubi C. flaminiũ conſulem Ro. cum.xv.millibus hominũ occidit. ⸿ Cannas pu.ui, ubi cæſa dicuntur quinquaginta Ro. & ſociorum millia cũ altero conſule paulo Aemillo. ſicut ſupra monſtratum eſt. ⸿ Ante pedes hominis. ſ. regis pruſiæ. Et ſane quod ad explo. Si ueniam ingt in comparationẽ bellica ſacrificia, & ſcia ducis ut eũ aliud illa præmonſtrent aliud hæc hortentur, utrum utri ſit anteponendũ, mali id exeq, quod ducis ſcia probauerit, ꝙ quod ſacrificia hortata fuerit. ⸿ Præg. præponderaſſet, ſuperaſſet.

ASCENSIVS.

HAnnibal uero cum exularet apud pruſiam regem Bithyniæ, & eſſet ei author. i. adhortator, prælii cõmittendi. ſ. cũ eumene ponti rege, atq; is. ſ. rex diceret, non idem. ſ. qđ Hannibal cõſuleret. Portendi. i. ſignificari ſibi faciendum eſſe extis. i. per exta, que uetebant prælium committere, inquit. ſ. regi, an tu mauis credere carunculæ uitulinæ, ideſt modicis extis uituli mactati ꝙ imperatori ueteri, ideſt multũ experto quaſi dicat ipſum non debere facere, quo tamen dicto multum eleuauit, ac diminuit fidem extiſpicii. Nam ſi uirtute aut arte ſua, extorum à diis (ut credebant) ſic depoſitorum indicia ſuperare ſperabat, deos, aut futuri ignaros. aut ſe minus potentes iudicabat. author autem noſter uerbum illud ut plenum multe ſiduciæ proſequitur dicens. Hannibal ſupple. inquit aut reſpondit ſic breuiter & abſciſſe, ideſt per abruptum ſermonem, ſi numeres uerba, quæ pauciſſima ſunt, ſed ſupp. reſpondit copioſe, & ualenter, ideſt efficaciter, ſi eſtimes, ideſt ponderes ſenſum, ſcilicet uerborum enim pro quia, ipſe effudit ante pedes hominis ſ. regis, hoc eſt illo uno uerbo ad regis memoriam reduxit, hiſpanias direptas Po. Ro. ac uires galliarum, ac liguriæ. i. prouinciæ italicæ, cuius genua caput, ſedactas in poteſtatem ſuã ſ. Hanniba. Et iuga Alpium patefacta nouo tranſitu, quia primus tranſtulit exercitum, & montem rupit aceto & Traſimenum lacum iuſtum. i. infamia notatum pp cedem flaminii cõſulis, dira. i. execrabili memoria, & cannas uicum apuliæ clariſſimũ monimentum. i. teſtimoniũ memoratiuum uictoriæ punicæ. i. cart. & capuã poſſeſſam. ſ. à ſe, & italiam ſ. totam pene laceratam. ſ. aut direptam, aut in factiones ſectam & non tulit æquo gloriam ſuam teſtatam. i. comprobatam longo, quia pluſꝙ decennali experimento, poſtponi iecinori. i. parti illi uitulinæ, hoc eſt iecori, aut epati, hoſtiæ. ſ. à pruſia mactatæ & bella uetantis, & ſane. i. certe quod. i. quantum attinebat ad explorando ſacrificia bellica, & ad eſtimandos. i. cenſendos ductus militares, pectus Hanniba. aut potius Hanni. prægrauaſſet. i. pondere ſuo præſſiſſet, omnes ſoculos & omnes aras bithyniæ. i. omnia auſpicia per ſacrificia indagata ipſo marte iudice. i. diiudicante, quia mars potius ſecutus fuiſſet, quod Hãniba. Experientia probaſſet, ꝙ quod exta uetuiſſent. Signanter dicit, quod ad exploranda ſacrificia &c. quaſi dicat Hanniba. melius iudicare poſſe de extis quam ſacoſiculos, atq; ita non deprimit fidem extiſpicii, ſed exaltat experientiam Hanniba.

OLIVERIVS.

CApax generoſi ſpiritus illud, Codrus rex Tracum fuit cum inter Durienſes, & Athenieñ. ueterũ ſimultatũ eſſet offenſæ, & ideo bellũ inter ſe geſturi eſſent, Codrum regem accitum in auxilium ſuum Athenieñ. exercitui præfecerunt, & ut illum ſibi amantiorem, fideliorenq; redderent, cũ ciuitate donarunt, quod cũ ſibi nunciaretur, ut oñderet Thraces Athenieñ. nihilo dignitate inferiores eſſe reſpondit, & ego Athenieñ. ciues facio Thracenſes. Fuit alter Codrus dux, & rex Athenieñ. qui ſe pro conſeruanda patria deuouit, de quo in cap. de pietate erga patriam dicetus. ⸿ Viciſſitudine, alternatione.

ASCENSIVS.

CAapax &c. Affert dcm̃ plenum fiduciæ Codri thracum regis nõ illius Athe. qui pro patria cecidit, unde quidam non Codri, ſed Cotyis legũt. Ordo eſt. Illud quoq; dictum codri, ſeu cotyis regis. ſ. Thraciæ, capax ſup. eſt generoſi ſpiritus, quia à generoſo ſpiritu emiſſum eſt. Enim pro quia, ut. i. poſtꝙ cognouit ciuitatem datam ſibi ab Athe. i. ſe factum ciuem Athe. quod pro magno beneficio illi habebãt inquit, & ego dabo illis ius gẽtis meæ. i. faciã eos ciues Thraciæ. Quoſupp. dicto, æquauit Thracia Athenis, quia innuit ſe tm̃ beneficii referre ꝙtum acceperat, ne iudicando ſe impſrẽ uiciſſitudine. i. mutus collatione talis beneficii, exiſtimaretur. i. iudicaretus ſentire de eo origine ſua humilius. ſ. ꝙ par erat aut multum humiliter.

⸿ De Cotye.

CApax generoſi ſpiritus illud quoq; dictũ regis Cotys. vt. n. ab Athenienſibus ciuitatem ſibi datam cognouit: & ego inquit, illis meæ gentis ius dabo. æquauit Athenis Thraciam: ne viciſſitudine talis beneficii imparem ſe iudicãdo, humilius de origine ſua ſentire exiſtimaretur.

⸿ De vtroq; Spartano.

NObiliter etiam vterq; Spartanus: & qui increpitus à quodã, quod in aciem claudus deſcenderet: pugnare, non fugere ꝓpoſitum ſibi eſſe reſpondit. & qui referente quodam ſagittis perſarum Solem obſcurari ſolere. bene narras, inquit, in vmbra enim melius præliabimur. Vir einſdem vrbis atq; animi, hoſpiti ſuo patriæ muros excelſos, latoſq; oſtendenti dixit. Si mulieribus iſtos comparaſtis recte, ſi viris, turpiter.

THEOPHILVS.

REgis. Codri caſtiga Cotys. Imperauit is Thraciæ, eõ ueſaniæ demum lapſus, ut Mineruæ nuptias affectaret eiuſq; uxorem, cuius pudicitiam ſuſpectam habebat, mediam ſecuit à pudendis ad uerticem, Theopompus hiſtoriam ſcribit in primo Philippicorum. Locum prius indicauit Egnatius uetuſtus, & exploratæ fidei Iani codex emendate Cotys habet.

OLIVERIVS.

NObiliter etiam uterq; Sparta. Claudius Lacon in aciẽ deſcendebat cum hoſtibus dimicaturus, quærenti æquum alienigenæ cuidam, Ageſilaus reſpõdit claudũ indicans, nonne ſenus inquit? non fugientibus, ſed manentibus bello opus eſſe, ſed hic de quo loquitur Androclidas fuit. qui debilis, & crure inutilis inter bellatores ſe locauerat, itaq; inhibituri quidam moti ſunt ppea ꝙ eſſet infirmus. tũ ille non eum ingt qui fugiat, ſed ꝙ maneat cũ hoſtibus pugnare oportet. Alter claudus ad bellũ proficiſcens quibuſdã ſæuitiẽtibus ac ridentibus conuerſus ait mala capita, nõ eſt cũ hoſtibus fugiendo pugnandum, ſed manendo, ordinemq; tuẽdo. ⸿ Nobiliter, ſubauditur reſponderunt. ⸿ Vterq; Spartanus. Androclidas, & Leonidas. ⸿ Qui increpitus, hic Androclidas fuit. ⸿ Et qui referente. Hic teſte Fron. li. iiii. fuit Leonidas rex Spartanus eo modo, quo Spartani regem habebant, de quo ſatis ſupra dictum eſt in cap. de fortitu hic igitur cum aduerſus Perſas cum paucis admodum proficiſceretur, & quidam dixiſſet tantam eſſe Perſarum multitudinem, ut ſagittis ſolem obſcurarent, reſpondit, id ſibi gratius fore, ꝙ ſub umbra pugnabitur. ⸿ Eiuſdem uir urb. atq; animi. Ageſilaus dux Lacædemoniorum hoſpiti Athenienſi oſtendenti munitum, & oſſi de ſabricatum Athenarum urbis murum quærentiq; an ipſi pulcher, ualiduſq; uideretur mediusfidius inquit pulcher & ualidus, at non quem uiri, ſed quem mulieres inhabitent. ⸿ Agis ẽt pertranſiens corinthiorum muros altos, & munitos, tum ẽt in multum ſpacii protenſos cum intueretur, ꝙ ait, mulieres hunc locũ incolunt? Theopompus quoq; ad eum qui murũ oſtentaret & percunctaretur, an & firmus, & altus eſſet, minime, inquit, ſi mulierum ſit, ſi uiris turpiter. Luca. Humanus labor ẽ facilis, licet ardua tollas, Cedeñ uel bellis, uel cuncta mouentibus annis.

ASCENSIVS.

NObiliter etiam &c. Narrat fiduciam in dicto duorum Spartanorum, ſeu Lacædemoniorum dicens. Vterq; ſpartanos ſupple reſpondit, aut dixit, etiam nobiliter & ideſt ſimilis, qui increpitus, ideſt reprehenſus à quodam, ꝙ

deſcenderet in aciem claudus.i.cū eſſet claudus reſpondit, ꝓpoſitum eſſe ſibi pugnare nō fugere. ¶ Et.i.ſimilis ſup. qui referente quodam ſolem ſolere obſcurari ſagittis perſarum.ſ.in aera tam denſæ immiſſis, ut terram umbra cooperirent, inquit tu narras bene.i.commode nobis: enim pro quia, nos prælia bimur melius in umbra.i.ꝙ ſub ſole. & ita quod ille ad terrorem dixerat, in cō modum ſuū uertit ¶ Eiuſdem &c. Ordo eſt. Vir eiuſdē urbis uidelicet Spartæ, aut Lacædemonis, atq; eiuſdem, hoc eſt nobilis & excelſi animi dixit hoſpiti ſuo oſtendenti.ſ.per iactantiam muros excelſos, & latos patriæ ſuæ.i. urbis, in qua ille hoſpes natus erat, & Spartanus diuerſabatur dixit inꝙ, ſi uos cōparaſtis (bene numerū mutat, non ad unū aut de uno pluraliter loquens, ſed quia plurimum erat opus, quia totius ciuitatis) ſup. iſtos muros mulieribus.i.ut mulieres in eius defendebantur, recte ſup. feciſtis, ſi compacaſtis uiris turpiter ſup feciſtis, quia uiros eſt armis, nō muris tueri, unde eis Sparta caruit.

Italiæ penès cāpanos eēnt. ¶ Amiſſo celeri:Oui. nil nocet, amiſſo ſubdere calcar equo.i. ¶ Teanū cō. de quo Hor. Cui ſi uitioſa libido fecerit auſpicium, cras ferramenta theanū, tolletis ſabri. ¶ E' ueſtigio calenam. Liuius hoc oppidum pluraliter tantum declinauit, cales calium. Sicut erant, ſcilicet clauſæ, & obſignatæ. ¶ Agere lege:i ſuo fungi miniſterio ſumendi de nocentibus ſupplicii.

Teanū

De Conſtantia. Cap. VIII.

APtum, & animoſum bonæ fiduciæ pectus emenſo, quaſi debitum opus ſupereſt, Conſtantiæ repreſentare naturā. Natura enim ſic comparatū eſt: Vt quiſquis ſe aliquid ordine, ac recta mente complexum confidit: vel iam geſtū ſi obtrectetur: acriter tueatur. vel nondum editum, ſi interpelletur ſine vlla cunctatione ad effectum perducat.

De Fuluio.

SEd dum exemplar propoſitæ rei proſequor latius: mihi circunſpicienti ante omnia ſe Fulnii Flacci conſtantia offert. Capuam fallacibus Hannibalis promiſſis Italiæ regnum nefaria defectione paciſci perſuaſam, armis occupauerat: tandem culpæ hoſtium tam iuſtus æſtimator, ꝙ ſpecioſus victor, Capuanum Senatum, impii decreti authorem, funditus delere cōſtituit Itaq; cathenis onuſtum in duas cuſtodias, theanā calenamq; diuiſit, conſilium executurus, cum ea peregiſſet: quorum adminiſtrandorum celerior eſſe neceſſitas videbatur. rumore deinde de Senatus mitiora ſententia orto, ne debitam pœnam ſcelerati effugerent: nocte admiſſo equo, Theanam contendit. interfectiſq; qui ibi aſſeruabantur: e ueſtigio Calenam tranſgreſſus, perſeuerantiæ ſuæ opus executus eſt. & iam deligatis ad palum hoſtibus, literas à P.C. nequicquam Capuanis ſalutares accepit. In ſiniſtra enī eas manu ſicut erant traditæ, repoſuit: ac iuſſo lictore lege agere: tunc demum aperuit, poſtꝙ illis obtemperari non poterat. Qua conſtantia victoriæ quoq; gloriam antecellit. quia ſi eum intra ſeipſum partita laude æſtimes, maiorem, punita Capua, quam ea pta reperies.

OLIVERIVS.

APtū, & animoſum bonæ. Vale. ad cap. de conſtantia tranſiturus, more ſuo utitur tranſgreſſione, ut cōmemoratis quibus de rebus dixerit, de quibus dicturus, ſit breuiter oſtendit. Et bene conſtantiam, fiduciæ ſtatim ſubiungit, nā hæ uirtutes quādā inter ſe uidentur affinitatem habere, qui enim ſibi confidit, idem & conſtans ſemper eſſe ſolet. ¶ Emēſo, Poſtquam inquit de fiducia diximus, ſupereſt ut de conſtantia dicamus ¶ Natura enim ſic cōparatum eſt, huc inquit obſeruare ſolemus, ut cum confidimus nos iuſtum aliqd, & honeſtum eſſe complexos, uel iam geſtū acriter tueamur ſi quiſpiam illud reſcindere uoluerit, uel nondum perfectum ſine mora ad exitum perducamus, ſi quiſquā illud interpellare tentauerit, quo minus perficiatur. ¶ Obtrectetur, improbetur, detrahatur. ¶ Interpelletur, impediatur.

Obtrectari.

ASCENSIVS.

SEd dum exemplar, &c. Primum exemplū eſt de cōſtātia Fuluii flacci, quā tñ prius in titulo de fortitudine, ut nimiæ ſæuitatis taxauit. Ordo eſt. Sed dū ꝓſequor.ſ. exēplar rei ꝓpoſitæ cōſtātiæ ſ. Conſtātia Fuluii flacci offertur mihi circunſpicienti latius, i. deſt diſquirenti, cuius conſtātiam primā narrem, ante oīa.ſ. alia exempla conſtantiæ. Qui ſup Fului' occupauerat armis. i. ui ceperat, capuam urbem illam pricipem cāpaniæ Italicæ pſuaſam paciſci.i. ex pacto ſe habituram regnum Italiæ, fallacibus promiſſis Hannibalis, quia promiſerat ſe caput imperii, qđ Romæ erat Capuam transferre, qđ neq; potuit, neq; ſi potuiſſet uoluiſſet, ſed tā capuam ꝙ Romā Carthaginēſi imperio ſubiicere parabat, defectiōe nepharia.i. à Roma ſocia urbe, à qua multa beneficia acceperat, ad hoſtē perfidum, & utriuſq; libertati inſidiantē, tandem tā iuſtus æſtimator.i. cēſor, & pōderator culpæ hoſtiū ꝙ uictor ſpecioſus, quia ui ceperat eos, conſtituit delere funditus ſenatum capuanum authorē impii decreti, ut.ſ. Po. Ro. prius ſocius hoſtis decerneretur. Itaq;.i. & ita, dimiſit.i. diuiſum miſit ſcilicet ſenatum Capuanum, in duas cuſtodias uidelicet theanam i. theani oppidi, & calenā à calibus oppido denomīatā: onuſtum, ideſt oneratum cathenis.ſ. ferreis: executurus, id eſt eo propoſito, ut exequatur conſilium, ideſt id quod conſilio ſuo propoſuerat, hoc eſt deletionē ſenatus capuani, cū.i. poſtꝙ peregiſſet ea, quorū adminiſtrandorū neceſſitas uidebatur eē celerioe.i. urgentior. Deinde rumore orto de mitiore ſnīa ſenatus, ne ſcelerati affugerēt debitā penam, contendit nocte, theanā.ſ. cuſtodiā equo admiſſo.i. celeri, & interfectis ſup. iis, q aſſeruabantur ibi. ¶ Tranſgreſſus e ueſtigio.i. ſine dilatione calenā.i. ad cuſtodiā calenā, executus eſt opus ſuæ perſeuerantiæ.i. ſeueræ conſtantiæ, & ipſe hoſtibus deligatis iam ad palū.i. ſtipitē, ut flagellis cæderētur, & mox ſecuri ꝑcuterentur, accepit literas à pr̃ibus cōſcriptis i. à ſenatu Ro. nequicꝙ.i. in nullo, aut potius fruſtra ſalutares capuanis, qa licet ſalute eorū ſenatus ꝑ eas iuſſerat, tñ eam non ſunt aſſecuti.n pro qa Fuluius repoſuit eas ſ. lr̃as miſſas à ſenatu, in manu ſiniſtra, ſicut erant traditæ, hoc eſt clauſas, & ſignatas, ac lictore.i. ſpiculatore, iuſſo agere lege.i. iuxta legē de cōdēnatis, apparuit tūc demū, poſtꝙ nō poterat obtēperari illis.ſ. lr̃is, qa iam pactū erat, q; ihibere uolebāt. Qua cōſtantia, Fuluius antecellit.i. ſupat, quoq; i. ēt gloriā uictoriæ, quia ſi æſtimes.i. cenſeas eū.ſ. Fuluiū intra ſeipſum, laude ſup. eius ꝑtita.ſ. in duas partes, quarū altera ſit de uictoria, altera de cōſtantia, tu reperies eū maiorē capua punita.i. in punitione capuæ ꝙ capta.i. in captione eius.

ASCENSIVS.

APtum. Præfatio eſt, qua ad narrationē de cōſtantia trāſitū facit, dicēs. Repſentare nāꝗ cōſtantiæ, ſupeſt.i. reliquū eſt, ꝙ ſi opus debitū, ſupeſt inꝗ, emenſo uidelicet mihi, q iā emēſus ſum, aptū, & aīoſum pectus bonæ fiduciæ: q a ēt eſt confidētia, ꝙ mala eſt. Probat qd reliquū ſit. Enim ꝓ qa cōparatū ē, nā.i.p nām ſic euenire ſolet, ut qſq; cōfidit, ſe cōplexū.i. cōprehēdiſſe aliqd ordine.ſ. debito, ac recta mente, uel tueatur.i. defendat acriter ſup. illud iā geſtū, ſi obtrectet.i. iprobetur, & ei detrahatur, uel ꝑducat ad effectū ſine ulla cūctatiooe.i. mora, & hæſitatione ſup. ipſum nōdū editum i. trā factum, ſi interpelletur.i. impediatur, hoc aūt facere, ꝑtinet ad cōſtantiā, unde apte ſubiungit eius exempla.

OLIVERIVS.

SEd dū exemplar. Capuā fallacibus Hannibalis. Hanc hiſtoriā ſuperius diligenter ſatis annotauimus in capit. de fortitudie ubi de Vibio accio peligno diximus. ¶ Fallacibus promiſſis, quia multa ꝓmiſit, ꝙ ſeruare non potuit. ¶ Italiæ re. nā in ipſa defectione inter cæteras fœderis cōdōnes, de ipeno toti' Italiæ tractatū ē, atq; ſancitū, ut deuictis R. regna

THEOPHILVS.

Deinde

DEinde, antiqui exemp.legum autem. Calenam.ſ. cuſtodiam. Nam Cales oppidum numero multitudinis appellatur. Ergo, ut Scipio pugnando, &c. Fabium Scipioni comparat ob æmulationē Polyænus Macedo. Fab. inquit, Maxi. Scipio magnus appellabatur, adeoq; Scipio Fabii gloriæ inuidebat, ut in hæc aliquando prorumperet, quid ita Fabi? ut tu, qui dum exercitum ſeruaris maximus, ego q deuicto Hannib. bellum confeci, magnus appeller? Ad quē Fabi. Atqui niſi milites ego ſeruaſſem, tu non habuiſſes, unde uinceres, hinc Ouid. in artibus Scip. magnum dixit, ut Ianus obſeruauit.

De Q. Fabio Maximo.

ATque iſta quidem ſeueritatis: illa vero pietatis conſtantia admirabilis: quam Q. Fabius maxi. infatigabilem Patriæ præſtitit: pecuniam pro captiuis Hannibali numerauit. fraudat⁹ ea publice tacuit. Dictatori ei magiſtrum equitum Minutium iure imperii ſenatus æquauerat: ſilētium egit. compluribus præterea iniuriis laceſſitus, in eodem animi habitu permanſit: nec vnq̄ ſibi Reipu. permiſit iraſci, tam perſeuerans in amore ciuium fuit. Quid in bello gerendo, non ne par eius conſtantia? Imperium Ro. Cannenſi prælio pene deſtructum vix ſufficere ad exercitus comparandos videbatur. Itaq; fruſtrari, & eludere Pœnoꝝ impetus, quám manum cum iis tota acie conſerere melius ratus, pluribus comminationibus Hannibalis irritatus, ſæpe etiam ſpe bene gerendæ rei oblata, nunquá à conſilii ſalubritate, ne parui quidem certaminis diſcrimine, receſſit: quodq; eſt difficillimū, ubiq; ira, ac ſpe ſuperior apparuit. ergo vt Scipio pugnando, ita hic non dimicando, maxime ciuitati noſtræ ſuccurriſſe viſus eſt, alter enim celeritate ſua Carthaginem opp̄ſſit: alter cunctatione id egit: ne Roma opprimi poſſet.

De C. Piſone, &. M. Palicano.

CAium etiam Piſonem mirifice & conſtāter turbulento Reip. ſtatu egiſſe. COS. narratione in ſequenti patebit. M. Palicani ſeditioſiſſimi hominis peſtiferis blanditiis præruptus populi fauor, conſularibus comitiis ſummum dedecus admittere conabatur: am-

OLIVERIVS.

ATque iſta quidē ſe. Nota eſt hiſtoria. Qu. Fab. Maxi. bel. puni. ſecundo aduerſus Hannib. dictator miſſus illum iuueniliter exultantē ſua ſapientia repræſſit. ſed cū ille multos captiuos Ro. haberet quos apud Trebiam, & lacum traſimenum, aliblq; ab imperatoribus Romanis, re infeliciter geſta, ceperat dictator de his publice redimendis cum Hannib. conuenerat impoſito in capita pro conditione cuiuſq; p̄cio ſed ea ſpe fraudatus à ſenatu, qui non publice redimi cēſuit, quod ſine eius auctoritate id factum eſſe diceret, tacuit, et agrum, quem precioſum habebat, publice uendidit, & pecuniam pro captiuis hoſti promiſſam fideliter exoluit, eadē animi conſtantia uſus eſt, cum Minucium magiſtrum equitū imperio ſibi parem ſenatus populuſq; roma. eſſe iuſſit, quod nunq̄ antea factū fuerat, ut dictatori mag. equitū æquaret imperio. id aſtfuit, qa cū Fa. uideret ſuperiorū ducū temeritate rēpu eſſe concuſſam, adeoq; debilitatam, ut ſuis uiribus niti uix poſſet, rem ſibi lōge aliter gerendā eſſe duxit q̄ ſupiores fecerant, hoſtē. ſ. cōſilio, non uiribus eſſe domandum, & rēpu. prudentiæ magis q̄ fortunæ beneficio recreandā, itaq; noluit unq̄, niſi q̄tū neceſſitas cogeret cū hoſte certare, ſed illorū impetus in dies fruſtrari, & multis modis illudere, donec ſuis ipſi uiribus cōficerentur, nā loca, unde illis cōmeatus eſſe poſſent, q̄ maxīa diligentia occupabat arctioraq; indies alimēta in caſtris hoſtiū reddebat, q̄ unū uincēdi cōſiliū ſaluberrimū excogitauerat, ſed Minutius magiſter eqtū, uit ferox, & rapidus in cōſiliis, ac lingua immodicus p̄rio inter paucos, deiñ palá in uulgus dictatorē criminari, p̄ cauto timidū, p̄ prudente tardū, p̄ perito imbellē appellare q ut diutius eſſet in magſtatu, & Ro. & in caſtris hēret imperiū nolle cū hoſtibus acie dimicare, hæc & alia his īdigniora de dictatore ferēs i uulgus, ſic aīos militū incēderat, ut ſi militari ſuffragii res fuiſſet, haud dubie uiderentur Minu. Fa. duci p̄laturi, forte ita euenit ut dictator comitioꝝ cā ro. reuocatus Minutiū caſtris p̄ficeret, q leui quodā certamine cū Hanni. cōgreſſus, & uictoria parua potitus, īfas de rebus geſtis, & egregia uictoria ſenatū miſit, q̄bus motus ſenatus, & populus decreuerūt minutiū æq̄ imperii p̄tātē habere cū dictator, ſed paulo poſt intellexere Ro. bono imp̄atori magni fortunā momēti nō eſſe, & ſolā mentē rōnemq; dn̄ari, nā Minutius temere cū hoſtibus ſuſcepta pugna non mediocrē reip. cladem illaturus fuerat, niſi dictatoris conſilio in tp̄e ſubuentū fuiſſet. Eludere Protrahere. Ira, ac ſpe ſu. Quia irā ſuperauit ad id, qđ nunq̄ in perniciē reip. iraſci uoluit. Spe, Quia Hanni. ſedendo magis q̄ dimicando ſuperauit contra ſpē omnium, Non dimicando, Ennius, Vnus, qui nobis cunctando reſtituit rem.

Minucii temeritas.

Q. Fa. ira ac ſpe ſuperior.

ASCENSIVS.

ATque. Affert tria unius exempla; dl. Atq; quidem (diſcretiua eſt particula) iſta. ſ. Fuluii cōſtantia eſt ſeueritatis, uero pro ſed illa. ſ. quam dicturus eſt, utputa Q. F. Ma. eſt pietatis admirabilis, quam Quin. Fab. Ma. præſtitit patriæ infatigabilem, neſcio an legendum ſit indefatigabilem, pro ipſe indefatigabilis, ipſe numerauit Hannib. pecuniam p̄ captiuis ſicut promiſerat, & fraudatus publice, ideſt per publicam authoritatē ea, ſcilicet pecunia, tacuit, ideſt non eſt cōqueſtus. Affert deinde ſecundū exemplum eiuſdem dicens, Senatus æquauerat, ideſt æqualē fecerat iure imperii ei dictatori ideſt cum eſſet dictator, Minutium magiſtrum equitum, & tamen ſup. cá uideretur grauiter leſus ſilentium egit. Præterea ipſe laceſſitus compluribus iniuriis, permanſit in eodē habitu mentis, ideſt nullo modo turbatus, & aut cōmotus eſt. Nec permiſit ſibi unq̄ iraſci rei pub. tam, ideſt uſq; adeo perſeuerans fuit in amore ciuium. Affert & tertium eiuſdem exēplum dicens. Quid. ſup. de eo dices in bello gerendo, non ne eius conſtantia par ſup. fuit in bello gerendo ac in toga. q. d. maxime. Nam Impera. Romanum deſtructum penè. i. q̄ſi totum prælio canenſi, ideſt apud cannas ut ſæpe dictum eſt, cōmiſſo, uidebatur uix ſufficere ad exercitus comparandos. Itaq; i. & ita, ipſe ratus melius, ſup. eſſe fruſtrari. Et elu. i. manifeſte fallere, impetus. i. impetuoſitatem penorum, q̄ cōſerere cum eis, ſcilicet penis manum, ideſt confligere cum eis tota acie irritatus pluribus cōminationibus Hanniba. & ſpe etiam rei bene gerēdæ ſæpe oblata, nunq̄ receſſit à ſalubritate conſilii. ne quidem. i. non ſaltē diſcrimine. i. diſceptatione qui certaminis, & qđ eſt difficillimū, ipſe apparuit ubiq; ſuperior. i. inuincibilis ira & ſpe. Ergo ut Sci. uiſus eſt ſuccurriſſe maxime ciuitati noſtræ pugnando, ita hic. Videlicet Fab. Maxi. uiſus eſt ſuccurriſſe maxime ciuitati noſtræ non dimicando. i. non faciendo copiam pugnandi. Enim p̄ quia alter uidelicet Scipio oppræſſit Cartha. ſua celeritate, alter. i. Fab. egit cunctatiōe. i. mora id, ne roma poſſit opprimi, quia ſi male pugnādo exercitus eius deletus fuiſſet Roma haud dubie oppreſſa fuiſſet.

OLIVERIVS.

CAium ēt piſonem mirificem. Pomp. proconſul de Hiſpania, ſertorio uicto nuper redierat, & ſtatim concionem habuerat de reſtituenda plebi tribunitia p̄tāte, palicano tri. ple. legem ferente, hunc palicanum ſeditioſum fuiſſe conſtat, qui contra ſenatus auctoritatē effecit, ut tribunitiā poteſtatem populo redderent, conſules. Cn. P. & M. Li. Craſſus tunc in magna fuit inuidia, Pō. q; conſul tribunitiam p̄tātē populo redderet. Fuit autem palicanus ad uiam appiā ceſus cum aliis, qui prælium ibi commiſerant pro recuperando filio quem repetebat Tigranes. Peſtiferis blanditiis. Quia ferente legem palicano, tribunitia poteſtas reſtituta populo fuerat. Conſternatæ. Perturbatæ, & quaſi mente captæ. Turbulēto. Propter ſeditionem excitatam. Huc indi. Pro ad hanc indignationem. Abſciſſo, conciſo, & breui. Flecti, A recto, & honeſto.

ASCENSIVS.

CAium &c. Ordo eſt. Patebit narrationem in ſequenti Caium Piſonē egiſſe cōſulem ēt mirifice, & conſtāter

ſup. in turbulēto ſtatu reip. incipit autem narrare dicens fauor populi præreptus blanditiis peſtiferis marci Palicani hominis ſeditioſiſſimi, conabatur admittere, comitiis conſulatibus .i. ut dicunt in congregationibus populi Ro. in quibus agebatur de conſulibus eligendis, dedecus ampliſſimū: cupiens deferre ei .ſ. homini ſeditioſiſſimo, imperium ampliſſimum. Cuius .ſ. Palicani actis teterrimis debebatur potius ſuppliciū exquiſitum, q̄ ullus honos. Nec ſax. furialis .i. callida cōmotio, ad furorem, quaſi à furiis incitata, tribunitia .i. tribuni nō deerat multitudini conſternatæ, quæ & id eſt ſimul, comitaretur temeritatem eius, ruentem .ſ. in præcipitium, & inflammaret ſuis actionibus ſup. temeritatē eius, languentem .i. frigide agētem. In hoc ſtatu ciuitatis miſerando pariter, ac erubeſcendo, Piſo eſt collocatus tantummodo manibus tribunorum pro roſtris, id eſt ante roſtra, unde edicta fiebant. quum .ſ. populi ambiſſent, id eſt circunſtitiſſent eum hinc, atq; illic, id eſt à duabus partibus, ac interrogaretur ſcilicet à populo minaci, an eēt renunciaturus palicanum creatum conſulem, ſuffragiis .i. uotis, & uocibus Po. Ro. reſpondit primo. ſe non exiſtimare rēpu. eſſe offuſam tantis tenebris ut ueniretur ſup. ab ea, huc idignitatis .i. ad huiuſmodi indignitatem, deinde cū ſup. populi inſtarent perſeueranter, ut .ſ. iterrogatus reſponderet, ac dicerent, age, ſi fuerit uentum .ſ. ad conſulatum palicani, quid ſup. faceres? inquit, ego non renunciabo. Quo quidem reſponſo, tanto, id eſt tantum, abſciſſo .i. celeri, & ſuccincto, eripuit Palicano conſulatum, priuſq̄ adipiſceretur, id eſt obtineret illū. Piſo contempſit multa, & terribilia, dum nō uult ſpecioſum rigorem mentis ſuæ flecti, ſcilicet à conſtantia.

pliſſimum ei deſerre imperium cupiens: cuius teterrimis actis exquiſitum potius ſuppliciū, quam vllus honos debebatur. Nec deerat conſternatæ multitudini furialis ſax, tribunitia: quæ temeritatem eius & ruentem comitaretur, & languentem actionibus ſuis inflammaret. in hoc miſerādo pariter, atq; erubeſcendo ſtatu ciuitatis, tantummō manibus Tribunorum pro roſtris Piſo collocatꝰ eſt. cum hinc, atq; illinc eum ambiſſent: ac Palicanum ſuffragiis populi COS. creatum, an renunciaturus eſſet interrogaretur: primo reſpōdit nō exiſtimare ſe tantis tenebris offuſam eſſe rempu. vt huc indignitatis veniretur. deinde cum perſeueranter inſtarent: ac dicerent: age, ſi ventum fuerit. non renunciabo, inquit. quo quidem tam abſciſo reſponſo, conſulatum Palicano, prius q̄ illū adipiſceretur, eripuit. multa, & terribilia Piſo cōtempſit: dum ſpecioſum mentis ſuæ flecti nō vult rigorem.

De Metello.

Metellus autem Numidicus propter cōſimile perſeuerantiæ genus, excepit quoq; idignam maieſtate, ac moribus ſuis procellam. cum enim animaduerteret, quo tenderent Saturnini Trib. ple. funeſti conatus, quantoq; malo Reip. ſi non his occurreret: erupturi eſſent: in exilium, quam in legē eius ire maluit. poteſt aliquis hoc viro dici cōſtātior? qui ne ſententia ſua pelleretur, patria, in qua ſummū dignitatis gradū obtinebat carere ſuſtinuit.

De Q. Scæuola.

Caeterum vt neminem ei prætulerim, ita Q. Scæuolam Augurem merito comparari. depulſis, proſtratiſq; inimicorum partibus, Sylla occupata vrbe, ſenatum armatus coegerat: ac ſumma cupiditate ferebatur: ut C. Marius quam celerrime hoſtis iudicaretur. cuius voluntati nullis obuiam ire audentibus, ſolus Scæuola iterrogatus de hac re, ſententiam dicere noluit, quinetiam truculētius ſibi minitanti Syllæ: licet, inquit, mihi agmina militum, quibus curiam circunſediſti, oſtentes: licet mortem identidem miniteris: nunquam tamen efficies: vt propter exiguum, ſenilemq; ſanguinem meum, Mariū, à quo vrbs, & Italia conſeruata eſt: hoſtem iudicem.

agrariam per uim tuliſſet Saturninus: Metello numidico, eo q; in eam minime iuraſſet, diem dixit. qui cum à bonis ciuibus defenderetur, ne cauſa malorum certaminum eſſet, in uoluntarium exilium rhodum profectus eſt, ibiq; legendo, & audiendo magnos uiros aduocabat. ¶ Procellam, impetum auxilii. ¶ Occurreret. Reſiſteret. ¶ Quo erupturi: eſſent id eſt Ad quantum reipu. perniciem euaſuri eſſent.

ASCENSIVS.

Metellus autem Numidicus, excepit quoque propter conſimile genus perſeuerantiæ procellam, id eſt commotionem indignā maieſtate, ac moribus ſuis. Cū enim animaduerteret, quo conatus funeſti, id eſt ſcelerati, & pernitioſi, Saturnini tribuni plebis tenderent, & ſupp. cum q̄to malo, id eſt incommodo reip. eſſent erupturi, ſi non occurreret his, ſcilicet cōatibus eius. maluit ire in exilium q̄ in legem eius, id eſt q̄ conſentire legi eius. Poteſt aliquis dici conſtantior hoc uiro, qui ne pelleretur ſup. à ſententia ſua, ſuſtinuit .i. paſſus eſt ſe carere patria, i qua obtinebat ſummum gradum dignitatis? quaſi dicat minime dici poteſt eo conſtantior, quicunq; is ſit, unde addit.

OLIVERIVS.

Caeterum neminem, ut neminem ei prætuleri, ita Q. Scæuolam augurem. Non auſim inquit, utrum quempiam in hoc uirtutis genere, Metello p̄ponere., poſſū autem Q. Scæuolam iure cōparare, qui nihilo inferius conſtantiæ documentum dediſſe uidetur. deuictis enim Marianis partibus, cum Sylla ut ſæpe dictum eſt, remp. occupaſſet, cōuocato ſenatu uoluit, ut Marius hoſtis patriæ iudicaret: iuſſiſq; ſententiam dicere ſenatoribus, cum alii metu, alii uolūtate ſententiam comprobaſſent, ſolus Scæuola inuentus eſt, qui conſtans, & intrepidus nulla ratione, cogi potuerit iniquam proferre, ſententiā. ¶ Truculentius Sæuius ¶ Identidem. Frequēter. ¶ Vrbs, & Italia. Quia teuthones, Cymbros, & Gallos deuicerat.

OLIVERIVS.

Metellus autem numidicus, p̄pter. Florꝰ Apuleius, iquit, Saturninus Grachanas aſſerere leges non deſtitit, tantum animorum uiro Marius dabat, qui nobilitati ſemper inimicus conſulatu ſuo, extitit præterea occiſo palam comiciis Anio cōpetitore tribunatus, ſubrogare conatus eſt in eius locū C. Grac. hoiem ſine tribu, ſine nomine, ſed ſubito titu. in familiā ipſeſe adoptabat, cū tot tantiſq; ludibriis exultaret ipune i rogādis Gra. legibus, ita uehemēter icubuit, ut ſenatū quoq; cogeret in uerba iurare. cū abnuētibus aq̄, et igni iterdicturū ſe minaret. unus tū extitit, q malle exiliū. hic aūt fuit Meteli. Numid. qa ſeqiur poſt Metel. fugā .oi nobilitate p̄culſa etc. ¶ Metel. aūt numidi. De hoc uiro Pli. de uiris illu. Q. inqt, Cecilius Metellus numidicus q de iugurtha rege triūphaut cenſor, eū q ſe Tiberii Gracchi filiū mentiebatur, in cenſum nō recepit. Idē in legē Apuleiā per uim latā iurare noluit, q̄re in exiliū actus Smyrnæ exulauit. Claudia deiñ rogatione reuocatus, cū ludis forte literas in theatro accepiſſet de reuocatione, nō prius eas legere dignatus eſt q̄ ſpectaculum finiretur, Metellum ſororis ſuæ uir laudare noluit, q; is ſolū iudiciū cōtra leges detractaret. Abbreuiator T. Liuii, cū legē, inquit,

Metelli numidici cōſtātia.

ASCENSIVS.

Caeterum, id eſt ſed: ut, id eſt quemadmodum neminē prætulerim ei, ita comparauero ſup ei tanq̄ non inferiorem, merito, id eſt ob meritum eius, Quintum Scæuolā augurem. Nam ſup partibus inimicorum .ſ. ſyllæ depulſis, & p̄ſtratis, Sylla occupata urbe, id eſt qui occupauerat urbem: coegerat, id eſt cōgregauerat armatus, id eſt ui, ſenatum, ac ferebatur ſumma cupiditate ut Caius Marius iudicaretur hoſtis, ſcilicet patriæ q̄ celerrime. Cuius uoluntati nullis audentibus ire obuiam, id eſt reſiſtere, ſolus Scæuola interrogatus de hac re, noluit dicere ſententiam, quinetiam, inquit ſyllæ minitanti ſibi. ſi Scæuolæ truculentius .i. multum truculente, licet oſtentes mihi agmina militum quibus circunſediſti curiam, & licet miniteris mihi identidem mortem, tū nunq̄ efficies, ut p̄p exiguum & ſenilem ſanguinē meum .i. p̄p conſeruationem uitæ, q̄ non poteſt diu durare, ego iudicem Mariū, à quo urbs, & Italia eſt conſeruata, hoſtem .i. patriæ.

Scæuolæ auguris conſtantia.

Oliuerius.

¶ De Sempronia.

QVid fœminæ cũ concione? ſi patrius mos ſeruetur: nihil. ſed vbi domeſtica quies ſeditionũ agitata fluctibus eſt: priſcæ conſuetudinis authoritas cõuellit. pluſq; ualet, quod violẽtia cogit, quàm quod ſuadet, & præcipit verecũdia. itaq; te Sempronia Ti. & C. Gracchorum ſoror, vxor Scipionis æmiliani, non vt abſurde grauiſſimis virorum operibus inſerens: maligna relatione comprehendam: ſed quia à Tri. pl. producta ad populum, in maxima confuſione nihil à tuorũ amplitudine degeneraſti: honorata memoria proſequar. Coacta es eo loci conſiſtere: ubi principum ciuitatis perturbari frons ſolebat. inſtabat enim tibi toruo vultu profundens ampliſſima poteſtas: cum clamor imperitæ multitudinis obſtreperet. totum forum acerrimo ſtudio nitebatur: vt Equitio: cui Semproniæ gentis falſum ius quærebatur: tanquam filio Tiberii Fratris tui oſculum dares. tu tamen illum: neſcio quibus tenebris protractum, ut portẽtum, execrabili audacia ad uſurpandam alienam propinquitatem tendentem, repuliſti.

¶ De Centurionibus.

NOn indignabuntur lumina noſtræ vrbis: ſi inter eorum eximium fulgorem centurionum quoq; virtus ſpectandam ſe obtulerit. Nam ut humilitas amplitudinem venerari debet: ita nobilitate fouenda magis, quam ſpernenda bonæ indolis nouitas eſt. An abigi debet Pontius ab horum exemplorum contextu? qui pro Cæſaris partibus excubans, Scipionis præſidio interceptus, cum vno modo ſalus ei daretur, ſi ſe futurum Cn. Pompeii generi ipſius militem affirmaſſet: ita reſpondere non dubitauit. Tibi quidem Scipio gratias ago: ſed mihi vti iſta conditione uitæ non eſt opus. Sine vllis imaginibus nobilem animum, & idem conſtantiæ propoſitum ſecutus. C. Meuius Centurio diui Auguſti, cum Antoniano bello ſæpenumero excellentes pugnas edidiſſet: improuiſis hoſtium inſidiis circumuentus, & ad Antonium Alexandriam perductus, interrogatuſq; quidnã de eo ſtatui deberet, iugulari me, inquit, iube, quia non ſalutis beneficio, nec mortis ſupplicio adduci poſſum, vt aut Cæſaris miles deſinam: aut tuus eſſe incipiam. Cæterum quò conſtantius vitam contempſit: eò facilius impetrauit. Antonius enim virtuti eius incolumitatem tribuit.

OLIVERIVS.

QVid fœminæ. Scilicet negocii habent cum concione? Si patrius mos ſeruetur, nihil, nam fœmina pudica in conuentu hominum prodire non decet ex conſuetudine maiorum. Fluctibus. Motibus, & perturbationibus, ſic & Cice. pro Milone populo ſeditioſo comparat tempeſtatem: equidem certas tempeſtates & procellas in illis dũtaxat fluctibus concionum &c. contra uero Ver. tempeſtati comparat populũ: ac ueluti in populo magno, cũ ſæpe cohorta eſt ſeditio &c. Sed ubi pudor quidẽ & reuerentia: ſexus non patitur mulierem pudicam in cœtũ, & multitudinẽ uirorũ prodire ex conſuetudine maiorũ niſi neceſſitate cogatur, ſed ſi cogitur, priſca conſuetudo tollitur & uiolentiæ pudor parẽte cõpellitur. Itaq; te Sempronia L. Apuleius trib. pl. ſubornauerat Equitium quendam ignobilem, utpote libertinæ ſortis hominem ut ſe filium T. Gracchi diceret, Sempronia in forũ adducta, ut rem hanc falſam teſtaretur, nulla ui ipelli potuit, ut dedecus familiæ ſuæ cognoſceretur. Perturbari frons ſolebat, nemo erat tam ſummus in ciuitate princeps, qui ſi de eo ad populum ageretur reus productus, non uultu pallore perfunderetur, & de ſalute ſollicitus eſſet. Abſurde. Inconuenienter, & indigne. Amp. poteſtas. i. tribunitia. Obſtr. inclamaret. reſonaret. nã plebs motu ſuo tumultuabatur.

ASCENSIVS.

QVid fœminæ &c. Recitat conſtantiã Semproniæ quæ in concionem producta, ut oſculo atteſtaret quendã ignobilẽ (ut authore tribuno plebis ſeſe aſſerebat) eẽ filiũ Tyberii Grac nullis minis ad mẽdacii atteſtationẽ induci potuit Ordo eſt. Quid fœminæ ſup. hñt negocii cũ cõcione? aut potius in ſingulari ſic. Quid ſup. negocii ẽ, fœminæ cũ cõcione i. cœtu hoium conuocatorũ ad audiẽdũ de his, q̃ rẽp. concernũt? Rñdet. Si mos patrius. i. à prĩbus inſtitutus aut in pria diu obſeruatus, ſeruetur, nihil ſup. ẽ negocii fœminæ cũ cõcione. Sed ubi. i. poſtq̃, quies domeſtica. i. ciuilis. eſt agi. flu. ſeditionũ. i. poſtq̃ ciues, q prius domi quiete uiuere ſolebat cœpeſt ſeditiões excitare, authoritas priſcæ. i. antiq̃ cõſuetudĩs, cõuellitur. ſ. à ſede ſua. i. diſſipatur, & tũc plus ualet id, qđ uiolẽtia cogit, q̃ id q̃ uerecũdia ſuadet, & p̃cipit. Itaq;. i. & ita, qa tu ñ ſpõte i cõcionẽ deſcẽdiſti, ô Sẽpronia, ſoror Tib. & Cai Grac. & uxor Scip. Aemiliani, ego nõ cõp̃hendã te maligna. ſ. detractiora relatiõe, ut. i. uelud iſerẽs (forte legatur rectius iſerẽtẽ) te abſurde, qa cõtra morẽ pr̃ium: grauiſſimis opibus uirorũ, q̃le ẽ in cõciõe cõſtãter uerũ tueri, ſed quia tu producta à trib. pl. ſ. Lucio Apuleio ad populũ i maxima cõfuſiõe. ſ. populi, q cõmotus ſtabat expectãs atteſtationẽ tuã: tu nihil degeneraſti ab amplitudine tuorũ. ſ. neceſſariorũ, & maiorũ. ideo ſup. proſequar te, memoria honorata. i. honorifica. Tu enim coacta es conſiſtere. i. cum multis ſtare, eo loci, id eſt in eo loco, uidelicet in publica concione, ubi frons principum ciuitatis ſolet perturbari, quando. ſ. illis dies ad populum dicta fuerit. Poteſtas ampliſſima, uidelicet tribunitia inſtabat tibi, profundens toruo uultu minas, cum. i. quãdo clamor multitudĩs iperitæ obſtreperet. i. ſtrepitu oppleret totũ forũ, & nitebatur acerrimo ſtudio. i. conatu, ut dares Equitio ſ. adoleſcenti ignobili, cui q̃rebatur. ſ. à Tribuno ple. & à populo male p̃ſuaſo, falſum. q. fictũ, & non uerũ ius gẽtis Semproniæ. i. ut hæres declararet Tiberii Grac. q de gente Sempronia erat, dares inq̃ Equitio oſculũ tanq̃ filio Tiberii fr̃is tui, tũ. i. licet tot te urgerent, tu repuliſti illũ. ſ. Equitiũ p̃tractũ. i. p̃ductũ, neſcio q̃bus tenebris. i. obſcuris parentibus, tendentem, ut portentũ. i. tãq̃ mõſtrũ, audacia execrabili, ad uſurpandam propinq̃tatem alienam.

OLIVERIVS.

NOn indignabũtur. De inferiorum hominum conſtantia dictu? Vale. præfationem quãdã p̃mittit, q̃ oñdit, nõ debere nobilioribus uiris moleſtũ eſſe neq; naturæ indignũ uideri, humiliorum hoium ſibi exempla ſubiungi. quod quemadmodũ ab his clarorũ uirorũ amplitudo ueneratur, ſic à claris uiris, hũilitatis uirtus, ſi qua fuerit, magis eſt oĩ fauore p̃ſequenda, quò ſe tollere poſſit, q̃ ulla malignitate ſpernenda, qua ueluti demerſa perpetuo iaceat. Nouitas, noui hoies, q nullã maiorũ ſuorũ imagine clari, ſuã ſibi nobilitatẽ uirtute cõpararũt. An abigi de. Põ. ab h. e Hoc ſine dubio ciuili bello, quod in Africa geſtũ ẽ, poſt Põ. caſus euenit, nã capta forte triremi una cæſariana q̃ commeatũ ex Sicilia aduehebat: ueterani quidam milites cũ centurione uno ad Scipionem deducti ſunt, quos ita Sci. dr̃ allocutus. Nõ ſpõte uſa certe ſcio, ſed illius ſceleratiſſimi uẽſtri iperatoris ipulſu, & iperio coactos, ciues & optimũ quẽq; nefarie cõſectari. quos quoniam fortuna in noſtrã detulit poteſtatem, ſi id, q̃ facere debetis remp. cũ optimo quoq; defendetis, certũ eſt, uobis uitã, & pecuniã donari, pusq̃ q̃ diſſentiatis prolocq̃mini, id Centurio. p̃ tuo, igr, ſũmo bñficio Scip grãs ago (nõ. n. te iꝑatorẽ appello) q mihi uitã, icolumitatẽq; belli iure capto polliceris: & forſan iſto uterer bñficio, ſi nõ ei ſũmũ ſcelus adiũgeretur, ego ne cõtra Cæſa. iꝑatorẽ meũ, apud quẽ ordinẽ duxi, eiuſq; exercitũ, p̃ cuius dignitate uictoriaq; amplius. xxxvi annis depugnaui, auerſus, armatuſq; cõſiſtã? neq; ego id facturus ſũ, & te magnopere de negocio deſiſtas ad hortor, cõtra cui⁹. n. copias cõtẽdas, ſi minus antea expertus es; licet nũc cognoſcas: elige ex tuis cohortẽ unã q̃ putas eẽ firmiſſimã, & cõſtitue cõtra me: ego ex meis cõmilitõib⁹ quĩs nũc

in tua tenes poteſtate, non amplius decem ſummam: tunc ex uirtute noſtra intelliges, quid ex tuis copiis ſperare debeas. tunc Scip. irritatus, omnes interfici iuſſit. Si ſe ſu. Cn. Pomp. gc. ip. mi. aſ Diſcrepat hoc loco Va. à Cæ. commentariis, nã poſt Pompeii mortem hoc factum fuiſſe, ex ipſis commentariis colligitur, niſi alter forte centurio alio tempore & Scipi. præſidio interceptus, ad eum fuiſſet deductus quod nuſquã me legiſſe memini, nã quod nonulli dicunt, hoc fuiſſe apd Aliacmonem fluuiũ, qui macedoniam diuidit à Theſſalia cum Scipio ad Pom. properaret, ut expediti⁹ iter faceret M. fauonium cum. viii. cohortibus ad Aliacmonem Fluuiũ in præſidio collocauit, & qd pontius certior factus de aduentu Scip fuerit interceptus, totum falſum, teſte ipſo Cæſ. qui oſtendit, nullum ibi fuiſſe Pontium, ſed Caſſium, nõ interceptũ, ſed aduentu Domitii liberatum, quare Centurionem quem ſupra diximus põtium nominatum fuiſſe crediderim. Sine ullis, & idem cõſtantiæ. hoc fuit bello ciuili, qp inter Au. & Anto. geſtum eſt, ubi Mæuius hic, de quo loquitur, cum multa, & præclara facinora edidiſſet, tandem periculis temere nimis expoſitus, ab Antonianis militibus, interceptus eſt, & ad imperatorem Anto. deductus, quem cum interrogaſſet, quid nam de ſe cõſtituendum eſſe uideretur, conſtanter reſpondit, occidi iube, quia nulla ratione adduci poſſum, ut à Cæſ. ad te ipſe deficiã qua cõſtantia uitam quam cõtemnẽbat facilius ab Ant. conſecutus eſt. Alexandriã. Vbi cũ Cleopatra uiuebat.

ASCENSIVS.

NOn i dignabũtur. Trãſiẽs ad minus claroꝝ cõſtãtiam memorãdã, ꝑ modũ pfationis cõnectit dicẽda dictis hoc ordine. Lumina. ſ. primores nſæ urbis nõ i digna buntur. i. nõ ægre ferrent, ſi iter eximiũ fulgorẽ corũ, uirtus quoq; cẽturionũ, q iferiores ſũt obtulerit ſe ſpectãdã. ſ. ex relatiõe authoris, nã ut humilitas. i. humilis cõditiõis hõ, dẽt uenerari ãplitudinẽ. i. amplæ cõditiõis & nobilitatis uiros, ita nouitas bonæ idolis, ẽ magis fouẽda ꝙ ſpnẽda ſup. nobilitate. i. nobilibus. opponũtur ãt noui, & nobiles. Nã noui ſunt ignobiles, ut q primi ſuoꝝ magiſtratũ gerũt, aut geſſeſt. Nobiles ãt multoꝝ magſ atuũ geſtoꝝ notitia clari. An potius. ſ. centurio debet abigi. i. repelli ab cõtextu hoꝝ exẽploꝝ. q. d. minime. Qui. ſ. pontius excubans. i. uigilãter agens pro partibus Cæſ. ſ. Iulii iterceptus ſup. à pſidio Sci. cũ ſalus daret. i. offerretur ei, uno mõ. i. tñ una cõditione, ſi affirmaſſet ſe futurũ militẽ Cn. Põp. gñi ipſius. ſ Scip. nõ dubitauit. i. non eſt ueritus rñdere ita. i. in hũc modũ, ò Sci. ago qdẽ tibi gratias, ſed nõ ẽ opus. i. expediens mihi uti iſta. ſ. tã uiti (q a mutata fide). cõditione uitæ. Sine ullis &c. Valla hoc legit ꝙſi ſubaudiatur ò, ſed ſupprimaſ, ut minor ſit uis exclamatiõis, & ita deberet addi ſupiori exẽplo, ut ſit ò nobilẽ aium ſine ullis i aginibus. i. ſtẽmatib⁹ maioꝝ. Et ſcdm hãc lectionẽ pricipiũ alterius narratiõis eẽt. Idẽ cõſtãtiæ, qũo nõ eẽt legẽdũ, & idẽ, ſed dũtaxat idẽ, aliis ãt, qbus mius accedo, placet, ut ſit ordo. C. meui⁹ cẽturio diui Aug. ſecutus aium. ſ. põti nobilẽ ſine ullis iagibus. ſ. maioꝝ, & idẽ ꝓpoſitũ cõſtãtiæ, cũ. i. poſtꝙ edidiſſet ſup. in bello Antoniano. i. geſto cõtra Anto. induirũ, ſæpenumero pugnas excellẽtes, cirtũuẽtus. i. iterceptus i ſidiis ho. i. puiſis. i. ꝗs nõ puiderat. Et pductus Alexãdriã urbẽ ægypti, ad An. q illic cũ cleopatra agebat, & interrogatus. ſ. ab Ant. quidnã deberet ſtatui de eo, inqt, ò Ant. iube me iugulari, quia nõ poſſum adduci. ſ. ad aſſentiendum beneficio ſalutis. i. etiam ſi mihi ſalutem promiſeris. nec ſupplicio mortis. i. licet mortem miniteris ut aut deſinam eſſe miles Cæſ. ſ. auguſti, aut incipiam eſſe tuus. Cæterum. i. ſed quo. i. quanto cõſtãtius Meuius ſup. contempſit uitam eo. i. tanto facili⁹ impetrauit uitam. Ant. enim tribuit incolumitatem. i. ſalutem uirtuti. i. propter uirtutem eius, ipſi.

Externa, de Blaſio.

COmplura huiuſcæ notæ Romana exempla ſuperant: ſed ſatietas modo vitanda eſt. Itaque ſtylum meum ad externa iam delabi permittam. quorum principatum teneat Blaſius: cuius conſtãtia nihil pertinacius. Salapiam enim patriam ſuam præſidio punico occupatam romanis cupiens reſtituere, Daſium acerrimo ſtudio ſecum in adminiſtratione reip. diſſidentem, & alioqui toto aĩo Hannibalis amicitiæ uacantem, ſine quo propoſitum conſilium peragi non poterat: ad idem aggrediẽdum opus maiore cupiditate, quàm ſpe certiore, tentare auſus eſt. qui protinus ſermonem eius, adiectis quæ & ipſum commendatiorem, & inimicum inuiſiorem factura videbantur: Hannibali retulit. à quo adeſſe iuſſi ſunt: vt alter crimen probaret: alter defenderet. Cæterum cum res pro tribunali gereretur, & illi quæſtioni omnium oculi eſſent intenti: dum aliud forte certioris curæ negocium tractatur, Blaſius vultu diſſimulãte, ac voce ſummiſſa monere Daſium cœpit: vt Romanorum potius, quam Carth. partes foueret. enim vero tunc ille proclamat, ſe in conſpectu ducis aduerſus eũ ſolicitari. quod quia incredibile exiſtimabatur: & ad vnius tantum aures penetrauerat & iactabatur ab inimico: veritas fide caruit. ſed non ita poſt multo Blaſii mira conſtantia, Daſium ad ſe traxit, Marcelloq; & Salapiam, & quingentos Numidas. qui in ea cuſtodiæ cauſa erant, tradidit.

OLIVERIVS.

COmplura huiuſcæ. Ad externa tranſiturus præfat quodammodo, ac dicit alia multa ſeruatæ conſtãtiæ domeſtica exẽpla ſupereſſe memoratu digna, quæ conſulto pterire, & ad externa tranſire uoluit, ne unius rei longæ narrationis faſtidioſa copia ſacietatem legentibus ingeneraret. Notæ. i. huius memoriæ, & notandum eſt in bonam partem accipi pleruncq; notam eſt enim pactum, dedecus, macula, eſt etiam nota rei alicuius memoria, ac ſignum & figura rem aliquã denotans. Quorum pñn. Salapiæ pricipes erãt Daſius & Blaſius, Daſius Hãnibalis amicus, Blaſius quantum ex tuto poterat rem romanam fouebat, & per occultos nuncios ſpem proditionis fecerat Marcello. ſed ſine adiutore Daſio res trãſigi non poterat. Multum ac diu cunctatus, & tum quoq; magis inopia conſilii potioris quã ſpe effectus, Daſium appellabat, at ille ab re auerſus tum æmulo potenti inimicus rem Han. aperit. Acceſſito utroq; Hannibal, cum pro tribunali ꝗdã ageret mox de Blaſio cogniturus ſtaretq; ſubmoto populo accuſator, & reus: Blaſius de ꝓditiõe Daſiũ appellabat: enimuero illæ uelut imanẽ rem ſtare: exclamat ſub oculis Han. ſecũ de ꝓditiõe agi Han. atq; eis, q aderãt quo audacior res erat minus uериſimilis uiſa eſt, æmulationẽ ꝓfecto atq; odiũ eẽ, & ob id crimẽ afferri, qp quia teſtẽ hře non poſſit, liberius fingatur, ita inde dimiſſi ſunt. nec nõ Blaſius ante deſtitit tam audaci incepto, quã idẽ obtundẽdo docendoq; ꝙ ea res ipſi patriæq; ſalutaris eſſet, peruicit, ut præſidium (hi autem numidæ erant) ſalapiaq; traderetur Marcel. nec ſine cæde multa tradi potuit, quia longe fortiſſimi equitum ex toto punico exercitu erant, ita quanꝙ improuiſa res fuit, nec uſus equorum in urbe erat, tñ armis inter tumultum captis, & eruptionem tentauerunt & cum euadere nequirent, pugnantes ad ultimum occubuerunt: nec pluſquam. l. ex his in poteſtatẽ Ro. uiui uenerunt, plus aliquanto dãni, hæc ala equitũ amiſſa Hanni. quàm Salapia fuit, nec deinde unquam penus, quo longe plurimum ualuerat, ſuperior equitatu fuit. Diſſidentẽ diſſentientem, quia Blaſius cum Ro. Daſius cum Hanni ſentiebat. Adiectis, quæ & ipſum commendatiorem. Quia ꝗdam inſerebat, quæ ipſum beniuolum Hanni. redderẽt. Certioris. c. propinquioris. qp celeriorẽ curã deſideraret. Vultu diſſimulante ne ab aliquo percipi poſſet ipſum cũ Blaſio loqui. Incredibile, Vipotè etiam in conſpectu ducis & quo res audaciæ plus habere uidebatur, cõis fidei minus habebat.

ASCENSIVS.

COmplura. Trãſit ad externa, nõ qp deſint romana, ſed ut uaria magis oblectẽt. uñ dicit. Cõplura exẽpla Romana huiuſcæ notæ. i. eiuſdem ualoris inconſtantiæ, ſicut nummi eiuſdẽ æris. põderis, & notæ. i. monete eiuſdẽ ſunt

ualeris, ſed ſacietas eſt uitanda modo .i. menſura. Quicquid enim ultra modum capimus, nos ſatiat & in nobis nauſeam parit in terris. Itaq; .i. & ita permittam ſtilum meum dilabi ad externa ſup. exempla, quorum principatum .i. primum. & principalem locum Blaſius .i. Salapinus teneat, Cuius conſtantia nil ſup eſt pertinacius .i. perſeuerantius. Enim pro quia ipſe cupiens reſtituere Ro. Salapiam patriam ſuam occupatam præſidio punico. auſus eſt tentare idest ſollicitare ad idem opus .i. ad reſtitutionem communis patriæ, maiore cupiditate quã ſpe certiure .i. cupiditate, quæ plus habuit uehementiæ, aut magnitudinis, quàm ſpes habuit certitudinis, quia auſus eſt tractare Draſium diſſidentem: .i. diſſentientem ſecum acerrimo ſtudio in adminiſtratione reip. & alioqui .i. præter illud diſſidium, aut illam diſſenſionem. uacantem .i. operã dantem, & ſe exponentem toto animo, amicitiæ Hãn. ſine quo conſilium propoſitum non poterat peragi. quia uterq; præſidio ꝑerat aut clauesq; portarũ neuter ſolus habebat. Qui .ſ. Daſius retulit protinus Hãni ſermonem eius .ſ. Blaſii: adiectis, ideſt additis ſupple iis quæ uidebantur factura, & .i. ſimul ipſum .ſ. Daſium, commendatiorem .i. chariorem, & acceptiorem Hanni. & inimicum .ſ. Blaſium inuiſorem, ideſt magis inuiſum A' quo ſcilicet Hanni. iuſſi ſunt .ſ. ambo, adeſſe .i. comparere: ut alter .ſ. Daſius probaret crimen, alter .ſ. Blaſius defenderet, ideſt purgaret, aut repelleret. Cæterũ .i. ſed: cũ res gereretur pro tribunali .i. aſi tribunal, & oculi omnium eſſent intenti illi quæſtioni .i. inquiſitioni de crimine proditionis, dum forte aliud negocium curæ cliterioris .i. interioris, & magis urgentis, tractatur .ſ. ab Han. Blaſius cepit monere Daſium uultu diſſimulãte, ideſt occultante quid ageret: & uoce ſummiſſa, ne præter eum quiſquam audiret, ut foueret poti⁹ partes Romanorum quàm Carth. Enimuero .i. certe tunc ille .ſ. Daſius proclamauit ſe ſollicitari .ſ. à Blaſio, in conſpectu ducis .ſ. Han aduerſus illum .ſ. ducem, quia ut foueret Ro. partes. Quod quia exiſtimabatur incredibile, & penetrauerat tantum ad aures unius .ſ. Daſiũ, & iactabatur .i. iactãter deferebatur ab inimico ueritas .i. licet uera eſſe delatio, tamen caruit fide .i. credulitate, Sed mira conſtantia Blaſii traxit non multo poſt Daſium ad ſe .i. in ſententiam ſuam tradidit .ſ. conſentiente Daſio, Marcello duci Romanorum, & .i. ſimul Salapiam .ſ. urbem patriam ſuam, & quingentos milites Numidas, qui erant in ea .ſ. urbe, cauſa cuſtodiæ .i. præſidii, & defenſionis à Romanis.

OLIVERIVS.

PHociõ uero cum. Dercilius quidam admonebat Athenienſes, ut cauerent ab inſidiis Nicanoris, qui præfect⁹ erat Caſſandri, ꝙ occulte bellum pararet pireumq; portum ne interciperet periculum eſſe. Phocion autem populo audiente magna uoce dixit, nullum inſtare periculum, & nihil prorſus timendum eſſe conſulebatq; magis amicitiam cum Caſſandro, quam bellum ſuſcipiendum, capto deinde pireo, nec ad recuperandum armari, nec armatis præeſſe uoluit. nam factio optimatum, in qua & Phocion erat cum Caſſandro ſentiebat. populares Polyperconti fauebat. ſed poſtq ſuſcepto bello pulſus eſt Caſſander, Polypercoote duce, Phocionis conſilium minus probabile uiſum fuit, tum phocion in concione Athenienſium fortunæ gratulatus eſt, & de proſpero euentu lætatus, at uero conſilium ſuũ aliq̃to ſanius fuiſſe affirmauit, magnã qdẽ cõſtantiã uiri, ut in ipſa uictoria ꝓbaret cõſiliũ ſuũ ꝙ fuerat de bello nõ ſuſcipiẽdo, fuit hic phocion ut in cap. de Ingratitudioe latius, ꝓlixiuſq; dictum fuimus, capite damnatus, nam inter cætera in eo quoque oſ

ſenderat ciuitatem quod male conſuluerat patriæ ſuæ, ne ultro ſpartanis bellum iſferrent, cuius duces fuere Pericles & Sophocles, quo bello multas achaiæ ciuitates Athenienſium imperio adiecerunt, Phocion & ſi ſæpe exercitibus præfuit, ſummoſq; magiſtratus cepit, tamen multo eius notior integritas uitæ. quàm rei militaris labor. itaq; huius memoria nulla, illi⁹ autem magna ſama: ex quo cognomine bonus eſt appellat⁹. legitur in uita Demoſthenis, uim maximam in dicendo habuiſſe Phocionem, qui multas graueſq; ſententias paucis uerbis complecteretur. item quod Demoſthenes omnes oratores uno Phocione excepto, nõ ſolum eloquentia, ſed uita quoq; ſuperauit. ☞ Blandum animum caſus pleriq; temeritatem corrigit, ut res malo conſilio aggreſſas, caſus plerunq; fecundet. ☞ Placidi, & miſericordes. ſummæ modeſtiæ, & integritatis uirum fuiſſe Phocionem, & perpetuo pauperem, cum ditiſſimus propter delatos honores eſſe potuiſſet. nam repudiauit cõſtãtiſſime Philippi regis munera cum maxime hortaretur à legatis regis ut ea acciperet, ad filiorum ſaltem commoditatem qui in ſumma paupertate non facile poſſent paternam tueri gloriam: quibus ille reſpondit, ſi mei ſimiles erunt, nequaquã difficile erit: idem hic agellus illos alet, qui me ad hanc dignitatem produxit, ſi ſimiles ſunt futuri, nolo meis impenſis illorum ali, augeriq; luxuriam.

☙ De Phocione.

PHocion vero, cum Athenienſes rem aliter quàm ipſe ſuaſerat: proſpere adminiſtraſſent: adeo perſeuerans conſtantiæ ſuæ propugnator extitit: ut in concione lætari quidem ſe ſucceſſu eorum, ſed conſilium tamẽ ſuum aliquanto melius fuiſſe diceret. Nõ enim damnauit, ꝙ recte viderat, quia quod alius male conſulerat: bene geſſerant. felicius illud exiſtimans, hoc ſapientius. plerunq; enim temeritatem caſus iuuat: vbi prauo conſilio propius aſpirat. & quo vehementius noceat: deſperatius prodeſt. placidi ſanè & miſericordes, & liberales, omniq; ſuauitate temperati mores Phocionis: quos optime profecto conſenſu omnium, bonitatis, cognomine decorandos cenſuit. Itaque cõſtantia, quæ natura rigidior videtur: lenis è manſueto eius pectore fluxit.

ASCENSIVS.

PHocion uero &c. Ordo eſt. Vero pro ſed, Phocion cũ Athenienſes adminiſtraſſent, rem ſcilicet militarem, ꝓſpere ſed aliter quam ipſe ſuaſerat, extitit adeo perſeuerans propugnatoe, ideſt protector, ſuæ conſtantiæ, ideſt perſeuerantiæ in ſententia, ut diceret in concione, ideſt ut dicunt in congregatione, & in cœtu hominum, ſe quidem lætari ſucceſſu eorum, ideſt eo ꝙ proſpere ſucceſſiſſet, ſed tamen conſiliũ ſuum fuiſſe melius aliquanto, & ita ſi ipſum ſecuti fuiſſent, adhuc melius ſucceſſiſſet. Non enim damnauit, ideſt reprobauit ſupple, id quod ipſe uiderat recte, quia ideſt propterea qđ Athenienſes bene geſſerant, id quod alius male conſuluerat. Exiſtimans, ideſt iudicans illud, ideſt quod fecerant ex malo conſilio alterius, felicius ſupple eueniſſe, hoc ſcilicet quod ipſe conſuluerat, ſapientius ſupple conſultum eſſe, unde noluit rem iudicari ab euentu, ſicut nec Phyllis Ouidiana dicens ex opinione uulgi. Exitus acta probat, & addens ex ſententia ſua, careat ſucceſſibus opto. Quiſquis ab euentu facta notanda putat. Vnde author noſter. Caſus enim iuuat plerunque temeritatem (non quia ut philoſophus docet, quanto minus eſt alicui prudentiæ, tanto plus habet fortunæ, eo quod caſus & fortuna nullum cum prudẽtia habent commercium, ſed quia plerũq; ita euenit, ut quanto quiſq; minus proſpexerit, tanto melius illi à caſu euenire ſoleat) ubi ſcilicet caſus, aut fortuna aſpirat propius, ideſt præſens conſilio prauo, ſupplequam recto, & quo ideſt ideo, ut fortuna noceat uehementius, ipſa prodeſt deſperatius, ideſt in rebus magis deſperatis. Mores phocionis placidi ſane, ideſt ualde & miſericordes, & liberales, & temperati omni ſuauitate, quos ſcilicet mores, conſenſus omnium, ſcilicet ciuium Athenien. cenſuit optime decorandos cognomine bonitatis, alii legunt decorando ut ſit quos conſenſus omnium cenſuit, ideſt æſtimauit optime, decorando ſuppleeum cognomine bonitatis. Nam dictus eſt uulgo phocion bonus. Itaq; ideſt & ita, conſtantia, quæ uidetur natura, ideſt per naturam, rigidior, id eſt aſperior (quia conſtantes fere rigidi ſunt) ut qui nullo modo flecti poſſunt. fluxit lenis, ideſt placida, & tranquilla, è pectore eius manſueto.

¶ De Socrate.

Socratis autem virilitatis robore palliatus animus, aliquanto præſtantius perſeuerantiæ exẽplum edidit. Vniuerſa ciuitas Athenienſium iniquiſſimo, ac truculentiſſimo errore inſtructa, de capite decem Prætorum, qui apud Arginuſas Lacedæmoniam claſſem deleuerant, triſtem ſententiam tulerat, forte tũc eius poteſtatis Socrates: cuius arbitrio plebiſcita ordinarentur, indignum iudicans tot, & tam benemeritos, ex indigna cauſa impetu inuidiæ arripi, temeritati multitudinis conſtantiam ſuam obiecit: maximoꝗ concionis fragore, & incitatiſſimis minis compulſus non eſt: ut ſe publicæ demẽtiæ authorem aſcriberet, quæ oppoſitu eius legitima graſſari via prohibita, iniuſto prætorum cruore manus ſuas contaminare perſeuerauit. nec timuit Socrates: ne conſternatæ patriæ, undecimus furor, mors ipſius exiſteret.

¶ De Ephilate.

Proximum, & ſi non eiuſdem ſplẽdoris eſt: tamẽ certum conſtantiæ haberi poteſt experimentum efficacis operæ forenſis, fidei non latentis. Athenis Ephilates accuſare publice iuſſus, & inter cæteros Demoſtrati nomen deferre coactus eſt: cuius filius erat Demochares excellentis formæ puer animo eius flagrantiſſimo inhærens amore. Itaꝗ communis officii, forte truculentus accuſator, priuati affectus conditione miſerabilis reus puerũ ad ſe exorandum, quo parcius patris criminibus inſiſteret venientem, neꝗ repellere, neꝗ ſupplicem genibus ſuis aduolutum intueri ſuſtinuit. Sed operto capite flens, & gemẽs, preces expromere paſſus eſt. Nihiloꝗ minus ſincera fide accuſatum Demoſtratum damnauit: victoriam neſcio laude, an tormento maiorem partam. quoniam prius, quam ſontem opprimeret: ſeipſum vicit Ephilates.

OLIVERIVS.

Socratis autem virilitatis. Cum bellum gererẽt Atheniẽſ. aduerſus lacedæmonios, & forte apud Argynuſas inſulam utriuſꝗ populi claſſis comparata eſſet, ac ſtaret inſtructa placuit decem prætoribus, ut pugnam cum hoſte cõmitterent, & fortunam experirẽtur, quo prælio ipſi victores fuerunt, ſed poſt pugnam ſubito exorta tempeſtas, quæ claſſem Athenienſium diſiecit, ac diſſipauit. ut militum corpora ſepulturæ mandari non potuerint, cum nunciatũ eſſet Athenis militum corpora inſepulta iacere, adeo excitatus eſt populus Athenien. uerſus prætores, ut legem ferrent de ſumẽdo ſupplicio ex hiis, cum primum rediiſſent, & cum forte Dimarchus eſſet Socrates. ideſt trib. pl. nulla ratiõe adduci potuit, ut huic legi tam ueſanæ cõſentiret, & quia plebiſcitum fieri non poterat, iniuſſu Socratis illi per uim executi ſunt, ꝙ iure non poterant, itaꝗ cum ꝓtores rediſſẽt, ex his cõtinuo ſummum ſupplicium ſumpſerunt. ¶ Eius poteſtatis δήμαρχος. Dimarchus, ut apud nos tribunus. ¶ Ex indigna, ꝙ uidelicet militum corpora ſæuitia maris interpellante ſepulturæ mandare nequiuerant ¶ Legitima graſſari uia. Graſſari crudeliter agere, & ſupra modum ſæuire. ¶ Conſternatæ patriæ, Aliquam ſubita perturbatione concitatæ. ¶ Vndecimus ſcilicet poſt mortem. x prætorum ipſe undecimus eſſet, qui opprimeretur.

ASCENSIVS.

Socratis autem &c. Subinfert alia exempla externa non ſine quadam comparatione inter ſe dicens. Autem pro ſed animus Socratis philoſophi illius Athenienſi. palliatus, ideſt tectus, robore ideſt firmitate perſeuerãtiæ, edidit exemplum perſeuerantiæ ꝑfectius aliquanto. ſ. quam proxime recitatum. Vniuerſa ciuitas Athenien. inſtructa errore iniquiſſimo, & truculentiſſimo (quia licet propter tempeſtatem ſubortam, corpora ſuorum ſepulturæ mandari non potuerant, non tamen digni erant morte, non enim penes mortales eſt uim tempeſtatis cohibere) tulerat triſtem, quia letiferam & ſententiam de capite decem prætorum (uulgus nunc capitaneos uocat) qui deleuerant apud Arginuſas. ſ. inſulam, claſſem lacedæmoniã. Socrates, forte tunc eius poteſtatis. ſ. dimarchias hoc eſt tribunatus cuius arbitrio ordinarentur. i. ratificarentur plebiſcita. i. à plebe ſancita ac comprobata, iudicans indignũ, tot ꝗ decem præceptores, & tam bene meritos. ſ. de rep. quia lacedæmoniam claſſem uicerant. arripi. ſ. ad cædem, ex cauſa in qua nulla eorum inerat culpa, & digna in impetu inuidiæ, obiecit temeritati multitudinis ſuã conſtantiã. i. conſtanter reſtituit, & non eſt compulſus i. perductus maximo fragore cõcionis uſi erant Athenienſ. & incitatiſſimis minis. ſ. totius populi, ut aſcriberet ſe dementiæ publicæ authorem. i. comprobatorẽ, quæ. ſ. dementia publica, prohibita oppoſitu, ideſt per obiectionem eius, graſſari, ideſt ſæuitiam oſtendere (non eſt autem legendum craſſari, quod eſt pinguem fieri) uia legitima (quia lex erat, tunc demum ſententiam populi ratam haberi, ſi dimarchos author fieret) ꝑſeuerauit contaminare manus ſuas cruore prætorũ iniuſto. i. iniuſte effuſo, nec ſocrates timuit, ne mors ipſius hoc eſt ſua exiſteret undecimus furor (quia tot furores præceſſiſſe uidebantur quot prætores iniuſte damnauerant, erant aũt decem. unde eius mors ultimus furor fuiſſet) patriæ conſternatæ. i. plebis conſternatæ, eo ꝙ audierat ſuos inſepultos iacere.

THEOPHILVS.

De capite decem prætorum. Theramenes ei' legis author extitit ut authoritate Suidæ recitauimus Ephilates Athe. orator hic eſt at apd̃ Macr. ſ. ſomni ſpẽs quẽ publica perſuaſio quieſcentes opinatur inuaderere, & pondere ſuo ꝓſſos ac ſentientes grauare. Suidas ita diffinit, euaporõnem crapulæ à crudo ſtomacho in caput. incubum uulgo uocant. b

OLIVERIVS.

Proximũ & ſi nõ eiuſdẽ Mos erat apud Atheniẽſes, ut ſorte traherentur, ꝗ mores hoĩum, & uitæ rõnẽ indagarẽt, & quos non ꝓbarẽt publicæ accuſarẽt, cũ uitæ rõnem reddere nõ poſſent. ¶ Forenſis fi. ꝗa Ephilates in foro fecit, ꝙ debuit, & hæc ẽ fides forenſis. ¶ Accuſare pub. ut apud nos cenſores de moribus indicabant, ciuitatis, quos græcis τιμητας uocant, ita hi & accuſabant, ut uitæ rõnẽ redderent. ¶ Cuius filius antiqui pueros amabant egregiæ indolis præcipue pio quodam & honeſto amore, ut eos ad uirtutes exercitarent, & honores ꝓueherent. ¶ Miſerabilis reus, Reſpiciens ad ipſius affectum, non enim accuſare, ſed accuſari uidebatur, in eadem ꝑſona erat uterꝗ. ¶ Sincera fide, Quia nulla pueri gratia cuius amore tenebatur, ab officio deduci potuit.

ASCENSIVS.

Proximũ Eodẽ ductu affert exemplũ de Ephilate dicẽs. Proximũ ſup. exemplũ. i. ꝙ ꝓxime narrabitur, & ſi nõ eiuſdẽ ſplendoris, põt tñ hr̃i certũ experimẽtũ cõſtantiæ efficacis opeꝛ forẽſis. i. foro iudiciali exercitæ, & ſup. fidei ñ latentis, & ſe prodentis. Ephilates iuſſus Athenis accuſare publicæ, ſcilicet eos quos ſontes nouerat, coactus eſt deferre, ideſt accuſare inter cæteros nomen Demoſtrati, ideſt illius ciuis Athenien. patris Democharis, cuius ſcilicet Demoſtrati filius erat Democharis, puer excellentis formæ inhærens animo eius, ſcilicet Ephilatis aut Ephilatæ amore flagrantiſſimo. ideſt ardentiſſimo, & tamen caſto. Ipſe Ephilates accuſator truculentus. i. immunis forte communis officii. i. quia officium delatoris & accuſatoris, ꝙ in unum quemꝗ cadere poterat, forte in eum ceciderat & nolebat officio publico deeſſe, & reus. i. tanquam reus id eſt defenſor miſerabilis. i. miſeratione dignus, aut moer eorum miſerabili habitu oris & cultus utens conditione, ideſt conditionem effectus priuati, ſcilicet quo puerum illum deperibat, neꝗ ſuſtinuit, puerum uenientem ad ſe orandum, à ſe orando impetrandum, quo ideſt ideo eſt, ut ſup. Ephilates inſiſtere parcius, ideſt remiſſius, criminibus, id eſt criminationibus patris, neque ſuſtinuit, ideſt ualuit, aut ſibi permiſit, intueri puerum, ſupplicem aduolutum ſuis genibus,

genibus, ſed ipſe Ephilates flens, & gemens capite opto, ne puerꝑ uideret, paſſus eſt ſup. puerũ expromere preces aut paſ ſus eſt puerũ expromere preces capite opto. i. habentẽ caput optũ, ꝙ potius dicam, quia grauitati uiri magis cõuenit, & nihilominus ꝗuis puer preces expromeret, damnauit demonſtratum pſem (ut dixi) ipſius pueri accuſatum fide ſincera. i. incorrupta uictoriam ne clamatio eſt. q. d. O' uictoriã partam. i. acquiſitam neſcio, an maiore laude, an maiore tormente. i. cruciatu, qm̃ ephilates uicit ſeipſm̃. i. amores ſuos, priuſquam opprimeret ſontẽ uidelicet demonſtratum.

De Syracuſano Dione.

Q Vem Siracuſanus Dion diuerſitate exempli prægrauat: qui quibuſdam monentibus: vt aduerſus Heraclidẽ, & Calippum, quorum fidei plurimũ credebat: tanquam inſidias ei nectentes cautior eſſet: reſpondit: ſe vita malle excedere: quàm in metu violentæ mortis amicos, inimicoſq; iuxta ponere. Quod ſequitr, & rei ipſius admiratione, & claritate authoris illuſtre.

De Alexandro magno

A Lexandro Macedonum rex inclyta iã pugna excellentiſſimis opibus Darii cõtuſis: æſtu & itineris feruore in Cilicia percaleſactus: Cydno, qui aquæ liquore conſpicuus tharſum interfluit, corpus ſuũ immerſit. ſubito deinde ex nimio hauſtu, rigore obſtupeſactis neruis ac torpore hebetatis artubus, maxima cum exanimatione totius exercitus: in oppidum caſtris propinquũ defertur. iacebat æger tharſi: inq; valitudine eius aduerſa inſtantis victoriæ ſpes fluctuabat, Itaq; conuocati medici attentiſſimo conſilio ſalutis remedia circunſpiciebant, qui quum ad vnam potionem ſententiam direxiſſent: atq; eam Philippus medic⁹ ſuis manibus temperatam Alexandro (erat autem ipſius amicus & comes) porrexiſſet à Parmenione miſſæ literæ ſuperuenerunt admonentes: ut rex inſidias Philippi pinde ac pecunia corrupti a Dario caueret: quas cum legiſſet ſine vlla cunctatione medicamentum hauſit: ac tunc legendas Philippo tradidit, pro quo tam conſtanti erga amicum iudicio digniſſimã à diis immortalibus mercedẽ recepit, qui incolumitatis eius præſidium falſo interpellari indicio noluerunt.

OLIVERIVS.

Q Vem Syracuſanus. hic fuit Diõ Hipparini filius de quo in ſequenti lib. & in. c. ꝙ incipit. Nequaꝗ Platoni. latius dicemus, ibi q̃renda ẽ hæc hiſtoria, nam utriq; loco cõuenit. quod nõ ad eius conſtãtiã ptinet eũ illi nũciatũ eẽt ab heraclide & Calippo, iſidias ſibi parari nulla rõne adduci poterat, ut illud de Heraclide crederet cognita deiñ illius cõiuratione, nõ tulit æquo aĩo Dion & uerſum illũ Homeri rettulit ex ſecunda raſpodia. [Greek text, garbled in print] & ita iuſſit Heraclidẽ interimi. clariſſimũ ergo dedit ſeruatæ conſtãtiæ documẽtũ, ut ne metu quidem uiolentæ mortis à uere amicitiæ offõ potuerit abſterreri.

ASCENSIVS.

Q Vẽ Syracuſa. Quaſi uno ſpõ ola dicta uerit exẽpla ita pcedit dicens. Quem. ſ. Ephilatẽ Dion Syracuſa. ſ. ciuis admodũ nobilis imo priceps pgrauat. i. antecellit diuerſitate exẽpli ꝗa plus põderis ẽ in eo Qui ꝗbuſdã monẽtib⁹, ut eẽ: cautior aduerſus Heraclidẽ & calipũ tãꝗ nectẽtes i. ſtruentes ei iſidias quoꝝ fidei credebat plurimũ. rñdit ſe malle excedere. i. exuere uitã ꝗ ponere amicos, inimicoſq; iuxta. i. ſine diſcrimine ĩ metu mortis uiolẽtæ. i. necis ſibi ĩferẽdæ. i. malle mori ꝗ ſp ĩ timore tã ab amicis ꝗ inimicis uiuere. ⁋ Quod ſup. exẽplũ cõſtãtiæ ſeqtur, illuſtre ſup. ẽ & . i. ſimul admiratiõe ipſius rei, & claritate authoris. ſ. Alex. magni, ꝗa ſicut authore iuue. Oẽ aĩ uitiũ tãto cõſpecti⁹ i ſe Crimẽ hẽt ꝗto ꝗ peccat maior hr̃, ita uirtus quoq; plauſibilior uidetur & maior in claro ꝗ in ignobili uiro.

OLIVERIVS.

A Lexander Macedonũ. Alexander Macedõnũ rex Dariũ Perſarũ regẽ iã primũ acie pſtixerat. ille uero cuius ipſo tota ſerme Aſia ſubiecta erat, breui firmiorẽ reparauit exercitum, quod cum audiſſet Alex. metuens, ne in monte Tauro interciperetur, inde citatiſſimo curſu aduerſus Dariũ pfectus eſt, & cũ uno die qngenta ſtadia confeciſſet longo itineris labore, & ſolis ardore fatigatus, ut æſtu ſe leuaret, corpus apud Tarſum in Cydnũ Fluuium frigidiſſimæ aquæ demerſit, & ſubitam ualitudinem inde contraxit. accitI undiq; medici potionem ſaluberrimam & ad eam uim morbi pellendam maxime accommodatã conſtituerunt, quam cum Philip. medicus ſuis manibus compoſitam, & temperatam Ale. porrexiſſet, ille itrepidus, atq; ipiger hauſit, & ſine cunctatione medicinam aſſumpſit, deide literas, quas paulo ante receperat à Parmenone, Philippo legendas tradidit, continebant autem, ut ſibi à Philippi medici caueret inſidiis quoniam pecunia corruptus, & ſpe nuptiarũ ſororis Darii, mortẽ illi machinaretur, fuit profecto Alexãdri pectus: cõſtãtiæ pleniſſimum, quià medicoĩá propemodũ ſuſpecto ſuæ incolumitatis præſidiũ ſumere nõ dubitauerit. ⁋ Opibus. Darii apparatum deſcribit Q. Cur. in princip. ſecundi libri, inqt, inter hæc Alexan. & cæte. ⁋ Contuſis. fractis, & debilitatis ac etiã domitis. Parmenionẽ uero qui ſuſpectas literas Alex. regi dederat. Cleander & Polydamas mandato Alexandri interemeſt hic ſine rege Alexan. multa ſtrenue rex ſine eo nihil magnæ rei geſſit, ut uult Quĩ. Cur. lib. vii. de hoc parmeniõe rurſus habebit lib. v. c. iiii. ⁋ Liquore, puritate ſoluta. ⁋ Cõſpicuus, adeo clarus ut ad iã uſq; arenã cõſpici poſſet. ⁋ Stupefactis. Cõtractus. eſt. n. ſtupor cũ p admiratione, aut rei cuiuſpiã horrore ſenſum aliquẽ amittimus aĩ, uel corporis, ut ſtupor pedũ, ſtupor deniũ, aut aĩ cũ admiratione dedẽn ſenſum aliquẽ amittimus. ⁋ Exanimatione. Terrore. ⁋ Hebetatis. obtuſis qñ res perdit uigorẽ ſuũ ut gladiũ hebetatũ, ꝗ aciẽ obtuſam habet. ⁋ Fluctuabat, in dubio erat ⁋ Interpellari, iterrumpi, impediri.

ASCENSIVS.

A Lexander rex Macedonũ opibus. i. uiribus & facultatibus Darii regis pſarum excellentiſſimis ꝗa maximis cõtuſis. i. cõfractis, iã. i. paulo añ pugna inclyta. i. qua Alex. cũ egregie uicerat pcaleſactus in Cilicia æſtu. ſ. ſolis, & feruore itineris. i. pfectionis immerſit corpus ſuũ Cydno. ſ. fluuio, ꝗ iterfluit Tharſum. ſ. urbẽ cõſpicuus liquore. i. limpiditate aꝗ deiñ neruis obſtupefactis. i. cõtractis ſubito, ex nimio hauſtu. i. attractu, rigoris. i. frigiditatis aquaꝝ, ac artibus. i. iuncturis membrorum hebetatis. i. obtuſis torpore. i. frigore defertur ſup. cum maxima exanimatione. ideſt excutione animorum totius exercitus in oppidum ſcilicet Tharſum propinquum caſtris, & ita ipſe iacebat Tharſi æger, & ſpes uictoriæ inſtantis. i. imminentis fluctuabat. ideſt incerta agitabatur in aduerſa ualitudine eius quia ſi eum mori contigiſſet, actũ fuiſſet de uictoria, quam ſi ſtatim ſanari potuiſſet, iam fere in manibus habebat. Itaq; medici aduocati circunſpiciebant remedia, ſcilicet contra morbum attentiſſimo conſilio ſalutis ideſt de ſalute eius inſtauranda, qui ſcilicet medici quum direxiſſent ſententiam. ideſt omnes conueniſſent ad unam potionem, ſcilicet Alexandro dãdam, atq; Philippus medicus porrexiſſet Alexandro ſup. potionem illam temperatam. ſuis manibus, erat autem amicus ipſius, & comes, ſcilicet expeditionis illius tam longinquæ, literæ ſuperuenerunt miſſæ à parmenione uno ex ducibus Alexandri, admonentes ut rex caueret inſidias Philippi ſcilicet medici perinde, corrupti pecunia à Dario, quas ſup. literas, cum Alexander legiſſet, hauſit medicamentum, ideſt potionem illã, ſine ulla cunctati one. i. hæſitatione, actum ſcilicet poſtquam hauſerat potionem tradidit ſup. literas illas Philippo legendas, pro quo iudicio tam conſtanti erga amicum. ideſt Philippum medicum, recepit mercedem digniſſimam, quia priſtinam ſoſpitatem, à diis immortalibus qui, ſcilicet dii noluerunt præſidium incolumitatis eius, ideſt medicamentum illud in quo conſiſtebat ſalus eius, interpellari, ideſt impediri falſo iudicicio, ſcilicet Parmenionis.

Moderatio.

OLIVERIVS.

TRanſgrediar ad ſaluberrimam. Ad capitulum tranſit de moderatione. Eſt autem moderatio cupiditatũ noſtrarum quædam quaſi refrenatrix, quæ noſtros ſolutius euagari non ſinit affectus, ſed tanquam cæterarum uirtutũ auriga hominis aium ita componit, ut q̃cq̃d fecerit aut dixerit, oĩno reꝑhenſione careat. recte igitur cõſtantiæ ſubiungitur. q eius quaſi mater ſit, atq; magiſtra. ¶ Impotentiæ, arrogãtiæ, & incõtinẽtiæ. ¶ Morſu. Quia nemo audet moderatum animum aliqua ratione mordere.

ASCENSIVS.

TRanſgrediar &c. ¶ Daturus exẽpla de aĩ moderatione more ſuo ꝑfatur dicens. Tranſgrediar ad ſaluberrimam partẽ aĩ moderationẽ uidelicet (Quã particulã Valla recte adnotauit ab authoribus idoneis in hac ſignificatione uix nunq̃ poſitam) q̃.ſ. moderatio aĩ, non patitur mentes noſtras ferri.i. ipelli more ferarũ trãſuerſas.i. extra ſemitã rõnis incurſu potentiæ.i. arrogationis inſolentiæ, qua quis ĩpotẽs efficitur ad bene agendũ potius tñ uehementia praue agendi q̃ priuatio bene agendi, hoc uocabulo à doctis ſignari ſolet, & temeritatis, q̃ uulg' ꝑſumptionẽ nocat, quo.i. ꝑ quod hocẽ ꝑ q̃ cautionẽ euenit, ut.ſ. pars ea aĩ, aut moderatio ſit uacua.i. inanis morſu reprehenſiõis, & ſit opulentiſſima, quæſtu.i. acquiſitione laudis. Itaq;.i. & ita quia ad eam tranſgrediar cognoſcat effectus ſuos, ideſt quos fecerit fructus in claris uiris.

OLIVERIVS.

ATq; ut ubi. P. Valerius qui poſt exactos reges primi conſules in urbe Rom. creati ſunt I unius Brutus & L. Tarquinius collatius quo deinde pulſo quia ex gente tarquinia foret in eius locũ centuriatis comitiis ſubſtitut' eſt P. Valerius publicola q fuerant illius exactionis auctores & Romanæ libertatis uindices. Brutus obuiam regibus, qui populo Roma. bellum inferebãt, cum legione proceſſit ſuperaruntem regis filiũ, quem haſta tranſfixerat, mutuo uulnere expirauit, inde mortui locum ſubſtitutus eſt, Lucre. Lucretiæ pater, quo paulo poſt mortuo. Valerius per multos dies nullã ſubrogãdi ſibi collegæ mentionem facere. & in ſumma uelia, ſibi domum ædificare populus eum regnum affectare ſuſpicat' eſt, quod ubi ſenſit Valerius uocato ad concionem populo, depoſitiſq; faſcibus grauiter de illorum leuitate conquæſtus, quod ſe libertatis uindicem pauloante magna ambitione prædicarent eiuſdem libertatis oppreſſorem ſuſpicaren tur. ea ſtigatis demum omnibus collegam ſib ſubſtituit Sp. Lucretium eiq; priores faſces præferri iuſſit, ædes quas in ſummo ueliæ ædificabat diruit, & omnem materiam in planum, atq; in infimũ locum deferri iuſſit, aliquas deinde populares leges tulit inter quas & illa, ut nullus ciuis romanus aduerſus prouocationem uiolari poſſet. ¶ In cu. principiis. Publicolæ. A` colenda plæbe dictus, q a plebẽ mirifice coluit. ¶ Exactis, electis, expulſis. ¶ Sub titulo cõſulatus. Noĩe q̃dẽ conſules, re autem ipſa reges erant. nã oĩa regũ iſignia cõſules hẽbãt, nomẽ regiũ poſt ptã libertatẽ fuit Romãis ſp iuſſũ. ¶ Habitũ, cõditionẽ. ¶ Dimidia ex pte. Nã cum. xii. faſces unuſq̃ſq; cõſul ſp hẽet ipſe tñ mõ ſex uoluit hẽe. Spurio lucre. q ĩtra paucos dies ſuffectus ĩ lucretii locũ M. Ora. puluillus. ¶ Cẽturiatis, hĩtis ꝑ cẽturias, nã P. R. ĩ q̃nq; claſſes diuiſus, & unaq̃q; claſſis ĩ cẽturias, ut apud Titum Liuiũ decade ab urbe cõdita uidere licet, cũ igitur ſuffragia dabantur, primæ claſſis cẽturiæ rogabantur, quæ ſi uariaſſent, ad ſcdæ claſſis centurias ueniebatur deĩñ ꝑ ordinẽ oẽs deſcẽdebãt. ¶ Magiſtratus ſiue cõſul, ſiue ꝑtor ſiue alius. ¶ Aduerſus ꝓu Si q̃s ꝓuocaſſet ad populũ ab oĩ magĩatuũ iniuria tutus eẽt. ¶ Aedes ſuas delata cõfeſtim materia oĩ ĩfra uellã, & ubi nũc uia publica ẽ domus in infimo elluo ædificata ¶ Inſtar ad ſimilitudinẽ & nunq̃ recte cũ adiõgi põt, ut ad inſtar dicatur.



¶ Valerii Maximi Liber Quartus.

¶ De animi moderatione.

TRANSGREdiar ad ſaluberrimam partem animi moderatiõem, quæ mentes nſas impotentiæ, & temeritatis incurſu trãſuerſas ferri nõ patitur, quo euenit, ut reprehẽſionis morſu ſit uacua & laudis quæſtu ſit opulentiſſima. itaq; effectus ſuos in claris viris recognoſcat.

¶ De P. Valerio Publicola.

ATq; vt ab incunabulis ſummi honoris incipiam P. Vale. qui populi maieſtatẽ venerando, Publicolæ cognomen aſſecutus eſt: cum exactis regibus, imperii eorum uim uniuerſam, omniaq; inſignia ſub titulo conſulatus in ſe tralata cerneret: inuidioſum magiſtratus faſtigium: moderatione ſua ad tolerabilem habitum deduxit faſces ſecuribus uacuefaciendo: & in cõcione populo ſumittẽdo, numerum quoq; eorũ dimidia ex parte minuit, ultro Spurio Lucretio collega aſſumpto: ad quem, q a maior natu erat priores faſces tranſferri iuſſit. legem etiam comitiis centuriatis tulit: ne quis magiſtratus, ciuem Romanum aduerſus prouocationem uerberare: aut necare uellet. It a quo ciuitatis conditio liberior eſſet: imperium ſuum paulatim deſtruxit. Quid quod ædes ſuas diruit, quia excelſiore loco poſitæ, inſtar arcis habere uidebantur. non ne quantum domo inferior: tantum gloria ſuperior euaſit?

ASCENSIVS.

ATq; ut incipiã.ſ. dicere effectus moderationis aĩ ab ĩcunabulis.i. primordiis ſummi honoris.i. ab eo, q primus cõſul fuit, P. Vale q uenerãdo maieſtatẽ populi.ſ. Romãi, aſſecutus eſt.i. obtinuit cognomẽ publicolæ. Cũ.i. qñ exactis regib'.i. poſt q̃ reges erãt exacti.i. ignominioſe expulſi Romã pp ſupbiã Tarq̃nii, & uiolẽtiã filii eius, q Lucretiã ſtuprauerat, cerneret uniuerſam uim ĩpii eorũ.ſ. regũ.i. q̃ reges prius habuerãt & omnia ĩſignia, aut faſces, cũ ſecuribus purpurã, & c. trãſlata in ſe ſub titulo cõſulatus deduxit moderatiõe ſua, faſtigiũ.i. altitudinẽ, ĩuidioſam.i. ĩuidiæ plenã magĩatus.ſ. conſularis, ad habitũ tolerabilẽ.i. minus moleſte ferẽdũ à populo, uacuefaciendo.i. priuando faſces in q̃bus cũ uirgis ẽt ſecures ipa regũ ligari ſolebãt, ſecuribus.i. eximẽdo ſecures ẽ faſcibus, & ſubmittendo ſup. faſces populo in concione.i. quotiescon-

cio

cio fieret, minuit quoqꝫ numerum eorum.ſ. faſcium ex dimi‑dia pte, q a ſex duntaxat ſibi retinuit lictores, qui totidē faſces ferrent, Sp. Lucretio patre Lucretiæ aſſumpto collega ultro.i. ultra quam ab eo peteretur, ad quem ſ. Lucretium, quia ma‑ior natu.i. ſenior erat iuſſit priores.i. maioris dignitatis faſces transferri. Tulit ēt legem comitiis centuriatis.i. bis per centu‑rias. Ne qs magiſtratus ēt cōſu‑laris uellet (modeſtius quā ſi diceret, auderet, nam dicendo uellet uī ptātē nō negare, ſed ligāre) uerberare ciuē Ro. aut necare aduerſus i. contra pro‑uocationem.i. ſi prouocauerit ad populum niſi ſorte à popu‑lo quoqꝫ condemnatus ſit. ita & ſic, quo.i. ideo, ut conditio.i. ſtatus ciuitatis eſſet liberior, deſtruxit ipſū ſuū, hoc eſt con‑ſulare, paulatim.i. ſenſim, qua‑ſi paulo tenus.i. per paulum & paulum procedēdo, quid ſup. de eo dices? ꝙ diruit ædes ſuas q a ipſæ poſitæ, loco excelſiore uidebantur hre iſtar.i. æquales arcis.i. caſtri, aut domus rega‑lis. Nōne ipſe euaſit, tm̄ (ualla diceret tanto) ſuperior gloria, quantum diceret quanto infe‑rior ſup. euaſit, aut factus ē do‑mo.i. ædificando in loco hu‑milimo.q.d. maxime.

ℭ De Furio Camillo.

Vix iuuat abire à publicola, ſed venire ad Furium Camillum libet. cuius tam moderatus ex magna ignominia ad ſū‑mum imperium tranſitus fuit, vt cum p̄ſidium eius ciues capta urbe à gallis Ardeæ exu‑lantis petiiſſent, non prius Veios ad accipiendū exercitum iret, quam de Dictatura ſua omnia ſo‑lemni iure acta comperiſſet. Magnificus Camilli Veientanus triumphus. egregia gallica victoria ſed iſta cunctatio longe admirabilior. multo.n. multoqꝫ ſeipſum quam hoſtē ſuperare operoſius eſt nec aduerſa propera feſtinatione fugientem: nec ſecunda effuſa gaudio apprehendentem.

ℭ De M. Rutilio Cenſorino.

Par Furio moderatione M. Rutilius Cen‑ſorin⁹. Iterum enim Cenſor creatus ad cō‑cionem populum uocatum quam potuit grauiſſima oraciōe corripuit, quod eam poteſtatem bis ſibi detuliſſet cuius maiores, quia nimis magna uideretur tempus coartandum iudi‑caſſent: uterqꝫ recte. & Cenſorinus: & Populus, alter enim, ut moderate honores crederent: præ‑cepit. alter ſe moderato credidit.

OLIVERIVS.

Camilli moderatio.

Vix iuuat abire, hic ſeruē‑te Ro. acueiorꝫ bello cū tribunus militū cōſula‑ri poteſtate propter diſcordiam quæ tunc domi militiæqꝫ in‑gens fuit prohibitus, qui uir eſſet oſtendere ad extremum cre‑ſcentibus indies. & domeſticis, & externis malis terrore publi‑co dictator dictus ad unicæ urbis obſidione tanta profectus omnium fiducia, ut cū iperatore mutata fortuna reip. uideret capenates in primis & phaliſcos, q cū hoſtibus cōiurauerāt, nepeſinis in finibus obuios prælio uicit, hinc longam obſi‑dionem ueiorum ac difficilē pueniens mira conſtantia, ac uir‑tute, anno tādē decimo ueios cepit, q dies multa hoſtium cæ‑de tranſactus ē donec à dictatore eſſet edictum, ut inermibus pceretur qbus captus in p̄dā uerſi oēs cui nullius ad eā diē ho‑ſtis p̄dā par fuerat, huic uictoriæ Romæ ingens gaudiū, & quatridui ſupplicationes q̄tæ nūq̄ antea, dictator in ſolito ho‑nore triūphauit & ſuper humanū hitū capitoliū aſcendit, cur‑rū aureū equis quatuor niueo candore trahentibus, ipſe qui‑dem perſolutis uotis depoſuit dictaturā uir & armis, & ani‑mi moderatione clariſſimus, ſed nulla claritas uacat inuidia alienati à Camillo plebis animi quærentibus paſſim ciuibus hoſtilem prædam in uoto diſperſam, & tribunis plebem de morte turbantibus, pendente tamen inuidia. quarto tribu‑nus militum factus eſt, cōmiſſumqꝫ illi bellū phaliſcū. ꝓ Hinc exortū ꝙ cū ueientibus phaleri coniuraſſent, quos cum præliū uiciſſet & direptis caſtris hoſtilibus prædam oēm ad q̄ſtores publicos reieciſſet. magis magiſqꝫ alienauit ſibi aīos militū qui uirtutem uiri rigidā ſimul oderāt. & ſtupebant. inde cum, obſidio præualidæ ac munitæ urbis nihilo breuior futura ui‑deretur, q̄ Veientū fuiſſet, ducis uirtus, ac fortuna ingruente, honeſtiſſimæqꝫ uictoriæ uiam fecit magiſtro nobilium quo‑rum patres primi erant iu populo, qui per ſpeciē ſolatii illos i caſtra Romana, & ad tentorium ducis adduxerat, uincto inu‑doqꝫ illis tradito, & uirgis adhibitis, quibus agerent, prodito‑rem, huius admiratione uirtutis fracti, animi, urbs dedita, ip‑ſe ſumma cū gloria, ſine triūpho tn̄, quia res ſine armis acta fuerat Romam redit, nec diu qdem uiri gloria, & res geſtæ in‑uidiam oppreſſere, accuſatus à Tribuno plebis Apuleio inter‑currente per eos dies adoleſcentis morte filii. hinc publico. hinc priuato incommodo affectus, in exilium abiit. ſed para‑batur egregio uiro laus non ex p̄ſperis mō, ſed ex aduerſis patriæ rebus, cū itaqꝫ per id tp̄s gallorū primo, deī germa‑norū populi, nouiſſimiqꝫ oium ſenones. Galli frugū uiniqꝫ dulcedine, q̄ adhunc eos hic detinet, in italia irruentes infini‑to cū exercitu fudiſſent bello hetruſcos, ea tēpeſtate magnā italiæ partem poſſidētes, deinde appenninum tranſgreſſi, clu‑ſiūqꝫ aggreſſi, dehinc Romā exercitūqꝫ Romanū apud aliā Fluuiū p̄lio fudiſſent, unoqꝫ ipetu idefenſam urbē cepiſſent atqꝫ incendiſſent ſenatu ipſe trucidato, flammis hoſtibus in‑tactum ſolum capitolii ſaxū re‑māſiſſet, neceſſitate ultima Ca‑millus abſens dictator iterum dictus, recolligit laceras Ro‑mani exercitus reliquias, & tur‑pi redemptione turbata in ipſa primum urbe, mox extra urbē cū hoſtibus fortiter, feliciterqꝫ pugnauit. Quo in p̄lio nec fu‑ga, nec captiuitas, ſed ſola ho‑ſtiū ſtrages fuit, ne nuncio qui‑dem tantæ cædis ſuperſtite, ui‑ctor Camillus, & ſecundus ro‑manæ urbis conditor dictus ē ſeruatamqꝫ in patriam inſigni rediit triumpho. Multa p̄terea bella geſſit uictorias multos honores, multos habuit trium‑phos, quos breuitas ipſa non capit, nec propoſito noſtro cō‑ueniunt, nā ꝙ ad moderatio‑nem eius pertinet, noluit à ci‑uibus delatū ipiū accipere, niſi prius ab exiguo ſenatu, qui in capitolio obſidebatur, ſolenni iure dictator creatus eſſet. ꝓ Ma‑gnificus Camilli, per compara‑tionem oſtdit eius moderatio‑nem, quod longe ſit difficilius propterea ēt glorioſius ſeip̄m q̄ hoſtes uincere. ꝓ Opoſius, difficilius, & laborioſius. Nec aduerſa proſpera feſtinatiōe fu‑gientē. In hoc maxima cōſiſtit moderatio.

Camillus abſens dictator dictus.

ASCENSIVS.

Vix iuuat abire à publicola.i. tot ſunt eius moderatiōis exēpla, ut i eorū narratione pſiſtere iocundum ſit, ſed libet.i. uolūtas eſt uenire ad Furium Camil. uirū ex‑cellentiſſimū, q alter urbis cōditor hitus eſt, cuius, trāſitus ex magna ignominia, q a ex exilio ad ſummū ipiū q a ad dictatu‑rā, fuiētā moderatus, ut quū ciues petiiſſent, urbe capta.i. q a urbs Roma eēt capta à gallis, p̄ſidiū.i. ptectionē aut p̄ſiden‑tiā eius.ſ. Camilli, exulantis.i. exiliū agētis ardeæ.i. i eo oppi‑do rutulorū quōdā regia, nō iret prius ueios.i. ad illud oppi‑dū, ꝙ Romani ſub Camillo pauloan̄ cepant, & ubi exercitū adhuc icolumē hēbat, ad accipiendū exercitū, q̄ cōpiſſet oīa de dictatura ſua acta ſup. eſſe iure ſolenni.i. iuſta electione, & debitis ſuffragiis more maiorū. Triūphus. Camilli Veienta‑nus i. quo triūpharat de Veiis magnificus ſup. fuit, & victo‑ria gallica.i. q̄ gallos urbe expulit, & penitus deleuit, fuit ſup. egregia, ſed iſta cūctatio.i. dubitatio, ac recuſatio de magiſtra‑tu ineūdo priuſq̄ exploraſſet, an iure oīa acta eſſent, fuit ſup. lō‑ge admirabilior. Eū p q a, multū ſup. eſt, (aut ſi legendū ē bis multo dicatur multo, multoſqꝫ, ſicut dr iterū, iterūqꝫ, ad au‑gendā rē) multo opoſius.i. laborioſius ſupare ſeip̄m q̄ hoſtē ſeip̄m inq̄ fugientem aduerſa, proſpera feſtinatiōe: nec appræ‑hendentem ſecunda.i. proſpera, gaudio effuſo.i. immodera‑to. in utriſqꝫ ergo tam in aduerſis quam ſecundis moderatio‑nem animi ſeruauit Camillus.

OLIVERIVS.

Par furio moderatiōe M. Rutilius Cenſ. De hoc uiro ſatis dictum eſt in cap. de diſciplina militari. Sed quod ad moderationem eius ſpectat, cum cenſor iterum creatus eſſet, uir omnino ambitionis expers, non modo ma‑giſtratum non ſuſcepit, ſed ultro etiam populum accuſauit, quod eam poteſtatem, quæ per ſe grauis à maioribs anni, & ſex menſium tantummōfacta eſſet, cum triennis eſſe ſoleret. ꝙ nimis magna uideretur ſæpius uni uiro deferre nō dubita‑eēt. ꝓ Par Furio moderatione. Quia ſicut Camillus dictatu‑ram niſi ſolenni iure demandatam accipere non ſuſtinuit. ita hic cōtinuare cenſurā oīno recuſauit. ꝓ Cēſorinus. Nā à rigi

Cenſorinus.

ditatē cenſuræ dictus eſt Cenſorinus. ¶ Corripuit, Repræhendit. karri ptātem, cenſura. ¶ Coarctandum. Breuiandū. Nam primo triennis fuit deinde anni, & ſex menſium facta eſt poſtremo ad ſemeſtre ſpacium deducta Liui. ab urbe condita de coarctando cenſuræ tpe Marcus Aemilius dictator cenſuræ honore, qui antea per quinquennium gerebatur anni & ſex menſiū ſpacio finito, ob eam rem à cenſoribus uocatus eſt. ¶ Crederet committeret.

uerecundia moti ſe q̄primū à tribunitia poteſtate abdicarūt, & ita moderatione ſua nihil cōtra leges ac repræhenſione dignū fieri paſſus eſt. ¶ Studiū, curam quam ſenatus habebat in continuando cōſulatū ¶ Verecundiæ ſu. nam cum ſpreuiſſet conſulatum, pudore quodam deterriti ſunt trib. pl. à cōtinuatione magiſtratus. ¶ Inhibendo, refrenando, coercendo.

¶ De L. Quintio.

AGe L. Quintius Cincinnatus qualem. COSS. geſſit: cum honorem eius P. C. continuare vellent non ſolū propter illius egregia opera, ſed etiā quod populus eoſdem tribunos in proximum annum creare conabatur, quorum neutrum iure fieri poterat. vtrunq; diſcuſſit: ſenatus ſtudium ſimul inhibendo & tribunos verecundiæ ſuæ exemplum ſequi cogendo: atq; vnus cauſa fuit: ut ampliſſimus ordo, populuſq; tutus eſſet ab iniuſti facti reprehenſione.

¶ De Fabio Maximo.

FAbius vero MAXIM. cum à ſe quinques & à Patre, Auo, Proauo, maioribuſq; ſuis ſæpenumero conſulatum geſtum animaduerteret, in comitiis, quibus filius ſuus ſummo conſenſu COSS. creabatur: quam potuit cōſtanter, cum populo egit, ut aliquādo vacationē huius honoris Fabiæ genti daret. non quod virtutibus filii diffideret (erat enim illuſtris) ſed ne maximum imperium in una familia continuaret. Quid hac moderatione efficatius? aut valentius? quæ etiam patrios effectus, qui potētiſſimi habētur: ſuperauit.

ASCENSIVS.

PAr furio, &c. ordo eſt M. Rutilius cenſorinus aut potius cenſorius. i. q aliqñ cenſor fuit, eſt ſup. par furio ſ. Camillo, moderatione. ſ. aī, q̄ in multis aliis īferior fuit. Eñ p̄ q̄, ipſe creatus cenſor iterū. i. ſedo, ſeu q̄ dñt, ſcđa uice, corripuit. i. rep̄hendit populū uocatū ad concionem, oratione, q̄. i. q̄tū potuit grauiſſima, q̄ ieo q̄ populus detuliſſet. i. contuliſſet ſibi. ſ. Rutilio eā. ſ. cenſoriā ptātem eis. Cuius. ſ. ptātis cēſoriæ, q̄ uideretur nimis magna, maiores iudicaſſent tempus coarctandum. i. reſtinguendum, & abbreuiādū. Vterq; recte ſup. fecit, &. i. ſimul, cenſorinus, ſeu cenſorius ſ. Rutilius, & popul^9. Eñ pro q̄ alter. ſ. Rutilius, p̄cepit ut. ſ. populus crederet. i. cōmitteret honores. i. honorificos magiſtratus moderate. i. cū moderatione, & ita nō frequenter uni alter. ſ. populus credidit. i. commiſit ſic moderatio. ſ. Rutilio hoc eſt cenſure eius.

ASCENSIVS.

AGe (adhortādi uox) L. Quintius Cin. qualem geſſit. ſ. ſe cōſulem. q. d. moderatiſſimū. Quia cū p̄res conſcripti uellent continuare honorem. i. magiſtratū, aut cōſulatū eius ī ſeq̄ntē annū extendere, nō ſolū p̄p egregia opera ipſius ſed ēt q̄ populus conabatur creare eoſdem tribunos in annum proximum. i. tūc p̄xime ſecuturum, quorū neutrū poterat fieri iure. i. ſecundum leges diſcuſſit. i. irritū fecit utrūq;. i. utrorūq; conatum inhibendo, ideſt retinendo, ne exhiret in effectum ſtudium ſenatus, molientis uidelice ſe futurum conſulem creare, & cogendo tribunos ſequi exemplum ſuæ uerecundiæ, atq; unus. i. ipſe ſolus cauſa fuit, ut ordo ampliſſimus. ſ. ſenatorius, & populus eſſet tutus. i. munitus ab repræhenſione facti iniuſti, quaſi ſic neuter egit contra legem.

OLIVERIVS.

Quintii cicinati moderatio

AGe L. Quintius Cin. Hic origie nobilis, de gēte patricia, filiorum turba ornatus integerrimus ac fortiſſimus fuit, ſed cū unus ex filiis accuſatus grādi pecunia dānatus eſſet Q. ut ſoluendo filiū liberaret rebus ſuis fere oībus diſtractis ad inopiā redactus relicta urbe trans tyberim habitauit ruralē ac modicā uitā agēs. quo tpe equorū īcurſu ſubito p̄uaſtatis agris & legatis Romanorum ad q̄rendū de iniuriis ſolenniter miſſis, & à duce hoſtium contemptis cum ad ultionē alter conſulū miſſus ad Algidū obſideretur cum exercitu, nec in alterū ſatis uirium eſſet ad collegā liberādū, attonita ac turbata urbe ad extrema remedia recurſum ē ſummi oīum magiſtratus cōſenſuq; oīum ciuiū Q. Cin. dictator factus ē, atq; in agro ſolus (ut diximus) ruſtico inhians opi ſuētus. Audito p̄riæ ſtatu. & honorē, & laborē p̄lū, p̄uo atq; offenſarū īmemori aīo ſuſcepit, p̄fectuſq; cōfecti trāſmiſſo amne exceptus à filiis à ſenatu, & īgēti populi cōcurſu, q̄ q̄ populo morum auſteritate ſuſpectior dicto magiſtro eqtū L. Targnio nobiliſſimo itidē ac fortiſſimo uiro pariterq; inopi, & collecto exercitu oībus ultro noīa dātibus ſpe certa ſub tali duce uincēdi, diſpoſitoq; rerum ſtatu, die p̄ximo ſub noctē Romā egreſſus alacritate mirabili. mediaq; ad hoſtē nocte p̄ueniēs, & cōſulē. & exercitū obſidiōe liberauit, & duces ac legiōes hoſtiū magno p̄lio uictos, ut agri ritus ī caſtra trāſueherētur primus oīum ſub iugū q̄ſi totidē boues miſit, direptis caſtris & q̄ ab hoſtibus tenebātur oppida recepta ſunt, diuiſaq; inter milites p̄da hiſq; oībus ineſtimabili celeritate cōfectis Romā rediēs militaribus ornamētis īſignis, & ducibus hoſtiū añ currū actis, p̄ſequēte exercitu uictore p̄da onuſto ſolēniter triūphauit & mox dictaturā q̄ ſemeſtr̄ē q̄ nō iā amplius ei neceſſariā uidebat die ſextodecimo depoſuit, & ad agrū ſuū rediit dux p̄clarus & īſignis agricola magna p̄fecto uiri modeſtia q̄ dictaturā añ legitimū tp̄s depoſuerit, maior uero q̄ magiſtratum cōtinuare noluerit. urbe namq; inteſtina diſcordia laborante, quod trib. pl. magiſtratū cōtinuare populus iuberet, & ſenatus eoſdem cōſules creari uellēt atq; ip̄m ī primis. Q. Cincinatū, ut neutrū fieret, ſua ſap̄ia p̄uidit, nā depoſito conſulatu tribuni

OLIVERIVS.

Fabii Maxi. moderatio.

FAbius uero maxi. Hic (ut in ca. de cōſtantia diximus) fuit reip. Ro. in rebus duris, & afflictis uni cum leuamen, qui plus opis, conſilio, & prudencia hoſtem ſubigēdo, quā alii fortiter dimicādo patriæ attuliſſe uidetur. primus enim docuit ſapientia nunquam cum temeritate coniungi neq; ad conſilium caſus admitti, ſed rationem ſemper fortunæ dominari. non eſt igitur huius uiri hiſtoria repetēda, ſed quod ad hunc locum pertinet eius pectus tanta fuit moderatione inſtructum ut etiam affectus paternos. qui interdum nimii eſſe ſolent ſuperare potuerit. cum enim filio uiro nobiliſſimo, & ſingulari uirtute prædito conſulatus ſummo omnium conſenſu, certiſſimiſq; ſuffragiis à populo demandaretur, quominus fieret ſummo ſtudio curauit q̄ diceret æquum eſſe familiam ſuam quæ per multos ducta uiros antiqua ab origine gentis: eiuſmodi honores propemodum cōtinuaſſent, uacationem aliqñ mereri. ¶ A patre auo proauo. Nam Fabius Gurges genuit Fab. Rutilianum, qui genuit alterum Fabiū Gurgitem. ex quo natus eſt Fabi. Maxi. Auorum ordo ſic ſe habet, ut primo pater, deinde auus, tertio p̄auus, poſtea abauus, deinde attauus, poſtremo tritauus dicatur. ¶ Diffideret. Quominus tanti magiſtratu, honorem ſuſtinere, ac tueri poſſet. ac pro ſua, maiorumq; ſuorum & populi Romani dignitate, gubernaret. ¶ Quid hac mederatione. laudat hoc loco Fabium qui potuerit etiam affectus ſuperare paternos, ſolent enim cupide nimis affectare parentes, ut ad honores filii, quā maximos prouehantur, honeſtioreſq; fiant in dies. ¶ Qui potentiſſimi habentur, nimii plerunq; ſunt parentum affectus, ut ad celſiorem fortunam per gradus honorū filii producātur.

ASCENSIVS.

FAbius uero maximus quum animaduerteret conſulatum geſtum eſſe à ſe quinquies. ¶ Et ſæpenumero à patre, auo, proauo, & maioribus ſuis egit in comitiis, q̄bus filius ſuus creabatur cōſul ſummo cōſenſu cū populo, q̄ ideſt quantum potuit conſtanter, ut daret aliquando gēti fabiæ uacationem huius honoris. i. à conſulatu gerendo, non ſup. ideo id egit, q̄ diffideret uirtutibus filii, erat enim illuſtris ideſt clarus, & ſpectabilis ciuis, ſed ne maximum imperium continuaretur in una familia. Quid ſup. eſt efficacius, aut ualētius hac moderatione? quæ. ſ. moderatio ſup̄auit ēt affectus patrios. i. paternos, qui habentur potentiſſimi. q. d. nihil.

Oliuerius.

¶ De Africano ſuperiore.

NOn defuit maioribus grata mens ad pręmia, ſuperiori Africano exoluenda. Siquidem maxima eius merita paribus ornamentis decorare conati ſunt. voluerunt illi ſtatuas in comitio, in Roſtris, in Curia: in ipſa deniq; Iouis OP. MAX. cælla ponere. voluerunt imaginem eius triumphali ornatu indutam capitolinis puluinaribus applicare. voluerunt ei continuum per omnes vitæ annos conſulatum, perpetuamq; Dictaturam tribuere: quorum ſibi nil, neq; plebiſcito dari: neq; S. Conſulto decerni patiendo, penè tantum in recuſandis honoribus ſe geſſit, quantum egerat in merēdis.

¶ De eodem Africano.

EOdem robore mentis, cauſam Hanni. in ſenatu protexit, cum eum ciues ſui miſſis legatis tanquam ſeditiones apud eos mouētem accuſarent: adiecit quoq; non oportere P.C. ſe Reip. Carthagi. interponere, altiſſimaq; moderatione, alterius ſaluti conſuluit: alterius dignitati victoria tenus, utriuſq; hoſtem egiſſe contentus.

¶ De M. Marcello.

AT M. Marcellus, qui primus & Hannibalē vinci, & *Syracuſas* capi poſſe docuit: cum in conſulatum eius Siculi de eo queſtum in vrbem veniſſent: nec ſenatum vlla de re habuit, quia collega Valerius Leuinus forte aberat: ne ob id ſiculi in querendo timidiores eēnt. & vt is rediit vltro de his admitēdis retulit, querentesq; de ſe patienter ſuſtinuit: iuſſos etiam à Leuino diſcedere: remanere: ut ſue defenſioni intereſſent: coegit. ac deinde vtraq; parte perorata, etiam excedentes curia ſubſecutus eſt, quo liberius ſenatus ſententiam ferret improbatis quoq; eorū quærelis, ſupplices, & orantes, vt ab eo in clientelam reciperentur, clementer excepit, ſuper hæc Siciliam ſortitus, eam prouinciam collegæ ceſſit. Toties laudatio Marcel. variari pōt: quoties nouis ipſe gradibus, moderatione aduerſus ſocios vſus eſt.

OLIVERIVS.

NOn defuit maioribus, Ad reliquas animi uirtutes, ꝗ in hoc uiro fuere propemodum admirabiles accedit, & modeſtia, quæ in contemnendis honoribus tanta fuit, ut non minus eum uenerabilem fecerit ꝗ res ab ipſo magnifice geſtæ. nam quanto magis honores contempſit, tanto etiam admirabilior fuit, contēpſit aūt nō ſolū humanos, ſed prope diuinos, quos illi ſummo ſtudio, & ambitione detulerat ciuitas Rom. pro ſuis maximis, & immortalibus erga ſe meritis. ¶ In roſtris, ubi conciones habebantur. ¶ In curia, ubi ſenatus cogebatur. ¶ Iouis optimi maximi. Cuius filius eſſe credebatur teſte Gellio, ꝗ ſicut in capitulo de fiducia diximus. quod de olympia Philippi regis uxore Alexādri matre quidā græci tradidere ſcriptores. idē de P. Scipionis matre memoriæ proditū eſt, uiſum immēſæ magnitudinis anguē cum Scip. matre concumbere, & ex eo creditum eſt Scipionē cōcepiſſe, quā famā ab ineunte ætate clariſſimis uirtutibus maximiſq; rebus geſtis in dies magis, magiſq; auxit, & confirmauit ¶ Puluinaribus. Lectiſternis. i. uolebant eum diuinis honoribus afficere patres. ¶ Recuſandis honoribus. Quia clarior interdū gloria ſpreta redit. ¶ Emerendis. Valde merendis ſed emeriti milites, qui militiæ uacationē hn̄t, ꝙ ſint militiæ officio perfuncti.

Puluinaria.

ASCENSIVS.

NOn defuit &c. Ordo ē. Mens grata ad perſoluenda Africano ſupiori i. maiori pmia, non defuit maioribus. i. progenitoribus noſtris, hoc ē priſcis Ro. Siquidem. i. qm̄ ipſi conati decorare maxima merita eius, ornamētis paribus. i. ēt maximis, uoluerunt ponere illi. i. ad honorem illius ſtatuas in comitio. i. loco, quo cōueniebāt ad magiſtratus eligendos in roſtris. i. in loco, unde publica fiebant edicta, in curia. i. in ſenatu, deniq;. i. ut ſummum locum dicam, in cælla. i. ſacello in capitolio, Iouis optimi maximi. i. ſummi deorum, uoluerunt applicare puluinaribus. i. lectiſterniis capitolinis in quibus locabantur ſimulachra deorum, & ad quæ uocabantur ipſi dii, imaginē eius. ſ. Sci. indutā ornatu triōphali uoluerunt tribuere ei conſulatū continuū. i. continuatū p oēs annos uitæ. ſ. ſ ıs, & dictaturā ppetuā, quorū. ſ. pmioiū honorificorū, ipſe nil. i. nō ꝗcꝗ non patiendo ꝗcꝗ ſibi dari, neq; plebiſcito, neq; decerni ſenatuſconſulto geſſit ſe pene tm̄. i. tam magnificū in recuſandis honoribus, ꝗtū egerat in merendis. ſ. honoribus.

OLIVERIVS.

EOdē robore. Eadē conſtātia, & moderatione. ꝙ Hannibali, quē legati Carthaginenſes Romam accuſantes uenerant, ſe acerrimū defenſorē præbuerit. ¶ Sui ciues. notanda cōſtructio ſui pro eius poſuiſſe ¶ Victoria tenus, Vſq; ad uictoriā, quia ultra uictoriam neutrius hoſtis fuit, uidelicet nec Hannibalis, cuius ſalutem poſt uictoriam protexit, nec ſenatus, quia docuit quid eum deceret.

ASCENSIVS.

EOdem &c. Idem ſup. Africanus ſuperior, protexit in ſenatu cauſam Hannibalis, eodem robore. i. firmitate mētis, quum eum ciues ſui, hoc eſt Carthagi. accuſarent. ſ. in ſenatu, miſſis legatis. ſ. ad ſenatum, tanquam mouentem ſeditiones apud eos. ſ. ciues ſuos Scipio ſup. adiecit quoq;. ſ. ad defenſionem Hannibalis, Patres conſcriptos, non oportere. i. non decere ſe interponere reipu. Carthaginenſium, & ita conſuluit. i. opem tulit, ſaluti alterius. ſ. Hannibalis, altiſſima moderatione, & conſuluit dignitati alterius. ſ. ſenatus Romani, contentus egiſſe i. ſe geſſiſſe hoſtem utriuſq;. ſ. tam Hānibalis ꝗ ſenatus, uictoria tenus. i. uſq; ad uictoriā, & non ultra quia ſatis habuit Hannibalem uiciſſe, & ita ne uicto etiā hoſtis uideretur, eū defendit. Senatui aūt, quia reſtitit etiā hoſtis uiſus eſt, non tamē ſic ei aduerſari uoluit, ut eius dignitati non conſuleret.

OLIVERIVS.

AT M. Marcellus. M. Marcellus cum Valerio Leuino tunc forte abſente, iterum conſul Idibus Martiis, cum magſtatū iniſſet ſenatū eo die more maiorū nō habuit. profeſſus ſe nihil abſente collega, neq; de repu neq; d prouinciis acturum, ſcire ſe frequentes Siculos prope urbem in uillis, obtrectatores factorum ſuorū eē ꝗbus tm̄ abeſſet, ut ꝑ ſe nō liceat palam Romæ crimina, & dcā, & facta ab inimicis uulgari, ut inſimularent aliquem ſibi timorē, abſente collega, dicendi de cōſule eſſe. ipſe eis extemplo daturus ſenatū ubi quidē collega ueniſſet, nec paſſurum quicquam priua agi quàm ut ſiculi in ſenatum introducātur. poſtquam igitur collega rediit ¶ Primū inter ſe prouincias ſortiti ſunt. Sicilia & claſſis Marcello, italia cum bello aduerſus Hannib. Leuino euenit. quæ ſors uelut iterū captis ſyracuſis ita exanimauit Siculos, ut comploratio eorū flebileſq; uoces extemplo oculos hium conuertiſſent. quod cum Marcello cognitum eſſet ne quis frenari timore ſiculos dicere poſſet, quo minus de ſe libere querantur, in cuius poteſtate mox futuri eſſent, prouinciam cum collega permutauit, deinde ſiculos in ſenatum introduxit, & de ſe grauiter conquerentes, æquiſſimis auribus ſuſtinuit. iuſſoſq; à Leuino, poſt conqueſtionem exire extemplo, ut de poſtulatis eorum patres conſuli poſſent. Marcel. tenuit, ut coram ipſis reſponderet obiectis. quo facto, cum illis pariter exceſſit de ſenatu, ut liberius patres conſuli poſſent, ꝗ acta Marcel. ſummo conſenſu comprobarunt. reuocatis deinde in ſenatu ſiculis, & conſule, recitatoq; ſenatuſcon. ſiculi benigne appellati, ac dimiſſi ad genua ſe Marcel. conſulis proiecerunt & obſecrantes, ut quæ deplorandæ, ac leuandæ calamitatis ſuæ cauſa dixiſſent, ueniam eis daret, & in fidem, clientelamq; acciperet perorantes. hæc conſul clementer excipiens, eos dimiſit. ¶ Qui primus Han uicit. Nam omnes ante Mar

ceſſum Romani imperatores uel ex acie uicti diſceſſerant, uel in acie cum magna reip. clade ceciderant. Aut certe nunquã cum Hanni. fortunam belli temptare auſi fuerant. primus igitur Marcellus apud Nolam uinci poſſe docuit, nam cum urbem illam obſideret Hannibal, quæ propemodum ad defectionem uidebatur erecta, Marcellus nocte oppidum ingreſſus, & ad tres portas in hoſtes uerſas tripartito exercitum inſtruxit, impedimenta ſubſequi iuſſit. Calones, lixas, & inualidos milites uallũ ferre, ut paucitatem ſpernentibus pœnis, ingentis exercitus ſpeciem repente facerent, his ita inſtructis, pateſactiſq; repente portis in hoſtes tanto cum clamore impetuq; ferũtur, ut perturbata media acie terga uerterint, nõ tñ ſine iactura. nã duo milia & trecenta ho. cæſa, ſi plus R. centũ amiſſis, ingens eo die res, ac neſcio an maxima illo bello geſta ſit. non enim uinci ab Hanni. Romanis tunc uincentibus difficilius fuit, quàm antea uincer. hac uictoria Marcel. potiꝰ militum ſuorum animos multis antea cladibus territos erexit, & excitauit, urbem Nolam à defectione prohibuit, ualidoq; p̃ſidio, firmauit, & ſic ꝓpemodũ amiſſã Po. Ro. reſtituit. ¶ Et ſyracuſas ca. Cuius difficillima, ac propè incredibilis fuit expugnatio, q̃ppe cum urbs ipſa ſitu, & natura ſoli ualidiſſima, munitionibus quoq; firmiſſimis, undiq; circum ſepta foret, accedebat ꝙ in ea uiu erat Archimedes unicus cæli ſyderũq; ſpectator, mirabilior tñ inuentor ac machinator bellicorum, tormentorum, operumq; quibus ea, q̃ hoſtes ingenti mole agerent, ipſe perleui momento ludificaretur, hic aduerſus omnem Marcelli terreſtrem, maritimumq; apparatum uariæ magnitudinis tormenta in muris diſpoſuerat. in q̃bus illud præcipuæ admirationis fuit. ferrea manus firmiſſimæ cathenæ illigata cum iniecta proræ nauis eſſet, grauiq; libramento plumbi recelleret ad ſolum, ſuſpenſa prora, nauem in puppi ſtatuebat, deinde remiſſa ſubito uelut ex muro cadentem nauem cum ingenti trepidatione nautarum ita affligebat, ut ẽt ſi recta recederet aliquantulum aq̃ reciperet, ita omnis maritima oppugnatio excluſa eſt. inter tantas tamen difficultates urbem omnium illo tpe, & in ea regione terra, mariq; ualidiſſimã, atq; pulcherrimam uirtus ĩpatoris tandem expugnauit. ¶ Quia col. Leuinus aberat, Erat enim in Macedonia aduerſus Philip. ¶ Admittendis. introducendis. ¶ Improbatis quærelis dãnatis à ſenatu. ¶ In. c. r. Apud maiores, urbiũ expugnatores eorum poſtmodum patroni eſſe dicebantur, & erant, æquum enim erat, ut qui uulnera intuliſſet eadẽ ſanaret. Ci. in officiis li. i. Apud maiores noſtros inquit tantopere iuſtitia culta eſt, ut hi qui ciuitates, aut nationes deuictas bello in fidem recepiſſẽt, earũ patroni eſſent more maiorũ. ¶ Sup. h. ſi. ſor. Liui. dicit añq̃ introducerentur legati in ſenatũ, cũ collega ſuo ſortitũ fuiſſe prouinciã, ſed utcũq; fuerit magna tñ illius modeſtia fuit. ¶ Toties L. M. toties inq̃t laudandus Marcel. ẽ. quoties aduerſus ſiculos moderatione uſus eſt primo, ꝙ eis noluit dare ſenatũ, abſente collega, deinde ꝙ cõq̃rentes de ſe patienter ſuſtinuit, poſtea ꝙ eos in ſenatu retinuit, ut ſuæ defenſiõi intereſſent, rurſus ꝙ cũ illis è ſenatu pariter abiit. ut liberius p̃res ſup ea re conſuli poſſent, poſtremo ꝙ cũ collega ꝓuinciã p̃mutauit, & in clientelam ſuã ſiculos accepit. hæc oĩa ſunt in Marcello laudanda.

Syracuſeui caſpta.

ASCENSIVS.

AT M. Marcel. q̃ primus docuit Hanni. poſſe uinci & Syracuſas poſſe capi, cũ ſiculi ueniſſent ĩ urbẽ hoc ẽ. Ro. q̃ſtũ. ſ. ad q̃rẽdũ de eo ¶ In. i. cõſulatũ eius, nec habuit ſenatũ. i. n̄ fecit uocari ſenatũ ulla de re, q̃a Vale. Leui. collega eius aberat ſorte, q̃a ĩ macedonia erat, iõ ãt nõ habuit ſenatũ, ꝗ̃uſq; dũ abſẽs eẽt collega ſuus, ne ſiculi eẽnt timidiores: i. magis timidi in q̃rendo, ob id. i. propter abſentiã alterius conſulis, q̃a qui de uno conſulum querebantur, fere ad alterius patrocinium confugere ſolebant, & ut. i. poſtquam, is. ſ. collega redit retulit. i. in conſultationẽ ſenatus poſuit, ultro. i. à nemine coactus, de his. i. ſiculis, quos de ſe quæſtum ueniſſe ſciebat, admittendis. ſ. ad curiam, & ſuſtinuit. i. tolerauit patienter quærentes de ſe, & coegit etiã eos iuſſos à Leuino. ſ. altero conſule diſcedere. ſ. de curia, remanere, & intereſſent ſuæ defenſioni i. q̃ ipſe Marcellus de ſe faceret, ac deinde utraq; parte perorata. i. poſtquam tam accuſatores quam defenſor omnia dixiſſent quæ uolebant, ſubſecutus eſt etiam excedentes curia, quia dũ auditis partibus patres conſcripti de ſñia ferenda conſultant, interea exire iubentur, ipſe autem eo ꝙ conſul manere potuit, & tamen ſubſecutus eſt exeũtes, quo. i. iõ ut ſenatus ferret ſñiam liberius. Quoq;. i. etiam aut inſuper, q̃relis eorum ĩprobatis. ſ. à ſenatu tanq̃ iniuſtis, excepit clemter ſupplices & orantes ut reciperẽtur ab eo in clientelam. i. ꝓtectionem ſamiliarem tanquam clientum. i. eorum, qui ſe colerent, ut patronum, & ſuper hæc ſortitus. i. forte nactus ſiciliam ceſſit. i. conceſſit, & dimiſit collegæ. ſ. Leuino, eam prouinciam, hoc eſt ſiciliam laudatio Marcelli poteſt uariari. i. uaria & diuerſa dici toties quoties ipſe uſus eſt aduerſus. i. erga ſocios, moderatione. ſ. ai, nouis gradibus. ſ. moderationis. ut q̃bus ad ſummã ſcanditur moderationem ut in primo moderate acto ſit primus gradus, in ſecundo ſecundus, & ita conſequenter.

¶ De T. Graccho Tribuno Plebis.

QVàm etiam Tiberius Gracchus admirabilem ſe exhibuit. Tribunus enim Plebis, cum ex profeſſo inimicitias cum Africano, & Aſiatico ſcipionibus gereret: & Aſiaticus iudicatæ pecuniæ ſatiſdare non poſſet: atq; ideo à COS. in vincula publica duci iuſſus eſſet: appellaſſetq; collegium tribunorum nullo volente intercedere, ſeceſſit à collegis, decretumq; compoſuit. nec quiſquam dubitauit. quin eo ſcribendo, irati hoſtis aduerſus Aſiaticum uerbis vſurus eſſet. At is iurauit primum cum Scipionibus ſe in gratiam non rediſſe. deinde tale decretum recitauit. Cum L. Cornelius Scipio die triumphi ſui ante currũ actos hoſtium duces in carcerem coniecerit: indignũ & alienum à maieſtate Po. Roma. videri eũdem ipſum duci. Itaq; id non paſſurum fieri. Libenter tunc opinionem ſuam Po. Ro. à Graccho deceptam cognouit: moderationemq; eius debita laude proſecutus eſt.

OLIVERIVS.

QVã. T. ẽt Grac. admirabilẽ. Gellius, pulchrũ, liberale, atq; magnanimũ ſcm̃ Tiberii Sempronii Grac. exẽplis repoſitũ eſt, id exẽplũ hmõi eſt, L. Scipioni aſiatico P. Scipionis Africani ſuperioris fratri. Numicius Angurinus trib. pl. mulctã irrogauit, eũq; ob eã cãm p̃des dare depoſcebat. Sci. Afri. fratris noie ad collegiũ tribunorũ prouocat. petebatq; ut uirũ conſularẽ triũphalẽq; à collegæ ui defenderet. Octo tribuni, cognita cã collegæ, intercedere noluerunt, tum Angurinus trib. pl. L. Scipionem p̃des non dantem prendi & in carcerem duci cum iuſſiſſet, Tiberius Sẽpronius Gracchus tri. ple. p̃r Tiberii, atq; Caii Grac. cum P. Scipioni Africano inimicus grauis ob pleraſq; in reipu. diſſenſiones eẽt iurauit palã in amicitiã, & in gr̃am ſe cũ P. Africano nõ rediiſſe, atq; decretum ex tabula recitauit. eius decreti hæc uerba ſunt, cũ L. Cornelius Scipio Aſiaticus triũphans hoſtiũ duces in carcerem coniectauerit, alienũ eſſe uſ à dignitate reip. in eũ locũ ĩpatorẽ P. R. duci, in quẽ locũ ab eo coniecti ſunt duces hoſtium. itaq; L. Corneliũ Scipionem Aſiaticum à collegæ ui prohibeo. Vale. aũt antias dicit poſt Africani mortẽ interceſſionem iſtam ꝓ Scip. eſſe factã à Tiberio Grac. neq; mulctã irrogatã Scipioni, ſed damnatum eũ peculatus ob antiochenã pecuniã, de qua ſupra dictũ eſt, q̃ cũ p̃des non daret, in carcerem duci captum, atq; ita intercedente Graccho, exemptum, Pli. de uiris illuſtribus Scipio Aſiaticus pecuniæ interceptæ ne in carcerẽ duceretur. Gracchus p̃r trib. pl. ĩterceſſit M. Cato Cẽſor equũ ei ignominiæ cã ademit. ¶ Iudicatæ pecuniæ, De qua ſupra diximus, ꝙ cũ iõ ab ĩpo repoſceretur frater eius Afri. q̃ legatus ſibi fuerat ĩ ea ꝓuincia, librũ ĩ quo acceptæ, & expẽſæ pecuniæ ſumma cõtinebat ĩ ſenatũ ꝓlatũ añ oculos p̃rum dilacerauit, dicẽs nõ æquũ eẽ, ab eo reddi rõnẽ ſextertii quadragies, à quo bis mille ſextertii uberius factũ eẽt ærariũ, igitur poſt hoc factũ Scip. Aſiaticus eius frater peculatus dãnatus ẽ ¶ Ex ꝓfeſſo. Ex manifeſto. ¶ Satiſdare Satiſfacere. ¶ Decretũ. Dãnationis, uel abſolutiõis. ¶ Añ cur. Qđ uicti duces p̃cederẽt triũphãtis ĩpatoris currũ nulli dubiũ,

Tiberii gracchi moderatio.

Ex profeſſo

nam

nam id Ci.in Piſonē plane oſtdit.dicit.n.qd tandē habet iſte currus?qd uicti añ currū?qd ſimulachra oppidorū?qd aurū? qd argentū?qd legati in eqs?qd clāgor milit?qd tota illa pōpa?&c. Alienū, Abhorrēs.& alienū huic,& ab hac re dicimus.

ASCENSIVS.

QVā ēt.Recitat moderationē Tyberii Grac.ſed priuſq̄ ordinem colligā no tandum puto,multos legere q̄ ēt,q̄ ſi eſt dicā q̄ pticulā hic cū poſitiuo conſtrui citra figurā, utpotē acceptā ꝑ ualde. Nā ordo uī.Tib.ēt Grac.exhibuit ſe,quām l.ualde mirabilem. Poſſet tñ figurate legi,ſed magis dure,ut ſit ordo.q̄.l ō q̄tū mirabilē exhibuit ſe Tib.Grac. q.d.maxime . Quo circa facilior & meo q̄dē iudicio uerior ē lectio.Qua.ſ.moderatiōe al. Ti.Gra.exhibuit ſe admirabilē Tri.n.ple.cū gereret ex confeſſo.i.palā,& ſine diſſimulatiōe inimicitias cū Sciplōibus Afri. & Aſiatico.ſ.ſratribus,& aſiaticus.ſ.L.Sci.nō poſſet ſatiſdare.i.ſatisfacere,pecuniæ dānate .i.ad q̄ damnatus erat, atq; iuſſus eēt à conſule duci iō in uīcula pub.& appellaſſet collegiū tri.i.ꝓuocaſſet ad tri.nullo .ſ.tribu.uolente itercedere, ſeceſſit.ſ Grac.à collegis.i.cæteris trib.& cōe poſuit decretum .ſ.cōdemnatiōis Scip.Aſiatici nec q̄ſq̄ dubitauit , q̄n.ſ grac. uſurus eſſet eo.ſ.decreto ſcribēdo uerbis hoſtis irati aduerſus Aſiaticū. At.l.ſedis.ſ.Ti gra.iurauit primū ſe non rediiſſe in gratiam cum Sciplonibus dei dereçitauit,tale decretum cum L.Corne.Sci.cōiecerit in carcerem duces hoſtiū ſubactos die triūphi ſui añ currū. ſ.triūphalē,uideri ſup.recitando cē ſuit indignum , & alienū à maieſtate P.R.ipm eundē duci.ſ. in carcerem,aut legamus in eūdem,ut ſit ipm duci,in eūdem .ſ.carcerem,in quē hoſtiū duces duxerat.Itaq;.i.& ita pronunciauit ſup.ſe nō paſſurū fieri.ſ ut i carcerē duceretur P.R.cognouit tunc lībēter opinionē ſuā deceptā à Grac.q̄a putabat gra.acerrie de Sci.decreuiſſe,& ꝓſecutus ē debita laude moderationē eius.ſ.Tib.Grac.

De C.Claudio Nerone.

CAius quoq; Claudius Nero inter cætera præcipuæ moderationis exempla numerandus eſt: Liuii Salinatoris in Aſdrubale comprimēdo particeps gloriæ fuerat: & tamen eum triumphantem equo ſequi, quàm triumpho, quem ei ſenatus æque decreuerat: vti maluit,quia res in prouicia Salinatoris geſta fuerat.ſine curru ergo triumphauit. Eò quidem clarius,quod illius victoria tantummodo laudabatur:huius etiam moderatio.

De Africano poſteriore.

NEc Africanus poſterior nos de ſe patiē tacere.qui cenſor,cum luſtrum conderet inq; ſolito ſacrificio ſcriba ex publicis tabulis ſolēnni eius præcationis carmine præiret:quo Dii immortales ut P.R.res meliores,amplioreſq; facerent rogabantur:ſatis, inquit,bonæ ac magnæ ſunt. Itaq; præcor , ut eas perpetuo incolumes ſeruent:ac protinus in publicis tabulis ad hūc modum carmen emēdari iuſſit Qua votorum verecundia deinceps Cenſores in condendis luſtris uſi ſunt.Prudenter enim ſenſit tunc incrementum Romano imperio petendum fuiſſe:cum intra ſeptimum lapidem triumphi quærebantur.maiorem autem totius terrarum orbis partem poſſidenti,ut auidum eſſet quicquam vltra appetere :ita abunde felix , ſi nihil ex eo, qd̄ obtinebat: amitteret. Neq; alia eius in Cenſura moderatio pro tribunali apparuit. Centurias recognoſcens equitum, poſtquam C.Licinium Sacerdotem citatum proceſſiſſe animaduertit:dixit illum ſe ſcire uerbis conceptis peierauiſſe.proinde ſiquis eum accuſare vellet: vſurū teſtimonio ſuo ſed nullo ad id negociū accedēte.traduc equū, inquit, ſacerdos: ac lucrifac cenſoriam notam:ne ego in tua perſona, & accuſatoris, & teſtis, & cenſoris, & iudicis partes, egiſſe videar.

plicatio,& triūphus utriq; decretus eēt,tñ q̄a in ꝓuincia Liuii res geſta eēt , & eo die.quo pugnatū foret,eius forte auſpiciū fuiſſet,& exercitus Liuia. deductus Ro. fuiſſet,ſuus uero deduci non potuiſſet,uoluit ut Liuius quadrigis tantummodo ueheretur,ipſumq; triumphantem milites ſequerentur, ipſe uero ſine militibus equo inuectus eſt.ita conſociatum triūphū unius tm̄mō eē uoluit,q̄q̄ ipſe maiore gloria triumphauerit, nā milites eius laudes magna cum ambitione decantabant illum ſex dierum ſpacio decurriſſe lōgitudinem italiæ. & eo die cū Haſdrubale in gallia, ſignis collatis pugnaſſe,quo cum caſtra aduerſus ſeſe in apulia poſita hře Hannibal credidiſſet, ita unum conſulem pro utraq; parte italiæ aduerſus duos duces duos ĩpatores,hinc conſilium ſuum hinc corpus oppoſuiſſe.nomen Nerōis ſatis fuiſſe ad continendum in caſtris Hannibalem.Haſdrubalem uero nulla alia re q̄ eius aduentu obrutum atq; extinctū eē.curreret alter conſul ſublimi curru multiiugis ſi uellet equis, uni⁹ equo per urbem uerum triumphū uehi, Neroniq; etiā ſi pedes icedit,uel pro eo bello,uel ſpreto triumpho gloriam memorabilem fore,hi ſermones ſpectantium Neronem uſq; in capitolium proſecuti ſunt. Aequæ decreuerat. Vt uterq; pariter triumpharet. Prouincia. Gallia ciſalpina. Sine curru. Quia equo tantum modo inuectus eſt. Eò tanto. Quò. Quanto.

ASCENSIVS.

CAius quoq; Claudius Nero numerandus eſt inter cætera exempla ꝓcipue moderationis,aut numerandus eſt præcipue inter cætera exēpla moderationis. (Nō putet quiſpiam authore m loqui de Nerone illo apoſtolorū Chriſti carnifice multo enim is ante illum fuit.) Sup.is fuerat particeps gloriæ Liuii Salinatoris in opprimendo Aſdrubale fratre Hannibalis. Et tamen maluit ſeq eum.ſ.Salinatorem triūphantem,equo.i.ſedens in equo,q̄ uti triumpho quem ſenatus decreuerat ei æq̄.i.æqualiter,ut ſalinatori, ideo autem uoluit,quia res fuerat geſta in prouincia ſalinatoris.Ergo quia moderatio illa tam laudabilis fuit,ipſe triūphauit ſine curru.i. æqualem gloriā nactus eſt in equo ſequens triūphātem ,ac conſecutus fuiſſet in curru triumphās, & triumphauit eo quidem clarius.i.q̄ ſalinator,q̄ tantummodo uictoria illius.ſ ſalinatoris laudabatur, & etiam moderatio huius,ſcilicet Neronis laudabatur.

THEOPHIVLS.

SAtiſdare.Satiſdatio eodē mō appellata ē,quo ſatiſſactio nam,ut ſatiſfacere dicimus ei,cuius deſideriū implemus ita ſatiſdare dicimus aduerſario noſtro,qui pro eo, q̄ à nobis petit,ita cauit,ut eum hoc noie ſecurum faciamus,datis fideiuſſoribus,hæc iuris ciuils auctor Gaius.

OLIVERIVS.

Claudii neronis ai moderatio. CAius quoq; claudius Nero.Q̄ñ Haſdrubal frater Hā. in gallia ciſalpina,haud procul à placētia uictus, & cū ingenti exercitu occiſus fuerit cōſilio & prudentia Claudii Neronis in ca.de fiducia dcm̄ eſt,q̄ ad hunc locū ꝑtinet. Claudi.Nero,ut fuit rerꝫ geſtarū gloria q̄dem illuſtris , ſic ai, quoq; moderatione conſpicuus,tanta.n.ut dixi,cōſilio ſuo ꝑta,cū Ro.uterq; cōſul rediiſſet poſtulaſſetq;. Vt ꝑ Rep.fortiter,feliciterq; adminiſtrata,& diis imortalibus hr̃etur honos & ipſis triūphātibus urbē inire liceret , idq; ſibi eēt à p̃ribus benigne cōceſſū,Cla.ea modeſtia uſus ē,ut cū abo⁊ noie ſu

OLIVERIVS.

ET Africanus quoq; poſterior.Duo clariſſima Romanæ urbis lumina Scip. Africani ſic per omnes uirtutum gradus uno tenore concurrerunt, ut ubicunq; de uirtute ſeruata referendum fuerit,de his tacere difficilius ſit,q̄ parū dicere,hinc eſt,q̄ apud Val.in oēs memorabiliū exemplorum ꝑtes ſꝑuenitū,nā poſterior Africa.in condendo luſtro mirificā de ſe oſtdit P.R modeſtiā,in ſolito.n.ſacrificio , cū uota & ꝓcatiōes ſolenni carmīe diis īmortalibus exhiberentur,ut ipiū Romanū augerēt,& amplificarent, carmen illud emendari iuſſit, & ſcribi,ut ꝑpetuo incolume conſeruarent,q̄ Scipionis africani modeſtia.

¶ De Q. Scæuola.

Quod animi temperamentum etiam in Q uinto Scæuola excellentiſſimo uiro adnotatum eſt. teſtis nanq; in reum ꝑductus, cũ id reſpõdiſſet: quod ſalutem periclitantis magnopere læſurum uidebatur, diſcedens adiecit. ita ſibi credi oportere: ſi & alii idem aſſeuerauiſſent: quoniam unius teſtimonio aliquem credere, peſſimi eſſet exempli. & religioni igitur ſuæ debitam fidem, & communi utilitati ſalubre conſilium reddidit.

¶ De Metello Macedonico.

Sentio quos ciues, quæ uefacta eorũ, ac dicta, quàm auguſto ãbitu orationis amplectar. Sed cum magna mihi, & mult abreuiter dicenda ſint, claritate excellentibus: infinitis perſonis, rebusq; circunfuſus, utrũq; præſtare non poſſum. Itaq; propoſiti quoq; noſtri ratio non laudanda ſibi omnia, ſed recordanda ſumpſit. Q uapropter bona, cum uenia duo Metelli

dicere, ſatis amplum eſſe, atq; magnificum, quã moleſtia cæteri deinde cenſores uſi ſunt. ¶ Cum luſtrum conderet. cenſorum erat inter cætera, q̃ gerebãt cenſum facere, & luſtrum cõdere. cenſum autem facere erat Romanorum ciuium capita deſcribere, & in claſſes pro cuiuſq; opibus conücere, ſed quõo in claſſes conücerentur, ſatis ſupra monſtratum eſt. Condere uero luſtrum erat, quinto quoq; anno ciuitatem quibuſdam luſtralibus. i. piacularibus ſacrificiis expurgare. luſtrũ etiam dicebatur totius exercitus purgatio, cum cenſentur. i. numerantur omnes. & qui ad arma ferenda non ſunt idonei. ſicut ſenes. iuniores purgãtur. i. educuntur, & tunc condere luſtrũ finire luſtrum ſignificat. eſt etiã luſtrum quinquennium, & cubile ferarum. ſunt qui uelit luſtrum dictum à luendo. i. purgando uel ſoluendo. Publicis tabulis. In quibus carmina ſcripta continebantur. ¶ Res, imperium, & ſtatum. ¶ Meliores opulentiores. ¶ Ampliores, lõgius, latiuſq; porrectas, ¶ Intra ſeptimum lapidem. i. cum fines Romani non extenderẽtur ultra ſeptem milia paſſuũ, nam lapidibus tanquam limitibus deſignabantur miliaria apud maiores. ¶ Senſit. Opinatus eſt. ¶ Centurias recognoſcens. Dum recenſeret equites, qui erant in centurias diſtributi. centuriæ ãt Po. R. fuerẽ primo à Romulo inſtitutæ, tres equit um ſolũ mõ, uidelicet Rãnenſium, Ticienſium, & Lucerum. Rãnenſes à Romulo, Ticienſes. à T. Tacio rege ſabinorum poſt cõicatũ cũ Romulo ipſũ, Luceres à Lucero quodã, q Romulo uenerat in auxiliũ, uel ut alii dñt, lucerũ ñois & origis cã icerta ẽ. iubebat ãt eq̃tes trãſire, ut ſi dep̃hendiſſet uitiũ, equo priuaret, uel alia nota cenſoria dãnaret. ¶ Verbis con. ſcientẽ, & uolẽtẽ. Peieraſſe. Periuriũ feciſſe. ¶ Et nota. de natura uerbi, q̃ i cõpoſitiõe ñ hẽt, r. cũ nomẽ retineat dicimus. n. piuriũ, ſed in uerbo peiero non piuro ¶ Ad ne. Ad accuſationẽ. ¶ Traduc, equũ. Sic nũc quoq; cõgſitores, & eq̃tũ magri dicere ſolẽt, trãſeas cũ equo: ut te uideamus ¶ Lucrifac. Verbũ cõpoſitũ. i. tota una pars orõnis ẽ. i. lucrare & i lucro pone. ¶ Notã. Dãnationẽ.

ASCENSIVS.

Nec Africanus. Affert duo egregia exẽpla Africani minoris in moderatiõe ai, qua ĩ cẽſura uſus ẽ, de quorũ altero dicit ſic. Nec q̃dẽ Africanus poſterior. i. minor ſcipe, patitur nos tacere de ſe, qui exiſtens ſup. cenſor cum conderet luſtrum, pẽrageret cenſum, & luſtrationem ciuium, & ſcriba, ac ſi dicat notarius ſacerdotalis, aut pontificius, p̃iret ei . i. q̃d ſeq̃retur, ꝓdiceret, uel preiret, ut in ſupplicationibus etiã nris minores ꝑeũt, i ſacrificiu ſolito. ſ. fieri. dũ luſtrũ cõderet, carmĩe ſolẽni. i. pnũciãdo carmẽ ſolẽne, ex publicis tabulis. i. libris aut iſtris de quo carmĩe nihil licebat imutar, ſicut nec ð religs uerbis ſacratis, quo carmĩe dii imortales rogabãtur, ut facerẽt res. P. R. meliores, & ãpliores, ĩgt. ſ. Sci. res ſup. P. R. ſũt ſatis bõe. i. opulẽtæ, & ꝓſpæ, ac magnæ, itaq;. i. & ita p̃cor ſup. ut dii ĩmortales res Ro. icolũes ſeruent, q̃ uerecũdia uoto ꝓ cẽſores uſi ſũt, deĩceps ĩ luſtris cõdẽdis. i. quotiẽs luſtra cõderẽt. Eñ ꝓ q̃a, Sci. ſu. ſenſit. i. Opinatus ẽ, prudẽter uidelicet ĩcremẽtũ ſuiſſe petẽdũ ĩpſo ro. quũ triũphi q̃rebãtur itra ſeptimũ lapidẽ. i. ab hoſtibus ĩtra ſeptimũ ab urbe miliare, & ñ lõgius deuictis. Aũt ꝓ ſed. ſenſit, ut eẽt auidũ. i. auaꝝ & auidi aſſidiciũ poſſidẽtt. P. R. maiorẽ ptẽ totius orbis terraꝝ appetere q̃cq̃ ultra, ita eẽt abũde fœlix. i. fauſtũ & fortũatũ, ſi nihil amitteret ex eo q obtiebat. Neq; alia &c. de altero dicit ſic. Neq; moderatio eius i cẽſura apparuit alia ꝓ tribũali. i. cũ ſederet, ut cẽſor, & iudex cẽturias eq̃tũ recognoſcẽdo Nã ſup. ĩpſe recognoſcẽs. i. luſtrãs, et q galli dicerẽt ad mõſtrã iſpiciẽs, cẽturias . i. ordĩes centenarios equitum. i. eorum, qui equo militabant

postquam animaduertit Caium Liciniũ ſacerdotem citatum . ſ. uoce p̃conis ut luſtraretur, proceſſiſſe. ſ. in medium, dixit . ſ. Scip. ſe ſcire illũ. ſ. Lici. peieraſſe. i. piurium cõmiſiſſe. Verbis conceptis . i. ſolenni more expreſſis, ut nihil deſit ad periuri conſumationem. proinde. i. & ideo ſup. dixit, ſi quis uellet accuſare eum. ſ. licinium, ſup. illum accuſatorem uſurum teſtimonio ſuo. ſ. Sci. contra licinium, ſed nullo accedente ad id negocium. ſ. ad accuſationẽ Lic inq̃, ingt, ò ſacerdos, traduc equum. i. traoſi cum equo quo iubet (Nam tã nuſper dũ de equite diſceptabatur, retentus erat cum equo, & ſi iuſta ð illo accuſatio ꝓcedebat equo illi ignominia notato adimebatur) & lucrifac. i. ad lucrũ aſcribe, notam cenſoriam. i. q̃d à cenſore propter moderationem non es notatus ignominia (Nam cũ certo ſciuet. ꝑm peieraſſe, potuiſſet eum notaſſeex ſuo unius teſtimonio, ſed noluit adiiciens) ne ego uidear egiſſe. i. repreſentaſſe ĩ tua perſona. ſ. cenſenda, partes, & accuſatoris, & teſtis, & cenſoris, & iudicis quod immoderatum fuiſſet.

OLIVERIVS.

Quod animi temperamentum Q. Scæuola uir præcipuæ uirtutis, & grauiſſimæ, auctoritatis homo cum in teſtimonium aduerſus reum quendam productus eſſet, & religioni pariter & modeſtiæ ſatiſfecit, cum dixiſſet quod uerum eſſet, ſtatim adiecit, non id ſibi credendum eſſe niſi & alii inuenirentur, qui idem aſſeuerarent, noluit tñ ſibi tribui ut ſuo teſtimonio dãnaretur reus, ne ſui exemplo aliis deinde minoris auctoritatis, & fidei teſtibus crederetur ¶ Temperamentum. Moderatio. ¶ Periclitantis. Cuius ſalus in periculo uerſabatur. ¶ Aſſeueraſſent. Affirmaſſent. ¶ Et re. de fi. Quia affirmauit uerum eſſe, quod dixerat. ¶ Communi utilitati. ¶ Nequis unius teſtimonio periclitaretur.

ASCENSIVS.

Quod temperamentum. ſ. inuentum in Scip. proxime dicto adnotatum. i. obſeruatum eſt etiam in Q. Scæuola uiro excellentiſſimo. Namq; ipſe ꝑductus teſtis in . i. contra reum. ſ. quendam (quem author decenter non nominat, contentus uidelicet laudẽ boni uiri ſine noxii infamia recitaſſe) cum ipſe reſpondiſſet. ſ. q̃ſtori interroganti de uita rei, id quod uidebatur læſurum magnopere ſalutem periclitantis. i. rei in periculo uerſantis, diſcedens. i. cũ diſcederet, & uideret ſe ſolum id atteſtatum, adiecit, oportere ſibi credi ita ſi, & . i. alii aſſeueraſſent . i. uerum eſſe affirmaſſent idem, quoniam (licet uerum eſſet quod dixerat, tamen) credere aliquem teſtimonio unius eſſet peſſimi exempli. i. induceret peſſimum morem, ſi ſumpto ab eo exemplo, deinceps unius teſtimonio ſtaretur. (Ideoq; in ſanctis literis, Ex ore duorum, uel triũ ſtat oẽ teſtimoniũ.) Igitur uerum dicendo, & hoc adiiciendo, reddidit religioni ſuæ. i. ſacro, ac ſolenni iuſo debitam fidem, qui atteſtatus eſt ſe uera depoſuiſſe. & reddidit utilitati cõi cõſiliũ ſalubre, ne. ſ. teſtimonio unius q̃licunq; uiri ſtaretur, ne cum difficile ſit aliorũ teſtimonia refellere, unius ſemper teſtimonio ſtãdo, multorũ innocentia, in periculo ſit.

OLIVERIVS.

Sentio quos ciues. Quaſi tacitæ obiectioni rñdet, q tãtorum uirorum facta ſimul ac dicta longiori memoratu digna, breui oratione cõplectatur. dicit autem ſui propoſiti non fuiſſe eiuſmodi hominum uitam percurrere, qd nec ĩ tanta multitudine rerũ memoriæ tradẽdarũ ſibi fuiſſet oportunũ. ſed q̃da hẽpſioſum ut quæq; digniſſima uiderentur ex illuſtribus electa auctoribus, breuiter cognoſcenda ſubiicere.

¶ Auguſto

Macedonicus, & Numidicus, maxima patriæ ornamenta, ſtricti ſe narrari patientur. Acerrime cū Scipione Africano Macedonicus diſſenſerat, eorumq́ ab æmulatione uirtutis profecta contētio, adgraues, teſtatasq́ inimicitias progreſſa fuerat. Sed tamen cum interemptum Scipionem cōclamari audiſſet in publicū ſe proripuit, mœſtoq́ uultu, & uoce cōfuſa, cōcurrite, concurrite, īq́t ciues: mœnia noſtræ urbis euerſa ſunt. Sci. enim Africano intra ſuos penates quieſcenti, nefaria uis allata eſt, O' Remp. pariter Africani morte miſeram, & Macedonici tam humana tamq́ ciuili lamentatione felicem. Eodem enim tempore, & quantum amiſiſſet principem & qualem haberet, recognouit. Idem filios ſuos monuit: ut funebri eius lecto humeros ſubiicerent: atque huic exequiarum, illum honorem uocis adiecit: non fore, ut poſtea id officium, ab illis maiori uiro præſtari poſſet. Vbi illa tot in curia iurgia? Vbi tam multæ pro roſtris altercationes? Vbi maximorū ciuium, & ducum tantorum togata prælia? omnia nimirum iſta, præcipua ueneratione proſequenda, deleuit moderatio.

De Metello Numidico.

NVmidicus autem Metellus populari factione patria pulſus, in Aſiam ſeceſſit: in qua, cum ei forte ludos Trallibus ſpectanti literæ redditæ eſſent: quibus ſcriptum erat: maximo Senatus, & Populi conſenſu reditum illi in urbem datum: non è theatro prius abiit: quàm ſpectaculum ederetur. non lætitiam ſuam proxime ſedētibus ulla ex parte patefecit, ſed ſummum gaudium intra ſe continuit. Ł undē conſtat pari uultu, & exulem fuiſſe, & reſtitutū. adeo moderationis beneficio, medius ſemper inter ſecundas, & aduerſas res, animi firmitate uerſatus eſt.

¶ Anguſto ambitu. Valde breui orōnis ambitu. ¶ Vtrunque .ſ. magna & multa modico uolumine comprehendere. ¶ Stricti, breuiter. ¶ An graues, teſtataſq́. Cic. de of. à Vale. diſſentit. dicit. n. licet Scip & Metel. fuit ſine acerbitate diſſenſio, nō n aī orū contenōone, licet opinionum, & ſolarū diſſenſione diſcrepabāt, ut in ſntis dicendis frequenter altercarentur in ſenatu. ¶ Teſtatas. Paſſiue poſuit, manifeſtas. ¶ Progreſſa fuerat. Proceſſerat. ¶ Sed tamē cum inter Sci. Conſtat Scipionem celeriter mortuū, quo āt gñe mortis, dubitatur ab oib⁹, Ci. in lib. de amicitia. Scip. iḡt, uita q̄dē talis fuit, uel fortuna uel gloria, ut nihil poſſet accedere. morienti aūt ſenſum celeritas abſtulit, q̄d de gñe mortis difficile eſt dictu, q̄d hoīes ſuſpicentur uos uidetis, hoc tñ licet dicere P. Sci. ex multis diebus, quos ī uita celeberrimos lætiſſimoſq́ uiderat, illū diem clariſſimum fuiſſe, cū ſenatu dimiſſo domū reductus ad Veſpeꝝ eſt à pr̄ibus cōſcriptis, & populo, ſociiſq́ latinis, p̄die quā exceſſiſſet è uita, ut ex tā alto dignitatis gradu ad ſupos uideatur potius q̄ ad inferos p̄ ueniſſe deos, ego de morte Sci multi multa ſuſpicātur, plures tñ huic ſniæ inclināt grac. ſemproniā uxorē ſuā mortis mariti conſciā fuiſſe, quod ueriſimile uī. nā cū Sci. à Numātia uictor rediſſet (ut q̄dā tradūt) ab amicis Gracc. q̄ paulo añ cæſi fuerant in forum productus eſt. q̄a Grac. affinitate cōiūctus erat q̄ ſororē quorū ſororē ſē in matrimoniū duxerat, credebant auctoritate Sci. cōfirmatum iri odium aduerſus interfectores Gracc. ſed cū iterrogatus eēt, q̄d de C. Gra. morte ſentiret, rñdit iure cæſum uideri. q̄d rñſum credūt adeo grauiter & acerbe tuliſſe Gracchā ſemproniā eius uxorē, q̄ ſperabat cædē frūm Scipi. auctoritate poſſe uindicari, ut de mariti nece cogitauerit, & eū ſeq̄nti nocte oppſſerit, q́ ueriſimile uī q̄. n. fieri potuiſſet, ut ī eius cubiculo opprimeretur Sci. niſi cōſcia mortis eius fuiſſet uxor. ſūt tñ q̄ credūt à C. carbone fuiſſe iterēptū. aliter ſentit. T. L. de morte Afri. dicit. n. ſeditiōes à tribunis Fuluio Flac. C Gra & Carbone de agro diuidēdo creatis, excitatæ ſunt, q̄bus cū P. Sci Afri. aduerſaretur fortiſq́, ac ualidus pridie domū ſe receptiſſet, mortuus ī cubiculo iuētus eſt, ſuſpecta fuit tā q̄ uenenū ei dediſſet Sēpro. uxor, hic maxime, q̄ ſoror eēt Grac. cū q̄b⁹ ſimultas Afri fuerat. De morte tñ eius nulla q̄ō acta. ¶ Cōfuſa pturba. Mœnia euer. Magna Sci. laus, q̄ rei. ro q̄dā q̄ſi murus, & ualidiſſimū munimētū eē diceretur q̄ p̄ ipm, & aucta, & cōſeruata fuiſſet. ¶ Intra ſu. pe. Vbi tutus eē debuerat, ibi potiſſimū interēptus eſt. ¶ O' rēp. Laudat eius modeſtiā. ¶ Miſerā Quæ tm̄ ciuē amiſeris ¶ Ciuili lamētatione. Ac ſi diceret amica lamētatiōe, nā ciuis ciuē dēt amare. ¶ Idē filios, Quos q̄tuor p̄cipuæ uirtutis, & igenii dr̄ habuiſſe. ¶ Huic. ſ. offō, q̄ filii humeros lecto ſubiicerēt. ¶ Vbi illa. Oñdit tantā ualuiſſe moderationē, ut oia, q̄ uidebantur inter ipſos odia fuiſſe contracta, hac ipſius morte oblitterarentur.

Conſuſum q̄d

ASCEN.

SEntio. i. percipio, quos. i. quales ciues, ur̄ ꝑuelq̄. i. qualia hoc eſt quantū ſublimia facta, ac dicta eorū q̄. i. q̄ūō anguſto ambitu. i. circuitu orōnis ego amplectar. ſed cum magna, & multa ſint mihi dicēda bř, ego circūfuſus perſonis & rebus infinitis excellentibus claritate, non poſſum præſtare. i. exhibere, & efficere utrunq́, ut. ſ. infinita dicam, & breuiter. Itaq́. i. & ita ratio quoq́ uſi. ꝓpoſiti, ſumpſit ſibi, oia nō laudanda, q̄d ꝓlixis fieret uerbis, ſed recordanda. i. ad memoriā reducenda, q̄d pauciſſimis fieri p̄t. Quapropter duo. Met. ſ. Mace. à deuicta Macedonia, Numi. à numidia feliciter deuicta dicti, appoſitorie, maxima ornamēta p̄riæ patientur cum bona uenia. i. citra indignationem, ſe narrari ſ. à me, ſtricti. i. breuiter & conſtrictis uerbis. Maced. ſ. Metel. diſſenſerat acerrime cum Sci. Afri. ſ. miore, & eorū contentio profecta. i. orta ab æmulatione uirtutis, fuerāt progreſſa ad inimicitias graues, teſtatas. i. profeſſas, & manifeſtas, ſed tñ cum Macedonicus audiret Sci. cōclamari interemptum, proripuit ſe in publicum, & inquit, uultu mœſto & uoce confuſa, concurrite ciues, mœnia nr̄æ urbis, concurrite euerſa ſunt. Eñ ꝓ quia uis nefaria eſt illata Sci. Afri. quieſcenti intra mœnia ſua q̄ d nō ſīn lō euerſa dico mœnia nr̄a, q̄ uir fortis, q̄ murus nr̄is ciuibus alter erat, extinctus eſt, ſed q̄ intra mœnia ſua quaſi iurū non ſit āplius intra mœnia ro. manere, uñ exclamat author O' remp. ſ. ro. p̄ter miſerā, morte. i. p̄p morté Afri. & felicem tā hūana, & tā ciuili lamētatione macedo. Eñ ꝓ q̄a, reſp. recognouit eodem tempore, &. i. ſimiliter, quantum principem quia maximū amiſiſſet, uidelicet Sci. & qualem principem hr̄et. q̄a humaniſſimū uidelicet Met. Mace. Idem. ſ. Met. mace. monuit filios ſuos, ut ſubiicerēt humeros ſuos lecto funebri. i. ut lectum funebrē eius. ſ. Scip. interempti efferrent humeris. ſ. ſuis, atq́ ſubiecit. i. continuo adiecit, huic honori exequiarum, illum honorem uocis. i. præconii. ſ. non fore. i. nunquam futurum eſſe, ut illud offm̄. ſ. efferendi defuncti poſſet præſtari ab illis maiori uiro uñ in admirationē adductus author ad dit. Vbi ſup. tunc fuerūt illa tot iurgia. ſ. Scip & Met. q̄ fuerāt dū uiueret Sci. in curia i. in ſenatu? Vbi ſup. tūc fuerūt, tā multæ altercatiōes eoꝝ ſup pro roſtris. i. q̄ prius fuerāt añ roſtra? Vbi ſup. fuerunt tūc p̄lia togata. i. contētiones in toga, & nō in armis maximorū ciuiū, & tantoꝝ ducū, ut fuerūt illi duo? Rñſio. nimirum. i. haud dubie, moderatio. ſ. Me. Ma. ꝓſequenda p̄cipua ueneratione, deleuit oia iſta. ſ. iam dicta.

OLIVERIVS.

NVmidicus autem Me. de hoc uiro ſupra cōmemoratio facta eſt, q̄ exiliū uolūtariū eligere, quàm in leges Saturnini trib pleb. iurare maluerit. fuit igitur & conſtantia clarus & moderatione perſpicuus. cum enim ludos trallibus ſpectaret, ſibiq́ forent de glorioſa in patriam reuocatione redditæ literæ, ſic ſe intra modeſtiæ giros continuit, ūt nullum tantæ lætitiæ ueſtigiū prorſus in eo poſſe' dr̄ p̄hendi, uir in utraq́ fortuna ſp̄idem, quē nec arridens inflare, nec ſæuiens opprimere poſſet. hic Metel. Numidi. in cenſura orationē habuit ad populū de uxoribus ducendis, teſte A. Gelli, qui eius orōnis q̄dā uerba ponit Lib. pri. cap̄. vi. dicit enim. multis, & eruditis uiris audientibus legebatur orō Metel. Numidi. grauis, ac diſerti uiri, quam in cenſura dixit ad populum de ducendis uxo. cum eum ad matrimonia capeſcenda horta

Metelli ī exilio conſtātia

retur. In eâ oratione ita ſcriptum fuit. ſi ſine uxore poſſemus quirites eſſe, omnes ea moleſtia careremus, ſed quoniam ita natura tradidit, ut nec cum illis ſatis commode, nec ſine illis ullo modo uiui poſſit, ſaluti perpetuæ potius quàm breui uolupiati conſulendum eſt. ſ Populari factione, Scilicet Apulei ſaturnini tri. pl. ſ Trallibus, Tralles ciuitas Aſiæ tantum pluraliter declinata. Liui. dicit hic fuiſſe Rhodi, ubi exulabat, ut in. c. de conſtãtia diximus. Pli. uero Smyrnæ fuiſſe dicit. Eſt ãt Smyrna ciuitas minoris Aſiæ ſ Theat. ſpectaculo theatrum inſpecto theatri ſpectaculũ. ſ Ederetur. Finiretur. ſ Medius, Nec fractus in aduerſis, nec elatus i ſcdis. ſ Firmitate, Fortitudine, atq; conſtantia.

ASCENSIVS.

NVmidicus ãt Met. pulſus p̃ria. ſ. Ro. factiõe. i. ſeditione populari, ſeceſſit. i. in exiliũ abiuit i Aſiã in qua. ſ. Aſia, quũ literæ redditæ eẽnt ei ſpectãti forte ludos trallibus. i. apud Trallis urbẽ Aſiæ, ſecũdũ authoris ſniam, quibus. ſ. literis, ſcriptũ erat, reditum datum ſup. eẽ illi in urbem. ſ. Romã maximo cõſenſu ſena. & po. non abiit prius è theatro q̃ ſpectaculũ ederet. i. finiretur, & explicaretur, & nõ patefecit. i. indicauit ulla ex parte lætitiam ſuam, ſedentibus proxime, ideſt proximo loco, ſed continuit ſummum gaudium intra ſe. conſtat, ideſt manifeſtũ eſt, eundem, ſcilicet Mete. Numi. fuiſſe, & exulem, & reſtitutũ pari, ideſt conſimili uultu. adeo, ideſt tm̃ uerſatus eſt ſp medius iter res ſcdas, & aduerſas, bñficio moderatiõis firmitate al.

THEOPHILVS

TRallibus, Trallis pars illirici, q̃ Tralli dñr, & Tralles apud Theopompum. de quibus in bello Macedonico Liuius ex interpretatione Iani. Trallis aũt lydiæ ciuitas ad amnem Mæandrum, quæ prius appellabatur Anthia à copia florum dicta eſt & Erymna, unde nomẽ gentile Trallianus, ut docet Stephanus.

OLIVERIVS.

TOt familiis in uno gñe laudis. De hoc etiam infra dicturus eſt in. c. de continentia. Poſterior Cato p̃fectus cypriacæ pecuniæ fuit, lege lata p P. Clo. tri. pl. de redigenda in prouinciæ formã Cypro, & complicãda pecunia regia. adminiſtratio cuius rei, ideo M. ca. mandata eſt, annuente clo. q ca. longius abeſſe cupiebat, ut liberius ageret in Cice. quem exilio deſtinauerat. quia uerebatur ne ca. auctoritate impedirentur conſilia ſua. demandata eſt igitur prouincia inulto ca. cũ enim clo. rem iſtã ca. ad ſe uocato quaſi honorificã obtuliſſet, eam ca. repudiauit, q͛ diceret non ob honorem, ſed ob contumeliam, & inſidias hoc ſibi negocium deferri. tũ clo. iratus inſolenter ſatis reſſdit, & ſi ooles, inq̃t, tñ coactus dolenſq; p̃ficiſcere. aduocataq; concione plebiſcito firmauit miſſionem ca. eiq; abeunti nec nauem, neq; militem, nec ẽt miniſtrum quempiam tradidit præter duos ſcribas. quorum ſcribarum alter fur erat, alter clo. clientulus, & quaſi parum negocii foret cyprus, & Ptolæ. ei ut exules Byzantium reduceret iniunxit, eo conſilio, ut ipſum plurimo tempore extra urbẽ ablegaret. Ptolæ. uero ei⁹ Ptolæ. frater, q p Gab. reſtitutus fuerat, tũc cypri rex, ubi hæc cognouit, nimio dolore p̃citus, ueneno fata p̃uenit. Cæte⁊ Por. Ca. cypriacas opes liburnis p Tyberinũ hoſtiũ aduexit. Plu. dicit cat. i hac uehẽda pecunia, hoc uſum fuiſſe cõſilio, ut loculo⁊ funibus & loris lõgioribus ſuberes alligaret, qbus ſuperueniẽte tẽpeſtate ſi forte naufragiũ faceret, pecunia ſuſtentaret, nec mergi poſſet hæc õis pecunia circiter ſeptẽ milia talento⁊ argẽti fuiſſe tradit. q̃ latius ærariũ q̃ ullus triũphus ĩpleuit, q̃re ſena. decreuit, ut extra ordinẽ p̃tor crearet, q͛ ille recuſauit. ſ Portium nomẽ uñ fuet Cato. ſ Cypriacã pc. q̃ ibi copioſã Pto. cõgragauerat. et

De Catone Poſteriore

TOt familiis in uno genere laudis enumeratis: Porcium nomen uelut expers huiuſce gloriæ ſilentio prætereundum ſe negat. Poſterior cato non paruo ſũmæ moderationis ſiſus indicio: cypriacam pecuniam, maxima cũ diligentia: & ſanctitate: in urbem deportauerat: cuius miſterii gratia ſenatus relationem interponi iubebat. ut prætoriis comitiis extra ordinem ratio eius haberetur. ſed ipſe id fieri paſſus non eſt: iniquum eſſe affirmans: quod nulli alii tribueretur: ſibi decerni, ac ne quid in perſona ſua nouaretur: campeſtrem experiri temeritatem, quàm curiæ beneficio uti, ſatius eſſe duxit.

De M. Bibulo.

AD externa iam mihi exempla tranſire conanti M. Bibulus uir ampliſſimæ dignitatis, & ſummis honoribus funct⁹, manus inicit, qui, cum in Syria morare tur prouincia, duos egregiæ indolis filios ſuos à

ppea ſena. timẽs, ne tãtis opibus rex incitatus bellũ ſuſcitaret, ad eas Ro. deportandas miſere Cat. Alii dñt Cyprum ideo factã eſſe prouinciam, miſſumq; Ca. q2 P. Clo captus à piratis cum regem rogaſſet, ut ſe redimeret, rex adeo exiguũ præciũ miſit, ut piratæ illud accipere dedignarentur, & Clo. gratuito dimittere maluerint, quare indignatus Clo. in p̃riam reuerſus & tri. pl. creatus. legem tulit de eiiciendo rege, capiendaq; prouincia per Ca. qui profectus, & accepta pecunia, libros in q̃bus totius pecuniæ ſumma cõtinebatur amiſit. Cum igitur populus rationem eius pecuniæ repoſceret, ſena. eã relationem interdici uolebat, ut proximis comitiis prætor creari poſſet, q͛ ille fieri non permiſit, iniquum eſſe exiſtimãs ſibi tribui, quod nulli unquam conceſſum fuiſſet. maluit populi temeritatẽ experiri, quã ſenatus benignitate frui. huic in p̃riam redeunti cum ad urbem acceſſiſſet, tanta õis gñis, & ordis hoium, tã magĩratuũ quã ſacerdotũ, & ipſius ſenatus, atq; etiã pl. frequẽtia obuiã proceſſum eſt, teſte Plu. ut uix ripæ fluminis capere poſſent, nam à triũpho nihil ferme diſtare uidebatur. nonnullis uero tũc agreſtis ſuperbuſq; uiſus eſt, q͛ conſulibus prætoribusq; obuiam progredientibus, neq; ſubſtitiſſet, neq; currum retinuiſſet, nec in terram ad eos deſcendiſſet, ſed progreſſus non prius deſtitiſſet, quam claſſem in naualia coniecisſet, cum tamen argentum per forum portaretur. Admiratus eſt P. R. tantam magnitudinem, & ſenatus poſt multas Ca. laudes, decreuit ei p̃turam extra ordinem, & ludos inſpicere purpurea ueſte. q̃ ſenatus decreta Ca. ip̃e deteſtatus eſt. ſ Extra or. excellẽter. ſ Cã P. R. q in cãpo martio ſuffragia dabat. ſ Cu. ſenatus, cõtinẽs pro contento.

ASCENSIVS.

TOt fa. enu. i. poſtq̃ tot familiæ enumeratæ ſũt in uno gñe laudis. ſ. de moderatione animi. nomen. i. genus porcium à porcio Ca. deductũ, negat ſe prætereundũ ſilentio. i. ſub ſilentio, aut ſilendo, uelut expers. i. immunẽ huiuſce laudis. Nam ſup. Ca. poſterior. ſ. uticenſis, ſiſus. i. confiſus non paruo, imo magno indicio ſummæ moderationis, deportauerat in urbẽ. ſ. Romam cum maxima diligentia, & ſanctitate. Pe. cy. i. q̃ Ptol cy. collegerat. Cuius miniſterii. ſ. rã diligentis gr̃a, ſenatus iubebat relationem. i. redditionẽ rõnis interponi. i. ad tp̃s ſeponi, ut ratio. i. reſpectus eius. ſ. ca. hr̃etur comitiis inq̃bus p̃tor crearetur extra ordinem, ut. ſ. ſic creatus p̃tor ab onere reddendæ rationis leuaretur. ſed ipſe ca. non eſt paſſus id fieri, affirmans eſſe iniquum decerni ſibi, quod nulli alii tribueretur, ut. ſ non ſuo anno, aut loco, ſed extra ordinem prætor crearetur, nam per certos gradus ad ſũmos honores perueniebatur, quos qui non obſeruabant, extra ordinem creari dicebantur (qđ magis placet, q̃ ut exponam extra ordi. perexcellenter) ac ne quid nouaretur. i. nouo more fieret in ſua perſona, duxit. i. cenſuit eſſe ſatius experiri temeritatem campeſtrem. i. populi in campo martio tempore comitiorũ de facto ſuo diſquirentis, quàm uti beneficio curiæ, ideſt patrum conſcrip.

OLIVERIVS.

AD ex. iam, exemp. M. Bibu. de Gabinianis militibus à Cleopa. miſſis ſuppli. ſumere noluit, cum duos illius filios per ſeditionem occidiſſent. Nam M. Bib. in ſyria prouincia dum eſſet A Ga. proconſul Ptolæ. reduxit, cæſo Archelao cum Beronice Ptol. filia, q̃ ægyptii eiecto patre ſibi reginam aſciuerant, & illa Arche. uirum aſſumpſerat. Paulopoſt, mortuo Ptole. duo filii ex teſtõ in regnum illi ſucceſſerũt, natu maior ex pueris. & Cleo. Dum igitur eam prouinciã ſyriam Gabi. conſtitueret, hoc eſt adminiſtraret, milites eius p

nxam

Gabinianis militibus Aegypti occiſos cognouit. Quorum interfectores ad eum uinctos, regina Cleopatra miſit: ut grauiſſimæ cladis ultionem, arbitrio ſuo exigeret. at ille oblato bñficio, quo nullum maius tribui lugenti potuerat: dolorem moderationi cedere coegit: carnificesq́ʒ ſanguinis ſui, intactos eueſtigio ad Cleopatram reduci iuſſit: dicendo, poteſtatem huius uindictæ non ſuam, ſed ſenatus eſſe debere.

ℭ De Archyta Tarentino Externa.

TArentinus Archytas dum ſe Pythagoræ præceptis Metaponti penitus immergit: magno labore, longoq́ʒ tempore ſolidum opus doctrinæ complexus ε poſt quam in patriam reuertitur, ac rura ſua reuiſere cœpit: animaduertit negligentia uillici corrupta & perdita. Intuensq́ʒ male meritum: ſumpſiſſem, inquit, à te ſuppliciũ niſi tibi iratus eſſem. Maluit enim impunitum dimittere, q̃ propter irã grauius iuſto punire,

ℭ De Platone Philoſopho.

NImis liberalis Archytæ moderatio temperatior Platonis: nã cum aduerſus delictum ſerui vehementius exarſiſſet, ueritus ne ipſe modum vindictæ diſpicere non poſſet. Pſeuſippo amico caſtigationis arbitrium mandauit. deforme ſibi futurũ exiſtimans, ſi commiſiſſet: ut parem reprehẽſionem culpa ſerui, & animaduerſio platonis mereretur.

ſicram duos Bibuli filios occiderãt, qppe exercitus cum ipſo duce corruptus erat, nam pactiones pecuniarum cum tyrannis egerat. Ariobarzani ẽt regi ſe ad cædem faciendã cũ exercitu locauerat, ut infra dicetur. libr. viii. Hic Bib. collega Cæſ. fuerat in conſulatu qui ab eodẽ loco aliquotiens eiectus eſt, ſed ſe domi ſp cõtinuit, unde dici ſolebat Bib. & Cæſ. conſulibus nihil geſtum eſt. C. Cæſ. conſule aliquid geſtum eſt. Vnde etiam Ci. in epiſtola ad Lẽ. quæ ſic incipit. Certiorem te p lras, &c. de Bib. ſic loquitur. Dixi me Bibuli fortunam quã ille afflictam putaret, omnium triumphis, uictoriiſq́ʒ anteferre, dixitq́ʒ eodem teſte alio loco eoſdem eſſe, qui Bib. exire domo prohibuiſſent, & qui me coegiſſent. Idem paulo infra, Idemq́ʒ memineram nobis priuatis, uſq́ʒ ad Cæ. & bibu. conſules, cũ iniz nſæ magnũ in ſe natum pondus hñent, unũ fere ſenſum fuiſſe bonoꝝ oium. ergo à Gabinianis militibus, qa Bibu. erat in prouincia ſyria cũ Gabi. Ptolo. ut diximus, in regnum reſtituit iuſſu Pompei. pter P. R. uoluntatẽ, ſenatuſq́ʒ auctoritatem. ubi & Gabinius reus factus, gra, & auctoritate pompei pecuniarumq́ʒ potentia abſolutus eſt. ⁋ Dolorẽ moderationi cedere coegit. Plus ualuit apud Bibulũ animi moderatio, quã amiſſorum filioꝝ eum dolor.

ASCENSIVS.

AD ex. &c. Ordo eſt. M. Bi. uir. ampl. d. l. & ſũ. ſum. ho. i. magſtatibus honorificis, inijcit manus. i. ui retinendi Infert mihi conanti tranſire iam ad exempla externa. g cum moraretur. i. morã faceret in ſyria prouincia, cognouit. ſ. per literas, duos filios ſuos egregie Idolis. i. futuræ, q̃ſi inatæ uirtutis, ſpẽ de ſe facientes, occiſos eſſe ægypti. i. I ægypto (qꝫ licet ranſit ut gtõs loci maioris abſolute põatur, malim tñ dicere q̃ à militibus Gabi. ægypti. i. in ægypto milicãtibus ſub Gab. neq́ʒ tñ hoc penitus dãnabile putem) Quoꝝ. ſ. filioꝝ itefectores Cleo. regina. ſ. ægypti, miſit ad eũ. ſ. Bib. uinctos. i. ligatos, ut exigeret. i. exacte ſumeret, ultionem grauiſſimæ cladis arbitrio ſuo. At ille bñficio. ſ. ſumendæ ultionis de occiſoribus filioꝝ, quo nullũ maius potuerat tribui lugenti. i. in luctu uerſato, oblato. ſ. à Cle. i. poſtq̃ illi eſt oblatũ. Coegit do. ce. mo. & iuſſit carnifices ſanguinis ſui. i. occiſores filioꝝ ſuoꝝ reduci eueſtigio. i. ſtatim ad Cleo. Intactos. i. nullo ſup. affectos, dicendo, ptãtem huius. i. huiuſcemodi uindictæ debere eſſe non ſuam, ſed ſenatus, ſcilicet Roma.

THEOPHILVS

AGa. mi. oc. co. cæ. in cõmenta. Hi conſtabant, inquit ex Gabi. militibus, & infra Bi. filios duos itefecerãt.

OLIVERIVS.

TArentinus A. Ad externa tranſit exempla quorum primum eſt Ar. Taren. ãt pꝰs pyt. nobiliſſimus, qui plato, cum à Diony. necandus eſſet, per epiſtolam eripuit. admiratiõi ſũmæ apd̃ plurimos hitus eſt i oi uirtutis gñe Archytæ moderatio
gpp̃-g ſeptẽs ciuibus pfectus eſt, cũ cæteri pluſq̃ annũ ĩgare lege phiberentur. Hic igitur modeſtia uſus eſt, ut cũ à pyth. ſtudiis, i qbꝰ multo tpe fuerat cũ ſũmo labore & induſtria uerſatus in pſia reuerſus eẽt, & pdia ſua uil. negl. ſqlida & iculta offendiſſet. irã commotus, maluit impunitum uillicũ dimittere, q̃ per iram punitionis modum excedere. Cice. libr. iiii. Tuſcu. queſtionum. Ex quo, inquit, illud laudatur Arc. q cũ

uillico factus eſſet iratior, quo te modo, inquit, accepiſſem, niſi iratus eſſem? ⁋ Ta. Tarentum urbs inclyta Calabriæ in angulo Italiæ circa Salentinorum confinia. à iara Neptuni filio condita. ⁋ Metaponti Italiæ oppidum in ſinu Taren. conditum à Locrenſibus. teſte Soli. ⁋ So. o. perfectum opus, ſed inter ſolidum, & perfectum hoc intereſt, qꝫ ſolidum eſt, cui nihil accedere poteſt, perfectum cui nihil excedere, doctrina igitur ſolida eſt res, & non adumbrata. ⁋ Vil. præfecti uillæ. eſt autẽ uilla domus in agris. ⁋ Sump. ſup. ultus eſſem negligentiam tuam ⁋ Pro iram. ne animi perturba. iuſtæ & meritæ punitionis terminos excederet. Villicus

ASCENSIVS.

TAren. &c. Trãſit ad externa & primo ad exẽplũ Archy. philoſophi in Geometria clari dicens. Ar. Taren. i. tarenti ortus, dum ſe immergit penitus Metaponti. i. in eo oppido Italiæ, præceptis. i. inſtitutionibus pyth. philoſophi ſamii, complexus. i. aſſecutus magno labore, & longo tempore, ſolidum. i. integrum, & conſumatum opus doctrinæ, poſtquã reuertitur in pãtriam. ſ. ſuam Tarentum, accedit reuiſere rura. i. uillam & agros ſuos ruri, animaduertit ſup. rura ſua corrup. & perdita, negligentia uillici. i. eius, cui uillam ſuam. i. domum in agro cum apertinentibus, colẽdam commiſerat, & intuens, ſcilicet uilli. male meritum. ſ. de ſe, & agro ſuo, inqt, ego ſumpſiſſẽ ſupplicium a te. i. de te, niſi eſſem iratus. Maluit enim dimittere. ſ. uilli. impunitum, quàm punire ſupple eum grauius iuſto, quàm iuſtum eſſet, propter irã qua iraſcebatur in eum, qui negligẽtia ſua uillã deſtruxiſſet.

THEOPHILVS.

ARch. Arch. ut Ariſto. auctor eſt. Eſti F. ut aliorũ ſnia Dio. Mneſa. uel utẽ apud Suid ã Mneſ. Taren. exercitũ ſæpe duxit, in acieq́ʒ nunq̃ ſuperatus eſt. Itaq́ʒ reuerſus è caſ. agrum incultum, ſqualidũq́ʒ inuenit, unũ cõuerſus ad uillicũ, lugeres, inqt, niſi iratus eſſem. hæc Plu. in eo qꝫ de liberis educandis edidit in qua paululum diſſentit à Val.

OLIVERIVS.

NImis li. At indulgens nimis, & propemodum uitioſa fuit Archy. moderatio, pla. uero magis probanda, nã uirtus ubi plus q̃ deceat, affectare cœperit, deſinet eẽ uirtus. mediũ n. duoꝝ extremoꝝ ẽ, alterius p defectũ, alterius p exceſſũ, cũ i alterutrã pte declinauit uitiũ fiat neceſſe ẽ. ergo qa Ta. Ar. i uillicũ nimis idulgẽs fuiſſe ut, ñ ita moderatiõis Platõis genus.
peopriũ, ut pla. ſeruaſſe dici põt. & niſi p̃i obſtaret auctoritas, itẽperãtiã potius dicerẽ fuiſſe q̃ moderationẽ, nõ puniſſe delinqntẽ. nã ex ĩpunitate maior naſcitur peccãdi licentia, & ppea pla. dicere ſolitus erat neminẽ prudenẽ punire qa pcm̃ ſit, ſed ne peccetur i poſteꝝ. Nõ ergo pp iræ magnitudinẽ ab Ac. donãda erat uillico pena, ſed differẽda, & tũc recte moderatio dici potuiſſet, ſi cũ fuiſſet iratus, dediſſet iræ ſuæ ſpaciũ, ut reſidẽte p interual. ũ tpis ai ſuore, hrẽt modũ caſtigatio q̃re mellus, ut lqt, Val. feciſſe ut pla. g nõ remittendũ ſeruo ſup. ſed, ab altero minime pturbato iferendũ eẽ iudicauit. Ve exar. grauiori ira excãduiſſet. ⁋ Diſp. diligenter diſcernere ⁋ Speu. pl. Ariſtone pſe. mře pictiona ſiue potõa Athe. natus eſt, mř à Solo. genus duxit Ari uero p i em à Co. Mel. filio originẽ duceſtradũ q a à Ne. indẽ ſanguinẽ trahere. Thr. teſte memorat cui Spe. ſucceſſit Eury. filius Athe. pago myrrinuſius, & pl. ſo

De eodem.

Quo minus miror, quòd in Xenocrate diſcipulo ſuo tam conſtanter moderatus fuit. audierat enim eum multa de ſe impie locutum: ſine vlla cunctatione criminationem reſpuit. inſtabat certo vultu index quærens cauſam cur ſibi, fides non haberetur adiecit non eſſe credibile, vt quē tantope amaret, ab eo inuicē nō diligeretur. Poſtremo cum ad iuſiurandum inimici aſſerentis malignitas confugiſſet: ne de periurio eius diſputaretur: affirmauit nunquam Xenocratem illa dicturum fuiſſe: niſi ea dici ſibi expedire iudicaſſet non in corpore mortali, ſed in arce cœleſti equidem armatum animum eius, vitæ ſtationem pueregiſſe, humanorum uitiorū incurſus à ſe inuicta pugna repellentem: cunctoſq; virtutis numeros, altitudinis ſuæ ſinu clauſos cuſtodientem.

De Syracuſano Dione.

Nequaquam Platoni literarum commendatione par Syracuſanus Dion: ſed qđ ad præſtandam moderationem attinet vehementioris experimenti. Patria pulſus à Dionyſio tyranno Megarā petierat: vbi eum Theodorum principem eius vrbis domi convenire vellet: neq; admitteretur: multum diuq; ante fores retentus: comiti ſuo, patienter hoc ferendum eſt ait: forſitan enim & nos cum in gradu dignitatis noſtræ eſſemus aliquid tale fecimus, qua tranquillitate conſilii, ipſe ſibi conditionem exilii placidiorem reddidit.

rore natus, q frēs hūit Adimantū & plau. ſororēq; poto mīis cognomicde q Speuſi. hoc cuius nūc Val. meminit. Tradit He. pla. adeo uerecūdū, adeo mēte cōpoſitū, ut nūq̄ ridere niſi modice dephēſus ſit. igreſſo aliqn̄ Xe cæde, i q̄t, hūc puer, nā ipē, q iratus ſū neſcio. Cuidā itē ſeruo delinquēti, tā, iq̄t, te uerberibus cōcidiſſē, niſi irat' eēm. hoc diſſentit à Va. Dio. f. Laer. eo ēt. q ñ Spe. ſeruū puniēdū, ſed Xe. traditū dicit, qđ uериſimili' ē, nā Spe. ut ait Dio. pſtitit q dē lra pl. dogmata, & ſi moribus eſſē ñ fuit. nāq; & iracūdus, & uoluptatibus dederat manus, dēq; aiūt illū ira cōcitatū catulū i puteū iecíſſe, uoluptateq; deſinitū i macedóniā ad Caſſādri nuptias pfectum.

ASCENSIVS.

Nl, &c. Ordo eſt mo. ar. ſ. pbī iā dci ſup. ſuit nimis ñ. mo. ſup. pla. ſuit tpatior. i. magis tpata. nā cū pl. exar. i. iſlāmatus eēt ira, uehe. ſ. q perat, nimis uehemeter, uerius. i. timēs ne ipē ñ poſſet (q a ſpedit ira aium &c.) diſpicere. i. diiudicare. modū i. mēſurā uindictæ, mādauit. i. cōmiſit. Spe. amico. ſ. ſuo arbitriū caſtigationis. i. arbitrariā caſtigationē de ſeruo, exiſtimās ſuturū deforme ſibi, ſi cōmiſiſſet, ut culpa, ſerui, & aiaduerſio i pūitio pl. ſ. dñi (ſed maluit dicere pl. q̄ dñi, plus. n. nomīi eſt i uocabulo pl. nā multi ſp fuerāt dñi, pl. unus) mereret rephenſionē pem. i. æq̄ magnā. THEO.

DEliētū ſerui. Plu. πλαι τον δουλον αισχρα ... ſ. Pla. uero aduerſus deditū uētri ſeruū, faſtidiēdūq; ira pcitus ſ Spe. amico. Plu. ait. τον της ... acerſito ſororis filio Spe. OLI.

Qvo mius miror. Alia Pl. moderatio, minus q dē admirabilis, nā ſi i ſeruū q̄to magis i amicū tpantiā ſeruare, & potuit, & dūt. mius igitur mir eſt diſcipuli, quē diligebat crimē ñ admiſiſſe, q ſeruū ñ pūiſſe. ſ Expedire, utile eē. Nō i c. m. Laudat pla. moderationē. dicit. n. extātā hois moderatiōe exiſtimare qs ppia. aium ñ i tenebroſo corpis domicilio ſedē hūiſſe, ſed i cæleſti q̄dā arce uelut in pſidio collocatū fuiſſe, ad uitia tāq̄ hūanæ uitæ hoſtes acerrimos fortiter ppulſāda, uirtuteſq; oēs i ſuo gradu firmiter retinendas, & cōſeruandas. ſ Nūeros, nā uirtus ſuos habet nūeros. ut iuſtitia. diuidit i ſex ptes. ſ. i religionem, pietatem, grām, fidem, uendicationem, & obſeruantiam. ASCEN.

Qvo. i. quocirca ego miror mius, q moderatus fuit tā cōſtāter i Xe. diſcipulo ſuo. audierat. n. eū locutū multa de ſe īpie. i. cōtra pietatē ſibi debitā, & ſup. reſpuit criationē. ſ. Xe. ſine ulla cūctatiōe. i. hæſitatiōe. Iodex. i. is, q idicarat Xe. multa ipie de pl. locutū, iſtabat. i. iſtāter urgebat ad uitionē, uultu certo. i. iuariato, & cōfidentiæ pleno q̄rens. ſ. pl. cām cur fides ñ hretur ſibi. ſ. de detractiōe Xe. adiecit. ſ. Pla. nō eē credibile, ut nō diligeret iuicē. i. mutuo ab eo. ſ. diſcipulo ſuo Xe. quē ipē. ſ. pla. amaret tātopere. i. tāta opa. Poſtremo quū malignitas inimici aſſerentis. ſ. crimen dcm, cōfugiſſet, ad iuſiurādū. i. obtuliſſet ſe cōfirmare, q aſſerebat iuro, pla. ne diſputaret. i. diſceptadū eēt de piurio eius. i. ne cogeretur, aut ſtare iuro eius & de amico male ſentire, aut īpm piurii arguere, affirmauit Xe. ſ. diſcipulū, & amicū ſuū nūq̄ fuiſſe dictur ea. ſ. q ille aſſerebat eū dixiſſe, niſi iudicaſſet expedire. i. utile eē ſibi. ſ. pla. id affirmāti, ea dici. ſ. de ſe. Et ita licet uerū eēt q Xe. illa dixerit, tñ nō ppea cōulceretur inimicus pl. q a ñ ois q alterius uitia recitat, cōtinuo eius inimicus ē hoc igitur cōſtanti dicto uicit delatorē pl. uñ de eo ſubdit auth. Tu. putes. i. putare. i. exiſtimari poſſis, hoc eſt qlibet poſſit putare aium

eius. ſ. pl. armatū eq dē. i. certe (uacate) nō i corpe mortali, ubi nō armat, ſed degrauat aius, ſed i arce. i. ſōma munitiōe cæleſti (Alludit ad hæreſim pla. aſſerentis, aīas i cœlo formatas ab q̄ i corpa demittātur) pegiſſe. i. cōſumaſſe ſtationē uitæ. i. breue, & q̄ſi ſtationariū munus uitæ, nobis à ſūmo oium ipatore deo cōmiſſū (Eſt. n. ſtatio, ubi aut naues ad tps ſtant deuitāde tempeſtatis, aut alterius breuis morbi gřa, q̄ i portu qeſcere dñr, aut milites ad defēdēdū locū cōmiſſū excubant, uñ mira uis ē in uocabulo. Signat. n. uitā hois eē breuē, ſed acrē militiā ſup terram) pegiſſe dico aium eius repellētē à ſe iuicta pugna q a maxie pīcloſi difficillimi euitatu ſūt aduerſarii, q ſub ſpē amicitiæ nos adoriūtur, ut delator ille, q tñ uictus diſceſſit, icurſus. i. ipetus uitiorū hūanorum. i. q̄ naturā humanā corruptā uidelicet pſequūtur & cuſtodiē tē cūctos nūeros uirtutis. i. cōſūmatā uirtutem (q̄ tñ nō i pla. ſed i xpo fuit) clauſo ſinu. i. cōplexu ſuæ altitudis. i. ſublimitatis, q a i arce cæli armatū dixerat. OLIVE.

NEquaq̄ Pl. Hic Diony. Hipparini filius nobili gñe natus utraq; iplicitus tyrānide Dony. nāq; illi ſupior Ariſtōachē ſororē Dionis hūituxorē ex q̄ duos filios Hipparinū & Nyſæū pcreauit, totidēq; filias oole Sophroſinē, & aretē, q̄ poſtē Diōy. filio eidē, cui regnū reliqt, nuptū dedit alterā Aretē Diōi, q itimus Diony. fuit hic multa et alia hūit ea nā bona, i his & igeniū docile cū igit pla. Tarē. ueniſſe fama eēt i Siciliā plata, adoleſcēti negare ñ potuit Diony. qn eū acerſeret, cui ſe Diony. tradidit, nec uero mius pl. delectatus ē Dione, itaq; cū à Diony. tyrāno, crudeliter uiolatus eēt, qppe quē uenūdari iuſſit, tñ eodē redit eiuſdē Diōis pcibus adductus. Interi i morbū icidit Diōy. quo cū grauius cōflictaret, q̄ſiuit à medicis Diō queadmodū ſe hret ſimulq; petiit ab his ſi forte maiori eēt i piculo, ut ſibi faterent. nā uelle ſe cū eo colloq de partiendo regno quot ſororis ſuæ filios ex illo natos pte regni putabat hre dēre, id medici ñ tacuere, & h fuit initiū Diōis, & Diōy. ſimultatis, ſimulata tñ aliq̄diu amicitia fuit, ſed cū à Diōe ſe ſupari uideret, igenio auctoritate, amore populi, nauē ei triremē dedit q̄ uect' ē Corin. oñdēs ſe id utriuſq; eē facere, ne cū iter ſe timeret, alteruter alterutrū poccupet. Sed cū audiſſet eū i pelopōneſo manūcōparare. Aretē dionis uxorē alii nuptū dedit, filiūq; eius libidioſe educari iuſſit, Her. iterū ab eodē expulſus, q pfectus fuerat eqtū cū Dione bellū oi rōne cōparare cepeſt, ſed Dion qdē fretus ñ tam ſuis copiis, q̄ odio tyrāni, cū Diony. claſſe in italia operiretur, poſt diē. 3. q̄ Siciliā attigerat. Syra. itroiuit, eōq; rem perduxit, ut tyrannus pacē facere uellet pactiōbus eiuſmōi. Siciliā Dion obtineret, Italiā Diony. Syra. appollocrates, cui maximā fidē uni hēbat Dion haud ita multo p' orta diſſenſio ē iter eū, & Hera. & factionē cōparauit, q pncipatū nō cōcedebat, neq; is mius ualebat apud optimates quorū cōnſenſu peral claſſi, cū Dion pedeſtrē exercitū teneret, ñ tulit hæc aio æquo Dion, & uerſum illū Homeri retulit ex ſcda rapſodia. ουκ αγαθον πολυκοιρανιη εις κοιρανος εστω εις βασιλευς. Poſtea uero cū multi uidine interiecto Hera. offendiſſet, nam militibus eorum bona, quos ſciebat aduerſum ſenſiſſe, licentius diſpartiuit, Callicrates qdam ciuis Ath. q eum eo ſimul ex Pelopone. i Siciliam uenerat, homo & callidus, & ad fraudem acutus, ſine ulla religione, ac fide adiit Dionē, & ait, magno eū i periculo eē pp offenſionē populi, & odiū militū, quos exhauſtis ciuibus pro libidine eorum expellere ñ poterat, conſuluit ergo, alicui ſuorum

Callicrates dolus

ſuorum negotium mandet, qui ſe ſimulet illi inimicum, quē ſi idoneum iuenerit, facile oium aios cognituꝰ. Tali cōſilio ꝓbato, excepit has partes ipſe Callicrates, & ſe armat iprudentia Dionis ad eū interficiendū. fit cōiuratio multis cōſciis, defertur ad Ariſtomachē ſororem Dionis uxoremq; aretē, cōueniunt Dionē, negat à Callicrate fieri inſidias. mulieres nihilo ſecius callicratē in æde ꝓſerpinæ iurare cogunt, nihil ab illo periculi fore, ſed hic maturius ꝓgit, & ꝓximo feſto ſagūtinos ē numero ſuorū adoleſcentes elegit, ut ad Dionē eant inermes, q ꝓp notitiā intromiſſi foribus obſeratis in lecto cubantē colligāt, & quia inermes erāt flagitantibus, Ligo qdā Syra ꝑ feneſtras gladium dedit. callicratis frater philoſtratus fuit, cui armatā triremē dederat in portu agitādā ut pata eſſet ad ſalutē, ſi forte cōſiliis fortuna obſtitiſſet. Hic qd ad moderationē ſpectat à Dionyſio, pulſus Dion, cū Megarā ueniſſet, & Theodorū eius loci pricipē cōuenire uoluiſſet, a ſtilli ꝑfores aliq̄ diu ꝑter eius dignitatē detentus eſt, q nihil moleſte ferēs ait cōiti ſuo, id minime uideri graue, q & ipſe fortaſſe, cū in iperio foret tale ꝗcq̄ feciſſet. ꝑ Cōmen. laudatione literarū. ꝑ A' Dion. filio ſuꝑioris Diony. ꝑ Conuenire alloqui. ꝑ Multū. q̄tū ad expectationē ai. ꝑ Diu. q̄tū ad longitudinē tpis.

trucidantur. hoc modo reuocatur populus & iureiurando adigitur diſcordiarum obliuionem fore q̄ græci, ἀμνηστείαν. i. obliuionem mali. ꝑ Con. fractum, & debilitatum.

ASCENSIVS.

THraſibulus, ciuis ille Atheni. eſt apprehendendus. ſ. à ſtilo. ſ. ſcribendus ē hoc loci, q reduxit in pātriam ſcilicet Athenes populum Ath. coactum relinq̄re ſedes. i. manſiones ſuas. Et exigentē. i. degentē, miſerabiliter uitam diſperſam, & uagam, ſæuitia. i. ꝑſæcutiā. xxx. tyrannorū, cōfirmatum. i. corroboratū à ſe pariter ais atque armis. deīn fecit uictoriam, inſignem. i. q̄ erat iſignis reſtōne. i. ꝑ reſtōnem libertatis. ſ. patriæ, clariorem aliq̄to laude. i. ob laudem moderationis. ſ. aſ q̄ poſtea uſus eſt. Enim, ꝓ quia ipſe iterpoſuit plebiſcitū. i. legē, ſciente & cōſentiente plebe latā ne qua mentio ꝑteritarū rerum fieret. i. ne cui noxæ, aut opprobrio eſſet, qd ſub tyrannis egerat. Hæc obliuio, q̄ græci uocant ἀμνηστείαν annectitur ſeu ut ipſi ꝓferunt amniſtā. i. obliuionem iniuriarū, reuocauit ſtatum ciuitatis cōcuſſum, & labētem. i. in ruinā tendentē, in habitum. i. diſpōnem, priſtinum. i. quam prius habuerat.

¶ De Thraſibulo.

THraſybulus etiam hoc loci apprehendēdus eſt: qui populum athenienſem. xxx. tyrannorum ſæuitia ſedes ſuas relinquere coactum: diſperſamq; & vagam vitam miſerabiliter exigētē: animis pariter atq; armis confirmatum in patriam reduxit. Inſignē deinde reſtitutiōe libertatis victoriam, clariorem aliquā to moderationis laude fecit. Plebis enim ſcitum interpoſuit, ne qua præteritarum rerum mentio fieret. Hæc obliuio quam Athenienſes ἀμνηστείαν vocant, concuſſum & labētem ciuitatis ſtatum, in priſtinum habitum reuocauit.

¶ De Staſippo Tegeate.

NOn minoris admirationis illud: Staſippus tegeates, hortantibus amicis ut grauem in adminiſtratione reip. æmulum: ſed alioquin probum & ornatum virum qualibet ratione vel tolleret, vel ſummoueret, negauit ſe facturum: ne quem in tutelam patriæ bonus ciuis locum obtineret, malus & improbus occuparet. ſeq; potius vehemēter aduerſario vrgeri, q̄ patriā egregio aduocato carere ꝓoptauit.

ASCENSIVS.

NEq̄ q̄ &c. Dio. Syra. ſ. princeps, eſt ſup. neq̄ q̄ par Pl. commendatione lirarū. i. ſcia, ſed quod. i. q̄tū attinet ad ꝑſtandam moderationē. ſ. ai ſup. eſt experimenti uehementioris. i. q a fortius expimentū ꝓbuit. Nam ipſe pulſus patria ſ. Syra. à Diony tyran. petierat megaram urbē græciæ, ubi cum uellent conuenire. i. adire colloqndi gratia, Theodorū principem eius urbis. Neq; admit. ſ. à ianitoribus, retentus aū fores, multū. i. In multa expectatione, & diu. i. in longa mora, ait cōiti ſuo hoc ferendū. i. tollerandum eſt patienter. enim proga, &. i. ēt nos cū eſſemus in gradu dignitatis noſtræ, fecimus forſan aliq̄d tale. Qua tranq̄llitate conſilii, ideſt longanimitate, ipſe reddidit ſibi conditionem exilii placidiorem, aut ſaltē minus duram.

OLIVERIVS.

Triginta tyranni.

THraſibulus ē hoc loci. Vt in. c. de Som. & in. c. de for. diximus, Lyſan. dux Lacedæ. uictis Athe. xxx. ꝑtores ꝓpoſuit. q paulopoſt in totidem euaſere tyrannos. cū igitur ciuitatem tyranni crudeliter nimis opprimerent, multi ex Ath. uoluntariū exiliū ſibi delegerunt. Laced. edicto ciuitates Athe. exules excipere ꝓhibebantur, omnes igitur ſe argos & thebas cōtulerunt, ubi nō ſolū tutum exilium egere, uerum ēt ſpē recuperandæ pātriæ receperunt. Erat iter exules Thraſibulus uir ſtrenuus, & domi nobilis, q liberandæ patriæ pūceps & auctor extitit. nam cū aium induxiſſet audendū aliq̄d eſſe ꝓ patria, ꝓ ſalute cōi ēt cum periculo, exulibus collectis, caſtellum Philem. atticorū finium occupat, nec deerat q̄rundam ciuitatum tam crudelis caſus miſerantium fauor. Itaq; & Iſmenias thebanorū pūceps, & ſi publicis non poterat, priuatis tamen uiribus adiuuat. Et Lyſias Syracu. orator exul tunc quingentos milites ſtipēdio ſuo inſtructos in auxilium patriæ, eōis eloq̄ntiæ miſit. Itaq; fuit aſperum bellum. Sed cum hic ꝓ pātria ſūmis uiribus, hic ꝓ aliena potia ſecurius pugnaretur, tyrāni uincuntur, & uicti in urbem refugerunt. tyranni deīn fruſtra tentāt corrumpere Thraſibulum. Tum accitis Lace. auxiliis iterum uincuntur. in quo ꝓlio Critias. & Hyppoli. tyrannorum ſæuiſſimi cadunt, Thraſibulus fugientes ciues ad libertatem reuocat, tyranni Eleuſim migrare iubentur, ſubſtitutis decem, qui reip. ꝑeſſent, qui eadem uia graſſari ceperunt. poſtremo Pauſanias rex ad comprimendū bellum miſſus, decem uiros ad triginta tyrannos eleuſim migrare iubet, q cōi conſilio bellum Athe. inferunt, ſed ad colloquium uelut dñationem recepturi progreſſi, ac per inſidias comprehenſi ueluti pacis uictimæ

THEOPHILVS.

AMνηστείαν. ita legendum ex Aemilio Probo. Trogo Cic. cuius in Antonium uerba ſunt hæc. Athe. renouaui uetus exēplū, græcū ēt uerbū uſurpaui quod tū in ſedandis diſcordiis uſurpauerat ciuitas illa, atq; oēm memoriā diſcordiarum, obliuione ſempiterna delendam cenſui.

OLIVERIVS.

Staſippi moderatio.

NOn mihi Staſippi moderatio ex intimo philoſophiæ pectore manaſſe, & oium ſapientum modeſtiā nō ſolum adæquaſſe, uerū etiā ſupaſſe uī, qui cū aduerſariū ſibi in reip. adminiſtratione grauiſſimū, poſſet uel de medio tollere, uel in exiliū relegare, idq;, ut faceret ſæpius hortaretur ab amicis, in neutrā ꝑtem induci potuit, quod diceret, nō deberet patriam ꝓbo uiro, ſuiq; amantiſſimo ſpoliari. cuius locum mali deinde, improbiq; ſuccederent, maluit in perpetua cū æmulo dimicatione, moleſtiaq; uerſari, q̄ remp. uiro bono ſuiq; defenſore orbari. ꝑ Illud. ſ. qđ ſeq̄tur. ꝑ Tegeates, nomen patriū ſecundū formā græcā, ac ſi diceres tegeatinus. Tegeum oppidū eſt arcadiæ. Vir. Tua ſi tibi mænala curæ adſis ò tegeæ fauens, cuius pūceps ſtaſippus erat uir moderatiōe plenꝰ. ꝑ Graué, qa grauiter ab eo diſſentiebat. ꝑ Aemu. eiuſdem rei ſtudioſū. nā æmulus dī inuidus, imitator, oblectās, iſectator eiuſdē rei ſtudioſus. ꝑ Tolleret. ſ. de medio, hōc ē occideret. ꝑ Sū. i. exiliū ageret, qđ utrūq; facere poterat. ꝑ Præopt. prælegit.

Tegeū.

ASCENSIVS.

NOn mi. ad. eſt, ſup. illud. ſ. quod iā dicetur. Staſippus tegeates. i. ciuis tegei, aut tegeæ oppidi arcadiæ amicis ſup. eius, hortantibus. i. cū amici eius eū hortarentur, ut uel tolleret. ſ. de medio, hoc eſt extingueret, uel ſummoueret. i. loco cædere per exiliū cogeret. qualibet. i. quacunq; liberatione. i. uia, & modo æmulū. ſ. ſuū quendā grauem. i. moleſtū & aduerſarium in adminiſtratione reip. ſed alioqui. i. excepta illa æmulatione, uirū ꝓbum, & ornatū, negauit ſe facturum. ſ. quod amici ſuadebant, ne malus, & iprobus ciuis. ſ. aliqs, occuparet. ſ. forte. ſup. eum locū, quem ciuis bonus. i. utilis. i. ad tutelam patriæ obtineret, & ꝓoptauit potius ſe urgeri uehementer ſup. ab aduerſario quàm patriam carere aduocato, ideſt patrono, & protectore egregio.

THEOPHILVS.

TEgeates Tegea. Arcadiæ ciuitas, Hora. ꝑcomo clara. à Tegeate lycaonis, ut eſt apud Pauſaniam. Tegeates inde gentile nomen, ut ab elea eleates, & fœmininum tegeatis, ut augelyrica tegeatis. Aucto. Steph. Et eiuſdem nominis urbs in creta à taltybio condita.

¶ De Pittaco.

Pittaci quoque moderatione pectus inſtructū qui Alcæū poetam & amaritudine odii & uiribus ingenii aduerſus ſe pertinaciſſime uſum tyrannidem à ciuibus Mitylenæ delatam adeptus: tantummodo quid in opprimendo poſſet, admonuit.

¶ De ſeptem Sapientibus.

Huius uiri mentio ſubiicit ut de ſeptem ſapientū moderatiōe referam: A piſcatoribus in Mileſia regione uerriculum trahentibus, quidam iactum emerat. extracta deinde magni ponderis aurea delphica menſa: orta controuerſia eſt illis piſcium ſe capturam uendidiſſe affirmantibus: hoc fortunæ ductus emiſſe dicente. Qua contentione propter nouitatem rei, & magnitudinē pecuniæ ad vniuerſum eius ciuitatis populum delata: placuit, Apollinē delphicum conſuli, cui nam adiudicari menſa deberet. Deus reſpondit, illi eſſe dandam, qui ſapiētia cæteros præſtaret. his verbis græcis.

Εκγονι μιλητου τριποδος πιρι τοιβοι ερωτας.
Ο σοφιη παντων πρωτος, τουτο τριποδ αυδω.

Tunc illi conſenſu Thaleti menſam dederunt. ille ceſſit eam Bianti: Bias Pittaco, is protinus alii. deincepsq; per omnium ſeptem ſapientum orbē: ad vltimum: ad Solonem peruenit: qui & titulum ampliſſimæ prudētiæ: & præmiū, ad ipſum Apollinem tranſtulit.

OLIVERIVS.

Pittaci. q. m. Pittacus mitylenæus fuit, unus ex ſeptē græciæ ſapientibus. Hyrradio patre, quem thracem fuiſſe tradunt. In hunc Alcæus poeta uerſu iābico luſit, & his eum uerbis ignominioſis appellauit, *συρσποδα γαυρικα χειροποδα αγας ασυρτον.* i. latos pedes habentem, tunc icentem, pedū morbo laborantem *ποδαγρα* lati. tumor pedū & eſt morbus pedū obtrectationibus patentem, & ſordidū. ¶ Tyrā. aūt ita ad. ē. nam cū inter mitylenæos, & athe. de achilletidis agri poſſeſſione certamen eſſet, Pittacus cū Phrynone athe. ſingulari certamine dimicauit ꝓ his finibus. Nā ſic inter ſe cōuenerant athe. & mitylenæi quo res cū minori utriuſq; populi iactura tranſigerentur. ut ii duo imperatores exercitus inter ſe certarent ſingulari certamie & uter eorū uictor euaderet illius populus agrō potiret. Pittacus igitur ſub Clypeo rete occultabat, quo iacto ſic Phrynonē implicuit, ut ſe deiū explicare non poſſet, quo cæſo, uictoria penes mitylenæos fuit ꝑ Pittacū pta, ſed cū paulopoſt Athe. ket ū mitylenē īfeſtarent, ciues ei ſummo conſenſu tyrānidem demādarunt, quā cum ille cōſeruata patria. x. an. tenuiſſet, & optimis inſtitutis & legibus conſtituiſſet, ſeipſum ſponte à magiſtrato abdicauit, unde Strab. lib xiii. haud procul à fine Pittacus, inquit, ad dñatus eruendos principatu uſus eſt, & quibus ſublatis, ciues in priſtinā libertatem reſtituit. Eius ea lex fuit in ebrios, ut eſi peccarēt duplici afficerentur pena. fuit in tpibus Crœſi lydoꝝ regis, ad quē eius adhuc extat epiſtola, hac aūt moderatione uſus eſt. ut in īperio cōſtitutus Alcæū poetā à quo fuerat ut diximus graui iniuria laceſſitus, ad ſe iuberet acciri, eiq; oſtēderet quantam hret ulciſcendæ iniuriæ ptātē, ſi modo uellet, quē uoluit īpunitate donari, ſatis ei fuerat oſtēdiſſe de illo qđcunq; uellet ſupplicioū ſumere poſſe, ſed nolle. ¶ Amaritu. q̄a capitali odio inimicitias ſecū agebat. ¶ Tyrānidē, īperiū & in bona pte hoc loco accipitur, nā tyrānū antiq̄ regem appellabāt. Vir. Pars mihi pacis erat dextrā tetigiſſe tyrāni. ¶ Adeptus, aſſecutus.

Pittaci tyrānis.

Ebrioꝝ lex.

ASCENSIVS.

Pittaci, &c. Ordo eſt. pectus Pittaci mitylenæi unius ē ſeptem ſapientibus inſtructū ſup. fuit. quoq; i. ēt moderatiōe. Qui adeptus. i. aſſecutus à ciuibus. ſ. mitylenæis tyrannidem. i. imperiū, ac regimen ciuitatis, admonuit tñmodo. i. dūtaxat qđ poſſet. In opprimendo. i. ſi uoluiſſet opprimere, admonuit dico Alcæū poetā, à quo alcaici ſunt uerſus dicti uſum aduerſus ſe ptinaciſſime, & i. ſimul amaritudine odii, & uiribus ingenii, q̄a totis uiribus eum diffamare coactus fuerat, & tñ poſt principatū urbis initū, & in ptātem redactū miſit dicens, ſatis eſt noſcas, me tibi nocere potuiſſe. THEO.

Amari. o. &c. Lege Diogenē Laer. li. i. Veriūq; de pugna phrynonis & pittaci. quam Suidas initam dicit de poſſeſſione Sigæi. non Achilletidis (ut alii) terræ.

OLIVERIVS.

Huius uiri. m. fu. Legitur apud Diogenem Laertiū in uita thaletis, Ionicos quoſdā iuuenes in piſcatores mileſios incidiſſe, q̄ retia iacturi erant, & ioco piſcatores iterrogaſſe, oēnderent ne fortunæ iactū, hoc eſt q̄cquid eo iactu caperent. rem ioco actā, ſerio à piſcatoribus habitā fuiſſe, reſpōſumq; eſſe uendituros, & cū de prætio cōueniſſent, iacto rete ex lacu tripodē aureā ad littora edoxiſſe, inde ortā contētionem, adoleſcentibus menſam aureā poſcētibus, piſcatoribus capturā piſciū nō aliarū rerū ſe cū illis conueniſſe affirmātibus. Res igitur ad Apollinē delata eſt, q̄ conſultus, cuiuſnā eſſe deberet tripos illa ſic rñdiſſe fertur, Phœbū de tripode rogitas Mileſia pubes. Huic tripodem addico, cuius ſapiētia prima eſt. Cū ergo ad Thaletem Mileſiū primū menſa delata foret, ille Bianti adiudicauit. Bias Pittaco, & oēs alios alii adiudicantes, moderatiōe maxīa uſi ſunt, cū nemo tñ ſibi nomen arrogare uoluerit. Demū Apollini Solō, q̄ ultimus fuerat, dandam eſſe cenſuit. q̄ ille oium ſapientiſſimus hſetur, & ita Apollini quodāmodo reddita eſt. Varie tñ hanc hiſt. Dioge. refert, ut dicat Callimachum ab Alex. Mileſio accepiſſe. Bacchidē quendā arcadē phialā reliq̄ſſe atq; mādaſſe dari ſapienti pmo, dataq; Thaleti, quam ille Apollini Didimæo miſit ſic dicens iuxtā Callimachū, plebem regenti Thales Nileo dat. clarū eſt hoc, q̄a iā ſecutus eſt donū. rurſus alius tradit, non phialā ſed aureū poculū à rege quodā acceptum, ut ſapientiſſimo græcorū daretur, Thalem fuiſſe traditū, & alia multa, q̄ apud ipſum Diogenē uidere licet. ¶ Huius. ſ. pittaci. ¶ Verriculū. r. dr, q̄d ꝑ Alueum fluminis uerritur i. trahitur, & à uerrendo uerriculum dictū, eſt aūt genus retis piſcbati. ¶ Iactum. ſ. retis, uidelicet quicq̄d eo iactu caperent. ¶ Extracta, educta. ¶ Nouitatē rei, quia nunq̄ antea quiſq̄ capturæ piſciū emerat euentum. ¶ Ma. pe. pecuniæ appellatione cuiuſq; rei ſubā dr. nā lo pecudibus (un̄ pecūia dicta ē) maiores oēm habuere ſubam, ſiue potius, q̄ nota pecudū æs primū ſignatū fuerit, ut uult pli. li. modii. q̄ dicit inde pecuniā dictā. ¶ Ma. q̄a menſa erat ſolidi auri. ¶ Præſ. excelleret. & tam cū actiō q̄ cum dtō cōſtruitur. His uerbis grecis, *εκγονι μιλητου τριποδος πιρι τοιβοι ερωτας σοφιη παντων, πρωτος τουτο τριποδ αυδω.* q̄ ſunt in latinū ita cōuerſi. phœbū de tripode rogitas Mileſia pubes. Huic tripodem addico, cuius ſapīa prima eſt. ¶ Eſt menſam. ſ. delphicā hoc eſt talis qualis eſt delphica menſa. nā in templo Apollinis tripodes erant q̄bus admota phœbas ſtatim afflata numinis inſtinctu ꝓdicebat. ¶ Ille ceſ. Bi. Magna ꝓfecto ſeptem uiroꝝ moderatio, ut ſapientes dicebatur, ſic uſi ſunt in hac re potiſſimū uiri ſapīa, ut alius alii tripodē, & ſapiæ nomen cederet. fuerunt aūt ſeptē uidelicet ſapientes Thales mileſius, Bias prienæus, Pittacus mitylenæus, Solon atheniēſis, Chilo lacedæmonius, Cleobulus lidius, Periāder corynthus. ASCEN.

Verriculum dr.

Huius uiri &c. Ordo eſt. Mentio huius uiri, q̄ unus ē ſeptem ſapientibus græciæ fuit, ſubiicit. ſ. memoriā, aut ſubigit. i. coegit latēter ut referā. i. recitem aliq̄d, de moderatiōe ſeptem ſapientū. ſ. græciæ. Incipiens aūt narrare dicit. Quidā. ſ. uir, q̄ interuenerat cū piſcatores rete in flumen miſſum extrahere uellent, emerat à piſcatoribus trahentibus uerriculū. i. rete ꝑ fundū q̄ſi uerrendo trahi ſolitū, in regiōe mileſia i. iuxta miletū oppidū, emerat dico iactū. i. q̄cq̄d illo iactu ceperint. deiū menſa aurea delphica, hoc ē tripode, q̄les in tēplo Apollinis Delphici erant, extracta. i. cū eſſet à piſcatoribus extracta, cōtrouerſia. i. lis, & cōtentio eſt orta. ſ. inter emente, & uendentes iactū illū, illis. ſ. piſcatoribus q̄ uenditores erant, affirmantibus ſe uendidiſſe captura piſciū, h̄. ſ. emptore, dicente ſup. emiſſe ductus fortunæ, q̄cq̄d fortuna in rete induceret & illi extraherent, q̄ cōtentiōe. i. lite delata. i. poſtq̄ fuit delata ad uniuerſum populū eius ciuitatis. ſ. Mileti ꝑꝑ nouitatē rei. i. caſus, & pacti, & ꝑꝑ magnitudinē pecuniæ, q̄a menſa illa aurea æſtimata erat. placuit Apollinē Delphicū. i. q̄ apđ Delphos dabat rñſa, & oracula cōſuli. i. cōſiliū peti, cui nā menſa. ſ. illa aurea deberet adiudicari. Deus Apollo, hoc eſt ſpiritus malignus, qui occulta inſpiratione, & ſubtilibus uiis ea oīa confecerat, ut miſeros mortales firmius in ſui ueneratione deuinciret, rñdit,

ret, rñdit, menſam ſup. eſſe dandã illi, q̃ præſtaret. I. anteiret, & ſuperaret, cæteros. ſ. uiuentes ta mortales q̃ immortales ſapiẽtia. Reſpondit dico his uer. græcis ... &c. hoc eſt milete aut (ut traductũ eſt) mileſia pubes, tu rogitas. i. interrogas phœbum. ſ. Apolli. de tripode. i. cuius debeat eſſe tripos. i. menſa illa tripes piſcata, & ſup. ego Apollo, addico tripodẽ huic. i. ei, cuius ſapientia eſt prima & ſumma. Tunc habito eo oraculo & rñſo, illi. ſ. qui contenderãt & apollinẽ conſuluerant dederunt Thaleti. ſ. mileſio uni ex ſeptẽ ſapientibus. mẽſam. ſ. illam, conſenſu. ſ. eõr, ille ceſſit eã. ſcilicet menſam Bianti. ſ. prienæo (alibi declinatur ꝑ ſecundam bias biæ) bias ſup. ceſſit eam Pittaco, is. ſ. pittacus ceſſit ſup. eam protinus alii. ſ. uni ex ſapientibus, deincepſq; ſup. ille alii, & ita ꝑuenit ꝑ orbem. i. circuitum oium ſeptem ſapientum, ad ultimum. i. ultimo loco, ad Solonẽ. ſ. Athe. qui tranſtulit ad ipſum Appollinẽ, & . i. ſimul tit. ampliſſimæ prudẽtie, & ꝑmiũ, uidelicet mẽſã illã auream.

c. i. d ctur eſt. hoc igitur Rex non fictas Po. R. gratias egit, ꝙ ſe magna cura liberaſſet. nã q̃to longius, latiuſq; porrecti ſunt regni fines, tanto multiplicior cura ſit regentis neceſſe ẽ. Cice. in oſone pro rege Deiotaro. Et. n. ſi Anthiocus magnus rex ille Aſiæ, q̃ poſtq̃ à L. Sci. deuictus tauro tenus regnare iuſſus eſt, oẽmq; hãc Aſiã, q̃ nũc noſtra eſt ꝓuincia, amiſiſſet, dicere eſt ſolit*, benigne ſibi à P. R. eſſe factũ, ꝙ nimis magna ꝓcuratione liberatus, modicis regni terminis uteretur. ⸿ Nõ diſſimulanter, ſed plane, & palã.

OLIVERIVS.

A Tq; ut Theopõ. Spartanorũ regi. Hic in omni uita cõem ſe maxiẽ geſſit, qui interroganti amico quo pacto aliq̃s ſecuriſſime regnum tutari poſſet. ſi participes, inquit, iuſtæ licentiæ & auctoritatis amicos fecerit, & ne ſubditi afficerentur iniuria, pro uiribus prouiderit. hoc non ſolum dixit, ſed ẽt ſenſit. nam ut uerbis ſic re probauit. non eni ſolum regiam licentiam cõlcauit amicis, ſed etiam ſubiecit eã poteſtati, & cenſuræ eorum, Ephoros enim inſtituit, q̃ regiæ poteſtati eſſẽt oppoſiti ⸿ Ephori, erant lacedæmone magiſtratus, quales Romæ trib. pleb. ut eni à conſulibus ad tribunos prouocare quiſq; poterat, ſic lacedæmõe à regibus ad ephoros. dicti aũt ab ... ꝙ eſt ſpecio unde ephori prouiſores. ꝓuidebant. n. rebus, quas reges faciebãt, & eas pro arbitrio ſuo uel laudabãt, uel reſcindebãt

Ephori qua poteſtate uterenſ.

⸿ De Theopompo.

A Tq; vt Theopompo quoq; ſpartanorum regi moderationis teſtimoniũ reddamus: Quum primus inſtituiſſet: vt Ephori lacædemone crearentur: ita ſuturi regiæ poteſtati oppoſiti, quemadmodum romæ conſulari imperio trib. pleb. ſunt obiecti: atq; illi vxor dixiſſet, id egiſſe illum, vt filiis minorem poteſtatem relinqueret: relinquam, iquit, ſed diuturniorem. Optime quidem. Ea enim demum tuta eſt potentia: quæ viribus ſuis modum imponit. Igitur Theopompus legitimis regnum vinculis cõſtringendo, quo longius à licẽtia retraxit, hoc ad beneuolentiam ciuium propius admouit.

⸿ De Antiocho.

A Nthiochus autẽ à L. Scipio. vltra Taurum mõtem imperii finibus ſummotus: quum Aſiam prouinciam, vicinaſq; ei gentes amiſiſſet: gratias agere Populo Romano non diſſimulanter tulit: ꝙ nimis magna procuratione liberatus, modicis regni terminis vteretur. & ſane nihil eſt tam præclarum aut tam magnificum: quod non moderatione temperari deſyderet.

⸿ De iis qui ex inimicis, iũcti ſunt amicitia, & neceſſitudine. Cap. II.

Q Væ, quoniã multis & claris authoribus illuſtrata eſt, tranſgrediamur ad egregium humani animi affectum: quem ab odio ad gratiam defluxum: & quidem cum læto ſtylo ꝓſequamur. Nam ſicut placidum mare ex aſpero, cœlumq; ex nubilo ſerenum, hilari aſpectu ſentitur: ſic bellum pace mutatum, plurimũ gaudii affert. Offenſarum etiam acerbitas depoſita, candida relatione celebranda eſt.

ASCENSIVS.

A Nthiochus aũt ſummotus. i. expulſus finibus iperii à L. Scip. Aſiatico ultra Taurũ mõtem, quũ amiſiſſet Aſiam prouinciam, & gẽtes uicinas ei. ſ. Aſiæ. tulit, ideſt ſuſtinuit agere non diſſimulanter. i. abſq; diſſimulatiõe, P. R. gratias, ꝙ. i. quia ipſe liberatus nimis magna procuratiõe, uteretur modicis terminis regni. Et ſane. i. certe, nihil eſt tã præclarum, aut tam magnificum, quod nun deſideret, ideſt expoſcat temperari moderatione, ſcilicet animi.

OLIVERIVS.

Q Væ, quoniã multis, & claris. Quandoquidem inquit, ſatis illuſtrauimus clarorum hoium moderationem exempils, quibus eadem demonſtrata eſt, nunc de his dicamus, qui odio inter ſe, & inimicitia laborantes, in beneuolentiã, amicitiãq; redierunt, q̃ quidẽ affectus animi lætiſſim* eſſe ſolet. ⸿ Affectum uidelicet amicitiam ex inimicitiis ortã. ⸿ Deflexum declinatũ, permutatum. ⸿ Sentitur. Verbum pertinens ad oẽs corporis ſenſus. nã & oculis, & auribus ſentimus. ⸿ Cãdida relatiõe. læta, à ꝑcedẽte, ꝙ ſequitur ut. n. color niger triſtem, ita candidus lætum facit. funeſti homines atra hoc eſt nigra ueſte induuntur, quæ ſine dubio triſtitiam repreſentat, contra dignitates petentes candidati erant, hoc eſt, candida ueſte, induti.

ASCENSIVS.

A Tq; ut reddamus quoq; . i. ẽt Theo. regi ſparta. teſtimoniũ moderationis dico. ſup. ꝙ cũ ipſe inſtituiſſet prius ut Ephori. i. ꝓuiſores aut ſup inſpectores eoꝝ, q̃ in ciuitate gererẽtur, crearẽtur. i. de nouo fierent, lacedæmone. i. in ciuitate ſpartana. futuri i. q̃ forẽt ita oppoſiti. i. obiecti & obſiſtẽtes ꝑtãti regiæ, quẽadmodũ tri. pl. ſunt obiecti Ro. ipio cõſulari, atq; uxor. ſ. Theop. dixiſſet illi. ſ. Theo. illũ. ſ. Theo. egiſſe id, ut relinq̃ret filiis minorẽ ꝑtãtẽ. ſ. quã à pr̃e acceꝑat, inq̃t. i. rñdit ei, relinq̃ ſup. minorẽ ꝑtãtẽ, ſed diuturniorẽ. De quo rñſo dicit author. Optie q̃dẽ ſup. The. inq̃t, aut rñdit. Eni ꝓ quia ea demũ potẽtia eſt tuta, q̃ iponit uiribus ſuis modũ. i. mẽſurã ac moderationẽ. Igitur Theopõ. cõſtringẽdo. i. coarctãdo regnũ. i. regiã ꝑtãtẽ, uinculis lrís, quo. i. q̃to, retraxit. i. remouit. ſup. regnũ longius à licẽtia. i. à malefaciẽdo, q̃cq̃d liberet ipunitate, hoc. i. tãto ꝓpius, admouit. i. applicauit ſup. ipſum ad beniuolentiã ciuiũ.

OLIVERIVS.

A Nthiochus aũt. L. Scipio Aſiaticus de quo ſupra mẽtionem fecimus, magno bello regem Anthiocũ ſuperauit, & illum magna parte regni mulctauit, utpote Aſia tota, nam ſummotus fuerat ultra montẽ Taurũ. ut li. viii.

ASCENSIVS.

Q Væ q̃m, Indiſſolubili filo trãſit ad ſequẽtis titulũ exẽpla, cuius hæc eſt præfatio. Quæ. ſ. moderatio, q̃m ẽ illuſtrata. i. illuſtrior facta, aut declarata multis, & claris authoribus, trãſgrediamur ad egregiũ affectũ aĩ humani. ſ. ad recõciliationẽ poſt inimicitias, quẽ. ſ. affectũ deflexũ. (Sunt q̃ defluxũ legant, ſed placet lectio Oli.) ab odio ad grãm, ꝓſeq̃mur, & q̃dẽ cũ ſtilo læto. i. cũ ſtili lætitia. Nã ſicut mare ſentitur hilari aſpectu placidũ, tranq̃llũ, & ſedatũ, ex aſpero. i. turbulento. i. poſtq̃ fuerat turbulẽtũ, & cœlũ ſentitur hilari aſpectu ſerenũ ex nubilo. i. poſtq̃ fuerat nubilũ, ſic bellũ mutatũ pace. i. cõuerſum in pacẽ, affert. ſ. bel. ꝓus afflictis plurimũ gaudii. Acerbitas ẽt offenſaꝝ depoſita. i. pacata, eſt celebranda ideſt honeſte diuulganda, relatione candida ideſt liuoris, & triſtitiæ experta.

THEOPHILVS.

C Andida benigna, ſine inuidia, aut cuiuſq̃ laudis obtrectatione. Cælius ad Cicer. cauendũ tibi erit ne parum ſimpliciter, & candide poſuiſſe inimicitias uidearis. Horatius, Albi noſtrorum ſermonũ candide lector. Oui. in ibin. Perẽnem, Candoris titulum non ſinit eſſe mei.

OLIVERIVS.

MArcus Aemylius Lepi. bis conſul. Aulus Gelius. Aemylius, inquit, Lepidus & Ful. Fla. nobili genere amplissimisq; honoribus, & ſummo loco in ciuitate præditi. odio inter ſeſe graui & ſimultate diutina conflictati ſunt, poſtea populus eos ſimul cenſores fecit, atq; ubi uoce præconis renunciati ſunt, ibidem in campo ſtatim nondum dimiſſa concione ultro uterq;, & pari uoluntate coniuncti complexiq; ſunt, exq; eo die, & in ipſa cenſura & poſtea iugi concordia fideliſſime amiciſſimeq; uixerunt turpe n. ſibi fore putabant priuatim diſſentire, cum publice in ſummo magiſtratu eſſent cõiuncti. ¶ Par uitæ, nã uitæ integritas honoribus congruebat. ¶ Diutinas longas. à diu diutinus. a die diurnus. Sũmæ poteſtati, collegio ſummæ poteſtatis, ſcilicet cenſuræ non erat pene minor cõſulatu. ¶ Annalium. annales ſunt qbus annua geſta ſcribebantur.

ASCENSIVS.

MArcus &c. Affert primum exemplum in Marco Aemylio dicens. Marcus Aemy. Lepi bis conſul & Ponti. Maxi. & par. i. æqualis grauitate uitæ, ſplẽdori honorum, ideſt magiſtratuũ quos geſſerat, geſſit diutinas, ideſt longi tpis ac uehementes inimicitias cum Fuluio Flacco uiro eiuſdem amplitudinis, ſcilicet in honoribus. Quas, ſcilicet inimicitias depoſuit, ſcilicet Marcus Aemylius in campo, ſcilicet Martio, ut, ideſt poſtq̃ renunciati, ideſt per preconem iterum nunciati ſunt, & declarati. (Nam in comitiis collectis per puncta ſuffragiis, qui numerandis punctis præerant nunciabant preconi eos qui electi fuerunt, & preco electis renunciabat, ideſt iterum nunciabat, quod dico quia renuncio fere pro abnuo aut abdico & quod dicunt renego accipi ſolet) cenſores ſimul, ideſt uno tempore. exiſtimans, ideſt iudicans non opportere, ideſt nõ decere, eos qui iuncti eſſent publice, ideſt in adminiſtratione publica, ſumma poteſtate, utpotè cenſoria, quæ, in omnes ordines animaduertere poterat, diſſidere, ideſt pertinaciter diſſentire odiis, ideſt ſimultatibus & inuidiis priuatis. (Dixi diſſidere eſſe pertinaciter diſſentire. Nam ſedere dicitur quod firmiter placet, ut Aenid ſecunda. Et ſedet hoc animo perituræq; addere Troiæ Teq; tuoſq; iuuat &c. Et eiuſdem. iiii. Si mihi non animo fixum immotumq; ſederet &c. Vnde diſſidere firmiter diſſentire, & inde diſſidium.) Et, ideſt pariter ætas præſens, quæ tunc erat, comprobauit, id iudicium eius ſcilicet Marci Aemylii Lepidi, & ueteres ſcriptores annalium, ideſt librorum continentium qui annuos magiſtratus geſſerint, & quid in eis egerit traditurum. ſ. ſcripto laudandum nobis, ſcilicet poſteris ſuis.

¶ De M. Aemilio Lepido.

MArcus Aemilius Lepidus bis COS. & Ponti. Maxi. ſplendorcq; honorum par vitæ grauitate: diutinas, ac vehementes inimicitias cum Fuluio Flacco eiuſdem amplitudinis uiro geſſit: quas, vt ſimul cenſores renunciati ſunt: in campo depoſuit: exiſtimans non oportere eius priuatis odiis diſſidere qui publice ſumma iuncti eſſent poteſtate. id iudicium animi eius & præſens ætas comprobauit: & nobis veteres annalium ſcriptores laudãdum tradiderunt.

¶ De Sexto Liuio Salinatore.

SExti Liuii quoq; Salinatoris finiẽdarum ſimultatum illuſtre conſilium, ignotum poſteritati eſſe noluerunt. Is namq;, & ſi Neronis odio ardens in exilium profectus fuerat, teſtimonio eius præcipue afflictus, tamen, poſtquã eum inde reuocatum ciues collegam illi in conſulatum dederũt: & ingenii ſui, quod erat acerrimũ & iniuriæ, quã grauiſſimam acceperat: obliuiſci ſibi imperauit. ne ſi diſſidente animo conſortium imperii vſurpare voluiſſet pertinacem exhibendo inimicum, malum COS. ageret. quæ quidem mentis ad tranquilliorem habitum inclinatio, in aſpero ac difficili temporum articulo, plurimum ſalutis vrbi noſtræ, atq; Italiæ attulit. quia pari virtutis impetu connixi, terribiles punicas vires, contuderunt.

OLIVERIVS.

Salinator. SExti quoque Liui. Quanta fuerit inter Liuium Salinatorem & Claudum Neronem cum acerbitate diſſenſio, ſatis in capitulo de cenſura diligenter anootauimus. Salinatoris. Salinator dictus eſt à lege quam arctiſſimam, & populo maxime moleſtam de uendendo ſale tulerat, ob quam deinde damnatus eſt. nam cum primum conſulatum abiit, à Claudio Nerone IIII dies dicta ſt ad populum. & cũ omnes tribus ei maxime forent infenſæ præter Metiam, facile damnatus eſt, quam ignominiã adeo moleſte tulit, ut rus migrarit, & per multos annos urbe & omni cœtu careret hominum. Octauo ferme poſt damnationem anno. M. Claudius. Marcellus & Marc. Vale. Lepi. conſules eum reduxerunt in urbem, ſed erat ueſte obſoleta, capillo, barbaq; prolixa, præ ſe ferens inſignem in uultu habituq; memoriam, ignominiæ acceptæ, quem cenſores tonderi, ſqualoremq;, deponere & in ſenatum uenire, ac omnibus publicis muneribus fungi coegerũt. Cum igitur reſpublica graui, & diutino bello punico ſecũdo premeretur, multiſq; cladibus exhauſta uiris fortibus eſſet, non facile inueniebantur q̃ digni forent quibus committeretur imperium, itaq; comitiis conſularibus Claudio Neroni declarato conſuli, par ei collega quærebatur, nec quiſquam in toto populo inueniri potuit Sexto Liuio præferendus, aut certe adæquandus, uel q̃ cæteri (ſiqui erant) longe impedirẽtur, uel q̃ nullus par huic uirtute appareret. Quare omnium ſuffragiis, recuſanti ac prope inuito conſulatus demandatus ẽ. Quo facto de reconciliatione etiam gratiæ in ſenatu actum eſt, erant autem inimicitiæ inter eos, ut ſupra diximus. q̃ damnationis, & exilii ſui dux & auctor fuiſſet Nero. Hoc ergo ac acerbiores, indignioreſq; liuio ſuas calamitates faciebat, q̃ ſe ſpretum in ea fortuna credebat. Itaq; his magis implacabilis erat, & nihil opus etiam reconciliatione dicebat, acrius & intẽſius omnia geſturis, timens ne creſcendi ex ſemine collegæ poteſtas fieret. Vicit tamen auctoritas ſenatus, & patriæ cæcitas, ut depoſitis ſimultatibus quæ inter ipſos diu fuerant, cõmuni conſilio, rempub. inuicem adminiſtrarent. ¶ In exilium. Rus migrauit. ut Liuius tradit. ¶ Acerrimum uehemens, aſperimum. ¶ Imperauit. Rene imperauit quia ſeipſum uicit. ¶ Diſſidente. diſcordante. diſcrepante. ¶ Conſortium conuoctionem. collegium. ¶ Articulo momento, & inclinatione. ¶ Punicas uires, quia ut ſupra diximus Haſdrubalem Hanniba. fratrem eum innumeroſo exercitu uictum, contuderunt. Conſortium.

ASCENSIVS.

SExti quoq; &c. Ordo ẽ. Aonaliuni ſup. ſcriptores noluerunt quoq;, ideſt etiam conſilium illuſtre, ideſt præclarum Sexti Liuii Salinatoris finiendarum ſimultatum, id eſt q̃ cæpit ad finiendas ſimultates, ideſt occulta odia, eſſe ignotum poſteritati, quia etiam illud tradiderunt laudãdum. Namq; pro quia, is, ſcilicet Salinator etſi, ideſt q̃q̃. fuerat profe. in exi. ſcilicet in rus ubi exulabat, ardens, ideſt incẽſus, odio neronis. ſcilicet claudii, à quo illi dies dicta fuerat, afflictus pcipue teſtimonio eius, ſcilicet Claudii neronis, tamẽ poſtquã ciues, ſcilicet Roma. dederunt, ideſt per ſuffragia, eum, ſcilicet Salina. reuocatum inde, ſcilicet ab exilio in patriam illi, ſcilicet neroni, collegam in, ideſt ad conſulatum, ſcilicet gerendum, imperauit ſibi, ideſt coegit ſeipſum obliuiſci, & ideſt ſimul, ingenii, ideſt ingenitæ à natura qualitatis animi, quod ſcilicet ingenium erat acerrimum, & iniuriæ, quã, ſcilicet iniuriam acceperat grauiſſimam, adeo autem id ſibi imperauit, ne ſi uoluiſſet uſurpare conſortium, ideſt ſortitionem imperii, ageret conſulem malum, ideſt agendo quæ conſulis eſſent, exhiberet ſe conſulem malum, exhibendo. ſ. ſe inimicum pertinacem. ſ. in inimicitiis. Quæ quidem inclinatio mentis, ſcilicet eius, ad habitum. i. firmam qualitatem animi, tranquilliorem, ideſt ſedatiorem, & mitiorem attulit urbi noſtræ, ſcilicet Romæ, atq;

mæ atq; Italiæ.ſ.reliquæ, plurimum ſalutis.in aſpero atq; diffi cili articulo temporum.ſ.quo Anni Roma uexabat, quia ipſi iam concordes facti, connixi.ideſt contendentes, pari impetu uirtutis, contuderunt uires punicas terribiles.ſ.toti Italiæ.

THEOPHILVS

¶ Sexti. quidam codices habent ſicuti.

cum Clodio in cice.ſenſiſſe intelligimus, quem poſtea reuocatus depoſitis inimicitiis Cice.defendit.fuerat autem maieſtatis poſtulatus à lentulo flaminis filio, quem poſtea de ambitu in petitione conſulatus reum fecit P.Scylla.ſed uetus erat Gabinii cum cice.inimicitia ob damnatorū ſupplicia.inter quos Gabinius qdam fuerat, huius Gabinii propinquus. Gabinius ille coniurationis conſcius traditus fuerat Craſſo cuſtodiendus, de quo poſtea cum cæteris ſupplicium ſumptū eſt. De hac autem inimicitia multis in locis apud cice. nobis uidere licet.ſed in primis in oratiõe gratiarum actiõe, quam ad populum habuit, ſiue ad ſenatum, ubi ait Luci. Piſo. Tu me auſus iſto oculo, non dicam iſto animo, iſta fronte, non uita, tã to ſupercilio.nõ enim poſſum dicere tantis geſtis cum Gabinio conſociare conſilia peſtis meæ. De reconciliatione uero, ac defenſione multa uidere poſſumus in epiſtola quam ad Lẽtulum ſcribit lib .i. ubi Lentulus ex cice.queſiſſe uidetur q̃re Vatinium defenderit, & laudauerit. ¶ Repetundarum. Repetundarum accuſari dicebantur, qui uel prouincias, uel ſocios P.R. aliquo modo expilaſſent, unde à repetundis rebus uel ui, uel dolo erepitis, repetundarum, & quod repetundis poſtulari quiſpiam dicebatur. ¶ Qui cum in conſulatu ſuo. nam hic A.Gabinius.& L. Piſo conſules erant, qui promulgante legem P.Clodio, cicer. urbe eiecerunt. Repetūdarū accuſatus

¶ De Africano, & Tiberio.

CLarum etiam in Africano ſuperiore, ac Tib. Graccho depoſitarum inimicitiarum exemplum. ſiquidem ad cuius menſæ ſacra, odio diſſidentes uenerant: ab ea & amicitia, & affinitate iuncti diſceſſerunt. non contentus enim Scipio authore ſenatu, in Capitolio, Iouis epulo cum Graccho concordiã cõmunicaſſe: filiam quoq; ei Corneliã protinus ibidem deſpondit.

¶ De Cicerone.

SEd huiuſce generis humanitas etiam in M. Cicerone præcipua apparuit. A. nãq; Gabinium repetũdarum reũ ſummo ſtudio defendit: qui eum in conſulatu ſuo urbe expulerat. Idẽq; P. Vatinium dignitati ſuæ ſemper infeſtum, duobus publicis iudiciis tutatus eſt: ut ſine ullo crimine leuitatis, ita cum aliqua laude. Quia ſpecioſius aliquanto iniuriæ beneficiis uincuntur. quàm mutui odii pertinacia penſantur.

¶ De P. Pulchro.

CIceronis autem factum adeo viſum eſt probabile: ut imitari id ne inimiciſſimus quidem illi P.Cl.Pulcher dubitauerit. q inceſti crimine à tribus Lentulis accuſatus, unum ex his ambitus reum patrocinio ſuo protexit: atq; in animum induxit, & iudicem, & prætorem, & teſtem, Veſtæ ædem intuens, amicum Lentulo agere. Intra quam ille ſalutem eius fœdo crimine obruere cupiens, hoſtili uoce perorauerat.

OLIVERIVS.

CLarum etiam in Africa. ſu. P. African' ſuperior & T.Gracchus Tyberii, & Caii gracchorũ pater, rerum geſtarum magnitudine, & honorum, atq; uitæ dignitate illuſtres uiri, diſſenſerunt ſæpenumero de rep. & eius cã, ſiue aliqua alia re non amici fuerunt. Ea ſimultas cum diu manſiſſet & ſolẽni die Ioui epulum libraretur, atq; id ob ſacrificiũ ſenatus in capitolio epularetur, fors fuit, ut apud eandem menſam duo illi iuncti locarentur, tum quaſi diis immortalibus in conuiuio iouis optimi maximi dextras eorum coniungentibus, repente amiciſſimi facti, neq; ſolum amicitia icepta ſed affinitas ſimul inſtituta. nã P.Scipio filiam uirginem habens iam uiro maturam ibi tũ, eodem loco deſpõdit eam Tyberio Graccho. quem probauerat, elegeratq; exploratiſſimo iudicii tpe, dum inimicus eſſet. Liui. de bello macedo. lib. viii. parum conſtare dicit inter auctores, utrum poſt mortem patris deſponſata fuerit, & nupſerit filia Africani Graccho. an uere illæ opiniones ſint, grachũ, cum L.Scip. in uincula duceretur, nec quiſquam collegarum auxilio eſſet, iuraſſe ſibi inimicitias cum Scipionibus manere, nec ſe gratiæ q̃rendæ cã q̃cq̃ facere, ſed in quẽ carcerẽ reges, & iperatores hoſtiũ ducentẽ uidiſſet P. Africanũ, in eũ fratrem eius duci nõ paſſurũ. Senatũ eo die forte cœnantẽ in capi. cõſurrexiſſe, & petiiſſe, ut inter epulas graccho filiã Africa deſpõderet, qbus ita in publicũ ſolẽne ſpõſalibus rite factis, cũ ſe domũ recepiſſet Scipio, æmiliæ uxori dixiſſe, filiã ſe minorẽ deſpondiſſe, eũ muliebriter idignabũ da q, nihil de cõi filia ſecũ cõicarũ, aut cõſultũ fuiſſe, adieciſſetq; nõ ſi T. graccho daret, expertẽ conſilii debuiſſe matrẽ eſſe. lætũ Scip. tã concordi iudicio, & ipſi deſponſatã rñdiſſe. Scipio ex duabus filiabus maiorẽ natu P.cor. Naſicæ minorẽ huic graccho deſpondit. ¶ Menſæ ſacra. Mos annuus, & ſolẽnis erat Romæ, ut epulæ Iouis in capito. celebrarentur, quo principes cõuenientes diſcũbebant, & epulabantur. ¶ Filiã quoq; corneliã quã genuit ex tertia æmilia, Pauli Aemilii filia.

ASCENSIVS.

CLarũ & c. Ordo eſt. Exẽplũ inimicitiarũ poſitarũ, ſupp. fuit ẽt clarũ.i. illuſtre, in Africano ſuperiore.i. maiore, ac ſup. in Tybe. G. Siq dẽ.i. qñquidẽ, ipſi diſceſſerunt iũcti amicitia, & affinitate, ab ea ſup. menſa Iouis in capito. Ad cu. m. ſa .i. ſacrificia ipſi uenerant diſſidentes, odio.i. pp odiũ. Enĩ pro quia Scip. non cõtentus cõicaſſe concordiã cũ grac.ſ.Ty. epulo.i. in ſolẽni cõuiuio Iouis.i. qđ fiebat ex oblatis Ioui, in capi. ſenatu authore.i. interueniẽte authoritate ſenatus, q eos, ut recõciliarẽtur, epulo ſimul itereſſe uoluit, deſpõdit quoq;.i. inſup, ptinus ibidẽ.i. in epulo, ei.ſ.Ty.g. corneliã filiã ſup. ſuã.

OLIVERIVS.

SEd huiuſce.g.hu. Cic. Gabinio conciliatur, huic Gabinio cice. reſtiterat, ne ſupplicatio decerneretur, ob res geſtas in Syria. ut ex ipſo cicero. depræhenditur ad Atticũ. qui hoc inquit, nequeo differre ad idus maias. ſenatus diuiſus fuit in ſupplicatione Gabinio deneganda, hunc autem Gabiniũ

THEOPHILVS.

IDem P. Vatiniũ Cic. cũ Vatinio rediit in grãm. In hũc Vatiniũ antea dixerat cice. accuſatũ ambitus à Paulo, uel M. Licinio craſſo, cuius rei adhuc extat oro cice. de quo ẽt in epiſtolis ad Atti. dephenditur, & in ea quã ſupra dixi ad Lentulũ, ad Atti. uero ſic ait. Quin ẽt Pau. nr̃ pductus teſtis in Sextiũ cõfirmauit ſe nomẽ Vatinii delaturũ, ſi M. Lucin. cunctaretur, & hunc in cic. cũ clodio cõſpiraſſe opinio eſt, cui deinde recõciliatus patrociniũ ſuũ dedit. ¶ Duobus pu.i. ambitus, & repetũdarũ, publica iudicia dicebãtur, q̃ ad rẽp. ptinent, de qbus lata lex eſt, ut ambitus, repetundarũ, maieſtatis læſæ. ¶ Quia ſpe. Snia non ſolũ p̃lica, ſed ẽt religioſa. ¶ Mutui. qa ſi qs me oderit, ergo illũ pi odio pſequor.

ASCENSIVS.

SEd hu.i. manſuetudo huiuſce gñis.ſ. in recõciliatione, & ex horabilitate, appuit ẽt pcipua in Ci.ſ. Tullio. nã q; pro ga, ipſe defendit.ſ. in foro iudiciali, A. Gabiniũ, reũ.i. accuſatũ, repetundarũ.i. crimine rerũ, & pecuniarũ, qbus puinciã dicebatur ſpoliaſſe reſtituendarũ obnoxiũ, q.ſ. Gabinius, expulerat eũ.ſ. cice. urbe.ſ. Ro. ſup. in cõſulatu ſuo.i. cũ ipſe Gabinius eſſet cõſul. Idẽq;.i. & idẽ.ſ. cic. tutatus ẽ duabus publicis iudiciis Vatiniũ ſp infeſtũ.i. q fuerat ſemp infeſtus.ſ. contrarius, & uim inferens dignitati ſuæ.ſ. cic. Tutatus ẽ inq̃, ut.i. quẽadmodũ ſine ullo crimine leuitatis .i. inconſtantiæ, ita cũ aliq̃ laude.ſ. humanitatis, & caritatis in rẽp. q a iniuriæ uincuntur.ſ. ab eo, q eas accepit, ſpecioſius.i. decẽtius aliquãto, bñficiis .i. uincendo aduerſariũ bñficio, q̃ penſantur i. cõpenſantur ptinacia odii mutui.i. reponẽdo odiũ p odio.

OLIVE.

CIcer. aũt factũ hoc pulcherrimũ cice. factũ P. clodi. eius inimicus, æmulatiõe ueluti q̃dã, imitatus eſt, nã unũ ex trib' lentulis, à qbus fuerat i ipſa ſalute grauiter oppugnatus, deinde ãbitus reũ, ſuo pſocinio defendit. ¶ Inceſti crimine, q̃ introiſſet ad mſonas bonæ deæ ſacra celebrãtes, qbus uiris itereſſe nõ licebat, captus.n. amore põpeianæ uxo. cæſ q Clodii inceſti poſtulatus

forte eo anno põtifex maximus erat, ſub habitu mulliebri domum Cæſ. ubi ea ſacra fiebant, ingredi auſus eſt, & cognitus à mulieribus, inde turpiter cæſus eiectus. deinde etiã ſorores tres ſuas uiolauerat. unde in oratione pro domo ait. Qui non pluris ſeceret tres ſorores, quam bonam deam. inueni etiam, qui dicerent, uirginem ueſtalem uiciaſſe. ☞ A tribus lẽtulis, ſcilicet à Publio, à Lucio, à Caio Lentulo.

ASCENSIVS.

C Iceronis &c. Miro artificio in cõnectendis exẽplis uſus ẽ dicitur factũ autem Cice. uiſum eſt. ſ. R. probabile, adeo, ideſt in tãtum, ut ne inimiciſſimus quidem illi. ſ. Ci. uidelicet Publius pulcher. dubitauerit imitari id, qui accuſatus à tribus lentulis. ſ. Lu. Publio & Caio, crimine inceſti. ſ. commiſſi aut quod uoluerit committere in æde bonæ deæ in habitu mulliebri, cum initiata ſacris bonæ deæ, proteruit. ſ. poſtea, ſuo patrocinio. i. ut dicunt aduocatione. Vnũ ex his ſ. tribus Lẽtulis, reum ambitus ideſt criminis affectati regni, aut alterius dominationis malis artibus, atq; induxit in animum, ideſt frangendo animũ ſuum ſibi ipſi imperauit agere. i. exhibere ſe lentulo, amicum, & iudicem, & prætorem, & teſtem (tres enim illas perſonas tunc ferebant) intuens ædem ueſtæ. i. cum eſſet in cõſpectu ædis, & ita memor eſſet contumeliæ ſibi illic obiectæ, intra quã ſcilicet ædem, ille. ſ. lentulus cupiens obruere. i. opprimere fœdo, ideſt turpi crimine, ſalutem eius. ſ. Publii Clodii pulchri, perorauerat. ideſt impetrauerat orando uoce hoſtili, ut. ſ. clodi. in exilium agatur.

tinentẽ, fuit aũt Cic. q̃ſtor in ꝓuincia, & hic tribu. quoq; pleb. fuit ſtudioſimmus milonis, conatuſq; eſt legibus obſiſtere, quas contra milonem Pompe. tulerat, unam de cæde, alterã de ambitu. contra uero Q. Pompeius collega eius clodio familiariſſimo, omnem ſectam eius ſe palam ſequi profitebatur nam dixerat in concione paucis poſt diebus q̃ Clodius fuerat occiſus. Milo dedit quem in curia ſepeliatis, dabo, quem in capitolio ſepeliatis. Cœlius ergo publica quæſtione. Q. Pompeium proſtrauerat, q; tribunatũ ſuum ſeditioſe geſſerat, multũ in excitando aduerſus milonẽ præſertim, cuius amiciſſimus erat Cœlius, ipſius, autem Cœlii uitam inquinatam. i. quem parum pudice adoleſcentiã habuiſſe fama fuit, immo uero libidinoſe. nam cum accuſaretur aurum clodii ſumpſiſſe, ſorſitã corrupti uenenum Luceio domino miſerunt accuſatores cœlio ad ſuſpitionem firmandam libidines obiecerunt, amores, adulteris, inuſitata conuiuia, commeſſationes, cantus, ſymphonias, nauigia. Idem familiam hiſpei, & huius Qu. Pompei poſtulauit, ſed tunc probata eſt eius adoleſcentia, cum Q. Pompeium. quem publica q̃õne proſtrauerat, defendit cũ opprimeretur à Cornelia grachorum matre. ☞ Vita inquinata q; multis uoluptatum generibus abuteretur, ut ſupra diximus. ☞ Publica quæſtione, nam accuſauit eum. q; ſeditioſum tribunatum geſſiſſet, & populum excitando aduerſus milonẽ, cuius amiciſſimus erat cælius. Vel publica quæſtione, q; partes marii defendit aduerſus Quintum Pompeium & Syllam Conſ. ☞ Proſtrato, q; in ea contentione Quint. Pompeii filius occiſus eſt, & ipſi conſules uix euadere potuerunt. ☞ Mater cornelia, per excellentiam dixit, q; uidelicet adoleſcentes illos genuerit excellentis ingenii, mirificæq; naturæ, ſed patriæ ſeditionibus ſuis pernicioſos. hæc autem Quin. Pompeii nutrix fuerat. & illius bonorum procuratrix, nam hic paruulus in tutelam eius datus eſt, poſtea adultus factus, cum ſua bona repoſceret, illa ſe daturam negabat. ☞ Prædia, quis fundũ ſuum occupabat. ☞ Vltimo neceſſitatis, ut etiam ab inimico auxilium petere cogeretur. ☞ Factum, uirtus, nec in homine quidem uitioſiſſimo contemnenda eſt.

❡ De Caninio Gallo.

CAninius autẽ Gallus reum pariter atq; accuſatorem admirabilem egit: &c. C. Antonii, quem damnauerat, filiam in matrimonium ducendo, & M. Colonium, à quo damnatus fuerat, rerum ſuarum procuratorem habendo.

❡ De Cœlio Rufo.

COelii vero Rufi vt vita inquinata, ita miſericordia: quam Q. Pompeio præſtitit: probanda. cui à ſe publica quæſtione proſtrato, cum mater Cornelia fideicommiſſa prædia non redderet: atq; iſte auxilium ſuum literis imploraſſet: pertinaciſſime abſenti affuit. Recitauit & eius epiſtolam in iudicio vltimæ neceſſitatis indicem: qua impiam Corneliæ auaritiam ſubuertit. factum propter nimiam, & eximiã humanitatem, ne ſub Cœlio quidem authore repudiandum.

OLIVERIVS.

CAninius autem gallus Antõ multos in achaia ſpoliauerat, nactus de exercitu ſyllano equitum turmas, deinde græci, quos ſpoliauerat, traxerunt Antonium ius ad M. Lucullũ prætorem, qui ius inter pegrinos dicebat. egit ꝓ græcis Gallus. & tũ adoleſcentulus. Q. Gallus ſignari uſ, quẽ ambitus reũ Cice. defendit, hic. n. cũ eſſet præturæ cãdidatus, dederat gladiatoriã ſub titulo patris, q in ædilitate quã antea geſſerat, uenas non habuerat, hæc Aſco. uerũ Anto. repetundarũ reus à Luculo dãnatus ẽ. uel ut alii dñt à Caninio gallo. q ei poſtmodũ recõciliatus filiã duxit uxorẽ. M. Coloniũ. caninius accuſatus eſt ambitus apud M. Coloniũ, q; in ꝑturæ petitione cãdidatus gladiatoriã populo dediſſet, ut fauorẽ eius amplecteretur, ſub excuſatione funeris patris, diceret gladiatores illos in funere pr̃is dediſſe. tamen ab illo dãnatus ẽ, quẽ deinde acerrimũ ſuarũ reꝝ, & dignitatis ꝓcuratorẽ hũit. ☞ Reũ ad. Coloniũ, ☞ Accuſatorẽ ad M. C. Antoniũ refertur.

ASCENSIVS.

CAni. autẽ ga. egit. i. repreſentauit ſeipſum pariter reum atq; accuſatorẽ mirabilem, ducendo, &. i. ſimul, in matrimoniũ filiã Caii Antonii, quem damnauerat ut accuſaret, & habendo Marcum Colonium, à quo fuerat damnatus, & ita reus, procuratorem rerum ſuarum.

OLIVERIVS.

Cælii ruffi, uitia et uirtutes.

COelii quoq; Rufi. ut Cœlius ruſus Q. Põp. defendit, à ſe pub. q̃õne ꝓſtratũ, q; uidelicet reſtiterat P. ſulpi. tri. ple leges ꝓmulganti de exulibus reuocãdis, de nouis ciuibus, libertiniſq; diſtribuendis, de Mario aduerſus Mithridatẽ creãdo duce, & ideo uita ipſius Cælii ingnata dignoſcit, ſi ꝑtinaciter has pnitioſas leges defendere uoluerit. Alter Cœlius bello ciuili ꝑtor ſeditiões in urbe cõcitauit, plebẽ nouarũ tabularũ ſpe ſollicitauit, ſed abrogatu magiſtratu pulſus urbe, Milõi, q fugitiuorũ exercitũ cõtraxerat ſe cõiũxit, & utriq; cũ bellũ molirent' interfecti ſunt. Ci. ad attic. Nos ꝓuinciæ cœliũ ꝑfecimus puerũ inges, & fortaſſe fatuũ, & nõ grauẽ, & nõ con

ASCENSIVS.

COelii &c. Ordo eſt, uero pro ſed, ut, ideſt quemadmodum uita Cælii ruffi, inquinata ſupp. fuit, ideſt polluta crimine, ita miſericordia, quam ipſe præſtitit Quinto Pompeio probanda ſupple fuit. Cui. ſcilicet Quinto Pompeio proſtrato. Ideſt ſuperato à ſe publica quæſtione, ideſt inquiſitione, cum cornelia mater, ſcilicet gracchorum, nõ redderet prædia commiſſa, ideſt credita fidei, ſcilicet ſuæ, ideſt quæ acceperat ad uſum pupillorũ, atq; lex, ideſt quæ iubet orphanis, & pupillis patrocinari, aut ut alii legunt, atq; iſte, ſcilicet Quint. Pompeius, imploraſſet literis, ſcilicet ad eum miſſis auxilium ſuum, affuit, ideſt auxilio fuit pertinaciſſime abſenti (ergo non dices affuit, ideſt preſens fuit, ſed auxilio fuit.) Et recitauit in iudicio epiſtolam eius, indicem, ideſt indicatricem. Vltimæ neceſſitatis. quæ, ſcilicet epiſtola ſubuertit, ideſt deſtruxit auaritiam corneliæ impiam, quis uolebat minores patrimonio ſuo fraudare, factum, ideſt quod factum ſup. eſt ne quidem, ideſt non etiam repudiandum ſub cælio authore, ſcilicet adhuc ignobili, propter nimiam, & eximiam humanitatẽ ſup. eius uidelicet cælii.

THEOPHILVS

QVintum Pompeium. Pompei magni F. ☞ Mater cornelia quæ magno pompeio uiro ſuperſtes in urbem rediit, & occupata bonorum poſſeſſione, exulem filium non impartiebatur.

Oliuerius.

OLIVERIVS.

Libidinis impetus.

MAgna cura præcipuoq; ſtudio. De abſtinentia, & cõtinentia dicturus, præfatione quadam utitur, ut oſtẽdat quàm pernitioſiſſimæ peſtes ad omnem ciuitatis ſtatum euertendum ſint auaritia, atq; luxuria, quæ duabus his uirtutibus, ueluti quibuſdam frenis inhibitæ, hominum pectoribus dominari nõ poſſunt. Exempla igitur ponit eorum, qui in his uirtutibus pſtantiſſimi fuerunt. ¶ Quia demum penates, quod de Ro. urbe legitur. nam ut ſæpe diximꝰ nulla unq̃ reſp. fuit maior, nec ſanctior, nec bonis exemplis ditior, nec ubi tantus, ac tã diu paupertatis, ac parſimoniæ honos habitus ſit, nec in quam ciuitatem tam ſera commigrauerint luxuria, atq; auaritia, ubi q̃to minus rerum, tanto minus cupiditatis. nuper diuitiæ, auaritia, & abundantes uoluptates deſiderium per luxum, atq; libidinem pereundi, perdendiq; omnia inuexere.

¶ De Abſtinentia & Continentia. Cap. III.

MAgna cura, præcipuoq; ſtudio referendum eſt: quantopere libidinis, & auaritiæ furori ſimiles impetus, ab illuſtrium virorum pectoribus, conſilio, ac ratione ſummoti ſunt. quia ii demum penates, ea ciuitas, id regnum, æterno in gradu facile ſteterit: vbi minimum virium veneris, pecuniæq; cupido ſibi vendicauerit. Nam quo iſtæ generis humani certiſſimæ peſtes penetrauerint, iniuria dominatur: infamia flagrat. igitur contrarios his tam diris vitiis mores, commemoremus.

¶ De Scipione.

QVartum & viceſimum annum agens Scipio, cum in Hiſpania, Carthagine oppreſſa, maioris Carthaginis capiendæ ſumpſiſſet auſpicia. multoſq; obſides, quos in ea vrbe Pœni clauſos habuerant: in ſuam poteſtatem redigiſſet: eximiæ inter eos formæ virginem ætatis adultæ, & iuuenis, & cœlebs, & victor: poſtquam comperit illuſtri loco inter Celtiberos natã, nobiliſſimoq; gentis eius Indibili deſponſatam: accerſitis parentibus, & ſponſo, inuiolatam tradidit. aurum quoq; quod pro redẽptione puellæ allatum erat: ſummæ dotis adiecit. Qua continentia, ac munificẽtia, Indibilis obligatus, Celtiberorum animos Romanis applicando, meritis eius gratiam debitam retulit.

ASCENSIVS.

MAgna cura &c. Præfatio eſt in titulum de abſtinentia, & cõtinentia. Ordo aũt eſt. ẽ Referendum. i. recitandũ, magna cura, & præcipuo ſtudio, quantupere, ideſt quanta opera, & diligentia, impetus auaritiæ, & libidinis ſimiles furori. i. inſaniæ cuidam, ſummoti ſunt conſilio, ac ratione, ab pectoribus uirorũ illuſtriũ. Quia ii demum. i. deniq; penates, ea ciuitas, & id regnum ſteterit. (Eſt ergo zeugma ab inferiore) facile i æterno gradu, ubi ideſt in quo, aut in quibus, cupido ueneris. i. libidinis, & pecuniæ, uendicauerit. i. appropriauerit ſibi minimũ. i. minimam partem uirium Nam quo. i. ad quos penates, ad quam ciuitatem, & ad quod regnum iſtæ certiſſimæ peſtes humani generis, ſcilicet libido, & auaritia, penetrauerint, ibi iniuria dominatur, infamia flagrat. Igitur commemoremus mores contrarios his iam diris uitiis, hoc eſt obſeruationes abſtinentiæ, & continentiæ.

OLIVERIVS.

QVartum, & uiceſimum annum Scipio, ut ſupra diximus, quartum & uiceſimum natus annum in Hiſpania dux declaratus, cum proximam prouinciam tenuit Carth. nouam munitiſſimam urbem & punicis opibus refertam ui cæpit, & militibus diripiendam conceſſit, erant in ea forte Cartha. ſ. obſides, inter quos, & uirgo pulchritudinis prope admirabilis, ut quocunq; ſe uerteret oĩum in ſe conuerteret oculos. quæ cum ad Scip. deducta eẽt ab ea ſtatim Scipio percunctatus patriã, parenteſq; inter cætera cognouit, deſponſatam eam principi celtiberorũ adoleſcẽti, cui Luceio nomẽ erat, extemplo igitur parentibus, ſpõſoq; à domo accitis, cũ interim deperire eũ ſponſæ amore cognoſceret, ubi primum uenit, accuratiore eum ſermone, q̃ parentes alloquitur, Iuuenis inquit, iuuenẽ appello, quo minor ſit inter nos huius rei uerecũdia, ego cũ ſponſa tua uocata à militibus nſis ad me deducta eſſet, audiremq; eã tibi cordi eſſe, & forma faceret fidẽ, q ipſe ſi frui liceret ludo ætatis, præſertim in lecto, legitimoq; amore, & nõ reſp. aĩum nſm occupaſſet, ueniã mihi dari ſpõſã uehementius amãti poſſet. uerũ tuo cuius ẽ ſpõſa amori faueo. fuit ſpõſa tua apud me, eadẽ q̃ apud ſoceros tuos parẽteſq; ſuos uerecũdia ſeruata tibi, ut iuiolatũ, & dignum à me dari tibi donũ poſſet, hãc mercedẽ unã paciſcor, ut pro eo munere amicus P. R. ſis, & ſi uirũ bonũ credis eſſe, qualẽ pa-

trem, patruumq; iam ante hæ gentes norant, ſcias multos noſtri ſimiles in ciuitate Ro. eſſe, neq; ullũ in terris populum hodie dici poſſe, qui minus tibi hoſtem, tuiſq; eſſe uelis, aut amicum malis. adoleſcens pudore ſimul, gaudioq; perculſus dextram Scip. tenens, deos omnes inuocare ad gratiam illi proferendam, quæ iam ſibi nequaq̃ ſatis facultatis pro ſuo animo atq; illius erga ſe eſſet. parentes inde cognatiq; uirginis appellati, qui q̃m gratis ſibi redderetur uirgo, ad quã redimendã ſatis magnum auri pondus attuliſſent, orare Sci. ut id à ſe donum acciperet, cœperunt. haud minorem eius rei apud ſe gratiam futuram eſſe affirmantes, q̃ redditæ inuiolatæ foret uirginis, Sci. q̃m tantopere peterẽt, accepturum ſe pollicitus, poni ante pedes iuſſit. uocatoque ad ſe Luceio, ſup dotẽ inquit, quã accepturꝰ à ſocero es, hæc tibi à me dotalia dõa accedẽt. aurũq; tolleſ, ac ſibi iuſſit hre. his lætus donis, & honoribus dimiſſus domum. impleuit populum laudibus, & meritis Scipio. ueniſſe diis ſimillimũ iuuenem uincẽtem oĩa, tum armis tũ benignitate, atq; beneficiis. Itaq; delectu clientulũ habito cum mille trecentis eq̃tibus intra paucos dies ad Scip. rediit. Hæc Li. At A. Gellius ſup fama huius rei uirtute neſcio quid ſuſpitionis à Val. Anciate uſ afferre dicit. n. ἀωπιων græcus hõ, qui πλειϛ τονικος appellatus eſt, facũ atq; alacri facundia fuit. Is cum de Alex. regis laudibus ſcriberet, uicti, inq̃t hoſtis uxorẽ facie inclytam mulierem uetuit conſpectum ſuum deduci, ut eam, ne oculis quidẽ ſuis contingeret. Lepida igitur q̃ agitari poteſt, utrum uideri cõtinentiorẽ par ſit P. ne Africanũ ſuperiorẽ, q Carth. ampla ciuitate in Hiſpa. expugnata uirginẽ ĩpeſtiuã, forma egregia nobilis uiri hiſpani filiã, captã pductãq; ad ſe, pri inuiolatã reddidit, an regẽ Ale. q̃d Darii regis uxorẽ eandẽ, eiuſdẽq; ſororẽ p̃lio magno captã. quam eſſe audiebat exuberanti forma, uidere noluit, produciq; ad ſe prohibuit. ſed hanc utranq; declamatiũculã ſup Alex. & Scip. celebrauerint hi, q̃bus abunde ingenii & ocii uerbor eſt, nos ſatis hẽbimus, q̃d ex hiſtoria eſt id dicere. Scip. iſtũ uero ne an falſo incertũ eſt, fama tñ cũ eſſet adoleſcẽs haud ſincera fuiſſe, & ppemodũ conſtitiſſe hoſce uerſus à Cn. Næuio Poeta i eũ ſcriptos eſſe. Etiã qui res magnas manu ſæpe geſſit glorioſæ cuius facta uiua nunc uigent, q apud gentes ſolus pſtat. Eũ ſuus pr cũ pallio uno ab amico abduxit. His ergo uerſibus credo adductũ Val. Anciatẽ aduerſus oẽs ſcriptores ſec d Sci. moribus ſenſiſſe, & eã puellã illã captiuã non redditã à Sci. atq; in delitiis, amoribuſq; ab eo uſurpatã. Frõ. li. ii. c. xi. Sci. inquit Afri in Hiſp. cũ inter captiuas eximiæ formæ uirgo nobilis ad eũ pducta eſſet, q̃ oĩum oculos in ſe cõuerteret, ſumma cuſtodia habita, ſpõſo noĩe Luceio reddidit, inſupq; aurũ q̃d parentes eius redẽpturi captiuã donũ Sci. attulerãt, eidẽ ſpõſo p nuptiali munere dedit, q̃ multiplici grã uniuerſa gẽs uicta ipſo p. r. acceſſit. ¶ Obſides. obſides ſũt datæ fidei q̃dã q̃ſi pignora, ibi erãt totius Hiſpa collocati obſides cart. dati. ¶ Eximiæ. excellẽtis. ¶ Aetatis. a. tã matura uiro. ¶ Cælebs. ſine uxore. nã cælebs dr, q ſine fœmina uiuit. q̃ſi cœleſtiũ uitã ducẽs, à cœlo, & βιος ex latino & græco cõpoſitũ. ¶ Victor. non ſine rõne dixit uictor, nã uictoria ſolet inſolẽtiores, minuſq; cõtinẽtes reddere uiros. ¶ Celtiberos. P. ſunt Hiſpaniæ à celte & Ibero dicti. Celtæ aũt Liuius teſtat lib. v. tertia pars galliæ, q ueniẽtes, ad ibe-

Alexandri continentia

rum fluuium Hiſpaniarũ. Ibiq; conſidentes, retenta primi nominis parte, & aſſumpta pte fluminis, iuxta quod conſederãt celtiberi dicti ſunt. quod Luc. li. iiii. teti gu cũ ait, Profugiq; à gente uetuſta Gallorum celtæ miſcentes nomen iberis. ☞ Indibili. Nomẽ adoleſcentis hiſpani, cui fuerat uirgo deſpõſata.

ASCENSIVS.

Quartũ &c. Ordo eſt. Scipio. ſ. Africanus minor agens quartum & uigeſimũ annũ cum Cartha ſ. noua oppreſſa in Hiſpania ſumpſiſſet auſpicia, ideſt felicia initia, Carthaginis maioris. ideſt ueteris quæ erat in Africa capiẽdæ & redegiſſet in ſuam poteſtatẽ multos, ſ. hiſpanos. Obſides. i. ob fidem ſeruandam illic ſedẽ tenentes quos pœni. i. Cartha. habuerãt clauſos in ea urbe. cũ ipſe, & iuuenis. quia. xxiiii. an. & cælebs ideſt coniugẽ nõ habens, & uictor, & ita, cui omnia licerent, poſtquã comperit inter eos. ſ. obſides, uirginem eximiæ formæ, & ætatis adultæ. i. mature uiro natam illuſtri loco. i. claris natalibus inter celtiberos, & deſponſatam Indibili. ſ. iuueni ſic dicto, nobiliſſimo eius gẽtis ſ. celtibericæ, tradidit ſup. eam inuiolatam parẽtibus, ac ſponſo accerſitis, & adiecit ſummæ dotis. ſ. puellæ aurũ, quod allatũ erat. ſ. à parẽtibus pro redemptione puellæ. Qua continentia contra libidinem, & munificentia. i. liberalitate, contra auaritiam, Indibilis obligatus. i. deuinctus, retulit gratiam debitam meritis eius. ſ. Scip. applicando Ro. i. trahendo in partes Ro. animos celtiberorum.

De M. Catone.

Verùm vt huius uiri abſtinentiæ teſtis Hiſpania: ita M. Catonis Epiros, Achaia, Cyclades inſulæ, Maritima pars Aſiæ, prouincia Cypros. vnde eum pecuniæ deportandæ miniſteriũ ſuſtineret: tam auerſum animum ab omni venere: quám à lucro habuit in maxima vtriuſq; intemperantiæ verſatus materia. nam & regiæ diuitiæ poteſtate ipſius continebantur: & fertiliſſimæ delitiarum totius Græciæ vrbes, neceſſaria totius nauigationis diuerticula erant. atq; id Munatius Ruſus Cypriacæ expeditionis fidus comes, ſcriptis ſuis ſignificat: cuius teſtimonium non amplector. ꝓprio enim argumento laus iſta nititur: quoniam ex eodẽ naturæ vtero, & continentia nata eſt, & Cato.

De Druſo Germanico.

Druſum etiam germanicum eximiã Claudiæ familiæ gloriam, fratrem Tiberii, patriæq; rarum ornamentum, & quod ſup omnia eſt: operũ ſuorum pro habitu ætatis magnitudine, Vitrico pariter, ac fratri Auguſto: duobus Reipub. diuinis oculis, mirifice reſpõdentem, conſtat, vſum veneris intra coniugis caſtitatem clauſum tenuiſſe.

OLIVERIVS.

Verum ut huius uiri abſtinentiæ De continentia loquitur M. Catonis uticenſis. qui cato minor dictus eſt. & Cice. ſententia ſtoicus perfectus, Nam maior cenſor & orator fuit, unde cenſorinus dictus eſt. Hor exẽplum in ca. de moderatione tractauimus. ubi Ptolemæi prouinciam catoni demandatam fuiſſe diximus, ut inde cypriacam pecuniã quam Ptolemæus grandem congeſſerat, Romam deportaret, ne tantis opibus rex incitatus P. R. bellum renouaret. Hãc igitur prouinciã cato tã integro aĩo, tãq; caſtis manibus exercuit, ut neq; fides, neq; religio, neq; diligẽtia in ea adminiſtratione defuerit. nam inter ipſas omnis generis uoluptatum materias uerſatus ab omni cupiditate, manus, oculos, animũ, ſumma cum laude, & admiratione cohibuit, & uelut aurum in fornace, ſic eſt catonis continentia in ea adminiſtratione ꝓbata. nam inter auri & argenti cumulos, atque inter omnis generis delicias uerſari, quas abunde aſia refert. & ab his rebus quas mortales primas putant, manus & animum abſtinentes habere, hoc qui fecerit præſtantiſſimæ integritatis homo, deoq; proximus, iudicari poteſt. quare merito dici poteſt, cũ ipſo Catone natam eſſe continentiam ☞ Epiros, Epirus aũt ꝓprie firmam terram ſignificat. eſt autem regio in Europa, & aliquando Moloſſia dicta fuit, ut Iuſtinus affirmare uidetur, qq̃ Serui. ſuper. iii Aeñ. non totam epirum, ſed partem quam Helenus tenuit moloſſiam dictam uoluit, quam deinde Chaoniam à fratre Chaone, quem per ignorantiam occidiſſe uenenata ſagitta perhibetur, denominauit, dicente Ver. Morte neo-

Epirus

ptolemi regnorum reddita ceſſit Pars Heleno, qui Chaonios cognomine campos, Chaoniamq; omnẽ Troiano à chaone dixit. in epiro igitur regnarunt omnes epirotarum reges, qui Pyrhi dicti ſunt à Pyrrho Achillis filio ex Deidamia regis Lycomedis filia in ſcyro, ſicut Ptolemæi reges ægypti. Arſacide reges parthorum, Cæſ. Romæ. ☞ Achaia. Regio eſt Græciæ, quæ teſte Herod p:io pelopõneſus, deinde danaa, poſtea achaia dicta fuit, unde græci achæi, atq; achiui, & danai dicti ſunt cuius maxĩe clarũ oppidũ Corin. fuit. nunc uulgo dr̃ morea. Cyclades inſulæ ſunt in mari ægæo, ſic dictæ ut uult Soli. q licet ſpaciis longioribus à delo proiectæ in orbem, tñ circa delõ ſitæ ſint. oã orbe græci cyclon dicunt. Seruius aũt ſuper tertio æneid. contra ſentit, noua rotunditate, ſed à circuitu, q uide licet longo ordine circuitũ eas neceſſe ſit uel ꝑ promontoria, uel quia nãle eſt, ut cõcitatiora ſint Maria in uicinitate terrarũ qđ ſi ſic eſt nõ cũ. y. Græco, ſed cũ. i. latino ſcribendũ eſt cuius oppoſitũ Græci oẽs obſeruant nam p. y. ſcribunt. Inter has ſũt breuiores q̃dã ut Myconæ & Gyarus, aliæ nõnullæ, ad quas relegabantur ſcelerati. unde Iuue. in pria ſatyra. Aude aliquid breuibus gyaris & carcere dignum, Si uis eſſe aliquid. Sit et Vergi. de his inſulis mentionẽ facit i tertio. Celſa Mycone gyaroq; reuinxit. ☞ Vnde. à qua cypro. ☞ Auerſum, abhorrens, & alienũ ☞ Ab oi uenere, ab oĩ cupiditate. ☞ Vtriuſq; intẽperãtiæ, libidinis. & auaritiæ. ☞ Nã & regiæ Oſtendit quantam habuerit materiã, ſi forte in libidinẽ fuiſſet auaritiã q; propenſus. Diuerticula. uiarũ diuortia, loca ad que de itinere diuertimus ☞ Diuertere, ad diuerſa uertere. Vnde diuerſoriũ locũ. ad quẽ diuertimus ex uia domus hoſpitalis. ☞ Argumento. documento probationi. ☞ Vtero. Vterus propriæ prægnantis mulieris dicitur.

ASCENSIVS.

Verum. ideſt ſed ut. i. quemadmodum. hiſpania eſt teſtis abſtinentiæ. ſ. ab illicita uenere. huius uiri, ſ. Scipionis uiri per maturitatem, non per ætatem, ita æpyros, Achaia, cyclades inſulæ, & pars Aſiæ maritima, & Cyprus prouincia ſup. teſtes ſunt abſtinentiæ Marci Catonis, unde ideſt à quibus locis cum. ſ. Mar. Cato ſuſtineret miniſterium pecuniæ deportandæ, habuit animum tam auerſum. i. abhorrentem, et alienũ ab oi uenere, quam à lucro. uerſatus in maxima materia. i. obiecto utriuſq; intemperantiæ. ſ. tam circa libidinem quam circa auaritiam. Nam & diuitiæ regiæ Ptolemæi regis cyprii, continebantur ptãte ipſius. ſ. Catonis, & urbes fertiliſſimæ delitiarum totius græciæ erant diuerticula neceſſaria totius nauigationis, ideſt ad quas tanquam ad diuerſoria neceſſario ab incepta nauigatiõe diuertebat nauem. atq; Munatius Rufus comes, fidus expeditionis cypriace. i. quam Cato in cypro peregerat, ſignificat id ſcriptis ſuis, cuius teſtimoniũ ego nõ amplector, enim pro quia, iſta laus. ſ. Catonis nititur ideſt ſuſtentatur proprio teſtimonio, qm̃ & continentia nata eſt, & Cato ſup. natus eſt, ex eodẽ utero naturæ. i. naturali. q. d. Catonem non ſolum continentem dicendum, ſed etiam continentiam ipſam.

OLIVERIVS.

Druſum ẽt Germanicũ, Druſus Germanicus contẽtus uxore ſua. hic primo cenſum egerat deinde germanicis & trans rhenũ poſitas ciuitates oppugnauit, & tumultus ob eum cenſum in gallia exortos compoſuit, poſtremo Ceruſcos itẽ centrones, cattoſq;, & alias gentes trans rhenum ſubegit. Hic igitur Germanicus dictus eſt. Vxor eius Antonia minor fuit M. Antonii triumuiri & Octauiæ ſororis Auguſti filia, qua uiua contentus fuit, ſed ipſa quoq; uiro reddidit uicẽ, qui cum ex fractura equo ſup crus eius colapſo. xxx. die poſtq̃ id acciderat, mortuus eſſet, Antonia ætate integra & forma inſigni, cum liuia ſocru ſua reliquum ſuæ uitæ tempus uidua peregit, quod ſequenti memoratur exẽplo. ☞ Claudiæ fa.

diæ ſa. Claudius Nero ex Liuia uxore Tyberium genuit: mor tuo deinde Claudio, octauianus Liuiam aluum geſtantem duxit uxorem, ubi natus eſt Druſus, & hos duos filios. ſcilicet Tyberium & Druſum magna charitate nutriuit. Druſus ue- ro iam adultus aduerſus Germanos. P.R rebellãtes auſpicus Octauiani miſſus, hoſtes celerius atq; felicius, quàm de ado- leſcente credi poſſit, debellauit, omnemq; prouinciam iam deficientem Romæ reſtituit i- perio, unde germanicus (ut ſu. diximus) appellatus eſt qui de hoſtibus triumphaturus pro- lapſo ſup crus eius, quo uehe- batur equo, trigeſimo poſt ca ſum die, ex cruris fractura piit. ¶ Pro ha. ætæ ꝓ qualitatis, & ætatis conditione. ¶ Vitrico fr. re. nihil ab illorum uirtutibus degenerantem. uitrico, ſcilicet Octaui. Eſt enim uitricus, qui uxorem ex altero uiro liberos habentem duxerit, dictus qua ſi uicem patris gerens, uel q̃ſi nouitricus, q; à matre nouus producatur. Eſt igitur uitricus priuignorum ſecundus pater. eſt enim priuignus ex alio pa- tre natus, quaſi prius genitus. Nouerca dicit, quæ liberis no ua ſuperinducitur à patre uxor dicta q; noua ſuperducatur. eſt enim ſecunda patris uxor. ¶ Fratri. Au. ſ. Tyberio. nã ab Aug. Octa. omnes imperato- res Augu. dicti ſunt quaſi con ſecrati. ſic etiam à Cæſare cæſa res. ¶ Conſtitit, manifeſtum fuit.

ASCENSIVS.

DRuſum &c. Extollit cõ tinentiam coniugalem druſi germanici cũ ſoli ta ad Tyberium palpi- tatione, dicens, conſtitit. i. euidens, & manifeſtum fuit etiam Druſum germanicum eximiam gloriam familiæ Claudiæ, & fratrem Tyberii, & rap. i. ſingulare ornamĩtũ pſiæ. ſ. ſuæ ro. & (qđ eſt ſup oĩa) ſpĩdentẽ mirifice magnitudĩe opeꝝ ſuorũ bluu. i. q̃litate ætatis. ſ. ſuæ piter uitrico. i. marito mřis uidelicet Octauiano augusto; & fři Augſt. Tyberio. appoſitoris duo bus diuis oculis reip. conſtitit dico eũ tenuiſſe uſum ueneris, clauſũ itra charitatẽ cõiugis. i. ſĩ extra mřimoniũ uſũ ueneris.

THEOPHILVS

CLaudiæ. ſa. C. Octauius Liuiã druſillã mřimõio tybe. Nero. & q̃dẽ ꝑgnãtẽ abduxit. auctor Suet. & Diony.

OLIVERIVS.

ANtonia quoq; uxor nobiliſſima druſi, & filia M. an- tonii triũuiri, & octauiæ ſororis Au. q̃ deſi Ant. Cleo patræ reginæ captus illecebris repudiauit. uñ nata ſunt iter. Ant. & Augu. bella ciuilia. ¶ Socrus. ſ. Liuiæ. ¶ Pro cõiu gio. q̃a i ꝑpetua uiduitate ꝑmãſit. ¶ Alterius. ſ. Druſi. Alterius Ant. ¶ Summam finem.

ASCENSIVS.

ANtonia quoq;. Ordo eſt. Antonia quoq; i uxor druſi fœmina. i. cũ eẽt fœmina, tñ ſupergreſſa laudibus. ſ. cõ tinẽtiæ, uirilẽ claritatẽ ſuæ familiæ. ſ. pſnæ (q̃a př eius M. Ant. triũuir alioqui clarus. libidĩe, & illecebris Cleopatræ repudiata uxore op. ia diffamatus eſt) penſauit. i. cõpenſauit, egregia fide. i. fidelitate i cõſeruãda caſtitate mřimoniali, amo rẽ mariti ſui. ſ. druſi Quæ florẽs forma, & ætate pꝰ exceſſum. ſ. ab hac uita. i. mortẽ eius ſ. mariti ſui bñu cubiculũ ſocrus. i. mřis mariti ſui, ꝓ cõiuge. i. loco cõiugii, aut lecti genialis, q̃a noluit ad ſcdas trãſire nuptias, & uigor adoleſcẽtiæ alterius, uidelicet Druſi extictus ẽ i eodẽ toro. i lecto, ab itorq̃ndo di cto (uñ q̃a elemẽtũ demit, nã torus q̃ſi torquus aut tortus dř pila compit, nec recte p. h. ſcribitur) & expiẽtia. i. lõgus uſus uiduitatis. i. diuiſionis à marito, & ita ſecubitus, alterius, uide

¶ De Antonia.

ANtonia quoq; fœmina laudibus viri- lem familiæ ſuæ claritatem ſupergreſ- ſa, amorem mariti ſui egregia fide pen ſauit. quæ poſt eius exceſſum, forma, & ætate florens, cubiculum ſocrus pro coniugio habuit: in eodemq; toro alterius adoleſcentiæ vi gor extinctus eſt, alterius viduitatis experientia conſenuit. hoc cubiculum talibus experimentis ſummam imponat.

¶ De Cn. Martio.

DEinceps his vacemus: quorum animus aliquo in momento ponendi pecuniam nunquam vacauit. Cn. Martius patritiæ gentis adoleſcens, Anci regis clara pro- genies, cui Corioli Volſcorum oppidum captum cognomen adiecit: cum editis conſpicuæ fortitu- dinis operibus à Poſthumio Comminio COS. accurata oratione apud milites laudatus, omni- bus donis militaribus, & agri C. iugeribus, & decem captiuorum electione, & totidem orna- tis equis, centenario boum grege, argentoq; quantum ſuſtin ere valuiſſet donaretur, nihil ex his, præter vnius captiui ſalutem hoſpitis, e- quumq; quo in acie vteretur, accipere voluit. Qua tam circunſpecta animi moderatione, ne- ſcias utrum maiore cum laude præmia meruerit: an reiecerit.

licet antoniæ, q̃ erat uxor eius, conſenuit. i. ad ſenectam per uenit. hoc cubiculum impona talibus experimentis. ſ. cond nentiæ coniugalis & uidualis, ſummam. i. finem

OLIVERIVS.

DEinceps his uacemus. demus operam ponendi pecu niam pro reponendi, ſcilicet in theſauro ¶ Vacauit in duſit, intendit, & tunc datiuo cohæret. quando uero ſignifi cat ceſſat, ablatiuo, cum ab aus a. Cn. Martius patriciæ gentis adoleſcens. Hic fuit qui poſtea Coriolanus dictus eſt, eo q; o pera, & uirtute ſua captum fue rit à poſthumio conſule oppi dum Coriolanum. Nam cum Aulus poſthumius obſideret oppidum coriolanũ, & in eo oppugnando ſæpius militum uires fruſtra tentaſſet, q; muni tiſſimum eſſet. Cn Martiꝰ dece ptis cuſtodibus oppidũ irruit, ignem in tecta coniecit, mul- taſq; oppidi ædes incendit. qui bus correptis, commota ciui- tas cum ad incendium omnes concurrerent Ro. faciliorem fe cerunt, expugnationem. Eius igitur uirtute captum eſt oppi dum, à quo etiam agnomina- tionem accepit, quia poſt id fa ctum, Coriolanus dictus eſt, de quo in ca. de miraculis ſatis diximus, & in ca. de pietate di- cturi ſumus. ſed quod ad eius continẽtiã ptinet de qua nũc agitur. Conſul. Poſthumius, cum uellet more Romano eũ multis militaribus donis pro tanta re geſta donare, nihil ꝑ- ter quendam hoſpitem ſuum captiuum, & equum ad uſum militiæ uoluit accipere. ¶ Anci Marci, hic originem ducebat ab Anco. Martio quarto Ro. rege. fuit igitur tam genere, quã uirtute præclarus ¶ Cõſpicuæ, claræ, & ſpectatæ Militaribus donis, ut haſta, equo, corona murali, ciuica, & aliis. ¶ Gre- ge. Gregem ꝓ armento poſuit, nam gregem de minoribus, armẽtũ dicimus de maioribus animalibus, teſte Seruio, q̃uis & alii aliter ſentiant.

ASCENSIVS.

DEinceps &c. Quia ſatis de continentia ac libidine ſe lo cutum ſignificauit, proſequitur alterum membrum tituli præmiſſi, uidelicet exempla de abſtinentia ab illicitis rebus, dicens. Vacemus. i. uacuam aliis rebus operam demus deinceps his ſ. hominibus, quorum animus nunquam uacauit. i. intentus fuit in aliquo momento uitæ, ponendi. i. reponendi, & accumulandi pecuniam. Caius, aut ut alii habent Cn. Martius adoleſcens gentis patriciæ. i. à pa- tricibus cõſcriptis ortæ, clara ꝓgenies Anci. ſ. Marci regis, cui Corioli (nominatiuus eſt pluratiuus) oppidum uolſcorum, captum. ſ. ob eo adiecere cognomen (grammatici dicerent agnomen, quia ab aduentu adiectum) quia Coriolanus in- de dictus eſt, cum. i. quando, operibus conſpicuæ. i. præclare fortitudinis editis. i. expletis a ſe laudatus à poſthumio Com minio conſule apud milites oratione accurata. i. diligenti cura habita aut excogitata, donaretur ſ. in præmium, omnibus do nis militaribus, & centum iugeribus agri & electione. x. capti uoꝝ. i. x. captiuis quoſcunq; eligeret, & totidem. i. etiã. x. eq̃s ornatis. i. phaleratis, & grege boum centenario. i. continen- te centum capita, & argento ſup. tanto, q̃tũ ualuiſſet ſuſtinere. i. ſurſum à terra leuatũ tenere, nihil uoluit accipe ex his ꝑter ſalutem unius captiui, uidelicet hoſpitis ſui. i. q cũ ante bellũ habuerat hoſpitalitatem, & præter equum, quo uteretur. i uti poſſet i acie. ſ. inſtructa ad pugnã. Qua tã circũſpecta i. ſolet ti, & conſpicua moderatione. i ꝑꝑ q̃ tã circũſpectã modera-

ſione mali tu neſcias. i. quilibet neſcire poſſit utrum ipſe meruerit maiore cū laude præmia, an reiecerit. i. recuſauerit accipere

nātē catio. i. uaſculo e ligno (putē ſcutellā à nr̄is dici) q̄les epulas ſup. cœnantē ſe ſpectandū ꝓbuit, appatus eſt indicio. i. ſatis indicat, q̄a i agreſti loco, & inculto uероſimile eſt agreſtes ſumpſiſſe epulas, uñ rapis ueſcentem alii dn̄t ab his inuētum. Ille enim cōtempſit diuitias Sānitū, & ſup. Sānites mirati ſūt paupertatē ei ꝯs. Nā cū attuliſſent ad eū magnū pondus auri, miſſū publice. i. noīe publico, ſpe iuitat⁹. ſ. ab legatis illis uerbis benignis, ut uellet uti eo. ſ. pondere auri. ſoluit i. laxauit, uultum riſu, & īquit protinus, ò miniſtri legatiōis ſuꝑuacuæ, ne dicā ineptæ, narrate Sānitibus M. Curiū (Apte de ſe i tertia loq̄ ꝑſona) malle. i. magis uelle īpare locupletib⁹. i. diuitibus, q̄ ipm̄. i. ſe locupletem fieri, atqꝫ refertote. ſ. ad eos, à qb⁹ accep. ſtis iſtud munus. ſ. iam auri, ut ꝑcioſum, ita excogitatū. i. in uſum hoīum introductum, malo. i. ad malū & perniciem hoīum. & mementote, me nec poſſe uīci acie, nec poſſe corrūpi pecunia. Idem. ſ. M. Curius cū exegiſſet. i. cū dedecore expuliſſet, Pyrrhū regem. ſ. Epirotarum, nihil. i. non aliqd, non attigit oīno aliqd ex ꝑda regia. i. qua rege ſpoliauerat, & qua ditauerat exercitum & urbem. ſ. Romam. Et ſeptenis, ideſt ſingulis ſeptem iugerib⁹ agri decretis populo. ſ. uictori à ſenatu, autem pro, ſed, quinquaginta iugeribus agri decretis ſibi à ſenatu, non exceſſit modū aſſignationis popularis. i. non accepit ultra ſeptē iugera quot ſinguli de populo acceperant, exiſtimans. i. iudicans illum ſuppie eſſe ciuē idoneum parum reipub. qui nō eſſet contentus eo, quod tribueretur reliquis ciuibus.

¶ Perſpectiſſimum. Vetuſti codices habent perſpicaciſſimum.

OLIVERIVS.

Marcus āt curius exactiſſima norma, adeo celebris ē Q. M Curii frugalitas, ut nulli ferme obſcura eſſe poſſit, q̄ppe q̄ Romanæ ꝑſimoniæ exactiſſima norma dicatur, hic eſt, ꝗ cū Fabricio pyrrhum regē Epirotarū, ꝗ ꝓ tarentinis bellū Ro. īntulerat, excepit Italia. Samnites etiā difficillimam prouinciam ſæpius deuicit, nā bellū Samniticū cētū ferme annos duraſſe cōſtat. Cū igitur ei cōſuli uictoria de Sānitib⁹ obtigiſſet, ad eū legati de īpetranda pace uenerunt, ꝗ forte illū iuxta focū ſedentē inuenerūt. Admirati tetricam hominis uitam, ad ſuos reuerſi, eū id, ꝙ uiderant retuliſſent, Samnites imperatorem Ro. uel auaritia, uel inopia laborare exiſtimantes, decreuerūt ingēs auri pondus mittere, ſperantes Curium tanto munere captū gratioſiores pacis cōditiones ſibi eſſe daturū. q̄ ꝑter ſpem & eorū opinionē euenit. nā cū in eius cōſpectum aurū attuliſſēt, multiſq́ꝫ perſuaſionibus illum inuitaſſent, ut acciperet, ſubridens ait, nonne intellixiſtis hæ ſterna cœna me prorſus non indigere pecunia? ite igitur, & renunciate ciuibus ueſtris, malle me habentibus aurum imperare, q̄ aurū h̄re. Ci. in cato. ma. iore. Curio ad focum ſedenti magnum auri pōdus Sānites cum attuliſſent repudiati ſunt, non. n. aurū p̄clarū ſibi uideri dixit, ſed his, ꝗ h̄ent aurū imperare. ¶ Perſpectiſſimum, maxime laudabile. ¶ Specimē, exꝑimētū, documētū, indiciū. ¶ Aſſidētē. i. & ut Plu. ait. rapis igne toſtis ueſcētem. ¶ Quales. e. ſ. cœnaret. ¶ Ille. ſānitū pulchrū ātitheтō, qd̄ fit quotiēs cōtrariis cōtraria opponūt. ut Oui. Frigida pugnabāt calidis, humētia ſiccis. ¶ Inepte, ſtulte, & inconuenienter. Ineptus dr̄, ꝗ nulli rei aptus eſt, hoc eſt. ꝗ nullam habet rei, loci, tp̄is & ꝑſonaꝝ conſiderationē. Malo. i. ad malū ac ſi diceret ad corrūpendū īpatoris aīum ¶ Idē cū Italia, nec maior fuit q̄ ſeqtur M. Curii cōtinētia, atqꝫ magnitudo, q̄ uſus ē i uictoria ex pyrrho rege ꝑta. nā ꝑdā uniuerſam, q̄ ingenti potitus erat, militibus urbiqꝫ cōceſſit, nec ex ea q̄cq̄ attingere uoluit, ꝓmia quoqꝫ uirtutis pro re tāta bn̄ feliciterqꝫ geſta cū à ſenatu ſibi populoqꝫ decernerentur. æquare oībus uoluit cū ſibi multo maiora q̄ populo darētur, q̄ppe ſeptenis tm̄ populo, ſibi uero q̄nquaginta cāpi iugerib⁹ ꝓ ſua dignitate decretis, idignū. n. ciuē & reip. minie, idoneū eē cenſebat, ꝗ plus æquo q̄cq̄ appeteret, magna profecto uiri cōtinētia. ¶ Non ex. non tranſgreſſus eſt.

Curii continētia

¶ De M. Curio.

Marcus autem Curius exactiſſima norma Romanæ frugalitatis, idemq́ꝫ fortitudinis perſpectiſſimum ſpecimen: Samnitum legatis agreſti ſe in ſcamno aſſidentem foco, ac ligneo catino cœnantem (quales epulas apparatus indicio eſt) ſpectandū prebuit. Ille enim Samnitū diuitias contempſit. Samnites eius paupertatem mirati ſunt: nam cum ad eum magnum auri pondus publice miſſum attuliſſent: benignis uerbis inuitatus, ut eo uti uellet: uultum riſu ſoluit: ꝓtinusq́ꝫ ſuperuacuæ inquit, ne dicam ineptæ legatiōis miniſtri, narrate Samnitibus M. Curium malle locupletibus imperare: quā ipſum fieri locupletem. atqꝫ iſtud ut precioſum, ita malo hominum excogitatum munus refertote: & mementote me nec acie uinci, nec pecunia corrumpi poſſe. Idem, cum Italia Pyrrhum regem exegiſſet: nihil omnino ex præda regia, qua exercitum, urbemq́ꝫ ditauerat attigit. decretis etiam à Senatu ſeptenis iugeribus agri populo: ſibi autem quinquaginta: popularis aſſignationis modum non exceſſit. parum idoneum Reip. ciuem exiſtimans: qui eo, quod reliquis tribueretur: contentus non eſſet.

¶ De Fabricio Lucino.

Idem ſenſit Fabricius Lucinus honoribus, & authoritate omni ciuitate temporibus ſuis maior: cenſu par, unicuiqꝫ pauperrimo. qa Samnitibus, quos uniuerſos in clientelā habebat: decem æris & quinqꝫ pondo argenti, totidemq́ꝫ ſeruos ſibi miſſos, in Samnium remiſit: cōtinentiæ ſuæ beneficio ſine pecunia prædiues: ſine uſu familiæ abunde comitatus. quia locupletē illum faciebat, non multa poſſidere: ſed modica deſyderare. ergo domus eius, quēadmodum ære & argento, & mancipiis Sānitū uacua, ita gloria ex his contemptis pta, referta fuit.

OLIVERIVS.

Idem ſenſit Fabricius. Iulius Hyginus in li. de uita rebuſq́ꝫ illuſtrium uirorū ſexto, legatos dicit à Samnitibus ad C. Fabricium imperatorem P. R. ueniſſe, & memoratis multis, magniſq́ꝫ rebus, q̄s bene & beniuole poſt redditam pacem Samnitibus feciſſet, obtuliſſe dono grandem pecuniam, decemq́ꝫ ſeruos, & oraſſe, ut acciperet, utereturq́ꝫ, atqꝫ id facere Samnites dixiſſe, ꝙ uiderent multa ad ſplendorem domus, atqꝫ uictus deſieri, neqꝫ pro magnitudine, dignitateq́ꝫ lautum paratumq́ꝫ eſſe. tū Fabricium planas manus ab auribus ad oculos, & infra deinceps ad nares, & ad os & gulam. deinde porro ad uentrem uſqꝫ deduxiſſe, & legatis ita reſpondiſſe. dum illis omnibus membris, quæ attigiſſet obſiſtere, & imperare poſſet, nunquam q̄cq̄ defuturum. præterea pecuniam, cuius nihil ſibi eſſet uſus, ab his, ꝗbus ſciret eā uſui eſſe non accipere. Idem, quod Curius Fabricius Lucinius, qui gloria, ꝓ rebus geſtis omnium ſuo tempore maximus, opibus uero multo infimus. ¶ Omni ci. temporibus ſuis maior, Maior omnibus ciuibus, & notanda eſt conſtructio, q̄ nō eſt per ſuperlatiuum prolata, quis ad plurales ſui gn̄is ſit facta cōparatio. ¶ Sāniū regio italiæ i calabria. ¶ Seruos ml. zeuma ab iferiori. ¶ In cli. in patrociniū nā cliēs, & patronus correlatiua ſunt. q̄a nō eſt cliens ſine patrono, ſicut nec filius ſine pr̄e. ¶ Sine pecunia, ad id qd̄ dixit quinqꝫ

ASCENSIVS.

Marcus autem Curius appoſitione norma exactiſſima. i. ſeueriſſima, q̄ a q̄ exacte fiūt, ſeuere fiūt, frugalitatis. i. ꝑſimoniæ, Ro. & idē ſpecim̄. i. exꝑimētū, & approbamētū, ꝑſpectiſſimū. i. euidentiſſimū, fortitudis. ſ. Romanæ, ꝑbuit ſe ſpectandū legatis Sānitū. i. uicinorū populoꝝ, contra quos bella gerebat aſſidentem in ſcamno agreſti. i. ruſticano, foco. i. ad focum, in culīa non in cœnatione ſplendida, ac cœ

quincꝫ pondo argenti, & æris. Familiæ, ad id quod dixit, totidem ſeruos. Sed modica deſiderare.i.moderata, quæ.ſ. ad liberaliter uiuendum neceſſaria ſunt. animus enim hominis diues, non archa appellari ſolet, quamuis illa plena ſit.

differentē.q.ſ.diceret athenienſem philoſophum neſcio quē dicere ſolitū oīa uoluptatis gratia eſſe facienda, non aliter uocem illam, quam pernicioſum malum deteſtatus eſt, ac talē uiuendi diſciplinam Athe. & hoſtibus eſt imprecatus. Conſentanea, conuenientia, congrua, ſicut in repudiandis muneribus, ita in reſpuendis Epicureorum dogmatibus. Illud quoqꝫ nō uidetur à propoſito noſtro alienum, quod in cenſura egit, ſicut ſupra uidimus, nam Po. Co. Ruffinnm bis conſulatu, & dictatura functum, cenſor Fabricius à ſenatu mouit ob luxuriæ notam, qꝫ decem pondo argenti factitaret. non ſolum auaritiā ſp horruit, ſed auaros quoqꝫ maximo ē odio proſecutus. Cyneam philoſophum, q primū apud Pyrrhū locum obtinebat. Quendam Athe. qui ſine dubio fuit epicurus. Deprecatus, Ecce uotū, eſt āt deprecari ualde ꝑcari malaqꝫ ꝑcādo depellere. Eſt quoqꝫ deteſtari, execrari, depellere, abhominari, i qua ſignificatione poſuit Catullus, cū dicit, Cui ego quaſi eadē totidem mox deꝑcor illi Aſſidue. Nā urbs .ſ. Tarentū. Quæ la.ſ.Ro. Illa, tarentum. Hæc, Ro. Poſſumus intelligere hoc dici de urbe athenarū, q fuit olim totius græciæ imperio potita, & cum deide in ſeruitutem redacta foret, eam Po. Ro. in libertatem aſſeruit.

ASCENSIVS.

IDem ſenſit &c. Recitat abſtinentiā Fabricii, ſed quia Mācinel. Oliuerius hoc loco, Calepinus, Neſtor, & plærīqꝫ alii qui hunc locum legerunt taxant Lau. Vallam quaſi hunc locū non legerit, aut nō intellexerit, aut ſaltem oblitus ſit eò quod hic comparatiuū nomen inter plura eiuſdem generis ponitur, ſed nihil id contra Vallam qui ait ꝑtitiue tentum, ut quando cum genitiuo conſtruitur inter duo duntaxat eaqꝫ eiuſdem generis, ſeu ſpeciei locum habere. Nam ut inepte dixero ſum ineptior hominum, ita apte, ſum ineptior cæteris hominibus. Et hoc loco maior omni ciue, ſubaudi reliquo, non autem maior omniū ciuium dixerit. Ordo autē eſt: Fabricius Lucinus maior ſuis tēporibus.i. qbus ipſe uixit, oī ciue.ſ.ſuo qſi princeps erat, aut reliquo, qa & ipſe ciuis honoribus, & authoritate.i. q̄tū ad honorem, & authoritatē, ubi tres ponuntur diuerſi ablatiui, temporibus, q regitur à participio ens ſubintellecto, in ratione tēporis ciue, q regitur à maiori ratione rei exceſſæ, & honoribus, & authoritate, qui ſignificat materiam circa q̄, aut in q̄ ſit exceſſus. par.i. æqualis cenſu quo ad cenſum, & res poſſeſſas, unicuiqꝫ ſubaudi etiā pauperrimo. (Nam unuſquiſqꝫ cū ſuperlatiuo raro ponitur. uſqꝫ adeo, ut dubitem legēdum ne ſit cuiqꝫ & cætera,) ſenſit idem qd Curius, q remiſit in Sāniū.i. regionē Sānitū, decē pōdo .i. libras æris, & quincꝫ pōdo argenti, & totidē ſeruos. dubites an qncꝫ, an qndecim, ſed malim quincꝫ ītelligere, ut potiꝰ ad proximū q̄ ad utruncꝫ referatur, miſſos. (Ad proximū reſpicit) à Sānitibus, quos uniuerſos.i. oēs ſimul, q̄ſi uerſos ī unum hēbat in.i. ad clientelā.i. protectionē, & patrociniū ſuū, ens ſup. Prædiues.i. præ cæteris diues bñficio cōtinentiæ ſuæ, ſine pecunia (non.n. beatus eſt q multa poſſidet, ſed q in paruis bñ ſe habet, & comitatus abunde ſine uſu familiæ, qa poſſidere multa non faciebat illū locupletem ſed deſiderare modica). Ergo qa paucis cōtentus Sānitū dona reſpuit, domus eius quēadmodū fuit uacua ære, & argēto, & mancipiis.i. ſeruis Sānitū, ita fuit referta gloria parta.i. acq̄ſita, & lucrata ex his contemptis.i. ex contemptu horum.

De eodem Fabricio.

COnſentanea repudiatis donis Fabricii uota extiterunt. legatus.n. ad Pyrrhum ꝓfectus, cum apud eum Cyneam Theſſalum narrantem audiſſet, quendam Athenienſem clarum ſapientia, ſuadentē ne quid aliud homines, quàm uoluptatis cauſa facere vellent: pro monſtro eam uocem accepit: continuoq́ꝫ Pyrrho, & Samnitibus iſtam ſapientiam deprecatus eſt. licet Athenæ doctrina ſua glorientur: uir tñ prudens, Fabricii deteſtationem, quàm Epicuri maluit præcepta. quod euentus quoqꝫ indicauit. Nam quæ vrbs uoluptati plurimum tribuit, ipiū maximum amiſit. quæ labore delectata eſt, occupauit. & illa libertatem tueri non ualuit: hæc etiā donare potuit.

De Q. Tuberone Catilio.

CVrii, & Fabricii Q. Tuberonem cognomine Catilium diſcipulum fuiſſe merito quis exiſtimauerit: cui conſulatum gerēti, cum Aetolorum gens omnis vſus vaſa argentea, magno pondere, exquiſita arte fabricata, per legatos miſiſſet, qui ſuperiori tempore gratulandi cauſa ad eum profecti retulerant: fictilia ſe in eius menſa vaſa vidiſſe: monitos ne Continentiæ, quaſi paupertati ſuccurrendum putarent, cum ſuis ſarcinis abire iuſſit. quàm bene ætolicis domeſtica prætulerat: ſi frugalitatis eius exemplum poſterior ætas ſequi uoluiſſet. nunc quò ventum eſt? à ſeruis uix impetrari pōt: ne eam ſuppellectilem faſtidiant, qua vti COS. non erubuit.

ASCENSIVS.

COnſentanea &c. Ordo eſt Vota.i. oblata Fabri. extiterūt conſentanea.i. conformia, aut conſona, dōis repudiatis.n. pro qa, ipſe profectus ad Pyrrhum.ſ. regē Epyri, legatus.i. tanq̄ legatus, quū audiſſet Cyneam philoſophū illum theſſalum.i. in Theſſalia ortū, narrantē.i. recitantē apud eum.ſ. Pyr. quendam Athe.ſ. epicurum, clarum ſapiā, ſuadētem, ne hoies uellent facere qd .i. aliqd aliud, q̄ cā uoluptatis, utpotè, in qua ſummam boni ponebant, accepit eā uocē ꝓ mōſtro. & ita incredibilē. & cōtinuo deꝑcatus eſt. i. uoto, & ꝑcibus addixit Pyr. & Samnitibus iſtā ſapiam.ſ. ponentis ſummū bonū in uoluptate. decus ſnlæ ſic proſeqtur author. licet Athenæ glorientur doctrina ſua, tñ uir prudens quicūqꝫ is fuerit maluit.i. magis uelit ſup. āplecti, aut ſequi, deteſtationē Fabricii.i. q̄ Fabricius uoluptatē deteſtatus eſt, q̄ ꝑcepta epicuri, q̄ iā dicta ſunt. Ergo de epicuro prius locutus eſt. Quod.i. quamrem, aut qd iudicium, euētus quoqꝫ indicauit. Nā urbs.ſ. Tar. q̄ plurimū tribuit uoluptati, amiſit maximū impiū, & ſup. ea urbs, uidelicet Roma, quæ delectata eſt labore, occupauit.ſ. maximū imperium. & illa ſ. prius dicta hoc eſt Tarentina, non ualuit tueri libertatē ſ. ſuā, hæc.ſ. Ro. aut R. ciuitas, potuit etiam donare.ſ. libertatē ſemel aliis adeptā. Curii &c. Ordo eſt. Quis.i. aliquis exiſtimauerit.i. iudicauerit merito Q. Tuberonē cognomine Catiliū, ſeu ut alii ſcribunt Gatillum, fuiſſe diſcipulum, quia imitatorē Curii, & Fab. cui.ſ. Q. Tuberoni gerenti cōſulatū, quum gēs ætholorum miſiſſet per legatos uaſa argentea ois gñis magno pondere.

THEOPHILVS

SAmniū. Sānites. ut calabriā contingūt, ita tā ei non cōtribuuntur. hos ēt Sabellos. & græci Sānitas dixerunt, ut diximus ex Pli. Stephanoqꝫ.

Contemptis antiqua non habent exemplaria.

OLIVERIVS.

Fabricii cōtinētia COnſentanea repudiatis. Non debet minori laude digna cenſeri Fabricii continentia, in reſpuendis, ac propemodum deteſtandis Epicureorum dogmatibus, quàm q̄ fuit in cōtēnendis Sānitū muneribus. Nā legatus ad Pyrrhū à S. P. q. R. miſſus, ut ageret cū rege de ꝑmutatione, ſeu redēptiōe captiuoꝝ, audiuit Cyneā ph̄m de uoluptate

THEOPHILVS

CIneā. hic ē Cineas iter exēpla memoriæ celebratus, q Pyrrhi regis in urbē legatus noīa reddidit Senatui, & eqſtri ordini, poſtero die q̄ aduenerat.

OLIVERIVS.

CVrii & Fabricii Q. Tuberonem, hic conſul bello Ma

ℂ De Paulo Aemilio.

AT Perſæ rege deuicto Paulus, cum Macedonicis opibus, veterem, atq; hæreditariam urbis noſtræ paupertatem eo uſq; ſatiaſſet: vt illo tempore primum Popu. Roma. tributi præſtandi onere ſe liberaret: penates ſuos nulla ex parte locupletiores fecit. præclare ſecum actum exiſtimans: quòd ex illa uictoria alii pecuniam: ipſe gloriam occupaſſet.

ℂ De Q. Fabio Gurgite C. Numerio Fabio pictore, & Q. Vgolino.

ATq; huic animi eius iudicio Qu. Fabius Gurges C. Numerius. Fabius pictor Qu. Vgolinus ſe ſubſcripſerunt. qui legati ad Ptolemæum regem miſſi munera, quæ ab eo priuatim acceperāt: in ærariū qui dē prius, ꝙ̄ ad ſenatū legationē referrent: detulerunt. ſcilicet, de publico miniſterio nihil cuiquam præter laudem bene adminiſtrati officii accedere debere iudicantes. Iam illud humanitatis ſenatus & attentæ maiorum diſciplinæ indicium eſt. data ſunt enim legatis, quæ in ærarium repoſuerāt non ſolum Patrum C. decreto, ſed etiam populi permiſſu. eaq; legatis Quæſtores prompte vnicuiq; diſtribuerunt. Ita in iiſdem, Ptolemæi liberalitas, legatorum abſtinentia, ſenatus ac populi æquitas, debitam probabilis facti portionem obtinuit.

cædonico fuit, qui cū prouinciā illā propemodū Ro. ſubegiſſet ipſo ætholorum legati de uictoria gratulaturi (nā tūc erant ætholi Romanis ſocietate cōiuncti) ad eū in caſtra uenerunt, & fictilibus uaſis utentem in menſa uiderunt, ꝙ cū in ꝑriam reuerſi ſuis ciuibus retuliſſent, ætoli nō hoſa cōtinētiā, ſed paupertatem exiſtimantes, argentea illi uaſa artificioſe laborata mittenda cenſuerunt, q bus pro dignitate ſua uteretur. ꝗ cum obtuliſſent ei ſtatim in patriam cum ſuis uaſis redire iuſſi ſunt. Hic tubero uir pro bus reip. amantiſſimus fuit, q T. Gracchū quò cum ſumma amicitia erat coniunctus, ubi reip. ſuæ pernitioſum ciuē eſſe cognouit in ſeditione deſeruit. atq; illius conſilia uehemēter improbauit. ⁋ Diſcipulū fuiſſe. Merito quiſpiam exiſtimare poterit, hunc Curii Fabricii fuiſſe diſcipulū ꝙ eoꝝ diſciplinam imitatus ſit. ⁋ Aetolorū. g. Aetoli primo fuerunt Phil. regi mac. ſocietate coniuncti. à quo cū tyrannice nimis haberētur, deſecerunt ad Romanos. Aetolia regio contigua acarnaniæ phocidæq;, & locris. hanc aūt ab acarnania achelous fluuius ſeparat. ⁋ Omnis uſus, uaſa. ſ. ad omnem uſum accōmodata. ut aquaria, uinaria, & alteri° gñis. ⁋ Exq̄ſita, artificioſe elaborata. ⁋ Gratulandi, de uictoria ex hoſtibus parta, q̄a tunc Romanis erant amicitia copulati. ⁋ Fictilia, terrena, à fingendo dicta, unde figu l lud compoſitores, qui terrena uaſa cōponunt. ⁋ Quo uentum. Damnat ſui temporis mores. Val. ut omnes etiam pauperes ambitioſa paupertate uiuant, nam ætatis noſtræ inquit ſerui ſuppellectilem illam aſpernantur, qua conſules aliquādo, & Ro. principes contentabantur.

ASCENSIVS.

ET Fabri. exq̄ſita arte, q. ſ. legati profecti ad eū tpe ſupiori. i. prius acto, cā gratulandi. ſ. Tuberoni de uictoria ꝑta retulerāt. ſ. principibus, à quibus miſſi fuerant, uidiſſe ſe uaſa fictilia in menſa eius. ſ. Q. Tuberonis iuſſit eos monitos, ne putarēt ſuccurrēdū cōtinentiæ. i. ꝑſimōlæ ultro afferre cū nō deeſſent, q̄bus uteretur, q̄ ſi paupertati, q̄ a q contmens, nō cōtinuo paup ē. Nā paup ē, q pau habet, cōtinēs q paucis utitur, ac fruitur. Quā i ò q̄tā bñ tubero ꝑtulerat domeſtica. ſ. inſtituta, aut iudicia, æthollcis, ſi ætas poſterior uoluiſſet ſeq exēplū frugalitatis eius. q d. optime nunc quò l. ad quē ſtatū uentum eſt q. d. ad peſſimum, ꝙ paulo poſt cōligit afferente id Iuue. Oē l ꝓcipiti uitiū ſtetit. Et nil habet ulterius nſis ꝙ morib° addat poſteritas. &c. uñ addit Val. nſ. Vix ꝑ ipetrari. ſ. nūc à ſeruis, ne faſtidiant. i. ut non ſupbe contēnant eam ſuppellectilem. ſ. fictilē, & ligneā, qua conſul. ſ. Tubero & Curius non erubuit uti.

THEOPHILVS.

ℂ Qua uti. codices antiq legūt, ꝙ̄ tūc cōſul non erubuit.

OLIVERIVS.

Pauli Aemilii cōtinētia AT Perſæ. Fuit Aemi. Pau cōtinēda ſic literaꝝ monumētis digna. ut ſine iniuria ꝑtermitti à Val. nullo mō potuerit, cū. n. deuicto ꝑſa Ma. rege, quē duxit i triūphū, tātāq; ex ea ꝓuicia ꝑdā i ꝑriā reportaſſet, ut repleto ærario tributis ꝑſtādis modus ac finis Ipoſitus fuerit, nihil ex ea uoluit attingere, ut glorioſus magis ꝙ̄ diues ex eo bello rediſſe uideret. Plu. tñ dicit quoſdā ex ea ꝑda ſibi retinuiſſe libellos. ⁋ Hæreditariā, q ueluti hæreditas q̄dā P. R. aliq̄diu paupta

tē hūit, iuxta illud T. Liuii, ꝙ ſupra diximus, nulla nūq̄ reſp. fuit maior, nec ſāctior, nec bonis exēplis ditior, nec i quā ciuitatem tam ſero luxuria, & auaritia cōmigrauerint, nec ubi tantus ac tandiu paupertati, parſimoniæ honos fuerit, iō q̄tō minus rerū, tantō minus cupiditatis erat. ⁋ Eo uſq;, in tantū. Tributi, cenſus, & penſionis perſoluendæ Cicer. in officiis. Omni macedonū Gaza quæ fuit maxima. potitus eſt Paulus in ærariumq; tantum uexit, ut unius imperatoris prædam finem attulerit tributorum, at hic in domū ſuam nihil intulit ꝑter memoriā noīs ſempiternam. ⁋ Præclare ſecū actū, præclare ſibi obtigiſſe, & eſt honeſtus dicendi modus, mecum præclare actum eſt. i. præclare mihi obtigit. Tributum.

ASCENSIVS.

AT, ideſt ſed Perſæ rege ſcilicet Macedoniæ deuicto, Paulus. ſ. Aemilius Macædonicus, quum id eſt poſtquam, ſatiaſſet ueterem atq; hæreditariā paupertatem urbis noſtræ. i. Romæ. opibus Macedonicis, eo uſq;, ideſt in tātum ut Populus Romanus liberaret ſe primū illo tpe onere præſtandi tributi. i. pecuniæ per ſingulas tribus in ſtipendium, militare, nulla, ideſt nō ulla non fecit penates ſuos. i. proprios lares ac familiā, locupletiores ex ulla ꝑte. exiſtimās actum præclare ſecum, quòd ipſe occupaſſet. i. ante alios accepiſſet ex ulla uictoria gloriā & ſupple alii pecuniam.

OLIVERIVS.

ATq; huic animi. Hi cū miſſi eſſent legati ad Ptolemæum regē Aegypti, pro pace cum P. R. iungenda, & eos Ptolemæus liberaliter exceptos. regiis muneribus donaſſet, ea primum legati repudiarunt, ſed interiectis quibuſdam diebus ad cœnam inuitatis, aureas illis coronas miſit, quas honoris gratia accepere, ſed ſimul atq; Romā uenerūt, priuſq̄ legationem ſuam in ſenatu referrent in ærarium munera detulerūt. q̄ deinde reddenda legatis, & ſenatus decreuit & populus permiſit. fuerūt ergo ex ærario quam primum ducta, & ſecūdum æquam cuiuſq; portionem diſtributa, hoc modo & ſenatus pariter, & populus cum legatis de cōtinentia certaſſe uſ. Hæc Valerius Iuſtinus uero lib. xviii. dicit ꝙ miſſa à ſenatu in Aegyptum legatione, cum ingentia ſibi à Ptolemæo rege, miſſa munera ſpreuiſſent, interiectis diebus ad cœnam inuitatis, aureæ coronæ miſſæ ſunt, quas illi honoris gratia receptas, poſtera die ſtatius regia impoſuerunt. ⁋ Priuatim quæ ſua, ſcilicet eſſent. ⁋ De publico miniſterio. hoc eſt de legationis officio. ⁋ Præter laudem ut ſi bene adminiſtrauerint, adminiſtrationis præmium, laus pendatur. ⁋ Accedere adiungi. unde acceſſiones augmenta dicuntur. ⁋ Attentæ. diligentis. nomen eſt, non aduerbium. ⁋ Ita in hiſdem, ſic inquit. Ptolemæus, & legati, & ſenatus, & populus, ſuam ſeruati officii laudem obtinuiſſe uidentur. ⁋ Liberalitas. pretioſa legatis munera dando. ⁋ Abſtinentia, in ærarium munera deferendo. ⁋ Aequitas, legatis eadem reſtituendo.

ASCENSIVS.

ATq; & cætera. More ſuo connectendo dicenda dictis ſubtiliſſimo uinculo, dicit. Atq; Quintus Fabius Gurges, Caius Numerius. Fabius pictor, & Quītus Vgolinus ſeu Ogolinus, ſubſcripſerunt ſe, id eſt more nomina ſua ſubſcribentium aſtipulati ſunt, & aſſenſum præbuerunt. Nam qui in pactum aliquod cōſentiunt. ſolent nomina ſua ſubſcribere,

bere, unde tractum eſt, ut ſubſcribere uenuſte dicatur pro aſſẽtire. ☞ Huic iudicio animi eius, ſcilicet pauli Aemilii, ideſt idẽ ſenſerunt, quod ille, Qui miſſi legati, ad Ptolemæum regem ſcilicet Aegypti, detulerunt in ærarium, ideſt fiſcum, munera quæ acceperant ab eo priuatim, ideſt nomine priuato, ſcilicet pro ſe quiſq; non pro republica. & quidem priuſquam referrẽt ad ſenatum legationem, ideſt priuſquam ſenatui exponerẽt quid in legatione egerant. Scilicet, ideſt ſcire licet, cur id fecerint. quia iudicantes nihil debere accedere, ideſt aduenire, & addi cuiquam, de publico miniſterio, præter laudem officii bene adminiſtrati. ☞ Iam illud, ſcilicet quod iam dicet, id eſt indicium humanitatis ſenatus, & attentæ, ideſt diligentis diſciplinæ maiorum. Enim ꝓ quia. Ea ſunt data, ideſt reddita legatis, quæ repoſuerãt in ærarium, ideſt fiſcum, ſeu publicæ pecuniæ repoſitorium Nõ ſolum decreto patrum conſcriptorum, ſed, & ideſt etiam permiſſu populi. Et quæſtores, id eſt conquiſitores, & cuſtodes pecuniæ publicæ, diſtribuere ideſt diſtribuerunt promptæ, ideſt expedite legatis, unicuiq; ea ſcilice quæ in ærarium contulerat Et ita liberalitas Ptolemæi, ſcilicet regis, qui ea dona primum in legatos cõtulerat, abſtinentia legatorum, qui ea non ſibi, ſed ærario data interpretati ſunt, & equitas, ideſt æq̃ uirtus. & præmii æſtimatio ſenatus & populi, qui ea reddenda legatis cẽſuerunt, obtinuit in eiſdem, ſcilicet donis, debitam portionem, ideſt partem facti probabilis, ideſt quia omnium dictorum factum eſt laudabile, & ita probabile.

☙ De Calpurnio Piſone.

FAbiorum & Vgolini continentiæ Calpurnium Piſonem in conſimili genere laudis æmulum fuiſſe, res ipſa documento eſt. COS. graui fugitiuorũ bello, à ſe liberata Sicilia, eos quorum præcipua opera vſus fuerat: imperatorio more dõis proſequebat. inter quos filium ſuum aliquot locis præliatum fortiſſime, titulo trium librarum aureæ coronæ decorauit. ꝓfatus non oportere à magiſtratu è publica pecunia erogari: quod in ipſius domum rediturum eſſet. tñ̃ꝗ ponderis ſe teſtamento adoleſcenti legaturum promiſit: vt honorem publice à duce, pretium priuatim à patre reciperet.

☙ De Catone ſuperiore.

AGe, ſiquis hoc ſæculo uir illuſtris pellibus hœdinis pro ſtragulis vtatur: tribusq; ſeruis comitatus Hiſpaniam regat & quingentorum aſſium ſumptu tranſmarinam prouinciam petat: eodem cibo, eodẽq; vino, quo nautæ, uti contentus ſit: non'ne mirabilis exiſtimetur? atqui iſta patientiſſime ſuperior Cato tolerauit: quia illum grata frugalitatis conſuetudo, in hoc genere vitæ, cum ſumma dulcedine continebat.

☙ De Catone poſteriore.

MVltum à priſca continentia ſpatio annorum poſterior Cato diſcedit: vtpote in ciuitate iam diuite, & lautitia, gaudente natus. is tamen cum bellis ciuilibus intereſſet, filium ſecum trahens, duodecim ſeruos habuit. numero plures, quàm ſuperior: temporum diuerſis moribus, pauciores. exultat animus maximorum virorum memoriam percurrens.

OLIVERIVS.

FAbiorum & Vgolini. Calpurnius hic ut in. c. de diſciplina militari diximus, cum bello fugitiuo ꝓuinciam Siciliam obtineret, q̃ lx. ſeruorũ millia occupauerãt re bene geſta, ac liberata prouincia milites omnes, qui operam ſuam in eo bello reipu. ſtrenue nauaſſent, militaribus donis imperatorio more donauit. ſilium qui multis in locis fortiſſime pugnauerat, & ſuæ uirtutis non obſcura documenta dederat, munerum omnino fecit expertem, quia diceret ñ æquũ eſſe à magiſtratu è publica pecunia quicq̃ erogari, quod in ſe, aut familiæ ſuæ uſũ redituꝝ eſſet. uerum ne merita laude uideretur omnino defraudatus, aureæ coronæ trium librarum ponderis titulo decorauit, ꝓmittens ſe tantundem auri teſtõ legaturum. ☞ Aemulum, imitatorem & eiuſdem rei ſtudioſum. ☞ Erogari, dari diſtribui. ☞ Titulo non autem corona.

ASCENSIVS.

FAbiorum &c. Ordo eſt. Res ipſa eſt documento, ideſt ſatis docet, Calpurnium, ſeu Calphurnium (ut alii ſcribunt) Piſonem fuiſſe æmulum. i. imitatorem quaſi cũ æmulatiõe, cõtinẽtiæ fabiorũ ſ. Gurgitis, & Numerii, & ugolini, ſeu Ogolini, i cõſimili gñe laudis. Nã ſup. ens cõſul Sicilia liberata. i. poſtq̃ Sicilia erat liberata à ſe. i. ſua opera, graui bello fugitiuorum, proſequebatur more imperatorio eos, quorum præcipua opa uſus fuerat, donis. ſ. militaribus. inter quos. ſ. quorum opera uſus fuerat, aut à ſe donatos decorauit filium ſuum præliatum. i. q̃ ꝓliatus fuerat fortiſſime aliquot locis, titulo. i. ſolo nomine, non re, coronæ aureæ trium librarũ ꝓfatus nõ oportere erogari. i. largiri à magiſtratu, è pecunia pub. quod rediturũ eẽt in domũ ipſius. & promiſit ſe legaturũ teſtõ adoleſcenti. ſ. filio ſuo tñ̃ põderis. i. treis libras auri ut ſ. adoleſcens, aut filius eius, reciperet honorem publice à duce. i. patre tanquam à duce, & pretium priuatim à patre. i. tãquã ab homine priuato.

OLIVERIVS.

AGe ſiquis hoc ſæculo. Cato ſuperior Celtiberos Hiſpaniæ populos robur prouinciæ, aliquot ſecũdis præliis fregit, & cum totam prouinciam adminiſtraret, pellib. hœdinis pro tapetis uſus ẽ, & tñ̃ trium ſeruorũ comitatu contentus. cumq; Hiſpaniam ulteriorem peteret. uiatico quingentorum aſſium cõtentus, uino ciboq;, quo nautæ, uti nõ dubitauit. q̃ facile tolerauit, q̃a in tali cõtinẽtia uitã exercuerat nam ut, inquit, Plu. cum adoleſcens ſtipendia faceret in caſtris, q̃ſi ſp utebat aq̃. ſed cũ fortaſſe, uel æſtu, uel ſiti nimia laboraſſet, ad eam ſedãdam aceti frequẽti hauſtu utebatur, uel ſi quando uires priſtinas deſideraſſet, uegetãdi corporis cã leuiuſculi non nihil uini delibare conſueuerat. ☞ Cum iter faceret ſua ipſe arma, uno ſubſeq̃nte miniſtro, ferebat, q ſecum, q̃ uitæ neceſſaria forent, cõportaret. domi uero tãta frugalitate fuiſſe tradũt, ut hyeme ſola tunica, dẽptis manicis, indutus eẽt, æſtate uero pene nudus laboret cũ ſeruis certaret, q̃b' cũ ſedere ſolit', eodẽ pane eodẽq; uino ueſcebat. hãc frugalitatẽ & continentiam ex M. Curii uitæ & commemoratione & fama, quaſi æmulatione q̃dã induiſſe ferũt, cũ iuxta illius uillã ipſe hẽret agellũ. Frõt. Marcum, inq̃t, Cato. uno eodẽ, quo remiges cõtẽtũ fuiſſe tradũt. Senec. ad Luci epi. lxxxv. M. Cato cẽſorius q̃to rei. utilior Sci. fuerit noſtri, alter. n. cum hoſtibus nſis bellũ, alter cũ morib' geſſit. cãterio uehebat ut ſecũ utilia portaret. ò q̃tũ erat ſæculi decus ipatorẽ triũphalẽ cẽſoriũ, & q̃d ſup oĩa hæc eſt Cato. uno caballo eẽ cõtẽtũ, & nec toto q̃dẽ, ptem. n. ſarcinæ ab utroq; latere depẽdentes, occupabãt. ☞ Age ſiquis, hic notat ſine dubio ro. eius tpis luxuriã, ſiq̃s, inq̃t, priceps Ro. his tẽporibus ea, q̃ Cato cõtinẽtia uteretur, oĩbus certe uideretur admirabilis. Stragulis, ſtragula ueſtis uerſicolor, q̃ græci tapita uocãt.

Catõis cõ inen ua

Acetum ſium le uas

ASCENSIVS.

AGe, adhortandi uox, Siq̃s uir illuſtris hoc ſæculo utatur pellibus hœdinis. i. hœdis detractis, q̃ aſperæ, & fœtidæ ſũt, ꝓ ſtragulis, i. ſtramentis nocturnis, & comitatus tribus. ſ. dũtaxat ſeruis, regat Hiſpaniã & petat prouinciam trãſmarinã ſũptu q̃ngentoꝝ aſſiũ, & ſit cõtẽtus uti eodẽ cibo & eodẽ uino, quo nautæ. ſ. utãtur, nõne exiſtimetur. i. iudicetur mirabilis? q. d. maxĩe. Atq̃ i. ſed, q̃ñ, aut atiñ. Cato ſupior. ſ. Cẽſorius tolerauit iſta. ſ. iã dcã patiẽtiſſime. Quia grata cõſuetudo frugalitatis. i. pſimoniæ, continebat illũ in hoc gñe uitæ cũ ſũma dulcedine.

OLIVERIVS.

MVltum à pri. con. Hic poſterior Cato, q ut ſup. dixi, Vticenſis appellatus eſt ætate ſua frugaliſſimus Ro. fuit, nã affluẽte Romana ciuitate opibus, atq; luxu

Vale. Maxi, n iii

ſia, paucis admodum ſeruis utpote ſeptem, contentus fuit, cũ cæteri principes ætatis ſuæ ne turba quidẽ ingenti cõtentari poſſent. Fuit igitur ſuperiore ſeruorum numero paulo incontinẽtior temporum uero conditione multo frugalior. ¶ Lauticia, luxurioſa apparatu rerum, nam lauticia, munditia, à lauando dicta, & conuiuium lautum dicitur cõuiuium ſumptuoſum, quia ibi omnia ſunt lauta, & nitida.

¶ De Scipione Aemiliano.

SCipio Aemilianus poſt duos inclytos conſulatus, totidemq́; ſuæ præcipue gloriæ triumphos, ſeptem ſeruis ſequentibus, officio legationis functus eſt: & puto Carthaginis, ac Numantiæ ſpoliis comparare plures potuerat niſi operum ſuorum ad ſe laudem, manubias ad patriam redundare maluiſſet. Itaq; eum per ſocios, & exteras gentes iter faceret: non mancipia eius, ſed victoriæ numerabantur. nec quantum auri, & argenti, ſed quantum amplitudinis pondus ſecum ferret. æſtimabatur. Continentia vero etiam uniuerſis plebis animis ſæpenumero cognita eſt. ſed abunde erit ex his duo exempla, longe inter ſe diſtantium ſæculorum retuliſſe.

¶ De Pyrrho.

PYrrhus impetus ſui terrore ſoluto, ac, iam epyroticis armis languentibus, beneuolentiam Popu. Roma. mereari, quia virtutem debilitare nequiuerat, cupiens: pene totum regiarum opum apparatum in vrbem noſtram tranſtulit. Cæterum cum & magni pretii, & uarii generis à legatis eius, tam virorum, quam fœminarum apta vſui munera circa domos ferrentur: nulla cuiquam dono ianua patuit. Tarentinæq; petulantiæ animoſus magis, quam efficax defenſor, haud ſcio maiore cum gloria huius vrbis, armis: quàm moribus repulſus ſit.

ASCENSIVS.

MVltũ &c. Ordo eſt cato poſterior, uidelicet uticenſis, diſcedit multum à priſca. i. priorũ ſæculorũ continentia. ſpatio annorum. ſ. ſi ad ſpacium annorum aſpexerimus. utpotè natus in ciuitate iam diuite, & gaudente lauticia .i. lauto apparatu cœnarum. Is tamen cum intereſſet in bellis ciuilibus. ſ. inter Cæſarẽ & Põpeium, trahens ſecũ filiũ, habuit. xii. ſeruos plures numero, quã ſuperior. ſ. Cato habuerit, paucio res ſup. quã ſuperior, diuerſis moribus temporum. i. ſi reſpexerimus ad mores temporum utriuſq;, quia frugalior poſſit iudicari, qui tempore poſterioris Catonis. xii. ſeruos habuerit, quàm qui tempore prioris duntaxat ſex. Exultat &c. Mira ſolertia, nec noua continuandi ſtili ſila. ordo eſt Aius ſupple meus percurrens memoriam maximorum uirorũ, exultat. ſ. præ læticia.

OLIVERIVS.

EXultat aius Scip. Aemi. legatus ad Ariſtonicum ut coniicitur, q ſub captam à Sci. Numantiam, eò quod eſſet Attali regis nepos, Eumenis filius, Aſiam occupauit, tã quã auitũ regnũ ſibi iure hæreditario debitum, cum teſtamẽto regis Attali P. R. prouincia legata libera eſſe diceret. Hõc ut Frõt. altera ditur in itinere cum amicis ambulantem, accepto pane ueſci ſolitũ. Idẽ & de Ale. rege Mace. dr. Exultat aius, nõ mediocri læticia extollitur aius meus, cũ in eo ſit occupatus. ut tantorũ uirorũ documẽta cõmemoret. Aemilianus, quia de gẽte Aemilia fuit, & per adoptionẽ in Scipio. familiã trãſlatus. Totidem triũphos, uidelicet de Carthagine & Numantia duabus urbibus euerſis P. R. inimiciſſimis, quibus deletis, ut, inquit, Cic. Sci. non ſolũ pñtia, ſed etiam futura bella deleuit. Plures. ſ. ſeptẽ ſeruis. ¶ Manubias, differt inter ſpolia & manubias, ut uult A. Gel. quod ſpolia ſunt corpa rerũ, quæ capiũtur ex hoſte, manubiæ uero pecunia ex uẽditiõe prædæ recupata. ¶ Itaq;, rñdet tacitæ quõni. ſi .n. inquit, Scipio. gloria ab exteris gẽtibus numero ſeruorũ, ſed uictoriarũ multitudine cenſebatur. ¶ Cõtinenẽtia uero etiam uniuerſis, de origine tarẽtini belli nulla eſt inter authores diſſenſio, nã oẽs bellũ ſuſceptũ eẽ dñt ob direptã claſſẽ, uiolatoſq; legatos, de euentu uero diſſentiũt iterſe Iuſti. & Flor⁹ nã Ro. bis prælio uictos Iuſtinus affirmat, & ob eã rẽ miſſa à Carthagi. auxilia fuiſſe Ro. quæ ſenatus cũ gratiarũ actione recuſauit, Carthagnienſibuſq; remiſit, deiñ Fabri. Lucinũ miſſũ à ſenatu legatũ, qui cũ Pyrrho rege pacẽ cõponeret, ad quẽ cõfirmãdã cũ Pyrrhus cyneã legatũ Ro. cũ ĩgẽtibus dõis miſiſſet, quibus ſen. corrũperet, ut quibuſuis cõditiõibus pacẽ ĩpetraret, neminẽ ĩuenit, cuius domus muneribus pateret. mira profecto tãti ſena. cõtinẽtia. Luc. uero florus nõ duobus præliis ſed uno dũtaxat, & ñ hõ. uirtute, ſed nouarũ belluarũ terrore dicit Ro. fuiſſe ſupatos. quãuis tertiá pugna, ut inquit, tã atrox fuit, ut ferẽtanæ turme præfectus iuectus ĩ regẽ, turbauerit coegeritq; prælectis ĩn ſignibus prælio excedere, ĩ apulia deiñ melius dimicatũ Cn. Fabricioq; cõſulibus, iã quippe terror belluarũ exoleuerat. & C. Minutius quartæ legionis haſtatus, unius proboſcide abſciſſa, mori poſſe belluas oſtẽderat. rurſus in Lucania eodẽ Marte pñte pugnatũ eſt, nec uero ſolũ armis, & in campis, ſed cõſiliis quoq; & domi & intra urbem cum rege Pyrrho dimicatum eſt, quippe poſt primam uictoriam rex callidus intellecta uirtute Ro. ſtatim deſperauit armis, ſeq; ad dolos cõuertit, nã interẽptos cremauit, captiuos indulgenter habuit, & ſine precio reſtituit. legatos deinde cũ muneribus miſit in urbem, ut corrupto ſenatu in amicitiam reciperetur. ſed bello, & pace foris, & domi omnem in partẽ Romana uirtus tũc ſe probauit. nec alia magis quã tarẽ. uictoria oñdit P. R. fortitudinẽ ſenatus ſapſam, ducũ magnanimitatem, omnium deniq; cõtinẽtiã. Eodẽ mõ Plu. in uita Pyrrhi duas affert opiones, & eorũ quod Ro. bis uictos, & eorũ, qui ſemel tantũmõ ſuperatos fuiſſe dicũt. ¶ Petulantiæ. Luxuriæ, atq; laſciuiæ tarentinæ. Cato in orõne quã habuit, pro ornamentis mulierũ, bello Macedonicõ patrũ, inquit, nrõrum memoria per legatum Cyneam Pyrrhus nõ uirorum mõ ſed etiam mulierũ aíos donis tentauit, nondũ lex oppida ad coercendam luxuriã muliebrem lata erat, tñ nulla accepit.

ASCENSIVS.

SCipio Aemilianus functus eſt officio legationis poſt duos inclytos conſulatus & totidem triumphos præcipue gloriæ ſuæ, ſeptem ſeruis ſequentibus Et puto ſup. quod potuerat cõparare. i. cõgrere plures. ſ. ſeruos quã ſeptem, ſpoliis Carthaginis & Numãtiæ duarũ potentiſſimarũ urbiũ, quas uicit & ſpoliauit, niſi maluiſſet laudẽ operũ ſuorũ redũdare. i. applicari ad ſe, & manubias. i. portionẽ, quæ duci ex præda cõtigit, redundare ſup. ad patriam. ſ. ſuã, hoc eſt Romã ſeu Romanum ærariũ. Itaq; l. & ita quũ faceret iter per ſocios. ſ. Roma. impii, & gẽtes exteras. i. nihil ad Romanos ptinẽtes, nõ numerabãtur mancipia eius, ſed uictoriæ nec æſtimabatur quãtũ auri & argenti ferret ſecũ, ſed quãtũ pondus amplitudis. i. extenſionis honoris, & gloriæ. Cõtinẽtia &c. præfatio ẽ de cõtinẽtia totius P. R. nõ ut falſo iſcribitur Pyrrhi. Nã Pyrrhi exẽplũ iter externa recitandum foret, neq; ſequens de Mario, aut cinna eſt, ſed de P. R. illorũ tpe unũ titulos (ut alibi ſæpe) correxi. Ordo eſt. uero pro ſed cõtinẽtia eſt cognita ẽt ſæpenumero uniuerſis aĩs plebis, ſed erit abũde. i. uſq; ad abũdãtiã ſatis retuliſſe. i. recitaſſe ex his duo exẽpla ſæculorũ diſtãtiũ iter ſe longe. i. quæ cõtigerũt ĩ plebe Ro. ſæculis multũ iter ſe diſtãtibus. Nã prius tpe Pyrrhi, poſterius tpe Marii. de priore dicit ſic.

THEOPHILVS.

SCip. Aemi. ad orbis terrarũ componẽda regna miſſus à Senatu, quo cuiq; ſua diſtribueret. haud plures in miniſterio quoq; ſeruis habuit, & unus obiter è uita migrauit. Afri. ad ſuos domũ ſcripſit ut emerent, & ad eũ mãcipiũ mitterent, quod in defuncti locũ ſuccederet. hæc ex Poſidonio, Polybioq;, & Athenæo, Ianus. ubi non cõueniunt in numero ſeruorum cum Valerio.

ASCENSIVS.

PYrrhus. ſ. rex epyrotarũ abs tarẽtinis cõtra Ro. pugnãs terrore impetus ſui ſoluto. i. poſtquã ſolutus erat, ac armis epyroticis iam languentibus, quia de uictoria deſperantibus, fractis uidelicet epyrotarũ aĩs, cupiens mereari. i. mer-

cibus

cibus & donis emere beneuolentiã P.R.qa nequerat debilitare uirtutē.ſ.P.R.trãſtulit.i.trãſmiſit pene totum apparatũ opũ regiarũ in urbē īſtam,hoc eſt Romã.Cæteꝝ.i.ſed quum munera & magni ꝑcii,& uarii gñis aptatã uſui uiroꝝ, & fœminarum ferrentur à legatis eius circa domos.ſ.ciuiũ Ro.nulla ianua patuit cuiq; dono(Quod longe aliter Iugur.belli tpe ut Sa.atteſtatur contigit)q̃ppro & haud ſcio.i.dubito utrum ſup.Pyrrhus defenſor petulantiæ tarentinæ.i.tarentinorum, q̃ p petulantiã Ro.in ſe arma excitarant,magis aloſus,ꝗ efficax,qa multa auſus nihil effecit,ſi.repulſus cũ maiore gloria urbis hui⁹.i.nr̃æ hoc ē Romanæ armis ꝗ moribus.q.d.non minus glorioſum eē cõtinētia tali eius dona reſpuiſſe,ꝗ armis eius uires cõtudiſſe.

OLIVERIVS.

IN illa quoq; ꝓcella. Hæc hiſtoria Marii,& cinnæ ſupra in.c.de ꝓdigiis annotata eſt,& in aliis locis ſeparatī quoq; deſcripta ubi de alteruꝰ tro ipſoꝝ dicendũ fuit. Qđ uero ad hũc locũ ꝑtinet, illud ſatis erit dixiſſe, quòd dũ Sylla bello Macedonico eēt occupatus,Marius & Cina cõtractis exercitibus ad urbē ꝓperaſt, & primo oſtiã,deĩn Ianiculũ,poſtremo urbem ipſam cœperũt. & ĩ ciues miſerabili cæde graſſati.īſuper ēt ꝑtãtē plebi fecerũt diripiēdi bona ꝓſcriptorũ, nã multos tyrãnicæ ꝓſcripſerant. uerũ tãta fuit P.Ro.modeſtia, ut nulla quãtũlibet magna ſpe lucri adduci põtuerit,ut q̃ſq̃ ſe tã nefaria ꝑda coīquinaret.Magna igitur fuit plebis Roma. cõtinētia.☞ Procella, Perturbatione reꝑ,& eſt pulchra trãſlatio,qua utitur Cic.ut in illis dũtaxat fluctibus cõcionũ,& tribuniciis ꝓcellis,nã à ꝓcellēdo dicta ē,eo q̃ oia ꝓcellat.i.ꝑuertat.☞ A ſe.ſ.Mario & Cinna.☞ Perinde ac.i.tanquã.

❡De C. Mario,& L. Cinna.

IN illa quoq; Procella, quam C. Marius, & L. Cinna Reip. inflixerant: abſtinentia P. R. mirifica conſpecta eſt. Nam cum à ſe proſcriptoꝝ penates, uulgi manibus diripiendos abieciſſent: inueniri potuit nemo: qui ciuili luctu prædam peteret. Vnus enim quiſq; ſe ab his perinde ac ſacris ædibus abſtinuit. Quæ quidem tã miſericors continentia plebis, tacitum crudelium uictorum conuitium fuit.

❡Externa, De Pericle.

AC ne eiuſdem laudis cõmemorationem externis inuideamus: Pericles Athenienſium princeps, cum tragœdiarum ſcriptorem Sophoclem in prętura collegam haberet: ac is publico officio unà diſtrictus, pueri ingenui prætereuntis formam impenſioribus uerbis laudaſſet: intēperantiam eius increpitans, dixit: Prætoris non ſolum manus à pecuniæ lucro, ſed etiam oculos à libidinoſo aſpectu continentes eſſe debere.

❡De ſophocle.

SOphocles autem ætate iam ſenior, cum ab eo quidam quæreret, an etiamnũ rebus uenereis uteretur: Dii meliora inquit. Libenter enim iſtinc tanquam ex aliqua furioſa profugi dominatione.

ASCENSIVS.

IN illa quoq; ꝓcella,&c. Affert ſcdm exẽplũ cõtinētiæ P. R.tꝑibus C.Marii & Lucii Cinæ.q̃ uoti cõpotes ĩ ciuili bello cõtra Syllã,inimicoꝝ opes uolentibus diripiēdas ꝓpoſuerãt,ſed nõ ſũt iuẽti q̃ uellent.Ordo ē abſtinētia P.R.cõſpecta eſt mirifica, quoq;.i.ēt ĩ illa ꝓcella.i. ui ꝑturbationũ,q̃ C.Marius & Lucius Cina īflixerãt reip.Nã quũ ipſi abieciſſent penates.i.deos familiares,& q̄cq̄d ĩ eoꝝ cuſtodia erat,hoc eſt oēs facultates ꝓſcriptorũ.i.ꝓſcriptũ ꝑurũ morti,ubicunq; reperirentur addictorũ à ſe,diripiēdos manibus uulgi.i.uilis populi,nemo potuit iueniri,q̃ peteret ꝑdã.ſup.ĩ luctu ciuili. Enĩ ꝓ q̃a,unuſq̄ſq; abſtinuit ſe ab his penatibus,& ædibus ꝓſcriptorũ ꝑinde ac.i.nõ aliter q̃ ab ædibus ſacris.i.templis deoꝝ. Quæ q̃dē cõtinentia plebis tã miſericors(q̃a moti miſericordia ĩ ꝓſcriptos,abſtinuerũt manus ab eoꝝ bonis)fuit cõuitiũ.i.iproperiũ tacitũ,q̃a nõ uoce ſed facto loq̄batur uictorũ crudeliũ.ſ.Marii & Cinæ,de quorũ uictoria ſæpe habitum eſt.

OLIVERIVS.

AC ne eiuſdē laudis cõmemorationē. De hoc uiro infra dicet li.v.c.ult.ubi de illius ai fortitudie dicendũ erit, Lacedæmonii,& Athe.multis ſe iuicē cladibus afflixere,demũ eũ poſt nauale ꝑliũ,æquo Marte utrinq; diſceſſum eēt,lacædemonii ad meſſeniorũ bellũ reuocant.ſed ne interea ocioſum tp̃s,quo uires repararēt Athe.reliquerēt,paciſcũtur cũ Thebanis,ut Boetiorũ ĩpiũ,q̃ tpe p̃ſici belli Athe.occupauerant,his reſtituerent,& illi Athe.bella ſuſciperent. tãtus furor Spartanorũ,ut duobus bellis implicit,ſuſcipere tertium nõ recuſarent,dummodo inimicis ſuis hoſtes acq̄rerent.igit Athe.aduerſus tãtam tempeſtatem belli,duos duces deligũt, Periclem ſpectatæ uirtutis uirum,& Sophoclem tragœdiaꝝ ſcriptorem,qui diuerſo exercitu,& ſpartanorum agros uaſtauerunt,& multas achaiæ ciuitates athenenſium imperio adiecerunt.fuit aũt Pericles princeps Athe.philoſophus inclytus & orator inſignis atq; Anaxagoræ diſcipulus,rexitq; remp. Athe.lx.an.mira prudentia.cũ igitur collegam haberet in pretura,ut diximus, Sophoclem poetam,& is publico intentus officio,inſignis pueri formam laudaſſet, intemperãtiam eius increpitans ait,decere prætorē manus & oculos hr̃e ab omni libidine prorſus amotos.☞ Diſtrictus,Detentus.

ASCENSIVS.

AC ne &c. Tranſiens,ad externa dicit. Ac ne inuideamus externis.ſ. populis,aut hoibus cõmemorationem eiuſdem laudis.ſ.ob continētiã,aut abſtinentiam, q̃ ſic proprie differunt, q̃ continentia eſt eoꝝ,q̃ intra nos ſũt ne exeant in opus illicitum,abſtinentia eſt retractio membri ab iis,q̃ illicite nobis uſurpem⁹ dico ſup.q̃ Pericles princeps Athe.quũ hr̃et Sophoclem ſcriptorem tragœdiarum, longe clariſſimum,collegam in prætura,ac is.ſ.Sophocles diſtrict⁹.i.occupatus,una.i.pariter cũ pericle,officio publico.ſ.ad ꝓturam pertinente,laudaſſet uerbis impenſioribus.i.nimis impenſis & accuratis, formam.i. formoſitatem pueri ingenui ꝑtereuntis.i.qui ante oculos eorum forte tunc præteribat, dixit increpitans intemperantiã eius.ſ.Sophoclis,nõ ſolũ manus prætoris debere eſſe continētes à lucro pecuniæ,ſed ēt oculos ab aſpectu libidinoſo.

OLIVERIVS.

SOphocles aũt.Hic Athenien.fuit poeta tragicus ætate ſua clariſſimus,de quo plures ex nr̃is uaria,& magnifica ſcripſerunt.Quē Cic.diuinũ poetam li.i.de diui.uocauit his uerbis.adiũgam philoſophis doctiſſimũ homīnē, poetamq; diuinũ Sophoclem. Virg.quoq; ĩ Bucolicis alludens Auguſto ait,Sola Sophocleo tua carmina digna Cothurno.ab hoc igitur cum quæreretur,rebus ne uenereis tunc etiam uteretur(erat.n.ætate iam prouectiori)dii meliora,inq̄t,libenter enim iſtinc tanquam ab aliqua profugi dominatione.q̃ Ci.noſter teſtatur in catone maiorē hiſdem ferme uerbis.bene,inq̄t,Sophocles r̃ndit cũ ex eo quidã iã affecto ætate quereret, uteretur ne rebus uenereis,dii meliora iq̄t,libenter uero iſtic ſicut à domino agreſti,& furioſo profugi.hanc igitur uocē Sophocles quodammodo deteſtatus eſt ſunt tamē qui dicãt Socratem fuiſſe q̃ hoc dixit.Dii meliora.ſ.dent.

ASCENSIVS.

SOphocles aũt iam ſenior.i.prouectior ætate,quum quiſdam quereret ab eo,an uteretur etiamnum.i.an tunc, adhuc,unde forte legendum ſit,etiam tum,rebus uenereis inquit,dii meliora,ſupple dent mihi facienda.enim pro quia ego profugi libenter iſtinc tanquam ab aliqua furioſa dominatione.

THEOPHILVS

SOphoclē.Sophocles ex actica tribu Colono Sophili.F. Olympiade.lxxiii.natus annis.xvii.Socratē ꝑceſſit. is in ſcœna q̃dã nouauit, Apis à ſuauitate carmis appellatus. Alter eiuſdem nois Ariſtone pr̃e genitus ſuperioris nepos.is aiebat λυττων τινος αγριου δε ποτην αποφυγων ελθεν τα ισγυρας.furioſum & agreſte fugere dominum ætate inſe

aliud urgente plura Suidas.

rino teſte, Mithridates perſarū rex Platonis ſtatuā cū his ſcriptis locauit, Mithridates Rhodobati filius Perſis muſis imaginē dicauit. Silliamonis opus. Ea nō me īdigere. Cice. in li. v. Tuſcula. qōnā dicit Xenocrates, cū uidiſſet legatos triſtiores. xxx. minas accepit, &c.

¶ De Xenocrate.

AEque abſtinentis ſenectæ Xenocratē fuiſſe accepimus: cuius opionis non parua fides erit narratio, quæ ſequitur. In peruigilio Phryne nobile Athenarum ſcortum iuxta cum uino grauem accubuit: pignore cum qbuſdā iuuenibus poſito, an tēperāti am eius corrumpere poſſet: quam nec tactu nec ſermone aſpernatus: quoad uoluerat in ſinu ſuo moratam, propoſiti irritam dimiſit. factum ſapientia imbuti animi abſtinens. Sed meretriculæ quoq; dictum perquam facetum deridentibus, quia tam formoſa, tam'q; elegans poti ſenis animum illecebri pellicere non potuiſſet: pactum'q; uictoriæ pretium flagitantibus: de homine ſe cum iis, nō de ſtatua pignus poſuiſſe reſpondit. poteſt'ne Xenocratis continentia 'a quoquam magis uere: magis'q; proprie demoſtrari: quàm ab ipſa meretricula expreſſa eſt: Phryne pulchritudie ſua, ex parte conſtantiſſimam eius continentiam labefecit. Quid rex Alexander: diuitiis eum quatere potuit: ab illo quoque ſtatuā equidem æque fruſtra tentatam putes. legatos ad eum cū aliquod talentis miſerat: quos in Academiam perductos, ſolito ſibi: ideſt modico apparatu, & admodum paruulis copiis excepit. poſtero die interrogantibus, cui nam adnumerari pecuniā uellet: Quid uos, iquit, heſterna cœna non intellexiſtis eame non indigere: ita Rex Philoſophi amicitiam emere voluit: philoſophus Regi ſuam vendere noluit.

OLIVERIVS.

AEque abſtinentis ſenectæ, Xenocrates Calcidonius fuit Agatoris filius, & à primis fermè annis Platonis auditor erat, teſte Laertio tardus ingenio, adeo ut cū illum plato Ariſtoteli cōpararet, ut tradit Cic. in lib. de oratore, alterum fręnō, alterum calcaribus indigere diceret, alioquin ſeuero ſemper ac ſerio habitu, & ore pdurabat. I academia uixit ut plurimum, ſi quādo ad urbem proficiſcebatur, turba oīs impudicorum eius tranſitum obſeruabat, eius inquietandi gratia. hic tantæ cōtinentiæ fuiſſe traditur, ut Phryne ſuo tempore nobile ſcortū depoſito cum quibuſdā iuuenibus pignore in ſuū cōcubitū allecturā, in lectuli partē admiſſa, nullis meretriciis illecebris, nullo libidīs irritamento (cum oīa fruſtra tēptaſſet) incredibilem eius cōtinentiā uioIare potuerit, q̄ cū à iuuenibus uictoriæ præcium poſceretur facete rſidit, ſe cū illis de uiro, nō de ſtatua certaſſe. ¶ Quidā ēt ferūt à diſcipulis eius Laydē formoſiſſimā meretricē dedita opā intromiſſā, ut illū ptētaret, ſed tātæ dſit fuiſſe cōtinētiæ, ut cū ſe ad libidinē incitari pſenſiſſet, pateret uirilia ſecari, & uri. Tāta ptereà fides illi data ē, ut cū in ea urbe nullius iniurati teſtimoniū admitteretur, illi ſoli iuſiurādū Atheniē. remitterēt, ſicut diximus in. c. de maieſtate. Erat adeo frugi, ut cum illi Alex. magnā pecuniæ q̄titatē miſiſſet, ſublatis tribus millibus nūmo⁊ atticorū, ne regia munera ſpernere uideretur, reliquū remitteret, dicens, illi pluribus opus eſſe, q̄ plures enutriret. Ad Philippū olim legat⁹ cum cæteris miſſus, cū alios ſciret donis emolitos, & ſæpe cōuiuia celebrare, neutrū ipſe ho⁊ fecit. legatis poſtea dicētibus ſecū fruſtra Xenocratē iuiſſe, cōperta re ipſum duplici honore honeſtarūt. Succeſſit in academia Speuſippo, ſcolā q; tenuit. xxv. annis moritur noctu, cū in ſarthaginē forte offendiſſet, anno ætatis ſuæ. lxxxii. ¶ In peruigi. i. totius noctis uigilia. ¶ Nobile ſcortū, famoſa meretrix, nā nobile notū dicim⁹. Virg. eſt locus Italiæ medio ſub montibus altis nobilis. ¶ Vino grauē, Hoc dicit ad exāggerādā eius cōtinētiā, nā uinū magnū ē libidīs irritamentū, & quo magis qs uino, & cibo incaluerit, tāto facilius ſolet in libidinē ſolui. Vñ Terent. Sine Cerere & Baccho friget uenus. ¶ Perq̄ facetum, Valde iocoſum. ¶ Phryne. Magna uis eſt in ipſo noīe phryne, quaſi emphaſim facit, q; omnium pulcherrima foret. ¶ Labefecit, Debilitauit conquaſſauit. ¶ Quid rex Alexander Talentis. Talentū duplex eſt, atticū, & euboicum. rurſus atticū duplex ē, magnū. ſ. & paruū. de magno dixit Liu. in. xxxvi. ab urbe cōdita, magnū talētū atticum lxxx. libras hēt, & paulo plus, ſed alibi manifeſte mōſtrauit. talentū magnū. lxxxiii. libras & quatuor hēt uncias, quod ſi uolumus ad nummos referre Romanos ut Priſcianus ait, ſex millia nummorum Romanorū habet. Talentum uero paruum libras habet ſexaginta. talentum euboicum minus attico fuit, ſed non ualde. nam teſte Feſto. quatuor millium nummū Romanorū fuit. ¶ Academiā, Academia ſine aſpiratione ſcribit. fuit āt locus nemoroſus ab Athenis mille paſſib⁹ diſtās, ab Academo quodā heroe ſic cognominatus, ī quo uilla fuit, deiñ Plato. natiuitate nobilis. & cū ī eodem loco philoſopharetur, idē Plato ſtu:dēdi uſu, & freq̄ntia diſcipulo⁊, ac mox celebritate iſignis fuit. in eadē Fauo

Talētū

Academia.

ASCENSIVS.

ATq; &c. Ordo eſt nōs accepimus Xenocratē philoſophum Calcedonium, fuiſſe ſenectæ abſtinētis æq;. i. æqualiter, ut Sophocles fuit. cuius opīonis, nō parua fides. i. approbatio, erit narratio, q̄ ſequitur. Phyrne (ſunt tñ q phryne ſcribāt.) Nobile ſcortum. i. famoſa meretrix, athenarum recubuit peruigilio. i. totius noctis uigilia iuxta eum, uidelicet Xenocratem grauē uino, pignore poſito. i. depoſito cum quibuſdā iuuenibus, an. ſ. phryne poſſet corrūpe tēperātiā eius, q̄. ſ. meretriculā, Xenocrates nec aſpernatus eſt tactu, qa pmiſit ſe ab ea tangi, nec ſermone. i. colloqo, dimiſit moratam. i. poſtq̄ morā traxerat ī ſinu ſuo quoad uoluerat. i. ad ſaturitatē uſq;, irritam propoſiti. i. fruſtratam in propoſito. qa propoſuerat cū eo quanq̄ ſenlore rē hēre, q; q̄ nō effecit, addit poeta, factū. ſ. Xenocra. ē ſup. factum abſtinens. i. abſtinentis, aī imbuti ſapīa. Sed dictum meretriculæ. ſ. phrynes, ē ſup. quoq;. i. ēt, pquam. i. ualde facetum. Enim p quia, adoleſcentibus. ſ. qbus eum depoſuerat, ſe eum corrupturā, deridentibus ſe. ſ. meretriculā, qa ipſa tā formoſa, & tā elegās. i. elegāti cultu, nō potuiſſet pellicere illecebris animum ſenis pou. i. ebrii, & rñdit flagitantibus, ideſt expoſcentibus precium uictoriæ pactum. i. de quo conueuerāt paciſcendo, ut uictor obtineret, ſepoſuiſſe, id eſt depoſuiſſe pignus cum his ſcilicet adoleſcentibus de homine non de ſtatua, atq; ita innuit Xenocratem ſtatuam eſſe. Vnde author. Poteſt ne continentia Xenocratis demonſtrari à quoquam uerius & proprius. ideſt argumentō ſumpto de re magis propinqua, quia res magis propinqua euidens eſt (Sunt tamen qui propius pro proprius ſcribant à proprie ſicut apud Iuuenalem, Egregius cœnat, pro magis egregie, quocirca, quia rara ſunt inuentu huiuſmodi comparatiua nominibus in ius finitis, ideo Aldus legit magis uere, magiſq; proprie) quam expreſſa eſt ab ipſa meretricula, quæ ſcilicet ſtatuam eſſe confeſſa eſt: q. d. ne quaquam. Nam phryne ex nulla parte labefecit pulchritudine ſua conſtantiſſimam abſtinentiam. ſ. ab illicita uenere, eius. ſ. Xenocratis. Videtur author uocabula confundere, ſed reuera una operatio reſpectu diuerſorum, continentiæ, & abſtinentiæ dici poteſt. Vnde, quia Xenocrates libidinem ſuam expleuit, continens dicendus fuit & quia pulchritudinem meretriculæ non attigit, abſtinens fuit. Quid rex Alex. ſ. Macedoniæ omnium potentiſſimus ſup. fecit, aut potuit in eum, an. i. nunquid potuit quatere. i. concutere, & mouere à continentiæ, aut abſtientiæ uirtute, eum. ſ. Xenocratem, diuitiis. i. offerendo diuitias? Probat, minime. Nam equidem. i. certe tu putes ideſt quilibet poſſit putare, ſtatuam tentatam ab illo æque, ideſt non magis fruſtra, ideſt ſine uoti conſecutione, quàm ſup. eū tentauit. (Aptior eſſet ſnīa ſi dixiſſet. ab illo quoq; eum æque fruſtra tentatum, ac ſtatuam putes) Rex ſup. miſerat ad eum uidelicet ad Xenocratem. legatos cum aliquot talentis. Quos, ſcilicet legatos perductos in academiā. i. in eā ptem Athena⁊, ubi Pla

to inſtituit literarum gymnaſia, cum prius deſertus fuiſſet locus, Xenocrates excepit. i. hoſpitio cepit, dr autem quis accipi propriæ ad menſam, apparatu ſolito ſibi. i. modico & copiis. i. facultatibus admodum paruulis. Et, inquit. die poſtero. i. poſtridie eius diei ſ. legatis interrogantibus cuinam uellet pecuniam. ſ. quā dono ab Ale. attulerat annumerari: quia ſignata erat, & ita numerabilis: unde & nummus dictus. inquit. Quid uos ſup. interrogatis. aut paratis facere: nō intellexiſtis cœna i. ex cœna heſterna. ſ. quam illis appoſuerat, me non indigere, ea. ſ. pecunia? Ita ideſt & ſic rex ſ. Alex uoluit emere l. oblata pecunia amicitiam philoſophi. ſ. Xenocratis, & ſupp philoſophus. ſ. iam ſæpe dictus Xenocrates, noluit uendere ſuam. ſ. amicitiam, quia q dona accipit, ſe, aut ſua, quodāmodo uēdit.

ℭ De Diogene.

Alexander vero cognomen inuicti aſſecutus, continentiā Diogenis Cynici vincere non potuit. ad quem, cum in ſole ſedentē acceſſiſſet: hortareturq́, vt ſi qua ſibi præſtari vellet, indicaret: quemadmodū erat in crepidine collocatus, ſordidæ appellatiōis, ſed robuſtæ vir præſtantiæ, mox inquit, de cæteris: interim velim à Sole mihi non obſtes. quibus verbis illa nimirum inhæſit ſententia. Alexāder Diogenem gradu ſuo diuitiis pellere tentat: celerius Darium armis. Idem *Syracuſis*, cum olera ei lauanti Ariſtippus dixiſſet: ſi Dionyſio adulari velles: iſta non eſſes. immo, inquit, ſi tu iſta eſſe velles: Dionyſio non adulareris.

THEOPHILVS.

Peruigilio. Peruigilium Cereris & liberi nocturna ſacra dicebantur. hic intellige de Bacchanali. de cuius licentia Liui. in bello Macedonico. De Cerealibus eſſet abſurdum, quippe q̄ ſuccubitu celebrari ſolebant, ut indicat Oui. in amoribus & in Metamor. ℣ Nobile ſcortū. Phryne tantas opes ex turpi quæſtu congeſſit, ut inſtauraturā ſe Thebarū mœnia ſuo ære polliceretur, dū modo titulum ſic inſcriberent. Alex. urbē, deleuit. Phryne meretrix inſtaurauit. hiſto. refert calliſtratus in eo quē ſcripſit de ſcortis, & Ianua in tributū repetit, explicato Propertii carmine qd alii non intelligebant Hæc quæ deletas potuit componere Thibas, Phryne tam multis facta beata uiris.

OLIVERIVS.

Alexander uero cognomen, De continentia Diogenis Cynici dicit quam Alexan. uincere non potuit. hic Sinopeius fuit, Iceſii Menſarii filius, quem fugiſſe dicuntur, cum pater publice menſam haberet, ac falſo pecuniam ſignaret. Eubolides uero dicit, non patrem, ſed ipſum monetæ falſam ſignationem feciſſe. alii putant eum ſponte patriam reliquiſſe. hic ueniens Athenas Antiſthenem comperit, à quo cum reſpueretur in diſciplina, (nam ſtatuerat neminem recipere) perſeuerantia illum uicit. pallium primum habuit duplex, ut quidam tradunt, & peram, in qua cibos ferebat, oiq; utebatur loco ad omnia & prandens, & dormiens, & loquens, cū ſcripſiſſet cuidam, ut ſibi cellam pararet, faciēte id illo tardius dolium pro domo habuit, æſtate i feruida harena ſe uoluebat hyeme coopertas niue ſtatuas amplectabatur, parans ſe his modis ad laborum tolerantiam. Idem eum uidiſſet puerum concaua manu bibentem, abiecit uile uas, quod habebat dicens, puer me uilitate ſuperauit, & homini natura abunde oīa ſubminiſtrauit. idem cum alium uidiſſet puerum, perfracto uaſe, pane concauo lenticulam ſuſcipientem, abiecit catinum dicens oīa eſſe deorum, & ſapientes deorum amicos eſſe. inerat illi teſte Laertio ſuauiſſimus ſermo, atq; in deſpiciendis aliis promptus. Nam ſcolam Euclidis dicebat eſſe bilem. Platon. auditorum conſumptionem, Dionyſia certamia, magna miracula ſtultoꝝ. oratores eſſe turbæ miniſtros, Grāmaticos admirari ſe dicebat, q Vlyxis mala requirerent, Muſicos mordebat, ꝙ cū lyræ cordas aptarent, ai incōcinnos mores haberent. Mathematicos carpebat ꝙ ſolē, Lunā, & ſidera intuerētur, q̄ uero erant an̄ pedes non curarent, Oratores itidē, ꝙ ſtuderent iuſta dicere, non autem facere, aliaq; q̄plura, q̄ eſſent lōgum referre. Huic ad ſolē ſedenti cū diceret Alex. pete qd uis ait, noli mihi umbram facere. & fama fuit, referente Laertio, Alex. dixiſſe, ſe uelle eſſe Diog. niſi eſſet Alex. hic deinde cum in æginam nauigaret à Pyratis comprahēſus, quoꝝ princeps fuit Crepalus, & Cretam deductus eſt, ut uenderetur. cū autē interrogaretur quid ſciret agere, dixit ſe ſcire uiris imperare; atq; ad præconem ait, prædica quis nā dominū ſibi uelit emere. ſedere prohibes, inquit, nihil refert, nam piſces q̄ocunq; iaceant emuntur. & cū uideret corinthiū quendam ꝑclara effigie, & habitu ingenuo Xenidem noīe, inquit, huic me uēde, quia dño indiget, eū digito denotans. quo Xenides audito, & inſpecto uiro, libentiſſime emit & corynthū adductum filiis ſuis ꝑceptorē dedit, & eū præfecit domui. ille autē Xenidi dicebat, eū ſibi parere oportere, q̄uis eſſet ſeruus, cum & medico et gubernatori q̄uis ſeruis ſæpius pareatur. cuius clariſſima præcepta ita comprobauit Xenides, ut ſæpe diceret, bonus demō domum meā intrauit, at ipſius Xenidis filios, (teſte Eubolo) poſt reliquas diſciplinas docuit equitare, arcus intendere, fundas rotare, atq; iaculari, in paleſtra cum eos ſe exercebat, grā tm̄ roboris cōparandi, & bone ualetudinis. tenebant pueri multa ex poetis, & aliis, tm̄ ex ipſo memoriter oēm illis Dioge. rō nem doctrinæ, ut facile memoriæ tenerent, breuiter collectā inſinuabat. deide eos miniſtrare docebat, leui contētos cibo ac uili, & aqua, illos ad cutē tōderi faciebat, deducebatq; incōpoſitos, ad uenationē aliquando exercebat. & cū teſte Cleomene, neceſſarii illum redimere uoluiſſent, ſeruos appellauit dicens, leones nutrientiū non eſſe ſues, ſed illos magis leonū. Senuit apud Xenidē ut Eubolus retulit, obiitq; an. xc. & à filiis Xenide ſepultus fuit. de illi' morte uariæ ſunt ſn̄iæ, illa tm̄ ꝓbabilior, quod deſiderio migrandi è uita, continendō ſpū, uitam exhalaſſet. ℣ Cognomen in. Alex. inuictus dictus Alex. In uictus.
eſt ꝙ à nullo uici potuerit, ſed oēs ipſe uinceret, & tm̄ Diogenis continentiā uincere non potuit. ℣ Cynici, eſt cognomen quorundā philoſophoꝝ à canibus acceptū. nā κυνος græce. latinæ canē ſignat, ꝙ ſicut canes natura mordaces ſunt, ſic eiuſmodi phi in ſectandis hoium uitiis mordaces eſſe uideantur. interrogatus Dioge. q̄re canis diceretur, rn̄dit, q a in eos, q dāt blandior, in eos, q non dant latro, malos uero mordeo. quī ēt ferunt in ſepulchro eius erectā fuiſſe colūnā, ſup qua canē è pario lapide ſculpſere. ℣ In crepidine, Crepido ꝑrupti ſaxi altitudo, in qua in aprico loco ad ſolē Diogenes cōſiderat ℣ Sordidæ, Quia Cynicus. i. Caninus phs diceretur. ℣ Quibus uerbis, Sicut Plu. refert in uita Alex. diſcedens Alex, ait, niſi Alex. eſſem uellē eſſe Diog. ℣ Idē Syra. Erat Ariſtippus in Diony. tyranni aula. ℣ Olera, Herbas domeſticas. Olus. n. dr quicqd in ortis naſcitur ꝑter arbores. ℣ Adulare, ut Priſcia tradit multa uerba idem ſignantia in utraq; uoce inueniuntur, ut populo populas, & populor popularis. & reuerto, tis, reuertor, teris, ſic adulo, las, adulor, ris, & tam cum accuſatiuo q̄ cum datiuo coniungitur. ℣ Eſſe, pro edere.

ASCENSIVS.

Alex. uero ſ. iam dictus rex Macedo. aſſecutus. ſ. uirtutē & felicitate bellica, cognomen, ideſt agnomen inuicti, non tam ꝙ à nullo uictus, q̄ ꝙ inuincibilis uidebatur, nō potuit uincere continentiā. i. q ſe intra limites paupꝛtatis cōtinuit, Diogenis. ſ. phi, cynici. i. de ſecta cynicorū ſic dictorum ſcd̄m Laertiū, ꝙ canyno more uiuebant, nam & rabide in uita oblatrabant, & cenſentes nullū naturale turpe, in ꝓpatulo cohibant, ad quem. ſ. Dioge. ſedentem in ſole, & ita apricantē, cū ſ. Alex. acceſſiſſet, & hortaretur ſup eū, ut indicaret, ſi qua. i. aliqua uellet ꝑſtari. i. exhiberi ſtatim ſibi. Ipſe quemadmodum erat collocatus in crepidine, ideſt prærupta ſaxi altitudine iuxta uiam, in qua mendici ſedere ſolent unde Iuue. Nulla crepidine uacat? &c ſunt tamen, qui in dolio uerſatili inuentum dicant iactitantem ſe ea habere manſionem, q̄ totos dies ſolem haberet incūbentē. Vir appellationis ſordidæ, q a cynicæ hoc eſt canynæ, ſed robuſtæ præſtantiæ. i fortitudinis ai, inquit. i. rn̄dit Alex. de cæteris ſup. indicabo tibi mox. i. ſtatim, Interim i. interea. ſ. dum cogitat, q d indicaret, uelim non obſtes mihi à ſole. i. præripiendo mihi ſolem. q. d. nihil à te peto, niſi ut non auferas ſolem quem dare non potes. Quibus uerbis illa. ſ. diuulgata ſn̄ia. ſ. oium mortalium, inhæſit. ſ. ais eorū. nimirū. ſ. haud dubie, Alex. tentat pellere diuitiis. i. per diuitias, Diogenem, ſcilicet philoſophum, gradu ſuo. ſ. conceptæ paupertatis, & libertatis nulli ubnoxiæ, celerius ſupple pellet gradu

OLIVERIVS.

Marcus Aemylius Lepi. bis conſul. Aulus Gelius. Aemylius, inquit, Lepidus & Ful. Flac. nobili genere ampliſſimiſq; honoribus, & ſummo loco in ciuitate præditi, odio inter ſeſe graui & ſimultate diutina conflictati ſunt, poſtea populus eos ſimul cenſores fecit, atq; ubi uoce præconis renunciati ſunt, ibidem in campo ſtatim nondum dimiſſa concione ultro uterq;, & pari uoluntate coniuncti complexiq; ſunt, exq; eo die, & in ipſa cenſura & poſtea iugi concordia fideliſſime amiciſſimeq; uixerunt turpe n. ſibi fore putabant priuatim diſſentire, cum publice in ſummo magiſtratu eſſent cõiuncti. ¶ Par uitæ, nã uitæ integritas honoribus congruebat. ¶ Diutinas longas. à diu diutinus. a die diurnus. Sũmæ poteſtati, collegio ſumme poteſtatis, ſcilicet cenſuræ non erat pene minor cõſulatu. ¶ Annalium. annales ſunt qbus annua geſta ſcribebantur.

¶ De M. Aemilio Lepido.

Marcus Aemilius Lepidus bis COS. & Ponti. Maxi. ſplendoreq; honorum par vitæ grauitate: diutinas, ac vehementes inimicitias cum Fuluio Flacco eiuſdem amplitudinis uiro geſſit: quas, vt ſimul cenſores renunciati ſunt: in campo depoſuit: exiſtimans non oportere eius priuatis odiis diſſidere qui publice ſumma iuncti eſſent poteſtate. id iudicium animi eius & præſens ætas comprobauit: & nobis veteres annalium ſcriptores laudãdum tradiderunt.

ASCENSIVS.

Marcus &c. Affert primum exemplum in Marco Aemylio dicens. Marcus Aemy. Lepi. bis conſul & Ponti. Maxi. & par. i. æqualis grauitate uitæ, ſplẽdori honorum, ideſt magiſtratuũ quos geſſerat, geſſit diutinas, ideſt longi tpis ac uehementes inimicitias cum Fuluio Flacco uiro eiuſdem amplitudinis, ſcilicet in honoribus. Quas, ſcilicet inimicitias depoſuit, ſcilicet Marcus Aemylius in campo, ſcilicet Martio, ut, ideſt poſtq̃ renunciati, ideſt per preconem iterum nunciati ſunt, & declarati. (Nam in comitiis collectis per puncta ſuffragiis, qui numerandis punctis præerant nunciabant preconi eos qui electi fuerunt, & preco electis renunciabat, ideſt iterum nunciabat, quod dico quia renuncio fere pro abnoo aut abdico & quod dicunt renego accipi ſolet) cenſores ſimul, ideſt uno tempore. exiſtimans, ideſt iudicans non opportere, ideſt nõ decere, eos qui iuncti eſſent publice, ideſt in adminiſtratione publica, ſumma poteſtate, utpotè cenſoria, quæ, in omnes ordines animaduertere poterat, diſſidere, ideſt pertinaciter diſſentire odiis, ideſt ſimultatibus & inuidiis priuatis. (Dixi diſſidere eſſe pertinaciter diſſentire. Nam ſedere dicitur quod firmiter placet, ut Aenid ſecunda. Et ſedet hoc animo perituræq; addere Troiæ Teq; tuoſq; iuuat &c. Et eiuſdem. iiii. Si mihi non animo fixum immotumq; ſederet &c. Vnde diſſidere firmiter diſſentire, & inde diſſidium.) Et, ideſt pariter ætas præſens, quæ tunc erat, comprobauit, id iudicium eius ſcilicet Marci Aemylii Lepidi, & ueteres ſcriptores annalium, ideſt librorum continentium qui annuos magiſtratus geſſerint, & quid in eis egerit traditurum. ſ. ſcripto laudandum nobis, ſcilicet poſteris ſuis.

¶ De Sexto Liuio Salinatore.

Sexti Liuii quoq; Salinatoris finiẽdarum ſimultatum illuſtre conſilium, ignotum poſteritati eſſe noluerunt. Is namq;, & ſi Neronis odio ardens in exilium profectus fuerat, teſtimonio eius præcipue afflictus, tamen, poſtquã eum inde reuocatum ciues collegam illi in conſulatum dederũt: & ingenii ſui, quod erat acerrimũ & iniuriæ, quã grauiſſimam acceperat: obliuiſci ſibi imperauit. ne ſi diſſidente animo conſortium imperii vſurpare voluiſſet pertinacem exhibendo inimicum, malum COS. ageret. quæ quidem mentis ad tranquilliorem habitum inclinatio, in aſpero ac difficili temporum articulo, plurimum ſalutis vrbi noſtræ, atq; Italiæ attulit. quia pari virtutis impetu connixi, terribiles punicas vires, contuderunt.

OLIVERIVS.

Salinator. Sexti quoque Liui. Quanta fuerit inter Liuium Salinatorem & Claudum Neronem cum acerbitate diſſenſio, ſatis in capitulo de cenſura diligenter annotauimus. Salinatoris. Salinator dictus eſt à lege quam arctiſſimam, & populo maxime moleſtam de uendendo ſale tulerat, ob quam deinde damnatus eſt. nam cum primum conſulatum abiit, à Claudio Nerone illi dies dicta ſt ad populum. & cũ omnes tribus ei maxime forent infenſæ præter Metiam, facile damnatus eſt, quam ignominiã adeo moleſte tulit, ut rus migrarit, & per multos annos urbe & omni cœtu careret hominum. octauo ferme poſt damnationem anno. M. Claudius. Marcellus & Marc. Vale. Lepi. conſules eum reduxerunt in urbem, ſed erat ueſte obſoleta, capillo, barbaq; prolixa, præ ſe ferens inſignem in uultu habituq; memoriam, ignominiæ acceptæ, quem cenſores tondere, ſqualoremq;, deponere & in ſenatum uenire, ac omnibus publicis muneribus fungi coegerũt. Cum igitur reſpublica graui, & diutino bello punico ſecũdo premeretur, multiſq; cladibus exhauſta uiris fortibus eſſet, non facile inueniebantur q̃ digni forent quibus committeretur imperium, itaq; comitiis conſularibus Claudio Neroni declarato conſuli, par ei collega quærebatur, nec quiſquam in toto populo inueniri potuit Sexto Liuio præferendus, aut certe adæquandus, uel q̃ cæteri (ſiqui erant) longe impedirẽtur, uel q̃ nullus par huic uirtute appareret. Quare omnium ſuffragiis, recuſanti ac prope inuito conſulatus demandatus ẽ. Quo facto de reconciliatione etiam gratiæ in ſenatu actum eſt, erant autem inimicitiæ inter eos, ut ſupra diximus. q̃ damnationis, & exilii ſui dux & auctor fuiſſet Nero. Hoc ergo ac acerbiores, indignioreſq; liuio ſuas calamitates faciebat, q̃ ſe ſpretum in ea fortuna credebat Itaq; his magis implacabilis erat, & nihil opus etiam reconciliatione dicebat, acrius & intẽſius omnia geſturis, timens ne creſcendi ex ſemine college poteſtas fieret. Vicit tamen auctoritas ſenatus, & patriæ cecitas, ut depoſitis ſimultatibus quæ inter ipſos diu fuerant, cõmuni conſilio, rempub. inuicem adminiſtrarent. ¶ In exilium. Rus migrauit. ut Liuius tradit. ¶ Acerrimum uehemens, aſperimum. ¶ Imperauit. Rene imperauit quia ſeipſum uicit. ¶ Diſſidente. diſcordante. diſcrepante. ¶ Conſortium coniunctionem. collegium. ¶ Articulo momento, & inclinatione. ¶ Punicas uires, quia ut ſupra diximus Haſdrubalem Hanniba. fratrem cum innumeroſo exercitu uictum, contuderunt. Conſortium.

ASCENSIVS.

Sexti quoq; &c. Ordo ẽ. Annalium ſup. ſcriptores noluerunt quoq;, ideſt etiam conſilium illuſtre, ideſt præclarum Sexti Liuii Salinatoris finiendarum ſimultatum, id eſt q̃ cœpit ad finiendas ſimultates, ideſt occulta odia, eſſe ignotum poſteritati, quia etiam illud tradiderunt laudãdum. Namq; pro quia, is, ſcilicet Salinator etſi, ideſt q̃q̃. fuerat profe. in exi. ſcilicet in rus ubi exulabat, ardens, ideſt incẽſus, odio neronis. ſcilicet claudii, à quo illi dies dicta fuerat, afflictus p̃cipue teſtimonio eius, ſcilicet Claudii neronis, tamẽ poſtquã ciues, ſcilicet Roma. dederunt, ideſt per ſuffragia, eum, ſcilicet Salina. reuocatum inde, ſcilicet ab exilio in patriam illi, ſcilicet neroni, collegam in, ideſt ad conſulatum, ſcilicet gerendum, Imperauit ſibi, ideſt coegit ſeipſum obliuiſci, & ideſt ſimul, ingenii, ideſt ingenitæ à natura qualitatis animi, quod ſcilicet ingenium erat acerrimum, & iniuriæ, quã, ſcilicet iniuriam acceperat grauiſſimam, adeo autem id ſibi imperauit, ne ſi uoluiſſet uſurpare conſortium, ideſt ſortitionem imperii, ageret conſulem malum, ideſt agendo quæ conſulis eſſent, exhiberet ſe conſulem malum, exhibendo. ſ. ſe inimicum pertinacem. ſ. in inimicitiis. Quæ quidem inclinatio mentis, ſcilicet eius, ad habitum. i. firmam qualitatem animi, tranquilliorem, ideſt ſedatiorem, & mitiorem attulit urbi noſtræ, ſcilicet Romæ, atq;

mæ atq; Italiæ.ſ.reliquæ, plurimum ſalutis.in aſpero atq; diffi cili articulo temporum.ſ.quo Anni. Roma uexabat, quia ipſi iam concordes facti, conniri.ideſt contendentes, pari impetu uirtutis, contuderunt uires punicas terribiles.ſ.toti Italiæ.

THEOPHILVS

¶ Sexti. quidam codices habent ſicuti.

OLIVERIVS.

CLarum etiam in Afric. ſu.P. African⁹ ſuperior & T. Gracchus Tyberii, & Caii gracchorũ pater, rerum geſtarum magnitudine, & honorum, atq; uitæ dignitate illuſtres uiri, diſſenſerunt ſæpenumero de rep. & eius cã, ſiue aliqua alia re non amici fuerunt. Ea ſimultas cum diu manſiſſet & ſolẽni die Ioui epulum libararetur, atq; id ob ſacrificiũ ſenatus in capitolio epularetur, fors fuit, ut apud eandem menſam duo illi iuncti locarentur, tum quaſi diis immortalibus in conuiuio Iouis optimi maximi dextras eorum conducentibus, repente amiciſſimi facti, neq; ſolum amicitia icepta ſed affinitas ſimul inſtituta. nã P. Scipio filiam uirginem habens iam uiro maturam ibi iũ, eodem loco deſpõdit eam Tyberio Graccho. quem probauerat, elegeratq; exploratiſſimo iudicii tpe, dum inimicus eſſet. Liui. de bello macedo. lib. viii. parum conſtare dicit inter auctores, utrum poſt mortem patris deſponſata fuerit, & nupſerit filia Africani Graccho. an ueræ illæ opiniones ſint, grachũ, cum L. Scip. in uincula duceretur, nec quiſquam collegarum auxilio eſſet, iuraſſe ſibi inimicitias cum Scipionibus manere, nec ſe gratiæ quærendæ cã qcq̃ facere, ſed in quẽ carcerẽ reges, & iperatores hoſtiũ ducentẽ uidiſſet P. Africanũ, in eũ fratrem eius duci nõ paſſurũ. Senatũ eo die forte cœnantẽ in capi. cõſurrexiſſe, & petiiſſe, ut inter epulas graccho filiã Africa deſpõderet, qbus ita in publicũ ſolẽne ſpõſalibus rite factis, cũ ſe domũ recepiſſet Scipio, æmiliæ uxori dixiſſe, filiã ſe minorẽ deſpondiſſe, cũ muliebriter idignabũ da q;, nihil de cõi filia ſecũ cõicatũ, aut cõſultũ fuiſſe, adiecifſetq; nõ ſi T. graccho daret, expertẽ conſilii debuiſſe matrẽ eſſe. lætũ Scip. tã concordi iudicio, & ipſi deſponſatã rñdiſſe. Scipio ex duabus filiabus maiorẽ natu P. cor. Naſicæ. minorẽ huic graccho deſpondit. ┌ Menſæ ſacra. Mos annuus, & ſolẽnis erat Romæ, ut epulæ Iouis i capito. celebrarentur, quo principes cõuenientes diſcũbebant, & epulabantur. ┌ Filiã quoq; corneliã quã genuit ex tertia æmilla, Paull Aemilii filia.

ASCENSIVS.

CLarũ &c. Ordo eſt. Exẽplũ inimicitiarũ poſitarũ, ſupp. fuit ẽt clarũ. i. illuſtre, in Africano ſuperiore. i maiore, ac ſup. in Tybe. G. Siqdẽ. i. qñquidẽ, ipſi diſceſſerunt iũcti amicitia, & affinitate, ab ea ſup. menſa Iouis in capito. Ad cu. m. ſa i. ſacrificia ipſi uenerant diſſidentes, odio. i. pp odiũ. Eni pro quia Scip. non cõtentus cõicaſſe concordiã cũ grac. ſ. Ty. epulo. i. in ſolẽni cõuiuio Iouis. i. qđ fiebat ex oblatis Ioui, in capi. ſenatu authore. i. interueniẽte authoritate ſenatus, q eos, ut reconciliarẽtur, epulo ſimul itereſſe uoluit, deſpõdit quoq;. i. inſup, ptinus ibidẽ. i. in epulo, ei. ſ. Ty. g. corneliã filiã ſup. ſuã.

OLIVERIVS.

SEd huiuſce. g. hu. Cic. Gabinio conciliatur, huic Gabinio cice. reſtiterat, ne ſupplicatio decerneretur; ob res geſtas in Syria. ut ex ipſo cicero. deprehenditur ad Atticũ. qui hoc inquit, nequeo differre ad idus maias. ſenatus diuiſus fuit in ſupplicatione Gabinio deneganda, hunc autem Gabiniũ

¶ De Africano, & Tiberio.

CLarum etiam in Africano ſuperiore, ac Tib. Graccho depoſitarum inimicitiarum exemplum. ſiquidem ad cuius menſæ ſacra, odio diſſidentes uenerant: ab ea & amicitia, & affinitate iuncti diſceſſerunt. non contentus enim Scipio authore ſenatu, in Capitolio, Iouis epulo cum Graccho concordiã cõmunicaſſe: filiam quoq; ei Corneliã protinus ibidem deſpondit.

¶ De Cicerone.

SEd huiuſce generis humanitas etiam in M. Cicerone præcipua apparuit. A. nãq; Gabinium repetũdarum reũ ſummo ſtudio defendit: qui eum in conſulatu ſuo urbe expulerat. Idẽq; P. Vatinium dignitati ſuæ ſemper infeſtum, duobus publicis iudiciis tutatus eſt: ut ſine ullo crimine leuitatis, ita cum aliqua laude. Quia ſpecioſius aliquanto iniuriæ beneficiis uincuntur. quàm mutui odii pertinacia penſantur.

¶ De P. Pulchro.

CIceronis autem factum adeo viſum eſt probabile: ut imitari id ne inimiciſſimus quidem illi P. Cl. Pulcher dubitauerit. q inceſti crimine à tribus Lentulis accuſatus, unum ex his ambitus reum patrocinio ſuo protexit: atq; in animum induxit, & iudicem, & prætorem, & teſtem, Veſtæ ædem intuens, amicum Lentulo agere. Intra quam ille ſalutem eius fœdo crimine obruere cupiens, hoſtili uoce perorauerat.

cum Clodio in cice. ſenſiſſe intelligimus, quem poſtea reuocatus depoſitis inimicitiis Cice. defendit. fuerat autem maieſtatis poſtulatus à lentulo flaminis filio, quem poſtea de ambitu in petitione conſulatus reum fecit P. Scylla. ſed uetus erat Gabinii cum cice. inimicitia ob damnatorũ ſupplicia. inter quos Gabinius qdam fuerat, huius Gabinii propinquus. Gabinius ille coniurationis conſcius traditus fuerat Craſſo cuſtodiendus, de quo poſtea cum cæteris ſupplicium ſumptũ eſt. De hac autem inimicitia multis in locis apud cice. nobis uidere licet. ſed in primis in oratiõe gratiarum actiõe, quam ad populum habuit, ſiue ad ſenatum, ubi ait Luci. Piſo. Tu me auſus iſto oculo, non dicam iſto animo, iſta fronte, non uita, tãto ſupercilio. nõ enim poſſum dicere tantis geſtis cum Gabinio conſociare conſilia peſtis meæ? De reconciliatione uero, ac defenſione multa uidere poſſumus in epiſtola quam ad Lẽtulum ſcribit lib. i. ubi Lentulus ex cice. quæſiſſe uidetur q̃re Vatinium defenderit, & laudauerit. ┌ Repetundarum. Repetundarum accuſari dicebantur, qui uel prouincias, uel ſocios P. R. aliquo modo expilaſſent, uſi à repetundis rebus uel ui, uel dolo erepitis, repetundarum, & quod repetundis poſtulari quiſpiam dicebatur. ┌ Qui eum in conſulatu ſuo. nam hic A. Gabinius. & L. Piſo conſules erant, qui promulgante legem P. Clodio, cicer. urbe eiecerunt. Repetũdarũ accuſatus

THEOPHILVS.

IDem P. Vatiniũ Cic. cũ Vatinio rediit in grãm. In hũc Vatiniũ antea dixerat cice. accuſatũ ambitus à Paulo, uel M. Licinio craſſo, cuius rei adhuc extat orõ cice. de quo ẽt in epiſtolis ad Atti. deprehenditur, & in ea quã ſupra dixi ad Lentulũ, ad Atti. uero ſic ait. Quin ẽt Pau. nr̃ pductus teſtis in Sextiũ cõfirmauit ſe nomẽ Vatinii delaturũ, ſi M. Lucin. cunctaretur, & hunc in cic. cũ clodio cõſpiraſſe opinio eſt, cui deĩn recõciliatus patrociniũ ſuũ dedit. ┌ Duobus pu. i. ambitus, & repetũdarũ, publica iudicia dicebãtur, q ad rẽp. ptinent, de qbus lata lex eſt, ut ambitus, repetundarũ, maieſtatis leſæ. ┌ Quia ſpe. Snia non ſolũ pl̃ica, ſed ẽt religioſa. ┌ Mutui. qa ſi qs me oderit, ergo illũ pi odio pſequor.

ASCENSIVS.

SEd hu. i. manſuetudo huiuſce gñis. ſ. in recõciliatione, & exhorabilitate, appuit ẽt pcipua in Ci. ſ. Tullio. nãq; pro qa, ipſe defendit. ſ. in foro iudiciali, A. Gabiniũ, reũ. i. accuſatũ, repetundarũ. i. crimine rerũ, & pecuniarũ, qbus pulnecũ dicebatur ſpoliaſſe reſtituendarũ obnoxiũ, q. ſ. Gabinius, expulerat eũ. ſ. cice. urbe. ſ. Ro. ſup. in cõſulatu ſuo. i. cũ ipſe Gabinius eſſet cõſul. Idẽq;. i. & idẽ. ſ. cic. tutatus ẽ duabus publicis iudiciis Vatiniũ ſp infeſtũ. i. q fuerat ſemp infeſtus. ſ. contrarius, & uim inferens dignitati ſuæ. ſ. cic. Tutatus ẽ inq̃, ut. i. quẽadmodũ ſine ullo crimine leuitatis. i. inconſtantiæ, ita cũ aliq̃ laude. ſ. humanitatis, & caritatis in rẽp. qa iniuriæ uincuntur. i. ab eo, q eas accepit, ſpecioſius. i. decẽtius aliquãto, bñficiis. i. uincendo aduerſariũ bñficio, q̃ penſantur i. cõpenſantur ptinacia odii mutui. i. reponẽdo odiũ p odio.

OLIVE.

CIcer. aũt factũ hoc pulcherrimũ cice. factũ P. clodi. eius inimicus, æmulatiõe ueluti q̃dã, imitatus eſt, nã unũ ex trib⁹ lentulis, à qbus fuerat i ipſa ſalute grauiter oppugnatus, deĩn ãbitus reũ, ſuo p̃ocinio defendit. ┌ Inceſti crimine, q intro iſſet ad matronas bonæ deæ ſacra celebrãtes, qbus uiris intereſſe nõ licebat, captus. n. amore põpeianæ uxo. cæſ q. Clodii inceſti poſtulatus

forte eo anno põtifex maximus erat, ſub habitu muliebri domum Cæſ. ubi ea ſacra fiebant, ingredi auſus eſt, & cognitus à mulieribus, inde turpiter cæſus eiectus. deinde etiã ſorores tres ſuas uiolauerat. unde in oratione pro domo ait. Qui non pluris faceret tres ſorores, quam bonam deam. inueni etiam, qui dicerent, uirginem ueſtalem uiciaſſe. ¶ A tribus lẽtulis, ſcilicet à Publio, à Lucio, à Caio Lentulo.

¶ De Caninio Gallo.

CAninius autẽ Gallus reum pariter atq; accuſatorem admirabilem egit: &c. C. Antonii, quem damnauerat, filiam in matrimonium ducendo, & M. Colonium, à quo damnatus fuerat, rerum ſuarum procuratorem habendo.

¶ De Cœlio Ruſo.

COelii vero Rufi vt vita inquinata, ita miſericordia: quam Q. Pompeio præſtitit: probanda. cui à ſe publica quæſtione ꝓſtrato, cum mater Cornelia fideicommiſſa prædia non redderet: atq; iſte auxilium ſuum literis imploraſſet: pertinaciſſime abſenti affuit. Recitauit & eius epiſtolam in iudicio vltimæ neceſſitatis indicem: qua impiam Corneliæ auaritiam ſubuertit. factum propter nimiam, & eximiã humanitatem, ne ſub Cœlio quidem authore repudiandum.

ASCENSIVS.

CIceronis &c. Miro artificio in cõnectendis exẽplis uſus ẽ dicitur factũ autem Cice. uiſum eſt. ſ. R. probabile, adeo, ideſt in tãtum, ut ne inimiciſſimus quidem illi. ſ. Ci. uidelicet Publius pulcher. dubitauerit imitari id, qui accuſatus à tribus lentulis. ſ. Lu. Publio & Caio, crimine inceſti. ſ. commiſſi aut quod uoluerit committere in æde bonæ deæ in habitu muliebri, cum initia ſacris bonæ deæ, proterit. ſ. poſtea, ſuo patrocinio. i. ut dicunt aduocatione. Vnũ ex his ſ. tribus Lẽtulis, reum ambitus ideſt criminis affectati regni, aut alterius dominationis malis artibus, atq; induxit in animum, ideſt frangendo animũ ſuum ſibi ipſi imperauit agere. i. exhibere ſe lentulo, amicum, & iudicem, & prætorem, & teſtem (tres enim illas perſonas tunc ferebant) intuens ædem ueſtæ. i. cum eſſet in conſpectu ædis, & ita memor eſſet contumeliæ ſibi illic obiectæ, intra ꝗ ſcilicet ædem, ille. ſ. lentulus cupiens obruere. i. opprimere fœdo, ideſt turpi crimine, ſalutem eius. ſ. Publii Clodii pulchri, perorauerat. ideſt impetrauerat orando uoce hoſtili, ut. ſ. clodi. in exilium agatur.

OLIVERIVS.

CAninius autem gallus Antõ multos in achaia ſpoliauerat, nactus de exercitu ſyllano equitum turmas, deinde græci, quos ſpoliauerat, traxerunt Antonium i ius ad M. Lucullũ prætorem, qui ius inter pegrinos dicebat. egit ꝓ græcis Gallus. & tũ adoleſcentulus. Q. Gallus ſignari uꝛ, quẽ ambitus reũ Cice. defendit, hic. n. cũ eſſet præturæ cãdidatus, dederat gladiatoriã ſub titulo patris, ꝗ in ædilitate quã antea geſſerat, uenas non habuerat, hæc Aſco. uerũ Anto. repetundarũ reus à Luculo dãnatus ẽ. uel ut alii dĩt à Caninio gallo. ꝗ ei poſtmodũ recõciliatus filiã duxit uxorẽ. M. Coloniũ. caninius accuſatus eſt ambitus apud M. Coloniũ, ꝙ in ꝑturæ petitione cãdidatus gladiatoriã populo dediſſet, ut fauorẽ eius amplecteretur, ſub excuſatione funeris patris, diceret gladiatores illos in funere pr̃is dediſſe. tamen ab illo dãnatus ẽ, quẽ deinde acerrimũ ſuarũ re℞, & dignitatis ꝓcuratorẽ hũit. ¶ Reũ ad. Coloniũ, ¶ Accuſatorẽ ad M. C. Antoniũ refertur.

ASCENSIVS.

CAni. autẽ ga. egit. i. repreſentauit ſeipſum pariter reum atq; accuſatorẽ mirabilem, ducendo, & . i. ſimul, in matrimoniũ filiã Caii Antonii, quem damnauerat ut accuſaret, & habendo Marcum Colonium, à quo fuerat damnatus, & ita reus, procuratorem rerum ſuarum.

OLIVERIVS.

COelii quoq; Rufi. ut Coelius rufus Q. Põp. defendit, à ſe pub. qõne ꝓſtratũ, ꝙ uidelicet reſtiterat P. ſulpi. tri. ple leges ꝓmulganti de exulibus reuocãdis, de nouis ciuibus, libertiniſq; diſtribuendis, de Mario aduerſus Mithridatẽ creãdo duce, & ideo uita ipſius Cælii ingnata dignoſcit, ſi ꝑtinaciter has ꝑniciosas leges defendere uoluerit. Alter Cœlius bello ciuili ꝑtor ſeditiões in urbe cõcitauit, plebẽ nouarũ tabularũ ſpe ſollicitauit, ſed abrogato magiſtratu pulſus urbe, Milõi, ꝗ fugitiuorũ exercitũ cõtraxerat ſe cõiũxit, & utriq; cũ bellũ molirent interfecti ſunt. Ci. ad attic. Nos ꝓuinciæ cœliũ ꝑfecimus puerũ inges, & fortaſſe ſatuũ, & nõ grauẽ, & nõ con

Cælii ruffi, uitia et uirtutes.

tinentẽ, fuit aũt Cic. q̃ſtor in ꝓuincia, & hic tribu. quoq; pleb. fuit ſtudioſiſſimus milonis, conatuſq; eſt legibus obſiſtere, quas contra milonem Pompe. tulerat, unam de cæde, alterã de ambitu. contra uero Q. Pompeius collega eius clodio familiariſſimo, omnem ſectam eius ſe palam ſequi profitebatur nam dixerat in concione paucis poſt diebus ꝗ Clodius fuerat occiſus. Milo dedit quem in curia ſepeliatis, dabo, quem in capitolio ſepeliatis. Cœlius ergo publica quæſtione. Q. Pompeium proſtrauerat, ꝙ tribunatũ ſuum ſeditioſe geſſerat, multũ in excitando aduerſus milonẽ præſertim, cuius amiciſſimus erat Cœlius, ipſius, autem Cœlii uitam inquinatam. i. quem parum pudice adoleſcentiã habuiſſe fama fuit, immo uero libidinoſe. nam cum accuſaretur aurum clodii ſumpſiſſe, forſitã corrupti uenenum Luccio domino miſerunt accuſatores cælio ad ſuſpitionem firmandam libidines obiecerunt, amores, adulteria, inuſitata conuiuia, commeſſationes, cantus, ſymphonias, nauigia. Idem familiam hiſpei, & huius Qu. Pompei poſtulauit, ſed tunc probata eſt eius adoleſcentia, cum Q. Pompeium. quem publica qõne proſtrauerat, defendit cũ opprimeretur à Cornelia grachorum matre. ¶ Vita inquinata ꝙ multis uoluptatum generibus abuteretur, ut ſupra diximus. ¶ Publica quæſtione, nam accuſauit eum. ꝙ ſeditioſum tribunatum geſſiſſet, & populum excitando aduerſus milonẽ, cuius amiciſſimus erat cælius. Vel publica quæſtione, ꝙ partes marii defendit aduerſus Quintum Pompeium & Syllam Conſ. ¶ Proſtrato, ꝙ in ea contentione Quint. Pompeii filius occiſus eſt, & ipſi conſules uix euadere potuerunt. ¶ Mater cornelia, per excellentiam dixit, ꝙ uidelicet adoleſcentes illos genuerit excellentis ingenii, mirificæq; naturæ, ſed patriæ ſeditionibus ſuis pernicioſos. hæc autem Quin. Pompeii nutrix fuerat. & illius bonorum procuratrix, nam hic paruulus in tutelam eius datus eſt, poſtea adultus factus, cum ſua bona repoſceret, illa ſe daturam negabat. ¶ Prædia, quia fundũ ſuum occupabat. ¶ Vltimo neceſſitatis, ut etiam ab inimico auxilium petere cogeretur. ¶ Factum, uirtus, nec in homine quidem uitioſiſſimo contemnenda eſt.

ASCENSIVS.

COelii &c. Ordo eſt, uero pro ſed, ut, ideſt quemadmodum uita Cælii ruffi, inquinata ſupp. fuit, ideſt polluta crimine, ita miſericordia, quam ipſe præſtitit Quinto Pompeio probanda ſupple fuit. Cui. ſcilicet Quinto Pompeio proſtrato. Ideſt ſuperato à ſe publica quæſtione, ideſt inquiſitione, cum cornelia mater, ſcilicet gracchorum, nõ redderet prædia commiſſa, ideſt credita fidei, ſcilicet ſuæ, ideſt qua acceperat ad uſum pupillorũ, atq; lex, ideſt quæ iubet orphanis, & pupillis patrocinari, aut ut alii legunt, atq; iſte, ſcilicet Quint. Pompeius, imploraſſet literis, ſcilicet ad eum miſſis auxilium ſuum, affuit, ideſt auxilio fuit pertinaciſſime abſenti (ergo non dicas affuit, ideſt preſens fuit, ſed auxilio fuit.) Et recitauit in iudicio epiſtolam eius, indicem, ideſt indicatricem. Vltimæ neceſſitatis. quæ, ſcilicet epiſtola ſubuertit, ideſt deſtruxit auaritiam corneliæ impiam, quia uolebat minores patrimonio ſuo fraudare, factum, ideſt quod factum ſup. eſt ne quidem, ideſt non etiam repudiandum ſub cælio authore, ſcilicet adhuc ignobili, propter nimiam, & eximiam humanitatẽ ſup. eius uidelicet cælii.

THEOPHILVS

QVintum Pompeium. Pompei magni F. ¶ Mater cornelia quæ magno pompeio uiro ſuperſtes in urbem rediit, & occupata bonorum poſſeſſione, exulem filium non impartiebatur.

Oliuerius.

OLIVERIVS.

Libidinis impetus.

MAgna cura præcipuoq; ſtudio. De abſtinentia, & cōtinentia dicturus, præfatione quadam utitur, ut oſtēdat quàm pernitioſiſſimæ peſtes ad omnem ciuitatis ſtatum euertendum ſint auaritia, atq; luxuria, quæ duabus his uirtutibus, ueluti quibuſdam frenis inhibitæ, hominum pectoribus dominari nō poſſunt. Exempla igitur ponit eorum, qui in his uirtutibus pſtantiſſimi fuerunt. ¶ Quia demum penates, quod de Ro. urbe legitur. nam ut ſæpe diximus nulla unq̄ reſp. fuit maior, nec ſanctior, nec bonis exemplis ditior, nec ubi tantus, ac tādiu paupertatis, ac parſimoniæ honos habitus ſit, nec in quam ciuitatem tam ſera commigrauerint luxuria, atq; auaritia, ubi q̄to minus rerum, tanto minus cupiditatis. nuper diuitiæ, auaritia, & abundantes uoluptates deſiderium per luxum, atq; libidinem pereundi, perdendiq; omnia inuexere.

¶ De Abſtinentia & Continentia. Cap. III.

MAgna cura, præcipuoq; ſtudio referendum eſt: quantopere libidinis, & auaritiæ furori ſimiles impetus, ab illuſtrium virorum pectoribus, conſilio, ac ratione ſummoti ſunt. quia ii demum penates, ea ciuitas, id regnum, æterno in gradu facile ſteterit: vbi minimum virium veneris, pecuniæq; cupido ſibi vendicauerit. Nam quo iſtæ generis humani certiſſimæ peſtes penetrauerint, iniuria dominatur: infamia flagrat. igitur contrarios his tam diris vitiis mores, commemoremus.

¶ De Scipione.

QVartum & viceſimum annum agens Scipio, cum in Hiſpania, Carthagine oppreſſa, maioris Carthaginis capienda: ſumpſiſſet auſpicia. multoſq; obſides, quos in ea vrbe Pœni clauſos habuerant: in ſuam poteſtatem redigiſſet: eximiæ inter eos formæ virginem ætatis adultæ, & iuuenis, & cœlebs, & victor: poſtquam comperit illuſtri loco inter Celtiberos natā, nobiliſſimoq; gentis eius Indibili deſponſatam: accerſitis parentibus, & ſponſo, inuiolatam tradidit. aurum quoq; quod pro redēptione puellæ allatum erat: ſummæ dotis adiecit. Qua continentia, ac munificētia, Indibilis obligatus, Celtiberorum animos Romanis applicando, meritis eius gratiam debitam retulit.

ASCENSIVS.

MAgna cura &c. Præfatio eſt in titulum de abſtinentia, & cōtinentia. Ordo aūt eſt. ē Referendum. i. recitandū, magna cura, & præcipuo ſtudio, quantopere, ideſt quanta opera, & diligentia, impetus auaritiæ, & libidinis ſimiles furori. i. inſaniæ cuidam, ſummoti ſunt conſilio, ac ratione, ab pectoribus uirorū illuſtriū. Quia ii demum. i. denique penates, ea ciuitas, & id regnum ſteterit. (Eſt ergo zeugma ab inferiore) facile i æterno gradu, ubi ideſt in quo, aut in quibus, cupido ueneris. i. libidinis, & pecuniæ, uendicauerit. i. appropriauerit ſibi minimū. i. minimam partem uirium Nam quo. i. ad quos penates, ad quam ciuitatem, & ad quod regnum iſtæ certiſſimæ peſtes humani generis, ſcilicet libido, & auaritia, penetrauerint, ibi iniuria dominatur, infamia flagrat. Igitur commemoremus mores contrarios his tam diris uitiis, hoc eſt obſeruationes abſtinentiæ, & continentiæ.

OLIVERIVS.

QVartum, & uiceſimum annum Scipio, ut ſupra diximus, quartum & uiceſimum natus annum in Hiſpania dux declaratus, cum proximam prouinciam tenuit Carth. nouam munitiſſimam urbem & punicis opibus refertam ui cæpit, & militibus diripiendam conceſſit, erant in ea forte Cartha. ſ. obſides, inter quos, & uirgo pulchritudinis prope admirabilis, ut quocunq; ſe uerteret oium in ſe conuerteret oculos. quæ cum ad Scip. deducta eēt ab ea ſtatim Scipio percunctatus patriā, parentesq; inter cætera cognouit, deſponſatam eam principi celtiberorū adoleſcēti, cui Luceio nomē erat, extemplo igitur parentibus, ſpōſoq; à domo accitis, cūinterim deperire eū ſponſæ amore cognoſceret, ubi primum uenit, accuratiore eum ſermone, q̄ parentes alloquitur, Iuuenis inquit, iuuenē appello, quo minor ſit inter nos huius rei uerecūdia, ego cū ſponſa tua uocata à militibus nfis ad me deducta eſſet, audiremq; eā tibi cordi eſſe, & forma faceret fidē, q ipſe ſi frui liceret ludo ætatis, præſertim in lecto, itioq; amore, & nō reſp. aīum nfm occupaſſet, uenlā mihi dari ſpōſā uehementius amati poſſet. ueꝝ tuo cuius ē ſpōſa amori faueo. fuit ſpōſa tua apud me, eadē q̄ apud ſoceros tuos parēteſq; ſuos uerecūdia ſeruata tibi, ut i uiolatū, & dignum à me dari tibi donū poſſet, hāc mercedē unā paciſcor, ut ꝓ eo munere amicus P. R. ſis, & ſi uirū bonū credis eſſe, qualē patrem, patruumq; iam ante hæ gentes norant, ſcias multos noſtri ſimiles in ciuitate Ro. eſſe, neq; ullū in terris populum hodie dici poſſe, qui minus tibi hoſtem, tuiſq; eſſe uelis, aut amicum malis. adoleſcens pudore ſimul, gaudioq; perculſus dextram Scip. tenens, deos omnes inuocare ad gratiam illi proferendam, quæ iam ſibi nequaq̄ ſatis facultatis pro ſuo animo atq; illius erga ſe eſſet. parentes inde cognatiq; uirginis appellati, qui quū gratis ſibi redderetur uirgo, ad quā redimendā ſatis magnum auri pondus attuliſſent, orare Sci. ut id à ſe donum acciperet, cœperunt. haud minorem eius rei apud ſe gratiam futuram eſſe affirmantes, q̄ redditæ inuiolatæ foret uirginis, Sci. quū tantopere peterēt, accepturum ſe pollicitus, poni ante pedes iuſſit. uocatoque ad ſe Luceio, ſuꝑ dotē inquit, quā accepturus à ſocero es, hæc tibi à me dotalia dōa accedēt. aurūq; tollere, ac ſibi iuſſit hr̄e. his lætus donis, & honoribus dimiſſus domum. impleuit populum laudibus, & meritis Scipio. ueniſſe diis ſimillimū iuuenem uincētem oīa, tum armis tū benignitate, atq; beneficiis. Itaq; delectu clientulū habito cum mille trecentis eq̄tibus infra paucos dies ad Scip. rediit. Hæc Li. At A. Gellius ſuꝑ tanta huius rei uirtute neſcio quid ſuſpitionis à Val. Anciate uī afferre dicit. n. ………… græcus hō, qui ………… appellatus eſt, facili atq; alacri facundia fuit. Is cum de Alex. regis laudibus ſcriberet, uicti, inq̄t hoſtis uxorē facie inclytam mulierem uetuit conſpectum ſuum deduci, ut eam, ne oculis quidē ſuis contingeret. Lepida igitur qō agitari poteſt, utrum uideri cōtinentiorē par ſit P. ne Africanū ſuperiorē, q Carth. ampla ciuitate in Hiſpa. expugnata uirginē tēpeſtiuā, forma egregia nobilis uiri hiſpani filiā, captā ꝑductāq; ad ſe, pri inuiolatā reddidit, an regē Ale. q̄d Darii regis uxorē eandē, eiuſdēq; ſororē ꝑlio magno captā, quam eſſe audiebat exuberanti forma, uidere noluit, producīq; ad ſe prohibuit. ſed hanc utranq; declamatiūculā ſuꝑ Alex. & Scip. celebrauerint hi, q̄bus abunde ingenii & ocii uerboꝝ eſt, nos ſatis hēbimus, q̄d ex hiſtoria eſt id dicere. Scip. iſtū uero ne an falſo incertū eſt, fama tū cū eſſet adoleſcēs haud ſincera fuiſſe, & ꝓpemodū conſtitiſſe hoſce uerſus à Cn. Næuio Poeta i eū ſcriptos eſſe. Etiā qui res magnas manu ſæpe geſſit glorioſæ cuius facta uiua nunc uigent, q apud gentes ſolus pſtat. Eū ſuus pr cū pallio uno ab amico abduxit. His ergo uerſibus credo adductū Val. Anciatē aduerſus oēs ſcriptores ſic d̄ Sci. moribus ſenſiſſe, & eū puellā illā captiuā non reddidiſſe à Sci. atq; in deliciis, amoribuſq; ab eo uſurpatā, Frō. li. ii. c. xi. Sci. inquit Afri in Hiſp. cū inter captiuas eximiæ formæ uirgo nobilis ad eū ꝑducta eſſet, q̄ oium oculos in ſe cōuerteret, ſumma cuſtodia habita, ſpōſo noīe Luceio reddidit, inſuꝑq; aurū q̄d parentes eius redēpturi captiuā donū Sci. attulerāt, eidē ſpōſo ꝓ nuptiali munere dedit, q̄ multiplici gr̄a uniuerſa gēs uicta i pſo p. r. acceſſit. ¶ Obſides. obſides ſūt datæ fidei q̄dā q̄ſi pignora, ibi erāt totius Hiſpa collocati obſides cart. dati. ¶ Eximiæ. excellētis. ¶ Aetatis. a. etā matura uiro. ¶ Cælebs. ſine uxore. nā cælebs dr̄, q ſine fœmina uiuit. q̄ſi cœleſtiū uitā ducēs, à cœlo, & βιος ex latino & græco cōpoſitū. ¶ Victor. non ſine rōne dixit uictor, nā uictoria ſolet inſolētiores, minuſq; cōtinētes reddere uiros. ¶ Celtiberos. P. ſunt Hiſpaniæ à celte & Ibero dicti. Celteatē Liuius teſtar̄ lib. v. tertia pars galliæ, q uenientes, ad ibe

Alexandri continentia

rum fluuium Hiſpaniarũ. ibiq; conſidentes, retenta primi nominis parte, & aſſumpta pte fluminis, iuxta quod conſederãt celtiberi dicti ſunt. quod Luc. li. iiii. tetigit cũ ait, Profugiq; à gente uetuſta Gallorum celte miſcentes nomen iberis. ☞ Indibili. Nomẽ adoleſcentis hiſpani, cui fuerat uirgo deſpõſata.

ASCENSIVS.

QVartũ &c. Ordo eſt. Scipio. ſ. Africanus minor agens quartum & uigeſimũ annũ cum Cartha ſ. noua oppreſſa in Hiſpania ſumpſiſſet auſpicia, ideſt felicia initia, Carthaginis maioris. ideſt ueteris quæ erat in Africa capiẽdæ & redegiſſet in ſuam poteſtatẽ multos, ſ. hiſpanos. Obſides. i. ob fidem ſeruandam illic ſedẽ tenentes quos pœni. i. Cartha. habuerãt clauſos in ea urbe. cũ ipſe, & iuuenis. quia. xxiiii. an. & cœlebs ideſt coniugẽ nõ habens, & uictor, & ita, cui omnia licerent, poſtquã comperit inter eos. ſ. obſides, uirginem eximiæ formæ, & ætatis adultæ. i. mature uiro natam illuſtri loco. i. claris natalibus inter celtiberos, & deſponſatam Indibili. ſ. iuueni ſic dicto, nobiliſſimo eius gẽris ſ. celtibericæ, tradidit ſup. eam inuiolatam parẽtibus, ac ſponſo accerſitis, & adiecit ſummæ dotis. ſ. puellæ aurũ, quod allatũ erat. ſ. à parẽtibus pro redemptione puellæ. Qua continentia contra libidinem, & munificentia. i. liberalitate, contra auaritiam, Indibilis obligatus. i. deuinctus, retulit gratiam debitam meritis eius. ſ. Scip. applicando Ro. i. trahendo in partes Ro. animos celtiberorum.

ℭ De M. Catone.

VErùm vt huius uiri abſtinentiæ teſtis Hiſpania: ita M. Catonis Epiros, Achaia, Cyclades inſulæ, Maritima pars Aſiæ, prouincia Cypros. vnde cum pecuniæ deportandæ miniſteriũ ſuſtineret: tam auerſum animum ab omni venere: quám à lucro habuit in maxima vtriuſq; intemperantiæ verſatus materia. nam & regiæ diuitiæ poteſtate ipſius continebantur: & fertiliſſimæ delitiarum totius Græciæ vrbes, neceſſaria totius nauigationis diuerticula erant. atq; id Munatius Rufus Cypriacæ expeditionis fidus comes, ſcriptis ſuis ſignificat: cuius teſtimonium non amplector. ꝑprio enim argumento laus iſta nititur: quoniam ex eodẽ naturæ vtero, & continentia nata eſt, & Cato.

ℭ De Druſo Germanico.

DRuſum etiam germanicum eximiã Claudiæ familiæ gloriam, fratrem Tiberii, patriæq; rarum ornamentum, & quod ſuper omnia eſt: operũ ſuorum pro habitu ætatis magnitudine, Vitrico pariter, ac fratri Auguſto: duobus Reipub. diuinis oculis, mirifice reſpõdentem, conſtat, vſum veneris intra coniugis caritatem clauſum tenuiſſe.

OLIVERIVS.

VErum ut huius uiri abſtinentiæ De continentia loquitur M. Catonis uticenſis. qui cato minor dictus eſt. & Cice. ſententia ſtoicus perfectus, Nam maior cenſor & orator fuit, unde cenſorinus dictus eſt. Hoc exẽplum in ca.. de moderatione tractauimus. ubi Ptolemæi prouinciam catoni demandatam fuiſſe diximus, ut inde cypriacam pecuniã quam Ptolemæus grandem congeſſerat, Romam deportaret, ne tantis opibus rex incitatus P. R. bellum renouaret. Hãc igitur prouinciã cato tã integro aĩo, tãq; caſtis manibus exercuit, ut neq; fides, neq; religio, neq; diligẽtia in ea adminiſtratione defuerit. nam inter ipſas omnis generis uoluptatum materias uerſatus ab omni cupiditate, manus, oculos, animũ, ſumma cum laude, & admiratione cohibuit, & uelut aurum in fornace, ſic eſt catonis continentia in ea adminiſtratione ꝓbata. nam inter auri & argenti cumulos, atque inter omnis generis delicias uerſari, quas abunde aſia effert. & ab his rebus quas mortales primas putant, manus & animum abſtinentes habere, hoc qui fecerit præſtantiſſimæ integritatis homo, deoq; proximus, iudicari poteſt. quare merito dici poteſt, cũ ipſo Catone natam eſſe continentiam ☞ Epiros, Epirus aũt ꝓprie firmam terram ſignificat. eſt autem regio in Europa, & aliquando Moloſſia dicta fuit, ut Iuſtinus affirmare uidetur, q̄q̄ Serui. ſuper. iii Aeñ. non totam epirum, ſed partem quam Helenus tenuit moloſſiam dictam uoluit, quam deinde Chaoniam à fratre Chaone, quem per ignorantiam occidiſſe uenenata ſagitta perhibetur, denominauit, dicente Ver. Morte neoptolemi regnorum reddita ceſſit Pars Heleno, qui Chaonios cognomine campos, Chaoniamq; omnẽ Troiano à chaone dixit. in epiro igitur regnarunt omnes epirotarum reges, qui Pyrrhi dicti ſunt à Pyrrho Achillis filio ex Deidamia regis Lycomedis filia in ſcyro, ſicut Ptolemæi reges ægypti. Arſacide reges parthorum, Cal. Roma. ☞ Achaia. Regio eſt Græciæ, quæ teſte Herod ꝑrio peloponeſus, deinde danaa, poſtea achaia dicta fuit, unde græci achæi, atq; achiui, & danai dicti ſunt cuius maxĩe clarũ oppidũ Corin. fuit. nunc uulgo dr̃ morea. Cyclades iſulæ ſunt in mari ægæo, ſic dictæ ut uult Soli. q; licet ſpaciis longioribus à delo protectæ in orbem, tñ circa delũ ſitæ ſint. nã orbe græci cyclon dicunt. Seruius aũt ſuper tertio æneí. contra ſentit, noua rotunditate, ſed à circuitu, q; uidelicet longo ordine circuiri eas neceſſe ſit uel ꝑꝑ promontoria, uel quia nãle eſt, ut cõcitatiora ſint Maria in uicinitate terrarũ qđ ſi ſic eſt nõ cũ. y. Græco, ſed cũ. i. latino ſcribendũ eſt cuius oppoſitũ Græci oẽs obſeruant nam p. y. ſcribunt. Inter has ſũt breuiores q̄dã ut Myconæ & Gyarus, aliæ nõnullæ, ad quas relegabantur ſcelerati. unde Iuue. in pria ſatyra. Aude aliquid breuibus gyaris & carcere dignum, Si uis eſſe aliquid. Sic et Vergi. de his inſulis mentionẽ facit i tertio. Celſa Mycone gyaroq; reuinxit. ☞ Vnde. à qua cypro. ☞ Aduerſum, abhorrens, & alienũ ☞ Ab oi uenere, ab oĩ cupiditate. ☞ Vtriuſq; intẽperãtiæ, libidinis. & auaritiæ. ☞ Nã & regiæ Oſtendit quantam habuerit materiã, ſi forte in libidinẽ fuiſſet auaritiãq; propenſus. Diuerticula. uiarũ diuortia, loca ad que de itinere diuertimus ☞ Diuertere, ad diuerſa uertere. Vnde diuerſoriũ locũ. ad quẽ diuertimus ex uia domus hoſpitalis. ☞ Argumento. documento probationi. ☞ Vtero. Vterus propriæ prægnantis mulieris dicitur.

ASCENSIVS.

VErum. ideſt ſed ut. i. quemadmodum. hiſpania eſt teſtis abſtinentiæ. ſ. ab illicita uenere. huius uiri. ſ. Scipionis uiri per maturitatem, non per ætatem, ita æpyros, Achaia, cyclades inſulæ, & pars Aſiæ maritima, & Cyprus prouincia ſup. teſtes ſunt abſtinentiæ Marci Catonis, unde ideſt à quibus locis cum. ſ. Mar. Cato ſuſtineret miniſterium pecuniæ deportandæ, habuit animum tam auerſum. i. abhorrentem, et alienũ ab oĩ uenere, quam à lucro. uerſatus in maxima materia. i. obiecto utriuſq; intemperantiæ. ſ. tam circa libidinem quam circa auaritiam. Nam & diuitiæ regiæ Ptolemaci regis cyprii, continebantur ptãte ipſius. ſ. Catonis, & urbes fertiliſſimæ delitiarum totius græciæ erant diuerticula neceſſaria totius nauigationis, ideſt ad quas tanquam ad diuerſoria neceſſario ab incepta nauigatiõe diuertebat nauem. atq; Munatius Rufus comes, fidus expeditionis cypriacæ. i. quam Cato in cypro peregerat, ſignificat id ſcriptis ſuis, cuius teſtimoniũ ego nõ amplector, enim pro quia, iſta laus. ſ. Catonis nititur ideſt ſuſtentatur proprio teſtimonio, qm̃ & continentia nata eſt, & Cato ſup. natus eſt, ex eodẽ utero naturæ. i. naturali. q. d. Catonem non ſolum continentem dicendum, ſed etiam continentiam ipſam.

OLIVERIVS.

DRuſum ẽt Germanicũ, Druſus Germanicus contẽtus uxore ſua. hic primo cenſum egerat deinde germaniecis & trans rhenũ poſitas ciuitates oppugnauit, & tumultus ob eum cenſum in gallia exortos compoſuit, poſtremo Ceruſeos itẽ centrones, cattoſq;, & alias gentes trans rhenum ſubegit. Hic igitur Germanicus dictus eſt. Vxor eius Antonia minor fuit M. Antonij triumuiri & Octauiæ ſororis Auguſti filia, qua uiua contentus fuit, ſed ipſa quoq; uiro reddidit uicẽ, qui cum ex fractura equo ſuper crus eius colapſo. xxx. die poſtq̃ id acciderat, mortuus eſſet, Antonia ætate integra & forma inſigni, cum liuia ſocru ſua reliquum ſuæ uitæ tempus uidua peregit, quod ſequenti memoratur exẽplo. ☞ Claudiæ fa.

Epirus

De Antonia.

ANtonia quoq; fœmina laudibus virilem familiæ ſuæ claritatem ſupergreſſa, amorem mariti ſui egregia fide penſauit. quæ poſt eius exceſſum, forma, & ætate florens, cubiculum ſocrus pro coniugio habuit: in eodemq; toro alterius adoleſcentiæ vigor extinctus eſt, alterius viduitatis experientia conſenuit. hoc cubiculum talibus experimentis ſummam imponat.

De Cn. Martio.

DEinceps his vacemus: quorum animus aliquo in momento ponendi pecuniam nunquam vacauit. Cn. Martius patritiæ gentis adoleſcens, Anci regis clara progenies, cui Corioli Volſcorum oppidum captum cognomen adiecit: cum editis conſpicuæ fortitudinis operibus à Poſthumio Comminio COS. accurata oratione apud milites laudatus, omnibus donis militaribus, & agri C. iugeribus, & decem captiuorum electione, & totidem ornatis equis, centenario boum grege, argentoq; quantum ſuſtinere valuiſſet donaretur, nihil ex his, præter vnius captiui ſalutem hoſpitis, equumq; quo in acie vteretur, accipere voluit. Qua tam circunſpecta animi moderatione, neſcias utrum maiore cum laude præmia meruerit: an reiecerit.

…diæ fa. Claudius Nero ex Liuia uxore Tyberium genuit: mortuo deinde Claudio, Octauianus Liuiam aluum geſtantem duxit uxorem, ubi natus eſt Druſus, & hos duos filios, ſcilicet Tyberium & Druſum magna charitate nutriuit. Druſus uero iam adultus aduerſus Germanos. P. R rebellátes auſpicis Octauiani miſſus, hoſtes celerius atq; felicius, quàm de adoleſcente credi poſſit, debellauit, omnemq;, prouinciam iam deficientem Romæ reſtituit iperio, unde germanicus (ut ſu. diximus) appellatus eſt qui de hoſtibus triumphaturus prolapſo ſup crus eius, quo uehebatur equo, trigeſimo poſt caſum die, ex cruris fractura piit. ¶Pro ha. æta. p qualitatis, & ætatis conditione. ¶Vitrico fr. re. nihil ab illorum uirtutibus degenerantem. uitrico, ſcilicet Octaui. Eſt enim uitricus, qui uxorem ex altero uiro liberos habentem duxerit, dictus quaſi uicem patris gerens, uel q̃ſi nouitricus, q à matre nouus producatur. Eſt igitur uitricus priuignorum ſecundus pater. eſt enim priuignus ex alio patre natus, quaſi prius genitus. Nouerca dicit̃, quæ liberis noua ſuperinducitur à patre uxor dicta q noua ſuperducatur. eſt enim ſecunda patris uxor. ¶Fratri. Au. ſ. Tyberio. ná ab Aug. Octa. omnes imperatores Augu. dicti ſunt quaſi conſecrati. ſic etiam à Cæſare cæſares. ¶Conſtitit, manifeſtum fuit.

ASCENSIVS.

DRuſum &c. Extollit cõtinentiam coniugalem druſi germanici cũ ſolita ad Tyberium palpitatione, dicens, conſtitit. i. euidens, & manifeſtum fuit etiam Druſum germanicum eximiam gloriam familiæ Claudiæ, & fratrem Tyberii, & rap. i. ſingulare ornamẽtũ p̃riæ. ſ. ſuæ ro. & (q̃d eſt ſup oĩa) ſtũdentẽ mirifice magnitudĩe oper̃ ſuorũ hitu. i. q̃litate ætatis. ſ. ſuæ p̃iter uitrico. i. marito m̃ris uidelicet Octauiano auguſto, & frĩ Augſt. Tyberio. appoſitorie duobus diuis oculis reip. conſtãs dico cõtenuiſſe uſum ueneris, clauſũ itra charitatẽ cõiugis. i. nõ extra m̃rimoniũ uſũ ueneris.

THEOPHILVS.

CLaudiæ. fa. C. Octauius Liuiã druſillã m̃rimõio tybe. Nero. & q̃dẽ p̃gnãtẽ abduxit. auctor Suet. & Diony.

OLIVERIVS.

ANtonia quoq; uxor nobiliſſima druſi, & filia M. antonii triũuiri, & octauiæ ſororis Au. q̃ deĩn Ant. Cleopatræ reginæ cãptus illecebris repudiauit uñ nata ſunt iter. Ant. & Augu. bella ciuilia. ¶Socrus. ſ. Liuiæ. ¶Pro cõiugio. q̃a i p̃petua uiduitate p̃mãſit. ¶Alterius. ſ. Druſi. Alterius Ant. ¶Summam finem.

ASCENSIVS.

ANtonia quoq;. Ordo eſt. Antonia quoq; i uxor druſi fœmina. i. cũ eẽt fœmina, tñ ſupergreſſa laudibus. ſ. cõtinẽtiæ, uirilẽ claritatẽ ſuæ familiæ ſ. p̃rnæ (q̃a p̃r eius M. Ant. triũuir alioqui clarus. libidĩe, & illecebris Cleopatræ repudiata uxore op. ia diffamatus eſt) penſauit. i. cõpenſauit, egregia fide. i fidelitate i cõſeruãda caſtitate m̃rimoniali, amorẽ mariti ſui. ſ druſi. Quæ florẽs forma, & ætate p̃ exceſſum. ſ. ab hac uita. i. mortẽ eius ſ. mariti ſui hũit cubiculũ ſocrus. i. m̃ris mariti ſui, p cõiuge. i. loco cõiugii, aut lecti genialis, q̃a noluit ad ſcdas tráſire nuptias, & uigor adoleſcẽtiæ alterius, uidelicet Druſi extictus ẽ i eodẽ toro. i lecto, ab itorq̃ndo dictõ (uñ q̃a elemẽtũ demit, ná torus q̃ſi torquus aut tortus dr̃ p̃ria compit, nec recte p. h. ſcribitur) & expiẽtia. i. lõgus uſus uiduitatis. i. diuiſionis à marito, & ita ſecubitus, alterius, uidelicet antoniæ, q̃ erat uxor eius, conſenuit. i. ad ſenectam peruenit. hoc cubiculum imponat talibus experimentis. ſ. cõtinentiæ coniugalis & uidualis, ſummam. i finem.

OLIVERIVS.

DEinceps his uacemus. demus operam ponendi pecuniam pro reponendi, ſcilicet in theſauro ¶Vacauit intendit, intendit, & tunc datiuo cohæret. quando uero ſignificat ceſſat, ablatiuo, cum ab aut a. Cn. Martius patriciæ gentis adoleſcens. Hic fuit qui poſtea Coriolanus dictus eſt, eo q opera, & uirtute ſua captum fuerit à poſthumio conſule oppidum Coriolanum. Nam cum Aulus poſthumius obſideret oppidum coriolanũ, & in eo oppugnando ſæpius militum uires fruſtra tentaſſet, q munitiſſimum eſſet. Cn Martiꝰ deceptis cuſtodibus oppidũ irruit, ignem in tecta coniecit, multaſq; oppidi ædes incendit. quibus correptis, commota ciuitas cum ad incendium omnes concurrerent Ro. faciliorem fecerunt, expugnationem. Eius igitur uirtute captum eſt oppidum, à quo etiam agnominationem accepit, quia poſt id factum, Coriolanus dictus eſt, de quo in ca. de miraculis ſatis diximus, & in ca de pietate dicturi ſumus. ſed quod ad eius continẽtiã p̃tinet de qua nũc agitur. Conſul. Poſthumius, cum uellet more Romano cũ multis militaribus donis pro tanta re geſta donare, nihil p̃ter quendam hoſpitem ſuum captiuum, & equum ad uſum militiæ uoluit accipere. ¶Anci Marci, hic originem ducebat ab Anco. Martio quarto Ro. rege. fuit igitur tam genere, quã uirtute præclarus ¶Cõſpicuæ, claræ, & ſpectatæ Militaribus donis, ut haſta, equo, corona murali, ciuica, & aliis. ¶Grege. Gregem p armento poſuit, nam gregem de minoribus, armẽtũ dicimus de maioribus animalibus, teſte Seruio, q̃uis & alii aliter ſentiant.

ASCENSIVS.

DEinceps &c. Quia ſatis de continentia ac libidine ſe locutum ſignificauit, proſequitur alterum membrum tituli præmiſſi, uidelicet exempla de abſtinentia ab illicitis rebus, dicens. Vacemus. i. uacuam aliis rebus operam demus deinceps his ſ hominibus, quorum animus nunquam uacauit. i. intentus fuit in aliquo momento uitæ, ponendi. i. reponendi, & accumulandi pecuniam. Caius, aut ut alii habent Cn. Martius adoleſcens gentis patriciæ i. à patribus cõſcriptis ortæ, clara p̃genies Anci. ſ. Marci regis, cui Corioli (nominatiuus eſt pluratiuus) oppidum uolſcorum, captum. ſ. ob eo adiecere cognomen (grammatici dicerent agnomen, quia ab aduentu adiectum) quia Coriolanus inde dictus eſt, cum. i. quando, operibus conſpicuæ. i. præclare fortitudinis editis. i. expletis a ſe laudatus à poſthumio Comminio conſule apud milites oratione accurata. i. diligenti cura habita aut excogitata, donaretur ſ in præmium, omnibus donis militaribus, & centum iugeribus agri & electione. x. captiuorum. i. x. captiuis quoſcunq; eligeret, & totidem. i. etiã. x. eq̃s ornatis. i. phaleratis, & grege boum centenario. i. continente centum capita, & argento ſup. tanto, q̃tũ ualuiſſet ſuſtinere . i. ſurſum à terra leuatũ tenere, nihil uoluit accipe ex his p̃ter ſalutem unius captiui, uidelicet hoſpitis ſui. i. q cũ ante bellũ habuerat hoſpitalitatem, & præter equum, quo uteretur. i. uti poſſet i acie. ſ. inſtructa ad pugnã. Qua tã circũſpecta i. ſoletti, & conſpicua moderatione. i p̃p q̃ tã circũſpectã modera

quinq; pondo argenti, & æris. Familiæ, ad id quod dixit, totidem ſeruos. Sed modica deſiderare. i. moderata, quæ. ſ. ad liberaliter uiuendum neceſſaria ſunt. animus enim hominis diues, non archa appellari ſolet, quamuis illa plena ſit. differentē. q. ſ. diceret athenienſem philoſophum neſcio quē dicere ſolitū oia uoluptatis gratia eſſe facienda, non aliter uocem illam, quam pernicioſum malum deteſtatus eſt, ac talē uiuendi diſciplinam Athe. & hoſtibus eſt imprecatus. Conſentanea, conuenientia, congrua, ſicut in repudiandis muneribus, ita in reſpuendis Epicureorum dogmatibus. Illud quoq; nō uidetur à propoſito noſtro alienum, quod in cenſura egit, ſicut ſupra uidimus, nam Po. Co. Ruffinum bis conſulatu, & dictatura functum, cenſor Fabricius à ſenatu mouit ob luxuriæ notam, q; decem pondo argenti factitaret. non ſolum auaritiā ſp horruit, ſed auaros quoq; maximo ē odio proſecutus. Cyneam philoſophum, q primū apud Pyrrhū locum obtinebat. Quendam Athe. qui ſine dubio fuit epicurus. Deprecatus, Ecce uotū, eſt āt deprecari ualde ꝑcari ma laq; ꝑcādo depellere. Eſt quoq; deteſtari, execrari, depellere, abhominari, i qua ſignificatione poſuit Catullus, cū dicit, Cui ego quaſi eadē totidem mox depcor illi Aſſidue. Nā urbs. ſ. Tarentū. Quæ la. ſ. Ro. Illa, tarentum. Hæc, Ro. Poſſumus intelligere hoc dici de urbe athenarū, q̄ fuit olim totius græciæ imperio potita, & cum deinde in ſeruitutem redacta foret, eam Po. Ro. in libertatem aſſeruit.

ASCENSIVS.

IDem ſenſit &c. Recitat abſtinentiā Fabricii, ſed quia Mācinel. Oliuerius hoc loco, Calepinus, Neſtor, & plærịq; alii qui hunc locum legerunt taxant Lau. Vallam quaſi hunc locū non legerit, aut nō intellexerit, aut ſaltem oblitus ſit eō quod hic comparatiuū nomen inter plura eiuſdem generis ponitur, ſed nihil id contra Vallam qui ait ꝑtitiue tentum, ut quando cum genitiuo conſtruitur inter duo duntaxat eaq; eiuſdem generis, ſeu ſpeciei locum habere. Nam ut inepte dixero ſum ineptior hominum, ita apte, ſum ineptior cæteris hominibus. Et hoc loco maior omni ciue, ſubaudi reliquo, non autem maior omniū ciuium dixerit. Ordo autē eſt: Fabricius Lucinus maior ſuis tēporibus. i. qbus ipſe uixit, ol ciue. ſ. ſuo qſi princeps erat, aut reliquo, qa & ipſe ciuis honoribus, & authoritate. i. q̄tū ad honorem, & authoritatē, ubi tres ponuntur diuerſi ablatiui, temporibus, q regitur à participio ens ſubintellecto, in ratione tēporis ciue, q regitur à maiori ratione rei exceſſæ, & honoribus, & authoritate, qui ſignificat materiam circa q̄, aut in q̄ ſit exceſſus. par. i. æqualis cenſu quo ad cenſum, & res poſſeſſas, unicuiq; ſubaudi etiā pauperrimo. (Nam unuſquiſq; cū ſuperlatiuo raro ponitur. uſq; adeo, ut dubitem legēdum ne ſit cuiq; & cætera,) ſenſit idem qđ Curius, q remiſit in Sānitū. i. regionē Sānitū, decē pōdo. i. libras æris, & quinq; pōdo argenti, & totidē ſeruos. dubites an qnq;, an qndecim, ſed malim quinq; itelligere, ut poti* ad proximū q̄ ad utrunq; referatur, miſſos. (Ad proximū reſpicit) à Sānitibus, quos uniuerſos. i. oēs ſimul, q̄ſi uerſos i unum hēbat in. i. ad clientelā. ſ. protectionē, & patrociniū ſuū, ens ſup. Prædiues. i. præ cæteris diues bñficio cōtinentiæ ſuæ, ſine pecunia (non. n. beatus eſt q multa poſſidet, ſed q in paruis bñ ſe habet, & comitatus abunde ſine uſu familiæ, qa poſſidere multa non faciebat illū locupletem ſed deſiderare modica). Ergo qa paucis cōtentus Sānitū dona reſpuit, domus eius quēadmodū fuit uacua ære, & argēto, & mancipiis. i. ſeruis Sānitū, ita fuit referta gloria parta. i. acqſita, & lucrata ex his contemptis. i. ex contemptu horum.

THEOPHILVS

SAmniū. Sānites. ut calabriā contingūt, ita tā ei non cōtribuuntur. hos ēt Sabellos. & græci Sānitas dixerunt, ut diximus ex Pli. Stephanoq;.

Cuntemptis antiqua non babent exemplaria.

OLIVERIVS.

Fabricii cōtinēua CONſentanea repudiatis. Non debet minori laude digna cenſeri Fabricii continentia, in reſpuendis, ac propemodum deteſtandis Epicureorum dogmatibus, quàm q̄ fuit in cōtēnendis Sānitū muneribus. Nā legatus ad Pyrrhū à S. P. q; R. miſſus, ut ageret cū rege de ꝑmutatione, ſeu redēptiōe captiuoꝝ, audiuit Cyneā ph̄m de uoluptate

De eodem Fabricio.

COnſentanea repudiatis donis Fabricii uota extiterunt. legatus. n. ad Pyrrhum ꝓfectus, cum apud eum Cyneam Theſſalum narrantem audiſſet, quendam Athenienſem clarum ſapientia, ſuadentē ne quid aliud homines, quàm uoluptatis cauſa facere vellent: pro monſtro eam uocem accepit: continuoq; Pyrrho, & Samnitibus iſtam ſapientiam deprecatus eſt. licet Athenæ doctrina ſua glorientur: uir tñ prudens, Fabricii deteſtationem, quàm Epicuri maluit præcepta. quod euentus quoq; indicauit. Nam quæ vrbs uoluptati plurimum tribuit, ipiū maximum amiſit. quæ labore delectata eſt, occupauit. & illa libertatem tueri non ualuit: hæc etiā donare potuit.

De Q. Tuberone Catilio.

CVrii, & Fabricii Q. Tuberonem cognomine Catilium diſcipulum fuiſſe merito quis exiſtimauerit: cui conſulatum gerēti, cum Aetolorum gens omnis vſus vaſa argentea, magno pondere, exquiſita arte fabricata, per legatos miſiſſet, qui ſuperiori tempore gratulandi cauſa ad eum profecti retulerant: fictilia ſe in eius menſa vaſa vidiſſe: monitos ne Continentiæ, quaſi paupertati ſuccurrendum putarent, cum ſuis ſarcinis abire iuſſit. quàm bene ætolicis domeſtica prætulerat: ſi frugalitatis eius exemplum poſterior ætas ſequi uoluiſſet. nunc quò ventum eſt? à ſeruis uix impetrari pōt: ne eam ſuppellectilem faſtidiant, qua vti COS. non erubuit.

ASCENSIVS.

COnſentanea &c. Ordo eſt Vota. i. oblata Fabri. extiterūt conſentanea. i. conformia, aut conſona, dōis repudiatis. n. pro qa, ipſe profectus ad Pyrrhum. ſ. regē Epyri, legatus. i. tanq̄ legatus, quū audiſſet Cyneam philoſophū illum theſſalum. i. in Theſſalia ortū, narrantē. i. recitantē apud eum. ſ. Pyr. quendam Athe. ſ. epicurum, clarum ſapiā, ſuadētem, ne hoies uellent facere qd. i. aliqd aliud, q̄ cā uoluptatis, utpotē, in qua ſummam boni ponebant, accepit eā uocē ꝑ mōſtro. & ita incredibilē. & cōtinuo depcatus eſt. i. uoto, & ꝑcibus addixit Pyr. & Samnitibus iſtā ſapiam. ſ. ponentis ſummū bonū in uoluptate. decus ſniæ ſic proſeqtur author. licet Athenæ glorientur doctrina ſua, tñ uir prudens quicūq; is fuerit malit. i. magis uelit ſup. āplecti, aut ſequi, deteſtationē Fabricii. i. q̄ Fabricius uoluptatē deteſtatus eſt, q̄ ꝑcepta epicuri, q̄ iā dicta ſunt. Ergo de epicuro prius locutus eſt. Quod. i. quarorem, aut qđ iudicium, euētus quoq; indicauit. Nā urbs. ſ. Tar. q̄ plurimū tribuit uoluptati, amiſit maximū impiū, & ſup. ea urbs, uidelicet Roma, quæ delectata eſt labore, occupauit. ſ. maximū imperium. & illa ſ. prius dicta hoc eſt Tarentina, non ualuit tueri libertatē ſ. ſuā, hæc. ſ. Ro. aut R. ciuitas, potuit etiam donare. ſ. libertatē ſemel aliis adeptā. Curii &c. Ordo eſt. Quis. i. aliquis exiſtimauerit. i iudicauerit merito Q. Tuberonē cognomine Catiliū, ſeu ut alii ſcribunt Gatilium, fuiſſe diſcipulum, quia imitatorē Curii, & Fab. cui. ſ. Q. Tuberoni gerenti cōſulatū, quum gēs ætholorum miſiſſet per legatos uaſa argentea ois gñis magno pondere.

THEOPHILVS

CIneā. hic ē Cineas iter exēpla memoriæ celebratus, q Pyrrhi regis in urbē legatus noia reddidit Senatui, & eqſtri ordini, poſtero die q̄ aduenerat.

OLIVERIVS.

CVrii & Fabricii Q. Tuberonem, hic conſul bello Ma

cædonico fuit, qui cũ prouinciã illã propemodũ Ro. ſubegiſſet ip'o æthoiorum legati de uictoria gratulaturi (nã tũc erant ætholi Romanis ſocietate cõiuncti) ad eũ in caſtra uenerunt, & fictilibus uaſis utentem in menſa uiderunt, φ cũ in pñam reuerſi ſuis ciuibus retuliſſent, ætoli nõ hoïs cõtinẽtiã, ſed paupertatem exiſtimantes, argentea illi uaſa artificioſe laborata mittenda cenſuerunt, q bus pro dignitate ſua uteretur. q̃ cum obtuliſſent ei ſtatim in patriam cum ſuis uaſis redire iuſſi ſunt. Hic tubero uir probus reip. amantiſſimus fuit, q T. Gracchũ quò cum ſumma amicitia erat coniunctus, ubi reip. ſuæ pernitioſum ciuẽ eſſe cognouit in ſeditione deſeruit, atq; illius cõſilia uehemẽter improbauit. ☞ Diſcipulũ fuiſſe. Merito quiſpiam exiſtimare poterit, hunc Curũ Fabricii fuiſſe diſcipulũ φ eorũ diſciplinam imitatus ſit. ☞ Aetolorũ. g. Aetoli primo fuerunt Phil. regi mac. ſocietate coniuncti. à quo cũ tyrannice nimis haberẽtur, defecerunt ad Romanos. Aetolia regio contigua acarnaniæ phocidæq;, & locris. hanc aũt ab acarnania achelous fluuius ſeparat. ☞ Omnis uſus, uaſa. ſ. ad omnem uſum accõmodata. ut aquaria, uinaria, & alteri⁹ gñis. ☞ Exq̃ſita, artificioſe elaborata. ☞ Gratulandi, de uictoria ex hoſtibus parta, q̃ tunc Romanis erant amicitia copulati. ☞ Fictilia, terrena, à fingendo dicta, unde figu li uti compoſitores, qui terrena uaſa cõponunt. ☞ Quo uentum. Damnat ſui temporis mores. Val. ut omnes etiam pauperes ambitioſa paupertate uiuant, oam ætatis noſtræ inquit ſerui ſuppellectilem illam aſpernantur, qua conſules aliquãdo, & Ro. principes content abantur

tẽ hñt, iuxta illud T. Liuii, φ ſupra diximus, nullã nũq̃ reſp. fuit maior, nec ſãctior, nec bonis exẽplis ditior, nec i quã ciuitatem tam ſero luxuria, & auaritia cõmigrauerint, nec ubi tantus ac tandiu paupertati, parſimoniæ honos fuerit, iõ q̃tõ minus rerũ, tanto minus cupiditatis erat. ☞ Eo uſq;, in tantũ. Tributi, cenſus, & penſionis perſoluendæ Cicer. in officiis.

☙ De Paulo Aemilio.

AT Perſæ rege deuicto Paulus, cum Macedonicis opibus, veterem, atq; hæreditariam urbis noſtræ paupertatem eo uſq; ſatiaſſet: vt illo tempore primum Popu. Roma. tributi præſtandi onere ſe liberaret: penates ſuos nulla ex parte locupletiores fecit. præclare ſecum actum exiſtimans: quòd ex illa uictoria alii pecuniam: ipſe gloriam occupaſſet.

Omni macedonũ Gaza quæ fuit maxima. potitus eſt Paulus in æratiumq; tantum uexit, ut unius imperatoris prædam finem attulerit tributorum, at hic in domũ ſuam nihil intulit pter memoriã nõis ſempiternam. ☞ Præclare ſecũ actũ, præclare ſibi obtigiſſe, & eſt honeſtus dicendi modus, mecum præclare actum eſt. i. præclare mihi obtigit.

Tributum.

ASCENSIVS.

AT, ideſt ſed Perſæ rege ſcilicet Macedoniæ deuicto, Paulus. ſ. Aemilius Macædonicus, quum id eſt poſtquam, ſatiaſſet ueterem atq; hæreditariã paupertatem urbis noſtræ. i. Romæ. opibus Macedonicis, eo uſq;, ideſt in tãtum ut Populus Romanus liberaret ſe primũ illo tpe onere præſtandi tributi. i. pecuniæ per ſingulas tribus in ſtipendium, militare, nulla, ideſt nõ ulla non fecit penates ſuos. i. proprios lares ac familiã, locupletiores ex ulla pte. exiſtimãs actum præclare ſecum, quòd ipſe occupaſſet. i. ante alios acepiſſet ex ulla uictoria gloriã & ſupple alii pecuniam.

☙ De Q. Fabio Gurgite C. Numerio Fabio pictore, & Q. Vgolino.

ATq; huic animi eius iudicio Qu. Fabius Gurges C. Numerius. Fabius pictor Qu. Vgolinus ſe ſubſcripſerunt. qui legati ad Ptolemæum regem miſſi munera, quæ ab eo priuatim acceperãt: in ærariũ qui dẽ prius, q̃ ad ſenatũ legationẽ referrent: detulerunt. ſcilicet, de publico miniſterio nihil cuiquam præter laudem bene adminiſtrati officii accedere debere iudicantes. Iam illud humanitatis ſenatus & attentæ maiorum diſciplinæ indicium eſt. data ſunt enim legatis, quæ in ærarium repoſuerãt non ſolum Patrum C. decreto, ſed etiam populi permiſſu. eaq; legatis Quæſtores prompte vnicuiq; diſtribuerunt. Ita in iiſdem, Ptolemæi liberalitas, legatorum abſtinentia, ſenatus ac populi æquitas, debitam probabilis facti portionem obtinuit.

OLIVERIVS.

ATq; huic animi. Hi cũ miſſi eſſent legati ad Ptolemæum regẽ Aegypti, pro pace cum P. R. iungenda, & eos Ptolemæus liberaliter exceptos regiis muneribus donaſſet, ea primum legati repudiarunt, ſed interiectis quibuſdam diebus ad cœnam inuitatis, aureas illis coronas miſit, quas honoris gratia accepere, ſed ſimul atq; Romã uenerũt, priuſq̃ legationem ſuam in ſenatu referrent in ærarium munera detulerũt. q̃ deinde reddenda legatis, & ſenatus decreuit & populus permiſit. ſuerũt ergo ex ærario quam primum ducta, & ſecũdum æquam cuiuſq; portionem diſtributa, hoc modo & ſenatus pariter. & populus cum legatis de cõtinentia certaſſe uĩ. Hæc Valerius Iuſtinus uero lib. xviii. dicit φ miſſa à ſenatu in Aegyptum legatione, cum ingentia ſibi à Ptolemæo rege, miſſa munera ſpreuiſſent, interiectis diebus ad cœnam inuitatis, aureæ coronæ miſſæ ſunt, quas illi honoris gratia receptas, poſtera die ſtatius regis impoſuerunt. ☞ Priuatim quæ ſua, ſcilicet eſſent. ☞ De publico miniſterio. hoc eſt de legationis officio. ☞ Præter laudem ut ſi bene adminiſtrauerint, adminiſtrationis præmium, laus pendatur. ☞ Accedere adiungi. unde acceſſiones augmenta dicuntur. ☞ Attentæ. diligentis. nomen eſt, non aduerbium. ☞ Ita in hiſdem, ſic inquit. Ptolemæus, & legati, & ſenatus, & populus, ſuam ſeruati officii laudem obtinuiſſe uidentur. ☞ Liberalitas. pretioſa legatis munera dando. ☞ Abſtinentia, in ærarium munera deferendo. ☞ Aequitas, legatis eadem reſtituendo.

ASCENSIVS.

ET Fabri. exq̃ſita arte, q. ſ. legati profecti ad eũ tpe ſupiori. i. prius acto, cã gratulandi. ſ. Tuberoni de uictoria pta retulerãt. ſ. principibus, à quibus miſſi fuerant, uidiſſe ſe uaſa fictilia in menſa eius. ſ. Q. Tuberonis iuſſit eos monitos, ne putarẽt ſuccurrẽdũ cõtinentiæ. i. pſimõiæ ultro aſſũptæ eũ nõ deeſſent, q̃bus uteretur, q̃ ſi paupertati, q̃ a q continens, nõ cõtinuo paupẽ. Nã paupẽ, q pap habet, cõtinẽs q paucis utitur, ac fruitur. Quã i õ q̃tã bñ tubero ptulerat domeſtica. ſ. inſtituta, aut iudicia, ætholicis, ſi ætas poſterior uoluiſſet ſeq exẽplũ frugalitatis eius. q d. optime nunc quò. i. ad quẽ ſtatũ uentum eſt q. d. ad peſſimum, φ paulo poſt cõcigit afferente id iuue. Oẽ i pcipiti ultũ ſtetit. Et nil habet ulterius ntis φ morib⁹ addat poſteritas. & c. uñ addit Val. nr. Vix pt ipetrari. ſ. nũc à ſeruis, ne faſtidiant. i. ut non ſupbe contẽnant eam ſuppellectilem. ſ. fictilẽ, & ligneã, qua conſul. ſ. Tubero & Curius non erubuit uti.

THEOPHILVS.

☙ Qua uti. codices antiq legũt, q̃ tũc cõſul non erubuit.

OLIVERIVS.

Pauli Aemilii cõtinẽtia

AT Perſæ. Fuit Aemi. Pau cõtinẽtia ſic literarũ monumẽtis digna. ut ſine iniurie ptermitti à Val. nullo mõ potuerit, cũ. n. deuicto pſa Ma. rege, quẽ duxit i triũphũ, tãtãq; ex ea puicia pdã i pñã reportaſſet, ut repleto ærario tributis pſtãdis modus ac finis ipoſitus fuerit, nihil ex ea uoluit attingere, ut glorioſus magis q̃ diues ex eo bello rediſſe uideret. Plu. uñ dicit quoſdã ex ea pda ſibi retinuiſſe libellos. ☞ Hæreditariã, q uelut hæreditas q̃dã P. R. aliq̃ diu paupta

ASCENSIVS.

ATq; & cætera. More ſuo connectendo dicenda dictis ſubtiliſſimo uinculo, dicit. Atq; Quintus Fabius Gurges, Caius Numerius. Fabius pictor, & Quitus Vgolinus ſeu Ogolinus, ſubſcripſerunt ſe, id eſt more nomina ſua ſubſcribentium aſtipulati ſunt, & aſſenſum præbuerunt. Nam qui in pactum aliquod cõſentiunt. ſolent nomina ſua ſubſcribere,

bere, unde tractum eſt, ut ſubſcribere uenuſte dicatur pro aſſētire. ⁋ Huic iudicio animi eius, ſcilicet pauli Aemilii, ideſt idē ſenſerunt, quod ille, Qui miſſi legati, ad Ptolemæum regem ſcilicet Aegypti, detulerunt in ærarium, ideſt fiſcum, munera quæ acceperant ab eo priuatim, ideſt nomine priuato, ſcilicet pro ſe quiſq; non pro republica. & quidem priuſquam referrēt ad ſenatum legationem, ideſt priuſquam ſenatui exponerēt quid in legatione egerant. Sci licet, ideſt ſcire licet, cur id fecerint, quia iudicantes nihil debere accedere, ideſt aduenire, & addi cuiquam, de publico miniſterio, præter laudem officii bene adminiſtrati. ⁋ Iam illud, ſcilicet quod iam dicet, id eſt indicium humanitatis ſenatus, & attentæ, ideſt diligentis diſciplinæ maiorum. enim ꝓ quia. Ea ſunt data, ideſt reddita legatis, quæ repoſuerāt in ærarium, ideſt fiſcum, ſeu publicæ pecuniæ repoſitorium Nō ſolum decreto patrum conſcriptorum, ſed, & ideſt etiam permiſſu populi. Et quæſtores, id eſt conquiſitores, & cuſtodes pecuniæ publicæ, diſtribuere ideſt diſtribuerunt promptæ, ideſt expedite legatis, unicuiq; ea ſcilicet quæ in ærarium contulerat. Et ita liberalitas Ptolemæi, ſcilicet regis, qui ea dona primum in legatos cōtulerat, abſtinentia legatorum, qui ea non ſibi, ſed ærario data interpretati ſunt, & equitas, ideſt æq̄ uirtus. & præmii æſtimatio ſenatus & populi, qui ea reddenda legatis cēſuerunt, obtinuit in eiſdem, ſcilicet donis, debitam portionem, ideſt partem facti probabilis, ideſt quia omnium dictorum factum eſt laudabile, & ita probabile.

OLIVERIVS.

FAbiorum & Vgolini. Calpurnius hic ut in. e. de diſciplina militari diximus, cum bello fugitiuo ꝓuinciam Siciliam obtineret, q̄ hr. ſeruorū millia occupauerāt re bene geſta, ac liberata prouincia milites omnes, qui operam ſuam in eo bello reipu. ſtrenue nauaſſent, militaribus donis imperatorio more donauit. filium qui multis in locis fortiſſime pugnauerat, & ſuæ uirtutis non obſcura documenta dederat, munerum omnino fecit expertem, quia diceret n̄ æquū eſſe à magiſtratu è publica pecunia quicq̄ erogari, quod in ſe, aut familiæ ſuæ uſū rediturū eſſet. uerum ne merita laude uideretur omnino defraudatus, aureæ coronæ trium librarum ponderis titulo decorauit, ꝓmittens ſe tantundem auri teſtō legaturum. ⁋ Aemulum, imitatorem & eiuſdem rei ſtudioſum. ⁋ Erogari, dari diſtribui. ⁋ Titulo non autem corona.

locis, titulo. i. ſolo nomine, non re, coronæ aureæ trium librarū ꝓſatus nō oportere erogari. i. largiri à magiſtratu, è pecunia pub. quod rediturū eēt in domū ipſius. & promiſit ſe legaturū teſtō adoleſcenti. ſ. filio ſuo tm̄ pōderis ſcilicet tres libras auri uiſu. adoleſcens, aut filius eius, reciperet honorem publice à duce. i. patre tanquam à duce, & prætium priuatim à patre. i. tāquā ab homine priuato.

⁋ De Calpurnio Piſone.

FAbiorum & Vgolini continentiæ Calpurnium Piſonem in conſimili genere laudis æmulum fuiſſe, res ipſa documento eſt. COS. graui fugitiuorū bello, à ſe liberata Sicilia, eos quorum præcipua opera vſus fuerat: imperatorio more dōis proſequebat. inter quos filium ſuum aliquot locis præliatum fortiſſime, titulo trium librarum aureæ coronæ decorauit. ꝓfatus non oportere à magiſtratu è publica pecunia erogari: quod in ipſius domum rediturum eſſet. tm̄q; ꝓ ponderis ſe teſtamento adoleſcenti legaturum promiſit: Vt honorem publice à duce, pretium priuatim à patre reciperet.

⁋ De Catone ſuperiore.

AGe, ſiquis hoc ſæculo uir illuſtris pellibus hœdinis pro ſtragulis vtatur: tribuſq; ſeruis comitatus Hiſpaniam regat & quingentorum aſſium ſumptu tranſmarinam prouinciam petat: eodem cibo, eodēq; vino, quo nautæ, uti contentus ſit: non'ne mirabilis exiſtimetur? atqui iſta patientiſſime ſuperior Cato tolerauit: quia illum grata frugalitatis conſuetudo, in hoc genere vitæ, cum ſumma dulcedine continebat.

⁋ De Catone poſteriore.

MVltum à priſca continentia ſpatio annorum poſterior Cato diſcedit: vtpote in ciuitate iam diuite, & lautitia, gaudente natus. is tamen cum bellis ciuilibus intereſſet, filium ſecum trahens, duodecim ſeruos habuit. numero plures, quàm ſuperior: temporum diuerſis moribus, pauciores. exultat animus maximorum virorum memoriam percurrens.

OLIVERIVS.

Catōs cō incn ua

AGe ſiquis hoc ſæculo. Cato ſuperior Celtiberos Hiſpaniæ populos robur prouinciæ, aliquot ſecūdis præliis fregit, & cum totam prouinciam adminiſtraret, pellib. hœdinis pro tapetis uſus ē, & tm̄ trium ſeruorū comitatu contentus. cumq; Hiſpaniam ulteriorem peteret. uiatico qngentorum aſſium cōtentus, uino ciboq;, quo nautæ, uti nō dubitauit. q̄ facile tolerauit, q̄a in tali cōtinētia uitā exercuerat nam ut, inquit, Plu. cum adoleſcens ſtipendia faceret in caſtris, q̄ſi ſp utebat aq̄. ſed cū ſoe taſſe, uel æſtu, uel ſiti nimia laboraſſet, ad eam ſedādam aceti frequēti hauſtu utebatur, uel ſi quando uires priſtinas deſideraſſet, uegetādi corporis cā leuiuſculi non nihil uini delibare conſueuerat. ⁋ Cum iter faceret ſua ipſe arma, uno ſubſeq̄nte miniſtro, ferebat, q ſecum, q̄ ultæ neceſſaria forent, cōportaret. domi uero tāta frugalitate fuiſſe tradūt, ut hyeme ſola tunica, dēptis manicis, indutus eēt, æſtate uero pene nudus labore cū ſeruis certaret, qb' cū ſedere ſolit', eodē pane eodēq; uino ueſcebat. hāc frugalitatē & continentiam ex M. Curii uitæ & commemoratione & fama, quaſi æmulatione q̄dā induiſſe ferūt, cū iuxta illius uillā ipſe hēret agellū. Frōt. Marcum, inqt, Cato. uno eodē, quo remiges cōtētū fuiſſe tradūt. Sce ne. ad Luci epi. lxxxv. M. Cato cēſorius q̄to rei. utilior Sci. fuerit noſt, alter. n. cum hoſtibus nr̄is bellū, alter cū morib' geſſit. cāterio uehebat ut ſecū utilia portaret. ò q̄tū erat ſæculi decus ipatorē triūphalē cēſoriū, & qd ſup oia hæc eſt Cato. uno caballo eē cōtētū, & nec toto q̄dē, ptem. n. ſarcinæ ab utroq; latere depēdentes, occupabāt. ⁋ Age ſiquis, hic notat ſine dubio ro. eius tpis luxuriā, ſiqs, igt, priceps Ro. his tēporibus ea, q̄ Cato cōtinētia uteretur, oibus certe uideretur admirabilis. Stragulis, ſtragula ueſtis uerſicolor, q̄ græci tapita uocāt.

Acetum ſium le uas

ASCENSIVS.

FAbiorum &c. Ordo eſt. Res ipſa eſt documento, ideſt ſatis docet, Calpurninm, ſeu Calphurnium (ut alii ſcribunt) Piſonem fuiſſe æmulum. i. imitatorem quaſi cū æmulatiōe, cōtinētiæ fabiorū ſ. Gurgius, & Numerii, & ugolini, ſeu Ogolini, i cōſimili gn̄e laudis. Ná ſup. ens cōſul Sicilia liberata. i. poſtq̄ Sicilia erat liberata à ſe. i. ſua opera, graui bello fugitiuorum, proſequebatur more imperatorio eos, quorum præcipua opa uſus fuerat, donis. ſ. militaribus. Inter quos. ſ. quorum opera uſus fuerat, aut à ſe donatos decorauit filium ſuum præliatum. i. q ꝓliatus fuerat fortiſſime aliquot

ASCENSIVS.

AGe, adhortandi uox, Siqs uir illuſtris hoc ſæculo utatur pellibus hœdinis. i. hœdis detractis, q̄ aſperæ, & lecidæ ſūt, ꝓ ſtragulis, i. ſtramentis nocturnis, & comitatus tribus. ſ. dūtaxat ſeruis, regat Hiſpaniā & petat prouinciam trāſmarinā ſūptu qngentorū aſſiū, & ſit cōtētus uti eodē cibo & eodē uino, quo nautæ. ſ. utūtur, nōne exiſtimetur. i. iudicetur mirabilis? q. d. maxie. Atq i. ſed, q̄ðo, aut attn̄. Cato ſuperior. ſ. Cēſorius tolerauit iſta. ſ. iā dcā patiētiſſime. Quia grata cōſuetudo frugalitatis. i. pſimoniæ, continebat illū in hoc gn̄e uitæ cū ſūma dulcedine.

OLIVERIVS.

MVltum à pri. con. Hic poſterior Cato, q ut ſup. dixi, Vticenſis appellatus eſt ætate ſua frugaliſſimus Ro. fuit, nā affluēte Romana ciuitate opibus, atq; luxu

ℭ De Scipione Aemiliano.

SCipio Aemilianus poſt duos inclytos conſulatus, totidemq́; ſuæ præcipue gloriæ triumphos, ſeptem ſeruis ſequentibus, officio legationis functus eſt: & puto Carthaginis, ac Numantiæ ſpoliis comparare plures potuerat niſi operum ſuorum ad ſe laudem, manubias ad patriam redundare maluiſſet. Itaq; cum per ſocios, & exteras gentes iter faceret: non mancipia eius, ſed victoriæ numerabantur. nec quantum auri, & argenti, ſed quantum amplitudinis pondus ſecum ferret. æſtimabatur. Continentia vero etiam uniuerſis plebis animis ſæpenumero cognita eſt. ſed abunde erit ex his duo exempla, longe inter ſe diſtantium ſæculorum retuliſſe.

ℭ De Pyrrho.

PYrrhus impetus ſui terrore ſoluto, ac, iam epyroticis armis languentibus, beneuolentiam Popu. Roma. mercari, quia virtutem debilitare nequiuerat, cupiens: pene totum regiarum opum apparatum in vrbem noſtram tranſtulit. Cæterum cum & magni pretii, & uarii generis à legatis eius, tam virorum, quam fœminarum apta vſui munera circa domos ferrentur: nulla cuiquam dono ianua patuit. Tarentinæq́; petulantiæ animoſus magis, quam efficax defenſor, haud ſcio maiore cum gloria huius vrbis, armis: quàm moribus repulſus ſit.

ria, paucis admodum ſeruis utpote ſeptem, contentus fuit, cū cæteri principes ætatis ſuæ ne turba qdē igenti cōtentari poſſent. Fuit igitur ſuperiore ſeruorum numero paulo incontinētior temporum uero conditione multo frugalior. ℞ Lauticia, luxurioſa apparatu rerum, nam lauticia, munditia, à lauando dicta, & conuiuium lautum dicitur cōuiuium ſumptuoſum, quia ibi omnia ſunt lauta, & nitida.

ASCENSIVS.

MVltū &c. Ordo eſt cato poſterior, uidelicet uticenſis, diſcedit multum à priſca. i. priorū ſæculorū continentia. ſpatio annorum. ſ. ſi ad ſpacium annorum aſpexerimus. utpotè natus in ciuitate iam diuite, & gaudente lautitia. i. lauto apparatu cœnarum. Is tamen cum intereſſet in bellis ciuilibus. ſ. inter Cæſarē & Pōpeium, trahens ſecū filiū, hūit. xii. ſeruos plures numero, q̃ ſuperior. ſ. Cato habuerit, paucio res ſup. quā ſuperior, diuerſis moribus temporum. i. ſi reſpexerimus ad mores temporum utriuſq;, quia frugalior poſſit iudicari, qui tempore poſterioris Catonis. xii. ſeruos habuerit, quàm qui tempore prioris duntaxat ſex. Exultat &c. Mira ſolertia, nec noua continuandi ſtili fila. ordo eſt Aius ſupplemeus percurrens memoriam maximorum uiroꝝ, exultat. ſ. præ lætitia.

OLIVERIVS.

EXultat aius Scip. Aemi. legatus ad Ariſtonicum ut coniicitur. q ſub captam à Sci. Numantiam, eò q́ eſſet Attali regis nepos, Eumenis filius, Aſiam occupauit, tā q̃ auitū regnū ſibi iure hæreditario debitum, cum teſtō regis Attali P. R. puincia legata libera eſſe dſet Hūc ut Frōt. alt tradıtur in itinere cum amicis ambulantem, accepto pane ueſci ſolitū. Idē & de Alc. rege Mace. dr. Exultat aius, nō mediocri lætitia extollitur aius meus, cū in eo ſit occupatus. ut tantorū uiroꝝ documēta cōmemoret. Aemilianus, q̃a, de gēte Aemilia fuit, & p adoptionē in Scipio. familiā trāſlatus. Totidem triūphos, uidelicet de Carthagine & Numantia duabus urbibus euerſis P. R. inimiciſſimis, qbus deletis, ut, igt. Cic. Sci. non ſolū pñtia, ſed etiam futura bella deleuit. Plures. ſ. ſeptē ſeruis.

Manubiæ. ℞ Manubias, differt inter ſpolia & manubias, ut uult A. Gel, q́ ſpolia ſunt corpa reꝝ, q̃ capiūtur ex hoſte, manubiæ uero pecunia ex uēditiōe pdæ recupata. ℞ Itaq;, rñdet tacitæ qōni. ſi .n. igt, Scipio. gloria ab cxteris gētibus numero ſeruorū, ſed uictoriarū multitudine cenſebatur. ℞ Cōtinenētia uero etiam uniuerſis, de origine tarētini belli nulla eſt inter authores diſſenſio, nā oēs bellū ſuſceptū rē dñt ob direptā claſſē, uiolatoſq; legatos, de euentu uero diſſentiūt iterſe Iuſti. & Flor. nā Ro. bis pſio uictos Iuſtinus affirmat, & ob eā rē miſſa à Carthagi. auxilia fuiſſe Ro. q̃ ſenatus cū gratiarū actione recu

Rōmanoꝝ cōtinētia. ſauit, Carthagnienſibuſq; remiſit, deīn Fabri. Luciniū miſſū à ſenatu legatū, q cū Pyrrho rege pacē cōponeret, ad q̃ cōfirmādā cū Pyrrhus cyneā legatū Ro. cū igētibus dōis miſiſſet, qbus ſen. corrūperet, ut qbuſuis cōditiōibus pacē ipetraret, neminē iuenit, c'domus muneribus pateret. mira pfecto tāti ſena. cōtinētia. Luc. uero florus nō duobus pliis ſed uno dūtaxat, & ñ hō. uirtute, ſed nouaꝝ belluaꝝ terrore dicit Ro. fuiſſe ſupatos. qnetiā pugna, ut igt, tā atrox fuit, ut ferētanæ turmæ pfectus iuectus i regē, turbauerit coegeritq; pleētis in ſignibus pſio excedere, i apulia deīn melius dimicatū Cn. Fabricioq; cōſulibus, iā qppe terror belluarū exoleuerat. & C. Minutius quartæ legionis haſtatus, unius proboſcide abſciſſa, mori poſſe belluas oñderat. rurſus in Lucania eodē Marte pñte pugnatū eſt, nec uero ſolū armis, & in campis, ſed cōſiliis quoq; & domi & intra urbem cum rege Pyrrho dimicatum eſt, quippe poſt primam uictoriam rex callidus intellecta uirtute Ro. ſtatim deſperauit armis, ſeq; ad dolos cōuertit, nā interēptos cremauit, captiuos indulgenter habuit, & ſine precio reſtituit. legatos deinde cū muneribus miſit in urbem, ut corrupto ſenatu in amicitiam reciperetur. ſed bello, & pace ſoris, & domi omnem in partē Romana uirtus tūc ſe probauit. nec alia magis q̃ tarē. uictoria oñdit P. R. fortitudinē ſenatus ſapiam, ducū magnanimitatem, omnium deniq; cōtinētiā. Eodē mō Plu. in uita Pyrrhi duas affert opiones, & eoꝝ q Ro. bis uictos, & eoꝝ, q ſemel tm̄mō ſupratos fuiſſe dicūt. ℞ Petulantiæ. Luxuriæ, atq; laſciuiæ tarentinæ. Cato in orōne q̃ habuit, pro ornamentis mulierū, bello Macedonico patrū, igt, nroꝝ memoria per legatum Cyneam Pyrrhus nō uirorum mō ſed etiam mulieꝝ aios donis tentauit, nondū lex oppida ad coercendam luxuriā muliebrem lata erat, tñ nulla accepit.

ASCENSIVS.

SCipio Aemilianus functus eſt officio legationis poſt duos inclytos conſulatus & totidem triumphos præcipue gloriæ ſuæ, ſeptem ſeruis ſequentibus Et puto ſup. q́ potuerat cōparare. i. cōgrere plures. ſ. ſeruos q̃ ſeptem, ſpoliis Carthaginis & Numātiæ duaꝝ rū potentiſſimarū urbiū, q̃s uicit & ſpoliauit, niſi maluiſſet laudē opeꝝ ſuoꝝ redūdare. i. applicari ad ſe, & manubias. i. portionē, q̃ duci ex pda cōtigit, redundare ſup. ad pñam. ſ. ſuā, hoc eſt Romā ſeu Romanum ærariū. Itaq; i. & ita quū faceret iter p ſocios. ſ. Roma. impii, & gētes exteras. i. nihil ad Romanos ptinētes, nō numerabātur mancipia eius, ſed uictoriæ nec æſtimabatur q̄tū auri & argenti ferret ſecū, ſed q̄tū pondus amplitudis. i. extenſionis honoris, & gloriæ. Cōtinētia &c. pfatio ē de cōtinētia totius P. R. nō ut falſo iſcribitur Pyrrhi. Nā Pyrrhi exēplū iter externa recitandum foret, neq; ſequens de Mario, aut cinna eſt, ſed de P. R. illoꝝ tpe uñ titulos (ut alibi ſæpe) correxi. Ordo eſt. uero pro ſed cōtinētia eſt cognita ēt ſæpenumero uniuerſis aīs plebis, ſed erit abūde. i. uſq; ad abūdātiā ſatis retuliſſe. i. recitaſſe ex his duo exēpla ſæculoꝝ diſtātiū iter ſe longe. i. q̃ cōtigerūt i plebe Ro. ſæculis multū iter ſe diſtātibus. Nā prius tpe Pyrrhi, poſterius tpe Marii. de priore dicit ſic.

THEOPHILVS.

SCip. Aemi. ad orbis terraꝝ componēda regna miſſus à Senatu, quo cuiq; ſua diſtribueret. haud plures in miniſterio q̃nq; ſeruis habuit, & unus obiter è uita migrauit. Afri. ad ſuos domū ſcripſit ut emerent, & ad eū mācipiū mitterent, q́ in defuncti locū ſuccederet. hæc ex Poſidonio, Polybioq;, & Athenæo, Ianus. ubi non cōueniunt in numero ſeruorum cum Valerio.

ASCENSIVS.

PYrrhus. ſ. rex epyrotaꝝ abs tarētinis cōtra Ro. pugnās terrore impetus ſui ſoluto. i. poſtq̃ ſolutus erat, ac armis epyroticis iam languentibus, q̃a de uictoria deſperantibus, fractis uidelicet epyrotaꝝ aīs, cupiens mercari i. mer

cibus

De C. Mario, & L. Cinna.

IN illa quoq; Procella, quam C. Marius, & L. Cinna Reip. inflixerant: abſtinentia P. R. mirifica conſpecta eſt. Nam cum à ſe proſcriptorũ penates, uulgi manibus diripiendos abieciſſent: inueniri potuit nemo: qui ciuili luctu prædam peteret. vnus enim quiſq; ſe ab his perinde ac ſacris ædibus abſtinuit. Quæ quidem tā miſericors continentia plebis, tacitum crudelium uictorum conuitium fuit.

Externa, De Pericle.

AC ne eiuſdem laudis cōmemorationem externis inuideamus: Pericles Athenienſium princeps, cum tragœdiarum ſcriptorem Sophoclem in prętura collegam haberet: ac is publico officio unà diſtrictus, pueri ingenui prætereuntis formam impenſioribus uerbis laudaſſet: intēperantiam eius increpitans, dixit: Prætoris non ſolum manus à pecuniæ lucro, ſed etiam oculos à libidinoſo aſpectu continentes eſſe debere.

De ſophocle.

SOphocles autem ætate iam ſenior, cum ab eo quidam quæreret, an etiamnũ rebus uenereis uteretur: Dii meliora inquit. Libenter enim iſtinc tanquam ex aliqua furioſa profugi dominatione.

cibus & donis emere beneuolentiā P. R. quia nequerat debilitare uirtutē. ſ. P. R. trāſtulit. i. trāſmiſit pene totum apparatū opū regiarū in urbē ſuam, hoc eſt Romā. Cæterū. i. ſed quum munera & magni pretii, & uarii generis aptatā uſui uirorū & fœminarum ferrentur à legatis eius circa domos. ſ. ciuiū Ro. nulla ianua patuit cuiq; dono (Quod longe aliter Iugur. belli tempore ut Sa. atteſtatur contigit) quapropter & haud ſcio. i. dubito utrum ſup. Pyrrhus defenſor petulantiæ tarentinæ. i. tarentinorum, qui propter petulantiā Ro. in ſe arma excitarant, magis aiuſus, quam efficax, quia multa auſus nihil effecit, ſit. repulſus cū maiore gloria urbis hui⁹. i. nr̄æ hoc ē Romanæ armis quam moribus. q. d. non minus glorioſum eē cōtinētia tali eius dona reſpuiſſe, quam armis eius uires cōtudiſſe.

OLIVERIVS.

IN illa quoq; procella. Hæc hiſtoria Marii, & cinnæ ſupra in. e. de prodigiis annotata eſt, & in aliis locis ſeparatī quoq; deſcripta ubi de alterutro ipſorū dicendū fuit. Quod uero ad hūc locū pertinet, illud ſatis erit dixiſſe, quòd dū Sylla bello Macedonico eēt occupatus, Marius & Cina cōſtrictis exercitibus ad urbē properaſſe, & primo oſtiā, deīn Ianiculū, poſtremo urbem ipſam cœperūt. & i ciues miſerabili cæde graſſati. inſuper ēt poteſtatē plebi fecerūt diripiēdi bona proſcriptorū, nā multos tyrānicæ proſcripſerant. uerū tāta fuit P. Ro. modeſtia, ut nulla quātālibet magna ſpe lucri adduci potuerit, ut quiſquam ſe tā nefaria præda coīquinaret. Magna igitur fuit plebis Roma. cōtinētia. ¶ Procella, Perturbatione reip. & eſt pulchra trāſlatio, qua utitur Cic. ut in illis dūtaxat fluctibus cōcionū, & tribuniciis procellis, nā à procellēdo dicta ē, eo quod oīa procellat. i. præcipitat. ¶ Aˢ ſe. ſ. Mario & Cinna. ¶ Perinde ac. i. tanquā.

ASCENSIVS.

IN illa quoq; procella, &c. Affert ſcd'm exēplū cōtinētiæ P. R. temporibus C. Marii & Lucii Cinæ. qui uoti cōpotes in ciuili bello cōtra Syllā, inimicorū opes uolentibus diripiēdas propoſuerāt, ſed nō fuit luſtū quod uellent. Ordo ē abſtinētia P. R. eō ſpecta eſt mirifica, quoq;. i. ēt in illa procella. i. ui perturbationū, quam C. Marius & Lucius Cina inflixerāt reip. Nā quū ipſi abieciſſent penates. i. deos familiares, & quæquid in eorū cuſtodia erat, hoc eſt oēs facultates proſcriptorū. i. proſcriptū perurū morti, ubicunq; reperirentur addictorū à ſe, diripiēdos manibus uulgi. i. uilis populi, nemo potuit iueniri, qui peteret prædā. ſup. in luctu ciuili. Enim propterea, unuſquiſq; abſtinuit ſe ab his penatibus, & ædibus proſcriptorū perinde ac. i. nō aliter quam ab ædibus ſacris. i. templis deorū. Quæ quidē cōtinentia plebis tā miſericors (quia moti miſericordia in proſcriptos, abſtinuerūt manus ab eorū bonis) fuit cōuitiū. i. improperiū tacitū, quia nō uoce ſed facto loquebatur uictorū crudeliū. ſ. Marii & Cinæ, de quorū uictoria ſæpe habitum eſt.

OLIVERIVS.

AC ne eiuſdē laudis cōmemorationē. De hoc uiro infra dicet li. v. c. ult. ubi de illius ai fortitudiē dicendū erit, Lacedæmonii, & Athe. multis ſe iuicē cladibus afflixere, demū cū poſt nauale prælū, æquo Marte utrinq; diſceſſum eēt, lacædemonii ad meſſeniorū bellū reuocant. ſed ne interea ocioſum tēpus, quo uires repararēt Athe. relinquerēt, paciſcūtur cū Thebanis, ut Bœtiorū īgiū, quod ipe præſci belli Athe. occupauerant, his reſtituerent, & illi Athe. bella ſuſciperent. tātus furor Spartanorū, ut duobus bellis implicitī, ſuſcipere tertium nō recuſarent, dummodo inimicis ſuis hoſtes acqrerent. igit Athe. aduerſus tātam tempeſtatem belli, duos duces deligūt, Periclem ſpectatæ uirtutis uirum, & Sophoclem tragœdiarum ſcriptorem, qui diuerſo exercitu, & ſpartanorum agros uaſtauerunt, & multas achaiæ ciuitates athenenſium imperio adiecerunt. fuit aūt Pericles princeps Athe. philoſophus inclytus & orator inſignis atq; Anaxagoræ diſcipulus, rexitq; remp. Athe. lx. an. mira prudentia. cū igitur collegam haberet in pretura, ut diximus, Sophoclem poetam, & is publico intentus officio, inſignis pueri formam laudaſſet, intemperātiam eius increpitans ait, decere prætorē manus & oculos hr̄e ab omni libidine proſſus amotos. ¶ Diſtrictus, Detentus.

ASCENSIVS.

AC ne &c. Tranſiens, ad externa dicit. Ac ne inuideamus externis. ſ. populis, aut hoibus cōmemorationem eiuſdem laudis. ſ. ob continētiā, aut abſtinentiam, quæ ſic proprie differunt, quod continentia eſt eorū, quæ intra nos ſūt ne exeant in opus illicitum, abſtinentia eſt retractio membri ab iis, quæ illicite nobis uſurpem⁹ dico ſup. quod Pericles princeps Athe. quū hr̄et Sophoclem ſcriptorem tragœdiarum, longe clariſſimum, collegam in prætura, ac is. ſ. Sophocles diſtrict⁹. i. occupatus, una. i. pariter cū pericle, officio publico. ſ. ad præturam pertinente, laudaſſet uerbis impenſioribus. i. nimis impenſis & accuratis, formam. i. formoſitatem pueri ingenui prætereuntis. i. qui ante oculos eorum forte tunc præteribat, dixit increpitans intemperantiā eius. ſ. Sophoclis, nō ſolū manus prætoris debere eſſe continētes à lucro pecuniæ, ſed ēt oculos ab aſpectu libidinoſo.

OLIVERIVS.

SOphocles aūt. Hic Athenien. fuit poeta tragicus ætate ſua clariſſimus, de quo plures ex nr̄is uaria, & magnifica ſcripſerunt. Quē Cic. diuinū poetam li. i. de diui. uocauit his uerbis. adiūgam philoſophis doctiſſimū hominē, poetamq; diuinū Sophoclem. Virg. quoq; in Bucolicis alludens Auguſto ait, Sola Sophocleo tua carmina digna Cothurno. ab hoc igitur cum quæreretur, rebus ne uenereis tunc etiam uteretur (erat. n. ætate iam prouectiori) dii meliora, inquit, libenter enim iſtinc tanquam ab aliqua profugi dominatione. quod Ci. noſter teſtatur in catone maiore hiſdem ferme uerbis. bene, inquit, Sophocles rñdit cū ex eo quidā iā affecto ætate quæreret, uteretur ne rebus uenereis, dii meliora inquit, libenter uero iſtinc ſicut à domino agreſti, & furioſo profugi. hanc igitur uocē Sophocles quodammodo deteſtatus eſt ſunt tamē qui dicāt Socratem fuiſſe qui hoc dixit. Dii meliora. ſ. dent.

ASCENSIVS.

SOphocles aūt iam ſenior. i. prouectior ætate, quum quiſdam quæreret ab eo, an uteretur etiamnum. i. an tunc, adhuc, unde forte legendum ſit, etiam tum, rebus uenereis inquit, dii meliora, ſupple dent mihi facienda. enim pro quia ego profugi libenter iſtinc tanquam ab aliqua furioſa dominatione.

THEOPHILVS

SOphoclē. Sophocles ex actica tribu, Colono Sophili F. Olympiade. lxxiii. natus annis. xvii. Socratē præceſſit. is in ſcœna quædā nouauit, Apis à ſuauitate carminis appellatus. Alter eiuſdem nois Ariſtone pr̄e genitus ſuperioris nepos. is aiebat Λυττων ταλαι αγριον δε ποτην αποφυγων ωλθον τα τυγχας. furioſum & agreſtē fugere dominum ætate iāſe

niſi urgente plura Suidas.

OLIVERIVS.

Aeque abſtinentis ſenectæ, Xenocrates Calcidonius fuit Agatoris filius, & à primis fermè annis Platonis auditor erat, teſte Laertio tardus ingenio, adeo ut cũ illum plato Ariſtoteli cõpararet, ut tradit Cic. in lib. de oratore, alterum ſi ænõ, alterum calcaribus indigere diceret, alioquin ſeuero ſemper ac ſerio habitu, & ore ꝑdurabat. ſ. academia uixit ut plurimum, ſi quãdo ad urbem proficiſcebatur, turba oĩs impudicorum eius tranſitum obſeruabat, eius inquietandi gratia. hic tantæ cõtinentiæ fuiſſe traditur, ut Phryne ſuo tempore nobile ſcortũ depoſito cum quibuſdã iuuenibus pignore in ſuũ cõcubitũ allecturã, in lectuli partẽ admiſſa, nullis meretriciis illecebris; nullo libidĩs irritamento (cum oĩa fruſtra tẽptaſſet) incredibilem eius cõtinentiã uiolare potuerit, q̃ cũ à iuuenibus uictoriæ præcium poſceretur facete rñdit, ſe cũ illis de uiro, nõ de ſtatua certaſſe. ☞ Quidã ẽt ferũt à diſcipulis eius Laydẽ formoſiſſimã meretricẽ dedita opã intromiſſã, ut illiũ ꝑtẽtaret, ſed tãtæ dñi fuiſſe cõtinẽtiæ, ut cũ ſe ad libidinẽ incitari. ꝑſenſiſſet, pateret uirilia ſecari, & uri. Tãta ꝑterea fides illi data ẽ, ut cũ in ea urbe nullius iniurati teſtimoniũ admitteretur, illi ſoli iuſiurãdũ Atheniẽ. remitterẽt, ſicut diximus in. c. de maieſtate. Erat adeo frugi, ut cum illi Alex. magnã pecuniæ q̃titatẽ miſiſſet, ſublatis tribus millibus nũmoꝝ atticorũ, ne regia munera ſpernere ui deretur, reliquũ remitteret, dicens, illi pluribus opus eſſe, q̃ plures enutriret. Ad Philippũ olim legat⁹ cum cæteris miſſus, cũ alios ſciret donis emolitos, & ſæpe cõuiuia celebrare, neutrũ ipſe hoꝝ fecit. legatis poſtea dicẽtibus ſecũ fruſtra Xenocratẽ iuiſſe, cõperta re ipſum duplici honore honeſtarũt. Succeſſit in academia Speuſippo, ſcol ãq; tenuit. xxv. annis moritur noctu, cũ in ſarthaginẽ ſorte offendiſſet, anno ætatis ſuæ. lxxxii. ☞ In peruigi. i. totius noctis uigilia. ☞ Nobile ſcortũ, ſamoſa meretrix, nã nobile notũ dicim⁹. Virg. eſt locus Italiæ medio ſub montibus altis nobilis. ☞ Vino graue, Hoc dicit ad exaggerãdã eius cõtinẽtiã, nã uinũ magnũ ẽ libidĩs irritamentũ, & quo magis q̃s uino, & cibo incaluerit, tãto facilius ſolet in libidinẽ ſolui. Vñ Terent. Sine Cerere & Baccho friget uenus. ☞ Perq̃ facetum, Valde locoſum. ☞ Phryne. Magna uis eſt in ipſo nõie phryne, quaſi emphaſim facit, ꝙ omnium pulcherrima foret. ☞ Labefecit, Debilitauit conquaſſauit. ☞ Quid rex Alexander Talentis. Talentũ duplex eſt, atticũ, & euboicum. rurſus atticũ duplex ẽ, magnũ. ſ. & paruũ. de magno dixit Liu. in. xxxvi. ab urbe cõdita. magnũ talẽtũ atticum. lxxx. libras hẽt, & paulo plus, ſed alibi manifeſte mõſtrauit. talentũ magnũ. lxxxiii. libras & quatuor hẽt uncias, quod ſi uolumus ad nummos referre Romanos ut Priſcianus ait, ſex millia nummorum Romanorũ habet. Talentum uero paruum libras habet ſexaginta. talentum euboicum minus attico fuit, ſed non ualde. nam teſte Feſto. quatuor millium nummũ Romanorũ fuit. ☞ Academiã, Academia ſine aſpiratione ſcribi͡t. fuit ãt locus nemoroſus ab Athenis mille paſſib⁹ diſtãs, ab Academo quodã heroe ſic cognominatus, i quo uilla fuit, deĩ Plato. natiuitate nobilis. & cũ i eodem loco philoſopharetur, idẽ Plato ſtu dẽdi uſu, & freq̃ntia diſcipuloꝝ, ac mox celebritate iſignis fuit. in eadẽ Fauorino teſte, Mithridates perſarũ rex Platonis ſtatuã cũ his ſcriptis locauit, Mithridates Rhodobati filius Perſis muſis imaginẽ dicauit. Sillamonis opus. Ea nõ me ĩdigere. Cice. tñ li. v. Tuſcula. q̃nõ dicit Xenocrates, cũ uidiſſet legatos triſtiores. xxx. minas accepit, &c.

Talẽtũ

Academia.

☙ De Xenocrate.

Aeque abſtinentis ſenectæ Xenocratẽ fuiſſe accepimus: cuius opĩonis non parua fides erit narratio, quæ ſequitur. In peruigilio Phryne nobile Athenarum ſcortum iuxta eum uino grauem accubuit: pignore cum q̃buſdã iuuenibus poſito, an tẽperãti am eius corrumpere poſſet: quam nec tactu nec ſermone aſpernatus: quoad uolueratin ſinu ſuo moratam, propoſiti irritam dimiſit. factum ſapientia imbuti animi abſtinens. Sed meretriculæ quoq; dictum perquam facetum deridentibus, quia tam formoſa, tam'q; elegans poti ſenis animum illecebri pellicere non potuiſſet: pactum'q; uictoriæ pretium flagitantibus: de homine ſe cum iis, nõ de ſtatua pignus poſuiſſe reſpondit. poteſt'ne Xenocratis continentia 'a quoquam magis uere: magis'q; proprie demoſtrari: quám ab ipſa meretricula expreſſa eſt: Phryne pulchritudĩe ſua, ex parte conſtantiſſimam eius continentiam labefecit. Quid rex Alexander: diuitiis eum quatere potuit? ab illo quoque ſtatuã equidem æque fruſtra tentatam putes. legatos ad eum cũ aliquod talentis miſerat: quos in Academiam perductos, ſolito ſibi: ideſt modico apparatu, & admodum paruulis copiis excepit. poſtero die interrogantibus, cui nam adnumerari pecuniã uellet: Quid uos, iquit, heſterna cœna non intellexiſtis ea me non indigere? ita Rex Philoſophi amicitiam emere voluit: philoſophus Regi ſuam vendere noluit.

ASCENSIVS.

Atq; &c. Ordo eſt nõs accepimus Xenocratẽ philoſophum Calcedonium, fuiſſe ſenectæ abſtinẽtis æq;. i. æqualiter, ut Sophocles fuit. cuius opĩonis, nõ ꝑua fides. i. approbatio, erit narratio, q̃ ſequitur. Phyrne (ſunt n̄ q̃ phryne ſcribãt.) Nobile ſcortum. i. famoſa meretrix, athenarum recubuit peruigilio. i. totius noctis uigilia iuxta eum, uidelicet Xenocratem grauẽ uino, pignore poſito. i. depoſito cum quibuſdã iuuenibus, an. ſ. phryne poſſet corrũpe tẽperãtiã eius, q̃. ſ. meretriculã, Xenocrates nec aſpernatus eſt tactu, q̃a ꝑmiſit ſe ab ea tangi, nec ſermone. i. collogo, dimiſit moratam. i. poſtq̃ morã traxerat ĩ ſinu ſuo quoad uoluerat. i. ad ſaturitatẽ uſq;, irritam propoſiti. i. fruſtratam in propoſito. q̃a propoſuerat cũ eo quanq̃ ſeniore rẽ hẽre, ꝙ q̃a nõ effecit. addit poeta, factũ. ſ. Xenocra. ẽ ſup factum abſtinens. i. abſtinentis, aĩ imbuti ſapiã. Sed dictum meretriculæ. ſ. phrynes, ẽ ſup. quoq;. i. ẽt, ꝑquam. i. ualde facetum. Enim ꝓ quia, adoleſcentibus. ſ. q̃bus cum depoſuerat, ſe eum corrupturã, deridentibus ſe. ſ. meretriculã, q̃a ipſa tã formoſa, & tã elegãs. i. elegãti cultu, nõ potuiſſet pellicere illecebris animum ſenis poti. i. ebrii, & rñdit flagitantibus, ideſt expoſcentibus precium uictoriæ pactum. i. de quo conueuerãt paciſcendo, ut uictor obtineret, ſe poſuiſſe, id eſt depoſuiſſe pignus cum his ſcilicet adoleſcentibus de homine non de ſtatua, atq; ita innuit Xenocratem ſtatuam eſſe. Vnde author. Poteſt ne continentia Xenocratis demonſtrari à quoquam uerius & proprius. ideſt argumento ſumpto de re magis propinqua, quia res magis propinqua euidens eſt (Sunt tamen qui propius pro proprius ſcribant à ꝓpe ſicut apud Iuuenalem, Egregius cœnat, pro magis egregie, quocirca, quia rara ſunt inuentu huiuſmodi comparatiua nominibus in ius finitis, ideo Aldus legit magis uere, magiſq; proprie) quam expreſſa eſt ab ipſa meretricula, quæ ſcilicet ſtatuam eſſe confeſſa eſt? q. d. ne quaquam. Nam phryne ex nulla parte labefecit pulchritudine ſua conſtantiſſimam abſtinentiam. ſ. ab illicita uenere, eius. ſ. Xenocratis. Videtur author uocabula confundere, ſed reuera una operatio reſpectu diuerſorum, continentiæ, & abſtinentiæ dici poteſt. Vnde, quia Xenocrates libidinem ſuam expleuit, continens dicendus fuit & quia pulchritudinem meretriculæ non attigit, abſtinens fuit. Quid rex Alex. ſ. Macedoniæ omnium potentiſſimus ſup. fecit, aut potuit in eum, an. i. nunquid potuit quatere. i. concutere, & mouere à continentiæ, aut abſtientiæ uirtute, eum. ſ. Xenocratem, diuitiis i. offerendo diuitias? Probat, minime. Nam equidem. i. certe tu putes ideſt quilibet poſſit putare, ſtatuam tentatam ab illo æque, ideſt non magis fruſtra, ideſt ſine uoti conſecutione, quãm ſup. eũ tentauit. (Aptior eſſet ſnia ſi dixiſſet. ab illo quoq; eum æque fruſtra tentatum, ac ſtatuam putes) Rex ſup. miſerat ad eum uidelicet ad Xenocratem. legato ſcum aliquot talentis. Quos, ſcilicet legatos perductos in academiã. i. in eã ꝑtem Athenaꝝ, ubi Pla

to inſtituit literarum gymnaſia, cum prius deſertus fuiſſet locus, Xenocrates excepit.i.hoſpitio cepit, dr autem quis accipi propriæ ad menſam, apparatu ſolito ſibi.i.modico & copiis.i.facultatibus admodum paruulis. Et, inquit. die poſtero.i. poſtridie eius diei ſ.legatis interrogantibus cuinam uellet pecuniam.ſ quā dono ab Ale attulerat annumerari: quis ſignata erat, & ita numerabilis: unde & nummus dictus. inquit. Quid uos ſup. interrogatis. aut paratis facere: nō intellexiſtis cœna i.ex cœna heſterna.ſ.quam illis appoſuerat, me non indigere, ea.ſ.pecuniis? Ita ideſt & ſic rex ſ. Alex uoluit emerē.ſ. oblata pecunia amicitiam philoſophi.ſ. Xenocratis, & ſupp philoſophus.ſ.iam ſæpe dictus Xenocrates, noluit uendere ſuam.ſ. amicitiam, quia q dona accipit, ſe, aut ſua, quod ā modo uēdit.

THEOPHILVS.

Peruigilio. Peruigilium Cereris & liberi nocturna ſacra dicebantur. hic intellige de Bacchanali. de cuius licentia Liui. in bello Macedonico. De Cerealibus eſſet abſurdum, quippe q̄ ſuccubitu celebrari ſolebant, ut indicat Oui. in amoribus & in Metamor. ¶ Nobile ſcortū. Phryne tantas opes ex turpi quæſtu congeſſit, ut inſtaueatur ā ſe Thebarū mœnia ſuo ære polliceretur, dū modo titulum ſic inſcriberent. Alex. urbē, deleuit. Phryne meretrix inſtaurauit. hiſto. refert Calliſtratus in eo quē ſcripſit de ſcortis, & Ianus in tributū repetit, explicato Propertii carmine qd̄ alii non intelligebant Hæc quæ deletas potuit componere Thebas, Phryne tam multis facta beata uiris.

¶ De Diogene.

Alexander vero cognomen inuicti aſſecutus, continentiā Diogenis Cynici vincere non potuit. ad quem, cum in ſole ſedentē acceſſiſſet: hortaretur q́, vt ſi qua ſibi præſtari vellet, indicaret: quemadmodū erat in crepidine collocatus, ſordidæ appellatiōis, ſed robuſtæ vir præſtantiæ, mox inquit, de cæteris: interim velim à Sole mihi non obſtes. quibus verbis illa nimirum inhæſit ſententia. Alexāder Diogenem gradu ſuo diuitiis pellere tentat: celerius Darium armis. Idem Syracuſis, cum olera ei lauanti Ariſtippus dixiſſet: ſi Dionyſio adulari velles: iſta non eſſes. immo, inquit, ſi tu iſta eſſe velles: Dionyſio non adulāreris.

OLIVERIVS.

Alexander uero cognomen, De continentia Diogenis Cynici dicit quam Alexan. uincere non potuit. hic Sinopeus fuit, Iceſii Menſarii filius, quem ſugiſſe dicuntur, cum pater publice menſam haberet, ac falſo pecuniam ſignaret. Eubolides uero dicit, non patrem, ſed ipſum monetæ falſam ſignationem feciſſe. alii putant eum ſponte patriam reliquiſſe. hic ueniens Athenas Antiſthenem comperit, à quo cum reſpueretur in diſciplina, (nam ſtatuerat neminem recipere) perſeuerantia illum uicit. pallium primum habuit duplex, ut quidam tradunt, & peram, in qua cibos ferebat, oīq; utebatue loco ad omnia & prandens, & dormiens, & loquens, cū ſcripſiſſet cuidam, ut ſibi cellam pararet, faciēte id illo tardius dolium pro domo habuit, æſtate i feruida harena ſe uoluebat hyeme coopertas niue ſtatuas amplectabatur, parans ſe his modis ad laborum tolerantiam. Idem cum uidiſſet puerum concaua manu bibentem, abiecit uſe uas, quod habebat dicens, puer me uilitate ſuperauit, & homini natura abunde oīa ſubminiſtrauit. idem cum alium uidiſſet puerum, perfracto uaſe, pane concauo lenticulam ſuſcipientem, abiecit catinum dicens oīa eſſe deorum, & ſapientes deorum amicos eſſe. inerat illi teſte Laertio ſuauiſſimus ſermo, atq; in deſpiciendis aliis promptus. Nam ſcolam Euclidis dicebat eſſe bilem. Platon. auditorum conſumptionem, Dionyſia certamīa, magna miracula ſtultorū. oratores eſſe turbæ miniſtros, Grāmaticos admirari ſe dicebat, q Vlyxis mala requirerent, Muſicos mordebat, q cū liræ cordas aptarent, aī inconcinnos mores haberent. Mathematicos carpebat q ſolē, Lunā, & ſidera intuerētur, q̄ uero erant añ pedes non curarent, Oratores itidē, q ſtuderent iuſta dicere, non autem facere, aliaq; q̄plura, q̄ eſſent lōgum referre. Huic ad ſolē ſedenti cū diceret Alex. pete qd uis ait, noli mihi umbram facere. & fama fuit, referente Laertio, Alex. dixiſſe, ſe uelle eſſe Diog. niſi eſſet Alex. hic deinde cum in æginam nauigaret à Pyratis comprahēſus, quorū princeps fuit Crepalus, & Cretam deductus eſt, ut uenderetur. cū autē interrogaretur quid ſciret agere, dixit ſe ſcire uiris imperare, atq; ad præconem ait, prædica quis nā dominū ſibi uelit emere. ſedere prohibes, inquit, nihil refert, nam piſces q̄uocunq; iaceant emuntur. & cū uideret corinthiū quendam p̄clara effigie, & habitu ingenuo Xenidem noie, inquit, huic me uēde, quia dño indiget, eū digito denotans. quo Xenides audito, & inſpecto uiro, libentiſſime emit & corynthū adductum filiis ſuis p̄ceptorē dedit, & eū præfecit domui. ille autē Xenidi dicebat, eū ſibi parere oportere, q̄uis eſſet ſeruus, cum & medico et gubernatori q̄uis ſeruis ſæpius pareatur. cuius clariſſima præcepta ita comprobauit Xenides, ut ſæpe diceret, bonus demō domum meā intrauit, at ipſius Xenidis filios, (teſte Eubolo) poſt reliquas diſciplinas docuit equitare, arcus intendere, fundas rotare, atq; iaculari, in paleſtra cum eos ſe exercebat, grā tm̄ roboris cōparandi, & bonæ ualetudinis. tenebant pueri multa ex poetis, & aliis, tm̄ ex ipſo memoriter oēm illis Dioge. eō nem doctrinæ, ut facile memoriæ tenerent, breuiter collectā inſinuabat. deīde eos miniſtrāre docebat, leui contētos cibo ac uili, & aqua, illos ad cutē tōderi faciebat, deducebatq; incōpoſitos, ad uenationē aliquando exercebat. & cū teſte Cleomene, neceſſarii illum redimere uoluiſſent, ſeruos appellauit dicens, leones nutrientiū non eſſe ſues, ſed illos magis leonū. Senuit apud Xenidē ut Eubolus retulit, obiitq; an. xc. & à filiis Xenide ſepultus fuit. de illi9 morte uariæ ſunt ſnīæ, illa tn̄ p̄babilior, quod deſiderio migrandi è uita, continendo ſpū, uitam exhalaſſet. ¶ Cognomen in. Alex. inuictus dictus eſt q à nullo uici potuerit, ſed oēs ipſe uinceret, & tn̄ Diogenis continentiā uincere non potuit. ¶ Cynici, eſt cognomen quorundā philoſophorū à canibus acceptū. nā κυνος græce. latinæ canē ſigñat, q ſicut canes natura mordaces ſunt, ſic eiuſmodi phi in ſectandis hoīum uitiis mordaces eſſe uideantur. interrogatus Dioge. q̄re canis diceretur, rñdit, qa in eos, q dāt blandior, in eos, q non dant latro, malos uero mordeo. qui & ferunt in ſepulchro eius erectā fuiſſe coīūnā, ſup qua canē è pario lapide ſculpſere. ¶ In crepidine, Crepido p̄rupti ſaxi altitudo, in qua in aprico loco ad ſolē Diogenes cōſiderat ¶ Sordidæ, Quia Cynicus.i. Caninus phs diceretur. ¶ Quibus uerbis, Sicut Plu. refert in uita Alex diſcedens Alex, ait, niſi Alex. eſſem uellē eſſe Diog. ¶ Idē Syra. Erat Ariſtippus in Diony. tyranni aula. ¶ Olera, Herbas domeſticas. Olus. n. dr̄ quicqd in ortis naſcitur p̄ter arbores. ¶ Adulare, ut Priſcia tradit multa uerba idem ſigñantia in utraq; uoce inueniuntur, ut populo populas, & populor populsris. & reuerto, tis, reuertor, teris; ſic adulo, las, aduloe, ris, & tam cum accuſatiuo q̄ cum datiuo coniungitur. ¶ Eſſe, pro edere.

Alex. in uictus.

ASCENSIVS.

Alex. uero.ſ iam dictus rex Macedo. aſſecutus.ſ uirtute & felicitate bellica, cognomen, ideſt agnomen inuictū, non tam q à nullo uictus, q̄ q inuincibilis uidebatur, nō potuit uincere continentiā.ſ.q̄ ſe intra limites paupertatis cōtinuit, Diogenis.ſ.phi, cynici.i. de ſecta cynicorū ſic dictorum ſcdm̄ Laertiū, q canyno more uiuebant, nam & rabide in uita oblatrabant, & cenſentes nullū naturale turpe, in p̄patulo cohibant, ad quem.ſ. Dioge. ſedentem in ſole, & ita apricantē, cū ſ. Alex. acceſſiſſet, & hortaretur ſup eū, ut indicaret, ſi qua.i. aliqua uellet p̄ſtari.i. exhiberi ſtatim ſibi. Ipſe quemadmodum erat collocatus in crepidine, ideſt prærupta ſaxi altitudine iuxta uiam, in qua mendici ſedere ſolent unde Iuue. Nulla crepidine uacat? &c ſunt tamen, qui in dolio uerſatili inuentum dicant lactitantem ſe ea habere manſionem, q̄ totos dies ſolem haberet incūbentē. Vir appellationis ſordidæ, qa cynicæ hoc eſt canynæ, ſed robuſtæ præſtantiæ.i. fortitudinis aī, inquit.i. rñdit Alex. de cæteris ſup. indicabo tibi mox.i. ſtatim, interim i. interea.ſ. dum cogitat, q d indicaret, uelim non obſtes mihi à ſole.i. præripiendo mihi ſolem. q. d. nihil à te peto, niſi ut non auferas ſolem quem dare non potes. Quibus uerbis illis.ſ diuulgata ſnīa.ſ. ſolum mortalium, inhæſit.ſ. als eoeū. nimirū.i. haud dubie, Alex. tentat pellere diuitiis.i. per diuitias, Diogenem, ſcilicet philoſophum, gradu ſuo.ſ. conceptæ paupertatis, & libertatis nulli obnoxiæ, celerius ſupple pellet gradu

ſuo Darium regem Perſarum potentiſſimum, armis, ſcilicet ſuis Plutar. addidit Alexan. à ſuis reprehenſum, ꝙ cum mordaci illo homine ſe contemnenti loqueretur, illis reſpondiſſe. Non contemptibilis hic cōtemptor eſt. ꝙ ſi Alex. non eſſem, Diogenes eſſe uellem. Idem. ſ. Diogenes, quum Ariſtippus philoſophus in aula Dionyſii tyranni diuerſatus dixiſſet ei. ſ. Diogeni, lauāti olera, ideſt herbas qbus ueſceretur. Si (ò Diogenes) uelles adulare. ſ. inſeruire aſſentando Dionyſio. ſ. tyrāno, aut regi. tu non eſſes. l. comederes, aut manducares iſta (ab edo es) iſta. i. uilia olera, inquit. ſ. reſpondendo, immo. q. d. quod potius fiat, ſi tu ò Ariſtippe uelles eſſe. l. manducare iſta. ſ. quæ contemnis olera, nō adulareris Dionyſio, ideſt Tyranno.

THEOPHILVS.

A Sole mihi non obſtas. Extat Epiſtola Diogenis ab eo uel à Luciano, uel ab alio certe ſub eius pſona ſcripta ad Phenomanum quam in latinum uerſam ſubieci. Sedebam in theatro, & libellos glutino reſarciebam, uenit Alex. Philippi. F. & ad me eatenus acceſſit, ut à ſole obſtaret. ego quum papiri ſciſſuras uiſu non aſſequerer, oculos ſuſtuli, preſentemq; agnoui. Tūlile cō prenſa dextera me nomine appellauit. ad quem ego uere inquā inuictus es adoleſcens, quum parem diis habeas poteſtatem, ecce quod aiunt obiectu lunæ ſolem laborare, tuo aduētu ipſe effeciſti. Tunc Alexander, irrides inquit, ò Diogenes. Quid Iocer inquā, nonne uides inceptum opus à me, tua cauſa itermiſſum, quum non clarius interdiu, ꝗ noctu cernā?

nec ui tēpeſtatū, nec temporū pturbatione mutātur. quia qui præditi ſunt, ſoli ſunt diuites, ſoli poſſident res fructuoſas & ſempiternas ſoliq; (quod improprium eſt diuitiarum) contenti ſunt rebus ſuis. ¶ Vſurpatio conſuetudo, & in bona parte accipitur, qui bene uiuere conſueuit, non timet res aduerſas impetumq; fortunæ, nihil enim moleſtæ ferendum eſt, quod noſtra culpa non eſt contractū. ¶ Itaq; quorſum. Si diuitiæ ſōt in felicitate ponendæ, qui diuitias habent, felices ſint neceſſe eſt, ſed uidemus diuites multos extrema plerunq; miſeria affici, nō igitur diuitiæ felices ſōt. contra uero ſi paupertas miſera foret, & pauperes oēs miſeri, ſed uidemus pauperes multos eſſe felices, quippe nulla fortunæ uiolentia premuntur, nō igitur paupertas infelix. ¶ Multis intus amaritudinibus. ¶ Nā ut inquit. Cic. de diuite te miſeriæ & crūnæ premunt, qui te beatū diuitiis, qui te florentem putas tuæ te libidines torquēt, tu dies noctesq; cruciaris, cui nec ſatis eſt quod eſt, & idipſum quod habes, ne diuturnum futurum ſit times, te conſcientiæ ſtimulant maleficiorum tuorum, te metus exanimat iudiciorum, & legum, quocunq; aſpexeris, ut furiæ, ſic tuæ tibi occurrūt iniuriæ, quæ ſuſpirare non ſinunt.

¶ De paupertate. Cap. IIII.

¶ De Cornelia.

MAxima ornamenta eſſe matronis liberos, apud Pompeium Rufum collectorum libro ſic inuenimus. Cornelia Gracchorum mater, cum cāpana matrona apud illā hoſpita, ornamenta ſua pulcherrima ſæculi illius ei oſtenderet; traxit eam ſermone, quouſq; è ſcola redirent liberi. & hæc, inquit, ornamenta mea ſunt. Omnia nimirum habet: qui nihil concupiſcit: eò quidem certius, quàm qui cuncta poſſidet: quia dominium rerum collabi ſolet: bonæ mentis vſurpatio nullum triſtioris Fortunæ recipit incurſum. Itaq; quorſum attinet, aut diuitias in prima felicitatis parte, aut paupertatem in vltimo miſeriarū ſtatu ponere: cum & illarum frons hilaris, multis intus amaritudinibus ſit referta: & hui⁹ horridior aſpectus, & ſolidis, & certis bonis abundet. quod melius per ſonis, quàm verbis repreſentabitur.

OLIVERIVS.

MAxima ornamenta eſſe matronis. In hoc. c. pauptatis laudes celebrantur, commemoratis clariſſimorum uirorum exemplis, qui in paupertate cum ſumma dignitate, & gloria uixerunt. oſtendit autem hanc in honore apud Ro. diu habitā fuiſſe, quod ēt Liui. teſtatur in præfatione. i. li. dec. ab urbe condi. quod exemplum ſupra à nobis eſt ſæpe relatū. probat aūt hoc Val. cum multis aliis, tū Corneliæ Gracchorum matris exemplo, ad quam cum campana quædam matrona Romā profecta diuertiſſet, eiq; multa, & pcioſa ad matronarum uſum ornamenta cum ambitione quadā oſtendiſſet, illam Cornelia de induſtria tandiu traxit in ſermone, quoad filii à ſcola redirent, quos oſtēdens, & hæc, inquit, ſunt ornamenta mea. dignum profecto tanta muliere reſponſum, quæ ut generoſa, ſic in genere & prole, ſuam rerū magnificētiam, ornamentaq; muliebria, non in gemmis & margaritis, nō in auro, & argēto tanꝗ luxuriæ fomentis collocauit. Cornelia hæc non minus ob uirtutē filiorū, ꝗ ob memoriā Africani patris à P. R. colebatur. cui cū ſtatua decerneretur, inſcriptū eſt. Cor. grac. matri. multa de hac muliere ſcripta ſunt in uita grac. ¶ Matronis. Scđm iuris conſultos matrona dr̄, & mater familias. ſed matrona diues ꝗ non cōuenit in manus uiri. mater familias mediocris, ꝗ in manus uiri cōuenit. nā mater familias ſcđm quoſdā eſt, ꝗ in familia uiri p quādā iuris ſolēnitatē tranſiuit, at uero matrona, ꝗ nupſit, dicta ꝗſi mr̄ nati uel qa iā mr̄ fieri pōt, eo ꝙ in matrimoniū uenerit. ¶ Collectorū, In quo multa uxorum & mulierū exēpla collegerat. Co. T. G. uxor & ſupioris Afri. filia mater. T. & C. Grac. Traxit eā, tandiu produxit in longū quadā orationis ſerie. ¶ Olani. laudat frugalitatē eius ætatis. ¶ Qui nihil con. qui ſuo contentus eſt, qa, ut ſupra diximus, nō archa ſed hois animus, diues eſt, qui nihil ſibi deeſſe putat, nihil curet amplius. nihil appetat, nihil regrat. ¶ Dñium rerum. Diuitiarum & formæ gloria fluxa, & fragilis, ſola uirtus clara, æternaq; habetur. ꝗ nec eripi, nec ſurripi poteſt, nec naufragio, nec incēdio amittitur,

ASCENSIVS.

MAxīa ornamēta &c. Locuturus de pauptate, pauciſſimis paraſceuē facit dicens. Nos inuenimus apud Pom. Ruſum. ſup. in lib. collectoꝶ. i. eorū, quæ ex uariis hiſto. collegit, ſicut Vale. hoc opus. liberis & illam ꝑſem, eſſe matronis maxima ornamenta, ſic. i. per ſequentis hiſtoriæ & dicti narrationē. Cor. mater Grac. ſ. Tyberii & Caii, cū matrona cāpana. i. illius regionis Italiæ, luxu & diuitiis ſꝑ abundare ſolitæ, hoſpita. i. hoſpitio ſuſcepta, apud illā. ſ. Corn. oſtenderet ornamenta ſua pulcherrima ſæculi illius, q a poſtea multo maior fuit ēt Romæ opulentia, traxit. i. protraxit, & tenuit eā. ſ. hoſpitā ſuā, ſermone. i. colloquio, quouſq; liberi. i. filii eius rediere è ſcola. ſ. literaria. & inquit, illis oſtenſis, & hæc ſunt ornamenta mea (Q. d. Tu quidē oſtēdis mihi ornamēta tua, quæ ex te non ſunt, & ita ſicut tibi acceſſere, ita facile auferri poterunt, ego uero (licet hactenus tacui) non careo ornamentis ex me genitis. quo nomine Diua Virgo ſincere gloriari poſſet) de quo dicto dicit Valerius. Nimirum id eſt profecto, is omnia habet, qui nihil concupiſcit (ſicut Cornelia, quæ non alium petiit ornatum) quidem, ideſt certe, certius, ſcilicet omnia poſſidet, qui nihil concupiſcit, ꝗ qui poſſidet cuncta. eò, ideſt propterea quia, dominium rerum ſolet collabi, ideſt in ruinam tendere, uſurpatio, ideſt per uſum continuum aſſuefatio bonæ mentis, ideſt animæ, aut uoluntatis, nullum, ideſt non ullum, non recipit, ideſt non admittit ullum incurſum fortunæ triſtioris, ideſt aduerſæ fortunæ. Itaq; quorſum, ideſt in quam partem uerſus, attinet ponere, ideſt conſtituere, aut diuitias in prima parte felicitatis, aut paupertatem in ultimo ſtatu miſeriarum? quum & frons illarum, ſcilicet diuitiarum, ideſt aſpectus exterior, hilaris, ideſt lætus, ſit referta intus multis amaritudinibus, quia diuitiæ cum labore pariuntur, cum anxietate cuſtodiuntur, & cum mœrore amittuntur, aut dimittuntur, multiſq; pernitiem peperere, Et aſpectus huius, ſcilicet paupertatis horridior, ideſt incultior, & aſperior, abundet bonis ſolidis, id eſt integris, & certis, ideſt non amiſſibilibus (quia diuitiis multi, paupertati inſidiatur nemo, niſi forte humani generis hoſtis, aut pietas indiſcreta, quæ ſæpe, dum ex paupere præſertim religioſo diuitem facit, ex bono etiam peiꝫ ſæpe malum facit. Paupertatis autem bona illis præſertim ſæculis adhuc paucis erant nota. Vnde Lucanus

de ea.

deta. Et munera nondum intellecta deum &c.) quod, ideſt quæ res, ſcilicet paupertatem abundare bonis, repreſentabitur ſ. oculis .i. memoriæ hominum, melius perſonis, ꝙ uerbis.

OLIVERIVS

Faſtorū libri ubi initium habuerint.

REgio imperio propter. Hunc poſt reges exactos cum Iunio Bruto primum conſulem in urbe Roma fuiſſe diximus in cap. de moderatione, quamuis igitur cæteris dignitate pſtaret, ut Primus crearetur conſul ſe. Et ipſi Faſtorū libri, in quibus magiſtratus, & omnia geſta fuerant deſcripta initium habuerunt, tamen eo uſq; pauper uixit, ut mortuo funeri ſumptus defuerit, ideoq; publica pecunia ductæ ſunt. ※ Superbia qua in patres alioſq; ciues in Lucretiam per filium uſus fuerat. Auſpicatus eſt, Auſpicio conſecutus, quia nihil apud maiores publice, neq; priuatim niſi prius captatis auſpiciis gerebatur. ※ Acceptiſſimos Quia cum ſumma uirtute geſſit. ※ Faſtorum columē. Quaſi ornamētum, eo quod primus ipſe conſul fuerit, in cuius conſulatu faſti ſunt ſcripti, ideſt magiſtratus annui. ſunt enim Faſti libri, in quibus Roma. omnes magiſtratus & annua geſta deſcribebant. ※ Lectus funebris, quo effertur cadauer ad ſepulchrum, Liuius ita refert P. Valerius omnium conſenſu princeps belli, paciſq; author. anno poſt Agrippa Menenio P. Poſthumio conſulibus moritur, gloria ingenti, copiis familiaribus adeo exiguis, ut funeri ſūptus deeſſet, de publico eſt elatus, luxerunt matronæ, ut Brutum.

ℭ De Valerio Publicola.

REgio imperio propter nimiam Tarquinii ſuperbiam finito, conſulatus initium Valerius Publicola cum Iunio Bruto auſpicatus eſt. Idēq; poſtea tres conſulatus acceptiſſimos Popu. Roma. geſſit: & plurimorum ac maximorum operum prætextu, titulum imaginum ſuarum amplificauit: cum interim Faſtorum illud columen. patrimonio ne ad exequiarum quidem impenſam ſufficiente, deceſſit. ideoq; publica pecunia ductæ ſunt. non attinet ulteriore diſputatione tanti uiri paupertatē ſcrutari. Abunde enim patet quid uiuus poſſederit: cui mortuo lectus funebris, & rogus defuit.

ℭ De Menenio Agrippa.

QVantæ amplitudinis M. Menenium Agrippam fuiſſe arbitremur: quem Senatus, & plebs pacis inter ſe faciēdæ authorem elegit? quātæ: ſcilicet eſſe debuit arbiter publicæ ſalutis. Hic niſi à populo collatis in capita Sextantibus funeratus eſſet: ita pecuniæ inops deceſſit: ut ſepulturæ honore caruiſſet. uerum iccirco perniciosa ſeditione diuidua ciuitas, manibus Agrippæ in unum contrahi uoluit: quia eas pauperes quidē, ſed ſanctas animaduerterat. cuius ut ſuperſtitis nullum fuit: quod in cenſum deferretur: ita extincti, hodie quod ampliſſimum eſt patrimonium, Romana Concordia.

QVātæ amplitudinis M. Meneniū. Plebs propter nexos ob æs alienū in ſacrum montē ſeceſſerat, Nam magno natu qdā nexus diu in ergaſtulis à fœneratoribus habitus, cū maiorum ſuorum inſignibus ſ forum ſe pripuerat, cuius ueſtis erat ſqualore obſita, fœdior corporis habitus, pallore ac macie perēni, ad hoc prolixa barba, & capilli efferauerant ſpeciem oris, noſcitabatur tñ in tāta deformitate, & ordinem ſe duxiſſe aiebat, aliaq; militiæ decora uulgo iactabat, ſciſcitantibus unde ille habitus, unde deformitas eſſet, cū propter longam militiam, tēporūq; calamitatē, & tributa imperata, æs grādæ confeciſſet, ductū ſe à creditore non in ſeruitium, ſed in Ergaſtulū, & carnificinā dicebat. deinde oſtēdare tergum fœdum recentibus ueſtigiis uerberū. inde orta ſeditiōe grauiſſima plebs à patribus in ſacrū montem ſeceſſit. ad quā reconciliandam miſſus eſt hic Marc. Menenius Agrippa, uir facundus plebiq; gratus, ꝙ inde oriundus eſſet, qui fabula æſopi ductas hominum mentes flexiſſe, et plebem patribus reconciliaſſe dicitur. hic ergo Agrippa ſeditionis inteſtinæ gratiſſimus diſceptator & domeſticæ pacis inter plebē & patres digniſſimus auctor, in ea paupertate uixit, ut funeris honos ei fuerit defuturus, niſi populus itidem ut Val. collatis in capita ſextantibus, honorē ſepulturæ cumulatiſſime reddidiſſet. Neq; eni poteſt dignitatibus obſtare paupertas, quinimmo felix & honoratus erit ſemꝑ uirtute præditus pauper. ut Val. & Menenius, ut alii cōſ plures fuiſſe cognoſcuntur. Felix pauper

※ Honore, ſup. q ut diximus, Menenius in tanta paupertate deceſſit, ut eum Pop. Ro. collatis quadrantibus, uel (ut alii dicunt) in capita ſextantibus ſepeliret, & ei ſepul. locum publice daret. Diony. Agrippa Menenius inquit, cum ſumma patrum, & plebis æmulatione ſepultus, plebe collatis inter ſe ſextantibus de ſuo efferēte, ſenatu deprompta ex ærario pecunia publice funerādum cēſente, quā plebs offerentibus ultro quæſtoribus accipere non eſt digna, ſed eam Agrippæ filiis eorum miſerans inopiam largita eſt. ※ Sextantibus, ſextantem. vi. pars aſſis, ideſt libræ.

ASCENSIVS.

REgio & cætera. Ordo eſt Vale. publico'a auſpicatus eſt, ideſt auſpicato, & proinde ac feliciter introduxit, cum Iunio bruto initium conſulatus, & hoc, imperio regio finito, ideſt terminato, & in nihilum redacto propter nimiam ſuperbiam Tarquinii, ſcilicet ſuperbi, & idem, ſcilicet publicola geſſit poſtea tres conſulatus acceptiſſimos, quia utiliſſimos reipubli. & amplificauit titulum imaginum ſuarum, ideſt quæ aut in ſtemmate, aut in ſtatuis, aut in picturis ipſi deinde ponendæ erant, prætextu, ideſt inſculptione, aut ratione plurimorum & maximorum operum, ſcilicet à ſe editorum, quum interim, ſcilicet dum talia faceret, illud columen, ideſt præcipuum, & ſummum decus Faſtorum, quia in Faſtis, ubi nomina conſulum, & quæ ſub eis geſta erant, ſcribebantur primum locum obtinebat. deceſſit, ſcilicet ab hac uita, patrimonio, ideſt omni ſubſtantia (nam ſi patrimonium acceperis pro eo, quod à patre acceperit, poſſit ditiſſimo effecto minimum eſſe, Non enim patrimonium, ſed peculium aut quamuis aliam poſſeſſionem lucro acceſſorio augemus) nequidem, ideſt non ſaltem ſufficienti ad impenſam, ideſt ſumptum exequiarum, ideſt explementi officii funebris. ideoq; exequiæ ſupple ductæ ſunt pecunia publica. Non attinet, ideſt nihil facit ad rem, ſcrutari paupertatem tanti uiri diſputatione ulteriore. Patet enim abunde, quid ipſe uiuus poſſederit, cui mortuo lectus funebris quo effertur cadauer, & rogus, ideſt Pyra extructa ad comburendum cadauer, defuit, ſcilicet quantum ad propriam facultatem, licet quantum ad publicam non defuerit.

ASCENSIVS.

QVantæ amplitudinis arbitremur, ideſt arbitrari debeamus Marcum Menenium agrippam quaſi dicat maxime, utpotè quem ſenatus & plebs. ſcilicet Ro. elegit authorem pacis, ideſt concordiæ faciendæ inter ſe. Scilicet ꝗtæ amplitudinis debuit eſſe arbiter, ideſt arbitrarius interpres & conciliator publicæ ſalutis, quia concordia res paruæ creſcunt, & magnæ cōſeruantur. hic ideſt huiuſmodi uir, aut hic Menenius cū eſſet talis, ita inops pecuniæ deceſſit, ut niſi funeratus eſſet ſextantibus, ideſt duabus unciis æris colatis à populo in capita, ſcilicet ſingula, caruiſſet honore ſepulturæ. Ciuitas, ſcilicet Romana, diuidua, ideſt diuiſa ſeditione perniciosa, ideſt reip. uoluit contrahi in unum ideſt ad concordiam reduci manibus agrippæ, ſcilicet Menenii, iccirco quia animaduerterat eas. ſ. manus eius pauperes qdē, ſed ſanctas .i. impollutas rapinis. Cuius. ſ. agrippæ, ut nullū patrimonium fuit ſuperſtitis .i. dum uiueret, ꝙ defferretur in cēſum ſ. ꝙ ſcriberetur dum cenſus fieret, ita extincti .i. mortui eſt patrimoniū, ꝙ eſt hodie ampliſſimū, concordia Romana .i. quod ꝑ concordiam Romanā, quam ille conciliauit partum eſt, illius cēſeri pōt patrimoniū ob gloriā, ꝗ illi ex ea debetur.

OLIVERIVS

OLIVERIVS.

IN C.uero Fabricii, & Quin. Aemilii. De paupertate Fabricii & Aemilii Pappi loquitur qui cum eſſent ſuo tempore authoritate ꝓſtantes, & rerum geſtaꝝ gloria illuſtres, eos tñ admodum pauperes fuiſſe conſtat, in quorũ domibus aurum fuiſſe dicit non ad ſuum, ſed ad deorum uſum. Et quare locatur Val. Pli. in fine.xxxiii. li.nat.hi.uideret, inqt, & Fabri. & ſtratas argento mulierũ balneas, ita ut ueſtigio locus non cum uiris lauantiũ. Fabri ſquã qui bellicoſos impatores, plus ꝙ paterã & ſalinũ ex argẽto habere uetabat. ¶ Patellã. paruã patinã. eſt diminutiuũ à patina ¶ Sed eo latius. locatur, ut dixi Val. ¶ Pediculo, puo pede, diminutiuũ à pede. ¶ Illi ẽt. ſ. qui ſequuntur, ut Attilius qui ab agris acceitus ad cõſulatũ uenit, ut Q. Cincinnatus, de quo Li. Operepꝛtiũ eſt audire, q oĩa pre diuitiis humana ſpnũt, neq; honori magno locũ, neq; uirtuti putant eſſe niſi effuſe affluant opes. ſpes unica iperi P.R. Luc. Q. Cincinnatus trans Tyberi cõtra eũ ipſum locũ, ubi nunc naualia ſunt, quatuor iugerum colebat agrũ, ꝙ prata Quintia uocantur, ibi à legatis, ſeu foſſam fodiens pallo innixus, ſeu cũ araret, operi certe (id qđ cõſtat) ruſtico intentus, ſalute data inuicẽq; reddita, rogatus ut (ꝙ bñ uerteret ipſi, reiq; publicæ) mandata ſenatus audiret, admiratus, rogitanſq; ſatis ne ſalua eẽnt oĩa, togã repẽte è tugurio ꝓferre uxorẽ Radiliã iubet, ꝙ ſimul abſterſo puluere, ac ſudore, uelat⁹ ꝓceſſit, Dictatorẽ eũ legati gratulantes conſalutant, in urbẽ uocant, q terror ſit in exercitu exponũt, &c.

Prata quintia

¶ De Caio Fabricio, & Q. Aemilio.

IN C. vero Fabricii, & Q. Aemilii Pappi principum ſæculi ſui domibus, argẽtum fuiſſe cõfitear oportet. vterq; enim patellam deorum & ſalinum habuit. Sed eò lautius Fabricius ꝙ patellam ſuam Corneo pediculo ſuſtineri voluit. Pappus quoq; ſatis animoſe, qui, cum hæreditatis nomine ea accepiſſet: religionis cauſa abalienanda non putauit. Illi etiam prædiuites: qui ab aratro accerſebantur: vt COSS. fierent: voluptatis cauſa ſterile, atq; æſtuoſiſſimum Pupiniæ ſolum verſabãt: delitiarumq; ignari, vaſtiſſimas glebas plurimo cum ſudore diſſipabãt. immo vero quos pericula Reip. iperatores accerſebant: anguſtiæ rei familiaris (quid ceſſo proprium nomen veritati reddere?) bubulcos, fieri cogebant.

¶ De Attilio Calatino.

ATtilium autem, qui ad eum accerſendum à Senatu miſſi erant ad imperium P.R. ſuſcipiendum: ſemen aſpergẽtem viderunt. ſed illæ ruſtico opere attritæ manus, ſalutem publicam ſtabilierunt, ingentes hoſtium copias peſſundederunt. Quæq; modo arantium boum iugum rexerant: triũphalis currus habenas retinuerunt. nec fuit iis rubor, eburneo ſcipione depoſito, agreſtem ſtiuam aratri repetere. Poteſt pauperes cõſolari Attilius: ſed multo magis docere locupletes, quàm non ſit neceſſaria ſolidæ laudis cupidini, anxia diuitiarum cõparatio.

¶ Prædiuites. Quantũ ad magnitudinẽ aĩ. ¶ Pupiniæ. Locus aũt ꝓcul ab urbe unũ tribus pupia dicta eſt. erat aũt locus maxie ſterilis, ſicut infra oñdit. ¶ Vaſtiſſimas. ingentea, quia ſolũ dixerat.

Pupla tribus

ASCENSIVS.

IN Caii &c. Ordo eſt. Vero. i. ſed oportet ſup. ut confitear argẽtũ fuiſſe in domibus Caii Fabricii, & Q. Aemilii pappi principũ ſæculi ſui. Enim. p quia, uterq; habuit patellam (diminutiuũ à patina). i. uas patens, in quo mola. i. farina cũ ſale offerrebatur, & ſalinum. i. uaſculum, in quo ſal erat, quo mola fiebat, ea ẽt uaſcula pauperrimis ipſũ argentea erant, ut erubeſcant noſtri qui in neſcio cuius materiæ calice ſanguinem dñicũ libare nõn uerentur. Sed eo lautius. i. ſplendidius & q̃ſi delicatius Fabr. ſup. patellã argenteã deoꝝ hẽbat, ꝙ uoluit patellã ſuã ſuſtineri pediculo corneo. i. fulcro ſeu ſuſtẽtaculo facto in modũ pedũ ex cornu, hoc aũt ſatyrico ꝑpe riſu dicit, nõ eni ad luxũ ꝑtinet argenteo uaſi corneos dare pedes. Pappus quoq; ſatis aĩoſe ſup. egit, q cũ accepiſſet eã. ſ. patellã & ſalinũ noĩe hẽditatis, non putauit ſup. ea alienãda cã religionis, q putauit cõtra religionẽ ſe facturũ, ſi q ad uſum deoꝝ maiores ap pꝛcuiſſent, ipſe ſine ſua ipenſa ea aſſecutus, ad priuatũ uſum eorũ ꝑcia diſtraxiſſet. Illi &c. Paraſceue. i. ꝓparatio eſt ad narrationẽ eoꝝ, q ab aratro ad iperiũ ſummũ uocati ſunt. Ordo ẽ. Illi ẽt ꝓdiuites (eo ſtomaco dicit, quo capite ſupiore fabriciũ tñ diuitẽ dixit, nõ qdẽ multa poſſidendo, ſed cõtinẽdo) q accerſebantur. i. uocabantur citati ab aratro. i. inſtro quo terrã arabant, ut fierent cõſules, uerſabant cã uoluptatis ſolum ſterile, atq; æſtuoſiſſimũ. i. æſtu ſolis maxie ſubiectũ pupiniæ. i. illius loci nõ longe à Rõa, & ignari delitiarũ, diſſipabant. i. frãgebãt in minutas ꝑticulas cũ plurio ſudore. i. plurio ſudore cõcomitante, glebas uaſtiſſimas. i. tã amplas, ut cũ difficultate ipleri poſſint, imo uero (correctio eſt); quos ꝑicula reip. accerſebant. i. uocabant imperatores. i. ad imperiũ Romanũ, & ſup. quos anguſtiæ rei familiaris. i. domeſticæ (qd ceſſo reddere ueritati proprium nomen) hoc eſt quid uereor proprio nomine nuncupare, cogebant fieri bubulcos. i. boum non ſolum cuſtodes, ſed ẽt actores, & directores. nã in Italia bobus arãt. unde illud. Ture deum placa, uitulum ſine creſcat aratro.

OLIVERIVS.

ATtilium autem, qui ad eũ acceſ. Attilius qui et Galabrio dictus eſt. hic ad Thermopylas conſul, Antiochum, Philippo adiuuante, uictum, græcia expulit, idemq; ætolos ſubegit, de quibus triũphauit. ſed hunc Attilium intelligimus Calatinum, qui priõ punico bello aduerſus carthaginienſes miſſus, maximis & munitiſſimis ciuitatibus Drepano, Lilibeo, præſidiiſq; deiectis Panormum cepit, totamq; ſiciliã ꝑuagatus, pauciſſimis nauibus magnam hoſtiũ claſſem duce Hamilcare, ſuperauit. ſed cũ ad æthnã ab hoſtibus obſeſſam fœſtinaret, à pœnis in anguſtiis clauſus eſt, ubi tribunus militum Calpurnius ꝓflãmã, acceptis tricentis in ſuperiorem locũ euaſit, & cõſulẽ liberauit, ipſe cũ.ccc. fortiter pugnans cecidit, & poſtea ab Attilio ſemianimis inuentus eſt. Attilius de Carthaginiẽſibus glorioſe triũphauit, Hic eſt Attilius ille, qui Seranus dictus eſt à ſerendo, qui cũ agrum ſuũ coleret, euocatus ad rẽpublicã ob eximiã uirtutem meruit dictaturã. Pli. lib. decimooctauo. Quæ nam inquit, tãtæ ubertatis cauſa erat ipſorum tunc manibus imperatorum colebantur agri, ut fas eſt credere gaudente terra, uõmere laureato, & triumphali aratore, ſiue illi eadem cura ſemina tractabant, qua bella, eadẽq; diligentia arua diſponebant, qua caſtra, ſiue honeſtis manibus omnia lætius proueniunt, quoniam & curioſius fiunt. ſerẽti enim uenerunt dati honores, ſeranum unde cognomẽ. ¶ Attilium ſemen aſpergentem, ideſt ſerentem, unde dictus eſt ſeranus, de quo Virgil. uel te ſulco ſerane ſerentem. ¶ Stiuam, Manubrium illud incuruum quod manibus tenetur arando. ¶ Scipione. baculo. unde Scipiones dicti ſunt Cornelii ab eo, ſcilicet Cornelio, qui patrem cecum ducens per urbẽ dictus eſt patris Scipio, ideſt baculus.

Attilius Seranus unde dictus.

ASCENSIVS.

ATtilium autem & cætera. Ordo eſt, autem pro ſed Attilium, ſcilicet Calatinum, qui miſſi erant à ſenatu accerſendum eum ad ſuſcipiendum imperium Populi Romani, uiderunt ſpargentem ſemen, (Incipio ordinem ab accuſatiuo propter relatiuum eum) ſed illæ ſcilicet nobiliſſimæ manus eius, attritæ opere ruſtico, ſcilicet faciendo, ſtabilierunt ſalutem publicam, & peſſundederunt ingentes copias hoſtium. Quæq;, ideſt & quæ, ſcilicet manus rexerant, modo ideſt paulo ante iugum boum arantium, retinuerunt habenas currus triumphalis, nec fuit rubor, ideſt rubori, iis, ſcilicet manibus triumphalibus, repetere ſtiuam agreſtem, ideſt directorium aratri (uulgo caudam uocant) quo modo in agro uſæ fuerant, ſcipione, ideſt baculo, ac ſceptro eburneo, id eſt ex ebore facto, quem triumphantes tenuerant, depoſito. Attilius. ſcilicet Calatinus iſte poteſt conſolari pauperes, oſtendendo uidelicet per ſe, eos non expertes uirtutis, aut honorum, ſi modo adniti uelint, ſed ſuppie poteſt multo magis docere locupletes, quàm, ideſt quantum anxia comparatio, ideſt acquiſitio diuitiarum non ſit neceſſaria cupidini laudis ſolidæ.

Oliuerius.

ſcilicet uentura gloriabitur. Etenim adhuc gloriatur, licet imperium exciderit.

THEOPHILVS.

ATtilii illico. Sunt exemplaria, quæ legunt. & agrum ædili illico, uel agrum, & illi uillico.

OLIVERIVS.

EIuſdem nominis, & ſanguinis. Hic Marcus, de quo diximus in capitulo de religione, ubi annotata eſt eius hiſtoria. Fuit autem regulus iſte magna populi Romani gloria, ſed non minor clades. nam quemadmodum ex hoſtibus uictoriam ſæpe reportauit, ſic tandem ab iiſdem captus cum magna exercitus ſtrage fuit. quis ergo in magna dignitate foret, tamen eius paupertatis fuiſſe conſtat, ut cum ſibi prorogatum eſſet imperium, & interea uillicus eius, qui. vii. iugerum agrum colebat, deceſſiſſet ſenatui ſcribere coactus eſt, ſe in prouincia diutius eſſe non poſſe, ne ſi deſertus, & incultus relinqueretur ager, non eſſet, unde alerentur uxor, & liberi. Liu. li. decimooctauo. Attilius Regulus, inquit, cum aliquot prælijs aduerſus Carthaginienſes pugnaſſet, ſucceſſorq; ei à ſenatu penſpere bellum gerenti nō mitteretur, id ipſum per literas ad ſenatum miſſas conqueſtus eſt, in quibus inter cauſas petendi ſucceſſoris fuit, ꝙ agellus eius à mercennariis diuaſtaretur. ¶ Contunderet. Frangeret, debilitaret, tranſlatiō à cuſpide ferri. ſuit autem regulus primus qui ad Africam obſidendam profectus eſt. ¶ Eſt eiuſdē quo ſuperius ſeranus. Villicū bubulcum, qui præerat uillæ. ¶ In pupinia. Locus erat ſterilisſimus, de quo ſupra diximus nomen erat inuiſum omnibus ob eius ſterilitatem. ¶ Mercenarium, bubulcum mercede conductum. ¶ Ruſtico inſt. ut aratrum, plauſtrum, ligones, boues, raſtri. ¶ Vxor & lib. Scripſit etiam ut Liui. tradit non habere unde filias in matrimoniū collocaret, qua in in re nō minus deprehendi poteſt quanta fuerit in paupertate deprehenſus. ¶ Quæ poſtꝗ ſenatus. Liberalitatem ſenatus oſtendit.

¶ De Attilio Regulo.

EIuſdem nominis, & ſanguinis Attilius Regulus primi pūici belli gloria, cladesq; maxima. cum in Africa inſolentiſſimæ Carthaginis opes, crebris victoriis contunderet, ac prorogatum ſibi ob bene geſtas res in proximum annum imperium cognouiſſet: conſulib. ſcripſit, villicum in agello, quem ſeptem iugerū in Pupinia habebat, mortuum eſſe: occaſionēq; nactum mercenarium, amoto inde ruſtico inſtrumento diſceſſiſſe: ideoq; petere: ut ſibi ſucceſſor mitteretur: ne deſerto agro non eſſet vnde vxor, ac liberi ſui alerentur. Quæ poſtquā Senatus à COSS. accepit: & agrum alii villico colendum locari: & alimenta coniugi eius, ac liberis præberi: resq;, quas amiſerat: redimi publice iuſſit. Tanti ærario noſtro uirtutis Attilianæ exemplum, quo omnis ætas Romana gloriabitur, ſtetit.

¶ De Quintio Cincinnato.

AEq; magna latiſundia L. Quintii Cincinnati fuerunt. ſeptem enim iugera agri poſſedit. ex his tria, quæ pro amico ad ærarium obſignauerat: multæ nomine amiſit. pœnam quoq; pro filio Cæſone, ꝙ ad cauſam dicendam non occurriſſet: huius agelli reditus ſoluit. & tamen ei quatuor iugera aranti, non ſolum dignitas patris familiæ conſtitit, ſed etiam dictatura delata eſt. anguſte ſe habitare nunc putat, cuius domus tantum patet: ꝗtum Cincinnati rura patuerunt.

OLIVERIVS.

AEq; magna latifundia L. Quintii Cincinnati. Huius uiri uita, & hiſtoria eſt in capitu. de moderatione notata, uerum ad huius lectionis expoſitionem illud nō eſt prætermittendum. Cæſonē huius Cincinnati filium adoleſcentem magni animi fuiſſe & in quo præclarum uirtutis ſpecimen appareret, niſi inuidia uulgi ei magnopere obſtitiſſet à quo damnatus, patrem (qui ut ſoluendo eum liberaret, res ſuas omnes ferme diſtraxerat) ad eam inopiam redegit, ut relicta urbe trans Tyberim ruralem uitam agere compulerit. Nam cum magna eſſet inter nobilitatem, plæbemq; diſſenſio ob legem agrariam quam lætus accipiebat populus (erat autem, ut uiritim diuiderentur agri, qui bello, parti fuerant) qua lege patres de poſſeſſione pellebantur. Nobiles huic rei ſummopere reſiſtebant, ergo Cæſo cum iuuentute Romana quotienſcunq; tribunus legem ferre uolebat, occurrebat, & illi pariter obſtabat. hoc autem faciebat, ut cum omnes impedimento forēt, nulli potiſſimū aſcriberetur culpa. ſed cum tribunus ple. diligentius animaduerteret Cæſonis opus, concionem habuit ad populum de Cæſonis ſuperbia, in quem grauiter inuectus, non prius deſtitit, ꝗ obtinuit, ut die dicta damnaretur à populo. pro quo liberando pater Cincinnatus diſtractis rebus ſuis omnibus ad ſummam inopiam redactus eſt. ¶ Latifundia. Ampli, & lati agri, Ironicæ autem loquitur. nam fundus teſte Seruio dicitur ager, in quo ſit omnium rerum fundamentum. uel ut uult Varro, ꝙ ſit pecudum, & pecuniæ fundamentum. & à late et fundo componitur latifundium, Liuius dicit hæc latifundia Quintia prata fuiſſe appellata, ubi deinde naualia facta ſunt, dicit enim Quintius trans Tyberim, ubi nunc naualia ſunt. quatuor iugerum colebat agrum, quæ prata quintia uocant. Plinius libro. xviii. Aranti quatuor ſua iugera in Vaticano, q̄ prata quintia appellantur, Cincinnato uiator attulit dictaturam. & quidem, ut tradit Norbanus, nudo, plenoq; pulueris, et mucoris, cui uiator, uela corpus, inquit, ut proferam ſenatus, populiq; Roma. mandata. ¶ Pro amico. Hunc hominē uilem fuiſſe conſtat, quando quidem Titus Liuius nullam eius mentionem facit, pro quo Cincinnatus ſe Vadem dederat. ¶ Mulctæ, pene. ¶ Ad cauſam dicendam, ad defendēdum ſe. ¶ Quatuor iu. Nam alia tria obſignauerat ærario. ¶ Sed etiā di. de Cincinna. in Catone maiore ſiquidem aranti L. Quintio Cincinnato nunciatum eſt, eum dictatorem eſſe factum cuius dictatoris iuſſu magiſter equitum Ser. ala. ſpurium Melium regnum appetentem interemit. ¶ Anguſte. Vide ꝗ uariæ ſint res hominum, ſi quis nunc ſeptem iu eorum domū haberet, uiderentur anguſta habitacula ciuibus noſtris, eo ꝓceſſit iam luxuria Ro.

ASCENSIVS.

EIuſdem nominis & cætera, Affert exemplum paupertatis Attilii reguli dicens. Attilius regulus eiuſdem nominis & ſanguinis, ſcilicet cum Attilio iam dicto, gloria & clades maxima primi belli punici, quia primus & præcipue Carthaginenſes fregit, cum contunderet crebris uictoriis opes Carthaginis inſolentiſſimæ, ideſt ſuperbiſſimæ, & intolerandæ in primis in Africa, ac cognouiſſet imperium prorogatum, ideſt extenſum ſibi in annum proximum ob res bene geſtas, ſcripſit conſulibus, uillicum, ideſt uillæ, hoc eſt poſſeſſionis in agro curatorem, quem habebat, in Pupinia, ideſt in agro illo, ſupple uillicum aut cultorem ſeptem iugerum eſſe mortuum, & mercenarium, ideſt operarium, quem uillicus mercede conduxerat, nactum occaſionem, id eſt ob mortem uillici, diſceſſiſſe, ſcilicet à uilla illius, inſtrumento ruſtico amoto inde, ideoq; ſupple ſcripſit ſe petere, ut ſucceſſor ſibi mitteretur, ne agro deſerto, non eſſet, unde uxor & liberi ſui alerentur. Quæ, ſcilicet ſcripta à Regulo poſtquā ſenatus accepit. ideſt intellexit à conſulibus, iuſſit &, ideſt ſimul agrum Attilii locari colendum, ideſt ut colatur, & alimēta præberi coniugi eius ac liberis, & res quas amiſerat, uidelicet inſtrumēta ruſtica, redimi publicæ. i. publica impenſa. Tanti. i. tanto pretio ſtetit exemplum uirtutis Attilianæ ærario noſtro, ideſt tantum ſolummodo reponebatur ex ærario neceſſariis Attilii, quo, ſcilicet exemplo uirtutis eius omnis ætas,

ASCENSIVS.

AEquæ magna, & cætera. Ordo eſt. Latifundia, ideſt arua latifundi L. Quintii Cicinnati fuerũt æque magna, ut, ſcilicet Attilii Reguli. Poſſedit enim ſeptem iugera agri & amiſit ex his tria. ſcilicet iugera. Quæ aſſignauerat pro amico ad ærarium, ideſt fiſcum publicum, nomine mulctæ. ideſt pœnę, indictæ amico illius. Redditus quoq; huius agelli ſcilicet quatuor iugerum. ſoluit penam pro Cæſone filio ſcilicet Quintii. ꝙ, ideſt quam penam pependit Cæſo, ꝙ non occurriſſet ad cauſam dicendã ideſt ad defenſionem ſui, & tñ non ſolum dignitas patr. familiæ cõſtitit, ideſt ſalua fuit ei atq; ti quatuor iugera, ſcilicet duntaxat, ſed etiam dictatura eſt delata. Is ſup. ſaltẽ ex nobilibus. culus domus patet, ideſt extenditur, tñ ideſt per tot iugera, q̃tum rura Cincinnati patuere, hoc eſt in quatuor dumtaxat iugera, putat nunc ſe habitare anguſte.

De Aelia Familia.

QVid Aelia Familia, quàm locuples? ſexdecim eodem tempore Aelii fuerunt: quibus vna domuncula fuerat eodem loci: quo nunc ſunt Mariana monimenta: & vnus in agro Veiẽte fundus, minus multo cultores deſiderans, quàm dominos habebat: Inq; maximo circo Flaminio ſpectaculi locus. quæ quidẽ loca ob virtutẽ publice donata poſſidebant. Eadem gẽs nullum ante ſcrupulũ argenti habuit: quàm Paulus Perſe rege deuicto Q. Aelio Tuberoni genero ſuo quinq; pondo argenti ex præda donaret. Taceo enim quod princeps ciuitatis filiam ei nuptui dedit: cuius pecunia tam ieiunos penates videbat: quin ipſe quoq; adeo inops deceſſit: ut niſi fundus quem vnum reliquerat: veniſſet: vxor eius dotem vnde reciperet: non extitiſſet. Animi virorum: & fœminarum vigebant in ciuitate: eorũq; bonis, dignitatis æſtimatio cunctis in rebus ponderabat: hæc iperia cõciliabãt: hæc iungebãt affinitates: hæc in foro: hæc in curia, hæc intra priuatos parietes, plurimum poterant: patriæ enim rem vnuſquiſq;, non ſuam, augere properabat: pauperq; in diuite: quàm diues in paupere imperio verſari malebat. atq; huic tam præclaro propoſito illa merces reddebatur: quòd nihil eorum quæ virtuti debẽtur: emere pecunia licebat: inopiæq; illuſtrium virorum, publice ſuccurrebat.

OLIVERIVS.

QVid Aelia familia, q̃ locuples? Aeliorum familia genere patritio, & ꝓle uirum fecunda. multis etiam rerum geſtarum titulis illuſtrata, adeo pauper fuit, ut cum uno tempore ſexdecim uiros haberet, omnes uno tectu ſatis anguſto cõcluderet, uno agro perexiguo paſceret, uno etiam in theatro Flãmineo ſpectandi loco exornaret, quæ tamen omnia ob clariſſimas eorum hominum uirtutes illi reſpu. donauerat.

Mariana monim̃ta.

¶ Mariana monimenta. Vbi ſacellum marianum, in quo ſuarum rerum geſtarum monimenta continebantur, ubi magnificentiſſimum illud ſenatus conſultum de reditu Ci. in patriã factum fuit, referente optimo, & clariſſimo uiro Lentulo conſule. ¶ Minus mul. Adeo anguſtus, ut multo paucioribus poſſet cultoribus coli, q̃ dominos habere. ¶ Flamminen in theatro, ſic dicto à flammineo quodam, qui theatrum illud ædificari iuſſerat. ¶ Ob uirtutem. Non autem ob nobilitatem. ¶ Eadem gens nullum. Proſequitur huius Aemiliæ gentis cõtinentiam, paupertatemq; deſcribere, eadem inquit gens nũq̃ in domo ſua argentum habuit, ſed primum in eam domum tranſlatum fuit, à Quin. Aemilio Tuberone. hic autem Tubero gener fuit Aemilii pauli, eius qui perſam regem uicit, & captum in triumphum duxit, ex eaq; uictoria hoc argẽtum habuit, nam cum ſocero ſuo militauerat in eo bello, & ob eius facta, phiala argentea donatus eſt, & hoc primum fuit argentum in Aeliorum domum tranſlatum. Pli. uero in fine. xxxiii. lib. natu. hiſto. dicit, hunc Aelium duo habuiſſe pocula argẽtea. Q. inquit Aelium tuberonem cum legati ætolorum in cõſulatu, prandentem in fictilibus adinueniſſent, miſſa ab his uaſa argentea non accepiſſe, neq; aliud habuiſſe argenti ad ſupremũ uitæ diẽ, q̃ duo pocula, quæ L. Paulus ſocer ei ob uirtutẽ deuicto perſe rege donaſſet. ¶ Scrupulum. Voluit ex ponderis paucitate nihil argenti habuiſſe, eſt autem ſcrupulus, qui latino nomine dicitur obolus, conſtat uero ex ſex ſiliquis, nã ſiliqua minimum pondus erat apud Ro. quod græci uocãt κεράτιον, uocauerunt hoc ii granum illud quod ex ea ſiliqua quam nos fabam græcam uulgo dicimus detraxerunt, et pro pondo prio aſſumpſerunt alii dicunt ſcrupulũ contineri tñmodo quatuor ſiliquis, ſiliqua uero quatuor ordei grana cõtinere, & calculũ, & tertiã partẽ eius, calculũ quoq; geminis lẽtis granis apꝓhendi. uarie igitur de his ponderibus ſniæ. Qui ſcrupulum dicunt ſex ſiliquis comprehẽdi, uolunt ſiliquã minimũ pondus eſſe, & poſt ſcrupulũ ponunt drachmã, quã ex decem & octo ſiliquis conſtare uolunt, hoc eſt ex tribus ſcrupulis, poſt drachmam argenteum nummum, qui denarius apud Roma uocabatur, hic ex quatuor ſcrupulis erat confectus, poſt hunc ſequebatur uncia, quæ ex octo drachmis, ſiue ſex denariis conſtabat, poſt unciam libra italica, quæ ex. xii. conſtabat unciis, hoc eſt denariis. lxxii. ſunt qui uelint hanc libram apud græcos μνᾶν dici, quam nos per interpoſitiõem literæ minã traducere cõſueuimus, ſed mina ſine dubio maior eſt libra nſa. ¶ Genero ſuo. Pau. Aemilius duas filias habuit, quarum alteram huic, alteram Catoni M. Catonis maximi filio locauit. ¶ Ieiunos. Exhauſtos. legitur in eius uita, ꝙ dos uxori cum danda fuit, uix eius patrimonium ſuffecit. uxor fuit illi Papiria quam ut nonnulli uolunt repudiauit, alia ſuperinducta, q̃uis ex illa pulcherrimam prolem ſuſcepiſſet. ¶ Animi uirorum. Ratio cur id acciderit, q̃a Romæ tũc hominum dignitates nõ ex fortunis, ſed eorum uirtutibus põderabantur. nam qui animorũ bonis diuites erant, his magiſtratus, his affinitates ultro deferebantur. ¶ Cunctis in rebus. Siue magiſtratus demãdando, ſiue filias collocando. ¶ Hæc. Scilicet bona animi, & declarat quia dixerat cunctis in rebus. ¶ Patriæ rem. Vtilitatem & reipubli. ſuæ commodum. ¶ Pauperq;. Malebant, inquit, ut pauperes diues imperium regerẽt, q̃ diuites exiguum haberent imperium. fruſtra enim priuata defenduntur, ſi publica amittuntur. ¶ Atq; hinc tam præclaro. Quia occurrebat illud. ſi pauperes erant, quomodo id facere poterant? reſpondet, ſi priuatim non poterant, publice pecuniam accipiebant.

ASCENSIVS.

QVid Aelia familia (modus interrogandi) quàm, id eſt q̃tum locuples ſup. fuit q̃tum loci poſſedit? Reſponſio. Sexdecim aelii fuerunt uno tempore, quibus fuerat una domuncula eodem loci. ideſt in eodem lòco (ſed ut partitionem, & intra imminutionem notet, aptius genitiuo utitur) quo, ſcilicet loci monumenta mariana ideſt quæ Marius in ſui memoriam extruenda curauerat, ſunt nunc, ideſt tempore quo hæc ſcripſit Valer. & unus fundus ſup. eſt in agro ueiente, deſiderans cultores multo minus, id eſt pauciores, aut deſiderans multo minus cultorum, q̃ habebat dominos, quia ſexdecim, & locus ſpectaculi, ideſt ad ſpectandos ludos, ſup. eſt in maximo circo flaminio, ubi circenſes edebantur, quæ quidem loca ipſi poſſidebant donata publice, ideſt à republi. ob uirtutem, ſcilicet eorum. ¶ Eadem gẽs ſcilicet Aelia nullum ſcrupulum argenti habuit anteq̃ Pau. ſcilicet Aemilius Perſe rege deuicto, donauerat Quint. Aelio Tuberoni genero ſuo. v. pondo argenti ex præda. ¶ Taceo enim ꝙ princeps ciuitatis, uidelicet Pau. Aemi. dedit nuptui, ideſt in matrimonio, aut nuptum .i. matrimonium, filiã ſuam ei, cuius penates uidebat tam ieiunos, ideſt illibatos pecunia. qui, ſcilicet princeps ciuitatis, ipſe quoq; deceſſit, ideſt mortuus eſt adeo inops, ut niſi fundus quem unum reliquerat, ueniſſet, ideſt uenditus fuiſſet, non extitiſſet, ideſt non ſup fuiſſet, unde uxor eius reciperet dotem, quam, ſcilicet ad onera matrimonialia ſuſtinenda ad maritum tulerat, & ſol. matri iuxta leges Roma. repetiit. ¶ Animi &c. Docet unde prouenit ꝙ tantus paupertati ſit honos habitus, quia uidelicet, ai uirorũ & fœminarũ uigebant in ciuitate. ſ. Ro. & æſtimatio, ideſt appræciatio dignitatis põderabatur in cũctis rebus bonis eoꝝ. ſ. animorũ,

animorũ, & non rerum externarum. Hæc. ſ. bona animoꝝ cõ-
ciliabant. i. pcurabãt iperia, hæc. ſ. eac ẽ ꝺoꝺa aiorũ iungebãt
affinitates. ſ. p matrimonia, & adoptiones. hæc. ſ. dicta bona,
poterant plurimũ in foro. ſ. iudiciali. hæc poterant plurimum
in curia. ſ. ſenatorum, hæc poterant plurimũ intra parietes pri
uatos i. in ſua cuiuſq domo. Enim p qa, unuſqſq pperabat.
i. feſtinabat augere rem. i. com
modum patriæ, non ſuam. i.
ppriam, & malebat uerſari ens
pauper in Iperio diuite, q̃ diues
ĩ iperio paupe. Atq merces red
debatur huic ppoſito tam præ
claro, q nihil. i. non aliqd non
licebat emere pecunia, ucq̃ co-
rum, q̃ debentur uirtuti, ut ſunt
honores, & magiſtratus, & ſuc
currebatur publico. i. ex publi-
co ærario inopiæ uirorum illu
ſtrium.

OLIVERIVS.

ITaq cum ſecundo, Probat
exemplis, q pecunia publi
ce erogabatur his, qui reip.
intenti, ſibi ſuis opibus adeſſe
non poterant nam ut legimus
apud T. Liuiũ decade. iii. cum in
Hiſpania res bene geſſiſſent, P.
& Cn. Scipiones. ac Cn. Scipio
filiam haberet, q̃ eſſet matura ui
ro, et plenis iam nubilis annis,
ſcripſit ad ſenatũ, ut ſibi ſucceſ
ſor mitteretur, quo poſſet locã
dæ filiæ cõſulere, cũ non hẽret,
unde illi dotẽ erogaret, q̃ ſuo eẽt
ſtudio, & induſtria cõparanda.
qd ubi ſenatus cognouit, filiã
eius locauit, dotẽ ex ærario de-
prõpſit, ne reſp tanto impato
re careret Frõ. lib. iiii c. iii. Cn.
Scipi. poſt res pſpere geſtas in
Hiſpania, in ſumma paupertate
deceſſit, ne ea qdem relicta pe-
cunia, q̃ ſufficeret in dotẽ fœmi
narũ qs ob inopiã publice do-
tauit ſenatus. ☞ Adultæ ætatis.
Quæ iã nubilis eſſet. ☞ Habitus
Status, ex hoc inqt facili cõiici
põt, q̃ta fuerit maiorũ paupertas
ut dos luxuria quodã mõ cen-
ſeretur, q̃ decimũ æris fuiſſet, q̃
tã fuiſſe legimus quã filiæ ſuæ
Megulia. dederat Cæſo. multo uero ma
lorem ſuo tpe admirationis Me
guliæ dotẽ fuiſſe conſtat, adeo
ut inde cognomen acciperet,
nã dotata cognominata eſt.
☞ Dotatæ. Quaſi p excellentiã.
☞ Idem ſenatus. Alia ſubiungit
exempla qbus oñdit & princi-
pũ Romanoꝝ paupertatẽ, & ſe-
natus liberalitatẽ, q̃ erga princi
pes ſuos uirtute pſtãtes, ſed ĩopia laborãtes uſus ẽ, nã hoꝝ fi-
lias ex ærario deprõpta pecunia uiris in matoniũ cõdigne lo-
carunt neq. n. dotis aliqd hẽbant pter pnã gloriã, quã claril
ſimis rebus geſtis cõſecuti fuerant earũ patres. ☞ Ab Indotatis.
Quia neceſſe erat, ut ſine dote nuberẽt, niſi publicæ erogatæ
forẽt. ☞ Vẽdicauit. Liberauit. ☞ Qd acceptũ referrent. Qd aſcri
berẽt pnæ hẽditatis ſe recepiſſe, p quo ẽi gratias agerent.

De Cn. Scipione.

ITaq cum ſecundo punico bello Cn. Scipio ex Hiſpania ſenatui ſcripſiſſet: petens ut ſibi ſucceſſor mitteretur: quia filiam virginem adultæ iam ætatis haberet: neq ei ſine ſe dos expediri poſſet: ſenatus ne reſpub. bono duce careret: patris ſibi partes deſumpſit: conſilioq vxoris, ac propinquorum Scipionis, conſtituta dote, ſummam eius ex ærario erogauit: ac puellam nuptui dedit. dotis modus. xl. millia æris fuit. qua nõ ſolum humanitas patrum conſcrip. ſed etiam habitus veterum patrimoniorum cognoſci poteſt. namq adeo fuerunt arcta: vt Tacia Cæſonis filia maximam dotem ad uirum. x. millia æris attuliſſe viſa ſit. & Megulia, quia cum quingentis millibus æris mariti domum intrauit, dotatæ cognomen inuenerit. Idem ſenatus Fabricii Lucini, Scipionis filias ab indotatis nuptiis liberalitate ſua vendicauit: qm paternæ hæreditati, præter opimam gloriam, nihil erat q acceptum referret.

De M. Scauro.

MArcus autem Scaurus, q̃tulam à patre hæreditatẽ accepit, in primo lib. eorũ quos de vita ſua ſcripſit: refert. ait eni ſibi decem ſola mancipia, totumq cẽſum quinq atq triginta millium nummũ relictã. in hac enim illa pecunia futurus ſenatus princeps nutritus eſt ſpiritus. Hæc igitur exempla reſpicere, his acquieſcere ſolatiis debemus: qui paruulos cenſus noſtros nunq̃ quærelis vacuos eſſe ſinimus. nullum autem uel admodum parui ponderis argentum: paucos ſeruos: ſeptem iugera aridę terræ: indigentia domeſtica, impenſa funera, inopes dotum filias: ſed egregios conſulatus, mirificas dictaturas, innumerabiles triumphos, cernimus. Quid ergo mendicam fortunam quaſi præcipuum generis humani malum diuturnis conuitiis laceramus? quæ vt non abundantibus, ita fidis vberib⁹ publicolas, Aemilios, Fabricios: Curios Scipiones, Scauros, hiſq paria robora virtutis aluit. Exurgamus potius animis, pecuniæq aſpectu debilitatos ſpiritus, priſtini tpis memoria recreemus. namq per Romuli caſam, perq veteris capitolii humilia tecta, & æternos veſte focos, fictilibus etiamnũ vaſis contentos, iuro, nullas diuitias, paupertati taliũ virorum poſſe præferri.

ASCENSIVS.

ITaq. i. & ita, quia illuſtriũ uirorum inopiæ ex publico ſuc
currebatur, quum Cneus ſcripſiſſet ſenatui ex Hiſpania ſe-
cundo bello punico. i. tpe ſecundi belli punici, petens. ſ. à
ſenatu, ut ſucceſſor mitteretur ſibi. Quia haberet filiam iã æta-
tis adultæ, ideſt maturæ uiro, neq dos poſſet expediri. i. expe-
dite aſſignari, ei. ſcilicet filiæ ſuæ ſine ſe. ſenatus (ne reſpu. care-
ret bono duce) deſumpſit ſibi. i. ſubiuit partes. i. officia patris.
i. q̃ pater debet in locanda filia. & dote conſtituta conſilio uxo
ris & propinquorũ Scipionis, erogauit. i. deprompſit ſummã
dus. ſ. dotis ex ærario. i. conſeruatorio æris publici, hoc eſt pe-
cuniæ, quæ ærea primũ fuerat. ac dedit puellam nuptui. mo-
dus. i. menſura dotis fuit, quadraginta millia æris, q̃. ſ. ſum-
ma dotis. non ſolum humani-
tas patrũ cõſcriptoꝝ põt cogno
ſci, ſed ẽt habitus. i. ſtatus patri-
mõioꝝ ueterũ, nãq ſup ptimo
nia ueterũ fuerũt arcta i. exigua
adeo ut Tacia filia Cæſonis uiſa
ſit attuliſſe ad uirũ i. maritũ ſuũ
maximã dotẽ, qa x. millia æris.
& Megulia. i. uirgo Romana ĩ
uenerit cognomen. i. agnomẽ
dotatæ. ſ p excellentiã, qa intra-
uit domũ mariti cũ quingentis
millibus æris. Idẽ ſenatus uẽdi-
cauit. i. liberauit, aut pſeruauit
liberalitate ſua ab indotatis nu-
ptiis. i. ne dicantur ueluti io ſer-
uitutẽ ſine dote nuptui datæ, fi
lias Fabricii lucini, & Scip. qm
nihil erat, qd. ſ. dictæ filiæ refer-
rent acceptũ. i. faterentur ſe acce
piſſe, & ideo obnoxias eſſe hæ-
reditati paternæ, præter gloriã
opimã. i. fœcundã, aut ſimilẽ
illi quã qs olim ex opimis ſpo
liis nanciſci ſolebat.

OLIVERIVS.

MArcus ãt Scau. De hoc
uiro in. c. de forti. dictũ
eſt. exiguũ à patre cen-
ſum adeo recept, ut p eũ ad ſe-
natoriã dignitatẽ, non ſuffra-
gãte uirtute, puenire nõ potuiſ
ſet. cõſtat ãt eũ, ſenatus pricipẽ,
multis clariſſimiſq, honoribus
functũ eſſe. legi nõnullos, q di
cunt huius patrẽ fuiſſe carbona
riũ. ☞ Mancipia, ſeruos. manci-
Mancipia. piũ quicqd manu capitur, q à
priori dño ad aliũ traſire põt.
Hæc igitur exẽpla. Cõcludit hĩ
de paupertate cap cũ inuectione
quadã in eos, q rebus magis ĩ
hiantes, q̃ honoribus, conqri
nunq̃ deſinũt, q pua poſſideãt
& ſe cũ illis cõnumerat, ut tol-
lerabilior hẽatur inuectio. nos
inqt cõſolemur auiditatẽ nrãm
eiuſmodi uiroꝝ exẽplis. ☞ Hæc
exẽpla. Viroꝝ & principũ Ro.
q in exiguo erant cenſu. ☞ Va-
cuos eſſe ſinimus. i. nunq̃ deſi-
ſtimus conqri puitatẽ cẽſus nri.
☞ Nullũ ãt uel. His ſolatiis acqe
ſcere dẽmus, & cupiditates no-
ſtras tpare, q nullũ ne minimi
qdẽ ponderis argẽtũ, & cætera, ſicut in Aeliorũ familia. ☞ Pau
cos ſeruos, ſicut Fabricii, Papirii, Scau ☞ Septẽ iugera, Vt Q.
& regull. ☞ Aridæ ter. Vt potẽ ĩ pupina. ☞ Indigẽtia fu. Vt Va
lerii pu M. Menenii Agrippæ. ☞ Inopes do. fi. ut Marci Al. Fa.
Luc. Scip ☞ Quid ergo? exurgamus potius. ſ. q̃ lamentemur!
☞ Debilitatos ſpi. Nihil eſt. n. q magis uiriles aios eneruet, q̃
cupiditas pecuniæ, ut Salu. Auaritia pecuniæ ſtudiũ habet quã
nemo ſapiens concupiuit, ea q̃ſi uenenis malis ĩbuta corpus
animũq uirilẽ effœminat, ſemp infinita, & inſatiabilis eſt, neq
copia, neq inopia minuitur. ☞ Capitolii humilia, cum adhuc
humile eſſet capitoliũ. Fictilibus, Sic numa Pom. inſtituit.

ASCENSIVS.

MArcus autem ſcaurus refert, ideſt recitat in, ideſt li. eo-
rũ, quos ſcripſit de uita ſua, q̃tulã hereditatẽ accepit

à patre.ſ.ſuo. Aſt enim ſola decem mancipia.i.ſeruos, & totũ cenſum ꝗnq̃, atq; triginta milium nũmum relictũ ſibi. Enim pro ꝗa, ille.ſ.nobiliſſimus ſpiritus.i.alus ſcauri, ſuturus princeps ſenatus.ſ.Ro.nutritus eſt in hac.ſ.tã tenui pecunia. Hæc igitur &c. Ordo eſt. Igitur nos debemus reſpicere.ſ.ad imitationem hæc exempla, & acqueſcere his ſolatiis, nos inquã, qui nunq̃ ſinimus ꝓuulos cenſus noſtros eſſe uacuos q̃relis. adẽt ꝓ ſed nullũ.i.non ullum, non cernimus ullũ argentũ, uel admodum.i.ualde ꝑui ponderis, paucos ſeruos, ut in Catonib. & Scipiõe. & ſeptem iugera terræ, ut in Attilis, & funera indigentia impẽſa domeſtica i nõ hñria unde domi ſumantur impenſæ, niſi ex publico depromptæ eſſent, ut in Vale pu.ſunere. filias inopes dotũ, ut Scipionis, ſed cernimus in tanta paupertate egregios conſulatus, dictaturas mirificas, & ſup. triũphos inumerabiles. Quid ergo &c. Ordo eſt, ergo ſi in ſũma paupertate non deſuerunt uera bona & ſummi honores qd.i.ad qd nos laceramus.i.inceſſimus, fortunã mendicã.i.paupertatis ꝓcuratricẽ, cõuitiis diurnis.i. quotidianis, aut diuturnis, quaſi ꝑcipuũ malũ gñis humani? Quæ ſ.fortuna, ut non aluit uberibus abundantibus, ita aluit uberibus fidis, ꝗa ſaluiferis Publicolas, Aemilios. Fabri. Curios Scipio. Scau & ſup. alia robora uirtutis ꝑa his.ſ iam dictis. Expurgamus potius aĩs.i.expergiſcamur, & recreemus memoria priſtini tpis.ſ.quo paupertas in honorẽ fuit, ipſũs.ſ.noſtros debilitatos.i.hebetatos aſpectu pecuniæ. Nãq; ego iuro per caſam.i.modicum tugurium Romuli, ꝑ humilia tecta ueteris capitolii, & æternos focos ueſtæ.i.deæ caſtitatis, cõtentos ẽe nũ.i, adhuc uaſis fictilibus, nullas diuitias poſſe ꝑferri paupertati talium uirorũ, quales iã dicti ſunt in ſumma paupertate uixiſſe.

De Verecundia. Cap. V.

EQua tempeſtiuus ad verecũdiam tranſitus videtur. Hæc enim iuſtiſſimis viris præcepit: vt priuatas facultates negligerent, publicas quàmamplíſſimas eſſe cuperent. digna cui perinde ac cœleſti numini templa extruantur: aræq; conſecrentur: quia parens eſt omnis honeſti conſilii: tutela ſolennium officiorum, magiſtra innocẽtiæ: chara ꝓximis: accepta alienis: omni loco, oĩ tẽpore, fauorabilem præ ſe ferens vultum.

De Populi verecundia.

SEd vt à laudibus eius ad facta veniamus: à condita vrbe vſq; ad Africanum, & Tyberium longum conſules, promiſcuus ſenatui, & populo ſpectãdorum ludorum locus erat. nunq̃ tamẽ quiſq̃ ex plebe in theatro añ P. C. ſpectare ſuſtinuit. Adeo circunſpecta noſtræ ciuitatis verecundia fuit. Quæ quidem certiſſimum ſui documentum etiam illo die exhibuit: quo L. Flaminius extrema in parte theatri conſtitit. qui à M. Catone, & L. Flacco cenſoribus ſenatu motus fuerat. conſulatus iam honore defunctus, frater etiam T. Flaminii: Macedoniæ, Philippiq; victoris. omnes enim eum tranſire in locum dignitati ſuæ debitum coegerunt.

ASCENSIVS.

EQua &c. Trãſiens ad tractum de uerecundia pręfatur de laude eius ſic, Ea qua.ſ.paupertate, tranſitus ad uerecundiã eſt ſup. tempeſtiuus.i. opportunus & ſuo tpe factus. Enim prõ quia, hæc.ſ. uerecundia ꝑcepit uiris iuſtiſſimis ut negligerent facultates priuatas.i. potentias, & diuitias ꝓprias. & ſup cuperent publicas ſup. facultates eſſe q̃ampliſſimas. i. ualde amplas. Eius ſup. aut, que eſt digna, cui templa extruantur, & aræ conſecrentur, perinde ac.i.ueluti numini.i.deæ alicui cœleſti, ꝗa ipſa eſt parens.i. genitrix, aut mater omnis honeſti conſilii, tutela officiorum ſolennium, magiſtra innocentiæ, chara proximis, accepta.i. grata, & iucunda alienis, ꝑſeferens.i.ante ſe portans, hoc eſt ſignis quibuſdam indicans uultum fauorabilem omni loco, & ſup. omni tempore.

OLIVERIVS.

Verecũdia que EQua tempeſtiuus ad uerecundiam, More ſuo Vale. ad aliud capitulũ tranſiturus, ꝑfationem quandã ꝑmittit, qua hoc ſuperiori coniungit, ne ex abrupto fieri tranſitus oĩno uideatur. laudat aũt uerecundiam multorum clarorum uirorũ, qui hac uirtute præditi fuerunt, exemplis in medium prolatis. Eſt quidem uerecundia ſecundum Ariſto. in. iiii. æthicorum, timor quidam pudoris contrahendi, iuxta quem Cice. hoc modo diffinit, uerecundia eſt cuſtos uirtutum omnium, dedecus fugiens, laudemq; maximam conferens, & ſecundum has ſententias nunc eam. Vale. laudat, nam uerecundia inſerta animis hominum, facit, ut uitiis moderari poſſint, & q̃uis modum quoddam habere uideatur ſicut uirtus, non tamen uirtus eſt, ſed affectus quidam, & paſſio, ꝙ ita eſſe probatur, Verecũdia eſt timor confuſionis. timor aũt paſſio, eſt igitur & uerecundia paſſio. uerecũdia ſine corporis mutatiõe ꝑſiſtere nõ põt, quẽadmodũ timor, nã ſicut timor pallorẽ inducit, ita & uerecundia ruborem, unde Teren. de uerecundo adoleſcente, erubuit, ſalua res eſt. Cur autem timor pallorem, uerecundia ruborem inducant, hæc ratio eſt. nã ſpiritus & humores ad eam partem dirigit, quæ mouetur. In timore autem mouetur cor, ergo perturbatione cordis pallor naſcitur, ſed in uerecundia exteriora laborant. unde uultus rubore ſuffunditur. Sciendum eſt duo genera hominum eſſe, in quibus affectus per uerecundiã depræhendi non pñt ſenes ꝑ ætatem prudentes ꝑ uirtutem, nam ſenibus ætas ſuccurrit, ꝗa in ipſis uigor non eſt. ſapientibus uero prudentia ſuffragatur, ergo tm̃ in iuuenibus & adoleſcentibus cognoſcitur, ꝗbus uigor maximus ineſt. unde Cato dicere ſolebat. ſe longe plus adoleſcentibus delectari, quorũ uultus rubore potius q̃ pallore ꝑfunderetur, quapp à flagitiis arceãtur adoleſcentes neceſſe eſt. hãc aũt græci αἰσχύνην uocant, und Terentianus ille adoleſcens eſchines ☞ Tempeſtiuus, Oportunus, ne abruptus eſſe uideatur. ☞ Cœleſti numini, Digna ut tã q̃ dea colatur. ☞ Honeſti conſilii, metu dedecoris. ☞ Tutela, cuſtos. ꝗa qui uerecundus eſt, nõ audet in officiis q̃cq̃ committere ꝙ dedecus habeat, & rephẽſionẽ mereatur. ☞ Chara proximis, Quia omnes diligunt uerecundum hoĩem, & contra habent odio inſolentem, & inuerecundum.

OLIVERIVS.

SEd ut à laudibus eius, De uerecundia plebis Ro. primũ poſuit exemplũ, q̃ ꝑcipuæ patuit eo die, quo L. Flaminius in extrema parte theatri conſtitit, hic frater fuit. T. Q. Flaminii, qui deuicto Philippo rege Macedoniæ omnes ciuitates græciæ libertate donauit, ſed ꝗa hic L. in exercitu ad gratiam ſcorti iuſſerat quendã ſecuri percuti, Portius cato cenſor eum ſenatu amouerat, ſicut ſupra li. ii. c. de cenſoria nota, ergo cũ ueniſſet in theatrum conſcius ignominiæ, in extremã partem ſe recepit, plebs uero, ꝗa & conſul fuerat, & ſenator, & frater. T. Flaminii in eum locũ, quem habuerat, trãſire coegit. ☞ A condita. A principio urbis ad hos conſules, quingentos & octo fluxiſſe annos ferunt. ☞ Promiſcuus, confuſus. ſine dignitatis diſcrimine, plebei patribus permixti ſpectabant. primus autem, qui in ſpectandis ludis plebem à patribus ſeparauerit, fuit Scipio Africanus, q̃ poſt id factum popularem aurã penitus amiſit, ut ſupra diximus.

ASCENSIVS.

SEd ut ueniamus.i.tranſeamus à laudibus eius, ad facta.i. ad ea, q̃ fecit. hoc eſt per eũ facta ſunt. Locus ſpectandorum ludorum erat promiſcuus.i.confuſus, & cõmixtus ſenatui, & populo, ab urbe condita.i.à conditione urbis Romæ uſq; ad Africanum & Tybe. longũ conſules.i.uſq; quo illi eſſent cõſules. tñ quiſq̃ ex plebe nunq̃ ſuſtinuit.i.ſibi permiſit ſpectare in theatro.i.cõi ſpectaculo ante patres conſcriptos. i.ſedens in priore loco q̃ patres conſcripti, adeo.i. in tm̃ circũſpecta.i.prouida fuit uerecundia ciuitatis noſtræ.ſ.Ro. Quæ.ſ.ciuitas noſtra exhibuit qdem certiſſimũ documentum ſui.i. de ſe, hoc eſt de uerecundia ſua, illo die, quo L. Flaminius cõſtituit ſe in extrema ꝑte theatri, ꝗa fuerat motus.i.delctus ſenatu à M. Cato. & L. F. cenſoribus, defunctus, iã.ſ.priuſq̃ è ſenatus collegio pelleretur honore conſulatus. frater ẽt.i. & qui ẽt frater fuerat Titi Flaminii uictoris Macedoniæ, & Phiiip.i. regis eius,

gis eius, omnes enim. ſ. populi coegerunt eum tranſire, in lo cum debitum dignitati ſuæ hoc eſt ſenatorium, licet eſſet ſe-natu motus ob ſcorti amores, propter quos captiuum galliſ turpiter ferici iuſſerat.

rat ſcriba & cliens.

OLIVERIVS.

Confregit rép. Ter. Dictum eſt in ca. de neglecta reli-gione Teré. Varronem lanii cuiuſdam fuiſſe filium, qui ad conſulatum po-pulari aura perductus, illo ca lamitoſo Hannibalis tempore cum ipſo Hannibale apud cá na. infeliciſſime dimicauit, pau. Aemilio eius collega diſſua-déte, atque etiam inuito, qui ma gis non probare, ꝙ non adiu-uare eius conſilium poterat. hic uero qui cladis auctor ex-titerat, cum paucis admodum fugit. cui ſenatus populuſque Ro. obuiam proceſſit, & gra-tias egit, ꝙ de rep. non deſpe raſſet. eidem dictaturam obtu lit, quá uerecundia motus, re-cipere non ſuſtinuit. Frõ. li. iiii. de conſtátia. Pau. igt amiſſo ad cánas exercitu offeréte equú Lentulo quo fugeret, ſupereſſe cladi, ꝙ ꝗ nõ ꝑ ipſum cõtractæ noluit. Sed eo ſaxo, cui uul-neratus acclinauerat ꝑſedit, do nec ab hoſtibus oppreſſus cõ-foderet. Var. collega eius, uel maiore cõſtátia poſt eádé cla-dé uixit, gratiæque ei à ſenatu & populo actæ ſunt ꝗa nõ deſpe raſſet de rep. nõ át uitæ cupidi tate, ſed reip. amore ſe ſupfuiſſe reliquo ætatis ſuæ tpe appro-bauit. & barbá capilliſque ſub-miſit, & poſtea nunquá recu-bans cibum cepit. honoreſque cú ei deferrentur à populo, re-nunciauit, dicens, felicioribus magiſtratibus reipub. opus eſ-ſe. Acies ſ. Romanæ in ea pu-gna proſtratæ. ☞ Speciosius, Honeſtius eam depoſuit, quá alii geſſere.

☙ De Ter. Var.

Confregit Rempub. Terentius Varro cã nenſis pugnæ temerario ingreſſu. idem delatam ſibi ab vniuerſo ſenatu & popu lo dictaturam recipere non ſuſtinendo, pudore culpam maxime cladis redemit: effecitque, ut acres deorum iræ modeſtia ipſius moribus im putarentur. Itaque titulo imaginis eius ſpecioſius nõ recepta Dictatura, quám aliorum geſta aſcri-bi poteſt.

☙ De Cn. Scipione & Scriba Cicereio.

Nos autem ad præclarum verecundiæ opus tranſgrediamur. magna cum inui dia fortuna prętoriis comitiis Africani ſuperioris filium Cn. Scipionem, & ſcri bam Cicereium in cãpum deduxerat: utque nimis impotens ſermone uulgi carpebatur: ꝙ tanti uiri ſanguinem, clientelamque comitiali certamine con fuderat. Cæterum crimen eius in ſuam laudem Cicereius conuertit. Nam ut uidit omnibus ſe cen turiis Scipioni anteferri: templo deſcendit: abie-ctaque candida toga, competitoris ſui ſuffragato rem agere cœpit: ut ſcilicet præturam melius Africani memoriæ concederet, quàm ſibi uen-dicaret. nec non & ſi maximo uerecundiæ pretio, Scip. tunc honorem adeptus eſt: Cicereio tamen magis gratulati ſunt.

☙ De L. Craſſo.

Ac ne protinus comitiis abeamus, conſu latum petens L. Craſſus, cum omnium cãdidatorum more, circum forum ſup plex populo ire cogeretur: nunquam adduci potuit: ut id præſente Q. Scæuola graui ſſimo, & ſapientiſſimo uiro ſocero ſuo faceret. Itaque rogabat eum ut à ſe, dum ineptæ rei inſerui ret: diſcederet. maiorem uerecundiam dignita-tis eius, quam candidę togę ſuæ reſpectũ agens.

ASCENSIVS.

Nos autem tranſgrediamur. (Adhortatorie dictum) ad præclarum opus uerecundiæ. Fortuna deduxerat in campum. ſ. Martium. i. fecerat competitores præturæ quia comitiis prætoriis. i. cõuocationibus populi ad creandũ prætorem, Cneum Scipionem filium Africani ſuperioris. i. prioris, aut maioris, & ſcribam ſup. eius Cicereium. ſ. nomine cum magna inuidia, quia inui dioſum erat, ꝙ ſcriba i. qui ſcri bendi miniſterio uictitabat, cũ cõſularis uiri filio competeret. & ſup. fortuna carpebatur ſer-mone uulgi, ut. i. tanꝗ nimis i-potens. i. inſolens, ꝙ cõfuderat .i. cõmiſcuerat ſanguinem, ga filium, & clientelam, quia Cice reius cliens erat, tãti uiri. ſ. Sci-pionis ſuperioris, certamine co mitiali. i. faciendo eos ꝑturam competere. Cæterũ Cicereius conuertit crimen eius. ſ. fortu-næ, in laudẽ ſuã. i. propriam. Nam ut i poſtꝗ ipſe uidit ſe an teferri. i. præferri Scipiõi. ſ. Cn. ſup. ab omnibus centuriis, ga centuriata erant comitia, deſcẽ dit templo. i. loco Marti con-ſecrato, & ubi auſpicia captari ſolebãt, hoc eſt è campo Mar tio, & abiecta toga cádida, ꝗ ſ. competitores ſe amiciebant-tur. cœpit agere. i. ſe exhibere ſuffragatorem. i. fautorem in ꝑ tura obtinẽda cõpetitoris ſui. i. eius cuius cõpetitor fuerat pa-uloante. ut. ſ. cõcederet melius .i. decentius memoriæ. Africa-ni ſ. ſuperioris patroni ſui, ꝑtu ram, ꝗ uendicaret. i. propriam faceret ſibi. nec nõ. i. ẽt, & ſi Sci pio. ſ. Cneus adeptus eſt tunc honore ſ. præturæ, maximo ꝑ tio uerecundiæ, tñ ſup. populi uniuerſi, magis gratulati ſunt Cicereio ut qui plus obtinue-rit gloriæ ꝑ uerecundiá ꝗ ob-tinuiſſet per ꝑturã. Alii legunt. tñ Cicereio magiſtratus læti ſunt, ꝙ non procedit niſi intel ligamus. Scipio. qdem nomi-ne magiſtratum adeptũ, ſed Cicereium re, qa honorẽ (q ma-giſtratuũ ꝓprius eſt, uſque adeo ut honores ſæpe pro magr̃ati-bus ponãtur) maiorẽ aſſecutus eſt, ꝗ Cn. Scipio.

ASCENSIVS.

Confregit & c. Ordo eſt. Ter. Var. cõfregit rẽpu. i. ro. hoc eſt labefecit eã, temera rio igreſſu pugnæ cánẽſis, ubi Han. ipm temeẽ cõgreſ ſũ ſupauit, Idẽ. ſ. Var. redẽit. i. purgauit, paria faciẽdo, culpã maxie cladis ſ. apũ cánas acceptæ, ñ ſuſtinẽdo. i. recuſãdo ꝑ uerecũdia recipe dictaturá delatá ſibi ab uniuerſo ſena. & po. ſ. Ro. effecitque, ut acies ſ. Ro. apũ cánas deletæ. iputarẽtur iræ deoꝝ, hoc ẽ ut putarẽtur deletæ, ñ ꝓpter culpã ipatoris, ſed ꝓ pter irá deoꝝ, ſe ulciſci de po. R. uolẽtiũ, & ſup ut modeſtia. i. uerecũdia illa iputaret. i. aſcriberetur moribus ipſius. ſ. Var. Itaque dictatura pot aſcribi ſpecioſius titulo imaginis eius, ñ re-cepta. i. eò ꝙ ñ eſt ab eò ꝑ uerecũdia recepta, ꝗ põt aſcribi titu lo imaginis alioꝝ, geſta. i. eò ꝙ ab illis geſta ſit. OLIVE.

Nos át ad. magna cũ iuidia. Hoc exẽ ſupra memoratũ ẽ. li. iii. c. de his q degenerãt à parẽtibus. nã Cicereius cũ ꝑtoriis comitiis cõpetitor eẽt Cn. Sci. filii ſupioris Afri. oĩbus ſuffragiis illi ꝑponebat. hic ergo uerecũdia mot' ſe tãti uiri filio ꝑpoſitũ iri, ex cõpetitore ſuffragatorẽ ſe fecit. ☞ Inuidia. Quia oẽs oderát tãti uiri filiũ cõpetitorẽ eẽ ſcribæ. ☞ Carpebat, lacerabat. ☞ Crimẽ. Quia oẽs fortunã criminabãtur. ☞ Cẽturiis, ꝗ ꝑtoriæ erát. ☞ Tẽplo deſcen. Ex loco Mar ti cõſecrato. i. cãpo Mar. quo tẽplũ erat. nuſꝗ n. cũ po. agi lice bat. niſi i loco ſacro, & oĩs locus ſacer tẽplũ dr̃. ☞ Nec. m. ma-gnũ fuit ꝑiũ uerecũdiæ. nã ſibi magno cõſtitit ꝗ ꝑturã ami ſit, ut ſeruaret uerecũdiã. ☞ Afri. Nõ átfilio ſed pñi. cuius fuerat ſcriba & cliens.

OLIVERIVS.

Ac ne ꝓtinus. Hoc quoque exẽ. Cic. in. ii. de ora. narrat, cũ mos eẽt cãdidatoꝝ ábire populũ, hoc ẽ unũquẽque eoꝝ, q ſuffragia dabãt, manibus ꝑhendi, atque orare ut ſuũ ſibi ſuffragiũ ꝑſtarent, ꝙ ꝑfecto ineptũ & idignũ uide-batur, & erat, ut uiri patricii cogerentur ſe ſubiicere plebi. Hac igitur uerecũdia. M. Craſſus nunꝗ hoc facere potuit pñte Scæ uo. ſocero ſuo. hic Scæuo. filius fuit P. S. iuriſperiti, & ab hoc dr̃ Cic. ꝗ hẽbat iuris ciuilis ſcientiã ꝗtãcunque foret, accepiſſe. ☞ Ne pro. Ne ſtatim igt relinꝗmus comitia, de qbus mẽtio-nẽ fecimus Maiorẽ ue. ac ſi diceret plus uenerationis auctorita ti Scæuolæ, ꝗ magr̃atui, quẽ petebat ꝑſtitiſſe uidetur.

ASCENSIVS.

Ac ne abeamus ꝓtinus comitiis. i. ut recitemus plura uerecũdiæ exẽpla i comitiis. L. Craſſus petẽs cõſulatũ cũ cogeret ire ſupplex. po. more oĩum cãdidatoꝝ. i. ſ. cãdidis ueſtibus magr̃atũ petentiũ, nũꝗ potuit adduci, ut fa-ceret id. i. ita ſupplex, ábiret, grauiſſimo, & ſapiẽtiſſimo uiro ſocero ſuo, uidelicet quinto Scæuola pñte. i. tãſper, dũ ille pñs eẽt. Itaque ipſe rogabat eũ. ſ. Socerũ ſuũ, ut diſcederet à ſe, dõ i. donec inſeruiret rei ineptæ. i. tali ſuppli. agẽs maiorẽ uerecũdiã

dignitatis eius.ſ.eo tēpore ſui ſ reſpectū togæ ſuæ cādidæ, q.ſ exigebat ut ſi ſuffragiis iuuari uelit ſupplex populū ambiret.

ti,& aliorū,ꝙ eſt occidēdo pſem pſiæ occidēdi.Inter ipſum tpſ, quo ſpūs diuinus ſecernebatur à corpore mortali.i.quo mortalitatē hāc exuit,derelinquendo corpus mortale in terris,ne quidē .i.nō ſaltē potuit abſterreri tribus & uiginti uulneribus,quo.i. quominus,ut nō obſequeretur.i.ſeruiret uerecūdiæ. Siquidē.i. quoniā,ipſe demiſit.ſ.ad tegēda crura,& partes pudendas,togā.ſ. ſuā utraqꝫ manu ut īferior pars corporis laberetur.i.caderet tecta i.cooperta.Hoies nō expirāt.i.emoriuntur ī hūc modū.ſ.Sed q ſictā pudide cadūt,repetūt ſedes ſuas.i.cæleſtes exiſtētes,aut effecti dii imortales.

OLIVERIVS

Pompeius āt magnus.De uerecūdia magni Pōpeii dicit,qui cū acie pharſalica uictus fuiſſet Lariſſam Theſſaliæ ciuitatem ſe contulit,ubi Corneliā uxorē ſuā tādiu per locauerat,dum uideretur exitus belli.ubi cū multus populus honoris grā obuiā procederet,uerecūdia motus,ite ī qt,& iſtud offm̄ pſtate uictori. Luca.ſed qd opus uicto populis, aut urbibus iqt,uictori pſtate fidē.Dicerē,adulat,Vale.iqt dignus nō Pom.uinci, niſi uictus eēt à Cæſ re,q tāt' eſt impator,ut ab illo uinci nō ſibi' turpe fuerit.

De Pompeio magno.

Pompeius autem Magnus Pharſalica acie uictus à Ceſare,cum poſtero die Lariſſam intraret:oppidiqꝫ illius uniuerſus populus obuiam ei proceſſiſſet:ite,inquit,& iſtud officium præſtate uictori.dicerē non dignus qui uinceretur:niſi à Ceſare eſſet ſuperatus certe modeſtus in calamitate.Nā quia dignitate ſua uti iā non poterat uſus eſt uerecundia.

ASCENSIVS.

Pompeius āt magnus uictus à Cæſa.ſ.Iulio,in acie ī pugna pharſalica .i.ī cāpis Phili.iuxta pharſaliā urbē Theſſaliæ,quū ītraret Lariſſā urbē Theſſaliæ,die poſtero.i.primo p' pugnā ſecuto, & uniuerſus populus illius oppidi pceſſiſſet obuiā ei,iqt,ite o populi & pſtate.i.exhibite, iſtud offm̄.ſ.honorificū,ꝙ mihi facitis uictori.ſ.Cæ.dicerem ſup.ꝙ id dixit,eūs nō dignus q uinceretur,niſi eēt ſupatus à Cæſa.q.ſ.dignus erat quēlibet ſupare,ꝙ ſolita adulatiōe dicit certe.i.ſaltē,ſiue haud dubie modeſt' i calamitate.ſ.ſua,nā q a nō poterat uti iā dignitate ſua uſus eſt uerecundia.

De Caio Iulio Cæſare.

Qvam præcipuam in Caio quoqꝫ Ceſare fuiſſe ſæpenumero appuit:& ultimus eius ſignificauit dies,cōpluribus enim parricidarū uiolat' mucronibus,iter ipſum illud tēpus quo diuinus ſpūs mortali ſecernebatā corpe:ne tribus quidem & uiginti uulneribus,quin Verecundiæ obſequeretur: abſterreri potuit.ſiquidem Vtraqꝫ togā, manu, demiſit,vt iferior pars corporis tecta collaberetur.in hunc modum non homines expirant: ſed Dii immortales ſedes ſuas repetunt.

OLIVERIVS.

Qvam pcipuā, Iulius cæſ.q primus Impator,rēp.occupauit,cū ī capitoliū aſcēdiſſet ubi ſenatus hēbatur,& frequētiſſimus tāqꝫ illi nouos & aplıſſimos honores demū daturus cōuenerat,tāqꝫ parati eēnt īterfectores,q in eius cædē cōſpirauerāt.ubi uidit Brutū ſtricto gladio iſe ruentē dixiſſe fertur,& tu filii,nā illū nō ſecus ac filiū dilexerat. deīn togā ad talos uſqꝫ demiſit,ne qd mortēs obſcenitatis oſtēderet,q magna fuit uerecūdia,ut ēt ī ipa morte hōeſtatis memor eēt,nec illū malorū cōſpiratio,aut uulnerū atrocitas peruertere potuerit,ut obliuiſceretur uerecūdiæ,Suet.cæ.iqt,ut ai aduertit ſe undiqꝫ ſtrictis pugionibus peti,toga caput obuoluit,ſimul ſiniſtra manu ſinū adima crura duxit,quò honeſtius caderet etiam īferiore corpis pte uelata. ꝑ Diuinus ſpiritus.Quia cæſ.īter deos dr̄ eſſe tranſlatus. ꝑ Demiſit,uſqꝫ ad talos. ꝑ In hunc modum.Laudat cæſarem cum aſſentatione more ſuo.q d.Cæſar hoc uno pereundi modo non ſe hominem,ſed deum eſſe declarauit.

Cæſaris ī morte uerecūdia

Externa, De Spurina.

Qvod ſequit externis adnectam:qa ante geſtum eſt,quàm Hetruriæ ciuitas daret.excellentis in ea regione pulchritudinis adoleſcēs nomie Spurina,cum mira ſpecie compluriū fœminarum illuſtrium ſolicitaret oculos:ideoqꝫ viris,ac parentibus earum ſe ſuſpectum eſſe ſentiret·oris decorem vulneribus confudit:deformitatemqꝫ,ſanctitatis ſuæ fidem,q̄ formam,irritamētum alienæ libidinis eſſe maluit.

OLIVERIVS.

Qvod ſegtur,ingenti laude pdicanda modeſtia q̄ ſeqtur. cuius exemplū iō dicit externis adiungendū potius q̄ domeſticis,cum tuſcus eēt adoleſcens ille de quo logtur,q uerecundiā hāc egit,anq̄ tuſci eēnt Romana ciuitate donati.Fuit āt eiuſmodi exemplū,ꝙ ſi ī chriſtiano adoleſcēte īueniretur,una oium uoce laudaretur.Spurina pſtātis formæ adoleſcens,matronarū & uirginū oculis inſidioſus erat, qppe q nō ſine cupiditate aſpici poſſe uideretur,tāta eius formæ uenuſtas,ut iā uxores, & ſuas habētibus ſuſpectus admodū eēt.hic ergo cū uideret ſe cām eē plerūqꝫ diſſidii iter uitū & uxorē,adeo moleſte tulit ut īgreſſus cubiculū,oēm uultus oriſqꝫ decorē illatis uulneribus cōfuderit,& ſe cicatricibus aſpectu deformē reddiderit.maluit deformitatē,ſuæ caſtitatis eē teſtimoniū,q̄ formā alienæ libidis irritamētū.ſunt q putāt hūc fuiſſe Spurinā cæſaris aruſpicē,ꝙ mihi nō placet. Cū dona.anq̄ ciues Ro.fierēt æthruſci,nā cōſtat æthruriæ datā aliqñ fuiſſe ciuitatē. ꝑ Solicitaret oculos,qa q̄cūqꝫ īcederet mulieres ī eū oculos cōiiciebāt & mouebātur eaꝝ aī,q cū laſciuioribus oculis eēnt uiris,& parētib' ſuſpectiores reddebāt ut uerſus illud faciēs oculis īſidioſa meis. ꝑ Suæ ſāctitatis,ut oēs crederent eū īcorruptū, & nulla pſus libidie uexatū,ꝙ aī ꝓpoſitū,ī xpiano miris laudibus extolleretur.

Spurīa adoleſcens faciem uulneribus deformauit

De quodam ſene Athenienſi.

Athenis quidam ultimæ ſenectutis,cum ſpectatum ludos ī Theatrum veniſſet, eumqꝫ nemo è ciuibus ſeſſum reciperet:ad Lacedæmoniorum legatos forte peruenit:qui hominis ætate moti, canos eius,& annos,aſſurgendi officio uenerati ſunt:ſedemqꝫ ei inter ipſos honoratiſſimo loco dederunt.quod vbi fieri populus aſpexit,maximo plauſu alienæ urbis verecundiam comprobauit. ferunt tunc vnum è Lacedæmoniis dixiſſe:ergo Athenienſes quid rectum ſit,ſciunt:ſed id facere negligunt.

ASCENSIVS.

Qvam.ſ.uerecūdiā appuit ſæpenumero fuiſſe pcipuā quoqꝫ ī.ēt ī C.Cæſa.& ultimus dies eius.ſ.in terris ſignificauit.i.indicauit manifeſto ſigno.Enī ꝑ q aīpe uiolatus cōplurībus mucrōibus pricidaꝝ.i.Caſ.Bru

ASCEN.

Qvod ſegtur.Eꝫ pxlo more ſuo trāſit ad externa.extemorū ſæpe ea pila ponit,q̄ domeſticis pria ſūt.Ordo ē.Ego adnectā exter.ſup exēplis,id ꝙ ſegtur qa geſtū eſt anq̄ ciuitas.ſ.Ro.daretur Ethruriæ.i.anteq̄ ethruſci ciuitate donarētur,& ita tūc externi erāt.Adoleſcens noīe Spurina excellētis pulchritudīs ī ea regiōe ſ.æthruriæ,cū ſolicitaret oculos cōpluriū fœminaꝝ illuſtriū,mira ſpē.i.formoſitate ſua,ſentiret ſe iō eē ſuſpectū uiris ac parentibus earū cōfudit uulneribus q̄ ſibi ītulit decorē oris.i.faciei, & maluit deformitatē eē fidē.i.approbationē ſanctitatis.i.itegræ caſtitatis ſuæ,q̄ formā.ſ.ſuā eē irritamētū libidīs alienæ.

OLIVERIVS.

Athenis quidam,Legati Lacedæmoniorū forte Athenis

nis erant cũ ederentur ludi, uenerũt ergo in theatrum & ipſi ſpectatum, & cũ iam cõſediſſent oẽs, & ludi agi cœpiſſent, ingreſſus eſt theatrum ſenex quidã, q cũ ſua quiſq; loca occupa et, totũ Theatrũ circuibat, locũ quærens. tãdem uenit ad hos legatos, qui uiſo ſene aſſurrexere, & locũ ei dedere. tum athenienſes plauſum dedere, uidentes tantam legatis ineſſe uerecũdiã. quorum unus dixiſſe fertur, Athe. ꝓbe ſcire qd rectũ ſit, & honeſtum, cæterũ illud negligentia prætermittere. Cic. in catone maiore. Memoriæ, inqt proditũ eſt, cũ Atheni. ludis quidam grandis natu in theatrũ ueniſſet, magno conſeſſu, nuſq̃ ei locum datum à ſuis ciuibus. cũ ãt ad lacedæ. acceſſiſſet, qui (legati cum eſſent) certo in loco conſederant, conſurrexiſſe oẽs illi dñr & ſenẽ ſeſſũ recepiſſe. cũq; à cũcto conſeſſu plauſus eſſet multiplex datus, memoriæ ꝓditũ eſt dixiſſe ex his quendã, Athenieſ. ſcire q̃ recta eſſent, ſed facere nolle.

ASCENSIVS.

Athenis &c. Ordo eſt. Quidã ultimæ. i. ſũmæ ſenectutis, Athenis. i. apud Athe. cũ ueniſſet in theatrũ ſpectatũ ludos, & nemo ẽ ciuibus reciperet eũ ſeſſũ. i. ſedẽdũ (Eſt ãt ſupinũ) ꝑuenit forte ad legatos lacedæmonioꝝ, q. ſ. legati moti ætate hoĩs, uenerati ſunt cãnos, & annos eius, offõ aſſurgendi. & dederũt ei ſedem in loco honoratiſſimo iter ipſos. Qd ubi populus. ſ. Athenien. aſpexit fieri, comprobauit maxĩo plauſu. i. applauſu uerecundiã urbis alienæ, uideliect Spartãæ, aut lacedæmõiæ. Ferunt. ſ. q̃ talia ſcripſeſt, aut recitãdo memoriæ ꝓdideſt, unũ è lacedæmoniis dixiſſe tũc. Ergo Athenien. ſciũt (qa approbabant) qd ſit rectũ, ſed negligunt id facere. Nõ eſt ergo exemplum de uerecundia ſenis, ſed lacedæmoniorum.

De amore coniugali. Caput: VI.

A Placido & leni affectu, ad æq; honeſtum, uerum aliquãto ardentiorem, & cõcitatiorem pergã: legitimiq; amoris, quaſi quaſdam imagines: non ſine maxima ueneratione contemplandas lectoris oculis ſubiiciam. ualenter inter cõiuges ſtabilitæ fidei opa percurrens, ardua imitatu, cęterum cognoſci utilia. quia excellentiſſima animaduertenti, ne mediocria quidem preſtare: rubori oportet eſſe.

De T. Graccho, & Cornelia eius uxore.

TYberius Gracchus anguib9 domi ſuę mare, ac fœmina apprehenſis: certior factus ab aruſpice, mare dimiſſo, uxori ei9, fœmina, ipſi celerem obitum inſtare: ſalutarẽ coniugi potius, quàm ſibi partẽ ſecutus augurii, marem necari, fœminã dimitti iuſſit. ſuſtinuitq; in conſpectu ſuo ſeipſum in interitu ſerpentis occidi. Itaq; Corneliam neſcio utrum feliciorem dixerim, quòd talem virum habuerit, an miſeriorem, quòd amiſerit.

De Admeto Rege Theſſaliæ.

O Te, Theſſaliæ rex Admete crudelis, & diri fati crimine ſub magno iudice damnatum: qui coniugis tuæ fata, pro tuis permutari paſſus es. eaq;, ne tu extinguereris, voluntario obitu conſumpta, lucem intueri potuiſti. & certe prius parentum indulgentiam tentaueras, fœmineo animo impar inuentus.

OLIVERIVS.

Legitimus amor.

A Placido & leni affectu. Tranſit ad c. de amore cõiugali, ubi eoꝝ narrãtur exempla, qui inſolubili inter ſe dilectionis nexu, fuerunt in ea ſorte copulati. ſed more ſuo laudat in hac præfatione talẽ animorum affectum. Concitatiorem, uehementiorem. Legitimi amoris. Quia certa lege confederati ſunt uir & uxor. quicquid autem lege tenetur, legitimum dicitur. Stabilito, quia non ad tempus amarunt, nec ad tempus deſtiterunt. Quia excellentiſſima, Vere inquam eſt ardua, quia qui in aliis magna & ſolennia recognoſcit, erubeſcit, ſi ipſe mediocria nõ præſtet.

ASCENSIVS.

A Placido. Paraſceue, ſeu præfatio eſt de amore cõiugali, de quo graphice diſſerit dicens. Ego pergã. i. procedã ab affectu Placido & leni, utpotè à uerecundia, ad ſup. affectum æq; honeſtũ. uerum. i. ſed ardentiorem & concitatiorem. i. cõmotiorem aliquanto. ꝙ pro qa, ſubiiciã oculis lectoris quaſdam quaſi imagines legitimi. i. coniugalis amoris, cõtẽplandas nõ ſine maxima ueneratione, ꝑcurrens. i. curſim narrans, opa fidei. i. fidelitatis ſtabilitæ, ualenter. i. potẽter inter coniuges. i. matrimonio cõiũctos uirum & uxorem. opa inquam ardua. i. quæ ſunt ardua, & difficilia imitatu. i. ad imitandum, cæterum. i. ſed utilia cognoſci. i. ut cognoſcant. (Cõſuetius dixiſſet cognitu, ut rñdeat ad illud imitatu, qd eſt ſupinũ in u ſp paſſiue poni ſolitũ) qa oportet eſſe rubori. i. pudori, hoc eſt ad pudorem, & erubeſcentiam, aladuertenti. i. cõſideranti & legenti, excellentiſſima. ſ. opera amoris cõiugalis, ne quidem. i. nõ ſaltem ꝑſtare mediocria. Is ergo fructus eſt legendi fortia & ſancta illuſtriũ uirorum, ac mulierum geſta, ut ſi nõ paria, at q̃liacũq; eiuſdem gñis faciamus.

OLIVERIVS.

TYberius Grac. Cice. li. de diui. Quid Tyberius Gracchus P. filius, qui biscẽſor, & cõſul fuit, idemq; & ſũmus augur, & uir ſapiẽs, ciuiſq; ꝑſtãs? is (ut C. Gracius filius reliquit ſcriptũ) duobus anguibus domi comprehẽſis aruſpices cõuocauit. q cũ rñdiſſent, ſi marem emiſiſſet, uxori breui tpe eſſe moriendũ, ſi fœminã, ipſi, æquius eſſe cenſẽs ſe maturã mortẽ oppetere, q̃ P. Afri. filiã adoleſcentẽ intempeſtiua fata incurrere, fœminã dimiſit, ipſeq;, paucis dieb9 poſtea mortuus ẽ. Pli. li. vii. natu. hiſt. de pietate Grac. inqt, pr̃ anguibus cõꝑhẽſis in domo, cũ rñderetur ipm uictuꝝ alterius ſexu interempto, immo uero, inqt, meũ necate. Cornelia. n. Iuuenis eſt, & parere adhuc pt, hoc ẽ, erat uxori ꝑcere, & reip. cõſulere. idq; mox conſecutũ. Obitũ ſuũ. Et ita quoq; fuit, nam Cornelia ſupioris Afri. filia T. Graccho uiro ſuo ſuperuixit. Itaq; Cornelia. Hãc ut ſupra diximus in. c. de reconciliatis, Gracchus poſt factam ad ſacras menſas recõciliationẽ, accepit uxorem.

ASCENSIVS.

TYberius Grac. anguib9. ſ. duobus mare. i. maſculo, ac fœmina, apprehẽſis. i. captis domi ſuæ. i. poſtquã domi ſuæ capti erant, factus certior. i. edoctus ab aruſpice, celerem obitum inſtare. i. imminere uxori eius. ſ. Corneliæ mare dimiſſo. i. ſi marẽ dimiſerit, & ipſi. i. ſibi, fœminã ſup. i. ſi fœminã dimiſerit, ſecut9 potius ꝑtẽ augurii ſalutarẽ cõiugi q̃ ſibi, iuſſit marẽ necari, & ſup. fœminã dimitti. & ſuſtinuit. i. paſſus eſt ſeipſum occidi in conſpectu ſuo in interitu ſerpentis. ſ. maſculi. nõ ꝙ cũ illo ſtatim extinctus ſit, ſed ꝙ paulo poſt ſe moriturꝰ ex augure didicerat. Itaq; neſcio utrum dixerim. i. cenſere debeã Corneliã feliciorem ꝙ hũerit talẽ uirũ q. ſ. pro illa mori uoluerit, an miſeriorem, ꝙ amiſerit talem uirum.

OLIVERIVS.

O Te Theſſaliæ rex. Admetus rex Theſſaliæ graui morbo implicitus, ꝑ legatos Apollinẽ de ſalute cõſuluit. Apollo rñdit ita eũ uiuere poſſe, ſi quẽpiã inueniret, q uellet ꝓ eo fata ſubire. tentatis igitur oĩbus ꝓpinqs, amicis clientibus, & ipſis deniq; ſeruis, ſola uxor inuenta eſt, q̃ ꝓ eo mori uoluerit. reꝑhẽdit ãt & quodãmõ deteſtatur eũ Vale. ꝙ fideliſſimæ uxori ſupſtes eẽ uoluerit. fuit hæc Alceſtis noĩe, filia Pelei, patruelis Iaſonis Theſſaliæ regis, fœmina quidem formoſiſſima, ex qua natus eſt Aemulus Admeti filius, q ad Troiã cũ aliis græcoꝝ ducibus ueniens. xi. ꝑfuit nauib9. hæc uſq; adeo uiꝝ amauit, ut uoluntariã ꝓ illo mortẽ ſuſcipe nõ recuſauerit. de q̃ Sene. i Medea dixit. Cõiugis fatum redimẽs

Admeti uxor ꝓ uiro mori ſuſtinuit.

Pherei uxor, ſpendit aſam marito. Ouid. li. iii. de Pon. de uxore ſua dixit, Si mea mors redimenda foret, quod abominor eſſe, Admeti cõiux, quam ſequereris eras Iuue. in Satyra, credo pudicitiam dixit, Spectat ſubeuntem fata mariti Alceſtem & ſimilis ſi permutatio detur, morte uiri cupiant aiam ſeruare catellæ, hãc Plato dicit in ſympoſio propter hoc factum meruiſſe à diis immortalibus, ut ab Inferis reuocaretur ad ſuperos. ℾ Sub magno iudice, ſcilicet Apolline.

ASCENSIVS.

O Te &c. Peraptã apoſtrophè iterſe it exter num exemplum, ſed contrarium uidelicet Admeti Theſſali, q uxorẽ ꝓ ſe mori ſuſtinuit dicens. O Admete rex Theſſaliæ te damnatũ ſup. iudicio ſub iudice magno. ſ. Apolline, crimine crudelis, & diri fati. i. mortis q̃ poſtea extinctus es, & q paſſus es fata, id eſt mortẽ cõiugis ſ. Alceſtis ꝑmutari. i. ꝑmutãdo acceleran, pro tuis. i loco mortis tuæ. i. q paſſus es cõiugẽ tuã ꝓ te mori, & ea cõſũpta obitu uoluntario, ne tu extingueretis, q a oportuit aliquem pro eo mori. hoc eſt poſtq̃ ea pro te mortua eſt potuiſti intueri lucẽ. ſ. huius uitæ. Et certe tentaueras prius indulgẽtiã. i. animã in te lclinatione parentũ. ſ. tuo, an uelint ꝓ te mori inuentus impar animo fœmineo. i. uxoris tuæ q̃ ꝓ te mori uoluit. cũ tu nec ꝓ parentũ ſalute, quos ꝓ te mori ſolicitaueras, nec pro tua neceſſitate, q a ſemel moriẽdum erat, mori uelles.

ℭ De C. Plautio.

Villior Graccho, iniquę fortunæ uictima, quamuis ſenatorii uir ordinis C. Plautius Numida, ſed in conſimili amore, par exemplum. morte enim uxoris audita, doloris impotens, pectus ſuum gladio percuſſit. Interuentu deinde domeſticorum inceptũ exequi prohibitus, colligatusq;, ut primum eſt occaſio data: ſciſſis faſciis, ac uulnere diuulſo, conſtãti dexſtera, ſpiritum luctus acerbitate permiſtũ, ex ipſis præcordiis. et uiſceribus hauſit: tam uiolẽta morte teſtatus, quantum maritalis flãmæ illo pectore clauſum habuiſſet.

ℭ De M. Plautio.

Eiuſdem vt nominis, ita amoris quoq;. M. Plautius. nam cum imperio Senatus claſſem ſociorum ſexaginta nauium in Aſiam reduceret Tarentumq; appuliſſet: atq; ibi vxor eius Horeſtilla, quæ eum illuc proſecuta fuerat morbo præſſa deceſſiſſet; funerata ea, & in rogum impoſita: inter officium vngendi & oſculandi, ſtricto ferro incubuit: quem amici ſicut erat togatum & calceatum: corpori coniugis iunxerunt: ac deinde ſubiectis facibus, vtrunq; vnà cremauerunt. quorum ibi factum ſepulchrum Tarenti etiamnum conſpicitur: quod uocatur. των φιλουντων' nec dubito, quin, ſiquis modo extinctis ſenſus ineſt: Plautius, & Horeſtilla, fati cõſortione, geſtientes uultus tenbris intulerint. ſaneq; ubi idem & maximus, & honeſtiſſimus amor eſt aliquanto præſtat morte iũgi: quàm uita diſtrahi.

OLIVERIVS.

Villior Graecho, Hic ſenatori' homo fuit, dignitate non mediocri, cæterũ Grac. longe iferior, cui nulla in re cõferri poſſe uidet, niſi in amore cõiugali, adeo miſere uxorem amauit, ut audita eius morte ei diutius ſupereſſe noluerit, nã ſibi q̃ primũ pectus gladio traſfixit ipatiẽtia doloris quẽ ſupeniẽtes amici & domeſtici grauiter caſtigaſt & inceptum opus exequi nõ ꝑmiſeſt, q̃q̃ à propoſito deterrere, & à cõſtitute in a͞io ſuo morta reuocare nõ potuerunt nã idẽ (amoris arbitris olbus) faſcias diſſoluit, uulnus diſtupit, & cõſtãti aio ſpũm emiſit. Villor, q nõ tantæ dignitatis fuit. ℾ Iniquæ fortunæ uictima quãuis. ℾ Sccuæ, q̃ illoꝝ amorem diremit. ℾ Impotẽs pe. ſu. g. p. Impatiens ℾ Occaſio da. ſ. ab eſſentibus amicis. ℾ Faſcis quibus erat alligatus.

ASCENSIVS.

Villior &c. Ex cõparatione eiuſdẽ Gracchi ſub iſert alterũ exẽplũ dicens C. Plautius Numida. ſ. cognomento, q̃uis uir ordinis ſenatorii, fuit ſup. tñ uictima fortunæ iniq̃. i. quẽ fortuna iniq̃ ad mortẽ ipulit, uilior Gra. ſ. Tybe. ſed ꝑ exẽplũ in cõſimili amore. ſ. cõiugali. Eñ ꝓ q a morte uxoris ſup. eius audita ꝑcuſſit pectus ſuũ ipotẽs doloris. i. nõ potẽs ꝑferre tñ dolorẽ, gladio. i. ſeipſm interemit, deiñ ꝓhibitus exeq. i. ꝑficere icceptũ. i. neceſſe fuit interuentu domeſticoꝝ & colligatus. i. hſis uulnus q; ſibi in pectore fecerat, ab illis ligatũ ut, i. quũ primũ occaſio, i. opportunitas data eſt. ſ. ꝑ abſentiã domeſticoꝝ hauſit conſtanti dextera ex ipſis ꝑcordiis, & uiſceribus ſpũm. ſ. uitalẽ, ꝑmixtũ acerbitate luctus hoc faſciis. i. panniculis lineis, q bus uuinus ligatũ erat ſciſis. i. diruptis, ac uulnere diuulſo. i. apto. teſtatus. i. teſtificans tam uiolenta morte, q̃tũ. i. quantã ptẽ, aut molẽ flãmæ maritalis habuiſſet clauſum illo pectore. ſ. quod ſic percuſſit, ac diuellit

OLIVERIVS.

Eiuſdem nominis. Hoc fuit confecto iã m bello Macedonicõ, in quo, Ro. quorundam Aſiæ populoꝝ armis & opera fuerant uſi, debellata ergo prouincia & paratis rebus omnibus, cum ad ſocios remitterent claſſem, ei legationi præfecere. C. Plautium ſenatorium uirum, & in repub. non obſcurum, qui cũ Tarentum perueniſſet, uxor eius Horeſtilla quã itineris comitẽ ſecũ adduxerat, morbo impli cita periit. cuius mortem cum æquo a͞io ferre nõ poſſet, iter ipſum funeris officium ſtricto enſe icubuit, & ita quos ſemel fortuna coniunxerat mors nõ diremit. nam uterq; eodemq; rogo cremati & eodem ſepulchro conditi fuerunt titulusq; ſepulchro inſcriptus φιλων των ταφος amãtium monumẽtũ. Vngendi. & apud maiores cadauera pretioſis q buſdã unguentis deliniebãtur, & in rogis multa ſimul aromata cum cadaueribus cremabantur, unde legitur de Sylla tantã multitudinem aromatũ fuiſſe in eius rogo conſumptam, ut imago eius his unguentis effigiẽ quãdã cõtraxerit. Vir. in. ui. de miſeno. corpuſq; lauãt frigẽtis & ungunt. ℾ Nec dubito, Loquitur ſcdm Epicureos, q dicebãt nullum ſenſum remaneř poſt mortem, ſeũ morte omnia pariter cum corpore extingui. ℾ Conſortionem, Coniunctionem,

Vnguentorum multitudo ĩ Syllæ funere

ASCENSIVS.

Eiuſdem &c. Inueto ruꝛſus filo quo exempla cõſuat, dicit. Ma. Plautius ut nominis, ita quoq; amoris eiuſdem. ſ. cõiugalis ſupple fuit Nã cũ. i. qñ reduceret in Aſiã imperio ſenatus claſſem ſociorũ .lx. nauiũ, ideſt quæ claſſis .lx. cõplexus eſt naues, & appuliſſet ſupple claſſem Tarẽtum. i. illud oppidũ maritimũ, atq; Horeſtilla uxor ei' ꝓſecuta fuerat eũ illuc, ſ. uſq;, deceſſiſſet ibi preſſa morbo, ea funerata. i. funebri põpa iſtructa, & impoſita (aut potius iã iã iponẽda, nã ſi ipoſita fuit, quomodo ſtat quod ſequitur?) in rogum i. ignẽ incenſum, icubuit ferro ſtricto. i. in gladiũ nudatũ, inter offm ungendi. ſ. cadaueris, & oſculandi, cũ ſtat m in rogũ iponi debebat aut ſi rogũ acceperimus non pro incenſa Pyra, ſed parata incendi, dicamus moris fuiſſe, ut cadauera, in rogũ ipoſita, priuſq̃ ignis iferretur, unguenta & oſcula à cariſſimis inferantur. Quẽ. ſ. Plautiũ qui ſe interemerat, amici iunxerũt corpori coniugis togatũ, & calciatũ, ſicut erat, ac deiñ cremauerunt una, ideſt pariter utrũq;, ſcilicet tam maritũ q̃ uxorẽ facibus ſubiectis. i. ab inferiori parte iniectis. quoꝝ ſepulchrũ eſt factũ ibi codẽ loco & cõſpicitur etiamnũ. i. nunc adhuc, Laurẽti, quod uocatur των φιλουντων. i. duorum amantium. Nec dubito quin, ſi modo. i. dummodo quis ideſt aliquis ſenſus ineſt extinctis, Plautius, & Horeſtilia intulerunt tenebris. ſ. inferni uultus geſtientes, ideſt exultantes, & geſtu gaudia ſua prodentes, coonſortione. ideſt ob ſortionem ſimilem fati, ideſt mortis. Saneq;, ideſt eſt & ſane, ubi idem amor & maximus (quia non eſt maior dilectio q̃ q s aiam pro dilecto ſuo ponat) & honeſtiſſimus, quia legitimus eſt, Præſtat. i. melius eſt aliquanto, qđ dñi aliquatenus, iungi morte. i. ꝑ mortẽ in altera uita (ſed euãgelium nos docet in altera uita futuros ſicut angelos dei hoc Cælibes oẽs, quod uocabulum à Cælo deductum inæpte propterea diximus) quàm diſtrahi, ideſt diſſolui uita. ſ.

hac

hac temporali.

De Iulia Caii Cæſaris Filia.

COnſimilis affectus Iuliæ C. Cæſaris filiæ annotatus eſt: quæ, cum ædilitiis comitiis Pompeii Magni coniugis ſui ueſtem cruore reperſam e campo domum relatam uidiſſet: territa metu ne qua uis, ei eſſet allata: exanimis concidit: partumq́, quem utero conceptum habebat: ſubita animi conſternatione et graui dolore corporis eiicere coacta eſt, atq́ ita expirauit. magno quidem cum totius terrarũ orbis detrimento. cuius tranquillitas tot ciuilium bellorum truculentiſſimo furore perturbata non eſſet: ſi Cæſaris, & Pompeii concordia, communis ſanguinis uinculo, conſtricta manſiſſet.

De Porcia Catonis filia Vxore Bruti.

TVos quoq́ caſtiſſimos ignes Porcia M. Catonis filia cuncta ſecula debita admiratione proſequũtur. quæ cum apud Philippos uictum, & interemptum uirum tuum Brutum cognoſceres, quia ferrum non dabatur: ardentes ore carbones haurire nõ dubitaſti: muliebri ſpiritu uirilem patris exitum imitata. Sed neſcio an hoc fortius, quòd ille uſitato, tu nouo genere mortis abſumpta es.

Externa.

SVnt & alienigeni amores iuſti, obſcuritate ignorantię nõobruti: ex quibus paucos attigiſſe ſa. is erit. Gentis Cariæ Regina Arthemiſia uirum ſuũ Mauſolum fato abſumptũ, quantopere deſyderarit: leue eſt, poſt conquiſitorum omnis generis honorum, monimentiq́ uſq́ ad ſeptem miracula prouecti magnificentiã, argumentari. Q uid enim aut eos colligas: aut de illo inclyto tumulo loquare: cum ipſa Mauſoli uiuũ, ac ſpirans ſepulchrum fieri concupierit: corũ teſtimonio, qui illam extincti oſſa potioni aſperſa, bibiſſe tradunt.

OLIVERIVS.

COnſimilis affectus Iuliæ. Iulia Põpei moritur Pl. in Vita Pompei ſic tradit. comitiis ædilitiis cũ manus qdã cõſeruiſſent, & circa Pompeiũ multi cecidiſſent, cruore cælorum perfuſus, ueſtes mutauit. & cum multus ſeruorum tumultus ad ædes eius fieret, inter ferendum ueſtes, puella p̃gnans uiſa cruenta toga cõcidit, nec multo poſt abortiuũ enixa, periit. ☞ Aedilitiis co. Quibus creabantur Aediles. ☞ E cãpo, ſcilicet Martio, ubi habebantur comicia. ☞ Exanimis, mortua. nã inter exanimẽ & exanimatũ. hoc intereſt, q̃ exanimus dicitur mortuus Vir. Exanimumq́ auro corpus uendebat Achilles. Exanimatus uero, metuens & perterritus, Idem Exanimata ſequens impigeret agmia muris. ☞ Cõſternatione. Mentis conturbatione, non conſternatus mente perturbatus & ſubito caſu perterritus à ſternuto deduct. quia cũ ſternutamus toto corpore commouemur. ☞ Orbis detrimento, quia poſt huius mortem ſecuta ſunt bella ciuilia inter Cæſarẽ, & Põpeiũ q̃ totum terrarum orbem graui clade concuſſerunt ☞ Communis ſãguinis uinculo. Hac una ſcilicet affinitate, quia ſi uixiſſet Iulia potuit Pompeium cũ ſocero patrem ſuum, in perpetua concordia tenere.

ASCENSIVS.

COnſimilis &c. Ordo eſt Affectus Iuliæ filiæ C. Cæſaris eſt notatus, id eſt obſeruatus, & inuẽtus conſimilis, ſcilicet affectui prædictorum in amore coniugali. quæ cũ uidiſſet comitiis ædilitiis, id eſt quibus ædiles creãdi erant, ueſtem Pompeii magni cõiugis, id eſt mariti ſui relatã domũ e cãpo. ſ. Martio, reſperſam cruore, territa metu, id eſt ob metũ, ne qua uis, id eſt uiolentia eſſet allata ei, ſcilicet cõiugi ſuo, concidit exanimis, id eſt ſine anima, id eſt uitæ ſigno. & coacta eſt eiicere ſubita conſternatione animi & graui dolore corporis, partum, id eſt fœtum quem habebat conceptum utero, atq́ expirauit, id eſt uitam efflauit. ita id eſt in tali dolore. quidẽ, id eſt certe, Cum Magno detrimento orbis terrarum, cuius, ſcilicet orbis terrarum tranquillitas, non eſſet perturbata truculẽtiſſimo furore tot bellorum ciuilium, ſi concordia Cæſaris, & Pompeii manſiſſet conſtricta uinculo communis ſanguinis, ſcilicet liberorũ Iuliæ, ſi abortiuum non emiſiſſet partũ.

THEOPHILVS.

HAc una affinitate. Inde Lucanus Pharſaliæ primo. Nã pignora iũcti Sanguinis, & duro ferales omine tedas Abſtulit ad manes par[illegible]rum Iulia ſcæua Intercepta manu. q̃d ſi tibi fata dediſſẽt. Maiores in lucẽ horas, tu ſola ſurẽtẽ, Inde uiũ poteras, atq́ hic retinere parẽtẽ, Armataſq́ manus excuſſo iungere ferro.

OLIVERIVS.

TVos quoq́ caſtiſſimos ignes Porcia. Porcia Catõis filia uirum ſuum Brutum tantopere amauit. ut audita eius morte, cũ illi ſupereſſe nullo modo uellet, nec ferrum daretur, quo ſe transfigeret, nã ab ea omne telorum genus à domeſticis hoc ipſum timentibus fuerat amotum, bonam ipſa mortis uiam inuenerit, nam carbones ignitos auidiſſime hauſit, & nouo leti genere conſumpta eſt. hæc ut in capi. de fortitudine diximus, cognito uiri cõſilio quod de interficiendo Cæſare cum Caſſio cæperat, priuſq̃ tm̃ facinus aggrederetur Brutus, experiri uoluit nunquid poſſet fortiter mori, ſi res marito infeliciter ceſſiſſet. & accepta nouacula ſimulans ungues uelle p̃cidere manum ſibi non leuiter ſauciauit. ☞ Ignes caſtiſſimos, amores pudiciſſimos. Virgil. Et cæco carpit igni, id eſt amore. ☞ Admiratione, non ſolum laude. ☞ Virũ Brutum cognoſceres, Marcus Brutus, ut quidam uolunt ſeruiliæ Catonis ſororis filius, Porciam Catonis (defuncto priore marito) duxit uxorem. ☞ Philippos. ſ. cãpos uidelicet i Theſſalia. ☞ Victum, ab Antonio & Auguſto. ☞ Patris exitum quia ſicut pater. ſ. Cato uticenſis poſt reipublicæ p̃tes i Africa profligatas, ubi uidit nullã ſibi libertatis ſpẽ eẽ relictã, maluit ſibi fortiter mortem inferre, q̃ in Tyranni ſeruitutem concedere. ita tu ò Porcia uiriles magis quam muliebres animos gerens, ſed fortaſſe facinus tuũ aliquan: o forti⁹ fuit patris facinore, nã ille uſitato modo moriendi occidit, ſcilicet gladio, tu uero inuſitato genere mortis, id eſt carbonibus.

ASCENSIVS.

TVos quoq́ &c. Ordo eſt. O' porcia filia Mar. Catonis, cuncta ſecula proſequẽtur debita admiratione quoq́, id eſt etiã tuos ignes .i. amores caſtiſſimos, q̃a coniugales. q̃ cũ agnoſceres Brutũ uiũ tuũ uictũ. ſ. ab Auguſto & interemptũ. ſ. apud Philippos locũ illũ in Theſſalia, nõ lõge à Pharſalia, nõ dubitaſti haurire .i. in os tuũ & guttur ingerere carbones ardentes, q̃a ferrum .i. inſtrumentũ ferreum .i. quo te occidere poſſes, non dabatur. Imitata, id eſt imitans ſpiritu muliebri exitum uirilẽ patris, ſcilicet Catonis, qui ſe apud Vticam interemerat. Sed neſcio, an ſupple feceris fortius hoc, q̃ ille ſcilicet pater tuus Cato Vticenſis ſupple abſumptus eſt genere mortis uſitato ſcilicet à multis, q̃a multi ſibi ferro uitam ademerunt, tu autẽ abſumpta es, id eſt de medio uiuentium ſublata, nouo, id eſt inſolito, & inaudito genere mortis, uidelicet ſuffocãdo ſpiritũ, carbonibus in os congeſtis.

OLIVERIVS.

SVnt & alienigeni. tranſit ad externa, quorũ primũ eſt Arthemiſiæ reginæ. filiæ Ligdami Alicarnaſei, & uxoris Mauſoli regis cariæ, quæ uirum amaſſe fertur ſupra oẽs

amorum fabulas, ultraq; affectionẽ humanæ fidem. Mauſolus autem fuit, ut Cicero refert, rex terræ cariæ, ut quidam hiſtoriarũ græcarum ſcriptores prouinciæ græciæ præfectus, quem græci σατράπην uocant. Is Mauſolus ubi fato perfunctus eſt inter lamenta & manus uxoris funere magnifico ſepultus eſt. Arthemiſia luctu & deſiderio mariti flagrans, oſſa cineremq; eius mixta odorib⁹ contuſaq; in pulueris faciẽ aquæ indidit, ebibitq;. multaq; alia uiolentis amoris indicia feciſſe dicitur, molita quoq; eſt ingenti impetu operis, conſeruandæ mariti memoriæ cauſa, ſepulchrum illud memoratiſſimum dignatumq; numerari inter ſeptem omnium terrarum ſpectacula. id monumentum Arthemiſia cũ diis manibus ſacris Mauſoli dicaret, Agona, id eſt certamen laudibus eius dicundis fecit, poſuitq; pręmia pecuniæ, aliarumq; rerũ bonarum ampliſſima. Ad eas laudes decantandas ueniſſe dicuntur Theopompus, Theodectes, & Naucratites, & ut quidam uolunt Iſocrates. huius autem certaminis uictorem Theopompum fuiſſe tradunt. Is fuit Iſocratis diſcipulus. Cic. Tuſcula. lib. iii. Et Arthemiſia, inquit, illa Mauſoli Cariæ regis uxor, quæ nobile illud Halicarnaſi fecit ſepulchrum quoad uixit, ſemper uixit in luctu, eodemq; etiam confecta contabuit. huic erat illi opinio quotidie recens. q̃ tũ deniq; appellabatur recens cum uetuſtate exaruit. Strabo libro. xiiii. cum Halicarnaſus, inquit principum cariæ regia, quæ prius zephira, hoc in loco eſt Mauſoli ſepulchrum unum è ſeptem ſpectaculis, quod illi Arthemiſia uxor conſtruxit. Item paulo inferius, nã Hecatonus cariæ rex tres habuit filios Mauſolũ, Idreũ, & Pyxodarum, & filias duas, è quibus Arthemiſia grandior Mauſolo ex fratribus grandiori nupſit, ſecundo uiro Idreo altera ſoror data eſt nomie Ada. Mauſolus itaq; regnauit. quo mortuo, uxor imperium habuit, quæ illi ſepulchrum conſtruxit. Arthemiſia tabe conſumpta propter luctum, quem ex uiro ſuo ſuſceperat, hæc Strabo. qui non conuenit cum Herodoto de Arthemiſia. nam Herodotus lib. hiſtoriarũ . viii. dicit Arthemiſiam ligdami Halicarnaſei, non Hecatoni cariæ regis filiam fuiſſe. ❡ Ad ſeptem miracula prouecti, Pli. libro. xxxvi. naturalis hiſtoriæ hoc inter ſeptem mundi miracula connumerari dicit. Sculptoſq; fuiſſe, à quatuor hominum præſtãtiſſimis. Scopa, Brya, Thimoteo, & Leochare, patere ab auſtro & ſeptentrione ſexagenos ternos pedes. Breuius à frontibus. toto circuitu pedes q̃drigentenos undecim, attoli in altitudinem. xxv. cubitis, cingi columnis. xxxvi. ab oriente cælaſſe Scopam, à Septentrione Bryam, à meridie Thimoteum, ab occaſu Leocharem. & ſubiungit. Arthemiſiam reginam tãti operis auctorem opere nondum abſoluto periiſſe. Sculptores tamen inde non receſſiſſe, niſi prius perfecto opere, quod ſuæ gloriæ. & ipſorum arti perpetuum monimentum fore uiderent. Cuius rei multi meminere ſcriptores, atq; poetæ.

Tumulo, quem ipſa concupierit fieri ſepulchrum Mauſoli. ſ. mariti ſui uiuã ac ſpirans. i. ſpiritum uitalem ducens, teſtimonio eorum, qui tradunt illam bibiſſe oſſa. ſ. mariti extinc̃ti aſperſa potioni. i. potui ſui, quaſi dicat non poſſe fortius argumentum afferri.

❡ De Hipſicratea Vxore Mithridatis.

Hipſicratea quoque Regina Mithridatẽ coniugem ſuum effuſis charitatis habenis amauit. propter quem præcipuum formæ ſuæ decorem in habitum uirilẽ cõuertere uoluptatis loco habuit. tonſis enim capillis equo ſe, & armis aſſueſecit: quo facilius laboribus, & periculis eius intereſſet. quinetiam victũ à Cn. Pom. per efferatas gentes fugientẽ, animo pariter, & corpore infatigabili ſecuta eſt. cuius tanta fides aſperarum, atq; difficilium rerũ Mithridati maximum ſolatium, & iucundiſſimũ fuit lenimentũ fuit. cũ domo enim, & penatibus vagari ſe credidit vxore ſimul exulante.

ASCENSIVS.

Svnt. &c. Ordo eſt, Amores alienigẽ, id eſt aliunde geniti & obſeruati, ſunt iuſti, non obruti obſcuritate ignorantiæ, ex quibus ſcilicet inſtitutis externis, ſatis erit attigiſſe id eſt paucis abſoluiſſe paucos, unde incipiens narrare dicit. Arthemiſia regina gentis cariæ, quantopere, id eſt quantum impenſe deſiderauerit, Mauſolum (ſeu Mauſeolũ) abſumptũ, id eſt ablatum fato, id eſt morte, leue eſt. id eſt facile argumentari, id eſt probare, poſt magnificentiã. id eſt magnificam impenſam honorum omnis generis, & monimenti, ſcilicet ſepulchri prouecti, Vſq; ad ſeptem miracula, id eſt euſq; ut inter ſeptem miracula mundi annumeraretur. Quid enim, id eſt nam quid, id eſt ſed quid, aut colligas eos, ſcilicet honores omnis generis cõquiſitos, aut loquare de illo inclyto

OLIVERIVS

Hipſicratea quoq;. De effuſo amore Hipſicrateæ reginæ uxoris Mithridatis regis Ponti dicit, quæ mutato fœmineo cultu, ſpretoq; matronali decore cuius auidæ nimium ſolent eſſe mulieres, uirilem habitum ſumpſit, capillos incidit, equos & arma tractauit, ut in omni fortuna uirũ ſequi poſſet, quem à Põ. ſuperatum per ſolitudines & barbaras gẽtes fugientẽ, mira q̃dã animi & corporis fortitudine comitata eſt, hæc ſibi diſſuadẽti ultro dixiſſe fert. quos ſors una cõiũxit his debet quores cũq; cadat unũ & cõe periculum, una ſalus ambobus eẽ. Hic Mithridates Ponti & Bythyniæ rex inclytus fuit, de quo Plin. lib. xxv. nat. hiſt. ſic tradit, Mithridates maximus ſua ætate regũ quem debellauit Põpeius omnium ante ſe genitorum diligentiſſimus uitæ fuiſſe, argumẽtis præterq̃ fama intelligitur. uñ ei excogitatũ quotidie uenenum bibere, preſumptis remediis, ut conſuetudine ipſa innoxium fieret. de cuius memoria paulo infra ſic inquit, illũ ſolum mortalium Mithridatem. xxii. linguis locutum certũ eſt, nec ſubiectis gentibus ullum hominẽ p interpretem appellatum ab eo annis. lvi. quibus regnauit. quod & Gellius & Solinus affirmauit, qui quod maius ẽ unum quemq; ſuo nomine ex tot millibus appellare ſolitum fuiſſe dicunt, proinde lingua & oratione uniuſcuiuſq; non minus ſcite quã ſi gẽtilis eius fuiſſet, locutum fuiſſe. De cuius morte uaria tradunt auctores. nam alii dicunt uictum à Pompe. cum ſibi mortẽ inferre decreuiſſet, uiolentiſſima uenena ſumpſiſſe, deniq; gladio ſe trãſfixiſſe. Pli. de uiris illuſtribus dicit illũ uenenũ ſumpſiſſe, quo tarde agente, percuſſorem Gallum atroci uultu territum reuocaſſe, in cædem ſuam manum trepidantis adiuuiſſe. Alii uero acutiſſimo ueneno extinctum fuiſſe aſſerunt, quorum opinionem Luca. ſecutus eſt ii. pri. cum dixit. Poſt cilicaſq; uagos. & lapſi pontica regis. Prælia Barbarico uix conſumata ueneno. ❡ Mithridatem. con. ſunt qui dicant non Mithridatis uxorem fuiſſe ſed concubinam, cuius ſententiæ ẽ plut. in uita pom. ❡ Tonſis cap. more uirorum. ❡ Efferatas, crudeles, & Barbaras.

ASCENSIVS.

Hipſicratea quoq; regina. ſ. ponti amauit Mithridatem coniugem. i. maritum ſuum habenis charitatis effuſis. i. late extenſis, ſicut equus effuſis habenis late excurrit, propter quẽ ſcilicet coniugem ſuum ipſa habuit loco uoluptatis, conuertere præcipuum decorem formæ ſuæ ſ. muliebris in habitum uirilem. Enim pro quia, capillis tonſis. i. poſtquam more uirili, totonderat capillos, ipſa aſſueſecit ſe equo & armis, quo id eſt ideo ut intereſſet facilius laboribus, & periculis eius ſcilicet mariti ſui. Quin etiam, id eſt inſuper ipſa ſecuta eſt animo pariter, & corpore indefatigabili, aut infatigabili, ſup. maritum uictum à Cneo pompeio ſcilicet magno, fugientem per gentes efferatas. i. immanes. Cuius, ſcilicet uxoris fides, tanta. i. tam magna fuit Mithridati maximum ſolatium, & iocundiſſimum lenimentum rerum aſperarum atq; difficilium. Credidit enim ſe uagari cum domo, & penatibus, uxore ſimul exulante, id eſt eo quod uxor ſimul exularet.

OLIVERIVS.

Verum

Verum quid Aſiā? propter Arthemiſiam. ⁋ Quid latebras, pon. ſi. propter Hipſicrateam Mithridatis uxorem. ⁋ Totius Græciæ decus. Nam Lacedæmones aliquando græcorum principes fuere, ſubactis Athenienſibus. ⁋ Specimen. Experimentum. ⁋ Tantum non, peculiare Valerii

Tm nō dictu in ferme.

ASCENSIVS.

Verum, ideſt ſed. quid. ideſt ad quid ſcrutor Aſiam in qua fuit Arthemiſia, quid ſcrutor immenſas ſolitudines Barbariæ, quid latebras, ideſt ſinus pontici, in quo Hipſicratea fuit: cum Lacedæmon, ideſt Sparta, ſplendidiſſimum decus totius græciæ, oſtentet oculis noſtris præcipuū ſpecimen, ideſt experimentum, & approbamentum fidei uxoriæ, tantum nō, ideſt (ut Oliuerius interpretatur) ferme, ſed ſic mihi exponendum uidetur, oſtentet, tantum non ideſt nō ſolum oculis noſtris ſpecimē præcipuum fidei uxoriæ, ſed comparandum pluriimis, & maximis laudibus patriæ ſuæ, admiratione. i. pp admirationem facti.

De Lacedæmone.

Verum quid Aſiam, quid barbariæ immenſas ſolitudines, quid latebras pontici ſinus ſcrutor? Cum ſplēdidiſſimum totius Gręcię decus Lacedæmon pręcipuum uxoriæ fidei ſpecimen tantum non noſtris oſtētet oculis, plurimis, & maximis patriæ ſuę laudibus admiratione facti comparandum.

De Minyis.

Minyæ, quorum origo ex inclyto ſociorum Iaſonis numero lemniorum in inſula concepta, per aliquot ſęculorum uices ſtabilis in ſe de manſerat: a pelaſgicis expulſi armis, alienæ opis indigentes, excelſa Taygetorum montium iuga ſupplices occuparunt. quos ſpartana ciuitas reſpectu Tyndaridarum (namq; in illo nobilis famæ nauigio deſtinatum ſyderibus par fratrum fulſerat) deductos inde, legibus, commodiſq; ſuis immiſcuit. Sed hoc tantum beneficium in iniuriam bene meritę urbis regnum affectantes uerterunt. Igitur publicæ cuſtodiæ incluſi, capitali ſeruabantur ſupplicio. quod cum uetere e inſtituto Lacedæmoniorum, nocturno tempore paſſuri eſſent, coniuges eorum illuſtris ſanguinis, ibi uelut allocuturæ perituros uiros, impetrato à cuſtodibus aditu, carcerē intrarunt: commutataq; ueſte, per ſimulationem doloris, uelatis capitibus eos abire paſſæ ſunt. Hoc loco quid aliud adiecerim quàm dignas fuiſſe, quibus Minyæ nuberent?

OLIVERIVS.

Minyæ quorū origo Minyæ populi Theſſaliæ unacum Iaſon & cæteris argonautis ad inſulam Colchos nauigarunt, ad aureum uellus rapiēdum. Vnde Oui. lib. vii. Meta. Iāq; fretum Miniæ Pegaſea puppe ſecabāt. in reditu ſuo Lemnum inſulam tenuerunt, in qua diu cum habitaſſent orta ſeditione inde pulſi à Pelaſgis, Taygetarum montes occupauerunt. quos Spartani commiſeratione commoti cum nobilitate gētis, tum memoria Tyndaridarū, q Spartani fuere & Iaſonis comites, q̄ſi cōſanguineos eos benigne ſuſceptos ciuitate donarunt, quinetiam uirgines ex nobiliſſimis lacedæmonum natas, matrimonio iūxere. Hi poſtea cū magnas opes adepti eēnt, ad eā inſaniā uenere, ut rēp. occupare uellēt qd cum Spartani ſenſiſſent, eos in carcerē cōiecerūt, & capite damnarūt. uxores eorū mutata forte, illosq; à morte uindicarunt. ſimulantes enim ſe uelle perituros uiros extremum alloq, carcerem īgreſſæ, ueſtes cum uiris mutarunt, quo habitu illi tecti incolumes aufugere. ⁋ Concepta in ſu. ibi enim argonautæ benigne excepti fuere ab Hiſiphile regina Lēni. ⁋ Taygetorum mon. Montes ſunt laconiæ inter Lacedæmona & mare poſiti. & declinatur Taygetus ti. Luc. gelidiq; inculta iuuentus Tayged. Virg. uero taygeta dixit li. Geor. ii. Virginibus bacchata lacenis Taygeta, Sed li. iii. Taygetus declinauit. Vt taygetiq; canes domitrixq; Epidaurus equoum. ⁋ Reſpectu t. ſ. Caſtoris & Pollucis, qui Iouis & Ledæ filii fuerunt. Leda uero tyndar. uxor, quæ cum Ioue ſub Cygni forma concubuit, & gemina. peperit oua, ex quorum altero nati ſunt Pollux & Caſtor, ex altero Helena & Clytemneſtra, ergo Tyndarus horum fuit non uerus, ſed putatiuus pater. ⁋ Deſtinatum ſi. quia Pollux & Caſtor dicuntur inter ſidera fuiſſe relati. ⁋ Par fratrum, quia gemini fuerunt eodem partu nati. ⁋ Legibus cō. Quia fuerunt ciuitate donati. ⁋ Publicæ cuſt. in carcere, nam græci φυλακὴν dicunt cuſtodiam, & carcerem. ⁋ Nocturno tem. mos erat Lacedæmoniorum nocturno tempore de noxiis ſumere ſupplicium. ⁋ Illuſtris, ſanguinis. Quia nati ex nobiliſſimis Lacedæmonum erant.

ASCENSIVS.

Eiuſmodi eſt, quod ſubinfertur exemplum non quidē de Minyis, ſed de Lacenis in Minyas. unde dicit ſic. Minyæ (quorum origo ex inclyto numero ſociorum Iaſ. ad uellus aureum tendentis, concepta, ideſt ſimul hoſpitio accepta, in inſula Lemniorum, manſerat per aliquot uices. i. uiciſſitudies ſæculorum ſtabilis in ſede i. habitatione firma) expulſi. ſ. è Lēno, armis pelaſgicis & ſup. indigentis opis alienæ occupauerūt ſupplices excelſa iuga. i. ſūmitates mon. Tayg. q ſunt in Laconia, quos ciuitas Spartana, hoc eſt Lacedæmon reſpectu. i. ob reſpectum Tyndar. ſcilicet Caſ. & Pol. qui etiā cum Argonautis fuerunt, & ex Leda lacena muliere orti, unde addit quaſi per parēthesim (namq; par fratrum, ſcilicet Caſtor & Pol. Deſtinatum, ſcilicet à diis ſiderib⁹, ideſt ut inter ſidera aliquando collocentur ubi gemini ſignum cōſtituūt, fulſerat in illo nauigio nobilis famæ, ut de quo plurimi ſcripſerunt) Immiſcuit deductos inde, ideſt ex illis montibus, legibus, & cōmodis ſuis, hoc eſt ciuitate donauit, ſed ſupple Minyæ uerterunt hoc beneficium in iniuriam, affectantes regnum urbis bene meritæ ſupple de ſe, hoc eſt Lacedæmōis. Igitur ipſi incluſi publicæ cuſtodiæ ſeruabantur ſupplicio capitali, ideſt donec de illis ſupplicium capitale ſumeretur, qd ſcilicet ſupplicium cū paſſuri eſſent tempore nocturno, uetere. i. ex uetere inſtituto. i. more Lacedæmoniorum, qui occulte ſuſtulerunt noxios, & palā decorauerunt probos, coniuges eorum illuſtris ſanguinis, ibi, ideſt apud Lacedæmonem, intrauerunt carcerem, impetrato aditu à cuſtodibus, uelut allocuturæ uiros perituros. ſ. ea nocte. & ueſte commutata ſcilicet cum maritis, paſſæ ſunt eos abire capitibus uelatis per ſimulationem doloris, unde putem legendum paſſi ſunt. ſ. cuſtodes, putantes fœminas eſſe & capita ob dolorē inuoluiſſe, quod uiri fecerunt, ne barbis, aut uirili facie proderentur. poteſt tamen legi, paſſæ ſunt, quia ipſæ pro illis remanſerunt. Quid adiecerim. i. adiicere debuerim huic loco, ideſt ad hoc factum, aliud quàm lacenas illas fuiſſe dignas, qbus Minyæ nuberent, & ita ipſæ uiri eſſent? q. d. nihil.

THEOPHILVS

Minyæ, Quum tyrrhenorum manus imbrum lēnūq; inſulas occupaſſent, ex athicis mulieribus liberos ſuſceperunt. Hos poſtea Athenien. ut ſemibarbaros ex inſulis exegerunt, hi Tænarum profecti, quum ſeruili bello Spartanis egregiā nauaſſēt, operam in ciuitaté conditione atq; ipſi erant recepti, connubia contraxerunt. excluſi tñ ab honoribus, & à curia, uenerunt in ſuſpitionem, quaſi res nouas molirentur, eaq; de cauſa compræhenſi tenebantur in cuſtodia donec habita queſtione compertiq; carnifici traderētur. Interea eorum coniuges in cuſtodiam ſæpe uenire, ſupplíciter orare, contendere, ut ad uiros admitterentur, ægre tandē impetrauerunt Itaq; eorum conſiliorum, raptim cum matronis mutata ueſte, uelatiq; caput muliebrem in modum è carcere ſe pronpuerunt. hiſtoriam ſcribit Plut. & Macedo. Polyænus in. vii. Strategematon.

OLIVERIVS.

COntēplemur nunc amicitiæ. Nō diſcedit à cōſuetudine ſua Vale. ut ad ea. tranſiturus præfationem præmittat, in qua rem de qua dicturus ſit, cōmendet. Hoc ꝓhœmio laudat amicitiā q̃ ſanguinis neceſſitudini pſtare dicit. quod & Ci. in li. de amicitia ſentit, & Iſocrates affirmat. Sunt autem q dubitent in numero uirtutū ponēda ne ſit amicitia q̃a dn̄t uirtutes de genere bonorum eē, q̃ ꝓꝑ ſe expetūtur, amicitiā uero non ꝓꝑ ſe, ſed propter aliud expetitur uidelicet ꝓꝑ utilitatē, nā oēs uolūt amicos hr̄e diuites & potentes, u n̄ utilitatē cōſeq poſſint. nō igitur in numero uirtutū dn̄t eā ponendā Sed alii, q uim amicitiæ & ꝓprietatē altius intuentur, et uera de amicitia ſentiunt, dn̄t oino īter uirtutes eē cōnumerādā q̃a nō ꝓꝑ aliud ſed ꝓꝑ ſe appetatur uera amicitia, fructū q; amicitiæ uolunt ipſam amicitiā eē. q᷑ ēt Ci. li. de amicitia, & dr natura deorū ſentit dicit .n. Caꝑ eſt ipm amoris uerbū ex quo amicitiæ nomen ductū eſt, q̃ ſi ad fructū nr̄m referamus, non ad eoꝝ cōmoda quos diligimus, non erit iſta amicitia ſed mercatura quædā ſuaꝝ utilitatū. ſicū ſubiūgit, & arua, & pecudū greges iſto modo diligūtur, q᷑ fructus, ex his capiuntur. hoim charitas & amicitia gratuita eſt, q̃to igitur magis deorū, q nulla re egentes īter ſe diligunt, & hoibus cōſulūt? Q̃d uero ꝓping ate pſtet, hoc mō ꝓbat Ci. q᷑ ex propinq̄tate beneuolentia tolli pt, ex amicitia nō pt; ſublata .n. beniuolentia amicitiæ nomen tollitur, ꝓpinq̄tatis remanet. ergo illud in quo neceſſario beneuolētia ꝑmanet, anpōnēdū eſt ei, à quo beneuolētia remoueri pt, atq; amicitia eiuſmodi ē. eſt āt amicitia, ut à Ci. diffinitur, diuinaꝝ humanaꝝq; reꝝ bñuolētia, & charitate cōſenſio. Sal. uero. idē uelle & idē nolle uerā eē dixit amicitiā. Vī cōiūctionē ℾ Infe. Immo ut dicimus anpōnēdū, ut ſit, liptote. ℾ For. o. Ita quoq; So. ſentit, q ī deligēdis amicis *αιρειν αναγκης κρειττον* eē cēſet. i. electionē neceſſitate meliorē. ℾ Itaq; cæ. Minus .n. rep̄henſionis hēt q reſpuit ꝓpinquū q̃ amicū. ℾ Auerſere, ꝑ auerſeris cōtemnis q̄ſi tueri nolis, ℾ Altera. ſ. ꝓpinq̄tas, q̃ nō ſine iniq̄tate dirimitur ℾ Altera. ſ. amicitia q̃ delectā reſpuit, ab īcōſtātia & leuitate ꝓficiſcitur. Cīcta, Inſtructa, & q̄ſi munita. ℾ Syncerę ſi. Puræ, & nō ſimulatæ. ℾ In reb. ad. Reuera ita ē. Nullū n. ueræ amicitiæ teſtimoniū certius, & maius eē pt, q̃ ī aduerſis rebus ſꝑ amicis adeſſe, nā ut, igt, Ci ſicut hyrūdies æſtiuo tpe pſto adſunt, ſupueniēte frigore pulſæ recedūt, ita falſi amici ſereno tpe uitæ pſto ſūt & iuuāt, ſimulatq; hyemē fortunæ uiderint, deuolāt oēs, ac deſerūt ℾ Quicq̄d præ. Nihil eſt q̄d à te ſpare non poſſit q fueris ēt ī aduerſis opitulatus, ℾ Accedit Adiūgitur ℾ Præſidii, ut ſuccurrant. ℾ Solatii, Vt recreent, & cōſolentur. ℾ Infractæ fortunæ, ꝑ ualde fractæ fortunæ, nā in auget hoc loco Vir. Turnus ut īfractos aduerſus Marte latinos. ℾ Nemo de Sardanapali familiaribus. Incipit exēplo, ꝓbare, q̄d p̄fatione dixit. Sardanapalus rex ultimus Aſſyriorū fuit muliere corruptior, ad quē uidēdū, q᷑ nemini cōcedebat, cō pſectus eius Arbactus noie, quē medis ꝑpoſuerat, magna ambitione ut īromitteretur ægre obtinuiſſet, inuenit eum inter ſcortorum greges purpuratū colo filantem, & muliebri habitu cum mollitie corporis, & oculoꝝ laſciuia oēs fœminas anteccedentē pēſa ēt inter uirgines partientē. q̄bus uiſis indignatus, tali fœminæ, tātos uiros eſſe ſubiectos, tractantiq; lana, ferrū & arma hn̄tes parere, progreſſus ad ſocios. quid uiderit refert, negat ſe ei parere poſſe, q ſe fœminā malit eē q̃ uirū. fit igitur cōiuratio, bellū Sardanapalo infertur, quo ille audito, nō ut uir regnū defēſurus, ſed metu mortis, ut mulieres ſolent, primo latebras circūſpicit, mox deīn cū paucis, & īcōpoſitis ī bellū ꝓgredit. Vict' ī regiā ſe recepit ubi extructa, īcēſaq; Pyra, & ſe & diuitias ſuas ꝑcipitauit ī ignē, hōc ſolū īmitatus uiꝝ. ſed ante q̃ moreretur iuſſit (teſte Ci. lib. v. Tuſ.) uerba hæc buſtui ſuo īſcribi, Hæc habui q̃ edi, q̃q; exaturata libido hauſit. Alia iacent, multa & p̄clara relicta. Scribitur āt ſimplici. l. & habet accētū ī penul. q̃ ſanē ꝓducit. Iuue. ī ſa: vra. oibus in terris, & Venere & cænis & plumis Sardanapali. Strab. li. xiiii. Eſt Anchiale. igt. paulo ſupra maſſita Sardanap. opus, ut Ariſt. ſcri. ubi Sardanapali monimētum eſt, Et lapidea ſtatua, q̃ dexteræ manus digitos cōmittit, & quaſi cōplodit. q̄dā dn̄t ibi epigrāma eē aſſyriis literis īſculptū, hmōi. Sarda. Anacyndraxis filius, Anchilē & Tarſū una die cōdidit. Ede bibe lude & cū te mortalē noris pn̄ub' ex ple delitiis animū, poſt mortē nulla uoluptas. nāq; ego ſum puluis, q nup tāta tenebam. hæc hēo q̃ edi, q̃q; exaturata. libido, hauſit. At illa manent, multa & præclara relicta, hoc ſapiens uitæ mortalibus eſt documētū. Chœrilus hoꝝ meminit. ℾ Hore. Py. Pylades hore. īter admodū pauca uerorū amicoꝝ ꝑia numerātur. q ut à Pacuuio īroducūtur, cū ī tauricā regionē ueniſſēt deponēdi furoris gr̃a quo p' cæſā mrem, uexabatur Hore. & à rege cōp̄hēſi eēnt, q᷑ ſimulachrū Palladis idē auferre uoluiſſent, idq; culpa Hore. foret. q cū Iphigenia ſorore cōuenerat de furto, capitiaq; eū dānaſſet, tāto ſe inuicē amore tenebāt, ut cū rex uellet Hore. īterficere, nec uter eoꝝ eēt cognoſceret, Pylades ſe Hore. eē aſſeuerabat, ut ꝑ Hore. interficeretur, nec minus Horeſtes ſe profitebatur, ut erat. de his ergo nulla ætas cōticeſſet. Tul. ī Lælio. cū ignorāte uter eſſet Hore. Pyladeſq; ſe Horeſtem eſſe diceret, ut ille necaret, Horeſtes āt ita, ut erat Horeſtem ſe eſſe aſſeueraret, ſtantes plaudebant in re ficta. ℾ Horeſtes Pylade notior, cum quo nutritus perpetuo uixit, & illum Pylades in furorem uerſum. ut, inquit, Virg. & furiis agitatus Horeſtes, diu furere nō eſt paſſus, ſed eum ad tauricam regionē deduxit. Vnde Ouidi. lib. ii. de Pon. Affuit inſano Iuuenis Phocæus Horeſti, Martialis. Te fingente nefas Pylade odiſſet Horeſtes. ASCEN.

Sardanapalus ī Aſſiria

De Amicitia. Caput VII.

COntemplemur nunc amicitię uinculum potens & præualidum, neq; ulla ex parte ſanguinis uirib' inferius. hoc etiam certius, & exploratius: quia illud naſcendi ſors fortuitum opus, hoc uniuſcuiuſq; ſolido iudicio incoacta uoluntas contrahit. Itaq; celerius ſine reprehenſione propinquum auerſere: quā amicum. q̃a altera direptioni utiq; iniquitatis: altera leuitatis crimini ſubiecta eſt. Cū enim deſerta ſit futura uita hominis nullius amicitiæ cincta p̄ſidio: tā neceſſarium ſubſidium temere aſſumi non debet: ſemel autem apprehenſum, recte, ſperni non conuenit. Syncerę uero fidei amici præcipue in aduerſis rebus cognoſcuntur: in quibus quicquid præſtatur, totum à conſtanti beneuolentia proficiſcitur: felicitatis cultus: maiore ex parte adulationi, quàm charitati erogatus, certe ſuſpectus ē perinde ac plus ſemper petat, quàm impendat. Accendit huc quòd infractæ fortunæ homines, magis amicorū ſtudia deſyderāt, uel preſidii, uel ſolatii gratia. Nam læta quidem & proſpera negotia, utpote cum diuina ſuffragatione foueantur: humana minus indigent. Tenacius igitur eorū nomina poſteritatis memoria apprehendit: qui aduerſos amicorum caſus non deſeruerunt: quā qui proſperum uitæ curſum comitati ſunt. Nemo de Sardanapali familiaribus loquitur. Horeſtes Pylade pene amico, quàm Agamēnone patre notior eſt. Siquidem illorum amicitia in conſortiōe delitiarum, & luxuriæ contabuit: horum duræ, atq; aſperæ conditionis ſolatium, ipſarum miſeriarum experimento enituit. Sed quid externa attingo, cum domeſticis prius liceat uti?

COntemplemur &c. Ingreditur narrationem de amicitia, in cuius præfatione eius laudes, & ſtatum in quo magis eniteat præſcribit dicens, Contemplemur. ſ. poſt coniugalem amorem, uinculū. i. colligationem, ſeu ligamen amicitiæ potens & p̄ualidū. i. in primis, aut p̄ ceteris uinculis humanis ualidū, neq; ulla ex ꝑte inferius. i. debilius, aut minus, uiribus ſanguinis. i. cōſanguinitatis, certius etiā & exploratius. i. euidentius, hoc. i. ꝓpterea q̃a, opus fortuitum naſcendi, (non q᷑ naſci fortuitum ſit, ſed q᷑ ſine tuo annixu uelis nolis aliquis tibi conſaugnineus ſit, amicus nō ſit) cōtrahit illud. ſ.

uinculum

uinculum ſanguinis, & ſup. uoluntas uniuſcuiuſq; inchoata ſolido i. integro iudicio, contrahit hoc. ſ. uinculũ amicitiæ. Itaq; i. & ita. tu auerſere. i. te auertendo ꝑ cõtemptum deſtituas celerius: i. facilius ſine reprehenſione propinquũ q̃ amicũ. quia altera. ſ. cõſanguinitatis direptio. i. ſeparatio eſt ſubiecta uniq; crimini iniquitatis, q̃a neceſſarios iure negare non potes, altera. ſ. amicitiæ direptio eſt ſubiecta crimini leuitatis. i. inconſtãtiæ & ſtultitiæ. unde grauius iudicat author crimẽ leuitatis q̃ iniquitatis. Nam omnis leuitas iniquitas eſt, ſed non econtrario. q. n. quã inuitus habet ſemp q; habuit coniunctionem direptã uelit, iniquus quodãmodo eſt, ſed nõ eſt leuis, nunq̃. n. uoluit q̃d nunc reſpuit. at q amicum, quem ſibi delegit, repellit; illi ſimul iniurius eſt & ſe leuitati alligat. Probat aũt author grauiꝰ eſſe peccatum leuitatis crimen in amicitia. Enim pro quia, eſt uita hois nullius. i. non ullius, non cincta. i. ſepta præſidio ullius amicitiæ ſit futura deſerta, ſubſidiũ tam neceſſarium non debet aſſumi temere. i. inconſiderate, aũt pro ſed, apprehenſũ ſemel recte. i. decenter, non cõuenit ſperni. ¶ Oſtẽdit aũt in quibus amicitia præcipue emineat. dicens. Vero pro ſed amici ſinceræ. i. integræ, aut incorruptæ fidei, cognoſcuntur præcipue in rebus aduerſis, in quibus q̃d præſtatur, totum ꝓficiſcitur i. oritur à beneuolentia cõſtanti. Cultus felicitatis. i. ueneratio hois felicis, erogatus ex parte maiore. i. magis, aut amplius adulationi, q̃ charitati, eſt certe ſuſpectus, peri deac. i. ueluti petat ſemp plus q̃ impendat. Accedit. i. additur huc. i. ad huius dicti approbationẽ, ꝙ hois fortunæ infractæ. i. multũ fractæ, magis deſiderãt ſtudia amicorũ, gratia uel ꝑſidii. i. ꝓtectionis, uel ſolatii. i. cõſolationis. Nã negotia q̃dem læta & ꝓſpera (utpotẽ cũ foueantur ſuffragatiõe. i. fauore, diuina, q̃a à deo eſt oẽ donũ ꝑfectũ) minus indigẽt hũana. ſ. ſuffragatione. Igitur memoria poſteritatis apprehendit tenacius. i. firmius noĩa corũ, q non deſeruerunt aduerſos caſus amicorũ, q̃ q comitati ſunt ꝓſperũ curſum uitæ. Nemo &c. ꝓbat q̃d uꝰ tio loco dixit, exemplis. Nemo. n. loq̃tur de familiaribus Sardanapali regis aſſyriorũ, q uſq; ad mortẽ, quã ſibi uiliter intulit ſp in delitiis effœminatiſſime uixerat. Horeſtes eſt pene notior Pylade amico, q ipſum i aduerſis nõ deſeruit, ſed furentẽ in tauricã uſq; regionẽ ꝓſecutus eſt, q̃ Agamẽn. patre, q tñ ſummus iperator in exercitu græcorũ ad Troiã fuit. Siquidẽ amicitia illorũ. ſ. familiarum Sardanapali, cũ eo cõtabuit. i. putruit, & uilis effecta eſt in cõſortione. i. ſimili uſurpatiõe delitiarũ & luxuriæ, Solatiũ duræ, atq; aſperæ cõditiõis horũ. ſ. Horeſtis & Pyladis enituit expimento ipſarũ miſeriarũ. Sed q̃d attingo externa, quũ liceat uel prius domeſticis? q. d. hæc nõ feciſſem, niſi ad dicti mei comprobationem. Redit ergo ad domeſtica dicens.

¶ De Tyb. Graccho, & Bloſio.

INimicus patriæ fuiſſe Gracchus exiſtimatus eſt: nec immerito: quia potentiam ſuam: ſaluti eius prætulerat. quam conſtantis tamen fidei, amicum etiam in hoc tam prauo propoſito C. Bloſium cumanum habuerit, operepretium eſt cognoſcere. hoſtis iudicatus: vltimo ſupplicio affectus, ſepulturæ honore ſpoliatus, beneuolentia tamen eius non caruit. Nam cum ſenatus Rutilio, & Lennati COSS. mandaſſet: vt in eos, qui cum Graccho conſenſerant: more maiorum animaduerterent: & ad Lælium cuius conſilio præcipue COSS. vtebantur: pro ſe Bloſius deprecatũ veniſſet: familiaritatisq; excuſatione vteretur: atque is dixiſſet: Quid ſi te Gracchus templo Iouis Opti. Maxi. faces ſubdere iuſſiſſet: obſecuturus ne uoluntati ipſius propter iſtam, quã iactas, familiaritatem, fuiſſes? Nunq̃ iſtud, inq̃t, Gracchus imperaſſet. ſatis: immo etiam nimium. totius nãq; ſenatus conſenſu damnatos mores defendere auſus eſt. Verum quod ſeq̃tur multo audacius, multoq; periculoſius. compreſſus enim perſeueranti interrogatione Lælii, in eodem conſtantiæ gradu ſtetit. ſeq; etiã hoc, ſi modo Gracchus annuiſſet, facturum reſpõdit. Quis illum ſceleratum putaſſet fuiſſe: ſi tacuiſſet? Quis etiam non ſapientẽ: ſi pro neceſſitate temporis locutus eſſet? At Bloſius nec ſilentio honeſto, nec prudenti ſermone, ſalutem ſuam: ne qua ex parte infelicis amicitiæ memoriam deſereret: tueri voluit.

uoluiſſet, nunquid feciſſes? tũ ille, nunq̃ id quidem uoluiſſet Gracchus, ſed ſi uoluiſſet paruiſſem. q̃ uox licet amicitiæ uim maximam habere uideatur, amentis tñ potius q̃ amantis fuiſſe iudicatur, cum in ipſo ſalutis diſcrimie, tã nefarium facinus profiteretur ſe fuiſſe facturum. & Hercle ita fecit, atq; ẽt pluſq̃ dixit, non enim ille paruit Tyberio Graccho, ſed præfuit, nec ſe comitẽ illius furoris, ſed ducẽ ꝓbuit. quo tandẽ cæſo, Bloſius ad Ariſtonicũ regẽ confugit, ꝓfligatis deinde rebus Ariſtonici mortẽ ſibi conſciuit, ut ait Cic. Itaq; hac amẽtia, q̃ õne noua perterritus in Aſiã profugit & ad hoſtes ſe cõtulit, ubi pœnas reip. graues, iuſtaſq; perſoluit. ¶ Bloſium cu. à Cumis ciuitate cãpaniæ iuxta baias. dicimus Cumanus na. nũ. Cumeus a. um. Virg. Vltima cumæi uenit iam carminis ætas. A como uero galliæ Ciſalpinæ ciuitate dicimus comenſis, & comenſe. ¶ Operepretiũ, utile. pulchrũ, & delectabile, ſed operepretium dr̃ utile, q̃a laboris p̃tium eſt ipſa utilitas. ¶ More maiorũ, quia maiores non ſolum principes alicuius coniurationis dãnarunt, ſed eorũ quoq; ſocios pari pœna puniendos eſſe cenſuerunt. ¶ Faces ſubderes, ſubiiceres faces, ut capitoliũ incenderes? ¶ Satis, immo nimiũ. Bloſius hoc uno riſo ſatis & pluſq̃ ſatis amicitiã teſtatus erat, cũ illius mores defenderet qui fuerant ab uniuerſo ſenatu dãnati. ¶ Cõpreſſus, cõſtrictus, coactus, quia Lælius perſeueranti interrogatione illũ urgebat. ¶ Annuiſſet. feciſſẽ, inq̃t, ſi mõ capite, uel oculis innuiſſet, nedũ uerbo iperaſſet.

OLIVERIVS.

INimicus p̃riæ. Sæpius dcm̃ eſt, duos Grac. Tyb. & Caium fratres ob grauiſſimas ſeditiones, q̃s i populo ſuis legibus excitabant, hoſtes à ſenatu fuiſſe iudicatos, & utrũq; à nobilitate cæſos, alterũ à Naſica, alterũ ab Opimio. horũ uero ſocios, & cõſiliorũ ꝑticipes pari rõne ſenatus dãnauit, & in eos more maiorũ aĩaduertendũ cẽſuit. C. itaq; Bloſius, q Ty. Gra. ſecutus fuerat, die dicta, cũ in ſenatũ ad Læl. cuius hoſpes erat, ꝓ ſe dep̃catũ ueniſſet, hãc ut ſibi ignoſceret cãm afferebat, ꝙ tãti Grac. feciſſet, ut q̃cq̃d ille uellet, ſibi faciendũ eẽ putaret. Cui Lælius, dic inquit. Si Gracchus te in capitoliũ faces ferre

Bloſii fides & amor in Gracchum.

ASCENSIVS.

INimicus &c. Gracchus. ſ. Tyberius exiſtimatus. i. iudicatus fuiſſe inimicus patriæ, ſcilicet Romæ, nec immerito, quia prætulerat, ideſt pluris æſtimauerat potentiam ſuam. i. propriam, ſaluti. i. q̃ ſalutem, eius. ſ. patriæ, tamen operepretium eſt cognoſcere q̃ conſtantis fidei amicum habuerit Caiũ Bloſium Cumanum, etiam in hoc tam prauo propoſito. Ipſe ſuppl. Gracchus, q̃ q̃ ſup. iudicatus hoſtis. ſ. patriæ, & affectus ultimo ſupplicio, ideſt occiſus & ſpoliatus honore ſepulturæ, tamen non caruit beneuolentia eius, ſcilicet Bloſii amici ſui. Nã cum ſenatus mandaſſet Rutilio & Lennati cõſulibus, ut animaduerterent more maiorum, ideſt uirgis cæſos ſecuri ſubiiciendo, in eos qui conſenſerant cum Graccho, & Bloſius ueniſſet ad Lælium. cuius conſilio conſules utebantur, præcipue deprecatur pro ſe. i. ne ſibi noxæ daretur ꝙ cum Graccho conſenſerat, & uteretur excuſatione familiaritatis. ſ. quam habuerat cũ Graccho, ita ut ab eo diſſentire non potuiſſet, atq; is. ſ. Lælius dixiſſet. Quid? modus interrogandi ſup. dicis. Si Gracchus iuſſiſſet, ideſt tibi, ſubdere. i. latenter & ab inferiori parte immittere, templo Iouis optimi maximi quod in capitolio erat, faces, ideſt tædas incenſas, fuiſti ne obſecuturus uoluntati ipſius. ſ. Gracchi, propter iſtam familiaritatem. ſ. tuam cum Graccho, quam iactas, ideſt iactanter allegas pro tui defenſione? inquit, ſcilicet Bloſius, ideſt reſpondit, Gracchus nunquã imperaſſet iſtud, ſcilicet quod iniquum eſſet Satis (inquit author) ſup. per hoc reſpondit, immo etiam nimium, namque pro quia auſus eſt defendere mores damnatos conſenſu totius ſenatus. dicendo enim Gracchum nunquam imperaturum fuiſſe quod malum eſt, ſignificauit illum nihil inique ſenſiſſe. Verum quod ſequitur eſt ſupp. dictũ audacius multo. Enim pro quia, ipſe Bloſius compreſſus perſeueranti interrogatione Lælii (dicebat enim Lælius eſto quod Grac

chus nunq̃ tale quid imperaſſet, ſi ſi imperaſſet, quid facturus fuiſſes?) ſtetit in eodē gradu conſtantiæ. & reſpondit ſe facturū ſup. fuiſſe, etiam hoc. ſ. incēdium capitolii, ſi modo Gracchus annuiſſet. i. uel ſolo nutu faciendum indicaſſet. Quis (inquit author) putaſſet illum. ſ. Bloſium fuiſſe ſceleratum. i. tam iniq animi, ſi tacuiſſet? q. d. nullus. Quis ēt non putaſſet ſapientem ſi fuiſſet locutus pro neceſſitate temporis. i. ſi dixiſſet, ſe propter amicum nihil iniquæ committere uoluiſſe? quæ prima lex in amicitia eſt apud Ciceronē in Lælio. At Bloſius nec uoluit tueri ſalutem ſuam, nec ſilentio honeſto, quia honeſte tacere potuit, propter uim amicitiæ, aut dicere neſcio quid facturus fuiſſem, & ita non oſtēdiſſet ſe ſceleratum, nec ſermone prudenti, utpotè reſpondendo ſe amicum coluiſſe uſq; ad deos & rempubli. idest nihil uelle, aut uoluiſſe facere, quod contra fas iuſtumq; eſſet, ne deſereret ex qua idest aliqua parte memoriam amicitiæ infelicis, utpotè unde nihil niſi perniciē tunc ſperare poterat.

OLIVERIVS.

Pōponius. In eadem domo æque robuſta Magnum fuit Bloſii conſtātis amicitiæ teſtimonium, quod uero ſequitur longe maius, & utrunq; in domo Gracchorum factum eſt. nam Pompo. & Lectorius tanta fide, & conſtantia ſunt G. Gracchi amicitiam proſecuti, ut pro illius protegenda ſalute mortem ultro oppetere non dubitauerint. nam poſt latas leges quas ſupra memorauimus, cū turbulentiſſimas in urbe ſeditiones excitaſſet, tandem ſenatui grauem, & intollerabilem L. Opimius conſul. cum armata manu tanquam hoſtē inſecutus eſt. hūc igitur fugientē Pō. & Lectorius ſuis corporibus protegere conati ſunt nā alter portam trigeminam occupauit, & perſequentium impetum ſolus tandiu ſuſtinuit, donec telis undiq; petitus & uulneribus confoſſus, expiraret.

Lectorius. Alter pontem ſublicium ſuis armis & corpore itercluſum donec Gracchus pertranſiret, non prius deſeruit q̃ multitudine obrutus, cōuerſo in ſe gladio, agili ſaltu ſe dedit in Tyberim.

Trigemina porta ❡ Trigemina porta. Dicta per quam trigemini fratres Horatii exierunt contra curiatios de ſumma imperii certaturi, ut inter imperatores conuenerat. Horatius cocles, qui Porſenæ regis exercitu tamdiu ſolus ſuſtinuit in pōte donec à tergo fractus pons, ꝓcluſuſq; hoſtibus aditus fuit, ut in capitulo de fortitudine diximus. Quam igitur charitatē in eo ponte Cocles patriæ præſtitit, eam Lectorius ſcelerato amico dedit. ❡ Materni aui, Scipionis ſuperioris.

ASCENSIVS.

In eadem domo & cætera. Proſequitur amicitiam Pomponii, & Lectorii oſtenſam. Caio. Graccho Tyberii fratri dicens. Exempla amicitiæ conſtantis æquærobuſta, idest fortia, oboriuntur idest occurrunt memoriæ, ut deſcribantur, in eadem domo, idest erga eandem domum. ſ. Gracchorū. Enim ꝓ q̃a, & cōſiliis & rebus Caii Gracchi ſeditionē mo-

❡ De C. Graccho, & Pompo. & Lectorio.

In eadem domo æque robuſta conſtantis amicitiæ exempla oboriuntur. proſtratis enim iam & perditis C. Gracchi cōſiliis, rebuſq;: cum tota eius conſpiratio late quereretur, deſertum omni auxilio, duo tantum amici Pomponius & Lectorius ab infeſtis, & undiq; ruentibus telis: oppoſitu corporum ſuorum texerunt. quorum Pomponius: quò is facilius euaderet: concitatum ſequentium agmen in porta Trigemina aliquandiu accerrima pugna inhibuit. nec uiuus pelli potuit: ſed multis confectus vulneribus tranſitum ſuper cadauer ſuum eis (credo etiam poſt fata inuitus) dedit. Lectorius autem in ponte ſublicio conſtitit. & eum, donec Gracchus tranſiret: ardore ſpiritus ſui ſepſit: ac vi iam multitudinis obrutus: conuerſo in ſe gladio: celeri ſaltu profundū Tyberis petiit. quam'q; in eo pōte charitatē toti patriæ Horatius Cocles exhibuerat: vnius amicitiæ, adiecta voluntaria morte præſtitit. q̃ bonos Gracchi: ſi aut patris, aut materni aui ſectam vitæ ingredi voluiſſent, habere milites potuerant? Quo enim impetu, qua perſeuerātia animi Bloſius, & Pomponius: & Lectorius trophæa ac triumphos eorum adiuuiſſent: furioſi conatus tam ſtrenui comites: ſiniſtris quidē auſpiciis amicitiæ conditionem ſecuti. ſed quo miſeriora, hoc certiora, fideliter cultæ nobilitatis exempla.

❡ De Lucio Rhegyno.

Lucius autem Rhegynus, ſi ad debitam publico miniſterio ſyncceritatem exigatur, poſteritatis conuitio lacerandus: ſi amicitiæ fido pignore æſtimetur, in optimo laudabilis conſcientiæ portu relinquendus eſt. Trib. enī plebis Cepionem in carcerem coniectum, quòd illius culpa exercitus noſter à Cimbris, & Theutonibus videbatur deletus: veteris, arctæque amicitiæ memor, publica cuſtodia liberauit: nec eatenus amicum egiſſe contentus: etiam fugæ eius comes acceſſit. Prò magnum & inexuperabile tuum numen amicitia: cum ex altera parte Reſpu. manum iniiceret: ex altera tua illum

uētis, iā proſtratis, & pērditis, cum tota eius conſpiratio. i. conſpiratorum collectio quæreretur. i. inquireretur, aut ad ſupplicium quereretur late, duo tantum amici uidelicet pompo. & Lectorius protexerunt eum deſertum. i. deſtitutum ſupple ab omni auxilio. ab infeſtis telis, & ruentibus, idest irruentibus in eum undiq;, oppoſitu, idest obiectu corporum ſuorum. Quorum. ſ. duorum, Pomponius quo idest iō ut is ſ. Caius gracchus euaderet facilius. inhibuit idest ſiſtere fecit aliquandiu, acerrima pugna in porta trigemina, ſic ab trigeminis Horatiis dicta, agmen concitatum. ſ. ad curſum ſequentium. ſ. Gracchum. nec potuit pelli. ſ. ab obiectu, uiuus. i. tantiſper, dum uiueret, ſed confectus multis uulneribus, dedit eis tranſitum ſuper cadauer ſuum, credo (inq̃t author) inuitus ēt poſt fata. i. mortem ſuam, Lectorius āt cōſtitit in ponte ſublicio & ſepſit. i. muniuit eum. ſ. pontem ardore ſpiritus ſui, donec Gracchus tranſiret eum, ac iam obruptus idest oppreſſus ui multitudinis gladio conuerſo in ſe ne uiuus in manus hoſtiles ueniret, petiit celeri ſaltu profundum Tyberis. quāq; . i. & quā (ſunt enī duæ particulæ) charitatem Hora. cocles exhibuerat. ſ. multo ante, ut tpe quo Porſena cum Tarquinio urbem oppugnauerat, toti patriæ. ſ. Romæ, eā ſup. hoc eſt ſimilē præſtitit amicitiæ unius, ſcilicet ciuis utpotè Caii grac. adiecta morte uolūtaria, cum cocles ſaluus enatauerit. Quā. i. ò quātum bonos milites potuerunt Gracchi habere, ſi uoluiſſent ingredi. i. ſequi ſectā. i. rōnem uiuendi, aut patris ſ. Tyberii Grac ſenioris, aut aui materni. ſ. Scip ſuperioris, cuius cornelia mater Gracchorū erat filia. q. d. optimos, enim ꝓ quia quo impetu, & qua ꝑſeuerantia ai, Bloſius amicus Tyberii mioris, & Pompo, & lectorius amici Caii Grac. adiuuiſſent trophea, ac triūphos eorū. ſ. Gracchorū, ſup. entes, aut cū fuerint iā ſtrenui comites furioſi conatus. ſ. Grac. contra ſenatus decreta ſeditionē molientiū ſecuti cōditionē amicitiæ? q dē. i. certe auſpiciis ſiniſtris. i. infauſtis incæptis, q a malum ſortita ſunt finē. Sed exēpla nobilitatis cultæ fideliter. ſ. ꝑ amicitiam, quò. i. q̃to ſup. ſunt miſeriora, hoc. i. tanto ſunt certiora, q a in aduerſitate facilius ꝑſpicitur amicitia, q̃ in proſperitate.

OLIVERIVS.

Lucius aūt Rhæginus. C. Manlius. & Q. Seruilus cepio proconſules aduerſus gallos, Cymbros, Senones, & Theutones miſſi prælio uicti, & binis caſtris exuti ſūt, militū millia. lxxx. cæſa ſcdm auctionē Cæpionis, cuius temeritate clades accepta fuerat, dānati & eorū bona publicata ſūt. Hic aūt Fabio ſucceſſerat, q rebus in Hiſpania ꝓſpere geſtis laibem impoſuerat, pace cū Viriato fugitiuorū duce æquis cōditionibus facta, q deinde Viriatus à ꝓditoribus, huius Seruilii Cepionis conſilio, interfectus eſt, ab exercitu ſuo multū deploratus, ac nobiliter ſepultus, uir duxq; magnus, & ꝑ tres & . xx. annos, quibus cum Ro. bella tractauit, frequenter ſuperior. hunc igitur Cepionē in uincula coniectum L. Rhe. ui amoris impulſus

dextra traheret: & illa vt ſacro ſanctus eſſe vellet: exigeret: tu exilium indiceres: adeo blādo vteris imperio: quod is ſupplicium honori prætulit. admirabile eſt opus tuum: ſed quod ſequitur aliquāto laudabilius. Recognoſce enim quouſq; Volumnii conſtantem erga amicum ſuum charitatē ſine vlla Reip. iniuria euexeris: qui ortus equeſtri loco, cum Marcum Lucullum familiariter coluiſſet: eumq; Marcus Antonius, quod Bruti, & Caſſii partes ſecutus fuerat: interemiſſet: in magna fugiendi licentia, exanimi amico adheſit: hucuſque in lachrimas, & gemitus profuſus, vt nimia pietate cauſam ſibi mortis acceſſeret. Nam propter præcipuam, & perſeuerātem lamentationem ad Antoniom pertractus eſt. cuius poſtq̄ in conſpectu ſtetit: iube me, inquit, imperator protinus ad luculli corpus perductum occidi. Neq; n. abſumpto illo ſupereſſe debeo, cū ei infelicis militiæ author extiterim. Quid hac fidelius beneuolentia? mortem amici, hoſtis odio leuauit: vitam ſuam, conſilii crimine aſtrinxit. quoq; illum mirabiliorem redderet: ſe fecit inuiſiorem. tāce difficiles Antonii aures habuit. ductuſq; quo voluerat: Luculli dexteram auide oſculatus: caput, quod abſciſſū iacebat: ſublatum pectori ſuo applicauit: ad deinde demiſſam ceruicem victoris gladio præbuit.

Amicitiæ uis. ris impulſus cuſtodia liberauit, & fugæ illi ſe comitem dedit. ¶ Prò magnum & inexuperabile tuum nomen. Ad amicitiā apoſtrophat tanquam ad cæleſte numem cuius potentiam nimiam eſſe dicit, ut cogere poſſit etiam homines pro ſe fideliter colenda, ea facile contemnere, quæ prima putant, opes, dignitates, honores, potentiam, ſalutem denicq; ipſam. ¶ Admirabile opus tuum, ſcilicet ò amicitia quod à L. Rhegy. factum eſt, fuit admirabile, ſed quod Volumnius iecit multo admirabilius. hic tā effuſis charitatis habenis M. Lucullum cōplexus eſt, ut bello ciuili, quod inter Anto. & Caſa. interſecto res geſtum eſt, cum M. Lucul. qui uolumnii conſilio Bruti et Caſſii partes ſecutus fuerat ab Anto. poſt profligatum exercitum fuiſſet interēptus, & idē Volumnius, qui cum illo erat è manibus hoſtium facile poſſet euadere, maluit cum amico pro libertate perire, q̄ ſine amico deſperata libertate ſupeſſe.

ASCENSIVS.

Lucius aūt Rhegynus. ſi exigatue .i. expetatue & poſtuletur ad ſyncenitatem debitam miniſterio publico, quia eum publicus eēt carceris aſſeruator, debebat eſſe fidelis, qđ quia non fuit, lacerādus ſup. eſt cōuitio poſteritatis. ſi æſtimetur. i. cenſeatur, & iudicetur, fido pignore amicitiæ. i. ſi factum eius ſic conſideretur ut dicatur amico fidelitatem exhibuiſſe, ipſe eſt relinquendus in optimo portu laudabilis cōſciētiæ. i. nequaq̄ uituperādus. Enim pro quia, ipſe tri. ple. liberauit publica cuſtodia. corpionem coniectum in carcerem, q̄ exercitus noſter. i. Ro. uidebatur deletus à cimbris, & Trutonicis culpa illius. liberauit dico memor ueteris, & arctæ amicitiæ, ſilicet cū cepio, eatenus ſeruatæ. nec contentus egiſſe. i. exhibuiſſe ſe amicum eatenus. i. uſq; ad liberationem amici, acceſſit etiam comes fugæ eius, Prò &c. Exclamat itaq; in amicitiam eius uires extolendo dicens. Proh aut melius pro, quia etiam interiecto h. & ch. caret. O Amicitia tuum numē ſupp. eſt magnum, & inexuperabile (quia fortis, ut mors dilectio) cum reſp. iniiceret manum ex altera parte, & tua dextera traheret illum. ſ. L. Rhegynum ex altera. ſ. parte. Et illa. ſ. reſp. exigeret, ut. ſ. Lucius ille, uellet eſſe ſacroſanctus. i. inuiolatus cum trib. ple. eſſet, & tu indiceres exilium, ut, ſcilicet amicum ſeruet, tu uteris adeo blando imperio, q̄ is prætulit ſuppliciū, hoc ē exilium uoluntarium. quod pro ſupplicio irrogari ſolet, honori. ſ. tribunitio. Igitur ſup. opus tuum eſt admirabile. ſ. in lucio Rhegyno, ſed quod ſequitur eſt ſup. laudabilius aliquāto. Recog. enim. perſtat in apoſtrophe ad amicitiam dicēs. O amicitia dico admirabilius eſſe, quod ſequitur. Enim pro quia, recognoſce i. recenſe. quia cum per ipſam factum ſit, manifeſtū eſt ſemel ſaltem cum fieret, nouiſſe, quouſq; euexeris charitatem Volū. conſtantē erga amicū ſuum, uidelicet lucullū. qui. ſ. uolūnius ortus locu eqſtri, quum coluiſſet familiariter M. L. & M. An. triūuir interemiſſet eū, q̄. i. eò q̄ ſecutus fuerat ſ. in bello ciuili. pe. s Bru. & caſ. percuſſorū cæ. adhæſit amico exanimi. i. manſit apud corpus amici ſ lucul. interempti, in magna licentia. i. facultate fugiendi, ꝓfuſus in lachrymas, & gemitus, hucuſq; i ad hūc finē, ut arceſſeret. i. excitaret & ꝓuocaret ſibi cām mortis, nimia pietate. i. ob nimiā pietatē i amicū ſuū, hoſtē An. Nā ipſe ꝑtractus eſt ad Ant ꝓpter præcipuam, & perſeuerantem lamentationem, quā. ſ. fecerat de morte Lucul. In Cuius. ſ. Anto. conſpectu poſtq̄ ſtetit inquit, Imperator iube me, ꝓtinus ductum ad corpus Luc. occidi. Neq; enim debeo ſupereſſe. i. ſuperuiuere, illo. ſ. luc. abſumpto. ſ. per necē. i. occiſo. i. poſtea q̄ ille occiſus eſt, cū ego extiterim ei author. i. hortator & inductor, militiæ infelicis. i. quā infeliciter geſſit Quid (inquit author) fidelius ſup. eſt hac beneuolētia? q. d. reuera dici ne pōt, nihil. Ipſe leuauit. i. deminorauit mortem amici. i. luc. odio hoſtis. ſ. An. i. dicendo ſe Luc. authorem ſuſcipiendi belli in Ant fuiſſe. trāſtulit odium Ant. ab illo in ſe, & aſtrinxit. i. obligauit uitam ſuam crimine conſilii. ſ. dati Luc. quòq;. i. & quo, ideſt ut (ſunt autem duæ particulæ quòq;) redderet. i. efficeret illum, ſcilicet amicum ſuū Luc. miſerabiliorem, ideſt maiore miſericordia dignum, fecit ſe inuiſiorem. i. magis inuiſum hoſti, nec habuit aures An. difficiles. i. inexorabiles, q̄. i. quia, ductus quo uoluerat. ad corpus Luc. oſculatus auide dexteram Luc. applicauit pectori ſuo caput, ſcilicet luc. quod iacebat abſciſſum, ac deinde præbuit gladio uictoris, ideſt miſſi à uictore, ceruicem. ſcilicet ſuā demiſſam, ut ferīretur.

¶ De Teſeo, & Pirithoo.

Loquatur nunc Græcia nefandis Theſea Pirithoi amoribus ſubſcribentem, Ditis ſe patris regnis commiſiſſe. vani eſt illud narrare, ſtulti credere. miſtum cruorem amicorum, & vulneribus innexa vulnera: mortemq; morti inhærentem videre: hæc vera Romanę amicitiæ indicia. illa gentis ad fingendū paratæ: monſtro ſimilia mendacia.

THEOPHILVS.

Aelius. antiqui codices habent, Cœlius.

OLIVERIVS.

Loquatur græcia. Oſtendit Romanorū. de quibus dixit amicitias fuiſſe pirithoo Theſeus ueras. Quæ autem de Pirithoo Theſeoq; traduntur à loquacibus græcis ficta, fabuloſaq; fuiſſe. ¶ Cōmixtū cruorem amicorum. Probat rationibus. Romanorū amicitias non fictas, nec ſimulatas, quippe qui non dubitarunt ꝓ ſuo quiſq; amico uitam effundere. ¶ Cruorē amicorum, ut Bloſii, Pomponii, Lectorii, & Volumnii.

ASCENSIVS.

Loquatur &c. per occaſionem de Volumnio ſumptam. ſubinfert exemplum externum quaſi ad comparationē adductū dicens. Loquatur græcia. i. loquacitate ſolita extollat Teſea filium ægei regis Athenarū, ſubſcribentem. i. adſtipulantem & ſuffragantem nefandis amoribus pirithoi. ſ. amici ſui, qui proſerpinam cereris filiam & orci. ſeu plutonis. i. regis inferorum, ut fabulæ prædicant, uel ut qui ad hiſtoriā referre, uolunt, contendunt, regis moloſſorum coniugem deperibat. unde cum eo Theſeus ad eam rapiendam deſcendit, ſed ambo capti dicuntur, & theſeus ab hercule tandem liberatus. commiſiſſe ſe regnis Ditis patris. i. deſcendiſſe ob amorē pirithoi ad inferos, nam narrare illud eſt uani i. pertinet ad uanum, & mendacem, & credere illud eſt ſtulti. Sed ſupple uidere cruorem amicorum, ut luculli & uolumnii, mixtum. id eſt confuſum, & uulnera innexa uulneribus, quia applicata ſunt uulnera poſterius cæſi, ad uulnera prius cæſi, hæc, ideſt huiuſmodi facta, ſunt uera indicia, amicitiæ Romanæ. illa, ſcilicet quæ de Theſeo & pirithoo fabulantur græci, ſunt mendacia, ſimilia monſtro. ideſt penitus incredibilia, gentis, ſcilicet græcanicæ paratæ ad fingendum. quo uitio ſemper notata fuit græcia.

OLIVERIVS.

LVcius quoq; Petronius. hoc fuit ciuili bello, quod à Cinna & mario poſt eorum exiliū factum eſt. nā cum Placentiam urbē expugnaſſent, cui præpoſitus Aelius ab Octauio conſule fuerat, ne in ptāte hoſtiū ille ueniret, Petronium amicum ſuū orauit, ut ſibi mortem inferret priuſq̄ in ſeruitutē deueniret. Ille primo Aeliū ab ea ſnīa reuocare, & ad ultā hortari conatus eſt. quod ubi uidit efficere nō poſſe, amicum interemit, ſeq; illi comitē dedit ne illi à quo multa uirtutis inſignia acceperat, ſuperſtes eſſet. ¶ Ad auxiliū dextræ. Petronii confugit. ut Petronius eius amicus ipſum interimeret ut non ab hoſtibus occideref.

Petrōii fidū pectus.

ASCENSIVS.

LVcius quoq; Petroni⁹ uendicat .i. ut propriā ſibi aſſumit, conſortionem .i. participationē huius laudis .ſ. ſeruatæ fideliter amicitiæ. enim pro ga, par .i. æqualis portio gloriæ aſſerenda eſt, pari .i. æquali auſu inclytæ .i. glorioſæ amicitiæ. Ipſe ſup. nat⁹ loco admodū .i. ualde humili .i. abiecta domo, peruenerat beneficio Publii Cœlii ad ordinē equeſtrem & ad ſtipendia militiæ ſplendidæ .i. egregiæ, qualis eſt equeſtris. Cui .ſ. Cœlio. quia non cōtigerat exhibere aium gratum i materia læta .i. obiecto læto, præſtitit ſup. animū gratū i ea .ſ. materia, quā fortuna uoluit eſſe iniquā .i. uirtuti eius inæqualem, pſtitit dico cum multa fide, idest fidelitate. Quam rē narrare incipiens dicit, Cœlius erat pp oſitus placentiæ .i. illi oppido in ducatu Mediolanenſi, ab Octauio conſule, qua .ſ. Placentia urbe capta ſupp. ab exercitu Cinnano .i. quem Cinna ductabat, ipſe .ſ. cœlius iā ſenior, & affectus graui ualitudine .i. infirmitate, ne ueniret in ptātē hoſtium, confugit ad auxiliū dextræ Petronii. quem ſcilicet Cœlium, Is ſcilicet Petronius conatus fruſtra abſtrahere ab conſilio incœpto .ſ. ſe interficiendi, interemit pſeuerantem in iiſdem præcibus, ſcilicet ut ab eo, & nō ad hoſte interimeretur. & iunxit cædi eius .ſ. Cœlii amici ſui, ſuam .ſ. cædem, quia ſeipſum quoq; interemit, ne ſupereſſet, eo .ſ. Cœlio p quem aſſecutus fuerat omnia incrementa dignitatis, iacente, idest interempto. Ita idest & ſic uerecundia, ne hoſti ſupplicare cogeretur, præbuit cauſam, idest occaſionem fato, idest neci alterius, ſcilicet Cœlii & pietas .ſ. ne amico interempto ſuper uiueret, præbuit fato alterius .ſ. Petronii cauſam. Idest occaſionem.

¶ De Lucio Petronio.

LVcius quoq; Petronius huiuſce laudis conſortionem merito vendicat. pari enim inclytæ amicitiæ auſu, par gloriæ portio aſſerēda eſt. admodū humili loco natus, ad equeſtrem ordinem, & ſplendidæ militiæ ſtipendia publii Cœlii beneficio peruenerat. cui gratum animum, quia in materia læta exhibere non contigerat: in ea quam iniq̄ fortuna eſſe voluit: cum multa fide præſtitit. erat ab Octauio COS. placentiæ præpoſitus Cœlius, qua Cinnano exercitu capta, & ſenior iam, & graui valetudine affectus, ne in poteſtatem hoſtium veniret: ad auxiliū dextræ Petronii confugit. quem is ab incepto cōſilio fruſtra conatus abſtrahere: in iiſdem perſeuerantem precibus, interemit, cædiq; eius ſuam iunxit: ne eo iacente, per quē omnia dignitatis incrementa aſſecutus fuerat: ſupereſſet. Ita alterius fato verecundia: alterius pietas cauſam præbuit.

¶ De Seruio Terentio.

IVngendus eſt Petronio Seruius Terentius: q̄q̄ ei ſicut cupierat, pro amico ſuo perire nō contigit. Incepto namq; egregio, non irrito euentu æſtimari debet: quia quantum in illo fuit, & ipſe extinctus eſt, & D. Brutus periculum euaſit mortis. qui fugiens à Mutina, vt ad ſe interficiendum ab Antonio miſſos equites aduenisse cognouit: quodam in loco iuſtæ pœne debitū ſpiritum tenebris furari conabatur. eoq; iam facta irruptione, Terentius fideli mendacio obſcuritate ipſa ſuffragāte, Brutum ſe eſſe ſimulauit: & corpus ſuum trucidādum equitibus obiecit. Verum cognitus à Furio, cui brutianæ vltionis officium mandatum fuerat: nece ſua, amici ſuppliciū diſcutere nō potuit. ſic inuitus fortuna cogente uixit.

¶ De Decimo Lælio, & M. Agrippa.

AB hoc horrido, & triſti pertinacis amicitiæ, ad lætum, & ſerenum vultum trāſeamus: atq; inde eā euocatam, vbi omnīa lachrymis, gemitu, cædibus, fuerāt referta: in eo, quo dignior eſt, felicitatis domicilio collocemus, gratia, honore, abundantiſſimiſq; opibus, fulgente. Orere igitur

¶ Furari, à morte ſurripere.
¶ Suffragāte. nam tenebræ opitulabantur mendatio eius.

ASCENSIVS.

IVngēdus eſt. ordo eſt. Seruius Terent. amicus Decii Bruti eſt iungendus propter ſimilem affectionem ſ amicum, Petronio, de quo iam dictum eſt, q̄q̄ non contigit ei pīre p amico ſicut cupierat. nāq; pro quia Teren. ſup. debet æſtimari, idest iudicari egregio incœpto, idest propter egregium incœptum, & non euentu irrito, idest fruſtrato, unde ſappho. Careat ſucceſſibus opto, Quiſquis ab euentu facta notanda putat. nō enim qualiter euenit, ſed quo animo & conſilio incœptū ſit, æſtimari debet (ſunt qui addūt hoc loco opere, ſed meo iudicio uacat, unde Aldus ſuſtulit, nō enim ordo uidetur, opere egregio incœpto, ipſum opus non debet &c quia ſic textus haberet, irrito euētu æſtimari non debet, ut illud nō ponatur ad uerbum debet, quod poſitū eſt ad nomen euentu.) quia q̄tū fuit in illo .ſ. Ter. & .i. ēt ipſe extinctus eſt, ut .ſ. Petronius, & Decius Brutus euaſit periculū mortis, dicit q̄tū fuit in illo, q2 aliter euenit. nā ipſe ſaluatus eſt, & Brutus perit. Qui .ſ. Decius Brutus fugiens à Mutina, ut .i. poſtq̄ cognouit eqtes miſſos ab Antonio .ſ. triūuiro, ad interficiendū ſe aduenisse .i. applicitos eſſe aut adeſſe, & inſtaſi conabatur in quodā loco .ſ. occulto, furari .i. furtī ſubtrahere ſpūm .i. ſuū, debitū pœne iuſtæ ob interfectū Cæſarē, qd ſolita adulatione dicit. & irruptione facta .ſ. ab equitibus miſſis eo .i. ad eum locum, Terent. ſ. Seruius ſimulauit ſe eſſe Brutum .ſ. Decium (nam Marcus poſtea in Pharſalia periit) mendatio fideli .i. ex fide, quam amico ſeruatā uoluit orto, & hoc ipſa obſcuritate .ſ. loci ſuffragante .i. ſimulationem adiuuante, & obiecit equitibus corpus ſuū trucidandum. Verum ipſe Terent. cognitus à furio, cui officium ultionis Brutianæ .i. de Bruto ſumendæ, erat mandatum .ſ. ab Antonio, non potuit diſcutere nece .i. cæde ſua, ſuppliciū amici, & ſic ipſe uixit inuitus fortuna cogente.

OLIVERIVS.

IVngendus eſt Petronio. Non minora ueræ beneuolentiæ & charitatis indicia Terētius Bruto, q̄ Petronius Aelio pſtitiſſe uidetur. nam Teren. quantum in ſe fuit, Brutum à morte uendicauit, quamquam id fortuna noluerit. deuictis enim Bruti Caſſiiq; partibus quas Decius Brutus ſecutus fuerat, miſſi ſunt Brutum è tenebris ad cædem extracturi. quod ubi ſenſit Teren. qui Brutum comitabatur, ut eum à morte liberaret. ſeſe morti libenter expoſuit, interfectoribus occurrens, ſeq; Brutum eſſe affirmans. ſed cognita eius uoce, incolumem dimiſerunt, & Brutum ad necem extraxerunt. de cuius morte dicemus in cap. de cupiditate uitæ lib. ix. ¶ Non irrito euentu, Licet non uenerit, quod ille inceperat, non euentum, ſed illius factum, & uoluntatem exiſtimandam eſſe duco.

Bruti fatum

OLIVERIVS.

AB hoc horrido. In hoc ultimo domeſticorum exemplo charitatem & amicitiam Lælii cum Scipione, & Agrippæ cum Auguſto, ſancte fideliterq; cultam multis laudibus extollit. dicit autem, non eſſe de amicitia q̄ in triſtibus rebus cognita fuerit ulterius dicendum, ſed ad iocundiorem ſtilum reuocandū, ut eam quoq; amicitiā commemoremus q̄ in felicitatis domicilio collocata, iocūdos ſenſit

amicorum

ab illa, quæ ſanctorum umbris dicata eſſe creditur: ſede, hinc Decime Læli, illinc Ma. Agrippa, alterum uirorum, alterum deorum maximū amicum & certa mente, & ſecundis ominibus ſortiti: totumq; beatæ turbæ gregem, qui ueſtro ductu ueneranda ſynceræ fidei ſtipendia, laudibus, & ꝓmiis onuſtus peregit, in lucem uobiſcū protrahite. ueſtros enim cōſtantes animos, ueſtra ſtrenua miniſteria, ueſtram inexpugnabilem taciturnitatem, proq; dignitate, & ſalute amicorum perpetuā excubationem teſtatiorem beneuolentiam, & rurſus harum rerū uberrimos fructus, poſterior intuens ætas, in excolēdo iure amicitiæ, quàm libentius, tam etiam religioſius erit operata. Hęret animus in domeſticis: ſed aliena quoq; beneſacta referre, Romanæ urbis cādor hortatur.

¶ Externa.

DAmon & pythias pythagoricæ prudentiæ ſacris iniciati, tā fidelem inter ſe amicitiam iunxerunt: ut cū alterum ex his Dyoniſius Syracuſanus interficere uellet, atq; is tempus ab eo, quo prius, quā periret, domum profectus res ſuas ordinaret, impetrauiſſet: alter uadē ſe pro reditu eiꝰ tyranno dare nō dubitauit. ſolutus erat periculo mortis, qui modo gladio ceruices ſubiectas habuerat. idemq; caput ſuum ſubiecerat: cui ſecuro uiuere licebat. Igitur omnes, & in primis Dionyſius, nouæ, atq; ancipitis rei exitum ſpeculabantur. appropinquāte deinde finita die, nec illo redeunte, unuſquiſq; ſtultitiæ tam temerarium ſponſorem dānabat. at is nihil ſe de amici cōſtantia metuere prędicabat. eodem autem momento, & hora, à Dionyſio cōſtituta, qui eā acceperat: ſuperuenit. admiratus amborum animum tyrānus ſuplicium fidei remiſit. Inſuperq; eos rogauit: ut ſe in ſocietatem amicitiæ, tertium ſodalicii gradum ultima culturum beneuolentia reciperent. Hæ ſane uires amicitię, mortis contēptum ingenerare: uitæ dulcedinem extinguere: crudelitatem manſuefacere: odium in amorem conuertere: pœnam beneficio penſare potuerunt. qbus penè tm̄ uenerationis, quantū deorum imortaliū cerimoniis debetur. Illis .n. publica ſalus, iis priuata cōtinetur. atq; ut illarū ædes ſacra domicilia: harū fida hoium pectora, quaſi quodā ſancto ſpiritu referta templa ſunt.

amicorum affectus, qualis fuit Scipionis, & Lælii, Auguſti, & Agrippæ. nam Lælius ita Scipionem coluiſſe & à Scipione cultus ipſe fertur, ut inter uerorum amicorum paria cōnumerari merito poſſint. quod idem Auguſto eueniſſe dicit Vale. quippe inter quos ſumma fuerit omnium rerum & uoluntatū conſenſio. Nam & Agrippa ſororem Auguſti in matrimonium duxit, & in adminiſtratione regni par illi fuiſſe ꝑpemodum creditur. unde Virg. Remo cum fratre Quirinus, Iura dabunt. nam teſte Seruio. de Auguſto, & Agrippa ibi intelligitur. & in bello quod contra Cleopatram & M. Antonium geſtum eſt, Auguſtus dextrū, Agrippa ſiniſtrum cornu retinentes, paribus auſpitiis uictoriam pepererunt, unde Virgil. Parte alia uentis, & diis Agrippa ſecundis ¶ Pertinacis amicitiæ quam inter ſe homines nō modo perſeueranter, ſed etiam pertinaciter ad mortem uſq; ſeruauerint. ¶ Dignior. Digna quidem eſt amicitia, quæ in lætis et ſecundis rebus potius uerſetur, q̄ in triſti commemoratione memoretur. ¶ Vmbris ſanctorū. propter Auguſtum, quem inter deos retulere Romani. imperatores autem in capitolio ſedes habuere, quia colebantur pro diis. Scipio uero capitoliū quotidie luce orta petebat, & cum Ioue colloquium habere credebatur. ¶ Veſtros enim conſtantes animos. cum intelligēt, inquit poſteri, quæ uos amicitiæ iure ſeruaueritis, eiuſdem ſanctiſſima uincula, libentius ſanctiuſq; colere non dubitabunt. ¶ Taciturnitatem, in cælandis archanis. ¶ Excubationem, uigilantiam, quia pro ornando colendoq; amico aſſidue uigilabant. ¶ Hæret animus, non poſſum, inquit Vale. à Ro. exēplis diſcedere, Sed ſplendor & fides Ro. aliis benefactis non inuidens, me hortatur, ne exterorum charitatem, & amicitiā, ſilentio prætermittam.

Pertinax Amicitia.

Excubatio.

ASCENSIVS.

AB hoc horrido. Tranſiens ab amicitia in rebus triſtibus offenſa, affert duo paria amicorum in rebus lætis ſumma ſe beneuolentia proſecuturorum, Auguſti, uidelicet & agrippæ, & Lælii, ac Scipionis maioris. Ordo eſt. Tranſeamus ab hoc horrido, & triſti ſup. uultu amicitiæ pertinacis, ideſt perſiſtentis ad mortem uſq; etiam incluſiue, ad uultum lætum & ſerenum, ſcilicet amicitiæ. atq; collocemus eam, ſcilicet amicitiam euocatam inde, ideſt ab eo loco ubi omnia fuerant referta lachrimis, gemitu, & cædibus, in eo domicilio felicitatis, quo ipſa amicitia eſt dignior, ideſt qui locus eſt illi magis debitus, utpotè in loco fulgente gratia, honore, & opibus abundantiſſimis, quæ omnia erant in amicis quos dicturus eſt. Igitur orire, aut ut alii legunt orere, (ſed frequentius eſſe quartæ indicat infinitiuus oriri) ideſt egredere, aut exi ab illa ſede, ſcilicet capitolina aut potius cœleſti ſeu eliſia, quæ creditur eſſe dicata umbris ſanctorum, quales credebantur Auguſtus & Scipio Iouis ſatu (ut uulgo credebatur) ortus. dico potius cœleſti, eo quod dicit umbris, nam capitolina eſt uiuis peruia, & non umbris, ſed ſtatuis defunctorum. dicerem præterea, ò Decime Læli, orire hic nam ad uocatiuum ſequentem ſpectat ue uerbū orire, quod ē imperatiui modi adhortatiuæ poſitū, niſi malis ad amicitiam referre, ut ſit duplex apoſtrophe. orire inquam hinc .i. ex una pte aut uno pari amicorum, ò Decime Læli, & orire illinc .i. ex altera parte, ò M. Agrippa, fortiti .i. qui uos duo ſortiti eſtis, alter .i. tu ò Læli ſortitus es maximū uirorum .ſ. Scipionē amicum .i. quod dicunt in amicum (nam pro amico non approbem dicendum.) & alter .ſ. tu ò Agrippa ſup. ſortite, maximū deorum uidelicet Auguſtum amicum, .i. in amicū. & .i. ſimul certa mente .i. cōſilio, iudicio, & electione, ne fortuitum putemusq; tales ſorte ſint amicos, & ſecundis .i. proſperis oibus. .i. futuræ uitæ præſagiis, quia iudicio bono aſpirauit ēt ſortūa. orire inquam & tu, hoc eſt orimini & protrahite uobiſcum ī lucem .i. claram memoriam, totū gregem beatæ turbæ .i. omnes alios feliciter amicitia uſos, q. ſ. grex onuſtus laudibus & ꝓmiis, peregit ueneranda ſtipendia ſinceræ fidei .i. honeſtæ militauit pro obſeruanda ſincera fide, ueſtro ductu .i. auſpicio & ꝓſidio, qd̄ probans addit. Enī quia ætas poſterior intuens ueſtros aios cōſtantes, ueſtra ſtrenua miniſteria .i. mutua obſequia ueſtram taciturnitatem inexpugnabilem (quia ad amicū maxime pertinet ſecreta amici ſibi cōmunicata alios celare, itē beneficia non exprobrare, qa ut dicit Cicero, odioſum eſt ſane genus hoīum officia exprobrātium) & ꝑpetuam excubationē .i. uigilantiam continuam pro dignitate & ſalute amicorum, & beneuolentiā teſtatiorē .i. magis cōprobatā q̄ cæterorū, aut ualde comprobatā & teſtatam, & rurſus intuēs uberrimos fructus harū rerū .i. quos ex his rebus, hoc eſt ex hac obſeruantia amicorū aſſecuti eſtis, erit operata .i. operabitur, aut erat .i. iā fuerat operata .i. exercita, in colendo iure amicitiæ, quàm .i. q̄to libētius, tā .i. tanto ēt religioſiꝰ .i. ſanctius, & idō qa reliqui pene amici ueſtri ſūt aſſeclæ, protrahite eos uobiſcū. quo dicto innuit, ſe de aliis domeſticis exemplis nihil amplius dicturū, ubi ēt addit. Aius hæret .i. fixus eſt ī domeſticis .ſ. exēplis, ſed candor .i. puritas à liuore inuidiæ urbis Ro. hortatur .ſ. me referre quoq; .i. ēt beneficia aliena.

OLIVERIVS

DAmon & Pythias. horū amicitia ſic ab omnibus celebratur, ut principatū inter omnia amicorū paria obtinere uideatur. nā cum alterū eorū Dionyſius Syracuſanus interficere uellet, ſuſpitione uidelicet ꝓditiōis, alter ſe mortis uadē ꝓſtare nō dubitauit, tantiſp dū à cōponēdis rebus ſuis domū profectus reuerteretur. fuit aūt Dionyſio tyranno nihil uſquam fidum, de quo Cicero in Tuſcula. Quantopere uero amicitias deſiderauit, quarum infidelitatem extimeſcebat, declarauit in pythagoræis illis duobus, quoꝝ cum alterum uadem mortis accepiſſet, alter ut uadē ſuū liberaret preſto fuiſſet

Damō pythias

ad horam morti deſtinatam, utinam inquit tertius uobis amicus aſcriberer. Idem lib. de officiis. Damonem, inquit, & Pythiam pythagoræos ferunt hoc animo inter ſe fuiſſe, ut cũ eorum alteri Dionyſius Tyrannus diem necis deſtinaſſet, & is q̃ morti addictus eſſet, paucos ſibi dies commendandorũ ſuorum cauſa poſtulaſſet, uas factus eſt alter, eius ſiſtendi, ut ſi ille non reuertiſſet, moriendũ eſſet ipſi. qui cum ad diem ſe recepiſſet, admiratus eorũ fidẽ tyrannus, petiuit ut ſe tertium ad amicitiã aſcriberent. ⁋ Initiati, dedicati enim erant præceptis Pythagoræ Samii. ⁋ Vadem, ſponſorem. ⁋ Suppliciũ fidei re. Quia tam fidelem animum uita donauit. ⁋ Inſuper. præterq̃ q̧ ſupplicium remiſit. De his quoq̧ Lact. lib. v. diuinarum inſtitu. quid ergo inq̃t illi familiares pythagoræi laudantur à nobis, quorum alter ſe tyranno uadem mortis pro altero dedit, alter ad præſtitutum tp̃s cum iam ſpõſor eius duceretur, præſentiam ſui fecit, eumq̧ interuentu ſuo liberauit? quorum uirtus in tãta gloria non haberetur, cũ alter pro amico, alter pro fide mori uoluerit, ſi ſtulti putarẽtur. denique hac ipſa uirtute tyrannus his gratias retulit utrunq̧ ſeruando, & hominis crudeliſſimi natura mutata eſt. quinetiam deprecatus eſſe dicitur, ut ſe tertium in amicitia reciperent, non utiq̧ tanquam ſtultos, ſed tanquã bonos & ſapientes uiros. itaq̧ non uideo quare cum pro amicitia & fide mori ſumma gloria computetur, non etiam pro innocentia perire homini ſit glorioſum. ⁋ Hæc ſane uires amicitiæ. Laudat uires amicitiæ Vale. quas diuinitati prope ſimiles eſſe dicit, quod ab his ea prouenĩãt, quæ à diis immortalibus conſueuerunt. multa, ſcilicet miranda, ut mortem contemnere, uitam non appetere, crudelitatem lenire, odiũ in beneuolentiam conuertere, beneficium ꝓ pœna recompẽſare. ⁋ Mortis contemptum. Vt Lucius Petronius. & alii qui pro amicis mori non dubitarunt. ⁋ Crudeli, ut Damon & Pythias, qui crudeliſſimum tyrannum lenierũt. ⁋ Pœnam beneficio penſare, Vt Dionyſius, qui mortem remiſit fidei Damonis, & Pythiæ. ⁋ Odium in amorem conuertere, ut idem Dionyſius qui quos morti deſtinauerat, paulopoſt orare cepit, ut ſe tertium in eorum amicitiam admitterent. ⁋ Illis, ſcilicet cerimoniis. ⁋ His, ſcilicet uiribus amicitiæ. ⁋ Publica ſalus. qa dii omnium ſalutem tuentur. ⁋ Priuatæ, quia amici ſe inuicẽ auxilio ſuſtentant. ⁋ Atq̧ ut illarum ædes. Oſtendit non minus uenerandas eſſe uires amicitiæ, q̃ deos ipſos. nam dii ſacra templa, amicitiarum uires, fida hominum pectora, quaſi ſancto ſpiritu referta domicilia, tenent. nam in fidis hominum pectoribus conſiſtit amicitia.

ASCENSIVS.

Damon & Pythias initiati ſacris prudentiæ Pythagoricæ, ideſt ſolenni more inſtituti prudentia Pythagoræ, & ad eius profeſſionẽ recepti (unde quos licẽtiatos in theologia, aut iure, aut philoſophia dicunt, honeſtius initiatos in eis dicunt) iunxerunt inter ſe amicitiam tam fidelẽ, ut quum Dionyſius Syracuſanus, ſcilicet tyrannus uellet interficere alterum ex iis, aut ex eis, atq̧ is, ſcilicet quem uolebat interficere, impetraſſet ab eo, ſcilicet Diony. tempus, ideſt ſpatiũ uitæ, quo ſcilicet tempore profectus domũ, ordinaret res ſuas ſcilicet domeſticas, priuſq̃ periret, alter, ſcilicet amicorum, non dubitauit dare tyranno ſe uadem. i. ſponſorem ad uadentis. i. abeuntis pœnam abnoxium, niſi rediret, pro reditu eius. ſcilicet abeuntis. Is ſup. qui habuerat modo, ideſt paulo ante ceruices ſubiectas gladio, ideſt ſecuri, erat ſolutus periculo, quia uadem dederat, & is, ideſt alter amicus, cui licebat uiuere ſecure, ideſt ſine anxietate, quum tyrannus nihil in eum animaduerterit, ſubiecerat caput ſuum eidem, ſcilicet periculo, aut gladio. Igitur omnes, q̃ illud uadimoniũ norant, & in primis Diony. ſpeculabãtur. i. expectabant tanq̃ è ſpeculã intentis animis, exitũ rei. i. an alter rediret. deinde die definita. i. conſtituta à tyranno ut rediret appropinquante, nec. i. non, & illo. ſ. qui abierat, non redeunte, unuſquiſq̧ dãnabat ſtultitiæ ſponſorem tam temerarium. i. ĩprouidum. at, is. ſ. uas, aut ſponſor, p̃dicabat. i. palã dicebat ſe nihil metuere de fide amici. a&c pro ſed eodem momento atque hora conſtituta à Dionyſio, is qui eam acceperat, hoc eſt, qui abierat, ſuperuenit. tyrannus. ſ. Diony. admiratus aium amborũ, remiſit fidei. i. ꝓp fidem ſeruatam ſuppliciũ, & rogauit inſuper eos, ut reciperent ſe in ſocietatem amicitiæ, culturũ beneuolentia ultima. i. ſuprema ultra q̃ nulla, tertium gradũ ſodalitii. i. iuris ſocialis. Sane (dicit author) hæ. i. hmõi uires amicitiæ potuerunt ingenerare contẽptum mortis, extinguere dulcedinẽ uitæ, manſuefacere crudelitatem, cõuertere, odium in amorẽ, & penſare. i. penſando cõmutare, pœnam bñficio, qa ubi pœnã ſumpturus erat ie amicũ recipi orabat. q̃bus. ſ. uiribus amicitiæ tm̃pe ne uenerationis debetur, q̃tum cerimõiis. i. ſacris cultibus deorum imortaliũ. Enimpro quia publica ſalus continetur illis. ſ. cerimoniis deorum, priuata. ſ. ſalus continetur his. ſ. uiribus amicitiæ. atq̧ ut ædes illarũ. ſ. cerimoniarum, aut illorũ. ſ. deorum, ſunt ſup. domicilia ſacra, ita fida pectora hominum ſunt templa harum. ſ. uiriũ amicitiæ, referta quaſi quodam ſancto ſpiritu. i. ſpiritu eius, q̃ amicitiã tam ſancte colit, aut genio eius ad eam adhortante.

⁋ De Alexandro.

Qvod ita eſſe Rex Alexander ſenſit Darii caſtris, in quibus omnes neceſſarii eius erant: potitus: Epheſtione grauiſſimo ſibi latus ſuum tegente ad eos alloquendos uenit. cuius aduentu mater Darii recreata, humi proſtratum caput erexit: Epheſtionemq̧, quia ei & ſtatura, & forma præſtabat: more Perſarũ adulata, tanquã Alexandrum ſalutauit. admonita deinde erroris, per ſummam trepidationem excuſationis verba quærebat. cui Alexander, nihil eſt, inquit, quod hoc nomine confundaris. Nam & hic Alexander eſt. vtri prius gratulemur? qui hoc dicere voluit? an cui audire contigit? maximi enim animi res, ẽt totum terrarum orbem aut victoriis, aut ſpe cõplexus, tam paucis verbis ſe, cum comite ſuo partitus eſt. O' donum inclytæ vocis danti pariter, atq̧ accipienti ſpecioſum.

OLIVERIVS.

Qvod ita eſſe *Darii* caſtris. Alex. Dario acie ſuperato caſtris quoq̧ potitus eſt, in quibus multum auri, cæterarumq̧ opum inuentũ. Inter captiuos caſtrorum, mater, & uxor, eadẽq̧ ſoror, & filiæ duæ Darii fuere. ad quas uiſendas & hortandas cum ueniſſet, comitatus Epheſtione ſibi fidiſſimo, & grauiſſimo comite, mater Darii humi proſtrata, ad illius aduentum caput erexit, & Epheſtionem habitu & regia forma præſtantem pro Alexan. more perſarum uenerabunda ſalutat, admonita deinde à circunſtantibus, q̧ eſſet errore decepta, q̧ non Alexandrum, ſed Epheſtionem ſalutaſſet, timens ne grauius Alexãdrum offendiſſet, ſupplicater erroris ueniam & excuſationis uerba quærebat. Cui Alexander, ne timeas, inquit mulier, nã Alexandrum ſalutaſti. & ita ſignificauit Alexander Epheſtionem ſe alterum eſſe. ⁋ Recreata, refocillata, nam humi proſtrata iacebat, captiuitatẽ ſuam, miſeramq̧ fortunam deplorãs, ſed ubi cognouitẽ regem ad ſe uiſendum ueniſſe aliquantulũ recreata eſt. ⁋ Adulata, ad pedes prouoluta, de adulatione pſarũ dicemus lib. vi. c. iii. ⁋ Vtri prius gratulemur? In dubiũ trahitur inquit, utri gratius fuerit, an dicenti Alexandro, an Epheſtiõi ea uerba audiẽti. ⁋ Specioſũ pulchrũ eſt. ⁋ Tã danti. q̃ accipiẽti. ſpecioſius tñ eſt dare q̃ accipe bñficiũ, q̃ dat accipiẽtẽ ſibi reddit obnoxiũ.

ASCENSIVS.

Qvod. ſ. Iã dictũ eſt, eſſe ita ut dictũ eſt, rex Alexan. ſenſit. i. iudicauit. Nam ſup. potitus caſtris Darii regis pſarũ, in quibus erant oẽs neceſſarii eius. ſ. Darii, utpotẽ mater, uxor, & liberi uenit ad eos alloq̃ndos, Epheſtione. ſ. comite grauiſſimo ſibi tegente latus ſuum. i. ita coniuncto, ut latus tegeret. Cuius. ſ. Alexandri aduentu, mater Darii recreata, quia plus in beneuolentia regis q̃ militum ſpei locauerat, erexit caput. ſ. ſuum proſtratum humi, & adulata more perſarum (quia perſe reges ſuos adorant) ſalutauit Epheſtionem tanq̃ Alexandrum. i. tanq̃ eſſet Alexander, qa Epheſtio præſtabat ei. ſ. Alexandro. i. eo præſtantior erat, & ſtatura, & magnitudine, & forma. i. ſpecie membrorum, & ita putabat eum potius regem, ſicut de Xerxe legitur q̧ nõ erat pulchrior eo in tam immenſo exercitu. uñ ẽt Virgilius Turnũ &

Aenæam

Amazam inducit pulcherrimos, & de Priami ſpecie dr, q̃ di/gna fuit imperio, deinde ipſa admonita erroris .i. erratũ ſui in eo facto, quærebat per ſummã trepidationẽ .i. cõmotionem animi & corporis, uerba excuſationis .i. q̃bus ſe purgaret. Cui Alexãder inq̃t, nihil eſt q̃d confundaris .i. turberis hoc nomi ne .i. ꝓp hoc factum aut erratum, nã & .i. ẽt hic .ſ. Epheſtio eſt Alexander. q d. alter ego. Vtri .i. illorũ duorum, gratulemur, .i. gratam eius nobis felicitatem ſignificemus prius, an ſup. Alexandro, q̃ uoluit .i. dignatus ẽ dicere hoc, an ſup. Epheſtioni, cui contigit audire ſerum ꝑ q̃ rex maximi animi cõplexus ẽt totũ orbem terrarũ, aut uicto/riis .ſ. obtẽtis, aut ſpe .ſ. obtinen darũ partitus eſt .i. condiuiſit ſe ipſum cũ comite ſuo .ſ. Epheſtione, tã paucis uerbis, q̃ dicẽdo illũ quoq; Alexandrũ eſſe, ſignificauit illũ eſſe dimidium ſui. O donũ uocis inclytæ ſpecioſum, .i. honeſtum pariter dã ti, atq; accipienti.

ſubterfugere poſſit. ¶ Quo ſeceſſu. quo receptaculo, quo ſecreto abditoue locõ maliuolos, quibus inſignibus calamitatis, illos mitigare poteris, ne aliorum calamitates ſuas putent eſſe felicitates. ¶ Inſulis Inſignibus miſericordiæ. eſt trãſlatio ſumpta à ſacerdotibus, qui ornantur infulis, quo uenerabiliores fiant. ¶ Diuites aliis, ut quantum alii perdiderint, tantum ipſi lucrentur. ¶ Locupletes cala. cũ alios in calamitatibus poſitos uiderint, tunc ſe fortunatos eſſe iudicent. ¶ Immortales funebris. Aliorũ morte ſe immortales fieri. ¶ Sed illi quatenus. Sed fortuna, inquit quæ res humanas pro ſua libidine uerſat, & uariat, & omnis inſolentiæ ẽ iuſtiſſima ultrix, quouſq; patietur hos tñ arrogantes, calamitatis expertes, ſe nimiũ extollere, & aliorum calamitatibus inſultare? ¶ Inſultent. inſultare ut uult Nonius Marcellus eſt iniurioſum aliq̃d dicere, alii dicunt inſultare eſſe per deriſionem inuadere.

¶ De Pompeio.

Quod priuatim quoq; merito veneror clariſſimi, ac diſertiſſimi viri prõptiſſimam erga me beneuolentiam expertus. nec metuo ne parum conueniat mihi pompeium meum inſtar eſſe Alexandri: cum illi Epheſtio ſuus, alter fuerit Alexander. Ego vero grauiſſimo crimini ſim obnoxius, conſtantis, & benignæ amicitiæ exempla ſine vlla eius mentione tranſgreſſus: cuius in animo velut in parentum amantiſſimorum pectore, lætior vitæ meæ ſtatus viguit: triſtior acquieuit. à quo omnium incrementa commodorum vltro oblata cepi, per quẽ tutior aduerſus caſus ſteti, qui ſtudia mea ductu, & auſpiciis ſuis lucidiora & alacriora reddidit. Itaq; paui inuidiam quorundam optimi amici iactura, videlicet quia fructu torſeram: nõ quidem meo merito: gratiam meã, quantacunq; cum iis fuit, qui ea vti voluerũt, partitus. verum nulla tam modeſta felicitas eſt: quæ malignitatis dentes vitare poſſit, Et quo ſeceſſu quoſdam fugeris: aut quibus inſulis miſericordiæ permulſeris: ne vt alienis malis perinde, ac bonis ſuis lætentur: ac geſtiant? diuites ſunt aliorum iacturis: locupletes calamitatibus: immortales funeribus. ſed illi quatenus alienis incommodis ſuorũ adhuc expertes inſultent: optima vindex inſolentiæ uarietas humanæ conditionis viderit.

OLIVERIVS.

Vale. Maxi. Sexti pompei comes.

Quod priuati. Suã cũ Sexto Pompeio laudat amicitiã quã nõ inferiorem eſſe dicit amicitia Epheſtionis & Alexandri. Clariſſimi, nobilitate, genere, rebus geſtis. ¶ Inſtar, ad ſimilitudinem, uel ut alii uolunt ad equiparationẽ, & menſurã & nunq̃ recipit præpoſitionẽ hoc nomen inſtar. queãdmodũ Alexãder dixit Epheſtiõnem ſe alterũ eſſe, pari ratione dico Põpeium me alterum eſſe.

ASCENSIVS.

Quod priuatim. Continuando filũ narrationis ipſumq; ad finem tituli huius perducendo, cõmemorat amicitiã ſuam cũ Sexto Põpeio, quod q̃dem exemplũ domeſticũ eſt, ſed toto hoc titulo exẽpla commiſcuit, ꝓ occaſionem ferẽ locutus Ordo eſt. Quod .ſ. donũ inclyte uocis Alexãdri, de quo proximo loco locutus eſt. ego quoq; (author) ueneror priuatim .i. meo noie, meiq; cõmodi in conſimili re gratia, utpotè expertus promptiſſimam erga me beneuolentiã clariſſimi, ac diſertiſſimi uiri, uidelicet Sexti Põ. Nec metuo, ne parũ cõueniat .i. parũ concedatur, & ſine controuerſia ſit, Põp. meũ eſſe mihi inſtar .i. ad æqualentiam Alex. quũ illi .ſ. Alex. ſuus Epheſtio, fuerit alter Alex. hoc eſt poſſum Põ. dicere eſſe alterũ me, cũ Alex. dixerit Epheſtionẽ eſſe alterũ ſe. nã plus diſtulit Epheſtio ab Alex. q̃ Vale. à Pom.

ASCENSIVS.

Ego uero ſim obnoxius .i. obligatus grauiſſimo crimine tranſgreſſus .i. ſi fuerim trangreſſus exempla cõſtantiæ, & benigne amicitiæ, ſine ulla mentione eius .ſ. Põpeii in cuius aĩo ſtatus uitæ meæ lætior .ſ. ſolito, aut aliquantulum lætus uiguit uelut i pectore parentũ amantiſſimorũ .i. maxie amantũ, & triſtior ſtatus uitæ meæ acquieuit à quo .ſ. amico ego accepi incrementa omniũ cõmodorum, oblata ultro .i. non requiſita à me, per quem .ſ. amicũ ego ſteti tutior aduerſus caſus .ſ. qui prouideri non poſſunt, qui reddidit .i. effecit ductu & auſpiciis ſuis .i. prudentia, quæ ad ductum pertinet, & felicitate, quæ ad auſpicia deorum fauore capta, ſtudia mea lucidiora, & alacriora. Itaq; .i. & ita, quia talem amicum amiſi, Ego paui .i. nutriui inuidiam (cuius cibus aduerſitas eſt) quorundam .ſ. æmulorum, iactura .i. damno & amiſſione amici optimi. uidelicet .i. uidere licet, cur inuiderint utpotè torſeram, .i. id eſt cruciaueram eos fructu, id eſt utilitate quam cepi ab amico, non quidem merito .i. peccato meo, nam partitus gratiam meam quantacũq; fuit cum his, qui uoluerant ea uti. Verum nulla felicitas eſt tam modeſta .i. moderata, quæ poſſit uitare dentes malignitatis .i. malignantium & inuidorũ. & quo ſeceſſu .i. ſegregatione à conſortio hoſtium fugeris .i. fugere uelis quoſdam, aut q̃bus inſulis .i. mitris, & inſignibus miſericordiæ tu permulſeris .i. mitigaueris quoſdam (.i. non cohibebis neq; arcebis) ne ut .i. ut non lætentur alienis malis perĩde ac bonis ſuis ac geſtiant .i. immoderate exultent? diuites ſunt iacturis .i. damnis aliorũ, locupletes .i. diuites ſunt calamitatibus .i. frugũ deuaſtatiõe aliorum, immortales ſunt funeribus aliorum Sed quatenus inſultent incõmodis alienis exiſtentes ſup. expertes adhuc ſuorũ .ſ. incõmodorũ .i. ꝓpriorũ, uiderit uarietas conditionis humanæ exiſtens optima uindex ultrix inſolentiæ.

OLIVERIVS.

Ego uero grauiſſimo, uiderer inq̃t grauiter peccaſſe. & ubi reprehenſione dignus eſſe, ſi cõmemoratis aliorũ amicitiis ſanctæ fidelitatiq; cultis, de mea cũ Põ. nullã prorſus mentionẽ fecero. ¶ Vltro oblata. q̃ a non rogatus, ſed ſponte beneficia cõferebat, nec unquã locũ petitioni relinq̃bat. ¶ Itaq; paui inuidiam quorundã. In ſuos inuidos, & obtrectatores inuehit quorũ malignitas tanta erat, ut eius incõmodis uehementer lætarentur, & ꝑferti q̃ extincto Põ. amico ueriſſimo eſſet orbatus illis aũt multa mala imꝑcatur ut ẽt ipſi incõmodis affecti alienis malis non inſultent. ¶ Paui, ſatiaui, & expleui. ¶ Verũ nulli tã inſignialis, & huic loco accõmodata. nemo tã modeſte felix eſt q̃ inuidiæ morſus & malignitatis aculeo

Inuidiã nemo põt effugere.

¶ De Liberalitate. Cap. VIII.

Noſtrum opus pio egreſſu ad propriam rem prouectum in ſuum ordinem reuocetur: liberalitatiſq; commemoratio ni vacemus. Cuius duo ſunt maxime probabiles fontes: verum iudicium, & honeſta beneuolẽtia. nam cum ab his oritur: tunc demum eius ratio conſtat. dono autẽ ipſi gratiam & magnitudo quidem ſua: ſed efficaciorem aliquanto opportunitas conciliat.

OLIVERIVS.

Noſtrum opus pio egreſſu. De liberalitate dicturus, illam more ſuo breui ꝓfatione cõmendat, eſt aũt liberalitas uirtus inter duo extrema poſita .ſ. ꝓdigalitatẽ & auaritiam, omnis .n. uirtus mediũ eſt duorum extremorum,

Liberalitas q̃

ſed liberalitas medium eſt prodigalitatis & auaritiæ, igitur uirtus eſt. In liberalitate duo conſideranda ſunt. primum ut fiat honeſte, ne aliis noceatur, dum aliis pdeſſe uelimus. deinde cum ratione fiat ne plus elargiamur q̃ facultates noſtræ patiantur. in qua re tria conſideranda ſunt, datum, acceptum, & dator. de dato, dicimus liberalitatem eſſe uirtutem, quæ res externas conſiderat, reſpicit autẽ maxime diuitias, nam ita diffinire poſſumus, liberalitatem eſſe in uſu pecuniarum, pecunia uero dr̃ omne qd̃ poſſidetur. uſus autẽ duabus in rebus cõtinetur. ſ. dando & accipiendo. Vnum eſt actionis & alterum paſſionis. nam accipere magis eſt paſſionis q̃ actionis. hoc ẽt ſeruandũ, ut demus quibus oportet, & accipiamus à quibus oportet. Sed ut ad perſonam cui datur deueniamus, q̃tuor conſideranda ſunt quo beneficium nõſtrũ dignius præſtare poſſimus. primo ſi honeſti homines ſint & cũ uirtute uiuãt, ſecundo ſi nobis amici & beneuoli. Tertio ſi propinqui & neceſſarii. Quarto & ultimo, ſi de nobis benemeriti fuerint. De dante illud aduertendum, ꝙ liberalis dator hæc uitia in primis uitare debet ſibi maxime contraria, auaritiam, ut dixi, & prodigalitatem. prodigalitas dupliciter cõſideratur, uno modo ſimpliciter & abſolute, cum dando aliquis ſuperflue bona ſua conſumit, nec q̃tum erogare poſſit conſiderat. nam prodigus dr̃, ꝙ porro adigat bona ſua, & à porro & adigendo prodigus deducitur. Aliud eſt, qd̃ in ſe habet aliquid liberalitatis admixtum, ſed non cum ratione, & honeſtate. quia non ſolum in dando, ſed ẽt in accipiendo ſæpiſſime peccat auarus, ut à quibus accipiat, non conſideret, dũmodo ſuis rebus conſulat, neq; reſpicit bene an male, recte an perperã id agat, mõ ſua accumulet bona. & huiuſmodi homines qui in diſtribuendis bonis ſuis nullam conſideratione adhibent, ſæpe incidũt in id uitium, ut ab aliis ſurripiant, quæ aliis elargiri poſſint. & ideo Val. bene dicit liberalitatis duo eſſe fundamenta rectum iudicium, & honeſtam beniuolentiam. ac ſi diceret iuſticiam & honeſtatem, quæ in omni uirtute requiruntur nam rectum & honeſtum fundamenta ſunt uirtutis Progreſſu. Euagatione, & digreſſu ad propriam rem. Quia de ſua ipſius priuata amicitia dixit. ¶ Suum ordinem. Vt pꝓpoſitũ noſtrum ſeruemus. illuſtrium uirorũ exempla narrando. ¶ Verum iudiciũ ut in eos liberales ſimus qui de nobis benemeriti fuerint. ¶ Honeſta beniuolentia, ut demus honeſtis amicis. ¶ Opportunitas conciliat. Beneficiũ, & ſi ſp̃ gratũ ſit, multo tñ gratius eũ fuerit maxie neceſſariũ. doni q̃dẽ magnitudo nos hoĩ maxime conciliat, ſed multo magis tp̃is opportunitas, ut demus cũ neceſſe fuerit, & liberales ſimus neceſſitatis tempore.

ASCENSIVS.

NOſtrum opus. Sub hac pfatione tranſit ad narrationẽ de liberalitate dicens. Noſtrũ opus ꝓuectũ pio egreſſu. i. ab icepto, nã icepat externa narrare, ſed memor ſe nihil de Põp. amico ſuo dixiſſe, egreſſus eſt ad eius collaudationẽ. ad rem ꝓpriam. i. narrationẽ ꝓprie amicitiæ cũ Põp. reuocetur ad ſuũ ordinẽ. i. ad narrandũ prius domeſtica, dein de externa. & uacẽus. i. operã demus reliquis rebus, uacem⁹ cõmemorationi liberalitatis. Cuius duo fontes ſunt maxime pbabiles, uidelicet uerũ iudiciũ & beniuolẽtia hõeſta. nã cũ. ſ. liberalitas oriat͛ ab his. ſ. iã dictis uero iudicio, & honeſta beniuolẽtia, eius rõ cõſtat. i. eudẽs eſt nõc demũ. aũt pro ſed etſi dono. i. muneri & . l. ẽt magnitudo ſua cõciliat gr̃am, q̃ quo maius, eo gratius eſſe ſolet, ſed opportunitas cõciliat ſup. ipſi gr̃am efficatiorẽ aliquanto, hoc eſt donũ datũ opportune ẽt ſi magnũ nõ ſit, gratius eſt, q̃ magnũ ĩportune collatũ.

THEOPHILVS.

OPportunitas con. Seneca qui cito dat, bis dat. & Auſonius.

Gratia quæ tarda eſt, ingrata eſt gratia, namq;
Cum fieri properat, gratia grata magis.
Si bene quid facias, facias cito. nam cito factum.
Gratum erit, ingratum gratia tarda facit.

¶ De Fabio Maximo.

ACcedit enim pretio rei, ineſtimabile momentum occaſionis, quæ Fabium Max. tot ante ſæcula ob paruã pecuniæ ſummam erogatæ: ad hoc vſq; tempus laudabilem fecit. Captiuos enim ab Hannibale interpoſita pactione nummorum receperat. qui cum à ſenatu non preſtarentur, miſſo in vrbem filio, fundum, quem vnicum poſſidebat: vendidit: eiuſq; pretium Hannibali protinus numerauit. Si ad calculos reuocetur: paruum, vtpotè ſeptem iugeribus, & hoc ĩ pupinia addictis redactum. ſi animo prærogantis, omni pecunia maius. ſe enim patrimonii, q̃ patriam fidei inopem eſſe maluit. eo qui dem maiore cum commendatione, ꝙ proni ſtudii certius indicium eſt ſupra vires niti, quàm viribꝰ ex facili vti. alter eni quod poteſt, præſtat. alter etiam plus, quàm poteſt.

OLIVERIVS.

ACcedit enim pretio rei momẽtũ inclinationem ad gratiã, Quæ Fabiũ Max. probat occaſionem plus in liberalitate ualeꝭ q̃ doni magnitudinem. dicit enim. Q. Fabium Maxi. apud poſteros fuiſſe magis laudabilem, ꝙ neceſſitatis tp̃e. captiuis ſubuenerit, q̃ ꝙ pecuniam multam erogauerit. hoc autem fuit tp̃e ſecundi bel. pu. quo cum Hannib. dictator ipſe conuenerat, ut fieret captiuorum permutatio, ea conditione, ut qui plures reciperet q̃ redderet, ꝓ unoquoq; dragmas. 50. & ducentas rependeret. hac ſpe fretus, ut S. Popu. q; Ro. rem iſtam probarẽt, & de publico pecuniam erogarent. Sed cum ducentos & . xl. plures recepiſſet Fabi. quã reddidiſſet, Senatus pactam pecuniã exoluere recuſauit, atq; inſuper Fab. accuſauit, ꝙ inutiliter & inconſulto ſenatu homines q̃ hoſtiũ prædæ ex ignauia facti eſſent, redimere uoluiſſet. Tunc Fab. & ciuium iniuriam æquo animo tulit, & fidem hoſti ſeruãdã eſſe duxit, captiuos quoq; ciues in tanta neceſſitate iuuandos. ita filium Romam miſit, qui uendito fundo, quem ſolum in pupina uilla poſſidebat, promiſſam hoſti pecuniam ad ſe in caſtra reportaret. quam ille poſt modum Hannib. ut conuenerat fideliter enũerauit, captiuoſq; redemit. Si ad calculos reuocetur. Si pecuniæ inquit q̃litatem conſiderare uoluerimus, parũ quid fuiſſe uidebitur, ſed ſi exquiſitæ, diligenterq; Fabii domus, atq; illius animi magnitudinem ſpectauerimus, omnes profecto facultates ſuperaſſe uidebimus. ¶ Ad ca. Ad exq̃ſitã ſupputationem. ¶ Abditis, aſtrictis circunſcriptis. ¶ Prærogantis, præbentis. ¶ Se. eni patri. O⁹ magna uiri probitas. maluit enim ſe inopem dici & eſſe, q̃ patriam perfidam nominari. ¶ Supra ui. Supra facultates, & poſſibilitatem. ¶ Viribus. e. f. u. ille utitur uiribus ex facili, qui pro uiribus & facultate præſtat aliquid.

ASCENSIVS.

ACcedit enim. Pꝛobat exemplo id quod proxime dixerat dicens. enim pro quia, ineſtimabile momentum, ideſt commodum occaſionis, ideſt opportunitatis, q̃ caſu obuenerit, accedit pretio rei, quæ, ſcilicet occaſio fecit Fabium maxi. ob paruam ſummam pecuniæ erogatæ, ideſt impenſæ laudabilem ante tot ſecula uſq; ad hoc tempus. Receperat enim ab Hannib. captiuos interpoſita pactione nũmorum quos pro redemptione pollicitus erat, qui ſcilicet nummi cum non preſtarentur à ſenatu, filio, ſcilicet ſuo miſſo in urbem, ſcilicet Ro. uendidit fundum, quem habuit unicum, & numerauit protinus Hannib. eius precium, paruum, ſcilicet ꝓ tium ſi reuocetur ad calculum, ideſt ad ſupputationem, quæ per calculos, ideſt lapillos olim fiebat, ut nunc per proiectiles nummos, utpotè redactum, ideſt coaceruatum ſeptem iugeribus, & hoc ſupple dico illis addictis, ideſt aſtrictis in pupinia ideſt loco illo arido & ſterili. Si ſupp. metiatur, aut æſtimetur animo prærogantis, ideſt prærogatiuam exhibentis, numerauit pretium maius omni pecunia. Maluit enim ſe eſſe inopem patrimonii, q̃ patriam eſſe inopem fidei. eo quidem maiore cum commendatione, ideſt laude, ꝙ niti ſupra uires eſt certius indicium ſtudii proni. ideſt affectus multũ procliui & inclinati, q̃ uti uiribus ex facili. Enim pro quia alter utpotè qui uiribus utitur præſtat quod poteſt, alter, ſcilicet qui ſup. uires nititur, præſtat ſup. etiam plus q̃ poteſt.

OLIVERIVS.

ITaq; eiuſdem temporis. probat id ita eſſe uidelicet certius liberalitatis indiciū eſſe aliqd (licet exiguū) ſupra uires erogare, ꝙ ex facillimis uiribus uti. hoc eſt magnum aliquid pro facultatibus exhibere. nam mulier Paula nomine Buſa, genere clara atq; diuitiis, ad decem millia Roma. ex cannenſi clade ſuperſtitum mœnibus tantum tectiſq; à canuſinis acceptis, frumento, ueſte, & uiatico iuuit. ꝓ qua ei munificentia poſtea bello pfecto à ſenatu honores habitu ſſit. hæc igitur mulier ꝙuis multū præſtiterit, multo tñ minus ꝙ Fab. præſtitiſſe ut, eo qđ Fab. ſup̄ uires fecerit, hæc ex facili uiribus uſa fuerit. Buſa nõie Iu.i. dicit paulam fuiſſe noiatā ſed genere Buſam, hoc eſt Cartha. ¶ In h.p. Ne patria perfida diceretur, unicum fundum uēdens ex paupere inops factus eſt, nam pauper dr̄ cui nihil ſupereſt, ſed tñ habet quod ad quottidianum uictū, & ad neceſſaria ſatis eſt, inops uero, qui nihil prorſus habet, quaſi ſine terra.

turbationis, quæ ad omnes ſpectat. ¶ Nam qui nunc præci. nego. Aetate noſtra qui lucrum quaſi cruentum domum reportant, & quorum mens omnis eſt in comparandis pfas nefaſq; diuitiis, intelligere potuerunt, ꝙ temere exultēt, niſi laſtidiu, ſenatus decretū ꝓ Confidii liberalitate factū, legere recuſauerint ¶ Negotiatione, Lucro faciendo. ¶ Pecunia cruentam, Ex mediis ꝓpe uiſceribus hominum extractam.

¶ De Buſa.

ITaq; eiuſdem temporis fœmina Buſa nomine, regionis autem Appuliæ ditiſſima, merito quidem liberalitatis teſtimonium recepit: ſed excellentes opes ſuas fabianis rei familiaris anguſtiis non comparauerit. Nā & ſi circa decem millia ciuium noſtrorum, cannenſis prælii reliquias, benigniſſime inter canuſina mœnia alimentis ſuſtentauit: ſaluo tamen ſtatu fortunarum ſuarum munificā ſe P. R. præſtitit. Fabius in honorem patriæ, paupertatem inopia mutauit.

¶ De Q uinto Confidio.

IN Q uinto quoq; Confidio ſaluberrimi exēpli nec ſine paruo ipſi⁹ fructu, liberalitas annotata eſt. qui Catilinæ furore ita conſternata Repu. vt ne à locupletibus quidem debitæ pecuniæ, propter tumultum, præteris poſſeſſionū diminutis, ſolui creditoribus poſſent: cum cēties, atq; quinquagies. HS. ſummam in fœnore haberet, neque de ſorte quenquam debitorum ſuorū, neq; de vſura appellari à ſuis paſſus eſt. quantū q; in ipſo fuit, amaritudinem publicæ cõfuſionis priuata tranquillitate mitigauit. opportune, mirificeq; teſtatus, ſe numorum ſuorum, non ciuilis ſanguinis eſſe fœneratorem. Nam qui nunc p̄cipue negotiatione delectantur: cum pecuniam cruentam domum retulerint, quàm improbando gaudio exultent: recognoſcent: ſi diligenter S. Conſultum, quo Confidio gratiæ actæ ſunt: legere non faſtidierint.

¶ De Populo Romano.

QVeri iandudum mecum Po. Ro. videtur: quod, cum ſingulorum munificentiam conſecter: de ſua taceam. ad ſummam enim eius laudem pertinet: quem animum regibus, & vrbibus, & gentibus præſtiterit, recognoſci: quia omne præclari facti decus, crebra memoria in ſeipſo reuireſcit. Aſiam bello captam Attalo regi muneris loco poſſidēdam tribuit, eò excelſius, & ſpecioſius vrbi noſtræ futurum imperium credens: ſi ditiſſimam, atq; amœniſſimam partem terrarū orbis, in beneficio, quàm in fructu ſuo reponere maluiſſet. ipſa victoria donum felicius: quia multum occupaſſe, habere inuidiam potuit: tantum tribuiſſe, gloria carere non potuit.

ASCENSIVS.

ITaq; fœmina eiuſdem tp̄is, quo Fab. ma. fuit, nomine Buſa, forte legendū ſit Ruſa origine, Paula nomine, autē pro ſed ditiſſima, regiōis Appuliæ, recepit quidem merito teſtimonium liberalitatis, ſed non comparauerit, ideſt ſed ipſa noluit cõparare opes ſuas excellentes, anguſtiis Fabianis rei familiaris, ideſt quas Fab. in re familiari paſſus eſt. Nam etſi ipſa ſuſtentauit benigiſſime alimentis ſuis inter mœnia Canuſina .i. Canuſii oppidi. x. millia ciuium noſtrorum, reliquias .i. qui fuerant reliquæ prælii cannenſis, tamen præſtitit ſe munificā P. Ro. ſaluo ſtatu fortunarū .i. diuitiarum ſuarum. fabius mutauit paupertatem .i. ſtatum parum prius habentis, inopia .i. cum indigentia, & ſtatu nihil poſſidentis. in .i. ad ſaluandum honorē patriæ.

OLIVERIVS.

IN Q. quoq; Confidio. Liberalitatem Quinti Confidii fœneratoris nobiliſſimi hoc loco ſubiungit. hic turbulentiſſima illa reipu. tēpeſtate, ꝙ Catilina patriā pdere nefaria cõiuratione tentabat, plurimum Romanæ urbi, & afflictæ reip. ꝓſidii attuliſſe uī. nā cū ꝓpter receſſionē cultorū, q ſpe magnæ prædæ ducti ad Catilinā confugerant, agri īculti, atq; deſerti nullū ciuibus fructū redderent, nõ paſſus eſt quēquam debitorū ſuorū aliqua rõne uexari, & ſi qnquagies ſextertii ſummā mutuo dediſſet uidebat. n. locupletes ne dū pauperes, ex ſuis ꝓuentibus debitā pecuniam nullo pacto poſſe pſoluere. teſtatus ēt ſe nolle ſanguinē à ciuibus, ſed pecuniā exigere. hac ſua ſalute publicā perturbationem ſedare maxīe uiſus eſt, & ppea ſenatus illi maximas gratias egit. ¶ Conſterna, cõmota, & perturbata. ¶ De ſorte, De ea ſumma quam ipſe præſtiterat .i. ī fœnus dederat, hoc eſt de capitali, ut uulgo dicunt. ¶ Quantum in ipſo. quantum ipſe efficere potuit. Publicæ confuſionis per

ASCENSIVS.

IN Quinto &c. Ordo eſt liberalitas eſt ānotata quoq; ideſt etiam in Qu. Cõſidio ſup eſſe ſaluberrimi exēpli, nec paruo, immo magno fructu ipſius, qui repu. ita conſternata furore Catilinæ .i. quam Catili. demens pollicitatio excitarat, ut pecunie debitæ ne quidē ideſt non ēt, aut nõ ſaltem, nõ poſſent perſolui creditoribus ēt à locupletibus .i. multum terrarum poſſidentibus, & hoc præteris poſſeſſionū diminutis ꝓpter tumultum ſ. bellicum, cum haberet in fœnore .i. in pecunia data ad uſuram, ſummā ſeſtertii centies atq; quinquagies, neq; paſſus eſt quēquā appellari ſ. ius à ſuis. ſ. queſtoribus & exactoribus debitorum, de ſorte .i. pricipali pecunia, quam ad uſuram dederat, neq; de uſura .i. fœnore & excremento. & mitigauit quantum fuit in ipſo .i. in ipſius ptāte, amaritudinem confuſionis .ſ. turbationis publicæ tranquillitate priuata, ideſt ſua, qui priuatus agebat. teſtatus .i. proteſtans oportune & mirifice, ſe eſſe fœneratorē .i. ſectatorem lucri, numum, ſeu numorū uſurorū, non ſanguinis ciuilis. Nam qui præcipue nunc .i. tēpeſtate noſtra, delectātur negotiatione .i. lucro mercuriali, cū retulerit domū pecuniam cruētam .i. ſanguine & ſudore miſerorū partam, recognoſcent ꝙ ideſt ꝗtū īprobando .i. deteſtando gaudio exultent, ſi nõ faſtidierint legere ſenatuſc. quo gratiæ actæ ſunt Confidio. Is aūt erat fructus, quē in principio aſſecutū dixit. unde legi non paruo fructu, ubi inuenerā, non ſine paruo. nam non ſine, eſt cū, & ita diceretur cum paruo fructu id feciſſe, cuius contrarium hæc concludit.

OLIVERIVS.

QVeri iamdudū. merito, inquit, P. R. conꝗri poſſet, ꝙ aliorū liberalitatē memoriæ tradam, ſuam uero ſilentio prætermittā, cū id potiſſimū ad ſummam eius laudē ptinere uideatur ¶ Aſiā bel. ca. mortuo Eumene, Aſiā bello captā P. R. occupauit. cūq; iure belli retinere poſſet, eam tñ totā Attalo Eumenis filio dono dedit. putauit. n. imperiū clarius fore. atq; præſtantius, ſi ꝓuinciā locupletiſſimā potius alteri dono daret, ꝙ in ſuos uſus cõuerteret. Iuſtinus aliter ſentit, dicit lib. xxxvi. regem Attalū ab Eumene non patre, ſed patruo ſuo florentiſſimū regnū accepiſſe & acceptū multis amicorum cædibus, & cognatorū ſuppliciis fœdaſſe, nunc matrem, auū nunc beronicem ſponſam maleficiis

earum necatas confingentem, aliaq; facinora multa patraſſe. Stra. lib. xiii. dicit Eumeni, non Attalo in eorum analogia, ex Eumene, inquit, natus eſt Eumenes de patris nomine. Is per gami ſucceſſionem habuit, & iam loca circūcirca tenebat uſq; apud Sardis antiochū Seleuci filium ſupsuit cū eo cōgreſſus. obiit sūt cū. xx. & .ii. impaſſet. Attalus ex Attalo & Antiochi, cismor undiq; exortus præ nimio gaudio, ut conſtet aues aerem uolantes tanto clamore perterritas in terram ſemiani mes concidiſſe. Tria conſtat fuiſſe bella Macedonica cum Romanis, hoc q; Quin. Flami. confecit. Alterum q; Paulus Aemilius, deuicto Perſa, Tertium q; geſſit Metellus Macedo nicus ſuperato pſeudo Philip. ☞ Ad iſth. ſpectaculum, Iſth

❡ De T. Quintio Flaminio.

Illius vero romanæ liberalitatis Cœleſtem ſpiritum, nullæ literæ ſatis dignis laudibus proſequuntur. *Philippo* enim Macedoniæ rege ſuperato, cum ad inſigne ſpectaculum tota græcia conueniſſet: Quintius Flaminius tubæ ſigno, ſilentio ſacto, per præconem hæc verba recitari iuſſit. Senatus P. Q. R. & Quitius Flaminius imperator, omnes græciæ vrbes, quæ ſub ditione Philippi regis fuerunt: liberas, atq; immunes eſſe iubet. Quibus auditis maximo & inopinato gaudio homines perculſi, primo velut non audiſſe ſe quæ audiuerunt credētes, obticuerūt. iterata deinde pronunciatione præconis, tanta cœlum clamoris alacritate compleuerunt: vt certe conſtet: aues, quæ ſuperuolabant: attonitas, pauentesq; decidiſſe. magni animi fuiſſet à tot captiuorum capitibus ſeruitutem detraxiſſe: quot tūc nobiliſſimis, & opulentiſſimis urbibus P. R. libertatem largitus eſt. ad cuius maieſtatem pertinet non ſolum, q̄d ipſe benigne tribuit: ſed etiam q̄d alio tribuente ſenſit: commemorari. vt enim illic commemoratæ: ita hic redditæ laudis commendatio eſt.

mos ea terræ ſtrictura dicitur q̄ inter duo Maria concluſa ſeſe porrigit ad cherroneſū, ut alio loco dixi, teſte Oui. in Heroi. Aequora bina ſuis oppugnant fluctibus Iſthmon. & tenuis tellus audit utrūq; mare. In hoc igitur loco ſunt, qui dicant ludos fieri conſueuiſſe in honorem matris Matutæ atq; portuni, ad quod ſpectaculum uniuerſa græcia conuenire ſolebat. cum igitur conueniſſet, uel ad hoc ſpectaculum, uel ad ſpectaculum uictoriæ, Flaminius uerba ſenatus recitare iuſſit. ☞ Immunes, ſine ulla penſione tributi, & ſtipendii. ☞ Magni animi, per occupationem exaggerat hanc liberalitatem Vale. dicit enim ſi quiſpiam tot uiros à ſeruitute liberaſſet quot urbes P. R. libertate donauit, ingenti laude dignus eſſet. Sed cum P. R. tot Græciæ populos, tot urbes, tot oppida tyrannide ſpoliauerit, & libertate donauerit, quis ei meritas laudes accōmodabit? ☞ Aues, P. ut dicit fuiſſe coruos, qui ceciderunt in theatrum. cauſam autem huius rei hanc eſſe ferunt, q; aer ſolū eſt auium, quo diſcuſſo, & auibus quacunq; ratione ſubtracto, cadant neceſſe eſt. legitur in uita Pompeii q; uociferante plebe Roma. contra Roſium, digitus Pompeium oſtēdentem, nō primum ſed ſecundum ducem creādum aduerſus piratas, coruus oculis captus in medium forum cecidit. ☞ Ad cuius ma. Tranſiturus ad externa, hac utitur præfatione, ut dicat eſſe maieſtatis Po. Ro. non ſolum commemorare, quæ in alios ipſe uſus ſit liberalitate, ſed quam etiam ab aliis ipſe quoq; ſenſit.

de Achei filia natus ſucceſſit imperio, & primo rex eſt nuncupatus. hic galatas prælio maximo ſuperauit, & Ro. amicus fuit & cū eis aduerſus Philippū pugnauit ſ. claſſe rhodiorum. obiit iam ſenior cum an. xl. & trib⁹ regnaſſet, filios quatuor reliquit. Eumenē, Attalū, Philetrum, & Atheneum, è quibus minores priuatum ſtatū duxerunt, Eumenes natu grādior regnauit. hic cum Ro. aduerſus Anthiochum magnū, & aduerſum Perſen bellū geſſit. à Ro. totam eam regionē accepit, quæ ſub Anthioco circa Taurū erat, Aſiam ſ. minorem. Ipſa uictoria donum felicius. plus. gloriæ dicit eueniſſe P. R. ex hac liberalitate, donò que prouinciæ, quā ex uictoria parta. tantam enim prouinciā in poteſtatē redigere, glorioſū quidem fuit, ſed poſſidenti inuidiam contraxiſſet tam ſpecioſum munus dediſſe perennem gloriam P. R. comparauit. Inuidiam potuit. Solent homines multa poſidentibus inuidere.

Illius uero Romanæ. Nemo eſt qui ſatis dignā laudem huic tantæ liberalitati ſuis literis accōmodare poſſit ☞ Cæleſtē ſpiritum. Hæc munificentia potius diuina q̄ humana eſt iudicanda, nam & mediocralargitio humani eſt, at uero ingentia dii donare conſueuerunt.

ASCENSIVS.

Q Veri &c. Ordo eſt. P. R. uſ. q̄d mecū i. de me laudandū. i. à quo tpe de liberalitate loq; cœperim, q; cum cōſecter munificentia ſingulorū, taceā de ſua. ſ. munificentia n. p̄ q̄ ea ponet ad ſūmā laudē eius recognoſci. i. ſi recognoſcas quē aium. i. q̄ā libalē p̄ſtiterit regib⁹, & urbibus, & gentibus. Quia oē decus p̄clari facti, reuireſcit i ſe ipſo crebra memoratiōne. Incipiens sūt narrare dicit. P. ſup. R. tribuit Aſiā captam bello, poſſidendā Attalo regi, loco muneris. i. dono, credēs īperiū urbis nr̄æ futurū eo excelſius, & ſpecioſius, ſi maluiſſet reponere ditiſſimā, atq; amœniſſimā p̄tē orbis terrarū, in bñficio ſuo. i. à ſe collato q̄ in fructuoſo. i. à ſe accepto. & ita donū felicius ſup fuit ipſa uictoria, hoc eſt felicius erat dono dediſſe Aſiā q̄ eā bello cepiſſe. quia occupaſſe multū. ſ. terrarū ſui rerū, potuit habere inuidiam, tribuiſſe. i. dono dediſſe tn̄. ſ. munus non potuit carere gloria.

OLIVERIVS.

Illius uero Romanæ, Philip. Macedoniæ & Attalus rex pergami & Rhodi, à Philippo rege iniuriis laceſſiti Ro. aduerſus regē cōcitarūt. quo facto græcis tota fiducia Ro. aduerſus philippū ſpe priſtinæ libertatis erecta, bellū intulit regi, atq; ita rex cū undiq; urgeret, pacem petere cogitur, deīn cū expoſitæ cōdōnes pacis à Ro. eſſent, repetere ſua, & Attalus, & Rhodū, & Achei, & Aetoli cepere, ſed repudiata pace philipp. bellū renouat, q tandē à Flaminio cōſu e bello ſuperatus ē. & poſt hanc uictoriā Q. Fla. conſentiente, atq; ēt iubente ſenatu, oēs græciæ urbes, q̄s philippus ſubegerat īperio, libertate donauit. Itaq; p̄ſte Græcia ferme tota, q̄ ad tantæ uictoriæ ſpectaculū conuenerat, iuſſit Flaminius p̄conem magna uoce p̄nunciare. Senatū po. q; R. & Q. Fla. īperatorē uelle, ac iubere oēs græciæ populos eſſe liberos, & imunes. ad quā uocē primo quidem græci, q a præter oīum opinionem & ſpē eueniſſe ueluti admiratione quadam attoniti, conticuerunt. deinde iuſſo precone iterare ſenatus & īperatoris edictū, tantus dicitur

ASCENSIVS.

Illius uerò &c. Recitat aliud liberalitatis P. Roma. exemplum, cuius pronunciator fuit Ti. Quin. Flaminius, dicens. Vero pro ſed nullæ literæ proſequuntur, aut potius proſequantur. i. proſequi poſſint laudibus ſatis dignis, Cæleſtem ſpiritum. i. affectum illius liberalitatis Romanæ. quam. ſ. iam proſequitur. Enim pro quia philippo rege Macedoniæ ſuperato, quum tota græcia cōueniſſet ad id ſpectaculum tam inſigne, Titus Quin. Fla. ſilentio facto ſigno tubæ, iuſſit hæc uerba. ſ. ſequentia recitari p̄ præconem. i. publicum pronunciatorem quaſi precentorē, Senatus populuſq; Roma. & Q. Fla. Imperator iubet oēs urbes Græciæ, quæ fuerunt ſub ditione philippi regis eſſe liberas, atq; imunes. ſ. à tributo pendendo. Quibus auditis, hoīes perculſi maximo & inopinato gaudio, obticuerunt primo, ueluti credentes ſe q̄ audierunt, non audiſſe. deinde p̄nunciatione preconis iterata, compleuerunt cælum. i. aer, tanta alacritate clamoris, ut conſtet idest manifeſtum ſit, certe, idest indubitanter aues quæ ſuperuolabant decidiſſe idest deorſum cecidiſſe attonitas & pauentes. Fuiſſet magni animi officium, aut munus, detraxiſſe ſeruitutem à tot capitibus captiuorū. ſ. ſingulorum, quot urbibus nobiliſſimis, & opulentiſſimis P. R. largitus eſt tunc libertatem. Ad cuius. ſ. po. Ro. maieſtatem pertinet cōmemorari nō ſolum q; ipſe tribuit, ſed etiam q; ſenſit, idest percepit alio tribuēte, ut in externis exemplis, ad quæ nunc paraſceuem facit, patebit. Enim pro quia, ut idest quemadmodū commendatio laudis cōmemoratæ eſt illic. ſ. ubi po. Ro. beneficium contulit, ita commendatio laudis redditæ eſt hic, ubi beneficium accepit, quia ſimul ſignificabitur gratiam retuliſſe.

OLIVERIVS.

Hiero

De Hierone Syracuſano, Externa.

HIero Syracuſanorum rex, audita clade, qua Romani apud Traſimenum lacum afflicti erant: trecenta millia modiorum tritici, ducenta ordei: auriq; ducenta & xl. pondo vrbi noſtræ muneri miſit. nec ignarus verecundiæ maiorum noſtrorum, ne nollent accipere: in habitum id victoriæ, formauit: vt eos religione motos, munificentia ſua vti cogeret. voluntate mittendi prius: iterum prouidentia cauendi ne remitteretur, liberalis.

De Agrigentino Gillia.

SVbnectam huic Agrigētinum Gilliam: quē propemodum ipſius liberalitatis præcordia conſtat habuiſſe. erat enim opibus excellēs: ſed multo etiā animo, q̄ diuitiis locupletior. ſemperq; in eroganda potius q̄ in contrahēda pecunia occupatus, adeo vt domus eius quaſi quædam munificentiæ officina crederetur. illinc enim publicis vſibus apta monimenta extruebantur. illinc grata populi oculis ſpectacula ædebātur. illinc epularum magnifici apparatus, libentiq; animo annonæ ſubſidia tribuebantur. & cū hæc vniuerſis, priuatim alimenta inopia laborantibus: dotes virginibus: paupertate preſſis ſubſidia: detrimentorum incurſu quaſſatis, ſolatia erogabātur. hoſpites quoq; tum vrbanis penatibus, tum etiā ruſticis tectis, benigniſſime excepti, variis muneribus ornati dimittebantur. Quodam vero tempore quingentos ſimul Gelenſium equites vi tempeſtatis in poſſeſſiones ſuas compulſos, aluit: ac veſtiuit. Quid multa? non mortalem aliquem, ſed propitiæ fortunæ benignum eſſe diceres ſinum. Ergo quod Gillias poſſidebat, omnium quaſi cōmune patrimonium erat. pro cuius ſalute, & incrementis, tum Agrigentina ciuitas, tum etiam vicinæ regiones votis excubabant. colloca e contraria parte arcas iexorabilibus clauſtris obſeratas: nonne præſtantiorem aliquanto exiſtimes illam impenſam, quàm hanc cuſtodiam?

HIero Syracuſanoꝝ rex poſt cladem Romanis illatam ad traſimenū lacū, legati ab Hierone Siciliæ rege cū muneribus & cōmeatu ingēti Romā miſſi ſunt, q ſenatui P. q; R. ſignarent, Hieronē grauiter acerbeq; tuliſſe cladem illā, cōemq; eā calamitatē exiſtimaſſe. Itaq; q̄q̄ probe ſciat magnitudinē pu. R. admirabiliorē prope in aduerſis rebus q̄ in ſecundis eſſe, miſſa tñ à ſe oia, quibus à bonis amicis, & fidelibus ſociis bella iuuari ſolent. q̄ ne accipere abnuant magnopere ſe publice orare. iam oium primū honoris grā uictoriam auream pōdo .c.xx. afferre ſe, acciperēt eam tenerentq;, & haberent propriā, & ꝑpetuā aduexiſſe ēt .ccc. millia modiorū tritici .cc. ordei. ne commeatus deeſſent, & quantū poſtea opus eſſet, & quantū iuſſiſſet ſubuecturus. milite, & equite ſcire ſe, niſi Romani latiniq; nois, nō uti p. R. leuium armatorū auxilia, ēt externa uidiſſe in caſtris Romanis. Itaq; miſſi ſunt mille ſagittariorū, ac funditorum, apta manus aduerſus baleares, & mauros, pugnaceſq; alias gentes. Ad ea dona conſilium quoq; habeant, ut ꝑtor cui Sicilia prouincia eſſet, claſſem in Africam traiceret, ut & hoſtes in terra ſua bellum haberēt, minuſq; laxamenti darentur his, ad auxilia Hannibali mittēda. à ſenatu ita rñſum eſt regi. uirū bonum egregiumq; ſociū Hieronem eſſe, atq; uno tenore, ex quo in amicitiam P. R. uenerat, fidem tenuiſſe, ac rem Romanā omni tpe & loco, munifice iuuiſſe, id perinde ac deberet gratum P. R. eſſe. aurum & à quibuſdam ciuitatibus allatū non accepiſſe P. R. gratia regis uictoriam, omenq; accipere, ſedem ei ſe dare, & dicare capitolium tēplumq; Iouis optimi maximi, in ea arce urbis Rom. ſacratam, uulentem propitiam firmā, ac ſtabilem fore P. Ro. funditores ſagittarioſq; & frumentum traditum eſt conſulibus. ‖ Hiero Syracuſarum. Hic poſtquam ſe Romanis coniunxit, fidem ſemper conſtantiſſime ſeruauit. ‖ Victoriæ, ſub imagine coronæ, dea uictoria pingebatur apud antiquos. ‖ Voluntate mittendi, Dupliciter modo liberalis fuit, & q libentiſſimo animo miſit, & quia ꝓuidit, ut acciperentur munera.

ASCENSIVS.

HIero rex Syracuſanorū audita clade .i. poſtq̄ audiuerat cladē. q̄ Romani erant afflicti .ſ. ab Hannibale apud lacū Traſimenū, miſit muneri .i. dono, urbi noſtræ .ccc. millia modiorū tritici .cc. ſ millia modiorum ordei, & ducenta ac quinquaginta, alii tñ legunt .xl. pondo .i. libras, auri. nec ignarus .i. gnarus uerecundiæ, hoc eſt cognoſcens uerecundiā maiorū noſtrorū .i. priſcorū Romanoꝝ, qui tunc erant, formauit id .i. aurum in habitū .i. effigiem uictoriæ .ſ. deæ, ne nollent. i. ut non recuſarent accipere, ut cogeret eos motos religione. i. metu mali ominis, ſi uictoria non admitterent, uti munificētia ſua. ens ſup. liberalis prius .i. priore loco, & ut dñt uice, uolūtate .i. pp uoluntatē mittendi, & iterū .i. ſecundario, aut ſecūda (ut dñt) uice ꝓuidentia cauendi .i. ꝓſpiciendi ne remitteretur.

OLIVERIVS.

SVbnectam huic Agrigentinum. Huius hoīs liberalitatē Vale. ſic ambitioſe deſcribit, ut alia expoſitione non indiget, nam per oēs eius munificentiæ gradus quodāmodo incedit, & diligentiſſime recenſet oia eius liberalitatis officia ſatis uero conſtat hunc fuiſſe non magis opibus q̄ liberalitate præſtantē. ‖ Agrigentinū, de agrigenio. eſt autem agrigentum ciuitas Siciliæ, q̄ græce dr̄ agragas. Vir. lib. iii. Aen. Arduus inde agragas. ‖ Animo locupletior. q̄a plus ai habebat q̄ diuitiarū, r ā multo magis intentus erat in diſtribuendis opibus q̄ comparandis. ‖ Officinæ. nam ſicut i officinis uenalia continentur, ſic in domo huius, uenalis liberalitas habebatur. ‖ Latenti annonæ. Nam in penuria rerum à multis occultatur annona, uel q̄a exigua eſt, & nō apparet ‖ Detrimentorū incurſu, His, q̄ impetu incōmodorū afflicti eēnt, benigne ſuccurrebat. ‖ Ruſticis tectis, Eſt diffinitio uillæ ‖ Gelēſium, Gelenſes à Gela Fluuio dicti. eſt aūt Gela fluuius Siciliæ à quo oppidū q ꝑterfluit denominatū eſt. Vir. lib. iii. Aen. Apparet Camerina ꝓcul, campiq; Geloni, imaniſq; Gela Fluuii de nūie dicta. Ouid. lib. Faſt. iiii. & te uerticibus nō adeunde Gela. ‖ Sinum, receptaculū. ‖ Annonæ frugis, eo q ſingulo anno renouatur. ‖ Colloca è cō. parte. Hoc eſt ex una parte pone auaritiam, ex altera liberalitatem, tū intelliges quantum liberalitas præſtet auaritiæ.

ASCENSIVS.

SVbnectam huic .ſ. Hierōi, Gilliā Agrigentinū .ſ. principē ciuium, quem cōſtat habuiſſe ꝓpemodū i. ferme præcordia .i. uicinas cordi ſedes ipſius liberalitatis .q.d. non ſolū liberalem fuiſſe, ſed pene liberalitatem ipſam, ita ut eam præcipue dilexerit. Erat .n. excellens opibus, ſed locupletior ēt multo aio q̄ diuitiis, & occupatus ſemp potius in pecunia erogāda .i. expendēda dono, & ita dilatanda, q̄ contrahenda .i. coaceruanda, & ita cōſtringenda, adeo ut domus eius crederetur quaſi quædam officina munificentiæ. Enim pro q̄a, monimenta .i. egregia ædificia, aut munimenta, q̄ fortalitia uocāt, apta uſibus publicis, extruebātur illinc, i. ex illius domo. Spectacula grata .i. accepta oculis populi, ædebantur illinc .i. ex eadē illius domo. Magnifici apparatus epulaꝝ, & ſubſidia tribuebantur annonæ .i. q dieſt uictualibus, lubenti aio (q ad mentū non parū facit) uel ut legit c. li. (quē libenter ſequor) annonæ latenti .i. in occulto habitæ, ut carior eſſet. illinc .i. ex domo illius, & cū .ſ. ita eſſet. q hæc .i. huiuſmodi alimenta. erogabantur priuato, & nō publico munere, uniuerſis laborātibus iopia, & ſup dotes .i. ſubleuamentū onerū mrimonialiū, q̄ uxor ad maritū fert, erogabātur priuatī uirginibus .ſ. adultis & paupibus, & ſubſidia erogabātur ꝓſſis .i. oppſſis paupetate, & ſolatia erogabantur q̄ſſatis .i. freq̄nter cōcuſſis, incurſu .i. ꝓprouiſo ipetu detrimētoꝝ .i. dānoꝝ, hoſpites quoq; excepti benigne, tū i. ꝓti, penatibus .i. ædibus urbanis .i. q̄s i urbe agrigētia hūt, tū .i. ꝓtiēt tectis ruſticis .i. uillarum eius, dimittebantur .ſ. ab eo ornati uariis muneribus. Vero pro ſed, aluit ac ueſtiuit quodā tpe, ſimul .i. una, q̄ngentos

egtes Gelenſiū.i.natos non longe à Gela Fluuio Siciliæ in oppido eiuſdē nois, cōpulſos in ſuas poſſeſſiones ui tēpeſtatis. Quid multa ſup.afferā teſtimonia liberalitatis eius?tu diceres.i.dicere poſſes, Gilliā ſup.non eſſe aliquē mortalem, ſed benignū ſinū.i.fomentū fortunæ ꝓpitiæ.ſ.q̇ fouet, non q̇ fouetur clementer. Ergo quia talis erat, id qd̄ Gillias poſſidebat, erat quaſi patrimoniū cōe oium, pro cuius ſalute.i.cōſeruatione, & incremētis.ſ.bonorum, tū.i.ſimul ciuitas Agrigētina, tū ēt regiones uicinæ, excubabant.i. uigilabant, & intentæ erant uotis. Colloca ē contrario.i.aduerſa parte, archas obſeratas.i.clauſas clauſtris.i.clauſuris ac feris, inexorabilibus.i.ad nullas præces aperiendis, noſne exiſtimes.i.iudices, illam.ſ.tā nobilem Gilliæ impenſam eſſe præſtantiorem aliq̄to, q̄ hanc cuſtodiam?q.d.haud dubie, ſi iuſte moeum prætia æſtimare uelis.

℄ Explicit liber Quartus.



℄ Valerii Maximi Liber Quintus.

℄ De Humanitate.

IBERALITATI, quas aptiores comites quàm humanitatem, & clementiam dederi? quoniam idem genus laudis expetunt. quarū prima inopia, proxia occupatione, tertia ancipiti fortuna ꝓſtaretur. cumq̄ neſcias, quā maxie probes: eius tn̄ commendatio præcurrere videt̄: cui nomen ex ipſo numie q̄ſitum eſt. Ante oia tn̄ hūaniſſima, & clemētiſſima ſenatus acta referā. Qui cum Carthaginienſiū legati ad captiuos redimendos in Vrbē veniſſent: protinus his, nulla pecunia accepta: reddidit iuuenes numerum duum millium & ſeptingentorum quadragintatrium explentes. tm̄ hoſtium exercitum dimiſſum: tantam pecuniam contēptam: tot punicis iniuriis veniam datam: ipſos legatos obſtupuiſſe arbitror: ac ſecū dixiſſe. O munificentiam gentis Romanæ deorū benignitati æquādam. O etiam noſtram legationem ſupra vota felicem. nā beneficium qd̄ nunq̄ dediſſemus: accepimus.

OLIVERIVS.

LIberalitati, quas aptiores. Hic quintus liber ē q in ſeptē diuiditur capitula, in quoꝝ primo agitur de humanitate, & clemētia, humanitas in charitate uerſatur, clementia in remiſſione acceptæ iniuriæ. ſed ꝓfatur in hoc principio more ſuo Val & rōnē oñdit, cur hoc capitulū ſuperiori coniungat. ⁋ Quarū prima.ſ.liberalitas, q̇ indigentibus ſuccurrit uñ aīt, præſtatur inopia, qm̄ aduerſus inopes maxime liberales eſſe debemus. ⁋ Proxia oc. Scda.ſ. humanitas, eſt .n. humanitas charitas ex ai teneritudine ꝓueniēs. ⁋ Occupatione, ꝓuentione ⁋ Tertia ſ. clemētia. ⁋ Ancipiti for. qa clementia eſt accepta iniuria, ai impetū reprimere, ideo ancipiti fortuna, qa ei⁹ qui te offenderit uita, in dubio eſt. ⁋ Eius cō. qa liberalitas clementiæ, & humanitati uƚ ante ponenda. ⁋ Ex ip. nu. ſ. libero patre, à quo libertas, & liberalitas dicta eſt. ⁋ Ante oia aūt. De humanitate dicit Po. R. q̄ erga Carthaginienſes hoſtes acerrimos uſus eſt prio pu. bel. ꝗ ductu & auſpitio M. Attilii geſtū fuit. in quo magnū captiuorū numerū multis ptis uictoriis, multiſq; cladibus illatis Carthaginienſibus cōtraxerat, & Romā miſerat, quos oēs Romani Cartha. cōdonarunt. fuerunt aūt ad duūmilium ſeptingentorū. xl. trium numerū. inſuper ēt legatos, qui ad eos redimendos cū grādi pecunia uenerāt, ſpreta pecunia, benigne hoſpitio publico ſuſceperunt, oēſq; acceptas iniurias, Cartha. remiſerunt. q̄ quidē tanta fuit humanitas, ut ipſi legati præ admiratione obſtupuerūt. ⁋ O ſup uota felicē, Quia plus accepimus q̄ obtiere ſpabamus. ASCEN.

LIberalitati &c. Eodem ſtilo, quo titulos & capita colligare ſolet, ēt libros colligat. aptitudinem uidelicet tranſitus à præcedentibus ad ſequentia cōmendat, eius qd̄ dicere parat præfatione declarando, ut hoc loco cum ordine lucebit. Ordo aūt eſt Quas comites aptiores.i.conuenientiores quàm humanitatē, & clementiā, dederim.i.dare poſſim liberalitati? q.d. ut uideo nullas (Vtitur aūt fœminino genere, qa ea cōia, quæ natura adiectiua ſunt, genus ab adiuncto accipiūt, tā tacito q̄ expræſſo. quo circa, quum de liberalitatis q̄ fœminini repreſentat ſexū comitibus loquatur, & fœminis fœminæ magis quadrēt. dixit q̄s comites, dicēdo aūt comites quodāmodo inferiores eſſe innuit ꝗ & in fine huius præfatiōis clarius docet) Quoniā ſup. humanitas, & clementia expetūt idē genus laudis, qd̄ ſ. liberalitas. Quarū.ſ. triū pria utpotè liberalitas, ꝓſtatur.i. exhibetur, & impenditur. ſup. in inopia.i. rerū, & auxilii carē ua. ꝓxima.i. ꝓxime dicta humanitas ſup. ꝓſtatur in occupatione i. ꝓuentione, & oppſſione. tertia. ſ. clementia ꝓſtatur ſup. i fortuna ancipiti.i. dubia & periculoſa. quumq;.i. & quū neſcias, quā.i. haꝝ trium affectionū humanarum tu ꝓbes.i. aliquis probare, hoc eſt cōmendare, ſeu approbare poſſit, ac debeat maxime, tn̄ eius.ſ. liberalitatis cōmēdatio uƚ præcurrere.i. curſu locū honeſtiorē cæteris anticipare, cuius nomē eſt q̄ſitū i ꝑtum ex ipſo numie ſ. Liberi patris, q liber dictus ē ab effectu uini, ꝗ liberos curis & libere loq̄ntes facit, & liberalis, ꝗ ſit lætitiæ dator, uñ Aeñ. i. Adſit lætitiæ Bacchus dator, & bona Iuno. ad liberales .n. ptinet hilaria inſtruere cōuiuia. Hoc aūt mō fere legitur, & intelligitur hic textus. Et ut dixi, ex eo ꝗ humanitatē, & clemētiā liberalitatis comites dixit, uƚ liberalitatem cæteris prætuliſſe. Verumtn̄ aliis, qa in ꝓfatione eius, de quo dicturus eſt, commendare ſolet excellentiā, uƚ ꝗ hic humanitatem cæteris ꝓlatā uelit, & ꝗ legendum ſit ex ipſo hoie, qa ab hoie humanus, uñ humanitas dƚ. Ante oia autē. Alii legunt añ oia tn̄. quoꝝ lectio uƚ approbare opinionem illorū, q ſentiunt, ab authore liberalitatem cæteris ꝓlatā, ut ſit. Quamuis humanitas, & clemētia ꝓclara ſunt mentiū ornamēta, tn̄ ego referā añ oia acta ſenatus humaniſſima &c. legentes ante oia aūt. uñ ſic intelligere, ut humanitatem cæteris præferat, & dicat, referā aūt ante oia, acta ſenatus humaniſſima, & clementiſſima. Qui ſ. ſenatus cū legati Cartha. ueniſſent in urbem, hoc eſt Romā ad redimendos captiuos, reddidit protinus his. ſ. legatis iuuenes explentes numerū duūmiliū & ſeptingentorū quadragintatrium, nulla pecunia accepta, hoc ē gratis. Ego arbitror (inquit author) legatos ipſos obſtupuiſſe, tm̄ exercitū hoſtiū dimiſſum. ſ. e captiuitate, tantā pecuniam,

quantā

quantã ꝑ illorum redemptione accipere potuiſſet, cõtemptã ſup. eſſe, & ueniã datã tot iniuriis punicis.i.pœnis, hoc eſt ipſis Cartha. illatã. ac arbitror legatos dixiſſe ſecũ. O munificẽtiã gentis Romanæ æquãdã benignitati deorũ, o ẽt legationem nſam felicem ſupra uota.i.ſupra q̃ ſperabamus, nam acceptimus bñficium, qđ nunquam dediſſemus.

Ro. cũ multis equitibus miſſus à patre, eãiam debellata prouincia, & finito bello ab imperatore Ro. remitteretur ad patrẽ, ui tẽpeſtatis compulſus eſt, & graui morbo correptus. qđ ubi ſenatui nunciatũ eſt, eò quæſtorem continuo miſerunt, qui adoleſcentis ualetudinem diligentiſſime curaret, & oĩa q̃ illi, atq; uniuerſo comitatui ſuo neceſſaria forent abundantiſſime

OLIVERIVS.

Illud quoq; nõ paruum. Syphax numidiæ rex opulentiſſimus fuit, quẽ.ii.pu.bel. Scipio deuicit, & in triũphũ duxit. Fuit aũt in numidia tantæ potentiæ, ut eius amicitiã & ſocietatẽ, Romani pariter, & Cartha. ſummo ſtudio, & conteñtione cõq̃ſierint, ut à eo bello maximũ ad uictoriã momentum eſſe uideretur, q̃bus ille ſe adiunxiſſet. Itaq; tm̃ eius maieſtati duo potẽtiſſimi in terris populi tribuere, Ro. & Cart. ut uno tpe, & Scipio iperator ad amicitiã eius petẽdã, relicta prouĩcia Hiſpa. exercituq; cũ duabus quinq̃remibus in Afri. traiecerit, & Haſdrubal pœnorũ dux, nõ ipſe mõ ad eũ uenerit, ſed filiam quoq; ultro illi nuptũ dederit, q̃bus nuptiis à rõana ſocietate defecit, ſicut plan us & diffuſi' dicturi ſumus in.. de mut. cãus, & fortunæ. hunc igit ſyphacẽ à Scip. uictũ, & captiuũ romam miſſum, tiburi ĩ cuſtodia hñdũ ſenatus curauit, ibiq; mortuũ publico & regio funere efferendũ cenſuit. q̃ q̃dẽ hũanitate, & clementia in Perſã quoq; Macedoniæ regẽ, quẽ Pau. Aemi. uictũ duxerat in triũphũ, us' ẽ.

ACSENSIVS.

Illud quoq; qđ ſequitur eſt indiciũ non puũ.i.ingentis p liptotẽ, hũanitatis, ſenat' ſ. roma. Enĩ pro q̃a, cenſuit Syphacẽ quondã opulentiſſimũ regẽ numidiæ mortuũ captiuũ in cuſtodia (honeſte dicit ꝑ carcere) Tiburi.ſ. apud Tibur, & bñ pi pnuntiãt nomẽ tertiæ in loco, efferendũ.i. ad ſepulchrũ, aut rogũ ferẽdũ, funere publico i. ipenſa facta ad põpã funeris ex publico, ut adiiceret dono uitæ, nã cũ ſtatim necare potuiſſet, uiuũ in cuſtodia teneri maluit, ſed forte qđ apte tacet, i triũphum Scip. reſeruatum, honorem ſepulturæ.

De Senatu Romano.

Illud quoq; non paruum humanitatis Senatus, inditium eſt. Siphacem enim quondam opulentiſſimum Numidiæ regem, captiuum in cuſtodia Tiburi, mortuum publico funere cenſuit efferendum: vt vitæ dono, honorem ſepulturæ adiiceret.

De Eiuſdem Senatus Clementia.

Conſimili q; clementia in Perſe vſus eſt. nã cum Albæ, in qua cuſtodiæ cã relegatus erat: deceſſiſſet: Quæſtorem miſit: qui eũ publico funere efferret: ne reliquias regias iacere inhonoratas pateretur. hoſtibus hæc: & miſeris, & fato functis officia regibus erogata. illa amicis, & felicibus, & viuis tributa ſunt.

De eodem Senatu in Filium Maſiniſſæ.

Confecto Macedonico bello Muſicanes maſiniſſæ filius, cum equitibus, quos in præſidium Ro. adduxerat. ab imperatore Paulo ad patrem remiſſus, tempeſtate claſſe diſperſa, Brunduſium æger delatus eſt. qđ vbi ſenatus agnouit: cõtinuo illo quæſtorẽ ire iuſſit: cuius cura, & hoſpitium adoleſcenti expediretur: & omnia, quæ ad valetudinem opus eſſent: præberentur. impenſæq; liberaliter tum ipſi, tũ toti comitatui præſtarentur. naues etiam, vt proſpicerentur: quibus ipſe bene, ac tuto cum ſuis in Africam traiiceretur. eqtibus ſingulas libras argenti, & quingenos ſextertios dari imperauit, q̃ tam prompta, & tam exquiſita patrum C. humanitas, efficere potuit: Vt etiam ſi expiraſſet adoleſcens, æquore aĩo deſyderium eius pater toleraret.

De Eodem in Pruſiam.

Idem ſenatus, cum ad gratulandum ſibi Pruſiam Bithyniæ regem Perſe deuicto venire audiſſet: obuiam illi Pu. Cornelium Scipio. Quæſtorem Capuam miſit. cenſuitq;, ut ei domus Romæ, quãoptima conduceretur, & copiæ, non ſolum ipſi, ſed etiam comitibus eius publice præberentur. In eoq; excipiendo tota vrbs vnius humani amici vultum habuit. Ita qui amãtiſſimus noſtri venerat: duplicata erga nos beneuolentia in regnum ſuum reuerſus eſt.

ſubminiſtraret, claſſem reficeret & liberatum cum muneribus ad patrem tuto remittendũ curaret. eſt ut Maſiniſſæ numidæ regis filius, quem amiciſſimũ P. R. fuiſſe conſtat & in amicitia uſq; ad ultimũ ſui fati diem ꝑmaſiſſe. Muſocanes uero eius filius mortuus anteq̃ pater. ❡ Delatus, neceſſitate compulſus.ſ. ui tempeſtatis, nã inter deferri & uenire hoc intereſt, q̃ uoluntate uenimus, neceſſitate deferimur. ❡ Illo, ad eũ locũ.ſ. brunduſium. ❡ Quæ opus eſt. Dicimus opus ẽ mihi hac re, & hæc res, & huius rei, ſed hoc ultimũ rarũ eſt. ❡ Quingentos ſe. q̃nq̃ginta ſextertia. & notandũ, q̃ d. hoc ſextertiũ, & hic ſextertius, ut hoc loco maſculini generis, apud alios neutri. Mar. annus abit biſquina dabit ſextert. 2 dixit. eſt aũt ſextertiũ dipondius & ſemis, pondo uero libelam continet, ergo ſextertiũ duas libras & ſemis hẽt, teſte Var. & à ſemis & tertius dictus eſt ſextertius, ſiue ſextertiũ, nã ſic quoq; dicimus dipõdius eẽ, & dipondiũ. ❡ Quæ tã prõpta. Hæc tanta, inq̃t, hũanitas ſenatus potuit ẽt patrẽ ab filii interitus dolore ipatienti reuocare, ſi forte eo tpe Muſocanes obiiſſet. ❡ Deſyderiũ eius.i. mortẽ. Vñ deſideratũ dicimus mortuũ, quo uerbo utit frequenter Iu. cellus, ut co dic. q̃tuor milia deſyderata ſũt.

ASCENSIVS.

Confecto Macedõico bello.i. poſtq̃ bellũ Macedõicũ erat finitũ ex ſnia P. R. Muſicanes, ſeu ut alii ſcribunt Muſocanes filius Maſiniſſæ regis Numidiæ p. R. amiciſſimi, remiſſus cũ eqtibus, quos adduxerat in p̃ſidiũ.i. ꝑtectionẽ, & honeſtũ auxiliũ R. ad patrẽ.ſ.ſuũ Maſiniſſam ab pau.ſ. Aemi. ipa. claſſe ſup. eius q̃ ue

ASCEN.

Conſimili q; &c. Senatus ſup. ro. uſus eſt cõſimili clemẽtia in Perſa rege Macedoniæ à P. Aemi in triumphum ducto. Nã cũ deceſſiſſet.i. mortuus eẽt albæ i. in eo oppido, unũ Ro. fuere oriundi, in q̃.i. in qđ oppidũ Perſa, aut perſes aut perſeus (tribus.n. uocibus illis nomẽ eius uariatũ legimus) relegatus erat cã cuſtodiæ, miſit q̃ſtorẽ.i. publicæ pecuniæ receptorẽ & cuſtodẽ, q efferret i efferendũ curaret, eũ.ſ. perſam, funere publico.i. publica ipenſa inſtructo, ne pateretur reliquias regias.i. eius qui aliq̃ñ rex fuerat, iacere ihonoratas i. ſine honore ſepulturæ. Hæc.ſ. iã dicta officia erogata ſunt hoſtibus.ſ. Cartha. & regibus miſeris, & functis fato.i. defunctis munere uitæ, uidelicet Syphaci & perſæ. illa.ſ. quæ dicturus ẽ, tributa ſunt amicis, & felicibus, & uiuis.

OLIVERIVS.

Confecto Macedoniæ bello. Hoc fuit bellum Macedonicũ, qđ contra Perſem geſſit Pau. Aemilius, ut ſæpe dictum eſt. Nã Muſocanes Maſiniſſæ regis filius in auxilium

hebat domũ, diſpſa tẽpeſtate.i. ꝑ tẽpeſtatẽ ſubortã in mari, delatus eſt æger.i. aio & corpe male affecto, Brũd.i. ad illud oppidũ littorale. Qđ ubi ſenatus agnouit, iuſſit cõtinuo q̃ſtorẽ.i. ærarii ut dixi diſpẽſatorẽ, ire illo.i. illuc, ſ. eſt Brũd. cuius cura.i. ut ei' cura & ſimul, hoſpitiũ expediret.i. expedire pareẽ adoleſcẽti.ſ. Muſocani, & oĩa q̃ eẽnt opus ad ualetudinẽ.i. curandã, ꝑberẽtur ſup. ei, & ipẽſæ ꝑſtarent liberaliter tũ.i. ſiĩ' ipſi.ſ. adoleſcẽti, tũ.i. ſimul, toti cõitatui. & ẽt ut naues ꝑſpicerẽtur.i. ꝑuidereparentur aut cõficerentur, q̃bus ipſe.ſ. dictus adoleſcens traiiceretur in Afri. cũ ſuis, bñ.i. cõmode, ac tuto.ſ. à ui tẽpeſtatis. & iperauit ſingulas libras argenti, & q̃ngentos ſeſtertios dari eqtibus. q̃ hũanitas pꝛum cõſc.i. tã prõpta, & tã exq̃ſita.i. ſingularis, potuit efficere, ut ẽt ſi adoleſcens.ſ. filius Maſiniſſæ expiraſſet, pr eius toleraret.i. pateretur, deſyderiũ.i. carentiã eius aio æquore.i. minus commoto. THEOPHILVS.

Muſicanes. q̃dam ueteres codices habent Muſocanes, alii Muſoſones.

OLIVERIVS.

Idem ſenatus cum non minori humanitate uſus fuiſſe uĩ

ſenatus in pruſiam Bithyniæ regem, q gratulatũ Romã uenerat de uictoria quam ex perſis rege ſuperato glorioſiſſimam cõparauerant Romani. nã illi more maiorũ q̃ſtorem obuiam miſit, publicũ Romanæ hoſpitiũ pro regis dignitate paratum conduxit, copiã rerũ oĩum illi comitibuſq; ſuis præbuit, illũ deniq; tota ciuitas cũ ſumma lætitia, & alacritate ſuſcepit, ut nõ de uictoria gratulatũ ueniſſe, ſed à uictoria ſuperbum rediiſſe cognoſceres.

aut conici poſſit, eũ Romæ aliq̃n fuiſſe. qd ſatis admirari nõ poſſum. cum res tãta foret, q̃ à ſenatu magnopere curaretur, & ad Pompeium pertinere maxĩe uideretur, pp tabulas teſti depoſitas. omitto q Cæſar tunc eũ puerũ ætate fuiſſe oſtẽdit, cũ Pompeius ad eum profugit, Valerius uero iuuenem appellat. quare cum hæc oĩa obſcura, & incerta mihi eſſe uideantur, aliis excutienda relinquã.

ℭ De eodem in Ptolemæum.

NEc Aegyptus quidem Romanæ humanitatis expers fuit. Rex enim Pto. à minore fratre regno ſpoliatus, petendi auxilii gratia eum paucis admodum ſeruis ſqualore obſitus Romam venerat: ac ſe in hoſpitium Alexandrini pictoris cõtulerat. Id poſtq̃ ſenatui relatum eſt: accerſito iuuene, q̃ potuit accurata excuſatione vſus eſt: q nec Quæſtorem illi more maiorum obuiam miſiſſet: nec publico hoſpitio eum accepiſſet. eaq; non ſua negligentia, ſed ipſius ſubito, & clandeſtino aduentu facta dixit. & illum è curia ſubito ad publicos penates deduxit: hortatuſq; eſt: vt depoſitis ſordibus, adeundi ipſius diem peteret. quinetiam curæ habuit: vti munera ei per Quæſtorem quotidie darẽtur. his gradibus officiorum, iacentem ad regium faſtigiũ euexit, effecitq;, vt plus ſpei in auxilio Po. R. quã metus in ſua fortuna reponeret.

ℭ De Lucio Cornelio.

ATq; vt ab vniuerſis patribus. C. ad ſingulos veniam. L. Cornelius COS. primo punico bello: cum Olbiam oppidũ cepiſſet: pro quo fortiſſime pugnãs Hãno dux Carthaginienſium occiderat: corpus eius è tabernaculo ſuo amplo funere extulit. nec dubitauit hoſtis exequias ipſe celebrare. eam demum victoriã & apud deos, & apud homines minimũ inuidiæ habituram credens, quæ plurimũ humanitatis habuiſſet.

ASCENSIVS.

IDem ſenatus cum audiſſet Pruſiam regẽ Bithyniæ uenire. i. Romã ad gratulãdũ, id eſt gratæ felicitatis, ac uictoriæ alum uerbis indicandum, Perſe. ſ. rege Macedoniæ deuicto. i. poſtq̃ Perſen deuicerat Pau. Aemi. miſit pub. cor. Sci. q̃ſtorẽ obuiam illi Capuam. ſ. uſq;, & cenſuit, ut domus q̃ optima cõduceretur ei Romæ, & copiæ. i. largæ facultates ſũptus faciundi pberentur, non ſolum ipſi. ſ. regi, ſed ẽt comitibus eius publice. i. è publico ærario. Et tota urbs, id eſt ciuitas Ro. habuit in eo excipiendo. i. eminẽter, & pompoſe recipiendo, uulgum. i. ſpẽm unius amici humani. Itaq; pruſias uenerat amantiſſimus noſtri, & reuerſus eſt in regnum ſuum beneuolentia duplicata erga nos.

THEOPHILVS.

PErſæ de. Vetera exẽplaria legunt per ſe, nec habent deuicto.

OLIVERIVS.

NEc Aegyptus quidem. Adeo impenſa fuit Romã. humanitas, ut longe, lateq; porrecta nõ arctiores q̃ iperium terminos habuiſſe uideatur, non contenta finibus Bithyniæ in Aegiptũ uſq; peruenit. nam ptole. à minore fratre regno cõſpiratiõe pulſus, Romã auxilii petendi gr̃a profectus, multa Romanæ liberalitatis teſtimonia cepit. nã cũ miſer & ſordidus pter regiã dignitatem eũ paucis admodum ſeruis clã urbem ingreſſus, in priuatũ hoſpitiũ ſe cõtuliſſet, continuo ſenatus re cognita illũ ad ſe iuſſit acciri. & excuſatione facta q nõ illi more maiorũ q̃ſtorẽ obuiã miſiſſent, ad publicũ hoſpitiũ deduxit, eiq; quotidie munera dari p q̃ſtorem iuſſit. ſunt q uelint hunc fuiſſe ptol. ultimũ oĩum, cognomento Dionv. Auletæ filiũ q põ. iuſſit occidi, cuius opibus, & authoritate fuerat eius pr̃ p Gabiniũ reſtitutus in regnũ, qd ex Cæſ. cõmentariis de Alexandrino bello colligi poſſe dñi, ubi h̃ inſcripta ſunt. In teſtõ Ptol. pr̃is, hæredes erant ſcripti ex duobus filiis maior, & ex duabus ea, q̃ antecedebat. hæc uti fierent p oẽs deos pq; fœdera q̃ Romæ feciſſet, eodem teſtõ Ptol. pop. R. obteſtabatur. tabulæ teſti unæ p legatos eius Romã erant allatæ, ut in ærario ponerentur q̃ cũ pp occupationes publicas poni non potuiſſent, apud Põ. ſũt depoſitæ. alteræ eodem exemplo relictæ atq; obſignatæ, Alexandriæ pferebantur. ex q̃bus uerbis cõiici poſſe dñi, à minore fratre p cõſpiratiõem regno pulſum. qd ego nec affirmare, nec oĩno refellere auſim. q̃ppe q huius hiſtoriæ certũ adhuc auctorem nõ inuenerĩ. uerũ illd me mouet, q̃uo reſtitutus fuerit, & cur Põ. patrocinio nõ fuerit uſus, cũ apud illũ teſti tabulæ eſſent depoſitæ. aut ſi uſus, cur à Val. cæteriſq; auctibus, ingratitudinis nõ dãnatus, cũ pñonẽ ſuũ iuſſerit occidi. extat pterea apud ipſum quem authorẽ referũt Cæſ. eiſdẽ cõmẽtariis, ad hunc ipſum ptol. põ. legatio q̃ (poſt pharſalicã pfligationem i Aegyptũ pfectus) ab hoc puero aduerſus Cæſ. opẽ ſupplicite iplorat, & eum p erogata trĩ patri beneficia rogat, ut Alexandria recipiatur. ubi ne uerbũ quidẽ facit, ex quo intelligi

Obſitus, Circundatus ſqualore immunditia. eſt Squalor immundities, ac deformitas, quæ nimio mœrore innaſcitur.

ASCENSIVS.

NEc æg. q f. exp. hu. Ro. enim pro q a ptole. rex Aegypti, ſpoliatus regno à fratre minore. ſ. natu, uenerat Ro. cũ paucis admodũ ſeruis, gratia petendi auxilii, obſitus i. obductus ſqualore, id eſt ſitu, & immunditia contracta ex incultu, ac contulerat ſe in hoſpitiũ pictoris Alexandri. i. Alexandriæ orti. poſtq̃ id relatũ eſt ſenatui, iuuene. ſ. ptole accerſito. i. uocato in curiã, uſus eſt excuſatiõe q̃ i. q̃tum potuit accurata, q. i. quia nec miſiſſet illi obuiam q̃ſtorẽ. i. diſpenſatorẽ, & cuſtodẽ ærarii more maiorum, id eſt ut maiores Syphaci, pruſiæ, & aliis facere ſoliti erant, nec accepiſſet eum hoſpitio publico, ut pruſiã acceptũ iã dixerat, & dixit ea. ſ. duo delicta, q nec obuiam proceſſiſſet nec hoſpitio publico accepiſſet eſſe facta non ſua negligentia, ſed aduentu illius ſubito, & clãdeſtino. i. latente, & occulto & ſup ſenatus deduxit illum ſubito è curia ad publicos pẽates, & hortatus eſt ut ſordibus. ſ. ſqualore & ſitum depoſitis, peteret diem adeundi ipſius. i. ſui hoc eſt ſenatus, quinetiam. i. inſup, ſenatus habuit curæ. i. cura aut ad curã ſuã, uti. i. ut, munera darentur ei quotidie p q̃ſtorem, q̃bus. ſ. ſumptum quotidianũ faceret. & ſup. ſenatus euexit his gradibus. i. bñficiis per gradum ipenſis, aut his bñficiis offõ graduum fungentibus, ſup. Ptol. iacentem. ſ. oppſſum calamitate ſua, ad faſtigium. i. culmen regiũ. & fecit ut Ptole reponeret plus ſpei. ſ. de recuperando regno, in auxilio. p. R. q̃ metus in fortuna ſua. ſ. tam aduerſa, ut à minore natu pelleretur.

OLIVERIVS.

ATq; ut ab uniuerſis. poſtq̃ de publica Ro. humanitate dixit, nunc ad priuatã uniuſcuiuſq; dicendã tranſgreditur. & primo de L. Cor. conſule. qui primo punico bello Hannonem Carthaginiẽſium ducem, qui in propugnatione ciuitatis Olbiæ fortiter dimicãs occubuerat, digniſſimo funere curauit efferi, tanquam non ille hoſtis, ſed P. R. ſocius, & amicus extitiſſet. nam uictoria q̃to plus humanitatis habuerit, tanto minus inuidiæ contraxerit. Olbiam opp. inuenio tria huius nois oppida. Vnum teſte Stra. in Maſſilienſi agro. alterũ eodem teſte in Scithia, q etiã Berta ciuitas dicebatur. Tertium teſte Soli. in. c. de homine. in Sardinia. Dicit. n. hic, Yphides Hiolaum creat, q Sardiniã ingreſſus palantes incolarum animos ad concordiam eblanditus, Olbiam atq; alia græca oppida extruxit.

ASCENSIVS.

ATq; ut ueniam ab uniuerſis patribus cõſcriptis ad ſingulos. ſ. ſenatores. L. Corne. conſul primo bello punico, cum. i. quãdo cepiſſet Olbiam. ſ. oppidũ Sardiniæ pro quo Hanno dux Car. pugnans fortiſſime occiderat i. interfectus erat, extulit corpus eius. ſ. Hãnonis tabernaculo ſuo quia in caſtris erat, funere amplo, ſumptuoſo, nec dubitauit ipſe. ſ.

S.l. q dſit in propria pſuna, celebrare exequias hoſtis, credens eam demum .i. præciſe victoriam, habituram minimum .i. minimam partem inuidiæ, & apud deos, & apud homines, quæ habuiſſet plurimum humanitatis. tur, ut ſupra diximus, ſed ab aliis.

¶ De Quinto Criſpino.

QVid de Q. Criſpino loquar? cuius humanitatem potentiſſimi affectus, ira, atque gloria quatere non potuerunt. Badium campanum, & hoſpitio benigniſſime domi ſuæ exceperat, & aduerſa valetudine correptum attentiſſima cura recreauerat: à quo poſt illam nefariam campanorum defectionem in acie ad pugnam prouocatus: cum & viribus corporis, & animi virtutibus aliquanto eſſet ſuperior: monere ingratum, quàm vincere maluit. nam quid agis inquit, demens? aut quò te praua cupiditas tranſuerſum rapit? parum habes publica impietate furere: niſi etiam priuata lapſus fueris. vnus tibi Romanorum videlicet Quintius placet: in quo ſceleſta exerceas arma? cuius penatibus: & honoris viciſſitudinem, & ſalutem tuam debes. at me fœdus amicitiæ, Diique hoſpitales, ſancta noſtro ſanguini, veſtris pectoribus vilia pignora, hoſtili certamine congredi tecum vetant. quin etiam ſi in cõcurſu exercituũ fortuito vmbonis mei impulſu proſtratum agnouiſſem: applicatum iam ceruicibus tuis mucronẽ reuocaſſem. tuum ergo crimen ſit: hoſpitem occidere voluiſſe, meum, non eris hoſpes occiſus. proinde aliam, qua occidas, dexteram quære, quã mea te ſeruare didicit. dedit vtrique cœleſte numen debitum exitum: ſiquidem in eo prælio Badius obtruncatus eſt, Quintius inſigni pugna clarus euaſit.

¶ De Marco Marcello.

AGe Marci Marcelli clementia, quàm clarum, & quàm memorabile exemplum haberi debet: qui captis à ſe Syracuſis, in arce earum conſtitit: vt vrbis modo opulentiſſimæ, tunc afflictæ fortunam, ex alto cerneret. Cæterum caſum eius lugubrẽ intuens, fletum cohibere nõ potuit. quem ſiquis ignarus vir aſpexiſſet: alterius victoriã eſſe credidiſſet. Itaque Syracuſana ciuitas maxima clade tua aliquid admiſtum gratulationis habuiſti: quia ſi tibi incolumi ſtare ſas non erat: leuiter ſub tam manſueto victore cecidiſti.

OLIVERIVS.

QVid de Q. Criſpino? Hoc fuit ſecundo pu. bel. cum capua obſideretur à Ro. nã T. Q. Criſp. Bad. campanus hoſpes erat pſamiliari hoſpitio cõiunctus. creuerat ẽt cõſuetudo, q æger Romæ apud Criſp. Ba. ante defectionem campanã liberaliter comiterque curatus fuerat. tũ Badius pgreſſus ãn ſtationes, q̃ pro porta ſtabant, uocari criſpinũ iuſſit, qd ubi eſt criſpino nunciatũ, ratus colloquium amicũ & familiare q̃ri, manente memoria, ẽt in diſſidio publicorũ fœderũ priuati iuris, paulũ à cæteris pceſſit. poſtq̃ in cõſpectum uenit, puoco te, inqt Badius, ad pugnã ò criſpine cõſcendamus equos, & uter ſit melior decernamus, ſummotis aliis ad ea criſp. nec ſibi, nec illi ait hoſtes deeſſe, in qbus uirtutẽ oſtendant. ſibi ẽt ſi in acie occurrerit, declinaturũ ne hoſpitali cæde, dexteram uiolet, conuerſuſque abibat. n. uero ferocius tũ cãpanus increpat molliciem, & ignauiã, & ſe digna probra in inſontem iacere, hoſpitalem hoſtem appellans, ſimulantemque parcere, cum ſciat ſe non parẽ eſſe, ſi parum publicis fœderibus ruptis, non direpta ſimul & priuata iura eſſe putat, Bad. campanum. T. Qu. criſp. R palam omnibus & duobus exercitibus renunciare hoſpitiũ, nihil ſibi cum eo conſociatũ, nihil fœderatũ hoſpiti cum hoſte, cuius patriã & pẽates publicos oppugnatũ ueniſſet. ſi uir eſſet congrederetur. diu cunctantẽ criſ. ptulere turmales, ne impune inſultare cãpanum pateretur. itaque tm moratus, dũ iperatores cõſuleret, pmitterent ne ſibi extra ordinẽ in puocantẽ hoſtẽ pugnare, pmiſſu eorum, arma cepit, equũ conſcendit, & Bad. nole cõpellans, ad pugnã euocauit. nulla mora à cãpano facta eſt, Infeſtis eqs, haſtiſque cõcurrunt. criſ. ſup ſcutũ ſiniſtrũ hũerũ Bad haſta trãſfixit, ſuperque delapſum cũ uulnere, equo deſiluit, ut ad pedes iacẽtẽ cõficeret. Ba priuſq̃ opprimeretur, parma atque equo relictis, ad ſuos aufugit, cri. equũ, armaque capta, & cruentã cuſpidã oſtans, cũ magna laude, & gratulatione militũ ad conſules eſt deductus, laudatuſque ibi magnifice & donis dõatus ẽ. ¶ Ira & gloria contra hoſtẽ, à quo puocaretur ad ſingulare certamẽ, gl'ia deuicto glorioſo hoſte ¶ Valetudine cor. morbo iplicitũ, nã ualetudo mediũ uocabulũ eſt, q tã in bona q̃ in malo pte accipitur, uñ recepit adiectiuũ, ut dicatur bõa ualetudo, & mala ualetudo. ¶ Cura, diligẽtia, uel cura p curatiõe poſuit, q̃ ppria medicoꝝ ẽ. ¶ Trãſuerſum, A recto offõ declinantẽ. ¶ Publica imp qa oẽs à ſocietate dfeciſtis. ¶ Salutẽ tuã, qa te ægrotũ domi ſuſcepi. ¶ Dii ho. quoꝝ princeps eſt Iup. Vir. Iupiter hoſpitibus nam te dare iura loquuntur. ¶ Sancta, inuiolata Roma. ſanguini ¶ Vmbonis, clypei, eſt ãt umbo media pars clypei. ¶ Obtruncatus eſt, nõ à criſpino, nã aufugit anteq̃ oppꝰ mere

ASCENSIVS.

QVid loquar de Q. Criſpino? cuius humanitatem ira atque gloria potentiſſimi affectus i. quæ ualentiſſimæ affectiones in homine ſunt, non potuerũt quatere i. cõcutere, aut loco ſuo mouere. Is ſup. & i. ſimul exceperat benigniſſime domi ſuæ hoſpitio Badiũ campanum. ſ. natione, & recreauerat attentiſſima cura ſupp. ipſum correptum ualetudine aduerſa. A quo puocatus in acie ad pugnã. ſ. ſingularẽ, poſt illã nefariã defectionem campanorum. ſ. à Ro. ad Hanniba. cum Q. criſpinus eſſet ſupior. l. q̃ Badius aliquanto &. i. ſimul uiribus corpis, & uirtutibus ai, tñ ſup. maluit monere ingratũ q̃ uincere. Nam. ſ. Quintius inqt. ò demens ſup. Badi qd agis. i. q̃ rem paras, aut quo cupiditas. ſ. gloriæ praua. i. iniq̃ rapit te tranſuerſum. i. extra ſemitã recti, & honeſti exorbitatẽ? Hẽs. i. reputas parũ furere. i. q inſanis publica impietate. i. q̃ oẽs campani (q ad hoſtẽ Ro. iperii defecerunt p ſummã dementiã, quia Ro. tm pepercerant iperii honorẽ, Hãni. ab eis, ſi uictor euaſiſſet, & rẽ, & libertatẽ ablaturꝰ erat) niſi ẽt lapſus fueris, priuata. i. tibi propria impietate, quia contra ius hoſpitalitatis, q Ioui cura eſt? Videlicet. exprobatiua uox eſt. Q. ſ. Criſp. hoſpes tuus (Loquitur autem de ſe honeſte ut ſæpe admonui, in tertia pſona) unus ideſt ſolus Ro. i. ẽ tot Romanis, qui in exercitu erãt, placet tibi, i quo (dicere poſſet in quem) exerceas arma ſceleſta ideſt ſcelere cõtaminata? Cuius penatibus. i. domui, aut hoſpitio, tu debes & i. ſimul uiciſſitudinẽ honoris, q ab eo honorifice ſuſceptꝰ, & eũ honorifice ſuſcipe, dignus iudicatus, & ſalutẽ tuã, qa ualetudine confectum curãdũ duxerat. At fœdus amicitiæ, & dii hoſpitales, quorum princeps Iupiter eſt, appoſitone pignora ſancta nřo. i. ro. ſãguini, & pignora uilia pectoribus uřis, uetant me congredi tecũ certamine hoſtili. Quinẽt. i inſup ſi in fortuito. i. caſu concurſu exercituũ, agnouiſſem te proſtratũ, impulſu umbonis. i. mediæ & ita extenſioris ptis clypei mei, ego reuocaſſem. i. retraxiſſem mucronẽ applicatum iam. ſ. priuſq̃ te nouiſſem, ceruicibus tuis (ſic antiq. Nã hortenſius primus ceruicẽ ſingulariter declinauit authore Fabio) Ergo uoluiſſe occidere hoſpitẽ ſit tuum crimen, tu non eris hoſpes occiſus, meum. ſ. crimẽ. pinde. i. & ideo, q̃re aliam dexteram, qua occidas. i. cadas in mortẽ, qm̃ mea. i. dextera didicit ſeruare te pp Hoſpitalitatem uidelicet. Numen cœleſte p̃cipue Iouis, dedit utrique. ſ. hoſpitũ exitũ ſ. certaminis debitum. Siqdẽ Badius obtruncatus eſt in eo p̃lio, non tñ in eo certamine ſingulari, qa cũ pbris & cõuiciis uictus Quintius in certamen deſcendiſſet, & Bad. ẽ equo excuſſiſſet, ille fuga tunc qdem ſalutẽ inuenit, ſed paulòpoſt occiſus eſt, Quintius euaſit clarus pugna inſigni. i. inſigniter contra Badium obita.

OLIVERIVS.

AGe M. Mar. clementia. Marcel. conſul romanus cũ diu obſediſſet Syracuſas, tãdẽ urbem illam cepit, cũ aliiſ

De Q. Metello.

QVintus uero Metel. celtibericũ in hiſpania gerens bellum, cum vrbẽ cẽtobricam obſideret, etiam admota machina partem muri, quæ ſola cõuelli poterat: diſiecturus uideretur: humanitatem propinquæ victoriæ prætulit. Nã cum Rethogenis filios, qui ad eum tranſierat: Cẽtobricenſes machinæ ictibus obiecissent: ne pueri in conſpectu patris crudelis genere mortis conſumerentur: q̃q̃ ipſe Rethogenes negabat eſſe impedimento: quo minus etiam per exitum ſanguinis ſui expugnationẽ perageret: ab obſidione diſceſſit. Quo quidem tam clementi facto. & ſi non vnius ciuitatis mœnia, omnium tamen Celtiberarum vrbium animos cœpit. effecit'q;, vt ad redigendas eas in ditionem Po. Roma. non multis ſibi obſidionibus opus eſſet.

De Africano poſteriore.

AFricani quoq; poſterioris humanitas ſpecioſe, lateq;, patuit. Expugnata eñi Carthagine circa Siciliæ ciuitates literas miſit. vt ornamenta templorum ſuorum à pœnis rapta, per legatos recuperarent: In'q; priſtinis ſedibus reponenda curarẽt. Beneficiũ Diis, atq; hominibus pariter acceptum. Huic facto par eiuſdem viri humanitas. à Quæſtore ſuo haſtæ ſubiectos captiuos vẽdente: puer eximiæ formæ, & liberalis habitus miſſus eſt. De quo cum exploraſſet numidam eſſe: orbum relictum à patre, educatum apud auunculum Maſiniſſam, eo ignorante immaturam aduerſus Romanos ingreſſum militiam: & errori illius veniam dandam: & amicitiæ regis fideliſſimi Po. Ro. debitam venerationem tribuendam exiſtimauit. Itaq; puerum annulo, fibulaq; aurea, & tunica laticlauia, hiſpano'q; ſagulo, & ornato equo donatum, datis qui eum proſequerentur equitibus, ad Maſiniſſam remiſit. eos victoriæ maximos fructus ratus, diis templorũ ornamenta Romanos, regibus ſanguinem ſuum reſtituere.

duitate laboris, tũ ẽt proditione. cũ igitur mœnia ingreſſus eſt ſuperioribus locis, urbem ferme oium illa tempeſtate pulcherrimã ſubiectam oculis uidit, illachrymaſſe dr̃, parti gaudio tantæ pperatæ rei, partim uetuſta gloria urbis. Athenienſiũ claſſes demerſæ, & duo ingentes exercitus, cũ duobus clariſſimis ducibus deiecti occurebant. tot bella Carthaginienſibus tãto cum diſcrimine geſta, tot iam opulenti tyrãni. regeſq;, præter cæteros Hiero, cũ recentiſſima memoria rerũ, tum ante oĩa (q̃ uirtus ei fortuna q; ſua dederit) beneficiis in Po. ro. inſignis. ea cum uniuerſa occurrerent aĩo, ſubiretq; cogitatio iam illa momento horæ arſura oĩa, & ad cineres reditura, priuſq̃ ſigna archarius admoueret, p̃miſit Syracuſanos, qui intra Romanũ præſidium aufugerant, ut alloquio leni pellicerent hoſtes ad dandam urbem, q; obtinere nequiuit. ☞ Fletũ eo. Lachrymis tẽperare. ☞ Itaq; ſyr. ci. Apoſtrophat ad urbem Syracuſarũ dicens, illud tibi non paruæ conſolationis eſſe debuit in tua clade grauiſſima, q; cum tua fata ferrent ut caderes, ſub manſuetiſſimo uictore cecideris.

ASCENSIVS.

AGe, adhortandi uox, clementia. M. Marc. q̃ i. q̃tum clarũ, quamq;. i. & q̃tum memorabile, exemplum debet hr̃i q. d. maxime clarũ, & memorabile, utpotẽ q ſyracuſis urbe opulentiſſima in Sicilia captis à ſe, conſtitit in arce. i. ſumma munitione & ut (dñt) fortilitio earũ, ut cerneret ex alto fortunã urbis, modo. i. paulo ante opulentiſſimæ, tunc afflictæ. Cæterũ. i. ſed ipſe intuens caſum eius lugubrẽ, nõ potuit cohibere fletũ, quẽ. ſ. fletũ, ſi qa uir ignarus. ſ. qd ſit pcere ſubiectis, & debellare ſuperbos, atq; ita ſtrenuum eſſe in rebelles, & clementẽ in ſe uictos fatentes, aſpexiſſet, credidiſſet uictoriã rẽ alterius. Itaq; ò ciuitas Syracuſana. tu habuiſti ſup. in maxima clade tua aliquid gratulationis. i. quo tibi gratulari poſſis, q a ſi fas nõ erat tibi ſtare incolumi, cecidiſti leniter. i. tráq̃le ſub tã manſueto uictore.

OLIVERIVS.

Cento-brica urbs.

QVintus uero Metel. Fuit Q. Metelli hũanitas magna & laude digniſſima. q cũ eſſet conſul in ea parte Hiſpaniæ, q̃ Celtiberia dr̃, in eaq; bellũ gerens Centobricã urbẽ obſideret, & pariter oppugnaret, machináq; mœnibus admoueret, iã maximã ptẽ, que euerti facile poterat diſiecturus erat. q; ubi uiderũt oppidani Rethogenis filios, q ad Ro. defecerat, mœnibus oppoſuerũt, ut ruina murorũ, pueri in conſpectu pr̃is ad defectionis ultionẽ obruerentur. qd ubi ſenſit Metellus, continuo ab oppugnatione diſceſſit, ſuadente & hortante Rethogene, ut p filiorũ mortẽ urbem expugnaret, inceptũq; pageret. maluit. n. Metel. hoſtiũ aíos, et urbẽ, manſuetudine & uirtute ſupare, q̃ ulla crudelitate ſubigere, q; ẽt fecit. nã hac humãitate pellecti populi, & urbes Hiſpaniæ ſponte in deditionẽ uenerunt.

ASCENSIVS.

QVintus uero Metellus gerens in Hiſpania bellũ Celtibericũ cũ obſideret urbẽ Centobricã. ſ. noie, & iã uideret diſiecturus machina. ſ. bellica, admota. i. applicita partẽ muri, quæ pars poterat ſola conuelli. i. machinis ſolo æquari, prætulit uictoriæ propinq̃ humanitatẽ. Nam cum Cẽtobriceñ. ſ. populi obiecisſent ictibus Machinæ filius Rethogenis, ſeu Rethoginis, utrumq;. n. legi. i. illius uiri clariſſimi in ea ciuitate, q tranſierat ad eũ. ſ. Metel. ne pueri cõſumarentur in conſpectu patris gñe crudelis mortis. ſ. à machina illatæ, diſceſſit ab obſidione, q̃q̃ ipſe Rethogenes negabat eſſe impedimento, quo minus. i. ut nõ peragerct expugnationem. i. captionẽ urbis, ẽt per exitũ. i. exitium, aut emiſſion ſanguinis ſui, hoc eſt per necẽ liberorum ſuorũ. Quo quidẽ facto tam clementi Metel. & ſi nõ cepit mœnia unius ciuitatis, tñ cœpit. i. ad beneuolentiam traxit aíos oium urbium, pro ciuium (nã urbes proprie nõ utuntur ratione, cũ ſint ipſa edificia) celtiberarũ. i. celtibericarũ, & effecit, ut nõ eſſet ſibi opus multis obſidionibus ad redigendas eas. ſ. urbes celtibericas in ditionem Po. Ro.

THEOPHILVS.

CEntobricã. Supra tñ appellant Cõtrebiã. ☞ Sanguini ſui, Nã ſemẽ humanũ. ſanguis eſt purgatus, ut Agri. & Var. ſentiunt.

OLIVERIVS.

AFricani quoq; poſterioris. Non minus ſpecioſa & ampla fuit Africani poſterioris humanitas, qui capta Cartha. p literas oium Siciliæ populorũ legatos acciuit, q ſuæ q ſq; ciuitatis ornamenta, q̃ illis Cartha. iure belli rapuiſſẽt, reciperent, & in ſua q ſq; tẽpla reportarẽt. eadẽ hũanitate uſus in Maſiniſſæ regis nepotẽ, q rege inſcio in punica caſtra, militiãq; Cartha. profectus, à Ro. captus cũ cæteris captiuis, cum ſub haſta uenderetur, cognitus à Scip. multis muneribus donatus, ad auunculũ cũ digniſſimis comitibus remiſſus eſt. ☞ Rapta, Quæ pœni tribus bellis rapuerant. ☞ Beneficiũ, Laudat hanc humanitatẽ Africani Val. ☞ Huic Facto par Haſtæ ſubiectos, Qui publice uendebantur. ☞ Errori illius ueniam, ignoſcẽdum eſſe adoleſcentiæ. ☞ Annulo, Sic enim mos erat ingenuos pueros annulo ornari. ☞ Fibula, Qua in humeris militaria ueſtis nectebatur ☞ Tunica la. i. tunica intexta clauis aureis latioribus, ſic enim Feſtus Põp refert. ☞ Hiſpano ſagulo, Sagulũ ueſtis militaris, qua utũtur Hiſpani, uirgata, & uerſicolore, & eſt diminutiuũ à ſago. Virg. Virgatis lucent ſagis. ☞ Diis ornamenta, Vt ſiculis reddidit. ☞ Regibus ſanguinem, Vt in hoc exemplo nepotis Maſiniſſæ. Laticlauium.

ASCENSIVS.

AFricani &c. Ordo eſt Humanitas quoq; Africani. ſ. Scipionis poſterioris patuit ſpecioſe, & late. Expugnata enim Carthagine miſit literas circa ciuitates Siciliæ, ut recuperarent p legatos ornamenta templorũ ſuorum capta à pœnis, & curarẽt ea reponenda in ſedibus priſtinis, appoſitoriæ bñficium. i. q; bñfactum eius ſup. fuit acceptũ pariter diis, atq; hominibus. huic &c. Humanitas eiuſdẽ uiri. ſ. Scipionis minoris eſt par. i. ſimilis, & æqualis, huic facto. ſ. iam dicto. Puer eximiæ formæ, & habitus, ideſt diſpoſitiõis corporalis, liberalis,

liberalis.i.qualis liberalibus, ac liberis & ingenuis eſſe ſolet, miſſus ſupple ad eum à quæſtore ſuo, uendente captiuos ſubiectos haſtæ i.ſub haſta plus offerenti. de quo.ſ.puero, quũ Scip. explocaſſet.i.explorando quis, & cuius eſſet, cognouiſſet eſſe Numidam.i.è regno Maſiniſſæ, relictum orbum à patre & educatum apud Maſi. auunculum.i.fratrem matris eius & ingreſſum militiam immaturam, quia ipſe imaturus erat aduerſus Romanos, eo.ſ. Maſi. ignorante, exiſtimauit.i.cenſuit, &.i.ſimul ueniam dandã errori illius.ſ.pueri, qui per ignorantiam peccauerat, & uenerationem debitam inbuendã amicitiæ regis fidiſſimi P. R. Itaq; remiſit ad Maſiniſſã puerum donatum.i.dono ornatum annulo.ſ.aureo, & fibula aurea, & tunica laticlauia, q̃ li patritii Romæ utebantur, & ſagulo.i. indumento militari, Hiſpano .i. quo Hiſpani tunc utebantur, & equo ornato ſ. phaleris & aliis ornamẽtis, datis .i.aſſignatis equitibus, qui proſequerentur eum ratus (ideſt arbitrat' eos.ſ quos dicet) eẽ maximos fructus uictoriæ, utpotẽ Romanos reſtituere, ideſt, ſi Romani reſtituerent diis ornamenta templorum, ut fecerat ſ Sicilia. & regibus (ut nunc fecit Maſiniſſæ) ſuum ſanguinem.

mentis Romani imperii, & alleuauit dextra manu conatum procumbere.i.ſe demittere ad genua.ſ. Lucii. & exhortatus ẽ ad ſpem.ſ.recuperandi regni, aut ſalutis conſeruandæ, ſermone grato.i. ad hoc idoneo, aut graio.i.græco, & fecit etiam eum introductum in tabernaculum.i.tentorium imperatorium ſedere in conſilio.i.dum conſilium haberet, proximũ ſuo lateri. nec iudicauit indignum honore menſæ, quinetiã ad menſam ſuam eum aſſidere fecit. De cuius facti commendatione dicit ſic author. Proponatur in cõſpicuo.i.loco ad uidendum apto acies, q̃ pſes pſtratus eſt, & contextus harum rerũ quas retuli.i.facta clementiæ, aut hũanitatis Pauli in eum, hoies.ſ q utrunq; uidebunt dubitabunt, utro ſpectaculo delectentur magis, an .ſ.quo pſes uictus eſt, an quo ſic tractatus poſtq̃ uictus. Nã ſi egregiũ eſt abiicere.i.ſubiugare hoſtẽ, nõ tñ ẽ minus laudabile ſcire miſereri ifelicis.

De L. Paulo

LVcii etiam Pauli in tali genere laudis memoria apprehendenda eſt. qui, quum Perſen parui temporis momento captiuũ ex rege ad ſe adduci audiſſet: occurrit ei Ro. impii decoratus ornamentis: ornatumq; ad genua procumbere dextra manu alleuauit. ſermoneq; grato ad ſpem exhortatus eſt, introductum etiam in tabernaculum, lateri ſuo proximũ in conſilio ſedere fecit. nec honore menſæ indignum iudicauit. proponatur in conſpicuo acies, qua proſtratus eſt Perſes, & harum rerum, quas retuli, contextus: vtro magis ſpectaculo delectẽtur homines dubitabunt. nam ſi egregium eſt hoſtem abiicere: non minus tamen laudabile infelicis ſcire miſereri.

De Cn. Pompeio.

HAec L. Pauli humanitas admonet me ne de Cn. Pomp. clementia taceam. regem Armeniæ Tigranem, qui & per ſe magna cum po. Ro. bella geſſerat, & infeſtiſſimum vrbi noſtræ mithridatem ponto pulſum viribus ſuis protexerat: in conſpectu ſuo diutius iacere ſupplicẽ paſſus nõ ẽ. ſed benignis verbis recreatum, diadema: quod abiecerat: capiti reponere iuſſit. certiſq; rebus imperatis in priſtinũ fortunæ habitum reſtituit. æq̃ pulchrum eſſe iudicans, & uincere reges, & facere. Quàm præclarũ tributæ humanitatis ſpecimen Cn. Pompeius: q̃ miſerabile deſyderatæ idem euaſit exemplũ: nã qui Tigranis tempora inſigni regio texerat: eius caput tribus coronis triumphalibus ſpoliatum, in ſummo terrarum orbe, nuſquam ſepulturæ locũ habuit. ſed abſciſſum à corpore, inops rogi, nefarium ægyptię perfidiæ portatum munus eſt: etiã ipſi victori miſerabile. ut enim id Cæſar aſpexit oblitus hoſtis, ſoceri vultum induit: ac Pompeio tum proprias, tum etiam filiæ ſuæ lachrymas reddidit. Caput etiã plurimis, & prætioſiſſimis odoribus cremandum curauit. quod ſi non tam manſuetus animus diuini principis extitiſſet: paulo ante Romani imperii columen habitum (ſic mortalium negotia fortuna uerſat) inhumatum iacuiſſet.

THEOPHILVS.

MEminit huius rei M. Tullius in Verrem.

OLIVERIVS.

Perſes Macedo nũ rex à Paulo captus.

LVcii quoq; Pauli. Non eſt, inquit, Lucius Paulus in tali uirtutis genere ſua laude defraudandus, qui eximiam humanitatem ſuam in Perſam Macedoniæ regem declarauit, quem cum captiuũ ad ſe audiſſet adduci, ei occurrit cum inſignibus imperii, tã quam honoris gratia illi regi nõ captiuo prodiret obuiam. uolentemq; ſe ad imperatoris genua proſternere, non ſuſtinuit. & quibus potuit uerbis conſolatus eſt, & ad ſpem hortatus. ſibiq; ſemper in tabernaculo proximum haberi uoluit. fuit autem captus Perſes à Cn. Octauio, cũ duobus filiis, Alexan. & Philip. dum fugeret in Samothraciam cum decẽ millibus talentum, quos ad conſulem Aemilium Paulum deduxit Octauius. ſ Grato ſer. Alii habent. græco ſermone, & putant tunc etiam apud Roma. uiguiſſe literas græcas, & paulum hortatum fuiſſe perſam uerbis binis græcis ut diceret εὐ πίστευε βασιλεῦ bene ſpera ò rex. ſ Proponatur in conſpicuo. Ex cõparatione oñdit. Vtra laudabilior fuerit, pauli Aemilii uictoria, an eiuſdem hũnitas. ſ In conſpicuo. in aperto, in ꝓpatulo, ut uideri poſſit, hinc humanitas, inde uictoria.

OLIVERIVS

HAec L. pauli humanitas admonet. Cũ Mithridates à Pomp. è prouincia pulſus ad Tigranẽ in armeniæ confugiſſet, eũ perſequẽs Põpe. celeriter in armeniã contendit. à Tigrane iuniore qui à pře defecerat, accerſitus. Tigranes uero ſenior, audito Põp. aduentu, cognitaq; eius clemẽtia moribuſq; ſuauiſſimis, ſpe maxima fretus, ad Pomp. ut ſeſe dedat, ipſe peruenit. Põp. ubi caſtris iam adeſſe regem audiuit, duos lictores obuiã miſit, qui regi nunciarent, ut equo deſcẽderet, pedibuſq; Romanum imperatorẽ adiret, ꝙ nemo unquam ad eam diem peregrinus equo inſidens Romana caſtra introiſſet, quibus nõ ſolũ facile paruit, ſed enſem quoq; nudatũ illis tradidit, & pompe. inermis adiuit. cuius cũ añ ora ſtetiſſet coronã è capite dẽptã añ illius pedes proiecit, deiñ qđ turpiſſimũ fuit ſe ad põ. genua ꝓſternere uoluit, ut ab eo ſupplex erroris ueniã peteret, ni pueniſſet põp. q eũ dextra porrecta erexit, iuſſitq; apud ſeſe æquatũ ſella inſidere, & ut ſingulari hũanitate pditus erat, nõ ſolũ ſibi ſupplicẽ rẽ ſuſtinuit, ſed ſuis ornatũ iſignibus, i regnũ, de quo eiectus fuerat reſtituit. huius ãt belli cã teſte Cic. põpeiana fuit, ꝙ Mithridatẽ regẽ põti à L. Lucul. regno pulſum, nõ ſolũ ad ſe ſugientẽ benigne ſuſcepit, ſed ſuis ẽt opibus i regnũ reſtituere uoluit. nã igenti exercitu cõpacato poſt aliquot clades acceptas, tandem copias Romanas uictrices trucidauit, & grauiſſimã Romanis cladem intulit. ſ Ponto.i.inſula, q̃ tenebat Mithridates. ſ Benignis. quia bono illum animo eſſe iuſſit. ſ Quã præclarum. Pompeius quidem hoc humanitatis ſpecimen dedit, ſed ipſe poſtea fuit deſideratæ humanitatis exemplum. cum à L. Septimio & Achilla Ptolemæi ſatellitibus occiſus eſt, iubente rege. hiſtoria nota eſt in ſuperioribus, ſed quamobrem inducat exemplum pompeii, hæc eſt ratio, quia ſubſequitur humanitas Iulii Cæſaris, qui cum Alexandriam ueniſſet, & ei Theodorus ptolemæi præceptor

Pompeius ab Achilla Septimio q; trucidatus

ASCENSIVS.

LVcii &c. Memoria quoq; pau ſ. æmilii eſt apphendenda in tali gñe laudis, q quũ audiuiſſet pſen adduci ad ſe captiuũ ex rege.i.q iã fuerat rex Macedoniæ, momento pui tpis, q a iter regem & captiuũ ſola interfuit manus ini ectio, occurrit.i.celeriter obuiam proceſſit ei decoratus orna-

Pompei caput regis nomine obtuliſſet, lachrymas cōtinere non potuit uiſo generis ſui capite. ſ Inſigni re. Diademate. Tribus co quia totiens triumphauit, primo quidem de Africa quam auſpitiis L. Sillæ ſubegit cum eſſet annorū. xxiiii. ut qdā tradunt miſſus contra Domicium. deinde triumphauit de Sertorio, uel de piratis, qui mare totum infeſtabant, qđ bellū xlviii. diebus cōfecit, poſtremo de mithridate. ſ Victori miſerabil em, qđ uictorē ad miſerationē moueſ poſſet. Soceri uultū, Eo uultu quo añ, cū eēt ſocer, aſpicere ſolebat. ſ Columen, ſuſtentaculum, nec inuenitur niſi in nominati uo & accuſatiuo.

ASCENSIVS.

HAec hūanitas L. Pau. admonet me, ne taceā de clementia Cn. Pompeii. Is ſup. paſſus nō ē, Tigranem regem Armeniæ, q geſſerat, & .i. ſimul p ſe .i. per proprias uires & propria auſpicia, magna bella cum P. R. & protexerat uiribus ſuis Mithridatem infeſtiſſimum. i. maximā uim inferentem urbi noſtræ, pulſum .i. eiectum Ponto, cuius rex fuerat, non eſt dico paſſus, eum iacere diutius ſupplicem in cōſpectu ſuo, ſed iuſſit recreatum .i. refocillatū benignis uerbis. reponere capiti, .i. in caput ſuum, diadema .i. inſigne regis apud armenios, q faſciā, cui corona imponebatur, quidam eſſe uolunt, quod .ſ. diadema abiecerat. & reſtituit eum in priſtinum .i. priorem habitum fortunæ .i. conditionis, certis .i. quibuſdam rebus imperatis .i. ex imperiis illi iniunctis. Iudicans eſſe æque pulchrū & uincere reges, & facere .ſ. reges, quæ duo in uno fecit. Quā præclarum &c. Facta comparatione de felicitate, & infelicitate Pompeii, ſubinfert humanitatem Caii Cæſaris in eum, qui uiſo eius capite lachrymis nō abſtinuit, quas tamen, aut gaudii, aut ſimulati amoris Lucanus interpretatur. Ordo eſt quā. i. quantum præclarum ſpecimen .i. exemplū humanitatis tributæ ſ. Tigrani, ſup. fuit Cneus Pom, tam .i. tantum miſerabile euaſit idem exemplum humanitatis deſyderatæ .ſ. erga eū. i. quia caruit (nam deſyderatur, quod abeſt, unde deſyderatos in bello dicimus interfectos, eo q cum non compareant, dū exercitus poſt prælium recenſetur, deſyderantur) Nam caput eius q texerat .i. redimiuerat ſ. tempora capitis Tigranis ſ. regis Armeniæ, Inſigni regio .i. diademate, ſpoliatum .i. poſtquam per mortem erat ſpoliatum tribus coronis triumphalibus, quater triumphauerat, nuſquam habuit locum ſepulturæ in ſummo orbe terrarum, uidelicet in ægypto, ſed abſciſum à corpore à Septimio & Achilla, inops .i. expers rogi crematur portatum eſt .ſ. ad Cæſarem munus nefarium perfidiæ ægyptiæ (qa eius opera reſtitutus fuerat Ptolemæus, unde hic genitus erat in regnum ægypti) miſerabile etiam ipſi uictori uidelicet Cæſari. Enim pro quia ut i. poſtq̄ Cæſar aſpexit id, oblitus hoſtis, ideſt q eius hoſtis fuerat, induit uultum ſoceri, qui aliquando fuerat .ſ. dum Iulia uiuebat, ac reddidit lachrymas tum proprias i. debitas Pompeio tam inclyto imperatori, tū filiæ .ſ. Iuliæ, q̄ illi nupſerat, & illum tantum dilexerat, ut uiſa eius tunica ſanguinolenta, interfectum uerita, abortum feceritt, ſibiq mortis cauſa fuerit. Curauit etiā caput Pompeii cremandum ſup. cum plurimis, & ſpecioſiſſimis odoribus .i. aromatum ſpeciebus, & unguentis. Quod, ſi animus diuini principis uidelicet Iulii in deos paulopoſt (ut adulatio fallax mentita eſt) transferendi, non exuiſſet iam manſuetus, caput habitum paulo ante columen .i. ſummum decus Romani imperii iacuiſſet inhumatum. Sic .i. uſq adeo, aut eum in modū fortuna uerſat negocia mortaliū.

THEOPHILVS

TIgranem. Hæc eadem Plutarchus & Dionyſi. In uita Pompeii. ſ In ſummo terrarum orbe. Vetuſta aliquot exemplaria legunt in ſuo modo terrarum orbe. qui ſenſus aptior eſt.

De Cæſare.

CAtonis quoq morte Cæſar audita, & ſe inuidere illius gloriæ, & illum ſuæ inuidiſſe dixit patrimoniumq eius liberis ipſius incolume ſeruauit: & Hercule diuinorum Cæſaris operum non parua pars Catonis ſalus fuiſſet.

De M. Antonio, & M. Bruto.

MArci autem Antonii animus talis humanitatis intellectu non caruit. Mar. enim Bruti corpus liberto ſuo ſepeliendum tradidit: quoq honoratius cremaretur: iniici ei ſuum paludamentum iuſſit, iacentem non hoſtem, ſed ciuem, depoſito exiſtimans odio. cumq interceptum à liberto paludamentum comperiſſet: ira percitus, protinus i eum animaduertit: hac ante præfatione uſus. Quid tu? ignoraſti cuius tibi uiri ſepulturam commiſerim? fortem, piamq eius victoriam philippicam libenter Dii viderunt, ſed ne iſta quidem generoſiſſimæ indignationis verba, inuiti audierunt.

OLIVERIVS.

CAtonis quoq morte. Hic fuit cato uticenſis. qui ſe uticæ interfecit, ubi de rep. deſperatum eſſe cognouit. maluit enim in libertate mori quàm in Cæſaris uenire poteſtatem. Cæſar igitur audita catonis morte dixiſſe fertur, & ſe catonis gloriæ inuidere, & catonem ſuæ pariter inuidiſſe. uerum hac uſus eſt humanitate, ut catonis bona liberis eius intacta reddiderit. Fuit āt cæſar præcipuū Romanæ clementiæ & humanitatis exemplum, adeo ut inter reliquas eius uirtutes, hæc ueluti princeps potiſſimū celebretur ad penitentiā uſq clementem fuiſſe dicit Pli. Ci. quoq in oratione pro M. Mar. miris laudibus eius humanitatē extollit. Soli. in ca. de hoie dicit. Cæſar fuit benignitate adeo pdit° ut quos armis ſubegerat, clementia magis uinceret. ſ Et Hercule diuinorum cæſaris operum non parua pars, catonis ſalus fuiſſet. Ratio cur cæſar inuiderit catonis gloriæ, quia nō mediocrem gloriā conſecutus eēt, ſi Catonē ſeruaſſet incolumen. quod profecto magnope cōcupiuit, nam hunc & Ciceronem duo clariſſima Rom. urbis lumina, ſemper ſaluos & incolumes deſyderauit. *(Catõis uticenſis mors)*

ASCENSIVS.

CAtonis &c. Affert cōſimile eiuſdē exēp. dicēs. Cæſ. ſu. dixit quoq .i. ēt audita morte Catu. ſ. Vticēſis, q ſe uiriliter interemerat. q glorioſum illi putabant, ſed diuus Augu. longe uerius, & ſanctius æſtimat, uitioq nō puo illi dat, & .i. ſimul ſe inuidere gloriæ illius .ſ. Cato. qa tum illius uincere nō potuit, & illū .ſ. catonē inuidiſſe gloriæ ſuæ. ſ. Cæſ. hoc dicēris, qa multū gloriæ acceſſiſſet Cæſa. ſi de illo triūphaſſet, aut illū cōſeruaſſet, & ſeruauit patrimoniū eius .ſ catonis icolume .i. inuiolatū, liberis ipſius Et Hercule ſalus catonis .i. ſi catonē cōſeruare potuiſſet, fuiſſet, nō pua, imo igens pars diuinorum operum cæſaris.

OLIVERIVS.

MArci ēt Ant aius. Hoc fuit bello ciuili, qđ geſſit An. cōtra Brutū & caſſiū cæſa. interfectores. ubi pfligatis reip. ptibus, Brut. ne ueniret i ptātē Ant. ſibiipſi mortē cōſciuit. Ant. igitur ubi cognouit Brutū ſibi mortē intuliſſe, paludamētū ſuū exuit, & liberto dedit, q ſup defūcti corpus iponeret, ut honoratius crematetur. q ille, cū intercepiſſet, grauī ſupplicio affectus ē ab Ant. ſ Intellectu, qa intellexit, cuiuſmodi eēt humanitas in hoſte ſeruāda. Philippicā quā i cāpis Philippicis Brutū uicit Anto.

ASCENSIVS.

MArci &c. Ordo ē Aius ēt Marci Ant. nō caruit intellectu talis hūanitatis. tradidit. n. corpus M Bruti ſepeliēdū liberto ſuo, aut Antonii aut Bruti. queq; .i. & quo (Sūt. n duæ pticulæ) ſup. corpus eius ut crematetur honoratius, iuſſit paludamētū .i. indumētū ipiale quo Brutus i bello uſus fuerat, iniici ei .ſ. corpi Bruti. Oli. intelligit de paludamēto Ant. q uero ſimile nō ē, neq Anto. deruiſſet, neq iā aptū Bruto iuiſſet. dubiū tñ eſt, utrius fuerit libertus, eo q dicit cōmiſeri. exiſt mās odio depoſito, iacentē nō hoſtē, ſed ciuē. & quū cōpiſſet paludamētū intercepū à liberto, eo q puoſum erat, pcitus ira, animaduertit protinus in eū morte .i. puniuit eum morte, uſus ante .ſ. quàm eum puniret hac præfatione. Quid tu? ſup feciſti? ignoraſti cuius uiri ſ. pulturam ego commiſerim tibi? q. d.

biſq.d.debebas patroni tui uirtutē non ignoraſſe. Dii uiderūt libentecſortem, & piam ob ultionem Cæſaris uictoriā Philippicam.i.in philippis habitam eius.ſ.Marci Antonii, ſed ne quidem inuiti audierunt iſta uerba generoſiſſimæ indignationis.ſ.in libertum.

exercitum ad ſe iuſſit acciri, & ſingulis dextram porrexit, qđ nō mediocrehumanitatis ſpecimē fuit poſtea uero mortuus eſt. Fato oppreſſa, Iam morte correpta, quia uenenum per uenas diffuſum erat. Spiritu, q̄a ſpiritus perexiguus erat, humanitas uero magna.

OLIVERIVS.

COmmemoratione Romani exempli. Tranſit ad externa, & primo de Alexandri humanitate dicit, qui fuſum fugatumq; Dariū eum per uaſtas ſolitudines perſequeretur, in ſeptentrionem uſq; puenit nimio frigore torpentem, & regionem, quæ Gazaba dr̄ aditurus procellā paſſus eſt maiorem & quā credi poſſit. ubi torpentibus gelu militibus, ſylua occurrit. hinc cæſas arbores accenderāt.i.forte gregarius miles Macedo iā ueteranus ſe uix & arma ſuſtētans, obſtupefactis gelu & rigore membris, in caſtra tandē peruenit, quo uiſo Alexander quāquā & ipſe tum maxime admoto igne fouebat artus, ex ſella ſua exiliuit, torpentēq; militē & uix compotem mentis, demptis armis in ſua ſede conſedere iuſſit. ille diu nec ubi requieſceret, nec à quo eſſet exceptus cognouit. tandem recepto calore uitali, ut regiam ſedem, regemq; uidit, territus aſſurgit. quē itués Alex. ecq̄d itelligis miles īq̄t q̄to meliore ſorte q̄p ſæ ſub rege uiuatis? Illis .n.i ſede regia cōſediſſe capitale foret, tibi ſaluti fuit. Macedonia, Nā res geſta eſt i cāpis philip.q̄ ſunt i Mace. Luſtrat Circuit, ut fugiētē Dariū depꝛhēderet. Manibus, ac ſi diceret uictricibus. Frigore duplicatū, Expreſſit frigeſcētis ſenis geſtū. eſt āt ſūptū de Heſi.q̄ dicit q̄ frigus ſenē īcuruū facit, & īō dicit duplicatū. Capitale. exti. ſo. Apd̄ pſas lex ē. Si q̄s ī ſolio regio cōſederit, capitale ē. Fcō. ſi.iiii. ca. de effectu. & moderatiōe Alex. īq̄t illi ſeni, ſi in pſis natus eēs ī regia ſella ſediſſe tibi capitale foret, ī Macedo. nato cōceditur. Idē nō hoīum ulli ſed naturæ fortunæq; cedēs, Quia cū nullo unq̄ Alexander cōgreſſus ē, quē ñ uicerit, nullā ciuitatē obſedit, q̄ nō expugnauerit, nullā gētē adiit, q̄ ñ calcauerit, nullāq; regionē pagrauit, q̄ armis nō ſubegerit. Quanq̄ uiolētia morbi. cū tandē uicto dario, domitiſq; parthis conſuluiſſet aruſpices de ſuarū rerū euentu. rñderūt, ut diligentiſſime babylonem uitaret. ille cū aliquandiu ab ea ſe regione abſtinuiſſet, tandem rapientibus fatis eius urbis mico deſiderio capeus eſt. & ut eſt genus humanū ī uetita, pronum, Babylonem ire uoluit, quo factum eſt, ut paucis poſt diebus Caſſander uenerit miſſus à patre antipatre, ut Alexādrum ueneno necaret. & cū antipater in macedonia plurimum auctoritate & opibus ualeret, eum benigne ſuſcepit, picernāq; ſuum inſtituit, uidelicet, quod ſibi pocula pcopinaret. hic igitur, ut multi tradunt, ex præcepto patris uenenatum poculum dedit Alexandro. uenenū autem fuiſſe dicunt frigidiſſimam aquam de nonacriade regiōe ſumptam quæ guttatim de petra ſtillat, quæ quidem aqua niſi in unguis deferri non poteſt. hanc cum hauſiſſet Alexander, ſubito dolore pfuſus eſt. itaq; abiit in cubiculū, & uniuerſum

Alexā. morientis hūanitas.

Externa, De Alexandro.

COmmemoratione Romani exempli in Macedoniam deductus, morum Alexādri præconium facere cogor. cuius ut infinitam gloriam bellica uirtus: ita præcipuū amorem clementia meruit. is, dum omnes gentes infatigabili curſu luſtrat: quodam loco niuali tempeſtate oppreſſus, ſenio iam confectum militem macedonē: nimio frigore obſtupefactū: ipſe ſublimi, et propinqua igni ſede ſedēs animaduertit: factaq; non fortunæ, ſed ætatis utriuſq; æſtimatione, deſcendit: et illis manibus, quibus opes Darii afflixerat: corpus frigore duplicatum in ſuam ſedem impoſuit. id ei ſalutare futurum ducēs, quod apud Perſas capitale extitiſſet, ſoliū regium occupaſſe. Quid ergo mirū eſt: ſi ſub eo duce tot annis militare iucūdum ducebāt: cui gregarii militis incolumitas proprio faſtigio carior erat? Idē nō hoīum ulli, ſed Naturę, Fortunęq; cedēs quāquam uiolentia morbi dilabebatur: in cubitū tamē erectus dexteram omnibus, qui eā cōtingere uellent: porrexit. Quis autem illam oſculari nō curaret: quę iam fato oppreſſa, maximi exercitus complexui: humanitate, quàm ſpiritu uiuidiore, ſufficit?

De Piſiſtrato.

NOn tam robuſti generis humanitas, ſed & ipſa tamen memoria proſequenda piſiſtrati Athenienſium tyrāni narrabitur. Qui, cum adoleſcens quidam amore filię eius Virginis accenſus: in publico obuiam ſibi factam oſculatus eſſet, hortante uxore, ut ab eo capitale ſupplicium ſumeret: reſpondit. ſi eos, qui nos amant: interficiemus? quid iis faciemus: quibus odio ſumus: minime digna uox, cui adiiciatur eam ex tyranni ore de humanitate manaſſe. in huncmodum filiæ iniuriam tulit: ſuam multo laudabilius.

ASCENSIVS.

COmmemoratione &c. Ordo ē. Ego deductus commemoratione. i.p commemorationem exempli Ro. In macedoniam .i. cōtemplationem rerum geſtarum à rege Macedoniæ, cogor facere præconium.i. quaſi uoce pconis, laudationem morum Alexādri, uidelicet magni, cuius ut bellica uirtus meruit infinitam gloriam, ita clementia meruit amorem pcipuum. Is .ſ. Alexander dum luſtrat omnes gentes. ſ. ad eas adiiciēdas ſuo imperio, curſu infatigabili (id uocabulum ſæpe ī hoc authore legitur, neſcio tamen an ponatur pro indefatigabili, nā nihil uidetur in terris tam forte, quod nō ſit utcunq; fatigabile, ſed multa ſunt indefatigabilia, dicit autem curſum infatigabilem pro Alexā. infatigabili curſu) ipſe oppreſſus quodam loco tempeſtate niuali, animaduertit militem Macedonem confectum iam ſenio, obſtupefactum. i torpentem, & hebetatum ſenſibus nimio frigore, deprehendit dico ipſe ſedens. i. cum ipſe ſederet ſup. in ſede ſublimi, & ppinqua igni. & facta æſtimatione. i. cenſura non fortunæ (qppe, q̄ rex erat cum ille eēt gregarius miles) ſed ætatis, quia ipſe iuuenis & robuſtus, ille confectus ſenio erat, deſcendit. ſ. ex illa ſublimi ſede, & q̄bus manibus afflixerat opes Darii impoſuit in ſuā ſedem corpus duplicatum. i. quaſi complicatum, & conſtrictum frigore. ducens. i. exiſtimans id futurum ſalutare ei. ſ. militi, quod extitiſſet capitale, ideſt puniendum pœna capitali apud perſas uidelicet occupaſſe ſolium regium. Quid ergo mirum eſt, ſi ſup. milites ducebāt iucūdū militare tot annis ſub eo duce. ſ. Ale. cui, īcolumitas. i. ſoſpitas, & cōſeruatio militis gregarii. i. nulla excellentia, aut honore pditi ?erat carior faſtigio. i. culmine proprio, Idē. ſ. Ale. nō cedēs ulli hoīum, ſed naturæ & fortunæ, q̄q̄ di labebatur. i. labefactabatur, uiolētia morbi, tñ erectus ī cubitū, porrexit dextrā oībus, q̄ uellēt cōtigere eā. Quis āt nō curacet oſculari eā q̄ iam oppſſa fato. i. morte uicina, ſufficit cōplexui maximi exercitus, humanitate i. clementia in ſuoa uiuidiore, ideſt uiuatiore, quàm ſpiritu, ſcilicet uitali, quia pluſpotuit tunc in eo humanitas quā ſpiritus uitalis.

OLIVERIVS.

NOntā robuſti gñis. Adoleſcēs q̄dā piſiſtrati filiaamore correptus, ea in publico oſculatus eſt, dū iret aquatū. Plu. n. dicit principū filias aquatū ire ſolitas, cū igitur puella domū rediſſet, mři grauiter cōqueſta eſt, Mater (ut oēs ferme matres ſupſtitioſæ nimis eē ſolent) ad uirū defert, iniuriæ crimē exaggerat, Impatiēter cōq̄ritur, de adoleſcēte pœnā expoſcit. cui Piſiſtratus. ſi eos puniemus q̄ nos amāt q̄ illis igi faciēdū ē q̄ nos oderit: fuit hic piſiſtra. eſte Her. Hippocra

Piſiſtra. humanitas in adoleſcentem petulantem.

eis filius, & athenarum tyrannus, qui doctrina, ingenio & eloquẽtia tãta fuit, ꝙ Athenien. ſe ac libertatẽ eis ſponte ſubmitterent, q̃ꝗ Solon inſtantiſſimus & grauiſſimus orator pro libertate aduerſum illũ ſtaret, ſed eloquẽtiæ Piſiſtrati libertas cũ Solone ſuccubuit, ut ſuo loco oſtendemus in ca. de ingratitudine, & de ui eloq̃ntiæ tp̃e quo Ser. tullius Ro. regnabat, ut G. d. tradit. hic ẽt primus fuit, q apud athen. bibliothecam inſtituit. ❡Non tam robuſti generis. Quia nõ tantæ claritatis fuit q̃ ꝗ Alexander Mace. ❡Minime digna uox, Laudat hanc hũanitatẽ Vale. hæc, inq̃t, uox eiuſmodi eſt, ut non digna uideatur dici ex ore tyrã. fluxiſſe.

❡ De Eodem.

A Thraſippo amico inter cœnam ſine fine conuiuio laceratus: ita & animum, & uocem, ab ira cohibuit: ut putares ſatellitem a tyranno male audire. abeuntem quoꝗ ueritus ne propter metum maturius ſe conuiuio ſubtraheret: inuitatione familiari cœpit retinere. Thraſippus concitatæ temulentiæ impetu euectus, os eius ſputo reſperſit. nec tamen in uindictam ſui ualuit accendere. ille uero etiam filios ſuos uiolatæ patris maieſtati ſubuenire cupientes, retraxit. Poſtero quoꝗ die Thraſippo ſupplicium a ſe uoluntaria morte exigere uolenti, uenit ad eum, dataꝗ fide in eodem gradu amicitiæ manſurum, ab incepto reuocauit. Si nihil aliud dignum honore memoriæ geſſiſſet: his tamẽ factis abunde ſe poſteritati commendaſſet.

❡ De Pyrrho Rege.

Aeꝗ mitis animus Pyrrhi regis, audierat apud quoſdam in conuiuio Tarentinorum parum honoratum de ſe ſermonem habitum. accerſitos qui ei interfuerunt: percunctabatur: an ea, quæ ad aures eius ꝑuenerant: dixiſſent. Tum ex his unus, inquit, niſi nobis uinum defeciſſet: iſta, quę tibi relata ſunt, præ iis, quæ de te locuturi eramus: luſus, ac ioc⁹ fuiſſent. tam vrbana crapulæ excuſatio, tamꝗ ſimplex ueritatis confeſſio, iram regis conuertit i riſum. Qua quidem clementia & moderatione aſſecutus eſt: ut & ſobrii ſibi Tarentini gratias agerent, & ebrii bene præcarentur. Ab eadem altitudine humanitatis legatis Romanorum ad redimendos captiuos caſtra ſua petentibus, quo tutius uenirent, Liconem moloſſum obuiam miſit: quo honoratius exciperentur: ipſe cum ornatu equitum extra portam occurit. ſecundarum rerum prouentu non adeo corruptus: ut officii proſpectum in iis deponeret: qui tum maxime armis cum eo diſſidebant.

ASCENSIVS.

Non tam &c. Ordo eſt Humanitas non tã robuſti ai, ut. ſ. in Alexã. Magno fuit, ſed tñ &. i. ipſa proſeq̃nda. i. digna quã ꝓſeq̃mur memoria, narrabitur, uidelicet Piſiſtrati tyran. Atꝗ. Qui cũ quidã adoleſcens accenſus amore filiæ eius uirginis. ſ. adhuc, oſculatus eſſet ſupple eã factã obuiã ſibi in publico .i. loco publico, uxore hortante, ut ſupplicium capitale ſumeretur ab eo. ſ. iuuene rñdit, ſi nos interficimus eos qui nos amant, quid faciemus iis. quibus ſumus odio: uox ſupple eſt, minime. i. nequaquam digna, cui adiiciatur .i. aduci debeat eam manaſſe ex ore tyranni de humanitate. i. cũ procedat de humanitate. Piſiſtratus ſupple tulit in hũc modum iam. ſ. dictũ, iniuriã filiæ, quam adoleſcens uiolenter oſculatus eſt, ſed ſupple tulit iniuriam ſuam. i. in ſe illatã multo laudabilius, de qua eſt ſequens narratio.

OLIVERIVS

A Thraſippo amico inter cœnã ſine fine. De huiuſmodi hũanitate loquitur, qua in amicũ uſus ẽ nã cũ Thraſippũ amicũ ſuũ inuitaſſet ad cœnã, ille uino nimio plus q̃ ſatis erat incitatus, cõtra tyrannũ exacerbatus eſt, adeo ut cõuitiis oneratu, in facie quoque eius expuerit. Tyran. ridibundus oia tulit. amicũ ẽt metu ut ipſe credebat, abeuntẽ retinuit, filiũ p̃ris iniuriã ulciſci cupientem, inhibuit. Vocem ab ira. Nec iratus eſt, nec uerbum rñdit. ❡Male audire, Male audio à te, de me maledicis. ❡Cõcitatæ temulentiæ, inflammatæ ebrietatis. Poſtero die, Thraſippus poſtq̃ digeſta crapula redut ad ſe & cognouit ea q̃ p uinolentiã fecerat, nimio dolore perius ſeipm interficere uoluit. at piſiſtratus data fide nihil ſe de priſtina amicitia mutaturum, ab incœpto reuocauit.

ASCENSIVS.

A Thraſippo &c. Narrat quomodo piſiſtratus multo laudabilius tulerit iniuriam in ſe illatam dicens. Piſiſtratus ſu laceratus. i. ꝑſciſſus cõuitio ab amico Thraſippo. ſ. noie, inter cœnã. i. cœnandum, ſine fine. i. modo aut termino, cohibuit ita & aium, & uocem ab ira, ut putares ſatellitem i. miniſtrum male audire. i. obiurgari, & cõuitiis proſcindi à tyranno, idẽſt ac ſi ipſe piſiſtratus tyrannus, fuiſſet ſatelles Thraſippi. & Piſiſtratus ueritus ne Thraſippus ſubtraheret ſe conuiuio maturius. i. citius propter metum, cœpit retinere ſup. eum abeuntem. i. abire uolentem inuitatione familiari. ſ. ut diutius maneret. & ſup. tunc, Thraſippus euectus. i. tranſportatus à ſtatu rationis, ſpetu temulentiæ. i. ebrietatis concitatæ. i. commotæ, & accelerantis, reſperſit os eius. ſ. piſiſtrati tyranni ſputo, nec tñ ualuit accendere. ſ. piſiſtratũ in uindictam ſui. Ille. ſ. piſiſtratus, retraxit ẽt filios ſup. ſuos cupientes ſubuenire maieſtati patris uiolatæ. ſ. à Thraſippo ebrio per ſputũ, & cõuitia. Quoꝗ pro & Thraſippo uolente die poſtero. i. proxime ſequenti exigere à ſe ſupplicium. ſ. ob iniuriã illatã amico, morte uoluntaria. i. q̃ ſibi ultro inferre parabat, piſiſtratus ſup. uenit ad eũ, & data ſancta fide. i. promiſſione facta, ſup. eum manſurum in eodem gradu amicitiæ, in quo fuerat ante illã iniuriã, reuocauit ſup. eum ab incœpto. i. à morte q̃ ſibi inferre parabat. ſi ſup. piſiſtratus nihil aliud dignum honore memoriæ geſſiſſet, tñ cõmẽdaſſet ſe poſteritati abunde his. ſ. duobus factis.

OLIVERIVS.

A Eꝗ mitis aius Pyrrhi. Hæc humanitas Pyrrhi ſimillima eſt ſuperiori. nã Pyrrhus accitus à Tarentinis aduerſus Romanos, cũ in caſtris eſſet, qdã ſodales in cõuiuio per ebrietatem in petulãtiam lapſi, de illo male. locuti ſunt. quos captos & ad ſe ductos, cũ interrogaſſet Pyrrhus dixiſſent ne ea q̃ ad ipſius aures peruenerant, tũ unus urbane ſatis dẽ rñdiſſe, niſi nobis ſ. q̃ uinũ defuiſſet, multo grauiora de te locuturi fueramus. pariter dẽ facto reſpõſum, quod potuit regis irã in riſum ẽt cõuertere. ❡Præ his, Reſpectu eorũ. Luſus ac iocus, Luſus in reb⁹, iocus in uerbis. ❡Qua quidẽ clemẽtia, laudat hãc regiã humanitatem. ❡Ab eadem altitudine, De eiuſdem Pyrrhi hũanitate loq̃tur, q ut ſupra dixi, cũ multis millibus hoium in auxiliũ Tarẽtinoꝝ cõueniſſet, & bellũ ſtrenue, fortiterꝗ geſſiſſet, ingentẽ captiuoꝝ numerũ aliq̃bus cladibus illatis cœperat, ad quos redimendos cum Romani legatos miſiſſẽt, hac humanitate uſus eſt in legatos ut illis obuiã honoratũ uirũ honoris grã miſerit. Ipſe quoꝗ cũ eq̃tatu, extra portas occurrerit, atꝗ illos, nõ ut uictor ſecũdis rebus elatus, ſed ut amicus benigniſſime ſuſcepit, captiuos ſine ꝓtio remiſerit dicẽs; ut ẽ apud Enniũ. Nõ aurũ poſco nec ꝓtiũ dederitis, nec cauponantes bellũ, ſed belligerantes, & ferro nõ auro uitã cernamus utriꝗ. uos ne uelit, an me regnare hera, qd ue ferat ſors uirtute experiamur, & hoc ſimul accipe dcm̃, quoꝝ uirtuti belli fortuna pepcit, eorundẽ me libertati pcere certũ ẽ. dono ducite, doꝗ uolentibus, cũ magnis diis. Regalis i q Ci. & æacidaꝝ gñe digna ſnia ❡Prouentu. Felicitate, & ſucceſſu. ❡Officii, qd debebat legatis.

Pyrrhi humanitas in tarentinos

Pirrhus Roma. captiuos gratis reſtituit.

ASCENSIVS.

A Eꝗ &c Ordo eſt Animus Pyrrhi regis. ſ. Epirotarum æꝗ i æqualiter mitis ſup. fuit. Qui. ſ. Pyrrhus quum audierat ſermonem paꝝ honoratũ hitum ſup. eſſe de ſe apud quoſdã in conuiui o tarentinoꝝ, percunctabatur. i. interrogabat accerſitos. i. ad ſe uocatos ſup. eos q interfuerãt ei. ſ. cõuiuio, an dixiſſent ea, q̃ ꝑuenerãt ad aures eius. Tũ i. tũc unus ex his, inq̃t, niſi uinum defeciſſet nobis, iſta quæ relata

ſunt

ſunt, tibi fuiſſent luſus ac iocus.i.res nullius momenti, præ iis .i.in comparatione eorum, quæ eramus locuturi de te. Tam urbana excuſatio crapulæ.i.ingurgitationis non tamen tam cibi ꝗ potus, & tā ſimplex cōfeſſio ueritatis, cōuertit irā regis in riſum. Qua quidē clementia & moderatione. aſſecutus eſt.ſ. Pyrrh. ut &.i. ſimul tarentini ſobrii.i.ſicci, & ieiuni agerent ſibi gratias, & ebrii præcarentur bene.i. ut dii bona in illum conferent, qui tam clementer ignouerat. Ab eadem &c. ordo eſt. Pyrrhus ſup. miſit ab eadem altitudine humanitatis.ſ. orta occaſione, Liconem Moloſſum obuiam legatis Romanorum petentibus caſtra ſua ad redimendos captiuos. quo.i.lō miſit eum obuiam, quo.i. ut uenirent tutius, & ſu. quo.i. ut exciperentur honoratius, ipſe occurrit ſup. eis extra portam cum ornatu equiſtum, ens ſup. non adeo.i. intātum corruptus prouentu rerū ſecundaꝝ, quales erant uictoriæ de Roma. ut deponeret.i. exueret, aut depoſito relinqueret, proſpectum.i. porro, aut procul poſitorum inſpectum officii, in his qui diſſidebant tunc maxīe armis cū eo, uidelicet Romanis.

De Antigono Rege.

CVius tam mitis ingenii debitum fructū ultimo fati ſui tēpore recepit. nām cum diris auſpiciis Argiuorum inuaſiſſet urbem: abſciſſum'q; caput eius Alcyoneus Antigoni regis filius ad patrem ꝓpugnatorem laborans, lætus uelut aliquod feliciſſimum uictoriæ opus attuliſſet: Antigonus correpto iuuene, quod tanti uiri ſubitæ ruinæ, immemor humanorum caſuum, effuſo gaudio inſultaret: humo caput ſublatum, cauſea, qua uelatum caput ſuum more macedonum habebat: texit. corpori'q; Pyrrhi redditum, honoratiſſime cremādum curauit. Quin etiam filium eius Helenum captiuum ad ſe pertractum, & cultum, & animum gerere regiū iuſſit. oſſa'q; Pirrhi ei aurea incluſa urna, Epeirum in patriam ad Alexandrum fratrem portanda dedit.

De Campanis.

CAmpani autem exercitum noſtrum cum COSS. apud Caudinas furcas, ſub iugum 'a Samnitibus miſſum, nec inermē tantum, ſed etiam nudum urbem ſuam intrantem, p'rinde ac uictorem, & ſpolia hoſtium præſe ferentem, uenerabiliter exceperunt. protinusq; conſulibus inſignia honoris: militibus ueſtem, arma, equos cōmeatum benigniſſime præſtando: & inopiam, & deformitatē Romanæ cladis mutarunt. quo animo ſi pro imperio noſtro aduerſus Hannibalem quoq; uſi fuiſſent: truculentis ſecuribus mater iam ſæuiendi non præbuiſſent.

milite argiuo haſta leuiter ꝑcuſſus, equum adegit in illū, mater eius quæ forte deſuper pugnam ſpectabat, cognito filii ꝑiculo, tegulam, uel ut alii dicunt mortarium, de ſpeculis in Pyrrhi caput coniecit, quo ictu moribundus cecidit, tūc, Zopyrus ꝗdā Antigoni miles cognitū regem apprehendens, illi caput abſcidit. Alcioneus uero Antigoni filius, accurrens abſciſſum regis caput ad patrē cum ſumma alacritate deportat. pater filium baculo percuſſit, & à ſe repulit barbarum & pollutū appellās. regisq; caput & corpus magnifice cremauit. Helenum quoq; Pyrrhi filiū benigne & humaniter exceptū cum eum complexus eſſet bn̄ ſperare iuſſit, & eum ſtatum in priorem habitum, ornatumq; reſtituit, atq; in Epirū remiſit. erga amicos quoq; Pyrrhi benignus fuit. ſ Antigoni, Macedoniæ regis, q argiuis miſerat auxilium. ſ Correpto. Caſtigato. ſ Effuſo gaudio, immoderata lætitia. ſ Gauſea, Velum capitis, quod circa caput geſtabat. ſ Vrna. Vaſa. Vrna genus menſuræ, quod quidam quartariam dicunt quatuor ſextarios capit, eſt etiā uſi ſortes ducebantur. Virg. lib. vi. Stat ductis ſortibus urna. ſed proprie urna eſt, quæ pro condendis defunctorum cineribus ſolebat adhiberi.

OLIVERIVS.

CVius tam mitis igenii. Pyrrhus, Italia pulſus ī Siciliā traiecit exercitum ubi nauali pugna à Carth. ſuperatus cū ab Antigono Mace. rege auxilia non impetraſſet Mace. inuaſit, Antigonum uicit, elatus deinde uictoria, ſtatim ad Græciæ & Aſiæ totius imperium adiecit aīum. & primū oīm ſpartanos inuadit. quorū cū urbem oppugnaret, tanta multitudo fœminarum ad patriæ tutelā accurrit, ut non fortius, uictus ꝗ uerecundus recederet. & in ea oppugnatione Ptolemæū filiū ſtrenuū manu q; fortē amiſit. cuius cadauere ad ſe delato dixiſſe fertur aliq̄to tardius cecidiſſe ꝗ timuerat. pulſus igitur à ſpartanis argos petit, ibi dū Antigonū ī urbe clauſum expugnare conatur, inter cōfertiſſimos uiolētiſſime dimicās ſaxo de muris iacto occidit, caput eius Antig. defertur. q uictoria mitius uſus filiū helenū cū epirotis ſibi deditū i regnū dimiſit, eiq; inſepulti pr̄is oſſa i pr̄iam referēda tradidit, hæc ſūmatim Iuſti. ſunt q aliter tradūt hāc hiſtoriā Pyrrhū.ſ. dū argos oppugnaret, p ꝓditionē urbē igreſſū ad arcē uſq; ꝑueniſſe, ubi cū acerrīe dimicaretur, mulierē quādā è tectis mortariū demiſiſſe i caput Pyrrhi quo ictu moribūdus cecidit. tūc dīt Alcioneū antigoni filiū Pyrrhi caput abſciſſū ad pr̄em cū ſūma lætitia detuliſſe, Anti. correpto filio regis caput uelāine tectū corpori ꝗ honoratiſſime cremādū reſtituiſſe, filiūq; Helenū captiuū liberū eē, & regiū aīum gerere iuſſiſſe, oſſaq; Pyrrhi aurea urna īcluſa ī pr̄iā ad fr̄em reportāda curaſſe. ꝗ magna ꝓfecto fuit regis clementia. Plu. ī uita Pyrrhi, dicit illū dū argos oppugnaret p ꝓditionē nocte urbē igreſſū, una cū grauis in forū uſq; ꝑueniſſe. qđ ſentiētes argiui, Clypeū & alia munita urbis loca ceperūt, Antigonū in urbē acciuerūt. tūc Pyrrhus ubi uidit Clypeū hoſtilibus armis refertū, & alia eē munita urbis loca, ꝓdigiis ꝗbuſdā territus retrocedere, & urbē egredi ſtatuit ſed cū āguſtias portaꝝ formidaret nunciū ꝓmittit ad filiū Helenū, q cū magna manu extra mœnia ſedebat, ut deiectis mœnibus aditum ſib aperiret, ſuoſq; tutaretur. filius, non recto accepto nūcio ad opē primū ſerēdā urbē igreditur, & ita fugiētibus igredientes occurrūt, impediuntq; fugā. Pyrrhus ubi euadendi difficultatem uidit in ꝑſequendos hoſtes cōuerſus à gregario

Antigoni macedōis humanitas in Pyrrhum.

ASCENSIVS.

CVius &c. Ordo eſt. Cuius tam mitis ingenii.ſ. in Romanos Pyrrhus ſup. recepit fructum debitum. i. mercedem ac præmium utile ultimo tpe fati ſui.i. mortis. nā cū inuaſiſſet urbem argiuorū hoc ē argos auſpiciis diris.i. execrabilibus, & quaſi deorū ira portentis, quia illic interimendus erat. Alcyoneusq;, ut uero alii Alcinous, filius Antigoni regis.ſ. Macedoniæ attuliſſet caput eius abſciſſū ſ à Zopiro ad pr̄em.ſ. ſuū, hoc eſt Antigonū laborātē.i. ꝑiculoſe uerſantē, ꝓpugnatione.i. ī defēſione urbis argiuæ, exiſtens lætus uelut attuliſſet aliqđ feliciſſimū opus uictoriæ, Antigonus iuuene correpto.i. caſtigato, q; immemor caſuū humanoꝝ inſultaret .i. hoſtiliter illuderet, gaudio effuſo.i. immoderato, ut res ꝗ eſt funditus, ruinæ ſubitæ.i. improuiſæ tanti uiri, texit caput.ſ. Pyrrhi ſublatū i. ſurſū leuatū humo i. è terra, in ꝗ an̄ pedes paternos deieciſſe inuitus ipſm ferox iuuenis, gauſea.i. uelo capitis, ꝗ.ſ. gauſea Antigonus hēbat caput ſuū uelatū more Maced. & curauit ſup. caput illud ſic cooptertū, redditū corpori Pyrrhi ū ei at abſciſſū, cremādū honoratiſſime.ſ. multis odoribus, & adhibitis cerimoniis funebribus. Quinetiā iuſſit Helenū filiū eius.ſ Pyrrhi, pertractū ad ſe.ſ. Antig. captiuū, gerere ut gerat, & cultū.i. ornatū & inſigne, & aīum regiū, & dedit ei oſſa Pyrrhi.ſ. pr̄is eius incluſa urna aurea i. uaſculo dicto ab urendo, q; exuſtas reliquias cōtineat, portāda Epyrū.i. in eā regionē, pr̄. am.ſ. Pyrrhi, & etiā Heleni, ad Alex. fratrem.i. eius.

THEOPHILVS.

GAuſea ſcribe Cauſea, ꝗ Macedo. ꝓpria fuit, umbellæq; ad depellēdos æſtus uſum præſtabat, uñ nomē, ut igr Homerus αωο ταυ λαυτιυ τα καυμα. Sed & à pluuia niueq; caput & corpus et defendebat, ut Antipatri Theſſalonicenſis indicat epigrāma, quo teſtatur, in agmine niuiū de cœlo ruētiū tegminis, in ꝑlio uicem Galeæ præſtare.

OLIVERIVS.

CAmpani autem Liuius lib. ix. circa principium. Cum Aulus poſthumius, & T. Veturius conſules opem Luceriæ ferre uellent, inter furculas caudinas in

Caudina clades

on credo

cluſi ſunt, locus erat ſyluis undiqꝫ obſitus, nā ſaltus duo alti, anguſti, ſyluoſiqꝫ ſunt, montibus circa perpetuis inter ſe iūctis, in medio cāpus eſt herbidus, & aquoſus, per quem medium iter eſt. ſed antequam uenias ad eum, intrandæ anguſtiæ ſunt, & aut eadem, qua te inſinuaueris retro uia repetēda eſt, aut ſi ire porro pergas per alium ſaltum, arctiorem impeditioremqꝫ euadendum. in eum campum, uia alia per cauam rupem cum Ro. ueniſſet & in alias anguſtias ire pergerent, eas ſeptas deiectu arborū ſaxorumqꝫ ingentium obiacēte mole inueuenerūt, tūc fraus hoſtilis apparuit, & in ſummo ſaltu præſidium conſpicitur. In inſidias igitur præcipitati cum euadere nullo modo poſſent, fœdam, & ignominioſam deditionem accipere cōpulſi ſunt, ut cum ſingulis ueſtimentis ſub iugum miſſi abirent incolumes. qua conditione accepta cū ante noctē capuam peruenire poſſent, incerti de fide ſociorum, & quod pudor prepediebat, circa uiam haud procul à Capua, oīm egena corpora humi proſtrauerunt ꝙ ubi eſt Capuā nunciatum, hac in eos humanitate uſi ſunt campani, ut ſociorum iuſta miſeratione comoti, depoſita ſtatim ingenita ſuperbia, mitterent confeſtim inſignia ſua cōſulibus, faſces, lictores, arma, equos ueſtimenta, cōmeatuſqꝫ militib⁹ omnibus, & uenientibus Capuam cunctus ſenatus populuſqꝫ obuiam egreſſus, iuſtis omnibus hoſpitalibus & publicis & priuatis fungerētur officiis. quā mentem ſi .ii. pu bel. aduerſus Ro. ſeruaſſent. Fului. Flac. cōſul ſecures ſuas cāpanorum ſanguine non cruentaſſet, ut illorum perfidiam uindicaret.

quo celerius euaderet è manibus hoſtium, ſic reſpōdiſſe fertur. Tu quidem Cn. Cornelii macte uirtute eſto, ſed caue ne ſios ſtra miſerando, exiguum tempus è manibus hoſtium euadēdi abſumas, abi, nuncia publice patribus. urbem Ro. muniāt ac priuſꝗ̄ uictor hoſtis adueniat, p̄ſidiis firment. Priuatim qꝫ Fabio, æmilium præceptorum eius memorem extitiſſe & uixiſſe, & mori. me adhuc in hac ſtrage militum meoꝝ patere, ne aut reus itereā, aut cōſulatus collegæ accuſator exiſtam. Locū. De humanitate. ¶ Finiā, Nā hæc ultima ſunt de humanitate exēpla, & oīa q̄dē Hanni. Hannibal quo pacto. T. Grac. p̄ditus hoſti fuerit à Flauio Lucano eius hoſpite in ca. de p̄digiis oſidimus. nā cū maiorem Lucaniæ ptē, q̄ ad Hannib. defecerat, uirtute ſua in poteſtatem Popu. R. redegiſſet, ad reliquam capiendam inuitatus ab hoſpite Flauio, cui iure ueteris hoſpitii fidem non derogabat, in inſidias deductus, & occiſus eſt. de cuius funere duplex fama eſt. Alii enim tradūt ī caſtris Ro. ſepultum à ſuis, alii ab Hanni. & ea uulgatior fama ē. tradūt ī ueſtibulo punicorum caſtroꝝ rogū iſtructū fuiſſe, armatūqꝫ exercitū decurriſſe cū tripudiis hiſpanorū, motibuſqꝫ armorū & corporū, ſuæ cuiqꝫ genti aſſuetis, ipſoqꝫ Hanni. oī rerum uerborumqꝫ honore exequias, celebrante Alii aliter tradunt, & dicunt imperatoris capite hoſtes tantummodo potitos ad Hannib. detuliſſe, ab eo ſtatim Cartalo miſſum, qui ad Cneum Cornelium quæſtorem Romanum deferret. quæ florem deinde funus imperatoris in caſtris, celebrantibus cum exercitu Beneuentanis, feciſſe. ¶ Hannibal Mar Marcellum, De M. Marcello quoqꝫ dictum eſt eodem ca. ꝙ cum inter bina caſtra punica, Atqꝫ Romana, tumulus ſilueſtris eſſet à neutris primo occupatus, quod Romani qualis eſſet pars illa quæ ad hoſtes uergeret ignorarent, Hann. ꝙ inſidiis quam caſtris aptiorem eum putaret. Romani in caſtris fremebant occupandum eum locum eſſe, & caſtello firmandum, ne ſi occupatus ab Hannibale foret, uelut in ceruicibus hoſtē haberent. mouit ea res Marcellum, & Criſpinum eius collegam. itaqꝫ cum paucis equitibus exploratum profecti in inſidias præcipitarunt, quæ pauloante fuerant ab Hannib. eo loco collocatæ, ubi Marcellus cum aliquot fortiſſimis uiris in medio cæſus, collega uulneratus, filius quoqꝫ conſulis grauiter fautius, aliquot etiam capti fuerunt, ſed paulopoſt Hannibal. M. corpus inuentum ſepulturæ mandauit. Cice. in Catone maiore Mar. Marcelli interitum, nec crudeliſſimus quidem hoſtis honore ſepulturæ carere paſſus eſt. ¶ Legitimo iure. ideſt iure humanitatis. ¶ Corona. Quia ſæpius uictor euaſerat, nam Marcellus ad Nolam primus Hannibal. uici poſſe docuit, & de illo ſæpe uictoriam in caſtra reportauit. ¶ Ergo humanitatis dulcedo etiam in efferata. Laudat Vale. uim humanitatis, quæ per efferatas quoque gentes tranſire audet. ¶ Oculoſque, & truces. Sicut de Cæſare in Pompeium. ¶ Diſtrictos. Nudatos. ¶ Admirabilem uocem, Quia mirum fuit tantum humanitatis in pectore barbaro inueniri poſſe. ¶ Oppreſſi, Quia uictoriæ laus minuitur inſidiis, non enim uirtute ſed inſidiis oppreſſerat. Vos quoqꝫ fortes. Apoſtrophat ad imperatores Roma. & eos quaſi hac oratione conſolatur quòd

¶ De Hannibale.

FActa mentione acerrimi hoſtis, manſuetudinis eius operibus, quam Romano nomini preſtitit: locum qui inter manus eſt: finiam. Hannibal eni Aemilii Pauli apud Cannas trucidati quæſitum corpus, quantum in ipſo fuit, inhumatum iacere paſſus: non eſt. Hānibal Tyberium Gracchum Lucanorum circumuentū inſidiis, cum ſummo honore ſepulturæ mandauit: & oſſa eius in patriam portanda militibus noſtris tradidit. Hannibal Marcum Marcellum in agro Brutio, dum conatus pœnorum cupidius, quam conſyderatius ſpeculatur: interemptū, legitimo iure extulit. punico quoqꝫ ſagulo, & corona donatum laurea rogo impoſuit. ergo humanitatis dulcedo etiam in efferata barbarorū ingenia penetrat. orboſqꝫ, & truces hoſtiū mollit oculos: ac uictoriæ inſolētiſſimos ſpiritus flectit. nec illi arduum, aut difficile eſt inter arma contraria: inter diſtrictos cominus mucrones: placidum iter reperire. uincit iram· proſternit odium: hoſtilemqꝫ ſanguinē hoſtilibus lacrymis permiſcet. atqꝫ etiā admirabilem Hannibalis vocem, pro funeribus Romanorum ducum arbitria ſtatuentis expreſſit, quia aliq̄to ei plus gloriæ Paulus, & Gracchus & Marcellus ſepulti, quam oppreſſi attulerūt. ſi quidem illos punico aſtu decepit: Romana māſuetudine honorauit. uoſqꝫ fortes ac piæ umbræ, nō pænitendas ſortiti eſtis exequias. nā ut optabilius in patria, ita ſpecioſius pro patria colapſæ: ſupremi officii decus infelicitate amiſſum, uirtute recuperaſtis.

ASCENSIVS.

CAmpani ātexceperunt uenerabiliter perinde ac uictorem, & ferentem præ ſe .i. ante ſe ſpolia hoſtium, exercitum noſtrum .i. Romanum cum conſulibus miſſum à ſamnitibus ſub iugum .i. haſtas diſpoſitas in ſpeciem patibuli in ſignum extremæ ſubiectiōis & confuſionis, apud furcas caudinas .i. anguſtias montium ſpeciem furcarum repreſentantium. nec .i. non, & intrantem urbem ſuam uidelicet capuam, non tantum inermem, quia arma hoſti tradiderat, ſed etiam nudum, quia ſpolia quoqꝫ ei detraxerant hoſtes, & p̄ſtando protinus cōſulibus inſignia honoris, militibus ueſtē, arma, equos, cōmeatum, benigniſſime .i. cum ſumma beneuolentia, mutarunt, & .i. ſimul inopiam, & deformitatem cladis Ro. Quo. aio. ſi cāpani fuiſſent uſi quoqꝫ .i. etiā pro īperio nro .i. Ro. aduerſus Han. non præbuiſſent ſecuribus noſtris .ſ. Fului flacci cōſulis Ro. materiam ſæuiendi .i. tā ſæue in eorū magiſtratus animaduertendi.

OLIVERIVS.

Hannibalis humanitas apd cannas.

FActa mitiōe. de Cannēſi clade ſatis ſupra dictū eſt. Poſt iāiā igitur Romanorū ſtragē Hān. dr̄ hac humanitate uſus, ut pa. æmi. cōſulis R. corp⁹ diligētiſſime q̄ſi ū, & inuentū ſepulturæ mandauerit, ut q̄dā auctores tradunt. ſunt uero q̄ dicunt quæſitū quidē fuiſſe, ſed nō inuētū, quorū ſniam ſequitur Vale. Liui. uero cōgſitū, & humatum cū punicis illis q̄ in ea pugna ceciderant. Hic paulus ubi tantā ciuiū ſuorū ſtragē facta eſſe uidit, cū poſſet incolumis euadere maluit cū ſuis ciuibus honeſte mori, q̄ fugiendo turpiter ſupereſſe. qui L. Cornelio tribuno militum equum offerenti

non

non in patria illis mori contigerit cum glorioſius in acie pro patria fortiter pugnando eeciderint, & penitendas exequias ab hoſte ſortiti ſurrit. ⸿ Decus infelicitate amiſſum. Quã fortuna aduerſa funerationem in patria perdidiſtis, eandem apud hoſtes uirtute ueſtra inueniſtis.

optabilius ſuppleſuiſſetis collapſæ in patria, ita collapſæ ſpeciolius pro patria recuperaſtis Virtute, decus ideſt honorem ſupremi officii, ideſt exequiarum, amiſſum infelicitate. ſ. cadẽdi per fraudem hoſtilem.

ASCENSIVS.

F Acta & c. Ordo eſt Mentione acerrimi hoſtis, uidelicet Han. ſacta, finiẽ locum qui eſt inter manus. i. tractatum nunc de humanitate, & clementia, operibus manſuetudinis eius, quã præſtidit nomini Ro. i. generi, ſeu populo nomen Ro. habenti. Enĩ pro quia Han. non eſt paſſus quantũ fuit in ipſo, corpus pa. Aemilii trucidatum apud cannas quæſitum. ſ. ad ſepeliendũ iacere inhumatum, dicit quantum in eo fuit, quia quærẽdũ curauit, ſed non inuenit, aut inuentum non agnouit, itaq; cũ cætera ſtragæ humatum eſt. Hannibal & c. Affert ſecundũ exemplum eodem tenore dicens. Han. mandauit ſepulturæ cum ſummo honore Tyberiũ Gracchum circumuentum inſidiis lucanorum, & tradidit militibus noſtris, ideſt Romanis, oſſa eius s. ſ. Gracchi portãda in patriã. Hannibal (tertiũ eſt exemplum) extulit. i. ad ſepulturam efferendum curauit, iure legitimo M. Marcellum ĩteremptum in agro Brutio, dum ſpeculatur. i. explorat cupidius quã conſideratius. i. magis cupide q̃ conſiderate conatus. i. molimina pœnorum. Et impoſuit rogo. i. igni ardenti ſupple eum aut eius corpus donatum ſagulo punico, ideſt indumento militari, qualis Carthagi. tũc utebantur, & corona laurea, ob uirtutem bellicam. Ergo. Subinfert laudes humanitatis, ac clementiæ ex effectu dicens. Ergo quia etiam ſæuiſſimus hoſtis Hãnibal humanitatem ſenſit, dulcedo humanitatis. i. clementiæ, & manſuetudinis homine in primis dignæ, penetrat. i. irrumpit, & penitus intrat etiam in ingenia barbarorum, qualis erat Hannibal, efferata, ideſt feritate naturali extraſciata, & mollit, ideſt mitigat, aut mollificat oculos hoſtium orbatos ſcilicet chariſſimis ſuis, & truces. i. immanes & truculentos, ac flectit ſpiritus uictoriæ inſolentiſſimos ut in Antigono. Nec arduum ac difficile eſt illi, ſcilicet humanitati reperire iter placidum, inter arma contraria, inter mucrones ſcilicet hoſtium diſtrictos, ideſt euaginatos cominus, quaſi conſertis manibus. Humanitas ſup. uicit iram, proſternit odium & permiſcet ſanguinem hoſtilem lachrymis, ut in Cæſare patuit erga Pompeium. atq; etiam expreſſit, ideſt extorſit quaſi ab inuito pectore admirabilem uocem Hannibalis ſtatuentis arbitria, ideſt dantis arbitriam ſententiam. (Erat enim in ipſius poteſtate ſepelienda ne cenſeret interemptorum cadauera, an feris auibuſq; derelinquenda) pro funeribus ducum Romanorum, quia ſecundum illam iudicauit, utpotè honorifice inſtruenda. Quia Paulus, ſcilicet Aemilius. Gracchus, ſcilicet Tyberius, & Marcellus, ſcilicet Marcus attulerunt ei, ſcilicet Hannibali, plus aliquanto, ideſt ex aliqua parte gloriæ ſepulti, ideſt eo q᷑ ab eo ſepulti aut requiſiti ad ſepeliendum erant, quam oppreſſi, ideſt eo q᷑ uicti erant ab eo. Siquidem ipſe decepit ideſt doloſe cœpit eos, utpote de aſtu punico, ideſt fraude, & uerſutia pœnis propria, & honorauit. i. eos honorifica affecit ſepultura, manſuetudine Romana, ideſt Romanis digna, eiſq; conſueta. Vos quoq; ò Paule. Gracche, & Marcelle appoſitur e umbræ, ideſt reliquiæ animarum corpus ſequentium, aut manes lcrtes & par, quia pro patria fortiter corporibus exutæ, ſortitæ (ſunt qui legant ſortiti ut ad rem non ad uocem reſpiciatur, ſed quia additur collapſæ, uerior eſt lectio ſortitæ) ideſt ſorte quadam nactæ exequias non pœnitendas, quia glorioſas. Nam ut ideſt quemadmodum

⸿ De Gratis. Caput. II

GRatas uero animi ſignificationes, & ingrata facta libuit oculis ſubiicere: ut uitio, ac uirtuti iuſta merces æſtimationis ipſa cõparatione accederet. Sed quoniam contrario propoſito ſeſe diſtrinxerunt: noſtro quoq; ſtylo ſeparentur. prioreq́; locum obtineãt: qui laudem, quam qui reprehenſionem merentur.

⸿ De Martio Coriolano.

ATq; ut à publicis actis ordiar: Martium patriã oppugnare conãtẽ, admotoq; portis urbis igenti Volſcorũ exercitu, funus ac tenebras Romão imperio minitantẽ, Veturia mater, ac Volũnia uxor, nefariũ opus exeq; pcibus ſuis paſſę nõ ſunt. i quarum honorẽ

OLIVERIVS.

GRatas uero ai ſignĩatiões. De gratitudine dicturus, eã in comparationem cũ ingratitudine, aduecturum eſſe pollicetur. ut ſua utrique æſtimationis merces, huic. ſ. laus illi uituperatio, rependatur. Cic. de gratitudine in oratione pro planco hæc una, inquit uirtus eſt non ſolũ maxima, ſed etiam mater uirtutum oium reliquarũ. quid ẽ pietas, niſi uoluntas grata in parẽtes? q ſunt bonicues q̃ belli, qui domi de pr̃ia benemerẽtes, niſi qui patriæ beneficia meminerunt? qui ſancti, qui religionem colẽtes, niſi qui meritam dus immortalibus grãtiã iuſtis honoribus, & memori mente perſoluunt? quæ poteſt eſſe uitæ iocunditas, ſublatis amicitiis? quæ porro amicitia poteſt eſſe inter ingratos? qs noſtrum eſt liberaliter educatus, cui non educatores cui non magiſtri ſui, atq; doctores, cui nõ lucus, ille ipſe mutus, ubi alitus, ubi doctus eſt, grata recordatione in mente uerſatur? cuius opes eſſe tantæ poſſunt aut unq̃ fuerũt, q̃ ſine multorum amicorum officiis ſtare poſſint? equidẽ nihil tam propriũ hominis exiſtimo, q̃ nõ beneficio mõ, ſed ẽt bñiuolẽtiæ ſignificatione alligari. Nihil porro tam inhumanum tã imane, tã ferreumq̃ cõmittere, ut bñficio nõ dicã idignus, ſed uictus eẽ uideare. Item Cic, in officiis ſic ait, beneficio prouocati debemus agros fertiles imitari, q multu plus afferunt q̃ acceperint. rurſus alio loco, cui referri grã tanta nõ põt, quanta debetur, habenda tñ tanta eſt quanta ai noſtri capere poſſunt, multis aliis quoq; locis Cic. hanc gratitudinis uirtutem laudibus effert. ⸿ Gratas ergo ſignificationes, ideo dixit Vale. Quia etiã ſi non reddimus beneficium & animus ſit uoluntarius, & in promerendo ardentiſſimus ſufficere debet. ⸿ In comparatione Vt cũ hinc uirtus, inde uitium poſitum fuerit, cognoſcatur illius laus & huius uituperatio. ⸿ Cõtrario ꝓpoſito. Quia uirtus, & uitiũ contraria ſunt. ⸿ Priorẽ locũ, ñ. dignior, & pſtãtiori ſumamus exordium.

Gratitudo mater oĩm uirtutũ

ASCENSIVS.

GRatas uero & c. auſpicatur narrationem de gratis dicens. Libuit. ſ. mihi ſubiicere oculis. ſ. lecturorũ hæc ſcripta, ſignificationes gratas animi pro grati animi, & facta ingrata ut iuſta merces æſtimationis. i. appreciationis accederet uitio ac uirtuti (dixiſſem uirtuti, et uitio, eo quod honeſtius præferri ſolet, prius de uirtute dicturus eſt ita autor ut opinor, ideo nunc hæc nunc illa præponit, ut ſignificet ſe mixtim loqui uoluiſſe, niſi aliquid obſtitiſſet) ipſa comparatione, quæ fit per collationem, & compoſitionem rerũ comparandarum, & ita mixtim de his loqui uoluiſſet. Sed qm grati ſup. & ingrati, diſtinxerũt ſeſe propoſito contrario ſupple ſeparentur quoque ſtylo noſtro, & ſupple. ii. qui merentur laudem, obtineãt priorem locũ, q̃ qui ſup, merentur reprehenſionẽ. i. grati dicantur priusq̃ ingrati.

OLIVERIVS.

ATq; ut à publicis actis ordi. Cũ annonæ caritas urbe inceſſiſſet, ſenatus frumẽtatũ i pegrinas regiones legatos dimiſit, q cũ frumẽti copiã aduexiſſẽt, Cn. Mar. Coriolanus plebi ſemper infenſus, cenſebat nõ prius diuidendum inter plebem eſſe frumentum, q̃ p ſeceſſionem uſurpata iura reſtituiſſent patribus, q̃ ob rem ira plebis in exiliũ actus ad uolſcos profectus paulo poſt bellum intulit patriæ, q̃ i ſũ ab eo grauiobſidiõe p̃meretur, nulla alia ratione, q̃ [illegible]

beneficio liberari potuit, ut diximus in ca. de miraculis, & lau-
dibus dicturi ſumus in ca. de pietate, quare ſenatus gratum ani-
mũ gerens, multis honoribus matronas hõneſtarunt, nam ut
inquit Liuius, non inuidebãt laudes ſuas mulieribus uiri Ro
mani, adeo ſine obtrectatiõe alienæ gloriæ uiuebatur, tunc
enim primum ſancitum fuit, ut mulieribus de uia cederetur,
ut inauribus aureis ut purpu-
rea ueſte, ut aureis ſegmentis,
ut nouo uittæ diſcrimine ute-
rentur. monimento quoq; qd
eẽt, tẽplũ muliebri fortunæ æ-
dificatum, dedicatumq; fuit.
¶ In quarum honore, Ecce P.
R. gratitudinem. ¶ Sanxit, Fir-
mauit. & hinc ſciri põt, unde
orta ſit conſuetudo cedẽdi de
uia mulierib'. ¶ In ſtola, Sicut
toga uirorũ, ita ſtola mulierũ.
¶ Inſignibus aurũ, Sicut an-
nulis ex auribus pendentibus,
qui & inaures dñr, nã inaures
ſunt aurium ornamenta. ¶ Seg
mentis, ornamẽtis, nã ſegmẽ-
ta dñr redimicula mulierũ uer
ſicolora, qbus utũtur ad capi
tis ornamentum, ſunt etiã, q
dicãt ſegmẽta eſſe faſcicula q
bus inuoluuntur infantes, un-
de Iuue. Et ſegmentatis dor-
miſſet puula cunis Segmenta
uero ſunt faſciæ, qbus circũda-
tur caput. i. redimicula mulierũ
nobiliũ. inde ſegmentatus or-
natus, & inſtructus. Segmen-
tũ etiã dr monile à collo in pe
ctus deſcendens. Segmẽta zo
nis qbuſdã q̃ſi ptuſamentis or
nata, nã puculas cuiuſq; mate
riæ abſciſſas pſegmina uocãt.
Sũt etiã q dicãt ſegmenta eſſe
circulos ques græci paralellos
appellãt. ¶ Exoratus, perſua-
ſus, ut petita cõcederet. ¶ Quæ
ſe. etiam be. cum enim à Ful-
uio Capua cũ recepta Capua
ſumptuq; ſupplicio de ſenatu
campano, relatum eſſet in ſena
tu, quid nã uideretur de his fa-
ciendũ q p municipia incuſto-
dias diſtributi fuerant. nã à Q. Flac. Ro. ducti ueniã petebãt
& miſericordiã iplorabãt M. Atti. cuius ex his q apud Capuã
fuerãt, maxia erat auctoritas iterrogatus ſniam ita rñdit. In
cõſilio, iqt arbitror me fuiſſe, cũ à cõſulibus Capua capta q̃
reretur, q cãpanorũ benemeritus d' rep. nr̃a eſſet, duas mulie
res cõptũ eſt, Veſtiã oppiã attellanã capuæ hitantem, & Fa-
culã cluuiã, q̃ quondã q̃ſtũ corpe feciſſet, illã quotidie ſacri
ficaſſe p ſalute, & uictoria populi R. hanc captiuis egentibus
alimenta clã ſuppeditaſſe. cæterorũ oĩum cãpanorũ eũdẽ erga
nos aĩum, quẽ cart. fuiſſe q̃re ſenatus cenſuit Oppiæ cluuiæq;
primũ bona, ac libertatem reſtitui, ſiq; alia pmia à ſenatu pe
tere uellent, Romam eas uenire. Cãpanis i ſingulas familias
decreta facta, q̃ hoc loco nõ opus eſt enumerare. ¶ Libertatẽ,
Quia iure belli uenerant in ſeruitutem. Amplius pter captiui-
tatem & bona. ¶ Ne dũ, Multo malus ita oſtendiſſe.

ASCENSIVS.

Atq; ut à publicis &c. Primũ itaq; exẽp. gratorũ eſt ip
ſius ſenatus i mr̃onas Rõanas occaſiõe M. coriolani
nõ ipſius Martii, q pius i mr̃em fuit potiusq̃ gratus.
Ordo eſt, atq; ut ordiar. ſ. narrationem gratorũ ab actis pu-
blicis. ſ. totius ſenatus, Veturia mr̃. ſ. M. coriolani, & uolũnia
uxor. ſ. eiuſdem, non ſunt paſſæ. i. non ſuſtinuerunt, aut non
permiſerunt M. coriolanum conantem oppugnare patriam
. ſ. ſuã Romam uidelicet, & minitantem iperio Ro funus ac
tenebras. i. excidium, & ſummam deſolationem, & hoc in-
genti exercitu uolſcorũ admoto portis urbis, ſi ſũt inq̃ paſſæ.

Senatus matronarum ordinem benigniſſimis de
cretis adornauit. ſanxit namq; ut fœminis ſemita
uiri cederent. cõfeſſus plus ſalutis Reip. in ſtola,
quam i armis fuiſſe. uetuſtiſq; auriũ inſignibus,
nouũ uittę diſcrimẽ adiecit. pmiſit quoq; his pur
purea ueſte, & aureis uti ſegmentis. ſuper hoc æ-
dem, & arã fortunæ muliebri, eo loco quo Corio
lanus exoratus fuerat: faciendã curauit. memo
rem beneficii animum ſuum exquiſitæ religionis
cultu teſtando. Quẽ ſecundi etiam belli punici
tẽpore exhibuit: cum enim à Fuluio Capua obſi
deretur: ac duæ campanæ mulieres beneuolenti
am erga Romanos dimittere ex animis noluiſſẽt:
Veſtia Opidia materfamilias & Cluuia Facula
meretrix: quarum altera quotidie p ſalute noſtri
exercitus ſacrificauit: altera captis militibus Ro-
manorum alimenta ſubminiſtrare non deſtitit: ur
be illa oppreſſa, ſenatus iis & libertatem, & bona
reſtituit. & ſiquid amplius præmii petiſſent, liben
ter ſe daturum aſſeuerauit. uacaſſe i tãto gaudio
P. C. duabus humilibus fœminis, referre gratiã,
ne dum præ ſe tuliſſe mirãdum,

De Quintio & Minutio.

Quid illa quoq; iuuẽtute Romana gra
tius? quæ Quitio, & Minut. COSS.
ultro nõia ſua militari ſacramẽto obtu
lit: ut thuſculanis, quorum fines Equi
culi occupauerant: præſidium ferrẽt.
quia paucis ante menſibus conſtantiſſime, &
fortiſſime imperium Romani Populi defende-
rant. ergo quod auditu nouum eſt: ne patriæ gra
ta uoluntas ceſſaſſe uideretur: exercitus ſe ipſe
conſcripſit.

i. impediuerunt precibus ſuis ipſum exequi opus nefariũ. in q̃-
rũ. ſ. mr̃is & uxoris coriolani honorem, ſenatus adornauit. i.
decorauit ordinem mr̃onarũ decretis benigniſſimis. namq;
p q̃ ſanxit, ut uiri cederent fœminis ſemita. i. de uia, confeſ-
ſus. ſ. per hoc decretum, plus ſalutis reip. fuiſſe in ſtola, i. ueſte
mr̃onarum. i. pcibus earum, q̃ in armis. ſ. uirorum. & adiecit
uetuſtis inſignibus aurium. i.
priuilegio ueteri, quo licebat
mr̃onis inaures hr̃e, nouũ di-
ſcrimen. i. diſcerniculũ uittæ i.
ornamenti in capite (q uitæ le
gũt uidẽt q d uita cũ iauribus
congruat) & pmiſit quoq;. i. &
his. ſ. matronis, Vti ueſte pur-
purea, & ſegmentis. i. ornamẽ
tis colli aureis. i. ex auro, quaſi
in ſquammas ſecto uñ ſegmẽ-
ti nomẽ, & curauit ſuper hoc,
i. ultra hoc munus, ædẽ, & arã
faciendã fortunæ muliebri, eo
loco quo Coriolanus fuerat
exoratus, teſtando. i. proban-
do animum ſuum memorem
beneficii cultu. i. perculturn ap
tum, religionis exquiſitæ. i. ac
curatiſſimæ inuentæ, & obſer
uatæ. Quẽ. ſ. animum memo-
rem beneficii, ſenatus exhibuit
etiã tpe ſcdi bel pu. Quum. n.
capua urbs primaria campãiæ
obſideret à Ful. ſ. Fla. ac duæ
mulieres cãpanæ ſeu capua-
næ uidelicet Veſtia oppida ſeu
(ut alii legunt) oppia, materfa
milias. ſ. honeſta, & Cluuia
(apud alios legitur cluuia nõ
cluuia) facula meretrix, noluiſ
ſent dimittere ex animis. ſ. ſuis
beneuolentiam erga Ro. qua-
rũ. ſ. mulierũ, altera. ſ. materfa-
milias ſacrificauit quotidie p
ſalute exercitus noſtri. i. Rom.
altera. ſ. meretrix nõ deſtitit ſub
miniſtrã i militibus. i. ſtipendia
riis Ro. captis, ſeu captiuis, ali
menta. ſ. corporum, urbe illa
oppreſſa. i. vi capta, ſenatus re
ſtituit iis. ſ. duabus mulieribus
& libertatem & bona, & aſſeue
rauit ſe daturum libenter ſi petiſſent quid. i. aliquid amplius
præmii. Mirandum eſt (inquit author) Pr̃es conſcriptos ua-
caſſe. i. quaſi curis cæteris uacuos intentos fuiſſe in tanto gau
dio. ſ. de recepta capua concepto, referre quod plus eſt nedũ
. i. ne ſolum dicam præ ſe tuliſſe. i. quibuſdam indiciis ſignifi
caſſe, duabus fœminis humilibus. i. abiectæ cõditionis, gra
tiam. i. remunerationem.

THEOPHILVS.

Segmẽtis. Ser. ait eẽ gutturis ornamẽtum, quod alio no
mine monile dicitur. Apollinaris etiam Sidonius illam
ſaranis inquit ebriam ſuccis, inter crepitantia ſegmenta
palmatam cõuenuſtauit. Iuue. Segmenta, & longos habitus
Plin. hiſto. natu yii. Plura ſunt ſegmenta mundi, quæ noſtri
circulos appellauere, Græci paralellos.

OLIVERIVS.

Quid illa quoq;. Appius quidam Herdonius Sabi
nus cum multitudine exulum, & ſeruorũ ad qua
tuor milia clã urbem ingreſſus, occiſis cuſtodi-
bus capitolium occupauit, & ſeruos omnes de ca
pitolio ad libertatem conuocabat Ro. ea re tam ſubita, & i-
prouiſa perculſi, quo ſe uerterent iocerti erant. Tuſcula. fama
ipſa cum audiſſent, quo in periculo foret reſpu. Roma. ultra
Romam parato exercitu uenerunt, & Roma ipſis in re tam
periculoſa cunctantibus, conſulem ipſi armati ſecuti ſunt io ca
pitolium. deinde erubeſcentes Ro. & ipſi ſumptis armis, & in
capitoliũ facto concurſu, Herdoniũ occiderunt. poſt aliquot

deinde

ℭ De Fabio Maximo.

MAgnum grati populi Romani Specimen in Quinto Fabio Maximo enituit. Nam cum quinq; conſulatibus ſalubriter Reipublicæ adminiſtratis deceſſiſſet, certatim æs cõtulit: quo maior, ac ſpecioſior eius funeris pompa duceretur. eleuet aliquis præmia virtutis: cum animaduertat fortes uiros felicius ſepeliri q̃ viuere ignauos.

ℭ De Minutio Magiſtro Equitum.

FAbio autem etiam incolumi ſumma cum gloria gratia relata eſt. dictatori enim Magiſter equitum Minuti⁹ ſcito plebis, quod nunquam antea factum fuerat, æquatus: partito exercitu ſeparatim in Samnio cum Hannibale conflixerat: ubi temere inito certamine peſtiferũ habiturus exitum, ſubſidio Fabii conſeruatus, & ipſe eum patrem appellauit: & a legionibus ſuis patronum ſalutari uoluit. ac depoſito æqualis imperii iugo, magiſterium equitum ſicut par erat: dictaturæ ſubiecit. Imprudentis'q; vulgi errorem, gratæ mentis ſignificatione correxit.

deinde tempus cum equiculi Tuſc. fines inuaſiſſent. Ro. memores accepti iam beneficii, Tuſc. opem ultro ferendam, gratiamq; reddendam eſſe cenſuerunt. Itaq; conſules cum exercitum ſcriberent uocarentq; qui hanc militiam gerere uellẽt, illis uniuerſa iuuentus non ultro ſolum, ſed cum quadam ẽt animorum alacritate ſe obtulere, & ad tuendos de ſe bene meritos ſocios profecti ſunt. qđ magnũ fuit Romanæ iuuentutis grati animi ſignum. ⸿ Defenderet, Expellendo ſeruos de Capitolio. ⸿ Ceſſaſſe, Defuiſſe.

ASCENSIVS.

QVid illa, affert poſt gratitudinem ſenatus, gratitudinem iuuẽtutis R. ſub Q. & M. conſul. erga Tuſc. nõ ẽt gratitudinem Q. & M. Quo circa quia tituli ſæpiſſime inepti ſunt, liquet non ab authore quouis ꝑito præpoſitos, ſed à ſciolis duas primas lineas legiſſe ſubinde contentis. Emendauimus ergo tũ hic, tum ſæpe alibi. Ordo ãt eſt. Quid ſup. eſt gratius illa quoq; iuuẽtute ro. i. multitudine iuuenum Ro. q̃ obtulit ultro. i. non coacta, Q. & Minutio conſulibus. i. quũ illi eſſent conſules, militari ſacramento. i. aſcriptioni militiæ iuſtæ gerendæ ſub iuramento, uomina. ſ. ſua conſcribenda, ut ferrent præſidium. i. auxiliũ. Tuſcu. ſ. populis uicinis romæ, quorum fines. i. limites ditionis, Equiculi. i. illi populi uicini illis occupauerant. ideo autem obtulit noĩa ſua, q̃a Tuſculani defenderant paucis menſibus ante, conſtantiſſime, & fortiſſime impiũ P. R. contra ſeruos, & Herdonium Capitoliũ occupãtes. Ergo qđ nouũ eſt auditu i. dum auditur, ne grata uolũtas pſtiæ uideretur ceſſaſſe, exercitus ipſe, conſcripſit ſe.

OLIVERIVS.

MAgnũ grati populi ſpecimen. Minutiũ magr̃m eqtũ, Fab. Maximo dictatori æquatum imperio fuiſſe, diximus in. c. de conſtantia. Minutius igitur alternis cum Fabio diebus imperare uolebat, uel ſi ẽt maiora placerẽt interualla, partitis tẽporibus alternis ſummum ius & imperiũ eẽt. quod nequaq̃ è repu. exiſtimauit Fabius, ut milites ſui in alterius poteſtatẽ, & ſumma rep. in hõis temerarii manibus poſita, foret. itaq; partitis copiis caſtra diuiſerũt, qđ Hãnibali duplex gaudiũ fuerat, & q Minutii temeritatẽ liberã factã eẽ uidebat, & Fabii prudẽtiã uiribus diminutã. miſit igitur milites quoſdã ad tumulũ capiẽdũ, q mediuserat iter utraq; caſtra, magis laceſſendæ pugnæ, q̃ tumuli capiendi gratia. nã ſ locauerat alios in inſidiis. & conſerto prælio, cum utrinq; totis uiribus certaretur, ex inſidiis orti milites cũ ingẽti clamore, tm̃ terrorem intulere Romanis, ut nec aiius ad pugnã, nec ad fugã ſpes cuiq̃ ſupeſſet. tũ Fabi. audito pauentiũ clamore nõ ſecius, inq̃t, q̃ timui dep̃hendit fortuna temeritatẽ, ſed obiurgandi non ẽt tp̃s, ſed laborantibus ſuccurrendi. ita inſtructa acie de uertice montis in hoſtes impetum fecit, ſuos ab effuſa fuga reuocauit, aciem reſtituit, hoſtes profligauit, & uictoriã ꝓpe partã, ex eoꝝ manibus extorſit, ciues ſuos, & ĩpatorẽ ꝓti à cede, ꝓti à captiuitate liberauit. ꝓ cuius bñficii referẽdi gr̃a, Minu. Fab. parẽtẽ ſp appellauit, exercitus cõmilitões quorum opera ſeruati fuerant, pr̃onũ uocauerũt. Han. quoq; ex acie diſcedentẽ dixiſſe ferunt, tãdẽ eã nubẽ q̃ ſederet i iugis montiũ ſollicitatã, ꝓcellæ ĩbrẽ dediſſe. ⸿ Specimen, Experimẽtũ. ⸿ Cõtulit. ſ. P. R. ad honeſtãdũ, & illuſtrãdũ eius funus, qđ ꝓfecto magnũ fuit gratitudis ſignũ, quẽ uiuũ multis honoribus honeſtaſſent, eundẽ mortuũ de ſe optĩe meritũ ſua ĩpenſa augendo funeris põpã igẽti gloria decorarent. ⸿ Eleuet, Minuat, trãſlatio ſũpta à cumulo de quo q̃to plus eleuaueris, tãto ma

gis diminues. Perſi. Nõ ſi q̃d turbida Ro. eleuet accedes. Sũt q̃ dicãt de duobus Fabiis intelligi, Maximo. ſ. & Rutiliano quorũ uterq; conſul quinquies fuiſſe traditur, & alter bel. pu. ſecundo, alter bello Gallico. nam Rutilianus Gallico bel. collega fuit eius Decii, qui patris exemplum imitatus, deuouit ſe pro legionibus Romanis. & in rutiliani funere uolunt Po. Ro. æra contuliſſe ad honorem ſepulturæ. ego uero de uno tm̃. & Maxi. Valerium ſenſiſſe arbitror.

ASCENSIVS.

MAgnum Specimen. i. approbamentum euidens P. Ro. grati. i. de gratitudine p. R. enituit ĩ Qui. Fab. Maxi. non q Quintus ille fuerit gratus, ſed p. R. in eum. Nam cum. ſ. Fabi. Maxi. deceſſiſſet. i. mortuus eſſet quinque conſulatibus adminiſtratis ſalubriter reip. i. cum ſalute reip. Populus ſup. Ro. Contulit æs ſ. ſignatum certatim. i. cum certamine, quis plus conferret, quo. i. ideo ut aut quo ære, põpa funeris eius duceretur maior, ac ſpecioſior. Eleuet aliq̃s (figurata iuſſio, q̃ prohibendi uim habet) i. ueniat aliq̃s, qui imminuat. i. uilipendat p̃mia uirtutis. q. d. ſtulte acturum, quum animaduertat. i. conſideret uiros fortes, qualis erat Fa. Maxi. ſepeliri felicius quã ignauos uiuere.

OLIVERIVS.

FAbio etiam incolumi. Non ſolum, inquit mortuo Fabio, ſed etiam uiuo ſecundi pu. bel. tempore populus ſe gratũ exhibuit. Cũ. n. dictator ille in Sãnio cõtra Hanniba. miſſus, more ſuo bellum ꝓtraheret, ne reip. ſtatũ in diſcrimine ſiſteret, Minu. magr̃ eqtũ adoleſcens, feruore quodã mentis ꝓuectus, dixit Fabiũ producere bellum, quo in eo magiſtratu diutius ꝑmaneret, q ſi ſibi daretur p̃tãs dimicandi ſe paulo poſt Hanniba. debellaturũ aſſeuerauit, & qđ uirtuti Fabii attribui debuerat ipſe Minu. ambitioni aſſignabat. uerba illa exercitus primo excepit, deiñ ad Senatũ delata ſũt. populus iam tedio affectus, q Hanni. tãdiu in Italia uerſaretur, magr̃m eqtũ dictatori adæquauit. diuiſis itaq; exercitibus Minu. data occaſione pugnã cũ Han. iniit, & cũ i eo eẽt, ut ipſe cũ ſuis deleretur, Fabius è mõte ſpeculatus iſelicẽ rei euentũ, Minutiũ cũ exercitu è ſaucibus p̃moꝝ eripuit. fert tũ hæc uerba Hanni. emiſiſſe, Verebar eq̃dẽ. ne nebula illa iã diu plueret poſtero die Minu ſupplex ad Fabiũ uenit p̃rem illũ appellauit, militeſq; ſuos patronũ ſalutare coegit, ſe ẽt ſicuti dignũ erat dictatori ſummiſit, q̃ res P. R. gratiſſima fuit. ⸿ Scito plebis, decreto plebis. q̃ facile ĩ cõtraria inclinat. ⸿ Peſt ſep. calamitoſum exitiũ. Depoſito iugo, depoſita ꝑitate. nã ita uterq; exercitũ ducebat, ſicuti duo boues iugũ unũ trahũt. ⸿ Vulgi. Gratitudine. n. ſua refellit id qđ plebs temeritate fecerat, ut dictatori magr̃ eqtũ æq̃retur. ⸿ Significatiõe gr. m. i. ĩditio gratitudis.

ASCENSIVS.

FAbio ãt. Affert ẽt exẽ. gratitudis magr̃i eqtũ, & legionũ in eũdẽ Fabiũ. dicens. Aũt ꝓ ſed, gr̃a relata eſt cũ ſũma gloria, Fabio. ſ. Maxi. ẽt icolumi. i. adhuc uiuenti. Eñ ꝓ q̃a Minu. magr̃ eqtũ æquatus dictatori Fabio, Scito plebis. i. plebiſcito ſup hoc facto, qđ nunq̃ factũ fuerat antea. ſ. ut magr̃ eqtũ æquaretur ĩ p̃tãte dictatori, cõflixerat ſ. Minu. cũ Hanni. i Sãnio. i. Sãnitũ territorio, ſeparatim. ſ. à dictatore. i. ſine eo, & eius copiis, & hoc exercitu ꝑtito. i. in duas p̃tes diuiſo. ubi. i. ĩ quo cõflictu aut loco certamine inito, temere, incõſulte, habiturus. i. qui habiturus fuiſſet exitum peſtiferum. i. ꝑniciofum multis, cõſeruatus ſubſidio. i. auxilio acceſſorio Fabii. ſ. dictatoris, &. i. ſimul ipſe Minu. appellauit eum ſ. Fabiũ dictatorem, patrem. ſ. ſuum, & uoluit eã ſalutari à legionibus

Minutius eq̃tus Fabio.

ſuis patronū.i.donatorem libertatis, quum inſeruitutem fuiſſent redigendæ. Pulchre āt diſtinguit, ut pater ſit magis eq̄tū, q̄ illi uitā debat, nā uero ſimile eſt eum occumbere maluiſſe, quam capi, militibus āt patronus, q̄ illi libertatem ſuā debebāt. ac iugo.i.onere graui ipſi.ſ.æquati, depoſito (Quā tē argute declarat Oli. docens ideo iugum ab authore uocatum, quod quum æquatum eſſet illis ipſū æquatū ēt erat onꝰ dirigendi & ſeruandi exercitus, ſicut bobus ad unum iugum alligatis equale incumbit onus, aut propellendi, aut trahendi carpenti, ſeu aratri) ſubiecit ſicut par.i.æquū erat dictaturæ magiſterium equitum, & correxit ſignātione mentis gratæ.i. animi grati errorem uulgi imprudentis, uel q̄ iuſſerat.ſ.per imprudentiam ipſū illi æquari.

u o neq̄ cal ōē debitū dimiſſum erat.) Sed ad ordinem reuertor. reddidit enim authori libertatis ſuæ uidelicet Scip. confeſſionem beneficii accepti tanquam patrono, & id Po. Roma. ſpectante.

De Terentio Culeo.

TAm hercle probabiliter, quàm Quintus Terentius Culeo prętoria familia natus, & inter paucos ſenatorii ſplendidus ordinis, optimo exemplo africani ſuperioris currum triumphantis, quia captus à Carthaginienſibus ab eo ſuerat recuperatus: pileum capite gerens, ſecutus eſt. authori enim libertatis ſuæ tanquam patrono accepti beneficii cōfeſſionem ſpectante populo Romano merito reddidit.

OLIVERIVS.

TAm Hercule probabiliter. ſicut Minu. Fabium ſic Q. Terē. culeo Scip. Afr. ſupiorē pr̄nnū appellauit, eūq̄ triūphātē ſecutus ē pileo capite īpoſito. ōiq̄ deīn uita. ut dignū erat libertatis authorem coluit, q̄ deuicta Carthagine illū captiuū redemerit, in triumphū duxerit, & libertate donauerit. Liui ī fine ſcdi pu. bel. cartha īgt naues lōgas elephātos pfugas, fugitiuos, captiuos, captiuoꝝ quatuor millia tradiderunt, inter quos Q. Terē. culeo ſenator fuit, ītē paulo īfra ſequutus Scip. triūphātē fuit pileū capiti īpoſito Q. Terē culeo, ōīq̄ deīn uita u t dignū erat libertatis auctorē coluit africanum. ¶ Inter quos, quia pauci erāt q̄ ipm dignitate adæquarēt. ¶ Pileū capite gerēs. Pileū gerere ſignū erat fuiſſe libertate donatum ſigni ficabat. n. ſe uirtute Sci. tēpeſtatē ſeruitutis euaſiſſe.

ASCENSIVS.

TAm Her. Affert gratitudinē Teren. Culeonis, hōis ſenatorii ordis ī Afri. maiorē liberatorē ſuū, aut ſui, Cuius (ut nūc multi opinātur) nōis ſimilitudie decepti, ſunt q̄ Terē. comicū īducūt de de ſe dicentē, Ro. ducibus bellica pda fuit. cū millū Afrū pdicent, cū hic ſit Ro. & qd̄ ad errorē facit cū ēt comicus ille Ro. cōuincatur Cic. teſtimonio. Sed hoc alibi. Ordo hic eſt Her. l. p Herculē, aut Her. me ita iudicāte, ut uerū dico Minu. ſup. egit tā pbabiliter & Q. Teren. culeo, natus familia ptoria. i. pturis functa, & ſplendidus iter paucos. q. d. īter prios ordis ſenatorii, ſecutus ē optio exēplo. ſ. gratitudis, currū Afr. ſ. Sci. ſupioris. i. maioris triūphātis. ſ. de Car. gerēs pileū capite, tāq̄ libertate donatus. qa captus à Car. & ita eoꝝ ſeruus factus, fuerat recupatus. i. receptus ab eo. ſ. Sci. capta & tributaria īſfacta Car. uñ q̄ſi poſt liminio in priā libertatē q̄ redibat. ſed qa eā Sci. acceptā tulit, tāq̄ libertꝰ eius, pileū accepit de quo more & eius rōne hoc habeto. Bello captus, iure belli capiētis ſeruus erat, ſic dictus, q̄ cū occidi poſſet ſeruatus ē, deinceps āt dño ſeruiebat, nil pter uictū tenuē, & amictū exiguū ab eo expectaturus. nec alio fere cooperimēto capitis, q̄ capillis utens. à quo cū libertate donaretur, raſo capite (quod Plautinus innuit ſeruus) ut ab ingenuis differret, pileū accipiebat, mediā uidelicet iniēs conditionē iter ſeruilē & īgenuā. nā libertinus factus poterat ob īgratitudinē ī ſeruitutē reuocari, q̄ reuocationē non iniq̄ eſſe, uidetur docere parabola dominica de ſer

De Philippo Rege, & Flaminio.

AT Flaminii de Philippo rege triumphātis currum non unus, ſed duo millia ciuium Romanorum pileata comitata ſunt: quæ his punicis bellis intercepta, & in Cræcia ſeruientia cura ſua collecta in priſtinum gradum reſtituerat, geminum ea re decus imperatoris: à quo ſimul & deuicti hoſtes, & conſeruati ciues ſpectaculum patriæ præbuerunt. Illorum quoq̄ ſalus dupliciter omnibus accepta fuit: & quia tam multi, & quia tam grati exoptatum libertatis ſtatum recuperauerunt.

OLIVERIVS.

AT flaminii d̄ Philippo Phili. rex Ma. ſcdo pu. b. cū Car. cōſēſit, & bellū Ro. intulit, ubi per uarios caſus multa Ro. ciuiū capita cœpit, q̄ deīn Q. flaminii uirtute, & felicitate recuperata, eius triūphātis currū pileata ſeq̄ uoluerūt. q̄ qdem triūphus nō minus glorioſus ob ſuperatos hoſtes q̄ liberatos ciues Flaminio fuiſſe uidetur. ¶ Geminū ex ea re decus. duplicem laudem, & gloriam Flaminius ex hac uictoria conſecutus eſt, alterā q̄ hoſtes ſuperauit, alteram q̄ ciues ſeruauit.

ASCENSIVS.

AT. i. ſed non unus. ſ. dūtaxat, ſed. i. mil. ciuium Ro. comitata ſunt pileata currum Flaminii triumphātis de Philippo rege. ſ. Mace. q̄. ſ. ii. mil. ciuium, intercepta. i. p inſidias, aut dolo capta bel. pu. i. Cartha. & ſeruientia i græcia, is. ſ. Flam. reſtituerat in priſtinum gradum. i. libertatem priorem. collecta. cura ſua. ſ. Flaminii. Geminum decus ſup. fuit impatori. ex ea re (ſic Oli. legit, & nō pauci alii, inuenitur tn̄ ſic ſcriptum. Geminarunt ea imperatori decus, ut ſit ea. ſ. millia ciuium gemina runt. i. duplicauerūt impatori decus) à quo, ſ. impatore, & i. ſimul hoſtes deuicti, & ciues conſeruati, pbuerunt patriæ. i. P. R. ſpectaculum. i. rem aſpectu lætam. Et ſalus illoꝝ. ſ. ciuiū liberatoꝝ, fuit quoq̄ accepta omnibus dupliciter. i. duabꝰ de cauſis, & q̄ a tā multi ſup. erant, & q̄ a tam grati (ut ſe tanq̄. libertos gererent liberatoris) recuperauerant exoptatum ſtatum libertatis, qua mortalibus nihil dulcius.

De Metello.

MEtellus uero pius pertinaci erga patrem exulem amore, tam clarum lachrymis, quam alii uictoriis cognomē aſſecutus: non dubitauit conſul pro Quinto Callidio prætore candidato ſupplicare populo, quod tribunus plebis legem, qua pater in ciuitatem reſtitueretur, tulerat. quinetiam patronū eum domꝰ, & familiæ ſuæ ſemper dictitauit. Nec hac re de principatus, quem procul dubio obtinebat, quicquā decerpſit, quia non humili, ſed grato animo, longe inferioris hominis maximo merito, eximiam ſubmittebat dignitatem.

OLIVERIVS.

MEtellus uero pius, hic eius Metelli filius fuit, q̄ Iugurtā primus dare terga coegit, ut diximus i. c. de diſci. militari. Numidicus dictus eſt, q̄ ut in. c. de conſtātia diximus, maluit in exiliū pficiſci, q̄ in ſatuinini leges iurare. filius ergo pius iō cognominatus, q̄ exiliū patris lachrymis pſecutus, non prius deſtitit apud populū, & tribunos ſupplicitere agere, ut pr̄ reuocaretur in patriā. qd̄ à Q. Callidio tribuno pl. obtinuit, ut lata lege reſtitueretur. quo bñficio puocatus, ea gratitudi ne uſus eſt, ut illū tanq̄ domus, & familiæ ſuæ patronū multis bonis locupletauerit, & in petitione pturæ, cū cōſul eſſet pro illo ſupplicare populo ñ erubuit. Solinꝰ in. c. de hoie, pietatis, īgt documentū nobilius qdē in metelloꝝ domo effulſit. fuerūt aūt Metelli uiri clariſſimi quatuor, Macedo. Numi. Cræticus & hic Pius q̄ aduerſus Anſtonicum miſſus, illū bello ſuperauit. Metelli gratitudo in callidium

ASCEN.

MEtel. uero pius ptinaci. i. pſeuerāti, & infrāgibili amore erga prēm. i. Metellū Numidicū exulē, aſſecutus tā claꝝ cognomē (dicerē agnomen) lachrymis. ſ. p pr̄is reditu effuſis, q̄. i. q̄tū claꝝ nomen alii ſup. aſſecuti ſunt uictoriis, nō dubitauit conſul. i. cū eſſet cōſul, ſupplicare populo p

Quinto

Quinto Callidio prætore, candidato.i.petente in candido habitu p̄turā, id ēt p eo ſupplicauit, ꝙ ipſe tribunuſplebis.i.cum eēt tribunuſplebis.tulerat legem qua pater.ſ.Metel.pii, utpotè Metellus Numidicus, reſtitueretur in ciuitatē. Quinēt.i.inſup dictitauit.i.dixit ſp eū.ſ.hoīem plebeiū Callidiū, patronū domus & familiæ ſuæ.ſ.Metel. Nec decerpſit.i.detraxit, aut diminuit, hac de re.i.pp hāc cauſā, ꝙ hoīem plebeium ſibi patronū dictitauit, gcq̄ de principatu.ſ.ſenatorio, quē obtinebat proculdubio, q̄a ſubmittebat eximiā dignitatē.ſ.domus ſuæ, maximo merito hoīs inferioris longe, & id aīo nō humili.i.abiecto (uñ aīaduertat tru dior lector hūilitatē, abiectionē cū ab humo deriuetur ſonare, neqꝫ honori dari, ſed uitio, niſi abuſiue pro modeſtia accipiatur. Qui abuſus uocabuli tunc minor, aut nullus eſt, cū ad eum refertur, cui ſe humillimum gerere modeſtiæ eſt) ſed aīo grato, qui laudandus eſt erga quemcunqꝫ benemeritū.

legionibus acceptis, tantum ad uictoriam momenti Syllæ fuiſſe dicitur, ut poſt id tempus ſemper illum Sylla fuerit ueneratus. ℾ C.Marii.ue. Quemadmodum Sylla cum Mario de imperio certauit, ſic & de gratitudinis laude contendiſſe uidet, & illū pariter adæquaſſe. nam cum occurriſſet Pom. qui tres duces aduerſæ partis ſubegerat, ab ipſo & eius exercitu imperator ſalutatus eſt. cum nōdū annum ſecundum & xx. natus eſſet, nec dum in ſenatum admiſſus. ℾ Syllam, Quaſi Sæuū & arrogantem, emphaſis eſt. Sit ali, Loquitur de gratitudīe eoꝝ, qui non adeo nobiles fuere ſed humili loco nati. & primo de Polinctorum gratitudine, qua uſi ſunt in Hircium & Panſam Ro. conſules, qui bel. ciuili, quod aduerſus M. Antonium gerebatur, qui Cæſ. interfectores Brutum, & Caſſium pſequebatur. dum forte mutinæ obſiderentur fortiter dimicantes, ceciderāt. quorum funera non ſolum gratuito ſepulturæ mandarunt, uerum etiam adiecto ſextertio illoꝝ exeqas honorificentiores procurarūt. ℾ Sordibus.ſ.hoībus, ſordidū miniſteriū exercentibus. ℾ Libitinam ex, libitina mors dicit, qui libitinā exercent.i.funeris officiū, Polinctores & Veſpillōes appellantur. ℾ Excuderūt, q̄ſi pulſū elicuerunt, & extorſerunt. ℾ Pace cinerum ſuorū reges. Ne uideatur iniuriā facere regibus, quorum exempla ſequuntur quaſi ab eis ueniā petit. dicit.n. cū in ſupiori exēpliū poſuerim, grati aī eoꝝ q̄ libitinam exercebant, fortaſſe indignabuntur reges, ꝙ tā ſordido generi hoīum eos ſubiictā. ſed cur ita faciat rōnem ſubiungit, aut, inquit, mihi prætermittendi fuerant, aut extremo domeſticorum exemploꝝ loco ponendi. ſed p̄termittendi nullo modo fuerant, ne uirtus ēt in īfimis ſua laude careat. ferant igitur æquo aīo reges ſe Polinctoribus ſubiungi. ℾ Pace ci. Sic dicere ſolemus, cum aliquē in dicēdo offēdimus. ℾ Scd̄m. poſt. Serui. Sulpi. in Epiſt. de morte Marcelli. duo uulnera accepiſſe, unū in ſtomacho, alterū in capite ſcd̄m aurem.i.poſt aurem, q̄q̄ alii dn̄t iuxta aurem nam ſecundum interdum ſignificat iuxta. ℾ Gregē, Polinctorum. ℾ Actus, Recte factorum.

ℭ De Mario.

NAm C. quidem Marii non ſolum præcipuus, ſed etiàm præpotens gratæ mentis fuit impetus: duas enim Camertiū cohortes mira uirtute uim Cibrorum ſuſtinentes in ipſa acie, aduerſus conditionem fœderis ciuitate donauit. quod quidem factum & uere, & egregie excuſauit dicendo inter armorum ſtrepitum uerba ſe iuris ciuilis exaudire non potuiſſe. Et ſanè id tempus tunc erat, quo magis defendere, quàm audire leges oportebat.

ℭ De Lucio Sylla.

CMarii ueſtigia ubiqꝫ L. Sylla certamine laudis ſubſequitur. dictator .n. priuato Pópeio & caput adoperuit: & ſella aſſurrexit: & equo deſcendit: eaqꝫ ſe libenter facere in concione prædicauit: memor ab eo duo de uiginti annis nato, partes ſuas exercitu paterno adiutas. multa inſignia Pompeio, ſed neſcio an hoc quicquā admirabilius contigerit: quod magnitudine beneficii ſui Syllā obliuiſci coegit. Sit aliquis in ſummo ſplendore etiam ſordibus gratis locus. Marco Cornuto prætore ſuuus Hircii, et Panſæ iuſſu Senatus locante, qui tunc libitinam exercebant: tum rerum ſuarum uſum; tum miniſterium ſuum gratuitum polliciti ſunt, quia ii pro Rep. dimicantes occiderant: perſeuerantiqꝫ poſtulatione excuderunt: ut exequiarum apparatus Sextertio numo ipſis præbentibus addiceretur. quorum laudem adiecta lege conditio auget magis, quàm extenuat. quoniam quidem quęſtum contempſerunt, nulli alii rei: quā quęſtui uiuētes. Pace cinerum ſuorum reges gentium exterarum ſecundum hunc tam contemptum gregem referri ſe patientur: qui aut non attingendus: aut non niſi in ultima parte domeſticorum exemplorum collocandus fuit. Sed dum honeſti actus etiam ab infimis æditi memoria non intercidant, licet ſeparatum locum obtineant: ut ne his adiecti, nec illis p̄lati uideantur.

OLIVERIVS.

NAm C. qdē Marii. De bello Cimbroꝝ in.c. de iſtitutis ſi nihil tetigimus & in.c. de pudicitia laeius dicturi ſumus in eo igitur bello maxime camertinorum ſtrenua p era uſus, ita ut duarum cohortū uirtute uim hoſtium non ſolum ſuſtinuerit, uerum etiam proſtrauerit, & īgentē uictoriā cōparauerit, illos poſt uictoriā in tantæ uirtutis præmiū ciuitat. donauit, contra fœderis conditiones. qd̄ cū deiñ obiiceretur Mario, ſic defēdere, & expurgare ſolebat, ut diceret iter armoꝝ ſtrepitus leges & iura nō exaudiri. ℾ Vi Cimbrorum Cimbri ut dixi populi ſunt germaniæ, quos hodie flamigos dicim᷑. ℾ Aduerſus conditiones. Quia fœdus erat, ne camertini poſſent Romana ciuitate donari ℾ Et ſane ad id tempus. Significat maiorem fuiſſe belli terrorē q̄ legū obſeruationem.

ASCENSIVS.

NAm quidem impetus mentis gratæ Caii Marii non ſolum fuit præcipuus, ſed etiam præpotens. Enim pro quia, ipſe donauit ciuitate, ſcilicet Romana aduerſus, ideſt contra conditiones fœderis.ſ.cum camertibus, ſic dicti ut ciuitatem nō peterēt, duas cohortes Camertium, ſuſtinentes.i.qui ſuſtinuerant mira uirtute, uim.i.uiolentiam, aut uirtutem cimbrorum in ipſa acie. Quod quidem factum Marius excuſauit &.i.ſimul uere, & egregie dicendo ſe non potuiſſe exaudire uerba iuris ciuilis iter ſtrepitum armorum. q.d. tunc potius promittendū, & ſeruādū fuiſſe, quod utilitas expoſceret quàm quod lex cauerei. Et ſane id.i. tale tempus tunc erat quo oportebat magis defendere leges.ſ.cū urbe à Cimbris, q̄ audire leges.i.qd̄ uerba legis cauerent.

OLIVERIVS.

CMarii ueſtigia ubiqꝫ Lu. Syl. Pō. Str. magni. Pom. pr̄ bel. ciuil. qd̄ geſtū eſt inter Mariū, & Syl. ptes Syllanas ſecutus eſt à quo deiñ Pō. uix. xviii. natus annū, tribus

ASCENSIVS.

CAii &c. Luci. Sylla ſubſequit ubiqꝫ ueſtigia C. Ma. certamie.i.cōtentione laudis.ſ.eiuſdē rei. Eñ p q̄a, ipſe Syl. dictator.i.cū eſſet dictator ppetuus, &.i.ſimul adopuit.i.texit Pō. priuato.i.nullo tunc magiſtratu fungenti caput hoc eſt cum Pomp. caput detegeret, ipſe illud adoperuit. & aſſurrexit ſupple ei ſella.i.de ſella curuli, in qua ſedebat, & deſcendit equo ſ.in quo fuit aduentante Pom. & prædicauit in concione ſe facere libenter ea, memor partes ſuas adiutas exercitu paterno.i.patris Pomp. ab eo.ſ.Pomp. nato annis duodeuiginti i.x. & octo. Multa (inquit author) inſignia ſupple cōtigerunt Pomp. ſed neſcio, an quicquam contigerit Pomp. admirabilius hoc.ſ.quod coegit Syllam obliuiſci ſui.i.ſuæ na

turæ ſuperbæ, & ferocis. magnitudine.i. ob magnitudinem beneficii.ſ. ab eo accepti. Sit &c. Ordo eſt. Aliquis locus ſit etiam ſordibus.i. ſordidi, & abiecti miniſterii hominibus, gratis.i. dummodo fuerint grati comperti, in ſummo ſplendore, ideſt inter ſplendidiſſimos homines. unde etiam adducens exemplum dicit. M. Cornuto prætore locante, ſcilicet p̃miſſa mercede Polinctoribus ſeu libitinariis iuſſu ſenatus q̃a ſenatus id iuſſerat, funus Hircii, & Panſæ interfectorũ pro libertate publica, ii ſupple qui exercebant tunc libitinam.i. miniſterium ſepeliendorũ, aut comburendorũ cadauerum, polliciti ſunt tum.i. ſimul uſũ rerũ ſuarũ ſ. ad funus pertinentiũ, tũ.i. ẽt miniſteriũ ſuũ gratuitũ.i. ſine mercede, quia hi.ſ. Hircius & Panſa occiderãt dimicantes pro rep. & excuderũt.i. artificioſe quaſi excudendo obtinuerunt, aut extuderunt, ideſt importunis precibus extorquendo extorſerunt, poſtulatione perſeuerantiſſima, ut apparatus exequiarũ addiceretur ſibi ſ.i. attribueretur, ſeſtertio nũmũ.i. dipondio, & ſemis, cum multo pluris conſtare deberet, ſed ipſis præbentibus.ſ. apparatum gratuitum ĩ reliquis, hoc eſt uoluiſſent quidem penitus gratis facere funus, ſed quia id non licebat, petebãt ut ſeſtertio.i. pretio ſeſtertii ſibi addiceretur, & reliqua facerent impenſis ſuis. Alii.int elligunt, adiiceretur, augeretur ſeſtertio ipſis p̃bentibus ſup ipſum &c. Quorũ.ſ. libitinariorũ laudẽ, adiecta lege.ſ. q̃ gratis nõ fieret funus, cõditio.i. uilitas ſtatus eorum auget magis q̃ extenuat. Qui q̃dẽ ipſi nulli alii rei q̃ q̃ſtui.i. lucro uiuentes.i. finem uitæ conſtituentes in nullo alio q̃ in lucello, contempſerũt quæſtum. ¶ Pace &c. Paraſceue eſt, & tranſitus ad externa, q̃ cũ ſint nobiliſſimorũ hoium, ne uideatur inepta collocatio, purgat quodãmodo talẽ continuationẽ dicẽs reges gentiũ exterarũ patientur pace cineꝝ ſuorũ.i. cũ bona uenia à defunctis obtenta, ſe referri.i. narrari, ſcdm id i. ſtatim poſt hunc tã cõtẽptũ gregẽ.ſ. Polinctorũ. q̃ ſ. grex, aut non ſit attingendus, aut nõ niſi in ultima pte exẽplorũ domeſticorũ collocãdus. Sed dũ actus honeſti, ẽt ſi ſũt æditi ab infimis, nõ intercidãt memoria, licet.i. licitũ eſt ut ſubtine ãt locũ ſeparatũ, utpotẽ mediũ, in quem oratores q̃ minimi ſũt momẽti cõiicere ſolent. ut ſup. ipſi, nec uideantur adiecti his, nobilibus domeſticis, nec p̃lati illis.ſ. nobilibus externis.

¶ De Dario, Externa.

DArius priuatæ adhuc fortunæ amiculo Siloſontis ſamii delectatus, curioſa contemplatione fecit, ut ultro ſibi & quidem à cupido daretur. Cuius muneris, quã grata æſtimatio animo eius eſſet alapſa: regno potitus oſtendit. totam namq; urbẽ & inſulam Samiorum Siloſonti fruendam tradidit. Non enim pretium rei æſtimatum: ſed occaſio liberalitatis eſt honorata: magiſq; à quo donum proficiſceretur: quam ad quem perueniret, prouiſum.

¶ De Mithridate.

MIhridates quoq; rex magnifice gratus apparuit: quoniam pro Leonico acerrimo defenſore ſalutis ſuæ à Rhodiis nauali pugna excepto, omnes hoſtiũ captiuos permutauit. ſatius eſſe exiſtimans ab inuiſiſſimis circumueniri, quàm bene merito gratiã non referre.

¶ De Attalo rege.

LIberalis Popu. Ro. magnitudine muneris: quod Attalo regi Aſiam dedit dono: Sed Attalus etiam teſtamenti æquitate gratus, qui eandem Aſiam populo Ro. legauit. Ita q; nec huius munificentia, nec illius tam memor beneficii animus tot uerbis laudari poteſt: quot ampliſſimæ ciuitates uel amice datæ, uel pie redditæ ſunt.

OLIVERIVS.

DArius p̃uatæ adhuc fortunæ, Darius cũ eſſet in priuata fortuna, uiſo. Sylophõ. uel ut alii dñt Syloſõ. Samii, ſpecioſo & iſigni quodã idumẽto, mira eius pulchritudine delectatus, uehemẽter cõcupiuit. q̃ ubi Sylophõ cognouit, exutũ dono dedit Dario: q̃ poſtea regno potitus gratiſſima memoria recõpẽſauit. nã Sylophõtẽ ſamiorũ urbi & iſulæ pariter p̃fecit. Stra. li xiiii. Sylophõ nõ igt priuatus rẽliẽtus ẽ, is cũ Dario Hyſtapis filio ueſtẽ q̃ ferebat aliq̃n largitus eẽt, nã ille cũ nõdũ rex eẽt eã magnop̃e cõcupiuerat, cũ uero regnaret, dono Sylophõti tyrãnidem dedit. q̃ acerbe ipauit. quapp̃ urbs hoibus uiduata eſt unde dictũ eſt p̃uerbium, Sylophontis opera locus amplius non eſt. hic autem, frater fuit Polycratis, multos annos uſq; ad ultimum fati ſui diem ſumma felicitate uſus eſt, de quo ſuo loco dicemus. q̃õ autem darius ſit regnum conſecutus dicetur in.c. de Vafre dictis & factis. ¶ Priuatæ adhuc fortunæ, Quia non dum rex erat. Non enim pretium, nec datum ſed dantis aſum cõpenſauit.

Sylophon Samii tyrãnus

ASCENSIVS.

DArius adhuc fortunæ priuatæ.i. nondum rex creatus ſed ne regis quidem filius, delectatus amiculo.i. indumento delicato (ab amiciendo) Sylophontis ſiue ut alii ſcri. Syloſontis Samii.i. adoleſcentis, fecit.i. effecit curioſa contemplatione.ſ. amiculi, p̃ quã Samius ille intellexit, q̃ ipſum nimis bñe cuperet, ut ſup. daretur ſibi ultro.i. priuſq̃ apertis ipſum p̃cibus peteret & q̃dẽ à cupido.ſ. dare, & ita auxit beneficium, q̃a uoluntarium datorem diligunt & dii & homines. Cuius muneris quam.i. q̃tũ grata æſtimatio eſſet allapſa aio eius.ſ. Darii oſtendit potitus.i. poſtq̃ potitus erat regno.ſ. Perſarum. Namq; pro quia ipſe tradidit Sylophonti, ſiue ut dixi, Syloſonti urbẽ & inſulam Samiorum fruendam ideſt ad delitias eius habendã. Non enim pretium rei eſt æſtimatũ.i. appreciatum ſup. à Dario, ſed occaſio liberalitatis (q̃a tunc ille dedit, cum talem remunerationem expectare nõ poterat) ẽ honorata ſup. ab eo, & prouiſum eſt magis, à quo donũ p̃ficiſceret, q̃a ab humili & paupere, ſed liberaliter dãte, q̃ ad quẽ p̃ueniret, q̃a ad eũ, qui poſtmodũ rex euaſit. Poſſet ẽt intelligi de dono Darii, ut ſit. & magis prouiſum eſt à Dario à quo donũ quod dabat proficiſceretur, quia à ſe, q̃ rex erat, & tale donum dare poterat, quàm ad quem p̃ueniret, quia ad uirum uix tali dono dignum.

OLIVERIVS.

MIthridates quoq;. Mithridates rex Ponti amicum habuit Leonicũ noĩe ſibi maxĩe fidũ, & ĩ uariis caſibus ſuæ ſalutis defenſorem acerrimũ, q̃ cũ bello nauali captus eſſet Rhodiis, captiuos oẽs quos multos habebat Mithridates, & nobiles, pro eo ſolo permutare non dubitauit, ut gratum illi aĩum oſtenderet maluit n. in regni diſcrimine uerſari, q̃ igratus aliqua ratione uideri. ¶ A Rhodiis, Nã tp̃e, quo Aſiam occupauit & M. Phlocium & Cn. Apuleium in uincula coniecit, omneſq; Romanos in Aſiæ partibus inuentos trucidauit. Rhodios quoq; inuaſit, à q̃bus aliquot naualib⁹ præliis ſuperatus eſt, & Leonicus iſte amicus captus.

ASCENSIVS.

MIthridates quoq; rex.ſ. ponti apparuit gratus magnifice ideſt cum magnificentia, quoniam permutauit, ideſt in permutando dedit omnes captiuos hoſtium, p̃ Leonico acerrimo defenſore ſalutis ſuæ, excepto, ideſt per inſidias capto à Rhodiis ſup. in pugna nauali. Exiſtimans.ſ. mithridates ſatius eſſe, circumueniri.i. decipi in rerum æſtimatione ab inuiſiſſimis ſ. hoſtibus, q̃ non referre gratiam benemerito.

OLIVERIVS.

LIberalis P. R. uno eodemq; exemplo de Romanorũ liberalitate & regis Attali gratitudine loqtur, uel potius ſolam regis gratitudinem cum Romanæ liberalitatis cõmemoratione percurrit. de qua ſupra in.c. de liberalitate dictum eſt non fuit profecto ingratus rex Attalus, qui acceptã à popu. Roma. prouinciam, eidem moriens teſtamento legauit. in cuius aula cum ſtragulæ, ueſtes. tapetes, aliaq; multa regia ornamenta fuiſſent inuenta, aulea fuerũt appellata. de hoc

rege

rege Hora. primo odarum libro & alibi mentionem facit. Itaq; nec huius munificentia. Si quis tot uerbis laudare uoluerit utrunq; uidelicet & liberalitatem po. Ro. & gratitudinē Attali regis, quot ciuitates datæ, & redditæ ſunt, dicendo uix ſufficeret. uult Vale. nã aliter ſentit Cic. in li. de ſomno Scipio. ut ſupra uidimus, et teſtamento reliquit rerũ oĩum ſuarũ ptãrẽ. & inter filios, quos ad quinquaginta habuiſſe dr, diuidendi regni arbitrium ita legauit, ut qcqd ille ſtatuiſſet, imobile ſanctumq; foret. mandauit inſuper liberis & uxori, ut Po. Ro. & Scipionum familiam, perpetua fide, & obſeruantia proſequerentur.

De Maſiniſſa rege.

Ceterũ neſcio an præcipue Maſiniſ. regis pectus grati ai pignoribus fuerit refertum. beneficio enim Scipionis, & perſuaſu, regni modo liberius auct⁹: memoriam inclyti muneris ad vltimum vitæ finem, longa etiam a diis immortalibus ſenectute donatus, conſtantiſſima fide perduxit. adeo, vt eum nõ ſolum Africa: ſed etiam cunctæ gentes ſcirent amiciorem Corneliæ familiæ, atq; urbi Romanæ, q̃ ſibimet ſemper fuiſſe. ille, cum graui Carthaginienſium bello premeretur: ac vix tutelæ ſuæ imperii ſufficeret: tamen Scipioni Aemiliano, quia nepos Africani erat: bonam, magnamq; partem Numidici exercitus, quam Lucullo conſuli, a quo ad auxilia petenda miſſus fuerat: in Hiſpania duceret promptiſſima mente tradidit: præſentiq; periculo reſpectum priſtini beneficii antepoſuit. Ille, cum iam ætate deficiente, magnas regni opes, quatuor & quinquaginta filiorum numero relinquens in lectulo laberetur, & Marcum Maniliũ, qui proconſul Africam obtinebat: literis obſecrauit, vt ad ſe Scipionem Aemilianum, ſub eo tunc militantem mitteret: feliciorem mortem ſuam futuram ratus, ſi in complexu dextræ eius ſupremũ ſpiritum, ac mandata poſuiſſet. ille aduentũ Scipionis fatis ſuæ præcurrentibus, hæc vxori, liberiſq; præceperat: unum in terris Po. Ro. & vnã in Po. Ro. Scipionis domum noſſe, itegre omnia Aemiliano reſeruare. eum diuidendi regni arbitrum haberent. quod is ſtatuiſſet: perinde vt teſtamento, cautum, immutabile ac ſanctum obtinerent. Tot, tamq; variis rebus ſe Maſiniſſa infatigabili pietatis ſerie ad centeſimum extendit annum. His, & horum ſimilibus exemplis, beneficẽtia generis humani nutritur, atq; augetur. Hæ ſunt eius faces, hi ſtimuli, ꝑpter quos iuuandi, & emerendi cupiditate flagrat. Et ſane ampliſſimæ & ſpecioſiſſimę diuitiæ ſunt, feliciter erogatis beneficiis, late poſſe cenſeri, quorum quoniam religioſum cultum iſtituimus: nunc neglectum ſuggillandi gratia, quo ſit gratior referemus.

ASCENSIVS.

Liberalis ſup. fuit populus R. magnitudie muneris, q.i. q̃a dono dedit Attalo Regi Aſiam. ſ. minorem, ſed Attalus ẽt gratus ſup. fuit. in Po. R. æquitate teſtamẽti, qui legauit. i. teſtamento reliquit. P. R. eandem Aſiam. Itaq; nec munificẽtia huius. ſ. P. R. nec aius illius. ſ. Attali. tã. i. in tm̃ memor bñficii pt laudari tot uerbis, quot ampliſſimæ ciuitates uel datæ ſunt amice. i. amicabiliter à Po. R. ipſi Attalo, uel redditæ ſunt pie. i. pio & grato affectu ab Attalo, eidẽ Populo Romano.

OLIVERIVS.

Ceterũ neſcio, an ꝑci. ſatis conſtat Maſiniſſam Numidarum regem uaria fortuna regno pulſum, bello punico ſcdo Africani ſuperioris bñficio in regnum fuiſſe reſtitutũ, & uicto Syphace, Cyrtha oppido & cæteris urbibus & agris q regni fuerãt Syphacis, totius deniq; Numidiæ imperio fuiſſe donatum, conſentiente atq; ẽt approbante ſenatu. deinde cum poſt fœdus cerneret, illum auidiorem eſſe in imperio ſuo dilatando, legem ferre iuſſit, q̃ Maſiniſſæ ab imperio P. R. ſalutẽ & libertatẽ tribueret. quo bñficio prouocatus Maſiniſſa, unũ in terris P. R. ꝑpetua fide ſingulariq; bñiuolentia ꝑpetuo coluit, & obſeruauit. adeo ut Hiſpano bello quod imperatore Lucullo gerebatur, cũ ipſe quoq; tam graui, & periculoſo Carthaginienſiũ bello ꝑmeretur, auxilia tñ Romanis petentibus miſerit, eoq; ꝓpenſius, quo Aemi. Scip. ad ea petenda legatus ueniſſet. nã maluit in regni & ſalutis ſuæ diſcrimine uerſari, q̃ Romanis & Scip. igratus aliq̃ ex parte uideri. fuerat. n. cũ familia Scipionũ & hoſpitalitatis & amicitiæ ſummo iure coniũctus, ut diximus unde Cicerõ in ſomno Scipionis, Ita loquentem Scipionem, inducit. cum in Africam ueniſſem, Ant. Manlio conſule ad quartam legionem, tribunus, ut ſcitis militum, nihil mihi potius fuit, quàm ut Maſiniſſam conuenirem regem, familiæ noſtræ, iuſtis de cauſis amiciſſimum. ad quem cum ueni, complexus me ſenex collachrymauit, aliquantoq; poſt in Cœlum intuens, grates ago, inquit, ſummæ ſol, uobiſq; reliqui cæliſtes, quòd antequam ex hac uita migro, conſpicio in regno meo & his tectis P. Cornelium Scipionem, cuius ego nomen ipſe recreor. Itaq; nunquam ex aio meo diſcedet illius optimi, atq; inuictiſſimi uiri memoria &c. Idem ætate (q; ad centeſimũ extenderat annum) & ualetudine pariter cõfectus, cũ uideret ſe nõ diutius ſupeſſe poſſe, Scipio. q tum ſub M. Mani. in Hiſpania militabat, p litteras ab imperatore acciuit, ut i eius ãple xu extremum ſpiritũ ſuaq; oĩa reponeret, ſic. n. ſe feliciter mortuũ diceb. cuius fatis ꝑcurrentibus aduentũ Scipio. ut

Cæterum neſcio, Ac ſi diceret affirmo. Beneficio, Quia ductu, & auſpiciis Scipionis in regnũ reſtitutus. Perſuaſu. ſic enim perſuaſerat ſenatui, bene merito Maſiniſſæ gr̃am eẽ referendã. Longa ſe. q̃a ad centeſimum peruenit annum. Ille quũ graui bello Car. cuius dirimendi author Cato fuiſſe traditur, quem ſenatus inter u'eoſq; diſceptatorem hñit. Scip q ſub lucullo tũ forte i Hiſpania militabat, quo tpe ꝓuocatus ad pugnã hoſtem itteremit. Nepos Afri. ſ. ſuperioris ꝑ adoptionem. Fatis præcurrentibus. i. ꝓueniente morte. diſſentit à Cic. ut diximus. His & horũ ſimilibus, Laudat hoc loco gratitudinẽ, cuius offõ dicit benignitatem, beneficentiaq; in omnium pectoribus nutriri, pariter & augeri, iciariq; plurimũ hoĩes ad promerendum. contra uero, igratitudine oẽm pietatis fontẽ exhauriri, bñficẽtiæ & liberalitatis ardorẽ extingui, humanam deniq; ſocietatem facile dirimi. Quorum quoniam. quandoquidem exẽpla cultæ gratitudinis diximus nunc neglectæ dicamus, ut cõtrariis contraria magis illuceſcant.

ASCENSIVS.

Ceterum. i. ſed, neſcio. i. dubito, cũ uerifimile ſit ut credã, an pectus Maſiniſſæ regis. ſ. Numidiæ P. R. amiciſſimi, fuerit refertũ præcipue. i. ꝑ ceteris, pignoribus. i. quaſi ſortibus, aut fructibus grati ai. Enim pro quia, ipſe auctus liberius. i. certius, & uehementius paulo q̃ decebat, aut liberalius q̃ merebatur bñficio. i. bñficii auxilio, & perſuaſu. i. perſuaſione actiua (q̃a ꝑſuaſit ſenatui æquũ eſſe, q; Maſiniſſæ regnũ auctũ tribueret ue) Scip. ſ. Africani maioris, mõ. i. menſura regni. ꝑduxit cõſtantiſſima fide. i fidelitate memoriã inclyti muneris ſupple uſq; ad ultimũ finem uitæ ſupple ſuæ. donatus etiã i. licet eſſet donatus à diis imortalibus, ſenectute longa. i. diu durante, perduxit inq̃ certis ſignificationibus, adeo. i. tm̃, ut nõ ſolũ Africa. i africanos ſed etiã cunctæ gentes, ſcirẽt eũ. ſ. Maſiniſſam, fuiſſe ſp amiciorẽ. i. magis fauentem, aut qui plura feciſſet, familiæ corneliæ, in qua erat Scip. atq; urbi Romanæ, q̃ ſibimet. q̃a certe multa, ut docet Cic. amici ca facimus, q̃ nr̃a nunq̃ eſſemus facturi. de iis ãt cũ iudicat populũq̃ de ſũmo bono, oõ ꝑt fieri, q̃n id peius nobis optemus, q̃ cæteris mortalibus. Probat ãt, qd̃ aſſeruit affectibus gratitudinis eius ſubdens. Ille. ſ. Maſiniſſa cũ. i. licet ꝑmeretur graui bello Car. ac uix ſufficeret tutelæ. i. ad defenſionem imperii. i. regni ſui, tñ tradidit promptiſſima mente Scipioni Aemiliano, q̃a erat nepos Africani. ſ. Scipionis maioris bonam i. fortem, & excellentem. ac magnam partem exercitus Numidici, quam. ſ. partem, Aemilianus ſup. duceret i Hiſpaniam Lucul

De Ingratis. Caput. III.

VRbis noſtræ parentem Senatus in ampliſſimo dignitatis gradu ab eo collocatus, in curia lacerauit. nec duxit nefas ei uitam adimere qui æternũ Romano iperio ſpiritum in generauerat. Rude nimirũ illud, & ferox ſeculum: quod conditoris ſui cruore fœde maculatũ, ne ſumma quidem poſteritatis diſſimulare pietas poteſt,

De Populo Ro. in Camillum.

HVnc ingratũ lapſæ mentis errorem, cõſentanea noſtræ ciuitatis pœnitentia ſequitur. virium Romanorum incrementum, & latiſſimum, & tutela certiſſima Furius Camillus, in urbe incolumitatem ſuam tueri non ualuit: cuius ipſe ſalutem ſtabilierat: felicitatem auxerat. à Lucio enim Apuleio Tri. Pl. tanquã peculator Veientanę prædę reus factus, duris, atq; (ut ita dicam) ferreis ſententiis in exilium miſſus eſt. Et quidẽ eo tempore, quo optimo iuuene filio ſpoliatus, ſolatiis magis alleuandus, quam cladibus onerandus erat. ſed immemor patria tanti, uiri maximorum meritorum, exequiis filii, damnationem patris iunxit. at, inquit, ærario abeſſe Tri. pl. quærebatur quindecim millia æris (tanti namq; pœna finita eſt) indignam ſummam propter quam Popu. Roma. tali principe careret.

ſo cõſuli, à quo. ſ. Aemilianus miſſus fuerat ad petenda auxilia, tradidit dico, & antepoſuit pñu periculo, in quo erat propter bellum cum Carthaginienſibus, reſpectum priſtini beneficii. ſ. Scipionis, & Popu. Rom. ille. ſ. idem Maſiniſſa, cum ætate iam deficiente laberetur. i. ad interitum tenderet in lectulo. ſ. decubans, relinquens. i. relicturus iamiamq; magnas opes. i. facultates regni, & numerum filiorum quatuor & quinquaginta, quod ille fieri potuit, ubi tot uxores, quot uolebant habebant reges, obſecrauit literis Marcum Manilium, qui proconſul. i. in prouincia conſulari fungens pñte, obtinebat Africã. ſ. prouinciã, ut mitteret ad ſe Scip. Aemi. q per adoptionem id cognomenti aſſumpſerat, militantem tunc ſub eo. ratus mortẽ ſuã futurã feliciorẽ, ſi poſuiſſet. i. depoſuiſſet, cõplexu dextræ, eius. in cõplectendo, & tenendo dextrã eius, ſupremum ſpm̃. ſ. uitæ, ac mandata. i. cõmiſſa teſtamentaria. Ille. affert tertiũ amicitiæ teſtimoniũ. ſ. dictus Maſiniſſa, p̃ceperat uxori, & liberis hæc. ſ. q̃ dicentur. & hoc fatis ſuis pcurrentibus aduenĩẽ Scip. i. morte accelerante priusq̃ Aemilia. aduenisſet, p̃ceperat. i. in mandato reliquerat & admonuerat unum. i. ſolum Populũ R. & unã i. ſolã domũ Scipionis ĩ P. R. i. ĩter ro. noſſe. ſ. ultimã uolũtatẽ ſuã, & ut haberent eũ. ſ. Scipionem Arbitrum regni diuidendi. ſ. iter liberos, & obtinerent. i. haberent id quod is. ſ. Aemilianus Sci. ſtatuiſſet de regni diuiſione, immutabile ac ſanctũ, perinde ut. i. ac ſi cautum ſup. fuiſſet à ſe teſtõ. i. in ultima uolũtate. Maſiniſſa extendit ſe. i. pduxit uitam ſuã, tot & tã uariis rebus. ut. ſ. ex his intelligi pñt, ifatigabili ſerie. i. cõtinuata proceſſione, & oñſion̄ pietatis. i. piiaffectus in P. R. domũq; Scipiõis. His & hoꝝ &c. Tranſitũ munit ad narrationẽ de igratis, ad q̃ hæc eſt p̃fatio, mixta tũ peroratione de gratis & gratitudinis laudibus. ad hoc enim pponũtur uirtutis exẽpla, ut imitemur, unde ea laudat, & uitioꝝ, ut ea fugiamus quocirca eadem uituperat Ordo eſt. Beneficentiam gñis humani nutritur. i. conſeruatur, atq; augetur his exemplis, & ſimilibus hoꝝ. Hæ. i. hmõi gratitudinis ſigñationes ſunt faces, . i. incentiua eius. ſ. bñficentiæ. & hi ſtimuli ſup. eius. pp quos . ſ. ſtimulos genus hũanũ flagrat. i. ardet cupiditate, iuuãdi. ſ. bñmeritũ, & emerẽdi. i. euidẽter bñmerẽdi de ſe mutuo. Et ſane. i. certe, ãpliſſime & ſpecioſiſſime diuitiæ ſũt poſſe. i. ſi pñt, aut q pñt cenſeri. i. iudicari, latæ i. collatæ bñficiis erogatis. i. impenſis feliciter, q apud gratos. Quorum ſ. bñficiorũ, qm̃ nos inſtituimus cultũ religioſum . i. anxie, & ſancte obſeruatum, releremus nũc. i. deinceps cultum ſup. neglectum, gratia. i. cã ſuggillandi. i. uituperandi, & denigrandi, quo. i. ut ſup. cultus religioſe oſerbuat' ſit gratior, q uituperãdo uitia, gratiores uidẽtur eis oppoſitæ uirtutes.

THEOPHILVS

Semper fuiſſe. caſtiga. Si ſupereſſet antiqs exemplis.

OLIVERIVS.

VRbis nr̃æ parẽtẽ ſena. De ĩgratitudine, dicit P. R. q Romulũ urbis ſuæ cõditorẽ dilacerauit. uariæ ſũt de Ro. morte ſñiæ apd ſcriptores. alii dñt illũ poſt multas res geſtas p̃claraq; facinora gẽa ad imortalitatis gloriã raptũ fuiſſe, & q icredibile dictu, è medus ciuiũ oculis euanuiſſe nouis gntilibus, nullũ pcſus mortis ſuæ ueſtigiũ relĩq̃ntẽ alii, iter quos Li. dñt illũ à nĩbis ẽ media cõcĩõe raptũ, cũ ad recẽſẽdũ exercitũ capræ paludẽ cõueniſſet, ibi repente exorta tempeſtas, cum tonitribus, & ingenti uentorũ ſtragore, terram undiq; operuiſſet, Sol quoq; ueiuti nocte ĩ tempeſta penitus defeciſſet, atq; eo ſpactaculo conuerſis inter ſe pñibus reliquam multitudinem aufugiſſe. ſedata deĩn procella, ubi ex tã turbido die ſerena lux rediit, regem nuſquã apparuiſſe, famam de ñnõ obſcure uulgatam, Romu. à pñibus infenſis fuiſſe diſceptũ. alii non in capræ palude ſed in uulcani tẽplo dilaceratũ tradũt, cũ forte ſenatũ coiſſet de re. cõſulturus, & ex pñibus ſuis quẽq; regis partẽ in ſinu cl ã abſtuliſſet. ad cuius rei tã attrocis ſuſpitionem ex holum mentib' omnino toilendam, curarunt pñes, ut qdam Iulius pculus albæ oriundus, genere, opibus, & dignitate primarius inter omnes, tũ ẽt cũ rege fide, bñuolentia, & affinitate coniunctus in concionem deſcenderet, & & iureiurando affirmaret, Romulum deſcendenti ſibi in forum occurriſſe, formam longe auguſtiorem humana, dixiſſeq; ſe deorũ numerũ eẽ trãſlatum. & iuſſiſſe nunciare patribus, populoq; ſuo, ut rem militarem diligentiſſime colerent quia nullæ opes tantæ futuræ eſſent, q̃ illoꝝ armis reſiſtere poſſent. ſe uero pro-geniem ſuam propitio munere ſoſpitatuꝝ eſſe perpetuo. cui uiro dñt miram fidẽ traditam eẽ, tũ ob coniunctam cũ rege Affinitatẽ, tũ ẽt ob eius uiri probitate, & acceptũ iuſiurandũ. & hoc mõ depoſitam fuiſſe ſuſpitiotionẽ, creditũq; Romulũ deũ eẽ, quẽ Quirinũ appellantes pperuo coluerũt. Rude, Excuſat quodammodo Vale. P. R. qui tum rudis eſſet, & ferox. quippe paſtores & agreſtes omnis prorſus hũanitatis exptes. Conſentanei, q cõueniens fuit, ut pœniteret.

ASCENSIVS

VRbis noſtræ. Hoc eſt primũ exem. ingratoꝝ, q ut de gratis fecit, à ſenatu Ro. auſpicatur dicens. ſenatus. ſ. Romanus, lacerauit in curia, parentem noſtræ urbis, uidelicet Romulũ, collocatus ab eo in ampliſſimo gradu dignitatis, quia primores urbis eos fecerat. Nec duxit nefas adimere uitam ei, q ĩgenerauerat. i. quadam indolis naturali, qua maiores maioꝝ alios & facta inſequuntur, ſuſtulerat imperiũ Ro. non tñ liberos reliq. hanc aũt cædem Romuli Li nõ tacet, ſed ambigue recitat lib i. eo q ſenatui dedecoroſa eſt, ſed Romulo forſan debita, ut qui fratrem occiderat, regni Aemuliũ. Turpitudinem autem facti reiicit author in tempeſtatem illam ſubiungens. Nimirum haud dubie ſæculũ illud ſup. fuit. Rude & ferox, quod maculatum cruore conditoris ſui. i ſuæ urbis & imperii, Ne quidem i. non etiam ſumma pietas poſteritatis. i. eoꝝ, q poſt Romulũ, & eius equales nati ſunt, q tam in deos q̃ in hoies pientiſſimi habiti ſunt, põt diſſimulare. i. p diſſimulationem purgare, qđ tñ multi conati ſunt.

OLIVERIVS.

HVnc igratum lapſæ mentis uitiũ Ro. Quot q̃taq; in po. Ro bñficia Camil. cõtulerit in. c. de moderatione abunde ſatis oñdimus Eoꝝ igitur immemor P. R. accuſatum à L. Apuleio tri. pl. q Veientanam prædam depeculatus eſſet, ingrate nimis, ne dicam ĩpie, damnatum, in exiliũ miſerunt, ĩtercurrente per eos dies adoleſcentis morte filii. hic igitur publico, hinc priuato incommodo affectus, Ardeam in exilium

In exiliū profectus eſt. hic tanta in patriā pietate fuiſſe dr̄, ut captis ueiis, cū magnā, uel apud deos ex tanta felicitate inuidiā populus contraxiſſe uideretur, Iouem optimum maximum cæteroſq; deos p̄catus ſit, ut ſi quæ tantæ uictoriæ & felicitatis ultio, Ro. deberetur eā totā in ſe unū cōuerterēt. qua imprecatione facta dicitur graui caſu i terrā eſſe prolapſus, qđ illi fuit certiſſimū futuræ dānationis, & exilii ꝓdigiū. Viriū romanarum icremētū. Quia Capenates, & Phaliſcos adiecit imperio. Po. R. & qđ oīum maximū fuit uirtutū ſuaꝝ opus, Veios urbē ea tēpeſtate potentiſſimā, & īpii ro. æmulā. x. an. à Ro. obſeſſā eo tp̄e cœpit, quo difficilior obſidentibus q̃ obſeſſis erat obſidio. ¶ In urbe, q̃ obſeruauerat, & āpliſicauerat. ¶ Depeculator, direptor, nā peculator dr̄ publicæ rei ſuireptor, fur uero priuatæ, ſacrilegus āt ſacratæ. ¶ Depeculator, Plu. dicit illū accuſatū fuiſſe de ſpoliorū tyrrhenoꝝ expilatiōe ꝙ fama eēt portas q̄ſdā æneas ex etruſcis ſpoliis apud illū eē inuentas. ¶ Exiliū. nā ſua ſponte ardeam ꝓfectus eſt añq̄ de illo ſnia ferreretur. ¶ Equidē eo tēpore. Auget hanc ĩgratitudinē Val. ꝙ eo tp̄e illū fuiſſe dānatū dicat, quo p. R. illū poti' cōſolari debuerat de morte filii dī cū excederet conuerſus ad capitoliū geminas tendens ad ſidera palmas eos eſſe p̄catus, ut quemadmodū inoxius, iudiciis eiiceretur, ita quoq; R. ſui facti & ĩgratitudis pœnitentia breui caperentur, & ipſius opera in oīum mortaliū conſpectu indigerent, Camilliq; deſiderio tenerentur. in hoc Achillē imitatus aduerſus ciues. ¶ Exequi's iniunxit Quia uix filii exeqas celebrauerat, cum in exilium relegatus eſt. ¶ Quindecim mil. æris, Abſens dānatus eſt. xv. aſſium millium, qui numerus ad argenti rationem conficit mille & quingentas dragmas, nam argenteus aſſis eſt, unde denarius dictus quaſi dena æra. ¶ Adhuc. q. d. nondū tacente. ¶ Vibrante. tranſlatio ſumpta à telo, ſiue, ſagitta, quod cū miſſum fuerit, uibratur, & añq̄ uibrare deſierit, aliud telum mittitur.

¶ In Scipionem maiorem.

PRiore adhuc querela vibrante alia de inceps exurgit. Africanus ſuperior, non ſolum contuſam & confractam belli punici armis remp, ſed pen' iam exāguē atq; morientem, Carthaginis dominam, reddidit. cuius clariſſima opera iniuriis penſando, ciuitatis ignobilis, eum ac deſertæ paludis accolam fecerunt, eiuſq; voluntarii exilii acerbitatem non tacitus ad inferos tulit ſepulchro ſuo inſcribi iubendo. Ingrata patria ne oſſa quidem mea habes. Quid iſta aut neceſſitate indignius, aut querela iuſtius, aut ultione moderatius? cineres ei ſuos negauit: quā in cineres collabi non fuerat paſſus. Igitur hanc vnam Scipionis vindictam, ingrati animi vrbs Ro. ſenſit maiorē me Hercle Coriolani violentia. Ille enim metu patriam pulſauit: hic uerecundia. de qua ne queri quidem (tamta veræ pietatis conſtantia) niſi poſt fata ſuſtinuit.

ASCENSIVS.

HVnc &c. Ordo eſt. Pœnitentia. i. facinus pœnitendū & quod pœnitentia iſecuta eſt noſtræ ciuitatis. ſ. Romanæ, conſectanea. i. conformis facto maiorum, ſeqtur hunc errorem ĩgratum. i. p ĩgratitudinem mentis lapſæ. ſ. in pctm̄. Hoc eſt (q̄ ſic intelligo) q̄a fœdiſſimum erat ſcelus maioꝝ in Romulū. & natura peccati talis eſt, ut niſi ſubito p penitentiam deleatur, ad aliud pctm̄ æque graue, aut grauius trahat. Romani multo poſt, lapſi ſunt in conſimile pctm̄ erga Camillum, qui ſecundus urbis conditor eſt habitus. uñ penitentia quodammodo pro peccato hic accipit̄, hoc eſt effectus ꝓ cā. pœna pro commiſſo, nā non eſt pnīa niſi p̄ceſſerit pctm̄. Probat āt qđ aſſumpſit dicens. Furius Camillus ens ſup. latiſſimū icrementum uiriū Romanaꝝ, & tutela fortiſſima, non ualuit tueri. i. protegere, & tutam conſeruare incolumitatem ſuam in urbe. ſ. roma cuius ſalutem ipſe ſtabiliuerat. i. cōfirmauerat, & cuius felicitatem auxerat. Eñ. i. q̄a, ipſe factus reus. i. accuſatus A Lucio Apuleio Tribuno plebis, tanq̄ depeculator. i. interceptor, & defraudator, ad peculiū ſuū ꝙ publicū eſſet cōuertens, p̄dæ Veientanæ. i. ex ueiis ab eo captis partæ, miſſus eſt in exiliū ſententiis duris, atq; ut ita dicā, ferreis. Et q̄dem eo tp̄e, quo ipſe ſpoliatus. i. orbatus optimo filio erat magis alleuandus ſolatiis, q̄ onerandus cladibus. Sed patria īmemor maxioꝝ meritoꝝ tāti uiri iūxit exeq̄s filii dānationem p̄ris. At. i. ſed ſup. p̄ria ſe purgans, iq̄t, Tribunus plebis, uidelicet L. Apuleius q̄rebatur quindecim millia æris abeſſe ærario. i. fiſco publico (namq; pœna tanti. ſ. æris finita. i. definita eſt) appoſiſſe indignā ſummā. i. q̄ quindecim millia æris, ſunt ſumma indigna, propter quā po. Ro. careret tali principe. Et ita accuſatiu' ſūmam regatur à uerbo abeſſe ꝙ potius dixero, q̄ ut ſubaudiatur ō, & ſit o, ſummam indignam.

OLIVERIVS.

PRiore adhuc q̄rela Africanus ſuperior. De ingratitudine loquitur P. R. erga Scipionem Africanum ſupiorem quam eò grauiorem oñ dit, quo plura illius merita in remp. & maiora fuiſſe demonſtat. nam iō Sci. laudes cōmemorat ut ĩ dignitatem ipſam exageret, & ingratitudinē quodammodo deteſtet̄. fuit āt, ut diximus, accuſatus, ꝙ anthiochenſem prædam uſurpaſſet, & à rege Antiocho pecuniam accepiſſet, ut cōditiōnibus gratioſis, & mollib' pax cū eo P. R. noīe fieret. ¶ Car. dñam, q̄a illā P. R. tributariam fecit. ¶ Accolam habitatorem. Incola dr̄ qui ea loca inhabitat in q̄bus perdita p̄ria ſedē poſuerit, q̄ſi aduena & iquilinus. accola uero, q̄ iuxta hitat, q̄ſi propinquus & uicinus. hic ergo Linterni iuxta paludem reliquū ſuæ uitæ tp̄s cōſumpſit. ¶ Vici ignobiliter. ¶ Diſſentit à Strab. Val nō. n. uicus ſed oppidum linternū dicit eē Str. li. y. in deſcriptione cāpaniæ, ꝓpe mare, inq̄t, poſt ſimeſſam, līternū eſt oppidū, ubi prioris cognomento Scipionis Africani ſepulchrū iacet, ibi. n. extremam conſumpſit ætatem, omiſſis ꝓp aliquorū ſimultatem reipu. negociis. Sepulchro ſuo inſcribi iuſ. Sic. n. teſtō legauerat, ut ſepulturæ ſuæ titulus ille inſcriberetur. Ingrata p̄ria ne oſſa mea q̄dem habebis. de ingratitudine iſta, alii alia ſentiunt. ego uero nec maligna relatione inſectandam, nec prorſus excuſandā eē duco. neq;. n. ciuitatē illā gratam unq̄ dicere auſim, q̄ p̄ſtantiſſimi uiri ſimul & innocētiſſimi! tanq̄ de ſe optīe meriti negligēter adeo & abiectæ tulerit ignominiam, ut ſeruatorem ſui cædere ex urbe maluerit, q̄ paucoꝝ furorem audaciamq; reprimere. nec tam uituperare, q̄ uituperendā cenſerē, ſi ad eam iniuriam iſerendam tuliſſet manus uerū ſenatus, ut oēs auctores aſſeuerant, Tyberio Graccho, Scipionibus opem ferenti aduerſus accuſatores gr̄as egit, & plebis relictis tribunis accuſatoribus, ꝑ oīa templa urbia Africanum ſecuta, facile declarauit, q̄ta bñuolentia, q̄toq; honore dignū cenſeret Scipionū nomen. Quid illud? ꝙ ampliſſimos illi & prope diuinos honores aliq̄ſi detuliſſe fertur, quos ille recipere nō ſuſtinuit, cum eum ꝑpetuum cōſulem, dictatoremq; creare uoluerit, cum ſtatuas illi in comitio, in roſtris, in curia, in capitolio fieri decreuerit. non ne grati animi ſigna ſunt non obſcura? qđ ſi ex talibus ĩ diciis ciuium ai metiendi ſunt, non tam ingrata ciuitas in abiicienda bñficioꝝ memoria, q̄ ĩ toleranda iniuria, lenis molliſq; cenſenda erit. pauci. n. fuere, q̄ reliq̄s ĩdignantibus, tale facinus audiēdum putarēt. ſunt ēt q̄ putant nunq̄ Scipio. fuiſſe damnatum ſed gloriæ ſatietate captum, conſtituiſſe procul à foro & ambitione q̄etam agere uitam, & hunc ſibi locum q̄ſi ad id aptū delegiſſe. ceteꝝ illud uériſimilius eſt, Scipionem ut erat magni & ſapientis aī hō, inimicoꝝ iuidiam facile contemnentem, cædere ex urbe maluiſſe, q̄ iteſtis diſcordiis ciuitatem euertere. Quid autem iſta neceſſitate? q̄a fuitus de p̄ria coq̄ſtus eſt. Vltione, q̄a hoc mō denegando p̄riæ ſuæ oſſa de illa quodammō ultus eſſe uſ. cum magna q̄dem modeſtia, q̄a non armis ñ bello, ñ deniq; ulla ui iniuriam uindicandam eſſe cenſuit, ut coriolanus, ut Alcibiades, ut multi alii, qui patria pulſi, patriæ bellum iculerunt. De ſepulchro tñ & exitu Scipiōis uaria tradidere ſcriptores. Alii ro. mortuū relatum fuiſſe ſcribunt & ad fidem huius rei monimētū ad portam capenam ei fcm̄, & tres ſtatuas ſuplocatas fuerunt, quaꝝ duæ P. & L. Scipionum dicuntur, eē, tertia Ennii poetæ. huic ſniæ illud cic. ſuffragari uidetur. charus, iq̄t, Africano ſupiori fuit noſter Enn. & Pli. lib. vii. naturalis hiſt. prior, iq̄t, Africanus Q. Ennii ſtatuam ſepulchro ſuo imponi iuſſit, claꝝq; illud nomen, imo uero ſpolium ex tertia orbis p̄te raptum ĩ cinere ſupremo cum poetæ titulo legi. Alii auctores ſunt inter quos & Vale, & eauulga

Scipionis i P. R. merita.

lor fama eſt, linterni Afri. mortuū, ibiq; ſepultū ut ſupra diximus, monimētū ei icm ac ſtatuā ſuppoſitā, q̄ nſa tēpeſtate diſiectā Li ſe uidiſſe teſtatur. pterea apud Caietā i marmoreo ſepulchro, æneaq; urna hæc inſcripta reperitur. Deuicto Hanni. & capta car. & aucto ipio, hos cineres marmore tector hēs Cui ñ Europa, non obſtitit Africa quōdā, reſpice res holum q̄ breuis urna pmit. periit aūt Scip. uii. & .l. ſuæ ætatis anno. Maiorē, me Her. Ille.n. ratio, cur maior fuerit uindicta.

ASCENSIVS.

PRiore q̄rela. ſ. de igratitudie P.R uibrāte. i. micāte, & ſe oſtante, alia. ſ. q̄rela exurgit deinceps. Afri. ſuperior. i. maior reddidit remp. ſ. romanā non ſolum cōtuſā & & cōfract ā armis bel. pu. cōtra Han. geſti, ſed penè .i. quaſi iā morientē & exāguem, reddidit dico, dñam Car. q̄ a eā P.R. tributariā effecerat. Cuius .ſ. Africani. P.R. penſando .i. cōpenſando, & pmiando clariſſima opa iniurus, fecerūt eū accolam uici ignobilis ac paludis deſertæ. ſ. iuxta linternū, quo in exiliū abiit. Et tulit ad inferos non tacitus .i. nō tacens acerbitatē eius exilii uoluntarii Iubendo inſcribi ſepulchro ſuo, ingrata pria. ſ. R o. q̄dē nō ſaltē habes oſſa mea. Quid (igt author) indignius ſup. fuit iſta neceſſitate .ſ. iuſteq̄rendi de pria, aut iuſti⁹ iſta q̄rela, aut moderatius illa ultiōe? q. d. nihil. Quia negauit .ſ. priæ ſuæ cineres ſuos, quā nō fuerat paſſus collabi in cineres, cū Hā. libēter flāmas ei iniiciſſet. Igit urbs Ro. ſenſit hāc unā uindictā. i. ultionē actiuā, Scip. ſuperioris ai igrati. ſ. P.R. (miſcet ergo genitiuos, utpotè actiuū cū paſſiuo, nā uindicta, ſeu ultio Sci. actiua eſt, igrata ai paſſiua) ſenſit tū me Hercle. ſ. ita iudicante, ut quod dico ſenſit, maiorē ſup. uindictā uiolētia. i. q̄ fuerat uioletia Corio. ſ. Marcii. Eñ p q̄a, ille. ſ. Corio. pulſauit. i. iſeſtauit priā. ſ. Romā metu, hic. ſ. Sci. pulſauit ſup. eā uerecūdia, q̄ grauior eſt metu, q̄a metus cadit ēt in eū, q ñ peccauit, uerecūdia ñ niſi i pe i ſui cōſciū. De q̄. ſ. pria, ne q̄dē. i. ñ ſaltē q̄ri. i. cōq̄ri ſuſtinuit. i. ualuit, aut uoluit niſi poſt fata. i. mortē ſuā, iubēdo, q dcm̄ eſt ſepulcho ſuo iſcribi. Tāta conſtantia ueræ pietatis ſup. fuit in eo.

THEOPHILVS.

¶ Vici omnes antiqui, cod habent ciuitatis.

OLIVERIVS.

TAlia paſſo. ñ minori fuit igratitudie i fratrē eius L. Sci. quē deuicto Antiocho, domita Aſia, & illuſtrato ipeo, peculatus dānare, & i carcerē mittere ñ dubitauerit. cui iudicio tā ipio, tāq; iniquo Ty. Grac. Sci. inimicus, rei idignitate cōmotus, ñ diſſimulāter iterceſſit. L. q; Scipionē è lictop manibus eripuit. Si q̄s igit q̄ret ex Afri. q̄lis fuerit p.R. erga frēm eius, rñdebit nihilo mīus igratū q̄ i ſeipm. ¶ Credo potuerunt eē ſolatio, Hironice loq̄tur. ¶ Alia. ſ. documēta igratitudis. Peculatus, accuſatus fuerat q aſiaticā pdā uſurpaſſet, ut in .c. de fiducia dixius, ubi frater eius Afri. plato librū in quo totius pecuniæ ſūma cōtinebatur, i cōſpectu populi diſcidit, affirmans ſe poſſe rōnē reddere ſed nolle, ne ſeipm cōtumelia afficeret. fuerat.n. ut dixius, fratris legatus in Aſia.

ASCENSIVS.

TAlia paſſo. Subinfert exem. igratitudis eiuſdē populi i Luciū Scip. aſiaticū fratrē dicti Scip. dicens. Ego credu ſu. paſſo talia. ſ. Sci ſupiori, ea q̄ acciderūt fri eius. ſ. Lucio, potuerūt eē ſolatio iuxta q dici ſolet, ſolatiū ē miſeris, ſociū hre in pœnis. q̄d ſanè miſerū ē, & pcipue in iferno, ubi ſcdm Au. nō mīus, imo grauius ardebunt q cū multis arde

¶ In Scipionum Aſiaticum.

TAlia paſſo (credo) quæ fratri eius acciderunt, ſolatio eſſe potuerunt. cui rex Antiochus deuict9, & Aſia imperio P.R. adiecta: ſpecioſiſſimuſq; triumphus, vt peculatus reus fieret: Et in carcerem duci iuberetur, cauſam præbuit.

¶ In Africanum Poſteriorem.

NIhilo virtute minor poſterior Africanus, ſed ne exitu quidem felicior. duabus enim urbibus Numantia, atq; Carthagine imperio R. imminentibus, ex rerum natura depulſis, raptorem domi iuenit, mortis punitorem in foro non reperit.

¶ In Scipionem Naſicam.

QVis ignorat tantum laudis Scipionē Naſicam toga, quantum armis utrūq; Africanum meruiſſe? Qui peſtifera Tyberii Gracchi manu faucibus oppreſſam Remp. ſtrāgulari paſſus non eſt. ſed is quoq; pp iniquiſſimam virtutū ſuarum apud ciues æſtimationem, ſub titulo legationis pergamum ſeceſſit. Et quod vitæ ſupfuit: ibi ſine ullo ingratæ patriæ deſyderio peregit.

bunt. Cui. ſ. Lucio aſiatico fratri eius, rex Antiochus deuictus, & Aſia adiecta ipio P.R. & triumphus ſpecioſiſſimus ob quem debebat eſſe charus P.R, pbuit cām. i. occaſionem ut fieret reus peculatus. i. defraudatæ repu. & iuberet duci i carcerē. ñ tñ ductus eſt uetante id Tyb. Grac. ut prius dictū eſt.

OLIVERIVS.

NIhilo uirtute poſterior. Hoc exēp. in .c. de modera. plixe ſatis narrauimus. dicit Africa iferiorē, & uirtute, & fato parem fuiſſe ſuperiori. ¶ Imminentibus, ingruētibus. ¶ Raptorem. rñdit obiectioni, poſſet aliq̄s dicere, nihil eſt, q̄d igratitudinis P.R. accuſes, neq;.n. Scip. fecit iniuriā, ſed innocens fuit. nō ita ē, inq̄t, nā in eo q̄d de eius morte nullam in foro quæſtionē habuit, iniuriam Sci. maximā fecit. nam paſſus eſt idignam & nefandam eius cædem inultam. Varia ſuſpicati ſunt hoies de morte eius, alii C. Carbonem, alii Semproniam uxorem, ut ſupra diximus, auctorem mortis fuiſſe crediderūt.

ASCENSIVS.

NIhilo uirtute minor. Perſtat more ſuo i eadem familia dicens. Africanus poſterior (q etiam minor dici ſolet, non quidem uirtute ut hoc loco atteſtatur Vale. ſed tpe) nihilo. i. in nullo minor. i. inferior. ſ. q̄ ſuperior aut q̄ Lucius Scip. ſed ne felicior quidem exitu. i. morte. Enim p q̄a duabus urbibus imminentibus. i. inſidiantibus, & infeſtis Roma. imperio, uideſicet Numantia in Hiſpania & Car. in Africa depulſis. i. ui deletis ex natura rerum, inuenit domi. ſ. ſuæ raptorē ſpirit⁹ .ſ. uitæ ſuæ, & non reperit in foro punitorem mortis ſup. ſuæ. quia nemo à quo interfectus eſſet diſquiſiuit, nec quēquam ad ſupplicium expoſtulauit.

OLIVERIVS.

QVis ignorat. Hic iunioris Africani patruelis fuit, q totius populi iudicio optimus omnium iudicatus eſt, quo tempore deop mater Peſinunte Ro. aducta eſt, cum nondum in urbe templum illi dedicatum eſſet, & ex oraculo apollinis ab omnium optimo ſuſcipienda foret. diu quæſitum eſt, quis nam in urbem tanto titulo dignus haberetur. Ad hunc Scipionem ſummo omniū iudiciū uentū eſt, q tantiſp numē priuato ſuſciperet hoſpitio, donec illi publice tēplū cōſtitueretur. hic quoq; Ty. Grac. ſeditioſiſſimi hois furores repſſit. nā illū leges agrarias cōtra ſenatus auctoritatē, ut dixius ferre molientē. & remp. uariis ſeditionibus euertentē cū multitudie bonop ipetu facto ſubſelliop fragmētis occidit. multaq; alia in rēp. merita cōtulit. illū tñ falſo accuſatū, ſub titulo legatiōis, uolūtariū in Aſiā exiliū ſibi deligere coegerūt ¶ Strāgulari, ſuffocari, ſtrāgulari, pprie dr gulā ſtrīgere. ¶ Paſſus nō eſt, q̄a Grac. occidit. Iniq̄ quia à tribunis agitabatur. ¶ Titulo legationis, ut tutius iret, nā cum grauis plebi foret Tybe mors tāq; uindicta aduerſus iterfectores, & i primis Naſicā pararetur, ſollicitus de ſalute Naſicæ ſenatus, liberā ſibi i Aſiā legationē decreuit Naſica q̄q̄ maio ſacerdotio eēt alligatus, tñ Italiā deſeruit, & i Aſiam pfectus, haud multa poſt circa pgamū iterit. ¶ Pergamū ciuitatē aſiæ. eſt.n. pgamū, teſte Strabone. li. xiii. Aſiæ ciuitas iter æoli ciuitates principatū obtinens, quæ diu ſub attalicis fortunata fuit. hanc præterfluit Calcus, per cāpū qui Calcus appellatur.

ACSENSIVS.

QVis ignorat &c. Perſeuerat (ut dixi) quātū pt in cōtinuā dis exēpiis unius domus Corneliæ, ſeu Sci. q̄ cū eſſet optie merita de patria, migſtimā recepit

ab ea

ab ea mercedem. Ordo eſt. Quis ignorat Scipionē Naſicam, q optimus ciuiū à ſenatu iudicatus eſt meruiſſe tm̄ laudis. ſup. in toga .i. urbe, ubi toga induebantur Ro, quantū utrunq; Afri canū. ſ. tam ſuperiorem quā poſteriorē armis .i. in re bellica? q. d. nemo qui & illū, & hos norit. utpotè qui non eſt paſſus remp. opp̄ſſam faucibus .i. in faucibus, aut habentē oppreſſas fauces ſuas peſtifera manu T. Gracchi, ſtrangulari .i. ſuffoca-ri & extiogui ab ea. Sed .i. & ni-hilominus, quoq; .i. ētis .l. Na-ſica ſeceſſit .i. abiuit tanquam in exiliū, ſub titulo legationis per gamū, ciuitatem illā Aſiæ no-biliſſimā, pp iniquiſſimā æſti-mationem uirtutum ſuarum apud ciues. Et peregit ibi. ſ. per-gami, ſine ullo deſiderio p̄riæ ingratæ, ſup. id uitæ, quod ſup fuit .i. reliquū ei fuit. quod quia paululum fuit, per partitionem apte locutus eſt.

In Lentulum.

IN eodem nomine verſor: nec dum Corneliæ gentis querelas exhauſi. Namq; P. Lentulus clariſſimus: & amantiſſimus Reip. ciuis, cum in Auentino Caii Gracchi neſarios conatus, & aciem pia, ac forti pugna magnis vulneribus exceptis fugaſſet: prælii illius, quo leges, pacem, libertatemq; in ſuo ſtatu retinuerat: hanc mercedem tulit: ne in noſtra quidem vrbe moreretur. Siquidem inuidia, & obtrectatione compulſus, legatione à Senatu libera impetrata, habitaq; concione: qua à Diis immortalibus petiit, ne vnq̄ ad ingratum populum reuerteretur: in Siciliam profectus eſt. ibiq; perſeueranter morando, compotem ſe voti fecit: quinq; igitur deinde Cornelii, totidem ſunt notiſſima ingratæ patriæ exēpla. atq; horum quidem ſeceſſus voluntarii.

In Halam Ser.

HAla vero, cum magiſtrum equitum Spurium Melium regnum affectantem occidiſſet: cuſtoditæ libertatis ciuium, exilio ſuo pœnas pependit.

CAeterum ut ſenatus, populiq; mens in modum ſubitæ tempeſtatis concitata, leui querela proſequenda eſt: ita ſingulorum ingrata facta liberiore indignatione proſcindenda ſunt. quia potentes conſilii, cum vtrumq; ratione perpendere liceret: ſcelus pietati prætulerunt.

OLIVERIVS.

IN eodem nomine uerſor. Hic P. Lentulus de gente Cornelia fuit, de qua Lentulus ille natus eſt. qui cum Catilina in rēp. coniurauerat, & à ci ce. conſule cum aliis cōiuratis necari iuſſus eſt. nam ea cauſa ī coniurationē uenerat, q a ſe pri cipem oīum futurum ſperaret, eò q̄d oraculū fuit tribus è gē te cornelia deberi remp, Rom, & unum ex his ſe tertium eſſe exiſtimabat, ſed eſt opiniōe deceptus. hic ergo Lentulus, de quo loqmur, primus C. Grac. & Fuluii, q per ſeditionē Auentinū cū armata manu occupa-uerat, ipetū furoreſq; rep̄ſſit. cō ſule L. Opimio, cui ſūma ptās à ſenatu data fuerat ut caueret, ne q̄d detrimenti reſp. caperet. ſi igitur pro re. à tāta ſeditione li-berata, id p̄mii recepit, ut paulopoſt ſub ſpē legationis in exi-liū miſſus fuerit. ☞ In auentinū quo Grac. & Ful. eius collega, cū cæteris cōiuratis ſe recepant. ☞ Magnis uulneribus exceptis. cū Grac. de auentino monte, quem cū armata multitudine oc cupauerat, fortiter deturbaſſet, illūq; ad pōtem uſq; ſublitiū in ſectatus eēt donec ſuæ temeritatis pœnas dediſſet, ipſe grauiter uulneratus ē. ☞ Inui. & obtrect. īuidia ē īter īpares cū mīor īui det maiori, obtrectatio uero īterpes. ☞ Libera lega. Vt tuto poſſet ire quocūq; uellet, erat aūt hec hōeſta exilii cōditio. ☞ Quinq; igitur deinde. Concludit hoc exemplū cū hac ingratæ ciuitatis nota, ut dicat in quinq; nobiliſſimos gentis Corneliæ uiros de ſe optime meritos igratiſſimam extitiſſe.

ASCENSIVS.

IN eodem. Affert gntū eiuſdem familiæ exemplū dicens. Ego uerſor in eodem noīe, ſ. Scipionū, aut gentis Corneliæ. Quia ego nec dū .i. nō adhuc exhauſi .i. euacuaui, & explevi q̄relas ſ. iuſtas de ingratitudine p̄riæ gentis Corneliæ .i. quas gens cornelia de patria facere poſſet. Nāq; pub. Lentu. ciuis clariſſimus, & amātiſſimus reip. cū diſpuliſſet ex auentino ſ. colle, in quem Grac. & Ful. p ſeditionem ſeceſſionem fecerat, neſarios conatus, & aciem. ſ. inſtructā aduerſus p̄res cōſcriptos & hoc, magnis uulneribus exceptis .i. acceptis euidenter ſ. ab ipſo lentulo, pugna pia, q a p ſalute reip. ac forti quia, contra maximā urbis partem, tulit .i. aſportauit hanc mercedem illius p̄lii, quo retinuerat in ſuo ſtatu leges, pacem .i. cōcordiam, & libertatem. ſ. Romanam, hanc dico mercedem, ne q̄dem .i. ut ne ſaltem moreretur in nr̄a urbe, hoc eſt Ro. Siquidem .i. q̄ñ q̄dem ipſe cōpulſus inuidia, & obtrectatiōe. ſ. malignantiū, legatiōe .i. pfectiōe, aut uolūtario exilio ad cōſeruandū honorem eius noīe legationis palliato, impetrato à ſenatu, & concione .i. oratione ad populū conuocatum habita, qua, ideſt in q̄ concione petiit à diis īmortalibus, ne reuerteretur unq̄ ad populū ingratū, pfectus eſt in ſiciliā, & morando ibi pſeuerāter fecit ſe compoīe uoti, q a nunq̄ deīn in p̄riā reuerſus eſt. ☞ Igitur q̄nq; Cornelii .i. gentis Corneliæ uiri, deinde .i. continui, ſunt totidem .i. ēt q̄nq; exempla patriæ ingratæ. atq; quidem ſeceſſus .i. abitiones in exilium horū. ſ. iam dictorum ſup. fuerunt uolūtarii, cum ſecus ſit de eo, quod ſequitur.

OLIVERIVS.

HAla uero. Famea urbē ī uaſerat, uel malignitate tēporū, q anni fuiſſent ſegetib' aduerſi, uel negligentia plebis, q̄ cōcionū dulcedine capta, deſerto agro cultu, colue rat urbem. nā utrūq; traditur. Spu. melius eques Ro illis tpi-bus p̄diues, rē utilem peſſimo exemplo, peiore cōſilio, eſt aggreſſus. nā frumēto priuata pecunia coēpto, largitiones frum ti in popu'ū fame laborantem facere inſtituit. ut hoc munere plebs ſibi obnoxia facta, hono res demandaret. nec hoc cōtentus, de regno cœpit agitare iā-q; cōiuratio parabatur, nā tela in eius domū cōferri, cōcioneſq; haberi, & non dubia de regno cōſilia. q̄d cū ſenatui nunciatū eſſet, primo conſules icrepare, q eas largitiones, cœtuſq; in priuata domo fieri pmitterēt Deinde dictatorem q̄dm cen-ſuit, creatus eſt L. Qu. Cincinnatus q C. Seruil. halā magr̄m eqtū dixit, q miſſus à dictatore ad Meliū, ut illū ad ſe deduceret, cūq; uenire recuſaſſet, eū ſtricto gladio inſecutus, obtrūcat. reuerſus deiñ à dictatore laudatur, q rēp. liberaſſet. uerū paulopoſt damnatū halā P. R. in exiliū ire coegit. Cic. in Catone maiore. L. Q. cincinnati iuſſu magr̄ eq̄rum Seruilius hala, ſpurium regnū affectantem occupatū interemit. Pli. de uiris illu. Q. cincinnatus depoſita dictatura ad agriculturā reuerſus, iterū poſt. xx. annos dictator dictus, ſpuriū meliū regnū affectātem à ſeruilio hala magro eq̄tū occidi iuſſit, domū eius ſolo adæquauit, unde locus æquimelium dicitur.

Spurii melii cædes.

Aequimelium

ASCENSIVS.

HAla uero & c. Ordo eſt, illi q̄dem in uoluntariū abierant exiliū, uero pro ſed H. ala. ſ. Ser. quū ipſe magr̄ eq̄tum (Male legunt q̄dam magr̄m, ut referatur ad meliū q neq̄ q̄ uerū ē) dictus. ſ. L. Q. cincinato, occidiſſet (iuſſu tñ dictatoris) Spu. meliū, ciuem potentem, & ambitioſum, affectātem regnū. ſ. in urbem iam liberā, pependit exilio ſuo pœnas libertatis ciuium cuſtoditæ. ſ. ob eo, hoc eſt pro cuſtodia libertatis exilium recepit.

OLIVERIVS.

CAeterum ut. poſtq̄ de publica ingratitudine dixit, tranſit ad priuatā, & illam dicit maiori nota cenſendā, q in uulgo nulla ſit pitia, ſed in modū ſubitæ tēpeſtatis cōcitetur, ſingulis aūt, ppendendi bñficia datā eſſe ptātē. ☞ Leui q̄rela, q a iperitia obſiſtit uulgo, ne poſſit ius ab iniuria diſcernere. ☞ Proſcidenda, dilaceranda, onerāda cōuiciis. ☞ Perpendere, Examiare. ☞ Sce. pietati, Ingratitu. gratitudini p̄poſuerunt.

ASCENSIVS

CAeterū & c. paſcene eſt ad ſingularia ingratitudinis exēpla, ad q̄ tranſitū parat. Ordo eſt cæterū .i. ſed, ut .i. quēadmodū mēs ſenatus .i. patrū cōſcriptorū, q multi erāt, & populi. ſ. R. q multo nūeroſior, cōcitata .i. cōmota & agitata & ad irā īcitata, ī modū tēpeſtatis ſubitæ .i. ſubito ortæ, eſt pſeq̄nda .i. afficienda leui .i. facili, & modica q̄rela, ita īgrata facta ſingulorū, ſunt pſcīdenda .i. digna ſunt, q̄ pſcidant īdignatiōe libiore, & ita maiore. q a. ſ. ſinguli potētes cōſilii, cū liceret eis

ℭ De P. Sextilio.

QVo enim nimbo, qua ꝓcella verborum impium Sextilii caput obrui meretur: quod L. Cæſarem à quo tum ſtudioſe, tum etiam feliciter grauiſſimi criminis reus defenſus fuerat: Cinnanæ proſcriptionis tempore profugum, præſidium ſuum in fundo Tarquinienſi cladis conditione implorare: beneficii iura repetere coactum: à ſacris ꝓfidæ menſæ, & altarib9 nefandorũ penatũ auulſum, truculẽto uictori iugulandum tradere non exhorruit. finge accuſatorem eius fortuna publica in ſupplicis nomen conuerſum, tam luctuoſam illam opẽ genibus ãnixum oraſſe, crudeliter tamen repulſus uideretur. quinetiã quos iniuriæ inuiſos faciunt: gratioſos miſeriæ reddũt. Verum Sextilius non accuſatorem, ſed patronum ſæuiſſime inimici uiolentiæ ſuis manibus obiecit. ſi metu mortis, uita idign9. ſi p̃mii ſpe, morte digniſſim9.

ℭ De Cn. Popilio Lenate.

SEd ut ad alium conſentaneũ huic ingrati aiaſtum tranſgrediar M. Cicero Cn. popiliũ Lenatem, picenæ regionis, rogatu Marci Cœlii, non minore cura, q̃ eloquentia defendit. Eumq́ꝫ cauſa admodum dubia fluctuantem, ſaluum ad penates ſuos remiſit. Hic popilius poſtea nec re, nec uerbo a Cicerone leſus, ultro Marcum Antonium rogauit: ut ad illum proſcriptum perſequendum, & iugulandum mitteretur. Impetratisq́ꝫ deteſtabilis miniſterii partibus, gaudio exultans, Caietam cucurrit, & uirum, omitto quod ampliſſimæ dignitatis, certe ſalutis ei9 authorem ſtudio præſtantis officii priuatim ſibi uenerandũ, iugulum præbere iuſſit: ac protinus caput Romanæ eloquẽtiæ, & pacis clariſſimã dexteram per ſũmũ, & ſecurum otiũ amputauit. eaq́ꝫ ſarcina tãq̃ opimis ſpoliis alacer in Vrbem reuerſus eſt. neq́ꝫ ei ſceleſtum portanti onus ſuccurrit: illud ſe caput ferre: quod pro capite eius quõdã perorauerat. Inualidæ ad hoc monſtrum ſuggillãdum literæ. quoniam qui talem Ciceronis caſum ſatis digne deplorare poſſit, alius Cicero non extat.

perdẽdere, æſtimare utrũq́ꝫ.i. utrãq́ꝫ ꝑtẽ, tã piã q̃ ĩpiã, tam gratã q̃ ingratã, rõnali diſcretione aut calculo ualorũ, p̃tulerunt pietati ſcelus.i. ꝓ bñfactis iniuriã retulerunt. Sane ex hoc loco uĩ poſſe ꝓbari principatũ unius eſſe meliorẽ q̃ pluriũ, qđ q̃dẽ uerũ eſt, ſi illi plures boni nõ fuerint. Nã licet (quod dici ſolet) plus uideant oculi q̃ oculus, tñ in multitudine cõfuſa, ſæpe ꝑs maior meliorẽ ſuperat, & ita licet bonorũ exiliũ oĩbus bonis diſplicuerit, tñ q̃a placuit malis q̃ multo plures ſunt, & ſnĩæ tales pluralitati uocũ cõcedũtur, difficilius eſt multitudinẽ q̃ ſingulos, q̃ à nullo coacti ſunt, recte iudicare. quo circa minus multitudo peccare q̃ ſinguli uĩ. ideoq́ꝫ multitudini parcendũ eſſe cautũ eſt.

Pricipatũ unius plurium meliorẽ eſſe.

OLIVERIVS.

QVo nimbo Q. hic Sextilius poſtulat9 fuerat maieſtatis cõtra ſyllã Ca. Cæſar tunc orator eximius in ea accuſatione defendit. orta deinde inter Cinnã, & Carbonẽ conſules ſeditione peſtifera, pulſus ex urbe cinna, cũ paulopoſt Mario coniunctus urbem cœpiſſet, de inimicis grauiter ultus ẽ, quorũ alios in urbe trucidauit, alios in tabella proſcriptos expoſuit, inter quos fuit & hic C. cæſar orator, q̃ Targnos ætruriã fugiens ad ſextiliũ ueterem clientẽ ſuũ diuertit, apud quem tutã ſalutẽ ſuã foreſꝑabat, cuius ipſe ſalutẽ aliq̃ñ protexiſſet. Ille uero contra ingratiſſimus, & impius homo, & patronũ, & hoſpitẽ prodidit. ⸿ Nimbo, impetu. ⸿ Qua ꝓcella, quo turbine, & eſt trãſlatio ſumpta à tẽpeſtate. ⸿ Criminis re. maieſtatis cõtra ſyllã, hic eſt cæſar cui9 meminit Cic. in lib. de oratore, & illũ introducit de arte diſputãtem. ⸿ Cinnanæ ꝓſcr. Nã poſt reditũ Marii, cinna collegæ ſui conſulis C. Octauii caput p̃cidi iuſſit, pari rõne P. craſſi. L. cæſaris nobiliſſimorũ hoĩum, quorũ uirtus fuerat domi, militieq́ꝫ cognita. M. quoq́ꝫ Ant. oĩum eloquentiſſimi, quos ego audiuĩ. C. cæſaris, in quo mihi uĩ fuiſſe ſpecimen humanitatis ſalis, ſuauitatis, leporis. hæc cic. in tuſcul. cĩna igitur iuſſerat inimicorũ capita proſcribi, & quæ impune poterant, occidi. ⸿ Repetere, q̃ſi debitũ. ⸿ Nefandorũ penatũ, ꝓ ipſius nefandi. ⸿ Finge accuſatorem, Exaggerat ꝟ crimen Val. ſi accuſator ingt fuiſſet, nõ defenſor, & in ea fortuna genibus ꝓuolutus opem in tanta ꝑturbatiõe ſuppliciter implorãſſet, nõ niſi crudeliter repelli poſſe uidebatur cũ uero patronus & ſalutis defenſor tã ipſe ꝓditus fuerit q̃ta ingratitudie q̃lo odio ꝓſeq̃ndus eſt? ⸿ Si metu mortis uita indignus, Vtitẽ cõplexione, aut ingt metu mortis ꝓdidit patronũ, & hoſpitẽ ſuũ ſextil. aut ſpe alicuius p̃mii cõſeq̃ndi. ſi metu mortis id fecit, indignus eſt, ꝙ uiuat, q̃ turpitudini honeſtatem uitæ cupiditate poſtponere nõ dubitauit. ſi ſpe p̃mii alicuius cõſeq̃ndi, magis morte dignus fuiſſe uidetur.

Cinnæ proſcriptio.

ASCENSIVS.

QVo.n. nimbo &c. Inuehitur igitur i eos, q̃ cũ grati eẽ poſſent, & à nullo ad ĩgratitudinẽ ĩpellerentur, ĩgrati eſſe maluerũt. Et priu i Pu. Sexti. dicens, dico ſu, eos, ſponte, cũ ſinguli eſſent, ꝑ ingratitudinẽ peccauerunt, qui liberiore indignatione ꝓſcidendos. n. pro q̃a, quo nimbo. i. ui (ẽ enim uis uentorũ admixtorũ aq̃) & q̃ ꝓcella. i. ui uerborũ, caput Sextilii ĩpiũ. ſ. in L. Cæſarẽ, meretur obrui9 q. d. maxĩo. & maxĩe, ꝙ i. eoq́ꝫ non exhorruit tradere L. cæſ. ſ. oratorẽ, à quo ipſe Sextilius reus grauiſſimi criminis, utpotẽ maieſtatis poſtulatus, fuerat defenſus, tũ. i. ſimul ſtudioſe. i. diligenter, & affectuoſe, tũ. i. ſimul ẽt feliciter, q̃a abſolutus fuit, ꝓfugũ. i. procul à conſpectu hoſtis fugientem tp̃e ꝓſcriptionis cinnanæ. i. q̃ cinna & Marius, cõiunctis copiis in Syllã, uictores, & urbis cõpotes, effecti, fecerant, coactũ implorare. i. plorando petere p̃ſidiũ ſuũ. i. à quo defenderat auxiliũ, aut forte munimentũ, & ut dñt fortalitiũ, & in fundo Targniẽ. & ita in hætruria, cõditione. i. ꝑꝑ cõditionẽ cladis q̃a non ſua culpa ſed cõi ciuiũ calamitate talia pateretur, & coactũ repetere, q̃a aliter nõ repetiiſſet, iura bñficii. ſ. in Sextiliũ collati, non dico exhorruit tradere, uictori truculento, uidelicet cinæ, iugulandũ. i. in ea ꝑte colli trucidandũ, auulſum. i. ui abſtractũ à ſacris ꝓfidæ menſæ, q̃a hoſpites dũ primũ adueniebant Ioui aliquid libaminis faciebant, ut felicius, & ſanctius eſſet hoſpitiũ, & ab altaribus penatũ nefandorũ. i. quos ipſe Sextilius nefandus ſcelerauerat. Finge. i. ꝑ imaginationẽ licet falſã pone, ſup. L. cæſ. accuſatorẽ, q̃ tñ defenſor erat, aut recuera accuſatorẽ. i. eũ, q̃ Sexti. accuſauerat cõuerſum. i. mutatũ in nomen ſupplicis. i. ſupplicantis ſextilio, quẽ prius accuſauerat. publica fortuna eius. i. eo ꝙ fortuna ſic ſit mutata, ut q̃ potiores fuerãt uincẽte ſylla, & aliorũ accuſatores, cogãtur marianis dñantib9 ſupplicaꝛ, ãnixũ genibus. ſ. ſex. i. ꝓuolutũ ad genua eius, oraſſe iã luctuoſã illã opẽ q̃. ſ. cæſ. orauit. Tñ. i. licet prius accuſator & hoſtis uideret, tñ repulſus crudelr̃, quũ. i. q̃ñ q̃dẽ (id ãt melius q̃drat q̃ ut legatur q̃nẽt) miſeriæ reddãt g̃toſos. i. acceptabiles, & tractabiles, cũ g̃ria, & bñuolentia, ẽt eos ſup. quos iniuriæ. ſ. q̃s intulerunt, faciũt inuiſos. Verũ Sex. obiecit ſuis manibus, ſæuiſſimæ uiolẽtiæ inimici, nõ accuſatorẽ, ſed p̃rnũ. i. defenſorem ſui. ſi ſup. id fecit metu mortis (q̃a tabella ꝓſcriptorũ aſcribuntur g̃nali clauſula oẽs, q̃ ꝓſcriptos celauerit, ꝓtexerit aut q̃uis ope iuuerint) idignus ſup. fuit uita, ut Iu. grauiſſime. & ſanctiſſime dixit, Sũmũ crede nefas aĩam p̃ferre pudori, Et ꝑꝑ uitã, uiuendi ꝑdere cãs cauſæ aũt uiuendi ſunt, ut ſancte, iuſte & hõeſte opemur, q̃ deo, & hoĩ grata ſint. ſi ſup. Sext. id fecit ſpe p̃mii. digniſſimus ſup fuit morte.

OLIVE.

SEd ut ad aliũ. M. C. Popiliũ lenatem defendit pricidii, ut uult Plu. in uita cic. Octauia. cæſ. pacem & fœdus cũ Anto. & Lepido fecit, ita ut hi triumuiri rei cõſtituendæ per quinquenniũ eſſet, & ſuos quiſq́ꝫ inimicos ꝓſcriberet. In qua proſcriptione. c. xx. ſenatorũ nomina fuerunt. reliqui fuerunt equeſtris ordinis uiri, ex plebe pauci admodum, nam. c. cc. ciues proſcripti ſunt. inter hos igitur L. cæſar auunculus Antonii, & Paul. Lepidus. Marc. Lepidi frater, & cicero noſter proſcripti ſunt, à Popilio lenate occiſi. dicitur Octauia. diu

Popilius lenas ciceronis interemptor.

ac multum

ac multum reſtitiſſe, ne Cice. in proſcriptorum numero eſſet adductus, uerecundia, q cum patrem appellare conſueuerat, & q eius ope ad id potentiæ perueniſſet. ſed uictus tandē obſtinata nimis Antonii uoluntate, q Cice. p̄ cæteris unum depoſcebat pp philippicas in eum ſcriptas, unde Iuue. Antonii gladios potuit cōtemnere, ſi ſic, oia dixiſſet. ergo cædere coactus eſt. Cic. ubi intellexit, quæ facta erant, una cum Quin. fratre ad Brutū in Macedoniam ire conſtituit. frater uero, qui mœrore confectus, non ſe ſatis uiatici ſumpſiſſe putabat, domum te uerſus, ut accepta pecunia Ciceſonē conſequeretur, proditus à ſeruis, una cū filio interfectus eſt. Cice. uero dum ad nauē in lectica defert̄, à ſatellitibus Antonianis quos Pompilius ille ducebat, quem ut diximus, Ci. in iudicio defenderat in itinere īterceptus eſt haud p̄cul à poſitu caietæ. qui Pompilio iugulum eius poſcenti, cum barbā prius dextera diuiſiſſet, fortis, & intrepidus porrexit. Iuue tñ dicit, non caput ſolum, ſed etiā manum abſciſſam fuiſſe Cice. Dicit.n. in ſatyra Omnibus i terris. Ingenio manus eſt, & ceruix cæſa, nec unq̄, Sanguie cauſidici maduerunt roſtra puſilli. Bru. uero audita Cic. morte C.

Picenus ager unī

Ant. M. Ant. fratrem, quem captiuū habebat Cic. filio ad uindictam cōceſſit. Picenæ, Quæ regio marchiæ eſt, picenus.n. ager à pico dictus. nā cū qdam in eā regionē aliunde ueniſſet, & uexillū gerens condendæ urbis locū peteret, in eius uexillo cōſtitit picus, unī regio illa picena dicta eſt. M. Cœlii, q amantiſſimus cic. erat ¶ Fluctuantē, dubitantē, & in magno p̄iculo uerſantē, tranſlatio à naui, quæ fluctibus agitatur. ¶ Sibi uenerandū. Quia eū defenderat. ¶ Tā q̄ opimis ſpoliis. Tanq̄ dux ducē cecidiſſet. ¶ Sceleſtum onus, hypallage eſt, pro ipſe ſceleſtus.

ACSENSIVS.

SEd ut trāſgrediar ad aliū actū ingrati aī cōſentaneū. i. cōformē huic. ſ. iā dicto. M cice. defendit rogatu M. Cœlii. cn. Popiliū lenatē regionis picenæ, nō miore cura q̄ eloq̄ntia. & remiſit eū fluctuantē. i. piclitantē, more nauis aduerſis fluctibus dep̄henſæ, cā admodū dubia. i. piculoſa, & incerta d̄ abſolutione, ad ſuos penates. ſaluū. i. indemnē. Hic. i. hmōi popillus, q tm̄ cice. debebat, poſtea nec re, nec uerbo læſus à cic. rogauit ultro. i. non ſeq ſitus ab aliquo. M. Ant. ſ. Triūuirū, quē Philippicas cic. habuerat, & ſcripſerat, ut mitteretur ad p̄ſequendū, & iugulandū illū. ſ. cic. p̄ſcriptū. ſ. ab Anto. annuente auguſto. & ptibus. i. onere, & munere, deteſtabilis miniſterii i petratis ſ. ab Ant. ipſe exultans gaudio cucurrit caietā. i. ad eā urbem littoralē Italiæ, de q̄ Vir. in principio vii. Tu quoq; litoribus noſtris ænea nutrix, Aeternā moriēs nom̄ caieta dediſti. & iuſſit uirū. ſ. cice. omitto. i. taceo ſup. q uir fuit ampliſſimæ dignitatis, q a cōſulatu ſic functus, ut parēs patriæ primus ſit appellatus, certe. i. ſaltē ſi nō publico noie uenerādū putarit authorē ſalubritatis. i. ſalutis eius. ſ. Popilii, uenerandū ſibi priuati ſtudio p̄ſtantis officii ſ. patrocinii p̄ſtiti in rā dubia cā per ſummū, & ſecurū ociū, & ita dedita opa caput Ro. eloq̄ntiæ, & dextrā clariſſimā pacis. i. q̄ i toga triumphū meruit, & plus ciuitati p̄fecit, q̄ quis armatus (Ideo aūt dextrā amputatam ad Anto. attulit, q ea philippicas ſcripſerat, Ant. aūt caput & dextrā p roſtris affigi iuſſit) & ipſe popilius reuerſus eſt in urbem alacer. i. lætus ea ſarcina. ſ. capitis & dextræ cice. tanq̄ ſpoliis opimis. i. q̄ dux duci detraxerit in iuſto bello, & Ioui feretrio ea retulerit, qd ſummæ gloriæ, paciſq; datæ æſtimabatur. Ideo āt alacer, q a ſine remorſu conſcientiæ. Neq; enim ſuccurrit. i. per miſericordiam in mētem uenit, portanti onus ſceleſtum, ideſt ipſe ſceleſtus (ſed more ſuo epitheta confundit, ut in ſuperiori capitulo penates nefandos dixit, pro hominis nefandi) ſe ferre illud caput, quod peroſus erat, ideſt orando uicerat quondam p capite eius. ſ. Popilii. Literæ. ſ. omnes, quæ tunc extabant, ſunt, inquit author ſup. inualidæ. i. inſufficientes, ad ſugillandū. i. infamia denigrandū hoc mōſtrū. i. monſtruoſum hoiem, q̄m alius Cice. non extat. i. nullus tam eloquens poſt Ciceronem inuentus eſt, ut fuerat cice. qui poſſit deplorare ſatis digne, caſum. i. cladem, & ruinam Cice.

¶ De Pomp. Magno.

QVo te nunc modo magne Pompei attingam neſcio. Nam & amplitudinē fortunę tuæ, q̄ quondam oēs terras, & omnia maria fulgore ſuo occupauerat: intueor, & ruinā eius maiorē eſſe, quàm vt manu mea attentari debeat: memini. Sed tñ nobis quoq; tacentibus Cn. Carbonis, a quo admodū adoleſcens de paternis bonis in foro dimicans p̄tectus es, iuſſu tuo interēpti mors, animis hoium obuerſabitur, non ſine aliqua rep̄henſione. quia ingrato facto, plus L. Syllæ viribus, quàm propriæ indulſiſti verecundiæ.

¶ Externa. De Carthaginienſibus.

AT ne noſtrā confeſſis: alienigenæ vrbes inſultent: Carthaginienſes Hannibalē: qui pro illorū incolumitate, & victoria, tot imperatores: totq; exercitus noſtros trucidauerat, quot gregarios milites hoſtium ſi occidiſſet magnæ gloriæ foret, è conſpectu ſuo ſubmouere in animum induxerunt.

OLIVERIVS.

QVo te nunc modo. Pōpeius Strab. magni Pōp. pr̄ latino bello dux exercitus p̄ter alia opp da cœpit & aſculū, atq; diripuit. deinde poſt aliquot annos, eo mortuo, Pō. accuſatus eſt peculatus, q ex ea præda ſibi aliquid uſurpaſſet pater, afferebantq; aliquos libellos, qui miſſi fuerāt domū Strabonis in eo iudicio à Cn Carbone defenſus eſt, & ipſe pariter adeo p̄ſpicax, & p̄ter ætatē prōptus uiſus eſt, ut inde gloriam, grām, beniuolentiāq; multā reportaret. poſtea uero cū Sylla rē pu. occupaſſet. Pōpe. aduerſus Carbonē q claſſe Siciliā occupauerat, cū exercitu miſit, quē ſupatū, cū ſe pōpe. uictori ſupplex ſubiiceret, dr̄ pōp. ingrate nimis, & crudeliter tractaſſe nā illū uinctum p̄duxit in mediū, & pro tribunali ſedens dānauit, damnatū deinde ad necē pertractū, interfici iuſſit. dr̄ iſte carbo cū ad necē duceretur, ut enſem ſtrictim ſibi īminere uidit, cupiditate uitæ cōmotū, locū & horā p breuem oraſſe tantiſp, dū exoneraret uentrem. de hoc carbone cice. in epiſto. familiaribus lib ix. epiſto. q̄ incipit tandē infamiæ cognouimus, inquit. Cn. carbonē & fratrem eius ſcurram, q d iis iprobius? & paulo poſt hoc q à pōpe. nr̄o īterfectus eſt nemo iprobior meo iudicio fuit. ¶ Quo. quo pacto mordeam, & accuſem te? ¶ Tam ingra. facto, nam ſi occidendo carbonē tuas uires auxiſſes, tolerandū eſſet. AScen.

QVo te &c. Ordo eſt, O magne pōpei, ego neſcio quo modo. i. forma taxandi ego attingā te. Nā, &. i. ſimul intueor. i. inſpicio amplitudinē fortunæ tuæ, q̄ occupauerat quondā fulgore ſuo oēs terras, & oīa maria, & memini ruinā. i. caſum eius p ingratitudinē (nā de morte eius nihil adhuc locū) eſſe maiorē, q̄ ut debeat attentari. ſ. perſcribi mea manu. Sed tñ nobis quoq; tacentibus. i. et ſi tacuerimus, mors Cnei carbonis, à quo p̄tectus es admodū. i. ualde adoleſcens, dimicās in foro. ſ. cōtentioſo de bonis p̄rnis, & iterēpti iuſſu tuo, obſeruabitur. i. repſentabitur aīs hoium, nō ſine. i. cū aliq̄ rep̄henſione. ſ. tui, q a tu indulſiſti tā ingrato facto plus uiribus ſyllæ, q̄ p̄priæ uerecundiæ.

OLIVERIVS.

ATne nr̄a. cōuenienter tranſit ad externa, & rōnem affert tranſitiōis ſuæ, ne. ſ. irrideantur ab externis populis, ſi ſoli ingrati Ro. fuiſſe uideātur. primū aūt exemplū de Cartha q aduerſus Hannib. ingratiſſimi q dē extiterunt, nā cū tot uictoriis patriā illuſtraſſet, tñ illū & Ro accuſarunt, tanq̄ uiolati fœderis auctorē, & in exiliū ire coegerūt. Sunt & q dīt

Carthaginēſes ingrati erga Hānibalē.

cū Hannib. ſe in uicū ſuū recepiſſet, Cartha. ſumptis armis eū petere uoluiſſe ad necē, qd ubi intellexit Hānib. cōfugit i Aſiā ad Antiochū, cui ſe tāto pe inſinuauit, ut hoſpitaliter, honorificeq; ſuſceptus, in oibus publicis et priuatis cōſiliis adhiberet̄. q nō prius deſtitit q̄ regē ipulit, ut R bellū inferret. cic. in orone. xiii. circa finē Quis Cartha pluris fuit Hannibale, conſilio, uirtute, rebus geſtis, q unus cū Po. Ro. tot annos de iperio, & de gloria decertauerit? hunc ſui ciues de ciuitate eiecerunt. ¶ Inſultent. Nos p cōtumeliā irrideant. ¶ Tot iperatores, ut Q. Fa., pau. Aemi. M. Marcel. Titū Grac. alioſq; cōplures. ASCEN.

AT. i. ſed ne urbes alienigenæ. i. ciuitates externæ, inſultent. i. ipetū irriſiōis, & illuſionis faciāt nobis ſup. cōfeſſis nr̄a. ſ. uitia ingratitudinis, dico ſup. q carth. indu-

gerunt in aſum.ſ.ſuũ.i. ſuſtinuerunt ſubmouere è conſpectu ſuo.i. agere in exiliũ, Hannib.ſ.ducẽ ſuũ, q trucidauerat ꝓ ico lumitate & uictoria illoꝝ.ſ.Carthã.tot iperatores, & tot exercitus noſtroa i.Romanos, quot ſi occidiſſet gregarios.i.nulla excellentia ꝓditoa milites hoſtiũ, foret.i.eẽt magnæ gloriæ.

OLIVERIVS.

Lacedæmonioꝝ ingratitudo in lycurgũ

Eminẽ lycurgo.lycurgua legũ Lacedæmoniorũ lator fuit, quo uleo nullũ græcia meliorẽ ꝓtulit, ꝙ eũ ex ipſius uita, & rebus gſtis, tũ maxie apollinis teſtimonio cõprobatur, q ei oracula petenti rñdiſſe dr, & diis eſſe maxie carũ, & neſcire ſe, deum potius illum an hoiem appellaret. rẽp Lacedæ.ita conſtituit, ut nulla melior, nulla ſã ctior, quoad lycurgi legibus obtẽperauit, in tota græcia poſſet inuenlri.tñ i hũc uirũ Lacedæmonii adeo ingrati fuerunt, ut il'ũ ſæpe iniuriis laceſſerint, atq in primis locupletes, q eius leges grauiter ferentea, pulſatũ à foro ſæpe pturbauerint, & illi oculũ eruerint.q̃s qdem iniurias leniter tuliſſe aio dr, adeo ut ẽt effoſorem oculi, ꝑpetuo dilexerit, ſibiq miniſtrũ fecerit, & ex iprobo, ac temerario uiro, exactiſſimũ & continentiſſimũ reddiderit.cũ igitur Lacædemonii conqrerentur, ꝙ leges illæ duræ nimiũ eſſent, & imites, lycurgus ſimulauit eas ſe uelle mutar, cõſulto prius tñ oraculo, neq.n. abſq dei cõſilio ſe qcq̃ facturũ eſſe dicebat. cũ igitur delphis ire cõſtituiſſet, aduocata cõcione ciues oẽs iureiurando adegit ſeruaturoa inuiolatas, quoad rediret in ꝑriam.ꝓfectus deinde cũ accepiſſet ab oraculo pias, ſanctaſq leges, & nullo modo ꝑmutandas, ſed ciuitatem illã fore clariſſimã, quoad lycurgi legibus uteretur, Vaticiniũ ſcripſit, & ſpartã miſit, deinde, ne ſacramento ſolueretur ciuitas, in Cretã proficiſcitur, ibiq ꝑpetuum egit exiliũ, ac moriens iuſſit in mare ſpgi cineres ſuos, ne ſi forte in ꝑriam reportarentur, rediſſe crederetur, Et ſic iureiurando ciuitas liberata foret. Infeſtos. Cui apollo, hoc idem dicit Leonar. aretinus in apollogia Socratis, dicit.n. Dũ lycurgus ingrederetur templũ apollinis, Apollo inqt, ambigo ante deũ, an hoirm appellẽ.¶ Sinceritas. Nã pie ſp uixit, & nunculo fidẽ ſummã ſeruauit ¶ Cõſtantiſſimus, Perſeuerãtiſſim⁹. exiliũ .n.elegit, ne leges, q̃ ꝑriæ ſalubres erãt, tolli poſſent.

ASCENSIVS.

Eminem.i.nõ aliquem, Laced.urbis illa ſpartana, q̃ & Sparte dicta, nõ genuit aliquẽ uirũ maiorem, aut utiliorem, ꝑp leges ab eo latas, lycurgo, utpotè, cui petit oraculũ.i. uaticiniũ ſup re dubia, Apollo pythius.i. Pythonis ſerpentis interẽptor, cu'pelle tripodes in tẽplo delphico tecte erãt, fertur rñdiſſe, ſe neſcire, utrũ aggregaret illũ.ſ.lycurgum numero hoium, an deorũ tñ.i. q̃q̃ eſſet talis, tñ neq ſumma ſynceritas uitæ, neq cõſtantiſſimus amor erga patriã, neq leges excogitatæ.i.cogitando iuentæ ab eo, ſalubriter.i. cũ ſalute Lacedæ.ſi eas tenere uoluiſſent, potuerunt eſſe auxilio, huic ſ.hmõi uiro, quõ minus i.ut nõ expleretur ciues.ſ. Lacedæ. infeſtos i.ſibi ui inferentes, & contra ſe inſurgentes.n.ꝑ q a, ipſe petitus.ſ.à ciuibus ſæpe lapidibus, aliqñ eiectus furore publico.i.totius ciuitatis, et priuatus oculo, pulſus eſt ad ultimũ, ipſa ꝑria.i.in exiliũ actus. Quid aliæ ur.ſa.ubi.i.poſtq̃ ẽt illa, uidelicet Lacedæ q uendicat.i.approbat ſibi eximiã laudem cõſtantiæ, & moderationis, & grauitatis, extitit.i. euaſit tã ingrata, aduerſus tam bñmeritum?q.d.uéroſimile eſt aut eſſe, aut fieri poſſe nõn minus ingratas. THEOPHILVS.

¶ Salubriter, antiqui cod. habent ſalutariter.

OLIVERIVS.

¶ De Spartanis.

Eminem Lycurgo aut maiorem, aut utiliorem uirum Lacedęmon genuit, utpote cui Apollo Pythius oraculum petenti rñdiſſe fertur: neſcire ſe utrum illum hominum, an deorum numero aggregaret. huic tamẽ neq uitę ſumma ſynceritas, neq conſtantiſſimus erga patriam amor, neq leges ſalubriter excogitatæ auxilio eſſe potuerunt, quo minus infeſtos ciues experiretur. ſæpe.n. lapidibus petitus, aliqñ eiectus publico furore, ẽt priuatus oculo, ad ultimũ ipſa pr̃ia pulſus eſt. Quid aliæ facient vrbes? vbi etiam illa, quæ conſtantiæ, & moderationis, & grauitatis ſibi laudem eximiam vendicat, tam ingrata aduerſus tam benemeritum extitit?

¶ De Athenienſibus.

Etrahe athenieñſibus Theſea, nullæ aut non tã claræ Athenæ erunt. ſiqdẽ ille vicatim diſperſos ciues ſuos in unã vrbem contraxit, ſeparatiq & agreſti more viuenti populo, ampliſſimę ciuitatis formã atq imaginẽ impoſuit. Idẽ ſæua potentiſſimi regis Minois imperia vix dum ætate pubeſcẽte repulit. Idẽ effrenatã Thebarum inſolentiã domuit. Idẽ opem liberis Herculis tulit: & quicqnid vbiq mõſtri, aut ſceleris fuit, uirtute animi, ac robore dextræ comminuit. huius tñ ſummoti ab Athenienſibus, Scyros exule minor inſula, oſſa mortui cœpit,

Etrahe Athe. Cũ Athenienſes ꝑ Atticã regionẽ diuiſi, uicatim habitarent, eos Theſeus in unã urbẽ ad politicam moralẽq uitã cõuocauit, & eos breui tpe coaleſcentes ad eã dignitatẽ ꝓuexit, ut totius ferme græciæ principatũ obtinerẽt, uñ ẽt poſtea in urbe uirorũ noia ꝑmãſerunt. fuit igitur ſic Atheãrũ, ut romanæ urbis Romu. conditor. multa deinde & maxia illis bñficia contulit, q̃ Val. ſummati pcurrit ingrata tñ ciuitas illũ eiecit, & in ſcyro parua admodũ inſula mori coegit. ¶ Idẽ ſæua cum Androgeũ athletã fortiſſimũ regis Minois filiũ Athe. ꝑ inuidiã è turri ꝓcipitaſſent, ꝙ oẽs in agonibus ſupaſſet, Minos ægeo Theſei pr̃i tunc regnanti bellũ intulit, & Athe. longa obſidione ꝓſſos, pacem petere coegit. quã duris cõditionibus à Minoe tãdem acceperũt, ut ſeptẽ quotannis corpora natoꝝ, minotauro deuoranda ſcdm fabulas, re aũt uera in ſeruitutẽ mitterent, q in Laberinto ſeruabantur. erat aũt taurus Minois iperatoris, q cũ in agonibus oẽs ſuperaret, eiuſmodi pueri uictoriæ ꝑmiũ dabant, i quos adeo ſeuiiũ fuiſſe cõſtat, ut.n. fictũ ſit à minotauro fuiſſe deuoratos. q cũ ſorte deligerentur .iii. ãno ſors euenit Theſeo, q bñficio Ariadnes, q̃ illius pulchritudie capta docuit iter filo regere, piculũ euaſit, & ꝑriam ab eo tributo, & ſeruitute liberauit. Oui. Iã lamentabile athæne, Pendere deſyderant Theſea laude tributũ. ¶ Idẽ ẽ. Sicut apud Statiũ legimus, cũ Creon rex thebanoꝝ ꝓhiberet græcoꝝ cadauera, q̃ in bello Eteoclis & Pollicis pugnãdo ceciderãt, ſepulturæ demãdari, uxores & liberi mortuoꝝ ad The. cõfugerunt, q legatis miſſis, cũ benigne ipetrare nõ potuiſſet, thebanis bellũ intulit, qbus uictis, corpa ſuis oibus ſepeliẽda tradidit. ¶ Idẽ Her. cũ tyrãnos latrões, & mõſtra i terris multa ſubegiſſet, ob fortia facta maximã iuidiã ſibi ſuis reliqt, nã q fuerant ab illo in uita affecti, filios eis p'mortẽ inſeqbantur. q cũ ꝓſidiũ tutũ nõ inuenirẽt athenas, ad arã miæ quã The. cõſtituerat ſe cõtulerunt, & ibi ſalui ab oi iiuria fuere. nã athenis arã miæ The. cõſecrauit, quẽ locũ aſylũ appellauit, eo ꝙ nemo inde abſtrahi poſſet. Romu. deiñ The. imitatus ro. idẽ ꝑuit. Sunt tñ, q dicũt Aſylũ athenis cõdidiſſe filios hercu. cuius ſnlæ Sta eſt, q ait, Fama eſt defeſſos acie poſt buſta pr̃ni Numinis Herculeis, ſedem fundaſſe nepotes, Sic ſacraſſe locũ cõe aiantibus egris Confugiũ &c. ¶ Et q ur. Sicut i marathõe, cretenſẽ taurũ, i epidauro Periphitũ claua armatũ, quẽ clauatũ dicebãt haud lõge à megara Scyronẽ latronẽ in montẽ cæo, quẽ ille occupauerat, & illac trãſeuntes oẽs cogebat ſibi in ꝓcipiti rupe ſedenti pedes oſculari, quos ad oſculũ inclinatos elato pede ꝑ amphractas rupes detrudebat in ꝓfundã uallẽ. Theſeus cũ ad hunc ueniſſet, ſimulauit ſe uelle pedes oſculari, & illũ pedibus captũ deiecit. In hiſthmo Scin.m eo gñe mortis affecit, quo ipſe hoſpites, & uiatores afficere ſolitus fuerat. nam cũ fortiſſimus eſſet, arbores immenſæ magnitudinis flectebat in terrã, & captos homines illarum uerticibus alligabat, deinde tanq̃ funda illos emittebat, iactiq in multas partes ſcindebantur hunc alii Phitiocantem appellatum fuiſſe dicunt, à flectendis arboribus. In loco terræ atticæ qui Curdalus dicitur Procruſtem, qui latrocinia exercens lecticas humana ſtatura breuiores fecerat, in quibus ſuſceptos hoſpites collocabat & illos extendi iubebat, & quicquid extra lecticas eminebat, totum amputabat, qui uero breuiores erant, pedibus diſtendebantur. à qua re Procruſtem cognominatus fuit: Nam προκρούω impello ſignificat, ¶ Scyros ex. In q̃ inſulam cum diuertiſſet poſt exilium à patria indictum, Lycomedes eius inſulæ princeps, illum de rupe præcipitauit.

ℭ In Solonem.

IAm Solon, qui tam præclaras, tamq́ꝫ vtiles Athenienſibus leges tulit: vt ſi his perpetuo vti voluiſſent: ſempiternum habituri fuerint imperium: qui Salamina velut hoſtilem arcē ex propinquo ſaluti eorum imminentem recuperauit: qui Piſiſtrati tyrannidem primus vidit oriē tem: & ſolus armis opprimi debere, palam dictitare auſus eſt: ſenectutem Cypri profugus exegit: neqꝫ ei in patria, de qua optime meruerat, humari contigit.

ℭ In Miltiadem.

BEne egiſſent Athenienſes cum Miltiade, ſi eum poſt trecenta millia Perſarum Marathone deuicta, in exilium protinus miſiſſent: ac non in carcere: & vinculis mori coegiſſent. vt puto, hactenus ſæuire aduerſus optime meritum abunde duxerunt, immo ne corpus quidem eius ſic expirare coacti, ſepulturæ prius mandari paſſi ſunt, q̄ filius eius Cimon eiſdē vinculis ſe conſtringendum traderet. hanc hæreditatem paternam maximi ducis filius, & futurus ipſe ætatis ſuæ dux maximus, ſolum ſe ſortitū, cathenas. ſ. & carcerem gloriari potuit.

cipitauit. inſula eſt in mari Aegeo poſita, de qua Strab. lib. ix. mentionem facit, & cū multis noīatis īſulis, & urbibus oīum clariſſimā eſſe dicit, ꝓꝑ Lycomedis cū Achille affinitatem, & Achillis filiū Neoptolemū ibi ꝓcreatū, & enutritū. Ouid. lib. vii. Meta. de Theſeo, Te maxime Theſeu, Miratæ eſt Marathō Cretæi ſanguine tauri. Quodq́ꝫ ſuā ſecurus arat Cremona colonus Munus opuſq́ꝫ tuū, tellus Epidauria ꝑ te Clauigerā uidit Vulcani occumbere ꝓlē. Vidit & immitē cephiſias ara ꝓcruſtē, Cercyonis letū uidit Cerealis Eleuſis. Cecidit ille Scinis magnis male uiribus uſus Qui poterat curuare trabes, & agebat ab alto Ad terrā late ſparſuras corpora pinus. Tutus ad alchathoē lelegia mœnia limes, Compoſito Scyrone patet, ſparſiſq́ꝫ latronis, Terra negat ſedem, ſedē negat oſſibus unda. Quæ iactata diu fertur duraſſe uetuſtas In ſcopulos, ſcopulis nomen Scyronis inhæret.

ACSENSIVS.

DEtrahe &c. Taxat ingratitudinē Athe. in Theſea quæ quo maior uideatur, Theſei in Athenas merits cōmemorat, quod ēt in cæteris fere, erga quos ingratos taxauit, fecit. nō tñ hoc exemplū dicetur de Theſeo, ſed de Ath. in Theſea. Ordo eſt. Detrahe. i. deme Athenieñ. theſea. i. imaginare, q̄ Atheñ. nunq̄ habuerint theſea, & ita Theſeus nihil de illis meritus ſit, Athenæ erunt nullæ. i. non erunt dicendæ Athenæ, aut non erāt tā claræ, ut ſ. nunc ſunt. Siquidē. i. q̄m, ille. ſ. Theſeus cōtraxit ciues ſuos diſperſos uicati. i. ꝑ uicos, & pagos, in urbē ſuam, & impoſuit populo uiuenti ſeparatim, & more agreſti, formā, atq́ꝫ imaginem ampliſſimæ ciuitatis. Idem. ſ. Theſeus reppulit. i. occidendo, ut ſaltem fabulæ hōt, Minotaurum ætate uix dum. i. uix tūc adhuc pubeſcente, Sæua iꝑeria. Mi. re. ſ. Cretē, potētiſſimi, q̄ coegerat eos ob mortem Androgeo, ſeu Androgei, filii ſui, & Athletæ fortiſſimi ab Athe. per inuidiam interempti, miſerā ſeptena quotānis, corpora natorū ſuorū Minotauro mōſtro in labyrintho incluſo deuorāda mittere. ad quē cum theſeus, ſorte ducta miſſus eſſet, & cōſilio Ariadnes filiæ Minois, ut Oli. recitat Minotauro īterēpto, cæcas labyrinthi ambages euaſiſſet, ad ſuos incolumis redit, tributi horrēdi finē reportans. Idē ſ. Theſe. domuit effrenatā. i. indomitā iſolentiā Thebanorum Athe. uexantium. Idē tulit opem liberis Her. i. ab Hercule derelictis, & cōminuit ad æmulationē Her. uirtute al, ac robore dextræ, q̄cq̄d monſtri, aut ſceleris. i. ſcelerati hoīs fuit, ubiq́ꝫ. i. ubicūq́ꝫ locus, ut de multis diligēter collegit Oli. tñ. i. nihilominus, Scyros inſula, nō ignobilis, minor tñ exule. i. q̄ ut. i. eū exul talis mitteretur, cœpit oſſa mortui huius. ſ. theſei, aut theſeos, q̄ talis uixerat, ſummoti. i. pulſi ab Athe.

OLIVERIVS.

Solonis exilium

IAm Solō. q̄ Solō cur exulauerit hæc eſt hiſtoria. Simulauit nauigandi cām, ut diuerſos hoīum mores uideret, ſed uoluntariū fuit exiliū, q̄ ciues ſentiebat legibus, q̄s tulerat uehementer offenſos. Piſiſtratū ēt ꝓpinquū ſuū, cū ſibi tyrannidē parare intelligeret, q̄ñ in ſe fuit, ꝓhibuit. nā euocata concione ꝓfectus in publicū, lorica armatus & clypeo, Piſiſtrati inſidias, & impiū conatū aperuit. neq́ꝫ id ſolū, uerū ēt ſe tuuare paratū, ac ꝓ libertate pugnaturū aſſeuerauit. uiri, inquit, Athe. aliis q̄dē ſapiētior, aliis uero fortior ſum. Sapiētior illis q̄ Piſiſtratū iſtū nō aiaduertunt, fortior his. q̄ ſciūt illū ſed metu reticent Senatus uero q̄ Piſiſtrato ſtuderet, illū inſanire ꝓclamabat. At ille, meā inq̄t, inſaniā ciuibus breuetp̄s oſtēdet, cū ueritas in lucē uenerit. ia uero Piſiſtrato rerū potito minime obtēperans, añ curiā arma depoſuit, dicēſq́ꝫ illud, ò p̄ria, tibi eq̄dē uerbo & opera auxiliatus ſum. Deinde in Aegyptū nauigauit, atq́ꝫ inde in Cyprū ꝓfectus, poſtremo ad Crœſum peruenit. obiit aūt in Cyprō. lxxx. ætatis ſuæ anno. hoc ſuis mandans, ut Salaminam eius oſſa transferrent, atq́ꝫ in cinerem ſoluta ꝑ ꝓuinciam diſſeminarent. Quo circa & Cratinus in deteriorib⁹ ipſum ita loquentem facit, habito hanc inſulam, ut quidē fama eſt holum, ſeminatus per oēm aiacis urbē. Ipſius etiam imagini epigrāma īſcriptū eſt, Qui dudū rabidas medorū pertulit iras legiferum ue. celeberrimū eſt cū de ꝓprietate ſalaminæ ipſius patriæ, inter Athe. & Megarenſes ferme uſq́ꝫ ad internitū dimicatū eſſet, multiſq́ꝫ acceptis cladibus capitale eſſe cepiſſet, ſi q̄s legē de uindicanda ferre auderet, Sollicitus Solon, ne uel tacendo parū reip. conſuleret, uel conſulendo ſibi noceret, ſubito demētiā ſimulat, cuius uenia q̄ prohibebantur nō modo dicturus, ſed ēt facturus erat. deformis ore, habituq́ꝫ uecordiū in publicū euolat, facto q́ꝫ cōcurſu hoīum, quo magis conſiliū ſimulet, uerſibus ſibi inſolitis ꝑ ꝑcone ſuadere cepit, quod uetabat. oīumq́ꝫ aīos ita incendit. ut aduerſus Megarenſes bellū extemplo decerneretur inſulæq́ꝫ deuictis hoſtibus Atheniēñ. fieret. ſ Salaminā, Salamis & Salamis, & Salamina declinatur, hæc inſula in Euboico mari poſita, in qua Telemon Aiacis, & Theucri pater regnauit. q̄uis & Salamina dicatur ciuitas in Cypro, condita à Teucro poſtq̄ à p̄re regno pulſus, q̄ in patriā ſine fr̄e rediiſſet, ꝓfugit in Cyprū, cuius meminit Hor. in p̄io car. Nec deſperandum Teucro duce, & auſpice Teucro, certus. n. ꝓmiſit Apollo Ambigua tellure noua Salamia futurā. hæc aūt inſula fuit inter Athe. & Megarēſes, quā utriq́ꝫ ſua ſibi uēdicabāt. ASCEN.

IAm Solō. Proſequitur cōplures Ath. in optios uiros īgratitudines, & primū in Solonē dicens. Iā. cōtinuatiua eſt particula, Solō. Athe. q̄ tulit Athe. tā p̄claras, & tā utiles leges, ut ſi uoluiſſent uti his. ſ. legibus ꝑpetuo, fuerint habituri īperiū ſempiternū, q̄ recuperauit Salamia urbē (declinatur hoc Salamis, uel Salamin huius Salamis uel Salaminis, uñ actūs hanc Salamina.) iminentē. i. inſidiātē ex ꝓpinquo ſaluti. eorū uidelicet Athe. uelut arcē hoſtilē, q̄ ēt primus uidit tyrānidem Piſiſtrati orientē, & q̄ ſolus auſus eſt dictitare palā, ſup. eā debere opprimi armis. ſ. prius q̄ uires ſumeret, exegit ꝓfugus. i. à cōſpectu tyrāni, ſenectutē, Cypria. in Cypro inſula (uñ notandū, q̄ regionis nomen in gtō abſolute poſuit) neq́ꝫ contigit ei humari in patria, de qua fuerat optīe meritus. OLIVE.

Miltiades in carcere cōiectus.

BEne egiſſent Athe. Miltiades athe. reꝝ geſtarū gloria inſignis, ꝓ rep. Athe. multa & p̄clara facinora ædidit, atq́ꝫ illud oīum maximū q̄ Artaphernē, & Dathim Darii regis Perſarū p̄fectos, q̄ cū cētū millibus peditū. x. millibus equitū in totius græcæ, ac in primis athe. uenerāt excidiū, cū paruis admodū copiis. utpotè. x. millibus armatoꝝ apud marathonē ſuperauit. in cuius rei memoria porticus athenis cōſtructa, & in ea tota hiſtoria depicta fuit, referta quoq́ꝫ aliarū rerū & ſciæ picturis. q̄ Stoa porticus dicta Vñ ſtoici poſtea nuncupati ſunt. Frōti. de miltiade li. iii. Miltiades cū ingentem perſarū multitudinē apud Marathona fudiſſet, Athe. circa gratulationē morantes cōpulit, ut feſtinarent ad opē urbi ferenda quā perſarū claſſis petebat. cūq́ꝫ ꝓcurriſſent, impleſſentq́ꝫ mœnia armatis, perſæ rati ingentē eſſe numerū athe. & alio milite apud Marathona pugnatum, alium ꝓ muris ſuis opponi, circūactis extemplo nauibus aſiam repetierunt. fuit aūt hæc uictoria, teſte Gellio anno ab urbe cōdita. cc. & lx. hic igitur miltiades poſt tantā uictoriā accuſatus q̄ Paron inſula capere noluiſſet, uel ut Iuſtinus tradit, ob crimē peculatus, q̄ temp. expilaſſet, primo capitali, deinde mutata ſententia pecuniaria pœna damnatus eſt. quā cū exoluere nō poſſet, tanquam ſ. talēta, cū primū i p̄riā rediit, i uincula cōiectus. ubi cū haud ita multo poſt

ℭIn Ariſtidem.

ARiſtides etiam, quo totius græciæ iuſtitia cenſetur, continentiç quoqꝫ eximiū ſpecimen, patria iuſſus excedere eſt. feli ces Athenas, quæ poſt illius exilium inuenire aliquem aut virum bonum, aut amantem ſui ciuem potuerunt, cum quo tunc ipſa ſanctitas migrauit.

ℭIn Themiſtoclem.

THemiſtocles eorum, qui ingratam patriā experti ſunt: celeberrimum exemplum, eū illam incolumē, claram, opulentam, principē Græciæ reddidiſſet: eouſqꝫ ſenſit inimicam: vt ad Xerxis, quem pauloante deſtruxerat: non debitā ſibi miſericordiam, perſugere neceſſe haberet.

eſſet morte cōſumptus, eius corpus inſepultum eſſe uoluerūt, donec filius pietate motus, ſe ꝓ pr̄e carcerem ſubiturum ultro promiſit. qui paulopoſt interrogatus à populo, an id libenter feciſſet ꝙ pr̄is pœnas adiiſſet, cū libentiſſime id ſe feciſſe reſpōdiſſet, ut pr̄ ſepulturæ mandaretur, carcere liberatus eſt, ut quidam dn̄t. alii uero qbus magis credēdum eſt, ut dn̄t Calliam quēdā nōn tam gn̄oſum ꝙ pecunioſum uirum, pro eo pecuniam exoluiſſe, ĩpetrato ſororis ei⁹ helphinaces matrimonio. De hoc Miltiade in ca. de pietate latius dicemus. ℱ Poſt trecenta, nā Arthapherně & Dathim, perſarū regis p̄fectos terra, mariqꝫ uicit. ℱ Secuiſſe. Tenuiſſe, nā ſecare eſt ꝓprietatē poſſeſſionis eius, q illam alienauerit, tenere, uñ ſectores rerum, ꝗ ſub haſta uenduntur, emptores dicuntur, quod .n. alterius fuerat, id ipſi poſſident. alii legunt ſe creuiſſe.

ASCENSIVS.

BEne &c. Ordo eſt athen̄. egiſſent bene cū Miltiade .i. rem illi gratā feciſſent, ut ſi miſiſſent eū in exiliū, protinus .i. ſtatim poſt trecenta millia perſarū deuicta Marathone .i. apud marathona montē Atticæ regionis, at non coegiſſent mori in carcere uinculis, ut puto .i. quantū iudicare poſſū. athenien̄. duxerunt .i. iudicauerunt abunde ſup. eſſe, ſæuire aduerſus optime meritū uidelicet Miltiadē, hactenus .i. uſqꝫ ad mortem eius in carcere, & uinculis, immo ne quidem .i. nō ſaltem, aut non etiam paſſi ſunt, mandare ſepulturæ corpus eius ſ. Miltiadis coacti ſic expirare .i. ſic mori in carcere & uinculis, prius ꝙ filius eius Cimon ſ. nomine, traderet ſe conſtringendum eiſdem uinculis, qbus ipſe cōſtrictus fuerat. Filius maximi ducis, uidelicet Miltiadis, & ipſe futurus maximus dux ætatis ſuæ, potuit gloriari ſe ſecuiſſe (ſic enim Oliuerius legit & forte uera eſt lectio) .i. quaſi per ſectionē obtinuiſſe, alii tñ legunt, ſortitum ſup. eſſe ſolum .i. duntaxat hanc hæreditatem paternam, uidelicet cathenas & carcerem.

OLIVERIVS.

ARiſtides ēt. Mos erat apud athe. ut q uirtute ſui maximas opes in urbe conſecutus eſſet, in exiliū p .x. ānos mitteretur, ne ille opibus elatus, factiones in urbe moueret. hac lege, quæ exoſtraciſmus dicebatur, duo p̄ſtantiſſimi duces relegati ſunt, Ariſtides, q nimiū iuſtus eē uidebat̄, adeo ut iuſti cognomen ĩpoſitū ei fuerit, & Themiſtocles, q uirtute ſua patriā ex manibus hoſtiū ſæpe liberauit, Sed pcipue cū Xerſes in europā cū tota ferme aſia trāſiit, quē Themiſtocles cōſilio ſuo cū centum nauibus apud ſalaminā ſupauit, qbus ſuſis, Ariſtides ſeruādæ p̄de gratia ꝑpoſitus, cōtinentiæ, & integritatis opinionē quā de ſe maximā cōcitauerit, oībus cōſumauit. ℱ Nā cū argēti & auri uix paſſim, & ueſtimtoꝝ oīs generis, ac in tabernaculis, in qbus barbaros nudauerāt, nec ipſe cōtrectare qppiā uoluit, nec ut ab aliis attingeretur paſſus ē. paulopoſt urbis principatū conſecutus, cū oīs uirtutis, tū maxime æqtatis, ac iuſtitiæ apud populū piculū fecit, ita ut oīum cōſenſu iuſti cognomen ſit aſſecutus. ex quo ſibi non minorē gratiā, & auctoritatē, ꝗ odiū, & inuidiā contraxit. nā Themiſtocles eius æmulus, & grauis aduerſarius, ſermonē iactabat in uulgus, Ariſtidē hac ſua iudiciaria conſuetudine, & forenſi pſāte, ciā ſublatis iudiciis, ſine ſtipulatoribus ſibi regnū comparaſſe. qbus uerbis cōmota ciuitas, Ariſtidem nō affectati regni, ut p̄ ſe ferebāt, ſed gloriæ illius inuidia oſtraco in exilium

Exoſtraciſmus qd, & qdo relegarunt. erat aūt ex oſtraciſmus non ĩprobitatis caſtigatio, ſed ad honeſtandū facinus elatiōis, & grauioris pṫātis moderatio, pœna in .x. annos data. fiebat aūt oſtraciſmus hoc modo, oſtraci, ideſt calculi, & teſtæ uitrei in conſilio dabātur, & in eis quiſqꝫ quem ex ciuibus urbe cedere uellent, litteris indicabāt, quos poſtea in unū fori locū cācellis circūſeptū deferebāt. Magiſtratus uero, qbus dabat̄ negociū illud publicū, uniuerſos ſimul recenſebāt, q niſi ſex miliū numerū exceſſiſſent, nihil cōfectū eſſet. Poſtea uniuſcuiuſqꝫ calculis ſepoſitis, eū quē pluribus ſententiis dānatū cognoſcerent .x. annos, extorrem fore declarabant. ea tñ conditione, ut fructus ſuos capere liberum ſibi relinqueretur. In eo igitur iudicio Ariſtides cum multitudinis aduerſus ſe concitatæ ſtudium admiraretur, quæſiuit, nū ab eo, quem in exilium mittere ſtatuiſſent, mali quicꝗ perpeſſi eſſent. cui nihil ſibi mali factum, nec à ſe uirum cognitum eſſe, ſed moleſte ferre dixerunt, ꝙ oībus in locis hunc ipſum iuſtum audirent. quæ cum accepiſſet Ariſtides nihil locutus ē illis, ſed urbe cedens, & manus ad cælum tēdens, non ſicut Achilles græcis iratus mala imprecatus eſt, ſed ut athe. ꝗcunqꝫ uellent ſibi bene, fauſte, fœliciterqꝫ euenirent, utqꝫ Ariſtides nunꝗ ſibi ueniret in mentem. ℱ Totius græciæ iuſtitia. Cū ad conferendas in bellum pecunias, totius græciæ cenſus conſtituendus eſſet, populi uniuerſi Ariſtidē ab athen̄. petierunt, ut eo auctore, & cenſore ſingulis ciuitatibus iuſtus cenſus deſcriberetur. quid illud? ꝙ cum in exilium eiectus fuit, Themiſtocles inimicus eius acerrimus Ariſtidē athenienſes relegaunt. utpotè q factione ſua Ariſtidē eiecerat, cū referendi maleficii, & ſumendæ ultionis occaſio maxima ſibi foret oblata, ſic ĩ officio, & decore permanſit, ut nec accuſationis conſcius, nec damnationis particeps eſſe uoluerit, nec re nec uerbo qcꝗ feceri, unde ex afflictis inimici ſui rebus, uoluptatem capere uideretur. Tulli. lib. v. tuſcu. quæſtionum. dicit. Ariſtidem p̄tia pulſum, ꝙ præter modum iuſtus eſſet. ℱ Continentiæ ſp. Nā conſtat húc in magna paupertate uixiſſe, adeo, ut Callias eius propinquus, & omnium Athenienſium ferme ditiſſimus, accuſatus fuerit, ꝙ Ariſtidem pateretur fame plerunqꝫ laborare. quem iudices damnaſſent, niſi dixiſſet Ariſtidem ſe longe magis inopia, ꝗ Calliam maximis opibus gloriari, par eſſe. quia complures uideret qui diuitias, quibus abundant, in uſus uel turpes, uel inhoneſtos collocent, qui uero paupertatem generoſe ferant, pauciſſimos eſſe. hunc adeo pauperem fuiſſe dicit Frontinus, ut ne tantum quidem pecuniæ illi poſt mortem ſupereſſet, quæ ſufficeret in dotem filiarum, quas publice dotauit ſenatus Athenienſis, poſt ampliſſimarum rerum adminiſtrationem, illo in ſumma paupertate defuncto.

ASCENSIVS.

ARiſtides etiam quo .i. in quo aut per quem iuſtitia totius græciæ cenſetur .i. iudicatur, quaſi norma ſit iuſtitiæ, eximium quoqꝫ ſpecimen .i. experimentum aut approbamentum continentiæ, eſt iuſſus excedere patria. ſ. per ex oſtraciſmon. Felices (diceret ò feliceis, ſed ne exclamaret ſubticuit ò) athenas ſup. iudico, quæ potuerunt inuenire poſt exilium illius, aliquem aut uirum bonum aut ciuem, amantē ſui. ſ. athenarum, poſt dico exilium illius, cum quo ipſa ſanctitas, migrauit .i. alio habitatum iuit tunc.

OLIVERIVS.

THemiſtocles eorum. Hic ut diximus, cum Xerxes terra, mariqꝫ bellum uniuerſæ græciæ, cum tantis copiis inferret, ꝗtas nec antea, nec poſtea quiſꝗ habuit, nō ſolum patriæ, & totius Græciæ ſalutē protexit conſilio, & calliditate ſua, Verūetiam totius Europæ. nam cū maxime Athe. pati dicerentur, ob pugnam .ſ. Marathoniam, in ꝗ perſæ turpiter debellati fuerant, & ipſi Delphos cōſultū Apol. de rebus ſuis miſiſſet, Rn̄dit Apollo, ut ſe mœnibus ligneis munirēt qd̄ cū nemo intelligeret, ſolus Themiſtocles interꝑtatus ē, & pſuaſit oībus cōſiliū eſſe Apollinis, ut in naues ſe, ſuaqꝫ cōferrent. qd̄ ita fuiſſe cōpertū eſt. nā ſic quoqꝫ ſe cōponētibus, Xerſem ſua uirtute Themiſtocles nauali ꝑlio, debellauit, & ex Europa diſcedere tāta calliditate, & artificio curauit, ut à Themiſtocle conſeruatū magiſꝗ ſuperatū ſe fuiſſe exiſtimaret. multaqꝫ alia præclara fecit, & in primis euerſa patriæ mœnia, inuitis Lacedæmoniis reſtituit, & renouauit. quibus rebus populum Athenien̄. clarum, & Græciæ principem reddidit, & tamen ab ingrata patria in auxilium ad ipſum Xerſem quem pauloante uicerat, ire coactus eſt. Igitur in oratione Demoſthenis,

Themiſtocles

Themiſtocles Xerſem decies centenis millibus militum elatū,
quatuor millium & ducētarum nauium numero terribilem,
exigua rate fugere coegit.

ingrati extiterunt, ut etiam in mortuos ſæuire non dubitaue-
runt. qua in re, Athenienſes in primis damnandos eſſe dicit.
q̄ cum ubiq; grauis, & damnanda ſit ingratitudo, intolerabi-
lior tamen Athenienſibus eſſe uideatur, q̄ ciuitas illa bonarū
artium mater, omnibus bene uiuendi præceptis, & inſtitutis
fundata, legem etiam de ingratis habuerit, ut ingrata merito

ASCENSIVS.

THemiſtocles celeberrimum exē. eorum qui experti ſūt
patriam .ſ. ſuam (ut ipſe Athenas) ingratam, quum
reddidiſſet illam .ſ. patriam ſuam incolumen .i. ſaluā
claram, opulentam, & ſupple
principem .i. primariam urbem
Græciæ, ſenſit ſup. eā inimicā
eouſq;, ut haberet neceſſe .i. ut
cogeretur perfugere ad miſeri-
cordiam, non debitam ſibi, ut
pote Xerſis, quem deſtruxerat
pauloante, pugnando .ſ. fortis-
ter contra eum.

OLIVERIVS.

PHocion uero his. Pho-
cion cur patria ſepultu-
ra caruit? Erant eo tēpo-
re Athenis duæ factiones, qua- *Phocionis indigna mors.*
rū una populi cauſam agebat,
altera optimatum, in hac erat
Phocion, & Demetrius Phale-
rius, harum utraq; Macedonū
patrocinio nitebatur. Nam po-
pulares Polyperconti fauebant,
optimates eū Caſſandro ſentie-
bant. Interim à Polyperconte
Caſſandrus Macedonia pulſus
eſt. quo facto populus Atheñ.
ſuperior factus, ſtatim duces ad
uerſæ factionis capitis dānatos
patria pepulit. in his Phocionē,
& Demetriū Phaleriū. decreto-
re legatos ad Polypercontem
miſit, qui ab eo peterent, ut ſua
decreta cōfirmaret. eodē etiam
profectus eſt phocion. quo ut
uenit, cauſam apud Philippū
regem uerbo, re aūt ipſa apud
polypercontem iuſſus eſt dice-
re, namq; iſte regiis rebus præ-
erat. hic cum ab Agnonide ac-
cuſatus eſſet, q̄ pyrrhæum Ni-
canori prodidiſſet, & conſimi-
li ſententia in cuſtodiam conie-
ctus, Athenas deductus ē, ubi
de eo legibus fieret iudicium.
huc ubi peruenium eſt, cum pp
ætatem pedibus ire nō ualeret,
uehiculoq; portaretur, magni
concurſus facti ſunt, cum alii
ueteris famæ reminiſcentes cō-
miſerarentur, plurimi uero exa-
cuerentur propter proditionis
ſuſpitionem, maxime quia ad-
uerſus populi commoda in ſe-
nectute ſtetiſſet. qua de re non
perorandi quidem ei eſt data fa-
cultas, & dicendi cauſa. inde iu-
dicijs legitimis dānatus, tradi-
tus .xi. uiris, quibus ad ſuppli-
ciū publice dānati tradi ſolēt,
cum ad mortem duceretur, ob-
uius ei fuit Emphicletus, quo fa-
miliariter fuerat uſus. is cum la-
chrymans dixiſſet, ò q̄ indigna
perpetis Phocion, at non ino-
pinata, inquit, hunc enim exi-
tum pleriq; clari uiri Athenieñ.
habuerunt. in hunc tantum fuit
odium multitudinis, ut nemo ſit auſus libere eum ſepelire.
Itaq; à ſuis ſepultus eſt. ¶ Phocion ue. His dotibus. Virtuti-
bus clementia, & liberalitas. ¶ Pariendum, hominem inſtruē-
dum, & ornandum. ¶ Quid abeſt, Inuehitur in eos, qui adeo

¶ In Phocionem.

PHociō vero his dotibus, quæ ad pariendū
honorem potentiſſimæ iudicātur: clemen-
tia, & liberalitate inſtructiſſimus, non tan
tum in eculeo ab Athenienſibus impoſitus
eſt, ſed certe poſt obitum nullam atticæ regionis,
quæ oſſibus eius iniiceretur: glebulam inuenit.
Iuſſus extra fines proiici: intra quos optimus ci-
uis vixerat. quid abeſt igitur quin publica demen
tia ſit exiſtimanda ſummo conſenſu maximas vir
tutes quaſi grauiſſima delicta punire: beneficiaq;
iniuriis rependere? quod cum vbiq;, tum præci-
pue Athenis intolerabile videri debet, in qua vr-
be aduerſus ingratos actio cōſtituta eſt: & recte,
quia dandi, & accipiendi beneficii commercium,
ſine quo vix vita hominum extat, perdit, & tollit:
quiſquis benemerito parem referre gratiam ne-
gligit. Quantam ergo reprahenſionem meren-
tur: qui, cum æquiſſima iura, ſed iniquiſſima ha-
berent ingenia, moribus ſuis, q̄ legibus vti maluc
runt? Quod ſi qua prouidentia deorum effici poſ-
ſet: vt excellentiſſimi viri, quorum modo caſus re
tuli: legem ingratorum vindicem retinentes, pa-
triam ſuam in ius, ad aliam ciuitatē pertraherēt,
non ne ingenioſum, & garulum populum, mutū,
atq; elinguem hac poſtulatione reddidiſſent? diſ-
cordes foci tui, paciſq; diuidua tuguria, græciæ
facta ſunt columen. lucet Marathō periticis tro-
phæis. Salamis, & Hartemiſium Xerſis naufra-
gia numerantur. prævalidis manibus exhauſta
mœnia pulchrioribus operibus conſurgunt. ha-
rum rerum authores vbi vixerunt? vbi iacent? re
ſponde. nempe Theſea paruulo in ſcopulo ſepeli
ri: & Miltiadem in carcere mori, & Cimona pater
nas inducere cathenas: & Themiſtoclem victo-
rem victi hoſtis genua complecti, Solonemq; cū
Ariſtide, & Phocione penates ſuos ingrata ſuge-
re coegiſti: cum interim cineribus noſtris fœde,
ac miſerabiliter diſperſis. Oedipodis oſſa cæde
patris, nuptiis matris contaminata, inter ipſum
Areopagum diuini, atq; humani certaminis ve-
nerabile domicilium, & excelſis præſidiis Miner-
uæ arcem honore aræ decoratos ſacroſanctiores
colis. Adeo tibi aliena mala, tuis bonis gratiora
ſunt. Lege itaq; legem: quæ te iureiurādo obſtri
ctam tenet, & q̄a benemeritis debita reddere p̄-
mia noluiſti, leſis iuſta piacula exolue. Tacēt mu
tæ vmbræ fati neceſſitate conſtrictæ. At imme-
mores beneficiorum Athenæ, reprahenſione,
lingua, ſermone licent ſoluta, non vacent. Sed
omittamus ingratos, & potius de piis loquamur.
Aliquanto enim ſatius eſt ſauorabili, quam inui-
ſæ rei vacare. Venite igitur in manus noſtras pro
ſpera parentum vota. felicibus auſpiciis propa-
gatæ ſoboles: quæ efficitis, vt & genuiſſe iuuet:
& generare libeat.

damnari poſſet. ¶ Quod ſi qua
prouidentia. Non haberent, in
quit, Athenienſes, quod dicerēt
ſi uiri clariſſimi ingratitudine aſ
fecti, reuiuiſcerēt, & lege ingra-
titudinis agerent in ciues ſuos.
¶ Diſcor. Si, inquit, Theſei um-
bra ab inferis excitaretur hæc
uerba diceret, tunc cum ulcati
habitabas, & diuiſa eras, & inter
ter uos diſſenſiones erant, quot
familiæ, ego uos in unum col
legi, & coniunctionem ſeruare
docui. ¶ Lucet marathon, Hæc
uerba diceret Miltiades, & The
miſtocles, quorum alter Artha
phernem & Dathim Darii re-
gis perſarum præfectos in cam
pis Marathoniis, alter uicit Xer
ſem apud ſalamina. ¶ Marathō.
Ciuitas in attica regione poſita
haud procul Athenis, perſarū *Marathō ciuitas.*
clade nobilitata. ¶ Prævalidis
mœnibus, Themiſtocles reædi
ficauit urbem, qui interpreta- *Atheni. ingratitudo.*
tus eſt oraculum, quod erat, ut
ligneis mœnibus ſe defenderēt,
uel ut alii dicunt, ligneis equis
pugnarent. quod cum omni-
bus uideretur obſcurius, ſolus
Themiſtocles dei ſentētiam in
tellexit, ut relicta urbe nauibus
pugnarent, quod cum feciſſent
barbari deſertam urbem cœpe
runt, & eam ſolo adæquarunt,
deinde ſuperatis barbaris uirtu-
te Themiſtoclis, eiuſdē quoq;
conſilio reſtituta, & inſtaurata
ſunt urbis mœnia, cōtra Lace-
demoniorū uoluntatē, qui gre
ciæ principatū tenere cupientes
nolebant reædificari urbē. ¶ Nē
pe Theſea. Victi hoſtis .ſ. Xerſis
quē pauloante deuicerat. Solo
nē media correpta pferri debet.
¶ Oedipodis. qui Laiū patrem
ſuum inſciens occiderat. Inten
dit argumentum à maiori ad
minus, ſi parricidas, & impios
ſūma ueneratiōe tenes, q̄to ma
gis de te bñmeriti eēnt uenerā
di? eū aūt illos eieceris, cruciaue
ris, dānaueris, q̄to grauior pœ
na digna uideris? ¶ Nuptiis ma
tris cōtaminata. q̄a Oedipus Io
caſtā mrem ignarus duxit uxo
rē. Hic eſſet Oedipodis fabula
dicenda, ſed tanq̄ notiſſimā p̄-
termittimus. ¶ Mineruæ arcem.
Quia oēs arces palladi ſunt cō
ſecratæ, ut Pallas, quas cōdidit
arces, ipſa colat. ¶ Diuini certa-
minis. Quia certamē fuit inter
Neptunū & Palladem de nōie
Athenis, ipōnendo, cum ille
equū, hic uero oliuā è terra miſit. ¶ Humani. Quia areopagi-
tæ illic diſceptabant de rebus ad rēpublicā pertinentibus. erat
aūt locus q̄ græce dicitur γαστὴρ locus iudicii. lege itaq; O
patria ingrata, ſi de ingratis legem tuam legeris, cōtra iuſtos

tandum te ſriiſſe cognoueris, cum ſceleratos, & peregrinos receperis, ciues tuos bonos de te optime meritos eieceris. ¶ Iuſiurando. Quia affirmauerant iureiurando, ſe leges ſeruaturos. ¶ Lingua. Quia uerboſa eſt græcia. ¶ Sed omittamus ingratos ad pietatem tranſiturus non diſcedit à conſuetudine ſua, ut breui quadam præfatione capitula iungat. poſtquã ſatis diximus de ingratis, dicamus de pietate filiorum erga parentes. ¶ Venite igitur. Inuitat pios, qui ſe offerant, ut eorum laudes decantet, qui ſua uirtute effecerunt, ut tales genuiſſe parentes non pœniteat, & alios incitent ad propagandum genus, credentes ſe illis ſimiles procreaturos. ¶ Propagatæ. Multiplicatæ, & auctæ. eſt autem pietas teſte Cice. per quam diis immortalibus ſanguine coniunctis, & patriæ beneuolis officium, & diligens tribuitur cultus.

ASCENSIVS.

PHocióõ uero, inſtructiſſimus, ideſt ornatiſſimus & quaſi armatiſſimus his dotibus, quæ indicantur potentiſſimæ ad honorem pariendum, ideſt labore acquirendum uidelicet clementia, & liberalitate, non tantum impoſitus eſt eculeo, ideſt inſtrumento tortorio (ſic ab equo, ut quidam uolunt dicto, unde equuleus ſcribi debeat) ab Athenië. ſed certe nullam, ideſt non ullam, non inuenit poſt obitum, ſcilicet ſuum, ullam glebulam, ideſt uel minimam partem terræ atticæ, ideſt ad atticam regionem Athenieñ. pertinentis, quæ iniiceretur eius oſſibus, ſcilicet ad ſepulturam faciendam, Iuſſus uidelicet proiici extra fines, ſcilicet atticæ regionis inter quos, ſcilicet fines uixerat optimus ciuis. Quod quia iniquiſſimum eſt, addit. Quid igitur abeſt &c. Inuehitur in ingratos, & præcipue in Athenieñ. dicens. Igitur, quia in tot inclytos uiros ingrati fuere Athenieñ. Quid abeſt, ideſt deeſt, ſcilicet iuſtæ cauſæ, aut quid obeſt, ideſt impedimento eſt, quin, ideſt quominus ſit exiſtimanda, ideſt cenſenda publica dementia, uidelicet punire ſummo conſenſu, ſcilicet totius populi, maximas uirtutes, quaſi grauiſſima delicta, & rependere, ideſt recompẽſare beneficia, ideſt benefacta, iniuriis, ut ſunt uincula, & exilia? Quod, ſcilicet facere, cum ſcilicet ita ſit, quod debet uideri intolerabile ubiq;, ſcilicet gentium, tum præcipue debet uideri intolerabile Athenis, ideſt apud Athenas, in qua urbe actio, ſcilicet legitima, conſtituta eſt, ſcilicet per legem latam aduerſus, ideſt contra ingratos. Et recte ſup. actio conſtituta eſt, q̃a quiſquis, ideſt quicunq; negligit referre benemerito parẽ gratiam, tollit, & perdit commertium, ideſt mutuam pactionem, & rationem dandi, & accipiendi beneficii, ſine quo ſcilicet cõmertio uita hoïs uix, ideſt quaſi non, & cum ſumma difficultate conſtat. Voluit enim deus homines mutua inter ſe opera, & beneficentia ita indigere, ut nullus ſibi ſatis ſit, ut mutua charitate ſeſe demerentes, præceptum de dilectione proximi ſeruent, quod quidem præceptum, licet forte à deo Moſi datum non nouit author, obſeruandum tamen nouit. Ergo cũ tam neceſſaria ſit gratitudo ad conſeruationem generis humani, quantam repræhenſionem merentur uidelicet Athenië. qui cum haberẽt iura æquiſſima, ſed ingenia iniquiſſima, maluerunt uti moribus ſuis, ſcilicet prauis q̃ legibus, ſcilicet ſuis rectis? q.d. maximam. Quod ſi poſſet effici, ideſt fieri, qua, id eſt aliqua prouidentia deorum, ut uiri excellẽtiſſimi, quorum caſus ego retuli, ideſt recitaui, modo, ideſt pauloante, retinentes legem ingratorum, uindicem, ideſt ultricem iniuriarum ſibi illatarum, pertraherent patriam ſuam in ius ad aliam ciuitatem, nonne reddidiſſent populum, ſcilicet Athenieñ. ingenioſum & garrulum, & ita idoneum, qui multum, & prõpte reſpondeat (nam ingenio excogitantur uerba, quæ loquacitate effutiuntur) mutum, atq; elinguem, ideſt quaſi non habẽtem linguam, cum non haberet quid reſpõderet, hac, ideſt huiuſmodi poſtulatione, ideſt actione iniuriarum? qualis ſequitur, ut ſcilicet dicant Theſeus. Miltiades, & cæteri, ò patria ingrata, Foci tui diſcordes, ideſt tam diſperſi per agros, ut ex eis nulla oriri poſſet concordia, & tuguria tua ideſt caſæ & humiles uillæ in agro, diuidua pacis, ideſt quæ potius ad diuiſionem q̃ ad unionem pacis, ut erant diſtrictæ, faciebant, ſunt facta, ſcilicet ductu & auſpicio Theſei, columen, ideſt faſtigium, & ſummum decus græciæ. Marathon mons atticus, aut urbs in attica, lucet (ductu miltiadis) trophæis perſicis ideſt perſis detractis ſpoliis. Salamis Athenis adiectam, & artemiſium, & naufragia xerxis, ideſt quæ coactus eſt xerxes facere, numerantur, ſcilicet inter uictorias ciuium tuorum. mœnia, ſcilicet tua hoc eſt Athenarum exhauſta, ideſt euacuata, & ſolo æquata præualidis manibus, ſcilicet perſarum, & aliorum barbarorũ, tam ualidis, ut apollo Athenieñ. In muris tantum ligneis, hoc eſt in nauibus ſalutem denunciaret. conſurgunt, ſcilicet opera & conſilio Themiſtoclis, pulchrioribus operibus, ideſt ſtructuris q̃ prius. Reſponde ò patria, authores harum rerum ubi uixerunt? ubi iacent? quaſi dicat in exiliis, aut carcere uixerunt, & in terris ignotis iacent. quod probat ſic. Nempe, ideſt nam certe ò ingrata, ſcilicet patria, tu coegiſti Theſea ſepeliri in paruo ſcopulo, ſcilicet ſcyri inſulæ, & Miltiadem mori in carcere, & Cymonem inducere cathenas paternas, ut ſcilicet patrem in catenis mortuum ſepeliri patereris, & Themiſtoclem uictorem, ſcilicet xerxis, complecti genua, ideſt ſupplicem ambire, & implorare miſericordiam hoſtis uicti, ſcilicet eiuſdem xerxis. & coegiſti Solonem cum Ariſtide, & Phocione fugere penates ſuos, ideſt abire in exilio (Interſeram hoc grammaticum, q; Oliuerius dicit, Solonem media correpta proferri debere, intellige quotiens ſequitur encletica coniunctio, quæ trahit ſemper accentum ad præcedentem ſyllabam, ut hoc loco, Solonemq;, ſic pronunciem, Simonemq; Catonemq;, quia etiam utraq; nominatiui caſus in pronunciando accẽtum habet in penultima, uerumtamen Solonem. Simonem. Catonem & in carmine quocunq; ſequente coniunctione encletica mediam producunt, unde Perſius. Erumnoſiq; Solones. Horatius. Lucrata Simone talentum. Sententia diua Catonis) Coegiſti inquiunt ea, quæ dicta ſunt, quum interim cineribus noſtris (Sunt enim uerba iniuriam paſſorum de ingratitudine patriæ conquerentium) diſperſis fœde, ac miſerabiliter, quia in exiliis uariis citra culpam noſtram derelictis, tu ò patria ingrata, colis oſſa Oedipodis contaminata cæde patris, ſcilicet eius Iaii, Et nuptiis matris, ſcilicet Iocaſtæ, & cineres ſupp. eius decoratos honore aræ, & ita ſacroſanctiores, ideſt plus q̃ ſacroſanctos, cum etiam diuinis honoribus eos dignata ſis, inter ipſum areopagum, ideſt martis uicum, locum nobiliſſimum in urbe Athenarum, appoſitione nobile domicilium diuini, atq; humani certaminis, quia ibi neptunus, & pallas de impoſitione nominis Athenarum primum certaſſe dicuntur. deinde grauia Mortalium iudicia exercebantur, & inter arcem mineruæ excelſis præſidiis, quia diuinis præditam, nã dea ipſa arcem ſuam defendere credebatur, ut patuit lib. i. capi. de ſimulata religione per piſiſtratum. Adeo, ideſt uſq; adeo, uel in tantum, mala ideſt peccata aliena, utpotè Oedipodis cuius reliquias ſic honoraſti, ſunt tibi gratiora tuis bonis, ideſt uirtute tuorum ciuium. Itaq; lege, ideſt reuolue, & meditare, legẽ, ſcilicet contra ingratos latam. quæ tenet te ò patria ingrata, aſtrictam iureiurando, quia cum ferretur primum iurauit totus populus, ſe eam obſeruaturum. Et quia noluiſti reddere bene meritis, ſcilicet de te, hoc eſt nobis (nam eorum nomine hæc introducta ſunt ab authore quaſi iniuriam paſſi hæc dicant) præmia debita, exolue læſis, ſcilicet nobis, ideſt iniuriam paſſis, piacula, ideſt purgamina iuſta, ideſt debita, hoc eſt iuſtas expiationes, & recompenſationes pro iniuriis illatis. Hactenus illi de quibus author. Vmbræ illorum, ſcilicet quos per fantaſiam introduxi conquerentes, tacent mutæ quia corporibus exutæ, conſtrictæ neceſſitate fati, quia abire coactæ, redire non poſſunt. At athenæ immemores beneficiorum, nõ uacent, ideſt non poterunt propterea uacare, ideſt uacuæ, & immunes eſſe, reprehenſione, ſcilicet uiuentium, & hoc lingua ſoluta, ideſt effuſa ad loquendum, ſermone licenti, & ita, immo dico, hoc eſt q̃uis umbræ taceant, uiuentes tamen ingratitudinem Athenieñ. liberius taxabunt. Sed omittamus ingratos. Hac præfatione tranſit ad pios, qui multiplices ſunt, utpotè ĩ parentes, in fratres, in patriam, & in liberos, de quibus ex ordine agit. Et primo de primis uidelicet de piis in parentes dicens. Sed omittamus ingratos, & loquamur potius de piis. Eſt enim ſatius, ideſt eligibilius, & conducibilius aliquanto uacare, ideſt operam, & ſtudium ſingulare impendere, rei fauorabili, ut eſt pietas, quàm inuiſæ, ut eſt ingratitudo. Igitur quia de piis in parentes primò locuturi ſumus, ò uos proſpera uota parẽtũ, q̃a omnes parentes ſumus, uotis tales gignere optant. & uos ſoboles ꝓpagatæ auſpiciis felicibus .i. feliciter, & diis bene fauentibus inceptis ueſtris, quæ. ſ. ſoboles efficitis, ut iuuet, ideſt delectet. ſ. parẽtes ueſtros genuiſſe. ſ. uos, & libeat, ideſt uoluptati, ſit ſup. eis, generare ſup. alias, uenite in manus noſtras, ut, ſcilicet uos honorifico ſtilo tractem.

Oliuerius.

Corioſiani pietas erga matrem.

❡ De pietate Coriolani. Caput. IIII.

Coriolanus maximi uir animi, & altiſſimi conſilii, optimeq́ de rep. meritus, iniquiſſimæ damnationis ruina proſtrat⁹, ad uolſcos infeſtos tūc Romanis confugit. Magno ubiq́ pretio uirtus æſtimatᷣ. Itaq́ quo latebras quæſitū uenerat: ibi breuiſſime ſummum adeptus eſt imperium. Eueniteq́, ut quem pro ſe ſalutarē imperatorē ciues habere noluerāt: pene peſtiferū aduerſus ſe ducem expirentur. frequenter enim fuſis exercitibus noſtris, uictoriarum ſuarum gradibus, aditum iuxta mœnia urbis uolſco militi ſtruxit. Quapropter faſtidioſus ille in æſtimandis bonis ſuis Populus, qui reo non pepercerat: exuli coactus eſt ſupplicare. miſſi ad eum deprecādum legati, nihil profecerunt. miſſi deinde ſacerdotes cum infulis, æque ſine effectu redierūt. ſtupebat Senatus: trepidabat populus, uiri pariter & mulieres exitium imminens lamentabātur. Tunc Veturia Coriolani mater, Volumniam uxorem eius, & liberos ſecum trahens caſtra Volſcorum petiit: quam ubi filius aſpexit propere ut amens matris cōplexū petiit: Illa ex precibus i iram uerſa ait. Sine ut prius, quam complexum accipiam, ſciam, an ad hoſtem: an ad filiū uenerim, captiuane an mater in caſtris tuis ſim. In hoc me longa uita, & infelix ſenecta traxit: ut exulem, deinde te hoſtem uiderem? potuiſti populari hanc terrā: quæ te genuit, atq́ aluit? niſi te pepiſſem: Roma non oppugnaretur. multaq́ inſuper addidit complorando: quibus & uxoris, ac paruulorum fletibus motus matrem complexus: Expugnaſti inqt, & uiciſti iram meā patria. precibus huius admonitus, cuius utero conceptus ſum: te quamuis merito mihi inuiſam, dono: continuoq́ agrum Romanum hoſtilibus armis liberauit. Ergo pectus acceptæ dolore iniuriæ, ſpe potiundæ uictoriæ, uerecundia detractandi miniſterii, metu mortis refertum totum ſibi pietas uacue fecit: uniuſque parentis aſpectus, bellum atrox ſalutari pace mutauit.

OLIVERIVS.

Coriolanus. Hic fuit uir conſilio, & magnanimitate plenus, cæterum pietatis gloria longe inſignis nam poſt multas, atq́ præclaras res pro repu. geſtas odio plæbis, & ira concitatæ in ſe multitudinis, cum maxima patrū indignatione, & dolore, urbe pulſus i uolſcos profectus eſt, ubi tantum breui tpe grã, & auctoritate ualuit, q̄ eius cōſilio bellum Romanis indiceretur. ipſe dux belli ſummo omnium cōſenſu creatus, uaſtatis primo Romanorum agris, multis deinde captis oppidis, multis ēt in deditiōem acceptis, multa præda locupletatus, ad ipſius urbis expugnatiōem ducit exercitū. Romani tanta belli mole territi, legatos ad eum de pace & reditu ſuo miſerunt, qui nihil profecere. miſſi deinde ſacerdotes cum infulis, nihil plus fœlicitatis habuere. pfecta demum mater inuictum eius animum fregit. & à patria bellū amouere coegit. quod igitur patrum authoritas, quod deorum reuerentia non ualuit ſola matris pietas effecit. quæ tanta in hoc uiro fuiſſet traditur, ut dicere ſolitus eſſet, nullum maius uirtutum ſuaꝝ præmiū ſibi excolui poſſe, quàm matris lætitiam. nam cū cæteris uirtutibus finis gloria foret, huic gloriæ finis materna exiſtebat lætitia. id nāq́ ingenii, tū honori, tū fœlicitati ſibi eē ducebat, ut matrem eius laudes, & ſe coronis ꝑditū ſpectare cōtingeret, ac ipſius ꝑ gaudio lachrymātis aſtringeretur ãplexibus. quod idem tradit de Epaminūda, q ſe hoc uno fœliciſſimū putabat quod ſuas res geſtas in leuctris atq́ uictoriā utерq́ parens potuiſſet inſpectare. Cãæ aūt quibus exulauerit, hæ ſunt, quarū unā tantum Liuius tangit, Sed Plu. in eius uita commemorat Primo affectati regni accuſatus eſt, quod cū probari nequiſſet tria obiecerūt eius inimici, primū q̄ frumentū inter plebem diſtribui uetuiſſet, ſecundum quod tribunatum plæbis dolo intercipere uoluiſſet, tertiū quod prædam ex Anciati agro in ærarium nō cōtuliſſet. quibus omnibus cōuictus exulare coactus eſt. Tullius in Lælio, quis clarios in græcia Themiſtocle? quis potentior? qui cū imperator bello perſico græciam ſeruitute liberaſſet, propter q̄ inuidiam in exilium pulſus eſſet, ingratæ patriæ iniuriam non tulit, quam ferre debuit. Fecit idem quod. xx. annis apud nos faceret coriolanus. Hoc audatior contra patriam inuentus eſt nemo. itaq́ ſibi mortem uterq́ conſciuit. Quibus cice ronis uerbis colligitur, coriolanum ſibi mortem intuliſſe. At uariæ ſunt de huius hominis exitu ſcriptorum ſententiæ, ſunt enim, qui dicant ſtatim abductis ex agro Romano legionibus inuidia rei oppreſſum periſſe. alii alio loco. apud Fabium longe antiquiſſimum auctorem uſque ſenectutem eundem uixiſſe lectum eſt. traditur etiam hanc ſæpe cum exacta ætate uocem uſurpaſſe, multo miſerius ſeni exilium eſſe. uerum conſtat authore Dionyſio alicarnaſo quod cum matronæ annum, ut Brutum, Romæ luxerunt.

❡ Magno ubique prætio uirtus, Sententia generalis ubiq́ uirtutem æſtimari. quod probat p Coriolanum quem exulem hoſtes Imperatorem creauerunt. Faſtidioſus qui faſtidire ſolet bene de repu. meritos. ❡ Nō detrahenda. Quia non ſine uerecundia ab īcœpto amouebatur. ❡ Ergo pectus. quamuis, inquit, Coriolanus multa cogitaret, quæ illum in diuerſa traherent, cogerentq́ in incœpto ꝑmanere, pietas tamen omnia uicit.

ASCENSIVS.

Coriolanus (Cuius primum eſt inter pios in parentes exemplum) uir maximi animi & altiſſimi conſilii, & optie meritus de repu. ſ. Romana, proſtratus ruina iniquiſſimæ damnationis. ſ. factæ per furorem populi male inſtigati, confugit ad uolſcos. ſ. populos italiæ, infeſtos. i. hoſtes, & uim inferentes tunc Romanis. Virtus autem æſtimatur ubiq́. ſ. terrarum. Magno prætio). Itaq́. i. & ita qa uirtus ei⁹ cognita fuit, ipſe adept⁹ eſt breui, ſummū imperium, ibi, quo uenerat quæſitū. i. ad quærendas latebras. ſ. exilii ſui. Et euenit, ut quem ciues. ſ. Romani noluerunt habere imperatorē ſalutarem pro ſe, experirentur ducem pene peſtiferum. i. afferētem pnicie, aduerſus ſe. Enim pro quia, exercitibus noſtris fuſis frequenter. ſ. à uolſcis eius ductu, ſtruxit. i. muniuit, & effecit uolſco militi aditum. i. acceſſum iuxta mœnia urbis. ſ. Romæ, gradibus. i. ſucceſſibus uictoriarum ſuarum. Quapropter populus ille. ſ. Ro faſtidioſus. i. ſuperbus, & contemptor in æſtimandis. i. appretiandis bonis, qui non pepercerat reo. i. accuſato, licet inique, coactus eſt ſupplicare exuli. i. iam exulāte, ſed ui in patriam reuerſo. Legati miſſi ad deprecandū eum. i. flectendum eum precibus, nihil profecerunt. deinde ſacerdotes miſſi cum infulis. i. ornatu ſacerdotali ꝑſertim in capite, redierunt æqua. i. æqualiter ſine effectu. Senatus ſtupebat. i. hebetabatur cogitando, & non inueniēdo exitum mali, populus trepidabat præ timore, uiri pariter, & mulieres lamentabantur exitium. ſ. urbis imminens. i. inſtans, aut appropinquans urbi. Tunc ueturia mater Coriolani, trahens ſecū uolūniā uxorē eius. ſ. Coriolani & liberos. ſ. utriuſq́ petiit caſtra uolſcorum, q̄ ſ. mātrem ſuā, ubi. i. qñ filius aſpexit petiit cōplexū matris propere. i. feſtinanter, ut amens. i. raptus impatiendi charitate in eā. Illa. ſ. mater eius Veturia, uerſa. i. mutata ex ꝑcibus in irā ait. ſine. i. permitte, aut deſine complexum meū petere, ut ſciā priuſq̄ accipiā cōplexū. ſ. tuū, an uenerim ad hoſtē, an ad filiū. & ne. i. an ſim captiua in caſtris tuis, an mater. Vita longa, & ſenecta infelix traxit me in hoc. i. ad hāc calamitatem, ut uiderem, te exulē, deīn, ut uiderē te hoſtē. Potuiſti. i. induxiſti i aīum tuū populari. i. ut popul eris hāc terrā, q̄ genuit, & aluit te? Niſi ego genuiſſem ſup. te. i. ſi ſterilis fuiſſe (q. d. beatæ ſteriles &c.) Roma. q. d. patria tua ꝑclariſſima, n̄ oppugnaretur. & ipſa addidit inſup. i. ꝑter hæc. multa. ſ. alia ſimilia cōplorando, qbus & fletibus uxoris, & paruuloꝝ. ſ. cō

muniam, Coriolanus motus, complex⁹ matrem, inquit, tu expugnaſti. Pôt hic duplex eſſe intellectus, alter ut prius di⸗ cat ad matrem, tu ò mater expugnaſti, & pro.i.uiciſti, deñ cõuertens ſermonem per apoſtrophen ad patriam dicat, ò patria, ego admonitus &c. Alter ut cõplectendo matrem conuertat totum ſermonem ad patriam & dicat ò patria tu expugnaſti, & uiciſti ſup.me, qa ego admonitus precibus huius, cuius utero ego conce⸗ ptus ſum, dono.i.remitto tibi quãuis inuiſæ merito mihi, irã meam. & continuo poſtq̃ ſic locutus eſt liberauit agrũ Ro⸗ manũ armis hoſtilibus. Ergo pietas.ſ.in matrem, uacuefecit. i.uacuũ fecit, & intentũ ſibi to⸗ tum pectus.ſ.Coriolani refertũ dolore iniuriæ acceptæ.ſ.ab in grato populo, & ſpe uictoriæ potiũdæ.i.obtinendæ de ingra tis, q̃ iã in foribus, uidebatur eſ ſe, & uerecũdia miniſterii.i.cœ pti, & uolſcis promiſſi, detra⸗ ctandi.i.recuſandi perficere, & metu mortis, q̃ irati uolſci ipſi inſerre poterãt, ſcdm plurimos ẽt intulerũt, & aſpectus unius. i.ſolius parẽtis.i.matris, muta uit bellũ atrox, pace ſalutari, qa uolſci tali duce deſtituti, aut eo interfecto pacem fecerunt.

ℂ De Superiore Aphricano.

EAdem pietas viribus ſuis inflammatum Aphricanum ſuperiorem, vix dum annos pubertatis ingreſſum, ad opem patri in acie ferendam virili robore armauit. Conſulem enim eum apud ticinum fluuium aduerſis auſpiciis cum Hannibale pugnantem ſauciũ grauiter, interceſſu ſeruauit ſuo. neq; illum aut ætatis infirmitas, aut militiæ tirocinium, aut infelicis prælii, etiam veterano bellatori pertimeſcendus exitus, interpellare valuit: quo minus duplici gloria conſpicuus, coronam, imperatore ſimul & patre ex ipſa morte rapto, mereretur. auribus iſta tam præclara exempla Roma ciuitas accepit, illa uidit oculis.

ℂ De L. Manlio Torquato.

LVcio Manlio Torquato diem ad populum Pomponius, tri. ple. dixerat, quod occaſione benefaciendi belli ductus, obtinendi legitimum imperii tempus exceſſiſſet. Quod'q; filium optimæ indolis iuuenem ruſtico opere grauatum, publicis uſibus ſubtraheret. Id poſtquam Manlius adoleſcens cognouit, ꝓtinus vrbem petiit, & ſe in Pomponii domum prima luce direxit. Qui æſtimans in hoc eum veniſſe vt patris crimina, à quo plus iuſto aſpere tractabatur: deferret: excedere omnes iuſſit cubiculo, quò licentius remotis arbitris iudicium perageret. nactus occaſionem opportunam propoſito ſuo iuuenis, gladium, quem tectum attulerat, diſtrinxit: tribunum'q; minis, ac terrore compulſũ iurare coegit, à patris ei⁹ accuſatiõe receſſurum. eo'q; effectum eſt: ne Torquatus cauſam diceret. commendabilis eſt pietas, quæ manſuetis parentibus præſtatur: ſed Manlius quò horridiorem patrem habuit hoc periculo eius laudabilius ſubuenit: qui ad eum diligendum præter naturalem amorem, nullo indulgentiæ blandimento inuitatus fuerat.

OLIVERIVS.

Scipionis afri cani pietas erga patrem.

EAdẽ pietas. Hoc fuit.ſ. pu.bel. quo tpe Hãni. ex alpibus deſcendit, obuiã hũit Cn Scipio.ſupioris aphricani pr̃em, q cũ iã cõmiſſa pugna in magno diſcrimine uerſaretur, q᷑ ĩpari acie parũ caute dimicãs, ueniſſet in ultæ diſcrimen cũ Hã. tũ filius eius, q poſtea aphricanus dictus eſt, ſe inter pr̃em, & hoſtẽ iiecit, & ictũ excipiẽs è manibus hoſtis pr̃ẽ liberauit. erat tñ Sci. admodũ adoleſcẽs q primũ dedit in hoc bello ſuæ futuræ ãplitudis idiciũ, pr̃e medio iã ex hoſte recepto. Aphricanũ, q poſtea aphrica. dictus eſt. ☞ Interceſſu ſuo.i. terpoſitiõe ſua, q ſe mediũ iter pr̃em, & hoſtẽ imiſit. ☞ Neq; illum. Hæc oia deterrere poterant adoleſcentẽ, ſed ea dicit, ut rẽ magis exaggeret, & maiorem i Scipione uirtutẽ fuiſſe demonſtret. ☞ Gloria. Quia ĩperatorẽ liberauerat, & pr̃em. ☞ Coronã.ſ.ciuicã, q̃ dabatur his, q ciues ſeruaſſent à morte, erat ãt querna, ut ſupra. ☞ Auribus iſta. Quia extra urbẽ geſta ſunt, illa uero in urbe. ☞ Iſta. ſ. Coriolani & Sci. iſta q̃ ſequuntur.

ACSENSIVS.

EAdem pietas. Docet conſimilem pietatem, ſedi patrem fuiſſe Scipioni aphricano maiori dicens. Pietas eadem .i. conſimilis, ſed tamen in patrem armauit aphricanũ ſuperiorem.i.maiorem, inflammatum uiribus ſuis ingreſſum uix dũ.i.uix tũc adhuc annos pubertatis, q̃ fere à.xiiii.anno incipiũt maſculis, armauit dico robore uirili ad ferendã opẽ patri in acie.i.in cõflictu acierũ aduerſarũ. Enĩ pro qa ipſe Scipio ſeruauit interceſſu ſuo.ſ.pr̃em ſuũ, cõſulẽ pugnantẽ apud Ticinũ fluuiũ cum Hannibale, auſpiciis aduerſis i. cõtrariis, quia uincebatur, unde addidit, ſaucium.i. uulneratum grauiter. Neq; aut infirmitas ætatis, aut tyrocinium, ideſt nouitatus in re militari, aut exitus infelicis prælii, pertimeſcendus ideſt dignus, q ſit perfecto timori etiam bellatori ueterano, ualuit interpellare.i.intercedendo impedire, quo minus. ſ.ut non conſpicuus.i. euidenter ſpectabilis duplici gloria, mereretur coronam.ſ.ciuicã imperatore ſimul, & pr̃e, quaſi dicat, qui idem pater eius erat, rapto.i.erepto ex ipſa morte, quæ.ſ.illi imminebat. Romana ciuitas accepit auribus .i. intellexit audiendo iſta exempla.ſ.iam dicta, tam præclara, illa ſcilicet q̃ ſequuntur, ipſa.ſ. ciuitas uidit oculis.

OLIVERIVS.

Manlii Torquati pietas erga parentem durum.

LVcio Manli. Torquato. Cic. offi. iii. ulti. L. inquit Manlio Auli filio, cum dictator fuiſſet. M. Põponius tri.ple dixit, q᷑ is paucos ſibi dies ad dictaturã gerendã addidiſſet. criminabat etiam q᷑. T. Filiũ, qui poſtea torquatus ab hominibus appellatus eſt relegaſſet, & ruri habitare iuſſiſſet. qđ cũ audiſſet adoleſcens filius negocium exhiberi patri, accurriſſe Romam, & prima luce põponii domum ueniſſe. cui cum eſſet nunciatum (q᷑ illum iratũ allaturum ad ſe aliquid contra patrem arbitraretur) ſurrexit è lectulo, remotiſq; arbitris ad ſe adoleſcentem iuſſit uenire. at ille ut ingreſſus eſt, confeſtim gladium diſtrinxit iurauitq; illum ſtatim interfecturum niſi iuſiurandum ſibi dediſſet, ſe patrem miſſum eſſe facturum. Iurauitq; . hoc terrore coactus Pomponius rem ad populum detulit, docuitq; cur ſibi à cauſa deſiſtere neceſſe foret Manlium miſſum fecit, tñ tpibus illis iuſiurãdũ ualebat. Atq; hic. T. Manlius is eſt, qui ad aniẽnẽ galli quem ab eo prouocatus occiderat, torque detracto cognomen inuenit, cuius tertio conſulatu latini aduerſati, fuſi & fugati, magnus uir in primis & qui nuper indulgens in patrem, idem acerbus, & ſeuerus in filiũ. ☞ Quod occaſione benefaciendi belli. nam cũ in fine magiſtratus ſui uideret hoſtes ñ multos poſt dies debellarũ iri poſſe, ſi uidelicet in dictatura permaneret, aliter hoſtes reſpiraturos, non dubitauit ſibi dictaturam ſine populi, & ſenat⁹ authoritate prorogare. cũ igitur audiſſet filius patrem huius criminis accuſatum, atq; etiam ei crimini dari, malam filii tractationem, memor non iniuriæ, ſed pietatis diluculo ad tribunũ uenit, opinantẽ ſibi aliqd cõſilii afferre ad criminationẽ male de ſe meriti patris, hac ſpe, ſũmotis aſtantibus ſolus admiſſus, ſtricto raptim ſupra caput gladio, tremebundũ in re ſubita, & ferrei acie micantis impetuoſi adoleſcentis uiribus ſe tociſq; pterritũ, iurare cõpuit ſe. à patris accuſatione deſtiturũ. ☞ Tempus iperii. Quod erat ſex menſium. ☞ Iudiciũ pageret. Iudicando patris crimina. ☞ Commendabilis pie. intẽdit hanc pietatis laudẽ, ſi laudantur qui parentibus humanis & indulgentibus pietatem præſtant. Quanto maiori laude dignus cenſendus eſt Manlius qui patrem durum, & inclementem expertus, in eum pius eſſe uoluit.

ASCENSIVS.

LVcio c. Ordo eſt Pomponius tribunus plebis dixerat.i.aſſignauerat Lucio Manlio Torquato diẽ ad populum

pulum

pulum, ꝙ.i.quia ipſe inductus occaſione benefaciendi belli i.opportune pugnandi cum hoſte,(Quæſitus.n.quare bellū ſic produceret, reſpondit quo melius pugnaret opportunitatem nactus) exceſſiſſet tempus legitimum obtinendi imperii. i.quia diutius fuiſſet in imperio ꝗ lex patiebatur, quia ultra ſex menſes. quodq́.i.& ꝙ i.quia ſubtraheret uſibus publicis.i.reip.utpotè bellicis, filiū .ſ. Manlium iuuenem optimæ indolis, grauatum opere ruſtico.i.agriculturæ. Poſtquam Manlius.ſ.filius adoleſcēs, quē iam iuuenem dixerat, unde in confinio utriuſq; ætatis fuiſſe dicitur, cognouit id.ſ.patri diē dictū eſſe, petiit protinus urbē & direxit ſe prima luce.i.principio diei, in domum pomponii.ſ.tribuni plebis. qui.ſ. Pomponius exiſtimans, eum.ſ. Manlium iuniorem ueniſſe in hoc.i.ad hoc ut deferret.i.indicaret per delationem occulta crimina patris, à quo.ſ.patre, ipſe tractabatur.ſ.in opere ruſtico faciendo, aſpere.i.duriter, plus iuſto.i.ꝗ iuſtum eſſet, iuſſit oēs .ſ.qui aderant, excedere.i.egredi cubiculo, quo.i.ut Manlius ſup.perageret iudicium.i.delationem paternorum criminū (ut ſperabat) licentius.i.irrefrenatius arbitris.i.teſtibus remotis. Iuuenis.ſ.Manlius, nactus occaſionem opportunam ſuo propoſito.i.ei rei, quam propoſuerat facere, diſtrinxit.i.denudauit, aut è uagina traxit gladium, quem attulerat tectū, & coegit tribunum compulſū minis.ſ.ultionis in futurum, ac terrore.ſ.necis præſentis, ſi abnegaſſet, iurare, ſup.ipſum receſſurum ſup. eſſe.i.deſtiturū ab accuſatione patris eius.ſ. Manlii.& eo.i.per id factum filii effectum eſt, ne Torquatus.ſ.pater diceret cauſam, qa tribunus, ut iurauerat fecit, (in quo illud mirabile, ꝙ cū uiolentum iuramentum nullum ſit, id ſeruauerit neq; minis territum diceret) Pietas (Inq̄t author) quæ p̄ſtatur parentibus manſuetis.i.mitibus, & indulgentibus in liberos, eſt commendabilis, ſed Mani.ſ.iunior, quo.i.quanto horridiorem.i. aſperiorem, & rigidiorem patrem habuit hoc.i.tanto laudabilius ſubuenit p̄iculo eius. alii legūt ei, ut ſit ſubuenit ei in p̄iculo, qui.ſ.Mani.iunior nullo blandimento fuerat inuitatus ad diligendū eum.ſ.patrē ſuū. tam aſperum, p̄ter amorem naturalē.

OLIVERIVS.

HAnc pietatē æmu.Cn.Carb. M. Cottæ patrē accuſauit peculatus, & repetundarū, ꝗ qdē accuſatione dānatus eſt. Co.uero ubi per ætatē potuit ultus eſt p̄ris iniuriā, nā quo die ſumpſit uirilē togā in capitolio, more maiorū in forū deſcēdit, carbonē accuſauit, ꝙ triūuir cū Ful. & Cn.Gra. de diuidendis agris ſeditionē creaſſet, ꝙ eum exercitu à cimbris in illirico fuſus fuiſſet, quòd prouinciam ipſum expilaſſet. à qua qdē accuſatiōe nō pri⁹ deſtitit, ꝗ car.dānari fecit. Quo to. Quæ.xiiii. āno ſumebatur, depoſita p̄texta. Auſpicatus, iā optimis auſpiciis adoleſcentiæ & ingenii ſui facinus egregium teſtatus eſt Cn.Car.accuſando, qua cauſa, patris eſt ultus iniuriam.

De Marco Cotta.

HAnc pietatem æmulatus Marcus Cotta eo ipſo die, quo togam ſumpſit uirilem: protinus ut è capitolio deſcendit: Cn. Carbonem, à quo pater eius dānatus fuerat: poſtulauit. protractumq́; reum iudicio afflixit: & ingenium, & adoleſcentiam, præclaro opere auſpicatus.

De C.Flaminio.

APud C. quoq; Flaminium authoritas patria æq; potens fuit. Nam cum Tri. Pl. legem de gallico agro uiritim diuidendo inuito, & repugnāte ſenatu promulgaſſet: precib⁹, minisq; ei⁹ acerrime reſiſtēs, ac ne exercitu quidē aduerſus ſe conſcripto, ſi in eadem ſententia perſeueraret abſterritus: poſtquā pro roſtris ei legem, iam referenti pater manū iniecit: priuato fractus imperio, deſcendit è roſtris: ne minimo quidem murmure deſtitutæ concionis reprehenſus.

De Claudia Virgine Veſtali.

MAgna ſunt hæc uirilis pietatis opera: ſed neſcio an his omnibus valētius, & animoſius Claudiæ veſtalis virginis factum: quæ cū patrem ſuum triūphantem, è curru violenta Tri. Pleb. manu detrahi animaduertiſſet: mira celeritate utriuſq; ſe interponendo, ampliſſimam poteſtatem inimicitiis accenſam depulit. Igitur alterum triumphum pater in capitolium, alterum filia in ædem veſtæ duxit. nec diſcerni potuit: vtri plus laudis tribueretur: cui uictoria, an cui pietas comes aderat. Ignoſcite vetuſtiſſimi foci, veniāq; æterni date ignes: ſi à veſtro ſacratiſſimo templo, ad neceſſarium, magiſq; ſpecioſum vrbis locum contextus operis noſtri progreſſus fuerit. Nulla enim acerbitate fortunæ, nullis ſordibus pretium caræ pietatis euileſcit: quinetiam eo certius quo miſerius experimentum habet.

ASCENSIVS.

HAnc &c. M.Cot. æmulatus.i.imitatus, hanc pietatem .ſ.Manlii in patrem ſuum poſtulauit.i.in ius uocauit eo ipſo die, quo ſumpſit togam uirilem.i.xiiii. ætatis ſuæ anno, prius āt non licuiſſet, ut.i.poſtꝗ deſcendit è capitolio, ubi togam illam ſumpſerat. Cn. Car. à quo p̄r eius fuerat damnatus, & afflixit iudicio.i. ad condemnationem perduxit reum.ſ.Car. pertractū.ſ.in ius. auſpicatus.i.feliciter incipiens, ope præclaro, quia pio, & magnifico, & ingenium.i.ſpecimen ingenii, & adoleſcentiam, qua egreſſus pueritia iam tum inierat.

OLIVERIVS

APud C. quoq; fla. C. Flaminius legem ferebat de gallico agro uiritim diuidendo, cui rogationi patres cum non aliter ſe reſiſtere poſſe uiderent, conſuluerunt hñdū eſſe militū delectū. Ille nihilo minus territus roſtris aſcēdit legē laturus cōtra ſena. authoritatē. qd cū uideret eius p̄r ꝗuis priuatus eēt, ei cū manus iniecit & de roſtris deſcenderet, iuſſit, cui ꝗ primū cū ſilentio paruit. magna profecto p̄ris reuerentia à filio data, ut ꝙ ſenatus authoritas, ꝙ militū delectus, ꝙ mortis p̄iculū nō potuit, ſola p̄ris pietas effecit. Diuidendo agro. Vt coloniæ in agrū gallicū mitterētur. erat āt gallia ciſalpina. agrū uero ſunt q uelint fuiſſe placētinū. Priuato impe priuati p̄ris, hoc eſt magſtatu Minimo qdē mur. Nec ēi cōcio ꝗ huius legis cupida uenerat, ne murmur qdē emiſit, ſed hanc pietatē tacitua cōprobauit.

ASCENSIVS

APud &c. authoritas patria.i. p̄rna fuit æꝗ potēs quoq;.i.ēt apud C. Fla. Nā cū ſup. ipſe C. Fla. tri. ple. p̄mulgaſſet inuito, & repugnante ſenatu, legē de agro galli.i.in gallia italis uicina, ac q̄ſito, diuidendo uiritim.i.per ſingulos uiros, æqs portionibus, reſiſtēs accerrime p̄cibus & minis eius ſ.ſenatus, ac ne qdē abſterritus, exercitu conſcripto.ſ.à ſenatu aduerſus ſe. ſi perſeueraret in eadē ſnīa.i.ſi uellet legē executioni mandare, poſtꝗ p̄r iniecit manū ei referenti.i.iteꝝ recitanti, aut ferenti legē p roſtris.i.an̄ roſtra ubi edicta publica fiebāt.i.poſtꝗ p̄r iniiciēdo manū eū ab incœpto retraxiſſet, ipſe fractus īp̄io priuato.i. p̄ris nullū magiſtratū gerentis, deſcendit è roſtris, ne qdē.i.ſi ēt minimo murmure cōcionis i.totius populi cōuocati & aſtantis, reprehenſus.i.correptus, unde laudandus ēt populus, qui id paternæ pietati conceſſit.

OLIVERIVS.

MAgna ſunt hæc. Appius Clau. ſallaſos gentē alpinā domuit, ſed non is, de quo loqtur Val. nā alter fuit cognomento audax, cæci frater, q cōſul ad mamertinos liberandos miſſus, quoꝝ arcē Car. & Iero ſyracuſanus obſidebant, Primo ad explorandos hoſtes fretum piſcatoria naue, traiecit & cū duce car. egit, ut p̄ſidiū i arce deduceretur, Regnū īgreſſus (ut ea de fortitude diximus) quinqremem. hoſtiū copiis pedeſtribus cœpit, eā legionē in Sicilia traduxit

Carth. expulit, Hiero. pſlio apud ſyracuſas uictum in deditionem accepit, eo pſlio territus Romanorum amicitiam petiit eiſdemq; poſtea fideliſſimus fuit. cum igitur Appius iſte, de quo Val. loqtur, deuictis hoſtibus triumpharet contra tribunorum uolũtatẽ, qui ſummis uiribus interceſſerant, quod dicerent uictoriã illã nõ fuiſſe tantam, ut triumphum mereretur, iniectis manibus è curru trahere nitebantur. quod ubi Claud. eius filia ſenſit, nullo fœmineo pudore deterrita, ſe inter patrem & tribunũ mira celeritate conięcit, & à patre uiolentum tribunum repulit, fecitq;, ut pater cum dignitate triumpharet. Cice. in oratiõe pro cœlio, Nõ uirgo illa ueſtalis, inquit claudia, quę prem cõplexa triũphãtẽ ab inimico trib. ple. de curru trahi paſſa nõ eſt. ⁋ Sed neſcio Ac ſi diceret nõ affirmo. ⁋ Cl. nã gens claudia fuit plebi ſemper inuiſa. ⁋ Quæ cũ pa. Sueto. de xii. cæſaribus dicit fratrem fuiſſe nõ prem, dicit n. uirgo ueſtalis fratrem iniuſſu populi triumphantem, aſcenſo ſimul curru uſq; in capitolium proſecuta eſt, ne uetare aut intercedere fas cuiq; tribunorum eſſet. ⁋ Ignoſcite uetuſtiſſimi foci. Quia poſt exemplum uirginis ueſtalis nobiliſſimæ fœminæ dicturus eſt de pietate uirginis ignobilis ueniã petit à dea, cuius pſtandæ rõnem ſtatim ſubiũgit, quia quis ſit ignobilis uetus tñ quę uiſa eſt, laudẽ meret. hæc mrem adulterii dãnatã, à triũuiris in carcerem cõiectãq; ut cõſummaretur inedia, ipetrato à cuſtodibus aditu quottidie ſub ſpecie ſalutationis adibat, prius tñ diligenter excuſſa, ne, qd ſibi iferret ad matrem uberibusq; ſuis, (nam puerpera erat) ultro mri exhibitis lacte ſuſtentabat. quod ubi animaduerteſt cuſtodes, admiratiõe cõmoti, rẽ ad iudices detulerũt, & illi ad cõſules, q tantæ pietatis exemplo, ei pmiũ cõſtitueſt penæ remiſſionẽ. & mris, icolumitatẽ. Pli. de na. hi. li. vii. pietatis, igi, exẽpla ifinita qdẽ toto orbe extitere, ſed Ro. unũ, cui cõpari cũctañ poſſint. hũilis i plebe & iõ ignobilis puerpa, ſupplicii cã in carcerẽ incluſa mre cũ ipetraſſet aditũ à ianitore, ſp excuſſa ne qd iferret cibi, dephenſa eſt, uberibus ſuis alens cã. quo miraculo mri ſalus donata filiæ pietate eſt, ambæ ppetuis alimẽtis, & locus ille eidem cõſecratus eſt deæ C. Quintio M. Attilio cõſulibus, templo pietatis extructo in illius carceris ſede, ubi nũc Marcelli theatrũ eſt. So. in c. de hoĩe, pietatis, inqt, documentũ nobilibus qdem in metellorum domo effulſit, ſed eminentiſſimũ in plebea puerpera reperitur, humilis hæc, atq; iõ famæ obſcurioris, cũ ad patrem q ſupplicii cã clauſtris pœnalibus continebatur ægre obtinuiſſet igreſſum, exqſita pri' ſæpius à ianitoribus. ne forte parenti cibũ adminiſtraret, alere eũ uberibus ſuis dephenſa eſt. q res & locũ factũ cõſecrauit. nã q morti deſtinabatur donatus eſt filiæ in memoriã tanti pconii, reſeruatus & locus, dicatus ſuo numini, pietatis ſacellum fuit. ⁋ O ignoſcite fo. & æt. ig. qa ut dixius, æternus ignis ſeruabatur à ueſtalibus i templo deæ ueſtæ, ut à Numa Pom. fuerat inſtitutũ. ⁋ Ad neceſſariũ urbis locũ. carcerem dr urbi magis neceſſariũ q honeſtũ, ubi ſeruentur nocentes. ⁋ Nulla enim acerbitate fortunæ. nã & ſi fortuna in ſordida conditione multos naſci uoluerit, uirtus tñ, ſi qua fuerit in his, nulla debet ſordidate uileſcere, aut ſua laude, & pmio carere, quinẽt eo malus illis debetur pmiũ, quo difficilius emerſerint.

⁋ De Amore Filiæ Erga Matrem.

SAnguinis ingenui mulierem prætor apud tribunal ſuum capitali crimine damnatam, triumuiro in carcere necandam tradidit. quã receptam, is, qui cuſtodiæ præerat: miſericordia motus, non ptinus ſtrangulauit. aditum quoq; ad eã filiæ, ſed diligenter excuſſę, ne quid cibi inferret dedit: exiſtimans futurũ, ut inedia cõſumeret. Cum autem iam dies plures intercederent: ſecum ipſe quærens, quid nam eſſet: quod tã diu ſuſtentaret: curioſius obſeruata filia animaduertit illam exerto ubere famem matris lactis ſui ſubſidio lenientẽ. q tã admirabilis ſpectaculi nouitas ab ipſo ad Triũuirũ, à triũuiro ad prætorem, à prætore ad conſulum iudicium perlata, remiſſionem pœnæ mulieri impetrauit. Quo non penetrat, aut quid non excogitat pietas? quæ in carcere ſeruandæ genetricis nouam rationem inuenit. Quid. n. tam inuſitatum, quid tam inauditum, quam matrem uberib' natę alitam eſſe? putauerit aliquis hoc contra rerum naturam factũ: niſi diligere parentes prima naturæ lex eſſet.

tri. pl. ipſa iterponendo ſe mira celeritate utriſq;. ſ. pri & tribuno, depulit. ſ. ab iniuria pſna ptãtẽ ampliſſimã, uidelicet tribunitiã acceſſam. ſ. in prem inimicitiis. igitur pr ſup. eius duxit alterum triũphũ in capitoliũ qa ſi erat ipeditus ãplius, & filia ſ. cla. duxit alterũ triũphũ in ædẽ. ſ. ſacrã ueſtæ. nec potuit diſcerni utri. ſ. duorum, hoc eſt an pri, cui uictoria aderat comes. i. comitatrix, an filiæ cui pietas aderat comes, plus laudis tribueret. i. tribui deberet. Ignoſcite &c. Tranſitũ facit ad humiliora exempla cũ depcatiõe dicens. ò foci. i. ueſtæ uetuſtiſſimi qa à Troia traducti, & i qbus ignis æternus fouebatur, ignoſcite. & uos æterni ignes, date ueniã ſi cõtextus opis nri fuerit progreſſus à templo uro ſacratiſſimo ad locũ magis neceſſariũ & minus ſpecioſũ. utpotè ad carcerẽ publicũ ſine quo uix uiui poſſet, præ maleficiorum multitudine, uñ magis neceſſarius, ſed minus ſpecioſus eſt, uerũtñ qd in eo pclarefactũ ẽ, propterea uilipendi non debet. n. p qa, pciũ caræ pietatis nulla. i. nõ ulla, nõ uileſcit. i. nõ fit uile, ulla acerbitate, fortunæ, & nullis. i. nõ ullis ſordibus. i. uilitate eorum q eã exercent. quinẽt. i. inſuper, ſup. pciũ pietatis eſt eò. i. tanto certius, quo. i. qto miſerius habet experimentum. i. obiectũ. hoc pſatus narrat certa dicens.

OLIVERIVS.

TRiumuiro. Erant triumuiri iudices capitales, q de nocentibus ſupplicia ſumebant, & carceris more malorum cuſtodiã hẽbat hos Venetiis dños nocturnos appellãt ⁋ Exerto ubere. Nudata mãma. Vir. Exerte cigulam ãmæ. ⁋ Quo non penetrat. Laudat uim pietatis, q inuenerit noua quedã, uñ ſe oñdere, & pateſacere uoluerit, ſicut de filia, de qua quid magis inauditũ dici poteſt, q filiam lac matri pbere, cũ econtra fieri ſoleat. ⁋ Niſi diligere. Nã cũ habeãt eẽ à parentibus filii, lex iubet, ut eos ament & obſeruent.

ASCENSIVS.

PRætor. ſ. urbanus, tradidit triumuiro. i. excutori iuſtitiæ, necandã in carcere (qa turpe uidebatur publicum ſumi de muliere ſupplicium, niſi ueſtalis ſit, quæ tñ uiua obruebatur) mulierem ingenui ſanguinis, damnatam crimine capitali, utpotè adulterio, aut, ut alii putant, ueneficio, apud tribunal ſuũ, hoc eſt ptoris. Quã. ſ. mulierẽ receptã. ſ. in carcerẽ, is q pẽrat cuſtodiæ. ſ. carceris, aut ipſi carceri, motus miſericordia, non ſtrangulauit protinus. i. ſtatim ut eam accepit, & dedit quoq; aditũ. i. acceſſum ad eam filiæ ſup. eius, ſed excuſſæ. i. exploratæ diligenter, ne qd cibi. i. alimenti inferret. ſ. in carcerem, exiſtimans futurum, ut ſu. ipſa cõdemnata, cõſumeret. i. piret inedia, nihil edẽdo. Quũ ãt plures dies iã itercederẽt. i. à tpe, quo eã receperat, ipſe. ſ. cuſtos quærẽs. i. inquirens ſecũ, qd nam eſſet, quod ſuſtentaretur, tandẽ, filia obſeruata, poſtq obſeruauit. i. explorauit filiã, qd ageret in carcere, curioſius. i. cum maiore cura, & diligentia, animaduertit. i. dephendit illam. ſ. filiã, lenientem. i. ſedãtem, famem matris. ſ. ſuæ ſubſidio lactis ſui, & hoc ubere exerto. i. è ſinu tracto (ab ex & ſero fit exero, qa pit ſ poſt x). Quæ nouitas tã admirabilis ſpectaculi perlata ab ipſo. ſ. cuſtode carceris, ad triumuirum, à triumuiro ad pſorẽ, à pſore ad iudiciũ cõſulũ, ipetrauit mulieri, uidelicet matri, remiſſionẽ pœnæ. ſ. capitalis. Quo. i. ad quem locum, pietas non penetrat? q. d. ad nullũ non hoc eſt ad oẽm penetrat, cum ẽt in carcerẽ penetret, aut qd non excogitat. i. qd mortis remediũ nõ exquirit. q. d. nullũ nõ. i. omne excogitat, utpotè, q iuenit rõnẽ. i. uiã nouã. i. admirabilẽ. & inſolitã, genitricis ſeruandæ in carcere. Quid. n. ſup. eſt tã inſitatũ, qd tã inauditũ, q matrẽ eẽ alitã uberibus natæ. i. filiæ. q. d.

ASCENSIVS.

MAgna &c. Hæc. ſ. iã dcã ſũt magna exem. pietatis uirilis, ſed neſcio, an ſcm Clau. uirginis ueſtalis. i. deæ ueſtæ cõſecratæ, ſit ualẽtius, & aioſius his oib' q cũ aiaduertiſſet (qa ẽt ueſtales obuiã pceſſerãt triũphãti) prem. ſ. ſuũ triũphãtẽ detrahi è curru. i. triumphali, uiolenta manu

q.d.nihil. Aliqs putauerit hoc factum eſſe contra naturā re aum,niſi prima lex naturæ,immo etiam prima in ſecunda ta bula diuinæ legis,etiam diligere parentes,aut niſi diligere pa rentes eſſet prima lex naturæ.

OLIVERIVS.

IDē pdi. Quid dixi de hac puella q̄ matrem lacte nutriuit, nonne hoc idem pdicaſ de alia quæ pr̄em ſuū dāna tum,Cimona noīe eodē cibi genere,& mō nutriuit?& ita ſē ſim tranſit ad externa. hūc āt er rorē hinc manaſſe arbitror,q̄ diſcrepent inter ſe authores ut Pli.& Soli.patrem à filia nutri tum fuiſſe dicant,qm̄ duas fuiſ ſe dicit Va.eodem pietatis gñe uſas,ut altera patrem ſenē,alte ra matrem, utrunq; damnatū lacte nutrierint. ⸿ Cimonā. Vi rum græcū,ſed nō eū q carce rem ſpōte ſubiuit,ut Miltiades eius pr̄ ſepulturæ mandaretur de quo in ſequenti exemplo di cturus eſt ⸿ Hærent & ſtupent. Siquis inquit uideret picturam filiæ ſenem patrem uberibus la ctāus, atq; illū tāq̄ aluum à filiæ collo pendentem præ ad miratione ſtupeſceret quodā modo. ⸿ Liniamentis. Quia ex liniamentis pictura cōſtat. ⸿ Quid ne.eſt, Vt condiōnē antiqui caſus præſentis ſpecta culi admiratione renouetur,cū literis tradita eſſe uideāt hoīes?

ASCENSIVS

IDem pdi.exiſtimetur de pietate eius.ſ.filiæ apd̄ Ath. (unde ad externa tranſit) quæ aluit pr̄em ſuū Cimona. ſ.noīe, affectum conſimili for tuna.i.ob crimen condemna tum ,& traditum pari cuſto diæ,entē ſup.aut exiſtentem,iā ultimæ ſenectutis,admoū pe ctori ſuo,uelut infantem. Ocu li hoīum,quū uident imaginē huius facti pictā,hærent ac ſtu pēt & renouant admiratione p̄ ſentis ſpectaculi,conditionem antiqui caſus,credentes ſup.ſe tueri in illis mutis liniamentis membrorum corpora uiua ac ſpirantia,quod i.q̄rem,Oli.tn̄ legit quid per interrogationē tum negandi hn̄tem, neceſſe.i. operepretium.& utile eſt eue nire quoq;.i.etiam aīo pictura literarum.i.ſcriptura efficacio re.ſ.ad pathos mouendum aliquanto,q̄ ſup.pictura liniamentorum,admonito.ſ.aīo re cordari.i.ut recordetur uetera pro recentibus.i.tanquam ſint recentia.

⸿ De Filiæ Pietate in patrem.

IDem prędicatum de pietate ei⁹ exiſtimetur: quæ patrem ſuum Cimona conſimili fortūa affectum:pariq; cuſtodię traditum iam ulti mæ ſenectutis uelut infantem pectori ſuo ad motum aluit. Hærent,ac ſtupent hominum oculi cum huius facti pictam imaginē uident: caſusq; antiqui conditionem,preſentis ſpectaculi admi ratione renouant:in illis mutis membrorum linia mentis uiua,ac ſpirantia corpora intueri creden tes. quod neceſſe eſt animo quoq; euenire aliquā to efficaciore pictura literarum uetera pro recenti bus admonito recordari.

⸿ De Cimonis pietate Erga Patrem.

NEc te quidem Cimō ſilentio inuoluam: qui patri tuo ſepulturam uoluntariis uinculis emere non dubitaſti. Nam & ſi maximo tibi poſtea & ciui,& duci euā dere contigit plus tamen aliquanto laudis in car cere:quam in curia aſſecutus es. cæteræ enim uir tutes admirationis tantummodo multum: pietas uero etiam amoris plurimum meretur.

⸿ Externa. De duobus Fratribus.

VOs quoq; fratres memoria complectar: quorū animus origine fuit nobilior. Si quidem admodum humiles in Hiſpania nati, pro parentum alimentis ſpiritum erogando, ſpecioſo exitu uitæ inclaruiſtis. duo decim enim millia nummum quæ poſt mortem ne ſtram his darentur: à filiis Patietis pacti eſtis: ut eorū patris interfectorem Epaſtum gentis ſuæ ty rānum occidereretis. nec auſi ſolum inſigne faci nus eſtis: ſed etiam ſtrenuo, ac forti exitu claruiſ ſtis. Eiſdem enim manibus Patietis ultionē, Epa ſti pœnam, genitoribus nutrimenta uobis glorio ſa fata peperiſtis. Itaq; tumulis etiā nunc uiuitis: quia parentum ſenectutem tueri,quam ueſtram expectare ſatius eſſe duxiſtis.

inſulas,q̄ barbaros iuuerant.bello pſequeretur.quo ipſo ple raſq; ad offm̄ redire coegit,nonnullas ui expugnauit.Ex his paron inſulā,hāc tūc opibus elatā,cū oratione reconciliare n̄ poſſet,copias è nauibus eduxit,urbē opibus clauſit,oīq; cō meatu priuauit.deiñ uineis, ac teſtudinibus conſtitutis, pro pi⁹ muris acceſſit.cū iā i eo eēt ut oppido potiret̄,pcul i cō tinenti , lucus,q ex inſula con ſpiciebatur,neſcio quo caſu,no cturno tp̄e incenſus eſt , cuius flamma , ut ab oppidanis,& oppugnatoribus eſt uiſa,utriſ q; uenit in opinionē, ſignū à Claſſiariis regis datū.quo fctm̄ eſt ut parii à deditione deterre rē,& Miltiades timēs ne claſ ſis regia aduentaret , incenſis opibus quæ ſtatuerat,cum to tidē nauibus,atq; erat profe ctus, Athenas magna cum of fenſione ciuiū ſuorū rediit.accu ſatus eſt ergo proditiōis, q̄ cū parō expugnare poſſet à rege corruptus infectis rebus receſ ſiſſet.eo tp̄e æger erat uulneri bus q̄ in oppugnādo oppido acceperat. itaq; qm̄ ipſe per ſe dicere non poſſet, uerba fecit frater eius Sagoras.cauſa co gnita,capite abſolutus, pecu nia mulctatus eſt,eaq; lis.l.ta lētia æſtimata eſt,q̄tus in claſ ſe ſumptus factus erat.hanc pe cuniam,q̄ in præſentia ſoluere non poſſet,in uincula publica coniectus eſt,ibiq; diem ſuum obiit ſupremum.Iuſti.tn̄ dicit illum peculatus fuiſſe damna tum. Cimon,inquit, Miltiadē pr̄em ob crimen peculatus in carcerem coniectum,ibiq; de functum,tranſlatis in ſe uincu lis ad ſepulturā redemit. ⸿ Cæ teræ uir. Reliquæ uirtutes lau dum cum admiratione,pietas uero nō ſolū admiratione, ſed amorē quoq; meretur.

ASCENSIVS.

NEc ò Cimon athen.in uoluā q̄dē.i certe, aut ēt te.i.pietatē tuā ſilen tio,q n̄ dubitaſti emer pr̄i tuo .ſ.i carcere defūcto, ſepulturā uīculis uolūtariis .ſ.ſubeūdo uincula,q̄bus ille ligatus fue rat Nā & ſi.i.q̄q̄ cōtigit.i.datū eſt tibi euadere poſtea maxio, & ciui,& duci , tn̄ tu aſſecutus es plus laudis aliq̄to in carcere q̄ in curia.ſ.athen̄. Cæteræ.n. uirtutes.ſ.quæ merentur ſup.tā tummō multū admirationis,pietas uero meretur ēt plurimū amoris.i.ut te oēs plurimū ament.

OLIVERIVS.

NEc te q̄.Ci.pro patre uincula ſubiit,hic miltiades filius (ut in.c.de ingra.diximus)duro admodū initio uſus eſt adoleſcentiæ nā cū eius lītem æſtimatā populo ſol uere n̄ potuiſſet,ob eamq; cauſam uīculis publicis deceſſiſſet, Cimon eadem cuſtodia tenebatur,ut pater ſepulturæ manda retur,neq; legibus athen̄.emitti poterat,niſi pecuniam , qua pr̄ mulctatus erat,ſoluiſſet,q̄ calias q̄dā nō tam generoſus, q̄ pecunioſus ,p eo ſoluit,ipetrato ſororis eius Helpinaces ma trimonio. Miltiades autem damnatus eſt hac de cauſa. poſt Ar taphernem & Datim regis præfectos Miltiadis auſpicio , terra mariq; uictos , claſſem.lxx.nauium eidem dederunt ut

OLIVERIVS

VOs quoq; fratres. Duo q̄dē frēs pr̄em hēbant ſenē , & extrema laborantē inopia.forte accidit,ut Epaſtus tyrā nus hiſpa. Patietē quēdā hiſpanū iniuſte occiderit,filii ergo huius Patietis iniuſtam patris mortē ægre ferentes ultio nē q̄rebant.cōuenerūt igitur cū adoleſcentibus iſtis in.xii.mil lia nummū ſi Epaſtū tyrannū occiderent illi conditionem ac ceperūt hac lege,ut pecuniam patri ſuo extrema inopia labo rāti poſt pactū opus redderent.q̄ ēt fcm̄ eſt,nā & tyranū occi derūt,& patrē inopia liberarūt,& q pecuniam exhibuerūt,in iuſtam patris mortem uidicarūt,& hoc mō duplex pietas fuiſ ſe dephenditur. ⸿ Quorū aius nobilior. Quia hiſpani erant hu mili gñe nati & adeo obſcuri,ut eorū noīa ſint oībus ignota.

Filiorum pietas in parentes

¶ Erogando ſpi. Quia id fieri non poterat ſine diſcrimine uitæ. ¶ Erogando. Exhibendo, trahendo. ¶ Inclaruiſtis. Valde claruiſtis, nã in auget hoc loco ¶ Nũmũ. Pro nũmorũ. ¶ Patietis. Nomẽ propriũ eſt uiri, q̃ à Tyran. crudeliter & iniuſte fuerat occiſus. ¶ Epaſtũ, nomen illius tyrã. in quẽ c̃õiurarũt. nã ꝓtuliſſẽt iuuenes duo ſublatos parẽtes, euexeſſẽt iter flãmas illeſi ignib'. horũ memoriã, ita poſteritas uenerata ẽ, ut ſepulchri locus no ſaret eãpus piorũ. ¶ Notiora. hæc duo ſrũ pia de q̃bus dicturus ſũ, notiora q̃ dẽ ſũt ſed ſupiora longe laudabiliora Nec ego ar. Quãuis ſup'us exẽp. clarius eẽ dixerim, tñ nõ diminuo laudẽ græcorũ, nã Cleo. & Bithõ argiui fuere

ASCENSIVS.

VOs quoq; ò fratres. ſ. Hiſpani quorũ aius fuit nobilior origine (nã q̃bus parentibus geniti ſint, neſcitur) ego cõplectar memoria .i. memorabo, quoq; .i. ẽt uos ſiq̃dẽ .i. q̃m uos nati in hiſpania admodũ humiles .i. humilibus, & modicis parẽtibus, inclaruiſtis .i. multum clari effecti eſtis, erogando .i. ꝓtiẽdo, ſpecioſo exitu uitæ, ſpm̃. ſ. uitalem ꝓ alimẽtis parentũ .i. ut derelinqueretis, q̃bus parentes ueſtri alerentur. Enim ꝓ q̃a, uos eſtis pacti .i. ſtipulati, & pacto cõſtituti .xii. millia nũmmũ .i. nũmorũ à filiis Patietis .i. principis hiſpani crudeliter interempti ab Epaſto tyranno, q̃ .ſ. xii. millia nũmũ, darentur his. ſ. parẽtib' ueſtris, poſt mortẽ ueſtrã (q̃a nõ erat uero ſimile pacta cæde tyrãni, q̃n à ſtipatoribus, & ſatellitibus eius occiderentur) pacti dico eſtis, ut occideretis Epaſtũ interfectorẽ pr̃is eorũ .i. filiorũ Patiens tyrannũ gẽtis ſuæ .i. q̃ p̃riã ſuã ptẽ occupuerat. nec ſolũ auſi eſtis facin' iſigne, ſed ẽt claruiſtis ſtrenuo, ac forti exitu .i. effectu. Eñ .i. q̃a uos pepiſtis eiſdem ſiue iiſdẽ manibus, q̃a una, & eadẽ opa, ultionẽ Patietis, q̃a eius interfectorẽ interfeciſtis, Pœnã .i. iuſtũ ſuppliciũ Epaſti .i. q̃d Epaſtus meruerat genitoribus .i. parẽtibus ueſtris nutrimenta, & ſup. uobis fata glorioſa .i. glorioſam mortẽ. Itaq; .i. & ita uos uiuetis ẽt nũc .i. ad hoc uſq; tps tumulis .i. monumentis, q̃a duxiſtis eſſe ſatius, tueri .i. ſuſtẽtare, aut ꝓtegere ſenectutẽ parẽtũ. ſ. ueſtrorum, q̃ expectare ueſtram. ſ. ſenectam. THEO. DE iis ſrĩbus extat elegantiſſimũ Clau. carmen, id quia uulgatũ lõgũq; eſt, non adiecimus. OLIVE.

¶ De Cleobi & Bythone fratribus. Amphinomo & Anapo.

NOtiora ſunt fratrum paria: Cleobis, & Bythõ, Amphinomus, & Anapus. illi q ad ſacra Iunonia peragenda matrem uexerunt: ii quod patrem, & matrem humeris, per medios ignes Aetnæ portarũt. ſed neutris pro ſpiritu parentum expirare propoſitum fuit. Nec ego arginam detracto laudem: aut ætnæi montis gloriam inuoluerim. uerum obſcuriori propter igorantiam pietati notitiæ lumen admoueo.

¶ De Dario rege.

SIcut Scythis libẽter pietatis teſtimoniũ reddo. Dario enim totis regni ſui uiribus in eorum regionibus iubinde impetum facienti, paulatim cedentes, ad ultimas iã ſolitudines peruenerãt. Interrogati deinde ab eo per legatos, quem fugiendi finem, aut quod initium pugnãdi facturi eſſent: reſponderunt: ſe nec urbes ullas, nec agros cultos, pro quibus dimicarent habere. Cæterum cum ad parentum ſuorum monimenta ueniſſent: ſciturum quemadmodũ Scythæ præliari ſolerent. Quo quidẽ uno tam pio dicto imanis, & Barbara gens ab omni ſe feritatis crimine redemit. Prima igitur, & optima rerum natura pietatis eſt magiſtra: quæ nullo uocis miniſterio, nullo uſu literarum indigens, propriis, ac tacitis uiribus, charitatem parẽtum, liberorum pectoribus infundit. Quid ergo doctrina proficit? ut politiora: ſed non ut meliora fiant ingenia: quoniam quidem ſolida uirtus naſcitur, magis quàm fingitur

ASCENSIVS.

NOtiora ſunt &c. Ordo eſt. Cleobis & Bython argiui. Amphinomus & Anapus ſiculi (Sunt qui legunt Anaphas, ſed minus ſcite ut opinor, nam Anapus illic fluuius eſt) ſunt paria fratrum, notiora .i. celebratiora per literas, q̃ p̃dicti Hiſpani, qui tamẽ inſignius opus ediderunt. Illi .ſ. prius dicti, uidelicet Cleobis & Bython, q̃a uexerũt matrẽ. ſ. ſuã ſacerdotem cum iumenta deeſſent, ad peragenda ſacra iunoni. ſ. argiuæ, hi .i. poſterius dicti, uidelicet Amphi. & Ana. q .i. q̃a portarunt hũeris. ſ. ſuis p̃rem & m̃rem .i. utrunq; parẽtẽ per medios ignes ætnæ. ſ. montis in ſicilia ꝑpetuo ardore flagrare ſoliti. Sed .i. licet nobiliora ſint paria fratrũ, neutris .ſ. nec argiuis illis, nec ſiculis fuit ꝓpoſitũ expirare ꝓ ſpũ parentũ (argiui ãt mortui ſunt, nõ ex ꝓpoſito ſuo, ſed p̃cibus m̃ris rogãtis id eis à deo dari q̃d eis ſaluberrimũ noſſet, itaq; proxima nocte extincti ſunt, unũ in ſnĩam tractũ eſt feliciſſimũ eſſe q̃ citiſſime aboleri.) Nec ego detracto .i. diminuo laudem argiuã .i. nõ ſicias eo, quin argiui illi cleobis & Bython pietate ſua egregiam laudẽ meruerint, aut inuoluerim. .i. nolim inuoluiſſe gloriã ætnæ montis quã Amph. & anapus portãdo parẽtes p ætneas flãmas meruerunt, uerũ ego admoueo lumen notitiæ .i. claritatem & nobilitatem pietati. ſ. fratrũ hiſpanorũ, obſcuriori ꝓpter ignorantiam, quia pauci de eis ſcripſerũt, cũ tñ eorũ pietas multo clarius appareat, nã manifeſte pro parẽtibus mori decreuerũt. An tñ cõſulte in dubio eſt. Nã uideri pñt et ſalua uita ſua parentes alere potuiſſe, niſi dicamus ſub tyrã. nulli artificio tutũ eẽ mercedẽ, & obid ẽt in tyrãnũ armatos, ut eo ſublato, liberius & cõmodius uiuẽdi cũctis ſit facultas, admoueo inq̃ pietati obſcuriori lumen.

OLIVERIVS

NOtiora ſũt ſrum. Duo exẽpla cõiũcte dicit p cõparatione, ut oñdat ſupius exẽplũ multo maioris fuiſſe laudis q̃ hoc. nã illi ſe plane morituros ſciebãt, hi uero ñ eo ꝓpoſito fuere. exẽpla ãt eiuſmodi ſũt. Cleo. & Bythõ m̃rem habuere Iuno. ſacerdotẽ, mos ãt erat ut extra urbẽ ad eiuſtẽ

Cleobis & Bython

plũ, q̃d .xxx. ſtadiis, ut q̃dã dñt, inde diſtabat, ſacerdos ñ pedibus iret, ſed curru ueheret. ſed cũ abſũptis graui peſtilẽtia iumtis uehi nõ poſſet, hi filii m̃ris pietate, & religiõe pirer moti, collũ ſubiecere iugo, & matrem ad tẽplum ceruice traxerũt. illa deinde pactis ſacrificiis petiit à Iuno. ut filiis darẽt, q̃d optimũ eẽt, q̃ñ q̃dẽ tãta uſi eẽnt hũanitate, & pietate. illi ergo poſtero die inuenti ſũt mortui, & creditũ eſt mortẽ optimũ bonũ eẽ. reliq̃ uero. ſ. Amphi & Anap' cũ eẽnt i ſicilia & uehementiorẽ flã mã ætna mõs, forte q̃dã effudiſſet, ut uicina loca corriperentur igne, & eũ aliter euadere nõ poſſent, niſi p icendia trãſirẽt, erãt q̃dẽ de parẽte ſolliciti, quẽ comitẽ ſecũ hẽbãt, tandem illũ hũeris ſuſcepeſt, & p medios ignes traiecẽſt de q̃bus ſolli. ita refert, iter Catinã & ſyracu. certũ eſt de illuſtriũ ſrum memoria quorũ nuia ſibi diuerſæ ptes adopeãt. ſic catinẽſes audiamus Ana. fuit & Am. ſũ, q̃d malũt Syra. Em ãtã putabimus & Oriſonẽ. catinẽſis .n. regio cãm dedit facto, iq̃eũ icẽdia æt

Morte optimũ eẽ bonũ creditũẽ

SIcut Scythis, Scythiæ populi ſeptẽtrionales, de q̃b' multa Iuſti. elegãter ſcripſit, nã gentẽ illã dicit olum antiq̃ſſimã, nulla libidinũ cupiditate uexatam, q̃ppe q̃ aurum & argentum nõ minus aſpernatur, q̃ alii cõcupiſcũt. non domos illi nec certa ſedes eſſe, p i cultas ſolitudies, cũ armẽtis, & gregibus, q̃bus ſe ſuoſq; alũt, ſp uagari, plauſtriſq; uehi. apud quos nullũ ſcelus furto grauius, lancũ uſum ignorant, ferinis tñ pellibus utentes, fortiſſimos uiros eos eẽ cõſtat, q̃ alienas gentes ſæpius ſubegerũt, ipſi uero ꝑpetuo ab alieno ĩpio, uel intacti, uel inuicti manſere. de q̃bus Herodotus multo plura. ſed illud in primis memoria dignum, q cũ cãbiſes pſarũ rex illis bellũ inferre cuperet, id prius cõſilio facere, uoluit. Itaq; legatos tã q̃ exploratores cũ muneribus miſit. munera uero fuerũt, arcus, ſagittæ, uaſculũ uini, panes, & aureũ monile. introducti, cũ legationẽ expoſuiſſent, & munera obtuliſſent, & rex ſchytarũ arcũ primo intendi iuſſiſſet in partes fregit, q̃ tẽdebat. panes deinẽ eũ guſtaſſet, q̃ſiuit ex eis, q̃d cibi genus eſſet, q̃ cũ reſpondiſſent,

Doctrina quid præſtet.

reſpõdiſſent, quo cõiter omnes ueſcerentur, è terraq; naſci, Interrogauit quot annos uitam producerent, reſponderunt ad octogeſimũ paucos, ad centeſimũ nullos, uel rariſſimus, tũ ille, nõ mirũ eſt, inqt, nam eo genere alimenti ueſcuntur homines ueſtri ut mirum uideatur, eos poſſe tam longe uitam producere. deinde cum uinum guſtaſſet mirifice ꝓbauit, Idq; temperamentum alterius cibi eſſe dixit. ubi uero monile uidit, minatur, inquit mihi cathenas, & q̃a ferrum non habent Scythæ, ſed ex auro oĩa fabricant, duxit eos ad carcerẽ, ubi cathenæ erant cum colaris, q̃ ad ſimilitudinem moniliũ ſũt. quod ad cibũ pertinet, duxit eos ad menſam ſolis, erat autẽ menſa ſolis, ubi carnes ſp coctæ, & lac appoſitum erat, ut quicunq; uellet, ibi uitam ſuſtẽtaret. ſolis appellant, q̃a ſolem unicum deum eſſe credunt, & die reparari dñt, quod nocte conſumptũ fuerit. q̃ cũ legati uidiſſent, tũ rex melioribus, inquit ueſcimur cibis, qui ad centum, & uiginti annos facile peruenimus. deinde arcum unum è ſuis eis tradi iuſſit, quẽ ad Cambiſem regem deferrent, ac ſuis uerbis nunciarent, ut cum arcum tendere poſſet, & ſagittam emittere, tum demum ſibi bellum inferret. Cambiſes, ubi ea audiuit, quæ legati renũtiarunt, & arcum cœpit, cum nec ipſe nec quiſquã ſuorum flectere, aut intendere poſſet, cognitis hinc ſcytharum uiribus, omne inferendi belli conſilium depoſuit. quod uero ad hunc locum pertinet, ſcythæ præter cætera illud diligentiſſime ſeruant, ut ſepulchra parentum, quæ uoluerunt habere cõmunia, intacta, inuiolataq; permaneant. quæ non minus uenerantur q̃ ſacra deorum. cum igitur Darius armatis ſeptingentis millibus hominũ aduerſus ſcythas duxiſſet exercitum, illi aũt ſe in loca tuta recepiſſent, Legatos miſit Darius, qui nũciarent, ſibi pugnandi copiã facerent, illi reſponderunt, non facturos niſi neceſſitate compulſos, neceſſitatem aũt intelligebant, ſi ad uiolanda parentum ſepulchra ueniſſent, tunc intellecturum Dariũ, an ſcirent auderentq; ſcythæ cũ hoſte pugnare. Darius igitur eo duxit exercitum. q̃d ubi ſenſerũt ſcythæ tãto impetu irruerunt in hoſtes, ut cæſis amplius octoginta millibus hoſtium, Darius trepidus domum refugerit. ¶ Sicut ſcy. ita pietati lumen admoueo, ſicut ſcythis libenter pietatis teſtimoniũ reddo. ¶ Quo q̃dẽ tã pio. hæc igt tã pio rñſo Scythæ tametſi barbari, & crudeliſſimi eẽ dicantur, ſe tñ piiſſimos, & humaniſſimos ſignificant. ¶ Optima rex. nã inqt docet ſine ullis lr̃arũ ſtudiis colere pietatem. Quid igitur do? q̃ñ q̃dem igitur nã nos iſtituit ſine ullis p̃ceptis colere pietatẽ, doctrina non meliora, ſed exornatiora facit igenia nr̃a. ¶ Optima re. nã naturans eſt ¶ Q̃ñ q̃dem, nã Plato uult una cũ hoibus naſci uirtutem. ¶ Solida uirtus, naturalis pietas.

ASCENSIVS.

SIcut reddo ẽt libẽter ſcythis populis. teſtimoniũ pietatis uñ addit. ¶ Dario. n. Ordo ẽ Reddo libẽter ſcythis teſtimoniũ pietatis, Eñ ꝓ q̃a, ipſi cedentes. i. locũ dantes paulatim dario pſarũ regi faciẽti ſubinde. i. aliq̃ñ, aut p interualla ipetũ. i. uiolẽtũ icurſum i regiõibus eoꝝ. ſ. ſcythaꝝ, totis uiribus regni ſui. i. darii ꝑuenerãt iã ad ultimas ſolitudies, deiñ ipſi iterrogati. ſ. p legatos, ab eo. ſ. dario, quẽ finẽ fugiendi aut initiũ pugnãdi ipſi facturi eſſent rñdeſt, ſe nec hr̃e ullas urbes, nec ſu. ullos agros cultos (q̃a lacte & ſãguine equo uictitãt) p q̃bus dimicarẽt, cæteꝝ, cũ. ſ. ſcythæ fugiendo, & hoſtes pſeq̃ndo ueniſſent ad monumẽta. i. ſepulchra parẽtũ i. maioꝝ ſuoꝝ, tũc ſup. dariũ ſcituꝝ. ſ. p experientiã, quẽadmodũ i. q̃ño, ſcythe ſolerẽt p̃liari. Quo q̃dem uno dicto. i. rñſo tã pio gẽs imanis, & barbara, redemit. i. purgauit, ſe, ab oi crimie ſeritatis. igi ſ q̃a ſcythæ ſolã naturã ſecuti, tã pii fuerũt, Natura rerũ eſt prima & optima magiſtra pietatis, q̃ nullo. i. non ullo, nõ indigens ullo miniſterio uocis. ſ. adhibendæ prædicãdo, aut alloqui docendo, & nullo uſu literarũ, infundit pectori

¶ De Filio Crœſi.

QVis. n. plauſtris vagos: & ſyluarũ latebris corpora ſua tegẽtes, in modũ q; ferarum laniatu pecudum viuẽtes, ſic Dario reſpondere docuit? Illa nimirum, quæ etiam Crœſi filium loquendi uſu defectum: ad protegendam patris incolumitatem miniſterio vocis inſtruxit. Captis enim à Cyro ſardibus cum vnus è numero Perſarum, ignarus uiri, in cædem eius concitato impetu ferretur: velut oblitus quid ſibi naſcenti fortuna denegaſſet. ne Crœſum regem occideret, proclamando: pen'ciam impreſſum mucronem iugulo reuocauit. Ita, qui ad id tempus mutus ſibi vixerat, ſaluti parentis vocalis factus eſt.

bus liberorum, charitatem. i. præcipuam dilectionem parentũ uiribus propriis, ac tacitus, neq;. i. uocibus, neq; literis inſinuatus, ſed pectoribus inſcriptos. Ergo ſi ita eſt, q ſine doctrina pietas inuenitur, quid ideſt in quo proficitur. ideſt profectus fit doctrina? Reſponſio, ut ingenia fiant politiora. ſ. per doctrinam, ſed non ut fiant meliora, quoniam quidem i. quando quidem uirtus ſolida. i. firma & itegra naſcitur (q̃d tamẽ poſt corruptam natuiã credibile ñ eſt, quinimo ſolida Virtus a deo datur, ſed συντηρησις ſynteresis. i. pars animæ quæ ſemper aduerſatur Vitiis, omnium inſcripta eſt pectoribus in qua uidentur uirtutis ſolidæ ſeminaria. uñ q̃dãuis hoc loco Valer. plus naturæ q̃ arti tribuerunt ad uirtutis præſtantiam, q̃ tñ deo acceptam ferre multo iuſtius debemus, q̃a ſine eo boni nihil poſſumus, uñ ẽt author non uult penitus à natura eẽ, ſed plus q̃ ab arte.) Solida inq̃ uirtus, naſcitur n a gis. i plus, aut potius, q̃ fingitur opera diſciplinæ. non ergo penitus naſci dicit.

OLIVERIVS.

ILla nimirũ. Duo fuerũt Crœſi lydoꝝ regis filii quoꝝ alter nulla arte cuſtodiri potuit, q̃n ferro necaret, ut oñdimus in. c. de ſomniis, alter natus elinguis, diuq; mutus educatus & timore pſnæ necis uocalis euaſit. captis. n. ſardibus à Cyro, cũ ab eo edictũ eſſet ne q̃s crœſum occideret, & forte q̃dam ignarus ſtricto enſe in cædem eius irrueret, filius noie Atys q̃ ad id tẽps ut dixi, mut' extiterat, ubi uidit periculũ pr̃is in hũc modum clamauit, ω ανθρωπε μη κτεινε τον κροισον ò hõ ne interficias crœſum, & ita liberatus eſt ab inſtanti morte pr̃ q̃q̃ alii aliter tradant, uti Soi. in. c. de hoie, cum iqt olympiade octaua, & quadrageſima uictor cyrus intraſſet ſardis Aſiæ oppidum, ubi tũc crœſus latebat, Atys filius regis mutus ad id uſq; tp̃is in uocem erupit ui timoris, exclamaſſe. n. dicitur parce patri meo cyre, & te hominem, uel caſibus noſtris diſce. dicitur crœſus appollinem conſuluiſſe de filio, futurus ne unq̃ uocalis eſſet. cui ſic apollo rñdit. ò crœſe, demens genere lidius, multoꝝ rex, ne uelis in regia domo uocem audire clamantis filii, hoc enim multo melius eſt ipſum ſine uoce eſſe, nã loquetur i die, q tibi erit infelix. A. Gel. lib. v. c. viii. huius rei meminit, & utitur auctoritate Hero. ¶ Captis à cyro ſardibus. De expugnatione huius urbis Fron. lib. iiii. c. viii. ſic breuiter. Cyrus rex perſarum incluſo ſardibus crœſo, qua præruptus mons nullum aditum præbebat ad mœnia malos exeq̃tes altitudinem iugi ſubrexit, quibus ſimulachra hominum armata perſici habitus iꝑoſuerat, noctuq; eos monti admouit. tum prima luce ex altera parte muros aggreſſus eſt. obi orto iam ſole ſimulachra illa armatorum referentia habitum refulſerunt, oppidani captam urbem à tergo credentes, & ob hoc in fugam dilapſi, uictoriam hoſtibus conceſſerunt. ¶ Captis ſardibus. Sardis tñ pluraliter declinat, & accuſatiuum, & uocatiuum in is mittit, ut uult Priſcia. li. vii. unde dixit Soli. cũ itraſſet ſardis. & fuit oppidum Aſiæ & regia Crœſi lydoꝝ regis unde Hora. in decimo epiſtola. Quid concinna ſamos. q̃d crœſi regia ſardis. ¶ Defectũ priuatũ. Nimirum certe, & cũ ſuperiori refertur hoc modo. ſ. q̃s docuit ſic ſcytas rñdere? illa nimirũ. ¶ Quid denegaſſet. ſ. eloquium.

Atys crœſi. filius

Sardis. oppidũ

ASCENSIVS.

QVis. n. docuit uagos. i. uagari ſolitos plauſtris. i. uehiculis, cũ fixa nõ habeant domos, & tegentes corpora ſua latebris ſyluaꝝ, & uiuentes laniatu pecudũ. i. dilacerãdo pecudes crudas dentibus ſuis i modũ ferarũ rñdere, ſic. i. tã pie dario regi rñdet cõſeq̃ntis exempli illatione. Illa nimirũ. Ordo eſt. Nimiꝝ i. nempe, aut ſine eo q miꝝ uideatur, illa uidelicet natura docuit ſcytas ſic rñdere, q̃ ẽt iſtruxit filiũ crœſi, defectũ. i. deſtitutũ uſu loq̃ndi. i. mutũ à natiuitate i ea uſq; tẽpora, iſtruxit dico, i. ornauit & ha

bilē fecit miniſterio uocis.i.illi ſubito præbitæ ad protegendā īcolumitatē.i.ſalutem, & uitā pris.ſ.Crœſi(Vt illud trāſcūter dicā, defectus in paſſiua uoce uſ, q ſine ſua culpa, aut opera à debito per naturam opere deficit. In actiua āt uoce qui ſua ſponte munus ſuū deſerit) Eñ ꝑ q a, Sardibus urbs aſiæ, & re/ gia crœſi captis à cyro pſarū rege, quū unus è numero pſa/ ignarus uiri.i.nō ſciēs eū quē occidere pararet, eſſe crœſum regē, ferretur cōcitato impetu in cædem eius.ſ.crœſi, tūc ſup. filius crœſi.uelut.i.tāq̃ oblitus ſup.eſſet qd natura negaſſet ſi bi naſcenti, hoc eſt, ꝙ natura mutus eſſet proclamando ne occideret Crœſum regē, reuo/ cauit.i.retrahi fecit mucronem iam pene ip̄ſum iugulo.ſ.crœ ſi, ita.i.& aliis ſup.q uixerāt ſi bi.i.q̄tū ad utilitatē ꝓpriā mu tus ſup.uſq; ad id tp̄s, factus eſt uocalis.i.uoce, & loq̄la utens ſaluti.i.ad ſalutē parentis.i.pris ſui crœſi.

OLIVERIVS.

Eadē charitas. Hoc fuit Italico bello, hoc eſt ſo/ ciali, cuius originē dixi/ m⁹. Itaq; aduerſus latinos miſ ſi ſunt Pom.Stra.& Sylla du/ ces, quoꝝ legatus Mamercus erat, qui et italicos cū ſyllone pop:dio eodē duce, ſed cū ob/ ſideretur Pina oppidū, nec ex pugnari poſſet, Romanus ipa tor pinenſem captiuū pluto/ nis pſem q portis p̄ſidebat in filii cōſpectū adduci iuſſit, mi/ nitatuſq; eſt ni hoſtes reſeratis portis intromitteret, pſem oc/ ciſurū.filius incertus, quid age ret, patri ne an pſiæ magis cō/ ſuleret, deniq; deſperatione q̄dā ductus, in hoſtes, q patrē uin/ ctū tenebāt, ipetū fecit, eos diſ ſipauit, patrē liberauit, & pa/ triæ charitatem ſeruauit. ¶ Di/ ſtrictis. Nudatis.

ASCENSIVS.

Eadē.i.cōſimilis i patrē charitas armauit bello italico.i.ſociali iuuenē pinēſem.i.pinæ oppidi italiæ, cui Plutoni erat cognomen, tanto robore ai, & corporis, ut quē p̄ſideret clauſtris.ſ.portaꝝ urbis ſuæ ſ.pinæ obſeſſæ.ſ.ab Ro, & ipſe, Romanus, circū/ dediſſet gladiis militum diſtri/ ctis.i.nudatis, patrē eius.ſ.Plu tonis, captiuū.i.iā tū captū, cō ſtitutū, in cōſpectu eius.ſ.Plu/ tonis, minitans ſe occiſuꝝ.ſ.patrē eius, niſi filius p̄beret iter irruptioni ſuæ.i.qua in urbem irrūpere poſſet, rapuerit ſolus ſenē.ſ.patrē è manibus.ſ.tot militum.memorandus.i.dignus qui memoretur; & memoria colatur, duplici pietate, ꝙ.i.q a ipſe fuit, &.i.ſimul, ſeruator.i.conſeruator, (uulgo diceretur ſaluator, ꝙ uocabulū nō eſt in idoneoꝝ uſu, licet ſaluū facere dicant) patris, nec fuit ꝓditor patriæ, Quia facile patrem rece piſſet, ſi patriam prodere, & ingreſſum hoſti facere uoluiſſet ſed neutrū fecit, & utrunq; ſeruauit.

Salua tor non dicitur à doctis ut uult. Aſcen.

OLIVERIVS.

Hanc pietatē. Dicturus de pietate erga fres, eā multis rōnibus laudat. Hāc pietatē.ſ.filioꝝ i parentes. ¶ Pro/ ximus. Scdus, nā primus pietatis gradus filioꝝ in pa/ rentes, Secundus fratrū inter ſe, Tertius parentū in filios, de quo paulopoſt dicturus eſt. ¶ Beneficia. primū eſſe à parenti/ bus habemus, deīn uictū & ueſtitum. ¶ ita proxi. Ita fratres exiſtimare debent, ea ſimul accepiſſe. ¶ In eodē do. In quo. ſ.& fr hoc eſt in uentre mrīs. Imaginibus, Quia eædē imagi nes me clarū fecere. ¶ Cara eſt uxor. Per cōparationem oñdit fraternam charitatē maximam eſſe. ¶ Priorem.ſ. fraternam. ¶ Exhauriat. Euacuet, prior cha ritas extingui non debet alia ſuperueniente.

¶ De quodam Iuuene Dicto Plutone.

Eadem charitas italico bello Pinenſem iu/ uenem cui Plntoni erat cognomen, tanto animi corporiſq; robore armauit: Vt cum obſeſſæ urbis ſuæ clauſtris præſideret: & Romanus imperator patrem eius captiuum incō ſpectu ipſius conſtitutum diſtrictis militū gladiis circundediſſet: occiſurum ſe minitās: niſi irruptio ni ſuæ iter præbuiſſet, ſolus è manibus eorum ſe/ nem rapuerit. duplici pietate memorandus ꝙ & patris ſeruator, nec patriæ fuit proditor.

¶ De Pietate Erga Fratres. Cap. V.

Hanc charitatem, proximus fraternæ beneuolentiæ gra dus excipit. Nam ut merito primum amoris uinculum ducitur plurima, & maxima beneficia accepiſſe: ita pro/ ximum iudicari debet ſimul accepiſſe. quàm copioſæ. n. ſuauitatis recordatio eſt: In eodem domicilio añ quā, naſceretur, habitaui, in iiſdem incunabulis infantiæ tempora peregi. eoſdem appellaui parē tes, eadem pro me uota excubuerunt, parem ex maiorum imaginibus gloriā traxi, cara eſt uxor, dulces liberi iucundi amici, accepti affines, ſed po ſtea cognitis nulla beneuolentia accedere debet: quæ priorem exhauriat.

¶ De Scipione Maiore.

At q; hæc teſte Scipiōe Aphrica. loquor qui tametſi arctiſſima familiaritate Lę lio iunctus erat: attamen ſenatum ſup/ plex orauit: ne prouinciæ ſors fratri ſuo erepta: ad eum transſerretur: legatū q; ſe L. Sci/ pioni in aſiam iturum promiſit: & maior natu mi nori: & fortiſſimus, & belli gloria excellens, lau/ dis inopi, & ꝙ ſuper oia eſt: nondum aſiatico iā Aphricanus. Itaq; clariſſimorum cognominum alterum ſumpſit: alterum dedit. triūphiq; p̄textā huius excepit: illius tradidit. miniſterio aliquāto maior, quā frater imperio.

ASCENSIVS.

Hanc &c. eſt p̄fatio in ex empla pietatis in fres, q̄ proximam pīnæ pietati argumētis cōuincere cōtendit Ordo ē. Grad⁹ bñuolētiæ fr̄næ .i.ꝙ fr exhibuit, aut exhibe: ſ:ſ excipit, ꝓximus hāc charitatē.ſ. in parētes. Nā ut.i. quēadmo/ dū accepiſſe.ſ à parētibus, plu rima, & maxia bñficia, ducitur .i. æſtimatur primū uinculū a/ moris, ita accepiſſe ſimul.ſ.cū altero.ſ. plurima & maxia bñ/ ficia, debet iudicari proximū. ſ.à prio uinculū amoris, id āt faciūt fres ſub unis parentibus ergo proxima à parentū chari/ tate fr̄um charitas. Eñ ꝑ q a, q̄. i.ō quātū, aut q̄ putas copioſæ ſuauitatis eſt illa recordatio, q̄. ſ.qs recordatur, & repetit i aīo ſuo. Ego habitaui i eodē domi cilio.i.eodē utero materno, in quo ip̄e poſtea, añq̄ naſceretur (poſſet fortaſſis ēt dici cōtra, ut ſi minor natu dicat, Ego habi/ taui in eodē domicilio, cū poſt illū naſcerer aut natus eēm, ſed q a maioris natu eſt cōferre o/ pē i miorē, iō ſic agit tāq̃ ma ior ſecū reputet. ego peregi tpa īfātiæ i iiſdē icunabulis, in q/ bus.ſ.ille poſtea, egō appella/ taui eoſdē parētes.ſ. quos ille. eadē uota.ſ.pſrentū, excubue/ rūt.i. uigilauerūt ꝓ me.i. ꝓ ſa/ lute mea. ego traxi ex imagini bus.i.ſtēmatis maiorū, parem gloriā ſu. cū illo, hoc eſt cū fra tre, q̄ſi dicat maxime copioſæ ſuauitatis ē recordatio iſta, nā uxor e ſt cara, liberi ſunt dul/ ces amici ſunt iucundi, affines ſunt accepti, ſed bñuolētia de/ bet accedere.i.addi cognitis po ſtea, ut iā dictis uxori, liberis, amicis, & affinib⁹, q̄ exhauriat .i. euacuet, & abſumat priorē. ſ.charitatem, q̄ eſt i fratrem pa ulopoſt nos natum.

OLIVERIVS

At q; hæc teſte Scipio. Hannibal deuictis carth. cū ad ru pti fœderis pœnas depoſceretur à Romanis ad An/ thiocum regem confugit, & illū ad iferendū Ro. bellū īduxit. ut diximus, quo tpe conſules erant Lucius Scipio, & C. Lælius quorum uterq; prouinciam Aſiam ſibi decerni ue hementer exoptabat, cuius gratia non parua īter eos uidebat/ tur futura contentio, ſed res ad arbitrium ſenatus reiecta fuit, quæ ſtudia patrum erexit, ſenatoreſq; dubios reddi/ dit de tantis uiris iudicia facturos, uerumtamen apud patres maior Lælii gratia, maiorque erat exiſtimatio, & propterea ſenatus ad eum inclinare, negociumque deferr/

re plane

re plane uidebatur. quod ubi ſenſit Scipio fratris pietate motus, ab eo deprecatus eſt illam ignominiam, nam & in ſenatu fratrem laudauit uirum fortem, & ſapientem & cũ illo ſe iturũ legatum in ꝓuinciam ultro ꝓfeſſus eſt. qua uoce oẽm patrũ dubitationẽ de fratre, & demandandæ prouinciæ cunctationẽ excuſſit, nã frequenti ſenatu decretum eſt. ut L. Scipio in græcia aduerſus Aetholos, deinde in aſiã aduerſus Anthiochũ cũ Scipione fratre tranſiret, quem Hanniball uicto, & pro Antiocho in acie dimicanti uictorem opponeret. qs igitur P. Scipionis pietatem non iure miretur, quẽ nõ ſolũ à prima adoleſcẽtia Cornel. pñ, ut ſup. diximᵘ, ſed deinde quoq; L. fratri id ætatis, hiſq; rebus egregiam præſtitit: & q̃q̃ erat Aphricanus, & maior natu, & qui Hannib. uicerat qui de pœnis triumphauerat, qui oẽs ſuæ ætatis imperatores belli gloria, & uirtute antei bat, ĩperio tñ minoris natu ſe ſponte ſubmiſit, ut is in bonore obtinendæ prouinciæ gratioſo collegæ præferretur. ex quo bello frater, ipſius conſilio, & opera uſus, maximã gloriam in patriã reportauit. ſ Arcta familiaritate, Adeo ut inter pauca illa amicorũ paria, q̃ tantopere admiratur antiquitas Scipionẽ & Lælium Cice. dicat eſſe connumerandos. ſ Sors. ſ. aſiæ ꝓuinciæ contra regẽ antiochum. ſ Maior natu. Aphricanus. ſ Minori. Aſiatico. ſ laudis inopi. ſ. fratri. ſ Nondũ aſia. Quia nondũ debellauerat aſiã. ſ Alterum. ſ. cognomẽ Aphricani ex aphri. domita. ſ Alterũ dedit. ſ. aſiatici, quia eius conſilio & interceſſione aſia deuicta eſt. ſ Maior, q̃a maior erat miniſter, q̃ frater cum imperio.

ASCENSIVS.

Atq; ego loquor hæc teſte, id eſt atteſtãte id Scipio. Aphri. ſ. maior, qui tametſi .i. q̃q̃ iunctus erat Lælio familiaritate arctiſſima (q̃a cũ eo nobile par amicorũ conſtituit) attñ orauit ſupplex ſenatũ, Ne ſors prouĩciæ. ſ. aſiæ erepta fratri ſuo. ſ. Lucio, transferetur ad eũ. ſ. Læliũ, & ꝓmiſit ſe iturũ in aſiã legatũ. L. Scip. ſ. fratri ſuo & .i. ſimul ſup. ꝓmiſit ſe iturũ legatũ, ens aut cum eſſet maior natu, minori. ſ. natu .i. iuniori, & fortiſſimus, & excellens gloria inopi laudis. ſ fratri, qs nihil adbuc glorioſum geſſerat, & qđ eſt ſup oĩa, ipſe iam Aphri. i. ab aphri. deuicta ſic dictus, repete ꝓmiſit ſe iturũ legatũ fratri nondũ aſiatico. i. q̃ nondũ ab aſia deuicta ſic dicẽdus erat. Itaq; .i. & ita ipſe ſumpſit alterũ duoꝝ cognominũ (dicerẽ agnominũ) clariſſimorũ, uidelicet aphricani, & aſiatici, alterũ dico, uidelicet aphricanũ ſumpſit ſibi, & dedit. ſ. fratri alterũ uidelicet aſiaticũ. & excepit .i. eminenter induit ꝓtextam. i. triũphalẽ ueſtem huius. ſ. aphricani triũphi, & tradidit. ſ. fratri prætextã illius. ſ aſiatici triumphi, exiſtens ſup. maior aliquanto, miniſterio. i. fungens officio legati qui miniſter erat imperatoris, ſeu conſulis in bello, q̃ frater ĩperio. i. fungens imperio totius exercitus, q̃a ad cõſequendã eam uictoriã plus ualuit nomen legati, q̃ iperium cõſulis.

Scipiõ. aphricani pietas erga fratrem

M. fab. ſũma in fratrem charitate uſus.

OLIVERIVS.

Marcus uero Fab. Liu. ab urbe condita cum. Marc. Fabius cõſul aduerſus ethruſcos qui tunc agros Romanos inuaſerant, duxiſſet exercitũ, & ꝓſertim contra ueientes, & ſanculos, eos ingenti prælio, cum magna eorum ſtrage ſuperauit. ſed non fuit Ro. incruenta uictoria, nã multi ex clariſſimis uiris in ea pugna ceciderunt, inter quos alter conſul, & Q. Fa. conſulis frater, qui eũ inter confertiſſimos hoſtes fortiter dimicaret, uulneratus pugna exceſſit, & paulopoſt expirauit. cum igitur triumphus à ſenatu delatus eſſet conſuli ob res mirifice geſtas, ille amiſſi fratris grauiſſimo dolore confectus, triũphũ ſuſcipere recuſauit. q̃q̃ tanta dignitas ab oĩbus ſemp expeti cõſueuerit. ſ Quantã. quaſi dicat mirabilem. ſ Fulgor, ſcilicet triumphi.

ASCENSIVS.

Marcus uero Fabius cõſul, Etruſcis & ueientibus ſuperatis nobili pugna, nõ ſuſtinuit .i. non ẽ paſſus, ducere triũphũ delatũ .i. præſtitutũ, & oblatũ ſibi ſũmo ſtudio ſenatus & populi. ſ. Ro. q̃a Q. Fab. frater eius cõſularis ꝓfuit. i. qui aliq̃n conſul fuerat occiderat i. occubuerat eo prælio dimicans i pugnãs fortiſſime. Quantã pietatẽ fraternæ charitatus exiſtimemus. i. iudicare debemus habitaſſe in eo pectore ſ. M. Fab. pp quã. ſ. pietatem, tãtus fulgor ampliſſimi honoris qualis ẽ triumphus, potuit extigui (q. d haud dubie maxi.

OLIVERIVS.

Hoc exemplo. germania debellata erat à Druſo Tiberii Neronis fratre, qui germanicus dictus eſt, qui paulopoſt equo ſup crura eiᵘ delapſo. xxx. die uitã cũ morte cõmutauit Nero, qui ticinũ ad uiſendos parentes, iuliam & octauiã uenerat, & mõ ligurũ uictor è ꝓuincia redierat, à fratre grauiter laborante p nuncios accitus ad eũ tanta celeritate puenit, ut uix credi poſſet. nã breuiſſimo tpis ſpacio, utpotè die ac nocte cc milia paſſuũ alpes rhenũq; tráſgreſſus, uno tm comite locorũ pito confeciſſe dicitur. qui cũ extinctũ fratrem inueniſſet, corpus eius Romã uehi curauit, & in tumulo. C. Cæſ. ſepultus eſt, i cuius funere laudes ab Auguſto Cæ. eius uictrico ampliſſimæ dictæ ſunt. Pli. lib. vii. na. hiſt. nup inquit Fonteio & Viſpano conſu. anno a nouẽ genitũ puerũ à meridie ad ueſperũ. lxxxv. millia paſſuũ cucurriſſe. cuius rei admiratio nõ ita demũ ſolida pueniret, ſi q̃s cogitet nocte ac die longiſſimũ iter uehiculis tribus, tiber. Nero. emenſum feſtinantẽ ad Druſum fratrem ægrotantẽ in germania, in ea fuerunt. cc. millia paſſuũ. de puero Soli. aliter tradit, cõfeciſſe tm. xlv. millia paſſuũ, q̃ uꝭ uetiſimilius. Sue. in uita Tiberii, Tibe. inq̃t Druſum frẽm in germania amiſit, cuius corpus pedibus toto itinere ꝓgrediens Romã uſq; puexit. Liu. lib. ult. Druſus ex fractura, equo ſup crus eius collapſo. 30. die q̃ id acciderat, mortuus eſt. corpus à Nerone fratre, q̃ nunciu ualetudinis euocatus rapti accurrerat, Romã reuectũ. & in C. Iulii tumulo conditũ, laudatus eſt à Cæſ. Auguſto uictrico, Et ſuꝑmis illius funeribus plures honores dedit. ſ Claudiæ prius. Nã utrũq; genus à claudia gente trahebant, paternũ à Tibe. Nerone, maternũ ab Appio pulchro, q̃ ambo tñ Appii filii fuerũt, teſte Sueto. ergo cũ Liuiam druſulinã Neronis & Druſi matrẽ, Auguſtus cæſar duxiſſet uxorẽ, & eius ꝑcibus ſibi

Tiberii cæ. erga Druſũ fratrem amor.

De Marco Fabio conſule.

Marcus vero Fabius conſul inclyta pugna Hetruſcis, & veientibus ſuperatis: delatum ſibi ſummo ſenatus, populiq; ſtudio triumphum ducere non ſuſtinuit: quia eo prælio Q. Fabius frater eius conſularis fortiſſime dimicans occiderat. q̃tam in eo pectore pietatẽ fraternæ charitatis habitaſſe exiſtimemus: propter quam tantus ampliſſimi honoris fulgor extingui potuit?

De Tiberio Cæſare.

Hoc exemplo vetuſtas: illo ſæculum noſtrum ornatum eſt: cui contingit fraternum iugum Claudiæ prius: nunc & Iuliæ gentis intueri decus. tãtũ enim amorem Princeps, parensq; noſter inſitum animo fratris Druſi habuit: vt cum Ticini, quo victor hoſtium ad complectẽdos parentes venerat: graui illum, & periculoſa valetudine in Germania fluctuare cognouiſſet: protinus inde metu attonitus erumperet, iter quoq; quàm rapidum, & præceps velut vno ſpiritu corripuerit: eo patet: ꝙ Alpes, Rhenũq; trãſgreſſus, die, ac noctu, mutato ſubinde equo, ducentis millibus paſſuum, per modo deuictam barbariam Antabagio duce ſolo comite contentus euaſit. ſed eum tunc maximo labore, et periculo implicatum, mortaliumq; frequentia deſectum, ſanctiſſimum pietatis numen, & dii fautores eximiarum virtutum, & fidiſſimus Romani imperii cuſtos Iupiter comitatus eſt. Druſus quoq;, q̃q̃ fato iam ſuo, quam illius officio propior erat: vigore ſpiritus, & corporis viribus collapſus, eo ipſo tamen quo vita, & mors diſtinguitur momẽto, legiones eum inſignibus ſuis fratri obviam ꝓcedere iuſſit: & vt imperator ſalutaretur præcepit. & dextera in parte ꝑtorium ei ſtatui: & conſulare, & imperatorium nomen obtinere voluit: eodemq; tempore, & fraternæ maieſtati ceſſit: & vita exceſſit.

Druſū, & Tiberium adoptaſſet, in gentem Iuliā per adoptionem uenerunt, ſed prius de gente Claudia nati ex Tiberio Nerone Appii claudii cæci filio, & ex Liuia appii pulchri filia. ¶ Vicū Ticini Fluminis, q̄ ꝑterlabitur Papiam, naſcitue ex latio teſte Stra. in fine quarti libri. ¶ Graui, & ꝑiculoſa, quia ſup crus eius, ut diximus delapſus fuerat equus. ¶ Fluctuare, in dubio eſſe. ¶ Ducentis millibus in die & nocte, ut q̄dā uolunt, tm̄ itineris confeciſſe uſ ꝓpe incredibile. ¶ Mō deuictā. pauloante deuicta barbaries erat à Ro. ergo adhuc illis erat infenſa, & inuiſa ¶ Duce. ſ. itineris. ¶ Periculo. Quia barbariē modo uictā. Trāſit more ſuo & Tiberio adulatur Vale. cū dicat, ꝙ numen pietatis, cœleſteſq; oēs, & Iupiter oīpotens illi ſemper in hoc labore affuiſſent. eumq; incolumen conſeruaſſent, ut eſſet qui Romanum imperiū pie ſancteq; regeret. ¶ Defectum. deſtitutum. ¶ Pietatis numen. Cuius officio fungebatur. ¶ Proprio fato ſuo. ꝓpinquior morti ſuæ q̄ fratris officio, quia tam diu ſupereſſe nō potuit quoad fratris officium ſuſciperet, ſed ante eius aduentū expirauit. ¶ Vigore ſpiritus. Quia tunc cum hæc iuberet, in exigua ſpe ſpiritum trahebat.

Druſi mors.

ASCENSIVS.

HOc exemplo &c. Vetuſtas. i. priſca ætas, aut uetuſtum ſæculū, ornatū aſt hoc exēplo. ſ. Fab iam dicti, ſæculū nſm. i. pñtis æui eſt ornatū illo ſ. exemplo, ꝙ dicturus eſt. cui. ſ. ſæculo nſo contingit intueri, fraternū iugum. i. iugationem. & parem ſocietatem gentis claudiæ prius. i. qui fratres. ſ. Tibe. Nero, & Druſus Germanicus ante adoptionem factā ab auguſto erant de domo claudia, & nunc contingit intueri, & idēſt etiam decus gentis iuliæ, in quam per adoptionem aſciti erant. Enim pro quia, princeps, & parens noſter. i. urbis noſtræ, uidelicet Romæ, hoc eſt Tib. Cæſar. habuit tm̄ amorē druſi fratris inſitū ſ. à natura aīo. ſ. ſuo, ut quū ipſe Tib. cognouiſſet ticini. i. in ea urbe ad Ticinū flu. q̄ nunc Papia dicit quo. i. ad quā urbē, ipſe uictor hoſtium. ſ. ligurum uenerat ad cōplectendos parentes. ſ. Auguſtū uitricū, & Liuiā matrem, cū inquā cognouiſſet ticini, illum. i. fratrē ſuum Druſum, fluctuare i. inter uitam & mortē ancipitem uerſari, ualetudie graui & ꝑiculoſa, quā ex lapſu de equo contraxerat, erūperet. i. uī exiliret ꝓtinus inde. i. è ticino, attonitus metu. ſ. de ualetudine fratris, & quā. ſ. q̄tū rapidū & ꝑceps iter corripuerit, uelut uno i. cōtinuo ſpū, patet eo. i. ex eo, ꝙ ipſe trangreſſus alpes. i. montes illos altiſſimos Italiā in ea parte à germania dirimētes die ac nocte. i. irrequieto curſu, equo mutato ſubinde. i. per interualla, euaſit ducentis millibus paſſuum per barbariam. i. barbaram germanorum, ut ipſe interpretatur terram, deuictam. ſ. à Druſo modo. i. pauloante, contentus ſolo Antabagio duce. ſ. itineris. comite. i. comitante. unde quia uiam indicauit, dux erat, quis minor eo cui uiam monſtrauit, comes dicendus erat, ſed ſanctiſſimum numen pietatis. ſ. in fratrem ſup. comitatum eſt, & dii fautores i. adiutores eximiarum uirtutū ſupp. comitanſunt, & iupiter cuſtos fidiſſimus imperii Rom. comitatus eſt tunc eum ſ. Tib. principem, implicatum maximo labore & periculo, & defectum. i. deſtitutum frequentia. i. à multitudine mortalium. ſ. hominum. Druſus quoq; q̄q̄ erat iam propior. i. uicinior, fato ſuo. i. morti uicinæ, q̄ officio illius. i. in illum, hoc eſt in fratrem ſuum tiberium exhibendo, ut potè collapſus uigore ſpiritus, & uiribus corporis, tamen iuſſit eo ipſo momento, quo uita & mors diſtinguitur. i. in extremo uitæ ſuæ, legiones procedere obuiam fratri cum inſignibus ſuis, & præcepit ſ. legionibus, ut ſup. Tiberius ſalutaretur. ſ. ab eis, Imperator, uolens prætorium. i. habitaculum prætoris hoc eſt eius.

¶ De Quodam Milite Cn. Pompeii.

HIs ſcio equidē nullum aliud: quam Caſtoris, & pollucis ſpecimen conſanguineæ charitatis conuenienter adiici poſſe: ſed omnis memoriæ clariſſimis imperatoribus ꝓfecto non erit ingratū: ſi militis ſumma erga fratrem ſuum pietas, huic uoluminis parti adhæſerit. is namque in caſtris, Cn. Pompeii ſtipendia peragens, cum ſertorianum militem acrius ſibi in aciem inſtantem cominus interemiſſet: iacentemq; ſpoliaret: ut fratrem germanum eſſe cognouit, multum, ac diu conuitio deos ob donum impiæ uictoriæ inſecutus: prope caſtra tranſtulit et pretioſa ueſte opertum, rogo impoſuit: ac deinde ſubiecta face protinus eodē gladio, quo illum interemerat, pectus ſuum tranſuerberauit: ſeq; ſuper corpus fratris proſtratum communibus flammis cremandum tradidit. Licebat ignorantiæ beneficio innocēti uiuere: ſed vt ſua potius pietate, q̄ aliena venia vteretur: comes fraternæ neci nō defuit.

OLIVERIVS.

HIs ſcio equidē excuſat ſe Val. ꝙ ꝓximū exēplū Druſo & Tib. non cōueniat nā exemplū Druſi & Tibe. comparari poſſet, & pollucis & caſtoris pietati, dicit ergo ſequens pietatis exemplū cū Druſi, Tiberiiq; pietate nulla in re conferri poſſe uſ, cū Caſtoris tm̄ & pollucis pietate comparari merito poſſit. incōgrue igitur ſubiungitur, ſed æquo ferat aīo Druſus & Tibe. neceſſe eſt, q̄a non ſunt ꝑtermittendi q̄uis humilis cōditionis hoīes. nam & poſteris grauiſſimū erit, & ipſis quoq; Druſo & Tibe. imperatoribus clariſſimis ꝓiocūdū. exemplū caſtoris & Pollucis. Nota eſt fabula, ꝙ alter imortalis, mortalē fratrem ſue imortalitatis uoluit eſſe participem. Vñ Vir. ſi fratrem pollux alterna morte redemit. Itq; reditq; uiā totiens. ꝙ ideo fingitur, ut inquit Serui. quia ſunt duæ ſtellæ, quarum una cadente, altera oritur. ¶ His nāq;. Quo tpe bella ciuilia geſta ſunt inter Pompe. & Sertoriū forte ita accidit ut duorū fratrū alter Pōpe. alter ſeq̄retur Sertoriū, eo ſorte aīo, ut alter alteri faueret in uictoria, & ſic eorū conditio nō oīno miſera foret ſed aliter fortuna tulit. nā conſerta pugna alter alterum ignorans occidit. ꝙ cū inter ſpoliandū cognouiſſet ſe fratrem occidiſſe fortuna grauiter incuſata, & corpore in caſtra delato, rogoq; ſupipoſito, ſeipſum tranſfixo pectore cōibus flāmis cremandū iniecit. Abbreuiator lib. ſeptuageſimo nono. Luc. Cornel. Cinna cū pernitioſas leges ꝓferret, pulſus urbe à Cneo Octauio collega, cū ſex tribunis plæbis, īperioq; abrogato, corruptū Appii Claudii exercitum in ptātem ſuam redegit, & bellum urbi intulit, acerſito Ca. Mario cū aliis exulibus ex aphrica, in quo bello duo fratres, alter ex Pōp. exercitu, alter ex Cinnæ ignorantes concurrerunt, & cum uictor mortuū ſpoliaret, agnito fratre, ingenti lamentatione ædita rogo ei extructo, ipſe ſupra rogū ſe tranſfodit, & eodē igne cōſumptus eſt. aut ergo Val. diſſentit à Liuio, aut ferunt exēpla ſimilia, alter in exercitu cinnæ, alter Sertorii. aut ꝙ melius eſt q̄a cōiuncti fuerunt Cinna & Sertorius, ut nihil interſit, utrū Cinnā dicat an Sertorium. ¶ Multū ac diu. Multum ad quantitatē, diu ad tpſ refertur. nā & multa in deos conuitia, & longo tpe iactauit. poſſumus aliquid facere multū & non diu, uerbi gratia ſi legerem chartam unam ab ortu ſolis uſq; ad occaſum, diu quidē ſed non multum, tā tāto ſpatio. x. atq; eo plures legi poſſet. ¶ Licebat ignorantiæ. Excuſat, ꝙ ignorans fecerit, ut fratris pietatē exaggeret.

Militis pietas, q̄ fratrē ignarus occiderat.

ASCENSIVS

HIs ſcio &c. Tranſit ad humilius exemplū cū deprecatione, ne ſibi uitio detur, & cū obteſtatione diſſimilitudinis, uſi adulatione ſolita Tibe. & Druſum caſtori & pollucis in deos relatis cōparandos cenſet dicens. Equidem. i. ego certe, ſcio nullū aliud ſpecimen. i. ſpecioſum approbamentū charitatis conſanguineæ. i. eodem ſanguine genitorū q̄ caſtoris & pollucis, poſſe adiici cōuenienter. i. decenter his. ſ. iam dictis principibus Ro. Tib. & Druſo. ſed profecto. i. reuera ingratum non erit principibus clariſſimis oīs memoriæ. i. quos omnium memoria complectitur, hoc eſt quorum extat memoria, hoc eſt Tiberii & Druſi, ſi ſumma pietas militis, ſcilicet Pompeiani erga fratrem ſuum adhæſerit, idēſt annixa ſit, huic parti uoluminis. Dixit ſummā pietatem militis in fratrem Namq; is, ſcilicet miles peragens ſtipendia, idēſt ære merens, in caſtris Cn. Pompeii, ſcilicet Magni quum interemiſſet cominus, idēſt coniunctis manibus pugnantem militem Sertorianum, idēſt ſub Sertorio ſtipendia facientem, inſtantem ſibi in aciem, idēſt aut oculorum, aut belli. ſed ſi de belli acie diceret, in acie acrius, idēſt multum ſtrenue, & ſpoliaret iacentem, idēſt proſtratum, ut, idēſt poſtq̄ cognouit eum eſſe fratrem germanū,

trem germanum, inſecutus multũ, ac diu deos conuitio .i. execratione, ob donũ impiæ uictoriæ. ꝙ ſ. ut fit ĩ bellis ciuilibus, fratrẽ interemiſſet uictor eius, tranſiuit ſup. cadauer eius prope caſtra & impoſuit rogo opertum .i. tectũ præcioſa ueſte, ac deinde face ſubiecta, ut cremaretur, tráſuerberauit protinus eodem gladio quo interemerat illum .ſ. fratrem ſuũ pectus ſuũ .ſ. proprium, & tradidit ſeſe proſtratũ ſuper corpus fratris, cremandum cõibus flammis. licebat .i. licitum erat ipſi ignoranti uiuere beneficio ignorantiæ, quia ignorans fratrem eſſe eũ interemerat, ſed ut uteretur potius ſua pietate ꝙ̃ uenia .ſ. ignorantia aliena, non defuit comes fraternæ neci, quia ſtatĩ fratris neci ſuam ſubiecit.

euerſa ſtatus reip. poteſt interdũ manere, & ſup. neceſſe eſt ut ruina urbis .ſ. in quã eſt reſp. trahat ſecũ oẽs penates .i. domos priuatas. Verum .i. ſed quid attinet .i. ad rem facit cõplecti iſta .i. iſtas res uerbis .i. docere patriæ ſalutem parentum ſaluti præferendam? quorũ .i. quarum rerum tanta uis eſt ut aliqui .i. non pauci, Sic .n. iterdum accipitur. ut Eſt aliquid ſeſe unius dñium feciſſe lacertæ .i. non parum, ſed multum alioqui dicere potuiſſet quidam, teſtati ſint ſup ea, impendio .i. impenſione ſalutis .i. uitæ ſuæ, quæ charior eſſe poſſet ꝙ̃ parentum.

De Pietate Erga Patriam. Cap. VI.

ARctiſſimis ſanguinis vinculis pietas ſatisfecit. reſtat nũc vt patriæ exhibeatur. cuius maieſtati etiam illa, quę deorum numinibus æquatur, authoritas parentũ, vires ſuas ſubiecit. fraterna quoꝗ charitas æquo animo, ac libẽter cedit, ſumma quidem cum ratione: quia euerſa domo, interdum Reip. ſtatus manere poteſt: vrbis ruina, penates omnes ſecũ trahat neceſſe eſt. verum quid attinet uerbis iſta complecti? quorũ tanta uis eſt: ut aliqui ſalutis ſuæ impendio teſtati ſint.

De Bruto primo Cõſule.

BRutus conſul primus cum Arunte Tarquinii ſuperbi filio regno expulſi in acie ita equo concurrit: ut pariter illatis haſtis, vterꝗ mortifero uulnere ictus exanimis proſterneretur. merito obiecerim populo Romano libertatem ſuam magno ſtetiſſe.

De Curtio Romano.

CVm autem in mediam partem fori, uaſto, ac repentino hiatu terra ſubſideret: reſpõſumꝗ eſſet: ea re illum tantummodo compleri poſſe: qua Populus Ro. plurimũ ualeret: Curtius et animi, et generis nobiliſſim⁹ adoleſcens interpretatus urbem noſtram uirtute, armisꝗ præcipue excellere, militaribus inſignibus ornatus, equum conſcendit: eũꝗ uehementer admotis calcaribus præcipitem in illud profundum egit: ſuper quem uniuerſi ciues honoris gratia certatim fruges iniecerunt. continuoꝗ terra priſtinũ habitum recuperauit. magna poſtea decora in foro Romano fulſerunt. Nullum tamen hodie pietate Curtii erga patriam clarius obuerſatur exemplum. cui principatum gloriæ obtinenti conſimile factum ſubnectam.

OLIVE.

ARctiſſimi ſanguinis uinculis de pietate dicturus erga patriam laudat eã per comparationem, & probat hanc cæteris præferendam, ꝙ̃ omnia in ſeruata patria ſeruantur. nam euerſa familia in qua patres, & filii continentur ſtare poteſt patria, ſed euerſa patria, domus & familia ſtare non poteſt. ¶ Sanguinis uinc. Filiorũ in parentibus. Et hunc patriæ pietati, cedit paterna ſimul & fraterna pietas. ¶ Illa quæ deorũ numinibus æquatur. Paterna pietas, quæ adæquatur diuiæ pietati, patriæ cogitur cedere. ¶ Impendio, dãno.

ASCẼ.

ARctiſſimi &c. Præfatio eſt in exempla pietatis i patriã quam docet magis neceſſariã ꝙ̃ in parentes, aut fratres, ideoꝗ Cice. atteſtatur, ꝙ omnium charitates una in ſe complectatur, uultꝗ, ubi pater patriã ꝑ tyrannidem occupaturus eſſet, aut tyranno, aut hoſti traditurus, nec à filio quouis pacto ab incepto conſilio reuocari poſſet, filium potius per inditium patris, patriæ conſulere debere, ꝙ̃ cum ſalute patris, patriæ libertatem amittere. Primum huius loci uerbum quidam hñt arctiſſimis, ꝙ quidem magis quadret cũ ablatiuo uinculis. ſed quia is ſyllaba ter continue poſita ſibilum pariat, alii legunt, & ita ſcriptum repperi, arctiſſimi ut ſit ordo, Pietas, id eſt narratio de pietate, aut pietas ipſa, ſatiſfecit, ſcilicet in ſuperioribus exemplis, uinculis arctiſſimi ſanguinis, ut parentum & liberorum, inter quos eſt primum uinculum, & fratrum inter ſe, quorum docuit eſſe proximum. Reſtat nunc, ut ſupp. pietas exhibeatur patriæ .i. ut afferamus exempla eorum qui in patriam ſuam pii fuere, cuius, ſcilicet patriæ maieſtati, etiam illa authoritas parentum, quæ æquatur numinibus .i. diuinis potentiis deorum, (non tamen ex æquo. Nã licet parentibus ſecundus poſt deos debeatur honor, non tñ æqualis. quia ſi parentes quippiam contra dei mandata iuſſerint, ſurda aure tranſeundi ſint, immo pie monẽdi, ſe inique iubere qđ deus uetuerit, aut contra uetare ꝙ deus iuſſerit. uerum in hoc quippiam ſimile eſt, ꝙ deos uenerationis gratia etiam patres uocauit gentilitas, ut nos deum omnium creatorem patrem appellamus. Suntque parentes cum deo in generatione liberorum cooperatores, quia uirtus diuina ad omnem operationem concurrit, & animas rationales ſola creat) ſubiecit uires ſuas, quia uult ut plus patriæ ꝙ̃ ſibi tribuitur, cuius .ſ. patriæ maieſtati, charitas quoque fraterna cedit æquo animo ac libenter, quidem, ideſt & certe cum ſumma ratione, quia domo

OLIVERIVS.

BRutus conſul, Hæc hiſtoria ſuperius per tranſitum annotata fuit. nã cum pp Lucretiæ ſtuprũ reges urbe Brutus eieciſſet, illi primũ fraude in patriam redire tentarunt. ꝙ ubi obſtructũ ſibi fraudis iter intellexerunt, ad apertã uim & hetruſcorũ auxilia confugerũt, quibus freti magno cũ exercitu in fines Ro. irrupere. profectus eſt igitur obuiã Brutus quem cũ Aruns regis filius cũ conſularibus fulgentẽ inſignibus conſpexiſſet, acerrimo dolore, & percepti regni memoria excitus & ĩpulſus, equo calcaribus adacto ruit in conſulẽ, qđ ille aduertens nõ minori animo in hoſtẽ fertur. tantoꝗ ĩpetu, & tam acri, nulla ipſius ꝓtegendi ſed ſola hoſtis feriendi cogitatione cõcurſum eſt, ut alternis cõfixi haſtis, ambo pariter conſternerentur, ſuperꝗ occiſũ ſua manu Aruntem, ipſe mutuo uulnere Brutus expirauit. & ut flori utar uerbo, quaſi cõſul adulterum (ut ille ait) ſeu uerius adulterii fratrẽ regno pulſum uita quoꝗ pelleret, & eum ad inferos ſequeretur. funus cõſuli rebus omnibus præclarũ, ſed nulla re magis ꝙ̃ ꝙ eum matronæ omnes ut parentem anno integro luxerunt. ¶ Merito obi. iure ĩquit dixerim magno libertatem ſibi conſtitiſſe, quia auctorem libertatis amiſit.

Bruti charitas erga patriam.

ASCENSIVS.

BRutus .ſ. Iunius primus conſul, cõcurrit equo in acie .i. in conflictu, cum Arunte filio Tarquinii ſuperbi, pulſi regno .i. Romanæ urbis (ob ſuperbiam, & Lucretiæ per filium eius uiolationem) ita .i. tali modo, ut haſtis illatis pariter .i. pari ĩpetu, uterꝗ ictus, ſcilicet ab altero, uulnere mortifero, proſterneretur exanimis, ideſt anima ſpoliatus, aut iã ſpoliandus. Brutus ſup. obiecerit merito Pop. Ro. libertatem ſuam, hoc eſt Po. Ro. ſtetiſſe ſup. ſibi magno .i. pretio, quia uitæ ſuæ impendio.

OLIVERIVS.

CVm autem in. C. Genitio, & . L. Aemilio cõſu. forum medium Ro. ſiue motu terræ ſeu qua ui alia dĩ ſpecu uaſto in immenſam altitudinẽ fuiſſe collapſum, neꝗ eam uoraginem cõiectu terræ, cũ pro ſe quiſꝗ cogeret, expleri potuiſſe, niſi ea re qua Populus Romanus plurimum ualeret, uti uates canebant, ſi rẽp. Ro ꝑpetuam eſſe uellent. tum. M. Curtiũ iuuenem bello egregium caſtigaſſe ferunt dubitantes, an ullũ magis Ro. bonũ eſſet ꝙ̃ arma uirtuſꝗ. ſilentio deinde facto, templa deorũ immortaliũ, quæ foro iminebant, capitoliũꝗ intuentem, & manus nunc in cœlũ, nunc in patentes terræ hiatus ad deos manus porrigentem ſe deuouiſſe, equo deinde ꝙ̃ poterat ornatiſſimo inſidẽtem, armatum ſe in ſpecum immiſiſſe, donecꝗ ac fruges ſuper eum à multitudine congeſtas, las

Curtii pietas ĩ patriã.

eū q curtiū, non ab antiquo illo. T. Tacii milite Curtio metio, ſed ab hoc appellatū. ▼ Illud ꝓf. in illam uoraginem. ▼ Magna po. Extollit hanc rem, multa inq̄t p̄clara exempla cōmemorari poſſēt in foro ædita, nullū tñ cū curtii facto conferendum. ▼ Multa poſtea multa p̄terea egregria facinora in foro ædita fuere, nullū tñ Genitii facto cōparandū. ▼ Subſideret, inclinata eſſet. ▼ Admotis. appropinq̄tis, & ſubditis calcarib', de hoc Curtio Petra. Vñ ego uos moneo nobis uirtute uel armis nil melius tribuiſſe deos, hæc ſumma ꝓfecto, Hæc uere Romana bona, & ſi ſumma reſpoſcunt, Arma uirumq; dabo. ſic Curtiū loquentē inducit Petrarca, Liui quoq; nullū magis rōanū bonum quā arma uiriuſq;.

ASCENSIVS.

CVm aūt terra ſubſideret. i. ad imū tenderet, & abyſſum faceret, in mediā partē fori. ſ. Romani, hiatu. i. apertura, & uoragine, ac ſpecu uaſto i. ualde amplo, ita ut impleri negret, ac repentino. i. ſubito orto, & ita magis horrēdo, ne reliquū urbis abſorberet, & cñſum eſſet. ſ. à uatibus ſup. hiatū illum poſſe cōpleri tm̄modo. i. duntaxat eare, qua P. Ro. ualeret plurimū, Curtius adoleſcens & animi, & generis nobiliſſimi (Sunt qui nobiliſſimus legant, ſed inſolita fieret cōſtructio, nō. n. dr̄ nobiliſſimus ai, ſed ai o) interpretatus urbē noſtram. ſ. Romam, excellere præcipue uirtute, & armis. i. armatorū equitū, ornatus inſignibus militaribus, conſcendit equū, & egit. i. ui impulit ſecum in illud ꝓfundum, eū. ſ. equū præcipitē. i. in caput cadentē, & hoc calcaribus admotis uehemēter, aut ſint ablatiui inſtrales, egit eū p̄cipitem calcaribus &c. Super quē. ſ. Curtiū uniuerſi ciues iniecerunt certatim. i. quaſi cū certamine qs primus, aut plurimū iniiceret, fruges gratia honoris, & continuo terra recuperauit priſtinū habitū. i. priorem diſpoſitionem quia ſpecus ille partim oppletus, & partim coitione terræ clauſus eſt. magna decora. i. ornamenta, ut ſtatuæ equæſtres fulſerunt poſtea in foro Ro. tñ nullū exemplum obſeruatur. i. ueneratur hodie clarius pietate Curtii erga patriam, cui. ſ. curtio aut curtii exēplo, obtinenti principatum gloriæ, ego ſubnectam factum conſimile. i. conſimilis charitatis in patriam.

OLIVERIVS.

Cippi pietas erga patriam.

GEnitio Cippo, Hoc exemplum præcedenodicit eſſe cōſimile, & probat. nam Cippus iſte cum per portam, q̄ randuſculana dr̄, egreſſurus eſſet, in tranſeundo exortaſunt cornua tantæ magnitudinis, ut egredi non poſſet. conſulto oraculo, cognouit ſe futurū regem ſi reuerteretur in urbem, maluit in exiliū uolontariū ꝓficiſci, q̄ patriam ſuam libertatem priuari. ▼ Veluti cornua, Bñ ueluti cornua, q̄a non reuera cornua fuerant. ſed ꝑꝑ dæmonū illuſiones cornua eſſe uidebantur, de q̄bus Oui. Cornuaq; auratis mirā referētia formam Hoſtilibus inſcu punt longū manſura p æuum. ▼ Solidam. ueram & non adumbratam.

ASCENSIVS.

GEnitio &c. Ordo eſt. Prodigiū noui, & inauditi gn̄is incidit Genitio cippo, ſi cognoiato, p̄tori. ſ. Ro. paludato i. ueſte iperatoris proficiſcētis in belliū ornato, egredienti portam. i. urbis q̄ deīn randuſculana dicta e. Nāq; ſuperes q̄dam ueluti cornua, emerſerūt. i. extiterūt, ſubito in capite eius, riſumq; eſt. ſ. à uatibus, aut òraculis deorū, de ſignificatione ꝓdigii interrogatorū eū fore. i. futurū eſſe regem, ſi reuertiſſet in urbē. Quod ne accideret. i. ne rex fieret, & ita libertatē patriæ opprimeret ipſe indixit ſibi exilium uoluntariū, ac ꝑpetuū. Dignā. i. ò dignā, aut dignā ſup. cenſeo pietatē, q̄ q. i. q̄tū ꝑtinet ad ſolidam. i. ſynceram, & ueram gloriam præferatur ſeptē regibus. i. quotquot Romæ regnarunt. Cuius rei teſtādæ, ideſt atteſtandæ, & teſtificādæ gratia, effigies capitis ærea, ideſt ex ære facta incluſa eſt portæ quam. ſ. Genitius exceſſerat & dicta eſt. ſ. porta randuſculana, q quia ara dicebatur olim randa.

De Genitio Cippo Prætore.

GEnitio Cippo prætori paludato portam egredienti, noui, & inauditi generis prodigium incidit. Namq; in capite eius ſubito veluti cornua emerſerūt. reſpōſumq; eſt eū regem fore, ſi in vrbem reuertiſſet. Quod ne accideret, voluntarium, ac perpetuum ſibimet indixit exilium: dignam pietatem: quæ q ad ſolidam gloriam attinet: ſeptem regibus præferatur. cuius teſtandæ rei gratia capitis effigies ærea portæ, qua exceſſerat: incluſa eſt. dictaq; Randuſculana, q olim rauda ara dicebatur.

De Aelio Prætore.

GEnitius laudis huius ſucceſſionem Aelio Prætori tradidit: cui ius dicēti: cum in capite picus cōſediſſet: aruſpexq; affirmaſſet: conſeruato eo fore domus ipſius ſtatum feliciſſimum: Reipu. miſerrimum: occiſo, in contrarium vtrumq; ceſſurum: e veſtigio picum morſu ſuo in conſpectu ſenatus necauit. decem et ſeptem militum familiam, eximiæ fortitudinis viros, cannenſi prælio amiſit: reſpu. procedente tēpore ad ſummum imperii faſtigium exceſſit. Hæc nimirum exempla Sylla, & Marius & Cinna tanq̄ ſtulta irriſerunt.

De Publio Decio.

PVblius Decius, qui conſulatum in familiā ſuam primus intulit: cum latino bello Romanam aciem inclinatam penè iam, & proſtratam videret: caput ſuum pro ſalute reipu. deuouit: ac protinus cōcitato equo, in mediū hoſtium agmen, patriæ ſalutem, ſibi mortem petens, irrupit: factaq; ingenti ſtrage, plurimis telis obruptus, ſuper corruit. ex cuius vulneribus, & ſanguine inſperata victoria emerſit.

THEOPHILVS.

EMerſerunt. Vetuſta exēplaria hñt eruperūt, aut erepſerunt. ▼ Randuſculana &c. Cincius de uerbis priſcis ait, Aes infectū Ruduſculū appellari q oīs materia nondū formata rudis dicatur. inde Ruduſculana q̄dq; idem eſt ruduſculana porta, q rudis & impolita ſit relicta, uel q raudo ſit, ideſt ære iuncta. le. Pomp.

OLIVERIVS.

GEnitius lau. nec hoc paruum fuit erga patriam pietatis indiciū. cū Aelius prætor non modo ſuam, ſed uniuerſæ familiæ, & gn̄is incolumitatē patrie ſaluti poſtpoſuit, q̄ maluit picū, q̄ ſibi ius dicenti in uertice cōſcenderat eo ſato, ut capto, & occiſo, eius domus grauiſſimā pernicīē, reſp. uero non paruā cōſecutura eſſet felicitatē, necare cū exitio ſuo q̄ eū cōſeruare cū reſp. detrimēto. picus ē ſpēs auis q̄ roſtro arbores ꝑforat. Fr. li. 4. c. v Aelius inq̄t p̄tor Vrba. cū ei ius dicenti picus in capite cōſediſſet, & aruſpices rñdiſſent, dimiſſa aue hoſtiū uictoriā fore, necata. P. R. ſupiorē, auem occidit, q̄ nſo exercitu uincēte, ipſe cū. 14. Aelius ex eadē familia in p̄lio occiſus eſt. hunc q̄dā non ælíū, ſed leliū fuiſſe, & lelios nō ælios piſſe credūt. ▼ Decē & ſe. Frō. dicit tm̄mō. 14. fuiſſe. ▼ Vtrunq;. ſ. & ſibi male. & reip. bñ ceſſurū. ▼ Reſp. q̄a Aphr. poſtea Cart. p. r. tributariā fecit. Sylla. M. & cina, Hi. n. iperii audi fuerunt, unde Cæſ. cū audiſſet Syllā depoſuiſſe dictaturā priuatus, ut altum dormiret. Sylla inq̄t neſciuit literas.

ASCENSIVS.

GEnitius. ſ. Cippus, de quo ꝓxīo loco dcm̄ eſt, tradidit ſucceſſionē huius laudis. ſ. fugiendi regni Aelio p̄tori, cui dicēti ius. i. iudicādi populo, cū picus. ſ. auis in tutela martis credita, cōſediſſet. i. q̄etē cepiſſet i capite, & aruſpex affirmaſſet, eo. ſ. pico cōſeruato, ſtatū domus ipſi' feliciſſimū, & ſup. ſtatū reip. miſerrimū, & ſup. eo occiſo, utrumq; ceſſurū in cōtrariū. i. ſtatū ipſius fore infeliciſſimū, & reip. feliciſſimū, necauit e ueſtigio. i. ſtati, ubi ſtetit, nō mutato ueſtigio, picum morſu ſuo, in cōſpectu ſenatus. & ſup. amiſit deīn in p̄lio cannenſi cū Hanni. cōmiſſo, familiā. x. & . vii. militū, appoſitorie, uiros eximiæ fortitudinis, & ſup. poſt illā cladē, Reſp. exceſſit tp̄e ꝓcedente. i. ſucceſſū tp̄is, ad ſummū faſtigiū. i. culm̄ iperii. Nimirū i. haud dubie, Syl & Mari. & cina, q̄ poſtea rēp. opp̄ſſerūt, & ciues ro. ꝓſcrip. irriſerunt h̄ exēpla tanq̄ ſtulta. addidiſſet ut cic. Cæ. ſed ꝑꝑ Tybe. q̄ illi ſucceſſit, omiſit.

OLIVE.

Decii pietas ꝓ ſalute patriæ.

PVblius De. tres fuere Decii, q̄ pro rep. ſe deuouere, teſte Cicer. ut ſupp. dixi in. capitu. de ſomnis, pater bello latio, & gallico. fili' bello hætruſco. nepos bello Pyrrhi,

q̄d geſſit

qđ geſſit pro tarentinis.ſed de patre tñ & filio Vale.mentionē facit. Cic. aũt lib.i.tuſcu dicit.ſi mors timeretur, non cũ latinis pater Decius decertans, cũ hætruſcis filius, Pyrro nepos ſe hoſtilium telis obiecisſet. idē lib.ii. de finibus bonorum & malorũ. pari ratione in lib. de natu. deorum. & diuinatione.

ASCENSIVS

PVblius Decius, qui primus intulit cõſulatũ in familiam ſuā, cum uideret bello latino.i.qđ cũ latinis gerebatur, aciē Romanā iā pene inclinatam, ac ꝓſtratā, deuouit.i.uoto, & ſolēnibus uerbis addici fecit inferis caput ſuum, & ita uitā ſuam, pro ſalute reip. ac ꝓtius.i.illico facta deuotione, equo cõcitato, irrupit in medium agmen hoſtiũ, petens patriæ ſalutem, & ſibi mortē. & ingenti ſtrage.ſ.hoſtiũ facta.ſ.illa irruptione, priuſq̃ caderet obrutus plurimis telis ſupercorruit ſ.ſuper ſtragem à ſe factā, & ui telorum in ſe immiſſam. ex cuius uulneribus & ſanguine, emerſit, ideſt exorta eſt uictoria inſuperata, ſcilicet prius.

OLIVERIVS.

Dec. P. D. fil. ꝑ pr̃ia ſe duouit. VNicum talis imperatoris ſpecim̃. de pr̃e huius Decii in ca. de ſomniis dictum eſt. Nunc de filio, qui conſul cũ.Q. Fabio collega aduerſus gallos, ſãniteſq; ꝓfecti, cũ ad cluſiũ duxiſſent exercitũ, ibiq; diu incerto marte pugnatũ eſſet, eadem uia qua pater, uictoriā Ro. peperit. nã Fa. dexterum cornu aduerſus ſãnites, Decius ſiniſtrũ aduerſus gallos, quorum prima ꝓlia plus q̃ uirorũ, poſtrema minus q̃ fœminarũ erant, forte tenebant. in id tp̃s igitur quo ulciſci ſolebat

Galloꝝ ꝓlia. hoſtis, q̃ integerrimas uires potuit militi ſuo Fab. ſeruauit. Decius uero & ætate & uigore animi ferocior, q̃tãcunq; uirium primo certamine effudit. & quia lentior uidebatur pedeſtris pugna, equitatum in pugnã concitauit, & ipſe iuuenũ turmæ immixtus, ꝓceres iuuentutis in hoſtem ut ſecum impetum faciant, conciuit. duplicē illorũ gloriā fore, ſi ab leuo cornu, & ab equitatu uictoria īcipiat. bis auerterunt gallicum equitatũ, ſed nouum pugnæ genus conterruit Ro. eſſedis, carriſq; ſuper ſtans armatus hoſtis ingenti ſonitu equorũ rotarumq; uenit. Inſolitus eius tumultus Romanorum terruit equos, ita uictorem equitatum ueluti limphaticus pauor diſſipat. Decius ubi ſuos terga dantes uidit, primo reuocare fruſtra conatus. deide ubi nulla ratione perculſos ſuſtinere poſſe uidit, patrem Deciũ nomine compellans, quid ultra moror inquit, familiare fatũ, datum noſtro generi, ut luendis periculis publicis piacula ſimus? iam ego mecum hoſtium legiones mactandas telluri, ac diis manibus dabo hæc locutus à ſacerdote ſolemni deuotionis imprecatione facta, in confertiſſimos hoſtes ſubditis calcaribus equo īcurrit, ubi magna prius hoſtium cæde facta, glorioſe cæſus, tandem occubuit. cuius mors non ut aliorum, terrori, ſed audaciæ Ro. fuit, qui inſtaurata pugna, pauloante uictores gallos inſecuti, ad.xxv. millia ceciderunt, &.viii. millia cœperunt ☞ Aeq; ſtre. Equaliter forti. ☞ Itaq; di. ar. Siquis diligentius cogitare uoluerit, utrum mors, an uita Deciorũ reip. magis profuerit, non facile dignoſci poterit. nam uiuentes decii non paſſi ſunt patriam ſuperari, morientes uero ſpecioſam uictoriam illi pepererunt ☞ Vtilius. Quia multas ſunt conſecuti uictorias. ☞ Amiſerit, quia patriam ſaluarunt, ſe pro illa deuouendo.

ACSENSIVS.

VNicum talis imperatoris ſpecimē. Mirabili artificio, atq; inuentione cõnectit exempla inuento ſemper nouo contextus filo. Ordo aũt eſt. Specimen.i. ſpectabile approbamentum charitatis in patriam, talis imperatoris.ſ.

☞ De Filio. P. Decii.

VNicum talis imperatoris ſpecimē eēt: niſi animo ſuo reſpõdētem filium genuiſſet. Is namq; in quarto conſulatu patris exēplum ſecutus, deuotione ſimili, æque ſtrenua pugna, conſentaneo exitu labentes, perditasq; vires Vrbis noſtræ correxit. Itaq; dignoſci arduũ eſt: Vtrum Romana ciuitas vtilius habuerit Decios: an amiſerit. quoniam vita eorum ne vinceretur, obſtitit: mors fecit: vt vinceret.

☞ De Scipione Aphricano Superiore.

NOn eſt extinctus pro rep. ſuperior Scipio Africa. ſed admirabili virtute ne reſpu. extingueretur: ꝓuidit. ſiquidem cum afflicta cannenſi clade vrbs noſtra nihil aliud q̃ præda victoris eſſe Hannibalis videret: Ideoq; reliquiæ proſtrati exercitus deſerendæ Italiæ, authore Quinto Metello conſilium agitarent: tribunus militum admodum iuuenis, ſtricto gladio mortem vnicuiq; minitãdo, iurare omnes nõ q̃ ſe relicturos patriam coegit: pietatemq; non ſolum ipſe pleniſſimam exhibuit: ſed etiā ex pectoribus aliorum abeuntem reuocauit.

Decii, eēt unicum.i.ſingulare, niſi gñaſſet filiũ reſpõdentem aīo ſuo.i.eiuſdem charitatis in patriā. Conſtat tñ nepotē eorum æmulũ fuiſſe tertiũ, qui ſe pro pr̃ia deuouit. Nãq; is.ſ.filius ſecutus in quarto cõſulatu exēplũ patris, correxit.i. inſtaurauit, & ad priſtinũ robur direxit, uires urbis nr̃æ, hoc eſt militũ ro. labentes, & ꝑditas, deuotione.i.addictione ſui per uotum, & uerba ſolēnia, morti & inferis, ſimili ſ.deuotiõe pr̃næ, pugna æq; ſtrennua, ut erat paterna, & ſup. exitu.ſ. fine uitæ æq; ſupp. cõſentaneo. qđ genus uirtutis martyres pro religione xp̃iana obierunt (& q a eo aīo unuſquiſque fidelium in xp̃m & fidem, eſſe debet, ut ſe ꝓ eo, & ea, morte deuoueat, inde effectũ puto, ꝓmitiuæ eccleſiæ ꝓceres ſe xp̃o deuotos dicerent. ſicut apud iuue. accipitur uocabulũ. Quā ni tibi deditus eſſem, deuotuſq; cliens &c. Seq̃ntes aũt ulm uocabuli, non plane accipientes deuotionē, ꝓ intima affectione, acciꝑebant effectũ ꝓ cã. nam illa charitas & intimus amor deuotos facit. nõ eſt ergo ineptũ, nec barbarũ uocabulũ ſed nõ recte intellectũ ſaltē à cõpluribus, ſicut indulgentia, q̃ eſt inclinatio uehemens aut inrē, aut in perſonam, uñ qui uino, aut ſõno, aut ueneri inhiat illi indulgere dr̃, & q nimia facilitate libens ignoſcit, & eorũ, deſyderia ſequitur, eis īdulgere dicitur, atq; ita mollis illa educatio liberorũ & facilitas ad ueniā. & quæcunq; nimia in eos affectio, ſeu inclinatio, indulgentia dr̃. Et q a dũ nobis ignoſcit deus pro modica contritione & pœnitentia culpaq; clementer remittitur, quodãmodo indulget, xp̃ianæ pietatis profeſſores, indulgentiā pro remiſſione illa facili, & ut ita dicā indulgenti acceperunt, non tam inepte q̃ ab ineptioribus taxantur. ſed hæc ſint tranſeunter annotata) Itaq;.i. & ita arduũ.i. difficile eſt, ſicut ardua ſcandere, aut expugnare, dignoſci.i. diſcerni utrum Romana ciuitas hũerit utilius Decios duces, an amiſerit. Qm̃ uita eorũ obſtitit, ne.ſ. ciuitas Romana uinceretur, & mors eorũ effecit, ut ſup. ipſa uinceret, ſcā deuotiõe. in qua quanta fuerit dæmonũ illuſio pulchre edocet Sabel. i Rapſodia ſua hunc locum recitans.

OLIVERIVS.

NOn eſt ex poſt cãnenſem cladē, cũ ad quatuor millia hoīum canuſium confugiſſent, ne olo errantes ſine duce forent, impii ſummã ad. P. Scip. admodũ adoleſcentem ſummo conſenſu deferunt. cui dũ ſumma rerum inter paucos cõſultanti nunciatur, neq; q̃ illũ cõſultare, perditam ſpem eſſe, deſꝑatā, cõploratãq; rēp. iuuenes quoſdā quorum principē. L. Cecilliũ Metel. mare, ac naues ſpectare, ut deſerta Italia ad regnũ aliqđ cõfugiant. qđ malũ ꝓterq̃ q atrox ſuper tot clades, ēt nouũ, cũ ſtupore, ac miraculo turbidos defecit, & q aderant conſiliũ aduocandũ cenſebãt. negat conſilii rem eſſe Scip. iuuenis fatalis dux illius belli, audendũ, atq; agendũ non conſultandũ in tanto malo ait. irent ſecũ extēplo armati, q remp. ſaluā eſſe uelint. ꝓgit ire, ſeq̃ntibus paucis ubi res agebatur, & cũ iuuenũ, de quibus allatũ fuerat, cõſiliũ inueniſſet, ſtricto ſup eoꝝ capita gladio, ex mei animi ſnĩa inquit iuro, q ego remp. non deſerā, nec alium ciuem Ro. deſerere patiar. ſi ſciens fallo, tum me Iup. optimus maximus domũ, familiam remq; meā, ut leo peſſimus afficiat. i hæc uerba iurent oēs ex poſtulo, qui non iurarit in ſe hũc gladiũ ſtrictũ eſſe ſciat. haud ſecus pauidi q̃ ſi uictorem Hannibalem cernerent, iurant omnes, cuſtodiendoſq; ſemetipſos cõtra Hãni Sci. tradunt. ☞ Auctore. Q. Metello. Qui dicebat fieri non poſſe. ut è tantis malis emergeret oppreſſa patria ☞ Abeuntem. Quia de republica, & patria deſperabant, & ideo omnis eius iuuandæ pietas ex eorum pectoribus abierat.

ASCENSIVS.

NOn eſt &c. Miro gradu progreditur, ut uehementiorē charitatē priorē mutaſſe ſciatur dicens, Scipio aphricanus ſuperior non eſt extinctus .i. occiſus ꝓ repu. ſ. Romana, ſed ꝓuidit .i. cauit admirabili uirtute. ſ. ſua, ne reſpu. extingueretur. ſ. ab Hannibale. Siquide cū urbs noſtra. ſ. Romana, Afflicta clade cānēſi .i. apd cānas uicū appulitæ accepta nihil aliud uideretur eſſe q̄ præda Hanni. uictoris, & ideo reliquæ exercitus proſtrati .i. quæ ſupererāt cladi, agitarent Q. Metello authore, conſiliū Italiæ deſerendæ, Scip. ſup. tribunus militum admodū iuuenis coegit minitādo gladio ſtricto .i. euaginato, unicuiq; . ſ. qui de patria deſerenda cōſentiret, aut ulterius ageret, mortē .i. necē pſitem, oēs iurauerſ, ſe nunq̄ relicturos patriā, & ipſe non ſolū exhibuit. ſ. pſiæ pietatē pleniſſimā, ſed ēt reuocauit. ſ. pietatem patriæ abeuntem ex pectoribus aliorum.

De publicanis.

AGe vt à ſingulis ad vniuerſos tranſgrediar: quanto, & quam æquali amore patriæ tota ciuitas flagrauit. nam cum ſecūdo punico bello exhauſtū ærarium ne deorum quidem cultui ſufficeret: publicani vltro aditos cenſores hortati ſunt: vt omnia ſic locarēt: tanq̄ reſpu. pecunia abundaret: ſeq; præſtituros cuncta: nec vllum aſſem, niſi bello confecto petituros polliciti ſunt.

De Dominis ſeruorum: Equitibus: & Centurionibus.

DOmini quoq; eorū ſeruorum, quos Sempronius Gracchus ob inſignem pugnam Beneuenti manumiſerat: pretia ab imperatore exigere ſuperſederunt. In caſtris etiam non eques, non centurio ſtipendium ſibi dare deſiderauit. Viri, ac fœminæ, quicquid auri, argentiuē habuerunt: item pueri inſignia ingenuitatis ad ſuſtentādā temporis difficultatem contulerunt. ac neq; beneficio ſenatus, qui muneribꝰ his functos, tributi onere liberauerat, quiſq̄ uti voluit: ſed inſuper id omnes promptiſſimis animis præſtiterunt. Non ignorabant enim captis Veiis, cum decimarū nomine, quas Camillus vouerat: aurum Apollini delphico mitti oporteret, neq; emendi eius facultas eſſet: matronas ornamenta ſua in ærarium retuliſſe. Similiterq; audierāt mille pondo auri: quæ gallis pro obſidione capitolii promiſſa debebantur earum cultu expleta. Itaq; & proprio ingenio & exemplo vetuſtatis admoniti, nulla ſibi in re ceſſandum exiſtimauerunt.

OLIVERIVS.

AGe ut à ſingulis ad uniuerſos. Diximus inquit de ſingulis dicamus de uniuerſis ciuibus nam ſecūdo bel. pu. cū Hānibal multas, & grauiſſimas clades alias Romanis intuliſſet, ſic breui exhauſtū eſt ærarium, ut nōn mōnō ſcribi exercitus, ſed ne fieri quidem diis immortalibus ſacrificia poſſent. tū publicani pecuniam affatim erogaturos polliciti, cēſores adierunt hortantes, non aliter oīa locarent, q̄ ſi reip. pecuniæ ſupereſſent. Itē cum tot cladibus cōſumpta iuuentute, cogerentur deficiētibus ciuibus ſeruos conſcribere, Sempronius Grac. magnū conſcripſit exercitū, qui uolones dicti ſunt ꝙ uoluntaria, & non coacta ſtipendia facerent, quorū opera uictoriā ex hoſtibus nō mediocrem conſecutus eſt. nā cū integrū annum operā ſuam reip. ſtrenue, fortiterq; nauaſſent, libertatē tacite depoſcebant, quaſi ſuorū laborū præmiū. qd cū ſenſiſſet Grac. ſup ea re literas ad ſenatū dedit, q ſibi pmiſit facere ꝙ reip. fore uideretur. hic aduocata concione, & lectis literis, eos omnes ſe libertate donaturum pollicitus eſt, quicūq; poſtero die ſignis collatis caput hoſtis ad ſe retuliſſet, q̄ res magis uictoriæ impedimento fuit quàm momento. nā ut quiſq; hoſtem impigre occiderat, primū caput ægre inter turbā, & tumultū abſcindendo terebat tp̄s, deinde occupata dextra tenendo caput, fortiſſimus quiſq; pugnator eſſe deſierat. qd ubi tribuni militū Graccho nunciarūt, ſignū dari propere iuſſit, capita abiicerent, & hoſtē inuaderent, quo fuſo libertatē oībus eſſe daturū. quo audito reintegrata pugna tanto ardore & aīs in hoſtes incurſum eſt, ut uix eorū non ſuſtinentes pœni, oēs ferme, uel cæſi, uel capti fuerit. nam ex. 30. millibus, uix duo millia, & minor pars equitū cū ipſo duce euaſerunt. poſt tantam igitur uictoriam ſeruos omnes Sēpronius liberos eſſe iuſſit. rurſus in ea tp̄is difficultate nulla ætas, nullus ſexus, nullus ordo, nec hominum conditio à pietatis officio uacarunt, ut in litera uidere poſſumus. ⸿ Aditos, Ad quos ultro iuerunt.

Volones cur dicti

ASCENSIVS.

AGe (adhortandi uox) ut ego tranſgrediar i. tranſeam à ſingulis. ſ. in patriam piis ad uniuerſos. Affert autem ſimul ſex exempla. Primū de publicanis, Secundum de dominis ſeruorum. Tertium de equitibus, & centurionibus. Quartum de uniuerſis ciuibus eiuſdem temporis. Quintum, de iis, qui tempore Veientani belli fuerunt. & Sextum de iis, qui urbe à gallis capta de primo dicit ſic. Quantū, & quam æquali amore patriæ ciuitas, ſcilicet Romana flagrauit .i. arſit, ſup. aliq̄n q.d. maximo. Nam cum .i. q̄n ærarium exhauſtum ſecundo bello punico, ne quidem .i. non ſaltem ſufficeret cultui deorum, publicani .i. qui publicam, aut publice pecuniam tractabāt, ut ſunt uectigalium, & impoſitionum collectores, nūmularii, campſores & trapezitæ, hortati ſunt cenſores aditos. ſ. à ſe, hoc eſt poſtq̄ eos adierant, ut locarent .i. conducerēt ad uſum belli oīa. tanq̄ reſpu. abundaret pecunia, & polliciti ſunt ſe præſtituros cuncta. nec petituros ullum aſſem, niſi bello confecto, ideſt pacto. De ſecundo ſic.

OLIVERIVS.

IMpendium. Stipēdium ab īpēdendo dictum. inſignia prætextam, & bullā aureā, q̄ ſignificabant eos nobiles eē, atq; patritios. ⸿ Nō ignorabat enim. Dicit eos ſumpſiſſe exemplum à maioribus ſuis, & pulchro utitur colore, nam cum dicit, eos non ignorare facta maiorū, pietatem maiorū cōmemorat. nam cum Camillus, ueios obſideret, decimā prædæ ſi urbe potiretur, uouit apollini. ſed cum direpta urbe difficile foret à militibus prædam accipere, uotum de publico ſoluendum fuit. ad hanc igitur congerēdā pecuniam cum exhauſtū eſſet ærariū, matronæ ornamēta contulerunt. pari rōne in obſidione capitolii, cū deſperato Camilli aliquāto ſpe ſua tardioris aduētu, & auxilio, cum gallis mille pondo auri pro redēptione pepigerunt. quod cū in publico deeſſet aurū ex quo ſūma pactæ mercedis conficeret, à matrōis collatum acceperūt, & ob eā cauſam illis honor additus eſt, ut earum ſicut uirorū poſt mortem ſolemnis laudatio foret. ⸿ Itaq; . Ergo ſecundi punici belli temporibus naturali & innata pietate hoīes præditi, & exemplis his maiorum adducti, oīa erogare & pati pro ſalute patriæ non dubitauerunt.

Impendium.

Matronarum liberalitas in temp.

ASCENSIVS.

DOmini quoq; eorū ſeruorū, quos Sempronius Grac. manumiſerat ob inſignē pugnā bñuenti .i. apud beneuentum æditam, ut Oli. late proſequitur, ſuperſederūt .i. omiſerunt exigere ab imperatore precia . ſ. ſeruorū, quos emerant. De tertio dicit ſic. In caſtris etiam non eques non centurio .i. nemo habens unde uiueret, deſiderauit ſtipendium dari ſibi. de q̄rto ſic. Viri, ac fœminæ cōtulerunt q̄cq̄d auri argentiue hūerunt. itē pueri cōtulerunt inſignia igenuitatis ſup. ſuæ uidelicet bullas aureas, & crepundia, ad ſuſtentandā difficultatē tp̄is. ac neq; q̄ſq̄ uoluit uti bñficio ſenatus, q liberauerat functos his muneribus . ſ. publicis, onere tributi . ſ. pendendi ad īpendiū belli, ſed inſup .i. ultro oēs p̄ſtiterunt id . ſ. tributum aīs promptiſſimis. De q̄nto, quod quaſi pro exemplo à q̄rtis inſpectum dicit, faciebāt ſup. tunc id promptiſſimis aīs. Enim pro quia, ipſi non ignorabant, cū .i. q̄n, ueiis captis . ſ. à Camillo, oporteret aurum mitti Apollini delphico, nomine decimarum, ſcilicet prædæ, quas Camillus uouerat, neq; facultas eſſet eius . ſ. tanti auri emendi, matronas retuliſſe ſua ornamenta, ut inaures, fibulas, aurum crinale, monilia, & ſimilia in ærarium ideſt theſaurum publicum. De ſexto ſic. Similiterq; audierant, mille pondo, ideſt libras auri, quæ debebantur gallis, promiſſa pro obſidione capitolii ſup. leuanda, expleta ſupple eſſe .i. ad plenum

ad plenum pondus, ac numerũ perducta, cultu, ideſt ex ornatu earum. ſ. matronarum. Itaq;, ideſt & ita Roma. ſup: tpe ſecundi pũnici belli admoniti, & ideſt ſimul proprio ingenio ad ſubueniẽdum patriæ propenſo, & exemplo uetuſtatis; nulla. i. non ulla, non exiſtimarunt ceſſandum eſſe ſibi ulla re. quæ reip uſui foret pulit. ſ. ppicam unum ex his. ſ. hoſtibus percuſſum falce quam tanq̃ frumentatoc, aut fœniſæca in manu tenebat, in cædem ſuam (Valla diceret ſui, ſed obſeruatũ eſt à doctioribus cædẽ & necem ſuam pro ſui dici) cuius interitu effectum eſt, ne athenæ occiderent, quia cognita eius cæde ſtatim hoſtes oraculo territi aufugere.

OLIVERIVS.

AT ex. eiuſd. Ad externa tranſit & Codri regis atheni. primum pponit exemplũ. cum dorienſes cum atheniẽ. de finibus agrorũ bella gererent, ſpmerenturq; athe. ut hoſtibus reſiſtere nõ poſſẽt, ſuis uiribus diffidentes, ad diuinam opem confugerunt, legatos ad conſulendũ Apollinem delphicum miſerunt, qui reſpõſum retulere, nõ aliter bellum finiri, & patriã obſidione liberari poſſe, q̃ ſi Codrus occideretur ab hoſtibus. quod oraculum ad hoſtes quoq; peruenit. Itaq; à dorienſibus edictũ eſt, ne quis codrum regẽ uulneraret. ille uero, ut fato ſuo patriæ ſuccurreret, ſumpto militari ſagulo, & lignorum faſce, cũ falce tanq̃ ignotus pfectus caſtra hoſtium petiit, & quem primũ obuiam habuit, grauiter increpuit. orta deinde contentione, multis illum conuitiis onerãs in ſui cædem prouocauit. nam iratus miles, illum, ignarus q̃s nam eẽt occidit. quo facto paulopoſt dorienſes uicti, ex attica regione ceſſerunt. atq; ita athenien. uirtute ducis pro ſalute patriæ morti ſe offerentis, bello liberantur. ☞ Diffidentia hu. Quia & ſuis uiribus diffidebant, & aliorum auxilia deſperabant. ☞ Attica. regio iter achaiam, & macedoniã poſita eſt, quæ maximæ græciæ nomen obtinet. dicta primũ ab Atti filia græci regis ſucceſſoris cecropis, à quo græci denoiati ſunt. ☞ Contrariis. ſ. dorienſibus. ☞ Perambulantium, Hic Va. diſſentit à Iuſtino. ☞ Globo. multitudini, eſt enim globus multitudo in orbem collecta, globus quoq; dr̃ ſpiſſitudo, & aceruus, unde Vir. flãmarum globos. dicitur & lumen & rotunditas, unde globus lunaris.

Globus quid.

❡ Externa, De Codro Rege Atheniẽſium.

AT externa eiuſdem propoſiti exempla attingam. Rex Athenienſium Codrus cum ingenti hoſtium exercitu Attica regio debilitata ferro, igniq; vaſtaretur: diffidentia humani auxilii ad Apollinis delphici oraculum confugit. perq; legatos ſciſcitatus eſt, quonam modo illud tam graue bellum diſcuti poſſet. Reſpondit deus: ita illi finem fore: ſi ipſe hoſtili manu occidiſſet. Quod quidem non ſolum totis Athenienſium caſtris, ſed etiam contrariis percrebuit. Eoq; factum eſt: Vt ediceretur: ne quis Codri corpus vulneraret. Id poſtq̃ cognouit: depoſitis inſignibus imperii, familiarem cultum induit: Ac pabulantiũ hoſtium globo ſeſe obiecit: vnũq; ex his falce percuſſum, in cædem ſuam compulit: cuius interitu ne Athenæ occiderent: effectũ eſt.

❡ De Traſybulo.

AB eodem fonte pietatis Traſybuli quoq; animus manauit. Is cum Athenienſium vrbem triginta tyrannorũ teterrima dominatione liberare cuperet: paruaq; manu maximæ rei molẽ aggrederetur: & quidam ẽ conſciis dixiſſet: quantas tandem tibi Athenæ p te libertatem conſecutæ gratias debebunt? reſpõdit: Dii faciant: vt quantas ipſe illis debeo: videar retuliſſe. Quem affectum inclytum deſtructæ tyrannidis opus laude cumulauit.

❡ De Themiſtocle.

THemiſtocles autẽ, quem uirtus ſua victorem, iniuria patriæ imperatorem perſarũ fecerat: Vt ſe ab ea oppugnanda abſtineret: inſtituto ſacrificio, exceptum patera tauri ſanguinem hauſit: & ante ipſam aram, quaſi quædam pietatis clara uictima cõcidit. quo quidem tam memorabili eius exceſſu, ne Græciæ altero Themiſtocle opus eſſet effectum eſt.

OLIVERIVS.

AB Eodem fonte. Quomodo thraſybulus à. 30. tyrãnis patriã liberauit, ſupra oſtendimus in ca. de moderatione, ubi eius pietatẽ pariter & moderationẽ cognoſcere potuimus. is uero non ſolum in uindicanda patria pietatem oſtendit, uerum ẽt his uerbis, quæ ſequuntur. nam cũ interrogatus eſſet, quantũ exiſtimaret athenas ſibi debere q̃ ſuo beneficio libertatem eſſent conſecutæ, reſpondit, utere diiſaxint, ut quantas illis debeo, uidear retuliſſe. ☞ Teterrima. Turpiſſima, nam tetrum dicimus nigrũ obſcurũ, horrendũ. Vir. lauit improba teter ora cruoc. ☞ Cumulauit. auxit, nam ſicut dicimus menſuram cumulatã, q̃ fuerit ad ſummũ uſq; plena, ſic & gtam dicim⁹ cumulatã.

ASCENSIVS.

AB eodem &c. Animus quoq; thraſibuli athe. manauit ab eodem fonte pietatis. ſ. in patriã. Is. ſ. thraſybulus, cũ cuperet liberare urbem athe. Teterrima, ideſt turpiſſima dñatione triginta tyrãnorũ, illi ab lacedæmoniis ipoſito p, & aggrederetur manu p ua. i. puis copiis, & auxiliariis; molẽ. i. pondus aut difficultatẽ rei maximæ, & q dã ẽ conſciis dixiſſet, q̃tas tãdem grãs, athenæ cõſecutæ pte libertatẽ, debebunt tibi? Rñdit, dii faciant, ut uidear retuliſſe illis ſupp. tantas grãs, q̃tas ipſe. i. ego debeo illis quia q libet pñæ primũ debet. Quẽ affectũ. i. bonã uolũtatẽ, inclytum opus tyrãnidis deſtructæ, cumulauit ideſt auxit laude.

ASCENSIVS

ATtingam exempla eiuſdem pcopoſiti, ſcilicet moriendi pro patria, ac ſubueniendi patriæ. Codrus rex athe. cum Attica regio debellata, ideſt uicta ingenti exercitu hoſtium uaſtaretur ferro, & igni, confugit ad oraculum, id eſt uaticinium & reſponſum de exitu belli apollinis delphici, ideſt apud delphos reſponſa dantis, diffidentia, ideſt propter diffidentiam auxilii humani. & ſciſcitatus eſt per legatos, quõnammodo illud bellum tam graue poſſet diſcuti, ideſt decollo deiici. Deus reſpondit, finem fore, ideſt futurum eſſe, illi, ſcilicet bello, ita, ideſt hoc pacto utpotè ſi ipſe occidiſſet, ideſt mortuus caderet manu hoſtili. Quod, ſcilicet oraculum, aut reſponſum, percrebuit, ideſt diuulgatum eſt non ſolum in totis caſtris athenien ſed etiam in caſtris contrariis, ideſt hoſtilibus. Eoq;, ideſt propter id, factum eſt, ut ediceretur, ſcilicet in caſtris hoſtilibus, ne quis uiolaret corpus codri. Poſtquam ſupp. Codrus cognouit id, ideſt illud edictum, depoſitis inſignibus imperii induit cultum familiarem, ideſt militis gregarii, ac obiecit ſe globo, ideſt collectioni cuidam hoſtium palantium, ideſt uagantium ſine ordine, & com-

OLIVERIVS.

THemiſtocles aũt. Themiſto. ab ingrata patria pulſus, ut in ca. de ingratitu. diximus, ad hoſtes quos paucis añ annis ingenti, ac ppe incredibili uictoria ſuperauerat Xerſem. ſ. pſarũ regẽ confugere coactus eſt, nullo conſeruatæ græcie loco excipere illum audente, quòd edictũ eſſet, ſi q̃s eũ ſuſcepiſſet, pari & ipſe mulctaretur exilio. cũ igitur ad Xerſem ueniſſet, quẽ tanto artificio debellauerat, ut ſe magis à Themiſtocle cõſeruatũ q̃ ſupatum fuiſſe crederet, petiit ſibi anni ſpatiũ dari, quo pſicã linguam addiſceret. quo facto, ſic pfecte locutus eſt, ut nõ athenis, ſed in pſide natus uideretur. hic deinde regi pollicitus eſt, totã græciã eius adiecturũ imperio. quare illi eex quinq; uel ut alii dñt ſeptẽ ciuitates dono dedit magna inſup illi ſtipendia de publico dari iuſſit. poſtea uero cũ ſoluendæ fidei tp̃s appetiiſſet, & res iam pmiſſa repeteret, Themiſto. nefas eſſe ducens prodere pñam, cũ uideret ſe non aliter, & pariter fidem, & pñam poſſe ſeruare, mortẽ ipſe ſibi cõſciuit. nã facto ſacrificio taurinũ ſanguinẽ ueneno pmixtũ incunctanter exhauſit, & ita periit. ergo magna pietas fuit, ut mori maluerit q̃ perdere patriam, aut illi bellũ inferre. ☞ Victorem. Quia apud ſalamina perſarum regem ſuperauit. ☞ Imperatorem. cum patria pulſus ad regem cõfugit, & ab eo conſtitutus eſt imperator. ☞ Altero themi. op. Quia ſi, ut regi permiſerat, perſas

Themiſtocles erga patria pietas.

duxiſſet in græciam, athenæ alterum optaſſent Themi. qui rurſus deuicerat perſas.

ASCENSIVS.

THemiſtocles autem quem uirtus ſua fecerat uictorem perſarum, & quem iniuria patriæ fecerat imperatorem perſarum, ut abſtineret ſe ab ea. ſ. patria ſua athenis oppugnanda, ſacrificio inſtituto, hauſit ſanguinem tauri exceptũ patera .i. uaſe patente, quo libauerat. & concidit ante ipſã aram quaſi .i. tanq̃ quædã clara uictima pietatis. quo quidẽ tam memorabili exceſſu eius, effectum eſt, ne opus eſſet græciæ altero Themiſtocle. i. imperatore tam ualido, ut fuerat Themiſt. ad reſiſtendum perſis, q̃a perſæ ab inſtituto deſtiterunt, tã tam uirtutem, ac charitatẽ eius in patriam ſtupẽtes, ueritiq; cõplures eſſe apud athenas tales in patriam animos.

minia aras. Hi patriæ uitæ cupidi ſi forte negaſſent, Plura tyrreno cecidiſſent millia campo.

De duobus Philenis fratribus Carthaginienſibus.

SEquitur eiuſdem generis exemplum. Cum inter Carthaginem, & Cyrenas de margine agri pertinaciſſima cõtentio eſſet: ad ultimũ placuit utriq; eodem tpe iuuenes mitti, & locum in quem ii conueniſſent, finem ambobus haberi populis. uerum hoc pactum duo fratres Carthaginiẽ. nomine phileni, perfidia præcurrere, citra cõſtitutam horam maturato greſſu in longius ꝓmotis terminis. quod cum intellexiſſent Cyrenenſiũ iuuenes, diu de fallacia eorũ quæſti: poſtremo acerbitate conditionis iniuriam diſcutere conati ſunt. dixerunt namq;, ſic eũ finem ratũ fore: ſi phileni uiuos ſe ibi obrui paſſi eſſent. ſed cõſilio euentus nõ reſpondit. Illi enim nulla interpoſita mora, corpa ſua his terra operiẽda tradiderunt. qui quoniam patriæ, quã uitæ ſuæ longiores terminos eſſe maluerunt: bene iacent, manibus, & oſſibus ſuis punico dilatato iperio. Vbi ſunt ſuperbæ Carthaginis alta mœnia? ubi maritima gloria inclyti portus? ubi cũctis littoribus terribilis claſſis? ubi tot exercitus? ubi tantus equitatus? ubi immenſo Aphricæ ſpatio non contenti ſpiritus? omnia iſta duobus Scipionibus fortuna partita eſt. At Philenorum egregii facti memoriã, ne patriæ quidem interitus extinxit. nihil eſt igitur excepta Virtute, quod mortali animo, ac manu, imortale quæri poſſit.

OLIVERIVS.

SEquitur eiuſdem. Cum de finibus agrorum inter ſe Carth. & Cyrenenſes diu bella geſſiſſent, & utriq; multis cladibus afflicti eſſent, nouam dirimendi belli rationem inierunt. nam per inducias ſponſionem faciunt, uti certo die legati domo proficiſcerentur, quo in loco inter ſe obuii fuiſſent, is cõmunis utriuſq; populi finis haberetur. igitur Cartha. duos fratres miſſi quibus nomen Philenes erat maturauere iter pergere, cirenenſes tardius iere. id ſecordia ne an caſu acciderit parũ conſtat. cæterum ſolet in illis locis tempeſtas nõ ſecus atque in mari retinere homines. poſtq̃ cirenenſes aliquanto poſteriores ſeeſſe uident, & ob re correptam domi pœnas metuũt, criminari carthaginenſes ante tp̃s domo digreſſos, conturbare rem, denicq; oĩa malebant, q̃ uicti abirẽt. ſed cum pœne aliam conditionem æquam q̃rerent cirenenſes, optionem faciunt carthaginienſibus, ut uel illi, quo fines populo ſuo peterent, ibi uiui obruerentur, uel eadem conditione ſeſe, quẽ in locum uellent proceſſuros, dimitterent. phileni conditione probata, ſeq; uitãq; ſuã reip. cõdonauere, itaq; uiui obruti ſũt. Carthaginienſes in eo loco philenis fratribus aras conſecrauere, alioſq; illis honores domi conſtituerunt, de quibus Strab. in fine ultimi libri mentionem facit. ¶ De margine. De finibus & extremitate agrorum. ¶ Conſilio non reſpondit. Quia cõſilium fuit duram illis conditionẽ iponere. ſ. mortis, ſpantes illos non accepturos. ſed res aliter euenit, q̃ eorum conſiliũ fuerat, nã ultro ſe pro patria deuouerunt, & obruenda corpora obtulerunt. ¶ Vbi ſunt ſupbæ? Nunc cõparatione exaggerat horũ iuuenũ laudem, dicit.n. quãuis magna quõdam, & præpotens fuerit carthago, & copiis militũ cæteras gentes excelleret, tñ illa oĩa pierunt, horũ aũt florida, ſtabilis, & æterna pmãſit. ¶ Inclyti portus. Glorioſi portus, q penitus ſublatus, & fũditus euerſus eſt ¶ Claſſis terribilis. Præſertim Sicilia & hiſpaniã tota deleta eſt. ¶ Tot exercitus. Haſdrubalis, Magonis, Giſgonis, Amilcaris, & Hannibalis. ¶ Vbi in. Quaſi dicat oĩa iſta euerſa, & penitus deleta ſunt. ¶ Duobus ſcipio. ſ. ſupiori, & inferiori, nam prior tributariã fecit, poſterior funditus euertit carthã. ¶ At Phileno. Nunc ſuam adaptat cõparationẽ. ¶ Nihil ẽ igitur. Nihil eſt inquit, quod humano ingenio, & operi cõparari poſſit æternum, & imortale, niſi uirtus. ¶ Mortali animo. Quantũ ad ingenium. ¶ Ac manu. Quantũ ad uires. ¶ Quæri ꝓ acquiri. De his Petrar. Tunc acres uixere uiri quos ſtes amoſem, Inſignis patriæ fratres carthago philenos Nũc colit exiſtos, numeroq; auxiſſe deorũ Exiſtia, ac gemini uenerantur numinia aras. Hi patriæ uitæ cupidi ſi forte negaſſent, ...

ASCENSIVS.

SEquitur exemplum ſup. aliud, & alterius gentis eiuſdem generis. i. charitatis in patriam. Cum. i. quo tpe contẽtio. i. diſceptatio ẽt animorum, pertinaciſſima, quia obſtinatiſſimis animis, eſſet inter Carth. & Cyrenas, duas potẽtiſſimas urbes Aphricæ, de margine. i. limite, & extremitate agri. ſ. intermedii finiendi, placuit ſupp. utriſq; ad ultimũ. i. demũ poſt q̃ ambæ partes defeſſæ erant, mittere utrinq;. i. ab utraq; urbe, iuuenes eodem tempore. ſ. exire incipientes, & locũ in quem ii. ſ. iuuenes cõueniſſent. i. cõgreſſum feciſſent (notauit locutionem ualla docens, ex eo conuenio cum accuſatiuo, & aduerbio ad locum cõſtrui, unde nõ dices, cum Raudenſi, ubi aut in quo loco cõuenit, ſed quo aut in quem &c.) haberi. ſ. habẽdũ eſſe ambobus populis finẽ. ſ. ditionis. Verum. i. ſed, duo fratres Carth. nomine Phileni ꝑcurrerunt. i. ꝑcurrendo uitiauerunt hoc pactum. i. hanc conuẽtionem perfidia. i. non ſeruata, ſed uiolata fide, Greſſu. i. egreſſu, aut curſu maturato. i. feſtinato, citra. i. ante horam conſtitutam, terminis promotis. i. extẽſis in longius. ſ. q̃ æquum erat. quod cum iuuenes Cyrenenſiũ. i. à cirenẽ. emiſſi intellexiſſent, quæſti. i. conquæſti diu de fallacia eorũ. ſ. Philenorum, conati ſunt poſtremo diſcutere. i. diſſoluere iniuriam. ſ. ſibi, & ſuis illatam, acerbitate conditionis. ſ. q̃ propoſuerunt eligendã. Nãq; pro quia, ipſi dixerunt, eũ finem. ſ. ditionis, ad quem Carth. peruenerant, fore. i. futurum eſſe, ratum. i. approbatum ſic. i. tali conditione, ſi phileni paſſi eſſent ſe obrui ibi uiuos. Sed euentus non reſpondit conſilio eorum, putabant enim Philenos eam conditionem nequaquã accepturos. Conſiliũ aũt fuit, ut retro cederent, & ibi cirenen. obruerẽt, quia mori parati erãt cum gloria, timentes ſibi mortẽ ignominioſam paratam domi, ob tarditatem, aut ſi fines patriæ, illuc uſq; extendi uellent, illic obruerentur. Enim ꝓ quia, illi. ſ. phileni. nulla mora interpoſita, tradiderunt his. ſ. cyrenenſibus corpora ſua operienda i. obruenda terra. qui. ſ. phileni, quia maluerunt terminos eſſe longiores patriæ ſuæ quam uitæ ſuæ iacent bene. i. feliciter, imperio punico dilatato manibus & oſſibus ſuis. Vbi ſunt ſupp. modo alta mœnia Carthaginis ſuperbæ. ſ. quõdam? Vbi ſup. ſunt portus Inclyti gloria maritima, ſcilicet rerum in mari geſtarum? Vbi ſup, eſt nunc claſſis carthaginienſium terribilis cũctis littoribus? Vbi ſup. ſunt tot exercitus? Vbi ſup. eſt tãtus equitatus, quantus olim fuit? Vbi ſup. ſunt ſpiritus. i. animi cartha. non contenti. ſ. quondam, immenſo ſpatio aphricæ, quia etiã Italiam ſuæ ditionis adiicere moliebantur? Reſponſio. Fortuna partita eſt oĩa iſta duobus Scipionibus. ſ. maiori, qui Carthaginem tributariam fecit, & minori, qui eam diruit. At ne q̃dem, ideſt non etiam interitus patriæ extinxit memoriam egregii facti Philenorum. Nihil eſt igitur excepta uirtute, quod poteſt quæri, ideſt acquiri imortale, ideſt æternum, animo. i. animoſitate, ac manu. mortali dico animo, ideſt aĩoſitate quia animus pro mente, & anima rationali immortalis eſt.

OLIVERIVS.

ARiſtoteles uero. Ariſtoteles patria iam euerſa à Philippo, ut quidam dicunt, ut alii ab Alexandro, ut inſtauraretur obtinuit, legeſq; & formam reip. ipſe deſcripſit, qua poſtmodũ ea ciuitas uſa eſt. fuit ergo plus erga patriam.

& cum

& cum eſſet athenis, & iam ætate confectus, abſens diligentiſſimam p̃riæ curam ſuſcepit, qui non prius deſtitit q̃ à rege ut inſtauraretur prudentia ſua obtinuit quare il & ciues ob hæc merita tãto in honore habuere, ut feſtos dies, & ludos quotannis, eo uiuente, faciendos publice dedicarunt. Feſta aũt Ariſtotelia nuncupata fuere. Quod uero nonnulli dñt, uſum hoc uaframento fuiſſe, ut iuranti Alexandro ſe illi omnia negaturum, quæcunq; pro patria petiiſſet, poſtulaſſe, ut patriam perderet, & Alex. coactũ fuiſſe illam conſeruare, q̃a ſaluo iureiurando, aliter non poſſet. Id ſecit Anaximenes lampſacus p̃ lampſaco patria, & non Ariſtoteles, ut dicturus eſt Vale. in. c. de uafre dictis & factis. ⸿ Pro ſalute p̃riæ. Quæ ſtagyra diecebatur ⸿ Ita urbs non. i. magis noſcitur reſtitutã ab Ariſto. q̃ ab Alexandro euerſam. ut alii dñt à Philippo. ergo plus laudis, & meruit Ariſto. in reſtituẽda p̃ria, q̃ Alexander in euertenda. ordo igitur eſt, urbs p̃ſtrata & euerſa non tã notum opus Alexan. q̃ reſtituta notũ eſt opus Ariſto. Plutar. in uita Alexan. de hac euerſione, & reſtitutione ſic inq̃t. Philip. acceruſit, cunctorum illuſtriſſimum & clariſſimũ, atq; doctiſſimũ philoſophorũ Ariſtote. ad eruditionem Alexand. pulchra quidem illi prõ ipſius dignitate diſciplinæ pretia conſtituens. euerſa enim à ſe Ariſ. urbẽ Stagyrã, exædificauit, ciueſq; eũ diſſipatos, tum ſeruatos reſtituit. Laertius uero in Vita Ariſtote hunc ĩgt tradũt in Macedonia apud Philip. uix. ſſe, atque ab eo Alexan. filiũ erudiẽdũ accepiſſe. petiiſſeq; inſtaurari ſolũ patriũ à Philippo euerſum, id ubi ĩpetraſſet, dediſſe eis leges. Pli. natu. hiſt. lib. ſeptimo. cum thebas raperet, Ariſto. philoſophi p̃riam' condidit, tantæq; rerum claritatis tã benignũ teſtimonium miſcuit.

patriam. ſ. ſuauis, q uãq; ubertas. i. fœcunditas & mirificorũ exemplorum. ſ. eorum qui primos illos imitati ſunt ſubſcripſerit. i. aſſenſum p̃buerit (ſicut qui nomina ſua inſtrumento aſcribunt, in illo contentis aſſenſum præbuiſſe coniunguntur) clariſſimis legibus naturæ. i. quas natura præſcripſit de charitate patriæ.

⸿ De Ariſtotele.

IUuenili ardore plena hæc pietas: Ariſtoteles uero ſup̃mæ uitæ reliquias ſenilibus, ac rugoſis mẽbris in ſummo literarum otio uix cuſtodiens, adeo ualenter pro ſalute patriæ incubuit: ut eã ab hoſtib⁹ armis ſolo æquatã, in lectulo Athenienſi iacens, & quidem macedonum manibus, quibus abiecta erat: eriperet. Ita urbs non tam ſtrata, atq; euerſa, Alexandri: quã reſtituta Ariſtotelis notum eſt opus. patet ergo, quã benignæ, quamq; profuſæ pietatis erga patriam omnium ordinum, omnis ætatis homines extiterint: ſanctiſſimiſq; naturæ legibus mirificorum etiã exemplo clara mundo ſubſcripſerit ubertas.

⸿ De Parentum Amore, Et Indulgentia In Liberos. Caput. VII

SEd nunc uela pii affectus & placidi, parentum erga liberos indulgentia, ſalubriſque aura prouecta gratam ſuauitatis ſecum dotem afferat. Fabius Rutilianus quique conſulatibus ſũma cum gloria peractis, omnibuſq; & uirtutibus, & uitæ meritis ſtipẽdiis, legatus ire Fabio Gurgiti filio ad bellum difficile, & periculoſum conficiendum grauatus non eſt: pene ipſo per ſe duntaxat animo ſine corpore militaturus: utpote propter ultimam ſenectutem lectuli otio, quàm labori præliorũ habilior. Idem triumphantis currum equo inſidens ſequi, quem ipſe paruulum triumphis ſuis geſtauerat: in maxima uoluptate poſuit, nec acceſſor glorioſæ illius pompæ: ſed author ſpectatus eſt.

THEOPHILVS.

SVbſcripſit ubertas, antiqui codi. habent clara mũdo ſubſcripta teſtan̄.

OLIVERIVS.

SEd nunc uela. poſtquã de pietate erga patriam dixit Nunc de parentum indulgentia dicturus pulchra utitur tranſlatione à nautis ſumpta. primum aũt exẽplũ eſt Fabii Rutiliani. cum Fabius gurges conſul aduerſus ſamnites male pugnaſſet, & ſenatus de remouendo illo ab exercitu cogitaret, Fabi. Rutilian. eius p̃r deprecatus eſt hanc filii ignominiam, & eo maxime ſenatum moueri, q iturum ſe filio legatũ pollicitus eſt, idq; præſtitit. eius cõſilio & opera filius conſ. adiutus, cæſis ſamnitibus triũphauit. ⸿ Vela. tranſlatio, ut dixi, à nautis ſumpta. ⸿ Gratam do. Munus gratioſum ⸿ Aura. Fauore. ⸿ Quinq; conſ. Rem magis auget, nam quo patrem honoratiorem fuiſſe oñdit, eo clementiorem demonſtrat, q ſe filii imperio ſubmittere, & militiæ laboribus dedere nõ dubitauerit, quo tẽpore quietẽ eius uita depoſcebat. ⸿ Quẽ ip. paruu. Diximus, q inſtitutũ fuit apud maiores, ne q̃s iter cõſulẽ, & p̃ximũ lictorem intercederet p̃ter paruulũ filium.

ASCENSIVS

SEd nũc & c. Trãſit ad amorẽ parentũ in liberos. quẽ poſt ſuperiores ponit, nõq; minor ſit, ſed q̃a magis naturalis eſt, & iõ minus difficilis & minore p̃cio dignus uſq; adeo ut in lege diuina non ſit cautũ ut parentes liberos diligant, ſed contra. ueruntamen, q̃a ut apoſtolus dicit. i. Timo. v. Si q̃s ſuorũ, & maxĩe domeſticorũ curã nõ habet, fidẽ negauit, & eſt infideli deterior, certum eſt curam liberorum eſſe hoĩ neceſſariam ad ſalutẽ. Eſt aũt in principio uerſus integer. forſan ex antiquorũ poetarũ de p̃ptus, ſi ſic legatur, Sed nũc uela pii affectus, placidiq; parẽtũ. Quo modo ab authore poſitũ putẽ, aut in paucis imutatũ, ne uerſus eſſe iudicetur. Ordo aũt eſt. Sed indulgentia. i. facilis, & mollis inclinatio parentũ erga liberos afferat nũc uela. i. p̃ſperam nauigationẽ affectus pii, & placidi, & ipſa aduecta ſalubri aura (Ventis, n. & uelis fit facilis, & copioſa nauigatio) afferat ſecũ dotẽ ſuauitatis gratã. ſ. legẽtibus. Fabius Rutilianus, quinque cõſulatibus peractis. cum ſumma gloria & omnibus uirtutibus, & omnibus ſtipendiis uitæ meritis. i. acq̃ſitis ab eo, nõ ẽ grauatus ire legatus tanq̃ miniſter Fab. Gurgiti filio. ſ. ſuo ad cõficiendũ. i. finiendũ, bellum difficile, & periculoſũq; militaturus p. i. ſe quantũ poſſet abſq; alterius ſubſidio, pene. i. quaſi ipſo aĩo ſine corpore, utpotẽ habilior. i. aptior otio lectuli. i. ut in lectulo recubet, q̃ labori præliorũ, p̃p ultimã. i. extremã ſenectutem. Idem. ſ. Fab. Ruti. inſidens equo, poſuit. i. collocauit in maxima uoluptate ſeq̃ currum triumphantis. ſ. filii ſui Fabii Gurgitis, quem ipſe geſtauerat. ſ. molis paruulũ in triumphis ſuis. Nec ſpectatus eſt acceſſor. ſ. tanq̃ ſocius, aut

ASCENSIVS.

IUuenili & c. Hæc pietas. ſ. philenorũ eſt ſu. plena ardore iuuenili, & ita præmiſtutu, uero p̃ ſed, Ariſto. ſ. p̃bus ſtagyrites, uix cũ. i. difficultate cuſtodiẽs reliq̃as ſup̃mæ. i. extremæ uitæ ſuæ ſup. in membris ſenilibus, ac rugoſis, in ſummo otio literarũ q athenis philoſophabatur, incubuit. i. miniſus eſt adeo ualenter p̃ ſalute. i. cõſeruatiõe, aut iſtauratiõe patriæ. ſ. ſtagyræ ut ip̃e iacẽns in lectulo athe. i. quo p̃ ſenio recubabat, eriperet manib⁹ eq̃tũ macedonũ, q̃bus erat abiecta. ſ. i. direptionẽ, eã æq̃dã ſolo ab hoſtibus. ſ. Macedonibus, armis. i. parma, aut legat ab hoſtilibus armis. ita. i. & ſic urbs. ſ. ſtagyra, non eſt tã notũ. i. nobile opus Alex. ſ. uiatoris ſtrata atq; euerſa. i. q ſterni & euerti potuit, q̃a capta erat (aut ſi reuera euerſa fuit, ſequamur poſteriorẽ explanationẽ illius p̃ ſalute, ut ſit nõ p̃ cõſeruatiõe, ſed p̃ iſtauratiõe, aut reparatione ut ẽt Oli. ĩterp̃tatur. Sed tũc occurrit qũo eripuerit è macedonũ manibus, ſi iam diruta ab eis fuerit Quocirca dicã ut occepi euerſam dici poſſe quia euerti potuit, & reſtitutã q̃a ab euerſione præſeruatã, niſi Laertii, & aliorũ, q reuera eã euerſã uoluerũt, obſtet authoritas) q̃. ſ. eſt notũ opus Ariſto. reſtituta. ſ. ciuibus ſuis. patet ergo (Epilogus q̃dã eſt, & cõcluſio capituli) q̃. i. q̃tũ benignæ, quãq;. i. & q̃tum ẽt profuſæ pietatis homines omnium ordinum, & omnis ætatis extiterint erga

Vale. Maxi.

particeps illius pompæ glorioſæ, q̃.ſ. filius in triumpho duxit, ſed author.i.augmentator, non enim cum filio, aut proximus illi ingreſſus eſt, ſed poſt illum.

OLIVERIVS

Non tã ſpecioſa. Ceſetus eques Ro. tres filios habuit, quorum unus cum eſſet tribu.pi. Cæſarem iniuria la ceſſiuerat, Nã cũ ludi celebrarẽtur, M. Anto. perſonã accepit, ut qdã tradũt, & interſiltadonem coronam capiti Cæſaris impoſuit, cui rei pauci admodũ, q ad ipſum uenerãt applauſerunt, reliqui mœſti conticuere oẽs. qd ubi ſenſit cæſar id.ſ. diſplicuiſſe populo, coronam abiecit, & populus lætatus eſt, tunc cæſar dixiſſe fertur, cupe. ſe mori q̃ tantam populi inuidiã cõtraxiſſet. peractis deinde ludis, ceſetus & Marulus trib. pl. cæſarẽ affectati regni poſtularunt. Cæſar igitur iam rerum potitus, ceſetum iuſſit exhæredare filium ſibi admodũ inuiſum, reliquos ſe multis honoribus, & bonis affecturũ, pollicitus. Cui ceſetus ſe prius oẽs amiſſurũ, quàm ex his abdicaturum rñdit. qua idulgentia ſe pariter & filiũ ſeruauit, nã cæſar, ut clementiſſimus erat, affectioni p̃tnæ facile ceſſit. Nõ tam ſpecioſa. Quia Fabius uir patricius fuit, hic equeſtris ordinis. ┌ Abdicare. Patrimonio priuare, & à bonis repellere, eſt enim abdicare, filiũ à bonis expellere dũ uiuit pr̃, exhæredare uero poſt mortẽ. ┌ Diuini principis. Non ſine adulatione hoc dicit, quamuis inquit cæſar clementia, & benignitate p̃ſtaret, ut hũc hominẽ ita iñdẽtẽ facile tulerit ceſet. tñ æſtimãdus eſt rẽ maiorẽ auſum fuiſſe q̃ hũano ingenio conueniret, cui enim totus terrarum orbis parebat, ipſe non ceſſit, tantũ ualuit paterna indulgentia.

nio, quod eſt contemnere uitam, & opes, quo℞ poſterius minus, & tamen deo dignum. unde Maronianum illud quod Seneca iuſte æſtimauit, Aude hoſpes contẽnere opes. & te quoque dignum Finge deo, uel tõ. q̃.i. q̃ ipſe nõ ceſſit ſupp'e ei cui totus orbis terrarum ſuccubuerat, uidelicet Iulio Cæſari.

ℭ De Ceſeto Romano.

Non tam Ceſeti ſpecioſa equitis Romani ſors patria, ſed par indulgentia: qui à Cæſare omnium iam externorum et domeſticorum hoſtiũ uictore: cũ abdicare filium ſuum iuberetur: quod is Tr. Pl. cũ Marulo collega, inuidiam ei tanquam regnũ affectanti fecerat: in hũc modũ reſpondere ſuſtinuit. Celerius tu mihi Cæſar omnes filios meos eripies: quã ex his ego vnum nota pellam mea. Habebat autem duos præterea opti[illegible] indolis filios, quibus Cæſar ſe incrementa benigne dignitatis largiturum pollicebatur. hunc patrem tam & ſi ſumma diuini principis clementia tutũ p̃ſtitit: Quis tñ nõ humano ingenio maius auſum putet: quod cui totus orbis terrarum ſuccubuerat: non ceſſit?

ℭ De Octauio Balbo.

Sed neſcio an Octauius Balbus concitatioris, & ardentioris erga filium beneuolentię fuerit. Proſcriptus à triumuiris cum domo poſtico clam eſſet egreſſus: iamq́ʒ fugæ expeditum initium haberet: poſtquã i[illegible] fi[illegible]ũ trucidari falſo clamore uicĩniæ accepit: [illegible] neci, quam euaſerat obtulit: occidendumq́ʒ militibus tradidit. Pluris nimirũ illud momentum, quo illi præter ſpẽ uidere filium incolumẽ contigerat: q̃ ſalutem ſuam æſtimans. miſeros adoleſcentis oculos, quibus amantiſſimum ſui patrẽ ipſius opera ſic expirantẽ intueri neceſſe fuit.

ℭ De Seleuco Rege.

Aeterũt ad iucũdiora cognitu ueniam?: Seleuci Regis filius Antiochus nouercæ Stratonices infando amore correptus:

OLIVERIVS.

Sed neſcio an Octauius. ſ. patet hiſtoria per ſe. fuit aũt hoc confecto bello ciuili quod contra brutũ & caſſium cæſaris interfectores geſtum ẽ, cum debellatis reipublicæ peſtibus, Octauianus, Antonius & Lepidus Romanũ inter ſe imperiũ ſortiti, ſuos quiſq́ʒ inimicos proſcripſerunt. hic Balbus proſcriptus, cum ab inimicorum manibus per poſticũ eſſet elapſus, audita uicinorum uoce filii eius fortunam deplorantium, exiſtimãs iam filiũ ab inimicis interceptũ, cogi fugiẽtis pœnas dare parẽtis, rediit in tectũ, ubi añ oculos filii, quẽ præter ſpẽ offendit incolumen, crudeliter trucidatus eſt. ┌ Poſtico. poſteriore parte domus, unde Satyrus, poſtico falle clientem. ┌ Pluris illud momentũ. Ac ſi diceret pr̃ magis lætatus eſt incolumitate filii, quam ſi euaſiſſet.

Balbus ſalute[illegible] fili pro pria [illegible] ſuæ p[illegible] pon[illegible]

ASCENSIVS.

Sed neſcio, An Octauius Balbus fuerit bñuolẽtiæ cõcitatioris, & ardentioris erga filium. Nã ſupple aut utpotè qui, Proſcriptos.i. propoſita tabula in qua ſcripto declaratus erat poſſe impune occidi ubicunq́ʒ occurrent à triũuiris. ſ. Augu. Antonio, & Lepido, q iter ſe imperium partiti erant (de q̃bus Iuue. In tabulã ſyllæ ſi dicant diſcipuli tres) cũ eſſet egreſſus domo. ſ. ſua, clã .i. ignorantibus id perſecutoribus eius, poſtico. i. p hoſtiũ poſterius, & haberet iam initium fugæ expeditũ. i. cũ iã eſſet ita p̃greſſus, ut uideretur poſſe libere effugere, poſtq̃ accepit falſo clamore uicinie filium. ſ. ſuũ trucidari intus. i. in domo ſua, quam dereliquerat, obtulit ſe ei neci q̃ euaſerat, & tradidit occidendum militibus. ſ. à triumuiris ad hoc miſſis. æſtimans nimirum. i. haud dubie pluris. i. maiori pretio, illud momentum. ſ. temporis, quo contigerat illi præter ſpem uidere filium. ſ. ſuum incolumen, quam ſalutem ſuam. i. conſeruationem uitæ propriæ. Miſeros, ſubaudit ò quod non expreſſit ne uehementius exclamaret, ò igitur miſeros oculos adoleſcentis, quibus neceſſe fuit intueri patrẽ amantiſſimum ſui. ſ. oculorum adoleſcentis, ſed à parte totũ accipiendo ipſius adoleſcentis, expirantem. i. efflantem aiam ſic opera. i. ſpontanea reuerſione ipſius. ſ. patris. aut ſi uis intelligere ipſius adoleſcentis, dic, opera. i. occaſiõe eius. ſed ſic duxiſſet ſua, unde priorem ſequar explanationem.

ASCENSIVS.

Non tã &c. Ordo eſt. Sors p̃tra. i. quã in p̃tra ſortitus eſt, aut q̃ pr̃ aſſecutus eſt Ceſeti equitis Romani nõ ſupple eſt tã ſpecioſa, ut Fabii Rutiliani, ſed ſupple ẽ pari indulgentia in filiũ, q cũ iuberetur à Cæ. uictore iam omnium hoſtiũ externo℞ & domeſtico℞, Abdicare. i. in uita ſua à ſe alienare, & quodammodo proſcribere filium. ſ. ſuũ unũ è tribus, q̃. i. q̃ is. ſ. filius eius ens ſupple tribunus plebis cũ Marulo collega fecerat ei inuidiam. ſ. populi, aut negocium & moleſtiam, tanquam affectanti regnum, eo q̃ coronam capiti eius impoſuerat Antonius, ſuſtinuit ſupple filium. i. conſeruauit & protexit, reſpondendo in hunc modum, ò Cæſar tu eripies mihi facilius omnes filios meos, quã ego pellam unum ex his. ſ. filiis meis, nota mea. i. ut dicunt ſigneto meo, & ita familia, ac protectione mea. Tracta metaphora à dominis pecudum, qui ſuas tantiſper dum ducunt nota ſua ſignant. Habebat, ſcilicet Ceſetus, præterea, ideſt præter eum quẽ poſtulauerat ad uindictam Cæſar, duos filios optime indolis, quibus Cæſar pollicebatur (Si tertium abdicaſſet) ſe largiturum benigne incrementa dignitatis. Quis non putet hunc, ideſt huiuſmodi patrem tametſi, ideſt quanquam ſumma clementia principis diuini, ſcilicet Cæſaris præſtitit tutum, tamen quia ſic illi reſpondit, auſum eſſe ſupple quicquam maius humano inge-

OLIVERIVS.

Caeterum ut ad iocundiora. Seleucus ſuperinduxit Antiocho filio Stratonicem nouercam uirginem formoſiſſimam, & ætatis flore integerrimam, cuius amore filius captus, cum impium pectoris uulnus, ingenuo illũ deterrente pudore indicare non auderet, inualeſcente in dies magis atq́ʒ

gis atq; magis pudoris flammas pectoris igne, qui quo magis tegitur, tectus magis æſtuat, in grauiſſimam ualetudinē incidit quā ſine dubio non euaſiſſet. ſic enim indies ad ultimam tabem redigebatur eius corpus, niſi leptini mathematici, uel ut Appianus dicit, Eraſiſtrati medici prouidentia fuiſſet huius morbi cauſa deprehenſa. Cū.n. iuxta adoleſcentē grauiter laborantem ſederet medicus, & curioſius oēs illi⁹ geſtus uultus & totius corporis diligentiſſime ſeruaret, tandem cognouit, ꝙ intrāte Stratonice thalamum mutabatur eius uultus totuſq; rubore ſuffundebatur, ſpiritus uegetior fiebat, diſcedente uero illa pallidior, lāguidiorq; reddebatur. ex quo facile medicus intellexit, latentem morbi cauſam. q cum indicaſſet patri, hac in filium, de cuius ſalute deſperabat indulgentia uſus eſt, ut cōmoda ſua incolumitati filii poſtponeret, uxoremq; Stratonicem, quam incredibiliter amabat, filio in matrimonium traderet. ¶ Improbis facibus. Nefando amore aut inſaciabili. ¶ Impiū. Quod erat ad iniuriam patris. ¶ Proſtratus ad terram deiect⁹ Afflictus. ¶ Magis funebris ꝙ regius. Quia regius uultus hilaris eſſe conſueuit. ¶ Leptini mathematici. Mathematicus dicitur qui diſciplinarum peritus ē geometriæ, arithmeticæ, muſicæ, & aſtrologiæ, quæ omnes in demonſtratione conſiſtunt. nam in præceptis & arte uerſātur reliquæ. ſ. grammatica, rethorica, dialectica. ¶ Vel ut quidam. Nam Plutarch. Eraſiſtratū fuiſſe dicit iuxta enim Antiochum iacens. ¶ Vt poſtquam. ¶ Increbreſcere, Denſiorem fieri. ¶ Excitatiorem. Liberiorem. ¶ Modo uegetiorem. Quia increbreſcebat, ¶ Protinus. Secundum Plutarchum nec poſt ſpatium quidem trium dierum id aperuit patri, timens, ne regi faceret iniuriam, ex quo dicitur hac arte uſus ut non reginæ, ſed ſuæ ipſius fingeret uxoris amore correptum adoleſcentem, ut inde ſenſim regis perciperet animum. nam cum dixiſſet illum nouo morbo implicitum ui nimia, ſcilicet amoris, quo niſi expleretur, ſanari, nō poſſe. & eius quidem mulieris amore correptum eſſe quā conſequi haud potuiſſet, admiratus Seleucus dixiſſe fertur nonne uniuerſæ imperio aſiæ, & pro ſuperſtite filio dare omnia poſſum ſolum quæ mulier hæc eſſet efflagitabat. cui Eraſiſtrat⁹ meam inquit uxorem deperit. tum rex miris pollicitationibus rogabat, ut illam in coniugium filio daret, cui tātum regnum debebatur. cui reſpondens Eraſiſtratus, an tu inquit, quamquam eius parens, ſi uxorem tuam cuperet Antiochus illam ultro daturus eſſes? tum Seleucus, teſtans, deos omnes ſine cunctatione ſe daturum læte reſpondit. quod cum non ficte regem effari Eraſiſtratus cognouiſſet, paſſionem filii, & rem omnem patri aperuit, quemadmodū id deprehendiſſet, declarauit. Seleucus gaudio elatus unicum opus ſupereſſe ſibi arbitratus eſt, quo pacto id filio perſuadendum eſſet, quo pacto & uxori. tandem exercitu conuocato rem aperiens, cariſſimam uxorem filio etiam inuito coniugem dedit. quod magnificum & regale ab omnibus exiſtimatum fuit, ac magnificentius quiddam, & ſapientius adoleſcentis amor atque ad amorē eius inſignis moderatio. ¶ Fortunæ acceptum referens, ideſt fortunæ attribui debere. ¶ Senex rex, Qui natura Zelotipus eſſe conſueuit.

ASCENSIVS

CAetp. i. ſed ut ueniamus ad iucūdiora cognitu. i. dū co

memor quam improbis facibus arderet: impium pectoris uulnus pia diſſimulatione contegebat. Itaq; diuerſi iiſdem uiſceribus affectus, ac medullis incluſi, ſumma cupiditas, & maxima uerecundia ad ultimam tabem corpus eius redegerunt. Iacebat ipſe Antiochus in lectulo moribundo ſimilis, lamentabantur neceſſarii. pater mœrore proſtratus, de obitu unici filii: deq; ſua miſerrima orbitate cogitabat. totius domus funebris magis, quam regius erat uultus. Sed hanc triſtitiæ nubem Leptini mathematici: uel, ut quidam tradunt, Heraſiſtrati medici prouidentia diſcuſſit. Iuxta enim Antiochum ſedens ut eum ab introitu Stratonices rubore perfundi, & ſpiritu increbreſcere: eaq; egrediente pallere, & excitatiorē anhelitum ſubinde recuperare animaduertit: curioſiore obſeruatione ad ipſam ueritatem penetrauit. Intrante enim Stratonice, & rurſus abeunte: brachium adoleſcentis diſſimulanter apprehēdendo modo uegetiore, modo languidiore pulſu uenarum cōperit cuius morbi æger eſſet. protinusq; id Seleuco expoſuit. Qui cariſſimam ſibi coniugem filio ſuo cedere non dubitauit. quod in amorem incidiſſet fortunæ acceptum referens: quod diſſimulare eum uſq; ad mortem paratus eſſet ipſius pudori iputans. ſubiiciatur animis Senex, Rex, amās, iam patebit: quam multa: quamque difficilia paterni affectus indugentia ſuperauit.

gnoſcitur, aut ad cognoſcēdū, An. filius ſeleuci regis. ſ. totius Aſiæ correptus infādo amore Stratonices (ꝓprium eſt) nouercæ ſcilicet ſuæ, ideſt uxoris paternæ, memor. i. ſecum reputans ꝙ. i. quantum Improbis, ideſt improbandis facibus, ſcilicet amoris arderet, contegebat pia diſſimulatione impium uulnus pectoris, ideſt amorem illum. Itaq; ideſt & ita diuerſi affectus, ideſt diuerſæ paſſiones, incluſi iiſdē uiſceribus, ac medullis, uidelicet ſumma cupiditas & maxima uerecundia, redegerunt corpus eius ad ultimam tabem, ideſt corruptionem pexhauſtionem ſucci, & lentam conſumptionem ſanguinis. Ipſe itaq; Antiochus filius ſeleuci iacebat, in lectulo ſimilis moribundo. i. iā iamq; morituro (quo exemplo Valla contenderet moribundus non ſignificare ſimilitudinem, alioqui dixiſſet, moribundus) neceſſarii ideſt conſanguinei, & affines lamentabantur, pater, ſcilicet Seleucus proſtratus, mœrore, cogitabat de obitu unici filii ſui, & de miſera orbitate ſua, ideſt carentia, aut priuatione liberorum, & uultus, i. aſpectus totius domus, id ē. familiæ erat magis funebris. i. lugubris, & quaſi funere occupatus, quā regius, ideſt ipſius regis, licet eſſet mœſtiſſimus, aut potius quam, regius, ideſt regalis, hoc eſt quā domum regiam in qua hilares eſſe ſolent, deceret. Sed prouidentia, ideſt prouida ſolertia, Leptini mathematici, ideſt aſtrologi, uel ut q dā tradunt, Eraſiſtrati medici, diſcuſſit, ideſt diſpulit hanc nubem triſtitiæ. Enim ꝓ quia ipſe ſedens iuxta antiochum, ut ideſt poſtquam animaduertit eum, ſcilicet antiochum perfundi rubore, & increbreſcere ſpiritu ideſt habere ſpiritum ardentiorem, & pulſum frequentiorem ad introitum Stratonices, ideſt quoties Stratonice introibat, & ea regrediente pallere, & recuperare ſubinde, id eſt per interualla anhelitum, ideſt ut dicunt flatum, excitatiorem. ideſt commotiorem, penetrauit, ideſt peruenit curioſa ſcilicet diligenti obſeruatione ad ipſam ueritatem, ideſt uerā cauſam morbi. Enī pro qa Stratonice intrāte, & rurſus abeunte comperit cuius morbi eſſet æger, quia amoris. apprehendēdo diſſimulanter, ideſt quaſi aliud ageret, Brachium adoleſcentis, modo, ideſt interdum, ſcilicet ea intrante, uegetiore pulſu, ſcilicet arteriarum brachii, modo, ſcilicet ea egrediente, languidiore, ideſt infirmiore. Et expoſuit protinus ſeleuco id ſcilicet amorem filii eius in uxorem eius. Alii dicunt non ſtatim indicaſſe, ſed mira ſolertia, ſimulando uidelicet ipſum captum eſſe amore uxoris ſuæ hoc eſt medici, ut Oliuerius diligenter recitat. Qui ſcilicet Seleucus, non dubitauit cedere ideſt concedere filio ſuo coniugem cariſſimam referens acceptum. i. imputans fortunæ, ꝙ ſcilicet filius incidiſſet in amorem, ſcilicet nouercæ ſuæ, & imputans, ideſt attribuens pudori, ideſt uerecundiæ ipſius, ſcilicet filii, ꝙ paratus eſſet diſſimulare eum ſcilicet amorem uſq; ad mortem, etiam incluſum quantum in eo fuit. Subiiciatur animis, ſcilicet legētium, aut audientium iſta, ſenex, qui natura quærulus, & moroſus, ac zelotypus eſt, & rei caræ tenaciſſimus, rex, qui quæ amat cōſeruare poteſt, ſi habet ea, & ſi non habet rapere, & ſupple amans, in quo maxima uis eſt, & ſupple patebit iam quàm multa, & quàm difficilia īdulgentia i. uehemens in filium inclinatio affectus paterni, ſuperauit, ideſt uicit quaſi dicat maxima & difficillima.

THEOPHILVS

E Xcitatiorem. Scribe exercitatiorem ex antiquis exépla ribus.i.magis fatigatum.

OLIVERIVS.

A T Seleucus quidem uxore. Plutar. in uita Pompeii, deuicto Mithridate apud Euphrate ſpoliatoq́ caſtris ꝓuincias compoſuit, munera diſtribuit, cum multi ad eum principes, & terrã dñi regeſq́ barbari .xii. ueniſſent Ariobarzanes Cappadociæ. Nicomedes Bithiniæ q regno à Mithridate ponti rege pulſi fuerant, hos primum Lælius Cornelius Sylla in ſuum quemque regnum reduxerat, quib' iterum ab eodem rege pulſis Pom cum Mithridatem mori rãdẽ coegiſſet Ariobarzanẽ reſtitutum appellari iuſſit, qui regnum filio ceſſit præſente Pomp. In cornu ſcribæ. In parte ubi erat ſcriba intelligimus illic exercitum fuiſſe, qui ſtruebatur in cornua. ⸿ Humiliorẽ. Viliorem quàm deceret filium regis. Corruit. ad terrã decidit ⸿ Comicæ. Iocundæ, & urbanæ. ⸿ Tragicæ, Seueræ & rigidæ & eſt continuatio, color rhetoricus.

ASCENSIVS.

A T. i. ſed Seleucus quidẽ ceſſit filio ſuo uxore. i. de poſſeſſione uxoris (prius ãt uxorem dixit, unde in utroq́ caſu id dicere licet) Ariobar. rex Cappa. ceſſit filio ſuo regno .i. de regno Capp. in conſpectũ Gnei Pomp. Cuius. ſ. P. cum ipſe. ſ. Ariobarzanes conſcendiſſet tribunal. i. ſedem prætoriam, & inuitatus ab eo. ſ. Põ. ſediſſet in ſella curuli quã primi magiſtratus tñ utebantur, poſtq̃ conſpexit filium ſuum obtinẽtem in cornu ſcribæ. i in ea parte exercitus, ubi ſcriba locum habebat locum humiliorem. i. inferiorem fortuna ſua. i. q̃ filium regis deceret, non ſuſtinuit. i. nõ eſt paſſus intueri eum collocatum infra ſe. i. in loco inferiore q̃ ipſe, ſed deſcendit protinus ſella. ſ. curuli, & tranſtulit diadema. i. inſignẽ regni, cui corona ſupponi ſolebat, in caput eius. ſ. filii ſui, hoc eſt declarauit eũ regẽ, & cœpit hortari eũ, ut tranſiret eò. i. in eũ locũ unã ipſe ſurrexerat. Lachrymæ exciderunt iuueni, & ſupple corpus eius corruit, & diadema eſt dilapſum. ſ. ẽ capite eius, nec potuit progredi ſup. eò uidelicet in ſellã curulẽ, quo fuerat iuſſus. ſ. à pr̃e ꝓgredi. quodq́. i. & qđ excedit pene. i. q̃ſi fidẽ ueritatis, is. ſ. pater, qui deponebat regnũ, erat lætus, & ſupple is, uidelicet filius, cui regnũ dabatur erat triſtis nec tã egregium, q̃a maxime pium, certamen, habuiſſet finẽ, niſi authoritas Pompeii affuiſſet uoluntati pr̃iæ. i. niſi Pompeius comprobaſſet & quodãmodo iuſſiſſet factũ pr̃is. Enĩ ꝑ q̃a, Põp. ſup. i. ſimul appellauit filium regem, & iuſſit ſumere diadema, & coegit ſup. eũ cõſidere. i. ſimul cũ pr̃e ſedere, in ſella curuli. ⸿ Comicæ &c. Breuis ꝓlatio, & paraſceue eſt ad ſequentẽ narrationẽ, cui q̃ uenuſte ſubaudiũtur uerba, inepte q̃dã adiecerunt, ueriores. n. textus id tñ hñt quod nos ꝓpoſuimus, Cuius ordo eſt. Hi pr̃es. ſ. iã dicti ſupple fuerunt, aut ſunt, lenitatis. i. mititatis, & tranq̃llitatis, comicæ. i. q̃lẽ hñt pr̃es i comœdiis, illi. ſ. q ſequẽtur, aut de q̃bus ꝓxime dicemus ſupple fuerũt, aſꝑitatis. i. rigiditatis tragicæ. i. tragœdia di

gnæ

THEOPHILVS.

C Ornu ſcribæ. Inter commentarienſes & corniculariοs, quos alio nomine dictos accenſos, author eſt Aſconius. eorum, qui Corniculo merebant ſubſelium cornu uocabatur.

⸿ De Ariobarzane Rege Cappadociæ.

A T Seleucus quidem uxore, Ariobarzanes filio ſuo Cappadociæ regno ceſſit in conſpectu Cn. Pompeii, cuius cum ipſe tribunal conſcendiſſet, inuitatuſq́ ab eo i curuli ſella ſediſſet, poſtquam filium in cornu ſcribæ humiliorem fortuna ſua locum obtinentẽ conſpexit, non ſuſtinuit infra ſe collocatum intueri. Sed protinus ſella deſcendit: & diadema in caput eius tranſtulit: hortariq́ cœpit ut eò trãſi et vnde ipſe ſurrexerat. exciderunt lachrymæ iuueni, corruit corpus, delapſum diadema eſt. nec quo iuſſus erat: progredi potuit. quodq́ pene fidem ueritatis excedit· lætus erat: qui regnum deponebat: triſtis, cui dabatur. nec ullum finem tam egregium certamen habuiſſet: niſi patriæ uoluntati authoritas Pompeii affuiſſet. filium enim & regem appellauit: & diadema ſumere iuſſit, & in curuli ſella conſidere coegit. Comicæ lenitatis hi patres: tragicæ aſperitatis illi.

⸿ De Parentum Seueritate aduerſus Liberos. Cap. VIII.

⸿ De Lucio Bruto.

B Rutus par gloria Romulo: quia ille urbem, hic libertatem Romanam condidit, filios ſuos, Tarquini dominationem à ſe expulſam reducentes, ſummum imperiũ obtinens, comprehenſos ꝓq́ tribunali virgis cæſos, & ad palum religatos ſecuri percuti iuſſit. Exuit patrẽ vt conſulẽ ageret. orbuſq́ viuere, q̃ publicæ uindictæ deeſſe maluit.

OLIVERIVS.

B Rutus gloria par Romulo. De ſeueritate parentum ca. viii. cuius exemplum primũ eſt Iunii Bruti, qui filios duos uirgis cædi, & ſecuri percuti iuſſit, q̨ cum illis ſenſerant, qui Tarquinios reges ab ipſo paucis añ diebus exactos in regnum reſtituere parabãt, nam paulopoſt libertatem à populo partam, id qđ minime timebatur, per dolũ, & proditionem eſt propemodum amiſſa. aliquot enim adoleſcentes nobili genere nati quorum in regno libido ſolutior fuerat, aſſueti more regio uiuere, grauiter ferentes, æquato iure omnium libertatem, & aliorum in ſuam ueniſſe ſeruitutem, de reſtituendis regibus cõſilia q̃rebãt. interea legati à regib' ſuperueniũt ſine mẽtione redditus, bona tñ repetentes, cum quibus de recipiendis clam nocte regibus in urbem colloquũtur, hi adoleſcẽtes. uitelliis, aquiliiſq́ fratribus primo commiſſa res fuit. uitelliorum ſoror cõſuli nupta bruto erat, iamq́ eo matrimonio adoleſcentes erant liberi Titus Tiberiuſq́, eoſq́ in ſocietatem cõſilii auunculi aſſumunt, literæ de re tanta legatis dantur ad regis fidei pignus, q̃ manifeſtum facinus fecerunt nam ĩdicata re per uitelliorum ſeruũ q exceperat eorum conſilia, cõp̄henſis legatis, literarum cura in primis habita eſt, ne interciderent, proditores capti ſumptumq́ ſupplicium cõſpectius, q̨ pœnæ capiundæ miniſterium pater de liberis conſul impoſuit. & q ſpectator erat amouendus, eum ipſum fortũa exactorem ſupplicii dedit. ſtabant ad palum deligati nobiliſſimi iuuenes, ſed à cæteris uelut ab ignotis capitibus conſulis liberi omnium in ſe conuerterunt oculos, miſerabanturq́ non pœnæ magis homines quã ſceleris, quo pœnam meriti eſſent, illos eo potiſſimũ anno patriam liberatam, patrem liberatorem, conſulatum ortum ex domo iunia, patres plebẽq́ quicquid hominum deorũq́ Ro. eſſet induxiſſe animum, ut ſuperbo quõdã regi, tũ infeſto exuli proderẽt. Itaq́ miſſi lictores ad ſumendum ſupplicium, nudatos uirgis cædunt, ſecuriq́ feriunt, cum inter oẽ tꝑs pr̃, uultuſq́ & os eius ſpectaculo eſſet, eminẽte pri'o alo iter publicæ pœnæ miniſterio ſcđm pœnã nocẽtiũ, ut in utrãq́ partẽ arcẽdis ſceleribus exẽplũ nobile eſſet. Filios ſuos. Titũ & liberium. ⸿ Reducentes. Reducere uolentes. Vir. Ques ego ſum toties iam dedignata maritos, Non qui eſſent mariti ſed qui eſſe uolebant. ⸿ Exuit patrẽ. depoſuit amorem, & affectũ pr̃nũ. ⸿ Vt cõſulẽ ageret, Quia cõſulatus adminiſtratio exigebat ut ſuppliciũ de his ſũeret, q̃ libertatẽ opprimere uoluerant.

ASCENSIVS.

B Rutus. ſ. Iunius par. i. eq̃lis Rõulo, gloria. i. q̃tum ad gloriã, q̃a ille. ſ. Ro. condidit urbem Ro. hic. ſ. Brutus

condidit

condidit libertatē Romanā, obtinēs ſummū ipiū, q̄a cōſulare, iuſſit filios ſuos reducētes .i. reducere uolētes, & coniuratos ad hoc dn̄atione .i. ſuperbū regnū Tarquinii .ſ. ſuperbi expulſi à ſe, cōphenſos .i. captos, & cæſos uirgis, pro tribunali .i. añ tribunal. & religatos ad paiū .i ſtipitē, percuti ſecuri .i. decollari, & ua Brut. exuit pſem .i. pīnū affectū, ut ageret cōſulē .i. ut debite fungeretur offō cōſulari & maluit uiuere orbus .i. ſine liberis, q̄ deeſſe uindictæ pub.

OLIVERIVS.

HVius æmulatus. Spurius caſſius in agraria largitione ambitioſus in ſocios fuerat, quū ipſo conſule cum proculo uirginio lex agraria primū pmulgata fuit, nunq̄ deiñ ſine maximis motibus exagitata. ager hernicus adeptus hoc authore, inter latinos plebēq; diuiſus ē, adiectūq; que huic muneri aliq̄tū agri, q̄ à patribus poſſidebatur. hac largitione ſuſpectus iā ſenatui populoq; cœpit eſſe, q̄ pnicioſas libertati opes ſtrueret, & ſō ciuibus iā uilior factu:, ut alio munere ſibi recōciliaret ciuitatios, iubere p ſiculo frumento pecuniā acceptam, retribui populo. Id uero ñ ſecus q̄ pñtē mercedem regni aſpernata plebs eſt hūc ergo ubi magiſtratu abiit, dānatū, necatūq; conſtat ſunt q pſem auctorē eius ſupplicii ferant, eū cognita domi cā uerberaſſe, ac necaſſe, peculiūq; filii cereri cōſecraſſe, ſignū ide factū eſſe, & īſcriptū, ex Caſſii familia datū, īuenio apud quoſdā auctores, idq; p plus fidei eſt, à q̄ſtoribus Ceſone Fabio, & L. Vale diē dictā pduellionis dānatū, populi iudicio direptas publicæ ædes q̄ ſniam ſeqtur Dio. Alicar. q̄a dicit, q̄ ſi pr̄ iudex fuiſſet & punitor, neq; domus direpta, neq; bona publicata, q̄a Ro. nihil eſſet poſſeſſoriū pprīū, patribus uiuentibus & id pecuniæ & corpora filiorū cū de eis uolūt diſponere tradūtur patrib᷒ Addidit pterea agitatū ēt fuiſſe de interficiendis filiis Caſſii, ſed crudelē nimis uiſam eā ſentētiā. Peculiū .ſ. caſtrēſe. quod alienari poterat, q̄a ad patrem non pertinebat.

ASCENSIVS.

HVius &c. Caſſius .ſ. ſpurius æmula. exē. huius .ſ. Bruti dānauit domi .ſ. ſuæ crimīe regni affectati, & hoc pinquorū, & amicorū cōſilio adhibito, filiū .ſ. ſuū, q tr. pl .i. cū fuiſſet Tr. pl. tulerat primus (nā poſtea multi conati ſūt eā ferre) legē agrariā .i. de agro quē P. R. bello acq̄ſiuerat æquis portionibus diuidendo, & tenebat animos hominum deuictos .i. obnoxios amore ſui multis aliis rebus populariter ſup factis .i. in fauorem aut gratiam populi. damnauit dico, poſtquam depoſuit illam poteſtatem .ſ. tribunitiam, & iuſſit eum affectum uerberibus .i. cæſum necari .i. percuti ſecuri. Et conſecrauit .i. tanquam ſacrum addixit Cereri peculiū eius .i. quod proprium, & extra patriam poteſtatem, utpote caſtrenſe poſſederat

ℭ De Caſſio.

HVius æmulatus exemplum Caſſius, filium, qui Tri. ple. Agrariam legem primus tulerat, multiſq; aliis rebus populariter animos hominum amore ſui deuinctos tenebat, poſtquam illam poteſtatem depoſuit, adhibito propinquorum, & amicorum conſilio affectati regni crimine domi dānauit, uerberibuſq; affectum, necari iuſſit, ac peculium eius Cereri conſecrauit.

ℭ De Manlio Torquato.

TItus autem Manlius Torquatus, propter egregia multa rarę dignitatis, iuris quoq; ciuilis, & ſacrorum pontificalium peritiſſimus, in conſimili facto nec conſilio quidē neceſſariorum indigere ſe credidit. Nam cum ad ſenatum Macedonia de filio eius Decio Syllano, qui eam prouinciam obtinuerat, querelas per legatos detuliſſet, à P.C. petiit ne quid ante de ea re ſtatueret, quā ipſe Macedonum filiiq; ſui cauſā inſpexiſſet. ſummo deinde tum ampliſſimi ordinis, tum etiam eorum, qui queſtum uenerant, conſenſu cognitione ſuſcepta, domi conſedit: ſoluſque utriq; parti per totum biduum uacauit, ac tertio die pleniſſime diligentiſſimeq; auditis teſtibus, ita pronunciauit. Syllanum filium meū pecunias à ſociis accepiſſe mihi probatum ſit, & Repu eū & domo mea indignum iudico: protinuſq; e conſpectu meo abire iubeo. tam triſti patris ſententia percuſſus Syllanus, lucem ulterius intueri nō ſuſtinuit. ſuſpendioq; proxima nocte cōſumpſit. Peregerat iā Torquatus ſeueri et religioſi iudicis partes, ſatiſfactum erat reip. habebat ultionem Macedonia, potuit tam uerecundo obitu filii patris inflecti rigor. At ille neq; adoleſcentis exequiis interfuit. & cum maxime funus eius duceretur, conſulere ſe uolentibus, uacuas aures accommodauit. Videbat enim ſe in eo atrio conſediſſe, in quo illius imperioſi Torquati ſeueritate cōſpicua imago poſita erat. Prudentiſſimoq; uiro ſuccurrebat, effigies maiorum ſuorum cū titulis ſuis idcirco i prima ædiū pte poni ſolere, ut eorū uirtutes poſteri, nō ſolū legerent, ſed ēt imitarētur.

ueniſſent de ſuſo Syllano ptore, q̄ acceptis pecuniis, puinciā ſpoliaſſet, & ſena. de q̄relis eorū uellet cognoſcere. T. Manlius Tor. ſyllani pr̄ petiit ipetrauitq;, ut ſibi hmōi cognitio mandaretur, & domi cognita cā filiū dānauit abdicauitq;, ac ne funeri q̄dē eius, quū ſuſpēdio uitā finiſſet uoluit intereſſe, ſed ēt q̄ domi ptātē cōſultantibus ex iſtituto fecit. hāc hiſtoriā Cic. ptrāſiuit tāg̃li li. iii. de finibus bonorū & malorū. Raræ digni. q̄ raris hominibus cōtigit ut oībus reip. muneribus pfūctus eſſet. Ampliſſimi ordi. ſenatorii. Peregerat Torquat᷒, exaggerat, hāc ſeueritate Val. ſatis igr̄ fuerat dānaſſe filiū, & abdicatū à ſe coegiſſe laqueo uitam finire. Seueritas hæc magna, ſed illa maior, q̄ nec funeri q̄dē uoluerit itereſſe. oībuſq; illo eo die cōſultātibus uacauerit. Illius iplosi tor. Quia ut diximus in .c. de diſcipli. mi. filiū q cōtra eius pceptū cū hoſte cōflixerat, & uictoriā ex illo reportauerat, uirgis cædi & ſecuri pcuti iuſſit. Imago poſita. In atriis ſolebant ueteres maiorū ſuorū, q gloria, & reb᷒ geſtis claruiſſet, imagines collocare. Iu. Tota licet ueteres exornēt undiq; ceræ Atria, nobilitas ſola ē atq; unica uirtus. maiorū igitur ſuorū imaginibus ſæpe ad uirtutes, & rerū gerendarū gloriā icendebātur, ut illorū imitatiōe clariores fierēt.

ASCENSIVS

TItus āt Man. Tor. exīs ſuppletur raræ .i. excellentis dignitatis ppter multa egregia .i. excellētia facta & dicta .ſ. eius, pitiſſimus quoq; iuris ciuilis, & ſacrorū pōtificaliū .i. q̄ ad ius pontificiū pertinebāt, ac ptinēt, nec q̄dē .i. nō ſaltē credidit ſe idigere, cōſilio neceſſariorū .i. cōſanguineorū & affiniū in facto cōſimili .ſ. de dānatione filii. Nā quū mace. .i. puīcia illa q̄ paulo añ regnū fuerāt, retuliſſet p legatos ad ſenatū q̄relas de filio eius .ſ. Titi Man. Decio Syllano .ſ. appellato, petiit .ſ. Man pr̄, à patribus cōſcriptis, ne q̄d ſtatuerent de ea re, anteq̄ ipſe iſpexiſſet cām macedonū, & filii ſui, hoc eſt illorū accuſationē, & huius purgationē. deiñ cognitione .i. inq̄ſitione de iure utriuſq; partis ſuſcepta .ſ. à Tito pr̄e ſūmo cōſēſu tū .i. ſimul āpliſſimi ordinis uidelicet ſenātorii, cū ēt eorū, q uenerāt q̄ſtū .i. ad q̄rendū de filio eius, hoc eſt legatorū macedoniæ, cōſedit domi & uacauit .i. ut dñt audientiā dedit, ſolus .i. cū ſolus eſſet, utriq; parti p totū biduū, ac pronūciauit tertio die, teſtibus auditis, pleniſſime & diligentiſſime, ita .i. in hanc formā uerborū. Cū pbatū .ſ. teſtibus, ſit mihi, Syllanū filiū meū accepiſſe pecunias à ſociis, ego iudico eū idignū & rep. & domo mea, & iubeo ſup. eū abire ptinus è cōſpectu meo. Syllanus pcuſſus .i. attonitus .i. ā triſti ſnia patris, nō ſuſtinuit .i. nō ualuit, intueri ulterius lucē .i. diutius uiuere, & cōſumpſit .i. pemit ſe ſuſpendio nocte pxima. Torquatus pegerat .i. plene egerat, & ipleuerat iā ptes .i. debitū offm iudicis ſeueri .i. ſequēns ueq, & religioſi .i. anxie ſeruātis iuſiurādū, quo iudices obligari ſolent, & ſatiſfactū erat reip. & macedōia hēbat ultionē, & rigor .i. i[illegible]

OLIVERIVS.

TItus aūt Manlius. cum Mace. legati Romā conqueſtū

tas pr̄is poterat inflecti.i.mitigari obitu filii uerecūdo i.q obie. rat p̄ uerecūdia.at.i.ſed ille.ſ.ſeueriſſimus,pr̄ neq̄ interfuit exe gis adoleſcētis,& cūſunus eius duceret maxie.i.p̄cipue,aut p̄cipua pōpa,tūc ſup.q̄a iurecon.erat,accōmodauit uolētib' cōſulere.i.cōſiliū petere ſe,aures ſuas uacuas.i.nullo negocio occupatas.(Videbiſ fortaſſis noſtroꝝ dūtaxat iſtiuſmodi gnaris nouū,hominēq̄ ſe ſuſpēdentē ſolēniter ad rogū,aut ſepulturā efferri.ſed nouit huiuſmōi glorioſū fuiſſe apd̄ Ro.illos ethnicos;morte à ſe ſibi illata,dedecus aut uitare aut finire.de q̄ re longe ſanctius nūc Ro.conſtituit eccleſia. Affert at cām cur tā rigidus p̄ſtiterit Tor. dicēs) Videbat.n.ſe cōſediſſe i illo atrio.ſ.priſcoꝝ Tor.i quo imago illius Tor.īperioſi(q.ſ.īperator ac cōſul filiū ſecuri pcutere iuſſit,q̄ cōtra iterminatiōnē ſuā,ac īpiū i abſētia ſua ī hoſtē agreſſus,et feliciter pugnā cōmiſiſſet,&ita miro cōpēdio illi' quo q̄ ſeueritatē ī filiū ptractat)erat poſita,cōſpicua i.euidēti ſeueritate,Et ſuccurrebat uiro prudētiſſimo,effigies maioꝝ ſuorum (meo iudicio uacat,ſuoꝝ,nam gn̄alis eſt ſn̄ia)cū titulis ſuis.i. ſuoꝝ p̄claroꝝ geſtoꝝ,ſolere poni ipria pte ediū idcirco.i.ad eū finē,ut poſteri nō ſolū legerēt, ſed ēt imitarenſ uirtutes eorū.

OLIVERIVS.

Cymbri M Arcus uero Sca.Cymbri germanoꝝ populi, q lingua gallica latrōes dr̄r teſte ſeſto,nūc uero nos flamingos dicimus,cū i Italiā ſuperatis alpibus deſcēdere tētarēt, Q. Catulū pcōſul,q ſauces alpiū obſederat,& pulſus ad flumen Atheſim caſtellū æditū in ſederat,reliquerat atq̄,ab alpibus ſuderāt,atq̄ fugarāt,& explicata uirtute ſua ſugiētē pcōſulē, exercitūq̄ pſecuti i Italiā traiecerūt ſ…ctis deīn Catuli.& C.Marii exercitib' p̄lio.uicti ſūt ab eis i quo p̄lio cæſa tradūſ hoium cxl.millia, capta.xl.i ea igiſ pugna,q̄ apud Atheſim,cū cymbris cōmiſſa fuit eqtes ro.cymbroꝝ īpetu pulſi Cat.pcōſulē deſeruērt,& urbē pauidi repetiert.Inter ſugiētes,erat & filius M.Sca.q ubi accepit ſugiētes, aduentare, illi obuiā miſit, q nūciaret ſe libētius occurſurū oſſibus eius ī acie cæſi, q̄ ipm tā turpiter ſugiētē admiſſurū. quo audito filius p̄ dolore ſibi mortē cōſciuit.⸿ Cōſternatiōis pturbatiōis & formidis. ⸿ Aut ha.Si pbus.⸿ Aut ſp.Si ullis.

⸿ De Marco Scauro.

MArcus uero Sca. lumen, ac decus patriæ cum Atheſim flumen ipetu Cymbrorum romani equites pulſi deſerto conſule Catulo pauidi urbem repeterēnt, conſternationis eorum participi filio ſuo miſit, qui dicerent ſe libentius in acie eius interfecti oſſibus occurſurum, quàm ipſum tam deformis fugæ reum viſurum. Itaq̄ ſi quid modo reliquū in pectore uerecundiæ ſupereſſet, conſpectū degenerati patris vitaturum. recordatione enim iuuentæ ſuæ, qualis Mar. Scauro aut habēdus aut ſpernendus eſſet filius, admonebatur. quo nunſcio accepto. iuuenis coactus eſt fortius aduerſus ſemetipſum gladio uti, quam aduerſus hoſtes vſus fuerat.

⸿ De Aulo Fuluio.

NEc minus animoſe Aulus Fuluius uir ſenatorii ordinis euntem filium in aciē retraxit, q̄ Scaurus è prælio fugientem increpuit. Namq̄ iuuenem & ingenio, & literis, & forma inter æquales nitentem, prauo conſilio amicitiam Catilinæ ſecutum, inq̄ caſtra eius temerario impetu ruentem in medio itinere abſtractum, ſupplicio mortis affecit, p̄fatus nō ſe Catilinæ illum aduerſus p̄triā, ſed p̄triæ aduerſus Catilinam genuiſſe. licuit dōec ciuilis belli rabies p̄teriret, īcluſum arcere. Verū illud cauti patris narrareſ opus, hoc ſeueri refertur. Sed ut hanc incitatam, & aſperam ſeueritatem mitiores relatu patrū mores clementiæ ſuæ miſtura temperēt, exactæ pœnæ conceſſa uenia iungatur.

⸿ De Parentum moderatione aduerſus ſuſceptos liberos. Cap. IX.

⸿ De Lucio Gellio.

LVcius Gellius omnibus honoribus ad cenſuram uſq̄ defunctus, cum crimina grauiſſima de filio in nouercā, cōmiſſum ſtuprum, & parricidium cogitatum, ppemodū explorata haberet: non tamen ad uindictā procurrit continuo, ſed pene vniuerſo ſenatu adhibito in conſilium, expoſitis ſuſpitionibus, defendendi ſe adoleſcenti poteſtatem fecit. Inſpectaq̄ diligentiſſime cauſa, abſoluit eum tum conſilii, tum etiam ſententia ſua. quod ſi impetu iræ abſtractus ſæuire feſtinaſſet, admiſiſſet magis ſcelus quàm vindicaſſet.

pr̄is degenerati.i.p degenerationē filii uilioris effecti.Eū p q̄a filius admonebatur recordatiōe.i.p recordationē iuuētæ ſuæ .i.diſciplinæ q̄ à patre i iuuēta accepit q̄lis filius eſſet, aut habēdus,q̄a fortis,& pbus,aut ſpernendus,q̄a meticuloſus,& improbus,aut degenēr.quo nūcio accepto,iuuenis coactus eſt uti gladio fortius aduerſus ſemetipſum,q̄ uſus fuerat aduerſus hoſtes.q.d.i ſe gladiū cōuertit ſeſe ocidēdo,quē ab hoſtibus auerterat ſugiendo.

OLIVERIVS.

NEc mi.aioſe Salu.bello Cati.fuere igr̄ cōplures q ad Cati.ab initio pfecti ſunt,ī his erat Ful ſenatorii hois filius,quē retractū ex itinere parens necari iuſſit.⸿ Ingenio,& lit. & ſor.ſignāt illū & aī & corpis dotibus à natura fuiſſe donatū,q̄bus pr̄i carior eē potuerit.⸿ Licuit dōec potuiſſet pr̄ filiū i carcere icluſum retinere,dū Cati.furor extingueretur,qd̄ ſi feciſſet, non ſeueri,ſed cauti nomē ſuiſſet aſſecutus.⸿ Sed ut hāc.patrū i q̄ ſeueritas dura nimis & aſpera eſt aliq̄ moderatiōe leniēda corū q mites fuerīt & ita ad eādē mode.patrū hac breui p̄fatiōe trāſit.⸿ Clemētiæ miſtura. Trāſlatio ſumpta ab aq̄,q̄ ualidiori iſuſa uino,illd̄ mitius reddit.

ASCENSIVS.

NEc A.Ful.uir ſena.or. retra.mi.aioſe fi.eūtē in aciē.ſ.cōiuratoꝝ in pr̄iā q̄ Sca, icrepauit filiū ſugientē è p̄lio. Nam affecit ſupplicio mortis iuuenē.ſ.filiū ſuū nitētē .i.ſulgētē iter æq̄les.i. coætaneos ſuos igenio, & literis, & forma,ſecutū prauo cōſilio amicitiā Cati.ſ.pricipis cōiurationis, & ruentē temerario ipetu i caſtra eius.ſ.Cati.abſtractū.ſ. ab incœpto medio itinere. Præfatus.i.p̄locutus añq̄ eū ſupplicio mortis afficeret,ſe non genuiſſe illū.ſ.filiū ſuū Cati.aduerſus pr̄iā,ſed pr̄iæ aduerſus Cati. Licuiſſet.i. Licitū fuiſſet, arcere.i.cōſtrigere & phibere ab exercitu Cati.icluſū carcere dōec rabies ciuilis belli p̄teriret. Verū illd̄ opus.ſ.tenētis tātiſp, dū rabies belli ſedareſ,filiū i carceſ, narrareſ opus pr̄is cauti.i.calidi,& pudi,hoc.ſ.q̄d ſecit filiū occidēdo,refertur.i.recitat opus ſup.pr̄is ſeueri.Sed ut &c. Breuis ē p̄fatio i narratiōnē de moderatiōe parentū aduerſus ſuſceptos liberos,i q̄ dicēda dictis quodā mō cōparat, quo circa q̄da ſupiori annexā hūc hāc p tem,q̄ malui ſegregare.

ASCENSIVS.

MArcus uero Sc.lu.ac decus pr̄iæ cū eq̄tes R.pulſi impetu cymbroꝝ apud Atheſim flumen repeterēt pauidi urbē.ſ.Romā,& hoc Catu.pcōſule deſerto,miſit ſup.nūcios,q̄ dicerēt filio ſuo participi.i.cōſorti cōſternatiōis eorū.i.q ob cōſimilē cōſternationē cū aliis ſugerat,ſe ſ.Scau pr̄em occurſurū libētius oſſibus eius.ſ.filii.iterfecti in acie,i.fortiter dimicādo,q̄ uiſurū ipm reū tā deformis fugæ. Itaq̄ ſup.dicere iuſſit,ſi mō q̄d.i.aliq̄d reliquū uerecūdiæ.i. pudoris,ſupeſſet i pectore.ſ.filii,filiū ſup.uitaturū eē cōſpectū Ordo āt eius eſt. Sed ut mores patrum mitiores.i.leniores, & minus aſperi,relatu.i.dū referūtur,aut ad referendū tēperēt,miſtura clemētiæ ſuæ,hāc icitatā.i.īpetuoſā, & aſperā ſeueritatē. ſ.patrū,de qua iā locutus eſt,uenia cōceſſa.ſ.à parētibus,iūgatur pœnæ exactæ.i.oīnis exq̄ſitæ,hoc eſt narretur poſt eam.

OLIVERIVS.

Gellii moderatio i filiū LVcius Gel.omnib.ho. Gellius cum pro explorato haberet filium rem habuiſſe cum nouerca, & cum ea de cæde patris conſilia tractaſſe,non ad ſumendum de filio ſupplicium

ſupplicium ſtatim ira percitus cucurrit, ſed conſulto ſenatu filio dicendæ cauſæ poteſtatem fecit, qui purgatis, quæ ſibi obiiciebantur, & cognita diligentiſſime cauſa tanquam innocens abſolutus eſt, nam hunc Ci. defendit, cuius adhuc extat oratio. ℾ Ad cen. defun. tot honores & magiſtratus habuerat ut ad cenſuram uenire potuerit. ℾ Inſpecta cauſa. conſiderata examinata cauſa. ℾ Quod ſi impetu. Laudat huius patris maturitatem, qui noluerit temere ĩ filium animaduertere ſed cauſam prius diligenter cognoſcere, nã ſi nimia ira percitus filiũ occidiſſet, ſcelus potius commiſiſſet quàm ſuam iniuriam uindicaſſet.

ASCENSIVS

LVcius Gel. defun. i. per ordinem functus, omnibus honoribus. i. magiſtratibus, ad quos per gradus aſcendebatur, uſq; ad cenſurã ita ut nihil ei reſtaret expetendũ præter cenſuram, cum haberet crimina grauiſſima. i. criminationes grauiſſimorum ſcelerũ de filio, uidelicet ſtuprum cõmiſſum in nouercam, & parricidium cogitatum. i. animo cõceptum ut liberius, patre occiſo, nouerca abuteret, haberet dico ea crimina propemodũ. i. q̃ſi explorata. i. comperta, nõ tamen procurrit continuo ad uindictam, ſed pene uniuerſo ſenatu adhibito in conſilium, & ſup. ſuſpitionibus. ſ. de ſcelere filii expoſitis, fecit adoleſcẽti. ſ. filio poteſtatem defendendi ſe, & ea diligentiſſime ĩſpecta, abſoluit eum. ſ. ab omni ſuſpitione, & punitione tanq̃ innocentem, tum. i. ſimul. ſententia. i. iudicio conſilii. ſ. adhibiti hoc eſt fere uniuerſi ſenat⁹, tum etiam ſententia ſua. i. proprio iudicio. Quam ſi ipſe Lu. abſtractus. ſ. ab uſu rationis, impetu iræ feſtinaſſet ſæuire. ſ. in filium, ipſe admiſiſſet magis ſcelus, quia innocentem ob ſuſpitionem licet uehementem occidiſſet, quam uindicaſſet, quia nullum erat.

ℂ De Quinto Hortenſio.

QVinti autem Hortenſii, qui ſuis temporibus ornamentum romanæ eloquentiæ fuit, admirabilis in filio patientia extitit. Cum enim, euſq; impietatem eius ſuſpectam, & nequitiam inuiſam haberet, vt Meſſalam ſuæ ſororis filium hæredem habiturus ambitus reum defẽdẽs iudicibus diceret: ſi illum damnaſſent: nihil ſibi p̃ter oſculum nepotum, in quibus acquieſceret, ſuperfuturum, hac. ſ. ſententia, quam etiã æditæ orationi inſeruit, filium potius in tormento animi: quam in voluptatibus reponens. tamen ne naturæ ordinem confunderet, non nepotes, ſed filium hæredem reliquit: moderate vſus affectibus ſuis. quia & uiuus moribus eius verum teſtimonium, & mortuus ſanguinis honorem debitum reddidit.

ℂ De Fuluio.

IDem fecit clari generis, magnæq; dignitatis vir Fuluius, ſed in filio aliquantum tetriore. Nam eum auxilium ſenatus imploraſſet: ut ſuſpectus in parricidio, & ob id latens per triumuirum conquireretur: ac iuſſu patrum. C. comprehenſus eſſet: non ſolum eum non notauit ſed etiam decedens dominum omnium eſſe uoluit: quem genuerat hæredem inſtituens, non quem fuerat expertus.

ℂ De quodam patre ignoto.

MAgnorum virorum clemẽtibus actis ignoti patris nouæ atq; inuſitatæ rationis conſilium adiiciam. qui cum a filio necti ſibi inſidias comperiſſet, nec

eius. ſ. filii ſui ſuſpectã, & nequitiam. i. libidinem eius inuiſam euſq;. ut habiturus Meſſalam filium ſororis ſuæ hæredem, defendens. i. Meſſalam, reum ambitus. i. petiti magiſtratus p̃ largitionem, aut alias malas artes crimine, diceret iudicibus, ſi. ſ. iudices dãnaſſent illum. ſ. Meſſallã, nil ſuperfuturum ſ. eſſe. i. reliquũ fore ſibi p̃ter oſculũ nepotum. i. liberorum filii in q̃bus acquieſceret. i. alium contentum h̃ret. ſ. reponẽs. i. collocans hac ſententia, q̃ etiam inſeruit orationi æditæ. ſ. à ſe filiũ potius in tormento. i. cruciatu animi quam in uoluptatibus. tñ ne confunderet ordinem naturæ, quo filii patribus ſuccedũt, nõ reliq̃t nepotes ſup. hæredes proximos, ſed filiũ hæredem, uſus affectibus ſuis moderate, q̃a & uiuus reddidit uerum teſtimonium moribus ei⁹. i. filii ſui, teſtatus eos ſibi maxie diſplicere, & mortuus reddidit ſanguini. i. fatu ſuo genito honorem debitum.

OLIVERIVS.

IDem fecit Ful. Flaccus primus omniũ tranſalpinos ligures bello domuit. miſſus in auxilium maſſilienſibus aduerſus ſallanios Gallos, qui populabantur fines maſſilienſium cum diu multumq; clauderent ſaltus deciates. mox ubi eburiates incognitas tandem latebras eorũ ignib⁹ ſepſit. Fuluius, in plana Bebius deduxit, poſthumius ita exarmauit, ut uix reliquerit ferrum, quo terra colerent. hic igitur Fuluius. qui ligures, domuit, Ambrachiam deuicit. Cephaleniam & Iacinthum ſubegit, filium habuit tãtæ ĩpietatis, atq; nequitiæ, ut cedem ſibi machinari non dubitauerit. quod ubi intellexit Fuluius, ſenatus auxilium implorauit. ſenatus filium comprehẽdi & per triũuiros inq̃ſitioni adhiberi iuſſit, quẽ in crimine deprehenſum in patris poteſtatẽ, q̃ de illo meritas pœnas exigeret, tradi uoluit. pater ea moderatione uſus eſt, ut non mõ filium non notauerit, ſed illũ ẽt decedens h̃rdẽ reliq̃rit. ℾ Per triũui. Triumuiri p̃erãt rebus capitalibus. ℾ Tetriore. Crudeliore.

ASCENSIVS.

IDem fecit. Ful. ſ. Flac. uir clari gñis, & magnæ dignitatis, fecit idẽ. i. cõſimile illi, quod Hor. fecerat, ſed fecit ſup. id ĩ filio tetriore. i. turpiore, aut diriore aliquanto. nam cũ imploraſſet auxilium ſenatus. ut. ſ. filius ſuſpectus in parricidio. i. q; ipſum Fuluium patrẽ ſuum occidere pararet, & latẽs. i. occultans ſeſe ob id, conquireretur per triũuirũ, cuius erat criminis conuictos in carcerem trahere, & ſupplicium de eis ſumere ac. ſ. filius eſſet comprehenſus. i. captus iuſſu patrum cõſcriptorũ, Ful. ſup non ſolum nõ notauit. ſ. infamia filiũ ſed ẽt decedens. i. moriens hoc eſt poſtea cũ moreretur, uoluit eſſe dñm omniũ. ſ. rerũ ſuarũ, inſtituens hæredem, quem genuerat. i. habẽdo reſpectũ, q; eũ genuerat, & non quẽ fuerat expertus. i. non habendo reſpectum, q; eum expertus fuerat in ſe parricidium paraſſe.

OLIVERIVS.

Horten ſii pauẽtia contra filiũ.

QVinti autem Hortenſii. De hoc diximus in cap. de his qui à patribus degenerauerunt, cum filium & impietatis noĩe ſuſpectum, quippe qui de patris nece cogitaſſe diceretur, & nequitia perditum h̃ret, ut illum merito inuiſum odio proſequeretur adeo, ut cũ Meſſala ſororis filius ambitus, reus factus eſſet, illum defendens Hortenſius diceret, ſi illũ dãnaſſent iudices non habiturum p̃ter oſculum nepotum, in quibus conquieſceret. q̃bus uerbis innuebat, ſe non aliũ filium h̃re præter Meſſalam, quem hæredem ſuum fore iam aĩo cõſtituerat. hac tñ in filium moderatione uſus eſt, ut moriens ei bona reliquerit. ℾ Reum. Meſſalã. ℾ Tormentis. moleſtiis, & ſollicitudinibus, cum nullam filii faceret mentionem in conſolatione, in his q̃ ſibi moleſta erãt, eũ reponebat. ℾ Quam in uo. Quia nullam de filio habiturus eſſet uoluptatẽ, p̃p eius turpiſſimam uitã. ℾ Naturæ. ordinem cõfunderet. ℾ Exhære. filiũ, & ſubſtituendo nepotes hæredes.

ASCENSIVS.

QVinti &c. Ordo eſt. Aũt. i. ſed patientia Quin. Hor q̃ fuit ſuis t̃pibus ornamentũ eloquẽtiæ romanæ extitit admirabilis in filio. Quũ. n. ipſe Hor. haberet ĩpietatẽ

OLIVERIVS.

Pris clemẽtia erga ipiũ filiũ.

MAgnorũ uirorũ. poſt illuſtriũ uirorũ exempla dicit, ſe de p̃re quodã dicturum, cuius nomen p̃p ignobilitatem ad poſteros non peruenit, qui nimia, & p̃pe incredi

inducere in animum poſſet, ut uerum ſanguinem ad hoc ſceleris progreſſum crederet. Seductam vxorem ſuſpicans, ſuppliciter rogauit: ne ſe ulterius celaret: ſiue illum adoleſcentem ſubieciſſet: ſiue ex alio concepiſſet. aſſeueratione deinde eius, & iureiurando ſe nil tale debere ſuſpicari, perſuaſus: in locum deſertum filio perducto, gladium, quem ſecum occultum attulerat, tradidit: ac iugulum feriendum præbuit: nec veneno, nec latrone ei ad peragendum parricidiũ opus eſſe affirmãs. quo facto non paulatim, ſed magno impetu recta cogitatio pectus iuuenis occupauit. Continuoq; abiecto gladio tu vero, inquit, pater viue. & ſi tã obſequens es: ut hoc precari filio permittas: me quoq; exupera. Sed tantum quæſo: ne meus erga te amor eo ſit uilior: quod à pœnitentia oritur. ſolitudinem ſanguine meliorem, pacatioresq; penatibus ſyluas, & alimentis blandius ferrum, ac mortis oblatæ, quam datæ vitæ felicius beneficium. Commemoratis patribus, qui iniurias filiorum patienter exceperunt: referamus eos, q mortes æquo animo tolerarunt.

De parentibus, qui obitum filiorũ forti animo tulerunt. Cap. X.

De Horatio Puluillo.

HOratius Puluillus, cum in capitolio Ioui Op. Max. ædem pontifex dedicaret, interque nuncupationem ſolennium verborum poſtem tenens, mortuum eſſe filium ſuum audiſſet: neq; manum à poſte remouit: ne tanti templi dedicationem interrumperet: neq; uultum à publica religione, ad priuatum dolorem reflexit: ne patris magis, quam pontificis partes egiſſe uideretur.

bili manſuetudine, & moderatione in filium uſus fuiſſe uidetur. cum enim ſatis exploratũ haberet parare ſibi necis inſidias à filio, nullo mõ ſibi perſuadere poterat tm̃ ſceleris, & impietatis in uerũ filiũ cadere poſſe. Itaq; uxorem in ſecretũ adducit, eam ſuppliciter orat, ne ſe tanto tp̃e celet, quod ſuſpicabatur. aperiat nũc demũ, ex ſe filiũ conceperit, an ex alio ſubditi-tiũ habeat. q̃ cũ iureiurando affirmaſſet ex eo uere natum eſſe tũ filiũ ĩ deſertũ locũ adduxit, gladiũ quẽ ſecũ attulerat nudatũ tradidit, iugulum præbuit dicens, non tibi ueneno, nõ latrone, non alia ui ad meam necem opus eſt, en tibi iugulũ aperio, ſi pluſq̃ uelles tibi ſupereſſe uideor. q̃bus uerbis correptus filius tam magnam pẽnæ pietatis pectore cõcepit, ut q antea patris mortẽ q̃reret, eius poſtea uitam incredibiliter deſideraret, ab eoq; excogitati parricidii ueniã peteret, ac p̃caretur ne ſuus amor in illũ uilior eſſe uideretur, q̃ à pœnitentia ort' eſſet. ¶ Ignoti patris. pro ignobilis patris, cuius nomen ignoratur. ¶ Inducere animum. ſibi perſuadere. ¶ Verũ ſanguinem. Filium ex ſuo ſanguine natum. ¶ Aſſeueratione, pſeueranti affirmatiõe. ¶ Seductam uxorẽ. Aliquo mõ deceptam uxorẽ. Subieciſſet, ſi filius ſibi ſubdititius eſſet, quales multæ ſteriles habere conſueuerunt. ¶ Non paulatim. ſed magno impetu. Magna admiratio, q̃ qui parricidium cogitabat, tam ſubito animi motu, omnem exuerit crudelitatem ¶ Exupera me. interfice me ò pater. ¶ Solitudinẽ ſanguine meliorem, Oſtendit rem admonitiõe dignam, ut quem non ſanguis, non penates, non alimenta à parricidio deterrere potuerant, ſolitudo ſyluæ ferrum ſubito reuocarunt ¶ Solitudinem dixerim meliorem hoc eſt loca deſerta, in q̃ filiũ deduxerat. ¶ Penatib', domeſticis ædibus.

ASCENSIVS

MAgnorũ. &c. Subiungit exẽpiũ ignoti patris quod externorũ uice fungi poteſt dicens. Ego adiiciã clementibus actis. ſ. priuatis ĩ filios. (Ex hoc ãt authore puto uallã motũ. ut acta potius q̃ actus apoſtolorũ, ſe dicere uelle ſcripſerit) cõſiliũ pr̃s ignoti. i. obſcuri aut nullius nois notæ, atq; p̃ & inuſitatæ rõnis. Qui. ſ. pr̃ cũ cõperiſſet iſidias necti. i. ſtrui ſibi à filio, nec poſſet iducere in alum. i. & nõ poſſet ſibi pſuadere. ut crederet uerũ ſanguinẽ. i. uere à ſe genitũ, p̃greſſum ſupple eſſe ad hoc ſceleris. ſ. i patrem, ſi uerus eſſet. Ipſe ſuſpicãs. ſ. ex adulterio conceptũ, rogauit ſuppliciter uxorẽ ſeductam. i. ſeorſum ab arbitris deductam, hoc eſt in locũ ſecretũ, ne celaret ſe ulterius, ſiue ſubieciſſet. i. Subdititiũ p̃ uero ſibi ſub oculos ieciſſet, illũ adoleſcentẽ. i. q iã adoleſcens erat, cũ hoc ſupplicaret, ſiue cõcepiſſet. ſup. eũ ex alio. dein ipſe pſuaſus, aſſeueratione. i. affirmatione ueri, & iureiurando eius. ſ. uxoris, ipſum ſup. nil tale debere ſuſpicari, tradidit filio perducto in locum deſertum ideſt ſolitudinem. (Eſt autem exemplum ſpectatæ breuitatis, in narrando) gladium, quem attulerat ſecum occultum, ideſt abſconditum ſub ueſte ac præbuit iugulum feriendum, affirmans, nec opus eſſe ei ueneno, nec latrone. i. graſſatore, & obſeſſore uiarũ. aut malo ſatellite, q latro q̃ſi latero à latere dict' ẽ. ad pagẽdũ p̃ricidiũ Quo facto. ſ. pr̃s, cogitatio recta. i. iuſta exiſtimatio de pietate pr̃i debita, occupauit. i. inuaſit pectus iuuenis (more ſuo, quẽ adoleſcentẽ uocauit ẽi iuuenẽ dicit) non paulatim. i. ſucceſſiue, ſed magno ipetu, & continuo gladio abiecto, inquit, tu pater uiue, & ſi es tã obſeq̃ns. i. tam ſequens uotũ filii, ut patiaris hoc precari filio. i filium, ut precari paſſiue ſignificet, exupera, ſ. in uita quoq;. i. etiã me. i. uiue diutius, quam ego uicturus ſum, quaſi dicat propter patrimoniũ ſtruxi tibi inſidias, at nũc uelim te etiam poſt me uicturum & nunquam id poſſideam: Sed tamen quæſo, ne amor meus erga te ſit eo uilior, q̃ oritur à pœnitentia. Specioſa deprecatio, qua quilibet, ad Deũ per pœnitentiam conuerſus uti poteſt, uſi modeſte exclamat author ſubticendo ò, ut ſit. O' ſolitudinẽ (uel uideris. aut iudico, aut quid ſimile ſolitudinem) meliorem ſanguine. i. naturali inclinatione, q a q prius per naturã, patrem non obſeruauit, nunc p̃p̃ ea, q̃ in ſolitudine acciderũt, eũ amare incipit, & ſup. ò ſyluas pacatiores. i. magis cõciliatiuas pacis. penatibus. ſ. pr̃nis, & ferrum. i. gladiũ à patre oblatũ, blandius. i. efficacius ad conciliandã bñuolentiã, alimentis. ſ. à patre benigne præbitis filio porrigendo iugulũ fœlicius. i. meliorẽ uitæ exitum ſortitũ, quã uitæ datæ filio per generationem. Commemoratis &c. Paraſceue eſt, ac præfatio ad ſequens caput. Ordo autem patet,

OLIVERIVS.

HOratius Pu. Ho. puluillo & Val. publicola cõſulibus dedicanda erat in capitolio Iouis ædes, ſortiti ſunt inter ſe conſulum, uter dedicaret. Hor. ſorte euenit. Vale. ad ueientem bellum profectus. ægrius quàm dignum erat tulerunt Val. neceſſarii dedicationem tã inclyti tẽpli Ho. dari. Id omnibus modis impedire conati, poſtq̃ alia fruſtra tentata erãt, poſtẽ iã tenẽti cõſuli, fœdũ inter p̃cationẽ deũncũ lcutiũ, mortuũ eius filiũ eẽ, funeſtãq; familiã dedicare illud tẽplũ nõ poſſe. nũ crediderit fcm̃, an tm̃ roboris ĩ aĩo fuerit, nec traditur certũ, nec facilis eſt iterp̃tatio nihil aliud ad eũ nũciũ à p̃poſito uerſus dicẽs, q̃ ut cadauer efferri iuberet, tenẽs poſtẽ p̃cationẽ peragit, & dedicat tẽplum. ¶ Inter nũ. ſo. ue. Verbis noiatim exprimẽdis. nã ab initio ſuæ deductionis dæmones illi, & humani gñis p̃uaricatores hãc opinionẽ induxerãt, ut ſe deos facerent. ¶ Mortuũ eſſe fil. Hãc uocẽ ab amicis publicolæ iactatã ferũt, ut Horatium à dedicãdo templo auerterent, quod ægre ferebãt, ſortẽ obtigiſſe dedicandi ¶ Dedicationẽ it. Hoc quoq; ſeruat nr̃a religio, ut ſi oi onẽ itermiſeris, non ualet, & p̃cipue dũ formalia dñc, ut uerbi gr̃a, in Baptiſmate ſi dixeris, ego te, extingue cãdellam illa & poſtea baptizo nihil ualet.

ASCENSIVS.

HOrat. pul. cũ ipſe põtifex dedicaret Ioui op. max. i. ſummo deorũ bonorũ ſcd̃m gẽtiliũ fidẽ, ædẽ. i. ſanũ ĩ capitolio

gollo.i.arce tarpeia, & tenēs poſtē.i.partē ligneam ædis, inter nuncupationem.i.ꝓlationem ſolēnium uerboꝝ, ad cōſecratio nem.ſ.pertinentiū, & q̄ mutare ne fas erat, audiſſet filiū ſuum eſſe mortuum, neq; remouit manū à poſte, ne interrumperet dedicationem tāti templi, neq; flexit uultum à publica religio ne, q̄ exigebat, ut uultū haberet cū grauitate hilarem in re tam feſtiua, ad dolorē priuatum.ſ. de morte filii, ne uideretur egiſ ſe magis partes.i.munia, aut of ficia patris, q̄ pontificis, immo ſolum dixiſſe fertur, cadauer eſ ſto, aut efferatur.

De Aemilio Paulo.

CLarum exemplum, nec minus tamen illu ſtre, quod ſequit̄. Aemilius Paulus nunc feliciſſimi, nunc miſerrimi patris, clariſſi ma repręſentatio, ex quatuor filiis formę inſignis, egregiæ indolis duos iure adoptionis in Corneliam, Fabiamq́ gentem tralatos, ſibi ipſe denegauit: duos ei fortuna abſtulit Quorum alter triumphum patris funere ſuo quartum ante diem præceſſit: alter in triumphali curru conſpectus, poſt diem tertium expirauit. Itaq; qui ad donan dos vſq; liberos abundauerat: in orbitate ſubito deſtitutus eſt. quem caſum quo robore animi ſuſ tinuerit: oratione, quam de rebus à ſe geſtis apud populum habuit: hanc adiiciendo clauſulam nulli ambiguum reliquit. Cum in maximo prouentu fœlicitatis veſtræ quirites timerem: ne quid mali fortuna moliretur: Iouem Opt. Maxi. Iunonemq́ reginam, & Mineruam precatus ſum: vt ſi aduer ſi quid Popul. Romano immineret: totum in meā domum conuerteretur. Quapropter bene habet ſe res. annuendo enim votis meis id egerunt: vt vos potius meum caſum doleatis: quam ego ve ſtrum ingemiſcerem. Vno etiam, nunc domeſtico exemplo adiecto, in alienis luctibus orationi meæ vagari permittam.

OLIVERIVS.

AEmilius Pau. L. Aemi lius Paulus, eius Pauli filius, qui apud cannas cecidit, primo conſulatu, quē, ut inquit Pli. de vi. ill. poſt tres repulſas adeptus erat, de liguri bus triumphauit. Iterū conſul perſem Philippi filium, & mace doniæ regē apud Samotracas cœpit, & uictū fleuit, & ſibi aſſi dere iuſſit, ac demū in triūphū duxit hic igitur cū filiorū pro le fœlix eſſe uideretur, quippe qui egregiæ indolis eximiæq; uirtutis quatuor hēet, cū duos in alienas familias, per adoptio nē tranſtuliſſet, alterū ſ. in cor neliā, qui Scipio æmilianus di ctus eſt, alterū in fabiā, reliquo rum orbitate paulopoſt uiſus ē miſer, & infœlix. nā intra pau cos dies amiſit utrunq;, alterū uidelicet quarto die ante trium phum macedonicum. alterum tertio poſt triumphū, quorum iacturam tam æquo aīo tuliſſe fer tur, ut progreſſus ad populum in concione, fortunæ grās ege rit, deoſq; præcatus fuerit, ut ſi quid diri reipub. immineret, ſua eſſet calamitate deciſum. uel ut alii tradunt, hanc precationem fecit, anteq̄ ad bellum proficiſ ceretur, q̄ ſi diis Po. Ro. fœli citas nimia eſſe uideretur, q̄ pro pter aduerſi aliquid inſtaret rei pu. ſuæ, id totum in ſe, ſuamq; familiā conuerteret, prior ſibi publica q̄ priuata charitas fuit. ⸿ Nunc fœ. turba filiorū dicit, quos quatuor habebat. ⸿ Nunc miſer. Illorum orbitate, quos intra breuiſſimū tēpus amiſit. ⸿ Poſt ter. di. Tertio die poſt triūphū ⸿ Hanc adiiciendo clau ſulā, Claudendo orationē ſuam his uerbis, nā clauſula eſt fi nis orationis. ⸿ Maxio ꝓuentu. maximo ſucceſſu, nā prouin ciam totā macedoniā conſilio, & armis ſubegerat, regē perſā cœperat, & in triumphū duxerat. ⸿ Iouem optimū, Optimum Iouē dicebāt antiqui, q̄a bonoꝝ datorē eē uo'ebāt. ⸿ Annuē do, Conſentiendo. ⸿ In alienis lucti. In funeribus externis.

De Quinto Martio Rege.

QVintus Martius Rex ſuperioris Ca tonis in cōſulatu collega filium ſum mæ pietatis, magnæ ſpei, & quæ nō parua calamitatis acceſſio fuit: vni cum amiſit. Cumq́ ſe obitu eius ſub rutum, & euerſum videret: ita dolorem altitudi ne conſilii coercuit: vt à rogo iuuenis protinus cu riam peteret: ſenatumq́, quem eo die lege habere oportebat: euocaret. quod niſi fortiter mœrorem ferre ſciſſet. vnius diei lucem inter calamitoſum patrem, & ſtrenuum conſulem neutra in parte ceſ ſante officio partiri non potuiſſet.

ASCENSIVS.

CLarum exemplū. ſup. eſt qd̄ dictū eſt. nec tñ id quod ſe quitur eſt ſup. minus illuſtre, Paulus Aemil. macedo. Lagnominatus, ens ſup. clariſſima.i. euidētiſſima repre ſentatio. q. d. ſpeculū, nunc.i. uno tpe pr̄is fœliciſſimi, & nunc. i. paulopoſt pr̄is miſerrimi, denegauit ipſe.i. ſua ſpōte ſibi duos ſup. filios ex q̄tuor filiis inſignis.i. pſtantis formæ ſup. & idolis egregiæ.i. nō uulgaris (quos dū hēt fœliciſſim' pr̄ dicebatur) trāſpoſitos iure adoptiōis in gentē Corn & Fabiā, & fortūa. i. mors iopinata, abſtulit duos. & ita cū nullū hēet & prius tot & tā bonos ac ſpectatos hūerit, infœliciſſimus pr̄ dici meruit. Quo ꝝ.ſ. duoꝝ filiorū, quos fortuna abſtulit alter pceſſit fune re ſuo.i. pōps funebri ſibi, dum ad rogū, ſiue ſepulturam effer retur inſtructo, triumphū patris ante quartū diem.i. quarto die antequam pater triumpharet elatus eſt, alter.i. reliquus duorū cōſpectus in triumphali curru.ſ. patris expirauit, poſt diem ter tium, ideſt tertio die poſt triumphum patris. Itaq; i. & ita, ip ſe ſup. qui abundauerat.i. liberis, uſq; ad donandos liberos, q. a duos in alienam familiam per adoptiōem dederat, deſtitutus eſt, ideſt derelictus à filiis ſubi to in orbitate, ideſt priuatione liberorum. Quem caſum.ſ. or bitatis, quo.i. quanto robore, ideſt uirtute aī ſuſtinuerit relig nulli ambiguum, oratiōe quā habuit apud populū de rebus geſtis à ſe adiiciendo hanc clau ſulam, ideſt particulam, aut ſen tentiam cæteris dictis. ò quiri tes Cum ego timerem in maxi mo prouentu fœlicitatis ueſtre (hoc aūt dicto ſignificat prudē tiam ſuam, qui in rebus tam læ tis acerbū aliquem timebat ca ſum. Nam fortuna nulli eſt ppe tuo bona, unde laudat Seneca Philippi macedonū reg's pru dentiā, q̄ cum uno die tres lætiſ ſimos accepiſſet nūcios, deos ꝑcatus eſt ut, ꝓ tantis bonis mo dicum inferrent ſupplicii) cum Fortuna nulli pꝑe tuo bona.
itaq; timerem (inq̄t) ne fortuna moliretur quid mali, ꝑcatus ſū Iouem optimū maximū, Iu nonemq; reginam, & mineruā qui tres in capitolio colebātur & magni dii habebantur, ut ſi quid aduerſi immineret P. R. id ſup. totum conuerteretur in do mū meā, non dicit conuerterēt quaſi non à diis illis, ſed aut à fortuna, aut ab hoībus mala i ferrentur. Quapropter res ſe be ne habet, nam ſup. dii annuen do uotis meis egerūt id, ut uos doleatis potius caſum meum. i. orbitatis meæ q̄ ego ingemi ſcerē ueſtrū.ſ. caſum. Ego pmit tam.i. cōcedam orōni meæ ua gari in luctibus alienis.i. exter narū gētiū. uno ēt.i. adhuc exē plo domeſtico adiecto.ſ. ſupe rioribus ante externa. OLI.

QVintus Mart. rex Hic rex appellabatur, quia ſacrificiorū rex eēt, nā poſt exactos reges, cū quædam publica ſacra per ipſos reges ſactitata fuiſſent, ne urbi deſyderiū regum eſſet, regem ſacrificulum creāt, at ſacerdotiū pontifici ſubiecere, ne additus nomini honos aliquid libertati, cuius tunc prima erat cura, officeret, & ne ſacra illa deſereren tur quæ à regibus fieri conſueuerant. & ut regū nominis, qđ Romanis fuit ſemper inuiſum leniretur aſperitas, uiſq; pariter minueretur, ſacrificulum, hoc eſt regulum ſacrorum appel larunt. hic ergo uix unicum filium ad ſepulturam comitatus fuerat, cum redit in ſenatum ad ea peragenda quæ reipub. ne ceſſaria forent. ⸿ Quod niſi fortiter mœrorem. non potuiſ ſet, inquit unum diem & filio & reipub. communicare, niſi di diciſſet fortiter ferre dolorem. ⸿ Calamitoſum pa. proſe quendo funus filii. ⸿ Strenuum conſul. Vocando ſena tum in curia. poſſent & alia multa romanorum exempla, qui filiorum mortem fortiter, ſapienterque tulerunt in medium proferri, niſi multum uideretur domeſticis exemplis immo rari. Nam Fabius Maximus & Cato non fuerunt huius lau dis expertes, quos Cicero libro .iiii. epiſtola. laudando com memorat. Cornelia quoque Gracchorum mater filiorum

Martius nat' obitum forti ter tolerauit.

cædem non fœmineo, & impatienti dolore, ſed ſupra ꝙ de fœmina credi poſſit, fortiter tuliſſe dicitur.

ASCENSIVS.

QVintus Marti. rex. ſ. dictus, ꝙ ſacrificulorum rex eſſet, collega Catonis ſuperioris. i. maioris in conſulatu, amiſit filium ſummæ pietatis. ſ. in patrem magnæ ſpei. ſ. futuræ uirtutis, & quæ acceſſio fuit. i. & quæ res fuit additio, & augmentatio calamitatis non paruæ, immo magnæ, amiſit filiū unicum (unde etiā grauem luctum ſcriptura ſancta ſignificare uolens lugentis unicum proponit) cōꝗ. i. & quum uideret ſe ſubrutū, & euerſum, & quodāmodo uictum dolore, obitu. i. pp obitum eius, coercuit dolorem altitudine conſilii, ita ut peteret curiam protinus à rogo iuu nis. i. quo filii cadauer urendum curauerat, & euocaret. i. è domibus priuatis expreſſa uoce in curiam uocaret, ſenatum, quem oportebat habere eo die lege. i. per legem, aut ex lege. Qui niſi ſciſſet ferre. i. pati mœrorem fortiter, non potuiſſet partiri. i. diuidere, aut diſtinguere lucem unius diei inter patrem calamitoſum. i. diem, quo funus filii peregerat, & conſulem ſtrenuum. i. diem, quo cōſulis partes exequeretur officio ceſſante in neutra parte. licet utrunꝗ non feciſſet uno die.

Externa. De Pericle Principe Athenienſium.

PRinceps Athenienſium Pericles intra quatriduum duobus mirificis adoleſcentibus filiis ſpoliatus, his ipſis diebus, & vultu priſtinum habitum retinente, & oratione nulla ex parte infractiore concionatus eſt. Ille vero caput quoꝗ ſolito more coronatum gerere ſuſtinuit, vt nihil ex vetere ritu propter domeſticum vulnus detraheret. non ſine cauſa igitur tanti roboris aius ad Olympii Iouis cognomen aſcendit.

De Xenophonte.

XEnophon autem, quod ad ſocraticam diſciplinam attinet proximus à Platone: felicis, ac beatæ facundiæ gradus: cum ſolēne ſacrificiū peragerat: e duobus filiis maiorem natu nomine Gryllum apud Mantineā in prælio cecidiſſe cognouit: nec ideo inſtitutum deorum cultum omittendum putauit: ſed tantummodo coronam deponere cōtētus fuit. quam ipſam, percunctatus quo nam modo occidiſſet: ut audiuit fortiſſime pugnantem interiiſſe: capiti repoſuit: numina, quibus ſacrificabat teſtatus maiorem ſe ex virtute filii voluptatem, quàm ex morte amaritudinem ſentire. Alius remouiſſet hoſtiā. abieciſſet altaria. lachrymis reſperſa thura diſieciſſet: Xenophontis corpus religione immobile ſtetit: & animus in conſilio prudentiæ ſtabilis, ac dolori ſuccumbere ipſa clade, quæ nunciata erat: triſtius duxit.

OLIVERIVS.

PRinceps athenienſiū Pericles coronatus incedebat, & Iupiter olympius appellabatur, tantū licentiæ habuit uir ille, tantum apud populum gratiæ. nec mirum, nā lacedæmonii agrorum populationibus fracti, quas Periclis & Sophoclis ductu paſſi fuerant, in annos. xxx. pacem pepigerunt, rupto deinde intra xxv. annos fœdere cum contemptu deorum, hominumꝗ, fines atticos populantur, & ne prædā potiuſꝗ pugnam expetiſſe uiderentur hoſtes ad prælium prouocant. ſed athenienſes conſilio periclis ducis ſapientiſſimi, populationis iniuriam differunt in tempus ultionis, ſuperuacuamꝗ pugnam exiſtimantes, cum ulciſci hoſtem ſine periculo poſſent. deinde interiectis diebus naues conſcendunt, & nihil ſentientibus lacedæmoniis, totam Spartam deprædātur, multoꝗ plura auferunt ꝙ amiſerant, prorſus ut in cōparatione damnorum longe plus fuerit ultio ꝙ iniuria. clara quidem hæc Periclis expeditio habita, ſed multo clarior priuatio patrimonii, qua contentus fuit huius enim agros in populatione intactos reliquerant hoſtes, ſperantes ſe illi acquirere poſſe, aut periculum ex inuidia, aut proditionis ſuſpitione infamiā. quod ante proſpiciens Pericles, & futurum populo prædixerat. & ad inuidiæ impetum declinandum, agros ipſos dono reipu. dederat, atꝗ ita unde periculum quæſitū fuerat, ibi maximam gloriam inuenit. non minorem uero ex iactura filiorum duorum, quos diebus quatuor amiſit, quorum deſyderium tam fortiter tulit, ut coronatus more ſolito ad populum conſtanti uoce concionatus fuerit. ⸿ Olympii. Iouis cognomen, Nam uirtute ſua meruit appellari Iupiter. Olympius, res eni maxias geſſit, & humanos caſus uirtute inferiores duxit.

Periclis fortitudo in tolleranda filiorū morte.

ASCENSIVS.

PRinceps &c. Primum eſt externorum exemplum. Ordo autem eſt, Pericles princeps Athe. ſpoliatus, ideſt orbatus intra quatriduum. i. ſpacium quatuor dierū. (Signent hanc locutionem imperiti latini ſermonis, qui cum debeant dicere intra duos menſes, infra duos menſes dicūt) duobus filiis, adoleſcentibus, mirificis. i. mira facientibus, aut ut ueu ſimile erat mira facturis, aut mira naturæ induſtria, & dei dono factis (nam in ficus tam actionem quam paſſionem important) concionatus eſt. i. ſermonem habuit ad populum his ipſis diebus. i. quibus ille ſpoliabatur, & ideſt ſimul, uultu retinente ſuum habitum. i. diſpoſitionem priſtinam, & oratione nulla. i. non ulla non infractiore, ideſt debilius prolata ulla ex parte. Vero pro ſed ille. i. talia paſſus, unde emphaſim habet uox, ille, ſuſtinuit, ideſt paſſus fuit gerere caput coronatum more ſolito, ita ſup. ut nihil detraheret, ideſt diminueret ex uetere ritu. ſ. publico, propter uulnus domeſticum. Igitur quia tam uiriliter humanos caſus ſuperauit, animus ſup. eius tanti roboris, ideſt ſoliditatis in uirtute aſcendit, non ſine cauſa, ideſt merito ad cognomen Iouis Olympii, ita ut Iupiter Olīpius uulgo diceretur.

OLIVERIVS.

XEnophontis autem. Xenophon philuſophus, & dux inſignis fuit Grilli athenienſis filius, homo uere cundus, & ſpecioſus ſupra ꝙ dici poſſit, moratuſꝗ & probus atꝗ oibus gratus, Socratis diſcipulus, et Plato æmulus, teſte Gel. qui lib. viii. cap iii. dicit, ꝙ Xenophon & Plato ſocraticæ amenitatis lumina certari, emulariꝗ inter ſe exiſtimati ſunt. hic primus oium philoſophorum ſcripſit hiſtoriā. fuit. n. ut diximus dux ſtrenuus, ex ultimis Babyloniæ finibus exercitū reduxit incolumen aſperis & difficilimis itineribus per infeſtiſſimas gētes, & barbaras. huic igitur ſacrificanti cum nunciatum eſſet, alterum ex filiis maiorem natu in acie cecidiſſe, nihil motus, ſacrificare perſeuerauerit, coronam tm̄ depoſuit, quam cognito mortis gn̄e, ꝙ. ſ. fortiter pugnando filius occubuiſſet, capiti repoſuit, plus ex uirtute filii delectationis, ꝙ ex morte doloris concepiſſe ſignificās. ⸿ Proximus à Platone, ſecundus à Platone, conſtat enim in ſocratica diſciplina primum laudis locum obtinuiſſe Platonē ſecundum uero Xenophōntem, Plato eloquentia ſuperior, Xenophon grauitate melior, qui & ipſe multa ſermonis ſuauitate polluit, tanta inter ſe æmulatione certarunt, ut cum uterꝗ multa ſcripſerit, neuter tamen alterius mētionem facit in operibus ſuis. præceptorem tantum in dialogis diſputātem introducunt. ⸿ Apud man. Nota eſt hiſtoria quomodo auxiliantibus Athenienſi. Thebani duce epaminunda bellum indixere lacedæmoniis, & apud leutras & mantineam in capi. de fortitudine diximus, fœliciter pugnatum eſt, attamen uictoria apud mantineam parta nōn omnino fuit incruenta, multi ex uictoribus cecidere, inter quos dux ipſe Epaminūdas & Xenophōtis filius, de quo nunc diximus.

Xenophontis conſtantia in morte filii.

ASCENSIVS.

XEnophon autem facundiæ felicis, ac beatæ, Proximus ideſt ſecundus à Platone, ideſt poſt Platonem primæ facundiæ, quod ideſt ꝗtum, aut quæ res attinet ad diſciplinam ſocraticam, cuius pcipuus immitator Pla. proximus Xenophon, cum peragerat, ſcilicet Athenis ſacrificium ſolēne cognouit è duobus filiis maiorem natu. i. ſeniorem cecidiſſe. i. mortem oppetiiſſe pilio. i. in conflictu apud Mantineam cum thebanis aduerſus lacedæmonios. nec putauit ideo. i. propter mortem filii, cultum deorum inſtitutum. i. incœptū, omittendum ſuppeſſe. Sed fuit contentus deponere tantūmodo coronam,

nam, qua coronatus ſacra obibat, quam, ſcilicet coronam, ipſe percunctatus.i.poſtquam interrogauerat quo nã modo occidiſſet, ut idest poſtquam audiuit ſup. filium interiſſe pugnantem fortiſſime, tepoſuit capiti, idest in capus ſuum, teſtatus, idest in teſtimonium ueritatis aduocans, numina, quibus ſacrificabat ſentire maiorem uoluptatem, ſcilicet honeſtam animi, ex uirtute, idest fortitudine filii, qui ita ceciderat, quam amaritudinem, ſcilicet doloris ex morte, ſcilicet eius. Alius, ſcilicet mortem filii cognoſcens remouiſſet hoſtiã ſcilicet diis offerendam, abieciſſet altaria, idest ornatum eorũ, deieciſſet thura reſperſa lachrymis. Cor Xenophontis ſtetit immobile, ſcilicet non motũ ſup. à pia religione, & animus ſup. eius manſit ſtabilis in conſilio prudentiæ, ac duxit, idest iudicauit triſtius ſup. eſſe i.peius & magis dolendum ſuccumbere dolori, idest uinci à dolore, ipſa clade, idest quam eſſet ipſa clades ſ. filii, quæ erat nunciata.

De Anaxagora.

NE Anaxagoras quidem ſupprimendus eſt. Audita namque morte filii, nihil, inquit mihi inexpectatum, aut nouum nũcias. Ego enim illum ex me natum ſciebam eſſe mortalem. has voces vtiliſſimis præceptis imbuta uirtus mittit: quas ſiquis efficaciter auribus perceperit: non ignorabit ita liberos procreã dos: vt meminerit his à rerum natura, & accipiendi ſpiritus, & reddendi eodem momẽto temporis legem dici. atque vt mori neminem ſolere, qui non vixerit: ita nec viuere aliquem quidem poſſe, qui non ſit moriturus.

Explicit Liber quintus. incipit Sextus.

THEOPHILVS.

FOelicis ac beatæ facundiæ. Vetuſta exemplaria ſtatim habent gradus, ut ſit proximus, fœlicis, ac beatæ facundiæ gradus.

OLIVERIVS.

Anaxagoræ fortitudo in obitu nati.

NEc Anaxagoras. hic Clazomenius fuit Egeſibulo patre natus, Anaximenis auditor, philoſophus ſuo tempore inclytus, nam gloria, opibus, & animo clariſſimus, qui patrimonium omne ſuis ſponte conceſſit, & ſe ad rerum naturam ſpeculandam conferens, rem omnem priuatam & publicam neglexerat eratque xx. anno. à tranſitu xerſis, uixitque. lxxii. hic cuidam dicenti, quod non patriæ ſibi cura eſſet, immo inquit ſumma mihi patriæ cura eſt, & digitum extendebat in cœlum, ut illam ueram patriam eſſe oſtenderet. item alteri filii mortem nuncianti reſpondit, ſciebam illum ex me natum eſſe mortalem. pari ratione Cicero in quæſtionibus tuſculanis hunc dicit cuidam interroganti, an uellet ante obitum in patriam reportari, reſpondiſſe id non eſſe neceſſe, quod undique ad inferos tantundem uiæ eſſet. accuſatus quod ſolem candentem laminam eſſe diceret, quaſi falſos deos coleret, ab Athenienſibus in carcere ueneno necatus eſt. Supprimendus, tacendus. Has uoces. laudat hanc animi conſtantiam & fortitudinem cum in aliis, tum in philoſophis cognitã, qui optimis præceptis imbuti ſapienter omnes caſus ferebant, ſapientius reſpondebat de filiorum morte quæſiti, quia intelligerent à natura uitæ ſimul, & interitus legem eſſe datam.

ASCENSIVS.

NEc quidem Anaxagoras eſt ſupprimendus. i. ſuppreſſa uoce, aut ſilentio tacẽdus, aut prætereundus, nam quia audita morte filii inquit. ſ. ei, qui nunciabat, tu nihil. i. nõ aliquid, non nuncias mihi aliquid inexpectatum, idest quod non expectarã prius, aut nouum. Enim pro quia, ego ſciebam illum, ſcilicet filium natũ ex me, ſcilicet uiro mortali, eſſe mortalẽ. Virtus, ſcilicet naturalis (nã eius naturam ſupra docuit optimam magiſtram) imbuta, id eſt à teneris annis inſtituta, & quaſi inſtincta, utiliſſimis præceptis mittit, idest emittit huiuſmodi uoces, idest quales uiri prudentes iam dicti emiſerunt, quas, ſcilicet uoces ſiquis perceperit auribus efficaciter, idest cum efficacia non ignorabit liberos eſſe procreandos, ita ut meminerit legem, & idest ſimul accipiendi ſpiritus. ſ. uitalis, & reddendi dici. iis. ſ. liberis eodẽ momento temporis à natura rerum. ſ. parente, quia eodem momento, quo uiuere incipiunt, deſinere uiuere poſſent. Atque meminerit, ut idest quemadmodum neminem ſolere mori, qui non uixerit, ita nec quidem, idest non etiam aliquem poſſe uiuere qui non ſit moriturus. Quod & ſcriptura ſancta confirmat. Nam ſtatutum eſt omnibus ſemel mori.

Libri Quinti Finis.



ℭ Valerii Maxi. Liber Sextus.

ℭ De Pudicitia. Cap. I.

VNDE TE VIrorum pariter, ac fœminarum præcipuum firmamentū pudicitia īuocem? tu enim priſca religione cōſecratos focos Veſtæ incolis. Tu capitolinæ Iunonis puluinaribus īcubas. Tu palatii columen, Auguſtos penates, Sāctiſſimumq́ Iuliæ genialem torum aſſidua ſtatione celebras. Tuo pſidio puerilis ætatis inſignia munita ſunt. Tui numinis reſpectu ſyncerus iuuētæ flos permanet. Te cuſtode matronalis ſtola cēſetur. Ades igit̃, & cognoſce: q̃ fieri ipſa voluiſti.

ℭ De Lucretia.

DVx Romanæ pudicitiæ Lucretia: cuius virilis animus maligno errore fortunæ, muliebre corpus ſortitus eſt. A SEX. Tarquinii regis ſuperbi filio p vim ſtuprum pati coacta, cum grauiſſimis verbis iniuriā ſuam in concilio neceſſariorum deploraſſet: ferro ſe, quod veſte tectum attulerat: interemit: Cauſamq́ tam animoſo interitu imperium conſulare pro regio permutandi Populo Roman. præbuit. atq́ hanc illatam iniuriam non tulit.

OLIVERIVS.

VNde te. Liber ſextus, cuius capitulum primum eſt de pudicitia quam laudando facit ſuditores attentos. ordo sutem eſt, ò pudicitia unde īnuocem &c. ℞ Firmamentum. quia pudicitia confirmat decus uirorum, & fœminarum. ℞ Priſca religione, quia ab Aſcanio morē ſeruandi ignis æterni accepere Ro. nam ueſtales perpetuam uirginitatē ſeruabant. ℞ Tu capi. i. matrimonium ſeruas incolumen, nam Iuno dicebatur præeſſe coniugiis. Virgil. Iunoni ante omnes cui uincla iugalia curæ. rurſus, & pronuba Iuno. ℞ Tu palatii co. Hic aperta nimis utitur adulatiōe, cum Iuliam dicat fuiſſe pudicā, quā impudiciſſimam fuiſſe conſtat, adeo ut cum ſimiles patri filios procrearet, omneſq́ admirarētur, quærentibus ex ea multis quid ita filios patri ſimiles pduceret, cum ſe multis ſubiiceret, reſpondere ſolitam dicūt, nauis ſum, niſi plena uectorem non admitto. de hac Iuue. Cum tot abortiuis fœcundam Iulia uuluam Solueret, & patruo ſimiles effunderet offas. fuit autem Iulia Auguſti Cæſa filia, & uxor Tyb. ℞ Auguſtos. ceſarianos. ℞ Tui nu. re. flos, re uera ita eſt. nam ſi duo iuuenes æqualis formæ fuerint, quorum alter pudicus, alter impudicus extiterit, pudicus ille pulchritudinis florem diutius ſeruabit, impudicus uero primo quoq; tpe denigreſcet, quia libido corpus eneruat & defectum reddit, atq́ deforme. ℞ Matronalis ſtola. matrisfamilias ueſtis, nam matrona dr principis, & ſenatorii hominis uxor, non autē plebeia. ℞ Stola, ueſtis quæ conuenit fœminis, ſicut toga uiris. Igitur quōdam es adeo precioſa.

ASCENSIVS

VNde &c. In huius ſexti pœmio de pudicitia locuturus eſ more ſuo extollit dicens cū admiratione O pudicitia pcipuū firmamentum. i. corroboramentū ad fugam uitior & cōplexum uirtutū, pariter uiror, ac fœminarū, unde. i. e quo ſacello, inuocem. i. inuocare debeā te? q. d. neſcio. Enim pro q̄a, tu incolis focos ueſtæ. ſ. deæ cōſecratos religione priſca. i. prioris ſeculi. q. d. antiquiſſima, & tu incubas puluinaribus. i. lectiſterniis Iunonis capitolinæ, & tu celebras columē palatii, uidelicet penates auguſtos. i. auguſto cōſecratos, utpotē iperato. Ro. & ſanctiſſimū torū genialē. i. quo liberis gnandis opa dat, Iu iæ. ſ. uxoris Tib. cuius turpitudinē adulatione tegere parat, aut certe cū de ea uirtute, quā non hēt, laudat, tacite ut eā acquirat admonet. Ingenuus. n. uultus rubore pfunditur, dum imeritas audit de ſe laudes. celebras dicit aſſidua ſtatione, bene ſtatione, quaſi illic non poſitum aut perpetuam ſedem, ſed ſtationem duntaxat habere noſcatur. Inſignia pueriliis ætatis ſunt munita tuo præſidio, & flos iuuentæ, ideſt iuuenilis ætatis permanet ſyncerus, ideſt integer, & inuiolatus reſpectu tui numinis. Stola matronalis cenſetur, ſcilicet digna, quæ pudicis tribuatur, te cuſtode, ideſt cuſtodiente. igitur ades, ideſt adſis, hoc eſt aduenias huc ò pudicitia, & cognoſce, ſcilicet per ſequentia exempla ſup ea, quæ tu uoluiſti fieri quæ, id eſt tuo præſidio, aut numine, & iuſſu facta ſunt.

OLIVERIVS.

DVx romanæ. Orta in caſtris inter potentes adoleſcentes contentiōe quadam de uxorum pudicitia, cum ſuam quiſq́ laudaret, Collatinus qui cum his erat, non uerbis opus eſſe dixit, id breui ſciri poſſe, qualis unaquæq́ foret, ſi ſumptis equis inuiſerent eas, id demū ſpectatiſſimum unicuiq́ fore, quod inopinato uiri aduentu occurrit, probato conſilio, citatis equis, omnes aduolant Romam, inde collatiā, ubi Lucretiam haud quaquā ut regias nurus, quas in conuiuio luxuq́ cum æqualibus uiderant tempus terentes, ſed deditā lanæ inter lucubrantes ancillas in medio ædium ſedētem inueniunt. muliebris certaminis laus, penes Lucretiam fuit. Inuitatis comitibus omnibus à marito, Sextum Tarqui. mala libido Lucretiæ ſtuprandæ capit, tum formatū ſpectata caſtitas incitat paucis diebus interiectis poſtquam redierunt in caſtra, Sextus Tarqui. inſcio Collatio, cum comite uno collatiam uenit ubi exceptus benigne ab ignaris conſilii, cū poſt cœnam ī hoſpitale cubiculum ductus eſſet, amore ardēs, poſtquā ſatis tuta circa ſe, ſopitiq́ omnes uidebantur, ſtricto gladio ad dormientem Lucretiam uenit. ſiniſtraq́ manu mulieris pectore oppreſſo tace Lucretia inquit, Sextus Tarquinius ſum. ferrum in manu eſt, morieris, ſi emiſeris uocem. cū pauida è ſōno mulier prope mortem imminentem uideret, tum Tarquinius fateri amorem, orare, miſcere precibus minas, uerſare in oēs partes muliebrem animū. ubi obſtinatam uidebat, & ne mortis quidem metu inclinari, addidit ad metū dedecus, cum mortua iugulatum ſeruū nudū poſiturū ait, ut ī ſordido adulterio necata dicatur. quo terrore cum uiciſſet obſtinatam pudicitiam, uelut uictrix libido, profectuſq́ inde Tarquinius ferox, expugnato decore muliebri, Lucretia mœſta tanto malo,

Lucretiæ pudicitia.

to malo, accitis quàprimũ patre, uiroq;, qui cum ſingulis amicis ueniunt in cubiculo ſedens lachrymabunda, quærenti uiro, ſatin ſaluæ res eſſent, minime, inquit, quid enim ſalui mulieri eſſe poteſt amiſſa pudicitia? ueſtigia uiri alieni collatine in lecto ſunt tuo. cæterum corpus eſt tantũ uiolatũ, animus inſons, mors teſtis. ſed date dexteras, fidemq;, haud ĩpune adultero fore. Sextus eſt Targnius qui hoſtis ꝓ hoſpite, priori nocte armatus, mihi ſibiq;, ſi uos uiri eſtis, peſtiferum hinc abſtulit gaudium. dant ordine oẽs fidem, conſolantur ægram animi, auertẽdo noxam à coacta in authorẽ delicti, mentem peccare, non corpus, & unde conſilium abfuerit, culpam abeſſe. uos, iquit, uideritis, quid illi debeatur, ego me, et ſi peccato abſoluo, ſupplicio nõ libero, nec ulla deinde impudica Lucretiæ exemplo uiuet, cultrum quem ſub ueſte abditum habebat, in corde figit, prolapſaq; in uulnus moribunda cecidit. Diony. In hac hiſtoria multum diſſentit à Liuio, non enim contentionẽ de uxoribus inter potentes in caſtris adoleſcentes ortam, nec Sextum Tarqui. ad id ipſum ſtuprandæ Lucretiæ gratia collatiam ueniſſe, ueluti furioſa quadam libidine agitatum, ut tradit Liuius, ſed à patre collatiam miſſum ad quædam illic regia negocia peragenda, hoſpitio deinde à Lucretia benigne ſuſceptum, quippe regis filium, & uiri cognatum, erat autem ex gente Tarquinia collatinus, ingreſſum nocte cubiculum extorſiſſe ab obſtinata Lucretia ſtupri neceſſitatem. quæ ne infamis moereretur, corpus eius libidini ſubiecit. orta deinde luce, cum ille abiiſſet, Lucretiam dicit ſumpto uehiculo Romam ad patrem properaſſe, & ad eius genua prouolutam, ſuppliciter rogaſſe, ut quoſcunq; poſſet amicos & cognatos q̃primũ euocaret, quibus accitis, rem omnem expoſuiſſe ſibi, deinde mortem intuliſſe. quo facto Valerium in caſtra miſſum nuncium ad collatinum, qui re audita cum Iunio bruto Romam ueniſſe, & de eiiciendis regibus conſilium iniiſſe dicitur. ¶ Errore fortunæ. uidetur erraſſe fortuna, quæ tam uirilem animũ fœmineo corpore incluſerit, ac ſi diceret, ſi ei forte uirile corpus contigiſſet, multo maiora factura fuiſſet. In concilio neceſſariorum, uiri collatini patris tricipitini, publii uale. & Iunii Bruti. ¶ Cauſam permutandi imperium, Quia propter huius ſtuprum exacti ſunt reges, annui magiſtratus, & conſulare imperium factum, mutatuſq; eſt reip. ſtatus. *De Lucretia beatus Aug. ſi adultera, cur laudatur, ſi publica, cur occiditur?*

ASCENSIVS.

Dux Rõanæ pudicitiæ Lucretia, aut q̃a prĩa, cuius pudicitia explorata, quum ante conſules fuerit, aut quia præcipua (diuus tamen Augu. de ciuitate dei conuincit eam non uere fuiſſe pudicam, q̃a pluris famam q̃ pudicitiã fecit potuit. n. pudica interfici, licet id uulgus ignoret, at deus, & conſcientia ſciat, q̃ ſatis ſit. ideoq; merito illi Suſannam p̃fert in pudicitiæ conſeruatione. Quin etiam docet non prudẽter, nec laudabiliter ſeipſam interemiſſe, nam ſi ſe interemit, q̃ ſe adulteram ſenſit, eo q̃ animum quoq; corruptum habebat immerito laudatur ut pudica, ſin pudica manſerit, cur occiditur? adde q̃ ẽt ſi impudica, & ſua culpa adultera facta eſſet, nõ tamen ſe occidere decenter poterat, ſed aliter gentibus perſuaſum.) Cuius. ſ. Lucretiæ animus uirilis, fortitus eſt maligno errore fortunæ corpus muliebre, q̃a cum uiriliter egerit, uirile corpus habere meruerit, coacta pati ſtuprum per uim, quod tamen morte uitare potuit, A ſexto (Sunt q̃ Aruntem dicant) filio Tarquinii regis. ſ. Romanorum, ſuperbi. ſ. nomine & re, quum i. poſtq̃ deploraſſet grauiſſimis uerbis iniuriam ſuam. i. ſibi illatam (unde paſſiue accipitur, quaſi pro ſui.) Corã cõcilio. i. cetu neceſſariorum, ut collatino, & bruto, &c. Interemit ferro. q̃d attulerat tectũ ueſte, hoc adũ eſt principale uerbũ cui omnia ſupponuntur, ut ſit Lucretia. Dux &c. Coacta &c. Quũ deploraſſet &c. Interemit &c. & præbuit tam animoſo interitu Po. Ro. cauſam permutandi. i. mutando accipiendi imperium conſulare pro regio. ſ. imperio, atq; ſ. Pu. Ro. non tulit hanc iniuriam illatam.

¶ De Virginio Viro Plebeio.

Virginius Plebei generis, ſed patricii vir ſpiritus, ne probro contaminaretur domus ſua, proprio ſanguini non pepercit. Nam cum Appius Claudius decemuir, filiæ eius virgini ſtuprum poteſtatis viribus fretus, pertinacius expeteret: deductam in forũ puellam occidit. pudicæq; interemptor, quam corruptæ pater eſſe maluit.

OLIVERIVS

Virginius plebei. Fuit poſt aliquot annos paũ in urbe nephas à libidine ortum, haud minus fœdo euentu, q̃ q̃d per ſtuprum, cædemq; Lucretiæ, urbe regnoq; Tarquinios expulerat. cũ. n. à conſulibus ad decemuiros tranſlatũ eſſet imperium, ex decemuiris unũ Appium Claudium plebeiæ uirginis ſtuprandæ libido, uelut rabies quædã inceſſit hæc Lucii cuiuſdã uirginii filia, & Licinio Tribunitio uiro deſpõſata erat, quam Appius amore inſaniens, prætio, ac ꝓce ſpeq; pellicere adortus, poſtq̃ oĩa pudore ſepta inuenit, ad crudelem, ſuperbamq; uim aĩum cõuertit. Marco Claudio clienti negociũ dedit, ut uirginem in ſeruitutẽ aſſereret, neq; cederet ſecundũ libertatẽ poſcentibus uĩdicias. hic ergo uirgini i foꝝ ad litterarum ludum uenienti manum iniecit, ſuã ſeruam è ſerua natam appellans, concurſu amicorum ad clamorẽ nutricis quiritium fidem implorãtis facto, liberatur, in ius tñ rapitur, ad Appiiq; tribunal perducitur, qui ex eo cõpoſito puellã Marco Claudio poſcenti, & ſeruam aſſerenti ſuam adiudicauit interea Publius Numitorius puellæ auus, & ſponſus Licinius interueniunt puellamq; à ui, magis q̃ à iudicio tuentur. Iamq; graui ſeditione orta, certamen inſtare uidebatur, tñ Appius libertatis uindicias, iudiciumq; puellæ in ſequentẽ diem, datis ſponſoribus pronunciat. Interea pater perpropere accitur è caſtris, qui audito filiæ periculo, acceptoq; cõmeatu ad urbem ꝓperat, filiæ ad tp̃s adeſt. nã cum Appius ſequenti die in tribunal aſcendiſſet, puellæq; uindicias ſecundũ ſeruitutẽ decreuiſſet, tanta quidem uis amentiæ ueri, q̃ amoris eius mentẽ peruerterat. tum Virginius in Appium manus intentas Licinio, inquit Appi, non tibi filiã deſpondi, & ad nuptias, non explendã tui corporis libidinẽ educaui, ſi placet tibi pecudum ferarũq; ritu ꝓmiſcue in concubitus ruere non paſſuros hoc ciues romanos ſpero. cũq; iam ui ageretur in puellã, iamq; .x. uiri potentiæ reſiſti non poſſent, Virgini⁹ ubi nihil uſquã uidit auxilii pniam ſimulans, q̃ſo, inquit Appi, primũ ignoſce patrio dolori, ſiquidem inclementius in te ſum inuectus, deinde ſinas hic coram uirgine nutricem percunctari q̃d hoc rei ſit, ut ſi falſo dictus pater ſum æquiori hinc aĩo diſcedã data uenia, ſeducit filiã, ac nutricẽ prope cloacinã ad tabernas, q̃bus tunc nouis erat nomen, atq; ibi ab lanio cultro arrepto hoc te, iquit uno quo poſſum filia, in libertatem uendico, pectus deinde puellæ tranſfixit, & ſpectans ad tribunal, Te, inquit Appii, tuumq; caput hoc ſanguine cõſecro, deinde ſe in caſtra proripuit. hinc ſeditione facta ac plebis ſeceſſione à patribus, coacti ſunt decem uiri ſe abdicare magiſtratu, creataq; ẽ tribunitia poteſtas, & reddita plebi, ſumptum quoq; eſt de decemuiris ſuppliciũ per tribunos plebis. hoc adũ factum fuit anno. lx. poſt libertatem inceptam teſte Cic. lib. de finib. bono. & ma. ¶ Probro, ſtupro, atq; flagitio. De hac uirginia à patre cæſa Seneca in tragœdia, quæ dicitur Octauia ſic breuiter tradit, Vltiq; tuos ſunt bene manes uirgo dextera cæſa parentis, ut ſeruitium paterere graue, & improba ferret præmia uictrix, dira libido.

ASCENSIVS.

Virginius uir generis plebei, ſed ſpiritus, id eſt animi patricii. i. patricio ſanguine digni, ne domus ſua contaminaretur probro, id eſt dedecore ſtupri illati filiæ ab Appio Claudio, non pepercit proprio ſanguini, quia cultro lanii id eſt carnificis ab eius ſcãno arrepto, uirginiam filiam interemit. Nam cum Appius Cla. decẽuir. i. unus ex. x. uiris, qui ut leges allatas in debitam formam redigerent, conſulari fungebantur poteſtate, nec eam deponere uolebant, expeteret pertinacius, quia primũ precibus, & pollicitis, deinde minis, & demũ fraude graſſatus, ſtuprũ filiæ eius uirginis, fretus. i. cõfiſus uiribus poteſtatis. ſ. decemuiratus, occidit puellã deductam in forum, & aſſertam in ſeruitutem à Marc. Claudio (ut Oliue. recitat) & maluit eſſe interemptor ſup. filiæ pudicæ, q̃ pater corruptæ, id eſt ſtupratæ, licet per uim. In qua re etiam errauit, q̃a uera pudicitia in animo conſiſtit.

OLIVERIVS.

NEc alio robore. Faunus Saturninus Pontii pædagogus eius filiã per dolum uitiauerat. Pontius id ubi cõgnouit, & pædagogum, & filiã pari pœna mulctauit nam utrunq; necauit, maluitq; acerbũ filiæ funus proſequi, q̃ turpes eius nuptias celebrare. ¶ Sceleratũ ſeruũ. Perfidum pædagogum, qui filiæ uitium intulerat.

ASCENSIVS.

NEc. I & non, & Põtius Aufidianus eques Rõanus fuit p̃ditus. i. præ cæteris à deo, & natura donatus, non alio. i. eodem robore animi, quo. ſcilicet uirginius, qui poſtq̃ comperit uirginitatem filiæ ſuæ, proditam, ideſt proſtitutam, & iniquo pretio uenditam Faunio Saturnio, à pædagogo, ideſt eius ductore in ludum litterarium (Oliue. intelligit Faunium Saturninũ eſſe pædagogum. ut ſic dicat proditam, ideſt uulgatam. ego, q̃a ſeparat interponendo proditã, credam Saturnium eſſe diuitis, & ciuis Romani, qui eius pudicitiam à pædagogo emerat nomen) non contentus affeciſſe ſe ſupplicio ſeruum ſceleratũ. ſ. pædagogum illum, necauit ẽt ipſam puellam, & ita duxit acerbas exequias, ne celebraret turpes nuptias eius. ſ. cum corruptore, quia potuiſſet Saturninũ cogere quam uitiarat, ducere.

OLIVERIVS.

Meuii crudelitas pro filiæ pudore.

QVid P. Meuius. Meuius acer pudicitiæ cuſtos, libertũ, quẽ unice diligebat, propter allatum uel errore, uel malitia filiæ iam nubili oſculũ nulla erroris habita ratione, occidit. Voluit enim ut in ea ætate diſceret filia tam rigido exemplo caſtitatem eſſe ſeruandam, adeo ut non ſolum corpus intactũ, ſed oſcula quoq; illibata p̃ferret ad uirum. ¶ Errore ductus. Quod in teneris annis eã oſculari fortaſſe ſolitus fuiſſet, ea nunc conſuetudine deceptus ſimplex oſculum puellæ dediſſet. ¶ Illibatam Virginitatem. intactam, & inuiolatam uidelicet integram.

¶ De Pontio Aufidiano.

NEc alio robore animi prăditus fuit Pontius Aufidianus eques Romanus, qui poſtq̃ comperit filiæ ſuæ virginitatem a pædagogo proditam Faunio Saturnio, non contentus ſceleratum ſeruum affeciſſe ſupplicio, etiam ipſam puellã necauit. Ita ne turpes eius nuptias celebraret, acerbas exequias duxit.

¶ De Publio Meuio.

QVid Publius Meuius quam ſeuerum pudicitiæ cuſtodem egit? In libertũ nanq; gratum admodum ſibi animaduertit, quia eum nubilis iam ætatis filiæ ſuę oſculum dediſſe cognouerat: præſertim cum non libidine, ſed errore lapſus videri poſſet. Cæterum amaritudine pœnæ, teneris adhuc puellæ ſenſibus, caſtitatis diſciplinã ingenerari magni æſtimauit. Eiq; tam triſti exemplo præcepit, vt non ſolum virginitatem illibatã ſed etiam oſcula ad virum ſyncera perferret.

¶ De Quinto Fabio Maximo Seruiliano.

QVintus vero Fabius Max. Seruilianus honoribus quos ſplendidiſſime geſſerat: cenſurę grauitate conſumatus, exegit pœnas a filio dubiæ caſtitatis: & punito pependit voluntario ſeceſſu conſpectum patriæ vitando.

¶ De P. Attilio Philiſco.

DIcerem Cenſorium uirum nimis acerbũ extitiſſe, niſi Publium Attilium philiſcũ in pueritia corpore quæſtum a domino facere coactum: tam ſeuerum poſtea patrem cernerem. Filiam enim ſuã eo, quod ſtupri ſe crimine coinquinauerat: interemit. Quàm ſanctam igitur in ciuitate noſtra pudicitiã fuiſſe exiſtimare debemus: in qua etiam inſtitores libidinis, tam ſeueros eius iudices euaſiſſe animaduertimus? ſequitur excellentis nominis, ac memorabilis facti exemplum.

haberet filii pudicitiam, illum occidit, deinde rubore quodam confuſus, quod tam flagitioſum filium habuiſſet, ex urbe diſcedens uoluntarium ſibi exilium induxit, ita ut poſt hoc factum amicorum conſpectu fugiens in urbem redire nõ uoluerit. ¶ Splendidiſſime, cum ſumma laude, & gloria. ¶ Conſumatis, Emeritus, nã omnibus honoribus perfunctus fuerat.

ASCENSIVS.

QVintus uero Fabius Maximus Seruilianus honoribus. i. mĩſtratib⁹ omnibus: quos geſſerat. ſ. per ordinem, ſplẽdidiſſime. i. cũ ſũma laude conſumatis, ideſt completis, & emeritis, quia altius aſcendere non poterat, grauitate dictaturæ exegit pœnas à filio, caſtitatis dubiæ. i. quia rumor erat eũ amiſiſſe pudicitiam, & muliebria paſſum, & pependit ideſt perſoluit ſup. pœnas punito. ſ. filio uitando cõſpectum patriæ. i. urbis Romæ ſeceſſu uoluntario. i. exilio ſponte aſſumpto aut fuga poti⁹ à cõſpectu ciuiũ.

OLIVERIVS.

DIcerem cenſorium. Attilius Philiſcus à pueritia ſeruus ab hero coactus eſt fieri meritorius, & facere in tenera ætate è corpore quæſtum. poſtea uero in libertatem aſſertus eũ uxorem duxiſſet, & ex ea filiam ſuſcepiſſet, ubi primũ cognouit ſtuprum admiſiſſe, eam occidit. mirũ profecto, q̃ qui fuiſſet turpitudini ſemp̃ aſſecutus, turpitudinem in filia non pateretur. ¶ Quam ſanctã igitur. Intendit argumentum, ſi miniſtri libidinis, inquit, tam ſeueri uiolatæ pudicitiæ extiterunt, quales ceteros fuiſſe exiſtimamus? ¶ Inſtitores libi. Viles libidinis negotiatores, qualis fuerat Philiſcus. ¶ Sequitur excellen. nominis.

ASCENSIVS

DIcerem uirum cenſoriũ. ſ. Fabium Seruilianum extitiſſe nimis acerbũ, niſi cernerem Publium Attilium Philiſcum, coactũ à domino, ſcilicet lenõe facere quæſtum, ideſt eſſe ſcortum meritorium, corpore ſcilicet ſuo in pueritia, antequam pubeſceret (unde merito in Roma. dicit Apoſtolus, q̃ tradidit illos deus in paſſiones ignominiæ. Nã fœminæ eorum immutauerunt naturalẽ uſum in eum, qui eſt contra naturam, ſimiliter autem & maſculi &c.) poſtea ſcilicet quam libertate donatus, fuerat patrem tam ſeuerum. Enim ꝓ quia, ipſe interemit filiam ſuam, eo q̃ coinquinauerat ſe crimine ſtupri. Quàm. i. quantum ſanctam igitur debemus exiſtimare pudicitiam fuiſſe in ciuitate noſtra hoc eſt Romana, in qua animaduertimus etiam inſtitores libidinis. i. conciliatores & patronos, ac negociatores, & quæſtum ex ea facere ſolitos ut fecerat Philiſcus, euaſiſſe. ſ. effectos eſſe, tandem tam ſeueros iudices. i. cenſores, & uindices eius? quaſi dicat nimirum ſanctiſſimã Cum iſi ex eodem fonte minime ſanctã illis fuiſſe argumẽtari liceat, q̃ppe ubi maſculi ĩpune de corpore ſuo q̃ſtũ fecerant. Sed author diceret, aliud turpitudinẽ profeſſis licere, aliud lñimũ thorũ profeſſos, ac ꝓfeſſuros ꝓfeſſuraſq; decere. Seq̃tur exẽplũ. i. q̃ iã dicẽ eſt exẽplũ nõis excellẽtis, quia in magnũ uirũ aduerſũ eſt; ac facti mẽorabi. i. digni mẽoria.

ASCENSIVS.

QVid Publius Meuius? ſup egit, quam. i. q̃tum ſeuerũ cuſtodem pudicitiæ egit? q. d. maxime ſeuerũ. Quia animaduertit in libertum admodum gratum. i. morte eum puniuit, quia cognouerat eum dediſſe oſculum filiæ ſuæ ætatis iam nubilis, præſertim cum libertus illẽ poſſet uideri lapſus, ideſt peccaſſe, non libidine, quia caſta poſſunt eſſe oſcula, ſed errore. ſ. malæ cõſuetudinis, putando etiã nubilem poſſe oſculari quam paruulam oſculatus fuerat. Cæterum. i. ſed pater ſup. æſtimauit magni diſciplinam caſtitatis ingenerari ſenſibus puellæ, annis adhuc teneris, amaritudine pœnæ. ſ. capitalis, & præcepit ei. ſ. filiæ ſuæ tam triſti. i. ſeuero exẽplo, ut perferret ad uirum, non ſolũ uirginitatem illibatã. i. intactã, ſed ẽt oſcula ſyncera. i. pura, aut incorrupta.

OLIVERIVS.

QVintus Fabius Seruilianus, Hic omnibus honoribus emeritus in cenſura ſeueriſſimus; hic cum ſuſpectam

Oliuerius.

ℂ De M. Claudio Marcello Aedili, & filio ſuo.

MArcus Claudius Marcellus Aedilis curulis C. Scantinio capitolino Trib. ple. diem ad populum dixit, ꝙ filium ſuum de ſtupro appellaſſet. eoq; aſſeuerante ſe cogi non poſſe, vt adeſſet, quia ſacroſanctam poteſtatem haberet, & ob id tribunitium auxilium implorante, totum collegium tribunorum negauit ſe intercedere, quo minus pudicitiæ quæſtio perageretur. Citatus itaq; Scātinius reus vno teſte qui tentatus erat, damnatus eſt. conſtat Iuuenem productum in roſtra, defixo in terram vultu perſeueranter tacuiſſe, verecundoq; ſilentio plurimum in vltionem ſuam valuiſſe.

ℂ De Metello Celere.

MEtellus quoq; Celer ſtuproſæ mentis acer punitor extitit Cn. Sergio Silo promiſſorum matrifamiliæ nummorū gratia diem ad populum dicendo, cumq; hoc vno crimine damnando. non enim factū tūc, ſed animus in quæſtione deductus eſt. pluſq; voluiſſe peccare nocuit, quā non peccaſſe profuit.

ℂ De Tito Veturio filio Veturii.

COncionis hæc, illa curiæ grauitas. Titus Veturius filius eius Veturii, qui in conſulatu ſuo Samnitibus ob turpiter ictū fœdus deditus fuerat: cum propter domeſticam ruinam: & graue æs alienum, Cœlio Plotio nexum ſe dare adoleſcentulus admodum coactus eſſet: ſeruilibus ab eo uerberibus quia ſtuprū pati noluerat: affectus: querelam ad conſules detulit: a qbus hac de re certior factus ſenatus, Plotium in carcerem duci iuſſit. in qualicūq; enim ſtatu poſitam Romano ſanguini pudicitiam tutam eſſe voluit. Et quid mirum ſi hoc vniuerſi P. C. cenſuerunt?

OLIVERIVS.

MArcus Claudius Marcellus. hic ille Marcellus eſt qui cæſo uirilī domaro gallorū duce, opima reportauit, qui prius Hanib. apud nolam uinci poſſe docuit, qui ſyracuſas in ſicilia munitiſſimam urbem expugnauit, qui multa atq; præclara pro repu. geſſit. cū igitur cōperiſſet Cn. Scantinium capitolinū trib. pleb. de ſtupro compellaſſe filium ſuū adoleſcentulum egregia forma ſed pudicitia, atq; modeſtia magis ingenuum, diē illi dixit ad populum, nam cū puer uni reſiſtendo ſcelerato tribuno nihil proficere poſſe uideret, rē ad patrem detulit. Accuſatus igitur, tribunus beneficio magiſtratus ſe primum tueri conatus eſt, cū diceret cogi non poſſe, ꝙ tribunitiam poteſtatem haberet, tribunorūq; auxilium implorauit, quorum nullo intercedente, dānatus in illo iudicio, nullus eſt teſtis adhibitus, præter ipſum adoleſcentē, qui productus, & à iudicibus interrogatus, cū ingenuo pudore deterritus, non auderet obſceniſſimā rem indicare, uultū in terra defixū, tacitus perſeueranter tenuit. qđ ubi uiderunt iudices nihil ulterius inquirendū eſſe exiſtimantes, Scātinium dānauerunt. ℂ Sacroſanctam poteſtatem. tribunitiam poteſtatem, quæ ſacroſancta ideo dicebatur, quia lex erat, qui tribunū uiolaſſet, eius caput ſacrum foret. ℂ Vno te. Puero ipſo Marcelli filio. ℂ In ultionem ſuā, in tribuni damnationem.

Scantinii damnatio.

ASCENSIVS.

CLaudius Marcellus ædilis curulis, dixit caio ſcātinio capitolio .ſ. cognomento, tribuno plebis .ſ. officio diem ad populum .ſ. ut ſe purgaret ſi poſſet coram populo, ꝙ appellaſſet .i. ſollicitaſſet filiū ſuum, uidelicet Marcelli, de ſtupro, ſcilicet illi inferendo. & eo ſ. Scantinio aſſeuerante, ſe non poſſe cogi, ut adeſſet, ſcilicet ad cauſæ dictionem, quia haberet poteſtatem ſacroſanctam, uidelicet tribunitiam, & implorante ob id auxiliū tribunitium. ideſt à contribunis ſuis præſidium, totum collegiū tribunorū negauit ſe intercedere, quo minus .i. ut non, ut quæſtio .i. inquiſitio, pudicitiæ, ideſt de pudicitia uiolata, aut ſollicitata, perageretur, ideſt uſq; ad ſententiam ultimam ageretur. Itaq; Scātinius citatus reus, ideſt defenſurus ſe, damnatus eſt uno teſte qui erat tentatus, licet nihil dixerit præ pudore, quia ipſe filius nihil dixit. nam conſtat iuuenem deductum in roſtra ubi uerba ad populum haberi ſolebant, tacuiſſe perſeueranter, uultu defixo in terram. & ualuiſſe plurimum in ultionem ſuam .i. quam pater de ſe fecit, ſilentio uerecūdo: quia qui tacet cōſentiee uidetur. unde ēt uirgo illa in eunucho Terentiana explorando, & tacendo uitiū ſibi illatū, indicabat.

OLIVERIVS.

MEtellus quoq;. Cn. Sergius nummos matrifamilias promiſerat, tentans illius animum, ut pretio mota ſibi morē gereret. matrona rem detulit ad magiſtratum, ille Sergium, ꝙ pecuniam promiſiſſet, fœminam corrupturus, iudicio damnauit, non enim factum, ſed uoluntas punita eſt, nam qui ſemel animo ſuo mœchatus fuerit, peccauit. ℂ Stuproſæ mētis. Libidinoſæ uolūtatis. ℂ Sed animi uidebant n. illi non defuiſſe uoluntatē, ſed facultatem. reū igitur fecit illum uoluntas, non peccatū, pluſq; illi nocuit uoluiſſe peccare, ꝙ profuit non peccaſſe, uel non potuiſſe.

ASCENSIVS.

MEtellus quoq; celer extitit acer punitor ment s .i. affectionis ſtuproſæ .i. ſtupri inferendi plenæ, dicēdo Cn. Sergio Silo diem ad populum, gratia nūmorum promiſſorū .ſ. ab eo matrifamiliæ, & dānando eū hoc uno crimine. Enim pro quia, factū non eſt ſup. deductū in qōne .i. inquiſitione, atq; examine, ſed aius eſt deductus. & uoluiſſe peccare, promittendo .ſ. nūmos, plus nocuit, ꝙ nō peccaſſe .ſ. actu ipſo profuit. Nō .n. non peccat in legem diuinam, quis forte ſecus ſit de humana, qui animū peccandi habet.

OLIVERIVS.

COncionis hec, illa curiæ T. Veturius filius eius. cū pp longum, & difficiſe bellum ſamnitiū ſæpius tributum ciuitati eſſet imperatū, exhauſta tādē ciuitas ex fœneratoribus ſumere cogebatur. qui uero grauiori ære aſtricti, fœnus ſoluere non poterant, nexi fœneratoribus dabantur, qbus tāto tpe ſeruirent, donec debitum oē p ſoluiſſent. Inter hos igitur datus eſt Veturius nobilis adoleſcens cōſularis uiri filius, quē C. Plotius fœnerator, cui nexus datus fuerat, cū ui ſtuprare uoluiſſet, ac ille pertinaciſſime recuſaſſet, eū uerberibus mulctauit ſceleratus hō, ꝙ eius libidini obtēperare noluiſſet. hic igitur adoleſcens uere nobilis, in forū proripuit, Plotiū accuſauit, quē ſenatus dānatum in carcerē cōtici iuſſit. In hac hiſto. Val. diſſentit à Liu. non .n. Veturiū, ſed publiū quendā nexū datū. nec C. Plotio, ſed L. Papyrio fœneratori fuiſſe dicit. Idq; factū eē ad deditionē caudinā. Mutatū .n. dicit eſſe ius ob unius fœneratoris libidinē, & crudelitatem inſignē. L. Papy. is fuit, cui cū ſenatus conſul. Pub. ob æs alienū paternū nexus datus eēt, q ſoema, ætaſq; miſericordiā elicere poterant, ad libidinem & contumeliam animum accenderunt, ut ætatis eius fructum aduēticium crederet datum. primo igitur pellicere adoleſcētem ſermone inceſto eſt conatus, deinde poſtꝙ aſpernabatur flagitiū aures, minis terrītare, atq; identidem admonere fortunæ ſuæ, poſtremo cum ingenuitatis magis ꝙ præſentis cōditionis memorem uideret, nudari iubet, uerberaq; afferri, quibus laceratus iuuenis cum ſe in publicum proripuiſſet, libidinem, crudelitatemq; conquerens fœneratoris, ingens uis hominum, cū ætatis miſeratione, tum indignitate iniuriæ accenſa, ſuæ conditionis liberorumq; ſuorum reſpectu, in forum, atq; inde agmine facto ad curiam concurrit. Et cum conſules tumultu repentino coacti ſenatum uocarent, Introeūtibus in curiam patribus, laceratum uirgis tergum procumbentis ad ſingulorū pedes oſtendebant. Victum eo die ob impotentem iniuriam unius, ingens uinculum fidei, iuſſiq; conſules ferre ad populū ne quis niſi qui noxiam meruiſſet, donec pœnam lueret, in compedibus, aut in neruo teneretur, pecuniæ creditæ bona debitoris, non corpus obnoxium eſſe. Itaque nexu ſo-

Veturius eum qui ſe de ſtupro interpellauerat.

De C. Feſcenino Triumuiro.

CAius Feſcenius Triumuir, Ca. Corneliũ fortiſſime militiæ ſtipendia emeritũ virtutiſq́ȝ nomine quater honore primipili ab imperatoribus donatum, quod cũ ingenuo adoleſcentulo ſtupri commertium habuiſſet: publicis viculis onerauit. a quo appellati tribuni, cum de ſtupro nihil negaret, ſed ſponſionẽ ſe facere paratũ diceret, ꝙ adoleſcens ille palam, atq́ȝ aperte corpore quæſtum factitaſſet, interceſſionẽ ſuam interponere noluerunt. Itaq́ȝ Cornelius in carcere mori coactus eſt. non putarunt tri. ple. Rẽp. noſtram cum fortibus viris paciſci oportere, vt externis piculis dõeſticas delitias emerẽt.

De Tribuno plebis, ſiue populo Romano.

LIbidinoſi Cẽturionis ſupplicium Marci Lectorii Mergi tribuni militaris æque ſimilis fœdus exitus ſequitur: Cui Cominius Tri. plebis diem ad populum dixit, quòd cornicularium ſuũ ſtupri cauſa appellaſſet. Nec ſuſtinuit eius rei ſententiam Lectorius, ſed ſeipſe ante iudicii tempus fuga prius ſubtraxit, deinde etiam morte ſe puniuit. Naturæ modum expleuerat: Fato tamen functus, vniuerſæ plebis ſententia crimine impudicitiæ damnatus eſt. Signa illum militaria, ſacratæ aquilæ, & certiſſima Romani imperii cuſtos ſeuera caſtrorum diſciplina, vſq́ȝ ad inferos perſecuta eſt. Q m̃ cuius virtutis magiſter eẽ debuerat, ſanctitatis corruptor tentabat exiſtere.

ſuti, cautóq; in poſterum, ne necterentur. ❡ Ob turpiter ictum fœdus, Nota eſt hiſtoria, qũo apud ſurculas caudinas clauſi, & obſeſſi fuere Ro. à Samnitibus T. Veturio Caluino, & Spurio Poſthumio conſulibus, & ſub iugũ miſſi icto fœdere cum hoſtibus ꝙ Po Ro. nõ ꝓbauit, nec accepit. Sed authores fœderis turpis deditionis dedendos hoſtibus cenſuit, ut populus religione ſolueretur. ❡ Domeſticã ru. Quia res familiaris petierat. pr grandi ære alieno aſtrictus erat, ꝙ cum ſoluere nõ poſſet filius fœneratori in ſeruitutẽ dari paſſus eſt, ꝗ diu debitũ ſeruitute perſolueret.

ASCENSIVS.

COncionis &c. hæc grauitas. ſ. iam dicta, ſup. eſt, aut ſuit cõciõis. i. totius populi, à quo ſuperioribus dies dicta ſuit, illa. ſ. ꝗ ſequitur ſuit ſup. grauitas curiæ. i. ipſius ſenatus. T. Veturius filius eius ueturii, ꝗ ſuerat deditus. i. in ꝑtãtẽ datus, Samnitibus in conſ. ſuo. i. cũ eſſet cõſul, ob ſœdus ictũ turpiter. i. cũ ſumma ignominia exercitus Ro. ad furcas caudinas ſub iugũ miſſi, cũ ipſe adoleſcentulus admodũ. i. ualde. i. in prima parte adoleſcentiæ, coactus eſſet dare Cœlio Plocio ſe nexũ. i. in uincula, ut incõpedibus opus ſaceret ipſi creditori, ꝑꝑ ruinam domeſticam, & graue æs alienũ. i. debitũ cõtractum ex ære alieno, affectus ab eo. ſ. Plocio uerberibus ſeruilibus. i. ſeruo dignis, aut inferi ſuetis, quia noluerat pati ſtuprum, detulit querelã ad conſules, a quibus ſ. conſulibus, ſenatus factus certior. i. edoctus de hac re, ſ. de turpi ſæuitia Plocii, iuſſit Plocium duci in carcerẽ, Enim pro quia, ſenatus uoluit pudicitiam eſſe tutam ſanguini Ro poſitam in qualicũq́ȝ ſtatu. q. d. etiam in compedibus habito. Et quid mirum. Clauſula eſt continuatiua, & ita ad utrumq́ȝ exempiũ pertinens, ſed potius ad ſequens, ſicut & illa concionis hoc, &c. Ordo eſt. Et quid mirum ſup. eſt, ſi uniuerſi patres conſcri. cenſuerunt hoc. ſ. pudicitiam romanam in quocunq́ȝ ſtatu debere eſſe tutam? q. d. nihil. Quum etiam unum uirum id cenſuiſſe conſtet. Nã Caius &c. Occurrit nunc ꝙ de ingratitudine dictum eſt, facilius ignoſcendum ingratitudini totius ciuitatis, ꝗ ſingulorũ. quocirca uidetur admirabilius totum ſenatum id cenſuiſſe ꝗ ſingulos, nam ſi totus ita cenſuit, uidetur cõſequens eſſe, ut ſinguli ita cenſuiſſe dicantur. ſed non continuo, ſi unus, aut alter, ergo omnes. Quocirca ſciemus difficilius eſſe interdum unum recte iudicare ꝗ multitudinem, quia unius iudicium facile ſuuerti poteſt, multorum non põt, dummodo illi multi ſapientes ſint. quocirca in iudicio patrum conſcriptorum licet unus, & alter non recte ſenſerit, quia potioris partis præualet ſententia, totus tamen ordo recte iudicare facillime poteſt. in multitudine autem plebis, ubi pauci ſunt boni, & recte ſentientes, facilius eſt totam concionem errare, quia plures, meliores uincunt ꝗ ſingulos extra concionem unde in capitu. de ingratitudine potius multitudini ingratæ, ꝗ ſingulis ignoſcendum cenſuit.

OLIVERIVS.

CAius Feſcenninus. Feſcenninus triumuir Cornelium ſtrenuũ militem ꝗ multa pro rep. fortiter geſſerat, in uincula cõiecerat, ꝙ cũ ingenuo adoleſcente ſtuprũ cõmiſiſſet. Ille factũ non negabat, ſed facti excuſationem afferebat, ꝙ ille adoleſcens publice quæſtum ex corpore facere cõſueuiſſet, idq́ȝ datis ſpõſoribus ſe ꝓbaturum affirmabat, & ꝑꝑea non id ſibi fraudi eſſe debere. imploratoq́ȝ fruſtra tribunorum auxilio, ꝗa nemo intercedere uoluit in carcerẽ mori coactus eſt. ❡ Triũuiri. Triũuiri primo libris tñ ſybillinis prefuerunt, poſtea creati ſunt in deducendis coloniis, poſtremo in ſumendo ſuppliciis de dãnatis, & tñ dicebantur triũuiri rerũ capitaliũ. ❡ Cõmertium. Conſuetudinẽ. ꝓprie cõmertium dr̃ cõmutatio mercis, ponitur tñ pro cõmutatione cuiuſcunq́ȝ rei, ut cõmertiũ lucrarũ, cõmertium linguæ. Liui. de numa loquens, quo linguæ cõmertio dixit. & ponitur pro conſuetudine, ut hoc loco. ❡ Domeſticas &c. ut pro rebus bñ geſtis cõcederet domi turpiter uiuere, ut ſupra dixit quid prodeſt foris eſſe ſtrenuum, ſi domi male uixeris?

Coenel. mors ꝓ uiolato adoleſcẽtis pudore.

ASCENSIVS.

NAm igitur Caius Feſcenninus triumuir capitolinus (Multi textus hoc ultimũ non hñt, ꝙ agnomẽ eſt ponendũ, dicebatur ante triumuir ſine epitheto poſt triumuir cũ epitheto ut ſit triũuir capitolinus. i. ad inſpiciendos libros ſybillinos creatus, uerũ hic cõiiciendi in carcerẽ munus hñiſſe ui) onerauit cathenis publicis C. Corneliũ emeritũ. i. uſq́ȝ ad remiſſionẽ meritũ, aut euidẽter meritũ, ſtipendia. i. æra fortiſſimæ militiæ, & donatũ ab imperatoribus quater nõie. i. rõne & titulo uirtutis, honore primipili. i. anteſignani, aut ꝗ primũ pilũ ferret, ꝙ habuiſſet cõmertiũ. i. conſuetudinẽ, aut cõuentionẽ, & pactũ ſtupri, cũ adoleſcentulo ingenuo. A quo. ſ. C. Cornelio, tribuni appellati. i. cõtra triũuiri uiolentiã, ne. ſ. pateretur ciuem Romanũ in uincula cõiici cũ ipſe nihil negaret de ſtupro. i. fateretur ſe ſtuprũ cõmiſiſſe, ſed diceret, ſe paratũ facere ſponſionem. i. cautionẽ ad oẽ dãnum reponendũ, ſi in probatiõe defecerit, ꝙ adoleſcens ille factitaſſet quæſtũ. i. lucrũ turpe corpore. ſ. ſuo libidini expoſito, ac proſtituto, palam, atq́ȝ aperte, & ita innueret, nullã illi à ſe iniuriã factã, tribuni noluerũt ponere interceſſionẽ ſuam. i. noluerunt eius incarcerationem ipedire authoritate ſua. Nam licet quæſtũ facienti iniurius nõ fuerit, Romano tñ ſanguini contumeliã intulit. Itaq́ȝ. i. & ita cornelius coactus eſt mori in carcere. Enim pro ꝗa tribuni plebis non putauerunt rempu. noſtram. i. Romanã oportere paciſci ideſt pactũ facere cum uiris fortibus, qualis erat cornelius iſte, ut. ſ. uiri fortes emerent delicias domeſticas. i. turpem uoluptatem, ac libidinem cũ ingenuis, dum domi eſſent, periculis externis, ꝗ obirent, dum belli eſſent. hoc eſt noluerũt tale pactũ facere, ut permitterent eos, qui fortiter foris egerint, molliter, ac turpiter domi uiuant.

OLIVERIVS.

LIbidinoſi centurionis. hic notatur cornicularium ſignificare eum, qui in cornu militares excubias facit, ut ꝗdã uolunt, ſed falluntur ſine dubio, nã Accenſus nomen erat ordinis, & promotionis in milites, ut nunc dicitur princeps, uel cõmentarienſis, aut cornicularius. Aſconius ita refert Accenſi dicebantur attributi decurionibus, hoc eſt miniſtri eorum quaſi ad cenſum additi, quos nunc cõmentarienſes, et cornicularios appellant. Sed quia huius rei rationẽ nullam affert, ſunt, ꝗ cenſent cõmentarienſes dictos ꝙ cõminiſcerentur, hoc eſt fingerent aliquid, ꝗa tãꝗ miniſtri erant. cornicularios autem eo, ꝙ una cum ſuis decurionibus in cornibus acierum ſtatuebantur. ❡ Centurionis. Feſcenini, de quo ſupra diximus.

ASCENSIVS

LIbidinoſi &c. Ordo eſt. Exitus æꝗ fœdus uidelicet Marci lectorii Mergi tribuni militaris ſeqtur ſuppliciũ cẽturionis

rionis libidinoſi, uidelicet Caii Cornelii in carcere extincti (non ut Oliuer. dicit Feſcenini, qui licet ſupplicium intulit, at q̃ ita forte dici poſſet ſupplicium eius actiuũ, tñ quia nõ fuit libidinoſus, ſed punitor libidinis, unde de pudicitia eius exẽplũ ſuperius allatum, exponendum eſt paſſiue de ſupplicio, ut dixi. C. Cornelii, qui & primipilus, & centurio fuit) ens ſup. æque fœdus. i. turpis, ut exitus cornelii, cui. ſ. Lectorio, Cominius tribunus plebis dixit diem ad populũ, q̃ appellaſſet, ideſt interpellaſſet aut ſollicitaſſet cornicularium ſuum, ideſt commentarienſem militem, cauſa ſtupri. Nec Lectorius ſuſtinuit, ideſt potis fuit expectare ſententiam ei⁹ rei ideſt litis, aut accuſationis, ſed ipſe, ideſt ſua ſpõte ſubtraxit ſe prius fuga ante tẽpus iudicii, deinde puniuit ſe ẽt morte. Lectorius ſup. expleuerat modum, ideſt menſurã naturæ, ideſt quantum per naturam in eum ſæuiri permittebatur, quia uſq; ad mortem, tamẽ ipſe functus fato. ideſt mortuus, dãnatus eſt crimine impudicitiæ, ſententia plebis uniuerſæ. & ſi dicas, quid illa defuncto obfuit? dicit, ſigna militaria, utpote aquilæ ſacratæ ſ. Ioui, & ſeuera diſciplina caſtrorum, ideſt in caſtris exerceri ſolita, certiſſima cuſtos imperii Romani, perſecuta eſt illum uſq; ad inferos. quia iam uita deſunctũ. Quoniam ipſe tentabat exiſtere corruptor ſupple. eius uirtutis. uidelicet corniculanii ſui, cuius debuerat eſſe magiſter, ideſt doctor uerbo, & exemplo.

OLIVERIVS.

HOc monuit Caiũ Marium, Hoc legitur in uita Marii, Cicero quoq; in oratione pro Milone huius exempli mentionem facit. Cũ Cluſius C. Plocium ſtuprare uoluiſſet, tãtæ obſcœnitatis ira commotus Plocius, Cluſium occidit. Ductus eſt in iudiciũ Plocius, tum prætor erat Marius qui cluſium nepotem ſuum iure cæſum pronunciauit. Plut. dicit Marii nepotem C. Lucium fuiſſe nominatũ, adoleſcentem uero Trebonium quem Marius cognita cauſa non ſolum abſoluit, ſed admiratione uirtutis inſuper coronauit, tã q̃ pulcherrimũ illis temporibus facinus ædidiſſet. Cic. in milonianã, pudicitiam inqt, cum eriperet militi tribunus militaris in exercitu Caii Marii, propinquus eius imperatoris interfectus eſt ab eo cui uim afferebat, facere enim probus adoleſcens periculoſe q̃ perpeti turpiter maluit, atq; hũc ille ſummus uir ſcelere ſolutum periculo liberauit. Manipulario, Qui ſub eodem manipulo cum aliis militabat.

ASCENSIVS.

HOc, ſcilicet exemplum ſeueræ ultionis in impudicum monuit caium Marium imperatorem, tum quum p̃nunciauit cluſium filium ſororis ſuæ, & ſuppletribunũ militum, cæſum iure à cœlio Plocio milite manipulario, q̃a auſus fuerat compellare, ideſt ſollicitare eum de ſtupro.

OLIVERIVS.

SEd ut eos. Nonnullos per tranſitum tangit, qui ira percitii ſuo dolore uſi ſunt pro lege. ⸿ In adulterio, ſcilicet cum uxore. Neruis, ut arbitror melius q̃ pernis. ⸿ Stuprandũ obiecit, hic ſcelus ſcelere uindicauit. ⸿ Fraudi non fuit Pœne à præcedente, q̃ ſequitur.

⸿ De Caio Mario.

HOc monuit C. Marium imperatorem tũ cum Cluſium ſororis ſuę filium tribunũ militum à Cœlio Plocio manipulario milite iure cæſum pronunciauit, quia eũ de ſtupro compellare auſus fuerat.

⸿ De Impudicitię propria autho. vindicibus.

SEd ut eos quoq;, qui in uindicanda pudicitia dolore ſuo publica lege uſi ſunt, ſtrictim percurram: Sempronius Muſca C. Gallium deprehẽſum in adulterio flagellis cæcidit. C. Meuius L. Octauium ſimiliter deprehenſum neruis contudit. Carbo Actienus à Bibieno. Item põtius à P. Cernio deprehenſi caſtrati ſunt. Cn. etiã Furius Broccum: quem deprehẽderat: familię ſtuprandum obiecit, quibus iræ ſuæ indulſiſſe fraudi non fuit.

⸿ Externa. De Hippone fœmina.

ATq; ut domeſticis externa ſubnectam: gręca fœmina nomine Hippo, cũ hoſtium claſſe eſſet excepta in mare ſe, ut pudicitiam morte tueretur: abiecit. cuius corpus erechtheo littori appulſũ, proxima undis humus ſepulturæ mandatum, ad hoc tẽpus tumulo contegit. ſanctitatis uero gloriam æternæ traditam memoriæ Græcia laudibus ſuis celebrando, quotidie florentiorem effecit.

ASCENSIVS.

SEd ut percurrã ſtrictim, ideſt paucis uerbis quoq;, i. etiã eos qui uſi ſunt dolore ſuo. i. uehementi zelo, pro lege publica, ideſt loco legis publicæ, in pudicitia uindicanda, ideſt uiciſcendo eos qui pudicitiam uiolarunt, Sempronius Muſca (alii habent muſica) cæcidit flagellis Caiũ Galliũ deprehenſum in adulterio. ſ. cũ uxore Sempronii. Caius Meuius contudit neruis ideſt chordis ex neruis, aut ut alii legũt pernis. i. oſſibus pernarum, Luciũ Octauium deprehenſum ſimiliter. ſ. in adulterio. Carbo actienus, item Pon. dẽprehẽſi. ſ. in adulterio, caſtrati ſunt. Carbo ſup. caſtratus à Bibieno, & Põtius à publio Cernio, alii hñt Triulo. Cneus etiã. Furius obiecit Broccum, quem deprehẽderat. ſ. in adulterio uxoris, ſtuprandũ familiæ (unde Hora. in ſermonum. Hic ſe præcipitem tecto dedit, ille flagellis, Ad mortem cæſus, fugiens hic decidit acrem prædonum in turbam, dedit hic corpe nummos Hũc perminxerunt calones, quin etiam illud accidit, ut quidã teſtes caudamq; ſalacem, Demeteret ferro & c. ubi tangit fere omnes quos hic author. Nam & cæſos flagellis dicit & ſtupratos cũ dicit. Hũc perminxerũt. i. & caſtratos illic, caudamq; ſalacẽ ideſt penem, aut mentulam demeteret ferro, & c. Quibus, ſcilicet qui deprehenſos propria authoritate puniuerunt, non fuit fraudi ideſt damno, aut detrimento, indulſiſſe. ideſt nimiũ paruiſſe iræ ſuæ. Vnde leges p̃mittunt deprehenſos in adulterio, ſubito illo calore occidi.

THEOPHILVS.

NEruis contudit. antiqui codices habent pernis, ut intelligas calcibus. ⸿ Furius Broccum, locus eſt anceps aliquot. n. uetuſta exemplaria contrauerſum ſcribũt Furiũ Brocchus ut à Broccho Furius in adulterio dep̃hẽſus, caſtratuſq; uideatur.

OLIVERIVS.

ATq; ut externis. Hyppo græca mulier, q̃bus parẽtib⁹ incertum eſt, forma præcellens, capta à nautis cum pudicitiam ſuam periclitari, ſenſiſſet, noctu, ſe præcipitem dedit in undas, moriq; pudica q̃ ĩpudica uiuere maluit. cadauer eius eiectũ ab undis græci in erythreo littore, haud procul ab undis ſepulchro condiderunt, & ad hanc uſq; ætatem eius ſanctitas, & pudicitia æterna memoria celebratur. Erythreo, Mari rubro, nam ἐρυθρὸν, rubrum dicitur. ⸿ Aeternæ traditam memoriæ, Quia in hiſtoriis celebratur.

ASCENSIVS.

ATque ut externa ſubnectam domeſticis. i. Romanis exemplis externa, ſubnectam, fœmina græca nomine Hyppo, cum eſſet excepta. ideſt capta claſſe hoſtiũ. abiecit ſe in mare, ut tueretur, ideſt ſeruare morte pudicitiam cuius Corpus appulſum littori erechtheo. i. ad littus erectheum, Oliuerius legit erythreo, ideſt maris rubri, quo an appelli potuit, uiderit ipſe, humus proxima undis, ideſt littoralis ora, contegit tumulo mandatum ſepulturæ ſup. uſq; ad hoc tẽpus. uero pro ſed græcia effecit gloriam ſãctitatis traditã æternæ memoriæ florentiorem quotidie celebrãdo ſup. eam laudibus ſuis.

THEOPHILVS.

ERythreo, manuſcripti codices habent, Entreo littori ap pulſũ Ianus exiſtimabat Aenio caſtigandum, nec Hyppo, ſed Archo legebat. Herodici theſſalorum longe pri cip:s ea filia fuit uxor Paridis, quæ ſe præcipitem dedit in mare, ne ſua pudicitia Philippo Demetri filio macedonum regi ludibrio foret. hiſtoriam refert belli macedonici .x. Liuius aliter ꝙ Valer. græcos, & alios ſecutus eſt authores. ¶ Arnio, Nam res ad Aenum geſta, ut Liuius etiam tradit.

¶ De Orgiagontis Vxore Reguli.

VEhementius hoc, illud conſyderatius exemplũ pudicitiæ. Exercitu & copiis Gallogræcorum à Cn. Manilio conſule in Olympo monte ex parte deletis ex parte captis: Orgiagontis Reguli vxor miræ pulchritudinis à Centurione, cui cuſtodienda tradita erat: ſtuprum pati coacta: poſtquam ventum eſt in eum locũ: in quem conſulis iuſſu Centurio, miſſo nuntio: neceſſarios mulieris pretium, quo eam redimerent: afferre iuſſerat: aurum expendẽte Centurione, & in eius pondus animo, oculiſq; intento, Gallogræcis lingua gentis ſuæ imperauit: Vt eum occiderent: interfecti deinde caput abſciſſum manibus retinens ad coniugem venit: abiectoq; ante pedes eius, & iniuriæ, & vltionis ſuæ ordinem expoſuit. Huius fœminæ quid aliud quiſquam, quàm corpus in poteſtatem hoſtium veniſſe dicat? Namq; animus neq; vinci, nec pudicitia capi potuit.

OLIVERIVS

VEhementius hoc. Gallogræci reliquiæ fuerunt exercitus Brenni ducis, qui cum deleta græcia ſ orientẽ duceret exercitum in media Aſia cõſedit, & pmixta lingua utraq; gallica, & græca gallogræci appellati ſunt. hi ãt dicebantur inter auxilia regis Ant fuiſſe, & Cn. Mã. affirmauit à ſe uictos eẽ nã ut lĩgua mixti molliori ſũt ita quoq; molliores facti, & indeuicti & fugati. ſed Ortia. uxor capta, & cuidã centurioni tradita in cuſtodiam, cum propter eximiam pulchritudinem per uim eã ſtupraſſet, occaſione ultionis expectata, uiolentiam ſuã fortiter ulta eſt. Fronti. Ortiagontis inquit regis uxor à centurione ſtuprum paſſa memorabili exemplo cuſtodiam euaſit, reuulſumq; militis caput ad maritum ſuum detulit. Pli. d̃ uiris ill. inter captiuos, inquit uxor regis Ortiagontis centurioni cuidam in cuſtodia data eſt, à quo ui ſtuprata de iniuria tacuit & poſt impetrata redemptione marito adulterum interfectũ tradidit. ¶ Vehementius, quia mori uoluit. ¶ Conſyderatius, Quia expectauit occaſionem uindictæ. ¶ In eum locum, locus deputatus fuerat, quo eius neceſſarii ad redimendam uenirent. ¶ Huius fœminæ quid aliud. Siquis diligenter inſpexerit, quanto animi robore ulta ſit pudicitiam ſuam Ortiagontis, facile intelliget corpus, non animũ capi, nec pudicitiam uiolari potuiſſe.

ASCENSIVS.

VEhementius hoc. i. hoc. ſ. iam dictũ exemplũ pudicitiæ. ſ. mulieris græcæ ſupple fuit uehementius, illud. ſ. quod iam dicetur, ſupple fuit exemplum pudicitiæ conſyderatius. ideſt temperantiore animo factum. Copiis, ideſt exercitibus gallogræcorum, id eſt illorum populorum è gallis ortorum, & in græciæ parte, quam Brenno duce olim iuaſerant regnantium deletis ex parte, & captis ex parte à Cn. Manilio conſule, ſcilicet Romano in Olympo monte. Vxor Orgiagontis, ſeu Oriagontis, ut ſit uiri nomen, nam aliter dicam Oriagontis uxor Reguli. ſ. Gallogræcorum miræ pulcritudinis, coacta pati ſtuprum à centurione, ſcilicet Romano, cui tradita erat cuſtodienda, poſtquam uentum eſt. ſ. ab ea & à centurione, in eum locum, i quem centurio, iuſſu, ideſt ex mandato conſulis. ſ. Manilii iuſſerat, nuncio miſſo, ideſt per nuncium ad hoc miſſum neceſſarios, ideſt proximos ſanguine, mulieris afferre pretium, quo redimerent eam, centurione expendente, ideſt pendendo exquirente pondus auri, & integro animo & oculis i. i. ad pondus auri quod allatum erat, mulier ſupple imperauit lingua gentis ſuæ, Gallogræcis, ut occiderent eum, ſcilicet centurionem, deinde ipſa retinens manibus caput interfecti, ſcilicet cẽturionis, Abſciſſũ, ſcilicet à Gallogræcis uenit ad coniugem. i. maritum ſuũ, & ſupple capite abiecto ante pedes eius, ſcilicet mariti expoſuit. i. declarauit ordinẽ. i. ſeriẽ, & omnem proceſſum, & i. ſimul iniuriæ ſuæ quã paſſa erat, & ultionis ſuæ quam in centurionem fecerat. Qui propterea iniurius erat, ꝙ cuſtodiæ ſuæ datam, & pretio ſtatuto redimendam uiolauerat. Quid aliud huius fœminæ quiſꝗ dicat, id eſt dicere merito poſſit ueniſſe in poteſtatem hoſtium, quã corpus? q. d. nihil. Nanq; animus, neq; potuit uinci, nec pudicitia ſu. eius potuit capi. aut potius utrunq; referatur ad animum iuxta regulam uallæ, q a præponitur ſequentibus particula, neq; geminata, ut pudicitia ſit ablatiui caſus, ſic nec animus potuit capi. i. priuari pudicitia, ſicut oculis capti qui uſu eorum priuati ſunt dicuntur.

THEOPHILVS.

ORtiagontis. lege Plu. de claris mulieribus & Liuiũ d̃ bello macedonico libro octauo, quamuis inſcitia librarii poſt tot etiam cẽſuras Orgiſgontis nomen uniuerſe ſcriptum eſt.

¶ De vxoribus Theutonicorum.

THeutonicorum vero coniuges Marium victorem orarũt: vt ab eo virginibus veſtalibus dono mitterenť: affirmãtes æque ſe, atq; illas virilis concubitus expertes futuras. eaq; re non impetrata, laqueis ſibi nocte pxima ſpiritum eripuerunt. Dii melius, quod hunc animum viris earum in acie nõ dederunt. Nam ſi mulierũ ſuarum virtutẽ imitari voluiſſent: incerta Theutonicæ victoriæ trophea reddidiſſent.

OLIVERIVS.

THeutonicorum uero, cymbri, theutoni ſenones, ab extremis galliæ profugi, cum terras eorum inũdaſſet oceanus nouas ſedes toto orbe q̃rebãt. excluſi & gallia, & Hiſpania, cum in Italiam remigrarent, terram ad habitãdum à ſenatu Po. q; Ro. petierunt. qua negata, ꝙ nequiuerĩt p̃cibus, armis petere conſtituerunt. ſed eoꝝ primũ ĩpetum Syllanus ſuſtinere non potuit, nec ſcdm Manilius, nec tertium cæpio, oẽs fugati, exutiq; caſtris ſunt. actumq; fuiſſet de impe. Ro. niſi Marius illo ſæculo cõtigiſſet, qui non auſus congredi ſtatim, militem tenuit in caſtris donec inulcta rabies, & impetus quem pro uirtute barbari habent, conſeneſceret. quo facto illis facile ſuperauit. Nam cum tripartito agmine illi p alpes ferrentur. Marius mira celeritate occupatis cõpendiis p̃uenit hoſtẽ, prioreſq; Theutonas aggreſſus eſt, cum quibus tanto ardore pugnatũ eſt, ut ea cædes hoſtiũ magis fuerit quã pugna, & uictor Ro. è cruento flumine non plus aquæ biberit ꝙ ſanguinis, ſublatis fũditus theutonicis, in cymbros conuertitur. ſed non minor cum uxoribus illoꝝ pugna ꝙ cũ ipſis fuit, cũ obiectis undiq; plauſtris, atq; carpentis alte deſuper quaſi de turribus lanceis, contiſq; pugnarent. perinde pius ſpecioſa mors earũ fuit ꝙ pugna, nã cũ miſſa ad Marium legatione libertatem, ac ſacerdotium nõ ĩpetraſſent. Nam ſe ut ueſtales, uirgines pudicitiam perpetuo ſeruaturas profitebantur, ſuffocatis, eliſiſq; paſſim ĩfantibus ſuis, aut mutuis concidere uulneribus, aut uinculo è crinibus ſuis facto ab arboribus iugiſq; plauſtrorum pependerunt. Virilem dixerim, non muliebrem hunc animum fuiſſe. Qualem ſi earum uiri de ſe p̃ſtitiſſent nunquam Marius de illis triumphare potuiſſet. Theutonicorum Florus dicit cymbrorum fuiſſe uxores, & non theutonicorum. Plu. quoq; in uita

Marii itidem dicit fuiſſe cymbrorum non theutonicorū, ſed aliter tradit hiſtoria. nam mulieres, inquit, quæ ad currus magno animo aſtabant fugientes, neci tradebant, quædam uiros, quædam fratres, quædam parentes & filios infantes manibus ſuffocantes ſub curribus deiiciebant, ſeipſas autem gladio iugulabant. fama unam è ſummitate propugnaculi ſuſpēſam ligatis laqueo pedibus utrinq; pependiſſe.

ASCENSIVS.

THeutoni. Ordo eſt. Vero t. ſed cōiuges .i. uxores theutonicorum .ſ. interemptorum à Mario, orarunt Mariū uictorem ut mitterentur ab eo uirginibus ueſtalibus .ſ. Romam, affirmantes, ſe futuras expertes concubitus uirilis, quæ .ſ. diligenter, ac illas .i. ueſtales, & eare .i. petitiōe honeſtiſſima non impetrata (Miſeſt enim legatū ad Marium ut ſalua pudicitia, ſi non in patriam redire, ſaltem in ueſtæ clauſtra includi liceret, Marius autem ſuperbe reſpondit uictoris eſſe pſcribere legem, aut conditionem deditionis uictis) eripuerūt ſibi nocte proxima, ſpiritū .i. anhelitum, laqueis, q̃a ſtrangulauerunt primum filias, iniuriæ magis obnoxias, deinde ſibi matres, aut laqueo, aut gladio uitam præcluſerunt. Dii ſup. fecerunt (inq̃t author) melius .i. benignius cum Romano Imperio, q̃ nō dederunt hunc .i. huiuſmodi, hoc eſt tam fortem aīum etiā uiris in prælio. Nam ſi uiri uoluiſſent imitari uirtutem ſuarū mulierum ipſi reddidiſſent trophæa uictoriæ theutonicæ incerta .i. dubia, q̃a forte theutonici, aut cymbri, qui re, antea uicerant, uictores permāſiſſēt. quod tamen, ne Romanæ uirtuti quicquam deroget, nō audet aſſerere.

Quæ libere Dicta, aut Facta ſunt. Caput II.

LIbertatem autem vehementis ſpiritus dictis pariter, & factis teſtatam, vt non inuitauerim: ita vltro venientem nō excluſerim: quæ inter virtutem, vitiumq; poſita: ſi ſalubri modo ſe temperauerit laudem: ſi quo non debuit, profuderit: reprehenſionem meretur, ac vulgi ſic auribus gratior, quàm ſapientiſſimi cuiuſq; animo probabilior eſt. utpote frequentius aliena venia, q̄ ſua prouidentia tuta. ſed quia humanæ vitæ partes proſequi propoſitū eſt: noſtra fide æſtimatione propria referatur.

De Quodam principe Priuernatum.

PRiuerno capto, interfectiſq;, qui id oppidum ad rebellandum incitauerant: ſenatus indignatione accenſus, conſilium agitabat: quid nam ſibi de reliquis quoq; priuernatibus faciendum eſſet. Ancipiti igitur caſu eorum ſalus fluctuabat, eodem tempore, & victoribus, & iratis ſubiecta. Cæterum cum auxilium vnicum in precibus reſtare animaduerterēt, ingenui, & Italici ſanguinis obliuiſci non potuerunt. Princeps enim eorum in curia interrogatus quā pœnam mererentur: Reſpondit: quam merentur qui, cum ſe dignos libertate iudicarent, arma ſumpſerant. exaſperatos. P. cōſcriptorū animos, uerbis inflāmauerat: ſed Plautius conſul fauens Priuernatum cauſæ, regreſſum animoſo eius dicto obtulit: q̃ſiuitq;, qualem cum eis pacem habituri Romani eſſent impunitate donata. at is conſtātiſſimo uultu, Si bonam dederitis, inquit, perpetuam: ſi malā: non diuturnam. qua uoce perfectū eſt, ut uictis non ſolum uenia, ſed etiam ius, & beneficium noſtræ ciuitatis daretur. ſic in ſenatu priuernas loqui auſus eſt.

OLIVERIVS.

Libertas dictorū factorūq;

LIbertatē āt. Dicturus de libertate loquendi pariter, & agendi, dicit eā nō eſſe affectandā, ſed ſi ſe nobis obtulerit, nō eſſe reſpuendam. ¶ Spiritus, Magni aī, q̃a libertas dicēdi à magno aīo proficiſcitur. ¶ Inter uir. Si nimia fuerit. ¶ Et uitiū, Si minima. ¶ Noſtra fide, Quia hiſtorici proprium eſt fideliter omnia narrare. ¶ Propria æſti. ut ſicut eſt, ita æſtimemus.

ASCENSIVS.

LIbertatē āt. Præfatio eſt de iis, q̃ libere dicta, aut facta ſunt, de q̃bus non audet in uniuerſum pronunciare laudanda ne an uituperanda ſint, q̃ alia laude, alia uituperio ſint digna. Ordo eſt. Aūt .i. ſed ut .i. quemadmodum ego non iuitauerim .i. nollim inuitaſſe, ut ueniat ad me diſcumbenda, quia anceps eſt eius laus, ita non excluſerim .i. nollim excluſiſſe ab hoc opere libertatem uehementis ſpiritus teſtatam .i. teſtificatam pariter dictis, ac factis uenientem .ſ. in has partes ultro .i. non requiſitā à me. Quæ .ſ. libertas poſita inter uirtutē & uitium, ſi temperauerit ſe modo ſalubriter, meretur laudē, ſi profuderit ſupple ſe eo, quo non debuit, meretur reprehenſionem. ac ſic gratior eſt, ideſt plauſibilior eſt auribus uulgi, quàm probabilior, ideſt probata (noue licet nā raro ponit p̄ te exceſſa comparatiuum, nam cōſueti⁹ dicitur, ſum melior q̃ diues, nō q̃ diuitior, aut diſior) animo cuiuſq; ſapientiſſimi, hoc ē plus gratie habet huiuſmodi libertas ī animo uulgi, q̃ approbationis in animo ſapientis, nam periculoſe ſæpe fit, & iram potius q̃ pacem conciliat, licet interdum ea fœliciter quidā uſi ſint, uñ addit utpote tuta frequentius uenia. aliena .i. eorū, in quos dicta, aut facta ſunt nimis libere, q̃ p̄uidētia ſua .i. propria. Sed q̃a propoſitū ē .ſ. mihi in hoc opere proſequi partes .i. mores humanæ uitæ, referatur .i. recēſeatur huiuſmodi libertas, fide .i. fidelitate in uera dicendo nr̃a .ſ. qui hæc dicemus & æſtimatiōe .ſ. de ualore eius an laudabilis an uero uituperabilis debeat dici propria .i. q̃ meruerit

OLIVERIVS.

PRiuerno capto. C. Plautius ſubegerat totum latium, & præcipue priuernates qui rebellauerāt, ſumptoq; de authoribus ſupplicio de reliquis cōſultabatur in ſenatu, & cū ipſa res per ſe āceps eſſet, prout cuiuſq; ingeniū eēt atrocius mitiuſue, ſuadentibus tñ īcertiora oīa fecit unus ex p̄uernatibus legatis, magis conditionis, in qua natus eſſet, q̃ pñtis neceſſitatis memor. q̄ īter rogatus à quodam triſtioris ſñiæ authore, q̃ pœnam meritos priuernates cēſeret, eam inquit, q̃ merentur, qui ſe libertate dignos eſſe cenſent. cuius cū feroci reſponſo infeſtiores factos uideret cōſul eos, qui priuernatiū cām īpugnabāt, ut ipſe benigna interrogatione mitius reſponſum eliceret, quid ſi pœnā īquit, remittimus uobis qualem pacē uobiſcū habituros ſperamus? ſi bona, īq̄t dederitis, & fidelem, perpetuam, ſi malam, haud diuturnam. tū uero minari, ne id ambigue p̄uernatem q̄dā dicebant, & illis uocibus ad rebellandum incitari populos pacatos. ps meliior ſenatus ad meliora reſponſa trahere, & elicere uiri liberi uocem auditam, ac credi poſſe ullum populum aut hominem deniq; in ea conditiōe, cuius eū pœniteat diuti⁹ q̃ neceſſe ſit māſurū. ibi pacem eē fidā ubi uoluntarii pacati ſunt, neq; eo loco, ubi ſeruitutē eſſe uelint, fidē ſperandā eſſe. In hāc ſñiam māxime conſul ipſe inclinauit, animos identidem iā principis ſñiarū cōſulares, uti exaudiri poſſet à pluribus, dicendo eos demum, qui nihil p̄terq̃ de libertate cogitāt dignos eſſe qui Romani fiāt. itaq; & in ſenatu tām obtinuere, & ex authoritate patrum latum eſt ad populum, ut priuernatibus ciuitas daretur. ¶ Ancipiti caſu. Dubia fortuna, quia alii perdendos, alii ſeruandos eſſe iudicabant. & quia Roma. uictores illis erant infenſi, Arma ſumpſerant. Hoc dicit, ut maiorem oſtēdat illorum fuiſſe libertatem. ¶ Regreſſum, Emendationem.

ASCENSIVS

PRiuernō oppido illo in latio capto ſ. à C. Plautiō, & ſup. eis, qui incitauerant id oppidum ad rebellandū, interfectis, ſenatus accenſus indignatione agitabat cōſilium .i. conſultabat, quid nam eſſet faciendum ſibi de reliqs quoq; priuernatibus. Igitur eorum ſalus fluctuabat ancipiti caſu, q̃a ſñia ſenatus, q̃ tunc anceps erat, ſubiecta eodē tē.

De L.Craſſo.

LVcius vero Philippus conſul, aduerſus eun dem ordinem libertatem exercere non dubitauit. nam ſegniciem pro roſtris exprobrans; alio ſibi ſenatu opus eſſe dixit: tantum'q; à pœnitentia dicti abſuit: vt etiam L. Craſſo ſummæ dignitatis & eloquentiæ viro id in curia grauiter ferenti, manum iniici iuberet. Ille reiecto lictore, non es, inquit, mihi Philippe conſul: quia nec ego tibi ſenator ſum.

De P. Scipione Africano.

QVid Philippum ab incurſu ſuo tutũ libertas reliquit? immo & ſimiliter agreſſa, & æque experta patientia eſt. Cn. Carbo Tr. Pl. nuper ſepultæ Cracchanæ ſeditionis turbulentiſſimus vindex, idem'q; orientium ciuilium malorum fax ardentiſſima, Publium Africanũ à Numantiæ ruinis ſummo cum gloriæ fulgore uenientem ab ipſa pene porta, in roſtra productum, quid de Tiberii Gracchi morte cuius ſororem in matrimonio habebat: ſentiret: interrogauit: vt authoritate clariſſimi viri, inchoato iam incendio multum incrementi adiiceret, quia non dubitabat quin ꝓpter tam arctam affinitatem aliquid pro interfecti neceſſarii memoria miſerabiliter eſſet locuturus. At is iure eum cæſum videri reſpondit. cui dicto cum concio tribunitio furore inſtincta violenter ſucclamaſſet: Taceant inquit quibus Italia nouerca eſt. orto deinde murmure, non efficietis ait: vt ſolutos verear: quos alligatos adduxi. Vniuerſus populus iterum ab vno contumelioſe correptus erat. Quantus eſt honos virtutis? tacuit actutum. recens victoria ipſius numantina, & patris macedonica deuictæ'q; Carthaginis ſpolia habita: ac duorum regum Siphacis & Perſæ ante triumphales currus cathenatæ ceruices, tũc totius fori prementes ora clauſerunt. nec timori datum eſt ſilentium: ſed quia beneficio Aemiliæ, & Corneliæ gentis multi meatus urbis, atq; Italiæ finiti erant: Plebs Romana libertatis Scipionis libera non fuit. Quapropter minus mirari debemus, quod ampliſſima Cn. Pompeii authoritas toties cũ libertate luctatá eſt. nec ſine magna laude: quoniam omnis generis hominum licẽtiæ ludibrio ſe eſſe quieta fronte tulit.

& uictoribus, qui poterant eos deſtruere, & iratis, qui uidebátur id debere uelle. Cæterum cum priuernates animaduerterẽt .i. conſiderarent unicum auxilium, reſtare .i. reliquũ eſſe in ꝓcibus, non potuerunt obliuiſci ingenui, & italici ſanguinis .i. non potuerunt, quin ut ingenuos decet libere loquerentur ẽt ſi moriendum eſſet. Princeps enim eorum interrogatus in curia .i. in ſenatu, q̃ pœná mererentur .ſ. priuernates ob defectionem. Rñdit ſup. eam, q̃ merentur ii ſup. qui cum iudicarẽt ſe dignos libertate, ſumpſerunt arma .ſ. ad defendendam libertatem, & ita ipſe inflámauerat .ſ. ad iram, animos patrum cõſcri. exaſperatos ſprius per iniuriã illatã. Sed Plauti. conſul fauens cauſæ priueruatum, quia fere eorum, quos uicerant R. patroni fiebant obtulit dicto animoſo .i. nimis libero alo ꝑfectæ rñſioni, regreſſum .i. quaſi reuocationem, & ita ſi uellet emẽdationem, ꝑſcũm rñſum. q; i. quã q̃ſiuit, q̃lem pacẽ Ro. habituri eſſent cum eis .ſ. priuernatibus, impunitate donata .i. ſi remiſerit ſenatus ei culpã. At .i. ſed is .i. princeps priueruatũ inquit uultu conſtantiſſimo. ꝑpetuã ſup habituri eſſent pacẽ ſi dederint boná, et ñ diuturná ſi dederint malam. Qua uoce .ſ. tam libera, & q̃ ſenatũ in admirationem traxit, ꝑfectũ eſt, ut nõ ſolũ uenia daretur uictis, ſed ẽt ius & bñficiũ nſæ ciuitatis, q̃a ciuitate gratis donati ſũt ut fidelius amicitiá Po. R. ſeruarent. Sic in ſe, &c. Particula ẽ continuatiua, q̃ potius ſequenti cõnectitur, ne clauſula una ĩ duo capita ſcindatur. Ordo eſt. Priuernas .i. princeps priuernatum auſus eſt loq ſic in ſenatu.

OLIVERIVS.

LVcius uero Philip. Druſiana ſeditio grauis & ꝑniciosa prope ad interitũ imperii proceſſit. Druſus .n. nõ tribunatus mõ uiribus, ſed ipſius ẽt ſena. authoritate, totiuſq; Italiæ conſenſu gracchanas leges afferẽ conatus, dũ aliud captat ex alio, tñ cõflauit incẽdium, ut ne prima illius flamma poſſet ſuſtineri. Seruil. Cæpio equeſtrẽ ordinẽ, Liu. Druſus ſenatoriũ tuendũ ſuſceperãt, ná tũ eq̃tes tñ opibus ualebant, ut interceptis uectigalibus depecularentur ſuo more remp. ſenatus exilio Met. damnatione R utili debilitat⁹, omne decus maieſtatis amiſerat, ná iudicia à ſenatu ad eq̃tes trãſlata fuerant. Signa igitur, & aq̃læ, & uexilla in foro tãq̃ in caſtris poſita & in una urbe, quaſi in binis caſtris diſſidebatur. prior Cæpio in ſenatum ipetu facto reos ambitus Scau. & Philip. principes nobilitatis elegit. his ut motibus reſiſteret Druſus plebẽ ad ſe gracchanis legibus, eoſdẽ ſocios ad plebẽ ſpe ciuitatis erexit. extat uox ipſius nihil ſe ad largitionẽ ulli reliquiſſe, niſi ſiq̃s, aut cœnũ diuidere uellet, aut cœlũ. cũ igit Philip. grauiter iuectus eſſet i ſenatu, q; Druſo pniciosas leges promulganti ñ reſiſteret, eouſq; progreſſus eſt, ut diceret ſibi opus eẽ alio ſenatu, q reip. melius cõſuleret. q; dcm cõ Li ui⁹ Craſſus ſũmæ dignitatis, & eloquentiæ princeps grauiter ferret q̃ſi iſolẽs, atq; ſupb⁹ oſone iuectus eſt i Philip. q tñ ſenatũ uituperaret tũ Philip. lictorẽ miſit i eũ, quẽ Craſſus à ſe fortiter reiiciens, dixit, mihi cõſul nõ eſt Philip. q̃ñ illi nõ ſum ſenator. ná dixerat Philip. mihi opus eſt alio ſenatu. & cũ igẽs exorta eẽt altercatio iter Craſ. & Philip. iuſſit Philip. è domo Craſſi pignora efferri. Craſ. ait ſe pignoribus ñ deterreri, quo minus diceret, q; è rep. foret, nec prius taciturũ q̃ ſpiritus deficeret, ná ut lq̃t Cic. i oſone. Craſſ. eo die oſonẽ ꝑpe diuiná hũit i ſenatu cõtra Philip. tantaq; mentis agitatiõe cõcuſſus eſt, ut cũ ſe domũ recepiſſet febribus, & dolore laterũ laborare cœperit, & die ſeptimo perierit.

ASCENSIVS.

LVcius uero Phi. cõ. non du. exer. lib .ſ. loquendi aduerſus eũdẽ ordinẽ .ſ. ſenatoriũ ná exꝓbrãs .i. ꝓbrodans ei ſegniciẽ .i. pigritiá pro roſtris .i. añ roſtra, hoc eſt in publica concione dixit opus eſſe ſibi alio ſenatu, & abſuit tñ à pœnitentia dicti, ut iuberet ẽt manũ inici L. Craſſo uiro ſummæ dignitatis & elo q̃ntiæ, ferẽti id grauiter ĩ curia. Ille .ſ. L. craſ. ĩ q̃t .i. rñdit æque libere, lictore .i. miniſtro cõſulis miſſo ad eũ cõiciendũ i uicula, reiecto .i. repulſo, ò Phi. tu non es mihi cõſul .i. nõ debeo tibi parere, ut conſuli meo, quia nec ego ſum tibi ſenator .i. quia nõ honoras me, ut ſenatorẽ.

OLIVERIVS

QVid Ph. ab icur. ſuo tu. cn. car. Hic amiciſſimus fuerat. C. Gra. q cũ legẽ agrariá ferret à L. Opi. occiſus eſt. Hic ergo cũ ſeditionẽ illá excitaret, quo tpe euerſa carth. deleta numãtia Pub. Aphri. uictor redibat in urbẽ, illi obuiá proceſſit ad portá & in foꝝ produxit, ut eius authoritate cõfirmaretur odiũ i pftes, creſceretq; ſeditio, q̃ ex morte Grac. cõcitauerat. ná Semproniá Gracchá C. & Tyb. Grac. ſororẽ Aphri. uxorem habebat. ſperabat ergo ꝑ affinitatem grauius aliqd de Grac morte dictuꝝ, cũ igitur ꝑtraxiſſet in foꝝ, q̃ſiſſet q; ab eo qd de Grac. morte ſentiret, iure cæſum rñdit, tũ populus tumultuare cœpit. qd ille ſentiens, taceant, iq̃t, q̃bus Itala nouerca eſt. quo dicto cum multo magis tumoltus excitaretur, nõ efficietis, iq̃t, ut eos uerear, quos uinctos ſolui. Pli. dicit, quos ſub corona uendidi. his uerbis populi furorem ñ metu q̃dem, ſed partim ſui, partim maioꝝ ſuoꝝ gloria, & authoritate repſſit. ¶ Turbulentiſſimus uim. Seditioſiſſimus ultor eoꝝ q ſeditionem Gracchaná excitauerant. ¶ P. Aphricanũ. Qui ꝓp hãc de Graccho ſnlam ꝓxima nocte fuit interemptus in cubiculo ſuo, ut diximus in cap. de moderatio. ¶ Cuius ſororem .ſ. Semproniá. ¶ Incrementi multum, Multũ .n. auxiſſet

muniſſet populi furorem ſua authoritate Scip. ſi Gracchum i pie cæſum dixiſſet. ¶ Italia nouerca, Aut qui non ueri ciues itali forent, quippe captiui paulo ante in triumphum adducti, aut certe, qui non aliter Italiam diligerent, ac ſi ſibi nouerca foret, hoc eſt qui nihilo plus amant Italiam quàm priuigni nouercam ¶ Quos alligatos, Nam multos ex plebe Romana, qui in Carthaginienſium, & Numentinorum captiuitatē uenerant, liberauerat, & libertate donauerat. ¶ Quãtus eſt honos uirtutis. Quaſi dicat ingẽs. ¶ Et tacuit, Adducit rationem, quia dignitas fecit, ut æquo animo paterētur. ¶ Recēs, Quia pauloante redierat, deleta numãtia. ¶ Patris, Pauli Aemilii, qui in familiam Scipionum per adoptionem tranſtulit. ¶ Syphacis, quem auus eius adoptiuus Aphricanus ſupior cœperat. ¶ Perſæ, quem duxit i triumphum. ¶ Ceruices. ſuperbiam. ¶ Fori. populi, continēs pro contento poſuit. ¶ Quapropter minus mirum, Si populus, inquit uniuerſus aliq̃ ceſſit libertati Scipionis clariſſimorumq; uiro͞, q͞d mirum ſi Pomp. patiēter tulit libertatem loquendi contra ſeipſum? q͞d non ſine eius laude factum eſt. & ita multa exēpla ponit eorũ qui contra Pompeium libere ſunt locuti.

ſe ab uno, unde exclamat author. Quantus. i. ô quantus eſt honos uirtutis. i. q̃ uirtuti fere impenditur q̃ d. maximus. Nã ſup. uniuerſus populus tacuit actutum. i. ſtatim. & cauſam addit, quia recens uictoria. Numantina eius. ſ. Scipionis, & uictoria macedonica patris. ſ. eius, & ſpolia Carthaginis deuictæ, habita. ſ. à populo per Scipionem, ac ceruices duorum regum. ſ. Syphacis regis Aſiæ, & perſæ regis Macedoniæ cathenatæ ante currus triumphales, in quibus domus cornelia triumpharat, præmentes tunc ora totius concionis ſtantis in foro, clauſerunt ſup. ea. Nec ſilentium. ſ. totius populi, datũ eſt. i. aſcriptum timori. ſ. eius, ſed quia multi metu urbis, atque italiæ erant uniti beneficio gentis æmiliæ & Corneliæ, ad quas Scipio attinebat, plebs Romana non fuit libera. i. immunis libertatis Scipionis, aut ſi eſt libertati. i. quantum ad libertatem. ſeu reſpectu libertatis Scipionis, Non enim palam mutire auſa eſt. Quapropter nos debemus minus mirari, q. ampliſſimã authoritas Cn. Pōpeii (eſt autem paraſceue ad ſequentia exempla) ampliſſima, luctata eſt. i. certauit toties, cum libertate. ſ. aliorũ in ſe, nec ſine magna laude. ſ. eius, quia tulit. i. paſſus eſt fronte quieta. i. minime commota ſe eſſe ludibrio licētiæ hominum omnis generis, ut in ſequētibus declarat de quibuſdam.

¶ De Cn. Piſone.

CN. piſo. cum Manilium Criſpum reum ageret, eumq; euidenter nocentem, gratia pompeii uideret eripi, iuuenili impetu, ac ſtudio ad accuſationem prouectus, multa & grauia crimina præpotenti defenſori infecit. interrogatus deinde ab eo, cur ſe quoq; nō accuſaret: Da, inquit, uades Reipub. te, ſi poſtulatus fueris: ciuile bellum non excitaturum: iam de tuo prius, quàm de Manilii capite in conſilium iudicis mittam. ita eodem iudicio duos ſuſtinuit reos. accuſatione Manilium, libertate Pompeiũ. & eorum alterum lege peregit: Alterum profeſſione, qua ſolum poterat.

ASCENSIVS

QVid Phi. &c. Ordo ē. Quid? ut ſit mod' īterogãdi, q͞d libertas ſu. aut fecit? reliq̃t Phi. rutũ ab Icur. ſuo. i. ne alter æq; libere in eũ inueheret. q. d. nūq͞d iō Phi. q̃a libere locutus erat, non audiuit liberius rñdentem? Immo inquit. &. i. ſimul aggreſſa eſt i. inuaſit. ſ. libertas ſenatoris, ſimiliter. ſ. Phi. conſulem, & patientia eius ſu. experta. i. probata eſt æque. i. æqualiter audiendo libere rñdētē conſulē. Sed ſup alter factum eſt in liberis dictis Scipiōis, nam obmuteſcere fecit populũ. Cn. n. carbo tri. pl. turbulentiſſimus. i. pleniſſimus turbarũ uindex. i. ultor & innouator, ſeditionis graccha. ſepultæ. i. ſopitæ nuper. i. pauloante. ideoq; fax ardentiſſima. i. uis maxime incentiua malorũ ciuiliũ omētiũ. ſ. per murmur, & ſeditionē occultam, interrogauit Pub. Aphricanũ. ſ. Scipionē uenientem cũ ſummo fulgore gloriæ à ruinis. i. euerſione numantiæ, urbis præclaræ in hiſpania p ductum in roſtra. i. locum concionis, pene ab ipſa porta, quaſi dicat priuſq̃ ſe in ædes proprias recepiſſet, Quid ſētiret de morte Tyberii Gracchi cuius ſororem habebat in matrimonio, ut adiiceret incendio iam inchoato multũ incrementi. i. ardētioris furoris, authoritate clariſſimi uiri uid. eſſet Scipiōis, q̃a non dubitabat quin. ſ. Scipio eſſet locuturus aliq͞d miſerabiliter. i. ad commiſerationem faciens, pro memoria neceſſarii. i. affinis interfecti. ſ. Tyberii Gracchi propter affinitatem tam nectam, quia interfecti ſororem duxerat ſibi coniugem. At. i. ſed is. ſ. Scipio, rñdit contra ſpem Carbonis, ſup. T. Gracchum uideri ſibi cæſum iure. i. merito eius. Cui dicto cum concio. i. tota multitudo quæ coiuerat, inſtincta. i. inſtigata, furore tribunitio. i. Carbonis tribuni, ſucclamaſſet. i. ſubſequenter inclamaſſet, uiolenter, Scipio ſup. inquit, Taceant ſup. fere oēs illi qui ſucclamabant, quibus Italia eſt nouerca i. non uera parens, q̃a q̃ſi in eis fuit hoſti diripiendam permiſiſſent, aut q̃a non ut italicum nomen deceret pro patria libertate, ſed ſeditioſe pro fortium uirorum ſudore partis agris ipſi ignaui certarent. Deinde murmure orto. ſ. à concione negãte Italiam ſibi nouercam. ait. ſ. Scipio, uos non efficietis, ut uerear ſolutos. i. liberos effectos & quaſi manumiſſos, quos adduxi. ſ. è ſeruitute hiſpanica, alligatos. ſ prius ab hoſtibus, aut quos adduxi ligatos. i. cōligati prius eſſent timore, parumq; abfuit quin ab hoſte ligarentur, ego hoſtium uictor reuerſus à curis & ab imminente ſeruitute liberaui, quod ideo dico, quia additur uniuerſus populus (non eni & uniuerſus, ſed pauci reſpectu aliorũ reuerta alligati fuerãt) correptus erat itēq; cõtumelio

OLIVERIVS.

CN Piſo. Piſo Manilium criſpum adulterii accuſauerat criſpus Pompei amiciſſimus erat, & Pompe. gratia liberatur. quod cum uidiſſet piſo dixit eripi ſibi reũ gratia Pompeii, tum Pomp. cur inquit non me quoq; accuſas? at ille, da uades inquit, non concitaturũ bellum ciuile, & prius de capite tuo q̃ de Mani. ſalute agetur. Hunc Manilium criſpũ M. Varo in commentariis ſuis à T. Annio Milone in adulterio dephenſum fuiſſe ſcribit, nec prius dimiſſum, q̃ grandi pecunia mulctatum, loriſq; cæſum, quod Cice. quoq; teſtimonio confirmatur. qui dicit bis ad iudicium ſubſellia tractũ extrema fortuna ſteiſſe, & ita diſceſſiſſe, ut non ipſe innocens, ſed iudices peieraſſe exiſtimarentur. ¶ Si poſtulatus. Si accuſatus fuerit, nam poſtulari criminis in iudicio, eſt quempiam accuſari. ¶ Lege peregit. ſcd͞m legem accuſando. ¶ Profeſſione. Quia profeſſus eſt ſe accuſaturum.

ASCENSIVS.

CN. Piſo, cum ageret Manilium criſpum reum. i. cum eius accuſator in iudicio eſſet, & uideret eum. ſ. criſpum nocentem euidenter eripi. ſ à condemnatione, gratia. i. per gratiam Pompeii, qui defenſor Manilii apud iudices plurimum ualebat, piſo profectus ad accuſationem impetu, ac ſtudio iuuenili, & ira nimis ardenti, obiecit defenſori præpotēti. i. nimis potenti gratia ſua, multa, & grauia crimina. ſ. rei. deinde interrogatus ab eo. ſ. Pom. cur non accuſaret quoq;. i. etiam ſe. ſ. Pompeium, inquit, da reip. uades. i. qui periculum obeant ſi ſecus feceris, te non excitaturum bellum ciuile, ſi fueris poſtulatus. i. in ius uocatus, ego iam. ſ. ubi uades dederis, mittam in conſilium iudicis de capite tuo, priuſquam de capite Manilii. Ita piſo ſuſtinuit eodem iudicio. i. eadem lite duos reos. ſ. Manilium accuſatione, & Pompeium libertate. & peregit. i. ad condemnationem uſq; perduxit, alterum eorum. ſ. Manilium. lege, id eſt per legem, alterum. ſ. Pompeium profeſſione. i. proteſtatione ſe id facturum, ſi poſſet, aut auderet. qua ſcilicet profeſſione poterat ſolum id, id eſt duntaxat pompeium reum agere.

Criſpus adulteri reus.

THEOPHILVS.

AT qui. M. Varro ut eſt apud Gellium, non Manilium Sed hiſtoriæ authorem Salluſt. Criſpum ab Annio Milo. in adulterio dep̄hēſum, loriſq; cæſum ſcripſit. Vale. Maxi.

OLIVERIVS.

Quid ergo cat. Cato in ſenatorem reum iudex Pō̃peii tabellas ſummouit, qui illius laudes contine bant. M. Scaurum ſine dubio fuiſſe intelligimus ſicut pleniſſime dicetur li. ix. ca. primo. nam in eo iudicio, in quo repetundarum accuſabatur, laudauerunt Scaurum conſules nouem, quos nominare non pigeret, ſi res illud deſyderaret. laudauerunt omnes per tabellam inter eos Cn. Pompe. quoq;, nam quia proconſul erat extra urbem morabatur, hinc illud in epiſtolis Ci. intelligi poteſt recordare quib⁹ ex ultimis terris laudationem miſeris. ⸢Senatorē nocentem. Intelligimus Scaurum, qui à tribuno ple. accuſabatur, ꝙ pecuniam accepiſſet à Iugurta, cum princeps legationis eſſet, uel ꝙ ſardos expuliſſet, & tunc cato princeps iudicii erat. ⸢Pompeii. Qui procōſul erat, & ideo uenire non poterat in urbem.

Cice. locus ex epiſto.

reſup. id. i. acclamare in Pom. impune. i. ſine punitione, aut pœna. Potentia eximii ciuis, uidelicet Pom. eſt pulſata. i. uehementi iniuria, aut contumelia affecta tunc, hinc. i. à Cn. Lētulo q̃rela inuidioſa, hinc. i. à populo lamētatione miſerabili.

ASCENSIVS.

Quid ergo libertas, ſup potuit (quod quidam adiectum uoluit) ſine Catoq. d. nihil, cum Cato fuerit ſummū eius præſidiū, nec ſup. potuit magis, q̃ Cato ſine libertate, quia ſecluſa libertate Cato eſſe noluiſſet. Nam cum ipſe cato sediſſet iudex. ſ. aduerſus ſenatorem nocentem, & infamem uidelicet Scaurum, & tabellæ Cn. Pompeii continentes laudationem eius. ſ. ſenatoris infamis, eſſent prolatæ. i. in mediū allatæ, ut legerentur, futuræ ꝓculdubio propter authoritatē Pompe. efficaces pro noxio. i. ad abſoluendum reum, Cato ſubmouit eas ē quæſtione. i. inquiſitione de reo, recitando legem, qua cautum erat, ne liceret ſenatoribus uti tali auxilio. ſ. p tabellas ab abſentibus miſſas. Perſona. ſ. Catōis quæ q̃ſi libertas ipſa uidebatur, ademit huic facto admirationem. nā quæ audacia uideretur in alio, cognoſcitur in Catone fiducia. ſ. de uirtute, & innocentia.

⸿De Catone.

Quid ergo libertas ſine Catone? non magis quā Cato ſine libertate. Nam cum in ſenatorem nocentem, & infamem reum iudex sediſſet, tabellæq; Cn. Pompeii laudationē eius continētes prolatæ eſſent, proculdubio efficaces futuræ pro noxio, ſubmouit eas è quæſtione, legem recitando, qua cautum erat, ne ſenatoribus tali auxilio vti liceret. Huic facto perſona admirationem ademit. Nam quæ in alio audacia videreť, in Catone fiducia cognoſcitur.

⸿De C. Lentulo Marcellino Conſule.

CN. etiam Lentulus Marcellinus Conſul, cum in concione de magni Pompeii nimia potentia conquereretur, aſſenſuſq; illi clara voce vniuerſus populus eſſet, acclamate inquit, acclamate quirites, dum licet, iā enim vobis impune facere non licebit. pulſatam eſt tunc eximii ciuis potentia, hinc inuidioſa querela, hinc lamentatione miſerabili.

⸿De Fauonio.

CVi candida faſcia crus alligatum habenti, Fauonius, nō refert, inquit, qua in pte corporis ſit diadema: exigui panni cauillatione regias eius uires exprobrans. At is neutra in parte mutato vultu, vtrūq; cauit, ne aut hilari fronte libenter agnoſcere potentiam, aut triſti iram profiteri videretur. eaq; patientia inferioris etiā generis, & fortunæ hominibus aditum aduerſus ſe dedit: è quorum turba duos retuliſſe abunde erit.

⸿De Aelio Mantia Formiano.

AElius Mantia Formianus libertini fili⁹ vltimæ ſenectutis L. Libonem apud Cenſores accuſabat. in quo certamine cum Pompeius Magn⁹ humilitatem ei ætatemq; exprobrans ab inferis illum ad accuſādum remiſſum dixiſſet, non mentiris, inquit, Pompei, uenio enim ab iferis. L. Libonem accuſatu-

OLIVERIVS.

CVi candida Pom. crus faſcia alligatū geſtabat qa ſicut apud Quin. uidimus, non utebātur caligis, ſed faſcia crus alligabant, ergo cum illū prætereuntem, & deābulantem Fauonius uidiſſet, nihil refert, iquit in crure, an i capite diadema ferat. nā rex fieri uult. at ille nihil mutato uultu deābulabat, ne itentio ſua cognoſci poſſet. ⸢Fauo qui catoni æmulari ſp ſtuduit, atq; illi par eſſe uoluit. ⸢In neutrā ptem. Oſtendit patientiā Pom. & animi moderationem.

ASCENSIVS.

CVi. ſ. Cn. Pom. habenti crus alligatū, faſcia candida, inquit Fauonius, nō refert. i. nihil intereſt, in qua parte corporis ſit diadema. i. inſigne regale, utpotè, cui corona iponi apud perſas ſoleat, exprobrans uires regias eius. ſ. Pom. cauillatione. i. calumniatione & obiectione exigui pāni. ſ. linteiquo crus alligarat. at is. ſ. Pom. uultu i neutram partem mutato cauit utrunq;, ne uideretur, aut agnoſcere libenter potentiā. ſ. regiam, q̃ illi obiecerat Fauonius, fronte hilari, aut profiteri ira fronte triſti. Et ipſe dedit ea patientia. i. per eiuſmodi patientiam aditū aduerſus ſe etiā hominibus generis & fortunæ iferioris, utpotè libertinæ, è quorū turba. i. multitudine confuſa, erit abunde retuliſſe. i. recitaſſe duos.

THEOPHILVS.

CAndida faſcia, Ammianus etiā Marcellinus hiſtoriarum xvii refert ab obtrectatoribus, & hoc in Pō. notatum.

OLIVERIVS

AElius Mantia. Hic ex libertino patre natus Libonem Pom. amiciſſimum probri accuſabat, Pom. in Aeliū grauiter inuectus eſt ſorditatem illi potiſſimum improperans, nā ab iferis illū ad accuſandum Libonem ueniſſe dicebat. Cui Aelius libere audacterq; rńdit, ab iferis ſe q̄dem ueniſſe & multos illic à Pō. occiſos uidiſſe quos oēs cōmemorat. Libo. aūt amicū fuiſſe Pō. Cic. oſidit, prima ad Len. epiſto. Libonis, & Hiſpei concurſatio oīumq; Pō. familiarium ſtudium rem in eam opinionem adduxerunt, ut pom. cupere uideatur. fuit ergo pom. ope, & auctoritate liberatus. Humilitatem, ꝙ libertino patre natus eſſet. ⸢Aetatē prope decrepitā, i qua hoīes delirare ſolent. ⸢Vidi cruentem. Cn. Do. pom. i aphrica, Cn. Do. proſcriptū, hiertāq; regem numidiæ, bellum contra Syllam molientes oppreſſit, & paulopoſt occidit. ⸢Brutum ferro laceratum. Brutus, q galliam ciſalpinam obtinebat, cum à Cn. pō. obſideretur i oppido mutinæ ſalutem ſuam, & militum ipſi Pomp.

Aelius Mantia

OLIVERIVS.

CN. Lentulus, cum iter Pomp. Caſarē, & Craſ. facta cōſpiratio eſſet, ut rempu. pro ſua libidine uerſarent. Cn. Lentulus, qui tum cōſul erat piculū libertatis metuens in concione cōtra Pom. acriter inuectus eſt, & populus uniuerſus Lentuli conquæſtionē mirifice laudauit, atq; illi aſſenſus eſt. tum ille, acclamate inq̄t dū licet, quia paulopoſt impune non licebit. ⸢Nimia potentia, quia ciuicam conditionem ſuperabat. ⸢Aſſenſus eſt, approbaſſet, quæ dixerat Lentulus. ⸢Dum licet. Anteq̃ regnū occupaſſet, quia poſtea non audebitis hiſcere quicquam.

ASCENSIVS.

CN. etiā Lentulus. Mar. conſul cū quereretur in concione. i. orōne ad populū conuocatū, de nimia potentia Cn. Pom. & uniuerſus populus eſſet aſſenſus illi uoce clara. i. ab omnibus intelligibili, īq. i, acclamate, acclamate quirites, dū licet. n. pro quia, ia. i. propediē nō licebit uobis face-

Pomp commiſerat, & in eius fidem ſe dediderat, qui deinde dimiſſus cum ad caſtellum quoddam iuxta padum ſe cōtuliſſet, iuſſu Pompeii à Geminio interficitur, hic Brutus eius Bruti pater fuit, qui Cæſarem interfecit in ſenatu. ⸿ Vidi Cn. Carbonē. Plu. in uita Pompe. ſic tradit, ſimul ac Pompe. Strabo mortuus eſt, continuo Pom. pro patre repetundarū ex præda aſculana reus fit, & cum deprehendiſſet ex libertis unū plurima ſibi excepiſſe Alexandrum nomine, iudicibus tradidit, hic dicebat retia uenatoria, & libellos quoſdam habere ex aſculi ſpoliis & hæc quidem à patre ſi accaperat, aſculo capto. ſed à miſera direpta domo à militibus cinnanis, quo tenpore urbem irrupcrant. patronos habuit cauſæ tum alios. tum ēt Carbonem. ut hic apparet, ſed conſtantia ipſius plurimum iuuit, qua prætor antiſtius, qui huic iudicio p̄erat, mortuus in primis antiſtiā filiam ei deſponſauit. hoc exemplum ēt in ca. de ingra. diximus ⸿ Et quiritatu, ciuitate hoc dicit quia græcus fuerat. Vidi ppennā, de hoc perpenna multis in locis ſupradictū eſt, qui ſertorio cōiunctus, & illius magna inuidia cōmotus, cōiuratione facta illū de medio ſuſtulit, nā Antonius unus ex cōiuratis ſertoriū in cōuiuio gladio trāſfixit, deinde ppenna facilius à Pō. ſuperatus & necatus eſt. ⸿ Indēnati. indicta cā. ⸿ Obducta, occluſa, & ſanata, eſt tranſlatio ſumpta à cicatrice bellorū Marii & Syllæ. ⸿ Municipali. qui de formiano municipio. ⸿ Sed non patiē ga indignum uidetur.

rus. ſed dum illic moror, uidi cruentum Cn. Domitium Aenobarbum deflentem, quod ſummo genere natus, itegerrimæ uitæ, amantiſſimus patriæ, in ipſo iuuētutis flore, tuo iuſſu eſſet occiſus. Vidi pari claritate conſpicuum Brutum ferro laceratum, querentem id ſibi prius perfidia, deinde etiā crudelitate tua accidiſſe. Vidi Cn. Carbonē acerrimum pueritiæ tuæ, bonorumq́ patris tui defenſorem, in tertio conſulatu cathenis, quas tu ei iniici iuſſeras uinctū, obteſtantem te, aduerſus omne fas, & nefas cū in ſummo eēt imperio à te, equite Romano trucidatum. Vidi eodem habitu, & quiritatu tuo prætorium uirum Perpennam ſæuitiam tuam execrātem: omneſq́ eos una uoce indignātes, quod idemnati ſub te addoleſcētulo carnifice occidiſſent. Obducta iam uetuſtis cicatricibus bellorum ciuilium uaſtiſſima uulnera, municipali homini ſeruitutem paternam redolenti effrenatæ temeritatis, intolerabilis ſpiritus impune renocare licuit. Itaq́ eo tempore & fortiſſimū erat Cn. Pompe. maledicere, & tutiſſimum. ſed non patitur nos hoc longiore querela proſequi, perſonæ inſequentis aliquanto ſors humilior.

⸿ De Diphilo Tragœdo.

Diphilus Tragœdus, cum Apollinaribus ludis iter actum ad eum uerſum ueniſſet in quo hæc ſententia continetur: miſeria noſtra Magnus eſt: directis in Pompeiū Magnum manibus pronunciauit. reuocatuſq́ aliquoties à populo ſine ulla cunctatione nimiæ illum, et intolerabilis potentiæ reum geſtu perſeueranter egit. eadem petulantia uſus eſt in ea quoq́ parte. uirtutem iſtam ueniet tempus cum grauiter gemas.

ASCENSIVS.

Aelius Mantia, &c. Continuo affert libere in Pō. dicta q̄ tot accumulaſſe uī, ut Tybe. Cæſari ea re gratificetur, dum. n. libere in Pom. dicta recitat, tacite eius uitia cōmemorat, q̄ Tybe. nimirum, q́ Cæſari eēt ſucceſſor, non inuitus audiebat, p̄ſertim, cū q̄ obiiciantur uera eē ſatis innuat. Sed hoc alii iudicent. Ordo eſt. Aelius Mantia Formia. i. è formiis oriundus, filius libertini. i. eius, qui è ſeruo liber factus fuerat, & ſenectutis ultimæ, ut quæ quietem non iurgia fori expoſceret, accuſabat apud cenſores Lucium libonē. in quo certamine cū Pom. magnus exprobrās. i. opprobrio dans ei. ſ. ælio humilitatē. ſ. ſtatus quia erat libertinæ quodāmodo conditionis, & ætatem, quia ultra ſortē ſenectæ accuſationi inſiſtebat, dixiſſet illū remiſſum ab iferis ad accuſandū. ſ. quēlibet, tunc āt libonem, inquit ò Pō, tu nō mētiris, uenio. n. ab inferis. ſ. recenſendo eos quos illuc miſerat Pom. accuſator in Lucium libonem. ſed dum moror illic. ſ. apud inferos per contemplationem, non enim reuera, ſe apud inferos fuiſſe profitetur, ſed ut Pompei crimina ea occaſione enumeret fateatur ſe illinc ueniſſe, qđ ut dixi, de contemplatione inferorū uerificari poteſt, uidi Cneum Domitium ænobarbum cruentum. ſ. uulneribus, Pom. iuſſu, illatis, deflentē q́ natus ſummo genere, uir ſup. aut habitus, uitæ integerrimæ, & amantiſſimus p̄triæ eſſet occiſus. ſ. in aphrica tuo iuſſu, in ipſo flore iuuentutis. Vidi Brutum. ſ. decium Brutum patrem eius Bruti, qui Cæſarem interemit, conſpicuū pari. i. æquali claritate. ſ. generis, & natalium, laceratum ferro, querentē. i. conquerentē id accidiſſe ſibi. ſ. q́ ferro laceratus eēt, prius perfidia tua, quia fidei ſuæ ſe dum mutinam dederet cōmiſerat, deinde ēt crudelitate tua qua iuſſiſti eum à Geminio interfici, dum ad caſtellum quoddam proficiſceretur. Ego uidi cneum carbonem accerrimum defenſorem pueritiæ tuæ, & bonorum patris tui, ut in capite de ingratitudine dictum eſt, uinctum in tertio conſulatu tuo cathenis, quas tu iuſſeras inici, obteſtantem te. i. merita in te ſua. Aut contra te deos teſtantem. Et ſup. trucidatum aduerſus omne fas, & nefas. i. nulla habita ratione, an fas an nefas eſſet (alioqui enim difficile eſſet in uno actu, niſi diuerſo reſpectu contra utrunque facere) cum eſſet in ſummo imperio à te equite Romano. & itaillum reuereri merito debuiſſes. Vidi etiam perpennam uirum prætorium execrantem ſæuitiam tuam, habitu, & quiritatu tuo. i. donatū inſignibus. & ciuitate Romana, licet græcus eſſet, ut tu, aut quiritatu tuo. i. lamentatione, qua tu uti debebas, & repete uidi, aut audiui eos omnes indignantes una uoce (unde potius audiſſe dicatur, niſi uidendi ſenſus Auguſt. authore ad c ia obiecta referatur, & iō quia non eſt moris aliud uerbum q̄ qđ præmiſſum eſt, repetere, & p̄nus dixit Vidi cruentū uidi pari claritate, &c. putem idē repetendum ſub generali ſignificatiōe) q́ occidiſſent indemnati. ſ. ſolēni iudicio, hoc eſt indicta cā, ſub te adoleſcentulo carnifice Licuit. i. permiſſum eſt, hoī municipali, quia formiano, redolenti. i. referenti, & ex parte imitāti ſeruitutē p̄nā, hoc eſt illiberales mores qa pater eius ſeruitutē ſeruaret, & ſup. hoī temeritatis effrenatæ. i. profuſæ, & nullo freno uerecundiæ retentæ, & ſpiritus. i. uehementiæ aī itolerabilis reuocare. i. renouare, aut refricare uaſtiſſima uulnera. i. maxīas offenſas, & inimicitias bellorū ciuiliū, obducta. i. ſopitas, cicatricibus iā uetuſtis. i. lōga à memoria abolitione, eſt. n. metaphora à uulneribus ſemel ſanatis, & deinde reuouatis. Itaque. i. & ita erāt eo tpe. & i. ſimul fortiſſimū maledicere Cn. Pō & tutiſſimum, qa īcredibili longanimitate oia patiebatur. Sed fors perſonæ inſequentis aliquanto humilior. ſ. q̄ Aelii mātiæ, non patitur. nos proſequi hoc. ſ. cōuitium ælii in Pompeium libere dictum, quia iuſtior futura eſt querela in libertatem tragœdi ſequentis.

THEOPHILVS.

Quiritatu. Quiritare eſt quiritum fidem, opemq́ implorare, ut eſt apud Varronē, Cic. epiſtola decima illi miſero quiritāti ciuis Romanꝰ ſum rñderet, abi nunc populi fidē implora. inde Quiritatio, & Quiritatus pro flebili, indignaq́ conquæſtione, Cæcilius Secūdus epiſtola ſexta. Audires ululatus fœminarum, infantium quiritatus, clamores uirorum. ⸿ Eodem habitu, & quiritatu. Cruētū, & ferro laceratum, nec minus deflentē id ſibi accidiſſe crudelitate tua, quam ſuperiores. Hæc Ianus.

OLIVERIVS

Diphilus tragœdus, hic tragœdiarum actor fuit, q̄ tragœdiā egit ludis theatralibus, in qua uerſus erant, in quibus continebantur hæc uerba. miſeria nr̄a magnꝰ eſt. ſ. Po. Item uirtutem iſtam ueniet tp̄s, cū grauiter gemas. q́ cum diphilus pronunciaret digitū extendebat in Pompeiū, ex quo populus oīs plauſum dedit. De hoc Cicero ad atticum libro ſexto epiſto. multa me ſollicitant, diphilus in quit tragœdus in noſtrum Pom petulanter inuectus eſt, noſtra miſeria tu es

Diphilus Pō. inuectus.

magnus miles, coactus eſt dicere tandem, uirtutem iſtā uenit tempus, cum grauiter gemas, totius theatri clamore dixit. Itē q̄ cætera, nam & eiuſmodi ſunt hi uerſus, uti ab inimicis Pō. in tempus ſcripti eſſe uidebantur. ¶ Directis manibus in Pom. Vt de ſe dictum illud intelligeret.

ASCENSIVS

Diphilus tragœdus. i. actor tragœdiarum cum ueniſſet iter actū. i. iter agendū, i ludis apollinaribus. i. apollini fieri ſolitis, ad eū uerſum, in quo continetur hæc ſententia, Miſeria nr̄a eſt magnus. ſ. miles. pronunciauit ſupp. cum manibus, & præcipue indice, directis in Pomp. & reuocatus aliquoties à populo, ut. ſ. deſiſteret, aut potius, ut iterum pronū ciaret Nam reuocare duo inter ſe pene diuerſa ſignificat ob diuerſitatem rerum, q̄ reuocantur, nam unum ſignificat quod eſt iterum uocare. quo circa ſi rem abolitam, & obductam reuocamus, intelligimur eā innouare, & priſtino uigori reſtituere, ſuperiore exemplo, reuocare obducta uulnera. Sin uero res proſpere euntes reuocamus, eas à proceſſu arcemus. ut reuocatio legum eſt, aut antiquarum inſtauratio, aut nouarū antiquatio, & idō apud Verg. æneid. primo, reuocato ſanguine teucri. Diximus non debere neceſſario dici nomen pro nomine poſitum, cum ſanguis teucri reuocetur, & ſanguis dardani reparetur (hoc ergo loco poteſt tragœdus intelligi reuocatus ab incepto, ut deſiſtat à Pō. ſugillatiōe, aut ſæpe uocatus ad eiuſdem uerſus pronunciationem, quod magis placet. cum propter populi malignitatem. gaudet. n. principum uirorū criminationibus, tum uero q̄ a dicit aliquoties. Nam non eſt uero ſimile, frequentem reuocatum. i. inhibitū ab incœpto ſed ad eiuſdem pronūciationem uocatū) egit. i. geſtu, & manum indicio notauit illū. ſ. Pō. reum potentiæ nimiæ, & intolerabilis, & ſine ulla cunctatione. i. hæſitatione, aut formidine. Et ſup. idem uſus eſt eadem petulantia. i. petulanti prouocatione, quoq̄. i. ēt in ea parte. ſ. tragœdiæ, Virtutē iſtam &c. quaſi dicat populo oſtenſo Pom. ô Romanæ ueniet tempus, quum grauiter gemas iſtam potentiam. ſ. nimiam Pomp.

¶ De Marco Caſtritio.

MArci etiam caſtricii libertate inflammatus animus, qui dum Placentiæ magiſtratum gereret, Cn. Carbone conſule iubente decretum fieri, quo ſibi obſides à Placētinis darentur, nec ſummo eius imperio obtenperauit, nec maximis uiribus ceſſit, atque ēt dicenti multos ſe gladios habere, reſpondit, & ego annos. obſtupuerunt tot legiones tā robuſtas ſenectutis reliquias intuentes. Carbonis quoq̄ ira, quia materiam ſæuiendi perquam exiguam habebat: paruulum uitæ tempus ablatura, in ſeipſa collapſa eſt.

¶ De Seruio Galba.

IAm Seruii Galbæ temeritatis plena poſtulatio: quod diuum Iulium conſumatis uictoriis in foro ius dicentem: in hunc modum interpellare ſuſtinuit. C. Iuli Cæſar pro Cn. Pompeio Magno quondam genere tuo in tertio eius conſulatu pecuniam ſpopondi: quo nomine nunc appellor. Quid agam? palam, atq̄ aperte ei bonorum Pompeii uenditionem exprobrando, ut à tribunali ſummoueretur, meruerat. ſed ipſa illud māſuetudine mitius pectus, ęs alienum Pompeii, ex ſuo fiſco ſolui iuſſit.

¶ De Ceſelio Viro Sapientie.

AGe Ceſelius Vir iuris ciuilis ſcientia clarus, quam periculoſe contumax? nullius enim aut gratia, aut authoritate compelli potuit, ut de aliqua earum rerū, quas triumuiri dederant: formulam componeret. Hoc animi iudicio, uictoria eorum beneficia extra omnem ordinem legum ponens. Idem, cum multa de temporibus Cæſaris liberius loqueretur: amici q̄ ne id faceret: monerent: duas res, quæ hominibus amariſſimæ uidentur: magnam ſibi licentiam prębere reſpondit: ſenectutem, & orbitatem.

ſtratum, prætorem. Cn Carbone conſule iubente decretū fieri. ſ. ab eō Pla. quo obſides. ſ. fidei cōſeruandæ darentur ſibi. ſ. Carboni, nec obtemperauit. i. non obediuit ſummo imperio eius. ſ. conſulis, nec ceſſit maximis uiribus eius, atq̄ reſpondit etiam. i. inſuper dicenti. ſ. conſuli ſe habere multos gladios. ſ. quos in illum poſſit diſtringere. Et ego ſup. habeo annos. ſ. multos tot legiones. ſ. quot cōſuli parebant, obſtupuerunt intuentes tam robuſtas reliquias ſenectutis, Ita quoq̄ Carbonis quia habebat perquam. i. ualde exiguam materiam ſæuiendi. i. in quam ſæuitiam ſuam oſtendat, utpotē in tā paucos annos Caſtricii, ablatura. i. quæ eſſet ablatura, aut quæ poſſet auferre, paruulū tempus uitæ. ſ. quod reliquū erat, collapſa eſt ipſa. i. ſua ſponte in ſe. i. defecit, cum non haberet obiectum, in quod exiret. Sane puto ſe ipſa duas eſſe uoces, ut ſe ſit accuſatiui caſus, & ipſa nominatiui, quomodo Cicero fere loquitur, nam compoſite diceret in ſe ipſam, niſi motū negemus ut ſit collapſa ē. i. defecit in ſe ipſa.

OLIVERIVS.

IAm Seruii galbæ. Seruius galba ſpoponderat aliquādo pro Pom. cum deīn cæſar oīa tenens Pom. bona publicaſſet petiit, nunquid ſibi pēdendum eſſet ē ſuo, diuenditis bonis oībus Pōpe. quo dicto, nihil aliud inferre uoluit, quàm illam uenditionem Cæſari exprobrare. ¶ Quo no. Qua cauſa. ¶ Fiſco Fiſcus ærarium ubi publica pecunia ſeruatur.

ASCENSIV S.

IAm continuatiua eſt particula. q. d. iam dicenda aut notanda ē, aut occurrit, poſtulatio. i. actio quodāmodo iniuriarū Seruii Galbæ plena temeritatis. ſ. contra Cæſarem q̄ i. ga ſuſtinuit. i. potis fuit, aut ualuit interpellare. ſ. ab incœpto negocio, Diuū Iuliū. ſ. Cæſarem, quē adulatorie diuū dicit, dicentem ius. i. diiudicantem in foro, uictoriis cōſummatis. i. cum iam monarchia potiretur, in hunc modū. i. formā interrogationis. C. Iuli Cæ. ego ſpopondi pecuniam pro Cn. Pompe. magno quondā gn̄e tuo, in tertio cōſulatu eius. ſ. cū tertiū cōſulatū gereret, quo noīe. i. gratia cuius debiti, ego nūc appellor. i. uocor in ius, ut creditori ſatiſfaciā. nā cū bōa Pō. ad fiſcū applicuerit Cæ. n̄ erat, uñ pō. hæredes ſatiſfacerēt. Quid agā. i. agere debebo. depēdā. ſ. ꝓſoluā de meo. ipſe ſup. exprobrādo. i. opprobrio dādo ei. ſ. Cæſ. palā. ſ. oib' & aperte. i. ſine ambagibus, aut palliatione uerboꝝ, ut ditionē bonoꝝ pom. meruerat, ut ſummoueretur. i. expelleretur à tribunali. i. loco ubi cæſar ius dicebat. ſed illud pectus. ſ. Cæſ mitius ipſa māſuetudie. i. q̄ māſuetudo ipſa eēt, iuſſi æs alienū. i. debitū Pom, ſolui ex fiſco ſuo, i. ærario proprio.

OLIVERIVS.

Carbo conſul — MArci etiam Caſtritii. Carbone conſule prætor erat placentiæ. M. Caſtritius, & conſul obſides petebat à placentinis, nam partes Marii ſecuti fuerant, tum prætor cū conſuli reſiſteret, & ſibi minaretur cōſul q̄ multos gladios haberet, quibus illum poſſet occidere, reſpondit, & ſe multos annos habere. itidem Solon reſpondiſſe fertur piſiſtrato tyranno, cum ex eo quæreret piſiſtratus, qua tandem ſpe fretus ſibi tam audacter reſiſteret, ſenectute reſpondit teſte Cicero. libro de ſenectute. ¶ Et ego annos, ac ſi diceret paruifacio uitā meā in tam decrepita ætate.

ASCENSIVS.

MArci &c. Ordo ē Aius ēt Marci. Caſtroris placētini iflāmatus eſt libertate, q̄ dū gereret placentiæ magi-

OLIVERIVS.

AGe Caſellius Vir. hic iuriſcōſultus fuit, qui beneficia quædā acceperat à triumuiris. à q̄bus nec gr̄a nec authoritate īduci potuit ut de illis bn̄ficiis formulā aliq̄ cōponeret. ſūt q̄ putāt, q̄d uolebāt triūuiri ut diuenditis ꝓſcriptorū bonis, eoꝝ aliquam formulā æderet. Caſellius quod ut faceret — Caſellius iuriſconſul.

ceret

ceret nunquam impelli potuit, ꝙ uidelicet exiſtimaret cuncta illorum beneficia longe remota eſſe à legum iudicio. cuiuſus cũ libere nimis de temporibus loqueretur, ꝙ miſera eſſent & ſub eo imperio calamitoſa, ſine dubio triumuirorum crudelitatẽ carpebat, idꝗ ne faceret cum admoneretur à ſuis, reſpondere ſolebat duo eſſe, quæ dicendi magnam præſtarent audaciam, ſenectutem, & orbitatem. De hoc Caſelio. Hor. in poeti. Recte conredi, conſultus iuris, & actor, Cauſarũ mediocris abeſt uirtute diſerti, Meſalæ neſcit quantũ Caſellius Aulus. ¶ Triumuiri. Octa. Antonius, & Lepidus. ¶ Foemulam. Vt proba ect improbanda. ¶ Extra or. Remota eſſe à iudicio legum.

ASCENSIVS

AGe (Adhortandi oox) Caſſelius (Sic ueriores codices habent, alii tamen Ceſelius. alii quibus minus accedo. P. Caſelius nam aliter dictus eſt, alii quoꝗ quibus minime Paſcellus) uir clar⁹ ſcientia iuris ciuilis, quàm. idest quãtum periculoſe ſupple fuit contumax? quaſi dicat periculoſiſſime. Enim pro quia, nullus, idest non ullius, nõ potuit compelli, aut gratia, aut authoritate ullius, ut cõponeret formulam. ſ. inſtrumẽtalem, & ita ſcripto ſuo approbaret, de aliqua ſup. re earum rerum, quas triumuiri dederat. ſ. redigendas in foemulam. Ponens hoc iudicio animi, quo recuſauit formulam componere, beneficia uictoriæ eorum extra omnem ordinem legum, idest remota ab legitima actione. Idem cũ loqueretur multa liberius. ſ. ꝗ par eſſet de temporibus Cæſaris, quibus. ſ. libertas Romana perierat, & ut Cice. quæſtus eſt, reſp. nulla erat, & amici monerent ſup. eum ne faceret id, reſpondit duas res, quæ uidentur hominibus amariſſimæ, præbere ſibi magnam licentiam, ſcilicet libere loquendi, uidelicet ſenectutem, & orbitatem, idest carentiam liberorum.

OLIVERIVS.

INſerit ſe tantis. Mulier quædam, cuius nomẽ propter ignobilitatem non ponitur, cum iniuſte damnata eſſet à Philippo rege, tum forte Marciliento, hoc eſt ebrio, prouocarem inquit ad Philippum regem, ſi ſobrius eſſet. qua uoce audita, cum in ſeipſum rediiſſet Philippus, diligentiuſꝗ rem conſideraſſet, mulierem liberauit. hoc modo ex libertate loquendi iuſtitiam, quam precibus obtinere nequiuerat, conſecuta eſt.
Oſcitare ¶ Oſcitanti. ex nimia crapula os ſæpius aperienti. nam oſcitare ab ore citando dicitur. Ter. Nos inter oſcitantes opprimi. ¶ Excuſſit hæc mulieris uerba excuſſere Philippo temulentiã, ut qui crapula erat mẽte prope alienatus reſpiceret, ſeꝗ ipſum agnoſceret. ¶ Extorſit. Quaſi per uim obtinuit. ordo eſt præſidium à libertate potius quàm ab innocẽtia mutuatum, extorſit æquitatem, quam impetrare non poterat.

ACSENSIVS.

INſerit. affert externa non minus lectu iucunda dicens. Mulier ſanguinis alienigeni utpote macedonici, inſerit ſe tantis uiris, idest libertati tantorum uirorum. Quæ damnata immerenter, idest iniuſte, à Philippo rege. ſ. macedoniæ, temulento, idest ebrio, & temeti, idest uini pleno, inquit prouocarẽ, idest uellem, ſi fas eſſet prouocare. ſ. à ſententia Philippi ebriũ, ad Philippum, ſcilicet eundem, ſed ſobrium, idest ſeorſum ab ebrio. Mulier ſupple excuſſit ſup. Philippo oſcitanti, idest nauſeanti, & negligenter agenti crapulam, idest ingurgitationem uini, hoc eſt peruerſum iudicium, ſeu paruum uſum rationis ex crapula contractum, ac coegit ſupple eum præſentia animi,

¶ Externa. De quadam muliere.

INſerit ſe tantis viris mulier alienigeni ſanguinis: quæ à Philippo rege temulento immerẽter damnata, prouocarem ad Philippum, inquit, ſed ſobrium. excuſſit crapulam oſcitanti: ac præſentia animi ebrium reſipiſcere, cauſaꝗ diligentius inſpecta iuſtiorem ſentẽtiam ferre coegit. Igitur æquitatem, quam impetrare nõ potuerat: extorſit: ac potius præſidiũ à libertate, quàm ab innocentia mutauit.

¶ De quadam fœmina Syracuſana.

IAm illa non ſolum fortis, ſed etiam vrbana libertas. ſenectutis vltimæ quædam Syracuſis omnibus Dionyſii tyranni exitium, propter nimiam morum acerbitatem, & intolerabilia onera votis expetentibus, ſola quotidie matutino tempore Deos, vt incolumis, ac ſibi ſuperſtes eſſet: orabat. Quod vbi is cognouit: non debitam ſibi admiratus beneuolentiam, accerſit eã: & quid ita hoc, aut quo ſuo merito faceret: interrogauit. Tum illa, certa eſt, inquit, ratio propoſiti mei. puella enim cum grauem tyrannum haberemus: carere eo cupiebã: quo interfecto, aliquanto terrior arcem occupauit, eius quoꝗ finiri dominationem magni æſtimabam. tertium te ſuperioribus importuniorem habere cœpimus rectorem. Itaꝗ timens ne ſi tu fueris abſumptus: deterior in locum tuum ſuccedat: caput meũ pro tua ſalute deuoueo. tam facetam audaciã Dionyſius punire erubuit.

idest rationis iam reuerſæ in ſedem ſuam, ipſum ebrium reſipiſcere, idest ſapientiam priſtinam recipere, ac reſpicere, idest uerum cauſam inſpicere (potius tamen legam reſipiſcere propter id, quod ſequitur) & ſupple coegit eum cauſa inſpecta diligentius, ferre ſententiam iuſtiorem. Igitur mulier extorſit, idest ui libertatis ſuæ ex Philippo extraxit æquitatem, idest æquã ſententiam, quam non poterat impetrare, ſcilicet per humilẽ ſupplicationem. ac mutuauit, idest quaſi mutuo accepit, præſidium potius, idest potentius, à libertate. ſ. monendi regem, & arguẽdi eum ebrietatis, quàm ab innocentia. ſ. ſua.

THEOPHILVS.

MVlier quædam. Pluta. in Dicteriis aliter. Quũ Philippus inquit Machetæ cuiuſdã cauſam cognoſceret, à ſomno languidus, minus accurate quid iuris eſſet attendebat, itaꝗ ſecundum eius aduerſarium litem dedit. Tum clara uoce Machetas. Prouoco inquit. cui Philippus iratus, ad quẽ? ſubiecit ille, Ad te rex, ſi uigilans operam mihi dederis. excuſſit à ſe ſomnum Philippus affectumꝗ iniuria Machetam quum comperiſſet, acta quidem nõ fregit, ſed litis æſtimationem Machetæ perſoluit. hæc ille.

OLIVERIVS.

IAm illam. Mulier ſyracuſana himera nomine, extremæ ſenectutis, nec humili loro nata deos pro ſalute, & incolumitate Dionyſii tyranni ſæuiſſimi, cuius necem ferme omnes exoptabãt, precari quotidie nõ deſinebat. quod cum audiſſet tyrannus, admiratus, quippe qui ſe omnibus inuiſum eſſe exiſtimabat, mulierem ad ſe iuſſit acciri, à qua cum huius ſuæ deuotionis cauſam diligenter quæſiſſet, illa ſatisfacere reſpondit cum paruula eſſet, ſyracuſis ſæuum imperitaſſe tyrãnum, cuius mortem quotidie uidere cupiebat, quo tandem cæſo alterum aliquanto deteriorem regnum occupaſſe, cuius imperium cum prope diem finiri mirum in modum deſyderaret, illi tandem ſucceſſiſſe, Dionyſium utroque longe deteriorem, timens igitur ne mortuo Dionyſio deterior alter ſuccedat, ſe dicebat pro eius ſalute quotidie caput ſuum deuouere. tam facetam audaciam Dionyſi. puniri erubuit. ¶ Syracuſis. Quæ metropolis erat totius Siciliæ cuius rex Dionyſi. erat. Quo interfecto. Scilicet à Dione.

Mulieris libertas in Dionyſium.

ASCENSIVS.

IAm (continuatiua, ut ſæpe dixi particula eſt) illa libertas, ſcilicet quam dicturus eſt. (Et ſignandum in hoc authore per pronomen ille ſignificari, quod dicendum, ac futurum eſt, per hic, quod iam dictum, & quaſi in manibus eſt. Et re uera pronomen, ille, ex natura ſua ſignificat longius poſitum, idest aut prius dictum, aut poſterius dicendum, cum hic præſens notet) non ſolum ſupple fuit fortis, ſed etiam urbana. Quædam ſupple mulier, aut fœmina, ultimæ, idest ſupremæ ſenectutis, orabat ſola ſyracuſis, idest apud Syracuſas omnibus expetentibus uotis, idest per uota, idest cum omnes alii expeterent (niſi forte ſit ſyracuſis pro ſyracuſanis expetentibus omnibus uotis) exitium, idest mortem Dionyſii tyranni, propter nimiam acerbitatem morum, & intolerabilia onera, quæ. ſ. ſuis imponebat, orabat dico ſola quotidie tempore matutino (quod ad preces maxime idoneum omnis ætas & natio ſemper iudicauit) Deos, ut ſupple Dionyſius eſſet incolumis: & ſuperſtes ſibi, ſcilicet ani oranti. Quod, idest quam rem ubi, idest poſtquam is, ſcilicet Dionyſius cognouit admi-

ratus beneuolentiam, ſcilicet mulieris, non debitam ſibi, accerſiuit .i. uocatam uenire fecit ad ſe, eam ſcilicet anum & iterrogauit, quid ita .i. cur faceret hoc, ideſt ita precaretur, aut quo merito ſuo .ſ. tyranni. Tum, ideſt tunc, illa ſcilicet anus inquit, ideſt reſpondit, ratio propoſiti mei eſt certa .i. firma, & uidens. Enim pro quia ego puella, ideſt cum eſſem puella, cum nos .ſ. ſyracuſani haberemus tyrannũ grauem .i. moleſtum, & intolerabilem, cupiebam carere eo, quo interfecto, tyrannus ſupple nouus, tetrior, ideſt crudelior eo aliquanto, occupauit arcem .ſ. ſyracus .i. ut dicunt fortalitium, quod qui habebat, ciuitatem ſubiectam ſibi tenebat ego æſtimabam magni .i. magno precio, aut magni eſſe precii, dñationem .i. tyrãnidem eius finiri. nos cæpimus .ſ. poſt mortem patris tui habere te rectorẽ importuniorem .i. petulãtiorem, ac minus conuenientẽ libertati noſtræ, ſuperioribus .i. prioribus duobus. Itaq; .i. & ita ego timens, ſi tu fueris abſumptus, ut ſup. aut ne, deterior .i. minus bonus, aut (hoc loco) peior, ſuccedat in locum tuum, deuoueo .i. diis uoueo, caput meum .i. ſalutem meam pro ſalute tuã. Diony. ꝗ literatus erat & nõ infaceto ingenio, erubuit punire audaciam tam facetam.

De Theodoro Cyrenæo.

INter has, & Theodorum Cyrenæum quaſi animoſi ſpiritus coniugium eſſe potuit uirtute par, felicitate diſſimile. Is enim Lyſimacho regi mortem ſibi minitãti, enimuero, inquit, magnifica res tibi contigit: quia cantaridis uim aſſecutus es. Cumq; hoc dicto accenſus cruci eum adfigi iuſiſſet, terribilis hæc (ait) ſit purpuratis tuis, mea quidem nihil intereſt, humi ne, an ſublime putreſcam.

OLIVERIVS

INter has. Lyſimachus rex macedoniæ Theodoro philoſopho minitabatur mortẽ, Theodorus reſpondit, regem habere uim cãtaridis, quia quo animo fuerit affectus, ita facile homini mortem infert. quibus uerbis incenſus rex, cum illum cruci affigi iuſſiſſet, tuis inquit amicis ſit mors iſta terribilis, nihil autem intereſt in terra, an in aere putreſcam. hoc idem refert Cice. lib. pri. Tuſculanarum quæſtionum, dicit enim, quid Cirenæum Theodorum philoſophum non ignobilem, nonne miramur? cui cum Lyſimacus rerum potitus crucem minitaretur, iſtis quæſo inquit iſta horribilia minitare purpuratis tuis, Theodori quidem nihil intereſt humi ne, an ſublime putreſcat. ¶ Coniugium copulatio quædam animorum, quia

Cãtaris pares animos habuiſſe ut, ſed impares exitus. ¶ Cantaridis. cãtaris uermis eſt perexiguus ſimilis araneæ, niger, atq; terrenus, ꝗ eius dicitur eſſe naturæ, ut in quo affectu quempiam momorderit in eo ſemper perſiſtat uſq; ad mortem, ut ſi ridentem momorderit, ille ridens moriatur. ¶ Purpuratis Famulis tuis, nã purpurati ſunt primores ciuitatis, qui purpura induti regibus aſſiſtere ſolent. ¶ Sublime in aere ſublatus:

ASCENSIVS.

INter has &cæ. Pulchro contextu more ſuó progreditur author dicẽs. Coniugium quaſi animoſi ſpiritus potuit eẽ inter has .ſ. proxime dictas mulieres & Theo. Cyrenæũ, cõiugium (dicit) par uirtute, ſed ſup. diſſimile felicitate, ſcilicet exitus, quia ſuperiores abſolutæ ſunt, Theodorus ultimũ ſupplicium luit. Enim pro quia. Is, ſcilicet Theodo. inquit Lyſimacho minitanti ſibi, ſcilicet Theodo. mortem. Enimuero, ideſt profecto (& eſt ironicos dictum) res magnifica contigit tibi, quia aſſecutus es uim, ideſt uiolentiam & potentiam necãdorum hominum, Cantaridis .i. minimi illius uermiculi, ſed uenenati, remedium tamẽ, ut quidam uolunt, in alis habentis, quæ in ficubus delitеſcere ſolet. Cumq; .i. & cum tyrannus accenſus hoc dicto iuſſiſſet eum .ſ. Theodorũ, affigi cruci .i. ad crucem, ait, hæc .ſ. crux, aut mors in cruce, terribilis ſit purpuratis tuis .i. aulicis tuis purpura indutis. alii legunt ſi, ut ſit ordo, hæc crux ſup. ſit terribilis ſi ſup. inferatur purpuratis tuis. quidem .i. certe, ut de aliis nihil dicam, nihil intereſt mea .i. ad utilitatẽ, aut uoluntatem meam, an putreſcam humi, an ſublime, aut (ut potius legam) ſublimi .i. in alto, & ſupra limum terræ edito loco. Ideo autem potius dicam, quia aduerbia in tempore a tertiæ declinationis nominibus in i exeunt. & ſi dicas aduerbium eſſe, dicam aduerbia à nobis facta, ſi formam declinationi aptam habent, declinationem recipere, unde à mani (ſecundum Seruium) dixit Plautus.

De Seueritate. Cap. III.

ARmet ſe duritia pectus neceſſe eſt, dum horridæ, ac triſtis ſeueritatis acta narrantur: ut omni mitiori cogitatione ſepoſita, rebus auditu aſperis vacet. Ita enim diſtrictæ, & inexorabiles vindictæ, & varia pœnarum genera in medium procurrent. Vtilia quidem legum munimenta: ſed minime in placido, & quieto paginarum numero reponenda. M. Manlius vnde gallos depulerat, inde ipſe præcipitatus eſt: quia fortiter defenſam libertatem nefarie opprimere conatus fuerat. cuius iuſtæ vltionis nimirũ hæc præfatio fuit. Manlius eras mihi cum præcipites agebas Senones, poſtquam imitari cæpiſti, vnus factus es ex Senonibus. huius ſupplicio æternæ memoriæ nota inſerta eſt. propter illum enim lege ſanciri placuit, ne quis patricius in arce, aut in capitolio habitaret: qui domum eò loci habuerat, vbi nũc ædem Monetæ videmus.

OLIVERIVS.

ARmet ſe duritia pectus. Hac breui præfatiõe oſtẽdit more ſuo quibus de rebus in hoc capi. dicturus ſit. de ſeueritate hominum, ꝗ in ſuos pariter & alienos uſi ſunt, ut leges ſeruentur, ſtatus confirmentur. eſt enim ſeueritas medium inter crudelitatem, & animorum remiſſionẽ, ut nec iniuſte quicquam faciat, nec ulla ratione à uero deduci poſſit, unde & ſeueritas dicta eſt, quaſi ſequẽs uerum, ſeuerus enim eſt, qui nec prece, nec precio nec Seuerus
gratia moueri poteſt à recto. ẽ igitur ſeueritas rigidiſſima norma iuſtitiæ qua ſublata, tollẽtur & leges, hoc eſt euertentur. eſt igitur diligentiſſime ſeruanda. ¶ Diſtrictæ. Rigidæ. ¶ Inexorabiles. Quæ precibus uinci non poſſint. ¶ Manlius. unde capta urbe à galiis, cum capitolium obſideretur, nocte quadã galli per aduerſam partem capitolii ad ſummum propemodum euaſerant, proditi clangore anſerum M. Manlii opera è rupe deiecti ſunt. hic poſtea ſeditioſus factus in urbe, cum aduerſus patres, plebis animos uariis contentionibus irritaret, dictatoris ad idipſum creati iuſſu cõiectus in carcerẽ, pauló poſt à plebe liberatur. quæ magna ex parte ueſte mutata, barba capilloq; prolixo, obſeruata in ueſtibulo carceris refracturam ſe carcerem minitabatur, niſi primum educeretur Manlius. quo facto nõ ſeditio finita, ſed dux ſeditionis intolerabilior datus, qui cum obſtrictos ære alieno liberaret, nexos ſolueret, uenit in ſuſpitionem affectati regni, quare dies illi dicta eſt à tribunis, & damnatus, de ſaxo tarpeio deiectus. locuſq; ille in uno homine, & eximiæ gloriæ monumentum & pœnæ ultimæ fuit addita mortuo nota. ſunt altera publica, quæ cum domus eius fuiſſet, ubi nunc ædes, atq; officina monetæ eſt, latum ad populum eſt, ne quis patricius in arce aut capitolio habitaret. gentilitia altera, ꝙ gentis maniliæ decreto cautum eſt, ne quis M. Manlius uocaretur. Plinius de uiris illuſtri. Manlius inquit ob defenſum capitolium capitolinus dictus. xvi. annorum uoluntarium militem ſe obtulit. xxxvii. militaribus donis à ſuis ducibus ornatus. xxiii. cicatrices in corpore habuit. capta urbe in capitolium fugiendi auctor fuit. quadam nocte clangore anſeris excitatus, gallos aſcendentes deiecit. patronus à ciuibus appellatus, & frater. Donatus. domum etiam in Capitolio publico accepit. qua ſuperbia elatus, cum à Senatu conſumpſiſſe gallicos theſauros argueretur, & adiectos propria pecunia liberaretque, regni affectati accuſatus in carcerem coniectus, populi conſenſu liberatus eſt. rurſus cum in eadem culpa, & grauius perſeueraret, reus factus, & ob conſpectum Capitolium ampliatus. alio deinde loco damnatus, de ſaxo tarpeio præcipitatus eſt, domus diruta, bona publicata, gentilitas eius Manlii cognomine iurauit ne quis poſtea Capitolinus uocaretur. Plini. quoque maior libro vii. natu.

uii.natu.hiſt per tranſitum huius meminit hiſtoriæ. ſ Nota. Infamia æternæ memoriæ. ſ Monetæ. Iunonis monetæ, templũ fuit in capitolio ſtructũ in area, ubi Manlii domus fuerat, dicta moneta, q ibi uox numinis audita foret, monentis aduentare gallos. Ouidius Faſt. lib. ui. Arce quoq; in ſumma Iunoni templa monetæ, Ex uoto memorãt facta Camille tuo. Ante domus Manili fuerat, q gallica quondam, A capitolino repulit arma Ioue. Quam bene dii magni pugna cecidiſſet in illa, Defenſor ſolii Iupiter alta tui. Vixit ut occideret dãnatus crimina regni, Hunc illi titulum longa ſenecta dabat.

ℭ In Spurium Caſſium.

Par indignatio aduerſus ſpurium Caſſium erupit. cui plus ſuſpicio concupitæ dominationis nocuit: quam tres magnifici conſulatus, ac duo ſpecioſiſſimi triumphi profuerunt. Senatus enim, Populuſq; Roma. non contentus capitali eum ſupplicio afficere, interempto domum ſuperiecit: ut penatium quoq; ſtrage puniretur. in ſolo autem, ædem Telluris fecit. Itaque quod prius domicilium potentiſſimi uiri fuerat, nunc religioſæ ſeueritatis monimentum eſt

ℭ In Spurium Melium.

Eadem auſum Spurium Melium conſimili exitu patria mulctauit. area uero domus eius quo iuſtitia ſupplicii notior ad poſteros perueniret: Aequimelii appellationem traxit.

ℭ In Flaccum & Saturninum.

Qvantum ergo odii aduerſus hoſtes libertatis inſitum animis antiqui haberent, parietum, ac tectorum, in quibus uerſati fuerãt: ruinis teſtabãtur. Ideoq; & M. Flacci, & L. Saturnini ſeditioſiſſimorũ ciuium corporibus trucidatis, penates ab imis fundamentis eruti ſunt. Cæterum flacciana ara, cum diu penatibus uacua manſiſſet: a Q. Catulo Cymbricis ſpoliis adornata eſt.

ASCENSIVS

Armet &c. Locutur de ſeueritate, & rigore iuſtitiæ, facetam præponit præfationem dicens. Neceſſe ẽ ſupple ut pectus armet ſe duritia, dum, ideſt donec acta horridæ, ideſt aſperæ, & triſtis ſeueritatis narrãtur. ut uacet rebus aſperis auditu, omni cogitatione mitiore ſepoſita, ideſt ſecluſa, & ſeorſum poſita. enim pro quia, uindictæ ita, ideſt & tam ſigniter diſtrictæ, ideſt rigidæ & arctæ, & inexorabiles, & uaria genera pœnarum procurrent, ideſt afferentur in mediũ, ideſt ad conſpectum legentiũ. quidem, ideſt certe, utilia monimenta, ideſt utiles protectiones legum, ſed minime, ideſt nequaquam reponenda in placido, & quieto numero paginarum, ideſt ſcripturarum. Sunt autem paginæ à pangẽdo dictæ, quaſi cõpactæ chartæ, aut tabellæ, in quibus ſcriptitabatur. Sane hac pfatione more ſuo (quẽ etiam poetæ obſeruant) author futuræ narrationis præſcribit qualitatem. Manlius, ſ. capitolinus (Et eſt primum exemplum) præcipitatus eſt inde uidelicet de rupe, ſeu arce tarpeia, ſeu capitolio, unde depulerat gallos. ſ. Senones, iam capta reliqua urbe. ideo autem præcipitatus eſt, quia conatus fuerat opprimere nefarie, libertatem. ſ. publicam, defenſam, ſcilicet cõtra gallos fortiter. Cuius ultionis iuſtæ, hæc, ideſt huiuſmodi præfatio fuit, nimirum, ideſt ut facile eſt creditu. Tu (inquit reſpublica) eras mihi Manlius, ideſt tunc charus, cum agebas, ideſt deturbabas, ſenones, ſcilicet gallos præcipites, ideſt capite fere anteriore cadentes, poſtquã tu cœpiſti imitari. ſ. ſenones, hoc eſt inuadere libertatem Romanam, tu factus es mihi, ideſt reputaris, unus ex ſenonibus. Nota, ideſt ſignum infamiæ, inſerta eſt memoriæ æternæ ſupplicio, ideſt de ſupplicio, aut propter ſupplicium huius, ſcilicet Manlii. placuit enim, ſcilicet patribus conſcriptis ſanciri, ideſt ſancte cauere, lege ſcilicet lata, propter illum, uidelicet Manliũ, Ne quis patricius habitaret in arce, ſcilicet tarpeia, aut in capitolio. Qui, ſcilicet Manlius habuerat domum eo loci, ubi nos uidemus nũc ædem, ideſt phanum monetæ, ſcilicet Iunonis, à monendo de gallorum aduentu dictæ..

OLIVERIVS.

Par indignatio. De Spurio Caſſio ſatis ſupra in capitu. de patrum ſeueritate dictum eſt, qui affectati regni crimine damnatus, capitis ſupplicio affectus eſt. nec ſenatus hac pœna contentus, illius ædes dirui iuſſit, & in area telluris templum ædificari. non illi tres conſulatus, non uulnera, non duo ſpecioſiſſimi triumphi profuerũt, quo minus etiam poſt mortem hac nota ſignaretur, ut ædes ampliſſimi uiri in religionis uſum conuerterentur. ſ Erupit. quaſi per uim egreſſa eſt. ſ Triumphis. Bis de ſamnitibus triumphauit.

ASCENSIVS.

Par, ideſt æqualis idignatio ciuitatis erupit aduerſus Spurium Caſſium, cui ſuſpitio dominationis, ideſt tyrannidis cõcupitæ, nocuit plus, quàm tres magnifici conſulatus, & duo ſpecioſiſſimi triumphi profuerunt. Senatus enim Po. q; Ro. non contentus afficere eum ſupplicio capitali, ideſt illi uitam adimere, ſuperiecit interempto domum, ideſt domus diruptionem, ut puniretur quoque, ideſt etiam ſtrage, ideſt euerſione, aut deſtructiõe penatum, ideſt lariũ. autem pro ſed, ſenatus ſupple Popu. q; Roma. fecit in ſolo, ideſt fũdo, ubi ſteterat domus eius, ædem, ideſt fanũ ueſtæ. Itaq;, ideſt & ita id, quod fuerat prius domiciliũ uiri potentiſſimi, uidelicet Spurii Caſſii, eſt nunc monumentum; ideſt perpetuum teſtimonium ſeueritatis, ideſt rigoris iuſtitiæ religioſe. i. anxie obſeruatæ.

OLIVERIVS.

Eadem auſum Spurium. Quomodo Spuriũ melium peſtifera largitione regnum affectantem occiderit Seruilius hala diximus in capit. de ingratitudine. tunc cincinnatus dictator hac ſeueritate uſus eſt, ut bona Melii quæſtoris q primum uendere iuſſerit, & in publicum redigere, ædes ſolo adæquare. quod ut perpetuum rei monumentum eſſet, locum uoluit æquimelium appellari. & L. Minutius boue aurata donatus eſt. ſ Eadem auſum Melium. Pli. de uiris illu. L. Quintius Cincinnatus inquit dictator dictus, Spurium Melium regnum affectantem à Seruilio hala magiſtro equitum occidi iuſſit, domũ eius ſolo adæquauit. Vnde locus æquimelium dicitur. Cicero quoque in Catone maiore L. Quinci cincinnati dictatoris iuſſu magiſter equitũ C. Seruilius hala Spurium regnum appetentem occupatum interemit. ſ Aequimelii, ideſt area domus melii ſolo adæquatæ.

ASCENSIVS.

Eadem &c. Ordo eſt patria mulctauit, ideſt puniuit conſimili exitu, ſcilicet uitæ Spurium Melium auſum eadẽ; ideſt dominationem attentare. Vero ideſt ſed, area, ideſt ſpacioſa domus eius, ideſt ubi ſteterat domus eius, traxit appellationem Aequimelii, ideſt æquoris, ſeu planiciei ſactæ ex domo Melii, ſolo æquata, quo, ideſt ideo ut iuſtitia, ideſt ſeueritas ſupplicii, perueniret notior ad poſteros.

OLIVERIVS.

Qvantum ergo odii aduerſus hoſtes libertatis &cæte. Ideoq; & Mar. Flacci. Horum ſeditio diuerſis temporibus fuit, & ſuo loco notata. nã Caius Gracchus Tyberii frater Tribu plebi. eloquentior fratre, poſt aliquot pernicioſas leges. cum Auentinum cum armata multitudine occupaſſet, à lucio Opimio conſule è ſenatuſconſulto ad arma uocato populo pulſus, & occiſus eſt. cum eo Fuluius conſul, eiuſdem furoris ſocius, & ut ait Florus, inſultatum quoque eſt mortis reliquiis & illud ſacroſanctum tribuni caput percuſſoribus auro penſatum. haud ita multo poſt Ca. Apuleius ſaturninus, adiuuante. Mario, & per milites Annio competitore tribunatus occiſo, tribunus per uim creatus, non minus, uiolenter tribunatum geſſit, quam petierat. nam ut inquit Plinius de uiris illuſtrib. Lu. Apule. Saturninus Tribu. pleb. ſeditioſus, ut gratiam marianorum militum pararet, legem tulit ut ueteranis agri iugera in aphrica diuiderentur, intercedentem bebium collegam. facta per populum lapidatione, ſummouit Glauciæ prætori quis eo die, quo ipſe concionem habebat iuſdicendo Saturnini ſeditio.

partem populi aduocaſſet, ſellam concidit uſq; magis popu-laris uideretur, quendam Libertini ordinis ſubornauit, qui ſe Tyberii Grac. filium fingeret, ad hoc teſtimonium Sempro-niæ inducta nec precibus, nec minis adduci potuit, ut dedecus familiæ cognoſceret. Saturninus Annio competitore interfe-cto Trib. ple. refectus, Siciliam, Achaiam, Macedoniam, no-uis colonis deſtinauit, & auri dolo, ac ſcelere Cepionis par-tum, ad emptionem agrorum conuertit. aqua & igni interdi-xit ei, qui in leges ſuas non iu-raſſet. huic legi multi nobiles abrogantes cum tonuiſſet, cla-mauit, iam inquit niſi quieſci-tis, grandinabit. Metellus nu-midicus exulare quàm iurare maluit. Saturninus tertio Trib. ple. refectus ut ſatellitem ſuum Glauciam prætorem faceret, Annium competitorem eius in campo Martio necandum curauit. Marius ſenatuſconſul-to, quo cenſeretur, ne quid de-trimenti reſpu. caperet arma-tus, Saturninum & Glauciam in capitolium profectus obſe-dit, maximoq; æſtu, inciſis fi-ſtulis, in deditionem accepit. nec deditis fides e ſeruata, Glau-ciæ fracta ceruix, Apuleius cum in curiam fugiſſet, lapidibus, & tegulis deſuper interfectus, caput eius Rubrius quidam ſe-nator per conuiuia in ludibri-um circuntulit. Cicero in ora-tione pro Rubrio A. Q. Catu-lo. Nam Q. Catulus una cum Mario cymbros deuicerat poſt uictoriā in area Flacciana tro-phæum ſtatuit, & hoſtium ſpo-lia ſuſpendit.

ma Tyberii & C. Graechorum, uiguit in ciuitate noſtra. ſ. Ro-mana, ſed quia conati erant conuellere. i. labefactare per ſeditio-nem, & legis agrariæ promulgationem, ſtatum. i. tranquillita-tem, & incolumitatē ciuitatis. ſ. Romanæ, iacuerunt entes ſup. cadauera inſepulta, & ſupremus. i. ultimus honos conditionis humanæ, utpote ſepulturæ qui fit nihil ſentientibus, unde etiā hoſtibus concedi ſolet, quia o-dium cum uita finiri debet, de-fuit filiis Gra. ſ. Tyberii optimi, & clariſſimi ciuis, & nepotibus Aphr. quia filii fuerunt corne-liæ filiæ ſuperioris Aphricani. Quinetiam, ideſt inſuper fami-liares eorum. ſ. Gracchorum, nequis uellet eſſe amicus inimi-cis reip. præcipitati ſunt de ro-bore, ideſt præcipitio illo ſ car-cere, ut Oliuerius recitat, cū ſint qui dicant de robore animi. i. uetiti animi ſui Robur gracchis impendere, ſed priorem ample-ctar explanationem. cum dicē-do, quinetiam, author ſeuerita-tem ſenatus per ſimiliariū pœ-nam augere uideatur.

¶ In Tiberium, & Caium Gracchos.

Viguit in noſtra ciuitate Tiberii & Caii Gracchorū ſumma nobilitas, ac ſpes am-pliſſima: ſed quia ſtatum ciuitatis conati erant conuellere, inſepulta cadauera ia-cuerunt: ſupremuſq; humanæ conditionis honos filiis Gracchi, & nepotibus Aphricani defuit. qui etiam familiares eorum nequis Reipu. inimicis a-micus eſſe uellet, de robore præcipitati ſunt.

De P. Mutio Trib. ple.

Idem ſibi licere tam P. Mutius Trib. ple. quā Senatus. & popu. Ro. credidit, qui omnes col-legas ſuos, qui duce Spurio Caſſio id egerāt ut magiſtatibus nō ſubrogatis cōmunis liber-tas in dubium uocaretur, uiuos cremauit. Nihil pfecto hac ſeueritate fidentius: unus enim tribu-nus eam pœnam nouem collegis inſerre auſus ē, quam nouem tribuni ab uno collega exigere ex horruiſſent.

¶ In M. Clodium.

Libertatis adhuc cuſtos, & vindex ſeueritas, ſed pro dignitate etiam, ac p diſciplina æ-que grauis. M. enim Clodium ſenatus Cor-ſis, quia turpem cum his pacem fecerat, de-didit, quē ab hoſtibus non acceptum, in publica cuſtodia necari iuſſit. Semel læſa maieſtate impe-rii quot modis iræ pertinax uindex? factum eius reſcidit, libertatem ademit, ſpiritum extinxit, cor-pus contumelia carceris, & deteſtanda gemonia-rum ſcalarum nota fœdauit. atq; hic quidem ſena-tus animaduerſionem meruerat.

OLIVERIVS

Idem ſibi licere. Spur. Caſſi-us utpote uir callidus egit cum Trib. ple. ne ſubroga-rentur magiſtratus, ut reſp. ma-giſtratibus orbata, facilius op-primeretur. ſed huic tā nefariæ conſultationi reſtitit unus ex tri-bunis, qui ſumpto ſupplicio de Caſſio, collegas omnes ſuos tā impii facinoris authores, ui-uos cremari iuſſit. quanta eſſet Trib. poteſtas in urbe Roma-na, licet multis in locis, & au-thoribus cognoſci poſſit, non minus tamen ex hoc exemplo cum uno intercedente, cæteri re-ſiſtere non poſſent. q̃d & Plut. in uita Gracchorum teſtatur. dicit enim, eſt autem Tri. ple. ma-xima in prohibendo poteſtas, uno enim prohibēte nihil alii, etiam ſi complures ſint effi:ere poſſunt ergo Minutius Trib. ple. non ſibi minus poteſtatis ſumpſit in damnandis, plectē-diſq; collegis, q̃ S. P. q; R. in puniendis commemoratis ciui-bus Ecce quomodo plus potuit unus reſiſtens, q̃ cæteri uolē-tes. Sciendum eſt non licuiſſe Trib. ple. per diem integrum ab eſſe Ro. ¶ Non ſubrogatis magiſtratibus. Quia comitia impe-dire nitebantur, ne conſules, cæteriq; magiſtratus ſubſtituerē-tur. ¶ Libertas cōmunis. i. reſpu. ¶ Libertatis adhuc cuſtos. Di-ximus de ſeueritate, quæ libertatem Ro. & defendit, & uita eſt, Nunc dicendum eſt de ea, quæ uirorum diſciplinam in urbe continuit ¶ Aeq; grauis. non minus ſeuera fuit quæ in ſeruan-da reip. authoritate, morumq; diſciplina adhibita eſt. Tribu. ple. uiui cremat

ASCENSIVS.

Quantum &c. Paucis tangit conſimilem ſeueritatem in M. Flaccum, & L. Saturninum regni affectatores dicens, Ergo antiqui, ideſt priſci Romani teſtabātur. i. oſtendebant, quantum odii haberent inſitum animis. ſ. ſuis, aduerſus hoſtes. i. inuaſores li-bertatis. ſ. Romanæ, ruinis. i. dirutionibus, & euerſionibus pa-rietum, ac tectorum, in quibus. ſ. hoſtes libertatis fuerant uerſa-ti. Ideoq;. i. & ideo, corporibus Marci Flacci, & Lucii Saturni-ni, ciuium ſeditioſiſſimorum trucidatis. i. truculēter interfectis, penates ſup. eorum. i. ædes, & lares, eruti. i. euerſi ſunt ab imis fundamētis. Cæterum area Flacciana. i. in qua ſteterat domus Flacci, cum manſiſſet diu uacua. i. nullo ædificio, aut ornamē-to occupata, adornata eſt à Quinto Catulo, ſpoliis cymbri-cis, ideſt ex manubiis ſpoliorum cymbris detractorum.

OLIVERIVS.

graccha na ſedi-tio Viguit noſtra. De Gracchis ſeditioſiſſimis uiris in cæde ſomniis diximus, quum remp. pernicioſis legibus per turbantes, uariis temporibus cæſi fuerunt, alter à Scip. naſica, alter ab opimio conſule. fuerunt autem genere & opi-bus nobiles filii Ti. Gracchi, uiri patricii & reſpu. amantiſſimi. nati ex cornelia ſuperioris Scipio. filia, ergo ex patre Graccho-rum erant, ex matre ex genere cornelia. ſed illis, nec ſummi pa-tris auctoritas, nec Scipio. gloria profuit, quo minus honore ſepulturæ carerent. ¶ Spes ampliſſima. Quia de his adhuc pue-ris ſpes maxima fuerat in urbe nō degeneraturos à patre. ¶ Ne-potibus Aphricani. Quia ut dixi Corneliæ filii fuerunt, quæ ſu-perioris Aphricani filia fuerat. ¶ De robore. Robur locus erat in carcere unde maleficiorum genus præcipitabatur, Ideo de robore præcipitari dicebatur, quod ante robuſtis arcis inclu-debantur, ibiq; per aliquot dies ſeruati, atq; inde poſtea deprō-pti præcipitabantur.

ASCENSIVS.

Viguit &c. Ordo eſt. Summa nobilitas, ac ſpes ampliſſi-

ASCENSIVS.

Idem &c. Recitat ſeueritatem unius Trib. ple. dicens, Tam publius Mutius Tri. ple. q̃ ſenatus, & po. Ro. credidit idem. i. eādem ſeueritatē in puniēdo licere. i. licitū eſſe ſibi, qui. ſ. Mutius crem uit uiuos oēs collegas ſuos. i. reliquos Trib. ple. qui Spurio Caſſio duce. i. principali authore, egerant id, ut ma-giſtratibus non ſubrogatis. i. nō ſuffectis, ſeu conſtitutis in lo-cum magiſtratu defunctorū, libertas cōis uocaretur in dubiū, quia nō eſſet, qui uolentem libertatem inuadere, reſiſteret. Pro-fecto nihil ſup. eſt fidentius. i. confidentius, aut fiducialius hac ſeueritate, ſcilicet Mutii, enim pro quia unus tribunus. ſ. ple. au-ſus eſt inferre eam pœnam: ſ combuſtionis nouem collegis. i. contribunis, quam ipſi nouem tribuni exhorruiſſent exigere ab uno collega, intellige, niſi in libertatem peccaſſet. Nam cæ-teris paribus, non minus nouem q̃ uni licuiſſet.

OLIVERIVS.

Marcum enim Clo. M. Clo. bellum geſſit in corſis tur-piter. Sardinia uero & corſica inſulæ ſunt inter Siciliā

ℭ De Cornelio Scipione.

CN. autem Cornelius Scipio Hiſpali filius prius qu'am mereri poſſet, expertus eſt. nam cum ei Hiſpania prouincia ſorte obueniſſet, ne illuc iret, decreuit. adiecta cauſa, qu'od recte facere neſciret. Itaq; Cornelius propter vitæ inhoneſtum actum ſine vllo prouinciali miniſterio, tamen repetundarum lege dãnatus eſt.

ℭ De Caio Vatieno.

NE in C. quidem Vatieno, qui ſiniſtræ manus digitos ne bello italico militaret, abſciderat, ſeueritas ſenatus ceſſauit. publicatis enim bonis eius, ipſum æternis vinculis puniendum cenſuit, effecitq;, vt quem honeſte ſpiritum profundere in acie noluerat, turpiter in cathenis conſumeret.

ℭ De M. Curio Conſule.

ID factum imitatus M. Curius Conſul, cum delectum ſubitum educere coactus eſſet: & iuniorum nemo reſpõdiſſet: coniectis in ſortem omnibus tribubus, Polliæ, quæ ꝓxima exierat: primum nomen urna extractum citari iuſſit. neq; eo reſpondente, bona adoleſcentis haſtæ ſubiecit. Quod vt illi nuntiatum eſt: ad Conſulũ tribunal cucurrit: collegiumq; tribunorum appellauit. Tunc M. Curius præfatus nõ opus eſſe eo ciue rei publicæ: qui parere neſciret: & bona eius, & ipſum vendidit.

Gemoniæ ſcalæ quæ

& H ſpaniam, gentilia faciunt Sardos & corſos, hoc geſtum fuit primo punien be!lo. paſſus eſt cladem Mancino ſimilem, & cum deditus eſſet, nec receptus ab hoſtibus, poſt cap.tis ſupplicĩ unco tractus ad gemonias ſcalas. ⁋ Libertate. Dedendo eum hoſtibus. ⁋ Spiritum in carcere mori cogendo ⁋ Gemoniarum ſcalarũ. locus eſt præceps ad quem per ſcalas deſcendebatur, ſed qui læſiſſet maieſtatẽ unco trahebatur ad eas ſcalas. dictæ ſunt autem gemõiæ ſcalæ, à gemonio quodam auctore, de his ſcalis Sueto. in morte Tiberii ubi dixit adeo lætatum fuiſſe populum eius morte, ꝙ multi uncũ ad gemonias eadaueri minarẽtur. uel certe. ut alii dicunt duobus modis ſumebatur ſupplicium de nocentibus, aut enim ad palum nudis corporibus alligati uirgis ad mortẽ uſq; cædebantur, plerunq; ſecuri feriebantur, aut ad ſcalas gemonias unco trahebantur, hoc eſt in ꝓprio gutturi unco ꝓducebantur in harenam, ubi poſtea pendentiũ crura frangebãtur, & poſtmodum ſubiecto igni ardebantur. quod genus ſupplicii tetigit Iuue Quæſtãtes ardẽt, & fixo gutture ſumãt ⁋ Læſa ma Non ſatis inquitul ſum eſt ſenatui. M. Clau uno tãtum afficere ſupplicio, q̃uis ſemel tm̃ Po. Ro maieſtatẽ læſiſſet, nã uariis modis de eo ſumptũ eſt ſupplicium. ⁋ Læſa ꝑ fœdus turpiter ictum cum hoſtibus. ⁋ Factum eius te. quia irritum fœdus eſſe iuſſit. & pacẽ non probauit. ⁋ Lib. Quia uinctum ad hoſtes remiſit. ⁋ Corpus igoominiæ. quia in carcere con ſumptus eſt.

ASCENSIVS.

LIbertatis &c. ſeueritas, ſcilicet iuſtitiæ, fuit adhuc, ideſt ad hunc uſq; locum in omnibus exẽplis, cuſtos, & uindex libertatis, ſed ſup. fuit æq; grauis, ẽt pro dignitate, ac pro diſciplina, ſup. ſeruanda Enim pro quia, ſenatus dedidit, ideſt ad uoluntatẽ de eo faciendã dedit, corſis. i. populis corſicæ regionis inter Italiã & Hiſpa. M. Clo. q a fecerat turpẽ pacẽ cũ hoſtibus. quẽ. ſ. Clod. non acceptum ab hoſtibus (quia uoluerunt fœdus ſeruarẽ, nõ eius qui ipſum ꝑcuſſerat næcẽ) ſenatus iuſſit necari ĩ publica cuſtodia. Et ita maieſtate ĩperii ſemel læſa, quot modis ſup fuit uindex ꝑtinax iræ. ſ. ſuæ in Clo. q. d. pluribus modis uindictam ſumpſit. Nã primo reſcidit. i. irritũ fecit pactũ eius. ſ. clodii, deinde ademit ei libertatẽ q a in ſeruitutem, aut næcẽ eum miſerat, tum extinxit ſpũm. ſ. in carcere, & fœdauit. i. deturpauit corpus. ſ. extincti ſpũs, contumelia, ideſt ignominia carceris, & deteſtanda nota. ſ. ignominiæ ſcalarum gemoniarũ, unde ꝑcipitabantur regni affectores ambitus cõuicti. Atq; (clauſula eſt cõtinuatiua, q̃ ſequenti annecti poſſet) hic. ſ. clodius, meruerat quidẽ. ſ. turpẽ pacem faciendo, aiaduerſionem. i. iuſtã, licet ſeueram punitionem ſenatus.

OLIVERIVS.

CN. autem Cornelius Hic cum ineptiſſimus eſſet, & flagitioſam duxiſſet adoleſcentiam, ſenatus eum in prouinciam, quæ ſibi ſorte obtigerat, ire prohibuit, ꝙ iantæ miniſtrationi minime uideretur idoneus, quippe qui nullum unq̃ de ſe uirtutis ſpecimen ædidiſſet, ſed turpiter ſemper uixiſſet, & ꝓpterea quaſi repetundarum dãnatus eſt de hoc diximus in cap. de his, qui à patribus, degenerarunt. ⁋ Tantummodo. ſ. ferme dãnatus, eſt enim græca conſtructio, cum nõ adminiſtrationem prouinciæ ſuſcepiſſet.

ASCEN.

CN. aũt. Corn. Scipio filius Hiſpali, expertus eſt. ſ. aiaduerſionẽ ſenatus, de qua in ſuꝑiori clauſula, cui hæc annexa eſt, locutus eſt prius q̃ poſſet mereri ſup eam. Nam cum hiſpania prouincia obueniſſet, ſorte. ſ. ducta cum collega, ei. ſ. Cne. Scipioni, ſenatus, ſup. decreuit. i. decreto cauit, ne iret illuc. ſ. in Hiſpa. cauſa ſ. decreti adiecta, ꝙ. ſ. Sci. ille neſciret facere recte. Itaq;. i. ꝙ ita Cor. damnatus eſt, ꝑ inhoneſtum actũ uitæ, tantum non. i. ferme, aut hoc ſolo dempto, ꝙ non repetũdarum. ſ. damnatus eſt, quia ſine ullo miniſterio prouinciali, & ideo quia in prouinciã ire non licuit, eam ſpoliare nõ potuit, quo circa repetundarum reus agi non potuit. & hæc uerior ẽ expoſitio q̃ ut dicamus, repetundarum damnatus, aut quaſi damnatum fuiſſe, cum q̃ſi per iocum dicat author, hoc ſolum boni aſſecutum. ꝙ repetundarũ dãnatus non ſit.

OLIVERIVS.

NE in C. Vatieno. De italico bello ſæpius dictũ eſt, quod cum ſociis latini nõis geſtũ eſt. C. ergo Vatienus, ne cogeretur ad hãc militiam proficiſci ſiniſtræ manus pollicẽ, ne arma ſuſtinet poſſet abſcidit. quod ubi ſenatus reſciuit, illum perpetuis uinculis dãnauit, & eius bona publicauit.

ASCENSIVS

NE in Caiũ quidem &c. Ordo eſt, Ne quidẽ. i. non ẽt, aut non ſaltem cum exigua uideri poſſit culpa ſeueritas ſenatus ceſſauit in Ca. uadeno, qui ne militaret bello italico, abſciderat digitos ſiniſtræ manus. cẽſuit. o. ipſum puniendũ æternis uinculis. bonis. i. diuitiis eius publicatis i. in fiſcũ publicũ redactis, & ſenatus ſup. effecit, ut Vatienus conſumaret turpiter in cathenis ſpiritum. ſ. u talem, quem noluerat profundere in acie, timore eni mortis ſe inhabilem ad bellum fecerat.

OLIVERIVS.

ID factum. curius, cui Dentato cognomen erat, cum delectum haberet aduerſus Pyrrhum. quem in Italia è Sicilia reuerſum iterum uicit, & Italia pepulit, eius, qui citatus nõ reſponderat, bona ſubhaſtauit. nam Pyrrhus, ut ſæpe diximus à tarentinis accitus aduerſus Romanos cũ poſt aliquot clades ultro citroq; datas, & acceptas, fuiſſet inuitatus à ſiculis ad regnum Siciliæ, quod tũ petebatur à cartha. cũ exercitu traiecit in Siciliam ſpe potiundæ prouinciæ, ſed cũ res aliter ceſſiſſet, quàm ille ſperauerat, rediit in Italiam. tunc conſul erat hic Mar. curius dentatus, qui coactus ſubitum habere delectum, et cum citati iuniores nomina dare recuſarent, ſorte educendos omnes eſſe duxit. quare cum polliam tribum in urnam coniciſſet, adoleſcens hic, de quo loquitur, primus eductus, & citatus cum tacuiſſet, eius bona, ut diximus haſtæ ſubiecit, & ipſum pariter adoleſcentem cum bonis oĩbus uendidit, dicens non opus eſſe reipublicæ tali ciue, qui ſuis magiſtratibus parere recuſet. ⁋ Omnibus tribus. Quæ. xxxv. fuerant de trib. pollia ut diximus. ſupra lib. ii. Marcus curius is dentati cognomen habuit. ⁋ Polliæ. nomen tribus.

ASCENSIVS.

ID &c. M. Curius conſul imitatus id factum ſ. ſeuerum ſenatus, cum coactus eſſet propter tumultum bellicum educere, ſcillcet in bellum, ſubitum delectum, ideſt milites ꝑ delectũ coſcripſiſſet, & nemo iuniorũ rñdiſſet. i. nomen ſuum ad militiam dediſſet, oĩbus tribubus cõiectis in ſortem. i. in urnã ad ſortiendũ de eis, iuſſit primũ nomen polliæ. ſ. tribus, q̃ exierat ꝓxima. i prima, q a urna mota, & ſorte ducta ꝓxia erat extrahenti hoc eſt ſũma in urna extractũ. ſ. à puero aliquo, aut

rerum ignaco urna.i.uaſculum,in quod ſortes,ideſt ſingularũ tribuum nomina æqualibus tabellis,aut chartis inſcripta con iecta erant,citari.i.nominatim ad dandũ nomen uocari.neq; eo.i.&eo non reſpondente ſubiecit haſtæ.i.ſectioni aut auctio ni,ſeu pub.uenditioni bona adoleſcentis.Quod ut i.poſtquã nunciatum eſt illi,ſcilicet adoleſcenti,cucurrit ad tribunal con-ſulum,& appellauit collegium tribunorum.ſ.contra uiolentiã conſulis. Tunc M. Cu. ꝑfatus nun opus eſſe eo ciue, q pare-re neſciret, uendidit, &.i.ſimul ipſum,& bonã eius.

OLIVERIVS

Munus exiuale

AEque tenax,Domitius Siciliæ prætor erat,& edi-ctum fecerat,nequis te-lum gereret, quia prouincia il-la frequẽtia latronũ uexaretur. forte accidit,ut paſtor immen-ſæ magnitudinis aprum occide rit,& illum ĩperatori deferendũ curauerit quo uiſo prætor Do-mitius paſtorem ad ſe iuſſit ac-ciri,cognitoq; aprum uenabu-lo fuiſſe interſectum,paſtorem cruci iuſſit affigi,quia ſuum nõ ſeruaſſet edictum.Hoc aliquis. i.aliquis diffiniret ſeueritatẽ eſſe eius,qui ſequitur uerum, aliqs uero ſæuitiam, &.i.quod dixit finem.¶ Hoc aliquis. Factũ in-quit domitii ita poſitum inter ſeueritatem atq; ſæuitiam, ut in utranq; partem trahi poſſit, nã ſi hoc perſona priuata feciſſet, ſæuitia exiſtimãda foret Sed q ratio publicæ maieſtatis Rõa-næ,& imperii nõ patitur , eum in puniendo uideri nimis aſpe-rum,ſeueritas eſt appellanda. ¶ Vtroq; in utranq; partẽ. ¶ Se gniorem,Tardiorem.¶ Egit ſe. ſcilicet ſeueritas.

¶ De Lucio Domitio Prætore.

AEque tenax propoſiti L. Domitius. Nam cum Siciliam prætor regeret, & ad eam eximię magnitudinis aper allatus eſſet, adduci ad ſe paſtorem cuius manus occi-ſus erat,iuſſit. Interrogatumq; quomodo eam be ſtiam confeciſſet, poſtquam comperit vſum vena bulo,erucifixit. quia ipſe ad exturbãda latroci-nia,quibus prouincia vaſtabatur, ne quis telum haberet edixerat. hoc aliquis in finem ſeueritatis & ſæuitiæ ponendum dixerit. diſputatione enim vtroq; flecti poteſt. Cæterum ratio publici impe rii prætorem nimis aſperum exiſtimari non pati-tur. Sic ſe in viris puniendis ſeueritas exercuit. Sed ne in fœminis quidem ſupplicio afficiendis ſe-gniorem ſe egit.

¶ De Horatio.

HOratius poſt prælium trium Curiatium conditione pugnæ omnium albanorum victor,cum ex illa clariſſima acie domũ repetẽs,ſororem ſuam virginem Curia tii ſponſi mortem profuſius, quàm illa ætas debe-bat,flentem vidiſſet, gladio, quo patriæ rem be-ne geſſerat, interemit. parũ pudicas ratus lachry mas, quæ ꝑpropero amori dabantur. Quem hoc nomine reum apud populum actum pater defen-dit. Ita paulo propẽſior animus puellæ ad memo-riam futuri viri, & fratrem ferocem vindicem, & vindictæ, tam rigidum aſſenſorem patrẽ habuit.

ASCENSIVS.

AEq; &c. Lucius Domitius ſup.fuit æq; tenax.ſ. execu-tor propoſiti, nam cum ipſe prætor Romanus rege-ret Siciliam & aper ideſt porcus ſylueſter eximiæ ma-gnitudinis allatus eſſet ad eum,iuſſit paſtorem cuius manu occiſus erat, adduci ad ſe, & crucifixit. interrogatum qua ui confeciſſet,ideſt interemiſſet eam beſtiam, ſcilicet tam ingen-tem,poſtq̃ comperit eum uſum uenabulo,ideſt cuſpide uena-toria,crucifixit inq̃ quia ipſe,ſcilicet prætor edixerat, ideſt pu-blico edicto uetuerat ad latrocinia. quibus prouincia, ſcilicet Sicilia uaſtabatur exturbanda,ideſt ui pellenda,ne quis habe-ret telum,ideſt arma inuaſiua,quibus à longe præſertim inua dere poſſent. Aliquis dixerit, ideſt dicere poſſit, hoc, ſcilicet factum domitii,ponendum,ſupple eſſe in fine,ideſt confinio ſeueritatis,& ſæuitiæ,enim pro quia ipſum poteſt flecti diſpu-tatione, ideſt argumentatione philoſophica, aut probabili utroq;,ideſt ad utranq;,ſcilicet tam ad ſæuitiam,q̃ ad ſeuerita-tem.Cæterum, ideſt ſed ratio publici imperii,quo tunc funge batur.& quia non ad ſui uindictam,ſed ad publicam utilita-tem tale exemplum propoſuit,non patitur exiſtimari, ideſt iu dicari nimis aſperum.Seueritas exercuit ſe ſic in uiris punien-dis,ſed ne quidem,ideſt non etiam egit,ideſt geſſit ſe ſegnio-rem.ſ.pigriorem in fœminis afficiendis ſupplicio. quibus uer-bis paraſceuem facit ad ſequentia.

OLIVERIVS.

HOratius poſt, Tullus Hoſtilius cum C.Cœlio albano rum rege bellum geſſit, in cuius mortui locum Me-tius ſuffetius ſubſtitutus eſt dictator. cum igitur duce Cœlio acies utrinq; conſtituiſſent inſtructæ, placuit ut utrinq; deligerentur tergemini fratres, quorũ unius pars uiciſſet, eius altera alteri pareret. quo facto, Horatius Ro, cæſis duobus fra tribus ſuis, curiatiis ipſe omnes interfecit.cum ce ſſiſſet ouans trigemina ſpolia præ ſe gerens, ſoror uirgo, quæ deſponſata uni ex curiatiis fuerat, illi obuiam ad portam capenam fuit,co gnitoq; ſuper humeros fratris paludamento ſponſi, quod ipſa fecerat, crines ſoluit, & flebiliter nomine ſponſum mortuum appellat. mouet feroci iuueni animum comploratio ſororis in uictoria ſua,tantoq; gaudio publico,ſtricto itaq; gladio ſi-mul uerbis increpans transfigit puellam,abi hinc cum imma-turo amore inquit ad ſponſum tuũ,oblita fratrum mortuorũ, uiuiq; oblita patriæ, ſic eat qui cũq; Ro.lugebit hoſtem. hinc deinde lege perduellionis dam natus eſt.erat autem lex horrẽ-di criminis duũuiri perduel lionem iudicent, ſi à duũuiris prouocauerit. prouocationem certato.ſi uincerent,caput ob-nubito,infœlici arbori reſte ſu ſpendito,uerberato uel intra po merium,uel extra pomerium. hac lege damnatus,cum ad po pulum prouocaſſet,de prouoca catione certatum eſt. moti ho-mines in eo iudicio, maxime pa tre Hora.proclamante ſe filiam iure cæſam iudicare. ni ita eſſet primo iure in filium ſe animad uerſurum fuiſſe. orabat deinde ne ſe,quem paulo ante cũ egre-gia ſtirpe cõſpexiſſent, orbum liberis facerent. add tis deinde iuuenis laudibus,uictoriaq; par ta,abſolutus eſt magis admira tione uirtutis q̃ iure cauſæ. ſed ut cædes manifeſta aliquo pia-culo lueretur, imperatum fuit patri,ut filium expiaret publica pecunia.is quibuſdam piacula-ribus ſacrificiis factis, quæ dein de genti Horatiæ tradita ſunt, tranſmiſſo per uiam tigillo,ca pite adoperto,uelut ſub iugum miſit iuuenem. Id hodie pu-blice quoq; ſemper refectum manet. ſororium tigillum uo-cant. ¶ Conditione pugnæ. Quamuis tres tantummodo uiciſ ſet,uicerat tamen omnes albanos, ſancita inter ſe lege, atq; conditiõe,ut utraq; pars uiciſſet,altera illius pareret imperio. ¶ Præpropero amori. Immaturo,& intempeſtiuo,quia ſpõ-ſa duntaxat erat. ¶ Propenſioe. procliuioe, ſors inquit quæ ni-mio plus, q̃ æquum erat in futurum maritum inclinata eſſe ui debatur, quippe quæ occiſorum fratrum oblita, ſolum maritũ lugeret, & fratrem acerrimum hoſtem uindicem, & patrem ri-gidum comprobatorem illius cædis, experta eſt. ¶ Vindicem. ideſt crudelem ultorem. ¶ Rigidum aſſenſorem. Aſperum cõ probatorem eius cædis.

ASCENSIVS.

HOratius.ſ.unus è trigeminis Rom. qui cum totidem Curiatiis albanis certamen iniuerant, ut Oliuerius ex Liuii lib.i.recitat, uictor omnium albanorum, poſt ꝑ-lium trium curiatium, pro curiatiorum conditione, ideſt ex conditione pugnæ, quia ea conditione certamen iniuerant, ut utra pars trigeminorum fratrum uicerit, ei reliqua pars tota pareret, cum repetens domum ex illa clariſſima acie, q̃ unus tris interfecerat, & patriæ libertatem pepererat, uidiſſet ſororẽ ſuam uirginem flentem profuſius.i.abundantius q̃ illa.ſ puel laris ætas debebat.ſ. flere mortem curiatii, ſcilicet unius è tri-bus, ſponſi, ſupple ſui, quia illi deſponſata erat, ſed non dece-bat tam profuſe ſponſum flere, cum uirgo eſſet, Nec ueneris mores, nec dulcia pignora noſcens, interemit ſupple eam gla dio, quo bene geſſerat rem patriæ, quia eius libertatem con-ſeruauerat, & albanum populum eidem ſubiecerat. ratus la-chrymas parum pudicas, quæ dabantur amori præprope-ro, ideſt nimis feſtino, & nondum maturo, Quem ſcilicet Ho

ratium

ratium tecum hoc nomine, ideſt hac rõne cædis ſororiæ, pater defendit apud populum. Ita, ideſt & ſic animus puellæ propẽſior, ideſt procliuior, & inclinatior paulo, ideſt modico. ſ. ꝙ decebat ad memoriam futuri unũ, habuit fratrem ferocem uindicem, & patrem tam rigidum aſſenſorem, ideſt approbatorẽ uindictæ. ſ. factæ per fratrem. Verumtamen de patre facile exiſtimari poteſt, eum non ſponte aſſenſum, quia ſi uiua adhuc fuiſſet, nunꝙ aſſenſum præbuiſſet, ut propter pias licet importunas lachrymas, occideretur. uerum ui coactum, ne penitus orbus relinqueretur, ꝙ cauſam etiam precipuam populo obiecit, ut filio parceret, qui amiſſis duobus fratribus, & interfecta ſorore, unicus ſupererat.

Indignum exiſtimantes, in tam euidenti ſcelere publicam quæſtionem deſiderari. quare indemnatas ſuis manibus ſtrangularunt, iuſta profecto animaduerſio. ¶ Euidenti, Manifeſto ſcelere. ¶ Publicæ quæſtionis. i. inquiſitionis forenſis. ¶ Maturi. iudi. Celeres, & feſtini.

¶ De Spurio Poſthumio Albino, & Quinto Martio Philippo.

Conſimili ſeueritate Senatus poſtea vſus. Spurio Poſthumio Albino, & Q. Martio Philippo conſulibus mandauit, vt de iis, quæ ſacris bacchanalium inceſtu vſæ fuerant, inquirerent. a quibus cum multæ eſſent damnatæ, in omnes cognatas intra domos animaduerterunt, lateq; patens opprobrii deformitas, ſeueritate ſupplicii emendata eſt, quia quantum ruboris ciuitati noſtræ mulieres turpiter ſe gerendo incuſſerant, tantum laudis grauiter punitæ attulerunt.

¶ De Publicia, & Licinia.

Publicia autem, quæ Poſthumium Albinũ conſulem, item Licinia, quæ Claudiũ Aſellum viros ſuos veneno necauerant, propinquorum decreto ſtrangulatæ ſunt. non. n. putauerunt ſeueriſſimi viri in tam euidenti ſcelere longum publicæ quæſtionis tempus expectandum. Itaq; quarum innocentium defenſores fuiſſent, ſontium maturi vindices extiterunt. magno ſcelere horum ſeueritas ad exigẽdam vindictam concitata eſt.

¶ De Egnatio Metello.

Egnatii aũt Metelli longe minore de cã, qui uxorẽ quod uinum bibiſſet fuſte pcuſſam interemit. Idq; factum non accuſatore tantũ, ſed ẽt repræhenſore caruit: unoquoq; exiſtimante optimo illam exemplo violatæ ſobrietatis pœnas pependiſſe. & ſane quæcunq; fœmina vini vſum immoderate appetit, & virtutibus omnibus ianuam claudit, & delictis aperit.

¶ De C. Sulpitio Gallo.

Horridum C. quoq; Sulpitii galli maritale ſupplicium. nam vxorem dimiſit, ꝙ eam capite aperto foris uerſatam cognouerat. abſciſſa ſententia, ſed tamen aliq̃ ratione munita. Lex enim inquit, tibi meos tantum præfinit oculos, quibus & formam tuam approbes & placere deſyderes. his decoris inſtrumẽta compara. his eſto ſpecioſa. horum te certiori crede notitiæ. vlterior tuus conſpectus ſuperuacua irritatione acceſitus, in ſuſpitione, & crimine hæreat neceſſe eſt.

OLIVERIVS.

Bacchanalia Conſimili ſeueritate. Liuius de bello macedonico ſcribit, quõ hæc bacchanalia, hoc eſt ſacrificia Bacchi in urbem Romã. ſerpſerint, erãt autem eiuſmodi. mulieres uiris permixtæ noctu per urbem uagabãtur furentes, & ſtupra multa committẽtes. & propter hoc nonnullæ, maritos ueneno necabant, ut liberius, & ea ſacra facerent & libidini ſuæ ſatiſfacerẽt conſpiraſſeq; ſupra ſeptem millia uirorum, fœminarumq; dicebantur. ſenatus ergo tantam rei deformitatem, atq; periculũ exhorrens decreuit earum inquiſitionem fieri, quæ turpiter his ſacris interfuiſſent, ex quo multæ punitæ ſunt, & ciuitatis opprobrium emẽdatum eſt. ¶ Intra domos. Priuati matronæ ſunt in ſuis ædibus punitæ, nã mulieres dãnatæ, & cognatis, aut in quorũ manu eſſent traditæ ſunt, ut ipſi in priuato aïaduerterẽt in eas. ſi nemo erat idoneus ſupplicii exactor, in publico aiaduertebatur. ¶ Lateq; patens, Per totam ciuitatem.

ASCENSIVS.

Conſimili etc. Senat. uſus poſtea conſimili ſeueritate, mãdauit ſpurio poſthumio Albino, & Quinto. M. Philippo conſulibus, ut inquirerent de iis, quæ uſæ fuerãt inceſtu. i. coitu uetito, quia in loco, tpe, & officio, quo tunc fũgebantur ſacro, ſupp. in ſacris bacchanaliũ, ideſt ſacrificiorũ bacchi. à ꝗbus. ſ. conſulibus cũ multæ eſſent dãnatæ, aiaduerterũt in oẽs cognatas, punierũt & mulctauerunt morte cognatas ſuas. Intra domos. ſ. ſuas, & ita in occulto, & deformitas opprobrii. i. turpitudinis ꝙ poterat Romanis oibus opprobrio dari patẽs late, ꝗa plurimas attigerat, emẽdata eſt. i. correcta, ſeueritate ſupplicii, ꝗa ꝗtũ ruboris. i. uerecũdiæ mulieres icuſſerant nr̃æ ciuitati, gerendo ſe turpiter, tñ laudis attulerunt ciuitati nr̃æ punitæ grauiter, nõ tñ ipſæ punitæ, ſed earũ punitiones ꝗ reuera crimina priuata non debẽt cõitati, ut dicunt uitio dari, niſi diſſimulentur.

OLIVERIVS.

Publicia, Oſtendit nonnullas fuiſſe perditæ luxuriæ fœminas, quæ uiros ſuos ueneno necarunt ut liberius ea ſacra ꝓ ſua libidine celebrarent, de ꝗbus à propinquis ſumptũ eſt ſuppliciũ, ꝗ noluerunt de illis illud ſpectare iudiciũ,

ASCENSIVS.

Publicia autem item Licinia, quæ necauerunt uiros ſuos ueneno, Publicia inq̃, quæ ſup. necauit ueneno, Poſthumiũ Albinum conſulem, itẽ Licinia, ꝙ necauit ueneno Claudium Aſellum, ſtrãgulatæ ſunt. i. ſuffocatæ domi decreto propinquorũ. Enim ꝓ quia, uiri ſeueriſſimi, uidelicet propinqui earum, non putauerunt longum tempus, q̃ſtiõis, ideſt inquiſitionis, & ut dicunt informatiõis publicæ, expectãdum ſup. eſſe in ſcelere tam euidente. Itaq; ipſi extiterunt uindices. i. ultores, maturi. i feſtini, aut tẽpeſtiui, ſontium. i. nocentium, quarũ innocentiũ. i. ſi innocentes fuiſſent, ipſi fuiſſent defenſores. Magno ſcelere. Trãſcundi ad ſequens exẽplũ occaſione præpoſita ẽ clauſula, ꝙ ut contextus cohæreat, melius ſequenti annectitur. Ordo enim eſt. Seueritas horũ. ſ. iam dictorum tam in bacchidas, ꝙ in ueneficas, eſt excitata ad exigẽdã uindictam magno ſcelere, uidelicet inceſtus, & ueneficii.

OLIVERIVS.

Egnatii autem A. Gell. de noctibus atticis dicit nõ minus punitas fuiſſe mulieres à iudicibus, ꝙ uino uiæ eſſent quã ſi adulterium commiſiſſent, unde ſuperius in ca. de inſtitutis Valeri. dixit, olim Romanis fœminis uſus uini fuit ignotus, non eſt igitur accuſatus, ne dum damnatus Metellus, qui uxorem fuſte necauerat quod eam uinum bibiſſe deprehẽderat. ¶ Ianuam claudit. Nam ubi nimio uino mens hominis oppreſſa fuerit, nihil altum, neq; magnificum ſuſpicere poteſt, uinum igitur immoderate ſumptum ad uitia præcipitem hominẽ trahit, retrahitq; à uirtutibus. Egnatii Metel.

ASCENSIVS.

Aut ꝓ ſed, ſeueritas ſup. Egnatii Metelli excitata ſup eſt ad uĩdictam exigendam de cauſa longe minore. Qui interemit uxorem percuſſam fuſte. i. baculo, eoq; bibiſſet uinum. Et id factum eius non tantum caruit accuſatore, ſed etiam repræhẽſore, unoquoq; exiſtimante, ideſt iudicante, ſcilicet illam uxorẽ eius pependiſſe, ideſt perſoluiſſe, & luiſſe pœnas ſobrietatis uiolatæ, exemplo optĩo. i. utiliſſimo aliis mulieribus ad fugiendum uinum. Et ſanè, ideſt reuera quæcunq; fœmina appetit immoderate uſum uini, &. i. ſimul claudit omnibus uirtutibus ianuam. i. aditum ad ſe, & aperit. ſ. ianuam delictis. ſ. omnibus.

OLIVERIVS.

Horridũ. rigida nimis & aſꝑa Sulpitii Galli ſeueritas ĩ examinãda uxo. pudicitia fuit, ꝗ nullã aliã ob cãm uxorẽ uelut ĩpudicã repudiauit ꝙ ꝙ detecto capite, ꝓceſſiſſet ĩ pu. ꝗſi Sulpitii Galli ſeueritas ĩ uxorẽ

aliis placitura non ſibi, cum ſolis uiri oculis debeat approbari. ¶ Abſciſſa ſententia, græce dicit. ἀπότομος [illegible] ſeuera ſententia, uel breuis, & conciſa. ¶ Lex enim inquit, Verba quibus maritus uti poterat ad uxorem. ¶ Meos tibi præfinit oculos, Lex inquit fœderis noſtri te tantum mihi ſpectãdam præbet, formamq́ probandam. His oculis, Meis ulterior quam uir concedat.

ASCENSIVS.

HOrridum quoq; &c. ordo eſt. Supplicium maritale, ideſt mariti in uxorem utpotè, Caii Sulpicii Galli, fuit, ſupple quoq;, ideſt etiam horridum, ideſt aſperũ, & horrendum. Nam ipſe dimiſit uxorem, ꝙ cognouerat eam uerſatam foris, ideſt extra domum capite aperto, ideſt nudato hoc eſt cooperto. Sentẽtia ſup. eius fuit abſciſſa, ideſt rigida, & dura. & ita breuis, nam res duræ uno ictu abſcinduntur, ſed tamẽ munita aliqua ratione. inquit enim Sulpitius Gallus ad uxorẽ lex, ſcilicet coniugibus lata præfiniuit, ideſt præſcripto permiſit ubi tantum meos oculos, q bus approbes formam tuam, & quibus deſideres placere. cõpara his. ſcilicet oculis meis inſtrumenta decoris, eſto ſpecioſa, his, ſcilicet oculis meis crede ideſt committe te certiori & perſpectiori notitiæ, horum, ſcilicet oculorum meorũ, quibus, ut certe noſcant nudata appare re potes, neceſſe ẽ, ut ſupple cõſpectus tui, ideſt de te, ſeu quo tu conſpiciaris, ulterior, ideſt ultro meum, ſeu oculorum meorum accerſitus. i. quæſitus, aut in medium adductus, irritatiõne, ideſt tentatione uidentiũ ſuperuacua, ideſt qua tam uidens quam uiſa melius careat, hæreat, ideſt anceps uerſetur in ſuſpitione, & crimine.

OLIVERIVS.

NEc aliter. Nihilo remiſſioris ſeueritatis minoriſq; iudicii fuiſſe uidetur Q. Antiſtius qui diuortium dixit uxori eamq; dimiſit, ꝙ cum impudica libertina clam fuiſſet locuta, argumentum inde ſumens, non honeſtæ pudicitiæ eam eſſe, quæ cum impudica commertium haberet. maluit ergo iniuriam cauere quam punire. ¶ Vulgari. Quæ corpus ſuũ uulgauerat. ¶ At ita dicam. ſic enim dicere ſolemus, cum aliqd improprie dicitur. ¶ Nutrimentis. q̃ ſunt mala colloquia. ¶ Citeriorem. ante delictum, quare anteq̃ peccaret pũiuit, neq; .n. timebat cõmiſiſſe culpam, ſed cõmittendi inire rationem.

ASCENSIVS.

NEc Quintus Antiſtius uetus ſenſit aliter, ſcilicet quam Sulpitius Gallus, repudiando uxorem, ꝙ uiderat illam loquentem in publico, ſcilicet loco ſecreto, ideſt quaſi in aurem cum quadam libertina uulgari, ideſt quæ corpus ſuum uulgarat, aut ut ima uulgari libidini inſeruiebat, Nam ipſe Antiſtius commotus incunabulis, ideſt primis originibus, & nutrimentis, ideſt fomentis culpæ (ut ita dicam, ideſt ut modo liceat ſeminaria uitiorum uocare eorum incunabula) & non commotus ipſa culpa, quam uxor nondum admiſerat, præbuit ultionem citeriorem delicto, ideſt priuſq̃ delictum, ſeu peccatum conſumatum eſſet. Citra dicitur non uſq; ad, ut homo magnificus citra arrogantiam, ideſt non ꝑtingens uſq; ad arrogantiam. ut ipſe caueret. i. præfugeret iniuriam priuſquam illata eſſet, potius q̃ uindicaret. i. ulciſceretur eam iam illatam, aut commiſſam.

¶ De Q. Antiſtio Vetere.

NEc aliter ſenſit Q. Antiſtius Vetus repudiando vxorem quod illam in publico cum quadam libertina vulgari ſecreto loquentem uiderat. nam (vt ita dicam) incunabulis culpæ, & nutrimentis non ipſa commotus culpa, citeriorem delicto præbuit vltionẽ: vt potius caueret iniuriam, q̃ vindicaret.

OLIVERIVS.

IVngẽdus eſt. his P. Semp. non alterius ſententiæ fuit. P. Sẽpro. Sophus, qui leuiſſimæ culpæ gratia repudiauit uxorem, quia ſe ignaro ludorum ſpectaculis interfuiſſet. ¶ Nota. ignominia, & macula. ¶ Nihil aliud, ſcilicet criminis. ¶ Dũ ſic, ſcilicet ſeueritate puniendi. ¶ Cæterum, & ſi Romanæ. quã uis inqt ciuitas Romana adeo exemplis abundet, ut totum terrarum orbem implere poſſit, non tamẽ faſtidire debemus externa ſubiungere.

ASCENSIVS.

IVngendus &c. Publius Sẽpro. Sophus quo nomine græce ſapiens dicitur, eſt iũgendus his, ſcilicet ſeueris in cõiuges ſuas. Quia affecit coniugem nota, ideſt macula repudii auſam nihil aliud q̃ ſpectare ludos, ſe ſcilicet Sempro. maritõ ignorante. Ergo dum olim occurrebatur, ſic ideſt tam ſeuere fœminis, ſcilicet matrimõio locatis, mens earum aberat à delictis. Cæterum, ideſt ſed etſi. i. q̃q̃ totus orbis terrarum poteſt inſtrui exemplis ſeueritatis Romanæ, tamen non ſit faſtidio cognoſcere ſummatĩ, ideſt collectim, & breuiter, externa, ſcilicet exempla ſeueritatis, & ita apto pede ad ea progreditur.

¶ De P. Sempronio Sopho.

IVngendus eſt his P. Sempronius Sophus, qui cõiugem repudii nota affecit, nihil aliud quàm ſe ignorãte ludos auſã ſpectare. ergo dum ſic olim fœminis occuritur: mens earum à delictis aberat. Cæterum et ſi Romanæ ſeueritatis exemplis, totus orbis terrarum inſtrui põt: tñ externa ſummatim cognoſcere faſtidio nõ ſit.

¶ Externa. De Archilocho Poeta.

LAcedæmonii libros Archilochi è ciuitate ſua exportari iuſſerunt: quod eorum parũ verecundam, ac pudicam lectionem arbitrabantur. noluerunt enim ea liberorũ ſuorum animos imbui: ne plus moribus noceret: q̃ ingeniis prodeſſet. Itaq; maximum Poetam, aut certe ſummo proximum, quia domũ ſibi inuiſam ob ſcœnis maledictis lacerauerat: carminum exilio multarunt.

OLIVERIVS

LAcedæmonii libros. primum externæ ſeueritatis exemplum eſt lacedæmoniorum, qui Archilochi poetæ libros, ut uale. refert eiecerunt, ꝙ in his ſcriptis obſcænitas, & turpitudo q̃dam rerum, uerborumq; eſſet. Plu. uero dixit nõ ſolum libros, ſed ipſum quoq; eiectũ fuiſſe eadem hora, q̃ primũ acceperũt eum poetice ſcripſiſſe, melius eſſe amittere arma q̃ mori, ſic enim ait. Aſpida, quæ circumperiit mihi callipõ alto, In luco ſamio poſſidet ille meam. At caruiſſe armis, q̃ mortem occumbere præſtat, Aſpide pro capta mox melior dabitur. Et cum lacedæmones bellicoſi eſſent, indignati ſunt, ꝙ ea ſcripſiſſet, quæ contra rei militaris dignitatem eſſe uidebantur, eumq; cum libris ſuis ciuitate eiecerunt. ¶ Ea. ſ. Lectione. ¶ Aut ſum. proxi. hoc dicit propter Homerum quem omnium maxime fuiſſe conſtat, hunc uero ſecundum. ¶ Domũ inu. Nam ſicut apud Hora. legimus in poetica, ſcripſit in lycãbẽ ſocerum ſuum iambico carmine, quo tñ ualuit ut eum ad laqueum compulerit, unde ait Archilochũ proprio rabies armauit iambo. ouid. in Ibidẽ, Poſt modo ſi perges in te mihi liber iambus, Tincta lycambeo ſanguine tela dabit. ¶ Domũ. ſ. lycãbis, qui filiam Archilocho deſponderat, at eam paulopoſt denegatam alteri dederat. qua iniuria laceſſitus Archilochus, iambico carmine ſic luſit in eum, ut præ dolore uitam laqueo finire coegerit.

ASCENSIVS.

LAcedæmonii iuſſerunt libros archilochi. ſ. poetæ lyrici, & iambico præcipue clari, exportari è ciuitate ſua, ꝙ arbitrabantur lectionem eorum. ſ. liberorum parum uerecundam, ac pudicam. Noluerũt enim animos liberorum ſuorum imbui. i. primũ inſtitui, & infici, ea. ſ. lectione librorũ Archilochi, ne noceret plus moribus, q̃ prodeſſet ingeniis. ſ. acuẽdis. (ut faciunt fere amatoriorum Poetarum carmina, & martialis, q̃tũuis arguta epigrãmata, à me ꝓpea intacta, & nulla cõmentatione dignata, nec dignanda quidem, in quo ſum propoſito, cum ẽt comicos, eo ꝙ ab auguſtino taxantur parũ attigerim. q̃q̃ haud magnopere uidentur repellendi, nam & caſtas hñt ſententias q̃plurimas, & amores minus tẽperatos nõ proponũt, quos imitemur, ſed quos uitemus, ut ſacra ſcriptura non

ra non raro amationum ſatuarum meminit.) Itaq.i.& ita lacedæmonii mulctarunt exilio carminum.i.expellendo,& arcẽdo carmina eius, maximum poetam aut certe proximum ſummo ſ.poetarum Homero, aut in lyrico carmine pindaro, quia lacerauerat.i.pruſ. indecat maledictis obſcœnis.i.conuitiis obſcœno carmine obiectis, domum.ſ.lycambis inuiſam ſibi ꝑꝑ denegatam filiam ſibi ſemel deſponſatam. bus,& harenarũ mollibus oppreſſus iterit. Mergidem dñi fratrem, quem per ſomnum uiderat regnaturũ occidi iuſſit,& ſacrilegio parricidiũ adiunxit. quarũ rerũ paulopoſt pœnas,& ipſe dedit, nã gladio quo apim uulnerauerat, ſua ſponte uaginato fœmore ictus iterit. nõ mirũ igitur, ſi ſæuitia potiuſquam ſeueritate uſus fuerit i hominem. cum in deos quoq; crudeliſſimus fuerit. de hoc Cãbyſe & Luca. mẽtionẽ facit lib.x. Veſanus lonus Cãb. lõgi populos ꝑuenit ad æui, Defectuſq; æpulis, et paſtus cædeſuoꝝ, ignoto te niſe redit.ſ Cæteꝝ & rex. qa regis oĩa ſibi licere putãt.ſ Barbarus, atroci. Nã barbaroꝝ nã immanis eſt, ergo ſibi ignoſcẽdũ, Ro. ãi minime.

ℭ De Athenienſibus.

ATheníenſes autem Timagoram inter officium ſalutationis Darium Regem more gentis illius adulatum capitali ſupplicio affecerunt. Vnius ciuis humilibus blanditiis totius urbis ſuæ decus pſicæ dominationi ſummiſſum, grauiter ferentes.

ℭ De Cambyſe Rege.

IAm Cambyſes inuſitatæ ſeueritatis, qui mali cuiuſdam iudicis ex corpore pellem detractã ſellæ intendi, in eaq; filium eius iudicaturum conſidere iuſſit. cæterum & Rex, & barbarus, atroci, ac noua pœna iudicii, nequis poſtea corrumpi iudex poſſet: prouidit.

ℭ Grauiter Dicta, Aut Facta. Caput. IIII.

MAgnam, & bonam laudis partem in claris uiris etiam illa uendicant: quæ aut ab his grauiter dicta, aut facta pertinax memoria uiribus æternis cõprehendit: quorum ex abundanti copia, nec parca nimis, nec rurſus auida manu quo magis deſyderio ſatis faciat: q̃ ſacietati abundet: hauriamus.

ℭ De Manlio Torquato.

CIuitate noſtra cannẽſi clade percuſſa, cũ admodum tenui filo ſuſpenſa Reip. ſal⁹ ex ſociorum fide penderet: ut eorum animi ad imperium romanum tuendum cõſtantiores eſſent: maiori parti ſenatus principes latinorum in ordinem ſuum ſublegi placebat. Anius autem Campanus etiam conſulem alterum Capuæ creari debere aſſeuerabat. ſic contuſus, & ęger romani imperii ſpiritus erat. tunc Manlius Torquatus filius eius: qui Latinos apud Veſerim inclyta pugna fuderat: quam poterat clara uoce denunciauit: ſiquis ſociorum inter patres. C. ſẽtentiam dicere auſus eſſet: continuo ſe ipſũ interẽpturum. hæ unius minæ, & romanorum languẽtibus animis, calorem priſtinum reddiderunt: & Italiam ad ius ciuitatis nobiſcum exequendum conſurgere paſſę non ſunt: nãq; ut patris armis, ita uerbis filii fracta ceſſit.

THEOPHILVS.

PLutarchus in laconicis apothegmatibus.i. dicteris author eſt, Archilochum à ſparta ſtatim pulſum quum lacedæmonii reſciſſent, eum ceciniſſe ſatius eſſe arma amittere quam in acie occumbere. Archilochi carmen eſt hoc. Ασπιδι μεν σαιωντις αγαλλεται νυ περιθαμνω εντος αμωμητον καλλιπον ουκεθελων ... εξαυθις κτησομαι ου κακιω. Parrhaſius ea latine fecit ita. Quippe aliqs ſaluũ clypei n, ſic orbe ſuperbit. Quã aliq no lens in medio frutticum atqui, Is ualeat, clypeus, nam protinus alter, amiſſo Nobis partus erit melior. operæpretium fuerit expẽdere quã Philelphus hunc in plutarcho locum conuerterit, inſœliciter.

OLIVERIVS.

AThenienſes autem Timagorã legatũ miſerant ad Darium perſarum regẽ. hic cũ ad regis cõſpectũ ueniſſet, more illius gentis regẽ adorauit. q̃ ubi ſenſerunt athenien. illũ capitali pœna damnarũt, q̃ illã adulãdi humilitatem, contra imperii ſui maieſtatem fuiſſe exiſtimarent.ſ Inter officium ſalutationis. dum ſalutandi officio funguntur.ſ Humilibus, quia humiliter ſe pſtrauerat.ſ Adulatum. adulor, ut uult Priſcian⁹ tam cũ accuſatiuo q̃ cũ datiuo conſtruitur, ut adulor te,& ubi hic cũ accuſatiuo poſitũ.

ASCENSIVS.

AThe. affecerũt ſupplicio capitali.i. mortifero Timagorã.i. legatũ ſuũ ad Dariũ miſſũ, adulatũ.i. q palpauerat, & adulatorie ueneratus fuerat. Dariũ regẽ pſaꝝ inter officiũ ſalutatiõis i. dũ ipſe in primo aggreſſu ſalutaret, more gentis illius, ferẽtis grauiter decus totius urbis ſuæ, ſummiſſum dñationi pſicæ blanditiis humilib⁹.i. adulationibus unius ciuis.ſ. ſui, hoc eſt athenienſi.

OLIVERIVS.

IAm Cãbyſes. Hoc exẽ. Her. ſic tradit. unus ex magis (ſic.n. apd pſas iudices appellãtur, nos ãt ſapiẽtes dicimus) iudiciũ tulerat iniuſtũ, q̃ ubi rex cognouit, illi pellẽ diripi,& i ſella extẽdi iuſſit, ubi cæteri iudices ſederẽt,& i eius exẽplo diſcerẽt recte iudicare, uoluitq; filiũ ſtatim i pris locũ ſubſtitui, ut prius ipſe iã horridi iudicii ſedẽ occuparet. hic Cãbyſes cypri pſaꝝ regis filius, cũ pri ſucceſſiſſet in regnũ, ut Iuſtinus tradit, Impio patris ægyptũ adiecit, offenſuſq; ſuperſtitionibus egyptiorum apis, cæterorumq; deorum templa dirui iuſſit, ad Hammunis quoq; nobiliſſimum templum exercitum miſit, qui tẽpeſtati

ASCEN.

IAm (cõtinuatiua ẽ, ut ſæpe dixi pticula) Cãby.ſ. rex medoꝝ,& Perſarũ, ſup. fuit inuſitatæ ſeueritatis, q itendit.i. intẽtã ſuper iduxit ſellæ.i. ſedi iudiciali, pellẽ cuiuſdã iudicis mali detractã ex corpe.ſ. eius,& iuſſit filiũ eius iudicaturũ.i. cũ deberet aut uellet iudicare, cõſidere.i. locũ capere in ea.ſ. ſella paterna cute tecta. Cæterũ.i ſed,& rex & barbarus.i. licet rex q̃ oĩa ẽt iniqua uideretur poſſe,& barbarus, q oĩa crudelia uideretur uelle, tñ ꝓuidit atroci, ac noua.i. iſolita pœna iudicis, ne qs iudex poſſet corrumpi poſtea.i. deinceps.

OLI.

MAgnã & bonã laudis. Hæc eadẽ exẽpla memoriæ mandanda, q̃ cũ grauitate. aut dicta, aut facta ſunt, ex qbus utilitatis plurimũ legẽtibus, auctoribus uero non minus laudis,& gloriæ futuꝝ ſit.ſ Claris uiris, qa ut græci dñt, ſermo q ex ore ꝓficiſcitur eius, de quo magna ẽ opinio,& eius de quo nulla eſt opinio,& ſi idẽ ſit, nõ tñ idẽ ualet. qa pluris æſtimatur ſermo clari uiri ex ore ꝓueniẽs, q̃ ex ignobili. ergo recte dixit in claris uiris.ſ Aeternis. nõq̃ deſuturis.ſ Ex abũdãti copia. Quia finis rõ eſt. multa.n. multoꝝ grauiter dcã, factaq; narrari poſſet, ea im referamus, q̃ lectoris deſyderiũ expleãt, nõ ãt ſocietatis faſtidiũ afferãt. Oĩs.n copia faſtidiũ, inopia deſyderiũ ingenerat ſolet,

ASCENSIVS

MAgnã&c. Præfatio ẽ de dictis,& factis grauiter in quorum deſcriptiõe pollicetur, ſe modũ nõ exceſſuꝛũ dicẽs. illaẽt uendicãt ſibi magnã,& bonã.i. multã aut reuera bonã.i. cõmendabilẽ partem laudis i claris uiris, q̃ dcã aut facta ab his.ſ. claris uiris grauiter.i. cũ grauitate, memoria ſ. hominũ ptinax, q̃ ſi multũ aut ꝑpetuo tenax, cõphẽdit uiribus.i. potẽtiis memorãdi æternis, ex quoꝝ copia ãbũdãti hauriam⁹ ſup. q̃dã exẽpla, manu, nec nimis parca, nec rurſus.i. ẽ cõtrario nimis auida, quo.i. iõ ut ſup. ipſa manus deſcribẽdo e uiſmodi ꝓpoſitiões ſa ſ aciat mag's deſyderio.ſ. auidelegẽtiũ, q̃ abũdet.i. ſupfluat ſacietati.i. uſq; ad ſacietatẽ,& nauſeam.

OLIVERIVS

CIuitate nr̃a. nota eſt hiſt cũ Hãni. ſæpe Romanos exce Hãnib.

q̃s cla/des rō̃a/nis itu/lit.

citus fudiſſet in Italia, & ĩ primis P. Scipionē, deinde ad lacū ticinū, ſiue Traſimenū. T. Flaminiū, poſtremo in apu'i. apud cannas Teren. Varo. Paulū æmi. quæ clades oium grauiſſima ſic uires Romanas concuſſerat, debilitaueratq; ut à nonnullis prope de rep. deſperatum fuerat. eo igitur tpe tā difficili, tamq; calamitoſo, cū ſociorum aĩ eēnt, quacūq; rōne in fide et officio retinendi, in quibus reip ſalus poſita eē uideret, cenſebat pars maior ſenatus, latinorum principes in ordinē ſenatorium deligi, atq; alterū ex campanis conſulē creari. tū Man. Tor. hoc q̃ſi indignū, & quaſi ignominioſū tanto iperio fore exiſtimans, q̃ metu territi alienos uellent ſenatoria dignitate donare, magna uoce minatus eſt, ſe illū ex ſociis eē interfecturū, qcunq; primus inter pres ſniam dicere auſus eēt. q̃ uoce dignitatē ſenatus prope labentem reſtituit, & pres à ſua ſnia reuocauit. Li. ſe iñi quibuſdā annalibus ĩueniſſe dicit, à cāpanis cū iā defectionis cōſiliū iniiſſet, ro. fuiſſe miſſos legatos poſtulātes ut alter cōſul campanꝰ fieret ſi rē Ro. adiuuari uelit, indignatione orta ſubmoueri a curia iuſſos eē, miſſumq; lictorem, q ex urbe educeret eos atq; eo die manere extra fines romanos iuberet, quia nimis compar latinorum quōdam poſtulationi erat. ⸿ Filius eius. Nota ē hiſt. apud Li. lib. ix. Quo pacto Mālius & Decius q bello latino, qd apud ueſuuium geſtum eſt conſules erant, ubi Deci. ſe ꝓ reip ſalute uouit, & latinorū exercitus fuit ad internitionem prope cæſus, uix enim pars quarta ſuperfuit. ⸿ Sigs ſocius. Sed amplius dicit Li. dicit enim ſiue Romanus, ſiue peregrinus fuerit. ⸿ Cōtuſus, colliſus. Veſuuium montem in campania. Plini. tñ de uiris illu. dicit ueſuuium fluuium eſſe. Stra. uero montem celeberrimum, & amœniſſimis habitatum agris, excepto cacumine.

ASCEN.

CIuitate noſtra. i. Rom. percuſſa. i. attonita, & ſemifracta, clade cannenſi. i. apud cannas in apulia accepta, cum ſalus reip. penderet ſuſpenſa tenui filo. i. modico ſuſtentaculo, ex fide ſociorum, placebat maiori parti ſenatus principes latinorum ſublegi. i. legendo ſuffici, & ſubſtitui, in ordinem ſuum. i. ſenatorium, ut animi eorum. ſ. ſociorum eſſent conſtantiores ad tuendum imperium Ro. autem pro ſed Anius campanus aſſeuerabat. i. affirmabat ſeueris uerbis, alterum conſulē debere creari capuæ, hoc eſt ex ciuibus campanis. Sic. i. uſq; adeo aut per ea poſtulata, erat ſpiritus imperii Roma. contuſus & æger. Tunc Manlius Torqua. filius eius. ſ. Torquati, qui fuderat latinos apd̃ ueſerim: ſ. flu. (alii legūt ueſuuiū mōtē) acie. ſ. Romana, priuſq̃ ſe Decius deuoueret, inclinata ſ. ad fugā, aut occiſionem, denunciauit. i. proteſtatus eſt uoce q̃. i. q̃tū poterat clara, ſiquis ſociorum auſus eēt dicere ſniam. i. ſedere ut iudex inter pres cōſcriptos. i. ſenatores Ro. ſe interēpturum continuo ipſum Hæ minæ. i. comminationes unius. ſ. pricii ordinis uiri, reddiderunt, &. i. ſimul. ais Ro. languentibus. calorem priſtinū, & nō ſunt paſſæ Italiā. i. ſocios Romani imperii, conſurgere ad exequendū nobiſcū iuſciuitatis. Namq; ut. ſ. Italia reliq̃ ceſſit. ſ. ipio Ro. fracta armis patris. ſ. huius Manlii, qui apud ueſeri latinos ſtrauerat ut iā dcm̃ eſt, ita ceſſit ab iuaſione pricipatus & ſenatorii ordis, fracta uerbis filii. ſ. huius Man tor. iunioris.

THEOPHILVS.

ATqui uetuſta exemplaria illius opuſculi de uiris illuſtribus habent ueſuuiū, ſed iperitia librariorum partim mutauit in ueſerim fluuiū, partim ĩ ueſuuiū fluuiū. Sicut à parrhaſio certiſſimis argumentis eſt indicatum.

¶ De Manlio.

PAr illius quoq; Manlii grauitas: cui cū cōſulatus omnium conſenſu deferretur: cumque ſub excuſatione aduerſæ ualetudinis oculorum recuſaret: inſtantibus cunctis, alium, inquit, quirites quærite: ad quem hunc honorem trāsferatis: nam ſi me gerere eum coegeritis: nec ego mores ueſtros ferre: nec uos meum imperium perpeti poteritis. priuati tam ponderoſa uox: quam graues faſces conſulis extitiſſent?

¶ De Scipione Aemiliano.

NIhilo ſegnior Scipionis Aemiliani aut in curia, aut in concione grauitas: qui, cum haberet conſortem cenſuræ Mumium, ut nobilem ita eneruis uitæ, pro roſtris dixit: ſe ex maieſtate Reip. omnia geſturum, ſi ſibi ciues uel dediſſent collegam: uel nō dediſſent.

¶ De Eodem Scipione.

IDem, cum Seruius Sulpitius Galba, & Aurelius conſules in ſenatu contenderent: uter aduerſus Viriatum in Hiſpaniam mitteretur: ac magna inter P.C. diſſenſio eſſet: omnibus quo nam eius ſententia inclinaretur expectantibus: neutrū iquit, mihi mitti placet: qa alter nihil habet: alteri eſt nihil ſatis. æque malam licētis imperii magiſtram iudicans inopiam, atq; auaritiam. quo dicto ut neuter in prouinciam mitteretur obtinuit.

OLIVERIVS.

PAr illius. Non minor uerboꝝ grauitas fuit eiꝰ pris qua ad populū uſus eſt quo tpe comitia cōſularia habebantur. cū. n. tribus oēs cōſulē illū renūciarēt, prio negauit, ſe ob aduerſā ualetudinē ſuſcepturū eē magiſtratū, deĩ ſi ubi ſēſit populum in demandando ptinacē eē, plane dixit, nec ſe illorū mores, nec illos iperia ſua ꝑpeſſuros eē, q̃ uoce populū de cōſtanti ſnia deiecit. ⸿ Illius. ſ. Mālii Torqua. armis Italiā uicit, nā pr̃ armis, filius uerbis Italiā ſuperauit ⸿ Si pri. ſi priuatus iquit Manli tam grauiter ad populū locutus eſt, quid illū putamus conſulem fuiſſe facturum?

ASCENSIVS.

PAr &c. grauitas quoq; illius Manlii. ſ. Torqua. par ſup. fuit. i. æqualis pōderis. cui. ſ. Manlio, cum conſulatus. i. magiſtratus ille conſularis, deferretur. i. præſentaretur cō ſenſu omnium. ſ. tam patrum, q̃ populi, & recuſaret eum ſub excuſatione ualetudinis. ſ. aduerſæ. i. morbi oculorum, cunctis inſtantibus. i. urgentibus, ut cōſulatum acceptaret, inqt, ò quirites. i. Ro. quærite alium ad quē tranſferatis hunc honorem, nā ſi coegeritis me gerere eū, nec ego ſup. potero ferre. i. tolerare mores ueſtros, nec uos poteritis perpeti imperium meum. i. ſ periofitatem meam. Si (inquit author) uox priui. i. nō fungentis magiſtratu ſup. fuit, tam ponderoſa i. grauis, q̃. i. q̃tum graues extitiſſent faſces conſulis? q̃ſi dicat nimirum grauiſſimi.

OLIVERIVS.

NIhilo ſegnior. Hic fuit Scip. æmilianus, qui cū cēſor creatus eſſet, & illi collega Mumius datus eſſet uir mollis, & effœminatus, pro contione dixit ſe pro reip. dignitate oia fuiſſe geſturū, ſi populus ei collegā uel dediſſet uel ñ dediſſet. Pli. de Vir. ill. Sci. iqt cenſor Mumio collega ſegnior, ſenatui ait, otinā mihi collegā dediſſetis aut ñ dediſſetis. ⸿ In curia. Vbi ſnia dicebatur. In cōciōe. ad populū. ⸿ Eneruis. Mollis, & effœminatus. ⸿ Dediſſent, uel non Nam ita dederūt ut non dediſſe uideantur, erat. n. hic effœminatus, qui ſibi potius impedimento quam auxilio futurus eſſet. ⸿ Dediſſent. Idoneum. ⸿ Non dediſſent. ut ſui iuris eſſet.

ASCENSIVS

NIhilo, &c. Grauitas Scipionis æmiliani, nihilo. i. in nullo fuit ſup. ſegnior. i. minus ſtrenua aut in curia corā patribus conſcriptis, aut in concione corā populo. Qui cum haberet Mumium conſortem. i. collegam cenſuræ, hominem ſup. ut nobilem, ita uitæ eneruis. i. mollis & effractæ, dixit pro roſtris. i. ex illo edito loco ad populum loquens, ſe geſturum, omnia ex maieſtate reipub. ſi ciues, uel dediſſent ſibi collegam. i. uirum dignum qui cenſuræ munere fungeretur, uel ñ dediſſent. ſ. hominem indignum tali munere qui tamen eo q̃ collega eſſet, & ſine eo alter non decenter omnia curaret, plus impedimenti q̃ adiumenti erat Scipioni allaturus.

OLIVERIVS.

IDem cum Seruius. Hic uiriatus, ut Liuius & Eutro. refert, de paſtore uenator, de uenatore latro, de latrone iuſti exercitus dux factus, totam Luſitaniam, quæ magna Hiſpaniæ pars eſt occupauit. M. Metilium prætorem fuſo eius exercitu cœpit, poſt quem. C. Plaut. prætor nihilo fœlicius rem geſſit. tantumq; terrorem is hoſtis intulit, ut aduerſus eum conſulari opus eſſet exercitu. miſſus eſt Quint. Fabi. maxi. proconſul. cæterum de hoc uiriato plura dicemus, Lib, ult. cap de perfidia, ubi

Galbæ Aure.

dia, ubi agitur de eius morte. erant autem eo tempore conſules Galba & Aureli. quorū alter auaritia, alter inopia laborabat. cū igitur diſſiderent inter ſe de prouincia Hiſpania, quā uterq; ſibi dari depoſcebat, res in ſenatu relata eſt, ubi cū Sci. ſniam dicere iuſſus eſſet, neutrum cenſuit eſſe mittendum, q alter nihil hēt alteri nihil ſatis eē poſſet. duo dixit, quæ ſolent homines ad maleficium breui compendio impellere. i. inopiam, & auaritiā ¶ Alter. Galba ¶ Alteri. Aurelio quem auarum fuiſſe conſtat.

ASCENSIVS.

IDem. ſ. Sci. æmi. Cū Seruius Sulpit. Galba, & Aurelius (ſunt u dīt Val.) conſules contenderent in ſenatu, uter mitteretur in Hiſpania aduerſus Viriatū, ac magna diſſenſio eſſet iter patres conſcriptos, omnib' expectantibus. quonā. i. in ut ā partem ſententia eius uidelicet Sci. inclinaretur, igi placet mihi neutrum mitti, quia alter. ſ. galba nihil. ſ. rerum habet, & nihil eſt ſatis alteri. ſ. Aurelio, qui tā auarus erat, ut expleri non poſſet. iudicans inopiam atq; auaritiam æq; malam magiſtram. i. gubernatricē iperii licētis. i. licēter & pro libito agētis, & ita ppotētis. Quo dicto obtinuit ſup. ipſe æmilia. ut neuter mitteretur in prouinciā, hoc eſt in Hiſpaniam.

OLIVERIVS.

CN. uero Pompilius. Antiochus bello infeſtabat Alexandriam regis Ptolemæi regnum, qui Popu. Ro. tūc amiciſſimus erat. Ptolemæus querelas detulit ad Senatum de Antiocho rege. ſenatus cēſuit ad illum mittendos eſſe legatos qui iuberent eum à bello deſiſtere, quod ni feciſſet indictum ſibi bellum eſſe cognoſceret. miſſus eſt igitur Cn. Pomp. qui cum in regis conſpectum ueniſſet, non prius illi dexteram porrigenti attingere uoluit, quam illum Popu. Ro. amicum eſſe cognouit. cum etiam traditis ei publicis litteris, expoſitaq; legatione, ſe ſuper his amicos ſuos conſulturum reſpondiſſet, deinde reſponſurum, ille magnanimitate plenus, locū illi circūſcripſit, atq; interdixit, ne prius inde diſcederet quam reſponſum daret ſenatui, populoq; referendū, ſiquis Pompiliū loquentem audiuiſſet, nō legatum, ſed ipſum ſenatū exiſtimaſſet. Plin. xxxiiii. natu hiſtor. aliter ſentit, nō Cn. Pomp. ſed. C. Octauium legatum fuiſſe dicit, & in ea legatione à rege occiſum. Non prætereo inquit. C. Octauium ob unum uerbum, quo regem Antiochum dilaturum ſe reſponſum dicentem, uirga quam tenebat ſolū circunſcripſit, & priuſq̄ egrederetur circulo illo, reſponſum dare coegit, in qua legatione interfecto, ſenatus ſtatuam poni iuſſit quamoculatiſſimo loco in roſtris. Ptolemæum. Alexādriæ, & ægypti regem Amiciſſimo uultu. ut beneuolentiam oſtenderet erga populum Romanum. ¶ Senatuſconſultum. Quod erat eiuſmodi, Niſi abſtineret à bello cōtra Ptolemæum, bellum à Romanis ſibi indictum eſſe.

ASCENSIVS.

CN. uero Pompi. legatus miſſus à ſenatu ad antiochum. ſ. regē ſyrie, ut abſtineret ſe bello, quo laceſſebat. i. uexabat Ptole. ſ. regē ægypti, cū ueniſſet ad eū, atq; is. ſ. Antiochus porrexiſſet ei dexterā aio prōpto, & uultu amiciſſimo, noluit inuicē. i. uiciſſim, porrigere ei. ſ. regi ſuā. ſ. dexterā, Sed tradidit tabellas continentes ſenatuſconſultum. i. decretum denunciandum Antiocho q̄s, ut legit Antio. dixit ſe collocuturum cū amicis. Pompi. indignatus, q interpoſuiſſet aliq̄ morā, denotauit. i. ducta in circuitū linea, deſignauit uirga. ſ. q̄ in manu tenebat, ſolum. i. terrā in q̄ ābo ſtabant, & igi priuſq̄ excedas hoc circulo. ſ. uirga circunſcripto, da reſponſum quod referam ſenatui. Tu crederes (inqt Vale) nō legatū locutū, ſed ipſam curiā. ſ. Ro. i. ſenatū oēm poſitam. añ oculos. ſ. anthio. Eñ ꝓ quia, rex affirmauit, cōtinuo fore. i. futurū eē, ne Ptolemæ. quæreretur āplius de ſe, Ac Pōpi. ap prehēdit tū demū primum. ſ. ubi id affirmauerat manū eius. ſ. Antio. regis, tāquam ſocii. ſ. Ro. imp. Quā. i. ō q̄ efficax ſ. eius quod factū opus eſt, effectrix eſt, grauitas abſciſa. i. breuis, & extēporanea, al, & ſermonis. quaſi dicat maxime efficax. qd ꝓbat, q a ipſa terruit eodē momento, q a uno eodemq; dicto, & facto, regnū. i. ipſum regem ſyriæ ſ. antiochū, & texit, i. protexit ab iniuria eius regnum ſup. ægypti. i. reg. eius Ptolemæum.

¶ De Pompilio legato.

CN. uero Pompilius à ſenatu legatus ad Antiochum miſſus: ut bello ſe, quo Ptolemæum laceſſebat: abſtineret, cum ad eū ueniſſet: atque is prompto animo, & amiciſſimo uultu dextram ei porrexiſſet: inuicem ei ſuam porrigere noluit: ſed tabellas ſenatus conſultum continentes tradidit. quas ut legit Antiochus: dixit ſe cū amicis collocuturum. indignatus Pompilius quod aliquam moram interpoſuiſſet, uirga ſolum, quo inſiſtebat, denotauit. &: prius inquit, quam hoc circulo excedas, da reſponſum, quod ſenatui referam. non legatum locutum: ſed ipſam curiam ante oculos poſitam crederes. continuo enim Rex affirmauit fore, ne āplius de ſe Ptole. quereretur. ac tum demum Pompilius, manum eius tanquam ſocii appræhendit. Quam efficax eſt animi, ſermoniſq; abſciſa grauitas? eodem momento Syriæ regnum terruit, Aegypti texit.

¶ De Publio Rutilio.

PVblii autem Rutilii uerba prius, an facta exiſtimem, neſcio. nam utriſq; æque admirabile ineſt robur. Cum amici cuiuſdam iniuſtæ rogationi reſiſteret, atq; is per ſummam indignationem dixiſſet. quid ergo, inquit, mihi opus eſt amicitia tua: ſi quod rogo non facis? reſpōdit. immo quid mihi tua: ſi propter te aliquid inhoneſte facturus ſum?

HVic uoci conſentanea illa opera. quod magis ordinum diſſenſione, quam ulla culpa ſua reus factus, nec obſoletam ueſtem induit: nec inſignia ſenatoris depoſuit: nec ſuplices ad genua iudicum manus tetendit: nec dixit quicquam ſplendore præteritorum annorum humilius. effecitq;, ut periculum huic non impedimentum grauitatis eius eſſet, ſed experimentum. atq; etiam cum ei reditum in patriā ſyllana uictoria præſtaret: in exilio, ne quid contra leges faceret: remanſit. quapropter felicitatis cognomen iuſtius quis moribus grauiſſimi uiri, quam impotentis armis aſſignauerit. Quod qui dem Sylla rapuit, Rutilius meruit.

OLIVERIVS.

PVb. āt &c. uerba d̄ hoc P. R. dcm̄ ē in ca. de ma. & dicetur īfra c. ix. li. vi. d̄ mutatione fortunæ. unde Aſconiū hic igi eſt. P. Ru. q̄ v. ex publicano dictus conſul, poſtea decē legatorū ſnia d̄r leges ſiculis conſcripiſſe, hæc pedianus Aſco. q̄ſtor Ru. ruf. dānatus ē q cū ptore cōſentiētſuo ne qd ageret publicāi, in ꝓuīcia ſua. quo cognito, eqtes. Ro. n ā tūc añ Syll. ipa iudcabant, dānarūt eum. cum ergo poſt uictoriam Syllæ aduerſus Marium redire poſſet in pīā, noluit, ne qd aduerſus leges faceret, dubitat ergo Val. prius ne facta, an illius grauiter dicta cōmemoret, cū utraq; ſint commemoratione digniſſima. ¶ Quid mi. tua amici. Cice. hæc lex in amicitia ſanciatur. ut neq; rogemus res turpes neq; rogati faciamus. ¶ Ordinū diſ. Quia de iudiciis, ſenatorius & equeſtris ordo inter ſe diſſidebant. Obſoletam Squalidā, & imundā mœroris indicē. ¶ Effecitq;, ut peri. Nā ex dānatiōe nihil à grauitate diſceſſit ſed grauitaē multo magis cōprobauit. ¶ Quapropter fœlicitatis. Multo iuſtius igi fœlix dici potuit, & debuit rutilius ſummæ grauitatis, & innocentiæ q̄ Sylla impotentiſſimus homo.

ASCENSIVS

PVblii &c. Aūt i. ſed ego neſcio, utrum ſupp. æſtimem. i. cenſeam, & penſitem prius uerba. ſ. grauiter dicta. P. R. an facta, ſup. eius, nam robur æq; admirabile ineſt utriſque Cum ſup. Ruti. reſiſteret rogationi iniuſtæ cuiuſdam amici ſui, atq; is. ſ. amicus dixiſſet per ſummā indignatiōnē. Li go q̄ rogo, non facis, quid opus eſt mihi amicitia tua? (Sic q addēs particulā inqt, ut ſit quid ergo igi, ſed plane ſuperua Vale. Maxi.

cua ſit) Rutilius ſup. reſpondit. Immo qđ ſup. opus eſt mihi tua. ſ. amicitia, ſi ego facturus ſum aliquid inhoneſte ꝑpter q̃ ſi dicat multo minus. Illa. ſ. grauitate præclara opera Ruti. idē conſentanea. i. correſpondentia, & conformia huic uoci. i. dicto tā graui. ꝙ. i. quia ipſe factus reus proſtratus in iudicium, ma gis diſſenſione ordinum. i. factione partiū ciuitatis, ꝗ ulla culpa ſua, nec induit ueſtem obſoletam, ut ſolent rei, uolentes ſq̃lore, & ſitu, tum uultus, tum ueſtium miſerationem captare, nec depoſuit inſignia ſenatoris, nec tetendit manus ſupp. ad genua iudicum, nec dixit quicquā humilius ſplendore. i. nō minus ꝗ fuerit ſplendor, nec ꝗ conueniret ſplendori præteritorum annorum. & effecit, ut ſup. accuſatio illa eſſet periculum. i. experimentum grauitatis eius, & non impedimentum. (Non intelligētes periculum capi pro experimento, ut in Terentiana Eunuc. Fac periculū in literis &c. adiecerunt. fruſtra, ſed experimentū quod ſi addendum eſt legantur ſuperiora. ſic. Vt non periculū non impedimentum grauitatis eius eſſet, ſed experimentum, ut periculum ſit facultas perdēdi.) Atq; etiam cum uictoria Sylla. ꝓſtaret ei reditum, in pṫiam (ē ergo intelligitur cum ſupplicare nollet exilio dānatus) remāſit. ſ. in exilio ne faceret quid. i. aliqđ contra legem. Quapropter quis. i. aliquis aſſignauerit iuſtius cognomen fœlicitatis, quod Sylla ſibi ſumpſit, moribus grauiſſimi uiri, uidelicet Ruti ꝗ armis impotentis utpotē Syllæ. i. nequeuntis affectibus ſuis moderari aut in uictoria modum ſeruare. dicitur enim impotens frequenter, qui inſolens eſt, & ſibi propter nimiam ī alios potentiam ī perare nequit. Qđ quidē ſ. cognomen fœlicitatis Sylla rapuit. i. uiolenter ſibi ſumpſit, & ſup. R u. meruit.

ℭ De M. Bruto.

MArcus Brutus ſuarum prius uirtutū, quam patriæ parentis paricida. uno enim facto, & illas in profundum præcipitauit, & omnem ſui nominis memoriam, inexpiabili deteſtatione perfudit. ultimum prælium initurus negantibus id quibuſdam committi oportere: fidenter, inquit: in aciem deſcendo: hodie enim: aut recte erit: aut nihil curabo. prçſumpſerat, uidelicet neq; uiuere ſine uictoria, neq; mori ſine ſecuritate poſſe.

ℭ Externa De Populo Cinanienſi.

HVius mentio mihi ſubiicit, quod aduerſus D. Brutum in Hiſpania grauiter dictum eſt: referre. nam cū ſe ei tota pene Luſitania dedidiſſet: ac ſola gentis huius urbs Cinania pertinaciter arma retineret: tentata redemptione, propemodum uno ore legatis Bruti reſpondit: ferrum ſibi à maioribus: quo urbem tuerētur: non aurum, quo libertatem ab imperatore auaro emerēt: relictum. Melius ſine dubio homines noſtri ſanguinis hæc dixiſſent, quā audiſſet. Sed illos quidem natura in huius grauitatis ueſtigia deduxit.

rū corporibus exutos continuo beatos fore, ut in Lælio, ubi dicit ꝙ Socrates dicebat animos hominum eſſe diuinos, iiſq; cū è corpore exceſſiſſent, reditum ad cœlū patere, optimo & iuſtiſſimo cuiq; expeditiſſimū. Et paulopoſt quaſi ex perſona L. Scipionis ſententiam confirmantis, id ſi ita eſt, ut optimi cuiuſque animus in morte facillime euolet, tanꝗ è cuſtodia, uinculiſq; corporis, cui cenſemus, cuiſum ad deos faciliorē fuiſſe quā Scipioni? Sin aūt illa uereor, ut idem interitus ſit animorum & corporum, nec ullus ſenſus maneat, ut nihil boni eſt in morte, ſic certe nihil ē mali &c. Ex quibus poteſt colligi dilēma, quo Brutus uidetur uſus, ut diceret, nihil mali ſibi futurū è prælio. nam aut uincat, aut cadat neceſſe eſt, ſi uincat, palam eſt nihil fore mali, ſi cadat, aut animus quoq; & ſenſus pereant, & ſic nihil reliquū fuerit, ꝙ curet mali, aut animus (quia ſe bonum putauit, & pro patria moriturū) ad Deos euolabit, & ita nulla cura mortalium afficietur.

OLIVERIVS.

Bruti philippēſis fiducia.

MArcus Brutus. & illud Bruti dictum grauitatē, & fiduciæ plenum fuit. diſſuadentibus enim ſuis ultimū prælium ſuſcipiendum eſſe, aut inquit hodie recte erit, aut nihil curabo. ac ſi diceret, uel uincam, uel moriar. recte erit ſi uicero, Nihil curabo, ſi moriar. Cice. ad Dolobellam de Bruto multa tradit, maximeq; commendat ī ea epiſt. & ſi contentus eram mi Dolobella.

ASCENSIVS

MArcus Brutus, paricida. i. nefarius tanquā rei neceſſariæ, interēptor prius uirtutum ſuarum. i. à qbus quaſi genitus erat, nā parentes dant nobis eſſe, uirtutes bene eſſe, & ita erat quaſi genitricum ſuarum interemptor, aut quia uirtutes morales quodammō nſæ putantur, & à nobis genitæ, licet uera uirtus à deo ſit, ideo ſicut, qui filias occiderat, paricida generali appellatione diceretur, ut qui fratrem aut matrē (nō. n. ut multi audaculi, fratricidā, aut matricidam dicunt peritiores) ita uirtutū ſuarum interemptor quodammō earū eſt paricida dicendus, primus ergo paricida uirtutū ſuarū ꝗ parentis pṫiæ ſ Iulii Cæſaris. Eū ꝓ ꝗa Bru. & . i. pariter præcipitauit illas. ſ. uirtutes ſuas in profundum. ſ uitiorum. & perfudit omnem memoriam nois ſui deteſtatione inexpiabili. i. non purgabili uno facto. initurus ultimū prælium. ſcꝫ Au. & An. quibuſdam ſ. amicoꝝ eius negantibus oportere id. ſ. ꝓlium cōmitti, inqt, ego deſcendo fidenter in aciem n. pro ꝗa aut erit. ſ. mihi hodie recte. i. bene, aut nihil curabo. ſ. de his, ꝗ mala erūt cū ego non ſim. Videlicet. i. uidere licet, quare id dixerit, ꝗa ꝓſumpſerat, ſe neq; poſſe uiuere ſine uictoria, neq; mori ſine ſecuritate. i. ſine amotione curaꝝ de his, quæ uiuētibus contingunt. Niſi forte, cū ſtoicus eſſet, id epicurice ſenſit aios cū corporibus interire. aut qđ Cic. iterdū innuere uidetur, aios bono

OLIVERIVS.

HVius mentio. Nunc trāſit ad externa, ita tamen ut proximum exemplū cum ſuperiori coniungat. dicit. n. mentio. M. Bruti iacti, ꝙ aduerſus Decium Brutū in Hiſpa. grauiter dictū fuit, huic exēplo ſubnectam. nam cum Decius Brutus. M. Bruti patruelis reip. partes defenderet aduerſus An. in Hiſpa. profectus totam Luſitaniam, quæ pars eſt Hiſpaniæ ſubegerat, ſola reſtabat Cinania urbs munitiſſima, quam cum obſideret, legatos miſit qui de redemptione tentarent ciuium animos. qui legatis ita grauiter reſponderunt, accepiſſe à maioribus ſuis ferrum, quo ſe libertatemq; defenderent, non aurum quo libertatem ab auariſſimo imperatore redimerent. hoc dictum barbaræ gentis, melius Romanæ uirtuti conueniſſet, æquiuſq; fuerat Romanos ea uerba proferre, quam à barbaris audire. ℉ Subiicit. In mentem adducit, & notanda eſt conſtructio ſubiicit referre, ſubiicit ut referam. ℉ Tentata redemptione. Nunquid ſe uellent auro redimere. Melius ſine. ſ. hoc dictum melius conueniſſet Roma. hominibus, & non ut ab aliis audirent. nam Romanum eſt & dura, & fortia pati.

ASCENSIVS.

HVius &c. Mentio huius. ſ. proxime dicti ſubiicit. i. in memoriam reducit, mihi referre. i. recitare id, quod dictū eſt grauiter in Hiſpania aduerſus Decium Brutum. Nā cū pene. i. quaſi tota Luſitania dediſſet ſe ei. ſ. Decio Bruto, ac Cinania urbs huius gentis. ſ. Luſitanæ ſola retineret ꝑtinaciter arma, tentata redēptione. i. de redēptiōe ſui faciēda, hoc eſt, an uellet ſe, & ſua auro redimere, reſpondit propemodum, ideſt quaſi in hunc modum tota, uno ore legatis Bruti, ferrum relictum ſibi à maioribus, ſcilicet ſuis, quo tuerentur urbem, ſcilicet ſuam, non aurum relictum, quo emerent libertatem ab imperatore auaro. Homines noſtri, ideſt Romani ſanguinis, dixiſſent melius, ideſt aptius, & conſonantius ad cætera dicta, & facta ſua, aut melius fuiſſet eis, ſi hoc dixiſſent quàm audiſſent ſcilicet ab aliis. Sed natura, quæ eſt luſitanis belliceſa, deduxit illos, ſcilicet luſitanos, in ueſtigia, ideſt ſimulachra, ſeu imitamenta quædam grauitatis, quaſi non uera ſit grauitas, niſi in Populo Romano.

THEOPHILVS

CInana. Ptolomæus in Luſitania laudat urbem lucinianam, locumq; in Hiſpania cyneticum celebrat. Herodotus de rebus Herculis. x. Cinanam, uel ut alii codices habent ciranam, quod equidem ſciam, nemo.

Oliuerius.

ℭDe Socrate Philoſopho.

SOcrates autem græcæ doctrinæ clariſſimũ columen, cum Athenis cauſam diceret, defẽſionemq́ ei Lyſias à ſe compoſitam, qua in iudicio uteretur recitaſſet: demiſſam, & ſupplicẽ, imminentiq; procellæ accõmodatã: aufer, inquit queſo iſtam: nã ego ſi adduci poſſem: ut eam in ultima Scythiæ ſolitudine perorarem: tum meipſũ morte multandum concederem. Spiritum contẽpſit, ne careret grauitate. maluitq; Socrates extingui, quàm Lyſias ſupereſſe.

ℭDe Alexandro Rege.

QVantus hic in ſapientia, tantus in armis Alexander illam uocem nobiliter edidit. Dario enim uno iam et altero prælio uirtutem eius experto, atq; ideo partem regni Tauro tenus monte, & filiam in matrimonium cum decies centum millibus talentum pollicente, eum Parmenion dixiſſet: ſe, ſi Alexander eſſet, uſurum ea conditione: reſpõdit, & ego uterer ſi Parmenion eſſẽ. Vocẽ duabus uictoriis reſpondentem, dignamq; cui tertia, ſicut euenit, tribueretur:

ℭDe Lacedæmoniis.

ATq; hæc quidem & animi magnifici, & proſperi ſtatus. illa uero, qua legati Lacedæmoniorum apud patrem eius miſeram fortunæ ſuæ conditionẽ teſtati ſunt glorioſior, quàm optabilior. Intolerabilib⁹ enim oneribus ciuitatem eorum implicanti, ſi quid morte grauius imperare perſeueraret: mortem ſe prælaturos reſponderunt.

OLIVERIVS.

SOcrates quoq;. Socrates cum accuſatus eſſet q; alienos deos introduceret, & puerorum corruptor eſſet, ut ulterius dicemus in. vi. de ſapienter dictis. Lyſias eius diſcipulus commiſeratione motus, orationem pro eo ſcripſit accommodatiſſimam ad excuſationem, quam cum Socrati recitaſſet, continebat ἀπολογίαν id eſt defenſionem. bona, inquit Socrates eſt oratio, ſed non mihi conueniens. nam humilioribus uerbis ſcripta erat quàm philoſopho conueniat. tum ille ſi eſt inquit bona cur ſi ea uteris? Tũ Socrates nonne ueſtis poteſt eſſe pulchra, & tñ non unicuiq; conueniens, hanc hiſtoriam ita tradidit Diogenes. ꝗꝗ Vale dicat illum aliter reſpondiſſe. Quin. lib. ii. & Socrates, inquit inhoneſtam credidit orationem quam ei Lyſias reo compoſuerat. ℾ Columen. Suſtentaculũ ℾ Imminenti procellæ. inſtanti periculo. ℾ In ultima Scythiæ. q̃ eſt in ſeptẽtrione ubi conſtat immanes & efferatas gentes eſſe. ℾ Spiritum. id eſt uitam ſuam. ℾ Maluitq; Socrates id eſt maluit mori tanquam Socrates. quam uiuere tanquam Lyſias.

ASCENSIVS.

SOcrates autem clariſſimũ columẽ. i. decus doctrinæ græcæ, cum diceret cauſam. i. purgaret & defenderet ſe Athenis, & Lyſias orator inſignis recitaſſet ei defenſionem. i. orationem defenſiuam compoſitã à ſe. ſ. Lyſia, demiſſã & ſupplicẽ & accõmodatã procellæ. i. furori populari, imminenti. i. incũbenti ad perniciẽ So. qua. ſ. defenſione. So. uteretur in iudicio, inquit. i. reſpondit Lyſiæ. aufer iſtam. ſ. tam demiſſam defenſionem à te compoſitam. Nã ego ſi poſſem adduci. i. ſuaſione aut ratione aut uoluntate duci ad hoc, ut perorarem. i. ad finem uſq; haberem & obtinerem q̃ uellem ea. ſ. defenſiua oratione, in ultima ſolitudine Scythiæ ubi nullus præter deum & conſcientiam & iudices adeſſent (nam ſi intelligamus perorare pro duntxat ad finem dicere nec uincere, facilior erat itellectus ut dicat, ſe ſolam conſcientiam timere. q enim demiſſe ſupplicãt, etiam quæ non commiſerant purgãt & timiditate & abiectione animi peccãt, unde addit) tum. i. tunc concederem meipſum mulctandum. i. puniendum morte. Socrates ſup. cõtempſit ſpiritum. i. uitalem hoc eſt uitam. ne careret grauitate, & maluit extingui Socrates. i. non amiſſa dignitate ſua, quam ſupereſſe Lyſias. i. tam demiſſo animo ut erat Lyſias, qui ſuaſit ea purgare quæ non admiſit, aut ea ſupplicare, quæ non deliquit.

OLIVERIVS.

QVantus hic. Tantum bello ualuit Alex. quàm philoſophia Socrates, nec ſapientiæ Socratis, Alex. peritia ceſſit armorũ, cuius hoc graue dictum refertur à Vale. & confirmatur à Q. Curtio lib. iii. cum Dari⁹ duobus præliis ſuperatus, ut uidimus in cap. de conſtantia, tertium repararet exercitum, nã adeo uiris, & equis abundat illa prouincia, ut illi facile foret bellum renouare. timens eandem ſe belli fortunam habiturum, admirans pariter Macedonicam uirtutem, Alexandriq; magnanimitatem, legatos mittit, qui regni partem uſq; ad montem taurum, & nuptias filiæ cum decies centenis millibus talentorum Alexandro pollicerẽtur, ſi pacem fœ. iuſq; ſecum uellet inire. quas cõditiones cũ Alexander recuſaſſet, quippe qui animo ſuo iam totius Aſiæ imperium occupauerat, Parmenion eius præfectus, q apud eum grã plurimũ, & authoritate ualebat, ſi Alexan. inqt eſſem, cõditiões accipere, tũ Alexan. accipere ꝑfecto, ſi eſſem Parme. ſed q aſum Alex non accipio. huius dicti author Q. Cur. Iuſti. uero nullã prorſus mentionẽ facit in geſtis Alex. tñ illud refert q; uictus Darius cum Babiloniam profugiſſet, per epiſtolas Alexandrũ deprecatur, ut redimendarũ captiuarũ ſibi ꝑtãtem faciat, inq; eã rẽ magnã pecuniã pollicetur ſed Alexander in ꝑtium captiuarum regnũ omne, nõ pecuniã petit. interiecto tpe aliæ epiſtolæ Darii, Alexã. reddunt. quibus filiæ matrimoniũ, & regni portio offertur. ſed Alexan. ſua ſibi dari reſcripſit, iuſſitq; ſupplicẽ uẽire, & regni arbitria Victori pmitere. Item paulo inferius ait Da. ſe ratus uere uictũ, cũ poſt ꝑlia & beneficiis ab hoſte ſuperaretur, ſcribit tertias epiſto. & gratias agit, q; nihil in ſuos hoſtile fecerit, offert deindẽ maiorẽ partem regni uſq; ad flumẽ Eufratẽ, & alteram filiã uxorẽ, ac pro reliqs captiuis. xx. mil. talen. ad hoc Alexã. gratiarum actionem ab hoſte ſuperuacaneã eſſe rñdit, nec à ſe quicq̃ factũ in hoſtes adulatiõe, nec q; in dubia belli exitus, aut in leges pacis lenocinia quæreret, ſed animi magnitudine, qua didicerit aduerſus uires hoſtiũ, nõ aduerſus calamitates cõtendere. polliceturq; ſe ꝑſtaturum ea Dario, ſi ſecũdus ſibi nõ par haberi uoluerit, cæterũ neq; mundũ poſſe duobus Solibus regi, neq; orbẽ ſũma duo regna, ſaluo ſtatu terrarũ habere. proinde aut deditionẽ eadem die, aut in poſteram aciem paret. ℾ Altero præ. Secundo ꝑlio, quia bis uictus fuerat. ℾ Sicut eue. quia tertio uicit eũ, & regno ſpoliauit. ℾ Hæc. quæ. Alexander Parmenioni reſpondit.

SACENSIVS.

QVantus ſup ens hic. ſ. ꝓxime dictus, uidelicet Socrates in ſapiẽtia, tãtus ſup. ens aut exiſtẽs Alexãder. ſ. Macedo in armis, ædidit illã. ſ. nobilẽ uocẽ quã ſtatĩ recitabit. Enim pro quia, Dario experto. i. cũ Da. rex Perſarũ expertus eſſet, & cognouiſſet, iã uno, atq; altero. i. ſecũdo ꝑlio uirtutẽ eius. ſ. Alex. in bello, & pollicẽte. i. cũ pollicitus eſſet. & offerret Alexã. filiã. ſ. ſuã in matrimoniũ cũ decies cẽtũ millibus talen. Cũ Parmenion unus ex ducibus eius dixiſſet ſe uſurum ea conditione, ſi eſſet Alex. Alexãder ſup. rñdit, & ego uterer, ſi eſſem Parme. id eſt tã demiſſo animo, ut tu. Vocẽ, id eſt ꝯ uocẽ reſpõdẽtẽ, id eſt conformẽ duabus uictoriis. & dignã cui tertia uictoria tribueretur, ſicut euenit, quia tertio Da. uincit, & uicti, ac in fuga a ſuis interfecti, regnu potitus eſt.

OLIVERIVS.

ILla uero Philippus pater Alexandri græciam diu bello inuaſit, & eã tãdẽ oppſſit. ſed cum deuictis Athe. bellũ Lacedæ. intuliſſet, Lace. q; ſp armis uictores extitiſſent, aliiſque ipare conſueuiſſent, non poterant ſe ſubiicere Phili. & cũ qdã dixiſſet, multa mala, & extrema ꝑpeſſuros, nihil mali, neq; extremi, uitam aſpernantibus eſſe rñderũt. cũ rurſus grauia multa, & indigna Philip. iperaret, nihil aliud reſcripſerũt niſi Lacedæ Philip. ſalutem Non. ſ. uolumus imperanti tibi parere. cũ iñ grauius inſtaret, durioraq; illis imperaret, dixerunt ſe mortẽ ſubire paratos, ſi quid morte durius imparet. ℾ Op

tabilior, quia nemo optare debet, ut ad hãc conditionem ueniat. Oneribus. Nam tributarios faciebat, & tantam pecuniam imperabat, quanta exolui non poſſet. accuſati .n. fuerant φ arcem thebanam, induciarum tempore occupaſſent. ፣ Morte grauius ſeruitutem.

labore abſtinet, nam ſẽſualitati ratio dominatur ፣ Nihilq; ut. Sic enim philoſophi omnes ſentiunt nihil utile, quod non honeſtum. Cic. li. iii. offi. Peruertunt homines fundamenta naturæ, cum utilitatem ab honeſtate ſeiungunt.

❡ De Quodam Spartano.

NEc parum graue Spartani cuiuſdam: dictum: ſiquidem nobilitate, & ſanctitate præſtans, & in petitione magiſtratus uictus maximæ ſibi eſſe lætitiæ prædicauit, quòd aliquot patria ſua ſe meliores uiros haberet. quo ſermone repulſam honori adæquauit.

❡ De Iuſtitia. Cap. V.

TEmpus eſt iuſtitiæ quoque ſancta penetralia adire, in quibus ſemper æqui, ac probi facti reſpectus religioſa cum obſeruatione uerſatur. & ubi ſtudium uerecundiæ eſt, cupiditas rationi cedit: nihilque utile, quod parum honeſtũ uideri poſſit, ducitur. eius autem præcipuum, & certiſſimũ inter omnes gentes noſtra ciuitas exemplum eſt.

❡ De Senatu.

CAmillo conſule Phaliſcos circunſedente, Magiſter ludi plurimos, & nobiliſſimos inde pueros, velut ambulandi gratia eductos, in caſtra Romanorum perduxit. quibus interceptis, non erat dubium, quin Phaliſci depoſita belli gerendi pertinacia, tradituri ſe noſtro imperatori eſſent. ea re cognita Senatus cenſuit, ut pueri uinctum magiſtrum uirgis cædentes in patriam remitterentur. qua iuſtitia animi eorum ſunt capti, quorum mœnia expugnari non poterant. namq; Phaliſci beneficio magis, quàm armis uicti, portas Romanis aperuerunt.

ASCENSIVS

ATq; hæc quidem (continuatiua eſt clauſula) .ſ. uox Alex. ſup. fuit grauiter dicta, aut exẽplũ &. i. ſimul animi magnifici, & ſtatus proſperi. Vero. i. ſed illa .ſ. quæ ſequuntur, qua lacedæmonii teſtati ſunt, apud patrem eius .ſ. Alex. uidelicet Phi. miſeram cõditionem fortunæ ſuæ ſup. fuit gloriosior plus habens gloriæ quam optabilior. i. q̃ erit optabilis, aut optandæ. n. p̃ qa ipſi rñderunt Philip. imputanti ciuitatem eorum, hoc eſt lacedæmona, aut ſpartẽ, oneribus intolerabilibus, ſe prælaturos mortem ſi perſeueraret iperare quod. i. aliquid grauius morte, hoc eſt ſe malle mori, quam tam indigna pati.

OLIVERIVS.

NEc parum graue. Lace. qdã uictus à cõpetitoribus gaudebat. hic Predaretus fuit, qui cũ in tricentorũ numero non eſſet electus, qui honos in urbe ordine præſtabatur, hilaris ſubridẽſq; abibat. reuocatus autẽ ab Ephoris, & quid rideret interrogatus, quoniã. inquit urbi gratulor, quæ me tricentos meliores habet ciues. ፣ In petitione magiſtratus. Erat magiſtratus quidam, qui ex tricentis uiris cõſtabat, i quo quidem officio boni tãtum eligebantur. ፣ Honori adæquauit Quia non minus ex hoc dicto gloriæ cõparauit, quam ſi magiſtratum adeptus eſſet.

ASCENSIVS

NEc .ſ. & non & dictum cuiuſdam Spartani ſup. pſ fuit, non parum .i. multum graue. Siquidem, quoniam is præſtans nobilitate, & ſanctitate .ſ. uitæ, & uictus .i. poſthabitus in petitione magiſtratus, prædicauit .i. palam dixit, eſſe ſibi maximæ lætitiæ .i. ad maximam lætitiam facere, φ patria ſua haberet aliquos meliores ſe. quo ſermone adæquauit honore .ſ. quem ſibi prælatus adeptus erat, repulſam .ſ. quam ſuſtinuerat, hoc eſt tam glorioſa fuit illi repulſa, quam alteri adeptio magiſtratus.

OLIVERIVS.

TEmpus eſt iuſtitiæ. Tranſit ad ca. de iuſti. duplex autẽ eſt iuſtitia, generalis, & ſpecialis. generalis eſt, q̃ uerſatur in hominum ſocietate tuenda, ſpãlis diuiditur in commutatiuam, & diſtributiua, commutatiua conſiſtit in emendo uendẽdo, locando conducendo. diſtributiua eſt, quæ cõi utilitate ſeruata, ius ſuum unicuiq; tribuit ex dignitate cuiuſq;, de qua nunc dicit. nã in ea probitas, æquitaſq; uerſatur. ፣ Penetralia. loca in quibus res ſacræ ſeruantur. ፣ Aequi, ac probi, æqui iuſti. ፣ Probi. Boni, nã iuſtitia nihil eſt niſi bonum, & æquũ, & ſimulatq; ab æquo & bono diſceſſerit, deſinit eſſe iuſtitia ፣ Vbi ſtudium uerecundiæ. Quia non quod uolumus ſequimur, cũ iuſti nã colimus. uerecundia .n. obſtat, & hoc eſt pprie cõtinẽtis. q abſtinet qde à uoluptate ſed cũ difficultate pp uerecundiã. teperans autem abſtinet ſe ſine difficultate, qa ia uirtutis habitũ fecit. ፣ Cupiditas ra. Hoc eſt tempãti, qui ſine

ASCENSIVS.

TEmpus eſt adire (Valla & Seruius dicerent adeũdi) quoq; .i. ẽt, ſancta penetralia iuſtitiæ, in quibus .ſ. penetralibus iuſtitiæ reſpectus facti æq, ac pbi .i. honeſti & approbandi uerſatur ſemper cum obſeruatione religioſa. & ubi .i. & in quibus, ſtudiũ .i. uehemẽs applicatio animi cedit uerecundiæ, & cupiditas cedit rationi. & nihil ducitur .i. putatur, aut æſtimatur utile, quod poſſet uideri parum .i. non ſatis honeſtũ unde Cic. in. iii. offi. negat utile eſſe quicquam, quod non idem honeſtũ, aut honeſtũ, qđ ñ idẽ utile, cũ honeſtas ipſa ſit ſibi utilitas. Ideoq; uult ea non eſſe ſeparanda, q̃ .n. utilia uidentur, ſi honeſta non ſunt, uere utilia eẽ non poſſunt. Autem pro ſed, noſtra ciuitas .ſ. Ro. eſt exemplũ eius .ſ. iuſtitiæ præcipuum & certiſſimũ inter oẽs gentes. Sũt tñ qui id nõ admittant. OLI.

CAmillo cõſule. Liui. ab urbe cõ. li. v. Cum obſideretur phaliſci, uidebatur æque diuturnus futurus labor, ac ueiis fuiſſet, ni fortuna impatori Ro. ſimul ac cognitæ reb' bellicis uirtutis ſpecimen, maturam uictoriam dediſſet. mos erat Phaliſcis eodẽ magrõ liberorũ, & cõite uti. ſimulq; plures pueri quod hodie quoq; in græcia manet, unius curæ demandabantur. hic principum liberos ſicut fere fit, q ſcia uidebatur p̃ cellere, erudiebat. is cũ in pace inſtituiſſet pueros añ urbẽ luſus exercẽdiq; cã pcedere, nihil eo more pro belli tp̃s intermiſſo, mõ breuioribus, mõ longioribus ſpaciis trahendo eos à porta, luſu, ſermonibuſq; uariatis longius ſolito, ubi res dedit, progreſſus inter ſtationes hoſtiũ, caſtraq; inde Romana, eos in prætorium ad Camillũ perduxit. Ibi ſceleſto facinori, ſceleſtiorẽ ſermonẽ addidit, Phaliſcos ſe in manus tradidiſſe Romanis. φ eos pueros, quorũ parẽtes capita ibi rerũ ſint, in ptãtẽ dediderit. q̃ ubi Ca. audiuit, ñ ad ſimilem, inquit tui, nec populum, nec imperatorem, ſceleſtus ipſe cũ ſceleſto munere uiniſti. nobis cũ Phaliſcis, q̃ pacto fit humano ſocietas non eſt, q̃ ingenerauit natura utriſq; eſt, eritq;. ſunt & belli, ſicut & pacis iura, iuſteq; ea non minus quàm fortiter didicimus gerere. arma habemus, non aduerſus eam ætatem, cui ẽt captis urbibus parcitur, ſed aduerſus armatos & ipſos qui nec læſi, nec laceſſiti à nobis caſtra Roma. ac ueios oppugnauerũt, eos tu, q̃tũ in te fuit, nouo ſcelere, uiciſti, ego Romanis artibus uirtute, ope, armis, ſicut ueios uincã. Denudatũ deiñ eũ manibus p' tergũ illigatis, reducẽdũ phaliſcos pueris tradidit, uirgaſq; eis, qbus proditorẽ agerẽt in urbẽ uerberantes dedit. ad φ ſpectaculũ cõcurſu popu. facto, deiñ à magrãtu de re noua uocato ſenatu, tãta mutatio aĩs eſt iniecta, ut q mõ efferati odio, itaq; ueientiũ exitũ pene, q̃ capenatiũ pacẽ malẽt, apud eos pacẽ uniuerſa ciuitas poſceret, fides R. & iuſtitia ipatoris, in foro & curia celebrãtur, cõſenſuq; oium legati ad Camil. in caſtra, atq; ide pmiſſu Ca. Romã ad ſenatũ, q decerẽt phaliſcos pficiſcũtur qbus i ſena. itroductis pax data, &

Camilli iuſtitia i Phaliſcos

exercitus

exercitus inde Romá reductus eſt. ſed Vale. diſſentit à Liuio, ná Liui. dicit Camil. nõ cõſuluiſſe ſenatũ, ſed id ex ſn̄ia ſua feciſſe, nulla interiecta mora. de hoc Frõt. li. iiii. ca. v. Ca. ĩgr Phaliſcos obſidẽte, Ludi magiſter puerorũ phaliſcorũ, tanq̃ ambulã di cã extra murũ ductos tradidit dicẽs, ꝑ repetẽdis obſidibus neceſſario ciuitatẽ ĩperata facturã. Camil. non ſolũ ſpreuit perfidiã, ſed ẽt reſtrictis poſt terga manibus, magrm̃ uerberibus agendũ ad parentes tradidit pueris, adeptus bñficiis uictoriam quam fraude non cõcupiuerat. ná Phaliſci ob hanc iuſtitiã ſpõte ei ſe dediderunt. Plut. in uita M. Antonii duos commemorat pfidos pædagogos, alterum Theodorũ q̃ Atyllũ. M. An. filiũ poſt pris mortẽ Cæſa. næcãdũ ꝓdidit, alterũ Rhodonẽ, q̃ Cæſariõnẽ prioris Cæſa. fi iũ, cum magna ui auri & argenti fugiẽtẽ, per inſidias deduxit ad Cæſ. Octauianũ. ¶ Conſule. Liui. Nõ conſulem ſed tribunũ militum conſulari ptãte fuiſſe tradit, ná ſæpius mutata eſt illius imperii Ro. forma, à regibus. n. ad conſules, à conſulibus ad decem uiros. à decem Viris ad tribunos militũ cõſulari ptãte, à tribunis rurſus ad cõſules, poſtremo ad ĩperatores tranſlatũ fuit ĩperiũ, hoc igitur tpe tribuni militum imperabant. ¶ Senatus cenſuit. Et in hoc non ſentit cum Liuio Vale. ná hæc oĩa incõſulto ſenatu ſponte ſua feciſſe Camil. dicit, ſicut ſupra uidimus. ¶ Ludi. q̃a ludo quodam docendi ſunt pueri, non ſeueritate. ¶ Deambulandi. laxandi animi gratia. Nã que phaliſci beneficio. quia non ſemper gladio, ſed ſæpe beneficio uincitur hoſtis.

¶ De eodem Senatu.

EAdem Ciuitas aliquoties rebellando, ſemperq; aduerſis contuſa præliis tandem ſe Qu. Luctatio COS. dedere coacta eſt, aduerſus quam ſæuire cupiens Popu. Roma. poſtquam à Papyrio, cuius manu iubente COS. uerba deditionis ſcripta erant, doctus eſt Phaliſcos non poteſtati, ſed fidei ſe Romanorum commiſiſſe, omnem iram placida mente depoſuit: pariterq; & uiribus odii non ſane facile uinci aſſuetis: & uictoriæ obſequio, quæ promptiſſime licentiam ſubminiſtrat, ne iuſtitiæ ſuæ deeſſet, obſtitit.

¶ De Eodem Populo Romano.

IDem cum P. Claudius Camerinos ductu, atq; auſpiciis ſuis captos ſub haſta uendidiſſet, & ſi ærarium pecunia, fines agris auctos animaduertebat, tamen quia parum liquida fide id geſtum ab imperatore uidebatur, maxima cura conquiſitos redemit: hiſq; habitandi gratia locum in Auẽtino aſſignauit, & prædia reſtituit. pecuniam etiam non ad curiam, ſed ad ſacraria ædificanda, ſacrificiaq; facienda tribuit. iuſtitiæq; promptiſſimo tenore effecit, ut exitio ſuo lætari poſſent, quia ſic renati erant. Mœnibus noſtris, & finitimis regionibus, quæ adhuc retuli, quod ſequit totum terrarum orbem manauit.

runt Popu. Roma.

ASCENSIVS.

EAdẽ ciuitas. ſ. Phaliſcorũ rebellãdo aliquoties. i. aliquã tuliũ frequenter. contuſa ſemper pliis aduerſis, coacta eſt tandẽ dedere ſe Q. Luctatio cõſuli. aduerſus q̃. ſ. ciu tatẽ populus Roma. cupiens ſæuire. i. ſæuiter agere. poſtq̃ doct eſt à Papyrio, cuius manu ſcripta erant uerba deditionis. i. q̃ ſe prius dediderant phaliſci, conſule iubente. i. iuſſu conſulis, alio q̃ poſſet putari fraude in ea formula ſcribenda uſum, phaliſcos ſe commiſiſſe non ptãti Romanorũ ſed fidei, depoſuit placida mente omnem iram, quia ſi uſi erant fidẽ ſic fregiſſe, ſed à protectione Romanorũ ſic ſubduxiſſe. & Po. Ro. obſtitit pariter, &. i. ſimul uiribus odii. i. antiq̃ æmulationis aſſuetis uinci non facile. i. difficile; & obſequio. i. ſecũdo ſucceſſui uictoriæ, q̃ ſubminiſtrat prõptiſſime. i. faciliime & expeditiſſime, licentiam. ſ. ſæuiendi, & p. uſq; quã fas ſit agendi obſtitit dico illis facibus irarum ne deeſſet iuſtitiæ ſuæ.

OLIVERIVS.

IDem cum P. Claud. conſul Claud. Camerinos à ſe captos haſtæ ſubiecit, quos ſenatus redemit, q̃a id parũ liquida fide. ge. ab impera. parum liquida fide. i. non pura fide, non ſincera, ſiquidẽ illi ſe in fidẽ dederant imperatoris, ut arbitror ¶ Clau. conſul, ¶ Came. De camerino oppido picenæ prouinciæ adhærenti. ¶ Auſpiciis. prãte. Sub haſta publica tanquam mancipia uendidiſſet. ¶ Fines agri, q̃a ager ille uenit in ptãtẽ P. R. ¶ Parũ liqda. parũ ſincera fide. quia cum eos ĩ fidem accepiſſet, uendiderat ¶ Sacraria ubi ſacra continentur. ¶ Sacrificia. ut emerentur uictimæ. ¶ Promptiſſimo tenore. quia una eademq; ſedulitate iuſtitiæ fecerunt, ut prodeſſet Came. captos fuiſſe à Po. Ro. nam cum ſemel uenditi eſſent, poſtea redempti à Po. Ro. uiſi ſunt renaſci.

ASCENSIVS.

CAmillo conſule circumſedente Phaliſcos urbem, & populum eius in Italia, magiſter Ludi. ſ. litterarii. i. ſcolarũ publicarũ, qui ẽt grãmaticus dr̃, perduxit in caſtra Roma. plurimos & nobiliſſimos pueros eductos ide. ſ. ex urbe Phaliſcorũ, uelut. i. ſub prætextu deambulandi. q̃bus. ſ. nobiliſſimis pueris interceptis. i. dolo magiſtri eorũ captis, nõ dubiũ erat. ſ. Ludi magro, quin Phaliſci. ſ. populi. pertinacia. i. obſtinato ꝓpoſito belli gerendi depoſita. i. poſtq̃ eam depoſuiſſent, eſſent tradituri ſe ĩperatori noſtro. i. Ro. ſed ea re cognita. ſ. per Camil. ſenatus cenſuit, ut pueri cædentes uirgis magrm. ſ. ſuũ uinctũ, remitterentur. ſ. cum eo in pr̃iam. ſ. phaliſcos. qua iuſtitia aĩe eorũ. ſ. phaliſcorũ ſunt capti, quorũ mœnia nõ poterant expugnari. ſ. ui. Nãq; phaliſci uicti magis beneficio q̃ armis aperuerunt Ro. portas. ſ. ſuas.

OLIVERIVS.

EAdem ciuitas. Phaliſci ſæpe à fide & officio in Romanos deſecerant, belliaq; renouauerant. Luctatius igitur conſul cũ eos tandẽ rurſus Romano ſubegiſſet imꝑio, ſæuire in illos mirũ in modũ cupiebat, ut meritas darent rebellionis pœnas. ſed ubi ſenatus intellexit illos ſe fidei conſulis cõmiſiſſe, pœnã eis remittẽdã eſſe cenſuit, maluitq; iuſtitiæ habere rationem, quàm ſuæ obſequi iræ. abbreuiator Liuii phaliſci cum rebellaſſent, ſexto die domiti in deditionem uenerunt. Eutropius de Phaliſcis li. ii. Q. inq̃t Luctatius, & A. Manlius cõſules creati ſunt & bellum phaliſcis intulere, quæ ciuitas Italiæ opulenta eſt, q̃d ambo conſules intra ſex dies q̃ uenerant tráſegerunt xv. millibus hominum occiſis, cæteris patria cõceſſa, agro tñ ex medietate ſublato. ¶ Papyrio. ſcriba cõſulis qui iubente conſule deditionis formulã ſcripſerat Romanis. ¶ Et uictoriæ. quæ facit homines inſolentes. duo ſolent homines à iuſtitia reuocare, odium, & uictoria. quæ nunc non reuocat.

ASCENSIVS.

IDem. ſ. Po. Ro. cũ P. Clau. conſul uendidiſſet ſub haſta. i. more prædæ militari plurimũ offerenti, Came populos illos Italiæ, captos ductu, uirtute, atq; auſpiciis ſuis. i. quos cœpit, cũ dux eſſet in eo bello, quaſi dicat uirtute, & fœlicitate ſua & ſui. i. q̃q̃ aio aduertebat ærariũ. i. fiſcũ publicũ auctum ſup. pecunia, & fines. i. limites ĩperii ſui, auctos agris. ſ. Came. tñ q̃a id. ſ. bellũ aut opus uendendi, uidebatur geſtũ ab imperatore. ſ. P. Clau fide parũ liquida, i. pura & fraudis experti, quia eos in fidẽ acceperat, redemit. i. iterũ emit & libertati reſtituit, ſup. Ca. ſic uẽditos cõqſitos maxia cura, & aſſignauit his. i. ſic redẽptis locũ in Auentino gratia habitandi, ut illic habitarent, & reſtituit prædia. ſ. imꝑio applicita, & tribuit ẽt pecuniã. ſ. q̃ ex præda ſuperrat, non ad curiã. i. ad ædificia ſæcularia, ut nouis uerbis loquar, ſed ad ſacraria. i. repoſitoria ſacrorũ ædificanda, & ad ſacrificia facienda. & effecit iuſtiſſimo tenore. i. ꝑpetuo ductu iuſtitiæ, ut ſupple Camerini poſſent lætari exitio ſuo, quia erant ſic renati, ideſt ad meliorem fortunam reſtituti. fœlicius enim deinceps in Auentino, quam in patria prius habitafuerunt. Hoc dicto ſubinſert author clauſulam continuatiuam dicens ea ſu. quæ retuli, ideſt recitaui adhuc, ideſt ad hunc uſq; locum, manauerunt ſupple mœnibus noſtris, ideſt Romanis & regionibus finitimis, id ſup. quod ſequitur manauit. i. diffuſum eſt per totum orbem terrarum.

Fabricii æquitas erga Pyrrhū.

Timochares Ambracienſis. hiſtoria hæc diuerſo modo narratur Gel. li. iii. ca. viii. dum Pyrrhus, inquit rex in Italia foret, & ſemel atq; iterum cum Romanis fœliciter pugnaſſet, ſatiſq; ægerentur Romani quod pleraque Italia ad regem deſciuiſſet, tum Ambracienſis quiſpiam Timochares Pyrrhi regis amicus, ad Caium Fabricium conſulem furtum uenit, ac præmium petiit, & ſi de præmio conueniret, promiſit regem uenenis necare. idq; ſibi facile factum eſſe dixit quoniam filii ſui pocula in conuiuio miniſtrarēt. eam rem Fabricius ad ſenatum ſcripſit, ſenatus ad regem legatos miſit, mandauitq; ut de Timocha. nihil proderent, ſed monerent ut rex circunſpectius ageret, atq; à proximorum inſidiis ſalutem tutaretur. hæc ita ſicut diximus in Vale. Antiatis hiſtoria ſcripta eſt. Quadrigarius autem lib. iii. nō Timocharem ſed Niciam adiiſſe conſulem ſcribit, neq; legatos à ſenatu miſſos, ſed à conſulibus. Pyrrhum uero Pop. Ro. laudes, & gratias ſcripſiſſe captiuoſq; omnes, quos tunc habuit, reſtituiſſe & reddidiſſe Romanis. conſules tunc fuere C. Fabri. atq; Aemili. literas quas ad regem Pyrrhum ſuper ea re miſerunt, Claudius quadrigari⁹ ſcripſit fuiſſe, has. ix. conſules Roma. S. D. Pyrrho regi. Nos pro tuis iniuriis continuo animo ſtrenue commoti, inimicitertecum bellare ſtudemus. ſed communis exempli, & fidei gratia uiſum eſt, ut te ſaluum uellemus, ut eſſet quem armis uincere poſſimus. ad nos uenit Nicias familiaris tuus, qui ſibi pretium à nobis peteret, ſi te clam interemiſſet. id nos negauimus uelle. ne ue ob eam rem quicquam commodi expectaret. & ſimul uiſum eſt, ut te certiorē faceremus, ne quid eiuſmodi, ſi accidiſſet, noſtro conſilio ciuitates putarent factum, & quod nobis non placet pretio aut pmio, aut dolis pugnare, tu niſi caueas, iacebis. Pyrrhus rex cōſulibus & Po. Ro. laudes, gratiaſq; ſcripſit captiuoſq; omnes, quos ſecum habebat, conſulibus reſtituit, reddiditq;. Vale. in hac hiſtoria eſt imitatus Valerium antiatem. Cic. lib. offic. iii. cum, inquit rex Pyrrhus popu. Roma. bellum ultro intuliſſet, cumq; de imperio certamen eſſet cum rege generoſo, atq; potente, perfuga ab eo uenit in caſtra Fabr. eiq; eſt pollicitus, ſi præmium ei propoſuiſſet, ſe ut clam ueniſſet, ſic clam in Pyr. caſtra rediturum & eum ueneno necaturum. hunc Fabri. reducendum curauit ad Pyrrhum, idq; eius factum à ſenatu laudatum eſt. Sen. ad Luci. epi. cxx iii. Fabri. inquit Pyrrhi regis aurum repulit, maiuſq; regno regias iudicauit opes poſſe contēnere. idem medico Pyrrhi promittenti, uenenum ſe regi daturum, monuit Pyrrhum caueret inſidias. eiuſdem animi fuit auro non uinci, auro non uincere. Plu. in uita pyrrhi hoc modo tradit hiſto. Cum Fabr. conſulatum iniiſſet, ueniens quidā ad eum in caſtra epiſtolam detulit à medico regis perſcriptā in qua pollicebatur ſe pyrrhum ueneno necaturum, ſi præmiū ſibi traderetur, abſq; ullo diſcrimine bellum pro Roma conficiēti. At Fabri. iniquitatem hominis deteſtatus, & collega in eandē ſententiam adducto. pyrrhum ſtatim per litteras monuit, ut inſidias medici caueret. litteræ huiuſmodi fuere. C. Fabri. & Qu. Aemil. cōſules pyrrho regi ſalutem. Neq; amicorum, neq; hoſtium fortunarū æſtimatore bonos eſſe uideris. cognoſces enim cum hanc epiſt. ad nos miſſam perlegeris, te bonis quidem, ac iuſtis uiris bellum inferre, malis uero atque iniuſtis confidere. hæc autem non tui gratia nota facimus tibi, ſed ne mors tua nobis calumniam afferat, quaſi uirtute nequiremus te ſuperare dolo contendiſſe. Accepitis itaq; pyrrhus Fabri. litteris medicoque conuicto, ac ſupplicio iuſte affecto, ad retributionem beneficii captiuos omnes gratis Fabri. Romaniſq; reſtituit. Potionibus. quia ut diximus Timocharis filii pincernæ pyrrhi regis erant, hoc eſt uini & æpularum⁹ prægustatores. A filio martis. Romulo. Benemerere præſtare popu. Roma. beneficium. diſſentit à quadrigario Valerius, ſimiliter & Eutropi⁹, qui & ipſe hanc narrat hiſtoriā. nam quadrigarius, & Eutropi⁹ dicunt proditorem fuiſſe nominatum. Vale. non fuiſſe, cuius ſententiæ & antias Vale. fuit.

Conſulum litæ ad Pyrr.

De eodem Senatu, & Fabricio.

Timochares Ambracienſis Fabricio COS. pollicitus eſt ſe Pyrrhum veneno per filium ſuum, qui potionibus eius præerat, necaturum. ea res cum ad ſenatum delata eſſet, miſſis legatis Pyrrhum monuit, ut aduerſus huius generis inſidias cautius ſe gereret: memor vrbem à filio Martis conditam, armis bella, non venenis gerere debere. Timocharis autem nomen ſuppreſſit, utroq; modo æquitatem amplexus. quia nec hoſtem malo exemplo tollere, nec eum, qui bene mereri paratus fuerat, prodere uoluit.

ASCENSIVS.

Timochares. ſcilicet medicus, ambracienſis. ſcilicet natione, pollicitus eſt Fabri. conſuli ſe necaturum pyrrhum, ſcilicet regem Epirotarum, qui tunc pro Tarentinis contra Romanos bellum gerebat, ueneno per filium ſuum, qui præerat potionibus, ſcilicet diluendis pyrrho ad conſeruandam ſoſpitatem. ea res cum eſſet delata per Fabritium ad ſenatum, legatis miſſis, monuit pyrrhum, ut gereret ſe cautius aduerſus huiuſmodi inſidias, monuit dico, memor urbem, ſcilicet Romam conditam à filio Martis, uidelicet Romulo, debere gerere bella armis, non ueneno. Autem pro ſed, ſenatus ſuppreſſit nomen Timocharis amplexus æquitatem utroq; modo, quia nec uoluit tollere hoſtem exemplo. i. malo pernitioſo futuro, ſi ſimili modo, poſteri uincere tentarent, nec prodere eum, qui paratus erat bene mereri, ſcilicet de Roman. licet non de pyrrho, cui tamen plus debebat. unde indignus erat, qui uiueret, nec minus pyrrho prodendus, quam ludi magiſter phaliſcis. unde author pro arbitrio ſuo prius laudauit qui illum prodiderunt, & nunc qui hunc prodere noluerunt, cum par ſit ratio, & forte iuſtior Ludi magiſter qui forte ut obſtinatos animo à periculo arceret, potentiſſimorum liberos in hoſtium poteſtatem traduxit. Sed nos textum explanandum, non cenſendum recepimus. Oliuer. etiā uariationē in hiſtoriis, quoties opus eſt, fideliter adnotat.

De quatuor tribunis plebis.

Summa iuſtitia in quattuor quoque Tribunis Plebis eodem tempore conſpecta eſt. Nam cum Lucio Atracino, ſub quo duce aciem noſtram apud Ferruginem à volſcis inclinatam cum cæteris equitibus correxerant diem ad populum L. Hortenſius collega eorum dixiſſet: pro roſtris iurauerunt, in ſqualore ſe eſſe, quoad imperator ipſorum reus eſſet futurus. Non ſuſtinuerunt enim egregii iuuenes, cuius armati periculum vulneribus, & ſanguine ſuo defenderāt: eius togati ultimum diſcrimen poteſtatis inſignia retinentes intueri. qua iuſtitia mota concio, actione Hortenſium deſiſtere coegit. nec ſe etiam aliter eo facto, quod ſequit: exhibuit.

OLIVERIVS.

Summa iuſtitia in quattuor quoque. Cum Lucius Atracinius cum exercitu miſſus eſſet aduerſus uolſcos, apud Ferruginem caſtra ponit. deinde cum placuiſſet pugnam cum hoſte conſerre, eductis utrinq; copiis primo congreſſu Roma. pedem retulerunt. deinde cum domum rediiſſent Atracino dies dicta eſt à Luc. Hortenſio eius collega, & tribuni teſtes adducti, qui ea iuſtitia uſi ſunt, ut iurarent ſe triſtes, & in mœrore poſitos eſſe, quamdiu imperatorem ſuum reum futurum uiderent. Ferruginem. lacus eſt in uolſcis. Inclinatam. In fugam conuerſam, uel quæ pedem retuliſſet. Inſignia poteſtatis. Tribunitiam poteſtatem gerentes.

ASCENSIVS.

Summa quoq; iuſtitia conſpecta eſt uno tēpore in quattuor tribu. ple. Nam cum L. Hortenſius collega eorum. i. etiam tribu. ple. dixiſſet diem ad populum Lucio Atracino, ſub quo duce ipſi tribuni correxerant cum cæteris equitibus aciem noſtram inclinatam. i. impulſam ad fugam, aut decaſum, à uolſcis apud Ferruginem. ſ. lacum, iurauerunt pro roſtris,

ſtris, ideſt ante roſtra, ſe eſſe, ſcilicet futuros in ſqualſure, quoad, ideſt quandiu, Imperator ipſorum futurus eſſet reus. Enim pro quia, ipſi egregii iuuenes non ſuſtinuerũt, intueri toſ ati, ideſt domi, & in urbe retinentes inſignia poteſtatis, ſcilicet tribuni/tiæ, diſcrimen, ideſt periculum ultimum, uidelicet capitis eius, ſcilicet ducis ſui, cuius periculum ipſi armati defenderunt uul/neribus, & ſanguine ſuo, obii/ciẽdo uidelicet corpora ſua ho/ſtibus, pro duce ſuo Qua iuſti/tia, ideſt æquitate, concio, ideſt tota multitudo populi cõmo/ta, coegit Hortenſium deſiſte/re actione, ſcilicet cœpta con/tra Lu. Atracinum, nec ſupplẽ concio, aut Po. Rom exhibuit etiam ſe aliter, ſcilicet quam æ/quum erat ſentiendo cu facto, quod ſequitur.

illa tempeſtas, ideſt ingruens commodo populi depulſa eſt à capite, & fortunis, ideſt bonis utriuſque, ſcilicet tam Claudii quàm Gracchi ea iuſtitia, ſcilicet Grac. Enim pro quia, popu/lus abſoluit Claudium, & M. Pompilius remiſit Graccho di/ctionem cauſæ, ideſt ſui purgationem.

❡ De Tiberio Graccho, & Caio Claudio.

CVm Tiberius Gracchus, & C. Claudius ob nimis ſeuere geſtam cenſuram, maio/rem partem ciuitatis exaſperaſſent, diem his M. Pompilius tribunus perduellionis ad populum dixit: præter communem conſterna/tionem, priuata etiam ira accenſus, quia neceſſari/um eius Rutilium ex publico loco parietem demo/liri iuſſerant. quo in iudicio primæ claſſis permul/tæ centuriæ Claudium aperte dãnabant. de Grac/chi abſolutione vniuerſæ conſentire videbantur. qui clara uoce iurauit, ſi de collega ſuo grauius eſ/ſet iudicatum, in factis ſe paribus eandem cum il/lo pœnam exilii ſubiturum. ergo iuſtitia tota illa tempeſtas ab vtriuſque fortunis, & capite depulſa eſt. Claudium enim populus abſoluit. Graccho cauſæ dictionem M. Pompilius remiſit.

❡ De Collegio Tribunorum.

MAgnam laudem & illud collegium Tri/bunorum tulit: quod cum vnus ex eo L. Cotta fiducia ſacroſanctæ poteſta/tis creditoribus ſuis ſatisfacere nollet, decreuit, vt ſi neque ſolueret pecuniam, neque daret cum quo ſponſio fieret, appellantibus ſe creditori/bus, auxilio futurum: iniquum ratum, maieſtatem publicam, priuatæ perfidiæ obtentui eſſe. Itaque Cottam in tribunatu quaſi in aliquo ſacrario latẽ/tem, tribunitia inde iuſtitia extraxit.

❡ De Cn. Domitio Tribuno Plebis.

CVius vt ad alium æque illuſtrem trãſgre/diar, Cn. Domitius Tribunus Plebis. M. Scaurum principem ciuitatis in iudicium populi deuocauit: vt ſi fortuna aſpiraſſet, ruinam: ſin minus, certe ipſa obtrectatiõe ampliſ/ſimi viri incrementum claritatis apprehenderet. cuius opprimendi cum ſummo ſtudio flagraret, ſeruus Scauri ad eum noctu peruenit, inſtructurũ ſe eius accuſationem, multis, & grauibus domini criminibus promittens. erat in eodem pectore ini/micus, & Domitius: & dominus, diuerſa æſtimatio/ne nefarium iudicium perpendens. iuſtitia tamen vicit odium. continuo enim & ſuis auribus obſera/tis, & iudicis ore clauſo, duci eum ad Scaurum iuſ/ſit. accuſatorem etiam reo ſuo, ne dicam diligen/dum, certe laudandum, quem populus tum pro/pter alias virtutes, tum hoc nomine libentius, & COS. & Cenſorem, & Pont. Max. fecit.

OLIVERIVS.

CVm Tiberi. Grac. Tibe/rius Gracch⁹, & C. Clau/dius collegæ fuerunt in cenſura, quam cum tetrice non minus exercuiſſent, ſibi populi inuidiam, & odium contraxe/rant. erantque iam infenſi popu/lo, cum M. Pompilius tri. ple. qui præter publicum, priuato etiam in cenſores odio tenebã/tur, quod Rutilii neceſſarii ſui parie/tes, quos aliorum cenſorum ne/gligẽtia in publico per aliquot annos habuerat, euerti iuſſerãt, diem illis dixit ad populum. in quo iudiciu, cum primæ claſ/ſis centuriæ planẽ damnarent Claudium, cuius nomẽ & gẽs plebi ſemper inuiſa fuit, & reli/quæ Gracchum abſoluerent, Gracchus ſi grauius, inquit in collegam meum quicquam ſta/tueritis, ſcitote me cum illo uo/luntarium exilium ſubiturum. neque enim æquum eſt, ut qui in eadem cauſa fuit, non eodem quoque iure cẽſeatur quo dicto, populus utrunque abſoluit. ❡ Ex/aſperaſſent. Exacerbaſſent, irri/taſſent ❡ Perduellionis. Erat, ut diximus, lex horrẽdi carminis, & dicebatur perduellio, quod pertinaciter bellum retineret & erat quaſi capitale iudicium. ❡ Demoliri. Euertere. ❡ Remiſit dictionem cauſæ. Non coegit cauſam dicere, hoc eſt ſe defen/dere, ſed ab ea re liberauit.

ASCENSIVS.

CVm Tiberius Gracchus & C. Claudius exaſperaſ/ſent, ideſt irritaſſent in ſe maiorem partem ciuitatis, ob. ideſt propter cenſuram geſtam nimis ſeuere M. Pompilius tribu. pleb. dixit his ad Populum diem perduellionis, ideſt qua ſe purgarent de crimine perduel/lionis, cuius conuicti, ut hoſtes condemnabantur dixit inquã Pompilius illi diem, accenſus, ſcilicet præter communem cõ/ſternationem, ſcilicet totius populi, etiam ira priuata, ideſt ſibi propria, quia cenſores iuſſerant Rutilium neceſſarium eius ſ. Pompilii demoliri parietem, ſ. domus ſuæ de loco publico. in quo iudicio permultæ centuriæ primæ claſſis, ſcilicet ex quin/que, in quas po. Ro. diuiſus erat ſecundum rationem cenſus, damnabat aperte Claudium, & uniuerſæ. ſ. centuriæ uidebãn/tur conſentire de abſolutione Grac. ſcilicet Tiberii. qui iurauit clara uoce, ſi iudicatum eſſet grauius de collega ſuo, ſe ſubitu/rum cum illo in factis paribus, eandem pœnam exilii. & tota

OLIVERIVS.

MAgnam laudem. Cotta tribu. ple. creditoribus ſuum debitum repoſcẽ/tibus ſoluere recuſabat, quia tri/bu. ple. in ius cogi poſſe nega/ret. collegium tribunorum id præter æquitatem eſſe ducens, ut publica maieſtas tribunatus collegæ, priuatam perfidiam cõtegeret, Cottam ſatiſdare cre/ditam pecuniam coegerunt, nõ illi quicquam ualuit ſacro/ſancta poteſtas aduerſus iuſti/tiæ partes. ❡ Aliquo ſacrario. in aliquo templo, ubi tutus lateret unde extrahi non poſſet.

ASCENSIVS.

MAgnam &c. Ordo eſt Et, ideſt etiam illud col/legium tribunorum tu. magnam laudem, quod cum Lu. Cotta un⁹ ex eo ſ. collegio nol/let ſoluere. i. ſatisfacere creditori/bus ſuis fiducia ſacroſanctæ po/teſtatis. ſ. tribunitiæ, decreuit, ut ſi. ſ. Cotta neque ſolueret pecuni/am. ſ. debitam, neque daret. i. exhi/beret ſe ſup. illi, cum quo ſpon/ſio fieret ſup. ſe, hoc eſt ipſum collegium futurum auxilio cre/ditoribus appellantibus eum. ſ. collegam ſuum Cottam in ius. ratum. i. arbitratum ſ. collegiũ, iniquum ſup. eſſe maieſtatẽ pu/blicam. i. inuentam, ut populũ contra potẽtiam paucorum de/fendat, eſſe perfidiæ priuatæ ob/tentui. i. ad obtinendum, quod uellet. Itaque. i. & ita, iuſtitia tribu/nitia extraxit Cottã latentem in tribunatu, quaſi i aliquo ſacra/rio, extraxit dico eum inde.

THEOPHILVS.

❡ L. Cotta. Ianus Par. exiſti/mabat hunc à Lucio notari per hæc. xi. ſat. carmia. Cotta ſenex Craſſi pater huius parcere ma/gnus Tricho fuit nummos, ſol/uere nulli lẽtus. i. facilis ex inter/pretatione Nonii Marcel. Nam moroſus, & ad reddendum du/rus Tricho dicitur.

OLIVERIVS.

CVius ut ad alium. Cn. Domitius M. Scaurũ ac/cuſauit. hic Domitius fuit, qui quarto conſulatu Marii Ponti. Max. populi ſuffragio creatus eſt. Scaurum aũt accuſauit hac de cã. conſul cum Caſſio fuit, & cum eſſet trib. ple iratus Scau/ro, quod eum in augurum collegio non cooptauerat, diẽ ei dixit ad populum, & multã irrogauit, quod eius opera ſacra multa po. Ro. imminuta eſſe diceret. crimini ẽt dabat ſacra publica po. Ro. Deũ pœnatum, quæ Lauini fierẽt eius opera imperfecte fie/ri. eo igitur tẽpe, quo illũ accuſaret, ſeruus Scauri ad eũ uenerat, pro/mittẽs ſe dñi ſui multa crimina indicaturũ, quibus eũ facilius poſ/ſet opprimere. Domitius tñ ea ſui iuſtitia, ut nec illũ audire uo/luerit, & duitro ẽt uinctũ ad dñm remiſerit. ❡ Vt ſi for. duplici cã fecit, ut uel ſi fortuna faueret, eum cõdẽnaret, ſi minus ſua ſalute opes augeret. ❡ Incremẽtũ cla. quod auſus eſſet tñ uirũ ac/cuſare, augebat dignitatem, & opes ſuas. Erat enim exaggerat

Domi/tii æqui/tas erga Scaurũ

¶ De L. Craſſo.

NEc aliter ſe L. Craſſus in eodem iuſtitiæ experimento geſſit. Cn. Carbonis nomẽ infeſto animo, utpote inimiciſſimum ſibi detulerat, ſed tamen ſcrinium eius a ſeruo allatum ad ſe complura continens, quibus facile opprimi poſſet, vt erat ſignatum, cum ſeruo cathenato ad eum remiſit. Quo pacto igitur inter amicos viguiſſe tunc iuſtitiam credimus, cum inter accuſatores quoq;, & reos, tantum virium obtinuiſſe videamus?

¶ De L. Sylla.

IAm L. Sylla non ſe tam incolumẽ, quàm Sulpitium Ruffum perditũ voluit. tribunitio furore eius ſine vllo fine vexatus. Cæterum cum eum proſcriptum, & in villa latentem à ſeruo proditum comperiſſet, manumiſſum parricidam, vt fides edicti ſui extaret, præcipitari protinus e ſaxo Tarpeio, cum illo ſcelere parto Pileo iuſſit victor alioqui inſolens, hoc imperio iuſtiſſimus.

¶ Externa. De Pittaco Mitylenæo.

VErum ne alienigenæ iuſtitiæ obliti uideamur: Pittacus Mitylenæus, cuius aut meritis tãtum ciues debuerunt, aut moribus crediderunt, ut ſuis ſuffragiis tyrãnidem

rem Vale. ¶ Inimicus, & domi. Nam in eo quod dicit Domitius uim maximam ineſſe uoluit, nam magni ſpiritus fuit Domi. ergo non unumquenq; inimicum eſſe uoluit, ſed acerrimum inimicum ſignificat. ¶ Nefarium. ſeruus nefarius fuit, qui domini ſui ſecreta prodere uoluit. ¶ Pont. Max. quia quarto Martii conſulatu, Pont. Max. cum Caſſio creatus eſt.

ASCENSIVS.

CVius. ſ. collegii Tribunitii: (ut tranſgrediar ad aliũ æque illuſtrem. i. clarum). C. Domitius trib. pie. deuocauit i. iudicium populi. M. Scaurum principem ciuitatis, ut ſi fortuna aſpiraſſet ita, ut eũ conuincere poſſet, apprehenderet ruinam. ſ. Scauri, ſi minus. i. ſi non aſpiraſſet, apprehenderet. i. aſſequeretur, certe idest ſaltem obtrectatiõe uiri clariſſimi incrementum claritatis. i. nobilitatis. i. clarior, & nobilior fieret eo q; talem uirum auſus eẽt in ius uocare. Cuius. ſ. Scauri opprimendi, cum. ſ. C. Domitius flagraret. i. arderet ſummo ſtudio, ſeruus Scauri peruenit ad eum nocte, promittens ſe inſtructurum accuſationem. ſ. actiuam eius. ſ. Domitii, multis & uariis criminibus domini. ſ. ſui Scauri. In eodem pectore. ſ. Domitii, erat. i. obſeruabatur inimicus, & Domitius. i. ex una parte qua uidelicet Scaurus condẽnetur, uidebantur crimina ſerui admittenda, ſtabat Domitius, ut inimicus, & ut Domitius. i. non uulgaris inimicus ſed acerrimus. ex altera qua æquitas ſeruetur, uidebantur crimina reiicienda, & ſeruus improbus ad dominum mittendus, ſtabat dominus. ſ. Scaurus, hoc nomine contra ſeruum plurimum faciens, q; dominus eſſet. erat ergo Domitius, & dominus in eodem pectore perpendens, idest ponderans, & æſtimans diuerſa æſtimatione indicium nefarium. i. quod ſeruus nefarius facere uolebat, quia quãdo Domitius ad odium ſuum reſpiciebat, uolebat quauis uia Scauro nocere, quando uero animaduertebat, ſe nõ debere uti iniquitate ſerui in dominum, reiecit indicium eius. & ita tandem, iuſtitia uicit odium. Enim pro quia, Domitius iuſſit continuo eum. ſ. ſeruum duci ad Scaurum. ſ. dominum ſuũ auribus ſuis. ſ. Domitii, qui id iuſſerat obſeratis, idest clauſis, ne audiret delationem ſerui contra dominum, & ore iudicis clauſo, quia non poterat iudicare de criminibus, quæ accuſator in reum non intendebat. Accuſatorem. i. ò accuſatorem. ſ. Domitium, ne dicam. i. ut non dicam eum diligendum reo ſuo. ſ. Scauro, quia difficile eſt ob talem æquitatem inimicum diligere, certe, idest ſaltem laudandum. Quem. ſ. accuſatorem, hoc eſt Domitium populus fecit tum. i. pariter propter alias uirtutes ſupple, tum. i. pariter hoc nomine, idest hac ratione & hoc merito libentius, & conſulem, & cenſorem, & Pont. Max.

OLIVERIVS.

NEc aliter. Hoc exemplum ſimile eſt ſuperiori, nam L. Craſſus eum Cn. Carbonem accuſauerat, qui ut libro .iii. dictum eſt ca. vii. patrem etiam eiuſdem damnauerat. Sylla legatis à ſenatu miſſis reſponderat, ſe in ſenatus poteſtatem futurum, ſi ciues qui pulſi à ciuitate ad ſe confugerãt, reſtituerentur. quæ conditio cum ſenatui iuſta uideretur, per

Craſſi iuſtitia erga Carbonem. Carbonem, factionemq; eius, cui bellum utilius uidebatur effectum eſt, ne conueniret. Item Carbo cum ab Italiæ oppidis omnibus obſides exigere uellet, ut fidem eorum contra Syllã obligaret, conſenſu ſenatus prohibitus eſt. hic igitur L. Craſſus eum diem Carboni dixiſſet ad populum eadem iuſtitia, qua Domitius uſus eſt, ut ſeruum, qui ad eum cum ſcrinio uenerat, in quo tabellæ continebãtur, quibus Carbonem facile potuiſſet opprimere, uinctum cum ſcrinio ſignato ad Car. remiſerit. ¶ Quo pacto per interrogationem Val. oſtendit magnã uim habere iuſtitiam, & argumentũ facit à maiori ad minus.

ASCENSIVS.

NEc aliter &c. Ordo eſt. Nec L. Craſſus geſſit ſe aliter in eodem experimento iuſtitiæ, nam ipſe detulerat, idest de occulto crimine accuſauerat, nomẽ Cn. Carbonis, animo infeſto, idest inimico, & eum parant, & damnum inferre uolenti utpote inimiciſſimum ſibi, ſed tamen, idest nihilominus remiſit ad eum, ſcilicet Cn. Carbonem, ſcrinium idest arculam eius, ſcilicet Carbo. allatum ad ſe à ſeruo, ſcilicet Carbo continens complura, ſcilicet ſcripta, quibus, ſcilicet Carbo, poſſet comprimi in auditus, ſcilicet facile, remiſit dico ſcrinium illud ſignatum, ut erat, ſcilicet prius, cum ſeruo cathenato, idest cathenis uincto. Igitur quo pacto credimus, idest credere debemus iuſtitiam uiguiſſe tunc (bene tunc, quia multum refrixit ardor ille iuſtitiæ) inter amicos, quum uideamus, ſcilicet iuſtitiam obtinuiſſe tantum uirium, ſcilicet quantum iam oſtenſum quoq;, idest etiam inter accuſatores, & reos? quaſi dicat haud dubie maxime uiguiſſe credendum eſt.

OLIVERIVS.

IAm Lu. Sylla. nota eſt hiſtoria ſupra ſæpe notata, quomodo Sulpitius Ruffus tri. bu. pleb. legem promulgauerat ad populum, ut prouincia Ponti, quæ ante demandata fuerat Syllæ, qui conſul erat, Mario traderetur, unde orta ſunt inter eos bella ciuilia. ſed deuictis Marianis partibus, cum inter cæteros hic Sulpitius proſcriptus eſſet, & in uilla lateret, à quodam ſeruo ſuo proditus eſt, Sylla uero ſanctiſſima iuſtitia uſus eſt, ut ſeruum pro edicto ſuo primo libertate donaret, deinde illum tanquam parricidam è Tarpeio ſaxo præcipitari iuſſit, ſicq; cæteris ſtatuit exemplum, ne quid tale in dominos ſuos audeant. laudat ergo hanc iuſtitiam in Sylla Valeri. conſtat enim Syllam crudeliſſimum fuiſſe, in hoc uero iuſtiſſimus fuit. Tribunitio furore. Hic enim Sulpitius Tribu. ple. inauditæ ſuperbiæ, & temeritatis fuit, qui trecentos ſecum milites haberet quaſi Satellites, quos ut diximus, Antyſindicos appellabat, uidelicet contra Senatum. Parto pileo. parta libertate, nam raſo tantum capite pileum ſerui capere ſolebant, cum libertate donarentur.

ASCENSIVS.

IAm Lu. Sylla non uoluit, idest deſiderauit tam, idest tantopere ſe incolumen, quam, idest quantopere uoluit Sulpitium Ruffum perditum, ſupple eſſe uexatus furore Tribunitio eius, ſcilicet Ruffi, ſine ullo fine, idest modo, & ratione. cæterum cum comperiſſet eum proſcri. idest qui proſcriptus erat & latentem in uilla, ſcilicet ſua, proditum à ſeruo, iuſſit parricidam, idest domini, & quaſi patris ſui occiſorem, manumiſſum, idest donatum libertate, ut fides edicti ſui extaret, quia edixerat, quòd quicunque ſeruus proſcriptum indicaret, libertatem aſſequeretur, præcipitari protinus, idest ſtatim, ut erat manumiſſus cum pileo, parto ſcelere, ſcilicet proditionis, quia dum manumittebantur raſo capite accipiebant pileum ut alibi dictum eſt. exiſtens ſupple uictor inſolẽs, alioqui, idest in aliis factis ſuis, ſed ſupple iuſtiſſimus hoc imperio, quo ſeruũ præcipitari iuſſerat.

OLIVERIVS.

VErum ne alienigenæ iuſtitiæ &c. Quomodo Pittacus imperium adeptus fuerit diximus libro quarto capitu. primo de moderatione. Cum igitur paſſus eſſet ſe tyrãnum, idest regem creari à ciuibus ſuis, quòd opera ſua opus eſſe ciuitati uideret, nam certabant de Aquiletidis agri poſſeſſione, uel ut alii dicunt, de Sygæo promontorio,

rio, Athenienſes & Mitylenæi, poſtquam ductu & auſpicio ſuo Athe. uicti ſunt, ſicut ſuo loco diximus, tyrannidem depoſuit. præterea cum ex agro bello parto magno illi ſpacium traderent poſſidendum, utpote dimidiam eius partem, ille conſtanti animo recuſauit, quod exiſtimaret magnitudine prædæ, gloriam bello partam minui. ⸢Meritis. ut ſibi tyrannidē traderent, aut quod de repu. tā bene merebatur ut tyrannide dignus uideretur. ⸢Acclamantibus. contra clamantibus, & renuentibus ⸢Vltra quàm neceſſitas exigeret nam deuictis hoſtibus, & parta uictoria, cū operam patriæ ſuam minime neceſſaria uideret, imperiū depoſuit.

ASCENSIVS.

Verum ne uideamur oblitu iuſtitiæ a ienigenæ i externarum gētium, Pittacus Mitylenæus, cuius aut meritis ciues debuerunt tantū, quia eos ab Athe. iugo liberauerat, aut crediderunt tantum moribus, quia inter ſapiētes habitus eſt, & honeſte uixit, ut deferrent ſupple ei, ſuis ſuffragiis, ideſt propria ſponte, & fauore, tyrannidem. i. imperium urbis ſuæ, ſuſtinuit. i. ſibi tenuit tādiu illud imperium, quādiu bellū fuit gerendum, cum Athe de ſygæo, ideſt de poſſeſſione ſygæi. ſ. promōtorii. autem i. ſed, poſtquam pax eſt parta. ſ. Mitylenæis, uictoria. i. per uictoriā habitantem contra Athen. ipſe continuo depoſuit. ſ. tyrannidem, aut imperium, Mitylenæis reclamantibus, ideſt clamore, ſe id nolle atteſtantibus, ne permaneret dominus ciuium, ultra quàm neceſſitas reip. exegerat. atq; etiam cum dimidia pars agri recuperati. ſ. ab Athe. in ſygæo, offerretur ſup. ei, conſenſu omnium, ſcilicet Mitylenæorum, ipſe Pittacus auertit animum ab eo munere. iudicans deforme ſup. eſſe, diminuere gloriam uirtutis, magnitudine prædæ.

theum clam incendi poſſe dixit. quo facto frangi Lacedæm. opus neceſſe eſſet, quod Ariſtides cum audiuiſſet, in concionem magna expectatione uenit, dixitq; perutile eſſe conſiliū, quod Them. afferret, ſed minime honeſtum. itaq; Athe. quod honeſtum non eſſet, id ne utile quidem putarunt, totamq; eā rem, quam ne audierant quidem, authore Ariſtide repudiarunt. ⸢Alterius. ſcilicet Themiſtoclis, qui utile cōſilium inuenit. ⸢Alterius, Ariſtidis, qui faciendum eſſe negauit. ⸢Maius. quātum ad utilitatem. ⸢Potentius. quantum ad imperiū. ⸢Deducere. proprie eſt in mare ducere. ⸢Subducere. in portum trahere.

deferrent: tandiu illud imperium ſuſtinuit, quandiu bellum de Sygæo, cum Athenienſibus gerendum fuit. poſtquam autem pax victoria parta eſt, continuo reclamantibus Mitylenæis depoſuit: ne dominus ciuium ultra, quàm reipubli. neceſſitas exegerat, permaneret. atq; etiam cum recuperati agri dimidia pars conſenſu omnium offerretur: auertit animum ab eo munere. deforme iudicās uirtutis gloriam, magnitudine prædæ minuere.

⸿De Ariſtide Athenienſi.

Alterius nunc mihi prudentia referenda eſt, vt alterius repræſentari iuſtitia poſſit. Cum ſaluberrimo conſilio Themiſtocles migrare Athenienſes in claſſem coegiſſet, Xerxeq; rege, & copiis eius, græcia pulſis, ruinas patriæ in priſtinum habitum reformaret, & opes clandeſtinis molitionibus ad principatum Græciæ capeſſendum nutriret: in concione dixit, habere ſe rem deliberatione ſua prouiſam, quam ſi fortuna ad effectū perduci paſſa eſſet, nihil maius, aut potentius Athenienſi pepulo futurum. ſed eam vulgari nō oportere: poſtulauitq; vt aliquis ſibi, cui illam tacite exponeret, daretur. datus eſt Ariſtides. Is poſtquam cognouit ſe claſſem illam Lacedæmoniorum, quæ tota apud Gytheum ſubducta erat, velle incendere, vt ea conſumpta, dominatio maris ipſis cederet, proceſſit ad ciues, & ipſis retulit, Themiſtoclem ut vtile conſilium, ita minime iuſtum animo voluere. eueſtigio vniuerſa concio quod æquum non videretur, nec expedire quidem proclamauit. ac protinus Themiſtoclem incœpto iuſſit deſiſtere.

ASCENSIVS.

Alterius. Ordo eſt. Prudentia alterius. ſ. uiri, utpote Themiſtoclis eſt referenda. i. recenſenda mihi. i. à me, ut iuſtitia alterius ſ. uiri, utpote Ariſtidis, & totius populi Athe. poſſit repræſentari. ſ. oculis legentium, aut auribus audientium iſta. Cum Themiſtocles dux Athe. coegiſſet cōſilio ſaluberrimo Athenien migrare, ideſt derelicta urbe in naues quaſi habitatione traſferre, & Xerxe Rege, & copiis eius pulſis græcia, ideſt poſtquam Xerxem cum copiis eius pepuliſſet è Græcia, reformaret ruinas patriæ, ſcilicet urbis Atheniē. per Xerxem deſtructæ, & quaſi ſolo æquatæ, in habitum priſtinum, ideſt formam, & ſtatum priorem, & nutriret opes, ideſt facultates, molitionibus, ideſt conatibus clandeſtinis, ideſt occultis, ad principatum græciæ capeſſendum, ideſt inuadendum, dixit in concione, ideſt in oratione ad populum ſe habere rem prouiſam, ideſt excogitatam, ſua deliberatione, ideſt meditatione animi, quam ſcilicet rem, ſi fortuna paſſa eſſet perduci ad effectum, nihil ſupple eſſet, aut dixit, nihil eſt futurum maius, aut potentius populo Athenienſi. ſed ſupple dixit non oportere, ideſt nōn conducere eā, ſcilicet rem uulgari, ideſt uulgo indicari, & poſtulauit, ut aliquis daretur ſibi, cui exponeret illam, ſcilicet rem, tacite, ideſt in ſecreto, hoc eſt occulte, non tamen tacendo, unde mire dixit tacite exponeret. Ariſtides, uir ille Athenien. prudens, & iuſtus, datus eſt Themiſtocli, ut ei conſilium ſuum communicaret. Is ſcilicet Ariſtides poſtquam cognouit ſupple Themiſtoclem, uelle incendere claſſem illam, ſcilicet nobilem Lacedæmoniorum, quæ tota erat ſubducta, ideſt in littus tracta apud gytheum, ſcilicet portum, ut ea, ſcilicet claſſe conſumpta, dominatio maris cederet ipſis, ſcilicet Athenien proceſſit ad ciues, & retulit Themiſtoclem uoluere animo conſilium ut utile, ita minime iuſtum, & ita reuera non erat utile, quia inhoneſtum uidebatur. tamen quia imperium fuiſſet aucturum uniuerſa concio proclamauit è ueſtigio, ideſt prius quam Ariſtides, aut ipſi ueſtigium mutarent, id quod non uideretur æquum, ideſt iuſtum, nec quidem: ideſt non etiam expedire, ideſt utile eſſe, ac protinus iuſſit Themiſtoclem deſiſtere ab incœpto. unde non minus iuſtus fuit totus populus, quàm Ariſtides.

OLIVERIVS.

Alterius nunc mihi. de iuſtitia dicit Ariſtidis, quam ſupra tetigimus, q; poſtquam Xerſes è græcia pulſus eſt conſilio & ductu Themiſtoclis, mœnia quoq; urbis Athe tandem reſtituta ſunt, quæ ſolo fuerant adæquata. Themi. illuc toto animo intentus erat, ut totius græciæ imperium Athe. recuperarent, conuocata igitur concione dixit ſe habere conſilium reip. ſaluberrimum, imperioq; Athe. utiliſſimum, ſed illud ad exitum non deduci niſi occultetur. Athen. reſponderunt, ut in conſilium, Ariſtidem admitteret, qui ſi probaret, exequeretur, tantum apud Athe. Ariſtidis ualebat authoritas. qui cognito Themiſtoclis conſilio in concionem prodiit, & cōſilium Themiſtoclis utile quidem eſſe dixit, ſed minime honeſtum, erat autem, ut Lacedæmoniorum claſſem incenderēt, quæ erat in portu Gytheo. Athen. ubi turpe Themiſtoclis eſſe conſilium uiderunt ſucclamarunt omnes non eſſe admittendum. tantum iuſtitiæ, & honeſtatis monumentum fuit apud populum illum, ut qḋ utiliſſimum uideretur, tamen quia inhoneſtum, reſpueretur. neq; enim dubium erat, quin Lacedæmoniis claſſe priuatis, tutius græciæ imperium Athe. facile occupaſſent. Cic. offi. io. lib. iii. Themiſt. inquit poſt uictoria eius belli, quod cum Perſis fuit, dixit in concione ſe habere conſilium reip. ſalutare, ſed id ſcire non opus eſſe. poſtulauitq; ut aliquem populus daret, qui cum communicaret. datus eſt Ariſtides. huic, ille claſſem Lacedæmoni. quæ ſubducta eſſet ad Gy

Athen. qḋ honeſtū non eſſet id nec utile putarūt.

THEOPHILVS.

Gytheum ſubducta erat. Gytheum maritimum oppidū naualeq; Lacedæmoniorum. de quo Lycophron. Cic. Pauſan. & Stephanus.

Zaleucus filio non pepercit.

OLIVERIVS.

NIhil illis etiam. Zaleucus Locrenſium princeps fuit, & legũlator, ſicut Solõ Athe. Licurgus Lacedæ. hic igitur leges compoſuit, quibus Locrenſes temp. amplã diuturnamq́ habuere. ſed inter cæteras, & illam tulit contra adulteros, ut qui in adulterio deprehenſus eſſet, is utroq́ priuaretur oculo. forte accidit ut ei filius in hoc crimine deprehenderetur, nam cum quadam matrefamilias adulterium cõmiſerat, & cum ciuitas filium liberare uellet honoris gratia, pater nunquam adduci potuit, ut filio pœnam remitteret. tandem inſtantibus ciuibus, ut abſolueretur, quandoquidem, inquit ita uultis, faciam, ut altero mihi, altero illi eruto oculo lex impleatur. quod etiam factum ẽ, quæ profecto magna iuſtitia fuit. ℾ Eruto. euulſo. ℾ Inter miſericordem. ne omnino crudelis eſſet in filium.

OLIVERIVS.

SEd aliquanto. hic Charondas ciuitatẽ Tyrum, cuius princeps erat, cum aſſiduis ſeditionibus laborare uideret, ut ſæpiſſime in foro certaretur ad ſanguinem, legẽ tulit, ne quis cum ferro in concionem prodiret, q̃ ſiquis feciſſet capitis pœna dãnaretur. forte accidit, ut hic in agros proficiſcẽs cinctus gladio eſſet, & cum inde domum rediret ſubito, indicta concione cum ferro deſcenderet in concionem, non ſtudioſe, ſed oblitus ſe cum telo eſſe. cum igitur à proximo eſſet admonitus ſeipſum interfecit, ne quid contra legem per ſe factũ eſſe uideretur, ſed ex omni parte iuſtitia ſeruaret. ℾ Præfractior. aſperior. ℾ Abſciſſior. ſeuerior, uel breuior ἀπότομος dicunt græci abſciſum dicatur, q̃d repente fit ſine ullo reſpectu. ℾ Conciones. Quia ſpe concionibus irrita, plebs uſq́ ad ſanguinem certabat.

ℭ De Zaleuco Locrenſi.

NIhil illis etiam iuſtitiæ exẽplis fortius. Zaleucus urbe Locrẽſium à ſaluberrimis, atq́ utiliſſimis legibus munita, cũ filius eius adulterii crimine damnatus, ſecundum ius ab ipſo conſtitutum, utroque oculo carere deberet, ac tota ciuitas in honorem patris neceſſitatem pœnæ adoleſcentulo remitteret, aliquandiu repugnauit. ad ultimum precibus populi euictus, ſuo prius, deinde filii oculo eruto, uſum utriq́ uidendi reliquit. Ita debitum ſupplicii modũ legi reddidit. æquitatis admirabili temperamẽto, ſe inter miſericordem patrem, & iuſtum legiſlatorem partitus.

ℭ De Charonda Tyrio.

SEd aliquãto Charondæ Tyrii præfractior, & abſciſſior iuſtitia. ad uim, & cruorẽ uſq́ ſeditioſas conciones ciuium pacauerat lege cauendo, ut ſiquis eas cũ ferro intraſſet, continuo interficeretur. interiecto deinde tempore ex longinquo rure gladio accinctus, domum repetẽs, ſubito indicta concione, ſicut erat, in eam proceſſit: ab eoq́, qui proxime conſtiterat, ſolutæ à ſe legis ſuæ monitus. Idem ego illam, inquit, ſanciã. ac protinus ferro, quod habebat, diſtricto incubuit. cumq́ liceret culpam uel diſſimulare, uel errore defendere pœnamẽ, tam repræſentare maluit, ne qua fraus iuſtitiæ fieret.

ℭ De Fide Publica. Cap. VI.

HVius imagine ante oculos poſita, uenerabile fidei numen dexteram ſuam, certiſſimum ſalutis humanæ pignus oſtendat: quam ſemper in noſtra ciuitate uiguiſſe, & omnes gentes ſenſerũt, & nos paucis exemplis recognoſcamus.

ASCENSIVS.

ZAleucus. is Locrenſis ex Thurio fuit (ut eſt apud Suidam) Pitagoricæ familiæ philoſophus, & legũlator, qui pro patria pugnãs interiit. initio ſeruus ac paſtor, ubi liberaliter inſtitutus cũ ciuibus ſuis leges dedit. in q̃bus, & hoc ſanxit, ut in publicum mulieribus egredi liceret, ingenuæ quidem cũ una ancilla in alba ueſte, cæteris autem in florida, ac uerſicolori. Charondæ Tyrii. Ariſtõ politicorum. ii. Legũlatores, inquit extiterunt Zaleucus Locris, Epizephiriis. & Charõdas Catanẽſis eius ciuibus, aliiſque chalcidici generis urbibus circa Italiam Siciliamque. Stephanus ẽt, qui gẽtibus apud græcos ſcripſit. Ex catana fuit Charondas, inquit, unus ex iis, qui reges Athenis condiderũt, ut mirum ſit, unde Val. eũ uocet Thurium, niſi memoriola lapſum dicamus, ut quæ Zaleuci primo fuit. eam Charondæ tribuerit. aut Thurius uerbũ librarius ex ſuperiore capite tranſpoſuit huc incõmode. Nam Vale. ita ſcriptum relinquere potuit. Zaleucus Thurius urbe Locrenſium. Suidas enim de Zaleuco. Locrenſis inquit ex Thurio fuit. aut certe de Charõdæ patria non conuenit inter authores, & aliquis Thurium fuiſſe ſcripſit id, quod alicubi Parrhaſius legiſſe non meminit. Hermippus de Legũlatoribus lib. vii. refert, apud Athenas Charondæ leges ad menſem cauſi ſolitas. ℾ Nihil etiã fortius ſup. eſt illis. ſ. ſequentibus exemplis iuſtitiæ. Seleucus, uel (ut alii ſcripſerunt) Zaleucus (ſed idem de eodem li. i. de ſimulata religione, quod caput nuper inuentum eſt. Sele. ſcripſerunt) urbe Locren. in græcia (ut opinor) potius q̃ in Brutiis (nam ſunt locri ozole apud Epicmenios, & opunoos, in græcia, & etiam in Brutiis Italiæ) munita à ſe. i. cũ ipſam muniuiſſet, ſaluberrimis atq́ iuſtiſſimis legibus, cum filius eius dãnatus crimine adulterii, deberet carere utroq́ oculo ſecundum ius conſtitutum ab ipſo ſ. Seleu. ac tota ciuitas remitteret adoleſcentulo neceſſitatem pœnæ in honorẽ patris, ipſe ſup. repugnauit. i. reſtitit uotis populi aliquãdiu. ad ultimũ euictus precibus populi precãtis, ne ſ. filium excecaret, ſuo. ſ. patris oculo eruto prius, deinde oculo filii eruto, reliquit utriq́. i. & ſibi, & filio uſum uidendi, & ſup. ita reddidit legi modum. i. metrum & menſuram ſupplicii debitum, quia præfinitum, partitus admirabili temperamẽto æquitatis ſe inter p̃rem miſericordẽ, & legiſlatorẽ iuſtũ.

ASCENSIVS.

SEd iuſtitia Charõdæ ſ. principis Tyrii. i. Tyri urbis in phœnicia, ſup. fuit præfractior. i. aſperior, & rigidior, q̃a res rigida prius frangitur q̃ flectitur, & abſciſſior. i. breuior, & quaſi minus deliberato animo facta (nam qui aliquid ſubito diſſoluere uolunt, abſcindunt illud, ut retiacula nauis & ueſtiũ futuras, unde Cato potius diſſuendam, q̃ abſcindendam cenſuit nõ æquam amicitiam, quæ exempla adduco, ut uim metaphoræ, minus periti intelligãt) is ſup aut qui Charondas, pacauerat conciones ciuium ſeditioſas uſq́ ad uim, & ad cruorem, cauendo lege, ut ſiquis intraſſet eas. ſ. conciones, cum ferro. i. armis ſaltem inuaſiuis, interficeretur continuo. deinde tẽpore interiecto, repetens domũ ex longinquo rure accinctus gladio concione. i. conuocatione populi idicta, ſubito proceſſit in eam, ſicut erat. ſ. accinctus gladio. & monitus ab eo qui proxime conſtiterat legis ſuæ ſolutæ à ſe. i. q̃ legem ſuam ſoluiſſet, inquit, ego idem ſanciã. i. ſanguine meo firmam, & ſanctam efficiam, illam. ſ. legem, ac incubuit protinus ferro, quod habebat. i. gladio ſuo. cumq́ liceret ſup. ei, uel diſſimulare culpam. i. negando ſe culpam admiſiſſe, quia lator legis non uidetur ſub lege teneri, uel defendere. i. purgare errore. i. propter errorem ſuum, quia non dedita opera è domo accinctus gladio proceſſerat, ſed rure ut accinctus erat in concionem uenerat, maluit tamen repreſentare. i. exhibere populo, & perſoluere pœnam. ſ. tranſgreſſionis, ne qua fraus fieret iuſtitiæ.

OLIVERIVS.

HVius imagine. tranſiturus ad capitulum ſequens. Val. ne hoc abrupte facere uideatur, quaſi præfatur, dicit enim iuſtitiam fidei dexteram porrigere, ut ſit i ſuccurrat, & recte. nam ut, inquit Tullius, fides eſt totius iuſtitiæ fundamentum. ℾ Humanæ ſalutis. Quia ſine fide, humana generis ſocietas ſtare non poſſet.

ASCENSIVS.

HVius imagine ante oculos poſita. præfatio eſt in exempla fidei publicæ. Ordo autem eſt. Imagine huius. ſcilicet iam dictæ uirtutis, utpote iuſtitiæ, poſita ante oculos, ſcilicet legentium, aut contemplantium, uenerabile numen fidei oſtentat dexteram ſuam. i. ſibi dicata, appoſito-

rie

rie certiſſimum pignus ſalutis humanæ. ideo autem oſtentat, quia ſecundum Cice. libro primo officio. fides eſt fundamentum iuſtitiæ, & ideo ubi iuſtitia, illic etiam fides eſt, quam ſ. fidem, & .i. ſimul omnes gentes ſenſerunt, & nos recognoſcamus .i. atteſtemur paucis exemplis, uiguiſſe, ideſt q̃ ipſa uiguerit ſemper in ciuitate noſtra, hoc eſt Roma.

Romanis pacem deſideraret, non audebat ſe conſulum fidei committere, ueritus ne qua Scip ante deceperant, eadem & ipſe caperetur. Sed Hanno alter eorum dux meliori de fide Ro. opinione ductus proceſſit audacius, & cum conſulibus de pace agere cepit. tunc unus ex Tri. mil. dixit, non aliam illi fidem eſſe ſeruandam, quam illi Cor. ſeruauerãt. cui conſules indicto ſilentio Hannonẽ ſecurum eẽ iuſſerunt. mira profecto fides, & ol laude prædicar da. Abbreuiator Li. de hoc Sci. ſic breuiter tradit. Cn. Cor, conſul à claſſe punica circũuentus, & p fraudem ueluti in colloquium euocatus, captus eſt. Corn Aſi. hic eſt, qui claſſe punica merſa, clariſſimum inde triumphũ egit. Cor Aſi. quare dictus ſit Cor. Aſina. Macro. ſat. li. i. facile declarat. dicit n. Aſinæ cognomẽtum Corneliis datum eſt, quia princeps Corne. gentis empto fundo, ſeu filia data marito, cũ ſponſores ab eo ſolẽniter poſcerentur, Aſinam cum pecuniæ onere produxit in forum, quaſi pro ſpõſoribus pñs pignus. ❡ Fractis u. ctis. ❡ Claros il. ac ſi diceret uictoria quidẽ eo. imperatores claros reddiderat, fides uero multo clariores.

❡ De Senatu. P. Q. R.

CVm Ptolemæus Rex, tutorem populum Ro. filio reliquiſſet: Senatus. M. Aemilium Lepidum Ponti. Maxi. bis COS. ad pueri tutelã gerendam Alexandriam miſit: ampliſſimiq;, & integerrimi viri ſanctitatem reip. vſibus, & ſacris comparatam, externæ procurationi vacare voluit: ne fides ciuitatis noſtræ fruſtra petita exiſtimaretur. cuius beneficio regia incunabula conſeruata pariter, ac decorata, incertum Ptolemæũ reddiderunt patris ne fortuna magis, an tutoris maieſtate gloriari deberet.

❡ De Ciuitate Romana.

SPecioſa quoq; illa Romana fides, ingẽti pœnorum claſſe circa Siciliam deducta, duces eius fractis animis, cõſilia petendæ pacis agitabant. Quorum dux Amilcar ire ſe ad conſules negabat audere, ne eodem modo cathenæ ſibi iniicerentur, quo ab ipſis Cornelio Aſinæ cõſuli fuerant iniectæ. Hanno autem certior Romani animi æſtimator, nihil tale timendum ratus: maxima cum fiducia ad colloquium eorum tetendit. apud quos cum de belli fine ageret, & Tribunus milit. ei dixiſſet, poſſe illi merito euenire, qđ Cornelio accidiſſet, vterq; COS. tribuno tacere iuſſo, iſto te, inquit, metu Hãno fides ciuitatis noſtræ liberat. claros illos fecerat tantum hoſtium ducẽ vicere potuiſſe, ſed multo clariores fecit noluiſſe.

❡ De eodem Senatu.

ADuerſus eoſdem hoſtes parem fidem in iure legationis tuendo Patres CON. exhibuere. M. enim Aemilio Lepido. L. Flaminio COSS. L. Minutiũ, & L. Manilium Carthaginiẽſium legatis, quia manus his intulerant, per feciales reddendos curauerũt. Sed tunc Senatus ſe, non eos, quibus hoc præſtabatur, aſpexit.

OLIVERIVS.

CVm Ptole. de fide pub. P. R. loquitur erga Ptolemæũ regem Aegypti, nam Aegypti reges oẽs Ptole. ſunt appellati. Ptole. moriẽs filium in tutela. P. R. reliquit, qđ poſtq̃ ad eorũ aures peruenit, ne fides aliqua ex parte deeſſet, Sena. miſit Alexãdriam Q. Aemilium Lepidum principẽ ciuitatis, & eundem optimum uirum, qui tunc Ponti. Maxi. qui bis antea conſul, qui princeps ſenatus quiquies fuerat; qui tutor Pu. eſſet. & maluit ſenatus, ut reſp. tãto uiro careret, q̃q̃ eo plurimum idigeret, q̃ pu. fides deeſſet, tãtum ualuit apud Po. ſanctiſſima fides, ut maluerit hoiem, in quo animo ſanctitatis exempla conſpici poſſent, alienam q̃ ſuæ reſp. curam, adminiſtrationemq; ſuſcipere. Iuſti. qui de hac tutela mentionẽ lib. xxx facit, non à rege tutorẽ relictũ Po. fuiſſe dicit, ſed poſt Regis mortem ab Alexandrinis Ro. miſſos fuiſſe lega. qui orarent P. R. ut tutelam pupilli ſuſciperent, regnumq; tuerentur

Roma norũ fides in Ptole.

Aegy. qđ iam Phi. & Anthio. facta inter ſe pactione, diuiſiſſe dicebantur. gratam legationem fuiſſe Ro. cãm belli quærentibus aduerſus Phi. qui inſidiatus tpibus pu. bel. fuerat. miſſos igitur fuiſſe legatos dicit, q̃ nunciarẽt Anthioco, atq; Phi. ut à regno Aegypti abſtinerẽt, miſſum & Mar. Aemi. le. in Aegyptum, qui tutorio nomine regnum pupilli adminiſtraret, qui profectus, bello deinde qđ aduerſus Anthio. duce Scip geſtum eſt, magnum ad uictoriã momentum dediſſe fertur. ❡ Comparatam quia reip utilitatibus inſeruiebat. ❡ Et ſacris. quia Pont. Max. ſacra publica faciebat. ❡ Cuius beneficio. non minorem ſplendorem & gloriam ab hac tutela Ptole. accepit, q̃ à genere paterno.

ASCENSIVS.

CVm Ptol. ſ. rex Aegypti reliquiſſet Po. Ro. tutorem filio ſuo, ſenatus. ſ. Ro. miſit. M. Aemilium lep. Põt. Maxi. & bis conſulem, Alexandriam. i. in eam urbem Aegypti, ubi regia erat, ad gerendam tutelam pueri. & uoluit ſanctitatem uiri ampliſſimi, & integerrimi comparatam. i. acquiſitam uſibus reip. & ſacris, quia etiam Pontifex magnus erat, uacare. i. operam plenam dare, & intentũ eſſe procurationi externæ ne fides ciuitatis noſtræ hoc eſt Ro uideretur petita fruſtra. ſ. à Pto. patre. Cuius ſ. M. Aemilii beneficio cunabula regia. i. primordia uitæ regis, & filiũ regis, conſeruata pariter, ac decorata, reddiderũt Ptol ſ. filiũ incertũ ne. i. an deberet gloriari magis fortũa. i. regno pñs, an in maieſtate tutoris. ſ. Aemilii.

ASCENSIVS.

SPecioſa &c. illa. ſ. ſequens fides Ro. i. Romanæ ciuitatis eſt ſup. quoq; i. etiã ſpecioſa. Ingenti. i. ualde magna claſſe pœnorum. i. Carthaginen. deducta circa Siciliam, duces eius. ſ. claſſis animis fractis. i. habẽtes animos fractos, & deſperantes de uictoria, agitabant conſilia pacis petendæ. Quorum. ſ. pœnorũ Amilcar dux i. princeps. negabat ſe audere ire ad conſules. ſ. Ro ne cathenæ iniicerentur ſibi eodem modo, quo fuerãt iniectæ Corne. Aſi. conſuli. ſ. Romano, ab ipſis, ſ. pœnis Hãno autem certior æſtimator. i. cenſor animi Ro. ratus nihil tale timendum, tetendit ad colloquium eorum ſ. conſulum Ro. cum maxima fiducia. apud quos. ſ. conſules, cum ageret de fine belli i. de bello finiendo, & Trib. mili. dixiſſet ei. id ſup. quod accidiſſet Cornelio. ſ. Aſinæ, poſſe euenire merito illi. ſ. Hannoni, hoc eſt, ut in uincula coniiceretur, uterq; cõſul tribuno iuſſo tacere. i. poſt q̃ iuſſerat tribunum tacere, inquit, ò Hanno fides ciuitatis noſtræ liberat. i ſoluit te iſto metu. ſ. quo timebat in uincula coniici, ob dictum tribuni militum, nam prius non timere dictus eſt. Potuiſſe uincere, quia in pñte ſua habebant, tantum ducẽ hoſtium, uidelicet Hanonem, fecerat illos. ſ. cõſules claros, ſed noluiſſe uincere, aut uincire eum, fecit illos multo clariores.

OLIVERIVS.

Scipio fraude captus.

SPecioſa quoq;. cum primo pu. bel. Cor. Scip. Aſina præfectus claſſis, in Sicilia foret, ad colloquium à Cart. uocatus eſt, qui data fide confidenter proceſſit. illi uero ſimulato colloquio milites paratos habuere, qui deprehenſum Scip. in cathenis ducerent poſt aliquod tempus eodem bello, cum in anguſtias deductus eſſet Amilcar pœnorum dux, & cum

THEOPHILVS.

VIncere Ianus Parrhaſius arbitrabatur à Valerio ſcriptum uincire. Nam uoluiſſe uincere Ro. abſurdũ foret intelligere. legas igitur uincire. i. Cathenas iniicere.

OLIVERIVS.

ADuerſus eoſdem ho. pa. M. Aemilii lep. legati Cartha. Romam uenerant pacem à ſenatu, populoq; petentes. forte ita accidit, ut altercatio, orta eſſet inter legatos & L. Minutium, ac. C. Manlium, & eouſq; proceſſit eorum contentio, ut Minutius & Manlius legatos pulſarent. nam illi pacem petebant, hi dandam eſſe negabant: quippe fœdifragis. quod ubi cognouit Senatus eos legatis dandos eſſe cenſuit darique fecit. ❡ Iure legationis. ut legati tuti ſint, & inuiolati ſecundum ius gentium. ❡ Manus his attuler

Cartha. legati pulſati.

rant.pulſauerant. Non eos q.d ſenatus,nō reſpexit quid me rerentur Carthaginienſes, qui toties fœdera frangerent, ſed ius gentium eſſe ſeruandum,fidemq́ publicam.

ASCENSIVS.

ADuerſus &c. Patres conſcripti,exhibuere parem fidem in iure legationis tuendo.i.protegendo,aduerſus eoſdem hoſtes, uidelicet pœnos,aut Carthaginē.Enim, ideſt quia Marco Aemilio Lepido,& Lucio Flaminio conſulibus,ideſt quo tempore iieērāt conſules,ipſi patres conſcripti curauerūt Lucium Minutium, & Lucium Manilium reddendos,ideſt dandos, ut re uacet, aut potius legatur dedendos.i. in poteſtatem dādos,per feciales,ſcilicet ſacerdotes,qui fœderibus feriendis, & bellis legitime indicendis præerāt, legatis Carthaginienſium, quia ipſi intulerant his, ſcilicet legatis manus, ideſt eos uiolenter pulſauerant. Sed ſenatus aſpexit tūc ſe,ideſt quid ſe deceret, aut fidē ſuam,non eos, uidelicet fœdifragos pœnos,quib⁹ hoc præſtabatur,quia indigni erāt, quibus tanta fides ſeruaretur.

OLIVERIVS.

HVius exēplum. hoc fuit ſecundo bel. puni. cum ſuperior Africanus fatalis dux, utranq́ ſubegiſſet Hiſpaniam, cœpit Carthaginienſium nauem clariſſimorum hominum plenam.illi ne in captiuitatem uenirent,legatos publice miſſos ad imperatorem Roma.ſe eſſe ſimularunt, quam fidem illis Africanus præſtitit, ut omnes incolumes, & inuiolati redirēt ad ſuos.maluit imperator Ro.ſuam fidem fraude petitam,q̄ fruſtra implōratam.

ASCENSIVS.

HVius &cæ.ſic melius q̄ cuius,nam deeo, quod in manibus habent, loquitur fere per pronomen hic. Ordo autem eſt. Africanus.ſ.Scipio, ſuperior.i. maior ſecutus exemplum huius.ſ.dicti facti ſenatus, cum redigiſſet in ſuam poteſtatem,nauem onuſtam,ideſt honorifice onuſtam, multis & illuſtribus uiris Cartha.dimiſit ſup.eam iuiolatam,quia dicebant ſe miſſos legatos ad eum,tametſi manifeſtum erat,illos amplecti falſum nomen legationis gratia periculi præſentis,ſcilicet tunc uitandi,ut fides imperatoris Rom.iudicaretur potius decepta per fraudem punicam quam implorata fruſtra, ideſt in uanum.

OLIVERIVS.

RE præſentemus.hoc exemplum par eſt ſuperiori, nam hi Romani duo,q̄ legatos Apolloniatum,orta inter eos rixa pulſaſſent,dediti ſunt eis,& miſſus eſt quæſtor eum auxilio,ne cognati uim aliquam inferrent, Repræſen-
Apol- temus.in medium proferamus. Apollonia. facit ſuum gen-
lonia tile hic & hæc Apolloniaus,unde aduerbiator, cum legatos
Apol- Apolloniatum dixit ad ſenatum miſſos quidam iuuenes pul-
loniatis ſaſſent,dediti Apolloniatibus ſunt.ſed quidam dicunt, q̄ latine facit Apollonianus na.nū. A cognatis. ſi forte cognati eorum uoluiſſent è manibus legatorum eripere. Illam cu.ſi quis curiam diligentius conſideret,non potius fidei templum dicet,quàm mortalium refugium.

ASCENSIVS.

REpræſentemus,etiam illud opus, ſcilicet factum, aut exemplum ſenatus nullo modo prætermittēdum.Q.,

De Superiore Africano.

HVius exemplum Superior Africanus ſecutus,cum onuſtam multis, & illuſtrib⁹ Carthaginienſium viris nauem in ſuam poteſtatem redegiſſet, inuiolatam dimiſit:quia ſe legatos ad eum miſſos dicebant. tam etſi manifeſtum erat,illos vitandi præſentis pericu li gratia falſum legationis nomen amplecti:ut Romani imperatoris potius decepta fides,quàm fruſtra implorata iudicaretur:

De Senatu Po.Q.Ro.

REpræſentemus etiam illud ſenatus nullo modo prætermittendum opus. legatos ab vrbe Apollonia Romam miſſos Q.Fabius.Cn. Apronius ædiles, orta contentione pulſauerunt.quod vbi comperit, cōtinuo eos per feciales legatis dedidit: quæſtorēq́ cum his Brunduſium ire iuſſit,ne quam in itinere à cognatis deditorum iniuriam acciperent. illam curiam mortalium quis concilium, an non tēplū fidei dixerit? quam ut ciuitas noſtra ſemper benignam præſtitit,ita etiam in ſociorum quoq́ animis conſtantem recognouit.

Externa.

POſt duorum in Hiſpania Scipionum, totidemq́ Romani ſanguinis exercituum miſerabilem ſtragem. Sanguntini uictricibus Hanibalis armis intra mœnia urbis ſuæ cōpulſi cum uim punicam ulterius nequirent arcere: collatis in forum, quæ unicuiq́ erant cariſſima:atq́ undiq́ circundatis,accenſiſq́ ignis nutrimentis,ne à ſocietate noſtra deficerent, publico, & cōmuni rogo ſemetipſos ſuperiecerunt. crediderim tunc ipſam fidem humana negocia ſpeculantem, mœſtum geſſiſſe uultum: perſeuerantiſſimum ſui cultum, Iniquæ fortunæ iudicio, tam accerbo exitu damnatum cernentem.

Fabius, & Cneus Opronius,ſeu ut alii textus habent Sempronius,ædiles,pulſauerunt legatos miſſos Romam ab urbe Apollonia,quæ eſt,aut in ponto,aut in Epiro,aut in Creta, aut in Syria,aut Thracia,in omnibus enim illis regionibus reperitur eo nomine urbs.ſed putem de pontica urbe loqui. contentione orta,ſcilicet inter ædiles & legatos.quod ſ. factum ædilium, ubi.ſ.Senatus comperit, dedidit,ideſt in poteſtatem dedit continuo eos legatos per feciales,ideſt fœderum,ut dixiſe riendorum,& bellorum legitime indicendorum officiales, & iuſſit quæſtorem.ſ.urbis Romæ,ire cum his.ſ. legatis Brunduſium, ideſt in illud uſq́ oppidum littorale, ne.ſ.legati acciperent, quam, ideſt aliquam iniuriam in itinere à cognatis deditorum. Dixerit, ideſt nunquid dixerit.ſ.merito:quis ideſt aliquis illam.ſ tam fidam curiam,ſ.Romanam,concilium.i. Cœtum mortalium,an nō dixerit ſupple potius templum fidei? q.d. multo iuſtius templū fidei. Quam ſup.fidem,ut ideſt quēadmodum ciuitas noſtra, ideſt Romana,præſtitit ſemper benignam, ita recognouit eā conſtantem quoq́, ideſt etiam in animis ſociorum, utpote Saguntinorum, & petilinorum, de quibus ſequentia ſunt exempla,atq́ hoc dicto paraſceuem fecit.

OLIVERIVS.

POſt duorum. Nunc ad externa tranſit exempla, & primo de Saguntinis, qui in fide Ro.pertinaciter conſtiterunt. Saguntum oppidum eſt opulētiſſimum in Hiſpaniæ finibus poſitum circa flumē Hiberum,quod fuit quōdam terminus imperii P.R.& Cartha. cauſaq́; ſecundi pu.bel. nam cū Hanni.oppidum illud circunſe-
diſſet,Saguntini Romam lega Sagūti-
tos auxilia petētes miſerūt. qui norū fi-
cum tardius remitterentur,nec des er-
ſe diutius defendere poſſent,ad eam pertinaciam uenerunt, ut ga p.R.
in foro conſtructo ingenti rogo,impoſitiſque rebus ſuis omnibus flammas. ſubiicerent, deinde ſeipſos in rogum conicerent, ne à fide deficerent. Duorum Scipionum. uidelicet Cn & P.Scipionum, quorum alter,ſcilicet P.Scipio eius Scipionis pater fuit,qui deinde Africanus dictus eſt.hi duo, ut ſupra diximus, Hiſpaniam in poteſtatem popu. Roma. diu tenuerant, ſed tandem per magonem quendam, celtiberi quorum pars maior erat in exercitu Roma. illecebris & pecunia corrupti defecerunt à Rom.Ro.uero exercitus externis auxiliis deſtituti ſe in tutiora loca receperunt, & clitellis, atque impedimentis uallo facto à pœnis, quibus erant longe uiribus inferiores diu obſeſſi, tandem capti,cæſique ſunt. L.uero Marci. Tribunus milit.collectis reliquiis, exercitus, & nocte ſequenti uocatis ad concionem militibus, hortatus eſt, ut impetu uiſo inuaderent hoſtes, nihil tale propter uictoriam metuentes, & inter concionandum ſubita flamma ex eius capitis apice emicuit. quo ſigno motos milites ea nocte duxit ad hoſtium caſtra, quibus ex improuiſo captis, cæſiſque hoſtibus maiorem intulit cladem quàm acceperant. Sed in hac hiſtoria Valerius diſſentit à Liuio. non enim poſt cæſos in Hiſpania Scipiones, Hannibal Saguntum expugnauit, Sed antequam bellum cum Romanis ſuſciperet, ut Liuius tradit. & Cicero in philippicis libro undecimo. Et hoc belli principium, & cauſam fuiſſe dicit quia cum iam animo

ag taret

agitaret Hanni. inuadere, nullam aliam uiolandi fœderis honeſtiorem rationem inuenit, q̃ ſi Saguntinos Ro. ſocietate coniunctos adoriretur. ¶ Vim punicam. Cum ui punica exercitus eſſet, nec iam commeatus uenire poſſet. ¶ Communi. Quia ipſis, & bonis ſuis communis fuit. ¶ Crediderim. Quaſi per deplorationem hoc dicit Valeri. non dubitauerim fidem tunc, humana facta, conſiderantem, Saguntinorum caſum fuiſſe miſer. tam, tam conſtantes ſui numinis cultores, in quo iuditio, fortuna ad necem adeo crudelem impulerit. ¶ Mœſtum. cum uideret res hominum adeo fidelium, male uerſari.

ASCENSIVS.

POſt miſerabilem ſtragē duorum Scipionum, ſ. Cn. & Publii i Hiſpania, & totidem .i. etiam duorum exercituum Ro. ſanguinis, Saguntini .i. ciues Sagunti urbis in Hiſpania, compulſi ſup. ab armis uictricibus Hannib. intra mœnia urbis ſuæ, cum nequirent arcere .i. amouere à ſe ulterius uim .i. uiolētiam punicam, collatis .i. comportatis, aut congeſtis in forum. ſ. rerum uenaliū, his ſupp. quæ erant chariſſima unicuiq;, atq; nutrimentis .i. fomentis ignis .i. cōbuſtibilibus circundatis undiq;, & accenſis ſuperiecerunt ipſi ſemet (ſic ſcriptum reperi, & puto uerā eſſe lectionem, cum ita ſere Cice loquatur, licet alii legant ſemetipſos). Publico & cōmuni rogo .i. Pyræ ardēti ne deſiſterent. ſ. facta deditione, à ſocietate noſtra .i. Romana Ego (inquit author in admirationē fidei eorum) crediderim .i. uelim credere. (ſed mire utit ea uoce, quaſi in ſignificatione futura, aut ſaltem præſenti, cum ſit præteriti temporis, ut dubitem, an legēdum ſit credideris, à futuro credidero, aut crediderim aut ſi fuiſſem crediſſem) ipſam fidem. ſ. deam ſpeculantem. ſ. deſuper negocia humana, geſſiſſe, tunc uultum mœſtum, cernentem .i. cernere perſeuerantiſſimum cultum ſui damnatum tam acerbo exitu, iudicio fortunæ inique.

¶ De Petilinis.

IDem præſtando, Petilini, eundem laudis honorem meruerunt. ab Hannibale, quia deſiſcere à noſtra amicitia noluerunt, obſeſſi: legatos ad ſenatum auxilium implorantes miſerunt: quibus propter recentem cladem Cānenſem ſuccurri non potuit. Cæterum permiſſum eſt eis, vt facerēt, quod vtiliſſimum incolumitati eorum videretur. Liberum ergo erat Carthaginiēſium gratiam amplecti. illi tamen fœminis: omni q; ætate imbelli vrbe egeſta, quo tutius armati famem traherent, pertinaciſſime in muris cōſtiterunt: expirauitq; prius eorum tota ciuitas, quàm ulla ex parte Romanæ ſocietatis reſpectum depoſuerit. Itaq; Hannibali non Petiliam, ſed fidum Petiliæ ſepulchrum capere contigit.

¶ De fide vxorum erga Viros. Cap. VII.

ATq;, vt vxoriam fidem attingamus, Tertia Aemilia Africani prioris vxor, mater Corneliæ, matris C. & T. Gracchorum tantæ fuit comitatis, & patientiæ, vt cum ſciret viro ſuo ancillulam ex ſuis gratam eſſe, diſſimulauerit: ne domitorem orbis Africanum, fœmina magnum virum impatientiæ reum ageret: tantumq; mens eius à vindicta abfuit, vt poſt mortem Africani Manumiſſam Ancillulam in matrimonium Liberto ſuo daret.

OLIVERIVS.

IDem præſtādo. hoc ſimile eſt ſuperiori. quam enim fidem Saguntini Romanis præſtiterunt, eandem ſeruauerunt & Petilini, & dux Carthaginienſium utriuſq; cauſa fuit. Petilini primo quidem cum obſiderentur ab Hānibale, auxilium petierunt, à Romanis, Po. Ro. q; pauloante Cannenſem cladem accepiſſent, præſtare non poſſe reſponderunt, ſed illis permiſerunt, ut facerent quod ſibi maxime conduceret. illi à Romano præſidio deſtituti, omnem imbellem turbam, & inutilem ciuitate eiecerunt, quo difficilior eſſet per famen obſeſſio. quod illis conſilium, parum, uel nihil profuit. omnis enim uis alia magis quam fames illos expugnauit. abſumptis enim frugum alimentis, carniſq; omnis generis quadrupedum, poſtremo coriis, herbis, & radicibus, corticibuſq; teneris, & his quoq; ſtrictim ueſcebantur, maluerunt ergo fame conſumi q̃ à Romana fide deficere. Hannib. igitur non Petiliam, ſed fidū Petiliæ ſepulchrum expugnauit. ¶ Petilia. urbs Calabriæ. de qua meminit Ver. Paruo Philoctetæ ſubnixa Petilia muro. in qua Philoctetes Melibeus regnauit. teſte. Se. at Strab. libr. vi dicit eſſe lucanorum metropoli. ¶ Egeſta. euacuata urbe. ¶ Traherent, producerent, dilatarent.

Petiliorū fidesi ro.

ACSENSIVS.

IDem &c. Petilini. ſ. ciues illi Petiliæ urbis Calabriæ meruerunt eūdem honorem laudis. ſ. ob ſeruatam fidem, præſtādo. ſ. Ro. idem .i. eandem fidem, aut eundem eaſum pro fide, quem Saguntini. Qui ſup. obſeſſi ab Hannibale, quia noluerunt deficere .i. per defectionem deſiſtere, & recedere ab amicitia noſtra .i. Romana, miſerunt legatos ad ſenatum, implorātes auxilium. ſ. ab eo contra Hannibalem. quibus non potuit ſuccurri. ſ. à ſenatu (& eſt ſuccurri impérſonale uerbum) propter cladem recentem Cannenſem .i. paulo ante à Romanis apud Cannas acceptam. cæterum .i. ſed, permiſſum eſt eis. ſ. Petilinis, ut facerent quod uideretur utiliſſimum incolumitati eorū. hoc eſt, ſi ita uideretur, ſeſe dederent Hannibali. Ergo liberū erat .i. in libera Petilinorum poteſtate amplecti gratiam Cartha. tum illi fœminis ſup. egeſtis .i. exportatis, & omni ætate imbelli egeſta .i. exportata urbe. ſ. ſua Petilia, quo .i. ideo ut ipſi armati .i. qui in armis erāt, & arma ferre poterāt, traherent .i. protraherent, & ſuſtinerent, famem. ſ. ex penuria commeatus, conſtiterunt pertinaciſſime in muris. & tota ciuitas eorum expirauit prius .i. ſpiritum emiſit, q̃ depoſuerit ex ulla parte reſpectum ſocietatis Romanæ. Itaq; .i. & ita cōtigit .i. cum difficultate datum eſt Hannibali capere nō Petiliam, quia extinctis ciuibus Petilia eſſe quodā modo deſierat, ſed ſepulchrū fidum .i. propter fidem extinctæ Petiliæ .i. ciuitatis Petilinæ.

OLIVERIVS.

ATq; ut uxoriam quoq;. Nunc tranſit ad ca. vii. in quo tractat exempla fidei quā uxores præſtitere maritis. Et primo de Tertia Aemilia, cuius tantam fidem fuiſſe dicit, ut cum eius uir Scipio ſuperior ancillæ ſuæ captus eēt amore cum licentia illa frui permiſerit, ac poſt mortē Scip. ne id metu feciſſe exiſtimaretur, manumiſſam illā liberto ſuo in mr̃imoniū cum magna dote dedit. ¶ Mr̃ Cor. eā nobilē facit, ut eam magis exaggeret, q̃uis uxor eſſet Africani, & auia tātorū uirorū, tñ hoc fecit. ſunt qui dicant hāc P. Aemilii, qui Perſen regē ſuperauit fuiſſe filiā, & Africani inferioris ſororē, ex qua nata fuit Sēpronia. Gracchorū igit, quæ & Cornelia dicta eſt. Plu. tñ dicit, P. Aemiliū duas tm̃ habuiſſe filias, & alterā Tuberōi Aelio. alterā Catoni, Portii Catonis filio in mr̃imoniū dediſſe. ¶ Diſſimulauit. finxit ſe nō cognoſcere. ¶ Impatiētiæ. Q̄d amoris impatiēs eſſet. ¶ Tātæ co. ſuauitatis. Comitas uirtus ē inter duo extrema, iter ſeueritatē, & remiſſionē. ¶ Domitorē q duas Hiſpanias, Sardiniā, ſiciliā, & Aphricā ſubegerat. ¶ Manumiſſam. in libertatē aſſertam.

Tertia Scipiōis uxor Pellicē patiens

ASCENSIVS.

ATq;. Trāſit ad fidē uxorū erga maritos, q̃ ſpēs q̄dā eſt & quaſi mēbrū ſuperioris tituli, ſeu capitis, licet hic nouum fere ſubſtituat, & iō breuiore ſolito utitur pfatione ſtatim ſubnectēs exēplū Tertiæ Aemiliæ dicēs. Atq; ut nos attingamus quoq; .i. et fidē uxoriā, Tertia Aemi. uxor Afri. ſ. Scip. prioris .i. ſupioris, & mr̃ Cor. mřis Ca. & Tyb. Grac. fuit tātæ comitatis .i. lenitatis, & pa̛tiētiæ. ſ. in tolerādis alienis amoribus, ut cū ſciret ancillulā. ſ. unā ex ſuis eſſe gratam uiro ſuo, hoc eſt uirum conſueuiſſe cū ancilla, diſſimulauit .i. ſignificauit ſe neſcire, ne ipſa fœmina .i. cū eſſet fœmina, ageret magnū uirū. ſ. Afri. ſuperiorē maritum ſuū, domitorē orbis .i. pro bona parte, quia Hiſpanias, Sardiniā, Siciliā, & Afri. domuerat, reum impatientiæ. ſ. amorū. quia qui orbē ſere uicerat, ab amoribus ancillulæ uictus erat, ita ut cum ea libentius, ac cum uxore rem haberet & mens eius. ſ. uxoris, utpote Tertiæ Aemiliæ, tantum abſuit à uindicta, ut daret Liberto ſuo ancillulā, ſ. ſcilicet illam manumiſſam poſt mortem Afri. In qua humanitate plus laudis meruit, quā in eriminis mariti ſui diſſimulatiōne, quia niſi diſſimulaſſet, uir forte errorem correxiſſet.

OLIVERIVS.

QVintum Lucretium. Nec Turia quidem prætermittenda eſt, quæ Q. Lucretium maritum ſuum à triumuiris proſcriptum, & inter ipſos penates latentem, nõ dubitauit cum ſuæ ſalutis diſcrimine, tutum & incolumen ſeruare. lex enim erat, quicunq; proſcriptum occultaret, eadem pœna damnaretur à triumuiris. ſ. Aug. Anto. & Lepido. Magno periculo. Quia, ut dixi, pœna capitis afficiebatur, qui proſcriptũ texiſſet, aut non indicaſſet. ¶ Camera. cubile arcuatum. ¶ Proſcripti. dicebantur quorum nomina in publico proſcribebantur, & quicunque ea uidiſſet, ius, faſq; eorum occidendorum habebat.

¶ De Turia vxore Quinti Lucretii.

QVintum Lucretium proſcriptum à triumuiris vxor Turia inter cameram, & tectum cubiculi abditũ, una conſcia ancillula, ab imminente exitio non ſine magno periculo ſuo tutum præſtitit, ſingulariq; fide id egit: vt cum cæteri proſcripti in alienis, & hoſtilibus regionibus per ſummos animi, & corporis cruciatus vix euaderent: ille in cubiculo, & in coniugis ſinu ſalutem retineret.

¶ De Sulpitia vxore Lentuli.

SVlpitia autem cum à matre Iulia diligentiſſime cuſtodiretur, ne Lentulum Cruſtelionẽ virum ſuum proſcriptum à triumuiris in Siciliam proſequeretur: nihilominus famulari veſte ſumpta, cum duabus ancillis, totidemq; ſeruis ad eum clandeſtina fuga peruenit, nec recuſauit ſeipſam proſcribere, vt ei fides ſua in coniuge proſcripto conſtaret.

¶ De fide Seruorum erga Dominos. Cap. VIII.

REſtat vt ſeruorum etiam erga dominos, quominus expectatam, hoc laudabiliorẽ fidem referamus.

¶ De quodam Seruo M. Antonii.

MArcus Antonius auorum noſtrorum temporibus clariſſimus Orator, inceſti reus agebatur: cuius in iudicio accuſatores ſeruum in quæſtione perſeuerantiſſime poſtulabant, quod ab eo cum ad ſtuprum iret, laternam prælatam contenderent: erat autẽ is etiã tum imberbis, & ſtabat coram, videbatq; rẽ ad ſuos cruciatus pertinere, nec tamen eos fugitauit. Ille uero, vt domum ventum eſt, Antonium hoc nomine vehementius confuſum, & ſollicitum vltro eſt hortatus, vt ſe iudicibus torquendũ traderet: affirmans nullum ore ſuo verbum exiturũ, quo cauſa eius læderetur: ac promiſſi fidem mira patientia præſtitit. plurimis etiam laceratus verberibus, eculeoq; impoſitus, cãdentibus etiam laminis vſtus, omnẽ vim accuſatoris, cuſtodita rei ſalute ſubuertit. Argui fortuna merito poteſt, quod tam pium, & tam fortem ſpiritum ſeruili nomine incluſit.

ASCENSIVS.

QVintum Lucretiũ &c. Affert alterum exemplum uxoriæ charitatis, magis laudabile, quia in re magis probanda. Ordo autem eſt Turia uxor. ſ. Q. Lucretii, præſtitit Q. Lucretiũ proſcriptum à Triũuiris. ſ. Augu. Anto. & Lep abditum. i. abſconſum, inter cameram, & teſtudinem. i. curuaturam ſuperiorem lecti uulgo cœlum uocãt, & tectum. ſ. ſummum cubiculi. i. loci in quo erat cubile, hoc ẽ inter tabulatum ſuperius, & lecti curuamen, quod cœlum uocant, una ancilla conſcia. præſtitit dico tutum ab exitio imminente, non ſine magno periculo ſuo (Valla diceret ſui) & egit id, fide ſingulari ut quum cæteri proſcripti uix euaderent per ſummos cruciatus animi, & corporis, in regionibus alienis, & hoſtilibus, ille. ſ. Q. Luc. retineret ſalutem in cubiculo. ſ. ſuo & in ſinu coniugis.

OLIVERIVS.

Proſcripti. SVlpitia. Lentulum Truſcellinorum uirum ſuum proſcriptum à triumuiris Anto. Lepido, & Oct. ubi in Siciliam exulare percepit, ſeruili ſumpta ueſte, & decepta matre, à qua diligenter ſeruabatur, conſcia quanto uiri amore flagraret, deceptiſq; cuſtodibus, cum duas tãtum ancillas, & paucos ſeruulos ſecum duxiſſet, e ueſtigio ſecuta eſt, magnum igitur fidei documentum in uirum Sulpitia dedit.

ASCENSIVS.

SVlpitia autem uxor Lentu. cum cuſtodiretur diligentiſſime à Iulia matre. ſ. ſua ne proſequeretur in Siciliam Len. Cruſtelionem proſcriptũ à triumui. ſ. iam dictis, nihilominus. i. quamuis obſeruata, peruenit ad eum fuga clandeſtina ueſte familiari. i. ut quidam dicunt quotidiana, qua domi in re familiari occupata uti ſolebat. cum duabus ancillis, & totidem ſeruis. nec recuſauit proſcribere ſeipſam, ut fides ſua conſtaret, ideſt euidens eſſe in coniuge proſcripto, ideſt in proſcriptione coniugis. alter diceret in, ideſt erga coniugem proſcriptum.

OLIVERIVS.

REſtat ut ſeruorum erga. Octauum ca. de fide ſeruorũ, q̃ erga dominos ſuos perſeueranter præſtiterunt. primum autem exemplum ſerui cuiuſdam M. Anto. oratoris ætate ſua præſtantiſſimi, quem Cic. in lib. de oratore mirum in modum laudat. eum igitur inceſti accuſatus eſſet, ut in ca. de fiducia diximus, qui cum in prouinciam quæſtor deſignatus proficiſceretur, iamq; Brunduſium uſq; perueniſſet, certior factus per literas, Romam rediit, & cauſam ſuam egit. Seruus eius, qui criminis illius conſcius erat (nã laternam illi dũ uirginem peteret noctu prætuliſſe conſtabat) nunquam cogi potuit ullo tormento, ut id fateretur adeo fidelis fuit. ¶ Quo. quanto. ¶ Hoc. tanto, nam ſerui ſolent eſſe infideles, ſi ergo in eorum numero aliquis fidelis inueniatur, laudabilior erit, q̃ non expectatur.

M. Ant. — orator I ceſti ce.

ASCENSIVS.

REſtat. Breuiſſima quoque præfatione, & paraſceue ad hũc titulum utitur, eo q̃ ſpecies, & membrũ eſt capitis de fide. Nam fides ſeruorum fides eſt. Ordo autẽ eſt Reſtat, ideſt reliquum eſt, ut referamus etiam fidem. i. fidelitatem ſeruorum erga dominos, quo. i. quanto minus expectatã, quia ſeruilis amor, coactus eſt, nullum autem uiolentum ꝑpetuũ, hoc. i. tãto laudabiliorẽ.

OLIVERIVS.

MArcus Anto. ¶ In quæſtione. i. tormẽto à præcedẽte. i. quod ſequitur, nam quæſtiones inquiſitiones dicuntur, quæ à iudicibus fiũt, & quia præcedunt quæſtiones. i. interrogatiões, deinde ſequũtur tormenta, ideo ponuntur pro tormentis. ¶ Laternam, à latẽdo dictã q̃ intus lateat ignis. ¶ Hoc nomine. hac cauſa. i. crimine. ẽ autem metalepſis cum primum ad ultimum. nomen enim ſignificat cauſam, cauſa uero crimen. ¶ Eculeo tormento. dicitur enim eculeus quaſi equi pullus, eſt autem ligneus, & accutiſſimi dorſi. ¶ Candentibus. ignitis. ¶ Laminis. ſ. ferreis. ¶ Argui for. me. po. Iure, inquit accuſari fortuna poſſe uidetur, quæ tam fortem, conſtantemq; animum in ſeruo concluſerit, merebatur enim ingenui corporis ſedem.

ASCENSIVS.

MArcus Anto. non triũuir, ſed orator clariſſimus, temporibus noſtrorum auorum agebatur reus inceſti. i. ſtupri commiſſi cũ ueſtali, cuius. ſ. criminis, aut hominis, accuſatores poſtulabãt perſeuerantiſſime in iudicio ſeruum ſ. Antonii, in quæſtione i. inquiſitione uiolenta per tormenta facienda, q̃ i. quia accuſatores prætenderent. i. aſſeuerarent. & conuincere cõtenderent, laternam prælatam ab eo, ſcilicet ſeruo, quum, ſcilicet dominus eius Marcus Antonius iret ad ſtuprum. Autem pro ſed, is. ſ. ſeruus erat tum. i. tunc etiam imberbis, & ſtabat coram. i. in conſpectu iudicum, & accuſatorum, & uidebat rem pertinere. i. ſpectare ad cruciatus ſuos. i. quos ſuſtinere deberet, nec tamen fugitauit eos. Ille uero, ut uẽtum eſt domum. ſ. à domino, & ſeruo, hortatus eſt ultro Antonium confuſum, & ſolicitum uehemẽtius hoc nomine. ideſt hac cauſa, q̃ audiuit ſeruum ad quæſtionem poſtulari, ut traderet iudicibus ſe. ſ. ſeruum torquendum, affirmans nullum

uerbum

uerbum exiturum ex ore ſuo, quo eſſ eius lederetur. ac p̄ſtitit mira patientia. i. tolerantia fidem. i. fidelem exhibitionem promiſſo laceratus etiam plurimis uerberibus & impoſitus eculeo i. tortorio illi inſtrumēto, in quod extendebantur, quaſi in aſperimum dorſum equi, qui torquebantur, & uſtus etiam laminis candentibus. i. igneis, ſubuerit omnem uim accuſatoris, ſalute rei. ſ. domini ſui cuſtodita. Fortunā poteſt argui. i. accuſari, & improbari merito, ꝙ incluſit. i. obfuſcauit nomine ſeruili, ſpiritum. i. animum tam piū & tam fortem.

¶ De quodam ſeruo Caii Marii.

Conſulem autem C. Marium prænestinæ obſidionis miſerabilem exitum ſortitū, cuniculi latebras fruſtra euadere conatū, leuiꝗ uulnere à Teleſino, cum quo mori deſtinauerat, perſtrictū, ſeruus ſuus ut ſyllanæ crudelitatis expertem faceret gladio traiectum interemit: cum magna prǽmia ſibi propoſita uideret, ſi eum uictoribus tradidiſſet. cuius dexteræ tam opportunum miniſterium nihil eorum pietati cedit, à quibus ſalus dominorum protecta eſt: quia eo tempore Mario non uita, ſed mors in beneficio repoſita erat.

¶ De Philocrate ſeu Euporo ſeruo Gracchi.

Aeque illuſtre quod ſequitur C. Gracchus, ne in poteſtatem inimicorum deueniret: Philocrati ſeruo ſuo ceruices incidendas p̄buit: quas cū celeri ictu abſcidiſſet: gladium cruore domini madentem per ſua egit præcordia. Euporum alii hunc uocitatū exiſtimant. ego de nomine nihil diſputo. familiaris autem tantummodo fidei robur admiror: cuius ſi præſtantiam animi generoſus iuuenis imitatus foret: ſuo, non ſerui beneficio imminentia ſupplicia uitaſſet. nunc commiſit ut Philocratis, quàm Gracchi cadauer ſpecioſius iaceret.

OLIVERIVS.

Conſulē autem. Hic Cn. Marius filius fuit eius Marii, qui bella ciuilia geſſit aduerſus ſyllā, qui ſeptimo conſulatu ſuo mortuus eſt, deinde in filiū bella migrāt, q uictus à ſylla ſe præneſtæ recepit, ubi cū obſideretur, tentauit per cuniculos egredi ꝙ cum non poſſet, quia cuſtodirentur à ſyllanis militibus à ſeruo ſuo ſe iuſſit occidi, ne in poteſtatem hoſtiū ueniret. Plu. uero in uita Marii, illū dicit ſibi mortem intuliſſe. ¶ Sortitum, quia obſeſſa diu fuiſſet à ſyllanis, tandē capta fuit crudeliterꝗ uexata, nam ut in cap. de crudelitate uidebimus, quinꝗ millia præneſtinorū crudeliter ſylla iuſſit occidi. ¶ Cuniculi ſubterranei meatus à ſimilitudine animalis q̄d cauernis ſubterraneis delectatur. ¶ Cum quo mo. ſic enim inter ſe conuenerant, ut quando effugere non poſſent, ſimul morerētur. ¶ Perſtrictum. leuiter uulneratum, ne in hoſtium manus deueniret. ¶ Cum ma ſi. q̃a occurrebat illud, quæ fides eſt occidere dominum, reſpondet, quia magna p̄mia propoſita fuerant ei, ſi Marium uiuum uictoribus tradidiſſet. ¶ Cedit. uincitur.

ASCENSIVS.

Conſulem autem C. Mariū ſortitū miſerabilem exitum, q̃a captiōem præneſtinæ obſidionis conatum euadere latebras cuniculi. i. ductus ſubterranei, quo ſub terra exire ſperabat, fruſtra, quia agnitus, & deprehēſus à ſyllanis eſt, & p̄ſtrictū. i. ſauciatum quaſi in ſuperficie corp̄is leui. i. modico & non profundo uulnere, à Teleſino. ſ. ſocio fugæ, & itidem proſcripto, cum quo deſtinauerat mori. ſ. mutuis uulneribus. quia Marius Teleſinū lætaliter uulnerauerat eo pacto, ut ille ſic uulneratus, Mariū quoꝗ ferret. ille aūt, uel ꝙ non ualuit iā deficientibus uiribus, aut ꝙ nephas putauit tantum uirum occidere, leuiter perſtrinxit pectus eius ferro. Seruus ſuus (propter hoc relatiuum antecedens obliqui caſus præpoſui in ordine) interemit traiectum gladio, ut faceret expertem. i. immunē crudelitatis Syllanæ, cū uideret magna præmia propoſita ſibi, q̃a libertatem & æs ingens, ſi tradidiſſet uictoribus eum. ſ. Mariū, quia cadauer non erat Ma. ſed Marii. Cuius. ſ. ſerui, miniſteriū dextræ tam opportunū. i. ſuo loco & tempore factum nihil cedit pietati eorum, à quibus ſalus dominorum eſt protecta, quia non uita, ſed mors erat Mario repoſita beneficio, i. habita pro beneficio eo tempore

OLIVERIVS.

Aeque illuſtre quod. Mortuo Tyberio. ut in cap. de ſōnniis diximus C. Gracchus uiſa per quietem fratris imagine dicentis, quantum uellet cunctaretur, omnino ſibi pereundum eſſe eodem quo ipſe exitio periiſſet, cœpit eadem uia graſſari in ſenatum, qua frater, per leges. ſ. tribunitias ſeditiones excitare. quare motus ſenatus, quod id ad reip. euerſionem quodammodo ſpectare uidebatur, decreuit, ut Opimius conſul uideret, ne quid reſpub. detrimenti caperet, quæ ſumma poteſtas in atroci negocio dabatur magiſtratui more Ro. ut poſſet exercitum parare, bellum gerere, coercere omnibus modis ſocios, atꝗ ciues, domi militiæꝗ ipſi conſuli ius eſt. Itaꝗ Opimi' cōſ. cū armata manu C. Gracchum p̄ſequitur. Ille ſe i Auētinum montem cū multitudine armata recepit. Contra eū exercitu ducto, cæſoꝗ Fuluio eius collega fuga facta Gra. ſe in tēplū dianæ cōtulit, ibiꝗ ſibi manus uoluit inferre, Sed à Licinio & Pompo, fidiſſimis familiaribus prohibitus eſt hortatusꝗ inde quamprimum aufugere, quem corporibus ſuis iam diu protexerunt fugiētē quoad cæſi ſūt. Ille ubi uidit ſe inimicorum manus euadere non poſſe, cū Philocrate ſeruo, q cū eo ſolus fugiebat, in ſacrum deorum nemus ſe proripuerunt, ibiꝗ Phi. eū occidit, & ſuper occiſum ſe quoꝗ interemptum proiecit. Aliter legitur in uita Gracchorum, nam utrunꝗ in manus inimicorū deueniſſe tradit Plu. & alterum à Scipione Naſica. alterum à L. Opimio fuiſſe cæſos, ut in cap. de ſomniis & alibi diximus. Macro. uero de ſaturnalibus, hunc ſeruū Euporum nominatū fuiſſe dicit, q̄ q̄ alii Philocratem dictum uolunt. qui, dū aliqua ſpes ſalutis affulſit, fidiſſimus comes dominū quacūꝗ potuit ratione tutatus eſt. ubi uidit iam deſperatum eſſe, & dominū occidiſſe, & ſuper cæſum ſciſſis proprio uulnere uiſceribus, animam effudiſſe dicitur. ¶ Euporum. Quem alii Philocratem appellant. ¶ Familiaris. qui in eius familia nutritus fuerat, ideo hanc ei fidem p̄ſtitit. ¶ Cuius ſi præſtantiam. Dicit hūc Gracchum laudabiliorem futurum fuiſſe, ſi mortem ſibi conſciuiſſet, quam ſi à ſeruo beneficium ſuſcepiſſet. ¶ Robur. præſentem fortitudinem.

Eupor' an Philocrates Gracch. occiderit incertum eſt.

ASCENSIVS

Aeq; &c. Exemplum ſup aut factū ſerui, quod ſequitur, eſt ſup. æq; i. æqualiter illuſtre. ſ. ut iā dictum. C. Gracchus, ne deueniret in poteſtatem inimicorum. i. L. Opimii, & aliorum nobilium, præbuit Philocrati, quem Euporum Macro. dictum uult, ſeruo ſuo, ceruices. ſ. ſuas incidēdas. quas cum ſeruus ille abſcidiſſet ictu celeri, priuſquam inimici adueniſſent, egit per ſua præcordia. i. pectora uſꝗ ad penetralia cordis, gladium madentem. i. madefactum cruore domini. ſ. ſui Gracc. Alii æſtimant hunc, ſcilicet ſeruum uocitatum Euporum, ego nihil diſputo de nomine, autem pro ſed admiror robur. i. firmitatē fidei tantummō familiaris. i. ſerui in familia eius educati. Cuius ſcilicet ſerui præſtantiam animi, ſi iuuenis gn̄oſus ſ. Grac. ipſe, foret. i. eſſet imitatus, ipſe uitaſſet ſupplicia imminentia beneficio ſuo, quia ſeipſum interemiſſet ſicut ſeruus fecit, non ſerui. nūc. i. ex hac puſillanimitate, commiſit, ſcilicet C. Gracchus, ut cadauer Philocratis ſ. ſerui iaceret pretioſius, id eſt maioris æſtimationis quam Gracchi, ſcilicet hominis nobiliſſimi. quia omnes qui ſeruū inſontem ob amorem domini fortiter in gladium domini incubuiſſe uiderunt, generoſitatem animi eius laudauerunt, uituperantes uecordiā Gracchi, qui non à ſe ſed à ſeruo interfici ſuſtinuit. In qua Gracchi criminatione liberet mihi cum authore huius operis diſceptare. quærerem enim quare non idem dederit uitio Mario iam robuſti animi uiro ſemper comperto, & ſexcentis aliis. qui aut ab amicis, aut à ſeruis id beneficiū miſerabilis exegerunt, ut ab illis non à ſe interempti caderent? Certe eam legem præſcripſit in pectoribus noſtris optimus maximus conditor noſter qua cognoſceremus, ſolius naturæ iudicio nephas eſſe animam quam depoſitariam à deo accepimus, noſtris manibus non repetitam eiicere. neꝗ eſt ſanus animus cenſendus, qui non abhorreat ſibi manum inferre, cum tamen tanta poſſit eſſe calamitas, tantumꝗ inſtare mali, ut mors ſit uita ocior. Non eſt ergo tantopere damnandus Grac. ſibi quod manum inferre non ſuſtinuerit, ſed ꝙ à quocunꝗ occidi meruerit, ſi modo meruit.

OLIVERIVS.

ALia nobilitas, alius furor. ſed fidei par exemplum Pindarus Caſſium. hoc idem pindarus exhibuit Caſſio, quod Euporus Grac. nam cum Caſſius & Brutus contra Antonium arma ſumpſiſſent pro reip. libertate tuenda (quanquam eis aduerſa fortuna contigerit) eumque uaria uictoria pugnaſſent, tandē in cāpis Philippicis comparatis utrinque copiis, extremo prælio dimicarūt & in dextro cornu Octaui in ſiniſtro uero Ant. itē in dextro Brutus in ſiniſtro Caſſius erant. forte ita accidit, ut cōferta pugna Cæſar in dextro, Caſſius in ſiniſtro cornu uincerentur. Sed nihil aliud Bruti & Caſſii res deduxit in perniciem, quàm quod Brutus Caſſio uelut uictor non tulit auxilium, nec Caſſ. Bru. ueluti uictum potuit expectare. nā Bru. iam Cæ. caſtra per milites ſuos capta diripuerat, cædemque ingentem in illis fecerat. ad duo enim millia Laced. qui nuper in auxilium Caſ. uenerant præter caſtrorū præſidia, cæſa ſunt. Caſ. uero cum ſe in collem quēdam recepiſſet unū è centurionibus ſuis noie Tuneū exploratum rē ēta dimitit. qui cum tardius rediret, exiſtimans Caſſius fuiſſe illū ab hoſtibus interceptum, hoſteſque omnes uictores eſſe, ignarus oium, quæ à Bru. facta fuerant, deſperatis rebus omnibus, in tabernaculum ſeſe contulit, ex libertis unum nomine pindarū ſecū trahens, quem ad eos caſus ſibi parauerat, obducta ueſte caput obtegens, iuguloque enudās ſeſe illi feriēdū pbuit auu ſum ab humeris caput repertū ē. At Pinda. poſt cædē hanc nemo hominum uidit. ex quo plerique ſcrupulum dedit, quod iniuſſus uirū interfeciſſet ¶ Quis deorum grauiſſimi. Nihil tanta adulatione pu ſ dius. nā ad Tyberii aſſentationē hoc dicit, neſcire ſe, quis deorū Caſſii manus alligauerit, quæ pauloante in Cæ. necē exarſerāt, nōe in ſeipſum tātopere elāguerint, ut ſibi mortē inferre trepidarent. maluerit quoque caſ ſerui beneficio, quā uirtute ſua parricidii pœnas euadere ¶ Tu profecto Iul. Pergit in aſſentatione ſua cū dicat, Cæ. numen grauiter ultū cædē, iniuriāque ſuā, quod caſ. ſummæ authoritatis uirū à ſordido ſeruo ſuppliciū fieri coegerit, ut ſibi mortē inferret, quod ipſe ſibi conficere nō auderet. ¶ Exarſerat incitata fuerat. ¶ Torpore. Ligore. ¶ Animi. æſtu. i. fluctuatione. Sordibus. qua implorauit auxilium ſerui.

¶ De Pindaro ſeruo Caſſii.

ALia nobilitas. Alius furor. ſed fidei par exemplū. Pindarus C. Caſſiū philippēſi prælio uictum, nuper ab eo manumiſſus, iuſſu ipſius obtruncatum inſultationibus hoſtium ſubtraxit: ſeque è conſpectu hominum uoluntaria morte abſtulit: ita, ut ne corpus quidem eius abſumpti inueniretur. Quis deorum grauiſſimi ſceleris ultor illam dexteram, quæ in necem patriæ parentis exarſerat: tāto torpore alligauit: ut ſe tremebundam Pindari genibus ſubmitteret, ne publici paricidii, quas merebatur pœnas: arbitrio pii uictoris exolueret? tu profecto tu Diue Iuli cœleſtibus tuis uulneribus debitam exegiſti uindictam. perfidum erga te caput ſordidi auxilii ſupplex fieri cogendo, eo animi æſtu compulſum: ut neque retinere uitam uellet: neque finire manu ſua auderet.

¶ De ſeruis Caii Plotini Planci, & de ipſo Caio.

ADiunxit ſe his cladibus Cn. Plotinus Plancus Munacii Planci Conſularis, & cenſorii frater: qui cum à triumuiris proſcriptus in regiōe ſalernitana lateret: delicatiore uitæ genere, & odore unguenti, occultā ſalutis cuſtodiam detexit. iſtis enim ueſtigiis eorū qui miſerum proſequebantur ſagax inducta uera, abditū fugæ eius cubile odorata eſt à quibus comprehenſi ſerui latentes, multumque, ac diu torti negabant ſe ſcire ubi dominus eſſet. Non ſuſtinuit deinde Plancus tam fideles, tamque boni exēpli ſeruos ulterius cruciari. ſed proceſſit in mediū: iugulumque gladiis militum obiecit. quod certamē mutuæ beneuolentiæ arduum dignoſci facit: utrum dignior dominus fuerit: qui tam conſtantem ſeruorum fidem experiretur: an ſerui: qui tā iuſta domini miſericordia quæſtionis ſæuitia liberarentur.

ASCENSIVS.

ALia nobilitas &c. Cū laude ſeruorū taxat puſillanimitatē dñorum, & præcipue C. Caſ. dicens. Alia nobilitas ſup. ſequitur ſuggillāda Alius furor ſup. fuit in exceptus, ſed exēplū fidei par. i. æqualis roboris Pin. ſubtraxit, inſultatiōibus hoſtiū. ſ. Augu & Anto. C. Caſſiū uictū pªlio philippēſi i. iuxta pharſaliā obtrūcatū iuſſu ipſius ſ. Caſ manumiſſus. i. quem Pin. erat manumiſſus nup. i. pauloan illud tēpus, & ita libertinæ cōditionis, non ſeruilis erat & abſtulit ſe. ſ. ipſum è cōſpectu hominū morte uolūtaria, ita ne quidē. i. ut nō ſaltē corpus eius abſumpti inueniretur, qui fortaſſis in puteū, aut uoraginē aliquā ſe demiſit. Quis deorū ultor grauiſſimi ſceleris. ſ. parricidii aut necis Cæ. (cui nimis abiecte adulatur in gratiā Tybe. Cæ. cui hoc opus dedicauit) alligauit tāto torpore illā dexterā. ſ. Caſ. quæ exarſerat in necē parētis patriæ. ſ. Iulii Cæ. ut ſubmitteret ſe tremebūdā genibus Pin ne exolueret arbitrio pii uictoris, uidelicet Augu. pœnas publici parricidii, quas merebatur. Rñderet, tu profecto diue Iuli exegiſti uindictā debitā uulneribus tuis cœleſtibus. i. ſ corpore cœlo debito exceptus cogendo caput perfidū erga te. i. ex parte totū, caſ. ipſum fieri ſupplex. i. ſupplicē auxilii ſordidi. ſ. à liberto impēdēdi. (Oliuer. legit ſordibus auxilii, ſunt qui legāt ſordidis auxilia. quorum lectionū nullā dāno ſed primā amplector) cōpulſum eo æſtu. i. anguſtiatione animi, ut neque uellet retinere uitam, neque auderet finire manu ſua quod certe plus decuiſſet, ſi uerum cenſorem nactum fuerit.

OLIVERIVS.

ADiunxit ſe cladibus C. Plotinus. Hic Plo. à triūuiris pſcriptus, cū in ſalernitano agro deliteſceret eo triūuirorū carnifices miſſi, qui diligenter illū inueſtigarent, & occiderēt, latentes ſeruos dephēdeſūt, quos tormentis adactos cogere ſi potuerūt, ut dñm indicarent ſed ille miſeratione motus, quod tā crudeliter lacerarentur, proceſſit in publicū & ſe iugulandū pbuit. Serui igitur, quia ipſis fuit dñm ſuū ab inimicis fideliter tutū pbuerūt dicitur hūc ex delitiis fuiſſe detectū, nā quia delicatiore gñe uitæ ſe fuerat abuſus ut corpus pcioſiſſimis unguentis quottidie pfunderet, nō proſecutores ueluti canes ſagaces unguentorū odore qui ad nares peruenerat tractos, ad locū mirifice ſpirātē peruiſſe, & latētes ſeruos inueniſſe. Pli li. xiii. na hi C. lgt Plot. L. Plotini bis cōſulis, ciſo riſue fratrē, proſcriptū à triūuiris ſalernitana latebra, unguenti odore pditū cōſtat, quo dedecore tota abſoluta pſcriptio eſt. ¶ Salernitana. de Salerno. Eſt āt ſalernū ciuitas Lucaniæ. ¶ Et odore un. Quo ſe pfundebat. ¶ Sagax. Soleis & callida, & aſtuta. ſagaces canes odoriſequi dñe. ¶ Odorata ē. odore pſenſit. more canum, qui ſagaces. i. boni ferarū indagatores naſci ſolēt. Ordo āt eſt ſagax cura eorū qui miſeros pſequebantur, inducta iſtis ueſtigiis, eſt odorata abditū cubile fugæ eius ¶ Torti. cruciati, tormēto affecti. ¶ Multū quantū ad magnitudinē ſupplicii ¶ Diu. quantum ad tpis longitudinē. ¶ Quod cer. mu. be. dominus, inquit, & ſerui de mutua beneuolentia inter ſe certaſſe uidentur, uter utros magis diligeret. ſed cum eorum fides miris laudibus efferenda ſit, non facile diiudicari poteſt fœliciores ne fuerint ſerui, qui tam pium, & miſericordem dñm nacti ſunt, ut eorum ſuppliciis uitā poſponere non dubitauerit, morique maluerit quā eos diutius torqueri an dominus, qui tam conſtantem ſeruorum fidem in ſua ſalute fuerit expertus. ¶ Arduum Difficile.

ASCENSIVS.

ADiunxit, &c. Cn. Plotinus Plancus frater Munatii Planci conſularis, & cenſorii, ſup. uiri, adiunxit ſe his. i. ſimilibus cladibus, Qui. ſ. Cn. Plo. cum. i. quando ipſe proſcriptus à triumuiris ſ. Auguſto Ant. & Le. lateret in regione Salernitana detexit. i. reuelauit cuſtodia ſalutis ſuæ occultam. i. latentem genere uitæ delicatiore, & pro. i. odore unguēti, qui in tanta calamitate ſe unguētis delibuere uiles nō deſtitit. ſ.

Ideſt

ideſt quia cura ſagax.i.ſolertis naſi, & odoriſequi, quaſi canū uenaticorum, eorum quiſequebantur miſerum odorata eſt, id eſt odore perſenſit iſtius ueſtigiis, ideſt indiciis unguenti, cubile eius ſugæ abditum, ideſt latebras eius A quibus, ſcilicet perſe cutoribus, ſerui latentes comprehenſi, torti multum, ac diu negabant, ſe ſcire, ubi dominus, ſcilicet, ſuus eſſet. Plancus non ſuſtinuit deinde ſeruos, tam fideles, & tam boni exempli cruciari ulterius, ſed proceſſit in medium, & obiecit iugulum, ſcilicet ſuū gladiis militum. Quod certamen mutuæ beneuolentiæ facit arduū, ideſt difficile dignoſci, utrum dominus fuerit dignior, qui experiretur tam conſtantem fidem ſeruorum, an ſerui ſupple fuerint digniores, qui liberarentur ſæuitia quæſtionis, ideſt inueſtigationis domini p tormenta, & cruciatus maximos, tam iuſta miſericordia domini.

ℂ De quodam ſeruo Panopionis.

Vid urbani panopionis ſeruus quàm admirabilis fidei? qui cum ad dominū proſcriptum occidendum domeſtico rum iudicio certiores factos milites i Reatinam uillam uenisse cognoſceret: commutata cum eo ueſte, permutato etiam annulo, illum poſtico clàm emiſit: ſe autem in cubiculum, ac lectulum recepit: & ut Panopionem occidiſſe paſſus eſt. breuis hu⁹ facti narratio, ſed non parua materia laudationis. nam ſiquis ante oculos ponere uelit ſubitum militum accurſum, conuulſa ianuę clauſtra, minacem uocem, truces uultus, fulgentia arma, rem uera ęſtimatione proſequitur. nec quàm cito dicitur aliquem pro alio mori uoluiſſe: tam id ex facili etiam fieri potuiſſe arbitrabitur. Panopion autem quantum ſeruo deberet: amplum ei faciendo monumentum, ac teſtimonium pietatis grato titulo reddendo, confeſſus eſt. Contentus eſſem huius exemplis generis: niſi unum me dicere admiratio facti cogeret.

OLIVERIVS.

Pāoplō proſcriptus. Vid urbani Panopionis? Macrobius ſaturnalium libro primo hoc idem refert exemplum Panopion proſcriptus cum in reatinam uillā delatus forte lateret, milites ad eum occidendum miſſi ſunt. qd̄ cum ſeruus comperiſſet, & ueſtē cum domino commutauit, & annulum accepit in cubiculum ac lectum aſcendit, ac pro eo mortem ſubire non dubitauit. ⸿ Poſtico. Poſticum latens oſtium i poſteriori parte domus poſitum. Horatius, poſtico falle clientem. ⸿ Nec q̄ cito dicit. Non ita eſt, inquit, ut quàm facile dicitur pro alio quiſpiam mori uoluiſſet, tam facile etiā potuiſſe creditur. nam niſi ſumma, & inæſtimabili fide prædictus ſeruus iſte fuiſſet, poterat militum impetu, minisq; deterreri ut fugientem dominum indicaret. ⸿ Titulo. Nā in ſepulchro iuſſit inſcribi titulum. hic poſitus ſeruus, qui pro domio mori non dubitauit.

ASCENSIVS.

Vid? modus eſt interrogandi. q. d. qd dicit lector, uel auditor, ſeruus Pan. Vrbani. ſ. dicti q̄, ideſt quantum admirabilis fidei, ideſt fidelitatis i dominum ſupple fuit? quaſi dicat plurimum, Vtpotè, qui cū cognoſceret milites, ſcilicet proſcribentium, factos certiores, id eſt edoctos indicio domeſticorū.i. familiariū pano. q īdicarāt ipſum rē in uilla ſua, ueniſſe ī uillā reatinam ad occidendum dominum, ſcilicet Panopionem proſcriptum, ueſte commutata cum eo, ſcilicet domino ſuo, & annulo etiam permutato, emiſit illū, ſcilicet dominum ſuum, clam, ſcilicet militibus, poſtico ideſt per oſtium poſterius, cum milites anterius pulſarent. autem pro ſed, ſeruus recepit ſe, ſcilicet, ipſum, in cubiculum, ac lectulum. ſ. domini ſui tanquam in locum tutum, & paſſus eſt ſe occidi, ut Panopionem. Narratio huius facti eſt breuis, ſed materia laudationis eſt non parua. i. magna. Nam ſiquis uelit ponere ante oculos. ſ. mentis, accurſum militum. ſ. terribilem ut porè animo interficiendi, clauſtra ianuæ conuulſa i. è cardine ſuo, uocē. ſ. militū minacem, uultus truces.i. truculentos, arma ſ. diſtricta, fulgentia, tunc ſup. aut talis proſequeretur rem æſtimatione.i. ponderatione uera.i. iuſta, nec arbitrabitur q̄.i. quātū cito dicitur aliquem uoluiſſe mori pro alio, id potuiſſe fieri etiā ex iā facili. Autē p ſed Panopion confeſſus eſt, q̄tum deberet ſeruo, q̄ ſalutem ſuam, faciēdo ei monumentū amplū, ac reddendo titulo grato.i. inſcriptiōe grati ai indice teſtimoniū pietatis, q̄ inſcripſit in monumento, Hic poſitus, qui p dño ſeſe obtulit hoſti. Sane quia tale monumentū extruxit, certū eſt in urbem ad priſtinā dignitatē rediiſſe unde non dicā à triūuiris proſcriptū, ſed aut à Sylla aut à Mario. aut ab alio cu⁹ factio non diu ſtetit. Author autē ad ſequens exemplū apte inferendū ſubdit. Ego eſſem contentus exemplis huius generis. ſ. de fide ſeruorum, niſi admiratio facti cogeret me dicere unū. ſ. exemplum quod ſequitur

ℂ De ſeruo Antii Reſtionis.

Ntius Reſtio proſcriptus à triumuiris, cum omnes domeſticos circa rapinam, & prędam occupatos uideret: quàm maxime poterat diſſimulata fuga ſe penatibus ſuis intempeſta nocte ſubduxit: cuius furtiuum egreſſum ſeruus ab eo uinculorum pœna coercitus, inexpiabiliq; literarum nota per ſummā oris contumeliam inuſtus, curioſis ſpeculatus oculis, atq; ueſtigia huc, atq; illuc errantia beneuolo ſtudio ſubſecutus, lateri uoluntarius comes arrepſit. Quo quidem tam exquiſito, tamq; ancipiti officio, perfectiſſimum expectatæ pietatis cumulum expleuerat. his enim, quorum felicior in domo ſtatus fuerat: lucro intentis, ipſe, cum nihil aliud, quàm, umbra, & imago ſuppliciorum ſuorum maximum ſibi eſſet emolumentum: eius, à quo tam grauiter punitus erat: ſalutem uendicauit. eumq; abunde foret iram remittere: adiecit etiā charitatē. nec hactenus beneuolentia proceſſit. ſed in eo conſeruādo mira quoq; arte uſus eſt. nam ut ſenſit cupidos ſanguinis milites ſuperuenire: amoto domino rogum extruxit, eiq; egentem à ſe comprehenſum, & occiſum ſenem ſuperiecit. interrogantibus deinde militibus ubi nam eſſet Antius: manum rogo intendens, ibi illum datis ſibi crudelitatis piaculis, uri reſpondit. quia ueriſimilia loquebat, habita eſt uoci fides. quo euenit: ut Antius ſtatim quærendæ incolumitatis occaſionem aſſequeretur.

OLIVERIVS.

Ntius Reſtio Hoc ēt ſuperiori conſerri pōt. Antius iſte Reſtio pſcriptus & ipſe à triūuiris pfugerat in uillā, ibiq; latebat. & cum oēs eius domeſtici cog. ltra pſcriptione, in diripienda illius domo eſſēt intenti, unus tantummō ſeruus q grauibus pœnis, ab ipſo dño fuerat affectus, nā il ū ſæpiſſime uerberibus ceciderat, uultū etiā ipſius inuſtum turpibus ſignis notatū deformē reddiderat, ſe tñ illius fugæ fideliſſimū comitē pbuit, & dñm ab inſtanti morte liberauit. nā ubi ſenſit pſecutores adeſſe, inopē quendā ſenē occidit, & ſtructo rogo p dño cremauit. q̄rētibus deīn militibus, ubi nā eēt Ant. rogū oſtēdens illic eē dixit. q̄bus ei credentibus, dñs tā fidel. ſerui bñficio tunc mortē euaſit, qd̄ q̄dē eo ut admirabil us, q̄ de illo iā peſſime meritus fuerat. magnū pfecto pietatis, & fidei documentū hoc uno offō ſeruus ille pſtitit. Macrob. Saturnaliū. li. i. author huius hiſtoriæ multa fidelitatis ſeruoꝝ exēpla cōmemorat. Circa ad rapinā. Id. n. ſibi grat̄ erat ut ad pdā intenti ſi ſibi impedimento forent. ⸿ Inuſtus. Sugillatus candenti ferro, ne nota facile deleri poſſet. ⸿ Ancipiti. Ambiguo, q̄ i eodē ſe periculo expōebat. ⸿ Spectatæ, probatæ ⸿ Quo q̄dē iā exq̄ſito. Adipie uerat inq̄ cumulatū pietatis officiū, ſe fugæ comitē cū ſalutis diſcrimine pſtando. uerum hac re non contentus maiora fecit. His enim quorū fœlicior. Vere inquam pietatis cumulum expleuerat, cōmitando fugientē dominum, nā cæteri qui liberalius habiti fuerant à domino, melioriq; fortuna uſi ad diripiendas illius opes ſe conuerterāt, hic qui domini ſuppliciorū erat imago, quippe ab illo ſæpius

laceratus, eius ſalutem protexit, eamq́ ſuum eſſe emolumentũ uoluit. ¶ Emolumentum. utilitatem & lucrum dictum, eo q̃d mentem molliat. ¶ His enim. Cæteris. i. ſeruis, qui liberalius ha biti fuerant à dño diripiendis illius bonis intentis. ¶ Intendens. Digito demoſtrãs rogum. ¶ Piaculis. Pœnis & notis.

ASCENSIVS.

ANtius Reſtio ꝓſcriptus .i. ſcripto publice propo ſito, morti ubicunq́ re perlatur addictus à triũuiris. ſ. Auguſto, Anto. & Le. cum ui deret omnes domeſticos occu patos circa rapinã, & prædam (inimici hoĩs domeſtici eius) ſu ga diſſimulata .i. occulta ꝑ diſſi mulationẽ maxime q̃. i. q̃ tũ po terat, ſubduxit .i. clanculum ſub traxit ſe penatibus ſuis. i. domui ſuæ nocte intempeſta. i. paulo ante mediã, qua otiũ illus agendi opportuns tempeſtas eſt. eius .ſ. Reſtio. egreſſum furtiuũ .i. oc cultum, ſeruus coercitus. i. cohi bitus ab eo, pœna uinculorum. i. qui retentus fuerat in uinculis, Inuſtus. i. notatus, & defama tus per inuſtionem nota littera rũ, inexpiabili. i. indelebili, nam candenti ferro inſcripſerat fronti eius notam ignominiæ, ut poĩe fur, furcifer fugitiuus, neq̃ ſer uus. aut q́ ſimile, ꝑ ſummã con tumeliam. i. deformitatem oris .i. faciei ſpeculatus oculis curio ſis. i. diligẽtibus, atq́ ſubſecutus beneuolo ſtudio ueſtigis. i. dñi, errãtia, more errantium ex indu ſtria reflexa, huc atq́ illuc, arre pſit. i. pedetẽtim aduenit comes uoluntarius lateri. ſ. dñi. Quo quidem officio. i. benigno plus q̃ debito obſequio, tã exquiſito .i. ſingulari, & tam ancipiti. i. du bii euentus, q̃s ſi cum domino deprehẽſus fuiſſet, cum illo pœ nas luiſſet ipſe ſeruus expleuerat perfectiſſimũ cumulũ pietatis. Eſt pro quia his. ſ. domeſticis, & ſeruis aliis, quorum ſtatus fuerat fœlicior in domo. ſ. Reſtio. intentis. i. cũ eſſent intent' lucro, ipſe cum nihil aliud, q̃ umbra & imago ſuppliciorũ ſuorũ. i. quæ prætulerat eſſent ſibi maxi mu .i. pcipuũ emolumentum. i. lucrum, q̃d à domino fuerat aſ ſecutus, nihil. n. rapere uoluit, nec aliud à dño acceptũ oſtẽdere poterat ꝓter oris deformationẽ, & uinculorũ ueſtigia, uendica uit .i. procurauit & ut ſibi debitam aſſeruit, ſalutem eius. ſ. dñi ſui, à quo puniũ erat tam grauiter. Cũq́. i. & quũ foret abunde .i. plus q̃ ſatis remittere iram. i. ob contumeliam illatã, adiecit, & .i. ẽt, charitatẽ. i. ſingularem dilectionẽ. Nec bñuolentia ſupp. eius in dñm proceſſit, hactenus, ſup. duntaxat. i. ſolum ad hanc uſq́ beneficentiã, ſed uſus eſt quoq́. i. ẽt mira arte in conſeruã do. i. dño ſuo. Nã ut .i. poſtq̃ ſenſit milites cupidos ſanguinis .ſ. dñi ſui ſuperuenire ſ. ad locum profugii, extruxit rogum. i. pyrã dño amoto. ſ. prius. i. in locũ aliquem ſecretiorẽ obſtruſ ſo, & ſuperiecit. i. deſuper iniecit, ei. ſ. rogo ſenem. ſ. aliquem egẽ tẽ. i. mendicũ, & pauperem cõprehenſum & occiſum à ſe. deĩn militibus, q̃ iã aduenerant, interrogantibus ubi nam Antius ſ. dominus eius eẽt, ipſe intendens manum rogo. i. in rogũ, aut rogum uerſus, rñdit illũ ur. ibi. i. in illo rogo piaculis. i. pœnis purgatricibus crudelitatis, datis ſibi. ſ. ſeruo crudelia à domino paſſo. Et ſup quia loquebatur ueriſimilia, fides eſt habita uoci .i. dicto eius. Quo euenit, ut Antius aſſequeretur. i. obtineret ſtatum. i. paulopoſt cũ ſciret ſe non amplius quæri occaſionẽ incolumitatis. i. ſalutis q̃rendæ. ſ. per fuga maturã. OLI.

MVltum animis hominum. Valerius ſcripturus de mu tatione, morum, & fortunæ id agit, ut oſtendat cogni tionẽ morũ mutatiois, atq́ fortunæ nobis utilẽ eſſe, & ſic bñuolentiã captat à perſona, cũ oſtẽdit ſe rem utilem eſſe ſcripturũ. & q̃a occurrebat illud q̃d prodeſt ſcire mutationes morũ & fortunæ dicit ex hoc id boni conſequimur, ut cũ alio rum fortunas uideremus eſſe mutatas ut qui in ſordida, & abie cta conditione poſiti ad celſiorẽ dignitatis gradũ euaſerunt, & nos quoq́ de rebus nr̃is melius ſperare poterimus. ¶ Fiducia adiicere. Cũ uiderimus aliorum fortunas eſſe mutatas, non eſſe deſperandum de nobis, aut de fi liis nr̃is, q́ turpioris uitæ futuri ſint. ¶ Sollicitudinis. unũ ſequi tur ex altero, nã q̃ fiduciam ſu mit, ideo ſollicitudinẽ deponit. ¶ Stultũ eſſe. Cũ uideamus inquit multos abiectæ obſcuræq́ cõdi tiõis hoĩes, mutata fortũa ad cla ritatis faſtigiũ euaſiſſe, ſtultum eſt de humili fortuna noſtra deſperare, & nos quaſi ꝑpetuæ infœlicitatis damnare. ¶ Spem. ſpes eſt bonorum futurorum expectatio.

De Mutatione Morum, Et Fortunæ. Cap. IX.

MVltum animis hominum, & fiducia adiicere, & ſolicitudi nis detrahere poteſt morũ, ac fortunę in claris uiris re cognita mutatio. ſiue no ſtros ſtatus, ſiue proximorũ ingenia contẽplamur. Nam cum aliorum fortunas ſpe ctãdo ex conditione abiecta, atq́ contempta cla ritatem emerſiſſe uideamus, quid aberit, quin & ipſi meliora de nobis ſemper cogitemus: memo res ſtultum eſſe perpetuæ iſelicitatis ſe damnare: ſpemq́, quę etiam incerta ratione fouetur, inter dum certam in deſperationem conuertere?

De Manlio Torquato filio Lucii Manlii Torquati.

MAnlius autem Torquatus adeo hebe tis atq́ obtuſi cordis inter initia iuuen tæ exiſtimatus, ut à patre Manlio am pliſſimo uiro, quia & domeſticis, & rei pu. uſibus inutilis uidebatur relegatus, agreſti opera fatigaretur: poſtmodum patrem reum iu diciali periculo liberauit. filium uictorẽ, quod ad uerſus imperium ſuum cum hoſte manu conſe ruerat, ſecuri percuſſit. patriam latino tumultu feſſam ſpecioſiſſimo triumpho recreauit. In hoc credo fortunæ nubilo contemptu adoleſcentiæ perfuſum: quo ſenectutis eius decus lucidius eni teſceret.

ASCENSIVS

MVltũ &c. Præfatio eſt in exempla mutatiõis morũ & fortunæ com plectẽs cõmoditatem eiuſmodi contemplationis ac lectionis. Ordo eſt. Mutatio morũ ac for tunæ recognita in claris uiris po teſt, & i. ſimul adiicere animis hominũ multũ fiduciæ, & detra here multũ ſollicitudinis, ſiue contemplemur ſtatus noſtros .i. præſentis uitæ, hoc eſt tempo re quo hæc ſcripta ſunt, ſiue in genia proximorum. ſ. ſtatui no ſtro, hoc eſt pauloante defũcto rum. nam cum nos ſpectando fortunas aliorum, uideamus. ſ. nonnullos emerſiſſe ex condi tione. i. ſtatu uitæ abiecta, atque contempta, in claritatem. i. ſplẽ dorẽ rerum, & nominis, quid a berit, aut potius oberit, quin & .i. etiam ipſi. i. nos cogitemus ſẽ per meliora de nobis? memores ſup. entes. i. cum ſimus memo res ſtultum eſſe damnare ſe perpetuæ infælicitatis, & conuerte re ſpẽ. q̃ fouetur interdum etiam ratione incerta. i. dubia in de ſperationẽ certam. i. non dubiam, quod qui faciunt in ſpẽ ni mirum peccant. Eſt ergo bona ratio ad ſpem nos erigendi.

OLIVERIVS.

MAnlius tor. De hoc uero multis in locis carptim dixi mus, nunc etiam tota hiſtoria repetenda eſſet, ſed breui tatis gratia dicemus tantum, quæ neceſſaria ſunt. hic à pueritia ad adultam ætatem obtuſioris ingenii tar dioriſq́ linguæ adeo fuiſſe dr̃, ut à L. patre imperioſo uiro, aſ perioriſq́ naturæ, fuerit ex urbe quodãmodo relegatus, & rure iuſſus habitare, quaſi reip. ciuis futurus ſemper inutilis. eius uero mores adeo immutati ſunt, ut & patri & reipu. utiliſſimus euaſerit. nam q̃o patri utilis fuerit, diximus in capi. de pieta te. Idem mox cũ gallorũ exercitus ſuper ripas amnis caſtra po ſuiſſet, romaniq́ obuiam exiſſent, & gallus magnitudine ſoli ta, ponte occupato prouocaret ad ꝓliũ, ſiq̃s eſſet uir fortis Ro manorum, hæſitantibus aliis Dictatorem ſuum adiit, & obten ta pugnandi extra ordinẽ licentia, hoſtem exultantem more gentis, & armis, aureis gloriantẽ, fortis ipſe magis q̃ ornatus miles, & utilibus magis quàm fulgẽtibus armis, exanimi nihil amplius intulit ludibrii, q̃ ut torquẽ aureum unum duntaxat illi abſtulerit. hinc militari ſuorum gaudio ac fauore ortum eſt torquati nomen. coronam præter hæc auream dictator illi do no dedit, ob inſigne uirtutis. tantum deniq́ momenti in hoc duello fuit, ut nocte proxima clam gallorum exercitus abſce deret. Vir hic magnus in primis, ut ait Cic. & qui indulgens ĩ patrem, idem acerbe ſeuerus in filium, quem q́ contra ſuum

edictum

edictum prouocatus cum hoſte pugnaſſet. quamuis uictorem
iuſſit interfi i. Bello latino, quod tertio eius conſulatu geſtũ
eſt, quo fuſi exſiq; latini fuere adeo, ut u'x pars quarta ſuper/
fuerit, ubi ea conſulis uirtus fuit, ut conſtet, quacunq; in parte
dux fuiſſet, eo in ſinatura fuiſſet uictoria. Hebetis. rudis negli
gentis, & prope uecordis, Obtuſi. tardi, & ſtupidi. Cordis.
animi & ingenii In hoc fortu
næ nubilo. Credo inquit ideo
uo'uiſſe fortu nam hu us adole
ſcentiã obſcuriorem eſſe, ut ſene
ctus fieret illuſtrior Relegat⁹.
Quaſi exul in agris uiuebat, &
raro commigrabat in urbem,
ruſtico operi ſemper intentus.

ASCENSIVS.

MAnlius autem Tor. ſ fi/
lius Lu. Torqua. exiſti/
matus inter initia iuuen
tæ, cordis adeo hebetis, itq; ob
tuſi, ut relegatus rus. i ad opus
ruſticum, à Manlio patre. ſ. eius
uiro ampliſſimo, quia uideba/
tur inutilis uſibus domeſticis &
reip fatigaretur opa.'. operatio
ne, & exercitio agreſti liberauit
poſtmodum patrem reum peri
culo iudiciali. de quo ſupra ha/
bitum eſt & Oli. iterum recitat
percuſſit ſecuri filium uictorem
quod conſeruerat manum. i. p/
lium commiſerat cum hoſte ad
uerſus. i. contra imperium ſuũ.
Credo (inquit author) perfuſũ
in hoc nubilo fortunæ contem
ptu adoleſcẽtiæ i. quia eius ado
leſcentia contemnebatur, & pro
Inſipiẽti habebatur quo. i. ideo
ut decus, ſenectutis eius enite/
ſceret lucidius. OLI.

SCipio autem. De Africa.
ſuperiore uaria ferunt ſcri/
ptores, nam Vale. illum à
primis adoleſcẽtiæ annis ſolu/
tioris uitæ fuiſſe dicit, qđ Au. Gel. ſimiliter ſentire uł in ea, quæ
ſtione quam de Alexan & Scip. continentia facit, in qua Scip.
oſtendit Alexan. præferendum, in fine tamen ita ſubiungit. Sed
hanc utra q; declamatiunculam ſuper Alexan & Scipione ce/
lebrauerint, hi, q bus abunde ingenii, & oris, & uerborum eſt,
nos ſatis habebimus quod ex hiſtoria eſt id dicere. Scipionem
iſtum uero ne, an falſo incertum eſt, fama tamen cum eſſet ado
leſcens haud ſincera fuiſſe, & propemodum conſtiiſſe, hoſce
Scipio à nævio notatus uerſus, à Cn. Nævio poeta in eum ſcriptos eſſe Etiã q res ma
gnas manu ſæpe geſſit glorioſa cuius facta uiua nunc uigent,
q apud gentes ſolus præſtat, eũ ſuus pr̃ cũ pallio uno ab amica
abduxit. his ergo uerſibus credo adductũ Vale. anciatẽ aduer
ſus oẽs ſcriptores, ſic de Sci morib⁹ ſenſiſſe. & puellã illã capti
uam non redditam à Scipi. ſed in deliciis amoribuſque ab eo
uſurpatam, alii ferme omnes hunc in omni ætate continentiſſi
mum fuiſſe tradunt. Nã & idem Au Gel. alio loco dicit hunc
eodem quo Alexan oſtento natum diuinæ uirtutis fuiſſe. id
que res ab eo clariſſime geſtas plane teſtari. atq; i primis illud
unum q; dum Bidium Hiſpaniæ oppidum, munitiſſimum
obſideret, dixit militibus ſuis ſibi in iure audiendo aſſiſtẽtibus
ac poſtrentibus. quẽ in diẽ, & locũ dari uadimonia iuberet, op
pidi arcem oſtendens, illic ſe poſtero die ius eſſe dicturum. Ad
dit præterea, illum ab adoleſcentia noctis extremo, anteq̃ dilu
cularet, in capitolium uentitare ſolitum fuiſſe, & aperiri cellam
Iouis ſibi iuſſiſſe ibiq; ſolum diu demorari. idq; temporis in
capitolium ingredientem, canes ſemper in alio ſæuientes, neq;
latrarent in eum, neq; incurrerent. Quid illud qđ Liuius, Plu.
cæteriq; omnes ferme ſcriptores tradunt, q; ab ipſa adoleſcen/
tia ſaucium patrem è manibus hoſtium eruerauit, q; in ipſo de
inde iuuentutis flore, quo maximæ libidinis feruet ætas, uir/
ginem eximia ſpẽ & pulchritudine captam ſpon o, cui depa/
cta fuerat, intactam, inuiolatamq; reſtituit, ut in rap. de conti

De Scipione Africano Superiore

SCipio autem Africanus Superior, quem dii
immortales naſci uoluerũt: ut eſſet i quo uir
tus ſe per omnes numeros oibus efficaciter
oſtenderet: ſolutioris uitę primos adoleſcen/
tiæ annos egiſſe fertur, remotos quidem à luxu
riæ crimine: ſed tamen punicis trophæis deuictę
Carthaginis ceruicibus impoſito iugo tene/
riores.

De Caio Valerio Flacco.

CAius quoq; Valerius Flaccus ſecundi pu
nici belli temporibus luxu perditam ado
leſcentiam inchoauit. Cæterum à P. Li/
cinio Pont. Max. flamen factus, quó faci
lius à uitiis recederet: ad curam ſacrorum, & ceri
moniarum conuerſo animo, uſus duce frugalita/
tis religione, quantum prius luxuriæ fuerat exẽ
plum: tantum poſtea modeſtiæ, & ſanctitatis ſpe/
cimen euaſit.

De Quinto Fabi- Maximo.

NIhil Q. Fabio Maximo, qui gallica ui/
ctoria cognomen allobrogi ſibimet, ac
po ſteris peperit: adoleſcente magis in
fame: nihil eodẽ ſene ornatius, aut ſpe/
cioſius illo ſęculo noſtra ciuitas habuit.

nentia diximus non igitur eius adoleſcentia uł aliqua libidine
uexata, in quá fuere uirtutes prope diuinæ, qđ & Plu. affirmat,
Numeros. Numeri uirtutum ſunt quattuor, q̃ fundamenta
dñr, Prudentia, Tẽperantia, Iuſtitia. Fortitudo. Solutioris.
Incontinentioris. Teneriores, Effœminatiores. Leuiores
eneruatiores q̃ conuenirent uictoris de Carth. patris, aut q̃ ui/
ctori conuenirent. q. d. ſi quis
uidiſſet teneros adoleſcentiæ
Scip. annos nunq̃ ſpem tantam
de ipſo ſumpſiſſet, ut illum Afri
ca. domitorem futurum animo
præſumeret.

ASCENSIVS.

SCip. aũt Afri. ſuperior, quẽ
dii imortales uoluerũt na/
ſci, ut eſſet ſup. aliqs in quo
uirtus oſtenderet ſe hominibus
efficaciter per omnes numeros
. i oẽs partes eius hoc eſt cõplete
fertur egiſſe primos ãnos adole
ſcentiæ uitæ ſolutioris i. pluſq̃ ſa
tis erat diſſolutæ, quidem. i. cer
te remotos à crimie luxuriæ, ſed
teneriores. i. molliores, & ut alii
legunt, leuiores, Trophæis pu
nicis. i. quá quibus ſperari. debe
rent Trophæa punica & hoc iu
go impoſito ceruicibus Carth.
deuictæ hoc eſt licet non fuerit
extremæ diſſolutionis in adole
ſcentia mollius tamen & diſſo/
lutius uixit, q̃ ut Carth. domi/
tor futu us credi poſſet.

OLIVERIVS.

CAius quoq; Vale. ẽt diſ
ſolutior fuit q̃ Sci. q; lu/
xuriæ atq; libidini deditus
fuit, q ſecundi pu. be. tpibus con
ſul fuit, & Hannibalẽ ab urbe re
iecit, teſte Plynio de uiris illu/
ſtribus, q ait Hannibal, cũ ad ter
tium ab urbe lapidem caſtra po
ſuiſſet, tempeſtatibus repulſus, primũ à Fab. maxi. fruſtratus de
inde à Valerio Flac. repulſus, & à graccho, & Marcel fugatus
in Aphricam reuocatus, à Sci. ſuperatus eſt. Liuius tñ dicit nõ
à Valerio, ſed à Ful Flac. ab urbe fuiſſe repulſum. ſed Publius
Licinius in tam corrupto adoleſcente egregiam indolem cõ
templatus, eum flaminem dialem creare non dubitauit. ratus
id futurum, qđ euenit, ut adiecta dignitate, mores uitamque
mutaret nam cum primum ad religionem adiecit animum,
ſtatim mutatis moribus, adeo continens factus eſt, ut mode/
ſtiæ, & ſanctitatis unicum ſpecimen uideretur. nec mirum nã
religio omnis eſt continentiæ, uirtutiſq; magiſtra. Duce fru
galitatis religione. Nam religio nõ ſolũ frugalitatis, ſed oium
uirtutum dux eſt atq; magiſtra.

ASCENSIVS.

CAius quoq; Vale Flac. inchoauit temporibus ſecundi
be. pu. adoleſcentiam perditam luxu. i. ſuperabundan/
ti uſu in uictu, ueſtitu, coitu, & cæteris uoluptatibus.
Cæterum. i. ſed factus flamen ſ. ſacerdos, à Publio Licinio põ
tifice maximo, quo. i. ideo ut recederet facilius à uitiis aĩo cõ
uerſo ad curã ſacrorũ & cerimoniarũ, uſus religiõe duce fruga
litatis. i. temperantis uſus rerum, q̃tũ exemplũ luxuriæ fuerat
prius tñ ſpecimen. i. ornamentum & approbamẽtum mode/
ſtiæ, ſanctitatis euaſit poſtea.

OLIVERIVS.

NIhil Quin. Fabio Max. De hoc uiro dictum eſt lib iiii.
in ea de his qui a parentibus degenerauerunt fuit autẽ
eius adoleſcentia iam perditæ luxuriæ, ut Quint. Põ
peius prætor urbanus, illi boni, paternis interdixerit, ne per/
luxum, atq; libidinem profunderet. nihil igitur eius adoleſcen
tia turp us, nihi prouectiori ætate ſpecioſius ornatius ue fuit
ſuo tempure in urbe Romana. mutatis enim moribus, ſtatuq;

uitæ, cum ſe ad rempublicam contuliſſet, magiſtratibus perſű ctus, res clariſſimas geſſit, præſertim aduerſus allobroges, Biſ tuitumq; auernorum regem quos cum fœlici pugna ſuperaſ ſet, inde ſibi glorioſum, & immortale nomen reportauit, nam poſt illam uictoriam allobrogi cognomen ſortitus eſt. Præte rea tam grata fuit illa uictoria P. R. ut quo loco cæſi, captiq; fuiſſent hoſtes, ſenatus inſigne Trophæum ſtatui iuſſerit, turrē q; ædificari, hoſtium ſpoliis or natam ad tantam rei memoriā. ¶ Gallica uictoria. quia allobro ges, quos deuicit, populi ſunt galliæ.

q d. nemo q illű norit. Cuius. ſ Qu. Ca. ſi ætas ſuperior. i. prior reuoluatur i. memoria repetatur, multi luxus, & ſup. multæ de litiæ reperirentur, ſup. in ea, aut in eo q. ſ. delitiæ, & luxus non fuerunt impedimento quo minus. i. ut non exiſteret princeps patriæ, & nomen eius fulgeret in faſtigio. i. ſummo culmine ca pitolino. i. ipſius capitolii ſcriptű, ac ſepeliret. i. ſopiret, & oppri meret uirtute. ſ. ſua bellum ciui le oriens ingenti motu. ſ excita to à Lepido, ut Oliuer. recitat.

ASCENSIVS

Nihil ſup fuit, aut ciuitas noſtra nihil habuit ma gis infame Quinto Fa bio Maximo, qui uictoria galli ca peperit ſibimet & poſteris co gnomen allobrogi, ut ſit, geniti. caſus. Nam allobrox facit huius allobrogos, unde ſit nominati uus hic allobrogus, ſicut à geni tiuo arabos hic arabus. neſcio tamen an potius legendum ſit allobrogici, nam uictores, non gentile nomen, ſed denomina tiuű aſſumpſerunt, ut African⁹ Germanicus, Britannicus, & cæ tera, non apher, Germanus Bri tannus & cætera. nihil, dicit, ma gis infame Q. & cætera, adole ſcente, ideſt cum eſſet adoleſcēs. & noſtra ciuitas, ideſt Romana nihil habuit illo ſæculo, ideſt æuo ornatius aut ſpecioſius eo dem ſcilicet Quinto Fabio ſene ideſt cum eſſet ſenex.

¶ De Quinto Catulo.

Quis ignorat Q. Catuli authoritatē in maximo clariſſimorum uirorum prouentu excelſum gradum obtinu iſſe? cui⁹ ſi ſuperior ętas reuoluatur: multi luxus, multę delitiæ reperirē tur. quæ quidem ei ipedimēto non fuerunt: quo minus patriæ princeps exiſteret: nomenq; eius in capitolino faſtigio fulgeret: ac uirtute ciuile bel lum ingenti motu oriens ſepeliret.

¶ De Lucio Sylla.

Lucius uero Sylla uſq; ad quęſturæ ſuæ comitia, uitam libidine, Vino, ludicrę ar tis amore, perinquinatam perduxit. Qua propter C. Marium COS. moleſte tuliſſe traditur: quod ſibi aſperrimum in Africa bellum gerenti, tam delicatus quæſtor ſorte obueniſſet: eiuſdem uirtus quaſi pręruptis, & diſiectis nequi tiæ, qua obſidebatur, clauſtris, cathenas Iugur thæ manibus iniecit: Mithridatem compeſcuit: ſo cialis belli luctus repreſſit: Cinnæ dominationē fregit. cumq; in Africa, qui ſe quæſtorem faſtidie rat: ipſam illam prouinciam proſcriptű, & exulem petere coegit. quæ tam diuerſa, tamq; inter ſe cō traria, ſiquis apud animum ſuum attentiore com paratione expendere uelit: duos in uno noie Syl las fuiſſe crediderit. turpem adoleſcentulum, & ui rum dicerem fortem: niſi ipſe ſe Felicem appella ri maluiſſet.

OLIVERIVS.

Lucius uero Syl. Plutar. in uita Syllæ dicit. illű adeo in exercendis ſalibus natu ra ſtudioſum fuiſſe, ut ab ineun te ætate pluſima cum ignomi nia, ſodalicia, cum mimis, atq; ridiculis hominibus petulanter habuerit. poſtea uero q in oium rerű dñatu conſtitutus eſt, è ſcæ na, ſpectaculiſq; impudentiſſi mos cogens, inter potandum quottidianis concertationibus certabat. q cum grandiori iam ætate patraret, & dominatus di gnitati probrum, & dedecus af ferre uiderentur, multa negligē ter omittebat, q ſtudio, & indu ſtria indigebant. Cœnanti ſiqui dem Syllæ nullus circa ſeria uſus erat, cum alio tempore impiger & eximia ſeueritate foret, ut cū primum ſolatia, & compotatio nes abiiceret, uno impetu rerum immutationem capeſceret. Ve rum ita mimis, & ſaltatoribus manſuetus, ad omnem fami liaritatem pronum ſe obno xiű ſubiiciebat, ut tā ſoluti mori bus animi præcipuam ad amo res lenitatem & illecebras ſibi pepererit, à quibus nec proue ctioribus quidem annis ſeſe reuocauit. Metrobium ſcænicum à iuuenilibus annis magno amore complexus, longius proſe cutus eſt. eo in dies ſecum floreſcente morbo, cum ab initio pu blicam qdē, cæterum locupletem mulierem quā Nicopoli ap pellabant, deperiret, deinde conſuetudine & formæ gratia miri fice amatus eſſet ab ea, cum uita excederet, hæres eſt relictus. no uercæ quoq; hæreditatē eſt ſortitus. hæc Plutarc. At Val. eum uita inquinata, libidine, & uinolentia plena, hiſtrioniam quo q; ob quæſtum exercuiſſe, dicit. ſed ea poſtmodum uitia in q ſtura depoſuiſſe. qđ Plut. negat. qui ad prouectiores annos ea uſq; ſeruaſſe dicit. utcunq; ſit, conſtat eum ægregia multa faci nora ædidiſſe, iugurtha, cōſilio & prudentia ſua in captiuitate uenit, quamuis ductu, & auſpicio Marii uictus fuerit. Mithrida tem ſæpius acie ſuperauit. ſocialis belli ſollicitudinē reipu. ade mit. tyrannidem Cinnæ, & factiones compeſcuit. Marium pſia eiecit, & pſcriptű in Africā trāſire coegit. q ſ crediderit tam ua ria, tamq; contraria ſimul extitiſſe? nā ſiqs diligenter Syllæ ado leſcentiā tot uitiis inquinatam, & illius maturiorem ætatē, inq tā pclara geſſit cōſiderare uoluerit, duos in uno corpore Syl las fuiſſe cōperiet. ¶ Ludicræ arti. pp hiſtrionicā & iocularia, q gra quæſtus exercuit. ¶ Præruptis cla. ne. nā uirtus eius indigna ta q à flagitiis occuparetur, clauſtra oia neqtiæ perfregit, ut ui res ſuas exerceret. ¶ Expendere. Examinare. ¶ Cathenas iniecit. Quia conſilio ſuo p Bocchű regē proditus Iugurtha, uinctus, catheniſq; oneratus in triűphű ductus fuit, Mithridatem cōpe cuit, quē capadocia, & Aſia pepulit, & ad Tigranem regem Ar meniæ cōfugere coegit. ¶ Socialis bel. prudentia ſua excitatam ſocialis belli flammā extinxit cum ſocii latini nois pp negatam ciuitatem à Druſo pmiſſam, aduerſus Ro. arma ſumpſiſſent. ¶ Cinnæ do. q pſia pulſus ab octauio, cū ſe Mario coniunxiſſet qui exul iam in Africa exercitum cōparauerat non contēnen dum repetiit urbem, & eamq pp principum negligentiam cœ pit. q oppſſam Sylla à Mithridatis uictoria rediens, celerius q credi

OLIVERIVS.

Quis ignorat. Quin. Catuli. Qu. Catulus quamuis in adoleſcē tia luxurioſus delicatuſq; fuerit, grandior tamen fa ctus mutatis moribus, & mala uiuendi ratione, inter clariſſi mos Romanæ urbis principes meruit ſua uirtute cēſeri. hic bel lum ciuile à lepido motum pene prius extinxit, q ſuſcitatum ar deret. conſul enim cum Lepido, cum nouarű rerum cupidus per inſolentiam Lepidus Syllæ acta reſcindere uellet, ex urbe il lum catulus eiecit, tanq ſeditioſiſſimum hominem, qui ſtatum ciuitatis perturbare moliretur nam ut inquit Florus, cum iure belli dictator Sylla proſcripſiſſet inimicos, q ſupererant, reuo cante Lepido, qd aliud q ad bellű uocabantur? Cum damnato rum bona, adiiciente Sylla, quis male capta, iure iſt repetitio eorum procuidubio labefactabat compoſitam ciuitatem. ex pediebat ergo quaſi ægre ſauciæq; reip. regeſcere quocunq; ne uulnera curatione ipſa reſcinderentur. ergo cum turbidis con cionibus ueiut claſſico ciuitatem terruiſſet, urbe pulſus, in ætru riam arma inde & exercitum urbi admouerat. ſed iam Miluium pontem, colemq; ianiculum Luctatius Catulus, Cn. Pompe ius Syllanæ dominationis duces, atq; ſigniferi, alio exercitu in ſederant. à quibus primo ſtatim impetu retro pulſus, hoſtiſq; à ſenatu iudicatus, incruenta fuga hætruriam, inde ſardiniam receſſit. ibi quoq; morbo, & pœnitentia interiit. uictores quod non temere aliis ciuilibus bellis committere ſe audebant, pace contenti fuerunt ¶ Ciuile bellű. nam eiecit lepidum ſibi colle gam in conſulatu, bella ciuilia ſuſcitantem. dum enim acta Syl læ reſcindere tentaret, ut proſcripti omnes, qui ſupereſſent reuo carentur in urbem, & ſua ſibi bona reſtituerentur, grauiſſimas ſeditiones excitabat, & quietű reip. ſtatum perturbabat. hunc igitur hoſtem patriæ à ſenatu iudicatum de medio ſuſtulit, mo riq; coegit. de quo Lucanus. ut Catulo iacuit Lepidus.

ASCENSIVS.

Quis ignorat authoritatē Q. Catuli obtinuiſſe excel ſum gradum in maximo, prouentu i. procreatione, & quaſi ſimul orto fructu clariſſimorű uirorū m?

Sylla turpem egit ado leſcētiā.

credi poteſt liberauit, cæſis multis Cinnæ, mariiſq́ʒ exercitibus ┌ Virum for. Appellarem inquit illum unum fortem, niſi fœlicem appellari maluiſſet. nam in tabellis ad ſenatum ſemper hac præſcriptiõe uti ſolebat. Sylla fœlix ſenatui Po. q́ʒ. ro. ſalu tem. unde Pli. li. vii. na hi. unus inquit hominum ad hoc æui fœlicis ſibi cognomen aſſeruauit L. Syl. ciuili nempe ſanguine ac patriæ oppugnatione adoptatus & quibuſdam fœlicitatis inductus argumenta, q́ʒ proſcribere tot milia ciuium ac trucidare potuiſſet. O praua interpretatiõ & futuro tempore infelix, non melioris ſortis tunc ſuere pereuntes, quã q́ miſerentur hodie cum Syllam nemo non oderit, age non exitus uitæ eius omium proſcriptorum ab illo calamitate crudelior fuit erodente ſe ipſo corpore, & ſupplicia ſibi gignente, quod ut diſſimulauerit, & ſupremo ſõno eius, cui mors quodãmõ ẽ, credamus ab uno illo inuidiam gloria uictã. hoc tñ nẽpe infœlicitati ſuæ defuiſſe cõfeſſus eſt, q́ʒ capitoliũ nõ dedicauiſſet. li. xi. Sic intra hominem diſnezæ tricenum pedum aliquando, & plurium longitudine, iam carne exanimi uiuẽtiũ quoq́ʒ hominum capillo. qua fœditate, & Sylla dictator, & Alcmã ex clariſſimis græciæ poetis obiere.

ℂ De Sublimitate à Statu Humili. Ca. X.

Atq́ʒ, ut nobilitatem beneficio pœnitentię ſeipſam admonuimus reſpicere: Ita altiora modo ſuo ſperare auſos ſubtexamus.

ℂ De Tito Aufidio.

Titus Aufidius cum Aſiatici publicani exiguam admodum particulam habuiſſet: poſtea totam Aſiam proconſulari impio obtinuit. nec indignati ſunt ſocii eius parere faſcibus, quem aliena tribunalia adulantem uiderant: geſſit ſe ẽt integerrime, ac ſplendidiſſime, miroq́ʒ id modo demoſtrauit: priſtinum quæſtum ſuæ fortunæ, præſens uero dignitatis incrementum, moribus ſuis imputari debere.

ℂ De Tito P. Rutilio.

At P. Rutilius non publicanum in Sicilia egit, ſed operam publicanis dedit, idem ultimam inopiam ſuam authorato ſociis officio ſuſtentauit: ab hoc poſtmodum conſule leges uniuerſi Siculi acceperunt acerbiſſimoq́ʒ prædonum, ac fugitiuorum bello liberati ſunt. portus ipſos, ſiquis modo mutis rebus ineſt ſenſus, tantam in eodem homine uarietatẽ ſtatus admiratos arbitror. Quem enim diurnas capturas exigentem animaduerterant, eundem iura danetm, claſſeſq́ʒ, & exercitus regentem uiderunt.

ASCENSIVS.

Lucius uero Sylla perduxit uſq́ʒ ad comitia. i. coitiones populi ad magiſtratus creandos, quæſturæ ſuæ. i. quibus quæſturã obtinuit, uitam perinquinatam. i. ualde inquinatam libidine. ſ. uenerea, uino. & amore artis ludicræ. i. hiſtrionicæ, & iocularię, in qua q̃ſtum fecerat. Quapp traditur. ſ. in hiſtoriis, aut annalibus Ro. Caiũ Ma. conſulem tuliſſe. i. paſſum eſſe moleſte, q́ʒ quæſtor delicatus obueniſſet forte ſibi gerenti bellum aſperrimũ in Afri. Virtus eiuſdẽ ſ. Syllæ q̃ſi clauſtris. i. uinculis neqtiæ. i. luxuriæ, & perditæ uitæ q̃ obſidebatur præruptis & diſiectis, iniecit manibus Iugurthæ. ſ. regis Numidiæ in quem Marius bellum gerebat cathenas qa uinctũ ad conſulem perduxit. compeſcuit Mithridatem repreſſit luctus belli ſocialis. ſ. Cum populo latini nõis. fregit dñationem Cinæ. i. tyrannidẽ affectatã à Cina, & coegit eũ. ſ. Mariũ, q faſtidierat. i. ſuperbe contempſerat ſe quæſtorem, quia nimis delicatus eſſet, petere illam ipſam ꝓuinciã. ſ. Africã. ꝓſcriptũ, & exulem. Quæ. ſ. facta tã diuerſa & tã contraria inter ſe, ſiquis uelit expendere. i. æſtimare, cõparatione attentiore. i. ſatis attenta apud aium ſuum crediderit duos ſyllas fuiſſe in uno hoĩe, uidelicet adoleſcentulum turpem, & uirum, dicerem fortem, niſi ipſe maluiſſet ſe appellari felicem.

OLIVERIVS.

Atq́ʒ ut. hic utitur tranſgreſſiõne breuiter admonendo quibus de rebus dixerit, & de qbus dicturus ſit. ┌ Beneficio. qa poſtq̃ cos penituit ſuorũ flagitiorum, meliora ſecuti ſunt modo, ſtatu, & conditione, qa cũ in ſtatu humili eſſent, ad altiora uecti ſunt.

ASCENSIVS.

Atq́ʒ ut admonuimus nobilitatẽ. i. nobiles ipſos reſpicere ſeipſã. i. ſeipſos, ne deſperent de melioris uitæ aſſecutione, quis pdiiã duxerint uitam, beneficio pniæ. i. per pœnitentiã, & dolore de mala uita anacta, ita ſubtexamus auſos ſperare altiora ſuo mõ. i. menſura, aut moderatiõe debita.

OLIVERIVS.

Titus aufidius. magnæ fortunæ mutatio uiſa eſt in T. Aufi qui abiectus publicanus. i. uectigaliũ redemptor, in Aſia paulo poſt creatus proconſul, ꝓuinciã illã adminiſtrauerit, nec erubuerũt, neq́ʒ indignati ſunt Aſiatici hoĩes eius parere Imperio quẽ pauloante uiderant turpem q̃ſtũ facientem, & alioꝝ magiſtratuũ tribunalia cũ aſſentatione maxima ambiẽtẽ. uerũ ꝓuinciã tãta cũ integritate & ſplendore rexit, ut oẽs intelligerent culpa fortunæ factũ eſſe, ut turpẽ q̃ſtũ exerceret, ſua uero uirtute ad dignitatẽ puenisse. Publici. ſ. uectigalis, eſt nomen ſubſtantiue. ┌ Adulantẽ. rõ actio ẽt coniunxit, aſſentabatur autẽ illis in exigendis uectigalibus, ut eẽnt, eripuit. ┌ Splendidiſſime. liberaliſſime, ꝓculſis maieſtate. ┌ Quæſtũ. turpe lucrũ publicanorũ q̃ſtus apud maiores turpis ſemper fuit. ┌ Incrementum. Amplitudinẽ dignitatis q. ex publicano ꝓcõſul factus eẽt. Aufidius ex publicano pro cõ. Aſiæ

ASCENSIVS.

Titus Aufi. cũ habuiſſet particula publici. ſ. uectigalis aſiatici. i. q́ʒ P. Ro. habebat in Aſia admo. ex. i. ualde exiguam. i. modicã, hoc eſt cũ eſſet publicanus. i. publicæ pecuniæ, ſeu uectigalis publici Ro. i Aſia debiti exactor ꝓ modica parte, (Sũt q publicani ſcribũt, ſed eoꝝ lectio nõ ſatis quadrat) ipſe obtinuit poſtea totã Aſiã Imperio procõſulari Nec ſocii P. R. Aſiatici indignati ſunt parere faſcibus eius hoc eſt imperio ꝑ faſces & lictores deſignato, quẽ uiderant adulantẽ. i. palpitantẽ, & adulatorie ambiẽtem, tribunalia aliena. i. ſedẽtes pro tribunali prætores, aut proconſules Romanos in ea prouincia (More ſuo dat uerbo adulor, & eius participio actiuã) Ipſe geſſit ſe ẽt integerrime, ſine corruptione, ac ſplendidiſſime. i. ſine ullis ſordibus, & demonſtrauit miro modo id uidelicet, priſtinũ. i. priorẽ quæſtũ. i. acquiſitionem ſuã, ac lucrũ, debere iputari fortunæ ſuæ. ſ. aduerſæ, ut q̃ eũ tã pauperẽ deſtituerat uero pro ſed ĩcrementũ pñs. i. qd tũc erat pñs, qa ꝓcõ. i Aſia eẽt, dignitatis. ſ. quã tũc aſſecutus fuerat. unde legi poſſet pñtis. ubi eſt pñs debere iputari. i. acceptũ, ſerri moribus ſuis. ſ. bonis quatenus ꝑ fortunã eos exercere poterat.

OLIVERIVS.

At P. Ru. T. Aufid. publicanus in prouincia factus proconſul. eandem poſtmodũ rexit. at P. Ru. non publicanus, ſed q́ʒ ſordidius eſt, publicanorum miniſter. i. inopem uitã ſordidiſſimo genere q̃ſtus ſuſtentauit. eo tñ illũ mutata fortuna prouexit, ut primo cõſul, deĩ legũlator ex conſule fuerit. nã cũ ſiciliæ præeſſet, ex legatorũ ſnia leges dẽ ſiculis cõſcripſiſſe bellũ ſeruile ſuſcitatum in ſicilia cõpeſcuiſſe, ꝓuinciã à ſeruili ĩpetu tutã, pacatãq́ʒ reddidiſſe. ſi res mutæ, & inanimatæ ſentire poſſent, ſiculi portus, urbiũq́ʒ mœnia tanta in hoĩe uno ſtatus mutationẽ, fortunæq́ʒ uarietatẽ uehementer admirarentur, ut quẽ pauloante uidiſſent, quotidianũ uictũ locata opa miſerabiliter q̃ritantẽ, nũc claſſis ꝑfectũ, exercitus imperatorẽ, & ꝓuinciæ conſulẽ ꝑeſſe cõſpicerent. De hoc Ruti. dictũ eſt in ca. de diſcip. mi. rurſus in. c. de maie. ┌ Sed operã. qa miniſter fuit ┌ Authorato, ꝑſtito ex authoritate publicanorũ alii dñi authoratũ offm dici authoritate ſubſtitutũ, ut ſiqs offõ priuatus, in idem poſtea ſubſtitueretur ┌ Sociis. Aſiaticis. ┌ Suſtentauit qa ex hoc uffõ quotidianũ ſibi uictũ comparabat. ┌ Prædonũ bel. ſ. bellũ, qd Craſſus et Enomaus gladiatores in ſicilia concitarũt, hic ꝑfecit, & ſiciliã liberauit. geſtũ autẽ eſt apud liparas. ┌ Siquis mõ mu. ſi res mutæ, & inanimatæ ſentire poſſent. ┌ Capturas. ut diuitias, nã ſubſtãtiue poſitum, ſicut creatura, ita captura. ┌ Exercitus re. Cõtra fugitiuos, ex qbus unus ad pileum, & libertatem ſeruos conuocauit.

ASCENSIVS.

At P.Ru.non egit.i.ſe geſſit publicanum.i.publici æris redemptorem, aut collectorē, ſed dedit operā.i.inſeruiuit publicanis i.ſuſtentauit ſummā inopia ſua, officio authorato i.ab authoritate aliena dependente, ſociis.ſ. Romani imperii Aſiaticis, uidelicet, hoc eſt, q nõie alieno Pub.officium exercens quottidianā mercedē recipiebat. Poſtmodū.i.deinde uniuerſi ſiculi acceperunt leges.ſ. qbus poſtmodum uſi ſunt ab hoc.ſ. Rutilio conſule.i.cum eſſet conſul, aut eius imperio parebant, & liberati ſunt acerbiſſimo bello prędonū, ac fugitiuorū. Ego arbitror portus ipſos (ſi modo.i.dū modo, quis.i.aliquis ſenſus ineſt rebus mutis) admiratos tātā uarietatē ſtatus in eodē hoīe. Eū ꝓ quia portus ſup. uiderūt.ſ.poſtea eundē, quē aiaduerterant.ſ. prius, hoc eſt quē aīaduertiſſent ſi ſēſū habuiſſent, exigentē diurnas.i. quottidianas capturas i. bucellas, ſicut exigunt ex captura ſua piſcatores, dantem.ſ. poſtea iura.i.leges, ut dictum eſt, & regentē claſſes, & exercitus.ſ. cōtra fugitiuos, & pdones.

De Publio Ventidio.

Hvic tanto incremento maius adiiciam. Aſculo capto Cn. Pompeii Magni pater P. Ventidium ætate puberem in triumpho ſuo populi oculis ſubiecit. Hic eſt Ventidius, qui poſtea Romæ ex Parthis, & per Parthos de Craſſi manibus in hoſtili ſolo miſerabiliter iacentibus, triumphū duxit. itaq; qui captiuus carcerem exhorruerat: victor capitolium felicitate celebrauit. In eodem etiam illud eximium: quod eodem anno Prætor, & Conſul eſt factus.

De Varietate Caſuum. Cap. XI.

De L. Lentulo.

Caſuum nunc contemplemur uarietatem. L. Lentulus conſulari lege Cæcilia repetundarum crimine oppreſſus, Cēſor cum L. Cenſorio creatus eſt: quem quidem fortuna inter ornamenta, & dedecora alterna uice uerſauit. conſulatui illius damnationem, damnationi Cēſuram ſubiiciendo. & neq; bonis eum ꝑpetuis frui, nec malis æternis ingemiſcere patiendo.

OLIVERIVS.

Ventidius fortunæ bñficio illuſtris.

Hvic tāto. de hoc Vēt. Ge. li. noctiū att. car. xv. ita refert In ſermonibus nuper fuit ſenior hoīum, & eruditorū, multos i ueteri memoria altiſſimū dignitatis gradū aſcendiſſe ignobiliſſimos pri⁹ hoīes & deſpectiſſimos. nihilq; adeo de quoq; tanta admiratio fuit, quāta fuerāt, q de Ventidio baſſo ſcripta fuerāt. Eū.n. picentē fuiſſe genere, & loco humili, & matrem eius à Pōpeio Strabone Pōpe. magni pře, bello ſociali, quo Aſculanos ſubegit captā cum ipſo eſſe. mox i triumphante Pompeio Strabone puerum inter cæteros añ curru imperatoris ſinu mřis uectū eſſe. poſt cū adoleuiſſet uictum ſibi ægre q̄ſiſſe, eūq; ſordide inueniſſe. cōparatis.n. mulis & uehiculis, magiſtratibus qui ſortiti prouincias, ſolēt, pbēda pub. cōduxit. iſto q̄ſtu ſequutū fuiſſe C. Cæ. & cū eo profectū eſſe i gallias. tum quia in ea prouincia ſatis grauiter uerſatus eſſet & deinceps ciuili bello mandata ſibi plæraq; impigre ſtrenueq; feciſſet, non mō in amicitiā Cæſ ſed ex ea ad ampliſſimū quoq; ordinē ꝑueniſſe, mox tribunū quoq; pleb. ac deiñ ꝓtorē creatū atq; in eo tpe iudicatū eē à ſenatu hoſtē cū M. Anto. poſt uero eū uictis partibus, non priſtinā tm̄ dignitatē recuperaſſe, ſed pōtificatū ac deiñ cōſulatū adeptū eē. eaq; rem tā intolleranter tuliſſe P.R. q uentidiū baſſum meminerat curandis mulis uictitaſſe, ut uulgo ꝑ uias urbis uerſiculis pſcriberet. Cōcurrite oēs augures aruſpices, portentū inuſitatū cōflatū eſt recens, nā mulos qui fricabat cōſul factus eſt. eundē baſſum Sue Trāqł ꝓpoſitum à M. Anto prouinciis orientalibus, parthoſq; in Syriam interrumpētes, tribus ab eo ꝓliis fuſos ſcribit, eūq; primū olum de parthis triūphaſſe, & morte obita publico funere ſepultū eē Mallurius ſcribit, eum bis in triūphū ductū fuiſſe Cic. hūc muliōnē caſtrenſem ſuffraganeū appellabat, teſte Pli. li. vii. De quo Iu. Si fortuna uolet fies de cōſule rethor, Si uolet hæc eadē fies de rethore cōſul. Ventidius qd̄ n qd Tulius an aliud q̄ Sydus & occulti miranda potētia fati ☞ Miſerabiliter. nā Arſa ide rex parthoꝝ, Craſſi corpus, feris & alitib⁹ deuorādū iuſſit expōi.

ASCENSIVS

Hvic &c. Ego adiiciā huic tanto incremēto.ſ. ſtatus, maius ſup. icrementū. Aſculo capto.i.cū aſculū oppidū italiæ eſſet captū, př Cn. Pōp. magni uidelicet Pom. Stra. ſubiecit oculis populi.i.R. Publiū Venodiū puberem ætate in triumpho ſuo.ſ.de Aſculanis. Hic.ſ. q in triūpho conſpectus erat captus, eſt ſup ille Ventidius q poſtea duxit Romæ triumphū ex parthis.ſ. deuictis, & ꝑ pthos.i ꝑ medios parthoꝝ; aut ſupguentes, aut dorſa parthorū, de manibus Craſſi.i.reliquis aīæ ad corpus uſq; ad iuſtā ſcđm gentiliū ꝑſuaſionē, manētibus, & idcad nos, aut illuc ab īferis manantibus (uñ pſa lōga eſt) iacentibus miſerabiliter, q ſine honore ſepulturæ, aut iuſtaiū exequiaꝝ i ſolo.i.terra hoſtili. Itaq; i.& ita, is ſup. q captiuus, q captus aſculi à Pom. pře, exhorruerat carcerē.ſ. Ro. in quē poterat à uictore ptrahi, uictor.ſ. parthoꝝ, celebrauit.i. celebri⁹ fecit capitoliū.i. arcē illā Rom. in quā triūphantes īgrediebantur Ioui ſacrificaturi, fœlicitate.ſ. uictoriæ ſuæ. Illud eſt etiam eximiū.i.egregium, & non uulgare, in eodē.ſ. Venti. q factus eſt cōſul, & ꝓtor eodē āno. OLI.

Caſuū nunc. Diximus de fortuna aduerſa mutata ī ſecundā, nūc de caſibus dicamus. differt caſus à fortuna philoſophi ita dicunt, eoꝝ quæ fiūt, q̄dā non ꝓpter hoc quod intenta ſint, ut uerbi gřa, agricola fodit agrum, ut ſepulchrū faciat, & theſauꝝ inuenit, non ꝑ hoc q intentū ſit, neq;.n. agrū fodit ut theſauꝝ inueniat, ſed ut ſepulchrū faciat. Itē eoꝝ, q̄ fiunt ꝑ hoc, q intenta ſint, alia fiunt à propoſito alia à natura. à propoſito fiūt q̄ ab uſu liberi arbitrii, à natura q̄cunq; à quodā i ſeipſis principio continue moto accidūt ad aliquē finem. Rurſus q̄ fiunt à natura, q̄dam ſemꝑ, q̄dam non ſemper ſed pleruq;, ut ſol ſemper ꝑ obliquū zodiaci trāſit, plerūq; ut pluuiæ ex uapure terræ naſcantur. ſed hoc notandum, eorum quæ fiunt q̄dam à propoſito, & q̄dā à natura ꝓpoſitumq; eſt cauſa ꝑ ſe, caſus & fortuna ſunt cauſa per accidens. cauſam autem per accidens dico caſum, & fortunam, quia accidunt cauſæ per ſe, ut quidam forum petit ut carnes emat caſu lapidē offendit, & corruit, hic caſus eſt per accidens, quia accidit, ut caderet. cauſa per ſe eſt ut petat forum. Sed differt caſus à fortuna, quia fortuna eſt in habentibus propoſitum quibus bene & male contingere poteſt, non autem in re inanimata, ut ferro, & ligno, neq; enim in his fortuna agit. Caſus uero eſſe poteſt etiam in nō habentibus propoſitum, ut in brutis, & in animatis, ut uerbi gratia. Equus celeriter, ſuperueniente nocte, ſe domū recipit & à lupis ſeruatur, non autem ſe recepit, ut à lupis ſeruaretur, ſed quòd ita caſus tulit, & hoc in rebus mutis. in rebus autem inanimatis, ut tripos cecidit, & ſedem fecit, non ideo cecidit, ut ſedem faceret, ſed caſus ita tulit. ☞ Caſuum nunc contemplemur uarietatem L. Lentu. Hic accuſatus repetundarum fuit. Spartacus, & chrixus, effracto Lentuli ludo gladiatores cum triginta, aut amplius eiuſdem fortunæ uiris erupere Capuam, ſeruiſque ad uexillum uocatis, iuſtum exercitum fecerant. hi primo ad Veſuuium montem Claudium decepere, deinde conſularis quoq; aggreſſi Lentuli exercitum in apennino cecidere. hic itaq; Lentulus lege à Cæcilio contra eum lata repetundarum damnatur. poſt damnationem cenſor creatur cum. L. cenſorio. Sed hic fortaſſe Lentulus eſt, ad quem Cice. primi libri epiſtolas ſcribit de reducendo rege Ptolemæo, quem repetundaeum ex Cilicia & Cypro accuſatum intelligimus, Nā Cato promulgationem tulit, ut ei prouincia abrogaretur, ut eſt apud Ciceronem ad atticum, qua promulgatione facta ueſtem mutauit. ☞ Lege Cæcilia. Quam tulerat Cæcilius, ab auctoribus enim leges plerunq; dicebantur. Repetundarum. & de repetundis dicimus. ☞ Quem qui. Credo inquit fortunam uoluiſſe hunc hominem alterna uice uerſare, ne ſecundis nimium fideret, nec aduerſis omnino deſperaret, ſed amaris iocunda permiſceret.

ASCENSIVS.

Caſuum nunc contemplemur uarietatem Diſputat ſatis philoſophice de cauſis per ſe. & per accidens, item de fortuna, & caſu Oli. Sed author ita exempla digeſſiſſe uř, ut in ſuperioribus cum ſtatu etiam mores mutatos dignoſcamus, aut fortunā tandem pro moribus arriſiſſe, aut aduerſam

ſum fuiſſe. ſub caſuum autẽ mutabilitate ea reponat, quæ præter ſpẽ, licet non ſemper præter meritum acciderũt. uerum unũ idemq; exemplum diuerſis reſpectibus: ſub diuerſis titulis exponi poteſt ſed parui refert, dummodo ex eius recordatione memores ſimus, noſtrum quoq; ſtatum poſſe mutari. q ſi recte fecerimus, Nemo confidat nimium ſecundis, Nemo deſperet meliora lapſis. Sed ordo eſt. Contemplemur nunc. ſ per ſequentia exempla, uarietatem caſuum ſ. de læta uita ĩ triſtem, aut cõtra. Incipiens autem narrare dicit, Lucius Lentulus cõſularis, ſcilicet uir, ideſt qui aliquãdo conſul fuerat (ſic ſrequẽtius, qꝫ etiam, dicatur, qui conſulatu dignus eſt) oppreſſus. i. cõdemnatus lege Cæcilia, ideſt per legem, quam Cæcilius tulerat, crimine, ideſt ob crimen repetundarum, ſcilicet rerum, aut pecuniarum ablatarum à prouincialibus, dum prouinciam regeret, creatus eſt, ſcilicet poſtea cenſor cum L. Cẽſorio, ideſt qui prius cenſuram geſſerat. Quem quidem, ſcilicet Lentulum fortuna uerſauit, ideſt agitauit inter ornamenta, & dedecora, ideſt opprobria & dehoneſtamenta, uice alterna. I. nunc ornamentis, nũc dedecore eum afficiens, ſubiiciendo, ideſt ſtatim addẽdo, conſulatui illius, in quo ornamentum conſiſtebat, damnationem, in qua dedecus patiebat, & rurſus ſubiiciendo damnationi cenſuram, quæ honorificentiſſima erat, & neq; patiendo, eum frui perpetuis bonis, nec ingemiſcere malis perpetuis, ideſt continuis.

De Cn. Cornelio Scipione Aſina.

IIſdem uiribus uti uoluit in Cn. Cor. Scipione Aſina, qui COS. à pœnis apud Liparas captus, cum belli iure omnia perdidiſſet, lætiore ſubinde uultu eius adiutus, cuncta recuperauit. conſul etiam iterum creatus. Quis crederet illum à duodecim ſecuribus ad Carthaginienſium peruenire cathenas? quis rurſus exiſtimaret à punicis uinculis ad ſumma imperii peruẽturum faſtigia? ſed tamen ex conſule captiuus, & ex captiuo conſul factus eſt.

De Craſſo dicto Diuite.

QVid Craſſo? non'ne pecuniæ magnitudõ locupletis nomen dedit? ſed eidem poſtea inopia turpem decoctoris ſuperlationem inifixit. Siquidem bona eius à creditoribus, quia ſolidũ præſtare non poterat, venierunt. Itaq; amara ſugillatione non caruit, cum egẽs ambularet: diues ab occurrentibus ſalutabatur.

De Quinto Cepione.

CRaſſum caſus acerbitate Q. Cepio præcurrit. is namq; præturæ ſplendore, triũphi claritate, conſulatus decore, Maximi Pontificis ſacerdotio, vt ſenatus patronꝰ diceretur, aſſecutus: in publicis vinculis ſpiritum depoſuit. corpusq; eius funeſti carnificis manibus laceratum in ſcalis gemoniis iacens, magno cum horrore totius ſori Romani conſpectum eſt.

OLIVERIVS.

IIſdem uiribus. Scipio Aſina captus à pœnis. hic collega erat Duellii conſulis eius qui apud liparas, uicta merſa & fugata hoſtium claſſe, primum illud maritimum egit triũphum. nam multo ante hanc uictoriam Cn. Corne. Scipio alter conſulum ut dixi, à claſſe punica circũuentus, & per fraudem uelut in colloquium uocatus & captus, primum fuit perfidiæ punicæ documentum. poſt captiuitatem uero à collega per uictoriam redemptus, cum omnia iure belli perdidiſſet, tamen aſpirante fortuna, cuncta recuperauit, conſulq; iterum factus, cum imperio, & dignitate uixit. ſ A duodecim ſecuribus. A conſulatu. eſt enim metonymia,

ASCENSIVS.

IIſdem &c. Fortuna ſupple uoluit uti iiſdem, ideſt conſimilibus uiribus in Cn. Corne. Scipio. Aſina qui conſul, ideſt cum eſſet conſul captus à pœnis, ideſt Carthaginen. apud liparas inſulam unam ex æoliis, cum perdidiſſet omnia iure belli, quia in hoſtium poteſtatem uenit, deinde adiutus lætiore uultu eius, ſcilicet fortunæ, recuperauit cuncta, quia per collegæ uictoriam receptus eſt, creatus etiam iterum conſul. Quis crederet illum, ſcilicet Aſinam peruenire, ſcilicet poſſe (ut quidam habent, ſed uacat, nec uerbum ab authore poſitum, cum utrunq; reſpiciat ad peruenturum, ut ſit, peruenturum, ſcilicet fuiſſe priuſquam peruenerat,) à duodecim ſecuribus, ideſt faſcibus, à parte totum, & à faſcibus duodecim, ideſt à conſulatu, eo q ſolis conſulibus duodeni eſſent lictores, ac faſces, Ad cathenas Carthaginienſium? quaſi dicat, nemo uero ſimiliter. cum tamen Regulo & quibuſdam aliis idem, aut ſimile euenerit Et quis exiſtimaret rurſus, ideſt econtrario ſupple eum peruenturum ſupple fuiſſe à uinculis punicis, ideſt Carthaginen. ad ſumma faſtigia imperii? quaſi dicat nemo, cum ueriſimiliꝰ foret eum in carcere periturum, aut ad ſupplicia educendum. Sed tamen, ideſt nihilominus, qꝫ non erat ueriſimile, ipſe factus eſt ex conſule, ideſt poſtquam fuerat conſul captiuus, & ex captiuo: i. poſtquam fuerat captiuus, ſup. factus eſt conſul.

OLIVERIVS.

QVid Craſſo? Hic Craſſus diues appellatus eſt ob æris magnitudinem, redactus poſtea ad inopiam decoctor dictus eſt, hoc eſt deuorator, prodigus, uel ut alii dicunt ſaporum uenditor. ſ Turpem ſuperlationem. Turpem Hiperbolẽ. ſ Decoctoris. Venditoris ſalſamentorum. ſ Sugillatione. nota, & ignominia. ſ Solidum præſtare. ſoluere integrum. ſ Diues ab occurrentibus. cum ſubſanatione, & deriſione quadam ſalutabant eum dicentes, ſalue Craſſe diues,

Decoctor

ASCENSIVS.

QVid? nonne magnitudo pecuniæ dedit Craſſo nomen locupletis, ideſt habentis loculos plenos, hoc eſt diuitis pecuniarum? ſed inopia immiſit eidem poſtea turpem ſuperlationem, ideſt ſuper alios, & per excellentem denominationem decoctoris, ideſt eius, qui l. lautitiis, aut gula patrimonium ſuũ abligurierat (in quo uocabulo nullo modo ſequar Oliuerium qui putet eum eſſe, qui ſalſamenta uendat, cum proprie ſit qui coquendo, & uorando patrimonium abſumpſerit.) Siquidem, ideſt quoniam bona eius uenierunt, ideſt uendita ſunt à creditoribus, quia non poterat præſtare ſolidum, ideſt integrũ debitũ Itaq; ipſe non caruit, ideſt non immunis fuit à ſugillatione, ideſt irriſione cum ſamæ denigratione amara, ſcilicet illi, qui eam in ſe dictam audierat. cũ enim ipſe ambularet egens, ſalutabatur ab occurentibus diues, dicentibus ſcilicet per irriſionem, Salue Craſſe diues, aut beate.

OLIVERIVS.

CRaſſum caſus. Quin. Cæpio capitali iudicio affectus eſt, quia uidelicet culpa eius, amiſſis duobus exercitibus ſuo, & collegæ Manlii, caſtra etiam capta fuerãt à Cymbris, teutonicisq;, aduerſus quos miſſi fuerant ĩperatores. quæ grauiſſima fuit cæp. clades, nam ſupra octuaginta Romanorum millia cæſa fuiſſe dicuntur. hic antea Fabii ignominiam in Hiſpania correxerat, cæſo proditoribus uiriato, ut ante dictum eſt l. iiii. ca. vii. de amicitia. Cic. Cæpionem etiam quæſtorem fuiſſe oſtendit in Rhetoricis lib. i. ca. vii. de conſtitutione coniecturali ubi dicit. cum Luci. Saturninus legem frumentariam de ſemiſſibus, & trientibus laturus eſſet, Cæpio, qui per id temporis quæſtor urbanus erat, docuit ſenatum & cætera. ſ Splendore præturæ. nam prætor, Fabii errorẽ correxit, quia à uiriato deceptus fuerat. ſ Triumphi claritate. Quem de uiriato egit, Seruilius cæpio, ut ait Alconi. bellum in Sicilia geſſit, & de illa triũphauit, capta Olintho & Phaſelide, de tribus magnis eius tetræ ciuitatibus. ſed Publium Seruilium cæpionẽ dicit Quin. forſan in prænominibus error eſt, nam aliter uidetur à ſeipſo diſſentire Valerii. In capitulo enim de amicitia cæpionem dixit à Luci. Regino tribuno plebis carcere fuiſſe liberatum & eius fugæ comitem factum, hic uero dicit in carcere fuiſſe conſumptum. ergo aut hunc intelligimus. Q. Cæpionem, illum uero ſuperiorem P. Seruilium Cæpionem, bis eũdem in uincula fuiſſe coniectum, & poſtremo conſumptũ, aut certe error eſt. Li. tamen dicit li. avii C. Manlius & Quin. Seruilius Cæpio proconſules uicti prælio, caſtriſq; exuti binis ſũt, octuaginta millia militum occiſa, calonum, & lixarũ quadraginta millia, ſecundum Po. Ro. iuſſionem, cæpionis, cuius temeritatem clades accepta erat, damnati bona publicata ſunt. proximoq; poſt regem Tarquinium imperium ei abrogatũ.

¶ Præcurrit. præuenit, ſuperat. ¶ Claritate triumphi. quia triū-phauit de uiriato fugitiuorum duce. ¶ Conſulatus decore. qui cum C. Manllio conſul fuerat. & aduerſus cymbros miſſos. ¶ Sacerdotio. quia Pont. Max. fuerat. ¶ Senatus pronus. quia partes ſenatus tuendas ſuſceperat ¶ In ſcalis gemoniis. de his ſcalis dictum eſt ſupra à gemitu, uel à gemonio earum aucto re denominatis.

Gæmoniæ ſcalæ.

Marius æditis in urbe multis ſceleribus, idibus Janua. de ceſſit. ¶ Fortunæ luctatio. Certamen fortunæ, quia uiſus eſt in feren do fortunæ impetum, certaſſe cum fortuna. ¶ Irrupit. quaſi di cat per uim ingreſſus, aſſiduæ, & importuna efflagitatione ma giſtratuum. ¶ Conſimilem notam. ignominiā repulſæ. ¶ Am bitus. q populum prece, & precio corrupiſſet. ¶ Iugurtham,

ASCENSIVS.

CRaſſum &c. Ordo eſt. Quintus cæpio pcurrit .i. ſuperat acerbitate caſus Craſſum. Nam que is. ſ. Cæpio aſſecutus .i. poſtquam obtinuerat, ſplendore pturæ, claritate triumphi, decore conſulatus, ſacerdotio pontificis maximi (nā omnes eos magiſtratus honorifice geſſerat) aſſecutus illi co, ut diceretur patronus ſenatus, depoſuit ſpiritum .i. expirauit in uinculis publicis, q2 male cum cymbris pugnauerat, & corpus eius laceratum funeſtis manibus carnificis. i. tortoris, qui ipſi uncum iniecit, ut ad ſcalas gemonias trahatur, iacēs in ſcalis gemoniis, unde uiui pcipitari ſolebant, conſpectum eſt cum horrore .i. abominatione totius fori Romani .i. omnium, qui in foro erant.

De Caio Mario Candidato.

IAm C. Marius maximæ fortunæ luctatio ē. omnes enim eius impetus tam corporis, q̄ animi robore fortiſſime ſuſtinuit. Arpinatibus honoribus iudicatus inferior, quæſturam Romæ petere auſus eſt. patiētia deinde repulſarum, irrupit magis in curiā, quam venit. In tribunatus quoq, & ædilitatis petitione cōſimilem campi notam expertus: præturæ candidatus ſupremo loco inhæſit. quam tamen non ſine periculo obtinuit. ambitus enim accuſatus: vix, atq ægre abſolutionem à iudicibus impetrauit. ex illo Mario tam humili Arpinate, tam ignobili Romæ, tamque faſtidiendo candidato, ille Marius euaſit, qui Aphricam ſubegit, Iugurtham regem ante currū egit, qui Theutonicorū, Gymbrorumq exercitus deleuit, cuius bina trophæa in vrbe ſpectantur, cuius ſeptem in faſtis cōſulatus legūtur, cui poſt exilium Cōſulem creari, proſcriptoq facere proſcriptionem contigit. Quid huius conditione inconſtantius, aut mutabilius? quem ſi inter miſeros poſueris, miſerrimus: inter felices feliciſſimus reperietur.

numidiæ regem, quem prodidit Bocchus Marii eloquentia ductus, ut Rom. partes ſequeretur. ¶ Bina trophæa. Qui duas columnas erexerat i urbe, cymbrorum, & theutonicorum ſpoliis ornatas. ¶ Proſcripto. Nam hoſtis patriæ à Sylla iudicatus eſt, ut ſupra uidimus. ¶ Quem ſi inter miſeros. Cic. in paradoxis. Marius mihi in rebus ſecūdis unus ex fortunatis hominibus, in aduerſis unus è ſummis uidebatur uiris. partita ione. Luca. libr. ſecundo. Ille fuit Mario uitæ mod' omnia paſſo, Quæ peior fortuna poteſt, atq omnibus uſo, Quæ melior.

OLIVERIVS.

IAm C. Mari. Hic Marii uita tota eſſet referenda, ut planius cognoſci poſſet, quam uarios caſus, quanta & diſcrimina rerum paſſus fuerit quaue rurſus fortunæ benignitate, & indulgētia uſus, ut mō fœlix, mō miſer i magna rerū uarietate ludus fortunæ merito dici poſſit. ſed q ad rem iſtam pertinet Marius ex municipio Arpinati, cum ſe Romam cōtuliſſet, ſic omnibus primo propter ignobilitatem contemptui fuit, ut arpinatibus honoribus, nedum Romanis, indignus haberetur. Sæpius in petitione magiſtratuum, & illorum quidem minorum repulſam paſſus; in Senatum irrupiſſe, magiſquam ueniſſe creditur, uixq præturam obtinuit pro qua ē ambitus accuſatus extrema fortuna ſteti. legatus metello in Aphricam miſſus. egregie in illa ſe militia geſſit cui ſacrificanti, cum magna & alta ſibi portendi dixiſſet aruſpex, animum ſtati ad conſulatum adiecit, ad quem capiendum pter uetuſtatem familiæ, omnia abunde erāt, induſtria probitas militiæ, magna ſcientia, animus belli ingens, domi, modicus, libidinis, & diuitiarum uictor, tantū modo gloriæ auidus. à quo petendo diſſuaſus, primum à Metello, deterreri nō potuit. quo tandem impetrato, iugurthinum bellum confecit, de iugurtha capto triumphauit, gallos, cymbros, ſenones, qui Romanum nomen extinguere cōſtituerant, ad internitionem uſq deleuit. orta deinde de prouincia ponti ſeditione, urbe pulſus à Sylla, ut ſupra diximus, cum fugiens ſe Minturnas contuliſſet, in paludibus delituit, unde extractus, & in cuſtodiam datus, cum ſeruus cymber ad eum occidendū miſſus, maieſtate deterrit' occidere nō ſuſtinuiſſet, inde eductus, & in naui poſitus in Aphricam delatus eſt. ubi uaria fortuna uſus, tandem ex mauruſiis equites comparauit, & exercitum confecit non contemnendum, ex agris robuſtiſſimum quēq deligens. impletiſq .ix. nauibus ex ea uirorū multitudine, Ro. uerſus nauigauit, ſeq Cinnæ expulſo cōiunxit. qui primo oſtiam, deinde iani culum, poſtremo urbem ipſam occuparunt. de inimicis ſuis grauiter uiti, proſcriptionem ipſi proſcripti grauiorem exercuerunt, multos Ro. principes de medio tollētes. quæ ubi Syllæ nunciata fuerunt, cōpoſitis rebus cum Mithridate, properauit ad urbē cum exercitu. & cæſis aliquot Marii, Cinnæq exercitibus urbem cæpit. Marius ubi uidit ſe arma Syllæ effugere non poſſe, domi celebrato cum amicis conuiuio, indicatoq animi ſui conſilio, ſibi mortem conſciuit. de quo Cicero. libro de natu. Deorum. Cur Marius inquit tam feliciter ſepties conſul domi ſuæ mortuus eſt? Liuius libro. lxxx.

Marius & felix & miſer

ASCENSIVS.

IAm (continuatiua eſt particula) Caius Marius ſ. Arpinas eſt maxima luctatio .i. concertatio fortunæ, utpote, quæ, ſæpe ab eo, & ſæpe contra eum ſtetit, & ita ipſa. quaſi ſecū luctari uidebatur. ſed tamen etiam cum Mario. (Eſt autem luctatio ſimilis illum Bucoli. Maronis. Et certamen erat Corydon cum Thyrſide magnum. unde potius legam maxima luctatio quàm luctatio maximæ fortunæ) probat, quòd maxima fuerat luctatio fortunæ, enim pro quia, ipſe Marius ſuſtinuit omnes impetus eius, ſcilicet fortunæ, robore, ideſt uirib' tam corporis quàm animi. Ipſe ſupple Marius. Iudicatus, ſcilicet ab arpinatibus, inferior honoribus, ideſt magiſtratibus arpinatibus, quia raro quiſpiam nouus emergit in patria, auſus eſt petere Romæ quæſturam, cum minimus honor Romæ, maior ſit maximo fere in municipiis. deinde irrupit, ideſt uiolenter ſe intruſit magiſquam uenit in curiam, ſcilicet Rom. patientia, ideſt tolerantia repulſarum, quia licet frequentes pateretur repulſas, importunis tamen inſtantiis tandem admiſſus eſt, & quæſtor factus. & ipſe expertus quoque, ideſt etiam, conſimilem notam, ideſt ignominioſam repulſam campi, ſcilicet Martii, in quo fiebant comitia, in petitione tribunatus, & ædilitatis, candidatus præturæ, ideſt ad obtinendam præturam inhæſit ſupple illi, ſuppremo loco, ideſt demū poſt plurimas preces, quam tamen præturam obtinuit nō ſine periculo, ſcilicet capitis: enim pro quia, ipſe accuſatus ambitus, ideſt criminis petitim agiſtratus malis artibus, impetrauit uix atque ægre abſolui à iudicibus. Ille ſcilicet nobiliſſimus Marius euaſit, ideſt effectus eſt ex illo Mario tam humili Arpini, ideſt cum eſſet in patria ſua, & ita aptior eſt lectio, quàm ſi legatur Arpinate, quia ſequitur, & tam ignobili Romæ, ideſt cum eſſet Romæ, tamq, ideſt & tantum faſtidiendo, ideſt ſuperbe contemnendo, & abiecto candidato, ideſt petitore magiſtratuum, utpote tot paſſo repulſas, euaſit dico ille Marius, qui ſubegit Aphricam, ſuffectus, ſcilicet in locum Metelli. non tamen honeſta ratione ut Saluſti. recte docet. qui egit Iugurtham regē ſ. Numidiæ, ante currum, ſcilicet triumphalem ſuum. qui deleuit exercitus theutonicorum, cymbrorumq; cuius bina trophæa, ideſt inſignia uictoriæ utpote ſpolia hoſtilia hoſtibus detracta, ut opinor Iugurthæ & cymbris ac theutonicis in urbe ſpectantur, cuius ſeptem conſulatus leguntur in faſtis, ideſt annalibus ſacris. cui contigit creari cōſulem poſt exilium, ideſt proſcriptionem primam à Sylla. & cui proſcripto, ſcilicet à Sylla contigit facere proſcriptionem, ſcilicet Syllæ, & ſyllanorum quid ſupple eſt inconſtātius, aut mutabilius conditione, ideſt ſtatui uitæ, huius, ſcilicet Marii? q. d. nihil. utpote, quem ſi tu poſueris inter miſeros, ideſt ſi conſideraueris

ris,miſerias.& calamitates eius ſup.ipſe reperiretur miſerrimus & ſi po'ue.is inter felices.i.cōſideraueris eius felicitatem , ipſe reperiretur feliciſſimus.unde utraq; fortuna illi imodica fuit.

OLIVERIVS.

Cæſa. latebræ

CAius autem Cæſar. ſylla deuictis Marianis partibus, Cæ qui per Iuliam eius amicam erat Mario ſumma ne ceſſitudine coniunctus : mortē machinabatur. Erat enim Cæſ. minori Marii conſobrinus ſed ab ea re ſæpius fuit Sylla prohibitus à multis,qui dicerent,inīquum eſſe tantæ indolis puerū innocenter occidere , quos ille dementes appellabat , qui non prouiderent , quod puer male præcinctus,mille Marios haberet in corpore. hæc igitur cum ad Cæſ.perlata forent,urbe clā egreſſus,in ſabinis aliquandiu parum gratus delituit.poſtea à ſyllanis militibus,qui per ea loca latitantes diſquirebant, ſorte quadam deprehenſus à Cor. eorum duce duobus ſe talentis sedemit. mox inde Aſiam petens circa pharmacuſam inſulam capitur à piratis,quibus ab eo.xl.talenta pro redemptione poſcentibus ſubriſit.&.l.ſe daturum pollicitus . poſtmodum ſuis ad hanc expediendam pecuniæ quantitatem dimiſſis, apud cilices, duo de quadraginta uerſatus dies, illis per iocum ſæpe crucem minatus eſt. cunque allatis tandem pecuniis ab eis liberatus eſſet , paulopoſt inſtructis nauibus,è mileſiorū portu prædones aggreditur, quos captos crucibus omnes affixit ⸿ Aditum in cœlum. Aſſentatur Val.more ſuo.⸿ Conſortibus diuinitatis . Quia Cæſar inter cæteros Deos connumeratius,diuinos honores cōſecutus eſt.Cæſa.laudes, Plinius libro ſeptimo de natura. hiſto.ſummatim perſtringit.

⸿ De Caio Cæſare.

CAius autem Cæſar,cuius uirtutes aditum ſibi in cœlū ſtruxerunt,inter primæ iuuētutis initia priuatus Aſiam petens,à maritimis prędonibus circa inſulam Pharmacuſſam exceptus, quinquaginta ſe talētis redemit. parua igitur ſumma clariſſimum mundi ſydus in piratico myoparone repēdi fortuna uoluit. Quid eſt ergo ꝙ amplius de ea re queramur? ſi ne conſortibus quidem diuinitatis ſuæ parcit. Sed cœleſte numē ſe ab iniuria uindicauit. continuo.n.captos prædones crucibus affixit. attento ſtudio noſtra commemorauimus . remiſſiore nunc animo aliena narrentur.

⸿ Externa. De Polemone Atheniensi Philoſopho.

PErditæ luxuriæ Athenis adoleſcens Polemon neq; illecebris eius tantummodo, ſed etiam ipſa infamia gaudens : cum è cōuiuio non poſt occaſum ſolis,ſed poſt ortum ſurrexiſſet: domumq; rediēs Xenocratis philoſophi patentem ianuam vidiſſet: vino grauis, vnguentis delibutus,ſertis capite redimito , perlucida veſte amictus , referam turba doctorum hominum ſcholam eius intrauit. nec contentus tam deformi introitu,conſedit etiam, vt clariſſimum eloquium & prudentiſſima præcepta temulētiæ laſciuiis eleuaret. orta deinde, ut par erat, omnium indignatione, Xenocrates vultum in eodem habitu continuit, omiſſaq; re, quam diſſerebat: de modeſtia, ac temperantia loqui cœpit. Cuius grauitate ſermonis reſipiſcere coactus Polemon: primum coronā capite detractam proiecit : paulo poſt brachium intra pallium reduxit : procedente tempore , oris conuiualis hilaritatem depoſuit: ad vltimum totā luxuriam exuit: uniusq; orationis ſaluberrima medicina ſanatus, ex infami ganeone, maximus philoſophus euaſit. peregrinatus eſt huius animus in nequitia, non habitauit.

OLIVERIVS.

PErditæ Lu. Polemō Athe. philoſtrati filius pago accenſi oriūdus. fuit adoleſcēs adeo perditæ luxuriæ, ut teſte Laertio, pecunias circūferret, quo ēt ad oēs explēdas uoluptates paratior, & inſtructior eſſet. eas itidē in uiis & angiportis occulebat, in academia quoq; iuxta colūnā quādam pecunia dr repta, ab eo illic luſus ſimiles recōdita. igitur cū forte ſuis cū ſodalibus cœnaſſet coronatus , & primo mane uſq; ad ſequētis diei occaſum in cœnando tpſ trāiuiſſet, poſtea ebrius & coronatus , ſcholā Xeno. irrupit, & legētē philoſophū ſedēs, attētis auribus cœpit audire. ꝙ ubi uidit Xeno. omiſſa oratione quā cœperat, de pudicitia, & tēperantia diſſerere cœpit . uel ut alii dnt, tūc forte illi ſermo erat de pudicitia, quē uiſo polemone ardētius ꝓſecutus eſt. ex quo illud ſecutū eſſe dnt , ut impudēs adoleſcēs paulatim ſe colligeret, diligēterq;. qualis eēt cogitaret. & anteq̄ ſchola egrederet, ſeipſum cōponeret. ex quo adeo imutatus ē, ut poſtea ſtudio, & induſtria cæteros anteiret. ſic quoq; cūctos ſuperaret i dies ꝑficiēdo , ut tandē Xeno. in regēda ſchola ſuccederet. ⸿ Perditæ. Eo ꝙ ꝑdat, qui eā ſequuntur, quaſi deleſtandæ . ⸿ Illecebris, & infamia. Quæ ſeq̄bant ex luxuria, nā infamia tota noſte cōplectebat. ⸿ Nō po. oc. Signāt ipſum ab oriēte ſole uſque ad occidentem continuaſſe conuiuium. ⸿ Xenocratis. ſtoicus fuit p:æſtantiſſimus, ut diximus i ca. de cōtinētia, de quo apud Plu. cheronesū legimus, cū eū forte uidiſſet Ageſilaus diſputātē in gymnaſio, admodū ſenē, dr interrogaſſe , q̄s nā eēt? Tūc quidā rndit . Eſt unus ex his q uirtutē q̄runt . Tū ille. Qñ uirtute ingt utetur, ſi eā nōdū inuenit? ⸿ Reſipiſcere. Ad ſe redire. ⸿ Brachiū in pal. Fuit iā cōcepti ſignū pudoris , exertū brachiū intra palliū reponere. ⸿ Oris cō. Qualis eē ſolet cōuiuarū, qui uultū exhilaratū uino hre cōſueuerūt. ⸿ Exuit Excuſſit, depoſuit. ⸿ Ganeone Contiōnēs ꝓ cōlēto, nā ganeo locus eſt, ubi lupæ.i. meretrices habitāt. q.d. ex infami lenone. ⸿ Peregrinatus Dīam oñdit , inter peregrinari, & habitare, peregrinatur q in alieno loco manet, habitat qui eſt in patria.

Xenocrates philoſophus

ASCENSIVS.

CAius autem Cæ. ſ. Iuli. cuius uirtutes ſtruxerūt ſibi aditum.i. acceſſum in cœlum, petens Aſiam priuatus.i. ſine magiſtratu , inter initia primæ iuuentutis ſup. ſuæ, exceptus.i. dolo captus à prædonibus maritimis.i. pyratis circa inſulam Pharmacuſam. ſ. nomine, redemit ſe. xl. talentis. Igitur fortuna uoluit, clariſſimum ſydus mundi , uidelicet Iuli. cuius apparuiſſe credebantur, augusto facienti ipſi ludos funebres, unde illud in bue. Ecce dionei proceſſit Cæ. aſtrum, rependi.i. æſtimari, aut redemi, parua ſumma utpote.i. talentorum, in mynoparone.i. nauigio pyratico. Quid eſt ergo , quod queramur.i. conqueramur amplius de ea re, ſi. ſ. fortuna, ne quidem.i. non ſaltem parcit conſortibus diuinitatis ſuæ, ut Cæſa. in Deum poſtea aſſumpto? q.d. momento nihil. Sed numen cœleſte ſ. Iuli Deus futurus, uindicauit.i. protexit ſe ab iniuria enim pro quia, ipſe affixit continuo .i. paulopoſt crucibus, prædones. ſ. maritimos captos. Deinde parans tranſitum ad externa dicit. Nos cōmemorauimus noſtra.i. Romana exempla, ſtudio attento.i. diligenti, & quaſi affectuoſo. nūc.i. deīceps narrent aliena ſ. exēpla de mutatis moribus, & cōditione uitæ, ac caſibus, aio remiſſiore.i. minus attento, & magis laxo, quia in nřis narrādis magis afficitur.

THEOPHILVS.

PHarmacuſam. Pharmacuſæ nō procul à Salamina duæ ſunt inſulæ. tertia redditur ad Miletum, nobilis Attali cæde, quam Vale. & Sue. intelligunt. ſuperioſa Stephanus.

ASCENSIVS.

PErditæ &c. Ordo ē, Polemō (media breui) ens ſup. Athenis, adoleſcēs luxuriæ ꝑditæ.i. nihil ſecū boni hñtis (nā ſunt qui uitia ad aliqd utilitatis cōuertunt , ut uinoſi ad mœſtitiā animi abiiciendā, mulieroſi, niſi penitus modū excedāt, ad euacuandā libidinē, aut ne rūpantur tētigine, cōtra quā tñ ſobrietas melius eſſet antidotū, aut ad multiplicationē ꝓlis, auari ad ſtrū cumulū & ſuorū ſæpe cōmoda, & ita de reliquis, de quibus Sene. lib. vii. epiſto. Nullum ſine auctoramento malum, auaritia pecuniam promittit , luxuria uarias uoluptates, ambitio purpuram, & plauſum, & ex hoc potentiam, & quicquid potentia poteſt, mercede te uitia ſollicitant. hæc ille. Quādo igitur uitia mercede carent.i. nihil utilitatis ſecum ferre uidētur, ſed à penitus inconſiderato fiunt , tunc dñr perdita . quod prolixius expoſui, ut ſatisfaciam grāmaticis, qui dubitāt quo modo luxuria dicatur perdita, quum magis perdat, perdit quidem, id eſt deſtruit ſubiectum ſuum, ſed tamen ſi ad nihil utilis eſt, ipſa quoq; perdita eſt, ut hoc loco. unde additur) neq; gau

¶ De Themiſtocle.

PIget Themiſtoclis adoleſcentiam attingere. ſiue patrem aſpiciam, abdicationis iniungentem notam: ſiue matrem ſuſpendio finire vitam propter filii turpitudinem coactã. cum omnium poſtea graii ſanguinis virorum clariſſimus exiterit: mediũq; Europæ, & Aſiæ vel ſpei vel deſperationis pign⁹ fuerit. hæc. n. ſalutis ſuæ patronũ habuit, illa vadẽ victoriæ aſſũpſit.

¶ De Cimone Athenienſi.

CImonis vero incunabula opinione ſtultitiæ fuerunt referta. eiuſdem ſtultitiæ imperia ſalutaria Athenienſes ſenſerunt. itaque coegit eos, ſtuporis ſemetipſos damnare, qui eum ſtolidum crediderant.

dens tñ illecebris.i.irritamentis, & tẽtigine eius.ſ.luxuriæ, ſed ipſa infamia, cum ſurrexiſſet è conuiuio non poſt occaſum ſolis, ſed poſt ortum, quia totam noctem in eo cõſumpſerat, & rediens domum uidiſſet ianuam Xenocratis philoſophi patẽtem.i.apertam, intrauit ſcholam eius.ſ.Xenocra.refertam.i.plenam turba doctorum hoium, (ergo turba etiã citra turbationem, multitudinem notat) grauis uino, delibutus.i.perfuſus unguẽtis, capite redimito.i.habens caput redimitum ſertis, amictus ueſte perlucida.i.per cuius medium membra eius poſſent conſpici. nec contentus introitu tam deformi.i.inepto, & indecenti, quia ſic ornatus in lupanar, aut ganeã aptius ingreſſus fuiſſet, conſedit.i.ſedem cepit ẽt, ut eleuaret.i.diminueret in æſtimatione, aut deprimeret, & impediret clariſſimũ eloquium & prudentiſſima præcepta.ſ.Xeno.laſciuiis i.petulantiis, & temulentiæ.i.ebrietatis. Dein de indignatione oĩum.ſ.auditorum orta, ut erat par.i.iuſtũ, & æquum. Xeno.continuit uultum in eodẽ habitu. & re, quã differebat, omiſſa, cœpit loqui de modeſtia i.moderato ſumptu faciendo, & de temperantia cõtra libidinem. Cuius ſermonis grauitate Polemon coactus reſipiſcere.i.redire ad ſaniorẽ mentem, ſunt qui legãt reſpicere.ſ.uitã ſuam, aut mores ſuos, primo.i.pro principio conuerſionis ſuæ proiecit coronã, quã multum potaturi, ut Bacchũ immitterentur, aſſumere ſolebant, & ille non depoſuerat, detractam capite ſ.ſuo, & reduxit paulo poſt brachium intra pallium, quia in græcia res acta eſt, ubi pallio utebantur, & depoſuit tpe procedente.i.ſucceſſiue, hilaritatem oris conuiualis.i.uultus, quem in conuiuio habuerat, & exuit ad ultimum.ſ.orationis Xeno.totam luxuriam, & ſanatus medicina ſaluberrima unius orationis, euaſit maximus philoſophus ex ganeone i.meretricum cõuictore, & lucrone. Aius huius.ſ.Polemonis eſt peregrinatus.i.tranſiuit in nequitia, non habitauit.i.nõ permãſit, nec cõtraxit habitũ ſup.ſ.ea.

THEOPHILVS.

INfamia gaudens nam rumor ille de ſe, luxuria diffluere, eq pergratus erat.

OLIVERIVS.

PIget The. Themiſtoclis mater filii turpitudinẽ nõ tulit. Themi. Neoclis filius. huius uitia ineuntis adoleſcentiæ magnis fuerunt emendata uirtutibus, adeo ut anteferatur, huic nemo, pauci pares putentur. ſed ab initio eſt ordiendũ. pr̃ eius Neocles gl'ioſus fuit. is uxorẽ Halicarnaſſiã ciuẽ duxit. ex qua natus Themi. qui cũ minus eſſet probatus parentibus, q̃ & liberius iuſto uiuebat, & rem familiarẽ negligebat, à pr̃e exhæredatus eſt. qua re mr̃ perculſa nimio dolore, laqueo uitã finiuit, quæ cõtumelia nõ fregit eum, ſed erexit. nã cũ iudicaſſet ſine ſumma induſtria nõ poſſe eã infamiã extingui, totum ſe dedit reip. diligentius amicis, famæq; ſeruiens. multum in iudiciis priuatis uerſabat, ſæpe in concionẽ populi pdibat, nulla res maior ſine illo gerebat, celeriterq; quæ opus erãt reperiebat. neq; minus in rebus gerendis q̃ excogitandis erat, & qd̃ prõptus de inſtãtibus (ut ait Thucidides) ueriſſime iudicabat, & de futuris callidiſſime cõiiciebat. quo factũ eſt, ut breui tpe illuſtraretur. nã pro pr̃ia res maximas, & clariſſimas geſſit, & in primis aduerſus Xerſen perſarũ regẽ, qui cũ terra, mari q; uniuerſæ græciæ bellũ inferret, cũ tãtis copiis eã inuaſit, q̃tas neq; antea, neq; poſtea habuit quiſq̃, nõ ſolũ ſalus pr̃iæ, ſed totius græciæ, ſed ẽt totius Europæ fuit. Mardoniũ quoq; Xerſis imperatorem, qui expugnato Olintho in Bœotiã ſe contulerat, cõſilio Them. cõſtat à græcis fuiſſe ſuperatũ. pari rõne mœnia urbis Athe. à Xerſe diruta, inuitis Lacedæ. huius prudẽtia fuiſſe reſtituta. Plu. tñ lõge aliter tradit, tã de mr̃e, q̃ de eius adoleſcentia. nã mr̃em eius, alios threiciã gñe abrotanum nuncupatam, alios cariã, euterpẽ dictã, nõnullos ẽt Halicarnaſſiã tradidiſſe ſcri. in eius uita. adoleſcentiã quoq; nõ inter uitia, ſed inter uirtutes egiſſe. quæ uero de repudiatione & exhæredatione patris, deq; uoluntario mr̃is interitu dicta ſũt, cæteraq; ignominioſa, falſa & ficta fuiſſe dicit. ¶ Abdicationis. Exhæredationis. ¶ Medium pl.

Themiſtoclis mater laqueo ſe ſuſpendit

drum pl. Cum exoſtrochizatus fuit à pr̃ia, hoc eſt in exilium pulſus. Exoſtro. hizatio. n. ut ſupra diximus, erat quoddã exilii genus decennale, nam in oſtro, hoc eſt teſtula nomen eius ſcribebant, quem exilii damnaſſent. Themi. ergo cum inuidia euſq; laboraret, ut in exilium mitteretur, ſupplex confugit ad hoſtem Xerſem perſarum regem, & ab eo ſpatium petiit unius anni, anteq̃ cum eo loqueretur. hoc aũt faciebat, ut perſicã linguam diſceret. tranſacto uero anno, conſilia cum rege cõmunicauit, quæ illuc tendebant, ut regi ſpẽ potiundæ græciæ faceret. ¶ Medium er. pi uel ſpei. qñ fortiter p pr̃ia pugnauit. ¶ Vel deſperationis. qñ fugit ad hoſtem pugnaturus cõtra pr̃iam. ¶ Patronum. Nam hic uniuerſam græciã ex ipſis prope manibus hoſtiũ redemit: quo tpe ad Salaminam contra Xerſem cum exercitu miſſus ẽ. nam cũ Xerſes græciam cum innumeroſo, atq; incredibili exercitu inuaſiſſet, ut qui diceretur totam ferme Aſiam duxiſſe i Europã, quæ iungeret maria, ſterneret montes, flumina ſiccaret, Athe. conſilio Themi. qui Apollinis oraculum interpretatus fuerat, nauibus, hoc eſt bello nauali pugnãdum eſſe cum hoſte, urbem ſuam oẽm in claſſem coniecerunt, eiq; Themi. præfecerũt. qui cum ad Salaminam occurriſſet Xerſi, illum bello nauali ſuperauit, & in Aſiam cum paucis admodum refugere coegit, ut ſuperius monſtratum eſt. ¶ Vadem uicto. Cum regi ſpõdit fore ut tota græcia ſubigeretur, ſi ſuum uellet conſilium ſequi.

ASCENSIVS.

PIget ſup. me.i.tædio, aut miſeratione afficior, attingere adoleſcentiam Themi.ſ.Athe. uiri poſtmodum clariſſimi. ſiue aſpiciam pr̃em ſup. eius iniungẽtem.i.imprimẽtem filio, notam.i.infamiam abdicationis.i.excluſionis à cura, & bonis paternis in uitam, & poſt uita patris. ſiue ſup. aſpiciam matrem ſup. eius coactam finire uitam ſuſpendio ſui, pp turpitudinem filii. cum exiterit.i.euaſerit poſtea clariſſimus omnium uirorum ſanguinis graii.i.græcanici, & fuerit pignus.i.certificamentum (ut ita dicam) medium.i.interpoſitum, aut medians, Europæ.i.regno, aut regni græcorum, & Aſiæ.i.regni Perſarum, uel ſpei.ſ.obtinendi imperii ẽt alieni, uel deſperationis.ſ.conſeruandi imperii ſui, quia tãtiſper dum Athenis erat græcis erat certa ſpes conſeruandi imperii contra Perſas, & perſis deſperatio eius potiundi, & contra dum in Aſia erat poſt exilium, perſis ſpes erat, & græcis deſperatio, quæ maior fuiſſet, niſi epoto ſanguine taurino, ſibi ne patriæ obeſſet, uitã excluſiſſet. Enim pro quia, hæc.ſ.Europa habuit eum.ſ.Themiſtoclem patronum.i.protectorẽ ſalutis ſuæ, illa ſ.Aſia, aſſumpſit eũ uadem.i.tanq̃ pignus, & certificatorem uictoriæ.

OLIVERIVS.

CImonis uero. Cimonis incunabula opinione ſtultitiæ fuerunt referta, imperia uero ſalutaria, qui apud Strimonem Thracas fudit, oppidum amphipolim conſtituit, eoq; x milia Athe. in Coloniam miſit. apud Mihalem montẽ Cyprorum, & Phænicum, ducentarum nauium claſſem deuictam cœpit. eodemq; die pari fortuna in terra uſus eſt, Schiro contumaciores dolopas expulit, tharſos opulentia ſua fretos primo aduentu fregit. & cum Xerſes bellum ex integro aduerſus Athe. inſtituiſſet, uniuerſa Græcia hunc Cimonem ducem conſtituit iuuenem, cuius magnitudinem futuram pietatis opera prodiderunt. quippe patrem ob crimen peculatus in carcerem coniectum, ibiq; defunctum, translatis in ſe uinculis ad ſepulturam redemit, ut diximus in ca. de ingratitu. uerum nec in bello iudicium diligentium fefellit, ſiquidem non inferior uirtutibus patre Xerſem terreſtri, naualiq; prælio ſuperatum, trepidum ſe recipere in regnum coegit. ¶ Incunabula. ætatis principia. ¶ Opinione ſtul. Quia omnes ſtultum opinabantur. ¶ Imperia ſal. quia ductu, & auſpiciis ſuis patriam non ſolum defenderat, ſed ẽt auxerat imperio. ¶ Stuporis dam. Dãnabãt ſe, & ſtupebant, q̃ quem in adoleſcentia ſtultum crediderãt, in maturiori ætate tanta prudentia præditum eſſe uiderent.

Cimõis adoleſcentia hoĩum opiniõe ſtulta

Cimonis

ASCENSIVS.

CImonis &c. Ordo eſt. Verum.i.ſed, Incunabula.i. primordia uitæ Cimonia, cíuis Athen. fuerunt reſerta opinione ſtultitiæ: & ſup. Athenẽ. ſenſerunt imperia ſtultitiæ eiuſdem, quæ non erat habitus, ſed diſpoſitio quædam ad ſtultitiam ſalutaria.i. ad ſalutem reip. facientia. Itaq;.i. & ita Cimõ coegit eos damnare ſemet ipſos ſtuporis, ſcilicet ultio correptos, qui crediderant eum ſtolidum.i. corrupto ſenſu.

¶ De Alcibiade.

NAmq; Alcibiadem quaſi duæ fortunæ partitæ ſunt. altera, quæ ei nobilitatem eximiam, abundantes diuitias, formam præſtantiſſimam, fauorẽ ciuium propenſum, ſumma imperia, præcipuas potentiæ vires, flagrantiſſimum ingenium aſſignaret. Altera, quę damnationem, exilium, venditionem bonorum, inopiam, odium patriæ, violentam mortem infligeret. nec aut hæc, aut illa vniuerſa, ſed varia, perplexa, freto atq; æſtui ſimillima.

¶ De Polycrate tyranno Samiorum.

AD inuidiam vſq; Polycratis Samiorum tyranni abundantiſſimis bonis conſpicuus vitæ fulgor exceſſit, nec ſine cauſa. omnes enim conatus eius placido excipiebantur itinere. ſpes certum cupitæ rei fructum apprehendebat. vota nuncupabantur ſimul, & ſoluebantur. velle ac poſſe in æquo poſitum erat. ſemel duntaxat vultum mutauit perquam breui triſtitiæ ſalebra ſuccuſſum, tunc, cum admodum gratum ſibi annulum de induſtria in profundum, ne omnis incommodi expers eſſet, abiecit. quem tamen cõtinuo recuperauit, capto piſce, qui eum deuorauerat. ſed hunc, cuius felicitas ſemper plenis velis proſperum curſum tenuit, Orontes Darii regis præfectus in excelſiſſimo Mycalenſis montis vertice cruci affixit. ex qua putres eius artus, & tabido cruore manantia membra, atq; illam leuam, cui Neptunus annulum piſcatoris manu reſtituerat, ſitu marcidam Samos amara ſeruitute aliquã diu preſſa, liberis, ac lætis oculis aſpexit.

OLIVERIVS.

NAm Alcib. Alcibiades Cliniæ filius Atheni. in hoc natura quid efficere poſſet uidetur experta, ut ait Prob. ſed fortuna non minus, nihil excellentius, uel in uitiis, uel in uirtutibus, nihil mirabilius in uaria ſorte rerum. bello pelloponeſiaco. huius conſilio Athe. bellũ ſiculis, indixerunt, ad quod gerendum ipſe inter cæteros dux electus. & cum in ſpe eſſet bene adminiſtrandæ prouinciæ, reus uiolatorum ſacrorũ abſens efficit, quod uidelicet eius opera Hermæ Athenis deiectæ eſſent, & domi ſuæ miniſteria fierent. reuocatus ad cãm dicẽdam, primo Elidẽ, deinde thebas uenit. ubi intellexit ſe capitis damnatum, & bona eius publicata eſſe, & olympiadas ſacerdotes à po. coactos, ut ſe deuouerent, Lacedæmonem demigrauit. huius conſilio Lacedæ. cum Perſa rege amicitiam fecerunt, eiuſdemq; opera Ioniam à ſocietate Athe. auertunt. quibus rebus factum eſt, ut Lacedæmonii, uim tantam ingenii metuentes, de interficiendo uiro cõſulerent. ille ad Thiſaphernem præfectum regis ſe contulit, cuius in amicitiam intimam breui peruenit, cum Pyſandro prætore primum per colloquia de reditu mentionem fecit, deinde Thraſibulo ſanciente ab exercitu recipitur, prætorq; fit apud ſamũ. poſt ſuffragẽte Theramene plebiſcito reſtituitur, patriq; abſens imperio præficitur, ſimul cũ Thraſibulo, & Theramene qui Lacedæ. pauloante uictores pacẽ petere, coegerunt. redeuntes, magnis rebus geſtis à populo excipiuntur ingenti lætitia. ſed in Alcib. conuertuntur oẽs, eum intuentur, laudãt, admirantur bonis reſtitutis reſacrari iubẽtur, pilæq; illæ. in quibus deuotio inſcripta fuerat, in mare præcipitãtur. ſed hæc Alcibia. lætitia minus diuturna fuit, nam cũ Thraſibulo, & Adimanto, quos collegas ſortitus erat, claſſe in Aſiã profectus, quod apud Cymen minus ẽ ſnia rem geſſerat, in inuidiã recidit. abſenti ergo magſtatus abrogatur. ille preſtaræ caſtellis tribus muniis Thraciã introiuit, & tã præda quàm amicitiis regũ magnus apud eos factus, Philodi prætori Athe. pollicet, ſe ſi uellet coactũrum Lyſandrũ dimicare, qui bellum conſulto trahebat. Philodes gloriæ ſuæ potius quàm ſaluti pr̃iæ conſulens, poſtulata facere noluit. Diſcedens igitur Alcib. monuit, ut iuxta hoſtẽ caſtra nautica hñet, ne immodeſtia militum, Lyſandro pugnandi occaſio daretur. quod ille, negligens paulopoſt exercitum. amiſit. uictis Athe. Alcibia. ſe ſupra propontidem penitus abdidit in Thraciam. Thraces inſidiis factis illum quidem capere nõ potuerũt, ea uero, quæ apportauerat, abſtulerunt. ille ad Pharnabazum in Aſiã tranſit, qui ei primum dedit in phrigia caſtrũ, ex quo.l. talenta uectigalis capiebat qui nõ patiens uictas Athenas ſeruire, cum amicitiã regis appeteret, quam cum illo ſe initurum uidebat, ſi aperuiſſet Cyrhum fratrem, ei bellum parare Laced. iuuantibus quod cum facere moliretur, Critias, cæteriq; Athe. tyrãni Lyſandro miſerunt, ſi ſuas res Athenis cõſtitutas manere uellet, Alcibiadẽ tolleret, quod et factum eſt, ut dicimus in ca. de ſom. Fuit aũt Alcibiades teſte Probo, olim ætatis ſuæ multo formoſiſſimus, ad oẽs res aptus, conſiliis plenus, terra mariq; ſummus imperator, cuius tanta erat oris, atq; orõnis cõmendatio, ut nemo ei dicendo poſſet reſiſtere. diues cum tp̃s poſceret, laborioſus, patiens, liberalis, ſplendidus nõ minus in uita, quàm in uictu, affabilis, blãdus, tẽpibus calidiſſime ſeruiens. idẽ ſimulatq; ſe remittebat, ita luxurioſus, diſſolut⁹, libidinoſus, intemperans reperiebatur, ut oẽs admirentur in uno hoĩe tantam eſſe diſſimilitudinem, atq; diuerſam naturã. hic cum Athenis clariſſima ciuitate natus eſſet, oẽs ſplendore, ac dignitate uitæ ſupaſſe certum eſt. poſtquàm inde pulſus Thebas uenit, adeo ſtudiis eorũ inſeruiſſe dñt, ut nemo eum labore corporiſq; uirib⁹ æquiperet. oẽs enim Bœotii magis firmitati corporis, quàm ingenii acumini deſeruiunt. eundẽ apud Lacedæ. quorum moribus ſumma uirtus in patientia ponebatur, ut Cic. in Tuſ. oſtendit, ſic duritiæ ſe dediſſe ſerũt, ut parſimonia uictus, atq; cultus oẽs Lacedæ. uinceret. fuiſſe apud Thracas hoĩes uinolentos, rebuſq; ueneriis deditos, hos quoq; cũ apud illos eſſet, in his rebus anteceſiſſe affirmant. ueniſſe deinde ad Perſas, apud quos ſũma laus eſſet, fortiter uenari, luxurioſe uiuere, horum ſic imitatũ conſuetudine dñt, ut illi ipſi cũ in his maxime admirarentur. quibus effeciſſe, ut apud quoſcunq; eſſet, princeps haberetur. quæ cum ita ſint, ut ſplendore & dignitate ciues ſuos, labore & uiribus corporis thebanos, duritia parſimoniaq; uiros Lacedæmonas, uinolẽtia thracas, uenatu perſas, luxurioſa uita populũ utrunq; ſuperauit, non facile diſcerni põt, maiori ne laude dignus, an reprehẽſione fuerit. quantũ.n. admirandus eſt, quod nulli bono uirtute poſterior fuerit, tantũ ẽt deteſtãdus, quod improbis oĩbus malitia ſuperior euaſerit. Nec aut hæc aut illa un. Nõ inquit aut ſcdas, aut aduerſas res uno tp̃e, ſed diuerſis habuit. ut.n. mare, mõ fluctibus agitatur, hoc eſt tẽpeſtate mouetur mõ tranquillitate fruitur, ſic Alcibiades nunc ſecundas, nunc aduerſas res expertus eſt.

ASCENSIVS.

NAmq; (particula eſt, qua in initio noui exempli frequẽter utitur author) quaſi duæ fortunæ partitæ ſunt.i. diuiſerunt ſibi Alcibiadem uirũ illũ Athe. Altera.ſ. fortuna, quæ aſſignaret ei.ſ. Alcib. nobilitatẽ eximiã, diuitias abundãtes, formã pſtãtiſſimã, fauorẽ ciuiũ ppẽſum.i. multũ inclinatũ in ipm, impia ſumma, uires potẽtiæ p̃cipuas ingeniũ flagrãtiſſimũ.i. ardẽtiſſimũ. Altera.i. reliqua fortuna, quæ infligeret.ſ. Alcibiadi, dãnationẽ, exiliũ, uẽditionẽ bonorũ, inopiã, odiũ pr̃iæ.ſ. ſuæ, mortẽ uiolẽtã. Nec hæc.ſ. aduerſa, aut illa.ſ. pſpera ſup. fuit, uniuerſa.i. una ĩ oĩbus, ſed ſup. fuit uaria, & ſup. pplexa.i. quod dñt intricata ſimillima freto.i. feruori, atq; æſtui.ſ. maris, nũc affluẽtis, & nũc refluẽtis. põt ẽt pplexa cẽſeri pricipiũ, ut ſit, nec hæc, nec illa.i. neq; aduerſa, neq; pſpera fortuna pplexa ſup. ẽ.t. ad finẽ uſq; cõplexa. ſed pplexa ẽ uaria exñs, aut exñtis ſimillima freto & æſtui.

OLIVERIVS.

AD inui. hic Polycra. Samius tyrã. fuit de quo Cic. li. de fini. bo. & mal. Plt. ẽt & diuerſi græci ſcriptores meminerũt, hic adeo fortunã hñit obſequioſam, ut oĩa optata cõſequeret, & quicquid aggrederetur, efficeret. fœdus forte fecerat cũ Amaſi ægyptiorũ rege, qui cũ audiſſet, nihil unquàm ſibi aduerſi cõtigiſſe, ad moderandã fortunæ inuidiã, Amaſi regis ſuæ Amaſis hortatu, an

Alcibiadis uita diſſimilia

Polycrates i omni uita fortunatus

nulum, quem chariſſimum habebat in maris profundum iecit, quem paulopoſt inopinate recuperauit, nam à piſcatoribus piſcis qui annulū deuorauerat, paucis poſt diebus captus eſt, & tyranno Donatus, in cuius uentre cōpertus annulus, illi ueluti à Neptuno reſtitutus traditur, qui ſane annulus, teſte Plini. libro. xxxvii. de natura. hiſto. Romam elatus, dono Au. in templo concordiæ cum aureis coronis eſt apenſus ſed hic Polycrates cum aduerſus Darium perſarum regem exercitum duceret, ab Oronte illius præfecto acie fuſus, uel ut alii dicunt, per fraudem interceptus ē. nam ad fœdus amicitiamꝗ iungēdam inuitatus, nihil doli aut inſidiarum ineſſe ſuſpicans, nec filiæ ſomnio deterritus, quæ nocte uiderat illum ſublatum, roreꝗ madentem, in die uero ſudantem, cum ad Orontem ueniſſet, captus in ſummo Mycalenſis montis uertice ſuſpendi, & cruci affigi iuſſus eſt, ac relictus auibus dilacerandus, ut qui ubiꝗ fœliciſſime in terra uixerat, aere miſerrime expiraret. de quo Strabo libro decimoquarto. ſed Polycrates, & Siloſon fratres eo tempore uixerunt, quorū alter, & fortuna & opibus clarus fuit adeo, ut etiam mari dominaretur: maximum fœlicitatis argumentum ducunt, ꝙ annulo de induſtria in pelagus proiecto gēma & ſculptura præcioſo, paulopoſt piſcator quidam piſcem eduxit qui eum deuorauerat, quo cæſo annulus inuentus eſt. quod cum Aegyptiorum rex intellexiſſet diuinitus locutum ferunt, quòd qui eius proſperitatis ureretur uita, clauderet fine non fortunato. quod & ita eſt factum. nam Perſarum Satrapæ dolo captus, ſuſpenſuſꝗ eſt huius autem annuli gemmam, ſardonicem fuiſſe dicit Plini. præfato lib. cuius gemmæ iactu ſe ab inuidia fortunæ redimi poſſe putabat, ſi hoc unum doluiſſet. ¶ Placido itinere. Secundo curſu, & fortunæ ſucceſſu. ¶ Velle & poſſe in æquo. ac ſi diceret, non minus poterat, quàm uolebat. ¶ Salebra. Aſperitate. Nam ſalebroſus locus aſperior, ſicut fragroſus aſperitate plenus. ¶ Plenis uelis. translatio ſumpta à nauigantibus. ¶ Tabido. Marceſcente, hoc eſt marcido.

ASCENSIVS.

AD inuidiam uſꝗ &c. Ordo eſt. Fulgor uitæ Polycratis tyranni Samiorum exceſſit conſpicuus, ideſt clarus bonis abundantiſſimis uſꝗ ad inuidiam, cum tātum alta petat liuor. Nec ſine cauſa ſupple inuidiam meruit, Enim pro quia, omnes conatus eius excipiebantur itinere placido, ideſt perueniebant ad proſperum eruntum aut effectum, ſpes ſupple eius, apprehendebat, certum fructum, ideſt utilitatem, aut utilem aſſecutionem rei cupitæ, ſcilicet ab eo. uota ſupple eius, nuncupabātur, ideſt nominatim, & expreſſa ubce diis fiebant, & ſoluebantur, ſcilicet ab eo ſimul, quia pro quibus uotum faciebat, ſtatim aſſequebatur, & ita uoti reus, ſtatim uota ſoluebat. uelle ac poſſe erat poſitum in æquo, ideſt æquali diſcrimine, fortuna ſupple mutauit duntaxat ſemel uultum ſupple ſuum, aut tyranni ſucceſſum ſalebra, ideſt aſperitate triſtitiæ breuis, ideſt non diu durantis, tunc ſcilicet mutauit uultum cum ipſe Polycrates abiecit in profundum, ſcilicet maris de induſtria, ideſt data opera, annulum gratum ſibi admodū, ideſt ualde, ne eſſet expers omnis incommodi, quem, ſcilicet annulum, tamen, ideſt nihilo minus ipſe recuperauit cōtinuo, ideſt illico poſt, piſce qui deuorauerat eum, ſcilicet ānulum capto. ſed Orontes præfectus Darii regis affixit cruci in excelſiſſimo uertice Mycalenſis montis, hunc, ſcilicet Polycratem, cuius felicitas tenuit ſemper proſperum curſum, plenis uelis, ideſt maximo progreſſu, ut nauis p̄ſpero uēto, ueliſꝗ adiuta. ex qua, ſcilicet cruce, Samos, ſcilicet inſula, ideſt populus eius, preſſa aliquandiu amara ſeruitute, ſcilicet Polycratis, aſpexit oculis liberis, ac lætis, artus eius putres, & membra manantia cruore tabido corrupta ſole, iuxta inſomnium filiæ eius, atꝗ aſpexit illam leuam, ſcilicet manum, in qua annuli geſtantur, cui, ſcilicet leuæ manui Neptunus, ideſt Deus maris, aut mare ipſum reſtituerat manu, ideſt per manum piſcatoris, qui piſcem ad tyrannum attulerat, marcidam, ideſt corruptam, & marceſcentem ſitu, ideſt immunda lanugine, & ſqualore ex imbre, & puluere contracto.

¶ De Dionyſio Tyranno.

DIonyſius autem cum hæreditatis nomine à patre Syracuſanorum, ac penè totius Siciliæ tyrannidem accepiſſet: maximarum opum dominus: exercituum dux, rector Claſſium, equitatu potens, propter inopiā literas puerulos Corinthi docuit: eodemꝗ tempore, tanta mutatione maiores natu, ne quis nimis fortunæ crederet, magiſter ludi factus ex tyranno, monuit.

OLIVERIVS.

DIonyſius &c. Hic filius fuit Dionyſii tyranni, qui pro ridiculo habuit Deos contemnere, & ſacrilegia committere, ut in capi. de neg. relig. diximus. cum ergo flagitiis plenus eſſet, & crudelitate pluſquam credi poſſit, Syracuſani conſpiratione facta eum à ciuitate eiicere tētarunt. qui primo dubitarunt, an ſponte cederet, tandem creſcente tumultu inter ciues conuenit, ut legati mitterentur qui ſecum agerent, ut ſponte ciuitatem tyrannide liberaret, quos ille ſtatim in carcerem conijci iuſſit. quo facto irati Syracuſani in eum facto impetu urbe expulerunt, q regio apparatu locros confugit, locrēſium arcem occupat, ſolitamꝗ ſibi ſæuitiam exercet, coniuges principum ad ſtuprum rapit, aliaꝗ fœda committit. cum rheginorum tyranni Leofronis bello præmerentur Locrenſes, uouerunt, ſi uictores forent, ut die feſto Veneris uirgines ſuas proſtituerent. quo uoto intermiſſo, cum aduerſa bella cum Lucanis gererent, in concionem eos Dionyſi. uocat, hortatur, uxores, filiaſꝗ ſuas in templū Veneris quàm poſſint ornatiſſimas mittant, ex quibus centum ſorte ductæ uoto publico fungantur, religioniſꝗ gratia uno ſtent in lupanari menſe, omnibus ante iuratis, ne quis ullam contaminet. quæ res, ne uirginibus uoto ciuitate ſoluentibus fraudi eſſet, decretum facerent, ne qua uirgo nuberet, priuſquam illæ maritis traderentur. probato cōſilio, quo ſuperſtitionis, & pudicitiæ uirginū conſulebatur, certatim omnes fœminæ impenſius exornatæ in templum Veneris conueniunt, quas omnes immiſſis militibus Dionyſi ſpoliat, ornamentaꝗ matronarum in prædam ſuam uertit, quorūdam uiros ditiores interfecit, quaſdam ad prodendas uirorum pecunias torquet. cum his artibus per annos ſex regnaſſet, conſpiratione locrorum ciuitate pulſus, in Siciliam redit. ibi Syracuſas ſecutis omnibus, poſt longam intercapedinem pacis, per conditionem recepit. qui cum ab ingenio ſuo diſcedere non poſſet, cum grauior, crudeliorꝗ; ciuitati eſſet in dies, iterata cōſpiratione pellitur. qui demum corinthum ſe recepit, ibiꝗ teſte Cicero. libro tertio Tuſculano. quæſtionum aperto ludo pueros docuit, ſicꝗ imperio carere non potuit de quo Ouidius libro tertio de ponto, Ille Syracuſa modo formidatus in urbe, Vix humili duram reppulit arte famem. Cicero. quoꝗ ad Papyrium petum. Dionyſi. inquit, Tyrannus cum Syracuſis expulſus eſſet, Corinthi dicitur ludum aperuiſſe. Iuſtin. tamen dicit. quod hic Corinthi humillima quæꝗ tutiſſima exiſtimās, in ſordidiſſimum uitæ genus deſcendit, non contentus in publico uagari, ſed potare. nec conſpici in popinis, lupanaribuſque, ſed totis diebus cum perditiſſimis quoque de minimis rebus diſceptare, pannoſuſꝗ, & ſqualidus incedere, riſum libentius præbere quàm captare, in macello perſtare, quæ emere non poterat, oculis deuorare, nouiſſime ſe ludi magiſtrum p̄feſſus: pueros in triuio docebat, ut aut à timentibus ſemper in publico uideretur, aut non à timentibus facilius contemneretur. Hæc quanquam in capite de neglecta religione dicta ſint, tamen quia ad eius fortunæ mutationem maxime pertinere uidebantur, eadem repetere non uiſum eſt incongruum neque ſuperfluum. ¶ Tanta mutatione Solon unus è ſeptem, nō ſunt diuitiis permutandæ uirtutes, ſtabiles enim ſunt, res autem hominum modo hic, modo ille poſſidet.

Dionyſii aſtus & crudelitas

Locrenſes

ASCENSIVS.

DIonyſius autem cum accepiſſet à patre, nomine, ideſt ſub titulo hæreditatis, Tyrannidem, ideſt dominationem Syracuſa ac ipſe totius Siciliæ exiſtens dominus opum maximarum, dux exercituum, rector Claſſium, potēs equitatu, ideſt habens in poteſtate equitatum magnum docuit, ſcilicet tandem exactus, Corinthi puerulos literas, quia factus eſt ludi magiſter, propter inopiam, ad quam redactus erat, & ipſe factus ludi magiſter, ex tyranno. ideſt rege monuit tanta mutatione, ſcilicet ſui, maiores natu, ideſt ſeniores, eodem tempore, ſcilicet quo puerulos literas docuit, ne quis crederet nimis fortunæ.

Sequitur

OLIVERIVS.

SEquitur &c. Scipio cum agitaret animo Carthaginē inuadere cū exercitu, intelligebat ad uictoriā in Syphace Numidarū rege plurimū momētū eſſe repoſitū. itaq; optimū ratus, hūc regem amicū facere po. Ro. cū aliter non poſſet, magno etiam periculo rem aggreſſus eſt. relictis enim caſtris, ipſe cum Lælio duabus quinqueremibus per hoſtilia loca ad regem profectus eſt ſorte ita accidit, ut eo ipſo tempore Haſdrubal à Scipione pauloante pulſus Hiſpania, ſeptem triremibus ad eundem regem ſuum faceret curſum, & eadē hora uterque imperator portum ingreditur, cum magno tamen Scipionis diſcrimine, nam parum abfuit, quin interciperetur ab hoſtibus. ſed quia prius quàm pœni anchoras molirentur, Ro. ſecundo uento portū tenuerunt, nō ſunt auſi hoſtes in regio portu tumultus aut pugnæ quicquam ciere. ad regem igitur omnes profecti ſunt. magnificū id Syphaci, nec erat aliter, uiſū, duorum potentiſſimorū in terris populorum duces, uno die ſuam pacem, amicitiamq; petētes ad ſe ueniſſe. & quoniā ſors eos ſub uno tecto eſſe. atq; ad eoſdem penates uoluiſſet, contrahere eos ad colloquium dirimendarum ſimultatum cauſa eſt conatus, Scipione abnuente, nam priuatum ſibi cum pœno odium non eſſe, quod colloquendo finiret. de rep. uero nihil cum hoſte, iniuſſu ſenatu, agere poſſe. illud magnopere tentante rege, ne alter hoſpitum excluſus mēſa uideretur, ad eaſdem epulas uenire cum Haſdrubale Scipio non recuſauit, cœnatumq; ſimul apud regem eſt, & eodem lecto Scipio atq; Haſdrubal, quia ita cordi erat accubuerunt. tunc Scipio regem eloquētia ſua traxit in amicitiā po. pu. Roma ſed paulopoſt ſollicitatus à Carthaginienſibus per nuptiarum occaſionem formoſiſſimæ fœminæ Haſdrubalis filiæ defecit à Romanis, & Carthaginēſium arma ſecutus, breui tempore à Lælio & Maſiniſſa captus, ad Scipionem cathenatus ductus eſt. quem Scipio deuictis Carthaginiēſibus poſtea duxit in triumphum unde Iuuena. in ſat. Credo pudicitiā dicit. Tolle tuum præco Hannibalem, uictumq; ſyphacem, In caſtris, & cum tota Carthagine migra. ¶ Caduca nimium. Hic Vale diſputat de inanitate rerum humanarum, quas fluxas & labiles dicit, nec uere noſtras appellari poſſe, quæ nobis auferri poſſunt, nam ſub fortunæ poteſtate poſitæ ſunt. ſola uero animi bona noſtra ſunt, quæ nobis nec eripi, nec ſubripi poſſunt, neq; naufragio, nec incendio amitti, nec ulla tempeſtatum, nec temporū perturbatione mutari. quibus qui præditi ſunt, ſoli ſunt diuites, ſoli enim poſſident res fructuoſas, & ſempiternas. ¶ Puerilibus conſentanea crepundiis. Sunt ludibria quædam, quæ pueris dono dari ſolent, tunc, cum nutriūtur ab alumnis. omnia enim nutrimenta, & munuſcula, quæ dantur pueris, blandimenti, & ludi cauſa dantur, quibus humanæ opes comparantur, quæ hominibus tanquam ad ludū dari uidentur. ¶ Crepidis. Crepidas dicit calceos pueriles, pictos, & ornatos, nam ſpecioſi ſunt, ſed paulopoſt euaneſcūt. ¶ Incertiſſimo flatu. Ac ſi diceret. uentis ſimilia. duplici ratione bona noſtra dici non debēt, quia ſi bona noſtra eſſent, perpetua, & ſtabilia eſſent, nec ulla ratione nobis eripi poſſent, nā quod noſtrum eſt, auferre nemo poteſt. præterea ſi bona eēnt, nunquam nocerent, nocent autem, non igitur bona. quod autem noceant manifeſtum eſt, nā multos legimus, & uidimus propter diuitias, & imperia crudeliter fuiſſe cæſos,

¶ De Syphace Rege.

SEquitur hunc Syphax Rex conſimilem fortunæ iniquitatem expertus: quem amicum hinc Roma per Scipionem, illinc Carthago per Haſdrubalem vltro petitum ad penates deos eius venerat. Cæterum eò claritatis euectus, vt validiſſimorum populorum non tantum arbiter, ſed & victor victoriæ exiſteret: parui temporis interiecta mora, cathenatus à Lælio Legato ad Scipionem imperatorem pertractus eſt: cuiuſque dexteram regio inſidens ſolio arroganti manu attigerat, eius genibus ſupplex procubuit. Caduca nimirum & fragilis, puerilibuſq; conſentanea crepundiis ſunt iſta: quæ vires atq; opes humanæ vocantur. affluunt ſubito, repente dilabuntur, nullo in loco, nulla in perſona ſtabilibus nixa radicibus conſiſtunt: ſed incertiſſimo flatu fortunæ huc, atque illuc acta, quos in ſublime extulerunt, improuiſo recurſu deſtitutos, in profundo cladium miſerabiliter immergunt. itaq; neq; debent exiſtimari, neq; dici bona, quæ inflictorum malorum amaritudinem, deſyderio ſui duplicant.

ASCENSIVS.

SEquitur &c. Syphax rex, ſcilicet numidarū, expertus conſimilem iniquitatem, ideſt inæqualitatem fortunæ (non enim diceret fortunam iniquam, quæ aut tyrannum expulit, aut hoſtem. po. Ro. ſubiugandum dedit, alioqui populum Rom. iniuſtitiæ argueret, ut qui ipſum cepit, & in carcere mori coegit, Sed iniquum dicitur, quod non eſt æquum. æquū autem dicitur duplici de cauſa, aut quia planum eſt, hoc eſt æq; demiſſum, & æq; elatū, ut mare nō tumens & campus planus, unde utrunq; æquor dicitur, & ideo æqua quaſi aqua, ablato e dicta eſt. Altero modo dicitur æquum reſpectu iuſtitiæ diſtributiuæ, quæ æquas, ideſt æq; magnas ac debet, partes facit, & per contrarium dicitur iniquum, quod ſic non eſt æquum aut quod eſt nimis anguſtum, ut ſpaciis excluſus iniquis &c.) ſequitur hunc, ideſt huius. ſ. iam dicti caſum. Quē. ſ. Syphacem Ro. uenerat ad deos penates, ideſt uſq; intima aulæ eius, petitum amicum, ideſt ut uelit eē amicus po. Ro hinc. i. ex una parte per Scipionem. & Carthago uenerat petitum ultro amicum ſ. ſibi, illinc, ideſt ex altera parte per Haſdrubalē. ſ. ducem ſuum. ad Deos penates, quia uno tempore duæ legationes dictæ in aula eius erāt. Cæterum, ideſt ſed ipſe euectus eo claritatis, ideſt ad eam uſq; claritatem, ut exiſteret non tantum arbiter ualidiſſimorum populorum, ſcilicet Roma. & Cartha. ſed, ideſt etiam uictor, quia ea pars cui ſuppetias tulit, uictrix ſaltem ad tempus erat. parua mora temporis interiecta, pertractus eſt cathenatus à Læli. legato ad Scipionem imperatorem, & procubuit ſupplex genibus, ideſt ad genua eius, ſcilicet Scipionis, cuius dexteram (Cuius enim duæ ſunt particulæ) ipſe inſidens ſolio regio, attigerat manu arroganti. Ex quibus concludit author prudenter dicens. Iſta quæ uocantur, uires atque opes humanæ, ſunt caduca nimium & frigida, & conſentanea, ideſt conſona crepundiis, ideſt crepitaculis in collo puerorum ſuſpendi ſolitis, quæ bullæ ſimillima nihil præter uentum, & quendam crepitum facientia includunt, pueris tamen iocundiſſima. Oli. legit crepidis, ideſt calceamentis pulchris, quibus infantes delectantur priuſquam uti norint, ſed quia crepidæ philoſophorum potius, ac ſenum ſunt calceamenta, malim crepundia legere. Affluunt, ideſt affluenter ueniunt ſubito, & dilabuntur repente, ideſt rapide, & nullo, ideſt nonullo, & ipſa non nixa, ideſt ſtabilita, aut firmata ullis radicibus ſtabilibus, & ſupple in nulla perſona conſiſtunt. hoc eſt neque nixa ſunt neque conſiſtunt, agit enim negatio in utrunque ſequens, ſed acta, ideſt impulſa incertiſſimo, quia inconſtantiſſi. flatu, ideſt afflatu. & fauore fortunæ, huc atq; illuc, ideſt modo ad hunc, modo ad illum poſſeſſorem, immergunt miſerabiliter in profundo cladium, ideſt calamitatum deſtitutos improuiſo recurſu. ideſt reflatu, & retractione fauoris, (Eſt autem methaphora à flatu uētorum ad nauem in mari) ſupple eos quos extulerant, ſcilicet prius in ſublime, ideſt in altum ſtatū proſperitatis. Itaq;, ideſt & ita ipſa, ſcilicet fortunæ bona dicta, neq; debent exiſtimari, neq; dici bona, quæ deſyderio ſui, ſcilicet cum aufugerint, duplicant amaritudinem malorum inflictorum.

THEOPHILVS.

CRepundiis. Ita qui uetuſti ſunt cod. habent, eaq; propriæ infantium ludicra ornamenta.

¶ EXPLICIT LIBER SEXTVS.

INCIPIT SEPTIMVS.

Metel/ lus ad morte uſq; ſel/ lix

OLIVERIVS.

VOlubilis fortunæ. Hic ſeptimus liber eſt, in cu ius principio utitur trã ſitione. Multa inquit exempla mutatæ fortunæ protulimus, Nunc uero ſtabilis, atq; propi tiæ pauca admodum dici poſ/ ſunt. ex quo facile apparet q̃ ꝓ diga ſit in præſtandis aduerſis, quãq; tenax, & auara in proſpe ris erogandis. attamen illa ſuæ nonnunquam oblita nequitiæ, nõ modo multa & magna, ſed etiam ſtabilia quibuſdam hoi/ bus bona largitur, ſed id facit admodum paucis. & ita duo tãtum narrat exempla, unum domeſticum, & alterum exter/ num. ⸿ Sibi imperauit. Seipſam uicit, & coegit.

ASCENSIVS.

VOlubilis. Optime pe/ de, quia ex conſimili fe re argumẽto, tranſit in principio huius. vii. libr. ad ca/ put ſeu titulum de feli. de qua ſic præfatur Nos retulimus. i. re citauimus & narrauimus com plura i. multa exempla fortunæ uolubilis. i. inſtabilis, ſed ſupp. pauca admodum. i. ualde ſup. exempla fortunæ propitiæ i. fa uentis, & miſericorditer agẽtis, conſtanter. i. ſine intermixtio/ ne aduerſorum, poſſunt narra/ ri. ſ. uere, quia pauciſſima ſunt. Quo. i. per quam diuerſitatem patet eam. ſ. fortunam infligе/ re. ſ. hominibus res aduerſas, a/ nimo cupido. i. affectanti noce re, & tribuere ſup. res, ſecundas . i. ꝓſperas, & lætas ſup. animo parco. i. tenaci. Eadem. ſ. fortu/ na, ubi. i. poſtquam aut in quo homine imperauit ſibi. i. firmi/ ter conſtituit, obliuiſci maligni tatis. ſ. ſibi innatæ, congerit. ſ. in eos, in quos uult, nõ ſolum plurima, ac maxima bona, ſed etiã perpetua. i. non interrupta.

OLIVERIVS.

VIdeam' ergo quot gra dibus beneficio. Q. Me tellum. Pli. libr. vii. nat. hiſto. contra Valerii ſentẽtiam, non ſolidam, neq; perfectam fuiſſe huius hominis felicitatẽ dicit, ſed omnino aliquo mœ/ rore contaminatam. Nam hu/ ius quoq; Q. Metelli inquit qui illa de patre dixerat filius, inter rara felicitatis humanæ exem/ pla numeratur. nam præter ho nores ampliſſimos, cognomẽ que Macedoniæ, à quatuor fi/ liis illatus eſt rogo, uno præto re tribus conſularibus, duobus triumphalibus, uno cenſorio, quæ ſingula quoq; paucis con tigere. in ipſo tamen flore di/ gnitatis ſuæ, ab Catino Labeo/ ne, cui cognomen fuit Mace/ doni tribuno ple. quem è ſena tu cenſor eiecerat, reuertens è



⸿ Valerii Maximi. Liber VII.

⸿ De Fœlicitate. Cap. I.

VOLVBILIS FOR tunæ compiura ex empla retulimus: conſtantis, & propi tiæ admodum pau/ ca narrari poſſunt: quo patet eã aduer ſas res cupido ani/ mo infligere, ſecun das parco tribuere. eadem vbi maligni tatis obliuiſci ſibi imperauit, nõ ſolũ plurima, ac maxima, ſed ẽt ꝑpetua bona cõgerit.

⸿ De Q. Metello.

VIdeamus ergo quot gradibus beneficio/ rum Q. Metellum à primo originis die, ad vltimum vſq; fati tempus nũquam ceſ ſante indulgentia, ad ſummum beatæ vi tæ cumulum perduxerit. Naſci enim in vrbe terra rum principe uoluit. parentes ei nobiliſſimos de/ dit. adiecit animi rariſſimas dotes, & corporis vi/ res: ut ſufficere laboribus poſſet. vxorem pudici/ tia, & fœcunditate conſpicuam conciliauit. Con/ ſulatus decus, imperatoriam poteſtatẽ. ſpecio/ ſiſſimi triumphi prætextam largita eſt. fecit, vt eo dem tempore tres filios conſulares, vnum etiam cenſorium, duos triumphales, & quartum præto/ rium videret: vt tres filias nuptui daret, earumq; ſobolem ſinu ſuo exciperet. tot partus, tot incuna bula, tot viriles togæ, tam multæ nuptiales faces, honorum, imperiorum, omnis deniq; gratulatio/ nis ſumma abũdantia, cum interim nullum funus, nullus gemitus, nulla cauſa triſtitiæ. Cœlum, con tẽplare, vix tñ ibi talem ſtatum reperies. qñ qui/ dem luctus, & dolores, deorũ quoq; pectoribus, à maximis vatibus aſſignari videmus. hunc autẽ vitæ actum eius conſentaneus finis excepit. nam Q. Metellum vltimæ ſenectutis ſpatio defunctũ, leniq; genere mortis inter oſcula, complexuſq; ca riſſimorum pignorũ, extinctum filii: & generi hu meris ſuis, per urbem latum rogo impoſuerunt.

campo meridiano tẽpore, ua/ cuo foro, & capitolio, ad Tar/ peium raptus, ut præcipitaretur conuolãte quidem tam nume roſa illa cohorte, quæ patrem eum appellabat, ſed ut neceſſe erat, in ſubito tarda, & tanquã in exequias, dum reſiſtendi, ſa/ croq; ſanctum repellẽdi ius nõ eſſet, uirtutis ſuæ opera, & cen/ ſura apentura, ægre tribuno, q intercederet recepto, à limine ip ſo mortis reuocatus, alieno be neficio poſtea uixit. bonis in/ de etiam conſecratis à domina tu ſuo, tãquam parum eſſet ſau cium cette intortarum, expreſ/ ſiq; per aures ſanguinis pœnã exactam eſſe, quæ omnino ꝑ/ fecto magna ſunt infœlicitatis argumenta. Addit præterea ad hæc mala, Scipionis æmiliani inimicitiam, quæ non parua il li potuit infœlicitas eſſe, q; ſcele ratam Catini audaciam ſemper fecerit inultam. falſum igitur ẽ, q; dicit Vale à primo originis die ad ultimum uſq; fati tẽpus, nunquam ceſſante indulgẽtia, ad ſummum beatæ uitæ cumu lum perduxerit. fuit autem hic Metelius qui à deuicta Macedo nia dictus eſt Macedonicus, cu ius patrem fortunam magis in dulgentem, & propitiam ſenſiſ ſe dicit Pli. eodem libro, niſi q; orbam luminibus exegerit ſe/ nectam amiſſis incendio, cum palladiũ raperet ex æde ueſtæ, memorabili cauſa, ſed euentu miſero, quo fit ut infœlix qui/ dem dici non debeat. nam illi dicit decem res maximas, opti/ mas obtigiſſe, in quibus quæ/ rendis ſapiẽtis ætatem exigeret, fuiſſe primarium bellatorem, optimum oratorem, fortiſſimũ imperatorem, eius auſpicio ma ximas res geſtas maximo ho/ nore, uſum ſumma ſapientia, ſummum ſenatorem habitum fuiſſe, pecuniam magnam bo/ no modo inueniſſe, multos li/ beros reliquiſſe, & clariſſimum in ciuitate fuiſſe, ea deniq; con/ tigiſſe, quæ nulli alii poſt con/ ditam Romam: nam & popu. Ro. ei tribuit, q; nulli alii à con dito æuo, ut quotiens in ſena/ tum iret, curru ueheretur ad cu riã fœlicior igitur filio, niſi cæ/ citas obſtaret. ⸿ Naſci in urbe terrarum principe. Quod non eſt paruæ fœlicitatis argumen/ tum q; Seriphius obiecit The/ miſtocli clarum ſ. eſſe propter patriam. ⸿ Clariſſimas dotes. Quia ingenio plurimum uale/ bat, multis & maximis uirtuti/ bus præditus erat. ⸿ Vxorem. Ceciliam. ⸿ Conſulatus decus. cõſtat cum ſumma modeſtia, & gloria geſſiſſe conſulatum. ⸿ Imperatoriam po. Quo tem pore factus imperator aduerſus

Metell' in libe/ rorũ cõ plexib' expira/ uit

pſeudo

pſeudo Philippum ⁋ Tres filios. Quinque filios habuiſſe dicit Vale at Plini tantummodo quattuor. quorum tres conſulares, alium triumphantem uidit, quem intelligimus fuiſſe Metellum pium. Idem Cicero. ſer tii, ſcilicet quattuor tantum fuiſſe libr de finibus bonorum, & malorum, & ex tribus primis, unum fuiſſe nonſolum conſulem, ſed etiam cenſorem. Item libro Thuſculanarum quæſtionum. Metellus inquit ille honoratus quattuor filiis, & cætera, & Paulo infra, Metellū inquit multi filii, & filiæ, & nepotes in rogum poſuerunt. beatus Auguſtinus Valerii ſequitur opinionem in libro de ciuitate dei. ⁋ Tres liberos. Vnus balearicū bellum confecit, alter Dalmatiam ſubegit, tertius L. Metellus cum Cn. Domitio cēſor. xxxii. Roma. è ſenatu mouit. ⁋ Cœlum contemplare, ac ſi diceret. Nec dii quidem cœleſtes ſine aliqua triſtitia eſſe potuerunt, ſi poetis credendum eſt. qui plerunq; Deos triſtes. & flentes inducunt Aenei. primo Triſtior, & lachrymis &c. rurſus in decimo. Audiit Alcides iuuenem, magnūq; ſub imo Corde premit gemitum, lachrymaſq; effudit inanes. ⁋ Pectoribus dearum. ut Iunonis, primo Aenei. ⁋ A maximis uatibus. ut ab Home. & Marone quorum auctoritas maxima eſt apud omnes. ⁋ Hūc uitæ actum eius conſentaneus finis. Occurrit quæſtioni, poſſet aliquis dicere, tametſi uitæ curſum fœlicem habuit, tamen deformi læto conſumptus eſt, non ita eſt inquit Vale. quam enim habuerat in uita fortunæ indulgentiam, eandem expertus eſt in morte, Nam in familiarium ſuorum complexibus extinctus, humeris filiorum, & generorum elatus, in rogum quoque ab illis imponitur.

⁋ De Gyge.

Clara hæc fœlicitas, obſcurior illa: ſed diuino ſplendore præpoſita. cum enim Gyges regno Lydiæ, armis, & diuitiis abundātiſſimo, inflatus animo Apollinem Pythium ſciſcitatum veniſſet, an aliquis mortalium ſe eſſet fœlicior, Deus ex abdito ſacrarii ſpecu, voce miſſa Aglauum Pſophidium ei prętulit. Is erat Arcadum pauperrimus, ſed ætate iam ſenior, terminos agelli ſui nunquam exceſſerat, paruuli ruris fructibus, ac voluptatibus contentus. Verum profecto beatæ vitę finem Apollo non adumbratum, oraculi ſagacitate complexus eſt. Quocirca inſolenter fulgore fortunæ ſuæ glorianti reſpondit. magis ſe probare ſecuritate ridens tugurium, quàm triſtem curis, & ſolicitudinibus aulam: paucaſq; glebas pauoris expertes, quàm pinguiſſima Lidiæ arua metu referta: & vnum aut alterū iugum boum facilis tutelæ, quàm exercitus, & arma, & equitatum, voracibus impenſis oneroſum: & vſus neceſſarii horreolum nulli nimis appetendum, quàm theſauros omnium inſidiis, & cupiditatibus expoſitos. Ita Gyges dum adſtipulatorem vanę opinionis Deum habere concupiſcit: vbi nā ſolida, & ſyncera eſſet fœlicitas, didicit.

tum, ideſt tam felicem (quod Hyperbolicos dicit, nam aut ſtultis id dicit, aut fidem excedit ſententia, ſed tamen innititur argumento: meo quidem iudicio fragili, poetico uidelicet figmento. non quod poetis fidem detraham, ſed quia non ſic intelligendos cenſeam. nam in Deorum duloce, & dearum lachrymis, Homerus. Virgil. cæteriq; poetæ principum uirorum depingunt miſerias, aut naturales ſyderum influxus, aut certe rē talem eſſe, ut aut dolere, aut fluxus flere poſſent. ſi paſſionibus nō ſubiacerēt, quomodo in ſacris dictum ē, angeli pacis amare flebāt?) quoniā quidem nos uidemus luctus, & dolores aſſignari à maximis uatibus. i. poetis diuinis, ut Homero, & Virgi. pectoribus quoq;, ideſt etiam Deorum. autem pro ſed, hunc, ideſt huiuſmodi actum, ideſt ductum uitæ, excepit finis eius, ſcilicet uitæ, cōſentaneus, ideſt concors actui eius, ſcilicet uitæ aut ſi intelligatur eius Metel. ſit ordo, finis Metel. conſentaneus excepit hunc actum uitæ. Nam filii & generi, ideſt mariti filiarum, impoſuerunt rogo Quintum Metel defunctū, ſcilicet uita, ſupple in ſpacio ultimæ ſenectutis, & extinctum leni i. non aſpero genere mortis, utpote inter oſcula, & complexus pignorum, ideſt filiorum, & nepotum chariſſimorum, impoſuerunt inquam rogo latum, ideſt portatum per urbem humeris ſuis. quia à filiis elatus eſt.

ASCENSIVS.

Videamus ergo quot gradibus beneficiorū perduxerit Quintum Metellum à primo die originis ſupple lucis, uſq; ad ultimum tempus fati, ideſt mortis, ad ſummū cumulum uitæ beatæ, indulgentia, ſcilicet ſua, hoc eſt fortunæ in Metellum nūquam ceſſante. Probat aſſumptum, Enim pro quia: Fortuna uoluit eum, ſcilicet Metellum naſci in urbe, ſcilicet Roma, principe terrarum, dedit ei nobiliſſimos parentes, adiecit ei dotes animi rariſſimas, ideſt excellentiſſimas, utpote uiuacitatem, & acrimoniam ingenii (per quam, quas acumulauit uirtutes, fortunæ nō erant) & dedit uires corporis, ut poſſet ſufficere laboribus, & conciliauit, ideſt coniunxit illi per charitatem coniugalem, uxorem conſpicuam, ideſt clarā pudicitia, & fœcunditate, & largita eſt ei decus conſulatus, poteſtatem imperatoriam, prætextam, ideſt ornamenta, & inſignem ueſtem, triumphi ſpecioſiſſimi, fecit, ſcilicet fortuna, ut Metel. uideret, eodem tempore tres filios conſulares, ideſt qui conſulatum geſſerant, & unum, ſcilicet ex tribus illis (unde male intelligit Oliueri. qui quinque numerat, cum author quartum dicit) etiam cenſorium, ideſt qui etiam cenſuram geſſerat, & quartum prætorium, ideſt, qui prætor fuerat, & ſupple fecit, ut duceret nuptui, ideſt in matrimonium tres filias & exciperet, ideſt complecteretur ſinu ſuo, ideſt intra bracchia, ſobolem, ideſt prolem earum, ſcilicet filiarum. Tot partus ſupple fuerūt ei ex liberis (nam non poteſt conſtrui cum uerbo fecit, quia ſic eſſet accuſatiui caſus) tot incunabula ſupple fuerunt ei, togæ uiriles, ſcilicet nepotum qui eas acceperunt anno. xiiii tam multæ faces nuptiales, quibus neptes nuptui datæ ſunt, ſupple fuerunt, & abundātiam honorum, & imperiorum. demum, ideſt ut uno uerbo dicatur, omnis gratulationis, ideſt felicitatis ſūma qua illi gratulari poſſes ſupple fuit illi, cum interim nullū funus, nullus gemitus, & nulla cauſa triſtitiæ ſup. fuerit. ⁋ Contemplare, ideſt ſuſpice cœlum, uix reperies tum. ibi talem ſta-

OLIVERIVS.

Clara hæc fœlicitas. Res iſta uario modo trahitur, & ſecundum fabulam, & ſecundum hiſtoriam. Nam Cicero inducit hunc paſtorem fuiſſe libro tertio officiorum, dicit enim hic ille Gyges inducitur à Plato. qui cum terra deceſſiſſet magnis quibuſdam imbribus in illum hiatum deſcendit, æneumq; equum, ut ferunt fabulæ, animaduertit, cuius in lateribus fores eſſent, quibus apertis, hominis mortui uidit corpus, magnitudine inuſitata, annulum aureum in digito habens. quem ut detraxit, ipſe induit. erat autem regius paſtor. tū in concilium paſtorum ſe recepit, ubi cum palam eius annuli ad palmam conuerterat, à nullo uidebatur, ipſe autem omnia uidebat. idem ruſus uidebatur, cum in locum annulum inuerterat. itaq; hac opportunitate annuli uſus, reginæ ſtuprū intulit, eaq; adiutrice regem dominū interemit, ſubſtulitq; quos ſibi obſtare arbitrabatur. nec in his quiſquam eum facinoribus potuit uidere. ſic repente annuli beneficio rex eſt ortus Lidiæ. Hiſtoria uero hoc modo ſe habet. Candaules rex Lydiæ fuit, qui uxorem habuit eximiæ pulchritudinis quam omnibus prædicare ſolebat. non contentus, uoluptatum ſuarum tacita conſcientia, niſi etiā matrimonii reticēda publicaret, quaſi prorſus ſilentium eſſet damnum pulchritudinis. ad poſtremum, ut affirmationis ſuæ fidem faceret, nudam illam ſodali ſuo Gygi oſtēdit. quo facto, & amicum ad adulterium uxoris ſollicitauit, & hoſtem ſibi fecit uxorem quoque ueluti alteri tradito amore à ſe alienauit. nanque breui poſt tempore cædes Cādauli nuptiarum præmium fuit, & uxor mariti ſanguine dotata, regnum uiri, & ſe pariter adultero tradidit. Hic igitur per adulterium regnu poſitus, cum ſuperbia quadam, & gloria ductus, ad Apollinis oraculū ueniſſet, a Deo ſciſcitatus eſt, num quiſquam ſe fœlicior eſſet? qui Aglauum Sophidium acchadicum multo fœliciorem eſſe reſpondit. Solinus, quid inquit ad titulum fœlicitatis attinet? nec dum repertus eſt qui fœlix cenſeri iure debuerit. nam Corneli Sylla dictus potius fœlix quàm fuit. ſolum certe beatum Corthina Aglauum iudicauit, qui in anguſtiſſimo Archadiæ angulo pauperis ſoli diues, nunquam paterni ceſpitis terminos inuenitur exceſſiſſe. Plini. duos dicit oraculo Apolli. fœliciſſimos fuiſſe iudicatos lib. ſe-

Gyges opinione ſua fœlix

primo de natura.hiſto. alterum Phedium quendam, qui pro patria fortiter dimicans proxime occubuiſſet, alterum Aglauum hunc, de quo diximus. ⸿ Abdito. intimo ſpecu. ⸿ Verē profectò beatæ. dicit Apollinem hoc uno reſponſo diſenſiſſe à propoſito ſuo, quia perplexe loqui ſolebat. ⸿ Adumbratū. Non apparentem, inuolutum, cæcum. ⸿ Tugurium. Vilem caſam ex ceſpite factam. unde. Virgil. Pauperis, & tuguri congeſtum ceſpite culmen. ⸿ Curis, & ſollicitudinibus. unum ē expoſitio alterius, idest curis, quæ faciunt hominem eſſe ſollicitū. ⸿ Paucas glebas exigua prædia, & iugera. ⸿ Pauoris expertes. Securitate plenas. ⸿ Theſauros. ubi Theſaurus fuerit, illuc omnes animum intēdunt, ſi forte eum conſequi poſſent. ⸿ Adſtipulatorem. affirmatorem, aſſertorem.

⸿ Sapienter Dicta, aut Facta. Cap. II.

Nunc id genus fœlicitatis explicabo, quod totum in habitu animi ē: nec votis petitur, ſed in pectoribus ſapientia præditis natum, dictis, factisq́ prudentibus eniteſcit.

⸿ De Appio Claudio.

APpium Claudium crebro ſolitum dicere accepimus, negotium Populo Romano melius, quàm otium committi. non quod ignoraret, quàm iucundus tranquillitatis ſtatus eſſet, ſed quòd animaduerteret præpotētia imperia, agitatione rerum, ad virtutem capeſcendam excitari: nimia quiete in deſidiam reſolui. & ſanè negotium nomine horridum ciuitatis noſtræ mores in ſuo ſtatu continuit: blandç appellationis quies plurimis vitiis reſperſit.

ASCENSIVS.

CLara, ſupple eſt, hæc ſcilicet iam dicta Quinti Metelli fœlicitas, illa, ſcilicet quæ dicet utpote Aglaui Pſophidii obſcurior ſupple eſt, aut fuit, quia agricolæ, ſed præpoſita, ſcilicet fœlicitati Gygis, ſplendore diuino, idest claritate ex oraculo, & teſtimonio Apollinis. Enim pro quia, cū, idest quando Gyges inflatus animo, habens animum inflatum, regno, idest propter regnū Lydiæ, abundantiſſimo: idest quod maxime abundabat armis, & diuitiis, ueniſſet, ſcilicet Delphos, ſciſcitatum, idest interrogatum ſciendi gratia, Apollinem pythium, idest pythonis interemptorem, an aliquis mortalium eſſet fœlicior ſe, Deus prætulit ei Aglauum Pſophidium, uoce miſſa, idest oraculo emiſſo, ex abdito, idest ſecreto, & occulto ſpecu, idest antro ſacrarii, idest repoſitorii ſacrorum, aut loci ſacri. Is, ſcilicet Aglauus erat pauperrimus Arcadum, ſed iam ſenior ætate, nunquam exceſſerat terminos agelli ſui, idest nunquam illis quicquam adiecerat, & in illis colendis ſemper uerſatus fuerat (nō tamen putem, eum ſemper in illis fuiſſe, nam ſic, nec in domū quidem ſe recepiſſet, aut in ædem Deorum) contentus fructibus, ac uoluptatibus paruuli ruris. Profectò, idest certe Apollo complexus eſt ſagacitate oraculi, idest reſponſi dati Gygi, aut Gygæ, uerum finem, idest ueram diffinitionem uitæ beatæ non adumbratum, idest inuolutum erroris nebula. Quo circa Apollo reſpondit, ſcilicet Gygi glorianti inſolenter, fulgore ſuæ fortunæ, ſe probare, idest approbare magis, tugurium, idest caſam uilem ceſpite, aut ſimili re tectam, ridens, idest lætam & ad riſum inuitantem, ſecuritate, idest ob remotionem curarum, quàm aulam, idest regiam Gygis triſtem curis, & ſollicitudinibus, & paucas glebas, idest terræ globulos, aut terras ipſas proſciſſas, expertes, idest immunes pauoris, idest formidinis, quam pinguiſſima arua Lydiæ referta metu, & unum, aut alterum, idest ſecundum, iugum boum facilis tutelæ, idest quod facile tueri poſſit, quàm exercitus, & arma, & equitatū oneroſum impenſis uoracibus. & horreolum, idest paruum repoſitorium frugum, uſus neceſſarii, idest quantum ſatis ſit ad uſum neceſſarium, quam theſauros expoſitos inſidiis, & cupiditatibus omnium itaq;, idest & ita Gyges, dum cupit habere Deum, ſcilicet Apollinem adſtipulatorem, idest ſuffragatorem, opinionis, ſcilicet de beatitudine ſua oanæ, idest inanis & mendacis, didicit, ſcilicet ab eo, ubi nam fœlicitas ſolida & ſyncera, idest ex omni parte plena eſſet, quæ tñ in terris nō eſt.

THEOPHILVS.

SOphidium. Pſophidium à Pſophide oppido Arcadiæ de quo Pauſani. Stephanuſq;, & in Thebaide Papinius.

OLIVERIVS.

NVnc id genus fœlicitatis, quod totum in habitu animi. Omnis uirtus eſt habitus animi, in naturæ modū rationi cōſentaneus. ut iuſtitia eſt habitus animi ſuum unicuique tribuens pro dignitate cuiuſq;.

ASCENSIVS.

NVnc id genus fœlicitatis explicabo, idest deinceps, explicabo id genus fœlicitatis, quod eſt totum in habitu animi, nec, idest & non petitur uotis, ſcilicet externis, ſed natum in pectoribus præditis, idest præter cætera dotatis ſapientia, eniteſcit dictis & factis ſapientibus.

OLIVERIVS.

APpium Claudium crebro ſolitum dicere accepimus. Tranſiturus ad capitu de ſapienter dictis, & factis, ſapiētiam dicit eſſe ueram hominis fœlicitatem, quæ cæteris omnibus anteponi. quid enim fœlicius homini eſſe poteſt ſapientia? quæ cunctos humanos caſus fortiter ferendos, omnemque fortunam docet eſſe contemnendam? hæc autem ſapientia in homine per ſapienter facta, & dicta eniteſcit. primum autem exemplum eſt illius Appii Claudii, qui cæcus in Senatum ductus, cum de pace cum Pirrho facienda conſultaretur, in Senatu diſſuaſit non his eſſe conditionibus faciendam, quibus ille petebat. Hic igitur dictare ſolitus erat negocium Popu. Roma. magis conuenire quàm ocium. cuius rei, Valeri. rationem ſubiungit, neque enim ignorabat pacem, & ocium hominibus eſſe iocundum, ſed ſummis imperiis ocium eſſe pernicioſum, cum in deſidiam, luxumq; ſenſim labuntur homines, qui ea gloria carent, quam in armis negocium fortibus uiris præſtare conſueuit. ex ocio nanque opes, ex opibus luxus ex luxu auaritiam, uoluptates, libidines, & reliqua turpia proueniunt. id ita eſſe re ipſa compertum eſt, nam ocium uires popu. Romo. contudit, cuius mores in bene uiuendi diſciplina negocium continuerat. ⸿ Præpotentia. Valde potentia, & magna. ⸿ Et ſane negocium. & re ipſa probatum eſt, quòd negocium urbi noſtræ plurimum contulit. ⸿ In ſuo ſtatu. quia ſemper diſciplina beneuiuendi ſtabilis fuit, dum ſe negociis dedidere Roma. ⸿ Plurimis uitiis, nam euerſa Carthagine, deleta Numantia, domita Aſia, debellatis denique gentibus, quæ Romanos in armis, & negocio continebāt, urbs tota in luxum, & laſciuiam reſoluta eſt. quod teſtatur Iuuena. his uerſibus. Nunc patimur longæ pacis mala, ſæuior armis Luxuria incubuit, uictomque ulciſcitur orbem. Nullum crimen abeſt, facinuſque libidinis, ex quo Paupertas Romana perit. ruſus in ſexta Satyra. Præbebat caſtas humilis fortuna latinas. Nego/ciū præ/ſtat ocio

ASCENSIVS.

APpium Claudium crebro ſolitum dicere accepimus. Nos accepimus, idest intelleximus, aut audiuimus. Appium Claudium ſolitum dicere crebro, negocium idest ſollicitam belli occupationem committi Populo Romano melius quàm ocium, idest carentiam negocii. non quòd ipſe ignoraret, quàm idest quantum iocundus eſſet ſtatus tranquillus, ſed quòd animaduerteret imperia præpotentia, idest præ cæteris potentia, excitari ad uirtutem capeſcendam, idest amplexandam, agitatione, idest commotione rerum, & ſupple reſolui in deſidiam nimia quiete, idest per nimiam quietem. Et ſanè, idest certe, negocium horridum nomine, idest quod omnes abhorrent, continuit mores ciuitatis noſtræ, in ſtatu ſuo, ſcilicet firmo & ſolido. & quies appellationis blandæ, idest quæ blanda eſt dum appellatur, & cuius nomē plauſibile eſt, reſperſit, ſcilicet mores ciuitatis noſtræ, plurimis uitiis ut Iuuenalis Saty. ſexta late exequitur.

Oliuerius.

OLIVERIVS.

Scipionis non ignare dicta

SCipio uero Africanus turpe eſſe aiebat in re militari dicere &c. ſapiens dictum q̃d crebro uſurpatur, ſolebat ſuperior Scipio dicere, turpe eſſe Imperatori dicere, nõ putaram. ſicut & Vegetius de re militari dicit, præliorum delicta emendationem non recipiunt, cum pœna ſtatim ſequatur errorem. ¶ Excuſſo. diffinito. ita Scipio innuebat his uerbis, nihil in re militari agi oportere, quod non prius certo cõſilio & diffinito excogitatum ſit. ¶ Inemendabilis. pro ſententia Vegetii, qui dicit, cum primum imperator errat, ſtatim errorem ſequitur pœna, & nullus datur emendãdi locus. ¶ Idem negabat. hoc quoq; Scipio dicere ſolebat, non eſſe cum hoſte conferẽdas manus, niſi urgente neceſſitate, aut offerente ſe occaſione, quod idẽ Vegetius affirmat, qui dicit occaſio plus ualet i prælio quàm uirtus. & in re militari, plus habet poteſtatis fortuna quam uirtus Horati. in epiſtolis. Tu quancunq; deus tibi fortunauerit horam, Grata ſume manu nec dulcia differ in annum. optime ergo præcipiebat Scipio, nam qui occaſionem gerendæ rei non expectauerit, demens eſſe comprobatur. arma etiam hoſtibus tradere neceſſitate cogente, ſolet aliquando peſtiferum eſſe.

ASCENSIVS.

SCipio uero Africanus, ſcilicet ſuperior. aiebat eſſe turpe in re militari, præcipue in imperatore, dicere, non putaram, uidelicet quia arbitrabatur oportere ea quæ agũtur ferro, adminiſtrari conſilio explorato. & excuſſo, ſcilicet prius, ideſt diligenter examinato. Nam (ut dicit Saluſtius.) Priuſquam incipias conſulto, & ubi conſuluerís mature opus eſt facto: arbitrabatur dicit ſumma ratione, ideſt iuſtiſſima de cauſa. enim pro quia, error qui cõmittitur, ideſt creditur, aut obiicitur uiolentiæ Martis, ideſt belli, eſt inemendabilis. quia amiſſa uita aut tua aut exercitus, fruſtra de incundo prælio cõſilium quæras. Idem, ſcilicet Scipio negabat æq; prudenter ſupple quempiam debere confligere cum hoſte aliter quàm ſi, aut occaſio, ſcilicet rei bene gerendæ obueniſſet, aut neceſſitas incidiſſet, ideſt mea quidem ſententia (nam aliter capit Oliueri.) non minore prudentia utẽdum eſſe in prælio per occaſionem committendo, quàm in neceſſario gerendo. Nam maxima dementia eſt omittere facultatem rei proſpere gerendæ, unde illud tritum. Fronte capillata poſt hæc occaſio calua eſt. Et ideo Lucanus, Tolle moras, nocuit ſemper differre paratis. & compulſum utiq; in anguſtias, ideſt arctiſſimam neceſſitatem pugnandi, abſtinere ſe prælio, utpote. quãdo hoſtis caſtra, aut urbem oppugnat, aut quando commeatus penuria per medios hoſtes frumẽtatum ire coegit, aut obſidionem diſſoluere, aut ubi uictis nulla ſpes eſſet ueniæ. affert ignauiæ peſtiferæ, ideſt pernicioſiſſimæ exitium, ideſt exterminium. Et etiam, qui committunt iſta, ſcilicet uitia non prudenter pugnandi, alter, ſcilicet qui occaſionem rei bene gerendæ prætermittit, neſcit uti beneficio fortunæ, & alter, ſcilicet qui neceſſitate compulſus non pugnat, & reſiſtit fortiter, & prudenter, neſcit reſiſtere iniuriæ, ſcilicet fortunæ, aut hoſtis, ſed potius fortunæ, ne quid externi quæramus ubi plena eſt locutio.

¶ De Scipione Africano.

SCipio vero Africanus turpe eſſe aiebat in re militari dicere, non putaram: videlicet quia explorato, & excuſſo conſilio, quæ ferro aguntur, adminiſtrari oportere arbitrabatur ſumma ratione. Inemendabilis enim eſt error, qui violentiæ Martis committitur. Idem negabat aliter cum hoſte confligi debere, quàm aut ſi occaſio obueniſſet, aut neceſſitas incidiſſet: æque prudenter. nam & proſperam gerendæ rei facultatem omittere, maxima dementia eſt: & in anguſtias utiq; pugnãdi compulſum abſtinere ſe prælio, peſtiferæ ignauiæ affert exitium: eorumq;, qui iſta committunt, alter beneficio fortunæ uti, alter iniuriæ neſcit reſiſtere.

¶ De Q. Metello.

QVinti quoque Metelli tum grauis, tum etiam alta in Senatu ſententia. qui deuicta Carthagine neſcire ſe illa victoria boni ne plus, an mali Reipubli. attuliſſet: aſſeuerauit. quoniam vt pacem reſtituendo profuiſſet: ita Hannibalem ſubmouendo, non nihil nocuiſſet. eius enim tranſitu in Italiam, dormientem Populi Romani virtutem excitatam, metuiq; debere, ne acri æmulo liberata, in eundem ſomnum reuolueretur. in æquo igitur malorum poſuit vri tecta, vaſtari agros, exhauriri ærarium, & priſci roboris hebetari neruos.

¶ De Licinio Fimbria Conſulari.

QVid illud factum Licinii Fimbriæ cõſularis, quàm ſapiens? A M. Luctatio Pinthia ſplendido equite Roma. iudex additus de ſponſione, quam is cum aduerſario, quod vir bonus eſſet: fecerat: nunquam id iudicium pronunciatione ſua finire voluit: ne aut probatum virum ſi contra eum iudicaſſet: fama ſpoliaret: aut iuraret eũ virum bonum eſſe, cum ea res innumerabilibus laudibus contineatur. forenſibus hæc: illa militaribus ſtipendiis prudentia exhibita eſt.

OLIVERIVS.

Metelli grauis ſentẽtia

QVinti quoque Metelli Quint. Metellus poſt Hannibalem ex Italia pulſum, debellatamq; Carthaginem dicere ſolit[us] erat, neſcire ſe plus ne boni, an mali uictoria illa reipubli. attuliſſet. nam uirtus Romanorum, quã ſuo tranſitu in Italiam Hannibal prope dormientem excitauerat, rurſus nimia quiete ad priſtinum torporem redigeretur. exiſtimabat enim nihilominus mali prouenturum Popu. Roma. quòd i ocio uiueret, quàm ſi ferro, & flamma uaſtaretur Italia. ¶ Grauis. authoritate. ¶ Alta. ſapientiæ plena. ¶ In eũdem ſomnum. in priſtinũ torporem. ¶ In æquo igitur malorum. exiſtimat non minus detrimenti ex ocio naſciturum, ſi uirtus Romana langueſceret, quàm ſi flamma aut bello Italia uaſtaretur. ¶ In æquo. In æquitate, & in pari malo.

ASCENSIVS

QVinti quoque Metelli tum grauis &c, Sñia quoque Quin. Metelli in Senatu eſt ſupple, aut fuit, tũ ideſt pariter grauis, tũ, ideſt pariter, alta, ideſt altiſona. qui Carthagine deuicta, aſſeuerauit ſe neſcire, ne, ideſt an illa uictoria eſſet allatura reipublicæ ſcilicet Romanæ plus boni, ideſt commodi, an mali, ideſt incommodi, quoniam ut, ſcilicet uictoria illa profuiſſet reſtituẽdo pacem, ita nocuiſſet nonnihil ſubmouendo, ſcilicet ab Italia Hãnibalem. enim pro quia, Metellus ſupple dicebat, uirtutẽ Popu. Roma. excitatam tranſitu eius, ſcilicet Hannibalis ex Hiſpania per Alpes in Italiam dormientem, ideſt torpẽtem ocio, & dicebat debere metui ne, ſcilicet Italia liberata æmulo, ſcilicet eiuſdem rei, utpote gloriæ, aut ſummi imperii ſtudioſo acri, ideſt ſtrenuo, utpote Hannibale, reuolueretur in eũdem ſomnum, in quem, ſcilicet ante tranſitum eius inciderat. Igitur Metellus poſuit in æquo, ideſt æquali pondere, aut diſcrimine malorum, ideſt incommodum, tecta uri, ſcilicet ab hoſte. agros uaſtari, ideſt uacuos cultorib[us] & rebus, ac uillis, hoc eſt uaſtos fieri, ærarium, ideſt repoſitorium pecuniæ publi. exhauriri, ideſt euacuari, expromendo oẽm pecuniam ad uſum belli, hoc eſt pati omnia mala belli, & neruos roboris priſci, ideſt antiquæ uirtutis hebetari, ideſt obtundi.

OLIVERIVS.

QVid illud factum. M. Luctatius æques Romanus cũ aduerſario ſpoponderat, ſe uirum bonũ eſſe, tantaq; rei Licinium Fimbriam iudicem dederat. Fimbriano luit unquam de re tanta proferre ſententiam, ne aut probati uiri famam offenderet, aut falſo iuraret uirum bonũ eſſe, cui aliquid deeſt. cum ad hoc, ut aliquis ſit bonus uir, tñ mul

Fibriæ ſapiéter factum

ta requirantur, ut difficile ſit bonum uirum inuenire. Cicero. de hoc Fimbria libro tertio de officiis. Fimbriam, inquit conſularem audiebam à patre noſtro puer iudicem M. Luctatio fuiſſe equiti Romano ſane honeſto, cum ſponſionem feciſſet, ꝙ uir bonus eſſet. itaq; ei dixiſſe Fimbriam, ſe illam rem nunquã iudicaturum, ne aut ſpoliaret fama probatum hominem ſi contra iudicaſſet, aut ſtatuiſſe uideretur uirum bonum aliquem eſſe, cum ea res innumerabilibus officiis contineatur, & laudibus. ſi enim uirũ bonũ ſecundum ſtoicos diffiniamus eſſe ſapiétẽ, ſapientẽ autem, in quem nulla prorſus cadit ægritudo, nuſquã illum inueniemus. ℾ Innumerabilius laudibus. non parum eſt uirum bonum eſſe, neceſſe eſt cunctis illum uirtutum muneris præditum eſſe, in quo ſi una ſola uirtus defuerit, uir bonus non erit, nec dici poterit, uel certe debebit.

ASCENSIVS.

Quid illud factum. Id nii Fimbriæ conſularis ſupple uiri, quàm, d. ſt quantum ſapiens ſup. fuit quaſi dicat ſapientiſſimum. Nam ipſe additus iudex, ideſt ut eſſet iudex de ſpõſiune, idest depoſitione à M. Luctatio Pinthia equite Romano, ſplendido, ideſt clari nominis, quã, ſcilicet ſponſionem, ideſt depoſitionem, is, ſcilicet Luctatius fecerat cum aduerſario, ꝙ eſſet uir bonus, ideſt qui Luctatius depoſuerat, ꝙ iudicaretur uir bonus eẽ: & aduerſarius, quòd non, & de ea controuerſia ſponſionem uterque alteri fecerant, nunquam uoluit, ſcilicet Fimbria finire id iudicium, ſcilicet arbitrariã pronunciatione ſua, ideſt pronunciando, ꝙ aut uir bonus dicẽdus eſſet, aut quòd non eſſet. ne aut ſpoliaret fama uirum probatum, ideſt approbatum, & habitum uirum bonum, ſi iudicaſſet contra eum, aut ſupple ne iuraret eum, ſcilicet Luctatium eſſe uirum bonum, cũ ea res contineatur laudibus innumerabilibus. Quia multa illi conſtare debent, qui uir bonus merebitur dici. Faciens aũt paraſceuẽ ad ſequentia dicit, Hæc. ſ. ià dicta prudẽtia, aut ſapientia in dictis, & factis exhibita eſt ſtipẽdiis forẽſibus, ideſt uir[illegible] iudiciali uerſari ſolitis, & ibidem ſtipendia facere, illa. ſ. quæ ſequitur prudentia, eſt exhibita ſtipẽdus militaribus, ideſt in caſtris.

OLIVERIVS.

Papyrius. Papyrius bellũ cõtra Samnites gerebat, & cum acies inſtructæ ſtetiſſent, iuſſit auſpicia capi. pulli reſpuerunt eſcas. pullarius, ne imperatorẽ perturbaret, auſpicium ſoliſtimum .i. optimum eſſe reſpondit. cui Papyrius credens, prælium committi iuſſit. interea quidam monuit imperatorem, ut uideret quid ageret, quia ſoliſtimum nunciatum à pullario falſum fuerit. tum Papyrius pro bono inquit habeo, & pullarium in prima acie conſtituit, ubi cæſus mendacii pœnas dedit. nam quia prudens, & ſciens mentitus fuerat, cæſus eſt uel caſu uel diuina prouidentia, & ſic imperator potitus eſt uictoria. ℾ Tam cito animaduerterit. Laudat huius hominis prudentiam, atq; iudicium.

ASCENSIVS.

Papyrius curſor conſul. ſ. Ro. cum oppugnans Aquiloniam. ſ. urbem Sãnitum, uellet committere prælium, ideſt facere aſſaltum in urbem illam, & pullarius, ideſt auſpex obſeruator pullorum ad hoc nutritorum, renunclaſſet. i. perinde ac ſi à diis nunciatum per pullos. iterũ illi nunciaſſet, auſpicium optimum, promittens optimum exitum, auibus non proſperantibus. i. nihil proſperi promittentibus, unde falſus eſt renunciator, factus certior. ſ. per alios, qui aderant, de fallacia illius. ſ. pullarii, credidit bonum omen datum quidem .i. ſaltem ſibi, & exercitui, licet non pullario. ex eo enim quod oportuit petentem auſpicia credere pronũcianti ea, putauit ea quæ dixerat pullarius eſſe faciẽda, licet mentitus fuerit, & mendacium non exequenti, ſed inuenienti obfuturum, ac iniit pugnam Cæterum. i. ſed, ipſe cõſtituit mendacem. ſ. pullarium ante ipſam aciem, ut dii haberẽt ſup. aliquem, cuius capite. i. capitali punitione, expiarẽt. i. purgarent, & euacuarent ſup. iram ſuam, ſi conceperant quid. i. aliquid iræ. Autem pro ſed, primum telũ, quod miſſum erat è parte contraria. i. hoſtili directũ eſt in ipſum pectus pullarii, ſiue caſu, ſiue prouidentia numinis cœleſtis. Vt. i. poſtquam cõſul. ſ. Papyrius cognouit id, ſcilicet pullariũ luiſſe pœnas mendaci, & . i. ſimul inuaſit Aquiloniam. ſ. urbem hoſtilem, animo fidenti. i. fiduciæ pleno, & cepit ſup. eam. Et ita ſup. ipſe animaduertit. i. conſiderauit, tã cito, quo pacto iniuria imperatoris. i. cõmiſſa in ſe imperatorem ob falſam proſperi euentus renunciationem, quam niſi morte pullarii purgaſſet, in perniciem ſuam, exercitusq; ſui ('ut illorum tũ erat fides) ſenſiſſet, deberet uindicari, ideſt puniri. & quemadmodum religio uiolata per idem mendacium foret. i. eſſet expianda, & qua ratione .i. quo facto piaculo Deorum reconciliatione, uictoria poſſet apprehendi. i. pleſup. Papyrius egit uirum ſeuerum, quia mendaci non pepercit, egit conſulẽ religioſum, aut quia renunciatione licet falſam ſequi uoluit, aut quia. [illegible] am religioſe & ut diis placitum erat, expiauit. & egit imperatorem

De Papyrio Curſore Conſule.

Papyrius Curſor Conſul cum Aquiloniam oppugnãs prælium vellet committere, pullariusq; non proſperantibus auibus optimum ei auſpicium renũtiaſſet: de fallacia illius factus certior, ſibi quidem, & exercitui bonũ omen datum credidit, ac pugnam iniit. Cæterum mendacem ante ipſam aciem conſtituit, vt haberent dii, cuius capite, ſiquid iræ conceperant, expiarẽt. directum eſt autem ſiue caſu, ſiue cœleſtis numinis prouidentia, quod primum è contraria parte miſſum erat telum in ipſum Pullarii pectus, eumq; exanimem proſtrauit. id vt cognouit Conſul, fidente animo & inuaſit Aquiloniam, & cepit. Tam cito animaduertit, quo pacto iniuria imperatoris vindicari deberet, quemadmodum violata religio expiãda foret, qua ratione victoria apprehendi poſſet: egit virum ſeuerum, conſulem religioſum, imperatorem ſtrenuum, timoris modum, pœne genus, ſpei viam, vno mentis impetu rapiendo. Nunc ad ſenatus acta tranſgrediar.

De Senatu.

Cum aduerſus Hannibalem ſenatus Claudium Neronem, & L. Salinatorem Conſules mitteret: eoſq; vt virtutibus pares, ita inimicitiis acerrime inter ſe diſſidentes videret, ſummo ſtudio in gratiam reduxit. ne propter priuatas diſſenſiones, Remp. parum vtiliter adminiſtrarent. quia conſimili imperio vbi concordia non ineſt, maior aliena opera interpellandi, quàm ſua ædendi cupiditas naſcitur. vbi vero pertinax intercedit odium, alter alteri, quàm vterq; contrariis caſtris certior hoſtis proficiſcitur. Eoſdem Senatus, cum ob nimis aſpere actam cenſuram à Cn. Bebio Tribu. Pleb. pro roſtris agerentur rei, cauſæ dictione decreto ſuo liberauit: vacuum omnis iudicii metu eum honorem reddẽdo, qui exigere deberet rationem, non reddere. Par illa ſapientia Senatus Tiberum Gracchum Trib. pleb. agrariam legem promulgare auſum morte multauit. Idem vt ſecundum legem eius per triũuiros ager populo viritim diuideretur, egregie cenſuit. Siquidem grauiſſimæ ſeditionis eodem tempore & authorem, & cauſam ſuſtulit. Quàm deinde ſe prudenter in rege Maſiniſſa geſſit? nam cum promptiſſima, & fideliſſima eius opera aduerſus Carthaginienſes vſus eſſet, eumq; in dilatando regno auidiorem cerneret, legem ferri iuſſit: qua Maſiniſſæ ab imperio Populi Rom. ſolutam libertatem tribueret. quo facto, tum optime meriti beneuolentiam retinuit, tum Mauritaniæ, & Numidiæ, cæterarumq; illius tractus gentium, nunquam fida pace quieſcentem feritatem, à valuis ſuis repulit. Tempus deficiet domeſtica narrantem: quoniam imperium noſtrum non tam robore corporum, quàm animorum vigore, incrementum, ac tutelam ſui comprehẽdit. maiori itaque ex parte Romana prudentia in admiratione tacita reponatur: alienigenisq; huius generis exẽplis detur aditus.

Imperatorem ſtrenuum, quia Aquiloniã cœpit, rapiẽdo, ideſt celeriter amplexando modum.i.moderationem timoria, quia ſimulit mendacem pullarium ſequi, donec eum puniendũ conſtitueret, & genus pœnæ, quia in Deorum arbitrio poſitũ, ut ſi innocentem cenſerent, ipſum à telis hoſtilibus defenderent, ſi nocentem, occidi permitterent. & uiam ſpei, quia cognito, ꝙ dii iram ſuam in pullarium conuertiſſent, ſpei plenus urbẽ expugnauit, uno impetu, ideſt impulſu mentis.i.rationis ea omnia decernentis. Facit autem breuem paraſceuem author ad dens. ego tranſgrediar nunc.i.deinceps ad acta Senatus.

THEOPHILVS.

Nero Claudius & Salinator ſimultates depoſuerunt.

AQuiloniam.oppidum Lucaniæ ex Ptolomæo, quod hodie quoq; paululum mutatis ut uulgo ſolet, ſyllabis, appellatur Lacydonia.

OLIVERIVS.

NVnc ad ſenatus. Hoc exemplum poſitum eſt ſupra in ca.de cenſura, & in ca.de recõciliatis, ubi graues inter Salinatorem & Neronem inimicitias fuiſſe diximus, ꝙ Liu. accuſante Nerone damnatus eſſet à populo. quos deinde ſenatus octauo poſt damnationem anno, tempore ſecundi punici belli, cum iiſdem comitiis conſul uterq; creatus eſſet, in gratiam ſummo ſtudio, & diligẽtia reduxit, ne illorum diſſenſione reſpu. detrimenti quicquam caperet. ſapiens profecto factum. niſi enim depoſitis ſimultatibus communi conſilio rẽpublicam adminiſtraſſent, nunquam ſecuta fuiſſet illa uictoria prope incredibilis, qua cæſo Hannibalis fratre cum. lvi. millibus hoſtium, non modo cannenſis clades, ſed etiam maior hoſtibus reddita fuit. Conſimili imperio. Optima ratio, cur diffidentes inter ſe ducca rem bene gerere nullo modo poſſent. nam qui inter ſe odio laborant, magis ſtudent alter alterius interpellare facta, quàm præclarum quicquam edere, & ſe inuicem magis inſectantur quàm hoſtes. ⸿ Eoſdem. & hoc quoq; ſenatus factum laude dignum, qui eoſdem à cauſæ dictione liberauit, cum à Tribu pleb. accuſati eſſent quòd cenſuram inter ſe rigidam nimis exercuiſſent, nam ſe inuicem cenſoria nota ſignarat, Nero Liuium, quod à populo fuiſſet aliquando damnatus, Liuius Neronem, quòd non uere in gratiam ſecũ rediiſſet. ſicut in capitulo de cenſoria nota diximus. hanc igitur accuſationem Senatus diſſoluit authoritate ſua. ⸿ Vacuum omnis iudicii metu. Nã Senatus decretũ factũ eſt, ne iudicio aliquo timerent ſe dãnari poſſe cenſores, quo minus aliorum delicta punirẽt. nam ſi damnati fuiſſent, cæteri quidem ſegniores facti eſſent, iudicium metuẽtes, ex quo illud ſecutum eſſet, ut maior in urbe peccandi licentia naſceretur. præterea iniquũ eſſe uidebatur, ut qui aliorum uitæ rationem exigerent, ſuæ ipſi uitæ rationẽ reddere cogerentur. ⸿ Par illa ſapientia. Quomodo Tiberius Gracchus à Scipione Naſica adhortante ſenatum, ut ſi rempublicam ſaluam eſſe uellet, ſecum iret in capitolium, ſubſelliorum fragmentis cæſus fuerit, uidimus in capitulo de ſomniis. poſt huius uero mortem, ut plebis dolor leniretur, quæ grauiter, & periniquo animo Tiberii mortem ferebat agrariam legem, per quam cæſus fuerat non impugnauit, ſed permiſit, ut loco Tiberii alium eligerent ad agros diuidendos. electus autem Pub. Craſſus Gracchorum affinis, filiã enim Craſſi, Cneus Gracchus uxorem habebat. quãquam tradit Cornelius nepos non Craſſi, ſed Bruti, qui de Luſitania triumphauit filiam Ca. Graccho nuptam fuiſſe, plures tamen ita tradunt: ut modo diximus, per hunc igitur plebi diuiſi ſunt agri. quanquam Valerius per triumuiros diuiſos fuiſſe dicat, ſed Plutarchus in uita Gracchorum ita refert. ⸿ Authorem. Gracchum occidendo. ⸿ Cauſam. Vt agri diuiderentur æqualiter cenſendo. ⸿ Quàm deinde ſe prudenter. Negari non poteſt, hanc Senatus prudentiam fuiſſe ſingularem. nam ut diximus ſupra in capitulo de gratitudine, tempore ſecundi punici belli Scipio Africanus opera Maſiniſſæ fuerat in eo bello maxime uſus, Cum igitur Senatus æquum eſſe iudicaret, ut tam benemerito regi beneficium aliquod præſtaret ſine incommodo: non ſolum ſocium Maſi. retinuit, ſed etiam maiorem ab eo gratiam iniuit. Cum enim ſenatus intelligeret, cupidum illum eſſe imperii dilatandi, decretum fecit, ut qui neq; ulli bellum inferre, nec cum ullo fœdus inire poterat iniuſſu ſenatus, is ab hoc iure fœderis abſolueretur, libereq; poſſet cum quibus uellet bellum gerere. quo facto gratiam benemerito regi nõ paruam retuliſſe uidetur. ⸿ Solutam. ut eſſet in poteſtate, & arbitrio Maſiniſſa quibus cum uellet belli, paciſue gerendæ.

Tiberii Gracchi interitus.

⸿ Tempus deſi. Si uoluero, inquit, cuncta ſenatus facta ſapienter enarrare, tempus non ſufficeret. cum igitur tantum imperium non uiribus ſolum, ſed conſilio, & ratione pepererit, partum auxerit, auctum conſeruauerit, ſatius eſt illius prudẽtiam tacita admiratione inuolui.

ASCENSIVS.

Socratis dictũ ſapienti plenum

CVm ſenatus mitteret, ideſt mittere uellet aduerſus Haſdrubalem in Italiam aduenientem, Claudium Neronem, & Liuium Salinatorẽ conſules, & uideret eos, ut pares ſup. maxime uirtutibus, ita diſſidentes inter ſe acerrime inimicitiis, reduxit ſupple eos in gatiam, ideſt mutuam beneuolentiam ſummo ſtudio, ideſt conatu, ne adminiſtrarent parum utiliter rempublicam propter priuatas diſſenſiones. Quia maior cupiditas interpellandi, ideſt impediendi, aliena opera, ſcilicet præclara, quàm ædendi, ideſt emittendi, & producendi in lucem, ſua, ſcilicet opera, naſcitur imperio conſimili, ideſt pari, ubi concordia non ineſt. uero, ideſt ſed, ubi odium pertinax, ideſt perpetuum in malitia perſeuerans illic ſupple, aut tũc alter (dixiſſet ut opinor uterque alteri, niſi additurus fuiſſet rurſus uterque) proficiſcitur, ſcilicet in militiam, certior hoſtis alteri, quàm uterq; ſupple proficiſcatur hoſtis caſtris contrariis, Quam rem graphice depinxit fabulator ille Phrygius Aeſopus in apologo de inuido, & auaro. ubi cum auarus petiiſſet ab Ioue duplum ſibi dari quicquid inuidus petierit, inuidus magis ut alteri incommodet quam ſibi proſit, alterum oculorum ſibi erui orauit. Addit ſecundum ſenatus prudens factum dicens. Senatus liberauit eoſdem, ſcilicet iam dictos conſules decreto ſuo, ideſt interponendo decretum, dictione cauſæ, ideſt defenſione ſui, cum agerentur rei, ideſt cum dies illis dicta eſſet à Cneo Bebio Tribuno pleb. pro roſtris, ideſt ante roſtra, hoc eſt ad populum ob cenſuram actam nimis aſpere, liberauit dico reddendo eum honorem, ſcilicet cenſorium, liberum metu omnis iudicii, qui deberet exigere rationem, ſcilicet geſtorum ab aliis, non reddere rationem geſtorum, ſcilicet à ſe. Par &c. Affert tertium exemplum eiuſdem dicens. Illa ſapiẽtia ſenatus par, ideſt æqualis illi, quæ ſuperiora fecit, mulctauit morte Tiberium Gracchum Tribunum pleb. auſum promulgare, ideſt executioni mandare, legem agrariam, ideſt de diuidendis agris militia partis, æquis portionibus. & idem, ſcilicet Senatus cenſuit egregie, ideſt excellenti prudentia, ut ager eius, ſcilicet Tib. Gracchi, diuideretur populo uiritim, ideſt æquis portionibus in ſingula capita, hoc eſt pretium eius, per triumuiros, ideſt rei iudicatæ executores, ſecundum legem quam Gracchus promulgare uoluit. probat quòd egregie id cenſuit. Siquidem, ideſt quoniam ipſe Senatus ſuſtulit, ideſt de medio tulit eodem tempore, authorem ſeditionis grauiſſimæ uidelicet Gracchum, & cauſam, quia ut agri portionem haberet, populus ſeditionem mouit, & eam habuit. Secundum Oliuerium tamen ordo erit, ut ager, ſcilicet bello quæſitus, diuideretur ſecundum legem eius, ſcilicet Gracchi. ſed id difficile fit creditu. Quàm deinde & cætera. Affert quartum eiuſdem prudentiæ facinus dicens. deinde quàm, ideſt quantum putas prudẽter, Senatus ſupple geſſit ſe in Maſiniſſa rege, ſcilicet Numidiæ! quaſi dicat prudentiſſime. nam cum Senatus uſus eſſet opera, ideſt auxilio eius, ſcilicet Maſiniſſæ, promptiſſima, & fideliſſima aduerſus Carthaginen. & cerneret eum, ſcilicet Maſiniſſam, auidiorem, ideſt nimis auidum in dilatando, ideſt extendendo regno, ſcilicet ſuo, iuſſit legem ferri, quæ tribueret, ſcilicet pro muneratione Maſiniſſæ libertatem ſolutam ab imperio Populi Romani. Quo facto ſenatus tum, ideſt ſimul retinuit beneuolentiam, ſcilicet Maſiniſſæ optime meriti, tum, ideſt ſimul repulit à ualuis ſuis, ideſt oſtiis, quæ quotidie, aut iudicium, aut opem poſtulantes pulſitare ſolebant, feritatem Mauritaniæ, & Numidiæ, & cæterarum gentium illius tractus nunquam quieſcentem pace fida. quia enim non amplius habuerunt prouocationem ad Senatum Populumq; Romanũ non amplius moleſtiam attulerunt. Tranſiturus autem ad externa utitur tali paraſceue, Tempus deficiet, ideſt non ſatis erit mihi narrãti domeſtica, ſcilicet exempla, quoniam imperium noſtrum, ideſt Roma. comprehendit incrementum, ac tutelam conſeruationem ſui, nõ tam robore corporum quàm uigore animorum. itaque prudentia Romana ponatur ex maiori parte in admiratione tacita, ideſt in pectore, non in ſcripto, aut uoce poſita, & additus detur exemplis alienigenis huius generis,

¶ Externa. De Socrate Philoſopho.

SOcrates humanæ ſapientiæ quaſi quoddam terreſtre oraculum, nihil vltra petendum à Diis immortalib⁹ arbitrabatur: quàm vt bona tribuerent: quia ii demum ſciret: quid vnicuiq; eſſet vtile. nos autem plerunq; id votis expetere: quod nõ impetraſſe melius foret. Etenim denſiſſimis tenebris inuoluta mortalium mens, in quàm late patentem errorem cæcas precationes tuas ſpargis? diuitias appetis: quæ multis exitio fuerunt: honores concupiſcis: qui complures peſſundederunt: regna tecum ipſa voluis, quorum exitus ſæpenumero miſerabiles cernuntur: ſplendidis coniugiis iniicis manus: at hæc vt aliquando illuſtrant, ita nonnunquam funditus domos euertunt. deſine igitur ſtulta futuris malorum tuorum cauſis, quaſi fœliciſſimis reb⁹ inhiare: teq; totum cœleſtium arbitrio permitte: quia qui tribuere bona ex facili ſolẽt, etiam eligere aptiſſima poſſunt.

Idem expedita & compendiaria via eos ad gloriam peruenire dicebat: qui id agerent, vt quales videri vellent, tales etiam eſſent. qua quidem prędicatione aperte monebat, vt homines ipſam potius virtutem haurirent, quàm vmbram eius conſectarentur. Idem ab adoleſcentulo quodam conſultus vtrum vxorem duceret, an ſe omnino matrimonio abſtineret, Reſpondit, vtrum horum feciſſet acturum pœnitẽtiam. hinc te, inquit, ſolitudo, hinc orbitas, hinc generis interitus, hinc hęres alienus excipiet. illinc perpetua ſolicitudo, cõtextus querelarum, dotis exprobratio, affinium graue ſupercilium, garrula ſocrus lingua, ſubſeſſor alieni matrimonii, incertus liberorum euentus. nõ paſſus eſt iuuenem in cõtextu rerum aſperarum, quaſi lętę materię facere delectum. Idem cum Athenienſium ſcelerata dementia triſtem de capite eius ſententiam tuliſſet: fortiq; animo, & conſtanti vultu potionem veneni ẽ manu carnificis accepiſſet: admoto iam labris poculo, vxori Xantippe inter fletum, & lamentationem vociferanti innocentem eum perimi: quid ergo: inquit, nocenti mihi mori ſatius eſſe duxiſti? O immenſam illam ſapientiam, quę ne ipſo quidem vitæ exceſſu obliuiſci ſui potuit.

OLIVERIVS.

SOcrates. Vale. Socratem quoddam quaſi terreſtre appellat oraculum, ad illud reſpiciens, q cum templum Apollinis ingreſſus eſſet, ſic exceptus eſt à ſacerdote, ut diceret, Salue ſapientiſſime omnium. Solinus in ca. de homine. perfectam ſapientiam ſoli Socrati Delphicum oraculum adiudicauit. Cicero quoq;, Socrates inquit, omniũ ſapientiſſimus oraculo Apollinis adiudicat⁹. hic igitur dicere ſolitus erat, non debere homines præcipuũ quicquam à Diis immortalibus petere, niſi quæ illi nobis expedire putant ſciunt enim ipſi quid nobis utile ſit. multis rationib⁹ pobat, homines plerunq; ea petere quæ noxia ſit, ut opes, honores, imperia, hæc omnia cum plerunq; poſſidentibus obſint, in bonorum numero non ſunt ponenda. bonum enim id ſolum dicitur, quod nemini nocet, quod q; nullo fortunæ impetu cõmouetur. ¶ Melius foret. cuius deinde pœniteat cum impetraueris. ¶ Etenim. probat ita eſſe. q. d. præcipites in multos errores tuæ preces incurrũt cum ea plerunq; petas, quæ tibi nocitura ſunt. ¶ Cæcas. temerarias, & inconſideratas ¶ Diuitias ap. quaſi bona. ex hoc probantur non eſſe bona, q multis exitio fuerint. ¶ Iniicis ma. appetis, & uendicas tibi. ¶ Illuſtrant. Si ſummo loco nataſuerint, & cum acceſſerint dotes, bona animi illuſtrant. ¶ Inhiare. auidiorem eſſe, & admirari à præcedente quod ſequitur. nã ſolent ea quæ admirantur, aperto ore, fixiſque oculis intueri. ¶ Teq; to. cœ. arbi. per. Sine, inquit deos, quid ſit utile, ſine uoto tribuere. hæc ſtulta, & certa uota Iuue. his uerſibus carpit. Si uis conſilium permittas expẽdere diuis Quid conueniat nobis, rebuſq; ſit utile noſtris, Nã pro iucundis aptiſſima quæq; dabunt Dii. Carior eſt illis homo, quam ſibi nos animorũ, Impulſu & cæca, magnaq; cupidine ducti, Coniugium petimus, partumq; uxoris, at illis Notum, qui pueri, qualiſq; futura ſit uxor. ¶ Idem expedita, & compendiaria. Breuiori. Cic. in officiis. Socra. inquit, præclare hanc uitam ad gloriam proximam, & quaſi compendiariam dicebat eſſe, ſiquis id ageret, ut qualis haberi uellet, talis eſſet. ¶ Idem ab adoleſcentulo. Socrates cum ex eo quæreret quidam adoleſcens, nũquid uxorem duceret, ita reſpondit, ut illum ambiguum relinqueret ſicut in littera patet. ſed aliter reſpondiſſe dicitur Diogenes uſus dilẽmate, ideſt complexione, quæ ex utraq; parte concludit, ſi inquit, pulchram communem, ſin autem turpem duxeris, pœnam. Theophraſtus quoq; idem ſenſiſſe uidetur, pulchra, inquit, cito adamatur, fœda facile contemnitur. difficile cuſtoditur, quod plures amant, moleſtum eſt poſſidere, quod nemo habere dignatur. minori tamẽ miſeria deformis habet, quàm formoſa ſeruatur. quia nihil tutum, in quod totius populi uota ſuſpirant. ¶ Orbitas. Sine filiis nullos hæredes relinquens. ¶ Perpetua ſolicitudo. parandi. ſ. ea, quæ uxori, & liberis neceſſaria ſunt, & teſte Theophraſto multa ſunt matronarum uſibus neceſſaria, quæ ab illis ſemper expetuntur, precioſæ ueſtes, aurum, gẽmæ, ſumptus, ancillæ, ſuppellex, uaria lauticia, Exedra deaurata, aliæq; ſunt ſolicitudines quæ ab uxoribus capiuntur, quas ille commemorat, ut per totam noctem garrulæ conqueſtiones, illa ornatior procedit in publicum, hæc honoratur ab omnibus, ego in cõſpectu fœminarum miſella deſpicior. cur aſpiciebas uicinam? quid cum ancilla loquebaris? de foro adueniens, quid attuliſti? & mille alia eiuſmodi. Item pauperem alere difficile eſt, diuitem ferre tormentum. unde ait Socrates, contextus querelarũ. ¶ Affinium graue ſupercilium. ſuperba uxor, ſuperbos dacet affines, ſuum q; nobile genus tibi ſemper exprobare ſolet. Iuuena. Tolle tuum precor Hannibalem uictumq; Syphacem In caſtris, & cum tota Carthagine migra. de matrona loquitur quæ ſuam marito generoſitatem iactare ſolet ¶ Dotis exprobatio. ut illud Iuue. Intolerabilius nil eſt quam femina diues. ¶ Garrula ſocrus, rara erit inter uirũ uxoremq; concordia uiuẽte ſocru, quæ filiam docet, quomodo uirum ſibi reddat obnoxium. Iuuena. Deſperanda tibi ſalua cõcordia ſocru. ¶ Subſeſſor. inſidiator, ut Virgi. Subſedit adulter. & deniq; illud euenit in ducenda uxore, q Theophraſtus dicit, q nulla ſcilicet eſt uxoria electio, ſed qualiſcunq; euenerit habenda eſt. ſi iracunda, ſi fatua, ſi deformis, ſi ſuperba, ſi fetida, ſi impudica, quodcunque uitii eſt, poſt nuptias diſcimus. ¶ Incertus liberorum euentus. Quia, ut quidam ait, beatus eſt ille, qui fœlix fuerit in filios. incertum enim eſt, an filii tui probi, & uirtutis amantes pariter, & imitantes futuri ſint. ¶ Contextu. rerũ ordine rerum. ¶ Idẽ cum Athenienſium. Diximus ſupra quòd Socrates quòd alienos Deos introduceret, & quòd adoleſcentes corrumperet, in carcerem cõiectus. xl iudicum ſententiis, ut legitur in Phedone Platonis damnatus fuerit. & cum ei poculum uenenatum (nam illum Athenien. honoris gratia, eo mortis genere honeſtiori necari uoluerunt) poculũ inquam eſſet obiatum, & coniunx eius Xantippe uociferaret, ac diceret, innocens moriturus es mi uir. tum ille, ſatius ne putaſti me mori nocentem? Socrates in articulo mortis philoſophiæ memor, uxoris ſuæ dementiam notauit, quæ quaſi doloris augumentum rem, quæ ſibi conſolationem debebat afferre, lamentaretur. legitur in uita Socratis nõ Xantippem eius uxorem, ſed Appollodorum ea dixiſſe, quæ Valerius aſcribit uxori. De morte Socratis hæc habentur, Antyus quidam Athenis ſæpe deriſus à Socrate propter eius ineptias, contra Socratem cum multos alios, tum Ariſtophanem poetam concitauit, qui grãdi pecunia corruptus comœdiam ſcripſit in Socratem, in qua illum notabat quod nebulas coleret, & Athenien. religionibus detractaret, & quod præterea iuuenum mentes ſic imbueret, ut parentibus manus inferre pie, & officioſe poſſent. quæ cum ad uulgi aures peruenerunt (nam in ſcæna recitata eſt comœdia illa) ſic omnes in Socratem ira accenſi ſunt, ut poſtero die in iudicium tractus fuerit, & eum accuſauerunt tres, Antyus, Lycon, & Melytus, q ſcilicet iura uiolaret, quæ

Marginal notes: Vxor an ducenda ſit — Subſeſſor alieni matrimonii

ciuitas haberet, Deos eſſe non exiſtimans, & alienos Deos induceret, & ꝙ contra ius, & fas iuuenes corrumperet. pro quo Plato orationem habuiſſe dicitur ad præceptoris ſui defenſionem, qui non eſt auditus. quare Socrates non iudicio, ſed furore quodam damnatus, & in carcerem cõiectus, paulopoſt publico ueneno necatus eſt. ſed poſt paucos dies pœnitētia ductus populus, quãuis ſero, interfectum lugent, prædicãt omnes illum ſanctitate pium, ac clariſſimarum omnium uirtutum uenerabilem extitiſſe. inducitur publicus mœror, clauduntur officinæ, & gymnaſia, fit impetus i accuſatores, qui omnes ſupplicio affecti, & fugati fuerunt. Socrati uero ab Athen. ærea ſtatua, Lyſippi opus, in celeberrimo loco poſita fuit. ſtetit Socrates in carcere. xxx dies teſte Seneca epiſtola ad Lucilliũ. lxxi potuit inquit, Socra abſtinentia finire uitam, & inuidia potius quã ueneno mori. xxx. tamen dies in carcere, & expectatiõe mortis exegit. Celebrata impia ad eum, qui omnia de ſe pietatis documenta dederat. ☞ Immenſam. ſcilicet dixerim. ☞ Sui. ideſt ſuæ ſapientiæ, & fortitudinis.

Socratis ærea ſtatua erecta

❡ De Solone.

AGe quàm prudenter Solon neminem, dum adhuc viueret, beatum dici debere arbitrabatur: quòd ad vltimum vſq; fati diem ancipiti fortunæ ſubiecti eſſemus. fœlicitatis igitur humanæ appellationem rogus conſumat: qui ſe incurſu malorum obiicit. Idem, cum ex amicis quendam grauiter mœrentem videret in arcem perduxit: hortatusq́; eſt, vt per omnes ſubiectorum ædificiorum partes oculos circunferret: quod vt factum animaduertit. cogita nunc tecum, inquit, quàm multi luctus ſub his tectis & olim fuerint, hodieq́; verſentur, inſequentibusq́; ſæculis ſint habituri: ac mitte mortalium incommoda tanquam propria deflere. qua conſolatione demonſtrauit vrbes eſſe humanarum cladium conſepta miſeranda. Idem aiebat ſi in vnum locum cuncti mala ſua contuliſſent: futurum, vt propria deportare domum, quàm ex omni miſeriarum aceruo portionem ſuam ferre mallet. quo colligebat non oportere nos, quæ fortuito patiamur, præcipuæ, & intolerabilis amaritudinis iudicare.

ASCENSIVS.

SOcrates quaſi quoddam oraculum, ideſt prõptuarium prouidentiæ, & cognitionis diuinæ ad danda reſponſa de futuris, & rebus occultis, ac de uitæ rationæ terreſtre, ideſt in terra cõuerſatium (cum oraculum Apollinis cœleſte putet) ſapiẽtiæ humanæ i. quatenus homini contingere poteſt, arbitrabatur nihil petendum à Diis immortalibus ultra, ideſt ulterius quam ut tribuerent bona, ſcilicet uera, quia hi, ſcilicet dii demum, ideſt ſolummodo, (Tracta metaphora, ab us, qui aliquid quærunt, quod ſi uno duntaxat in loco inuenerint, dicunt, illic demum repertum, quod idem eſt, ac ſi dicant ſolummodo) ſcirent quid eſſet utile unicuiq; autem pro ſed dicebat, aut arbitrabatur nos expetere plerunq;, ideſt frequenter aut ferè uotis ſcilicet noſtris id, quod foret melius non impetraſſe. Etenim, ideſt nam certe ſupple dicebat, ò mens mortaliũ inuoluta dẽſiſſimis tenebris in quàm ideſt in quantum late patentem errorem, tu ſpargis præcationes tuas cæcas, ideſt improuidas tu appetis diuitias, quæ fuerunt multis exitio. Tu concupiſcis honores, qui peſſundederunt complures. Ipſa, ideſt tu uoluis tecum, ideſt meditaris & amplecteris regna, quorum exitus cernũtur ſæpenumero miſerabiles. Tu iniicis manus, ideſt affectanter inhias coniugiis ſplendidis, ideſt ſplendidarum fœminarum, at, ideſt ſed hæc, ſcilicet ſplendida coniugia, ut, ideſt quemadmodum illuſtrant aliquando, ita euertunt nonnũquam domos fundi tus. Igitur ò mens ſtulta deſine inhiare, ideſt hianter intendere cauſis futuris tuorum maiorum, quaſi, ideſt tãquam rebus fœliciſſimis, & permitte totum arbitrio cœleſtium, hoc eſt Dei, quia, ſcilicet dii, qui ſolent tribuere bona ex facili, ideſt ſine grauamine, aut ſine difficultate poſſunt etiam eligere aptiſſime ſupple ea quæ ſint tribuenda. ☞ Idem ſcilicet Socrates, dicebat eos peruenire uia expedita, ideſt à nullo impedita, ac ita facili, & compendiaria, ideſt breui, qui agerent id, ut quales uellent uideri, tales etiam eſſent, Qua quidem prædicatione monebat aperte, ut homines haurirent potius ipſam uirtutem, quàm conſectarentur umbram, ideſt apparentiam eius. Idem, ſcilicet Socrates conſultus, ideſt petitus conſilium (unde ſciẽdum etiam paſſiue ſignificare) ab adoleſcentulo, utrum duceret uxorem, an abſtineret ſe omni matrimonio, Reſpondit ſupple, Adoleſcentem illum acturum pœnitentiam utrumutrum, ideſt utrũcunque (Sunt qui legant utrum, ſed meo iudicio non recte, nam ſicut de tribus utpotè an unam uxorem tantum, an plures, an nullam duceret, non recte dixeris, quod horum feciſſet, ſed qđ cunq; & cætera, ita hoc loco nõ recte dicatur utrum horum, ſed utrumutrum, aut utrumcunque ſi ſit in uſu, horum, ſcilicet duorum) nam inquit ſolitudo accipiet te hinc ex cœlibatu. Et orbitas, ideſt priuatio prolis legitimæ excipiet te hinc, ideſt ex eodem, & interitus generis tui excipiet te hinc, ideſt ex eodẽ, & hæres alienus, qui tuis potietur, excipiet te hinc, ideſt ex eodem cœlibatu. Et ſupple ſolicitudo perpetua, ſcilicet pro uxore, liberis, & re domeſtica, contextus .i. cumulus congeſtus, hoc eſt continua materia querelarum, cũ ſemper aliquid ſit, quod diſpliceat in familia, exprobratio dotis, ſcilicet per uxorẽ, aut affines tuos, quæ & qui quicquid poſſederis doti acceptum ferent, graue ſupercilium affinium putantium te indignũ tali uxore, lingua ſocrus, ideſt matris uxoris tuæ garula, quia, ut dicit Iuuenalis. Deſperanda tibi ſalua concordia ſocru: poteſt etiam dici ſocrus garula lingua, ideſt habens garulam linguã, ſubſeſſor alieni matrimonii, ideſt qui ſolicitet uxorẽ tuam de ſtupro, incertus euentus liberorum, quia neque ſcit, qui uxorem ducit, an habiturus ſit liberos, nec ſi habuerit, quales futuri ſint, hæc, inquit omnia excipient te hinc, ideſt ex matrimonio, ſi cõtraxeris ipſum. Metellus autem apud Gellium libro primo docet, ĩ matrimonio non poſſe iocunde, & ſine malo uiuere, ſed ſine matrimonio nequaquam. neceſſe eſt igitur pro honeſta cõſeruatione generis humani matrimonium contrahi. ſed nulli nunc ea lex ſingulariter præfixa eſt. Ideo autem Socrates utriuſq; ſtatus miſerias iuueni illi propoſuit, ut reuocaret à ſua opinione. Credebat enim, eo ꝙ eſſet liber, & diues, utrunq; læte à ſe fieri poſſe. unde addit author. Socrates ſupple non eſt paſſus, iuuenem facere delectum, ideſt electionem quaſi materiæ lætæ in contextu .i. ab utraq; parte propoſitione, rerũ aſperarũ, quia aſperũ eſt, & ducere & non ducere uxorẽ. ſed nõ eſt domus ſine malo. Tentatio enim eſt uita hominis ſuper terram. ☞ Idem, ſcilicet Socrates, cum demẽtia ſcelerata Athenien. tuliſſet triſtem ſententiam de capite eius, ideſt cum eum morti adiudicaſſet, & accepiſſet forti animo, & uultu conſtãti potionem ueneni è manu carnificis, poculo admotò iam labris, inquit Xantippe uxori uociferanti inter fletum, & lamentationem, cum, ſcilicet Socratem maritum ſuum perire innocentem, quid ergo, ideſt ſi ideo fles, ꝙ innocẽs pereo, duxiſti, ideſt exiſtimaſti ſatius, ideſt melius, & eligibilius eſſe mihi mori nocenti? O (inquit Valerius) immenſa ſapiẽtia quæ ne ipſo quidem exceſſu uitæ potuit obliuiſci ſui.

OLIVERIVS.

AGe quàm prudenter. Hoc in uita Solonis apud Plutar. legitur. cum in Lydiam ſardos Crœſi regis rogatu Solon ſe recepiſſet, illi aurum, & argentum, omniaq; precioſiſſima, quibus rex ille abundabat, cum ambitione quadã oſtentauit, ſperans eo modo apud Solonem felicitatis nomen conſecutum. Cum igitur per multos dies apud Crœſum moratus eſſet, eiuſq; diuitias, & precioſa quæq; luſtraſſet, ac fœlicitatem cognouiſſet, Crœſus interrogauit, num quempiam ſe fœliciorem unquam uidiſſet, cui Solon reſpondit. Talem ſiue Telum quendam Athen. qui cum filiis pro patria fortiter pugnans interierat. tum Crœſus ubi ſe opinione fruſtratum eſſe cognouit, quòd primum fœlicitatis locum non obtineret, rurſus quæſiuit ex eo, quis poſt Telum ſe beatior eſſet, Cleobim & Bitonem Solon eſſe dixit. qui cum graui peſtilentia omnia ferme iumenta periiſſent, & eorum mater ad ſacra facienda curru uehenda foret, quia pedibus ire omnino religione prohibebatur, matris pietate, & pariter religione moti, collum ſubiecere iugo, & matrem ad templum ceruice traxerunt. illa deinde peractis ſacrificiis Iunonem orauit, ut filiis daret, quod optimum iudicaſſet, & ita ſequenti die mortui in cubiculo inuen-

¶ De Bia Prienenſi.

BIas autem, cum patriam eius Prienen hoſtes inuaſiſſent: omnibus, quos modo ſæuitia belli incolumes abire paſſa fuerat: pretioſarum rerum pondere onuſtis fugientibus: interrogatus quid ita nihil ex bonis ſuis ſecum ferret, Ego (inquit) vero bona mea mecum porto. pectore enim illa geſtabat, non humeris, non oculis viſenda: ſed æſtimanda animo. quæ domicilio mentis incluſa, nec mortalium, nec Deorum manibus labefactari queunt: & Vt manentibus præſto ſunt: ita fugientes non deſerunt.

ei ſunt, ex quo iudicatum eſt, mortem optimum eſſe omniũ. tum Crœſus indignabundus, nonne beatus tibi uideor, inquit? cui reſpondit Solon. Immo fœlicem te iudico, beatum omnino negauerim. nam beatum dicimus, qui ad extremum diem in fœlicitate permanſerit. ita eſſe Crœſus ipſe documento maximo fuit, nam paulopoſt, hic bellum cum Cyro Perſarum rege forte gerens, prima pugna uictus, atq; fugatus in Sardorum ciuitatem confugit. Cyrus perſecutus, expugnata urbe, eũ uiuum cœpit, & ingenti rogo impoſitum cremari uolebat. qui cum palo ſtaret alligatus, ligna circumponerentur, magna uoce ter Solonem uocaſſe dicitur. quod cum Cyro delatum eſſet, ab eo percunctari iuſſit, quid ita Solonem inuocaret. qui cum rem omnem explicaſſet, Cyrus ad ſe rediens, humanamq; conditionem excogitans, intellexit tale quidam ſibi quoque accidere poſſe, quia ſub eiuſdem fortunæ poteſtate poſitus eſſet. & propter ea illũ liberare conſtituit. itaq; iuſſit inde quamprimum ammoueri, nec eum ſolum uita donauit, uerũ etiam ſummo honore quoad uixit apud ſe hsbuit. hoc modo Solon uiſus eſt hac ſapienti oratione alterum ſeruaſſe ex regibus, alterũ cautiorem, prudentioremq; reddidiſſe. ¶ Neminem beatum. multi quidem fœlices ſunt, ſed non beati. beatos dicimus, qui ad extremum uſque ſuæ uitæ diem in fœlicitate permsnſerint. ¶ Ad ultimum uſq; fati diem unde Ouidi. Sed ſcilicet ultima ſemper, Expectãda dies homini eſt diciq; beatus Ante obitum nemo, ſupremaque funera debet. ¶ Rogus. mors. & reſpicit ad hiſtoriã ſupradictam. rogum dixit mortem, à præcedente quod ſequitur, nam rogis ſemper imponebãtur mortui apud maiores. ¶ Idẽ cum ex amicis quẽdam grauiter mœrentem. hoc idem in eius uita continetur. Adoleſcens quidam familiaris Solonis, triſtis admodum erat, ꝙ ei multa aduerſa contigiſſent. quod cum ſenſiſſet Solon conſolaturus adoleſcentem in eminentiorem urbis locum eduxit, iubetq; cũctas ſubiectas oculis domos percurrere, ſecumq; cogitare, quot malorum genera, quantiq; luctus ſub illis tectis eſſent, ac futura eſſent, nec exiſtimare uellet ſibi incommoda ſoli tanquam propria accidiſſe. ¶ Incommoda tanquam propris. Ouidi. neq; enim fortuna quærenda, ſola tua eſt, Similes aliorum reſpice caſus Mitius iſta feres. ¶ Incommoda. humanos caſus. ¶ Conſepta. quaſi quædam ouilia, & clauſtra. ¶ Idem aiebat ſi in unum locum. hoc cum ſuperiori coniungit Plutarc. ꝙ ſeparatim narrat Vale. cum enim ſolonis quidam familiaris admodum triſtis conſolationem nõ admitteret, Solon ne deſperatione grauius quicquam conſuleret amicus ille, hoc conſolationis genus attulit. finge, inquit, animo omnia omnium mala in unum cumulum eſſe congeſta, nunquid tuam potius quàm æquam illorum malorum partem in domum deportabis? & hæc uerba cum diligentius conſideraſſet adoleſcens, deſperatione depoſita, conſolationẽ admiſit. ſignificabat autem Solon, non quæ nobis accidunt propria iudicare, nec ea debere nos inconſolabiliter ferre. ¶ Cõtuliſſent. cõgeſſiſſent in cumulũ. ¶ Fortuito. ſæuiẽte fortuna.

ASCENSIVS.

AGe (adhortãdi uox, quaſi dicat diiudica mecũ) quàm, ideſt quantum prudenter Solon Athenie. legumlatoe, arbitrabatur, neminem debere dici beatũ, dum adhuc uiueret, ꝙ, ideſt quia, ſubiecti eſſemus fortunæ ancipiti uſque ad ultimum diem fati. ideſt mortis. Ergo rogus, ſcilicet quo mortuorum cadauera utebantur, aut ſepulchrum, conſumat, ideſt perficit appellationem fœlicitatis humanæ, qui, ſcilicet rogus, hoc eſt finis uitæ. ſiue per rogum, ſiue per ſepultuream ſignificandus, obiicit ſe incurſu pro incurſui, aut legas incurſui malorum, ideſt ne mala aliqua incurrant, quia mors ultima linea rerum eſt. Idem ſcilicet Solon, cum uideret quendam ex amicis mœrẽtem grauiter, perduxit ſupple eum in arcem, ideſt ut dicunt in turrim, aut ſummam domum urbis, & hortatus eſt ſupple eum, ut circunferret oculos per omnes partes ædificiorum ſubiectorum, ideſt uiſui. quod ut, ideſt poſtquam Solon animaduertit factum, ſcilicet sb smico ſuo, inquit cogita nunc tecum quàm multi luctus, & ideſt ſimul fuerint olim, & uerſentur hodie ſub his tectis, & habituri, ideſt manſuri ſint in ſæculis ſequentibus, ac mitte, ideſt omitte deflere incommoda mortalium, ideſt quæ omnibus communia ſunt, tanquam propria, ideſt tanquam eſſent tua unius, aut tibi ſoli. Qua conſolatione Solon ſupple demonſtrauit urbes eſſe conſepta, ideſt quaſi clauſtra quædam miſerãda cladium humanarum, ideſt in quibus cum hominibus clades humanæ includantur, ut oues noctu in ſeptis ſuis cum paſtoribus. Idem ſcilicet Solõ aiebat, ſi cuncti cõtuliſſent ſua mala, ideſt incommoda in unũ locum, futurum ſupple eſſe, ut ſinguli mallent deportare domum ꝓpria, ſcilicet mala. hoc eſt incommoda, & miſerias, quàm ferre domum ſupple ſuam portionem, ideſt quæ cuiq; contingeret, ſi æqualibus portionibus mala condiuiderentur ex omni aceruo miſeriarum. (Quod ut de multis uerum eſſet, ita de omnibus uerum fore difficile eſt intelligere. nam qui grauiſſimum pondus miſeriarum afferret, minus facta tali partitione referret, uerumtamen fortaſſe non multo tolerabilius. nam licet multum de miſeriis ſuis remitteret, & parum alienæ miſeriæ, reſpectu dimiſſæ aſſumeret, tamen quia iam nota mala mitius ferentur quam noua, & quibus nullam dedimus anſam, tolerabilius forte multas miſerias noſtras, quam paucas alienas nobis inditas feremus.) Quo, ſcilicet dicto Solon colligebat, ideſt concludebat, nos non oportere iudicare ea, quæ patiamur fortuito ſupple eſſe amaritudinis præcipuæ, & intolerabilis.

OLIVERIVS.

BIas autem. Hoc exemplum & Cicero ponit primis para. ubi arguit ab authoritate, diuitias appellari non debere nec eſſe bona, quòd cum aliorum, tum Biãtis maxime teſtimonio probat, cum dicit nec non ſæpe illum laudabo ſapientem Biantem, ut opinoe, hoc ideo dixit, quia ſunt nõnulli, qui dicunt non Biantem, ſed Pittacum fuiſſe, qui nominatur inter ſeptem ſapientes. cuius cum patriam Prienen cœpiſſet hoſtis, cæterique ita fugerent, ut multa de ſuis bonis aſportarent, cumq; eſſet admonitus à quodam, ut idem ipſe faceret, ego uero, inquit facio, nam omnia mea mecum porto. Ille hæc ludibria fortunæ, ne ſua quidem putauit, quæ & nos etiam appellamus bona. ¶ Onuſtis. preſſis, & oneratis, ſed inter oneratum, & honuſtum hoc intereſt, quòd oneratus pro qualicunque pondere preſſus, honuſtus, cui onus ipſum honori eſt. & alterum quidem aſpiratur, uidelicet honuſtus, alterum, ſcilicet oneratus ſine aſpiratione exaratur. ¶ Omnia mea. ſcilicet uirtutes, quæ ſola bona ſunt, & ſua cuiuſque uere dici poſſunt, quæ nulis ratione poſſunt amitti, ut ſæpe dictum eſt. ¶ Labefactari. conquaſſari, corrumpi, ſubduci. Biantis dictum

ASCENSIVS.

BIas autem cum hoſtes inuaſiſſent Prienẽ pstrism eius, omnibus, (quos modo ſæuitis belli paſſa fuerat abire, incolumes, ideſt ſaluos) fugientibus onuſtis pondere rerum precioſarum, interrogatus quid ita, ideſt cur nil ferret ſecum ex bonis ſuis, inquit, ego uero, ideſt pro certo, porto mecum bona mea. enim pro quia, ipſe geſtabat ſupple bona ſua pectore non humeris, & non uiſenda oculis, ſed æſtimanda, ideſt appreciãda animo, quæ incluſa domicilio mentis, nec queunt labefactari manibus mortalium, nec Deorum propter liberum arbitrium. (de potentia tamen abſoluta, Deus bona animi auferre poſſet, ſed nollet, quia natura ipſius eſt boni augmentatiua) & ut, ideſt quemadmodum bona animi, hoc eſt uirtutes præſto, ideſt præſentes, & paratæ ſunt, manentibus, ideſt perſiſtentibus in patria ſua: ita non deſerunt fugientes, ſcilicet iuſta de cauſa, quia aliogui uirtus cedere neſcit.

ℭ De Platone Philoſopho.

IAm Platonis verbis abſtricta, ſed ſenſu præualens ſententia, qui tum demum beatum terrarum orbem futurum prædicauit: cum aut ſapientes regnare, aut reges ſapere cœpiſſent.

OLIVERIVS.

IAm Pla. breue Platonis dictum, ſed ſapientia plenum qui tum res humanas ſtabiles fore dixit, mundumq; beatum, ſi aut ſapientes regerent, aut regentes ſaperent. qd Lactantius diui. inſtitu confirmat. dicit enim, Plato dixit beatas ciuitates fuiſſe futuras, ſi aut philoſophi regnarent, aut reges philoſopharentur. ℣ Abſtricta. breuis. & præciſa.

ASCENSIVS.

IAm (cõtinuatiua eſt, ut iam ſæpe monuimus particula) ſententia Plato. abſtricta. i. abbreuiata uerbis, ſed præualẽs ſenſu Qui. ſ. Plato prædicauit orbem terrarum. i. mundum hũc futurũ tum demum beatum, cũ aut ſapientes cœpiſſent regnare, aut reges ſapere.

ℭ De Quodam Rege.

REx etiam ille ſubtilis iudicii: quem ferunt traditum ſibi diadema prius quàm capiti imponeret, retentum diu cõſyderaſſe, ac dixiſſe. O nobilem magis, quàm fœlicem pannum: quem ſi quis penitus cognoſcat quàm multis ſolicitudinibus, & periculis & miſeriis ſit refertus, ne humi quidem iacentem tollere vellet.

OLIVERIVS.

REx ẽt ille. De hu' regis noĩe nulla fit apd̃ pin. mentio, nec apud alios quos ipſe legerim. ℣ Diadema. honor, & redimiculũ capitis ẽ, à ligando dictum ℣ Nobilem. Quia reddit homines claros. ℣ Quã fœlicem. quia plus amaritudinis ſentiat, q̃ fœlicitatis. ℣ Humi tollere ne dum cum labore, & periculis.

ASCENSIVS.

REx &c. Ordo, ille etiam rex, cuius nomen ignoratus, ſup. fuit ſubtilis iudicii. quem ferunt conſideraſſe, diadema. i. inſigne capitis regii traditum ſibi inſigne uidelicet regiæ potentiæ retentum diu ſ. in manibus, priuſquam imponeret capiti. ſ. ſuo, ac dixiſſe. O pannum (Eſt. n. faſcia q̃dã, cui corona ſuperiponebatur apud Perſas) nobilem magis q̃ fœlicem i. facientem potius hominem nobilẽ q̃ fœlicem. quem ſi quis cognoſcat penitus, q̃ multis ſolicitudinibus, & periculis, & miſeriis ſit refertus, ne quidẽ .i. non ſaltem, aut non etiam uellet tollere i. efferre cum iacentẽ humi i. ſuper terram.

ℭ De Xenocrate Philoſopho.

QVid Xenocratis Reſponſum, quàm laudabile? cum maledico ſermoni quorundam ſummo ſilentio intereſſet: vno ex his quærente cur ſolus linguam ſuam cohiberet, quia dixiſſe me, inquit, aliquando pœnituit, tacuiſſe nunquã.

OLIVERIVS.

QVid Xenocratis. huius philoſophi & alia, præter hoc reſponſum, dicta ſapienter, multa legũtur nam hoc in primis q̃ſi ſimile ſuperiori dictitare ſolebat, multa quidem audienda, pauca uero dicenda, quoniam hominibus os unum, & aures duas natura dediſſet. rurſus iniuriã illatã, infamẽ eſſe inferenti, non patienti. Item cum incidiſſet in obtrectatorem, & maledicentem ab eo q̃primum fugiens ait. tu linguæ tuæ ſeruus es, ego uero mearum aurium dominus ſum. pari ratione, cum uidiſſet duci furem ad ſupplicium dixit, fures maiores trahunt ad ſuppliciũ minores.

ASCENSIVS

QVid Xenocratis. &c. ad leuandum faſtidium legenti, uaria utitur ratione dicendi, nunc interrogatiue. nunc admiratiue, nunc continuatiue, nunc ex abrupto, nũc citra omnem figuram rem explicans. Hoc itaq; loco utitur modo interrogandi. Quid ſup. dices, aut cenſebis Reſponſum Xenocratis. ſ. philoſophi, q̃. i. quantum laudabile ſu. eſſe q. d. maxime laudabile eſſe. Cũ Xenocrates intereſſet ſupp. cum ſummo ſilentio ſermoni quorundam maledico .i. diffamatorio, aut detractorio, uno ex his. ſ. maledicis, quærente. i. cum unus quæreret, cur ſolus cohiberet linguam ſuam, inquit reſpondit, quia pœnituit aliquando me dixiſſe. i. locutum fuiſſe, & nunq̃ pœnituit tacuiſſe. Quod quidem recte dixiſſe potuit, ſi nunq̃ tacuerit, ubi loquendum fuit. Non enim aſſipulos illi uerſiculo hinc fortaſſis tracto. Nam nulli tacuiſſe nocet nocet eſſe locutum. cum canes muti tam acriter arguantur à propheta domini.

ℭ De Ariſtophane.

ARiſtophanis quoq; altioris eſt prudentię præceptum: qui in comœdia introduxit remiſſum ab inferis Athenienſem Periclem, vaticinantem non oportere in vrbe nutriri leonem, ſin autem ſit alitus, obſequi ei conuenire. monet enim ut præcipuæ nobilitatis, & concitati ingenii iuuenes refrenentur: nimio vero fauore, ac profuſa indulgentia paſti, quo minus potentiam obtineant ne impediantur: quod ſtultum, & inutile ſit eas obtrectare vires: quas ipſe foueris.

OLI.

ARiſtophãis. hic ſcriptor comœdiarum qui in comœdia quadam periclẽ Athe. ducem ex inferis excitatũ ita loquentem introducit, non oportere in urbe nutriri leonẽ. ſin aũt ſit alitus, obſequi ei conuẽire. hic ſapiẽter monuit Athe. in comœdia, coercendos. ſ. eſſe nobiliſſimos adoleſcentes, ne nimia indulgentia inſolentiores facti, poſtmodũ fiant intolerabiles, quia ſtultum & inutile ſit q̃s uires ipſe nutrieris, eas non uelle pati. ℣ Obtrectare. reſiſtere.

ASCENSIVS.

ARiſtophanis &c. Præceptum quoq; Ariſtophanis antiquæ comœdiæ ſcriptoris, eſt prudentiæ altioris. i. præ cæteris altæ. Qui introduxit in comœdia. ſ. ueteri, Periclem Athe. remiſſum ab inferis uaticinantẽ, non oportere leonem. i. uirum ferocis ingenii, & præpotentem nutriri in urbe. ſ. Athe. ſin aũt. i. ſed ſi ſup. leo ſit alitus. i. educatus, & nutritus cõuenire. i. conueniens, & utile eẽ obſequi. i. inſeruire ei. n. pro quia Ariſtophanes ſupp. monet hoc dicto allegorico, ut iuuenes præcipuæ nobilitatis, & ingenij cõcitati. i. acris & ardentis. refrenẽtur. ſ. ab ineunte ætate con uero. i. ſed ne iuuenes ſup. paſti. i. educati, & aliti, nimio fauore, ac indulgentia. i. facilitate, & permiſſione (ut dicunt) propriæ uoluntatis, profuſa. i. nimia, impediantur, quo minus. i. ut nõ obtineãt potentiã. q. i. qa ſit ſtultum, & inutile, imo pnicioſũ obtrectare eas uires, quas ipſe foueris.

ℭ De Thalete Philoſopho.

MIrifice etiam Thales, nã iterrogatus, an facta hominum deos fallerent: nec cogitata: inquit, vt non ſolum manus, ſed etiam mentes puras habere vellemus: cum ſecretis cogitationibus noſtris cœleſte numen adeſſe credidiſſemus.

OLIVERIVS.

MIrifice Thaletis ſñia nõ mõ ſapiẽs, ſed ẽt religioſa, & chriſtiana, q̃ hoĩes nõ facere, ſed ne cogitare qdem turpe q̃cq̃ debeãt nã iterrogat' an deũ fallerẽt facta mortaliũ ſed nec cogitata qdẽ rñdit, qa deus oĩa nouit, & humanæ mẽtis arcana, ubi uerſus extãt in hãc ſniam. Cum qd turpe facis ſi te pñte rubeſcis, Cur pñte deo, nõ magis ipſe rubes? Pacu. idẽ ſenſiſſe uĩ, q ait, Iouis oculus oĩa cernẽs, uidit & q̃ ciuitates in terris gerũt. ℣ Manus. q̃tũ ad facta. ℣ Mentes. q̃tũ ad cogitata. Deum nec hominũ facta nec cogitata fallũt.

ASCENSIVS.

MIrifice ẽt Thales. ſ. philoſophus mileſius unus ẽ ſeptẽ, ſup. rñdit. Nã iterrogatus, an facta hoium fallerẽt. i. laterẽt deos igi. rñdit, nec cogitata. i. ne cogitata qdẽ hoium fallũt deos, qa deus ſcrutator ẽ cordiũ. hoc aũt dixit, ut uellemus hẽre nõ ſolũ manus puras à turpi & iniquo facto, ſed ẽt mẽtes. ſ. puras à turpi, ac iniq̃ cogitatiõe, cũ. ſ. ita ſit, q credidiſſemus. i. pſuaſũ habuiſſemus, numẽ cœleſte. i. deũ adeſſe ſecretis cogitationibus nñis. Ac ne qdẽ. i. nõ ẽt, qd ſequtur ſu dem eſt minus ſapiẽs, cũ in hoc ſit reuera ſapiẽtiſſimũ, & qd magnã curã mentẽ mortalibus iniiciat. ñ ſolũ pure uiuẽdi, ſed ẽt caſte cogitãdi

OLIVERIVS.

VNicæ filiæ. Sapiēter hoc Themiſtoclis dictum fuit, qui eum à uiro quodam conſuleretur, nunquid filiam ſuā pauperi, ſed probato, an diuiti, ſed inornato uiro locaret, reſpondit ſe malle uirum pecunia, q̄ pecuniam uiro indigentem. uoluit hominis notare ſtultitiam, qui dubitaret uirtutem præferre diuitiis hoc idem Ci. li. ii. offi. teſtatur. dicit. n. ſi res in contentionem ueniet, nimirū Themiſtocles author adhibendus, qui cum conſuleretur, utrū bono uiro pauperi, an minime probato diuiti filiam collocaret ego, inquit malo uirum qui pecunia egeat, q̄ pecuniam, quæ uiro. ℱ Collocaret. nuptui daret. ℱ Legeret. pro eligeret.

ℭ De Themiſtocle.

ACne quod ſequitur quidem minus ſapiens. vnicæ filiæ pater Themiſtoclem conſulebat, vtrum eam pauperi, ſed ornato, an locupleti, ſed parum probato collocaret: cui is, malo, inquit, virum pecunia, quàm pecuniam viro indigentem. quo dicto ſtultum monuit, ut generum potius, q̄ diuitias generi legeret.

ℭ De Rege Philippo patre Alexandri.

AGe Philippi, quàm probabilis epiſtola. in qua Alexandrum quorundam macedonum beneuolentiam largitione ad ſe attrahere conatū, ſic increpuit: quę te fili ratio in hanc tam uanam ſpē induxit, ut eos fideles tibi futuros exiſtimares quos pecunia ad amorem tui compuliſſes? à charitate iſtud præſtatur. at vero auus Philippus maiore ex parte mercator græciæ, q̄ victor.

ℭ De Ariſtotele Philoſopho.

ARiſtoteles autem Caliſthenem auditorē ſuum ad Alexandrum mittens monuit: ut cum eo aut q̄rariſſime, aut q̄iucundiſſime loqueretur: quo ſcilicet apud regias aures uel ſilentio tutior, uel ſermone eſſet acceptior. at ille dum Alexandrum macedonem perſica ſalutatione gaudentem obiurgat: et ad macedonicos mores inuitum reuocare beneuole perſeuerat: ſpiritu carere iuſſus, ſeram neglecti ſalubris conſilii pœnitentiam egit. Idem Ariſtoteles de ſemetipſo in neutram partem loqui, debere prædicabat: quoniam laudare ſe, uani, uituperare ſtulti eſſet. Eiuſdem eſt utiliſſimum præceptū: ut uoluptates abeuntes conſyderemus: quas quidem ſic oſtendendo minuit. feſſas enim pœnitentiaq; plenas animis noſtris ſubiecit: quo minus cupide repetantur.

ASCENSIVS.

VNicæ &c. Pater unicæ filiæ, conſulebat. i. petebat conſilium Themiſtoclis utrum collocaret. i. matrimonio coniungeret, eam. ſ. filiam unicam pauperi ſ. uiro, ſed ornato. ſ. prudētia, & cæteris uirtutibus, an locupleti, ſed parū ꝓbato. cui is. ſ. Themi. inquit. i. rñdit Ego malo. i. magis uolo uirū indigentē pecunia, q̄ pecuniā indigentē uiro. Quo dicto Themi. monuit ſtultū. i. īprudētē patrē, ut legeret. i. eligeret potius generū, q̄ diuitias generi. Cæterū q̄a hoc cōſilium ad mundanā pertinere putabitur ſapientiam, & ſuperius ad cœleſtē, uideatur hoc illo minus ſapiens, niſi hoc etiā ad cœleſtē faciat. Nam non paruum cōperit ad cœlos aditū q̄ uirtutē pfert diuitiis, quas qui contēnit, ſe deo dignū gerit. iuxta illud Maronis, quod magni æſtimat Seneca, Aude hoſpes contēnere opes, & te quoq; dignū finge deo. Atreuera, ſi liceat ſanctis ſtabuire, (ut certe licet) Saluator noſter inter p̄cipua ad cœlum cōpēdia, & re & uerbo paupertatē docuit amplexādā.

OLIVERIVS.

AGe Philip. hoc ēt in uita Alex. legitur, q̄ cū eſſet adoleſcens, liberalitate quadā ductus, ut popularē factionē acqreret, muneribus ad ſe trahere conabatur principes Maced. q̄d ubi intellexit pr̄, per literas admonuit filiū, amicos pecunia cōparatos, nō q̄ fideles eē conſueuiſſe. ponit aūt ipſius uerba, q̄bus uſus eſt ad filiū ſapienter q̄dē Phi. nam ſi amoris eā in pecunia faceret, deficiente pecunia, in qua bñuolentia cōſiſtit, amor eſſe deſiſteret. Ci. offi. li. ii. p̄clare, inq̄t in epl. quadā Alex. filiū Phi. accuſat, q̄ largitione bñuolentiā macedonū cōſectetur. Quæ te malū inq̄t, rō in iſtā ſpē induxit, ut eos tibi fideles putares fore, quos pecunia corrupiſſes? tu id agis, ut Mace. nō te regē ſuū, ſed miniſtrū, & p̄bitorē putent. q̄d ſordidū regi, melius ēt, q̄ largitionū corruptelā dixit eſſe. fit. n. deterior q̄ accipit, atq; ad idē ſemper expectandū paratior. & ita q̄uis Phi. ſentiret, Auus tñ Alex. & ipſe Phi. nō bello, ſed largitione magnam Græciæ partem obtinuit.

ASCENSIVS.

AGe (adhortādi uox) q̄. i. q̄tū ꝓbabilis. i. cōmendabilis ſup. eſt aut fuit, epi. Phi. ſ. regis Mace. patris Ale. magni in qua ſ. epi. Phi. ſup. increpuit. i. reprehendit Alexan. ſ. filiū ſuū conatū attrahere ad ſe largitione. i. larga munerū, & pecuniarū collatione, bñuolentiā quorundā Mace. ſic. i. his uerbis. O fili q̄ rō īduxit te in hāc tā uanā ſpē, ut exiſtimares eos futuros tibi fideles, quos cōpuliſſes pecunia ad amorē tui. i. ut te amarent. iſtud. i. amari, p̄ſtatur à charitate. i. beneuola dilectione. At uero. i. ſed certe. aui p̄o uero Phi. auus. ſ. A. e. & ita pater Philip. ſup. fuit ex maiore parte mercator græciæ q̄ uictor. q̄a plus acquiſiuit per largitionem q̄ per bella. Multi textus habet ante. ubi nos Oliuerium ſecuti auus legimus.

OLIVERIVS.

ARiſtoteles. hæc uerba ſūt Ari. admonentis Caliſt. quē ad Ale. mittebat cū illū ipſe ſequi non poſſet, diſce ī auribus regū aut iocūda dicere, aut ſilentiū ſeruare, nā ſilētium te tutiorem, iucunditas gratiorem faciet. q̄d tñ Caliſthenes nō ſeruauit, nā cū Ale. pſas uiciſſet, & more gentis illius Mace, ſuæ iam libertatis obliti Ale adorare cœpiſſent, Cali. id ut faceret, nunq̄ adduci potuit. ſed cū in cōuiuio Alex. oībus adorantibus porrexiſſet, Caliſtheni q̄a non adorauerat non porrexit. q̄d grauiter ferens tacitus non tulit, ſed Ale. ultro uehementer reprehendit, q̄ omiſſis Mace. moribus ſe pſaꝝ deliciis, laſciuiiſq; dediſſet. quod indignat' Ale. obiecto illi falſo crimine, q̄ Hermolai coniurationis author extitiſſet, in carcerem coniici iuſſit, ubi pediculari morbo cōſumptus eſt. alii cruci affixum fuiſſe tradūt. Cares uero refert ſeptem menſes in cōpedibus ſeruatū ob nimiam urinam concreto pedore ac ſordibus ſupremum diem obiiſſe. Iuſti. uero dicit, q̄ eū truncatis crudeliter manibus, abſciſſiſq; auribus ac naſo labiiſq;, deforme ac miſerandū ſpectaculū oībus reddidit. inſ. p̄ꝗ iuſſit eū cū cane in cauea clauſum ad metū cæteroꝝ circunferri, & tūc Lyſimacū miſeratione cōmotū uenenū ei remediū calamitatū dediſſe, ob q̄ rē indignatū Alexā. iuſſiſſe Lyſimacū obiici ferociſſimo leoni deuorandū, quē Lyſimacū manu manipulo inuoluta, & in os eius immiſſa, ereptaq; ligua necaſſe, cuius rei admiratione motū Ale. eū liberaſſe ferūt. ℱ Sero pœnituit Caliſthenē, ſaluberrima p̄ceptoris ſui p̄cepta contempſiſſe nā ſi morē geſſiſſet Alex. nunq̄ tā crudeles pœnas dediſſet. Idem de ſemetipſo. ℱ Negabat Ariſt. quemquā de ſemetipſo laudando, aut uituperando loq̄ debere, cum alterū uani, alterū diceret ſtulti hominis eſſe. Eiuſdē uti præce. Pari ratione dicebat uoluptatis tunc fines diligenter conſiderandos, ut eū turpiſſimos, amariſſimoſq; nouerimus, non eas tantopere expetemus. ſunt. n. uoluptatū fines amaritudine, pniaq; referti.

Calliſthenis mors

ASCENSIVS.

ARiſto. aūt. &c. monuit ut loq̄retur eū eo. ſ. Ale. aut q̄ rariſſime, aut q̄ iocūdiſſime. ſ. adeſt ſcire licet, cur id. feceret, q̄a quo. i. ideo ut uel eſſet tutior apud aures regias ſilentio, & ita nihil dicēdo, quo regē offēdat, uel eſſet acceptior ſermone. i. ꝑ ſermonē iocūdū. At. i. ſed ille Caliſthe. dum obiurgat Alex. Mac. i. q̄ eſſet Macedo. & ita lōge abeſſe deberet ab adulatiōe pſica, tñ gaudētē ſalutatiōe pſica. i. q̄ fieret cū adoratione more pſaꝝ, & pſeuerat reuocare inuitū. ſ. Ale. bñuole ad mores Mace. iuſſus carere ſpiritu. i. necatus, egit pniam ſerā i. nimis tardā, cōſilii ſalubris q̄d Ariſt. dederat neglecti. ſ. à ſe. Idē Ariſto. prædicabat in neutram. i. nō in altera hoc eſt nō debere ſup. quemq̄ loqui de ſeipſo in alterā partē. hoc eſt neq; bonam neq; malam, quoniā laudare ſe eſſet uani & uituperare ſe ſtulti. Eiuſdem

il Eiuſdem.ſ. Ari.præceptum utiliſſimũ eſt, ut conſideremus uoluptates ab unies.i.quales ſint, dum abeunt à nobis ſatieta te & nauſea captis. Quas ſ uoluptates quidem.i.certe, ipſe mi nuit.i.paruí, aut minoris æſtimandas do.uit, oſtendendo ſi.i.in profectu earum. Enim pro quia, ipſe ſubiecit animis no ſtris.i.contemplandas obie.it uoluptates feſſas.i.nõ amplius nos afficere ualentes, & plenas penitentiæ. Trahit enim omnis uoluptas ſecum pœnitentiam comitem, unde flaccus in epiſto lis Sperne uoluptatem, nocet empta dolore uoluptas. & d ue nere ſolitum aiunt Ariſt. dicere, q̃ omnis anima triſtetur poſt eam. Ideo autem h e monuit quo.i ut uoluptates repetatur.i. iterum petantur minus. cupide.

tã nedũ terras ſuas amitteret, q̃ diuinos honores homini de cerneret, niſi ad honorẽ dei referet. quomodo dictum eſt, ni mis honorati ſunt amici tui deus &c.

ℭ De Anaxagora Philoſopho.

NEc parum prudenter Anaxagoras inter roganti cuidam quis nam eſſet beatus, nemo, inquit, ex iis, quos tu fœlices exi ſtimas: ſed eum in eo numero reperies, qui à te ex miſeriis conſtare creditur. non erit ille diuitiis & honorib⁹ abũdans ſed aut exigui ruris, aut non ãbitioſæ doctrinę, fidelis, ac pertinax cul tor, in ſeceſſu, q̃ in fronte beatior.

ℭ De Demade.

DEmadis quoq; dictum ſapiens. nolenti bus enim Athenienſibus diuinos hono res Alexãdro decernere: uidete (iquit) ne dum cœlum cuſtoditis, terram amittatis.

ℭ De Anacharſi.

QVam porrò ſubtiliter Anachar ſis leges aranearum telis cõparabat. nam ut illis infirmiora animalia reti neri, valentiora tranſmitti: ita his hu miles, & pauperes conſtringi: diuites & præpotentes non alligari.

ℭ De Ageſilao.

NIhil etiam Ageſilai facto ſapiẽtius: ſiqui dem cum aduerſus rempubli. Lacedæ moniorum conſpirationem ortam no ctu comperiſſet, leges Lycurgi conti nuo abrogauit: quæ de indemnatis ſupplicium ſu mi vetabant. comprehenſis autem, & interfe ctis ſontibus, eaſdem e ueſtigio reſtituit: atq; ut rẽ q̃ ſimul prouidit, ne ſalutaris animaduerſio uel in iuſta eſſet, uel iure impediretur. itaq; ut ſemper eſ ſe poſſent, aliquando non fuerunt.

OLIVERIVS.

NEc parũ. Interrogatus Anaxagoras, quis nã beatus eſſet, ſapienter re ſpondit neminem ex iis, quos fœlices eſſe putãt homines, ſed hi, qui paruo cõtẽti ſunt, quos uulgus miſeros & putat, & di cit. & fœlicit tem mentis intelli gebat, non eam quæ in opibus aut dignitatibus falſo putabat.

Beatus, qui

⁋ Non ambitioſæ, ut qui doctri næ ſtudet, non ambitionis, ſed uirtutis conſequendæ ſcientiæ gratia ſtudet. ⁋ In ſeceſſu, hoc eſt in pectore, & ſui ipſius con ſcientia.

ASCENSIVS.

NEc.i.& nõ & Anaxago goras.i.philoſophus, in quit, non parũ.i.multũ prudenter cuidã interroganti quiſnam eſſet beatus, Nemo ex iis quos tu exiſtimas eẽ fœlices, ſed tu reperies in eõ numero.i. beatorum, eũ qui creditur ſe cõ ſtare ex miſeriis. Ille.ſ uere bea tus, non erit abundans diuitiis, & honoribus, ſed erit fidelis, ac pertinax.i.aſſiduus cultor, aut exigui ruris, aut doctrinæ non ambitioſæ.i nõ quærentis ho nores populares, ens ſup. aut exiſtens beatior in ſeceſſu.ſ.men tis.ſ.tacite, & apud ſe, q̃ in fronte.i apparitione, & oſtatione ex teriori. aut in ſeceſſu.i. fine uitæ, q̃ in fronte.i principio, q̃a uir tutis merces in fine eſt, uoluptas in principio, ut in littera Py thagoræ belliſſime deſcribit Maro.

OLIVERIVS.

DEmadis. Hic orator fuit præſtantiſſimus tpe Demoſthe nis, q̃ pertinax orauit, & cũ Athenis eſſet, atq; in ſena tu promulgatum foret, ut Alexander in numero deo℞ & pro filio Iouis haberetur, idq; Athenienſes ægre ferrent, & omnino recuſarent, in medium proceſſit & dixit uidete Athe. ne dum cœlum cuſtoditis, terrã amittatis.i. Alex iratus, uos p dat hic, ut legitur in uita Demoſthe. orator tuæ Demoſthene maior. hunc A. Gel. li. xi c. dicit, accepiſſe à rege x. talenta ut ta ceret, quo tempore, inquit tragœdus ſibi gloriæ ducebat, talẽ tũ magnũ ſibi ob unam fabula datũ eſſe, homo hic eloquen tiſſimus ſuæ ciuitatis Demades et reſpondiſſe dicitur, mirũ tibi uidetur ut tacerem. x. talenta à rege accepi.

ASCENSIVS

DEmadis. &c. Dictũ quoq; Demadis ſup. eſt ſapiens. Eñ pro q̃a, ingt Athenien. nolentibus decernere.i. decreto attribuere, Alex.ſ. magno, honores diuinos, uidete.i. pſpicite. ne dũ uos cuſtoditis cœlũ.i. ianuã deo℞ imortaliũ, q̃ nõ uultis decernere Alex. uiro mortali, ammittatis terrã.i. ur bẽ, & ditiones in terris. Quod dictũ authori quidẽ ſapiens ui detur, ſed chriſtiano homine penitus idignũ eſſet, q̃ potius ui

OLIVERIVS.

QVã porro. Hic Anacharſis, ut refert Ariſt. philoſo phus fuit ex ſcientiarũ genere, ſapientiæ admirãdæ ut Cic. meminit lib. ult. Tuſ. q. quæſt immo affirmat Hero li. iii hiſt neminẽ è Scythis ſapien tẽ audiſſe pter hõc unũ, quem ſapientiſſimũ fuiſſe teſtatur. ſed teſte Ioſepho li. ii. ad grãmati cũ. cũ è græcia reuerteretur ad ſuos, & conaretur ſuis iducere græcorũ leges, à fratre in uena tione ſagitta percuſſus interiit dicens, ſe gratia eloquii, & diſci plinæ in græcia ſeruatũ, ob illa in pña pertre cõgitur hic ex eo quæreretur, cur non eſſent, ſibi ciues in Thracia, rñdit. q̃a nec ul tes, hoc eſt uinũ. Cõparabat hic leges telis aranea℞, q̃a quemad modũ aranearũ telæ minuta aia lia detinent, à maioribus dil ace rantur, ita quoq; leges homies pauperes, & miſeros detinent, magnos, & ppotentes non ita. ⁋ Infirmiora ut fucos. ⁋ Præ potentes, ualde potentes, q̃ ci uicam conditionẽ excedunt.

ASCENSIVS.

QVã &c. porro.i. ſed q̃.i. q̃tũ ſubtiliter Anachar. philoſophus è Scythia, cõparabat telis aranea℞.i. quas araneæ texũt (Eſt n. telis datiuus à no latiuo telæ tela℞) le ges. Nã ſup. ait, aut uidemus, ut aialia Infirmiora, ut muſcas & culices retineri illis ſtelis, & ualentia.ſ. aialia. ut ueſpas, ſtel liones, mures, &c. tranſmitti il lis.i. mitti trans illas, ita ſup aie bat humiles, & pauperes cõſtri gi his.ſ. legibus, & diuites, ac p potentes non alligari.

OLIVERIVS.

NIhil ẽt ageſilai facti ſapientius. Multũ diſſentit à Plut. Val. non n. cõiuratores deprehendiſſe Ageſilaũ, ſed fu gitiuos ex acie à capitis pœna liberaſſe dicit Plu. ſubla tis tantiſper Licurgi legibus, dũ abſoluerentur. q̃d uſ uerisimi le eẽ. lex. n. erat, ut ex acie fugientes capite punirentur. Cũ igit apud leutras, pugnatũ eſſet acri certamine, hinc à Thebanis, in de à Lacedæmoniis, & Thebani duce Epaminũda Lacedæmo niorũ exercitũ fudiſſent, ſicq; fugaſſent, oẽs q̃ ex acie fugerant in iudiciũ ptrahuntur, p legẽq; capitis pœnæ uidebãtur obno xii. tũc Euphori timẽtes ne ſi ſumpto de his oĩbus ſupplicio, non eſſent q̃ deiñ patriã armis tutarentur, conſumpta ſ ex ma iori parte iuuentute, Ageſilai ſuper hac re ſniam, iudiciũq; ex pectabant, q̃ ſapiẽter, & regibus, & ſaluti pñæ cõſuluit nõ. n. in quit lator ero aliarũ legũ cũ his, nec abrogare q̃cq̃, nec addere, nec diminuere poſſim, ſed bene res ſe habebit, ſi omiſſis hodie Lycurgi legibus, cras illas ſeruauerimus. ⁋ Conſpirationẽ. con ſpiratio maiorum coniuratio. ⁋ Abrogauit. euomit, ſubuertit. ⁋ Vel iniuſta. ſi contra leges facta ⁋ Vel iure impediretur. ſi le ge perfici non poſſet.

ASCENSIVS.

NIhil ẽt ſup. ẽ aut fuit, ſapientius facto Ageſi. regis, ſeu principis Lacedæ. ſiq̃dẽ.i. q̃m cũ cõperiiſſet cõſpiratio nẽ ortã aduerſus rẽp. Lacedæ. abrogauit cõtinuo leges Lycurgi, q̃ ſ. leges uetabãt ſuppliciũ ſumi de indẽnatis.i. de q̃ bus nõ eſſet ſolenniter lata ſnia, quũ in tali diſcrimine pſertim ubi iudices in crimine ſunt, difficile eſſet ferre. Aũt pro ſed, ſont

ſibus comprehenſis, & interfectis.i.poſtq̃ ſceleratos comprehenſos occidi, reſtituit.i.promulgauit e ueſtigio.i.ſtatim, eaſdẽ .ſ.leges Lycurgi.atq; prouidit utrunq; ſimul, ne animaduerſio ſalutaris.i.ad ſalutem reipu.ſpectans, eſſet uel iniuſta, ſi ſemper de indemnatis fieret, uel impediretur iure, ſi ſemper leges ſeruaſſet. Itaq;.i & ita ſup. leges lycurgi aliquando non fuerunt .ſ. modico illo tempore, quo fuerant abrogatæ, ut poſſent eſſe ſemper, ne penitus cum rep. interirent per coniurationem, quæ ſtantibus legibus facile opprimi non poterat.

nẽſis.i.quam cladem illic Roma.accepiſſent, & fundente in ſidem, ideſt credulitatem, aut approbationem tanti ſucceſſus anulos aureos explentes menſuram trium modiorum, qui detracti erant ciuibus noſtris.i. Ro.interfectis, quæritur, an aliqs ſociorum defeciſſet à Ro. poſt tantã cladem.atq; ut.i.poſtquã audiuit, neminem tranſfugiſſe ad Hannibalem, ſuaſit, ut legati mitterentur protinus Romam, per quos ageretur de pace. Cuius ſi ſententia ualuiſſet.i.approbata fuiſſet, Carthago neq; foret uicta ſcdo bel.p. in quo tributaria facta eſt à Scipione maiore, neq; deleta ſ.à Scip. Afri. minore tertio ſ bel. puni.

¶ De Hannõne.

Sed neſcio an Hannonis excellentiſſimę prudentiæ conſilium. Magone enim cãnenſis pugnæ exitum ſenatui Pœnorum nuntiante: inq; tanti ſuceſſus fidem annulos aureos trium modiorum menſuram explentes fundente: qui interfectis noſtris ciuibus detracti erant: quęſiuit an aliquis ſociorum poſt tantam cladem a Romanis defeciſſet. atq; ut audiuit: neminem ad Hannibalem tranſiſſe: ſuaſit, ut protinus legati Romam, per quos de Pace ageretur: mitterẽtur. cuius ſi ſententia ualuiſſet: neq; ſecundo punico bello deuicta Carthago, neq; tertio deleta foret.

¶ De Herennio Pontio Samnite,

Ne Samnites quidem paruas pœnas conſimilis erroris pependerunt: q; Herẽnii Pontii ſalutare conſilium neglexerunt: qui authoritate et prudentia cęteros pręſtans, ab exercitu, et duce eius filio ſuo conſultus, quid nam fieri de legionibus Romanis apud furcas caudinas incluſis deberet: inuiolatas dimittẽdas reſpondit. poſtero die eadem de re interrogatus, deleri eas oportere dixit: ut aut maximo beneficio gratia hoſtium emereretur, aut grauiſſima iactura uires confrigerentur. ſed improuida temeritas uictorum, dum utrãq; partem ſpernit utilitatis, ſub iugum miſſas in perniciem ſuam accendit. multis, et magnis ſapientiæ exemplis paruulum adiiciam

OLIVERIVS.

Sed neſcio poſt Cannẽſem pugnam cũ Hannibal nũcium Carthaginem miſiſſet de rebus in Italia ꝓſpere geſtis, atq; is omnia diligenter & accurate expoſuiſſet in ſenatu, Hannibalem.ſ.cum ſex imperatoribus, quorum quatuor Conſules, duo Dictatores, ac magiſtri eqtũ fuerãt, cũ ſex conſularibus exercitibus acie conflixiſſe, occidiſſeq; ſupra.c.milia, cepiſſe ſupra.l.millia hoſtium, ex q̃tuor conſulibus duos occidiſſe ex duobus, ſaucium alterum alterum toto amiſſo exercitu cũ .l. hominibus effugiſſe. Magiſtrum equitum, qui conſularis poteſtatis ſit, fuſum, fugatũq;, Dictatorẽ, q a ſe in acie nunq̃ cõmiſerit, unicum haberi imperatorem. brutios, apulos, ſamnitum, & lucanorum partem deſeciſſe ad pœnos. Capuã, quæ campaniæ caput eſt, Hãni. eſſe. ad quarum rerum fidem maioremq; lætitiam effundi iuſſiſſe i ueſtibulo curiæ annulos aureos quos tantummodo ciuium romanorum fuiſſe dicebat. tantus autem erat aceruus, ut modios tres expleſſe dicatur. tum interrogatus eſt Hanno Brachinæ factioni ſemper aduerſus, num demum pœniteret belli ſuſcepti aduerſus Ro. qd Hannib. iuberet, nunquam ſe pœnituiſſe reſpondit. neq; deſiturum pœnitere, atq; ſuum imperatorem accuſare, donec uiderit bellum illud aliqua tollerabili conditione finitum. deinde cum interrogaſſet ex nuncio, qui apud cannas ad internicionem imperii Ro. pugnatum eſſe dicebat, totamque Italiam à Ro. defeciſſe, & nunquid ex latini nominis populus defeciſſet, & ſiquis homo ex quinq; &.xxx. tribubus ad Hannib. tranſfugiſſet, an Ro. legatos ad Hannib. de pace miſiſſent, aut ullam pacis mentionem feciſſent, cum hæc omnia negaſſet nuncius eſſe facta, bellum, inquit tam integrum habemus, q̃ habuimus. qua die Hanni. Italiã eſt ingreſſus. quare cenſeo legatos de pace quamprimum mittendos, cum eam habituri ſimus conditionibus nobis honeſtioribus quam illis. quod ſi feciſſet, nec eo bello tributaria Po. Ro facta fuiſſet, nec tertio ſũditus euerſa. ¶ Trium modiorum menſuram. Liui.lib.iii.decados ſecundi pu. bel. ad fidem inquit, deinde lætarum rerum effundi iuſſit in ueſtibulo curiæ annulos aureos qui tantus aceruus fuit, ut metientibus uiſum fuerit, ſupra tres modios expleſſe. ſunt quidam authores fama tenui, quæ propior eſt uero, haud plus fuiſſe modio. Pli. nat. hi. li. xxxiii. promiſcui ſexus al terũ ſcdo pu. bel. neq; .n. aliter potuiſſent trimodia illa annulorum Carthaginem ab Hann. mitti. unde extat planiſſimum exẽplũ dici hic modius & hoc modium, cum Liui. dixerit tres modios. Pli. uero trimodia. ¶ Suaſit protinus ut legati de pace. Nouerat iſte Ro. ingenia, q a excitabantur cladibus.

ASCENSIVS.

Sed neſcio, an conſilium Hanno.ſ.principis Carth. fu. fuerit prudentiæ excellẽtiſſimæ, quia ſi ei obtemperatum fuiſſet, Carthago libera manſiſſet. Enim pro quia, Magone fautore Hanni. nunciante ſenatui pœnorum exitum pugnæ cã

OLI.

Nec ſamnites. bello ſamnitico T. Veturius & Aulus poſthumius cõſules cum exercitum duxiſſent in ſamnium, Pontius Herennius ſamnitum imperator, milites decẽ paſtorum habitu mittit, pecoraq; diuerſos alium alibi paſcere iubet, haud procul à Romanis præſidiis. & cum inciderent in prædatores, ut idem omnibus ſermo conſtet legiones ſamnitũ in apulia eſſe, lucerinam omnibus copiis circumſedere, nec ꝓcul abeſſe, quin ui capiant. Iam etiam rumor iſte antea de induſtria uulgatus uenerat ad Romanos, ſed fidem auxere captiui eo maxime, q; ſermo inter omnes cõgruebat, non erat dubiũ quin Romanus opem ferret lucerinis bonis & fidelibus ſociis, ne ſimul Apulia omnis ad præſentem terrorem deficeret. ea modo qua irent conſultatio fuit. nã duæ erant uiæ altera præter orã maris ſuperi longior ſed tutior, altera per caudinas furculas breuior, ſed anguſtior, & periculoſior. Conſules ut maturius opẽ ferre poſſent ſociis ꝑ caudinas furculas iter facientes in locũ ꝑiniquũ lapſi ſunt, unde nec ꝓgredi, nec egredi poſſent. Sãnites igitur cũ exercitũ Ro. iter mõtes incluſum haberent, neſciebant in tã lætis rebus inire conſiliũ qd de Ro incluſis faciẽdũ eſſet. Itaq; uniuerſi Herenniũ Pontiũ ĩperatoris patrem per literas conſulendũ cenſuerũt. Iã is grauior annis nõ militaribus ſolũ ſed ciuilibus quoq; abſceſſerat muneribus, in corpore tñ affecto uigebat uis al, & cõſilii. Is ubi accepit ad furculas caudias iter duos ſaltus clauſos exercitus Romanos, conſultus ab nuncio filii cenſuit, oẽs inde quamprimum inuiolatos dimittendos. q̃ ubi ſpreta ſnia eſt, remiſſo nuncio, iterũ conſultus cenſuit, ad unum oẽs iterficiendos. q̃ ubi tã diſcorda iter ſe ueluti ex ancipiti oraculo data rñſa ſunt, placuit ſenẽ in caſtra duci, & in cõſiliũ admitti. q adductus, uocatuſq; in cõſiliũ, ita ferme locutus eſt ut nihil de ſnia ſua mutaret, cauſas tñ adduceret, priore ſe cõſilio uſurũ, q; optimũ duceret, cum potentiſſimo populo per ingens beneficiũ ꝑpetuã firmare pacẽ amicitiãq; altero cõſilio q; in multas ætates, qbus amiſſis duobus exercitibus, haud facile uires Roma. bellũ inſtaurare poſſet tertiũ nullũ conſiliũ eẽ. Cũ filius, aliiq; principes ꝑcunctando exquirerent, qd ſi media uia cõſiliũ caperetur, ut & dimitterentur incolumes & ut leges iure belli uictis ĩponerentur. Iſta qdẽ ſnia, inquit ea eſt, q̃ neq; amicos pariat, neq; inimicos tollit. Seruare mõ, quos ignominia irritaueritis, ea eſt Romana gens q̃ uicta quieſcere neſciat, uiuet ſemper in pectoribus illorũ qcqd iſtuc præſens neceſſitas inuſſerit, neq; eos añ multiplices pœnas expetitas à nobis quieſcere ſinet. ¶ Furculas ca. à caudino oppido dictas ſibi ꝓpinquo. ¶ In perniciẽ ſuã, quia ut dictum eſt in ca. de Hu. Romani ſub iugũ, & cũ ſingulis ueſtimentis abire permiſſi, turpi fœdere icto, ſic irritati ſunt hac ignominia, ut deditis fœderis authoribus, & ab hoſte nõ receptis, reparatoq; exercitu, multo grauiorem acceperant q̃ hoſtibus cladem intulerint.

Aſcenſius.

ASCENSIVS

NEc quidem.i.& non etiam,& Samnites.ſ.populi Italiæ pependerunt.i.perſoluerunt ẽtnõ paruas,imo magnas penas conſimilis erroris,ꝙ.i.quia neglexerunt conſilium ſalutare Herennii Pontii principis ſui,ſicut Cartha. Hannonis ꝗ ſ.Herennius præſtans.i.exuperans cæteros.ſ.Samnites authoritate,& prudentia,cõſultus ab exercitu,& filio ſuo duce eius.ſ.exercitus Sãnitum,quid nam deberet fieri de legionibus Ro.incluſis apud furcas caudinas.i.anguſtias montium unde exire non poterant,reſpõdit dimittendas inuiolatas. Interrogatus poſtero die de eadẽ (nam prius conſilium non placuit exercitui) dixit oportere.i.utile eſſe ſu eas deleri,ut aut gratia hoſtiũ emereturautem rerer ſ maximo bñficio,ſi ſalui dimitterẽtur,aut uires hoſtium confringerentur grauiſſima iactura.i.amiſſione tot legionum. Sed temeritas uictorum improuida.i.non prouidẽs futura,dum ſperuit utranq; partẽ utilis conſilii,accendit in perniciem ſuã,ſu.legiones Ro.miſſas ſub iugũ i.haſtas treis,duas erectas,& unã tranſuerſam in formã patibuli. Ego adiiciam(inquit author) multis & magnis exemplis ſapientiæ,paruulũ ſup.exemplũ.i.minoris prudentiæ. OLI.

CRetenſes cũ.Cretẽſes optare,& imprecari ſolebãt his quos maxie oderãt,ut mala cõſuetudie delectarẽtur & quotieſcũq; graue ab aliquo populo iniuriam accepiſſent dicebant,utinam mala conſuetudine delectemini. & ſub hac tã dulci,& leni imprecatione,ingens malum latebat.nã q uoluptate delectantur.ſeipſos conficiũt ſ Oderant. capitales hoſtes habebant.ſ Inutiliter enim. mala conſuetudo nihil aliud ẽ,niſi cum aliqd inutiliter concupiſcimus,& in eo prſeuerantes immoramur. ſ Efficaciſſimum. ualidiſſimum.

ASCENSIVS.

CRetenſes,cũ uolunt uti acerbiſſima execratione.i.maledictione aduerſus eos quos oderant uehementer,optant.i.imprecantur in eos,ut delectentur mala cõſuetudine.ñ ſunt tñ laudandi ꝙ tali execratione utantur,ſed ꝙ agnoſcũt id ꝙ ĩprecantur uidelicet delectari mala conſuetudine,unde ſequitur peccatũ irremiſſibile,uidelicet finalis ĩpœnitẽtia,eſſe grauiſſimũ malorũ,uñ author.& reperiunt efficaciſſimũ euentũ ultionis modeſto gñe uoti.i.imprecationis,Enim pro quia cõcupiſcere aliquid inutiliter.i.pecpitioſe,& morari,in eo pſeueranter,ea dulcedo eſt uicina exitio,qa ad exitũ perducens. OLI.

EſT aliud.Nũc de Vaf.dictis.aut factis dicere ĩcipit,& dicit hoc eẽ ſupiore iungẽdũ eſſe,ſed in hoc differre,qđ hæc nõ ſine dolo fieri pñt eſt n.Vaf.dictum cũ aliud dicimus.& aliud innuimus.ſ A ſa.pro qa à ſapientia procedit,ſed ſapiẽ coniecta eſt fallacia. Vaf qſi ualde afrũ dr,nã cõſtat Afros callidiſſimos fuiſſe.ſ Occulto do.uerſutia.ſ Aperta uia. ſimplici uia,ac ſi diceret uirtute.

ASCENSIVS

EſT aliud ge.ſa.& dictorũ progreſſum pximo deflexu i.prima declinatione à ſapia,ad nomen uafri.i.aſtuti,aut uafre ſup.iacti aut dicti.qđ.ſ.genus,niſi aſſumpſerit uires fallaciæ.i.deceptionis,non inuenit fidẽ.i.credulitatẽ,& pp fidẽ adhibitam,aſſecutionẽ propoſiti.ſ.ſui,hoc eſt non aſſequitur,quod prætendit.& petit laudem magis occulto tramite.i.dolo ꝗ aperta uia.i.integra uirtute.

ℭ De Cretenſibus.

CRetenſes cum acerbiſſima execratione aduerſus eos,quos vehementer oderant vti volunt:vt mala conſuetudine delectentur,optant:modeſtoq; voti genere,efficaciſſimum vltionis euentum reperiunt. Inutiliter enim aliquid concupiſcere,& in eo perſeuerãter morari:exitio ea dulcedo vicina eſt.

ℭ Vafre Dicta aut Facta. Cap. III.

EſT aliud factorum,dictorumq; genus à ſapientia proximo deflexu,ad Vafre nomen progreſſum:quod niſi fallacia vires aſſumpſerit,fidem propoſiti non inuenit:laudemq; occulto magis tramite,ꝗ aperta via petit.

ℭ De quodam Antiſtite Romano.

SEruio Tullo regnante:cuidam patrifamiliæ in agro Sabino præcipuæ magnitudinis & eximiæ formæ vacca nata eſt:quã oraculorum certiſſimi authores in hoc à Diis immortalibus editam reſponderunt:vt quiſquis eam Auentinenſi Dianæ immolaſſet,eius patria totius terrarum orbis imperium obtineret.lætus eo dominus bouem cum ſumma feſtinatione Romam actam mactandam in Auentino ante aram Dianæ conſtituit,ſacrificio Sabinis regimen humani generis daturus.de qua re Antiſtes templi certior factus,religionem hoſpiti intulit,ne prius uictimã cæderet,ꝗ proxima ſe aqua abluiſſet.eoq; alueũ Tyberis petẽte,vaccã ipſe immolauit,& urbem noſtram tot ciuitatum.tot gentium dominam pio ſacrificiũ furto reddidit.

ℭ De Iunio Bruto.

QVo in genere acuminis in primis Iunius Brutus.referendus.nam eum à Rege Tarquinio auunculo ſuo omnem nobilitatis indolem excerpi interq; cæteros etiam fratrem ſuũ ꝙ

OLIVERIVS.

SEruio Tul.re.Liui.ab urbe cõ.Bos inqt in Sabinis nata cuidã patriſa.dr mirãda magnitudine,ac ſpẽ Fixaq; per multas ætates cornua in ueſtibulo templi Dianæ,monumentũ ei fuere miraculo.habita,ut erat res pdigii loco eſt,& cecinere uates,cuius ciuitatis eam ciues Dianæ imolaſſent,ibi fore ipiũ Id certamen peruenerat ad Antiſtitẽ fani Dianæ.Sabinus ut primũ apta ſacrificio dies uiſa eſt,bouem Romam actam deducit ad fanũ Dianæ,& ante aram ſtatuit.Ibi Antiſtes Ro.cũ eum magnitudo uictimæ celebrata fama mouiſſet,memor reſpõſi,Sabinum ita alloquitur.Quid nã tu hoſpes paras inceſtum ſacrificiũ Dianæ facere?qn tu añ uiuo pfũderis flumie,qđ ĩfima ualle pfluit Tyb.religione tactus hoſpes,q oia ut pdigio rñderet euẽtus,cuperet rite facta,extẽplo deſcẽdit ad Tyberi.Interea Ro.ĩmolat Dianæ bouem.id mire gratũ regi,ac ciuitati fuit.Editã natã.Auentinẽſi Dianæ,cuius tẽplũ erat in Auent.mõte ſ Religionẽ.metũ religionis,ne deã offẽderet,ſi eã illotis manibus immolaret. ASCEN.

SEruio Tul.re ſ.Ro uacca pcipuæ magnitudinis & eximiæ formæ eſt nata in agro Sabl.cuidã patriſamilias ꝗ certiſſimi authores.i.iterptes oraculorum rñderũt editã à diis immortalibus in hoc.i.ad hũc finẽ aut hoc fato,& portẽto ut qſqs.i.qcũq; imolaſſet eã Dianæ Auent.i.ꝗ Romæ in Auen.colle ædẽ hẽbat,eius pria obtineret ĩpiũ totius orbis terrarum. Dñs.i.pr ille familias poſſeſſor uaccæ,lætus eo.ſ.oraculo,cõſtituit bouẽ i.uaccã illã actã cũ ſũma feſtinatiõe,aut qa cupidus erat talis euẽtus,aut ne oraculũ aliis inoteſceret,& uacca ſibi ꝓriperetur,Ro.mactãdã añ arã Dianæ in Auen.ſ.colle daturus.i.ro aĩo,ut daret Sabi.regimen gñis humani ſacrificio.ſ talis uaccæ.de q̃ re Antiſtes tẽpli.i.primarius ſacerdos,fact⁹ certior.i.edoctus intulit hoſpiti.i.hoi pegrino,religionẽ,metũ,& ſcrupulũ,ne cæderet.i.mactaret prius uictimã ꝗ abluiſſet ſe aq̃ amnis pximi,uidelicet Tyb.(qa putabãt aq̃ fluẽtẽ hẽre uim purgatiuã,uñ Aeneas æneid.ii.Tu genitor cape ſacra manu,patrioſq; penates,Me bello ex tãto digreſſũ & cæde recẽti Attractare nephas,donec me flumine uiuo Abluero.)& eo.ſ.hoſpite aut prĩfamilias petente alueũ Tyber.ipſe immolauit uaccã,& reddidit.i.effecit pio furto ſacrificii,urbẽ noſtrã dominam tot ciuitatũ,& tot gentium OLIVE.

QVo in genere.Liui.li.i.portentũ inquit,terribile uiſũ in regia.anguis ex colũna lignea elapſus,cũ terrorẽ ac fugã feciſſet,i regiã ipſius regis nõ tã ſubito pauore pculit pectus,ꝗ anxiis impleuit curis. Itaq; cum ad pub.

prodigia hetruſci tantum uates adhiberentur, hoc ueluti domeſtico exterritus uiſu, Delphos ad maxime inclytum in terris oraculum mittere ſtatuit. neq; reſponſa ſortium ulli alii committere auſus, duos filios per ignotas ea tēpeſtate terras, ignotiora maria in græciam miſit. Titus & Aruns ꝓfecti cões his additus L. Iunius Bru. Tarquinia ſorore regis natus iuuenis alius ingenio, quàm cuius ſimulationem induerat. Is cum priores ciuitatis, in quibus fratrem ſuum ab auunculo interfectū audiſſet, neq; animo ſuo quicquam Regi timendum, neq; in fortuna concupiſcendum relinquere ſtatuit, contemptuq; tutum eſſe, ubi in iure parum pſidii eſſet iudicauit. ergo ex induſtria factus ad imitationem ſtultitiæ, cum ſe, ſuaq; prædæ eſſe regi ſineret, Bru. quoq; haud abnuit cognomen, ut ſub eius obtentu cognominis liberator ille P. R. animus latens aperiret tempore ſuo. Is cū à Tarquinis ductus delphos ludibrium uerius quam comes, aureum baculum incluſum corneo cauato ad id baculo, tuliſſe donū Apollini dr̄, per ambages effigiem ingenii ſui ſimulans. quo poſtq̄ uentum eſt perfecti s patris mandatis, cupido inceſſit animos iuuenum ſciſcitandi, ad quem eorum regnum Romanum eſſet uenturum. ex infimo ſpecu uocem redditam ferunt. Imperiū ſummū Romæ habebit, qui ueſtrum primus ò iuuenes oſculum matri tulerit. Tarquinii, ut Sextus qui Romæ relictus fuerat ignarus reſpōſi, expſq; imperii eſſet, rem ſumma ope taceri iubent, ipſi inter ſe uter prior cum Romā rediſſent matri oſculum daret, ſorti permittunt. Brutus aliò ratus ſpectare Pythicam uocem, uelut ſi prolapſus cecidiſſet, terram oſculo contigit. ſ. q; ea cōis mater omnium mortalium eſſet. ☞ Indolem excerpi. Incrementum uirtutis, hoc eſt oēs nobiles, uirtutis ſpecimen, & incrementum præ ſe ferentes carpi, & ex aliis deligi ad mortē. ☞ Vegetioris inge. magis uiuidi, & acutioris ingenii. ☞ Qui an. om. ma. oſ. de. Ouid faſtorum. li. ii. Conſulitur phœbus ſors eſt ita reddita, matri. Qui dederit primus oſcula, uictor erit. ☞ Perinde atq; ca. prolapſus. i. tanq̄ ſi pede offenſo lapſus eſſet. ☞ In fa. in libris in qbus annua geſta deſcribebantur, & omnes magiſtratus.

ASCENSIVS.

QVo &c. In quo genere acuminis. i. callidæ ſagacitatis & uaframenti, Iuni. Bru. exactor regū & primus conſul eſt referendus. i. recenſendus in primis. i. iter prios. Nā cū aiaduerteret oēm indolem. i. florē igeniorum nobilitatis. i. nobiliū puerorū, excerpi. i. paulatim ad necē dari & è numero uiuentiū tolli à Tarqnio. ſ. ſuperbo rege. ſ. Romanorū auunculo ſuo, qa matris fratre, & aiaduerteret etiā fratrem ſuū iterfectū. ſ. à Tarqnio inter cæteros, eo q; erat igenii uegetioris i. minus torpentis, ſimulauit ſe eſſe cordis obtuſi. i. ingenii hebetis, & texit ea fallacia maximas uirtutes ſuas. Profectus ēt delphos cū filiis Tarqnii. ſ. Tito & Arunte quos id ē. ſ. Tarqnius miſerat ad honorandū Apollinē Pythiū muneribus & ſacrificiis, ipſe Bru. tulit deo noīe. i. rōne doni, aurū icluſum ba-

uegetioris ingenii erat interfectum animaduerteret: obtuſi ſe cordis eſſe ſimulauit: eaq; fallacia maximas uirtutes ſuas texit. profectus etiam Delphos cum tarquinii filiis, quos is ad Apollinem Pythium muneribus, ſacrificiisq; honorandum miſerat: aurum deo, nomine doni clām cauato baculo incluſum tulit. quia timebat, ne ſibi cœleſte numen aperta liberalitate uenerari tutum non eſſet. peractis deide mandatis patris, Apollinem iuuenes conſuluerunt: quis nam ex ipſis Romæ regnaturus uideretur. At is penes eum ſummam urbis noſtræ poteſtatem futuram reſpondit: qui ante omnes matri oſculum dediſſet. Tunc Brutus perinde, atq; caſu prolapſus de induſtria ſe abiecit: terramq; communem omnium matrem exiſtimans, oſculatus eſt. quod tam uafre telluri impreſſum oſculum, urbi libertatem, Bruto primum in faſtis locum tribuit.

❡ De Scipione Superiore.

SCipio quoq; ſuperior præſidium calliditatis amplexus eſt. Ex Sicilia enim petens Africam, cum ex fortiſſimis pedit. bus Romanis trecentorum equitum numerum implere uellet: neq; tam ſubito poſſet eos inſtruere, qđ temporis anguſtiæ negabant: ſagacitate conſilii aſſecutus eſt. namq; ex iis iuuenibus, quos ſecum ex tota Sicilia nobiliſſimos, et ditiſſimos, ſed inermes habebat: ad ſe uocatos trecentos ſpecioſa arma, et electos equos, quàm celerime expedire iuſſit: uelut eos continuo ſecum ad oppugnandam Carthaginem aduecturus. qui cum imperio ut celeriter, ita longiqui, et periculoſi belli reſpectu ſolicitis animis paruiſſent: remittere ſeſe Scipio illam expeditionem, ſi arma, et equos militibus ſuis tradere uoluiſſent: edixit. rapuit conditionem imbellis, ac timida iuuentus: inſtrumentoq; ſuo cupide noſtris ceſſit. Ergo calliditas ducis prouidit: ut ſi quod protinus imperaretur, graue prius: deinde remiſſo militiæ metu, maximum beneficium fieret. quod ſequitur narrandum quoq; eſt.

culo cauato clām. i. occulte, neſcientibus id filiis regis, qa timebat, ne tutū nō eſſet ſibi uenerari numen cœleſte. i. Apollinis quem cœleſtiū deorū unū putabant, liberalitate aperta. i. manifeſta. Deinde iuuenes. ſ. filii regis, mādatis patris peractis. i. poſt quā peregerant mandata patris ſui Tarqnii, cōſuluerūt Apollinē qs. ſ. ex ipſis eſſet regnaturus Romæ. At. i. ſed is. ſ. Apollo edidit ſummā ptātem urbis noſtræ futurā penes eū. i. in poteſtate eius q dediſſet matri oſculum ante oēs. i. primus oium. Tunc Brutus perinde atq; caſu prolapſus, abiecit ſe. ſ. in terrā, de induſtria. i. data opa & oſculatus eſt terrā exiſtimās ſup. eā cōem matrē omnium. Quod. ſ. oſculū, impreſſum telluri. i. terræ tā uafre. i. tā callide, ut nemo pciperet, tribuit urbi. ſ. Romæ, libertatē & Bruto primū locū in faſtis. i. libris, in quorū capite conſulū nomina ſcribebantur, ipſe autē primus conſulum fuit.

OLIVERIVS.

SCipio uero. Scip. poſtq̄ in Siciliā uenit traiecturus in Afri. uoluntarios milites ordinauit, cēturiauitq;. ex his. ccc. iuuenes florentes ætate, & uiriū robore inermes circa ſe habebat ignorantes quē ad uſum neque centuriati, neq; armati ſeruarentur. tū ex totius Siciliæ uniuerſo rū numero principes gñe, & fortunis trecētos equites, q ſecū in Afri. traiicerēt elegit. diēq; his, qua equis, armiſq; iſtructi, atq; armati adeſſent, edixit. Grauis ea militia ꝓcul domo, terra mariq;, multos labores, magna pericula allatura uidebatur, neque ipſos mō ſed parentes & cognatos eoꝶ ea cura angebat. ubi dies q̄ dcā erat aduenit, arma equoſq; oſſderunt. Tū Sci. renūciari ſibi dixit quoſdā egtes ſiculorū tā q̄ grauē, & durā horrere eā militiā. Si q inalati eſſent, malle eos ſe iā tū fateri, q̄ poſtmodū querentes ſegnes, atq; inutiles milites reip. eē eē promererī, qd ſentirēt cū bona uenia, ſe auditurū. tūc ex his unus auſus ē dicere ſe ꝓfeſus, ſi ſibi utrū uelit liberū eſſet, nolle militare. tū Sci. & qñ ingt adoleſcēs, qd ſentires non diſſimulaſti, uicariū tibi expedio iā, cui tu arma, & equū, cæteraq; inſtra militiæ tradas, & tecū hic ex templo domum ducas, exerceas docendo, cures equo, armiſq;. læto conditionem accipiēti, unum ex. ccc. quos inermes habebat, tradit. ubi hoc modo exauctoratū equitē cū gratia imperatoris uiderunt, ſe quiſq; excuſare, & uicariū accipere, ita trecentis ſiculis Romani equites ſubſtituti ſunt ſine publica impenſa. Expeditionē, Illā militiā, ad quā expediti milites ducebantur. ☞ Ergo calliditas. Laudat Scipionis callidum conſilium qui ſine ſociorum querela exercitum inſtruxit opibus illorum, tanta calliditate, ut illi ſe beneficium recepiſſe exiſtimarent, quod imperatum fuiſſet, grauiſſimum exiſtimaſſent.

Sci. trecētos egtes Ro. ſine publi. pēſa armauit.

ASCENSIVS.

SCipio quoq; ſuperior amplexus eſt pſidiū i protectionē, & ſubſidiū calliditatis. Enim. i. quia, ipſe petēs i. petere uolens Africam ex Sicilia, cum uellet implere numerum trecentorum equitum ex fortiſſimis peditibus Romanis, neque poſſet inſtruere eos tam ſubito, aſſecutus eſt, id eſt obtinuit ſagacitate conſilii ſup. id, qđ anguſtiæ temporis negabāt. Náq;

iuſſ

iuſſit trecentos ex his iuuenibus, quos habebat ſecum ex tota Sicilia nobiliſſimos & ditiſſimos, ſed inermes, quia non ae derant cauſa belli gerendi uocatos ad ſe expedire.i. acquirere q̄ celerrime.ſ. poſſent arma ſpecioſa, & equos electos uelut euecturus ſup. eſſet eos continuo ſecum ad oppugnādū Carthaginem. Qui ſ. trecenti iuuenes eum.i. poſtq̄ paruiſſent imperto .ſ. Scipio. ut celeriter, ita animis ſolicitis reſpectu.i. ex conſideratione belli longinqui, & periculoſi, Scip edixit.i. palam per præconem dixit, ſe remittere ſupp. illis, illam expeditionem.i profectionem militarem in Africā ſi uoluiſſent tradere militibus ſuis hoc eſt Romanis, arma, & equos. iuuētus.ſ. ſicula imbellis .i. nō aſſueta bello, ac timida, rapuit i. celeriter accepit conditionem.i oblationem illam ſub cōditiōe. & ceſſit cupide noſtris.i. Romanis militibus ſup. inſtrumento ſuo.i quo bellum gerere poſſent, uidelicet armis. & equis. Ergo calliditas ducis prouidit ut ſi quod Iperaretur protinus, prius graue fieret, deinde maximū beneficiū i hr̄etur loco maximi bñficiū remiſſo (q̄d uulgo dicerēt) relaxato metu militiæ. hoc eſt ſi Scipio ſtatim exegiſſet ab illis nobilibus, ut ſinguli arma & equū talem militi Romano tribuerent, uiſum fuiſſet pergraue illis, præſertim cum ſibi cariſſimos equos, & apriſſima nimirum arma delegerint. ſed nunc cū uiderent per ornamenta ſua, ſe à militiæ onere abſolui, loco maximi beneficii habuerunt ea dare. Quod ſequitur eſt quoq;.i. etiam narrandum licet non ſatis honeſtum.

OLIVERIVS.

Quod ſequitur. Hoc exemplum Cic. poſuit li. 1. de offi:. ubi dicit Nec noſter q̄dē probādus eſt, ſi uerum eſt Qu. Fabium labeonem, ſeu quem alium, nihil enim habeo præter auditum, arbitrum Nolanis & Neapolitanis, de finibus agri à ſenatu datum, cum ad locū ueniſſet, cum utriſq; ſeparatim locutum, ne cupide quid agerent, nec appeterent, atq; ut regredi q̄ pgredi mallent. Id cū utriq; feciſſent aliquantulum agri in medio relictum eſt ita q; illorum fines ſicut ipſi dixerant terminauit, quod erat in medio relictum, Pop. Ro. adiudicauit. ⁋ Narrādum ſed non imitādū, q̄a ut inq̄t Cic. hoc ē decipere, non iudicare. quo circa in omni re fugienda eſt talis ſolertia. Regredi q̄ prog. Mallent citra fines ſe continere q̄ ultra fines procedere. ⁋ Præſtigiorum genere.i. illuſionum, & deceptionū' gn̄e. ⁋ Eundē ferunt. nec illud minori calliditate fuit, q; cum Antiochum regem bello ſuperaſſet, & coegiſſet pacem petere, Inter cæteras pacis conditiones, illud adiecit, ut ſibi dimidias, quaſcunq; haberet naues, ex fœdere daret. quod ille non recuſauit, ſperans mediam totius claſſis partem integram iri ſibi relictum. Fabius uero non medium nauium numerum, ſed ipſa corpora ſecari iuſſit, ut eum penitus claſſe priuaret.

De Q. Fabio Labeone.

Quintus Fabius Labeo arbiter à ſenatu finium conſtituendorum inter Nolanos, et Neapolitanos datus: cum in rem præſentem ueniſſet: utroſque ſeparatim monuit: ut omiſſa cupiditate, regredi cōtrouerſia, quàm progredi mallēt. id'q; cum utraq; pars authoritate uiri mota feciſſet aliquantum uacui in medio agri relictum eſt. conſtitutis deinde finibus ut ipſi terminauerant: quicquid reliqui ſoli fuit, Populo Romāo adiudicauit. cæterum et ſic circunuenti Nolani ac Neapolitani queri nihil potuerunt: ſecundum ipſorum demonſtrationem dicta ſententia, improbo tamen pręſtigiorum genere, nouum ciuitati noſtrę uectigal acceſſit. Eundem ferunt cum a rege Antiocho, quem bello ſuperauerat: ex fœdere icto, dimidiam partem nauium accipere deberet: medias omnes ſecuiſſe: ut eum tota claſſe priuaret.

De Marco Antonio.

Iam M. Ant. remittēdum cōuitium eſt. qui in idcirco ſe aiebat nullam orationem ſcripſiſſe, vt ſi quid ſuperiore iudicio actum, ei, quem poſtea defenſurus eſſet, nociturum foret: non dictum à ſe affirmare poſſet, qui facti uix prudentis, tolerabilem cauſam habuit pro periclitantiū enim capite, non ſolum eloquentia ſua uti, ſed etiā verecundia abuti erat paratus.

De Sertorio.

Sertorius uero corporis robore atq; animi cōſilio parem naturæ indulgentiam expertus: proſcriptione Syllana dux Luſitanorum fieri coactus: cum eos oratione flectere nō poſſet, ne cum Romanis uniuerſa acie confligere uellent: Vafro conſilio ad ſuam ſentētiam perduxit. duos enim in conſpectu eorum conſtituit equos, alterum validiſſimum, alterum infirmiſſimum. ac deinde validi caudam ab imbecillo ſene paulatim carpi, infirmi à iuuene eximiarum virium uniuerſam conuelli iuſſit. obtemperatum imperio eſt. Sed dum adoleſcentis dextera irrito ſe labore fatigat, ſenio confecta manus miniſterium executa eſt. tunc barbaræ concioni quorſum ea res tenderet cognoſcere cupienti, ſubiecit· equi caudę conſimilem eſſe noſtrum exercitum. cuius partes aliquis aggrediens opprimere poſſit: vniuerſum conatus proſternere, celerius tradiderit uictoriā, q̄ occupauerit. Ita gēs barbara, & aſpera, & regi difficilis, in exitium ſuum ruens, quā vtilitatem auribus reſpuerat, oculis peruidit.

ASCENSIVS

Quintus Fabius Labeo datus arbiter à ſenatu finium conſtituendorum inter Nolanos & Neapolitanos cum ueniſſet i rem pſītem.i. ad locum ipſum de quo controuerſia erat, monuit utroſque ſeparatim, ut mallent regredi.i. diſcedere à controuerſia.i. ſ. lite, q̄ progredi ſup. in eā, & hoc cupiditate habēdi omiſſa. & cū utraq; pars mota authoritate uiri feciſſet id, aliquantulum agri uacui.i. carentis poſſeſſore relictum eſt in medio. deinde finibus.i. limitibus conſtitutis ut.i. quemadmodum ipſi ſ. de utraque parte commiſſi terminauerant, adiudicauit Po. Ro. quicquid ſoli fuit reliqui. Cæterum. i. ſed, & ſi.i. q̄q̄ Nolani ac Neapolitani circūuēti.i decepti fraude arbitri nihil potuerūt q̄ri.i. cōqueri, ſnia dicta .i. eo q; ſnia eēt dcā ſcd̄m demōſtrationē ipſo♦, t̄n nouū.i. inuſitatū uectigal .i. pecuniæ acquiſitio ex agro alieno acceſſit ciuitati n̄ræ genere præſtigiorum.i. cautelæ deceptoriæ more præſtigiatorum factæ improbo.i. iprobando, & deteſtando. ⁋ Eundem &c. Ferunt.i. dicunt ſ. uulgo, aut hiſtorici, eundē.ſ.Q. Fabium Labeonem cum deberet accipere à rege Antio. quē ſuperauerat bello dimidiā partē nauiū ex fœdere icto.ſ. cū eo, ecuiſſe oēs.ſ. naues medias, ut priuaret eū tota claſſe, q̄a dimidiatæ naues inutiles erant.

OLI.

Iam M. An hic fuit M. An. orator, qui in cauſis dicēdis non maiori eloquentia quā prudentia uti cōſueuerat. nullā enim unq̄ è ſuis orationem ſcriptam edere uoluit. ut ſi quid forte dixiſſet in aliquo iudicio, q̄d in altera actione contradicendū eſſet, id ſibi ſemper itegrū foret, quo poſſet obiicientibus negare illud dixiſſe. ⁋ Periclitantium reorum.

ASCEN.

Iam &c Conuitiū eſt remittendū M. An.ſ. oratori iam, uel q̄a morte ſatis ſupplicii luit, aut q̄a gratulus meruit. I.a. q̄ aiebat ſe nullā orōnē ſcripſiſſe, idcirco, ut ſi q̄d actū ſupiore iudicio foret.i. eēt nociturū ei quē defenſurus eēt poſtea, poſſet firmare nō dctm̄ ſup. eēà ſe. q̄ uix.i. q̄ ſi nullā habuit eām tolerabilē facti pudētis, ſed ipudētis, ſūt tn̄ q̄ prudētis legāt n. p q̄a, ipſe erat paratus, nō ſolū uti ſua eloq̄ntia, ſed ēt abuti uerecūdia ſua (uſ ipudēter egit) p capite piclitātiū. & ita quō īter oratores clariſſimos reponatur, ſi orator ſit uir bonus dicēdi pitus diffiniēdus, ne orator q̄dē dicendus fuerit.

O L I.

Sertorius uero. Hic tātis ai corpiſq; uiribus excelluit, ut eū cuiuis, & illis. q̄ clariſſimi hn̄r bellorū duces, nō ſoiū cōferre ſed ēt pſerre merito poſſis. Nā Phi. cōtinētiorē i mulieres An. fideliorē i ſuos. Hān. placabiliorē i hoſtes iuiſſe certiſſimi autho

res ſunt. Ingenio autem nulli eorũ inferiorem, ſed fortuna oĩbus ipſis q̇ ſemper infeſta magis quã hoſtibus uſus, ſe peritia Metellũ, audacia Pom. fortuna Syllæ, potentia Pop. Ro. exul & Barbaris imperitans adæquauit. Cum alterum oculum amiſiſſet in bello, dictitare ſolebat, alios nõ ſemper uirtutis ſuæ teſtimonia ſecũ habere, ſed torques, & haſtas, & coronas domi ſæpius relinquere, ſibi uero bellicæ laudis inſignia continuo adeſſe. Poſt multa, & præclara ꝓ repub. bello domiq́; geſta facinora, Cinnanes tandem partes ſecutus ab Opimio conſule pulſus eſt cum Cinna, qui deinde Mario coniuncti, cum urbe capta Marius & Cinna omnia crudelitatis exempla proderent Serto. ipſe nec trucidaſſe quenq̃ ob iram, nec contumeliam intuliſſe cuiq̃ dicitur, ſed ea cõtinuo improbaſſe, quæ illi fœde crudeliterq́; exercebant. quin etiã ad quatuor ſeruorũ millia in ciuitate præter modum ſeuientium ipſe trucidauit. pulſus iterũ à Sylla, profligatis Marianis partibus in Hiberiam cum ſe recepiſſet uariis caſibus agitatus extrema plerunq́; fortuna fleuit. Ad Mauruſios deinde delatus eo conſilio, ut ad fortunatas inſulas uſq́; profectus quietam ageret uitam, præter opinionem incidit in bellum, Cilicibus tum forte Aſcalium, in Mauruſiorum regnũ reducere conantibus. quorum hoſtibus cum auxilio fuiſſet, ductu & auſpicio ſuo pulſis Cilicibus, obſeſſoq́; Aſcalio, & Cæſo Pacciano, q̇ ad liberandum Aſcalium miſſus fuerat à Sylla, multis deinde oppidis partim captis, partim in deditionem acceptis, magnum apud omnes Sertorii nomen, & gloria fuit adeo ut à Luſitanis ultro acciretur ad regnum. quo quidem accepto, paratoq́; pro tempore & illorum opibus exercitu ſatis exiguo, quippe .xii. millium militũ, aduerſus quatuor Ro. duces & centum ac .xxx. hominũ millia bñ fœliciterq́; pugnauit. Nam Cottam apud Mellariã nauali prælio ſuperauit. Phidiam prætorẽ I hiberia profligauit, & occidit. Domitiũ proconſulem cum magna exercitus parte deleuit. Metellũ denique ipſum ætatis ſuæ uirũ ampliſſimum ad eam neceſſitatem redegit, ut L. Lolium ex prouincia Narbonenſi auxilium ſibi ferre coegerit, ut Pom. Ma. ex urbe cum ſumma feſtinantia & exercitu mitteretur, quem ingenti arte ſæpe deluſum, & acie cum Afranio aliquoties deuictum, Sertorius demum contriuiſſet niſi à M. Perpenna, qui ſecum arma coniunxerat, per inſid. á conuiuatione facta in cœna fuiſſet interemptus. hic igitur cum Luſitanos, quibus imperitabat, oratione inducere non poſſet, ne uellent cum Romanis uniuerſa acie decernere, contumaces enim imperatoris iuſſum non expectabant, ſed temere ferebantur in hoſtes id calliditate, & uafro conſilio perfecit. nã aduocata concione, cum duos equos in medium iuſſiſſet adduci. Alterum macie, ſenioq́; confectum, alterum fortem & nitidum. macilento ualidum iuuenem, forti ſenem imbecillem, & huic carptim illi uno impetu equorum caudas euellere iuſſit. q́ cum adoleſcẽs totis uiribus annixus fruſtra tentaſſet, ſenex paulatim ſetas euellendo caudam nudauit. Tum Sertorius, uidetis, inquit commilitones ingeniũ plus poſſe q̃ uires? oĩa nãq; uincit ſtudioſa ſedulitas. quo facto, Barbara gens ferox, & contumax imperatori facilis, & dicto parens facta eſt. Au. Gel. hunc alio uafro conſilio uſum fuiſſe dicit li. xv. ca. xxii. quod & Plu. affirmat in uita Sertorii, illũ. ſ. candidã ceruã eximiæ pulchritudinis. & uiuaciſſimæ celeritatis à Luſitano quodam ſibi dono datam ita manſueſeciſſe, ut & uocantem exaudiret, & uadẽtem ſequeretur, aſſuetam quoq́; os auribus eius interdum admoueret, quaſi cum eo loquentem, & arcani aliquid à numine nunciantem. Nam illam ſibi à Diana dono datã ſimulabat, à qua tanquam ab ipſo numine doceretur quod faciendũ aut non faciendum eſſet. quotienſcunq́; hoſtes fines ingreſſos aut urbem aliquam cepiſſe occulte præſenſerat, dictum ſibi à cerua ſimulabat, ut copias in armis haberet. rurſus ſi uictoria aliqua ſuorum ducum occulta nunciabatur, ceruam coronabat, & ab ea ſibi uictoriam denunciatam fuiſſe dicebat. hac ſimulatione barbaros feros & indomitos facile dicto parentes eſſe fecit. literas quoq́; compoſitas pro ueris legebat, ſomnia ſimulabat, & falſas religiones conferebat. ¶ Robore cor. & ai. cõ. q.a pares illi natura corporis, & animi dotes conceſſerat. ut & corporis uiribus, & animi conſilio plurimum ualeret ¶ Cõfecta, conſumpta. ¶ Miniſterium ex. Opus perfecit. ¶ Quorſum tem. ad quem finem id feciſſet imperator. ¶ Oculis peruidit, ſubiecta ſimilitudine.

¶ De Fabio Maximo.

FAbius autem Maximus, cuius non dimicare uincere fuit: cum præcipuæ fortitudinis Nolanum peditem dubia fide ſuſpectum, & ſtrenuæ operæ Lucanum equitem amore ſcorti deperditum in caſtris haberet: ut utroque potius bono milite uteretur, quàm in utrunq; animaduerteret: alteri ſuſpitionẽ ſuam diſſimulauit: in Alterum diſciplinam paululum á recto tenore deflexit. namq; illum plene pro tribunali laudando, omniq́; genere honoris proſequendo, animum ſuũ á Pœnis ad Romãos coegit reuocare: & hunc clam meretricem redimere paſſus, paratiſſimum pro nobis excurſorem reddidit

ASCENSIVS.

SErtorius uero expertus parem, quia utrobiq; ingentẽ indulgentiã .i. conceſſionẽ, & in ſe beneuolentiã naturæ ſu. in robore corporis, atq; conſilio animi, coactus fieri dux Luſitanorum in Hiſpaniis, proſcriptione Syllana, quum non poſſet flectere oratione .i. inducere eos. ſ. Luſitanos, ne .i. ut nõ uellent confligere cum Romanis uniuerſa acie (q̇ a proſcriptus cõtra Romanos ſaltem contra Syllanos pugnauit, neq; auſus eſt cum uniuerſia confligere, aut ſaltẽ non uiſum eſt commodum) perduxit ſup. eos ad ſuam ſententiam cunſilio uafro .i. inuentione aſtuta. Enim pro quia conſtituit in conſpectu eorum duos equos alterum ualidum, & alterum infirmiſſimũ, ac deinde iuſſit caudam ualidi cæpi .i. extrahi paulatim ab ſene ſ. uiro, imbecillo .i. fragili, & iuſſit caudam infirmi ſup equi cõuelli à iuuene eximiarum uirium, uniuerſam .i. ſimul totam. obtemperatum eſt. ſ. à ſene, & à iuuene imperio .i. mandato Sertorii in conuellẽda cauda equina, mõ quo iuſſerat ſed dũ dextera. ſ. manus adoleſcentis. ſ. robuſti, fatigatſe labore irrito ga, non potuit caudam equi quantumuis fragilis uno tractu euellere, manus confecta ſenio .i. ipſius ſenis, executa eſt. ſ. paulatim hoc eſt ſingulos pilos extrahendo, miniſterium. ſ. quod iuſſa fuerat exequi. Tunc Sertorius ſubiecit .i. continuo dixit concioni barbaræ .i. multitudini barbarorum conuocatorum ad audiẽdum uerbum imperatoris, cognoſcere quorſum .i. ad quem finem ea res tenderet, dixit inquam exercitum noſtrum .i. Romanum eſſe ſimilem caudæ equi, cuius ſ. exercitus Romani, aliqui aggrediens .i. inuadens partes poſſit opprimere ſup. eas ſed ſup. conatus .i. qui conaretur proſternere uniuerſum .i. ſimul totum exercitum. ſ. Romanum, tradiderit. ſ. hoſti, celerius uictoriam quam occupauerit ſup. eam. Ita .i. & ſic gens barbara .i. incultis moribus aſpera, & difficilis regi .i. ut regatur, ruẽs .i. lata ſine circunſpectione in exitium ſuum peruidit .i. uidẽdo cognouit oculis utilitatem quam reſpuerat auribus .i. dum uerbis duntaxat illi diſſuadebatur.

OLIVERIVS.

Fab. Ma. Nolanũ militẽ q̃ arte á fide reuinxit.

FAbius Ma. Hic cum animaduertiſſet Nolanũ quendam fortiſſimum militem, & genere præſtantem defectionis à quibuſdam accuſari, non animaduerſione, ſed uafro conſilio ſibi fidiſſimum, & Romanæ partis propugnatorem acerrimum reddidit. accito enim illo, nunc inquit res eo malignitatis peruenit, ut duces ad gratiam futuram ineundam potius accuſentur, quam pro eorum uirtute honores impartiantur. deinde illum accuſauit, q̇ nulla in re officium eius expoſceret. hæc cum dixiſſet acerrimo equo, aliiſq; muneribus illum ornauit, effeciq́;, ut qui antea ſuſpectus eſſet, nunc fideliſſimus & P. R. ſtudioſiſſimus efficeretur abſurdum enim eſſe dicebat equos & canes uenaticos cura hominum & familiaritate, & uictu manſueſcere, feritatemq́; deponere, hominibus uero imperantes, non gratia, & manſuetudine rebelles animos ſibi cõciliare. aſperiores profecto, uiolentioresq; eſſe, quæ agricolæ faciunt de caprifico, ac piaſtro oleaſtroq;. nãhas arbores in oleas, ficuſq;, ac piros domeſticas fouẽdo, blãdiendoq; cõuertunt. alterum militem genere Lucanum cohortum principes accuſauerant q̇ ex caſtris ſe ſurripiẽs ſæpius ex ordine diſceſſerat, hos Fa. interrogat qualem hũc hoĩem eſſe animaduertiſſent, approbantibus cunctis & eius res geſtas, ac uirtutibus extollentibus Fa. diligenter ſciſcitatus diſceſſus, & erroris cauſam, ubi comperit hominem ſcorti cuiuſdam amore correptum, ſtatim curauit clam meretriculam illam comprehendi, & ad ſe in caſtra ꝑduci, quo facto iuuenem ad ſe accitum benigne compellat, nõ

te ſugit

De M. Voluſio ædile.

VEniam nunc ad eos, quibus ſalus aſtutia quæſita eſt. M. Voluſius ædilis plebis proſcriptus aſſumpto Iſiaci habitu, per itinera, viaſq́ publicas ſtipem petens quiſnam reuera eſſet, occurrentes dignoſcere paſſus non eſt: eoq́ fallaciæ genere tectus in M. Bruti caſtra peruenit. Quid illa neceſſitate miſerius? quæ magiſtratum Popu. Roma. abiecto honoris prætextu, alienigenæ religionis obſcuratum inſignibus, per urbem iuſſit incedere. omnes autem hi ſuæ vitæ, aut illi alienæ mortis cupidi: qui talia vel ipſi ſuſtinuerunt, vel alios perpeti coegerunt.

De Saturnino Vetulione.

ALiquanto ſpecioſius ſententiis Saturnini vetulionis in eodem genere caſus, vltimæ ſortis auxilium. Qui cum à triũuiris inter proſcriptos nomen ſuum propoſitum audiſſet: continuo præturæ inſignia inuaſit: præcedentibusq́ in modum lictorum, & apparitorum publicorum ſeruis ſubornatis, vehicula comprehendit, hoſpitia occupauit, obuios ſũmouit: ac tam audaci vſurpatione imperii, in maxima luce denſiſſimas hoſtilibus oculis tenebras effudit. Idem ut puteolos venit, perinde ut publicum miniſterium agens, ſumma cum licentia correptis nauibus in Siciliam, certiſſimum tunc pſcriptorum profugium penetrauit. his vno adiecto leuioris notæ exemplo ad externa reuertar.

te fugit, inquit, q prǽter leges, & mores Romanos è caſtris noctu ſæpe diſceſſeris, ſed antea bonum te fuiſſe uirum haud oblitus ſum, errores igitur tui cum rebus à te bene geſtis recõpenſentur, poſt hac uero te in aliis rebus obſeruabo. educta deinde è tentorio muliercula hæc inquit te in caſtris retinebit, niſi propter aliam improbitatem diſceſſeris, nam te huius amore è caſtris diſcedere ferebatur, eã deinde iuueni tradidit, & illũ fortiſſimum ſibi retinuit, & reip utilẽ. ⁋ Cuius non di.uin. eſt, iſinitus ſæpe pro re uerbi ponitur ut hoc loco non dimicare eſt uincere. nulla dimicatio ẽ uictoria. Contra uero ẽt res uerbi ponitur pro infinito, ut conſulto pro conſulere facto pro facere. ⁋ Diſciplinam deſſe q̃a pp diſciplinã militiæ Romanæ permiſit hũc in caſtris ſcortũ habere ⁋ Paratiſſimũ ex. expeditiſſimum bellatorem, nã excurſores dicuntur, qui in expeditionem aduerſus hoſtes ducũtur.

ASCENSIVS.

FAbius aũt ma. cuius nõ di.i. abſtinere à pugna eſt uincere, ſic, n. hoc eſt cunctando Hãni. fregit, cũ haberet in caſtris. ſ. ſuis peditem i. militem pedeſtrem Nolanum, i. è Nola oppido fortitudinis præcipuæ. i. egregiæ ſuſpectum dubia fide, q̃a uidebatur ad Hãni. uelle tranſire, & equitem Lucanum. i. è Lucania operæ. i. operationis, militaris ſtrenuæ. i. acris & diligentis, deperditum amore ſcorti. i. meretricis uiæ, ut uteretur utroq́ potius bono milite, q̃ aiaduerteret in utrunq́. i. iuſte puniret utrunq́ diſſimulauit i. diſſimulando abſcondit alteri ſ. Nolano, ſuſpitionẽ ſuã de perfidia illius, & deflexit in alterum. i. ad cõplacendũ alteri, uidelicet Lucano diſciplin. m. ſ. militarem paululũ à recto tenore i. à rigore ſuo. Namq́ laudando illũ. ſ. Nolanum, ſuſpectæ fide plene. i. tanq̃ minime ſuſpectũ, pro tribunali. i. cathedra imperatoria. & proſequẽdo. i. afficiendo eum omni genere honoris coegit ſup eum reuocare animum ſuum à pœnis. i. Car. ad Ro. & paſſus hunc. ſ. equitem Lucanum redimere. ſ. à lenone, clam. i. in occulto meretricem reddidit ſup. eum excurſorẽ. ſ. in hoſtiles, terras aut caſtra paratiſſimum. i. promptiſſimum pro nobis.

THEOPHILVS

ATqui Liuius, Equitem non peditem Nolanum, nec à Fabio Maximo. ſed à Marcello reuocatum ſcribit ad ſanitatem.

OLIVERIVS.

VEniã nunc ad eos. De his q aſtutia ſibi ſalutẽ pauerant M. Voluſius à triumuiris proſcr ptus, uaſro cõſilio & calliditate, ingenii ſalutẽ ſuã protexit, nã ſumpto Iſiaci habitu mendicus factus incognitꝰ à ſe oĩbus ꝓbuit, quacunq́ iter fecit, donec in caſtra Brutiana peruenit ſaluus, & incolumis. ⁋ Aedilis, tri. ple. Hic locus corruptus eſſe ſolet, neq́ enim tribunus, & ædilis quiſq́ uno tempore eſſe poterat, ſed ita credendũ eſt, ut litera ſit ædilis plæbeius. erant. n. ædiles plæbei, & curules, q iter utroſq́ intereſſet. oñdit idẽ Val, i. li. de neglecta religione, ubi de Var. loquitur. ⁋ Aſſumpto Iſiaci habitu, ſumpto habitu ſacerdotis iſidis. erat aũt habitus mendicantis, nam Iſiaci ſacerdotes mendicantes per urbes, & uicos uagabantur, pollicentes ſe futura prædituros ſi daretur aſſis, & inde quæſtũ faciebãt. hi uulgo nũc dĩr. Cingani. ſunt aũt ægyptii. ergo habitu iſiaci. i. habitu pauperrimi ſacerdotis. ⁋ Stipem. pecuniam mendicans. ⁋ Quid illa neceſſitate. Hãc fortunã uel potius Vo- Iſiaci ſacerdotes

luſii neceſſitatẽ deplorat, q̃ nihil ferme triſtius inueniri poſſit, quæ uoluſiũ coegit depoſitis Romani magiſtratus iſignibus Iſiaci, hoc eſt pauperrimi ſacerdotis, & mendicantis ſumere habitum ⁋ Abiecto honoris prætextu. Depoſito magſ̃tatus inſigni. ⁋ Omnes aũt hi. dãnat uoluſiũ, & eos, q uitæ nimiũ cupidi, omnem indignitatem, & turpitudinem uitandæ mortis gratia, ſubire non dubitant, & eos q alienæ mortis auidi homines ad eam neceſſitatem impellunt ut ea ſuſtinere cogantur. ⁋ Suſtinuerunt. uitæ cupidi. ⁋ Perpeti coe. alienæ mortis auidi ASCE. apd Ro. apd nos Cingari

VEniã nũc ad eos q̃bus ſalus. i. cõſeruatio uitæ quæſita. i. inuenta eſt aſtutia. i. per aſtutiã. Mar. Voluſius ædilis plæbeius, & ita non curulis, proſcriptus, ſ. à triumuiris, petẽs ſtipem. i. elemoſynã habitu Iſiaci. i. ſacerdotis Iſidis per itinera, & uias, nõ eſt paſſus occurrentes dignoſcere reuera q̃ſnã eſſet, & tectus. i. ꝓtectus eo gñe fallaciæ ꝑuenit in caſtra M. Bruti. Quid miſerius ſup. fuit illa neceſſitate? q̃. ſ. neceſſitas, iuſſit. i. uoluit, aut impulit magſ̃tatum po. Ro. quia ædilem, prætextu honoris. i. inſigni magſ̃tatus abiecto, incedere obſcuratũ inſignibus religionis alienigenæ, q̃a ægyptiacæ q dn hil & ita tacite damnat Voluſiũ Brutianas partes ſecutũ Oẽs autẽ hi q ipſi. i. in ſe ſuſtinuerunt talia. i. tam miſerum ſubterfugium, cupidi ſup. fuerunt ſuæ uitæ. ſ. conſeruandæ plus q̃ honoris, aut illi, qui alios coegerunt perpeti talia, fuerũt cupidi mortis alienæ.

OLIVERIVS.

ALiquãto ſpe. Hic Saturninus uetulio honeſtiorẽ ratiõne, longeq́ à ſuperiori diuerſa ſuæ ſaluti conſuluit. ꝓſcriptus. n à triũuiris cum ſe quæri ab interfectoribus audiſſet, non mendici habitũ, ſed magſ̃tatus inſignia audacter ſuſcepit. ſubornauitq́ ſeruis eos tã q̃ apparitores, & lictores præcedere iuſſit, ex quo factũ eſt, ut ꝑ oẽs colonias, & municipia Romana publice ſuſceptus, uehicula publica. hoſpitia honorifica ubiq́ conſequeretur. Puteolos quoq́ delatus, nõ aliter ex romana claſſe, quæ tum ibi erat, ſibi neceſſarias naues delegit, q̃ ſi prætor, aut alius publicus magiſtratus extitiſſet. qua audacia in Siciliam tutus peruenit, quo cæteri proſcripti confugiebãt. ⁋ Vetulionis. ad differentiã Saturnini apulei, de quo ſupra dictum eſt ⁋ Perinde ut publicum miniſteriũ. tanq̃ publico uffõ fungens. ⁋ Certiſſimum profugium. nam ibi tuti eſſe poterant proſcripti. ⁋ Leuioris notæ. ignobilioris conditionis.

ASCENSIVS.

ALiquanto ſpe ſen. aut ut alii legũt ſenſeris. q̃d ſi eſt legẽdũ, Ordo eſt, Tu ſenſeris auxiliũ Saturnini aliq̃to ſpecioſius &c. Sin ſententiis ſic. Auxiliũ Saturnini Vetulionis in eodẽ gñe caſus extremæ ſortis i. mortis euitandæ ſu. fuit ſpecioſius aliquanto. i. aliqua ex parte ſup. q̃ Voluſii. ſententiis. i. ſecundũ ſententias, & iudicia hominum. Qui cũ audiſſet nomen ſuum propoſitũ inter ꝓſcriptos à triumuiris, inuaſit. i. uiolenter accepit continuo inſignia præturæ, & ſeruis ſubornatis in modũ lictorũ, et apparitorũ. i. ſatellitum publicorum ꝓcedentibus, comprehendit. ſ. ubicunq́ inuenerat, quaſi nomine publico uehicula, q̃bꝰ ſarcinas ſuas euexit, & ſortiſſe & ſuos. occupauit hoſpitia. ſ. publica, ſummouit. i. de uia cedere fecit obuios ac effudit iam audaci uſurpatione imperii oculis hoſtilibus, tenebras denſiſſimas, in maxima luce. i. cũ incederet maxime cõſpicuus, & tanq̃ prætor Romanus ab inimicis eũ quæ-

rentibus oon eſt agnitus. Idem .ſ. Saturninus. Vt uenit Puteolos perinde ac .i. tanq̄ agenspublicum miniſterium .i. ad remp. pertinens, nauibus correptis cum ſumma licentia .i. pro libidine, quas uellet inuitis dominis, penetrauit in Siciliā, certiſſimū tunc profugium proſcriptorum. Quia āt multa domeſtica ſubiecit exēpla, ne multitudo faſtidium pariat dicit. Vno exemplo notæ leuioris .i. minoris æſtimationis, ſicut æs minore nota percuſſum adiecto his .ſ. iam dictis reuertar, pro eo, quod eſt uertar me, ad externa.

aperuiſſet, nō tibi prior inquit occurri ò rex ſed Aſinus, qui aſſime actus præcedebat. quo callido reſponſo ſe ab imminenti morte liberauit. nam hoc dicto delectatus Alexander, Aſinū occidi, & hominem ſeruari iuſſit. Sorte monitus .i. oraculo. nā dupliciter dabantur reſponſa, aut uerbis cū phœbus loquebatur, & futura prædicebat, aut in ſoliis palmæ in quibus dicit Var. interdū notis, iterdum ſcribebāt ſermonibus. unde Virg. foliis ne tantum carmina mandes Ipſa canas oro finem dedit ore loquendi ¶ Adiiceret. aſtringeret, deſtinaret. Oraculi præceptum. reſpōſum Apollinis qui ſuæ ſalutis cauſa id facere iuſſiſſet. ¶ Sūma ī hoc. In hoc inquit exemplo calliditas, & māſuetudo apparuit, in ſequenti uero, ſola Agaſonis regis Darii calliditas cognoſcit. ¶ Equiſone. Agaſone, & equo cum miniſtro, ſiue ſtabulario.

¶ De Amore cuiuſdam Patris in filium

AMantiſſimus quidam filii cum eum inconceſſis, ac periculoſis facibus accenſum ab inſana cupiditate pater inhibere uellet: ſalubri conſilio patriam indulgētiam temperauit. petiit enim ut prius, quàm ad eā quam diligebat, iret: uulgari, ac permiſſa uenere uteretur. cuius p̄cibus obſecutus adoleſcens, infelicis animi impetum ſacietate licentis concubitus reſolutum, ad id, quod non licebat, tardiorem, pigrioremq̄ afferens paulatim depoſuit.

¶ De Quodam Aſinario.

CVm Alexander macedonum Rex forte monitus, ut eū, qui ſibi porta egreſſo primus occuriſſet: interfici iuberet: Aſinarium forte ſibi obuiam factum, ad mortē arripi imperauit. eoq̄ quærente quidnam ſe immerentem capitali ſupplicio, innocētemq̄ addiceret: eum ad excuſandum factum ſuum oraculi præceptum retuliſſet: aſinarius ſi ita eſt (inquit) rex alium ſors huic morti deſtinauit. nam Aſellus, quē ego ante me agebā: prior tibi occurit. delectatus Alexander & illius tam callido dicto, & quòd ab errore ipſe reuocatus erat: occaſionē in aliquāto uiliore animali expiandæ religionis rapuit. ſūma in hoc cum calliditate manſuetudo. ſumma quoq̄ in alterius Regis equiſone calliditas.

¶ De Dario Rege.

SOrdida Magorum dominatione Perſide oppreſſa, Darius Rex adiutoribus eiuſdem dignitatis aſſumptis, pactū cum præclaris operis conſortibus fecit: ut equis inſidētes Solis ortu, curſum in quendā locum dirigerent: iſq̄ regno potiretur: cuius equus i eo primus hinniſſet. cæterum maximæ mercedis competitoribus fortunæ beneficium expectantibus: ſolus acumine Equiſonis ſui Ebaris proſperū exoptatæ rei effectum aſſecutus eſt. qui in equæ genitalem partē demiſſā manum, cum ad eum locum uentū eſſet: naribus equi admouit: quo odore irritatus, ante omnes hinnitū edidit: auditoq̄ eo, ſex reliqui ſummæ poteſtatis cōtinuo equis delapſi, cādidati (vt erat mos perſarum) humi proſtratis corporibus Darium regem ſalutauerūt. quantum imperium, quàm paruo interceptum eſt vaframento.

THEOPHILVS.

SEntentiis. Parrhaſius exiſtimabat incommode Sentētiis imperitia librarii ſcriptū pro Sentii. Nam ſentii prænomen in uſu ueterum fuiſſe ſatis indicat, Sentius Gallus, & Sentius Augurinos.

OLIVERIVS.

AMantiſſimus qdam. Pater qdam, cuius propter ignobilitatē nomen nō ponitur, cum ſenſiſſet filium inſano matronæ cuiuſdā amore detineri, uafro cōſilio ab eo q̄ſi furore reuocauit. nam quotiens ad motronam iturus erat, ab eo petebat ut prius uulgari, & publico ſcorto uteretur. qd̄ cū feciſſet adoleſcens, extincta eius libidine, non facile matronæ blādiciis poſtea intendebatur, & ita filium à periculoſo amore liberauit. ¶ Periculoſis facibus. Quia matronam amabat, ad quā nō ſine periculo accedere poterat. ¶ Inhibere. cohercere. ¶ Reſolutum. quaſi obtuſum, refrenatū.

ASCENSIVS.

AMantiſſimus &c. Ordo eſt. Quidā pater amantiſſimus filii .ſ. ſui, cū uellet inhibere .i. retrahere eum accenſum facibus .i. amorū inconceſſis, & periculoſis qā cuiuſdā matronæ, ab cupiditate inſana .i. temeraria, aut uehementi uſq̄ ad inſaniā, temperauit indulgētiam patriam conſilio ſalubri, quantū ad illius ſæculi errorem quo minorem fornicationem, capitalem non cenſuerunt culpam. enim pro qā pater petiit à filio ut priuſq̄ iret ad eam quam diligebat, uteretur uenere uulgari, ac p̄miſſa .i. coitu meretricio. cuius præcibus adoleſcens obſecutus, afferens impetum animi infelicis .i. īfeliciter amātis reſolutū .i. retuſū & laxatū ſatietate cōcubitus licentis .i. tunc p̄miſſi, & nunc quoq̄ ad euitandū maius malum à ſæculari iudice raro punitū, afferens dico tardiorem. & pigriorem ad id, qd̄ non licebat, depoſuit ſup. eum paulatim.

ASCENSIVS.

CVm Alexander rex Macedonum monitus forte .i. uaticinio ſortilegorū, ut iuberet interfici eum, qui occurriſſet prim⁹ ſibi egreſſo porta, imperaſſet Aſina .i. actorē aſini, ſcm̄ obuiā forte .i. à caſu aſſi oēs .i. hoīes arripi ad mortē, & eo q̄rēte qdnā adiiceret capitali ſupplicio .i. morti ſe immerentē & inocentem, Cumq̄ ſup. Alexander rettuliſſet præceptum oraculi ad excuſandum factum ſuum, Aſinarius inquit, ò rex ſi ita eſt, ſors deſtinauit aliū huic morti. Nam Aſellus, quem ego agebam, ante me occurrit tibi prior .ſ. quā ego. Alexander delectatus & illius dicto tam callido, & q̄ ipſe reuocatus erat ab errore .ſ. quo humanā hoſtiam immolare conſtituerat, rapuit occaſionem religionis expiandæ .i. placandæ, aut exoluendæ, in animali uiliori aliquanto (imo infinito, ſi precium animæ humanæ æſtimes Valeri) Summa māſuetudo .ſ. regis cum calliditate .ſ. aſinarii, fuit in hoc .ſ. exemplo. ſumma quoq̄ calliditas fuit in equiſone alterius regis .ſ. Darii.

OLIVERIVS.

SOrdida ma. Occiſis magis qui perſarum regnum per dolum occupauerāt, ut dictum eſt in ca. de forti. magna quidem gloria recuperati regni principum fuit, ſed multo maior in eo, q̄ cum de regno ambigerent, concordare potuerūt. erant enim uirtute, & nobilitate ita pares, ut difficilem populo electionem æqualitas faceret. ipſi igitur uiā inuenerunt, qua de ſe iudicium religioni, & fortunæ committerent. pactiq̄ inter ſe ſunt, ut die ſtatuto oēs equos ante regiam primo mane perducerent, & cuius equus inter ſolis ortum hinnitum primus ediditſſet, is rex eſſet. nā & ſolem p̄ſæ unum deum eſſe credunt, & equos eidem deo ſacratos eſſe ferunt. & erat inter coniuratos Darius hidaſpi filius, cui de regno ſollicito, equi cuſtos ait, Si ea res uictoriam moderetur nihil negocii ſupereſſe per noctem. deinde equum pridie conſtitutam diem, ad eūdem locum ducit, ibiq̄ equæ admouit. uel ut dicit Val. in equæ genitalem partem demiſſā manum, cū ad eum locum uentum eſſet, equi naribus admouit. quo odore, uel

OLIVERIVS.

CVm Alexander. Cum Alexander ducturus eſſet exercitum in perſas, conſuluit oraculum quem ſuſcepti belli euentū eſſet habiturus. felicem reſpondit Apollo, ſi eū, q̄ primus ſibi porta egreſſo occurriſſet occidi iuſſiſſet. forte ita accidit ut Aſinarius quidā occurreret. quem cū ad cædē rapi imperaſſet, admiratus Aſinarius, q̄ ſe innocentem ſciret, & rei cauſam non intelligeret, q̄ſiuit ex Alexandro. qua gratia, id faceret. cui cum Alexander apollinis reſſum, & fati neceſſitatem

¶ De Bia Prienenſi.

Bias autem, cuius ſapientia diuturnior inter homines eſt quàm patria Priene fuit: (Siquidem hic etiam nunc ſpirat: illius perinde atque extinctæ veſtigia tantummodo extant:) ita aiebat oportere homines in vſu amicitiæ uerſari: vt meminiſſent eam ad grauiſſimas inimicitias poſſe conuerti. q̃d quidem p̃ceptum prima ſpecie nimis fortaſſe callidum uideatur, inimicumq; ſimplicitati, qua p̃cipue familiaritas gaudet. ſed ſi altioribus animis cogitatio demiſſa fuerit: perquam utile reperietur.

¶ De Anaximene præceptore Alexandri.

Lampſacenæ vero vrbis ſalus vnius vaframenti beneficio conſtitit. nam cum ad excidium eius ſummo ſtudio Alexander ferretur: progreſſumq; extra mœnia Anaximenem præceptorem ſuum uidiſſet: quia manifeſtum erat futurum, ut preces ſuas iræ eius opponeret: non facturum ſe quod petiſſet iurauit. tunc Anaximenes peto (inquit) vt Lampſacum diruas. hæc uelocitas ſagacitatis oppidum uetuſta nobilitate inclytum, exitio cui deſtinatum erat: ſubtraxit.

re, uel uoluptate ueneris irritatus equus hinnitum ſtatim dedit & ſegnibus aliis. felix auſpicium domino primus emiſit. tanta moderatio cæteris fuit, ut audito auſpicio, confeſtim equis diſſiluerint, & Darium regem ſalutauerint. In expoſitione huius hiſtoriæ Iuſtinum ſolummodo ſum ſecutus. in. c uero de ſorti. aliorum quoq; ſententiam inſerui. ¶ Perſide op. Perſaꝝ regno occupato. ¶ Candidati. utpotè competitores eiuſdem magiſtratus, & imperii. ¶ Paruo uaframẽto. parua calliditate.

ASCENSIVS.

Sordida dominatione magorum. ſ. ignobiliũ quorundam qui regnum occupauerant, oppreſſa. ſ. à Dario, & quibuſdam aliis nobilibus ſup. in perſide. i. regione perſarum, aut dominatione perſidæ (à nominatiuo perſida qui factus ſit ab accuſatiuo perſida, à nominatiuo perſis perſidos deflexo) oppreſſa (non tamen dicam cũ Oliuerio. Perſide oppreſſa, ꝗa deliberata iã loquitur.) Darius rex. ſ. futurus aſſumptis adiutoribus eiuſdem dignitatis. i. aliis nobilibus, qui ſecũ magos oppreſſerant, fecit cũ conſortibus præclari operis. i. tyrannicidii, pactum. ſ. de regis noui creatione, ut ipſi inſidentes equis, ſup. in ortu ſolis dirigerent curſum in quendam. i. certum locũ, & is potiretur regno, cuius equus hinniſſet. i. hinnitũ emiſiſſet primus in eo. ſ. loco. Cæterum. i. ſed cõpetitoribus maximæ mercedis, hoc eſt tanti regni, expectantibus beneficiũ fortunæ, ut forte fortuna equus ſuus hinniret, nulla induſtria adhibita, ſolus. ſ. Darius aſſecutus eſt proſperum effectum rei optatæ. i. adoptionem regni propter hinnitũ equi acumine. i. ſolerti induſtria, Ebaris equiſonis ſui. i. actoris equorum ſuorum, qui admouit naribus equi. ſ. Darii, manum. ſ. ſuam, demiſſam. ſ. pauloante in partem genitalem. i. qua concipere ſolent equæ quo odore equus Darii irritatus. i. prouocatus ad Venerem, & ita exhilaratus, edidit hinnitũ ante omnes. ſ. alios. & eo. ſ. hinnitu audito, reliqui ſex candidati. i. competitores ſummæ poteſtatis delapſi. i. ibi celeriter deſcendentes. continuo equis, ſalutauerunt Darium regem corporibus proſtratis humi, ut eſt mos perſarũ. ſ. adorandi regem. Quantum. i. ò quantum imperium, q. i. quantum paruo uaframento. i. calliditate eſt interceptum. i. aliis præreptum. aut inceptum. i. initum primo à Dario? q. d. maximum minimo.

OLIVERIVS.

Bias pri enenſis Anaximenis uafre dictum

Bias aũt. q̃ Bianti Vale. attribuit, Chiloni Plut. aſcribit. Chilon. n. ut tradit Plu. dicere ſolebat, ames catenus q̃ſi aliquando, ſis odio forte habiturus. item hactenus oderis tanq̃ fortaſſe ſis amaturus. ac ſi diceret, non debemus eo uſq; amicum amare, ut ſi quid idignum & turpe fecerit, uel luſerit, odiſſe nequeamus. & econtra, nec tantopere odiſſe, ut eũ in amicitiam noſtram, ſi neceſſe fuerit, recipere non poſſimus. non mirum hoc à Biante dictum, nam, & Scipio, teſte Ci. lib. de amicitia dicere ſolebat. nihil difficilius eſſe quam amicitiam uſq; ad extremum uitæ diem permanere. Laertius quoq; hoc Biantis dictum, non Chilonis fuiſſe affirmat. ¶ Cuius ſapientia diu. q̃a euerſa, & extincta patria eius, ſapientiæ nomine & gloria ſtetit immortalis, qui ad noſtram uſq; ætatem peruenit quamuis ergo patria perierit, non tamen eius ſapientia potuit interripi, aut aliquo modo perire. ¶ Inimicumq; ſimplici. quia qui ſimpliciter amat, amat uſq; in finẽ. ¶ Qua præcipue fa. gaudet. Nã uera amicitia ſimplicitate lætatur, & nulla ſimulatiõe aut diſſimulatiõe eſt inuoluta, q̃les eẽ ſolẽt eorũ q amicitias, & inimicitias nõ ex re, ſed ex commodo ſuo metiuntur. ¶ Aliuos.

animis cog. ſi diligentius hoc dictum excogitare uoluerit quiſpiam ¶ Per q̃ utile. i. ualde utile. ne. ſ. tñ in amore ꝓgrediantur ut ſi neceſſe fuerit gradum reuocare nequeamus.

ASCENSIVS.

Bias aũt cuius ſapientia fuit diuturnior inter homines, q̃ Priene patria ſup. eius. (Siquidem, hic. ſ. Bias, aut hæc ſcilicet fama Biantis, aut Biæ utrunq; enim reperi, ſpirat, id eſt ſpiritum uitalem ducit, hoc eſt durat etiam nunc. i. adhuc, ueſtigia extant, tantummodo illius. ſ. patriæ eius, perinde atque extinctæ) aiebat homines oportere uerſari in uſu amicitiæ ita, ut meminiſſent. i. memores ſint eam poſſe conuerti ad grauiſſimas inimicitias. Quod quidem præceptum uidetur fortaſſe prima ſpecie, id eſt inſpectione nimis callidum, & inimicum ſimplicitati qua familiaritas gaudet præcipue, ſi cogitatio demiſſa fuerit animis altioribus, præceptum ſup. reperietur perquam id eſt ualde utile.

OLIVERIVS.

Lampſacenæ urbis. Hic quod Vale. Anaximeni attribuit nonnulli Ariſt. tradunt, utroq; enim præceptore Alexander eſt uſus. Anaximenes, ut inquit Vale. uel Ariſt. ut alii uolunt legatus Alexandro pro patria, quam euertere Alexander conſtituerat, cum ueniſſet ad eum, ſupplicaturus erat ꝓ patria, Sed Alex. ſcitus id quod erat, ſupplicatum eum ueniſſe ꝓ p̃ria, ne precibus à propoſito ſuo reuocari poſſet, iurauit illi ſe negaturum quicquid peteret. Anaximenes, ſiue Ariſtoteles petiit, ut patriam perderet, quo dicto grauiter doluit Alexãder q̃ animi ſui propoſitum exequi ſalua fide non poſſet. nam cũ illi iuraſſet, omnia ſe negaturum iuſiurandum uiolare, & dictum reuocare non poterat. ¶ Lampſacenæ, Lampſacum proprium nomen eſt urbis, quod uero in cum, deſinunt propria ita formant poſſeſſiua ut Lemacum lemacenus, Leonicum leonicenus, Lampſacum lampſacenus. ¶ Iræ eius opponeret, Precibus obſiſteret iræ ſuæ.

ASCENSIVS

Lampſacenæ, & cætera. Vero. i. ſed ſalus urbis Lãmpſacenæ. id eſt Lampſaci, (inueni tamen ſcriptum Lampſacenæ) conſtitit. id eſt conſeruata eſt beneficio unius uaframenti, id eſt callidi inuenti. nãm cum Alexander, ſcilicet magnus ferretur ſummo ſtudio, ad excidium, id eſt euerſionem eius, ſcilicet urbis, & uidiſſet Anaximenem præceptorem ſuum progreſſum extra mœnia, quia manifeſtum erat futurum, ut Anaximenes opponeret iræ eius, ſcilicet Alexandri preces ſuas, Alexand. iurauit, ſe non facturum, quod ſcilicet Anaximenes petiſſet. tunc Anaximenes inquit, peto ut diruas Lampſacum. Hæc uelocitas, id eſt ſolers inuentio ſagacitatis, id eſt ſagacis medii ſubtraxit oppidum inclytum uetuſta nobilitate exitio, cui erat deſtinatum. Si pro patria interceſſurum putauit Alexander non recte Ariſtoteli id attribuas cui patria, non Lampſacum, ſed Stagyra fuit.

THEOPHILVS.

Lampſacenæ. non dubium, quin Anaximenes is fuerit, non ut alii ſuſpicantur, Ariſtoteles. Alexander enim quum Lampſacum, quia Perſarum rebus ſtuderet, obſeſſam funditus excindere ſtatuiſſet, ab Anaximene hac arte, quam Valerius refert, eluſus eſt. ut Iliatorum ſecundo Pauſanias author eſt, & Ianus epiſtola quadam repetit.

OLIVERIVS.

Demoſthe. aſtuta defenſio.

DEmoſthenis hic orator inſignis iniuriæ cuiuſdam mulieris cum maxima calliditate ſuccurrit. cum enim hoſpites duo certam pecuniæ quantitatem apud eam certa lege depoſuiſſent, ut non alteri ſine altero redderet, & cum alter ſimulata alterius morte rediſſet omnemq́; pecuniam ſuſtuliſſet, ſuperuenit paulopoſt alter pecuniam repetens. mulier incerta quid ageret, cum non hēret, uñ redderet, eò deſperationis redigitur, ut de laqueo cogitaret. Demoſthenes hac eā calliditate liberauit, ut diceret paratā eſt mulier reddere depoſitum ea qua lege recepit ut utriſq; pariter reddat. niſi alter affuerit, ex lege reſtituere non poteſt. Squalore ob. immundus, & atra ueſte indutus, barba capilloq́; promiſſo, ℞ Hærebat. incerta erat, & fluctuabat Iuue. hæres &, Ciuonem dubitas alta deducere ſella. ℞ Affulſit. apparuit.

A SCENSIVS.

DEmoſthenis &c. Ordo eſt Succurſum ē quoq; mirifice cuidam ancillæ aſtutia .i. callido cōſilio Demoſthenis .ſ. oratoris clariſſimi in græcia, quæ acceperat pecuniā à duobus hoſpitibus nomine .i. ſub ratione depoſiti, ea conditiōe ut redderet illam .ſ. pecuniā ſimul utriſq;. quorum alter tempore interiecto, obſitus ſqualore tanq̃ ſocio mortuo, abſtulit .ſ. ancillæ deceptæ omnes nummos .ſ. depoſitos ab utriſq;. deinde alter ſuperuenit, & cœpit petere depoſitum. Miſera .ſ. ancilla, hærebat .i. perplexa, & ſuſpenſa erat in maxima penuria .i. carentia, pariter & pecuniæ, quia omnem, quam acceperat, alteri reddiderat, & propriam non habebat, & defenſoris, quia paupercula erat, & ancilla. & cogitabat iam de laqueo, & ſuſpēdio .i. de ſe ſuſpendenda, & ſtrangulanda laqueo. ſed Demoſthenes affuit oportune ei patronus .i. defenſor, qui ut .i. poſtq̃ uenit .i. ad aduocationem .i. defenſionem ancillæ, inquit, mulier eſt parata ſe ſoluere fidem .i. fidelē ꝓmiſſionem depoſiti (forte melius legatur fide, ut ſit ſoluere ſe fide depoſiti) ſed non poteſt facere id, niſi adduxeris ſocium, quoniā ut ipſe .i. ut uociferaris .i. clamitas, hæc lex eſt dicta .ſ. à uobis i deponēda pecunia, ne pecunia numeretur alteri ſine altero.

℃ De Demoſthene.

DEmoſthenis quoq; aſtutia mirifice cuidā ancillæ ſuccurſum eſt: quæ pecuniam depoſiti nomine à duobus hoſpitibus acceperat, ea conditione, ut illam ſimul utriſque redderet. quorum alter interiecto tempore tanquam mortuo ſocio ſqualore obſitus, deceptę omnes nummos abſtulit. ſuperuenit deinde alter & depoſitum petere cœpit. hærebat miſera in maxima pariter & pecuniæ, & defenſionis penuria. Iamq́; de laqueo, & ſuſpendio cogitabat. ſed opportune Demoſthenes ei patronus affuit: qui ut in aduocationem uenit, mulier (inquit) parata eſt depoſiti ſe fidem ſoluere: ſed niſi ſocium adduxeris, id facere non poteſt. quoniam ut ipſe uociferaris, hæc dicta eſt lex: ne pecunia alteri ſine altero numeretur.

℃ De quodam viro Athenienſi.

AC ne illud quidem parum prudēter. quidam Athenis uniuerſo populo inuiſus, cauſam apud eum capitali crimine dicturus, maximum honorem ſubito petere cœpit: non quòd ſperaret ſe illum conſequi poſſe: ſed ut haberent homines, ubi procurſum iræ, qui acerrimus eſſe ſolet, effunderent. neq; eum tam callidi conſilii ratio fefellit. comitii enim clamore infeſto, & crebris totius concionis ſibilis uexatus, nota etiam denegati honoris perſtrictus, eiuſdem plebis paulopoſt in diſcrimine uitæ clementiſſima ſuffragia expertus eſt. Quòd ſi adhuc ei ultionem ſitienti, capitis ſui periculum obieciſſet: nullam partem defenſionis odio obſeratæ aures reciperent. huic uaframento conſimilis illa calliditas.

OLIVERIVS.

AC ne illud quidē. Vafra ignoti cuiuſdam hominis in diſcrimine uitæ cogitatio, ut accuſatus, cum in capitali crimine ſibi cauſa dicenda foret, magiſtratum peteret maximum, tanq̃ præmium non pœnam meruiſſet. hoc autem fecit, nō q̃a ſperaret ſe potiturum magiſtratum, ſed ut populus haberet, ubi concitatæ in ſe iracundiæ impetum effunderet, qđ etiam factum eſt. nam impudentiam eius omnes admirati conuitiis & clamoribus exibilarunt exploſeruntq; turpiter è foro. deinde cum ad dictionem cauſæ deſcendiſſet, populus quitā turpiter illum è foro eieciſſet, miſericordia commotus, à capitali crimine liberauit. ℞ Nota. etiā den. infamia, & repulſæ ignominia affectus. ℞ Ultionem ſitienti. Damnationem eius cupiēti in ultionem acceptæ iniuriæ.

ASCENSIVS.

AC ne illud quidem ſup. factum eſt parum prudēter. Quidam Athenis .ſ. uir, inuiſus uniuerſo populo, dicturus apud eum .ſ. populū, cauſam .i. defenſurus ſe, aut purgaturus ſupp. de crimine capitali, cœpit ſubito petere maximum honorem, non ſu. ideo q̃ ſperaret ſe poſſe conſequi illum .ſ. honorem. ſed ut homines haberēt ſup. materiam, ubi .i. in qua, effūderent .i. euacuarent procurſum .i. primum excurſum iræ, q̃ ſolet eſſe acerrimus, & ideo ſi illi de capite ſuo ſententiam primā obieciſſent, male de ſe actum ſenſiſſet. Neq; ratio tam callidi conſilii fefellit eum. Enim pro quia, ipſe uexatus infeſto .i. moleſto, & uim inferenti clamore comitii .i. qui fiebat in comitio, hoc eſt ut uulgo dicunt in conuocatione ad magiſtratus eligēdos, & crebris ſibilis .i. exibilationibus, & irriſionibus, quas plæræq; nationes ſibilando faciunt totius concionis .i. populi conuocati perſtrictus .i. contractus (nam hunore dilatamus animum, & inceſſum, contumelia perſtrigimus & coarctam⁹) nota honoris denegati, ut plebs in repulſa tali omnem iram ſuā effutiret, expertus eſt paulopoſt clemētiſſima ſuffragia eiuſdem plebis in diſcrimine .i. periculo uitæ .ſ. ſuæ, quia iam exaturata erat uindicta repulſæ. Quòd ſi obieciſſet ei .ſ. plæbi ſitienti adhuc ultionem, periculum capitis ſui, aures .ſ. plæbis, obſeratæ .i. clauſæ odio .i. propter odium, nullam .i. non ullam non reciperent ullam partem defenſionis .i. purgationis. Illa .ſ. quæ ſequitur, calliditas eſt ſimilis huic uaframento .i. callido facto iam dicto.

℃ De Hannibale.

HAnnibal à Duillio Conſule nauali prælio uictus: timēſq; claſſis amiſſæ pœnas dare: offenſam aſtutia mire auertit. nam ex illa infœlici pugna prius, quàm claſdis nuncius domum perueniret: quendam ex amicis compoſitum, & ornatum Carthaginem miſit. qui poſtquam ciuitatis eius curiam intrauit: conſulit, inquit, uos Hannibal, cum dux Romanorum magnas ſecum maritimas trahens copias aduenerit: an cum eo confligere debeat: acclamauit uniuerſus ſenatus non eſſe dubium quin oporteret. tum ille conflixit, iquit, & ſuperatus eſt. Ita liberum his non reliquit id factum damnare, qđ ipſi fieri debuiſſe iudicauerant.

OLIVERIVS.

SVperior Hānibal. Plin. de uiris illuſtri. diſſentit à Valer. & noie, & tpe. non enim Hannibalem, ſed Giſgonē, nec ſecundo, ſed primo pu. bel. fuiſſe dicit, hæc ſunt Plinii uerba. Duillius primo pu. bel. dux cōtra Carthaginien. miſſus, ubi uidit eos multū mari poſſe, claſſē magis ualidā q̃ decoram fabrefecit, & manus ferreas in uſu habuit, quibus hoſtium naues apprehendit. q̃ uicti, & capti ſunt. Himilico dux claſſis Carthaginem fugit, & à ſenatu quæſiuit, qđ faciendū cenſerent. Omnibus ut pugnaret clamantibus, feci inqt & uictus ſum, & ſic pœnā crucis effugit. nam apud pœnos dux re male geſta puniebatur. Duillio conceſſum eſt ut plucente funali, & pcinente tibicine à cœna publice rediret ℞ Superior. Hannibal. fuerunt ſecundū Valeriū ſuperior & inferior. Superior q̃ primo punico be à

Duillio

Duillio conſule nauali prælio ſuperatus eſt, inferior, qui ſecundo grauiſſimam Romanis & Italiæ cladem, ac pene ruinam rerum omnium intulit, ſed tandem à Scipione africano ſuperatus, & Italia pulſus, & a . ie, & Africa ſuperatus. ❡ Amiſſæ claſſis pœnas. Quia capitale erat apud pœnos, ſi quis iniuſſu ſenatus infœlici. er pugnaſſet. ❡ Quendam ex amicis compoſitum. uide quantum diſſentiat à Plinio nam Plinius non miſiſſe quempiam, ſed ipſum profugiſſe ducem, Carthaginemq; petiſſe, & à ſenatu quæſiſſe dicit, quid ſibi faciendum eſſet. ❡ Liberũ nõ reliqt, i. integrum illi damnare factum. quod faciendum iudicarant.

❡ De Eodem.

Itidem Hannibal Fabium Maximum inuictam armorũ ſuorum uim ſaluberrimis cunctationibus pugnæ ludificantem: ut aliqua ſuſpitione trahendi belli reſpergeret: totius Italiç agros ferro, atq; igni uaſtando: unius eius fũdum immunem ab hoc iniuriç genere reliquit. profeciſſet aliquid tanti beneficii inſidioſa adumbratio eius: niſi Romanæ urbi, & Fabii pietas, et Hannibalis uafri mores fuiſſent notiſſimi.

❡ De Thuſculanis.

Thuſculanis etiam acumine conſilii incolumitas parta eſt. cum enim crebris rebellationibus meruiſſent, ut eorum urbem funditus Romani euertere uellent: atq; ad id exequendum Furius Camillus Maximus dux, ualidiſſimo inſtructus exercituueniſſet: vniuerſi ei togati obuiam proceſſerunt: commeatusq;, & cætera pacis munia benigniſſime præſtiterunt. armatum etiam intrare mœnia paſſi ſunt, nec vultu, nec habitu mutato. qua conſtantia tranquillitatis, non ſolum ad amicitiæ noſtræ ius, ſed etiam ad communionem ciuitatis uſq; penetrauerunt. Sagaci hercule uſi ſimplicitate: quoniã apertius eſſe intellexerant, metũ officiis diſſimulare, quàm armis protegere.

ASCENSIVS.

Hannibal Carthaginien. dux uictus à Duillio cõſule. i. Romano, prælio nauali. i. in nauibus commiſſo, & timens dare. i. perſoluere populo Carthaginienſi pœnas claſſis amiſſæ. i. ob claſſem Carthaginien. amiſſam. auertit. i. amouit à ſe offenſam. i. indignationem, & iram Carthaginien. offenſorum, mire. i. miro artificio. Nam prius quam nuncius cladis perueniret domum ex illa infœlici pugna. i. poſt illam infelicẽ pugnã, miſit Carthaginem quendam ex amicis compoſitum, & ornatum. i. inſtructum tali cautella, qualem iam dicet. qui poſtquam intrauit curiam. i. cõgregationem ſenat', & conſiliariorum ciuitatis eius, hoc eſt Carthaginis inquit, Hannibal conſulit. i. conſilium petit uos cum. i. quando ita ſit, q; dux Romanorum, uidelicet Duillius aduenerit, trahens ſecum magnas copias maritimas, an deberet confligere cum eo. Vniuerſus ſenatus acclamauit, non eſſe dubiũ, quin oporteret. ſ. eum confligere cum Romanis. Tum ille. ſ. ſubornatus & inſtructus ad hoc, inquit, ipſe conflixit, & ſuperatus eſt. ita. i. & ſic Hannib. non reliquit iis. ſ. Carthaginen. ſenatoribus damnare id factum, qđ ipſi iudicarãt, debuiſſe fieri.

OLIVERIVS.

Itidem Hannibal Fabium. Liu. ſecundi pu. bel. li. ii. Acceſſerant inquit, duæ res ad augendam dictatoris inuidiam una fraude, ac dolo Hannibalis, qui cum à perfugis ei mõſtratus ager dictatoris eſſet, omnibus circa ſolo equatis, ab eo uno, ferrum, ignemq; & uim omnem hoſtium abſtineri iuſſit, ut occulti alicuius pacti ea merces uideri poſſet. altera ipſius, facto primo forſitan dubio, quia non expectata in eo ſenatus authoritas eſt, ad extremum haud ambigue in maximam laudẽ uerſo, in permutandis captiuis q;, ſicut primo pu. bel. factum erat, cõuenerat inter duces Romanum, Pœnũq;, ut quæ pars plus reciperet q̃ daret, argenti pondo bina, & ſelibras in milite præſtaret. ccxlvii. cum plures Romanus q̃ pœnus recepiſſet, argentumq; pro eis debitum, ſæpe iactata in ſenatu re, quoniam non conſuluiſſet patres, tardius erogaretur, Inuiolatũ ab hoſte agrum miſſo Romam filio uendidit, fidemq; publicam impendio priuato exoluit. Frontinus uero Hannibal in Fabium, cui neq; uirtute nec arte bellandi par erat, ut infamia reſpergeret, agris eius abſtinuit, cæteros populatus. Contra ille, ne ſuſpecta ciuibus fides eſſet, magnitudine animi effecit, publicatis poſſeſſionibus ſuis. hoc idem feciſſe Periclem tradit Iuſtinus. ❡ Item Hannibal ſ. inferior, de quo ſupradictum eſt. ❡ Saluberrimis cunctationibus. ut Ennius, unus qui nobis cunctando reſtituit rem. ❡ Immunem. Intactum, & expertem. ❡ Inſidioſa adumbratio. bene adumbratio, non enim erat beneficium, ſed umbra quædam beneficii, in quo latebant inſidiæ, ut uidelicet dictatorem populo ſuſpectum redderet. ❡ Et Fabii pietas. Qua uius eſt in captiuos Romanos, ut agrum ſuum uenderet, illoſque redimeret.

Fab. cũ ctatione ſua rẽp. ſeruauit.

ASCENSIVS.

Itidem. i. conſimiliter, aut idem. i. Hannibal, ut reſpergeret aliqua ſuſpitione. i. mala occaſione (tanq̃ corruptus ſit ab hoſtibus) belli trahendi. i. protrahendi, & dilatandi, Fab. Maximum ludificantem. i. fruſtrantem ſaluberrimis cunctationibus. i. dilationibus, & immorationibus pugnæ, inuictam uim armorum ſuorum, uaſtando. i. dum uaſtaret ferro, atq; igni agros totius italiæ, reliquit fundũ eius unius. i. ſolius, uidelicet Fabii, immunem ab hoc genere iniuriæ. Inſidioſa adumbratio. i. ſimulatio tecta, tãti beneficii eius. ſ. Hannibalis in Fabium profeciſſet aliquid. ſ. ad adimẽdũ Fabio imperium, aut ad cogendũ eum committere prælium, niſi & pietas. i. charitas in patriam, & in captiuos redimendos, & uafri. i. aſtuti mores Hannibalis, fuiſſent notiſſimi, urbi hoc eſt Romæ,

OLI.

Thuſculanis etiam. Tuſculani ſæpe defecerãt à romanis, hãc iniuriã cum Romani ferre non poſſent, Camillũ cũ exercitu miſerũt, q̃ agros uaſtaret, urbẽ fũditus euerteret. Sed tuſculani calliditate cõſilii uim Romanã euerterũt. intrãtibus. n. eorũ fines Ro. nõ demigratũ eſt à ppinquis itineris locis, nõ cultus agrorũ intermiſſus patentibus urbis portis togati obuiã frequẽtes ipatoribus Romanis proceſſere, cõmeatus exercitui comiter in caſtra ex urbe & ex agris deuehit. Tũ camil. caſtris ãt portas poſitis eadem ne forma pacis q̃ in agris oſtẽtaretur, ẽt intra mœnia eſſet ſcire cupiens, ingreſſus urbẽ, ubi patẽtes ianuas & tabernis apertis propoſita oĩa in medio uidit, intẽtoſq; opifices ſuo quẽq; opi & ludos literarũ ſtrepere diſcentiũ uocibus, & repletas ſemitas inter uulgus puerorũ, & mulierũ huc & illuc euntiũ, qua quẽq; ſuorũ uſum cã ferret, nihil uſq̃ nõ pauidis mõ, ſed mirantibus q̃dem ſimiles circũſpiciebat, oĩa lugrens oculis, ubi nã bellum fuiſſet, adeo, nec amore rei uſq̃, nec ablatæ ad tẽps ueſtigiũ ullũ erat, ſed ita oĩa cõſtãti tranqliaq; pace, ut eò uix fama belli plata uideri poſſet. Victus patientia hoſtiũ Camillus, ubi oĩa uidit eſſe pacata, & in agris, & in urbe Tuſculanos ad ſenatũ ire iubet, ſenatui deĩn ſcribit, q̃ uiderat. ſenatus Tuſculanos nõ ſolũ amicitia, & pace dignos iudicauit, ſed inſup ẽt ciuitate donauit. ❡ Tuſculanis. hoc oppidũ à tuſcis occupatũ nomẽ accepit, unde originem habuere Catones, ubi & Cicero pdia habuiſſe fertur. à q̃bus Tuſculanæ quæſtiones dictæ ſunt. ❡ Cõmeatus Cibaria, & alimenta. ❡ Munia. Officia.

Camillus l Tuſkula.

ASCENSIVS.

Thuſculanis. &c. Incolumitas. i. cõſeruatio uitæ, & p'ſtine eſt parta. i. acq̃ſita etiã Tuſculanis. i. Tuſculi incolis, ac ciuibus, acumine. i. ſubtilitate conſilii. cũ enim meruiſſent crebris rebellationibus, ut Romani uellent euertere funditus. i. à fundo uſq; urbẽ eorũ, atq; Furius Camil. max'. dux inſtructus exercitu ualidiſſimo ueniſſet ad id. i. ad euertendũ funditus eorũ urbẽ, ipſi Tuſculani proceſſerunt obuiam. ſ. Camil. & exercitui eius, togati, in ſignũ pacis & ocii uniuerſi. i. ſimul oẽs, & præſtiterunt ei commeatus. i. ut dicunt uictualia, & munia. i. officia, & obſequia pacis, & paſſi ſũt ẽt armatũ itrare mœnia ſup. ſua, nec uultu, nec habitu mutato. Qua conſtantia. i. cõſtanti præ ſe latione, & oſtentatione tranq̃llitatis, ipſi Tuſculani penetrauerunt, non ſolum ad ius amicitiæ noſtræ, ſed etiã uſq; ad communionem ciuitatis noſtræ, quia tandem ciuitate

donati ſunt. Hercule. Iſta me iudicante, uel quod dico ſentio, ipſi uſi ſup. ſunt, aut penetrauerunt uſi ſimpacilate. ſ. in facto, ſagaci. ſ. in conſilio ❡ Quoniam intel. eſſe sper. i. paratius, & facilius, aut legamus aptius. i. conuenientius diſſimulare metum. i. ſignificare, ſe nihil de Ro. metuere offi. .us. i. per officia obſequioſa, ꝙ protegere. ſ. ſe armis.

tione nunꝙ obtinuiſſet, arte & calliditate conſecutus eſt. ❡ Spectandorum ludorum gratia. Qui inſtaurabantur. cauſa uero renouandorum ludorum dicta eſt in. c. de ſomnus. ❡ Inſontes notaret. Innocentes uolſcos ignominia afficeret. ❡ Deceptis. ſ. Ro. qui à Tullo fuerant decepti. Ludi inſtaurati

THEOPHILVS.

Tuſculanis. Tuſculum Verrius autumat inditũ Tuſculo nomen ab aditu difficili, non à tuſcis.

OLIVERIVS.

At Volſcorũ ducis Martius Coriolanus urbe pulſus, ut dictũ eſt, exulatum in uolſcos abiit, hoſpitio utebatur Accii Tulli uolſcorũ principis, & Romanis ſp. infeſti. hi duo cõſilia conferũt de Ro. bello ſed qd haud facile credebãt plebẽ ſuã impel. i. poſſe, ut toties infeliciter tẽptata arma caperent multis ſæpe bellis, peſtilẽtia poſtremo amiſſa iuuẽtute, fractos ſpiritus eẽ, arte agendũ, in exoleto iã uetuſtate odio, ut recẽter aliꝗ ira exacerbarentur aĩ. ludi forte ex inſtauratione magni Romæ parabantur, ad eos authore Accio Tullo uis magna uolſcorũ uenit. priuſꝗ commiterẽtur Tullus, ut domi cõpoſitũ cum martio fuerat, ad cõſules uenit, dicit eſſe ꝗ ſecreto agere de rep. uelit, remotis arbitris, inuitus inqt, ꝙ iniquus ſit, de meis ciuibus loquor, nõ tñ admiſſum quicꝗ ab his criminatũ uenio, ſed cautũ, ne admittãt nimio pluſꝗ uelim noſtrorũ igenia ſunt mobilia, multis id cladibus ſenſimus, qppe q non nr̃o merito, ſed ueſtra pſtẽtia ſumus incolumes. magna hic uolſcorũ multitudo eſt, ludi ſunt, ſpectaculo intenta ciuitas erit, memini qd p eandẽ occaſionẽ à ſabinorũ iuuentute in hac urbe cõmiſſum ſit. horret alus ne qd incõſulte, aut temere fiat, hæc ueſtra, noſtraꝗ cã primũ dicẽda uobis conſulibus ratus ſum, qd ad me attinet extẽplo hinc domũ abire in alo eſt, ne cuius facti dictiꝗ contagione pſenſu uoler. hæc locutus abiit. Cõſules cũ ad pꝛes rẽ dubiam ſub authore certo detuliſſent, author magis ut fit ꝗ res ad præcauendũ. uel ex ſuperuacuo mouit. factoꝗ ſenatuſc. õn. ut urbe excederent uolſci pcones dimittuntur, q oẽs proficiſci ante noctem iuberent. ingens pauor primo diſcurrentes ad ſuas res tollendas in hoſpitia perculit, pficiſcentibus deinde indignatio abhorta, ut cõſceleratos, contaminatoſꝗ ab ludis feſtis diebus cetu quodammodo hominum deorumꝗ abactos cum ad propria continuato agmine irent, progreſſus Tullus ad caput ferentinũ, ut quiſꝗ ueniret, priores eorum excipiens querendo, indignandoꝗ, & eos ipſos ſedulo audientes ſecũ dare uerba, & per eos multitudinem aliam in ſubiectum uiæ campum deduxit, ibi in concionis modũ orationem exorſus, omnes ad bellũ, & arma concitauit, & ꝗ ratione nunꝙ obtinuiſſet …

Accius Tullus aſtu uolſcos ad arma cõcitauit.

❡ De Tullo Duce Volſcorum:

At volſcorum ducis Tulli execrabile cõſilium. qui ad bellum inferendum Romanis Maxima cupiditate accenſus, cũ aliquot aduerſis prælijs contuſos animos ſuorum, & ob id paci proniores animaduerteret: inſidioſa ratione quo volebat compulit. nã cum ſpectandorum ludorum gratia magna Volſcorum multitudo Romam conueniſſet: Conſulibus dixit, vehementer ſe timere nequid hoſtile ſubito molirentur: monuitꝗ, vt eſſent cautiores: & protinus ipſe urbe egreſſus eſt. Quam rem Conſules ad ſenatum retulerunt: qui tametſi nulla ſuſpicio ſuberat, authoritate tamen Tulli commotus, ut ante noctem Volſci abirent, decreuit. qua contumelia irritati, facile impelli potuerunt ad rebellandum. ita mendacium verſuti ducis, ſimulatione beneuolentiæ inuolutum duos ſimul populos fefellit. Romanum ut inſontes notaret: volſcum vt deceptis iraſceretur.

ASCENSIVS.

At cõ. Tul. du. Vol. ſup. fuit execrabile. Quia accenſus maxima cupiditate ad iferendũ Ro. bellũ cũ aiaduerteret aios ſuorũ contuſos. i. hebetatos, & cõfractos. aliquot pliis aduerſis. i. infeliciter commiſſis, & ob id proniores. i. inclinatiores paci. i. ad pacẽ. ſup. ꝙ ad bellũ, cõpulit ſup. eos rõne inſidioſa eo, quo uolebat. i. ad bellũ gerendũ. Nã cũ magna multitudo uolſcorũ conueniſſet ro. gratia ludorũ ſ. pubicorũ ſpectandorũ, Tul. ſup. dixit cõſulibus, ſe timere uehementer ne. ſ. uolſci molirentur. i. cum molimine attentarent ſubito qd. i. aliqd hoſtile, & monuit. i. conſules, ut eſſent cautiores, & ipſe egreſſus ẽ ptinus. ſ. poſtꝗ id dixerat urbe. i. Ro. Quã rẽ conſules retulerũt. i. ut dicunt, reportauerunt ad ſenatum. i. in conſultationẽ ſenatus. q. ſ. ſenatus tametſi nulla ſuſpicio ſuberat, tñ commutus authoritate Tulli, decreuit ut uolſci abirẽt añ noctem. Qua contumelia uolſci irritati, potuerũt ipelli facile, ad rebellandũ. Ita. i. & ſic mendaciũ ducis uerſuti inuolutũ ſimulatione bñuolentiæ fefellit ſimul duos Populos. ſ. Ro. ut notaret ſ. nota infidelitatis, & ignominiæ Inocentes. ſ. uolſcos, & uolſcũ. ſ. populum, ut iraſceretur deceptis. i. Ro. pleꝛ ti ſenatui, fraude Tulli decepto.

❡ De Strategematis Cap. IIII.

Illa vero calliditatis egregia & ab omni prorſus rephenſione procul remota. cuius opera, quia appellatione noſtra vix apte exprimi poſſunt græca pronunciatione Strategemata dicantur.

❡ De Tullo Hoſtilio.

Omnibus militaribus copiis Tullo Hoſtilio Fidenas aggreſſo: quæ ſur gentis imperii noſtri incunabula crebris rebellationibus torpere paſſæ non ſunt: finitimiſꝗ trophæis, ac triumphis alitam virtutẽ eius; ſpes ſuas promouere vlterius docuerunt: Metius Suffetius dux Albanorum, dubiam & ſuſpectam ſemper ſocietatis ſuæ fidem repente in ipſa acie detexit. detecto enim Romani exercitus latere, in proximo colle conſedit, pro adiutore ſpeculator pugnæ futurus: ut aut uictis inſultaret, aut victores feſſos aggrederetur. non erat dubium quin ea res militum noſtrorum animos debilitatura eſſet: cum eodem tempore & hoſtes confligere, & auxilia deficere cerneret. Itaꝗ ne id fieret, Tullus prouidit. concitato enim equo, pugnantium Globos præcurrit. prædicans ſuo iuſſu receſſiſſe Metium: eumꝗ, cum ipſe ſignum dediſſet, inuaſurum Fidenatium terga. quo iperatoriæ artis conſilio, metum fiducia mutauit. proꝗ trepidatione, alacritate ſuorum pectora repleuit.

OLIVERIVS.

Illis ue. cal. dicturus de aſtutia militari, ꝙ à ſapietia pfecta oĩ prorſus reprehenſiõe uacat dicit, hoc nomen multo melius græco ꝗ latino ſermone exprimi poſſe, & ſtratagema appellari, ꝗſi conſilium militare, στρατος enim græce exercitus & αγω duco. ❡ Ab oĩ reprehenſione pcul remota. Hoc ideo dicit, qa in ſuperiori uaframéto & calliditate nõ nihil fraudis ineſſe uidetur. ❡ Stratagemata Conſilia uel aſtutiæ militares.

ASCENSIVS.

Illa ue. calli. ſ. ꝙ dicturus eſt, egregia ſup. eſt, & remota pcul ab oĩ reprehenſione. cuius opera, qa uix. i. cũ difficultate poſſunt exprimi apte. i. conuenienter appellatione noſtra. i. uocabulo R. dicãtur ſtratagemata. i. geſta, & cõſilia militaria. græce aũt ſcribitur στρατηγηματα ſed quia noſtri ſecundam corripiunt, proferunt … tes ſtratagemata. Alii uero ſtratogemata à στρατος, qd eſt exercitus στρατεια uero expeditio.

OLIVERIVS.

Omnibus co. mi. Liuius Fidenates inquit colonis Ro. uelentibus ſociis conſilia aſſumptis, pacto tranſitiuns albanorum

albanorū ad bellum, atq; arma cōcitantur, cum fidenæ aptæ deſciſſent. Tullus Metio exercitu q; eius ab alba accito, contra hoſtes ducit, ubi auienem tranſit ad confluentis collocat caſtra inter eū locum, & fidenas ueientium exercitus tyberim trāſierat, hi & in acie prope flumen tenuere dextrum cornu in ſiniſtro fidenates propius montes conſiſtunt. Tullus aduerſus ueientem hoſtem dirigit ſuos. Albanos contra legionem fidenatum collocat. Albano non plus animi erat quàm fidei, neq; manere, neq; tranſire aperte auſus, ſenſim ad montes ſuccedit. Inde ubi ſatis ſubiiſſe ſeſe ratus eſt, erigi totā aciē fluctuanſq; alio ut terreret ipſe explicat ordines. Conſiliū erat, quo fortuna rem daret eò inclinare uires, miraculo primo eſſe Ro. q̄ proximi ſteterant, ut nudari latera ſua ſociorum digreſſu ſenſerūt, inde eq̄s citato equo nunciat regi abire albanos. Tul. re trepida xii. uouit Salios, fanaq; pallori, ac pauori, equitem clara increpans uoce, ut hoſtes exaudirent, redire in prælium iubet. nihil trepidatione opus eſſe, ſuo iuſſu circunduci Albanum exercitum, ut fidenatium nuda terga inuadant. idem imperat, ut haſtas eq̄tes erigere iubeat. id factū magnæ parti peditum Ro. conſpectum abeuntis Albani exercitus interſepſit, qui uiderāt id quod ab rege auditū erat, eo acri' pugnāt, terror ad hoſtes tranſit & audiuerant clara uoce dictū, & magna pars fidenatum, ut q̄ coloni additi Ro. eſſent, latine ſciebant itaq; ſolliciti ne ex collibus decurſis albanorum intercluderentur ab oppido, terga uertunt, Inſtat Tullus, fuſoq; fidenatium cornu, in ueientem alieno pauore percuſſum ferociter redit. nec illi tulere impetum, ſed ab ea flumen obiectum à tergo arcebat, quo poſtquam fuga inclinauit, alii arma fœde iactantes in aquam cæci ruebant, alii dum cunctantur in ripis inter fugæ pugnæq; conſilium oppreſſi, non alia ante Ro. pugna atrocior fuit. Tum Albanus exercitus ſpectator certaminis deductus in campos eſt. de Metio uero Suffetio eius duce crudele ſumptum eſt ſupplicium ut duabus quadrigis alligatus dilaceraretur. ¶ Torpere pigreſcere, & languere, nā crebro fidenates aduerſus Ro. rebellantes Romanam iuuentutem ocio torpeſcere non permittebant. ¶ Metius Suf. Qui tunc erat dictator albanorum, de quo ſumptum fuit, ut dixi, crudele ſupplicium, cuius meminit Vir. haud procul inde citæ metiū in diuerſa quadrigæ Diſtulerant. ¶ Detecto latere. Nā Albani relictis Romanorum lateribus ſe in collem recepere. ¶ Vt uictis inſultarent: Vt uictos Romanos per deriſionem inuaderēt. ¶ Concitato enim equo. Liuius dicit, eum prius uouiſſe duodecim ſalios, fanaq; pallori & pauori. ¶ Omnes Globos. Omnem multitudinem & ordinem pugnantium.

ASCENSIVS

OMnibus, &c. Tul. Ho. regello, Ro. aggreſſo. i. cum eſſet aggreſſus fidenas oppidum italiæ, omnibus copiis. ſ. militantibus, q̄ ſ. fidenæ, paſſæ non ſunt. i. impedierunt crebris rebellationibus incunabula. i. primordia imperii noſtri ſurgentis torpere. i. pigra eſſe & ocio frigere, & docuerūt uirtutem eius. ſ. imperii Roma. alitam trophæis, ac triumphis finitimis. i. ex proximo loco paratis, promouere. i. extendere ſpes ſua ulterius, Metius. ſuf. dux albanorū detexit. i. manifeſtauit repēte i ipſa acie fidem ſocietatis ſuæ cū Ro. imitæ, ſemper dubiam, & ſuſpectā. Enim p̄ q̄ a, latere exercitus Ro. detecto. i. nudato, conſedit. i. locū cæpit in colle proximo, futurus ſpectator. i. obſeruator, & ſpectator pugnæ, p̄ adiutore. i. ubi debebat eē adiutor, q̄ a ſocius, ut inſultaret uictis. ſ. Romanis ſi forte

¶ De Sexto Tarquinio:

AT nec continuo à noſtris regibus recedamus. Sextus Tarquinius Tarquinii filius indigne ferens quod patris viribus expugnari Gabii nequirent: valentiorē armis excogitauit rationem: qua interceptum id oppidum Romano imperio adiiceret. Subito nanque ſe ad Gabios contulit tanquam parentis ſæuitiam, & uerbera, quæ voluntate ſua perpeſſus erat: fugiens. ac paulatim vniuſcuiuſq; fictis, & compoſitis blanditiis alliciendo beneuolētiam: vt apud omnes plurimum poſſet, conſecutus: familiarem ſuum ad patrem miſit, indicaturum, quemadmodum cuncta in ſua manu haberet: & quæ ſiturum quidnam fieri uellet: iuuenili calliditati ſenilis aſtutia reſpondit. Siquidē re eximia delectatus Tarquinius, fidei autem nuntii parum credens, nihil reſpondit: ſed ducto eo in hortum, maxima & altiſſima papauerum capita baculo decuſſit. cognito adoleſcens ſilentio patris, ſimul ac facto: cauſam altius argumenti peruidit. nec ignorauit præcipi ſibi, ut excellentiſſimum quenq; Gabinorum, aut exilio ſummoueret. aut morte conſumeret. ergo ſpoliatam bonis propugnatoribus ciuitatem tantum non uinctis manibus ei tradidit.

uincerentur, aut aggrederetur. ſ. eoſdem uictores, ſi forte uincerent, feſſos. ſ. ex pugna. Nō erat dubiū, q̄a ea res eſſet debilitatura aīos noſtro. ſ. Ro. militū, cum cernerent eodē tp̄e, & hoſtes cōſiſtere. ſ. ſecū, & auxilia deficere. Itaq; Tullus prouidit, ne id fieret. i. ne aī ſuo debilitarentur. n . p̄ quia, ipſe percurrit. i. anteq̄ defectionē aīaduerterent, percurrit equo concitato. ſ. ad curſum, Globos id ē cuneos aut cumulos ſuo pugnantiū. ſ. cū hoſte, p̄dicans Metium receſſiſſe. ſ. in collem illū ſuo iuſſu, etenim cum ipſe dediſſet ſignum inuaſurū ſupp. eſſe terga fidenatiū. Quo conſilio imperatoriæ artis. i. quo ſtratagemate, mutauit metū fiducia. i. conuertit metum in fiduciā, & repleuit pectora ſuo alacritate. ſ. inuadendi hoſtē pro trepidatione, q̄ prius inerat aut quæ inſuiſſet. Moſe autē ſuo narrat rem duntaxat. q̄tenus ad pſentē locū pertineat, nā q̄o Mætius defectiōis reus poſtea hippolytus factus ſit. i. ab equis diſtractus nō pſ. q̄tur.

OLIVERIVS.

AT nec cōtinuo. Tarquinius ſuperbus cū Gabios urbem propinquam, & ualidā ſæpius aggreſſus, uirtute expugnare non poſſet, ad fraudes, & dolos cōuerſus eſt. nam cum uelut depoſito bello, fundamentis templi faciendis, aliiſq; urbanis opibus intentū ſe eſſe ſimularet, Sextus Tarqui. filius eius, qui minor ex tribus erat tranſfugit ex compoſito ad Gabios, patris in ſe ſæuitiam intolerabilem conquerens, iam ab alienis in ſuos uertiſſe ſuperbiā, & liberorum quoq; eū frequentiæ tedere, ut quā in curia ſolitudinē fecerit, domi quoq; faciat ne q̄ ſtirpē, ne quē hæredē relinquat, ſe q̄dem inter tela, & gladios patris elapſum, nihil uſq̄ ſibi tutum niſi apud hoſtem. L. Tarquinii crediſſe. nā errarent manere iis bellū, quod depoſitū ſimuletur, & per occaſionem eum ſcautos inuaſurū. q̄d ſi apd̄ eos ſupplicaūdibus locus non ſit, pererraturū omne latium, uolſcos quoq;, ſe inde equos, & hernicos petiturū, donec ad eos perueniat, q̄ à patrū crudeliſſimis, atq; impiis ſuppliciis tegere liberos ſciant. forſitan etiam ardoris aliquid ad bellum, armaq; ſe aduerſus ſuperbiſſimū regem ac ferociſſimum populum inuenturum, cū ſi nihil moliretur, incenſus ira porro inde habitur' uideretur benigne à Ga. excipitur. quos paulopoſt ad rebellandum incitat. ipſe cū promptiſſimis iuuenum prædatū, atq; in expeditiones uadit, ut dictis, factiſq; omnibus ad fallendum inſtructis, uana expreſſa eēt fides. Dux ad ultimum belli eligitur, ubi cum inſcia multitudine, quid ageretur prælia parua inter Romanos, Gabioſq; fierent, q̄bus plerunq; gabina res ſuperior eſſet. tum certatim ſummi, infimiq; gabino, Sex. Tarquini. dono deū ſibi miſſum ducē credere, apud milites uero obeundo pericula & labores pariter prædā munifice largiēdo, tanta charitate eē, ut nō pr̄ Tarquinius potentior Romæ q̄ filius Gabiis eſſet. ita poſtq̄ ſatis uiriū collectū ad oēs conatus uidebat, tum ex ſuis unū ſciſcitatū Ro. ad patrem mittit, q̄d uā ſe facere uellet, q̄ōquidē ut oīa unus Gabiis poſſet ei dii dediſſent: hoc nuncio, q̄a credo dubiæ fidei uidebatur, nihil uoce reſponſum eſt. Rex uelut deliberabūdus in hortū ædiū tranſit ſeq uente nuncio filii, ubi inambulans tacitus ſumma papauerū capita dr̄ baculo decuſſiſſe, interrogando, expectandoq; reſſum, ira ſeu odio, ſeu ſuperbia inſita ingenio, nullā eū uocem emiſiſſe, Sexto ubi q̄cquid uellet pr̄, quiduè p̄ciperet tacitis ambagibus patuit, priores ciuitatis criminado, alios apud populū, alios ſua ipſo inuidia i portunos interemit, multi palam, q̄dā in quibus minus ſpecioſa criminatio erat futura, clam interfecti, patuit q̄buſdā uolentibus fuga, aut in exilium acti ſunt, abſentiūq; bo

naiuita atq; interemptorum diuiſa fuere largitionis, inde præ dæq; dulcedine priuati commodi ſenſus malorum publicoꝝ adimi donec orba conſilio, auxilioq; gabina res regi Romano ſine ulla dimicatione in manu tradi. ¶ Interceptum fraude captum. ¶ Verberaq;. Quia ſeipſum dedita opera uſſerat uerberari, cuius rei nullam prorſus mentionem facit Liu. Iuſti. uero hac eadem ſimulatione uſũ fuiſſe zopyrum unum de interfectoribus magorum, & principibus Darii perſarũ regis dicit, q ut Babyloneã perſarum imperio ſubiiceret, domi ſe uerberibus lacerari toto corpore iuſſit, & titulo tranſfugæ Babyloniam profectus, hac eadem arte urbem, imperium Dario prodidit. ¶ Iuuenili cal. ſenilis aſtutia rñdit. Patris ſenis calliditas iuuenis filii aſtutiam adæquauit nam pr̃ tacens, q̃d ſibi uellet filio callide ſatis indicauit. ¶ Fidei aũt nuncii parum credens. Frontinus Tarq. inquit ſuperbus gabinos interficiendos arbitratus, q̃a hoc nemini uolebat cõmiſſum, nihil nuncio reſpondit q ad eũ à filio miſſus erat. ſ. tãtũ uirga eminentia papauerꝫ capita cum forte in horto ambularet decuſſit. nuncius ſine reſponſo reuerſus renunciauit adoleſ. ẽ ꝗ Tarq. q̃d agentẽ patrẽ uidiſſet. ille intellexit, idem eſſe eminentibus faciendũ. ¶ Cognito ſilentio pr̃is. cũ intellexiſſet, q̃d ſibi uellet pater ſilendo, quidue innueret decutiendo papauerꝫ capita. ¶ Cauſam. alterius argumenti. præuidit rem illã, quam præſente nuncio pr̃ fecerat ad aliud ſpectare, neq; id fruſtra eũ feciſſe, ſed latẽtem in eo cauſam exiſtere.

Zopyrus pſa.

ASCENSIVS.

At ne recedamus continuo à regibus noſtris. i. ſtratagematis eorũ. Sex. Tarq. filius Tarquinii. ſ. ſuperbi ultimi regum Ro. ferens indigne, q Gabii negarent expugnari. i. pugna uici, & capi, uiribus pr̃is. ſ. ſui, excogitauit rationem. i. ſubtilẽ uiã ualentiorẽ. ſ. ad expugnationẽ gabioꝝ armis i. pr̃ nis. q̃ ſ. rõne adduceret imp. Ro id oppidũ iterceptũ. i. dolo captũ. (Vbi ſignãdũ eſt authorẽ i eã ue ſniam quã Maro. Aenei. ii. ſic à iuuene, ut minus imitãdã, dictã affert. Dolus an uirtus qs i hoſte regrat? Nã i p̃fatione dixit, hmõi calliditatẽ ab oĩ reprehẽſione pcul remotã, q̃d n̄ uerũ eſt, hic ẽ ſine rep̃hẽſiõe inimicos ſimulata amicitia dolo uicere potuit magna ẽ adhibẽda cautio inimico conciliato, añq; hoſti amicitiã ſimulãti fidẽ habeamus, ſic. n. Babylonii, ſic Troiani, ſic Gabii capti ſũt, q̃a hoſti crediderũt) nãq; ip̃e Sextus cõtulit ſe ſubito ad Gabios tanq̃. ſ. eẽt fugiẽs, ſæuitiã parẽtis. i. pr̃is oĩbus notã, & uerbera. i. uerberationes, aut inflicta ipſa uerberãdi. q̃ ppeſſus erat ſua uoĩtate, q̃a uibices, aut ueſtigia uerberũ oſtẽdit gabiis. ac alliciẽdo paulatim bẽuolentiã uniuſcuiuſq;. ſ. gabinoꝝ blãditiis fictis, & cõpoſitis. i. ſubornatis ad fraudẽ, cõſecutus. i. ubi q̃btenuit, ut poſſe plurimũ apud oẽs, miſit familiarẽ ſuũ. i. à ſecretis ad pr̃em, indicaturũ ẽ, quẽadmodũ haberet cuncta in ſua manu. i. ptãte, & q̃ ſitum ſ. à pr̃e q̃d n̄ã uellet fieri. ſ. ad expugnãdos cõmode gabios. aſtutiæ ſenilis. i. pr̃is Tar. pr̃is. rñdit. i. cõſona fuit calliditati iuuenili. i. pr̃is filii, Siq̃dẽ. i. q̃m Tar. ſ. pr̃ deſpectatus re eximia. i. quã maxĩe exoptabat, ait p ſed, parũ credens fidei nũtii, nihil rñdit, ſed eo ſeducto i hortũ. i. poſtq̃ eũ ſeduxerat i hortũ, decuſſit. i. in terrã pcutiẽdo deiecit, baculo. ſ. quem manu tenebat maxima, & alti. ſ. ca. pa. i. illarũ herbarũ altẽ creſcẽtiũ, & quaꝝ fructus ſoporẽ iducit. Adoleſcẽs. ſ. filius Tar. ſilentio pr̃is. ſ. ſui ſimul ac facto cognito ſ. ex nũcio, puidit. i. pſpexit altius. i. pfundius cãm argumẽti. i. rõnis utriuſq;. ſ. tã ſilentii q̃ facti, hoc eſt decuſſionis capitũ ſummoꝝ papauerũ, nec ignorauit p̃cipi. ſ. à pr̃e p tale factũ ſibi ut ſummoueret exilio. i. expelleret occulte gabios, aut cõſumeret. i. exterminaret morte excellẽtiſſimũ quẽq; gabinorũ. Ergo q̃a hoc intellexit, & fecit, tradidit ei. ſ. pr̃i ſuo ciuitatem ſpoliatã bonis ppugnatoribus. i. defenſoribus tñ non manibus uinctis. i. hoc ſolo dempto q non erant illi manus uinctæ, aut ut Oli. hoc uocabulũ interptatur, manibus ſupp ciuitatis tãtummodo i ferme uinctis. quæ ſnia ferme in unũ recidit, q̃a oĩa tantummodo. i. uno duntaxat dempto ſit, ferme ſit.

¶ De Romanis.

ILlud quoq; à maioribus, & conſilio prudenter, & exitu fœliciter prouiſum. cum enim urbe capta Galli capitolium obſiderent, ſolamq; potiendi eius ſpẽ in fame eorum repoſitam animaduerterent: perquam callido genere conſilii Romani uſi, unico perſeuerantiæ irritamento uictores ſpoliauerunt. panes enim iacere compluribus ex locis cœperunt. Quo ſpectaculo obſtupefacti, infinitamq; frumenti abundantiam noſtris ſupereſſe credentes: ad pactionem omittendæ obſidionis compulerunt. Miſertus eſt tunc profecto Iupiter Romanæ Virtutis, præſidium ab aſtutia mutuantis, cum ſumma alimentorum inopia proiici, præſidia inopia cerneret. igitur Vaſto, ita periculoſo conſilio ſalutarem exitum dedit. Idem Iupiter poſtea præſtantiſſimorum ducum noſtrorum ſagacibus conſiliis propitius aſpirauit. nam cum alterum Italiæ latus Hannibal laceraret: alterũ inuaſiſſet Haſdrubal. ne duorum fratrum iunctæ copiæ intolerabili onere feſſas ſimul res noſtras vrgerent, hinc Claudii Neronis vegetum conſilium. Illinc Liuii Salinatoris inclyta prouidentia effecit. Nero enim compreſſo à ſe in lucanis Hannibale, præſentiam ſuam, quoniam ita ratio belli deſyderabat: mentitus hoſti, ad opem ferendam collegæ per longum iter celeritate mira retendit. Salinator in Vmbria apud Metaurum flumen proximo die dimicaturus, ſumma cum diſſimulatione Neronem caſtris noctu recepit. tribunos enim à tribunis, centuriones à centurionibus, equites, ab equitibus, pedites à peditibus excipi iuſſit, ac ſine ulla tumultuatiõe, ſolo vix vnum exercitum capiente, alterum inſeruit. quo euenit ne Haſdrubal cum duobus ſe Conſulibus præliaturum prius ſciret: q̃ vtriuſq; virtute proſterneretur. Ita illa toto terrarum orbe iſamis punica calliditas Romana eluſa prudentia, Hannibalem Neroni, Haſdrubalem Salinatori decipiendum tradidit.

OLIVERIVS.

Illud quoq; C. ũ urbe à gallis capta obſiderent. capitolium aũ omnia obſidionis belliq; mala fames utrunq; exercitũ urgebat. gallos & peſtilentia urgebat. induciæ cũ Ro. factæ, & colloquia permiſſu imperatorũ habita, in q̃bus cũ identidẽ galli famem obiicerent, eaq; neceſſitate ad deditionẽ uocarent, dicitur auertendæ eius opiniõis cã, multis locis panis de capitolio iactus eſſe in hoſtiũ ſtationẽs. ¶ Vnico pſe. irri. Vnũ erat igitur q gallos in obſidendis Ro. pſeuerare irritaret, q eos famæ uincere poſſe ſperabant nõ armis, aut ut aliq̃ capi poſſe capitoliũ deſperabãt, q locus natura munitiſſimus eẽt. ¶ Miſertus ẽ tunc Iuppiter. Lact. firmianus diuinarũ inſtitutionũ li. i. eodẽ igitur tpe Ioui piſtori ara poſita eſt. q eos ĩgente monuiſſet, ut ex oĩ frumẽto, q̃d habebãt panẽ cõficerent, & in hoſtiũ caſtra iactarent, eoq; facto ſoluta eſt obſidio deſperãtibus gallis inopia ſubigi poſſe. Ro. Oui. quoq; faſt. li. vi. Poſſe fame uinci ſpes excidit, hoſte repulſo. Cãdida piſtori, ponitur ara Ioui. ¶ Præſidia inopiæ. Scilicet panes quæ præſidia erant inopiæ. ¶ Idem Iup. Bello puni. ſecundo Liuio & Nerone conſulibus, cum Hannibal punicis armis magnam Italiæ partem occupaſſet, ac uires Ro. multis cladibus atteruiſſet, iãq; appareret paruis auctum copiis poſſe Ro. impiũ opprimere, Haſdrubal eius frater in Italiã cũ igẽtibus copiis deſcẽderat, ut ſe fratri coniũgeret. Nero q Han. erat oppoſitus ubi cõſiliũ cognouit Haſd. iterceptis his, q ad Han. lrãs ferebãt, nõ id tempus eſſe ratus, conſiliis ordinariis prouinciæ ſuæ q̃ſq; finibus p exercitus ſuos cũ hoſte deſtinato, à ſenatu bellũ gereret, audendũ atq; nouãdũ aliq̃d iprouiſum, inopinatũq;. q̃d cœptũ nõ minorẽ apũd ciues q̃ apũd hoſtes terrorẽ faceret ppetratũ, in magnã lætitiã, ex magno metu uerteretur. Cum igitur cuperet haſdrubalem, eiuſque copias añq; Hannibali fratri iungeretur excindi, idcircoque feſtinaret ſe Liuio ſalinatori collegæ ſuo, cui bellum illud mandatum fuerat. parum fidens uiribus, quæ ſub ipſo erant adiungere, neq; tamen diſceſſum ſuum ab Hannib. cui oppoſitus erat intelligi uellet, mi le eq̃tes delegit, p̃cepitq; legatis quos relinquebat, ut eædẽ ſtationes & uigiliæ, quæ agerentur, totidem ignes arderent, eadem facies caſtroꝝ ſeruaretur, ne q̃d Hanni. ſuſpicatus, auderet

Nero oppſſit Haſdru.

aduerſus

aduerſus paucitatem relictorum.proficiſciat occupare ſe in Lucanis proximam urbem, punicumq́ præſidiū uelle, ut ad iter parati eſſent. nocte profectus, flexit in picenum, deinde cum in umbriam occultis itineribus ueniſſet, nuncios præmiſit ad collegam, qui nunciarent, eius aduentum, percunctarenturq́ clam an palam, interdiu an noctu uenire ſe uellet, iiſdem an aliis, conſidere caſtris. nocte clam ingredi melius eſſe iudicauit. Teſſera pro caſtris, à Li. conſule data erat, ut tribunus tribunū, centurio centu. eques equitem, pedes peditem acciperet. neq;.n. dilatari caſtra opus eſſe, ne hoſtis aduentum alterius conſulis ſentiret, detractaturus pugnā, ſi conſulum iunctas uires intelligeret. Igitur inſcium duplicatis aggreſſus copiis, Claudius Nero ſuperauit, & uelocius omni nuncio rediit ad Hanibalem. Ita ex duobus calidiſſimis pœnorum ducibus eodem conſilio alterum cælauit, alterū oppreſſit. ⁋ Alterum Ita. la. Lucaniam regionem. ⁋ Alterū bru. in umbria. ⁋ Intollerabili one. feſſas. nam Hānibal uires Ro. multis cladibus attriuerat, rem pu. lōgo bello laſſauerat. ⁋ Cōpreſſo Hanni. coercito, & in arctum deducto, præſentiam ſuā mentitus. nam adeo occulte caſtris diſceſſit, ut non ſentiretur, & ideo illum in caſtris Hānibal ſemper eſſe credidit. ⁋ Longum iter. nam longum erat interuallum è Lucania in brutios. ⁋ In um. Quæ regio nūc pſimonū dr. Apud flumen metaurum. Metaurus fluuius eſt umbriæ defluens in Adriaticum ſinum haud lōge à Fanenſi Colonia ſeno galliam uerſus, clarus, & nobilitatus hac Liuii, & Neronis uictoria. Quo euenit, non prius Hānibal ſenſit Neronem è caſtris diſceſſiſſe ad opem collegæ ferēdam, ꝙ nero caput Haſdrubalis in caſtra fratris conici iuſſit. quo uiſo dixiſſe fertur tum demum cognoſcere, ſe Deos iratos Carthagi. eſſe. — *Metaurus flu.*

ASCENSIVS.

ILlud quoq; .i. & quod ſequitur eſt prouiſum à maioribus .i. progenitoribus Ro. & .i. ſimul prudenter conſilio .i. ꝗtū ad conſilium, & fel's. exitu .i. ꝗtum ad euētum rei. Cum.n. urbe capta Galli. ſ. Senones obſiderent capitolium, & ipſi ad uerterent ſpem potiundi eius ſ. capitolii, repoſitam ſolā aut ſolum in fame eorum .i. maiorum Ro. illic incluſorum, Ro. uſi per ꝗ callido gñe conſilii, ſpoliauerūt uictores. ſ. Gallos urbis, præter capitolium expugnatores, unico .i. uno ſolo, irritamento .i. prouocamento perſeuerantia, cœperunt.n. iacere .i. deiicere panes ex cōpluribus locis. ſ. capitolii. Quo ſpectaculo Ro. cōpulerunt gallos, obſtupefactos, & credentes infinitam abūdantiam frumenti ſupereſſe aſſis .i. Ro. ad pactionem .i. ad faciēdum pactum, pro certo pondere auri, obſidionis omittēdæ. Iupiter profecto eſt miſertus tūc uirtutis Ro. mutuantis .i. mutuo accipientis, & quaſi mendicantis, præſidium .i. protectionem, & auxilium ſalutis ab aſtutia .i. calliditate, cum. ſ. Iupiter cerneret præſidia .i. remedia, aut ſuſtentacula inopiæ alimentorum, hoc eſt panem, proiici in ſumma inopia alimentorū. Igitur Iupiter dedit obſeſſis in capitolio, exitū .i. finem obſeſſionis ſalutarem, conſilio ut uafro .i. aſtuto, & callido ita periculoſo, quia ſic qđ habuerunt alimenti diminuerunt, & ſi tunc galli tam periti rei militaris fuiſſent, ut nunc ſunt, facile cautelā intellexiſſent quum tñ Gandauenſes, & alii conſimilis longe poſt iuſſi dicantur. idem Iup. qui ſic Ro. miſeratus eſt tpe obſidionis capitolinæ aſpirauit poſtea exiſtens propitius, ſagacibus cōſiliis præſtantiſſimorum ducum nr̃orum, uidelicet Claudii Neronis & Liuii Salinatoris. Nam cum Hannibal laceraret .i. uaſtaret alterum latus Italiæ, uidelicet Lucanicum, & Haſdrubal frater eius inuaſiſſet Alterum. ſ. latus Italiæ uidelicet Brutiū, aut Brutios ipſos, conſilium uegetum .i. uiuacis ingenii Claudii Neronis, effecit hinc .i. ex una parte, utpote Lucanica, & inclyta prouidentia Liuii Salinatoris effecit, illinc .i. ex altera parte, utpote Brutia, ne copiæ ducium fratrum. ſ. Hannibalis, & Haſdrubalis, urgerent ſimul res nr̃as .i. Ro. feſſas intollerabili onere. Nero enim Hannibale compreſſo à ſe in Lucanis, mentitus .i. fingens, & oſtentans hoſti præſentiam ſuam, id eſt ſe nō abiiſſe ab exercitu, quem ductabat in Lucania. Tetendit mira celeritate ad ferendam opem .i. ſuppetias collegæ, ſcilicet ſuo Salinatori Salinator dimicaturus cum Haſdrubale apud Metaurum flumen in Vmbria recepit noctu Neronem caſtris, id eſt in caſtra ſua, ſupp. cum ſumma diſſimulatione, iuſſit enim Tribunos. ſ. Neronis excipi à Tribunis, ſcilicet ſuis, Centuriones Neronis à Centurionibus ſuis. equites ab equitibus, & pedites à peditibus, ac inſtruit alterum, id eſt ſecundum exercitū, ſolo uix capienti unum exercitum. Quo euenit ne. ſ. ut non ut Hannibal non ſciret prius ſe dimicaturum cum duobus conſulibus ꝙ proſterneretur uirtute utriuſq;. Ita, id eſt & ſic illa calliditas punica infamis toto orbe terrarum, eluſa prudentia Ro. tradidit Hannibalem decipiendum Neroni, id eſt à Nerone, & Haſdrubalem decipiendum Salinatori, aut tradidit Neroni, & Salinatori ſuum utrique decipiendum.

⁋ De Quinto Metello Conſule.

MEmorabilis etiam conſilii Qu. Metellus, qui cum procōſul bellum in Hiſpania aduerſus Celtiberos gereret: vrbemq́ Trebiam caput eius gentis viribus expugnare nō poſſet: intra pectus ſuum multum, ac diu conſiliis agitatis, viam reperit: qua propoſitum ad exitum perduceret. itinera magno impetu ingrediebatur. deinde alias, atq; alias regiones petebat. hos obſidebat montes. paulopoſt ad illos tranſgrediebatur: cum interim tam ſuis omnibus, quàm ipſis hoſtibus ignota erat cauſa inopinatæ eius, ac ſubitę fluctuationis. Interrogatus quoq; à quodam amiciſſimo ſibi, quid ita ſparſum, & incertum militiæ genus ſequeretur: abſiſte, inquit, iſtud quærere. nam ſi huius conſilii mei interiorem tunicam conſciam eſſe ſenſero: continuo eam cremari iubebo. Quorſum igitur ea diſſimulatio erupit? aut quem finem habuit? poſtquā vero, & exercitum ſuum ignorantia, & totam Celtiberiam errore implicauit: cum alio curſum direxiſſet, ſubito ad Trebiam reflexit, eamq́ inopinatā, & attonitam oppreſſit. ergo niſi mentem ſuam dolos ſcrutari coegiſſet: ad vltimam ei ſenectutem apud mœnia Trebiæ armato ſedendum foret.

OLIVERIVS.

MEmorabilis etiam Metel. qui prius cognominatus eſt proconſul in Hiſpania bellum gerebat aduerſus Celtiberos, quorum urbem Metropolim, hoc eſt regionis caput Trebiam, cum ſæpius oppugnatam uiribus expugnare non poſſet, ad altiora conſilia ſe conuertit, ut qđ uiribus non poſſet, ingenio & arte conſequeretur. Itaq; urbem obſidione liberauit tanquam deſperatione ductus eam prorſus omittere uelle uideretur. exercitum per diuerſa loca ducebat tanquam incertus conſilii quid ageret, modo hanc, modo illam regionē, monteſq; petebat nec ullo in loco diutius commorabatur. cuius conſilii rationem cum nemo intelligeret unus è familiaribus ſuis interrogauit, quid ita ſparſum, & incertum militiæ genus ſequeretur. Cui Metel. ſi meam inquit tunicam interiorē cōſilii mei, participem, aut conſciam eſſe intelligerem, igni quā primum mandarem, hoc ſtratagemate factum eſt, ut cum & ſuos rerum ignorātia, & hoſtes ſummo errore implicaret. paulopoſt urbem incautam, & ſuo clandeſtino, ac inopinato aduentu oppreſſam caperet. ⁋ Quin. Metellus, qui pius cognominatus eſt: quia patris exilium longis lachrymis proſecutus fuerit, nec ab his temperari potuerit, prius quam fuit in patriam reuocatus. ⁋ Viam. rationem, Virgili. Inueni germana uiam gratare ſorori. ⁋ Fluctuationis. erroris, & uagationis. ⁋ Interiorem tunicam. ueſtem lineam quam uulgo cam ſiam dicimus. Frontinus libr. i. capi. i. Metel. inquit pius in Hiſpania interrogatus quid poſtera die facturus eſſet, tunicam meam, ſi hoc eloqui poſſet, comburerem. ⁋ Ergo niſi mentem ſuā dolos, ſcrutari. i. Niſi hanc aſtutiam excogitaſſet, in oſidione, apud Trebiam conſeruiſſet. ⁋ Scrutari inquirere. — *Metellus pius*

ASCENSIVS.

MEmorabilis &c. Ordo eſt Quin. Metellus pius, uidelicet ſupple. fuit etiam conſilii memorabilis, id eſt digni memoria Qui cum ens ſupple proconſul gereret, bellum in Hiſpania aduerſus Celtiberos, & non poſſet expugnare uiribus Contrebiam (quanquam ſunt qui Trebiam ſcribant) urbem caput eius gentis, conſilius agitatis, multum, ac diu intra pectus ſuum. Reperit uiam, id eſt rationem, qua perduceret propoſitum ad exitum, id eſt qua Contrebiam caperet. ipſe ingrediebatur, id eſt faciebat itinera magno impetu, deinde

petebat alias, atq; alias regiones, & obſidebat, ideſt occupabat modo. i. interdum hos montes, & trăſgrediebatur paulopoſt ad alios. ſ. montes, cum interim cauſa inopinatæ, ac ſubitæ fluctuationis eius erat, pro eſſet, ignota omnibus tam ſuis q̃ hoſtibus Interrogatuſq; à quodam amiciſſimo ſibi, quid ita. i. cur ſequeretur genus militiæ ſparſum, & incertum, quia nuſquam conſiſtebat, inquit obſiſte. i. deſine quærere i. percũctari iſtud, nã ſi ego ſenſero tunicam meã interiorem. q̃ camiſiam uocãt, conſciã eſſe huius cõſilii mei, ego iubebo continuò eam cremari. (igitur inquit Val. q. d. diceſſorte igitur) quorſum erupit ea diſſimulatio aut quẽ finẽ habuit? Reſpõdet poſtq̃ uero implicauit, & . i. pariter exercitum ſuum ignorãtia, & totã celtiberiã errore, quia putabat eum timore nõ cõſiſtere in aliquo loco, cõ direxiſſet curſum aliò. i. ad aliũ locũ reflexit ſup eũ ſubito, ad cõtrebiã (ubi ꝓprio nomini oppidi dat præpoſitionẽ) & oppreſſit eã inopinatã, & Attonitã. Ergo niſi Metellus coegiſſet mentẽ ſuã ſcrutari dolos, foret. i. fuiſſet ei armato ſedẽdũ apud mœnia Cõtrebiæ, ſup. uſque ad ultimam ſenectutem.

occupauit. Reuerſus deinde in Africam cum mutata fortuna cuncta aduerſa ſibi euenirent, uictus, & in Siciliam redire coactus cum pœnis pacem æquis conditionibus fecit. ſ Ex maiore par. Nam præter Acradinẽ munitiſſimũ urbis locũ occupauerunt urbem. ſ Diſcuteret. Remoueret, euerteret.

❡ Externa. De Agathocle rege Syracuſarum.

Agathocles autem Syracuſarum rex audacter callidus. cum enim vrbem eius maiore ex parte Carthaginienſes occupaſſent: exercitum ſuum in Africam traiecit: vt metum, metu, vim, vi diſcuteret. neq; ſine effectu. nam repentino eius aduentu perculſi Pœni, libẽter incolumitatem ſuam ſalute hoſtium, redemerunt. pactiq; ſunt, vt eodem tempore, & Africa Siculis, & Sicilia punicis armis liberaretur. Agathocles autem Syracuſarum mœnia ſi tueri perſeueraſſet: illa belli malis vrgerentur: bona pacis fruenda, ſecuræ Carthagini reliquiſſet. nunc inferendo, quæ patiebatur: dum alienas potius laceſſit opes, quàm ſuas tuetur: quò æquiore animo regnum deſeruit: eò tutius recepit.

❡ De Hannibale.

Quid Hannibal cannenſem Populi Romani aciem ſpeculatus non ne prius, quàm ad dimicãdum deſcenderet: cõpluribus aſtutiæ complicatam laqueis, ad tam miſerabilem perduxit exitum? ante omnia enim prouidit, vt & ſolem, & puluerem, qui ibi vento multus excitari ſolet: aduerſum haberet: deinde partem copiarum ſuarum, in ter ipſum prælii tempus de induſtria fugere iuſſit: quam cum à reliquo exercitu abruptam legio Romana ſequeretur, trucidã dam eam ab iis, quos in inſidiis collocauerat, curauit. Poſtremo quadringentos equites ſubornauit, qui ſimulata tranſitione petierunt Conſulem: à quo iuſſi more transfugarum, depoſitis armis in vltimam pugnæ partem ſecedere: diſtrictis gladiis, quos inter tunicas, & loricas abdiderant: poplites pugnantium Romanorum ceciderunt. hæc fuit punica fortitudo, dolis, & inſidiis, & fallacia inſtructa. quæ nunc certiſſima circumuentæ virtutis noſtræ excuſatio eſt. quoniam decepti magis, quàm victi ſumus.

ASCENSIVS.

Agathocles aũt rex Syra. ſupp. fuit callidus audacter. i. cũ audacia. Cũ. n. Carthaginien. occupaſſent urbem eius ex maiore parte, traiecit exercitum ſuum in Africã, ut diſcuteret metum, quem patiebatur à Carthagi. metu quẽ illis inferebat, & uim illatam à Carthaginien. ſibi, ui illata à ſe in Carthagi. nec ſupple fuit callidus, aut id fecit ſine effectu. i. conſecutione propoſiti, Nam pœni perculſi, ideſt attoniti, repentino, & ita inopinato aduentu eius redemerunt libenter incolumitatem ſuam ſalute hoſtium (& pactiſunt, ut Africa liberaretur armis ſiculis, & Sicilia liberaretur armis punicis. i. Carthaginiẽ. eodem tempore. Noſtum eſt œ in u mutari, ut pœna punio pœnus punicus, mœnia munio) Autem, ideſt ſed, ſi Agathocles perſeueraſſet tueri mœnia Syracuſarum, illa. ſ. mœnia dicta urgerẽtur malis, ideſt incommodis belli, & reliquiſſet Carthagini bona, ideſt commoda pacis ſecuræ, nunc inferendo, ſcilicet mala belli, quæ patiebatur, dum laceſſit, ideſt uexat, aut laceratũ it opes alienas potius quam tuetur ſuas. quò, ideſt quãto æquiore, ideſt minus grauato animo deſeruit regnum, ſcilicet ſuum eò, ideſt tanto tutius recepit ſup. illud.

THEOPHILVS.

Trebiã. Val alibi uocat Trebiã, ſed hæc adi Copioſius, & diſtinctius à Parraſio dicentur in eũ, qui de uiris illuſtri. opuſculum Suetonio tribuit imperitiſſime.

OLIVERIVS.

Agathocles Syra. rex hic Siciliæ Tyrãnus quẽ ex humili, & ſordido loco ad regiã maieſtatẽ fortuna mira indulgẽtia ꝑuexerat, cũ à pœnis duce Hamilcare duobus ꝓliis ſuperat⁹ intra Syracuſas obſideret, uideretq; ſe lõge uirib⁹ imparẽ & ad ferendã obſidionẽ minime paratũ, ſtatuit bellũ in Africã transferre, mira prorſus audacia, ut quibus in ſolo urbis ſuæ par nõ erat eorũ urbi bellũ inferret, & qui ſua tueri non poterat, impugnaret aliena, uictuſq; uictoribus inſultaret huius conſilii non minus admirabile ſilentiũ quam cõmentum fuit, po hoc ſolũ profeſſus inueniſſe ſe uictoriæ uiam, aïos illi tñ in breuem obſidionis patientiam firmatent. conſcripto deinde exercitu cũ duobus filiis adultis, nullo militũ ſciente, quo ueheretur, traiecit, in Africã, expoſito deinde in littore exercitu, cõſilium ſuũ oĩbus aperit. eoſq; ad bellum, & certam uictoriam hortatur. facta in agros ſubita excurſione, tunc oĩa proſternit, uillas, caſtellaq; incẽdit. cui cum Hãno dux pœnorum factus eſſet obuius primo prælio uincitur, & occiditue. nam duo de ſiculis. tria millia de pœnis cum ipſo duce cecidere, hac uictoria elatus Agathocles, urbes caſtellaq; expugnat, prædas ingentes agit hoſtium multa millia trucidat, caſtra deinde quinto lapide à Carthagine ponit, ut dãna clariſſimarũ rerũ, uaſtitatemq; agrorũ & incẽdia uillarũ de muris ipſius urbis ſpecularẽtur. denique breui effecit, ut tota penè prouincia à pœnis deficeret: iterato cũ Cartha bello duce Bomilcare, graui prælio ſuperauit cũ magno utriuſq; exercitus ſanguine. poſt hanc uictoriã, profligatis in Africa rebus, nihil actũ eſſe putans. ſi amplius Syracuſæ obſiderentur, tradito exercitu filio ſuo recurrit in Siciliã, cuius aduẽtu oẽs Siciliæ urbes auditis rebus, quas in Africa geſſerat, certatim ei ſe tradunt, atq; ita pulſis à Sicilia pœnis totius inſulæ imperium

OLIVERIVS.

Quid Hannibal? Frontinus lib. ii. capi. ii. Hannibal inquit apud Cãnas cum comperiſſet, Vulturnum amnem ultra reliquorum naturam fluminum ingẽtes auras mane proflare, quæ arenarum pulueris uerticẽ agerent, ſic direxit aciem; ut tota uis à tergo ſuis, Ro. i. ora, & oculos incideret quibus incõmodis mire hoſti aduerſantibus. illã memorabilẽ adeptus eſt uictoriã. Li. nõ hoc ſolũ ſtratagẽma arte, ſed alis quoq; uſum Hãni. fuiſſe dicit in Cannenſi pugna, quibus Ro. oppreſſit magis q̃ uicit Nã & ſuis quibuſdã imperauit. ut cũ accenſa pugna uideretur ſimulata fuga Ro. legionem in inſidias deduceret, quæ ad internitionem uſq; deleta fuit. Et in ſiniſtro cornu Ro. ubi ſociorũ equites aduerſus Numidas ſteterant conſertũ prælium ſegne primo, & à punica cœptũ fraude, quingenti ferme equites Numidæ præter conſueta arma, telaque gladios occultos ſub loricis habentes uſi ſunt ſpecie transfugarum ad Romã tranſire, qui cum à ſuis Parmas poſt terga habentes adæquaſſent, repẽte ex equis deſiliunt, parmiſque & iaculis ante pedes hoſtium proiectis, in mediam aciem accepti ductiq; ad ultimos conſidere à tergo iubentur, ac dũ prælium ab omni parte conſeritur, quieti manſere, poſtquam uero omnium oculos animoſq; occupauerat certamen, tũ arreptis ſcutis. quæ paſſim inter aceruos cæſorum corporũ ſtrata erant, uerſam adoriuntur Ro. aciem, tergaq; ferientes, ac poplites cædentes, ſtragem ingentem dederunt, ac maiorem aliquanto pauorem, ac tumultum fecerunt. ſ Compluribus aſtutiæ complicatam laqueis. Translatio ſumpta à feris, quæ laqueis

Vulturni flumi natura

quels implicantur, ſic & acies Romanā multis dolis quaſi laqueis capta, & cæſa fuit. ¶ Vento mul. exci. ſolet, aduerſum habeat. quia Appulia uentis abūdat, & præſertim iapige. ¶ Abruptam legio Ro. per uim ſeparatam. ¶ Diſtrictis gladiis. Nudatiſq; ladiis. ¶ Poplites. genua, partem pro toto, eſt autem poples flexura genuum. ¶ Circumuenta. deceptæ.

ASCENSIVS.

QVid ſup. fecit Hānibal ſpeculatus aciē Po. R. Cānenſem. i. quæ erat apud Cānas, nōne perduxit ſup. eā ad tā miſerabilem exitū cōplicatā cōpluribus laqueis aſtutiæ priusq̄ deſcēderet ad dimicandū q. d. utiq; n pro q a ipſe prouidit ante oia ut ſup. acies Ro. hēret, & ſolē & puluerē, qui ſolet excitari, ibi multus uētus aduerſum. i. obiectū oculis & toti faciei. deinde iuſſit paetē copiarū ſuarū fugere de induſtria, i. ex cōpoſito & data opera, inter ipſum ipſs prælii. i. durāte adhuc cōflictu, quā. ſ. partem cū legio Ro. ſequeretur, abruptā à reliquo exercitu curauit ſup. legionē Ro. trucidādā ab his, quos collocauerat in inſidiis. Poſtremo ſubornauit quadringētos equites, qui ſimulata trāſitione. ſ. ad Ro. petierūt cōſulē, ut. ſ. ab eo in fidē reciperent, à quo. ſ. cōſule iuſſi ſecedere in ultimā partē pugnæ, armis depoſitis. ſ. prius, more trāsfugarū ceciderūt gladiis diſtrictis. i. nudatis, quos abdiderant inter tunicas, & loricas. ſ. ſuas poplites. i. neruos, qui in aduerſa parte genuū ſunt Ro Pugnantiū ceciderūt. Hæc. i. hmōi fuit fortitudo punica. i. pœnorū, uidelicet inſtructa dolis, & inſidiis, & fallacia, quæ. ſ. fallacia, aut fallax fortitudo eſt nūc certiſſima excuſatio uirtutis nſæ. i. Ro. circūuentæ. i. deceptæ per fraudem, quoniam nos ſumus magis decepti quàm uicti.

¶ De Repulſis. Cap. V.

CAmpi quoq; repræſentata cōditio, ambitioſam ingredientes viam, ad fortius ſuſtinendos parum proſperos comitiorū euentus utiliter inſtruxerit. quia ppoſitis ante oculos clariſſimorum virorum repulſis: vt non minore cum ſpe honoris, ita prudentiore cum animi iudicio petent: memineriutq; nefas non eſſe, aliquid ab omnibus vni negari. cum ſæpenumero ſinguli cunctorum voluntatibus reſiſtere fas eſſe duxerint: ſcientes ēt patiētia quæri debere, qđ gfa impetrari nequierint.

¶ De Quinto Aelio Tuberone.

QVintus Aelius Tubero à Q. Fabio Maximo epulum Po. Ro. nomine P. Africani patrui ſui dāte rogatus, vt triclinium ſterneret: lectulos punicanos pellibus hœdinis ſtrauit: & pro argenteis vaſis ſamia expoſuit. cuius rei deformitas ſic omnes offendit: vt cum alioqui vir egregius haberetur, comitiiſq; prætoriis candidatus in campum L. Paulo auo, & P. Africano auunculo nixus deſcendiſſet: repulſa inde abiret notatus, nā vt priuatim, ſemper continentiam probabant: ita pub. maxima cura ſplendoris habita eſt. quo circa vrbs noſtra non vnius conuiuii numerum, ſed totam ſe in illis pelliculis iacuiſſe credens, ruborē epuli, ſuffragiis ſuis vindicauit.

OLIVERIVS.

QVintus Aelius Tubero. Ci. in orōne pro L. Murena, fuit inquit eodē ſtudio uir creditus apud ptēr nſos, & honeſtus, & nobilis Q. Tubero. is cum epulū Q. Fabius Ma. P. Africani patrui ſui nomine P. R. daret, rogatus eſt à maximo, ut tricliniū ſterneret, cū eſſet Tubero eiuſdē Africani ſororis filius. atq; ille hō eruditiſſimus, ac ſtoicus ſtrauit pelliculis hœdinis lectulos punicanos, & expoſuit uaſa ſamia, quaſi uero eſſet Diogenes cinicus mortuus, & nō diuini hois Africani, mors honeſtaretur. quē cū, ſupmo ei' die maxim' laudaret, gr̃as egit diis imortalibus, q̄ ille uir in hac rep. potiſſimū decus natus eēt. neceſſe. n. fuiſſe ibi eē ipeniū terrarū, ubi ille eēt. huius in morte celebranda grauiter tulit. P. R. hāc puerſam ſapiam Tubero. Itaq; hō integerrim' ciuis optimus, cū eēt L. Pauli nepos P. Africani, ut dixi ſororis filius, his hœdinis pelliculis p̄tura deiectus ē. Sen. ad Luciliū epiſtola lxxxv. q̄ incipit, petis à me, circa finē. Tuberonis ingt ligneos lectos cū i publicū ſternerentur, hœdinas p ſtragulis pelles, & añ ipſius Iouis cellā appoſita cōuiuiis uaſa fictilia, qd aliud q̄ paupatē i capitolio cōſecrarat? & ut nullū aliud factū eius habeā, illū Catonibus inſerā. hic parū credim' cēſura fuit illa oō cœna. O q̄ ignorāt hoies cupidi gloriæ. qd illa ſit, aut queadmodū petēda. illo die Po. Ro. multorū ſuppelectilē ſpectauit unde miratus ē. oium iſtorū aurū, & argētū fractū ē, & uile æs cōflatū, at oibus ſæculis Tuberonis fictilia durabūt. ¶ Tricliniū' cœnaculū & locus, ubi cōuiuari antiq cōſueuerūt, à tribus toris ſtratis, ut dcm eſt. ¶ Lectulos pu. paruos & hūiles, & ſcdm Sen. ligneos, nā hmōi lecti ex Africa primū aducti ſunt ¶ Samia. terrena à Samo iſula, ubi primū facta fuerūt eiuſmodi fictilia. ¶ Quo circa &c. hāc ingā dignitatē nō nobis tm̄, qui iterfuere cōuiuio, ſed uniuerſæ ciuitati facta exiſtimarūt Ro. & ppterea illū pximis comitiis repulſæ nota affecerunt.

Tubero repulſā paſſus

THEOPHILVS.

COmplicatā laqis. antiq códices hñt copulata. Nā copula, canū uiculū, ppriæ dr̃, ut ex Oui. didicim', & Tibul.

OLIVERIVS.

CAmpi quoq;. Dicturus de repulſis Vale. breui præfatione docilitatē, & bñuolentiā quodāmō ſibi cōcillat, cū dicat huius regni cognitionē futurā utilē multis, magiſtratus & dignitates petituris, qui ſi forte repulſam paſſi fuerint clariſſimorū horum exēplis ſe cōſolari, ſuáq; indignitatem æquo aīo ferre poterunt: diſcentq; patientia quærere, qđ gfa obtinere nequiuerūt. ¶ Cāpi quoq;. in cāpo Martio, P. R. comitia hēbant, creabāturq; magſtatus, in quē cādidati deſcēdebāt. ¶ Cū ſæpenu. ſin. quaſi intēdit argm̄, ſi uni licitū eſt cunctorū ſtudiis pleruq; reſiſtere, q̄to magis oibus unius uolūtati refragarit

ASCENSIVS.

CAmpi &c. cōditio quoq; cāpi ſ. Martii. i. dubius euētus & periculū repulſæ, quibus ſubiacet petitio honorū in cāpo Mar. repræſentata. ſ. oculis aut animis horum inſtruxerit. i. poſſit inſtruere ingredietes uiā ambitioſam. i. multū cupidā honorū, aduētus comitiorū i. qui fiūt in comitiis, parū pſperos ſuſtinēdos fortius. i. maiore animi fortitudine. Quia repulſis clariſſimorū uirorū ppoſitis añ oculos. ſ. ambitioſoꝝ, ut. i. quēadmodū ipſi petēt. ſ. magſtatū (niſi legendū ſit honores, ubi eſt honoris) cū ſup. minore ſpe honoris. ſ. obtinēdi, ita petēt cū maiore iudicio animi. i. cautius. & meminerūt. i. erunt memores, nō eē nefas aliqd negari uni ab oibus. i. toto Po. cū ſinguli ſup. uiri dixerint ſæpenumero fas eſſe reſiſtere uolūtatibus cūctorū. ſciētes ēt id debere quæri. i. acqri patiētia, qđ nequiuerit. i. nō poterit impetrari gfa. i. complacētia populari.

ASCENSIVS.

QVintus Aelius Tube. rogatus à Q. Fabio Ma. dante P. R. epulū. i. ſolēne cōuiuiū, & quaſi parētatiōnē, nomine. i. rōne P. Africani patrui ſui. ſ. defuncti, ut ſterneret. i. ornaret ſtragulis tricliniū. i. locū cōuiuii, ſtrauit lectulos punicanos. i. traductos à punicis moribus, ubi ligneos hñt & leues, quales ſunt quos cāpanos, ſeu cāpeſtres galli uocāt, pellibus hœdinis, qbus nihil fœdius, & abiectius, & expoſuit. ſ. cōuiuiis, aut i abacco poſuit ſamia ſup. uaſa. i. fictilia, p argēteis uaſis. Cuius rei. i. appatus deformitas offēdit. ſ. P. R. ſic, ut cū i. licet hēretur alioq. i. alio quouis mō, uir egregius, & deſcēdiſſet i cāpū ſ. martiū, cādidatus. i. cādide ueſtitus more cō petitorū ſup. i comitiis p̄toris. i. cōgregatiōibus po. p eligēdo p̄tore deſcenderit dico, nixus. i. cōfiſus, & fixtus L. Paulo auo & P. Afri. auūculo, q erat eius ſororis filius, tñ ſup. abiret inde. i. è comitiis, aut cāpo Mar. notatus repulſa. i. ignominia repulſæ. Nā ut. i. quēadmodū Ro. ſup. pbabāt ſemp cōtinētiā. i. à luxu repreſſionē, priuati. i. in ſumptu priuato, ita maxīa cura ſplēdoris. i. ſplendidi appatus eſt hita publice. i. in ſumptu publice faciendo. Quo circa. i. quapp, urbs. ſ. Ro. credens. i. exiſtimans nō numerū unius cōuiuii. ſ. priuati, ſed ſe tota iacuiſſe i illis pelliculis. ſ. hœdinis, & ita i ſordidis, uindicauit. i. ulta eſt ruborē epuli. ſ. ſordide iſtructi ſuffragiis ſuis Tubero. ſ. negatis. Huius tñ modicitas nō offendit Senecā.

THEOPHILVS.

¶ Lectulos punicanos, uetera exemplaria legūt, Punicatos.

non patiendo eos peti à ſcurris, idest à ſcurrili dicacitate utentibus. Verum importune uidetur author accumulare præconia Scipionis eorum honorum, quos poſtea aſſecutus eſt, niſi talem indolem in eo proluxiſſe putemus. aut ſignificare uelit, repulſam paſſum talem poſtea euaſiſſe.

OLIVERIVS.

Publius autem Scipio Naſica. Laudibus Scipionem extollit, ut magis mirum eſſe uideatur, integerrimum uirum totius Sena iudicio optimum iudicatum, qui peſtiferas ſeditiones auctoritate ſua ſæpiſſime oppreſſiſſet, qui lumen, & gloria ſenatus, & totius ciuitatis eſſe diceretur, potuiſſe eiuſmodi repulſæ infamia notari ob dictum, magis iocoſum quàm graue, aut iniurioſum ut calloſam ruſtici manum, candidatus cum pertractaſſet ex eo quæreret manibus, ne ambularet. De hac repulſa Cice. in oratione pro planco, Auus inquit tuus P. Naſicæ, tibi ædilitiā prædicaret repulſam, quo ciue nemi nem ego ſtatuo in hac republica fortiorem. Togatæ potentiæ clariſſimum lumen, Totius ſenatus ſplēdor eximius. Hic cōſul Iugurthæ bellum indixit Metellus deinde geſſit, Marius cōfecit. Seditiones peſtiferas, Nā Tyberium gracchum ſeditioſiſſimum hominem, ut ſupra dictum eſt, propria manu interemit. Igitur ciuitas noſtra. Fecit inquit ciuitas, ut quorum iuuenum laſciuiā repreſſiſſet eos ciues reip. utiles euaderent magiſtratus etiam ſuum auctoritatis pondus adiecit. non ſuſtinendo ſe à ridiculis, peti. A ſcurris, à ridiculis hominibus.

¶ De P. Scipione Naſica.

Publius autem Scipio Naſica togatæ potentiæ clarum lumen, is, qui conſul Iugurthæ bellum indixit: qui matrem Idæam è phrygiis ſedibus, ad noſtras aras, focoſq; migrantem ſanctiſſimis manibus excepit: qui multas, & peſtiferas ſeditiones authoritatis ſuæ robore oppreſſit: quo principe ſenatus aliquot annos gloriatus eſt: cum ædilitatem curulem adoleſcens peteret: manumq; cuiuſdam ruſtico opere duratā more candidatorum tenacius apprehēdiſſet: ioci gratia interrogauit eum, num manibus ſolitus eſſet ambulare. Quod dictum à circunſtantibus exceptum, ad populū manauit: cauſamq; repulſę Scipioni attulit. omnes nāq; ruſticæ tribus paupertatem ſibi ab eo exprobratam iudicātes: iram ſuam aduerſus cōtumelioſam eius vrbanitatem diſtrinxerūt. Igitur ciuitas noſtra nobilium iuuenum ingenia ab inſolentia reuocando, magnos, & vtiles ciues fecit, honoribusq; non patiendo eos à ſcurris peti: debitum authoritatis pondus adiecit.

ASCENSIVS.

Publius autem Sci. Naſi. cla. nu. idest ſpecimē, potentiæ togatæ, idest in toga, & intra muros exercitæ, is, qui conſul indixit Iugurthæ regi Numidiæ bellū propter iniquitatem eius in fratres, qui excepit ſanctiſſimis manibus, quia optimus ciuis à ſenatu iudicatus erat matrem Idæam, idest Cibelen Phrygiam, migrantē è ſedibus phrygiis ad aras noſtras idest Romanas, & ad focos ſupple noſtros, Qui. oppreſſit robo ſuæ aucto mul. & peſti. ſe. & præcipue Gracchanicā, quo principe, idest eò q; eſſet princeps Senatorum, qui talis erat, qualis parrhiſius primus præſes dictus, ſenat' ſcilicet Roma. gloriatus eſt, idest ſe iactauit aliquot annos, cū ipſe adoleſcens peteret ædilitatem curulem, idest digniorem & cui ſella curulis aſſignaretur, & apprehendiſſet tenacius, idest preſſius more candidatorum, idest cōpetitorum, manum cuiuſdam, ſcilicet ciuis Roma. duratam, idest calloſam factam opere ruſtico, interrogauit eum gratia ioci, num, idest nunquid ſolitus eſſet ambulare manibus, idest ſuper manus. Quod dictum exceptum, idest captum, & intellectum ab aſtantibus manauit, idest diuulgatum eſt ad populum, & attulit Scipioni cauſam repulſæ. Namq; omnes tribus ruſticæ iudicantes paupertatem exprobratam, idest opprobrio datam ſibi ab eo, diſtrinxerūt, idest exacuerunt, & uibrauerunt iram ſuam aduerſus urbanitatem eius. Igitur ciuitas noſtra, idest Romana reuocando ingenia iuuenum nobilium ab inſolentia, idest ſuperbia proteruia, & petulantia, fecit ciues magnos, & utiles, & adiecit honoribus, idest magiſtratibus ſuis debitum pondus authoritatis,

THEOPHILVS.

Scurris. aliquot exemplaria habent à ſecuris.

OLIVERIVS.

Nullus error. Scipionis error potius fuit q̄ iniuria, qui exiſtimauit illa ſe urbanitate, riſum potius ſe cōmoturum q̄ iram. At in Paulo Aemilio nullus error, & tamen repulſam ſæpius paſſus eſt, quæ iniuria non illius animum fregit, ut à rep. deſiſteret, aut à petitione magiſtratuum deterreretur, quinetiam multo magis accenſus in ſententia perſtitit, ut conſtantia ſua cōſequeretur, quod gratia obtinere nequiuerat. ex quo factum eſt ut bis cōſulatum & cenſuram tanquam ab iniuriis extorſerit, & ſenatus principatum obtinuerit. Sed tamen aliquoties fruſtra ter, ſcilicet ſecundum Pli. n. de uiris illuſtribus, qui dicit primo cōſulatu, quem poſt tres repulſas adeptus erat, de liguribus triūphauit. Campum fatiga. nam adeo inſtans in petendo fuit, ut cum populum fatigaſſet, ipſe tamen in petēdo perſiſteret. Cuius uir. iniu. non fre. Vir fortis eſt non iniuria frāgi, nec de ſententia deici. Pertinacia uince. Quē uirtutibus mouere nō poterat, pertinacia ſuperaret.

Paulus Aemilius aliquoties repulſus

¶ De Lucio Aemilio Paulo.

Nullus error talis in L. Aemilio P. cōſpectus eſt: ſed tamen aliquoties fruſtra conſulatum petiit. Idemq;, cum iam campū repulſis ſuis fatigaſſet: bis Conſul & cenſor factus eſt. ampliſſimum etiam dignitatis gradum obtinuit. cuius virtutem iniuriæ non fregerunt, ſed acuerunt. quoniam quidem nota ipſa accenſam cupiditatem ſummi honoris ardentiorem ad comitia detulit: Vt populum, quem nobilitatis ſplendore, & animi bonis mouere non potuerat: pertinacia vinceret.

ASCENSIVS.

Nullus er. ta. qualis in Tuberone & Naſica fuit, cōſpectus eſt in Lu. Aemilio Paulo, ſed tamē petiit aliquoties, quia ter fruſtra cōſulatū. Et idē cū fatigaſſet iā. i. pauloante cāpū. i. cōgreſſos in cāpū martiū, repulſis ſuis, & fact' eſt bis cōſul & cēſor, & obtinuit etiam ampliſſimū gradū dignitatis, quia cēſor factus eſt. Cuius uirtutē iniuriæ. i. in repulſa illatæ, nō fregerunt, ſed acuerunt. qm̄ quidē. i. qm̄ certe, ipſe nota. i. ſignū infamiæ, (Turpe. n. & ignominioſum erat repulſam pati, quia qui eā patitur, aut arrogans ut, ſi qd' nō meruit petiit, aut ſtultus ſi ſe nō norit) detulit ad comitia cupiditatē ſummi honoris, ut cōſulatus, accenſam. ſ. prius, ardentiorem. ſ. poſtea, ut uinceret pertinacia. ſ. perſeuerantia obſtinata, populum quem non potuerat mouere. ſ. à propōſito denegandi honoris, ſplendore nobilitatis. ſ. generis ſui, & bonis, idest dotibus animi, hoc eſt uirtutibus.

¶ De Quinto Cæcilio Metello.

Quintum autem Cęcilium Metellum, pauci, & mœſti amici conſulatus repulſa afflictum triſtitia, ac rubore plenum, domum reduxerunt. eūdem de pſeudo Philippo triumphantem vniuerſus ſenatus lætum, & alacrem in capitolium proſecutus ē. achaici etiam belli, cui ſummam manum L. Mummius adiecit: maxima pars ab hoc viro profligata eſt. ei ne ergo populus conſulatum negare potuit: cui mox duas clariſſimas prouincias, aut daturus erat, aut debiturus Achaiam, & Macedoniam? & quidem hoc facto, meliore eo ciue vſus eſt. intellexit enim quàm induſtrie ſibi gerendus eſſet conſulatus: quem tanto labore impetrari ſenſerat.

OLIVERIVS.

Quintū aūt &c. pauci & mœſti. De hoc, Pli. Q. Metel. Cæci à domita Macedonia macedonicus, ptor, pſeudo Philippū, qui andriſcus dictus ē uicit, inuiſus plæbi ob nimiā ſeueritatē, & iō poſt duas repulſas conſul ægre factus, Arbachos in Hiſpania domuit, &c. hic igiť Macedoniā domuit, & Achaiā oppreſſit, in petitione conſulatus bis repulſus eſt. qd' mirum quodāmodo ut eſſe, ut cui duas clariſſimas

prouincias

prouincias daturus eſſet, ei bis conſulatum denegaret popu-lus qua tamen repulſa utilior reipublicæ factus eſt quem enī difficulter conſulatum fuerat conſecutus, eum deinde ſumma diligentia adminiſtrandum eſſe cenſuit. ¶ De pſeudo Philippo. De falſo Philippo, ideſt qui ſe falſo Philippi regis filium aſ-ſeuerans ex concubina natum totam ferme Macedoniā mul-to fauore occupauerat. ¶ Achaici etiam belli maxima pars. Quod & Plinius teſtatur, Dicit enim Lucius Mumius, deleta Achaia, achaicus aduerſus corinthos miſſus, uictoriā alieno labore quæſitam, intercepit. nam cū illos Metellus Macedōicus apud Heracleam fudiſſet, & duce Critolao priuaſſet, cum lictoribus, & paucis equitibus in Metelli caſtra properauit. ¶ Hoc facto. hac repulſa.

ASCENSIVS.

Quintum, & cætera. Autem, ideſt ſed amici pauci, & mœſti reduxerunt domum, ſcilicet eius, Quintum Cæcilium, Metellum afflictum triſtitia ac plenum rubore, repulſa, ideſt propter repulſam. aut ſit afflictum repulſa, & ſupple plenum triſtitia, ac rubore. & Senatus uniuerſus proſecutus eſt eundem, ſcilicet Cæcilium Metellum triumphantē de pſeudo Philippo, ideſt de eo qui ſe Philippi Macedonis filium nomine Philippum mentitus fuerat, in Capitolium ducētem triumphum ſuum, in Capitolium dico lætum, & alacrem. Maxima etiā pars Achaici belli, cui Lucius Mumius adiecit ſummam, ideſt ſupremam manum, eſt profligata, ideſt profligando finita, ab hoc uiro, ſcilicet Cæcilio repulſā paſſo. Potuit ne ergo populus negare cōſulatum ei, cui, aut daturus eſt, aut debiturus, mox, ideſt paulo poſt, duas prouincias clariſſimas, uidelicet Achaiam, & Macedoniam? Potuit ſupp. & quidem, ideſt certe uſus eſt ſupplēco hoc facto, ideſt propter hoc factum, meliore ciue. Enim pro quia, ipſe Cæcilius intellexit, quā induſtrie conſulatus eſſet gerendus ſibi, quem ſenſerat impetratū, tanto labore.

OLIVERIVS.

Syllæ repulſa Syllæ diffatus

Quid tam excellens. ut de cæteris taceam quis præſtantior, quis potētior in urbe quàm Sylla fuit? qui remp. & imperium occupauit, tamen petitionem præturæ hac nota repulſæ aliquando ſugillat' fuit à populo. ¶ Diuitias, & imperia largitus. nam occupata republica proſcriptorum ciuium bona donauit, magiſtratus, & prouincias, atq; imperia pro ſua libidine dedit. ¶ Leges uetuſtas abrogauit. Suſtulit antiquas leges, quæ ſuis rationibus obſiſterent, & præſertim cum ciues maxime proſcriptos reuocauit. ¶ Sugillatus. notatus.

ASCENSIVS.

Quid tam excellens, ſcilicet ingenio, & felicitate ſupple fuit, & quid tam opulentum, quàm, ideſt quantum

¶ De Lucio Sylla.

Quid tam excellens, quid tam opulentum, quàm L. Sylla? diuitias, & imperia largitus eſt. leges vetuſtas abrogauit. nouas tulit. hic quoq; in eodē campo, cuius poſtea dominus extitit: repulſa præturæ ſugillatus eſt. omnia loca petiti honoris, ſiquis modo Deorum formam, & imaginem futuræ eius potentiæ populo Romano repręſentaſſet, impetraturus.

¶ De M. Porcio Catone.

Sed vt comitiorum maximum crimen referā: M. Porcius Cato plus moribus ſuis præturę decoris adiecturus, quàm prætexta eius ſplēdoris ipſe laturus, conſequi illam à populo aliquando non potuit. proxima dementiæ ſuffragia: quæ quidem ſatis graues pœnas erroris ſui pependerūt: quoniam quem honorem Catoni negauerant, Vatinio dare coacti ſunt. Ergo ſi vere æſtimare volumus, non Catoni tunc prætura, ſed præturæ Cato negatus eſt.

¶ De Neceſſitate. Cap. VI.

Abominandę quoq; neceſſitatis amariſſimę leges, & truculentiſſima imperia, tum vrbem noſtram, tum etiam exteras gentes, multa non intellectu tantum, ſed etiam auditu grauia, perpeti coegerūt. Nam aliquot aduerſis prœliis ſecundo punico bello exhauſta militari iuuentute Romana, Senatus authore Tib. Graccho Conſule cenſuit: vti publice ſerui aduerſus propulſandorum hoſtium impetum emerentur. eaq; de re per Tribunos plebis apud populum lata rogatione, tres creati ſunt viri: qui quatuor & viginti millia ſeruorum comparauerunt: adactosq; iureiurādo ſtrenuam ſe, fortemq; operā daturos: quoad Pœni eſſent in Italia, datis armis in caſtra miſerūt. Ex Appulia etiam & à Fidiculis ſeptuaginta, atq; ducenti ad ſupplemētum equitatus ſunt empti. Quā ta violentia eſt caſus acerbi? Quæ ciuitas ad id tēpus ingenuæ quoq; originis capite cenſos habere milites faſtidierat: eadem cellis ſeruilibus extracta corpora: & à paſtoralibus caſi collecta mancipia, velut præcipuum firmamētum exercitui ſuo adiecit. Cedit ergo interdum generoſus ſpiritus vtilitati: & fortunæ viribus ſuccumbit. vbi niſi tutiora conſilia legeris: ſpecioſa ſequenti concidendum eſt.

Lucius Sylla? q.d. fere nihil in Romana ciuitate quia largitus eſt, quibus uoluit diuitias & imperia, & abrogauit, ideſt antiquauit leges uetuſtas, & tulit nouas. Hic quoq; ideſt ipſe etiam cum eſſet talis ſugillatus eſt, ideſt diffamatus repulſa præturæ in eodem campo. ſ. martio, cuius ipſe extitit poſtea dominus, occupata. ſ. perpetua dictatura. ſugillatus dicit eſt, impetraturus. i. cum talis eſſet, qui poſſet impetrare omnia loca honoris petiti, ſi modo. i. dūmodo quis. i. aliquis Deorum repræſentaſſet Po. R. formā, & imaginem potentiæ eius futuræ.

OLIVERIVS.

Sed ut comitiorum. Damnat ſtultitiæ Romanos, q præturā Catoni uere philoſopho, denegauerint, à quo plus ſplendoris ille magiſtrat', ꝙ à magiſtatu Cato gloriæ fuerat recepturus. ſed ſtultitiæ pœnas dediſſe dicit, cum magiſtratum illum Vatinio poſtea dare coacti fuerint, homini multis flagitiis inuoluto, quia nemo præter hunc imprudentiſſimū Catonis grauitati ſe præferre, aut certe conferre auſus fuiſſet. ¶ Plus decoris. Nam ipſe dignitate ſua plus decoris addiderat patriæ, quam ipſe à patria receperat. ¶ Vatinio. Quem ambitus accuſatum Cice. defendit.

ASCENSIVS.

Sed ut referā ſ. recitem, maximum crimē. i. erratum, aut peccatum comitiorū, ideſt eorum, qui i comitiis magiſtratus elegerāt: Marcus Porcius Cato adiecturus ſuæ præturæ plus decoris. i. honoris moribus ſuis. i. per mores ſuos. ꝙ ipſe laturus. i. aſportatur' ſup erat prætexta, eius ſplendoris i. prætoriæ dignitatis inſigni, 'nō potuit aliquando conſequi eam ſ. præturam à populo. Proxima (intelligit ò quōd ne excandeſcat ſupprimit, nam Ordo eſt) ò ſuffragia i. uota, aut uoces populi. proxima demētiæ, quæ. ſ. ſuffragia. quidem. i. certe, pepēderunt ſatis graues pœnas erroris ſui, qm. ſ. Romani coacti fūt dare Vatinio hoi ābitioſo ſup. eum honorem, quem negauerat Catoni. Ergo ſi uolum' æſtimare. i. cenſere rem uere, prætura non eſt negata Catoni, ſed Cato eſt negatus præturæ.

OLIVERIVS.

Abominādæ quoq;. Cū ſuperiore coniungitur, nō ſolum repulſa uiros præſtantes Romanos, ſed etiā neceſſitas tum Ro. tum cæteras gentes indigna multa, & fœda tā dictu ꝙ auditu ꝑpeti coegit. ¶ Tū ēt exte gē. ideo dixi, quia in repulſis domeſtica tm̄ exempla narrauit. ¶ Nā ali præ. Cū aſſiduis cladibus apud Trebiā, lacū Traſimenū, & cānas acceptis, cōſumpta eēt Ro. iuuētus, ad eam neceſſitatem redactus eſt ſenatus, Populuſq; Romanus, ut octo millia ſeruorum, ex ergaſtulis emerent, cum libera capita deeſſent. nam ut tradit Liui poſt cladem cannenſem M. Iunius dictator delectu edicto, iuniores ab annis decem & ſeptem & quoſdam prætextatos ſcribit, quatuor ex his le-

¶ De Ciuitate Romana.

CAnnenſis autem Clades adeo vrbem noſtram vehemẽter contudit: vt opera M. Iunii dictaturam Reipubli. adminiſtrantis ſpolia hoſtium affixa templis, Deorũ numini conſecrata, inſtrumenta militiæ futura cõuellerentur. ac prætextati pueri arma induerent. adiudicatorum etiam, & capitali crimine damnatorum ſex millia conſcriberentur. quæ ſi per ſe aſpiciantur, aliquid ruboris habeant. ſin autem admotis neceſſitatis viribus ponderentur, ſæuitiæ temporis conuenientia præſidia videantur.

¶ De Eadem Ciuitate.

PRopter eandem cladem, Senatus Octacilio, qui Siciliam: Cornelio Mammulæ, qui Sardiniam proprætores obtinebant: querentibus quod neq́ ſtipendium, neque frumentum claſſibus eorum, & exercitibus ſocii præberent: affirmantibus etiam ne habere quidẽ eos, unde id præſtare poſſent: reſcripſit. ærarium longinquis expenſis non ſufficere. proinde, quo pacto tantæ inopiæ ſuccurrendum eſſet, ipſi viderent. his literis quid aliud, quàm imperii ſui gubernacula è manibus abiecit? Siciliamq́, & Sardiniã benigniſſimas vrbis noſtræ nutrices, gradus, & ſtabilimẽta bellorum, tam multo ſudore, & ſanguine in poteſtatem redactas, paucis verbis, ita ſcilicet neceſſitate iubente, dimiſit.

giones, & mille equites effecti. Item ad ſocios, latinumq́; nomen, ad milites ex formula accipiendos mittit. Arma, tela, alia parari iubet, & hoſtium ſpolia uetera detrahit templis porticibuſq́, & aliam formam noui delectus inopia liberorum capitum, ac neceſſitas dedit, octo millia ualidorum iuuenum ex ſeruitiis, prius ſciſcitantes ſingulos, uellent ne militare empta publice arma uere Romani. hi omnes, ut paulo infra dicit uolones ſunt appellati, eo quod uoluntate pugnarent, & non coacti. ¶ Quatuor & uigiti millia. Longe diſcrepat à Liuio in numero ſeruorum, nam tantũ octo millia fuiſſe tradit Liuius. cui aſſentitur Macrobius ſaturnalium libro primo, cum ait, ad cannas uictis Romanis octo millia ſeruorum empta, militauerunt. ¶ Adactos iureiurando. Sacramento militiæ aſtrictos, more iuſtæ legitimæq́; militiæ. ¶ Strenuam. promptã, & impigram operam. ¶ Quanta uiolentia eſt caſus acerbi? Deplorat quodammodo caſum, & neceſſitatem Populi Romani, q antea capite cẽſos milites habere faſtidierat, nũc ex ergaſtulis, & paſtoralibus caſis, ſeruos educere coactus fuerit. ¶ Quanta uiolentia caſus? Conqueritur, & deteſtatur tantam, neceſſitatem. ¶ Capite cenſos. Capite cenſi dicebantur, ut ſupra, qui in nullo cenſu habebãtur, ſed eorum capita ſolum cẽſebantur, quia parum, uel nihil poſſiderent. ¶ E cællis. In quibus ſerui à dominis ſeruabantur, hos deinde ſeruos Sempronius Gracchus, propter egregiam uictoriam ex auctoritate ſenatus libertate donauit. ¶ Cedit ergo. plerunq́ nos inquit coegit neceſſitas utilitatem dignitati anteponere, & fortunæ libidini, ac uiribus obtemperare nam niſi tutiora conſilia uir fortis elegerit, ſpecioſa ſequendo ſæpiſſime corruet. ¶ Concidendum. Cadendum & proruendum. nam aliquando urgente fortuna præmittenda eſt dignitas, & tutiora conſilia ſequenda, quod niſi uir fortis fecerit, funditus concidet.

ASCENSIVS.

ABominandæ, &cæ. Allaturus exempla de neceſſitate, præfatur ſic. Leges amariſſimæ, & imperia truculentiſſima, ideſt diriſſima, neceſſitatis abominãdæ, ideſt quaſi mali ominis execrandæ, coegerunt quoq́ tum urbem, ideſt Romam, tum etiam gentes exteras (quarum non meminit in capite de repulſis) perpeti multa grauia nõ tantum intellectu ſed etiam auditu, ideſt dum intelligantur, & audiantur. Nam (probat quod præmiſerat, leges uidelicet neceſſitatis coegiſſe aliquando Romanos) Roma exhauſta, ideſt euacuata iuuentute militari, aliquod præliis aduerſis, ideſt per aliquod prælia aduerſa, ſecundo punico bello, Senatus Tyberio graccho patre Caii & Tyberii graccorum conſule, authore, ideſt id approbante auctoritate ſua, cenſuit ideſt decreuit uti ideſt ut ſerui emerentur publice, ideſt ære publico aduerſus ideſt contra impetum hoſtium propulſandorum, ſcilicet pœnorum, & rogatione lata de ea per tribunos plæbis apud populum, tres uiri creati ſunt, qui comparauerunt, quatuor & uiginti millia, ſeruorum (cum alii octo duntaxat miſſa dicant) & armis datis, ideſt poſtquam dederant eis arma, miſerunt i caſtra, ſcilicet Romana aduerſus Hannibalem, ſupple eos ſeruos adactos, ideſt aſtrictos iureiurando ſe daturos operam ſtrenuam, ideſt acrem, & fortem, quoad ideſt donec pœni ſcilicet Carthaginien. eſſent in Italia. Septuaginta etiam & ducenti, hoc eſt ſupra ducentos (Secundum præceptum Laurẽtii uallen. poſt centum minor numerus eſſet poſtponendus, ut ſit ducenti & ſeptuagita) empti ſunt ex Appulia, & à ſidiculis urbe Italiæ ad ſupplementum equitatus. Quanta, ideſt ò quanta eſt uiolentia caſus acerbi, ideſt quàm indigna cogit neceſſitas? Eadem ciuitas quæ faſtidierat, ideſt ſuperbe contempſerat, ſupple uſq́ ad id tempus, habere milites, quoq́, ideſt etiam originis ingenuæ, ideſt nulla ſeruitute ſua, nec parentum ſuorum aſtrictæ, cenſos capite, ideſt dũmodo eſſent cenſi capite, ideſt præter caput nihil quod ad cẽſum aſcriberetur attulerunt, ut erãt pauperrimi, quiq́ licet ingenui (quia uerebantur eos qui nihil domi, pro quo dimicarẽt reliquerant, aut non tam ſtrenuam operam in bello nauatũros, aut etiam pretio corrumpi poſſe, ut ad hoſtes tranſirent) adiecit exercitui ſuo uelut præcipuum firmamentum mancipia extracta è cellis ſeruilibus, id eſt ex ergaſtulis, & collecta ex caſis paſtoralibus, ut ex Appulia, & ſidiculis empta. Ergo ſpiritus generoſus, cedit iterdum utilitati & ſuccumbit uiribus fortunæ uidelicet ubi ideſt quãdo, aut in quo ſtatu rerum, niſi legeris, ideſt elegeris, & ampleſus fueris conſilia tutiora, ſed minus honeſta, concidendum ideſt cum tuis pereundum ſit tibi, ſupple ſequenti ſpecioſa, ideſt honeſta.

OLIVERIVS.

CAnnenſis clades. magna neceſſitas, quæ nõ patitur ætatis, nec religionis haberi rationem, qualis fuit poſt cannenſem cladem, q ut diximus, Romanos coegit, & prætextatos puberes ſcribere, & hoſtium ſpolia diis conſecrata è templis, porticibuſq́ detrahere. quinetiam nexos complures, & capitali crimine damnatos, in uſum militiæ recipere. ¶ Et prætextati pueri. prætextati dicebantur, qui nondum ad .xvi. annum peruenerãt, in quo depoſita prætexta, uirilem togam ſumebant. ¶ Addictorum. nexorum. ¶ Ponderentur. examinentur, librentur.

ASCENSIVS.

CAnnenſis autem clades confudit urbem noſtram adeo uehementer, ut ſpolia hoſtium affixa templis deorum, & conſecrata numini ideſt diuinitati eorum conuellerẽtur ideſt abſtraherentur opera ideſt per operam, & factum Marci Iunii adminiſtrantis dictaturam, ideſt ſummum magiſtratum reipub. conuellerentur dico futura inſtrumenta militiæ, ac ut ſup. pueri prætextati ideſt nobiles, ſed qui nec dum quartumdecimum ætatis annum, quo uirilem togam acciperent, attigerant, & ſupple ut etiam ſex millia addictorum ſcilicet mortui ideſt addiudicatorum, & pro ideſt damnatorum crimine capitali, ideſt propter crimen capitale, que ſcilicet ſex millia damnatorum, ſi aſpiciantur, ideſt æſtimentur per ſe ideſt ſecluſo neceſſitatis reſpectu, habeant, ideſt habitura ſint, aliquid ruboris, ideſt uerecundiæ. ſin autem, ideſt ſed ſi ponderentur, ideſt æſtimentur uiribus neceſſitatis admotis, ipſa uideantur, præſidia conuenientia ſæuitiæ temporis.

OLIVERIVS.

PRopter ean. cla. Liui. decade ſecundi punici belli lib. iii. Per idem fere tempus litteræ è ſicilia Sardiniaq́ Romam allatæ priores è Sicilia Octacilii proprætoris in ſenatu recitatæ ſunt. L. Furium prætorem cum claſſe ex Africa lilibeum ueniſſe, ipſum grauiter ictum ſaucium in diſcrimine eſſe uitæ ultimo. militiæ naualibus ſociis neq́ ſtipendiũ, neq́ frumentũ ad diẽ dari neq́ unde detur eẽ magnope ſuadere ut quãprimũ ea mittantur, ſibiq́ ſi ita uideatur ex nouis præ-

toribus

toribus ſucceſſorem mittant. eademq; ferme de ſtipendio frumentoq; ab A. Cor. Mammula proprætore ex Sardinia ſcripta reſponſum utriſq; non eſſe unde mitteretur, iuſſiq; ipſi claſſibus, & exercitibus ſui conſulerent. Octacilius ad unicum ſubſidium P. R. Hieronem, legatos cum miſiſſet, in ſtipendium quantum argenti opus fuit, & ſex menſium frumentum accepit. Cornelio in Sardinia ciuitates ſociæ benigne contulerunt. Et Romæ quoq; propter penuriam argenti triūuiri menſarii, rogatione Minutii tri ple. facti ſunt. ¶ Socii præ. Diſſentit à Liui. Vale. nam à ſociis benigniſſime erogatum ſtipendium, & frumentum dicit Liui. ut ſupra oſtendimus, nec dimiſiſſet tūc prouincias, ſed obtinuiſſet.

ASCENSIVS.

PRopter &c. Senatus reſcripſit propter eandem cladem, ſcilicet Canē. pugnæ, Octacilio & Cor. Mammulæ, qui proprætores, ideſt ſocii prætoria poteſtate fungētes obtinebat, Octacilio inquam, qui prætor obtinebat Siciliam, & Mammulæ qui prætor obtinebat Sardiniam, querentibus .i. conquerentibus, quod ſocii .ſ. quibus præerant neq; præberēt ſtipendium neq; frumentū claſſibus & exercitibus eorum, affirmantibus etiam eos, ſcilicet ſocios ne quidem, ideſt nō etiā habere, unde poſſent præſtare id .ſ. ſtipendium & frumentum, reſcripſit inquam, ærarium, ſcilicet Romanum .i. pecuniā publicam, non ſufficere expenſis longinquis, ideſt tādiu durātibus, proinde .i. ideoq; ipſi .ſ. prætores uiderent .i. diſpicerent, quo pacto ſuccurrendum eēt tantæ inopiæ. Quid aliud ſupple fecit ſenatus his literis, quàm abiecit ex manibus gubernacula ſui imperii? q. d. nihil, & dimiſit Siciliam & Sardiniā benigniſſimas nutrices urbis noſtræ, hoc eſt Romæ, & gradus & ſtabilimenta .i. ſuſtentacula bellorum .i. à quibus Romani ad ſuſtentanda onera belli iuuabantur, redactas tam multo ſudore & ſanguine in poteſtatem, ſcilicet Romanam, dimiſit dicit, paucis uerbis, (unde Antitheſis eſt) In multo ſudore & paucis uerbis. ſcilicet, ideſt ſcire licet quā obrem id fecerit, quia neceſſitate iubente ita. Neq; tamen amiſſas uult Valerius tunc eas prouincias, ſed amitti potuiſſe, quia dimiſſas auxilii & conſilii expertes.

OLIVERIVS.

EAdem Caſilinates. Caſilinum eo tēpore præneſtini habebant, quos apud cannas in caſtra proficiſcentes nuncius acceptæ cladis Caſilinum conuertit, qui paulopoſt cæſis oppidanis urbem occuparunt, cum paucis Romanis, latiniq; nominis. additur & præneſtina cohors eodem nūcio. Caſilinen. compulſi penuria frumenti, nimium etiam hominū uideri faciebat. Ad hanc urbem, uel ſi fieri poſſet in deditionē accipiendam, uel uiribus expugnandam Hannibal partem exercitus miſit, qui omnes ab oppidanis eruptione facta turpiter fuſi, fugatiq; fuerunt ita primis repulſis, dux alter pœnorum Maharbal cum maiore robore uirorum miſſus, nec ipſe eruptionem cohortum Ro. ſuſtinuit. poſtremo Han. caſtris ante mœnia poſitis. paruam urbem paruūq; præſidium ſumma ui atq; omnibus copiis oppugnare parat, quod cum ſibi parum proceſſiſſet ad obſidionem conuerſus caſtra communiuit, firmiſſimisq; præſidiis impoſitis ibi. longa obſidio oppidanos, præſidiumq; ad ultimum inopiæ adduxerat, quam tamen cōſilio & calliditate Sempronii ducis Romani, qui haud procul inde aberat aliquandiu tollerarunt, miſſis per uulturnum amnem, qui locum illum præterfluebat, doliis frumento plenis. qua re paulopoſt ab hoſtibus cognita, intercepta ſunt dolia, & omnis ſpes erepta. nuces deinde fuſæ à Romanis caſtris cū medio amne ad Caſilinum defluerent, cratibus excipiebātur. poſtremo ad id uentum inopiæ eſt, ut lora detractaſq; ſcutis pelles, ubi feruida molliſſent aqua, mandere conarentur. nec muribus aliōue animali abſtinerent. & omne herbarum, radicūq; genus aggeribus muri eruerent. etiam cum hoſtes obaraſſent quicquid herbidi terreni extra murū erat, raparum ſemen iniecerunt, ut Hannibal eo ne uſque dum ea naſcantur, ad Caſilinum ſeſſurus ſum exclamaret? quiq; nullam antea pactionem auribus admiſerat, tum demum ſecum agi eſt paſſus de redemptione liberorum capitū, ſeptūcies auri in ſingulos precium conuenit, fide accepta ſeſe tradiderunt. Strabo. in fi. v. lib. huius meminit obſidionis. dicit enim Romam uerſus, Caſilinum ſitum eſt ad flumen Vulturnum, in quo præneſtini milites quadraginta & quingenti aduerſus Hannibalem uariis inſtructum copiis, tandiu obſidionem pertulere, ut inualeſcēte fame, mus dragmis ducentis uenundaretur, & uenditor quidem, mortē oppetierit, emptor autem incolumis euaſerit. cum autem Hannibal eos rapas prope murum ſeminaſſe conſpiceret, tantam animorum tolerantiam admiratione proſecutus ē, q̄ homines tādiu obſiſtere poſſe ſperarent, quo ad rapæ maturaſcerent. itaq; paucis exceptis immortales illi uictores extitere omnes, niſi quos aut fames confecit, aut prælia. ¶ Defecti. Deſtituti, & euacuati. ¶ Reſolutas aqua. Mollitas, atq; decoctas ¶ Delitiis ſuis. Conſtat campanorum delitiis, pœnorum exercitum ad id tempus inuictū ſic eneruatū eſſe, ut uix militiæ labores ſuſtineret. ductus .n. Capuā in hiberna, ſic ſe oībus uoluptatibus immerſit, ut quos nulla uis mali antea uicerat, poſtmodū nimia bona perdiderit .ſ. uoluptates imodicæ, ut ſomnus, uinū, epulæ, ſcorta, linea, cōſuetudines, ociū, q̄ oīa ſic eneruarūt corpora, & aīos, ut magis deinde uictoriæ, q̄ pñtes currētur uires. ¶ Mōra quaſi deſolatū, atque deſertū.

¶ De Caſilinatibus.

EAdem Caſilinates obſidione Hannibalis clauſos, alimētorumq́; facultate defectos, lora neceſſariis vinculorum uſibus ſubducta, eq́; ſcutis detractas pelles ferventi reſolutas aqua, mandere voluiſti. quid illis, ſi acerbitatem caſus intueare, miſerius? ſi conſtantiam reſpicias, fidelius? qui, ne à Romanis deſciſcerent, tali vti cibi genere ſuſtinuerunt: cum pinguiſſima arua ſua, fertiliſſimosq́; campos mœnibus ſuis ſubiectos intuerentur. Itaq; Campanæ vrbis, quæ punicam feritatem delitiis ſuis cupida fouit, i propinquo ſitum Caſilinum moderatum virtute, clarum perſeuerantis amicitiæ pignore, impios oculos verberauit.

¶ De Prænestinis.

IN illa obſidione, & fide, cum trecenti Prænestini permanerent, euenit: vt ex his quidam murem captum ducentis potius denariis vendere, quàm ipſe leniendæ famis gratia conſumere mallet. Sed credo Deorum prouidentia effectum, vt & venditori & emptori quem vterque merebatur, exitum attribuerit. Auaro enim famę conſumpto, manubiis ſordium ſuarum frui non licuit. æqui animi vir, ad ſalutarem impenſam faciendam, care quidem, verum neceſſarie comparato cibo vixit.

ASCENSIVS.

EAdē &c. Apoſtrophē facit ad neceſſitatē dicens, O neceſſitas tu eadē quæ ſic Ro. coegiſti, ut iā dictū eſt, uoluiſti Caſilinates .i. incolas Caſilini oppidi in cāpania Italiæ, clauſos poſt cānenſem cladē obſidione Hāni. & defectos .i. deſtitutos facultate alimentorū, mādere lora .i. corrigias, ſubducta .i. ſubtracta neceſſariis uſibus uinculorū .i. quibus ſcuta uinciebant, & alligabant lateribus, ſuis ſiniſtris bellātiū, & pelles detractas è ſcutis reſolutas .i. mollificatas aqua feruēti. Si tu lector q̄cūq; ſis, intueare acerbitatē caſus, q̄d ſup. ſit miſerius illis? q. d. nihil, ſi recipias cōſtātiā .ſ. illorū q̄d ſup. ſit fidelius illis? q ne deſciſcerēt .i. deficerēt à Ro. ſubſtinuerūt uti tali gñe cibi, cū intuerētur pinguiſſima arua ſua, & fertiliſſimos cāpos ſubiectos mœnib⁹ ſuis. q̄ uidelicet Tātalica uī pœna. Itaq; .i. & ita Caſili. ſitū in propinquo cāpano urbis, moderatū .i. tēperatū ne delitiis cāpanis afflueret, uirtute .ſ. abſtinētiæ, ac fortitudinis in perferēda famæ (Oli. legit mō rarū ſed nō addidiſſet author uirtute, ſi ſic legēdū fuiſſet. uerū Oli. ſubinde laborat falſitate exēplariorū, q̄ interpretis curſum mirū imodū retardāt. ideoq; dāda ē uenia: ſi quā ſuenerint lectionē ſecuti iterdū dormitēt) & clarū pignore amicitiæ pſeuerātis, uerberauit .i. cōcuſſit dolore aut inuidiæ, aut feræ pœnitētiæ, impios oculos urbis Cāpaniæ .i. ipſius capuæ, q̄ cupida fouit delitiis ſuis feritatē punicā .i. pœnos feroces, qui tñ ab illis fracti ſunt.

OLIVERIVS.

IN illa obſidione. uis deteſtandæ auaritiæ, ita mentem omnem, & rationem homini plerūq; peruertit, ut pecuniā nō dignitati ſolū, ſed ipſi quoq; uitæ præferre nō dubitet, qualis hic pñeſtinus, qui in tanta rerū penuria, ac fame captū mu-

rem.cc.denariis uendere maluerit, ꝗ famem lænire, uitamque producere, imitatus illum, de quo Lucanus, Non deeſt prolato ieiunus uenditor auro. qua re factum eſt, ut utrunqꝫ pariter amitteret, uitam & pecuniam. ℱ Sordium ſuarum, ideſt auaritiæ. & recte quidem ſordes auaritiam appellat, quia nihil hominem ſordidiorem eſſe facit auaritia, quæ malis uenenis imbuta, corpus animumqꝫ uirilem effœminat.

℣ De Ciuitate Romana.

Caio autem Mario & Cn. Carbone Conſulibus bello ciuili cum L. Sylla diſſidentibus, quo tempore non reip. victoria quærebatur, ſed præmium victoriæ res erat publica: ſenatuſconſulto aurea, atqꝫ argentea templorū ornamenta, ne militibus ſtipendia deeſſent, conflata ſunt. digna enim cauſa erat, hinc, an illi crudelitatem ſuam proſcriptione ciuium ſatiarēt: vt Dii immortales ſpoliarentur. non ergo P. conſcriptorum volūtas, ſed teterrimæ neceſſitatis truculenta manus, illi conſulto ſtylum ſuū impreſſit.

℣ De Diuo Iulio.

Diui Iulii exercitus, ideſt inuicti ducis inuicta dextera, Cum armis Mundam clauſiſſet: aggeriqꝫ extruēdo materia deficeret: congerie hoſtilium cadauerum, quam deſiderauerat altitudinem, inſtruxit: eamqꝫ tragulis, & pilis quia roboreæ ſudes decrāt, magiſtra nouæ molitionis neceſſitate uſus uallauit.

℣ De Diuo Auguſto.

Atqꝫ ut diuinam filii mentionem, cœleſtis patris recordationi ſubnectam: cum effuſurus ſe i noſtras prouincias Parthorum rex Phraates uideretur, vicinæqꝫ imperio eius regiones ſubita inducti tumultus denunciatione quaterentur: tanta in Boſphorano tractu commeatus penuria inceſſit: vt ſex millib⁹ denariis, ſingula vaſa olei, frumentiqꝫ modiis toti dem mancipia permutarentur. ſed amariſſimam tempeſtatem Auguſti cura, tutelæ tunc terrarum vacans, diſpulit.

ASCENSIVS.

In illa &c. Cum trecēti prænestini, ideſt præneſtis oppidi ciues, qui poſt cladem Cānenſem ſe Caſilinum ut in proximum ſubterfugium receperant, permanerent in illa. ſ. iā dicta obſidione, & fide Caſilinatum euenit, ut quidam ex his .ſ. præneſtinis mallet poti⁹ (ubi alterum aduerbium uacat, aut mallet accipitur pro uellet) uendere ducentis denariis murem captum. ſ. à ſe, ꝗ ipſe conſumere ſup eum gratia famis lenien dæ. Sed credo effectum prouidentia Deorum, ut ſ. mus ille attribuerit utriqꝫ & uenditori. ſ. auariſſimo, & emptori minime parco pecuniæ in ſumma fame exitum, quē uterqꝫ merebatur. Enim pro quia non licuit auaro. ſ. uenditori, conſumpto fame frui manubiis. i. precio quaſi ex prædæ portione ad ſe pertinente ſuarum ſordium. i. auaritiæ, qua plus pecuniam ꝗ uitam amauerat, & ſup. uir animi æqui. i. iuſti, & parati ad faciendam impenſam ſalutarem uixit cibo ſ. murino, comparato quidē care, ſed neceſſarie. unde dānandi ſunt, qui ad exquiſitam uoluptatē res præmaturas, aut raras inuentu, hoc ſolo nomine cariſſime emunt ꝙ cariſſimæ ſunt. ut ille qui apud Iu. mullum ſex millibus emit.

OLIVERIVS.

Têplorum ornamêta côflata

Caio autem Mario Hoc legitur in uita Marii, ꝙ cum exhauſtum eſſet ærarium, nec eſſet unde ſtipendia darentur militibus, templorum ornamenta è ſenatuſconſulto fuerunt in pecuniam côflata. quam rem Vale. per ironiā quodammodo deteſtatur, cum dicat, dignam cauſam fuiſſe, ut tēpla Deorum ſpoliarentur, quo ſuam crudelitatem explerent. Marius atq; Sylla ℱ Conflata. in numiſma redacta, nam æs cōflatum dicitur in ſignatam pecuniam redactum. æs graue, qđ tantummodo penſatur. ℱ Digna enim cauſa erat. Ironia eſt ſine dubio. ℱ Non patrum conſcriptorum uoluntate. Oſtendit inuitum id feciſſe ſenatum metu uictoris, qui ita iubebat. ergo excuſat quādāmodo ſenatū, q neceſſitate cōpulſus ſit id facere.

ASCENSIVS.

Caio autem Mario, & Cn. Carbone conſulibus, bello ciuili diſſidentibus, cum L. Sylla, quo tēpore non quærebatur. ſ. à Sylla, ut iactitabat uictoria reip. (quam glorioſe obtinuit, ſed ea turpiter uſus eſt) .i. ut reſp. uinceret ſui oppreſſores, ſed reſp. erat præmium uictoriæ quia Sylla Tyrannide remp. occupauit, & perpetuam dictaturā inuaſit, ornamēta aurea & argentea templorum ſunt conflata i. fuſa, & ſignata in pecuniæ formam, ſenatuſconſulto. i. decreto ſuper ea re à ſenatu facto, ne ſtipendia deeſſent militibus. enim pro quia, cauſa erat digna (quod ironicos dicit) ut dii immortales ſpoliarētur. ſ. ornamentis ſuis, ut ſ. diſcerneretur ne. i. utrum aut an hi. ſ. Syllani, An illi. ſ. Mariani ſatiarent crudelitatem ſuā proſcriptione ciuium, quia is erat exitus belli ab utriſqꝫ prætentus, ad quē ſenatus non debebat tale ferre præſidium. Non ergo (uidetur quibuſdam in ironia perſtare, quia ſi neutris opitulandū erat in tam pernicioſa uoluntate, nulla erat reuera neceſſitas talis ſenatuſconſulti, quia potius debebant ſaluis ornamentis templorū in manibus Marianæ factionis dimittere, ꝗ in Syllanam Tyrannidem eo modo retrahere, ſed ſanum eum animus Syllæ, ſperatuſqꝫ oppreſſis Marianis remp. liberam fore, quo circa neceſſe uidebatur tunc quidem ſic Syllæ ſuppetias ferre, & ita in hac parte nulla eſt ironia, quæ ſi admitteretur, non eſſet huius loci exemplum, non enim reuerſa coactus eſſet ſenatus neceſſitate) uoluntas patrum conſcriptorum impreſſit illi conſulto, ideſt decreto ſtylum. i. graphiū ſuum, hoc eſt nō ſcripſit ipſum in tabellam ceratam, i qua olim ſcriptitabant, ſed manus truculenta, ideſt atrox neceſſitatis teterrimæ, quæ coegit futuro Tyranno ſuppetias ferre, impreſſit ſupple illi ſtylum ſuum:

OLIVERIVS.

Diui Iulii exercitus. hoc fuit bello. quod in Hiſpania geſſit Iu. Cæ, aduerſus Cn. & Sextum Pompe. ubi primum in ipſo oceani hoſtio Varus. Didiuſqꝫ legati conflixere, cum ſubito exorta tempeſtas claſſem utranqꝫ ſubmerſit, mox ad obſidiones utrinqꝫ diſcurritur omnium poſtrema circunſeditur in unda, ubi anceps diu, & triſte prælium, nouiſſime illud inuſitatū Cæ. oculis nefas, poſt. xiiii. annos probata ueteranorum manus retulit pedem. hic Cæ nihil reliquit inexpertum in qua perturbatione dicitur de extremis etiam cogitaſſe, cum cohortes quædā per tranſuerſam aciē actæ, quas periclitantibus caſtris præſidio Labienus mittebat ſpeciem fugæ præbuiſſent. hoc aut ipſe credidit, aut dux callidus attribuit in occaſionem, & quaſi in fugientes inuectus, ſimul, & ſuorum erexit animos, & hoſtes perculit. hoc prælio profugi cum ſe Mundam recepiſſent, & Cæſ. ſtatim uictor obſideri imperaſſet, ex congeſtis cadaueribus agger factus eſt, quæ pilis, iaculiſqꝫ confixa inter ſe tenebāt. ℱ Mūdam. oppidum Hiſpaniæ. ℱ Tragulis. telis gallicis. ℱ Pilis. Romanis telis. ℱ Sudes. pali acuti ex utraqꝫ parte, & in ſummitate exuſti. Virg. ſudibuſue præuſtis. ℱ Nouæ moli. Quaſi inuſitatæ munitionis.

ASCENSIVS.

Diui Iulii. Inhumanum facinus, ſed quia à Iulio Cæſa. commiſſum neceſſitate purgauit dicens. Exercitus diui Iulii. i. dextera. ſ. manus, aut fortitudo inuicti ducis inuicta, cum clauſiſſet Mūdam oppidum Hiſpaniæ, in quod ſe hoſtes receperant armis. ſ. armatis militibus, & materia deficeret aggere. i ſepimento alte extruendo, inſtruxit altitudinem .ſ. aggeris, quem deſiderauerat congerie. i. ſtrage congeſtorū cadauerum hoſtilium, & uallauit. i. quaſi uallis ſepſit, & corroborauit eam. ſ altitudinem tragulis. i. telis gallicanis, & pilis. i. telis Rom. quia ſudes roboreæ, ideſt pali, aut ualli querni deerant. uſus neceſſitate magiſtra, nouæ, ideſt inſolitæ molitionis, ideſt laborioſæ circūuallationis.

OLIVERIVS.

Atqꝫ ut diuinam. cum Phraates Parthorum rex prouincias Romanas bello petiturus eſſe uideretur, tunc Boſphoranam regionem ingens rerum penuria & fames inceſſit, quæ Romanis quoqꝫ inuaſit, quo tēpore Cæſar Auguſtus in ſterilitate magna, ac difficili remedio, cum Venalitias, & Laniſtarum familias, peregrinoſq; omnes, exceptis medicis, & præceptoribus, partemqꝫ ſeruitiorum urbe expuliſſet, ut tandem annona conualuit, impetum ſe cœpiſſe ſcribit, frumentationes publicas in perpetuum abolendi, ꝙ earum fiducia agrorum

cia ægrotorum cultura ceſſaret. neq; tamen perſeueraſſe, quia certum haberet poſſe per ambitionem quandoq; reſtitui. atq; ita poſt hanc rem temperauit, ut non minorem oratorum, nego ciatorum quàm populi rationem duceret, hæc Sueto. ⸿ Diui nam filii mentionem. Non poteſt Vale. ab aſſentatione diſcedere. Aug. n. adhuc uiuens diuinos honores obtinuit ut diximus, uſi Hor. Præſenti q; tibi diuios largimur honores. meruit aras & flaminem, ut Iurandaſq; tuũ per nomen ponimus aras. Fuit Auguſtus Iul. Cæſaris adoptiuus. ⸿ In Boſphorano tractu. in regione helleſpontiaca. ſunt autem Boſphori duo, un' thracius iuxta Bizantium hoc eſt Conſtantinopolim, alter in introitu paludis Meotidos, q̃ chimerius dr̃, de quo Oui. lib. iii. triſtium Boſphorus & tanais ſuperant, ſcythiæq; paludes, Vix q; ſatis noui, nomina pauca loci. Boſphorus à ferẽda boue dictus, uel à tranſitu bouis, ſiue ab anguſtis meatibus bouum peruiis.

Boſphori duo

ASCENSIVS.

Atq; ut ſubnectam recordationi patris. ſ. adoptiui uidelicet Iulii Cæſaris cœleſtis. i. in cœlum ob Tyrannidẽ ut miſera mentis eſt adulatio trãſlati, mentionem filii. ſ. Auguſti cæſaris à Iulio adoptati, diuinam, quia & ipſe in deorum numerum relatus credebatur, Cũ Pharates rex Perſarum uideretur effuſurus ſe in prouincias noſtras. i. imperio Romano ſubiectas, & regiones uicinæ ĩperio eius quererentur, ideſt conquererentur, inducti ſubita denunciatione tumultus. i. tumultuarii belli, tãta penuria. i. difficultas aegrẽdi cõmeatus. i. uictualiũ inceſſit ſupp. homines in tractu boſphorano. i. circa boſphoron. i. mare Anguſtum, ita ut bouem tranantem ferat, ut ſingula uaſa olei permutarentur ſex millibus denarium prõ denariorum. ſunt qui denariis legunt, quæ ſi uera eſt lectio, toleranda erit etiam locutio illa, duodecĩ millia ſignati, & cæte. Sanè oportet intelligere uaſa olei tunc certæ fuiſſe menſuræ, nam tam magna poſſent dari, ut nõ ſit iniuſtum precium, & mancipia. i. ſerui permutarentur totidem modiis frumenti, quot. ſ. ipſa erant. i. ut pro modio frumenti daretur ſeruus. Sed cura. i. diligentia Auguſti uacans. i. dans operam tunc tutelæ terrarum, cum nunc ſit in cœlis, diſpulit. i. dimouit tempeſtatem, ideſt caritatem illam annonæ amariſſimam. Quia uero nõ dicit quid per famem illam paſſus ſit Auguſtus, aridum ſatis & impertinens eſt de neceſſitate ſaltem Auguſti exemplum.

⸿ Externa De Cretenſibus.

Cretenſibus nihil tale præſidii affulſit: qui obſidione Metelli ad ultimam uſque penuriam compulſi, ſua iumentorumq; ſuorum urina ſitim torſerunt: iuſtius dixerim, quàm ſuſtentauerunt. quia dum uinci timent, id paſſi ſunt, quod eos ne uictor quidem pati coegiſſet.

⸿ De Numantinis.

Numantini autẽ à Scipione uallo & aggere circundati: cum omnia, quæ famem eorum trahere poterant, cõſumpſiſſent: ad ultimum humanorum corporum dapibus uſi ſunt. quapropter capta iam urbe complures inuẽti ſunt artus, & membra trucidatorum corporum ſinu ſuo geſtantes. nulla eſt in his neceſſitatis excuſatio. nam quibus mori licuit, ſic uiuere neceſſe non fuit.

OLIVERIVS.

Cretenſibus. Cretenſes fauiſſe mithridati uidebantur, itaque placuit iniuriam armis uindicare. prius inuaſit inſulã M. Ant. cum ingenti quidem uictoriæ ſpe, atq; fiducia adeo ut plures cathenas in nauibus quàm arma portaret. dedit itaq; pœnas uecordiæ ſuæ, nam plaraſq; naues interceperunt hoſtes, captiuaq; corpora religata uelis, ac funibus pependere, ac ſic uelicantes triumphantiũ in modum Cretenſes portibus ſuis remigauerunt. Metel. deinde totam inſulam igni, ferroq; populatus, intra caſtella, & urbes redegit, eoſq; longa obſidione compulit ad eam neceſſitatem, ut ſua, iumentorumq; ſuorum urina ſitim releuare coacti fuerint, & grauiora pati, quam uictor ſupplicia dediſſet. ⸿ Obſidione me. q. Metel. Mac. filius à deuicta Creta Creticus dictus eſt. ⸿ Torſerunt. quaſi cum ſupplicio ſedarunt.

ASCENSIVS.

Cretenſibus. & c. Nihil tale. i. talis præſidii affulſit Cretẽſibus qui compulſi obſidione. i. per obſidionem Metelli. ſ. Macedo. uſq; ad ultimam. i. extremam penuriam. ſ. cibi, & potus torſerunt. i. quodam cruciatu ſedauerunt. iuſtius dixerim. i. quod iuſtius dixerim quam ſuſtentauerunt ſitim urina ſua. i. lotio à ſe facto, & ſuorum iumẽtorum. ideo autem torſiſſe potius dicendi ſunt. quia dũ timent uinci, paſſi ſunt ſup. id, quod ne uictor quidem coegiſſet eos pati.

OLIVERIVS.

Numantini autem. Florus, Numantia, inquit quantum Carthaginis capuæ corinthi, opibus inferior, ita uirtutis nomine & honore par omnibus, ſummumq; ſi uires æſtimes, Hiſpaniæ decus, quippe quæ ſine muro, ſine turribus, modice edito in tumulo, apud flumen ſitara quatuor milibus celtiberorum & .xl. exercitum uim per annos .xiiii. ſola ſuſtinuit. nec ſuſtinuit modo, ſed ſæuius aliq̃to percuſſit, pudendiſq; fœderibus affecit. Nouiſſime cum inuictam eſſe cõſtaret, opus quoq; eo fuit, qui Carthaginem euerterat nec temere, ſi fateri licet, nam nullius belli cauſa iniuſtior fuit, Segidenſes ſocios & conſanguineos Romanorũ manibus elapſos exceperant, habita pro eis deprecatio nihil ualuit. cumq; ſe ab omni bello tum contagione remouerent, ſi legitimi fœderis pretiũ, iuſſi arma deponere, hoc ſic à barbaris acceptum, quaſi manus abſcinderentur. Itaq; ſtatim Magna uicto fortiſſimo duce ad arma conuerſi Pompeium prælio aggreſſi, fœdus tamen maluerunt, cum debellare potuiſſẽt. hoſtilium deinde Mancinum, hunc quoq; aſſiduis cædibus ita ſubegerunt, ut ne oculos quidem aut uocem Numãtini uiri quiſquam ſuſtineret. tamen cum hoc quoq; fœdus maluerũt contenti armorum manibus, cum ad internitionem ſæuire potuiſſent. Sed non minus Numantini quam Gaudini illius fœderis flagrãtes ignominia, ac pudore, Po. R o. dedecus q̃dẽ præſentis flagitii, deditiõe Mancini expiauit. cæterum duce Scipione Carthaginis incendiis ad excidia urbium imbuto, tandẽ etiam in ultionem excanduit. qui redacto prius in diſciplinam milite, hoſtibus commiſit, aciem effecit, quod nemo uiſurum ſe unquam ſperauerat, ut fugientes Numantinos quiſquam uideret, dedere etiam ſeſe uolebant, ſi toleranda uiris imperarentur. Sed cum Scipio ueram uellet, & ſine exceptione uictoriam eò neceſſitatum compulſi ſunt, primum ut deſtinata morte in prælium ruerent. cum ſe prius epulis quaſi inferiis impleuiſſent carnis ſemicrudæ, & celiæ, ſic uocant indigenæ ex frumẽto potionem. Intellectum ab imperatore conſilium, non eſt permiſſa pugna morituris, cum foſſa, atq; lorica, quatuorq; caſtris circundatos fames premeret, ab duce orantes prælium, ut tanquam uiros occideret. ſed ubi non impetrarunt, placuit eruptio ſic conſerta manu plurimi occiſi. & cum urgeret fames aliquãtiſper inde, hoc eſt ex cadaueribus uixere. nouiſſime conſilium fugæ ſedit, ſed hoc quoq; ruptis equorum cingulis, uxores ademere ſummo ſcelere per amorem, itaq; exitu deplorato in ultimam rabiem, furoremq; conuerſi, poſtremo mori hoc genere deſtinarunt. duces ſuos, ſeq;, patriamq; ferro, & ueneno ſubiecto undiq; igne peremerunt. ⸿ Trãhere. Producere, prolõgare. ⸿ Artus, & membra. Aut Ephexegeſis eſt, ut unum ſit expoſitio alterius, aut artus intelligimus membrorum coniunctiones, unde articuli, membra uero corporis partes, ut humeri, brachia. Nulla eſt in his neceſſitatis excuſatio. improbat hoc factum Valerius, q; dicat crudelitatem potius fuiſſe q̃ neceſſitatem. Neceſſitas autem duplex, aut ſine reſpectu, aut cum reſpectu, ut qui natus eſt neceſſe eſt, ut moriatur, hic nullum eſt medium at uero cum reſpectu, ut hoc loco, Numantinis neceſſe fuit humanis carnibus ueſci, niſi uoluerint in Scipionis uenire poteſtatem

Numantinæ excidium

Celia potio ex frumento.

Artus Mẽbra

ASCENSIVS.

Numantini autem qui populi ſunt in Hiſpania circundati à Scipione. ſ. Africano poſteriore, etiam Numantino à numantia deuicta uallo. i. ſepimẽto ex uallis dicto

Vale. Maxi. &

fudibus, & aggere.i.aggeſta, & circunducta terra, Et cum conſumpſiſſent omnia, quæ poterant trahere.i.protrahere, & extendere famem eorum, uſi ſunt ad ultimum dapibus corporum humanorum. Quapropter urbe ſcilicet eorum Numantia iam capta, complures ſunt inuenti geſtantes ſinu ſuo artus & membra corporum trucidatorum, id eſt atrociter occiſorum. Nulla excuſatio neceſſitatis eſt in his .ſ. inhumanis. Nam quibus licuit mori, ſupple illis, non fuit neceſſe ſic uiuere. Quod quidē ueriſſimum eſt. Nam ad conſeruandam uitam ne leue quidem peccatum eſt committendum. Et ideo ut mala patiamur, cogi poſſumus, ut culpam incurramus, non poſſumus. Nam in morte uiolenta nulla eſt culpa, & ſi ad opus malum peragendum compellamur, culpa ſit in compellente.

❡ De Caliguritanis.

HOrum trucem pertinaciam in conſimili facinore Caliguritanorum execrabilis impietas ſupergreſſa eſt. qui quo perſeuerantius interempti Sertorii cineribus obſidionem Cnei Pompeii fruſtrantes fidem præſtarent: quia nullum iam aliud in urbe eorum ſupererat animal: uxores ſuas natosq́ꝫ ad uſum nefariæ dapis uerterunt. Quoq́ꝫ diutius armata iuuentus viſcera ſua viſceribus ſuis aleret: infœlices cadauerum reliquias ſalire non dubitauit. En quam aliquis in acie hortaretur: vt pro ſalute coniugum, & liberorum fortiter dimicaret, ex hoc nimirum hoſte tanto duci pœna magis, quàm victoria petenda fuit: quia plus uindicatus libertatis, quàm uictus gloriæ afferre potuit: cùm omne ſerpentum, ac ferarum genus comparatione ſui titulo feritatis ſuperarit. nam quæ illis dulcia uitæ pignora proprio ſpiritu cariora ſunt: ea Caliguritanis prandia, atque cœnæ extiterunt.

OLIVERIVS.

HOrum trucem. Perpēna Sertorium, cui ſe coniurauerat coniuratione facta inter epulas per inuidiam interemit, ut in eius uita diximus. Pōpe. deinde facile ſuperato perpēna, Hiſpaniam totam armis ſubegit. in eo bello Caliguritanos Sertorii fideliſſimos ſocios, obſidione prǣmebat. qui ut cineri Sertorii fidem ſeruarent, ad eam impietatem deſcenderunt, ut conſumptis omnibus ferme animalibus, liberos, & uxores occideſent, eorumque carnibus ueſcerentur. quas etiam ut ſeruare diutius poſſent, ſale aſperſere. quod non ſolum impium, ſed deteſtandū quoq́ꝫ fuiſſe uidetur ❡ In conſimili facinore. Veſcendi humanis carnibus. ❡ Nefariæ dapis. Deteſtandæ. nefarius dicitur is, qui nec exitu dignus eſt, nec cui et far detur. ❡ Salire non dubitauit. Sale aſpergere. nā carni ne putreſcat, ſalem quaſi aīam datā dicit eē Chryſippus diutius enim ſeruat̃ caro ſalſa. ❡ En quā aliquis in acie hortaretur. Deteſtatur quodāmodo rem iſtam Val. cū dicat, Caliguritanos genus omne ferarū, atq́ꝫ ſerpentū feritate ſuperaſſe. q̄ ne in poteſtatem Pomp. deuenirent, liberis, & coniugibus ueſci maluerunt pro quoꝝ ſalute cæteri oēs populi, & nationes non ſolū fortiter dimicare, ſed extrema quæq́ꝫ pati nō dubitant. nec ulla uehementior ab imperatoribus adhortatio fieri ſolet, quam liberos, & coniuges dimicantiū oculis ſubiicere. ❡ Ex hoc hoſte. Caliguritano. ❡ Duci. Cn. Pom. qui ex hoſte. non uictoriam, ſed magis pœnam quærere debuit. nam ſi hoſtem illum ultus fuiſſet, plus libertatis, ex ultione, quā gloriæ ex uictoria cōſecutus eſſet. neq́ꝫ enim tale qc̄q̄ in obſidione facere quiſquam auſus fuiſſet, ſi de Caliguritanis ſuppliciū ſumptū fuiſſet. ❡ Cū omnem ferarū ac ſerpentum genus. uere inq̄ ſumendum fuerat ſupplicium magis q̄ quærenda uictoria de his hoſtibus, q̄ omnem ferarū, & ſerpentum immanitatem ſuperarunt, cum natos uentri mandarint, pro quibus tuendis, ſerpentes, & feræ ſpiritum effundere non dubitant. ❡ Comparatione Si quis ferarum & ſerpentum feritatem cum horum immanitate comparauerit ❡ Proprio ſpiritu cariora. Qui pro filiis mori non dubitant certo tempore.

ASCENSIVS.

HOrum &c. Impietas execrabilis.i.cum execratione deteſtanda Caliguritanorum populorū in Hiſpania ſupergreſſa eſt.i.ſuperauit in conſimili facinore, trucem.i.atrocem pertinaciam horum.ſ.iam dictorum Numantinorū. Qui .ſ. Caliguritani quo. ut p̄ſtarent perſeuerantius.i.cum maiore perſeuerantia, cineribus Sertorii interempti.ſ.à Perpenna fidem .i.fidelitatem fruſtrantes.i.fruſtrando, aut dum fruſtrarentur obſidione Cn. Pomp. uerterunt uxores ſuas, & natos i.ſ. ideo ad uſum nefariæ dapis, quia nullum animal ſupererat.i.manſerat aut relictum erat in urbe eorum. Quoq́ꝫ.i.& quo iuuentus armata aleret diutius uiſcera ſua uiſceribus ſuis.i.carnibus ex ſe genitis, ipſa non dubitauit ſalire.i. ſale reſpergere infœlices reliquias cadauerū. En.i. uide ſup. iuuentutem (& eſt figurata adhortatio uim negandi habens) quam aliquis hortaretur, id eſt hortari deberet in acie id eſt conſtaret in acie conflictura iamiam cum hoſte, ut dimicaret fortiter pro ſalute coniugum, & liberorum. q.d. id fruſtra facturum, cū ipſa eos aſſumpſerit. Nimirum .i. haud dubie pœna.ſ. impietatis admiſſæ in uxores, & liberos fuit magis petenda tanto duci .ſ. qui tantus erat Cn. Pom. ex hoc.i.tali hoſte, q̄ uictoria. hoc eſt ardētius debebat eos oppugnare, ut de impiis ultionem ſumeret, q̄ ut de uictis hīſe gloriā ullā obtineret. quia uindicatus .ſ. hoſtis.i. ſumpta de eo uindicta, potuit afferre.ſ. uictori, plus libertatis (cum tali populo tamq́ꝫ impio uiuente nunq̄ libertas tuta eſſe poſſit) q̄ ipſe uictus poſſit afferre gloriæ. uel quia non homies ſed monſtra hominum cenſeri debebant, uel quia non uirtute ſed nefanda fame domiti eſſent. cum ipſe hoſtis ſuperarit titulo feritatis omne genus ſerpentum ac ferarum comparatione ſui.i. ſi ad factum eorum compararentur. Nam pignora uitæ.i. proles ac propria generatio, quæ dulcia illis.i.ſerpentibus, & feris, ſūt illis cariora proprio ſpiritu.i.uita, ea extiterūt Caliguritanis prādia, atq́ꝫ cœnæ, id eſt aſſiduus cibus.

❡ De Teſtamentis, quæ reſciſſa ſunt. Cap. VII.

VAcemus nūc negotio, quod actorum hominis, & præcipuæ curæ, & ultimi eſt temporis, conſyderemusq́ꝫ, quæ teſtamenta, aut reſciſſa ſunt legitime facta: aut cum meritò reſcindi poſſent, rata manſerunt: quæ'ue ad alios, quàm qui expectabant, honorem hæreditatis tranſtulerunt.

OLIVERIVS.

VAcemus nunc negotio. agitur hoc capitulo de Teſtamentis, q̄ cum reſcindi poſſent, rata manſerunt, & contra, quæ rata uiderentur & legitime condita, reſciſſa fuerunt ❡ Quod actorum eſt hominis. Teſtamentis non ſolum uoluntates, ſed hominum quoq́ꝫ acta multa referuntur. Ergo actorum hominis, Actuum humanorum. Nam hoc negociū ad acta hominum ſpectat. ❡ Vltimi temporis. Quia in exitu uitæ, ut plurimum teſtamenta conduntur ❡ Quæ'ue aliud teſtamentorum genus. cum ſpe magna fruſtrati ſunt qui ſe hæredes conſtitutos ſæpe credidere, nam per octo dies teſtamenta occluſa ſeruabantur. ❡ Ordine quo propoſui. Vt teſtamentorum exempla ponat eorum primo, quæ legitime facta reſciſſa fuerunt.

Teſtamēta rata aut reſciſſa.

ASCENSIVS.

VAcemus nunc.i. deinceps in proxima narratione, negotio, qd̄ eſt &.i. ſimul præcipuæ curæ, & ultimi temporis actorum hominis i. quæ homo agit in hac uita hoc eſt teſtamento, ſeu ſupremæ uoluntati. Et conſyderemus, q̄ teſtamenta, aut reſciſſa ſunt.i. reuocata, & pro nihilo habita, lacta legitime.i. q̄uis eſſent legitime facta, aut quæ manſerunt rata.i. firma, & ſtabilia cū poſſent reſcindi i. diſſolui, & pro irritis haberi merito ue pro uel, quæ teſtamenta tranſtulerunt honorem hæreditatis ad alios quàm qui expectabant ſup. eā. atq́ꝫ ut exequar.i. enarrem ea.ſ. genera teſtamentorum, ſup. eo ordine, quo propoſui.

OLIVERIVS.

Militantis. In litera per ſe ſatis patet hiſtoria. non enim patris, neq; filii propter ignobilitatem nomē imponitur. ¶ Peractis ſtipendiis, Finita militia, hoc eſt confecto bello. ¶ Errore patris. Qui filiū in acie cecidiſſe credebat. ¶ Impudentia amicorū, Qui bona uſurpauerant, nec pudebat eos excluſiſſe filium. ¶ In aduerſo corpore. ſ. hoſti oppoſito ſignificat illum non aufugiſſe. ¶ Cicatrices. obductorum uulnerum ſigna. ¶ Ocioſa urbi onera. ſignificat eos ignauos, & inutiles, q patriæ ſuæ oneri magis q̄ honori eſſent. ¶ Togatam militiam. Diſceptationem cōtrouerſiā, ut in foro apud iudices de paternis bonis, & hæreditate diſceptaret. ¶ Apud centumuiros Erat centumuirale iudiciū nam ex. xxxv. tribubus, quot. ſ. erant in urbe Romæ terni deligebantur ex una quaq; iudices, & q̄uis plures eſſent centum, tamen centumuirorum nomen retinuerunt. hoiū unus haſtā tenebat præcipuum iudiciorum ſignum, unde centumuiralis haſta legitur in Suetonio. Dicit enim Auguſtus actor, & aliarum rerum fuit in q̄s, ne acta ſenatus publicarētur, ne magiſtratus depoſito honore, ſtatim in prouincias mitterentur ut proconſulibus ad mulos & tabernacula, q̄ publice locari ſolebāt, certa p̄mia cōſtituerētur, ut cura ærarii à quæſtoribus urbanis ad prætorios p̄toreſue tranſiret, ut centumuiralem haſtam, q̄ quæſtura functi ſolebant gerere decemuiri gererent. haſta enim ut ait feſtus Pompe. ſignum præcipuum eſt, unde & haſtæ ſubiiciebant, quæ publice uenundabant centumuiralia iudicia, idem dicit appellata eſſe à centūuiris, q ex tribubus. xxx. & quinq;, ut diximus, quæ & curiæ ſunt dictæ deligebātur ad iudicandum, qui centumuiri ſunt appellati.

Cicatrix

¶ De Quodam Milite.

Atq; ita, ut ea ordine, quo propoſui exequar: militantis cuiuſdam pater, cum de morte filii falſum è caſtris nuncium accepiſſet: aliis hæredibus ſcriptis deceſſit. peractis deinde ſtipendiis, adoleſcens domum petit. errore patris impudentia amicorum, domum ſibi clauſam reperit, Quid enim illis inuerecundius? florem iuuentæ pro Repu. abſumpſerat. maximos labores, & plurima picula tolerauerat. aduerſo corpore exceptas oſtendebat cicatrices, & poſtulabat: ne auitos eius lares otioſa ipſi urbi onera poſſiderent. Itaq; depoſitis armis, coactus eſt in foro, togatam ingredi militiam acerbe. cum improbiſſimis enim hæredibus de paternis bonis apud centumuiros contendit: omnibuſq; non ſolum conſiliis, ſed etiam ſententiis ſuperior diſceſſit.

ASCENSIVS.

Militantis &c. Pater cuiuſdam militantis. i. in militia actu exiſtētis, cum accepiſſet ex caſtris falſum nunciū de morte filii deceſſit, deſ. mortuus eſt, aliis hæredibus ſcriptis. i. poſtq̄ alios ſcripſerat hæredes. Deinde ſtipendiis peractis. i. expleto tp̄e militiæ, unde ſtipendium acceperat, adoleſcens petit domum. & ſupp. reperit domū, quæ patris fuerat, clauſam ſibi errore p̄ris, q q eū mortuū putaret, alios hæredes ſcripſerat, & ſup impudentia amicorū. i. ſcilicet q ſe patris amicos geſſerant, & p̄pterea ab eo hæredes inſtituti erant, qui in hoc impudentes erant, q quæ pater per errorem fecerat, rata fore uolebāt, Quid enim inuerecundius illis. ſ. amicis falſum nomine? (Quia dicere poterat, Amici mei, & proximi mei aduerſum me appropinquauerunt, & ſteterūt, & cæt.) Adoleſcens ſu. abſumpſerat. i. attriuerat florem iuuentæ (Dixi ergo. diſcernit, ut prius monui inter iuuentam, & adoleſcentiā) pro repu. & tolerauerat maximos labores, & plurima pericula, & oſtendebat cicatrices. i. ueſtigia uulnerum, exceptas ſup. in pectore aduerſo. i. hoſtibus obiecto non in tergo, & poſtulauit. i. equiſſime petiit, ne ipſi onera ocioſa urbi. i. qui homines ocioſi erant onera ipſi urbi (quia abſumebant & nihil lucrabantur. fruges, ut Flaccus dicit. conſumere nati) poſſiderent lares eius auitos. i. quos pater ab auo iure hæreditario, acceperat, & ita maior uis eſt poſtulationis, q auiti erant, q̄ ſi paterni mō fuiſſēt. qua. n. lege pater eos acceperat, à patre ſuo debebat eos derelinquere filio, cum maior ſit unicuiq; libertas legandi à ſe parti. Itaq; i. & ita, q̄a maxima illi fiebat iniuria, coactus eſt depoſitis armis, quibus accinctus è bello redierat, & nefas erat in iudiciū prodire armatum, ingredi militiam togatam. i. litem quæ eſt ſpecies militiæ, & concertatio quædam in foro. ſ. iudiciali, & contendit acerbe de bonis paternis apud centumuiros. i. iudices taliū cauſarū. acerbe dicit, enim pro q̄a, cū hæredibus improbiſſimis. & diſceſſit ſuperior. i. potior in cauſa, & uictor omnibus non ſolum cōſiliis (quia priuſquā ſniam ferrent monuerant centumuiri amicos illos paternos, ut ab iniqua uendicatione hæreditatis alienæ deſiſterent, ſed noluerunt conſiliis acquieſcere, unde addit) ſed etiam ſententiis. ſ. iudicum.

¶ De Filio M. Anci Carſeolani equitis Romani.

Item M. Anci Carſeolani ſplendidiſſimi equitis Romani filius à Suffenate auunculo ſuo adoptatus, teſtamētum naturalis patris, quo præteritus erat, apud centumuiros reſcidit. cum in eo Tullianus Pompeii magni familiaris, ipſo quidem Pompeio ſignatore, hæres ſcriptus eſſet. itaq; illi in iudicio plus cū excellentiſſimi uiri gratia, quàm cum parentis cineribus negocii fuit. Cæterum quamuis utraq; hæc aduerſus ſe nitebātur: tamen paterna bona obtinuit. nam L. quidē Sextilius, & P. Popilius, quos M. Ancus ſanguine ſibi coniunctos eadem ex parte, qua Tullianum hæres fecerat, ſacramento cum adoleſcentulo contendere auſi non ſunt: tametſi præcipuis eo tempore magni uiribus ad defendendas tabulas teſtamenti inuitari poterant: & ſi aliquātulum adiuuabat hæredes, quod M. Anci filius in Suffenatis familiam, ac ſacra tranſierat, ſed arctiſſimum inter homines procreationis uinculum, patris ſimul uoluntatem, & principis authoritatem ſuperauit.

OLIVERIVS.

Item M. Annæi. Reſciſſionē huius teſtamenti difficiliorē faciebat authoritas Pōpeii, q Tullianū ſibi familiaritate coniunctum, & hæredem teſtamento conſcriptum apud centumuiros, & gratia, & opibus atq; ēt oratione defendebat. plus ergo laboris fuit legitimo filio hæreditatem petenti, cū Pompe. authoritate certare, quàm cum patris, qui eum teſtamento præterierat uoluntate cōtendere. utrūq; tamen ſua uirtute, & audacia ſuperauit, Nā L. Sextiliū. & M. Popiliū cohæredes conſcriptos coegit, ut uel iurarēt uerum, uel ſe iuraturum falſum, idq; probaturum, qui ſacramento cum adoleſcente contendere non ſūt auſi. ¶ Quo præteri. p̄ eum teſtamento præterierat, quia in aliam familiam tranſierat. ¶ Ipſo Pompe. ſignatore. hoc magis mirum fuit teſtamentum fuiſſe reſciſſum, q eius ſignator fuerat Pōpeius. Teſtamenta ſeptē teſtibus præſentibus condebantur, & eorum quiſq; ſuum teſtamento ſignum imprimebat, aperiri autem non licebat niſi octaua poſt mortē teſtatoris die. ¶ Hæc utraq;. patria uoluntas, & Pompei gratia. ¶ Sacramento contendere non ſunt auſi. Quod iniuria exhæredatus eſſet, ſic enim aſſerebat adoleſcens. petebat ergo, ut uel illi iurarent uerum, uel ſe iuraturum falſum idq; p̄batum hoc eſt teſtamentū nō bene fuiſſe inſtitutū. ¶ Tranſierat in familiam. Per adoptionem. ¶ Et ſacra. Quia ſacris eius in quam familiam tranſibant initiabantur.

M. An. F. teſtō p̄terit

Signator teſtamēto p.

ACSENSIVS.

Itē filius M. Anci (alii Annæi ſcribunt) Carſeolani ſplendidiſſimi equitis Romani adoptatus à Suffenate auunculo ſuo reſcidit i. irritum fecit apud centumuiros teſtamentum p̄ris naturalis, q ipſum genuerat (ſed quia fratri adoptandum dederat, ipſum in teſtamento præterierat) quo. ſ. teſtamento erat præteritus. i. prætermiſſus, & non inſcriptus ſaltem ex legitima portione hæres. Cum. Tullianus familiaris Pō. magni ſcriptus eſſet hæres in eo. ſ. teſtamento p̄ris, ipſo q̄dem Pōpe. ſignāte ut dicitur notario. Itaq; plus negotii fuit illi. ſ. filio Marci, in iudicio cum gr̄a uiri excellentiſſimi. ſ. Pomp. q apud iudices, & uniuerſum populum plurimum ualebat, q̄ cum cineribus pa-

rentis.i.plus illi obſtitit authoritas, & gratia Pompei pro Tulliano familiari ſuo aduocantis, quã uoluntas ultima patris, q ipſe prætermiſſo alium hæredem inſtituerat. Cæterum.i.ſed ipſe obtinuit.ſ.in iudicio bona paterna, quis utraq; hæc.ſ.duo iã dicta ſ.gratia Pompeii, & ultima uoluntas patris nitebantur .i.militabant contra ſe. (Si non eſſet contra ſe, ſed contra eum, inciperem ordinem ſic Cæterũ q̃q̃ hæc &c. tamen &c. Nũc uero cogimur. illud tamen prætermittere, quod Valla alias quoq; prætermittendũ docuit). Nã quidem L. Sextilius & publius Popilius(.q.d. ut taceã de Tulliano) quos Marcus Ancus(aut ut alii legunt Annæus) coniunctos ſibi ſanguine.i.eò q eſſent coniuncti ſibi ſanguine, fecerat hæredem, hoc eſt ex triente, nõ ſunt auſi contendere cum adoleſcẽtulo, ſacramento i. per ſacræ rei inuocationem iuramento, ſe uidelicet legitime inſtitutos, & filium merito, aut iuſte præteritũ tametſi ipſi poterant inuitari.i. allici, & incitari ad defendendas tabulas teſtamenti uiribus magni.ſ. Pompeii, præcipuis i.q̃ uires Magni erant præcipue eo tempore, & ſi.i.q̃q̃ etiam ſupp. illud adiuuabat aliquantulum hæredes. q filius M. Ancii tranſierat in familiam, & ſacra.ſ. familiaria Suffenatis, & ita per adoptionem uidebatur à patre alienatus, & ab eo merito præteritus. Sed uinculũ.i.neceſſitudo procreationis i. generationis, arctiſſimum inter homines (quia pater, & filius quodammodo unum ſunt uſq; adeo, ut poſſeſſio perfectionem iuris putetur in filio non addita, ſed cõtinuata, iuxta illud, Mortuus eſt pater, & non eſt mortuus, ſimilem enim ſui reliquit, & cætera) ſuperauit.i.uicit iudicio ſimul uolũtatem.ſ.ſupremam patris, & authoritatem principis.ſ.ciuitatis Romanæ, uidelicet Cnei Pom. ab aduerſariis eius ſtantis.

THEOPHILVS.

SAcra. Gentilicia. quæ ſuæ cuiuſq; gẽtis erant propria quemedmodum Fabiorũ, de quibus Liuius in obſidione Capitolii. ea ſequebantur hæredẽ, inde illud Plau. Hæreditate ſine ſacris.

natũ Petronia matre quã Tettius habuerat in m̃rimonio quoad uixit, non habiturus.ſ.cã, ſi adulterio pollutam putaſſet, iuſſit dico ire in bona paterna, uſus.ſ.in ea re animo.i.affectiõe patris patriæ, quoniam Tettius abrogauit, ideſt exuerat nomen paternum, cum ſumma iniquitate in proprio filio procreato iure.i.legitimo matrimonio.

De Tettio filii Tettii.

CAium autem Tettium infantem à patre exhæredatum Petronia matre, quam Tettius quoad uixit in matrimonio habuerat, natum: Diuus Auguſtus in bona paterna ire decreto ſuo iuſſit: patris patriæ animo vſus. quoniam Tettius in proprio iure procreato filio, ſumma cum iniquitate paternum nomen abrogauerat.

De Septicia.

SEpticia quoq; mater Trachalorum Ariminenſium filiis irata, in contumeliam eorum, cum iam parere non poſſet: Publio Seni admodum nupſit: teſtamento etiam vtroque præterito. à quibus aditus diuus Auguſtus, & nuptias mulieris, & ſuprema iudicia improbauit. nam hæreditatem maternam filios habere iuſſit. dotem, quia non creandorum liberorum cauſa coniugium interceſſerat, virum retinere vetuit. Si ipſa æquitas hac de re cognoſcere potuiſſet, iuſtius'ne, aut grauius pronunciaret? ſpernis quos genuiſti: nubis effœta: teſtamenti ordinem uiolento animo confundis: neque erubeſcis ei totum patrimonium addicere: cuius polluto iam corpori marcidam ſenectutem tuam ſubſtrauiſti. ergo dum ſic te egeris: inferos uſq; cœleſti fulmine afflata es.

De C. Calpurnio Piſone.

EGregia quoq; C. Calpurnii Piſonis præfecti urbis conſtitutio. cum enim ad eum Terentius ex octo filiis, quos in adoleſcentiam perduxerat: ab uno in adoptionem dato exhæredatum ſe querelam detuliſſet: bonorum adoleſcentis poſſeſſionem ei dedit: hæredisq; lege agere paſſus non eſt. monuit profecto Piſonem patria maieſtas: donum uitæ: beneficium educationis. ſed aliquid etiam ipſum flexit: circunſtantium liberorum numerus: quod cum patre ſeptem fratres impie exhæredatos videbat.

OLIVERIVS.

SEpticia quoq; matre. Septicia duos genuerat filios, q bus irata duplici onerauit iniuria, altera q iã anus Publio ſeni admodũ nupſit, illoſq; deſtituit, altera q utrunq; teſtamẽto præteriit. Auguſtus re cognita, & nuptias improbauit, & teſtamentum reſcindit, filios matris hæredes eſſe uoluit quod æquiſſimũ fuit. Teſtamento præteriit Quantũ in ea fuit hẽditate priuauit. Extrema iudicia. Teſtamentum. in quo ultimũ hominis iudicium, & uoluntas cõtinetur. Improbauit. dãnauit, uituperauit. Non cã liberorũ. Sed ira in filios. Si ipſa eq̃tas. Laudat hoc iudiciũ Val. dicẽs, nec ipſam q̃dẽ iuſtitiã, ſi loqui poſſet rectius, fuiſſe iudicaturã. Spernis quos genuiſti. Verba ponit, q̃bus æq̃tas uteretur aduerſus hanc mulierem, ſi loqui poſſet uel ſunt Auguſti uerba mulierem iſtam damnãtis. Effœta partu exhauſta. Polluto corpori. Libidine inquinato, q alias uxores habuiſſet. Cœleſti ful. Si uero Auguſti iudicio, quod fulmen appellauit q a i terris. ut ſæpe diximus, p deo habitus & cultus eſt.

ASCENSIVS.

SEpticia quoq; mater Trachalorum Ariminenſium irata filiis iam dictis nupſit in contumeliam eorum.ſ. filiorum ſuorũ, cum iam non poſſet parere Publio admodum ſeni, utroq; ẽt prætirito teſtamento, à quibus.ſ. duobus filiis eius diuus Au. aditus.ſ. ad auxiliũ contra iniuriã maternã ferendũ improbauit &.i. ſimul nuptias mulieris, q a in fraudem filiorũ nupſerat & iudicia ſuprema.i. ultimam uoluntatem eius, quam improbauit, q a iniquã, & delyrantis Anus eſſe cenſuit Nam iuſſit filios habere hæreditatem maternam, & uetuit uirum retinere dotem (licet teſtamento id uoluerat mulier) q a coniugium non interceſſerat cauſa liberorũ creandorum. Si ipſa æquitas potuiſſet cognoſcere.i. habere cognitionem, & ius iudicandi de hac re, pronunciaret, ne iuſtius, aut gratius, uel ut alii legunt grauius, q̃ ſup. Auguſt. q̃ſi dicat minime. Nam dicere potuit Auguſt. aut æq̃tas ipſa. Tu ò mulier ſpernis quos genuiſti, & nubis effœta.i. exhauſta omni fœcunditate, & confundis animo uiolento, ideſt uehementer, in filios infeſto ordinem teſtamenti, in quo ſibi merito primi ſcriberentur à matre, neq; erubeſcis adiicere totum patrimonium.ſ. tuum ei, cuius corpori polluto.ſ. à ſitu, & obſcœnitate tuã, tu ſubſtrauiſti ſenectutem tuam.i. te anum marcidam.i. cariosam, & corruptam. Ergo dum.i. quãdoquidem tu egeris.i. geſſeris te ita, hoc eſt tam improbe, tu afflata es.i. proſtrata fulmine cœleſti, aut Auguſti, aut potius (q a Auguſti uerba ſunt) Iouis uſq; ad inferos.

OLIVERIVS.

CAium autem Tettium. Crudelis pater infantem filium legitime ſuſceptum hæreditate priuauerat, nulla intercedente exhæredandi honeſta cauſa, neq; enim puer infans patrem offendere potuit. Auguſtus hanc patris iniquitatem non tulit, nam Tettium filium, ſic enim appellabatur ex Petronia matre legitime procreatum, paternis bonis ſuccedere iuſſit, quia Tettius pater animum paternũ penitus exuiſſe uidebatur erga filiũ, quẽ ex ea uxore procreauerat, q̃ fuerat illi, quoad uixit ſemper matrimonio coniuncta. Caium autem Tettiũ. Antiqui filios ut plurimũ de noĩe patrum appellabant. Patris patriæ aĩo uſus. laudat hoc decretum Vale. animo inq̃t patre patriæ digno uſus eſt Auguſtus, qui ſe Tettio uerum patrẽ præſtitit, iniqui patris teſtamentum reſcindendo.

ASCENSIVS.

CAium. &c. Aditus.i.ſed diuus Aug.ſ. Octauius inter deos ẽt ciuẽs p adulationẽ deputatus iuſſit decreto ſuo C. Tet. exhæredatũ à p̃re.ſ.ſuo infantem.i.cũ adhuc eſſet infans

OLIVERIVS.

EGregia C. quoq; Calp. Calpurnius prætor impietatem

filii

filii cuiuſdam teſtamenti reſciſſione correxit. Cum enim pater nomine Terentius, q filios octo produxerat, ex his unum in adoptionem dediſſet, is patri uelut iratus, quod abdicaſſet eum moriens, adhuc ſuperſtite patre, nec ipſum, nec fratrum quenquam reliquit hæredem. Calpurnius prætor audita patris cauſa, qui de impietate filii grauiter conquerebatur, irritum iuſſit illud eſſe teſtamentum. nam uoluit Calpurnius hoc iudicio teſtari quantum parentibus debeant filii qui geniti, quiq; educati fuerint. ┌ Egregia conſtitutio. nobile iudicium. ┌ Produxerat. genuerat, & educauerat. ┌ Exhæredatum. hæreditate priuatum, quia moriens filius patrem non ſcripſerat hæredem. Lege agere hoc loco ſe legibus tueri, & hæreditatem ſecundum leges adire ┌ Patria maieſtas. q a filius patri omnia debet, ne igitur paterna uiolaretur maieſtas, patrem hæredē eſſe iuſſit. ┌ Donum uitæ. q à patre accepiſſet: quo nihil malus hominum eſſe poteſt, ni ſi bene eſſe. quod niſi naſceretur cōſequi non poſſet. ┌ Beneficiū educationis. q eū ad adoleſcentiam uſq; educaſſet.

ASCENSIVS.

Egregia quoq; ſup. fuit cōſtitutio C. Calp. Piſonis præfecti urbis hoc eſt Romæ, Cum enim Teren. detuliſſet ad eum querelam, qua. ſ. querebatur ſe exhæredatum ab uno ex octo filiis, quos produxerat in adoleſcentiam, dato in adoptionem. ſ. in alienam familiam quæ forte illi erat ratio, q patrē exhæredauerat. (Nam notum ē ſi filii ſine liberis decedant, bona eorum ad parentes peruenire, & ſi parentes non habeant, ad fratres aut alios hæredes proximos, idq; etiam ab inteſtato,) & ideo Piſo dedit ei. ſ. Terentio patri poſſeſſionem bonorum adoleſcentis, & non eſt paſſus hæredes agere lege, quæ uult ultimas uoluntates debere ratas haberi. profecto maieſtas patria .i. paterna, donum uitæ, quod filii ſecundum Deum à patre accipiunt, beneficium educationis monuit Piſonem ad iudicandum ſecundū patrem. Sed etiam aliud flexit. ſ. ipſum Piſonem in fauorem patris, uidelicet numerus liberorum circunſtantium, quos. ſ. pater ſecum in iudicium adduxerat, q uidebat ſeptem fratres exhæredatos impie cum patre.

THEOPHILVS.

Piſonis. Ianus Parrhaſius epiſtola quadam ſcriptum reliquit, hunc eſſe Piſonem, qui Tyberii principatu cuſtos præfectuſq; fuit urbis, de quo Suetonius in Tyberio. Cū Pomponio Flac. & L. Piſone noctem continuam, q biduum epulando, potandoq; conſumpſit. Fl. item Ioſeppus. Quoq; ad Piſonem duceretur, qui tum cuſtos erat urbis. Sene. epiſtolarum. xii. L. Piſo urbis cuſtos ebrius, ex quo ſemel factus fuit, maiorem partem noctis in conuiuio exigebat &c. Plin. natu. hiſto. xiii. hunc ipſum Piſonem curatorem uocat urbis, unī ſatis conſtat urbis præfectum cuſtodemq;, & curatorem eundē fuiſſe magiſtratum, ut ipſe Parrhaſius affirmauit in Papinii Syluula ad Rutilium Gallicum. proinde pronomen. G. licet emendes, L.

OLIVERIVS.

Quid Mamerci. Genutius quidam cybeles ſacerdos à liberto Surdonii cuiuſdā fuerat hæres teſtō relictus Cn. Oreſtes prætor urbis teſtm̄ illud probauerat, & Genutium hǣdem adire iam iuſſerat, cū Surdinius indignitatem nonferens huius rei querelam ad Mamercum conſulem

De Genutio Quodam.

Quid Mamerci Aemilii Lepidi Conſulis, quàm graue decretum? Genutius quidam matris magnæ Gallus à Cn. Oreſte prætore urbis impetrauerat, ut reſtitui ſe in bona Neniani iuberet: quorum poſſeſſionem ſecundum tabulas teſtamenti ab ipſo acceperat. appellatus Mamercus à Surdinio, cuius libertus Genutium hæredem fecerat: prætoriam iuriſditionem abrogauit. quòd diceret Genutium amputatis ſui ipſius ſponte genitalibus corporis partibus: neque virorum, neque mulierum numero haberi debere. conueniens Mamerco, conueniens principi ſenatus decretum. quo prouiſum eſt, ne obſcœna Genutii præſentia, inquinataq; uoce tribunalia magiſtratuum ſub ſpecie periti iuris polluerentur.

De Vetulio Lenone.

Multo Quint. Metellus prætorem vrbanum ſeueriorem egit, quàm Oreſtes geſſerat, qui Vetilio lenoni iuueni bonorum poſſeſſionem ſecundum tabulas teſtamenti non dedit. quia uir nobiliſſimus, & grauiſſimus fori, ac lupanaris ſeparandam conditionem exiſtimauit. Nec aut factum illius comprobare uoluit, qui fortunas ſuas in ſtabulum contaminatum proiecerat: aut huic tanq̄ integro ciui iura reddere: qui ſe ab omni honeſto uitæ genere obreperat.

detulit, q abrogata iuriſditione prētoria Surdiniū hæredem eſſe uoluit. indignum & iniquum eſſe exiſtimans hominem, qui neq; ſe uirū, neq; fœminā amputatis uirilibus præſtitiſſet, cuiuſpiam bonorum eſſe participem. quinetiam repulit illū à tribunali, ne fracta uoce, turpiq; p̄ſentia pollueretur. ┌ Magnæ ma. cybeles, quæ magna mater, hoc eſt deorum omnium mater dicebatur, cuius ſacerdotes Galli ſunt appellati, qui ſeipſos euirabant, Oui. faſt. lib. iiii. Cur igitur Gallos, q ſe excidere uocamus. huic etiā ludi erant conſtituti quæ megaleſia uocabantur Ouid in eo. lib. Inſtiteram quare primi megaleſia ludi Vrbe ſorent noſtra, tum dea ſēſit enim. ┌ Gallus. ſacerdos magnæ mris euiratus. ┌ Neq; uir. ne mu. Galli abſciſſis genitalibus, nec inter fœminas cōnumerari poſſunt. non igitur hominum hǣdes eſſe poſſunt, uel certe debent, cū inter homines cenſeri non poſſe uideantur. ┌ Conueniens. laudat Mamerci iudiciū. ┌ Inquinata uoce. eſt, q a Galli rauca uoce loquebantur. Iuue. & fracta uoce loquendi.

ASCENSIVS.

Quid ſup dicis q. i. q̄tū graue ſup. fuit decretū Mamerci Aemilii Lepidi conſuliſq; d. fuit nimirū grauiſſimū. Nam Genutius quidam Gallus .i. ſacerdos mris magnæ. ſ. cybeles, impetrauerat à Cn. Oreſte p̄tore urbis ut iuberet reſtitui in bona Neniani, quorum. ſ. bonorum poſſeſſionē acceperat ſecundum tabulas .i. inſtrumenta teſtamenti, ab ipſo. ſ. Neniano Mamercus appellatus. i. per appellationem, ut iudex aditus à Surdinio, cuius libertus fecerat Genutiū hæredem, abrogauit. i. reuocauit, & antiquauit, ac improbauit iuriſditionem prætoriam, q diceret Genutium amputatis ſponte partibus genitalibus. i. uirilibus corporis ſui ipſius, neq; debere haberi in numero uirorum, neq; in numero mulierum. Decretum ſup. illud fuit, conueniens Mamerco, & conueniens fuit principi ſenatus. ſ. eidē Mamerco. quo. ſ. decreto eſt prouiſum i. cautum, ne tribunalia magiſtratuum pollueretur ſub ſpecie periti iuris obſcœna. i. turpi præſentia, & inquinata uoce, quia effœminata, culpa ipſius Genutii, qui ſeſe caſtrauerat.

OLIVERIVS.

Multo Qu. Metel. Q. Metel. p̄tor urbanus grauiori ſeueritate uſus eſt in teſtamentorum iudiciis q̄ Oreſtes, nā ille Galliū hæredē comprobauit, hic Lenonem ab hæreditate deiecit. nā iuuenis quidā. Vetilium Lenonem hæredem conſtituerat, Metellus longe differre forū à lupanari exiſtimans, ut in foro teſtamentū probaretur, in quo leno ſcriptus eſſet hæres teſtatoris, factū improbauit, q bona ſua uoluiſſet lenoni relinquere à meretricibus deuoranda, aut per ſummū luxū, atq; libidinē dependenda. Itaq; noluit Metel. teſtatoris uoluntatem comprobare, q tā temere teſtatus eſſet, nec lenoni ius reddere, qui ſe ab oī dignitate, & honeſtate abdicaſſet. ┌ Prætorem ur. non eſt ſuperfluum, q dixit urbanū, quia erāt etiam prætores prouinciarum. ┌ Separandā fo. & lupa conditi. Cum. n. in foro à p̄toribus teſtameta probarentur, non illi dignū eſſe uidebatur, ut de lenone hærede conſcripto ageretur in foro, cuius nomen in lupanaribus tm̄mō celebraretur. ergo exiſtimauit longe forum lupanari differre. ┌ Qui fortunas ſuas in ſtabulum. q a lenonem reliquerat hǣdem, qui uiuebat in lupanari, q reuera ſtabulum dici poteſt, q a locaſœtida, & immur.

da ſemper ſunt lupanaria. ¶ Tanq̃ integro ciui. non plene ciuis eſſe uidetur leno, qui contempto morali, & honeſto uiuendi genere, ſe turpiſſimæ obſcœnitati, & q̃ſi ferinæ uitæ ſubiecerat.

ASCENSIVS.

MVlto &cæt. Et Q. Metellus egit. i. geſſit ſe prætorem urbanum multo ſeueriorem q̃ Oreſtes. ſ. Cn. iam dictus geſſerat, qui non dedit Vetillo Lenoni .i. meretricum inſtitori, & ex eo quæſtu uictitāti, poſſeſſionem bonorum iuuenis. ſ. cuiuſdam defuncti, ſecundum tabulas. i. inſtra legitime conſcripta, teſtamenti. ſ. ipſius iuuenis, qui Lenonem hæredē reliquerat. Quia uir nobiliſſim⁹ & grauiſſimus, uidelicet Metellus exiſtimauit, conditionem fori. ſ. iudicialis, & lupanaris. i. domus meretriciæ ac proſtibuli eſſe ſeparandam, ita ut non continuo, qui primas partes in lupanari habebat, eaſdem in iudicio haberet. nec uoluit, aut comprobare factū illius. ſ. iuuenis defuncti, qui proiecerat fortunas. i. diuitias ſuas in ſtabulū cōtaminatum. i. proſtibulo, hoc eſt legauerat eas Lenoni, aut reddere huic. ſ. Lenoni, qui abruperat ſe ab omni genere uitæ honeſto, iura. ſ. ciuitatis Ro. per quæ legitime hæredes conſtituti hæreditatem adibant, tanquam ciui integro. i. tanq̃ eſſet ciuis incorruptus, cui hæreditas haud dubie reddenda fuiſſet.

¶ De Teſtamentis, quæ rata manſerunt. Cap. VIII.

HIs reſciſſorum teſtamentorum exemplis contenti, attingamus ea, quæ rata manſerunt: cum cauſas haberent, propter quas reſcindi poſſent. Quàm certę, quàm etiam notæ inſaniæ Tuditanus, vtpotè qui Populo nummos ſparſerit: Togamq́ velut Tragicam ueſtem in foro trahens, maximo cum hominum riſu conſpectus fuerit: ac multa his conſentanea fecerit: teſtamento filium inſtituit hæredem. quod T. Longus, ſanguine ei proximus haſtæ iudicio ſubuertere fruſtra conatus eſt. magis enim centūuiri, quod ſcriptum eſſet in tabulis: quàm quis eas ſcripſiſſet conſyderandum exiſtimarunt.

¶ De Ebucia vxore Lu. Menenii Agrippæ.

VIta Tuditani demēs, Ebucię autem quę L. Menenii Agrippæ vxor fuerat: tabulæ teſtamenti plenæ furoris. nam cum haberēt duas ſimilimæ probitatis filias Pletoniam, & Aphroniam animi ſui potius inclinatiōe prouecta, quàm vllis alterius iniuriis, aut officiis commota: Pletoniam tantummodo hæredem inſtituit: filiis etiam Aphroniæ ex admodum amplo patrimonio vigiti nūmos legauit. Aphronia tamen cum ſorore ſacramento contendere noluit: teſtamentumq́ matris, patientia honorare, q̃ iudicio conuellere ſanctius eſſe duxit. eò ſeipſam indigniorem iniuria oſtendens, quò eam æquiore animo ſuſtinebat.

¶ De Quinto Metello.

MInus mirandum errorem muliebrem Qu. Metel. fecit. Is namq́ plurimis, & celeberrimis eiuſdem nominis viris in vrbe noſtra vigentibus: claudiorum etiam familia, quam arctiſſimo ſanguinis uinculo contigebat florente: Carinatem ſolum hæredē relinquit. nec hoc teſtamentum eius quiſquam attentauit.

OLIVERIVS.

HIs reſciſſorum. Narrat nunc Valerius De teſtamentis quæ rata manſerūt cū legitimas cauſas haberēt cur ſcindi poſſent. Quū certe ex lege cōſtat, furioſo, & inſano teſtari non licere. Ci. li. i. ad Herenniū, lex eſt, inquit, ſiqs furioſus & inſanus extiterit, agnatorum gētiliumq́ in eo pecuniaq́ eius ptās eſto. Tuditanus ciuis Ro. multa furoris, & iſaniæ teſtimonia dederat, qppe qui pecuniam populo diſſeminaſſet. qui togā uel ſyrma per forū traxiſſet, aliaq́ multa dementiæ ſigna feciſſet. eius tñ teſtm̄, quo filiū hæredem reliquit, cum iure reſcindi potuerit, ac. T. Longus eius agnatus reſcindere tentarit, ratū permanſit. Iudices enim non teſtatori, ſed teſtamenti rōnem hñdam cenſuerunt. q eēt filius hæres iure conſtitutus. ¶ Populo nūmos i. pueros congregabat, & illis nummos colligendos ſpargebat. ¶ Velut tragicā ueſtē. q̃ tragico cōueniret, nā lōgū ſyrma trahebat ab hūeris demiſſū. ¶ Haſtæ iudicio. Centūuirali iudicio. Ci. in orōne de lege agraria cōtra Rulliū dicit, primū cū Po. R o. hr̃ditaté dcceūuiri iudicēt, eū uos uolueritis de priuatis hr̃ditatibus cētumuiros iudicare. ergo haſtæ iudicio centūuirali iudicio. ¶ Qđ ſcriptum eſt. magis teſtamenti quam teſtatoris rationem habere uoluerūt.

ASCENSIVS.

HIs, &c. Præfatio eſt in alterā ſpeciē teſtamentorū, utpote q̃ cū reſcindi poſſent, rata māſerūt. Ordo eſt. Nos cōtenti his. ſ. pxime dictis exēplis teſtōrū reſciſſorū. i. improbatoꝝ, & p irritis iudicatorū, attingamus ea. ſ. teſtamenta, q̃ manſerūt rata, cū haberent cās pp q̃s poſſent reſcindi. i. ifringi, & irrita cēſeri. Quā. i. q̃tū. q. d. ò q̃tū, aut q̃tū putas certæ q̃ i. q̃tū ēt notæ. i. manifeſtæ inſaniæ. i. dementiæ, ens ſup. Tuditanus, utpotè, q ſparſerit populo nūmos, & q fuerit cōſpectus cū maximo riſu hoīum trahens i foro. ſ. rerū uenaliū togā. ſ. ſuā uelut ueſtē tragicā. i. ſyrma, ac fecerit multa. ſ. alia iſaniæ opa cōſentanea. i. cōformia, his. ſ. dictis, iſtituit teſtō filiū. ſ. ſuū hr̃dem. qđ. ſ. teſtm̄ T. Longus pximus ei. ſ. Tuditano ſanguine, conatus ē, fruſtra, q a nihil effecit, ſubuertere. i. irritum facere, iudicio haſtæ. i. centūuirali, q bonorum poſſeſſiones cognoſcebant, & ſub haſta hr̃dū uendētes pronūciabāt. Eñ p q a centūuiri exiſtimauerūt. i. cenſuerūt magis ſpiciendū qđ ſcriptū eēt in tabulis. ſ. teſtamētariis, q a iuſtū & æquū erat, ut filius pr̄i licet furioſo ſuccederet, q̃ qs ſcripſiſſet eas q a furioſus, cui teſtamenti faciendi ius nullū erat. Si ēt teſtm̄ reſciſſum fuiſſet, filiu uelut ab inteſtato duntaxat ad partem hæreditatis admiſſus fuiſſet, & ita Longus cohæres fuiſſet.

OLIVERIVS.

VIta Tuditani demens, Ebuciæ aūt. Aliud ponit teſtm̄ q reſcindi facile potuit, & tñ ratū pmanſit. Ebucia uxor Agrippæ duas filias ex eo matrimonio ſuſceperat, uirtute, & pbitate pares. hæc moriēs alterā ex teſtō defraudauit, cū alteri cūcta ferme bona reliquiſſet. hæc Pletonia dicebatur, illa Aphronia. cuius filiis nūmos uiginti ex amplo pr̄imonio tm̄mō legauit. nec uoluit Aphronia, cū iure poſſet mr̄is teſtm̄ reſcindere, neq́. n. matrē affecerat iniuria ulla, q̃ merito illā exhr̃dare debuerit, maluit ergo mr̄is iniuriā æquo aīo ferre, q̃ lege cū ſorore certare. ¶ Ebuciæ. q̃uis ebucia, dū uixit, nulla dementia dānata fuerit, eius tñ teſtm̄ uiſū eſt furore repletū cū nulla interueniente cā filiarū alteri ſuā hr̃ditatis partē teſtō negauerit. ¶ Vllis alterius iniuriis, aut bñficiis. q ab altera iniuriā, ab altera bñficia recepiſſet. q. d. q Aphronia illi adurſa, cōtumaxq́ fuiſſet, Pletonia uero ſp obſequentiſſima. ¶ Sacramēto contendere. nā potuit Aphronia apud cētūuiros iurare ſe iniuſte exhæredatā à matre. ASCē.

VIta Tuditani, ſup. iuit demēs (cui⁹ tñ teſtm̄ fuit laudabile) autem prō ſed tabulæ teſtamenti Ebuciæ, quæ fuerat uxor Lucii Menenii Agrippæ ſup. fuerūt plenæ furoris. Nā cū haberet duas filias ſimilimæ pbitatis. i. in q bus erat maxia pbitas, nec minor in una q̃ i reliqua, uidelicet Pleto. & Aphro. ipſa puecta potius iclinatiōe. i. ppēſiōe, ac affectiōe ai, q̃ commota ullis iniuriis alterius. ſ. Aphro. aut officiis alterius. ſ. Ple. iſtituit tm̄mō Pleto. hr̃dē, & legauit filiis Aphro. uiginti nummos. ſ. tm̄mō, ex pr̄imonio admodū. i. ualde amplo. Aphro. ſ. pt̄ermiſſa, noluit tūc, aut tñ cōtēdere cū ſorore ſacramēto. ſ. exigēdo, & dādo apđ centūuiros, apud quos ſi pt̄ermiſſus iurauerit, ſe nulla culpa ſua pt̄ermiſſū, & ſubſtitutus nō auſus ſit cōtrariū iurare, teſtm̄ reſcindebat. Et duxit eē ſanctius, aut ſantius honorare teſtm̄ mr̄is patiētia, q̃ cōuellere. i. ifringere iudicio, oñdēs ſeipſā eò. i. tāto idigniorē iniuria. ſ. à mr̄e illata, quò. i. q̃to æqore aīo ſuſtinebat eam. OLI.

MInus mirādū errorē muliebrē Qu. Metel. fecit. In quo

uir clarus errauit in eo peccare mulierem non eſt mirū, error igitur Qu.Me.facit errorem Ebuciæ multo leuiorem, nam cū multos uiros præſtantes, atq; clariſſimos tā metellorū q̄ claudiorū familia propinquos hr̄et, Metellus, quos iure, & merito ſibi hr̄des ſubſtituere debuiſſet, omnibus prætermiſſis, ſolum Carinatem ſibi ſamiliaritate coniunctū ſcripſit hæredem, nec quiſq̄ cognatorū, & affinium teſtm̄ illud reſcindere temptauit. ⸢ Claudiorum. nā genus maternū ducebat à gente claudia. Metellus.n.ſuperior claudiam duxit uxorē, ex qua natus eſt Q. Met.

cerentur, teſtamēta ſua ſani & incolumes faciebāt, & ſæpe innouabant) inciſas in comitio.i. populi congregatione habita, maxima frequentia utriuſq; ordinis.ſ. patricii & plebei. in quibus .ſ. tabulis, frater.ſ. eius, à quo ꝑteritus erat, erat ſcriptus hr̄s ex magna pte, & ſextertiū cēties, & q̄dragies ꝑlegabatur.i. añ cæteros ei legabatur hoc eſt anteq̄ alii hr̄des qcq̄ acciperēt, fratri cēties, & quadragies ſextertium hr̄dum legarat. (Eſt aūt ſextertiū ſingularis numeri, & acti caſus. Eaq; forma loquendi, iō utitur author, ꝙ alia uti in eo uocabulo difficile ſit. Nā centū & q̄draginta ſextertia minus latine, licet ſatis grāmatice diceret, & centū q̄draginta ſextertiū, ut ſit genitiui caſus, minus grāmatice dixiſſet, ꝙ neutra ſyncopen non admittāt) queſtus.i. cōqueſtus multum, ac diu inter amicos aſſentientes indignationi ſuæ.i. aſſerentes ipſum iuſtam hr̄e idignationē in fratris ingratitudinem qd.i. q̄tū attinuit ad iudiciū haſtæ i. centūuirale, paſſus eſt cineres fratris eē quietos.i. noluit oppugnare uoluntatē ſupremā iā defuncti &.i. & tn̄ (unde eleganter utitur particula) hæredes erāt ab eo.ſ. fratre eius inſtituti, neq; pares ſanguini Rhegino.i. multo minus generoſi q̄ Rhegini ipſi eēnt (unde n̄ aſſentior Oliuerio legenti pagano.i. ruſticano) neq; ꝓximi ſup. eius, ſed &.i. ſimul alieni, & humiles.i. abiecti uiri, ut non ſolū ſilentiū ſu. eius q̄ fratrē ſilētio ꝑterierat, poſſet uideri flagitioſum.i. increpatione dignū ſed ēt ꝑlatio.ſ. alienoꝝ, & humiliū poſſet uideri cōtumelioſa. ⸢ Aeque. Paucis aditum munit ad narrationem de teſtamentis, q̄ aliis, q̄, q ea ſperauerant & meruerant obuenerūt. q̄ præfatio ideo perq̄ breuis eſt, ꝙ fere non diſtinctus titulus ſed eiuſdem tituli tertium ſit membrum. Ordo eſt· Hæc.ſ. q̄ ꝓxime dicam (cū alibi hæc demonſtrare ſolebat ꝑterita, aut ſaltem in manibus habita) ſupp. ſunt, aut fuerunt impunitatis.i. immunitatis à reſciſſione æque fœlicis, ut.ſ. ꝑdicta, q̄a reſciſſa nō ſunt, ſed neſcio an ſup. fuerint delicti tetriores.i. fœdioris, cū maior fuerit impudentia in ſequentiū teſtamentorum conditiōibus.

De Pompeio Rhegino.

ITem Pompeius Rheginus vir tranſalpinæ regionis, cum teſtamento fratris præteritus eſſet: & ad coarguendam iniquitatem eius binas tabulas teſtamētorum ſuoꝝ in comitio inciſas, habita vtriuſq; ordinis maxima frequentia recitaſſet: in quibus magna ex parte hæres frater erat ſcriptus: prælegabaturq; ei centies, & quinquagies ſeſtertium: multum ac diu inter aſſentientes indignationi ſuæ amicos queſtus, quod ad haſtæ iudicium attinuit: cineres fratris quietos eſſe paſſus eſt. & erant ab eo inſtituti hæredes, neque ſanguine Rhegino pares, neq; proximi: ſed & alieni, & humiles: vt non ſolum flagitioſum ſilentiū, ſed ēt prælatio contumelioſa uideri poſſet. æque fœlicis impunitatis, ſed neſcio an tetrioris hæc delicti teſtamenta.

Qui Aduerſus opiniones hominum hæredes habuerunt. Cap. IX.

De Q. Cæcilio, & L. Lucullo.

QVintus Cæcilius Lu. Luculli promptiſſimo ſtudio, maximaq; liberalitate & honeſtum dignitatis gradum, & ampliſſimum patrimonium conſecutus: cum præ ſe ſemper tuliſſet vnum illum ſibi eſſe hæredem: moriēs etiā annulos ei ſuos tradidiſſet: Pomponium Atticum teſtamento adoptauit: omniumq; bonorum reliquit hæredem. ſed fallacis, & inſidioſi cadauer Popu. Rom. ceruicibus reſte circundatum per viam traxit. Itaq; nefarius homo filium quidem, & hæredem habuit: quem voluit: funus autem, & exequias quales meruit.

ASCENSIVS.

MInus &c. Q. M. fecit errorem mulierem qui fuit in Ebucia minus mirandū. Nāq; ꝓ ga, is.ſ. Q. M. reliquit ſolū Carinatē hr̄dē ſ. bonorū ſuoꝝ & hoc plurimis, & celeberrimis uiris eiuſdē nois, hoc eſt Met. uigentibus in urbe nr̄a, familia ēt claudiorū, quam contingebat arctiſſimo uinculo ſanguinis, quia maternum genus ex ea traxerat, florente .ſ. in urbe Ro. nec quiſq̄ attentauit.ſ. reſcindere, aut oppugnare hoc teſtamentum eius.

THEOPHILVS.

EIuſdē nois Gētilibus & Metellis. Nā gentiles ſunt (ut Verrius ait) qui ſimili noie appellantur. Cincius. Gentiles, inq̄t mihi ſunt, q meo nomine appellantur.

OLIVERIVS.

ITem Pomp. rhegi. Hic ſatis habuit fratris iniquitatē oſtendiſſe iudicibus. cū.n. frater infimæ conditionis holes ſe ꝑteritο, ſcripſiſſet hr̄des, ipſe uero fratri maximam ſuoꝝ bonoꝝ portionem contra teſtō legaſſet, in cōcionē ꝓdit, fratris iniuriā expoſtulat, duas teſtamētorū ſuoꝝ tabulas recitat, q̄bus fratrē ſcripſiſſet hæredē, centūuiralis haſtæ opē implorat, ne tanta à fratre afficiatur iniuria. cūq; iā centūuiri ad reſcindendū teſtm̄ parati eſſe uiderentur, cōtentus fratris impietatē deſtrinxiſſe, teſtm̄ ratū eſſe ꝑmiſit. ⸢ Seſtertiū. teſte Var. duas libras continet & mediā. n. ā ita diffinit ii. de ligua la. dipundiū & ſemis antiquū eſt ſeſtertiū, & ueteris cōſuetudis, ut retro eradicarent, ita ut ſemiſquiſtus, ſemiſquartus, ſemiſtertius pronunciaret. à ſemiſtertius ſeſtertius dictus, hæc ille. ſed dr̄ ſeſtertius & ſeſtertiū, ſicut dipondius & dipondiū ⸢ Ad haſtæ iudiciū. Ad centūuirale iudiciū, ſicut ſupradiximus, noluit fratris teſtm̄ infringi. ⸢ Neq; ſanguine pagano pares. Iuſtam oſidit conqueſtionē fratris, ꝙ nō ſolū alienos, ſed nec ruſtico q̄dē ſanguini comparandos homines fratrū inſtituiſſet hr̄des. ⸢ Flagitioſum ſilentiū. ꝙ frater eū ſilentio prætеriеrit in teſtō nō mediocre flagitium cōmiſiſſe uidetur, ſed multo grauior fuiſſe contumelia, ꝙ illi ſordidos homines prætulerit. ⸢ Aeque fœlicis.i. æque rata manſerunt teſtamenta q̄ ſequuntur, q̄uis delictum in his grauius commiſſum fuiſſe uideretur.

ASCENSIVS.

ITem Pom. Rhe. uir. regionis trāſalpinæ.i. trāſalpes ortus cū ꝑteritus eēt teſtō fratris, & recitaſſet ad coarguendā.i. reꝑhendēdā, & deteſtandā iniq̄tatē eius.ſ. fratris ſui binas tabulas teſtamentoꝝ ſuoꝝ.i. q̄ ipſe Pomp. fecerat (nā uiri ꝑlerūq; alienæ nationis, ne ſi inteſtati morerentur eorū bona fiſco addi

3

OLIVERIVS.

QVintus Cæ. I. Luculli. Q. Cæcilii teſtm̄ fuit reſciſſione digniſſimū, ꝙ uir ingratiſſimus duplici Lucullū affeciſſet iniuria. & qd̄ eū teſtō ꝑteriſſet, cui meritorū multitudine hæreditatē debuerat, & ꝙ ludibrio quodāmodo habuiſſet illū ſibi futurū hæredem oibus ꝓdicando, ſuōs inſuper annulos tanq̄ futuræ hæreditatis ſignū offerendo, at illū P. R. qua potuit pœna ingratitudinis afflixit, nā eius cadauer unco gutturi infixo ad gemonias ſcalas per ora uulgi protrahi iuſſit, ut qualis meruerat exequias haberet. nā cum opes & dignitates omnes Luculli opera & liberalitate fuiſſet conſecutus moriens deinde tanta ingratitudine uſus ut illius oblitus aliū ſibi filiū teſtō adoptaſſet, q̄ non fuit pœna digniſſimus? ⸢ Præ ſe tuliſſet oſidiſſet. eſt uero themeſis, nā interpoſita eſt ſemper. Cæ. I Lu culiū p a eū meor

ASCENSIVS.

QVintus Cæcilius cōſecutus promptiſſimo ſtudio & maxima liberalitate Luc. Luculli, &.i. ſimul, ho

neſtum gradum dignitatis, & ampliſſimum patrimonium.i. peculium, & poſſeſſionem rerum, cum ſemper tuliſſet præ ſe .i. geſtu, & uultu, & uerbis, ac moribus ſignificaſſet, illũ.ſ. Lucullum, unum.i. ſolum eſſe ſibi hæredem, & moriens tradidiſſet etiam ei.ſ. Lucullo annulos ſuos quibus ſignare cõtractus ſuos ſolebat, adoptauit teſtõ.i. in filium, & hæredem aſſumpſit Pompo. Atticũ, & reliquit ſup. eum hæredem omnium bonorum .ſ. ſuorum. Sed Po. Ro. traxit cadauer ſup. hominis fallacis, & inſidioſi, circumdatum ceruicibus.ſ. eius reſte.i. fune, quo uiliſſima cadauera trahi ſolent, per uiam.ſ. pub. uolens ſignificare occultum fuiſſe furem. Itaq.i. & ita homo neſarius habuit quidem filium.ſ. per adoptionem, & hæredem quem uoluit, quia Pompo. Atticum, aũt.i. ſed habuit funus & exequias q̃les meruit hoc eſt ignominioſiſſimas.

OLIVERIVS.

NEq; aliis dignus. Qui pari crimine tenetur, dign' pari pœnæ cenſetur.. T. igitur Marius Vrinas cum nõ alia ſit ingratitudine uſus erga diuum Auguſtum q̃ Cæcilius erga Lucullum, eaſdem exeqas meruiſſe uť, quas Cæcilius habuit. locupletat' enim & ad militiæ ſummos honores Auguſti bñficio prouectus, Auguſtũ tanq̃ alterum parentem ſibi futurum hæredẽ p̃dicabat. morbo quoq; implicitus pridie q̃ expiraret, illud idem affirmauit Auguſto. moriens tñ nullá Auguſti mentionem fecit in teſtamento. ⁋ Vrinas. patrium nomen, ut arpinas, Suffenas aliaque multa.

ASCENSIVS.

NEq; Tit. Marius Vrinas fuit dignus aliis. ſup. exequiis, q̃uis alias forte habuerit, qui perductus beneficiis diui Auguſti imperatoris ab infimo loco militiæ.i. militis gregarii ad ſummos honores caſtrenſes.i. quæ in caſtris contingere poterat, & factus locuples .i. diues uberrimis q̃ſtibus.i. lucris eorũ.ſ. bonorum caſtrenſiũ non ſolum prædicauit cæteris t p̃ibus uitæ ſuæ, ſe reliquere fortunas ſuas ſup. ei uidelicet Auguſto, à quo acceperat, ſed etiam dixit illud idem ipſi Auguſto pridie, q̃ expiraret. Cum interim .i. nihilominus, ne quidem.i. non ſaltem adiecit tabulis teſtamẽti nomen eius.ſ. Auguſti.

OLIVERIVS.

LVcius autem Vale. Hic ſine dubio ui morbi ad inſaniã proxime acceſſerat, qui mentis conſternatione agitatus Cornelium Balbum hoſtem ſibi perpetuum, à quo fuerat ſæpius indignitate oppugnatus. in uitæ diſcrimẽ adductus moriens ſibi ſolum reliquit hæredem, amicis, cognatis, patronis, & aduocatis omnibus prætermiſſis. quid aliud de hoc homine iudicandum eſt, niſi ſumma inſania, & furore fuiſſe agitatũ, quo tempore teſtamentum condidit, qui amaſſe inimicũ, odiſſe ſuos uſus eſt. ⁋ Heptachordo. græcum eſt, habens in facie ſeptem porros. ⁋ Togatum. ac ſi diceret forẽſem. ⁋ Suas ſordes. infamiã, ignominiã, & crimina ſua. ⁋ Damnationẽ uotis expetiuit. uſus eſt optaſſe damnationẽ, quã ope amicorũ ſubterfugerat. ⁋ Propulſatorem. defenſorem & patronum.

ASCENSIVS.

⁋ De Tito Mario Vrinate.

NEq; aliis dignus .fuit T. Marius Vrinas. qui ab infimo militiæ loco beneficiis diui Auguſti imperatoris, ad ſummos caſtrenſes honores perductus, eorumq; vberrimis quæſtibus locuples factus: non ſolum cæteris uitæ temporibus ei ſe fortunas ſuas relinquere, à quo acceperat: prædicauit: ſed etiã pridie quàm expiraret idem illud ipſi Auguſto dixit. Cum interim ne nomen quidem eius tabulis teſtamenti adiecerit.

⁋ De Lucio Valerio & Cornelio Balbo.

LVcius autem Valerius, cui cognomen Heptachordo fuit, togatum hoſtem Cornelium Balbum expertus, vtpote opera eius, & conſilio, compluribus priuatis vexatus litibus, ad vltimumq; ſubiecto accuſatore capitali crimine accuſatus: præteritis aduocatis, & patronis ſuis, ſolum hæredem reliquit. nimirum cõſternatio, animum eius tranſuerſum egit: amauit enim ſordes ſuas, & dilexit pericula: & damnationem votis expetiuit, authorem harum rerum beneuolentia, propulſatorem odio inſecutus.

⁋ De T. Barrulo, & Lentulo.

TItus Barrulus Lentulo Spintheri, cuius amantiſſimum animum, liberaliſſimamq; ſenſerat amicitiam, decedens ſuos annulos perinde, atq; vnico hæredi tradidit: quem nulla ex parte hæredem relinquebat. quantum illo momento temporis conſcientia, ſi modo uires quas habere creditur, poſſidet: à teterrimo homine ſupplicium exegit. inter ipſam enim fallaciæ, & ingratæ culpæ cogitationem, ſpiritum poſuit: quaſi tortore aliquo mentem eius interius cruciante: quod animaduertebat è uita ad mortem tranſitum ſuum, & ſuperis Diis inuiſum eſſe, & inferis deteſtabilem futurum.

LVcius autem Valerius cui Heptachordo.i. ſeptem chordarum cognomen fuit, expertus Cornelium Balbũ hoſtem togatum.i. in toga, hoc eſt urbe uerſatum, utpotè uexatus opera, & conſilio eius compluribus litibus priuatis, & accuſatus ad ultimum, i. tandem crimine capitali, & hoc accuſatore ſubiecto.i. clanculum immiſſo, reliquit ſup. eum ſolũ hæredẽ, & hoc aduocatis, & patronis ſuis præteritis. Nimirum .i. haud dubie id ita egit, q̃ a cõſternatio.i. iudicii, & rationis p̃turbatio egit.i. impulit animum eius tranſuerſum.i. extra rectam uiam æquitatis & honeſti Enim pro quia, ipſe Lu. amauit ſordes ſuas.i. turpitudinẽ uitæ, ac auaritiam, & dilexit p̃icula, (Sed qui amat periculũ, peribit in illo) & expetiuit uotis damnationem. hæc autem ad increpationem dicit author ſi q; ita eẽ ſignificare uelit, nã ſi ita fuiſſet, fruſtra aduocatos, & patronos ſibi quæſiuiſſet, ſed q; uериſimile ſit, ex effectu eius eum expetiuiſſe condemnationem utpotè inſecutus authorẽ harum rerũ, uidelicet Bal. beneuolentia, & propulſatores ut aduocatos, & patronos odio, quia eos præterit in teſtamento ſuo.

OLIVERIVS.

TItus Barrulus Lentulo. eadem ſpei deluſiõe fruſtratus eſt Lentulus Spinther, q cũ Barrulũ ſumma beneuolentia, & præcipua liberalitate, dum uixit p̃petuo fuiſſet cõplexus, merito ſperauit illius futurũ hrẽdem. cui Barrulus inſup annulos ſuos decedens, peride ac unico hæredi tradiderat, & in teſtamento nulla eius mẽtio facta, eiuſmodi homines ueluti iocabundi uita excedere uidebãtur. ⁋ Spintheri. cognomen eſt. ⁋ Quantum illo momento. inuehitur in hunc teſtatorẽ ingratum Vale. cum dicat ſuæ ingratitudinis conſcientia, graues dediſſe pœnas in ipſo mortis articulo, cum ante oculos fallaciã ſuam, & ingratitudinem ſibi poſitam uideat, quæ nec à ſuperis probari nec ab inferis laudari ullo modo poſſit, eius igitur ſpiritus fallax & ingratus ſupplicio afficiatur neceſſe eſt. ⁋ Conſcientia. nullũ homini tormẽtum q̃ conſcientia maius. Ci. te tuorum ſcelerum conſcientia torquet. Item alibi in para. quid cum cupiditas dominatus exceſſit, & alius eſt dominus exortus peccatorum conſcientia timor q̃ eſt illa miſeria, q̃ dura ſeruitus. Iuuenalis. Et tacita ſudant præcordia culpa. Item alibi. Neq; enim conſiſtere mentem, crimina ſæua ſinunt. Perſius, & intus palleat infœlix. magnas uires habet conſcientia ⁋ Superis diis cœleſtibus quos relinquebat. ⁋ Inferis. quos accedebat.

Cõſciẽtiæ graue tormẽtũ

ASCENSIVS.

TItus Barrulus decedens.i. moriẽs tradidit Lẽtulo Spintheri (cuius ſenſerat animum amantiſſimũ.ſ. ſui, & amicitiã liberaliſſimã) annulos ſuos, perinde atq;.i. tanq̃ unico hæredi, quem ex nulla parte relinquebat hæredem. Quantum.i. ò quantum ſupplicium conſcientia exegit à teterrimo homine .i. Barrulo illo momento tp̃is .ſ. quo deceſſit ſi modo, id eſt dummodo uerum ſit, q; conſcientia poſſidet uires quas creditur habere. (Certum eſt autem nobis, eam

uires

uires ſuas poſſidere, quia uermis damnatorum non extingue tur) Enim pro quia, ipſe poſuit, ideſt depoſuit ſpiritum, ſcilicet uitalem, aut animam ipſam, inter cogitationem culpæ fallacis & ingratæ, ideſt commiſſæ per fallaciam, & ingratitudinẽ, quaſi aliquo tortore, ideſt carnifice cruciante mentem eius interius, & ideſt quia animaduertebat tranſitum ſuum ex uita ad mortem, & ideſt ſimul, eſſe inuiſum diis ſuperis, in quorum tutela erat, dum uiueret, & futurum deteſtabilem inferis. ſ. Diis.

❡ De M. Popilio.

MArcus vero Popilius ſenatorii ordinis Oppium Gallum ab ineunte ętate familiariſſimum ſibi, moriẽs pro vetuſto iure amicitię, & vultu benigno reſpexit: & verbis magnũ præ ſe amorem ferentibus proſecutus eſt. vnum etiam de multis, qui aſſidebãt: vltimo complexu, & oſculo dignum iudicauit: ſemperq́ annulos quoq; ſuos ei tradidit. videlicet ne quid ex ea hęreditate, quam non erat aditurus: amitteret. Quos Oppius vir diligens, ſed morientis amici plenum contumeliæ ludibrium, in locellum repoſitos, & à præſentibus aſſignatos, diligẽtiſſime hæredibus illius, exhæres ipſe reddidit. Quid hoc loco inhoneſtius? aut quid intempeſtiuius? ſenator populi Ro. curia egreſſus, homo vitæ fructibus continuo cariturus, ſanctiſſima iura familiaritatis morte preſſis oculis, & ſpiritu ſupremos anhelitus reddente, ſcurrili luſu ſugillanda ſibi deſumpſit.

❡ Explicit Liber Septimus.

OLIVERIVS.

MArcus uero Popilius. Non alio profecto ludibrio deluſus eſt Oppius Gallus à Marco Popilio, quàm omnes quorũ ſupra meminimus. nam Popilius ex omnibus, qui ſibi morienti aſſidebant, hunc unum hilari uultu ſemper aſpexit, benigniſſimis uerbis appellauit, arte complexus, & oſculatus, annulos quaſi futuræ hæreditatis teſtes ei tradidit, & poſtmodum illum teſtamento præteriuit. Oppi. uero ubi ſe factum exhæredem eẽ cognouit, annulos non hæreditatis, ſed contumeliæ, ſummiq; ludibrii teſtes ueris hæredibus diligentiſſime reſtituit. ❡ Neq; quid ex ea hæreditate. iocatur Vale. cum dicat ut omnia conſequeretur ex ea hæreditate quam non erat habiturus. ❡ In locellum in loculum. ac ſi diceret in crumenam, diminutiuum à loco loculus, inde locellus. Iuuena. Neque enim loculis comitantibus itur Ad caſum tabulæ, depoſita luditur arca. ❡ Plenum contumeliæ ludibrium. nihil aliud fuit illi annulos tradere, niſi eum ludificare, & afficere cõtumelia. ❡ Exhæres. hæreditatis expers. ❡ Quid hoc loco inhoneſtius. Damnat more ſuo Valerius huius hominis ludificationem, cum dicat Popilius, qui pauloante curiã reliquerat, in ſupremo ſuæ uitæ die iura amicitiæ ſcurrili obſcœnitate polluere non dubitauit, cum intelligeret, ſe paulopoſt uitæ fructibus cariturum. ❡ Inhoneſtius. turpius propter ingratitudinem, quã planè moriens declarauit. ❡ Intempeſtiuius. magis præter tẽpus, nam tempus illud, quo mortis inſtantis terrore perturbari debuerat, luſus nõ appetebat. ❡ Scurrili luſu. ioculario luſu, obſcœna ludificatione, turpi ioco, à ſcurra dictus. nam ſcurra dicitur quaſi ſequens curiam, uidelicet meretricem.

ASCENSIVS.

MArcus uero Popilius ſupple uir ordinis Senat. moriens, & ideſt ſimul reſpexit uultu benigno, & proſecutus eſt, ideſt affatus uerbis præ ſe ferentibus, ideſt indicantibus magnum amorem, Oppium Gallum familiariſſimũ ſibi ab ineunte ætate, ideſt à primordiis uitæ, reſpexit dico ſic, pro uetuſto iure amicitiæ, etiã iudicauit unum, ideſt ſolũ Oppium dignum ultimo complexu, & oſculo de multis, qui aſſidebant, ſcilicet moriẽti. Semperq;, ideſt inſuper tradidit quoq; ei annulos ſuos, uidelicet, ne amitteret quid, ideſt aliquid ex ea hæreditate quam non erat aditurus, quia in annulis erant ſignata ut dicũt, & ita omnia obſignabãt illis quibus traditi eſſent. Quos ſcilicet annulos Oppius uir diligẽs, ſed ludibrium amici morientis plenum contumeliæ, reddit hæredibus illius, ideſt quos ille hæredes inſtituerat, exiſtens ipſe exhæres, ideſt expers hæreditatis. (Quo loco non uere dicatur exhæredatus, cum nũquam fuerit hæres, niſi ſola ſpe) reddidit dico depoſitos in locellum, ideſt ſacculum, galli burſam uocant, & aſſignatos diligẽtiſſime à præſentibus, ſcilicet teſtibus ne arguatur, nõ reddidiſſe. Quid inhoneſtius, aut quid intempeſtiuius, ideſt minus ſuo tempore factum hoc loco, ideſt exẽplo huius loci? quaſi dicat nihil. Quia Sena. Popu. Roma. ſcilicet Popilius egreſſus, ſcilicet pauloante curia, & homo cariturus, ideſt talis, qui carere debebat, continuo, fructibus, ideſt dulcedine, & uſu uitæ, (Sunt qui legant fluctibus, & reſpiciant ad incertitudinem præſentis uitæ, ſed, quia uerbum careo de re amata fere dicitur, & plus facit ad ſententiam, q̃ iam cariturus erat fructibus, ideſt uſu uitæ, & ita debebat ea bene uti, cum amplius non ſit illi tempus futurum, quocirca etiam recte nihil intempeſtiuius dixit quàm in articulo mortis ſcurrili luſui uacare, legam libentius, neq; tamen ſolus, fructibus) oculis ſupple eius preſſis, ideſt oppreſſis, & grauatis morte, & ſpiritu, ideſt anima reddente ſupremos anhelitus, deſumpſit, ideſt ex propria petulantia, & malitia animi ſumpſit ſibi ſanctiſſima iura familiaritatis ſuggillanda, ideſt ad irriſionem deformanda, luſu ſcurrili, ideſt ſcurra non ſenatore digno.

❡ EXPLICIT LIBER SEPTIMVS.

❡ INCIPIT OCTAVVS.

OLIVERIVS.

NVnc quoq;, ut equiore animo. Incipit octauus Liber, qui multarum, & uariarum rerum exempla continet memoratu digna. primum autem eorum eſt qui infames, uel abſoluti uel damnati fuerunt, & quibus cauſis id factũ ſit, præter omniũ opinionem. hoc autem ideo facit, ut inuidia laborãtes, ſi damnati fuerint, memores id aliis quoq; cõtigiſſe, dãnationem ſuã æquiori animo ferant. ⸿ Ancipites mo. Dubios euẽtus. nam ſemper incertus, & dubius eſt euẽtᵘ litis, & belli. ⸿ Inuidia labo. qui aliis inuiſi ſũt, & odio habẽtur. ⸿ Marcus Hor. Hæc hiſto. in. c. de ſeueritate dicta ẽ. cõſtat autem Hora. à duumuiris lege perduellionis dãnatũ, & auctore Tullo rege benigno legis interprete, facta ꝓuocatiõe ad populum, ab eo fuiſſe abſolutum, ſed eſt hiſto. tota repetenda. ⸿ Ad po. prouo. iu. Quia lex erat, horrẽdi carminis, duumuiri perduellionem iudicent ſi à duumuiris prouocarit prouocatione certato, ſi uincent, caput obnubito, infœlici arbori reſte ſuſpẽdito, uerberato uel itra pomeriũ, uel extra pomeriũ. hac igitur lege dãnatus Hora. prouocauit ad populum, moti homines i eo iudicio maxime P. Hor. patre proclamante, ſe filiã iure cæſam iudicare, atq; ipſo filio parem aium in omni periculo gerẽte abſoluerunt, & miſericordia patris commoti, ſed magis admiratione uirtutis, q̃ iure cauſæ. ⸿ Forti pu. quã meruerat ex cæde ſororis. ⸿ Tm c. Non minus gloriæ ex cæde ſororis, q̃ ex curatiorum uictoria conſequi potuit. ⸿ Acrẽ ſe tunc pu. cu. In abſoluẽdo, inquit Hora. populus q̃tu facienda eſſet pudicitia declarauit. ſed in galbæ iudicio qđ ſequitur, mitem ſe iudicem plus æquo præbuiſſe uidetur. ⸿ Pudicitiæ cu. quia iure cæſam horatiam iudicauit, q̃ impudica uideri poterat, cũ immaturum ſponſi amorem tantopere lugeret, ut fratrũ, & patriæ obliuiſceretur. ⸿ Plᵘ iuſto. in iudicio Galbæ.



⸿ Valerii Maximi. Liber Octauus.

⸿ Infames rei quibus ex cauſis abſoluti, aut damnati ſunt. Cap. I.

⸿ De M. Horatio.

NVNC QVOq;, vt æquiore animo ancipites iudiciorũ motus tolerẽtur: recordemur i inuidia laborantes, quibus de cauſis, aut abſoluti ſunt, aut damnati. M. Horatius interfectæ ſororis crimine à Tullo rege damnatus, ad populum prouocato iudicio abſolutus eſt. quorum alterum atrocitas necis mouit: alterum cauſa flexit. quia immaturum virginis amorem ſeuere magis, quàm impie punitum exiſtimabat. Itaq; forti punitione liberata fratris dextera, tantum conſanguineo quantum hoſtili cruore gloriæ haurire potuit. acrem ſe tunc pudicitiæ cuſtodem Populus Romanus, poſtea plus iuſto placidum iudicem præſtitit.

⸿ De Sergio Galba.

CVm à Libone Trib. Ple. Sergius Galba pro roſtris vehementer increparet: quòd Luſitanorum magnam manum, interpoſita fide prætor in Hiſpania interemiſſet. actioniq; tribunitiæ M. Cato vltimæ ſenectutis,

ASCENSIVS.

NVnc quoq; &c. Quaſi cõtinuato orationis filo à damnatis, & excuſſis præter ſpẽ ab hereditate, trãſit ad abſolutos, ac damnatos præter ſpem, concilians in præfatione ſibi beneuolentiam auditoris ex lectionis commoditate, ac dicens. Nunc quoq; recordemur, quibus de cauſis laborantes in inuidia ſunt, aut abſoluti aut damnati, ut motus ancipites. i. dubii euentus iudiciorum tollerentur. ſ. à nobis, aut à lectoribus ſic admonitis, animo æquiore q̃ ſi non ſint aliorum exemplis quodammodo confirmati. Marcus Hor. qui Curiatios interemerat dãnatus à Tullio rege crimine ſororis interfectæ, eo q; caſum ſponſi ſui iniquius ferrẽt, abſolutus eſt. ſ. interceſſione paterna, & hoc iudicio prouocato ad populũ Quorũ alterũ ſ. regẽ atrocitas necis. ſ. ſororis, mouit. ſ. ad dãnandũ eũ, & cã flexit alterũ. i. populũ abſoluentẽ eũ, quia populus exiſtimabat amorẽ uirginis immaturũ, quia in ſpõſum nõdũ maritũ punitũ magis ſeuere q̃ impie. Itaq;. i. & ita, dextera fratris liberata. i. fratre ipſo liberato forti punitione, hoc eſt tali, quã meruerat, potuit haurire tm̃ gloriæ, ſup. ex cruore conſanguineo, q̃tum ex cruore hoſtili, q̃a nõ minus glorioſum fuit ob uirtutẽ à tali crimine abſolutũ euaſiſſe q̃ hoſtes proſtrauiſſe. Faciens aũt paraſceuẽ ad ſequẽs exẽplũ addit, P. R. præſtitit. i. exhibuit tunc ſe cuſtodẽ pudicitiæ acrẽ, quia uirginẽ iuſte cæſam cenſuit, eõ q; immature ſponſum impatientius amaſſet, & ſup. præſtitit ſe poſtea iudicẽ placidũ plus iuſto. i. quàm iuſtum fuit.

OLIVERIVS.

CVm à Li. &c. Ser. Gal. ꝓtor i Hiſpania, ſũma perfidia uſus eſt in Luſitanos, nã trũ ciuitatũ, quas oppugnabat, cõuocato populo, tanq̃ de cõmodis eiᵘ acturus, octo milia i quibus flos iuuẽtutis cõſiſtebat electa, & armis exuta partim trucidauit, partim uẽdidit, cũ illis pub. fidẽ dediſſet, qua freti uenerãt in eiᵘ ptãtẽ. nã Luſitani Sertorianas partes ſecuti fuerant, aduerſus quos miſſus fuit hic Sergi. Galba, qui uiolata pub. fide maximã barbarorũ cladẽ magnitudine criminis ſuperauit. reus igitur factus à Libone trib. ple. die dicta uenit in iudiciũ. ubi cũ à tribuno ꝑfidia dãnaretur, eiuſq; dãnationẽ Cato, cũ nõagenarius eſſet, uehementi oratiõe iuuaret, ſe reũ manifeſte confeſſus eſt. nihil. n. ꝑſe recuſans, q̃ ꝑ eſupplicio dignũ ſe iudicans, omiſſa ſui cã, paruulos eius filios & nepotem multis cũ lachrymis populo cõmendabat. q̃ res adeo cõmouit oẽs, ut ꝑter opinionẽ abſolueretur, q̃ oĩum cõſenſu periturus eſſe uidebatur. ⸿ De hoc Gal. Quintilia. de inſti. orato. lib. ii. Seruiũ nq̃t galbã miſeratiõe ſola qua nõ ſuos mõ liberos paruulos in cõcione ꝓduxerat, ſed Galli ẽt Sulpitii filiũ ſuis ipſe manibus circũtulerat elapſum eſſe, aliorũ monumentis, tũ Catonis oratiõe teſtatum. Ci. lib. i. de ora. Idem Qu. Seruium Galbam, quem hominem probe meminiſſe ſe aiebat, pergrauiter reprehendere ſolebat, q; is Lu. Scribonio q̃õnem in eum ferentem populi miſericordiam concitaſſet, cum M. Cato Galbæ grauiſſimus, atque acerbus inimicus, aſpere apud Pop. Ro. uehementer eſſet locutus, quam orationem in originibus ſuis ipſe expoſuit. Reꝑhendebat igitur Galbam Rutilius, quòd is Ca. Sulpi Galli propinqui ſui Q. Pupilium filiũ ipſe pene in humeros ſuos extuliſſet, qui patris clariſſimi, &

Galba ꝑfidus in Luſitanos.

Cato Galbã accuſauit

ſimi, & recordatione, & memoria fletum populo moueret, & duos filios ſuos paruos tutelæ & populi cōmendaſſet, ac ſe iā quā in prōptum teſtī faceret ſine libera, atq̧ tabulis P.R. tutorē inſtituere dixiſſet illorū orbitati, itaq̧ cū inuidia, & odio populi tū Galba præmeret, hiſq̧ cum tragœdiis liberatum ferebat. Qd' item apud Catonē ſcriptū eſſe uideo, niſi pueris, & lachrymis uſus eſſet, pœnas eū daturū fuiſſe. Hæc Rutilius ualde uituberabat, & huic humilitati dicebat, uel exiliū fuiſſe, uel mortē anteponendā. ☞ Luſitanorū. Luſitania pars eſt Hiſpaniæ, quæ nūc, ut quidā uolūt, portugallia dr̄. ☞ In ori. retu. In libro, qui inſeribitur de originibus. ☞ Mitigata con. Mitigato populo. nā tria ſignificat, populū, ōronē, & locū. ☞ Illā qōnē. Inquiſitionem & cauſam, texit miſericordia, non æquitas.

ASCENSIVS.

CVm Sergi. Gal. increparetur uehementer à Libo, tri. ple. pro roſtris. i. ante roſtra, unde ad populū ſermo fieri ſolebat, q̄ ipſe Galba prætor cū eſſet prætor in Hiſpania interemiſſet magnam manū. i. multitudinē bellicā Luſitanorū, fide interpoſita. i. quos in deditionē receperat, data fide de ſalute eorū, & M. Cato ultimæ ſenectutis ſubſcriberet. i. aſtipulatur, & aſſenſum præberet actioni tribunitiæ. i. ipſius tribuni in Galbā, oratione ſua quā retulit. i. ſcriptā reliquit in origine. i. in opere, qd' ſcribit de origine rerum Italicarū, reus. ſ. Galba iā nihil. i. nullū genus ſupplicii recuſans ꝑ ſe flens cœpit cōmendare. ſ. populo paruulos ſuos, & filium galli. ſ. Sulpitii coniunctum. ſ. ſibi ſanguine, quia nepotem ſuum, & concione mitigatā eo facto. i. tanta humiliatione Galbæ, is. ſ. Galba, qui periturus erat conſenſu oīum, nullum. i. non ullum, non habuit ullum ſuffragiū. i. uotum populi, triſte. i. faciens contra ſe. Ergo miſericordia non æquitas texit illam qōnem. i. actionem per ſquiſitionē, qm̄ abſolutio, quæ nequiuerat tribui innocentiæ data eſt reſpectui piorum puerorum. Iniq̧ tñ data uidetur, Nā miſericorditer agendo cū pueris, imple actum eſt cum Luſitanis tam impie trucidatis, præſertim cum liberos eius alia uia iuuare poterant.

OLIVERIVS.

COnſentaneum qd' ſequitur. A. Gabinius in maximo ardore infamiæ fuit, corrupto uidelicet exercitu, uel uerius uendito Ariobarzani, quo Ptolemæum reduxerat in regnum, ut ſupradictum eſt, ſed potius pecuniarum repetūdarum hoc loco, nam de maieſtate, cuius eum Lētulus flaminis filius poſtulauerat, abſolutus eſt, ut ait Cic. ad Atti. & paulo poſt, eſt oīno grauiſama hoc iudiciū, ut uideatur reliquis iudiciis periturus. reliquis iudiciis dixit uidelicet de ambitu, cuius eum Publium Syllam reum fecit in petitione conſulatus & repetundarum, de quibus nondum poſtulatus erat. hoc in præturа ſyriæ factum intelligamus. Nā de ſyriis eſt ſenatus datus frequens ut idem Cic. aut frequentes quaſi ſyriaci publicani uehementer uexatus Gabinus exagitaret, tñ à domitio publicani, q̄ eum eſſent eum equis profecuti. De Gabinio idem Cl. ita ſenſit, in ſenatu, cum de prouinciis cōſu. diceret ſyriam ipſe cōſu. ut Piſo macedoniā occuparat, in quā eius interfuit hmōi, ut rex Ariobarzanes ipſum ad cædem faciendā cōduceret, ad ueniēs in ſyriā equitatū admitteret, cohortes poſtea conductæ ſunt, publicanos prope in ſeruitutē iudæis, & ſyriis traderet, nā ius publicanis non dixit, pactiones ſine iniuria factas reſcidit, cuſtodias ſuſtulit, uectigales multos, ac ſtipēdiarios liberauit, quo in oppido ipſe eſſet, aut quo ueniret publicanū, aut publi

orationе ſua, quam i origine retulit: ſubſcriberet: reus pro ſe iam nihil recuſans, paruulos liberos ſuos, & galli ſanguine coniūctum filium, flens cōmendare cœpit. eoq̧ facto mitigata concione, qui omnium conſenſu periturus erat: penè nullum triſte ſuffragium habuit. miſericordia ergo illā quæſtionem: non equitas texit. quoniam, quæ innocētiæ tribui nequierat: abſolutio reſpectui puerorū data eſt. conſentaneum, quod ſequitur.

¶ De. A. Gabinio.

AV. Gabinius in maximo infamiæ ſuæ ardore ſuffragiis populi Memmio accuſatore ſubiectus, abruptæ eſſe ſpei videbatur: quoniam & accuſatio partes ſuas plene exhibebat: & defenſionis præſidia, inualida fide nitebantur: & qui iudicabant, ira perciti pœnā hominis cupide expectabant. Igitur lictor, & carcer ante oculos obuerſabantur. cum interim omnia iſta propitiæ fortunæ interuētu depulſa ſunt. filius nāq̧ Gabinii Siſenna, conſternationis impulſu, ad pedes ſe Memmii ſupplex proſtrauit: inde aliquod fomentum procellæ petens, vnde totus impetus tempeſtatis eruperat. quem truci vultu à ſe victor inſolens repulſum, excuſſo è manu annulo humi iacere aliquādin paſſus eſt. Quod ſpectaculum fecit, vt Lælius trib. pleb. approbantibus cunctis Gabinium dimitti iuberet: ac documentū daretur: neq̧ ſecundarum rerum prouentu inſolēter abuti: neq̧ aduerſis propere debilitari oportere. idq̧ proximo exemplo æque patet.

cani ſeruum eſſe uetuit. Ga. in ſyria diutius eſt, Semiramis illa retinenda inquit, cuius iter prouinciā eiuſmodi, ut rex Ariobarzanes conſulē noſtrū ad cædē faciendā, tanq̄ aliquē thracē cōduceret. deinde auectus in ſyriā, primū equitatus habuit interitū, poſtea cōciſæ ſunt optimæ cohortes. Igitur in Syria imperatore illo nihil aliud uidelicet actū eſt, niſi pactiones pecuniarū, cū tyrannis deciſiones, direptiones, latrocinia, cædes, cum palā P.R. imperator inſtructo exercitu dexterā tendēs, nō ad laudē milites hortaret, ſed oīa ſibi empta, & emēda eſſe clamaret infamiæ ardore. ☞ Magna illi infa. or. eſt q̄ prouinciā Syriā expillaſſet ut Ci. an in Syria, inquit diutius eſt Semiramis illa retinēda? ☞ Abruptæ ſpei. fractæ & debilitatæ ſpei, neq̧. n. ſpes ulla ſibi ſubeſſe uidebatur ☞ Inualida fi. Infirma fide, q̄a nulla fides eius defenſoribus dabat. Iudices ꝓterea uehemētet irati, cupiebāt eius dānationē. ☞ Cōſternationis impul. Quia ubi uidit patrē dānatū iri, ſic mēte cōſternatus eſt, ut amens ꝓpemodū uideretur. ☞ Aliqd' fo. ꝓcel. Translatio ſumpta à tēpeſtate. unū totus impetus, q̄a ipſe actionē iſtā ſuſceperat, Gabinii ultā in diſcrimē adduxerat ☞ Eruperat. quaſi cū impetu exierat. ☞ Et docu. da. Exēplū inquit ſtatuit Lelius, ne q̄s ſe nimiū ſcdis extollat, ne ue aduerſis deprimat. nam ut inquit Sene. nemo confidat nimium ſecundis, nemo deſperet meliora lapſis.

Mēmi' accuſator Gabinii.

ASCENSIVS.

COnſentaneū i. conforme ſuperiori eſt, qd' ſequit. A. Gabi. ſubiectus ſuffragiis. i. uocibus ad libitū dādis, Po. ſ. Ro. in maximo ardore infamiæ ſuæ. i. eum ad infamiam eius ardentiſſime procederetur, Caio Memmio accuſatore, uidebatur eſſe ſpei abruptæ. i. deſtitutæ, quoniam & accuſatio exhibebat plene partes ſuas. i. debitum ſuum, & præſidia defenſionis nitebantur. i. fulciebantur fide inualida, & ſupple ii, qui iudicabant, expectabant cupide pœnam, ideſt punitionem hominis. ſ. de quo loquimur, hoc eſt Gabinii, ira præcipiti, ideſt uehementi, & ſubito agenti. Igitur lictor. i. miniſter publicus, & carcer, & ſupplicium obuerſabantur, ideſt occurrebant ante oculos. ſ. Gabinii, cum interim omnia iſta. ſ. lictor, carcer, ſupplicium (quod quidam non habent, ſed quia de tribus dicimus omne, habēdum puto) depulſa ſint interuentu fortunæ propitiæ. Filius nāq̧ Gabinii Siſenna. ſ. nomine, impulſu conſternationis. i. ex impetu mentis cōſternatæ de patris periculo, proſtrauit ſe ad pedes Memmii. ſ. accuſatoris ſupplex. i. ſe ad genua eius plicans, petens aliquid ad ſomentum, ideſt ſuſtentamentum procellæ, ideſt contra turbationem illam. (Cum fomentum ſit quo res fouetur, & non uidetur uelle ꝓcellā fouere, obſcura cēſetur locutio. nā aptius quadraret ſopimentum, aut refocillamentū, aut ſedamentum procellæ. niſi ſit fomentum. i. ſuſtentamentum ſalutis paternæ, procellæ. i. contra procellam) petens dico inde. i. ab eo, uidelicet Memmio, unde totus impetus tempeſtatis. i. uexationis paternæ eruperat. quem. ſ. filium, uictor inſolens. i. imoderate uictoriam ſuam ferens Memmius, paſſus eſt repulſum à ſe uultu truci. i. truculento iacere humi aliquādiu, & hoc annulo excuſſo ex manu. dubium eſt, an ex manu uictoris dum ſic filium repelleret, an ex manu filii, ſed quia addidit ſtatim poſt repulſū, uidetur de filii annulo loqui, cum tamen uero ſimilius ſit accuſatorem q̄ ſupplicem annulis ornatum, unde Iuue. oſtendit ēt conductis annulis ut pluris agerent, ſua tempeſtate egiſſe dicens, Conducta paulus agebat, Sardonicæ, &c. quo circa malim de accuſatoris annulo intelligere. Quod ſpectaculū, ſcilicet

tam miſerabile, fecit, ut Lælii tri. plc. iuberet, Gabi. dimitti .i. abſolui, cunctis .ſ. Rom. qui aderant approbantibus .ſ. iuſſa Læl. ac ſup fecit, ut ſup. exemplum daretur, neq; oportere i. decere .ſ. quenquam abuti inſolenter .i. ſuperbe prouentu rerum ſecundarum, neq; debilitari propere .i. feſtinãter aduerſis ſup. rebus. Idq;, & id, patet æq;, ideſt æqualiter exemplo proximo.

ſtaret, quod & factum eſt. Nam ut inquit Vicẽtinus poeta Tucia caſta fuit, ſed non eſt credita. nãq;, Simul atq; ſenſit palmas ad ſydera tollens Dire diua iam tibi caſta negor. Si rea ſum populo me nunc ſpectante miniſtra, Signa quibus noſcar ſi tibi caſta fui. Dixit & arrepto Tyberis in litore cribro, Ipſa manus puram fluminis hauſit aquam. Quam ſimul immotam nullo ue foramine lapſam Pertulit ad ſanctos uirginitate focos, &c. quæ ſequuntur. ¶ Temere. ſine rõne, quia nulla erat ratio uel cauſa, cur aqua per rimas cribri non flueret. ¶ Ipſa re. na. aquæ natura liquida eſt, & per tenuiſſimas rimas defluens, quod in uoto tuciæ minime factum eſt.

¶ De Appio Claudio.

APpius Claudius neſcio religionis maior, an patriæ iniuria: ſiquidem illiꝰ vetuſtiſſimum morem neglexit, huius pulcherrimam claſſem amiſit: infeſto populo obiectus, cum effugere debitam pœnam nullo modo poſſe crederetur: ſubito coorti imbris beneficio tutus fuit à damnatione. diſcuſſa enim quęſtione, aliã velut Diis interpellantibus, de integro inſtaurari non placuit. Itaq; cui maritima tempeſtas cauſæ dictionem contraxerat: cœleſtis ſalutẽ attulit.

¶ De Tucia Virgine Deæ Veſtæ.

EOdem auxilii genere Tuciæ virginis Veſtalis inceſti criminis reæ caſtitas: infamiæ nube obſcurata emerſit: quæ conſcia certæ ſynceritatis ſuæ, ſpem ſalutis ancipiti argumẽto petere auſa eſt. arrepto enim cribro, Veſta, inquit, ſi ſacris tuis caſtas ſemper admoui manus, effice: vt hoc hauriam ex Tyberi aquam: & in ædem tuam perferã. auda ẽter, & temere iactis votis ſacerdotis, rerum ipſa natura ceſſit.

¶ De Lucio Piſone.

ITtem Lu. Piſo à Lu. Claudio Pulchro accuſatus, quòd graues, & intolerabiles iniurias ſociis intuliſſet: haud dubiæ ruinæ metum fortuito auxilio vitauit. namq; per id ipſum tempus, quo triſtes de eo ſententię ferebantur: repentina vis nimbi incidit. cumq; proſtratus humi pedes iudicum oſcularetur, os ſuum cœno repleuit. quod conſpectum totam quæſtionem à ſeueritate ad clementiam, & manſuetudinem tranſtulit. quia ſatis iam graues eum pœnas ſociis dediſſe arbitrati ſunt: huc deductum neceſſitatis: vt abiicere ſe tã ſuppliciter, aut attollere tam deformiter cogeretur. ſubnectam duos accuſatorum ſuorum culpa abſolutos.

OLIVERIVS.

Appius Claudiꝰ auſpiciũ cõtẽpſit

APpius Claudi. Li. Clau. pulcher conſu. inquit, q contra auſpicia ꝓfectus iuſſit immergi pullos qui cibari nolebãt, infœliciter aduerſus Carthaginiẽ. Claſſe pugnauit. & reuocatus à ſenatu, iuſſuſq; dictatorem dicere C. Glaudiam dixit ſordis ultimæ hoiem, qui coactus abdicare ſe magr̃atu, poſtea ludos prætextatꝰ ſpectauit. Sue. in uita Tyberii Claudii Clau. inquit pulcher apud Siciliam non paſcentibus, non auſpicato pullis, ac per cõtemptũ religionis mari demerſis, quaſi ut biberent, quando eſſe nolunt, prælium nauale iniit, ſuperatuſq; cum dictatorem dicere à ſenatu iuberetur, uelut iterũ illudẽs diſcrimini publico, Glauciam uiatorem ſuum dixit. Vale. aliter ſentire uĩ, non ab hoſte ſuperatam fuiſſe claſſem Clau. imperatoris, ſed ꝑ contemptã religionẽ ſpretis .ſ. auſpiciis, tempeſtate amiſſam. itaq; cum ei dies dicta eſſet ad populum, qui religionem cum maxima P. R. clade ſpreuiſſet, & in eo eſſet, ut damnaretur, Subita cœlo demiſſa tempeſtas, damnationẽ illam excuſſit, & Appium liberauit. ¶ Maior an iniu re. q̃ contra omina nauigauit. ¶ Vetuſtiſſimũ mo. Maiores. n. ut ſupra dictũ eſt, nihil gerebant, niſi prius captatis auſpiciis. ¶ Obiectꝰ. ordo eſt, Ap. Clau. infeſto populo obiectus, neſcio maiore iniuria religionis, an pñæ. ¶ Tutus fuit. imber enim diuerſum egit populum ita, ut à damnatione illa amoueretur. ¶ Diis interpellantibus. Diis prohibentibus.

ASCENSIVS.

APpius Clau. neſcio, an ſup. exiſtẽs maior iniuria religionis, an pñæ ſiquidem ipſe neglexit uetuſtiſſimum morem, illius .ſ. religionis (quæ erat in auſpiciis captandis, & ominibus obſeruandis, & id genus miſeris ſuperſtitionibus implicata, ipſe aũt cõtra omina nauigauerat) & amiſit pulcherrimam claſſem huius .ſ. reipu. obiectus .ſ. ab accuſatore populo infeſto, cum crederetur nullo mõ effugere pœnam debitã, Fuit tutus .i. protectus à dãnatione, beneficio imbris coorti ſubito .i. ex improuiſo. Enim pro quia. q̃õne .i. diſceptatione de cauſa eius diſcuſſa .i. interrupta ſemel, nõ placuit .ſ. populo, aliã ſup. q̃õnem inſtaurari .i. inſtar prioris fieri de integro, uelut diis interpellantibus .i. perindeac ſi dii interpellaſſent & impediuiſſent eius cauſæ peroronem. Itaq; cui .ſ. Appio tempeſtas maritima .i. in mari orta, contraxerat dictionem cãæ .i. neceſſitatem purgandi ſe in iudicio, Ei ſup. tempeſtas cœleſtis .i. aerea, hoc eſt imber de cœlo ortus attulit, ſalutem .i. euaſionẽ dãnationis.

OLIVERIVS.

EOdem auxilii gñe. Tucia ueſtalis uirgo ſalſo crimine inceſti ſuſpecta, eodem auxilii genere emerſit, quo ſuperiꝰ Appius. Nam cum ſuæ ſynceritatis conſcia foret, nouo auxilii genere ſalutem ſuam tutata eſt. ſumpto enim cribro deã ueſtam propalam precata eſt, ut ſibi liceret haurire ex Tyberi aquam, & eadem ad ſacros ignes perferre, ſi ſibi pudicitia cõ

ASCENSIVS.

EOdem &c. caſtitas Tuciæ uirginis ueſtalis reæ .i. accuſatæ criminis iceſti obſcurata nube infamiæ, emerſit .ſ. de profundo malorum eodẽ gñe auxilii .i. cœleſtis, non tñ ꝑ pluuiam, ſed per aquam Tyberinam. Quæ .ſ. Tucia conſcia certæ ſynceritatis .i. integritatis ſuæ, aut ſynceritatis .i. puritatis (unde notum eſt conſ. ium & de bono dici, ut, & mens ſibi conſcia recti) auſa eſt petere ſpẽ ſalutis argumento .i. approbatione ancipiti .i. dubii euentus, ſed mirabi is fidei, ut merito erubeſcamus, qui tam modicæ fidei ſæpe inuenimur. (Verum quæſtio oriri poſſet, qua ui ſequens miraculum cõtigerit an diuina, quæ caſtitatis amatrix etiam gentili mercedem caſtæ uitæ rependere uoluerit, an diabolica id ob alia aut aliorũ peccata potente, ut in ſolita ſuperſtitione diutius detineret. Nã potuit uis illa occulta aquam intra cribrum immotam continere, quæ nouit ſemẽ uirile ad generationem transferre.) Enim pro quia, cribro .i. inſtrumento illo crebris foraminibus, arrepto .ſ. in manus, inquit, ò ueſta, ſi ego admoui ſemper ſacris tuis manus caſtas, effice, ut hauriam hoc .ſ. cribro aquam ex Tyberi, qui Roma præterlabitur fluuius, & perferam in ædem, ideſt fanum tuum. Votis iactatis, ideſt iactanter emiſſis audacter & temere, ipſa natura rerũ, quæ fecit aquam liquidam, ceſſit ſacerdoti, quia ad uota illius aqua in cribro manſit.

OLIVERIVS.

Piſo à claudio pulchro accuſatꝰ

ITem Lucius Piſo. Lucius Piſo accuſatus iniuriarum contra ſocios. Macedoniam Piſo conſul occupauerat, in qua ita ſe geſſit ut exercitum amitteret, Barbaris infeſta omnia redderent, Acheos ſibi ingentem pecuniam pendere cõgeret, Vectigal, ac portorium dyrrachinorum in quæſtũ ſuum uerteret, bizantinorum urbem hoſtilem in modum uexaret, nobiliſſimas & uirgines fama erat ſe i puteos abieciſſe, & morte uoluntaria neceſſariam turpitudinem depuliſſe. ¶ Dubiæ rui. me. Timebat enim quorſum tenderet populi iudicium. ¶ Nimbi. nimbus dicitur uentus cum pluuia. ¶ Totam quæ .i. inquiſitionem. Alii legunt contionem. ¶ Huc dedu. neceſſitatis .i. ad neceſſitatem coactum, Abiicere ſe tam ſuppliciter. Vt humi proſtratus iudicum pedes oſcularetur.

ASCENSIVS.

ITtem Lu Piſo accuſatus à Lu. Claudio Pulchro, q̃ intuliſſet ſociis .ſ. Romani Imperii intolerabiles iniurias, uitauit auxilio fortuito, ideſt a caſu orto, metum ruinæ haud dubiæ .i. certæ. Nãq; repentina uis nimbi .i. imbris incidit, ſcilicet in populum ſtantem pro roſtris per ipſum tempus, quo triſtes ſententiæ ferebantur de eo. cumq; ipſe proſtratus humi oſcularetur

ſaretur pedes iudicum, ipſe repleuit os ſuum cœno. quod, ſcilicet factum eius, aut cœnum in ore conſpectum, ſcilicet à populo, tranſtulit, ideſt tranſmutauit totam quæſtionem, ideſt inquiſitionem eius à ſeueritate ad clementiam, & manſuetudinem, quia arbitrati ſunt, ſcilicet qui id uiderant, cum dediſſe iam ſocijs ſatis graues pœnas, deductum huc neceſſitatis .i. ad hác neceſſitatem, ut cõgeretur abijcere ſe tam ſuppliciter ſ. ad pedes iudicum, aut attollere tam deformiter .ſ. deformata facie cœno. Subnectam. ſ. ſuperioribus caſu abſolutis, duos abſolutos culpa accuſatorum ſuorum.

deductus mos, ut prætexta in uſum puerorum nobilium uſurparetur. eſt autẽ prætexta toga cui purpura prætexitur. ⸿ Poetico ioco. More poetarum uerſibus ludentium. ⸿ De ſe dare. quia etiam aduerſarium flagitiis ſuperabat. ⸿ In ſua cauſa. Nam nunquam abſolutus fuiſſet Coſconius, niſi obſcœnitas accuſatoris iudices perturbaſſet.

❡ De Q. Flauio.

QVintus Flauius à C. Valerio ædile apud populum reus actus, cum quatuordecim tribuum ſuffragiis damnatus eſſet, proclamauit ſe innocentẽ opprimi. cui Valerius æque clara uoce reſpondit. nihil ſua intereſſe, nocens ne, an innoxius periret, dummodo periret. qua uiolẽtia dicti reliquas tribus aduerſario donauit. abiecerat inimicum: eundem, dum pro certo peſſundatũ credidit, erexit: victoriamq́ in ipſa victoria perdidit.

❡ De Caio Coſconio.

CAium etiam Coſconium Seruilia lege reum, propter plurima, & euidentiſſima facinora, ſine vlla dubitatione nocentem: Valerii Valentini accuſatoris eius recitatum in iudicio carmẽ, quo puerum prætextatum, & ingenuam virginem à ſe corruptam poetico ioco ſignificauerat, contexit. Siquidem iudices iniquum rati ſunt eum victorem dimittere: qui palmam non ex alio ferre, ſed de ſe dare merebatur. Magis ergo Valerius in Coſconii abſolutione dãnatus: quàm Coſconius in cauſa ſua liberatus eſt.

❡ De A. Attilio Calatino.

ATtingam eos quoq;, quorum ſalus propriis obruta criminibus, proximorum claritati donata eſt. A. Attilium Calatinum Soranorum oppidi proditione reum admodum infamem, imminentis damnationis periculo Qu. Maximi ſoceri pauca verba ſubtraxerunt. quibus affirmauit ſi in eo crimine ſontem illum ipſe comperiſſet, direpturum ſe fuiſſe affinitatem. continuo enim populus pene iam exploratam ſententiam ſuam, unius iudicio conceſſit. indignum ratus eius teſtimonio non credere, cui difficilis Reipublicæ tẽporibus, bene ſe exercitus credidiſſe meminerat.

OLIVERIVS.

QVintus Flauius reus actus. hunc fimbriam fuiſſe coniicimus, quẽ ſeuiſſimum legimus, quippe Cinnæ ſatellitẽ, qui poſtea Valerio Flacco conſule, legatus in Aſiam profectus per ſimulationem dimiſſus, corrupto exercitu ducem interficiẽdum curauit, Ipſe correptis faſcibus prouinciam ingreſſus, Mithridatem pergamo expulit. Ilion, ubi tardius portæ aperiebantur incendi iuſſit, & populi uiſceratio à Mar. Flauio data in funere matris, erant qui per ſpeciem honorandæ parentis meritam mercedem populo ſolutam interpretarent, q cum die dicta ab ædilib⁹ crimine ſtupratæ matrisfamillas abſoluiſſet. ⸿ Tam nocens, quàm innocẽs dicitur, cuius res agitur. ⸿ Abiecerat. Dicit quomodo abſolutus eſt Flauius accuſatoris culpa. ⸿ Reliquas tribus. quæ una ex uiginti ſtabant. ⸿ Perdidit. Qua tanta dicti uiolentia, reliquas tribus in ſuum odium attraxit.

ASCENSIVS.

QVintus Flauius actus reus, ideſt accuſatus à C. Valerio ædile apũ populum, cum eſſet damnatus ſuffragiis .xiiii. tribuum ex trigintaquinq;, proclamauit ſe opprimi innocentem. Cui Vale. reſpondit uoce æque clara, nihil intereſſe ſua, ne pro an periret nocens, an innoxius dummodo periret. qua uiolentia dicti, ipſe donauit aduerſario, ideſt ad defenſionem eius, reliquas ſcilicet .xxi. tribus. Vale. ſupple abiecerat, ideſt uicerat iam inimicum, & erexit eundẽ dum credidit pro certo peſſundatum. & perdidit uictoriam in ipſa uictoria .i. inſolenter loquendo ob iam fere partã uictoriã.

OLIVERIVS.

Coſconius lege ſeruilia reus

CAium etiam Coſconium lege ſeruilia reum repetundarum Nam apud Aſconium pedianum ſic legimus Q. Seruilius Cæpio cum iudicia penes equeſtrem ordinẽ eſſent, & Pu. Rutilio damnato, nemo tam innocens eſſet, ut non illam timeret, Quin. Seruilius Cæpio, Scaurum ob Aſiaticæ legationis inuidiam, & eduerſus legem pecuniarum, reſ fecit repetundarum, lege quam tulit Seruilius, ne quis; ſcilicet legatus pecuniam acciperet, ſicut Scaurus acceperat, & hunc Coſconium accepiſſe intelligimus. ⸿ Puerũ prætextatum. puerum nobilem, nam prætexta nobiles utebãtur quam teſte Macrobi primus T. Hoſtilius rex Roma. tertius debellatis hetruſcis, ut Ro. haberetur, inſtituit. ſed prætextam illo ſæculo puerilis non uſurpabat ætas. At poſtea Tar. Demarati exulis filius Priſcus, rex, Quintus à Romulo de Sabinis triumphans, filiũ ſuum annos quatuordecim natum, q in bello hoſtem manu percuſſerat, pro concione laudauit, & prætexta donauit. hinc

ASCENSIVS.

CAium &c. Ordo incipiẽdus eſt ab obliquo propter relatiuum eius ſic: Caium etiam Coſconium reũ lege ſeruilia, ideſt repetundarũ nocẽtem propter facinora, ideſt facta iniqua, plurima, & euidẽtiſſima, ſine ulla dubitatione, carmen, ſcilicet lubricum Valerii Valentini accuſatoris eius recitatum in iudicio, quo, ſcilicet carmine Valentinus ſignificauerat ioco poetico (quia poetæ ſæpe laſciue ludunt dum caſte uiuũt, unde Catullus. Nam caſtum eſſe decet poetam, ipſum, Verſiculos nihil neceſſe, & cætera.) Puerum prætextatũ, ideſt ingenuum, & nobilem, & uirginem ingenuam corruptam à ſe, contexit, ideſt protexit. Si non eſſet is ordo, eſſet carmen Valerii, & cætera. contexit Caium Coſconi. &c. Siquidem iudices rati ſunt, iniquum ſupple eſſe dimittere eum, ſcilicet Valerium Valentem uictorem, ſcilicet in lite, qui merebatur non ferre palmam, ideſt uictoriam ex alio, ſed dare ſupp. alio de ſe. Ergo Valerius, ſcilicet accuſator eſt magis damnatus in abſolutione Coſconii quàm Coſconius liberatus ẽ in cauſa ſua. Non enim propter innocentiã ſuam, ſed propter accuſatoris turpitudinis ſuæ confeſſionem abſolutus eſt.

OLIVERIVS.

ATtingam eos quoque. Dicturus Vale. de his, qui cum nocentes eẽnt maiorum ſuorum claritate ſeruati ab Au. Attilio Calatino ſũpſit exordium, qui cum Soræ oppido præeſſet bello punico, quo tempore Hannibal Italiam uaſtauit, & illius oppidi ciues ad Hannibalem defeciſſent, ſuſpitio fuit id Calatini conſilio factum. in iudicium itaq; Calatinus rapitur, nec dubium erat, quin ab infeſto populo damnaretur, niſi pauca Quin. Fabij Maximi uerba iudicialem illum impetum propulſaſſent. De hoc autem Attilio ſuperius diximus in capitu. de iure triumphandi. ⸿ Direpturum. abrupturum affinitatem per diuortium enim filiam ſuam ei dempſiſſet. ⸿ Exploratam ſentẽtiam. quia propter euidens crimen fuit pene certa ſententia. ⸿ Difficillimis reipublicæ temporibus. propter ingentes Roma. clades. ⸿ Bene ſe crediſſe. optime ſe commiſiſſe. hic enim Fabius eſt, de quo Ennius, unus homo nobis cunctando reſtituit rem. qui trahendo bellum, & exercitum Roma. ſeruauit, & uires Hannibalis debilitauit.

ASCENSIVS.

ATtingam (Nouam ſpeciem abſolutorum aggreditur, unde paucis continuationem præmittit) quoq;, ideſt etiam eos quorum ſalus obruta, ideſt immerſa propriis criminibus, eſt donata .i. remiſſa claritati, ideſt ob claritatem proximorum. ſ. ſanguine, aut affinitate pauca uerba Quinti Maximi ſoceri, ideſt patris uxoris Attilii Calatilini, ſubtraxerunt periculo damnationis imminentis Aulum Attilium Calati-

num reum proditione oppidi Soranorum infamem admodum, ideſt ualde, aut uſque admodum, ideſt menſuram, quæ ſatis ſit ad eius condemnationem. Quibus ſupp. uerbis Quintus Maximus affirmauit, ſi ipſe inueniſſet illum. ſ. Calatinum ſontem. i. culpabilem eo crimine, ſcilicet proditionis, ſe fuiſſe direpturum, ideſt diſſipaturum, aut direpturum, ideſt ſeparaturum affinitatem, ſcilicet contra etiam eum reo. Enim pro quia, populus conceſſit cõtinuo ſententiam ſuam iam penè exploratam, ideſt certam, & compertam iudicio unius, ſcilicet uiri, ratus indignum ſupple eſſe nõ credere teſtimonio eius, cui exercitus meminerat cecidiſſe. i. protegendum commiſiſſe ſe bene, ideſt tute temporibus ceipubli. difficillimis.

De M. Aemilio Scauro.

MArcus quoq; Aemilius Scaurus repetundarum reus, adeo perditam, & comploratam defenſionem in iudicium attulit: Vt cum accuſator diceret lege ſibi centum, atq; viginti hominibus denunciare teſtimonium licere: ſeq; non recuſare, quo minus abſolueretur: ſi totidẽ nominaſſet quibus in prouincia nihil abſtuliſſet: tam bona conditione vti non potuerit. tamẽ propter vetuſtiſſimam nobilitiatẽ, & recentem memoriam patris abſolutus eſt.

De Cotta.

SEd quemadmodum ſplendor ampliſſimorũ virorum in protegendis reis plurimum valuit: ita in opprimendis non ſanè multum potuit. quin etiam euidenter noxiis: dum eos acrius impugnauit: profuit. L. Scipio Aemilianus Cottam apud populum accuſauit. cuiꝰ cauſa quã uis grauiſſimis criminibus erat confoſſa: ſepties ampliata, & ad vltimum octauo iudicio abſoluta eſt, quia homines verebantur: ne præcipue accuſatoris amplitudini damnatio eius donata exiſtimaretur. Quos hæc ſecũ locutos crediderim: nolumus caput alterius petentem in iudicium, triumphos, & trophæa, ſpoliaq;, ac deuictarum nauiũ roſtra deferre. terribilis ſit is aduerſus hoſtem. ciuis vero ſalutem tãto fulgore gloriæ ſubnixus ne inſequatur. tam vehementes iudices aduerſus excellentiſſimum accuſatorem: quàm mites in longe inferioris fortunæ reo.

OLIVERIVS.

Scaurus repetundarum reus.

MArcus quoque Aemilius Scaurus, repetundarum reus. Mar. Sca. M. Scau. filius, qui princeps ſenatus fuit, amicum habuit Syllá, quo uictore, & munifico in ſocios uictoriæ, ita abſtinẽs fuit, ut nihil donari ſibi uoluerit, neque ſub haſta emerit. ædilitatẽ ſumma magnificentia geſſit adeo ut in eius impẽſas opes ſuas abſumpſerit, magnumq; æs alienum contraxerit. ex prætura prouinciam Sardiniam obtinuit, in qua, nec ſatis continenter ſe geſſiſſe exiſtimatus eſt, & ualde arroganter, quod genus morum in eo paternum uidebatur, Cum cætera induſtria nequaquam eſſet par. erat tamen aliquando inter paternas cauſas. hic cum ad conſulatum ad. iii. Kalendas quintiles Rom. ueniſſet, querentibus de eo Sardis à Pu. Va. Triario adoleſcente parato ad dicendum, & notæ induſtriæ filio eius, qui in Sardinia contra M. Catonem repetundarum, ut in actis ſcriptum eſt, pridie nonas quintiles defenderunt Scaurum ſex patroni, cum ad tempus raro quiſquam pluribus uteretur q̃ quatuor. fuerũt autem hi ſex Clodi. pulcher. M. Marcel. M. Claud. M. Cicer. M. Meſſalla niger. Qu. Hortenſius, ipſe quoque Scau. dixit pro ſe, ac magno opere iudices mouit ſqualore & lachrymis, & ædilitatis effuſa memoria ac fauore populari, & præcipue paternæ authoritatis recordatione. ⸿ Repetundarum. Dicimus enim repetundarum, & de repetundis. Comploratam, translatio ſumpta ab his, qui mortuos lugent, qui cum actum de eis uident, dicunt poſt conclamationem, comploratum eſt.

ASCENSIVS.

MArcus quoque Aemilius Scaurus, reus repetundarũ, ideſt pecuniarum à ſociis in prouincia ablatarum, & ab ipſis repetitarum, attulit in iudicium defenſionem adeo perditam, & comploratam, ideſt deſperatam de euaſione, (ſicut complorati homines nullam ſpem uitæ habẽt, cum manifeſte ſint mortui) adeo dico, Vt cum accuſator diceret, licere ſibi lege, ideſt per legem denunciare teſtimonium centũ atque uiginti hominibus, & ſe, ſcilicet accuſatorem non recuſare, quo minus, ideſt ut non hoc eſt, ut reus non abſolueretur, ſi nominaſſet totidem quibus nihil abſtuliſſet in prouincia, nõ potuerit uti tam bona conditione, ideſt oblata, ut ſcilicet centum & uiginti ſe nullam inlueiam paſſos nominare poſſet, tamen abſolutus eſt, propter uetuſtiſſimam nobilitatem, ſcilicet maiorum ſuorum, & propter recentem memoriam patris.

OLIVERIVS.

Cotta à Scipiõe Naſica accuſatus

SEd quemadmodum. ⸿ Ampliſſimorum uirorum, ut Fabii, & Scauri ſuperius commemorati. ⸿ Non ſane multum potuit. Narrat Valer. quomodo accuſatorum amplitudo peccantium cauſis aliquando profuerint. Cum enim uideret Popu. Roma. multos in dies accuſatores inſurgere potentia ſua fretos, non eſt paſſus imbecilliores à maioribus opprimi. ⸿ Lu. Scipio. Cottam accuſauit. hunc Cottam Gracchanæ ſeditionis fautorem intelligimus, cui Scipio acerrime reſtitit, ut apud Plutarc. in T. & C. Gracchorum uita manifeſtiſſime patet. Nam Aurelius Cotta aliquot poſt ãnos prætor, iudicia ad equites Romanos tranſtulit. hunc igitur Cottam, cum Lu. Scipio infamatum in iudicium pertraxiſſet, & multis grauiſſimis criminibus afflictum eò perduxiſſet, ut damnaretur, octauo iudicio illum populus liberauit, ne eius damnatio accuſatoris amplitudini donata exiſtimaretur. ⸿ Confoſſa. afflicta, conuicta. translatio à gladiatoribus ſumpta, qui ſibi inuicem uulnera inferunt. ⸿ Ampliata. inter comperendinationem, & ampliatam cauſam hoc intereſt. Comperendinatio eſt cum altera tantum partium petit, ut in alium diem iudicium differatur, eò quòd dicat iudices cauſam non probe tenere. Ampliata uero cauſa eſt, cum cauſa intellecta, ſi iuſta eſt, reus cõfeſtim abſoluitur, ſi mala eſt, nõ ſtatim damnatur, ſed in aliud tempus defertur, & in tabulis, ſi ſcriptum erat A. Abſolutionem factam eſſe ſignificabatur. Si uero D. damnatum reum eſſe intelligebant. ſed ſi differebatur, i tabulis imprimebantur N. & L. id autem ſignificat nõ liquere. ⸿ Triumphos. & Trophæa. triumphus plenæ uictoriæ decernebatur, utpote debellatis hoſtibus, Trophæum uero ſemiplenæ, ut fuſis, atque fugatis.

ASCENSIVS.

SEd quemadmodum (paraſceue eſt ad aliud membrum eiuſdem tituli) ſplendor ampliſſimorum uirorum ualuit plurimum in protegendis reis, ita non ſane multũ, ideſt parum potuit in opprimendis, ſcilicet reis, quinetiam, ideſt inſuper profuit noxiis, ideſt ſontibus euidenter, dum impugnauit eos acrius, ideſt ardentius quã deceret. Lu. Scipio. Aemilianus accuſauit Cottam apud populum, cuius, ſcilicet Cottæ cauſa quamuis erat confoſſa, ideſt afflicta grauiſſimis criminibus, ampliata ſepties, ideſt dilata in aliud tempus ad damnationem eius magis opportunum, abſolutum eſt ad ultimum iudicio octauo, ideſt poſt ſeptem ampliationes, quibus tacite damnata fuerat, quia homines uerebantur, ne damnatio eius, ſcilicet Cottæ, exiſtimaretur donata præcipue amplitudini accuſatoris, ſcilicet Lucii Scipio. hoc eſt, ne diceretur, quòd eum potius damnaſſet ob gratiã accuſatoris quàm ob crimen damnati. Quos, ſcilicet homines ego crediderim, ideſt facile putauerim locutos ſupple fuiſſe ſecum hæc. Nolumus petentem caput alterius deferre ſecum in iudicium triumphos, & trophæa, & ſpolia, & roſtra, ideſt ferramenta acuta è proris nauium deuictarum. & is, ideſt talis ſit terribilis aduerſus hoſtes. uero pro ſed ne inſequatur, ideſt nolumus, ut inſequatur ſalutem ciuis, ſcilicet Rom. ſubnixus, ideſt ſuffultus tanto ſplẽdore gloriæ, ſcilicet ſuæ. Locutos, inquit ſic crediderim eos tã uehementes iudices, aduerſus excellentiſſimum accuſatorem, quàm, ideſt quantum mites reo, ideſt in reum fortunæ longe inferioris.

¶ De Callidio Bononienſi.

CAllidius Bononienſis in cubiculo mariti nocte deprehenſus: cum ob id cauſam adulterii diceret: inter maximos, & grauiſſimos infamiæ fluctus, emerſit tanquam fragmentum naufragii. leue admodum gerus defenſionis amplexus. affirmauit enim ſe ob amorē pueri ſui eò eſſe perductum. Suſpect⁹ erat locus: ſuſpectum tempus: ſuſpecta matrisfamilia: perſona: ſuſpecta etiam adoleſcentia ipſius: Sed crimen libidinis, confeſſio intemperantiæ liberauit.

¶ De Cœliis fratribus, & filiis Titi Cœlii.

REmiſſioris hæc, illud aliquanto grauioris materiæ exemplum: Cum paricidii cauſam duo frates Cœlii dicerent, ſplēdido Terracinæ loco nati: quorum pater Titus Cœlius in cubiculo quieſcens filiis altero cubantibus lecto, erat interemptus: neque aut ſeruus quiſquam, aut liber inueniretur: ad quem ſuſpitio cædis pertineret: hoc vno nomine abſoluti ſunt: quia iudicibus planum factum eſt illos aperto oſtio inuentos eſſe dormientes. ſomnus innoxiæ ſecuritatis certiſſimus index miſeris opem tulit. Iudicatum eſt enim rerum naturam non recipere, vt occiſo patre, ſupra vulnera, & cruorem ei⁹, quietem capere potuerint.

¶ De Lucio Scipione.

PErcurremus nunc eos: quibus in cauſæ dictione magis quæ extra quæſtionem erāt: nocuerunt: quàm ſua innocētia opem tulit. Lu. Scipio poſt ſpecioſiſſimum triumphum de rege Antiocho ductum parinde, ac ſi pecuniā ab eo accepiſſet, damnatus eſt. nō puto quòd pretio corruptus fuerat: vt illum totius Aſiæ dominum, & iam Europæ victrices manus inīciētem, vltra Taurum montem ſummoueret: ſed alioqui vir ſynceriſſimæ vitæ, & ab hac ſuſpitione procul remotus, inuidiæ, quæ tunc in duorum fratrum inclytis cognominibus habitabat, reſiſtere non potuit.

OLIVERIVS.

CAllidius Bononienſis. hic eſt Callidius ille, qui calliditate ſua grauiſſimum iudicium effugit. Cum enim manifeſti, propemodum adulterii accuſatus eſſet, hoc leui adminiculo aduerſus ualidiſſima accuſatoris argumenta ſuſtentatus iudicium ſubterfugit. q̄ affirmaret ſe impatientia libidinis pueri ſerui cuiuſdam illic dormientis, in mariti cubiculū eſſe pertractum. ¶ Mariti. quem honoris gratia non noīat. ¶ Cauſam adulterii. neq; etiam negare poterat, utpote qui deprehenſus fuerat. ¶ Leue fragmentum. Ita euaſit, uel emerſit, quemadmodum nōnunquam naufragus euadit paruo nauis fragmēto, hoc eſt tabula. ¶ Suſpectus locus. mariti cubiculum. ¶ Tēpus. nocturnum. ¶ Matrisfamilias. quæ non ſatis pudica foret. ex quo deprehendi poterat, eū adulterii cauſa iuiſſe. ¶ Adoleſcentia. quæ procliuior in libidinem eſſe conſueuit. ¶ Cōfeſſio intemperantiæ. quia confeſſus eſſet propter puerum ſeruum iuiſſe. nam ſi propter ingenuū iuiſſet, damnatus eſſet.

ASCENSIVS.

CAllidius Bononienſis. deprehenſus nocte in cubiculo mariti, ſcilicet cuiuſdam matronæ, cum diceret ob id, idest ob eam ſuſpitiōem cauſam adulterii, idest purgaret ſe de adulterio, emerſit, idest euaſit incolumis, inter maximos & grauiſſimos fluctus infamiæ, amplexus leue admodum genus defenſionis tanquam fragmentum naufragii, idest nauis fractæ, ad quam alludit author. enim pro quia (interrogatus, ſcilicet quid in cubiculo alieno quæreret) affirmauit ſe eſſe perductum eò ob amorem pueri, idest puſionis, qui in cubiculo illi⁹ dormitabat. quaſi uero honeſtior eſſet turpitudinis nefandæ quàm adulteri culpa. certe illius temporibus, quia minor fiebat ciuibus iniuria, leuior eſt iudicata, cum tamē grauior ſuerit, quando quidem naturalem ſubuerterit ordinem. (Sunt qui habeant pueri ſui. quod ſi eſt, dicemus puerum adulteri in idē cubiculum callide immiſſum, ut ſi depræhenſus forte fuerit, eò excuſationis confugeret. Non enim reciprocatio patitur, ut intelligamus ſui, ſcilicet mariti.) Locus erat ſuſpectus, quia cubiculum uiri tempus erat ſuſpectum, quia nocturnum. perſona matrisfamiliæ, quæ ſola ſolum admiſerat ī cubiculum, & quæ forte leuibus erat moribus. & adoleſcentia ipſius, ſcilicet uiri, aut forte mulieris erat ſuſpecta. ſed confeſſio intemperantiæ .i. ardentioris amoris in puerum, liberauit crimen libidinis, ſcilicet adulterinæ.

OLIVERIVS.

CVm paricidii cauſam. An hic fuerit Cœlius ille Ruffus, ad quem M. Cice. ex Cicilia ſcripſit, non affirmauerim. quum igitur T. Cœlius cælii terracinenſis filius, noctu in cubiculo uulneribus confoſſus inuētus fuiſſet. in altero cubili eiuſdem cubiculi cubantibus filiis, neq; quiſpiam alius in ſuſpitionem cædis ueniret, illi una tantum cauſa abſoluti fuerunt, quòd aperto oſtio dormientes inuenti ſunt. neque enim Terracina oppidum uериſimile fiebat, ſi patrem necaſſent, oculos filiorum potuiſſe in ſomnum reſolui. ¶ Quorum pater. quia ut diximus, de nomine patris, filii apud maiores denominabantur. ¶ Terracinæ. oppidum eſt in uolſcis, quod olim Trachina dicebatur, poſtea Anxur dictum, quòd ibi Iupiter coleretur imberbis. ¶ Altero cubiculo. proximo lecto patris. nam cubiculum continet cubile. In eodem enim cubiculo duo erant lecti, in altero pater, in altero filii cubabant. ¶ Vno nomine, hac una cauſa quia cubiculum eorum inuentū eſt ipſis dormientibus apertum, non enim exiſtimabant adoleſcentes in tanto diſcrimine potuiſſe ſecuram quietem capere. ¶ Planum factum eſt. alia enim ratione iuuenes cædis abſolui non poterant. ¶ Somnus innoxiæ. Somnus inquit effecit, ut innoxii iudicarent, quod haud quāquam natura paſſa fuiſſet, filios ſomnū capere potuiſſe poſt uulnera patris.

ASCENSIVS.

HAec ſcilicet iā dicta, ſūt materiæ remiſſioris, idest leuioris, & facilioris, quaſi ſi Diis placet, non grauiſſima ſint id gen⁹ flagitia, illud ſcilicet quod ſequitur exemplū eſt, ſupple materiæ grauioris aliquanto. Cum duo fratres Cœlii ſcilicet nomine, nati Terracinæ loco ſplendido, dicerēt cauſam paricidii, idest defenderent ſe ab accuſatione paricidii. (Nā dicere cauſam, eſt ſe defendere. dicere ſententiam eſt iudicare) quorum pater Titus Cœlius interemptus erat quieſcens in cubiculo, filiis ſupple eius cubantibus in altero lecto, ſcilicet eiuſdem cubiculi, Neque aut ſeruus quiſquam, aut liber inueniretur, ad quem ſuſpitio cædis pertineret, abſoluti ſunt hoc uno, idest ſolo nomine, idest hac ſola ratione, quia planum factum eſt iudicibus, inuentos eē dormientes oſtio aperto. Somnus certiſſimus index ſecuritatis innoxiæ (quia tanti criminis conſcii non poſſunt ſecure dormire) tulit miſeris opem, ſcilicet defenſionis. Iudicatum eſt enim naturam rerum non recipere, idest non pati, ut patre uceciſo, potuerint capere quietem ſupra, idest poſt (aut ſuper) uulnera, & cruorem, ſcilicet patris. Hoc autem dicto tranſiens ad aliud membrum per paraſceuem dicit.

OLIVERIVS.

PErcurremus &c. Tranſit ad eos qui, uel inuidia accuſatorum, uel iniquitate iudicum damnationem euitare nō potuerunt, nec ſua iſtorum innocentia ſibi opem tulit. ¶ Lutius Scipio. Is frater Africani fuit, qui ad Sipilum montem legato fratre, Antiochum regem ſyriæ uicit, & regni parte priuauit, unde Aſiaticus dictus eſt. poſt reus pecuniæ interceptæ, ne in carcerem duceretur, Gracchus pater Tribu. plebis prohibuit auctor eſt Plini. orator. ¶ Lucius Scipio. Qui Aſiaticus dictus eſt. ¶ Et iam Europæ. Antiochus non contentus Aſia, Europam quoque inuadere properabat. ¶ Vltra montem Taurum. hoc idem libro quarto dicit, capitulo primo exemplo ultimo. Antiochus inquit à Lucio Scipione ultra Taurum montem imperii finibus ſummotus, cum Aſiam prouinciā, uicinaſq; ei gentes amiſiſſet, gratias agere Po. Roma non diſſimulanter tulit. ¶ Inclytis cognominibus. Nam alter Africanus, alter Aſiaticus dictus eſt.

L. Scipi. Aſiaticus damnatus

¶ De Publio Furio.

AC Scipioni quidem maximꝰ fortunæ fulgor. Cn. autem Deciano ſpectatæ integritatis viro vox ſua exitium attulit. Nā cum P. Furium inquinatiſſimæ vitæ pro roſtris accuſaret, quia quadam ī parte actionis de morte Lucii Saturnini queri auſus fuerat, nec reum dānauit, & īſuper ei pœnas addictas pepēdit.

¶ De Titio Sexto.

SExtum quoq; Titium ſimilis caſus proſtrauit. erat innocēs, agraria lege lata gratioſus apud populum, tamen quia Saturnini imaginem domi habuerat, ſuffragiis eum tota concio oppreſſit.

¶ De Claudia.

ADiciatur his Claudia, quam inſontē crimine, quo accuſabatur, votum impium ſubuertit. quia cum à ludis domum rediens turba elideretur, optauerat, ut frater ſuꝰ maritimarum virium noſtrarum præcipua iactura reuiuiſceret, ſæpiuſq; conſul factus infelici ductu nimis magnā vrbis frequētiā minueret.

¶ De M. Militio Cn. Lolio, & Lucio Sextilio.

POſſumus & ad illos breui diuerticulo trāſgredi, quos leues ob cauſas damnationis incurſus abripuit M. Militius, Cn. Lolius L. Sextilius triumuiri, quod ad incendium in ſacra via ortum extinguendum tardius venerant à Trib. pleb. die dicta ad populum damnati ſunt.

ASCENSIVS.

PErcurremus nūc eos, quibus in dictione cauſæ, ideſt in defenſione ſua, ea quæ erant extra quæſtionem, ideſt de quibus, non fiebat quæſtio. nocuerunt magis quam innocentia ſua tulit opem, ideſt opitulata eſt. Lucius Scip. damnatus eſt poſt ſpecioſiſſimum triūphum ductum de rege Antiocho, perinde, ac ſi accepiſſet pecuniam ab eo, ſcilicet Antiocho. Non puto ꝙ pretio corruptus fuerat, ut ſubmoueret illū, ſcilicet Antiochū dominum totius Aſiæ, & iniicientem iam.i. paulo ante etiam Europæ manus uictrices, ſubmoueret dico, ideſt depelleret ultra Taurū montem, ſed uir uitæ ſynceriſſimæ, ideſt itegerrimæ, alioqui, ideſt alio quouis modo & remotus procul ab hac ſuſpitione, non potuit reſiſtere inuidiæ. quæ habitabat tunc in inclytis cognominibus duorum fratrum, ſcilicet Scipionum.

OLIVERIVS.

AC Scipioni quidem. Scipio non commiſſa culpa, ſed flagrante inuidia damnatus, Cn. uero Decianus nulla inuidia ſed errore linguæ factus eſt noxius. ¶ Publiū Furium, Hic ſine dubio eſt, quem legimꝰ furoris Catilinæ ſociū. Nam Cicero conuocato ſenatu de his primum, qui in cuſtodiis traditi eſſent. Item de Lucio Caſſio. P. Vmbreno. P. Furio Qu. An. quod legati nominauerant, Rettulit quid de his, ſi deprehēſi forent, fieri placeret. Morte Lucii Saturnini ſeditioſiſſimi uiri qui Gracchanas leges aſſerere non deſtitit, fauente Mario, qui poſtmodum mutata ſententia illum ex authoritate ſenatus, qui conſpirauerat in eū tandem oppreſſit. ¶ Pœnas. non modo fecit, ut non dānaretur reus, quē accuſauerat, ſed inſuper ipſe damnatus eſt.

Saturni ninomē inuiſum

ASCENSIVS.

AC maximus fulgor fortunæ attulit quidem Scipi.ſ. Lucio exitium, ideſt damnationem, autem pro ſed, Cn. Deciano uiro ſpectatæ integritatis, uox ſua.i. propria, attulit exitium .i. etiam damnationem. Nam cū accuſaret pro roſtris.i. ante roſtra, hoc eſt in conſpectu populi, Publiū Furium ſup. hominem uitæ inquinatiſſimæ, quia auſus fuerat queri.i. conqueri de morte L. Saturnini uiri ſediciosiſſimi, & gracchos imitati à Mario autem interfecti, in quadam parte actionis.ſ. contra Furium, nec damnauit.i. non perduxit ad condēnationem uſq; reum, & inſuper pependit.i. perſoluit pœnas adiectas, aut additas, aut addictas ei.ſ. reo, quaſi inique accuſato.

OLIVERIVS.

SExtum quoq;. Titius quoq; Saturninus exitii cauſa fuit, non ꝙ eum nominaſſet, ut Decianus, ſed ꝙ in eiuſdem domo imago Saturnini eſſet inuenta.

ASCENSIVS.

SExtum quoq; Titium & cætera. Similis quoq; caſus proſtrauit Sextum Titium, qui ſupple Titius erat innocens, & erat gratioſus apud populum Agraria lege lata. tamen quia habuerat domi imaginem Saturnini hominis plebi inuiſi, & ob ſeditionem occiſi, tota concio oppreſſit, ideſt damnauit eum ſuffragiis, ideſt ſententia lata ex pluralitate uocū, quæ plures longe erant in eius condemnationem quàm in abſolutionem.

OLIVERIVS.

ADiciatur hic Claudia, Hannibale Italiam uaſtante ex reſponſo librorum ſibyllinorum mater Deum à Peſſinunte accerſita, cum aduerſo Tyberi ueheretur, repente nauis in alto ſtetit, cum moueri nullis uiribus poſſet, & libris cognitum, caſtiſſimæ demum fœminæ manu moueri poſſe. Tum Claudia uirgo ueſtalis falſo crimine inceſti ſuſpecta deam, orauit, ut ſi ſe pudicam ſciret ſequeretur, zonaq; impoſita nauem mouit, ſimulachrum matris Deum aduexit. Sueto. de duodecim Cæſaribus ait, extant & fœminarum exempla diuerſa, & ſiquidem eiuſdem familiæ Claudia fuit, quæ nauem cum ſacris matris Deum idææ adhærentem Tyberino uado extraxit, precata propalam, ut ita demum ſe proſequeretur, ſi ſibi pudicitia cōſtaret. & quæ nouo more iudicium maieſtatis apud populum mulier ſubit, ꝙ in cōferta multitudine ægre procedente carpento palam optauerat, ut frater ſuus Pulcher reuiuiſceret, atq; iterum claſſem amitteret, quo minor turba Romæ foret. Sunt & alii auctores huius hiſtoriæ. Liui. matronæ priores ciuitatis, inter quas unius Claudiæ inſigne nomen eſt Deam accepiſſe. Cui dubia, ut traditur, antea fama clarior eſt ad poſteros, iam religio miniſterio pudicitiam fecit. & Ouid. lib. faſt. iiii. Supplicis alma tuæ genetrix fœcunda deorum, Accipe ſub certa cōditione preces. Caſta negor, ſi tu damnas meruiſſe fatebor, Morte luam pœnas iudice uicta Dea. Sed ſi crimen abeſt, noſtræ tu pignora uitæ Reddes, & caſtas caſta ſequetur manus. Dixit & exiguo funē conamine traxit, Mira ſed & ſcæna teſtificata loquar. Mota Dea eſt, ſequiturq; ducē, laudatq; ſequendo, Index lætitiæ fertur ad aſtra ſonus. Item Paulo inferius dicit, Claudia præcedit læto celeberrima uultu, Credita uix tandem teſte pudica Dea. ¶ Claudia. uirgo ueſtalis, cuius ſtatua in tēplo matris Deum repoſita bis incendio æde conſumpta, remanſit integra, & inuiolata, ut in ca. de miraculis diximus. ¶ Crimine. inceſti. ¶ Elideret. excuteret, offenderet. ¶ Infœlici du. Aduerſa fortūa.

ASCENSIVS.

ADiciatur his Claudia, ſcilicet uirgo ueſtalis, quam inſontem crimine, ſcilicet inceſti, quo accuſabatur (purgata autem fuit per attractionem matris Deum ut Oliuer. late docet) uotum, ideſt deſyderium impium (uidelicet de imminuendo Popu. Roma. per cladem, ut facilius per mediū tranſiret) ſubuertit, ideſt damnandam curauit. quia cum ipſa rediens domum à ludis, eliderctur, ideſt preſſa læderetur, turba .i. multitudine populari, optauerat, ut frater ſuus, ſcilicet Cla. pulcher, appoſitiorie præcipua iactura, hoc eſt per quem facta eſt præcipuæ iactura uirium noſtrarū, ideſt Romanarum maritimarum, ideſt in mari uerſantium (quia enim contra omina mare ingreſſus eſt, claſſem amiſit) reuiuiſceret, & factus conſul ſæpius minueret, infelici ductu nimis magnā frequentiā urbis.

OLIVERIVS.

POſſumus ad illos. non erit inquit abſurdum, de his quoque dicere, qui leui crimine damnati ſunt, ut triumuiri, quos nominat, qui nullam aliam ob cauſam damnati ſunt, niſi ꝙ tardius ad extinguendum ortū incendiū ueniſſent, populus eorū ſocordiā mulctandam eſſe cenſuit. Pari rōne alter triūuir, ꝙ urbis uigilias negligentius ſeruaſſet dānatus eſt.

ASCENSIVS.

POſſumus tranſgredi breui diuerticulo, & .i. etiā ad illos, quos incurſus.i. impetus dānationis abripuit, ob leues cās dānationis (his aūt uerbis tranſit ad alterā ſpēm iudiciorū) M. Militius Cn. Lolius. L. Sextilius triumuiri damnati ſunt die dicta illis ad populum à tri. ple. ꝙ.i. quia, uenerat tardius, ideſt nimis tarde, aut tardius ꝗ decebat, ad extinguendum incendium ortum in uia ſacra, quæ in urbe erat.

ue domito.ſ.ad agriculturā, occiſo.ſ.iuſſu eius, & . afflictus eſt.i. affectus dānatione eo noīe .i.ea rōne, qōne.i.in q̄ſtione publica.innocens.ſ.inueniendus, aut futurus, niſi natus eſſet ſæculo tam priſco, & ita tā ſeuero, q̄a tpe, quo Vale.hæc ſcripſerat, nō erat flagitioſum rebus ſuis abuti, cū tamen interſit reipub.ut unuſquiſq; rebus ſuis bene utatur, neq; forſan amoribus puerorum indulgere, quo nihil turpius, aut peruerſius, ſi modo turpes ſint.

¶ De Publio Bilio Triumuiro.

ITem Pub. Bilius triumuir nocturnus à Pu. Aquilio Tribu.Pleb. accuſatus, populi iudicio concidit: quia vigilias negligentius circumierat.

¶ De M. Aemilio Porcina.

ADmodum ſeueræ notæ & illud populi iudicium. cum M. Aemilium Porcinam à L. Caſſio accuſatum crimine nimis ſublime extructæ uillæ in Allienſi agro, graui multa affecit.

¶ De Quodam.

NOn ſupprimēda illius quoq; damnatio, q puerulı ſui nimio amore corruptus: rogatus ab eo ruri, ut omaſum in cœnam fieri iuberet: cum bubulæ carnis in propinquo emendæ nulla facultas eſſet: domito boue occiſo, deſyderium eius expleuit: eoq; nomine publica quæſtione afflictus eſt, innocens niſi tam priſco ſæculo natus eſſet.

¶ De quadam muliere, quæ matrem interfecit.

ATq; ut eos quoq; referamus, qui i diſcrimen capitis adducti, neq; damnati, neq; abſoluti ſunt: apud M. Popilium Lemnatem prætorem, quædam, ꝙ matrem percuſſam fuſte interemerat: cauſam dixit. de qua neutram in partem latæ ſententiæ ſunt: quia abūde conſtabat eandem veneno necatorum liberorum dolore commotam: quos auia filiæ infenſa ſuſtulerat, paricidium Vltam paricidio eſſe: quorū alterum Vltione, alterum abſolutione nō dignum iudicatum eſt

¶ De Quadam muliere, quæ uirum. & filium interemit.

EAdem hæſitatione Publii quoq; Dolobellæ proconſulari imperio Aſiam obtinentis animus fluctuatus eſt. materfamilias Smyrnæa virum, & filium interemit: cum ab iis optimæ idolis iuuenem, quem ex priore ui

OLIVERIVS.

ITem P. Bilius Triumuir, nocturnus, hic magiſtratus hodie ſeruatur etiam Venetiis. Nam apud Romanos triumuiri nocturni inſtituti ſunt, qui coercendis incendiis præeſſent.

ASCENSIVS.

ITem P. Bilius triumuir nocturnus.i.ad hoc creatus, ut curreret cum collegis, ne incendia fierent nocte. aut ut facta q̄ociſſime extinguantur. concidit.ſ.damnatus iudicio populi, quia circumiuerat uigilias negligentius.ſ.q̄ par erat, aut ualde aut nimis negligenter, hoc eſt non ſatis diligenter circumeundo urbes uiſitauerat uigilias.

OLIVERIVS.

ADmodum. hoc ſine dubio iudicium ſeuerum nimium, & aſperū fuit, & p̄ter omnem opinionem factum ꝙ M. Aemilius damnaretur q̄a uillam altā extruxiſſet in aruis. ¶ Seueræ notæ. Rigidæ damnationis. ¶ Extructæ uillæ, Hic manifeſtiſſime patet, uillam eē domum, quæ ædificatur in agris. in urbe uero domum appellari. uel ædes.

ASCENSIVS.

ADmodū, &c. Et.i.etiam illud iudiciū populi.ſ. Romani ſup.fuit, notæ ſeueræ .i. damnationis rigidæ, admodum i.ualde cum affecit graui multa.i.pœna M. Aemiliū Porcinam accuſatum à Lu. Caſ.crimine uillæ i. domus ruſticæ extructæ nimis ſublime.i. alte in agro Allienſi, ſic à proximo oppido dicto.

THEOPHILVS.

ALlienſi. uetuſti codices habent allienſi.

OLIVERIVS.

NOn ſupprimenda . non fuit hoc leue crimen ut Valerio fortaſſe uidetur. nā proxime ad amentiam, accedit, domitum bouem occidere pueri explendæ libidinis gr̄a. id fortaſſe cuiuſpiam ſacrificii gr̄a nō feciſſet, dignus profecto dānatione, quam ſenſit, ¶ Rure, ut omaſum in cœna. & ruri dicimus & rure . ¶ Omaſum. pīgue

Omaſū bubul° Bouem occidiſſe frau di fuit. bouis inteſtinū. ¶ Bubulæ. à boue dicimus bubulus non bouinus. ¶ Publica quæſtione. publica inquiſitiōe & iudicio. ¶ Innocēs niſi tam priſco ſæculo. inſons iudicatus fuiſſet ob id factum, niſi priſcis tēporibus natus eſſet, q̄bus parſimoniæ, & frugalitati honos habebatur,

ASCENSIVS.

NOn &c. Dānatio quoq; illius (non nominat in re turpi & abiecta authorem, q̄d humane, & antiquo more facit. Sicut & euangelium diuitem epulonē nō nominat nec iuuenē, q dimiſſa ſyndone aufugit, Nec mulierē peccatricē, nec alios multos) q corruptus nimio amorē pueruli.i. delicati pueri ſui, forte quo abutebatur, rogatus ab eo ruri.i.cum eſſet in agro (Bene aūt ruri dicit, quia pro aduerbio in loco à tertia declinatione utimur uoce ini) ut iuberet omaſum.i. ferculum ex inteſtinis bubulis fieri in cœnam.i.ad uſum cœnæ, cū nulla facultas carnis bubulæ.i. bouis emendæ.i. quæ emi poſſent in propinquo eſſet, expleuit deſyderiū eius.ſ. pueruli ſui, bo

OLIVERIVS.

ATque ut eos. de cauſis, q̄ poſſent in iuridiciali cōſtitutione poni, q̄uis in neutram partē iudicatæ ſunt n. inabſumptiua, q̄ cōſtat ex trāſlatione criminis, cū feciſſe nos nō negamus, ſed aliorum peccatis coactos feciſſe dicimus. ut apud Pōpiliū Lemnatem filia q̄ fuſte matrem occiderat, & apud Dolobellā q̄dam materfamilias, q̄ uirū, & filiū interemerat, nam utræq; defendi poſſe uidebantur, ꝙ iure feciſſent trāſferendo culpā in alios, illa i matrē, hæc in maritū, atq; filiū .qō.n. eſſet aduerſus filiam occidiſſe matrē occidi, ſed iure, nā illa liberos meos ueneno necauerat, orbitatis ergo dolore id facere ſum coacta p̄ri rōne dicendum ē de matrefamilias, cuius filiū ex priore marito ſuſceptum, uir alter occiderat. ¶ Quædam ꝙ matrē. nomē pp̄ ignobilitatem nō ponit ¶ In neutrā ptē nec in dānationē, nec in abſolutionem. ¶ Veneno necato. Mr̄ infenſa filiæ liberos eius ueneno ſuſtulerat, quo dolore percita matrem iteremit. ¶ Infenſa irata, quaſi pluſq̄ inimica. ¶ Suſtulerat, occiderat. ¶ Quorū alterū ulti. p̄tor exiſtimauit matrē fuiſſe morte dignā q̄ nepotes ueneno necaſſet, ſed idignā q̄ à filia necaret alterū igit̄ p̄cidiū ultiōe dignū alterū abſolutione uidebatur. & pp̄ea utrunq; indiſcuſſū reliqt, ut nec dānarit filiā, nec abſolueret. Gel. li. xx. ad Cn. Dolobellā proconſulari imperio p̄unciā Aſiā obtinentem, deducta mulier Smyrnæa eſt.

ASCEN.

ATq; ut referamus quoq; eos q adducti i diſcrimine.i. periculo capitis neq; dānati, neq; abſoluti ſunt. Quædā.ſ. mulier dixit cāu.i. defendit ſe, apud M Popl. lemnatē p̄torē, ꝙ interemerat mr̄em percuſſam fuſte.i. bacculo forti, & lōgo, de qua.ſ. muliere, ſniæ ininneutrā partē.i. neq; abſolutionis, neq; dānationis latæ ſunt, q̄a cōſtabat.i. manifeſtum erat abūde eandē.ſ. mulierē, q̄ matrē occiderat, cōmotā dolore liberorū necatorū ueneno, quos auia.ſ. liberorū, & mr̄ eius, q̄ eā interfecerat ſuſtulerat.i. de medio uiuentiū abſtulerat, infenſa.i. multū irata filiæ, ultā eē paricidiū paricidio.ſ. filiorū hic manifeſte patet paricidiū de oī neceſſariorū cæde dici, ut hoc loco de cæde nepotū & mr̄is, quorū.ſ. paricidiorū, alterū.ſ. cōmiſſum ab auia i nepotes iudicatū eſt.ſ. à p̄tore, dignū ultione, q̄a auia meruerat occidi, ſed nō à filia. & alterū.ſ. cōmiſſum à filia in matrē iudicatū eſt nō dignū abſolutione, q̄ alicet filia, iuſtiſſimam habuerat cāuſ irarū, nō tñ iudicari debuit matrē fuſte īteremiſſe, Eū ſi pp̄ paricidiū matris nō eſt dānata, & pp̄ paricidiū ſuū non eſt abſoluta.

OLIVERIVS.

EAdem &cæ. mulier uirū, & filiū eodē tempore uenenis

eam datis irata interfecerat, atq; feciſſe ſe confitebatur, dicebat q; habuiſſe ſe faciẽdi cauſam, quoniam idem maritus, & filius alterum filium mulieris ex uiro priore genitum adoleſcentem optimum, & innocentiſſimum exceptum inſidiis occidiſſent. Id q; ita eſſe factum controuerſia non erat. Dolobella retulit ad conſilium, nemo quiſquam ex conſilio ſententiam ferre in cauſa tam ancipiti audebat, q; & cõfeſſum ueneficium, & quòd maritus & filius necati forent, Non dimittendum impunitum uidebatur, & digna ata tamen pœna in homines ſceleratos uindicatum fuiſſe. Dolobella eam rem athenas ad Areopagi, & ad iudices grauiores, exercitatioreſq; reiecit. Areopagitæ, cognita cauſa accuſatorem mulieris, & ipſam quam accuſabat centeſimo anno adeſſe iuſſerunt. ſic neq; abſolutũ mulieris ueneficium eſt, quod per leges nõ licebat, neq; nocens damnata, punitaq; eſt, quæ digna uenia fuit. ¶ Animus fluctuatus. incertitudine animi detentus. ignorabat enim utrum damnanda an abſoluenda eſſet rea ¶ Smyrnæa à loco. nã Smyrna urbs minoris Aſiæ quã Fluuius meles circunfluit, Homeri patria, ſecundum quoſdã. ¶ Ad Areopagi. Ariopagus uicus erat Athenis à templo martis ſic cognominatus, uel q; ibi habitum eſſet iudicium Martis parricidio accuſati. Nam ibi primũ iudicium capitis actum fuiſſe dixit Plinius, & inde Ariopagitæ dicebantur, qui Athenis in templo Martis iudicabant, quod iudicium exquiſitiſſimum habebatur. ¶ Ille transferendo. Idẽ affectus mouit utroſq;. Et quãuis alia ratione Dolobella cauſam tranſtulerit, alia Ariopagitæ diſtulerint, tamen eundẽ exitum habuit controuerſia.

Ariopagus ariopagitæ

ASCENSIVS.

EAdem. animus quoq; publii Dolobellæ obtinẽtis, Aſiam proconſulari, hoc eſt æquiualenti conſulari, ſed in prouincia tantum fluctuatus. i. agitatus eſt, eadem. i. conſimili hæſitatione, quam Popilius, q̃a eam neſciebat damnare ne an abſoluere deberet, matremfamilias ſmyrnæa, ideſt habitatrix ſmyrnæ oppidi in Aſia, & patriæ, ut multi uolunt Homeri interemit uirum, ideſt maritum, & filium, cum comperiſſet iuuenem optimæ indolis, quem enixa fuerat ex priore uiro occiſũ ab iis, ſcilicet marito & filio. Quam rem Dolobella delatam ad ſe, ideſt cum eſſet delata ad ſe, relegauit Athenas ad cognitionem Areopagi, ideſt iudicum in Areopago, ubi ſummi ſedebant uiri, quia ipſe, neq; ſuſtinebat, ideſt ualebat animo refragante, liberare, ſupple eam contaminatam duabus cædibus, neq; punire eam impulſam iuſto dolore. Magiſtratus, uidelicet proconſul populi Romani egit ſupple conſideranter, ideſt prudenter, & manſuete, ſed Areopagitæ, ideſt iudices in Areopago, ſupple egerunt non minus ſapienter, qui inſpecta cauſa, iuſſerunt, & accuſatorem, & ream, ideſt accuſatum reuerti ad ſe poſt centum annos. moti eodem affectu, quo Dolobella. ſedille, ſcilicet, Dolobella transferendo quæſtionem ad alterius fori cognitionem, hi, ſcilicet Areopagitæ differendum, ſcilicet in cetum annos. quo tempore ne utram partẽ futurã nouerunt, mutabant (ſic in omnibus exemplaribus legi) ſed legendum putem mutuabant, ideſt quaſi mutuo accipiebant, & uſurpabant cunctationem, ideſt moram & dilationem damnandi, atq; abſoluendi inexplicabilem, hoc eſt, cuius nullus uiuentium uiſurus eſſet finem, nemo enim explicare poteſt quicquam, quod ſecum deſierit eſſe.

ro enixa fuerat: occiſum comperiſſet: quam rem Dolobella ad ſe delatam Athenas ad Areopagi cognitionem relegauit: quia ipſe neq; liberare cædibus duabus, contaminatã, neq; punire eam iuſto dolore impulſam, ſuſtinebat. conſyderanter, & manſuete Populi R. magiſtratus. ſed Areopagitæ quoq; non minus ſapienter. qui inſpecta cauſa & accuſatorem, & ream poſt centum annos ad ſe reuerti iuſſerunt. eodem affectu moti quo Dolobella. ſed ille transferendo quæſtionem, hi differendo damnandi, atq; abſoluendi, inexplicabilem cunctationem mutabant.

¶ De Priuatis iudiciis. Cap. II.

PVblicis iudiciis adiiciam, quorum magis æquitas quæſtionum delectare, quàm immoderata turba lectorem offendere poterit. Claudius centũmalus ab auguribus iuſſus altitudinem domus ſuæ, quam in Cœlio monte habebat: ſũmittere: quia his ex arte augurĩ capientibus officiebat: uendidit eam Calpurnio Lanario: nec indicauit, quod imperatum à collegio augurum erat. à quibus Calpurnius demoliri domum coactus, M. Porcium Catonem inclyti Catonis patrem arbitrum eum Claudio adduxit, ut formulam daret quid ſibi de ea re facere oporteret ex fide bona. Cato ut eſt doctus, de induſtria Claudium edictũ ſacerdotum ſuppreſſiſſe: continuo illum Calpurnio damnauit, ſumma quidem cum ęquitate: quia bonæ fidei uenditorem, nec commodorum ſpem augere nec incõmodorum cognitionem obſcurare oportet. Notum ſuis temporibus iudicium commemoraui: ſed nec quod relaturus quidem ſum, obliteratum eſt ſilentio.

OLIVERIVS.

PVblicis iudiciis adiiciam. ¶ Claudius centũmalus. Cic. lib. offic. iii. cum in arce augures capturi eſſent augurium, iuſſiſſentq; Centũmalum qui ædes in cœlio monte habebat, demoliri eas quarum altitudo officeret auſpiciis, Claudius proſcripſit eas, inſulam uendidit, emit Pu. Calpurnius Lanarius. huic ab auguribꝰ illud idẽ denunciatũ. Itaq; Calpurnius cum demolitus eſſet, cognouiſſetq; Claudium ædes poſtea proſcripſiſſe, quàm eſſet ab auguribus demoliri iuſſus, arbitrum illum adegit, qui quicquid ſibi dare facere oporteret ex fide bona. M. Cato ſententiam dixit, huius noſtri Catonis pater. ut enim cæteri ex patribus, ſic hic, qui illud lumen progenuit, ex filio eſt nominandus. Is igitur iudex ita pronunciauit, cum in uenundando rem eam ſciſſet, & ſi pronunciaſſet emptori damnũ præſtari oporterere. Igitur ad fidem bonam ſtatuit pertinere, notum eſſe emptori uitium, quod noſſet uenditor. ¶ Claudius centũmalus. cognomẽ eſt ab euentu. ¶ Cœlio mõte. unus erat è ſeptem collibus, quos Roma circundat. ¶ Officiebat. Nocebat. ¶ Augurium. augur enim cum capturus erat auſpicia, in ſaxo tarpeio ſedebat, & ut ſupradiximus, quatuor in aere ſpacia deſignabat, in oriente, quod anticam appellabat, in occidente poſticam, in meridie, dextrã in ſeptentrione uero ſiniſtram. Et cum hæc deſignaſſet, concipiebat aĩo, quæ ſigna mitti uellet, uel uultures, uel aquilas, uel columbas, inde expectabat, nũquid appareret. q; ſi appa ruiſſet exiſtimabat placere diis, ſi minus ñ placere. ¶ M. Cato arbitrũ. Illius ſtoici Cato. & declarat Val. quam ob rẽ patrẽ ex filio intelligi uoluerit, quemadmodum ex claris patribus dignoſcuntur filii, ita ex claris filiis dignoſcuntur p̃res. ¶ Vt formulã daret. formula ꝓprie regula iuris appellatur. ¶ Quicq̃d de ea re facere oporteret ex fide bona uidelicet ex fide bona iudicaret q̃cq̃d oporteret ipſum Clau. de ea re facere, atq; p̃ſtare ipſi Calpur. his uerbis utebantur iuriſconſulti, unde habetur in libris digeſtorum de uerborum ſignificatiõne, quod facere oportere hanc ſignificationem, ut abſtineat quis ab eo facto, quo cõtra contentionem fieret. & Iuſtinianus lib. iiii. inſtitutionum de hoc multa dicit, q̃ nunc prætermitto.

ASCENSIVS.

PVblicis &c. Ego adiiciam iudiciis publicis. i. à publica perſona, aut toto populo datis ſupp iudicia arbitraria, & priuata, hoc eſt ea iudicia, quorum æquitas quæſtionũ. i. ſeruata in quæſtionibus, aut in inquirendo, aut ipſa plenitudo, ſiue non uehementia quæſtionum poterit magis delectare lectorem quam turba. i. turbatio immoderata poteſt offendere. i. lædere & moleſtia afficere lectorem. Et hæc pro præfatione. deinde ſubdens primum exemplum dicit, Claudius centummalus

tummalus (prōfertur autem centummalus) iuſſus ab auguribus ſummittere, ideſt deponere, & humiliare, hoc eſt demoliri altitudinem domus ſuæ, quam habebat in cœlio monte, q̄a ſcilicet altitudo domus eius, officiebat, ideſt nocebat, his. ſ. auguribus, capientibus augurium. i. indicium rerum futurarum ex auium conſpectarum garritu, geſtu, & aduolatu, ex arce. ſ. tarpeia, hoc eſt ex capitolio, uendidit eam. ſ. domum Calpurnio lanario, nec indicauit emptori id, quod imperatum erat à collegio augurum. à quibus Calpurnius coactus demoliri domū, adduxit eū Claudio. ſ. uenditore. M Porcium Catonem patrem Catonis inclyti. i. gloria clari arbitrum. i. ut ex arbitrio litem dirimat, hoc ē, ut daret formulā. i. regulā iuris, q̄a ſciret, quid oporteret, ideſt utile eſſet ſibi. (Notandū uerbo oporteret, datiuum additū) facere de ea re ex fide bona. i. ex mera æq̄tate ſine ulla cauillatione. Cato ut eſt doctus, ideſt poſtq̄ didicit Claudium ſuppreſſiſſe. i. tacuiſſe de induſtria, ideſt ex cōpoſito, & ad fraudem emptoris edictum. i. imperium illud ſacerdotum. ſ. augurum, damnauit illum cōtinuo Calpurnio. i. ad utilitatem Calpurnii, & quidem. i. certe (inquit author) cum ſumma æquitate, quia nec oportet uenditorē bona fide, nec augere ſpem cōmodorū, ideſt. diceret rem meliorem eſſe quam ſit, aut plura cōmoda allaturā q̄ allatura ſit, nec obſcurare. i. occultare, aut celare cognomen incommodorū. Ego (inquit author faciens trāſitum ad ſequens exemplum) commemoraui iudicium notū temporibus ſuis. ideſt quibus datum eſt, ſed nec quidem, ideſt ſi etiam id, quod ſum relaturus, ideſt narraturus eſt obliteratum ideſt deletum è memoria hominum ſilentio, hoc eſt adhuc in memoria hominum uiget.

tur qui mulctaretur, quippe qui dum inconceſſæ libidini indulget, & ſe & hæredes fraudare non dubitauit. ſ Quæſtioni. inquiſitioni. unde & quæſtores, rerum capitalium iudices dicuntur.

¶ De C. Viſellio.

CAius Viſellius Varro graui morbo correptus trecenta millia nūmum ab Octacilia laterenſi, cum qua commercium libidinis habuerat: expenſa ferri ſibi paſſus eſt: eo cōſilio ut ſi deceſſiſſet: ab hæredibus eam ſummam peteret: quam legati genus eſſe noluit. libidinoſam liberalitatem debiti nomine colorando. euaſit deinde ex illa tempeſtate aduerſus uota Octaciliæ, quæ offenſa, quòd ſpem prædæ ſuæ morte non maturaſſet: ex amica obſequenti ſubito diſtricta fœneratricem agere cœpit nummos petendo: quos ut fronte inuerecunda, ita, inani ſtipulatione captauerat. de qua re Caius Aquilius uir magnæ authoritatis, & ſcientia iuris ciuilis excellens iudex adductus: adhibitis in conſilium principibus ciuitatis, prudentia, & religione ſua mulierem repulit. Quòd ſi eadem formula & Varro damnari, & aduerſaria abſolui potuiſſet: eius quoq; non dubito quin turpem, & inconceſſum errorem libenter caſtigaturus fuerit. nūc priuatę actionis calumniam ipſe compeſcuit: adulterii crimen publicæ quæſtioni iudicandum reliquit.

¶ De Caio Mario.

MVlto animoſius, & ut militari ſpiritu dignum erat, ſe i conſimili gn̄e iudicii C. Marius geſſit: nam cum Caius Titinius Minturnenſis Fanniam uxorem, quam impudicam de induſtria duxerat, eo criminerepudiatam, dote ſpoliare conaretur: ſumptus inter eos iudex, in conſpectu habita quæſtione,

ASCENSIVS.

CAius Viſellius Var. correptus graui morbo ita, ut mori timeret. paſſus ē trecenta millia nummum ferri ſibi expenſa. i. afferri, & computari tāq̄ expēſa à ſe hoc ē ſe cōmodato accepiſſe ab Octacilia laterenſis cum qua habuerat commercium libidinis, ideſt ueterem cōſuetudinem rei ueneree, eo cōſilio. ſ. id paſſus eſt, ut ſi deceſſiſſet ipſā peteret eā ſummā ab hæredibus, quam uoluit eſſe genus legati, i deſt cauti in teſtamento, ut illi ſatiſfaciāt hæredes antequam hæreditatem condiuidant colorando liberalitatem libidioſā noīe debiti utmulti cōcubinarii faciūt etiam hodie. Viſellius ſupple euaſit deinde ex illa tempeſtate, ideſt periculo mortis aduerſus., ideſt contra uota Octaciliæ quæ offēſa, ideſt irata, q̄ Viſellius nō maturaſſet, ideſt non acceleraſſet morte. ſ. ſua, ſpem prædæ. i. trecentum millia nummorū, quos occulto quodā furto hæredibus ſurripuiſſet quia non licebat nomine conſuetudinis tm̄ nummorum legare, cœpit agere. i. gerere ſupp. ſe, ſubito fœneratricem diſtrictam. i. acrē & immitem ex amica obſequēti. i. q̄ prius uiſa erat amica morigera, & obſequens, petēs. ſ. in iudicio nummos. ſ. trecenties mille quos captauerat. i. habere affectauerat, ut ideſt ueluti fronte inuerecunda. i. impudente, ita ſtipulatiōe inani, imo uana & fraudolenta, q̄a nihil commodato uiſellio dederat. De qua re C. Aquilius uir magnæ authoritatis, & excellens ſcientia iuris ciuilis, adductus. ſ. ab utriſq; litigantium iudex. ſ. arbitrarius & principibus ciuitatis adhibitis in conſilium. i. conſultationē repulit mulierē tāq̄ iniuſte petentē, & prudēia & religione ſua. i. q̄ religioſe q̄d æquū erat, iudicauit. Quod ſi, & . i. ſimul Varro. ſ. Viſellius potuiſſet damnari, & aduerſaria abſolui eadem formula. i. ratione iudicii, aut p̄nunciatione ſn̄iæ, hoc eſt ſi uiſum fuiſſet æquum. ut mulier famoſa eam pecuniam habuiſſet quam Varro amiſiſſe meruerat, nō dubito (inquit author) q̄n caſtigaturus fuerit quoq;. i. etiam libenter turpem, & inconceſſum errorem eius. ſ. Varronis Viſelli, qui in fraudem hæredū meretriculæ tantum addixerat. nunc. i. quoniam ita fuit, q̄ non potuit utrunq; ſimul damnare, ipſe compeſcuit calumniam priuatæ actionis, qua mœcha agebat nomie debiti, quod nullum erat, & reliquit crimen adulterii iudicandum quæſtioni, i. inquiſitioni publicæ. i. ab inquiſitione publica.

OLIVERIVS.

CAius Viſellius Var. hiſtoria hæc ita à Va. copioſe, & apte narratur, ut nec mea, nec cuiuſq̄ explicatiōe indigeat. ſ Octa. hæc pellex erat Viſel. ſ Cōmerciū. cōſuetudinē. ſ Expēſa ferri. expēſum eſt fateri ſibi ab illo expenſū eē referre uero expēſū, eſt rationes de īpēſis cōficere, uel exhibere, dicimus etiam refero tibi acceptum, pro eo quod eſt fateor me abs te accepiſſe. ſ Legati. teſtamenti. ſ Debiti nomine. Sub uelamento enim hæredes decipiebantur, nam uidetur tranſlatio ſumpta à pictore. ſ Ex il. tem. Tempeſtatem appellat grauiorem morbum. ſ Aduerſus uota Nihil erat, quod minus uellet Octacilia, q̄ ut Viſellius euaderet incolumis. ſ Ex ami. ob. Nam Octacilia ſpe omni deſtituta, quem prius ſimulauerat amare, odiſſe cœpit, & agere reum. ſ Diſtrictam. apertam, nō diſſimulatam. ſ Inani ſtipulatione. i. uana promiſſione, neq; enim conſecuta eſt quod optabat. Nam ſtipulari eſt interrogare. ſtipulatio aut teſte Pomponio eſt uerborum conceptio, quibus is, q̄ interrogatur, daturum facturum ue id, quod interrogatus eſt reſpondit. & Vulpianus aquilianæ ſtipulationis meminit, nam aquilius iuriſconſultus periti ſſimus fuit, qui prius de dolo malo legem tulit, ut Cicero refert officiorum libro. hic igitur ſententiam contra hanc Octaciliam tulit. ſ Quod ſi eadem. commendat Vale. æquitatem aquilii. ſ Formula. Hoc eſt ſententia atq; eodem libello, formulæ autem dicebātur, apud antiquos, quos nūc libellos appellamus, unde formularii formularum compoſitores dicuntur. ſ Eius quoq;. Viſellius enim merebatur

OLIVERIVS.

MVlto animoſius. Hoc loco Valerius non. minori cum laude C. Marii ducis p̄ſtantiſſimi, q̄ Aquilii iuriſconſulti peritiſſimi iudicium proſequitur, qui Fanniam mulierem ob impudicitiam ſextertio nummo, Ticinium uero ad ſummam totius dotis IIII reſtituendum damnauit. de hoc autem Mario diximus abunde ſatis in. c. de omnibus, & in c. de iure triumphandi, & etiam dicturi ſumus in ca. de his, q̄ in aliis iudicarunt, ipſi commiſerunt. Laudat inſuper Fanniam, q̄ cum

à Mario ſextertio nūmo dānata fuiſſet, & ob eā damnationē ipſum poſtea cū Syllani milites ex minturnēſi palude extractū in domū ſuā cuſtodiendū dediſſent, nō ſolū ipſum carcere liberauit, ſed ope quantacunq; potuit illū adiuuit. ¶ In cōſimili genere. quia meretrice agebatur. ¶ Dote ſpoliare. Per legem, quæ impudicas repudiatas dote priuabat. ¶ Hoſtemà ſenatu iudicatū. Cogente Syl. qui armatus urbem oppreſſerat. ¶ Extractus. ſ. à Syllanis militibus.

iuſmodi exceſſus non puniebantur.

ASCENSIVS.

Multus ſermo manauit. i. diffuſus eſt etiā ſup. de eo iudicio, in quo q̄dam damnatus eſt furti. ſ. crimine aut pœna, q uectus eſt equo, cuius uſus fuerat cōmodatus illi uſq; Ariciam oppidum illud, nō longe ab urbe euntibus Brūduſiū, ut innuit Flaccus in ſatyra, Egreſſum magna cœpit Aricia Roma. uectus dico c. iuo ulteriore. i. per cliuum ulteriorem eius mūicipii. ſ. Ariciæ. q d laudemus hoc loci. i. in hoc loco aliud q̄ uerecundiam illius ſæculi. ſ. priſci, in quo exceſſus tā muniti. i. protecti à pudore. i. rubore turpis facti (Nā pudor eſt interdū uerecundia. interdū effectus eius) puniebātur: q. d nihil aliud. Quia multum uerecundi ſunt dicendi q puniebāt exceſſus excuſabiles, & minime turpes.

ASCENSIVS.

Multo, &c. C. M. geſſit ſe in conſimili gn̄e iudicii multo grauius, & ut dignū erat ſpiritu militari. Nā cū C. Ticinius. Minturnenſis conaretur ſpoliare dote Fanniā uxorē, quā duxerat ipudicā de induſtria. i. certa ſciētia, & data opera repudiatā. ſ. à ſe eo crimine. ſ. adulterii, Marius ſumptus iudex inter eos. ſ. maritū, & uxorē qōne habita in cōſpectu. ſ. utriuſq;. aut ēt populi, monuit Ticiniū ſubductū. i. ſubtractū, à multitudie, aut conſpectu uxoris, ut deſiſteret incœpto, ac redderet mulieri. ſ. repudiatæ merito dotem. Quod, i. q̄ monitione cū Marius feciſſet ſæpius fruſtra, coactus ab eo. ſ. uiro, q urgebat eū pronūciare ſniam dānauit mulierē ipudicitiæ. ſ. noie. i. pp ipudicitiam, nūmo ſextertio. i. pendente duabus libris & ſemis, & dānauit Ticiniū ſumma totius dotis. i. ut totā dotē reſtitueret. p̄fatus ſe ſecutū ſup. eē hunc. i. talē modū iudicādi, gō q liq̄ret i. liq̄ de cōſtaret, Ticiniū ſtruentē iſidias pſimonio Fāniæ, q̄d nole dotis ad maritū allatura erat, expetiſſe cōiugiū ipudicæ. (Ergo expetimus ēt inhoneſta) Fannia aūt hæc eſt ſup. ea q̄ adiuuit poſtea ope. i. auxilio, q̄tacūq; potuit, Mariū iudicatū hoſtē à ſenatu, & oblitū (ab obliuor media breui) inuolutū cœno paludis. ſ. minturnen q̄ extractus erat ēt deductū in domum ſuā. ſ. Fanniæ Minturnis. i. quā habebat Minturnis, cuſtodiendū. i. ea grā, ut cuſtodiret, donec q̄d de eo fieret, exploratū eēt. Adiuuit dicit ens, aut exiſtēs memor q eſſet iudicata. ſ. à Mario ipudica, debet ferri acceptū. i. iputari, ſuis moribus. ſ. laſciuis, & q ſeruaſſet dotem religioni. i. integritati iuſtitiæ ob metum deorum illius. ſ. Marii.

OLIVERIVS.

Multus ſermo. Hoc exemplum pertinet, eo ut faciie oſtendat quāta cōtinentia uixerint priſcis temporibus uel minimos. ¶ Multus ſermo. q ubiq; auditū ē quēpiā quem pp ignobilitatem Vale. non nominat, fuiſſe damnatum furti, q equo ſibi cōmodato ultra conſtitutū locū aliquo ſpatio prouectus fuiſſet. cæterum priſci quoq; noſtri conſulti, hoc idem de his ſentiunt, q ultra q̄ dictū eſt, e q s cōmodatis uehuntur. ¶ Ariciam. Vrbs. diſtabat ab urbe. x. millibus paſſuum, dicta ab Aricia puella. ¶ Quid aliud. Laudantur priſcorum mores à Val. quia tempore ſuo huiuſmodi exceſſus non puniebantur.

Aricia urbs

ſeductum Ticinium monuit vt incœpto deſiſteret ac mulieri dotem redderet. Quod cum ſæpius fruſtra feciſſet, coactus ab eo ſententiam pronunciare: mulierem impudicitiæ ſextertio nummo, Ticinium ſumma totius dotis damnauit. p̄fatus, ideo ſe hunc iudicandi modum ſecutum: q liqueret ſibi Ticinium patrimonio Fanniæ inſidias inſtruentem impudicæ coniugiū expetiſſe. Fannia aūt hæc eſt, quæ poſtea Marium hoſtem à ſenatu iudicatū cœnoq; paludis, qua extract⁹ erat, oblitum: etiam in domū ſuam cuſtodiendum Minturnis deductum: ope quantacunq; potuit, adiuuit. memor quod impudica ſuis moribus: quod dotē ſeruaſſet, illius religioni acceptum ferri debere.

¶ De Quodam damnato furti,

Multus ſermo eo etiam iudicio manauit: in quo quidam damnatus eſt: quod equo, cuius vſus illi vſq; Ariciam commodatus fuerat: ulteriore eius municipii cliuo nectus eſſet. Quid aliud hoc loci, q̄ vere cūdiam illius ſæculi laudemus: in quo tā muniti à pudore exceſſus puniebantur?

¶ Quæ mulieres apud magiſtratus pro ſe, aut aliis cauſas egerunt. Cap. III.

NE de his quidem fœminis tacendum eſt: quas cōditio naturæ, & verecūdiæ ſtola, ut in foro, & iudiciis tacerent, cohibere nō valuit. Ameſia prætoris ſententia rea, cauſam ſuam Lucio Titio prætore iudicium cogente populi maximo concurſu egit: motuſq; omnes, ad neruos defenſionis, non ſolum diligenter, ſed etiam fortiter executa, & prima actione, & fere cunctis ſententiis liberata eſt. quam quia ſub ſpecie fœminæ virilem animum gerebat: Androgyne appellabant.

¶ De affrania Vxore Licinii bructionis.

CAia Affrania vero Licinii Bructionis vxor prompta, ad lites contrahendas: p ſe ſemper apud prætorem uerba fecit: nō quod aduocatis deficeret, ſed quód impudentia abundabat. Itaq; inſinuatis foro latratibus aſſidue tribunalia exercendo, ad mulieris calumniæ notiſſimum exemplum euaſit: adeo vt pro crimine improbis fœminarum moribus C. Affraniæ nomen obiiciatur. prorogauit autem ſpiritum ſuum ad C. Cæſarem itemq; Mar. Ser. Conſulem. tale enim monſtrum magis, quo tempore extinctum, quám quo ſit ortum memoriæ tradendum eſt.

OLIVERIVS.

NE de his q̄dem fœminis Cōuenienter annectit his iudiciis mulieres, q̄ apud magſtatus p ſe, & p aliis cās egerūt. & primū de Ameſia loq̄tur, q̄ adulterii criminis accuſata, ita cām ſuā apud p̄torem egit ſine ullo patronoq;, aut cauſidicoq; p̄trocinio, ut nullū prætermiſerit in ea defenſiōe actionis modū. ex quo oīum ſerm. iudicio atq; ſuffragiis icolumis euaſit, & inſup cognomen Androgynes eſt aſſecuta. ¶ In foro & iudiciis tacerent. ſicut Lautonia à Iuuenale introducta. Nunquid nos agimus cās, ciuilia iura Nouim⁹, aut ullo ſtrepitu fora nr̄a mouemus ¶ Motus omnes. ut mō ad irā, mō ad miſericordia flecteret auditores ¶ Neruos defenſiōis. Ad cōfutādam aduerſarioq; cām, & nr̄am corroborādā. ¶ Androgynem græce, latine uirginem, ανηρ n. dicitur uir, γυνη mulier.

ASCENSIVS.

NE q̄dem. i. Nō etiam, cū tū maxīe uideat, tacendū eſt de fœminis, q̄s cōditio naturæ. i. ſex⁹, & ſtola. i. ueſtis mtonalis, uerecūdiæ. ſ. cuſtos aut admōitrix, n ualuit cohibere ut tacerent i foro. ſ. iudiciali, & iudiciis. Afferēs āt cōtinuo exemplū dicit. Ameſia rea ſnia p̄toris. i. à p̄to ſtata egit cām ſuā maxio cōcurſu populi, & hoc L. Ti. p̄tore cogēte. i. cōgregāte iudiciū. i. collegiū iudicū, & ipa executa nō ſolū diligēter, ſed ēt fortiter oēs motus. ſ. affectionū ad neruos. i. uires defenſiōis. ſ. ſuæ facientes. Liberata eſt & . i. ſimul pria actione, ut lis non fuerit ampliata, & fere cunctis ſniis. quā q a gerebat aium uirilē ſub ſpē fœminæ, ſup. homines appellabat androgynem. i. uirilem fœminā, aut uirū & fœminā. uirū animo fœminam corpore.

OLIVERIVS.

CAia Affra. Lici. ipudentiam ſimul, & audaciam C. Affraniæ potius hoc loco ſugillat, q̄ facundiam laudet, q̄ cās agebat, & p̄ter ſexū, & p̄ter mariti dignitatem p omnē fere uitam,

Affra.

tam, aſſidue tribunalia iudicũ exercuerit, ueluti tabula quædã impudentiſſima. ¶ Lites. i. actiones cauſarum. ¶ Non φ aduocatis quippe q̃ uxor uiri ſenatorii foret. ¶ C. Affraniæ nomen: quia fœminas inſolẽtes C. Affraniæ noie appellabãt. ¶ Prorogauit ſpiritum ſuũ. quia id potius inter mõſtra numerari debuit, q̃ inter exempla u'tutũ ait iõ ſe noluiſſe tradere memoriæ quo ipſe nata ſit Affrania, ſed tm̃ quibus conſulibus uitam finierit.

liæ quia poſt eam non apparuit.

ASCENSIVS.

CAia uero. Affra. uxor Li. ci. Bru. prompta ad lites contrahendas, fecit ſe per uerba. i. locuta eſt apud prætorem pro ſe non φ deficeret. i. careret aduocatis, ſed φ. i. quia abundabat ĩpudentia. itaφ ipſa euaſit, exercẽdo aſſidue tribunalia latratibus. i. rixis q̃ſi caninis inuſitatis foro. i. iudiciali, i quo uiriles uoces non muliebres audiri ſolebãt, ad notiſſimũ. i. uulgatiſſimum exemplum calumniæ muliebris. i. q̃ mulieri obiici ſolet, adeo. i. in tm̃, ut nomen C. Affraniæ obiiciatur ĩprobis moribus fœminarũ pro crimine. i. criminatione. Autem pro ſed ipſa prorogauit. i. extendit ſpm̃ ſuũ. i. uitã, ſup. uſφ ad C. Cæſarem Cõſulẽ tertiũ. i. in tertio eius conſulatu eius, & ad Seruilium cõſulem iterũ. i. in ſecundo conſulatu eius. Et ſi quis quærat q̃re nõ dicat author, quo ipſe incœpit uiuere, addit, iõ enim. i. quia tale monſtrũ. i. fœmina monſtruoſa contra ſexum ſuum faciens, eſt tradendum memoriæ magis, quo tempore eſt extinctum q̃ quo tẽpore eſt ortũ. quia plus gaudii ex morte q̃ ex ortu uult ſumendum.

OLIVERIVS.

HOrtenſia uero. Hæc Hortẽſia modeſtior fuit quã Affrania, nã triumuiris iniquũ matronis tributũ imperantibus, olum ipſa patrocinium ſuſcepit, & ſuſceptam facũde ſimul, & fœliciter executa eſt, & obtinuit, ut iniuſtæ pecuniæ pars longe amplior reliqua demereretur. ¶ Hortẽſia. Oratoris eximii filia. ¶ A triumuiris. Lepido M. Antonio, & Auguſto. ¶ Nec quiſq̃ uirorum. propter proſcriptionem in. q̃ triumuiri profuſiores erãt. ¶ Aſpirauit. fauit quoniam non aliter illa cauſam egit q̃ ſi patris pater ſibi omnia dictaſſet. ¶ Hæreditas, φ filia patris eloquentiam iure hæreditario conſecuta uideretur.

ASCENSIVS.

HOrtenſia ue filia Q. Hortenſii cũ ordo matronarũ eſſet oneratus à triumuiris forte ad hoc creatis ut tributa exigerent, graui tributo, nec quiſq̃ uirorum auderet accommodare eis. ſ. matronis patrociniũ. i. officiũ defenſoris egit apud triumuiros cauſam matronarum &. i. pariter conſtanter, & fœliciter, eñ. i. quia facundia patris repræſentata. i. iterum præſentata ab ea impetrauit, ut maior pars pecuniæ imperatæ remitteretur his. ſ. matronis. Q. Hortenſius orator præclarus, reuixit. i. iterum uiuere cœpit cũ muliebri ſtirpe. i. in filia ſua, eius facundiam repræſentante, & aſpirauit. i. uim oratoriam afflauit uerbis filiæ, cuius uiri, ſi poſteri. i. poſtea nati ſexus uirilis uoluiſſent ſeq., tanta hæreditas eloquentiæ Hortenſianæ non eſſet abſciſſa. i. finita, & extincta, ut membrum à corpore ſuo abſciſſum uiuum, actione ſu

¶ De Hortenſia Filia Quinti Hortenſii.

HOrtenſia uero Q. Hortenſii filia, cum ordo matronarum graui tributo à triumuiris eſſet oneratus: nec quiſquam uirorũ patrocinium eis accommodare auderet: cauſam fœminarum apud triumuiros & conſtanter, & fœliciter egit. repræſentata enim patris facundia, impetrauit, vt maior pars imperatæ pecuniæ his remitteretur. Reuixit cum muliebri ſtirpe Q. Hortenſius: verbisφ filiæ aſpirauit. cuius ſi virilis ſexus poſteri uim ſequi voluiſſent: Hortenſianæ eloquentiæ tanta hæreditas vna fœminæ actione abſciſſa non eſſet.

¶ De quæſtionibus Cap. IIII.

ATque vt omnes iudiciorum numeros exequamur: quæſtiones, quibus aut creditum non eſt: aut temere habita fides eſt referamus. Mar. Agrii Argentarii ſeruus, Alexandrum Titi Fannii ſeruum occidiſſe inſimulatus eſt: eoφ nomine tortus à domino, admiſiſſe id facinus conſtantiſſime aſſeuerauit. Itaφ Fannio deditus, ſupplicio affectus eſt. paruulo deinde tẽpore interiecto, ille, cuius de nece creditum erat domum rediit.

¶ De Alexandro Seruo Fannii.

COntra Fannij Seruus Alexander, cum in hanc ſuſpitionem C. Fl. equitis Romani occiſi veniſſet: ſepties tortus pernegauit ei ſe culpæ affinem fuiſſe. ſed perinde, atφ confeſſus, & à iudicibus damnatus, & à L. Calpurnio triumuiro in crucem actus eſt.

¶ De Fuluio Flacco.

ITem Fuluio Flacco cauſam dicente, Philippus ſeruus eius, in quo tota quæſtio nitebatur: octies tortus, nullum omnino uerbum, quo dominus perſtringeretur: emiſit. & tamẽ reus damnatus eſt: cum certius argumentum innocẽtiæ unus octies tortus exhiberet: quàm octo ſemel torti præbuiſſent.

OLIVERIVS.

ATque, ut omnes iudi. Satis concinne à ſuperioribus trãſit ad quæſtiões. Neφ enim à foro, uel à iudicus digreditur, nam qõnes, ut ait Vulpianus, intelligere debemus, tormenta & corporis dolores ad eruendã ueritatẽ, Marcellus uero accepit quæſtionẽ, non tormenta tm̃. ſed oẽm inquiſitionem, & defenſionẽ mortis. ¶ Numeros. quia qõ pars eſt iudiciorum. ¶ Quibus aut creditum. Vtriuſφ partis ſubiicit exempla. ¶ Ma. Agrii argentarii. Cũ ſeruus cuiuſdam argẽtarii falſo eſſet accuſatus, φ ſeruum T. Fannii cuiuſdã occidiſſet, ſeruus argentarii deditus eſt ſupplicio afficiendus Fannio, quod habitus in tormentis à domino ſe cædis auctorem indubitãter affirmaſſet. Lege. n. cautũ erat, ut ſerui noxæ dederentur. erat autem hæc pœna ſeruorum quos domini malebant ad pœnã tradere, quam præſtare maleficium quod illi admiſiſſent. ¶ Eo noie. ea cauſa. ¶ Aſſeuerauit. Aſſeuerare eſt uim animi motum per, inter ipſas probationes admiſcere. ¶ Ille. ſeruus Fannii.

ASCEN.

ATque ut exequamur omnes numeros. i. partes, aut ſpecies iudiciorum, referamus qõnes. i. inquiſitiones per torturas, aut teſtes quibus, ui nõ eſt creditũ aut fides eſt habita temere. i. in cõſideratè non habita rõne. Marci &c. Seruus Mar. Agrii Argen. inſimulatus. i. accuſatus per delationẽ, occidiſſe ſeruum T. Fannii, Alexan. ſ. noie, & tortus eo noie. i. ea ratione à dño neſcio, an occ ſi. an à ſuo; credam potius à dño occiſi aſſeuerauit conſtãtiſſime, quia ei poſtea q̃ ſolutus eſſet uinculis ſupplicii ſe admiſiſſe id facinus. i. occidiſſe ſeruũ Fannii, itaφ. i. & ipſe deditus. i. in poteſtatem datus Fannio, affectus eſt ſupplicio. deinde paruulo tpe interiecto ille de cuius nece erat creditũ, uidelicet Alex. ſeruus Fannii, rediit domum.

OLIVERIVS.

COntra Fan. ſer. Vide q̃ta ſit diſſimilitudo morum ille impatientia doloris, extra noxam poſitus, confeſſus eſt delictũ, quod à ſe non erat admiſſum, hic aũt Alexan. ſeruus s. qui uenerat in ſuſpitionem occiſum eſſe à ſeruo argentarii, nullo ſupplicio peruinci potuit, ut fateretur delictum, quãuis obſtinatione iudicis mortẽ non effugerit. ¶ Perinde atφ. tanq̃. ¶ Affinem. id eſt uicinum.

ASCENSIVS.

COntra. i. econtrario Alex ſeruus Fannii cum ueniſſet in ſuſpitionem C. Flacci equitis Romani occiſi. i. quod ab eo occiſus eſſet, tortus ſepties pernegauit. i. conſtanter ad finẽ uſφ negauit, ſe fuiſſe affinem. i. uicinũ, aut attinentem ei culpæ, ſed perinde atφ. i. tanq̃ eſſet confeſſus, & id eſt ſimul damnatus eſt à iudicibus, & actus eſt in crucem à Lucio Calpurnio triumuiro.

OLIVERIVS.

ITem Fuluio Flacco. Lælius accuſauit L. Flaccũ, Cic. defendit, capita accuſationis hæc fuerunt Primo, φ claſſis nomine pecuniã ciuitatibus iperaſſet. Secundo φ dragmas. ccyl.

æmōnenſes dediſſent, id qđ aſclepiades legatus dixerat. Tertio ꝙ dragmas.xyi. accepiſſet, quas Philippus, & Hermolaus ſe dediſſe dicebant. Quarto, ꝙ ab heracienſibus pecuniam, quæ apud ſe Flacci patris ſui noſe erat abſtuliſſet. Quinto. ꝙ aurum Iudeoꝝ noīe quotannis ex Italia, & ex oībus ꝓuinciis Hyeroſolimā exportari ſolitum, ipſe edicto ſanxiſſet, ne ex Aſia exportari liceret. Sexto, ꝙ falcidius talenta qūquaginta ſe Flacco dediſſe dicebat.

ASCENSIVS.

ITem Ful. Fl. eām dicente. i. ſe de crimine purgante, Phi. ſeruus eius, in quo tota cōnitebatur, tortus. i. torturæ adhibitus octies, nullū oīno uerbū emiſit quo dn̄us. ſ. eius perſtringeretur. i. cōulceretur, & tn̄ reus. ſ. dn̄us damnātus eſt, cū unus tortus octies exhiberet certius argumentū innocentiæ, quā octo ſimul torti ꝓbuiſſent. q̄a uero ſimilius eſt octo ſemel torq̄ri ſine cōfeſſione, quàm unum octies.

OLIVERIVS.

MArcus & Aemil. Scau. Memiū & Flauiū repetundarū reos ex Aſiæ, ut conicitur, diuerſis temporibus poſtulauit ſcaurus. fuit āt, ut Pli. orator tradidit nobilis pauper, patricius q̄de, ſed q patrē habuerit carbonariā exercentē, poſtea tn̄ ad ſummū dignitatis faſtigiū euaſit. ¶ Diſtricto. i. uehementi, & armato. Tranſlatio eſt ſumpta à gladiatore, q ad uerſariū nudato gladio inuadit. ¶ Eadē lege. repetūdaꝝ. ¶ Nam C. Norbanū Maieſtatis reū hic miſſos à Sylla legatos, q de pace agerent, cōſul uiolauerat, idē poſtea proſcriptus in urbe Rhodo, cū cōprehēderetur ſe ipſum occidit.

Scau. teſtis cō traſlauit

¶ De Teſtibus. Cap. V.

¶ De C. & Q. Seruilio.

SEquitur vt ad teſtes pertinentia exempla commemorem. C. & Quint. Seruiliis Cœpionibus iiſdem parentibus natis, & per omnes honorum gradus ad ſummam amplitudinem prouectis: itē fratribus Metelli Quint. & Lucio conſularibus, & cenſoriis, altero etiam triumphali in Quintum Pompeium Aufidium repetundarum reum acerrime dicentibus teſtimonium: non abrogata fides abſoluto Pompeio, ſed ne potentia inimicum oppreſſiſſe uiderentur: occurſum eſt.

¶ De M. Aemilio Scauro.

MArcus etiam Aemilius Scaurus princeps ſenatus C. Memium repetundarum reum diſtricto teſtimonio inſecutus eſt. Item Caium Flauium eadem lege accuſatum teſtis proſcidit. Nam C. Norbanum maieſtatis crimine publicæ ſubiectum quæſtioni, ex profeſſo opprimere conatus eſt. nec tamen aut authoritate, qua plurimum pollebat: aut religione de qua nemo dubitabat: queną̄ illorum affligere potuit.

¶ De L. Craſſo.

LVcius quoq; Craſſus tantus apud iudices, quantus apud P. C. Aemilius Scaurus: namq; eorum ſuffragia robuſtiſſimis, & feliciſſimis eloquentiæ ſtipendiis regebat: eratq; ſic fori, vt ille curiæ princeps: cum vehementiſſimum teſtimonii fulmen in Marcum Marcellum reum iniecisſet: impetu grauis, exitu vanus apparuit.

¶ De Q. Metello Pio, L. Marco, Q. Hortenſio, & M. Lepido.

AGe Quint. Metellus pius, Lu. Marcus Lucullus, Quint. Horrenſius, Mar. Lepidus, Cn. Cornelium maieſtatis reum, non modo teſtes onerarunt: ſed etiam ſalutem, negantes illo incolumi ſtare Rempubli. poſſe, depopoſcerunt. quæ decora ciuitatis (pudet referre) umbone iudiciali repulſa ſunt.

OLIVERIVS.

SEqtur ut ad teſtes. à q̄ ꝑnibus reorū tranſit ad teſtes, ſubiiciens exēpla eorū, q teſtimoniū dixere. eſt āt ordo uſq; ad eū locū, ſi abrogata fides &c. Hoc aūt exēpiū pertinet ad moderationē iudicū, q abſoluerunt Q. Pōp repetūdaꝝ reū oīmis, & ꝓſtātiſſimis uiris aduerſus illū teſtimoniū dicentib' idq; fecerūt ne in gr̄am inimicoꝝ. Pō. dānatus uideretur. ¶ Iiſdē parentibus natis, & per oēs gradus. oſēdit q̄tæ auctoritatis fuerūt teſtes. ¶ Item fratrib' Metellis. Pli. li. vi. nat. hiſt. pulcherrima ſcribit de Metellis, ubi de fælicitate loqtur. ¶ Abrogata. abrogantur, q cū ſui iuris ſūt in alienā parcē ſe ſe tradūt, eiuſque cei ipſi auctores ſūt. eſt quoq; abrogare īfirmare, teſte ſeſto. ¶ Abſoluto. nō ꝙ mereretur abſolutionē, ſed ne potētia inimicoꝝ, & teſtiū, dānatus uideret. ¶ Occurſū eſt. Raro impſonale uerbū paſſiuæ uocis reperit cū ablatiuo caſu añ ſe. ꝓterea maluit dicere, occurſū eſt q̄ obuiatū eſt, nā uix apud idoneos iuenio, obuio uerbū cū aliàs dicatur, eo obuius obuiāq; q̄q̄ La. Val. afferit obulo quoq; uerbū in uſu eſſe.

Pōp. ab ſolutus

Abroga te

ASCENSIVS.

SEqtur, ut eōme. exem. pertī ad te. Et hæc ꝑ ꝓfatione, mox ſubdens ait exēpiū, repetēdus eſt aūt ordo ab ultimo uerbo. Fides nō eſt abrogata, ſed occurſum eſt. i. reſtitutū C. & Q. Seruiliis Cæpionibus natis iiſdē parentibus, ꝓuectis ꝑ oēs gradus honoꝝ ad ſummā amplitudinē. Item. i. ſimiliter occurſum eſt fratribus Metellis uidelicet Q. & Lucio cōſularibus, & cenſoriis. i. q cōſulatū, & cenſurā geſſerāt, alterū ſup. fratrū, uidelicet Q. triūphali. i. q triūpharat, dicētibus acerrime teſtimoniū, in. i. cōtra Q. Pō. Auſi. reū repetūdaꝝ. i. de repetendis. ſ. pecuniis ꝓuincialibus ablatis, nō inq̄ fides eſt abrogata, Pom. ſup. exiſtente abſoluto, q a nō eſt abſolutus Pom. tāq̄ illorum fides eſſet inualida, ſed occurſum eſt ipſis, ne ipſi uiderentur oppſſiſſe inimicū. ſ. Pō. potētia. ſ. ſua, aut ne potentia eoꝝ uiderentur oppſſiſſe inimicum, &c.

ASCENSIVS.

MArcus aūt Aemi. Scau. princeps ſenatus, iſecutus eſt diſtricto. i. q̄ſi nudato gladio uibrato C. Memiū reū. i. accuſatū. ſup. crimine repetūdaꝝ. ſ. pecuniaꝝ ꝓuincialibus ablatarū, Itē, aut idē teſtis ꝓſcidit. i. q̄tum in ipſo fuit, è uiuentiū cœtu abſcidit, C. Flauiū accuſatū eadē lege. ſ. repetundarum. Nā conatus eſt opprimere ex ꝓfeſſo C. Norbanū ſubiectū publicæ q̄ōni. i. inq̄ſitioni crimine. i. ob crimē, aut de crimine maieſtatis. ſ. affectatæ, nec tn̄ potuit affigere. i. ad cōdemnationē ꝑducere, quēq̄ illorū, aut authoritate, qua pollebat. i. poterat plurimū, aut religione. i. integritate conſcientiæ ob metū deorum de qua nemo dubitabat. Quid ergo inquies obſtitit? qđ & aliis, nimia uidelicet potentia.

OLIVERIVS.

LVcius quoq; Craſſus. nō minoris erat L. Craſſus æſtimationis apud iudices q̄ apud ſenatores Aemilius Sca. ſed eorū poſtulationes parū ualuere. in M. enim Marcellū repetundarū reū ex græcia uidelicet Achaia, ut cōiicitur, Lu. Craſſus teſtimoniū iniecerat, & nihil tamen illi nocere potuit, nā à iudicibus dimiſſus eſt.

ASCENSIVS.

LVcius quoq; Craſ. eras ſu. tantus apud iudices. i. in foro iudiciali, q̄tus ſup. erat C. Aemi. Scau. apud patres. i. in curia ſenatoria (nāq; ipſe regebat ſuffragia. i. uoces, aut uota eorū. i. iudicū in foro, robuſtiſſimis, & feliciſſimis ſtipendiis. i. mercede, aut militia, & exercitio eloquentiæ. ſ. ſuæ, eratq; ſic princeps fori, ut ille. ſ. Scaurus erat princeps curiæ. i. Senatus) cū iniecisſet uehementiſſimum fulmē teſtimonii in M. Marcellum reum. ſ. repetundarum, more ſuperiorum, apparuit grauis impetu. i. in primo aſſaltu, ſed ſup. uanus, id eſt futilis, aut inanis, & mendax exitu, quia ipſo repulſo abſolutus eſt reus.

OLIVERIVS.

AGe Qu. Meellus pius. hic homo non improbus uita habitus eſt. fuerat quæſtor C. Pompeii. deinde tri. ple. Cn. Piſone, & publio C. Conſulibus in eo magiſtratu ita ſe geſſit, ut iuſto pertinatior uideretur. Alienatus aūt à Senatu multis ex cauſis, quas nunc referre non attinet, ſed inter cæteras promulgauerat legē, qua auctoritate ſenatus minuebat, ne

quis

quis niſi per populum legibus ſolueretur, quod antiquo quoque more erat cautum. Itaque in omnibus, ſenatuſconſultis, quibus aliquem ſolui placebat adiecerat, ſolitū ut ea ad populum ferretur, ſed paulatim ferri erat deſitum. indigne ergo eam. Cornelii rogationem tulerant potentiſſimi. Itaque P. Seruilius globulus tri. ple. inuentus erat, qui Luc. Cornelio obſiſteret. is ubi legis ferēdæ dies uenit, & preconi ſubiicenti ſcribæ legem recitare populo cœpit, & ſcribam ſubiicere, & preconem pronūciare paſſus non eſt. tunc Cor. ipſe codicem recitauit. qđ cū improbe fieri Lucius piſo uehementer quereretur, contra tribuni etiam interceſſionem graui concitio à populo exceptus eſt. Et cū illū conſul, q̄ ſibi intercedebat, manus prahendi à lictore iuſſiſſet, fracti eius faſces cuncti lapideſque ēt & ultima cōcione in conſulem iacti, quo tumultu Cor. perturbatus, concilium dimiſit. hanc deinde legem tam & ſi temperauit, tū inuitis optimatibus eam tulit. tulit aūt alias leges, quas cōmemorare neceſſe non ē ſequenti deiñ āno M. Lepido & Lucio uolcatio cōſulibus, reū Corneliū duo fratres Cominii lege Cornelia de maieſtate fecerunt, apud P. Caſſium p̄torē. q cū decimo die, ut mos eſt, n̄ affuiſſet, accuſatores, aū tribunal pene confecti ſunt Renouata deinde actio eſt dicentibus in eum teſtimonia infeſtis principibus ciuitatis, qui ſe uidiſſe dicerent, cum Cornelius codicem in tribunatu pro roſtris recitaret nemo ante Cornelium feciſſe æſtimaret, uolebāt uideri ſe iudicare eā rē magnope ad crimē minutæ maieſtatis tribuniciæ pertinere cum prope tolleretur interceſſio, ſi id tribunis permitteretur. iudicium id exercuit, Q. Gallus p̄tor. Cice. quatriduū defēdit, ut ipſe ſignificat. ¶ Maieſtatis rei quod legem tuliſſent intercedente tribuno, ex quo tribunitia p̄tās læſa uidebatur. ¶ Quæ dedecora ciuitatis quod tantis uiris creditum non ſit. ¶ Vmbone iudi. impetu & uiolentia iudicii, & eſt tranſlatio ſumpta à militibus, qui pugnantes alius alium umbone propulſant. eſt aūt umbo media pars ſcuti, quaſi vmbilicus.

eductū, reū eſſe inſigni infamia, qđ te moleſte ferre certo ſcio. Itaque ſacrilegii poſtulatus uno ſe argumento tuebatur. eo die Ro. nō fuiſſe, quo ſacra celebrata fuerant &c. Ci. aduerſus hūc teſtis adductus iureiurando affirmauit, eo die Clodiū & Ro. & apud ſe fuiſſe. tanti uiri teſtimoniū facile reū opprimere poterat, & debebat, niſi iudices pecunia corrupti maluiſſent Ci. infamia, q̄ clodiū ſacrilegio dānare. De hoc iudices pecunia corruptos fuiſſe, idque multis in locis, ſed ibi in primis. nā & illud nobis nō obeſt, uideri noſtrum teſtimoniū nō ualuiſſe, miſſus eſt ſanguinis inuidiæ ſine dolore, atque ēt hoc magis, quod oēs illi fautores illius flagitii, rē manifeſtā illā adēptā eſſe à iudicibus confitentur. aliq̄to ſuperius dixerat Ci. Nemo erat q illū reū, ac nō milies cōdēnatū arbitraretur, me uero teſte p̄ducto; credo te exclamationē clodii aduocatorū audiſſe. rurſus paulo inferius in eadē epi. xxv. Iudices ita fortes tū fuerunt in ſummo p̄poſito p̄iculo, ut perire maluerint, q̄ p̄dere omnia xxxi. fuerūt quos fames magis q̄ fama commouerit. hic plane, corruptos oſīdit. ¶ Forenſi militia exercitatione forenſi. ¶ Sūmos honores. p̄turā, conſulatū, auguratū. hos enim oēs cōſecutus eſt Ci. Serui. ad ipſum Ci. in conſolatione de obitu filiæ, illū q̄diu opus fuerat uixiſſe, una cum republi. fuiſſe, te patrē ſuū p̄torē, conſulē, augurē uidiſſe. ¶ Ampliſſimū dignitatis locū. ſenatoriā dignitatē. nā in ſenatu auctoritate plurimū ualuit. ¶ In ipſis caſtris eloquentiæ i. in foro ubi cāæ ſola eloquentia defendebātur. forū igitur appellat caſtra eloquentiæ, & in tranſlatione perſiſtit, qa dixerat forenſi militia. ¶ Sacrilegiū. Quia ſacra bonæ deæ adire non dubitauit, qbus adeſſe nefas erat uiro. ¶ Flagitiū inceſtū, nā ut dixi propter Pompeiam cæſaris uxorē aderat ſacra, Quamobrem, & à Cæſare Pompeia repudiata fuit. cuius rei meminit Suetonius in uita Cæſaris. Dicit enim in corneliæ locū Pompeiam duxit Quinti Pompeii filiā L. Syllæ neptem, cum qua deinde diuortium fecit, adulterā opinatus q a P. clodio inter publicas cærimonias, penetraſſe ad eā muliebri ueſte tā cōſtans fama erat, ut ſenatus quæſtionē de pollutis ſacris decreuerit. ¶ Inceſti. Recte, qa in loco ſacro. uel inceſti etiam de ſororibus poſſumus intelligere, nā duas uiolaſſe ſuſpitio erat. Pōpeia cæ. uxor

¶ De M. Cicerone.

QVid M. Cicero forenſi militia ſummos honores, ampliſſimumque dignitatis locum adeptus: non ne in ipſius eloquētiæ ſuæ caſtris teſtis abiectus eſt: dum P. Clo. Romæ apud ſe fuiſſe iurauit. illo ſacrilegium, & flagitium vno argumento abſentiæ tuente. Siquidem iudices Clodiū inceſti crimine: q̄ Ciceronem infamia periurii liberare maluerunt.

¶ De P. Seruilio Conſulari.

TOt eleuatis teſtibus, unum, cuius noua ratione iudicium ingreſſa authoritas confirmata eſt: referam. P. Seruilius Conſularis Cenſorius, triumphalis, qui maiorum ſuorum titulis Iſaurici cognomen adiecit: cum forum præteriens teſtes in reum dari vidiſſet; loco teſtis conſtitit. ac per ſummam inter patronorum pariter, ac accuſatorum admirationem ſic orſus. Hunc ego iudices, qui cauſam dicit: cuias ſit, aut quam vitam egerit: quamque merito, uel iniuria accuſetur: ignoro. illud tantum ſcio: cum occurriſſet mihi laurentina via iter facienti, admodum anguſto loco equo deſcendere noluiſſe. Quod an aliquid ad religionem noſtram pertineat: ipſi æſtimabitis. ego id ſupprimendum non putaui. Iudices reum vix auditis cæteris teſtibus damnauerunt. Valuit enim apud eos tum amplitudo viri, tum grauis neglectæ dignitatis eius indignatio. cum que, qui venerari principes neſciret: in quodlibet facinus procurſurum crediderunt.

ASCENSIVS.

AGe (adhortandi uox ad faſtidium uitandum apta) Q. Metellus Pius, & L. & Marcus Lu. Q. Hoc. & M. Lepidus nō onerarunt tm̄mō. ſ. pondere ſuæ authoritatis, Cn. Cor. reū maieſtatis. ſ. affectatæ, teſtes. i. exiſtentes teſtes contra eū producti, ſed ēt depopoſcerūt. i. exegerunt ab eo ſalutem. i. uitā, negātes rēp. poſſe ſtare, illo ſupple manente incolumi. Quæ. i. ō q̄ illa decora, aut q uiri eū eſſent decora. i. culmina, & ornamenta præcipua ciuitatis. ſ. Romanæ, repulſa ſunt. i. reiecta umbone iudiciali. i. clypeo, & protectione iudicū (pudet referre) i. quā rem cū pudore refero, quòd. ſ tanti uiri reiecti ſint.

OLIVERIVS.

QVid M. C. eū in domo Cæſaris eo anno pontificis maxi. bonæ deæ ſacra celebrarentur, qbus nulli uiro interreſſe licebat. P. Clodius appii filius Pōp. cæſaris uxoris amore correptus, ſub habitu muliebri ædes introiuit, & ſacra uiolauit, q cognitus p manus ſeruulæ ſeruatus. & eductus eſt. Cicero ad Atticum libro. iiii. epiſtola yii, cuius principium eſt, & mea ſponte, P. inqt Clodiū appii filiū te credo audiſſe cū ueſte mulieris, deprehenſum domi C. Cæſaris cum ſacrificiū p̄ populo fieret, eumque per manus ſeruulæ ſeruatū, &

ASCENSIVS.

QVid p. fecit, aut paſſus eſt (aut potius ſit modus procedendi) M. Cicero adeptus militis, & i. diſceptatione, aut certatione forenſi. i. in foro iudiciali, & ſummos honores, & ampliſſimū locū dignitatis, nonne abiectus eſt i. reprobatus teſtis in ampliſſimis caſtris eloquentiæ, hoc ē ipſo foro? q d. etiam utpote cum iurauit P. Clodium fuiſſe apud ſe Romæ illo, ſcilicet Clodio tuente. i. defendente, & inficiente, ſacrilegiū & flagitiū. i. inceſtū, dū ſacra bonæ deæ fierent à ſe tentatū uno argumento abſentiæ. ſiquidem. i. quoniam iudices maluerūt (qa corrupti pecunia, quod ideo non dicit, qa eius criminis comprobatio in cæſaris quodāmodo contumeliam redundaret) liberare Clodium crimine inceſti, q̄ Ciceronē infamia periurii, quā reprobando eius iuſiurandū manifeſte intulere. aliter enim ipſi pelerarent inique iudicando ſecundum reum conuictum.

OLIVERIVS.

TOt eleuat. a Seruilius Iſauricus teſtimoniū dixit in reū

qui ſibi occurrerat anguſto loco & honoris gr̃a equo non deſcenderat, quo nomine damnatus eſt. hic Pu. Seruilius Iſauricus miſſus aduerſus piratas, q proximum mare Cretam inter atq; Cyrenas, Pyreũ, & Achaiã, ſinumq; malæum latrocinabantur, non incruenta uictoria ſuperauit, nec mari ſubmouiſſe co tentus, ualidiſſimas urbes eorum, & diutina præda abundantes Phaleſin, & Olimpon euertit. Iſauronq; ipſam arcem Ciliciæ unde conſecutus eſt ſibi magna laboris Iſaurici cognomen adæquauit. dictus Iſauric⁹ q Iſauros in Cilicia domuerit. ¶ Tot eleuatis. leuibus & uanis teſtibus factis. ¶ Triumphalis. Quia de piratis triumphauit. ¶ Per ſummã admirationẽ. admirabantur omnes accuſatores, & patroni, q uir tantus in teſtimonium non uocatus, teſtis acceſſiſſet. ¶ Quã uiam quã rationem. Vir. Inueni germana uiam, gratare ſorori. ¶ Anguſto loco. Arcto loco q duos equos non admitteret, ergo hic nec de uia ceſſit nec equo deſiluit, nã principibus ciuitatis, qui honore digni cenſebantur, honoris gratia ab inferioribus equo deſcendebatur, caput aperiebatur & de ſemita cedebatur, quod, honoris genus. ſenectuti in primis dabatur. Sene. ep. lxx. Si conſulem uideo aut prætorem, omnia, quibus honor haberi ſolet faciam, equo deſiliam, caput adaperiam, ſemita cedam. ¶ Religionem. iuſtitiam. eſt enim religio pars iuſtitiæ. ASCẼ.

TOt teſtibus eleuatis. i. ſi ſui ponderis habuiſſe iudicatis, & ideo relectis ſicut æs in bilancem eleuatum relicitur, ego referã unũ ſ. teſtem cuius authoritas ingreſſa iudiciũ. i. conciliũ iudicũ, noua. i. inſolita ratione. i. uia, & forma, eſt confirmata. i. cõprobata & ſtabilita. Pu. Seru. ſup. uir conſularis, cenſorius, triũphalis, q a cõſul, cenſor, & triumphator fuerat, q adiecit cognomẽ Iſaurici titulis maiorũ ſuorũ, q a Iſauron in Cilicia deuicit, cũ præteriens forũ. ſ. iudiciale, uidiſſe teſtes dari. i. adhiberi. i. contra reum. ſ. quendam ſibi inuiſum, cõſtitit. i. manſit ſtans loco teſtis ut ẽt in eũ quaſi teſtis daretur, ac orſus eſt, ſic. i. incepit ſic loqui inter ſummã admirationem patronorũ. i. defenſorum, & accuſatorũ. ſ. rei. O iudices (uerba Seruilii) ego ignoro cuias ſit is ſup. q cauſam dicit. i. ſe defendit, aut quã. i. q̃lem uitã egerit quãq; i. & q̃ tũ merito, uel iniuria accuſetur, ſcio tãtũ illud, eũ ipſe occurriſſet, ſup. in uia laurentina mihi facienti iter ſup. in loco anguſto admodũ ſup. eũ noluiſſe deſcendere equo. Quod. ſ. factũ eius an ptineat aliquid ad religionem noſtrã. i. obſeruationẽ maieſtatis nr̃æ uos æſtimabitis. i. cenſebitis, aut exiſtimabitis. i. iudicabitis, ego putaui id non ſupprimendũ. i. tacendũ. Iudices dãnauerũt reũ, cæteris teſtibus uix auditis. ẽñ ꝑ q a, tũ. i. ſimul ãplitudo uiri, tũ. i. ſimul indignatio dignitatis eius neglectæ, ualuit multũ apud eos uidelicet iudices, & crediderunt eũ, q neſciret uenerari principes, procurſurum. i. talem qui facile procurrat in quodlibet facinus.

OLIVERIVS.

NEc illos. De his quoq; dicendũ eſt, q̃ q̃d in aliis dãnarũt, ipſi cõmiſerũt. C. Licinius pr̃em pdigũ habuit. petiuitq; ut à iudicibus, ut bonis iterdiceretur, quo facto eũ bonorũ adminiſtrationẽ ſuſcepiſſet, adeo luxurioſe uiuere cœpit extincto patre, ut pr̃imonium, q̃d amplum acceperat, breui cõſumpſerit, dignus ꝑfecto qui nõ bonis, ſed ſpiritu in

¶ Qui quæ in aliis vindicarunt ipſi commiſerunt. Cap. VI.

NEc illos quidem latere patiamur: qui quæ in aliis vindicarunt, ipſi commiſerunt. C. Licinius cognomine Hoplomachus à prætore poſtulauit, vt patri ſuo bonis tanquam ea diſſipanti, interdiceretur: & quidem quod petierat, impetrauit. Sed ipſe paruo poſtea tempore mortuo ſene, ampla ab eo relicta latifundia feſtinanter conſumpſit. dignus hac vicíſſitudine pœnæ fuit: quoniam hæreditatem abſumere, q̃ hæredem maluit tollere.

¶ De Caio Mario.

CAius autem Marius, cum magnum, & ſalutarem reipub. ciuem in Lu. Saturnino opprimendo egiſſet: à quo in modum vexilli pileum ſeruituti, ad arma capienda oſtentatum erat: Lu. Sylla cum exercitu in urbem irrumpente, ad auxilium ſeruorum pileo ſuperlato, confugit. Itaq; dum facinus, quod punierat, imitatur: alterum Marium, à quo affligeretur: inuenit.

¶ De M. Licinio Stolone.

MArcus vero Licinius Stolo cuius beneficio plebi petendi conſulatum poteſtas facta eſt: cum lege ſanxiſſet, neq; amplius, q̃ quingenta agri iugera poſſideret: ipſe mille comparauit: diſſimulandiq; criminis gratia, dimidiam partem filio emancipauit. quam ob cauſam à Marco Popilio Lenate accuſatus, primus ſua lege cecidit: ac docuit nihil aliud præcipi debere: niſi quod prius quiſq; ſibi imperauit.

terdiceretur, cũ patrẽ hĩdẽ ſuſtinere noluerit. ¶ Hoplomachus interpretatur armis pugnãs. fuit aũt à noĩe lõge diſſentiẽs, q a ñ armis, ſed dentibus pugnauit. ¶ Bonis iter. uſitata cõſtructio huic iterdicitur aq̃ & igni. ¶ Hac ui. alternatione, ut quẽadmodũ ipſe patrẽ, ſic eũ pt adminiſtratione rei domeſticæ priuaret. ¶ Hæredẽ tol. educare noluit hæredẽ quenq̃ q a bona cõſumẽdo hæredes habere nõ potuit.

ASCENSIVS.

NEc. i. & ne, & nequidẽ. i. non ẽt, aut non ſaltem patiamur illos latere. i. ẽ occulto eſſe, q ipſi cõmiſerũt ea quæ uindicauerunt in aliis. Tripſatus addit exemplum C. Li. Hoplomach⁹. i. armis pugnãs cognomine poſtulauit à prætore, ut interdiceretur patri ſuo bonis. i. uſu bonorũ tanq̃ diſſipanti ea, & q dẽ. i. etiã impetrauit ſ. à prætore quod petierat, q a patri datus eſt curator. ſed ſene paruo tpe poſt mortuo, ipſe feſtinãter cõſũpſit latifundia. i. amplos fũdos, & lata arua, relicta ab eo. ſ. ſene patre. ipſe ſup. fuit dignus hac uiciſſitudine pœnæ, quoniã maluit, abſumere hereditatẽ q̃ tollere. i. educare (ut in Andria Terẽtii. Quicquid peperiſſet decreuerũt tollere) hæredes, quos ſi habuiſſet forte ab illis ei bonis interdictũ fuiſſet. ſed grauius maiũ paſſus eſt quia mendicus mortuus eſt. OLI.

CAius au. Ma. Dictũ eſt in c. de for. quo pacto Ma. q primo nobilitati uehemẽter infenſus Apuleiũ ſaturninũ Gracchanas leges ſuſcitantẽ ſuis opibus iuuit, mutata ſnia auctore Scauro illũ è foro eiecit, & i capitoliũ fugere coegit. quẽ pſecutus cũ ille ꝓpoſito pileo ſeruos ad arma ſpe libertatis cõuocaret, capitoliũ iuaſit, & abruptis fiſtulis illũ i deditionẽ uenire, coegit. q cũ pniæ plegatos fidẽ feciſſet ide digreſſus. cũ ducibus factiõis receptus eſt i curiã, ubi facta in eũ eruptiõe populus eũ fuſtibus ſaxiſq; cooptũ, i ipſa quoq; morte lacerauit. Ma. igit ſaturninũ oppſſit, q a ſeruos ad arma uocabat, ipẽ uero paulopoſt ad ſui opẽ ſublato pileo ſpe libertatis ſeruos ſuitauit, cũ Syllã i urbẽ irrũpente cũ exercitu ſẽſit, ergo, q i aliis correxit ipẽ peccauit. & alium ſui quoq; pcĩ uindicatorẽ iuenit. Aduertẽdũ ẽ, q Eutropius d Mario dicit, Sylla Mariũ de catapli caſa extractũ uinciri iuſſit, ductũq; trãſtyberĩ effoſſis mẽbris minutiq; cæſis trucidari. ibi de M. Ma. loqtur, nõ de C. Ma. Nã C. M. ut Pli. & Ci. & Plut. & multi alii teſtãtur uolũtaria morte deceſſit. Nã Cic. li. de na. deo. cur inqt Ma. tã iſœliciter ſepties cõſul domi ſuæ, mortuus eſt. ¶ Pileũ, ſignũ libertatis, & dicimus hoc Pileũ, & hic Pile⁹, & magis in uſu eſt in maſculino, q̃q̃ hic neutri inueniatur.

ASCENSIVS.

CAius au. Ma, quũ egiſſet. i. geſſiſſet ſe ciuẽ magnũ, & ſalutarẽ reip. opprimẽdo L. Saturnino, à quo. ſ. Saturnio Pileum. i. ſignũ libertatis erat oſtẽtatũ ſeruituti. i. ſeruis ad capienda arma. ſ. contra dños ſuos, & ꝓpotentes ciues, in modũ uexilli, cõfugit. ſ. Ma. ad auxiliũ ſeruorũ, pileo ſublato. i. erecto, hoc eſt uocatis eis ad pileũ. i. libertatẽ. L. Sylla irrũpente. ſ. quũ irrũperet in urbẽ. ſ. Ro. contra Ma. cũ exercitu, Itaq; dum imitatur facinus, q̃d punierat ſ. in ſaturnino, iuenit alterũ Mariũ. i. Marii imitatorẽ, Syllã uidelicet, à quo affligeretur

OLIVERIVS.

MArcus uero Licinius Stolo. Plin. de uiris illuſtribus. Fabi. ambuſtus è duabus filiabus alteram Licinio Stoloni

Stoloni. alterā A. Sulpi. pticio coniugē dedit, quarū plebeia cū ſororē ſalutaret, cuius uir trib. milita. cōſulari ptāte erat, faſces lictorios foribus appoſitos indecenter expauit, à ſorore irriſa marito q̄ſta ē, qui adiuuāte ſocero, ut primū tribu. ple. aggreſſus eſt legē, tulit, ut alter cōſul ex plebe crearet̃, lex exiſtēte Appio Clau. tñ lata eſt, & primus Licinius Stolo cōſul factus. idē legē ſanxit ne cui uiro plebeio plus q̄ centū iugera agri hr̄e liceret, & ipſe cū iugera centū quinquaginta hr̄et, altera emancipati filii noīe poſſideret, in iudiciū uocatus, primus olum ſua lege punitus eſt. ¶ Cuius bene. peiē. conſu. comō, quo ſupradictum eſt. ¶ Sanxiſſet. firmaſſet. ¶ Quingenta agri iugera, Aut diſſentit à Pli. Va. aut mendoſus eſt codex meus, nā centum tm̄modo legi. ¶ Emācipauit. p emancipationē dedit, finxit. n. à ſe filiū emācipaſſe, ut agri iugera poſſet iure poſſidere, ne contra quā ipſe tulerat legē, feciſſe uideretur, qđ illi parum ualuit, nā in ius à Popilio Lenatr uocatus ſua ipſius lege dānatus ē. ¶ Ac do. exēplū ſtatuit aliis nō eſſe cupiendū. ¶ Præcipiendū, quod non prius ſeruare intenderit, qui præceperit.

ASCENSIVS.

Marcus ue. Lici. Sto. cū bene. ptās. i. facultas petendi cōſulatū eſt facta plebi, cū ſanxiſſet. i. ſāctē conſtituiſſet, lege. ſ. lata, nequis poſſideret amplius q̄ quingēta iugera agri, ipſe cōparauit mille. ſ. iugera agri, & emācipauit. i. extra ptātē ſuā dedit filio dimidiā ptē. i. altera quingenta, iugera, gr̄a criminis diſſimulādi. ob quā cām accuſatus à Marco Popilio Lenate, cecidit primus lege ſua. i. à ſe lata, ac docuit. ſ. exēplo de ſe ſumpto, nihil aliud debere præcipi, niſi qđ quiſq; imperauit prius ſibi.

¶ De Quinto Vario Tribuno.

Quintus autem Varius, propter obſcurum ius ciuitatis Hybrida cognominatus tribu. pleb. legem aduerſus interceſſionem collegarum prorogauit: qua iubebat quæri quorum dolo malo ſocii ad arma ire coacti eſſent: magna cum clade reipu. ſociale enim prius, deinde ciuile bellum excitauit. Sed dum ante peſtiferum tri. ple. quàm certum ciuem agit: ſua lex eum domeſticis laqueis conſtrictum abſumpſit.

OLIVERIVS.

Quintus aūt Var. Hyb. Hic eſt, qui legē tulit, ut quærerẽ de his, quorū opere, & cōſilio ſocii cōtra Po. Ro. arma ſumpſiſſent. qus lege Qu. Cepioni gratificans, M. Scaurū cōcitati belli crimine apud ſe adeſſe iuſſit. Hybrida quaſi cōtumelia uocatus, ſua ipſius lege dānatus. dū. n. ſeuerius agit in eos, q auctores fuerāt cōcitādi belli, bellū ipſe nō mō ſociale, ſed ēt ciuile ſuſcitauit, & hoc mō dū ſeditionē cōcitat, lege opprimit̃. ¶ Hybrida. cōtumelioſus, ſiue cōtumelia ſenatus, nā ὕβρις, cōtumelia dr̄. ¶ Aduerſus col. inter. Interceſſerāt collegæ, hoc ē alii tribuni, ne reip pnicioſa lex ferret̃, ea tñ tulit aduerſus collegarū interceſſionē, & ita ſeditionē, & bellū excitauit ¶ Magna cū Clade reip qs ſocii rurſus arma ſumpſerāt, & inter ſe ciues peſtifera ſeditione laborarūt. ¶ Sociale. bellū ſociorū, qđ piculoſiſſimū fuit, tādē Pōpeius Strabo ſedauit. ¶ Quā cer ciuē. qa Veronēſis iſte fuit, iō dicit prius ſe tribunū peſtiferū, q̄ certū ciuē egiſſe. ¶ Domeſtici la. cō. qa ſua lege dānat⁹, pœnas dedit, q̄s debuit.

ASCENSIVS.

Quintus aūt Vari. cogno. Hybri. i. mixto ſanguine cōtumelioſe natus, pp obſcurū ius ciuitatis, quia dubiū erat, an deberet cenſeri, ciuis Ro. trib. ple. i. cū eſſet tribu. pleb. prorogauit. i. p̄mulgauit, facta prius rogatione, legē aduerſus interceſſionē collegarū, hoc eſt licet collegæ intercederent. i. auctoritatem ſuam opponerent, q̄. ſ. lege iubebat quæri. i. inquiri, quorū dolo malo. i. fraude ſocii. ſ. nois. latini eſſent coacti ire ad arma, iubebat dico cū magna clade reip. quia ipſe excitauit prius bellū ſociale, deinde ciuile: Sed dum agit. i. gerit ſe antè trib. ple. peſtiferū. i. pernicioſum reip. q̄ ciuē certum, lex ſua. i. q̄ ipſe tulit, abſumpſit eum conſtrictum, laqueis domeſticis, ideſt domi illi parata forte in alios.

THEOPHILVS.

Propter ob. i. ci. quia nō cōſtabat, quo iure ciuis eſſet inde Vale. infra ſtatim. Ante peſtiferum trib. ple. q̄ certum ciuem agit.

¶ De ſtudio & induſtria. Cap. VII.

Quid ceſſo vires induſtriæ commemorare? cuius alacri ſpiritu militiæ ſtipendia roborantur: forenſis gloria accenditur: fido ſinu cuncta ſtudia recepta nutriuntur. quicquid animo, quicquid manu, quicquid lingua admirabile ē: ad cumulum laudis perducitur. quæ cum perfectiſſima ſit virtus: duramē to ſui confirmatur.

OLIVERIVS.

Quid ceſſo uires. Dicturus de ſtudio, & induſtria, uirtutē utrāq; breui pfatione cōmendat, q harū uiribus tā militiæ q̄ fori diſciplina cōfirmatur, cuncta ſtudia fouentur, & q̄ per ſe clara ſunt, illuſtriora reddūtur. deniq; uirtus ex omni parte pfecta cōprobatur. inter ſtudiū uero, & induſtriā hoc intereſt, q ſtudio diſcimus, induſtria exercemus. ¶ Militiæ ſti. Sine induſtria militaris diſciplina nihil ualet. ¶ Forenſis glo. eloquētia, qua cauſæ aguntur in foro. ¶ Fido ſi. aīo & pectore cōcepta. & eſt trāſlatio ſumpta à mrib⁹, quæ filiolos ſinu geſtare conſueuerunt. ¶ Animo. quo diſcitur. & cogitatur. ¶ Manu. qua operamur. ¶ Lingua. qua pronunciamus, & peroramus. ¶ Duramēto ſui cōfirmatur. Nā hoc ipm induſtria uocatur, quia durat, & ſeipſam ſuſtentat, nullius adminiculo indigens. Studiū & induſtria diſferunt

ASCENSIVS.

Quid. i. ad qđ ceſſo cōmemorare uires induſtriæ. i. innatæ grauitatis, & ingenioſitatis, Cuius ſpiritu alacri ſtipēdia militiæ roborantur. i. ſtabiliūtur, gloria forenſis. i. ſeſe in foro cārū exercitantiū accenditur, cuncta ſtudia recepta fido ſinu. ſ. induſtriæ, nutriuntur. i. aluntur ab ea, & quicquid admirabile eſt aīo. i. dum ab aīo fit, quicquid manu, quicquid lingua. i. ſiue in corde, ſiue in facto, ſiue in dicto, perducitur ad cumulū laudis, repete alacri ſpiritu induſtriæ, quæ cū ſit uirtus pfectiſſima, cōfirmat̃. i. ſtabilitur duramēto ſui. i. ſolidamēto ſibi à ſe facto.

¶ De Catone ſuperiore.

Cato ſextum & octogeſimum annū agēs, dum in repub. tuenda iuuenili animo perſtat: ab inimicis capitali crimine accuſat⁹, cauſam ſuam egit: neq; aut memoriam ei⁹ quiſquam tardiorem, aut firmitatem lateris ulla ex parte quaſſatam, aut os hæſitatione impeditū animaduertit. quia ſcilicet omnia iſta in ſtatu ſuo æquali, ac perpetua induſtria continebat. quin etiam in ipſo diutiſſime actæ vitæ fine diſertiſſimi oratoris Galbæ accuſationi, defenſionem ſuam pro Hiſpania oppoſuit. Idem græcis literis erudiri cōcupiuit. quàm ſero inde æſtimemus, q etiā latinas penè iam ſenex didicit: cumq; eloquentia magnā gloriam partam haberet, id egit: vt iuris ciuilis quoque eſſet peritiſſimus.

OLIVERIVS.

Cato ſextū. M. Por. Cato capitali crimine accuſatus. hic cōſul Celtiberos domuit, & ne rebellare poſſent, literas ad ſingulas ciuitates miſit, ut muros diruerent. cū unaquæq; ſibi ſoli imperari putaret fecerunt, ipſe cū laudē mereretur, ub iudicis capite poſtulatus ē. Cōſtat q̄dragies quater fuiſſe accuſatū, & ſemp glorioſe abſolutū. hāc aūt ultimā cām fuiſſe cōiicim⁹, quā octogenari⁹ dixit cū ſūma laude, & quaſi admiratiōe, q i ea ætate memoria tāta, laterūq; firmitate, & pnūciatiōe ualeret, ut i nulla pte deficeret. cuius oro tātā aim hūit, ut nō ſolū ſe tutaretur, ſed accuſatorē quoq; Galbā reū cū ſūmo piculo redderet. eā poſtmodū oronē i annalibus ſuis inſeruit. Pli. na. hi. li. vii. de Catone. Cæteris ingt uirtutū gñibus uarii & multi fuere pſtātes, Cato primus Porciæ gentis tres ſummas in hoīe res præſtitiſſe exiſtimatus eſt, optimus orator, optimus imperator, optimus ſenator, quæ mihi oīa ēt ſi nō prius, ſtta-

Catōis uirtute tres potiſſimæ

ℭ De Catone Inferiore.

CVius mirifica proles Cato, propior noſtræ ætati, ita doctrinæ cupiditate flagrauit: vt ne in curia quidem, dum ſenatus cogitur, temperaret ſibi: quo minus græcos libros lectitaret: qua quidem induſtria, oſtendit aliis tempora deeſſe: alios temporibus ſupereſſe.

ℭ De Terentio Varrone.

TErentius autem Varro humanæ vitæ exemplo, & ſpatio nominandus, non annis, quibus ſæculi tempus æquauit: quàm ſtylo viuacior fuit, in eodem enim lectulo & ſpiritus eius, & egregiorum operum curſus extinctus eſt.

ℭ De Liuio Druſo.

COnſimilis perſeuerantiæ Liuius Druſus: qui & ætatis viribus, & acie oculorum defectus: ius ciuile populo benigniſſime interpretatus eſt: vtiliſſimaq́ diſcere id cupientibus monimenta compoſuit. nam vt ſenem illum natura, & cæcum fortuna facere potuit: ita neutra interpellare valuit: ne non animo & videret, & vigeret.

men clarius fuiſſe in Scip. Aemiliano uidentur. dempto præterea, plurimorum odio, quo Cato laborauit. itaq; ſit proprium Catoni quater & quadragies cãm dixiſſe, nec quenqua ſæplus poſtulatum & ſemper abſolutum. ℟ Capitali cri. q̃ P. Ro. prouinciam deleuiſſet, quod erat capitale. ℟ Neq; aut me. &c. In his omnibus uis maxima eloquentiæ conſiſtit. ℟ Memoriam. quæ in ſenibus ſolet eſſe debilior, niſi fuerit longa & aſſidua exercitatione confirmata, hoc eſt induſtria corroborata. ℟ Firmitate lateris. ut poſſet clauſulas quantumlibet longas uno ſpiritu pronũciare. ℟ Aut os hæſitatione impeditũ. ut in proferẽdis uerbis nulla tarditate, aut titubatione uerteretur. ℟ Quin etiam. Cum Lucius Stribonius tri. ple. rogationem tuliſſet, ut Luſitani, qui in fide P. R. dediti à Serui. Galba in Callia ueniſſent, in libertatem reſtituerẽtur, M. Cato acerrime ſuaſit. extat oỏ in annalibus eius incluſa. Qu. Fuluius nobilior, & ſæpe ab eo in ſenatu laceratus rñdit pro Galba. ipſe quoque Galba cum ſe commẽdari uidebatur cõplexus duos filios prætextatos, & Sulpicii filium, cuius tutor erat, ita miſerabiliter locut⁹ eſt pro ſe, ut rogatio antiquaretur. extãt tres oỏnes eius, duæ aduerſus Libonem tri. ple. rogationeſq; eius habitæ de luſitanis, una contra L. Cor. cetegum, qui luſitanos prope ſe caſtra hñtes cæſos fatetur, q̃ cõpertum habuit, equo atq; hoĩe ſine ritu immolatis per ſpẽm pacis, adoriri exercitũ ſuum in ſlo habuiſſe. De Catone Pli. Galbam inquit octogenarius accuſauit aſſiduus malorum.i. q̃ ali Va. Galbæ actioni defenſionem ſuã pro Hiſpania oppoſuit, defendendo Hiſpa. in qua prætor Galba temp. geſſerat, ipſum Galbam ex accuſatore reum fecit. Idẽ & illud Cato. induſtriæ exemplum maximum, q̃ eum pene ſenex latinas literas didiciſſet, græcas iam ſenex diſcere uoluerit. nec ſatis habuit, niſi & iuris ciuilis ſcientiam conſecutus eſſet, ita ut nemini cederet unde natum eſt illud uulgare prouerbiũ, Tarde ueniſti, cito proficiam.

ASCENSIVS.

CAto agens annum ſextum & octogeſimum, dum perſtat.i. ſine intermiſſione ſtatalo iuuenili in tuenda.i. protegenda rep. accuſatus ab inimicis crimine capitali, egit cãm ſuam.i. ſe defendit propria oỏne, neq; quiſq̃ aĩaduertit, aut memoriam eius, qua dicenda complectebatur tardiorem, aut firmitatem lateris, unde uox prodit, quaſſam.i. debilitatam ex ulla parte, aut os impeditũ hæſitatione.i. dubitatiõe ob inuidiam inimicorum, aut cunctatione ob ſenectutem. quia.ſ. Ca. cõtinebat oĩa iſta.ſ. tria iam dicta & eorum ſimilia in ſtatu ſuo induſtria æquali, ac perpetua. Quinetiam oppoſuit defenſionẽ ſuã pro Hiſpania accuſationi Galbæ oratoris diſertiſſimi in ipſo fine uitæ actæ diuitiſſime. Idem.ſ. Cato cupiuit erudiri literis græcis q̃.i. q̃tum ſero.i. tarde æſtimemus.i. coniectemus, inde.i. ex eo q̃ didicit ẽt latinas.ſ. lr̃as penè iam ſenex. Cumq́; haberet iam magnam gloriam partam eloquentia, ipſe egit id, ut eſſet quoq;, ideſt etiam periuiſſimus iuris, ſcilicet ciuilis.

OLIVERIVS.

CVius miri. nec minor fuit uticẽſis pronepotis induſtria, qui ne momẽtum quidem tpis ſibi dilaberetur ocioſo, Xenophontis aliorumq; græcorum libros cõtinue geſtãs lectitare, uel in curia, ſi qñ dabatur ocium, dum.i. ſenatus cogeretur, ſemper conſueuerat, ut oſtenderet aliis tempora deeſſe, alios ſupereſſe temporibus turpiſſimam autem eſſe iacturam quæ fiat per negligentiam. ℟ Cogitur. colligitur. congregatur. Virg. Tytire coge pecus. ℟ Temperaret. abſtineret. Vir. Quis temperet à lachrymis. De hoc Catone Cic. in libro de finibus bonorum & malo. libro quarto, circa principium.

ASCENSIVS.

CVius.ſ. Catonis maioris, proles.i. progenies, & propago, non tñ filius, ſed pronepos, Cato.ſ. uticenſis propior.i. uicinior noſtræ ætati, flagrauit.i. arſit ita cupiditate doctrinæ, ut ne quidem.i. non ſaltem temperaret ſibi.i. abſtineret, in curia.i. ſenatu, dum.i. donec, ſenatus cogitur.i. congregatur, quo minus.i. ut non lectitaret libros græcos. Qua quidem induſtria oñdit, tpa deeſſe.i. non ſufficere aliis, uidelicet uehemẽter occupatis ſtudiis, & alios.ſ. ocioſos, & oſcitãtes ſupereſſe.i. ſuperfluos eſſe tẽporib⁹, quia de eis tpa nullum fructũ aſſequuntur, nec ipſi de tpibus. unde miror, cur non dixerit, aliis tpa ſupereſſe.i. pluſq̃ ſatis ſit eſſe, quia neſciunt quid faciãt de tpe. Verum ſi recte æſtimemus, quia unicuiq; bene operandum eſt, dum tps eſt, & poſt hanc uitam operandi tps non erit ullum, qui tps ſuũ debito officio impartiunt, & impartiuerunt, indigent tpe, quis pro ardenti gnauitate ſat ſibi tpis non hre uideantur, cũ tpa defutura ſint illis, qui male, aut negligenter expenderint.

OLIVERIVS.

TErentius aũt Var. Hic ẽ Ter. Varro, qui multa uolumina ſcripſit, & in primis de lingua latina, quem beatus Aug. rerũ doctorem appellat. de quo Ci. ad eundẽ ſcribens, inquit In nr̃a urbe peregrinantes, errantesq̃ hoſpites tui libri quaſi domũ reduxerũt, ut poſſumus aliqñ qui, & ubi eſſemus cognoſcere. Tu ætatẽ pr̃iæ, tu deſcriptiones tporũ, tu ſacrorũ iura, tu ſacerdotũ, tu domeſticã, tu pub. diſciplinã, tu rerũ, tu locorũ regionũ, tu oĩum humanarũ, diuinarũq; gñā, nola, officia, & cãs aperuiſti. ℟ Sæculi tẽ. quia ad centeſimũ peruenit annũ. & tñ eius opera uiuaciorẽ illum reddiderũt, q̃ tot peracti anni. nã ſæculum ſpacium dicitur centum annorum.

Varronis induſtria

ASCENSIVS.

TErentius aũt Var. doctiſſimus iudicatus, nolandus exẽplo, & ſpatio uitæ humanæ.i. q̃tum uita humana in tali labore durare poſſet pro exemplo afferendus, nõ fuit uiuacior.i. diuturnior in uita annis, quibus æquauit tps ſæculi.i. ſpacium centũ anno. q̃ ſtylo.i. ſcribendo, hoc eſt, qui nõ diutius uixit q̃ ſcripſit. enim pro quia, ſpũs eius, & curſus egregiorum operum extinctus eſt in eodem lectulo, quia decubans in eo uicinus morti ſcriptitabat, donec ſpiritum redderet.

OLIVERIVS.

COnſimilis perſeuerãtiæ. Hic Liuius Druſus p̃ eius Druſi fuit, qui tri. ple. latinis ciuitatem, plebi agros, equitib⁹ curiam, ſenatui iudicia promiſit, & tm̃ in urbem conflauit incendium, ut ne prima illius flãma poſſet ſuſtineri, ni eſſet ſubita morte correptus. p̃ igitur, uir eximiæ induſtriæ, q̃ q̃ luminibus captus, & ſenio, ac uiribus confectus, tñ Po. Ro. quoad uixit, leges expoſuit, de iure ciuili monumenta compoſuit, ut eſſent illud diſcere uolentibus accommodata. non illi fortuna, quæ ſecum fecerat, non natura, quæ ſeni obeſſe potuit, quo minus uideret, atq; uigeret. ℟ Defectus. deſtitutus, uel debilitatus. ℟ Interpellare. impedire. ℟ Videret. ut mẽte, & ratione colligeret, & reſpexit ad id quod dixit cæcum. ℟ Vigeret. ualidus eſſet animo, ad id quod dixit ſenem.

ASCENSIVS.

COnſimilis &c. Liui. Druſius ſup. fuit conſimilis perſeuerantiæ, quippe q̃ defectus.i. deſtitutus uiribus ætatis, & acie oculorum, interpretatus eſt benigniſſime populo ius ciuile, & compoſuit monumenta.ſ. ſui i. libros, aut cõmentaria utiliſſima cupientibus diſcere id, ſcilicet ius ciuile. Nã ut natura potuit facere illum ſenem, & fortuna cæcum, ita neũtra, ideſt neq; natura, neq; fortuna ualuit interpellare, ideſt impedire, ne, ideſt ut non, & uigeret contra ſenium, & uideret animo, contra cæcitatem oculorum.

Publius

OLIVERIVS.

Pub. & Pōtius cauſarū actores

PVblius uero ſenator, & L. Pontius. Hi duo cauſidici induſtria propè admiranda fuiſſe uidentur, ut ſenes, & cæci non in lecto, ut Druſus, ſed in foro cauſas frequenter agerent, & ius ciuile cum magna populi frequentia exercerēt. Multi enim quibus uis illa ingenii grata, & ſuauis erat, nōnulli etiam illorum perſeuerantia moti, ad cauſarum actiones, quas cæci & ſenes agebant, frequentes confluebant. Nec mirum, nam cum alii cæci receſſus & latebras q̄rere ſoleāt, & malum addere malo, hi luminibus capti, & in foro, & in concione ferme ſemper erant. ⸿ Celebres actores cauſarum. clari & illuſtres cauſidici. ⸿ Luminibus capti. Oculorum acie priuati, ſiue debiles oculis. Virgili. Atque oculis capti fodere cubilia talpæ. ⸿ Forenſia ſtipēdia. Appellat actiones cauſarum. ⸿ Alii incōmodo iſto perculſi. Lumine priuati. quo quale maius naturæ incommodum ſit, haud facile inueneris. ⸿ Fortuitis uoluntarias. cum tenebras, & obſcura loca deligant, in quibus quodāmodo deliteſcāt. augēt tenebras ſibi à fortuna datas.

ASCENSIVS.

IAm (Continuatiua uox) P. Craſſus cum conſul ueniſſet in Aſiam ad debellandum Ariſtonicum regem, comprehendit animo, notitiam linguæ græcæ tāta cura, ut eo gnoſceret penitus per omnes partes, ac numeros, eam ſcilicet græcā linguam diuiſam in quinque genera, ſcilicet Ionicum. Doricum. Atticum. Aeolicum, & commune. Quæ res cōciliauit, id eſt conglutinauit maximum amorem ſociorum ei reddenti decreta, id eſt pronuncianti ſententiam eadem lingua, qua quis eorum, ſcilicet ſociorum poſtulauerat, ſcilicet ius, apud tribunal eius.

⸿ De P. Senatore, & Lucio Pontio equite Ro.

PVblius vero Senator, & Lucius Pontius eques Romanus ſuis tēporibus celebres cauſarum actores: luminib⁹ capti eadem induſtria, forenſia ſtipendia executi ſunt. Itaq; frequentius etiam audiebantur concurrentibus aliis, quia ingenio eorum delectabantur: aliis, quia conſtantiam admirabantur. nāq; alii incommodo perculſi ſeceſſum petunt: duplicant tenebras: fortuitis voluntaria adiicientes.

⸿ De Publio Craſſo.

IAm P. Craſſus, cum in Aſiam ad Ariſtonicū regem debellandum Conſul veniſſet: tātā cura græcæ linguæ notitiam animo comprehēdit: vt eam in quinq; diuiſam genera, per omnes partes, ac numeros penitus cognoſceret. Quæ res maximum ei ſociorum amorem cōciliauit, quia quis eorum lingua apud tribunal eius poſtulauerat: eadem decreta reddenti.

⸿ De Roſcio.

NE Roſcius quidem ſubtrahatur ſcænicæ induſtriç notiſſimum exemplum: qui nullum vnquam ſpectanti populo geſtum, niſi quem domi meditat⁹ fuerat: ponere auſus eſt. Quapropter non ludicra ars Roſcium, ſed Roſcius ludicram artem commēdauit: nec vulgi tantum fauorem, verumetiam principum familiaritates amplexus eſt. hæc ſunt attenti, & anxii, & nunquam ceſſantis ſtudii præmia: propter quæ tantorum virorum laudibus, non impudenter ſe perſona Hiſtrionis inſeruit.

ASCENSIVS.

PVblius uero Senator & L. Pōtius eques Romanus, celebres actores cauſarum ſuis temporibus, capti. i. orbati luminib⁹, id eſt uiſu, executi ſunt eadem induſtria, ſcilicet quam priuſquam cæci facti eſſent ſtipendia, id eſt mercedes & exercitia forenſia, id eſt in foro cauſarum. Itaque, id eſt & ita ipſi audiebantur frequentius, alii concurrentibus ſcilicet ad audiendum, quia delectabantur ingenio eorum, aliis quia admirabantur conſtantiam, ſcilicet in agendo. Namq; alii, qui perculſi incommodo quale eſt cæcitas, petunt ſeceſſum, id eſt ſecreta loca, duplicant tenebras, adiicientes fortuitis. i. à fortuna illatis tenebris uoluntarias, ſup. tenebras, præſertim mentis.

OLIVERIVS.

NE Roſcius. nec Roſcii quidem, prætermittenda eſt induſtria, qui meditatus ſemper in ſcænam uenire conſueuerat, ut nihil ſpectante populo gereret, hoc eſt geſtum nullum faceret, quem nō prius domi comprobaſſet. ex qua ſumma induſtria factum eſt, cum artem ſcænicam plene tenuerit eam ſit gloriam conſecutus, ut quicunque in hiſtrionia excelleret, is Roſcius diceretur, teſtē Cicero. libro primo de oratore, ubi hunc Roſcium mirifice laudat. hic nō ſolum uulgi fauorem, ſed multorum quoque principum familiaritatem iniuit, de quo Plinius libro ſeptimo de naturali hiſtoria ceſſere in hoc æuo noſtro nec modicæ laudis hiſtriones, ſed libertatem ſuam mercari, quippe, cum iam apud maiores Roſcius & cætera. ⸿ Scænicæ. id eſt induſtriæ mimorum & hiſtrionum, qui ſe in ſcæna exercebāt. ⸿ Meditatus fuerat. exercuerat, ne quid inuenuſte, ne quid inepte, ne quid incompoſite ederet hinc eius induſtria quāta fuerit, facile conicitur, quòd nunquam in ſcæna fabulam egerit, quam non prius domi repræſentaſſet. ⸿ Ludicra ars. plus ille arti dignitatis, quàm ipſe ex arte honoris ſit conſecutus. ⸿ Hæc ſunt attenti. Laudat induſtriam Valeri. dicens non mediocrem ex ea fructum percipi, ſi fuerit diligentiſſime culta, idq; probat ex Roſcio, qui ſola induſtria meruit ut cum clariſſimis uiris commemoretur, quamuis hiſtrioniam exercuerit. ⸿ Attenti & anxii ſtudii. Diffinitio induſtriæ. quid enim aliud eſt induſtria, niſi attentum, uehemens, & aſſiduum in re aliqua ſtudium.

Roſci⁹ in ſcæna clarus

OLIVERIVS.

IAm P. Craſſus. Hic P. Craſſus, ut in capitu. de fortitudine diximus, aduerſus Ariſtonicum miſſus cū exercitu, & imperator, & Pontifex quod nunquam antea factum fuerat, ut dux ſimul exercitus, & pontifex mitteretur, ex quo etiam creditum eſt, rem male ceſſiſſe, attamē ea fuit induſtria, ut quinque græcorum linguas breui comprehēderit, quæ res ſibi plurimum contulit ad conciliandos ſociorum animos. nam gratiſſimum erat illis, cum ius dicendum eſſet, non aliena per interpretes, ſed ſua quiſque lingua ſuum ius audire. ⸿ Ad Ariſtonicum regem debellandum. Attalus rex Pergamenorum, regis Eumenis filius, ſocii quondam commilitoniſque Roma. eiuſmodi teſtamētum reliquit, populus Romanus. bonorum meorum hæres eſto. Addita igitur hæreditate prouinciam Popu. Roma. non quidem bello, nec armis, ſed quod eſt æquius teſtamenti iure retinebat, ſed hanc difficile dictu eſt, utrum facilius amiſerit populus Romanus, an recuperauerit. Nam Ariſtonicus regii ſanguinis, ferox iuuenis armis prouinciam inuaſit, aduerſus quem primo quidem miſſus fuit hic Publi. Craſſus, qui uictus, & captus dum duceretur, uirgam quam æquum regebat in oculum barbari unius direxit, qui ut doloris accenſus, Craſſi latus ſicca confodit. ⸿ In quinq; genera diuiſa. ſatis conſtat quinque græcorum linguas eſſe. Ionicam. Doricam, Atticam, Aeolicam, & communem.

ASCENSIVS.

NE quidem, id eſt non etiam, aut non ſaltem, cum magis uideatur poſſe ſubtrahi Roſci. notiſſimum exemplum induſtriæ ſcænicæ, id eſt in ſcæna, hoc eſt in actione comœdiarum, tragœdiarum, aut ſimilium habitæ, ſubtrahatur, ſcilicet ab hoc loco, ubi induſtria laudatur, qui nullum id eſt non ullum, non eſt auſus, ponere, id eſt præſentare unquam populo ſpectanti ullum geſtum, niſi quem fuerat meditatus, id eſt expertus domi. Quapropter ars ludicra, id eſt ſcænica, & qua ludis publicis opera dabatur, non commendauit Roſcium, ſed Roſcius commendauit, id eſt comprobauit, & maioris auctoritatis fecit artem ludicram. Nec Roſcius amplexus eſt tantum fauorem uulgi, uerumetiā familiaritates principum. Hæc, ſcilicet placere, & populo, & principibus, ſunt præmia ſtudii attenti, & anxii, & nunquam ceſſantis, hoc eſt ſemper uigilantis, propter quæ perſona hiſtrionis, id eſt Ludii, aut Ludionis & ſcænici hominis, uidelicet Roſcii inſeruit ſe non impudenter, id eſt citra impudentiam (Non tamen id ipſe fecit per ſe, id eſt per auctorem huius, ſed operis) laudibus tātorum uirorum, quanti ſunt ſuperiores.

Ⅽ Externa. De Demoſthene.

GRæca quoq; induſtria, quoniam noſtræ multum profuit: quem meretur fructum latina lingua, recipiat. Demoſthenes, cuius commemorato nomine, maximæ eloquentiæ conſumatio audientis animo oboritur: cum inter initia iuuentæ, artis, quam affectabat: primam literam dicere non poſſet: oris ſui vitium, tanto ſtudio expugnauit, vt ea à nullo expreſſius referretur. Deinde propter nimiam exilitatem, acerbam auditu vocem ſuam exercitatione continua ad maturum, & gratum aurib᷒ ſonum perduxit. Lateris etiam firmitate defectus, quas corporis habitus vires negauerat: à labore mutuatus ē. Multos enim verſus vno impetu ſpiritus complectebatur: eoſq; aduerſa loca celeri gradu ſcandēs, pronuntiabat, Ac vadoſis litoribus inſiſtens; declamationes fluctuum fragoribus obluctantibus edebat: vt ad fremitus concitatarum concionum, patientia duratis auribus, in actionib᷒ vteretur. Fertur quoq; ore inſertis calculis multum, ac diu loqui ſolitus: quo vacuum promptius eſſet, & ſolutius. Præliatus eſt cum rerum natura, & quidem victor abiit: malignitatem eius pertinaciſſimo animi robore ſuperando. Itaq; alterum Demoſthenem mater, alterum induſtria enixa eſt.

Ⅽ De Pythagora Philoſopho.

ATq;, vt ad vetuſtiorem induſtriæ actū tranſgrediar: Pythagoras perfectiſſimū opus ſapientiæ à iuuenta pariter, & omnis honeſtatis percipiendæ cupiditatem

OLIVERIVS.

Demoſthenis induſtria

GRæca quoq; induſtria. Latina inquit lingua græcorum induſtriam poſteritati cōmendet, & quem ab ea meruit fructum, recipiat. Ⅎ Demoſthenes. Hic quāta fuerit induſtria, qui eius uitam legerit, ubi oſones eius continentur, facile cognoſcet. eſt autē à clariſſimo uiro Leonardo Aretino in latinum elegātiſſime traducta, in qua non nihil à Iuue. diſſentire uidetur, cum dicat, patrem in officina gladiatorum fuiſſe. Iuuen. uerò in Satyra oībus in terris, ita refert de Demoſthene. Quem pater ardētis maſſæ fuligine lippus, A carbone & forcipibus, gladioſq; parante, Incude & luto uulcano ad rethora miſit. quod ultimum nō plene cū his, quæ Leonardus ſcripſit concordare ut, cum longe poſt mortem patris hoc ſibi aſſumpſiſſe officiū referat. de hoc Demoſthene à Cic. à Quinti. à Gel. multiſq; aliis multa referūtur. de natiuitate, de induſtria. de arte. de tota uita. fuit. n. oratorum oīum græcorum facile princeps, qui in pronunciatione ſummum artificium reponebat. hic multa ſibi à natura denegata ſtudio, & induſtria comparauit. primam rhetoris literā pronunciare non ualebat, hāc lapillia ore ſæpius inſerendis facillimā expreſſionem reddidit. exilitate uocis laborabat, breui effecit, ut auditorum auribus uehementer inſonaret, fieretq; grata omnibus, atq; ſuauis. multaſq; alia naturæ uitis correxit tāto ſtudio, & induſtria, ut cum ipſa natura pugnaſſe quodammō uideri poſſit. habuiſſe domi ſpeculum ingens dr, ad qd' ſe ipſum uidens geſtum formaret. quid quod ſibi domi locū ſubterraneum conſtruxiſſe ferunt, in quem per ſingulos dies, ille deſcendens geſtum ac motum corporis fingebat, uocemq; exercitabat ſæpe etiam duos, uel tres menſes, ut refert Plu. continuo domi incluſus, non ceſſabat, Abraſa parte capitis, ut exeundi facultatem ſibi ipſi præriperet. ſermones inſuper, & negocia foris agitata, ad ſtudium referebat, multaq; alia faciebat, cum quo facile cognoſcebat, ſe nō multum natura & ingenio ſed ſtudio, & exercitatione ualere. Ⅎ Maximæ elo. con. aud. ani. obrui. Si conſumatus orator quiſq̄ dici poteſt, hic unus apud græcos inuentus eſt. Vnde Pli. li. xxxiii Demoſthenes inquit, ſummus oratorum græciæ, annulos, &c. Ⅎ Artis. ſ. rhetoricæ, cuius prima litera eſt R. quam pronunciare ſine difficultate nō poterat, eam ſibi ſua induſtria faciliimam reddidit. Ⅎ Lateris infir. Aliud incommodum à natura datum aſſiduo labore coerexit. Latera ſic habebat infirma, ut clauſulas uel breues uno ſpiritu enunciare non ualeret. hoc ſic emendauit, ut mōtium colles arduaq; loca, uerſus recitādo ſæpius aſcenderet. quo ſtudio atque labore ſic latera firmauit, ut omnes. clauſulas periodos, ac perfectæ orationis complexiones quantūlibet longas uno ſpiritu facile enunciaret. Ⅎ A labore mutuatus. Accepit à labore ueluti mutuo. Ⅎ Ac uadoſis littoribus. Emendauit & illud quod in pronunciatione ſubito ſtrepitu perturbatur ut plerunque deſiſtere cogeretur. Ⅎ Fluctuum fragoribus obluctantibus. Repugnantibus inuicem aquis ſtrepitus creari ſolet, ubi autem anguſtiora ſunt littora ibi concitatior ſulet eſſe fluctus. Ⅎ Fertur quoque inſertis calculis. Ad linguæ correctionem lapillis ore inſertis frequenter utebatur. Ⅎ Itaque alterum Demoſthenem. Quem mater ineptum produxerat, natura aptiſſimum reddidit. ut alterum à matre alterum ab natura Demoſthenem natum dixeris.

ASCENSIVS.

GRæca quoq; &c. breui præfatione ad externa tranſiens dicit. Græca quoq;. i. etiam induſtria, quoniam profuit multum noſtræ. i. Romanæ induſtriæ, recipiat eū fructum quem lingua latina meretur, hoc eſt quia latini per græcos induſtrii facti ſunt, quicquid meruerunt laudis græcis acceptum ferre debēt, & ideo accipiant græci id laudis quod latini eos ſequentes meruerunt. At ſi lingua latina ſeptimi ſit caſus, recipiat græca induſtria fructū quem meruit, lingua latina i. p linguam latinam. i. non taceamus nos latini qui à græcis induſtrii facti ſumus eorum laudem. Demoſthenes cuius nomine commemorato. i. pronunciato, & ſit ad memoriam reducto, conſummatio. i. perfectio maximæ eloquentiæ oboritur, idest etiam nō cogitanti occurrit animo audientis, cum inter initia iuuētæ. i. iuuenilis ætatis, non poſſet dicere primam literam artis quam affectabat, hoc eſt rhetorices (cuius prima litera eſt per rh. quæ à paucis recte pronunciatur cum aſpiratione, Nam pauci aliter rhetor quam retor pronunciant) expugnauit. i. euicit uitium oris ſui tāto ſtudio, ut ea. ſ. litera à nullo referretur, idest pronunciaretur expreſſius. Deinde perduxit exercitatione continua, uocem ſuam acerbam auditu. i. dum audiebatur, propter nimiam exilitatem. i. tenuitatem, ad ſonum maturum. i. ſatis grauem & gratum auribus. ſ. audientium. Ipſe ſup. etiam defectus. i. deſtitutus & deficiens, firmitate lateris. i. partis unde uox & anhelitus prodit, mutuatus eſt. i. mutuo accepit à labore ſup. eas uires, quas habitus. i. diſpoſitio corporis negauerat. Enim pro quia, ipſe cōplectebatur multos uerſus uno impetu ſpiritus, & pronunciabat eos ſcandens loca aduerſa. i. in altum tendentia, gradu celeri. i. feſtino, ac inſiſtens. i. inhærens littoribus uadoſis, edebat. i. enūciabat declamationes. i. fictas actiones & orationes, pro experientia aut exercitio aſſumptas fragoribus. i. ſonitibus uehementibus ortis ex refractione fluctum obluctātibus, idest contra ſtrepentibus, ut uteretur in actionibus. ſ. ueris auribus, ſcilicet ſuis duratis. i. durioribus factis, patientia. ſ. fragorum fluctuum, ad fremitus concionum. ſ. plebeium concitatarum. i. commotarum. Ipſe fertur quoq; ſolitus loqui multum ac diu calculis, idest paruis lapillis inſertis ore. i. ingeſtis in os ſuum, quo. i. ideo ut os ſupp. uacuum eſſet promptius & ſolutius. Et ſupple ſic, præliatus eſt, idest luctatus cum natura rerū, & quidem abiit, idest euaſit aut diſceſſit è prælio, uictor idest uoti cōpos ſuperando malignitatem eius, ſcilicet naturæ. Quæ tamen nulli nouerca eſt, quia quantum poteſt optima quæq; producit. ſed ne dux quidem naturæ Deus culpandus eſt in hoc homine, qui cui ſe naturalis dotis dediſſet minus, per induſtriam plus obtinuiſſet robore. i. firmitate animi, pertinaciſſimo. i. perſeuerantiſſimo. Itaq; mater, ſcilicet Demoſthenis enixa eſt alterum Demoſthenem, uidelicet ad Rhetoricem penitus ineptum, & induſtria enixa eſt alterum, ſcilicet Demoſthenem ad eandem maxime utilem, & tamen eundem in ſubſtantia.

OLIVERIVS.

Pythagoræ labor I. diſcendo

ATq; ut ad &c. Ionica philoſophia à Thalete initiū accepit, q̄ uero cognominata ē Italica, eius princeps fuit Pythagoras, Innesarchi annulorum ſculptoris filius, ut Hermippus ait Samius. ſiue ut Ariſtoxenus ait Tyrrhenus, ex una inſula, quam electis Tyrrhenis Athenienſes poſſederunt. ſunt qui Marmacum illius patrem uocatum, auum Hypaſum, Attauū Eutriphonē, abauum Cleonymū, qui ex Phlilounte

ingreſſus: (nihil enim quod ad vltimum ſui peruẽturum eſt finem: non & mature, & celeriter inceſpit), Aegyptum petiit: vbi literis gẽtis eius aſſuefactus, præteriti æui ſacerdotum commentarios ſcrutatus, innumerabilium ſæculorum obſeruationes cognouit. Inde ad Perſas profectus magorum exactiſſimæ prudentiæ ſe formandum tradidit: à quibus ſyderum motus, curſuſq́ ſtellarum, & uniuſcuiuſq; rei proprietatẽ, & effectũ benigniſſime demõſtratum docili animo ſumpſit. Cretam deinde, & Lacedæmona nauigauit: quarum legibus ac moribus inſpectis, ad olympicum certamen deſcẽdit. Cũq; multiplicis ſcientiæ maximã toti græciæ admirationem, ac ſpecimen exhibuiſſet: quo cognomine cenſeretur interrogatus, non ſe ſapientem (iam enim illud ſeptem ſapientes uiri occupauerant) ſed amatorem ſapientiæ, ideſt græce φιλόσοφον edidit. In Italiæ etiam partem, quæ tunc maior Græcia appellabatur: perrexit: in qua plurimis, & opulentiſſimis urbibus, effectus ſuorũ ſtudiorum approbauit. cuius ardentem rogum plenum uenerationis oculis Metapontus aſpexit operum Pythagoræ quàm ſuorum cinerum nobilius, clariuſq́ monimentum.

Iouinte profugerit, dicant. habitaſſeq; Marcum Sami, atq; iõ Pythagorã Samum dici. inde migraſſe Leſbum, ibiq; à Zoilo patruo Pherecydi Syro cõmendatũ, tres ſubinde argẽteos calices fabricatũ, eos ſingulis in ægypto ſacerdotibus dono dediſſe. Iuſt. tñ in. xx. ſuorũ epitomatũ Demaratũ negociatorẽ diuitẽ illius pẽm uocauit. Apule. Veſcatẽ noiauit, adeo incerta eſt tãti philoſophi origo, uerũq; genus habuiſſe dr̃, fratres maiorẽ quidẽ natu Eurinomũ, mediũ Tyrrenũ, ſeruũ Tymolũ, Cui Getæ ſacrificãt, Saturnũ, ut Herodotus ait exiſtimantes. hic ut pdixim⁹, principio quidem Pherecidẽ audiuit Syrum, poſt ei⁹ obitũ, pfectũ Samũ Hermodãti iã ſeni Creaphili nepoti, ſe in diſciplinã dedit. Cũ aũt iuuenis eſſet, ac diſcendi ſtudioſiſſimus pſtiam liquẽs cũctis ferme barbaris, græciſq; miniſteriis initiatus ẽ. Deniq; ægyptũ petiit quo tpe Polycrates Amaſidi p epiſtolã illũ cõmẽdauit, illorũq; lingua, ut Antipho tradit, in eo lib. quẽ de his, qui in uirtute principes fuere ſcripſit, atq; apud Caldæos cõgreſſus eſt cũ Magis. deinde apud Cretã una cũ Epimeñide deſcẽdit in Idæum antrũ. in ægypto quoq; abdita ingreſſus, ibiq; de diis in archano edoctus ẽ. Deinde redit Samũ, offendẽſq; pſtiam à tyrãno ſcubari Polycrate, Crotonẽ in Italiã perrexit, ibiq; leges Italis dedit, atq; cũ diſcipulis clarus hitus eſt. Qui ferme tricẽti rẽp. adminiſtrabant, adeo ut merito Ariſtocratia, optimorũ. ſ. dñatus noiaret. Refert Heraclides põticus, hũc de ſe dicere ſolitũ, q fuiſſet aliqñ Aethalides, Mercuriiq; filius putatus eſſet. Mercuriũq; monuiſſe illum peteret pter imortalitatẽ qd uellet, petiiſſe igitur, ut & uiuẽs, & uita functus, oium q̃ cõtingeret memoria hrẽt. Itaq; ĩ uita meminiſſe oium, eãdẽq; memoriã poſt mortẽ reſeruaſſe. lõgoq; poſt tpe in Euphorbũ ueniſſe, atq; à Menelao fuiſſe uulneratũ. Euphorbus aũt dixit, ſe aliqñ ætalidẽ fuiſſe, atq; à Mercurio hoc p munere accepiſſe, ut aĩa illius nulla uitæ circulatione uagaretur, ut in aquas uel in arbores, uel aĩantes cõmigraret, & quæ in inferno perpeſſa eſſet aĩa, & cæteræ aĩæ quæ nã patiantur, meminiſſe. poſtea uero q̃ Euphorbus diẽ obiit, migraſſe ĩ Hermotinũ eius aĩam, qđ & ipſe cũ fidẽ uellet facere, Branchidas petiit. ingreſſuſq; Apollinis tẽplũ oñdit Clypeũ, quẽ illic Menelaus affixerat. At n. illũ cũ ex troia remeaſſet Apollini cõſecraſſe, ſcutũ iã putrefactũ, ſolãq; pdurare Eburneã faciẽ. ubi aũt & Hermotinus uita functus eſt, rurſus in Pyrrhũ Deliũ piſcatorẽ migraſſe, illãq; oĩa memoraſſe, ut. ſ. primũ ætalides fuerit, poſtea Euphorbus, deinde Hermotinus, ac poſtmodũ Pyrrhus effectus ſit, ac deinceps poſt Pyrrhum, Pythagorã factũ eſſe, oiumq; meminiſſe, quæ pdiximus, de quo Heraclitus, ut Pytha. ſe in hiſto. rerũ exercuit, & cũ de natura adorſus eẽt ſcribere, ita in principio dixit, nõ p aerẽ, quẽ ſpiro, nõ p aquã q̃ bibo, nõ dimittã huius cõnis ſermonẽ. Scripſit & alia cõplura, Socra. in ſucceſſoribus ait ipſum rogatũ à Leõte Filiaſorũ tyrãno, qs nã eſſet, dixiſſe philoſophus. Moritur aũt Pytha. ut fertur octuogeſimõ ſuæ ætatis anno. de cuius morte uariæ ſunt ſniæ, ſicut apud Laertiũ uidere poſſumus. qđ uero ad eius induſtriã ptinet, de qua hic agitur, magnã orbis partẽ circuiuit ſciæ, & cognitionis cupiditate ductus. ⁋ Vetuſtiorẽ actũ. Nã multo antea fuerat Pytha. q̃ Demoſthenes. ⁋ Ad ulti. ſui fi. ad ſa. Nã hic erat ultimus eius finis, quo ſua cũcta intẽderãt. ⁋ Mature. cõpoſite, ac ſi diceret. ſapiẽter. ⁋ Innumerabiliũ ſæ. Recte dixit innumerabiliũ, q a ſi ſeqmur Herodotũ, à creatione ſæculi ad ſuũ tps. x. miriadas annorũ cõfectas fuiſſe cõſtat. Ci. quoq; lib. i. de diui. cõdẽnemus inqt hos, aut ſtultitiæ, aut uanitatis aut imprudẽtiæ, q quadraginta ſeptuaginta millia anno. ut ipſi dñt, monumẽtis cõprehenſa cõtineant, & mentiri iudicemus, nec ſæculorũ reliquorum iudiciũ, qđ de ipſis futurũ ſit, pertimeſcere. lex uero xpiana ab iis lõge diſſentit. nã principio rerũ ad incarnationem ſex millia annorum cõſtat. ⁋ Syderum motus. Planetarum errores intelligit. ⁋ Stellarum curſus. ortus, & occaſus. ⁋ Admirationem exhibuit. Admirabãtur omnes Pythagoræ ingenium ad omnia ſtudia accommodatum. hic primus arrogantiæ nomen aufugit, ut interrogatus, quo uteretur cognomine, nõ ſe ſapientẽ, ut ante ipſum ſeptem excellentiſſimi uiri dici uoluerunt, ſed ſapientiæ amatorem eſſe reſpõdit, hoc eſt philoſophum. Sophos enim ſapiẽs, philoſoph⁹ amator ſapientiæ interpretatur. Lactantius tamẽ diuinarum inſtitutionum libro tertio capitulo tertio. hoc nomen interpretatus eſt ſapientiæ quæſitorem, non amatorem. Dicit enim etenim uerecundiæ cauſa ſtudioſos ſapientiæ ſe, non ſapientes uocauerũt. Immo uero Pythagoras, qui hoc nomen inuenit cum paulo plus ſaperet, quàm illi priores, qui ſe ſapientes putauerunt, intellexit nullo humano ſtudio poſſe ad ſapientiam peruenire, & ideo non oportere incomprehenſæ, atque imperfectæ rei, non perfectum nomen imponi. Itaq; cum ab eo quæreretur, quem nam ſe profiteretur, reſpondit philoſophũ, ideſt quæſitorem ſapiẽtiæ, hæc Lactantius. ⁋ Septem excellentiſſimi. Parentheſis eſt, fuerunt autem hi, Thales Mileſius, Solon Athenienſis. Chilon Lacedæmonius. Pytacus Mytilineus. Bias Prienenſis. Cleobolus lidius. Periander Corinthus, ut etiam ſupra monſtraui in capite de modeſtia. ⁋ In Italiæ quoque partem. Iuſtinus ſuorum epithomatum libro uigeſimo. dicit hunc ex Aegypto in Babiloniam ad perdiſcendos ſyderum motus, originemq; mundi ſpectãdam ſummã ſcientiam conſecutum, inde regreſſum Cretam & Lacedæmoniam ad cognoſcenda Minois, & Lycurgi inclytas ea tempeſtate leges contendiſſe. quibus omnibus inſtructum Crotonem ueniſſe, populumq; in luxuriam lapſum, auctoritate ſua ad uſum frugalitatis reuocaſſe. nam Pythagoras laudabat quotidie uirtutem, & uitia luxuriæ contemnebat, caſuſq; ciuitatum hac peſte perditarum enumerabat, tantumq; ſtudiorum ad frugalitatem multitudinis prouocauit, ut aliquos ex iis luxuriatos, in optimam frugem conuerſos incredibile uideretur. matronarum quoque ſeparatam à uiris doctrinam, & puerorum à parentibus frequenter habuit. Docebat nunc has pudicitiam, & obſequia in uiros nunc illos modeſtiam, & literarum ſtudiũ. inter hæc uelut genitricem uirtutum frugalitatem omnibus ingerebat, conſecutuſq; aſſiduitate diſputationum erat, ut matronæ auratas ueſtes, cæteraque dignitatis ſuæ ornamenta, uelut inſtrumenta luxuriæ deponerent. eaque omnia delata in Iunonis ædem ipſi Deæ conſecrarent. præferens uera ornamenta matronarum pudicitiam non ueſtes eſſe. In iuuentam quoque quantum profligatum ſit, uicti fœminarum contumaces animi manifeſtant. ſed. ccc. ex iuuenibus cum ſodalitii iure ſacramento quodam nexi ſeparatam à ciuibus cæteris uitã exercerent, quaſi coetum clandeſtinæ coniurationis haberent, ciuitatem in ſe conuerterunt, quæ eos cum in unam domum conueniſſent, cremare uoluerit. in quo tumultu. lx. ferme homines periere, cæteri in exilium profecti. Pythagoras autem cum annos. xx. Crotoni egiſſet, Metapontum migrauit ibiq; deceſſit. cuius tanta admiratio fuit, ut ex domo eius templum facerent, eumq; pro Deo colerent. hæc Iuſti. ⁋ Quæ maior appellabatur. totus ille Calabriæ tractus, magna græcia quondã dicta fuit. ⁋ Cuius ardentem rogum. De morte, ut diximus uariæ ſunt ſniæ. Alii. n. dicũt cũ in domo quadã fuiſſet, eã ex his unum quos admittere noluerat per inuidiam incendiſſe. ſunt

Ariſtocratia

Sapientes ſeptẽ

Magna græcia

Pythagoræ mors

qui Crotoniatas ipſos tyrannidis ſuſpitione, ac metu, quia in loco Milonis Hermon cõſederat, hoc perpetraſſe dicant, Pythagoram igitur incendii incõmoda uitantem, cum egrederetur cõprehenſum eſſe, ac dixiſſe capi præſtat q̃ has dare pœnas, cædiq; ſatius eſt q̃ quicq̃ loqui, atq; ita iugulum perſecutoribus nudaſſe, cõpluresq; ex diſcipulis (nam ſecum ad.xl.erant) fuiſſe interemptos, ex quibus Archiltas tarentinus & cyſis. Dicearcus uero pythagorã dicit in delubrũ muſarũ, q̃ metapõti eſt cõfugiſſe, ibiq; cũ.xl.dies abſq; cibo pſtitiſſet defeciſſe. Heraclitus uero in Epitomate ſuo dicit illũ poſtq̃ de libr. pherecide iuſta pſolueret, rediiſſe in Italiã & cũ in domo Milonis crotoniatæ celebritatem offendiſſet, ſubinde metapontũ perrexiſſe, ibiq; cũ uiuere ulterius nollet, inedia uitã finiſſe. Hermippus bello inter agrigẽtinos & ſyracuſanos orto, Pythagorã exiſſe cũ ſociis agrigẽtinis opẽ laturus dicit, uerſis aũt in fugã, illũ fabarũ campũ circuiſſe, ibiq; à ſyracuſanis fuiſſe interemptũ, reliquos uero ad.xxxv. tarẽti fuiſſe crematos. Va. aũt Heraclidis opinionẽ ſequit. ſ Oppidũ py. plus claritatis metapõtus habuit nõie Pythagoræ, q̃ ab eius cineribus. ac ſi diceret metapõto memoriæ æternitatẽ cineres, & Pythagoræ nomen dedere.

plus claritatis, & famæ obtinuit ex operibus Pythagoræ illic ſepulti quàm ex eo, quòd in cineres redacta eſt. Oliueri. autem legit oppidum, cuius ſi uera eſt lectio, ordo eſt, Metapontus oppidum eſt ſupple monumentum nobilius, & clarius cinerum Pythagoræ quam ſuorum.

¶ De Platone Philoſopho.

PLato autem patriam Athenas, præceptorẽ Socratem ſortitus, & locum, & hominem doctrinæ fertiliſſimum ingenii quoq; diuina inſtructus abũdantia: cum omnium mortalium ſapientiſſimus haberetur: eo quidem vſq; vt ſi ipſe Iupiter cœlo deſcendiſſet, nec elegantiore, nec beatiore facundia vſurus videretur: Aegyptum peragrauit, vbi à ſacerdotibus eius gentis Geometriæ multiplices numeros, cœleſtium obſeruationem rationum percepit. quoq; tempore à ſtudioſis iuuenibus certatim Athenæ Platonem doctorem quærentibus petebantur: ipſe Nili fluminis inexplicabiles ripas, vaſtiſſimosq; campos, effuſam barbariem, & flexuoſos foſſarum ambitus ægyptiorũ ſenum diſcipulus luſtrabat. Quo minus miror in Italiam trãſgreſſum, vt ab Archyta Tarenti à Timæo, & Arione, & Ceto Locris Pythagoræ præcepta, & inſtituta acciperet. Tanta enim vis, tanta copia literarum vndiq; colligenda erat: vt inuicem per totum terrarum orbem diſpergi, & dilatari poſſet. altero etiam, & octogeſimo anno decedens ſub capite, Sophronis numeros habuiſſe fertur: ſic ne extrema quidẽ eius hora agitatione ſtudii vacua fuit.

OLIVERIVS.

PLatõ au.pa. Plato Ariſtone pře, mře Pictonia ſiue (ut alii dĩt Petona) Athenis ſili die natus, quo apd̃ Delon Apollo, ut retulit Apollodo. mater à Solone gen° duxit, Ariſtonẽ uero pſem à Codro Melanti filio originẽ ducere tradũt, qui à Neptuno idem ſanguinẽ trahere, Traſillo teſte memorat, cui Speuſippus ſucceſſit. habuit fratres Plat. Adimantẽ, & Glau. & ſororem Petonã, de qua naſcitur Speuſippus. lras didicit Plato apd̃ Diony. grãmaticũ, exercitatus eſt apud Ariſtonem argiuũ paleſtritã, à quo Plato p egregio corporis habitu cognominatus ẽ, cũ teſte Alerã. prius Ariſto, ex aui paterni noĩe diceretur. Studuit picturæ, poemata edidit, pilmo quidẽ ditirambos, deinde melos, & tragœdias. & cum tragicũ certamẽ initurus eſſet, ante Dioni fotum theatrũ audito Socrate, igni poemata exuſſit dicẽs. Hic Vulcane Plato tua indiget ope. hic annũ.xx. ætatis agens audiuit Soc. illo mortuo, audiuit Crathilum, & Hermogenẽ annorũ.xxviii. teſte Hermo. megarã ſe ad Euclidẽ cõtulit. hinc Cyrenẽ pfectus, Theodorũ mathematicũ. atq; inde in Italia ad Pythagoræos philolaũ, & Euritũ, poſtea in ægyptũ pfectus, pphetas, ſacerdoteſq; audiuit, ubi comitẽ habuit Euridem tragicũ, regreſſus Athenas in Academia morabaſ. Idẽ, teſte Ariſtoxeno ter militauit, primo in Tanagorã, ſecũdo in Corinthũ, tertio in deliũ, ubi uictoriã habuit. ter nauigauit, in Siciliã primo, ut inſulã uideret, tyrãno exiſtẽte Diony. Hermocratis filio, ubi plato illi dixit nõ id pſtare tyrãnũ, qđ ſibi ſoli eſſet utile, niſi uirtute excelleret. cui Diony. rñdit, uerba ocioſorũ ſenũ ſunt, cui Pla. Et tua tyrãnidẽ ſapiũt. Diony. iratus uoluit plato. occidere, ſed à Dione, & Ariſtomene oratus ſe continuit, illũ tñ polydi Lacedæmonio, qui ad eũ legatus uenerat, tradidit, polytes uerò illũ ſecũ ducens in Aeginam uendidit, quo tpe Carmãder eum reũ mortis dicebat, q. ſ. capitale eſſet, ſi quis Athe. eã inſulam adiiſſet, ſed allegatũ eſt eũ philoſophũ eſſe, quare diſciplinæ gratia abſolutus eſt. hunc Anyceris cyrenaicus emit.xx. minis, remiſitq; Athenas ad amicos, & ſtatim pecunia Anyceridi p amicos reſtituta eſt. alii dicunt miſſam à Dione illã pecuniã, eácq; noluiſſe remiſſam. Polydẽ in Calabria ſuperatũ, & in elice ſum merſum fuiſſe fama eſt, dæmone teſte Fauorino, illi annunciãte propter plato. talia perpeti. hæc ſciens Diony. ſcripſit ad plane in ſe maledicta torqueret, cui reſcripſit plato, ſibi non tantũ ocii ſupereſſe ut Diony. meminiſſet. Secundo fuit in Siciliã, & à minore Diony. petiit terram, & homines, qui iuxta conſ. ab eo conſtitutam uiuerent. non defuit ſuſpitio, illum Dionyſi. & Theote perſuadere temptaſſe, ut inſulam tyranno liberarent, quo tpe Architas pythagoræus miſſa ad Dionyſi. epiſtola Pla. purgauit, ereptumq; Athenas remiſit. tertio Siciliam acceſſit ut Dionem reconciliaret Diony. quare non obtenta rediit in patriam. Cic. in Catone maiore, Pla. inquit Athenienſem Tarentum ueniſſe L. Camil. ac P. Clau. conſulibus reperio, Fuit autẽ Pla. teſte Eutropio, quo tpe Galli urbẽ ceperũt. ingenii quoq; diuina inſtructus abundantia, cum omnium iam mortalium pſ cõmoda pſtiæ, quã oium doctrinarum matrem dixere maiores, & præceptores, quẽ tunc oium ſapientiſſimũ eſſe Apollinis dixit oraculũ, acceſſit & ingenii bonitas, quæ diuina magis q̃ humana fuiſſe uidetur. ſ Mortalium omnium ſapiẽ. Sic

Platõis rñſum Dionyſio

ASCENSIVS.

ATque ut trãſgrediar ad uetuſtiorẽ actũ induſtriæ, Pythagoras ingreſſus à iuuẽta i. iuuenili ætate, pariter perfectiſſimũ opus ſapiæ, & cupiditatẽ oĩs honeſtatis percipiẽdæ, (nihil. n. non incepit, hoc eſt unũ quodq; incepit, & mature. i. neq; citius, neq; tardius q̃ decuit, & celeriter. i. pperãter. (Quæras forte qũo hæc cohæreant mature, uidelicet incipere, & celeriter. ſed ſcies mature fieri, qđ nõ tardi° q̃ deceat cœptũ ẽ, celeriter aũt, qđ tũc qñ fit, ſiue mature ſatis, ſiue ſero fiat pperanter fit. Pythagoras aũt, ut primũ cõuenienter potuit. cœpit, & ubi ſemel cœperat, celeriter peregit) qđ peruẽturũ eſt ad ultimũ finẽ ſui. i. ad conſummationẽ beatitudinis, aut (ut Oli. dicit ad ſapiam.) Ipſe petiit ægyptum, ubi aſſuefactus lřis gentis eius. ſ ægyptiacæ, quæ ſe oĩum antiquiſſimã gloriari ſolebat, ſcrutatus cõmentarios. i. breues annales ſacerdotũ pteriti æui, cognouit obſeruationes. i. annotationes innumerabiliũ ſæculorũ ſuorũ. Inde pfectus ad Perſas, tradidit ſe prudẽtiæ exactiſſimæ magorũ formãdũ. i. erudiendũ, aut ut uulgus dicit, informandũ, à quibus ſumpſit aĩo docili motus ſyderũ. i. planetarũ errores, curſus ſtellarũ. ſ fixarũ, & pprietatẽ, & effectum uniuſcuiuſq; rei, demonſtratum. ſ. ab eis, benignĩſſime. Bono ordine pcedit, nã prius ab aſtronomia, ortus, & occaſus cõiunctiones, & oppoſitiones, varioſq; inter ſe reſpectus ſyderũ, didicit, deinde ab aſtrologia, quid portẽderent accepit. Et ipſe nauigauit deinde, Cretã. i. in eã inſulã, & Lacedæmona. i. in eã urbẽ, quæ & Sparte dicta ẽ; quarũ moribus ac legibus inſpectis deſcẽdit ad certamẽ. i. agonẽ olympicũ. cũq; exhibuiſſet maximã admirationem, & ſpecimen. i. experimentũ, aut approbamentũ multiplicis ſciæ iocidus græciæ interrogatus, quo cognomine cenſeretur, nõ edidit ſe ſapientem (iã n. ſeptem uiri quos Oli. explicat, occupauerant illud. ſ. cognomen ſapientis, aut dici ſapientem) ſed edidit ſe amatorem ſapiæ. i. græce φιλόσοφον. Perrexit ẽt in partẽ Italiæ, quæ appellabatur tunc maior græcia, in qua approbauit plurimis, & opulẽtiſſimis urbibus effectus ſuorũ ſtudiorum. Cuius rogũ ardentẽ. i. cũ cadauer eius impoſitũ eſſet, metapõtus. i. populus eius. (Eſt aũt oppidũ in ora Italiæ nõ lõge à tarento dictũ à græcis, q; trans põtum illis ſit) aſpexit oculis plenis ueneratione, hoc eſt uenerabũdis. Aſpexit inquã metapontus exiſtẽs monimentũ nobilius, & clarius operũ Pythagoræ q̃ ſuorũ. i. ppriorũ cinerũ (aliter. n. dixiſſet, q̃ eius cinerũ) hoc ẽ

Apollinis oraculo cōſtat fuiſſe iudicatum. ⁋ Geometriæ mui. mu.i. uarias partes geometriæ. ſunt aūt multæ. & uariæ, ut punctus, linea, ſuperficies. deinde triangulus, quadrangulus. & c. circulus, & anguli partes, ut rectus angulus, obliqu' angulus. conſiderātur ēt latitudo, amplitudo, & alia huiuſcemodi multa. nam geometria in ſe continet liniamenta, interualla, magnitudines, & in figuris dimenſiones, & numeros. ⁋ Obſeruationem cœ. rō. Geometræ per hāc ſcientiam curſus ſyderū, ortus, & occaſus ſtellarum, quāq; uelociter ſydera moueantur, quo inter ſe ſpacio diſtent, lōga obſeruatione cognoſcunt. ⁋ Nili flu. inex. ri. Bene inexplicabiles quia ſi Herodoto credimus, Nili originem inuenire nemo potuit, q̄q̄ id multi reges fruſtra tētauerint. Luc. li. x. Arcanum natura caput nō prodidit ulli. Pli. li. vii. Nilus, inquit, incertis ortus fontibus per deſerta, & ardentia, & immenſæ longitudinis ſpacia ambulans, famaque tātum inermi quæſitum cognitus ſine bellis, quæ cæteras omnes terras inuenire originem (ut Iuba rex potuit exquirere) in monte inferioris mauritaniæ nō procul oceano habet, lacu protinus ſtagnante quē uocant nilidem. eſt præterea ſatis ignota Nili natura, quare. ſ. ſingulis annis ſole exiſtente in cancro, totum inundat Aegyptum. Quanq̄ Pli. eodem loco dicat, uarias eius incrementi cauſas eſſe, modo flatum ethefiarum, mō æſtiuos imbres Aethiopiæ, modo alias affert cauſas, quas lōgum eſſet referre. ſed euenire, ut plurimum eius incrementum à canis ortu per introitum ſolis in leonem, & ut ait Vir. in. iiii. Geor. Per diuerſa ruens ſeptem diſcurrit in ora. Vſque coortis laminis deuexus ab indis. i. æthiopib'. ⁋ Vaſtiſſimos cā. tract' ægypti longe, lateq; porrigitur. ⁋ Effuſam bar. Quia uaſtiſſimi ſunt ægyptiorum campi, ideo per uaſtam regionē ſparſim habitant barbari. ⁋ Et fle. foſ. amb. conſtat ægyptum foſſarū plenam, Nili ſuperfluas aquarum inundationes recipientium. Iuue. ægyptum, inquit, quæ tot regum, tot ſæculorum cura, impenſaq; munita ſit, & aduerſus uim decurrentium aquarum tantis inſtructa moribus, tot foſſis cōciſſa ſunt, cum his arceātur, illis recipiantur aquæ, nihilominus coli, niſi exclūſo nilo non potuerit. ⁋ Minus miror in Itali. tranſgreſſum. Quippe, q in ægyptum uſq; prexit, ut multo facilius in Italiam tranſire potuerit. ⁋ Præcepta, & inſtituta Hæc modo inter ſe differunt, ut præcepta generaliter dicantur oīum philoſophorum inſtituta ſua uniuſcuiuſq;, ut achademicorum ſtoicorum, peripateticorum, æpicureorum, rurſus præcepta ſunt doctorum, inſtituta ciuitatum. Cic. li. of. Quanq̄ te Marce fili annum iam audientem Cratippum, idq; Athenis abūdare oportet præceptis, & inſtitutis philoſophiæ, pp doctoris auctoritatem, & urbis. ⁋ Vt inui. ut uiciſſim daret oībus, qd' undiq; acceperat. ⁋ Altero, & octo. an. d. Ne mortis uicinitate quiſq̄ Platonem credere literarum oblitum, moriēs Sophronis uerſus ſub capite habuiſſe fertur. mortuus aūt eſt teſte Ci. in Catone maiore uno & octogeſimo anno ſcribens. ⁋ Numeros Rithmos, & uerſus. Vir. Numeros memini, ſi uerba tenerē. fuit ergo Plato ad extremā uſq; ſuæ uitæ horā ſtudio ſemp intētus, & induſtriæ plen'.

Nili inundātis cauſa.

ASCENSIVS.

PLato aūt ſortitus. i. à deo quaſi in ſortem nactus, Athenas p̄iam, qd' uulgares dicerent in patriam, & ineptiores pro patria, & Socratem præceptorem, & . i. ſimul iocum. ſ. Athenas & hoīem. ſ. Socratem fertiliſſimum. i. feraciſſimum, & maxime productiuum doctrinæ, & inſtructus quoq; . i. ornatus abundantia ingenii diuina. i. tā magna, ut credi poſſet diuina, cum hēretur iam ſapientiſſimus oīum mortalium, quidem. i. certe, eouſq;. i. in tm̄, ut ipſe Iupiter. i. ſummus Deus putatus, deſcendiſſet de cœlo, nec uideretur uſurus facundia elegantiore q̄tum ad ſtilum orationis, nec maiore q̄tum ad fœcūdam ſnīam, aut perſuadendi felicitatem, peragrauit. i. pcurrit ſi ut quaſi per oēs agros ægyptum, dum. i. quo tpe, (Sunt qui legāt ubi, ſed quia addit, quoq; tpe ſecutus ſum lectionem, quā priorem offendi) percepit à ſacerdotibus eius gentis, multiplices numeros geometriæ, & ſup. obſeruationem rōnum cœleſtium. i. rōnes cœleſtium curſuum obſeruatas, & obſeruando adnotatas à ſacerdotibus ægyptiis, quoq;. i. & quo tpe, Athenæ petebantur certatim. i. cū certamine, & ita magna copia à iuuenibus ſtudioſis quærentibus. ſ. ſibi Platonē doctorem i. præceptorē, ipſe diſcipulus ſenū. i. præsbyterorū ægyptiorū luſtrabat. i. ſcrutabatur ripas Nili fluminis inexplicabiles. i. inenarrabiles, aut pp Nili originē icertā, aut potius pp eius incremē ta itidē incertā, & quorū rōnē nemo ſatis perſpexit, nā tūc fiunt, cū decremētis locus uideretur, & uaſtiſſimos cāpos quos Nilus inūdat, aut irrigat quotānis, & barbariē. i. barbarorum accolarū Nili regionē, effuſam . i. dilatatā, & ambitus foſſarū, quæ à latere ſunt flexuoſos. i. incuruos, & ſinuoſos. Quo ideſt quocirca, aut quapp ego (inqt author) miror minus ſup. Platonē trāſgreſſum ſup. eſſe i Italiā (quæ regio nō erat barbara, ut ægyptus) ut acciperet præcepta, & inſtituta Pythagoræ, ab Archyta. i. philoſopho Tarēti, & à Timeo, & Arione, & Cetone (alii legūt Eneto) locris. i. in ea urbe Italiæ. Enim pro quia, tāta uis, & tāta copia literarū erat colligenda undiq;. i. ex omni parte mundi, ut poſſet diſpergi, & dilatari inuicē i. uiciſſim, per totū orbem terrarū. Ipſe ēt decedēs i. moriēs, anno altero. i. ſecūdo, & octogeſimo, fertur habuiſſe ſub capite, ut ediſceret numeros. i. uerſus Sophronis, q carmi ſcripſerat. Et ſic ne qdē. i. nō ēt extrema hora eius. ſ. uitæ eius, fuit uacua agitatiōe ſtudii.

⁋ De Democrito Philoſopho.

AT Democritus, cum diuitiis cenſeri poſſet: quæ tantę fuerūt, vt pater eius, Xerxis exercitui epulum dare facile potuerit: quo magis vacuo animo ſtudiis literarum eſſet operatus: parua admodum ſumma retenta, patrimonium ſuum patriæ donauit. Athenis autem compluribus annis moratus, omnia tēporum momenta ad percipiendam, & exercendā doctrinam cōferens, ignotus illi vrbi vixit. quod ipſe quodam volumine teſtatur. Stupet mens admiratione tantæ induſtriæ: & iam tranſit alio.

OLIVERIVS.

AT Demo. Hic Abderites, ſiue, ut alii putāt Mileſi' philoſophus fuit, Egiſtrati filius, uel ut alii dīt Athenocriti, uel ſecundū alios Damaſippi, ſed q̄ſq̄s ille fuerit, tāta rerū & diuitiarū copia refertus, ut pater eius Xerſem perſarū regē cum exercitu hoſpitari potuerit. à quo, teſte Herodoto, magi quidā, & caldæi præceptores, Democrito filio relicto, theologiam, & aſtrologiam illum docuere cū adhuc puer eſſet. qui has diſciplinas edoctus in ægyptum ſe contulit, ut geometriā perciperet, & in perſidem ad rubrūq; mare, & Caldæos diuinatum rerū cognitione auidus perrexit. ſunt ēt qui dicāt cum Gymnoſophiſtis in India egreſſum eſſe, atq; in Aethiopiā uenīſſe. partitus eſt fratribus ſuis ſubſtantiā, uel ut tradit Val. patriæ donauit, exigua pro ſe parte retenta, quæ illi peregre proficiſcenti opus erat. adeo ſtudioſum fuiſſe tradit Laer. ut ex uicino hortulo ſibi cellulam ſeligeret, ibiq; ſeipſum includeret, & cum aliq̄n ipſius pater bouē ad immolandū adduxiſſet, ibiq; alligaſſet, tandiu hoc ab illo non fuiſſe cognitum, quoad hūc ille ſacrificio btentu excitauit & boui admouit. conſtat eū aliq̄n Athenas ueniſſe, & ob cōtemptū gloriæ agnoſci noluiſſe, ut cum cognouiſſet ipſe Soc. ab eo ignoratum fuiſſe. laborauit hic plurimū in ſolis rerum naturis contēplandis (ut quidā ferūt) & quocūq; fortunæ caſu, mutabiliūq; rerū audito, in riſum ſoluebatur. uñ Iu. in ſat. Oībus in terris Perpetuo riſu pulmonē, Agitare ſolebat Democritus & c. hūc aliq̄n inſaniſſe crediderūt eius ciues, uñ ad eius curationē adhibuere Ipocratē, qui cognita uiri ſapientia, ciues magis q̄ Democritū inſanire, à quo ſe multa didiciſſe profitebatur. nā ut refert Laer. in uita Democriti, cū ad eum ueniſſet Ipocrates maximum diligētiæ ſuæ, & calliditatis teſtimoniū dedit Ipocrati, q puellam Ipocratis comitē, & integram, & uiciatā cognouit. Nam primo die ſic eam ſalutauit, Salue uirgo, Poſtridie uero, Salue mulier, fuerat. n. puella nocte ipſa uiciata. ſunt ēt qui dicant ſeipſum obcecaſſe ad naturæ ſecreta acutius rimanda, cuius rei authores ſunt Cice. lib v. Tuſcu. qō. & Gel. lib. x. noctiu. m atticarum, de cuius morte uariæ ſunt ſententiæ ut Laer. tradit. Periit autē centeſimo, & nono ſuæ ætatis anno. hic atomis oīa conſtare dicebat, & plures eſſe mundos, & corruptibile. Multa uolumina relinquit, ut author eſt Laer. in eius uita. ⁋ Cum diuitiis cenſeri. Magnitudinem diuitiarum æſtimationem apud homines quantalibet ſibi uendicare poterat. ⁋ Hic enim facile coniici poteſt, patris diuitias fuiſſe prope incredibiles, qd' exercitui Xerxis Perſarum regis epulum dare potuerit, quem conſtat fuiſſe ſupra centum miriadas hoc eſt decies centena millia militum.

atq; etiam multo plura, ut quidam tradunt. ͬ Omnia temporum momenta. mira induſtria hominis, ut ne minimum quidem ſpacium prætermitteret, quin uel diſceret, uel doceret.

exẽplo Carneadis Helleboro ſe diſputaturi purgabant prius q̃ ad certamẽ deſcenderẽt, qđ ante Carneadẽ facere nõ ſolebant.

ASCENSIVS.

AT Democritus cum poſſet cenſeri. i. magni æſtimari & in numero præpotentum haberi, diuitiis. i. ob diuitias, quæ. ſ. diuitiæ, fuerunt tantæ, ut pater eius, uidelicet Aegiſtatus aut Athenocrit⁹, aut Damaſippus. (Nam de patre eius dubitari aſſerit Tortelius, & eius uerba repetit Oli.) potuerit dare ex facili. i. ſine grauamine, exercitui Xerxis, qui tãtus fuit, ut flumina potando exiccarẽt, unde illud Iuue. Epotaq; flumina medo, Prandere, epulum. i. conuiuium, donauit patriæ. ſ. ſuæ, in qua natus erat ſiue ea Abdera, ſiue Miletos fuit, patrimoniũ ſuum, quo. i. ideo ut operatus eſſet. i. operam daret ſtudiis literarum, animo magis uacuo. ſ. à curis rerum exterarum, ſumma admodum parua retenta ſ. ad uſum uitæ. Autem pro ſed, ipſe moratus compluribus annis, conferens omnia momenta temporum ad percipiẽdam, & exercendam doctrinam, uixit ignotus. i. incognitus illi urbi. ſ. clariſſimæ, quod. i. quam rem ipſe teſtatur quodam uolumine. ſ. à ſe ſcripto. Mẽs (inquit author) ſubaudi mea, ſtupet admiratione tantæ induſtriæ, quã tæ eſt clarum opibus ignotum delitefcere amore literarii ſtudii, & ideſt & tamẽ ipſa tranſit iam aliò. i. ad narrationem alterius induſtriæ non minoris.

ℭ De Carneade Philoſopho.

CArneades laborioſus, & diuturnus miles ſapientiæ. ſiquidem nonaginta expletis annis, Idem illi viuendi, ac philoſophandi finis fuit. ita ſe mirificum doctrinę operibus addixerat: vt eum cibi capiendi cauſa recubuiſſet: cogitationibus inhærens, manum ad menſam porrigere obliuiſceretur. Sed eum Meliſſa, quam vxoris loco habebat: temperato inter ſtudia animo, non interpellandi, ſed inediæ ſuccurrendi officio, dexteram ſuam neceſſariis vſib⁹ aptabat. Ergo animo tantummodo vita fruebatur. corpore vero quaſi alieno, & ſuperuacuo circundatus erat Idem cum Chryſippo diſputaturus helleboro ſe ante purgabat: ad exprimendum ingenium ſuum attentius: & illius refellendum acrius: quas potiones induſtria ſolidæ laudis cupidis appetendas affecit.

ℭ De Anaxagora Philoſopho.

QVali porro ſtudio Anaxagoram flagraſſe credimus? qui, cum poſt diutinam peregrinationem patriam repetiſſet: poſſeſſiões q; deſertas vidiſſet: non eſſem, inquit, ego ſalu⁹, niſi iſtæ periiſſent. Vocem petitæ ſapientiæ compotem. nam ſi prædiorum potius, quàm ingenii culturæ vacaſſet: dominus rei familiaris intra penates mãſiſſet. non tantus Anaxagoras ad eos rediiſſet.

ASCENSIVS.

CArneades philoſophus Cyreneus miles. i. ſectator ſapiẽtiæ, laborioſus, & diuturnus, unde duplex oritur laus, & ex multiplicitate, & ex diuturnitate ſtudii, Siquidẽ. i. quoniam nonaginta annis expletis. i. poſtquã expleuerat nonaginta annos, Idem fuit illi finis uiuendi, & philoſophandi. i. dandi operam philoſophiæ, & addixerat ſe operibus doctrinæ, Ita. i. in tantum mirifice, ut cum recubuiſſet. i. ad menſam ſe poſuiſſet, forte more antiquo in curuum cauſa capiendi cibi, ipſe inhærens. i. infixus cogitationibus, obliuiſceretur porrigere manum ad menſam. i. ad cibum illi appoſitum. ſed Meliſſa. i. mulier, quam habebat loco uxoris, aptabat dextram uſibus neceſſariis. i. imponebat illi cibum in os, animo temperato inter ſtudia. i. affectione accommodata ſtudiis, non officio interpellandi. i. impediendi eum à ſtudio, ſed ſuccurrẽdi inediæ. i. carentiæ eius, ſup. eius. Ergo Carneades fruebatur ſup. in uita ſua tantummodo animo, uero. i. ſed circundatus erat corpore quaſi alieno, & ſuperuacuo. i. tanquam re aliena à ſe, & ſuperuacanea. Idem diſputaturus cũ Chryſippo præceptore ſuo, purgabat ſe, hoc eſt cerebrũ ſuum ante. i. prius, Helleboro. ſ. candido, qđ in Anticyra optimum naſcitur ad ingenium ſuũ exprimendum, ideſt defecandum, & purificandum, & ita reddendum illud attentius, & acrius, & ad refellendum ſupple ingenium, illius. ſ. Chryſippi. Quas potiones, ſcilicet ex Helleboro diluto, induſtria & ſolertia, fecit ſcilicet exemplo Carneadis, appetendas cupidis laudis ſolidæ, ideſt integræ.

OLIVERIVS.

Carneades ſtudiis intentus

CArneades laborioſus Hic philoſophus Cyreneus fuit, Epiconii, ut quidam ferunt, ſiue Alexandri, ut alii dicũt filius, ſtoicorum, & Chryſippi diſcipulus, modice relucta bat, & uerecunde, ita ut ſæpe diceret, niſi Chryſippus eſſet, ego non eſſem. Aethicæ ſe magis deuouit q̃ phyſicæ, quo circa Cæſariem & ungues nutriebat. præcipua fuit intenſione ſtudiorum adeo, ut ſenſus omnes etiam à neceſſariis uſib⁹ interdum auerteret, inediaq; conſumeretur, niſi Meliſſæ cura quam uxoris loco tenebat, ſuſtentaretur, ſæpiuſq; reficeretur. ad hũc audiendum oratores undiq; confluebant. Diſputaturus cum Chryſippo qui acutioris eſſet ingenii, ſuum ſe prius ingenium purgabat helleboro. mortuus eſt nonageſimo ſuæ ætatis anno ut Val. refert. ut Laer. uero octuageſimoquinto, Olympiade centeſima ſexageſima ſecunda. ͬ Laborioſus. Quia iugiter ſtudio incubuit quoad uixit. ͬ Addixerat. aſtrinxerat, deſtinauerat. nam addicere apud iuriſconſultos ſignificat per licitationem aliquid uendere, hoc eſt in uenditione pub. unde addicti apud ueteres dicebantur, qui prætoris iuſſu, cui ſoluendo non eſſet, creditoribus uendebantur. Addictus etiam morti deſtinatus. Cic. & is, qui morti addictus eſſet, paucos ſibi dies cõmendatorum ſuorum cauſa poſtulaſſet, uas factus eſt alter. ͬ Fruebatur uita. fructum capiebat ex uita, animo non corpore. nam frui fructũ capere ſignificat. Sa. Vita, qua fruimur breuis eſt. ͬ Helleboro ſe ante purgabat. Hellebori duæ ſunt ſpẽs coloris inſignis candidi & nigri, qui non cognoſcuntur, niſi ex radice. teſte Pli. lib. xxv. de na. hi. ubi multa de eius proprietate, ſed in primis cãdidum probat, quòd cauſas morborum extrahere. & primo fuiſſe terribile, deinde adeo promiſcuum ut pleriq; ſtudiorum gratia ad prouidenda acrius, quæ commentabantur, ſæpius ſumptitauerint, quo & uſum Carneadẽ reſponſurum Zenonis libris fuiſſe dicit, Au. quoq; Gelli. xvii. Noctium Atticarum ubi ſpẽs Hellebori dicit. ͬ Ad exp. inge. ad explicandam uim ingenii. ͬ Quas po. laudis inquit cupidi

OLIVERIVS.

Anaxagoras ſcientiæ deditus.

QVali porro ſtu. Ana. de hoc uiro dictum eſt in ca. de obitu filiorum, quod ad eius induſtriam pertinet cũ admodum diues eſſet, contemptus diuitiis, omne patrimonium ſuis ſponte conceſſit. uel ut alii dicunt, relictis poſſeſſionibus, ſtudii gratia lõgam peregrinationem ſuſcepit. & cum poſt multa tempora rediiſſet in patriam, prædiaq; ſua uidiſſet inculta, atq; deſerta, ſapienter dixit, niſi hæc periiſſent, ego ſaluus non eſſem. uox philoſopho digna, nam ſi colendis agris uacaſſet, tanti nominis, & gloriæ philoſophus nõ euaſiſſet, qui omni re publica atq; priuata cõtempta ad ſpeculationem rerum ſe contulit, & ut ſtudioſiſſimus fuit, ita multa de motu cœli, curſu ſyderum, & natura rerum ſcripſit. uixitq; annis ſeptuaginta duobus literis ſemper intentus. hic cuidam dicenti, q̃ patria ſibi curæ nõ eſſet, immo cura patriæ mihi maxima eſt, & digitum extendebat in cœlum, oſtendens illam ſibi ueram patriam eſſe. impietatis ſemel à Cleomene accuſatus q; ſolem, quem Athenienſes colebant, candentem laminam diceret, & penitus ignitam, defenſus à Pericle diſcipulo quinq; talentis mulctatus, exilio damnatus fuit. de cuius morte uarias dicit Laertius ſententias eſſe ſcriptorum. ͬ Saluus non eſſe. uirtutem, & ſapientiam ueram hominis ſalutem eſſe dicit.

ASCENSIVS.

QVali &c. Porro. i. autem quali ſtudio credimus, ſiue credemus Anaxagoram flagraſſe. i. arſiſſe? qui cũ poſt peregrinationem diutinã repeririſſet patriam, & uidiſſet poſſeſſiones. ſ. ſuas deſertas, inquit, ego non eſſem ſaluus, niſi iſtæ. ſ. poſſeſſiones periiſſent. Vocem. i. ò uocem cõpotem ſapientiæ petitæ, hoc eſt, quæ aſſecuta erat ſapientiã per uitam. Nam ſi uacaſſet potius culturæ prædiorum q̃ ingenii, &

ſupple

ſupp. manſiſſet dominus rei familiaris intra penates, ideſt domum ſuam, non rediſſet ad eos, ſcilicet penates ſuos Anaxagoras tantus, ſcilicet philoſophus, aut tam magnus uir cenſendus.

tū, ac diu machinationibus.i. machinamentis eius.i. ab eo aut induſtria factis, tū ipſe delectatus eximia prudentia hominis, edixit, ut parceretur capiti.i. uitæ illius.ſ. Archimedis reponēs .i. collocans hoſtis.i cum eſſet hoſtis, pene tm̄ gloriæ i Archimede ſeruato.i. conſeruatione Archimedis, quantum in Syracuſis oppreſſis.i. in oppreſſione Syracuſarum. At is.ſ. Archimedes dū animo ſup. defixo, & oculis defixis in terram, deſcribit formas i. figuras quaſdam geometricas, non potuit propter nimiam cupiditatem inueſtigandi quod regrebat, ſiue machina, ſiue menſura fuerit, indicare militi.ſ. Romano, qui irruperat domum.ſ Archimedis gratia, prædandi, & interrogabat quiſnam eſſet, gladio ſtricto.i. euaginato, & uibrato ſuper caput ſup. eius puluere, ſed protracto manibus, inquit obſecro, noli diſturbare iſtum circulum ac perinde.i. ſic quaſi negligēs imperii uictoris, qui iuſſit eum nomen ſuum proferre, obtruncatus.ſ. ab eo, confudit ſanguine ſuo lineamēta ſuæ artis. quo .i. per quod factum accidit, ut Archimedes donaretur modo .i. paulo ante per edictum Marcelli, uita, & ſpoliaretur modo .i. paulo poſt à milite, propter idem ſtudium, quia nimis intētus arti ſuæ cōtempſit militi nomen exprimere. Scribitur etiā Archimenides.

OLIVERIVS.

ARchimedis quoqꝫ Archimedes, uel ut Quintilianus li.i. de inſtitutione oratoria, Archimedes Syracuſanus in oī geometria añ alios mira ſubtilitate laudatus erat. nã teſte Liuio decade ſecundi pu. belli unicus ſpectator cœli ſyderumqꝫ, mirabilior tñ inuentor ac machinator bellorum tormentorū, operūqꝫ, q ea, q̄ hoſtes ingenti mole agerent, ipſe perleui momento ludificaretur. captis deinde Syracuſis per proditionem, quas contra uim Marcelli Ro. ducis diu defenſauerat, cū omnia uerterent hoſtes, ipſe Diametros ſuos in puluere obſignās à p̄tereunte milite incognitus occiſus eſt. Liuius cum multa inquit iræ multa inuidiæ, auaritiæqꝫ fœda exempla ederentur, Archimedem memoriæ proditum eſt in tanto tumultu, quantum captæ urbis in diſcurſu diripientium militum ciere poterant, intentum formis quas in puluere ſcripſerat, ab ignaro milite quis eſſet interfectum, egre id Mar tuliſſe, ſepulturæqꝫ curā habitam, & propinquis etiam inquiſitis honori, preſidioqꝫ nomen eius, ac memoriam fuiſſe. Pli li. vii. na. hi. Grande & Archimedi geometriæ & machinalis ſcientiæ teſtimonium M. Marcelli contingit interdicto, cum Syracuſæ caperentur, ne uiolaretur unus niſi feſelliſſet imperium militaris iprudentia hic teſte Ci. lib. Tuſcu. quæſtio. fuit primus inuentor ſperæ, & fabricator, qđ Laertius Anaximandro attribuit. hic de Clyndaro opus eximium ſcripſit. ¶ Pene tantum gloriæ in Archimede ſeruato. Quanti faceret Archimedem Marcelius, hic facile declarauit, cum non minorem gloriam ex ſeruato Archimede, quam ex capta potentiſſima urbe ſe conſecuturum ſperaret. mira profecto Archimedis laus, qui non minoris fieret à Marcello, quā Syracuſæ. ¶ Propter nimiam cupiditatem inueſtigandi. incredibilis hominis induſtria, quem non captæ urbis ruina, non propinquæ mortis metus, à ſuis cogitationibus potuit abſtrahere. ¶ Pertracto puluere ſecto, uel ſciſſo puluere in quo Diametros, & foemas ſuas deſignabat ¶ Liniamenta. ſigna. Sunt autem liniamenta extremitates corporum, & imaginū impreſſiones, quæ primo inducuntur à pictoribus, deinde coloribus implentur. ¶ Modo do. vita. Quia quantū in Marcello fuit, donatus eſt uita, nam ſtudio, & induſtria eius delectatus, edixerat ut incolumis ſeruaretur Archimedes ¶ Modo ſpo. quia dum intentus eſſet formis imprimendis militis contempſit imperium, à quo trucidatus eſt. quam igitur uitā ſtudium dederat, eadem poſtmodum ſtudium abſtulit.

¶ De Archimede philoſopho.

ARchimedis quoqꝫ fructuoſam induſtriā fuiſſe dicerem: niſi eadem illi & dediſſet uitā & abſtuliſſet. Captis enim Syracuſis, Marcellus machinatiōibus eius multum, ac diu victoriam ſuam inhibitam ſenſerat: eximia tñ hoīs prudētia delectatus, ut capiti illius parceretur: edixit. penè tantum gloriæ in Archimede ſeruato, quantum in oppreſſis Syracuſis hoſtis reponens. At is dum animo, & oculis in terram defixis, formas deſcribit: militi, qui prædādi gratia domum irruperat: ſtrictoqꝫ ſuper caput gladio, quis nam eſſet: interrogabat: propter nimiam cupiditatem inueſtigandi quod requirebat, nomen ſuum indicare non potuit. Sed protracto manibus puluere, noli, inquit, obſecro iſtum circulum diſturbare: ac perinde quaſi negligens imperii uictoris, obtruncatus ſanguine ſuo artis ſuę lineamenta confudit. Quo accidit ut propter idem ſtudium modo donaretur vita: modo ſpoliaretur.

¶ De Socrate Philoſopho.

SOcratem etiam conſtat ætate prouectum fidibus tractandis operam dare cœpiſſe: ſatiꝰ iudicantem eius artis vſum ſerò, quàm nunquam percipere. & quantula Socrati acceſſio illa futura ſcientiæ erat. Sed pertinax hominis induſtria, tantis doctrinæ ſuæ diuitiis, etiam muſicæ rationis viliſſimum elementum accedere uoluit. Ergo dum ad diſcendum ſemper ſe pauperē credidit: ad docendum fecit ſe locupletiſſimum.

OLIVERIVS.

SOcratem etiam. Socrates fuit adeo ſtudioſus adeoque ſciētiæ cupidus, ut nec à mulieribus quidem turpe exiſtimaret diſcere, quod utile fore uideretur. p̄terea cum iam omnium pene rerum ſcientiā cōplexus eſſet, muſicæ quoqꝫ operam dare non erubuit in prouectiori iam ætate ut ad reliquas uirtutes ſuas, q̄ mirabiles fuiſſe creduntur, hoc etiam quantulūcunqꝫ foret, accederet, ne quid illi unquam defuiſſe uideretur. Itaqꝫ effecit induſtria ſua, ut dū ſemper aliquid ſibi deeſſe exiſtimaret, ad eum ſcientiæ cumulū peruenerit, ut alios locupletiſſime docere poſſet. fuit teſte Gellio tanta temperantia, ut omne ſuæ uitæ tempus ualetudine inoffenſa tranſegerit, de cuius morte dictum eſt in ca. de ſapiēter dictis. ¶ Fidibus tra. muſicæ arti ut ſciret fidibus canere. cur autem huic arti iam ſenex operam dare uoluerit, hanc cauſam fuiſſe ferunt, qꝫ in conuiuio inuitatus à quodam ut caneret, ſe fidibus neſcire r̄ndit. quod à nonnullis riſu exceptum, ad muſicam perdiſcendam illum incitauit, ut ſero potius q̄ nunquam artis illius rationem teneret. fidis corda i cythara, uel lira, alio ue inſtrumento extenſa, unde fidicula diminutiuum tormenti genus ¶ Acceſſio. additio incrementum. Sed per. i. perſeuerans, & in bonam partem accipimus, ut peruicaces dicamus perſeuerantes, interdum contumaces obſtinatos duros. eſt autem peruicax, qui ad uictoriam uſqꝫ perſeuerat in propoſito. ¶ Viliſſimum elemen. ideo dicit, quia ſtudia quædam ſunt adoleſcentibus congrua, ut grammatica, dialectica, rethorica, alia grauioris, & maioris exercitationis, & ingenii, ut philoſophia. ſ phiſica. at uero muſica earum rerum eſt, quæ inferioris ſunt, & materiæ leuioris, recte ergo dixit, uiliſſimum elementum. Fidis Fidicula Peruicaces

ASCENSIVS.

ARchimedis &c. Ego dicerem quoqꝫ i. etiam induſtriā Archimedis. ſ. geometræ, & architecti Syracuſani fuiſſe fructuoſam, quia diu conſeruauit patriam, niſi eadē &. i pariter dediſſet illi uitam. ſ. Marcello uetante, ne quis eum ob induſtriam occideret. & abſtuliſſet uitam, quia illi intentus quis eſſet explicare non curauit. enim pro quia Syracuſis captis, Mar. ſenſerat uictoriam ſuam inhibitam, i. impeditā mul

ASCENSIVS.

SOcratem &c. Conſtat etiam Socratem prouectum ætatē .i. grādē natu cœpiſſe. i. incœpiſſe dare operā fidibus i. muſicis inſtrumētis tractandis iudicantem ſatius. i. melius, & eligibilius, p̄cipere uſum eius artis. ſ. muſicæ ſero. i tarde, aut

etiam nimis tarde quam nunquam. Et quantula .i. q̃ parua acceſſio .i. incrementum, & augmentum illa ſcientiæ futura erat Socrati. ſ. uiro ſcientiſſimo? q. d. minima nimirum. Sed induſtria hominis. ſ. Socratis peruicax .i. quaſi obſtinata, & infrangibilis uoluit etiam utiliſſimum elementum .i. principium muſicæ rationis accedere .i. addi tantis diuitiis ſuæ doctrinæ. Ergo dum Socrates credit, ſe ſemper pauperem .i. indigentem ſcientiæ ad diſcendum .i. ut poſſit ſemp aliquid diſcere fecit ſe locupletiſſimum ſupple ſcientiæ ad docendum, ideſt ut poſſit alios docere.

De Iſocrate.

Atque ut longæ, & fœlicis induſtriæ quaſi in unum acervum exempla redigamus: Iſocrates nobiliſſimum librum, qui inſcribitur παναθηναικος, quartum & octogeſimum annum agens, ita ut ipſe ſignificat: compoſuit: opus ardentis ſpiritus plenum. ex quo appareret ſeneſcentibus membris eruditorum, intus animos, induſtriæ beneficio florem iuuẽtæ retinere. neque hoc ſtylo terminos uitæ ſuæ clauſit. nanq; admirationis eius fructum quinquennio percepit.

De Chryſippo.

Citerioris ætatis metas, ſed non tamen parui ſpatii Chryſippi uiuacitas flexit, nam octogeſimo anno, cœptum ante quadrageſimum λογικων exactiſſimæ ſubtilitatis uolumen reliquit: cuius ſtudium in tractandis ingenii ſui monimentis tantum operis, laborisq; ſuſtinuit: ut ad ea, quæ ſcripſit, penitus cognoſcenda: longa uita ſit opus.

OLIVERIVS.

Atq; ut Iſocrates nobiliſſimum. ut omnem induſtriæ ratiõem in uno homine fuiſſe comprehendemus, Iſocratis exemplum lectoribus ſubiiciamus. fuit autem Iſocrates græcus, orator clariſſim', Gorgiæ auditor, multorũ philoſophorũ p̃ceptor eximi', ut Macro. atteſtat, & teſte Quintiliano, fuit diuerſo dicendi genere nitidus, & comptus, paleſtræ magis q̃ pugnæ accõmudatus, omnes dicendi ueneres ſectatus, in inuentione facilis, honeſti ſtudioſus, in compoſitione adeo diligẽs, ut cura eius reprehendatur, in ætate iam confecta uidelicet decrepita, quartũ & nonageſimum agens annũ teſte Cic. in Catone maiore, librum compoſuit, qui Panathenaicos inſcribitur, totius græciæ, & in primis Athenarum geſta, laudeſq; continens, & ſtudia urbis, quem tanta ſcientia cõſtat fuiſſe refertum, ut admirarentur omnes in ea ætate ingenii tuires tñ ualuiſſe. ex quo facile comprehendi poteſt, in hominibus corpora quidem ſeneſcere animos uero nunq̃, ſi q̃s bene diligenterq; coluerit eos. Cice. de Iſocrate, eſt etiam quiete, & pure, atq; eleganter actæ ætatis placida ac lenis ſenectus, qualem accepimus Platonis, & qui octogeſimo anno ſcribens eſt mortuus. qualemque Iſocratis, qui eum librum, qui Panathenaicos inſcribitur, quarto &, nonageſimo anno ſcripſiſſe dicitur, uixitq; quinquẽnniũ poſtea Iſocrates, teſte Macrobio cum in conuiuio à ſodalibus rogaretur, ut aliquid in medium de ſuæ eloquentiæ fonte proferret, reſpondiſſe fertur, quæ locus præſens & tempus exigit, ego non calleo, quæ uero calleo, nec huic loco, nec tempori ſunt accõmodata. ¶ Fœlicis induſtriæ, Quia ex ea induſtria plurimum fructum conſecutus fuerat. ¶ Panathenaicos. qui omnem urbis Athenarum laudem continebat. ꝙ ſcilicet in ea urbe cuncta liberalia ſtudia ac bonæ artes uigerent, omnia beneq; uiuendi præcepta inde manarent & perciperentur, qui tamen liber hominum negligentia obſoleuit. ¶ Admirationis eius. appellat librum illũ admirationem quandam hominum, quia admirabantur tñ eius ingenii uires in ea ætate ualuiſſe, ut librum ſumma ſapientia refertum ædere potuerit, & inde laus illi maxima redũdabat quæ ſui operis fructus eſſe uidebatur, & erat.

ASCENSIVS.

Atq; ut redigamus quaſi in unum aceruum .i. cumulũ exempla induſtriæ longæ .i. diutinæ, & fœlicis .i. beatæ, Iſocrates compoſuit (ut ita ipſe ſignificat) librum nobiliſſimũ, qui inſcribitur .i. cui titulus eſt παναθηναικος panathenaicos .i. iotares, aut laus Athe. agens annum quartum, & octogeſimum. (Non ergo dicemus octuageſimum, ſciemuſq; inter uiginti, & centum minorem numerum, interueniente coniunctione præponi debere) appoſitione opus plenum ſpiritus .i. acrimoniæ ardentis. Ex quo apparet animos eruditorũ retinere intus florem iuuentæ beneficio induſtriæ .i. grauitatis ſolertis membris ſeneſcentibus. Neq; clauſit .i. finiuit termios uitæ ſuæ hoc ſtylo, quo panathenaicon ſcripſerat, namq; percepit quinquennio .i. ſpacio quinq; annorum fructum admirationis eius, ideſt laudem, quæ ex eius admiratione illi dabatur. Nam quinquennium poſt uixit.

OLIVERIVS.

Citerioris ætatis metas. Chryſippi. Hic chryſippus Apollonii Solenſis filius, ſiue Traſenſis, philoſophus ſic acutiſſimus, ut teſtẽtur ferme omnes Iouem ipſum eius acutioribus argumentis, uix reſiſtere potuiſſe, ſi in terras deſcendiſſet. fuit ergo ingenioſus & acutus in omni genere orationis. in plæriſq; à Zenone diſſenſit, & Cleanthe. quoties aduerſus Cleanthem differẽdo egiſſet, tanta ducebatur pœnitentia, ut crebro diceret, ego quidẽ aliàs fortunatus ſum., præterq̃ in Cleanthem. in hoc ſum infœlix. & ut dixit Cice. de nat. deo. Natus eſt homo Chryſippus ad mundum contemplandum atq; mirandum. nam teſte Laertio ſeptingenta uolumina ædidit, & quicquid incidebat, mandabat literis, & ſæpe emendabat, & magna teſtimoniorum nube utebatur, quod adeo in conſuetudine habuit, ut in quibuſdam ſuis opuſculis totam Euripidis Medæam inſereret. petentiq; quidam ab altero legente, quid nam id eſſet quod legeret, ille Chryſippi Medæa eſt. q̃re de illo ait Apollodorus Athenienſis, ſi quis tollat de Chryſippi libris, quæ aliena ſũt charta illi uacua relinq̃tur. eius tamen libri clariſſimi, & in dialectica p̃cipue, in qua fuit adeo inſignis. ut dicerent, ſi apud deos in uſu eſſet dialectica, non futuram aliquam q̃ Chryſippeam. erat præterea teſte. Laertio imbecilli, tenuiq; corpuſculo, quod ex eius imagine dicit apparet. in potatiõibus ut refert, agebat quietem, cura autem ſola mouebat, ut ancilla eius diceret, Chryſippi tñ cura eſt inebriari, unde teſte Hermippo à diſcipulis ad ſacrificium ductus, dulce merum adeo bibit, ut fatigatus anguſtus ſpiritus, eum quinta die poſt reliquerit. cum eſſet octogintatrium annorum, ſunt qui dicant eum nimio riſu comprænenſum interiiſſe, ita ut cũ aſinus manducaſſet ficus aniculæ dixiſſet, ut uinũ aſino daret, nimioq; dehinc riſu expiraſſe. neminem regum laudauit, ſola anicula contentus fuit. hic ergo uolumen ante quadrageſimũ annum inchoatum exactiſſimæ ſubtilitatis octogeſimo anno confecit, & abſoluit, quem λογικων logicũ appellauit, ex quo facile conici poteſt, quanta eius fuerit induſtria, qui unum & quadraginta annos aſſidue ſcribẽdo cõſumpſit. fuit maximæ authoritatis philoſophus, de quo Iuuenalis ſatyra ſecũda, Plena oĩa gypſo Chryſippi inuenias. ¶ Cite. ætatis metas. quia nõ ad Iſocratis ætatem peruenit, hoc eſt non tantũ ipſe uixit, nã Iſocrates. ut diximus, nouẽ & nonaginta cõlegit annos, hic uero ad octogeſimũ tñmõ peruenit annũ, ergo Citerioris .i. breuioris ætatis terminos. ¶ Cœptũ λογικων. Librũ logicorũ, & philoſophi conſyderationũ, na logica, & philoſophorũ cõſyderationes in eo libro continebantur. ¶ Exactiſſimæ ſubtilitatis. Exquiſitiſſimi acuminis. ¶ Ad ea, quæ ſcripſit, longa uita ſit opus. Quia ut diximus, teſte Diogene, ſeptuaginta uolumina cõpoſuit, ad q̃ legenda longiori uita opus eſſet.

Crysi. la bor idu ſtrius

Crysip. Medæa.

ASCENSIVS.

Citerioris. Viuacitas .i. aptitudo & auiditas uiuẽdi, & q̃ſi lõgæ uitæ Chry. flexit metas .i. peruenit ad ſpaciũ citerioris ætatis. (Traſlatio ad curruũ certamẽ, in quo dũ currus ad metas tracti ſunt, reflectũtur) ſed tñ nõ parui ſpacii, nã reliqt uolumen λογικων .i. logicorũ aut logica.tũ exactiſſimæ ſubtilitatis anno octogeſimo. ſ. ſuæ ætatis cœptũ añ quadrageſimũ. ſ. annũ, & ita ſupra quadragita annos in eo laborauerat. Cuius. ſ. Chryſippi ſtudiũ ſuſtinuit tantum operis, & laboris in tractandis .i. exercẽdis monumentis, ideſt futuris indiciis, & teſtimoniis ingenii ſui, ut opus ſit longa uita ad cognoſcenda

da penitus,ideſt omnino, & pene intus,ea quæ ſcripſit.

OLIVERIVS.

TE quoque Cleanthe.Cleanthes haurienda hortulanis aqua uitā ſuſtentauit.hic Cleanthes phanii filius ut Antiſthenes dicit in ſucceſſiōibus ,primum quidem pugil fuit,deinde profectus Athenas cum dragmis quatuor,ut quidam ferunt,congreſſus Zenoni ſtudioſiſſime philoſophatus eſt,neq; eiſdem decretis perſtitit.memoriæ proditum eſt, ipſum laborioſiſſimum fuiſſe, adeo ut inopia cogente ſe mercenarium faceret, ac noctu quidem in hortis hauriret aquam interdiu autem operam ſtudiis liberalibus daret,ut & Phreantles.i.exhauriens puteos appellaretur. Aiunt illum cum pertractus eſſet in iudicium redditurus rationem,unde adeo robuſtus, ac tam boni habitus uiueret, Hortulano apud quem id muneris implebat, ac muliere penes quam farinas pinſabat teſtibus ſui uictus uſum abſolutum eſſe, Ariopagitaſq; admiratos,decem illi minas dari conſueuiſſe, Zenonem autem accipere illum uetuiſſe. Aiunt autē Antigonum illi tria millia dediſſe.hic auditor eius , cū rogaret,cuius gr̄a hauriret,audiuit, nū ſolū haurio:nunquid non et fodio ac rigo? & cætera facio philoſophiæ cauſa?& Zeno quidem illum ad id exercebat.uidebatq; obolum ſibi ex labore afferri coactam aliquādo ſtipē in medium familiarium intulit dicens, Cleanthes quidem Cleanthem alium poſſet nutrire,ſi uellet,qui uero inde nutriūtur, affatim habent,ab aliis quærūt quæ ſunt ad uſum uitæ neceſſaria, & quidem remiſſius philoſophantes,ea igitur ex cauſa ſecundus Hercules Cleanthes dicebatur.hunc Vale.dicit Chryſippi auditorem , cum econtrario Laertius dicat,Chryſippus Apollonii filius Solenſis, ſiue Tharſenſis,ut Alexander in ſucceſſionibus ait diſcipulus Cleanthis fuit,hic prius longa exercitatione emenſa Zenonis,ſiue Cleanthis,ut Diocres & plurimi tradunt,auditor.nam Cleanthes uitæ iſtituto clarus enituit,ut Zenoni ſuccederet , & quidē complures eſſent illius memorabiles diſcipuli.Compoſuit autem libros pulcherrimos de tempore,de ſenſu,de arte, de appetitione,de antiquitate,de diis,de Hymenæo,de gigantibus, de arte amatoria,de politicis,de legibus & alios ꝗ plures. tumuit illi gingiua,ac putruit,medicorum ſententia , biduo cibo abſtinuit,conualeſcente ipſo,& medicis ſibi conſueta permittentibus,iterum ſponte ſua fecit abſtinentiam, qua conſumptus eſt,& extinctus. Alii dicunt amore alterius uitæ manum ſibi iniecīſſe audito à ſe zenone annis.ix.cuius annos hoc eſt nonageſimū æꝗſſe dr̄. ℣ Laborioſe haurientē. Cū multo ſudore addiſcentē. ℣ Numen ipſius dea ipſa īduſtriæ,nā cūctas uirtutes,& aī paſſiones deos eē credebāt antiq , & eas tanꝗ numina colebāt,ut fides,pietas,cōcordia.Iuue. Vt colitur pax,atq; fides uictoria uirtus.Quæq; ſalutato crepitat cōcordia nido. ℣ Extrahendæ aquæ,hauriēda ex puteis aꝗ.Sene.ad Lucilium epi.xlv. Socrates patricius ſi fuit,Cleanthes aꝗ traxit & rigādo hortos locauit manus. ℣ Diurno chryſippi præceptis. Diſſentit à Laertio,ut diximus,nō.n. Chryſi zenonis auditorē fuiſſe dicit Laertius,q ei ꝑꝑ morū uenuſtatē ſucceſſit. ℣ Ad undecēteſimū.ad nonū & nonageſimū annū,dempto.ſ.uno ad centū. ℣ Duplici.n labore. Vere te induſtriæ numen aſpexit,nā & diſcendo,& docendo te ſemper ita geſſiſti,ut in diſcrimine uenire poſſit,melior ne diſcipulus,an ꝑceptor euaſeris. ASCē.

ℭ De Cleanthe philoſopho.

TEquoque Cleanthe tam laborioſe haurientem, et tam pertinaciter tradentem ſapientiam, numen ipſius induſtriæ ſuſpexit:cum adoleſcentem quæſtu extrahendæ aquæ nocturno tempore inopiam tuam ſuſtentantem:diurno Chriſippi præceptis percipiendis uacantem : eundemque ad undecenteſimum annum attenta cura erudientem auditores tuos uideret.duplici enim labore unius ſeculi ſpatium occupaſti:incertum reddendo diſcipulus ne,an præceptor eſſes laudabilior.

TE quoq; &c. O Cleanthe(ꝫ nō cleanthes) numen.i.diuina uirtus ipſius induſtriæ,ſuſpexit.i.miſericorditer aſpexit,quoq;.i.ēt te haurientē tā laborioſe ſapiētiā.(Alludit ad nomen illi ex officio impoſitū,nā qa ē puteis aquam haurire ſolebat pro tenuitate rerum,ut inde uictum redimeret, dictus eſt phreantles à noie φρεαρ quod eſt puteus , & uerbo αντλω.i.exhaurio,ſed dū per ſe ponitur,ſignificat exhaurire ſentinā) & tradentē.ſ.diſcipulis,tā pertinaciter.i.conſtanter,quū.i.qñ uideret te adoleſcentem ſuſtentantem inopiam tuam quæſtu.i.lucro,aquæ extrahendæ.ſ.ē puteis tp̄e nocturno,& ſup.uacātē tp̄e diurno ꝓceptis.i.traditionibus Chryſi. percipiēdis,quū uideret te eundē erudientē abunde, & attenta cura ſup,ad undecēteſimū annū auditores tuos.Enī ꝓ qa,tu occupaſti ſpatiū unius ſæculi.i.cētū annoꝝ duplici labore.ſ.diſcēdi,& docēdi,& reddēdo incertū.i.ambiguū, an eſſes laudabilios diſcipulus,an præceptor.

ℭ De Sophocle.

SOphocles quoque,cum rerum natura glorioſum certamen habuit:tam benigne ille mirifica opera ſua exhibendo:quàm illa operibꝰ eius tempora liberaliter ſumminiſtrando. prope .n . centeſimum annum attigit.ſub ipſum tranſitum ad mortem Oedipode coloneo ſcripto: qua ſola fabula omnium eiuſdem ſtudii poetarum præripere gloriam potuit . idque ignotum eſſe poſteris filius Sophoclis noluit σοφον ſepulchro patris,quæ retuli inſcalpendo.

ℭ De Simonide Poeta.

SImonides vero poeta octogeſimo anno , & docuiſſe ſe carmina,& in eorum certamen deſcendiſſe ipſe gloriatur:nec fuit iniquum illum uoluptatem ex ingenio ſuo diu percipere : cum eam omni æuo fruendam traditurus eſſet.

OLIVERIVS.

SOphocles. hic tragœdiaꝝ ſcriptor clariſſimus Athe. de quo diximus,in.cap.de cont.li.iiii.cuius tāta fuit induſtria,ut cū ipſa rerum natura certaſſe uideatur.nā cū eſſet annorū ferme centū,œdipodē tragœdiā cōpoſuit,de qua Cic.in Ca. maiore,Sopho.igr̄ ad ſummā ſenectutē tragœdias fecit,q ꝑꝑ ſtudiū & induſtriā cū rē negligere familiarē uideretur,à filiis in iudiciū uocatꝰ,ut quēadmodū nr̄o more rem male gerētibus p̄ribus bona iterdici ſolēt, ſic illū q̄ſi deſipientē à re familiari remouerent iudices.tūc ſenex dr̄ eā fabulā,ꝗ habebat in manibus, & proxime ſcripſerat Oedipū coloneū recitaſſe iudicibus , q̄ſiſſeq;,nū illud carmen deſipiētis uideretᷣ.quo recitato ſn̄iis iudicū eſt liberatus. ℣ Glorioſū cū rerū natura certamē. Hoc ē hūit cū natura certamē.utq; diu uiuēdo laborioſus ſemp eēt,natura lōgū illi uitæ ſpacium cōceſſit,quo poſſet ſcribēdo gloriā cōparare.Sopho.illud nō minori ſtudio,& īduſtria ſpaciū cōfecit,glorioſū igitur certamē,ut ꝗto maius ſpaciū daretur,tāto maiori ille ſtudio cōficeret. ℣ Sub ipſū trāſitū ad mortē.de q̄ morte dicemꝰ li.ult.c,xii. ℣ Quæ retuli fabulā.ſ.Oedipodis ꝗ ſupra cōmemorauī,hāc filius ſepulchro p̄ris curauit iſculpi,uirtutis p̄næ monumentū perpetuum. Sopho. à labore nūꝗ abſtinuit

ASCENSIVS.

SOphocles quoq; hūit glorioſū certamē cū nā rerū exhibēdo.illi.ſ.naturæ mirifica opa ſua.ſ tragica, tā benigne .i.bona uolūtate,ꝗ illa.ſ.nā ſubminiſtrādo opibus eius .ſ Sopho.tp̄a.ſ.uitæ liberaliter,hoc eſt Sopho.cōtēdit cū natura,conādo eā uincere labore ſuo,hoc eſt plus laborādo,ꝗ ꝓ modico tp̄is ſibi dati.& natura certauit,cū Sophocle,ꝓlōgando illi tp̄s uitæ & īduſtriæ, ultra cōſuetū modū,enī ꝓ quia Oedipode coloneo ſcripto.i.tragœdia ſic inſcripta abſoluta ſub ip̄m trāſitū ad mortē.i paulo añ deceſſum ſuū Sopho.attigit ꝓpe centeſimū annū ꝗ ſola fabula.licet alias nō ſcripſiſſet,ipſe potuit p̄ripere.i.p̄ cæteris rapere,& uendicare ſibi gloriam olum poetaꝝ eiuſdē ſtudii.& Sophon filius Sopho.noluit id .i.eā laudē p̄ris eē ignotū poſteris,iſculpendo ſepulchro, p̄ris ꝗ retuli,uidelicet,ꝙ princeps tragicoꝝ,uel ea ſola fabula euaſerit. Vr̄ aūt hoc mō Sophon eē nomē filii,ſunt tñ,q græce ſcribūt σοφον.i.ſapientē,ut ſit iſculpendo ſepulchro σοφον,ſed tūc nō quadret,qđ additur,ꝗ retuli.

OLIVERIVS.

SImonides ue.poe. Hic Lyricus poeta fuit, ut diximus li.i. cap.de ſom.item cap.de miraculis,uñ & carmina ꝗdam

Simõnida dicta ſunt. primus etiam artem memoriæ inueniſ ſe dicitur, teſte Cic. tanta eius fuit induſtria, ut gloriaretur & ſe octogenarium carmina docuiſſe, & in theatrum ad certamen cum reliquis poetis deſcendiſſe, ut inde præmia quæ meliori poetæ darentur, exciperet. ſuperſtes etiam carminibus ſuis fructum ex his, uoluptatem .ſ. mirificã cæpit, qa uideret, φ ea omnis eēt celebratura poſteritas ¶ In eorum certamen deſcendiſſe. in theatrum deſcendit, ut carmina ſua, quæ recitaret, cæterorum poetarum uerſibus potiora eſſe probaret, & ita propoſitũ præmium caperet. ¶ Nec fuit iniquum. Lyptotes eſt, ac ſi diceret fuit æquiſſimum.

ASCENSIVS.

SImonides uero poeta. gloriatur ſe docuiſſe carmia anno octogeſimo. ſ. ætatis ſuæ, & deſcendiſſe in certamen eorũ .i. carminum, aut potius poetarũ ſcribentium carmina. Nec fuit iniquũ. i. iniuſtũ illum percipere diu uoluptatẽ ex ingenio ſuo, cum traditurus eſſet eam ſruendam. i. cum fructu, & uoluptate percipiendã omni tempore, quia eius carmina ſuperſtabãt iudicio authoris.

¶ De Solone.

NAm Solon quanta induſtria flagrauerit & verſibus complexus eſt, quibus ſignificat, ſe quotidie aliquid addiſcentem ſeneſcere. & ſupremo vitæ die confirmauit, quòd aſſidentibus amicis, & quadam de re ſermonem inter ſe conferentibus, fatis iam preſſum caput erexit. Interrogatusq́ quapropter id feciſſet, reſpõdit: ut cũ iſtud quid quid eſt, de quo diſputatis, percepero, moriar. Migraſſet pfecto ex hominibus inertia, ſi eo animo uitam igrederentur: quo eam Solon egreſſus eſt.

¶ De Themiſtocle.

QVàm porrò induſtrius Themiſtocles, qui maximarum rerum cura diſtrictus, omnium tamen ciuium ſuorum nomina memoria comprehendit: per ſummam nanq iniquitatem patria pulſus, & ad Xerxem, quem paulo ante deuicerat, confugere coactus: prius, quàm in conſpectum eius veniret: perſico ſermoni ſe aſſuefecit: vt laborem parta commendatione regis auribus familiarem, & aſſuetum ſonum uocis adhiberet.

¶ De Cyro, & Mithridate.

CVius vtriuſq induſtriæ laudem duo reges partiti ſunt. Cyrus omnium militum ſuorum nomina, Mithridates duarũ, & viginti gentium, quæ ſub regno eius erant, linguas ediſcendo. ille ut ſine monitore exercitum ſalutaret: hic, ut eos, quibus imperabat, ſine interprete alloqui poſſet.

OLIVERIVS.

NAm Solon. De hoc Solone diximꝰ ſupra li. v. c. de ingratis. Fuit aũt unus è ſeptem ſapientibus. Athenienſis, ut qdã dicũt. ut alii ſalaminius, de qua inſula diximus ſupra lib. & capite præſcriptis. utcunq ſit, Athenis uixit, urbem illã quaſi nouam ciuitatẽ moribus, & legibus condidit, qua in re tanto temperamento ſe inter plebem & ſenatũ egit, ut ab utriuſq parẽ gratiã contraxerit. Legitur apud Platonem, Solonem iudicio Critiæ cuiuſdã uiri doctiſſimi, uideri non ſolum prudentia cæteris laude dignis, ſed etiam carminibus præſtitiſſe. & ſi ſermonem, quem ab Aegypto reuerſus inſtituerat impleſſet, non minorem Heſiodo, uel Homero futurum. continebantur autem in eo Athenienſiũ geſta. hic qq omnium hominum iudicio haberetur continens, tamen indulſiſſe ſcribitur uino. cuius induſtria quanta fuerit eius uerbis comprehendi poteſt, nam dictitare ſolebat γυρασκω αει πολλα διδασκομενος. ſeneſco ſemper multa addiſcens. prætera cũ extremũ fati diem ſuſtineret, & q aſſidebãt amici ac familiares, de re quadam inter ſe diſputarent, caput erexit, auditurus quid illi tũc inter ſe differrent. interrogatus, ſi quid eſſet quod uellet, ut percepto inquit quicquid eſt de quo diſputatis, eruditior hinc abeam, moriarq ſapientior. uox profecto philoſopho tanto digniſſima. ¶ Flagrauerit. Accenſus fuerit, notã eſt uerborũ differentia flagro, & fragro, alterũ cum à flatu, ſiue flãma, alterũ à fracto ſpũ ueniat, hoc ad odorẽ, illud ad ardorem refertur. ¶ Verſibus. ſupra græce poſitis. ¶ Fatis preſſum. Inſtãti, & propinqua morte grauatũ. ¶ Migraſſet ex hominibus inertia. Si homines ingrẽ ea induſtria uitã ingrederentur, qua Solon egreſſus eſt, nullus inter mortales inertiæ locus iueniretur. hæc aũt ad id potiſſimum ualent, ut adoleſcentes horũ exẽplis incitati, ſummo ſtudio & induſtria uirtutes amplectantur, & ſtudia capeſſant, horumq ſimiles fieri maxime laborent.

ASCENSIVS.

NAm Solon, &c. i. ſimul cõplexus eſt. i. conſecutus quanta induſtria flagrauit uerſibus, qbus ſignificauit ſe ſeneſcere. i. ſeniorem fieri, addiſcentem quotidie aliqd, & cõfirmauit. i. comprobauit ſupremo die uitæ, φ. i. quia erexit caput ſuũ iam preſſum fatis. i. morte inſtãte, amicis ſ. eius aſſidentibus, & conferentibus de quadam re inter ſe, & interrogatus quapropter feciſſet id. i. erexiſſet caput ſuũ reſpondit, ut cum ꝑcepero iſtud quicquid eſt, de quo diſputatis moriar. ꝓfecto (dicit author) inertia. i. ignauia, & carentia iduſtriæ migraſſet. i. penitus diſceſſiſſet ex hominibus ſi ſup. homines ingrederentur uitam eo animo, quo Solõ eſt egreſſus ea. ſ. uita, hoc eſt cupiẽ ti ſemper aliquid diſcere.

OLIVERIVS.

QVàm porro ind. The. Themiſtocles Athenienſium clariſſimus ciuis, & iperator eximius, ut diximus in cap. de mut. fortunæ, qta iduſtria fuerit, hic facile cõiici poteſt, φ cũ multarũ, maximarũq rerum cura eſſet inuolutus, & reipublicæ Athenienſis adminiſtrationi ſemper intentus, omniũ tñ ciuium ſuorum nomina, teſte Ci. teſte Quintiliano, & nunc Valerio memoriæ mandauerit, & intra anni ſpatium perſicã linguam optime perceperit. Cic. in Catone maiore, Themiſtocles, ingt omnium ciuiũ ſuorum perceperat nomina. Quintilianus uero de inſtitutione oratoria in cap. de memoria, Cæterũ inquit qtum natura, ſtudioq ualeat memoria uel Themiſtocles teſtis eſt, quem unum intra annum optime locutum perſice conſtat. ¶ Diſtrictus. Implicitus, iterdũ iratus, & ſeuerus, ac potẽs ¶ Per ſummã nãq iniquitatem pt̃ia pulſus. Inuidia ciuiũ, uel tyrannidis ſuſpitione, uel qa, ut diximus, mos erat Athenis, ut qui uirtute maximas opes comparaſſet, ne libertati periculoſus eſſet, per decem annos exularet, ergo ꝑ ſummã iniquitatem qa iniquiſſimũ erat pt̃iæ liberatorem, iperii amplificatorem, & cõſeruatorem exilio mulctare, quem ingentibus ꝓmiis afficere debuerant. ¶ Parta commendatione, per laborem. ¶ Perſicam linguam. ſtudioſe addiſcendo, ſe regi gratum reddidit, & commendabilem.

Themi. iduſtria

ASCENSIVS.

QVàm &c. Porro. i. ſed q i. qtum induſtrius ſup. fuerit Themiſtocles qui diſtrictus cura maximarum rerum tñ. i. nihilominus comprehendit memoria, nomia omnium ciuium ſuorũ, Nãq ipſe pulſus patria per ſummã iniquitatem, & coactus fugere ad Xerxem. ſ. regem Perſarũ, quem deuicerat pauloañ, aſſuefecit ſe ſermoni pſico priuſquã ueniret in conſpectu, aut in conſpectum eius. ſ. Xerxis, ut cõmendatione. ſ. ſui parta labore, aut ꝑ laborem, adhiberet auribus regis, uidelicet Xerxis ſonum. i. uocem familiarem, & aſſuetã, repete auribus regiis, qa ſignum amoris eſt didiciſſe alterius gentis linguam, cum qua qui nullum commercium affectaret, eam non diſceret.

OLIVERIVS.

CVius utriuſq induſtriæ, Et poſſe oium ſuorũ noia memoriæ complecti, & aliena lingua ſine interp̃te uti, qđ utrunq fecit Themiſtocles, Duo reges, Cyrus & Mithridates. Cyrus fuit Perſarũ rex potentiſſimus, de quo Iuſtinus multa tradit li. i. & nos in ca. de ſom. hunc magnæ memoriæ fuiſſe & Solinus in ca. de homine, & Quītilianus de inſtitu. oratoria in ca. de memoria. & Pli. li. vii. na hi teſtantur. nam Solinus ingt Cyrus memoriæ bono inclaruit, qui in exercitu, cui numeroſiſſimo

Cyri memoria Mithri. memoria

numeroſiſſimo præfuit, nolatim ſingulos alloq̃batur. Quin. uero, ut ſupra diximus, q̃tum naturæ ſtudio ualeat memoria uel Themiſtocles teſtis, quem unum inter annum optime lo-cutum perſice conſtat, uel Mithridates, cui duas & .xx. linguas quot nationibus imperauit, traditur notas fuiſſe. uel Craſſus ille diues, qui cum Aſiæ præeſſet quinq; græci ſermonis diffe-rentias ſic tenuit, ut qua quiſq; eum lingua poſtulaſſet, eadem ius ſibi redditum ferret. uel Cyrus, quem omnium militū te-nuiſſe creditum eſt noĩa. ¶ Sine monitore exer ſa. Imperatores nõ ſum ſuggeſtores habere cõſueuerant, qui noĩa militum eo℞ auribus infererent, quo blãde nominatim milites appellando, eorum animos ſibi maxime conciliarent. hos monitores Romani nomenclatores appelabant.

❡ De Otio. Cap. VIII.

OTium quod induſtriæ, & ſtudio maxime contrarium videtur: præcipue ſubnecti debet. non quo euaneſcit uirtus: ſed quo recreatur. alterum enim etiam inertibus vitandum, alterum ſtrenuis quoq; interdum appetẽdum eſt. illis ne proprie uitam inertem exigant: his, vt tempeſtiua laboris intermiſſione ad laborandum fiant vegetiores.

❡ De Scipione, & Lælio.

PAr veræ amicitiæ clariſſimum Scipio, & Lælius, tum amoris uinculo, tum etiam omnium uirtutum inter ſe iunctum ſocietate, vt actuoſæ vitæ iter æquali gradu exequebantur: ita animū quoq; remiſſioni communiter acquieſcebant. conſtat nanq; eos Caietæ & Laurenti, vagos litoribus conchulas, & calculos lectitaſſe: idq; ſe Pub. Craſſus ex ſocero ſuo Qu. Scæuola, qui gener Lælii fuit, audiſſe ſæpenumero prædicauit.

❡ De Scæuola.

SCæuola autem quietæ remiſſionis eorum certiſſimus teſtis, optime pila luſiſſe traditur quia videlicet ad hoc diuerticulum animum ſuum forenſibus miniſteriis fatigatum, trãſferre ſolebat. Aleæ quoq;, & calculis uacaſſe interdum dicitur: cum bene, ac diu iura ciuium, & cerimonias deorum ordinaſſet. vt enim in rebus ſeriis Scæuolam, ita & in ſcurrilibus luſibus hominem agebat, quem rerum natura continui laboris patientem eſſe non ſinit.

ASCENSIVS.

CVius utriuſq; induſtriæ. ſ. in commemorãdis nominibus ciuium, & diſcenda lingua perſica, hoc eſt aliena duo reges ſcilicet Cyrus & Mithrida. partiti ſunt. Cyrus. ſ. rex Perſarum ſup. partitus eſt laudem Themiſtoclis diſcendo nomina omnium militum ſuorū, & Mithridates rex ponti diſcendo linguas duarum & uiginti gentium, quæ erant ſub regno eius. ille. ſ. Cyrus diſcendo ſup. nomina omnium ſuorum militum, ut ſalutaret exercitum ſine monitore. ſ. de nomine ſalutandi, hic. ſ. Mithridates diſcẽdo omnes linguas ut poſſet alloqui ſine interprete eos, quibus imperabat. OLI.

OTium, q̃d induſtriæ, & ſtudio. Cum nihil magis induſtriæ, & ſtudio contrarium eſſe uideatur q̃ otiũ, quaſi inconueniẽs, & abſurdum eſſe uidebaẽ. hoc illis ſubiũgere, lõ, breuiuſculã ꝑfatione, q̃ oñdat nõ incõgrue factum eſſe, cum poſt longa ſtudia, diutinoſq; labores, defatigati aĩ relaxationem quãdã deſiderẽt, q recreati uegetiores deĩde alacrioreſq; ad ſtudia redeant, atq; labores. ¶ Nõ quo euane. uirtus. Duo tangit otii gña, unum eo℞, qui ueluti corpore quodã, & lãgore aĩ in otio marceſcũt quod nõ ſoliũ fugiendũ, ſed ꝓpemodũ deteſtandũ uẽ, alteꝝ eorum, qui à labore requiẽ, & laxamentũ q̃runt, quod expetẽdũ eſt. ¶ Strenuis. Impigris, & prõptis, & opponiẽ inertibus. ¶ Tẽpeſtiua. Opportuna, & intempore facta. ¶ Vegetiores. Viuatiores & ualidiores. deficerent. n. aſſidua intẽtiõe aĩ, niſi interdum otio recrearentur. Ouidius, Si nunq̃ ceſſas tendere. mollis erit.

ASCENSIVS.

OTiũ, q̃d uẽ, maxime cõtrariũ iduſtriæ, & ſtudio, debet ꝑcipue ſubnecti, q̃a oppoſita iuxta ſe ꝓpoſita maxime eluceſcunt. non tamen otium, de quo hic loquitur, ſtudio penitus contrariatur, ſed illi opitulatur, unde addi uẽ. ſ. in nõ ſe ipſo, q̃a otium eſt contrarium negotio, ſed ut Cicero dicit, quidam ĩ otio ſũt minime ocioſi, uñ author addit nõ ſup. ſubnecti debet otiũ quo uirtus euaneſcit. ſ. diſparit ſed recreatur. alterum. ſ. otium quo uirtus euaneſcit uitandum ſup. eſt eta inertibus, id eſt minime induſtriis. & ſolertibus. alterum ſcilicet otium, quo uirtus recreatur, appetendum interdum etiam ſtrenuis. Illis ſupple euitandum eſt otium, quo uirtus euaneſcit, ne exigant, id eſt penitus agant propriam aut prope aut præcipue uitã inertẽ. i. ſine arte, & iduſtria, his ſupp. appetendũ eſt (unde et bona appetimus) otiũ quo uirtus recreatur, ut fiant uegetiores. i. agiliores, & expeditiores ad laborandum, tempeſtiua intermiſſione laboris.

OLIVERIVS.

PAr ueræ amicitiæ. Cõſtat Scipiõem, & Læliũ, teſte Ci. ſumma amicitia fuiſſe cõiunctos, ut igitur actuoſæ uitæ ſtudia, & labores oẽs cõiter ſuſceperant, ſic & aĩorum laxationes, & otia pariter capeſſebant, ut in littore Caietæ, mariſque tyrrheni pariter deãbulantes, cõchulas, calculoſq; more puero℞ ſæpiſſime legerent. Id laxationis genus in otioſis uiris turpe, in Scip & Lælio fuiſſe uẽ honeſtũ. ¶ Par clariſſ. uere par unũ eſſe dicuntur, ut par boum, ſic par amico℞ quatuor aũt uel pauln plura uero℞ amico℞ paria fuiſſe apud maiores leguntur, ut Theſeus, & Perithous. Pylades & Oreſtes. Tydeus & Polinices. Niſus & Eurialus, inter quos Scipio cõnumerantur & Læli'. ¶ Actuoſæ uitæ. laborioſæ, & uariis actionibus debitæ, qualis induſtrio℞, & ſtudioſo℞ hoĩum eſſe ſolet ¶ Iter. laborẽ. ꝑ ſimilitudinẽ ¶ Eq̃li gradu. In tranſlatiõe ꝑſiſtit. ¶ Vagas. Diſpſas ꝑ litus q̃dã legũt uagos. i. Læliũ & Scipio. errantes ¶ Conchulas. Teſtas piſciũ, q̃bus Romãi poſtes & lecticas exornare cõſueuerãt Cōchulæ ſunt q̃ dicant græce oſtraca appellan. ¶ Calculos. lapillos dictos q̃ ſua breuitate ſine moleſtia calcantur, uñ calculus minima pars põderis ex duobus granis lẽtis, & calculus numerus, calculatio ſupputatio ¶ Lectitaſſe. freq̃nter collegiſſe. ¶ P. Craſſus orator, de quo Cic. li. de ora. mẽtionẽ facit, & de eloq̃ntia diſputantẽ iducit, fuit aũt Scæuolæ gener. ut li. iiii. oñdi musca. de uerecundia. ¶ Ergo Pub. C. Scæuola. Scæuolæ uero Lælii gñi fuiſſe dñr, de quo Lælio Ci. li. q inſcribitur Læli' hoc eſt de amicitia, Q. Mutius augur Scæuola multa narrare de C. Læ. ſocero ſuo memoriter, & iucunde ſolebat. Calcul'

ASCENSIVS.

PAr &c. Sci. ſ. maior & Lælius, par clariſſimũ. i. nobiliſſimũ ueræ amicitiæ, iũctũ. i. cõnexũ iter ſe, tũ. i. pariter uinculo amoris, tũ et ſocietate. i. cõcitatiõe oĩum uirtutũ, ut. i. queãdmodũ exeq̃bantur. i. ꝑagebãt iter uitæ actuoſæ, gradu æq̃li. i. æq̃ magno ꝑgreſſu, ita aquieſcebãt. i. obtẽperabãt, quoq; cõiter, remiſſioni. i. recreationi aĩ ꝑ remiſſionẽ opis. nã q̃. i. q̃a cõſtat eos lectitaſſe. i. freq̃nter collegiſſe Caietæ, & Laurẽti. i. iuxta ea oppida litoralia cõchulas. i. ꝑuas cõchas uagas. i. diſperſas littoribus. ſ. maris tyrrheni, & calculos. i. paruos lapillos. Et P. C. ꝑdicauit ſe audiſſe id ex Q. Scæuola ſocero ſuo. i. pr̃e uxoris ſuæ, q̃. ſ. Scæuola fuit gener. i. maritus filiæ Læ.

THEOPHILVS.

CAlculis. Calculorum ludus ab Ouid. deſcribitur in artibus & ab aliis compoſito ſeorſum uolumine, ſcacorum nunc dicitur.

OLIVERIVS.

SCæuola au. quie. ut teſtis fuerat Scæuola Scipio. & Læliũ aĩ relaxandi g̃ra cõchulas, & calculos in littore lectitaſſe, ita ipſe nõ minus poſt aĩ labores à forẽſibus officiis ad pilæ ludũ ſe iterdũ cõferebat, nõnunq̃ ad aleas, & teſſeras, ut eo laxamẽti gñe fatigatũ aĩum relaxaret hic teſte Ci. i. offi. i. fuit P. Scæuolæ filius iuriſperiti, à quo Ci. iuris ciuilis ſcientiã q̃ia cũ q̃ floreret accepiſſe dẽ. nã li. i. offi. inq̃t, quo℞ uero pr̃es, aut maiores aliq̃ gloria ꝑſtiterũt, eo℞ plerinq; in hoc gñe laudis ſtudent excellere, ut Q. Mutius P. filius in iure ciuili. Fuit aũt hic Scæ-

uola, teſte eodẽ Ci. in Lælio, iuriſpitus & augur, quẽ in li. de orato. Ci. inducit cũ Craſſo de eloq̃ntia diſputantem. ℾ Quietæ remiſſionis. Ocioſæ relaxatiõis. eſt. n. adiectiuũ quietæ. ℾ Optime pila. Cũ dicat optime, ſignificat illũ ab adoleſcẽtia fuiſſe ſtudioſiſſimũ eius ludi, ut aſſidua exercitatione minime ineptus, eius pitiã cõſecutus fuerit non mediocrẽ. ℾ Ad hoc diuerticulũ. Digreſſionem. eſt aũt à uiatoribus ſũpta tráſlatio, q̃ à uia gſcendi gr̃a ad loca diuertũt. eſt. n. diuerticulũ locus, ubi de uia diuertimus. Tereni. ubi ad ipſum uenio diuerticulum. uel locus eſt ad quẽ de itinere ſecedimus, diuerſorium uero domus hoſpitalis, ad quam ex diuerſis uiis conuenitur ℾ Calculis. Teſſeris, uel taxillis, ut calculos poſuerit pro taxillis. ℾ Iura ciuiũ. utpote qui iuriſperitus. ℾ Et cerimonias deoꝝ. ut q̃ augur. nã aliter pontifex fuit. Cl̃, quo mortuo me ad pontificem Scæuolam cõtuli. ℾ V1. n. in rebus ſeriis. Licet ſapiẽti rebus ſeriis inter dũ rẽſerere ludos, & ioca uel certe poſt ſeria ad ludos ſe et ioca conferre teſte Ci. offi. i. Ludo aũt & ioco uti illis q̃dem licet, ſed ſicut ſomno & ceteribus cæteris, tunc cũ grauibus, ſeriiſq; rebus ſatiſfecerim᷑. ergo Scæuola in rebus ſeriis ſe uirũ grauẽ & auctoritate plenũ, in luſis uero ſe homiem referebat. ℾ In ſcurrili. Luſibus ſine dubio deeſt particula q̃ ſi, qd̃ facere frequenter ſolent auctores. Vir. Mediinter cædes exultat amazon. uel ſcurrilibus iucoſis, nõ tñ turpibus, q̃bus utũtur ſcurræ ℾ Quẽ re. na. Natura inq̃t non patitur hominem labori ſemp inſiſtere, nã licet uirtutis laus ois in actione conſiſtat, ab ea tñ neceſſe eſt ſæpe fiat intermiſſio, multique dentur ad ſtudia reditus, nã ut inquit Oui. Quod caret alterna requie durabile non eſt, Hæc reparat uires, feſſaq; mẽbra leuat.

ℭ Externa. De Socrate philoſopho.

IDq; vidit, cui nulla pars ſapientiæ obſcura fuit, Socrates. ideoq; non erubuit tunc cum iterpoſita arundine cruribus ſuis, cum paruulis filiolis ludens ab Alcibiade riſus eſt.

ℭ De Homero poeta.

HOmerus quoque ingenii cœleſtis uates non aliud ſenſit: vehementiſſimis Achillis manibus canoras fides aptando, vt earum militare robur, leni pacis ſtudio relaxaret.

ℭ Quanta ſit vis eloquentiæ. Cap. IX.

POtentiam uero eloquentiæ, & ſi plurimum valere animaduertimus: tamẽ ſub proprii exẽplis, quo ſcilicet vires eius teſtatiores fiant recognoſci conuenit.

ℭ De Valerio.

REgibus exactis plebs diſcedens à patribus, iuxta ripam fluminis Anienis in colle, qui ſacer appellatur, armata conſedit: eratq; non ſolum deformis, ſed etiam miſerrimus Reipub. ſtatus à capite eius cætera parte corporis peſtifera ſeditione diuiſa. ac ni Valerii ſubueniſſet eloquentia, ſpes tanti imperii in ipſo pene ortu ſuo corruiſſet. Is nanq; populum, noua & inſolita libertate temere gaudentem, oratione ad meliora, & ſaniora conſilia reuocatum, Senatui ſubiecit. ideſt urbem urbi iunxit. Verbis ergo facundis ira, conſternatio, arma, ceſſerunt.

ASCENSIVS.

IDq; &c. Et Socrates, cui nulla pars ſapientiæ fuit obſcura. i. non pſpecta, uidit id. ſ. hominẽ nõ eẽ patientẽ continui laboris, ideoq; non erubuit tunc cũ riſus eſt. i. irriſus, aut riſu affectus ab Alcibiade nobiliſſimo ciue Athe. ludens cũ filiolis paruulis, arundine interpoſita ſuis cruribus loco equi puerilis, quod & alii fecerunt. Vnde Flaccus. Ludere par ipar, equitare in arundine longa.

OLIVERIVS.

HOmerus. Hue idẽ ſenſit Homerus, cũ Achillẽ uirũ fortiſſimũ fidibus canentem ſæpius introduxit. ℾ Canoras fi. Reſonantes chordas.

ASCENSIVS.

HOmerus quoq; uates ingenii cœleſtis non aliud ſenſit aptando. i. applicãdo p teſtimoniũ carminũ ſuoꝝ manibus Achillis uehementiſſimis. ſ. ad opus bellicũ, fides canoras. i. citharã, ut relaxaret robur militare. i. ſeueritatem bellicã, & rigorẽ, leui. i. facili ſtudio pacis. i. cui in pace uacare ſolemus.

OLIVERIVS.

POtentiã. Quãta ſit eloq̃ntiæ uis atq; potẽtia, cum cæteri oẽs q̃dem illa ſcripſerunt tã græci q̃ latini, tũc in primis ipſe pr̃ eloq̃ntiæ Cic. cũ pluribus in locis, & uoluminibus oñdit, quoꝝ unum nobis hoc loco referre ſatis eſſe duxi, ubi rerum oĩum dñam illã appellat. Ait. n. li. ii. de na. deo. iam uero dña reꝝ ut uos ſoletis dicere, uis eloq̃ndi, q̃ pclara, q̃q; diuina. q̃ primũ efficit, ut ea q̃ ignoramus diſcere, & ea q̃ ſcimus, alios docere poſſimus. Deinde hac cohortamur, hac pſuademus hac cõſolamur afflictos, hac deducimus à timore pterritos, hac geſtientes cõprimimus, hac cupiditates iracundiaſq; cõſtringimus. hæc nos (Achilles fidibus canebat) iures legũ urbiũ ſocietate coniunxit, hæc nos ab immani, & fera uita ſegregauit. cũ igitur ea ſit uis eloquentiæ, ut q̃cq̃d in rerũ natura, totoq; mõdo laudabile ſit, in ea uerſetur, cunctaq; eius adminiculis nitantur, foueantur, ſuſtentẽtur, illuſtrẽtur, nihil pter ea dicendũ eſt, niſi ut ſubiectis exemplis fiat illuſtrior, atq; teſtatior. ℾ Eius uires teſtatiores. Si igt exẽpla ppoſuerimus, pbabilior fiet eloquentiæ uirtus, atq; uulgatior.

ASCENSIVS.

POtentiã &c. Vero i. ſed, & ſi. i. q̃q̃ animaduertimus potentiã eloq̃ntiæ ualere. i. poſſe plurimũ, tñ cõuenit ſup. eã recognoſci ſub ppriis exemplis. ſ. quo. i. ideo, ut uires eius fiant teſtatiores. i. magis teſtatæ & comprobatæ.

ASCENSIVS.

SCæuola aũt certiſſimus teſtis remiſſionis. i. relaxatiõis eorũ. ſ. dictoꝝ q̃ete. i. trã q̃lle, hoc eſt p quietem, traditur luſiſſe optime. i. artificioſiſſime pila inſtro noto, ſed ut opinor alterius gñis q̃ quo in gallia utuntur. nã Itali adhuc pilã decuplo grãdiorẽ, & uẽto turgidã agitãt. Quia uidelicet Scæuola ſolebat transferre ad hoc diuerticulũ. i. repoſitoriũ, & q̃ſi reclinatoriũ, ſicut in diuerticulo feſſi de uia recreantur, aium ſuũ fatigatũ miniſteriis forẽſibus. i. actiõibus iudicialibus. Dr̃ ẽt uacaſſe. i. ſe uacuũ curis dediſſe aleæ, & calculis. i. taxillis, aut lapillis in urnã iactãdis, cũ ordinaſſet bñ, ac diu iura ciuiũ, & cerimonias deoꝝ, q̃a augur erat & q̃ñ põtifex. n. i. q̃a ut. i. quẽadmodũ ipe agebat. i. repſentabat i reb᷑ ſeriis. i. ſeueris grauib᷑ ac ſeorſum à riſu poſitis Scæuolã. i. pſonã grauẽ, hoc eſt ſeipſo dignã, ita agebat in luſibus ſcurrilibus. i. iocularis, hoiem. ſ. uulgarẽ aut naturã hũanã, quẽ. i. hoiem nãreꝝ. ſ. creatrix nõ ſinit eſſe patiẽtem. i. toleratiuũ laboris cõtinui. i. nõ itermiſſi, q̃a, Qđ caret alterna reqe durabile nõ eſt, i homie præſertim.

OLIVERIVS.

IDq; uidit. Soc. terreſtre quoddã oraculũ, & hũanæ ſapientiæ uenerabile ſacrariũ nõ erubuit cũ filiolis pueriliter ludẽs ab Alcibiade rideri, cũ ad eũ ſalutãdi gr̃a ueniſſet, & arundines cruribus iterponẽtẽ more pueroꝝ offendiſſet. ſciebat. n. id ſibi naturæ lege permitti laxamenta quærere tanq̃ neceſſaria, & non homini turpia, qui fuerit ſtudio & labore defeſſus. Interpoſita arũdine cruribus. q̃ more pueroꝝ equitẽ imitaret᷑.

OLIVERIVS.

REgibus exactis. Diſcrepat à Li. Va. hoc loco nõ. n. Valeriũ ſed Agrippã Meneniũ fuiſſe tradit Liui., q̃ plebẽ à patribus diſſidentem, facta ſeceſſione ſua eloquentia reconciliauit. cũ. n. ſecũ ipſa ciuitas foret maxie diſcors, inteſtino inter pr̃es plebemq; flagrante odio, pter nexos ob æs alienũ, excitauit ſeditionẽ magno natu q̃dã, q̃ cũ iſignibus malorũ ſuorũ prumpens in forũ, ſqualida ueſte, deformi uultu, ſediorique corpis hitu, pallore, ac macie perẽni, tota denique ſpecie oris efferata, facto cõcurſu clamitat ductũ ſe à creditore, nõ in ſeruitiũ, ſed i ergaſtuliũ, & carnificinã, exacerbauit ita plebis aios in pr̃es, ut niſi alter cõſul Seruilius mitioris ingenii cõcitatos aios, multis pollicitatiõibus leniſſet, i graue diſcrimen res fuerit futura, maxie ingruentibus undiq; bellis. nã finitimi, co-

gnita

diſcrepat ... Liu. Va.

nita ſeditione arma cōmouerāt, qbus ſupatis, cū ſoluendi ꝑmiſſa tēps aduenisset, alter conſul Appius, inſita ſupbia aio. ut uanā collegæ faceret fidem, q̄ aſperrime poterat, ius de creditis pecuniis dicere, & q anne[x]i fuerant creditoribus tradere. tunc multo magis exacerbati plebis ai, ꝑ dictatorem hiſdem ferme pollicitationibus, & edicto, ne quis ciuem Ro. uinctum, aut clauſum teneret, neu qs militis Ro. donec in caſtris eſſet bona poſſideret, aut uēderet, liberos nepoteſue eius moraretur leniti ſunt. poſtremo cum etiam dictatoris promiſſis defraudarentur, tum demū ſeceſſio facta eſt in ſacrū mōtē trans aniené. eò miſſus orator, Menenius Agrippa ad reconciliandā reuocandamq; plebē in urbem Intromiſſus in caſtra priſco illo dicendi, & horrido mō nihil aliud q̄ hoc narraſſe fertur. Tēpe quo in hoie, nō ut nunc omnia in unū cōſentiebant, ſed ſingulis membris ſuū cuiq; cōſiliū, ſuus ſermo fuerat, indignatas reliquas partes, ſua cura, ſuo labore, ac miniſterio uentri oīa q̄ri, uentrē in medio q̄etū, nihil aliud q̄ datis uoluptatibus frui, cōſpiraſſe inde ne manus ad os cibū ferrent, nec os acciperet datū nec dentes cōficerēt. hac ira dū uentrē fame domare uellēt, ipa mēbra totūq; corpus ad extremā tabē ueniſſe indeq; apparuiſſe, uentris quoq; ſegne miniſteriū, nō eē nec magis ali, q̄ alere eū, reddentē in oēs corporis partes hunc, quo uiuimus, uigemuſq; diuiſum pariter in uenas, maturū confecto cibo ſanguinē. cōparādo hinc q; inteſtina corporis ſeditio ſimilis eſſet iræ plebis & ita in patres flexiſſe mentes omniū plebēq; patribus reconciliaſſe, qd ſi inculto & horrido dicendi gñe tm̄ ualuit unius hominis facundia, qd culta, & exqſita faciet oratio! ⸿ Diſſidens. Diſſentiens, diſcrepans, diſcordans. ⸿ Fluminis anienis. Tribus paſſuū millibus diſtat ab urbe, & teſte Priſciano li. vi. declinatur anio anienis. qd Antiq ſecūdū analogiā protulerunt aniem, Oui. xiiii. metha. quas anienis aquæ ⸿ A capite. i. à ſenatu, & patribus. ⸿ Cætera parte. ſ. plebe, & alludit ad fabulā quā ſupra diximus. ⸿ Verbi uocem. Plebem, quæ pars ciuitatis erat, ſenatui alteri parti coniunxit. ⸿ Verbis facundis. Eloquentiæ ceſſit omnis furor, & impetus animi. Cicero concedat laurea linguæ.

Menenius Agrippa plebs patribus cōciliauit.

Anio

ASCENSIVS.

REgibus, ſ. Romanis Tarquinio, & filiis exactis. i. expulſis Roma ꝑp ſupbiā, & ſtuprū Lucretiæ, plebs. ſ. Ro. diſcedens. ſ. ꝑ ſeditionē, à patribus. i. ſenatoribus, & nobilibus (pluſculo tñ interuallo) conſedit. i. locū cepit, armata iuxta ripam anienis fluminis in tyberim influentis. (Nñs eſt anio. ſed gtūs fit ab antiquo aniem anienis) in colle. i. monticulo, qui appellatur ſacer, & ſtatus reip. erat. ſ. tunc non ſolū defoemis, ſed ēt miſerrimus, & hoc cætera parte corporis. ſ. reip. hoc eſt ciuitatis, utpotè plebe diuiſa, peſtifera ſeditione. i. per peſtiferam ſeditionem, à capite eius, hoc eſt à patribus, q quaſi caput ciuitatis ſunt, ac ni. i. niſi eloquentia Valerii ſubueniſſet, ſpes tanti imperii, q̄tū poſtea fuit corruiſſet penè in ipſo ortu ſuo. Nāq; is. ſ. Vale. (cū Liuius alium id feciſſe ſcribat) ſubiecit. i. audientem fecit ſenatui populū gaudentem temere. i. incōſyderate, libertate noua. i. pauloan̄ parta, & ita inſolita reuocatū ad meliora, & ſeniora cōſilia oſonc. ſ. ſua, hoc eſt, ut Liu. dicit apologo magis ad rem faciente q̄ diſerto ſubiecit dicit. i. iunxit urbi. i. præcipuæ parti urbis, hoc eſt capiti, urbem. i. reliquū corpus, hoc eſt plebem. Ergo, ut hinc uires eloquentiæ cognoſcamus, Ira i. conſternatio mentiū, & arma ex conſternatione in ptes ſumpta ceſſerunt uerbis facundis, quia depoſitis armis in grām redierunt cū patribus, ob facundum apologū quem Oliue. qui me breuem facit, recitat.

⸿ De M. Antonio.

QVæ etiam Marianos, cinnanoſq; mucrones ciuilis profundendi ſanguinis cupiditate furentes inhibuerunt. miſſi enim à ſæuiſſimis ducibus milites, ad M. Anto. obtruncandum, ſermone eius obſtupefacti, diſtrictos iam, & vibratos gladios, cruore vacuos uaginis reddiderunt. quibus digreſſis, Pub. Antonius (is enim ſolus in ambitu expers antonianæ facundiæ ſteterat) crudele imperium truculento miniſterio peregit. qu'am diſertum igitur eum fuiſſe putemus, quem ne hoſtium quidem quiſquam occidere ſuſtinuit? qui modo vocem eius ad aures ſuas voluit admittere?

⸿ De Iulio Cæſare.

DIuus quoq; Iulius, qu'am cœleſtis numinis, tam etiam humani ingenii perfectiſſimum columen, vim facundiæ propriæ expreſſit: dicendo in accuſatione C. Dolobellæ, quem reum egit: extorqueri ſibi cauſam optimam L. Cottæ patrocinio, ſiquidem maxima tunc eloquentia queſta eſt. cuius facta mentione, quoniam domeſticum nullū maius adiecerim exemplum, peregrinandum eſt.

OLIVERIVS.

QVæ ēt ma. Marius ut ſæpe dictū eſt, ui p̄ria pulſus, collecto exercitu Cinnæq; coniunctus, ut p̄riam repoſcit, diis hoibuſq; infeſtus. & ſtati prio ipetu oſtiam urbis alumnā capit, & miſeranda ſtrage diripit. mox urbē ipam ꝑſecodiā ciuiū à Ianiculo pulſo p̄ſidio, q̄drato agmine ingreſſus, ac principū cædē ſigno dato aliq̄to ſæuius q̄ aut in punica, aut in Cymbrica urbe ſæuit. Octaui cōſulis caput ꝓ roſtris exponitur, Anto orator uir cōſularis ad hoſpitē ꝓfugit, ubi tectus tantā urbis tēpeſtatem declinaret, qd illi fortuna non cōceſſit, hoſpes. n. quo lautius illū exciperet, uinū à caupone ꝑ ſeruū depoſcit, Caupo latere apud hoſpitem, M. An. ex ſeruo cognoſcit, remq; ſtati ad Mariū Cinnāq; defert, quo cognito delectos milites cū P. A. uel, ut Plu dicit P. An. ad ſacūdiſſimū oratorē cædendū mittūt. P. Ant. ubi ad hoſpitē uenit cedit miniſtros itroire & M. A. iterficeri iubet, ipſe foris in ueſtibulo remoratus hi uero poſtq̄ itrogreſſi, et corā data copia cædis, maximus orator Anto. ſic eos orōnis ſuauitate demulſit, ſic eloq̄ntia ſua à cædis cupiditate oīq; ipetu repſſit, ut ad Anto. re īfecta ſtupentes redierint, plane fatētes. ſe oſone uictos, illū occidere n̄ potuiſſe, quos P. increpitans ſtricto gladio tectū irruit, & Antonium obtruncat, caput ad Mariū defert. qd ille menſæ ipoſuit, ut nō tā cibo q̄ eius ſpectaculo ſatiaretur. Cōſtat hūc M. An. teſte Ci. li. v. Tuſ. quæſt. olim ſuæ ætatis fuiſſe eloq̄ntiſſimū. ⸿ Inhibuerūt. Repreſſerunt, retinuerunt, cōpeſcuerunt [illegible] ⸿ Steterat in ābitu. In porticu, ſiue in circuitu remanſerat, pudore credo detentus, ne tm̄ uirū neceſſitudine ſibi cōiūctū, trucidari uideret, q̄q̄ ipſe poſtmodū tā fœdū cædis miniſteriū peregerit.

M. Ant. oratoris eloq̄ntia

ASCENSIVS.

QVæ. ſ. uerba facunda inhibuerunt etiam mucrones. i. acutos gladios Marianos & Cinnanos. i. percuſſorū à Mario & Cinna in M. An. miſſoꝝ furentes cupiditate ſanguinis ciuilis profundendi. Eū ꝓ qa, milites miſſi à ſæuiſſimis ducibus. ſ. Mario & Cinna ad obtruncandum M. An. non tm̄ uirū, ſed oratorem clariſſimū, obſtupefacti ſermone eius, reddiderūt uaginis gladios uacuos cruore. i. nō imbutos ſanguine eius diſtrictos. i. è uagina raptos, & uibratos. i. in altū extenſos iam. i. ad percutiendū. cū qbus. ſ. militibus digreſſus P. Ant. conſanguineus eius (Is enim ſolus ſteterat in ambitu. i. circuitu, aut porticu, aut in ambitu. i. ut primus peracta cæde abiret tanq̄ inſons eius expers. i. n̄ p̄ceps facundiæ antonianæ) peregit imperium crudele. ſ. ducum illoꝝ, miniſterio truculento, q a in ſanguinem ſuum ſæuiit, cum ſe maxime purgare potuiſſet. Igit̄ q̄. i. q̄tum diſertum putemus fuiſſe eum. ſ. Antonium, quem ne quidem. i. non ſaltem, auc non etiam quiſpiam hoſtium ſuſtinuit. i. potis fuit occidere, q mō. i. ſi mō uoluit admittere ad aures ſuas uocem. i. oſonem eius.

OLIVERIVS.

DIuus quoq; Iulius. Dolobellā ex Sicilia, cui ꝓtoc ꝓfuecat, repetundaꝝ Cæſar poſtulauerat. L. Cotta Dolobellæ p̄ ocinū ſuſcepit, cui' auctoritati, q a ueluti parentem illum Cæſar coleret et obſeruaret reſiſtere nō ſuſtinuit. tm̄ in cōcione dixit extorq̄ri ſibi cām optimā. oñdens ſe illum ui eloquentiæ facile fuiſſe cōuictum, ubi maximā ſibi eloquētiæ laudē cōpauit. ⸿ Quam cœleſtis. numinis. Perſiſtit i ſua iam iam ab initio operis ſuſcepta adulatione Vale. q̄ ſine dubio poſſet oībus eſſe faſtidio. ⸿ Columen. Suſtentaculum. conſtat q dem Cæſarem plurimum ingenio ualuiſſe, ut teſte Cice. cum duo ſint, quibus excelluere Romani, ſi in utrouis tantum ſe Cæſar

Cottæ eloq̄ntia

exercuiſſet, omnes facile ſuperaſſet, ut ſi tantum eloquentiæ quantum rei militaris ſtudii & laboris impoſuiſſet, facile, dicē di palmam obtinuiſſet. ¶ Reum egit. Quia repetundarum ē Sicilia, ut diximus, accuſauit. ¶ Peregrinandum eſt. Ad externa exempla tranſeundum.

¶ Externa De Piſiſtrato.

Piſiſtratus dicendo tantum ualuiſſe tradi-tus eſt, ut ei Athenienſes regium imperium oratione capti permitterent: cum præſer-tim ex contraria parte amantiſſimus pa-triæ Solon niteretur. ſed alterius ſalubriores e-rant conciones, alterius diſertiores: quo euenit, ut alioqui prudentiſſima ciuitas, libertati ſeruitu-tem præferret.

¶ De Pericle.

Pericles autem feliciſſimis naturæ incremē-tis, ſub Anaxagora præceptore ſummo ſtu-dio perpolitus, & inſtructus, liberis Athe-narum ceruicibus, iugum ſeruitutis impo-ſuit. egit enim illam vrbem, & uerſauit arbitrio ſuo. Cumq; aduerſus uoluntatem populi loque-retur, iucūda nihilominus, & popularis eius uox erat. itaq; veteris comœdiæ maledica lingua, q̄-uis potentiam uiri perſtringere cupiebat: tamen in labris hominis melle dulciorem leporem fate-batur habitare. inq; animis eorum, qui illum audierant, quaſi aculeos quoſdam relinqui præ-dicabat.

ASCENSIVS.

Diuus quoque Iulius. ſ. Cæſar columen. i. cul-men ac decus perfectiſſimum, q̄ i. q̄tum numinis cœleſtis. i. diuinitatis, tam. i. tm̄ etiā ingenii humani, expreſſit. i. ex-preſſe indicauit, ui. i. uirtutem, & potentiam propriæ eloquentiæ dicendo in actione Cn Dolobellæ. i. contra Cneum Dolobellam quem egit reum. ſ. repe-tundarum, optimam cauſam extorqueri ſibi ſ. ui amicitiæ, & authoritatis non facundiæ, eri-pi ſibi patrocinio L. Cottæ Dolobellam defendentis. Siquidem maxima eloquentia utpote Iulii quæſita eſt, tunc. ſ. ſibi uim fie-ri per patrocinium Cottæ. q. d. Iulius confiſus in eloq̄ntia ſua, nō dubitauit quin reum perage-ret, ſed gratia, & authoritate Cottæ ſibi eripiendum nouit. Cuius. ſ. maximæ eloquentiæ Iulii cæſaris mentiōe facta, q̄m nullum. i. non ullum, non adiecerim. i. non addiderim, etiam ſi conatus ſim ullum exēplum domeſticum maius, caue legas inanis, eſt ſup. mihi peregrinādum. i. ad peregrinam eloquentiam tranſeundum. ut alibi ad-monui, author utitur illa uoce in rim in ſignificatione nō pla-ne præterita, ſed quæ eſſet p̄terita, ſi aliud prius feciſſet. uerbi gratia adiecerim uidetur poſitum pro adiecero, ſed ſic ponit, ac ſi dicat, ſi adiecero. merito dicas, q adiecerim &c.

THEOPHILVS.

Siquidem maxima tunc eloquentia. quæ eſt. Vetuſti codi-ces habent aliter hunc in modum. Siquidem tunc maxi-ma eloquentia ei laus quæſita eſt.

OLIVERIVS.

Piſiſtratus eloquentia dſiatum arripuit

Piſiſtratus. Calliditate plurimū ualuit Piſiſtratus, teſte Mac. q tyrannidem magis q̄ eloquentiam occupaſſe dr. deuictis ſe duce megarenſibus, cum gratiæ plurimum, & auctoritatis apud oēs cœpiſſet, aoimū ad regnū adiecit, uer-beribuſq; uoluntariis domi affectus, laceratoq; corpore die q̄-dam in publicum prodiit, & aduocata concione uulnera po-pulo oſtēdit, de crudelitate principum. à qbus hoc ſe paſſum ſi-mulabat, q̄ritur, adduntur uocibus lachrymæ, & inuidioſa o-ratione multitudo credula incenditur, amore plebi, inuiſum ſe ſenatui affirmat, obtinet ad cuſtodiā corporis ſui ſatellitum auxilium, per quos tantam tyrannidem occupauit. fuit aūt, ut diximus lo ca. de humanitate, doctrina, ingenio, & eloquen-tia tanta, ut ab Athenienſibus imperium ſumma ui reſiſtente Solone tandem obtinuerit, uimq; oronis fecit ut Athenienſes illi ſe, libertatemq; ſubiicerent, nec quicquam ualuit q Solon iuſtiſſimus & grauiſſimus orator aduocata concione in pu-blicum proceſſerit, ut diximus i ca. de ingra. & impiē illius co-natum aperuerit tm̄ igitur Piſiſtrati ualuit eloquentia, ut nul-la Solonis ſapientia, nulla uis, nulla eloquentia reſiſtere potue-rit. Cic. de Piſiſtrato li. iii. de oratore, q s doctior iiſdē tempori-bus, aut huius eloquentiæ literis inſtructior fuiſſe traditur q̄ Piſiſtratus, qui primus Homeri libros confuſos antea ſic di-ſpoſuiſſe dr, ut nunc habemus. non fuit quidē ciuibus ſuis utia-lis, ſed ita eloquentia floruit, ut literis doctrinaq; p̄ſtaret. ¶ Sed alterius. ſ. Solonis, q pro tuenda libertate concionabatur. ¶ Al-terius. Piſiſtrati. ¶ Alioqui. in aliis rebus ſignificat populum Athenienſem prudentem hac una in ſe fuiſſe iprudentiſſimū, q oratione delinitus ſeruire q̄ imperare maluerit.

ASCENSIVS.

Piſiſtratus traditus eſt ualuiſſe. i. potuiſſe tm̄ dicēdo. i. elo-quendo, ut Athe. capti orone eius, p̄mitterent ei imperiū regiū, cū præſertim Solon amantiſſimus patriæ, niteret. i. contenderet ex contraria parte. i. libertatem priſtinā tuendā eſſe. Sed conciōes. i. orones ad populū, alterius. ſ. Solonis erāt ſalubriores. i. magis ſalutares, & alterius. ſ. Piſiſtrati diſertiores quo. i. per qd̄ euenit, ut ciuitas. ſ. Athenien. prudentiſſima alio q. i. in alio quouis facto, p̄ferret libertati ſeruitutē. i. mallet Piſiſtrato committere in ſe imperium, q̄ ut Solon ſuadebat libertatem conſeruare.

OLIVERIVS.

Pericles aūt. De Pericle ſatis ſupra dictū eſt in c. de obitu filiorum, & de continentis. qd̄ uero ad eius eloquentiam ſpectat tm̄ ualuit dicēdi rōne, & eloquentia, ut Athenienſium populū p ſua uolūtate uerſaret, & eorum animos quocūq; uellet, facile impelleret. de quo Ci. li. de ora. iii. Quid Pericles inquit, de cuius poteſtate dicendi ſic accepimus, ut cū contra uoluntatem Athenienſium loqueretur pro ſalute patriæ ſeuerius, tn̄ id ipm qd̄ ille contra hoies populares diceret, populare oibus, & iucūdū uideretur. Cuius i labris ueteres comici, etiam cum illi maledicerent qd̄ tū Athenis fieri licebat leporē habitaſſe dixerūt. tāq; que in eo uim fuiſſe, ut in eorum mentibus qui audiſſent, quaſi aculeos quoſdam relinqueret. At hunc non declamator aliquis ad clepſidram latrare docuerat, ſed ut accepimus, Clazomenius ille Anaxagoras, uir ſummus in maximarum rerum ſciē-tia itaq; hic doctrina, conſilio, eloquentia excellens. xl. annis p̄-fuit Athenis, & urbanis eodē tempore, & bellicis rebus. ¶ Egit urbem. Duxit Athenien. quo uoluit. ¶ Et uerſauit. Et p ſua uo-lūtate tractauit. ¶ Perſtringere. Offendere, & carpere cupiebat. ¶ Quaſi aculeos quoſdam. p̄ſiſtit in trāſlatione, cū n. diceret, q ex eius ore melle dulcior fluebat oro, aculeos tn̄ illud mel i-cluſos habuiſſe dicit, quos a īs hominum infixos relinquebat, dulcis quidem erat oratio, ſed regnum affectare uidebatur.

ASCENSIVS.

Pericles aūt (itidem Athenien.) feliciſſimis incremētis. ſ. habens feliciſſima incrementa naturæ. i. naturalis facun-diæ perpolitus. i. ad conſumationē uſq; politus, & inſtru-ctus ſummo ſtudio ſub Anaxagora præceptore, impoſuit cer-uicibus Athenarum. i. ciuiū Athe. liberis. ſ. prius, iugum. ſ. ſeruitu-tis. Enim. i. q̄a, ille egit. i. direxit, & uerſauit urbem i. ciuitatem (hoc loco) arbitrio ſuo. Cumq; loqueretur aduerſus uolunta-tem populi, eius uox erat nihilominus iocunda, & popularis. Itaq; lingua maledica. i. detractoria ueteris comœdiæ, i cuius locum ſucceſſit latina tragœdia, quia in utraq; uitia acerbe ta-xantur, ſed acerbius in uetere comœdia, q ea ſub propriis pre-cantium nominibus uitia notabantur. Vnde Horatius primo ſermonū, Eupolis atq; Cratinus, Ariſtophaneſq; poetæ, Atq; alii, quorum comœdia priſca uirorum eſt, Siquis erat dignus deſcribi q malus, aut fur, Aut mœchus foret, aut ſicarius, aut alioqui, Famoſus multa cum libertate notabant &c. q̄uis cu-piebat p̄ſtringere. i. carpere potētiam. ſ. nimiā, uiri uidelicet pe-riclis, tn̄ fatebatur leporem. i. uenuſtatem ſermonis dulciorem melle habitare in labris hominis (uideri poſſet pro eodem ac-cipere uirū, & hominem quæ ſecundum Vallam differunt, q uir poetis freq̄ntius eſt uocabulū, & homo oratori, tn̄ altius ſcrutanti poſſet hoc diſcriminis īdicare, q uir, q̄a ē cōnotat p-prietatē uirilē, & ſtrenuitatē. ut cū locus affuerit, te precor eſſe ui-rū, ad induſtriā eius pertineat. homo ad naturam, ut q tā po-tēs euaſerit, induſtriæ ſit, q tam facundus naturæ) & p̄dicabat q̄ſi aculeos quoſdam. i. ſtimulos relinqui in animis illorum qui illū audierant. pulchra alluſio ad apes, nā q̄a mellis meminit, recte perſiſtens in metaphora, aculeos addit.

Oliuerius.

OLIVERIVS

FErtur, qui iam, nunc quaſi teſtimonium inducitur eloquentiæ Periclis. dicit enim cum uir quidam Athenienſis decrepitæ iam ætatis Periclem primū concionantē audiſſet, ſibi ipſi moderari nō potuit, quin altius exclamaret, cauete uobis Athenienſes à Periclis facundia, quæ tanta in eo eſt quāta in Piſiſtrato fuiſſe cōſpeximus, audierat enim hic in Adoleſcentia Piſiſtratū cōcionantē. admonebat itaq; ciues ſuos, ut cautiores eſſent in audiendo Periclē, q̄ fuerant in Piſiſtrato, ne Periclis orōne capti, urbis imperiū, ut Piſiſtrato, ſic iſti quoq; demandarēt. & libertatē ſeruituti præferrent, plus tñ ualuit eloquentia Periclis, q̄ ſenis ſalutare conſilium. Augurium. Omen & diuinatio. Quod ille armatus. Quia, ut diximus, cum ad ſui corporis tutelam ſatellites obtinuiſſet, his adiutus imperium occupauit.

ASCENSIVS.

FErtur, &c. Pergit adhuc de eloquentia Periclis loqui dicens. Quidā admodum .i. ualde ſenex, cum intereſſet primæ concioni .i. orationi ad populū Periclis adoleſcentuli, & idē .ſ. homo tū ſenex audiſſet iuuenis .i. cū eſſet iuuenis Piſiſtratum decrepitum cōcionantē, non temperaſſe ſibi, quo minus .i. ut non exclamaret oportere .i. conuenire, & utile eſſe, illū ciuem, caueri, q̄ .i. quia oratio eius foret ſimillima orationi Piſiſtrati .ſ. tyrāni pſulante mortui. Nec aūt exiſtimatio eloquii .i. iudiciū de eloquio, aut augurium morum .i. diuinatio de moribus Periclis futuris, feſellit .i. decepit hoīem, quia ita fuit, ut iudicauit. Quid enim intefuit inter Piſiſtratū, & Periclē, niſi q̄ ille .ſ. Piſiſtratus geſſit tyrannidē armatus, idest ui, hic ſcilicet Pericles ſine armis? quaſi dicat nihil, quia uterq; æque omnia pro libito geſſit.

OLIVERIVS.

Hegeſias Cyrenaicus.

QVantum eloquentia. Hegeſias Cyrenaicus philoſophus adeo ſubtiliter, & curioſe de humanæ uitæ miſeriis diſputabat in ſcholis, ut ad uoluntariā ſibi ſæpe mortē nōnullos auditores impelleret. quare à Ptolemæo rege prohibitus eſt de his rebus diſputare, quoniam his auditis multi ſibi mortem inferrent. magna erat uis huius hominis eloquentiæ, ut cum de humanæ uitæ conditione differeret, ſic hominum miſerias, quibus ſubiecti ſunt, ante oculos referebat, ut his quaſi territi homines ultro mortem appeterent, unde πεισιθάνατος Hegeſias dictus eſt, i. mortis perſuaſor. Cice. li. Tuſ. primo mors inquit à malis nos abducit, non à bonis. uerum ſi quærimus hoc à Cyrenaico Hegeſia, ſic curioſe diſputatur, ut is ab rege Ptolemæo prohibitus eſſe dicatur illa in ſcholis dicere, quo multi his auditis mortem ſibi conſciſcerent. Cyrenaicum philoſophum Cyrenaici ab Ariſtippo deſcenderunt, qui primus genere Cyrenaicus finem in uoluptate ponebat.

ASCENSIVS.

De quodam ſene.

FErtur quidam, cum admodū ſenex primæ concioni Periclis adoleſcentuli intereſſet: idemq́ iuuenis Piſiſtratum decrepitū iam concionantem audiſſet: non temperaſſe ſibi, quo minus exclamaret, caueri illum ciuē oportere: quód Piſiſtrati orationi ſimillima eius foret oratio. nec hominem aut æſtimatio eloquii, aut morum augurium feſellit. Quid enim inter Piſiſtratum, & Periclem interfuit: niſi quód ille armatus, hic ſine armis tyrannidem geſſit.

De Hegeſia Philoſopho.

QVantum eloquentia ualuiſſe Hegeſiam Cyrenaicum Philoſophum arbitramur: qui ſic mala uitæ repræſentabat: ut eorum miſeranda imagine audientium pectoribus inſerta, multis uoluntariæ mortis appetendæ cupiditatē ingeneraret. Ideoq́ à rege Ptolemæo ulterius hac de re diſſerere prohibitus eſt.

Quantum momentum ſit in pronunciatione, & apto motu corporis. Cap. X.

ELoquentiæ autem ornamenta in pronunciatione apta, & conuenienti motu corporis conſiſtunt. quibus cum ſe inſtruxerit: tribus modis homines aggreditur, animos eorum ipſa inuadendo. horum alteri aures, alteri oculos permulcendos tradendo.

De C. Graccho.

SEd propoſiti fides in perſonis illuſtribus exhibeatur. C. Gracchus eloquentiæ, q̄ propoſiti felicioris adoleſcens, quoniā flagrantiſſimo ingenio cum optime Remp tueri poſſet, perturbari impie maluit: quoties apud populum concionatus eſt, ſeruum poſt ſe muſicæ artis peritum habuit: qui occulte eburnea fiſtula pronunciationis eius modos formabat: aut nimis remiſſos excitando, aut plus iuſto concitatos reuocando. quia ipſum calor, atq; impetus actionis, attentū huiuſce tēperamēti æſtimatorē eſſe nō patiebat.

QVantum arbitramur Hegeſiam philoſophorum Cyrenaicum ualuiſſe eloquentia? quaſi dicat merito plurimū, qui repræſentabat .i. oſtēdebat orōne, mala idest incommoda uitæ, ſcilicet huius, ut imagine, idest ſpe imaginaria eorum, ſcilicet malorum huius uitæ, inſerta pectoribus audientium, ingeneraret multis cupiditatem uoluntariam, ſcilicet ſpontaneā mortis appetendæ. Et ideo prohibitus eſt à Ptolemæo rege diſſerere, ideſt diſputare ulterius de hac re, ideſt de malis, aut miſeriis huius uitæ.

OLIVERIVS.

ELoquentiæ autem. In pronunciatione cuncta totius eloquentiæ ornamenta eſſe repoſita teſtantur omnes, qui de hac arte ſcripſerūt tam græci quàm latini. quid enim acutæ & commodæ inuentiones? quid concinnæ uerborum eloquutiones, quid partium cauſæ? & artificioſæ diſpoſitiones? quid deniq; diligens memoria ſine pronunciatione ualerent? non plus q̄ ſine his pronunciatio ſola. nam hæc oīa, quæ ſupra dixi, perinde ſunt ut aguntur, actio aūt in dicendo una dominat, ſine qua ſummus orator, in oratorū numero eſſe nullo modo pōt mediocris uero hac una inſtructus ſummos ſæpe ſuperare pōt, quod multis exēplis tam græcorū q̄ latinorū ita eſſe Vale. probat. Conuenienti motu corporis. pronunciatio eſt uocis, uultus, & geſtus moderatio cū uenuſtate cū ergo dicat in pronunciatione, intenſionē & remiſſionē uocis, oſtēdit, in motu corporis, uultus, geſtusq; moderationem ineſſe. Tribus modis. Eloquutione, ſono uocis, & motu corporis. Alteri aures. que ad pronunciationem. Alteri oculos. quo ad geſtum corporis. — Pronūciatio quid

ASCENSIVS.

ELoquētiæ aūt ornamēta cōſiſtunt in pnūciatione apta, & i motu corporis cōuenienti. quibus cū eloquentia inſtruxerit .i. armauerit ſe, aggredit̄ hoīes tribus modis, ipſa .ſ. eloquētia inuadēdo aīos eorū, uidelicet holum, & tradē do alteri horū .ſ. dictorū ornamentorū, uidelicet pronunciationi aures, ſcilicet hominum ſupple permulcendas, & alteri, uidelicet motui corporis, oculos permulcendos, ideſt mulcendo in ſententiam trahendos.

OLIVERIVS.

SEd propoſiti, &c. Ad temperandos pronunciationis modos C. Gracchus peritum muſicæ artis ſeruum concionaturus adhibuit, ut uel intenſiorem remitteret, uel remiſſiorem uocem intenderet. Gel. de noctibus atticis libro primo. Ecce autem pro tibicina laconica. tibiæ quoq; illius concionatoriæ in mentem uenit, quam C. Graccho cum populo agente, præiſſe ac præmonſtraſſe modulos ferunt. ſed neq̄q̄ ſic eſt, ut à uulgo dicitur, canere tibia ſolitum, qui ponè illum loquentem flare uariis modis eundem mulcere animum actionemq; eius tum incēdere. quid enim foret eare ineptius? ſi ut planipedi ſaltanti, — Graccho cōcionati fiſtula modos dabat.

tionē,cum docuiſſet ſimiliter nubium attritu excuti fulmen. ¶ Ad ſolis,& lunæ curſum. quia ut ſupra diximus, cū hemiſpelium lunæ ſolari ſit inferius,lunaq; ſemper tendat in obliquū, forte cum ad perpendiculū ſoli fuerit oppoſita,eius excipit radios,ut ad nos peruenire non poſſint,& inde ſæpe tenebræ ſuperinducunt.¶ Vano metu. Qui rōne carēs alios occupauerat.

Solis eclypſis unde

ſeu ſculpendi,ab Alexandro,ſcilicet magno rege.ſ. maximo, & primum Macedoniæ . qui uoluit etiam edicto , ſe & pingi ab uno, idest ſolo Appelle, ſcilicet pictore optimo, & fingi, ideſt ſculpi tantum,ideſt duntaxat à Lyſippo optimo ſtatuario?quaſi dicat plurimum.

ASCENSIVS.

Sed ut ſcrutemur alienigena,ideſt externa exempla. (Et declinatur hoc loco alienigenus alienigena alienigenum.)Cum,ideſt quando ſole obſcurato repente, Athenæ perfuſæ inuſitatis tenebris agerentur, ideſt concuterentur ſollicitudine,credentes interitum portendi ſibi denunciatione.i. indicio,aut oſtēto cœleſti , Pericles proceſſit in medium, & diſſeruit ea,quæ acceperat à præceptore ſuo Anaxagora,pertinentia ad curſum ſolis & lunæ , nec paſſus eſt ciues ſuos trepidare ulterius metu uacuo.ſ.rationis,aut uano,quia eclypſis ſolis naturalis eſt,per interpoſitionē lunæ.

OLIVERIVS.

Quantum porro. Plurimum arti tribuit Alexāder,qui à nullo pingi , nec fingi uoluerit, niſi ab his,qui omnium præſtātiſſimi ſuo tempore forent Apelle ſcilicet atq; Lyſippo. De quib⁹ Horatius Epiſtolarum lib. ultimo. Rex ille poema . Qui tam ridiculū tam care prodigus emit, Edicto uetuit, ne quis ſe præter Apellem Pingeret,aut alius Lyſippo duceret æra Fortis Alexandri uultum ſimulantia. Cice.quoq; Epiſtola ad L. Luceiū. Neq; enim Alexander,inquit,ille gratiæ cauſa ab Apelle potiſſimum pingi,& à Lyſippo fingi uolebat,ſed quod illorum artem cum ipſis,tum etiam ſibi gloriæ fore putabat, atq; illi artifices corporis ſimulachra ignotis nota faciebant.fuit enim Apelles pictor eximius,patria cous, ingenio & gratia, ut inquit Quintilia.præſtātiſſimus,qui teſte Plinio,omnes prius genitos,futuroſq; poſtea ſuperauit,& arti ſuæ,hoc eſt picturæ plura ſolus prope quam cæteri omnes contulit. Summe laudauit Plini. Venerem ab eo pictam exeuntem è mari , quam poſtea Romam adductam Diuus Auguſtus dicauit in tēplo Cæſaris,Cuius inferiorem partem corruptam , qui reficeret, non potuit reperiri.inchoauit,& aliam teſte Plinio, quæ ne ſuperaret etiam illam ſuam priorem inuidit mors peracta parte, nec qui ſuccederet operi ad perſcripta linlamenta inuentus eſt. unde Cice.lib primo Epiſtolarū ad Lentulum,Nunc ut Apelles ueneris caput, & ſumma pictoris politiſſima arte perfecit,reliquam partem corporis inchoatam reliquit. item in libro officiorum.iii.nemo pictor repertus eſt,qui Veneris eam partem,quam Apelles inchoatam reliquiſſet, abſolueret,oris enim pulchritudo reliqui corporis imitandi ſpem auferebat. pinxit,& Alexandrum Magnum fulmen tenentum in templo Epheſiæ Dianæ , & Fulmen extra tabulam uideri ſcribentes meminerunt. refert item Pli.q; pinxit ea quæ pingi non poſſunt,tonitrua,fulgetras,fulguea,& ſimilia,quare nonnulli ferunt,q; Alexander Magnus à nullo alio poſſe pingi edicto poſito capitali edixit. Lyſippus fuit in arte ſculptoria artifex clariſſimus,de quo Martialis Nobile Lyſippi munus,opuſq; uidebis,Nam ſpirantes uultus,atq; ora ſimillima uiuis . Et deniq; animoſa ſigna fingere uidebatur. Et teſte Quinti. ad ueritatem optime acceſſit , & ad ſexcentadecem ſignorum opera effeciſſe dicitur.

A qbus Alexander fingi & pingi uolebat.

¶ De Alexandro rege.

Quantū porrò dignitatis à rege Alexandro tributum arti exiſtimamus? qui ſe & pingi ab uno Apelle, & fingi à Lyſippo tantummodo uoluit.

¶ De Vulcano Alcamenis.

Tenet uiſentes Athenas Vulcanus Alcamenis manibus fabricatus. præter cætera enim perfectiſſimæ artis in eo præcurrentia indicia, etiam illud mirantur: quod ſtat diſſimulatæ claudicationis ſub ueſte leuiter ueſtigium repræſentans: ut non tanquam exprobratū uitium, ita tanquam certam, propriamq; dei notā decore ſignificans.

¶ De Venere Praxitelis.

Cuius coniugem Praxiteles, in marmore quaſi ſpirantem in templo Cnidiorū collocauit, propter pulchritudinem operis à libidinoſo cuiuſdam complexu parū tutam. Quo excuſabilior eſt error equi, qui uiſa picturā equæ, hinnitum edere coactus eſt: & canū latratus aſpectu picti canis incitatus: tauruſq; ad amorem, & concubitum æneæ uaccæ Syracuſis nimiæ ſimilitudinis irritamento compulſus: Quid enim uacua rationis animantia arte decepta miremur? cum hominis ſacrilegam cupiditatem, muti lapidis lineamentis excitatam uideamus.

OLIVERIVS.

Vulcani claudicatio.

Tenet uiſentes. Alchimenides fictor egregius Vulcanus Athenis tanta arte finxiſſe dicitur,ut cum illi adiici nihil poſſe uideretur,tamen id maxime ſuſpicientes delectabat, q; ſub ueſte claudicatio formæ diſſimulatæ exprimebatur , atq; ita ut non tanq̄ exprobratum uitium, ſed dei certam notam,propriamq; declararet. Ci.lib.de natu. deorum. equidem laudamus eſſe Athenis Vulcanum eum,quem fecit Alchimedes,in quo ſtante,atq; ueſtito appareat claudicatio nō deformis, Claudum igitur habemus deum , quoniā de Vulcano ſic accepimus. ¶ Tenet. Remoratur,& delectat ¶ Diſſimulatæ claudicatiōis. Quia ſic accepimus de Vulcano claudicationem diſſimulaſſe.

ASCENSIVS.

Tenet, &c. Vulcanus.ſ. ſtatua Vulcani,fabricatus,ideſt ſculpta,& ficta manibus Alcamenis (ſunt tamen qui Alchimenis, nec deſunt qui Alchimenidis legant) tenet , ſcilicet ſuſpenſos, ac irretit,ne procedant,donec perſpexerint, uiſentes, ideſt uiſitantes Athenas. Enim, ideſt quia præter cætera indicia,ideſt ſigna,& teſtimonia,perfectiſſimæ artis præcurrentia,ideſt ſtatim ſe oſtentantia in eo,ſcilicet Vulcano, etiam mirātur,ſcilicet uiſentes Athenas,illud quod ſtat repræſentans,ideſt indicans leuiter ueſtigium claudicationis diſſimulatæ,ideſt tectæ,quantum fieri poteſt more claudicātium, ſub ueſte.ſ.cruribus eius ſuperinducta. ſignificans ut uitiū.ſ. claudicationis non tanquam exprobratum, ideſt ultio datū deo, ita ſignificans decore,ideſt honeſte tanq̄ certam, & propriam notam dei,ideſt indicium,quo ipſe dignoſcatur à cæteris diis. ut enim nos ſanctis diſcrimina damus in pingendo, & fingendo,ita illi idolis ſuis.

OLIVERIVS.

Cuius coniugem. Praxiteles inter ſtatuarios gloria primus,uel certe ſummus , de quo multa Pli. lib. xxxvi. natu.hiſt. Sed inter cætera dicit. duas ſculpſiſſe Veneres alterā Cnidiam hoc eſt, quæ Cnidi colebatur , quæ nō ſolum ibi ſed in toto terrarum orbe præcipua fuit,quam ut uiderent multi Cnidū nauigarunt.alterā uelata ſpecie,quam quidā prætulerunt,optime ſe uerum id,atq; pudicū arbitrantes.nam quæ Cnidi fuit,ac Cnidus coempta effigies deæ , fauente ipſa dea,ut creditur,facta artificio tanto, ut non eſſet à libidinoſo complexu ſatis tuta.ferunt enim quendam eius amore correptum.cum noctu delituiſſet in templo,ſimulachro cohęſiſſe, eiuſq; cupiditatis etiā indicē maculā fuiſſe.multa huius ſimulachra Romā deportata fuerunt, quæ oīa Pli. cōmemorat. De hoc quoq; mentionem facit Quinti.lib.ii.de inſtitutione oratoria,ubi dicit. Si praxiteles ſignum aliquod ex molari lapide conatus eſſet exculpere,parium marmor mallet rude. at ſi id artifex expoliſſet , plus in manibus fuiſſet , q̄ in marmore. ¶ Spirantem. Viuentem. Virg. Excudent alii ſpirantia mollius æra. Credo equidem uiuos ducent de marmore uultus . ¶ In templo Cnidiorum. Cnidio una ex quinque ciuitatibus doricæ græciæ , ubi templum fuit Veneris , & hoc ſimulachrum,quod Praxiteles ſculpſit,tanta ut diximus arte, ut à libidinoſo complexu non fuerit ſatis tutum , adeo uerū ipſam

ASCENSIVS.

Quantum,&c. Porro, ideſt ſed , quantum dignitatis exiſtimamus tributum arti.ſ. pingendi & fingendi,

deam referebat. Parum tutam. quia uitium illi inferre uoluit adoleſcens, uiuum putans eſſe corpus, Quo excuſabilior. Quantum Praxiteles arte ſua naturam ſit imitatus, hinc facile coniici poteſt, ꝙ eius ſimulachra uiuis adeo ſimilia eſſe uidebantur, ut fallerentur bruta, fallerentur homines, ea proſpicientes. equus uiſa equæ ſtatua hinnitum edidit, non fictam, ſed ueram arbitratus equã. canis pari ratione ad picturam latrauit: Taurus ad æneæ uaccæ ſimulachrum, miro deſyderio compulſus eſt. hoc in brutis eueniſſe minus mirũ eſt, cum homines rationis participes fuerint eodem errore decepti. Excuſabiliorẽ. Maiori excuſatione dignus. Quid enim uacua rationis animalia, digniora ſunt excuſatiõe animalia ratione carentia, ſi ſunt à ſimulachris, ſiue picturis ueritatis errore decepta, cum hoiem audiuerimus rationis principẽ libidinoſo impulſu commotũ marmoream ſtatuam fuiſſe cõplexum. Sacrilegam cupiditatem. Quia deam ipſam, & non ſimulachrũ uiolare concupiuit.

ASCENSIVS.

CVius, ſcilicet Vulcani cõiugem, ſcilicet Venerem Praxiteles ſtatuari⁹ optimus collocauit in tẽplo Cnidiorum, quaſi ſpirantem, ideſt ſpiritum uitalem trahentem in marmore, in quo inciſa eſt, eritem ſupple parum tutam, ideſt defenſam à complexu libidinoſo cuiuſdam, ſcilicet adoleſcentis, propter pulchritudinẽ operis, quia eius amore captus erat. Quo.i. propter quod, error equi eſt excuſabilior, quia ſimili errore homo captus eſt. qui ſcilicet equus, uiſa pictura equæ, ſcilicet à Praxitele formatæ, coactus eſt edere hinnitum, & latratus canũ eſt incitatus aſpectu canis picti, & taurus cõpulſus eſt ad amorem, & concubitum uaccæ æneæ, ideſt ex ære factæ ſyracuſis, irritamento, ſcilicet prouocatione nimiæ ſimilitudinis, ſcilicet cum uiua. Quid enim miremur, animalia uacua rationis decepta arte, ideſt per artem, cum uideamus ſacrilegam cupiditatẽ hominis (audentis, ſcilicet ſacram imaginem polluere) excitatã liniamentis lapidis muti? quaſi dicat fruſtra.

Quædam nulla arte effici poſſe. Cap. XII.

CAeterum natura quemadmodum ſæpenumero æmulam, uirium ſuarum artem eſſe patitur: ita aliquando irritam feſſo labore dimittit. quod ſummi artificis Euphranoris manus ſenſerũt. Nam cum Athenis XII deos pingeret: Neptuni imaginem, quàm poterat excellentiſſimis maieſtatis coloribus complexus eſt: perinde ac iouis aliquanto auguſtiorem repræſentaturus. Sed omni impetu cogitationis in ſuperiori opere aſſumpto, poſteriores eius conatus aſſurgere, quò tendebant: nequiuerunt.

De Timante pictore.

QVid ille alter æque nobilis pictor luctuoſum immolatæ Iphigeniæ ſacrificium referens: cum Calchantem triſtem, mœſtum Vlyſſem, clamantem Aiacem, lamentantem Menelaum circa aram ſtatuiſſet: caput Agamẽnonis inuoluẽdo: non'ne ſummi mœroris accerbitatem, arte exprimi non poſſe confeſſus eſt? Itaq; pictura eius, aruſpicis, & amici, & fratris lachrymis madet: patris fletum ſpectãtis affectu exiſtimandũ reliquit.

OLIVERIVS.

CAeterum. Natura plerũq; artem ſui æmulam, & imitatricem eſſe paſſa eſt, nonnunq̃ uero hoc illi, tanq̃ inuida denegauit, ſed quod natura prohibuit, caſus ſæpe conceſſit. Cice. lib. i. de natu. deo. Nulla, inquit ars imitari naturæ ſolertiam poteſt. Aemulam. imitatricem, ut ars plerunq; natura poſſit imitari, ut ſupra in fictoribus, atq; pictoribus oſtendimus. Feſſo labore. Cum cogitationis uires aſſumptæ fuerint, inceptum opus perficere nõ ualeant. Quod ſummi artificis. Euphranor teſte Quintil. de inſtit. ora. pictor, fictorq; fuit ætate ſua laudatiſſimus. dicit enim Euphranorem admirandũ facit, ꝙ & cæteris optimis ſtudiis inter præcipuos pingendi, fingendiq́; idem mirus artifex fuit patriaiſthmos, uir docilis, & laborioſus, & in omni genere excellens, qui cum xii. deos conſeſſum Iouis honeſtantes, ſex ſcilicet à dextris & totidem à ſiniſtris pingeret Athenis, Neptuni imaginem tanta eſt arte complexus, ut Iouis deinde auguſtiorem, ac uenerabiliorem, cum uellet repræſentare non poſſet, ꝙ artis uim omnem in ſuperiori pictura conſumpſiſſet. & hoc modo ars ſuo labore irrita eſt à natura deſtituta. Euphranoris ma. Pictoris ſua ætate clariſſimi. de quo Iuue. ſaty. iii. Hic aliquid præclarum Euphranoris, aut Polycreti. Maieſtatis coloribus. in pingendo Neptuno colores adhibuit, qui ad exprimendam maieſtatem eſſent idonei. Omni impetu. Omnibus uiribus. Aſſurgere. extollere ſe, & peruenire.

Eufranor ſtatuari⁹ & pictor

ASCENSIVS.

CAeterum.i. ſed, quemadmodum natura patitur ſæpenumero artem, eſſe æmulam. ideſt proxime ad æquiperationem imitatricem uirium ſuarum, ita dimittit, ſcilicet artem aliquando irritam.i. fruſtratam, labore feſſo, ideſt fatigato. Quod.i. quam rem manus Euphranoris ſummi artificis .ſ. in pictura, ſenſerunt.i. expertæ ſunt. Nam cum pingeret Athenis. xii. deos, ut opinor ſelectos, quod Varro enumerat, complexus eſt imaginem Neptuni coloribus maieſtatis ꝙ.i. quantum poterat excellentiſſimis, perinde, ideſt ſic tamen, aut eo animo, ac ſupple eſſet repræſentaturus Iouis ſup. imaginem auguſtiorem.i. maioris maieſtatis aliquanto. ſed omni impetu.i. uirtute cogitationis abſumpto.i. exhauſto i opere ſuperiore, hoc eſt in pictura Neptuni, conatus eius poſteriores.i. ad pingendũ Iouem auguſtiorem, nequiuerunt aſſurgere, quo tendebant, hoc eſt ad auguſtius opus.

OLIVERIVS.

QVid ille alter. Hic Timantes fuit pictor eximius Parrhaſii æmulus, quem ſuperaſſe dicitur in Aiace pingendo. uerũ inter cætera eius ingenii monumenta, Iphigenia oratorũ laudibus celebratur, quæ cũ ante aras peritura eſſet, cũ mœſtos pinxiſſet oẽs & mœſtitiæ oẽm imaginẽ conſumpſiſſet, pr̃is ipſius uultũ uelauit, quẽ iã digne non poterat oſtendere. de quo Quin. lib. ii. inſt. oratoriæ. Quid non orõne operiẽda, ſunt quædã, quæ ſiue oſtendi non debent, ſiue exprimi pro dignitate non poſſunt, ut fecit Timantes in ea tabula, qua Coloteum uicit. nam cũ in Iphigeniæ immolatione pinxiſſet triſtẽ Calcantem, triſtiorem Vlyſſem addidiſſet, Menelao, quẽ ſummũ poterat ars efficere mœrorẽ conſumptis affectibus nõ reperiens, qđ digne modo pr̃is uultũ poſſet exprimere, uelauit ei caput, & ſuo cuiq; alo dedit exiſtimãdũ. Aeque. Similiter E phranor. Imolatæ. Iphigeniæ. Nota eſt fabula, cum græci ad Aulidem ueniſſent, Agamemnon Dianæ ceruã ignarus occidit. unde irata dea flatus uentorũ ſuſtulit, quare, cũ nauigare non poſſent, & peſtilẽtiam ſuſtinerent, conſulta oracula dixerunt, Agamemnonio ſanguine placandam eſſe dianã. ergo cũ ab Vlyſſe per nuptiarum ſimulationem adducta Iphigenia, cũ in eo eſſet ut imolaretur, numinis miſeratione ſublata eſt, & ceruã ſuppoſita, & trãſlata ad Tauricã regionẽ, regi Thoanti tradita eſt, ſacerdoſq; facta Dianæ. cui cũ humano ſanguine ſacrificaret ut ex ueteri conſuetudine numẽ placaret, agnouit fratrẽ oreſtem, qui poſt occiſam matrem, & Aegiſtũ in ultionem patris factus exul regno pulſus, raptaq; ſibi Hermione coniuge à Pyrrho, furioſus factus, accepto oraculo deponendi furoris cauſa, cũ amico Pylade colcos petierat, & cum his occiſo Thoante ſimulacrũ ſuſtulit abſconditum in faſce lignorum, & cum fratre oreſte aufugit. Referens. Pictura ſua repræſentans. Calcantẽ triſtem. Qui uates ſic poſcere fata prædixit, ut Agamẽnonio ſanguine dea placaret. Triſtis erat. cũ regiã ſtirpẽ uideret imolari. Mœſtum Vlyſ. Qui per falſas Achilis nuptias imperatã à m̃re Iphigeniã ad tam crudele ſacrificiũ duxit. Clamantẽ Aiacẽ. Quod humano ſanguine numina placarẽtur. Lamentantẽ Menelaũ. Quod ſuum uideret genus imolari. Inuoluẽdo caput. Quia pr̃is dolorẽ ſatis digne exprimere nõ poſſet, ueſte eius caput obduxit, ut animis hoium patris dolorẽ exiſtimandũ reliquerit.

Timantes pictor.

ASCENSIVS.

QVid? modus interrogandi continuationi inſeruiens, ille alter pictor nobilis.ſ. Timantes referens.i. ad uiuum coloribus exprimens ſacrificium Iphigeniæ filiæ Agamẽ. immolatæ dianæ iratæ ob ceruã in Aulide cæſam, cũ

ſtatuiſſet

ſtatuiſſet circa aram Calchantem, ſcilicet uatem, & uoluntatis deæ interpretē, triſtem ob talem denunciationē, Vlyſ. mœſtū. ſ. uultu. Aiacem. ſ. Thelamoniū, ut opinor, ſed putem legendū Oreſtem, clamantē. ſ. præ uehementia doloris, & Menelaū ſ. patruum eius, lamentantem. ſ. præ maiore dolore, (Eſt enim auxeſis, nam plus eſt mœſtum ꝙ triſtem, & plus exclamantē præ mœſtitia ꝙ mœſtū eſſe, & adhuc plus lamentantem ꝙ clamantē, quia lamentatio ſuperaddit querulā uocem) ſtatuiſſet dico ſuperiores circa aram in dicta diſpoſitione, inuoluēdo. ſ. perſona, aut ueſte lugubri, capitū uulgo dicimus, caput Agamen. ſ. patris eius, nōne confeſſus eſt acerbitatem ſummi mœroris, qualis eſt paternus, ac maternus in cæde immerita liberorū, non poſſe exprimi arte? q. d. haud dubie. Itaqꝫ. i. & ita, pictura eius madet lachrymis aruſpicis. ſ. Calchantis, & amici. ſ. Vlyſſis, & aiacis, & fratris. ſ. Menelai, qui frater erat Agamen. uerum legendū putem ut ſuperius dixi Oreſtis & aruſpicis, & amici, & fratris, & patrui fletus reliquit exiſtimandum, ideſt iudicandū fletū patris. ſ. Agamennonis affectu ſpectantis.

OLIVERIVS.

Pictoris opus

A Tꝙ præcipue artis. Sūt qui putant hunc fuiſſe Appellem, de quo ſupra ſatis dictū eſt. Sed teſte Pli. lib. xxxv. fuit Nealces, & in eane pingendo Protogenes. de quo ſic ait. Protogenes, floruit p̄ria phicanus. gentis Rhodux ſubiectæ. Paulo infra ubi loquitur de eius pictura, eſt in ea canis mire factus, ut quem pariter caſus, & ars finxerit non iudicabat ſe exprimere in eō ſpumam anhelantis, cū in reliqua omni parte, quod difficillimum erat, ſibi ipſe ſatisfeciſſet. diſplicebat aūt ars ipſa, nec minui poterat, ut uidebatur nimia, ac longius à ueritate diſcedere, ſpumaq; illi pingi, non naſci ex ore anxio animi cruciatu, cū in pictura uerū eſſe non ueriſimile uellet, abſterſerat ſæpius, mutaueratqꝫ penicillū, nullo modo ſibi approbās. poſtremo iratus arti, ꝙ nō intelligeretur, ſpongiā impegit in uiſo loco tabulæ, ex illaqꝫ repoſuit ablatos colores, qualiter cura optauerat, fecitq; in pictura fortuna naturam. hoc exēplo ſimilis, & Nealcem ſucceſſus in ſpuma equi, ſimiliter ſpongia impacta ſecutus dicitur, cum pingeret popizonta retinentem panem. ergo cōſtat in pictura plus caſum ualuiſſe ꝙ artem, eō ꝙ equi artificioſe depicti cū naribus ſpumas ars reddere non poſſet, caſus attulerit. ¶ Modo non. ut ferme uiuum, ac ſi diceret, nihil illi deerat præter ſpiritum. ¶ Spumam adiicere. quibus anhelantis, & curſu redeuntis equi ſigna referret. ¶ Tam paruula materia. Vt pote ſpumas addere naribus, quod uidebatur eſſe facillimum, & in eo tamen ars eſt à natura decepta, ut efficere non ualuerit quod ipſe ſperauerat. ¶ Caſus attulit. Hinc illud dictum probari poteſt, Caſus ubiqꝫ ualet, ſemper tibi pendet hiatus &c. Itē, plus etenim fati breuior ualet hora benigni, Quàm ſi te ueneris commenda, Epiſto Marti.

ASCENSIVS.

A Tꝙ, ut adii. exem. eiuſdem ſtu. ſ. pingendi, Pictor præcipue artis. ſ. Nealces, comprehenderat labore ſuæ induſtriæ equum uenientem ab exercitatione. i. fatigatione, & curſu modo nō, ideſt ut Oli. interpretatur ferme, aut hoc ſolo dempto ꝙ non omnino uiuum. Cuius naribus ipſe cupiens adiicere ſpumam, tantus artifex tenebatur multū, ac diu fruſtra in tam paruula materia. deinde incenſus indignatione. ꝙ fruſtra laboraret, apprehendit ſpongiam imbutā omnibus coloribus (quia ſpongia male appoſitos colores tergere ſolent) poſitam forte, ideſt a caſu iuxta ſe, & ueluti corrupturus opus ſuum, illiſit, ideſt iniecit tabulæ, ideſt in tabulam pictam ſurma equina, quā directam ad ipſas nares equi, coegit explere deſyderium Pictoris, quia ſpeciem ſpumæ de naſo dependentis exhibuit. Itaqꝫ caſus eſt imitatus id, quod ars nō ualuit. ¶ Adumbrare. ideſt adumbrando imitari.

¶ De Alio Pictore.

A Tꝙ, vt eiuſdē ſtudii adiiciam exemplū: præcipuæ artis pictori equum ab exercitatione uenientem, modo non vinum labore induſtriæ ſuæ comprehēderat. Cuius naribus ſpumas adiicere cupiens, tantus artifex in tam paruula materia multū, ac diu fruſtra tenebatur. indignatione deinde accenſus ſpongiā omnibus imbutam coloribus forte iuxta ſe poſitā apprehendit: & eam ueluti corrupturus opus ſuū tabulæ illiſit: quā fortuna ad ipſas equi nares directam deſyderium pictoris coegit explere. itaqꝫ quod ars adumbrare nō ualuit: caſus imitatus eſt.

¶ Suæ quenqꝫ artis optimum & authorem eſſe, & diſputatorem. Cap. XIII.

S Væ autem artis unumquemqꝫ & anthorem, & diſputatorem optimum eſſe ne dubitemus, paucis exemplis adomoneamus.

¶ De Quinto Scæuola.

Q Vintus Scæuola clariſſimus legū uates, & certiſſimus, quotieſcunqꝫ de iure prætorio conſulebatur: ad Furiū, & Caſſellium, qui huic ſcientiæ dediti erant, conſultores reiiciebat. quo quidem facto moderationem ſuam magis commēdabat, ꝙ authoritatem minuebat. ab his negotiū aptius explicari poſſe confitendo, qui quotidiano eius uſu callebant. Sapientiſſimi igitur artis ſuæ profeſſores ſunt a' quibus & propria ſtudia uerecunde, & aliena callide æſtimantur.

OLIVERIVS.

S Væ artis. Capitulū breue, quo ſuæ quenqꝫ artis authorē optimum eſſe, paucis probat exemplis. optimum autem profeſſorem artis appellat, qui ſua uerecunde, aliena ueto callide ſtudia metitur, & æſtimat, qualis fuit Scæuo. clariſſimus uir, & interpres, qui quāuis eius rei ſcientiā teneret egregie, tū quotiens de iure p̄to. cōſulebat conſultores quibus optime cōſulere poterat, ſemper ad Furiū & Caſelliū, qui ſe in eo iure aſſidue exercebant, reiicere ſolitus erat. non ut ſuam ipſe ſcientiam damnaret quaſi uanam, uel exiguam, ſed ut modeſtiam in ſe maximam profiteretur, qui alienam pluris ꝙ ſuam faceret, æſtimaretq; ſcientiam.

ASCENSIVS.

S Væ, &c. autem ideſt ſed admonemus, paucis exēplis, ne dubitemus quēqꝫ eſſe optimum & authorem, & diſputatorem, ideſt iudicem aut examinatorem ſuæ artis.

OLIVERIVS.

Q Vintus Scæuola clariſſimus. De iure prætorio, de quo agit apud prætorem, cuius profeſſores ſunt cauſidici. ¶ Caſellium. de quo Flaccus, neſcit quantum Caſellius aulus. ¶ Reiiciebat. remittebat. ¶ Callebant. Callide tenebant, & eius peritiſſimi erant, nam callere ſi duplicat. i. callidum eſſe, & aſtute aliquid tenere ſignificat, ut dicenda, ſilendaque calles. ¶ Profeſſores artis dicuntur, qui ſe ſcire aliquid profitentur, & ab aliis quoque probantur. ſapientes uero, qui de ſuis uerecunde, de alienis magnifice loquuntur.

Scæuolæ modeſtia

Caſellii iuriſcō.

Sapiens qui

ASCENSIVS.

Q Vintus Scæuola clariſſimus & certiſſimus, quia peritiſſimus, uates, ideſt interpres legum, ſicut uates interpretes ſunt uoluntatis diuinæ, quotienſcunque conſulebatur de iure prætorio, reiiciebat, ideſt remittebat conſultores, ideſt a ſe conſilium petentes, ad Furium, & ad Caſellium, ſcilicet iuriſprætorii peritos, quia ipſi deditit erant huic ſcientiæ, ſcilicet iuris prætorii. Quo quidem facto ipſe magis commendabat, ideſt acceptam faciebat, moderationem ſuam, quia ea parte iuris, cui ſtuduerat, præcipue contentus erat, quàm minuebat authoritatem, confidendo negocium poſſe explicari aptius ab iis, qui callebant, ideſt quaſi callum induerant, quotidiano uſu eius, ſcilicet iuris prætorii. Igitur ii ſupple ſunt ſapientiſſimi profeſſores artis ſuæ, à quibus, ideſt ſimul, propria ſtudia æſtimantur, ideſt cenſentur uerecunde, & aliena, ſcilicet ſtudia tam callide.

THEOPHILVS.

I Vre prætorio. Ius ciuile eſt, qd̄ ex legibus, pleb ſcitis. S.C. Decretis principū, authoritate prudentū uenit. Ius prætorio-

rium autem quod prætores introduxerunt adiuuandi, uel ſupplendi, uel corrigendi iuris ciuilis gratia, propter utilitatẽ publicam, quod & honorariũ dicitur ab honore prætoris ſic nominatũ. Nanq & ipſum Ius honorarium, quaſi uiua uox iuris ciuilis eſt Papinia. de iuſtitia & iure.

do, ita facũde, ut populus diſertiſſimus q̃ nõ erãt cultior ligua q̃ attica, attribuerit eloquẽtiæ eius nõ minorẽ laudẽ q̃ arti eius.

¶ De Platone Philoſopho.

PLatonis quoq eruditiſſimum pectus hæc cogitatio attigit, qui cõductores ſacræ aræ modum, & formam eius, ſecum ſermonem conferre conatos, ad Euclidem Geometrẽ ire iuſſit, ſcientiæ eius cedens, immo profeſſioni.

¶ De Athenienſibus, & de Philone.

GLoriantur Athenæ armamentario ſuo, nec ſine cauſa. eſt enim illud opus & impenſa & elegantia uiſendum: cuius architectum Philonem ita facunde rationẽ inſtitutionis ſuæ in theatro reddidiſſe conſtat: ut diſertiſſimus populus non minorem laudem eloquẽtiæ eius, q̃ arti tribueret.

¶ De quodam Artifice.

MIrifice & ille artifex, qui in opere ſuo moneri ſe à ſutore de crepida, & anſulis paſſus: de crure etiam diſputare incipientẽ, ſupra plantam aſcẽdere uetuit.

¶ De ſenectute. Cap. XIIII.

SEnectus quoq ad ultimũ ſui finem prouecta, in hoc eodẽ opere, iter exẽpla induſtriæ, in aliquot claris uiris conſpecta eſt. ſeparatim tamẽ & proprium titulum habeat, ne cui deorũ immortaliũ præcipua indulgentia affuit: & noſtra ornata mẽtio defuiſſe exiſtimetur: & ſimul ſpe diuturnioris uitæ, quaſi adminicula quædam dentur: quibus inſiſtens, alacriorem ſe reſpectu uetuſtæ felicitatis facere poſſit: tranquillitatem'q ſæculi noſtri, qua nulla unq̃ beatior fuit: ſubinde fiducia cõfirmet, ſalutaris principis incolumitatẽ, ad longiſſimos humanæ cõditionis terminos prorogando.

OLIVERIVS.

Platõis modeſtia

PLatonis eruditiſſimũ pectus. Plato conſultus de conſtituenda in arce Palladis ara, qui modus, quæ ue illi forma melior eſſe poſſet, q̃uis geometriæ peritiſſimus eſſet, tñ ne alterius profeſſionẽ ſibi uſurpare uelle uideretur, ad Euclidẽ geometrã ſuo tpe clarum conſultores reiecit. ¶ Conductores. Qui publice conſtituendã arã cõduxerãt. Hoc eſt certo pretio faciendã ſuſceperant. ¶ Ad Euclidem geometram. Fuit Euclides, teſte Laertio geometra inſignis megarenſis, uel ut alii dicunt, gelonus. ¶ Immo profeſſioni. Vtitur correctione, quia dixerat ſcientiæ cedens. Nã eius artis ſcientia Plato non inferior erat Euclide, ſed non eam ſolam profitebatur. ergo ceſſit profeſſioni, quia Plato p̃hiam, Euclides uero geometriã ꝓfitebatur.

ASCENSIVS.

PLatonis &c. Hæc. i. hmõi cogitatio attigit quoq eruditiſſimũ pectus Platonis, qui iuſſit conductores aræ ſacræ. i. qui cõduxerant arã ſacrã fabricandã Athenis, conatos conferre ſermones ſecũ de modo & forma, eius. ſ. aræ ſacræ, ire ad Euclidẽ geometrem cedens ſcientiæ immo profeſſioni eius. ſ. Euclidis qui geometriã profitebatur, quam forte Plato non minus callebat, quia tamẽ aliam philoſophiæ partem magis profitebatur, eos ad Euclidem miſit.

OLIVERIVS.

Armamẽtariũ Atheni.

GLoriant Athenæ. Poſtq̃ illorum exempla poſuimus qui ſuæ artis authores optimi fuerũt, de his quoq dicamus, qui fuere diſputatores. Cum Philo architecton ſuo tempore clarus Athenis armamentariũ magnifice fabricaſſet, die quadam proceſſit in theatrũ, interrogatus quid illud tam ſumptuoſe ædificaſſet, cum populo grauis tanta uideretur impenſa, operis ſui tam eloquenter rõnem in concione diſſeruit, ut non minus eloquens q̃ peritus artifex ab oĩbus fuerit iudicatus. ¶ Gloriantur Athenæ. propter operis magnitudinẽ, atq præſtantiã. ¶ Armamentariũ. locus ubi armamẽta, hoc eſt nauium inſtrumenta reponuntur. ¶ Nec ſine cauſa. Ac ſi diceret, non immerito ſed iure. ¶ Viſendum. dignum quod ab omnibus uideretur. & ſine dubio tẽpore Valerii extabat opus illud, & uideri poterat, nunc ne minimum quidem eius ueſtigium apparet.

ASCENSIVS.

GLoriantur, &c. Athenæ, hoc eſt ciues Athenien. (accipit enim frequenter locũ pro habitatoribus eius) gloriãtur. i. ſe iactant armamentario. i. repoſitorio, forte etiam officina armorũ, p̃cipue naualiũ, ſuo. i. qd̃ præ cæteris nationibus magnis ſumptibus extruxerant, nec ſine, cauſa, ſup. gloriãtur enim. i. quia, illud opus eſt uiſendũ. i. dignũ qd̃ uiſatur, &. i. ſimul impenſa. i. propter impenſam, & elegantia. i. propter exquiſitũ ornatũ eius. Cuius ſ. armamẽtarii conſtat architectũ. i. principem ædificantiũ, Philonem. ſ. nomine, reddidiſſe in theatro. i. loco patenti, unde ab oĩbus ſpectari, ne dum audiri poſſet, rõnem inſtitutionis ſuæ. ſ. in Armamentario illo extruendo,

OLIVERIVS.

Artifex à ſutore reprehẽſus

MIrifice. Hic fuit Appelles, qui de operibus ſuis uulgi quoq iudiciũ dum quæreret, teſte Pli. lib. xxxv. perfecta opera ſua proponebat in pergula tranſeuntibus, atq poſt ipſam tabulam latens, uitia quæ notarentur, auſcultabat, uulgũ diligentiorem iudicem q̃ ſe præferẽs. feruntq à ſutore reprehenſum, ꝙ in crepidis una intus pauciores feciſſet anſas. eodem poſtero die ſuperbe emendationem priſtinæ admonitionis cauillante circa crus, indignatũ proſpexiſſe denunciantem, ne ſupra crepidã ſutor iudicaret, quod idipſum in prouerbiũ uenit. ¶ A ſu. ſutor eſt, quem græci à lucro credonẽ, nos uero calceolariũ dicere poſſumus. qui in imagine crepidas anſulaſq culpauit ꝙ Apelles æquo animo tulit, partemq; illã picturæ reformauit. cum uero de crure diſputare uellet, iratus Appelles, tace inquit o ſutor, neq enĩ id tuæ artis eſt, paucis uerbis hominis impudentiã oſtendit, qui quod alterius propriũ eſſet, de eo diſputare non erubeſceret. nã teſte Cic. lib. i. tuſ. quæſt. græcorũ prouerbiũ fuit quã quiſq norit artem, in ea ſe exerceat ac diſputet. ¶ De crepida. Eſt calciamẽti genus, quod alii græcum, alii latinũ eſſe uolunt ut diximꝰ ſupra lib. iii. cap. de nouo cultu corporis, ſed græcũ magis dicẽdum eſt, & nominatiuũ ab accuſatiuo græco deductũ. ¶ Anſulas. Diminutiuũ ab anſa. ſunt autem anſulæ quibus calciamẽta, & ueſtimenta nectuntur, ſunt enim qui anſulis magisq̃ fibulis delectentur.

ASCENSIVS.

MIrifice ſup. cenſuit ac dixit, &. i. etiã ille artifex ſup. notiſſimus, uidelicet Appelles, qui paſſus. ſ. æquo animo ſe moneri à ſutore. i. calcifice, aut crepidario ſuo, de crepida. i. calciamento in pede imaginis à ſe depictæ, & anſulis. i. extremitatibus, quibus crepidæ, aut capiuntur ſicut pocula, aut ligantur, uetuit incipientem etiam diſputare de crure. ſ. picto, in cuius pede crepidam damnauerat, aſcendere ſupra plantam. i. ad res quarum cognitionem non haberet, unde exiit adagium, ne ultra crepidam ſutor ſup. inquirat, aut iudicet, hoc eſt nemo ultra q̃ didicit.

OLIVERIVS.

Valerii aſſentatio.

SEnectus quoq. De ſenectute dicturus obiectioni cuidã tacite occurrit. hæc eadem ferme exempla in cap. de induſtria fuiſſe notata, q̃uis, inquit, aliquot clariſſimos uiros ad extremam uſq ſenectutem, cũ ſummo ſtudio & induſtria perueniſſe diximus, hic tamen ſeparatim de ipſa ſenectute ſuo titulo memoriæ prodendũ eſt, ut quorũ ætati dii fuere propicii, noſtra ope, & laude non defraudarentur. hinc illa uirilitas oritur, ꝙ multi his exemplis ad ſpem diuturnioris uitæ excitabuntur, & erunt hæc exempla quædam quaſi adminicula longioris æui, quibus ſenes reſpectu antiquæ fœlicitatis ad uiuendum ſpe fiẽt in dies alacriores, nos quoq fiduciam capiemus, noſtri ſæculi tranquillitate fore diuturnam principis uitam, & incolumitatem hac una ſpe prorogando. ¶ Prouecta. Producta. ¶ Aliquot ut in Catone, Socrate, Cleanthe, multiſq aliis, quos ſupra memorauimus. ¶ Ne cui deorum. Nõ debemus illis noſtro labore deeſſe, quo minus eos literarum monimentis ornemus,

omemus, quoꝙ ætati dii maxime fuere indulgẽtes, ut eos diutiſſime uiuere uoluerint. ¶ Spe d. u. Si exempla, inquit ſenectutis narrauerimus, ſpẽ dabimus his qui ſe diutius uicturos eſſe diffidunt. nam ꝙ in aliis uidemus, idem nos ſperare poſſumus ergo exempla noſtræ ætatis quædam adminicula hoc eſt ſuſtentacula ſenectutis dentur. ¶ Tranquillitatem. Hoc ad aſſentationem dictum eſt, à qua diſcedere non poteſt. dicit enim præterquam ꝙ ſpes nos ad ætatem alaciores eſſe facit eorũ exemplo qui fœliciter uixerunt illud & accedet, ꝙ tranquillitatem ætatis noſtræ hac una ſpe confirmabimus, ſi imperatorẽ noſtrum diutius uicturum ſperabimus, uel potius confidem᷑. Ille namqꝫ uno tenore æqtatẽ ſeruabit. ¶ Prorogando. producendo ſ. ſpe.

riis reip. ſed etiam exactiſſimæ culturæ agrorum ſuorum uiribus corporis integris, exiſtens, ſupple optabile. & ita omnibus imitabile, exemplum, & ideſt ſimul ciuis, ſcilicet boni, & patris familiæ.

¶ De M. Valerio Coruino.

MArcus Valerius Coruinus centeſimũ annum compleuit: cuius inter primum & ſextum conſulatum: quadraginta ſex anni interceſſerunt: ſuffecit ꝙ integris uiribus corporis non ſolum ſpecioſiſſimis reip. miniſteriis, ſed etiam exactiſſimæ agrorum ſuorum culturæ, & ciuis & patriſfamiliæ optabile exemplum.

¶ De Metello.

CVius vitæ ſpatium æquauit Metellus, quartoq́ꝫ anno poſt conſularia imperia ſenex admodum Pont. Max. creatus: tutelam cerimoniarum per duos & viginti annos, neque ore in votis nuncupandis hæſitante, neque in ſacrificiis faciendis tremula manu geſſit.

¶ De Quinto Fabio Maximo.

QVintus autem Fabius Maximus duobus & ſexaginta annis auguratus ſacerdotium ſuſtinuit, robuſta iam ætate id adeptus: quæ utraqꝫ tempora ſi in unum conferantur: facile ſeculi modum expleuerint.

ASCENSIVS.

SEnectus quoqꝫ prouecta ad ul. finẽ ſui. i. uſqꝫ ad extremum fati, aut curſus naturalis, conſpecta eſt in hoc eodẽ opere inter exẽpla induſtriæ i. cum de ſtudio, & induſtria ad extremũ uſqꝫ uitæ ſeruatis loqremur in aliquot claris uiris, ut in Catone Socra. Cleanthe, & quibuſdam aliis. tñ. i. nihilo minus habeat, & i. etiam proprium titulum (Non inepte ergo in titulos diuiſimus. ii. & titulos in capita, ſeu exẽpla) ne noſtra mentio ornata ab effectu. i. ornatius, exiſtimetur defuiſſet. ſ. ſenectuti, cui præcipue indulgentia. i. conceſſio deorum immortalium, affuit. i. præſens, & auxiliatrix fuit & ſimul ſpe. i. per ſpẽ diuturnioris uitæ quaſi adminicula, i. fomenta. & media dẽtur. ſ. ſenectuti, hoc eſt ſenum multitudini quibus. ſ. adminiculis inſiſtens. i. innitens poſſit facere ſe alacriorem reſpectu felicitatis uetuſtæ. i. quæ cõtingat ueterrimis quibuſqꝫ, ꝙ pro &, ut ſup. fiducia. i. bona confidentia, confirmet. i. corroboret ſubinde. i. interdum, tranquillitatem ſæculi noſtri. i. pñtis, qua. ſ. tranquillitate nulla. ſ. alia tranquillitas fuit unq̃ beatior, e nnfirmet inq̃ prorogando. i. extendendo incoſumitatẽ principis ſalutaris. i. Tyberii, ad longiſſimos terminos humanæ conditionis. i. uitæ homini à fatis datæ.

OLIVERIVS.

CVius uitæ ſpatium. Hic eſt Metellus ille, qui pius cognominatus, eius Metelli pater, qui à debellata inſula Creta cretici nomen eſt aſſecutus, de quo Ci. in eodem Catone. Ego, iquit, L. Metellum memini puer, qui cum quadrienio poſt alterum conſulatum pontifex maximus eſſet factus xxii. annos ei ſacerdotio præfuit. Ita bonis uiribus eſſe extremo tempore ætatis, ut adoleſcentiam non requireret. hic ergo in ætate iam prouectiori pontifex factus, in eo magiſtratu per duos & xx. annos ita ſe geſſit, ut non ſenex, ſed iuuenis eſſe uideretur, neqꝫ enim lingua in pronunciando, non manus in adminiſtrando illi defuerũt, ut lingua balbucinaretur, aut manus tremeret. quod ſenectutis uitium eſſe ſolet. ¶ Spatium ſ. centum annorum. ¶ Ore hæſitante. Solent ſæpiſſime ſenes præpeditiori lingua, non plena uerba proferre. ¶ Votis nuncupandis. Quia ut ſupra diximus duplex eſt uotum ſecũdũ quoſdam, conceptiuum, & nuncupatiuum. ¶ Ore hæſitante, lingua tardante, aut præpediente. ¶ Tremula manu. Quod in ſenibus eſſe ſoleat tremor quidam membrorum, & præſertim manuũ ac pedum, exhauſtis iam uiribus. hic uero conſtanti manu dũ ſacra tractaret, ſemper fuit, ſiue cultrum à capite uictimæ ad caudam deduceret, ſiue mola uictimam, cultrumqꝫ aſpergeret, ſeu uictimæ iugulum aperiret.

Metelli ſenectus

ASCENSIVS.

CVius. ſ. Marci Valerii, ſpatium uitæ. ſ. centum annorũ, Metellus. ſ. pius æquauit, i. ad æqualem numerum uiuendo perduxit, & creatus pontifex maximus quarto anno poſt imperia conſularia. i. poſtquam imperator fuerat, ens ſupple ſenex admodum, ideſt ualde, geſſit tutelam, ideſt protectionem, cerimoniarum, ideſt myſteriorum rerum diuinarum per duos & uiginti annos. neqꝫ ore hæſitante, ideſt uacillante, aut titubante in uotis nuncupandis. ideſt pronunciandis nominatim, neque manu tremula, ideſt tremente in ſacrificiis faciendis.

OLIVERIVS.

MArcus Valerius Coruinus. Cicero in Catone maiore q̃ dicitur à nonnullis de ſenectute. M. quidem Valeriũ Coruinum, inquit, accepimus ad Centeſimum annũ uitam ſuam produxiſſe, cum eſſet exacta iam ætate in agris, eoſqꝫ excoleret. cuius inter primum & ſextum cõſulatum ſex & quadraginta anni interfuerunt. Pli. li. vii. M. Valerius Coruinus, inquit, centum impleuit annos, cuius inter primum, & ſextum conſulatum. xlvi. anni fuere. Idem ſella curuli ſemel, ac uicies ſedit, quotiens nemo alius. adæquauit eius uitæ ſpatiũ Metellus pontifex. Ita quãtum ſpatium ætatis maiores noſtri eſſe uolunt ad ſenectutis initium, tantus illi curſus honorum fuit. ¶ M. Valerius Coruinus. Hic Coruinus dictus eſt, teſte Liuio decade ab urbe condita, ꝙ gallũ à quo, ꝓuocatus fuerat ad ſingulare certamen, inſidente gallea Coruo, & unguibus, roſtroqꝫ infeſtante, hoſtem iteremit. ¶ Quadraginta ſeptem. Pli. & Cice. dicunt ſex & quadraginta interueniſſe, hoc autem dicit Val. ut robuſtam eius ſenectutem oſtendat. ¶ Suffecit. Durauit, ua'ut itegris uiribus ad rerum tam publicarum q̃ priuatarum adminiſtrationem, & exactiſſimam agrorum culturã, quod laudabile fuit, cum in ſenibus uires minuantur, fiantque indies lang uidiores.

Valerius cor. centenarius ſenex.

ASCENSIVS.

MArcus valerius Coruinus compleuit centeſimum annum uitæ, ſup. ſuæ, inter cuius primum & ſextum cõſulatum quadraginta ſex anni interceſſerunt, & ipſe ſufficit. i. ſatis fuit, aut ſatiſfecit non ſolum ſpecioſiſſimis miniſte-

OLIVERIVS.

QVintus autem Fabius. Ad centeſimum annum perueniſſe Fabiũ hoc uno probat argumento Valerius, quod duobus & ſexaginta annis, augur fuerit. Plini. uero dicit tribus & lx. lib. vii. natura hiſto. quem honorem non niſi ætate prouectiori conſequi potuerit cum eiuſmodi dignitas adoleſcentibus nunquam, nec iuuenibus dari conſueuerit ergo ſi tp̃s, quo creatus eſt augur, & quo auguratum geſſit, in unum collegerimus, ſeculi ſpatium inueniemus, quod idem ſentire uidetur Liuius decade ſecundi punici belli lib. ult. qui dicit. Quintus Fabius Maximus moritur exactæ ætatis, ſiquidem uerum eſt, Augurem duos & lx. annos fuiſſe ſicut quidam authores tradunt, uir certe iuis dignus tanto cognomine, uel ſi nouum ab eo inciperet. ſuperauit paternos honores, auitos æquauit, pluribus uictoriis, & maioribus p̃liis, aui iſignis Rulli ſe oĩa æquare, unus hoſtis Hannibal referre põt. cautior tñ q̃ promptior hic habitus eſt. ¶ Robuſta iã in ætate. utpote in uirilitate. ¶ Sæculi hoc eſt centũ annorũ. ſic. n uoluere maiores, ſæculũ eſſe ſpatiũ centũ annoꝝ, ꝙ hinc facile cõprehendi poteſt. ASCEN.

QVintus au. Fa. Ma. ſuſtinuit. i. poteter geſſit ſacerdotiũ auguratus duobus & ſexagita anis adeptus id. i. ſacer-

dotium auguratus.i. pertinens ad augures, ætate iam robuſta, & ita uero ſimiliter ad trigeſimum octauum annum peruene rat, unde addit, Quæ utraq; i. ambo tpa.i. ſexaginta duorum annorum, & robuſtæ ætatis q̃ eſt.xxxvi. aut.xxxviii. annorum ſi conferantur in unū.i. ſi ſimul computētur, expleuerint facile modū.i. menſuram ſæculi.i. centum annorum.

piū dū fuit in cæcitate uixiſſe, q̃ppe q nō in luce, ſed in tenebris uitā, q̃ ſi in ipſa morte duxiſſe uideat, niſi me hortaretur eius ſumma prudentia, qua filiorū turba plurimas clientelas, rēpu. atq; priuatā fortiſſime rexiſſet. quaq; ſenatū à turpi pace cū pyrrho facienda diſſuaſiſſet, q̃ quidem res nō hoīem cæcū, ſed pſpicaciſſimū fuiſſe declarat. ☞ Clade. cæcitate oculorum. ☞ Metirer. Terminarē eius uitā uſq; ad cæcitatē. reliquū adeipſ, quo captus luminibus uixit, nō uitā, ſed mortē potius nominarem. ☞ Feſſus. uiuendo. ſenio confectus. ☞ Deformē pacem. Quæ pyrrho magis q̃ ſenatui honeſta eſſe uidebatur. ☞ Hūc cæcum. Nemo igt. hoīem tāta prudētia p̄ditū, q uideret q̃ ſenatus ſi p̄uideret, iure cæcū appellauerit.

☙ De M. Perpenna.

IAm de M. Perpenna quid loquar? qui oibus quos in ſenatu rogauerat, ſuperſtes fuit: ſeptemq; tantummodo, quos Cenſor collega Lucii Philippi legerat è patribus C. reliquos vidit, toto ordine ampliſſimo diuturnior.

☙ De Appio

APpii vero æuum clade metirer, quia infinitum numerum annorum orbatus luminibus exegit, niſi quatuor filios, quinq; filias, plurimas clientelas, rem deniq; publicam hoc caſu grauatus fortiſſime rexiſſet. Quinetiam ſeſſus iam uiuendo, lectica ſe in curiā deferri iuſſit ut cum Pyrrho deformem pacem fieri prohiberet. Hunc cæcū aliquis nominet: à quo patria quod honeſtum erat, per ſe parum cernēs, coacta eſt prouidere?

☙ De Liuia Rutilii, De terentia Ciceronis & Clodia filia Auli.

MVliebris etiam vitæ ſpatium non minus longum in compluribus appatuit; quarum aliquas ſtrictim retuliſſe me ſatis erit. Nam & Liuia Rutilii ſeptimum & nonageſimum, & Terentia Ciceronis tertium & centeſimum, & Clodia Auli filia quindecim filiis ante enixis, quintumdecimum & centeſimum expleuit annum.

☙ De Maſiniſſa rege Numidiæ.

IVngam his duos reges, quorum diuturnitas reip. noſtræ fuit utiliſſima, Siciliæ rector Hiero, ad nonageſimum annum peruenit. Maſiniſſa rex Numidiæ hunc modum exceſſit, regni

OLIVERIVS.

Perpenna diu uixit. IAm de M. Perpen. Hinc arguit diu uixiſſe M. Perpen. q oibus ſenatoribus, quos ipſe conſul die initi conſulatus uocauit in curiam omnibusq; inſuper illis quos cenſor legerat in ſenatu exceptis. vii. ſupſtes uixerit Plī. lib. vii. nat. hiſto. M. Perpēna & nuper L. Voluſius Saturnius, omniū quos in conſulatu ſniam rogauerat, ſupſtites fuere. Perpenna ſeptem reliquit ex his quos cenſor legerat. uixit annos.xcviii. fuit ergo ordine ſenatorio, q ſuo ipe fuit diuturnior. & hinc colligere poſſumus, ſenē admodū fuiſſe, quo tpe fuit à Pompe. ſupatus, & cæſus. q̃q̃ Stra. dicat l Aſia morbo cōſumptū fuiſſe, ut diximus in c. de humili loco natis. ☞ Supſtes fuit. Vixit poſt omnes illos ſenatores, quos ipſe conſul ſæpius uocauerat in curiā. ☞ Cenſor. In cenſura cū L. Philip. elegerat ſenatū, & cū lōgitudie uitæ ſupauit oēs quos elegerat p̄ter ſeptē, quos moriens in uita reliquit.

ASCENSIVS.

IAm quid loquar de M. Perpenna, q fuit ſupſtes.i. ſuperuiuens omnibus quos rogauerat ſniam in ſenatu? (Alii tñ legunt uocauerat, qd ſi eſt legendū, legatur, in ſenatū, ut ſit quos uocauerat, quū eēt cōſul i ſenatū.i. ut cōuenirēt in curiā) Et uidit tñ uō.i. dūtaxat ſeptē reliquos.i. relictos in uita, è patribus cōſcriptis, quos ipſe cenſor, & collega Lu. Philip legerat.i. elegerat in ſenatores, exiſtens diuturnior.i. in uita, toto ordine ampliſſimo.i. ſenatorio.

OLIVERIVS.

Appii ſenect. APpii uero æuum. Tullius in Catone, ad Appii Claudii ſenectutē accedebat q cæcus eēt, tñ is cū ſenatus ſnia inclinaret ad pacē cū Pyr. fœduſq; faciēdū, nō dubitauit dicere illa, q̃ uerſibus cōſecutus eſt Ennius, Quo uobis mētes rectæq; ſtare ſolebant Añ hac, dementi ſeſe flexere ruina. Cæteraq; grauiſſime ingt. notū.n. nobis eſt carmē, & tñ ipſius Appii cōſtat oro. Atq; ille egit hæc. xvii. anno poſt alterū cōſulatū, cū inter duos cōſulatus anni decē iterfuiſſent, cēſorq; añ cōſulatū ſupiorē fuiſſet. ex quo itelligitur Pyrrhi bello grādē ſanē fuiſſe. Sic à pribus accepimus. Itē paulo infra quatuor robuſtos filios, quinq; filias, tantā domū, tātas clientelas Appius regebat & cæcus, & ſenex. Intentū.n. alum tanq̃ arcū habebat. Nec lāguerēs ſuccūbebat ſenectuti. Tenebat.n. nō mō authoritatē, ſed ētimpiū i ſuos: metuebāt ſerui, uerebātur liberi, charū oēs habebāt, uigebat in illa domo, & mos patrius, & diſciplina. ☞ Ex his igitur Ciceronis uerbis Appiū diu uixiſſe facile cōp̄hendimus. cuius cæcitatis cām diximus primo lib. capite de neglecta religiōe, qd Herculis ſacra ad humile ſeruorū miniſteriū trāſtuliſſet. De Pyrrhi bello quoq; ſæpius dictū eſt, q̃re nō eſt hiſtoria totiēs repetēda, ſatis cōſtat ſenatus uoluntatē ad pacē cū Pyrrho faciendā cōditionibus illi qdē gratis, ſenatui uero oino nō honeſtis fuiſſe iclinatū, à qua hic ſolus lectica in curiā delatus, q̃a ire pedibus tū cæcitate, cū ſenio confectus nō poſſet, oratione ſua reuocauit. feciq; ut pyrrhus nō cōditionibus ſed armis pelleretur ex Italia cū ſumma P. R. gloria. ☞ Appii æuū clade metirer. Non auderē inquit, dicere Appiū dū fuit in cæcitate uixiſſe …

ASCENSIVS.

APpii, & c. uero pro ſed, ego metirer.i. menſurarē æuū.i. ſpatiū uitæ. Appii.i. Cla. Cæci clade.i. calamitate eius, (q̃a exegit infinitū numerū annorum orbatus luminibus) niſi grauatus hoc caſu.i. amiſſione uiſus, rexiſſet fortiſſime quatuor filios. quinq; filias, plurias clientelas.i. plurimos q ſuæ fidei & patrocinio ſe cōmiſerāt, & demq;.i. ut ſemel dicam, niſi rēp. rexiſſet fortiſſime. Quinetiā ipſe ſeſſus iā uiuēdo, iuſſit ſe deferri in curiā lectica, in q̃ ægrotantes, & ingredi nequeūtes deferri ſolent, ut p̄hiberet pacem deformem.i. turpē reip. Romanæ, fieri cū pyrrho rege Epirotarum. Nominet ſup merito aliqs hūc.i. talē uirū tā multa ratio uidētem, cæcū, à quo patria cernēs.i. proſpiciens parū.i. nō ſatis p ſe.i. lumina reliquo eius ſup: id qd erat honeſtum, coacta eſt prouidere.i. per cōſilium illius: quaſi dicat minime dicendus eſt, fuiſſe cæcus.

OLIVERIVS.

MVliebris. Quaſdā & longeuæ mulieres fuiſſe legūtur q̃lis Liuia Rutilii, Terentia Cice. Clodii Auli filia, q̃rū Liuia ſeptimū & nonageſimū impleuit annū, Terētia tertiū & cēteſimū, Clodia, q̃ has lōge ſuperauit quītūdecimū, & centeſimū. De qbus Pli. li. vii. mentionē facit dicē.n. ex fœminis, Liuia rutilia nonaginta ſeptē annos exceſſit, Statilia e claudio principe ex nobili domo xcix. Terentia Ciceronis. cvii. Clodia offelii. cxv. hæc qdē enixa quindecies. alias quoq; cōmemorat lōgiſſimæ ætatis fœminas, quas hic referre non eſt opus, qm̄ à Valerio non ponuntur. ☞ Strictim. breuiter, & ſummatim. ☞ Terentia. Ciceronis uxor, poſt exiliū & reuocationē in patriam p diuortiū, nupſit criſpo Saluſtio Ci. inimico, deinde Hortēſio. ☞ Quindecim filiis enixis. paſſiue poſitū eſt, enixis in lucē p̄ductis. alii hñt amiſſis, q ſine dubio melius ē, & ſignificat illā quindecim filiis extinctis, fuiſſe ſuperſtitem. Terentia Saluſtio nupſit

ASCENSIVS.

MVliebris ſpatiū uitæ, apparuit & in compluribus mulieribus non minus longū q in uiris, quarū ſat erit me retuliſſe ſtrictim aliquas. nā & Liuia Rutilii ſup. cōiux aut filia, expleuit ſeptimū & nonageſimū annū i ætatis ſuæ. Et Terentia Ciceronis i. uxor, ſed ab eo repudiata, expleuit annū tertiū & centeſimū (ubi poſt centū p̄ter morē minorē numerū p̄ponit) & clodia filia Auli, quindecim filiis enixis.i. partis amiſſis p mortem, añ.ſ. q̃ moreretur, expleuit annū quītūdecimū, & centeſimū, ubi ſimiliter minor numerus præponitur, quod uſitatius dicas, centeſimum & decimumquintum, aut. xv. ſupra centeſimum.

OLIVERIVS.

IVngam hic duos reges De externis dicturus digniora exē

pla

ſpatium ſexaginta annis emenſus, & ante omnes homines robore ſenectæ admirabilis. conſtat eū quemadmodum Cicero refert libro, quem de ſenectute ſcripſit: nullo unquam imbri, nullo frigore, ut caput ſuum ueſte tegeret: adduci potuiſſe. Eundem ferunt aliquot horis in eodem ueſtigio perſtare ſolitum, non ante moto pede, quam conſimili labore iuuenes fatigaſſet: ac ſi qd agi a ſedente oporteret: toto die ſæpenumero nullam in partem conuerſo corpore in ſolio duraſſe. ille vero etiam exercitus equo inſidens, noctem diei plerunq; iungendo duxit: nihilq; omnino ex iis operibus, quæ adoleſcens ſuſtinere aſſueuerat: quo minus ſenectute ageret, omiſit. Veneris etiam vſu ita ſemper viguit: Vt poſt ſextum & octogeſimum annum filium generaret: cui Methymato nomen fuit. terram quoq;, quam vaſtam, & deſertam acceperat, perpetuo culturæ ſtudio frugiferam reliquit.

¶ De Gorgia Leontino Philoſopho.

Gorgias etiam Leontinus Iſocratis, & cōplurium magni ingenii uirorum præceptor, ſua ſententia feliciſſimus. Nam cū centeſimum & ſeptimum ageret annum: interrogatus quapropter tandiu uellet in vita remanere: quia nihil, inquit, habeo, q; ſenectutem meam accuſem. Quid iſto tractu ætatis aut longius, aut beatius? Iam alterum ſæculum ingreſſus, neq; in hoc querelam ullam inuenit, neq; in illo reliquit.

pla præponit duorum.ſ.regum Hieronis, & maſiniſſæ Hiero rex ſyracuſarum fuit, cuius infantia ſuæ futuræ maieſtatis dr̄ fuiſſe pnuncia, qppe q genitus à patre nobili, ſed ex ancilla natus, ne dehoneſtaret pſnum genus expoſitus fuit. Sed paruulū, & humanæ opis indigentem, apes congeſto circa iacentē melle, multis diebus aluere. ob quā rē filio haruſpicū admonitus, pr̄ q regnū infanti portēdi canebāt, paruulū recollegit, oīq; ſtudio ad ſpem maieſtatis q̄ promittebatur iſtituit. eidem adoleſcenti prima belli ineunti, aqla in clypeo, & noctua in haſta conſedit, qd oſtentū, & i cōſilio cautū, & manu promptū, regemq; futurum ſignificabat. deniq; aduerſus puocatores ſæpe pugnauit, ſemperq; uictoriā reportauit. A pyrrho rege multis militaribus donis donatus ē pulchritudo corpis ei inſignis, uires quoq; in hoīe admirabiles fuere, in alloquio blandus, in negocio iuſtus, i īperio moderatus erat prorſus, ut nihil ei deeſſe uideretur pter regnū. Itaq; à ſyracuſanis primo imperator, deīde rex creatus eſt. ſocius fuit populi R. q primo pu. bel. inita ſocietate, & amicitia, per quinquaginta annos uſq; ad ultimū ſuæ uitæ diē, i fide & offō pmanſit. de cuius liberalitate, q̄ in populū R. ſecundo pu. bello uſus fuerit, diximus in ca. de liberalitate. uixit aūt teſte Liuio nonaginta annos, q li. iii. decadis ſcdi pu. bel. dicit. Nō facile erat nonageſimū iā agenti annū. circuoſeſſo dies noctesque mulieribus blāditiis, liberare animū, & cōuertere ad pub priuatāq; curā. ¶ Maſiniſſa ut dictū eſt li. v. ca. de ingra. ætatē ſuā ad centeſimū extendit annū, robore tāto in ea ætate, ut adoleſcentiæ uires, licet diminutas, nō deſyderare uideretur. De quo Ci. in Catōe maiore audire te arbitror Sci. hoſpes tuus habitꝰ Maſiniſſa q̄ faciat, hodie nonaginta natus annos, cū ingreſſus iter pedibus ſit, in equū non aſcendere uelle. cū aūt ſitio equo ex equo nō deſcendere. nullo imbre, nullo frigore adduci, ut capite apto ſit. ſummāq; in eo eē ſiccitatē corporis. Ita oīa pagebantur exeq regis officia, & munera. ¶ Diuturnitas. Longa uita quorum, Hūc modū exceſſit. Supauit hūc uitæ terminū, q pene q centū ipleuit annos. ¶ Regni ſpatiū Regnauit annis ſexagita. ¶ Robore ſenectæ Quia fuit quouis ſene robuſtior. ¶ Eg dēſerūt. Certare cū iuuenibus ſolebat de patiētia, qs oā diutiꝰ in eodē ueſtigio pſiſtere poſſet, q̄ in re cūctos fatigādo uincebat qd idē legitur de Socrate, ut in capite de patientia tetigimus. ¶ Perſtare. Perſeuerāter ſtare. ¶ Ac ſi qd agi. ſiue ſtare, ſiue ſedere opus erat, id mirabiliter faciebat Maſiniſſa. nā ſi ius illi dicendū erat populo ſuo, tota die i ſolio nullā in partē auerſo pectore pdurabat. ¶ In ſolio. in regia ſede. eſt aūt ſoliū, ut uult Seruius, pprie armariū uno ligno factū in quo reges ſedebāt pp tutelā corporis ſui, dictū q̄ ſi ſolidum. alii uero uolūt. ſolium dictum eſſe per antiſticō q̄ſi ſelliū à ſedendo. ¶ Ille ēt exercitus ſi paruū i ſene roboris indiciū, q; à mane uſq; ad ueſperas equo inſidens caſtra circuiret, ſtationes reuiſeret, & reliqua impatoria munera obiret, nihil deniq; ex his laboribꝰ uel opibus, q̄ in adoleſcentia ſuſtinuerat, in ſenectute omitteret. ¶ Veneris quoq; uſu. Hæc quoq;, non paruū teſtimoniū eius fortitudinis, ſenilisq; uirīū, q; extrema ſenectute, uel potius ætate decrepita generare potuerit natus enim ſeptimum, & octogeſimum annum, filium Mechinum generauit, ſi mulieri fides eſt habenda.

ASCENSIVS.

Iungā his.ſ.iā dictis, duos reges ſ. Hieronem & Maſiniſſam, quos diuturnitas.ſ.uitæ, hoc eſt longæ uitæ ſuit utiliſſima reip noſtræ, hoc eſt Romanæ, q ambo fautores illā

uixerūt. Hiero rector.i.gubernator Siciliæ puenit ad annū nonageſimū.i. ætatis ſuæ. Maſiniſſa rex Numidiæ exceſſit hunc modū.i. hanc menſurā ætatis, emenſus ſpatiū regni.i. quo regnauit.lx. annis, &.i. ēt admirabilis robore ſenectæ.i. ſenilis ætatis, añ oēs hoīes.ſ. reliquos Conſtat eum (quemadmodum Cicero refert.ſop. in lib. quem ſcripſit de ſenectute) nullo imbri, & nullo frigore potuiſſe adduci.i.cogi, aut pſuaderi unq̄, ut tegeret caput ſuum ueſte.ſ. capitio aut galero, aut tyara, aut pileo, &c. Ferunt.ſ. rerū ueterū ſcriptores, aut recitatores, eundē.ſ. Maſiniſſam, ſolitū pſtare.i. ſtantem manſiſſe, in eodē ueſtigio, non motis pedibus, aliquot horis, pede.ſ. ſuo non moto, anteq̄ fatigaſſet iuuenes conſimili labore ſ pſtādi in eodem ueſtigio. ac ſedēt. ſi oporteret quid agi à ſedente, duraſſe.i. pmanſiſſe in ſolio.i. ſede regali ſæpenumero tota die, corpore nullā.i. nō ullā, non conuerſo in ullam partē. Vero.i. ſed inſup ille.ſ. maſiniſſa, inſidens equo duxit ēt exercitus iūgendo plerunq; diei.ſ. toti, noctem, hoc ē equitando totū diem, & partē noctis añq̄ deſcenderet, & nihil oīno omiſit, quo minus ageret i ſenectute ex his opibus, q̄ ipſe adoleſcens aſſueuerat ſuſtinere .i. tolerare. uiguit quoq;.i. etiā uſu ueneris ſemp ita, ut generaret filium poſt. vi. & lxxx. annoū, cui.ſ filio nomen fuit Methymato (Quidā tū ſcripſerunt Mechino) & reliqt quoq;.i. et ppetuo ſtudio culturæ, terrā fructiferā, quam acceperat.ſ. in principio regni uaſtā.i. nullo fructu, aut domicilio ornatam, & deſertam.ſ. ab habitatoribus.

THEOPHILVS.

Maſiniſſa, hæc eadem pene Suidas de Maſiniſſa, q̄ Valerius. ¶ Mechino nomen fuit. Apud Plinium nat hi. vii. Methymatuus. Hermolaus ambigit. utra lectio caſtigatior, hæc, an illa. Suidas ait appellatum eſſe Sthembam.

OLIVERIVS.

Gorgias Leontinus. Longiſſimæ & fœliciſſimæ ætatis Gorgias Leontinus in ſenectute ſua nulla imbecillitatis incommoda ſenſit, ſed ad extremum uſq; ſui fati diem robuſtus permanſit. De quo Cicero li. de ſenectu. Qualem, inqt, Iſocrates, q eū librum, q panathanaicos inſcribitur, quarto & nonageſimo anno ſcripſiſſe dr̄, uixitq; quinquennium poſtea, cuius magiſter Leontinus Gorgias centum & ſeptem compleuit annos, neq; unq̄ in ſuo ſtudio atq; opere ceſſauit. q cum ex eo quæreretur, cur tādiu uellet eſſe in uita, nihil habeo, inqt, q; accuſem ſenectutem. p̄clarum reſponſum, & docto homine dignum. Quint. uero li. iii. de inſtitutione oratoria, Artium aūt, iqt, ſcriptores antiquiſſimi corax & Tiſias ſiculi quos inſecutus ūr eiuſdem inſulæ Gorgias Leontinus, Empedoclis, ut traditur diſcipulus. is beneficio longiſſimæ uitæ, nā centum & nouem uixit annos cū multis ſimul floruit, ideo, & illorum, de quibus ſupra dixit fuit æmulus, et ultra Socratem uſq; durauit. Et paulo infra oſtendit, illum Iſocratis, & aliorum plurimorum philoſophorum, & oratorum fuiſſe p̄ceptorē. hic primus fuit, q profiteri auſus fuerit de quacunq; re propoſita eo tpe diſputaturū. ¶ Centeſimū & vii. Quint. dicit centū & nouem uixiſſe annos. Pli. centum & octo, uult eum uixiſſe annos lib. vii. ¶ Iſto tractu. hoc ſpatio.

ASCENSIVS.

Gorgias Leōtinus præceptor Iſocratis, & compluriūm.ſ. aliorum magni ingenii, feliciſſimus ſua ſnīa.i. ut ipſemet de ſe iudicauit. Na cū ageret annum.c. & vii (hic ex more minorem pp̄oſuit numerum) interrogatus quapropter

uellet remanere tandiu in uita, inquit, quia nihil habeo quod .i. propter quod accuſem .i. damnem ſenectutem meam. Quid ſup. fuit aut longius, aut beatius iſto tractu .i. ductu uitæ .ſ. centum & ſeptem annorũ: q.d. fere nihil, q a iã ipſe ingreſſus alterũ ſæculum .i. centenarium annorum, non inuenit ullam querelam .i. hoc .ſ. ſecundo ſæculo, neq; reliquit in illo, q a neq; iuſtã habuit querẽdi cauſam, neq; iniuſte queri uoluit.

❡ De Xenophilo Calcidenſi Pythagorico.

Bienno minor Xenophilus Chalcidenſis Pythagoricus, ſed felicitate non inferior. ſiquidem (vt ait Ariſtoxenus muſicus) omnis humani incommodi expers, in ſummo perfectiſſimæ ſplendore doctrinæ extinctus eſt.

❡ De Arganthonio Gaditano.

Arganthonius autem Gaditanus tandiu regnauit, quandiu etiam ad ſacietatem uixiſſe abunde foret. Octoginta enim annis patriam ſuam rexit: cum ad imperium ſexaginta annos natus acceſſiſſet. cuius rei certi ſunt authores. Aſinius etiam Pollio non minima pars Ro. ſtyli, in tertio hiſtoriarum ſuarum libro, centum illum & triginta annos expleuiſſe cõmemorat. & ipſe numeroſæ uiuacitatis haud paruum exemplum.

❡ De Aethiopibus, & indis.

Huius regis conſumationem annorũ minus admirabilẽ faciũt Aethiopes: quos Herodotus ſcribit centeſimum & trigeſimum annum tranſgredi: & indi, de quibus Cteſias quidem tradit.

❡ De Epimenide Cnoſio.

Et Epimenides Cnoſius, quem Theopompus dicit ſeptem & quinquagita & centum annos vixiſſe.

❡ De quibuſdam Epiorum.

Hellanicus vero ait quoſdam ex gente Epiorum, quæ eſt pars Aetoliæ, ducentos explere annos, ei'q; ſubſcribit Damiates: hoc amplius firmans Litorium quẽdam ex his maximarum virium, ſtaturæ'q; præcipuæ trecenteſimum annum cumulaſſe.

OLIVERIVS.

Biennio minor. Hunc eũdem feliciſſimum uitæ curſum Xenophilo Calcidenſi Pythagorico uiro contigiſſe dicit, niſi quod duobus annis minus quam Gorgias, uixiſſe dicatur, ſed in eadẽ felicitate, ut nullum unq; humanæ uitæ incommodum ſenſerit. fuerunt profecto benigniſſima ſydera nati. ¶ Perfectiſſimæ doctrinæ. Nihil ei ſeni defuit ad perfectam philoſophiæ doctrinã.

ASCENSIVS.

Biennio, &c. Xeno. calci. Pythagoricus .i. ſectator Pythagoræ minor .i. iunior ſup. fuit quã Gorgias biennio .i. ſpatio duorum annorũ, ſed non ſup. fuit inferior .i. minor felicitate. Siquidem (ut Ariſtoxenus muſicus ait) ipſe expers .i. immunis omnis incommodi humani .i. hominibus accidere ſoliti, extinctus eſt in ſummo ſplendore perfectiſſimæ doctrinæ.

OLIVERIVS.

Arganthonius. Hic teſte Herodo. li. hiſtoriarũ .i. fuit Tarteſſiorũ tyrannus cuius Cic. li. de ſene hanc breuiter mentionẽ facit Expectemus inq;t, Tarteſſiorũ regis ætatẽ, fuit .n. ut ſcriptũ uidi Argãthonius quidã gaditanus, q octoginta regnauit annos cẽtũ .xx. uixit, qđ idẽ affirmat Pli. li. ꝑdicto. hic ergo cũctos ſupra memoratos ætatis longitudine ſuperauit, quippe qui tanto tempore regnauit, quanto quidem alii complures uiuere poſſe lætarentur. ¶ Aſinius ẽt Pollio hoc teſte Vale. dicit hunc ad centeſimum & trigeſimum annum perueniſſe. ¶ Non minima pars Romani ſtyli. Significat hunc diligentiſſimum fuiſſe rerum geſtarum ſcriptorem, non inter inferiores connumerandum, quippe qui Romanum ſtylum probe teneret.

ASCENSIVS.

Arganthonius aũt Ga. & ita in ultimis Hiſpaniæ natus, regnauit tandiu, quandiu foret abunde uixiſſe ẽt ad ſacietatem. Rexit enim patriam ſuam octoginta annis. cum acceſſiſſet ad imperium natus annos .xl & ita .cxx annos uixit. Cuius rei ſunt certi authores ut Cice. & Pli & quos illi ſecuti ſunt. Quinetiam Aſinius Pollio, Non minima pars .i. nõ contẽptibilis, ſed egregius exercitio ſtyli Ro. ſ. ſcribendo Ro. commerat in .iii. lib. ſuarum hiſtoriarũ, illũ .ſ. Arganthoniũ expleuiſſe annos centum & triginta, & .i. etiã ipſe .ſ. Pollio haud paruum, immo magnum exemplum uiuacitatis numeroſæ, quia ipſe etiam diu uixit.

OLIVERIVS.

Huius re. conſuma. Lõgiſſimæ uitæ Arganthonius fuiſſe uſ, ſed minus admirabilis tanta æui longinquitas, ſi quam Herodotus tradit Aethiopum, & ſi quam Herodotus Theſias indorũ ætatẽ conſiderare uoluerimus. nã conſtat utroſq; centeſimi, &. xx anni ſuperaſſe metam. Solinus de Aethiopibus, ultra meroem, inq;t ſupexortũ ſolis, Macrobii Aethiopes uocantur, dimidio enim eorũ potentior ꝗ noſtra ẽ uita. hi Macrobii iuſtitiam colunt, amant æquitatem, plurimũ ualent robore præcipuo, &c. Item alibi de indis. Apud Theſiã legitur quaſdam fœminas ſibi ſemel parere, natoſq; canos illico fieri. eſſe rurſum gentem alteram, quæ in iuuentute cana ſit nigreſcat in ſenectute. Vltra æui noſtri terminos permanẽtem. ¶ Conſumationem. Perfectionem, deductionẽ ad finem. ¶ Aethiopes. Dicti ſunt ab αἴθω qđ latine eſt cremo. & ὤψ uult', eo q; uultum nimio ſolis ardore habebant aduſtum. uel ab Aethiope Vulcani filio, qui totam Aethiopiam à ſe denominauit. eſt autem Aethiopia teſte Solino, in gentes, moribus cultus, & natura, diſſimilis diſtributa. ¶ Quos Herodotus ſcribit. dicit inſuper Herodotus Scytarũ regem, legatis Cyri regis pſarũ ſenes complures oſtendiſſe. qui cẽtum & .xx. annos peregerãt. ¶ Theſias. Antiquiſſimus hiſtoriarum ſcriptor.

ASCENSIVS.

Huius & cæte. Aethiopes quos Herodotus ſcri. tranſgredi annum .ſ. uitæ .c. & .xxx. & Indi de qbus Cteſias (aut ut Oliue. ſcri. Theſias,) antiqſſimus ſcriptor, tradit idẽ, ſcilicet q; .c. & .xxx. annum trãſgrediantur, faciunt cõſumationem ãnorum huius regis .i. Argãthonii minus admirabilem, quia non eſt magnopere mirandum in uno ſemel cõtigiſſe, qđ in uniuerſo populo quotidie fere contingit.

OLIVERIVS.

Et Epimenides. Hic philoſophus Cretenſis fuit Pythagoræ coætaneus, teſte Apuleio, de quo Laertius li. de uita philoſophorum fabuloſa quædam narrare uidetur, nam dicit q; à patre iuſſus ad paſcua ducere oues, circa meridiem diuertit in ꝓximã ſpelũcã q̃nquaginta & ſeptem annis ꝑpetuo ſopore requieuit. excitus quæſiuit oues, putabat .n. ſe paꝝ obdormiſſe. quas cũ nõ inueniret in agrũ reuerſus. cũ uero agrũ in alterius poteſtatem ueniſſe uideret, & cuncta mutata eſſe perpenderet, rediit in oppidum, ubi à iuniore fratre iam uetulo cognitus, omnem ex illo didicit rei ueritatem. deinde philoſophatus eſt, ſcripſitq; multa, quæ hoc loco referre nõ eſt opus, mortuus eſt autem anno ætatis ſuæ centeſimo quinquageſimo ſeptimo, teſte Phaſgone libro de longeuis. Plini. dicit cẽteſimo quinquagenteſimo tertio, ut autem Cretenſes tradũt, teſte Laertio, ducentis nonaginta annis. ¶ Cnoſius. Cretenſis, & cnoſio uico oriundus.

Epimenides diutiſſime uixit.

ASCENSIVS.

Et Epimenides Cnoſius .i. cretenſis (profertur autẽ cnoſius) philoſophus, quem Theopompus dicit uixiſſe annos ſeptem & quinquaginta, & centum, hoc eſt ſupra centum, ſup. facit conſumationem annorum huius regis, minus admirabilem.

OLIVERIVS.

Hellanicus. Hic populos quoſdã Aetoliã incolẽtes noĩe Epiperos, uel ut alii dñt epios, q olim dicti fuerũt helideſes, ducentos annos explere dixit. Cui Damaſtes aſſẽtiẽs addit & illud. Lithoriũ quendã ex ea gente natũ uaſti corporis, & maximaꝝ uiriũ hominem, tricentos annos uiuendo peregiſſe. ſpatiũ uitæ ſatis admirabile, nobis ꝑſertim q uix nati uitã amittimus. Pli. hæc oĩa fabuloſa eſſe, & ex errore annoꝝ ꝓueniſſe, quos alii ſex menſiũ alii triũ conſtituiſſent. dixit Leonar. Are. in tranſlatione baſilii, ego, inquit ſiue quis Titoni

ſenectutem

ſenectutem ſiue uiuaciſſimi apud noſtros Mathuſalem, qui mille annos minus triginta dicitur uixiſſe &c.

ASCENSIVS.

HEllanicus uero ait, quoſdam ex gente Epiorũ quæ eſt pars ætoliæ (Sunt autem.q ut Oli. Epiperorum legẽt, ſed q a oĩa inuerſa ſunt, nos q̃tum poſſumus meliorem ſequimur lectionem) explere annos.ſ.uitæ, ducentos, & Damaſtes, ſeu, ut alii ſcribunt Damaſtes ſubſcribit.i. ſuffragatur : & aſſentitur eidem, affirmans hoc amplius, quendam Litorium ex his maximarum uirium, & ſtatur æ pcipuæ, cumulaſſe annum.ſ.ultra trecenteſimum.

THEOPHILVS.

EPiporũ. Plinius, & Hermolaus. Epeorum legũt. Litorium Hermolaus apud Plinium, pictoreum.ſunt qui ditorium malũt utrobiq;.

OLIVERIVS.

ALexander. Alexander compoſuit, librũ de longitudine maris illyrici, in quo præter cætera memoratu digna illud etiam refert, Dandon, quidam ad Quingentorum annorum ætatem ſine ſenectute perueniſſe, q a in ea ætate ſeneſcere non uidebatur, nullis animi, & corporis uirib⁹ debilitatus. ┌ De tractu illyrico Quantum extenditur illyricum mare. ┌ Nulla ex parte ſeneſcentem. Neq; animi neq; corporis uiribus deficientem, non ſapienda, non memoria carentem, quæ ſenectutis uitia eſſe ſolẽt ┌ Sed multo liberior. Cum plures fuerint Xenophontes, dubitari poſſet hoc loco, de quo potiſſimum dicat, ſed facile cõllicitur de Xenophonte Athenienſi philoſopho dici Socratis diſcipulo, qui primus omnium philoſophorum hiſtoriam ſcripſit, de quo ſupra ſatis dictum eſt. Et Cic. lib. de ſene. Cyrus inquit, apud Xenophontem in eo ſermone, quem moriens habuit, cum admodum ſenex eſſet, negauit ſe nunquam ſenſiſſe ſenectutem ſuam imbecilliorem factam quam fuiſſet in adoleſcentia. hic igitur in hiſtoriis ſuis liberalior fuit in præſtanda hominibus uitæ lõgitudine, non enim dubitauit ſcribere latinorum regem, cuius nomen Valerius non ponit, octingentos uixiſſe annos, eiuſque patrem ſexcentos lib. περὶ γήρως, hoc eſt de ſenectute.

THEOPHILVS.

LAtinorum. Plinius hiſt. natu. vii. Xenophon imperiũ Pultinorum inſulæ octingentis, atq; ut parte mentitus filiũ eius ſexcentis ait uixiſſe. quidam Valerii codices habent etiam Laminorum.

coniicere licet. Mirabilem etiam uitam Ioannis de temporib⁹ memorat Gaguinus in compendio hiſto. gallicanæ.

¶ De Dandone quodam

ALexãder vero in eo volumine, quod de illyrico tractu compoſuit: affirmat Dandonem quendam ad quingenteſimum uſq; annum nulla ex parte ſeneſcentem proceſſiſſe. Sed multo liberalius Xenophon, cuius περὶ γήρως legitur. Is enim latinorum regem octingentis vitæ annis donauit: ac ne pater eius parum benigne acceptus uideretur: ei quoq; ſexcentos aſſignauit annos.

¶ De cupiditate gloriæ. Cap. XV.

GLoria vero vnde oriatur, aut cuius ſit habitus, aut qua ratione debeat comparari: & an melius à virtute velut nõ neceſſaria negligatur: uiderint ii, quorum in contemplãdis huiuſmodi rebus, cura teritur: quibusq; etiam quæ prudenter animaduerterunt: facunde contigit eloqui. Ego in hoc opere factis authores, & authoribus facta ſua reddere contentus, quanta cupiditas eius eſſe ſoleat: propriis exemplis demonſtrare conabor.

OLIVERIVS.

GLoria uero. Scripturus de cupiditate gloriæ, ei⁹ diffinitionem & originẽ & habitũ, et modum pmittere ſe uelle dixit, qm id magis philoſophorum ſit quam ſcriptorum philoſophi enim de rebus diſputãtes, ab ea ſp diffinitiõe incipiunt, quis omnis, q̃ à ratione ſuſcipitur de aliqua re inſtitutio debet à diffinitiõe proficiſci, ut intelligatur qd ſit illud, de quo diſputatur. ſcriptores uero res geſtas dictis illuſtrare, ac celebrare ſuis, & factis auctores, & auctoribus facta reddere contẽti ſunt, itaq; gloriæ diffinitione prætermiſſa, tantum eorũ exempla ſubiungit, q eius cupidi fuiſſe uideantur. Gloria uero, ut à multis diffinitur, eſt freq̃ns fama cum laude, quam Cice. tribus rebus conſtare dicit. Si diligit multitudo, ſi fidem habet, ſi cũ admiratione q̃dã honore dignos putet. ┌ Vnde oriatur. An à magnitudine animi an ab ambitione. ┌ Cuius ſit habit⁹. Electiuus, an contemptiuus, nã ſi ab ambitione proficiſcitur uitium eſt, & tunc habitus eſt contemptiuus, ſi ab animi magnitudine, uirtus, & tunc eſt habitus electiuus. ┌ Aut qua ratione debeat cõparari. An rebus bellicis an domeſticis. nam ex rerum publicarum adminiſtratiõe, uel ex bellis gerendis uel ex ſtudiis literarum gloria comparatur. Socrates uero dicere ſolebat, uiam ad gloriã proximam eſſe, & quaſi compendiariam, ſi quis id ageret, ut qualis haberi uellet, talis eſſet. Socrates philoſophus. ┌ An melius à uirtute negligatur. Sicut nonnulli philoſophi præcepta de contemnenda gloria tradiderunt cum ipſi tamen appetiſſe gloriam maxime uiſi ſint, quia teſte Cice. trahimur oẽs ſtudio laudis. & optimus quiſq; maxime gloria ducitur. Et illi ipſi philoſophi, libellis illis, quos de contẽnẽda gloria ſcribunt, nomen ſuũ inſcribunt, in eo ipſo, in quo prædicationem, nobilitatemq; deſpiciunt, prædicari ſe, & nominari uolunt. ſed eſt fortis, & magnanimi uiri gloriam non appetere, & ſola ſuorum, recte factorum conſcientia contentos eſſe, nã ſæpe uiris maior gloria ſpreta redit. ┌ Quaſi nõ neceſſaria, quaſi ſatis ſit conſcientia recte factorum in contẽplandis eiuſmodi rebus. Philoſophi origines uitiorum, atq; uirtutum, & uniuſcuiuſq; habitum diligenter inquirunt. ┌ Animaduerterunt. Viderunt hi qui prudenti cogitatione ſunt aſſecuti, & illud diſerte uerbis tradere poſſunt, & ita ſuum meritum extenuat Valerius cum ſe neq; ſapientem, neq; profiteatur eloq̃ntem. ┌ Factis auctores. Quotiens res geſtæ memoriæ produntur tunc auctores factis, & auctoribus facta redduntur, q a & q̃ fuerint, & à q bus facta dicere ſolent. immo res geſtæ ſine earum auctoribus memorari ferme non poſſunt.

ASCENSIVS.

ALexander uero hiſtoriographus, & coſmographus affirmat in eo uolumine, quod compoſuit de tractu illyrico, quendam Dandona, ſeu Dandonem proceſſiſſe uſq; ad annũ quingenteſimum nulla ex parte ſeneſcentem.i.ſenio debilitatum, aut immutatum. Sed Xenophon.ſ. Athenieñ. Multo liberius ſup. mentitus eſt, aut ſcripſit, aut multo liberaliu.i.largius dedit uitæ humanæ. cuius ſ. Xenophontis opus ſup. aut liber, περὶ γήρως.i. de ſenectute, legitur. Is enim donauit (propter hoc uerbũ legã liberalius, aut liberalior ſupp. fuit) regẽ latinorum octingentis.i.octies centũ annis uitæ, ac ne pr eius.ſ.dicti regis, uideretur acceptus.ſ.à Xenophõte parũ benigne, aſſignauit quoq; ei ſexcentos annos, hoc aũt dixit author cũ riſu quodã fabuloſam uidelicet exiſtimans talem uitã. Neq; tũ illis ſubſcripſerim, q Matuſalem, aut alterius in Biblia noſtra commemorati, annos ad ſpatium trimeſtre reuocãt, nã non ẽ ueroſimile eundẽ authorẽ uidelicet Moſem, in uno eodemq; opere, uarias anni rõnes fuiſſe ſecutũ, at de ſolaribus annis qui.xii. ſunt menſium locutum eſſe cõſtat, cum dicat. Vixit aũt Heber triginta q̃tuor ãnis, & genuit Reu, uixitq; Phaleh poſtq̃ genuit Reu ducentis nouem annis, & genuit filios, & filias &c. ubi ſi de iiſdem annis loquitur, non eſt dubiũ de magnis loq. nã ſi de trimeſtribus loq̃tur, Phalech fuerit dũtaxat octo annorum & ſex mẽſiũ cũ genuerit, qd ex aliis quoq; uculis

Anni de q bus ſit mẽtio i ueteri teſtamẽto ſolares fuerũt.

ASCENSIVS.

GLoria uero, aut unde oria, aut cuius habitus ſit.i.utrũ uirtutis, an uitii, uel an electiuus, an contemptiuus, ſeu eligibilis, an contemptibilis aut qua rõne.i.uia, & modo debeat comparari.i.acquiri, & an melius negligatur, à uirtute.i.homine ſtudioſo uirtutis, quaſi non neceſſaria.ſ.ad aſſecutionẽ ueræ uirtutis. uiderint.i.permitto, ut uideant (eſt enim uerbum conceſſiui modi) ii id eſt quorum cura teritur.i.abſumitur in huiuſmodi rebus contemplandis.i.in ſpeculatione talium rerum, quibuſq;.i.& quibus contigit.i.datum eſt etiã eloqui facunde, q̃ animaduerterunt.i.conſyderauerunt ⁊ excogi

tauerunt (quæ res neceſſaria eſt ad traditionem debitam, unde contemnendi, qui hanc partem contemnunt.) Ego contentus in hoc opere reddere, ideſt aſſignare factis, ideſt rebus geſtis authores, ſcilicet, qui eas fecerunt, & auctoribus facta ſua, conabor demonſtrare exemplis propriis.i.apus, quanta cupiditas eius.ſ.gloriæ ſoleat eſſe.

OLIVERIVS.

Superior Africanus Q.ſ.ſita ſit hominibus gloriæ naturalis q̇dam appetitio, ex his exemplis facile cognoſci poteſt. cum Scip. Afri.ſuperior, qui Hannibalem ex Italiā relegauit, qui Carthaginem Ro. tributariam reddidit, ſciret tantā eſſe magnitudinem rerum ſuarum, ut dum Romanum ſtaret imperiū, earum memoria nulla uetuſtate poſſet aboleri, uoluit tñ inter Cor. gentis monumenta locari poetam Enniū, q̄ ſua geſta ſuiſſent, illius carminibus comprehenſa, quaſi literarum immortalitati commendata de quo Cic. in orone pro Archia poeta. Charus inquit fuit Africano ſuperiori noſter Ennius itaq; etiam in ſepul.hro Scip. putatur is eſſe cōſtitutus, & marmoratus laudibus. Plin. lib. vii. Prior, inquit, Afri. Q. Ennii ſtatuam ſepulchro imponi ſuo iuſſit, clarū q; illud nomen, immo uero ſpolium, ex tertia orbis parte raptum in cinere ſupremo cū poetæ titulo legi. ꝩ Monumentis. In ſepulchris, ut ſupra Cice. uel inter ſtatuas, & titulos. Nā monumenta dicūtur ſepulchra & hiſtoriæ annales interdum, hoc autem fecit Scipi quia gloriæ nimia cupiditate flagrabat ꝩ Sūmum columen. Suſtētaculum. Capitolium enim arx fuit Romanæ urbis, quæ totius orbis terrarum aliquando poſſedit imperium ꝩ Vir homerico. Dign' inquit, fuerat Scipio, qui potius Homeri quā Ennii aut alterius inepti poetæ carminibus decantaretur.

Scipio gloriæ cupidus

❡ De Superiore Africano.

Superior Africanus Ennii poetæ effigiem in monimentis Corneliæ gentis collocari voluit: quòd igenio eius opera ſua illuſtrata iudicaret: non quidem ignarus quandiu Romanum imperium floreret: & Africa Italiæ pedibus eſſet ſubiecta: totius q; terrarum orbis ſummum culmen arx capitolina poſſideret: eorum extingui memoriam non poſſe: ſi tamen illis literarum quoque lumen acceſſiſſet, magni æſtimans, vir homerico, quàm rudi, atque impolito præconio dignior.

❡ De Decimo Bruto.

Similiter honoratus animus erga poetam Accium Decimi Bruti ſuis temporibus clari ducis extitit: cuius familiari cultu, & prompta laudatione delectatus, eius verſibus templorum aditus quæ ex manubiis conſecrauerat, adornauit.

❡ De Pompeio magno.

Ne Pompeius quidem magnus ab hoc affectu gloriæ auerſus: qui Theophanem Mitylenæum ſcriptorem rerum ſuarum in concione militum ciuitate donauit: beneficium per ſe amplum accurata etiam, & teſtata oratione proſecutus. Quo effectum eſt: vt nequis dubitaret: quin referret potius gratiam quàm inchoaret.

❡ De L. Sylla.

Lucius autem Sylla, & ſi ad neminem ſcriptorem animum direxit, tamen Iugurtha à Boccho rege, ad Marium perducto, totam ſibi laudem cupide aſſeruit: vt annulo, quo ſignatorio vtebatur, ſcalptam illam traditionem haberet: & quantus poſtea: ne minimum quidem gloriæ veſtigium contempſit.

ASCENSIVS.

Superior Africanus. Scipio maior Carthaginis domitor uoluit effigiem, ideſt imaginem ad uiuum expreſſam, Ennii poetæ collocari in monumētis, ideſt rebus memoratiuis, & ſepulchris ad memoriam ſeruandam extructis, gentis Cor. hoc eſt ſuæ, q; ideſt quia, iudicaret opera ſua illuſtrata ingenio eius, ſcilicet Ennii poetæ non quidem ignarus, ideſt qui Afri. non ignorauit quandiu imperium Romanum floreret, & Africa eſſet ſubiecta pedibus Italiæ, & arx capitolina poſſideret ſummum culmen, ideſt principatum totius orbis terrarum memoriam eorum, ſcilicet monumentorum Cor. gentis non poſſe extingui, ideſt deleri penitus, tamen æſtimans magni, ſi lumen quoq; literarum acceſſiſſet ideſt additum eſſet illis, ſcilicet monumentis gentis ſuæ, ens ſupple aut exiſtens uir dignior præconio homerico, ideſt qui ab Homero excellētiſſimo poeta laudaretur, ut Achilles olim, q̄ præconio rudi, & impolito, quale erat Ennii, qui ſententias bonas incultis uerbis inuoluiſſe dicitur, unde & Maro dixiſſe fertur, ſe aurum, aut lapillos ex ſtercore Enniano colligere, dum ſententias inde erueret.

OLIVERIVS.

Brutus gloriæ cupidus

Similiter. Pa[u]l gloriæ Decius Brutus fuiſſe uidetur q; Accium poetam ſimili honore uoluit decorare. Nam illius uerſus quibus ſua facta continebantur, in ueſtibulis templorum, q̄ ex hoſtili præda facienda curauerat, iuſſit impingi, ut illud opus Decii cura conditum fuiſſe cognoſceretur, Cic. in eadē orone Decius, inquit, Bru. ſummus uir, & imperator, Accii amiciſſimi ſui carminibus, tēplorum, ac monumētorum aditus exornauit ſuorū. Illud etiam ad huius hominis gloriæ cupiditatē ſpectare uidetur, q; gladiatorū munus in honorē patris ſui defuncti primus edidit Romæ, ut diximus in capite de inſtitutis. ꝩ Similiter Honoratus. quia non alio Decius Brutus Acciū q̄ Ennium Sci. fuerat honore proſecutus. ꝩ Prompta laudatione. quia Brutū carminibus cōmendauerat, qua commendatione, quia prompta eſſe uidebatur, maxime delectatus eſt Brutus. ꝩ Ex ſuis manubiis. Manubiæ dicūtur hoſtium ſpolia, ſed proprie ſunt pecuniæ ex uenditione prædæ recuperatæ.

ASCENSIVS.

Similiter, &c. Animus Decii Bruti ducis clari ſuis tpibus, extitit honorat'.i. honore affectus (q ahonor eſt honorāte) ſimiliter erga Acciū poetam, cuius.ſ. Accii cultu familiari, q a frequens tanq̄ cliens domi eius fuerat, & laudatione prompta i. prōpto aīo exhibita delectatus, adornauit aditus.i. ueſtibula templorum, quæ.ſ. tēpla ipſe Brutus conſecrauerat.i. diis cōſtructa dicauerat, ex manubiis.i. parte prædæ duci competente uerſibus.i. carminibus, eius.ſ. Accii poetæ.

OLIVERIVS.

Mitylenæus Pōpeio carus

Ne Pōpeius quidem magnus ab hoc affectu gloriæ. Neq; Pōpeius diſſimulauit ſe gloriæ cupiditate affectū eſſe, q Theophanē Mitylenæū, q ſuas res geſtas memoriæ prodidiſſet, non ſolum Romana ciuitate donaret, ſed illum accurata quoque oratione, in concione laudarit, quod & Ci. in eadem, quam diximus oratione teſtatur. dicit enim, quod noſter hic magnus, qui cū uirtute fortunam adæquauit, non ne tunc Theophanem Mitylenæum ſcriptorem rerū ſuarū in concione militū ciuitate donauit & non ſolum illi fortes uiri, ſed ruſtici, ac milites dulcedine quadam gloriæ commoti, quaſi participes eiuſdem laudis magno illum clamore approbarunt? ꝩ Ab hoc affectu gloriæ auerſus. qui Theophanem Mitylenæum, ab hac cupiditate. eſt enim cupiditas affectus & paſſio quædam aī noſtri. ꝩ Referret potius gratia quaſi illi plurimum deberet, q; res ſuas literarum monumentis tradidiſſet.

ASCENSIVS.

Ne quidem.i. non ēt, aut non ſaltē Pomp. magnus fuit auerſus.i. alienus, aut abhorrens ab hoc affectu gloriæ, q donarit ciuitate.i. ciuē Roma. fecerit in cōcione militū.i. orōne, quā habuit ad milites, Theophanē Mitylenæū ſcriptorem rerum ſuarum.i. à ſe hoc eſt Pomp. geſtarū, & proſecutus eſt orōne accurata ēt & atteſtata.i. publice fatente hoc nomine ipſum ciuitate donatum, beneficium.ſ. donationis ciuitatis, amplum.i. magnificū p ſe.i. ſine adiectiōe elogii, aut teſtationis alicuius. Quo.i. per quam atteſtationem effectū eſt, ut nequis, ideſt nullus dubitaret, quin ſcilicet Pompeius referret potius gratiam, ſcilicet debitam, quam inchoaret, ideſt inciperet nouam.

OLIVERIVS.

Sylla gloriæ cupidus

Lucius autem Syl. Et ſi nullum ſuis rebus geſtis ſcriptorem adhibuit Sylla, quo maxime ſit delectatus, animi ſui

fuit tamen affectum, gloriæq; cupiditatem eo facile modo indicauit, q annulo ſuo, quo tabellas obſignare conſueuerat, Iugurtham captum inſculpſerat, ꝗꝗ non ſuis, ſed Marii conſiliis & auſpiciis captus fuiſſet, ſuo tñ cõſilio, atq; prudentia. nota eſt hiſtoria apud Salluſt. de bello Iugurthino, diffiſus enim uiribus ſuis Iugurtha ad Bocchi getulorum regis generi ſui fidem, opeſque confugit, à quo uiolata fide per proditionem Ro. auctore Sylla traditus fuit. ❡ Annulo ſ. Quo ad ſigillandas tabellas utebatur, nam in eo Iugurthæ traditionem habebat inſculptam. ❡ Quantus po. Eius deinde, quæ ſecuta eſt magnitudo, facile declarat auiditatem gloriæ, nam niſi gloria fuiſſet ſ ccenſus, res tantas gerendas ſi ſuſcepiſſet, ut rerum omnium ipſe ſolus potiretur. ❡ Aſſeruit. Vendicauit, attribuit, aſcripſit.

ASCENSIVS.

LVcius añt Syll. et ſi. i. ꝗꝗ ad neminem. i. ad ullum non direxit animum ſed ullum ſcriptorem, tñ Iugurtha rege Numidiæ ꝑducto à Boccho rege Mauritaniæ, ad Mariũ .ſ. imperatorem, cuius legatũ Sylla agebat, aſſeruit, addixit, & attribuit cupide ſibi totã laudẽ, ita ſup ut haberet illam traditionem .ſ. Iugurthæ à Boccho, ſculptã ſup. in ãnulo, quo utebatur ſignatorio. i. ut dicunt pro ſignato. Et quãtus ſup. fuit poſtea q. d. maximus euaſit, & tñ ne minimum quidem ueſtigiũ gloriæ contẽpſit, hoc eſt q ab incremento primo amplitudinis ſuæ ſi gloriã captauit, nũquam deinceps etiam uir maximus effectus, eandem contempſit.

paruis, & abiectis quæſiſſe uideantur.

ASCENSIVS.

ATq; ut ſubnectã imperatoribus ſpiritum. i. aſum militis glorioſum. i. gloriæ affectatorem, Ti. Labienus admonuit Sci. ſ. Numãtinũ diuidentẽ dona militaria iis, q ediderant ſtrenuam operam. ſ. in re bellica aduerſus hoſtes, ut tribueret equiti. ſ. cuidam ſocii, ſed humili licet ſtrenuo; armillas. i. ornamenta brachiorũ aureas, & eo. ſ. Scip. impe. negãte, ſe facturũ id, ne honos caſtrenſis uiolaretur. i. corrumperetur, & ita minoris poſtea haberetur in eo. i. ſi conferatur in eum, q ſeruiſſet. i. ſeruus fuiſſet, pauloañ, ipſe ſ. Labie largitus ẽ equiti aurũ, unã. ſ. armillæ fierẽt ex ꝑda gallica. i. ex ea portione quam obtinuerat Labienus ut legatus ex præda gallis direpta Nec Scipio tulit id tacite. i. diſſimulanter, Nã, inquit, equiti tu hẽbis donũ uiri diuitis uidelicet armillas aureas, q̃s ut priuatus dederat Labienus. quod ſ. dõm ubi ille. ſ. eques accepit. i. intellexit (aut qđ aurũ ubi ille accepit, ſed prior expoſitio melior eſt) demiſit uultũ. ſ. in ſignum indignationis, auro proiecto añ pedes Labieni. Idem. ſ. eques, ut. i. poſtꝗ audiuit Scipionẽ dicentẽ imperator donat te armilliis argenteis, abiit alacer gaudio. i. ꝑ gaudio. Ergo nulla humilitas .i. abiectio cõditionis, & ſtat⁹ ẽ tãta, q̃ nõ tãgatur dulcedĩe gloriæ Vero. i. ſed illa. ſ. gloria petita eſt iterdum. &. i. ẽt à uiris claris ex rebus humilibus, ut ſeq̃ntia declarant, unde eſt quaſi q̃dam paraſceue ad membrum nouum huius tituli.

❡ De Scipione, & quodam equite.

ATq; vt imperatoribus glorioſum militis ſpiritum ſubnectam: Scipionem, dona militaria iis, qui ſtrenuam operam ediderant, diuidentem: T. Labienus, vt forti equiti aureas armillas tribueret, admonuit: eoq; ſe negante id facturum, ne caſtrenſis honos in eo, qui paulo ante ſeruiſſet, violaretur: ipſe ex præda gallica aurum equiti largitus eſt: nec tacite id Scipio tulit. Nam equiti habebis, inquit, donũ viri diuitis: quod ubi ille accepit, proiecto ante pedes Labieni auro, uultum demiſit. Idem vt audiuit Scipionem dicentem: Imperator te argẽteis armillis donat: alacer gaudio abiit. Nulla eſt ergo tanta humilitas, quæ dulcedine gloriæ non tangatur. illa vero & a claris viris interdum ex humilimis rebus petita eſt.

❡ De Qu. Fabio

NAm quid ſibi voluit Ca. Fab. nobiliſſimus ciuis? qui, cum in æde Salutis, quã Ca. Iunius Bubulcus dedicauerat parietes pinxiſſet nomen his ſuum inſcripſit. Id enim demum ornamenti familiæ conſulatibus, & ſacerdotiis, & triumphis celeberrimæ deerat. cæterum ſordido ſtudio deditum ingenium, qualemcunque illum laborem ſuum, ſilentio obliterari noluit, videlicet Phidiæ ſecutus exemplum: qui clypeo Mineruæ effigiem ſuam incluſit: qua conuulſa tota operis colligatio ſolueretur.

ASCENSIVS.

ATq; ut imp. Vis gloriæ tanta eſt, ut humilia etiam penetrare pectora poſſit. nemo ferme eſt tam humilis, q non huius dulcedine c ſpiatur. In Scip. exercitu miles bello Numantino opera ſua reipu. fideliter, ſtrenueq; nauats, maluit ab iperatore argenteis armiliis, ꝗ aureis à legato donari q hæ utiles, illæ uero glorioſæ ſibi forent non auaritia potuit peruertere gloriam, ut eũ Labienus. legatus, qui ſtrenua huius militis opera fuerat uſus, imperatori dixiſſet, aureis armillis militem ut donaret, idq; Sci. negaſſet, & Labienus ẽ ſuis ꝗ ſibi ex Gallica præda contigerant, duas illi dediſſet, ubi primũ audiuit imperatorẽ dicentem hẽs diuitis hoĩs donũ, ſtatim illas ante legati pedes proiecerit, triſtiſq; diſceſſerit, acceptis deinde argenteis ab imperatore, cũ ſumma lætitia inde abiit, q̃ſi non armillas, ſed gloriã ſui laboris ꝑmiũ recepiſſet. ❡ Donami. Quibus imperatores parta uictoria milites ſuos ꝓ cuiuſq; meritis & uirtute, donabant. ad excitandã enim in animis hominum uirtutem, ſapientiſſimi imperatores Ro. apud quos armorum, & imperii gloria fuit, uariis donis ſuos milites, qui ꝓ repu. fortiter pugnaſſẽt, donare conſueuerant, armillis, haſtis equis, coronis militaribus, aliiſq; muneribus, quibus cæteri ad laudis ſtudium, & gloriæ cupiditatẽ incendebantur. ❡ Armillas aureas. Ornamenta ſiniſtrarũ, qbus Sabini, Galliq; ꝑcipue utebãtur. ❡ Caſtrenſis ho. Qui detur militibus honos bene de rep. meritis, eſt ãt præmiũ uirtutis honos, quo alũtur artes nõ ſolũ militares, ſed etiam urbanas. ❡ Non tacite tulit. Tacere ñ potuit Sci. ubi uidit à Labieno datas armillas eſſe militi ❡ Vultum demi. Quod pudoris ſiue triſtitiæ ſignum fuit. ❡ Nulla tam. Sententia generalis, & huic loco accommodata, nemo eſt tam abiectæ conditionis, quem gloriæ dulcedo non demulceat. ❡ Illa uero. Non mirũ eſt, ſi humilis fortunæ uiri gloriæ cupiditate tanguntur, cum eam clariſſimi uiri in rebus etiam

Gloria apđ militẽ pluriſꝗ aurum

OLIVERIVS.

NAm. Fabius pictor rebus geſtis, & genere clarus, uir Patricius, cũ in æde Salutis quã Iunius Bubulcus ex uoto dedicaſſet parietes ſuis manibus egregia pictura exornaſſet nomen ſuũ uoluit inſcribere, ut ꝗuis clara eſſet Fabiorum domus multis illuſtribus uiris, qui conſules, augures ꝑtores imperatoreſq; fuiſſent, hoc tñ ad gloriæ conſumationem accedere uoluit, ut ſui ingenii obliterari memoria nõ poſſet. ❡ Nomen ſuum. ut C. Fab. hoc opus depinxit. ❡ Sacerdotis. Nã ex Fabiis qđẽ fuere põtifices, augures, flamines. ❡ Sordido ſtudio. Iõ ſuum nomen inſcripſit picturæ, ne illius artis, quantulacunq; foret gloria, ex hoium memoria laberetur. ſordido aũt dixit, q a ſtudiũ omne quod quæſtus gratia ſuſcipitur ut pictura ſordidũ dr, & illiberale. ❡ Videlicet ſecutus ita domeſticis externa ſubiungit, ut tranſitũ nullũ facere uideatur. ideo inquit, Fab nomen ſuũ picturæ uoluit inſcribere, ut phidiæ ſequeretur exemplum, qui cum nomẽ ſuum in mineruæ ſimulachro quod finxerat Athenis, inſcribere non liceret, imaginẽ ſuam finxit Clypeo, quæ aliter educi non poterat, niſi totum opus ſolueretur. Cic. Tuſ. quæſt. li. I Quid enim? Phidias ſui ſimilem ſpeciem incluſit in clypeo Mineruæ, cũ inſcribere non liceret. de hoc Phidia diximus in cap. de fiducis lib. iii. ꝗꝗ multo plura dici poſſent, quæ apud Plin. aliosq; auctores leguntur ea tamen à nobis reſeruntur, quæ propoſito noſtro conueniunt. ❡ Tota colligatio ſolueretur. Tota operis compoſitio deſtrueretur.

Iunius bubulc⁹

Picturæ ſtudium ſordidũ dicitur.

ASCENSIVS.

NAm qđ, Q. Fab. ſ. pictor ciuis nobiliſſimus. uoluit ſibi, q cũ pinxiſſet parietes in æde ſalutis, quã. ſ. ædẽ. C. Iunius. Bubulcus dedicauerat, inſcripſit hiis nomẽ ſuũ. enim. i. q a, id demũ. i. ſolũ, deerat familiæ celeberrimæ. i. clariſſimæ cõſulatib⁹, & ſacerdotiis, & triũphis. Cæterũ. i ſed igeniũ

ſup.eius deditum ſtudio ſordido.i.humili,& uili, reſpectu bellicæ gloriæ, aut reip. adminiſtrationi, utpote arti pingendi, noluit illum laborem ſuum qualēcunq; obliterari.i. deleri ſilentio.i.propter ſilentium. Videlicet, continuo narrat rem,& cōtinuato filo connectit externa domeſticis dicens. Videlicet.i, uidere licet, cur.ſ. Fabius id fecerit, quia ſecutus exemplū Phydiæ optimi ſtatuarii apud Athenas, qui incluſit clypeo Mineruæ à ſe ſculptæ, effigiem ſuam .i.propriam, hoc eſt ipſius Phidiæ, qua.ſ.effigie ſua conuulſa, tota colligatio operis ſolueret, & ita inuidis præripuit facultatem imaginis ſuæ tollendæ è clypeo.

¶ Externa. De Themiſtocle.

SEd melius aliquanto, ſi imitatione aliena capiebatur: Themiſtoclis ardorem eſſet æmulatus: quem ferunt ſtimulis uirtutum agitatum, & ob id noctes inquietas exigentem, quærentibus quid ita eo tempore in publico uerſaretur: reſpondiſſe, quia me trophæa Miltiadis, de ſomno excitant. Marathon nimirum animum eius, & Arthemiſium, & Salamis naualis gloriæ fertilia nomina illuſtranda, tacitis facibus incitabant. Idem theatrum petens, cum interrogaretur cuius vox auditu illi futura eſſet gratiſſima: dixit eius, à quo artes meæ optime canerentur, dulcedine gloriæ pene adiecit gloriam.

¶ De Alexandro rege.

NAm Alexādri pectus inſatiabile laudis, q Anaxarcho comiti ſuo ex authoritate Democriti præceptoris, innumerabiles mundos eſſe referenti, heu me, iquit, miſerum: quod nec uno quidem adhuc ſum potitus. anguſta homini poſſeſſio gloriæ fuit, quæ deorum omnium domicilio ſufficit.

OLIVERIVS.

SEd melius aliquanto. Aemulus. Themiſtocles alienæ gloriæ, ſtimulis qbuſdam uelut furoribus agitabat, eius aliqua ratione conſequendæ, ut ea niſi parta, dies atq; noctes conquieſcere non poſſet. cum igitur noctein publicum ſæpius prodiret, cogitabūduſq; uerſaretur in foro, deambulans interrogatus, quid ita faceret, qa me, inqt, Miltiadis trophæa de ſomno excitant. Ci. Tuſ. qſt. li.iiii. ſiue qōne.iiii. Noctu, inquit, ambulabat ī publico, Themiſtocles q ſomnum capere ſi poſſet. quærentibuſq; reſpondebat, milciadis trophæis ſe à ſomno ſuſcitari. cogitabat enim quomodo Milciadis gloriam poſſet adæquare, uel etiam ſuperare, qui ut diximus ſupra in capi. de ingratis & de pietate, Artaphernem & Dathim Darii perſarum regis præfectos, qui cum centum millibus peditū, & .x. millibus equitum in græciam uenerant aduerſus Athenienſes ipſe cum .x. millibus armatis conſilio & uirtute ſua ſuperauit in campis Marathoniis qua uictoria excitatus ad uirtutē Themiſtocles, paulopoſt arthemiſium & Salaminam, glorioſiſſima uictoria nobilitauit, ut ſupra diximus in ca. de ingra. nā cū cæteri exiſtimaret à barbaris in Marathōe re male geſta bellū, ſe in poſterum ſuſtuliſſe, Themiſtocles eam rem maiorem certaminum initium ducebat eſſe, ad eaque obeunda progræcia uniuerſa, ſe tanq̄ in paleſtram unxit, aſſidueq; ciuitatem exercuit, q̄ longiſſime futura proſpiciens. ¶ Aemulatus. Imitatus.

Aemulatio duplex est autem æmulatio duplex teſte Ci. Tuſ. quæſt. iiii. Dicit enim æmulatio aūt dupliciter illa quidem dr̄, ut eſt in laude, & in uitio nomē hoc ſit. nam & imitatio uirtutis æmulatio dr̄, ſed ea nihil hoc loco utimur, eſt enim laudis, & eſt æmulatio ægritudo, ſi eo quod concupierit, alius potiatus, ipſe careat ¶ Stimulis. irritamentis. ¶ Marathon. Marathonia pugna, quæ magna fuit Miltiadis gloria. Arthemiſium & Salamina. Duo græciæ loca à Themiſtocle nobilitata, illa glorioſa, & prope incredibili pugna nauali, qua Xerſem qui totam ferme Aſiam in græcia deportauerat eo conſilio ſuperauit, & in patriam turpiter refugere coegit, ut non ſe uictum, ſed à Themiſtocle conſeruatum fuiſſe exiſtimaret. De Salamina, diximus alio loco. Arthemiſius uero, ut quidam dicunt, mons eſt Archadiæ ab herba illic abundante, quæ ſic denominatur, dictus. ¶ Tacitis fa. Secretis ſtimulis, & ardoribus, incitabatur enim æmulatione Milciadis ad ea loca aliquo modo illuſtranda, quæ demū copioſa facta ſunt naualis pugnæ. ¶ Idem theatrum. Non diſſimulauit hoc loco Themiſtocles, ſe nimium gloriæ cupidū eē, cum interrogantibus, q̄ illi uox gratiſſima foret. reſpōdit eius, à quo ſuæ laudes exponerentur. Cic. in oratione pro Archia poeta. Themiſtoclem illum ſummum Athenis uirom dixiſſe aiunt, cum ex eo quæreretur, quod acroama aut cuius uocem libēuiſſime audiret, eius, à quo ſua uirtus optime pdicaretur, reſpondit.

ASCENSIVS.

SEd ſup. Fab. pictor capiebatur imitatione aliena.i. ſi uolebat aliquem imitari, cuius authoritate fulciretur, æmulat' eſſet melius aliquanto ardorem.i. uehementem affectionē gloriæ Themi. ducis Atheniē. quem.ſ. Themiſtoclem, ferūt.ſ. hiſtoriographi, agitatum ſtimulis uirtutum, & ob id exigentē .i. tranſigentem, noctes inquietas reſpondiſſe quærentibus qd ita.i. cur ſic eo tpe uerſaretur in pub.ſ. loco, aut itinere, qa trophæa Milciadis.i. quæ clariſſimus Milciades de hoſtibus tulerat, excitant me de ſomno. Nimirum.i. haud dubie, Marathon campus uictoria Milciadis, & Arthemiſium, & Salamis.i. loca in græcia iuxta Arthemiſiū, & Salamina, noīa fertilia gloriæ naualis.i. ex nauali pugna paciendæ, illuſtranda.ſ. tempore futuro, incitabant animum eius.ſ. Temiſtoclis facibus tacitis.i. occultis & iam iū animo cōceptis, nec dum editis. Quæras enim quomodo Marathō eum incitabat, ubi nihil actum erat, & quomodo cætera duo loca ubi adhuc nihil egerat? Sed de Marathone dicam, q p æmulationem incitabat, & de cæteris, q p ſpē præconceptæ uictoriæ. eſt tamen ſatis obſcure dcm̄ Idē.ſ. Themiſtocles petēs theatrum.i. ſpectaculū ludorū ſcænicorū cum interrogaretur, cuius uox eſſet futura illi gratiſſima auditu.i. ad audiendū, dixit ſup. uox eius, à quo artes meæ, hoc eſt peritiæ in re militari, & rep. gubernanda canerentur optie .q.d. q me maxime laudauerit, & ita pene.i. quaſi adiecit dulcedini gloriæ gloriam, hoc eſt quaſi ex affectatione tantæ gloriæ gloriam aſſecutus eſt. quia glorioſum uiſum eſt, eſſe tam glorioſum, ideſt affectatorem gloriæ aut ſic. Quia tantus uir, palam profeſſus eſt, ſe gloriæ cupidum, ipſe adiecit pene dulcedini gloriæ gloriam, hoc eſt, ſua authoritate effecit, ut affici dulcedine gloriæ glorioſum duceretur. Alii legunt dulcedinem gloriæ pene adiecit glorioſam. ut ſit adiecit.i. addendo illud effecit pene dulcedinem gloriæ glorioſam.

OLIVERIVS.

NAm Alexandri. Dici non poteſt quanta gloriæ cupiditate flagraret Alexander. qui patris Philippi geſta ſe pñte, ut laudarentur, æquo animo pati non poterat, quia nihil audire cupiebat præter id, quod ſuas laudes contineret. & dicente Anaxarcho comite ſuo, id quod acceperat à pceptore Democrito, plures eſſe mundos, uehementer ingemuit dicens, heu me miſerum, qui ne uno quidem adhuc ſum potitus. de quo Iuue. in ſaty. Omnibus in terris, Vnus pelleo iuueni non ſufficit orbis, ideſt Alex. a pella colonia Macedoniæ dicto. ubi recenſebantur equi à Philippo patre. ¶ Anaxarcho. De Anaxarcho dictum eſt in ca. de patientia. ¶ Mundos innu. Democriti ſententia iam exemplaui, ut inquit, ille quicquid in eſſe deductum eſt locum habeat neceſſe eſt, quia ſine loco eſſe non poteſt. quod ſi locum habent, innumerabiles mundi. aut eum locum oſtendat, aut illi non credam. ¶ Anguſta ho. Vere inq̄ inſatiabile fuit pectus Alexan. non enim illi ſufficiebat, qd omnibus diis ſufficere poteſt.

ASCENSIVS.

NAm pectus Alexandri, ſcilicet magni ſupple fuit inſatiabile, ideſt inexplebile laudis. Qui, inquit Anaxarcho comiti ſuo referenti, ideſt dicenti ex authoritate Democriti præceptoris, ſcilicet ſui, mundos eſſe innumerabiles, Heu me miſerum, quòd ne quidem, ideſt non ſaltem uno, ſcilicet mundo ſum potitus adhuc. Poſſeſſio gloriæ, ſcilicet diffuſæ per hunc modum fuit anguſta homini, ſcilicet Alexandro (de quo Iuue. Vnus pelleo iuueni non ſufficit orbis) quæ ſcilicet poſſeſſio ſufficit domicilio omnium deorum uerum dii (ſi modo dii eſſent) non capiuntur loco, aut ueꝛ deū, ſi mille eſſent mundi capere nequirent, uerum author iſte de diuis ſuis imperatoribus loquitur, quorum gloria in terris terminabatur.

Oliuerius.

De Ariſtotele Philoſopho.

Regis, & iuuenis, flagrantiſſimæ cupiditati ſimilē Ariſtotelis in capeſſenda laude ſitim ſubnectam. Is nanque Theodecti diſcipulo oratoriæ artis libros, quos ederet, donauerat. moleſteque poſtea ferens titulū eorum ſic alii ceſſiſſe: proprio uolumine quibuſdam rebus inſiſtens, planius ſibi de his in Theodectis libris dictum eſſe adiecit. Niſi me tantæ & tam late patentis ſcientiæ uerecundia teneret: dicerem dignum philoſophū, cuius ſtabiliendi mores, altioris animi philoſopho traderentur. Cæterum gloria ne ab iis quidem, qui contemptum eius introducere conantur, negligitur, quoniam quidem ipſis uoluminibus nomina ſua diligenter adiciunt, ut quod profeſſione eleuāt, uſurpatione memoriæ conſequātur. Sed qualiſcunque horum diſſimulatio, propoſito illorum longe tolerabilior eſt: qui dum æternā memoriā aſſequerentur, et ſceleribus innoteſcere non dubitarunt.

De Pauſania.

Quorum ē numero neſcio an in primis Pauſanias debeat referri: nam cum Hermoclem percunctatus eſſet, quonam modo ſubito clarus poſſet euadere: atque is reſpondiſſet, ſi illuſtrem uirum aliquem occidiſſet: futurum ut gloria eius ad ipſum redundaret: continuo Philippum interemit. & quidem quod petierat aſſecutus eſt. tam enim ſe paricidio, quàm Philippus uirtute notū poſteris reddidit.

OLIVERIVS.

Regis & iuuenis. Probat exēplo Ariſto. quod ab initio huius tractatus diximus, & ipſe paulo infra dicturus, neminē eſſe, qui nō laudis & gloriæ cupiditate tangatur. nā Ariſtot. qui princeps philoſophorū creditur, & eorū qui de cōtemnenda gloria p̄cepta tradiderūt, ipſam gloriā uehementer appetiſſe uidetur. Cū enim artis oratoriæ libros ediſſet, eoſque Theodecti diſcipulo ſibi gratiſſimo dono dediſſet, paulopoſt pœnituit eius laboris titulū in alterius laudē, & gloriā eſſe cōuerſum. Itaque ut illū ſibi alia rōne uendicaret, in alio opere, ubi de arte oratoria ſibi dicēdū erat, nolle ſe dicebat diutius illis rebus imorari, eo q̄ in libris Theodectis de his plane ſatis diſputaſſet nō potuiſſet apertius animi ſui affectū indicare. ¶ Et reg. & iuue. tolerabilior in Alexā. tāta gloriæ ſitis, q̄ in Ariſt. fuiſſe uidet. Alex. eni & rex, & iuuenis erat, quorū utrūque uix ſine cupiditate eē pōt. ¶ Niſi me tantæ, & tā late. Niſi me, inquit, tāti philoſophi authoritas deterreret, dicerē cōſtantiorē philoſophū Ariſt. fuiſſe tradendū, a quo eius mores incōſtantes corrigerētur, cōfirmarēturque. & eſt occupatio, color rhetoricus, cū id maxime dicimus, q̄d nos p̄terire, aut neſcire, aut diſcere nolle p̄fitemur. ¶ Cæterū gloria. Hoc idē Ci. in orōne p Archia poeta, ut ſupra diximus, & ipſi illi p̄hi, & illis libellis, quos de cōtēnenda gloria ſcribūt, ſuū nomē inſcribūt, in eo ipſo in quo p̄dicationem, nobilitatēque deſpiciūt, p̄dicari de ſe, ac nominariq; uolunt. ruſus in Tuſculanis, q̄ōni. quid nři p̄hi, nōne in libris, quos ſcribūt de cōtēnenda gloria noīa ſua inſcribūt? ergo p̄hi gloriā uerbis cōtēnunt, re aūt cōcupiſcunt ¶ Negligitur. Verbis gloriā deprimūt, & inſectātur, eius tñ ſtudioſi ſunt. ¶ Vſurpatione me. cō. ideo ſua noīa libris inſcribūt, quia poſterorū memoriæ ſe datū iri uolūt, & hæc uſurpatio memoriæ ſibi laudem pariat. ¶ Sed qualiſcunque. Ac ſi diceret, ēt ſi uituperanda ſit, tolerabilior tñ eſt, q̄ eorum, qui peſſimo facinore illam ſibi uſurpare uoluerūt, qualis Pauſanias adoleſcens, qui Philippum Macedoniæ regem occidit, qualis ille qui Epheſiæ Dianæ templum incendit, cuius nomen non ponitur. hi enim etiam ſceleribus innoteſcere uoluerunt.

ASCENSIVS.

Regis, &c Ego ſubnectā cupiditati. ſ. gloriæ flagrātiſſimæ. i. ardentiſſimæ regis & iuuenis. ſ. Alexādri (utrūque aūt ad cupiditatem facit, & q̄ rex erat, cui oīa uidentur licere, & q̄ iuuenis, cui uideri ſolet, q̄ oīa poſſit) ſiti. i. affectionem, & deſideriū Ariſt. ſimilē in capeſſenda. i. adeunda aut excipiēda laude. Nāque is. ſ. Ariſt. donauerat Theodecti diſcipulo libros artis oratoriæ, quos. ſ. libros Theodectes ederet. ſ. ſuo nomine tanq̄ à ſe cōpoſitos, & ferēs poſtea moleſte ſup. ſe ceſſiſſe. i. cōceſſiſſe ſic. i. tā faciliter, alii quicūque is fuiſſet, cū iā Theodectē eſſe ſciret, ſed nō doluit ſingulariter, q̄ Theodecti, ſed cōiter, q̄ alii ceſſerat titulū. i. inſcriptionē eorū, inſiſtens quibuſdā rebus. i. tractās quaſdā res ſup. in uolumine p̄prio. i. ſuo nōie edito, adiecit dictū eſſe ſibi. i. à ſe planius in libris Theodectis. i. quos theodectes ediderat, licet ab Ariſto. eſſent cōpoſiti. Niſi (inquit, author) uerecūdiæ tātæ & tā late patentis ſcientiæ. ſ. Ariſtotelicæ teneret. i. retraheret me, dicerem ſup. Ariſt. p̄hum dignū ſup. eſſe, cuius mores traderētur ſtabiliendi. i. confirmādi, & ſtabiliores faciendi p̄ho animi altioris. i. altiora q̄rentis, & nō tam inconſtanter, & impudenter (ut omittamus q̄ iniq̄ donationem reuocauerit, nā ſi à ſe compoſitū opus ſciri uoluit, cur miſerū diſcipulū eius uſurpatione, infamem reddere ſuſtinuit?) Cæterū. i. Sed gloria, ne quidem. i. nō ſaltē negligitur, ab iis, qui conātur introducere cōtemptū eius, hoc eſt, qui de contemnenda gloria libros ſcripſerūt, noīa ſua, ut gloriā aſſequantur, in frōte librorū poſuerūt. (Quinctiā, ut dicit Tacitus, ſapientibus cupido gloriæ nouiſſima exuitur) qm̄ q̄dem adiiciūt diligenter ipſis uoluminibus. ſ. quæ de cōtemnenda gloria ſcripſerūt, noīa ſua, ut q̄d eleuant. i. deprimūt, & cōtemnendū docēt p̄feſſione. i. doctrina ſua, aſſequātur. i. obtineāt. ſup. id, uidelicet gloriā uſurpatione. i. uendicatione, aut celebratiōe memoriæ. i. ſui Sed qualiſcūque, ſup. eſt, diſſimulatio horū. ſ. qui dicūt ſe gloriā cōtēnere. cū cōtēnendo eā q̄rāt, ip̄a eſt tollerabilior lōge p̄poſito illorū, qui dū. i. dūmodo aſſeq̄rentur memoriā æternā, nō dubitarūt innoteſcere. i. notiores fieri ſceleribus. i. p ſcelera ſua. Et ita cū uaria ſint gn̄a q̄rantiū gloriā, quaſi p̄ſatione q̄ſdā trāſit ad nouū genus. nā alii quærūt gloriam arte, & uirtute, alii contemptu, alii etiam maleficio inſigni, unde ſunt ſequentia exempla.

OLIVERIVS.

Pauſanias Philippū interemit

Quorū ē nūero Pauſanias. Va. à Iuſti. & Plutar. diſſentit. nō. n. gloriæ, ſed ultionis cupiditate ad Philippi cædē Pauſaniā impulſū eſſe dicūt. adhortāte, ut uult Plu. Ale. & Olympiade multo magis incitāte, qm̄ periniquo aīo ferret ſe ſpretā à Phi. & aliā ſibi ſupinduci Attali regis filiā Cleopatrā. Cū igi᷑ dies nuptiarū eſſet, ut tradit Iuſti. p magnitudīe duorū regū, & collocātis filiā, & uxorē ducentis apparatibus inſignis, nec ludorū magnificētiæ deeſſent. & ad eorū ſpectaculū Phil. ſine cuſtodibus, medius iter duos Alex. filiū generūque cōſtaret, Pau. nobilis adoleſcēs nemini ſuſpect⁹, occupatū anguſtus Phil. i trāſitu obtrūcat, diēque lætitiæ deſtinatū, i fœdū luctu funeris facit. Hic Pau. primis pubertatis ānis ſtuprū p iniuriā paſſus ab Attalo fuerat, cui⁹ idignitati hæc ēt fœditas acceſſerat, q̄ p̄ductū in cōuiuio, ſolutūque mero Attal⁹, nō ſuæ uerūetiā cōuiuarū libidini uelut ſcortū uile ſubiecerat, ludibriūque oīum iter coæq̄les reddiderat. hāc rē ægre ferens Pau. q̄relā Phili. ſæpe detulerat, cūque uariis fruſtratiōib⁹ nō ſine riſu differretur, & honoratū inſup ducatu aduerſariū cerneret, irā i ipm̄ Phil. uertitur, ultionēque quā ab aduerſario nō poterat, ab iniquo iudice exegit. Creditū eſt igi᷑ imiſſū ab Olym. mr̄e Ale. fuiſſe, nec ip̄m Ale. ignarū p̄tr̄næ cædis extitiſſe. q̄ppe nō min⁹ Olym. repudiū, & p̄latā ſibi Cleopa q̄ ſtuprū Pauſa. doluiſſe. Alex. quoque regni æmulū fratrem ex nouerca ſuſceptū timuiſſe eoque actū ut i cōuiuio antea primū cū Attalo, mox cū ip̄o p̄re iurgaret, adeo ut ēt ſtricto gladio eū Phili. cōſectatus ſit, egreque à filii cæde amicorū p̄cibus exoratus. q̄ obrem Alex. ad auūculū ſe in Epirū, cū mr̄e, inde ad reges Illyricorū cōtulerat, uixque reuocāti mitigatus p̄ri, p̄cibuſque cognatorū ægre redire cōpulſus. Olym. quoque fratrem ſuū Alex Epiri regem in belliū ſubornabat, p̄uiciſſetque ni filiæ nuptiis, p̄r generū occupaſſet. his ſtimulis irarū utrique Pauſa. de impunitate ſtupri ſui q̄rentē, ad tm̄ facinus impuliſſe credūtur. nā legitur apud Herodotū, q̄renti Pauſa. apud Ale. nihil aliud reſpōdiſſe, niſi medeæ iambicū metrū p̄nunciaſſe, eū qui dedit, eū qui accepit. ſ. interfice, & ſocerū & generū. Olym. et d᷑, fugienti p̄cuſſori equos p̄paratos habuiſſe. ipſa deinde audita regis nece, cum titulo officii ad exequias eadem nocte cucurriſſe, in cruce pendētis Pauſaniæ

capiti coronā impoſuit, q̄d nemo alius audere niſi hæc ſuperſtite Philippi filio potuiſſet. paucos deinde poſt dies refixū corpus interfectoris ſuper reliquias cremauit, & tumulū ei eodē fecit in loco, parentariq; eidē quotānis, incuſſa populo ſuperſtitione curauit. Apparet igi. Pauſaniā ad regis cædem impulſum, nō cōſequendæ gloriæ, ut Va. tradit, ſed ultionis ſumēdæ gratia. Pauſanias Macedonic⁹ nobilis adoleſcēs cereſtis filius, & ab Oreſte inclitum genus trahens fuit & alter Pauſanias Lacedæmonius uir magnus, qui cū patriā ab impetu perſarum liberaſſet, eò poſtmodū inſaniæ peruenit, ut ipſam patriā cū tota græcia hoſtibus prodere uoluerit. ¶ Equidē quo petierat aſſecutus egregiū & immortale nomen ſibi cōparauit cæde Philippi. ¶ Tam enim ſe paricidio, quantū Alexā. ſua uirtute. tantum hic ſuo paricidio claritatis comparauit, nam quāto maior occiſi gloria, tanto fuit occidentis nomen illuſtrius.

Pauſanias alter

ASCENSIVS.

Quorum .ſ. ſceleribus innoteſcere uolentium è numero (poſſet dici è quorū numero) neſcio an Pauſanias .ſ. nobilis Macedo debeat referri i primis. Nā cū percunctatus eſſet Hermoclem .ſ. ſapientem quo nam modo poſſet euadere ſubito clarus atq; is .ſ. Hermocles reſpōdiſſet, ſi occidiſſet aliquē uirū illuſtrē, futurum ſup. eſſe, ut gloria eius .ſ. illuſtris uiri, redundaret ad ipſum, interemit continuo Philippū .ſ. regē Macedonū patrē Alexandri. & quidē .i. certe aſſecutus eſt quod petierat, enim pro quia ipſe reddidit ſe tam notum paricidio .i. occidendo patrem patriæ, hoc eſt regem, q̄ .i. quantum Philippus, ſup. reddiderat ſe notum uirtute. Oli. tamen & pleriq; alii aliam aſſignant cædis eius cauſam.

OLIVERIVS.

Illa uero gloriæ. Hæc uere ſcelerata fuit cupiditas, quæ ēt in deos craſſari nō dubitauerit, ut glorioſum ſibi nomen ſacrilegio cōpararet. hic quicunq; ille fuerit, cū non aliter gloriam conſequi poſſe uideret, celeberrimū totius Aſiæ Dianæ templū incendit, cōſtat ea nocte natū Alexandrū, unde Ci. Timæū quendā refert, qui cū in hiſtoria dixiſſet, qua nocte natus Alexander eſſet, eadem Epheſiæ Dianæ templū deflagraſſe adiunxit. id minime eſſe mirandū, quod Dianā cū in partu Olympiadis adeſſe uoluiſſet, abfuiſſet domo. Epheſii poſt hoc factū decreto ſtatuerunt, ne quis ſacrilegi hominis memoriā unq̄ referret, nec unq̄ nominaret, ut eius nomē obliteraretur, quod ille immortale facere cupiebat. & niſi Theopōpus rem iſtā ſuis hiſtoriis inſeruiſſet, eius nomē perpetuo fuiſſet extinctum, nec quā quæſierat gloriā comparaſſet. ſunt qui dicāt hunc Phlegiā fuiſſe nominatū. Stra. lib. xiiii. dicit, Heroſtratū fuiſſe dictū, nā Dianæ, inquit, templū primus Archiphiō, mire fabricatus eſt, poſtea aliud fecit maius illo, ſed cū Heroſtratus quidā id incendio cōſumpſiſſet, aliud præſtantius cōſtruxerunt mulierū ornamētis, & multis opibus ad id collatis, refectiſq; prioribus columnis, &c. nā de ceſtituto tēplo multa cōmemorat, quæ longū nimis eſſet hic referre. ¶ Incēdere uellet. innuere uidet Vale. nō incendiſſe, ſed incendere uoluiſſe, conſtat tñ incenſum fuiſſe, & totū cōflagraſſe, Gel. lib. ii. cap. vi. ſicuti quondā à cōmuni cōſilio Aſiæ decretum eſt, ut nomē eius qui templū Dianæ Epheſiæ incenderat, ne quis ullo tēpore nominaret, incenderat, dixit nō incendere uoluerat, & ſupra Ci. teſtatus eſt. ¶ Per totū orbem terrarū. Toto orbe terrarū celebraretur. ¶ Eculeo impoſitus. Eculeū genus tormenti eſt, ut ſæpe diximus, cui ſacrilegus iſte impoſitus, cū interrogaret cur templum incendiſſet, reſpōdit, ut pararē mihi nomē ſempiternū. ¶ Epheſii decreto. factū eſſe dixit ut ſupra. Eodē modo Pli. li. xxxv. Græcæ, inquit, magnificentiæ uera admiratio extat templū Epheſiæ Dianæ, ducentis uiginti annis factū à tota Aſia. ¶ Niſi Theopōpi. Hic fuit Iſocratis diſcipulus tragicus poeta, & oratoc eximius, teſte Gellio. fuit alter Theopōpus Lacedæmoniorū rex, de quo diximus in cap. de moderatione.

Theopōpi duo

¶ De quodam, qui propter gloriam, incendere uoluit templum Dianæ.

Illa uero gloriæ cupiditas ſacrilega. inuētus eſt enim qui Dianæ Epheſiæ templū incendere uellet: ut opere pulcherrimo conſumpto, nomen eius per totum terrarum orbē diffunderetur. quem quidem mentis furorem eculeo impoſitus detexit. ac bene conſuluerant Epheſii decreto memoriam teterrimi hominis abolendo: niſi Theopompi magnæ facundiæ ingenium, in hiſtoriis eum ſuis comprehendiſſet.

ASCENSIVS.

Illa uero cupiditas gloriæ ſup. erat, ſacrilega Enim .i. quia, inuentus eſt ſup. quidā uidelicet Phlegias, aut Heroſtratus (de noīe enī eius iuſte dubitat, cū ꝓp noīs extēſionē tm̄ nefas auſus ſit) inuētus inq̄ eſt, qui uellet incēdere tēplū Dianæ Epheſiæ, ut ope pulcherrimo cōſumpto, nomē eius diffunderet. p totū orbē terrarū, quē furorē mētis ipſe īpoſitus Eculeo .i. inſtrūto tortorio habēti formā equi, detexit .i. aperuit. Ac Epheſii bene cōſuluerāt .i. bonā ratione cōſilii inierant abolendo decreto .i. per decretū memoriam teterrimi hominis, qa decreto ꝓhibuerāt nomē eius aut in ore, aut in ſcripto cuiuſq; haberi, niſi ingeniū Theopōpi magnæ facundiæ, comprehendiſſet eū .i. eius nomen in hiſtoriis ſuis .i. à ſe, hoc eſt à Theopompo ſcriptas.

¶ Quæ cuiq; magnifica contigerunt. Ca. XVI.

Candidis autem animis uoluptatem præbuerunt in cōſpicuo poſita, quæ cuiq; magnifica merito contigerunt. quia æque præmiorum uirtus, atq; honorum contemplatio iudicanda eſt, ipſa natura nobis alacritatē ſubminiſtrante, cum honorē induſtrie appeti, & exolui grate uidemus. Verum & ſi mens hoc loco protinus ad auguſtam domum beneficentiſſimum & honoratiſſimum templum omni impetu fertur: melius cohibebitur. quoniam cui aſcenſus in cœlum patet: quamuis maxima, tamen debito minora ſunt, quæ in terris tribuuntur.

OLIVERIVS.

Candidis autem animis. Operæpretiū oibus eſt, ſua cuiuſq; uirtuti præmia referri, nam duce natura lætamur oēs & iucunditate replemur, cū debitū honorē exolui uirtuti nr̄æ uidemus. dicendū igitur eſt de his, quæ cuiq; magnifica merito contigerūt. ¶ Candidis animis. Claris, & uirtute præſtātibus. ¶ Præmiorū uirtutis atq; honorū. cū reddita uirtuti pmia, honoreſq; uidemus, id recte factū eſſe iudicamus, & ex ea re uoluptate capere ſolemus, uirtus enī ꝑter honorē, præmiū quoq; meretur. ¶ Grate. iuſte, & quaſi debite. ¶ Verū & ſi mēs hoc loco. Occupatio ſine dubio eſt, cū dicat ſe impetu quodā trahi. ¶ Ad auguſtā domū. Vt oſtēdat quæ illi magnifica in terris cōtigerunt, tēplū, flamē, honoreſq; diuini, ſed melius cohiberi, quia ſi aſcēſus illi patuit in cœlū, hæc quæ ab hominibus tradita ſunt, ſuis meritis longe ſunt inferiora, quæ ſe omittere uellet oſtēdit. ¶ Honoratiſſimū tēplū. Nihil magnificendus contingere potuiſſet, quā ut præſenti ſibi templū, & ara conſtitueretur, illiq; redderentur honores diuini, quod factum eſſe oēs teſtantur auctores. Horatius. *Præſenti tibi diuinos largimur honores, iurandaſq; tuū per nomen ponimus aras.* ¶ Cohibebitur. Refrenabitur, reprimetur, retrahetur.

ASCENSIVS.

Candidis &c. Ordo eſt, aūt .i. ſed ea ſup. quæ cōtigerunt cuiq; merito .i. ex merito, aut qui meritus ſit magnifica, poſita in cōſpicuo .i. patēti loco, ut clare perſcripta præbuerint .i. poſſint præbere, animis candidis .i. nullo liuore ſordētibus uoluptatē, quia contēplatio præmiorū uirtutis, atq; honorū uirtutis, eſt æque iucūda (ſunt qui legāt iudicāda ſed minus placet. Sciemus aūt licet honoe ſit quoddā ꝓmiū uirtutis, tū diſcrimē eſſe nā ēt mali uirtuti laudē præbent, ſed nō cōtinuo aliud, mercedis. Vnde Iuue. ꝓbitas laudatur, & alget. Sicut ēt ſcientiā expetūt & ita laudant oēs, ſed pauci mercedem reponunt, unde idem, Scire uolunt oēs, mercedē ſoluere nemo. laudem itaq;, & honorem uirtuti præbere eſt quaſi naturale, ſed præmia digna conferre, iuſtorum eſt. Vnde boni fere laudantur, nam ut author alibi dixit, Magno ubiq; pretio uirtus æſtimatur, ſed fame conficitur, ipſa natura quæ benigna eſt, & minime inuida, ſubminiſtrāte nobis alacritatē .ſ. de bono alterius

no alterius, cum uidemus honorem appeti, & exolui grate. i. grauitanter, & grato animo induſtriæ, ideſt ingēitæ uirtuti, ac arti. Verum. i. ſed etſi. i. ꝗꝗ mens ſupple mea (inquit, author) feratur protinus hoc loco omni impetu. ſ. affectionis, ad domum auguſtam. i. imperatoriam, ſed potiſſimū Auguſti octauii, & Tyberii, & templum honoratiſſimum. ſ. auguſtorum, qui in terris pro diis habiti ſunt tamen ſupple ipſa cohibebitur, ideſt impedietur ab impetu ſuo melius. i. decenous, quoniam quæ tribuuntur in terris ei, cui aſcenſus patet in cœlum, ut auguſtis, ꝗuis ſupple ſint maxima, tamē ſunt minora debito, & ita ſatius ducit de Auguſtis nihil, ꝗ parum, aut non ſatis dicere. ſicut de Carthagine céſuit Salu. Verum tamen ſi deo nō niſi condigna exhibere liceret, nihil illi impendere poſſemus; & ita ingens præbeatur deſidibus anſa, & ideo conformius ad pietatē noſtram Pli. in præfatione naturalis hiſtoriæ, de Veſpaſiano Cæſare locutus dicit. Immenſa præter cæteras ſubit cura, ut quæ tibi dicantur, condigna ſint. Verum & diis lacte ruſtici, multæq; gēres ſupplicant, & mola tantum ſalſa litant, qui nō habent thura. Nec ulli fuit uitio deos colere, quoquo modo poſſet.

ſumpſit, nullo die prius ullam pub. priuatamq; rem egit ꝗ in capitolium iret, ingreſſuſq; ædem conſederet, & plerunq; tempus ſolus in ſecretum ibi tereret. hic mos per oēm uitam ſeruabatur, ſeu conſulto, ſeu temere ut uulgatæ opinioni fidem faceret. ſtirpis eum diuinæ uirum eſſe. retulitq; famam in Alexandro magno prius uulgatam, & uanitate, & fabula parem, Anguis immanis concubitu conceptum, & in cubiculo matris eius perſæpe uiſam prodigii, eius ſpeciem, interuentuq; hominum euolutam repente, atq; ex oculis elapſam. his miraculis nunꝗ ab ipſo illuſa fides eſt, quin potius aucta arte quadam, nec abnuendi tale quicꝗ, nec palam affirmandi. Gellius addit illud admiratos uehementer eſſe additurosteem plum, ꝙ ante diluculum in capitolium ingredientem Scipionem canes ſemper in alios ſæuientes neq; allatrarent eum, neq; incurrerent. unde Li. ſubiūgit dicens, multa alia eiuſdem generis, alia uera, alia aſſimulata admirationis humanæ in eo iuuene excellerant modum, quibus feta ciuitas, ætati haud ꝗꝗ naturæ tantam molem rerum, tantumq; imperium permiſit. Non illud ꝑtermittendū cenſeo, quod Scipioni magnificum obtigiſſe uidetur, cum legatus eſſet miſſus ad Antiochum Epheſi cum Hannibale, qui ſe Antiocho iunxerat collocutus eſt, ut ſi fieri poſſet, metum uitæ, quem ex Po. RO. conceperat, eximeret. inter alia cū quæreret ab Hannibale, quem fuiſſe maximum imperatorem Hānibal crederet, reſpondit Alexandrum Macedonum regē, ꝙ parua manu innumerabiles exercitus fudiſſet, quodq; ultimas oras quas uiſere ſupra fidē humanā eſſet, peragraſſet. quærenti deinde, quem ſecundum poneret, inquit, Pyrrhū, eo ꝙ caſtra metari docuiſſet, adhuc neminem elegantius loca cæpiſſe, præſidia diſpoſuiſſe. exequenti quem tertiū diceret, ſemet dixit. Ridens Scipio, quidnā tu diceres, ſi me, inquit, uiciſſes. tum uero inquit me, & ante Alexandrū, & ante Pyrrhū, & ante alios poſuiſſem. ex quo relinquitur Scipionē, ſolum maximum imperatorem ab Hannibale fuiſſe iudicatum. ¶ Munus aliquod. officium, ut ſi magiſtratus aut aliqua dignitas Cor. gētis celebraretur, Scip. imago ad eā celebritatē deferebatur. ¶ Inſtar atrii. Cum principum imagines in atriis collocari cōſueuerint. Scip. in capitolio pro atrio poſita fuit. capitoliū igitur inſtar atrii fuit Scip. imagini. ꝙ locaretur in atriis, Iuuenalis teſtis eſt, Tota licet ueteres exornēt undiq; ceræ Atria, nobilitas ſola eſt, atq; unica uirtus. ¶ Tam Hercle. Quemadmodū capitolium fuit inſtar atrii Scipioni, ſic & curia Catoni. ſenatus Catoni cenſorio uiro in omni uirtutis genere præſtanti, magnificum illud retribuit, ut eius imaginem in curia collocaret, ut apud ſenatū uiri memoria iugiter ſeruaretur, qui ſua uirtute non fortunæ beneficio, ad dignitatem & amplitudinem proueniſſet. cuius conſilio capta, & euerſa fuiſſet Carthago. Tam Hercle, ſupple ꝗ curia eſt atrium magni Catonis ſuperioris effigies illius, Sic Catonis effigiem ad omnium officiorum celebritatem ſenatus conferebat, ut Scipionis Cornelia gens referre conſueuerat. Pli. Imago huius inquit, funeris graua produci ſolet. ¶ Gratum ordinem. Laudat patrum conſcriptorum gratitudinem, qui patria benemeritum, & reipub. quondam amantiſſimum ſenatorem, uirtutum omnium copioſiſſimum, cuius conſilio & auctum, & confirmatum eſſet imperium Romanum, ſecum ſemper habitare uoluerint. ¶ Cuius prius conſilio. Quia ut ſupra diximus, duo præſtantiſſimi ſenatores inter ſe magnopere diſſentiebant de euertenda Carthagine, Ca. & Scip Naſica Ca. ſuadebat euertendam eſſe Carthaginem, quæ fœdera ſæpius frangeret, ſæpiuſq; rebellaret, at Scip. contra relinquendam eſſe cenſebat, ut eſſet exercitatio

Catō is effigies in ſenatu poſita

¶ De ſuperiore Africano.

SVperiori Africano conſulatus citerior legitimo tempore datus eſt: quod fieri oportere, exercitus Senatum literis admonuit. Ita neſcias utrum illi plus decoris patrum conſcriptorum authoritas, an militum cōſilium adiecerit. toga enim Scipionem ducem aduerſus Pœnos creauit: arma popoſcerunt. cui quæ in uita præcipua aſſignata ſunt: & longum eſt referre: quia multa: & non neceſſarium, quia maiore ex parte iam relata ſunt. Itaq;, quod hodie quoq; eximium eius memoria capit, adiiciā. Imaginem in cella Iouis OPTI. MAX. poſitam habet: quæ quotieſcunq; munus aliquod corneliæ gentis celebrandum eſt, inde petitur: uniq; illi inſtar atrii capitolium eſt. Tam hercle, quàm curia, ſuperioris Catonis effigies, ad eius generis officia expromitur. gratum ordinem, qui utiliſſimum reip. ſenatorem, tantum non ſemper ſecum habitare uoluit. omnibus numeris uirtutis diuitem, magiſq; ſuo merito, quàm fortunæ beneficio magnum: cuius prius conſilio, quàm Scipionis imperio eſt deleta Carthago.

OLIVERIVS.

SVperiori Africano. Scipioni Africano ſuperiori magnifica multa contigerunt, quorum, alia cōtempſit, alia ſuſcepit. Natus annos quatuor & uiginti, patri patruoq; cæſis in Hiſpania, cum imperio ſucceſſit, ut in cap. de fiducia diximus. conſul deinde citra legitimum tempus declaratus eſt, ſuadente exercitu, & ſenatu admonente per literas in reipub. tempus exigere, ſic dixit fieri oportere, quia nemo eſſet, cui tantum exercitum fideret, & in quo ſpes tantæ uictoriæ foret. magnificum quidem hoc fuit, ut non facile diſcerni poſſit, plus ne illi gloriæ ſenatus auctoritas, an militum conſilium attulerit. glorioſum ſine dubio fuit illi ante legitimum tempus contra leges conſulem, ſenatus auctoritate creari, bello difficili, & periculoſo, & iuuenili curæ demandata ſit res publica Rom. non minus uero illi magnificum fuiſſe uidetur, ꝙ ab exercitu fuerit ſummo omnium conſenſu imperator exoptatus. poſt uero temp. bene ſeliciterq; geſtam, multo plura et magnifica, & glorioſa contigerunt, quia ſenatus illi præmia ingentia non ſolum humana, ſed prope diuina propoſuit, quæ in cap. de moderatione diximus, ubi etiam cuncta illum repuliſſe monſtrauimus. ¶ Citerior legitimo tempore. Ante tēpus, quod per legē erat conſtitutū, ut ante xxx. annū creari quiſquam conſul non poſſet, hāc legē ſenatus pro Scip. diſpenſauit ¶ Toga. Senatus, & togati patres. ¶ Arma. Exercitus, & armati milites, & eſt metonymia. Ci. Cedant arma togæ, concedat laurea linguæ ¶ Relata ſunt. Dicta in cap. de moderatione. ubi ea uidimus, & uidere poſſumus, ſunt autem hæc, uoluerunt illi ſtatuas in comicio, in roſtris, in curia, in ipſa denique Iouis optimi maximi cella ponere, uoluerunt imaginem triumphali indutam ornatu, capitolinis puluinaribus applicare, uoluerunt illi continuum per oēs uitæ annos conſulatū, perpetuamq; dictaturam tribuere, quorum ille nihil ſuſcipere uoluit. ¶ Eximium. Excellens, & ab aliis præcipuum. ¶ Imaginem. Hoc illi præcipuum obtigit, ꝙ eius imago in templo Iouis optimi maximi tanquam diuini cuiuſdam hominis ſimulachrum repoſita fuerit, quæ quotiens publice aliquid à Cornelia gente fieret, aut munus aliquod celebraretur, inde ſemper petebatur, quaſi uellent ſuis omnibus dignitatibus & muneribus intereſſe Scipionem. Ideo autem in cella Iouis collocatam eius imaginem fuiſſe arbitror, quia Iouis filius fuiſſe credebatur, quàm tali teſte Liui. qui dicit, ad hæc iam inde ab initio præparans animos, ex quo togam uirilem

Scipionis honorea

Scipio Iouis filius creditus

quædã iuuentuti Ro. quæ bellis aſſueta ocioſa eſſe non poſ‑ſet. uerebatur Scipio id futurũ quod euenit, ne ſubacta Carthagine, debellatiſq; exteris gentibus, cum hoſtes deeſſent, in ſeipſos arma conuerterent. tamen ſecundum M. Ca. ſententiam factum eſt ſenatuſconſultum, ut bellum Carthaginienſibus inferretur, & ſubacta Carthago euerteretur.

ASCENSIVS.

SVperiori, &c. Cõſulatus .i. dignitas, & honor conſularis datus eſt Africano ſuperiori .i. maiori, citerior legitimo tẽpore .i. anteq̃ perueniſſet ad ætatẽ legitimã, quæ erat triginta annorũ. qd̃ .ſ. illi cõſulatũ decerni oportere, fieri admonuit exercitus ſenatũ literis. Ita .i. & ſic neſcias .i. quilibet neſciat, utrũ authoritas patrũ cõſcriptorũ, an cõſiliũ militũ adiecerit illi .ſ. Scip. plus decoris. Enim .i. quia toga .i. ſenatus togatus, creauit Scip. ducẽ aduerſus pœnos, arma popoſcerũt, ſup. eũ ducẽ, &c. Cui .ſ. Scipioni, quæ aſſignata ſunt in uita .i. dum uiuebat p̃cipua .i. ſingularia, & .i. ſimul longũ eſt referre, q̃ a multa ſup. ſunt, & non neceſſariũ, ſup. eſt referre, quia relata ſunt iã .ſ. in ſuperioribus exemplis .i. pro maiore parte. Itaq; .i. & ita adiiciam id qd̃ memoria eius .i. quæ eſt de eo, capit quoq; .i. ẽt hodie eximiũ .i. egregiũ, & excellens decus, & ornamentũ illi uni Romæ cõceſſum. Incipiens aũt referre dicit. Ipſe hẽt imaginem poſitã in Cella .i. ſacello Iouis optimi maximi .ſ. in capitolio, quæ .ſ. imago quotieſcunq; munus .i. officiũ aliquod gentis Corneliæ eſt celebrandũ, petitur inde .i. e cella Iouis, & capitoliũ eſt illi uni .i. ſoli inſtar .i. in ſtatũ, & formam aut ad æquiparationem atrii, quia alii hñt imagines ſuas in atriis per ſtẽmata in armariis diſpoſitas, Scipio unus in capitolio. Tã .i. tantũ Hercule .ſ. teſte, aut uindice, capitoliũ eſt Scipioni inſtar atrii, q̃ .i. quantũ effigies Cato. ſuperioris .i. maioris, uidelicet cenſorii expromitur .i. quaſi ẽ promptuario ſumitur, curia .i. loco, quo ſenatus cõuocari ſolebat ad officia generis eius, quoties opus ſit tota familia, ut i põpa funebri. Gratũ .i. ò Gratũ ordinẽ .ſ. ſenatoriũ, qui uoluit ſenatorẽ utiliſſimũ reipu. uidelicet Catonẽ ſuperiorẽ tñ nõ .i. ferme (ut Oli. exponere ſolet, cuius expoſitioni hic locus maxime arridet) aut hoc ſolo dẽpto, q; non uiuũ, ſed in imagine habitare ſecũ ſemper, ſenatorem inq̃ diuitẽ oĩbus numeris .i. gradibus, aut punctis uirtutis (quod uni chriſto uere addicitur.) & magnum magis ſuo merito (quia non ponebat ſpẽ in aura populari, nec in alia qua uis re extra ſe) q̃ beneficio fortunæ, cuius cõſilio Carthago eſt prius deleta, q̃ imperio Scip. In qua re grauiter potius q̃ p̃uide ſenſit, ut Oliue. diſerte recitat.

OLIVERIVS.

VErum ſpecimen. Oĩum maximum, maximeq; glorioſum fuiſſe, quod Naſicæ cõugit, pace aliorũ dicere auſim. quòd tantum tam grauiſſimi ſenatus iudiciũ inter tot millia oĩs ætatis, atq; in omni uirtutis genere præſtantiſſimorũ hoĩum, ipſe ſit in adoleſcentia cõſecutus, ut oium optimus iudicaretur. de quo Solinus uir optimus, inquit, Scipio Naſica iudicatus eſt, non priuato tantũ teſtimonio, ſed totius ſenatus ſacramento, quippe quo inuentus dignior non fuerit, cui præcipuæ religionis crederetur miniſterium, cũ oraculum moneret, accerſiri à Peſſinunte ſacra matris deũ Berecynthiæ. Pli. de uiris illuſt. P. Scip. Naſica à ſenatu uir optimus iudicatus, matrẽ deum hoſpitio recepit. & alio loco de Claudia in fine dicit, templũ ædificauit Naſica, qui uir optimus iudicabatur. Liui. ſecundi punici belli lib. ix. cũm huius aduectionis afferet, ſimulq; Ro. ab oraculo dicit admonitos, ut ab omnium optimo ſuſciperetur hoſpitio, deinde ſubiungit, Acceſſit conſultatio de matre Idea accipienda, præterq̃ q; M. Valerius ex legatis expreſſus aucturum in Italiam fore nunciauerat, regis

De Scipione Naſica.

VErum ſpecimen honoris à Scipione quoq; Naſica oboritur. Eius nanq; manibus, & penatibus nõ dum quæſtoris, Senatus Pythii Apollinis monitu, Peſſinunte accerſitam deam excipi uoluit: quia eodẽ oraculo præceptum erat: ut hæc myſteria matris deũ, à ſanctiſſimo uiro præſtarentur. explica totos faſtos, conſtitue omnes currus triumphales, nihil tamẽ in eorũ principatu ſpecioſus reperies.

De Scipione Aemiliano.

TRadunt ſubinde nobis ornamenta ſua Scipiones cõmemoranda. Aemilianum enim populus ex candidato ædilitatis, Conſulẽ fecit: eundemq;, cum quæſtoriis comitiis ſuffragator Q. Fabii Maximi fratris filii, in campum deſcendiſſet, Conſulem iterũ reduxit. Eidẽ ſenatus bis ſine ſorte prius Africam, deinde Hiſpaniam dedit. Atq; hæc neq; ciui cupido, neq; ſenatori ambitioſo: quemadmodum non ſolum uitæ eius ſeueriſſimus curſus, ſed etiam mors clandeſtinis illata inſidiis declarauit.

nuncius aderat, Taracone eam eſſe. haud paruæ rei iudiciũ ſenatum tenebat, qui uir optimus in ciuitate eſſet. ueram certe uictoriam eius rei ſibi quiſq; mallet, q̃ ulla imperia, honoreſue ſuffragio patrum, ſeu plebis delatos P. Scip. filium eius qui in Hiſpania ceciderat adoleſcentem non dum quæſtorium, iudicauerunt in tota ciuitate uirum optimum eſſe. Pli. hunc unum eſſe dicit, qui à cõdito æuo uir optimus ſit iudicatus, & dign⁹ qui matrem deũ domi uſq; ad conditum templum exciperet. ☞ Eius nanq; manibus. Nã cũ oĩbus matronis oſtiam ire iuſſus obuiam deæ, deamq; ipſam de naue accipere, & in terrã elatam tradere ferendam cum matronis. Ouidi. faſtorum, Naſica excepit templi non perſtitit auctor Auguſtus, nam nunc ante Metellus erat. ☞ Nondũ quæſtoris. Adoleſcentem fuiſſe oſtendit, qui nondum quæſtor factus fuit. ſic & Liuius dixit, adoleſcentem nondum quæſtoriũ. ☞ Pythii Apollinis. quia diximus, Appollinem conſuluere Romani per legatos, quæ ratio foret tranſportandæ Romam deæ. Reſpõdit Apollo per Attalũ id facere poſſe Romanos. iuſſit inſuper, ut cũ aduecta foret, eam exciperet, qui oĩum uir optimus eſſet. ☞ Explica totos faſtos. Exaggerat rem ipſam Vale. ſi omnium Romanorum geſta, honoreſq; percurreris, ſi oẽs omniũ imperatorũ triũphos in unum conſtitueris, nihil erit, quod huic uni de Scipione iudicio conferri poſſe uideatur. nihil enim maius eſſe poteſt, q̃ omnium morum, omniſq; ſanctitatis principatum obtinere. ☞ Explica. euolue & percurre. ☞ Faſtos. libros in quibus faſti dies cõtinebantur, & in quibus reges, cõſules, cæteriq; magiſtratus deſcribebantur, à faſcibus dicti. ☞ Nihil morum principatu. quod ipſe princeps morum iudicatus fuit, nã eius mores cæteris omnibus præpoſiti ſunt totius ſenatus iudicio.

ASCENSIVS.

VErum, .i. ſed ſpecimẽ .i. decus ſpectabile, aut experimentum honoris oboritur .i. occaſioni aliter oritur quoq; à Scip. Naſica, nãq; .i. quia, Senatus .i. cœtus ſenatorũ Ro. uoluit monitu .i. ex monitu Apollinis Pythii .i. Pythonis interẽptoris, qui apud delphos colebatur, deã .ſ. Berecynthiã, quæ mater deũ cẽlebatur, accerſitã .ſ. Roma Peſſinunte, .i. ex loco Phrygiæ, excipi manibus & penatibus eius nondũ quæſtoris .i. qui nondũ q̃ſturã geſſerat, quæ tñ inter infimos magiſtratus reponitur, quia præceptũ erat eodẽ oraculo .ſ. quod eam accerſendam Apollo Pythius p̃ceperat, ut hæc miniſteria .ſ. recipi manibus ẽ nauibus, & deferri primũ in penates, præſtarentur matri deũ à uiro ſanctiſſimo .i. qui⁹ eſſet omniũ optimus. Explica .i. euolue totos faſtos .i. quicquid ſcriptum eſt in libris de diis, aut ſanctis uiris, aut diebus feſtis, conſtitue .i. ante oculos tuos, omnes currus triumphales, tamen nihil nõ aliquid, non inuenies aliquid ſpecioſius in principatu .i. prærogatiua eorum .i. aut morũ ſpecioſius .ſ. q̃ hoc, quod eſt iudicari, optimum uirum eſſe in tanta multitudine.

OLIVERIVS.

TRadunt. Scipionũ familia, cuiuſuis generis ornamentis omnium clariſſima ſemper in omni laudis genere prædicanda ſe offert, ita ut nulla ſit, quæ cũ illa poſſit, nec audeat gloria, & ornamento certare. ſuperiori Africano, & Naſicæ mirifica contigerunt ornamenta, ſed non minora reddita ſunt inferiori. cum enim candidatus ædilitatem peteret, conſul creatus eſt. rurſus cũ die comitiorũ in campũ deſcendiſſet, ut Q. Fabio nepoti ſuo ſuffragaretur, conſul præter opinionẽ domum deductus eſt. quid quod duæ prouinciæ Africa, & Hiſpania fuerunt illi extra ordinem demandatæ: hic profecto gloriam quanto minus appetebat, eò maiorem aſſequebatur. q; autem ambitioſus non fuerit, & rigidiſſimus ſuæ uitæ

Scipiõis honores

ſuæ ultæ curſus & mors per inſidias ſuis in penatibus illata, facile declarant ⁋ Ex candidato. ex petitore ædilitatis. ⁋ Suffragator. Nam candidatus deſcenderat nō ut magiſtratum peteret, ſed ut nepoti ſuffragaretur, uel ut alii dicunt fratri, ut fauore, & auctoritate ſua Q. Fabius quæſturā aſſequeretur. ⁋ Q. Fabii. Sæpius dictum eſt, Paulum Aemilium ex quatuor liberis duos duabus familiis in adoptionem tradidiſſe, alterum genti Fabiæ, qui Fabius Maximus dictus eſt, alterum Scipionum, qui Africanus inferior eſt appellatus ⁋ Sine ſorte. extra ordinē, nulla collegæ, cum quo ſortiretur, habita mentione. ⁋ Africā. Cum deleuit Carthaginem. ⁋ Hiſpaniam. cum ſuſtulit Numantiā. ⁋ Clandeſtinis inſi. occultis inſidiis. quomodo mors illi fuerit per inſidias illata, diximus in cap. de moderatione.

ASCENSIVS.

TRadunt, &c. Scipionis .ſ. ſuperior, & Naſica, & inferior tradunt ſubinde .i. per aliquot interualla (nā licet in pleriſq; locis eorum meminit, tamen aliorum quoq; mentionem interſerit) ornamēta .i. decora ſua commemoranda nobis .i. à nobis, aut tradunt nobis ea cōmemoranda. Enim .i. quia populus .ſ. Romanus fecit Aemilianum .ſ. Scipionem minorem in Aemiliorum familiam per adoptionem datum, conſulem ex candidato ædilitatis .i. cum eſſet candidatus .i. cōpetitor ad ædilitatem obtinendam campum ingreſſus. & reduxit eundem iterum conſulem cum deſcendiſſet in campum .ſ. Martium, comitiis quæſtoriis .i. conuocationibus Populi ad creandos quæſtores, ſuffragator .i. ad ſuffragia obtinenda .i. precator Quinti Fa. filii Marci fratris. Senatus dedit eidem bis ſine ſorte .i. extra ſortem (nam conſules legitime prouincias ſortiebantur, priuati autem extra ſortem ex ſpeciali priuilegio, aut dono, eaſdem obtinebant,) prius Africam, deinde Hiſpaniam, atq; ſupple dedit hæc, neq; ciui cupido .i. auaro rerum, neq; ſenatori ambitioſo .i. cupido honorum, quemadmodum non ſolum ſeueriſſimus curſus uitæ eius, ſed etiam mors illata inſidiis clandeſtinis, quia in cubiculo ſuo noctu interemptus eſt, declarauit, quia ſi ambitioſus fuiſſet, æmulos timuiſſet, & ab illis ſe muniuiſſet, quod quia non fecit, ſimplicem fe ciuem declarauit.

OLIVERIVS.

Valerii ornamēta

MArcum quoq; Valerium. Cum duo præclara ornamenta M. Vale. merito contigerint, alterum à diis, alterum ab hominibus illi tradita fuiſſe dicuntur. nam diuinum ſine dubio fuit, ꝙ aduerſus prouocatorem Gallum fortiter dimicanti coruus illi ſemper affuerit, & roſtro, ac unguibus hoſtem infeſtando plurimum iuuerit ciues deinde hominis uirtute commoti ante legitimum tempus ei conſulatum demandarunt. Plini. de uiris illuſtribus. Reliquias Senonum Camillus proſequebatur aduerſum ingentem Gallum prouocatorem, ſolus Valerius tribunus militum omnibus territis proceſſit, Coruus ab ortu ſolis galeam eius inſedit, & inter pugnandum, ora, oculoſq; uerberauit. hoſte uicto, Valerius Coruinus dictus eſt. hic cum ingens multitudo ære alieno oppreſſa Capuam occupare tentaſſet, & ducem ſibi Quintum neceſſitate compulſa feciſſet, ſublato ære alieno ſeditionem compreſſit. Liuius, dictator, inquit, magiſtro equitum A. Cornelio Coſſo dicto conſularia comitia habuit, æmulumq; decoris ſui abſentem M. Valerium Coruinum, id enim illi deinde cognominis fuit, ſummo fauore Populi tres & uiginti natum annos, conſulem renunciauit. ⁋ Comminus pugnanti. Singulari certamine dimicanti. ⁋ Propugnatorem. Defenſorem, qui pro Vale. contra Gallum pugnaret. ⁋ Vetuſtæ ori. Valeriorū familia uetuſtiſſima fuit in urbe Ro. quæ ab hoc Vale. Coruino nomen accepit. ⁋ Summo or. conſulatui. ⁋ Tam cel. Quia longe citra legitimum tempus conſul creatus, ſcilicet uigeſimotertio ſuæ ætatis anno. ⁋ Et principio, quia primus è familia ſua conſul factus fuerit.

⁋ De M. Valerio.

MArcum quoq; Valeriū duabus rebus inſignibus Dii pariter, atq; ciues ſpecioſum reddiderunt. Illi cum quodam Gallo comminus pugnanti coruū propugnatorem ſubiicientes, ii tertium & uigeſimum annum ingreſſo, conſulatum largiti. quorum alterum decus uetuſtæ originis optimi hominis, gens Coruina amplexa cognomen uſurpat: alterum ſummo ſubiungitur ornamento, tam celeritate, ꝙ principio conſulatus gloriando.

⁋ De Qu. Scæuola.

AT ne Quinti quidem Scæuolæ, quem Lucius Craſſus in conſulatu collegā habuit: gloria parum illuſtris. qui Aſiam tam ſancte, & tam fortiter obtinuit, ut ſenatus deinceps in eam prouinciam ituris magiſtratibus, exemplum, atq; formam officii Scæuolam decreto ſuo proponeret.

⁋ De Caio Mario.

INhærent illi uoci poſterioris Africani, ſeptem C. Marii cōſulatus, ac duo ampliſſimi triumphi, ad rogum enim uſq; gaudio exultauit, qui, cū apud Numantiam ſub eo duce

ASCENSIVS.

MArcum, & cætera. Dii pariter, atq; homines reddiderunt quoq;, ideſt etiam Marcum Valerium ſcilicet Coruinum, ſpecioſum ideſt ſpectabilem, & decorum, duabus rebus inſignibus ideſt eminentibus. illi ſcilicet dii reddiderunt ſpecioſum, ſubiicientes ideſt clam iniicientes ipſi pugnanti cum quodam Gallo, comminus, ideſt conſerta manu in ſingulari certamine, Coruum, ſcilicet auem pugnatorem, quia oculos Galli alis infeſtantem, hi, ſcilicet ciues, ſupple reddiderunt ſpecioſum, largiti ſupple ingreſſo annum tertium, & uigeſimum, conſulatum, cum ante trigeſimum lex eum inire uetaret. Quorum alterum, ſcilicet beneficium à diis collatum, gens Coruina amplexa decus, ideſt tanquam decus, uetuſtæ originis optimi hominis, ſcilicet primi Coruini, aut optimi hominis, uſurpat cognomen, ideſt pro cognomine, ut Coruina dicatur, alterum ſcilicet à ciuibus collatum beneficium, ſubiungitur ſummō ornamento, gloriando, ideſt dum gloriatur tam celeritate conſulatus, quia ante uigeſimumquartum annum conſul factus fuit, quàm principio, quia primus in familia ſua conſul fuit.

OLIVERIVS.

AC ne Quinti quidem Scæuolæ. Hoc Scæuolæ clariſſimum contigit, ꝙ cum Aſia prouincia ſibi ſorte obueniſſet, in adminiſtranda ita ſe geſſit, ut ſenatus deinde omnibus in eam prouinciam ituris magiſtratibus, Scæuolam adminiſtrandæ prouinciæ normam, exemplumq; proponeret. ex quo facile intelligi poteſt quanta innocentia, & integritate, quanta rurſus prudentia, & magnanimitate prouinciam illam adminiſtrauerit, cum ſenatus decreuerit, ut eius formam, exemplumq; ſeruarent præfecti, & magiſtratus. nihil profectò in eo, quod ad iuſtiſſimi uiri, ſapientiſſimi hominis, &, integerrimi præfecti gloriam pertineret defuiſſe uidetur. hic eſt ille Scæuola, quem Carbo in ea prouincia diligentiſſime ſeruauerat, accuſaturus ſi quid peccaſſet, ulciſcendi patris gratia, qui ab hoc Scæuola fuerat aliquando damnatus. ſed tanta fuit Scæuolæ integritas, ut nullum illi criminandi locum reliquerit. ⁋ Quem Lucius Craſſus. Hoc dicit ad diſcretionem aliorum, quia multi Scæuolæ dicti ſunt, ut augur, ut pontifex, ut iuriſperitus, ut alii. ⁋ Scæuolam. Voluit ſenatus, ut prouinciam illam adminiſtraturis omnibus Scæuola foret exemplū, ut ea fide, & integritate, eo cōſilio & æquitate tēp. adminiſtrarēt, quibus Scæuola gubernaſſet.

Scæuola Aſiā ſanctiſſime rexit

ASCENSIVS.

AC ne quidem .i. non ſaltem, aut non ēt gloria Quinti Scæuolæ, quē L. Craſſus habuit collegam in cōſulatu ſuo, ſup. fuit parum illuſtris, quia multō illuſtris fuit. Qui obtinuit Aſiam tam ſancte, & tam fortiter, ut ſenatus proponeret deinceps decreto ſuo magiſtratibus ituris in eam prouinciam Scæuolam exemplum, atq; formam officii.

OLIVERIVS.

INhærent illi uoci. Nec Marius quidem hoc ornamenti genere caruit, non enim minus illi glorioſum Scipionis iudicium fuiſſe uidetur, quam ſeptem conſulatus. nam ut in

eius uita legitur, cum in Hiſpania ſub Africano poſteriore ſtipendia faceret, & forte in cœna iuxta Imperatorem diſcumberet, quia plurimi faceret illum imperator, quidam ex aſtantibus ſiue ſerio, ſiue ioco Scipionem interrogauit, ſi quid illi forte accidiſſet, quem imperatorē ſibi parem reſpub. eſſet habitura. conuerſus in Mariū, & percuſſo eius humero Scipio, illum futurum ſine ulla cunctatione reſpondit quod eius, quæ poſtmodum euenit futuræ magnitudinis uerisſimum uaticinium fuit, ſed tunc omnes, q̃ aderant facile cognouerunt quanti Marium faceret Scipio, nam re uera nihil ad omnem dignitatem, & amplitudinem conſequendam Mario deerat ꝓpter generis dignitatē, teſte Salu. ¶ Inhærent. Innituntur, & infixi quaſi depēdent à uoce Scip. ¶ Septem Marii conſulatus. qui ſecuti ſunt. ¶ Duo ampliſſimi triumphi, Alter de Iugurta rege Numidiæ alter de Cimbris, Senonibus, & Theutonis. ¶ Ad rogū uſq; .i. uſq; ad mortē gaudio exultauit, præterquam cum in paludibus delituit, & ad eum occidendū Minturnas miſſus eſt Cymber à Valeri. ſed illud comparatione fœlicitatis tam adeo breue fuit, ut merito dici poſſit ad mortem uſq; exultaſſe, nam ſeptimo conſulatu periit. ¶ Equeſtria. Tūc decurio fuit Marius. ¶ Vel hunc. etiam hunc Mariū uel ſaltem hunc Marium, nam uel, utrunq; ſignificat. interdū etiam diſiunctiua eſt. hac uoce ſignificauit Scipio Mariū futurū imperatorem, qui ſibi comparari poſſet. ¶ Quo augurio. non facile, inquit iudicari poteſt id ne dixerit Scipio ex certa animi ſententia, quia ita ſua uirtute futurum præuidiſſet, an fortuito quodam uocis iactu, tanquā diuinaſſet futurum quod euenit omnino tamen appellat augurium. ¶ Perpendi. examinari, iudicari. ¶ Nimirum cœna militaris. Certe, inquit, in cœna militari præuidit Sci. ſumptuoſas illas cœnas, quas populus Romanus ea nocte qua nunciatum fuit, Cimbros ab eo fuiſſe deletos. In honorem Marii celebrauit. ¶ Cœna militaris. quæ i caſtris facta eſt. ¶ Nemo fuit qui non illi libauerit. In omnibus ſacris æpulis primitias diis offerebant. In ea nocte, non diis, ſed Mario libarunt.

Mario quæ magnifice contigerunt

ta urbe quanta eſt. Roma. Nam poſtquam nuncius peruenit .ſ. Romam initio noctis, Cimbros deletos ab eo .ſ. Mario, nemo fuit ſup. Romæ, qui non libauerit .i. obtulerit illi .ſ. Mario tanquam diis immortalibus apud ſacra menſæ ſuæ, hoc eſt, qui non inſtruxerit epulum lætitiæ, ſicut Galli ignes extruūt, & inter epulandum Mario adhiberit, & quaſi ſacra libamina obtuerit

ſtipendia equeſtria mereretur: & forte inter cœnam quidam Scipiouem interrogaſſet: ſi quid illi accidiſſet, quem nam reſp. æq; magnum habitura eſſet imperatorem: reſpiciens ſe ſupra ipſum cubantem, uel hunc dixit. quo augurio perfectiſſima uirtus, maximam orientem uirtutem uiderit ue certius, an efficacius acciderit, perpendi uix poteſt. illa nimirum cœna militaris, ſpecioſiſſimas tanta iu urbe Mario futuras cœnas ominata eſt. Poſtquam Cimbros ab eo deletos initio noctis uuntius peruenit: nemo fuit, qui nou illi tanquam Diis immortalibus, apud ſacra meuſæ ſuæ libauerit.

¶ De Cn. Pompeio.

IAm quæ iu Cn. Pompeium & ampla, & noua geſta ſunt: hiuc aſcenſione fauoris, illinc fremitu inuidiæ, literarum mouimeutis obſtrepitur. Eques Romanus, procouſul iu Hiſpauiam aduerſus Sertorium pari imperio cū pio Metello priucipe ciuitatis miſſus eſt, uou dum illum honorem auſpicatus bis triumphauit. Initia magiſtratuum a ſummo imperio cepit. tertiū conſulatum decreto ſenatus ſolus geſſit. De Mithridate, & Tigrane, de multis præterea regibus, & gentibus, plurimiſq; ciuitatibus & prædonibus unum duxit triumphum.

OLIVERIVS.

IAm quæ in C. Pompeiū. Quæ ampla, & magnifica Pompeio contigerint, licet ex multis auctoribus colligi poſſit, ut è Plinio na. hiſto. lib. vii. qui eius titulos omnes, triumphoſq; ſummatim percurrens, illum nō ſolū Alexan. magni, ſed Herculis & liberi patris fulgorem adæquaſſe dicit, & è Plutarcho, qui eius uitā deſcribens, eum quaſi de toto orbe triumphaſſe oſtēdit hæc tamē omnia è Ci. Pompeiana multo facilius, ac breuius. hunc igitur auctorem hoc loco ſequar quoniam eius uerius erit teſtimonium. dicit enim non commemorabo nuper ita nobis, patribuſq; noſtris eſſe uiſum, ut in uno C. Mario ſpes imperii poneretur, ut idem cū Iugurtha, idem cum Cimbris, idem cum Theutonicis bellū adminiſtraret. in ipſo Cn. Pompeio, in quo noui cōſtitui nihil uult. Q. Cat. q̃ multa ſint noua, ſummaq; Catuli uoluntate cōſtituta recordamini. quid tam nouū, quam adoleſcentulum priuatum exercitum difficilem reſp. ſyllæ conficere, confecit, huic præeſſe, præfuit, cem optime ductu ſuo gerere geſſit. quid tam præter conſuetudinem, quàm homini peradoleſcenti, cuius à ſenatorio gradu ætas longe abeſſet, imperium, atq; exercitum dari, Siciliam permittu, atq; Africanum bellum in ea adminiſtrandum? fuit in his prouinciis ſingulari innocentia, grauitate, uirtute, bellum in Africa maximum confecit, uictorem exercitum deportauit. quid uero ita inaudītum quàm equitem Romanum triumphare? at eam quoq; rem Populus Romanus non modo uidit, ſed etiam omnium ſtudio uiſendam putauit. quid tam inuſitatum, q̃ cum duo conſules clariſſimi fortiſſimiq; eſſent, eques Romanus ad bellum maximum, formidoloſiſſimumq; pro cōſule mitteretur? miſſus eſt. quo quidem tempore cū eſſet non nemo in ſenatu, qui diceret non oportere mitti hominē priuatum pro conſule. L. Philippū dixiſſe dicitur, non ſe illum ſua ſententia pro cōſule, ſed pro conſulibus mitti. tanta in eo reip. bene gerendæ ſpes conſtituebatur, ut duorum conſulum munus unius adoleſcētis uirtuti committeretur. quid tam ſingulare, q̃ ut ex ſenatuſconſulto legibus ſolutus, conſul ante fieret, q̃ ullum alium magiſtratum per leges capere licuiſſet? quid tam incredibile, q̃ ut iterum eques Romanus ex ſenatuſconſulto triumpharet, hæc in hominibus noua poſt hominū memoriā conſtituta ſunt, ea tam multa oībus non ſunt q̃ hæc, quæ in hoc uno homine uidemus apparere. Itemq; de Cn. Pompe. Diſſenſionē inter auctores, & harum rerum ſcriptores eſſe dicit, ꝙ alii Pompeio fauentes, hæc omnia recte facta à ſenatu Populoq; Ro. fuiſſe dicant, alii quadam inuidia commodi reprehendant, ꝙ contra leges, & maiorum conſuetudinem, tanta Pompeio tributa fuerint. & ſimul notanda eſt cōſtructio, quia dicit, obſtrepitur, quæ in Pompeium congeſta ſunt, ſubauditur enim pro his, nā poſito relatiuo, ſubauditur antecedens. ¶ Hinc aſcenſione fauoris. propter eos, qui recte eſſe dicunt. ¶ Fremitu inuidiæ. propter eos qui liuore ducti, non recte factum eſſe dicūt, ꝙ contra leges, & maiorum conſuetudinē, tot tantaq; Pompeius fuiſſet aſſecutus. Literarum monumentis. quia ſcriptores de his ſuum quoq; adhibuere iudicium, ¶ Obſtrepitur. Circunſonatur,

L. Philippus de Pompeio

ASCENSIVS.

INhærent & c. ſeptem conſulatus, ac duo ampliſſimi triumphi Caii Marii ideſt quos Caius M. Arpinas geſſit ac duxit inhærent, ideſt infixi ſunt quaſi fundamentum ſint, illi, ſcilicet nobili uoci Africani ſuperioris. Enim pro quia. M. ſupple exultauit gaudio, ideſt proſpero ſucceſſu, uſq; ad cogum, id eſt uſq; ad funus ſuum, qui ſcilicet Marius quum mereretur ſtipēdia equeſtria, ideſt militaret pro mercede in equo, ſub eo duce uidelicet Scip. & quidam interrogaſſet forte inter cœnam, id eſt cœnandum Scip. quem nam reſp. habitura eſſet imperatorem æque magnum, ſi quid, ſcilicet aduerſi (intellexit autem necem, ſed ad euitandum malum omen, non audebat dicere ſi mortem obiuerit) accidiſſet illi, ideſt ſi occideretur, aut moreretur. Sci. ſup. reſpiciens ſe cubantem ſupra ipſum. ſ. Marium, dixit uel .i. etiam aut ſaltem hunc. ſ. equitem, licet ignobilem, ſtrenuum tamen. Quo augurio uix poteſt perpendi .i. diſcerni, ne .i. an perfectiſſima uirtus. ſ. Scipionis, hoc eſt Scipio præditus iam tum uirtute conſumatiſſima, uiderit .i. proſpexerit quaſi per ſpiritum prophetiæ, & uim diuinandi, maximam uirtutem orientem. ſ. in Mario, certius .i. infallibilius, an ſup. acciderit .i. à caſu contigerit efficacius. Nimirum .i. haud dubie, illa cœna militaris, ideſt qua inter milites, utpote in exercitu Scipio talia de Mario prædicauit, ominata eſt .i. augurauit, & quaſi omine quodā præſignauit Mario, ſpecioſiſſimas .i. honoriſicentiſſimas cœnas futuras Mario. i. in honorem Marii, in tan

¶ De Q u. Catulo.

QVintum etiam Catulū Populus Romanus uoce ſua tantum non ad ſydera uſq; euexit. nam cum ab eo pro roſtris interrogaretur, ſi in uno Pōpeio magno omnia reponere perſeueraſſet: abſumpto illo ſubiti caſus incurſu, i quo ſpem eſſet habiturus: ſummo conſenſu acclamauit, in te. uim honorati iudicii admirabilem. ſiqui dem magno Pompeio cum omnibus ornamentis, quæ retuli, duarum ſyllabarum ſpatio incluſum Catulum æquauit.

¶ De M. Catone.

POteſt & M. Catonis è Cypro cum regia pecunia reuertentis appulſus ad ripam Tyberis, memorabilis uideri: cui naue egredienti Conſules, & cæteri magiſtratus, & uniuerſus. S.P.Q.R. officii gratia præſto fuit: non quod magnum pondus auri, & argenti, ſed quòd M. Catonem claſſis illa incolumem aduexerat, lætatus.

Circunſonatur, obtunditur, murmuratur. uociferatur. ¶ Eques Romanus. hoc idem affirmat Cicero in philippicis. Liuius in libro nonageſimoprimo dicit eum fuiſſe quæſtorem, quādo aduerſus Sertorium cū imperio conſulari miſſus eſt. Equitē, uero fuiſſe dicit eum in Africam miſſus eſt aduerſum Cn. Domit ū proſcriptū. Et Hiericā, uel Hiarbā, ut alii dicunt regem numidiarū bellum molientes, quos uictos interemit. natus annos quatuor, & uiginti. & de Africa triūphauit, quod ad eam diem nemini unq̄ contigerat, ut eques Romanus triumpharet, ſed Ciceroni magis credendum eſt, qui hæc omnia uidit, & ſenſit ¶ Bis triūphauit. ſemel de Africa deuictis, ut ſupra Domitio, & Hiera rege, ruſus de Sicilia uicto Carbone, qui flēs muliebriter mortē tulit, nam uictum occidit. ¶ Auſpicatus per auſpiciū conſecutus. ¶ Initia magiſtratuū. Non ille per gradus inferiores ad ſummum aſcēdit, ſed primus illi magiſtratus fuit conſulatus, ad quem per ædilitatē, quæſturā, alioſq; magiſtratus reliqui ciues peruenire conſueuerant. ¶ Tertiū conſulatum. hoc ex auctoritate M. Bibuli Catonis neceſſarii ſactū eſt, cuius ſententiā Cato laudauit, ut in eius uita legitur. ¶ De Mithridate. rege ponti. ¶ De Tigrane. rege Armeniæ, cuius filius cū uxore triumphantis currum proſecuti ſunt, Zoſimeis cū uxore, Ariſtobolus rex iudæorum. ¶ De multis regibus. de Ariobarzane. Pharnace, Ariſtobolo. ¶ Plurimis ciuitatibus. Ciuitates prope noningentas cæpit, inter quas & Hieroſolymā, ubi templū ad iudæorū urbem uſq; ad id tempus inuiolatū ſpoliauit, ex quo creditur non illi poſt illā ſpoliationem proſpere quicquā ceſſiſſe. ¶ Et gentibus. Nam gentes, ſiue nationes. xii. ſubegit. ¶ Prædonibus. Piratas celerius quā credi pōt ſuperauit ¶ Vnum duxit triumphū de his oībus ſemel triumphauit, & triumphantis currū proſecuti ſunt reges ſuprà memorati. Plutarchus de tertio Pōpeii triūpho, ex quibus gentibus triūphauerit ſic breuiter tradit. erant quippe regiones hæ, Pontus, Armenia, Cappadocia, Paphlagonia, Media, Colchis, Tiberia, Albania, Syria, Cilicia, Meſopotamia. Præterea hi, qui circa Phœniciam & Paleſtinam incolunt Iudæi, Arabes. Piratarum etiā quotquot genera terra, mariq; debellata erant. inter hæc notabantur caſtella, aut pauciora q̄ mille capta. ciuitates fermè noningentæ. piraticæ naues octingentæ. urbes præſidiis Romanis firmatas eſſe undequadraginta. his quoq; addebantur uniuerſa Romanæ urbis tributa, ante id bellum quinquagies decies centena millia fuiſſe. cū his uero, quæ Popu. Ro. ipſe quæſiuit octuagies, & quinquies decies centena millia, in ærariū. præterea uaſa aurū argentumq; ſignatū ad uiginti millia talentorū, præter quæ militibus diuiſa ſunt quorū qui minus accepit, mille & quingentos aureos tulit. captiui poſt principes piratarum in triumpho ducti, Tigranis armeni filius, cū uxore filiaq; ipſius regis Tigranis Coſmtæ coniux. rex iudæorum Ariſtobolus. Mithridatis ſoror cū liberis quinq;. Scytarū quoq; & multæ mulieres albanorū, & tyberorū, ac regis coagenorū obſides ducti. Trophæa quoq; q̄ plura notata. omnia præliorum munera, quæ aut ſe duce, aut per legatos adeptus erat, maximum & ſplendidiſſimum fuit. & quod Romanorū nemini hactenus obtigit, & trinū è trina uniuerſi orbis parte triumphum duxit. nam licet tres ex hac una parte antea triumphauerint, ipſe tamen primum ex Africa. Secundū ex Europa. Tertium hunc ultimum ex Aſia ducens triumphū, quodammodo uiſus eſt ex uniuerſo ambitu orbis triumphaſſe.

Ariſtobolus rex

ASCENSIVS.

IAm (continuatiua eſt particula) obſtrepitur, ideſt cū ſtrepitu memoratur monimentis literarum, ideſt ſcriptis multorum, quæ cum ſtrepitu quodam, & frequentia leguntur, quæ, ſcilicet magnifica, & ampla, & noua, & inuſitata, idem

congeſta ſunt in Cneum Pompeium. ſ. magnū, hinc. i. ex una parte, aſſenſione. i. aſpiratione fauoris, illinc. i. ex altera parte fremitu inuidiæ, quia ſæpe, qui per inuidiā ſummis uiris obeſſe nituntur, pro'unt illis ad gloriam, ut Iuno Herculi, Pelias Iaſoni, &c. Ipſe. ſ. p. eques Romanus. i. quum eſſet tantū eques miſſus eſt proconſul. i. functurus conſulari poteſtate, in Hiſpaniam aduerſus Sertorium. par poteſtate. i. habens parem poteſtatem cū Metello Pio principe ciuitatis. ſ. Romanæ & triūphauit bis, nōdū auſpicatus. i. auſpicio adeptus, aut ingreſſus ullum honorem. i. magiſtratū honorificū, nā proconſulatus nō erat in urbe, ſed in prouincia. Cepit initia magiſtratuū à ſummo imperio, quia non gradatim uenit per ædilitatem, quæſturam, præturam, &c. ad conſulatum, ſed non geſtis minoribus, ſummos honores adiit. geſſit tertium conſulatū ſolus, ideſt ſine collega, & id decreto ſenatus. duxit unū triumphū i. ſimul, & ſemel triumphauit de Mithridate rege ponti, de Tigrane rege armeniæ, præterea de multis regibus. ſcilicet aliis, ut de Ariobarzane, Pharnace, Ariſtobolo, & gentibus. i. nationibus, quas xii. ſubegit, & plurimis ciuitatibus. q. a. q̄ſi de noningēds, & p̄donibus, ut de piratis, Cilicib', de q̄bus late Oliue.

Pōpeii trophæa.

OLIVERIVS.

QVintum etiā Catulum. Nō parum illuſtre fuit quod euenit Q. Catulo, qui cū Po. Rō. diſſuadere uellet, non eſſe Mithridatis prouinciam Pompeio demandandam, quæ ſiuit ex populo, in quo ſpem eſſent habituri, abſumpto forte Pompeio, in quē tunc oīa conſerrent, ſummo oīum conſenſu ſucclamatū eſt, in te. Cic. in Pōpeiana Reliquū eſt, ut de Q. Catuli auctoritate, & ſententia dicendū eſſe uideat, qui cū ex uobis quæreret, ſi in uno Cn. Pōpeio oīa poneretis, ſi quid de pompeio factū eſſet, in quo ſpem eſſetis habituri, cœpit magnū ſuæ uirtutis fructū, ac dignitatis; cū oēs una prope uoce in eo ipſo ſpem habituros eſſe dixiſtis, etenim talis eſt uir, ut nulla res tāta ſit, ac tā difficilis, quā ille non & conſilio regere, & integritate tueri, & uirtute cōficere poſſit. ex his ergo uerbis Populus Romanus pompeii gloriæ Catulū adæquauit. ¶ Ad ſydera uſq; euexit. Hyperbole eſt. popu. Ro. maxime Catulū ſuis uerbis extulit. ¶ Abſumpto. Extincto Pōpeio aliquo ſubito fortunæ impetu. ¶ Vim honorati iudicii. Qui diligēter inſpexerit, in populi uoce uim maximā ineſſe cognoſcet, ut duobus uerbis facile ſignificauerit, Catulū nihilo inferiorē eſſe pompeio. ¶ Vim admirabilē. Vehementiā admiratione dignam. ¶ Duarum ſyllabarum ſpatio. Videlicet in te.

Catul' pōpeii laudib' non inferior

ASCENSIVS.

QVintum, & c. populus Romanus tantum non. i. quaſi, aut hoc ſolo dempto, q̄ non facto, ſed uoce ſua euexit etiam Quintū Catulum uſq; ad ſydera. Nam cum populus Romanus interrogaretur ab eo. ſ. Catulo, pro roſtris. i. in concione ante roſtra, ſi populus ſup. perſeueraſſet reponere. i. collocare omnia. ſ. ornamēta ſua in uno. ſ. ſolo pompeio magno, in quo eſſet habiturus ſpem, illo. ſ. pompeio abſumpto. i. ſi forte abſumatur, & pereat incurſu. i. impetu ſubiti. i. importuni caſus, acclamauit ſummo cōſenſu, in te. hoc eſt in Catulo. Vim. i. o uim admirabilē iudicii honorati. i. honorifici, ſiquidem. i. quoniam, populus æquauit Catulū incluſum ſpatio duarū ſyllabarū. ſ. in te. hoc eſt intellectū per pronomen te, pompeio magno, cum omnibus ornamentis, quæ retuli, ideſt recitaui in ſuperiori capite.

OLIVERIVS.

POteſt M. Catonis. De profectione M. Catonis in Cyprum, de regia pecunia Romam tranſuecta, de Cypro in prouinciæ formam redacta, dictum eſt. quo uero ad eius gloriam pertinet, & quod illi magnificum

contigit, ex hac expeditione reuertenti, non ſolum conſules, cæteriq; magiſtratus, ſed omnes quoq; ſenatores, populus uniuerſus obuiam honoris gratia prodierunt, magnam præſeferentes lætitiam, q incolumis rediiſſet, ſpes maxima patriæ & decus ſenatus Romani. ¶ Appulſus. Appulſio, applicatio, eſt enim nomen hoc loco non participium. ¶ Officii gratia. præſtandi honoris gratia. ¶ Præſto fuit. Obuiam progreſſus.

omnium iudicio, & ipſa connumerata eſt. poſtremo cum ex decem peteretur prima, ipſarum mulierum conſenſu Sulpitia datur. Pli. lib. vii. na. hi. Pudiciſſima inquit fœmina ſemel matronarum ſententia iudicata eſt Sulpitia Paterculi filia, uxor Fuluii Flacci, electa ex centum præcipuis, quæ ſimulachrum Veneris ex ſibyllinis libris dedicaret. ¶ Verticordiæ. quæ impudicarum mulierum corda à libidine ad pudicitiam uerteret, nam à uertendo corde uerticordia dicta eſt Venus. ¶ Cæterum. Quia ſine diminutione, quandoquidem, inquit externorum uirorum exempla ſine detractatione amplitudinis Ro. commemorare poſſumus, de his quoq; diſcamus.

Sulpitia Flacci uxor

ASCENSIVS.

Poteſt, &c. Appulſus .i. Applicatio ad ripã Tyberis Marci Catonis reuertentis è cypro cum pecunia regia, pro qua miſſus fuerat, ne cyprii rebellarent, poteſt uideri &.i. etiam memorabilis, cui .ſ. Catoni egredienti naue, conſules, & cæteri magiſtratus, & uniuerſus ſenatus, populusq; Romanus, fuit præſto .i. obuiam prodiit gratia officii .i. honoris debiti impẽdẽdi, lætatus, nõ q claſſis illa aduexerat magnũ põdus auri & argẽti, ſed pro aduexerat Marcũ Catonẽ incolumẽ qui tñ per inuidiã miſſus erat, unde etiam ſubſiſtere noluit.

OLIVERIVS.

Sed neſcio an præcipuum. Notata eſt hiſtoria in capitulo de prodigiis libro .i. Fuit autem hoc illi magnificũ, & illuſtre, q duobus in Hiſpania occiſis Scipionibus, reliquiæ totius exercitus in unum collectæ, ſummo conſenſu imperium ei detulerunt. qui cũ in propinquo bina pœnorum caſtra paucis millibus paſſuum diſtarent, cohortatus milites proxima caſtra, intempeſta nocte adortus eſt, & tum hoſtem uictoriæ fiducia incompoſitum aggreſſus, ne nuncium quidem cladis reliquit. breuiſſimo tempore militi ad requiem dato, eadẽ nocte capti iama rei geſtæ progreſſus, altera eorum caſtra inuaſit. Ita bis ſimili uſus euentu, deletis utrobiq; pœnis, amiſſas Populo Romano Hiſpanias reſtituit, quo tempore, hoc illi tanto glorioſius fuit, quo non ambitione quæſitum, non alia ratione expetitum fuiſſe dici poſſit, quippe in tanto diſcrimine ubi omnium ſalus uni ſapientiſſimo credenda fuerat. ¶ In ultimas anguſtias. In ultimum uitæ diſcrimen, ubi ſpes nulla ſalutis ſubeſſe uideretur.

¶ De Lucio Martio.

Sed neſcio an præcipuum ſit L. Martii inuſitati decoris exemplum. quẽ equitem Romanum duo exercitus P. & Cn: Scipionum interitu, uictoriaq; Haſdrubalis lacerati, ducem legerunt: quo tẽpore ſalus eorũ in ultimas anguſtias deducta, nullũ ambitionis locũ reliquebat.

¶ De Sulpitia.

Merito commemorationi uirorum Sulpitia ſeruii Paterculi filia, Q. Fuluii Flacci uxor adiicitur quæ, cum ſenatus libris ſibyllinis per decemuiros inſpectis cenſuiſſet: ut Veneris Verticordiæ ſimulachrum conſecraretur: quo facilius uirginum, mulierumq; mens à libidine, ad pudicitiam conuerteretur: & ex omnibus matronis centum, ex centũ autem decem ſorte ductæ, de ſanctiſſima fœmina iudicium facerẽt: cunctis caſtitate prælata eſt.

ASCENSIVS.

Merito, &c. Sulpitia filia Seruii Paterculi, & ſup. uxor Quinti Fuluii Flacci adiicitur merito commemorationi uirorum. Quæ cum ſenatus cenſuiſſet, libris ſibyllinis inſpectis, per decemuiros ad hoc creatos, ut ſimulachrum Veneris Verticordiæ, ideſt habentis poteſtatem cordis uertendi, ut miſera gẽtilitas credebat, conſecraretur, quo, ideſt ideo, ut mens uirginum, ideſt non corruptarum, & mulierum, ideſt corruptarum conuerteretur facilius ad pudicitiã, & centum, ſcilicet matronæ ex oĩbus negociis, autem .i. ſed, decem .ſ. matronæ ductæ ſorte facerent iudicium de ſanctiſſima fœmina, quæ .ſ. ſimulachrum illud cõſecraret, prælata eſt cũctis .ſ. aliis caſtitate .i. in caſtitate, aut ob caſtitatem. Faciens autem tranſitum ad externa dicit. Cæterum, ideſt ſed quia inſignia quoq; externa poſſunt reſpici ſine ulla diminutione maieſtatis Romanæ, tranſgrediamur ad ea.

¶ Externa. De pythagora.

Cæterum quia ſine ulla diminutione; Romanæ maieſtatis, externa quoq; inſignia reſpici poſſunt: ad ea tranſgrediamur. Pythagoræ tanta ueneratio ab auditoribus tributa eſt: ut quæ ab eo acceperant, in diſputationem deducere nefas exiſtimarent. quinetiã interepllati ad reddendam cauſam, hoc ſolum reſpondebant, αυτοσ ἐφα. Magnus honor ſed ſchola tenus. Illa urbium ſuffragiis tributa eſt.

ASCENSIVS.

Sed neſcio, an exemplum Lucii Martii ſit præcipuum decoris inuſitati, quem ſup. entem equitem Romanũ, duo exercitus lacerati interitu Publii & Cnei Scipionum, & uictoria Haſdrubalis, qui eos uicerat in Hiſpania, legerunt .i. elegerunt ducem (Senatus tamen nõ approbauit, eo q nõ ſatis modeſte, uictoriã ſuã ad eum ſcripſerat) ſup. eo tempore, quo ſalus eorum deducta in ultimas anguſtias, nullum locum ambitionis, aut ambitioni relinquebant, quia ubi de ſalute agitur, uero iudicio res decernitur, nec unde res, ſed unde ſalus dependeat, eligitur.

OLIVERIVS.

Merito uirorum Sulpitia. Eſt ſexui quoq; fœmineo ſuus reddendus honor, ut ſi quid magnificum illis contigerit, ſilentio non prætermittatur, nec id factum inuidia eſſe uideatur. itaq; Sulpitia uirorum cõmemorationi ſubiungi merito poſſe uidetur. hæc Paterculi filia, & Fuluii Flacci coniunx, cum ex libris ſibyllinis ſenatus decreuiſſet, ut ueneris uerticordiæ ſimulachrum conſecraretur, ut mulieres uidelicet in pudicitiam conuerterentur, & decem uirorũ mandato, caſtior matrona dedicationi præficeretur, inter centum, quæ ex omni mulierum turba caſtiores electæ ſunt, hæc Sulpitia fuit, & ex his deinde ſ. lectæ ſunt decem præſtantiores, in quibus

Sulpitiæ caſtitas

OLIVERIVS.

Pythagoræ tanta ueneratio. De hac Pythagoræ ueneratione Cic. lib. i. de na. deo. Non ſunt, inquit tam auctores in diſputando, q̃ rationis momẽta quærẽda. quinetiam obeſt plerunq; his, qui diſcere uolunt, auctoritas eorum, qui ſe docere profitentur. deſinunt enim ſuum adhibere iudicium, cum id habent ratum, quod ab eo quem probant, iudicatum uident. nec uero probare ſoleo id, quod de Pythagoricis accepimus, q ferunt, ſi quid affirmarent in diſputando, cũ ex his quæreretur, quare ita eſſet, reſpondere ſolitos, ipſe dixit, ipſe autem erat Pythagoras. tantum præiudicata opinio poterat, ut etiam ſine ratione ualeret auctoritas. ¶ In diſputatione deducere. Diſputare de ea re, quam Pythagoras aſſeruiſſet. ¶ Interpellati. Interrogati ab aliis. ¶ Schola tenus. Magnus quidem honos tribuebatur Pythagoræ, ſed is duntaxat à diſcipulis .i. quantum ad ſcholam eius pertinebat, ueneratio hæc erat extima, Vlterius uero non procedebat, & .i. quod dicit ſchola tenus, ideſt quod pertinet ad ſcholam. quem autem in diſputando, ſiue docendo Pythagoras morem ſeruauerit, uide Aulum Gel. lib. i. cap. ix. ¶ Illa urbium ſuffragiis. illa ſubaudi ueneratio. ¶ Vrbium. propter crotoniatas.

Pythagoræ honores

ASCENSIVS.

Pythagoræ &c. Tanta ueneratio tributa eſt Pythagoræ ab auditoribus, ſcilicet eius, ut exiſtimarent nefas ſupple eſſe, deducere in diſputationem ea quæ acceperant ab eo. Quinetiam interpellati, ideſt requiſiti ad reddendam cauſam, reſpondebant hoc ſolum, αυτοσ, ideſt ipſe, ἐφα, ideſt dixit. Magnus honos ſupple in ea re exhibitus eſt pythagoræ, ſed ſcholatenus, ideſt in ſchola duntaxat. illa, ſcilicet quæ dicentur, tributa ſunt ſuffragiis, ideſt uotis urbium.

❡ De eodem Pythagora.

ENixo Crotoniatæ ſtudio ab eo petierunt: ut ſenatũ ipſorum, qui mille hominum nu/mero conſtabat, cõſilijs ſuis vti pateretur: opulentiſſimaq́ꝫ ciuitas tam frequenter ue/nerati poſt mortem, domum eius Cereris ſacra/rium fecerunt. quamq́ꝫ illa urbs viguit: & dea in hominis memoria, & homo in deæ religione cultus eſt.

❡ De Gorgia Leontino.

GOrgiæ vero Leontino ſtudiis literarum ætatis ſuæ cunctos præſtanti, adeo vt primus in conuentu poſcere, qua de re quiſqꝫ audire uellet: auſus ſit: vniuerſa Græcia in templo Delphici Apollinis ſtatuam ſo/lido ex auro poſuit: cum cæterorum ad id tempus auratas collocaſſet.

❡ De Amphiarao.

EAdem gens, ſummo conſenſu ad Am/phiaraum decorandum incubuit: locum, in quo humatus eſt, in formam condi/tionemq́ꝫ templi redigendo: atque inde o/racula capi inſtituendo. eius cineres idem hono/ris poſſident, quod pythicæ Cortinæ, qđ Aheno Dodonæ, quod Hãmonis fronti datur.

OLIVERIVS.

ENixo Croto. diſcipulorum iudicium ſcholam non exce/debat, ſed quod ſequitur, in urbe celebratum eſt. Cum enim ſe in calabriam Pythag. contuliſſet, q̃ tunc magna græcia dicebatur, Crotonæ ludum aperuit. Crotoniatæ cogni/ta Pythagoræ ſapientia, & integritate, cenſuerunt ſemper eius cõſiliis utendũ eſſe in ſenatu qđ ab illo ſũmo ſtudio contende/runt, ut ſibi fieri liceret, quis e/nim ſenatus eorum numeroſus eſſet, quippe mille hominũ, ta/men ipſi tãtum Pythagoræ tri/buerunt. ut eius conſiliis eorũ ſenatus plurimũ ſuſtentari poſ/ſe uiderent, q a inter tot ſenato/res nemo inueniretur, qui cum illo in ſapientia, & uirtute con/ferri poſſe uideretur. quare poſt eius mortem domum cereri cõ/ſecrarunt, ut eſſet in quod dea ſub hominis illius memoria, & homo ſub deæ religione cole/retur. hoc autem fecerunt Cro/toniatæ, quia Pythagoras præ/dicare conſueuerat domũ phi/loſophantis eſſe ſacrarium ſa/pientiæ, & ueriſſimum dei tem/plum. ⁋ Enixo ſtudio. uehemẽ/ti, & propenſo ſtudio. ⁋ Croto/niatæ. Croton, uel ut alii dicũt Crotona, ſed teſte Ouidio, cro/ton dicitur, nam protulit geniti/uum crotonis, Nec inhoſpita te/cta crotonis. eſt autẽ ciuitas ca/labriæ, quæ poſſeſſiuum, ſiue primitiuũ facit crotoniata. ⁋ Ci/uitas uenerati. Sintheſis figura nota, licet enim ciuitas enunciatione fœminini gñis ſit, ſignifi/catione tamen maſculinum habet incluſum. ⁋ Domum eius cereris. uoluerunt illius domum eſſe cereris templum, in quo dea cum Pythagoræ memoria coleretur, & Pythagoras cum deæ religione ueneraretur.

ASCENSIVS.

GOrgiæ, &c. uero. i. ſed, uniuerſa græcia poſuit Gorgiæ Leontino præſtanti. i. ſuperanti cunctos ſuæ ætatis ſtu/diis literarum adeo. i. in tantum, ut auſus ſit primus po/ſcere in conuentu. ſ. hominum de qua re quiſqꝫ uellet audire, ſ. quia de omni ſcibili diſputare potuit, poſuit dico in templõ Apollinis delphici ſtatuam ex ſolido auro, cum collocaſſet ad id tẽpus, ſtatuas ſup. cætero/rum. ſ. ſapientum, aut philoſo/phorum auratas. i. auro in/ſtratas, & tectas.

OLIVERIVS.

Amphiarai tẽplũ

EAdem etiam genus. Nõ minus ſtudioſa fuiſſe uſ græcia in decorãdo Am/phiarao, quã fuerat in Gorgia Leontino. nã ex uniuerſæ græ/ciæ decreto templum ibi conſti/tutum eſt, ubi Amphiaraus bel/lo thæbano ſubito terræ hiatu fuerat abſortus, cum armis, & equo, & inde ñ aliter quã ex del/phici Apollinis, & Iouis Ham/monis templis oracula petebã/tur. magnificum profecto, qđ obtigit Amphiarao, ut i da dis reſponſis Apollinis par foret, & Hãmoni. Amphiarai nota eſt hiſtoria apud Statium, fuit au/tem uates clariſſimus, & in a/doleſcentia ab argonautis acci/tus, q deide bello Thebano cũ montem aſcendiſſet, uiſurus quid ex eo bello uenturum eſ/ſet Argiuis, inter cætera præui/dit, ſe ex eo bello nõ reuerſurũ, quare ut fata uitaret, latebras quæſiuit, ubi delitẽſens ab Adra/ſto cogi non poſſet. ſed ab Eripyle eius uxore, quæ capta mo/nili Argiæ Adraſti filiæ & polinicis uxoris, quod olim Vulca/nus Hermionæ priuignæ fabricauerat, cupiditatem auri, coniu/gis ſaluti præpoſuit. indicatus, & ad bellum ductus, quo pri/mum die deſcendit in campum. facto repente maxio terremo/tu telluris uoragine abſortus obiit. ⁋ Humatus. Sepultus, & à terra deuoratus. ⁋ Formam. Quantum ad ſpeciem, & qualita/tem templi. ⁋ Conditionem. Quantum ad dignitatem. ⁋ Capi. ora. Inſtituerunt p̃terea ut eo templo deos conſulerẽt, atqꝫ fu/tura cognituri oracula peterent. ⁋ Eius Cineres. Cineres, inquit Amphiarai eundem honorem ſunt conſecuti, quem Apollo, quem Iupiter Hammon, quem dodona ſilua. ⁋ Athenæ Do/doneæ. Dodona fuit Epiri oppidum habens propinquum ne/mus Ioui cõſeccratum, quernum totum, in quo dabant reſpõ/ſa columbæ. ſunt qui dicant hoc nemus fuiſſe etiam Palladi cõ/ſecratum, quorum ſententiam ſequitur, nunc Val. dicens Athe/nas dodoneas propter palladem. fuit autem in eo nemore no/bilis quercus, ex quo precioſiſſima uaſa fiebãt, unde Virgilus. Dodoneoſqꝫ lebetas dixit. ⁋ Hammonis fronti. Ioui Hammo/ni, nota eſt fabula quare dicatur Iupiter Hãmonius. i. arenari⁹, nam eam alio loco notauimus, hunc autem magnus Alexan/der patrem ſuum eſſe exiſtimauit, cuius frons erat magnæ ue/nerationis, licet ſimulachrum arietis formam referret.

Dodona oppidum.

ASCENSIVS.

ENixo &c. Crotoniatæ illi populi Italiæ petierant ab eo. ſ. Pythagora, ſtudio enixo. i. accurato, & laborato ac di/ligenti, ut pateretur ſenatum, ipſorum, qui conſtabat nu/mero mille hominum, uti conſiliis ſuis. & ciuitas o pulentiſſi/ma. i. ipſi ciues opulentiſſimi, uenerati frequenter ſupple eum in uita fecerunt domum eius, uenerati frequenter poſt mortem ſacrarium Cereris. quáqꝫ. i. & quantum aut quandiu illa urbs. ſ. Croton uiguit, &. i. ſimul dea. ſ. ceres ſup. culta eſt in memo/ria hominis ſ. Pythagoræ, & homo. ſ. Pythagoras, cultus eſt in religione deæ.

OLIVERIVS.

Gorgiæ aurea ſtatua erecta

GOrgiæ uero Leontino. Non paruũ fuit, quod obtigit Gorgiæ Leontino propter ſummum eius ingenium, ſingularemqꝫ doctrinam, nam ab uniuerſa græcia illi aurea ſtatua fuit in Apollinis templo repoſita, cum ad id tem/pus nemini unq̃ contigiſſet, quia omnibus argenteæ, non au/reæ ſtatuerentur. Cic. de oratore lib. iii. Ipſe ille Leontinus gor/gias, quo patrono, ut Plato uoluit, philoſopho ſuccubuit o/rator, q aut non eſt uictus unq̃ à Socra. neq; ſermo ille Plato. uerus eſt. aut ſi eſt uictus, eloquentior uidelicet fuit & diſertior Socrates, eſt ut tu appellas copioſior, & melior orator. ſed hic in illo Platonis libro de omni re, quodcunqꝫ in deſcriptionẽ, quæſtionemqꝫ reuocetur, ſe copioſiſſime dicturũ eſſe profite/tur. ipſe princeps ex omnibus auſus eſt in couentu poſcere, de qua re quiſqꝫ uellet audire. cui tantus honor habitus eſt ab uniuerſa græcia ſoli, ut ab omnibus delphis non aurata ſtatua ſed aurea ſtatueretur. ⁋ Cunctos præſtanti. excellenti, & ſuperã/ti omnes doctrina, dicimus aũt p̃ſto te, &, præſto tibi Terent. Dii immortales homini homo quid præſtat. Salu. Omnes ho/mines, qui ſe ſtudent p̃ſtare cæteris animantibus ⁋ In conuen/tu in corona, & congregatione hominum. ⁋ Solido auro. in/tegro, non cauo ſed pleno.

ASCENSIVS.

EAdem gens. ſ. græcanica, incubuit. i. diligentẽ quaſi to/to pectore operam dedit, ſummo conſenſu, ad decoran/dum amphiaraum. ſ. uatem, redigendo in formam, & cõ/ditionem templi locum in quo humatus eſt ab humo. ſ. abſor/tus, atqꝫ inſtituendo oracula capi inde. i. ex eo templo, & an/tro. cineres eius poſſident idem honoris. i. eundem honorem quod datur cortinæ pythicæ. i. ſecreto antri delphici, qđ datur aheno. i. æreo ſimulachro in formam columbæ, aut lebeti do/donæ ſyluæ, è cuius tinnitu futura iudicabant, unde male legũt quidam athenæ (ſed ut dixi exemplaribus deluſi) & quod da/tur fronti Hammonis. i. Iouis arenarii, qui Baccho per libyen exercitum ducenti, cum ſiti penè deficeret, apparuit in arena ſub ſpecie arietis, & ad fontem perduxit, ubi extructo templo

peruixit, ad quem atiam Alexander magnus, qui ſe Hammonis filium mentiebatur, peruenit, ab illius ſacerdotibus adulanter exceptus, ut per quam graphice in Rapſodia ſua deſcripſit Sabellicus.

THEOPHILVS.

Athenæ dodonæ. Satis oſtendit in Claudianum Ianus, ac ipſius apologia Furius echinatus Ahena, uel Aheno dodoneæ legẽdum, de quibus idem Parrhaſius in Claudianum copioſe.

¶ De Beronice.

Beronices quoq; nõ vulgaris honos: cui ſoli omnium fœminarum gymnico ſpectaculo itereſſe permiſſum eſt: cum ad Olympia filium Euclea certamen ingreſſum adduxiſſet: Olympionico patre genita, fratribus eã dem palmam aſſecutis latera eius cingentibus.

OLIVERIVS.

Berenices. Apud græcos mulieri ñ licebat Olympicis ludis, & certaminibus intereſſe, & recte quidẽ ubi homines nudi plerunq; certarent à mulieribus ob pudicitiam non ſpectandi. quem morem Statius primo thebaidos per tranſitum tangit, cum dicit Excluſæque expectant præmia matres. quod igitur nulli unq̃ mulieri conceſſum fuerat, datum eſt Berenici mulieri, ut Olympico certamini cũ filio, & fratribus poſſet itereſſe, nec immerito quippe quæ patrem, quæ filium, quæ fratres in eo certamine ſæpe uictores, & glorioſam inde palmã referentes haberet. ¶ Beronice. alia eſt Berenice, de qua ſuo loco dicemus in capite de ultione. ¶ Ginico ſpectaculo. Olympico certamini in quo nudi homines ſe paleſtra exercebant, ubi mulieribus intereſſe nõ licebat. ¶ Euclea. Filium ſuum, quem cum ad certamen illud adduxiſſet, ſibi quoq; aditus ad ſpectandum certamen patuit. ¶ Olympionice uel ut dicunt olympionico patre genita, ideſt quæ nata erat ex patre ſæpe uictore olympici certaminis, non enim patris proprium eſt nomen, ſed à uictoria certaminis illius ita denominatus, olympionicus enim is dicitur, qui in olympico certamine uicit. Nam νικη græce latine dicitur uictoria. ¶ Fratribus Eius latera cin. Circũdata geminis fratribus eius certaminis ſæpe uictoribus. non mirum igitur, ſi ei ſoli conceſſum fuit ſpectare ludos, cũ illorum palma ſuorum quaſi hæreditaria fuiſſe uideatur.

ASCENSIVS.

Pherenices, & cæte. Honos quoq; Pherenices, mulieris græcanicæ (Oliue. legit Beronice, ſed in melioribus exemplaribus Pherenices legitur, Beronice aũt iudicio Plinii fortunatiſſima fuit in terris mulier utpotẽ regina regis filia, uxor & mater, de qua hic non loqtur. Sciemus aũt à nice deducta, ni ꝓducere, unde penultima acuetur) ſup. fuit non uulgaris, cui ſoli oĩum fœminaꝝ permiſſum eſt intereſſe ſpectaculo gymnico .i. agonis, & exercitii uirilis, cũ adduxiſſet ad Olympia .i. Olympica certamina, Euclea filiũ ſ. ſuum, ingreſſum certamen. ſ. Olympicum, genita patre Olympionico, ideſt qui i olympiis uicerat, & fratribus aſſecutis, ideſt qui obtinuerant eandem palmam, hoc eſt Olympicam, cingentibus latera eius.

THEOPHILVS.

Berenice, caſtiga Ferenice ex Pauſania Pinioq;, & Hermolao.

¶ EXPLICIT LIBER OCTAVVS.

¶ INCIPIT NONVS.

OLIVERIVS.

BLandum etiam malum. Nonus & ultimus liber, in cuius principio agitur de luxuria, atq; libidine, quæ uitia cum turpiſſima ſint, magis uidebantur ſilentio prætermittenda, q̃ inter clariſſima uirtutum exempla commemoranda, ne hac una ratione quodam modo honeſtari crederentur. quare Vale. hac breui præfatione ſui conſilii rationem oſtendit, ut dicat ſe ideo uelle de luxuria atq; libidine hoc loco ꝑcurrere, non ut commemoratione ſua honoris quicquam recipiat, ſed ut oculis hominũ earum turpitudines ſubiectas, illas temperati & frugales exhorreſcãt, luxurioſi ſeipſos cognoſcentes erubeſcant, & ſuæ turpitudinis pœnitentes, ad tẽperantiam reuocentur. ⸿ Blandum malũ. Luxuria ſuis illecebris homines facile attrahit, & bene malum dixit, nam luxuria licet tantiſper dum fruimur iucunda uideatur, amara tamẽ poſtmodum ſentitur, cum ad turpitudinem, infamiam, & egeſtatem homines deduxerit. luxuriæ nanque dediti nullo recto, & honeſto ſtudio delectantur, nulla rei cuiuſpiam ſua uitate fruuntur, prius enim q̃ cupiant omnibus explentur, priuſq̃ eſuriant, comedunt, bibunt prius q̃ ſitiant, quod ut poſſint ut cunque facere, obnoxia machinantur, precioſaque uina conquirunt, & deniq; ueſcendi cauſa, terra, mari q; omnia ſcrutantur. ad uenerea ſine modo feruntur, ut maribus & fœminis promiſcue abutantur non ſomnum, non frigus, non famem, non laſſitudinem operiuntur, ſed omnia luxu præueniunt, omni flagitio, & itemperantia inuoluti, facile eneruantur, luxurioſi adoleſcentes in ipſo ætatis flore langueſcunt, in omne dedecus incurrunt, ſenes deinde facti inſaniunt atq; delirant, moleſtiſſimamq; ſentiunt ſenectutem, nam præteritis erubeſcunt. grauãtur præſentibus. quot uoluptate, atq; luxuria adoleſcentes perierũt? quot moleſtiis, & difficultatibus ſenes opprimuntur? nullum igitur malũ luxuria peius, nullum deteſtabilius inueniri poſſet, quæ tũ demum ſentitur, cum expleta fuerit. ⸿ Se ipſam recognoſcens. ut cum homines luxuriæ turpitudinem recognouerint, integri abhorreant, deteſtẽtur, luxurioſos pœniteat, & ad temperantiam redeant ⸿ Iungatur illi libido. Luxuria in actu, libido in cupiditate uerſatur. luxuria dicitur omnium rerum ſuperfluitas, ex ſuperfluitate rerum naſcit libido, & intemperantia. quicquid enim placet, dicitur libido, ſed luxuria in rebus ueneréis magis poſita, libido in cupiditate & uoluptate aliarerum. unde Cice. libidinem appellat partem iracundiæ, dicit. n. eos exiſſe ex poteſtate, q̃ effrenati feruntur, aut libidine, aut iracundia, q̃q̃ iracundia ipſa libidinis eſt pars. ſic enim diffinitur iracundia ulciſcendi libido. Item alio loco cupiditatem dixit, cum libido ad id, quod uidetur bonũ illecta, atq; inflammata rapiatur ⸿ Aut reaut emendatione. Bono ordine utitur. Primo enim aliquis reprehenditur, deinde emendatur. ⸿ Gemino mentis errore, Duplici uitio libidinis ut cupiat, & luxuriæ, ut expleat. mens primo capitur deſyderio alicuius rei, deinde expletur.

Luxuria dãnatur.

ASCENSIVS.

BLandum etiam malum luxuria. i. ſuperfluus rerum uſus cum uoluptate, quã facilius eſt aliquanto accuſare q̃ uitare, & ideo blandũ malum, & dulce uenenum uocatur, iſeratur operi noſtro, nõ quidem ut recipiat ullum honorem, ſicut uirtutes quæ retitatæ ſunt, quo honoretur, ſed ut ipſa recognoſcens ſeipſam, id eſt uilitatem ſui (eſt enim pecore potius q̃ homine digna,) poſſit impelli ad pœnitẽtiam, non quidem luxuria, ſed luxurioſus. Libido. i. laſciuia carnis & praua uolunntas animi, iungatur illi quoniam oriẽ ex iiſdẽ principiis uitiorum, neq; ſeparentur aut à reprehenſione, hoc eſt, & ſimul à nobis reprehendantur, neq; ab emendatione, hoc eſt ſimul ab illis, qui eis infecti ſunt, emendentur, connexæ, id eſt eo q; ſint connexæ gemino errore mentis. i. uitio malæ uoluntatis, quæ eſt in libidine, & prauæ uoluptatis, quæ eſt in luxuria, & nimio uſu, aut potius abuſu, ueſtium, ædificiorum, ciborum, potuum ueneris & cæterarum illecebrarum.



⸿ Valerii Maxi. Liber Nonus,

⸿ De Luxuria. Cap. I.

BLANDVM etiam malum luxuria: quam accuſare aliquanto facilius eſt, quàm vitare, operi noſtro inſeratur. nõ quidem, ut vllum honorem recipiat, ſed vt ſeipſam recognoſcens, ad pœnitentiam impelli poſſit. iungatur illi libido, quoniam ex eiſdem vitiorum principiis oritur: neque aut à reprehenſione, aut ab emendatione ſeparentur gemino mentis errore connexæ.

⸿ De C. Sergio Orata.

CAius Sergius Orata pẽſilia balnea primus facile iſtituit: quæ impenſa leuibus initiis cœpta ad ſuſpenſa calidæ aquæ tantum non æquora penetrauit. Idem videlicet, ne gulam Neptuni arbitrio ſubiectam haberet, peculiaria ſibi maria excogitauit, æſtuariis

OLIVERIVS.

CAius Sergius. Hic Sergius teſte Macro. conuiuiorũ primo Orata cognominatus eſt, q; ei piſces, qui auratæ dicuntur chariſſimi fuerint, cuius luxuria tanta fuit, ut primus ipſe balneas penſiles habuerit. Primus oſtrearina, hoc eſt oſtreorum uiuaria in balano mari locauerint ætate Lu. Cra. oratoris ante Marſicum bellum, primus teſte Pli. na. hiſto. lib. ix. optimũ ſaporem oſtreis lucrinis adiudicauit, qñ eadem aquatilia generantur, alibi meliora ſicut lupi piſces in Tyberi amne ĩter duos pontes, Rõbus rauennæ, murena in Sicilia, elops Rhodi, & alia genera ſimiliter. ⸿ Ne culinarum cenſura peragatur, Primus pauonis carnes & anſerum corda comedit. de iecore uero anſeris alii aliter ferunt, quidam Scipionem, q̃dam Metellum, q̃dã Marcum ſeſſium prium fuiſſe dicunt, qui anſeris iecur optimi ſaporis eſſe docuerit. ⸿ Orata. ꝓnomen eſt, ut diximus à piſcibus, qui ſic uulgo appellantur auratæ. ⸿ Penſilia. balnea ſuſpenſa, & quaſi ex aere pendentia ad maiorem uoluptatem, ut dũ ueheretur, ſe lauare poſſet. ⸿ Quæ impenſa leuibus initiis. Impenſam, inquit, penſilium balneorum quæ à leui principio fluxiſſe uidetur, ad claudenda uſq; maria penetrauit. ⸿ Aequora penetrauit. Non impenſæ pepercit, quo minus in mari oſtreorum aliorumq; piſcium uiuaria fabricaret, ut ſuæ gulæ maria, non mari gula pareret, aut ſubiecta foret, quod ſequẽs litera indicat ⸿ Idem ui, ne gulam. Vt ſuæ gulæ,

intercipiẽdo fluct⁹, piſciũq; diuerſos greges ſeparatis mollibus includẽdo, vt nulla tam ſæua tẽpeſtas incideret: qua non oneratæ menſæ uarietate piſciculorum abundarent. Aedificiis etiam ſpatioſis, & excelſis, deſerta ad tẽpus ora Lucrini lacus preſſit: quo recentiore vſu conchyliorum frueretur. vbi, dum ſe publicæ aquæ cupidius immergit: Conſidii publicani iudicium nactus eſt. in quo Luci. Craſſus aduerſus illum cauſam agẽs, errare amicum ſuum Conſidium, dixit: quod putaret Oratam remorum à lacu cariturum oſtreis. nanq; ea, ſi inde petere non licuiſſet, in tegulis reperturum. Huic nimirum magis Aeſopus tragœdus in adoptionem dare filium ſuum, q̃ bonorum ſuorum hæredem relinquere debuit. non ſolum perditæ, ſed etiam furioſæ luxuriæ iuuenem: quem conſtat cantu commẽdabiles auiculas immanibus emptas pretiis, i cœna pro ficedulis ponere: acetoq; liquatos magnæ, ſummæ uniones potionibus aſpergere ſolitum, ampliſſimum patrimonium tanquam amaram aliquam ſarcinam quàm celerrime abiicere cupientem. quorum alterius ſenis, alterius adoleſcentis ſectam ſecuti, longius manum porrexerunt. neque enim ullum finitur Vitium ibi: Vbi oritur. Inde ab Oceani litoribus attracti piſces, inde infuſæ culinis arcæ, cenſibusq; edendi, atque bibendi uoluptas reperta eſt.

atq; libidini mare, non mari gula ſubiecta foret, hoc eſt pro arbitrio, & libidine ſua, quibus uellet, & quo uis tempore maritimis piſcibus ueſci poſſet. ⸿ Peculiaria maria, Sua propria tanq̃ priuata nõ communia, nam uiuaria ſibi ſtruxerat in mari, ubi ſeruarẽtur omnis generis piſces, uel certe uariæ piſcium ſpecies. ⸿ Aeſtuariis. Aeſtuaria dicũtur, ꝑ quæ mare uiciſſim cõmeat, ut ſunt lacunæ, quæ maris æſtu, & undatione replentur, ſed æſtuaria proprie de oceano dicuntur. diuerſos greges. uarias piſcium ſpecies. ⸿ Separatis mollibus. à reliquo mari murorum molle, & aliorum ædificiorum magnitudine ſeparauerat æſtuaria & piſcium uiuaria. ⸿ Vt nulla tam ſæua tempeſtas. non dubitauit ita mare in gulæ ſuæ poteſtatẽ redigere, ut nulla tempeſtas q̃tacunq; foret, impedire poſſet, quo minus eius menſa, quibus uellet piſcibus abundaret. O inaudita hominis luxuria omni turpitudine, uel potius ſupplicio digniſſima, culeo profecto inſuendus homo, qui in mare demerſus, piſcibus quos tantopere inſectabatur, meritas perſolueret pœnas. ⸿ Aedificiis etiã ſpatioſis. Non ſatis habuit ad explẽdam ingluuiem æſtuaria ſibi in mari conſtruxiſſe, niſi & lucrini lacus ora maximis ædificiis occupaſſet, oſtiaq; clauſiſſet, ne inde conchilia regredi poſſent, q̃bus recentibus pro ſua libidine ueſceretur, ex quo factum eſt, ut à conſidio publicano traheretur in iudicium, q; ſua ſibi uectigalia, quæ ex lucrino lacu conduxerat, eius ædificiis, & operibus diminuerẽtur, ubi L. Craſſus orator illum facere ſatis mõmordit, cum diceret, etiam ſi à lucrino lacu pelleretur, non tamen cariturum eſſe conchiliis, quæ ſi non in lacu, in ædium ſuarum tegulis reperiret, ac ſi diceret periturum potius illum q̃ conchiliis cariturum. ⸿ Spatioſis. latis. alii habent ſpecioſis, pulchris. ⸿ Preſſit. occupauit, clauſit. ⸿ Recentiore uſu. clauſerat oſtia lucrini lacus, ne conchilia è mari Romam delata, quaſi corrupta emeret, ſed ut incluſa lacu lucrino recentiora ſemper haberet. ⸿ Publicæ aquæ cupidius. Lucrinus lacus publicus erat, & ex piſcatione lucri plurimum mercatores facere conſueuerant ob piſcium multitudinem, unde et lucrinus dictus eſt à lucro. eſt autem lacus campaniæ inter baias, & cumas, quem Diodorus Sicu. dicit auernum prius fuiſſe nominatum. Silius uero Cocyton, uerſus extat. Aſt hic lucrino manſiſſe uocabula quõdam Cocyti memorant. Sed cum ibi piſcium multitudo caperetur ex quibus lucra mercatores conſequerentur, lucrinus eſt dictus, ſed cum ei proximum ſit mare, & ſæpe in lacum æſtuaret, grandia plerunq; damna mercatoribus ipſis & piſcatoribus inferebat, ob quod grande uectigal quod Romanis perſoluebatur, ſæpius fruſtrabantur, unde à ſenatu Iulio Cæſari datum eſt ut lucrinum à maris impetu tutum redderet, & immunem, qui oppoſitis murorum mollibus & paruulo relicto mari, quod ad lacum tranſcenderet, rem ipſam confecit, & uoluit aquas Iulias uocari, quod Vir. oñdit lib. Georgi. ii. An memorem portus, lucrinoq; addita clauſtra, Atq; indignatum magnis ſtridoribus æquor. Iulia, qua ponto longe ſonat unde refuſo. Strabo tamen dicit ab Agrippa hoc factum eſſe, his fere uerbis. Eandem melius ſtruxit Agrippa in exteriore parte, ad arcendum pelagus, ita ut poſtea ſinus efficeretur lucrinus oſtreis capiendis uberrimus. uerum ea loca ſaxoſa eſſe, & oſtreis referta oſtendere uidetur Iuuen. in ſaty. Criſpini, cum ait. Nulli maior fuit uſus edendi. Tempeſtate mea circeis nata forent. Ne lucrinum ad ſaxum rutupi noue edita fundo, Oſtrea callebat primo deprehendere morſu. Publicam igitur aquam occupauerat iſte Sergius, & lucrinum ſibi fecerat eſſe peculiarem

Lucrin'

quare piſcatores inde non niſi ex uoluntate illius oſtrea et piſcari poterant, ex quo Pub. uectigalium ſuorum iacturam patiebantur. ⸿ Iudicium nactus. tractus in iudicium à Conſidio pub. hoc eſt uectigalium redemptore, nã publicani ſunt uectigalium, & rerum publicarum conductores. ⸿ L. Craſ. orator, qui accuſationem iſtam peragebat ⸿ Huic nimirum magis Aeſop. Hic Aeſopus, ut tradit Gel. lib. ii. Phrygius fuit, poeta clarus, q fabulas ſcripſit, & tragœdias, ac etiã feſtiuos, & delectabiles apologos mira grauitate, quorum quoſdam Romulus quidam, uerſu elego in eruditionem Tyberini filii tranſtulit in latinũ. ⸿ Filiũ tã perditæ luxuriæ. ut hæreditatem à patre relictam ſatis amplam, breui tẽpore non luxurioſe conſumpſerit, ſed furioſe deuorauerit, quare multo ſatius feciſſet pater, ſi eũ Sergio Oratæ cui ſimillimus erat in adoptionem dediſſet, quã hſdem reliquiſſet, de quo flaccus in ſermonibus. Filius æſopi direptã ex aure Metellæ, Scilicet ut decies ſolidos ſorberet aceto, Diluit inſignẽ bacchã. hic auribus amicæ ſuæ Metellæ, diripiebat inaures, ut ſumptuoſius epularetur, uniones aceto liq̃factos, potionibus ſuis immiſcebat, ut ꝑcioſius biberet. ⸿ Auiculas. cãtu ſuauiſſimas ꝑcio mercabatur īpenſo, ut eas ꝑ ficedulis haberet in cœna, hoc aũt faciebat, aut feciſſe exiſtimare poſſumus, ut patrimoniũ à pr̃e relictũ feſtinãter deuoraret. ⸿ Aeſopus trag. Ad differentiam Aeſopi Hiſtrionis clariſſimi, q fuit tp̃e Ci. & illi ſũma familiaritate cõiunctus. ⸿ In adop. Sic n. Orata filiũ ſibi ſimilẽ adoptaſſet, uidelicet, q ab eius luxuria, & moribus nõ degeneraſſet. ⸿ Filiũ ſuũ. Qui teſte Pli. li. ix. na. hi. dictus eſt Clo. nã prior, igr, id fecerat Romæ in unionibus magnæ taxatiõis Clo. Aeſopi filius, relictus ab eo in amplis opibus hſs, ne triũphatu ſuo nimis ſupbiat Ant. penè hiſtrioni cõparatus, & q dẽ nulla ſuſpenſione adhoc ꝑductus, quo id magis regũ erat, ſed ut experiretur in gl̃a palati qd̃ ſuperarẽt Margaritæ, atq; ut mire placuere, ne ſolus hoc ſciret, ſingulos uniones cõuiuis ad ſorbẽdũ dedit. Itẽ lib. x. maxie, inq̃t, inſignis eſt in hac memoria Clo. Aeſopi tragœdi hiſtrionis patina ſexcẽtis ſextertiis taxata, i q̃ poſuit aues cãtu, aliq̃s aũt hũano ſermõe uocales oĩmis ſex ſingulis coẽptas, nulla alia inductus ſuauitate, niſi ut in his imitationẽ hoĩs mãducaret, ne q̃ſtus q dẽ ſuos reueritus, illos optios, & uoce meritos dignus prorſus filio, à quo diximus deuoratas Margaritas, &c. ⸿ Perditæ luxuriæ. ꝑnicioſæ ⸿ Cãtu cõmẽ q ſuauiſſimos cãtus ederẽt, q̃les luſiniæ ſiue Philomenæ Carduelli, & aliæ eiuſmodi, q̃s principes, & alii in deliciis hr̃e ſolẽt, & his pluimũ delectan. ⸿ Immanibus. imẽſis ꝑtiis. ⸿ Pro ficedulis aues ſunt, q̃bus maiores q̃ſi elegãtioribus ueſcebãtur ſunt. n. obeſæ, ut plurimũ, & ab edendis ficubus dictæ. ⸿ Aceto liq̃. unio. qd̃ idẽ legitur de Cleopatra in uita M. Anto. & in Pli. de na. hi. li. ix. in Macro. Saturna l. ii. qua hiſtoriã q deſyderat, apud hos auctores inueniet. uerũ illud nõ eſt ꝑtermittẽdũ. fuiſſe tãtæ magnitudinis unionẽ, quẽ Cleopatra in cœna cõſumpſit q; ex altero (nã duos hũit pares) & Romã delato, diſſectoque, duæ factæ fuerint margaritæ, & impoſitæ ueneris ſimulachro mõſtroſæ magnitudinis. unde Pli. eodẽ li. cõmitetur fama unionis eius parẽ facta illa tãtæ q̃ſtionis uictrice regina diſſectũ, ut eẽt in utriſq; ueneris auribus Rõæ i pãtheo dimidia eorũ cœna. ſũt aũt uniones eodẽ teſte, margaritæ, idõ dictæ, q; nulli duo reperiantur idiſcreti, unde nomẽ unionũ Romanæ ipoſuere deliciæ. ⸿ Tã q̃ ama. aliq̃ ſarc. Tã luxurioſæ uiuere nihil aliud erat, niſi patrimoniũ à pr̃e relictũ tanq̃ graue põdus, & moleſtã ſarcinã deponere q̃ celerrime poſſet. ⸿ Quorũ al. ſe. alterius adol Hos duos

Publicani qui

Clodi' Aeſopi filius.

Vnio à Cleopatra abſumpt'.

tanquam

tanq̃ principes, & magiſtros luxuriæ peſſimo exẽplo fuiſſe dicit, qui eorum exempla ſecuti ſuperare illos oĩ gñe luxuriæ uolue runt. nam inuenti ſunt, qui non ſolum in lucrino lacu, & in mari baiano uiuaria habuerunt, ut Orata, ſed ex ultimis quoq; maris oceani littoribus Romã uſq; piſces ſibi deferri ĩpenſo ꝑtio curarũt. unde illa extat Macro. grauiſſima in gulã obiurgatio, qs neget, inqt, domitã, ut ait Cecilius, & uallatã gulã apud illos fuiſſe, q ex tã longinquo mari inſtra luxuriæ cõpararent, Iu. Nullus erit dño, quem miſit corſica, uel quẽ, tauro minitanæ rupes ſtẽ Varroni muræna datur, q̃ maria uenit, Gurgite de ſiculo. ¶ Sũt ẽt q ſuparũt Aeſopi filiũ, q̃a ñ uniones tm̃ liq̃factos potionibus imiſcuerũt, ſed artas oĩ auro, & argẽto, atq; ẽt gẽmis exhauſerũt, & teſte Iuue. Vna comedũt ꝑtimonia mẽſa. ¶ Sectã ſe. q̃ſi ꝑbi fuerint hi duo, ſectã dixi iuxta illud Terẽ. tanq̃ ꝑborũ hñt diſciplinæ ex ipſis uocabula paraſiti indẽ, ut gnatõici uocentur. ¶ Lõgius manũ porrexerũt. Luxurioſiores fuerunt ¶ Nec. n. ulliũ uitiũ finitur, unde oritur. Nunq̃ uitia in ꝑimis auctoribus finiũtur, ſed ꝓpoſito exẽplo tanq̃ doctrina ſup auctores ſupantur ¶ Inde. ab eiuſmodi exẽplis, Sergii, & Aeſopi filii. ¶ Attracti. q̃ſi ꝑuim. ¶ Infuſæ culinis arcæ. Conſumptæ ſunt, & exhauſtæ arcæ in parandis luxurioſis cœnis. ¶ Cẽſibus q. ex conſumptiõe patrimonii reperta eſt gulæ uoluptas.

gis. i. potius huiſ. ſ. Oratæ tã luxurioſo, & ſumptuoſo, in adoptionem filiũ ſuũ q̃ relinq̃re hẽdem bonorũ ſuorũ iuuenem. i. cũ eſſet iuuenis, non ſolũ luxuriæ ꝑditæ, ſed etiã furioſæ, quem conſtat ſolitũ ſup. eſſe, aut fuiſſe, ponere auiculas cõmendabiles cantu. i. optĩe canentes, ut luſciniolas aut carduellos, & ſimiles emptas ĩmanibus. i. ingentibus ꝑtiis, in cœna, ꝓ ficedulis. i. loco ficedularũ : auiũ magis delicatarũ & eſui aptiarũ, ſed minus ꝑtioſarũ, & ſolitũ aſpgere potionibus. i. potibus cõfectis, uniones. i. Margaritas (plas uulgus uocat) magnæ ſũmæ. i. maximi ualoris, liquatos. i. reſolutos in liquorem, aceto, cupientem abiicere q̃ celerrime. i. ualde celeriter ꝑtimoniũ ampliſſimũ tanq̃ aliq̃ ſarcinã amarã i. grauem, & iniq̃ ꝑmentem. Quorũ. ſ. duorũ luxurioſorũ iã iaxatorũ, alterius ſenis, uidelicet Oratæ alterius adoleſcentis. ſ. filii Aeſo. ſecuti. i. il q ſecuti ſunt, ſectã. i. ꝓfeſſionem, & exemplũ uitæ, ut diſcipuli ꝑborũ, aut ꝑceptorum magnorũ porrexerũt. i. extenderũt manũ lõgius. i. multi fuerũt imitatores, neq; .n. illũ uitiũ finitur, ubi oritur. i. nullũ caret imitatore. Inde. i. ex illorum imitatione, piſces attracti ſunt ab littoribus oceani. i. magni maria terrã circũdãtis, cũ maria italica ſint interranea. ¶ Inde arcæ ſ. pecuniarũ plenæ, fuſæ ſunt culinis. i. obſoniorũ impenſæ (Culina uulgo cogna dr̃) & uoluptas edendi atq; bibendi cenſibus. i. ꝑtio cenſuũ eſt reperta, ita ut q dã abſumpto in gulis ꝑtimonio nõ amplius in cenſũ referrentur, ſed capite cenſi haberentur.

¶ De Mulieribus Romanis.

VRbi autem noſtræ ſecundi belli punici finis, & Philippus Rex Macedoniæ deuictus, licentioris uitæ fiduciam dedit. quo tempore matronæ Brutorum domum auſæ ſunt obſidere, qui abrogationi legis Oppiæ intercedere parati erant: quam fœminæ tolli cupiebant, quia his nec ueſte uarii coloris uti nec auri plus ſemiuncia habere, nec iuncto uehiculo propius urbem mille paſſibus, niſi ſacrificii grã uehi ꝑmittebat. Et qdẽ obtinuerũt, vt ius per continuos uiginti annos ſeruatum aboleretur. nec enim prouiderunt ſæculi illius uiri, ad quem cultum tenderent inſoliti cœtus, pertinax ſtudium: aut quo ſe uſq; effuſura eſſet legum victrix audacia. quod ſi animi muliebris apparatus intueri potuiſſet: qbꝰ quotidie aliqd nouitatis ſũptuoſius adiectũ eſt: in ipſo introitu ruenti luxuriæ obſtitiſſet. Sed quid ego de fœminis vlterius loquor? quas & imbecillitas mentis, & grauiorũ operũ negata affectatio, omne ſtudium ad curioſiorem ſui cultum hortatur conferre. cum temporum ſuperiorum & nominis, & animi excellentes viros, in hoc priſcæ continentiæ ignotum diuerticulũ prolapſos videam, idq; iurgio ipſorum pateat.

ASCENSIVS.

CA. Ser. Ora. inſtituit primus facere balnea pẽſilia. i. ſuſpenſa in alto, aut ſicut orti penſiles fieri ſolebãt, aut ut lectiſ ræ ſuſpenſæ ferũtur, aut ut cunæ ĩfantulorũ ſuſpendũtur. q̃ ipẽſa. i. qđ ĩpendiũ pecuniæ, cœpta ab initiis leuibus. i. modicis, penetrauit. i. ꝑuenit ad ĩm nõ. i. q̃ſi ad, aut ad hoc, ut id ſolũ deſuerit, q; ſi ad æquora uera, ſed q̃ſi ad æquora. i. imenſa receptacula aq̃ calidæ. ſ. in luxũ balneorũ, ſuſpenſa. ſ. in aere. hoc eſt primũ q dẽ fecit modica receptacula aq̃ calidæ ſuſpenſæ (nã utrũq; legi põt, & ſuſpenſæ, & ſuſpenſa) deĩñ tanta, ut æquora fere dici poſſent. Idẽ. ſ. Orata, excogitauit. i. cogitando inuenit ſibi maria peculiaria. i. ꝓpria, & ſpecialia, uidelicet ne hĩet gulã ſubiectã arbitrio Neptuni, q̃a ſæuiente mare multa gña piſciũ capi nequeũt. ipſe ãt uiuaria q̃dã extruxit intercipiendo fluctus æſtuantia. i. ſegregando ab æſtu maris, quoſdã fluctus & includẽdo molibus. i. aggeribus ſeparatis diuerſos greges piſcium ut nulla tẽpeſtas tã ſæua incideret, qua menſæ Oratæ (alii ſ legũt ornatæ, aſſoneratæ) ñ abũdarẽt uarietate piſciculorũ. Aedificiis &c. Orata preſſit ẽt ora. i. oſtra magna, lacus lucrini deſerta ad id ipſ, q̃a primus ea occupauit ædificiis ẽt ſpatioſis, & exceliſis, quo frueretur recentiore uſu cõchiliorũ, q̃ illic habitauit ea de cã, ubi. i. in quo tractu. dũ ipſe imergit ſe cupidius. i. nimis cupide aq̃ publicæ. i. q̃ publicũ uectigal pendebãt, hoc eſt dũ cõtra æq̃tatem lacũ publicũ ædificiis priuatis occupabat nactus eſt. i. inuenit (raro aũt q̃ſ q̃ nactus ĩ pnicieẽ ſuã aliqd dr̃) iudiciũ Conſidii publicani. i. datũ ꝓ cõſidio publicano. i. publici uectigalis ex piſcatu lucrini lacus redẽptore, in quo. ſ. iudicio L. Craſ. agens cãm aduerſus illũ. ſ. Oratã dixit Cõſidiũ amicũ ſuũ errare q; putaret Oratã remotũ. i. ſi eſſet remotus à lacu. ſ. Lucrinõ, cariturũ oſtreis, nanq; ſup. dixit ipſm repturũ ſup. ea. ſ. Oſtrea in tẽgulis. ſ. domus ſuæ, q̃a piſcinas penſiles hẽbat ſi nõ licuiſſet petere inde. i. à Lucrino lacu Hinc, &c. pulchre tranſit ad taxandã luxuriã filii Aeſopi tragœdi Ro uñ nõ eſt eiuſdem Oratæ exemplũ, neq; filius illius Aeſopi, quem. A. Gel. fabulatorem phrygiũ, & ſcriptorem apologorũ dixit, cũ ille ne unq̃ qdem Romã uiderit, hic aũt ciuis Roma. fuit, cũ aliter ĩter externa reponere tur exempla. Ordo eſt. Aeſopus tragœdus. i. tragœdiarũ actor apud Ro. debuit nimirũ. i. haud dubie dare ma

OLIVERIVS.

VRbi aũt nrĩæ. Liu. de bel. mace. Inter bellorũ magnorũ ac uix dũ finitorũ, aut imminentiũ curas, interceſſit res parua dictu. ſed q̃ ſtudiis ĩ magnũ certamen exceſſerit. M. Frandanus & Lu valer. tribu. pleb. ad plebem tulerunt de oppia lege abroganda. tulerant eam M. Oppius & T. Romuleus tribuni. pleb. Q. F. T. Sempronio conſ. in medio ardore ꝓ bel. ne qua mulier plus ſemiũciã auri hẽret, neu ueſtimẽto uerſicolori uteretur, neu iũcto uehiculo in urbe oppido ue aut ꝓpius inde mille paſſus, niſi ſacrorũ publicorũ cauſa ueheretur. M. & Iu. Brut. tribunus legem oppiam turbantur, neq; eam ſe abrogari paſſuros aiebant. ad ſuadendũ, diſſuadendũq; multi nobiles ꝓdibant, capitoliũ turba hoium fauentiũ, aduerſantiũq; legi cõplebatur, mfonæ nulla nec auctoritate, nec uerecũdia nec ipſo uirorũ contineri limine poterant. omnes uias urbis aditusq; in forũ obſidebant, uiros deſcendentes ad forũ orantes, ut florente rep. creſcente indies priuata oium fortuna, mfonis quoq; priſtinũ ornatũ reddi paterentur. augebatur hæc frequentia mulierũ indies, nã etiam ex oppidis, cõciliabuliſq; cõuenerant, iam & cõſules, & ꝑtores, aliosq; magĩratus adire, & rogare audebant, cæterũ minime exorabilem, alterum utiq; cõſulem M. Por. Ca. habebant, q ꝓ lege, ne abrogaretur copioſiſſime, facũdiſſimeq; diſſeruit, cuius ſniam tri. ple. q ſe interceſſuros ꝓfeſſi erant, multis uerbis cõprobarunt. Contra uero L. Val. oio abrogandam legem eſſe longiori oſone diſſeruit, & utriuſq; Cat & Val adhuc extant oſones in Liu. Sed cum multa & cõtra legem, & ꝓ lege dicta eſſent, aliq̃to maior frequentia mulierũ poſtero die ſeſe in publicũ effudit, unoq; agmine omnes tribunorũ ianuas obſederũt, q collegarũ oĩoni itercedebant. nec añ obſtiterunt, q̃ remiſſa interceſſio in tribunis eſt. nulla deinde dubitatio fuit, q̃n omnes tribus legem abrogarent annis. xx. poſt abrogata eſt q̃ lata ¶ Licentioris uitæ fiduciam. Liberius uiuere cœperunt Romani, ſublato hoſtiũ metu ¶ Brutorũ domũ. q tũc trib. ple. erant ſ. M. & T. Iunius Bru. & legem oppiam turbantur, nec uolebant abrogari legem. ¶ Intercedere. interuenire, & impedimento eſſe quominus abrogaretur lex. ¶ Ius. ſ. lex oppia. Aboleretur. Tolleretur, & ab Matronæ repetunt ornamẽta

¶ De Cn. Domitio, & L. Craſſo.

CNeus Domitius Lucio Craſſo collegæ ſuo altercatione orta obiecit, q columnas himettias in porticu domus haberet: quem cum continuo Craſſus quanti ipſe domum ſuam æſtimaret, interrogaret, atque vt reſpondit ſexagies ſeſtertio: quo ergo eam, inquit, minoris fore æſtimas: ſi decem arbuſculas inde ſuccidero? ipſe tricies ſeſtertio, inquit, Domitius. tunc Craſſus, vter igitur luxurioſior eſt ego'ne, qui decem columnas. C. millibus nummum emi? an tu qui decem arbuſcularum umbram, tricies ſeſtertium ſumma compenſas. Sermonem oblitum Pyrrhi immemorem Hannibalis, iamq; tranſmarinorum ſtipendiorum abundantia oſcitantem: & quanto tamen inſequentium ſæculorum ædificiis & nemoribus auguſtiorem ritum introduxerunt: atq; inchoatam a ſe lauticiã poſteris relinquere, q̃ a maioribus acceptam continentiam retinere maluerunt.

rogaretur ¶ Non pu. ſæ. ll. uiri, Non ſatis conſyderarũt, inquit, Romani illi, q legem abrogarunt, quem finẽ eſſet hitura muliebrium cupiditas, q̃ licentiam ſemel nacta, ſic effuſe in omnem luxum effertur, ut nulla modeſtia terminari, nulla copia expleri poſſe uideatur, donec in ſui pnicie lapſa fuerit. Infinita, & inſatiabilis eſt mulieris libido, quæ ſp nouos cultus excogitat, nouos apparatus molitur, nullũ modum, nullam modeſtiã habet. ¶ Inſoliti cœ. pertinax ſtudium ¶ Inuſitate lux & congregationis obſtinata uoluntas legis abrogandæ. ¶ Quòd ſi ai mulie bris ap ſi potuiſſent uidere, q̃ nam foret muliebris cupiditas i apparando corporis cultu q̃ ſp noui aliqd excogitari non deſiniſ, legẽ nunq̃ abrogaſſent, ſed in ipſo principio reſtitiſſet. mirabilia ſunt, q̃ mulieribus placent quibuſq; expleri non poſſunt, quæ non ſunt uſibus neceſſaria ſed ad eam delitias libidinemq; recipro ca, pcioſæ ueſtes atque multiplices, aur. gemmæ, uaria lauticia, exedra deaurata, opifices uarii, quales ſunt phrygiones, aurifices, uiolarii, manulearii, muobolarii, linteones, calceolarii, textores, ſarcitatores, libuarli, infectores crocotarium inſtitutores gemmarũ ſericarũq; ueſtiũ, denuq; illa artificũ innumerabilis turba plautina, q̃ ad mulieb libidinẽ nata eſt. ¶ In ipſo itro. i. principio iuxta illud Naſonis, Principiis obſta, ſero medicina paratur. Cum mala per longas, conualuere moras. ¶ Sed qd ego. Eſt q̃ſi muliebris luxuriæ, ſiue cupiditatis q̃ dã excuſatio, q natura moles, & otioſæ, nullius grauioris rei ſtudio intentæ, non mirũ ſit, ſi cogitationes ſuas in parãdos exq̃ſitiores cultus fixerint atq; locauerint, cum negocioſi hoies, & illi, q q̃dẽ excellentes grauioribus ſtudiis occupati in luxum fuerint, libidinemq; prolapſi.

¶ Grauiorũ op. ne. aſ. Maioribus rebus eas occupari non ſinit ſexus imbecillitas. ¶ Et n. & ai exc. Signãt eos fuiſſe, & gñe, & magnanimitate pſtãtes, ac rerũ geſtarũ gloria claros. ¶ Diuerticulũ in hunc errorem, & de recta uia declinationem, eſt. o. ã uia ſumpta trãſlatio, nã diuerticula dñr loca, ad q̃ diuertimus de uia, q̃ſi uiarũ diuortia. ¶ Idq; iurgio ipſorũ pateat. q uiri præſtantes ad luxuriam declinauerunt, ipſorum altercatione comprobatur.

ASCENSIVS.

VRbi &c. Aſt. l. ſed finis ſecũ. bel. pu & Phi. rex Macedoniæ deuictus. i. pda ex eo, & Cartha. deuictis, dedit urbi ſæ, hoc eſt ciuitati Romanæ, fiduciam. i. cõfidentiã uitæ licentioris. i. magis luxurioſæ q̃ prius, quo tpe mronæ. i. nobiles matresfamilias Rõanæ, auſæ ſunt obſidere. i. circũuallare, domũ Brutorũ. ſ. M. & Iunii tribunorũ ple. q. ſ. bruti parati erant intercedere. i. ſe opponere, abrogatõi legis oppiæ, uoluerunt n ut ea firma, & rata pmaneret, quã. ſ. legem fœminæ cupiebant tolli, q lex oppia neq; pmittebat his. ſ. mronis, uti ueſte uarii coloris, nec hre plus auri ſemiuncia i. q̃ dimidium unciæ, nec uti uehiculo iuncto. i. conſtaote ex trahentibus iumentis, & tracto uehiculo, q a ſolis eqs ac iumentis uti poterãt propius urbem mille paſſibus. i. in loco, q nõ diſtaret ab urbe mi le paſſibus, niſi gra ſacrificii, in quo matronæ ſacrificulæ uehi pmittebantur. Et qdẽ. i. ẽt obtinuerũt, ut ius. i. cõſtitutũ lege oppia, ſeruatũ p annos xx continuos, aboleretur. i. abrogaretur. Nec n. uiri illius ſæculi pui derunt ad quem. i. qualẽ cultũ. i. ornatũ, ſtudiũ ptinax. i. i malum pſeuerans, cœtus inſoliti. i. pter moꝝ excreſcentis, aut iſolentes, utpote muliebris, q in cultu penẽ inſatiabilis eſt, aut quouſq;. i. in quã uſq; luxuriã, auſdacia ſ mulierũ, uictrix legum, eſſet eſſuſura ſe. q ſi uiri ſæculi illius potuiſſent intueri aio. i. pſpicere, apparatus muliebres. i. pompas qbus mulieres ad ſe ornandas uterentur, qbus. ſ. apparatibus aliquid nouitatis ſumptuoſius adiectum eſt quotidie, ſi ſe obſtitiſſent in ipſo introitu. i. principio luxuriæ, currenti pariter ad ſummum tendenti. Dein p paraſceuem, aut reditum ad uiriles mores, inqt. Sed qd ego loquor ulterius. i. pſiſto loq, de fœminis quas imbecillitas. i. fragilitas mentis, & affectatio grauiorum operum negata. & idõ maior, q a nitimur in uetitum, hortatur conuertere, aut conferre oẽ ſtudium. i. oẽm operam ad curioſiorẽ cultum ſui, cum uideam uiros temporum ſupiorum & priſcorum, excellentis, & i. ſimul nois, & al plapſos. i. plapſos declinaſſe in hoc diuerticulum. i. in hanc digreſſionẽ ad luxuriã, ignotum. i. p ignoratã priſcæ. i antiq cõtinentiæ. i. uiris continentibus in priſco tpe, & id pateat iurgio. i. contentione, aut cõuitio ipſorum ut ſequentium Domitii, & Craſ.

OLIVERIVS.

CN. Do. L. Craſ. Hi cẽſores erant ut qdã uolunt, quo tpe de luxuria, atque libidine, inter ſe cõtẽderunt, quo in certamine uterq; ſuccubuit. Cum. n Do. Craſ. luxuria quodammõ inſimulaſſet, & q cum diceret in porticu domus hẽre columnas hymettias, q̃ſiuit ex eo ſtati Cra urbane ſatis, q̃ti ſuas ille faceret ædes cuicũ ſexagies ſextertio rñdiſſet, tum Craſ. ſi. x. arbuſculas, q̃s uoluero ex illa ſuccidero, q̃ti tunc æſtimabis? et cum Domi. tricies ſextertio rñdiſſet, tum Craſ. tu me multo luxurioſior, inqt, es, q. x. arbuſcularum umbrã & amenitatẽ q̃ti ædes ipſas facies, ego uero. x. columnas cẽtum millibus nummum cõparaui, & en q̃ luxuria dãnas has ædes? Plin. in prin. xvii. lib. na. hi. non emiſſe Craſſum dicit, ſed ſibi ex hrditate obueniſſe, tanti uero à Domitio fuiſſe æſtimatas ptium ꝯpmittente. Dicit. n. nobiliſſimarum gentium ambo Craſ. atq; Domitius cenſuram poſt conſulatum ſimul geſſere, anno conditæ urbis ſexcenteſimo lxii, frequentem iurgiis pp diſſimilitudinẽ morum. Tunc Cn. Do. ut erat uehemens natura, ptcrea accenſus odio, qd ex æmulatiõe auidiſſimum eſt, grauiter increpuit tanti cenſorem hitare, p domo eius millia nummorum identidem pmittens. & Cra. potẽs ingenio ſp & faceto lepore ſolers, concedere ſe rñdit, exceptis ſex arboribus, ac ne uno qdẽ denario ſi adimerentur empta uolente Domitio Craſ, utrum igitur ego ſum, inqt, q̃ſo Domiti exemplo graui, & ab ipſa cenſura notandus, q in Comitio, q̃ mihi hrditate obuenit, comiter habitem, an tu, q ſex arbores xR mes? Eæ ſouere ſolitæ paruula ramorum opacitate laſciuiã. item alibi. li. xxxvi. Dicit hunc Craſ. à M. Bru. in iurgio fuiſſe notatum. iam n. inqt. L. Craſ. oratorem illum q primus peregrini marmoris columnas habuit in eodem atrio hymettias iñ nec plures ſex aut longiores duodenum pedum, quem. M. Bru in iurgiis ob id uenerem palatinã appellauerat. ¶ Sexagies ſe. lx ſextertiis. ¶ Quo ant. ſo. q̃to minori ptio, uel lucro. aliq hñt foro, qd ſæpius ponitur p ptio, q a ibi uenalia ſint, nam dicimus uili foro uenditur annona. ſ. uili pretio. ¶ Decem. c. Plin. ut uidimus ſex tñmodo fuiſſe dicit. ¶ Nummum. p nummorum. ¶ Sermones oblitũ Pyr. Sermones, inqt, Craſſi, atq; Domi. penitus obliuiſſe uidebantur illius ueteris parſimoniæ, q̃ bello pu. tarentinoq; uiguit in urbe Romana, iamq; alium adiecerant, ad illam pernicioſam luxuriam Aſiaticam Romani. ¶ Iamq; tranſmarinorum ſtipendiorum. ut Philip. Anthiochi. Mithridatis. ¶ Auguſtiorem ritum Venerabilius exemplum, utpote à maioribus traditum. ¶ Introduxerunt. a c ſi diceret eos Romanæ luxuriæ primos auctores fuiſſe, poſteros uero horum exemplo multo luxurioſiores factos, maluerunt ergo luxuriæ principium introducere, q̃ maiorum cõtinentiam retinere, q Metelli pbãt exemplo.

ASCENSIVS.

CN. D. obiecit. L. Craſ. collegæ ſuo. ſ. in cenſura altercatione orta. ſ. inter eos, q haberet in porticu domus columnas hymettias. i. atticas ex hymetto monte Atticæ regionis, ubi etiam optimum mel naſcitur, quem. ſ. Domitium quum craſſus iterrogaret cõtinuo, q̃ ipſe æſtimaret domum ſuam. ſ. Domitii, atq; ut. i. poſtq̃ Domi. rñdit ſexagies ſextertio,

idest

Lex oppia.

Domitii & craſſi iurgia pp ædificia.

ideſt.ix.ſextertiis,ergo,inq̃t,Craſ.ſi ipſe.i.ego ſuccidero inde.i.de domo & ꝓximo loco ad illam pertinente.x.arbuſculas.i.paruas arbores quo.i.q̃tõ minoris æſtimes eã.ſ.domum tuã fore?ſic melior eſt lectio q̃ ut legatur,aut quo ergo eã minorẽ.fœnore,aut minore foro æſtimas.Do.inq̃t.i.rñdit ſextertio trícies.i.xxx.ſextertiis.q.d.dimidio eius.Tunc Craſ.ſup.ait(quod tñ ſcribẽdũ ñ eſt)igitur uter ſu.noſtrũ eſt luxurioſior,ego ne q̃ emi colũnas.x.(Pli.tñ lex dicit)centũ millibus nummũ:hoc eſt nũmoꝝ,(ſed cũ numerali apta ẽ ſyncopa in noibus ſecũdæ,non neutri gñia)an tu,q̃ umbram.i.arbuſcularũ compenſas ſumma ſextertii tricies(qa nõ uenuſte diceret.xxx.ſextertiorũ,qa cũ numerali ut dixi,aptior eſt ſyncopa.nec.xxx.ſextertium,quia neutra ſingulari nõ carentia,ſyncopam,ne cũ ſingulari coincidant refugium.dixit ſextertii,ſicut ſextertio, Sanè hunc textum in multis mẽdoſum inueni,& uarie legi.uñ Oli.ſequẽtẽ particulam legit, Sermones obliti.ubi alii legunt ſermonẽ ut ſit)õ ſup.ſermonẽ ſ.duoꝝ cenſorũ, oblitũ Pyrrhi,& immemorẽ Hãni.i.quẽ Pyrrhus & Hãni.de frugalitate Rõana hñerũt(dixit.n.Pyrrhus cũ muneribus ſuis locũ Rõæ nõ eſſe cognouit,eius expiundæ ſpẽ nullã reliquã eſſe & Hannibal priuſq̃ luxu caperentur,Romanos capi nõ poſſe)& oſcitantem iam.i.negligentem factũ,hoc eſt uiroꝝ ſactoꝝ negligentiũ,abundantiã ſtipendiorũ tranſmarinoꝝ,ut Philip.Antiochi,Mithridatis,& aliorꝝ regũ uictoꝝ ꝑda conq̃ſitorum.Et tñ q̃to auguſtiorem.i.auctiorẽ ritũ.i.morẽ confirmatũ introduxerũt.ſ.dicti amatores luxuriæ,ædificiis,atq; nemoribus.i.locis amœnis uoluptatis gr̃a cõparatis;ſæculorũ inſeq̃nũũ:q.d.mu ro.Quia licet ipſi multũ à maioribus ſuis diſceſſerunt multo plus minores eoꝝ ipſos in luxu ſuparũt.Nã luxuria deinceps maxia cœpit incrementa. Atq; ipſi maluerunt relinquere poſteris lautitiã.i.luxurioſam munditiã,& apparatũ cœnarũ inchoatã à ſe,q̃ retinere continentiã.i.cohibitionẽ luxuriæ,per ſobrietatem & parſimoniã acceptã à maioribus.i.præceſſoribus ſuis.

OLIVERIVS.

Metelli p i in hiſpania luxuria. QVid.n.ſibi uoluit.De luxuria Me.Pii Macro.conuiuiorũ li.pri.cũ Salu.teſtimonio meminit,hic à maiorũ diſciplina tantopere declinauit in Hiſpa.bello ſertoriano,quo ſibi cũ hoſte fortiſſimo,& callidiſſimo dimicandũ erat,ut multa luxuria ſe exercitũq; corrumpi pateretẽ nã quocũq; diuertiſſet diuini ſibi reddebantur honores , tecta regio ſtruebantur apparatu,conuiuia multis,uariiſq; ludis celebrabantur, capiti aureæ coronæ imponebantur. Et hæc ſibi fieri paſſus eſt non in luxurioſa ꝓuincia,ubi hoſtes eſſent imbelles,ſed in ipſa Hiſpania bellicoſiſſima ꝓuincia,cũ ꝓſertim rem hẽret cũ acerrimo.aſtutiſſimoq; hoſte Sertorio,q̃ tunc maxime timendus fuerat.Sed oblitus tũc eſt diſciplinæ pr̃næ Metellus.

Attalica aulæa. Quid ſibi uoluit?q.d.nihil aliud q̃ ut à ſe inchoatam lauticiã poſteris relinq̃ret,& à maioribus acceptã cõtinentiã omitteret Attalicis aulæis.quæ primũ in Aula regis Attali inuenta fuerunt Immanibus,Immenſis & ſumptuoſis. Palmata ueſte.Alii lauticia in cõuiuiis ipſe triũphali ueſte utebatur. Palmata,triũphali,qua iperatores uictoria potiti triũphare conſueuerant Demiſſaſq; lacunaribus aliud genus luxuriæ q̃ ẽ laquearibus aureæ coronæ ueluti cœlitus demiſſæ capiti eius reponebantur Et ubi iſta:non in Græcia.Eſt q̃ſi q̃dã exaggeratio luxuriæ Metelli,q̃ non in ꝓuincia luxurioſa,ut Græcia,aut Aſia ſed in Hiſpania bellis aſſueta,laborioſaq; ꝓuincia,ubi Sertoriꝰ eſſet imperator acerrimus,q̃ plures Romanos exercitus ꝓfligaſſet Nõ in græcia,neq; in Aſia.Quæ ꝓuinciæ deliciis abũdantes,milites hñt molles,& ĩbelles,& ibi feroces militũ ai,ſeueritaſq; Rõana corrũpi facile poterat. Patris ſui.Metelli Numidici,q̃ Iug urthã Numidiæ regẽ bello ſæpius ſupauerat. Exciderãt.ſ.aĩo,hoc excellerant mente. Patet hinc. Ex hoc, inquit, intelligere poſſumus,q̃ celeriter luxuria Romanos inceſſerit. Qd̃ q̃ adoleſcens maiorũ continentia uixerat, ſenior factus luxuriã didicerit. Priſcos mores. Cõtinẽtes maiorũ mores , uiderat aũt in pſe priſcos illos,& ꝓbatiſſimos mores. Nouos. Luxurioſos,& ꝑditos,ac ſi diceret inuſitatos.Orſa ẽ Incœpit,q̃a primus ipe i Hiſpania luxurioſe uiuere cœpit.

De Metello pio.

QVid enim ſibi voluit princeps ſuorum temporum Metellus Pius tunc, cum in Hiſpania aduentus ſuos ab hoſpitibus aris,& thure excipi patiebatur?cum Attalicis aulæis contectos parietes læto animo intuebatur? cum immanibus epulis apparatiſſimos interponi ludos ſinebat?cum palmata Veſte conuiuia celebrabat? demiſſaſq; lacunaribus aureas coronas,uelut cœleſti capite recipiebat? & ubi iſta?nõ i Græcia,neque in Aſia, quarum luxuria ſeueritas ipſa corrumpi poterat:Sed in horrida, & bellicoſa prouincia: cum præſertim acerrimus hoſtis Sertorius, Romanorum exercituum oculos luſitanis telis perſtringeret.adeo patris illi ſui numidica caſtra exciderant.patet igitur q̃ celeri tranſitu luxuria affluxerit. Nam cuius adoleſcentia priſcos mores uidit,ſenectus nouos orſa eſt.

De Curionibus.

COnſimilis mutatio in domo Curionum extitit.Siquidem forum noſtrum & patris grauiſſimum ſupercilium,& filii ſexcenties ſeſtertium æris alieni aſpexit cõtractum famoſa iniuria nobilium iuuenum.Itaq; eodem tempore,& in iiſdem penatibus diuerſa ſecula habitarunt:frugaliſſimum alterum,alterum nequiſſimum.

ASGENSIVS.

QVid.n.Met.pius princeps ſuorũ tẽporũ uoluit ſibi tũc,cũ patiebatur aduentus ſuos excipi in Hiſpania ab hoſpitibus , aris, & thure q̃ũo dii excipi deberẽt?Cũ.i.q̃ñ intuebatur læto aĩo parietes cõtectos Aulæis Attalicis.i.cõpertis primũ in Aula Attali,regis?(ſũt aũt q̃ uulgo tapetas dĩr cũ tapeta potius ſubſternantur,aulæa ſuſpendantur)cũ ſinebat,.i.ꝑmittebat ,ludos apparatiſſimos iterponi epulis imanibus.i.ſumptuoſiſſimis!cũ.i.q̃ñ celebrabat cõuiuia,ſup.in ueſte palmata.i.triũphali à palma dictæ & cũ ſup.recipiebat coronas aureas demiſſas lacunaribus.i.de ſũmo cameræ,deſup ĩcruſtatæ i.tegumentis inauratis uelut capite cœleſti.i.diuino , cui cœlitus miſſæ iponi deberẽt coronæ Et ubi ſup faciebat , & tolerabat fieri Metellus iſta?nõ in græcia,neq; in Aſia, quarũ.ſ.regionũ luxuria(q̃a tũc maxima erat)ipſa ſeueritas,ne dũ ſeueri poterãt corrũpi,ſed in ꝓuincia horrida, & bellicoſa.ſ.Hiſpania,ꝓſertim cũ Sertorius hoſtis acerrimus pſtringeret oculos exercituũ Romanorũ telis luſitanis .i.Luſitanorũ populorũ affiniũ, adeo .i.in tñ,exciderãt illi i.ab eius memoria caſtra Numidica pr̃ia ſui.i.q̃ pr̃ ſuus ſeueriſſime rexerat,& inſtituerat in Numidia cõtra Iugurthã,q̃a primus correcta diſciplina militari Iugurthã ſibi diffidere coegit,& ad uerã deditionẽ aium applicare,q̃uia Marii factione uictoria ſumma quã penè in manibus hẽbat ad Mariũ trãſlata eſt.Patet igitur q̃.i.q̃tõ celeri trãſitu luxuria affluxerit.Nã cuius.ſ.Metel. Pii adoleſcentia uidit mores priſcos .i.antiquos,& prioris ſæculi,ſub pſe.ſ.eius ſenectus,ſupp.eius orſa eſt.i.inchoauit nouos.ſ.mores.

THEOPHILVS.

DEmiſſaq; lacunaribus.Saluſt.hiſt.ii.de Metelli cõuiuio Trãſenã ait dimiſſum uictoriæ ſimulachrũ,cũ machinato ſtrepitu coronã capiti imponebat.

OLIVERIVS.

COnſimilis mutatio.Curio,ad quẽ Ci priores ſcdã ii.epiſtolas ſcribit tri.ple.ꝓricipio diſſenſionis Cæſaris , atq; Pomp.ꝓſtem,auũq; hẽit oratores ægregios,& cõtinentiſſimos uiros,cuiꝓſtem clariſſimũ ſuis laudibus oium fortunã ſupaturũ fuiſſe dixit Cic.ſi ei cõtigiſſet ut hũc Curionẽ filiũ añ uideret q̃ à uita diſcederet ipſe uero tri.ple.factus Cæſ.actionibus,cuius eẽt inimiciſſimus primo reſiſtere cœpit,deiñ cum luxurioſe uiuendo æris alieni plurimum contraxiſſet,illi facile conciliatus eſt,& teſte Appiano pudicicitiam,non ſatis honeſtam habuiſſe creditur,Nam adoleſcentes eius domũ freq̃ntabãt muneribus illecti,cũ Cæſa.quoq; parũ pudice uixiſſe exiſtimatur. Forũ noſtrũ.ciues Ro.continentes ꝓ cõtento. Grauiſſimũ ſupcilliũ,rigidiſſimã ſeueritatẽ Et filii.ſ. Curio.tri.ple.inter initia belli ciuilis,qđ inter Cæſarem & Pompe.geſtũ eſt.

¶ Contractũ famoſa iniuria. Vt ſuæ libidini ſatiſfaceret, adoleſcentesq; muneribus & pretio corrumperet, qbus abuteretur. Nam honeſtis uerbis rem turpiſſimã innuit. ¶ Frugaliſſimum alterum ppp patrem, quem continentiſſimũ fuiſſe conſtat. ¶ Nequiſſimum. peſſimum propter filium, q turpiter uixit.

nes nobiles, qui paſſi ſunt pudicitiam ſuam fieri ſequeſtrem. i. mediatricem, & conciliatricem periurii. ſ. iudicum, qui iurati quod iuſtum eſſet dicere quem nocentem ſciuerant, abſoluerunt, an ſcilicet iudices, qui permutarunt religionem, ideſt obſeruationem, iuriſiurandi, ſtupro. i. qui propter ſtuprum dereliquerunt iuſtitiam.

¶ De Publio Clodio.

PVblii autem Clodii iudicium quanta luxuria, & libidine abundauit? in quo, ut euidẽter inceſti crimine nocens reus abſolueretur: noctes matronarum, & adoleſcentium nobilium magna ſumma emptæ mercedis loco iudicibus erogatæ ſunt. quo in flagitio tam tetro tam'q; multiplici, neſcias primum quem deteſtere: an qui iſtud corruptelæ genus excogitauit? an qui pudicitiam ſequeſtrẽ periurii fieri paſſi ſunt? an qui religionem ſtupro permutarunt?

¶ De Gemello Tribunitio.

AEq; flagitioſum illud conuiuium: quod Gemellus Tribunitius uiator ingenui ſanguinis, ſed officii intra ſeruilem habitum deformis, Metello & Scipioni Conſulibus, ac tribunis plebis, magno cum rubore ciuitatis comparauit. lupanari enim domi ſuæ inſtituto, Mutiam, & Fuluiam tum à patre, tum à viro utranq; inclytam: & nobilem puerum Saturninum in eo proſtituit. probroſa ſapientiæ corpora ludibrio temulentæ libidinis futuram. Epulas Conſulibus & Tribunis non celebrandas, ſed uindicandas.

ASCENSIVS.

COnſimilis mutatio. ſ. morum extitit in domo curionũ ciuium illorũ Romanorum pris & filii. Siquidẽ. i. qm̃ forum noſtrum. ſ. Romanum aſpexit, & . i. ſimul, grauiſſimũ ſupercilium pris. i. maioris curionis, q ſeuere, & multũ caſte uixit, & ſextertiũ ſexcenties, hoc eſt ſexcenta ſextertia. i. mille q̃ngentas libras æris alieni. i. debiti filii. i. iunioris contractũ iniuria famoſa. i. turpitudine iuuenum nobilium. i. quã iuuenes nobiles per ſummam iniuriam ſibi, & ſuis illatam amore æris admiſerant. Itaq;. i. & ita, diuerſa ſæcula. i. mores, aut inſtituta diuerſorum ſæculorum, habitauerunt eodem tpe, & in eiſdem penatibus, alterũ frugaliſſimũ, quod erat in patre, alterum. ſ. ſæculũ, nequiſſimum. i. luxurioſiſſimũ compertum in filio.

OLIVERIVS.

Clodii incestus

PVblii a &c Clodii. P. Clodium deæ floræ ſacra uiolaſſe, inceſtiq; reũ factũ eẽ à corruptis iudicibus abſolutũ diximus in. c. de teſtibus, & alio loco. quõ uero corruptio illa facta ſit, nunc oñdit, non tm̃ pecunia q̃d tolerabilius fuiſſet, ſed pdita luxuria, q̃d turpius fuit. nã m̃tronas ingenuas, nobileſq; pueros ingenti ptio cõduxit, quos iudicum libidini ſubiiceret. ut enim cuiuſq; ſtudiũ flagrabat, ſic eius libidini obtemperabat, ut aliis ſcorta, aliis pecuniã præberet dummodo ſibi obnuxios redderet, à qbus abſolueret, neq; ſüptui, neq; modeſtiæ ſuæ pcere. ¶ Lu. & libi. luxuria in actu, libido in cupiditate. nam cõſtat luxurioſiſſimũ fuiſſe, qui & inceſtũ cõmiſerit. ¶ Noctes. concubitus, & adulteria, q̃ nocte cõmittuntur. ¶ Erogatæ. exhibitæ, & datæ, nam iudicibus mulierum & puerorũ copiam fecit. ¶ Quo in fla. tam tetro. Si clodium, inquit, huius facinoris auctorẽ, ſi m̃tronas, & pueros flagiti mediatores, ſi iudices æquitatis uiolatores in collationem adduxeris, q nam eorum maiori ſint deteſtatione digni, non facile inueneris. ¶ Tam tetro, tam turpi, & horrendo. ¶ Tãq; multi. qa multis modis peccatur, per clodium per m̃tonas per pueros, & iudices. ¶ Qui iſt. c. g. ſ. Clodius, qui nouum corruptionis genus inuenit, quo iudices corrumperet. ¶ An q pu. ſu. matronæ, ac pueri. q tantæ obſcœnitati ſubiecti uoluerunt ſuam pudicitiam periurii mediatricem eſſe. & maſculino genere uſus eſt, q alip pponderat. ¶ Seq̃ſtrem. mediatricẽ periurii, q a concubitus illi cã fuere, ut peierarent iudices in abſoluendo Clodio nocentiſſimo, & turpiſſimo homine. ¶ An qui religionem iudices. qui contempto ſacramento, quo adacti iurauerãt ſe iuſtitiam, & æquitatem ſeruaturos, uiolarunt iuſtitiam. ¶ Religionem. iuſtitiam, quæ uiolari non poteſt ſine deorum contemptu.

Sequestris periurii.

ASCENSIVS.

PVblii &c. Autẽ. i. ſed iudicium Pu. Clodii. ſ. quo inceſti abſolutus eſt, quanta luxuria. i. prauo actu & libidine. i. praua uoluntate iudicũ abundauit? q. d. maxima. in quo. ſ. iudicio, ut reus. ſ. Clodius nocens euidenter crimine inceſti commiſſi in templo deæ Floræ, noctes. i. concubitus matronarum, & adoleſcentium nobilium, emptæ. ſ. à Clodio, magna ſumma. ſ. pecuniæ ſunt erogatæ. i. impenſæ iudicibus loco mercedis tam iniqui iudicii. In quo flagitio tã tetro. i. turpi, & horrendo, & tam multiplici. i. multos implicante, neſcias. i. merito dubites, quẽ deteſtere. i. debeas deteſtari primũ, an. ſ. Clodiũ, q excogitauit iſtud genus corruptelæ, an ſup. matronas, & iuue-

THEOPHILVS.

NOctes matronarũ, &c. Hoc &. Mar. Tullius ad Atticum lib. pri. per hæc O dii boni rem perdiram, etiam noctes certarum mulierũ, atque adoleſcentulorum nobilium pductiones, nonnullis iudicibus pro mercedis cumulo ſuerunt.

OLIVERIVS.

Viator tribunitius.

AEq; flagitioſum. nõ minus ſe geſſit obſcœne, i parando conſulibus, tribuniſq; conuiuio gemellus, q̃ i corrumpendo iudicio Clodius ſic enim deteſtandũ Me. Scipioniq; conſu. ac trib. pleb. cõuiuiũ ſceleratiſſimus iſte uiator parauit ſumma obſcœnitate refertũ & Romanæ ciuitati erubeſcendum, ſicut ille iudicium per ſũmam turpitudinem, luxuriãq; corrupit. ¶ Aeq; flagitioſum. ſimiliter ſceleratum, & omni rephenſiõe digniſſimum. ¶ Tribunitius uiator. miniſter tribunorum, q ex agris ſenatores in curiam accire conſueuerat, nam à uia uiatores ſunt appellati. ¶ Ingenui ſan. Nã in libera domo natus erat, & ipſe ingenuus, ſed ad Seruilem ſe fortunã redegerat, uiatoris officium exercendo, quod deforme ſemper fuit, atq; ſeruile. ¶ Deformis of. i. uiatoris illiberalis. ¶ Magno, cum rub. ciui. q̃ ſummi magiſtratus, in qbus imperii maieſtas conſpicitur, tam luxurioſis epulis, tãtæq; obſcœnitati ſe tradidiſſent, ut nobiliſſimas matronas, ingenuumq; puerum ad explendam ſui corporis libidinem, inter epulas proſtituendos habuerint. in quibus propter dignitatem imperiiq; maieſtatem ſumma continentia eſſe debuerat. ¶ Mutiam. Mutii Scæuolæ filiam. & Pompo. magni uxorem, cui poſt Mithridaticam uictoriam Pompe. in patriam rediens miſit libellum diuortii, q̃ eam haberet adulterii nomine ſuſpectã. ¶ Fuluiam. Fuluii Flacci filiam quæ primo Clodio, deinde. M. Antonio nupſit. ¶ Proſapiæ. cor. mulieres & puerum apellat corpora antiquæ familiæ, nã pſapire eſt procul ſpargere, unde proſapia antiqua familia, quæ in longum genus ſpargit. ¶ Ludibrio. contemptui, & ludificationi. ¶ Non. c. non frequentandas. ¶ Sed uin. pu. propter intolerabilem, ignominioſamque libidinem.

ASCENSIVS.

AEq; flagitioſum ſup. fuit illud conuiuium, quod Gemellus uiator, ideſt miniſter tribunitius, ideſt qui à tribunis miſſus, aut comprehendebat aut in ius uocabat, ad quos miſſus erat, ſanguinis ingenui, ideſt liberi, ſed officii, ideſt exercitii deformis intra habitum ſeruilem, ideſt etiam ſi ſeruus eſſet, & ita non intelligit de officio uiatorio, ſed lenonio, erat enim leno & proſtitutor puerorum & matronarum, quo nullum turpius, comparauit Metello & Scipioni conſulibus, ac tribuniſplebis cum magno rubore ciuitatis, ſcilicet q̃ ſummi magiſtratus ſibi tale conuiuium parari paſſi eſſent, enim, ideſt quia lupanari, ideſt proſtibulo inſtituto domi ſuæ, ſcilicet Gemelli proſtituit in eo, ideſt ad libidinem explendam conuiuis obiecit, Mutiam, ſcilicet Scæuolæ filiam, & Fuluiam, Fuluii Flacci filiam, utranque inclytam tum à patre, tum à uiro, quia Mutia Pompeio magno nupſerat, & Fuluia Clodio, & Marco Antonio, & Saturninum puerum nobilem quia patricium. O ſupple corpora proſapiæ, ideſt antiquæ, & ita nobilis progeniei, probroſa, ideſt plena probri, & dedecoris, futura ludibrio libidinis temulentæ, quod dicit in eos, cum

iam conſenſerant ad ſtupra, aut poſtq̃ admiſerant, quia uiolata ſemel à magnis pudicitia, poſtea facillime, cuiuis obiicitur. & ſup. O epulas non celebrandas conſulibus, & tribunis, qui tũc in conuiuio erant, ſed uindicandas. ſ. merito ab eis, unde non intelligo eoſdem tribunos, qui & conſules erant.

ℂ De Catilina.

VErum præcipue Catilinæ libido ſceleſta. nã ueſano amore Aureliæ Oreſtillæ corruptus, cum unum impedimentũ uideret, quo minus nuptiis inter ſe iungerentur: filium ſuum, quem & ſolũ, & ætate iam puberem habebat, ueneno ſuſtulit: protinuſq̃ ex rogo eius maritalẽ facẽ accendit: ac nouæ maritæ orbitatẽ ſuã loco muneris erogauit. eodẽ deinde animo ciuem, quo patrem egerat, filii pariter manibus, & nefarie attentatæ patriæ pœnas dedit.

ℂ De Hannibale.

AT campana luxuria, per quàm utilis ciuitati noſtræ fuit. Inuictum enim armis Hannibalem illecebris ſuis complexa, uincendum Romano militi tribuit. Illa uigilantiſſimum ducem, illa exercitum acerrimũ, dapibus largis, abundanti uino, unguẽtorum fragrantia, ueneris uſu laſciuiore ad ſomnum, & delitias euocauit. ac tum demum fracta, & cõtuſa punica feritas eſt. cum Seplaſia ei, & Albana, caſtra eſſe cœperũt. Quid ergo his uitiis fœdius? Quid etiam damnoſius? quibus uirtus atteritur, uictoriæ langueſcunt, ſopita gloria in infamiam conuertitur, animiq̃ pariter, & corporis uires expugnantur. adeo ut neſcias ab hoſtibus ne, an ab illis capi pernicioſius habendum ſit.

OLIVERIVS.

Cat ſſæ luxuria.

PRæcipue uero Catilinæ. Sal. bello Catilinario de ſcelerata Cati. luxuria, perditaq̃ libidine, iam primũ, inquit, Catilina adoleſcẽs multa nefanda ſtupra fecerat cũ uirgine nobili, cum ſacerdote deæ ueſtæ, & alia huiuſmodi cõtra ius faſq̃. poſtremo captus amore Aureliæ Oreſtillæ cuius præter formã, nihil unq̃ laudauit bonus, q̃ ea nubere illi dubitabat, timẽs priuignũ adultũ ætate, creditur pro certo necato filio uacuã domũ ſceleſtis nuptiis feciſſe. ℣ Maritalẽ. ſ. Tam propere illã poſt filii mortẽ duxit uxorẽ ut ex medio rogo filii facẽ, eius cõiugii accẽdiſſe uideatur. ℣ Nouæ m. nouæ ſponſæ, & affectate dixit maritæ. ℣ Eodẽ d. a. quia non aliter in patriã impius fuerat q̃ in filium, quippe quã ſcelerata cõiuratione perdere moliebatur, ni Cice. tum conſulis ſapiẽtia reſtituiſſet. nota ẽ hiſtoria.

ASCENSIVS.

PRæcipue &c. Vero. i. ſed libido Catilinæ uiri nobilis, & ciuis Romani, de quo Salu. extat opus, ſupp. fuit ſceleſta. i. ſcelere inquinata pcipue nã corruptus. aut correptus ueſano amore Aureliæ Oreſtillæ, mulieris formoſæ, ſed famoſæ, cũ uideret unũ impedimentũ quo minus. i. ut nõ iungerentur inter ſe nuptiis, uidelicet filium ſuũ, hoc eſt Catilinæ, quẽ habuit, & ſolũ, & puberẽ ætate, ſubſtulit ſup. eũ. i. clã de medio uiuentiũ tulit, hoc eſt necauit eũ ueneno, & accẽdit ꝓtinus ex rogo eius. ſ. filii interempti facẽ maritalẽ. i. tædã, quæ in nubentibus præferri ſolebat, hoc eſt tã cito poſtea eã duxit ut facẽ potuiſſet ex rogo filii accẽdere. ac erogauit. i. impertiuit nouæ maritæ. i. uxori (ſed affectanter maritæ dicit orbitatẽ ſuã. i. carẽtiã prolis loco muneris, quod uxor à marito accipere ſolebat, eũ dotẽ numeraſſet, gerens ſup. ſe, deinde eodẽ aio ciuẽ. i. aſ latus ſic in patriã, cuius erat ciuis, quo egerat patrẽ, quia ſicut filiũ perdidit, ita patriã ꝑdere moliebatur, cõiuratiõe facta q̃ Ci. detexit, dedit pœnas. i. iuſta ſupplicia luit pariter manibus. i. umbris, aut reliquiis ſpiritus filii. ſ. interempti, & patriæ attentatæ nefarie, ideſt per ſummum nefas Eſt enim aduerbium.

OLIVERIVS.

Cãpana luxuria.

AT campana lu poſt cãnenſem cladẽ ſatis cõſtat Capuã tum luxuriantẽ longa felicitate ac indulgẽtia fortunæ, & maxime inter corpora oĩa licentia plebis, ſine modo libertatẽ exercentis, ad Hanni. cũ Ro. inſultatione defeciſſe, ad quã cũ appetente hyeme, Hanni. exercitũ in Hiberna dediſſet, partẽq̃ hyemis maiorẽ illic in tectis habuiſſet, aduerſus oĩa mala diu, ſæpeq̃ durantẽ, bonis inexpertũ, atq̃ inſuetũ militẽ hac una hibernatione perdidit. nam quẽ nulla uis mali uicerat, nimia bona, & immodicæ uoluptates perdidere, & eo impenſius, quo ſe auidius ex inſolentia in eas immerſerat. Sõnus enĩ & uinum, & epulæ, & ſcorta, lintheaq̃ & ociũ cõſuetudine indies blandius ita eneruarunt corpora, animoſq̃, ut magis deinde uictoriæ præteritæ eos, q̃ pñtes tutarentur uires. maiuſq̃ id peccatũ ducis apud peritos artiũ militariũ habetur, q̃ q̃ non ex cãnenſi acie ꝓtinus ad urbem Romanã duxiſſet. illa enim cunctatio diſtuliſſe modo uictoriam uideri potuit, hic error uires ademiſſe ad uincendum. Itaq̃ uelut ſi cũ alio exercitu à Capua exiret, nihil uſquam priſtinæ diſciplinæ tenuit, nam & redierunt plerīq̃ ſcortis impliciti, & ubi primum ſub pellibus haberi cœpti ſunt, uiaq̃ & alius labor militaris excepit, tyronũ modo corporibus, animiſq̃ deficiebant, & deinde per omne æſtiuorũ tempus magna pars ſine cõmeatibus ab ſignis dilabebantur, neq̃ aliæ latebræ q̃ Capua deſertoribus erant. Seneca ad Luciliũ epiſtola quinquageſima. Quomodo quiſq̃ põt, de hac luxuria campana una hiberna, inquit, Hanni. ſoluerũt, & indomitum illũ niuibus atq̃ alpibus uirum eneruare campaniæ fomenta armis inuictus, uitiis uictus. nam paulo ſupra de locis illis uoluptuoſis ita tradit quemadmodum inter tortores habitare nolim, ſic nec inter popinas quidẽ uidere ebrios ꝑ littora errãtes, & cõmeſſationes nauigãtiũ, & ſimphoniarũ cãtibus ſtrepẽtes, lacus, & alia quæ uelut ſoluta legibus, luxuria nõ tm̃ peccat, ſed publicat. Illecebris ſuis cõplexa. Quæ ſuis uoluptatibus q̃bus abũdat Hãni. cõprehendit. nã Capua ꝓna ſꝑ ciuitas ĩ luxuriã fuit, nõ ingenio rũ modo uitio, ſed affluẽti copia uoluptatũ, & illecebris oĩs amænitatis maritimæ, terreſtriſq̃, & tũc licẽtia tãtopere laſciuiebat, ut nec libidini, nec ſũptib' modus eſſet, qd Liui. Hãni. capuæ Q. Cur. Alex. Babyloniæ accidiſſe dicit. ℣ Fragrantia. odore, eſt enim ſubſtãtiuũ. ℣ Fracta, & cõtuſa feritas. Vt facile deinde uinci potuerit, q̃ ad id tp̃s fuerat inuicta & idomita primus aũt Marcel. illã uici poſſe docuit apud Nolã. ubi Hãni. exercitũ fudit, atq̃ fugauit. ℣ Tũ Seplaſia. Alii hñt ſelapſa, eſt aũt platea Capuæ, ſic appellata, in qua myropolæ, hoc eſt unguentarii ſoliti ſunt negociari, Cuius Ci. meminit in oỏne contra C. Piſonẽ ubi de lege agraria diſputat, & teſtimonio Ci. Seplaſia dicta eſt, q̃uis ſelapſa dicatur, à Valerio, ſed id fortaſſe factũ eſt errore, uel imperitia librariorũ. ℣ Albana caſtra. mollia, & effœminata, conſtat enim albanos fuiſſe molliores, & albæ magnus fuit uſus unguentorũ, ergo caſtra pœnorũ facta ſunt albana. ℣ Quid his ergo uitiis fœdius? Cõcludit hãc particulã, oſtendẽs nihil inueniri poſſe turpius, nihil pnicioſius, luxuria, atq̃ libidine, quibus uirtutes nõ offuſcãtur modo, ſed penitus tollũtur. ℣ Sopita gloria. Per hæc uitia oĩs rerũ geſtarũ gloria parta extinguitur, infamia accẽditur, incõmoda & mala multa ſubſequũtur ℣ Adeo ut ne. ab hoſtibus capi turpe eſt, ſed à uoluptatibus, & luxuria multo fœdius, ac etiam pernicioſius.

Fragrãtia

Albana caſtra

ASCENSIVS.

AT. i. ſed luxuria campana, in qua elãguit uirtus Hãnibalis, fuit ꝑ q̃. i. ualde utilis ciuitati nr̃æ. i. Romanæ. Enĩ. i. quia ipſa cõplexa, ſuis illecebris. i. oblectamẽtis, Hãnibalẽ. ſ. pœnorũ ducẽ inuictũ armis, tribuit ſup. eũ uincendũ militi Romano ut apud Nolã, & poſtea in Africa illuc reuocatũ. Illa. ſ. luxuria cãpana euocauit dapibus largis, uino abũdanti, fragrantia. i. odoriferentia unguentorũ, uſu ueneris, ideſt coitus, laſciuiore. ſ. q̃ natura requirat, ducem uigilantiſſimum, ſcilicet prius utpote Hanni. & exercitum, ſcilicet eius acerrimũ ſcilicet prius, ad ſomnum, & delitias. ac feritas punica eſt fracta, & conuicta tum demum, cum caſtra cœperunt eſſe ei ſeplaſia & albana, ideſt unguentata, & meretricio ueneno imbuta, in ſeplaſia, & albana regionibus Capuæ urbis, quod potius dicam, q̃ ut de Albæ ciuitatis luxu intelligã. Nam plateæ & portæ denominari ſolent aut ab inquilinis alterius urbis, aut q̃ ea ad eam urbem iter fiat. Ergo cum ſic elanguerit dua talis cum tali exercitu, quid ſupple eſt fœdius his uitiis ſcilicet luxuriæ & libidine? quid ẽt damnoſius? q. d. nihil, utpote quibus uirtus atteritur. i. abſumitur paulatim, uictoriæ elangueſcunt. i. tepeſcẽdo pereũt, & gloria ſopita. i. cooperta, ut ignis ſopitur cineribus, cõuertitur in infamiã, & uires animi pariter, & corpis expugnã

tur.ſ. uincuntur, adeo.i.in tantũ, ut neſcias, an habẽdũ.i.cenſendũ ſit pernicioſius capi ab hoſtibus, an ab illis.ſ.dictis uitiis.

tatu, non pedeſtribus copiis, non naulum multitudine, nõ infinito pondere auri contentus, præmium propoſuit ei, qui inueniſſet nouam uoluptatem. qua ipſe non fuit contentus. (nec enim finem unq̃ inuenit libido) dum igitur libidini, & uoluptatibus intentus eſt, eas cũ imperio pariter amiſit. ſ Oſtentatione eximia. Plurimũ oſtentabat regias opes ſuas, ſed tantopere luxuria lætabatur, ut luxurioſis hominibus nouum uoluptatis genus excogitantibus præmia daret. ſ Quanta rui. Quaſi dicat ingẽti, quippe qui claſſem prope incredibilem, & exercitum innumeroſum, quibus Neptuno ſoliq; cathenas imponere minabatur, breui tempore cũ ipſo prope imperio amiſit.

❡ De Volſinienſibus.

Q Væ etiam Volſinienſium urbẽ grauibus, & erubeſcendis cladibus implicarunt. Erat opulenta: erat moribus & legibus ornata: Hetruriæ caput habebat. ſed poſtq̃ luxuria prolapſa eſt: in profundum iniuriarum, & turpitudinis decidit: ut ſeruorum ſe inſolentiſſimæ dominationi ſubiiceret, qui primum admodũ pauci ſenatoriũ ordinẽ intrare auſi, & mox uniuerſam rempu. occupauerunt, teſtamenta ad arbitriũ ſuũ ſcribi iubebãt. cõuiuia, cœtuſq; ingenuorũ fieri uetabant. filias dñorum in matrimonium ducebant. poſtremo lege ſanxerunt, ut ſtupra ſua in uiduis pariter, atq; nuptis impunita eſſent, ac ne qua uirgo ingenuo nuberet, cuius caſtitatẽ nõ ante ex numero ipſorũ aliquis delibaſſet.

❡ De Xerſe.

A Ge Xerſes opum regiarũ oſtentatione eximia, eo uſq; luxuria gaudens, ut edicto præmiũ ei proponeret: qui nouũ uoluptatis genus reperiſſet: quãta, dũ deliciis nimiis capit: ampliſſimi imperii ruina euaſit?

❡ De Antiocho Rege Syriæ.

A Ntiochus quoq; Syriæ rex nihilo contẽptioris exempli: cuius cæcã, & amentẽ luxuriam exercitus imitatus, magna ex parte aureos clauos crepidis ſubiectos habuit: argenteaq; uaſa ad uſum culinæ comparauit: & tabernacula textilibus ſigillis adornata ſtatuit. auaro potius hoſti præda optabilis, quàm ulla ad uincendum ſtrenuo mora.

THEOPHILVS.

S Eplaſia. de ſeplaſia capuæ Foro. Tullius & in eũ Pedianus Aſconius, Pliniuſq;, & Auſonius. ſ Albana. Fori quoq; nomen eſt æque deliciis abundantia, ac ſeplaſia. Nam ſenſus eſt. tum punica feritas eſt contuſa, quomodo Seplaſia, Albanaq; rerum uenaliũ Capuæ loca cœperunt eſſe caſtra.i. ubi Carthaginienſes hybernare Capuæ cœperunt, & ꝑ caſtris ea fora celebrare.

OLIVERIVS.

Q Væ & uolſcinẽſium. L. Flo. lib.i. poſtremi Italicorum in fide mãſere Volſcini opulentiſſimi hetruſcorũ implorantes opẽ aduerſus ſeruos quondã ſuos, qui libertatem à dominis datam in ipſos erexerant, tranſlataq; in ſe repu. dominabantur, ſed hi quoq; duce Fabio gurgite pœnas dederunt. nam uolſcini quo ad ciuitatis leges, iuraq; ſeruarunt, parſimoniæ, & frugalitati operam dederunt, hetruriæ principatum facile obtinuerunt. poſtq̃ uero luxuriæ atq; libidini obnoxii facti ſunt, ſenſim labẽte diſciplina ueteris modeſtiæ, non ſolum imperiũ, ſed etiã libertatẽ amiſerunt, & qđ fœdius eſt, in ſeruorũ ſuorum ptãtem ſuperbiſſimãq; dominationẽ inciderũt, à quibus ea paſſi ſunt, quæ uix in ipſis ſeruis tolerãda forent, Sed à ſenatu duce Fabio liberati ſunt ſ Hetruriæ caput. Tria capita hetruriæ antiqui eſſe uoluerunt. Aretium. Peruſium, & Volſcinũ. ſ Lege ſanxerunt. Lege confirmarunt, ut impune quis, poſſet cum uidua, cumq; nupta ſtupra cõmittere. ſ Ac ne qua uirgo. Sed hoc multo deteſtabilius, ut omnis uirginitatis delibatores eſſent. ſ Delibaſſent. Deguſtaſſent, ut ipſi priores cum uirgine nupta coirent, & uirginitatis florem ipſi colligerent.

Volſcinẽſiũ luxuria.

Tria He truriæ ca pita

ASCENSIVS.

Q Væ.ſ. uitia dicta, hoc eſt luxuria & libido, implicuerunt etiam urbem Volſinienſem, qui ſunt populi hetruriæ, cladibus grauibus, & erubeſcendis.i. turpibus tam in ſe q̃ in origine ſua. Sup. ea, aut eorũ urbs erat opulenta, erat ornata moribus & legibus, habebatur.i. æſtimabatur caput hetruriæ, ſed poſtq̃ prolapſa eſt luxuria.i. per luxuriam, ipſa decidit in profundum iniuriarũ, & turpitudinis.i. facta eſt obnoxia omni iniuriæ, & turpitudini, ita ſup. ut ſubiiceret ſe dominationi.i. tyrãnidi ſeruorũ ſ.ſuorũ inſolentiſſimæ.i. ſuperbiſſimæ, & intolerabiliſſimæ, quia nihil impotentius, aut inſolentius ſeruo, cum regnare cœperit. Qui ſ.ſerui, auſi primum admodum.i. ualde pauci intrare ordinẽ ſenatoriũ.i. effici ſenatores, mox.i. paulopoſt ut.i. poſtq̃ occupauerũt uniuerſam rempu. iubebant teſtamenta ſcribi ad arbitrium ſuum, uetabant conuiuia & cœtus.i. congregationes ingenuorũ.i. non ſeruorum fieri.ſ. in urbe, ne qua conſpiratio fieret in eos, ducebant in matrimoniũ filias dominorũ, poſtremo ſanxerunt.i. conſtituerunt tanq̃ rem ſanctam legẽ, ut ſtupra ſua pariter in uiduis atq; in nuptis eſſent impunita, ac ne qua uirgo nuberet ingenuo.i. libero, & liberis parentibus nato, cuius caſtitatem aliquis è numero ipſorum.ſ. ſeruorum, non delibaſſet, ideſt defloraſſet ante, ideſt priuſq̃ ingenuo nuberet.

OLIVERIVS.

A Ge Xerſes. Ci. Tuſ. quæſtio. lib.v. ſiue.q.v. Xer. inquit, refectus omnibus præmiis donisq; fortunæ, nõ æquitatis, non pedeſtribus...

ASCENSIVS.

A Ge (adhortandi particula) Xerxes.ſ. rex Perſarũ olum opulentiſſimus gaudens eximia oſtentatione opũ.i. facultatũ & diuitiarũ regiarũ, eo uſq;.i. in tantũ luxuria.i. per luxuriam. (Nam ut dixi, luxuria nõ tantũ in libidine, ſed in omni luxu.i. ſuperfluo rerũ ſumptu eſt) ut proponeret, edicto.i. publico mandato facto præmiũ ei qui reperiſſet nouũ genus uoluptatis. Quanta.i. ò quãta ruina imperii ampliſſimi euaſit.i. uix elapſus eſt, dũ capit nimiis deliciis: q. d. maxima.

OLIVERIVS.

A Ntiochus quoq;. Hannibal, in Africa uictus ad Antiochũ in Aſiam confugit, & pacis impatiẽs, hoſtem P. R. toto orbe quærebat, nec prius deſtitit, q̃ Antiochum ad bellum aduerſus Romanos concitauit. Antiochus ſuis opibus & nomine regio fretus, non dubitauit bellum mouere. Itaq; parato exercitu, cuius pars maior aureos clauos crepidis ſubiectos habebat, argentea uaſa ꝓ fictilibus ad uſum culinæ, multaq; alia ſuperflua & luxurioſa geſtabat, illum eiuſmodi inſignibus aureis & argenteis florentem, currus quoq; falcatos, & elephantos cum turribus, equitatumq; frenis monilibus ac faleris præfulgentem cum Hannibali oſtentaſſet, quæſiuit ex eo nunquid ea ſatis eſſent Romanis, de uiribus & numero militũ dicens. tum Hannibal utpote callidus imperator, ſatis, inquit, erunt Romanis, quãuis auariſſimi ſint, illius aurũ & ornamẽta militũ ſignificans. hic ergo ſtatim occupatis inſulis græciſq; littoribus bellũ intulit P. R. & tanq̃ uictor ocia luxuſq; agitabat. In Euboea iuxta Euripũ poſitis caſtris, aureis ſericiſq; tẽtoriis, ſub ipſo freti murmure, cũ inter fluctus, tibiis fidibuſq; cõcineret, collatis undiq;, quamuis per hyemẽ, roſis ne cũ aliquo ducũ genere egere uideretur, uirginũ puerorũq; delectus nullus habebatur. Talẽ ergo regẽ iam luxuria debellatum, P. R. primo Attilio Glabrione cõſule, deinde Scipione Aſiatico cũ fratre Africano legato ducibus facile ſuperauit. hic rex incredibile dictu quibus auxiliis, quibus copiis cõſederat, trecentamillia peditũ, equitũ falcatorũq; curruum non minor numerus, elephantis ad hoc immẽſæ magnitudinis auro, purpura, argẽto, & ſuo ebore fulgẽtibus, aciẽ utriuſq; uallauerant. ſ Ad uſum culinæ. ſi ad uſum menſæ habuiſſet tollerabilius fuiſſet. ſ Tabernacula textilibus ſigil. adornata. Tentoria pictis aulæis exornata. Textilibus ſigillis, purpureis imaginibus intertextis, uel aulæis in quibus erant imagines intextæ, nam ſignum ſignificat imaginem, cuius diminutiuum eſt ſigillum. ſ Vlla ad uincendum mora. Ornamenta illa potuiſſent irritare auarũ hoſtẽ ad pugnam, at uiro fortĩ qui ſemper pugnæ paratus eſt, nullã morã facere potuiſſet ad uictoriã, quia nõ ſpe prædæ ſed gloriæ conſequendæ gratia, pugnat uir fortis.

Antiochi luxuria.

Sigilla textilia

ASCENSIVS.

ANtiochus quoq; rex Syriæ ſup. eſt excempli n hilo.i.in nullo cõnnentuoſis.i.minus luxurioſi,hoc eſt æque luxurioſi cuius luxuriã cæcã,& pro.i. amentem exercitus ſup.eius imitatus ex.i.pro magna parte habuit clauos aureos ſubiectos crepidis.i.calceamentis ſuis, & cõparauit uaſa argentea ad uſum culinæ.i.ut dñs coquinæ,& ſtatuit tabernacula.i.tentoria adornata ſigillis.i.paruis ſignis,textilibus.i.intertextis ex auro & argento, more aulæorũ ſumptuoſoꝗ,exiſtẽs potius pda optabilis hoſti auaro, ꝗ ulla mora ſup. hoſti ſtrenuo ad uincendũ.i.qui exercit' aptior erat ad inuitandũ hoſtem ueluti ad prædã, ꝗ ad terrendum à uictoria nimia mora.

ℂ De Ptolemæo Rege Aegypti.

IAm Ptolemæus rex acceſſione uitiorũ ſuorum uixit. Ideoq; Phyſcon appellatus eſt. cuius nequitia quid nequius? ſororem natu maiorem communi fratri nuptam ſibi nubere coegit. poſtea deinde filia eius per uim ſtuprata ipſam dimiſit: ut uacuum locum nuptiis puellæ faceret.

ℂ De Populo Aegypti.

COnſentaneus igitur rebus ſuis gentibus ægyptiæ populus. qui ductu Archelai aduerſus Aulum Gabiniũ mœnibus urbis egreſſus, cum caſtra uallo, atq; foſſa cingere iuberet: uniuerſus ſucclamauit: ut id op⁹ publica pecunia faciendum locaretur. quapꝑter delitiis tam enerues animi, ſpiritum exercitus noſtri ſuſtinere non potuerunt.

ℂ De Cypriis.

SEd tamen effœminatior multitudo Cypriorum: qui reginas ſuas mulierũ corporibus uelut gradibus conſtructis, quo mollius ueſtigia pedũ ponerent, currus conſcendere æquo aio ſuſtinebant: uiris.n. ſi modo uiri erãt, uita carere, quàm tam delicato imperio obtemperare ſatius fuit. Hæc eſt ſocietas uitiorum laſciui uultus, & nouæ cupiditati inhærentium oculorum, ac delicato uultu affluentis, perq; uarios illecebrarum motus uolitantis animi.

OLIVERIVS.

COnſentaneus. Ptolemæus Auletes ultimæ Cleopatræ reginæ pater, propter intoleranda flagitia ab Alexandrinis eiectus Romam confugit, & à Põpeio ſuſceptus, ſenatuiq; commendatus ſuppliciter petiit, ut in regnũ reſtitueretur. de qua re ſæpius agitatũ eſt in ſenatu, multis eam reſtõnem expetentibus quia glorioſum eſſe uideretur regem habere clientem, nam qui eum reſtituiſſet, eius patronus dicebatur, quare multi eam principes ſũma ambitione depoſcebant, inter cæteros Lentulus atq; Põpeius, teſte Ci. lib. i. epiſtola. familiar. Sed hæc reſtõnis ꝓuincia à Põpeio magis demandata ꝗ à ſenatu decreta eſt Aulo Gabinio. qui cũ regem reduceret, Archelaus quem ſibi Beronice regina huius Ptolemæi filia natu maior, quam Alexan electo patre regnam conſtituerant, uirum coniunxerat, cum exercitu aduerſus eum profectus eſt. & poſitis extra mœnia caſtris, cum ea foſſa & uallo cingi iuberet, effœminatus populus & luxuria perditus magna uoce ſucclamauit, ut ea pretio faciẽda locaret: qua uoce potuit Archelaus facile intelligere, quid eũ tali exercitu ſibi de uictoria ſperandum eſſet, ex quo facile euenit ut cũ toto exercitu cæderetur, regina quoq; interempta fuit, & Ptolemæus pater in regnũ reſtitutus. Archelai corpus, Marcus Antonius, qui tunc ſub Gabinio militabat, diligenter conquiſitum, regio funere cremandum, honeſtandumq; curauit, ut legitur in uita M. Antonii. ℱ Tam eneerues. Tam effœminati & molles.

OLIVERIVS.

Ptolemæi luxuria

IAm Ptolemæus rex. Hic fuit Ptolemæus euergetes ſecundus, qui teſte Strab. lib. xvii. Phyſcõ dictus fuit, nam à primo euergete, qui tertius poſt Alex. imperauit in ægypto turpiſſime omnes uixerũt, uſq; ad eũ Ptolemæũ qui Pompeiũ interemit, in quo genus & imperiũ Ptolemæorũ, qui Lagidæ dicti ſunt euerſum penitus, & extinctũ fuit. hic ergo euergetes ſecũdus, teſte Iuſtino li. xxx. omnes ſuos crudelitate, & luxuria ſuperauit. quippe qui regno ꝑ parricidiũ obtento, ad utriuſq; parẽtis necẽ, fratris quoq; cædem adiũxit. & his rebus ueluti feliciter geſtis, luxuriæ ſeſe tradidit, quẽ ois ſecuta eſt regio, quæ breui tempore militiæ ſtudiis depoſitis, otio, atq; deſidia corrupta marceſcebat. hic reuolutus in omnem luxũ, otioſa Euridice uxore, eademq; ſorore ſua Agathoclæ meretricis capitur illecebris. atq; ita omni magnitudine nominis, ac maieſtatis oblitus, noctes in ſtupris, dies in conuiuiis cõſumit. addũtur inſtrumenta luxuriæ tympana, & tripudia, nec iam ſpectatur rex, ſed magiſter nequitiæ, neruorũ oblectamenta modulantur. hæc primo labentis regiæ tacita peſtis & occulta mala fuere. deinde creſcente licentia, iam nec à parietibus regiæ domus continetur meretricia audacia põt, ꝗ procaciorem ſociata cum Agathocle fratre, ambitioſæ pulchritudinis ſcorto, quotidiana regis ſtupra faciebant. Accedebat & mater Euanthæ, quæ geminæ ſobolis illecebris deuictũ regem tenebat. itaq; non contentæ rege, iam etiam regnũ poſſident, iam in pu uiſuntur, iam ſalutantur, iam comitantur. Agathocles regis lateri iunctus ciuitatem regebat, tribunatus, præfecturas, & ducatus mulieres ordinabant, nec quiſꝗ in regno ſuo minus ꝗ ipſe rex poterat, cum interim relicto quinquenni ex Euridice ſorore filio moritur. ℱ Acceſſio. Augmentum. ℱ Phythum appellatus. Quaſi ſerpens crudelis & immitis. Strabo dicit non Phytonem ſed Phyſconem fuiſſe appellatum.

ASCENSIVS.

IAm (continuatiua particula) Ptolemæus rex, ſcilicet Aegypti, uixit.i. creuit ſupple cum acceſſione.i. incremento uitiorum ſuorum, aut uixit acceſſione.i. propter acceſſionem.i. incrementum uitiorum ſuorum, quia tantam uoluptatem ex eis capiebat, ꝙ ſuauius ſibi ex eis uiuere uideretur. Ideoq;, id eſt & ideo appellatus eſt Phyſcon, uel à φυσῶσι, id eſt ſuperbia, & inflatione, uel ab eo quod eſt φυσίζω id eſt uiuificans uitam producens. Cuius nequitia, id eſt luxuria, quid nequius id eſt luxurioſius, & magis perditum? q.d. nihil, quia coegit ſororem maiorem natu. id eſt grandiorem è duabus, nuptam fratri cõmuni.ſ. ſibi, & illi nubere ſibi, deinde filia eius.ſ. ſororis ex cõmuni fratre, ſtuprata.ſ. a ſe per uim, dimiſit poſtea ipſam.ſ. ſororem ſuã matrem ſtupratæ, ut faceret nuptiis puellæ locũ uacuum, quia nõ licebat filiam & matrem habere coniuges.

ASCENSIVS.

COnſentaneus, &c. Igr quia mẽbra caput fere ſequitur, & populus prĩcipes ac ꝑlatos ſuos, populo gentis ægyptiæ, cõſentaneus ſup. fuit regibus ſuis, qui egreſſus mœnibus urbis.ſ. ſuæ ductu Archelai,ſ. regis ſubſtituti ob Beronicem cõiugem, & regis filia, ac ſororem aduerſus Aulũ Gabiniũ, qui ſuffragio Põpeii magni, Ptolemæũ reducendũ in regnũ receperat. Cũ.ſ. Archelaus iuberet, aut potius populus egreſſus iuberetur ab Archelao cingere caſtra uallo, atq; foſſa, ſucclamauit uniuerſus, ut id opus locaretur faciendũ pecunia pub. Quapropter ai.ſ. ægyptiorũ tam eneruẽs.i. effracti delitiis, non potuerunt ſuſtinere ſpiritũ.i. acrimoniam exercitus noſtri, id eſt Ro. quia cum duce ſuo fere omnes occiſi ſunt.

OLIVERIVS.

SEd tñ effœ. Cyprus inſula inter alias orbis terrarũ inſulas famoſiſſima, diuitiis ſemꝑ abũdans, & luxu plurimũ dedita, ut eam ueneri ſacram dicat eſſe Florus, inter alias delitias illud quoq; ſeruat, ut reginæ currus aſcenſuræ gradus ſibi faciant ex mulierũ corporibus, quo pedes earum mollius ſuſtentur. quid hoc delicatius, quid illius prouinciæ uiris turpius? qui tam delicato mulierũ imperio parere nõ recuſant, quibus honeſtior mors eſſet, ꝗ tam luxurioſum imperium.

Cypriorum luxuria

ℱ Effœminatior. Licet intolerabiles ſint ægyptiorũ regum libidines. Cypriorũ tñ multo intolerabiliores. ℱ Multitudo. Bñ multitudinẽ appellauit nõ populũ, qſi incõditã fœminarũ turbã. ℱ Velut gra. Subiectis ſibi ancillis, ſiue aliarũ mulierũ corporibus, ꝑ ea tanq; per ſcalarũ gradus currus aſcẽdebat. ℱ Hæc eſt ſo. ui. Unũ ꝗd ſit luxuria, atq; libido. ℱ Laſciui uult⁹. Ad laſciuã ſpẽm attinet, eſt.n. laſciui uult' gñ caſus. ℱ Ocu. inhæ. Oculorũ ſpectantiũ ſꝑ nouas cupiditates. ℱ Ani ab. Abundantis molli apparatu, & ꝑ multas uoluptates diſcurrẽtis, ut cum una oblata fuerit, altera ſtatĩ excogitetur, & dum ſemꝑ exquirendis illecebris mens intenta eſt, nunquam conquieſcat.

ASCENSIVS.

SEd tñ, hoc eſt licet eneru es deliciis fuerūt Egyptii, multitudo Cypriorū ſup. fuit effœminatior. i. mollior, & minus uiri is, qui ſuſtinebāt æquo aio reginas ſuas conſcendere currus corporibus mulierū in formā graduum diſpoſitarū, ut prima primū gradū, ſecunda ſecundū, & ita deinceps facerent, quo. i. ideo, ut ſup. reginæ ponerēt ueſtigia pedū mollius .ſ. ſuper corpora q̃ ſuper gradus ſcalares, aut ſup ſcabella. prob atq; effœminatior fuit enī .i. quia ſatius .ſ. eligibilis fuit uiris, ſi modo erāt uiri, (q. d. corpore q̃dē uiri, ſed aio erāt fœminæ) carere uita, q̃ obtēperare. i. inſeruire, imperio tā delicato. Hæc. i. hmōi ſup. eſt ſocietas uitiorū ſ. dictorū luxuriæ, & libidinis, utpote ſocietas laſciui uultus & oculorū inhærētiū. i. infixorū nouæ cupiditati, & aſſluentis delicato uultu, & uolitantis per uarios motus illecebrarū Hoc eſt ubi luxuria, & libido, regnant, adſunt tanq̃ comites uult' laſciuus, oculi petulci, & cupidi, & ai delicati, atq; illecebroſi, hæc āt addit, ut ad cōtraria tranſitū iaceret, addit enī.

maximā meruiſſe uidebit, nā in uictoriis Scip. in crudelitate Hāni parē inuenies ⸢Egregie no. Marius plebē, Sylla ſenatū, & nobilitatē defendebat, & hinc diuerſis ſtudiis pp Mithridaticā puinciā in ciuile belliū exarſerūt, in quo ſuperior Sylla non ſolū urbē Romanā, ſed totā Italiā crudelitate repleuit. nā pter hæc q̃ infra referūtur, apud ſacriportū, apud collinā. lxx. am plius millia, Sylla cōcidit, teſte L. Floro. ⸢Quatuor legiones. Florus dicit fuiſſe tantūmodo quatuor holum millia. Pli. de uiris illu. nouē mli. ⸢In publica uilla. e. i. domus extra urbē, uel oppidū, aut caſtellū dr̃ uilla, hoc eſt in agris poſita, ſed in cāpo Martio fuit domus cōſtructa, q̃ publica uilla dicebatur. ⸢Fallacis dextræ. Quia in fidē eos acceperat, ipunitatēq; pmiſerat. ⸢Lamētabiles q̃ritat'. Querelas lamētabiles, q̃ tātæ erāt, ut ē cāpo Martio exaudirent in urbe. ⸢Lacerata ferro corpa. Nō ſatis habuit i uiuos ad necē uſq; ſæuire, niſi ēt i mortuos crudelitate uteret, quoꝝ cadauera piſcib' deuorāda i tyberi dēci iuſſit.

ℂ De crudelitate. Cap. II.

CRudelitatis uero horridus habitus, truculenta ſpecies, uiolenti ſpiritus, uox terribilis, omnia minis, & cruentis imperiis referta. cui ſilentiū donare: incrementum eſt adiicere. etenim quem modum ſibi ipſa ſtatuet, ſi ne ſugillationis quidem frenis fuerit reuocata? ad ſummā, cum penes illā ſit timeri, penes nos ſit odiſſe.

ℂ De Lucio Sylla.

LVcius Sylla, quem neq; laudare, neq; uituperare quiſq̃ ſatis digne poteſt, quia dum quærit uictorias Scipionē ſe Po. Ro. dum exercet Hānibalē repręſentauit. egregie nanq; authoritate nobilitatis defenſa, crudeliter totam urbē, atq; omnes Italiæ partes, ciuilis ſanguinis fluminibus inundauit: quatuor legiones contrariæ partis fidem ſuam ſecutas, in publica uilla, quæ in martio campo erat, nequicq̃ fallacis dextræ miſericordiam implorantes, obtruncari iuſſit. quarum lamentabiles queritatus trepidæ ciuitatis aures receperunt. lacerata ferro corpora Tyberis impatiens tanti oneris, cruentatis aquis uehere coactus eſt.

QVinque millia prænestinorum ſpe ſalutis, per P. Cethegū data, extra mœnia municipii euocatos: cū abiectis armis humi corpora proſtrauiſſent interficiēda, ptinusq; p agros diſpergēda curauit. Quatuor millia & ſeptingentos diræ pſcriptionis edicto iugulatos i tabulas

OLIVERIVS.

CRudelitatis. q̃ ſit deteſtāda crudelitas, ex ipſi' deſcriptiōe colligit. Sed adūerſatiua cōiunctio uero ad id pertinet, ut cū ſuperiori cōiungat capitulo. ⸢Horridus habitus. Aſpera forma. ⸢Truculēta ſpēs. Crudelis aſpectus, nā crudeles ſemp in uultu feritatē quādā præ ſe ferunt. ⸢Cui ſil. Tacere, inq̃t, de crudelitate eſt ipſam crudelitatē augere, quæ nullū ſæuiēdi ſibi faciet modū, niſi uituperationis freno fuerit repreſſa, æquū igit' eſt, ut de illa dicamus, & dicendo uituperemus, uituperando reprimamus. ⸢Sugillationis. Notatiōis, & iſamiæ. nā niſi uituperet', cōtineri aut refrenari nō poterit impunitatē ſortita, cū naturaliter ſit efferata, & uiolēta. ⸢Penes il. ſit ti. Crudeles ſemp timeri uolūr, quos ſemper odiſſe ſolemus, iuxta illud tragicū. oderint dū metuāt,

Crudelitatis exēpla.

ASCENSIVS.

CRudelitatis &c. uero. i. ſed quaſi dicat ecōtrario, habitus. i. diſpoſitio uultus crudelitatis. i. hoīs crudelis, ē ſuple horridus. i. aſper, & dirus aſpectu, ſpēs. i. ptractio corū eſt truculēta. i. atrox, ſpūs ſup. ſunt uiolēti, uox ſup. eſt terribilis, aio ſup. eius. dicta, & facta ſunt referta minis & imperiis cruentis. i. ad cruoris effuſionē pertinētibus, cui donare ſilentium. i. nihil de ea dicere, hoc eſt, eā nō reprehēdere, eſt adiicere incremētū, q̃a ſi neq; dicto, neq; facto reſiſteret crudelibus, crudeliores efficerētur. Eteni. i. nā certe. quē modū. i. mēſurā, ut finē ipſa ſtatuet ſibi, ſi ne q̃dē. i. nō ſaltē fuerit reuocata. ſ. ab impetu ſup. frenis ſugillatiōis. i. dmore denigratiōis famæ, & increpatiōis? q. d. nullū. Ad ſūmā. i. ut ſūmatī loq̃r, & ſemel oīa dicā, cū penes illā. i. in ptāte illius. ſ. crudelitatis ſit timeri, odiſſe .i. pſequi ſit penes nos. i. i ptāte nr̃a. ſed ut Ci. docet durare nō pōt quē multi oderit. & peſſimus diuturnitatis cuſtos eſt met'.

OLIVERIVS.

LVcius Sylla. Ci. li. de finibus bonorū & malorū dicit. L. Syllā triū peſtiferorū uitiorū fuiſſe magiſtrū, luxuriæ, auaritiæ, & crudelitatis, crudelitate uero cūctos ſupaſſe. nā q̃ta in ciues q̃ta in ſocios, q̃ ta in oēs factionis aduerſæ crudelitate uſus fuerit, & hic & in eius uita cognoſcere poſſumus. ⸢Neq; laudare. Si eius uirtutes, et res clariſſime geſtas, laudē ingente. ſi uitia, & crudelitatis exēpla reſpexeris, uituperationem

Syllæ crudelitas

ASCENSIVS.

LVcius Sylla, quē quiſq̃ neq; pōt laudare ſatis digne. i. in bn̄factis, neq; uituperare ſatis digne, i maleficus, dū q̃rit uictorias Sci. repræſentauit (neſcio cur tpſ mutet, legendū. n. uſ aut dū q̃ſiit uictoriā repſitauit, aut dū q̃rit, repſitat, & ſimiliter in ſequēti particula, lega ergo, dū q̃ſiit, & exercuit ſic) dū q̃ſiit uictoriā repſitauit .i. exhibuit, aut retulit P. R. Scipionē. i. ciuē utiliſſimū reipu. dū exercuit uictoriā. ſiā ptā, repſitauit Hānibalē, ſæuiſſimū in ciues Roma. hoſtē. Enim p q̃a, authoritate nobilitatis defenſa, egregie. i. eximia uirtute, inundauit. i. pfudit crudeliter totā urbē. ſ. Romā, atq; oēs ptes Italiæ fluminibus ſanguinis ciuilis. Sylla ſup. iuſſit q̃tuor legiōes ptis cōtrariæ. i. inimicæ, ſecutas fidē ſuā. i. ſibi deditas, data fide de ſalute, obtrūcari i uilla publica. i. in q̃dā domo ad rēp. ptinēte, q̃ erat i cāpo martio, implorātes neq̃cq̃. i. fruſtra miām dextræ fallacis. ſ. Syllæ, qua eā prius fidē dederat, & nūc occidi iuſſerat, q̃rū. ſ. legionū q̃ritatus. i. q̃relas, aut potius q̃ritatus. i. gritationes, & quiritū inuocationes, lamentabiles, & ita miſerabiles aures ciuitatis trepidæ. i. anxiæ, & præ anxietate decurrentis receperūt, & tyberis impatiens tanti oneris, coactus eſt uehere aquis cruentatis corpora. ſ. legionū illarū lacerata ferro.

OLIVERIVS.

QVinq; millia pneſtinorū. Alia pars ſuperioris crudelitatis pneſtini q̃ iuniorē Mariū receperat, cū a Cethego Syllæ pfecto obſiderentur, ſpōte i deditionē fide data uenerūt, quos oēs extra mœnia euocatos, humiq; pſtratos, iuſſit occidi, & eoꝝ corpa ſpargi p agros. ⸢Quatuor millia, & ſeptingētos. Ne tāti facinoris memoria poſſet aboleri, pſcriptoꝝ noīa q̃ iugulati fuiſſent, i publicas tabulas referri uoluit. res certe memorāda nouis ānalibus, atq; recētu hiſtoria. ⸢Tā pclaræ rei. Ironia eſt, acſi diceret deteſtādæ. ⸢Diluereturſ. ſolueret', aboleret'. ⸢Nec cōtent' i eos. Ac ſi diceret, tolerabili' uidebat' i hoſtes, aut inimicos ſæuire, id. n. ulciſcēdi g̃ra factū uideri poſſet, in q̃etos uero, atq; pacificos, ſed diuites, id nō ſolū crudele, ſed ēt auaꝝ & ppterea Ci. recte dixit, triū pnicioſorū uitiorū fuiſſe magiſtrū, luxuriæ, auaritiæ, & crudelitatis. ⸢Quieti al. qui huic bello ſe immiſcere uoluerāt, & neutrā ptē ſequi. ⸢Per nomēclatorē. Nomēclator dr̃, q̃ noīa ciuiū tenēs, ea pricipibus p urbē incedētib' ſubiiciebat, ut unū quemq; noiatim ſalutarent.

Nomēclator

ſalutarent. his enim artibus principes ciuium gratiam inire ſtudebant per hos igitur nomenclatores, Sylla diuitum nomina edoctus pſcribebat. ¶ Aduerſus mulieres quoq;. Hoc quoq; ad crudelitatis augmentũ in fœminas uſq; ſæuire, q̃ ſemper uiro forti turpiſſimũ eſt adiudicatum. ¶ Id quoq; inexplebilis feritatis. alii habẽt inexplabilis. Crudelitas pluſquã punica fuit, uoluptatem ex contemplandis cæſorum capitibus mirificam capere, quæ ſi ſiluiſſet, nõ oculis tantũ, ſed ore quoq; deuoraſſet. Scipionis, Norbani, aliorumq; multorum ad ſe delata capita, in eius atrio iuſſit affigi, unde domus eius officina crudelitatis eſt appellata. ¶ Quam porrò crudeliter in M. Mariũ. Tantopere crudelitate delectabatur, ut exquiſito ſupplicii genere, M. Marium prætorẽ affici uoluerit quem ad Catuli nepotis ſui ſepulchrum pertractum oculis, manibus, crurib uſq; defoſſis, ſeruatum aliquandiu, ut per ſingula membra moreretur, non occidi, ſed excarnificari iuſſerit. ¶ Per ora uulgi. Spectante populo. ¶ Luctatiæ gentis. Catuli nepotis ſui, qui à gente luctatia originem ducebat. ¶ At ille etiã M. Plectoriũ. hoc quoq; teſtimonium crudelitatis immenſæ, q̃ M. Pletoriũ nulla alia de cauſa, niſi q̃ cum Marii corpus uideret tam crudeliter dilacerari, præ miſericordia ceciderit in ſincopin, ſtatim iuſſerit occidi, ut non ſolũ crudelitatis, ſed etiã miſericordiæ nouus ultor eſſet. ¶ Nouus punitor. Exaggeratio crudelitatis, ut etiam puniret, qui miſericordia cõmouerentur. Sed ut breuiter huius immaniſſimi hoĩs ſæuitia repetatur, quis illos connumerare poſſet, quos in urbe paſſim quiſquis uoluit occidit, donec admonente Furſidio uiuere aliquos debere, ut eſſent, quibus imperaret. propoſita eſt ingens illa tabula, ea ipſo æqueſtris ordinis flore duo millia, uel ut alii uolunt, plures electi qui mori iuberentur, noui gñis edictũ. piget poſt hæc referre, ludibrio hab'ta fata carbonis, fata forani prætoris, atq; demiſleos. Bebium ſine ferro, ritu ferarũ inter manus lancinatũ. Marium ut diximus, per ſucciſa ſingula membra mori coactũ poſiti deniq; ſingulorum hominũ fere pœnis. Municipia Italiæ ſplendidiſſima ſub haſta uenierunt. Spoletum. Inter annum, præneſte. Florentia, nã Sulmonẽ uetus oppidum ſocium, atq; amicum (facinus indignũ) nondum expugnatum, ut obſides iure belli, & modo morte damnati duci iubentur, ſic damnatam ciuitatem iuſſit Sylla deleri. & alia nefanda crudelitatis exẽpla edidit, ut in mortuorũ umbras etiam graſſaretur. Nã Marii cineres erutos ſpargi in profluentem iuſſit. quibus omnibus ita peractis uoluit fælix appellari, qui fera belua nominari debuerat, qui omnes tyrannos crudelitate ſuperaſſe uideatur. quamquam Marius leuiorem hanc feritatis inuidiam ſua crudelitate eſſe faciat, qui nihilo mitior in Syllanõs fuiſſe uidetur. ¶ Diſtrinxit. Nudauit, aperuit.

Catul' Luctatius.

publicas retulit: uidelicet ne memoria tam præclaræ rei dilueretur. Nec cõtentus in eos ſæuire, qui armis à ſe diſſenſerant, etiam quieti animi ciues, propter pecuniæ magnitudinẽ per nomẽclatorem cõquiſitos, proſcriptorũ numero adiecit. Aduerſus mulieres quoq; gladios diſtrinxit: quaſi parũ cædibus uirorum ſatiatus. Id quoq; inexplebilis feritatis indiciũ eſt, abſciſſa miſerorũ capita modo nõ uultum, ac ſpiritum retinentia, in conſpectũ ſuum afferri uoluit, ut oculis illa, quia ore nefas erat, mãderet. Quàm porrò crudeliter ſe in M. Mario prætore geſſit: quem per ora uulgi ad ſepulchrum Luctatiæ gentis pertractum, nõ prius uita priuauit: q̃ oculos infelicis erueret, & ſingulas corporis partes confringeret. Vix mihi ueriſimilia narrare uideor. At ille etiã M. Plectorium, quòd ad eius ſupplicium exanimis cecide rat, continuo ibi mactauit. nouus punitor miſericordiæ. apud quem iniquo animo ſcelus intueri, ſcelus admittere fuit. Sed mortuorum umbris ſaltem pepercit? minime. Nam C. Marii, cuius & ſi poſtea hoſtis, Quæſtor tamẽ aliquando fuerat: erutos cineres in Anienis alueum ſparſit. ex quibus actis felicitatis nomen aſſerendum putauit.

¶ De Caio Mario.

CVius tamẽ crudelitatẽ C. Marii inuidiã leuant. nã & ille nimia cupiditate perſequendi inimicos iram ſuã nefarie diſtrinxit: C. Cæſaris Cõſularis, & Cenſorii nobiliſſimũ corpus, ignobili ſæuitia trucidãdo, & quidẽ apud ſeditioſiſſimi, & abiectiſſimi hoĩs Varii buſtũ, id enim malorũ miſeriæ tunc reipublicæ deerat: ut Varii Cæſar piaculo caderet. pene tanti uictoriæ eius non fuerunt: quarũ oblitus plus criminis domi, q̃ laudis in militia meruit. Idẽ caput M. Antonii abciſſum ſuis manibus inter epulas per ſummam animi, ac uerborum inſolentiam aliquandiu tenuit: clariſſimiq; & ciuis, & oratoris ſanguine contaminari menſæ ſacra paſſus. Atq; etiam P. Annium, qui id attulerat: in ſinum ſuum recentis cædis ueſtigiis aſperſum recepit.

ſed non placet, licet ad rem reſpexerit, quia ſequitur interficienda potius igitur legam, euocatorum) extra mœnia municipii, ſcilicet ſui præneſtis, cum proſtrauiſſent, corpora ſupple ſua, humi, armis abiectis, curauit inquam interficienda, & diſpergenda protinus per agros, ut feris, & alitibus prædæ eſſent. Et ſupple rettulit in tabulas publicas, ideſt publico ſcripto expoſuit legendos, quatuor millia, & ſexcentus iugulatos, edicto diræ proſcriptionis. uidelicet, ideſt uidere licet, cur id fecerit, & eſt ironia, ne memoria tam præclaræ rei dilueretur, ideſt difflueret, & deleretur. nec contentus ſæuire in eos, qui diſſenſerant à ſe armis, adiecit etiã ciues animi quieti, ideſt pacis amatores, conquiſitos per nomenclatorem, ideſt nominum cuiuſq; pronunciatorem ꝑpter magnitudinem pecuniæ, non propter culpam, numero proſcriptorum, ideſt procul a ſalute ſcripto ſignificatorum, ut ubicunq; inuenirentur, occidi impune poſſent. Vt ſup. ipſe diſtrinxit, ideſt denudauit quoq; gladios aduerſus mulieres, quaſi parum ſatiatus cædibus uirorũ id quoq;, quod ſequitur, eſt ſupple aut fuit in eo indicium ſeritatis inexplebilis, uoluit capita miſerorum abſciſſa, modo nõ, ideſt fere, aut cum paululum abfuerit, quin retinentia uultum, ſcilicet priſtinum ac ſpiritum afferri in conſpectum ſuum, ut manderet, ea oculis, quia nefas erat, ſcilicet mandere ea ore. Quam, &c. Porro q̃, ideſt quãtum crudeliter geſſit ſe in Marco Mario prætore, aut potius in Marcum Mariũ p̃torẽ q d. crudeliſſime, quẽ pertractũ per ora uulgi, ideſt oĩbus uidentibus, ad ſepulchrum gẽtis luctatiæ, ideſt Catuli nepotis eius priuauit uita, ſed non prius q̃ erueret oculos infelicis, & confringeret ſingulas partes corporis. Ergo uix, ideſt cum difficultate (inquit author) uideor mihi narrare ueriſimilia. At.i.attamẽ aut inſuper, ille.i. Sylla mactauit ibi.i.ad ſepulchrum luctatiæ gentis, continuo Mar. Plætoriũ, q̃ ceciderat exanimis ad ſupplicium eius. ſ. Marci Marii amici ſui. mactauit dico exiſtens nouus i. inſolitus punitor miſericordiæ, apud quẽ intueri ſcelus. i. crudelitatẽ illam in innocentes ciues, animo iniquo. ideſt moleſte ferente, fuit. i. reputatum eſt, admittere ſcelus. Sed ſaltẽ pepercit umbris mortuorum? Minime, ſupple pepercit. Nam ſparſit, hoc eſt ſpargendos curauit in alueum anienis. ſ. fluminis in Tyberim cadentis, cineres Caii Marii erutos. ſ. è ſepulchro, cuius ſ Marii, & ſi. i. quãquam ſupple fuit poſtea hoſtis, tamen fuerat aliquando, ſcilicet in bello iugurthino in Africa quæſtor, quia Iugurtham à Boccho per Marium ad hoc miſſus impetrauerat. Ex quibus actis. ſ tam crudelibus & impiis, Sylla ſupple putauit nomen felicitatis, aſſerendum. i. uendicandum ſibi. dixit enim ſe felicem cũ nihil fuerit eo infelicius, quia proſper ad ſcelera ſucceſſus ſummæ infelicitatis eſt augmentũ, neq; tandem caruit iuſtæ ultionis uirga.

ASCENSIVS.

QVinque. Affert alia teſtimonia crudelitatis ſyllæ dicens. Et ſupple Sylla curauit, ideſt mandau't accurate quinque millia præneſtinorum ſpe ſalutis data per P. Cethegum, euocata (ſunt qui legant euocatos,

OLIVERIVS.

NAm & ille nimia. Quanta fuerit Marii crudelitas, ut alios authores omittam, ea Flori dictis breuiter colligitur, urbe enim potitus poſt exilium cum Cinna, Carbone, & Sertorio, ſtatum ad principum cædem

⁋ De Damaſippo.

Damaſippus nihil laudis habuit: quod corrumperet. itaq; memoria eius licentiore accuſatione perſtringit. cuius iuſſu principũ ciuitatis capita oſtiarũ capitibus permiſta ſunt. Carboniſq; Aruinæ truncum corpus patibulo affixum geſtatum eſt. ideo aut flagitioſiſſimi hominis prætura multum, aut reipublicæ maieſtas nihil potuit.

⁋ De Munatio Flacco Ro.

Munatius.n. Flaccus Pompeiani nois acrior, q̃ probabilior defenſor: cũ ab impatore Cæſare in Hiſpania incluſus mœnibus Attinguenſiũ obſideretur: efferatã crudelitatem ſuam truculentiſſimo genere ueſaniæ exercuit. omnes enim eius oppidi ciues, quos ſtudioſiores Cæſaris ſenſerat: iugulatos muris præcipitauit. fœminas quoq; citatis nominibus uirorũ, qui in cõtrariis caſtris erãt ut cædes coniugũ ſuarũ cernerent: & maternis gremiis ſuperpoſitos liberos trucidauit. Infantes alios i cõſpectu parẽtũ humo infigi, alios ſuperiectos pilis excipi iuſſit. quæ auditu etiã intolerabilia, Romano iuſſu, luſitanis manibus adminiſtrata ſunt. cuius gentis p̃ſidio Flaccus uallatus, diuinis operibus, uecordi pertinacia reſiſtebat.

ut diſcurreretur ſignum dedit. ubi aliquando ſæuius q̃ aut in punica, aut in cymbrica urbe ſæuitum eſt, Octauii conſulis caput pro roſtris Ant. conſularis in Marii ipſius menſis exponitur. Cæſar & Fimbria in penatibus domorum ſuarum trucidantur. Craſſi pater & filius in mutuo alter alterius aſpectu, Bebium atq; Numitorium per medium forũ unci traxere carnificũ. Cat. ſe igni hauſto ludibrio hoſtium exemit. Merula flamẽ dialis in capitolio Iouis ipſius oculos uenarum cruore reſperſit. Acharius ipſo uidente Mario confoſſus eſt, quia fatalem illam. ſ. manum nõ porrexerat ſalutãti. hæc tot ſenatus funera intra kalẽdas, & Idus Ianuarii menſis acta ſunt, nam Marius teſte Liu. lib. lxxx. editis multis ſceleribus Idibus Ianuariis deceſſit. ſeptima illa Marii purpura dedit. quid futurũ fuit, ſi annum conſularis impleſſet, rurſus Marius iuuenis, & Carbo conſules poſt aduentum Syllæ profligatosq; exercitus ſuos, quaſi deſperata uictoria, ne inulti perirent, ſanguine ſenatus ſibi parentabant. obſeſſaq; curia de ſenatu tanquam de carcere, qui iugularentur educti. q̃d funerum in foro, in circo, in patentibus templis? nam cũ mutius Scæuola pontifex ueſtales ãplexus aras, tñ nõ eodẽ igne ſepelitur. Lamponius, atq; Theleſinus Samnitũ duces atrocius Pyrrho & Hannibale campaniam, hetruriãq; populantur, & ſub ſpẽ paruã ſe uindicãt. ⁋ C. Cæſaris. Hic eſt ille Cæſar orator, qui cũ Catulo fratre à Ci. i. ſecũdo oratoris lib. inducitur i Tuſculanũ ueniſſe, ut diuinitus de eloquẽtia Craſſus diſputantẽ audirent, quem Marius urbe potitus, ad buſtum uiliſſimi hominis Varii cuiuſdam, quẽ occiderat Sylla, pertractum, tanq̃ uictimã ad illius umbræ expiationẽ iuſſit occidi. Hominis. ſ. Varii cuiuſdã Veronenſis. ⁋ Seditioſiſſimi. Conſtat hunc uariũ ſeditioſiſſimũ fuiſſe, q principes accuſare conſueuerat, iter quos & M. Scaurũ. ⁋ Piaculo caderet. ad purgationẽ ueluti oſtia caderet. ⁋ Pene tanti uictoriæ eius nõ fuerunt. Vilicitum eſſet tñ uirum abiecti hois umbris parentari. ⁋ Plus criminis. Propter crudelitatem. ⁋ Quã laudis. Propter res geſtas. ⁋ Idẽ caput. M. Anto. hic fuit ille orator eximius, q cũctos eloquẽtia ſua ætate ſupauit, teſte Cic. potuitq; orõnis ſuauitate marianos milites demulcere, ac cædis inſenſæ cupiditatẽ reprimere, niſi P. Ani. q eius orationi nõ itereſuerat, poſt illos igreſſus, illũ occidiſſet. cuius caput Mario inter epulas oblatum, tanta cũ alacritate ſuſcepit, manibusq; pertractauit, ut plane oibus ai inſolentiã oñderet. inſup ipm Anto. interfectorẽ arcte cõplexus eſt, tanq̃ ab illo maximũ oium beneficiũ recepiſſet. ⁋ M. Anto. oratoris. quem cũ Craſſo de eloquentia diſputãtẽ in oratore ſuo Cicero introducit.

C. Cæſaris oratoris mors

ASCENSIVS.

Cuius. ſ. Syllæ crudelitates licet ſe ob eas felicẽ putauit, tñ tãmagnæ fuerunt, q leuãt. i. diminuũt inuidiã Caii Marii. Nã & . i. ẽt ille, . ſ. Marius, diſtrinxit. i. exercuit nefarie irã ſuã nimia cupiditate pſequendi inimicos, trucidando ſæuitia ignobili. i. quæ in ignobilibus eſſe ſolet, nobiliſſimum corpus Caii Cæſaris ſup. uiri conſularis, & cenſorii. i. qui conſulatum & cenſuram geſſerant, et quidem apud buſtũ. i. ſepulchrũ cõtinẽs uſtos cineres, Varii hominis ſeditioſiſſimi, & abiectiſſimi. Id enim malorum deerant tunc miſeræ reipub, ut Cæſa. . ſ. Caius homo nobiliſſimus, caderet placulo. i. quaſi ad purgationẽ, & expiationem cædis Varii. uictoriæ. ſupprimit narrationem cædis Varii. Victoriæ ſup. Marii, in Iugurthã, & cimbros, aut Teuthonicos pene, ideſt quaſi nõ fuerunt tanti ideſt ualoris & pretii (quod hoc loco licet dicere, quia licet non exponam, etni tanti ideſt tanti pretii, ſed tanto pretio, tamen bene dixero, etni equum tanti, ſcilicet pretii, aut equum qui tanti fuit, uidelicet pretii) hoc eſt non erant tanto p̃tio æſtimandæ. Quarũ, ſcilicet uictoriarũ ipſe marius oblitus, meruit plus criminis. i. criminationis, & execrationis domi. i. in urbe, q̃ laudis in militia. Idẽ ſcilicet Marius tenuit aliquã diu ſuis manib', inter epulas ideſt inter epulandum p ſummam inſolentiam. i. ſuperbiam ai, & uerbo, caput M. Anto. abſciſſum. i. à Publio Ani. paſſus ſaccã menſam contaminari ſanguine clariſſimi, & ciuis & oratoris. Atq; etiam recepit. ſ. ad menſam Pu. Anniũ, qui attulerat id. ſ. caput M. Ant. in ſinum ſuum. ſ. Marii. Nam ſi de Annii ſinu intelligatur, dicẽdum eſſet in ſinu ſuo aſperſum ueſtigiis recentis cædis, non tamen ab eo, ſed à publio Antonio factæ, niſi qui Antonius dictus ſit dicendus.

OLIVERIVS.

Damaſippus. Hic nulla uirtute præditus, nulla laude clarus merito accuſari põt, q in mariana tẽpeſtate, & ipſe ſupra modũ ſæuierit, quippe qui nobiliſſimos ciues Syllani nominis defenſores inter uictimas, tanq̃ beluas crudeliter necari, & aruinæ tribuni plebis truncum in ſublime elatum per ora uulgi deferri iuſſerit, de quo Saluſtius in catilinario. Noſtra memoria uictor Sylla cũ Damaſippũ, & alios eiuſmodi, qui malo reipu. creuerãt iugulari iuſſit, quis nõ factum eius laudabat? hoies ſceleſtos, & factioſos, qui ſeditionibus remp. exagitauerant, merito necatos aiebant. Sed ea res magnæ initiũ cladis fuit, nam uti quiſq; domũ, aut uillã poſtremo uas, aut ueſtimentũ alicuius cõcupiuerat, dabat operã, ut is in proſcriptorũ numero eſſet. ita illi, quibus Damaſippi mors lætitiæ fuerat, paulo poſt ipſi trahebantur, nec prius finis iugulãdi fuit, q̃ Sylla omnes ſuos diuitiis expleuit. ⁋ Nihil laudis habuit, quod corrumperet. ac ſi diceret. Marius, atq; Sylla ſuarũ rerũ geſtarum laudes, & gloriã crudelitate corruperunt, ut ſine dãnatione laudari non potuerint. hic uero nullam habuit laudem quam potuerit crudelitate diminuere, quare liberius accuſari poteſt. ⁋ Patibulo. Cruci affixum, patibulum à patiendo dictum, q in eos mortẽ noxii patiantur. ⁋ Flagitioſiſſimi hominis præturã. Tantum, inquit, ualuit Marii potentia oppreſſa repub. ut in ea nihil authoritatis h̃ret ampliſſimus ordo. ⁋ Prætura, ſ. Damaſippi, qui tunc præerat urbi. ⁋ Reipu. maieſtas. uel ſenatus, uel quia tunc Aruina trib. ple. erat & ſacroſancta maieſtas tribunitia habebatur, cui nihil tũc profuit. Liuius de Mario lib. lxxx. Marius, inquit, uir, cuius ſi examinentur cum uirtutibus uitia, haud facile ſit dictu, utrum bello melior, an pace pernicioſior fuerit, adeo ut quam remp. armatus ſeruauit, eam primo togatus omni genere fraudis, poſtremo armis euertit.

Patibulum crucis.

ASCENSIVS.

Damaſippus nihil habuit laudis quod corrũperet. ſ. turpiter agẽdo, quia nihil unquã honeſte egerat, itaq; i. & ita memoria eius. i. quæ eſt de eo, pſtringitur. i. uiolenter inaudit accuſatione licentiore, quia impunitiore. Cuius iuſſu capita principũ ciuitatis permixta ſunt capitibus oſtiarum quia principes inter oſtias mactati ſunt, & corpus Carbonis Aruinæ truncum. i. detruncatũ ablato capite, geſtatũ eſt. ſ. ad oſtentationẽ in opprobriũ affixũ patibulo, adeo aut prætura hois flagitioſiſſimi. ſ. Damaſippi potuit multũ, aut maieſtas reip. i. omnium, qui præerant iuſtitiæ potuit nihil, quia permiſerunt Damaſippum contra ius in innocentem ſæuire.

OLIVERIVS.

Munatius etiam Flaccus. Hic eſt Flaccus ille, qui in omni uita Catonem imitari uolebat, & quãuis lõge à ſeueritate

Carthaginienſium crudelitas.

ℭ Externa. De Carthaginienſibus.

TRanſgrediamur nunc ad illa, quibus uti par dolor, ita nullus noſtræ ciuitatis rubor ineſt. Carthaginienſes Attilium Reguſ palpebris reſectis, machina, in qua undiq; præacuti ſtimuli eminebant: incluſum, uigilantia pariter, & continuo tractu doloris necauerunt. tormenti genus indignum paſſo, authoribus digniſſimum. Eadem crudelitate uſi in milites noſtros, Martis certamine in ſuam poteſtaté redactos, nauibus ſubſtrauerunt: ut earum carinis, ac pondere eliſi, inuſitata ratione mortis barbaram feritatem ſatiarent, tetro facinore pollutis claſſibus ipſum mare uiolaturi.

ℭ De Hannibale.

HOrum dux Hannibal, cuius maiore ex parte uirtus ſæuitia conſtabat: in flumine Gelo corporibus Romanis ponte facto exercitum traduxit, ut æque terreſtrium ſceleſtum Carthaginienſiũ copiarũ egreſſum terra, quàm maritimarum Neptunus experiretur. Idem captiuos noſtros oneribus & itinere feſſos iam prima pedum parte ſuccisa relinquebat. Quos uero in caſtra perduxerat, paria fratrũ & propinquorũ iungens, ferro decernere cogebat neq; ante ſanguine explebatur, quàm ad unũ uictoré oẽs redegiſſet. iuſto ergo illũ odio, uerũ tamẽ tardo ſupplicio Senatus, Pruſiæ regis factũ ſupplicẽ, ad uoluntariã mortem compulit.

à ſæueritate illius abeſſet, licentius tñ plerunq; loquebatur. nã cũ Pompeiũ conſules admonerent, ut diligeter uideret quorſum euaderent Cæſaris opes quæ reipub. periculoſæ uidebantur, Põpeius otioſos eos eſſe iuſſit, quia cũ primũ pede terrã percuſſerit, ſe totũ orbem cõmoturũ diceret, fretus .ſ. potentiã, & authoritate ſua totũ orbem cõplexa. Occupatis deinde Gallis, auctiſq; Cæſ. uiribus, ut iã apertũ reip. periculũ uideretur, Tunc Munatius iſte, Põpeio dixiſſe fertur, nunc pede percute terrã ò Põpei. ſed quod ad ei⁹ crudelitatẽ pertinet, tãta fuit, ut nihil immanius, nihil truculẽtius audiri poſſet, ſicut in litera uidere poſſumus. ⁋ Quã ꝓbabilior. Quia nõ laudẽ, ſed infamiã ex ea re ꝑ crudelitatẽ eſt cõſecutus. ⁋ Truculentiſſimo genere ueſaniæ. Sæuiſſimo furoris gñe. ⁋ Fœminas. aiia teterrima feritas, cũ nõnulli ex oppidanis ad Cæſarẽ cõfugiſſent in caſtra, Flaccus iſte crudeliſſim⁹ uxores & liberos eorũ in muros adduci iuſſit, deinde citatis earũ uiris uelut ad colloquiũ, in illorũ cõſpectu crudeliter necari, iuſſit trucidatis prius i matrũ amplexib⁹ liberis infantib⁹. ⁋ Infantes alios. Hoc uero multo crudelius, ut quoſdã infãtes añ ora parentũ hoo defigi ſiue terræ collidi, alios ueluti pilas iactatos telis excipi iuberet, q̃ gdẽ auditu, ne dũ uiſu fœda, & intolerabilia dici pñt. ⁋ Quæ au. Execratur quodãmodo hãc Flacci crudelitatẽ, cũ Romani ſemp humanitatis principes extiterint, unus inuẽtus eſt Flacc⁹, qui barbarã crudelitatẽ ſuperauerit. ⁋ Diuinis opibus. Nõ diſcedit ab aſſentatione ſua Vale. ⁋ Veſana pertinacia. Quia ſperabat ſe diuinis opibus Cæ. poſſe reſiſtere, à quo tã dẽ ſupatus, iuſtas crudelitatis pœnas dedit.

ASCENSIVS.

MVnatius, aut Numantius, aut numatius (tam uarie. n. ſcriptũ reperi) aſſt. Flaccus defenſor nois Põpeiani. i. querelæ Põpeii Magni, acrior q̃ probabilior. (More ſuo q̃, conſimiles gradus dat, cũ ratio uideat ſecundo loco poſitiuũ exigere. Nã ſicut cõſuete dicas uir magis acer q̃ probabilis, ita dicẽdũ uidet, acrior q̃ probabilis, quia magis acer nõ eſt aliud q̃ acrior) cũ ipſe incluſus mœnibus attinguẽſiũ. ſ. populorũ Hiſpaniæ, uñ addit in Hiſpania, obſideret ab Imperatore Cæſare. ſ. Iulio. Exercuit efferatã crudelitatẽ ſuã truculentiſſimo gñe ueſaniæ, enim. i. quia præcipitauit muris. i. de muris iugulatos oẽs ciues oppidi, quos ſenſerat ſtudioſiores Cæſaris. ſ. partibus eius. Trucidauit. i. truculenter occidit, quoq;. i. ẽt fœminas, & hoc ooſbus uirorũ citatis, hoc eſt nominatim, ut adeſſent, uocatis, uirorũ, inq̃ qui erant in caſtris contrariis. i. Cæſarianis, ut cernerẽt. ſ. uiri cædes. i. occiſiones cõiugũ. i. uxorũ ſuarũ, & trucidauit liberos ſuppoſitos gremiis maternis. Et iuſſit alios infantes infigi humo in cõſpectu parentum, & iuſſit alios ſuperiactos pilis excipi pilis. Quæ. ſ. facta intolerabilia ẽt auditu, ſunt adminiſtrata manibus luſitanis. i. luſitaniorũ, iuſſu Romano. i. Romani præfecti. Cuius gentis. ſ. luſitaniæ pſidio Flaccus uallatus, reſiſtebat pertinacia uecordi. i. expertæ prudẽtiæ operibus diuinis. i. cæſaris inter deos referendi.

THEOPHILVS.

NVmatius Flac. Hanc atteguenſium fœdam cædẽ perſtringit Hircius Hiſpanici belli li. qui Cõmentariorum Cæſ in ordine ſextus eſt. ⁋ Attinguẽſium. Ianus Parrhaſius apud Hyrciũ, ſeu mauis Oppiũ, primus hunc in Val. locũ declarauit Atteguenſiũ legendũ putabat ab Attegua, qd. oppidũ, reddit Hircius in Hiſpa. Pliniuſq; per hoc Singuli Attegua, q̃q̃ poſt tot ẽt cenſuras, in uulgatis codicibus eſt Singilia Hegua, uetuſti, ſicut idem Ianus indicauit, Singilia Tegua, qui ubrani lubricus error eſt.

OLIVERIVS.

TRanſgrediamur. de ſupplicio Attilii reguli, & crudelitate qua uſi fuerint in eũ Carthaginiẽſes, diximus in cap. de ſeruata religione lib. i. non eſt igitur repetẽda hiſtoria. ⁋ Vt par dolor. q̃ à Carthaginienſibus ſæuitum ſit in Romanos, dolor quidem ad Romanos pertinet, nõ aũt rubor, quia nulla inde infamia, ſicut à ſua ipſorũ crudelitate. ⁋ Machinæ. Vaſi cuidã, eſt enim machina ẽt fabrica, inſtrumentũ, cõpoſitio, unde ẽt pro inſidiis aliquando ponitur. ⁋ Præacuti. Valde acuti claui. ⁋ Auctoribus digniſſimũ. Quia conſtat Carthaginenſes crudeliſſimos fuiſſe. & hac crudelitatis infamia ſemper notatos, ergo illis crudelitas conuenit. ⁋ Eadem uſi crudelitate hoc fuit eodẽ bello primo punico, non de imperatore, ſed etiam de militibus captis ſupplicium crudele ſumpſerunt, quos ſundo nauium ſubſtratos necauerunt, nouum mortis, & ſupplicii genus, ſæuitas barbara excogitauit, dum ſupra modum in Romanos ſæuire geſſit. ⁋ Pollutis claſſibus. Humano ſanguine nauibus aſperſis. ⁋ Mare uiolaturi. Deductis ſcilicet nauibus Romanorum ſanguine pollutis, ipſum mare quodãmodo uiolare uidebantur, cum illud humano ſanguine reſpargerent.

ASCENSIVS.

TRanſgrediamur nunc ad illa. ſ. externa, & primum ad Carthagi. quibus ut. i. quemadmodũ dolor par, ideſt æqualis ineſt, ita nullus rubor, ideſt nulli uerecundiæ noſtræ ciuitatis ineſt, quia externa crudelitas nullã incutit Ro. uerecundiã. Incipiens autẽ narrare dicit. Cartha. necauerunt Attilium regulum (qui ubi perſuaſit, ne per ſe fieret redemptio captiuorũ Cartha. ut iuſiurandũ ſeruaret ad hoſtes rediit) palpebris ſup. eius ideſt cooperculis oculorũ reſectis, ideſt abſciſſis incluſum machina, ideſt dolio, ut quidã uolunt, in qua, ſcilicet machina ſtimuli acuti, ideſt claui eminebant, ideſt extabant, undiq;, ideſt ex omni parte, necauerunt dico uigilantia, quia abſciſſis palpebris dormire non potuit, & continuo tractu doloris. Supple. ò genus tormenti indignum, paſſo. ſ. regulo qui id paſſus erat, & digniſſimum auctoribus, ſcilicet eius paſſionis. Carthagi. ſupple uſi eadem crudelitate in ciues noſtros. i. Romanos redactos in ſuam poteſtatem certamine martio. i. bellico ſubſtrauerũt eos nauibus, ut ipſi eliſi. i. cõtriti carinis. i. aluis. ac fundis earũ. ſ. nauium, ſatiarent feritatẽ barbarã inuſitata ratione. i. uia ac ſpecie mortis, uiolaturi. ſ. Carthaginiẽſes ipſum mare Claſſib⁹ Pollutis tetro. i. fœdo, & diro facinore.

THEOPHILVS.

AVthoribus digniſſimũ. quibus ipſi cruciari merebantur. ⁋ Nauibus ſubſtrauerũt. Varro de uita patrũ li. iiii. Quũ pœnus, inquit, in fretũ obuiã ueniſſet noſtris, & quoſdã cœpiſſet crudeliſſime pro palãgis carinis ſubiecerat, quo metu debilitaret noſtros. ſunt autem palangæ fuſtes teretes, qui nauibus ſubiiciuntur, ad pelagus, uel ad littora cũ ſubducuntur. ut Nonius author eſt. Hæc Ianus Parrhaſius.

OLIVERIVS.

HOrum dux Hannibal. Liui. hunc multis uirtutibus præditũ dicit, quas ingentia uitia adæquabãt, inhumana crudelitas, pfidia pluſq̃ punica, nihil ueri, nihil ſancti, nullus dei metus, nullum iuſiurandum, nulla religio. fuit ergo crudeliſſim⁹ ĩpera. ⁋ In flumine gelo. Vir. gelã appellauit à quo.

oppidum illi oppoſitum cognominatum eſt, apparet camerina procul campiq́ geloi, Immaniſq́ gela fluuii denomine dicta eſt autem fluuius Sycíliæ inter camerinam & agrigentum. ¶ Exercitum traduxit hoc idem feciſſe ſpartacum Frontinus dicit lib. i. Spartacus, inquit, foſſam, qua erat à Marco Craſſo circumuallatus cæſis captiuorum, pecorumq́ corporibus repleuit, & ſuppreſſus eſt. ¶ Vt æque terreſtrium. ut ita fluuiales, & terreſtres aquas polueret, ſicut primo punico bello maritimas crudelitate corruperat. ¶ Idem captiuos noſtros. Alia ſæuitia barbara, ut captiuos Ro. quibus pro ſeruis uteretur, cum longo itinere feſſi impoſita ſibi grauiſſima impedimentorum onera ferre non poſſent, ſuccíſis primis pedum partibus relinquebat inutiles. quos uero in caſtra perduxerat, inter ſe ſanguine cõiunctos, tanquam gladiatores ferro decernere coegit. quo ſpectaculo non prius ſatiatus eſt, q̃ omnibus conſumptis eo genere mortis ſuperſtes nullus eſſet. quid illud? q́ inter cadauerũ ſtrues in Cannenſi clade menſas paraſſe dicitur, ut non minus Cæſorum ſanguine, quam epularũ uoluptate ſatiaretur. diſcendens quoq́ ex italia, cum ad ferendã opem patriæ euocaret, omnes Italici generis qui in Africã illũ ſequi abnuẽtes cõceſſerant, in laciniæ Iunonis delubrum, inuiolatum ad eam diẽ, in templo ipſo fœde, crudeliterq́ interemit. ¶ Paria fratrum Tanq̃ paria gladiatorũ, ut frater cũ fratre, propinquus cũ propinquo ferro certarent, ſeq́ mutuis uulneribus occiderẽt, quo mors illis grauior eſſet. ¶ Iuſto igitur illũ. Merito illum odere Romani, quem ad uoluntariam denique mortem compulerũt. nam ſubactis tandem Carthaginienſibus, cum inter pacis cõditiones abrupti fœderis ultionem depoſceretur Hannibal, in quẽ omnis rupti fœderis culpa transferebatur, ad Anthiocum regem Syriæ confugit. qui cum aduerſus Romanos bella pararet, & Hannibalis cõſilia ſperneret, uictus à Romanis, & ad pacẽ coactus, Hãnibali ſignificauit illũ peti à Romanis, quo cognito ad Pruſiam Bythiniæ regem ſe contulit quem cũ aduerſus Eumenem ponti regem excitaſſet, Eumenemq́ Hãnibalis conſilio Pruſias ſuperaſſet; metuens ſenatus Ro. ne ſibi nouum bellum ſuſcitaretur ab Hannibale, T. Quintum Flaminium ad regem Pruſiam miſerunt, qui utrõq́ regem cõponeret, Hannibalẽ depoſceret. non illi ſimiliter Romanorum poſtulationem rex perfidus indicauit, ſed eum in Romanorum manibus, hoc eſt T. Quin. qui ob eam cauſam uenerat, ut Hãnibalẽ Romam captiuum duceret, ita tradidit, ut uix ſumẽdi ueneni, quod in annulo regio more gerebat, tẽpus ei ſupereſſe poſſet. qui quidẽ annulus, ut dicit Iuue. fuit cãnarum uindex, ac tanti ſanguinis, ultor. Iuſtinus tamen dicit Hãnibalem, audito legatorũ aduentu, ſumpto ueneno legationẽ morte præueniſſe. Plu. uero plures affert opiniones de morte Hanni. nã alios dicit eſſe qui uelint eum à ſeruo fuiſſe interfectum, alios qui tauri ſanguinem illum hauſiſſe dicant, alios qui uenenũ ad ſimiles caſus præparatum bibiſſe cum magna execratione regis Pruſiæ. ¶ Pruſiæ. Regis Bythiniæ.

Hanni-balis mors

ASCENSIVS.

HOrum huiuſmodi hominum dux Hãnibal, cuius uirtus. i. bellica conſtabat ex maiore parte. ſæuitia traduxit exercitum, põte facto in flumine gelo, quod eſt in Sicilia inter Camerinam & agrigentum, corporibus Romanis, ut terra experiretur æque ſceleſtum egreſſum copiarum Carthaginien. terreſtrium, ideſt per terras ductarum, quam Neptunus maritimarum (& ita accipit terram pro tellure.) Idem ſcilicet Hãnibal relinquebat noſtros, ideſt Romanos milites captiuos, ideſt quos ceperat, feſſos oneribus, & itinere, & ita progredi nequeuntes, prima parte pedum iam, ideſt prius ſuccíſa, ne amplius ingrederentur ſaltem recte. Vero, ideſt ſed cogebat decernere ferro, ideſt dimicare, & altero alterum interficiente experiri, uter uiueret, eos ſupple quos perduxerat in caſtra iung.ns, ideſt conſtituens ad dimicationem paria fratrum, ideſt ex fratribus, & propinquis inter ſe, neq́ explebatur, ideſt ſatiabatur ante, ideſt prius ſanguine, quàm redegiſſet omnes ad unum, ſcilicet ultimum uictorem, qui nõ habebat, cũ quo amplius certaret, qui uero ſemel uicerant, iterum alteri coniungebantur, donec omnes præter unum eſſent interfecti. unde male quidam legunt, Quoſdam autẽ, ubi legẽdum eſt, quos autem, &c. Ergo qui atam ſæuus in Romanos fuit, ſenatus cõpulit illum ſcilicet Hãnibalem factum ſupplicem pruſiæ regis Bythiniæ ad mortem uoluntariam, quam ſibi intulit, odio iuſto, uerum ſcilicet ſed tamen ſupplicio tardo, quia nimis diu regnarat.

THEOPHILVS.

HOc & Liuius ex perſona coſ. ad Campanos, exercitum natura immitem, moribusq́ ferum inſuper dux ipſe efferauit, in pontibus, ac molibus ex humanorũ corporum ſtrue faciẽdis. id ipſum P. quoq́ Cornelius apud Appianum pœnis inuidiam faciẽs exprobrat. & L. Florus, Pons de cadaueribus iuſſu ducis factus in torrente Vercelii. quæ lectio caſtigatior eſt. Nam Gela flu. in Sicilia quidem redditur à Strabone Duride, Plinio, Marone, Silio, Claudiano, Stephano, cæteriſq́ in proximis Aufidi regionibus, ubi ſtatuit ipſe Florus à nullo. Porro Vercelius urbs eſt hirpinorũ, cuius meminit Liuius Belli punici lib. iii. in Hirpinis, inquit, oppida, quæ à po. Ro. defecerant, ui recepta, per M. Valerium prætorẽ Vercelius, Sicilius q́. Sed in urbis ultimo nomine librarii menda eſt, ſcribendumq́ Vicelius. utrunq́ enim in agro Compſano fuit oppidum Vercelius, & Vicelius, unde Vercellanos, & Vicellanos. in. ii. Italiæ regione plinius affert, quamuis apud eum poſt tot etiam cenſuras, Vecellani, & Veculai corrupte legatur. de uicelio Liuius alibi meminit inter prodigia, Nunciatum, inquit, eſt, in Iouis uicelini templo, quod in Compſano agro eſt, arma concrepuiſſe. Quare Iani parthaſii ſententia corrige Palerii uerba ſic. in Flumine uercelii. Hannibal enim poſt Cannenſem pugnam Compſam petiit, oppidumq́ facile perpulit ad deditionem, ac in traiectu torrentis ad urbem uercelii, ex humanorum corporum ſtrue pontem fecit.

¶ De Rege Mithridate.

TAm Hercle, quàm Mithridatem regem: qui una epiſtola octoginta millia ciuium Romanorum in Aſia per urbes negociãdi gratia diſperſa interemit: tantæ q́ prouinciæ hoſpitales deos, iniuſto, ſed non inulto cruore reſperſit. quoniam cum maximo cruciatu ueneno repugnantem ſpiritum ſuum tandem ſuccumbere coegit. Simulq́ piacula crucibus illis dedit: quibus illos amicos ſuos, authore Gauro ſpadone libidinoſus obſequio, ſceleſtus imperio affecerat.

OLIVERIVS.

TAm Hercle q̃ Mithridatem. Mithridates ſæuitia pro uirtute abutebatur, nam bellũ ſuſcepturus aduerſus Ro. edictum per omnes Aſiæ urbes miſit, ut omnes, qui in Aſia forent Romanæ ciuitatis homines interficerentur, hi erant autem ſupra octoginta millia Romanorum, qui negociandi, uel alterius rei gratia diſperſi erant in Aſia, præterea domus, templa, & aræ, humana omnia atq́ diuina iura uiolata ſunt. cuius licet ſeras, meritas tamen pœnas dedit, nam tribus demum ingentibus bellis fœlicitate Syllæ, aut uirtute Luculli, & pompei magnanimitate uictus, & defectione ciuium, pharnaciſq́ filii ſcelere præuentus, male tentatum ueneno ſpiritum expulit. Nam pharnaces eius filius in pompeii gratiam, ipſum iam amiſſo regno obſeſſum ad mortẽ coegit, qui ueneno accepto, cum parum profeciſſet, à milite Gallo nomine Bittocõ à quo ut ſe iuuaret petierat, interfectus eſt. plin. lib. xxv. naturalis hiſtoriæ hunc dicit quottidie antidotum contra uenena ſumere ſolitum. Gellius uero lib. xvii. de noctibus atticis, Anates inquit, ponticas dicunt edendis uulgo uenenis uictitare. Scriptum eſt à Leneo Cn. pompeii Liberto, Mithridatẽ illũ ponti regem medicinæ rei, & remediorum in id genus ſolertẽ fuiſſe, ſolitumq́ earum ſanguinem miſcere medicamẽtis, quæ de iungendis uenenis ualent, eum ſanguinem uel potentiſſimum eſſe in ea coactione ſiue confectione. ipſum autem aſſiduo regem talium medullarum uſu à clandeſtinis epularum inſidiis cauiſſe, quin & ſcientem quoq́ ultro, & oſtentandi gratia uenenũ rapidum, & uelox ſæpenumero hauſiſſe. Atq́ id eum ſine noxa feciſſe. quãobrem cum poſtea prælio po. Ro. uictus, metu ſuis in ultima regni refugiſſet, & mori decreuiſſet, & uenena uiolentiſſima feſtinandæ necis cauſas fruſtra expertus fuiſſet, iuõ ſe ipſe gladio tranſegit. pli. uero nepos de uiris illuſtribus. Mithridates, inquit, à pompeio nocturno prælio uictus, in regna confugit, ubi per ſeditionem populariũ à pharnace filio in turre obſeſſus, uenenum ſumpſit, quo tardius agente,

Mithri-datis crudeli-tas

¶ De gentis Thraciæ regina.

NVmuliſintis Diogiridis filię Thracię regis, & ſi minus admirabilem crudelitatem gentis ipſius feritas narrãdam, tamen rabies ſæuitiæ facit. cui neq; uiuos homines medios ſecare: neq; parentes liberorum ueſci corporibus neſas fuit.

¶ De Ptolemæo rege Aegypti, & de Cleopatra.

ITerum Ptolemæus Phiſcon emergit, paulo ante libidinoſæ amentiæ teterrimum exemplum, idem etiam inter præcipua crudelitatis indicia referendus. Quid enim hoc facto truculentius? filium ſuum nomine Memphitem, quem ex Cleopatra eadem ſorore & vxore ſuſtulerat: liberalis formæ, optimæ ſpei puerum in conſpectu ſuo occidi iuſſit: pedes eius precioſos, & caput, & manus in ciſtam chlamyde opertos pro munere natalicio matri miſit: perinde quaſi ipſe cladis, quã illi inferebat expers. ac nõ infelicior, quod in communi orbitate Cleopatram miſerabilem, cunctis ſe inuiſum redderet. adeo cæco furore ſumma quæq; efferueſcit crudelitas, cui munimentum ex ſeipſa reperit. Nam cum animaduerteret, quanto ſui odio patria teneretur, timori remedium ſceleri petiuit: quoq; tutius plebe trucidata regnaret: frequens iuuentute Gymnaſium armis & igni circundedit. omnesque, qui in eo erant partim ferro, partim flamma necauit.

quia aduerſus uenena multis ante medicaminibus corpus firmarat immiſſum percuſſorem Gallum auctoritate uultus uel atroci uultu territũ cruo cauit, & in cædem ſuam manum trepidantis adiuuit. Alii uero acutiſſimo ueneno extinctum illum fuiſſe ferunt, quos Luc. ſecutus ait Poſt cilicas ne uagos, & laſſi pontica regis, Prælia Barbarico uix conſumata ueneno. Iuſtinus hunc dicit ideo ſe uenenis bibendis aſſueſeciſſe, q; puer à tutoribus fuiſſet ueneno petitus aduerſus quos inſidias, hac una ſe ratiõe muniuit. ¶ Tã Hercle. Subaudit iuſto odio ſenatus Anni. ad uoluntariam mortem coegit, q̃ etiam cõpulit Mithridatem. ¶ Hoſpitales deos. Apud maiores ſancta habebantur hoſpitii iura q̃ uiolare neſas. Virg. Iupiter hoſpitibus nam te dare iura loquũtur, uiolauit ergo hoſpitalia iura, cum mandauit omnibus Aſiaticis, ut hoſpites Roma. cuncti necarent. ¶ Non multo. Quia de rege tandem ſumpſere ſuppliciũ quem ad uoluntariam mortem compulerunt. ¶ Crucibus illis. Suppliciis, & tormentis. ¶ Auctore Gauro ſpadone. Hũc delitiis. Mithridates habebat, ad cuius nutum nihil non facere paratus erat. hic ergo multos regis amicos, qui tam fœdũ regie libidinis miniſtrũ p iniquo aio ferebant, de medio tolli curauit ¶ Spadone. Eunucho. Inter ſpadonẽ, & Eunuchũ ſunt q nullã uelint eſſe differentiam, niſi in denominatione. nã utrunq; à græco deducitur ſpado απο του σπαν à trahendo, q; trahũtur & debilitantur genitalia, nõ penitus tolluntur, ſed eneruantur quibuſdam inſtrumentis, ut uirilia agere non poſſint Eunuchus uero dr, q; bonam mentem habeat i. nulla libidine uexatam, propterea q; ſit euiratus, nam genitalibus caret απο του ευ bene νουν mentem & εχειν habere. ¶ Libidinoſus obſe. Cognitus rex libidinoſus, qui tam turpi libidinis miniſtro eſt obſecutus, ut amicos ſuos illi infenſos occidi iuſſerit. ¶ Sceleſtus imperio. Qui ſcelus non mediocre commiſit, ut ſibi fidos amicos Spadonis gratia mori imperauerit. hic Mithridates annos quadraginta Romano reſtitit imperio.

Hoſpitalia iura (margin)

ASCENSIVS.

TAm &c. Hercle. i. per Herculem, tam. i. iuſto odio compulit ſenatus Hannibalem ad mortem uoluntariam q̃ Mithridatem regem Ponti, qui interemit una epiſtola i. mandato miſſo epiſtola una octoginta millia ciuium Romanorum di perſa in Aſia per urbes gratia negociandi. i. mercandi. Et reſperſit deos hoſpitales. i. qui hoſpitalitati præſunt, tantæ prouinciæ quantæ eſt Aſia, cruore iniuſto. i. iniuſte fuſo, ſed non inulto, quoniam ipſe coegit ſpiritum ſuum repugnantem ueneno, quia munitum Mythridatica confectione contra uim ueneni ſuccumbere, tandem cum maximo cruciatu. i. uiolentiſſima morte, & ſimul dedit piacula. i. expiationes illis crucibus, quibus ipſe libidinoſus obſequio. i. obſequendo iniquo & turpi uoto ſpadonis, & ſceleſtus imperio. i. imperando (unde turpis erat, q a ut Eunucho obſequeretur id uoluit, ſed ſceleſtus q a quod uoluit imperauit) affecerat illos i. nouiſſimos, & i. fidiſſimos, amicos ſuos auctore Gauro ſpadone.

OLIVERIVS.

Cyſenis regia crudelitas (margin)

CYſenis Diogiridis, Thraces crudelitate præſtare non homines tantum, ſed aues quoq; teſtantur. nam hirundines ad eam gentem æſtate non deuolant, crudelitatem metuentes. eſt enim in cenienſi regione oppidum, quoddam Flauiopolis nomine, uel ut Pli. dicit Bizeris, regia quõdam Tetei regis inuiſum hirundinis, & teſte Solino alitibus illis inacceſſum eſt, equorum Diomedis humanis carnibus ueſcentium ſtabulum exeratum fuere in ea prouincia reges feritate inſignes, ut Tereus, ut Diomedes, & alii complures, inter quos Cyſenis regina, quæ crudelitatis ueluti rabie quadam furibunda medio ſecari homines, natorum corpora parentibus epulanda apponi iubebat, aliaque huiuſcemodi ſæuitiæ exempla faciebat. ¶ Crudelitatem gentis. de qua Virg. Heu fuge crudeles terras fuge littus auarum. quare non mirum eſt inuentam eſſe fœminam crudelitate furentem. ¶ Medios homines ſecare. Quem morem ſeruat turcus ille ſæuiſſimus. ¶ Nec parentes liberorum. Beatus Auguſti. de indis loquens hanc eandem aſſerit crudelitatẽ filios parentum inteſtina comedere, & ideo Beatus Tho eorũ crudelitatem exhorrẽs dixit, domine quo uis me mitte, præterq̃ ad indos.

ASCENSIVS.

NVmuliſintis &c. Et ſi. i. q̃q̃ feritas ipſius gentis i. Thraciæ facit crudelitatem Numuliſintis (ſunt tñ q legant Cyſenis) filiæ Diogiridis regis Thraciæ minus admirabilem, quia minus mirum, ubi totus populus ferox, et crudelis ẽ, reginam crudeliſſimam fuiſſe, Tñ rabies. i. enormitas ſæuitiæ facit ſup. eam narrandam. i dignam, quæ narretur ad deteſtationem. Cui. ſ. reginæ nec fuit, hoc ẽ nõ uidebatur, aut non reputabatur neſas, ſecare homines uiuos medios, aut medio, id eſt per medium, nec parentes ueſci corporibus liberorum, id eſt filiorum ſuorum, aut etiam filiarum legitimarum.

OLIVERIVS.

Ptolemæi crudelitas (margin)

ITem Ptolæ. De uitiis, & crudelitate huius ſæuiſſimi regis, dictũ eſt in ca. de luxuria, ibi ergo q̃renda eſt hiſtoria. Sed ad ea, q̃ de illo ſupradicta ſunt, hoc etiam accedit, q; ubi ſe ciuibus ſuis ob crudelitatẽ inuiſũ eẽ cognouit, metuẽs futurũ qd euenit, regno. ſ. pulſũ iri, remediũ uoluit ex ſcelere excogitare, plebẽ ſcilicet oẽm trucidari, iuuẽtutem in Gymnaſio cõgregatã ferro, flãmaq; circundari, & totam necari curauit ¶ Teterrimũ. e. Turpiſſimum, & fordidiſſimũ exemplũ, ſicut in. ca. de luxuria mõſtratũ eſt. ¶ Referendus. recitandus, narrandus. ¶ Suſtulerat. Suſceperat, & nutriuerat. Iuue. Tollere dulcẽ. cogitat hæredẽ. ¶ In cõ. ſu. Ante oculos ſuos, qd ſæui⁹ fuit ¶ Pro. m. n. curauit rex iſte ſæuiſſimus ut hæc munera reginæ darentur in conuiuio, quo die natale ſuũ celebraret, quæ res nõ reginæ tñ, ſed etiã uniuerſæ ciuitati, & acerba, & luctuoſa fuit. ¶ Perinde quaſi ip. c. ex. Quaſi nõ ſibi filius, ſed è ſola Cleopatra natus ac ſi diceret, q nullũ patris ſenſum haberet. ¶ Adeo. c. fu. Tanta erat crudelitas furori permixta, ut ẽt ipſa uires reciperet, & incrementũ ad explenda ſcelera. ¶ Efferueſcit. incenditur. ¶ Munimentum. Firmamentum, ſed potius fomentum. ¶ Frequẽs iu. gymnaſium, Die ludorũ iuuenes in Gymnaſium frequentes, conuenerant, ut de more ludos celebrarent, eſt locus exercitii ſium Gymnaſium, ut ſæpe diximus.

Gymna ſium (margin)

ASCENSIVS.

ITerũ &c. Ptolemæus phiſcon rex Aegypti, emergit iterũ i. ſ. dum ꝓfert educens caput è profũdo uitiorũ, habitus, ſu. paulo añ cũ de luxuria, & libidine ageretur exemplũ teterrimũ i. turpiſſimũ, & peſſimũ, amentiæ libidinoſæ, idẽ etiã referendus inter præcipua indicia. i. ſigna aut oſita crudelitatis. Quid enim truculentius. i. atrocius, ſup. eſt hoc facto. ſ. eius, qd dicãt ipſe iuſſit Memphitem filium ſuũ, quem ſuſtulerat. i. genitum

educandū curauerat, ex Cleopa. eadē ſorore, & uxore puerū ſor mæ liberalis.i.genuæ & liberalis hoībus dignæ, & optimæ ſpei .i.indolis bonos mores ꝓmittentis, occidi in cōſpectu ſuo, & miſit matri.ſ.Cleo pro munere natalitio.i.quo principes, & coniuges ſe mutuo donare ſolebant in natali ſuo, pedes eius .i.filii ſui, ꝓciſſos .i.ante abſciſſos, & caput eius & manus opertos chlamyde in ciſta.ſ.īcluſos aut in ciſta legendū eſt, perinde q̄ſi .i.tanq̄ ipſe eēt expers cladis .i.calamitatis quā ipſe inferebat illi.ſ.Cleopatræ matri, quia cū cōis eſſet natus, communis erat clades, ac ipſe rex, non ſup. eſſet infelicior q̄ Cleopatra, ꝙ redderet in eōi orbitate.i.priuatione liberorum, Cleopatrā miſerabilē.i.dignā miſeratione cunctis, & ſe inuiſum cūctis. ſed maioris īfelicitatis eſt quempiā eſſe miſerabilē q̄ inuiſum, deteriorq; eſt cōditio male faciētis q̄ patientis, cum peior ſit culpa q̄ pœna. Adeo.i.in tm̄ cæco furore efferueſcit.i.ebulliit ſūma quæq; crudelitas, ut eſt regū, & principū, cui.ſ.crudelitati ſummæ, ipſa reperit munimentū ex ſe.i.p nouā crudelitatē ueterē ꝓtexit, nā cū aduerteret Ptolæ. q̄ſo odio ſui pſſa teneretur, petiuit ſcelere.ſ. nouo remedium timori.i.ne nimis cogeretur ſuos q̄bus odio erat timere, quoq;.i.& quo ipſe regnaret tutius plebe trucidata, ipſe circundedit armis, & igni Gym.i.locū exercitiorum, & ludorū, freq̄ns.i.abundantem iuuentute i.multitudine iuuenū, & necauit oēs, q̄ erant in eo partī ferro, & partim flamma.

❡ De Ocho Dicto Dario.

Ochus autem, qui poſtea Darius appellatus eſt, ſanctiſſimo Perſis iureiurando obſtrictus, ne quem ex coniuratione, quæ ſeptem magos cum eo oppreſſerat: aut veneno, aut ferro, aut ulla vi, aut inopia alimentorum necaret: crudeliorem mortis rationem excogitauit. quæ hos iunctos ſibi, non perrupto vinculo religionis tolleret. ſeptem enim altis parietibus locum cinere cōpleuit: ſuppoſitoq; tigno prominente, benigno cibo, & potione exceptos in eo collocabat: è quo ſomno ſopiti, in illam inſidioſam congeriem decidebant.

❡ De Ocho Artaxerxe.

Apertior, & tetrior Alterius Ochi cognomine Artaxerxis crudelitas. qui Ocham ſororem, atq; eandem ſocrum viuam capite defodit: & patruum cum centum & amplius filiis ac nepotibus vacua area deſtitutum, iaculis, confixit, nulla iniuria laceſſitus, ſed quòd in his maximam apud Perſas probitatis, & fortitudinis laudem coſiſtere videbat.

❡ De Athenienſibus.

Conſimili genere æmulationis inſtincta ciuitas Athenienſium, indigno gloriæ ſuæ decreto Aeginenſium iuuentuti pollices abſcidit. Vt claſſe Potens populus in certamen maritimarum virium ſecum deſcendere nequiret. Non agnoſco Athenas timori remedium à crudelitate mutuantes.

OLIVERIVS.

Ochus q̄ po. Qūo Darius fuerit rex cōſtitutus mōſtratū eſt in capi. de fortitu. & in ca. de uafre dictis, et factis. quod uero ad crudelitatem eius pertinet, cū rex conſtitutus populo iureiurando affirmaſſet, ſe nullū ex principibus ſeptem, q̄ cōiurationis aduerſus magos ſocii fuiſſent, ueneno, ferro, aut alia ui, aut inedia oppreſſurū, illorū potentiā metuens, nouum mortis, & crudelitatis genus excogitauit, quo ſe metu & religione ſolueret locū parietibus cinxit, totū cineribus repleuit in ſuſpenſum tignū ſuperimpoſuit, principes luxurioſos epulis uinoq; repletos in eo collocauit, q̄ crapula ſopiti, in cineroſum pelagus deciderūt obrutiq; ſunt oēs. exiſtimauit rex iſte, perituros hac conſilii calliditate, ſe poſſe, & libidini pariter ſuæ & religioni ſatiſfacere, quod non ita eſt, fraus.n. diſtinguit, non diſſoluit periuriū. principū aūt noīs fuerūt hæc. Oſthanes, Itaphernes, Gobrias, Megabizus, Aſpiiies, hydarnes. ❡ Inopia alimentorum. ſame, & inedia. ❡ Hos iunctos. Alii habēt onuſtos .i.ſibi graues, atq; difficiles, quorū opes, atq; potētiā metuebat. ❡ Vel iunctos. Quaſi ſimul adminiſtrantes, quorū auctoritas magna foret apud regem, ita iubente populo. ❡ Non perrupto uinculo religionis. ❡ Non uiolato ſacramento, ut ipſe putabat. ❡ Congeriem Cinerum. cumulum, & cōgregationem, Vafrū regis conſilium, ſed à crudelitate mutuatum.

ASCENSIVS.

Ochus aūt, q̄ poſtea appellatus eſt Darius, obſtrictus p̄ ſis ſanctiſſimo iureiurando, ne necaret quem.i.aliquē ex coniuratione.i.multitudine coniuratorum, quæ oppſſerat eū cū ſeptē magos, qui tyrannidem exercuerant, aut ueneno, aut ferro, aut ulla ui.i.uiolentia, aut inopia alimentorū, excogitauit crudeliorē rationē i.modū & uiā mortis, q̄.i.rō, tolleret.ſ. de medio uiuentiū, hos iūctos ſibi uinculo religiōis, iuriſiurandi, p̄rupto. cōpleuit.n. locū ſeptū i. circūdatū altis parietibus cinere, & tigno.i.ligno tranſuerſo prominente.i.longe eminente extra cineres, ſuppoſito.i.clanculū īpoſito, & locabat in eo.ſ.tigno, eos exceptos benigne.i.abunde cibo, & potione, è quo.ſ.tigno ipſi ſopiti ſomno.i.profunde propter crapulā dormientes decidebant.i.deorſum cadebant in illā congeriē.ſ.cinerū inſidioſam. Miſera aūt & īprouida erat tunc mortalitas, q̄ regem iuramento aſtringens, nō adiecerat clauſulam illam generalem nec alia q̄ uis rōne, qua adiecta religione ſolui non potuiſſet.

OLIVERIVS.

Apertior &c. Nō eſt ī dario finita regū pſarū crudelitas Nam Ochus cognomine Artaxerxes Da. lōge crudelior fuiſſe ur, q̄ nō in ciues quos metueret, ſed ī ſuos ſupra modū ſæuiuit, ſororē cuius filiā duxerat uxorē, terræ uiuā defodit, patruū cū centū liberis, atq; nepotibus telis transfigi iperauit, in area uacua alligatum, nec id ulla iniuria laceſſitus, ſed ꝙ illorum maximas opes, & ingentē apud pſas uirtutis opinionē eſſe uidebat, quare timebat, ne ī illū pſæ regiū transferrent impiū. ❡ Eandem ſocrū. Erat & ſocrus, q̄a eius filiā duxerat uxorem. ❡ Cū cētū, & amplius filiis. Barbarū erat n̄ ſingulas, ſed plures habere coniuges, quotquot.ſ. alere potuiſſent. Vir. Vidi Hæcubam, centumq; nurus. Item Quinquaginta, illi thalami. Salu. Alii denas, alii plures, ſed reges eo āplius. ❡ Nulla in. la. Exaggeratō crudelitatis Ochi, qui inſontes necauerit, ſanguine ſibi coniunctos.

Ochi crudelitas

Darii crudelitas

ASCENSIVS.

Apertior, &c. Crudelitas alterius Ochi Artaxerſis cognōmine, fuit ſup. apertior, & tetrior.i.dirior, q̄ defodit capite uiuā Ochā, ſeu Ochaxim ſororem, atq; eandem ſocrū.ſ.ſuā, q̄a eius filiā duxerat, & confixit iaculis patruū ſ.ſuū, hoc eſt fratrem pris ſui cū centū, & āplius filiis, & nepotibus, deſtitutū.i.ſeorſum ab aliis ſtatutū, ſu. in area uacua, nulla.i.non ulla non laceſſitus.ſ. ab eo ulla iniuria, ſed ꝙ.i.q̄a ipſe uidebat maximā laudē ꝓbitatis, & fortitudinis apd̄ pſas cōſiſtere i his.ſ.patruo, & filiis eius, ac nepotibus.

OLIVERIVS.

Conſimili gn̄e. Cic.li.iii.o.D urius eſſe īquit Athenienſes, q̄ ſciuerūt, ut Aegine. q̄ claſſe ualebāt, pollices p̄ciderētur, hoc uiſum eſt utile nimis.n. īminebat pp̄ ꝓpinq̄tatē ægina Pi. ſed nihil ꝙ crudele utile eſt. eſt n. hoīum naturæ, quā ſeq̄ debemus, maxīe inimica crudelitas, pp̄ utilitatē igitur, Athenien. id crudelitatis exēplū ediderūt, ut Aeginenſiū iuuentuti pollices p̄cidi ex decreto iuſſerint, ne ſecū nauali certamine contendere poſſent, in quo plurimū illos ualere cognoſcerēt. ❡ Cōſimili ge. æmu. ſunt.n. Athenienſes Ochi crudelitatē imitati, Nā quēadmodū Ochus patrui, & eius filiorū, atq; nepotum ꝓbitatē habuit ſuſpectā, ſic Athenienſes æginēſiū uires timuerūt, q̄ metus illos fecit eſſe crudeles. ❡ Aeginenſiū. Aegina eſt inſula, & urbs in qua regnauit Aeacus ab ægina Aeſophi filia denoiata, ſed antea dicebat Enopia, teſte Oui. li. vii. meta. Enopiā ueteres appellauere, ſed ipſe Aeacus æginā genitricis noīe dixit. ❡ Pollices. In q̄bus manuū uis oīs penè cōſiſtit. ❡ Non agnoſco Athenas. Cū Athenien. humanitatis ſemp fuerit p̄ceptores, q̄ppe apud quos pbōrū præcepta uiguerūt, à ſeipſis alienati fuiſſe uidentur, ut nō cognoſcantur Athe. q̄ timori remediū à crudelitate tāq̄ barbari mutuari uoluerint. ❡ Mutuantes. Sicut Ptolemæus de quo ſupra. Aegina inſula

ASCENSIVS.

Conſimili, &c. Ciuitas Athe. inſtincta.i.ſtimulata cōſimili gene. æmu.i.inuidiæ ob parem aut maiorem uirtutē, abſcindit

abſcindit decreto indigno gloriæ ſuæ, quã .ſ. affectabat, aut in alijs factis meruerat (quæ lectio ſi uera eſt, ſimilis eſt illi, ueterum haud illius indignus auorum, ſunt tñ, q gloria ſua legant nec deſunt, qui ſic conſtruãt, decreto gloriæ ſuæ indigno. ſup. ipſa) iuuentuti æginenſiũ pollices, ut populus .ſ. æginetarũ potens claſſe negret deſcendere ſecũ .i. cũ ciuitate Athe. in certamen uiriũ maritimarũ. Nõ agnoſco Athenas. i. non cẽſeo in eo facto Athenas, utpote mutuantes .i. cum mutuo accipientes à mori .ſ. ſuo remedium à crudelitate.

& ſanie taboq; fluenti, Complexu in miſero longa ſic morte necabat. Tabeſcere, Marceſcere, corrumpi. Amari uitæ, ac mortis tortores, qui dum uiuos, necarent mortuis parcebant. ſic enim ſepulchris ſedibus ſuis conquieſcere non patiebantur, ſed ſepulchra quodammodo uiolabant.

De Inuentore Aenei Tauri.

Seuus etiam ille Aenei Tauri Inuentor, quo incluſi ſubditis ignibus longo & abdito cruciatu: mugitus reſonantem ſpiritum edere cogebantur, ne eiulatus eorum humanæ ſono uocis expreſſi, Phalaridis tyranni miſericordiam implorare poſſent: quam quia calamitoſis deeſſe uoluit: teterrimum artis ſuæ opus primus artifex incluſus merito auſpicatus eſt.

De Hetruſcis.

At ne Hetruſci quidem parum feroces in pœna excogitanda: qui uirorum corpora cadaueribus aduerſa aduerſis alligata, atq; conſtricta: ita ut ſingulæ mẽbrorũ partes ſingulis eſſent accommodatæ, tabeſcere ſimul patiebantur. amari uitæ pariter, ac mortis tortores.

De Barbaris.

Sicut illi Barbari, quos ferunt mactatarum pecudum inteſtinis, & uiſceribus egeſtis, homines inſerere, ita ut capitibus tantummodo emineant: quoq; diutius pœnæ ſufficiant, cibo, & potione infelicem ſpiritum prorogant: donec intus putrefacti laniati ſunt ab animalibus, quæ tabidis in corporibus naſci ſolent. Queramur nunc, cum natura rerum, quod nos multis, & aſperis aduerſæ ualetudinis incommodis obnoxios eſſe uoluerit: habitumq; cœleſtis roboris humanæ conditioni denegatum moleſte feramus: cum tot cruciatus ſibimet ipſa mortalitas impulſu crudelitatis excogitauerit.

OLIVERIVS

Seuus ẽt. Cum Phalaris Agrigentinorũ tyrãnus crudelitate delectaretur, Perillus Athenienſis uir ingenioſus, ut tyrãno gratificaretur, uenit Agrigẽtum, & ex ære taurũ artificioſum fabricauit, quo nocẽtes incluſi ſubiectis ignibus torquerentur, qui mugitum, & non humanam uocem emittere uideretur, ut tyrannus nulla hominis uoce ad miſericordiam flecti poſſet. ꝓ quo inuento, cũ munus à crudeliſſimo tyranno, q nouis & exquiſitis hominum tormentis delectaretur, ingenioſus iſte magis poſtulaſſet, in illo ipſe includi iuſſus à tyranno, ac ſuppoſitis ignibus exuſtus primus artificij ſui uerũ experimentum ꝓbuit, dicente hoc Oui. in li. i. de Arte amandi. Et phalaris tauro uiolẽti membra perilli, Torruit, infelix, imbuit auctor opus. Item Oui. in eodẽ li. i ẽt dicit. Nec. n. lex ęquor ulla eſt, Quàm necis artifices, arte perire ſua. Extat ẽt epiſtola Phalaridis ad Athenienſes, q de Perilli morte apud tyrannum fuerant conqueſti, cuius principiũ eſt. Venit ad nos faber ueſter perillus, &c. De hoc tauro Ci. in Verrinis lib. v. mentionẽ facit cũ pulcherrimo Sci. dicto ad Agrigentinos, uerũ Phalaris in hac una re iuſtiſſim' fuiſſe iudicatur q tã fedæ crudelitatis, ĩ inuentorẽ ipſam crudelitatẽ primũ experiri uoluerit. Inuentor Peril. q & perilaus dictus eſt. Mu. re. uox. n. patientium per fiſtulas q̃ſdam erũpens mu. imitabatur. Abdito. Occulto, quo minus ſpectantes miſericordia mouerentur. Viula. Miſerabilis uox, & fletus incluſorũ. Quam qa calamitoſis q miſericordiam alijs ſuo artificio negari cupiebat, nullã ipſe miſericordiam eſt conſecutus.

ASCENSIVS.

Saeuus ſup. fuit ẽt ille .ſ. Athe. faber Per. noĩe inuẽtor tauri Aenei .i. ex ære facti, quo .ſ. tauro incluſi ignibus ſubditis .i. ſubiectis cogebantur lõgo, & abdito .i. occulto, & latente cruciatu, edere .i. emittere ſpiritum reſonantẽ .i. referentem & ſono imitantẽ mugitus .i. ſonos taurinos, ne eiulatus .i. miſerandi gemitus eorũ .ſ. q eſſent incluſi, expreſſi ſono uocis humanæ poſſent implorare .i. implorando eſſe, qui miſericordiam phalaridis tyranni Agrigentinorum. quã .ſ. miſericordiam, qa Perill', uoluit deeſſe calamitoſis, ipſe artifex, icluſus .ſ. eo ex p̃cepto. Phalaridis, auſpicatus eſt .i. inituit, & inchoauit merito primus teterrimum opus artis ſuæ, qa primus in eo periit.

OLIVERIVS.

At ne Hetruſci. Perillus nouũ excogitauit ſupplicij genus Hethruſci uero non minus crudeles pœnas inuenerunt, ut uiua corpora mortuis alligata tabeſcerẽt, quod mortis genus crudeliſſimũ fuit, hoc aũt quod Vale. Hethruſcis Vir. Mezentio eorũ regi attribuit, dicit. n. li. viii. qd memorem infandas cædes, quid facta tyranni. Effera dij capiti ipſius, generiq; reſeruent, Mortua quinetiam iungebant corpora uiuis, Cõponens manibuſq; manus, atq; oribus ora Tormenti genus,

ASCENSIVS.

At ne qdem Hetruſci, cũ ſint populi Italiæ ſupp. fuerunt parum, ſed multum feroces in excogitanda pœna .i. cruciatu, qui patiebãtur corpora uiuorum (ſunt tamen qui legant uirorum) alligatã, atque conſtricta aduerſa aduerſis .i. ut dicit Maro, oribus ora, ita ut ſingulæ partes membrorum .ſ. uiuentium eſſent accommodatæ ſingulis ſu mẽbris cadauerum tabeſcere .i. in tabem, & putredinem reſolui ſimul, exiſtentes amari tortores pariter uitæ .i. uiuentium, ac mortis .i. mortuorum quorum cadaueribus ſic abutebantur.

OLIVERIVS.

Sicut illi barbari. Hoc tormenti genus à ſcythis excogitatum fuiſſe tradunt, qđ eſt ſine dubio immani feritate plenũ exenteratis aĩalibus uiui hoĩes includerentur, ita ut ſola capita eminerent, quibus alerentur, nam ut diutius uiuant, laute potu ciboq; excipiuntur, donec putrefactis animalibus uermes ingenerati, eos poſtmodum dilacerant, & aſſiduis uermiũ morſibus crucientur. Sicut illi barbari, quos ferunt, Cũ ſuperiori cõiungitur. ita amari, uitæ & mortis tortores fuerunt Hethruſci, ſicut barbari .ſ. ſcythe Egeſtis inteſtinis. Eductis inteſtinis Viſceribus, Viſcera dicuntur non ſolum inteſtina, ſed etiã carnes, hoc eſt q̃cqd ſub corio eſt uñ Virg. Tergora diripiunt coſtis & uiſcera nudant. Item Liu. in albano; latinis uiſceratio, dabatur .i. caro. Propagare, producere. Tabidis cor. in. ſo. corruptio unius animalis eſt generatio alterius. Nã ex corruptis bobus, ſiue tauris, generantur apes, ex Aſinis ueſpæ ex mulis crabones, ex eqs fuci, ex hoĩbus uermes. Queramur, ſic cum rerum natura. nihil eſt, inquit, q̃ naturã incuſemus, q̃ nos uarijs morborũ generibus uoluerit eſſe ſubiectos, cũ non his contenti homines, alia inſuper ipſi excogitauerint. Queramur, nunc cũ indignatione q̃dã legendũ eſt. Obnoxios, Subiectus, & obligatos. Habitũ cœleſtis roboris, hoſtibus cœleſtis roboris eſt impaſſibilitas, & doloris carentia. Dij. n pati non poſſunt, quod humanæ fragilitati non eſt cõceſſum. Impulſu .c. inſtigatione, & impetu crudelitatis.

ASCENSIVS.

Sicut ſup. fecerunt illi Barbari, uidelicet ſcythæ. quos ferũt .i. dñt hiſtoriographi, inſerere hoĩes .ſ. uiuos inteſtinis, & uiſceribus pecudũ mactatarũ egeſtis .i. euulſis, ita ſut hoĩes inſerti emineant .i. extent tñ capitibus quoq; .i. & quo, hoc eſt, ut ſufficiant diutius pœnæ .i. cruciatui, ipſi prorogant .i. producunt cibo, & potione .i. potu ſpiritum infelicem, qa ad cruciatũ dũtaxat ſeruatũ, donec ipſi putrefacti intus, laniati ſint ab aĩalibus .i. uermibus, & ſerpentibus: quæ aĩalia ſolent naſci in corporibus tabidis .i. putrefactis. Queramur .i. faciamus querelas, nunc .ſ. poſtq̃ tam crudeles inueniantur hoĩes (& eſt figurata adhortatio uim uitandi habens cũ natura rerum, q̃ uoluerit nos eſſe obnoxios .i. ſubiectos multis & aſperis incõmodis ualetudinis .ſ. aduerſæ, hoc eſt ægritudinis, & feramus moleſte habitum .i. diſpoſitionem roboris .i. fortitudinis cœleſtis, eſſe denegatum conditioni humanæ, cum ipſa mortalitas .i. ipſe

homo mortalis excogitauit ſibimet tot cruciatus impulſu cru delitatis.q.d.id nos iniuſte facturos.

fuiſſe damnatum diximus in cap. de cenſura, & de reconciliatis. Is octauo poſt damnationem anno à Marcello & Valerio conſulibus ex agris, quo ſe per ſummum dolorem receperat, in urbem reuocatus & cum C. Claudio Nerone conſul creatus cum imperium diu recuſaſſet, tandem à ſenatu, & populo Ro. perc coactus eſt prouincias ſortiri cum in ſuam uterq; proficiſceretur, eos populus ad portas uſq; proſecuti ſunt memoriæ proditum eſt, plenum adhuc ira in ciues M. Liuium ad bellum proficiſcentem monenti Qu. Fabio, ne priuſq; genus hoſtium noſceret, temere manus conſereret reſpondiſſe, ubi primum hoſtiū agmen conſpexiſſet pugnaturum. cū quæreretur, quæ cauſa eſſet feſtinandi, aut ex hoſte egregiā gloriam, inquit, aut ex ciuibus uictis gaudiū meritum certe, & ſi non honeſtum capiam, non potuit quam geſtabat in pectore irā diſſimulare. ¶ Salinator aduerſus Haſdrubalē, Qui uenerat in Italiā, ut ſe Hannibali fratri cōiūgeret, qd ſi factū eſſet, actū fortaſſe de imperio Ro. fuiſſet. ¶ Manum conſerere. Pugnā cōmittere. ¶ Ira tunc, atq; uirtus. Ex his, inqt, uerbis, & ſe ira adhuc laborare, & uirtute præditum eſſe ſignificauit, cū enim reſpōdit, ſe ex ciuibus ſuis uictis gaudiū recepturū, iracundiam aperuit, cū uero triūphū exoptaret, uirtutem indicabat. ¶ Illa. ſ. Ira i iuſtæ dānatiōis. ¶ Hæc. ſ. uirtus gloriæ cupida. ¶ Sed neſcio, an eiuſdē fuerit. Nō uidetur eiuſdē hominis eſſe, tanta ai perturbatione cōmoueri, & hoſtes pariter uincere. ¶ Hoc dicere, Ita reſpondere, ſignū erat imbecillitatis, qa ira, & odio uincebatur. ¶ Sic uincere, Eximiæ uirtutis fuit, tāta ſtrage hoſtes ſuperare, nam in ea uictoria par hoſtibus reddita fuit Cannenſis Clades, quippe ubi Haſdrubalem, cum ſup. lx. milium hoſtium cæſus fuit.

dissimulare nō potuit

¶ De ira & Odio. Cap. III.

IRa quoq;, ut odium in pectoribus humanis magnos fluctus excitant, procurſu celerior illa nocendi cupidine, hoc pertinacius: uterq; conſternationis plenus affectus ac nunquam ſine tormento ſui violentus. quia dolorem cum inferre uult: patitur amara ſolicitudine, ne non contigat vltio, anxius. ſed proprietatis eorū certiſſimæ ſunt imagines, quas Dii ipſi in claris perſonis, aut dicto aliquo, aut facto vehementiore conſpici voluerunt.

¶ De Liuio Salinatore.

CVm aduerſus Haſdrubalem Liuius Salinator, bellum geſturus urbe egrederetur: monente Fabio Maximo, ne ante deſcenderet in aciem, quàm hoſtium vires: animumq; cognoſceret: primam occaſionem pugnandi non omiſſurum ſe reſpondit. Interrogatusq; ab eodem quid ita, tam feſtinanter manum conſerere uellet, vt quàm celerrime (inquit) aut gloriam ex hoſtibus victis: aut ex ciuibus proſtratis gaudium capiam. Ira tunc, atque uirtus ſermonem eius inter ſe diuiſerunt. illa iniuſtæ damnationis memor, hæc triumphi gloriæ intenta. Sed neſcio an eiuſdem fuerit hoc dicere, & ſic vincere.

¶ De Figulo.

ARdentis ſpiritus virum, & bellicis operibus aſſuetum, huc iracundiæ ſtimuli egerunt. Caium autem Figulum manſuetiſſimum, pacate iuris ciuilis iudicio celeberrimum, prudentiæ, moderationisq; immemorem reddiderunt. Conſulatus enim repulſæ dolore accenſus, eo quidem magis, quòd illum bis patri ſuo datum meminerat: cum ad eum poſtero comitiorum die multi conſulendi cauſa veniſſent: omnes dimiſit, præfatus: omnes conſulere ſcitis: Conſulem facere neſcitis. dictum grauiter, & merito; ſed tamen aliquanto melius non dictum.

OLIVERIVS.

IRa quoq;, ut odium. Has duas animi perturbationes crudelitati recte ſubiungit, quoniā earum affectus ſæuitiæ ſint longe perſimiles, quid enim iratus crudele, nō admittit, ſi datur facultas? In hoc autem differunt à crudelitate, quod hæc alii tantum non ſibi noceat, hæ uero ſine ſui tormento eſſe non poſſunt. Cum enim iratus ultionem ſumere nō poteſt, dolore conficitur, ac ſeipſum cruciat. eſt autem ira ſubitus animi motus ex iniuria proueniens, & ultionem deſyderans. ¶ Odiū inueterata inimicitia de ultione ſemper cogitans. ¶ Magnos fluctus Magnas perturbationes iratis ſemper æſtus fluctuant in pectore, uultus uariatur, oculi igneſcunt ratio confunditur. ¶ Procurſu celerior, fertur impetu quodam iratus ad ultionem, & eſt differentia quædam inter iram & odium, quia ira celeritate quadam rapitur ad nocendum. odium pertinacius reſidet in pectore, occaſionem expectās, quo grauius nocere poſſit. ¶ Procurſu, impetu. ¶ Conſternationis, Perturbationis, & mentis, ac rationis cōfuſionis. ¶ Sine ſui tormento, Quia non poteſt iratus, atq; odio concitus non dolore commoueri, dum ſe uidet quam cupit de inimico ultionem ſumere non poſſe, ſimilis ergo inuidiæ eſt iracundia quia ſicut inuidia ſucceſſu hominum carpit, & carpitur, unà, ſuppliciumq; ſuū eſt, quæ in hoc uno, ut inquit, Solon, iuſta eſt, quia prius inuidū punit, ſic & ira ſibi prius quā alteri nocet, quia dolet, cum ultionem de inimico ſe ſumere non poſſe uidet. ¶ Anxius, Solicitus, quia ultionem implere non poſſit ¶ Certiſſimæ ſunt ima. ueriſſima ſigna, & indicia, quāuis enim aliquis diſſimulare uelit, tamen facere non poſſet, quin in dictis, & factis, hos affectus ſperiat.

Ira

Odium

ASCENSIVS.

IRa quoq;, ac odiū excitant magnos fluctus. i. turbationes in pectoribus humanis, illa. ſ. ira, celerior, ideſt tardior, ſupple in procurſu, ideſt impetu faciendo, hoc ſcilicet odium pertinacius cupidine, ideſt cupiditate nocendi, & ſupple uterq; affectus, ideſt utraq; paſſio, eſt, plenus conſternationis, ideſt alienationis mentis à ſtatu quietis eius, ac uiolentus numquam ſine, ideſt ſemper cum tormento ſui ideſt in quo eſt, quia cum uult inferre dolorem patitur ſupple dolorem, anxius amara ſollicitudine, ne uldo non contingat ſed certiſſimæ imagines proprietatis eorum, ſcilicet dictorum affectuum iræ, & odii, ſunt, ideſt extant, quas dii ipſi. ſ. hominum conditores, uoluerunt conſpici in claris perſonis, aut dicto aliquo, aut facto uehementiore. ſ. quam deceat, aut multum uehementi.

ASCENSIVS.

CVm aduerſus. ordo eſt Cū Liui. Salinator geſturus, bellū aduerſus Hannibalē egrederetur urbe, F. Ma. monente, ne deſcenderet in aciē. i. ne prælium committeret; añ. i. prius q cognoſceret uires, & aīum hoſtiū, rñdit ſe non omiſſurum. i. prætermiſſurum primā occaſionem pugnandi. i. quæcunq; prima offeretur. Et interrogatus ab eodem, quid ita. ſ. cur uellet conſerere manum. ſ. cū hoſte, tam feſtinanter, inquit. i. rñdit, ut capiam q celerrime. i. ualde celeriter, aut ægregiam gloriam ex hoſtibus uictis, aut gaudium ex ciuibus ſtratis. Ira, atq; uirtus diuiſerunt tunc inter ſe ſermonem eius. i. partem ſermonis eius ſibi uendicarunt, illa. ſ. ira, diuiſit ſibi ſermonem. i. aſſumpſit unam particulā. ſ. aut ciuibus proſtratis gaudiū capiam, hæc. ſ. uirtus intenta gloriæ triūphi, diuiſit ſibi ſermonē. ſ. particulā, aut gloriā ægregiā ex hoſtibus uictis capiā. Sed neſcio, an fuerit eiuſdē. i. merito glorie nuerit ad eūdē, dicere hoc. ſ. tam ſuperbū, & iræ plenū dictū, et uincere ſic i. tā glorioſe, ut uicit. q. d. uicit qdē, ſed meruit uincere qa deus humilia reſpicit, & alta à longe cognoſcit.

OLIVERIVS.

CVm aduerſus Haſdrubalem. Quod neceſſe, ſit aliquo dicto, uel facto hos in hominibus affectus aperiri, Salina. & aliorum exemplo comprobatur. Salinatorem ob artiſſimam legem de ſale uendendo latam, populoq; moleſtam

Salinator irā in Po. Roma.

OLIVERIVS.

ARdentis ſpi. ui. hūc iracundiæ ſtimuli egerunt. Nō mirū eſt bellicoſum & ingentis ſpiritus hominē ira perturbatū eſſe,

¶ De Patriciis Romanis.

NAm quis Populo Romano iraſci ſapienter poteſt: itaq; ne illi quidem probandi quamuis factum eorum nobilitatis ſplendore protectum ſit: qui, quod Cneus Flauius humillimæ quondam ſortis præturam adeptus erat: offenſi annulos aureos ſibimet ipſis, & phaleras equis ſuis detractas abiecerunt: doloris impotentia tantum non luctum profecto teſtati. talis iræ motus aut ſingulorum, aut paucorum aduerſus populum vniuerſum: multitudinis autem erga principes, ac duces eiuſmodi.

¶ De iuuenibus Romanis, & Manlio Torquato.

MAnlio Torquato ampliſſimam, & glorioſiſſimam ex latinis, & campanis uictoriam in Vrbem referenti, cum ſeniores omnes, lætitia ouantes occurrerent: iuniorum nemo obuiam proceſſit: quod filium adoleſcentem fortiſſime aduerſus imperium ſuum præliatum, ſecuri percuſſum occidiſſet. miſerti ſunt æquales nimis aſpere puniti: nec factum eorum defendo, ſed iræ vim indico: quæ vnius ciuitatis & ætates, & affectus diuidere valuit. Eademq; tantum potuit, vt uniuerſum Populi Romani, equitatum à Fabio Conſule ad hoſtium copias perſequendas miſſum, cum & tuto, & facile eas liceret delere: legis agrariæ ab eo impeditæ memorem, immobilem retineret.

eſſe, cum humaniſſimum & domeſticis operibus intentũ C. Figulũ eiuſdem paſſio ſuperauerit, ut eum prudentiæ; & moderationis immemorem fecerit. ¶ Manſuetiſſimum, Qui remiſſioris ſpiritus erat. ¶ Pacate iuris ciuilis iudicio, iuriſperitus optimus erat, qui hominibus in pace conſulere, & de iure ciuili diſceptare poſſet. ¶ Cõſulatus, n. Hic Figulus cum Scipione naſica conſul creatus magiſtratu ſe abdicare coactus eſt, q̃ in eorum comitiis tabernaculum uitio captum fuiſſet, ut in cap. de ſeruata religione diximus. Hic ergo tam ægre tulit in aliis comitiis repulſam, ut iram diſſimulare nequiuerit. Nam poſtero die multos, qui eum de cauſis ſuis conſulturi uenerant dimiſerit inconſultos dicens, Scire q̃dem illos cõſulere non ſit conſulem facere, qua uoce facile indicauit, q̃ta ira percitus eſſet. ¶ Sed aliq̃to melius non dictũ. Quanq̃ merito dixiſſet, quia repulſam non merebatur, illi tamen honeſtius aliq̃to fuiſſet, non dixiſſe, q̃a uiro graui, & ſapienti iraſci ſemper turpi fuit.

ASCENSIVS.

ARdentis, & cæt. Simul ſi iracundiæ egerũt i. impulerunt, huc. i. ad huiuſmodi riſum ac ferocitatem, uirum ardentis. i. uehementis, & bellicoſi ſpiritus, & aſſuetum operibus bellicis, uidelicet Salinatorẽ, aũt pro ſed. ipſi reddiderunt C. Figulũ manſuetiſſimũ, & ſup. celeberrimũ iudicio pacato. i. tranq̃llo, iuris ciuilis. immemorẽ prudẽtiæ, & moderatiõis. ſ. tẽperantiæ abire. Eñ. p q̃a ipſe accenſus, & inflãmatus dolore repulſæ conſulatus. i. in petitione conſulatus, & q̃dem. i. certe, eo magis, q̃ meminerat illum. ſ. conſulatum datum ſupp. eſſe bis patri ſuo, cum poſtero die. i. poſtridie comitiorũ multi ueniſſent ad eum cã conſulendi. i. petendi conſiliũ, ipſe dimiſit oẽs. ſ. inconſultos, aut ſine cõſilio, p̃fatus. i. fatus anteq̃ dimitteret eos uos oẽs ſcitis cõſulere. i. cõſilium petere ſed neſcitis facere cõſulẽ. Leũ, quẽ cõſulitis. q. d. uirũ dignũ dictũ ſup. eſt, aut fuit grauiter & merito, q̃a indignus erat, q̃ repulſam acciperet. ſed tamen melius ſup. fuiſſet aliq̃to non dictũ ſup. fuiſſe ab eo q̃a plus laudis meretur, q̃ in re tali grauiter tacet, q̃ qui loq̃tur q̃ loquens ambitionis ſuſpitione non uacat, & tacens etiam modeſtiæ plenus uidetur. Author tamen aliam cauſam affert addens.

OLIVERIVS.

ITaq; ne illi. Grauiter, & iniquo aĩo tulit pars Romanæ nobilitatis, Cn. Flauiũ libertino pr̃e natũ, p̃torem à Po. Ro. fuiſſe creatũ, quã indignitatem cũ æquo aĩo ferre non poſſent. irã ſuã oĩbus indicauerũt, nã præ dolore ſibi annulos, & ſuis equis phaleras adẽptas abiecerũt, nec minorẽ dolorẽ ſignificarunt q̃ ſi funeſta facta eſſet eorũ familiis. Pli. li. xxxiii. na. hiſt. dicit, Falli pleroſq;, q̃ putant equeſtrẽ ordinẽ tũ ẽr abieciſſe annulos, q̃m in faſtis adiectum ſit hoc, ſed & phalera poſitis p̃p̃ q̃ nomen eq̃tũ adiectũ ſit, annulos quoq; depoſitos à nobilitate non ab uniuerſo ſenatu. ¶ Itaq;, refertur ad ſuperiorẽ, q̃a nemo iuſte iraſci põt Po. Ro. ¶ Illi. Nobiles Romani, q̃ candidati in campum deſcenderant ¶ Nobilitatis ſplendore p̃tectũ. Quod iuſtã iraſcendi cãm haberent, ſibi infimæ conditionis hoĩem p̃poſuiſſe Po. Ro. ¶ Cn. Flau. Hic primus fuit, q̃ de libertina gẽte ædilis curulis factus, ruſus cũ magna indignatione nobilitatis, qui ut ſupra diximus li. ii. ca. i. cũ ad ægrũ collegã uiſendũ ueniſſet, neq; à nobilibus, quorũ freq̃ntia cubiculũ erat cõpletũ, ſedendi loco reciperetur, ſibi ſellam curulẽ afferri iuſſit, in qua honoratus ſederet. ¶ Humillimæ quõdam ſortis. q̃ppe liberti conditionis, cuius pater ſeruus aliq̃do fuiſſet. ¶ Annulos aureos. Inſignia nobilitatis. ¶ Phaleras. Equorũ ornamenta, cum uiderent tã infimæ conditionis hoĩem in dignitatibus ſibi p̃ferri, nec ſibi ualere q̃c q̃ nobilitatẽ, ipſius nobilitatis inſignia abiecerunt q̃d fieri ſolebat in funere. ¶ Impotentia. Impatientia. ¶ Talis iræ mo. Bene exẽpla exemplis connectit, talis, inquit animi perturbatio, & iracundia, qualẽ ſupra diximus, fuit paucorũ erga Popu. Ro. q̃ uero ſequitur fuit Po. Ro. erga paucos imperatores; & magiſtratus.

ASCENSIVS.

NAm quis põt iraſci ſapienter Pop. Ro? q. d. nullus, unde inſipienter iratus ẽ Figulus. Itaq;. i. & ita, neq; dẽ. i. nõ ſaltẽ probãdi ſunt illi. ſ. nobiles & Patricii Romani, q̃uis factũ eorũ ſit p̃tectũ. i. munitum à contumelia ſplẽdore nobilitatis, q̃ offenſi, q̃. i. q̃a Cn. Flauius ſup. uir ſortis quondã humillimæ. i. maxime plebeie, adeptus erat p̃turã, abiecerunt annulos aureos detractos ſup. ſibimet ipſis, & phaleras detractas equis ſuis, teſtati ĩpotentia. i. p̃ ĩpotentiam, & intollerãtiã doloris p̃fecto. i. re uera, tm̃ nõ. i. ferme aut catenus, q̃ non ultra luctũ. ſ. fuũ. motus iræ aut ſingulorũ aut paucorũ aduerſus uniuerſũ po. ſ. R. ſu. fuit fuũ, talis ſit. i. ſed motus ſup. multitudinis erga principes, ac duces ſup. fuit eiuſmodi, q̃lis ſequitur. OLI.

MAnlio Tor. amp. Traditũ eſt ſupra li. ii. capi. de diſciplina mili. T. Manlium Torquati filiũ à ſeueriſſimo p̃re p̃ lictorẽ fuiſſe uirgis cæſum ſecuriq; p̃cuſſum, q̃ contra eius dictũ, extra ordinẽ cũ hoſte ſingulari certamine dimicaſſet. nã T. Manlius To. & P. Decius cõſules aduerſus latinos, cũ graue, & periculoſum bellũ eſſe uiderent, tũ deorũ admonitiõe quã in ſomnis acceperãt, q̃ aut ipſorũ alteri, aut uniuerſo exercitui cadendũ eſſet, tũ maxime, q̃ aduerſus latinos bellãdũ eſſet, lingua, moribus armorũ gñe, inſtitutis añ oĩa militaribus ſibi cõgruentes, milites militibus, centuriones centurionibus, tribuni tribunis compares, collegæq;, hiſdẽ p̃ſidiis, ſæpe hiſdẽ manipulis p̃mixti fuerant, per hæc, ne quo errore milites caperentur. & ut militaris diſciplina ad priſcos redigeretur mores, edicũt cõſules, ne q̃s extra ordinẽ in hoſtẽ pugnaret. forte inter cæteros turmarũ p̃fectos, q̃ explorãtũ in oẽs partes dimiſſi fuerãt, T. Mãlius cõſulis filius ſuper caſtra hoſtiũ, cũ ſuis turmalibus euãſit, ut uix teli iactu ab ſtatiõe maxĩa abeſſet, ibi à Genutio quodã latino ad ſingulare certamen p̃uocatus. Manlius ſiue q̃ feroci ſ aĩ iuuenis eſſet, ſiue ira, ſeu detractandi certaminis pudore, ſeu inexuperabili ui fati, oblitus ĩperii p̃ris, & cõſuliũ edicti, p̃ceps ad id certamen agitur, uictoria, ſpoliiſq; potitus ouãs redit ad patrẽ dicens, ut me oẽs tuo ſanguine natũ eſſe intelligant p̃uocatus, eq̃ſtria hæc ſpolia capta ex hoſte cæſo reporto. quẽ p̃r aduocata cõcione, ut exẽplũ cæteris ſtatueret ſeruandæ militaris diſciplinæ, terroremq; oĩbus incuteret, ne q̃d auderent cõtra ĩperatorũ edicta moliri, ſtatim ſpoliari, & uirgis cædi, ac ſecuri p̃cuti iuſſit. quo facto exanimati oẽs p̃ ſtupore primo q̃euerunt, poſtq̃ ceruice fuſus eſt cruor, tũ demũ undiq; exortæ ſunt uoces, ut neq; lamentis, neq; execrationibus in ĩperatorem parceretur, & hæc in caſtris. poſt uictoriã uero illi in urbem redeũti, cũ ſeniores officii g̃ra obuiã gratulabundi p̃ceſſiſſent, ex iuuentute nemo illi occurrere uoluit, q̃ indigne ferrent tantæ indolis filiũ tã crudeliter à patre fuiſſe necatũ. ¶ Ouantes. Lætitia geſtientes. ¶ Aetates. uis iracundiæ diſtinxit ſenes à iunioribus. ¶ Et Affectus. Quod ſenes læti, iuuenes triſtes, & irati. ¶ Eademq; tm̃. Hoc fuit pericu- Mãlius filium ſecuri percuſſit

ℂDe Appio Claudio Conſule.

ILla vero etiam Appio duci, cuius pater, dum pro Senatus amplitudine nititur: commoda plebis acerrime impugnauerat: infenſum exercitum faciendo, voluntaria fuga terga hoſti, ne triumphum imperatori quæreret, dare coegit. Quoties uictoriæ uictrix, congratulationem eius in Torq̃to ſpernendam: in Fabio pulcherrimam partem omittendam: in Appio totam fugæ proponendam reddidit.

ℂDe Eodem, & Po. Ro.

AGe quàm violenter ſe in pectore uniuerſo Popu. Roma. geſſit eodem tempore, quo ſuffragiis eius dedicatio ædis Mercurii M. Pletorio primipili centurioni data eſt: præteritis Conſulibus Appio, q̃d obſtitiſſet, quo minus ære ſuo alieno ſuccurreretur, & Seruilio, quod ſuſceptam cauſam ſuam languido patrocinio protexiſſet. Negas efficacē irã, cuius hortatu miles ſummo īperio prælatus eſt: q̃ quidem non proculcauit tantum imperia, ſed etiã geſſit impotenter.

Fabius plebi inuiſus — ioſiſſimo tempore ueniētẽ cũ reſp. maxima ſeditione inteſtina laboraret ob agrariam legem quã P. Licinius trib. ple. inuito ſenatu ferre uolebat, cum diceret ueniſſe tp̃s p ultimã neceſſitatem, huius agrariæ legis p̃tibus iniungendæ, & ideo ſuſceperat rẽ militarẽ impediendam, ſed annitente conſule, ceteriſq; tribunis, hoc uno inuito ſcriptus eſt militum delectus. ſed Fabio cõſuli in hoc bello aliquanto plus negocii cum ciuibus, q̃ cũ hoſtibus fuit. unus ille uir ipſe cõſul rẽp. ſuſtinuit, quã exercitus odio conſulis q̃tũ in ſe fuit prodebat. nã cũ conſul præter cæteras imperatorias artes quas parando, gerendoq; bello ædidit plurias ita iſtruxiſſet aciem ut ſolo equitatu emiſſo, exercitum hoſtiũ fũderet, inſequi fuſos pedites noluit, nec illos, & ſi non adhortatio inuiſi ducis, ſuũ ſaltẽ flagitiũ & publicum ĩ p̃ſentia dedecus, poſtmodo periculum, ſi alius hoſti rediiſſet, cogere potuit gradum accelerare, aut ſi aliud nihil inſtare inſtructos, inuiſi ſigna referunt, mœſtiq; crederes uictos, execrantes nunc imperatorem, nunc nauatam ab equite operam, redeunt in caſtra. nec huic tam peſtilenti exemplo remedia ulla ab imperatore q̃ſita ſunt, adeo excellentibus ingeniis citius defuerat ars, qua ciuem regant, quã q̃ hoſtẽ ſuperent. conſul Romã rediit, nõ tã belli gloria aucta, q̃ irritato, exacerbatoq; in ſe militũ odio. ℞ Et tuto facile. Hoc ideo dixit, ne uideantur periculo, aut labore deterriti detractaſſe militiam ℞ Immobilem retineret. Ne perſequeretur hoſtem. noluit enim, ut imperator ex parta uictoria gloriam aſſequeretur.

ASCENSIVS.

MAnlio, &c. Cum ſeniores oẽs ouantes lætitia. i. p̃ gaudio occurrerent Manlio Tor. referenti in urbem. ſ. romãã uictoriã ampliſſimã, & glorioſiſſimã ex latinis, & campanis, nemo iuniorũ p̃ceſſit obuiam, q̃. i. quia occidiſſet filiũ. ſ. ſuum adoleſcentem p̃liatũ. i. q̃ p̃liatus fuerat fortiſſime q̃a uicerat, ſed non q̃a fortiſſime, ſed q̃a contra imperiũ ſuũ occidiſſet dico, percuſſum ſecuri. Aequales. i. coæui eius, hoc ẽ coadoleſcentes miſerti ſunt puniti. ſ. filii Tor. puniti. ſ. à patre nimis aſpere. (Alii legunt æqualis, ut ſit. Iuniores ſupp. miſerti ſunt æqualis. i. coætanei ſui puniti nimis aſpere.) Nec defendo factum eorum. i. non dico. q̃ iure id ſecerint, ſed īdico. i. demõſtro uim iræ, q̃ ſ. ira ualuit diuidere, & ætates & affectus unius ciuitatis. ſ. Romanæ, q̃a ſeniores p̃ri gratulabantur, iuniores filii miſerabantur. Eadẽq;. i. & eadem. ſ. ira aut uis iræ, patuit tñ, ut retineret immobilem uniuerſum equitatũ Po. Ro. miſſum à Fabio conſule, ad perſequendas copias hoſtium, cum liceret, & tuto, & facile delere eas, equitatum dico memorẽ legis agrariæ. i. de agris condiuidendis, impeditæ ab eo. ſ. Fab. qui interceſſerat, ne promulgaretur.

OLIVERIVS

Appius Claud. plebi inuiſus — ILla uero etiam Appio. Appius Claudius plebi uehementer inuiſus, conſul aduerſus Volſcos profectus, eadem ſæuitia in milites, qua in plebem uti conſueuerat. Magna enim ira, & indignatio ferocem militum aĩum exãgitabat, qui nulli uĩ domari poterat, tm̃ odiũ animis imbiberant. itaq; ſegniter, ocioſe, negligenter, cõtumaciter oĩa agere, nec pudor, nec metus cohercebant. ſi citius agi uellet agmen, tardius, ſedulo incedere. ſi adhortatur operibus adeſſe, oẽs ſua ſpõte motam induſtriam remittere, p̃ſẽti uultus dimittere, tacite prætereuntem execrari, ut inuictus ille odio plebeio animus interdum moueret. qui neq̃ q̃ acerbitate prõpta, nihil iam cum militibus agere, à centurionibus corruptũ exercitum dicere, nihil eorum uolſci neſciebant. inſtabantq; eo magis ſperantes idem certamen aĩo eum aduerſus Appiũ habiturũ exercitũ Romanũ, q̃d aduerſus Fabiũ conſulẽ habuiſſet. cæterũ multo Appio q̃ Fabio uiolentior fuit, nõ enim uincere tm̃ noluit ut Fabius, ſed uinci uoluit p̃ductus in aciem turpi fuga petit caſtra, nec ante reſtitit, q̃ ſigna inferentem uolſcũ munimentis uidit, fœdãq; extremi agminis cædem tum expreſſa uis ad pugnandũ, ut uictoriam uallo ſubmoueret hoſtis, multi gaudere ſua clade, atq; ignominia deniq; exacerbati ai palam poſtulare, ut caſtra ex agro mouerentur, quod cũ ſactum eſſet ab Appio, uolſci p exploratores re cognita, nouiſſimos aggrediũtur, ut à q̃bus perlatus ad primos tumultus ſigna, atq; ordines turbauit, ut neq; ĩmpia exaudiri, neq; inſtrui acies poſſent, nemo ullius niſi fugæ memor eſſet, ita effuſo agmine, p ſtragem corporũ, armorumq; euaſere, ut prius hoſtis deſideret inſequi, q̃ Romanus fugere. hoc modo exercitus Romanus ob iram imperatoris, nõ uincere, ſed uinci turpiter uoluit, q̃ q̃ de nonnullis ſũptũ fuerit ſuppliciũ. ℞ Amplitudine. dũ Senatus maieſtatẽ tueri nititur. ℞ Quoties uictoriæ. Sæpius, inq̃t, iracundia uictorias ſuperauit, q̃a tanta militum in duces iracundia fuerit, ut nulla rõne efficere potuerint ĩperatores, ut exercitus cũ poſſet uincere uellet, iracundia igitur uicit uictorias, ut ſupra mõſtratũ eſt. ℞ Gratulationẽ eius Torquato. iuniorum iracundia in torquatum ei uictoriæ gratulationem eripuit, Quia illi cum uictoria redeunti infenſa iuuentus pp̃ filium crudeliter cæſum, nec obuiam prodire officii gratia, nec de uictoria illi gratulari uoluit. ℞ In Fabio pulcherrimam partem. Fabio bonam uictoriæ partem ademit, quia fuſos hoſtes inſequi noluit. ℞ Appio totam. Appium penitus uictoriæ fecit expertem. ℞ Præponendam reddidit. Subauditur, ubiq; reddidit, eſt zeugma ab inferiori.

ASCENSIVS.

ILla, &c. Vero. i. ſed illa. ſ. iam dicta uis iræ faciendo exercitum infenſum. i. iratum, & perniciem inferentem Appio. ſ. Claudio duci, hoc eſt imperatori, cuius. ſ. Appii p̃r, dum nititur. i. laborat p̃ amplitudine ſenatus. ſ. conſeruanda, impugnauerat acerrime commoda plebis, coegit ſup. eum dare hoſti terga. i. fugere, fuga uoluntaria. i. ſponte à militibus inita ne, ſcilicet plebs q̃reret. i. acquireret imperatori. ſ. ſuo, ſed inuiſo triumphum. Quoties ſup ira uictrix uictoriæ, reddidit gratulatiõem eius. ſ. uictoriæ, ſpernendam. ſ. à iuuenibus in Torquato, pulcherrimam partem ſ. uictoriæ omittendam, in Fabio, q̃a fuſos hoſtes inſequi noluit exercitus, & reddidit totam. i. uictoriam poſtponendam fugæ, q̃a maluit exercitus fugere, q̃ imperatori uictoriam parere (Sunt q̃ legũt p̃ponendã fugæ, ſed potior cæteris lectionibus eſt, poſtponendam legendo) in Appio, ſcilicet Claudio.

OLIVERIVS.

AGe q̃ uiolenter. Cũ bellũ uolſcũ iſtaret, & ciuitas ipſa ſecum diſcors inteſtino malo laboraret, q̃ execrabili inter ſe plebs, patreſq; odio flagrarent, maxime propter nexos ob æs alienum Fremebat plebs, ſe foris p̃ libertate & imperio dimicantes domi à ciuibus captos, & opp̃ſſos eſſe, tutioremq; in bello quã in pace, inter hoſtes quã inter ciues libertatem plebis eſſe tumultum non modo in foro, ſed in tota ciuitate excitauerat unus ex nexibus à creditore ſuo crudeliter tractatus, iãq; nexi uincti, ſolutiq; ſe undiq; in publicũ proripiunt, Quiritum fidem implorant. ſic accenditur furor, ut in patres, q̃ tum eſſent in foro, ſæuitũ foret, niſi conſules ad comprimendã ſeditionem interueniſſent. illis plebs cathenas, & uincula oſtentabat, & indignitatem ſuã exponebat, nec prius deſtitit quam ſenatus cogeretur, q̃ de ſuis incommodis conſultaret. Appius Appius conſul inuiſus plebi acer ingenio rem imperii conſulari, agendam eſſe cenſebat, accepto uno uel altero cæteros quieturos. collegæ Seruilio mitioris ingenii uiro aliter uidebatur, interea nunciatur uolſcos ad

oppugnandam

oppugnandam urbem uenire, exultabat gaudio plæbs ultores ſuperbiæ patrum adeſſe deos, alius alium hortari, & confirmare ne nomina darent. Seruilius, in publicum proceſſit, ꝓmiſitqꝫ ſenatum nexorum habiturum eſſe rationem, ſi arma contra hoſtes ſumeret, ſtatimqꝫ edixit, ut uincti nexiqꝫ oẽs dimitterentur, neqꝫ impedirentur quo minus nomina daret. magnus fuit nexorum numerus, neqꝫ aliorum magis uolſco bello uirtutis, atqꝫ opera enituit. Conſul breui uolſcos ſuperat Aruncos quoqꝫ deuincit, cũ uictoria rediit in urbem. plebs ꝓmiſſa cõſulis, ſenatuſqꝫ fidẽ expectabat. Tum Appius inſita ſuperbia animo, ut collegæ uanam redderet fidem de creditis pecuniis dixit, & qui aſi nexi fuerant creditoribus redditi, & alii nexi ſunt. Concurſus ad Seruilium factus poſtulant ut aut referat ad ſenatum, aut ciuibus conſul, aut militibus ſuis imperator auxilio eſſet aduerſus collegã. Mouebant hæc conſulem, ſed tergiuerſari res cogebat adeo in contrarium non collega ſolum, ſed omnis nobiliũ factio perſtiterat, ita medium ſe gerendo, nec plebis uitauit odiũ, nec apud patres gratiam iniuit, breuiqꝫ apparuit apud plebem æquaſſe cũ Appii odium. certamen conſulibus inciderat, uter dedicaret Mercurii ædem, ſenatus ab ſe rem ad populum reiecit, utri eorum dedicatio iuſſu populi data foret, eũ præeſſe annonæ, mercatorum collegium inſtituere, ſolemnia pro pontifice ſuſcipere. populus dedicationem ædis dat M. Plectorio primipili cẽturioni, quo facile apparet et non tam ad honorem eius, cui curatio altior faſtigio ſuo data eſſet, quã ad cõſulem ignominiã factum eſſe. ¶ Geſſit ſe. ſ. ita. ¶ Languido patrocinio. debili defenſiõe, quia collegæ, & nobilitati reſiſtere ñ eſt auſus. ¶ Negas. negare nemo poteſt iracundiæ uim maximã eſſe, quæ fecit, ut miles cõſulibus in dignitate ꝓferetur. ¶ Quæ quidem non proculcauit tm̃. uere inquam efficax eſt iracũdia, quæ non ſolum imperia conculcat, ut exemplis ſupra monſtrauimus, ſed etiam facit ipſa imperia ſe impotenter gerere, ut ſe cõtinere non poſſint.

Seruilii cõſ. iuiſſus plebi

ASCENSIVS.

AGe, quàm, ideſt quantum uiolenter, ira ſupple geſſit ſe in pectore uniuerſi Po. Ro. eodem tempore, quod edicatio ædis i. templi Mercurii data eſt M. Plætorio centurioni Primipili ideſt primæ partis exercitus ſequentis primum Pilum in bello, ſuffragiis eius. ſ. Po. Ro. & hoc conſulibus ꝑteritis. i. neglectis, aut contemptis, Appio ſup. qui erat alter cõſulum præterito, ideo, ꝙ obſtitiſſet, quominus, ideſt obſtãdo feciſſet, ut non ſuccurreretur ære ſuo i. impenſa ipſius Appii æri ſupple alieno. i. debito, & Seruilio ſ. altero conſule præterito, ꝙ protexiſſet patrocinio languido, ideſt tepido, cauſam ſuam ſcilicet Po. Ro. Negas ſupple ô lector, aut auditor iram efficacem, cuius hortatu miles, ſcilicet Plætorius prælatus eſt. ſ. in dedicanda æde Mercurii, ſummo, quia cõſulari, imperio. quæ. ſ. ira qdem. i. certe non proculcauit tantum. i. duntaxat imperia, ſed etiam geſſit impotenter, ideſt cum ſumma inſolentia, ut ſequentia docent.

OLIVERIVS.

Metellus in Hiſpania

NAnqꝫ Metellus. Q. Metellus conſul primo, deinde proconſul citeriorem & ulteriorem Hiſpaniæ prouinciam tam fœlicibus auſpiciis geſſerat, ut ad gloriæ cumulũ, nil niſi triumphus deeſſet. uerum ubi Qu. Pom. inimicum ſuum conſulem factum, & ſibi ſucceſſorem futurum cognouit, tanta mentis conſternatione, & ira commotus eſt, ut dum libidini ſuæ ſtudet indulgere, & inimici futuræ gloriæ detrahere, ſuam ipſe corruperit, triumphumqꝫ prope partum amiſerit. exercitũ enim diminuit, cõmeatus, & horrea negligenter hoſtibus diripienda reliquit, arcus & ſagittas confregit. Elephantes fame conſumpſit, nihil denique, quo ſe aduerſus hoſtes tueri poſſet Pompeio reliquit. ¶ Vtranqꝫ Hiſpaniam. ulteriorem, & citeriorem. ¶ Deinde proconſul. ga in ſequentem annum poſt conſulatum, illi prouincia fuerat ꝓrogata, ut proconſul in ea bellum gereret. ¶ Dimiſit. Exauctorauit, & militiæ uacationem dedit. ¶ Commeatum. liberam abeundi ad tempus poteſtatem, quam uulgo appellamus licentiam. ¶ Cretenſium, qui auxiliares erant Po. Ro. ¶ Elephantis, Aut inedia conſumpſit Elephãtes, aut eos macilentia reddidit inutiles, ne illorum opera Põ. uti poſſet. ¶ Hoſtium quam iræ for. ui. Facilius, inquit, hoſtem potuit ſuperare quam iram, nã uicit Hiſpanos, ipſe uero uictus ab ira eſt.

¶ De Metello.

NAnqꝫ Metellus cum utranqꝫ Hiſpaniam Conſul prius, deinde Proconſul penè iam ſubegiſſet, poſtquàm cognouit Quin. Pomp. Conſulem inimicum ſuum ſucceſſorem ſibi mitti: omnes, qui modo militiam voluerunt finire, dimiſit: commeatus petentibus, nec cauſis excuſſis, nec cõſtituto tempore, dedit. horrea, cuſtodibus remotis opportuna rapinæ præbuit. Arcus, ſagittaſqꝫ cretenſium frangi, atqꝫ in amnem abiici iuſſit: elephantis cibaria dari vetuit: quibus factis, vt cupiditati ſuæ indulſit, ita magnifice geſtarum rerum gloriam corrupit: meritumqꝫ honorem triumphi hoſtium, q̃ iræ fortior victor amiſit.

¶ De L. Sylla.

QVid Sylla, dum huic vitio obtemperat, non ne multo alieno ſanguine profuſo, ad ultimum & ſuum erogauit? Puteolis enim ardens indignatione, quòd Granius princeps eius coloniæ pecuniam à decurionibus ad refectionem Capitolii premiſſam, cunctatius daret: animi concitatione nimia, atque immoderatæ vocis impetu conuulſo pectore: ſpiritum cruore, ac minis miſtum euomuit. Nec Senio iam prolapſus, vtpotè ſexageſimum ingrediens annum: ſed alita miſeriis Populi Romani, impotentia furens. igitur in dubio eſt Sylla ne prior, an iracundia Syllæ ſit extincta. Neque ab ignotis exẽpla petere iuuat: & maximis viris exprobrare vitia ſua verecundiæ eſt. cæterum cum propoſiti fides excellentiſſima quæque complecti moneat: voluntas operi cedat, dum præclara libenter probando, neceſſaria narrandi conſcientia non deſit.

ASCENSIVS.

NAnqꝫ Metellus. ſ. Quintus cum ſubieciſſet iam pene. i. quaſi ſupp. totam utrãqꝫ Hiſpaniam ſ. ulteriorem & citeriorem, prius. i. priore tempore, conſul, deinde proconſul (Conſul penè fungebatur conſulari poteſtate, ubicunqꝫ erat, ꝓconſul duntaxat in prouincia ſibi decreta, inquam quia conſul ire non poterat aliis impeditus procõſul mittebatur) poſtquam cognouit Quintum Pompeiũ inimicum ſuum conſulem, ſcilicet creatum mitti ſucceſſorem ſibi, dimiſit omnes, ſcilicet milites, qui modo ideſt dummodo eum uoluerunt militiam ſuam finiri, ideſt terminari, & dedit petentibus, ſcilicet omnibus commeatus, ideſt ueniam abeundi nec cauſis, ſcilicet abeũdi, excuſſis, ideſt examinatis, aut ſcrutatis, nec tempore, ſcilicet redeundi conſtituto. & præbuit horrea. i. granaria opportuna. i. accõmodata rapinæ cuſtodibus remotis, & iuſſit arcus, & ſagittas Cretenſium frangi, atqꝫ abiici in amnem, ne ſcilicet ſucceſſori uſui eſſent, naſcuntur autem in creta arundines ſagittis aptiſſimæ. uetuit cibaria dari elephantis. Quibus factis, ut. i. quemadmodum, Marcelius ſup. indulſit. i. nimis conceſſit, & tribuit, cupiditati ſuæ. i. iracundæ affectioni, ita corrupit magnifice gloriam rerum geſtarum, & amiſit honorem triumphi meritum, ideſt quem iam meruerat, exiſtens fortior uictor hoſtium quam iræ.

OLIVERIVS.

QVid Sylla. A cæteris ferme omnibus auctoribus diſſentit Vale. qui Syllam dicit nimia iracundiæ uiolentia periſſe, cum eum conſtet apud alios, ut diximus, incidiſſe in morbum ex ulcere inteſtinis oborto, qui φθειρίασις græce dicitur, quo tempore uis tanta pediculorum toto eius corpore emanauit, ut nullo argumento cohiberi poſſent, atqꝫ hoc pacto mortem obiiſſe. ſed Valerius aliter ſentit, ꝙ. ſ. indignatione nimia pectus conuulſerit, ſpiritum cum ſanguine effuderit, quia Granius puteolorum princeps pecuniam ad refectionẽ capitolii promiſſam tardius reddidiſſet. magnum fuit ſine dubio, iram in pectore ad mortem uſque

Syllæ mors

¶ Externa De Alexandro rege.

ALexandrum iracundia ſua propemodū cœlo diripuit. Nam quid obſtitit: quo minus illuc aſſurgeret, niſi Lyſimachus Leoni obiectus, & Clytus haſta traiectus, & Caliſthenes mori iuſſus: quia tres maximas victorias, totidem amicorum iniuſtis cædibus uictor edidit.

concipere. fuit autem genus illud morbi tantæ uirtutis, ut ab arcana quadam naturæ ratione prouentens, nullius medicinæ remedio, aliaue ratione cohiberi potuerit, abſterſis enim diuitiae primis, ſtatim ſubnaſcebantur, & ſcaturiebant alii, donec totum corpus in eam labem conuerſum ſibi uitam tam tetro genere mortis eripuit, ac ciuium Romanorum funera ab eo crudeliter lacerata iacerent inuiſta. uerum teſte Plinio ut diximus, cōſtat illium in hoc ſuam fœlicitatem damnaſſe ꝙ capitolium dedicare non potuiſſet. ¶ Puteolis. Diſtat hoc oppidum. x. paſſuum milib. à Neapoli & eſt poſitum aduerbialiter, ac ſi diceres Veneti. puteoli. olorum ¶ Cunctatius. Tardius. promiſerāt decuriones certam pecuniæ quantitatem ad capitolii refectionem

Puteolis

quam cum tardius Coloniæ princeps exegiſſet, impatiētia doloris & iræ Sylla ſpiritum cum ſanguine fudit. ¶ Nec ſenio. Occurrit tacitæ obiectioni, ꝙ non ira ſed nimia ſenectute perierit, dicit non ita eſſe, q ad ſexageſimum annum peruenerat, quæ adhuc ætas robuſta eſſe conſueuit. ¶ Sed alita miſeriis Po. Ro. impotentia. Iam multo antea nutrita animi impotentia in reip. ruinis. ¶ Neq; ab ignotis. à domeſticis tranſiens ad externa dicit, non ideo ſe uelle externorum hominum iram, odiumq; reſerre, quia clariſſimis uiris uitia iuuat exprobrare, ſed ut propoſiti ſui fidem adimpleat, quoniam ab initio cunctarum gentium facta ſimul, ac dicta memoratu digna complecti uelle promiſit. ¶ Fides ꝓpoſiti. Quia ſe facturū promiſerat. ¶ Voluntas. ſ. mea, quæ niſi honeſta cōplecti uellet.

ASCENSIVS.

QVid ſup. facit Sylla, dum obtemperat huic ultio. ſ. iræ, Nonne multo ſanguine alieno fuſo, erogauit .i. expendit, aut impendit operibus iræ, & .i. etiam ſuum. ſ. ſanguinem? q. d. utiq;. Eſt .i. q a. ipſe ardens indignatione Puteolis .i. apud puteolos, quod Granius princeps eius Coloniæ. ſ. Romanæ, daret cunctatius .i. tardius, & cum maiore ꝙ uolebat mora, pecuniam promiſſam à decurionibus, .i. nobilibus equitibus, ad refectionem capitolii. ſ. exuſti, pectore conuulſo nimia concitatione animi atq; impetu uocis immoderatæ, euomuit ſpiritum mixtū cruore, ac minis. Nec prolapſus. ſ. in eam mortem ſenio .i. annoſitate, utpote ingrediens iam annum ſexageſimum, ſed furens impotentia .i. imbecillitate reſiſtendi uitiis nata ex mala conſuetudine alita .i. nutrita miſeriis Po. Ro. (Eſt autem ſecundum moralitatis uocabulum. Non enim impotens dicitur, qui non poteſt nocere, ſed qui nec ꝗ uitiis reſiſtere, ac benefacere propter inſolentiam, & longam peccandi conſuetudinem, quam diuus pater Auguſtinus philice docet malis innaſci Nam ueluti qui aſſidue manibus laborant, eas calloſas, & groſſas habent, ita qui aſſidue ridet, ſplenem habent maiorem, qui aſſidue iraſcuntur, bilē maiorem, qui amant iecur ulceroſius, & ita de reliquis affectionibus, & earum ſedibus, unde fit, ut aſſuefacta paſſionum ſede, & impotente effecta ad oppoſitos habitus, homines impotentes fiant ad ei obuiandum. Vnde impotentes dicuntur tyranni, & reliqui, qui affectionibus malis moderari nequeunt) Igitur eſt in dubio ne .i. an Sylla ſup ſit extinctus prior, an iracundia Syllæ, ſit prior extincta, q a in ipſo furore extinctus eſt, ſecundum hūc cum aliter, alii ſentiant. Neq; (paraſceue eſt ad Externa) iuuat, id eſt delectat ſup. me petere exempla ab ignotis, & uerecundiæ ē exprobrare maximis uiris ſua uitia, cæterum .i. ſed cum fides ꝓpoſiti, id eſt promiſſi in pria præfatione, moneat cōplecti. ſ. hoc ope, excellentiſſima quæq;. ſ. exempla tam uitiorum quam uirtutum, uoluptas. ſ. mea quæ pudore afficitur, dum magnorum uitia recitat, cedat operi, id eſt propoſito huius operi, dum probando libenter præclara .i. egregia, & benefacta opera conſciētia narrandi neceſſaria. ſ. ob promiſſi fidem, non deſit, ſcilicet operi præſenti.

OLIVERIVS.

Alexander iracundus

ALexandrum iracundia. Cum propter rerum geſtarum magnitudinem, & originis opinionem, ꝙ ex diuino ſemine natus eſſe crederetur Alexan. iam propemodū in numero deorum haberetur, ſola ira illi cœ. ſ. eripuit, ut inter deos non ſit connumeratus. ¶ Quid obſtitit? q. d. nihil, niſi iracundia. obſtitit, quo minus in cælum aſcenderet. cum enim diceretur ex ſtirpe diuina, ꝙ. ſ. anguis immanis concubitu fuiſſet conceptus, quam in cubiculo matris ſæpe uiſam prodigii ſpeciem, interuentuq; Phi euolutam repente, atq; ex oculis elapſam ferunt. cūq; hanc hominum inſitam animis opinionem, ipſe uirtutum, & rerum geſtarum magnitudine confirmaſſet, nihil obſtare debuit, quominus deus eſſe crederetur, ſed obſtitit iracundia. ¶ Lyſimachus Leoni obiectus. Fuit Lyſimachus, teſte Iuſtino, illuſtri quidem Macedoniæ loco natus, ſed uirtutis experimentis omni nobilitate clarior, quæ tanta in illo fuit, ut animi magnitudine, philoſophia ipſa, uiriumq; gloria, omnes ꝑ quos oriens domitus eſt, uicerit. quippe cum Alex. Caliſthenem philoſophum propter ſalutationis perſicæ interpellatum morem inſidiarum, quæ ſibi paratæ fuerant, conſcium fuiſſe iratus eſſet, eumq; truncatis crudeliter membris abſciſſiſq; auribus, ac naſo, labiiſq; diſforme, ac miſerandum ſpectaculum reddidiſſet, inſuper cum in cauea clauſum ad metum cæterorū circunferret, tūc Lyſimachus audire Caliſthenem, & præcepta ab eo recipere uirtutis ſolitus, miſertus tanti uiri non culpæ, ſed libertatis pœnas pendentis, uenenum ei in remedium calamitatum dedit, ꝙ adeo ægre Alex. tulit, ut eum obiici ferociſſimo Leoni iuberet. ſed cum ad conſpectum eius concitus leo impetum feciſſet, manum manipulo inuolutam Lyſimachus in os leonis immerſit, arreptaq; lingua feram exanimauit. quod cum nunciatum regi eſſet, admiratio in ſatisfactionem ceſſit, cariorem q; eum propter conſtantiam tantæ uirtutis habuit. ¶ Et clytus haſta traiectus. Solenni quodam die Alexand. amicos ſuos in conuiuium uocat, ubi orta inter ebrios rerum à Philippo geſtarum mentione, ꝑferre ſe patri ipſe rerumq; ſuarum magnitudinem extollere cœlo tenus cœpit, aſſentante maiore cōuiuarum parte. itaq; cum unus ex ſenibus Clytus ductus fiducia amicitiæ reginæ cuius palmam tenebat, memoriamq; Philippi tueretur laudaretq; eius res geſtas, adeo regem offendit, ut telo à ſatellite rapto, eundem in conuiuio trucidauerit. qua cæde exultans mortuo patrocinium Philippi laudemq; paternæ militiæ obiectabat. poſtꝗ ſatiatus cæde animus quieuit, & in locum iræ ſucceſſit exiſtimatio, modo perſonam occiſi, modo cauſam occidendi conſyderans pigere eum facti cœpit, qui paternas laudes tam iracunde accepiſſet ſe ꝗ nec conuicia debuiſſet. amicumq; ſenem & innoxium à ſe occiſum inter epulas & pocula dolebat. eodem igitur furore in pœnitentiam quo pridem in iram uerſus mori uoluit, primum in fletus progreſſus amplecti mortuum, uulnera tractare, & quaſi audienti confiteri dementiam, arreptum telum in ſe uertit, peregiſſetq; facinus ni amici interueniſſent. manſit hæc uoluntas moriēdi et in ſequentibus diebus Ci. tuſculanarum qōne quarta, ut Alexandrū regem uidemus q cū interemiſſet Clytū familiarē ſuū, uix à ſe manus abſtinuit, tanta uis fuit pœnitendi. Seneca ad Lucilliū Epiſtula octogeſima tertia, cuius princip ū eſt, Singulos tibi dies, ſeleriꝗ Alexandri Macedonis exemplū, q Clytū chariſſimū ſibi ac fideliſſimū inter epulas transfodit, & intellecto facinore mori uoluit. ¶ Caliſthenes mori iuſſus. De hoc Caliſthene dixius ſupra in ca. de ſapienter dictis exemplo Ariſtotelis, nā ille aduerſus Dariū ꝓficiſcenti Alexan. comitē dederat, monueratq;, ut regiis auribus aut iucūda diceret aut ſilentiū ſeruaret, quorum neutrū fecit Caliſthenes ¶ Quia tres maximas uictorias. Bene inquam iracundia maxime obſtitit, quo minus in deorum numerum transferretur, nam ꝗuis ter Darium uicerit, toties tamen & ipſe ab ira ſuperatus eſt. ¶ Tres uictorias. Ter uicit Dariū pſarū regem primo in Campis Adraſtis, ubi in acie perſarum fuere ſexcenta milia miliū, deinde apud Taurum montem, in qua pugna fuere. ccc. milia peditum, & centum milia equitum poſtremo haud procul à Babylone quo confugerat Darius.

Lyſimachus leoni obiectus

Clytus ab Alexandro occiſus

ASCENSIVS.

ALexandrum iracondia ſua diripuit ꝓpemodū cœlo .i. fecit, ut non cœleſtis, ſed mortalis haberetur, aut ut mortuus cœlo non dignaretur, Nam quid obſtitit

quo minus

¶ De Amilcare.

QVàm uehemens deinde aduerſus Po pulũ Ro. Amiclaris odiũ? Quatuor enim pueriles ætatis filios intuens eiuſdem numeri catulos leoninos, in perniciem imperii noſtri alere ſe prædicabat. digna nutrimẽta, quæ in exitium patriæ ſuæ ut euenit, conuerterentur.

¶ De Hannibale.

EQuibus Hannibal mature adeo patris ueſtigia ſubſecutus eſt: ut eo exercitũ in Hiſpaniã traiecturo, & ob id ſacrificãte octo annorũ natus, altaria tenens iuraret, ſe cũ primum per ætatem potuiſſet, acerrimum hoſtẽ Po. Ro. futurũ: ut pertinaciſſimis precibus inſtãtis belli commilitium exprimeret. Idem ſignificare cupiens quanto inter ſe odio Carthago, & Roma diſſiderent: inflicto in terram pede, ſuſcitatoq́ puluere, tunc inter eas fore finem belli dixit, cum alterutra pars in habitum pulueris eſſet redacta. in puerili pectore tantum uis odii potuit. ſed in muliebri quoq; æq; multum ualuit.

¶ De Semiramide Regina Babylonis.

NAnq; Semiramis Aſſyriorũ regina, cũ ei circa cultũ capitis occupatæ nunciatũ eſſet Babylonẽ defeciſſe: altera parte crinium adhuc ſoluta, protinus ad eã expugnandã cucurrit: nec prius decorẽ capillorũ in ordinẽ, q̃ tantã urbẽ in poteſtatẽ ſuam redegit. Quô circa ſtatua ei⁹ Babylõe poſita ẽ illo habitu, quo ad ultionẽ exigẽdã celeritate ꝑcipiti tetẽdit.

quo minus. i. ut nõ aſſurgeret illuc. i. in cœlum, niſi Lyſimachus uir inter Macedones præclarus, & uirtute, & natalibus, obiectus. ſ. iuſſu Alexan. leoni, ut ab eo deuoraretur (ob pietatis opus ut Oli. recitat) & Clytus traiectus haſta. ſ. ab Alexandro, q̀ Philippum patrem Alexandri Alexandro ꝓferret, Et Caliſt. i. Philoſophus ſeuerus, improbãs perſicã adulationẽ à rege, dum ſalutaret admitti, iuſſus mori. ſ. ab Alexan. q. d. nihil aliud obſtitit, ſed hi tres obſtiterunt, quia Alex. uictor edidit. i. in lucẽ dedit tres maximas uictorias. ſ. contra Dariũ totidem iniuſtis cædibus amicorum, & ita illis ſic obſcuratas, ut cœlũ non mererentur.

OLIVERIVS.

QVàm uehemens. quãto odio Romanos ꝓſequeretur Hamilcar pœnorũ dux, ſuis ipſe uerbis indicauit. cũ enim filios quatuor haberet, ſe quatuor Leoninos Catulos in perniciẽ Po. Ro. nutrire prædicabat, cũ eos magis in patriæ exitium aluerit. ¶ Vehemens. Efficax odium. ¶ Hamilcaris odiũ. Cum multi fuerint hamilcares Carthaginienſiũ duces, dubitari poſſet de quo Vale. dicat. Loquitur ergo de Hamilcare Hãnibalis patre, qui primo punico bello ſuperatus à Romanis, Siciliã Sardiniã q̀ amiſit. ¶ Quatuor eni. Tres dũtaxat fuiſſe Iuſtinus tradit Han. Aſdru. & Saphonem.

ASCENSIVS.

QVàm. i. ò quantũ uehemẽs, deinde. i. ut ſecundo loco dicã, fuit odiũ Hamilcaris ducis Carth. & patris Hani. aduerſus Po. Ro. q. d. maxime enim pro quia, ipſe intuens quatuor filios ætatis puerilis, ꝓdicabat ſe alere in perniciẽ imperii noſtri catulos leonis eiuſdẽ numeri. ſ. quaternarii. Digna. i. o nutrimenta, quæ digna conuerterentur in exitiũ p̃træ ſuæ, ut euenit. Nam ſi Hann. & Haſd. Po. Ro. non ſic uexaſſent, Carthaginem Scip. non deleuiſſet.

OLIVERIVS.

EQuibus Hãnibal. Liuius decade ſecundi punici belli in principio. Fama ẽ eſt, inquit Hãnibalẽ annorũ ferme nouẽ pueriliter blãdientẽ p̃ri Hamilcari. ut duceret. in Hiſpaniã, cũ perfecto Africo bello exercitũ eo traiecturus ſacrificaret, altaribus admotũ, tactis ſacris iureiurãdo adactum ſe, cũ primũ poſſet hoſtẽ acerrimũ fore P. R. ¶ Mature. Tempeſtiue, utpote in puerili ætate. ¶ Inſtantis. Quod aduerſus Hiſpanos parabatur. ¶ Cõmilitium. Comitatũ militiæ, ut p̃ri duci comitaret in militiã ¶ Idẽ ſignifica. Ruſus cũ ſignificare uellet Hannibal, quanto inter ſe odio Carthaginienſes, Romaniq; laborarent, terram pede percuſſit, & puluerem excitauit, deinde tum belli finem inter eos futurum dixit, cum alterutra pars in cinerem fuerit reſoluta, quod tandem ductu, & auſpiciis Africani inferioris Carthagini contigit. ¶ Inflicto in Incuſſo. ¶ In puerpe. Hoc dicit, ut ſequens coniungat exemplum.

ASCENSIVS.

EQuibus. ſ. quatuor filiis, cũ alii tantũ tres dicãt. Han. ſecutus eſt ueſtigia p̃ris. i. p̃ni odii in Ro. adeo mature. i. feſtinãter, ut eo. ſ. p̃re traiecturo. ſ. trans mare exercitũ in Hiſpaniã, & ſacrificãte ob id ipſe Hanni. natus. i. filius octo annorum (ut ſit nomẽ) aut natus ſup. ætatẽ octo annorũ (ut ſit participiũ) tenẽs. ſ. dextra altaria, iuraret ſe futurũ P. R. hoſtẽ acerrimũ, cũ. i. ubi primũ licuiſſet p̃ ætatẽ, ut exprimeret precibus pertinaciſſimis. i. perſeuerantiſſimis cõmilitium. i. officiũ commilitionis belli inſtantia. quod quia re ipſa gerere nõ potuit, uotis tunc geſſit. Idem. ſ. Hanni. cupiens ſignificare quanto odio Carthago & Roma diſſiderent inter ſe, pede inflicto. i. incuſſo in terram, & puluere ſuſcitato. i. ſurſum excito, dixit finem belli fore. i. futurũ eſſe inter eas, ſ. duas urbes tunc, cũ alterutra pars. ſ. aut Carthaginẽ, aut Romam eſſet redacta in habitum. i. formam, & diſpoſitionem pulueris. Faciens autem tranſitũ ad reliqua addit. Vis odii potuit tantũ in pectore puerili. i. Hannibalis adhuc pueri, ſed ualuit quoq;. i. ẽt æque multum in muliebri ſup. pectore, ut in pectore Semiramidis.

OLIVERIVS.

NAnq; Semiramis. Hoc magis ad mulieris uirtutem, & magnanimitatem q̃ ad iudicium, & iracundiã ſpectare uidetur. cum in cubiculo caput exornanti, ut mulieres ſolent, ſibi nunciatum eſſet Babyloniam à ſe defeciſſe. tãta ut Vale. dicit ira percita eſt, aut ut alii uolunt, animi magnitudine fuit, ut nõ prius reliquã capitis (iam enim partem exornauerat) redimere uoluit, q̃ urbẽ in ſuã deditionem redegerit. Multa de hac fœmina præclara legũtur apud Diodorum ſiculũ lib. iii. tam de natiuitate, quæ mirabilis fuit, q̃ de uirtute, & rebus geſtis. inter quæ illud pulcherrimum, q̀ cum Ninus aſſyriorum rex in bactrianis, bactram urbem, nã loci, & magnitudine, & arce, ac cæteris rebus, q̃ ad defenſionem ſpectant, munitiſſimam obſideret, quia expugnare non poſſet, una mulier ingenio, & uirtute ſua expugnãdæ urbis rationẽ inuenit. cum enim adducta eſſet in caſtra à Menone eius marito, nondum enim uxor Nini facta fuerat, illa ut acumine præſtabat ingenii, perſpecta obſidione, tum loci urbiſq; ſitu, quaq; aditi poſſet. animaduerſis arcem, quia loco natura munito, difficilisq; erat. & quem nullus antea temptarat acceſſu, cuſtodiis uacuã conſpexit, & intentis omnibus ueluti arce ab hoſte tuta, ut inferiori parti campeſtri ſubſidium ferrent, ſumptis qui per loca petroſa, abruptaq; aſcendere ſoliti erant, per additũ uallis præcipitem, ſuperata loci aſperitate, partem arcis cœpit, magnoq; ad terrorem excitato tumultu, ſignum captæ arcis obſidentibus dedit oppidani arce amiſſa obſtupefacti, derelictis mœnibus fuga ſaluti conſuluerunt, capta ciuitate admiratus Semiramidis uirtutem Ninus, eam ſibi uxorem aſciuit. ¶ Babylona. accuſatiuus græcus eſt. ¶ Defeciſſe. deſciuiſſe. ¶ Iam parte crinium. iam capitis partem exornauerat, pars altera ſoluta erat. ¶ Decorem. ornatum, & pulchritudinem ¶ Tantam urbem. quam cõſtat olim orientaliũ maximã eſſe. ¶ Quo circa ſtatua eius. Ne tantæ rei memoria poſſet aboleri, ſtatua illi Babyloniæ erecta eſt eo, quo urbem uendicauerat habitu.

ASCENSIVS.

NAnq; Semiramis regina Aſſyriorũ cũ nunciatũ eſſet ei occupatæ circa cultũ capitis, Babylonẽ defeciſſe. ſ. ab imperio ſuo ad alterius imperiũ, altera parte criniũ. i. capillorũ ſoluta, adhuc. i. nõdũ colligata, cucurrit protinus ad expugnãdũ eã. ſ. Babylonẽ, nec redegit prius decorẽ capillorum in ordinẽ, q̃ tãtã urbẽ in ſuã poteſtatẽ. quo circa. i. quapropter ſtatua eius eſt poſita Babylone (ſeu ut Seruius diceret Babyloni) illo habitu. i. diſpoſitu corporis, quo. i. in quo tetendit celeritate præcipiti, ad ultionẽ exigenda à defectoribus.

THEOPHILVS.

SEmiramis. Polyenus Macedo ſtratagematon octauo, Semiramis, inquit quo modo lauaret ad nuncium defectionis aſſyriorum, ſicut adhuc erat illota, rapuit in eos agmen. &c.

Bactra urbs

¶ De Auaritia. Cap. IIII.

PRotrahatur etiam in medium Auaritia latentium indagatrix lucrorum, manifeſtæ prædæ auidiſſima uorago, nec habendi fructu felix, & cupiditate quærendi miſerrima.

¶ De M. Craſſo, & Q. Hortenſio.

CVm admodū locupleti L. Minutio Baſilio falſum teſtamētū qdā in græcia, ſubieciſſet: eiuſdē'q cōfirmādi gr̄a potentiſſimos ciuitatis nr̄æ uiros M. Craſſum, & Q. Hortēſium, quibus Minutius ignotus fuerat, tabulis hæredes inſeruiſſet: q̄q̄ euidēs fraus erat, tamen uterq pecuniæ cupidus, facinoris alieni munus non repudiauit. q̄tam culpam q̄ leuiter retuli. lumina curiæ, ornamenta fori, quod ſcelus uindicare debebant, inhoneſti lucri captura inuitati authoritatibus ſuis texerunt.

¶ De Q. Caſſio.

VErum aliquanto maiores uires in Qu. Caſſio exhibuit: qui in Hiſpania Siliū, & Calpurniū occidēdi ſui gr̄a cū pugionibus deprehenſos, quinquagies ſeſtertium ab illo: ab hoc ſexagies pactus, dimiſit. At quis dubitet ſi alterū tm̄ daretur, iugulū quoq ſuum æquo animo illis fuiſſe præbiturum.

¶ De L. Septimuleio.

CAeterū auaritia añ oēs L. Septimuleii p̄cordia poſſedit: qui, cū C. Gracchi familiaris fuiſſet, caput eius abſcindere, & p urbē pilo fixū ferre ſuſtinuit, qa Opimius cōſul auro id ſe repēſurū edixerat. ſunt qui tradunt, liquato plumbo eū cauati partē capitis, quo pōderoſius eſſet, expleſſe. fuerit ille ſeditioſus, bono perierit exēplo: clientis tamē ſceleſta fames, in has uſq iacētis iniurias eſurire nō debuit.

OLIVERIVS.

Auaritia PRotrahatur. dicturus de auaritia, eā quodāmō diffinit. Sal. uero multo melius. dicit. n. auaritia pecuniæ ſtudiū hēt, quā nemo ſapiens unq̄ concupiuit, ea q̄ſi uenenis malis imbuta, corpus aiumq uirilē effœminat, ſempq infinita, & inſatiabilis eſt, neq copia, neq inopia minuitur. Ci. illā igni cōparauit, cui quāto plus materiæ ſuper impoōitur, tāto magis incēditur, ſic & auaritia quāto plus habuerit, tanto magis cōcupiſcit, nā ſemp Creſcit amor nūmi, quātū pecunia creſcit, ut Iuue. unde eſt illud tritū apud oēs prouerbiū, cū cætera uitia ſeneſcāt ſola auaritia iuueneſcit. ¶ Auidiſſima uorago. Cupidiſſima pfunditas, q̄ nulla copia repleri poſſit. ¶ Prædæ. nemo eſt, q dubitet auaritiā eſſe p̄dæ miniſtrā, auarus. n. pp auiditatē nullū quæſtū ſibi turpē eſſe putat, nā quottidie fraudat, decipit, poſcit, paciſcitur, aufert, eripit, ſpoliat, expilat. depeculatur, teſtē ſupponit, oīa deniq per fas & nefas accumulat. ergo quia nunq̄ ſatiaſ, recte uoragini cōparatur. ¶ Neq habendi fructu fœlix. fœlix eſt, qui ex rebus partis fructum capit, hoc autem non accidit auaro, non igitur fœlix.

ASCENSIVS.

PRotrahatur. Quia de uitiis ſe nō libēter ſcribere proteſtatus eſt dicit. Protrahaſ ēt in mediū. i. publicetur ēt auaritia indagatrix. i. inquiſitrix lucrorū latentiū. i. occultorū, aut ignobiliū, & auidiſſima uorago p̄dæ manifeſtæ, nec fœlix fructu hn̄di (quia auarus, ut dicit Flac. Quærit, & inuētis miſer abſtinet. & ut dicit Seneca. Tā deeſt auaro qd̄ habet, q̄ qd̄ nō habet) & miſerrima cupiditate quærēdi. i. acquirēdi, unde diuitiæ acquirūtur ab auaris cū labore, cuſtodiuntur cū timore, deſeruntur cum dolore.

OLIVERIVS.

CVm admodū locupleti. Ci. lib. iii. officio Conſideremus, inquit, quæ faciunt hi qui habentur boni. L. Minutii Baſilii locupletis hoīs falſum teſtamentū quidā ē græcia Romā attulerunt, qd̄ quo facilius obtineret, ſcripſerūt ſecū M. Craſſum, & Q. Hortenſiū homines eiuſdē ciuitatis potentiſſimos, qui cū illud falſum eſſe ſuſpicarenſ, ſibi aūt nullus eēt cōſcius culpæ alieni facinoris, munuſculū nō repudiauerunt. quid ergo? ſat in hoc eſt, ne deliquiſſe uideantur, mihi certe nō uidetur. uide igſ, qd faciat auaritia, uiros clariſſimos qui boni habebātur Romanæ ciuitatis principes impulit ad pbationē teſtamenti, qd̄ ſibi aliurū bonorū inſidiator obtulerat. ¶ Subieciſſet. Nā mortuo Minutio, teſtm̄ ille nō Minutii teſtatoris, ſed aliud à ſe ſcriptū ſubiecit. ¶ Quibus Minutius ignotus fuerat. argum: ntū potiſſimū, teſtm̄ illud falſum eſſe, q ab ignoto eſſent hæredes conſcripti. ¶ Quantā cul. Inuehitur quodāmō in hos Vale. cū dicat tm̄ crimen tam leui reprehenſione pſtringi nō debere, quippe cū ciuitatis lumina curiæ foriq principes tāta auaritia capti ſint, ut ēt falſum teſtm̄ cōprobare uoluerint. ¶ quàm leuiter retuli. q. d. quæ longiori oṙone, & reprehēſione fuit proſequēda. ¶ Captura. lucrū, utilitas, acquiſitio, à capiēdo dicta, ut captura piſcium ¶ Texerunt. Defenderunt amplitudine ſua, quia nemo inuentus eſt, qui contra horū hominū authoritatem teſtamentum illud reſcindere auderet.

ASCENSIVS.

CVm quidā in græcia ſubieciſſet. i. falſum pro uero ſcriptum impoſuiſſet, L. Minutio Baſilio admodū. i. ualde locupleti. i. diuiti teſtm̄. i. attuliſſet ro. falſum teſtm̄, quo ipſeſe fingebat hæredē à L. Baſilio inſtitutū, & inſeruiſſet tabulis hæredes. i. cohæredes, aut pro parte quadā hr̄des, potētiſſimos uiros ciuitatis nr̄æ. ſ. M. Craſſum. & Q. Hor gr̄a eiuſdē. ſ. teſtamēti cōfiemādi. Quibus. ſ. uiris minutius. ſ. defūctus fuerat ignotus, q̄q̄ fraus erat euidēs, tn̄ uterq cupidus pecuniæ nō repudiauit munus facinoris alteri⁹, ſed qa cōſenſere ēt ipſorū. quantā. i. ò quantā culpā, q̄. i. ò quātū leuiter. i. faciliter retuli. i. recitaui. q. d. maximā faciliime. quia lumina curiæ. i. ſenatus ornamēta fori. ſ. iudicialis. texerunt. i. ptexerūt, & opertuerūt, authoritatibus ſuis, inuitati. i. allecti captura. i. aſſecutione lucri inhoneſti. i. turpis, ſup illud ſcelus, qd̄ debebant uindicare. i. punire, uidelicet fallacis uſurpationis hæreditatis.

OLIVERIVS.

VErū aliq̄to maior. Vis magna auaritiæ Craſſū, & Horten. inceſſit, ſed multo maior Caſſiū Hiſpaniæ puinciæ p̄fectus Syllanū & Calpurniū, q cōiurauerāt in eū, deprehēdiſſet cū pugiōibus, qbus eū occiſuri uenerāt, pecunia corruptus utrūq dimiſit incolumē nā alter qnquagies ſexterciū, alter ſexagies daturū pmiſit. ¶ Aliquanto maiores. ſ. uires dedit auaritia. ¶ Pugionibus. Pugio breue telū lateri adhærēs à pugēdo, uel ut alii uolūt, à pugno dictus. ¶ At quis dubitet, Exaggerat huius hoīs auaritiā, ut dicat eū p̄tio uitā fuiſſe uenditurū, ſi quis tantūdē obtuliſſet qtū ab utroq illorū accepiſſet, iugulū ei ſine dubio reſecādū p̄buiſſet. Pugio

ASCENSIVS.

VErū. i. ſed. auaritia ſupp. exhibuit, & oſdit uires maiores aliquāto in Q. Caſſio, qui. ſ. Caſſius dimiſit. ſ. ſaluos Sil & Calp. deprehēſos ī Hiſpania cum pugionibus. i. cultris acutis, manu capi, & teneri ſolitis gr̄a ſui. ſ. Caſſii occidēdi, pactus. ſ. p dimiſſiōe ſeſtertiū qnquagies. i. qnquaginta ſeſtertia, ab illo. ſ. Silio, & ſeſtertiū ſexagies. i. ſexaginta ſeſtertia ab hoc. ſ. Calpurnio. At qs dubitet, ſi alteru tm̄. ſ. p̄ciū, hoc eſt qnquagies & ſexagies ſeſtertiū daretur. ſ. Caſſio, ſup. Caſſiū fuiſſe p̄biturū, illis uidelicet Silio & Calpurnio iugulū quoq ſuū aīo æquo. i. lubēti? q. d. nemo, cū idē fere fecerit, qa accipe pecuniā ab eis, qui pecuniā acceperant ad occidendū, eſt inuitare eos ad rurſus accipiendū.

THEOPHILVS.

IIn Q. Caſſio. Q. Caſſius longinus is fuit, qui partiū Cæſaris Hiſpaniā cū legiōib⁹ obtinebat. hiſtoriā refert Oppius, aut hirtius de bello Alexādrino, qui belli ciuilis Pōpeiani quartus eſt.

OLIVERIVS.

CAeterum auaritia. Superiores ferme oēs Septimuleius auaritia ſuperauit, qui auri ſacra fame cōpulſus, ſancta amicitiæ iura uiolauit. Dū. n. C. Grac. familiariſſimus eſſet, ut in uita Grac. legitur, poſt dānatum Grac. aīum fortuna mutauit. propoſito enim per conſulē p̄mio quicūq Grac. caput detuliſſet ad eū, illi tantūdē auri repēſaturū, nulla mora ſceleſtiſſimus homo caput amici trūcatū non ſolum ad conſulem detulit, ſed ēt euacuato craneo, infuſoq plūbo, quo plus auri reciperet Gracchi caput auro repēſum

reciperet infixū haſtæ per ora uulgi deportauit tanq̄ cęſi hoſtis ſpoliū. ¶ Pilo infixū. Quod fuit multo fœdius. ¶ Auro repenſurū. Edictū fecerat Opimius cōſul, ſe tm̄ auri daturū quāti pōderis Gracchi caput eſſet, ei. ſ. qui caput illud ad ſe detuliſſet. ¶ Liquato, ſoluto, & liquefacto plūbo. ¶ Cauatā partē, uidelicet educto cerebro ex craneo, quod ēt in M. Craſſo à milite partho factum fuiſſe legimus.

¶ Fuerit ille ſeditioſus. Fac ita eſſe, ut ſeditionis cā, leges ferre uoluerit Gracchus, & merito cæſus fuiſſe uideatur, nō tn̄ debuit cliens tāto auaritiæ impetu ferri, ut pſonā bn̄ de ſe meritā auri cupiditate tā crudeliter necaret, ut ēt mortuo iſultaret. ¶ Fuerit ille ſeditioſus. Concedatur, inquit ſeditioſum fuiſſe Gracchū, hoc aūt dicit, quia dubitatur, an priuatarū opū cupiditate, an reipu. utilitate agrarias leges ferre uoluerit C. Gracchus, Ci. in exhortatiōibus idigne cæſum fuiſſe fatetur, nam & Opimius conſul paulopoſt fuit interēptus ſiue ꝓpter quaſdā ſeditionū ſuſpitiones, ſiue ꝑ iniuſtā Gracchi mortē. ¶ Bono perierit exēplo. Occiſus fuerit pro utilitate reip. ut à ſeditionibus ſibi caueant reliqui ciues cū exemplo Gracchi moniti ſint, quæ ſeditioſis uiris præmia decernantur. ¶ Tamen ſceleſta fa. Scelerata cupiditas. Virg. Quid nō mortalia pectora cogis auri ſacra fames. ¶ Eſurire, Vehemēter cupere, & pnā ſit in trāſlatione, quia dixerat fames, ideo eſurire ſubiunxit.

¶ De Ptolomæo Rege Cypriorum.

ODio merito Septimuleii auaritia: Ptol. aūt regis Cyprioꝝ riſu ꝓſequenda. nā cū anxiis ſordibus magnas opes corripuiſſet: propterq; eas periturū ſe uideret, & ideo omni pecunia impoſita nauibus, in altum proceſſiſſet, ut claſſe perforata ſuo arbitrio periret, & ut hoſtes præda carerēt: non ſuſtinuit mergere aurum & argentū: ſed futuræ ſuæ necis præmiū domū reuexit. proculdubio hic nō poſſedit diuitias, ſed à diuitiis poſſeſſus eſt. titulo rex inſulæ, aio aūt pecuniæ miſerabile mancipium.

¶ De ſuperbia, & impotentia. Cap. V.

De. M. Fuluio Flacco.

ATq;, ut ſuperbia quoq; & impotētia in cōſpicuo ponātur, M. Ful. Flac. Conſul Mar. Plāci Hipſei collega, cū perniciosiſſimas Reip. leges introduceret, de ciuitate dāda, & de prouocatione ad populū, eorū, qui ciuitatē mutare uoluiſſent: ægre cōpulſus eſt, ut in curiā ueniret. deinde partim monēti, partim oranti ſenatui, ut incœpto deſiſteret: reſponſum non dedit. Tyrā. Conſul ſpūs haberetur: ſi aduerſus unū ſenatorē hoc modo ſe geſſiſſet: quo Ful. in totius ampliſſimi ordinis contemnenda maieſtate uerſatus eſt.

ASCENSIVS.

CAeterū auaritia poſſedit præcordia. i. intimas affectiones Lucii Septimulei anī oēs. i. plus q̄ oium alioꝝ, qui cū fuiſſet familiaris C. Gracchi, ſuſtinuit. i. potis fuit & in aīum induxit abſcindere caput eius, & ferre per urbē, ſup. ipſum fixū pilo. i. telo Ro. quia Opimius cōſul edixerat. i. publico edicto promiſerat ſe repēſurum auro. i. redēpturū reponendo tanti pōderis aurū, quanti erat caput Gracchi. Sunt. ſ. ſcriptores rerū, qui tradunt eū. ſ. ſeptimuleū, expleſſe. i. farſiſſe, & repleuiſſe partē capitis cauati. i. facti cōcaui, plūbo liquato. i. fuſo, quo. i. ut ipſum caput eſſet pōderoſius. Fuerit ſecto ſane q̄ fuerit ille. ſ. C. Gracc. ſeditioſus, & perierit bono. i. utili exēplo. i. ut alii ciues caueant ſeditionē excitare. Tamen fames. i. cupiditas ſceleſta clientis. ſ. Septimulei, qui C. Gracchum dum uiuebat, coluerat ut patronū, nō debuit eſurire. i. extēdi uſq; in has. i. hmōi tā contumelioſas iniurias, iacētis. ſ. patroni. Pulchre ꝑſtat in Metaphora, addēs ad famē eſurire.

OLIVERIVS.

ODiū merito. Merito, inqt Septimulei auaritia eſt odio, at Ptolomæi regis eſt riſu proſequenda. diximus in cap. de moderatione, cū ſenatus audiſſet Ptolemæum regē Cypri grandē cōflare pecuniā, ueritus, ne tantis opibus rex incitatus bellū renouaret, Cyprum in prouinciæ formā redigere conſtituerunt. quod ubi regi nunciatū eſt opes ſuas petiid quod erat exiſtimauit, itaq; ut Ro. opinione, & pecunia fruſtraretur, eam totam nauibus impoſuit, eo aio, ut his perforatis obrueretur. cum iam altum petiſſet auaritia ductus facere non ſuſtinuit. nam conſiliū ſalubritate refertū auaritia ꝑuertit. nam aurū & argentū, quo nihil carius illi eſſe poterat, perdere non ſuſtinuit, itaq; reuerſus opes, quibus periturus erat, reponere maluit, q̄ illis perditis ſalutē ſeruare, nā ſenatus Catonē cū claſſe miſit, qui regiam pecuniā Romā deportaret, quod ubi ſenſit Ptolæmeus nimio dolore percitus, ueneno fata præuenit. ¶ Anxiis ſordibus. Sollicitus auaritiæ cupiditatibus, nam proprie auaritia ſordes appellantur, eo q; hominē fœdiſſimū faciat. ¶ Corripuiſſet. Congregaſſet, propterq; eas ſe periturū uideret, & ideo omni pecunia impoſita nauibus, quia ſenatus Cyprum prouinciā eſſe decreuerat. ¶ A diuitiis poſ. eſt. reuera diuitiarum ſeruum regem hunc fuiſſe dicit.

ASCENSIVS.

ODium &c. Auaritia ſeptimulei merita ſup. eſt Odium, aūt. i. ſed auaritia Ptolemæi regis cypriorū proſequenda ſupp. eſt riſu, alii legūt odio, ut ſit proſequenda odio, ſed ſic legendū eſſet merito. Nā cum corripuiſſet. i. undiq; rapiendo coaceruaſſet ſordibus anxiis. i. auaritia anxia, magnas opes. i. diuitias, & uideret ſe periturum propter eas, & ideo oī pecunia impoſita nauibus proceſſiſſet in altū. ſ. mare, ut claſſe perforata periret ſuo arbitrio, & nō arbitrio hoſtiū, & ut hoſtes carerent ꝑda, non ſuſtinuit. i. nō potis fuit, mergē. i. ſubmergē, & obruē aurū, & argētū, ſed reuexit domū ſup. ipm futurū præmiū necis ſu. Hic (inquit author) proculdubio nō poſſedit diuitias, ſed poſſeſſus eſt à diuitiis, rex inſulæ. ſ. Cypri, titulo. i. denominatione, autem. i. ſed mancipium miſerabile. i. ſeruus miſerabilis animo ſcilicet ſuo.

OLIVERIVS.

ATq; ut ſup. Tranſit ad ſuperbiā, & impo. primū aūt exemplū eſt M. Fuluii Flacci cōſulis, qui cū leges reip. pernicioſiſſimas ferre uellet unā ut cuicūq; peteret ciuitas daretur, alterā ut ſi ſenatꝰ id nō probaret, ꝓuocatio fieret ad Popu. rogatus uix adduci potuit, ut in curiā ueniret ubi de his legibus, quas ferre uolebat, accuratius cōſultabatur. deinde cū ꝑtim moneret, ꝑtim rogaret à ſenatu, ut ab ea ſnīa deſiſteret, nulla rōne adduci potuit, ut tātæ authoritatis ordini rn̄ſum ullū daret, magna ꝓfecto illius pectori īſita ſupbia, q dū ſenatus amplitudinē ſpernit, nō ſe cōſulē, ſed tyrānū exhibuit. ¶ Super. & impo. Ex ſupbia ſequit impotētia, deide ex impotētia arrogātia. ſupbia uitiū eſt, quo qs cæteris ēt imerito uult ſuperēſſe, hoceſt ꝑſtare cūctis. ¶ Impotētia, cū ꝑira & cupiditate qs cōtineri nō pōt, quo minꝰ ſæuiat, arrogātia deide naſcit, nā eū imoderato ai affectu rapit qs ad cōtumeliā, tūc oia ſibi arrogat, qbus ēt indignus eſt. ¶ In cōſpicuo, in apto, i manifeſto. ¶ De Ciuitate dāda, Declarat ipſas leges. ut qcūq; ciuis Ro. fieri uoluit, id ei ſp liceret, nā dare ciuitatē nihil aliud eſt, niſi ciuē creare, pari rōne accipere i ciuitatē, & donare ciuitatē. ¶ De prouocatiōe, Alia lex ſtatuebat ꝑterea, ut ſi illi q ciuitatē cupiebāt, p ſenatū ipedirentur, quo minꝰ ciues Ro. fierēt, ꝓuocationē habere poſſent ad populū, ut ſi populus cēſeret, dandā ei s eſſe ciuitatē, inuito ſenatu crearent. ¶ Ciuitatē mutare, Suā. ſ. urbē relinqre, & Romā capeſcere. ¶ Tyrā. ſpi. Si uni tm̄ ſenatori rn̄ſum denegaſſet, Tyrānus merito iudicari potuiſſet, ſed cū uniuerſū Sena. cōtempſerit, plus q̄ Tyrā. dici pōt. Fuluii leges

ASCEN.

ATq; ut ſupbia quoq;, & impotentia. ſ. ai efferati & nequeūtis ꝑ ſupbia, aut ferocitate ſeſe cōtinere itra modū ponantur in cōſpicuo. i. loco euidēti, adductis exēplis M. Flu. Fla. cōſul, collega. i. ſocius in conſulatu M. Planci Hipſei cū itroduceret leges ꝑnicioſiſſimas reip. utpote de ciuitate danda. ſ. cuicūq; uolenti, & de ꝓuocatiōe ad populū eoꝝ qui uoluiſſent mutare ciuitatē. i. cū in alia prius eſſent ciuitate, fieri ciues Ro. aut cū prius Ro. alterius fieri ciuitatis ægre. i. difficulter cōpulſus eſt ut ueniret in curiā, deinde nō dedit rn̄ſum ſenatui partim monenti & ꝑtim oranti, ut deſiſteret incœpto. cōſul. ſ. qcunq; hēetur ſpūs. i. affectus Tyrānici ſe geſſiſſet, ſi hoc modo. i. ta ſupbe aduerſus. i. erga unū ſenatorem, quo Flac. uerſatus eſt in cōtemnenda maieſtate totius ordinis ampliſſimi.

OLIVERIVS.

Druſi inſolentia

QVæ amētia. Notata ē hiſtoria in ca. de libere dictis, ubi uidimus, quō M. Druſus tri. ple. ſe ueluti ſenatus patronum fecerat, & plebē ad ſe Gracchānis legibus, eiſdēq́ ſocijs plebem ad ſpē ciuitatis erexit quibus pollicitus eſt, ſi ſenatus ꝑtes defenderent, paulopoſt ciues Ro. futuros. cū igitur dies promulgādi leges adeſſet, ſubito tanta uis hominū undiq́ apparuit, ut hoſtium aduentu obſeſſa ciuitas uideretur auſus tñ eſt abrogare legibus cōſul Phil. ſed apprehenſū faucib' uiator nō añ dimiſit, q̄ ſanguis in ora & oculos reddūdaret. hic igitur tanta ſupbia elatus eſt, ut ēt ſenatui petenti, ut in curiā ueniret, rñdere nō dubitauerit, ut ad ſe potius ille ueniret, erat aūt in hoſtilia curia, & ita unius inſolētiſſimi trib. ſenatus impio ꝑere coactus eſt, neſcio qd inſolētius dici poſſet. ⸿ Amētia. Supbia, Amentiæ ſimilis. ⸿ Interpellare. impedire. ⸿ Nō quidē ꝑ uiato. Deſſentit à Floro, qui hoc ꝑ uiatorē factū eſſe dicit. Pli. de uiris illuſtribus per ipſum Druſum dict. ſ. conſuli, legibus agrariis reſiſtenti ita collū in cōuiuio obtorſit, ut multus ſanguis efflueret de naribus. ⸿ Nō quidē per uia. rei publicæ. Si per uiatorē conſulē cōprehendi iuſſiſſet, res minus indignitatis habuiſſet, ſed tyrānice clientem miſit in conſulē.

¶ De M. Druſo Tribuno.

QVæ à M. quoq́ Druſo Tr. Pl. per ſummā contumeliā uexata eſt. parū enim habuit L. Philippū Cōſulem, quia ſe interpellare concionantē auſus fuerat: obtorta gula, & quidē nō per uiatorem, ſed per clientē ſuū adeo uiolenter in carcerē præcipitē egiſſe, ut multus e naribus eius cruor profunderetur. Verum etiam cum ſenatus ad eū miſiſſet, ut in curiā ueniret: quare nō potius, inquit, ipſe in Hoſtiliā propinquā Roſtris ad me uenit? piget adiicere quod ſequitur. Tribunus Senatus imperium deſpexit, Senatus Tribuni uerbis paruit.

¶ De Cn. Pompeio.

CN. aūt Pom. q̄ inſolēter egit? qui balneo egreſſus ante pedes ſuos ꝓſtratū Hipſeū ambitus reū, & nobilē uirū, & ſibi amicū iacentē reliquit: contumelioſa uoce proculcatū. nihil enim eū aliud agere, q̄ ut conuiuiū ſuū moraretᷣ, rñdit. & huius dicti cōſcius ſecuro aio cœnare potuit. Ille uero ēt in foro nō erubuit P. Scipionē ſocerū ſuum legibus noxium, quas ipſe tulerat, in maxima quoq́ reorum, & illuſtriū ruina, muneris loco à iudicibus depoſcere: maritalis lecti blanditiis ſtatum reip. temperando.

¶ De Marco Antonio.

TEtrū facto pariter, ac dicto M. Antonii conuiuiū. Nam cum ad eū triumuirū Ceſetii Ruffi ſenatoris caput allatū eſſet: auerſantibus id cæteris, propius admoueri iuſſit. ac diu, diligenterq́ conſyderauit. cunctis deinde expectantibus quid nā eſſet dicturus, hunc ego, inquit, notum non habui, Superba de ſenatore, impotens de occiſo confeſſio.

ASCENSIVS.

QVæ amentia. ſ. nimiæ ſupbiæ, & arrogantiæ eſt quoq́ uexata. i. agitata ꝑ ſummā Contumeliā à Marco Druſo tribuno plebis. Enim. i. quia ipſe habuit .i. reputauit parū, egiſſe Luciū Philippū cōſulē ꝓcipitē in carcerē gula obtorta. i. in tranſuerſum flexa, quia auſus fuerat interpellare. i. impedire īterloquēdo ipſum. ſ. Druſum cōcionātē. i. uerba facientē ad populū. Et quidē auſus ſup. eſt egiſſe in carcerē, nō per uiatorē .i. publicū miniſtrū, ſed ꝑ clientem. i. familiarē ſuū adeo uioleter, ut multus cruor perfunderetᷣ è naribus eius. Verū ēt. i. inſuper, cū ſenatus miſiſſet ad eū, ut ueniret in curiā, inq̄t, quare ipſe ſenatus nō uenit potius ad me in curiā hoſtiliā propinquā roſtris? Piget. i. miſeret (inquit author) ſup. me adiicere quod ſequitur. ſ. adiiciendū ex ſerie rei geſtæ. Tribunus. ſ. plebis uidelicet Druſus, deſpexit imperiū ſenatus, q̄ noluit ī curiā ſenatoriā uenire & ſup. ſenatus paruit uerbis tribuni, q̄a in curiā hoſtiliā uenit.

OLIVERIVS.

Hipſeus ambit' reus

CNeus aūt Pom. Hipſeū Pō. amiciſſimū Cicero cū aliis in locis, tum in Epiſtolis familiaribus plane teſtatᷣ, quē pro Pom. in reſtitutione Alexandrina plurimū elaboraſſe dicit, ut illa prouincia Pōpeio decerneretur. hic igitᷣ ambitus dānatus q̄ in petitione cōſulatus largitione populū corrupiſſet, uenit ad Pom. aduerſus dānationem auxiliū ab eo ſuppliciter petiturus. erat tū in balneis Pom. more maiorū paulo poſt cœnaturus. expectauit Hipſeus donec egrederetur è balneis, prouolutus deinde ante eius pedes rogat, ut ſibi adeſſe uelit, cui Pom. ſuperbe ſatis, moraturus, inquit, uenisti cōuiuiū meū. nō erubuit Pom. nobilē uirū ſibi amicitia cōiunctū uidere humi proſtratū, & pedes eius cōplexū, iā cōtumelioſo rñſo præterire. ⸿ Quam inſolenter. ſ. ſe geſſit. ⸿ Proculcatum Oppreſſum, peſſundatū ⸿ Moreretur. Differret. ⸿ Ille uero. Tulerat Pompe. legem de largitione & corruptela, qua multi illuſtres uiri damnati ſunt, ubi ſocerum ſuū Scipi. hac lege dānari præcepit, cū tricentis & ſexaginta iudicibus egit, ut opitularentur ſocero, accuſator cū iudices uideret è foro proſequi Scipionē, continuo iudiciū dimiſit. Plutar. in uita Pom. Cæterū. inquit cū in reos ambitus ac ex largitione corruptus præſideret, leges ſcribens per quas iudicia ferebantur, in cæteris ſe honeſtū integrūq́ ſeruauit ꝓſidiū ornatūq́ ſimul, & quietē in curia ſuo conſenſu ſuiſq́ armis ꝓbens. in Scip. tantū ſocero, qui cū dānari uidebatur crimen nō effugit, apud enim ſeſe triectis & ſexaginta iudicibus domi cōuocatis, auxiliū illi attulit. quare accuſator ab re in petitione deſtitit, cum Scipionem uidiſſet medio foro à iudicibus præcomitatū. item paulo infra, poſt paucos etiam dies Hipſeus uir conſularis iudicium uitans cognito Pompeium ad cœnam lotum proficiſci, eius genibus accubuit, eumq́ obſecrare cœpit, ſed Pompeius cum faſtu eum præterit, illum inquiens cœnā ſibi diſperdere, aliudq́ cōcluſit nihil. ⸿ Non erubuit. Quod ſignum eſt inſolentiæ. ⸿ Socerū ſuum. Nam Corneliam filiam Pom. dederat uxorem Scipio. ⸿ Legibus. De largitiōe, & corruptela. ⸿ Virorum ruina. Quia multi his legibus dānati ſunt. ⸿ Muneris. Loco bñficii. ⸿ Maritalis lecti blanditiis. Vxoris illecebris ductus, ſocerū rogauit abſolui contra leges, quas ipſe tulerat, ac ſi diceret ad uxoris libidinem reip. ſtatum tēperauit.

Cornelia Pō. filia.

ASCENSIVS.

CNeus autē Pōpeius, q̄ .i. quantū putas inſolenter egit? Qui egreſſus balneo reliquit Hipſeum reum ambitus, id eſt accuſatum, q̄ malis artibus magiſtratum affectaſſet, uirum & nobilem, & amicum ſibi proſtratum ante pedes ſuos, i. pompeii reliquit dico iacentem proculcatum (non pedibus) ſed uoce contumelioſa. enim. i. quia, nihil. i. non aliquid, reſpondit, eū nō agere aliquid aliud, q̄ ut moraretᷣ. i. expectaret conuiuium ſuū, & conſcius huius dicti. i. cū conſcientia remordēte ſciret ſe id ſuperbe dixiſſe, potuit cœnare animo ſecuro. i. ſemoto à cura, & anxietate. Ille uero, & cætera. recitat iterum eiuſdē exemplum dicens. Verum. i. ſed, Ille. ſ. pompe. magnus. non erubuit in foro. ſ. iudiciali, depoſcere à iudicibus loco muneris. i. ut ſibi condonatum haberet, publium Scipionem ſocerum ſuum, quia Corneliam eius filiam duxerat, noxium. i. obnoxium legibus. ſ. latis contra largitionem & corruptelam, quas leges, ipſe. ſ. pompe. tulerat quoq́. i. etiā in maxima ruina. i. præcipitio Reorum, & illuſtrium. i. uirorum temperando blanditiis lecti maritalis. i. uxori ſuæ Corneliæ filiæ pom. Scipionis ſtatum reip, id eſt faciendo, ut iudices ob amorem coniugis Scipionem abſoluerent.

OLIVERIVS.

TEtrum facto. De triumuirorum proſcriptione ſæpius dictum eſt. Antonii. ſ. Octauiani, & Lepidi, quā crudeliter nimis exercuerūt, in ea proſcriptione Antonius nō Antonius inſolens crudelis ſolū, ſed dicto factoq́ ſuperbiſſimus apparuit, cū in alios, tū in primis in Caſſetiū Roffum, quē multis cū aliis proſcripſerat, cuius caput cū à percuſſoribus inter epulas ei fuiſſet oblatū, à tāta ſpectaculi fœditate cæteri oēs conuiuæ oculos auerterunt, ipſe uero nō modo nō auertit, ſed ēt per ſummā inſolentiam inſultauit, ſuſcepto enim capite, manibuſq́ pertractato, ac ſæpius reuoluto expectantibus conuiuis, quid nam dicturus eſſet, demum ſe illum neſcire, uel non nouiſſe dixit

ſupe…

ſuperbe ſatis, nam in illius contemptu dixit. ┌ Facto, Quod inter epulas caput Ruffi tractaret. ┌ Dicto, Quod ſe illum ignorare diceret. ┌ Aduerſantibus, Quia non poſſet tantam ſpectare fœditatem. ┌ Superba de ſenato. in ſenatorem ſuperbus, quia illum, quem omnes nouerant, ſe ignorare diceret. ┌ Impotēs de occi. Quod eius caput diu pertractatū tanq̄ ignotū abiecerit.

ſis, ipſa ſuperbia cognoſcitur, quæ tāta in eo fuit, ut ēt ipſis diis minitari auſus fuerit, ut compedes Neptuno, de quo quidā dixit. Qui mare, qui terras, qui cœlum territat armis. ┌ Contraxi. in unum coegi ┌ Arroganter ēt ſi uict. Si uictor de græcis triumphaſſet, eius tamen dictum arrogans uiſum fuiſſet. ┌ Tā de ui. Qui nauali prælio à Themiſtocle ſuperatus, in patriam piſcatoria naui turpiter effugere coactus eſt.

ASCENSIVS.

TEtrum, &c. Conuiuiū Marci. anto. ſ. triumuiri ſup. fuit Tetrū, & Dirū, & execrabile pariter facto, ac dicto. Nam cum caput Ceſetii Ruffi ſenatoris eſſet allatū ad eum triumuirū, iuſſit id admoueri. i. applicari propius, cæteris auerſantibus. i. auerſo uultu reſpuentibus id. ſ. ut admoueretur, ac conſiderauit id diu, & diligenter, deinde cunctis expectantibus, quidnam eſſet dicturus. ſ. de Ceſetio inquit, ego nō habui hunc notum, quæ ſup. confeſſio fuit ſuperba de ſenatore, quem per contemptum ſe dixit non noſſe, & impotens. i. ſe temperare nequeūtis de occiſo.

OLIVERIVS.

Alexandri ſuperbia

SAtis multa. Nimia rerū fœlicitas ad eā inſolentiā regē Alexādrū prouexit, ut ēt Philippū regē ſibi pātrem eſſe faſtidiret, ſeq; Iouis Hammonis filiū p̄dicaret, contēptis deinde Macedonicis moribus, & cultu, perſicos habitus, & inſtituta ſuſciperet, deniq; ſpreto humano cultu, ut ſe deum faceret, faſtigio caput exornaret. ┌ Virtus, In rebus gerendis uirtus illius maxima ſemp enituit.

❡ Externa. De Alexandro rege.

SAtis multa de noſtris. aliena nunc adiiciuntur. Alexandri regis uirtus, & felicitas, tribus inſolentiæ gradibus exultauit euidentiſſimis. Faſtidio enim Philippi, Iouē Hammonem patrem aſciuit. tædio morū, & cultus Macedonici, ueſtē, & inſtituta p̄ſica aſſumpſit. ſpreto mortali habitu, diuinū caput æmulatus ē. nec fuit ei pudori, filium, Ciuem, hominem, diſſimulare.

❡ De Xerxe rege.

IAm Xerxes, cuius in noīe ſuperbia, & impotētia habitat: ſuo iure q̄ inſolenter uſus eſt: quòd græciæ indicturus bellum adhibitis Aſiæ principibus, ne uideret, inquit, meo tātummodo uſus conſilio, uos contraxi. Cæterum mementote parendum magis uobis, q̄ ſuadendū. arroganter etiam ſi uictori repetere ei regiā contigiſſet, tam deformiter uicti, neſcias utrum inſolētius dictum, an impudentius.

❡ De Hannibale.

HAnnibal autem cannenſis pugnæ succeſſu elatus, nec admiſit quenq̄ ciuiū ſuorū in caſtra, nec reſponſum ulli niſi per interprete dedit. Maharbalem ēt ante tabernaculū ſuū clara uoce affirmantem, proſpexiſſe ſe, quo nam modo paucis diebus Romæ in capitolio cœnaret, aſpernatus eſt. Adeo felicitatis, & moderationis diuiduum contubernium eſt.

ASCENSIVS.

IAm (cōtinuatiua particula) Xerſes. ſ. rex perſaꝝ in cuius noīe interpretatur, quæ dña tur ſuperbia, & impotentia habitat, uſus eſt ſuo iure, quod habuit in ſubditos tā inſolenter. i. immodeſte, Quod ipſe indicturus. i. cū uellet indicere græciæ bellū, inquit principibus Aſiæ adhibitis, ego cōtraxi uos. i. coegi in cōſiliū uenire, ne uideret uſus tantūmodo cōſilio meo. Cæterū. i. ſed memētote uobis pārēdū ſup. eſſe magis q̄ ſuadēdū. ſ. quid faciā. Arrogāter ſup. dictū, ēt ſi contigiſſet ei uictori repetere regiā ſup. ſuā in græcia, & tu neſcias utrum dictū uicti tam deformiter ſup. ſit inſolentius, an impudentius.

OLIVERIVS.

HAnnibal. de ſuperbia, q̄ uſus fuerit Hānibal poſt uictoriā, ut ſuorū neminem admiſerit, ut reſponſum p interpretem dederit, Liuius, qui cānenſem pugnam ambitioſe deſcribit, nullam prorſus mētionem facit, quinimmo poſt uictoriam ſuos illi gratulatos fuiſſe dicit his uerbis. Hanni. uictori, cum cæteri circunfuſi gratularentur, ſuaderentq; ut tanto perfunctus bello diei quod reliquum eſſet, noctiſq; inſequentis quietem, & ipſe ſibi ſumeret, & feſſis daret militibus, Maharbal præfectus equitum minime ceſſandum ratus. Immo, ut quid hac pugna ſit actum, ſcias, Hannibal die quarto, inquit uictor in capitolio epulaberis, ſequere cū equite ut prius te ueniſſe quàm uenturum ſciant. Hannibal inquit immici lætares eſt, ſed uia maior quàm ut eam ſtatim capere animo poſſim, itaq; uoluntatem ſe laudare Maharbalis ait, ad conſilium penſandum temporis opus eſſe. tum Maharbal, nō omnia eidem dii dedere, uincere ſcis Hannibal, uictoria uti neſcis, quod idem tradit & Plu. in uita Hannibalis, nec ſuperbiæ ullam prorſus mentionem facit. ┌ Succeſſu, fœlicitate, & rebus proſperis ┌ Admiſit, Ad ſe recepit uenientem ſalutādi, aut gratulandi gratia. ┌ Per in per internuncium, nam ſi quis forte ueniſſet legatus, non ipſe, ſed interpres reſponſa dabat. ┌ Ante ta. Quia tentorium ingredi non licebat. ┌ Paucis die. Liui. dicit tertio die. ┌ Adeo fœlicitatis & moderationis. uix fœlicitas, & conſilium coniungi poſſunt cum res ſecundæ ut plurimum inſoleſcere faciant homines. ┌ Moderationis, Temperantiæ, atq; conſilii. ┌ Diuiduum, Separatum. ┌ Contubernium, Conſortium, atq; ſocietas, nam fœlicitas rerumq; ſucceſſu ſic plerunq; hominum mentes nimia lætícia peruertit, ut nulla ratione ſibi moderari poſſit.

┌ Fœlicitas, Qua uno tenore proſpere ſibi cuncta ceſſerunt. ┌ Exultauit, Sublata eſt. ┌ Faſtidio Philippi, Quia faſtidiebat Philippū patrē, corrupto ſacerdote ſe Hāmonis filium p̄dicari iuſſit. ┌ Aſciuit, aſſeruit, uēdicauit. ┌ Inſtituta perſica, Nā more perſarū, ſe adorari paſſus eſt, qui apud eos ſalutandi modus eſt. ┌ Spreto mortali habitu, Nō cōtentus fuit diademate, quo utuntur reges. ┌ Diuinū caput æmulatus eſt, Imitatus eſt diuinā maieſtatē ſumpto faſtigio, diuinaq; corona, qua diuorum capita coronant. ┌ Nec fuit ei pudori, Non erubuit Alexāder nimio ſucceſſu elatus, diſſimulare hoīem, & deorū cultū aucupari, ſed dum hoīes deoſq; contemnit, id illi merito cōtigit, ut in deorū numero locū nō inuenerit. Q. Curtius, Alexāder, inquit, nō hoīes, ſed etiam deos decipit, qui poſtulat deus credi.

ASCENSIVS.

SAtis multa ſup. dicta ſunt de nrīs. i. domeſticis exemplis ſup. exempla aliena. i. externa adiiciantur. Virtus & fœlicitas Alexādri regis. ſ. Macedonū exultauit. i. præter modū ſe extulit, tribus euidentiſſimis gradibus inſolentiæ. i. inſolitis ſuperbiæ. Aſciuit enī. i. aduocauit ſibi Iouē Hāmunē. i. arenariū, ſic dictū eo, quia arenis libycis baccho apparuerat in ſpecie arietis, faſtidio. i. p̄pter ſuperbū cōtemptū Philippi. ſ. pr̄is eius ueri, aſſumpſit ueſtē, & inſtituta p̄ſica. i. mores p̄ſicos in ſe ueneran do, tædio morū, & cultus Macedonici. i. p̄riæ ſuæ. & ſup. æmulatus eſt. i. aſſimulauit caput diuinū, utpote Iouis Hāmonii, habitu. i. ornamēto capitis mortalis. i. mortalē decēte, nec fuit ei pudori diſſimulare. i. diſſimulādo negare filiū ſup. eſſe ſe Philippi. ſ. Macedonici regis ciuē. ſ. Macedonicum gerēdo ſe p̄ſico more, & hoīem, uendicādo ſibi cultū p̄ertim capitis diuinū.

OLIVERIVS.

Xerſis ſupbia

IAm Xerſes Hoc ēt Herodotus tradit, cū Xerſes ſtatuiſſet bellū græcis inferre, oēs Aſiæ principes cōuocari iuſſit, quibus p̄ſtibus ita fatus eſt. uos inquit in unū coegi, ut mei cōſilii participes facerem, cæterum ſcitote uobis eſſe parendū, quid arrogantius? nihil aliud dicere uoluit, niſi uelitis, nolitis bellū hoc geſturus ſum. ┌ In cu. no. Audito nomine Xerſis

ASCENSIVS.

Hānibalis faſtus

HAnnibal autem ela. ſuc. pu. cānen. de qua centies dictū eſt. nec admiſit quemq̄ ciuium ſuorum in caſtra, nec dedit ulli reſponſum, niſi per interpretem, ideſt interlocutorem, Aſpernatus eſt quoq; Maharbalem affirmantem clara uoce ante tabernaculum ſuum, ſe proſpexiſſe. i. prouidiſſe, aut animaduertiſſe quonāmodo cœnaret paucis diebus. i. intra paucos dies Ro. in capitolio. i. ſumma arce. Adeo i. uſq; adeo, & in tantum contubernium, ideſt domicilium fœlicitatis, & moderationis eſt diuiduum, ideſt inter ſe diuiſum, quia non bene conueniunt, nec in una ſede morantur.

De Carthaginienſibus, & campanis.

INſolentiæ uero inter Carthaginienſem, & Campanum Senatum quaſi æmulatio fuit. Ille enim ſeparato à plebe balneo lauabatur, hic diuerſo foro utebatur. quem morem Capuæ aliquandiu retentum, C. quoq; Gracchi oratione in Plautium ſcripta patet.

De Perfidia. Cap. VI.

OCcultum iam, & inſidioſum malũ perfidia, è latebris ſuis extrahatur: cuius efficaciſſimæ uires ſunt mentiri, ac fallere. fructus in aliquo admiſſo ſcelere conſiſtit tũ certus: cum crudelitatẽ nefariis uinculis circũdedit, tantum incõmodi humano generi afferens, quantũ ſalutis bona fides præſtat. Habeat igitur non minus reprehenſionis, quàm illa laudis conſequitur.

De Tatio Sabino.

ROmulo regnante, Spurius Tarpeius arci præerat, cuius filiã uirginem aquã ſacris petitum extra mœnia egreſſam, Tatius, ut armatos Sabinos in arcem ſecum reciperet: corrupit, mercedis nomine pactus, quæ in ſiniſtris manibus gerebant. erãt aũt his armillæ, & annuli magno ex pondere auri. loco potitum agmen Sabinorum puellam præmiũ flagitantem armis obrutam necauit perinde, quaſi promiſſum, ꝙ ea, quæ leuis geſtauerant, ſoluit. Abſit reprehenſio, quia impia proditio celeri pœna uindicata eſt.

De Seruio Galba.

SEruius quoq; Galba ſummæ perfidiæ. Triũ enim Luſitaniæ ciuitatũ conuocato populo, tanquam de commodis eius acturus nouem millia, in quibus flos iuuentutis conſiſtebat, electa, & armis exuta, partim trucidauit: partim uendidit. quo facinore maximam cladem barbarorum, magnitudine criminis anteceſſit.

OLIVERIVS.

INſolentiæ uero. Tanta fuit campanorum ſuperbia, ut cum Carthagi. contendiſſe uideantur, nam quẽadmodum illi balnea ſeparata habebant, in quibus plebei lauari non poterant, uel certe non licebat, ſic illi forum plebis à nobilitate diſtinctum in ciuitate fundarunt, cuius rei Gracchus meminit in oratione contra Plautium. Quaſi æmu. Quaſi inuidia, & concertatio, hoc eſt contentio, nam campani pœnos, pœni campanos in ſuperbia æmulabantur. Diuerſo foro. Quia non eodem plebeis, & principibus iura reddebantur, ſed alterius altero foro.

ASCENSIVS.

INſolẽtiæ &c. uero, id eſt ſed quaſi æmulatio, id eſt ſuperba concertatio inſolentiæ fuit inter ſenatum Cartha. & campanum. Enim, id eſt quia ille. ſ. Cartha. ſenatus, lauabatur balneo ſeparato à plebe. hic. ſ. ſenatus campanus utebatur foro. ſ. iudiciali, diuerſo ſup. à plebe. Quem morem patet quoq; oratione Caii Gracchi ſcripta in, id eſt contra Plautium, retentum aliquãdiu Capuæ. ſ. poſtq̃ ad imperium redierat.

OLIVERIVS.

Perfidia OCcultum iam. dicturus de perfidia, eã quodammodo diffinit, ut dicat perfidiam eſſe quandam occultam fraudem inſitam hominum pectoribus, quæ ſemper mentiri, & fallere concupiſcit. Occultum, & inſidioſum malum. Diffinitio eſt perfidiæ, quæ latenter inſidias aliis innectit. E latebris ſuis. In conſpicuo ponatur, ut cognoſci poſſit, & cognita uitari. Mentiri, & fallere. Verbis & re decipere, nam mentitur aliquis, cum ſciens quempiam fallere cupit, & fallit rebus ipſis. Fructus. Finis perfidiæ eſt quæſtum dolo malo quærere, & patrato ſcelere fructus ſubſequitur. Tũ certus. Et præcipue certus fructus eſt, cum ille, in quem perfidia intenditur, inuolutus fallaciis crudeliter tractatur, ſed cum perfidiæ additur crudelitas, deteſtabilius nihil eſſe poteſt. Tantum incommodi. Per comparationem uituperat eam, ꝙ tñ iacturæ humano generi perfidia, quantũ utilitatis bona fides affert. ergo quantũ hæc laudanda, tantum illa uituperanda.

ASCENSIVS.

OCcultum, &c. perfidia malum Occultũ, & inſidioſum extrahatur iam e latebris ſuis, id eſt proferatur in medium. cuius uires efficaciſſimæ ſunt mentiri, ac fallere, & ſupple cuius fructus. i. utilitas conſiſtit in aliquo ſcelere admiſſo, quia nemo perfidia utitur in opere bono (tametſi dolus etiam non malus ſit, ut medicorum ægrum pie fallentiũ) ens ſupple, tum id eſt tunc certus, cum circumdedit crudelitatem uinculis nefariis, id eſt laqueis perfidiæ, afferens generi humano tantum incommodi, quantum ſalutis bona fides præſtat. Igitur cum talis ſit perfidia, habeat ſupple ipſa non minus reprehenſionis q̃ illa. ſ. bona fides, conſequitur laudis.

OLIVERIVS.

ROmulo regnãte. Nota eſt hiſtoria poſt raptas ſine more Sabinas aliaſq; fœminas, nouiſſimũ à Sabinis bellũ eſt ortũ, multoq; id maximũ fuit, nihil enim per irã, & cupiditatẽ actũ eſt à Sabinis, ſicut à Cruſtuminis, Antenatibus, Ceniſibus, qui pari iniuria fuerãt affecti, nõ oſtiderunt Sabini bellũ prius q̃ intulerũt. cõſilio ẽt additus dolus eſt. Spurius Tarpeius Romanæ ꝑerat arci. huius filiã uirginẽ auro corrupit Tatius, ut armatos Sabinos in arcẽ accipiat, nã aquatũ ierat tũ forte puella ad ſacrificia facienda. Acceptis obrutã armis necauerunt, ſeu ut ui capta potius arx uideret, ſeu prodendi exempli cã, ne quid uſq̃ fidũ proditori eſſet. Additur fabula, ꝙ uulgo Sabini aureas armillas magni põderis, brachio leuo, gẽmatoſq; magna ſpecie annulos habuerũt. pepigiſſe eã quod in ſiniſtris manibus hẽrent, eo ſcuta illi ꝓ aureis cõgeſta. ſunt qui eã ex pacto reddẽdi q̃ ſiniſtris manibus eſſet, decreto arma petiſſe dicãt, & fraude uiſam agere, ſua ipſam perẽptã mercede. tenuere tñ arcẽ ſabini hac ꝑfidia uſi, ꝙ ꝓditricẽ fraude necarunt. Sacris. Ad ſacrificia faciẽda, q̃ inſtabãt. Armis obrutã. Sic & Oui. Arciſq; uia tarpeia recluſa, Dignam aiam pœna cõgeſtis exuit armis. Abſit rephẽſio. Nõ eſt inqt hæc ꝑfidia rephẽdẽda, qa ſcelerata puella ip ã fecit ꝓditionẽ pris, & priæ, et grauiori ẽt ſupplicio digna uidebatur.

ASCENSIVS.

ROmulo regnante, qui primus Ro. regnauit Spurius Tarpeius præerat arci. ſ. tarpeiæ, ſeu capitolinæ, cuius. ſ. Tarpei filiã uirginẽ egreſſam extra mœnia petitum aquã ſacris. i. ad ſacrificia ad q̃ opus erat aqua uiua. i. riui fluentis, ut reciperet ſabinos armatos in arcẽ ſecũ. i. cũ ipſo Tatio eorum duce pactus. ſ. cum puella noie mercedis ea, q̃ gerebãt ſ. Sabini in manibus ſiniſtris. aũt. i. ſed armillæ erãt his, & annuli ex magno põdere auri. Agmẽ Sabinorũ potitũ loco. i. receptũ per puellã capitoliũ necauit armis puellã flagitantẽ. i. exigẽtẽ præmiũ, perinde q̃ſi ꝓmiſſum, ꝙ ſoluit, ea, q̃ geſtauerant leuis uidelicet ſcuta. Abſit inqt author reprehẽſio. ſ. ꝑfidiæ, qa impia ꝓditio. ſ. arcis facta per Tarpeiam, eſt uindicata celeri pœna hoc eſt, quia filia meruerat perire, licet turpe fuerit ſabinis id facere.

OLIVERIVS.

SErgius quoq; Galba. hæc hiſtoria poſita eſt in cap. de iudiciis, uel infamibus lib. iii. Quo fa. ma. q̃uis luſitanorum clades maxima fuerit, maius tamen Galbæ crimen, deteſtabiliorq; perfidia fuit, ex quo maius & ipſe ſupplicium merebatur, q̃uis illud euaſerit, ut ſupra oſtendimus.

ASCENSIVS.

SErgius quoq; Gal. ſup. fuit ſummæ ꝑfidiæ. n. ꝓ quia populo triũ ciuitatũ luſitaniæ. i. illius regionis in Hiſpania, q̃ nũc Portuſgalliæ nomẽ habet, conuocato. ſ. ad ſe, tanq̃ acturus ſup. eſſet de cõmodis. i. utilitatibus eius. ſ. populi, trucidauit partim, & uendidit partim. i. pro parte octo, ſeu ut alii legunt, nouẽ millia in quibus flos iuuentutis conſiſtebat electa, & exuta armis. Quo facinore ipſe Galbam anceſſit. i. ſuperauit maximam cladẽ barbarorũ. ſ. luſitanorũ quos forte immerito barbaros uocat, magnitudine criminis, qa plus mali cõtraxit in ſe Galba q̃ intulit deceptis, grauior enĩ eſt culpa q̃ pœna.

¶ De Cn. Domitio.

CN. autem Domitium ſummi generis, & magni animi uirũ, nimiæ gloriæ cupiditas perfidum exiſtere coegit. Iratus nãq; Bituito regi Aruenorũ, quod tum ſuam, tum etiam Allobrogum gentem, ſe etiam tum in prouincia morante ad Q. Fab. ſucceſſoris ſui dextram confugere hortatus eſſet: per colloquii ſimulationem accerſitum, hoſpitioq; exceptũ uinxit, ac Romã naue deportandũ curauit. Cuius factũ Senatus neq; probare potuit, neq; reſcindere uoluit: ne remiſſus in patriã Bituitus, bellũ renouaret. Igitur eũ Albã cuſtodiæ cauſa relegauit.

¶ De Qu. Seruilio Cepione.

VIriati etiã cædes duplicẽ perfidiæ accuſationem recepit in amicis, q; eorũ manibus interemptus eſt, in Qu. Seruilio Cepione conſule, q; is ſceleris huius author, impunitate promiſſa, fuit. uictoriamq; non meruit: ſed emit.

¶ Externa. De Carthaginienſibus.

VErum ut ipſum fontem perfidiæ contẽplemur: Carthaginienſes Xantippum Lacedæmoniũ, cuius optima opera primo punico bello uſi fuerant: & quo iuuante Attilium Regulum ceperant: ſimulantes ſe ſe domum reuehere, in alto merſerunt. Quid tanto facinore petentes? an, ne uictoriæ eorũ ſocius ſupereſſet? extat nihilo minus & quidem cum opprobrio, quem ſine ulla gloriæ iactura, inuiolatum reliquiſſent.

¶ De Hannibale.

HAnnibal porro Nucerinos hortatu ſuo cũ binis ueſtimẽtis urbẽ inexpugnabilibus muris cinctã egreſſos uapore, & fumo balnearũ ſtrãgulãdo: & Acerranorũ ſenatũ eadẽ rõne extra mœnia euocatũ, in pſundo puteorum abiciendo, non ne bellũ aduerſus

OLIVERIVS.

CNeum aũt Domitiũ. pari perfidia Domitius decepit Bituitũ auernorũ regem, quẽ ad colloquiũ inuitatum, & fide data, hoſpitio ſuſceptum uinciri, & contra hoſpitii iura Ro. deportari ĝ primũ imperauit. hac ira cõmotus, q; audiſſet hunc regẽ, allobroges, & ſuos hortatum fuiſſe, ut in Q. Fa ſucceſſoris eius fide ſe oẽs tuto cõmitterẽt. ne igit̃ tãta in Fabiũ gloria tranſiret, perfidia uſus eſt. Senatus uero, & ſi factũ Domitii minime probaret, ueritus tamen ne ſi in pr̃iam remitteretur Bituitus, iniuriæ memor bellũ renouaret, Albã cuſtodiẽdũ relegauit. ⸿ Aruernorũ. Populi ſũt Galliæ trãſalpinæ.

ASCENSIVS.

CNæũ, &c. Aũt. i. ſed cupiditas nimiæ gloriæ coegit Cnæũ Domi uirum ſummi generis, & magni animi exiſtere perfidũ. Nanq; irat* Bituito regi aruernorũ populorũ Galliæ, q; hortatus eſſet tũ. i. ſimul ſuã gentẽ. i. regiõi, ſuæ tum ẽt allobrogũ qui uicini ſunt, confugere ad dextrã. i. fidem, Quinti Fabii ſucceſſoris ſui. i. domitii, ſe. ſ. Domitio, morante ẽt tum. i. tunc adhuc agẽte in prouincia, uinxit ſup. eum accerſitum per ſimulationem colloquii, & exceptũ hoſpitio, tanĝ amicũ, ac curauit deportãdum Romã naue. Cuius factũ ſenatus neq; potuit probare. i. approbare, neq; uoluit reſcindere. i. reprobare, & irritũ iudicare ne Bituitus remiſſus in patriam renouaret bellũ. Igit̃ relegauit eum Albam cauſa cuſtodiæ.

OLIVERIVS.

Viriat° cõtra Roma. bella geſſit

VIriati ẽt cædes. Perfidia quãtopere P. R. diſpliceurit, ex hoc exemplo cognoſci põt, ut nõ ſolum oderit illam in amicos, uerum ẽt in hoſtes, ut hoc loco in uiriatũ. fuit aũt uiriatus, teſte Pli. de uiris illuſtribus, genere luſitanus ob paupertatẽ primo mercenarius, deinde alacritate uenator, audacia latro, ad poſtremũ dux bellum aduerſus Romanos ſumpſit, eorumq; imperatorem Claudium unimanũ, deinde C. Nigidũ oppreſſit, pacẽ à populo maluit integer petere ĝ uictus. & cũ aliam dediſſet, & arma retinerentur, bellum renouauit. Cæpio cũ uincere aliter nõ poſſet, duos ſatellites pecunia corrupit, qui Viriatũ uiuo depoſitũ peremerũt, quæ uictoria, quia empta erat à ſenatu nõ fuit probata. Abbreuiator. T. Liuii Qu. Fabius inquit, procon. rebus in Hiſpania proſpere geſtis labẽ impoſuit, pace cũ Viriato æquis cõditionibus facta. Viriatus à proditoribus cõſilio Seruilii Cæpionis interemptus eſt, & ab exercitu eius multum deploratus ac nobiliſſime tumulatus, uir, duxq; maximus per quartumdecimum annum quibus Romanis bellum geſſit, frequentius ſuperior. Horoſius lib. v. Viriatus cum per. xiiii. annos Romanos duces, atq; exercitus protriuiſſet, inſidiis ſuorum interfectus eſt, in hoc ſolo Romanis circa eum fortiter agentibus, q; percuſſores eius indignos præmio iudicarunt. ſunt qui dicant quod & Vale. ſentire uidet̃, cõueniſſe cũ Cæpione ſatellites forte ut ab omni ſcelere belli ſoluerẽtur, ſi Viriatus de medio tolleretur, quare & Cæpio necis auctor, qui non uirtute, ſed perfidia uictoriam quæſierat, & Viriati ſatellites, qui corrupti dominum ſuum occiderant, grauiter ſunt accuſati. ⸿ Duplicem accuſationẽ. Scilicet cæpionis, & ſatellitum quoniam utriq; uſi ſunt perfidia.

ASCENSIVS.

VIriati &c. Cædes Viriati. ſ. ducis natione luſitani, recepit duplicem accuſationẽ perfidiæ alteram ſup. in amicis, q; interemptus eſt in manibus eorum & ſup. alterã in Qu. Seruilio Cæpione conſule, q; is fuit author huius ſceleris. ſ. perfidiæ amicorum Viriati, impunitate promiſſa. ſ. eius interfectoribus, & non meruit uictoriam, ſed emit.

OLIVERIVS.

Carthaginiẽſiũ perfidia

VErũ, ut ipſum fontẽ. Satis cõſtat Carthaginienſes primo punico bello ductu & auſpiciis M. Attilii reguli ſæpius ſuperatos ad eã neceſſitatẽ demũ fuiſſe redactos, ut à Lacedæmoniis auxilia peterẽt, q̃a aliter uires Romanas ulterius ferre nõ poſſent. Lacedæmones igitur Xantippũ belli peritiſſimum ducem cũ trecẽtis equitibus in eorũ auxiliũ miſerunt, qui Haſdrubali Cartha. duci coniunctus Romanũ ducem cum uirtute nõ poſſet, arte & inſidiis peruertere cogitauit. itaq; cũ ad præliũ utrinq; acies inſtructæ cõſtitiſſent, iamq; pugna eſſet accenſa, pœni ſimulato metu in fugã cõſternuntur. Locauerat Xantippus milites inſidiis, Ro. igit̃ effuſe fugientẽ hoſtẽ nõ prius inſequi deſtitit quam ex improuiſo præcipitatur in inſidias, ubi cæſi multi, & Attilius captus eſt, Carthaginemq; ductus. poſt tantũ igitur uictoriã arte Xãtippi cõparatã Cartha. hæc illi p̃mia retulerũt, q; ſũma p̃fidia uſi redeũtẽ in patriã ſimulati honoris gr̃a, cum multis militibus comitati in alto mari ſubmerſerunt, digna p̃fecto relata gr̃a. ⸿ Ipſum fontẽ. Bene appellauit Cartha. p̃fidiæ fontẽ, qui ẽt benemeritis perfidiæ præmia decernãt. ⸿ Xantippũ. fuit hic Xãtippus teſte Macrobio Satur. lib. i. periclis fili°. ⸿ Reuehere. Simulabant illũ honoris gr̃a Lacedæmona uſq; uelle comitari. ⸿ Quid tanto facinore petẽtes? Quid ſibi petierũt ex hac p̃fidia Cartha. ut nõ eſſet, qui eorũ laudibus, & gloriæ quã ex Romanorũ uictoria peperant, poſſet obſtare, quod tñ non ſunt conſecuti, quis. n. eſt, qui non intelligat Xantippi arte, & ingenio ſuperatos fuiſſe Romanos, Carthaginienſeſq; deteſtabili ſcelere mandãdos?

ASCENSIVS.

VErũ ut contemplemur ipſum fontẽ perfidiæ. i. ut loquamur de illis, quorũ propriũ eſt exercere perfidiã, Carthagi. merſerunt in alto. i. mari, Xantippũ Lacedæmonium, cuius optima opera uſi fuerant primo bello punico. ſ. geſto à pœnis contra Romanos, & quo. ſ. Xantippo iuuante, ipſi cœperãt Attiliũ Regulũ cõſulem Romanũ, ſimulantes ſe reuehere ſup. eum domũ, ſup. ſuã hoc eſt Lacedæmona. Quid petentes tanto facinore. i. iniquo facto ſup. fecerunt illud? hoc eſt quamobrem putemus Carthaginẽ. id feciſſe? An ne ſocius uictoriæ eorũ ſupereſſet. i. ſuperſtes eſſet? quaſi dicat id uero ſimile eſſe, nihilo tamen minus ipſe Xantippus extat. ſ. in fama, & memoria hominũ ſocius uictoriarũ, & quidem cũ opprobrio. i. dedecore Carthaginien. quem Carthaginien. reliquiſſent. i. relinquere potuiſſent inuiolatũ ſine ulla iactura. i. amiſſione. aut diminutione gloriæ. ſ. partæ in Romanos.

OLIVERIVS.

HAnnibal. Cum Nucerinos obſideret Hannibal, eos data fide, uocauit ad colloquium, conueniteq;. ut cum

Popu. Roma. & Italiā profeſſus, aduerſus ipſam fidē acrius geſſit? mendaciis, & fallacia quaſi præclaris artibus gaudens? Quo euenit, ut alioqui inſignem nominis ſui memoriā relicturus, in dubio maior'ne, an peior uir haberi deberet: poneret.

¶ De Vi, & ſeditione, & de P. R. Cap. VII.

SEd, ut uiolētiæ, & ſeditionis tā togatæ q̃ ēt armatæ facta referantur: L. Equitiū qui ſe Gracchi filiū ſimulabat, tribunatū'q; aduerſus leges cū L. Saturnino petebat: à Mario Quintū conſulatū gerēte in publicā cuſtodiam ductū, populus clauſtris carceris cōuulſis, raptum humeris ſuis, per ſummā animorū alacritatē portauit.

Idem'q; Q. Metellū Cenſorē, quod ab eo tanq̃ Gracchi filio cenſum recipere nolebat: lapidibus proſternere conatus eſt, affirmātem tantūmodo tres filios T. Graccho fuiſſe, è quibus unū in Sardinia ſtipendia merentē, alterū infantē p̄neſte, tertiū poſt patris mortē natū Romæ deceſſiſſe. nec oportere clariſſimæ familiæ ignotas ſordes inſeri: cū interim improuida concitatæ multitudinis temeritas, pro imprudentia, & audacia aduerſus conſulatum, & cenſurā tetendit: principeſq; ſuos omni petulantiæ genere uexauit. Veſana hæc tātummodo, illa etiā cruenta ſeditio. populus enim Mumiū cōpetitorem Saturnini, nouē iam creatis tribunis, uno'q; loco candidatis duobus reſtante: ui prius in ædes priuatas compulit: extractū deinde interemit, ut cæde integerrimi ciuis, facultas adipiſcendæ poteſtatis teterrimo ciui daretur.

binis ueſtimentis abire poſſent. ſed cū extra mœnia uenſſent oppidani, eos omnes ſicco balneo perfidus pœnus incluſit, ſumoq; & uapore crudeliter necauit. Eadē perfidia uſum in Acerranos dicit, quos extra mœnia accitos, uiolata fide in profundū puteorum præcipitari iuſſit. De Acerranis nō ſenſit cum Liuio, qui eos è manibus hoſtium euaſiſſe dicit, pœnus, inquit Acerras primū ad uoluntariam deditionē conatus pellicere, poſtquam uidit inde obſtinatos obſidere, & oppugnare parat, cæterum Acerranis plus animi q̃ uirium erat. Itaq; deſperata tutela urbis, ut circumuallari mœnia uiderunt, priuſq̃ continuarent hoſtiū opera, per intermiſſa munimenta neglectaſq; cuſtodias ſilentio noctis dilapſi, per uias inuiaq;, qua quemq; aut conſilium, aut terror tulitur, in urbes campaniæ, quas ſatis certū erat non mutaſſe fidē, perfugerunt. Hānibal Acerris direptis, atq; incenſis exercitum ad Caſſilinū ducit. ¶ Aduerſus ipſam fidem. Ac ſi diceret non cum Romanis, ſed cum fide bellum geſſiſſe uidetur. ¶ Maior. Rerū geſtarū gloria. ¶ An peiore Magnitudine ſcelerum atq; perfidiæ.

ASCENSIVS.

HAnnibal porro ſtrangulando. i. ſuffocando uapore, & fumo, hoc eſt in uapore fumoſo balnearum, Nucerinos egreſſos hortatu ſuo, quia eos in fidem receperat cum binis ueſtimentis, urbem. ſ. Nuceriam cinctam muris inexpugnabilibus, & abiiciendo in profundum puteorum ſenatum. i. cœtum ſenatorium Acerranorum euocatum eadem ratione. i. hortatu eius, extra mœnia. ſ. Acerana, nō ne profeſſus bellum aduerſus P. R. & Italiā. ſ. reliquā geſſit bellum acrius aduerſus ipſam fidem? gaudens mendaciis & fallacia, quaſi præclaris artibus? q. d. utiq;. Quo euenit ut ipſe relicturus. i. qui fuiſſet relicturus alioqui. i. aliquo quouis modo, memoriam nominis ſui inſignem, id eſt præclaram, poneret in dubio an deberet haberi, id eſt æſtimari uir maior an peior.

OLIVERIVS.

Aequitius ſe Gracchi Filiū ſimulabat.

SEd ut uiolentiæ. De ſeditionibus tam in urbe q̃ in caſtris, diuerſo tempore excitatis, ſe dicturum profitetur. primū autem exemplum eſt ſeditionis per Equitium concitatæ, quæ hiſtoria notatur in cap. de conſtantia. quod uero ad hūc locum pertinet, cum. L. æquitius à Mario quintum conſulatū gerente, qui mutata ſentētia ſenatus partes tueri cœperat, in carcerem coniectus eſſet, eo q̃ cōtra leges tribunatum peteret, tantam ſeditionem in urbe concitauit, q̃ populus carcerem cōfregit, illum eduxerit, atq; etiam humeris ſuſceptum per urbem tanq̃ de ſenatu triumphans cum ſumma alacritate portauerit. ¶ Togatæ. Vrbanæ. quæ. ſ. in urbe concitata fuerit. ¶ Armatæ quæ. ſ. in caſtris fuerit. ¶ Filium ſimulabat. impulſu, & ſubornatione. ¶ Saturnini. qui falſo illum Gracchi filium aſſerebat. ¶ Aduerſus leges. quia lex erat, ne quis inquilinus, qui nō eſſet in cenſu, & aliqua tribu, poſſet tri. ple. creari. ¶ Publicam cuſtodiam in carcerē. Eſt quaſi diffinitio carceris, publica cuſtodia. ¶ Idemq;. Pari ratione uulgus ignobile cenſorem ſuum. Qu. Metellum Numidicum lapidibus inceſſit, q̃ hunc L. Equitiū, de quo diximus, Tyberii. Gracchi ſe filium falſo profitentem in cenſum recipere noluiſſet. Plin. de uir. ill. Q. Cæcilius Metellus Numidicus, qui de Iugurtha rege triumphauit cenſorem L. Equitium, qui ſe Tyberii Gracchi filiū mentiebatur, in cen-

Tybe. Gracchi filii tres.

ſum non recepiſſe. Sciebat enim Metellus Gracchum tres tantūmodo filios ſuſcepiſſe, & eos omnes diuerſo loco, & tēpore periiſſe, unum. ſ. in Sardinia militante, Alterum præneſte infantem, tertium Romæ poſt patris mortem. non poterat igitur pati ſordidum hominem in generoſa familia per ſimulationē inſeri. ¶ Cenſum recipere. Detulerat Equitius Tybe. Grac. cenſum tanq̃ illius filius, & hæres, quem Metellus, quia falſum eſſe ſciebat, admittere recuſauit. nec turpem hominem in nobiliſſimæ familiæ cenſu eſſe uoluit, quippe qui antea, nec in tribu, nec in cenſu fuiſſet ullo. ¶ Stipendia merentem. Militantem, ut ære merent paruo. ¶ Deceſſiſſe. Mortuum eſſe, & ſufficienti parua enumeratione probabat eum Gracchi filium eſſe nullo modo poſſe. ¶ Ignotas ſordes. Equitem ignobilem, & ſordidū hominem. ¶ Cū inte. impro. teme. Ita recte cenſebat Metellus, cum interim tumultus populi ſe continere nō potuit, quin ſua petulantia, & temeritate, primo conſulem Marium, deinde cenſorem perturbarent. ¶ Veſana hæc. Mumiū à Saturnino tribunatus competitore per ſummum populi furorem crudeliter cæſum fuiſſe, & L. Florus lib. iii. & Ci. in Catilinam inuectiua quarta, & alii auctores teſtantur. Fuit autem tam ueſana ſeditio, ut illius etiā quas confugerat ædes, expugnauerint, & extractum crudeli cæde necauerint. ¶ Nouē iam creatis. Hic plane cognoſci poteſt, decem creari ſolitos fuiſſe tribunos.

ASCENSIVS.

SEd ut facta uiolentiæ, & ſeditionis tam togatæ. i. in toga admiſſæ q̃ etiā armatæ. i. in armis factæ, referantur. i. recitentur, Po. ſ. Ro. portauit humeris ſuis per ſummam alacritatem animorum (ſunt tamen qui legant aliorum. ſ. a Mario & tunc deberet poſtea conſtitui) Lucium Equitium, qui ſimulabat ſe filium Gracchi. ſ. Tyberii, & petebat cum Lucio Saturnino tribunatum aduerſus. i. cōtra leges, quia non erat in cēſu & tribu, & ita contra legem tribunus fieret, ductum à Mario. ſ. Caio arpinate gerente. ſ. tunc quintum cōſulatum (poſt quē adhuc duos geſſit) in cuſtodiā pub. i. in carcerem, portauit dico raptum. ſ. e cuſtodia clauſtris carceris conuulſis. i. ui fractis. Idem. ſ. Po. Ro. conatus eſt proſternere lapidibus Q. Met. cenſorem, q̃ nolebat recipere cenſum ab eo. ſ. Luc. Equitio tanq̃ filiō Gracchi, affirmantem. ſ. Metel. ſolūmodo, id eſt duntaxat tres filios fuiſſe Tyberio Grac. è quibus. i. affirmantem ex illis tribus unum deceſſiſſe. i. mortuum eſſe, merentem ſtipendia in Sardinia, alterum deceſſiſſe præneſte infantem. i. cum adhuc eſſet infans, & tertium natum poſt mortē patris deceſſiſſe Romæ, nec oportere. i. & non decere ſordes ignotas. i. ignobiles ſordide natos, inſeri familiæ clariſſimæ, cum interim temeritas multitudinis concitatæ. ſ. ad iram improuida tetendit pro imprudentia, & audacia. i. per imprudentem audaciam aduerſus conſulatum. ſ. Marii, & cenſuram Metelli, & uexauit principes ſuos omni genere petulantiæ. Veſana, & c hæc. ſ. iam dicta ſeditio P. R. ſup. eſt, aut fuit, tantūmodo ueſana. i. male ſana, & temeraria, quia quod tentauit, nō effecit, illa. i. quæ dicetur ſup. fuit etiam cruenta. Populus enim compulit prius ui in ædes priuatas, deinde interemit extractum. ſ. ædibus priuatis, Mumiū competitorem. ſ. tribunatus, Saturnini. i. cū Saturnino homine factioſo, nouē tribunis iam creatis, & uno loco. ſ. decimo,

reſtante

reſtante.i.reliquo extante duobus candidatis.ſ.Mumio, & Saturnino, & ita qa ambo creari non poterant, ne Mumius, ut dignum erat praeferretur, coegerunt eum fugere, & deinde interemerunt, ut facultas poteſtatis.ſ.tribunitiae, adipiſcendae (multis deponentalibus dantur quatuor participia more communiũ) .i.obtinendae daretur ciui teterrimo, caede.i.per necem, & caedẽ ciuis integerrimi.

intuliſſet, & caeſo.Põp.conſulis filio genero Syllae, & in domũ Marii Sylla confugiſſet, & idẽ à Mario dimiſſus in caſtra cõtẽdiſſet, ꝓuincia tandem Mario per populum decreta fuit. q cũ legatos in caſtra ad Syllam miſiſſet, q ſibi imperatori deſignato caperet exercitum indignati milites quià conſule ad hoiem priuatum tranſituri eſſent, Gratidium legatum trucidauerunt.

❡ De Certis creditoribus, & L. Caſſio.

Creditorum quoq; conſternatio, aduerſum Sempronii Aſellionis praetoris urbani caput, intollerabili modo exarſit. quem, quia cauſam debitorum ſuſceperat, concitati à Lucio Caſſio tribu. pleb. pro aede Concordiae ſacrificium facientem, ab ipſis altaribus fugere extra forum coactum, in'q; tabernacula latitantem, praetextatum diſcerpſerint. deteſtanda fori conditio: ſed ſi caſtra reſpicias, aeque magna oritur indignatio.

❡ De Militibus L. Syllae, & morte Gratidii.

Cum Ca. Mario lege ſulpitia prouincia Aſia, vt aduerſus Mithridatem bellum gereret: priuato decreta eſſet: miſſum ab eo Gratidium legatum ad Luc. Syllam Conſulem accipiendarum legionum cauſa milites trucidarunt: proculdubio indignati, quod à ſummo imperio, ad eum, qui nullo in honore uerſaretur, tranſire cogerentur. Sed quis ferat militem ſcita plebis exitio legati corrigentem: pro Conſule iſtud tam violenter exercitus: illud aduerſus Conſulem:

❡ De Militibus Cn. Pompeii, & morte Quinti Pompeii.

Quintum enim Pompeium Syllae collegam, ſenatus iuſſu ad exercitum Cn. Pomp. quem aliquandiu inuita ciuitate obtinebat: contendere auſũ: ambitioſi ducis illecebris corrupti milites, ſacrificare incipientem adorti, in modum hoſtiae mactauerũt, tantum'q; ſcelus curia caſtris cedere ſe confeſſa inultum habuit.

OLIVERIVS.

Creditorũ quoq;. Ciuitas ꝑꝑ imperata tributa aes grande contraxerat, cui ſoluendo cum non ſatis eſſet, & & creditores inſtarent, Sempronius ꝑtor miſeratione cõmotus, debitorum cauſam ſuſceperat, eamq; fauendo tuebatur. Feneratores quorum uis magna erat, indignati, & à L. Caſ.tri.ple. incitati, ꝑtorem ante aedem cõcordiae ſacrificantem adorti, ab altaribus ꝑfugere coegerunt, & intra tabernacula latitantẽ occiderunt. ❡ Conſternatio.ſubita mẽtis cõfuſio. & perturbatio. ❡ Tabernacula. Non militum tentoria, q ibi nulla erant ſine dubio, ſed opificum tabernas ſignificat à tabulis, qbus officinae texuntur. ❡ Deteſtandi.ſ.ſ. Exſecrabilis inquit, ſeditio urbana, caſtrenſis uero ſi diligenter inſpicimus, ſi minus intollerabilis.

Taber/nacula.

ASCENSIVS.

Creditorum, &c. Cõſternatio .i. animorum perturbatio creditorum .i. eorum, quibus aes alienũ debebat, exarſit quoq; modo intolerabili aduerſum caput Sẽpronii Aſellionis ꝑtoris urbani. quem qa ſuſceperat cauſam debitorum, ipſi concitati à L. Caſ. trib. ple. facienti ſacrificium ꝑ aede .i. añ aedem concordiae, coactum fugere ab ipſis altaribus extra forum, & latitantem in tabernacula .i. modica taberna .i. tegete ex tabulis contexta, diſcerpſerunt .i. in fruſta diſſecuerunt praetextatum, id eſt indutum praetexta. Conditio, id eſt qualitas dicta fori .ſ. Romani, eſt ſup. deteſtanda, ſed ſi reſpicias caſtra .ſ. militaria, indignatio aeq; magna oritur .ſ. tibi ex illis hoc eſt ex militum uiolentia.

❡ Quis ferat militẽ? Ac ſi diceret quia milites iuſtã idignationis cãm haberent, non tñ legatũ trucidare debuerãt, ut plebiſcita ſeruarent. ❡ Scita plebis. Decreta plebis, nã plebiſcitũ dr, qđ ſciuerit .i. ſtatuerit plebs.

ASCENSIVS.

Cum prouincia Aſia eẽt decreta lege ſulpitia .i. à ſulpitio tri. lata C. Mario priuato .i. non fungenti officio publico ut gereret bellũ aduerſus Mithridatem regem ponti, milites trucidarunt Gratidiũ legatũ miſſum ab eo .ſ. Mario ad L. Syllam conſulẽ cã legionũ, q̃s ille ad id bellũ inſtruxerat, accipiendarum .ſ. ab illo, & ad Mariũ traducendarum, indignati proculdubio .i. q res dubio caret, q cogerentur tranſire à ſummo imperio, uidelicet conſulari, quo fungebatur Sylla, ad eum uidelicet Marium, q nullo .i. non ullo non uerſaretur, in ullo honore .i. magiſtratu Sed (licet iuſta fuerit indignatio) qs ferat .i. toleret, militem corrigẽtẽ ſcita .i. decreta plebis, exitio .i. caede legati? q.d. merito nullus. deinde, muniẽs tranſitum ad ſequentia dicit: Exercitus ſupple fecit iſtud tam uiolenter pro conſule id eſt pro conſulia uidelicet Syllae honore conſeruando, illud ſcilicet quod ſequitur ſupple fecit aduerſus conſulem .ſ. Quin. Pompe.

OLIVERIVS

Cum C. Mario. Marius poſt Gallos Cimbros, Theutones, Senoneſq; deuictos, cũ regeſcere nullo modo poſſet, q uirtutem ſuam otio, & languore conſumi uideret, ſimulauit ſe uelle matri deum in Capadocia uota perſoluere, uera aũt ꝑegrinationis cauſa fuit, ut Mithridatem P.R. ſuſpectũ ad bellũ incitaret, quo cum ueniſſet, ita Mithridatẽ allocutum fuiſſe dicunt. O Mithridates q̃cunq; tibi P.R. imperat uel tacite exequere, uel da operã, ut illo ſuꝑior ſis. hanc uocem à uiro priuato tam libere editam admiratus rex, bellum aduerſus P.R. ſibi omnio ſuſcipiendu m eſſe conſtituit. Reuerſus in patriã Ma. põt prouinciam ſummo ſtudio, & ambitione depoſcebat q Syllae qa conſul eſſet, cum decreta, foret, Sulpitius tribu. ple. aegerrime tulit, & cũ alias ꝑniciosas leges tuliſſet ut Exuleare uocarẽtur ut noui ciues, libertiniq; diſtribuerẽtur i tribus hãc quoq; tulit, ut Marius aduerſus Mithridatem ponti regem dux crearetur, illud ſenatuſq; decretũ, quo Syllae prouincia deſignata fuiſſet reſcinderetur. qua in re cõſeditio maxima excitaretur Sulp. Saturninum oĩbus praeſtantem praedicabat, in hoc uno tantum illum dãnabat, q timidus uideretur, ſed ille tũc ſe magnanimum oſtendit, nam tricentos milites habebat, quos ἀντισυνκλήτου .i. contra ſenatores appellabat, quibus uim conſuetus, Q. Pomp. & L. Syllae huic actioni reſiſtentibus cum

Mari' i Mithridatem.

OLIVERIVS.

Quintum.n. Põ. Cn. Pomp iuſſu Syllae exercitũ habebat in Sicilia, quam ꝑuinciã cũ diutiua tenuiſſet q leges patiebantur, idq; inuita ciuitate, Senatus tñ de Q. Põp. conſulem ſucceſſorem miſit. q cũ ad exercitũ accipiendũ ueniſſet, à militibus iã à Cn. Põ. corruptis inter ſacrificãdũ occiſus eſt. q ſcelus nec ſenatus qdem uindicauit. Li li. lxxvii. Q. Põ. ingt, cõſul ad capiendũ à Cn. Põp. proconſule exercitũ ꝑfectus, cõſilio eius occiſus eſt. ❡ Syllae collegã .ſ. in conſulatu, erant.n. conſules eo anno Q. Põp. & Sylla. Cn Põp. Sũt q dicãt hũc fuiſſe Cn. Põp. Stra. magni põp. patrẽ. ❡ In o. q diutius teneret imperiũ q leges, & mores ciuitatis ferrent. ❡ Ambitioſi du. Cn. Põp. q ambitione exercitũ corruperat ❡ Sacrificare inci. Nil niſi prius peractis ſacris captiſque auſpiciis Ro. publice gerebant, de more igitur exercitum accepturus ſacrificabat. Q. Põp. ❡ Tantum ſce. Latenter carpit ſenatum, quem dicit non auſum fuiſſe de ſeditioſo exercitu ſumere ſupplicium. ❡ Curia .i. ſenatus confeſſus eſt ſe uinci ab armato exercitu.

ASCENSIVS.

Quintũ &c. Continuatur cũ ſuꝑiore, fecit inq̃ aduerſus cõſulem .n. i. quia milites corrupti illecebris .i. blanda attractione ducis ambitioſi, uidelicet Cnei Pomp. magiſtratu permanere ambientis, adorti .i. inſidioſe inuadentes Q. Pompeium collegam .i. conſulẽ, Syllae auſum iuſſu ſenatus, cõtendere .i. accedere tanq̃ ad ſuum, ad exercitũ Cn. Põpeii, quem .ſ. Pompeius, obtinebat aliq̃diu .i. à pluſculo tempore ciuitate .ſ. Romana inuita, adorti dico uolentem ſacrificare, ut auſpicato ducatum iniret mactauerũt ſup.

eum in modum hoſtiæ, quia ad aras. Et curia .i. ſenatus, habuit tantum in crimen inultum .i. impunitum dereliquit confeſſa, ſe ſup. cedere caſtris .i. furori militari.

OLIVERIVS.

Carbo ter cõſul

ILle quoq; exer. Hoc in Africa fuiſſe conijcitur, nam milites qui in bellis ciuilibus liberius, ſolutuſq; habiti fuerant, indignati, q à Carbone conſule arctiori, ſeuerioriq; diſciplina coercerentur, ſuaq; liberiori licẽtia inhiberentur, illũ occiderũt, maluerunt q; imperatore carere q̃ ſolutos mores relinquere. Fuit aũt hic Carbo eius Carbonis frater, qui uictus à Põp. in Sicilia morti traditus fuit, ut diximus in ca. de ingra. de cuius morte paulopoſt dicturus eſt. Alij dĩt fuiſſe fratrem eius Carbonis, q cum C. Carbone, quẽ Põp. iuſſit occidi, in curia crudeliter necatus fuerat, ut in ca. de cupiditate diſcernus. Ille quoq;. Sicut exercitus Põp. & Carbonis uiolentus fuiſſe uidetur. Nefarie. Impie, nefariũ ueteres dixerunt, nõ farre dignũ, hoc eſt à ſacris arcẽdum. Diſſolutã diſci. corruptã, nã pp bella ciuilia milites, qbus Imperatores, ut ſibi obſequẽtiores redderent, fuerant indulgentiores, facti erant diſſoluti, & impotẽtes. Præfractius. ſeuerius aſperius. Maximo ſcelere. uidelicet nece Imperatoris. Tetros. Fedos, & horrẽdos, hinc facile conijcitur, q̃d faciat Inueterata conſuetudo.

ASCENSIVS.

ILle quoq; exer. ſup. fuit uiolentus nefarie .i. per nefas, q̃ priuauit uita C. Carbonẽ fratrem Carbonis ter conſulis .i. q ter fuit conſul, conatũ aſtringere .i. arcere à luxuria, & diſſolutione, præfractius .i. durius, & aſperius, & p.i. rigidius (quia res rigida citius frangitur q̃ flectitur) diſcipl. nam militarem diſſolutã pp bella ciuilia, & exercitus duxit ſatius .i. eligibilius coinquinari .i. pollui maximo ſcelere, ut potẽ cæde probi imperatoris, q̃ mutare mores .ſ. ſuos prauos, ac tetros, ideſt turpes, & execrabiles.

De quodam exercitu, & morte C. Carbonis.

ILle quoque exercitus nefarie violentus, qui C. Carbonem fratrem Carbonis ter conſulis propter bella ciuilia diſſolutam diſciplinam militarem præfractius, & rigidius aſtringere conatum, priuauit vita: ſatiuſq; duxit maximo ſcelere coinquinari q̃ prauos, ac tetros mores mutare.

De Temeritate. Cap. VIII.

TEmeritatis etiam ita ſubiti, vt vehementes ſunt impulſus. quorum ictibus hominum mentes concuſſæ, nec ſua pericula reſpicere, nec aliena facta iuſta æſtimatione proſequi valent.

De Superiore Africano.

QV'am enim temere ſe Africanus ſuperior ex Hiſpania duabus quinquere mibus ad Syphacem traiecit, in vnius Numidiæ inſidiis præcordiis ſuam pariter, & patriæ ſalutem depoſiturus. itaq; exiguo momẽto, maximæ reip. caſus fluctuatus eſt: vtrum interfector, an captiuus Scipio Syphacis fieret.

De C. Cæſare.

NAm Ca. Cæſaris anceps conatus, & ſi cœleſtium cura protectus eſt, tamen vix ſine horrore animi referri poteſt. ſiquidem impatiens legionum tardioris à Brunduſio Apolloniam traiectus, per ſimulationem aduerſæ valetudinis conuiuio egreſſus, maieſtate ſua, ſeruili veſte occultata, nauiculam conſcendit è flumie: ac maris Adriatici ſæua tempeſtate fauces petiit: protinuſq; in altũ dirigi iuſſo nauigio, multum, ac diu contrariis iactatus fluctibus, tandem neceſſitati ceſſit.

gredi, ſeq; ad regẽ barbarũ dubiæ fidei hoſtem cũ duab' quinqremibus cõferre, ubi parũ abfuit, q̃n ab hoſtibus interciperet. qin eodẽ tpe Haſdrubal pœnorũ dux ad eũdẽ regẽ ſuũ curſum faciẽs cũ qnq; triremibus, Romanas naues ppe circũuenit. ſed q̃a ſecũdo uẽto priores Ro portũ intrarũt, hoſtes in regio portu hoſtile qcq̃ moliri non ſunt auſi. Fluctus. In diſcrimine poſitus, uel cũ dubitatiõe agitat'. Vtrum Iter. In diſcrimine fuit, utrũ ſyphacis interfector, an captiuus futurus eẽt Sci. cũ. n. apd regẽ eſſet, eũdemq; barbarũ, & infidũ, facile eẽt illũ detinere potuiſſet captiuum, q ſi feciſſet, à Sci. nunq̃ uictus & in triũphum ductus fuiſſet.

ASCENSIVS.

Scipionis temeritas

QVã .i. q̃tũ. n. te. Africa ſ. Sci. ſupior .i. maior, traiecit ex Hi. ad Syphacẽ regẽ Numi. dua. qnq; remibus .i. nauibus lõgis qnq; remorũ ordinibus ipellendis depoſiturus .i. ueluti depoſito creditur us, et cõmiſſurus ſalutẽ ſuã pariter & pr̃iæ in pcordiis .i. affectiõibus inſidiis unius Numidæ .ſ. ſyphacis, cũ tñ numidarũ igenia ſint uaria, & infida. Itaq; q̃a id auſus eſt, caſus .i. dubius euentus rei. maxiæ, q̃ta tũc erat reſp. Ro. momento .i. tpis exiguo fluctuatus eſt utrũ Scip. fieret interfector Sypha. ſ. poſtmodũ ſaltẽ occaſionaliter, an .ſ. tũ captiuus ſypha. q. d. auctor ad augendã ui temeritatis Scipio Syphacẽ cõſultius egiſſe, ſi cœpiſſet Scipionẽ quam nunc, ubi modico tpe Ro. amicitiã amplexus, paulo poſt ab ea deſcendẽs captus, & in triumphũ ductus eſt.

OLIVERIVS.

NAm C. Cæſ. Plu. in uita Ca. Cæſar, igi, Apolloniæ reſidens, ubi parũ copiarũ, ad capeſcẽdã pugnã ſibi eẽ uidit, cæteraſq; copias ex Italia lẽte pficiſci. in ancipiti rerum cõſultatione, graue & piculoſiſ cõſiliũ iniuit. nã cũ multis hoſtiũ claſſibus mare teneretur, cõſcio nemie, puã remorũ. m. ſcaphã igreſſus brũduſiũ trãſire cõ creuit. nocte igitur clãculũ ſeruili hitu aſcendens, ut ſe uiliſſimũ quẽpiã tacitus abiecit, Annio flumine nauigiũ ad mare uſq; delatũ eſt. Solet is cũ matutina ſpirãte aura fluctuũ lõge repellat, circa oſtiũ tranq̃llius illabi. Ea uero nocte igens ex põto uẽtus pflarat, à quo extictã reſederat aura cæterũ cũ aduerſus pcellas, & tẽpeſtatẽ acrius flumen irrũperet, ingẽs attolebatur ſonitus, & rapidi cõfligebãt uortices. q̃obrẽ gubernator, poſtq̃ nulla ui ſupare ſperat, retrocedere ſtatuit itaq; nautis ut remigatonẽ pmutarẽt, iuſſerat. q ubi pſẽſit Cæ. ſe ipm detexit. apphẽla deñ gubernatoris dextra, q ad eius obſtupuerat aſpectũ, pge, ingt, gñoſe, pge, nec extimeſcas qcq̃, Cæſarẽ uehis, ac cæſa. fortuna nauigationis comitẽ. Tũ obliti tẽpeſtatis remiges inixi remis, prõptiſſime fluminis ipetũ ſupare cõtendũt. q ut fruſtra conati ſunt, cæſar multis obrutus fluctibus, & in ipſo fluminis oſtio, magnis ſuſceptis piculis gubernatori ut rediret inuitus admodum conceſſit. hæc Plu. Alii uero dĩt, q cũ cæſar uideret Antoniũ, quẽ brunduſii relictũ p literas acciuerat, ſe tardius Apolloniã cũ reliq̃ copiarũ pte cõferre, timens ne interciperetur à põpeiana claſſe, cũ tantã Ant. morã ferre nõ poſſet, nocte ſimulato morbo ſe ſubtraxit è cõuiuio, & ſumpto ſeruili hitu cũ oibus ad pauperis cuiuſdã amicix gubernatoris

OLIVERIVS.

Temeritas q̃d

TEmeritatis ẽt ſubiti. De temeritate dicturus, eius turpitudinem ſubijcit oculis, ut ab ea nos deterreat. eſt aũt temeritas, cũ aliquid ſine cõſilio, & cogitatione facimus, breuiter autem ſubiungitur ſeditioni, nã quemadmodũ ſeditio ſubito concitat hominum mentes, ſic & ſubiti ſunt temeritatis impulſus. Subiti. quia repente nulla adhibita cogitatione rapitur temerarius ad aliquid agendum. Impulſus. Commotiones, agitationes.

ASCENSIVS.

TEmeritatis, & c. impulſus etiã temeritatis ita ſup. ſunt ſubiti, ut uehementes, quorũ .i. ipulſuum ictibus, mentes hoium cõcuſſæ, nec ualent cõſpicerẽ picula ſua, nec pſequi iuſta æſtimatiõe .i. nec iuſte æſtimare facta aliena.

OLIVERIVS.

QVã. n. te. ſe Afri. Hæc hiſtoria notata eſt in .c. de mutatione caſus, & fortunæ. Ex Hi. Tũc erat in Hiſpa. Sci. cũ iã alio ad inuadendã Carthaginẽ adiecto, uidit pluſimũ momẽti ad uictoriã in ſyphace eẽ repoſitũ, quẽ ſibi & P. R. ut amicũ iaceret nõ dubitauit rẽ magno piculo ag

toris

toris caſulam uenit, eoq; excitato ſe periculoſiſſimæ nauigationi, cũ ẽt tẽpeſtas iſtaret, temere ſatis expoſuit. nec diſſuaderi potuit ab amicla nauta, quo minus piculũ ſubire uellet, ubi ppemodũ periit. ‹ Cœleſtiũ cu. pte. q diuina pudentia ſeruatus ex undis fuiſſe ũr. ‹ Noo iñ uix. ſi. hoc. Hoc cũ aſſentatiõe dictũ ‹ Tardioris traiectus. q tardius legiones traiceretur ab Anto. eſt aũt nomen traiectus hoc loco, & ſignificat tardioris traiectionis. ‹ Aduerſæ uale. Simulauit ſcdm quoſdã, q ſtomacho non ualeret, ut honeſte, & ſine ſuſpitione è conuiuio ſe ſubtraheret. huius aũt ſimulatæ ægritudinis nullã prorſus mentionẽ facit Plutar. ‹ Fauces. Anguſtias, & oſtia, qbus fluuius in Adriaticũ mare deſcendit. Nauiculã. Scaphã, quã Plu. xii. remorũ fuiſſe dicit, erat aũt pauperis amicæ, de quo Luc. lib. v. molli conſurgit amicias, Dum dabat Algathoro, q ſoã mea naufragus, igi, Tecta petit, aut quẽ nīæ fortuna coegit, Auxilium ſperare caſæ, &c.

ASCENSIVS.

NAm (Cõtinuatiua uox) Conatus, C. Cæ. anceps .i. incerti euentus, & ſi. l. q̃q̃ ptectus eſt cura cœleſti, eo q (ut p ſolitã aſſentationẽ innuit) Cæſar cœlũ erat aditurus, tñ uix pe refert ſine horrore ai. Siq de Cæſar ipatiens tardioris traiectus .i. traductionis legionũ à Brũduſio Apolloniã. l. q̃s Ant. debebat traiicere à Brũduſio urbe littorali in Italia; Apolloniã urbẽ Epyri coloniã corinthiorum; quo cõtra Põpeiũ pfectus erat, egreſſus conuiuio per ſimulationẽ aduerſæ ualetudinis. ſ. doloris in ſtomacho maieſtate ſua. ſ. imperiali occultata ueſte ſeruili cõſcendit è flumine nauiculã, ac petiit tẽpeſtate. ſ. uentorũ ſæua, q multum turbulenta, fauces .i. oſtiã anguſta, & periculoſa maris Adriatici, & nauigio iuſſo ptinus dirigi in altum, iactatus multum ac diu fluctibus contrariis, ceſſit tãdem neceſſitati, .i. q unde profectus erat redijt.

.XI. ❡ De Militibus Albini ducis.

AGe illa quàm execrabilis militum temeritas? fecit enim vt Aulus Albinus nobilitate moribus, honorum omnium conſumatione, ciuis eximius, propter falſas, & inanes ſuſpitiones, in caſtris ab exercitu lapidibus obrueretur. quodq; acceſſionẽ indignationis non recepit, oranti, atq; obſecranti duci, à militibus cauſæ dicendæ poteſtas negata eſt.

❡ Externa. De Hannibale Carthaginienſi.

ITaq; minus miror apud trucem, & ſæuum Hannibalis animum defenſionis locum innoxio gubernatori fuiſſe: qui à Petilia claſſe Africam repetens freto appulſus, dum tam paruo ſpatio Italiam, Siciliamq; inter ſe diuiſas non credidit: veluti inſidioſum curſus rectorem interemit. poſtea diligentius inſpecta veritate, tunc abſoluit, cum eius innocentiæ nihil vltra ſe pulchri honorem dari potuit. Igitur anguſti, atq; æſtuoſi maris ex alto tumulo ſpectatrix, ſtatua, tam memoriæ Pelori, quàm punicæ temeritatis, vltra, citraq; nauigantium oculis collocata indicium eſt.

❡ De Athenienſibus,

IAm Athenienſium ciuitas ad ueſaniam uſq; temeraria: quem decem imperatores ſuos, & quidem à pulcherrima victoria uenientes capitali iudicio exceptos necauit: q militum corpora, ſæuitia maris interpellãte, ſepulturę mãdare non potuiſſent: neceſſitatem puniens, cũ honorare virtutem deberet.

OLIVERIVS

AGe illa q̃ Bello latino claſſi pſerat Au. Albi. q crimine pditionis iſamis à militibus interfectus iſt. uenerat. n. in ſuſpitionẽ, q latinis pdere uellet exercitũ Ro. qre adeo concitati ſũt milites, ut illũ nulla adhibita cogitatiõe, lapidibus illico obruerent, & qd idignius fuit, orãti, atq; obſecranti nullã dicẽdæ cãæ ptãtẽ facere uoluerũt. ‹ Nobilitate. laudat hunc Alb. ut exaggeret temeritatẽ militũ, q nulla hois dignitate nulla reuerẽtia à tã fœdo facinore deterreri potuerũt. ‹ Hono ꝝ om. conſu. q fũctus oibus magſtatibus fuerat. ‹ Quodq; accel. idi. nulla maior idignatio eẽ põt, q̃ negare defenſionẽ, iõ dicit idignatio nõ recepit acceſſiunẽ, hoc eſt argm̃, q augeri nõ põt, q̃ ſumma eſt. ‹ Cauſæ dicendæ. Expurgationis faciendæ.

ASCENSIVS.

AGe (adhortãdi uox) q̃. i. q̃ũ execrabilis ſupp. fuit illa q̃ dicitur temeritas militũ! q. d. maxĩa. Fñ. i. q ipſa fecit, ut Au. Al. ciuis eximius nobilitate, q̃ ſanguinis eſt, moribus, q ai ſũt, & cõſu. om. ho. q parti uirtutis parti fortunæ ſunt munus obrueretur lapidibus in caſtris ab exercitu, pp ſuſpitiones falſas & inanes. i. nõ ſatis uериſimiles, uidelicet q exercitũ latinis pdere paraſſet. quodq;. i. & qd, hoc eſt quæ res nõ recepit acceſſionẽ. i. incrementũ indi. q in eo erat ſummæ indignationi iuſta cã, ptãs cãæ dicendæ. i. ſui purgãdi negata eſt à militibus duci orãti. i. atq; obſecranti. i. per rem ſacrã, ut eſt ſacramentũ, quo obſtricti erant, aut ſacram fidem obteſtanti.

OLIVERIVS.

ITaq; minus miror. Cũ ex Italia reuocatus Hãnibal ad opem laboranti patriæ ferẽdã ueniſſet i Siciliã, q̃ſiuit à gubernatore, qd illud eſſet promõtoriũ ſibi añ oculos poſitũ. erat. n. Pelo. mõs ab ipſo gubernatore denoiatus. qd cũ ille dixiſſet Siciliæ pmontoriũ eſſe, nõ credẽs Hãnibal, q ſibi pſuadere õ poterat tã breui curſu i Siciliã ueniſſe, ratus iſidias à gubernatore factas, illum iterfecit poſtea uero certior factus Italiã breui ſpatio dirimi à Sici. pnia ductus, gubernatorẽ cũ uita donare nõ poſſet, honore ſepulturæ donauit, q eo loco ſepultus, monti nomẽ ipoſuit, teſte Salu. qd ẽt Seruius in. iii. Virgilii affirmare ũr eo carmine, Et anguſti, raraſcent clauſtra pelori, q ait pmontoriũ eſt Siciliæ ſecũdũ Salu. à gubernatore Hãnibalis illic ſepultio, q fuerat occiſus p ignorãtiã regis, cũ ſe eius dolo crederet eſſe deceptũ. q̃q̃ legatur, & añ pelo ꝝ dictũ fuiſſe à petilia parua urbe calabriæ à philoctete pœãtis filio, & Herculis ſocio cõdita, teſte Ser. in. iii. Aeñ. ſuper eo carmine, philoctete ſubnixa petilia muro. ‹ Freto appulſus. Mari ſiculo, & pprie fretum, q ibi ſpob anguſtias ferueat mare eſt. n. teſte Sal. breue illud mediũ quo Sicilia abſciſſa eſt ab Italia, q̃ olim cõiũcta fuerat, uñ Virg. Hæc loca ui quõdã uaſta cõuulſa ruina, Tm̃ eui, longinqua ualet mutare uetuſtas. Diſſiluiſſe ferunt cũ ptius utraq; tellus Vna foret, uenit medio ui põtus, & undis Heſperiũ Siculo latus abſcidit, aruaq; & urbes. Littore deductas anguſto iterluit æſtu. Ibi ẽt cõdita eſt ciuitas q̃ teſte Liuio ab hac ſciſſura Rhegiũ dicta fuit à ρηγνυω qd eſt diſrũpo, & frango, uñ eius deriuatiuũ dicimus. rheginum, nã à Regio Galliæ Ciſalpinæ oppido Regienſes. ‹ Curſus rectorẽ. Nauigationis gubernatorẽ. Virg. huc curſus fuit. ‹ Inſpecta ueritate. Vbi cognouit uera dixiſſe rectorem. ‹ Abſoluit. Crimen inſidiaꝝ. ‹ itaq; anguſti & æſtuoſi maris. Erecta, ingt pelori ſtatua & Hannibalis ſæuitiæ, ſiue temeritatis, & cæſi innocentiæ ppetuũ extat oibus illac nauigantibus iudiciũ, tantæq; rei monumentum ‹ Vltra citraq;, Et in Italia & in Sicilia.

ASCENSIVS.

ITaq; cũ Romani tã temere ſæuitiã exercuerint, ego minus miror locũ defenſionis defuiſſe gubernatori. ſ. claſſis innoxio. i. in nullo peccãti apud aium Hãnib. trucẽ, & Sæuum. Qui. ſ. Hannibal repetens claſſe Africam à Petilia paruo oppido Calabriæ appulſus freto. i. ui aquarũ ad pmontoriũ ſup. Siciliæ, dũ nõ credit Italiã & Siciliã diuiſas iter ſe iã paruo ſpatio, iteremit ſup. eũ uidelicet Pelorũ ueluti rectorẽ curſus. i. nauigationis ſcditioſum. ueritate inſpecta poſtea diligentius. i. cognito, q reuera tã parũ diſtarent, abſoluit ſup. eum tũc, cũ nihil ultra potuit dari inocẽtiæ eius pter honorẽ ſepulchri, q iã iterẽptus erat. Igir (q qd potuit fecit) ſtatua. ſ. Pelo. ſpectatrix. i. ſic poſita ut ſpectatrix uideat, q i uertice mõtis. ubi ſi Pelo. uiuus ſtaret, eſſet ſpectator maris anguſti, atq; æſtuoſi, qd eſt inter Siciliã & Italiam, è tumulo, q pmontorio alto uidelicet Peloro ab eo ſcdm Salu. dicto, collocata eſt oculis nauigantiũ ultra & citra. i. per ulteriorem, & citeriorem partem maris indiciũ. (Alii legunt collocatũ, ut ſit, eſt iudiciũ collocatũ. i. monumentũ indicatiuũ) tam memoriæ Pelori. ſ. gubernatoris, q̃ temeritatis punicæ, uidelicet Hannibalis, ſed iudioſe quæ unius duci erat, genti aſcribitur.

OLIVERIVS.

IAm Athenienſium. Diximus in ca. de conſtantia, q ſpartano bello, qd decem imperatores Athenienſes apud argi

nuſas a tuettus lacedæmonios geſſerunt, cum poſt uictoriam ea pugna nauali à ſ͂nnibus partam, ſub.to exorta tempeſtas, Athenienſiũ claſſẽ diſiecíſſet, imperatores ſuorum militũ corpora, q̃ in ea pugna ceciderant, ſepulturæ mandare nequiuerunt:. q̃ cum Athenis nunciatũ eſſet, inſepulta.ſ. iacere ſuorũ militũ corpora, tam furioſa temeritate in imperatores exagitatus eſt populus, ut in dicta cã, illos dãnaret, legẽq; ferret de ſumendo ex his ſupplicio. cũ primũ rediſſent. & cũ forte Dimarchus eo anno Socrates eſſet.i. tri. ple. nulla rõne adduci potuit, ut tã temerariæ, & ueſanæ legi cõſentiret. & q̃a plebiſcitũ fieri nõ poterat iniuſſu Socratis, illi per uim ſunt executi, quod iure nõ poterant, & benemeritis ꝑtoribus, q̃bus ꝑmiũ ac triũphus debebatur, cũ ꝑ mũ redierunt, ſum pſere ſupplicium. ¶ Ad ueſaniã uſq;. Dum temeritatẽ exercet inſania iudicatur, uel quod eorũ temeritas furioſa magis q̃ audax fuiſſe uidetur. ¶ A pulcherrima uictoria. quã apud Arginuſas de lacedæmoniis fuerant conſecuti. ¶ Exceptos. Damnatos. ¶ Neceſſitatem. Quia neceſſitate compulſi corpora ſepelire nequierunt, hanc illi neceſſitatem punire maluerunt, quam honorare uirtutem, qui triumphum decernere potius debuerant ꝑtoribus ſuis, q̃ ſpecioſam ex hoſte uictoriam reportaſſent: ASCẽ

IAm (cõtinuatiua particula) ciuitas Athení. ſup fuit temeraria uſq; ad ueſaniam, q̃ necauit decẽ ĩpatores ſuos, & q̃dẽ .i. certe uenientes à pulcherrima uictoria, ſ. in bello nauali apud Arginuſas, exceptos. ſ. ſtatim in aduentu, dãnatos iudicio capitali, q̃ non potuiſſent mandare ſepulturæ corpora militũ. ſ. ſuorum, q̃ in ea pugna ceciderant, ſæuitia .i. ſæue tẽpeſtate maris interpellante .i. impediente, puniẽs neceſſitatẽ. ſ. derelinquendi inſepultos, cũ deberet honorare uirtutẽ q̃ hoſtes ſuperauerant.

Error à temeritate diſtat.

OLIVERIVS.

TEmeritati ꝓximus eſt error. In hac ꝑfatione quaſi rõnem affert, cũ temeritati ſubiungit errorem, q̃a utrũq; uitiũ ſimile. & par eſſe uideatur, q̃tũ q̃dẽ ad læſionẽ pertinet. Sed hoc ĩter ſe differunt, q̃ errori ignoſci põt, temeritati ñ põt, nã queãdmodum ſponte pericula adit temeritas, ſic error ignarus culpã incurrit. ¶ Par ad læ. quia nõ minus lædit error quã temeritas. ¶ Vanis cõ. ima. Deceptus falſa imagine, dum aliud incurrit, ignarusq; culpã cõmittit. ¶ Qui q̃ la. in pe. hominum uagetur. Si, inq̃t, dicere uelim q̃ multipliciter hoies ſe erroribus implicent, errorem ipſe committam. ¶ Paucos lapſus. Paucos errores, nã cũ omnes humana cognitione comprehendi non poſſint, paucos retuliſſe ſat erit.

ASCENSIVS.

TEmeritati ꝓximus error, queãdmodũ ſu. eſt par .i. eiuſdẽ ptãns, cũ ea ad lædẽdũ, ita ſup. eſt cui q̃s ignouerit .i. ueniã dederit facilius, hoc eſt liceatq; triſtẽ rẽ q̃s per errorem cõmiſerit, ac alius ꝑ temeritatem, tñ facilius erranti q̃ temere agenti ignoſcatur, q̃a .ſ. error, hoc eſt errans implicat ſe culpæ, non ſua ſponte .i. dedita opera, & certa ſcia, ſed cõcitatus imaginibus uariis .i. falſis. Qui .ſ. error. q̃ .i. q̃tũ late uagetur in pectoribus hominum, ſi coner cõplecti, ego ſim obnoxius .i. illaq̃atus uitio .ſ. erroris, de quo loquor .ſ. igitur q̃a non oẽs poſſumus, nos referemus paucos lapſus eius.

¶ Quantum valet error. Cap. IX.

TEmeritati proximus eſt error quemadmodum ad lædendũ par ita, cui facilius quis ignorauerit, quia non ſua ſponte, ſed vanis concitatus imaginibus, culpæ ſe implicat. qui q̃ late in pectoribus hominum vagetur: ſi complecti coner, vitio, de quo loquor, ſim obnoxius. Paucos igitũ eius lapſus referremus.

¶ De errore P.R. in C. Heluium.

CAius Heluius Cinna trib. ple. ex funere C. Cæſaris domum ſuam petens, populi manibus diſcerptus eſt. pro Cornelio cinna, in quem ſæuire ſe exiſtimabat, iratus ei, quòd, cum affinis eſſet Cæſaris, aduerſus eum nefarie raptum, impiam pro roſtis orationem habuiſſet: eoq; errore propulſus eſt, ut caput Heluii perinde, atq; Cornelii circa rogum Cæſaris, fixum iaculo ferret. officii ſui, & alieni erroris piaculum miſerabile.

¶ De C. Caſſio.

NAm C. Caſſium error à ſemetipſo pœnas exigere coegit. Inter illum enim pugnæ quatuor exercituum apud Philippos uarium, ipſiſq; ducibus ignotum euentum, iuſſus ab eo Titinius centurio nocturno tempore, ut ſpecularetur, quo nam i ſtatu res M. Bruti eſſent: dum crebros exceſſus uiæ petit, quia tenebrarum obſcuritas, hoſtes'ne, an commilitones occurrerent, dignoſcere non ſinebat: tardius ad Caſſium rediit. Quem is exceptum ab hoſtibus, omniaq; in eorum poteſtatem recidiſſe exiſtimans, finire uitam properauit: cum & caſtra hoſtium inuicem capta, & Bruti copię magna ex parte incolumes eſſent.

OLIVERIVS.

CAius Hel. Cin. Cæſo in ſenatu Iulio Cæſ. populus uehementer cõcitatus, primo ꝑ interfectores habita concione, aliquantiſper. lenitus eſt. poſtea uero aperto Cæſa. teſtã, poſtq̃ ampla Romanis legata eſſe uiritim compertum eſt, ac delatũ ꝑ forũ corpus uulneribus deforme apparuit, ſic exacerbati ſunt ai, ſic aduerſus interfectores irritati, ut nulla rõne cõtineri poſſent. inſtigante inſuper Anto. & eos ad ultionẽ exhortante. Itaq; cõgeſtis, ſuccenſiſq; circa cadauer ex ſoco gradibus ſubſelliis, cancellis, trapezis concremarunt, excepiis, ex medio rogo icẽſis ſtipitib' ad ꝑcuſſorũ domos ut eas incẽdio uaſtarẽt ꝑcurrebãt. alii ꝑ oẽs urbis uicos ut captos diſcerperẽt, magna cũ indignatione cõmeabant, ex q̃bus tñ in nullũ icidérunt, q̃a in tuto clauſi ſe cõtinebãt. Cinna uero Cæſ. æq̃lis, cũ à decorando Cæſ. funere domũ ſe reciperet, in furioſam multitudinẽ incidit, q̃ exiſtimantes Corn. Cinnã eſſe, q̃ cæſ. affinis aduerſus eum fuerat concionatus, errore decepti trucidarunt, eiuſq; caput haſtæ infixũ circa cæſ. rogum tãq̃ ſerias detulerũt, Plu. i uita Cæſ. dicit, huic cinnæ Cæſ. uiſum in ſomniis priori nocte, q̃ illũ ad cœnã inuitaret, & cũ recuſaret, inuitum, & reluctantẽ ab eo manu fuiſſe ꝑtractũ, tũ ẽt dicit illum eo tẽpe febri laboraſſe. ¶ Diſcerptus. Dilaceratus. ¶ Impiam orationẽ. Quia dixerat in concione iure cæſũ fuiſſe. cæſa. hoc aũt fecerat, ut iratũ populũ ſua oratione leniret. ¶ Seditionemq; ſedaturũ officii ſui. Quod Cæſ. in celebrando eius funere ꝑſtiterat, nam. inde à pompa redibat.

ASCENSIVS.

CAius Hel. Cin. tri. ple. petens domũ ſuam ex funere .i. poſt pactũ funus C. Cæſ .i. Iulii diſcerptus eſt .i. ĩ multa fruſta dilaniatus manibus populi. ſ. Ro. pro Cornelio cinna .i. loco Cornelii cinnæ, hoc eſt à populo per errorem credente eum eſſe Cornelium cinnam, cum eſſet heluius. in quem. ſ. Cornelium cinnam populus exiſtimabat ſe ſæuire cũ ſæuiret in heluiũ iratus ei ſ. Cor. q̃ cũ eſſet affinis Cæſaris, habuiſſet pro roſtris .i. ante roſtra, Impiam orationem aduerſus eum. ſ. Cæſ. dixerat .n. Cornel. iure cæſum, raptum .i. correptũ morte nefarie .i. deteſtande ſcdm iudiciũ Valerii, ſcdm Ciceronis, & multorũ aliorũ iuſtiſſime. Nõ ergo eodem die cædes, & funus fiebat, quia facta cæde Cor. cinn. a.õtra cæſ. orauerat, & cũ funus fieret, Heluius diu ante fuerat, ut amicus eius, & populus propulſus eſt eo errore, ut ferret caput Heluii. ſ. Cinnæ perinde atq; .i. tanq̃ eſſet cor. ſ. cinnæ circa rogum cæſ. fixum .i. affixũ iaculo. O ſup piaculum miſerabile officii ſui .i. debiti in cæſarem, fecit enim id populus officioſius in cæſa. cui obſequium præſtare putabat, & errores alieni .i. cõmiſſi in Heluiũ, cũ in cornelium ſæuire putaret, Aut ſui. ſ. Heluii, q̃ meritum cæſari impendit officium aſſidendo eius funeri, & erroris populi eum per errorem pro cornelio occidentis.

OLIVERIVS.

NAm C. Caſ. Relata eſt hiſtoria hæc lib. vi. cap. de fi. ſeruorum exemplum pindarus, ibi ergo quærenda eſt ne toties repetatur. ¶ A ſemetipſo. q̃a non alieno errore cæſus ſed ſua ipſius falſa opinione deceptus, ſibi ipſi mortem intulit, deſperatione rerum, cum exiſtimaret eandem collegæ

fortunam

ſortunam eſſe, quæ fuerat ſua, q̃q̃ Brutus iã Cæſaris caſtra expugnaſſet, eandemq; diripuiſſet. ¶ Quatuor exercitu. duorũ.ſ. Bruti & Caſſii, & totidem Octauii & Antonii. ¶ Vario euentu. bñ uariũ, q̃a ex altero Antonius, & è contra Caſ. & Octauius uicti. ¶ Crebros exceſ. crebra diuerticula, nã cũ tenebræ fuiſſent obortæ centurio ſe occurrentibus aperire non audebat, ignorans, hoſtés ne eſſent, an cõmilitones amici, itaq; ſæpius diuertebat è uia. ¶ Exceptum inſidiis. circumuentum, & ab hoſtibus captum.

quo manu tenetur, & capitur, ſuper corpus eius.ſ. imperatoris exanime.i. mortuum, carens anima, ac duplex uictima iacuit .ſ.C. Cæſari. hæc.ſ. proxime dicta uidelicet Titinii pietatis, illa.ſ. caſſii errore, & hoc ſanguine utriuſq; ꝑmixto.

¶ De Titinio Centurione.

Titinii vero non obliteranda ſilentio virtus, qui oculis pauliſper hæſit, inopinato iacentis ducis ſpectaculo attonitus: deinde profuſus in lachrymas, & ſi imprudens, inquit, imperator cauſa tibi mortis, fui: tamen, ne idipſum impunitum ſit: accipe me ſati tui comitem. Superq; exanime corpus eius, iugulo ſuo gladium capulo tenus dimiſit, ac permixto utriuſq; ſanguine, duplex victima iacuit. pietatis hæc, erroris illa.

¶ De Satellitibus Regis Veientum.

Caeterum falſa opinatio neſcio. an præcipitem iniuriam Laertis Tolumnii Veientum Regis penatibus intulerit: nam cùm in teſſerarum proſpero iactu per iocum colluſori dixiſſet, occide: & forte legati Romanorum interueniſſent: Satellites eius errore uocis impulſi, interficiendo legatos, luſum ad imperium tranſtulerunt.

¶ De Vltione. Cap. X.

Vltionis autem quemadmodum acres, ita iuſti aculei ſunt. q lacesſiti concitãtur, acceptum dolorem penſare cupientes. quos latius cõplecti non attinet.

ASCENSIVS.

Nam error coegit C. Caſſium exigere pœnas.ſ. interfecti Cæſaris, à ſemetipſo, q̃a ſeipſum occidit credens per errorem Brutum, qui uicerat ſuccubuiſſe. Enim.i. q̃a Titinius (uerius q̃ Cyneus, aut Tymeus) centurio miſſus ab eo tempore nocturno inter illum euentum quatuor exercituum.ſ. Octauii & Antonii ex una parte & Caſſii, & Bruti ex altera, apd Philippararum q̃a ex utraq; parte unus ducũ uicerat, & alter ſuccubuerat uicerãt.n. Bru. & Ant. ſuccubuerant Octa. & C. aſſius & ignotã ipſis ducibus.ſ. uicẽtis Caſſio, & octauio, miſſus iquã ut ſpecularetur in quo nam ſtatu res M. Bruti eſſent, dũ.ſ. centurio petit crebro exceſſus uiæ, q̃a obſcuritas tenebrarum nõ ſinebat dignoſcere, ne.i. an hoſtes, an commilitones occurrerẽt redit tardius.ſ. q̃ Caſſius ſpabat ad caſſiũ, Quem.ſ. cẽturionẽ Titiniũ, is.ſ. caſſius exiſtimãs exceptũ ab hoſtibus & oĩa recidiſſe in ꝑtãtẽ eorũ, uidelicet hoſtium ꝑperauit finire uitã, ſunt q dicãt hallucinatũ putaſſe ſuos eſſe hoſtes & ita ſibi necem ꝑperaſſe, cum & caſtra hoſtiũ.ſ. Octauianorum erant capta inuicem.i. ecõtrario, ſicut caſtra eius ab Antonio capta fuerant, & copiæ Bruti eſſent incolumes magna ex parte. Brutus tñ quoq; nihilominus ſibi lethum conſciuit.

OLIVERIVS.

Caeterum falſa opinatio. Error iſte principium habuit à re ioco ſa, ſed crudelẽ exitũ. cũ.n. lartes Tolumnius ueientum rex taxillis forte luderet, ſuperuenerunt legati romani pacis conditiones afferentes, tũc rex ꝓſperũ habens iactũ, ꝑ iocum in colluſorem magna uoce clamauit, occide. miniſtri aſtantes, errore decepti exiſtimarunt imperari ſibi, ut legatos occiderent, & ita illi tanq̃ regis imperium exequentes, legatos occiderunt. Liuius tñ dicit non errorem fuiſſe, ſed fraudẽ, & hoc à rege fictum, ut ſe purgaret, & ſub ludi ſimulatione clamaſſe, occide. ¶ Falſa op. q falſo opinati fuerint ſatellites imperari ſibi, ut legatos occiderẽt. ¶ Penatib. Nam uiolatũ iuſgentium, uiolata & hoſpitii iura fuiſſe uidentur cũ legatis regia uis fuerit illata. ¶ Legati ro. quos quatuor fuiſſe dicit Cice. Philip. ii. ix. addit inſuper, ꝙ illoꝝ ſtatuæ ad ſuum uſq; tpꝰ ſteterãt in roſtris, fuerãt aũt miſſi legati, ut agerent de pace cũ rege. Luſum ad imperium quod per luſus rex dixerat, illi, imperatum ſibi eſſe crediderunt.

ASCENSIVS.

Caeterũ.i. ſed neſcio, an opinatio (ſic melius q̃ opinio) falſa.i. erronea ſatellitum (ſi ſñ palliata non fuit) intulerit penatibus Lartis Tolũnii (nã is eſt lar Tartis, nõ laertes) regis Veientũ ꝓcipua iniuriã, nõ quã accepit, ſed quã intulit. nam cũ dixiſſet ꝑ iocum colluſori.i. ei cũ quo ludebat in ꝓſpero iactu teſſeraꝝ.i. illius inſtrumenti luſorii quadrangularis, occide.ſ. ſi potes, hoc eſt uince hunc iactum (q̃ uox frequenter ꝓfertur in ludo latrunculorum, ſeu ut uulgo dñt ſcacorũ, nã licet corrupta uoce, macto dñt, aut macdatus ſup. es, cũ amplius nil poſſis) & legati Roma. ueniſſent .ſ. de pace acturi, forte.i. caſu (caſuale enim erat, ꝙ eo tpe, quo id dixerat. Niſi ut Li. ſuſpicatur, cõpoſito fecerit) ſatellites eius .ſ. Tolumnii impulſi errore uocis, tranſtulerunt interficiendo legatos, luſum.i. quod rex ꝑ luſum dixerat ad imperium.i. tanq̃ ſibi iperatũ eſſet ſerio, ut legatos occiderent. Quã uero ſimilius fuiſſet, ſi aut plures colluſores fuiſſent, & ad eos dixiſſet occidite, aut unus tñ ſatelles, q ad ſe dictũ interpretetur, occide, nõ.n. quadrat, ut pluribus dicatur, occide.

OLIVERIVS

Tinei uero non obliterãda. Laudat Tinei ſiue Titinii, ut Plu. dicit fidẽ, & amicitiã, q cum in caſtra rediiſſet ad Caſſiũ uictoriæ corona redimitus, ubi cõperit exploratu, & amicoꝝ ſeſe affligentiũ, q̃ſtubus & ululatibus, Caſſium ignorãtiæ errore deceptũ mortem oppetiiſſe, dolore nimio percitus, educto enſe multa prius in ſuã tarditatẽ inuectus ſeipſum trãſfixit. ¶ Obliteranda ſilentio. Prætereunda uirtus. ¶ Imprudens. q̃a nõ præuidi tarditatẽ meam, tibi rerũ deſperationẽ allaturã, & tuæ mortis cãm eſſe futuram. ¶ Capulo tenus uſq; ad capulũ, Virg. Et capulo tenus abdidit enſem. eſt aũt capulus enſis manubrium à capiendo dictus. ¶ Duplex uictima. Caſſius & Titinius tanq̃ duæ uictimæ ante aras iugulatæ.

ASCENSIVS.

Titinius, &c. Per identiã addit exẽplũ uirtutis & pietatis in Titi. centurione, qui q̃a nõ occidit ſe ꝑ errorẽ, ſed ob pietatem, non eſſet huius loci exemplũ, niſi occaſio necis eius ex errore nata eẽt. Ordo eſt. uero.i. ſed, uirtus Tit. (Sic ut dixi, melius q̃ Cynei, aut Timei legitur) nõ ſup. ẽ obliterãda.i. delenda ſilentio, qui hæſit.i. fixà ſtetit, pauliſper.i. per paulum tẽporis, attonitus.i. ſtupefactus quaſi tonitru ꝑcuſſus inopinato ſpectaculo ducis iacentis.ſ. à ſe interempti, uidelicet Caſſii, deinde profuſus in lachrymas, in quit, ò imperator & ſi.i. q̃q̃ imprudens fui ubi cã necis, tñ ne idipſum.ſ. fuiſſe cãm necis, ẽt ꝑ imprudentiam ſit impunitum, accipe me comitem fati tui.i. mortis tuæ, & demiſit.i. deorſum mittendo infixit iugulo ſuo gladium capulotenus.i. uſq; ad capulũ, hoc eſt manubrium,

OLIVERIVS.

Vltionis aũt. Vltionẽ dicit & ſi iuſtã, nõ tñ ſpeſſe de inimico ſumendam, q̃a graues plerunq; aĩ ꝑturbationes atq; dolores cõcitent, glorioſum aũt eſt uiro forti nolle, cũ poſſit, de accepta iniuria ſumere ultionẽ, qd Cæſari obtigiſſe dicit Cic. in orõne ꝓ M. Mar. Aium, igt, uincere, Irã cohibere, uictũ tpare, Aduerſariũ nobilitate, ingenio, uirtute, ꝓſtãtẽ, non mõ extollere iacentẽ, ſed ẽt amplificare eius priſtinã dignitatẽ, hæc q faciat, nõ ego cũ ſũmis uiris cõparo, ſed deo ſimillimũ iudico. hoc iõ dicit q̃a difficile ſit hoĩ acceptã iniuriã remittere qd nõ ſp faciendũ eſt, ne ĩpunitate maior creſcat peccandi inĩa, nã ut ingt, Ci. ad ſeruãdã iuſtitiã nõ ſatis eſt eũ, q laceſſerit iniuriæ ſuæ pœnitere, ut & ipſe, ne qd tale poſthac committat, & cæteri ſint ad iniuriam tardiores. cui tñ rei aduerſatur xp̃iana religio, q̃ iniuriã ſemper remittendam eſſe iubet. ¶ Iuſti

aculei.iuſti ſtimuli,& irritamenta,hoc iuxta pſorum ſnſam, q dñt iure nos poſſe ac debere acceptā iniuriā ulciſci,qđ uera religio negat. ☞ Pēſare.ulciſcēdo.ſ.ulcē doloris rependere.

delicet thuſculanorum,quæ.ſ.tribus polliā ademerat illis.ſ.thuſculanis,uitā.ſ.in adultis,& armipotentibus,& libertatē.ſ.imbelli multitudini,quantum fuit in ipſa.uero.i.ſed,& ſenatus,& conſenſus omnium approbauit ſaltem per diſſimulationem illam ultionem tanquam iuſtam.

ASCENSIVS.

VLtionis. Acturus de ultione primo cōparat eā ad ſuperiores affectōesq̃ iniq̃ ſunt dicēs. Aūt.i.ſed aculei.i.ſtimuli ultionis quēadmodū ſu.ſunt acres.i.uehementes & acerbi,ita ſup.ſunt iuſti,q cōcitantur.i.cōmouētur,laceſſiti.i.puocati p iniuriā cupiētes penſare.i.cōpēſare,aut repēdere dolorē acceptū.ſ.ex iniuria illata, quos.ſ.ſtimulos,nō attinet ad iſtitutū pñtis operis cōplecti.i.pſeq latius.i.longiore ,plogo, aut multis exēplis,aut nō decet extēdere ſed retrahere.

OLIVERIVS.

TRi.pl.M.Ful.Thuſc.auctores fuerāt,ut uelterni & priuernates à Romanis deficerēt,eiſq; rebellarēt.quibus delīi domitis M Ful.tri.ple.tulit ad populū,qđ de Thuſcu.fieri uideretur,q defectiōis fuiſſent auctores.Thuſcu.audita rogatiōe,cū liberis,& coniugibus ſqualiore obſiti,& ſupplices romā uenerāt,à populo iniuriæ ueniā miſerabiliter petētes,ceteræ tribus mia cōmotæ ſniam ſalutarē ſecutæ ſunt,ſola tribus popilia dānauit,eoſq; uirgis cædēdos,ac ſecuri pcutiēdos,atq; omnē turbā ibellē ſub haſta uenēdā eſſe iudicauit.Thuſcu.poſtea ciuitate dōati cōſule Camillo,ut diximus lib.viii.ca.iii.memores iniuriæ à Popi.tribu receptæ,neminem unq ex ea tribu ſuis ſuffragiis magīatū ad ullū ,puchere uoluerūt. ☞ Retulit feretur in ſenatu,refertur ad populū eſt aūt referre,qđ nūc principes nři Veneti ptē ponerē dīt. ☞ Sq̃llore ob.ſordibus,& imūdicia, ac pallore circūdati,atra & lugubri ueſte iduti more ſupplicum. ☞ Imbellē mul.Senes pueros,& fœminas. ☞ Sub co.ue.Vt coro-

Poplilia tribus

nati publice uenderentur,ſic.n.apđ maiores mancipia uendebantur,& pſertim hoſtes,& eg.Cato i orōne q̃dā Satius,ē īgt, ut P.R.in capitoliū potius ſupplicatū eat,q̃ coronatus ueneat ☞ Vitā,q uiros ſecuri dānauit. ☞ Libertatē q ibellē turbā ſub corona uendēdā iudicauit. ☞ Illā uero ultionē.ſenatus,ingt,& P.R.ultionem de qua dicturi ſumus,tacendo cōprobauit,qa nullā de illa quæſtionem habere nec q̃relam facere uoluit.

ASCENSIVS.

TRi.pleb.M.Ful.retulit ad populū.i.ad cōſultatiōem,& iudiciū populi de Thuſcu.i.qd cenſeret de eis faciendū, q diceret Velliternos & priuernates,rebellaturos,conſilio eoꝝ.ſ.Thuſcula.q.ſ.Thuſculani,cū ueniſſent Romā cū cōiugibus,ac liberis obſiti ſq̃llore,ut q ad miſerationem mouere uolebāt accidit,ut reliq̃s tribubus ſecutis.i.cū reliq̃ tribus ſecutæ eſſent ſniam ſalutarem.ſ.de abſolutione thuſculanoꝝ, eo q nō ſatis cōſtaret fides criminatiōis,ſola Pollia ſup.tribus iudicaret oportere eos uerberatos pub.pcuti ſecuri. Et multitudine ibellem & ira exptem cōſilii uenire.i.uendi ſub corona.i.ſub haſta plurimū offerenti.Ob q̃ cām tribus pollia.(Sunt tñ,q falſo popilia legūt)in q̃.ſ.tribu Thuſculani recepti poſtea in ciuitatem.i.donati ciuitate potuerūt plurimū,qa plurimi erāt ad eā redacti,& ita multa habuerūt in ea ſuffragia,neminem ,p nō aliquem fecit unq̃ cādidatū polliæ tribus.i.petitorem magīatus ne ullus honor pueniret ad eā.ſ.tribū polliā,ſuffragiis ſuis,ui-

ℭ De Tribu Pollia.

TRib.Plebis M.Ful.ad populum de Thuſculanis retulit:q eorum conſilio Veliternos,priuernatesq rebellaturos diceret: qui cum coniugibus ac liberis ſquallore obſiti,cum ſupplices Romā veniſſent,accidit:Vt reliquis tribubus ſalutarem ſententiam ſecuti ſola Pollia iudicaret: oportere publice eos verberatos ſecuri percuti:imbellem multitudinem ſub corona venire. quam ob cauſam Pollia tribus, in qua plurimum poſtea Thuſculani in ciuitatem recepti potuerunt: neminem unquam candidatum Polliæ tribus fecit magiſtratum:ne ad eam ullus honor ſuis ſuffragiis perueniret,illis vitam, ac libertatem quantū in ipſa,fuit, ademerat.illam vero vltionem,& ſenatus,& conſenſus omnium approbauit.

ℭ De vltione Romanorum in Adrianum

CVm Adrianus ciues Romanos,qui vticę conſiſtebant, ſordido imperio vexaſſet: iccircoq ab his viuus eſſet exuſtus:nec q̃ſtio vlla in urbe hac de re habita,nec querela verſata eſt.

ℭ Externa. De regina Tomyri,& Beronice.

CLaræ vltionis utraq Regina & Tomyris,quæ caput Cyri abſciſſum in vtrem humano ſanguine repletum demitti iuſſit:exprobrans illi inſatiabilem cruoris ſitim:Simulq pœnas occiſi ab eo filii ſui exigens. Et Beronice,quæ Laodices inſidiis interceptum ſibi filium grauiter ferens,armata currum conſcēdit:perſecutaq ſatellitem regium crudelis operis miniſtrum nomine Ceneum, quoniam haſta nequicquam petierat,ſaxo ictum proſtrauit: ac ſuper eius corpus,actis equis inter infeſta contrariç partis agmina ad domum,in qua interfecti pueri corpus occultari arbitrabatur,perrexit.

OLIVERIVS

CVm.n.Adri.hic urbis pfectus cū ciues rōanos,q uticæ negociabantur,aut alia de cā locū illū hītabant tyrannice,& crudeliter nimis habere.Quippe quos ſeruilibus operibus adigeret,ab illis uiuus,cōcrematus eſt,qa tantam ſeruitutem ferre non poſſent. ☞ Romæ nulla de re tanta.qō.nulla q̃rela facta eſt,ex quo facile cōphendi potuit,ſenatū ultionem illā cōprobaſſe. ☞ Adrianus.q ut qdā dñt,erat uticæ ptor. ☞ Sordido īperio. Quia illos ſeruilibus operibus adhibebat.

ASCENSIVS.

CVm etiā Adri.ſ.pfectus urbis apđ uticā agēs,uexaſſet ciues Ro.q cōſiſtebant uticæ.i.in ea urbe ,puinciæ Africanæ,imperio ſordido.i.auaro,& hoſtibus liberis indigno & eſſet exuſtus ab eis.ſ.ciuibus Romāis,uiuus idcirco.i.pp ſordidū īperiū,nec ulla qō.i.inq̃ſitio habita eſt in urbe.ſ.Roma de hac re,nec q̃rela eſt uerſata.i.agitata populo,aut patribus tam q̃ indigna,de q̃ quæſtio fieret.

OLIVERIVS.

CLaræ ultionis utraq regina.Duarū reginaꝝ exēpla ,pponit,quaꝝ utraq grauiſſimā de inimicis ſumpſit ultionem primū exemplum eſt. Thamyris Scytharū reginæ, de q̃ ſic breuiter Iuſti.li.i. Cyrus,ſ qt,ſubacta Aſia,& uniuerſo oriente in ptātem redacto,ſcythis bellū intulit,erat aūt eo tpe ſcytharū regina Thamyris,q̃ non muliebriter aduentu hoſtiū territa,cū ,phibere eos poſſet,uadū araxis fluminis tranſire permiſit,& ſibi feliciorem pugnā inter regni ſui terminos rata,& hoſtibus obiectu fluminis fugam difficiliorem. Itaq Cyrus traiectis copiis,cū aliq̃tiſper in Scythiam ,preſſiſſet caſtrametatus eſt.deiñ poſtera die cū ſimulato metu,& q̃ſi refugiens caſtra deſeruiſſet,uinū affati & ea,q̃ erant epulis neceſſaria reliq̃t.qđ cū nūciatū eſſet reginæ adoleſcentulū filiū ad inſeq̃ndū eū cum tertia parte copiaꝝ mittit.Cūq uentū ad Cyri caſtra eſſet, ignarus rei militaris adoleſcens,ueluti ad epulas,nō ad pliū ueniſſet,omiſſis hoſtibus inſuetos barbaros uino onerare ſe patitur priuſq Scythæ ebrietate q̃ bello uincuntur.nam cognitis his Cyrus reuerſus per noctem ſaucios opprimit,omneſq ſcythas cum reginæ filio interficit. Amiſſo tanto exercitu,& qđ grauius dolendū unico filio Thamyris, orbitatis dolorem non in lachrymas effundit,ſed in ultionis ſolatio intendit , hoſteſq recenti uictoria exultantes,pari inſidiarum fraude circundedit: Quippe ſimulata diffidentia pp uulnus exceptū refugiens Cyꝝ ad uſq anguſtias pduxit,ibi cōpoſitis in montibus īſidiis ducenta millia Perſarum cū ipſo rege trucidauit.in qua uictoria ēt illud memorabile fuit , q ne nuncius tantæ cladis qdem ſuperfuit,caput Cyri amputatū in utrem humano ſanguine repletū cōiici regina iubet,cum hac exprobratione crudelitatis Satia te ſanguine,inquit,quē ſitiſti.cuiuſq inſatiabilis ſemper fuiſti. ☞ Sitim. Cupiditatem,qua ſatiari non poterat. ☞ Thamyris. Hæc regina fuit ſcytharum maſſagetharum,de qua multa tradit

Tamyris ultra mortem filii Cyri inſectatis

¶ De Morte Iaſonis.

IAſonem Theſſalum Perſarum regi bellū inferre parātē an, ſatis iuſta ultio abſumpſerit ambiguæ æſtimationis eſt. Taxillo enim Gymnaſiarcho à quibuſdam iuuenibus pulſatum ſe cōq̄ſto permiſit. ut aut tricenas ab his dragmas exigeret, aut denas plagas ſingulis iponeret. quo poſteriore uidicta vſo q vapulauerāt Iaſonem interfecerunt. animi non corporis dolore pœnæ modum æſtimantes, cæterum paruo irritamento ingenui pudoris maximæ rei expectatio ſubruta eſt: quoniam opinione Græciæ tantum in ſpe Iaſonis, quantum in effectu Alexandri reponebatur:

¶ Dicta improba, aut facta ſcelerata. Cap. XI.

¶ De Tullia.

NVnc quatenus vitæ humanæ, tum bona, tum etiā mala ſubſtitutis exemplorum imaginibus proſequamur: dicta improba, & facta ſceleratæ referantur. unde autē potius q̄ à Tullia ordiar? quia tpe vetuſtiſſimum. conſcientia nefarium, voce monſtri ſimile exemplum eſt. Cum carpento veheretur: & is, qui iumenta agebat, ſuccuſſis frenis conſtitiſſet: repentinæ moræ cauſam requiſiuit: & vt comperit corpus patris Seruii Tullii occiſi ibi iacere: ſupra id duci uehiculum iuſſit. quò celerius in complexum interfectoris eius Tarquinii veniret. Qua tam impia tamq̄ probroſa feſtinatione, non ſolum ſe æterna infamia, ſed ipſum etiam vicum cognomie ſceleris commaculauit.

Beronices — dit Herodotus. ¶ Et Beronice. Beronice, cui & Laodice nomē fuit Mythridatis ſuperioris regis ponti, eius qui cum Romanis aduerſus Ariſtonicū pauloañ bellū geſſerat, repentinaq̄ morte ſubtractus fuerat filia, Mythridatis uero regis ſecundi, & hoſtis P. R. ſoror Ariarati Cappadociæ regi nupſit, quē p Gordiū īſidiis Mithridates ipſius Beronices frater interfici iuſſit. mortuo Ariarate, filii duo ſuperſtites fuerunt. cū igitur Nicomedes Bythiniæ rex Cappadociā cæde regis quaſi uacuā occupaſſet, Mithridates regni auidus ficta pietate, ut nepotes in p̄rnum regnū reſtitueret, arma aduerſus Nicomedē ſumpſit, ſed ubi cōperit Laodicē, ſiue beronicē ſororē Nicomedi nupſiſſe, ſimulata pietas in uerā conuertitur, quare pulſo ex Cappadocis Nicomede, Ariarati qui maior natu natu erat p̄rnū regnū reddidit quem deinde haud ita multo poſt facti pœnitens occidit. cū uero minor alter, q & ipſe Ariarates dictus eſt, ab amicis ex Aſia reuocatus regnare uideretur ipſe quoq̄ e iuſdē, ut uulgo creditur Mithrida. opa, p inſidias trucidatur, cuius cædis dolore pcita, mř iunctis iugalibus eqs oblita ſexus, arma corripuit, nec prius pcipitē Ceneū regis ſatellitē perſeq deſtitit, q̄ eum cū haſta neqſſet, ſaxo pſtrauit, ſuperq̄ iacentis cadauer indignabunda currū egit, & iter hoſtilia tela, nullo frīs, q tunc hoſtis erat, timore pculſa domum, i q̄ cæſi pueri corpus ſeruari putabat, irrupit, eiq̄ mſnas iachrymas, & funeris offm̄ p̄ſtitit. ¶ Infeſta agmina Hoſtilia frīs agmina.

ASCENSIVS.

CLaræ ultionis. ſ. actiuæ ſup. fuit. i. clarā ultionē fecit, utraq̄ regis. ſ. Tomyris (qd̄ potius dicā q̄ thamyris) regina Scythiæ, q̄ iuſſit caput Cyri regis Perſaꝝ, abſciſſum. ſ. poſtq̄ callide uictus erat, demitti in utrē. i. ſaccū ex corio repletū ſanguine humano, exprobrans illi. ſ. Cyro inſatiabilē ſitim cruoris, dicens ſatia te ſanguine quē ſitiſti, ſimulq̄ exigens ab eo pœnas filii occiſi. ſ. reginæ occiſi ab eo. ſ. Cyro. Et Beronice. ſ. regina ponti, uxor Mythridatis regis, & filia & ſoror, ut Oli. declarat, quetiā mř, uñ beatiſſima à Plinio p̄dicat̄ q̄. ſ. Beronice, &. i. ēt ſup. dicta eſt Laodice. (Sic Oli. ſentit. Ordo tñ pbat aliorꝝ lectionē q̄ eſt. Et Beronice q̄ & Laodices &c. ut ſit iſidiis Laodices &c.) grauiter ferens filiū. ſ. ſuū, Ariaratē minorē itercepṫū ſibi inſidiis. ſ. fratris ſui Mythridatis, conſcendit currum armata, & pſecuta ſatellitē regiū. i. à Mythrida. q ſe prege gerebat miſſum miniſtrū crudelis operis. i. interſectionis ueri hæredis regni, noīe Ceneum. i. q miniſter dicebatur Ceneus, pſtrauit ſup. eū ictū ſaxo, qm̄ petierat. i. iuſſerat ſu. eū neq̄q̄. i. fruſtra haſta, quia nō poterat eū pertingere, ac equis. ſ. currū trahentibus actis ſuper corpus eius. ſ. Cenei, prexit ad domū (unde licet appropriatis p̄poſitionem ſubdere) in qua arbitrabatur corpus pueri interfecti occultari, perrexit dico inter agmina, contrariæ partis. ſ. fratris à quo ſatelles ille ſubmiſſus fuerat infeſta. i. ita, inſtructa, ut illi inferrent occurſuris.

OLIVERIVS.

Iaſon — IAſonem Theſſalū Hic Iaſon Theſſaloꝝ rex apud oēs maximi nois, & æſtimatiōis fuit adeo, ut nemo dubitaret, qn Perſaꝝ regē fuiſſet ſubacturus, niſi antea fuiſſet interceptus, quam Perſis quod inſtituerat bellum inferret. nam forte ita accidit ut Thaſſilius gymnaſiarchus q à rege in delitiis quodāmodo habebatur, à laſciua quadam iuuentute pulſaretur. q ubi ad regē q̄relā detulit, rex duarum ultionū illi opinionem dedit ut uel a ſingulis iuuenibus, à qbus pulſatus fuerat. xxx. dragmas exigeret, uel decem ſingulis plagis infligeret. qd̄ poſtremū ultionis genus maluit, & ita ingenuos adoleſcentes ſeruilibus plagis affecit. qd̄ illi grauiter ferentes in regem, à quo puniſtionis iniuriam accepiſſe exiſtimabant, ultionis irā cōuerterunt, & nimio dolore concitati regem obtruncarūt. incertū eſt, inqt, an iuſta fuerit horū adoleſcentū uindicta, an crudelis. qui ex parua cā tm̄ regē ſuſtulerūt. ¶ Gymnaſiarcho. Principi Gymnaſii. ¶ Ai nō corporis dolore. Adoleſcentes, inqt, non dolore, quem ex plagis ſenſerāt, ſed pudore quodā cōmoti, ignominioſam iniuriā ferre non potuerūt. ¶ Cæterū paruo irritamento, Magna, inqt expectatiōe grecia tota fruſtrata eſt, q̄ hūc Iaſonem nō minus q̄ Alexandrum Perſas aliqñ ſuperaturū ſperabat ¶ Maximæ rei expectatio. ut Perſas, totumq̄ orietem ſubigeret.

ASCENSIVS.

IAſonem, &c. Ambiguæ æſtimatiōis eſt, an ultio ſatis iuſta abſumpſerit. i. demedio uiuentiū ſuſtulerit Iaſonem Theſſalū, nō q dem argonautarū principem, ſed alterū, q multo poſt natus eſt, parantem inferre regi Perſarū bellū. Eñ. i. q a ipſe pmiſit Taſſilo (ſunt q Taxillo ſcribant) Gymnaſiarcho. i. principi Gymnaſii, conq̄ſto ſe pulſatum à qbuſdā iuuenibus, ut aut exigeret ab iis dragmas tricenas. i. à ſingulis triginta, aut iponeret. i. infligeret ſingulis denas plagas. i. ictus. quo. ſ. taſſilo uſo poſteriore uindicta. i. plagas inferente, ſup. iuuenes, q uapulauerant. i. percuſſi fuerant, interfecerunt Iaſonem. ſ. regem ſuū, æſtimantes. i. appretiantes, & penſitantes modū. i. menſurā pœnæ, dolore animi. i. illata ais iniuria non dolore corporis. Cæterum. i. ſed expectatio maximæ rei, uidelicet uictoriæ de Perſis per Iaſonem obtinendæ, ſubruta. i. ſubuerſa eſt, paruo irritamento pudoris ingenui. i. inflictione decem plagarum. dicit maximæ rei. (Et eſt Antitheſis honeſta) quoniam tantum reponebatur in ſpe Iaſonis. ſ. habita de Iaſone, quantum in effectu Alex. ſ. magni, qui iam Perſidem, & omnes circumiacentes nationes uſq̄ ad indos ſuperauerat, opinione Græciæ. i. ſecūdum opinionem, quam Græcia de Iaſone conceperat.

OLIVERIVS

NVnc quatenus uitæ. profeſſus eſt ab operis initio Vale. ſe uirorum illuſtrium facta ſimul, ac dicta memoratu digna hoc opere complexurum, ut habeant homines quarum uirtutum gloriam proſequi, quorum item uitiorum opprobris fugere debeant. ut igitur quod pollicitus eſt exequatur, de improbe dictis & factis dicere aggreditur, ut his cognitis, homines ab eis deterreantur. ¶ Vnde potiuſq̄ à Tullia. Nota eſt hiſtoria, Liuius auctor lib. i. cæſo per inſidias Tarqnio priſco. & ī eius locū Seruio Tullo Tanaquilis arte ſubſtituto, duo ſupererant Tarquinii filii, quorum Tullus ueritus, ne idem ſibi quod & ſocero euenerat, forte cōtingeret, utrunq; ſibi generum aſciuit, erant adtilli filiæ duæ natura longe diſpares. Sed forte ita accidit, ne duo uiolenta ingenia matrimonio iungerē — Tulliæ crudelitas contra patrem.

ℭ De Fimbria.

NOn tam atrox C. Fimbriæ & dictum, & factũ, ſed ſi per ſe æſtimetur: vtrunq; audaciſſimum. id egerat, ut Scæuola in funere Caii Marii, iugularetur: quem poſtquam ex vulnere recreatum comperit, accuſare apud populum inſtituit. interrogatus deinde quid de eo ſecus dicturus eſſet, cui pro ſanctitate morum, ſatis digna laudatio reddi non poſſet, reſpondit: obiecturum ſe illi quòd par tius corpore telum recepiſſet: licentiam furoris ægre reip. gemitu proſequendam.

ℭ De L. Catilina.

LVcius vero Catilina in ſenatu Marco Ciceroné incendium ab ipſo excitatum dicente: ſentio, inquit, & quidem illud ſi aqua non potero, ruina extinguam. quem quid aliud exiſtimemus, q̃ conſcientiæ ſtimulis actum, ſimulachrum à ſe inchoati paricidii peregiſſe.

tur. nam ex fratribus alter mitioris, ferocioris alter erat ingenii, fortuna credo fuit P. R. quo diutius, regnante Ser. Romanum firmaretur imperium. angebatur ferox Tullia nihil materiæ in uiro eſſe, neq; ad cupiditatem, neq; ad audaciam, eſſe tota in alterum Tarquiniũ uerſa, eũ mirari, eum uirum dicere regio ſanguine ortum. Spernere ſororẽ, q̃ uirum nacta muliebri ceſſaret audacia, contrahit celeriter ſimilitudo eos, ut malũ malo fiat apptiſſimum, ſed initium turbãdi oĩa à fœmina ortũ eſt. ea ſecretis uiri alteri aſſuefacta ſermonib' nullis uerborũ cõtumeliis parcere, de uiro ad fratrem, de ſorore ad uirum, & ſe rectius uiduam, & illũ cælibẽ fuiſſe futurũ, q̃ cũ impari iungi, aut elãgueſcere aliena ignauia dicebat, & ſi ſibi eum, quo digna eſſet uirũ dediſſet dii domi ſe propediem uiſuram fuiſſe regnũ, quod apud patrem uiderat, celeriter adoleſcentem ſuæ temeritatis implet Aruns Tarquinius & Tullia minor prope funeribus. Hæc maritum ille uxorẽ ſubſtulit, cũ domos uacuas, nouo matrimonio feciſſent, iunguntur nuptiis magnis, non tam prohibente Tullio q̃ approbãte. Tũ uero in dies infeſtior Tulli ſenectus, infeſtius cœpit eſſe regnum. Iam enim à ſcelere aliud ſpectare mulier ſcelus nec nocte, nec interdiu uirũ cõquieſcere patiebatur, monebat, ut potius haberet q̃ ſperare regnũ uellet. meminiſſet ſe Tar. filiũ eſſe, cui Romanũ debebatur ip. nec prius deſtitit q̃ illũ ſtimulis ueluti furiis ad arripiendũ pri regnũ incẽdit. qbus ille iſtinctus circuire, & pnſare minorũ gẽtiũ partes cœpit, admonebat eos pſni bñficii, ac pro eo gratiã repetebat, alliciebat donis iuuenes, ingentia pollicebatur. Ideq; ſocero ſtruit inſidias. & cum agẽdæ rei tempus uiſum eſt, ſtipatus agmine armatorũ, in forum irrumpit regiam ſedem occupat, multa in ſocerum grauiter inuectus, q̃ populo regem inuiſum reddere poſſent. cui concionanti cum ſuperueniſſet, Seruius, & ab eo quæſiſſet, quod ita auſus eſſet, illi ferociter reſpondit, ſe patris ſui tenere ſedem. orta deinde ab utriuſq; fautoribus contentione, factoq; populi concurſu in curiam, apparebat regnaturũ qui uiciſſet. tunc Tarquinius neceſſitate iam ipſa cogente, ultima audere multo & ætate, & uiribus ualidior, medium arripit Seruium, elatum è curia in inferiorem partem per gradus deiecit, deiñ ad cogẽdũ ſenatũ in curiã redit. fit fuga regis apparitorumq; comitum, ipſe prope exanguis cum ſemianimis regio comitatu domum ſe reciperet, perueniſſetq; ad ſummum Cypriũ uicum, ab his, qui miſſi à Tarquinio fugientem conſecuti erant, interficitur. creditur, quia non abhorret à cætero ſcelere admonitu Tulliæ, id eſſe factum, carpento (id certe quod ſatis conſtat) in forũ inuecta, nec reuerita cœtum uirorum præſentium, euocauit uirum è curia, regẽq; prima appellauit. à quo faceſſere iuſſa ex tanto tumultu, cum domum rediret perueniſſetq; ad Cyprium uicum, flectere carpentum in dextram iuſſit aurigam, ut in collem equiliarum ueheretur, reſtitit pauidus, & frænos inhibuit is, qui iumẽta agebat iacentemq; dominæ Seruium trucidatum oſtendit. fœdum inhumanumq; deinde traditur ſcelus, monumentoq; locus eſt, quem ſceleratum uicum appellant, quo amens agitãtibus ſororis uiriq; cæſorum furiis Tullia per patris corpus carpentũ egiſſe fertur, partemq; ſanguinis, ac cædis paternæ cruento uehiculo contaminata ipſa reſperſaq; tuliſſe ad penates ſuos atq; uiri. qbus iratis malum regni principium, ſimiles deinde exitus ſequerentur. ℾ Quia tempore uetuſtiſſimũ. Reddit rõnẽ cur icipere à Tullia uelit, qa exemplũ ſit uetuſtiſſimũ ℾ Cõſcientia nepharium. Quia id cogitare quaſi nephas ſit. ℾ Carpento. Vehiculi genus ẽ. ℾ Succuſſis frænis. Preſſis & ihibitis. ℾ Quo celerius in cõplexum. Liuius hoc in reditu fuiſſe dicit. ℾ Impia & probroſa. Scelerata & uituperoſa, q̃ per patris corpus carpentum agi iuſſerit ℾ Aeterna infamia. Quia tã impium facinus obliterari nunq̃ potuit, ipſum uicum ſceleris cognomine, quia ſceleratus uicus dictus eſt.

ASCENSIVS.

NVnc. i. deinceps dicta improba. i. improbanda, & facta ſcelerata referentur. ſ. à nobis quatenus. i. quantũ nos proſequimur imaginibus exemplorum ſubſtitutis. i. ſtatim illatis, tum. i. ſimul bona. ſ. in quo uis genere bonorum: tum etiam mala uitæ humanæ. Vnde aũt ordiar potius. ſ. improbe dicta, ac facta, q̃ à Tullia. ſ. Seruii regis Romanorũ filia? q. d. à nullo, ac nulla. Quia exẽplum ſup. eius, aut de ea, eſt uetuſtiſſimum quantum ad res domeſticas, tempore, nefarium cõſcientia, quia contra pietatem à deo, & natura iſtituta, & simile monſtri uoce. i. narratione, aut locutione. Cum. i. quãdo ſup. Tullia ueheretur carpento. i. uehiculo rotato. & is qui agebat iumenta conſtitiſſet frænis ſuccuſſis. i. cham ad ſe tractis, ne pcederent iumenta, ipſa requiſiuit cauſam moræ. i. immorationis repentinæ. i. ſubito ortæ. & ut. i. poſtq̃ comperit ex gubernatore, corpus Seruii Tulli patris. ſ. ſui, hoc eſt Tulliæ occiſi iacere ibi. ſ. ante carpentum iuſſit uehiculum duci ſupra id. ſ. corpus patris, quo i. ideo ut ipſa ueniret celerius in complexum interfectoris eius. ſ. Tarquinii ſupbi. Qua feſtinatione tam impia, & tam probroſa, ipſa Tullia ñ ſolum maculauit ſe æterna infamia, ſed ẽt maculauit ipſum uicum cognomine ſceleris, quia dicitur uicus ſceleratus.

OLIVERIVS.

NOn tam atrox. Hic eſt fimbria q̃ occiſo Valerio cuius legatus fuerat, exercitum ſibi uendicauit. hic poſt mortem C. Marii cum in Syllanos, atq; ſenatum ſupra modum ſæuiret, iuſſerat Scæuolam integerrimum, & ſanctiſſimũ in C. Marii tumulo tanq̃ uictimã iugulari. quo ad locum ducto, cũ miniſtri altius uulnus non intuliſſent, ille à uulnere recreari quodammodo uidebatur. Fimbria hoc audito, quod. ſ. letale uulnus non admiſiſſet, illi diem dixit, ad populum, res profecto non ſolum improba, ſed etiam ridiculoſa. quærentibus ergo ex eo, quid nam obiiceret uiro integerrimo, lentius illum enſũ recepiſſe telum. De hoc Fimbria Plinius in fine breuiter ſic tradit, Fimbria à Sylla pergami oppreſſus, corrupto exercitu deſertus ſemet occidit. ℾ Non tam atrox. ſunt qui uelint hoc nomen à græco deducere τρωω q; comedo ..., inde deduci atrox quaſi comeſtabile a uero priuatiuum eſt, non comeſtabile, hoc eſt crudum, & acerbum, ergo atrox crudele & acerbum. ſed non uſquequaq; græcis ita dandum eſt, ut nihil nobis relinquatur, ergo ab atro magis atrocem deriuari puto. ℾ Vt Scæuo. de hoc Scæuola Luc. lib. ii. Te quoq; neglectum uiolatæ Scæuola dextræ. Ante ipſum penetrale deæ, ſemperq; calentes Mactauere focos, parum ſed feſſa ſenectus, Sanguinis effudit iugulo, flammiſq; pepercit. ℾ Aegræ reip. i. triſtis, & afflictæ reip.

Fimbriæ ſcelerate dictum

ASCENSIVS.

NOn, &c. Et dictum & factum C Fimbriæ non ſup. fuit tam atrox, ut ipſius Tulliæ, & ideo ſi conferatur ad factum Tulliæ, mitius uideatur, ſed ſi utrunq; æſtimetur, per ſe. i. ſeorſum ab altero, ſupp. factum eius eſt audaciſſimum, nam ipſe egerat id, ut Scæuola uir integerrimus iugularetur in funere, quaſi mittendus in inferias C. Marii quem. i. Scæuolam poſtq̃ comperit recreatum ex uulnere, i. ſuſcepto in funere Marii, inſtituit accuſare apud populum. Interrogatus deinde qd dicturus eſſet. ſ. coram populo, de eo. ſ. Scæuola, ſecus. ſ. ac bonum, cui laudatio non poſſit reddi ſatis digna pro ſanctitate mor, Rñdit ſe obiecturum illi, q; recepiſſet corpore telũ ptius . i. non ſatis pfunde. Licentiam. i. ò licentiam furoris pſequẽdã ægre. ſ. difficulter gemitu reip, qa licet tota reſp. gemat, no tñ ſatis digne gemuerit, aut reip. ægræ. ſ. in animo ciuium.

OLIVERIVS

Lucius

Atrox Catilina apud ſenatum

Lucius uero Catilina. Saluſtius Catilina, inquit, lege plaucia interrogatus erat à L. Paulo, poſtremo diſſimulandi cā, aut ſui expugnandi, ſicut iurgio laceſſitus foret in ſenatum uenit. tum M. Tullius cōſul, ſiue timens pſītiā, ſiue commotus ira, oſonem habuit luculentam, atq; utilem reip. quam poſtea edidit ſcriptā. ſed ubi ille aſſedit Catilina, ut erat paratus ad diſſimulanda oīa, dimiſſo uultu uoce ſupplici poſtulare à pr̄ibus cœpit, ne quid de ſe temere crederent, ea ſe familia ortū, ita ſe ab adoleſcentia dicebat uitam inſtituiſſe, ut oīa bona in ſpe hr̄ent. nec exiſtimarēt ſibi patricio uiro cuius ipſius atq; maiorū plurima bñficia in plebem eſſent, perdita rep. opus eſſe, cū eam ſeruaret. M. T. inquilinus ciuis urbis Romæ. ad hæc male dicta alia cū adderet, obſtrepere oēs hoſtē. & paricidā uocare. tū ille furibundus, inquit, qñquidē ego circūuentus ab inimicis pceps agor, incendiū meū ruina ueſtra extinguam, deinde ſe ex curia domum ꝓripuit. ꝩ Incendiū excitatum. Perturbationē urbis cōiuratiōe ſuſcitatam. ꝩ Si aqua nō potuero. Perſtat in trāſlatione, q. a incēdium dixerat, q aqua extinguitur. ꝩ Conſcientia. Quia ſui ſceleris cōſcius erat, ſtimulis quibuſdā agitabatur, nam ut, inquit, ille, neq; enim conſiſtere mentē, criminoſa ſæua ſinūt. ꝩ Conatū pari. paricidium tam de parentibus ꝙ de patria dr̄, unde & paricidæ ſæpe dicuntur à Valerio, qui Cæſarem interfecerunt, quaſi parentem patriæ.

❡ De Magio Chilone.

Conſternatum etiā Magii Chilonis amentia pectus: qui M. Marcello datū à Cæſare ſpiritum, ſua manu eripuit. uetus amicus, & Pom. militiæ comes, indignatus aliquos ſibi amicorum ab eo præferri. Vrbem enim à Mitylenis quò ſe cōtulerat repetentē, in Atheniēſium portu pugione confodit: protinusq; ad irrita. menta veſaniæ ſuæ trucidanda tetēdit. amicitiæ hoſtis diuini beneficii interceptor. publicæ religionis; q ad ſalutem clariſſimi ciuis recuperādam attinuit, acerba labes.

❡ De C. Turanio.

Hanc crudelitatem, cui nihil adiici poſſe videtur: C. Turanius atrocitate paricidii ſuperauit. Nanq; triumuirum partes ſecutus, proſcripti patris ſui Prætorii, & ornati uiri latebras ætatem, notasq; corporis, quibus agnoſci poſſet centurionibus edidit, qui eum perſecuti ſunt. Senex de filii magis uita, & incrementis, quàm de reliquo ſpiritu ſuo ſollicitus, an incolumis eſſet: & an imperatoribus ſatiſfaceret: interrogare eos cœpit. è quibus vnus ab illo, inquit, quem tantopere diligis demonſtratus noſtro miniſterio, filii indicio occideris: protinusq; pectus eius gladio traiecit. collapſus itaq; eſt, infœlix authore cædis, quàm ipſa cæde miſerior.

ASCENSIVS.

Lucius ue. Ca. M. Ci. dicēte. i. cum M. Ci. diceret in Senatu, incēdium. ſ. urbis excitatum ab ipſo. ſ. Cati. inquit, ſentio. i. ita eſſe concedo, & quidem extinguam. ſ. illud incendium, quod excitatum à me dixit Ci. ruina. ſ. urbis, ſi non potuero i. extinguere aqua, quia ædificia incenſa, ſi aqua extingui nequeunt, diruuntur, ne uicinis noceant, ſed per alluſionem ad ædificia aliud intellexit Catilinū auctor. Quem. ſ. Catilinam quid aliud exiſtimemus peregiſſe. ſ. aio, ꝙ actū. i. impulſum ſtimulis conſcientiæ. i. ruinæ quā (ut ipſe ſibi conſcius erat) urbi parauerat, peregiſſe. ſ. aio, ut minacibus uerbis ſimulachrum. i. fantaſticam apparentiam alo eius obuerſante paricidii. i. pr̄iæ excidii inchoati à ſe: q. d. nihil.

OLIVERIVS.

Chilo marcelli interfector.

Conſternatum & P. Magii Chil. De morte M. Marcelli. Ser. Sulpi. ad Ci. epiſtola. Et ſi ſcio non iocundiſſimum nunciū. Ad decimū, inquit, Kalen. Iunii cum ab Epidauro. Pyreum naui aduectus eſſem ibi Marcellū collega nr̄m cōueni, eūq; ibi diē cōſumpſi, ut cū eo eēm. poſtero die cū ab eo digreſſus eēm eo cōſilio, ut ab Athenis in Beotiam irē reliquā q; iuriſdictionē abſoluerē, ille uti aiebat ſupra malas Italiā uerſus nauigaturus erat. poſtridie cū ab Athenis proficiſci in aio haberem, circiter horam decimā noctis, poſthumius familiaris meus ad me uenit, & mihi nūciauit M. Mar. collegā nr̄m poſt cœnæ tēps à Magio Chi. familiari eius pugiōe pcuſſum eē, & duo uulnera accepiſſe, unū in ſtomacho, alteꝝ in capite ſcḋm aurē, ſperare tñ eū uiuere poſſe. Magiū ſeipſum interfeciſſe, poſtea ſe à Marcello ad me miſſum eſſe, qui hæc nūciaret, & rogaret ut medicos cogerē, coegi & è ueſtigio eo ſum pfectus prima luce. cū nō lōge à Pyreo abeſſem, puer acidini obuiā mihi uenit cū codicillis, in qbus erat ſcriptū, paulo añ lucē Marcellū diem ſuū obiiſſe, ita uir clariſſimus ab hoīe deterrimo acerbiſſima morte eſt affectus, & cui inimici pp dignitatē pepercerant, inuentus ē amicus, q ei mortē afferent, & reliqua. ꝩ Datū à Caſ.

ſpi. Cōfecto bello ciuili, qḋ inter Cæſarē, atq; Pōpeium ſuſcitatū erat, Cæſar rerum potitus multos ſibi aduerſos, qui Pompeium ſecuti fuerant, in patriam reſtituit, in grām q; recepit, inter quos & M. Mar. ꝓ quo ſenatus uniuerſus interceſſerat, ſupplex q; à Cæ. petierat, ut ſibi uie tāt⁹ cōdonaretur, cuius p̄cibus ſatiatus Cæ. ſenatui cōceſſit, qḋ fratri Mar. denegauerat. nā Marcelli frater ſæpius ad Cæſaris, pedes ꝓuolutos ſuppliciter petierat à Cæſare, ut ignoſceret fratri, illumq; i grām reciperet, qḋ nunꝙ à Caſ. impetrare potuerat. reſtituto itaq; Marcello Caſ. multi grās egerūt, iter quos Ci. q oſonē habuit luculentiſſimā. Marcellus uero & ipſe in pr̄iam redire recuſabat, malebatq; exul ubiq;, ꝙ in pr̄ia ſine libertate uiuere tandē, conſiliis, & p̄cibus amicorū uictus, Cæſaris mun⁹ quod illi amplū, & honorificū offerebat, ut reſtitutis ſibi oībus bonis ſuis in pr̄iam cū ſumma dignitate rediret, accepit. ꝩ Datū ipſum. q. a gratū in Cæſare fuit, illū uita donauit, & reditum in patriam conceſſit. ꝩ Indignatus a. ſi. pſ. grauiter, & iniquo aio ferebat, Marcellū, & alios multos à Cæ. fuiſſe reſtitutos, ſe uero neglectū, & p̄termiſſum, nec tanti muneris cōpos fieret marcellus in Athe. portu illum pugione traſfixit, deiñ pnia, ſiue deſperatione ductus, ſiue furore concitatus, ſibi ipſi quoq; mortē intulit. ꝩ Amicitiæ ho. exaggerat hoc facinus dicens, eum amicitiæ, & religionis iura in acerba Marcelli morte uiolaſſe. ꝩ Diuini beneficii interceptor. hoc ad aſſentationem dictum eſt beneficiū à Cæſare datum diuinū appellando. ꝩ Acerba lues pub religionis. Ruina, & aſpera peſtis pub. religionis, nā hæc Chi. impietas, qua uſus eſt in Marcellū ad remp. pertinere uidebatur, quia uniuerſa ciuitas pro Marcelli ſalute magnopere laboraſſet.

ASCENSIVS.

Conſternatū. Ordo eſt. Pectus etiam Magii Chilo. ciuis Ro. & partes Cæſarianas ſecuti. conſternatum eſt. i. ſtupefactum amentia. i. ſtoliditate, & impotentia animi ob æmulationē, q. ſ. Magius eripuit ſua manu ipſm. ſ. uitalē, datum à Cæ. ſ. Iulio, ens ſup. uetus amicus ſup. Mar. & comes. i. ſectator militiæ Pōpeianæ, ut ēt Marcel. īdignatus aliquos amicorū pferri ſibi ab eo. ſ. Cæſare, q Marcellū pp honeſtiſſimos interceſſores in grām receperat, p̄terito magio. Ēñ. i. q. a ipſe Magius cōfodit pugione ipſm Mar. in portu Athe. repetētē urbē. i. redeūtē in pr̄iā à mytilenis quo Ma. cōtulerat ſe, & ita uterq; alteri obuiā factus eſt, & ipſe magius ductus pnia, tetendit. i. accelerauit ꝓtinus ad irritamenta ſuæ ueſaniæ trucidanda. i. ad ſeipſum ueſania uexatū trucidādū, ens ſup. hoſtis amicitiæ, q. a ægre tulit recōciliatū Cæſari Marcellū, interceptor. i. impeditor, ne ad cōſumationē pduceretur, bñficii diuini. i. à diuo Cæſare in Marcellū collati, & acerba lues. i. pnicies, aut labes, publicæ religionis. i. charitatis pr̄iæ in Marcellū ob ſanctitatē eius. quod. i. quæ res attinuit ad ſalutem clariſſimi uiri recuperandam. Quandocunq; enim quis aliquid facit ob mandatum diuinum, aut uirtutem hominum eo noīe, ne ob p̄termiſſum offm deus offendat, tunc reſpectus habet religioni. Vnde Senatus, populusq; Romanus noſcens marcellum zelo reip. contra Cæſarem ſteti ſſe, pro eo interceſſit.

OLIVERIVS.

Hanc crudelitatem. Chilōis impietatem olim maximā extitiſſe, niſi Tuditanus eam atrocitate facti ſuperaſſet, & re uera hac impietate maior nulla eſſe potuit. quid enim crudelius, aut magis impium ꝙ à filio parentes,

parentes, ut hoſtibus gratificaretur, occidi. cū. n. illū hoſtibus indicarit, occidiſſe uideat. hic igr̃ Tuditanus latentē patrem à triumuiris proſcriptū, cū à miſſis interfectoribus quęreretur, nō ſolū indicauit, ſed eius quoꝙ uultus, & oris lineamēta, & ętatis tp̃s. quibus cognoſci poſſet miniſtris aperuit, ex quo factū eſt, ut qui ab amicis occultabat, ab impio filio ꝑderet. ¶ Notas corporis. ſigna, & lineamēta corporis. ¶ Senex de filiis magis uita. Hoc ad exaggerandū filii impietatē dicit, ꝙ ēt in media cęde pr̃ de filii ſalute ſollicitus eſſet, & tā piū patrem filius ſceleratus prodere nō dubitauerit. ¶ Incrementis. Bonorū acceſſionibus, & augmentis, itaꝙ eſt infœlix. Maior, inqt, illi miſeria fuit, ꝙ indicatus eſſet à filio ꝗ quod interficeretur. ¶ Authore cędis, ſ. filio miſerior propter filiū, qui cędis paternę fuiſſet author indicio ſuo, neꝙ n. ſibi tam acerba mors uidebatur ꝗ filii proditio.

ASCENSIVS.

HAnc, &c. Caius Turanius (aut, ut Oliue. legit Tuditanus) ſuperauit atrocitate paricidii i. cędis pr̃is ab eo procuratę, hāc crudelitatem. ſ. Magii, cui nihil uꝛ poſſe adiici, cū ſit grauiſſimū, talē uirū ēt amicū ſola ęmulatiōe trucidaſſe. Nanꝙ ſup. Turanius ſecutus partes triūuirū. ſ. Antonii Lepidi, & Auguſti, edidit i. expreſſe indicauit centurionibus latebras patris ſui proſcripti, uiri prętorii. i. qui aliquando prętor fuerat, & ornati. ſ. ſcientia, & uirtute, & ętatem, & notas. i. inſignia corporis. quibus poſſet agnoſci. ſ. à centurionibus, qui ſunt perſecuti eū. ſ. partem Turani. Senex. ſ. pater depręhenſus magis ſollicitus de uita filii, & incrementis filii. ſ. ad honorē & ad gloriam, ꝗ de reliquo ſpiritu ſuo. i. parte uitę reliqua, cœpit interrogare eos ſ. centuriones an ſup. filius eſſet incolumis, & an ſatisfecerat, aut iam tum ſatisfaceret imperatoribus. ſ. triumuiris, è quibus. ſ. centurionibus unus, inquit, tu non occideris noſtro miniſterio, ſed indicio filii demōſtratus ab illo quē diligis tantopere. & ſup centurio traiecit ꝓtinus pectus eius. ſ. patris gladio. Itaꝙ infœlix. ſ. pater collapſus eſt ens miſerior, authore cędis uidelicet filio, ꝗ ipſa cęde quam innocens obiit.

OLIVERIVS.

Tullius annalis pernicis author

CVius facti. Hoc ſimile eſt ſuperiori, ſed in hoc differunt, ꝙ Tuditanus tantum latentis patris indicator, hic etiam paternę cędis ſpectator. non enim ſibi ſatis fuit, cędis miniſtros ad latentem patrem duxiſſe, niſi ante oculos patrem occidi uidiſſet, bis ergo paricida, conſilio & ſpectaculo. ¶ Ad quęſtoria comitia. Ut filius quęſtor crearetur ſuaꝙ pręſentia, quoad poſſet. filio ſuffragaretur. ¶ Sed ne fide eius tutus eſſe poſſet. Quam à filio non potuit à cliente fidem eſt conſecutus, ut occultaretur, quam tutam eſſe impietas filii non permiſit, qui eum prodidit. ¶ Bis paricida. Et cum patrem prodidit, & cum occidi ſpectauit.

ASCENSIVS.

CVius, ſcilicet iam dicti facti acerbitatem. Lucius Tullius Annalis ſortitus, quia ſimilem, aut maiorem paſſus eſt, cum deſcendens in campum, ſcilicet Martium ad comitia quęſtoria filii, idest in quibus filius quęſturam petierat, cognoſceret ſe proſcriptum, ſcilicet à triumuiris, confugit ad clientem ſuum, ut in eius domo tutus lateret. ſed effectum eſt ſcelere iuuenis, ſcilicet filii eius neſarii, ideſt deteſtandi, & indigni, qui nominetur, ne ſcilicet pater eſſet tutus fide eius ſcilicet clientis, qui quod in ſe fuit, patrono fidem pręſtitiſſet. Siquidem, ideſt quoniam militibus ductis, ſcilicet à filio, per ipſa ueſtigia patris, filius ſupple obiecit eum, ſcilicet patrem ſuum occidendum in conſpectu ſuo, ens ſupple paricida bis, prius, ideſt priori (ut dicunt) uice, conſilio, quia patrem indicauerat, iterum, ideſt ſecunda uice (ſi modo liceat ita dicere) ſpectaculo, quia ſuſtinuit cędem patris uidere.

¶ De filio Tulii Annalis.

CVius facti acerbitatē L. Tullius Annalis ſortitus, cū in campū ad quęſtoria comitia filii deſcēdēs, ꝓſcriptū ſe cognoſceret: ad clientē ſuum confugit. ſed ne fide eius tutus eſſe poſſet, ſcelere nefarii iuuenis effectum eſt. ſiquidem per ipſa ueſtigia patris militibus ductis, occidendum eum in conſpectu ſuo obiecit. bis paricida, conſilio prius, iterum ſpectaculo.

¶ De Vxore Vitii Sallaſſi.

NE Vitius quidem Sallaſſus, proſcriptus parum amari exitus. quē latentē uxor interficiendū, quid dicam, tradidit? an ipſa iugulauit? Quanto. n. leuius eſt ſcelus, cui tantūmodo manus abeſt? Illud aūt facinus, quia externū, trāquilliore affectu narrabit.

¶ De Duobus fratribus filiis regiis.

SCipione Africano patris, & patrui memoriam gladiatorio munere Carthagine noua celebrante: duo regii filii nuper patre mortuo, in arenam proceſſerunt: pollicitiꝙ ſunt ibi ſe de regno pręliaturos: quò ſpectaculū illud illuſtrius pugna ſua facerent. eos cū Scipio monuiſſet, ut uerbis cōtēdere, quàm ferro dimicare mallēt: uter regnare deberet, ac iam maior natu cōſilio eiꝰ obtēperaret: minor corpis uiribus fretus in amētia ꝑſtitit: initoꝙ certamine, ꝑtinacior impietas fortunę iudicio, morte mulctata eſt,

OLIVERIVS.

NEuectius quidē Sallaſſus. Crudelitatē uxoris expertus eſt Vectius iſte, qui à triumuiris proſcriptus, cū ad poſticas uxoris ędes profugiſſet, ab ea nō eſt admiſſus, quare uehementi indignatione cōmotus, ne in perſequentium manus perueniret, ſibi gladio pectus transfixit, poſteaꝙ crudeliſſimę coniugis ſanguine aſperſit. uxor igitur uirum nō prodidit ſed ſuis manibus quodāmodo iugulauit, nam idem eſt authorem, & actorem cędis eſſe. ¶ Nec parū amari. Liptote eſt, ac ſi diceret amariſſimi. Quanto. n. leuius eſt. Ac ſi diceret, idem ſcelus eſſe uidetur alicui mortis cauſam, atꝙ ipſam mortem inferre.

ASCENSIVS.

NEquidem .i. nō etiam, aut ſaltem Vitius Sallaſſus (ubi alii legunt Vetius Fallaſſus) proſcriptus. ſ. ab iiſdem ſup. fuit exitus parū amari immo multū amari, quem latentem uxor, quid dicā, an tradidit interficiendum, an ipſa iugulauit? q. d. cum eum prodiderit, aut excluſerit, occaſionaliter eum iugulauit. Enim i. quia, quanto leuius ſup. eſt ſcelus eius, cui manus abeſt tantūmō cū ſup. cętera, ut cōſenſus, & indiciū adſint? quaſi dicat minimo.

OLIVERIVS.

ILlud aūt facinus. Scipio à Coſtulone Carthaginē ad uota ſoluēda diis, munuſꝙ gladiatorū, quod mortis cauſa patris, patruiꝙ parauerat edendum redit, gladiatorū ſpectaculū fuit, non ex eo gn̄e hominum, ex quo, iam iſtis comparare mos eſt ſeruorum, qui uenalem ſanguinem hn̄t, uoluntaria oīs & gratuita opera pugnantium fuit, nam alii miſſi ab regulis ſunt ad ſpeciem inſitę genti uirtutis oſtendendam, alii ipſi profeſſi ſe pugnaturos in gratiam ducis, alios ęmulatio certamēꝙ traxit, ut quas diſceptando controuerſias finire nequiuerant, eo ut uoluerant pacto, ferroꝙ decernerent. neꝙ obſcuri generis hoīes erant, ſed clari, illuſtreſꝙ Corbis & Orſua patrueles fratres de principatu ciuitatis, ferro ſe certaturos ꝓfeſſi ſunt. Corbis maior erat ętate. Orſuę pater princeps proxime fecerat, à fratre maiore poſt eius mortem accepto principatu, cū uerbis diſceptare Scipio uellet ac ſedare iras, negatū id ambo dicere communibus cognatis, nec aliū deorum, hominumue ꝗ martem ſe iudicem habituros eſſe. robore maior, minor flore ętatis ferox, mortem in certamine ꝗ ut alter alterius imperio ſubigeretur pręoptantes, cum dirimi à tanta rabie nequirent, inſigne ſpectaculum exercitu prębuere, documētumꝙ, quantum cupiditas imperii malum inter mortales eſſet, maior uſu armorum, & aſtu, facile ſtolidas uires iunioris ſuperauit. ¶ Duo regis filii. diſſentit à Liuio Valeri. hoc loco, non enim fratres, ſed patrueles fratres fuiſſe dicit Liuius. ¶ Gladiatorio munere. In ludis funebribus adhibebantur gladiatorum paria inter ſe ad ſanguinem, uel ad mortem uſꝙ certantium, ut ſupra diximus. itaꝙ eiuſmodi ludi celebriores habebantur, quo plures, gladiatores occubuiſſent. ¶ Carthagine noua. ciuitas eſt Hiſpanię, quę noua dicta eſt, ad differentiam ueteris, quę fuit in Africa. ¶ Fortunę iudicio. quia fortuna uoluit ut maior, in quo iuſtitia, pietaſꝙ illuſtrior erat, uictor exiſteret.

ASCENSIVS.

Illud aūt facinus .ſ. quod ſequitur, narrabitur affectu tranquilliori, quia externū, externa aūt nos minus afficiunt. Scipione Africano celebranti Cartha. noua, quæ eſt in Hiſpania, memoriā patris, & patrui .ſ. P. & Cnæi Scipionū in Hiſpania interemptorū, munere gladiatorio (quod propter effuſionē ſanguinis diis inferis, & manibus occiſorū gratiſſimū eſſe credidit miſera gentilitas. Illud aūt genus dimicandi in harena, ubi par pari opponebaṫ, dictū eſt munus, ꝓpterea ꝙ ex eo quaſi muneris loco uoluptatē captabat populus) duo filii regii, patre mortuo nuper .i. pauloante, alii tamen non fratres, ſed è fratribus genitos dicunt proceſſerunt in harenam .i. locum dimicandi, harena, ne ſanguine fuſo lubricus fiat ſparſa, & Pollicidi ſunt ſe præliaturos .i. concertaturos ibi uidelicet in harena, quo .i. ideo, ut facerent illud ſpectaculū illuſtrius ſua pugna, Cum Scipio monuiſſet eos, ut mallent diiudicare .i. diſcernere uerbis, ſcilicet diſceptādo de iure ſuo q̄ ferro .i. armis, uter .ſ. eorū deberet regnare. (Alii legunt, ut uerbis diſcernere q̄ ferro dimicare mallent, ſed ſic nō cōgruit, quod additur, uter regnare deberet, cū uerbo dimicare, derelinqui ergo, ut inueni) ac maior natu obtēperaret iā cōſilio eius .ſ. Scip. aut ꝙ prudētior erat ꝙ melius de iure ſuo ſperabat cū ſenior eſſet, iunior fretus uiribus corpis perſtitit in amentia .ſ. ſua .i. maluit ferro q̄ uerbis rē diſcernere, & re certamine inito, impietas pertinacior, uidelicet iunioris mulctata eſt .i. punita morte, iudicio fortunæ, q̄ in tali dimicatione multum poteſt, non ꝙ res aliqua ſit fortuna, ſed ꝙ fortuito euenire ſolet, ut iuſtior cauſa interdum ſuccumbat, unde talis concertatio ab eccleſia non probatur.

¶ De Mithridate.

Mithridates autē multo ſceleratius, qui non cum fratre de paterno regno, ſed cum ipſo patre bellū de dominatione geſſit. in quo quis aut homines ullos adiutores inuenerit: aut deos inuocare auſus ſit, pro admiratione habetur.

¶ De Sariaſtre filio Tigranis regis.

Quanq̄ quid hoc quaſi inuſitatū illis gētibus miremur? cum Sariaſter aduerſus patrē ſuū Tigranē Armeniæ regē, ita cum amicis conſenſerit, ut oēs dextris manibus ſanguinē mitterēt: atq; eū inuicē ſorberēt. uix ferrent pro ſalute parētis tam cruēta cōſpiratione fœdus faciētem.

¶ De quodā, q̄ iterficere uoluit Octa, Auguſtū.

Sed quid ego iſta cōſector, aut quid in his immoror? cum unius paricidii cogitatione cūcta ſcelera ſuperata cernā? omni igr̄ impetu mētis, omnibus indignationis uiribus, ad id lacerandum pio magis, q̄ ualido affectu rapior.

arcē collocatis, ad Pompeiū ſupplex confugit, fretus illius humanitate, ac ſuauiſſimis moribus erroribus ueniā petiit. q. a impetrata, ut diximus in cap. de humanitate, cū illū Pōpeius in dextera partē, filiū in ſiniſtra iuxta ſe collocaſſet, atq; inter illos regnū partitus eſſet, impius filius Sariaſter id ægre tulit. à Pōpeio inuitatus ad cœnā, reſpōdit nō ſibi opus eſſe Pompeio, ſe Romanorū alium inuenturū cui charior eſſe poſſit. quib⁹ uerbis iratus pompeius illū in uincula cōiici, & ad triumphū reſeruari iuſſit. Vale. uero dicit hunc in patrē cōſpiraſſe cū amicis, deteſtabili coniuratione, humano .ſ. ſanguine lacta. conſtat tn̄ illū à pompeio in triumphū fuiſſe ductū. ¶ Inuſitatū illis gētibus. quaſi apud alias nationes non idem fieri cōſueuerit. ¶ Dextris manibus ſanguinē emitterent. Haurirēt è dextris ſuis ſanguinē nā ut teſtis eſt Her. apud barbaras nationes, execrationis, & iuriſiurandi mos fuit, ut dextris manibus ſanguinē hauſtū uino ꝑmixtū biberēt cū hac execratione, ut quicūq; à fœderis lege, & cōiuratione defeciſſet, execrabilis eſſet. Conſpirationis, igiṫ aduerſus tygranē factæ, filius ſe ſociū, & principē ꝓbuit. ¶ Inuicē ſorberēt. Confuſum admixtūq; ſanguinē ex eorū dexteris hauſtū cōbiberēt, qd̄ & Catilina in cōiuratione ſua feciſſe dr̄. ¶ Vix ferrēt ꝓ ſalute pr̄is. Qui ueſtigiū aliqd̄ humanitatis hn̄t, nō ſuſtinerēt ꝓ ſalute pr̄is hāc fieri execrationē, quā aduerſus pr̄em Sariaſter feciſſe dr̄. ¶ Tā cru. cō. Quæ humāo ſanguie ſancieba ṫ.

OLIVERIVS.

Mithridates. Mithridatis factū multo ſceleratius, qui nō cū fratre, ſed cū patre de regno certauit, cū .n. regnandi libidine nimia eſſet incēſus, præmaturā, & celerē pr̄is mortē cupiebat, quā cū illi clā inferre nō poſſet, nec palā auderet occupata regni parte bellū indixit, ſed pr̄ morte ꝑuentus, ſceleratā filii cupiditatē adimpleuit. ¶ In quo quis, aut hoīes ullos ſimile inquit, monſtri, uel certe miraculi erit, ſiquis in eiuſmodi bello quod filius aduerſus patrem ſuſcipit, inueniri potuerit, qui aut auxilia præſtare, aut deos inuocare auſus fuerit. ¶ Pro admiratione habetur. loco miraculi ducitur.

ASCENSIVS.

Mithridates aūt ſup. egit ſceleratius multo, qui nō geſſit bellū .i. non cōcertauit de paterno regno cū fratre, ut ſuperiores fecerunt, ſed cū ipſo pr̄e de dominatione .i. tyrānide, non .n. uiuo patre, uerū regnū eo inuito poſſidere poterat, in quo .ſ. bello habetur pro admiratione, qui .i. quomodo Mithridates .ſ. iunior, aut inuenerit ullos adiutores, aut auſus ſit inuocare deos, cū dii malis artibus, ne dū nefandis inceptis auxiliū non præſtent, licet interdum ultionē differendo malos regnare permittant. Quod audire deberent chriſtiani, qui in re peſſima ſe cruce muniunt, aut oīone, aut ſacrificio, cū ad talia deus ſurdas habeat aures, Scimus .n. quia deus peccatores (præſertim ad peccata pertinēda) non exaudit.

OLIVERIVS.

Quanq̄ quid hoc. Quaſi .d. bellū, quod cum patre habuit Mithri. nō tam uṫ admirandū cū & Sariaſter idē fecerit in tygranē eius patrē armeniæ regē. hic Sariaſter, ut tradit Plu. in uita Pōpeii, poſt pulſum è ꝓuincia Mithri. qui ad tygranē in armeniā profugerat, à pr̄e defecit, & Pompeiū in armenia uocauit, illiq; uenienti occurrit ad fluuium maraxē uinctis copiis, urbes, & oppida pr̄is cū Pōpeio pariter expugnat. Sed tygranes audito aduētu Pōpeii, cognitaq; defectione filii, cōicato cū amicis cōſilio, hiſq; in regiā &

Sariaſtris ſcelū deteſtabile.

ASCENSIVS.

Quanq̄, qd .i. ad qd miremur, hoc .ſ. facinus Mithridatis q̄ſi inuſitatū illis gētibus? q. d. fruſtra, cū Sariaſter ita cōſenſerit cū amicis .i. ita cōmunicauerit, & cōiurationē firmauerit aduerſus pr̄em ſuū Tigranē regem Armeniæ, ut oēs emitterēt, dextris manibus ſanguinem, atq; ſorberent eum inuicem .i. alter alterius, quod magis mirandū eſt. Quia .ſ. armenii uix ferrent .i. paterentur, ſupple filium facientem fœdus tam cruenta cōſpiratione ꝓ ſalute parentis, ut nunc contra eam fecit.

OLIVERIVS.

Sed quid ego iſta conſector? Hoc exemplum totum eſt in aſſentatione poſitum, & aperta nimis, atq; impudens aſſentatio, quæ non ſine lectoris faſtidio legi poſſit. Coniurationem enim quam aduerſus Tyberium auſus eſt moliri Seianus, cunctis reip. calamitatibus dicit non ſolum conferendā, ſed etiam eſſe præferendam. Sueto. in uita Tyberii, Seianum, inquit, res nouas molientem, q̄uis iam & natalem eius publice celebrari, & imagines aureas coli paſſim uideretur, uix tandem & aſtutia magis, ac dolo q̄ principali authoritate ſubuertit. nam primo, ut a ſe per ſpeciem honoris dimitteret, collegā ſibi aſſumpſit in quinto conſulatu, quem longo interuallo abſens ob id ipſum ſuſceperat. Deinde ſpe affinitatis, ac tribunitiæ poteſtatis deceptum, inopinantem criminatus eſt, pudenda miſerandaq; oratione, cum inter alia pr̄es conſcriptos ꝓcaretur, mitterent alterū è cōſulibus, qui ſenem ſe & ſolum in cōſpectum eorum, cum aliquo ꝓſidio perduceret. Sic quoq; diffidens, tumultumq; metuens Druſum nepotem ſuū, quem in uinculis adhuc Romæ continebat ſolui ſi res poſceret, ducesq; conſtitui ꝓceperat. Aptatis etiā nauibus ad quaſcūq; regiones meditaretur fugam, ſpeculatus ex altiſſima rupe identidē ſigna: quæ ne nuncii morarentur tolli procul, ut quicquid factum ꝑſentiret, mandauerunt. Verum & oppꝛeſſa coniuratione Seiani, nihilo ſecuriore aut conſtantiore per .ix proximos menſes non egreſſus eſt uilla, quæ uocatur Iouis. Hanc igitur coniurationē deteſtatur Val. quā dicit per aſſentationem ad humani gn̄is euerſionē excidiumq; pertinuiſſe. extincto enim imperatore Tyberio, à quo genus humanum regeretur, id à tanto imperatore deſertū periturū eſſe uidebatur. ¶ Sed quid ego iſta

Seian⁹ contra Cæſarē.

confector? Quaſi ſeipſum repȟēdit Val. q̄ dum in alienis exēplis narrandis intentus eſt, deteſtandam aduerſus Tybe. Seiani coniurationem ꝑtermittat, quæ atrocitate facti cuncta ſcelera ſuperaſſe uideatur. Omni igi impetu mentis. Quandoquidem hoc ſuperat oīa ſcelera, totis hēnis ad id lacerandū impellor. ¶ Impetu. Impulſu & ardore mentis. ¶ Pio, magis q̄ ualido.

lium flamma ferroq; uaſtarunt.

ASCENSIVS.

SEd quid ego conſector iſta ſcilicet externa, gentibus illis ſolita, & in quibus parum iacturæ res totius uniuerſi fecerit, aut quid immoror in his, cum cernam cuncta ſcelera ſuperata cogitatione .i. conceptu, & propoſito unius paricidii

Quis enim amicitiæ fide extincta, genus humanum cruentis in tenebris ſepelire conatum, profundo execrationis debitæ, ſatis efficacibus uerbis adegerit? Tu uidelicet efferatæ barbariæ immanitate truculentior habenas Romani imperii, quas princeps, parensq; noſter ſalutari dextera continet: capere potuiſti? Haud te compote furoris in ſuo ſtatu mundus manſiſſet. Vrbem à Gallis captam, & trecentorum inclytæ gentis uirorū ſtrage fœdatam allienſem diem, & oppreſſos in Hiſpania Scipiones & Traſimenum lacum, & cānas, bellorūq; ciuilium domeſtico ſanguine manātes furores, amentibus propoſitis furoris tui repræſentare, & uincere uoluiſti? Sed uigilarunt oculi deorum. ſydera ſuum uigorem obtinuerūt. aræ, puluinaria tēpla, præſenti numine uallata ſunt. Nihil quod pro capite Auguſti, ac patria excubare debuit: torporē ſibi permiſit, & in primis author, & tutela noſtræ incolumitatis Iupiter, ne excellentiſſima merita ſua totius orbis ruina collaberētur: diuino cōſilio prouidit. Itaq; ſtat pax, ualent leges, ſyncerus priuati, ac publici officii tenor ſeruatur. Qui aūt hæc uiolatis amicitiæ fœderibus tētauit ſubuertere: omni cū ſtirpe ſua P. R. uiribus obtritus, ēt apud inferos, ſi tamē illuc receptus eſt: quæ meretur ſupplicia, pependit.

polenti quia impares ſunt ſet tātæ uires ingenii mei, nec mihi tanta eſt dicendi copia, q̄ parē huic facto deteſtationem reddere poſſet. ¶ Et trecentorū inclytæ gentis. Trecenti & ſex Fabii aduerſus ueientes ſuis opibus, ſuiſq; ſumptibus gerendū bellū ſuſceperunt, qui apud Cremerā per inſidias cæſi oēs ad unum fuerunt, quæ familia penitus extincta fuiſſet, ni unus qui p ætatem arma ferre nō poterat, Romæ relictus eam propagaſſet, de quibus Oui. lib. Faſt. ii. Hæc fuit illa dies, in qua ueientibus armis Trecentum Fabii ter cecidere duo. Vna domus uires, & onus ſuſceperat urbis. Sumunt gentiles arma poſſeſſa manus & c. quæ ſequuntur. Ex hac igitur familia, ut diximus, unus tantum ſuperfuit, à quo duxit originem Q. ille Fa. M. de quo Ennius. & alii. Vnus q̄ nobis cunctando reſtituit rem. Vnde & Oui. Nam puer impubes, & adhuc non utilis armis. Vnus de fabia gente relictus erat. Scilicet ut poſſes olim tu maxime naſci Cui res cunctando reſtituenda foret ¶ Allienſem diem. Qui inter nefaſtos dies connumeratus eſt, eo q̄ bis eo die Romani clade fuiſſent affecti, & ab Alia Flu. dictus. ubi Romanus exercitus à gallis fuſus turpiter fuerat atq; fugatus. ¶ Oppreſſos. in Hiſpania Scipiones Cn. & P. fratres, qui celtiberorum perfidia decepti, cū duobus conſularibus exercitibus in Hiſpania cæſi fuerunt, de quibus ſatis ſupra dictum eſt. ¶ Traſimenum lacum. Apud quem Hannibal Cn. Flaminium cum exercitu deleuit. ¶ Et cannæ. ubi Paulus Aemilius cum Terentio Varrone cū ingenti clade fuere ſuperati, ut ſæpius dictum eſt. ¶ Sed ui oc. de. Reſpicit ad id, quod Iulius Cæſar in ſydus dicitur eſſe tranſlatus. ¶ Aræ pu. tem. ac ſi diceret cuncta numina omniſq; diuinitas, tunc pro imperatoris ſalute uigilauit ¶ Et in primis author Iupiter. Recte Iouem ſeparat à cæteris diis tanq̄ patrem, regemq; hominumq;. ſic & Virg. de Priamo. Forſitan & Priami fuerint, quæ fata requiris. ¶ Nec excel. m e. ſua quia regnante auguſto, pax fuit in toto orbe terrarum, in quo ſtatu & Tyberius acceperat imperium, quod mortalibus Iupiter conceſſiſſe uidetur. ¶ Itaq; ſtat pax. quia Numinum clementia omnia placata, & quieta ſeruantur. Qui autem hoc tentauit, Dicit Seianum cum uniuerſa ſtirpe eſſe deletum, Et quas meruerat, conſpirationis pœnas dediſſe. ¶ Quis. n. amicitiæ fide. Nō ſatis dignis uerbis Hoc Seiani ſcelus uituperari poſſe dicit, qui amicitiæ fide uiolata, genus humanum in diſcrimen occidendo imperatorem adducere uoluerit. ¶ Genus humanum. Quia in uno imperatore totius generis humani ſalus ſit repoſita. ¶ In profundo. In barathro. ¶ Tu uidelicet efferate, Apoſtrophat ad ſeianū, quē oībus barbaris dicit eſſe crudeliorem, qui Romanū imperiū uoluerit intercipere, qd̄ ſi factū fuiſſet, totus terrarū orbis cōfuſus perturbatuſq; fuiſſet, ac propemodū euerſus. ¶ Vrbem à Gallis captā. poſtq̄ magnitudine, & atrocitate criminis inuectus eſt in ſeianū, nunc per cōparationē illius impietatem exagerat, dicit. n. oēs clades Romanorum ab hoſtibus acceptas cum hoc tanto ſcelere non poſſe conferri, quod quantū in eo fuit, non modo referre, uerūetiam ſuperare omnes Romanæ urbis calamitates uoluerit ¶ Vrbem à Gallis captam. Nota eſt hiſtoria, quomodo Brenno duce galli, fuſo fugatoq; apud Aliam exercitu Romano urbem cœperunt, & totam præter capito

Traſimenus cannæ.

.ſ. Seiani in Tyberium? (cum tamen uulgo in titulo habeatur de quodam, qui Octauianum, &c. cum non Octauianū, ſed Octauium à doctis appellatū conſtet.) Igitur ego rapior omni impetu mentis, & omnibus uiribus indignationis ad lacerandum, ideſt acerrime deteſtādum, id ſcilicet paricidium, affectu magis pio ſcilicet in patrem patriæ q̄ ualido, quia non ualeo tantopere ipſum dilacerare, quantum uelit, & quantum meruit. ¶ Quis enim adegerit profundo debitæ execrationis uerbis ſatis efficacibus, ideſt potentibus conatū .i. eum, qui conatus eſt utpote ſeianum, ſepelire i tenebris cruentis genus humanum, & hoc fide amicitiæ extincta .ſ. per cædem Tyberii a ꝑfido Seiano factam? q. d. nullus. uidelicet tu (quem ut nefandum hominem non noīat) ò Seiane truculentior .i. dirior, immanitate barbariæ efferatæ .i. ferali feritate furentis, potuiſti capere .i. inuadere, habenas .i. gubernacula Romani imperii, quas princeps, & parens noſter .ſ. Tybe. Cæſar, cōtinet dextera ſalutari .i. ſalutifera? certe mūdus haud .i. nō manſiſſet in ſuo ſtatu .i. periiſſet, te cōpote furoris .i. ſi exequi potuiſſes paricidiū, qd̄ per furorē cōcepiſti. Tu uoluiſti repræſentare .i. iterum exhibere, & innouare ſaltē in ualore & uincere. imo ēt ſuperare, amentibus propoſitis furoris tui, Vrbem .ſ. Romam captam à Gallis .i. malum, quod tūc paſſa eſt, & fœdatam ſtrage trecentorum uirorum inclytæ gentis .ſ. Fabiæ apud cremeram occiſæ, & diem allienſem infauſtam, propter ſtragem Romanorum à Gallis acceptam, & Scipiones .ſ. fratres duos Cn. & Publiū oppreſſos in Hiſpania à pœnis fraude celtiberorum, & lacum Traſimenum & cānas .i. loca apud quæ Hanni. immanem Romanorū ſtragem edidit, & furores bellorū ciuilium, ut Marii & Syllæ, Cæſaris & Pomp. Auguſti & percuſſorum Cæſaris, manantes ſanguine domeſtico. Sed oculi deorum uigilarunt, quia deleta eſt coniuratio, & Seianus ad ſuppliciū tractus, ut Iuue. late docet. ſydera obtinuerunt ſuū uigorem, inter quæ Cæſ. aſtrum fingebāt repoſitum. Aræ puluinaria .ſ. in templis diis ꝓ ſalute principis poſita ut illis diis excubarent, templa .ſ. deorum uallata .i. munita ſunt numine .ſ. deorū pñti .ſ. per inuocationem, (uū licet uulgus forte putarit ſimulachra eſſe deos, tñ prudētiores nōn tñ ſatis prudentes, quia uanom erat añ lucem ſurgere putabant nō deos eſſe, ſed deorum domicilia, ad q̄ per inuocationem deſcendebant.) Nihil .ſ. numinis, aut diuinitatis, qd̄ debuit excubare pro capite .i. ſalute auguſti .ſ. Tyb. ac pñia .i. pro ſalute pñæ permiſit ſibi torporem .i. dormitationem, q̄ torpentes facit, & in primis .i. ꝑcipue Iupiter author, & tutela incolumitatis nřæ .ſ. Romanæ, aut nři ſæculi, ꝓuidit diuino cōſilio, ne excellētiſſima merita ſua templa, & alia imperii inſignia, q̄ merito & bñficio Iouis Ro. aſſecuti erant, collaberentur ſup. cū ruina totius orbis. Itaq; i. & ita. quia dii uigilauerūt ꝓ Tybe. & imperio eius, pax .ſ. ſub auguſto nata, ſtat .ſ. in uigore ſuo, leges ualēt, tenor officii priuati, ac publici ſeruatur ſyncerus .i. integer, & incorruptus. (Hoc aūt boni habet id genus aſſentationis, q̄ dum p aſſentationem dñr principes optimos eſſe, tacite ut tales ſint admonent) aūt .i. is ſup. uidelicet Seianus, q̄ tentauit ſubuertere dicta hæc .ſ. bona, obtritus uiribus P. R. cum omni ſtirpe ſua pependit (legam pendit) quia dicit meretur, quaſi adhuc pēderet

exolut

exoluit ſupplicia quæ meret, & apud inferos, ſi tñ receptus eſt illuc.i.ad ſedes inferorũ. Nam miſeri mortales credebãt deteriorẽ conditionẽ illoꝝ, qui nõ reciperẽtur ab inferis, ut manes ſepultoꝝ, & qui hic iuſta non eſſent aſſecuti, tales enim ut.vi. Aeñ.dicitur. Centum errant annos, ex ægyptiaca hæreſi.

ſanctorũ eius. Mõrs aũt peccatorũ peſſima, ſed fere qualia ſunt media, talis eſt finis) iõq; nos iudicamus demũ.i.ſolũ eum felicem, cui cõtigit, & .i.ſimul accipere lucẽ.i. ingredi uitã hãc proſpere.i.benigno aſpectu ſyderum, aut potius fauore deorũ, ſed rex Iupiter oibus idẽ, & reddere.ſ.deo, à quo tanq̃ depoſitariã accepimus ſup.uitã placide, curſus medii temporis peragitur, modo aſpero, modo tranquillo motu, prout.i. ſcd̃m q; fortuna rexit gubernaculum, (quod de rebus fortunæ concedi põt, ſed eſſe neq; felicẽ neq; uere miſerũ pariunt exitũ) peragitur inquã ens, ſemper minor ſpe, dum.i.q̃ñ quidẽ extenditur cupide uotis ſemper, uidelicet plura cupiendo, & conſumitur fere.i. quaſi totus ſine rõne.i.debita æſtimatione. Nam ſi uelis uti eo .ſ. curſu medii temporis uitæ, bene.i.decenter, tu efficies paruũ numerũ annorũ ampliſſimũ ſuperando ſup.eum multitudine operũ (quia licet in paruo tpe multa opari, & ſi quis pũentus fuerit, ut multa ſicut inſtituerat opari nequiuerit deus uoluntatem pro effectu coronabit, & ita, ut recte dixit Seneca, nõ refert q̃ diu, ſed q̃ bene uixeris) aliuqui.i. aliter qd attinet .ſ.ad rem.i.quid utilitatis habet, gaudere mora.i. productione uitæ inerti.i.ignauæ minus induſtria? q.d.nihil, ſi.i. dũmodo tu exigas.i.inſolenter petas aut turpiter expellas magis uitã q̃ approbes.ſ. tibi decẽter cõceſſã nihil.n.eſt tpe ꝑtioſius. cui' pretiũ bonis opib' approbat. Sed ne euager lõge, faciã mentionẽ eorum, qui abſumpti ſunt.i.extincti, aut ſublati, non uulgari .i.inſueto genere mortis.

De Mortibus non uulgaribus. Cap. XII.

HVmanæ aũt uitæ conditionẽ, ꝑcipue primus, & ultim' dies cõtinet: qa plurimũ intereſt, qbus auſpiciis inchoetur, & quo fine claudatur. ideoq́; eũ demũ felicẽ fuiſſe iudicamus, cui & accipere lucẽ proſpere, & reddere placide cõtigit. Medii temporis curſus prout fortuna gubernaculũ rexit, modo aſpero, modo tranquillo motu peragitur: ſpe ſemper minor, dum cupide uotis extenditur, & fere ſine ratione cõſumitur. Nam & ſi eo bene uti uelis, etiam parum ampliſſimum efficies numerum annorum, multitudine operum ſuperãdo. Alioqui quid attinet inerti mora gaudere, ſi magis exigas uitam, quàm approbes? ſed ne longius euager, eorum mentionem faciam, qui non uulgari genere mortis abſumpti ſunt.

De Tullo Hoſtilio.

TVllus Hoſtilius fulmine ictus cũ tota domo conflagrauit. Singularem fati ſortẽ, qua accidit, ut columen urbis, in ipſa urbe raptum, ne ſupremo quidẽ funeris honore à ciuibus decorari poſſet, cœleſti flamma in eadem conditione redactum, ut eoſdem penates, & regiam, & regum, & ſepulchrum haberet.

De duabus Mulieribus.

VIx uериſimile eſt in eripiendo ſpũ idem gaudium potuiſſe, quod fulmẽ: & tamẽ idem ualuit. Nuntiata.n.clade, quæ ad lacũ Traſimenũ inciderat, altera matter ſoſpiti filio ad ipſam portã facta obuia, cõplexu eius expirauit: altera cũ falſo mortis filii nuntio mœſta domi ſederet: ad primũ conſpectũ redeuntis exanimata eſt. Genus caſus inuſitatum, quas dolor nõ extinxerat: lætitia conſumpſit.

OLIVERIVS.

HVmanæ aũt uitæ con. Dictur' de hoium morte nõ uulgari, præfatur quodãmodo, & humanæ uitæ cõditionẽ ex ortu & occaſu hoium cognoſci, ut eũ uere felicẽ dicamus, qui natus optimis auſpiciis uitã honeſtiſſime finierit. ſed cũ uita. qua fruimur breuis ſit, dicit memoriã nři faciẽdã eſſe q̃ maxime longã uirtute, & rerũ geſtarũ gloria, ne uitæ cupiditate ducti, malim' in otio & lãguore diutius uiuere, q̃ breue tpis ſpaciũ factis illuſtrare. ¶ Primus di. quo ſydere naſcat quiſpiã. ¶ Et ult. quo gñe mortis extiguatur. ¶ Præcipue. q.d. nõ negauerim cæteros quoq; dies ad cõſiderationẽ uitæ conferre, ſed ꝑcipue notãdus eſt primus uitæ dies quo ſit ſydere natus, nã ſi benigno fuerit ortus, plurimũ ualet ad reliquum uitæ tps feliciter exigendũ. ¶ Et r.p.c. iuxta illud Solonis, qd̃ ab Ouid. ſumptũ eſt, ſed.ſ. ultima ſp expectãda dies hoi eſt, diciq; btũs. Ante obitũ nemo ſupremaq; funera debet. ¶ Mediũ aũt tẽ. cur. Mediũ, inqt, uitæ ſpaciũ ꝓ fortunæ libidine uerſatur, ut mõ ſit amaritudine, mõ ſit iocũditate reſperſum. ¶ P10 ut. f.g.re. Non ſine rõne gubernaculũ dixit, nã ut, inqt, Lactan. Fir. de ſalſa religione fortunæ ſimulachrũ cũ copia & gubernaculo fingebatur, tanq̃ ea eſſet, q̃ opus tribueret, & humanarũ rerũ regimen obtineret, cui opinioni & Vir. aſſentire uꝭ, qui fortunã oipotentẽ appellat, & hiſtoricus, qui ait ſed ꝓfecto fortuna in oi re dñatur. eſt aũt fortuna ut ab eodẽ Lactãtio diffinitur. accidẽtiũ rerũ ſubitus, atq; inopinat' euẽtus. Ci. tñ lib. de diuinatione fortunã penitus tollit, cũ dicat nihil eſſe tã cõtrariũ rõni, & conſtãtiæ q̃ fortunã, ut ne i deũ qdẽ cadere poſſe uideat, ut ſciat qd caſu & fortuitu futurũ ſit ſi.n. ſit illud, certe eueniet, ſi certe eueniet, nulla eſt fortũa. ¶ Spe ſemper mi. quia hoies ſe diutius uicturos eſſe ſperãt ſed uitæ curſus ſpe ſemp breuior eſſe ſolet. ſed duplici rõne fit breuis, & q; ſibi longiorẽ uitã unuſquiſq; ꝑſumit, & q; ſine rõne tranſigitur à multis. ¶ Nã & ſi eo bñ uti uelis. Si bñ uiuẽdi rõnem hoies ſe quererentur, uitæ curſus quantũlibet breuis, lõgiſſimus efficeretur. dãda eſt igiꝭ opa ut cũ uirtute uiuatur. ¶ Inerti mora. ignauæ uitæ longitudine. ¶ Magis exigas, quã approbes. Magis uitæ longitudinẽ optes, quã uirtute, & recte factis uitã illuſtres.

ASCENSIVS.

HVmanæ &c. Autẽ.i.ſed, primus & ultimus dies humanæ uitæ cõtinet ꝑcipue conditionẽ.i. qualitatẽ hoc eſt felicitatẽ aut infelicitatẽ ſup. eius, quia intereſt.i.refert plurimũ, quibus auſpiciis.i.initiis, & quibus ſyderibus, ſeu quo horoſcopo, ac facie cœli ſcd̃m Aſtrologos inchoet (uñ Iuuenalis Diſtat.n. quæ ſydera te excipiãt, primos incipiẽtẽ ẽdere uagitus, & adhuc à matre rubentẽ. Cauſa eſt, plus etenim fati ualet hora benigni, Quàm ſi te Veneris cõmendet epiſtola marti) & quo fine claudatur (quod certe plurimũ refert, quia qualem te inuenio talẽ te iudico, uñ ꝑcioſa in cõſpectu dñi mors

OLIVERIVS

TVllus Hoſtili. fulmine ict'. Poſt multa bella cõfecta, cũ hoies uulgo eũ ſtatũ reꝶ, q ſub rege Numa fuerat, regrerent, unã.ſ.opẽ ægris corporibus relictã eſſe credẽtes, ſi pax, ueniaq; diis imortalibus eſſet ĩpetrata, regis Numæ cõmẽtarios adiuit. hæc igiꝭ ea cõmẽtaria uoiuẽtẽ tradũt, cũ ibi q̃dã occulta ſolẽnia, & ſacrificia Iouis elicio facta inueniſſet, opatũ his ſacris ſe abdidiſſe. ſed nõ rite factũ & curatũ id ſacrũ eſſe, nec ſolũ ei nullã oblatã cœleſtiũ ſpẽm, ſed ira Iouis ſolicitata, praua ſã religiõe fulmine ictũ cũ tota domo flagraſſe. regnauit aũt ãnis. xxxii. cuius tpibus ferũt Byzãtiũ ciuitatẽ, q̃ nũc Cõſtãtinopolis dꝭ, fuiſſe cõduã. Dion. Alicarnaſeus de hoc incendio duas affert opiniões, & dicit ſucenſam domũ alios putare ꝑ fulmen ob quorundã ſacrorũ intermiſſionẽ, plures tñ humanis inſidiis eſſe factũ id opus aſcribẽtes Martio, q poſt eũ regnũ obtinuit, ſed hãc opinionẽ paulo poſt multis rõnibus cõfutat. ¶ Vt culmẽ urbis.i. rex ſuſtẽtaculũ urbis Romanæ, nã columen à colũna dictũ eſt, ſicut n. colũna domũ ſuſtinet, ſic & reges ſuas urbes, & oppida ſuſtinere uidentur. Byzantium ciuitas

ASCENSIVS.

TVllus Hoſti. rex Ro. cõflagrauit cũ tota domo.i. familia, ictus fulmine. Singularẽ.i. õ ſingularẽ ſortẽ fati.i. mortis, q̃ accidit ut colum urbis.i. rex ĩpẽ raptũ.ſ. à morte, i ipſa urbe, ne qdẽ.i. nõ ſaltẽ poſſet decorari à ciuib' ſupmo honore funeris, redactũ cœleſti flãma i eãdẽ (legerẽ i eã) cõditionẽ, ut haberet eoſdẽ penates, & regiã.ſ. dũ uiueret, & rogũ, & ſepulcrũ.i. in funere poſt fato. OLIVERIVS.

VIx uериſimile. dicturus de duaꝶ fœminarũ morte non uulgari, oñdit mirũ eſſe uim tantam in eripiendo ſpũ Gaudiũ peremit

repentinū, & inopinatum habuiſſe gaudium, quantū in Tullo fulmen obtinuit, fuit aūt tempore ſecū. pu. bel. poſt cladē apud Thraſimenum Ro. illatam, cū uaſte affecta ciuitas eſſet fœminarum præcipue & gaudia inſignia erant, & luctus, nam unā nunciata clade in ipſa porta Soſpite filio repente oblato, & in conſpectu eius repente expiraſſe ferunt, alterā cui mors filii falſo nunciata erat mœſtam ſedentem domi, ad primū conſpectū redeūtis filii gaudio nimio exanimatam. ¶ Soſpiti. Saluo, & incolumi filio. ¶ Exanimata. Hoc loco mortua dicitur, quis teſte Seruio, exanimus mortuus, & exanimatus territus dicatur. Virg. Exanimumq; auro corpus uendebat Achilles. Itē exanimata ſequens impingeret agmina muris. ¶ Genus caſus. Genus mortis. ¶ Inuſitatū. Præter conſuetudinē, nam id rariſſimum eſt, nec uidetur eſſe naturale φ quis gaudio pereat, philoſophi dicunt cor à ſanguine deſeri ī nimia lætitia, & quia relaxatis uenis toto corpore diffunditur, contra uero in metu fieri, ut deſertis partibus exterioribus corporis ad cor ſanguis accurrat, & ei laboranti opē ferat ſi corrigitur in lætitia deſerit à morte facile opprimitur.

ASCENSIVS.

Vix uerīſimile eſt gaudiū poſſe idem. i. eundē effectum, in eripiendo ſpiritu l. in ſubito necando, quod fulmen. ſ. potuit in domū Tulli regis, & tū ualuit idem. Enim. i. quia, clade. i. calamitate, & ſtrage Romanorū, quæ inciderat in conflictum cū pœnis apud Traſimenū. ſ. lacū uel traſimenū mōtem, altera duarū mulierū. ſ. Romanarū facta obuia filio ſoſpiti i. ſaluo quē interemptū crediderat, ad ipſam portā expirauit in cōplexu eius. altera cū ſederet domi mœſta falſo nuntio. i. ob falſum nuntium mortis filii. i. quam acceperat de morte filii eſt exanimata. i. priuata uita ad primū cōſpectū eius. Genus. i. ò genus caſus. ſ. in mortē inuſitatū, q̄a ſup. lætitia cōſumpſit, q̄s dolor nō extinxerat.

OLIVERIVS.

Sed minus miror, φ mulieres. Cōparat mulieribus M. Iuuentiū conſulem Gracchi collegam, qui nimia & ipſe lætitia periſſe creditur. nam cum ſacra diis exhiberet in corſica quam auſpiciis ſuis atq; ductu ſubegerat, literæ à ſenatu redduntur, quibus illi ſupplicationes fuiſſe decretas ſignificabat, ſed cum intenſio ci alo legeret eas, nimio euectus gaudio, ante ipſa deorum altaria, ueluti uictima moribūdus cecidit. Pli. lib. vii. M. Iuuentius Talpa conſul cū ſacrificaret ſ. periit. ¶ In corſica. Quam lig uſtici ſinus æquor alit, teſte Solino. ¶ Sacrificaret. Propter rem feliciter geſtā, diis uota perſolueret. ¶ Supplicationes. Scilicet fuiſſe decretas illi, nam mos erat ut ſæpe diximus, φ parta uictoria in omnibus templis ſupplicationes decernerentur diis illis, quos uictoriæ authores fuiſſe exiſtimabant, deinde triumphi ſpes erat imperatori qui uictoriam fuiſſet conſecutus, nam præcedebant ſemper ſupplicationes, ſequebatur deinde triumphus. ¶ Caligine orta. Cū obtenebrati eius eſſent oculi. ¶ En cui. Ironia eſt. q. d. quid ſi Carthaginem euertiſſet, ſi Numantiam ſuſtuliſſet, quod Scipio fecit.

ASCENSIVS.

Sed minus miror quod mulieres. ſ. præ nimio gaudio extinctæ ſint, quaſi dicat cum idem contigerit uiris, nam M. Iuuentius Talpa conſul, collega Tyberii Gracchi iterum conſulis, cum ſacrificaret in corſica, ſcilicet prouincia, non procul ab Italia, quam ſubegerat nuper, ideſt paulo ante literis nunciantibus ſupplicationes, ſcilicet deorum ut nos dicimus, rogationes, aut proceſſiones decretas ei, ideſt ad honorem eius, ab ſenatu ob res bene geſtas ab eo, receptis, ſcilicet à tabellario publico, legens illas animo intento, collapſus ante foculum, in quo ignis ad ſacrificium aptus fouebatur, caligine, ſcilicet oculorum orta ſcilicet ſubito præ nimia lætitia, iacuit humi, ideſt ſuper humum mortuus. Quem quid aliud putemus, ſupple paſſum, aut quid aliud, pro quo alio putemus euectum q̄ nimio gaudio? q. d. nil aut nullo. En (ironicos) ſupple uirum dignum, cui Numātia, aut Carthago bellicoſiſſima utraq; urbs traderetur, ſcilicet merito excidenda, cum pro tā leui gaudio ipſe extinctus ſit.

¶ De M. Iuuentio Talua Conſule.

Sed minus miror, quod mulieres. Marcus Iuuentius Talua Cōſul collega Tyberii Gracchi Conſulis, cum in Corſica, quam nuper ſubegerat, ſacrificaret, receptis literis decretas ei à ſenatu ſupplicationes nunciantibus, intento illas animo legens: caligine orta ante foculum collapſus mortuus humi iacuit. quem quid aliud q̄ nimio gaudio euectum putemus? En cui numātia, aut Carthago excidenda traderetur.

¶ De Qu. Catulo.

Maioris aliquanto ſpiritus dux Q. Catulus cimbrici triumphi, cum Mario particeps à ſenatu datus: ſed exitus uiolentioris. nanq; ab hoc eodem Mario poſtea propter ciuiles diſſenſiones mori iuſſus: recenti calce illito, multoq; igni percalefacto cubiculo, ſe incluſum peremit. cuius tam dira neceſſitas maximus marianæ gloriæ rubor extitit.

¶ De Lucio Cornelio Merula.

Qua tempeſtate Reip. Lucius quoq; Cornelius Merula conſularis, & Flamen Dialis, ne ludibrio inſolentiſſimis uictoribus eſſet, in Iouis ſacrario uenis inciſis contumelioſæ mortis denunciationem effugit: ſacerdotisq; ſui ſanguine uetuſtiſſimi foci maduerunt.

OLIVERIVS.

Maioris aliquāto ſpiritus. Plutar. in uita Marii, Catulus inquit, luctatius, qui Marii collega fuerat, & de cimbris cū eo triumphauerat. Item Pli. in principio libri. xvii. Aliquanto præſtantior in eodem palatio Quinti Catuli, qui Cimbros cū Mario fudit poſtquam Marius pro Catulo rogantibus dixit eum mori oportere incluſus domi, accēſis carbonibus ſeſe ſuffocauit. Catuli mors. Beatus Augu. de ciuitate dei li. iii. Catulus, inquit, hauſto ueneno ſeſe è manibus inimicorum ſubtraxit. Lucius Florus, Catulus, inquit, ſe ignis hauſtu ludibrio hoſtium exemit, fuit autē hic Catulus C. Marii collega in quarto conſulatu aduerſus cimbros, & Senones, in quo bello uictoriæ dux, & author fuiſſe creditur. nam poſt cæſos hoſtes cum Marii milites pecunias diripuiſſent, ſpolia, & turbæ, & ſigna in caſtra Catuli delata fuerunt, quæ apud ſe Catulus diligentiſſime ſeruari uoluit, ut appareret eum uictoriæ authorem extitiſſe. & eum inter milites Marii, atq; Catuli de uictoria contentio eſſet oborta, in hæc pacta conuenerunt, ut legati parmenſium, qui tum aderant, de re iſta iudicarent. hi ducti per cadauera hoſtiū à militibus, conſpexerunt iaculi militum Catuli barbarorum corpora eſſe perforata, dignoſcebantur ex inſcriptis literis, quæ nomen Catuli in telis deſignabant. uerum famam, & gloriam totam Mario propter primam uictoriam, & nomen imperii tribuebant. ¶ Recenti calce illito. Noua calce aſperſo, & uncto. eodem ferme genere mortis, Mantuæ legi ſponſum, & ſponſam fuiſſe conſumptos, cubiculo noua calce illito, carbonis igne correpto.

ASCENSIVS.

Maioris, &c. Quintus Catulus dux ſcilicet exercitus Romani datus à ſenatu particeps triumphi Cimbri, ideſt de deuictis cimbris, cum Mario, ſupple fuit ſpiritus maioris aliquanto, ſed exitus uiolentioris. Nanq; iuſſus poſtea mori ab hoc eodem Mario, propter diſſenſiones ciuiles, peremit ſe incluſum cubiculo illito calce recēti, & percalefacto multo igne quia fumus carbonum & uaporum recentum parietū ſubito necat, uix dolorem aliquem ſentientes. cuius. ſ. Catuli neceſſitas tam dira, quia ad id genus mortis compulſus fuit, extitit maximus rubor gloriæ Marianæ. ſ. in bello ciuili.

OLIVERIVS.

Qua tempeſtate. Cornelius Merula, qui pulſo Cinna, conſul, in eius locum fuerat ſubſtitutus, poſt reditum Marii atq; Cinnæ, ubi uidit è manibus eorum elabi non poſſe, in templo Iouis, cuius flamen erat, ſuccisis uenis ſibi mortem ipſe conſciuit, focos etiam & aras ſuo ſanguine reſperſit. Auguſti. de ciuitate dei lib. iii. cap. xvii. Merula, inquit, flamen dialis præciſis uenis Ioui etiam ſuo ſanguine litauit. Florus uero, Merula, inquit, flamen dialis in capitolio Iouis ipſius oculos, uenarum cruore reſperſit. ¶ Qua tem. Quo tempore, in qua ſignificatione Salu. frequenter ponit. licet & pro calamitate accipi poſſit. dicimus Merula Cornelius incīſis uenis periit.

etiam

etiam tempeſtatẽ teſte Ser. uẽtos, auras, ſerenitatẽ, Vir. Dii Maris, & terræ tempeſtatiſq; potẽtes, tempeſtatũ dixit, ut uult Ser. uentorũ, aurãꝑ & temporũ ſerenitates, unde & alibi. unde hoc tã clara repente, tẽpeſtas. ¶ Ludibrio. i. gnominiæ, & illuſioni.

Mænianus locus dictus eſt, ubi iudicia ſerebantur, erat autem tanquam baſilica eminentior. ¶ Iudicium cogebat. Iudices cõgregabat. ¶ Prætextam ponentem. Se parantem ad agendum. ¶ Sudario. Velamine, quo ſudorem abſtergebat. ¶ Coarctatis. Conſtrictis, & eliſis. ¶ Igitur illuſtris ingenii orator. Eloquentia quamuis plurimum ualeret Licinius, tamen inuſitato mortis genere, & egeſtatem domeſticæ rei, & iudicii ignominiam uitauit. ¶ Illuſtris orator. quia clariſſimus fuit orator, cuius meminit Cicer. lib. de oratore. ¶ Ab inopia rei familiaris. Quia ſi damnatus fuiſſet, & eius bona ſubhaſtata, ad inopiam redacta eſſet eius familia ¶ Crimine domeſticæ damnationis. Sic quoq; genus, familiamq; ſuã à turpitudine futuræ damnationis uendicauit, ut tanta infamia domus notari non poſſet. ¶ Paterni fati. Quia pater non hoc genere mortis extinctus fuerat ¶ Vindicatus eſt. Se liberauit. ¶ Illorum. De quibus dicturus ſum. ¶ Ridicula. Riſu digna, ſed melius dixiſſet, deteſtanda.

ASCENSIVS.

QVa tẽpeſtate. i. tẽpore calamitoſo reip. Lucius quoq; Cornelius Merula ſupple uir cõſularis. i. qui aliquãdo cõſul fuerat, & flamen. i. ſacerdos dialis. i. Iouis, qui & diuus dicit, ne eſſet ludibrio uictoribus inſolentiſſimis. i. ſuperbia petulantiſſimis, Mario & Cinnæ, uenis. ſ. ſuis in cliſis in ſacrario. i. ſacrorũ repoſitorio Iouis. i. ad Iouẽ capitolinũ pertinẽtium, effugit denunciationem mortis contumelioſæ, & foci uetuſtiſſimi. i. Iouis capitolini, maduerunt ſanguine ſacerdotis ſui.

¶ De Herennio Siculo.

ACer etiam, & animoſus uitæ exitus Herennii Siculi, quo C. Gracchus, & aruſpice, & amico uſus fuerat. nam cum eo nomine in carcerem duceretur: in poſte illiſo capite in ipſo ignominiæ aditu concidit: ac ſpiritum depoſuit: uno gradu à publico ſupplicio, manuq; carnificis citerior.

¶ De Caio Licinio.

COnſimili impetu mortis Caius Licinius Macer uir Prætorius Calui pater repetũdarum reus, dum ſententiæ dicerentur, in Mænianum conſcendit. ſiquidem cũ Marcum Ciceronem qui id iudiciũ cogebat, prætextã ponentem uidiſſet: miſit ad eum qui diceret, ſe nõ damnatum, ſed reum periiſſe: nec ſua bona haſtæ poſſe ſubiici. Ac protinus ſudario, quod forte in manu habebat, ore, & faucibus coarctatis, incluſo ſpiritu pœnam morte præcurrit. qua cognita re Cicero de eo nihil pronũciauit. Igitur illuſtris ingenii orator ab inopia rei familiaris, & à criminе domeſticæ damnationis, inuſitato paterni fati genere uindicatus eſt. fortis huius mors, illorum perridicula.

¶ De Cor. Gallo, & Tito Aetherio.

COrnelius enim Gallus Prætorius, & Titus Aetherius eques Roma. inter uſum puerilis Veneris abſumpti ſunt, quamq̃ quorſum attinet ?ge eorũ cauillari fata: quos non libido ſua, ſed fragilitatis humanæ ratio abſtulit: fine nanq; uitæ noſtræ uariis, & occultis cauſis expoſito, interdũ immerentia ſupremi fati titulum occupant: cum magis in tẽpus mortis incidant, q̃ ipſam mortem acceſſant.

OLIVERIVS.

Herẽnii mors

ACer, & animoſus. Non minus fortiter uitã finiuit Herennius q̃ Cor. Cũ L. Opimius cõſul C. Grac. agrarias leges cõtra ſenatus authoritatẽ ferre uiolẽter ſuſtuliſſet, Herẽnius Siculus, qui ut aruſpex, & familiariſſimus Gracchi fuerat, dãnatus q; cũ Graccho ſenſiſſe diceretur, cũ duceret in carcerẽ, carceris poſti caput illiſit, ut uitã in aditu ipſo reliquerit ſuã, & ſic morte nõ uulgari, quod imminebat ſuppliciũ effugit. ¶ Eo no in c. du. in po. Ea cauſa, quod contra ſenatus decretum cum Graccho ſenſiſſe diceret. ¶ Ignominiæ adi. con. In ipſo carceris aditu, ubi ignominioſe periturus erat. ¶ A manu car. cite. Ac ſi diceret parum abſuit, quin in Carcerem truſus necaretur à lictore.

ASCENSIVS.

ACer &c. Exitus uitæ Herennii Siculi, quo Caius Grac. fuerat uſus, & aruſpice, & amico, ſupple fuit Acer, & animoſus, nam cum duceretur in carcerem eo nomine, id eſt eam ob ſem, q; fuerat aruſpex, & amicus Caii Gracchi, & ita eius facinoris author putabatur, capite eius illiſo, id eſt confracto in poſte, concidit in ipſo aditu ignominiæ, id eſt cum in carcerem ingredi deberet, ubi à ſpiculatore necem accepturus erat. ac depoſuit ſpiritum citerior, id eſt uicinior, ad eos, qui extra carcerem erant uno gradu, id eſt paſſu aut extenſione unius pedis in progreſſu à publico ſupplicio, & manu carnificis, quia ſi unum gradum deſcendiſſet, iam illi carnifex manum iniecĩſſet.

OLIVERIVS.

COnſimili impetu C. Licinius macer repetundarum poſtulatus ex Aſia, cum dicturus cauſam uidiſſet Ciceronem in accuſationem eſſe paratum, deſperata cauſa & ſalute in Menianum aſcendit, & Ciceroni nunciari iuſſit oratione non eſſe opus, quoniam iudicium morte præueniſſet, & ita ſumpto ſudario, quod ſecum geſtabat, ſibi ſpiritum interclusit, ne damnato illo, eius quoq; bona ſubhaſtarentur. fuit autem hic Licinius, qui Ciceroni conferebatur in eloquentia, declamator eximius ut in Senecæ declamationibus uideri licet. ¶ Repetundarum reus. Accuſatus repetundarum ex Aſia.

Mæniaenum

¶ Mænianum Locum iudicii ab ædibus Mænii denominatũ. nam cum ædes ſuas Catoni & Flacco conſulibus Mænius uendidiſſet, ut locus eſſet, ubi iudicia exercerentur, columnam ſibi reſeruauit, quam etiam tabulatis circundedit, ut inde poſſet gladiatorium munus ſpectare cum ſuis, & ab ædibus Mænii,

ASCENSIVS.

COnſimili, &c. Caius Licinius macer uir prætorius, id eſt qui aliquando prætor fuerat, pater calui, ſcilicet Licinii reus repetundarum, ſcilicet pecuniarum ablatarum ab Aſia prouincia, dum ſententiæ dicerentur, ſcilicet in eum, conſcendit in Mænianum, id eſt locum iudicii rerum capitalium. Siquidem, id eſt quoniam cum uidiſſet Marcum Ciceronem, qui cogebat, id eſt conuocatum tenebat, id iudicium, id eſt eos iudices deponentem prætextam, ut ſcilicet peroraret, miſit ad eum ſupple nuntium, qui diceret, ſe non periiſſe damnatum, ſed reum priuſquam, ſcilicet ſententia ferretur, nec ſua bona poſſent ſubiici haſtæ, id eſt uendi ſub haſta, & ut dicunt confiſcari, quia indemnatus mortuus fuerit. ac præcurrit protinus pœnam, ſcilicet ſubhaſtationis bonorum ſuorum cum ultimo ſupplicio, morte, ſcilicet ſua ſpiritu, id eſt anhelitu incluſo ore, & faucibus ſuis coarctatis, id eſt conſtrictis ſudario, id eſt ſudoris ab ſterſiuo panniculo, quod tenebat forte, quia non ad eum uſum in manu, ſcilicet ſua. Qua re, id eſt cuius morte cognita, Cicero nihil pronunciauit de eo, id eſt non tulit ſententiam diffinitiuam. Igitur orator ingenii illuſtris, id eſt clari, ſcilicet Catulus uindicatus eſt, id eſt liberatus ab inopia rei familiaris, & à crimine damnationis domeſticæ, ut Oliue. recipit, ne mors ſua familiæ ſuæ uitio detur, & ita criminaretur, id eſt damnaretur, & male audiret eo nomine. uel à crimine damnationis domeſticæ, id eſt qua etiam domus eius damnata fuiſſet genere fati paterni inuſitato etiam id eſt quo pater uſus non fuerat, aut inuſitato aliis, & cætera. Mors huius, ſcilicet Catuli fuit fortis, mors illorũ: ſcilicet quos dicet ſupple fuit perridicula, id eſt multum ridicula, immo abominanda ut patebit.

OLIVERIVS.

COrnelius Gallus prætorius, & T. Aetherius. Horum mors non ſolũ obſcœnitatis, ſed abominationis plena, ut dum pueris abuterentur in ipſa coitus obſcœnitate perierint, quanquam & obſcœnus poeta dixerit. Dum facerent omnes ut nos moreremur in illo. Horum meminit Pli. libro ſeptimo naturalis hiſtoriæ, & eos Venere obiiſſe dicit. ¶ Quãquã quid attinet. Dignus certe reprehẽſione Valerius.

quitantam turpitudinem excuſare quodammodo uelle uidea tur, quæ ſit omni inſectatione digniſſima. dicit enim non eſſe omnino conuitio lacerandos, cum non libidine, ſed caſu po tius quodam periiſſe uideri poſſint, quia fragilitas humana mille ſit ſubiecta periculis, & caſibus. ego uero id diuino iudi cio potius factum eſſe crediderim, ne tantum ſcelus impuni tum eſſet. ¶ Finem nanq; uitæ. Vult arguere potuiſſe illis ſubi tã aliis de cauſis accidere mortem, cum enim incertus ſit uitæ noſtræ finis, uariiſq; caſibus expoſitus, nonnunq̃ ab inſtantibus in ſupremo fato, titulum mors ipſa ſortitur, illi uero cũ in obſcœnitate forent, quo tempore uitæ caſus inſtabat, obſcœnitati mors quidem aſcribitur, quanquam inſtantia in ipſo exitus tempore incidunt, magis afferant ſupremi ſati titulũ. Quia mors denominatur ab eo, quod quis fecerit, cum ſubito caſu opprimitur. ¶ Accerſunt. Prouocent, oſtendit ſcelęſtos illos, etiam ſi alteri rei tũc fuiſſent intenti, tamen mortem euadere non potuiſſe.

ASCENSIVS.

Cornelius eni Gal. Præ. & Tit. Aethe. eques Roma. abſumpti ſunt .i. extincti, & ſpiritu, ac ſemine exhauſti, inter uſum immo abominabilem, & ſodomitico igne dignum abuſum, ueneris puerilis, idest coitus cum pueris. Quanquam, idest ueruntamẽ, quorſum attinet, idest ad quid tendit cauillari, idest contumelioſa cauillatione perſequi fata, idest genera mortis eorũ, quos non libido ſua, (quaſi uero ſoli ſint in coitu nimio) ſed ratio .i. uis fragilitatis humanæ abſtulit. Nanq; fine uitæ noſtræ, idest humanæ expoſito, idest obiecto, uariis & occultis cauſis, idest cum uita noſtra tot ſubiaceat caſibus immerentia, idest innocua, & quæ nihil de nobis mali meruerunt, occupant interdum titulum ſuppremi fati, idest dicuntur cauſa mortis noſtræ fuiſſe, cum, ſcilicet ea immerẽtia quibus imputatur mors noſtra, incidunt magis in tempus mortis quã accerſant, idest acceleranter faciant ipſam mortem, quaſi dicat etiã ſi in coitu non fuiſſent, morituros tunc fuiſſe. ſed nullo pallio fœditatem illam ſatis texerit, cum etiam, ſi non fuiſſent mortui, non minus turpius eſſent dicendi.

tis inquirunt. ¶ Torqueant, Crucient ſe de morte ſolliciti. ¶ Trepido. Iuxta illud. Sed timidi eſt optare necẽ. ¶ Vaſtas alti. E quibus præcipites ſedent. ¶ Infirmo uin. Bene infirmo, nã uis parua plerunq; hanc animæ & corporis coniunctionem diſſoluit. ¶ Enim uero mi. ſtu. Non eſt tantopere exoptanda uita, quæ ſicut in Coma uidimus, tam facile amittitur.

¶ Externa. De Coma fratre Diogenis.

Svnt & externæ mortes dignæ annotatu: qualis in primis Comæ: quem ferunt maximi latronum ducis Diogenis fratrem fuiſſe. Is enim ad Rutilium conſulem Enna, quam prædones tenuerant, in poteſtatem noſtram redacta, productus: cum de uiribus, & conatibus fugitiuorum interrogaretur: ſumpto tempore ad ſe colligendum, caput operuit: innixuſq; genibus, compreſſo ſpiritu, inter ipſas cuſtodum manus, inq; conſpectu ſummi imperii, exoptata ſecuritate acquieuit. Torqueant ſe miſeri, quibus extingui, q̃ ſupereſſe utilius eſt: trepido, & anxio conſilio, qua nam ratione uita exeant quærentes. ferrum acuant, uenena temperent, laqueos apprehendant, uaſtas altitudines circunſpiciant: tanquam magno apparatu, aut exquiſita molitione opus ſit: ut corporis, atq; animi infirmo uinculo cohærens ſocietas dirimatur. Nihil horum Coma, ſed intra pectus incluſa anima finem ſui reperit. Enimuero minimo ſtudio retinendum bonũ: cuius caduca poſſeſſio tam leui afflatu uiolentiæ concuſſo dilabi potuit.

¶ De Aeſchylo poeta.

Aeſchyli uero poetæ exceſſus quemadmodũ non uoluntarius, ſic propter nouitatem caſus referẽdus. In Sicilia mœnibus urbis in qua morabatur egreſſus, aprico in loco reſedit: ſuper quem Aquila teſtudinem ferens, eluſa ſplendore capitis (erat enim capillis uacuum) perinde, atq; lapidi eã illiſit: ut fractæ teſtudinis carne ueſceretur: eoq; ictu origo, & principiũ fortioris tragœdiæ extinctum eſt.

OLIVERIVS.

Svnt, & idest etiam mortes externæ dignæ annotatu .i. quæ annotentur, qualis ſup. eſt in primis ſupple mors Comæ, quem ferunt fuiſſe fratrẽ Diogenis maximi Ducis latronum. Is enim productus Ennam, idest in eam urbẽ Siciliæ quam prædones tenuerant, ſcilicet prius, redactam .ſ. tunc pauloante, in poteſtatem noſtram, idest Roma. ad Rutilii, conſulem, & uictorem, cum interrogaretur, ſcilicet ab Rutilio de uiribus, & cõnatibus fugitiuorum, ſcilicet latronum, aut eorum, qui ad ipſius partes confugerant, tempore ſumpto ad colligendum ſe, idest quaſi ad recipiendum ſpiritum, & ſe parandum ad dicendũ operuit, idest inuoluit caput, & innixus genibus ſpiritu, idest anhelitu compreſſo, acquieuit, exoptata ſecuritate extinctus eſt iter ipſas manus cuſtodum, & in conſpectu ſummi imperii. De cuius morte tanquam optanda proſequitur dicens. Miſeri, quibus utilius eſt extingui, quam ſupereſſe, idest quibus utilius ſit mori quam ſuperuiuere, torqueãt, idest crucient ſe conſilio trepido, & anxio quærentes. qua nã ratione uita exeat, idest finiatur acuant ferrum, idest mucrones, aut alia tela, temperent, idest diluant uenena, ut cito noceant, apprehendant laqueos, Circunſpiciant alti. ua. idest ualde amplas, unde ſe præcipitent tanquam opus ſit magno apparatu, aut molitione exquiſita idest ſingulari conamine, ut ſocietas corporis, atq; animi in qua uita conſiſtit cohærens uinculo infirmo, dirimatur, idest diſſoluatur. Coma, aut Comes, nihil horum ſupple, quæſiuit, ſed repperit finem ſui anima ſup. ſua, idest anhelitu incluſa intra pectus, ita ut non reſpiraret, ſed ſuffocaretur. Enimuero, idest certe bonum, ſcilicet uitæ noſtræ, cuius poſſeſſio tam caduca potuit dilabi, idest perire, concuſſa tam leui. idest modico afflatu uiolentiæ cõpreſſo ſcilicet anhelitu, eſt ſupple retinendum, idest dignum, ut retineatur minimo ſtudio, idest conamine.

OLIVERIVS.

Coma mors

Svnt & externæ, non uulgares quoq; externorum mortes relatione dignæ ſunt, qualis Comæ in primis fuiſſe traditur, qui Diogenis latronum ducis frater captus, cũ ad P. Rutilium ductus eſſet, & ex eo quæreretur de genere belli, de multitudine ſeruorum, atq; eorum conſiliis, ſumpto ad reſpondendum ſpacio, ſibi ipſi ſpiritum intercluſit, maluitq; fortiſſimus latro, in conſpectu conſulis, & totius exercitus ſibi mortem inferre, quam ſuorum conſilium prodere, & iudicio publico damnari. ¶ Comæ. Nomen proprium, eſt autem genitiuus à Comes, ſicut Anchiſes Anchiſæ. ¶ Ad Rutilium conſulem. Qui ut diximus in cap. de mutatione fortunæ, conſul in Siciliam miſſus, ut prouinciam illam ſeruili bello occupatam reciperet, & à fugitiuorum impetu tutam pacatamq; redderet, poſt confectum bellum, ex decem legatorum ſententia ſiculis leges impoſuit. ¶ Ad ſe collig. Ad deliberãdum, uel ad colligendum uires in unum. ¶ Innixuſq; genibus. quia humi prouolutus erat more ſupplicantium. ¶ Summi imperii. Conſulis Romani. ¶ Torqueant ſe miſeri. Inuehitur in timidos, & uitæ cupidos, qui ut neceſſario moriuntur genus mor

OLIVERIVS.

Aeſchyli poetæ. Hic primus tragœdiarum ſcriptor fuit, teſte Quinti. qui ait Aeſchylus tragœdias primus in lucem protulit. Hora. quoq; in poetica, perſonæ, pallæq; repertor honeſtæ, Aeſchylus modicis inſtruxit pulpita tignis. Et docuit magnumq; loqui, nitiq; cothurno. floruit Athenis, teſte Gellio tempore Milciadis, anno. cc. ſexageſimo poſt urbem conditam, cuius mors non profecto uulgaris fuit. nam cum in loco aprico ſederet expoſitus ſoli, uel ut alii dicũt, eſſet aquila deſuper uolitans, illius deluſa caluicie quam lapidem eſſe putarat, teſtudinem quam pedibus uncis geſtabat fracturam demiſit in caput, & clariſſimum poetam inaudita morte interemit. ¶ Aprico lo. Aperto, & ſoli expoſito, nam apricus quaſi apericus, hoc eſt ſine frigore. Apricus autem locis ſenes delectantur, ut aprici meminiſſe ſenes. ¶ Eluſa ſplendore capitis Hoc eſt à caluicie quem lapidem eſſe putauit, & ideo teſtudinem demiſit in caput tanquam in lapidem, ut fracto teſtudinis oſtreo carne ueſceretur. ¶ Illiſit. incuſſit. ¶ Origo, & principium.

Apric locus

ℭ De Homero poeta.

NOn vulgaris etiam Homeri mortis cauſa fertur: qui in inſula, quia quæſtionem à piſcatoribus poſitam ſoluere non potuiſſet: dolore abſumptus creditur.

ℭ De Euripide poeta.

SEd atrocius aliquanto Euripidea finitus eſt. Ab Archelai enim regis cœna in Macedonia domum hoſpitalem repetens, Canum morſibus laniatus obiit. Crudelitas fati tanto ingenio non debita. ſicut illi exceſſus illuſtrium poetarum & moribus, & operibus indigniſſimi.

ℭ De Sophocle.

SOphocles vltimæ iam ſenectutis, cum in certamen tragœdiam dimiſiſſet, ancipiti ſententiarum euentu diu ſollicitus, aliquando tamen una ſententia victor, cauſam mortis gaudium habuit.

ℭ De Philemone.

PHilemonem autem vis riſus immoderati abſtulit, paratas ei ficus, atque in conſpectu poſitas Aſello conſumente, puerum ut illum abigeret, inclamauit. qui cum iam comeſtis omnibus ſuperueniſſet, quoniam, inquit, tam tardus fuiſti, da nunc merum Aſello. Ac protinus vrbanitatem dicti crebro anhelitu Cachinorum proſecutus, ſenilē guttur ſalebris ſpiritus prægrauauit.

pium, quia fuit, ut dixi, tragœdiæ primus inuentor, teſtibus Quintiliano & Horatio.

ASCENSIVS.

AEſchyli, &c. Vero .i. ſed quemadmodū exceſſus .ſ. è uita hac, Aeſchyli poetæ .ſ. tragici, non ſup. fuit uoluntarius ut .ſ. ſuperiorum fere, ſic ipſe eſt referendus .i. dignus, ut referatur, ꝑꝑ nouitatem caſus. Egreſſus mœnibus urbis, in q̄ morabatur in ſicilia, reſedit .i. locum quietis accepit in loco aprico .i. ſoli expoſito, & nulla umbra tecto, ſuper quem aquila ferens teſtudinem eluſa ſplendore capitis (erat enim uacuum capillis) illiſit eam .ſ. teſtudinem .i. cōcham marinam, ſup. capiti eius .i. demiſit eā in caput eius, perinde atque lapidi .i. putans eam deiicere in lapidē, ut ueſceretur carne teſtudinis fractæ (ubi ſcies in piſcibus, & pomis, quod pulpoſum eſt ēt carne dici) & eo ictu eſt extinctum principium, & origo fortioris tragœdiæ .i. Aeſchilus ipſe tragicus, & tragicorum princeps.

OLIVERIVS.

NOn uul. ēt Ho. Cum inter oēs ferme ſcriptores magna ſit de Homeri patria, parentibuſque diſſenſio, de morte tñ conuenit inter eos, q̄ dum in Ioniā inſulam nauigaſſet, & in piſcatores, q̄ littoribus appulſi ſeſe pediculis expurgabant, forte quadā incidiſſet, q̄ſiuit ab eis, num qd haberent, uel ut alii dīt, qd illic agerent, erat .n. teſte Gi. tuſ. v. circa finem. cæcus. q̄ obſcure ſatis rñderunt, ꝑdidiſſe, quod cœperant, qd uero non cœpiſſent hře. uel ut alii dīt qd capimus ꝑdimus, qd q̄rimus habemus ſignificabant aūt ſeſe purgare pediculis, & ita quos caperent perdere, quos non cœpiſſent in ueſtimentis hře. qd ænigma cū interp̄tari nō poſſet, nimio dolore confectus migrauit de uita. honorificentiſſime aūt à ciuibus ſepultus fuit, & in illius ſepulchro epigrāma inciſum, Cōditus hoc tumulo uates diuinus Homerus Graiorum cecinit q̄ bñ facta ducum. De tēporibus, & uita tam incerta feruntur ab auctoribus, ut de his tacere ſatius eſſe exiſtimē q̄ tam dubia referre. ℣ Quæſtionem à piſ. po. Sequitur opinionē eoꝝ, q̄ dīt nō interrogatos piſcatores qd haberēt ſed ultro q̄ōnem propoſuiſſe .ſ. uenamur his q̄ nis Catulis qd capimus ꝑdimus, qd quærimus habemus. conſtat aūt, ut diximus teſte Cic. Homerū fuiſſe cæcum. Homeri epithaphium

ASCENSIVS.

NOn, &c. Cā ēt mortis Homeri .ſ. poetaꝝ principis, fert non uulgaris, q̄ creditur abſumptus dolore, in inſula .ſ. Ionia, q̄a non potuiſſet ſoluere q̄ōnem ꝓpoſitam à piſcatoribus, cū .n. cæcus eēt, & ꝑꝑ poeticā artē uim uaticinandi habere crederetur, & à duce ſuo percunctaretur, quoſnā in littore audiret, illeque reſpondiſſet nautas eſſe, ad illos ꝑductus q̄dnā agerent ꝑcunctatus eſt. tum illi, rem inquiunt tibi ueram dicemus, ſed ænigmate ꝑplexam, quā diſſolues, ſi poteris, uenamur .n. in ꝓximis ſiluis q̄biſ canibus, & quicq̄d capimus, amittimus, aut ꝑdimus continuo, quod nos effugit retinemus de uermibus .ſ. capitis locuti, quos q̄nq; digitis ꝑſequebantur. quam rem cū tantus uates intelligere non potuit, inueſtigando extinctus eſt. Sunt qui dicant unū ex illis dixiſſe. In ſiluas ꝑgo uenatum cū cane q̄no, Quod capio ꝑdo, qd fugit id teneo ſed tales uerſiculi pro captu cuiuſque poſſunt fingi, cum conſtet græce locutos, q̄ ænigma propoſuerunt.

OLIVERIVS.

SEd Atrocius aliq̄to. De Euripide ſatis ſupra dictum eſt in ca. de fiducia, q̄ uero ad eius mortē ꝑtinet ſic breuiter Gellius tradit lib. xv. c. xi. cū in macedonia apud Archelaum regem eſſet, utereturque eo rex familiariter, rediens nocte ab eius cœna, canibus à quodā æmulo immiſſis dilaceratus eſt, & ex his uulneribus mors ſecuta eſt. ſepulchrum aūt eius, & memoriā ro digni ſunt honore, ut in gloriæ quoque loco prædicarent [illegible] qd egregius poeta morte obita ſepultus in eorum terra foret. q̄obrem cū legati ad eos ab Athen. miſſi petiiſſent ut oſſa athenas in terrā illius ꝑriam permitterent trāſferri, maximo cōſenſu Macedones in ea re denegãda ꝑſtiterunt. Archelaus uerō rex audita tā indigna morte poetæ q̄ primū iuſſit capillos ſibi & barbam reſecari in ſignum doloris. ℣ Archelai. Qui Alex. ſucceſſerat in partē regni. ℣ Crudelitas fa. Deplorat quodāmō Vale. indignam poetæ mortem & eorū pariter, qui ſequuntur. Euripidis fatū.

ASCENSIVS.

SEd euripides etiam tragicus poeta finitus eſt atrocius aliq̄to, repetens .n. domum hoſpitalē in Macedonia .i. qua utebatur in Macedonia, ab menſa Archelai regis obiit laniatus morſibus Canū. Crudelitas fati .i. mortis non fuit debita tāto ingenio q̄tū erat Euripidis. Sicut illi .ſ. ſequentes exceſſus poetaꝝ cō illuſtriū .i. clarorum moribus, & operibus ſu. fuerūt indigniſſimi.

OLIVERIVS.

SOphocles ul. iā ſe. Hic ut diximus, tragœdiaꝝ ſcriptor clariſſimus fuit, q̄ iam exactæ ſenectutis cū cæteris poetis in certamen deſcendit, & cōpoſitam tragœdiā in medium protulit, ſed cum eſſet cum ſolo relictus, cuius uis ingenii diſputationis euentū faceret incertum, diu ſollicitus tandem una ſn̄ia ſuperior euaſiſſet, nimio uictoriæ ſucceſſu exultās, confeſtim p̄ nimio gaudio ꝑiit. Pli. lib. vii. ca. lii. Gaudio, inq̄t, periere præter Chilonē, de quo diximus, Sopho. & Dio. Siciliæ tyrannus, uterque accepto tragicæ uictoriæ nuncio. de hoc alio loco, Sophoclē tragici cothurni principē defūctū ſepelire liber pr̄ iuſſit, obſidentibus mœnia Lacedæmoniis. Lyſandro eoꝝ regē, iq̄ ſæpius admōito. & ut pateretur humari delitias ſuas reqſiuit rex q̄ ſuꝑmum diē athenis obiiſſet, nec difficulter ex his q̄ ſignaſſet, intellexit, pacēque funeri dedit. ℣ Vltimæ iā ſe. Vtpotè annoꝝ ferme centum, ut ꝓpea nulli mirū eſſe poſſit, in ea ætate ſubito ꝑiiſſe. ℣ In cer. trag. di. Cū certaret de tragœdia cū aliis, ſic mos erat antiquoꝝ, ut melioribus ſcriptoribus ꝓmia darentur. ℣ Ancipiti ſen. e. quid. ſ. iudicaturi eſſent iudices, nā poetæ inter ſe pares ſn̄iis eſſe uidebātur, & iō incertū erāt, q̄s eoꝝ futurus eſſet ſuperior.

ASCENSIVS.

SOphocles iā ul. ſe. cū di. trā. ſ. à ſe cōpoſitā, in certamen .i. contentionē de laude cū aliorū tragœdiis, ſollicitus diu ancipiti euentu ſn̄iaꝝ q̄a nūc plures, nūc pauciores hōīe ſcdm ſe ſn̄ias, aliq̄n .i. tandem tñ, uictor .i. uoti cōpos, una ſn̄ia .i. ꝑunā ſn̄iam, quā ꝓ ſe ſupra alios habebat (nō .n. intelliges, q̄ una duntaxat ꝓ illo fuerit ſn̄ia, ſed una plus q̄ aliis) hēīt gaudiū cauſam mortis, q̄a præ nimio gaudio expirauit, ſuffocato .ſ. natus ſpiritu, occluſis præcordiis.

OLIVERIVS.

PHilomenē. Ridicula ſatis mors Philomenis, q̄ cū uidiſſet aſellū ſibi paratas ficus edentē abigique inde iuſſiſſet, idſerius faciente puero, cū, nunciaſſet ficus oēs aſellū deuoraſſe, da potū, inq̄t, illi optimū merum, quo ioculari dicto, ut

mio riſu concitatus, uitã m exhalauit. ⸿ Abigeret, & ꝑprie dixit nã abigũtur aues, & pecora. ⸿ Cachinoꝝ. Cachinus immoderatus riſus dr̃. Perſius, rides cũ tibi calue pinguis aqualiculus ꝓpenſo ſex q pede extet. Quid faciam, ſed ſum petulanti ſplene Cachino, & Iuue. ridens maiore Cachino cõcutitur. ⸿ Salebris aſperitatibus uel amaritudine,

obiit. Pli. na. hi. li. vii. Anacreon, inquit, poeta acino uuæ paſſæ .ſ. perut. item ut Fabius ſenator ꝑtor in lactis hauſtu uno pilo ſtrãgulatus ⸿ Sicut Ana. Cũ ſupiori cõiungitur crediderim deorũ benignitate tm̃ pindaro fuiſſe tributũ, ſic crediderim Anacreonti. ⸿ Humanæ uitæ modũ ſupergreſſum. Quia ſecũdã iã agebat ætatem. ⸿ Aridis fau. Sicci, & naturali humore carentibus.

⸿ De Pindaro.

AT Pindarus, cũ in Gymnaſio ſuper gremium pueri quo unice delectabatur, capite poſito quieti ſe dediſſet, non prius deceſſiſſe cognitus eſt, quam Gymnaſiarcha claudere eum iam locum uolente, nequicquam excitaretur. Cui quidem crediderim eadem benignitate deorum, & tantum poeticæ facundiæ, & tam placidum vitæ finem attributum.

⸿ De Anacreonte.

SIcut Anacreonti quoq;, quem bis tantũ humanæ vitæ modum ſupergreſſum, dũ paſſæ vuæ ſucco, tenues & exiles viri um reliquias foueret, vnius grani pertinaciori in aridis faucibus humor aſſumpſit.

⸿ De Milone Crotoniate.

IVngam illos, quos & propoſitum, & exitus, pares fecit Milo Crotoniates, cum iter faciens quercum in agro cuneis adactis fiſſam uidiſſet: fretus viribus, acceſſit ad eam, inſertiſq; manibus diuellere conatus eſt. quas arbor excuſſis cuneis, in ſuam naturam reuocata compreſſit: eumq; cum tot Gymnicis palmis lacerandum feris præbuit.

ASCENSIVS.

PHilonem, &c. Adẽ .i. ſed uis .i. uiolẽtia riſus inmoderati ſuſtulit .ſ.ẽ numero uiuentiũ. Philemonẽ enim .i. qs aſello cõſumente ficus parstas, atq; poſitas in cõſpectu .ſ. eius, inclamauit puerum .i. miniſtrũ ſuũ, ut abigeret illũ .ſ. aſellũ, q .ſ. puer, cũ ſuperueniſſet oibus .ſ. ficis iã comeſtis ab aſino, inquit, qm̃ fuiſti tã tardus, da nũc aſello merũ .i. purũ uinum, ut bibat, ne illi ficus noceant q bibentibus aquã nocere ſolent, ac protinus proſecutus urbanitatẽ dicti, crebro anhelitu Cachinorũ .i. profuſorũ riſuũ ꝑgrauauit guttur .ſ. ſuũ ſenile, ſalebris .i. aſperitatibus ſpiritus anhelitus ipſum ſuffocantis.

OLIVERIVS.

AT Pindarus. Hic Lyricus poeta fuit oium ſuo ſpe. ꝑſtantiſſimus, uel certe Quint. teſte nouem Lyricorum longe princeps, magnificentia, ſniis, figuris, beatiſſima, rerũ uerborumq; copia ueluti quoddã eloquentiæ flumen, quem Ho. dicit, nulli qdẽ mirabilẽ eſſe legitur, q cũ Alexander magnus Thebas cœpiſſet, urbemq; illã diripet, ac ciues ſub corona uenderet, ſoli Pindaro eiuſq; familiæ pp ingenii nobilitatem, egregiãq; doctrinã parcere iuſſit, cuius mors minime uulgaris fuit, cũ .n. ludos ſpectaret, & ꝑ laſſitudine ſpectaculi ſõno grauat° cuiuſdam pueri cuius ſtudioſiſſimus erat. caput depoſuiſſet ñ deceſſiſſe cognitus eſt, ꝙ peractis ludis Gym. princeps iuberet oẽs exire, & fruſtra Pindarũ excitaſſet. Quippe q in æternã clauſiſſet lumia mortẽ. ⸿ Cui qdẽ. Crediderim inqt, Vale. beniгniſſimos deos huic poetæ, & in carminibus edendis eloq̃ntiã & placidũ uitæ fidem dediſſe. Pli. dicit li. vii. na. hi. Alexandrum magnum cum Thebas caperet, iuſſiſſe Pindari uatis familiæ, penatibuſq; parci.

ASCENSIVS.

AT Pin. Lyricorũ poetarũ clariſſimus, cũ dediſſet ſe quieti capite poſito ſup gremiũ .i. cõplexum femorum pueri, quo delectabatur unice .i. ſingulariter, non prius eſt cognitus deceſſiſſe .ſ. ex hac uita, ꝙ Gymnaſiarcha .i. principe Gymnaſii (prius aũt Gymnaſiarchũ dixit) uolentẽ iã claudere locum excitaretur nequicq̃ .i. fruſtra, qs iam mortuus erat. Cui .ſ. Pindaro qdẽ .i. certe uel ego quidẽ crediderim .i. facile crederẽ attributũ eadẽ benignitate deorũ, & .i. ſimul tm̃ .i. tantã copiã facũdiæ poeticæ, & tam placidum finem uitæ. à quali tamen (ſi quidem non caſte amarit puerum) liberet nos dominus.

THEOPHILVS.

BEnignitate deorum. Nam Pindarus hoc à diis immortalibus optauit, ut eſt apud Suidam, puero nomen fuit Theoxeno.

OLIVERIVS.

SIcut Ana. Hic Theius patrius lyrici carminis poeta, cuius meminit Ho. li. iiii. odarum nõ aliter ſamio dñt arſiſſe bathyllo, Anacreonta Teiũ, q perſæpe caua teſtudine fleuit amorẽ. pari rõne Oui. li. triſtiũ .ii. Quid niſi cũ multo unerẽ cõtẽnere uino. Præcepit lyrici Teia muſa ſenis. Hic igit cũ iã exactæ ſenectutis eſſet, qppe q ſcdm ſeculũ degeret, Cũ ſeniles uires ſucco paſſæ uuæ reficeret, unius acino, q faucibus inhærens nec demitti, nec reuocari poſſet, guttur, ꝑ æmente, ſuffocatus.

ASCENSIVS.

SIcut ſup. attributum crediderim quoq; .i. et Anacreõti .ſ. poetæ lyrico Theio patris, quẽ ſupergreſſum bis tantũ modũ .i. menſura humanæ uitæ hoc eſt bis ſeptuaginta annos, dũ foueret tenues & exiles .i. modicas reliqas uirũ .ſ. ſuarũ, ſucco uuæ paſſæ racemũ uulgus uocant, humor, aut forte tumor unius grani ptinacior .i. inhærẽtior. pſeuerantior, ꝙ utile erat, in faucibus aridis abſumpſit .i. ſtrãgulauit.

OLIVERIVS.

IVngam illos, quos. Duos ſubiungit, q eiuſdẽ ꝓpoſiti, & exitus fuerũt Milonẽ Crotonienſem. & Polidamã athletã. De Milone Gelius noctiũ Atticarũ li. xv. ca. xvi. Milo Crotonienſis, inqt athleta illuſtris, quẽ in cronicis ſcriptũ eſt olimpiade ꝓxima coronatũ eſſe, exitum habuit uitæ miſerandũ. cũ iã natu grandis artẽ athleticã deſeruiſſet iter faceret, forte ſolus in locis Italiæ ſiluestribus q̃rcum uidit ꝓxime uiã, patulis in parte media ramis hiantẽ, tũc experiri uolens credo ẽt tũc, an ullæ ſibi reliq̃ uires adeſſent, imiſſis in cauernas arboris digitis deducere, & reſcindere q̃rcũ conatus eſt, ac mediã qdẽ partẽ diſcidit, diuelliteq;, q̃rcus aũt i duas deducta ptes, cũ ille, q̃ ſi ꝑfecto, qd̃ erat cõnixus, manus laxaſſet, ceſſante ui rediit in naturã, manibuſq; eius retentis, incluſiſq;, ſtricta denuo, & cohærens diſſcerendũ hoiem feris ꝑbuit. Soli. de memorabilibus mũdi i cap. de hoie. Milonẽ quoq;, inquit, Crotonienſem egiſſe oia ſupra ꝙ homo ualet, ẽt hoc ꝓditur, q ictu nudæ manus taurũ fecit uictimã, eũq; ſolidũ, ꝙ mactauerat die, abſumpſit ſolus nõ grauatim: ſuper hoc nihil dubiũ, nã factũ elogiũ extat. Victor ille oium certaminũ obiit, Ci. in Catone maiore. Quæ enim uox põt eſſe cõtẽptior ꝙ Milonis crotoniate, q cũ iã ſenex eẽt, ac athletas ſe i curriculo exercentes uideret, aſpexiſſe lacertos ſuos dr̃. illachrymanſq; dixiſſe, at hi qdẽ iã mortui ſunt. Hãc Mil. tãtæ fortitudinis fuiſſe dicit Pli. li. vii. na. hi. ut cũ cõſtitiſſet, nemo eũ ueſtigio educere poſſet. Manũ tenẽti nemo digitũ cõrrigere, cucurriſſe milite centũ lx. ſtadia ab Athenis Lacedæmonẽ biduo. Strab. uero li. vi. dicit hũc Pythagoræ diſcipulũ fuiſſe, & cũ forte columna quodã in ꝑborũ contubernio laboraret, milonẽ ſubeuntẽ ſaluos reddidiſſe uniuerſos, deindeq; ſeipſum extraxiſſe. quo membrorum robore fretũ uitæ ſubuerſionem offendiſſe eo gñe mortis quo ſupra monſtratũ eſt. ⸿ Cuneis ada. Infixis cuneis. nã cũ agreſtes q̃rcum ſcindere uoluiſſent, cuneos adegerãt, & eos i q̃rcu reliq̃rãt. eſt aũt cuneus inſtrumentũ ligneũ, qd̃ deſinit in latitudinẽ acutã, in ſupiore parte craſſũ quo ſcindũtur arbores. Vir. Et cuneis ſcindebant fiſſile lignũ. dr̃ ẽt cuneus multitudo in unũ collecta. At ordo militũ i modũ cunei factus. Gel. uero dicit, arborẽ fuiſſe patulis ramis hiantem, ñ cuneis ſciſſã in ſuã naturã reuocata. Cũ rediiſſet in ſe clauſiſſet, ac ſi ſolida extitiſſet. ⸿ Cõpreſſit. Cõſtrinxit ita ut eas educere nõ poſſet. ⸿ Tot Gym ps l. Tot uictoriis, q̃s in Gymnaſio certando reportauerat, nã ut diximus athleta fortiſſimus fuerat q in oibus agonibus uictor euaſerat.

ASCENSIVS.

IVngã il. quos & pro .i. inſtituto uitæ (uulgo itentio dr̃, ſed à doctis in eo ſignato, neſcio an uſq̃ legatur, cũ ſit corroboratio, & auctio) & exitus fecit pares, qs talẽ uitæ exitum

aſſecuti

affecuti ſunt ꝗſ ſactis ſuis ꝓpoſuiſſe ſibi uiſi ſun'. Milo Cro. .i.cuius pſia erat Crotõ urbs Italiæ, cũ faciẽs iter.i.deãbulãs ui diſſet q̃rcũ in agro ſiſſam cuneis adactis, ſunt q ui uẽtorũ ſixá dicũt, acceſſit a d eã.ſ.q̃rcũ, fretus.i.cõſiſus, & munitus uiribus, & conatus eſt diuellere.i.in duas partes diſtrahere manibus in jectis.ſ.in ſiſſuras, q̃s ſ manus arbor.ſ.q̃rcus dicta, reuocata in ſuã naturã.i. Priſtinũ ſitũ, Cuneis exc.i. à Milone partes à bas aliq̃tulũ diſtrahente cõpreſſit.i. cõcluſic intra ſiſſurã illã, & præbuit eũ lacerandũ feris, qa nẽo auxilio uenit, & ipſe diſcedere nequit cum tot palmis.i.coronis Gym.i.q̃s Gymnaſiis uictor reportauerat, non q ras in capite hñet, ſed q ſs eẽt, q ſæpe uiros fortiſſimos uicerat.

Rarioc exiguis cõſpecta modeſtia membris. Quod uno uerſiculo etiam ſic explicatur. Raro breues humiles ſunt, aut longi ſapientes. Sed eiuſmodi, ut authore carent, ita & ſide.

THEOPHILVS.

Polydamus Athleta. Ianus ex Pauſania, ſuidæq; monimentis, autumabat eſſe legendum polydamas, is Athleta panſacratiaſtes ex oppido Theſſaliæ ſcotuſſa fuit, op p̃ſſus q ſpeluncæ ruina eſt q̃ ſi Vale. ſegmur .hy mbris, ſi pauſaniam Suidãq; aſtus u tãdi cõſubierat.

De Polydamante.

ITem Polydamas athleta tempeſtate ſpeluncam ſubire coactus, nimio, & ſubito incurſu aquæ labefactata ea, ac ruente, cæteris comitibus fuga periculum egreſſis, ſolus reſtitit, tanquam humeris ſuis totius ruinæ molem ſuſtẽtaturus. ſed pondere omni corpore humano potentiore preſſus, imbribus petitam latebram dementis fati ſepulchrum habuit. Poſſunt ii præbere documentum nimio robore mebrorum, uigorem mentis hebeſcere quaſi abnuente natura utriuſq; boni largitionem, ne ſupra mortalem ſit felicitatem eundem & valentiſſimum eſſẽ, & ſapientiſſimum.

De cupiditate vitæ. Cap. XIII.

VErum quia exceſſus è uita & fortuitos, & viriles, quoſdam etiam temerarios oratione attigimus, ſubiiciamus nunc æſtimationi enerues, & effœminatos: ut ipſa comparatiõe pateat, quanto nõ ſolum fortior, ſed etiam ſapientior mortis interdum, q̃ vitæ ſit cupiditas.

De M. Aquilio.

MArcus Aquilius, cum ſibi glorioſe mortem conſciſcere poſſet: Mithridati maluit turpiter ſeruire. quem quis non immerito dixerit pontico ſupplicio, quàm Romano imperio digniorem: quoniam commiſit ut priuatum opprobrium publicus rubor exiſteret.

De Cn. Carbone.

CNeo quoq; Carbo magnæ verecundiæ eſt latinis annalibus. tertio in conſulatu ſuo iuſſu Pompeii in Siciliam ad ſupplicium ductus, petiit à militibus demiſſe, &

OLIVERIVS.

ITẽ Pol. Pari cõne Polydamas ſtultæ uiriũ ſuaꝝ fiduciæ pœnãs nõ uulgari morte pependit, q cũ aliis iter faciẽs, orta tẽpeſtate ſ ꝓximã ſpeluncã ſubire coactus, cõcuſſa, & labefactata aq̃rũ ĩpetu ſpelũca, cæteris fugiẽtibus cõ ruitura uideretur ſolus remãſit, fretus uiribus ſuis q tãta ruinæ molẽ humeris ſuſtentare poſſet, ſed opinionẽ fruſtratus eſt, potẽtior.n. humana uirtute ruina illũ temere reſiſtentẽ obruit. Demẽtis fati. Stultæ mortis. Poſſũt hi præ. do. Fortaſſe q̃reret aliq̃s, q d conferant hoꝝ exẽpla, hoc uidelicet, ut hoies ĩtelligãt, nũq̃ aut raro nimiã corpis fortitudinẽ cũ aĩ ſapientia fuiſſe cõiunctã, ut q ſupra uires hũanas fortis idẽ & ſapiens fuerit, hæc.n. duo in eodẽ corpe ĩgi nã negauit, recte igitur dixit ille, cũ uiribus corpis ſapientiã eſſe iũgendã. ſic uiꝝ fortem recte hñi poſſe. Vigorem men. Sapientiã, q̃ ĩgenii uiuacitate cõſiſtit. Vtriuſq; boni Sapientiæ, & fortitudinis. Supra humana fœlicitatem. Qui hæc duo cõſecutus eſſe uideretur iis eſſet humana cõditiõe fœlicior. hoc igi homini natura negauit

ASCENSIVS.

ITẽ Poly. (q̃ uox dicit maletorẽ domitorem, ſed qs hic fuerit cõmentarii nõ edũt, nõ .n. de Polydamante Phrygio, cuius Perſius meminit, itelligi põt) Athleta.i. pugil coactus ſubire.i. ſubintrare, ſpelũcã tempeſtate.i. ꝑ uiolentiã imbriũ, & tonitruũ quã neceſſitatem Maro ſic applicat. Speluncã Dido dux & Troianus eandem, Cõueniunt, ea.ſ. ſpelũca labefacta ac cruente nimio, & ſubito incurſu aq̃, cæteris comitibus egreſſis piculũ fuga.i.p fugam ſolus.ſ. Pol, reſtitit.i. ꝑmanſit ſtans, tanq̃ ſuſtentaturus humeris ſuis, molem.i. pondus, totius ruinæ.i. partem ſpeluncæ ruituræ, ſed p̃ſſus, uno opp̃ſſu, põdere potentiore.ſ. ad opprimẽdũ oĩ corpore humano ad reſiſtendũ hũit latebram.i. ſpeluncã petitã ĩbribus .i. ꝑ ĩbres ſepulchrũ fati dementis .i. mortis ꝑ dementiã initæ, qa nunq̃ aliud ſortitus eſt ſepulchrũ. Quo circa ut etiã in ruſticorũ uerſatur adagio, Optimi natatores, optimi ſcanſores, robuſtiſſimi q q; ſuis uiribus primi, ſuis artibus. & pereũt ſęce, unũ addit author ii.ſ. iam dicti pñt p̃bere documentũ.i. p ſeipſos docere, uigorem mentis hebeſcere.i. hebetem fieri, & obtũdi, nimio robore membroꝝ, q̃ ſi natura abnuente.i. refugiente & recuſante, ſ.p. uni & eidem largitionem utriuſq; boni.i. prudentiæ oĩ, & uiriũ corpis, ne ſit ſupra fœlicitatem humanam eſſe, & ualentiſſimũ, & ſapientiſſimũ. In quam ſniam extant etiã uulgares uerſiculi, rara ſub imenſo prudentia corpore regnat,

OLIVERIVS.

VErum qa exceſſus è uita Damnat hoc capitulo molles, & effœminatos hoies, q uitæ cupiditate ducti cũ honeſte mori potuerint, maluerunt, aut turpiter ſupeſſe, aut ab aliis occidi, quam ſibiipſis mortem inferre. Fortuitos. Qui caſu quodam contigerunt ut Tullio. Effœminatos. ut Aeſchil Viriles ut Catuli, & Comæ. Temerarios. Vt Crotoniatæ, & polydami. ASCEN.

VErum qa attigimus oratione .i. narratione exceſſus è uita.i. migrationes hominum ab hoc mundo in alterum, ut dñt, & fortuitos .i. inopinatos, & uiriles .i. fortiter obitos, & quoſdam etiam temerarios, ut Myl. & polydamãtis Subiiciamus nũc æxiſtimatio ni.i. iudicio legentium, ſup. exẽ tus uitæ eneruesi. ſine uiribus & effœminatos.i. molles, & effractos, Vt pateat in ipſa comparatione ſ eoꝝ, q fortiter mortem oppetierunt, & turpiter fugerunt, q̃to cupiditas mortis q̃ uitæ ſit interdum nõ ſolum fortior, ſed etiam ſapientior, Iudicio q dem authoris, q gentilem ſequitur æſtimationem.

OLIVERIVS.

MArcus Aqui. Ariobarzanes à tygrane iuſſu Mithridatis Cappadocia perpulſus Ro. uenit & eodem tpe mortuo Nicomede, filius eius Nicomedes, à Mithridate pellitur regno q cũ & ipſe ſupplex Ro. ueniſſet decernit ĩ ſenatu, ut eꝝ uterq; reſtituat ĩ regnũ q̃ ad rem miſſi ſunt M. Aqui. & Manilius legati, q cõparato exercitu cũ aduerſus Mithridatẽ ĩfœliciter pugnaſſet captus Aq. maluit in ſeruitutem regis uenire q̃ fortiter pugnando, aut ſibi mortẽ inferẽdo glorioſe interire. Nõ qs merito dixerit. uituperat huius hois uitæ cupiditatẽ, q dignior fuiſſe ut, ut à Mithri. rege ponti ſuppliciis afficeretur q̃ hunc mgr̃atũ regeret qñ q dem ſuo ipſius dedecore ſenatus Po. q; R. dignitatẽ polluerit.

ASCENSIVS.

MArcus Aqui. legatus ĩ exercitu Ro. cũ poſſet cõſciſcere .i. accerſcere, & iferre ſibi mortẽ glorioſe.i. cũ gloria (errore illo uetere Romanoꝝ, cũ uera gloria ex iniquo opere nõ ſurgat, iniquũ aũt eſſe aĩam eiicere q̃ nobis eius conditor depoſito cõmiſit, nemo ſanè mentis ĩficias ierit) maluit ſeruire turpiter.i. ſe dedere Mithridati.ſ. regi põti. Quẽ quis dixerit nõ imerito digniore ſupplicio põtico.i. cui iferatur à rege põt. ſupplicĩũ (uñ digni dñr tã malo q̃ bono, q ui alterutrũ meruerũt) q̃ imp. Ro.i. qui pñr illi, qm cõmiſit, ut exiſteret.i. euaderet & fieret opprobrium priuatum.i. in ſua pſona, & rubor publicus q legatus R. Ipatorio munere ĩfeliciter functus fruiret aut ut priuato opprobriõ eius exiſteret rubor pub. OLI.

CNeo quoq; Carb. Hiſtoria carboni, notata eſt in cap. de Vale. Mari.

flebiliter, vt ſibi aluum leuare, prius quàm expiraret, liceret, quo miſerrimæ lucis vſu diutiꝰ frueretur: eo uſq; morã trahens, donec caput eius ſordido in loco ſedẽtis abſcinderetur: ipſa verba tale flagitium narrantis ſecum luctantur: nec ſilentio amica, qa occultari non merentur: neq; relatione familiaria, qa dictu faſtidienda ſunt.

¶ De Bruto.

Quid Brutus exiguum, & infelix momentũ vitæ, q̃nto dedecore emit: qui à Furio, quem ad occidendum Antonius miſerat: comprehenſus, nõ ſolũ ceruicẽ gladio ſubtraxit: ſed & cõſtãtius eã p̃bere admonitus, ipſis his uerbis iurauit. Ita uiuam: dabo cunctationem fati erumnoſam. O iurandi ſtolidam fidem. ſed hos tu furores immoderata retinendi ſpiritus dulcedo ſubiicis. ſanæ rationis modum expugnando, quæ vitam diligere, mortem non timere præcipit.

¶ De Xerſe Rege,

Eadem Xerſem regem pro totius Aſiæ armata iuuentute, quod intra centum annos eſſet obitura, profundere lachrymas coegiſti: qui mihi in ſpecie aliena, re vera ſuam cõditionẽ deploraſſe videtur: opũ magnitudine, q̃ altiore animi ſenſu felicior. Quis enim ẽt mediocriter prudens, mortalem ſe natum fleuerit.

gratitudine, ubi oſtendimus illum Q. Pomp. uictus, & morti deſtinatum, cũ duceretur ad ſupplicium uitæ cupiditate motum, breue tp̃s oraſſe tantiſper, dum exoneraret uentrem, de quo Ci. in epiſt. fami. lib ix. mentionem facit, & eum cũ fratre ſcurrã appellat. Sciendũ eſt autem duos fuiſſe Car. alterũ Marianæ partis, qui cum Mario. Cinna, & Sertorio Romam occuparunt, & mortuo Mario conſul factus eſt cũ iuniore Mario qui multa fœda in urbe facinora cõmiſerunt, de hoc Car. nunc loqtur Vale. alterũ uirũ ſenatorium Syllanæ partis, quem Car. ſuperior cũ aliis qbuſdam ſenatoribus in curiam uocatum crudeliſſime trucidauit, de quo Oroſius lib. v. Damnaſippus, inquit, p̃tor incitante. C. Mario conſule Q. Scæuolã. C. Carbonẽ. Lu. Domitiũ in curiam q̃ſi cõſultãdum per antiſtion uocatos crudeliſſime occidit corpora interfectorũ p carnifices unco tracta atq; in tyberim miſſa ſunt, de fratre huius Car. diximus ſupra in ca. de ſeditione. ¶ Latinis anna. cronicis Po. Ro. Nã cronicas græci dñt, quos annales latini uocant. ſunt aũt libri, in q̃bus ãnua geſta, & magiſtatus deſcribebantur, & ſæpe p hiſtoriis ponũtur, Vir. Et uacet ãnales noſtrorum audire labo℞. ¶ Demiſſe. ſuppliciter, & demiſſo uultu. ¶ Morã tra. Adeo uitæ cupidus erat, ut ẽt in exonerãdo uentre diutius immoraretur, adeo ut eo ipſo loco, in quo ſordido ſederet, ab iratis militibus occideretur. ¶ Vix uerba tale flagitium Hoc, inqt, flagitium, nec dicendum propter turpitudinẽ, nec tacendum propter rep̃henſionẽ eẽ uidebatur, res igitur ſecũ luctatur, quodãmõ, & certat q̃ hic tacẽda ſint. ¶ Nec ſi. am. Quia nullo mõ tacendum ſit, cũ rep̃henſionẽ. mereatur. ¶ Relatione familiaria, Quia turpitudinẽ. uidebatur occultandum.

ASCENSIVS.

Cn. quoq; Carb. eſt annalibus latinis. i. libris continentibus res geſtas, & magiſtatus latino℞, & p̃cipue Roma. dictis ab annis, q̧ per annuos magiſtatus diſcernebantur, magnæ uerecundiæ. Qui ſup. in tertio cõſulatu ſuo ductus in Sicilia. ſ. cũ eſſet in Sicilia (nã ut Roma in Siciliam duceretur, ſi eſt uero ſimile, non eſt igitur legendum in Siciliam) ad ſupplicium i. ad ultimum, iuſſu Pomp. ſ. gnti, petiit demiſſe. i. abiecte ac humiliter, & flebiliter à militibus, ut liceret ſibi leuare. i. euacuare aluum. i. egerere priuſq̃ expiraret, quo. i. ut frueretur diutius uſu miſerrimæ lucis, i. uitæ huius, trahens eo uſq; moram donec caput eius ſedentis in loco ſordido. i. egeſtorio, ſeu ſuplatrinas abſcinderetur (in quare magis dãnanda ut crudelis militũ acceleratio q̃ miſeranda Carb. p̃catio, potuit. n. culpa uacare ſi non auiditate uitæ, ſed ut honeſtius caderet, nec inter cadendum aluũ leuaret, id petierit. Verũ id author non immerito ideo rep̃hendit, q̧ auiditate ductus, cũ ad leuandũ uentrem receſſiſſet, tantã illic morã traxit, ut militibus neceſſarium pene fuerit illic ſedentem obtruncare, qd̃ qa turpe eſt, addit) ipſa uerba ſup. mea, aut cuiuſcũq; narrantis tale flagitium. i. puſillanimitatem, luctantur ſecum qa dici nolunt, & taceri non poſſunt, ut potè nec amica ſilentio, qui non merentur occultari, neq; familiaria. i. plauſibilia relatione. i. dum referuntur, aut congrua relationi, qa faſtidienda ſunt dictu. i. dum dicuntur, pudet. n. talia dicere, ſed locus exigit, ut dicantur.

OLIVERIVS.

Quid Bru. exi. Hic ille Dec. Brutus eſt q Bruti Cæſ. interfectoris partes ſecutus, cũ deuictis illius ptibus fugiẽs in latebra ſe cõtuliſſet, Teren. eius amicus pſecutoribus latebras explorantibus ultro ſe obtulit, Bru. profeſſus, ut illũ à morte liberaret, cuius uoce cognita Bru. iſte eductus, & iuſſus ceruicem extendere, gladio non ſolum retraxit, ſed ẽt iurauit ita uiuã. ¶ Dabo fati cunctationẽ erumnoſam, non potuit planius oſtendere uitæ cupiditatem, ſunt qui dicant hunc eſſe Decimũ Bru. ad quẽ Ci. librũ ſcripſit de q̃onibus tuſ. & de pado. Seneca tñ in epi. lxxxii. Huic attribuit q̃ de Carbone dcã ſunt, dicit. n. mors illa, q̃ in Catone glorioſa eſt, in Bruto turpis, & erubeſcenda, hic eſt. n. Bru. qui cum p̃ius mortis moras q̃reret ad exonerandum uentrem receſſit, & uocatus ad mortem, iuſſuſq; p̃bere ceruicem p̃beo, inqt, ita, ut uiuam. ¶ Ita ui. q̃ iurantis eſt ¶ Dabo cũſa. erũ tãdiu mortem p̃rogabo, quo ad uerba p̃nunciauero. nã iurauit ſe tandiu uicturum, quouſq; illa iuſiurandi uerba p̃ferret. poſſumus hoc loco facere diſtinctionem, ut dixerit Bru. ita ut uiuã dabo cunctationem uero fati erumnoſã, ſint auctoris uerba ¶ O iu. ſt. ſi. Eſt moræ deteſtatio, uel certe Val. inuehitur in Brutũ, q in ipſo mortis articulo uitæ iuſiurandum dederit. ¶ Stolidam fidem bene ſtolidam, q iurauerit ſe uicturum, cũ paulo poſt eſſet moriturus. ¶ Sed hos tu furores, oſtẽdit hãc dementiã hominũ à nimia uitæ dulcedine naſci, qa naturaliter inſitus ſit homini uiuẽdi appetitus, q plerũq;, rationẽ expugnat, q̃ iubet ſic uitã amare, ut mortem non timeamus.

ASCENSIVS.

Quid Bru. ſ. De. alterius Bruti, q Cæſ. cũ Caſſio pcuſſit ptes ſecutus, ſup. fecit q̃to dedecore emit exiguũ, & infelix momentum uitæ. Qui cõprehenſus à furio quem Anto. ſ. triumuir miſerat ad occidendum eum non ſolũ ſubtraxit gladio ceruicem ſ. ſuam, ſed etiam admonitus. ſ. à percuſſore, ut mitius caderet uno ictu necẽ accipiendo, præbere eam, ſ. ceruicem ſuam, conſtantius. i. firmiore aĩo, & ita exporrectiorem, iurauit his ipſis uerbis dabo. ſ. ceruicem. meam conſtanter. Ita uiuam. i. ita mihi contingat uiuere, ut uerum dico, & ceruicem conſtantius præbebo. hoc autem confirmauit iuramento, aut neſciens quid diceret, quia cum iam mori deberet, ſtultum erat per uitam iurare, ſed quia ea nihil carius habuit, p eam iurauit, aut ideo iurauit, ut tantiſper dum iuraret, uitam p̃rogaret, unde addit author ſubaudiendo more ſuo, ò cunctationem. i. dilationem fati. i. mortis erumnoſam, q a ex ea cognita eſt puſillanimitas Bruti. O ſtolidam fidem iurandi, quia per id iurauit, quod in poteſtate non habuit, hoc eſt per uitam. Sed tu ò immoderata dulcedo ſpiritus retinendi, tu ſubiicis. i. clam infers, hos. i. huiuſmodi furores, expugnando modum rationis ſanæ, q̃ ſ. ſana ratio præcipit uitam diligere, ſed mortem, ſi moriendum ſit, non timere. fruſtra enim timetur, quod ſi bene fiat malum non eſt, & euitari non poteſt. ſunt qui legant præcipis, ut referatur ad dulcedinem, quod ſi eſt legam mortem uero timere p̃ciperis, quam lectionem ideo probem, q̧ perſtans in apoſtrophe ſubdat in ſecunda perſona. ¶ Eadem Xerſem, & cæ. coegiſti, ut ſit ſenſus, & ordo, q̃ ſ. dulcedo uitæ præcipis expugnando modũ ſanæ rationis diligere uitam, uero pro ſed timere mortem cum ſana ratio dictet, non timendam, ſed prudenter expectandam mortem.

OLIVERIVS.

Eadem Xer. re. Cũ Xerſes græciæ bellũ illaturus innumeroſum exercitum comparaſſet, illum in patenti campo, ut ſorte recenſeret, de ſuperiori loco conſpiciens in eam cogitationem uenit, ut diceret intra centum annos, eorum neminem fore ſuperſtitem, & breuiſſimæ hominis uitæ conditionem ſecum ipſe cogitans dicitur illachrymaſſe, & quamuis

Aſiaticæ iuuentutis uicẽ dolore uideretur, ſuam tñ potius deploràt. ⁋ Opum.ma. Plus opibus quam ſapientia ualebat. Xerſes, qui mortalem hominum conditionem defleret, quis enim eſt tam inſipiens, qui intelligat ſenatum eſſe mortalem, flere autem quod datum eſt à natura, ſtultum eſt.

tur herilẽ. ⁋ Tantus liberorũ numerus, Quinquaginta fuiſſe diximus in cap. de grati. ⁋ Valentius duxit. potẽtius exiſtimauit, & uituperat ſine dubio hoc loco Maſiniſſam Vale. Qui plus canibus ꝙ̃ fidis liberorum pectoribus credere uoluerit.

⁋ Quam ex quiſita cuſtodia ꝗ̃ ſunt, quibus ſuſpecti domeſtici fuerunt. Cap. XIIII.

Eferam nũc eos, ꝗbus aliquos ſuſpectos habentibus exꝗſitior ſui cuſtodia ꝗ̃ſita eſt. Nec à miſerrimo, ſed ab eo, qui inter paucos feliciſſimus fuiſſe creditur, incipiam.

⁋ De Maſiniſſa rege.

Maſiniſſa rex Numidarum, & Po. Ro. amiciſſimus, parum fidei in pectoribus hominum reponens, ſalutem ſuam cuſtodia canum vallauit. quò tam late patens imperium? quò tantus liberorum numerus? quò denique tam arcta beneuolentia conſtricta Romana amicitia? ſi ad hæc tuenda nihil canino latratu, ac morſu valentius duxit?

⁋ De Rege Alexandro.

Hoc Rege infelicior Alexander, cuius præcordia hinc amor, hinc metus torſerunt. nam cum infinito ardore coniugis Thebes teneretur: ad eandem ex epulis in cubiculum veniens, barbarum compunctum notis threiciis, ſtricto gladio iubebat anteire. nec prius ſe idem lecto committebat, quàm à ſtipatoribus diligenter eſſet ſcrutatus. Supplicium irato deorum numine compoſitum, nec libidini, nec timori poſſe imperare. Cuius timori eadem & cauſa, & finis fuit. Alexandrum enim Thebe pellicatus, ira mota, interemit.

ASCENSIVS.

Ade. ſ. tu ò dulcedo uitæ. coegiſti Xerſem regem. ſ. perſarum ꝓfũdere lachrymas ꝓ iuuentute totius Aſiæ armata, ꝙ eſſet obitura intra centũ annos (ubi iperiti dicerent infra centum annos, quod hic forte poſſet dici, ſed in alio ſenſu, ut ſit peruenturi ſint ad centũ annos) ꝗ. ſ. Xerſes uĩ mihi deploraſſe ſuam conditionem uidelicet miſerã, & mortalẽ, ac breui morituram, in ſpecie aliena fœlicior, magnitudine opũ ꝙ̃ altiore ſenſu ai. i. ꝓudentia, aut ꝑſpicacitate ingenii. Quis. n. ẽt. i. ſaltem mediocriter prudens fleuerit, ſenatũ mortalẽ ĩq. d. nemo, ꝗ̃ſi uero nãæ neceſſitate ſimus mortales, & non uitio primi parentis quo beneficium immortalitatis amiſimus, ſed illud autorem huius operis latuit.

OLIVERIVS.

Eferã nũc eos. Hoc cũ ſuperiore recte coniungit. Nã ad uitæ cupiditatem ꝑtinere uĩ, munire nos diligentiori cuſtodia aduerſus domeſticos, alioſue nobis ſuſpectos hoc autem regibus & ꝑncipibus, ut plurimũ euenire ſolet quorum uita ſp ſollicita eſt, timẽt. n. ne à ſuis uel alienis petantur inſidiis, & ideo ſp aduerſus hos diligẽtiori utũtur ſui corporis cuſtodia, ꝙ feciſſe traditur Maſiniſſa rex Numidarum, ꝗ ꝙ̃ꝙ̃ latiſſime imperiũ amicos cõplures, filios pluſꝙ̃ quinquaginta, ſuã tñ ſalutẽ maluit canum, ꝙ̃ horum fida cuſtodia munire ꝗppe ꝗ plus fidei canum ꝙ̃ filiorum pietati, aut amicorum charitati cõfideret, cõſtat aũt canes hoibus eſſe fideliſſimos, & teſtibus Soli. & Pli. li. viii. Dños ſuos eq̃liter oẽs diligere, ſicut multis exẽpliis patet. Nã in epyro dñi percuſſorẽ i coetũ agnitũ latratu canis ꝓdidit Iaſone licio interfecto, canis ipſius ſpernatus cibũ inedia obiit. Lyſimachi regis canis flãmæ ſe iniecit, accẽſo rogo dñi, & pariter igni abſumptus eſt. Garamãtũ regẽ ducẽti canes ab exilio reduxerunt ꝓliantes aduerſus reſiſtentes. Colophonii, & Caſtabalenſes canibus in bella ductis primas acies inſtruebãt. Appio Iunio P. Sicinio cõſulibus, dãnatũ dñm canis cũ abigi ñ poſſet, comitatus in carcerẽ, mox percuſſum ululatu ꝓſecutus eſt. cũꝙ ex miſeratione P. R. ꝑtãs ei cibi fieret ad os defuncti eſcam tulit; Vltimo deiñ deiectũ in tyberim cadauer annatans ſuſtentare conatus eſt. Multaꝙ alia canine fidelitatis exẽpla cõmemorat Pli. ꝙ̃ cõſulto ꝑtermitto, ne forte faſtidiant hoies, ſed cõſtat ꝙ canes ſolis nota ſua recognoſcũt, & iterũ meminerunt. ⁋ Inter pau. fœ. Cõſtat Maſiniſſã poſt cõiũctã cũ P. R. ſocietatẽ, & amicitiam, oĩa hũiſſe ſecũda, ut inter fœliciſſimos cõnumerari merito poſſit

Maſiniſſa canũ cuſtodie ſe credidit

ASCENSIVS.

Eferam nũc eos, ꝗbus hñtibus aliquos ſuſpectos, cuſtodia ſui eſt ꝗ̃ſita exꝗſitior. i. accuratior, & diligentior. ſ. ꝙ̃ cæteris, aut ꝙ̃ par fuerit. Nec incipiã à miſerrimo, ſed ab eo (externo tñ uidelicet Maſiniſſa, uñ domeſtica ñ ponit exempla uel ꝙ defuerint, uel ꝙ indignã Romãis putauerit) ꝗ creditus fuiſſe fœliciſſimus inter paucos. ſ. fœlices.

OLIVERIVS.

Maſiniſſa rex pa. fidei Cuſtodia canũ. Legitur & Alexander ſecũ ſp hũiſſe canes. Vt ꝑgreſſumꝗ canes comitan

ASCENSIVS.

Maſiniſſa rex Nu. & amiciſſimus P. R. reponẽs in pectorib⁹ holum parũ fidei. i. fiduciæ aut fidelitatis, uallauit ſalutẽ ſuam cuſtodia canum. Quo. i. ad ꝗd ſup. utile fuit illi, ſpecũ patens tã late? Quo ſup. ꝑtinuit tãtus numerus liberorũ. uidelicet quinquaginta. Deniꝙ quo. i. ꝗd utilis fuit amicitia Romana cõſtricta tã arcta beneuolentia non nihil duxit. i. iudicauit ualentius. i. potentius & efficacius ad tuenda. i. protegenda hæc. ſ. dcã ꝙ̃ hũit: & cũ ui tã amiſiſſet, latratu canino. q. d. nihil, dicendo aũt latratu extenuat ſubſidium canum, quaſi ñ aliam opem ꝙ̃ latrando afferre poſſint.

OLIVERIVS.

Oc re. Iſe. Alex. Hoc fuit Alexander pheræus cuius meminit Ci. offi. li. ii. qui Alexandrum, inꝗt, pheræũ quo aio uixiſſe arbitramur, utꝗ ut ſcriptũ legimus cũ uxorẽ thebem admodũ diligeret, tñ ad eã ex epulis in cubiculũ ueniẽs barbarũ ſtricto gladio iubebat anteire ꝑmittebatꝗ & ſtipatoribus ſuis ꝗ ſcrutarentur arculas muliebres, & ne quid in ueſtimentis telum occultaretur diligenter exquirerent, nec eum tamen fefellit opinio, ab ea enim ipſe per pellicatus ſuſpitionem interemptus eſt. O miſerum qui fideliorem & barbarum & ſtigmaticũ putaret ꝙ̃ coniugem. Infelicior igitur fuit ipſe Maſiniſſa Alexander, Non macedo, ſed pheræus à pheræa ciuitate denoĩatus ꝗ ĩperauit. eſt ãt ciuitas Aſiæ, Huius uerò Alex. idẽ Ci. rhetoricorũ li. ii. mentionẽ facit. ⁋ Cõuictũ no. Dãnatũ & ſtigmatibus notatũ, nã ꝗa fugitiuus fuerat notas illi candenti ferro inuſerat hetus Threiciis aũt idẽ dixit, ꝗa thraces ſeruis ſuis fugitiuis has notas iprimere ſolent ⁋ Supplicũ. Dicit hoc ſupplicũ à diis imortalibus fuiſſe iniunctũ ut libidine pariter ac metu ſp agitaretur, ut neutro temperare poſſet. ⁋ Cuius timori. Suſpitiõ, inꝗt timoris principiũ dedit & finem, nã ꝗa ſuſpectã hẽbat uxorem ad eam nunꝙ̃ ſine metu accedebat, uxor uero pellicatus ſuſpitione uirũ occidit & ita finem timori dedit. ⁋ Pellicatus ira mota. Adulteri, eſt enim pellex quæ cũ alieno uiro cõcubuit, & dĩ pellex uxoris eius quocũ re hẽt à pelliciẽdo dictã. Herodo. dicit nõ ſuſpitiõe, ſed ira ex re ipſa cõperta thebẽ occidiſſe maritũ ꝙ duobus egregia indole fratribus ſuis rex iſte ſceleſtiſſimus abuteretur, A quibus re cognita nã inuiti regiæ libidini obtemperabant per ſororem ad regis cædem hortatis atꝗ etiam conſciis rex ſomno die quadã oppreſſus per inſidias occiſus eſt.

Alexandri pheræi cuſtodia penes uxorem

ASCENSIVS.

Oc re. &c. Alex. ſ. pheræus pheræ urbis Aſiæ princeps ſup fuit infelicior hoc rege uidelicet Maſiniſſa. Cuius. i. Alex. ꝑcordia. i. intimas affectiones aut affectionum ſedes torſerũt hinc. i. ex una parte amor. hinc i. ex altera parte metus, nã cũ teneretur infinito ardore Thebes cõiugis. i. ſuæ ueniens ad eandẽ ex epulis in cubiculũ iubebat barbarum ſ. ſatellitem, compunctũ i. ſignatũ notis threiciis. i. ꝗbuſdam ſtigmatibus ꝗbus thraces tanꝙ̃ ad inſigne fortitudinis ſe pungũt, uñ non accedo admẽte Oliuerii, ꝗ crimine conuictum ſic notatũ

Gladio ſtricto.i.euaginato,nec idem.ſ. Alexãder committebat ſe prius lecto,q̃.ſ.lectus eſſet ſcrutatus.i.excuſſus, & diſquiſitus diligenter à ſtipatoribus,ideſt à ſatellitibus eum denſe comitantibus. Supplicium,ideſt ò ſupplicium cõpoſitum,ideſt latẽter illatũ numine deorum irato,ideſt offenſo in illum,cum ipſe ſua prouidentia,& libera uoluntate ſe id facere crederet,ſupplicium inquam uidelicet, nec poſſe imperare libidini,ut cõiugem, ſi malam putet deſerat aut deleat,nec timor ,ut eam,ſi bonam cenſeat,non timeat. Cuius timori fuit eadem cauſa & finis. Thebe enim mota.i.cõmota ira pellicatus,hoc eſt, ꝙ Alexander pellicem haberet,interemit Alexandrum, aut ſaltẽ fratres thebes conſilio,eius ut Oliuerius recitat.

De Dionyſio rege Syracuſanorum.

AGe Dionyſius Syracuſanorum tyrannus huiuſce tormenti quàm longa fabula. qui duo de quadraginta annorum dominationem in hunc modum peregit ſummotis amicis in eorum locum ferociſſimarum gentium homines, & a familiis locupletum electos præualidos ſeruos, quibus latera ſua committeret: ſubſtituit. tonſorum quoq; metu, tondere filias ſuas edocuit. quarum ipſarum, poſtquam adultæ ætati appropinquabant: manibus ferrum non auſus committere, inſtituit, ut candentium iuglandium, aut nucum putaminibus, barbam ſibi,& capillum adurerent. Nec ſecuriorem ſe maritum egit, quàm patrem. Duarum enim eodem tempore Ariſtomaches Syracuſanæ,& locrenſis Doridis matrimoniis alligatus, neutrius unquam niſi excuſſæ complexum petiit. Atq; etiam cubicularem lectum perinde quaſi caſtra, lata foſſa cinxit: in quem ſe ligneo ponte recipiebat. cum forem cubiculi extrinſecus à cuſtodibus opertam, interiorem clauſtro ipſe diligenter obſeraſſet.

OLIVERIVS.

AGe Dionyſius Syra.Ci.tuſc.li.v.ſiue quæſtione .v. Duo,inquit de quadraginta annis tyrannus Syracuſanorum fuit Diony.cũ.v.& xx. natus annos dñatũ occupaſſet, qua pulchritudine urbem,quibus aũt opibus p̃ditam ſeruitutẽ oppreſſam tenuit ciuitatem, at qui de hoc homine à bonis auctoribus ſic ſcriptũ accepimus, ſummam fuiſſe eius in uictu tẽperantiam in rebus gerendis uirum acrẽ,induſtrium, eundem tñ maleficũ natura,& iniuſtum ex quo oĩbus bene ueritatem intuentibus uideri neceſſe eſt,eſſe miſerrimum,ea enim ipſa,quæ concupierat ne tamen quidem cum omnia poſſe cenſebat,cõſequebatur,qui cum eſſet bonis parentibus,atq; honeſto loco natus,& ſi id quidem alius alio modo tradidit,abundaretq; æquaiium familiaritatibus,& conſuetudine propinquorum,haberet etiam more græciæ quoſdam adoleſcentes amore coniunctos,credebat eorum nemini,ſed his quos ex familiis locupletum ſeruos delegerat,qbus nomen ſeruitutis detraxerat,ipſis,& quibuſdam conuenis,ſed feris barbaris corporis cuſtodiam committebat,ita propter iniuſtam dominatus cupiditatẽ, in carcerem quodammodo ipſe ſe incluſerat,quin etiam ne tonſori collum cõmitteret,tondere filias ſuas docuit, ita ſordido ancillari quoq; artificio regiæ uirgines,ut tonſtriculæ tõdebãt barbam,& capillum patris.etenim ab his,qui ipſis, cum iam eſſent adultæ,ferrum remouit,inſtituitq;,ut candentibus iuglãdium putaminibus barbam,& capillum adureret.cumq; duas uxores haberet Ariſtomachem ciuem ſuam, Doridem autem locrenſem,ſic noctu ad eas uentitabat, ut omnia ſpecularetur,& perſcrutaretur ante, & cũ foſſam latam cubiculari lecto circundediſſet,eiuſq; foſſæ tranſitum ponticulo ligneo coniũxiſſet,eum ipſum,cum fores cubiculi clauſerat,detorquebat. Idemq; cum in cõmunibus ſuggeſtis conſiſtere nõ auderet,cõcionari ex alta turri ſolebat. Atq; is cũ pila ludere uellet (ſtudio enim illo delectabatur) tunicamq; poneret,adoleſcentulo,quẽ amabat tradidiſſe gladium dicit. huic cum quidam familiaris iocans dixiſſet,huic certe uitam tuam committis,arriſiſſetq; adoleſcens,utrunq; iuſſit interfici,alterum qui uiam demonſtraſſet interimendi,alterum qui id riſu approbaſſet. Hinc facile intelligi poteſt q̃ miſer fuerit tyrannus iſte tanta ſuſpitione plenus. ¶ Quam lon fa. Scilicet eſt,quia ſi omnia, quæ de huius tyranni metu, & ſuſpitione traduntur,eſſent hoc loco referenda, longa fabula,hoc eſt narratione opus eſſet. ¶ Duo de qua.i.trigintaocto,quaſi demptis duobus de quadraginta. ¶ Ferociſſimarum gentium homine. Thraces,uidelicet quos conſtat fortiſſimos ſemper fuiſſe. ¶ Ex familiis locupletum. Diligebat ex familiis ciuium ſuorum locupletum ſeruos robuſtiſſimos quoſque,eoſque libertate donatos ad ſui corporis tutelam præficiebat,& barbaris iiſdemque ſeruis magis quàm amicis aut propinquis ſalutem ſuam committebat. ¶ Tonſorum quoque metu, De hoc idem Tulli.officiorum libro ſecundo, Quid enim inquit cenſemus ſuperiorem illum Dyoniſii. quo cruciatu timoris angi ſolitum,qui cultros metuens tonſoris,candente carbone ſibi adurebat capillũ. ¶ Candentium iu. Iuglandes teſte Nonio ſunt agreſtes. Macro.conuiuiorum lib.ii. Nux iſta iuglans,inq; ſecundum nonnullorum opinionem à iuuando & glande dicta exiſtimatur. Gabius uero baſſus lib.de ſignificatione uerborum hoc refert. Iuglans arbor dicta eſt,perinde ac Iouis glans. Nam id arboris genus nuces habet,q̃ ſunt ſuauiore ſapore q̃ glans eſt. Hunc fructum antiqui illi egregium glãdiq; ſimilem,ipſamque arborẽ deo dignam exiſtimabãt Iouis glandẽ appellauerit. Quæ nunc literis interciſis iuglans nõiatur, de quarum ſpecie Pli.li.xv.multa dicit. Ad harum igitur ſimilitudinem rex,ut quidam uolunt ferreas nuces fieri iuſſerat,quas ĩcendit primo deinde,barbæ admoueri faciebat. Diſſentit i hoc à Cic.qui non iuglandibus, ſed candenti carbone ſolitum eſſe dixit capillos adurere. ¶ Nec ſe. ſe ma. Quẽadmodũ filiabus pater,ita & uxoribus uir parum fidebat. ¶ Neutrius. Antiq̃ dixit nunc uero neutre diceremus. ¶ Cubicularẽ le.pro cubiculo in quo lectus erat foſſa circũdedit. ¶ Forem. cu.non ſatis habuit foſſa cubiculum cinxiſſe,niſi & oſtium firmo clauſtro occluderet. ¶ Forem.i.aditum.

Diony- ſimetus à familiaribus

Diony. filiæ tondebant.

ASCENSIVS.

AGe Dyonĩ. Tyrannus Siracu.q̃.i.quantum lõga fabula ſup. eſt tormenti huiuſce.i.huiuſcemodi.q̃ peregit dñationẽ.ſ.tyranni dein,annorum duo de quadraginta.i.trigintaocto in hunc modum.nam amicis ſummotis.ſ.ab aula ſua ſubſtituit in locum eorũ homines gentium & ferociſſimarum,& p̃ualidos ſeruos electos è familiis locupletum,qbus cõmitteret.i.crederet,latera ſua. Edocuit quoq; filias ſuas tondere.i.radere barbã,metu tonſorum,quarum ipſarum.i.earundem filiarum manibus nõ auſus committere ferrum.i.cultrum raſorium, aut nouaculam poſtquam appropinquabant ætati adultæ.i.maturæ uero inſtituit,ut.ſ.filiæ adurerent ſibi.ſ.ſtatuenti patri Dionyſio uidelicet barbam,& capillos (Sunt qui habent nõ captam.i.contractam manibus,quod alii non inepte deleuerũt) putaminibus.i.ut dñt,teſtis,iuglandiũ.i.iuglãdiũ Iouis,q dulces ſunt & hominibus,ſunt qui amygdalas putent. Aut nucum candentium.i.incenſarum,putamina enim nucũ,eo ꝙ pĩguia faciliter incenduntur,tenuemq; calorem,ſed latam flammã emittunt tali miniſterio,non ineptam,ſtatimq; i carbones uertuntur. unde carbone candente Cicero uſus dicit. Nec egit ſe maritum ſecuriorem quã patrem.i.nõ minus timuit uxores q̃ filias. Enĩ.i.q̃a ipſe alligatus eodẽ tpe matrimoniis duarum.ſ. uxorum Ariſtomaches ſyracuſanæ,& Doridis locrenſis, neutrius cõplexũ petiit.i.adiit, unq̃, niſi excuſſæ.i.ſcrutatæ,& inueſtigatæ,an ferrum haberent,atq; cinxit etiam lectum cubicularem, ideſt quo incubuit, aut qui in cubiculo erat, ſed foſſa lata,quæ tamen in cubiculo erat ſed cubiculum cum lecto ambibat perinde q̃ ſi caſtra.i.ſicut caſtra cingeret, in quẽ.ſ. lectum recipiebat ſe ponte ligneo,quẽ,ſ,ſubtraxit, cũ ipſe.i.propriis manibus obſeraſſet clauſtro.i.ſera,& uectibus claudendi uim habentibus,diligenter forem interiorem.i.ab interiori parte (forte legendum ſit interius ut reſpondeat ad illud extrinſecus) forem cubili,opertam.i.denſiſſime munitam, & clauſam extrinſecus.i,ab exteriore parte à cuſtodibus,ſcilicet corporis ſui.

THEOPHILVS.

IVglandium, Vetuſti codices habent.candentium glandiũ quæ lectio probior,addit enim continuo Valerius. Aut nucum putaminibus,iuglandeſque & nuces idem ſunt ut diximus ex Macrobio.

Oliuerius

OLIVERIVS.

Simillitudo oris unde. DE ſimill.aūt oris. Dicturus de ſimilitudine formæ breuiter præfatur, & oſtd.i. uariam eſſe philoſophoꝝ de re iſta ſn̄iam, q; alii dicant à lege naturæ datum eſſe, ut nōnulli diuerſis parentibus orti ſibi ſpē uultus, & oris ſimillimi inueniantur, alii potius caſu, & fortuita cōceptionis ſorte id euenire cōtendūt. & qm̄ lis iſta adhuc ſub iudice manet, dicit ſe quoq; huius rei cām prætermiſſurum, & exempla pauca ſubiecturum. Altiore doctrina. profundiori ſcia, ut philoſophia cāꝝ oium indagatrix. Eorū, alii ſunt, inquit, philoſophorum nōnulli, qui hoc à lege naturæ prouenire dicāt, ut omne gn̄ans gn̄atū ſibi ſimile creet, & à ſanguine ſimilitudine naſci uolunt, quod à cæteris aīalibus probāt, dicentes, ut in brutis uidemus catulis catulos ſimiles procreari, ſic & hoīes ſibi ſimiles liberos ſæpiſſime generare. Contextui, cōpoſitioni ſanguinis, ut filii parentibus, quibus originē ducūt, ſimiles inueniantur. Rn̄dere. Conſentire. Vir. Et dictis rn̄dent cætera mēis. horum aūt philoſophoꝝ opinionē ſequitur Solinus in cap. de hoīe, dicit.n. iam uero, qui deflexū aīum referat ad ſimilitudinē, cās quantū artificia naturæ ingeniū deprahendet. Interdū.n. id genus ſpectant & per ſobolē in familiā tranſitus faciunt, ſicut plerumq; paruuli modo neruos, modo cicatrices, modo qualeſcūq; originis ſuas notas ferunt, ut in lepidis, quorū tres, interuuiſa uñ ſerie, ex eadē domo, obducta membrana ocolo ſimiles geniti reperiuntur, uel in Bizantio nobili pictore, qui cū mrem hēret adulterio ex æthiope cōceptā, qui nihil pri comparādū reddiſſet ipſe in æthiopem auum degenerauit. Alii ne. h.e.na.ſc.

Deformes à formoſis naſci. hanc ſimilitudinē non à lege naturæ, ut origini ſanguinis reſpondeat, ſed à fortuita quadā ſorte, & caſu ꝓuenire dicūt, qđ uī eſſe ꝓbabilius, q; uidemus diſſimillimos à parētibus naſci, à formoſis deformes, à ualidis imbecilles. phyſici uero dicūt, id plerumq; accidere, ut in cōceptione mulier ad alicuius imaginē adiecerit ſuum aīum, & cū in eā tota fuerit intenta, ſimilitudinē eius, partū, ſiue conceptū inde cōtrahere, quod ꝓbant ex muliere quadā, quæ cū pudica ſemper habita fuiſſet, æthiopē tū peperit. cuius rei cām cū maritus diligentius inueſtigaſſet, qui ſtupri iam ſuſpectam uxorem habere cœperat, cognouit à phyſicis, q; tpe conceptionis uxor cū æthiope, quem in cubiculo depictum habuerat, conſpexiſſet, & in eum tota fuiſſet intenta, cōceptus inde ſimilitudinē duxerat. Quod idē ſentire uī Plinius natu.hiſt.lib.vii. cū dicat, Similitudinum quidem in mēte reputatio, & in qua credantur multa fortuita pollere, uiſus, auditus, memoriaq;, hauſtæ imagines ſub ipſo cōceptu, cogitatio etiam utriuſlibet aio ſubito trāſuolans effingere ſimilitudinem, aut miſcere exiſtimatur, ideoq; plures in hoīe q̄ in cæteris oībus aīalibus differentiæ, qm̄ uelocitas cogitationum, animiq; celeritas, & ingenii uarietas multiformes notas imprimit cum cæteris animantibus immobiles ſint animi, & ſimiles omnibus, ſinguliſq; in ſuo cuiq; genere. Fortunæ ſors, prout caſus concipienti mulieri imaginem aliqua obtulerit. Inter a. qui diuerſis parentibus nati ſunt, & uidetur latenter his aſſentire, qui in fortuito caſu ſimilitudinem ponunt. Partus e. pariter. in qua ſignificatione Iuu. poſuit. Si mulier uitulum uel ſi bos ederet agnum.

ASCENSIVS.

DE ſimilitudine, &c. autem.i. præ cæteris donati, aut doctam altiore doctrina.ſ. q̄ nos, aut fere alii diſputant ſubtil. de ſimilitudine oris.i. faciei, & totius corporis, & alii eorum.ſ. prædictorum doctrina, ſunt in ea opinione, ut exiſtiment, illam.ſ. ſimilitudinem reſpondere origini, & contextui ſanguinis, nec ideſt & non, & trahunt ex cæteris animalibus argumentum non paruū ideſt approbationem magnā, quæ, ſcilicet animalia naſcūtur fere ſimilia gignentibus. Alii negant hanc legem naturæ eſſe certā, ſed ſup. aſſerunt, Species mortalium attribui.ſ. unicuiq;, prou.i. ſecundum q; ſors conceptionis fortuita, i. caſualis obtulit.ſ. unicuiq; atq; ideo, ſup. aſſerunt, aut dicunt partus deformes edi plerumq;.i. frequenter ex ſpecioſis, & inualidos ex robuſtis, quod niſi quandoq; contingeret, utili edicto prohiberetur impotentibus, & deformibus generare, quo cauto ſtatim oēs formoſi, & ualidi ederentur. Verum quoniam iſta quæſtio uerſatur in ambiguo, nos referemus pauca exempla ſimilitudinis cōſpectæ īter alienos.i. diuerſi ſanguīs, aut gn̄is.

De Similitudine formæ, Cap. XV.

DE ſimilitudine autē oris, & totius corporis, altiore doctrina præditi ſubtilius diſputant: eorumq; alii in ea ſunt opinione, ut exiſtiment, illam origini, & contextui ſanguinis rn̄dere. Nec paruum argumentū ex cæteris aīalibus trahunt: quæ ferè gignentibus ſimilia naſcuntur. Alii negant certam hāc eſſe naturæ legem, ſed ſpecies mortaliū, prout fortuita ſors conceptionis obtulit, attribui. atq; ideo plerunq; ex ſpecioſis deformes, ex robuſtis inualidos partus edi. Verum quoniam iſta quæſtio in ambiguo uerſatur: pauca inter alienos conſpectæ ſimilitudinis exempla referemus.

De Vibio & Publicio Libertino ſimilibus Pompeio Magno.

MAgno Pompeio Vibius ingenuæ ſtirpis, & Publicius Libertinus ita ſimiles fuerunt: ut permutato ſtatu, & Pompeius in illis, & illi in Pompeio ſalutari poſſent. Certe quocunq; aut Vibius, aut Publicius acceſſerant: ora hominum in ſe obuertebant. Vnoquoq; ſpeciē ampliſſimi ciuis in perſonis mediocribus annotante. Quod quidē fortuitum ludibrium, quaſi hæreditariū ad eum penetrauit.

De Menogene Coco ſimili pri Pom. Magni.

NAm pr quoq; eius eo uſq; Menogenis Coci ſui ſimilis eſſe uiſus eſt ut uir, & armis præpotens, & ferox animo ſordidum eius nomen repellere à ſe non ualuerit.

OLIVERIVS.

MAgno Pompeio. Duos dicit infimæ conditionis homines Pom. adeo ꝑ ſimiles, ut ſi eadem Pōpeii, & illorum fuiſſet fortuna, merito pro pompeio ſalutari potuiſſent. Solinus tamen de memorabilibus mundi horum alterius tantum mentionem facit, Dicit inter Cneum Pompeium & Cneum Vibiū humili loco natum tantus error extitit de paribus liniamentis, ut Romani Vibium Pompeii nomine Vibii uocabulo pompeium cognominarent. Plinius uero eodem lib. utrunq; commemorat, dicit enim M. pompeio Vibius quidam è plebe & publicius etiam ſeruitute liberatus indiſcreta prope ſpecie fuere ſimiles, illud os probum reddentes, ipſumq; honorem eximiæ frontis. Ingenuæ ſtirpis, Solinus dicit humili loco natum. Plinius è plebe natum. Quod quidem fortuitum, Hanc fortunæ ludificationem, ut ſordidæ conditionis homines pompe. haberet ſibi perſimiles, dicit ei fuiſſe quaſi hæreditariam, quoniam pater eius Menogenem cocum longe ſibi ſimilem ſortitus eſſet, à quo etiam Strab. cognomen accepiſſe dicitur, nam Menogenes Strabo, Coquus ille uocabatur. Ludibrium, dedecus & ludificatio, nam turpe uidebat eſſe clariſſimis uiris à ſordido gn̄e hoīum ſpē repſentari. Vibius & Publicius Po. ſimiles

ASCENSIVS.

MAgno &c. Vibius ſtirpis ingenuæ, & Publ. libertinus .i. libertinæ cōditiōis, fuerūt ita ſimiles pom. magno, ut ſtatu permutato, q; pompe. princeps erat urbis, illi ignobiles, &.i. ſimul pom. poſſet ſalutari in illis.i. illi ꝑ pom. & illi in pomp.i. pomp. loco alterius illoꝝ, Certe quocūq;, aut Vibius, aut Publicius acceſſerāt ipſi ſup. obuerterāt in ſe ora hoīum admirantiū ſimilitudinē eoꝝ cū Pompe. unoquoq;.ſ. hoīum annotāte in pſonis mediocribus.i. mediocris cōditionis, ſpeciē ciuis ampliſſimi, ut qui magno agnomē meruerit. Quod qdē ludibriū fortuitū .i. illuſio caſu orta, penetrauit ad eum.ſ. Pom. mag. quaſi hæreditarium.i. à patre acceptum.

OLIVERIVS.

MEnogenis, qui & Stra. dicebaſ æque Pō. Magni Pōpr cognominatus eſt, teſte Pli. eodē lib. ná talis, inqt,

campum quoq; eius Menogenis coci ſui cognomen impoſuit Strabonis à ſpẽ oculorum nomen habentis uitium, Imitata fuit alter Stra. perſpicaciſſimi uiſus homo, quem ſupra diximus, perſpexiſſe centum & triginta quinq; millia paſſuum ſolitum exeuntem à Carthagine claſſem punicam, numerumq; nauium manifeſtiſſime ex lybitana ſpecula notare.

¶ De Cornelio Scipione cognomẽto Serapiõe.

EXimiæ uero nobilitatis adoleſcens Cornelius Scipio, cũ plurimis, & clariſſimis familiæ ſuæ cognominibus abundaret, in ſeruilem Serapionis appellationẽ uulgi ſermone impactus eſt. quod huiuſce nominis uictimario ſimilis erat. nec illi aut morum probitas, aut reſpectus tot imaginum, quo minus hac contumelia aſpergeretur, opitulata eſt.

¶ De Lentu. & Metel. ſimilibus hiſtrionibus.

GEneroſiſſimus Conſulatus collegio Lentuli, & Metelli fuit: qui ambo in ſcenam propter ſimilitudinem hiſtrionũ propemodum ſpectati ſunt. Sed alter ex quodam aſſeclarum cognomen Spintheris traxit: Alter niſi Nepotis à moribus accepiſſet: Pamphili retiarii, cuius ſimillimus eſſe ferebatur, habuiſſet.

¶ De M. Meſſala ſimili Meno. & Curi. ſiſi Bur.

AT M. Meſſala Conſularis, & Cẽſorius, Menogenis, Curioq; omnibus honoribus abũdans Burbulei ille, propter oris aſpectum: hic propter parem corporis motũ, uterq; ſcenici nomẽ coactus eſt recipere. Abunde ſunt hæc domeſticis, quũ perſonis ſunt excellentia, & non obſcura, noticia celebrantur.

¶ De rege Antiocho ſimili Artenio.

REgi Antiocho unus ex æqualib⁹, & ipſe regiæ ſtirpis nomine Artenio, perq̃ ſimilis fuiſſe traditur. quẽ Laodice uxor Antiochi, interfecto uiro, diſſimulandi ſceleris gratia, in lectulo perinde quaſi ipſum regem ægrum collocauit. Admiſſumq; uniuerſum populũ & ſermone eius, & uultu cõſimili feſellit. crediderũtq; homines ab Antiocho moriente, Laodicen, & natos eius ſibi commendari.

ASCENSIVS.

NAm pr quoq; eius uiſus eſt eſſe ſimilis menogenis coci ſui eouſq; ut uir, &c. i. ſimul armis ꝑpotens, & ferox alo. ſ. pr Põpeii magni nõ potuerit repellere à ſe nomẽ eius. ſ. coci ſui ſordidũ, q a ſordidi hoís, aut à uitio corporis maioribus eius inditũ, agnominatus enī eſt ab illo Strabo.

OLIVERIVS.

Scipio ſerapioni lõge ſimilis.

EXimiæ uero nobilitatis. Nec iſtud fortunæ iudiciũ nobiliſſimus adoleſcens Corn. Scipio ſubterfugere potuit, qui Serapio. cuiuſdã uictimarii in appellatione fuerit notatus, q illſdẽ liniamẽtis corporis, & oris par eſſet illi. unde Pli. eo. li. vii. Scipioni in ſeruo Serapione uicti mari negociatoris uili mãcipio, nõ illi ualuit gſtis nobilitas, nõ morũ probitas, nulla deniq; uirtus. ¶ Cognominibus. ut Scipionũ, quorũ duo Africani, unus Aſiatic⁹, dicti ſunt. ¶ Serapionis appellationẽ. Quia uulgus eũ ſerapionẽ appellabat eo q illi ſimilimus erat. erat aũt Serapio iſte uictimarius, hoc eſt ſacerdotũ miniſter qui ſacrificãtibus miniſtrabat, ut ſupra dixi. ¶ Reſpectus tot imaginũ. q plurimas maiorũ ſuorũ ſtatuas haberet.

ASCENSIVS.

EXimiæ, &c. Vero. i. ſed Corne. Scip. adoleſcens nobilitatis eximiæ, cum abundaret plurimis, & clariſſimis cognominib⁹ familiæ ſuæ nam Scipionum, alius dictus Africanus, alius Aſiaticus, alius Numantinus, & Africanus, alius Naſica &c. impactus eſt ſermone uulgi in appellationem ſeruilem Serapionis ſerui, q. i. quia, erat perſimilis uictimario. i. uictimarum curatori, huiuſce nois. ſ. ſerapionis. Nec aut probitas morum, aut reſpectus tot imaginum. i. clarorum uirorum, quorum imagines in ſtẽmate ſuo habebat, eſt opitulata ei, quo minus. i. ut nõ aſpergeret hac contumelia, ut. ſ. uictimarii nomen acciperetur.

ASCENSIVS.

GEneroſiſſimus, &c. Cõſulatus fuit generoſiſſimus collegio Lentuli & Metelli. i. cum Lẽtulus & Metellus collegæ eſſent, qui ambo ſpectati ſunt propemodũ. i. ualde in ſcena. i. theatro, cũ ſcenici agerentur ludi, illis præſentibus ꝑpter ſimilitudinẽ hiſtrionũ, qui ludos uarios agebant, ſed alter ſ. Lentulus traxit cognomẽ ſpintheris ex quodam ſæculariũ. ſ. ludorũ actori, q̃q̃ Oliuer. ſæculari legat, & alii aſſeclarũ, nam Plin. à mimo nomen ſortitum uult Metellus niſi accepiſſet ſup. cognomẽ à moribus nepotis, qui pius dictus erat. habuiſſet ſup. cognomẽ, aut agnomen Pãphili Retiarii. i. certãtis cũ Mirmillõne rete quod manibus geſtabat, cui ſcilicet retiario ipſe ferebatur ſimillimus.

THEOPHILVS.

NEpotis, Metellus, inq̃t, à Pamphilo retiario, traxiſſet appellationem niſi prius à moribus, & ſolutiore uita nepos eſſet appellatus.

OLIVERIVS.

AT M. Meſſalla. De hoc meſſalla Soli. Marcus, inquit, meſſalla, & Menogenes è fece uulgari hoc fuerũt uterq; q ſinguli, nec alium meſſallã putauerit, q̃ menogenem, nec menogenẽ aliũ putauerũt, q̃ meſſallã, hoc idẽ teſtat. Pli. lib. vii. ¶ Curioq;, hic ꝑp geſtus, & corporis ſui motus, hiſtrioni burbuleo pares Burbuleus cognominatus eſt. ¶ Scenici. i. hiſtrionis, nã Menogenes, & Burbuleius fuerũt hiſtriões. ¶ Perſonis ex. nã in pſonis clariſſimis hæc ſimilitudo cõſpecta eſt. ¶ Nõ obſcura. Quia apd oẽs Ro. nota fuerũt hæc exẽpla.

Meſſalla mẽogenis ſimilis

ASCENSIVS.

AT M. Meſ. ſup. uir cõſularis, & cẽſorius. i. q aliqñ cõſulatũ, & cẽſurã geſſerat, & curio abundans oĩbus honoribus. i. titulis magiſtratuum geſtorũ, uterq; coactus eſt recipere. ſ. à populo nomen ſcenici ſup. hois arti ludicræ inſtitia, ille. ſ. meſſala Menogenis ꝑp aſpectũ oris. i. ſimilẽ aſpectũ uultus, hic. ſ. Curio Burbulei. ſ. hiſtriõnis ꝑp parẽ motũ corporis, hæc, exẽpla dicta ſint. i. habeãtur abunde. i. ſatis ampliter dicta, domeſticis ſup. exẽplis, quũ celebrãtur, &. i. ſimul, excellentiora ſup. cæteris, perſonis. i. ꝑp perſonas illuſtrium uirorum, & non oſcura noticia.

OLIVERIVS.

Metell⁹ retiairo ſimilis

GEneroſiſſimus cõ. Lentulus ac Metellus cõſules principeſq; Ro. ſic duorũ hiſtrionũ ſpẽm referebant, ut cum in Scenam prodiiſſent, illorũ noia nõ ſubterfugiſſent, niſi alter ſpinteris, alter nepotis cognomina multo antea ſortiſuiſſent, nam Metellus quia retiario Pamphilo ſimillimus eſſet cuius nomen ſordidum nõ aufugiſſet, niſi à nepote, qui pius cognominatus eſt, auxiliare nomen accepiſſet. Pli. Sicut ſpinter ſecondanus, Retiariusq; Pãphilus collegio Lentuli & Metelli conſulum. In quo per q̃ in fortunæ fortuitũ hoc quoq; fuit, duorum ſimul conſulum in ſcena imagines cerni. ¶ Spectati ſunt, quotieſcunq; in ſcenam conſules iſti prodibant, ut in ſe oĩum oculos cõuertebant, quod hiſtrionibus ſimillimi forent. ¶ Ex quodam ſæculari, ex quodam mimo, qui in ludis ſæcularibus hiſtrioniã exercebat, de ludis ſæcularibus dictum eſt in ca. de inſtitutis. ¶ Spinteris, fuit nomẽ hiſtrionis. ¶ Lẽtulo ſimilis, à quo Lentulus cognomẽ accepit. ¶ Altera moribus nepo. ſ. Metel. qui plus cognominatus é à nepote optimis moribus inſtituto. ¶ Pamphili retiario. ſ. Pamphili, gladiatoris.

OLIVERIVS.

Antiochus arteſo ſimillim⁹.

REgi Antiocho, Inter regem Antiochum & Artenionem ſimilitudo tanta fuiſſe traditur, ut alter altero, nec uultu, nec uoce diſcernerentur, ex quo facile reginæ laodices occultata fraus, ut occiſo Antiocho, Artenionem pro rege ſimularet, & in regio toro ueluti arrogantem collocaret, & aduocato populo illum tanq̃ teſtaturum oſtenderet, à quo & laodice, & liberi diligentiſſime commendarentur, cuius uoce audita, à populis facile deluſus eſt. Solinus, regem inquit, Antiochum Artenio quidam ex plebe ſyriaca ſic æmula faciẽ mentiebatur, ut poſtmodum Laodice uxor regia obiecto populari iſto tam diu diſſimulauerit defunctum maritũ, quod ex arbitratu eius regni ſucceſſor ordinaretur. Pli. quoq; lib. vii. Antiocho, inquit, regi ſyriæ è plebe nomine Artenio in tantum ſimilis fuit, ut Laodice coniux regia, necato iam Antiocho manus per eum commendationis, regniq; ſucceſſionis peregerit. ¶ Vnus ex æqualibus regiæ ſtirpis. In hoc diſſentit à ſolino, & plini. Vale. q regiæ ſtirpis Artenionem fuiſſe dicit ille uero ex ſyriaca plebe uirum.

Aſcenſius

ASCENSIVS.

REgi, &c. Vnus ex æqualibus .i. coæuis ſup. Antiochi regis, & .i. ẽt ipſe ſtirpis regiæ Artenio noie, traditur fuiſſe per ꝗ ſimilis Antiocho regi .ſ. ſyriæ, quem Laodice uxor Antiochi uiro interfecto, collocauit in lectulo, grã ſceleris diſſimulandi, perinde quaſi .i. acſi ſup. collocaſſet illic ipſum regem ægrũ, & ſefellit in ſermone eius ſ. Artenionis, & uultu conſimili .ſ. ſermoni, & uultui regis, uniuerſum populũ admiſſum .ſ. ad lectulum, quaſi ad regem & homines. aut oẽs crediderunt Laodicen .ſ. reginã, & natos .i. filios eius cõmẽdari ſibi ab Antiocho moriẽte.

OLIVERIVS.

HYbræã aũt. Hic Mileſius orator inſignis & in tota Aſia celeberrim⁹, adeo ſimilis ſeruo cuidam Tapetas in Scena colligentis fuiſſe tradit̃ ut oẽs eius frẽm exiſtimarent, qm̃ nulla inter eos uultus & corporis erat diſſimilitudo, iiſdem parentibus nati eſſe credebantur. ¶ Milaſius, Ab oppido mileſio, quod fuit i Ionia ubi optima uellera tingebant̃ teſte Ser. in. iiii. geor. unde Vir. Mileſia uellera dixit. ¶ Concitatæ facundiæ, uehementis in perſuadendo eloquentiæ. ¶ Cynicorũ, philoſophorũ, qui cinici dicebant̃, quorũ unus fuit Diogenes mordaciſſimus philoſophus, nã cinici dicti ſunt quaſi canini. ¶ Stramenta, quos græci tapetas appellant, qui ſpectatoribus ſubſternebãtur in Scæna, hic ergo ſeruus, peractis ludis, hos tapetas, & reliqua Scænæ ornamẽta colligebat. ¶ Totius Aſiæ oculi, ideſt omnium Aſiaticorum oculi.

¶ De Hybrça My. ſimili cuidã ſeruo Gymnicorũ.

HYbræã aũt Mylaſiũ copioſæ, atq; cõcitatæ facundiæ oratorẽ, Gymnicorum ſeruo ſtramenta Gymnaſii colligenti, tã ſimilem ferunt: ut tanꝗ germanũ fratrẽ totius Aſiæ oculi aſſignarẽt. ita lineamẽtis oris, & omnium membrorum compares erant.

¶ De quodã p̃tore Romano ſimili cuidã Siculo.

ILle uero, quem in Sicilia prætoris admodũ ſimilem fuiſſe conſtat: petulantis animi. Pro conſule enim dicente, mirari ſe quapropter ſui tã ſimilis eſſet, cũ pater ſuus in eam prouinciam nunquam acceſſiſſet: At meus (inquit) Romam frequenter acceſſit. Ioco nanq; laceſſitã matris ſuæ pudicitiam inuicem ſuſpitione in matrem eius reiecta, audacius quàm uirgis: & ſecuribus ſubiecto conueniebat, ultus eſt.

¶ De iis, qui infimo loco nati, mendacio ſe clariſſimis familiis inſerere conati ſunt. Cap. XVI.

SEd tolerabilis hæc, & uni tãtummodo anceps temeritas. quod ſequitur impudẽtiæ genus nec ferẽdum ullo modo: periculiq; tum priuatim, tum etiã publice late patentis. Nã ut Equitium Firmo piceno monſtrum ueniens relatum iam, in huiuſce libri ſuperiore parte, prætercam, cuius in amplectendo Tyberio Graccho patre, euidens mendacium, turbulento uulgi errore, amplíſſima tribunatus poteſtate uallatum eſt.

rat Romã ſimillimus Cæſari. & in ſe oĩum ora cõuerterat. Auguſtus perduci hoĩem ad ſe iuſſit, uiſumq; hoc modo interrogauit, dic mihi adoleſcẽs fuit aliqñ m̃r tua Romæ? negauit ille, z ec contentus adiecit, ſed pr̃ meus ſæpe. ¶ Ille uero, quẽ piſcatorem fuiſſe dicit Soli. ¶ Ioco nãq; la. Ex reiectione, inquit locos dicti inſimulatã matris pudicitiã, audacter magiſꝗ facete ultus ẽ, cũ diceret p̃rem ſuũ Romã ſæpius acceſſiſſe. ¶ Inuicẽ ſuſpitiõe reiecta, quia pari rõne teiecerat ſuſpitionẽ impudicitiæ m̃ris in proconſulẽ, ſed hãc iniuriã ultus eſt audacius ꝗ prouinciali homini cõueniret, qui proconſulari imperio ſubiect⁹ eſſet. ¶ Quã uirgis & ſecuribus ſubiecto. quã homini, q pconſuli ſubiectus eſſet, in quẽ uirgas experiri, & ſecures parari iubere potuiſſet proconſul.

ASCENSIVS.

ILle uero .ſ. piſcator, quẽ cõſtat fuiſſe i Sicilia admodũ ſimilẽ p̃toris .ſ. Suræ pconſulis, ſup. fuit ai petulãtis .i. ad laceſſandũ pelliui eni .i. q a pcõſule .ſ. Sura dicẽte, ſe mirari, quapropter eſſet tam ſimilis ſui .ſ. procõſulis, qui idẽ p̃tor erat cũ pater ſuus nunꝗ acceſſiſſet in eam puinciã, inqt, at .i. ſed meus ſup pr̃ acceſſit frequẽter Ro. q. d. & ita potuit te genuiſſe, corrupta m̃re tua pbat, q petulãtis ai fuerit, nãq; .i. q a, ip̃e ultus eſt ioco ſed amaro, pudicitiã matris ſuæ laceſſitam .i. petitã cõtumelia, à proconſule, innuerat enim à patre ſuo illum per adulterium progenitum ſuſpitiõe. ſ. adulteria reiecta inuicẽ .i. uiciſſim in matrẽ eius .ſ. pcõſulis, audaci⁹ ꝗ cõueniebat ſubiecto uirgis & ſecurib⁹ .i. p̃tori ſex lictores cũ totidẽ faſcib⁹ habẽti. Sura pcõſu. in Sicilia.

ASCENSIVS.

HYbræam, &c. Ferunt .ſ. rerũ narratores. Hybræã Mileſiũ (uulgo Milaſiũ legunt) ẽ mileto ſecundũ Oliueriũ Ionio oppido oratorẽ facundiæ copioſæ .i. abundantis, atq; concitatæ .i. torrentis more fluentis, aut prõptæ, fuiſſe ſup. tam ſimilẽ ſeruo gymnicorũ .i. gymnaſii inſtructorũ (qd̃ Oliu. quoq; ſentit, & iñ paulopoſt Cynicorũ legit, & interpretatur) colligenti ſtramẽta .i. apeta, aut tapetas, quæ uel, qui ſternuntur pauimẽto, aut ſedilibus ſpectantium, præſertim nobiliũ quũ aulea ſuſpendantur latine itaq; ſtramenta à ſternendo dicũ p̃nt (alii tñ ſcribunt ſtragmenta, alii ſtrigmẽta) gymnaſii, unde gymnicorũ non Cynicorum ſeruus dicetur, ut oculi totius Aſiæ aſſignarent, ideſt aſpicerent, & adnotarẽt eum tanꝗ fratrem germanum, ſcilicet Hybreæ, ita ideſt intantum erant compares liniamentis oris, & omnium membrorum.

THEOPHILVS.

MIlaſiũ, uetuſti codices habent Mylaſenum, gentiliter à Mylaſis Aſiæ ciuitate, de qua Strabo. Tullius in Antonianis & Stephanus. ¶ Cynicorum, Placet, ut legas gymnicorum, nam ſequitur ſtragmenta gymnaſii colligenti.

OLIVERIVS.

ILle uero. Soli. Horũ ſimilitudinis meminit, ſed iocoſi, uel ut, Val. dicit, petulantis dicti, mentionẽ nullã facit, dicit. n. piſcatore Sicilia proconſuli Suræ p̃ter alia ẽt ritu oris comparabatur, ita ut in eodem uocis impedimẽta, & tardatæ ſonus linguæ naturalibus offendiculis cõgruerent, qd̃ uero de iocoſo reſponſo tradit Val. illud uel certe ſimili Macro. in auguſtũ refert fuiſſe dictũ, dicit. n. ſoleo in auguſto magis mirari, quos pertulit iocos ꝗ ipſe quos parturit, q a maior eſt patientiæ facũdiæ laus, maxime cũ æquanimiter aliqua ẽt iocis mordacioca pertulerit, cuiuſdam prouincialis locus aſper innotuit, intrauerat Romã ...

OLIVERIVS.

SEd tollerabilis hæc, Trãſitũ facit ad eos, qui obſcuro loco nati, ſe clariſſimis familiis inſerere uoluerunt, & ne ex abrupto tranſire uideatur, hoc utitur ordine, ut dicat ſuperioris exempli temeritatem tollerari poſſe, quod ad unius duntaxat periculũ pertinuerit, ſed impudentiam, de qua dicturus eſt nullo pacto ſerendam, q nõ ſolum priuatos ciues, ſed etiã rempu. indiſcrimẽ propemodũ adduxerit. ¶ Vni tantummodo anceps, periculoſa tñ piſcatori ſiculo, qui proconſuli, Suræ temere ſatis reſpondiſſe uiſus eſt. ¶ Nam ut Equitium, ut omittã, inquit, Equitiũ, qui cũ C. Graccho ſimillimus eſſet, in Gracchorũ familiã ſe tanꝗ Tyberii filium inſerere uoluit, annitente L. Apuleio Saturnino trib. pleb. qui grauiſſimas ex hac re in populo ſeditiones excitauit, ut in cap. de ſeditione dictum eſt, ut hunc inꝗ omittam, uidendum eſt quantum reip. periculũ intulerit Helophili temeritas & impudẽtia, q ſe iunioris Marii filiũ mentitus tñ apud plebẽ, grã, & fauoris conſecutus eſt ob aui memoriã qui. vii. conſulatus geſſerat in urbe, ut & multæ ueteranorũ coloniæ, municipia, & collegia fere omnia ſibi patronum delegerunt. præterea cum imperii fundamenta nondũ ſatis firma. C. Cæſa. ieciſſet, parũ abfuit, quin rurſus excitaretur bellum ciuile per hunc Helophilũ, nam cũ Cæſar in Hiſpania deletis. C. & Sexto magni Pom. filiis, rediiſſet in urbem, & in hortis ſuis forte ſederet cum Helophilo hoc impudentiſſimo, oẽs quicunq; ad Cæ. gratulatũ de uictoria uenerant, nõ minus Herophilũ ꝗ Cæſa ſalutacunt, adeo ſe iam plebi Helophilus iſte inſinuauerat, quod ubi ſenſit Cæſar, metuens id quod futurũ erat, ne qua ſeditio, aut coniuratio fieret in populo, Herophilum exilio mulctauit, mortuo deinde Cæſ. reuerſus in urbem ſenatui cædem, & inſidias machinabatur, quare cognita, coniectus in carcerẽ meritas pœnas luit.

¶ Firmo pl. firmũ oppidũ eſt in agro piceno unde fuerat Equitius oriundus. ¶ Monſtrũ, nõ homo, ſed uerius mõſtrũ ob turpiſſimos mores di. i põt ¶ Prætereã, omittã, & eſt occupatio, color rhetoricus, cũ id maxime dicimus, nos omittere oſtdimus ¶ In am. T Grac. hoc eſt in aſſerẽdo, & uindicãdo ſibi patre T. Grac. Turbulento uulgi errore, qa ut diximus, cũ à Mario Quintũ conſulatũ gerẽte in carcere cõlectus eſſet, eo q̃ contra leges tribunatũ peteret, tantã ſeditionẽ in urbe cõcitauit ut populus carcerẽ cõfregerit, illũ eduxerit, at ꝗ ẽt humeris ſuſceptũ per urbẽ tanq̃ ſenatu triumphans cũ ſumma alacritate portauerit. ¶ Ampliſſima tr. po. Saturnini trib. ple. qui dum Gracchanas leges ſuſcitaret qbus populi fauorẽ, & grãm aucuparet Equitiũ in mediũ protulit, & Gracchi filium eſſe aſſerebat, ut ſuus ſupra dictum eſt.

ASCENSIVS.

SEd hæc temeritas. ſ piſcatoris ſiculi, tolerabilis, ſup. fuit, & anceps. i. dubii euẽtus tãtũmodo uni. ſ ipſi piſcatori, ſi ſecus, ac in bonã partẽ acce piſſet ꝑtor, ſup illud genus impudentiæ, qđ ſeqtur, nec ſerẽdũ ſup. eſt ullo modo, & ſup. eſt periculi patẽtis. i. ſe extentis late, tũ priuatim, tũ ẽt publice, quia ſi ſe pro filio Gracchi probaſſet Equitius, res priuata hæredum Gracchi iacturã feciſſet, & ꝑ ſeditionẽ ꝑ eo ꝑ Saturninũ citatã reſpu in periculo grauifuit. Nam ut ꝑtereã Equitiũ monſtrũ. ſ. hois uentẽs Firmo ſ. oppidulo piceno. i. quod in agro piceno relatũ. i. recitatũ iã in ſuperiore parte huiuſce libri ſ. noni. c. vii. de ſeditione in principio, cuius mendaciũ euidẽs in amplectẽdo, uſurpãdo Tyb. Grac. pre, uallatũ eſt. i. munitũ & ꝑtectum ſup. cũ errore uulgi turbulẽto. i. ſeditioſo, & cõmotionis excitatiuo, ampliſſima ptãte tribunatu. ſ. Satur. trib. ple.

¶ De Herophilo Equario.

HErophilus Equarius medicus C. Mariũ ſepties Conſulẽ auum ſibi uendicãdo ita ſe extulit: ut coloniæ ſe ueteranorũ cõplures, & municipia ſplẽdida collegiaq; fer' e omnia patronum adoptarent. Quin etiã cum C. Cæſar Cn. Põpeio adoleſcente in Hiſpania oppreſſo, populum in hortos ſuos admiſiſſet: proximo intercolũnio pen'e pari ſtudio frequẽtiæ ſalutatus eſt. quod niſi diuinæ Cæſaris uires huic erubeſcẽdæ ꝓcellæ obſtitiſſent: ſimile uulnus reſp. excepiſſet, atq; in Eqtio acceperat. Cæterũ decreto eius extra Italiã relegatꝰ: poſtq̃ ille cœlo receptꝰ ẽ: in urbẽ rediit: & cõſiliũ iterficiẽdi Senatꝰ caperẽ ſuſtinuit: quo noie iuſſu patrũ necatꝰ i carcere, ſeras prõpti ai ad oẽ moliẽdũ ſcelꝰ pœnas pepẽdit.

OLIVERIVS.

HErophilus Equa. med. Qui equos curabat. ¶ Coloniæ ueteranorũ, Coloniæ dicebantur, ad quas è maiori ciuitate coloni mittebantur. Solebãt aũt frequẽter Romani ueteranos, & emeritos milites ad eiuſmodi oppida mittere. eorũ bona, qui ſibi rebelles, cõtumaceſq; fuiſſent, cõdonare. ¶ Municipia, ciui. quæ ꝑ bñficia fuiſſent Roma. ciuitate donatæ. ¶ Collegia. ſ. augurũ, pontificũ, ſacerdotũ. ¶ Adoptarent, Eligerẽt. ¶ Proximo intercolũnio, Intercolũniũ dr ſpaciũ iter duas, uel plures colũnas, ꝑximo aũt iõ dixit, ut oſtdat nõ lõge à Cæſare, tunc Herophilũ quẽ Cæſarem ſalutabant. ¶ Seras pœnas, graues. Virg. Diſtulit in ſeram cõmiſſa piacula mortem.

ASCENSIVS.

HErophilus medicus Equarius. i. equorũ uendicando . i. attribuendo ſibi quaſi iure ſuo Caium Ma. ſepties cõſulem auũ extulit. i. ſup reliquos tulit ſe, ita ut cõplures Coloniæ ueteranorũ ſ militum, & municipia ſplendida, & collegia. i. cætus eiuſdem officii, aut pontificii, ut augurum, pontificum, ſacerdotum, & cætera fere oĩa adoptarent, ſup. eum patronum. Quinetiam cũ Ca. Cæſar Cn. Pom. adoleſcente, quia filio magni, oppreſſo in Hiſpania, admiſiſſet populũ in hortos ſuos. ſ. Cæſ. ipſe, ſup. Herophilus ſalutatus eſt ꝑximo intercolũnio. i. ſpatio inter duas colũnas arborũ, aut ultium ad uoluptatem derelicto, pene pari ſtudio frequentiæ. ſ. cum Cæſare, hoc eſt paulo minores habuit ſalutatores, & congratulatores quam Caius Cæſ. Quia, niſi diuini uires Cæſ. obſtitiſſent huic procellæ erubeſcendæ. i. cõmotioni q̃ populus excitare perabat extollendo Heroph. id reſpu. excepiſſet uulnus ſimile, atq; acceperat in equitio. i. in ſeditione excitata ꝑ equitium. cæterum i. de Herophi. relegatus decreto eius. ſ. Cæ. extra Italiam, poſtq̃ ille. ſ. Cæ. eſt receptus è cœlo. i. in cœlum, rediit in urbẽ, & ſuſtinuit. i. potis fuit, aut ualuit capere cõſilium ſenatus interficiendi, quo noĩe. i. ꝑ quã culpã ipſe necatus in carcere iuſſu patrum. ſ. cõſcriptorũ, pependit. i. luit, aut perſoluit ſero. i. nimis tarde, pœnas animi prompti ad moliendum, id eſt cum molle, & difficultate patrãdum ſi poſſit, omne ſcelus.

¶ De quodã, q ſe fecit filiũ Octauiæ ſororis Aug.

NEc diui quidem Auguſti etiamnum terras regentis excellentiſſimũ numen intẽtatum ab hoc iniuriæ genere extitit: cũ quidã clariſſimæ, ac ſanctiſſimæ ſororis eius Octauiæ, utero ſe genitũ fingere auderet: ꝑpter ſummã autem imbecillitatẽ corporis, ab eo, cui datus erat: perinde, atq; ipſius filiũ retentum ſubiecto in locũ ſuum proprio filio diceret: uidelicet, ut eodẽ tempore ſanctiſſimi penates, & ueri ſanguinis memoria ſpoliarẽtur: & falſi ſordida cõtagione inquinarentur. Sed cũ plenis impudẽtiæ uelis, ad ſummũ audaciæ gradũ fertur: imperio Auguſti remo publicæ triremis affixus eſt.

OLIVERIVS.

NEc diui qui. Augu. Inuentus eſt, iqt, ipudentiſſimus hõ, q ſe Octauiæ Aug. ſororis. & M. Ant. filiũ mentiri auſus fuerit, q̃ ut populo perſuaderet, hoc mẽdacio uſus eſt, ut diceret, ſe à nutrice accepiſſe, q̃ cũ tradit' eſſet ei nutriendus, q̃ a Imbecilli corꝑe uideret, ꝑmutatũ eiꝰ ſortẽ fuiſſe, ut nutrix, quẽ robuſtiorẽ hẽret filiũ Octa. & Ant. miſerit, ſe uero ꝑ ſuo educauerit, q̃ hois ipudentiã Aug. cũ æquo aĩo ferre nõ poſſet, remo publicæ triremis affixit. ¶ Ter. re. aut ꝑ Tyb. eius filiũ, aut ad illius diuinitatẽ retulit, q̃ ꝑ Roma. excubabat impio. ¶ Clariſſime, ac ſan. hoc nõ uſque q̃ aſſentatoriũ eſt nã cõſtat, teſte Plu. in uita Ant. hãc fuiſſe miræ uirtutis fœminã, q̃ miſeũ i modũ diligeret à fře, cui cũ neglecta ab Ant. palã eſſe ꝑſuaderi nõ potuit, ut relicta An. domo ſeorſum habitaret, turpe exiſtimans eſſe, ut duo Roma. imꝑatores ad arma ciuilia. cõcitarent, alter amoris grã, alterq; pellex ſorori anꝑoneretur, atq; hæc nõ uerbis, ſed re ipſa comprobarit, nãq; Ant domũ deſeruit, neq; filiorũ eiꝰ curã remiſit, ſed diligenter excoluit nõ ſolũ cões, ſed etiam ex Fuluia aũ ſuſceptos, amicos etiam Ant. q uel petendi magĩratus, uel cæterarũ rerũ grã Romã ueniſſent, ſuſcipiebat fouebat, & ſi qd opꝰ erat ꝑ illis à Cæſ. ipetrabat, quinetiã ferunt cũ Ant. diuortii libellũ miſiſſet, ac ẽt qui Octauiã domo expellerent, egreſſam illã cũ oĩbus Ant. filiis ꝑter maiorẽ natu, qui tũ erat cum pře, plorantem, & iniq̃ ferentem, q̃ & ipſa una ex cauſis diſcordiæ ciuilis putaretur. ¶ Perinde atq;, tanq̃. ¶ Plenis uelis, oĩ impetu, & eſt tranſlatio ſumpta à nauigantibus, nam nullo pudore à tanto facinore deterrebatur. ¶ Ad ſummum au. gr. Nihil maius audere poterat, quam Auguſtum ſibi uendicare auunculum.

ASCENSIVS.

NEc qdem. i. nõ etiam aut non ſaltem, cum maxime immune eſſe deberet, numen excellentiſſimũ diui Augu. ſ. Octauii regentis etiam num. i. nunc adhuc in Tyberio eius ſucceſſore, aut diuina cura, aut potius tunc ad hæc terras. i. terrigenas Extitit. i. emerſit intentatum ab hoc gñe iniuriæ. ſ. falſæ aſſertionis alieni gñis & hæreditatis, cum quidam auderet fingere ſe genitum utero Octauiæ ſororis eius. ſ. Auguſti, clariſſimæ & ſanctiſſimæ. ſ. matronæ, autem. i. ſed dicere ſe retentum ab eo, cui datus erat. ſ. nutriendus, ꝑpter ſummam imbecillitatem, propter quam (ut mentiebatur) nutritius, ac nutrix non auſi ſunt Octauiæ uerum partum reſtituere, ſed ipſum retinuerunt proprio filio. ſ. eorum ſubiecto. i. clam allato ad Octauium in locum ſuum. i. ipſius emẽdacis, q talia fingebat. Videlicet, ut ſanctiſſimi penates. ſ. Octauiæ ſpoliarentur eodẽ tempore, &. i. ſimul, memoria ueri ſanguinis, ut non agnoſcerent uerum partum, & inquinarentur contagione ſordida falſi. i. ſuppoſiti ſanguinis Sed cum talis hõ idignus, q uoletur fertur plenis uelis. i. oĩ impetu, ad ſummum gradum audaciæ, affixus eſt impio. i. ꝑ impium Auguſti remo triremis publicæ. i. nauis ipellendæ triplici remorũ ordine ad remp. ꝑtinentis. Vñ ueteris eſt moris ꝑnicioſos, & ꝑditos ad remigium damnare.

Oliuerius

OLIVERIVS.

REpertus eſt ēt. Pari rōne, inq̃t, inuētus eſt, qui ſe Q. Sertorii filiū pfiteref, peteretq́, ut ab eius uxore tanq̃ à matre reciperef, à qua nō auditus quidē ne dū receptus, neq̃ n. ui ulla cōpelli potuit conſtātiſſimi fœmina, ut hoīs monſtrū tanq̃ filiū cognoſceret. ⸿ Qu. Sertorii, qui nurſia ſabinorū urbe oriūdus nō obſcuro gñe natus, orator primus, deinde clariſſimus impator tēpore bellorū ciuiliū fuit, ut ſupra ſatis dictū eſt ⸿ Quid Trebel. cal. Trebellius qdē eodē quo ſuperiores impudētiæ gñr uſus Clodii ſe filiū aſſeuerādo, in eius hæreditatē admitti magnopere cōtēdit, & aduerſus inſtitutos hæredes in iudiciū deſcēdit, ubi licet aura populari fouerer ingenti, plus tñ iudicū æqtas ualuit, q̃ populi cōſternatio. ⸿ Se Clodiū tulit, ſe Clodii filiū dixit. ⸿ Cētūuirale iudiciū. de quo ſupradictū eſt in cap. de iudiciis, ubi & de haſta centūuirali. ⸿ Adeo fauorabilis, Cū tāto populi fauore. ⸿ Cōſternatio, cōcitatio, qui ueluti mēte carēs intra belli fauorē cōcitatus eſſe uidebatur. ⸿ Vix relinqueret locū, ferme excluderet ſniās, q̃ iuſte fereban tur, nā uix pmittebat cōſternatus populus, ut q recte ſentirēt, ſuā poſſent ferre ſniam. ⸿ Quæſtione, inquiſitione. Vbi de bonis Clodii agebatur. ⸿ Religio ceſſit, Tanta fuit centūuirorū religio ut nulic metu, nulla plebis cōcitatione potuerint à iuſtitia deterreri. ⸿ Multo fortius, Sylla rerū potitus, quidā illi nō ignotus, Aſſaradionis filium Syllæ opibus eiecit, ſeq́ oium illius hæredē bonorū cōſtituit, quæ tā diu poſſedit, donec ad Auguſtū Cæſarē æquiſſimū imperatorē Romani imperii gubernacula fuere trāſlata, qui cognita hoīs iniquitate, uero Aſſaradionis filio paternā hæreditatē reſtituit, necato peſſimo homine, quē in publica cuſtodia perire coegit. ⸿ Irrupit. Per uim ingreſſus eſt. ⸿ Iuſtiore principe. ſ. Cæſare Auguſto, qui lōge iuſtior ſuu Sylla. ⸿ Eodē præſide reipu. imperāte Auguſto Rubria Mediolanē. ditiſſima fœmina incēdio perierat, & eius bona iā ab hæredibus diſtracta fuerāt, cū interea quædā altera noīe Rubria, q̃ illā mirū immodū referebat, inuēta eſt, q̃ ſe uerā Rubriā ſumma cū audacia pfiteretur, diceretq́ falſum eſſe, q̃ hoīes ſibi perſuaſerāt incendio extinctā fuiſſe, quare ſua ſibi bona reſtitui poſtulabat. tū forte Auguſtus Mediolani pſidia collocabat, ad eū igr̃ delatū eſt iudiciū, qui cognita mulieris fallacia, q̃q̃ illi & falſi teſtes adeſſent, & eius cohortes fuerāt ſui tñ nefarii pp̃oſiti ſpē irritā fecit Auguſtus ⸿ In cōſimili mēdacio. Huius mulieris mendaciū ſimile fuerat eius, qui Aſſaradiōis bona occupauerat. ⸿ Repreſſa, refrenata. ⸿ Perinde ac falſo credita, quia diceret falſo hoīes credere, Rubriam incendio periiſſe. ⸿ Inſereret. immitteret. ⸿ Tractus eius. Similitudinis, & lineamentorū, quæ totā Rubriā referebant, & tunc ordo erat, tuo tractus eius ſplendidi teſtis, nam ſimilitudo plurimum ualet, ſed ſi diximus, ſplendidi teſtes, tūc intelligemus nobiles uiros, & authoritate plenos, qui teſtabantur mulierem illā Rubriam eſſe. ⸿ Inexpugnabile Cæſaris conſt. Quæ nō pce nō pretio, non gratia poterat à iuſtitia deduci. ⸿ Idem barbarum, Barbarus quandam ob regis Ariaratis ſimilitudinem ſe regem facile mentitus, Cappadociæ regnum propemodum occupauit, nam Aſiæ ciuitates illum regem uel certe regis filium eſſe exiſtimantes, imperium ad eum magno fauore deferebant. Auguſtus uero, qui regem Ariararem Aſiatico bello cæſum ab, Antonio fuiſſe cognouerat Aſiaticos populos à temeraria credulitate repreſſit, & barbarum tanq̃ noua molientem affectati regni pœnas dare coegit. ⸿ Credula ſuffragatione. Quia cū crederent illum uere Ariaratem eſſe ſummo fauore proſequebantur. & ſuffragari omni ſtudio nitebantur, ut in priſtinum regnū reſtituerent. ⸿ Fultū, Munitū, & ſuſtentatum. ⸿ Coegit. Ordo eſt, idē auguſtus coegit barbarū quendā, & c. Impendere iuſto ſupplicio, q̃ q caput dementer imminēs imperio eſſet fultū credula ſuffragatione ciuitatum, & gentium totius orientis.

Ariarates ab Antōio interemptus.

⸿ De Quodā qui ſe dicebat filiū Q. Sertorii.

REpertus eſt ēt qui ſe diceret eſſe Qu. Sertorii filiū: quē, vt agnoſceret vxor eius nulla ui cōpelli potuit. Quid Trebellius calca: q̃ aſſeuerāter, ſe Clodiū tulit? & quidē, dū de bonis eius cōtēdit, in centūuirale iudiciū adeo fauorabilis deſcēdit, ut uix iuſtis & æquis ſentētiis, cōſternatio populi ullū relinqueret locū. illa tñ quæſtione neq̃ calumniæ petitoris, neq̃ uiolētiæ plebis iudicantiū religio ceſſit. Multo fortius ille, qui Cornelio Sylla repub. potiēte, i domū Cn. Aſſidiōis erupit, filiūq́ eius patriis penatib9 expulit, uociferādo nō illū, ſed ſe Aſſidione eſſe procreatū. Verū poſtq̃ a Syllana uiolētia, Cæſariana æquitas reduxit gubernacula Romani imperii, iuſtiore principe obtinēte rempu. in publica cuſtodia ſpiritū poſuit. Eodē pſide reipub. in cōſimili mēdacio muliebris temeritas Mediolani repreſſa eſt. ſiquidem cum ſe pro Rubria quædā perinde, ac falſo credita eſſet incēdio periiſſe, nihil ad ſe pertinentibus bonis inſereret: nec ei aut tractus eius ſplēdidi teſtes, aut cohortis Auguſti fauor deeſſet: pp inexpugnabilē Cæſaris conſtantiā irrita nefarii propoſiti abiit. Idē barbarū quendā, ob eximiā ſimilitudinē Cappadociæ regnū affectantē, tanq̃ Ariarates eſſet: quē à M. Antonio interemptū luce clarius erat: quāquā penè totius oriētis ciuitatū, & gentiū credula ſuffragatione ſuffultū caput, imperio demēter imminens: iuſto impendere ſupplicio coegit.

ASCENSIVS.

REpertus eſt ēt, qui diceret ſe eſſe filium Quinti Sertorii, quem ui uxor Sertorii. ſ. agnoſceret. ſ. filiū. nulla ui compelli potuit, quia reuera non erat. Quid Trebellius calca ſup. fecit? q̃. i. quātum aſſeuerāter tulit. i. geſſit ſe Clodiū. ſ. iuniorē, ho ê eſt Clodii filiū? q. d. aſſeuerantiſſime. Et quidē. i. certe dum ipſe Trebellius cōtendit de bonis eius. ſ. Clodii patris deſcēdit in iudiciū centūuirale adeo fauorabilis. i. cum tāto fauore, aut tam gratioſus ut conſternatio. i. commotio aīorum populi illi fauentis, uix relinqueret ullū locum ſententiis iuſtis, & æquis. i. ut uix permiſerit contra eum ut iuſtū erat ſniam ferri, tñ. i. nihilominus religio. i. iuſta obſeruatio iuſiurādi ex religione. i. deorum, ac cōſcientiæ metu, iudicantium. ſ. centumuirum, neq̃ ceſſit in illa quæſtione. i. inquiſitione, & diſceptatione calumniæ. i. cauillationi petitoris, nec uiolētiæ plebis, quia cōtra Trebellium iudicauit. Multo fortius ſupple egit ille, qui Cornelio Sylla potēte reipu. ſ. Romana per dictaturā perpetuā irrupit. i. uiolēter ſe intruſit in domum Cnæi Aſſidionis (Oliuerius legit Aſſaradionis) ciuis Ro. & expulit filiū eius. ſ. Aſſidionis, penatibus patriis, uociferando non illū, ſed ſe eſſe procreatū Aſſidione. Verū poſtq̃ æquitas Cæſariana. i. Auguſti Cæſaris, quod poſt multos contigit annos, reduxit gubernacula Ro. imperii à uiolentia Syllana. i. qua ſub Sylla & cum Sylla multi uſi fuerant, poſuit. i. depoſuit ſpm̄ i. aīam in cuſtodia publica. i. carcere, principe iuſtiore. ſ. Auguſto obtinēte rempu. Eodem, & c. Temeritas muliebris repreſſa eſt Mediolani in cōſimili mendacio, eodē. ſ. Auguſto pſide reipu. Siquidem cū quædā. ſ. ignobilis mulier, inſereret ſe bonis. ſ. de relictis à Rubria, nihil pertinentibus ad ſe pro Rubria. i. tanq̃ eſſet Rubria, perinde ac ſupple Rubria eſſet, credita falſo. i. nō uere, periiſſe incendio, nec aut ſpledidi teſtes tractus. ſ. lineamētorum membrorum eius, quæ ſimilia erant, rū tractibus membrorū Rubriæ, aut fauor cohortis auguſti, tñ abiit, irrita i. fruſtrata nefarii propoſiti. i. ab aſſecutione hæreditatis. propter inexpugnabilem conſtantiam. ſ. in iuſtitia Cæſaris. ſ. Auguſti. Idem. ſ. Auguſtus (ut eius laude opus claudat) coegit Barbarū quendam affectantem regnū Cappadociæ tanq̃ eſſet Ariarates ob eximiam ſimilitudinem. ſ. eius cum Ariarate, quem. ſ. Ariaratem erat clarius luce interemptū ſup. eſſe à Marco Ant. ſ. triūuiro, q̃q̃ ſuffultū i. munitū ſuffragatiōe credula i. credularū. ſ. gentiū, & ciuitatū pene totius orientis, coegit dico impendere iuſto ſupplicio caput. ſ. illius iminens i. inhiās demēter. i. cū dementia quadam, imperio. ſ. quod Ariarates obtinuerat.

FINIS.

REGISTRVM.

ſ ſ a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ t u x y z &

A B C D E F G. Duo primi & ultimus ſunt terni, cæteri ſunt quaterni. Quinterni. xxv. carte. iiii.